

Autorki haseł
JOANNA BIRCZYŃSKA-DUSKA (JBD), ZOFIA BUKOWCOWA (ZB),
KRYSTYNA DATA (KD), DOROTA JANECZKOWA (DJ), KRYSTYNA KAJTOCHOWA (KK),
URSZULA POPRAWSKA (UP), BOŻENA SIERADZKA-BAZIUR (BSB)

Projekt graficzny okładki i karty tytułowej
Robert Jerzy Oleś

Projekt układu typograficznego
Tomasz Zacharski

© Copyright by Instytut Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk, Kraków 2012
Printed in Poland

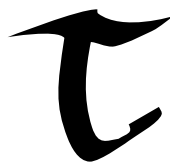
ISBN 83-85579-96-6 całość
ISBN 978-83-88866-??? tom V

Redakcja techniczna
Ewa Bednarska-Gryniewicz
Magdalena Świerzowska

Łamanie
Adam Bania

Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN
31-120 Kraków, al. Mickiewicza 31

Druk i oprawa

t litera alfabetu oznaczająca głoskę *t* 1–3.

1. T iedno: a po/ th/ w pol[kim ięzyku nie/ chyba gdzie Greckie słowa/ Thetis. *Ort* 19. **2.** Dla [kromniey]zého pi[ma wedle tich liter cz d dż r t ż. kiedi się trafi pi[ac i/ abo y/ raczý to malé i: *Ort* 24. **3.** OBIECADŁO WEDLE ORTHOGRaphiiéy Páná Kochánowskiego ták idzie ... [ś ó [z t v w *Ort* 25. **BSB**

tablica płyta 1, szachownica 3–5, w tytule utworu Na XII tablic ludzkiego żywota, nawiązującego do utworu Cybesa Tebańczyka „Tablica” lub do mającego z nim związek fryzu Hansa Dürera znajdującego się na Wawelu 2;

t. nagrobna 1, malowana 3, ludzkiego żywota 2;

12 t–c 2, t. ma sześćdziesiąt cztery pola 3, pół t–e 4, śrzodek t–e 1;

t–e się jać 5, wojska na niej szykować 5; r. –ice 1.

1. Trzy [łowá śrzodek nie[ie nagrobný tablice:| *Pam* 269. **2.** Ná XII. tablic ludzkiego żywotá. *FgTabl, tyt.* **3.** Tablicá naprzod málowana bédzýe| Tę pol [ześódzýe[iať/ y cztery zá[ieđzýe.| *Sz* 59. **4.** Piechotá przed nie wyciąga ná czoło| A między woy[ki poł tablice goło.| *Sz* 72. **5.** Zátým oni dwa tablice [ie ięli| A woy[ká ná niey [zykować poczęli.| *Sz* 139. **BSB**

taczać się iść chwiejnym krokiem, zataczać się ~ w por.

Zeglarzom twarzy bładną: ferce ziaľ [trách [rogi:| Odiąľ y ręce/ odiąľ y nogi.| Taczaią [ye pijáným podobni: *Ps* 107,55. **BSB**

taić ukrywać coś, nie wyjawiać jakiejś tajemnicy, zatajać coś, pozostawiać kogoś w niewiedzy 1–6;

t. Pan 3, człowiek 1, 2, 4, 6, furta 5;

t. jadu śmiertelnego 1, swoich nieprawości 2, zbytków i złości 5, wewnętrznej rany 6, praw swych 3;

t. przychodniowi biednemu 3;

t. w chytrym sercu 1;

t. na czas = na pewien czas 6;

t. – pochlebiać 1;

t. cz. 1–6, cz. komuś 3 ~ r. –ają 1.

1. v[tyć pochlebiáia| A w chytrym ferce iádu śmiertelného táia.| *Ps* 12,4. **2.** Dokądem táil [woich niepráwo[ci| Ledwem mógl no[ieć [wé mizerné ko[ci:| *Ps* 32,5. **3.** Pánie ... Nie tay praw [wych przychodniowi biédnému ná ziemi| *Ps* 119,19. **4.** Ale mnie (czego táic zgoľá nie mogę)| Niewiá[á [mutna trzyma: *Fr* 3,77,17. **5.** ia furtá [rapióna:| ... Bóg wię/ prze[trzegam [woiéy powinno[ci| A táie ilé mogę/ iéy (*wszetecznej pani*) zbytków/ y złości:| *Pieś* 1,25,18. **6.** IA pláczę/ á žal zakryty| Mnoży we mnie plácz obfity:| Spiéwa więźień okowány| Táiać ná czas wnétrzný rány.| *Sob* 9,4. **BSB**

taić się ukrywać się.

W nocy złóđziéy [ie táil/ którego zá[ráno| Infzy złóđziéy wymáca/ wziáw[zy in[zé miáno.| *Epit* 37. **BSB**

tajać topić się, rozpuszczać się 6, 8, 9, przen. 2, 3, 5, 7, 9, do[wiadczać niepowodzeń 1, cierpieć, umierać 4;

t–e śnieg 9, lody 8, wosk 6, skały 6, człowiek 7, nieprzyjaciel nędznik 1, serce 2, 3, 5, siły 5, frasunek 9, ślimak 4;

t. wszędzie 1, w nieszczęściu 2, natychmiast 8 ~ w por. 4, 6, 9;
t., siąknąć, zmierzać, zwiędnać 4;
lody t-a, wody wzbierają 8;
t. *ktoś* 1, *coś* 4-6, 8, 9, *coś w czymś* 2, *coś w kimś* 3, *ktoś w czymś* 7;
r. -tają 5, -ają 8, -ąły 6.

1. Pożycza człowiek zły/ á nieoddáie| Dobry dáruie/ á przetsię mu s[áie:] Kto dobrym zyczy/ y [am [zcheśliw będzie| A nieprzyaciél nędznik táie w[zędzie.| *Ps* 37,52. 2. Serce w nieszczęściu táie/ y myśli [trapióné| Ciáá siły pozbyw[zy leżą obálóné.| *Ps* 44,49. 3. W[zytkę [swą popędlivość ná mię wyrzucili| A [erce we mnie táie/ sílá odstępuie| Smierć przed oczymá lata| á mnie [trách zdéymuie.| *Ps* 55,7. 4. Niech siąkną/ iáko wodá: niech zmiérzáia| A [trzały z cięciw włómne pádáia:| Niech táia/ iáko ślimak nárázone| Niech zwiędna/ iáko płód niedono[zony.| *Ps* 58,19. 5. A we mnie [erce/ y siły táia.| *Ps* 69,44. 6. Wy[okié górné [káty| Ták iáko wo[k táiały| Od oblicza pán[kiégo| Sprawcę (*zam.* Sprawce) kręgu ziem[kiégo.| *Ps* 97,18. 7. Táie w tro[kách *Ps* 119,28. 8. Bóg ... Rzeczé [łowo/ á lody nátychmia[táia:| Wienie duch iego/ á wnet wódy wzbieráia.| *Ps* 147,35. 9. A nam winá przynoście:| Z winá dobra myśl roście:| A frá[unek podlany| Táie by śniég zágrzany.| *Pieś* 1,24,40. *BSB*

tajemnica *tu tylko w l. mn. – to, co na zewnątrz dla innych niewidoczne, myśli, uczucia, wewnętrzne przeżycia 2, 4, 6, 7, to, co nadprzyrodzone, związane z działaniem i zamysłami Boga, wyroki boskie 1, 3, 5, 8, 9;*

t. Boże 5, pańskie 9, swe 1, twe 3, jego 8, ludzi: moje 4, jego, sw(oj)e = 2, 6, serdeczne 7, głębokie 9, dziwne 3, wszystkie 6;

t. odkryć 1, znać 4, upatrować 5, dosięć t-c 9, wejrzeć w t-e 8, (swych) t-c sobie się zwierzać 2, 7, w coś kłaść t-e 6;

t., myśli 4 ~ r. -ice 4, -nice 5, -nicé 8.

1. Pan táiemnice temu [wé odkrije| Kto-kolwiek w iego po[stu[zeń[wie zije:| *Ps* 25,33. 2. Ale ty ná mię iedzie[z/ którégom ia z wielá| Obrá[sobie/ y zázwdy miał zá przyaciéla:| Obrá[wá [wych táiemnic [obie [ye zwiérzáá|

A do pán[kiégo domu w miłości chadzáá.| *Ps* 55,28. 3. Dziwné [ą twé (*Boże*) táiemnice/ których myśl pilnuie| *Ps* 119,129. 4. Ty myśli wie[z/ ty moje zna[z táiemnice| Tyś mię w żywoćie tworzył moiéy rodzice.| *Ps* 139,27. 5. W[pinamy [ye do niebá/ Boże táiemnice| Vpátruiać: ále wzrok śmiertelnéy żrzenice| Tępy ná to: *Tr* 11,11. 6. wdzięczne frá[zki moié| W które ia w[zytki kładę táiemnice [woie.| *Fr* 3,29,2. 7. Oczy piérw[zé po[el[fwá cícho [sprawowáły| A [erdecznych táiemnic [obie [ye zwiérzáły.| *Pam* 78. 8. W[zytko to Pan Bóg wywróci ná nicé:| Ieno kto wey[rzy w iego táiemnicé| Iáko nákoniec zły przedsię wypada| A dobry w iego Máie[acie siada:| *FgPieś* 3,22. 9. nieumiem wywodow [zyro-kich| Zebych mó[ł pań[kich do[iać taiemnic głębokich| *Sat* 178. *BSB*

tajemnie *skrycie, potajemnie.*

Oto ná gárdło moié (*nieprzyjaciele*) táiemnie cyháia| *Ps* 59,5. *BSB*

tajemny *ukryty, niejawnny 1-3, 5, 7, 8, 10, wewnętrzny, niewidoczny na zewnątrz 6, taki, o którym się nie wie 11, niedostępny dla rozumu ludzkiego, nadprzyrodzony, mistyczny 4, 9;*

t. sąd 9, ludzkie sprawy 8, zmaza 1, swar dawny 11, rada = *tajne zamysły* 7, rozmowa 5, mól 3, płomień 6, schadzki 2, pokoje 4, gmachy 10;

w prep. 1, 4, 5, 7, 10, w postp. 2, 3, 6, 9;

r. -emny 3.

1. Kto grzechów [woich liczbę wiedzieć może?| Z táiemnéy zmázy oczyść mię/ móy Boże:| Pozbaw mię pychy: *Ps* 19,46. 2. A oni [ye w méy pladze we[elili| A [chadzki o mnie táiemné czynili| *Ps* 35,44. 3. Kogo prze grzech záfrá[uiel[z| Ták go niewidomie p[uiel[z| Iáko [zátę mól táiemny:| *Ps* 39,47. 4. á lzy gorzkie twoié| Prze[zły áz y vmárłych táiemné pokoie:| *Tr* 19,18. 5. PAn [obie kazał przywiésc biá[ągłowé| Aby z nią mó[ł mieć táiemną rozmowé| *Fr* 1,61,2. 6. płomiéń po mnie táiemny chodzi| *Fr* 3,28,11. 7. Ty mądrych [spráwy/ y táiemną rádę| Ná świat wydawa[z przez twá cíchá zdráde:| *Pieś* 1,3,15. 8. Boga táiemné nie [ą ludzkie [prá-

wy| Ten z niebá widzi/ kto krzyw/ á kto práwy.| *FgPieś 8,19.* **9.** że się też y dziś lękać mu[że] Aby to sąd táiemny iákiś Boży niebył| *Odp 297.* **10.** Y przy[z]łá profto przez táiemne gmáchy| Ná ty drzwi/ kédy zoftáwiono [záchy.| *Sz 497.* **11.** Wodolýcá [lawny:| Tobie nie ieft táiemny mój z brodą [war dawny.| *Br 52.*

p. **nietajemny**

BSB

tajen, tajny *utajony, ukryty, nieznaný, o którym się nie wie 1–9, rzecz tajna = tajemnica 10;*

t. (nie) (jest) łaska i chęć 1, myśli człowiecze 2, płacz czyjs 4, grzech 6, to = niepobożność, bałwochwalstwo 5, wraganie, przymówki, zapalenie 7, bratów tebańskich niezgody, krzywdá zacnych Greków, trojańskie szkody 9, kosteczka 8, ruch jednostajny *sfer niebieskich 3;*

t. jest tobie 6, 8, komu 1, wszystkiemu światu 3, uszom *czyimś 4*, przed tobą 5, przed *Bogiem 2*, u ciebie 7;

t. – jawny (3), 4 ~ w *postp. 10;*

r. – tajnym 3, –ájna 1 ~ w p. 10.

1. ZNiwá [wego piérfw[zy [nop tobie ofiáruie| Cny My[zkow[ki/ którego dobrodziey[stem czuie| Wwiązané [wé [erce: bo komu ieft táyna| Twa łá[ká przeciwko mnie/ y chęć niezwyčajna?| *Ps ded. 3.* **2.** Boże/ przed którym táyné być nie mogą| Myśli człowieczé/ w twéy [oiac obronie| Przed żadną nigdy nie wciekę trwoga| *Ps 7,25.* **3.** Dzień v[stawicznie nocy ná[zładuiąc| Noc także dniowi wzaiem v[stępując| Opátrznóść páń[ká iáwnie wyznáwáia:| Tóz y porządne niebá powiádaia:| Nie ludzkim głósem: który nie ieft táki| Aby go człowiek mógl [tyzéc w[zełáki:| Lecz z [práwá [woia/ ruchem iedno[stáynym| Który w[zy[tkiemu światu nie ieft táynym.| *Ps 19,16.* **4.** Iáwna ieft zádość moiá tobie/ wieczny boże| Y płácz mój v[zm twoim táyny być niemoże| *Ps 38,18.* **5.** Ie[libychmy imiédia twégo przebaczyli| Albo cudzému bogu ofiáre palili:| Azaby to przed tobą táyno było/ który| Sercá ná[zé/ y myśli w[zy[tki widzi[z z góry?| *Ps 44,41.* **6.** Ty wié[ż moie proftote/ wiekui[ý boże| Tobie mój grzech być táyny niemoże| *Ps 69,12.* **7.** Przybádz du[zy ná rátkun/ áby niezmięk-

czony| Mój nieprzyaciél był záw[tydzony| Nie ieft v [ciebie táyné moie wragánié| Moie przymówki/ mé zápałánié.| *Ps 69,41.* **8.** Zádna tobie ko[teczká táyna nie bylá| Gdy mié iefz[ce w żywoicie mátká nošlá:| *Ps 139,33.* **9.** Komu táyné [á brátów Thebáń[kich niezgody?| Y krzywdá zacnych Greków/ y Troiáń[kié [zkody?| Albo iáko Herkules/ kwóli pánu złému| Przeciw [rogim zvíérzétóm czynił do[ýc [wému?| *FgBitwa 9.* **10.** A co [ye praw tycze/ nie ieft rzecz táyna/ z iáką wašniá/ z iákiemi [wary/ y z iákim nákoniec odpowiadánim tę Exekucyá ná nogi [táwiciaie: *Wr 3.*

p. **nietajny**

BSB

Tajgeta *jedna z siedmiu Plejad, córka Atlasa i Plejone.*

Pleiády álbo Báby. ... [tárzy przedsié báia| O siedmi: y káždéy z nich włáfné imie dáia:| Które to [a/ Elektrá/ Celeno/ Meropá| Alcyoná/ Taygetá/ Máia/ y Stéropá.| Té ácz drobné/ y ciemné/ áw[zákze ták ráné| Iáko pozné/ nie mogą być przepámiétané:| *Phaen 21,224.*

BSB

tak *wskazuje na wysoki stopień natężenia, miarę, ilość, czas trwania czynności, stanu, właściwości = bardzo 1, 7, 8, 12 4, 26 9, 43 6, 50 4 5 7, 61 2, 76 7, 80 9, 90 4 105 13 6, 24 7–9, 30, 43 6 7, 53, 60 2 3 5 7, 70 1 3, 86 7, 92 4 7 8 201 6 8, 11 3 5 7 8, 23, 39, 40 5 6, 50 5 8, 62 7, 70 3 6 7 9, 87, 99 302 4 5, 13 5–8, 20 5 6, 30 1 3 8, 41 2 4, 51 8 9, 60 2 5 6, 79, 80 4, 97 8 401 2 7, 11 8, 21 7–9, 30 3 7, 41 4, 57 9, 62 3 4 8, 70 2 5 6, 80 505 16 9, 21 3, 30 9, 41 3 5–9, 50 6–8, 61–3 8, 70 7, 80 1 2, 92 8 611 5 8, 30 4, 44 5 7, 51 2, 67 8, 74, 85 7–9, 91 3 5 707 8 9, 12 7 8, 21 5 9, 39, = tyle 667 ~ w konstrukcjach o różnym charakterze, głównie porównawczych 262, tak wiele ... jako 581, nie tak dalece ... jako barziej 611, tak wiele ... jako ... więcej 568;*

przy przymiotnikach: zacny 90, bogaty 341, mądry 105, wdzięczny 647, prędki 12, piękny 50, godny 165, szczodry 124, doskonały 380, łaskaw 128 *itd.*, przy przysłówkach: mocno 26, sporo 62, wiele 76, barzo 173, długo 77, często 197, cicho 418, bezpiecznie 94,

łaskawie 153, hardzie 198 *itd.*, przy czasownikach: tak się spodobać 1, szanować 146, wzgardzić 61, trapić 127, wiłować 279, narzekać 365, się chciało 218 *itd.*;

wskazuje sposób wykonywania czynności = w ten sposób, w taki sposób 5, 6, 9, 15, 20, 33 4 5, 52, 63, 92 9 **136** 7, 55 6 8, 68, 74 6, 93 **200** 12, 4 6, 27 8, 33 5, 48 9, 59, 60 1 4, 80–2, 9, 97 **303** 6, 28, 39, 47, 55, 63 9, 74 8, 83 6 9, 90 1 9 **425** 38 9, 40, 53 4, 66, 77 9, 83 9, 99 **504** 8 9, 14 7 8, 27 8 9, 52, 65 6, 83, 93 **601** 2 6 7, 12, 24, 32 5–8, 46, 64 9, 72 3, 80 1 6, 98 **728** 33 4 5 ~ tak samego siedzieć 227, w konstrukcjach o różnym charakterze, głównie porównawczych: 52, 168, 228, 673, tak jako 99, jako ... tak 136, równie więc tak 137, a tak 235, 303, tak kogoś zwać 212, 233, 264, 489, tak dziano komuś 646;

tak = od razu, zaraz 30, 666, (i) tak = niezależnie od czegoś, mimo czegoś 202, 348, 501, 676;

w funkcji zaimka taki (w użyciach orzecznikowych) 79, 381, 532, 631 ~ wola jego tak była 79, tak jest głos pospolity 532, była tak królewska rada 631, tak względ mieć 381;

w zdaniu złożonym jako odpowiednik: zdania okolicznikowego stopnia i miary = do tego stopnia, tak bardzo 3, 4, 10 1 3, 22 4 5 7, 37 9, 40 2 7 8, 59, 60 6 8 9, 70 1, 81, 93 5–7 **103** 4 8 9, 10 5, 21 5, 33–5, 38 9, 41 5, 50 9, 66 9, 75, 85 **203**–5 10, 36, 44, 53 4, 65 8 9, 72 8, 91 4 **309** 12, 22 9, 34, 49, 50 2 7, 61 4, 77, 93 5 6 **404** 6 9, 412 3 6, 24 6, 32 5 6, 43, 50 2 8, 61 5, 71 3 8, 86 7, 94 **506** 7, 20 2, 34 6, 51 9, 64 7, 72 3 5 6, 96 7 9 **600** 16 9, 20 6 7 9, 39, 41 8, 50 6 7 9, 70 1 **702** 5, 11 3 4 9, 23 6 7 ~ w konstrukcjach o różnym charakterze, głównie porównawczych (nie, ani) tak (wiele, snadnie *itd.*) ... jako (by) 13, 22 4 7, 69, 81, 93 **133** **253** 69, **357** **452** 58, 65, 73, 94 **559** 64, 72, 96 **626** 9, 39, 57 9, 71 **702** 26, jako ... nie tak ... nie tak 138–9, nie tak ... nie tak ... jako 134–5, jako ... tak 96, 103 25, 416, tak ... jaki 66, tak ... ile 727, tak wiele ... ile 210, 471, tak ... jaki 711;

przy przymiotnikach: szczęśliwy 60, szczęsny 265, drogi 71, łaskaw 95, święty 145, jasny 68, wielki 159, mały 166, kamienny 169 *itd.*,

przy czasownikach: uczcić 4, szacować 268, przychodzić 4, błogosławić 40, umiłowac 48, trapić 59, zbłądzić 377, dusić 648 *itd.*, przy przysłówkach: skromnie 175, miernie 104, dalece 25, mądrze 291, dobrze 204, długo 236, drogo 278, wysoko 312, blisko 705, wiele 329, wielce 108 *itd.*

tak ... że 3, 4, 10 1, 25, 37, 40 2 7 8, 59, 60 8, 70, 95 7 **104** 8, 21, 41, 66, 75 **203** 4, 36, 44, 54, 65 8, 72 94 **309** 12, 22 9, 50 2, 61 4, 77, 95 6 **409** 12 3, 26, 35, 43, 65, 78 **567** 75 6 **616** 19, 20 7, 41 8 **705** 13 4 9, 23, tak, iż 115, tak ... iż 597, tak ... żeby **169** 85 **291** **393** **424** 50, 86 7 **536** 51, 73 **650** tak żeby 205, tak, aż 404, tak ... aby 110, 145, 406, 436, 670, tak ... co 150, tak ... który 159, 432, 534, 599, 600;

zdania okolicznikowego sposobu = w ten sposób, w taki sposób 16–9, 21 3 8, 31 2, 6 8, 41 4 5 9, 51 3 6 8, 64 5 7, 75, 82 4–8, 91 8 **100**–2 6, 11 2 4 7–9, 20 2 6, 31 2, 40 2 4 8 9, 51, 72 7 9, 81–4 8 9, 96 9 **207** 19, 20 1 4 5, 31, 41, 51 2 6 7, 63 6, 71 5, 83 5 6 **301** 7 8, 10 1, 21 3, 35 7, 40 6, 75 6, 82 7, 94 **400** 3 8, 10 4, 23, 46 9, 51, 74, 82 4 8, 95 6 8 **503** 13, 26, 33 5, 53, 69, 74, 86 8, 90 4 5 **603** 4 9, 10 3 4, 42 9, 54 8, 60 1 3 5, 78 9, 81, 96 **703** 6, 10 15 6, 24, 32 8 ~ w konstrukcjach o różnym charakterze, głównie porównawczych: tak ... jako (by) 38, 41 5, 51 3 6 8, 64 7, 86 **111** 88 **219** 24 **403** **649** 96 **703** 16, (nie) tak, jako 19, 98, 126, 148, 149, 172, 179, 207, 533, tak ... i tak ... jako 182–3, nie tak jako ... ale jako 609, równie tak, jako 642, jako (by) ... tak 16 8, 21, 32 6, 49, 65, 85 8, 91 **101** 2, 17, 31, 44 **220** 51, 75 **307** 10, 21, 40 **408** **513** 35, 74, 86, 94 5 **603** 54, 63, 78, **710** jako ... tak ... tak ... tak 118–120, jako ... równie tak 679, jaki ... tak 28, 715 ~ tak ... że 17, 23, 44, 75, 82 **151** 77, 81 4 **241** 52, 66 **346** 82 **410** 4, 23, 49, 82 8 **526** 53 **604** 58, 65, tak, że 84, 376, 474, 706, 724, tak ... żeby 142, 323, tak, żeby 106, tak ... iż 256, 394, tak, iż 112, 257, 263, 375, 387, 484, 498, 503, 613, 614, tak ... którzy 122, 140, tak ... aby 189, 569 ~ w konstrukcji podkreślającej ciągłość jak płynie, tak płynie 301, jako przyjechali, tak odjeżdżają 446;

zdania okolicznikowego czasu – tak długo, póki 73, 152, tak długo, aż 107, 242;

zdania dopełnieniowego tak = to 230, 237, 238, 288, 417, 493, 690, podmiotowego 300;

tak = to, wprowadza czyjąś wypowiedź, sygnalizuje przytoczenie cytatu 74 **161 80 243 84, 95 6 345 68, 88 405 48, 81 515 44 605 25 8, 33, 40, 55, 77, 82-4, 92 7 9 700 1** ~ tak mówił, mówili 684, 697, 700, mówią 605, 640, mówić zaczął 448, rzekł 74, 692, rzeczce 180, 625, powiadam 284, by nam w głos powiedziała 243, zawoła 296, odpowiedział(a) 655, 701, przerzekła 683, takeś zegnała 161, tak śpiewa(ł) 388, 677, myślił 481, witał 515, tak się u kogoś czyta 544, tak opisano 628, tak ktoś iął rokować 682, tak było 295;

w funkcji spójnika: (często razem ze spójnikiem i) = zarówno 72 8 **123 64, 95 314 9, 53 4, 71 2, 92 420 31 4, 42, 69, 85, 91 2 502 10-2, 24, 31, 40 2 54, 60, 71 8 9, 84 5, 87 9 617 21, 43, 53, 62, 75 720 2, 30 6 7** ~ tak ... jako (by) (i) 72 **123 64 314 19, 53 4, 71, 92 431 85 502 31, 40 2, 54, 60, 71 8, 85 9 617 21, 43, 720 2, jako ... tak (też i) 78 195 372 420 34, 42, 69, 91 510 1 2, 24, 79, 84 7 653 62, 75 730 36 7;**

w połączeniu z nie lub ani i ze spójnikiem jako w wyrażeniach przeciwstawnych 83 **190 343 70 422 45 537 8, 91 608 623, ~ nie tak ... jako 83, 190, 343, 370, 422, 445, 537, 591, 608, 623, ani ... tak ... jako 538;**

(zwykle w połączeniu ze spójnikiem a) = (a) więc, (a) zatem 2 **154 7, 78, 91 209 22 9, 32 4, 47, 74, 90 2 3 8 327 32 6, 67, 73, 85, 415 9, 47, 55 6, 60, 90 7 555 704 31** ~ jako ... tak 555, w konstrukcji porównawczej 154 ~ a tak 2 **154 91 209 22 9, 32 4, 74, 90 2 8 327 36 704** a tak ... bo 367, a tak ... co 490, a tak ... poki 460, a tak skoro 497, tak że 178, 247, 332, jakie ... tak 157;

tak = jeśli 694, też w połączeniu z innym spójnikiem ~ a tak = jeśli 226;

w funkcji partykuły dla podkreślenia całości lub jednego składnika wypowiedzi 324, 356, 467, 500, 525, 622, i tak 324, 356, 525;

składnik wypowiedzi o charakterze życzącym 31, 89, 98 **106 16, 22, 30, 40, 148 9 210 70 416 668** ~ niechaj ... tak jako 31, 98, niech ... i tak ... niechaj 89, bodaj ... tak żeby 106, bodaj tak i ci 122, ponieważ tak ... niechajże 116, niechajże ... ponieważ tak

130, bodaj tak 140, 270, bodaj tak wiele ... ile 210, jako ... dałby to był Bóg, aby tak był 416;

w zdaniu wtrąconym 6, 129, 341, 489, 646 ~ tak pan raczy 6;

tak ... tak 70-1, 81-2, 109-10, 134-5, 146-9, 182-3, 230-1, 240-1, 254-5, 259-60, 316-7, 329-30, 427-8, 429-30, 434-5, 486-7, 508-9, 515-8, 549-52, 556-7, 561-2, 575-6, 580-1, 599-602, 606-7, 636-7, 651-2, 688-9, 695-6, 713-4, 733-4, tak ... tak ... tak 33-5, 118-20, 280-2, tak ... tak ... tak 546-8;

w p. 154-5, 298, 380-91, 419-30, 530-72, 574-618, 732-9.

Ps: **1.** Iam ieft/ mój Boże/ król ten/ który tobie| Ták [ye [podołał: 2,18. **2.** La[kę że-
lázna będzie[z miał nád niemi| A który twego
głofu niepo[łucha| Iáko [korupá/ iáko ziemiá
[ucha| Będzie [ye pádał przed rękami twémi|
A ták o [obie/ wy królowie/ czuyćie| 2,29. **3.**
Nieprzyaciélem cię máia| Którzy fa[zem ná-
rabiáia| A nieprawdę ták rad pláci[z| Ze ko-
niecznie kłamcę [tráci[z. 5,19. **4.** czym ieft
[yn człowieczy| Godzien twéy pieczy?| Tákeś
go vczcił/ y przyochédożył| Ześ go z Anioły
tylko niepołożył| 8,21. **5.** Chćieý mié z rák
[rogich wybáwić| Smierci nie vbłágánéy|
Abych twé [práwy mógl [łáwić| W cérkwi two-
ieý wybránéy| Iam [mutny ták lámentował|
A tyś v[ty[zał w niebie| 9,57. **6.** Nie ná
wieki Pan przebaczy| Vpádlégo człowieká| Ich
nádzieia (ták pan raczy| Wázna będzie do
wieká| 9,75. **7.** zły człowiek ... Nieprzya-
ciéla [wego/ [zczęściem pijány| Dmuchi-
niem chce porázić/ wiek nieprzetrwány| Nie-
ru[zy mié (powiáda) ták mocno [toie| Szczę-
cia/ przygód/ odmiány/ nic [ye nie boie| 10,19.
8. Pan z niebie[kich wy[okości| Poy[rzał ná
ziem[kié ni[kości| Byłliby gđzie rozum cáły|
Albo kto ná Bogá dbáły| Niemógl vy[rzec y
iednégo| Ták [ye w[zy[cy iéli złégo| W[zy[cy
Bogá zápomnieli| 14,10. **9.** 15,15 jak nr 5.
10. A mnie rácz/ iáko źrzenice/ bronić| Y cie-
niem [woich [krzydeł zá[tonić| Abych w
nádzieie twoieý opieki| Mógl [ye złych ludzi
nie bać ná wieki| Ludzi ro[ko[źnych/ którzy
ták ztyli| Ze ledwie brzuchá znio[ą pochwili|
17,29. **11.** GLupia mądrosći/ rozumie [zalo-
ny| Gdys ná vmyśle ták ieft zálepiony| Ze

bogá niezna[z/ tym cíele[nym okiem| Poyrzzy przynamniéy po niebie [zyrokiem.] 19,2. **12.** Z tąd wdzięczne światło ná w[zytek świat dáie| Ogién [łoneczny ... A gdy w biég tego poyrzzy[z przyrodzony| Nie iest tak prędki obrzym niewściagniony| Kiedy do krefu przed w[zytkiemi bieży| Gdzie dar zwycięzcy obiecány leży.] 19,22. **13.** Ale porządek/ y ozdoba rzeczy| Nieták zá sobą ciągną wzrok człowieczy| Iáko pobożny zakon pán[ki [nádnie| Dufzę náwraca/ y myślámi władnie.] 19,30. **14.** Wyroki pán[kié w[zytki są prawdziwé| W[zytki [táteczné/ w[zytki [spráwiedliwé| Miód nie tak [łodki: złoto w tákiéy cénie| Y perły nie są/ y drogié kámienie:] 19,41. **15.** Z táiemnéy zmázy oczyść mię/ mój Boże| Pozbaw mię pychy: ták oczyścion będę| 19,47. **16.** Twoiá ręká twé w[zytki przeciwniki zgoni.| Iáko w ogniłym piecu pómienié pałáia| Ták oni w twoim gniewie nieznośnym zgoráia.] 21,20. **17.** Y z korzeniem ié wyrwie[z: á ich plemię/ pánie| Ták wygładzi[z/ że áni pámiátká zo[stánie.] 21,22. **18.** Iáko wo[sk płynie kiedy [łónce grzeie| Ták moje [erce w te[sknicy ni[szezeie.] 22,40. **19.** Moc moiá w[zytká/ y siła wrodzona| Wy[chlá ták/ iáko [korupá [palona.] 22,42. **20.** 22,81 jak nr 5. **21.** Włóż w ogién [erce moje/ iáko kruzec złoty| Pławia/ ták y ty [probuy méy cnoty.] 26,6. **22.** Słów ták wiele w ięzyku [woim nienáyduię| Iáko ia/ pánie/ twój dom miłuię:] 26,17. **23.** Vwiódł mię/ y [táwił w cále| Ná niedo[stapionéy [kále.| Y dziś mi ták pan mój tu[zy| Ze miéć górę moiéy du[zy:] 27,21. **24.** Głos pán[ki Cedry łamie/ y dęby przewraca| A wielkimi górami ták [nádnie obraca:] Iáko więc to tám/ to [ám/ iednorózcowémi| We[foła młodość miece cíelęty pu[stémi.] 29,10. **25.** Mnie poprawdzie [zczęście było| Ták dálece iuz zbłaźniło| Zem śmiał rzéc: w téy klubie [toię| Ze [ye odmiány nie boię.] 30,18. **26.** Pánie/ twoiá [á[ká byłá| Mnie ták mocno vtwiérdziłá:] Ale [koroś twarz odwrócił:] Wnetes moię hárdosć [krócił.] 30,22. **27.** Powinowáci do mnie przy[stąpić nie śmieia| Który zayzrzy/ vcieka: rowniem ták wypłynął| Z ich pámiéci/ iákobych iuz ná wieki zginął.] 31,27. **28.** Iáki ná śmieciach leży z domu wyrzucony| Wiotchy czyn/ tákem ia iest od ludzi wzgárdzony.] 31,30. **29.** 32,11 jak nr 1. **30.** Bo

iedno (*Pan*) [łowo wyrzékł/ ták w[zy[ko [tá-
nęło| Co kazał/ w[zy[tko wnet [kutek wzięło.]
33,17. **31.** 33,44 jak nr 16. **32.** Iáko gwał-
towny wichér niezgoniony| Proch po powie-
trzu niešie: ták y ony| Aniół niech pędzi.]
35,14. **33-5.** A iam/ w ich zły czás/ w parcie
(mój Bóg to wié)| Chodził: y/ po[zczac/ páná
zá ich zdrowie| Prosił v[stáwnie.] Ták przy-
iácielá przyiáciel záluie| Ták brátá płácze
brát/ ták lámentuię| Syn po [wéy mátcé| A oni
[ye w méy pladze we[felili|] 35, 40-1. **36.**
Iáko ptak liché d[ziatki [krzydły [wémi krije|
Ták człowiek pod za[łoną [á[ki twoiéy zije.]
36,16. **37.** Niechay mię niepobożny nie tyka
rękámi| Acz í ták długo będą ná dobrych
przewodzić| Y niewinné w[zelákim obyczáiem
[zkodzić| Ze przetsię czá[fu [wego przypłaca
[wych złości| A nie wyda twéy pom[ty/ pánie/
y [rogości.] 36,25. **38.** Nie obru[zyay [ye/ że
kto niew[tydliwie| W grzéchu [ye kocha/ y
w[zetecznie żywie| Bo í ledá w dzień ták
vpádná [nádnie| Iáko zá ko[á trawá p[etko
pádnie.] 37,3. **39.** Iá[na iest zorzá/ iá[no [łón-
ce pála| Ták będzie y twa cnotá okazála.|
Tylko bądź [kromny/ 37,14. **40.** [spráwied-
liwy ... Káždy dzień ludziom vpádlým v[ycza|
Vbo[stwá [wego: drugiégo požycza| A przetsię
pan Bóg ták mu błog[stáwi| Ze w[zy[tko
[pehá potóm[wu zo[stáwi.] 37,63. **41.** V[ay
ty Pánu/ á [wé w[zy[tki [spráwy| Ták [spráwy/
iáko pán[kie brzmiá v[stáwy| Ten cię wyniešie
37,82. **42.** 37,85 jak nr 14. **43.** Vd[rečno-
nym: wzgárdzonym: owa ryczéc mu[zę| Máiac
ták bárzo [rwożoną du[zę.] 38,16. **44.** Przeto
gdy mię zły [trofował| Iam [wój ięzyk ták
hánował| Ze/ nie chcąc rzéc [łowá zlégo| Nie
mówilem y dobrého.] 39,6. **45.** Kogo prze-
grzech záfrá[uięz| Ták go niewidomie p[fu-
ie[z| Iáko [zátę mól táiemny:] 39,46. **46.**
Tro[ki mię/ których nie przezyrzéc/ zięty.] Le-
dwie ták wiele w[łó[ów ná głowie náyduię|
Pro[sto y [ercá w [obie nie czuię.] 40,37. **47.**
Znáć (powiáda) że go pan zá grzéchy chce
[kárác| A on nędznik o zdrowie prózno [ye
ma [tárác| W ták dobrá [ye godzinę obálił
ná [oże| Ze z niego żadná miárá pow[stác iuz
nie może.] 41,23. **48.** Áz y ten/ któregom ia
ták był vmiłował| Zem/ iáko nabliz[ze]go brá-
tá/ go [zácował| W któremem miał nádzieie/
który chléb mój iadał| Ten w rád[zie nieprzy-

iaćiół moich iáwnie śiadał. | 41,25. **49.** IAKo ná pu[zczy prętkimi p[ŷy [zczwána | Strumieniá [zuka łáni z mordowána. | Ták/ mocny Boże/ moiá du[zá licha | Do ćiebie wzdycha. | 42,3. **50.** Nie przez miecz bowiem źiemie ták piękny dostáli/ ... Twoiá ręká/ y twoiá zá nie moc czyniá. | 44,7. **51.** Dla ćiebie mordy ćierpiem/ á twoie niewinné | Sługi równie ták bijá/ iáko owce inné. | 44,44. **52.** S ERce mi każe śpiéwác pánu [wému/ A [fercu ięzyk po[łufzny pełnému | Odbiera [łowá/ y nowy rym dzieie/ Ledwie ták prędko pi[farz pi[mo leie. | 45,4. **53.** A tyś ie ták ro[pró[żył/ iáko nie wiéty | Wiátr morzolutné roztrzą[sa okręty. | 48,15. **54.** 53,10 *jak nr 8.* **55.** Boże ... | Nie pro[żęc/ ále wołam: tákem ia dziś z [trony | Nieprzyaciéłá [wego wielcé zátwożony. | 55,3. **56.** Gdzieś to człowiekowi/ Wolno było ták látác/ iáko gołębiowi. | Lećiałbych conadáléy 55,10. **57.** 55,23 *jak nr 14.* **58.** Słowá ták mu z w[ft płyná/ iáko oléy ćichy/ Ale/ kto chce wważyć/ [a śmiertelné [ztychy. | 55,43. **59.** Siéći ná mié miotáli/ y ták mié trapili/ Ze du[ŷy nie raz ćiężko wczynili. | 57,17. **60.** NAYdzie [ye kiedy chwilá ták [zczęśliwa? | Ze prawdę rzeczeńz/ rádo nieżyczliwa? | 58,1. **61.** Zle ná swiát pádli/ ták bogiem wzgárdźili/ A zá nieprawdą zaráz [ye rzućili. | 58,7. **62.** W[zakże nie trac ich zaráz/ áni názbyt [koro. | Aby niebyło ludziom zápomniéc ták [poro | 59,22. **63.** Tám wolen będąc od w[zelkich trudnoći/ Hárfá/ y rymem będę ćię wyznawał. | Abych ták tobie wedle powinnoći | Dług obiecány dzień po dzień oddawał. | 61,19. **64.** Dokąd ná mié poiedziećie? | Sámí wrychle ták pádniecie/ Iáko pochyloné ściány/ | 62,6. **65.** Acz mie[ŷkam miedzy piá[ki nie[łodnémi/ W [uchéy/ bezwodnéy/ vprágnionéy źiemii. | Przetsię iákobych był w kościele twoim/ Ták twóy przybytek widzę okiem [woim. | 63,8. **66.** Zaden ták ćiá[łu pokarm nie [mákuie/ I áká vprzéma du[ŷá ro[ko[ŷ czuie/ | Gdy páná chwali: 63,13. **67.** w[ŷy[cy/ którzy śmieiá/ Vpór wiéść przeciw tobie/ do czy[ftá zni[ŷczeiá. | Ták zni[ŷczeiá iáko dym ná powietrzu ginie/ | 68,5. **68.** Toć ie[ft oná kráiná/ dla której bóg si[łá | Mo[ŷnych Tyránów pobił: á oná co by[łá | Niedawno wielce brudná/ ták [ye iá[fná [tá[łá/ | Ze śniegom ná Zálmonie naprzód nic nie dá[łá. | 68,37. **69.** Ledwie ták wielé w[łó[ŷw

ná głowie náyduię/ Iáko nieprzyaciół wielé czuie. | 69,7. **70-1.** A ty więc/ moiá lutni/ pomni chwałę dáwác/ | Y pán[ka łá[kę wiecznie wyznawać. | Co pan ták wdźięcznie przymie/ że nigdy ták drogi | Przed nim nie będzie wół złotorogi. | 69,67. **72.** Ráczże mié w łá[ce/ y w [wéy záchowác obronie/ | Áż do pozného wieku/ y do bia[łéy [kronie. | Abych si[łę twoię mó[ł ták terázniey[zému | Opowiadać wiekowi/ iáko y przy[złému. | 71,37. **73.** Y będzie iego imię ná źiemii | Miedzy narody [trá[ŷné w[ŷytkiemii. | Ták d[ługo/ póki/ [traż czuyna swiáta/ | Mie[ŷiá[ć/ y [s[ó[ńce ponio[ŷá látá. | 72,11. **74.** Próżnom ia tedy wárował [ye z[ó[ŷci ... | Cierpiałem niewczás | ... Podéymowałem cáły dzień karanie. | Ie[ŷlibych ták rzekł w głupim [fercu [woim/ | Wzgárdźi[bych/ pánie/ wiernym ludem twoim. | 73,29. **75.** Ale ni[ŷli to [ferce mé poięto/ | Si[łá tro[ŷkánia/ si[łá my[ŷli w[zięto. | A w[ŷy[tko prózno: bo d[ługo my[ŷliw[ŷy/ | Co dáléy/ tymem ie[ŷczce był wátpliw[ŷy. | Ták/ zem téz być mó[ł przed oczymá twémi | Poczytam miedzy byd[łety [pro[ńemi. | 73,47. **76.** Pow[tań kiedy/ á rozgro[ń [wé nieprzyaciéle/ | Od których ták wiele [ŷkód widzi[ŷ w [ŷwym kościele. | 74,8. **77.** Czemu ták d[ługo kurczy[ŷ mo[ŷná rękę [woię? | 74,23. **78.** Dziwné gadki wam powiem/ dziwné przypowieści. | Lecz/ iáko dziwné/ ták téz y prawdziwé wieści. | 78,4. **79.** Czego[ŷmy [ye od oyców ná[ŷnych ná[ŷtucháli/ | Kiedy si[łę/ y cudá pán[kié wyznawali. | Wola iego ták by[łá: to práwo w[ŷy[tkiemu | Potom[ŷwu ie[ŷ podáné I[ráhelowému. | Aby oycowie [ŷynom wiecznie winni byli | Dzieie pán[kié przekládać: 78,7. **80.** 78,102 *jak nr 14.* **81-2.** Sioń[kié vmi[łował [ká[ty/ | Ná których kościoł [obie zbudował ták trwáty/ | Iáko źiemia/ lub niebo: które ták [tworzoné/ | Ze [tá[ro[ŷciá ná wieki nie będzie zwá[tloné. | 78,126-7. **83.** Sá[ŷiádom pláć siedmioráko/ | Którzy nie ták nam [nad[ŷ/ iáko | Tobie/ pánie/ vragáli/ | 79,50. **84.** Winnicę[ŷ z AEgyptu przenió[ŷt/ ... wkopa[łé[ŷ g[łęboko | Iéy korzenie/ ták że [ye wnet rozro[ŷtá [zyroko. | 80,20. **85.** Bogim was názwał: mnimaćie/ | Ze tym śmierći zniknąć maćie?/ | Iáko komu naliz[zému/ | Ták vmrzéc y z was ká[ždému. | 82,20. **86.** Ale ty/ o ná[ŷ pánie/ ták poczynay z niémi/ | Iáko[ŷ począł z Sizára/ y z Mádiáń[kiémi | Za[ŷtępy/ y z Iábinem: kiedy zbité głowy | Nió[ŷt po wodzie

[zárłatny ťrumień Ciťfonowy.] 83,13. **87.** Ale ty/ o náťz pánie/ ták poczynay z niemi/ Iákoť poczał z Sizára/ y z Mádián[kiemi] Zaťtepy y z Iábinem: ... gdzie zacni hetmáni Zebea/ y Sálmáná [ą zámordowani.] Tá k y tych (*nieprzyjaciół Twoich*) odpraw pánie: niechay zmierzą ťobą/ Kray Zydow[ki]/ którego doťtác chca pod toba.] 83,21. **88.** iáko požar/ który/ Geťté láfy puťto[zy]/ y odziané góry.] Tá k y ty przepuťc ná nie [swoie ły[káwice:] 83,27. **89.** 83,31 *jak nr 14.* **90.** Dawid ťuga mój wierny/ ten ieťt powołány.] Ná ten vrząd ták zacny/ 89,36. **91.** Iáko wodá ťiákanie w ziemię/ Tá k niťzceie ludzkie plemię.] 90,18. **92.** 90,25 *ja nr 63.* **93.** Tá k pędko dni [wé trawiemy/ Iáko ťłowá/ co mówiemy.] 90,31. **94.** Długóz/ o wieczny boże/ ludzie zuchwáli/ Ná [zचेścié tá k beťpiecznie będą kazáli?] Długóz [ye [wym łotroťwem będą chłubili?] 94,6. **95.** Kto ná mié tá k ieťt lá[kaw/ y ná mé zdrowié/ Ze [ye przeciwko grzézny m przy mnie opowie?] 94, 29. **96.** Iáko mié bárzo troťki moie [uťzyły/ Tá k mié wdziézne póciechy twoie chłodziły.] 94,36. **97.** Przez lat cztérdzieťci ten lud mié frá[ťował:] Którémum ia téz tá k długo ťolgował/ Zem rzékł ná koniec: 95,26. **98.** Niechay lá[ká iego ťynie/ Tá k iáko dzień po dniu plynie.] 96,8. **99.** Wyťokie górné [káły/ Tá k iáko woťk táiały/ 97,18. **100.** A miáťto pán[kié tá k vmiote/ Ze niezostáwie iedno cnote.] 101,27. **101.** Iáko dym/ tá k látá moie vleciáły/ 102,9. **102.** Iáko wťchód od zachodu dáleko pała/ Tá k on od nas dáleko grzézch náťz oddala.] 103,24. **103.** Iáko lá[káwy oyciec [ynów lituie/ Tá k równie [woich wiernych ťug pan záluie:] 103,26. **104.** Twym rozumem tá k miernie ziemiá v[ádzoná/ Ze ná wieki nie będą nigdy poruťzoná.] 104,9. **105.** Wieczna ieťt pán[ka chwałá: á on z tá k mádrogo/ Nieprzeťtánie [ye kochác nigdy czynu [wego.] 104,59. **106.** Boday w[zyťcy złoťliwi zá gubieni byli/ Tá k žeby [ye ná wieki iuz nie popráwili.] 104,68. **107.** Y tá k długo był trzyman w więzieniu [rogim/ Áz go pan weťprzeć raczył duchem [wym drogim.] 105,35. **108.** Gdzie pan lud [wóy tá k wielce rozmnożył/ že go/ Silniey[zym nieprzyjaciół vczynił iego.] 105,45. **109–10.** Kto tá k w ťłowá bogáty? kto tá k ieťt wymowny?/ Aby w powieťci

dzieiom iego mógl być rowny?/ 106,3. **111.** Miedzy dwa wodné mury ťony bród przebyli/ Tá k iáko by po [uťzy nalep[zeý chodžili.] 106, 22. **112.** Wracáiac [ye ná miey[ce [wé morze zálało/ Tá k iž áni poťtáncá z klé[ki nie zoťtało.] 106, 26. **113.** 106, 39 *jak nr 14.* **114.** Bo frá[uiąc [ye ťárzec ná ich płóché [práwy/ Tá k mówił/ že w rzeczy [wéy nie był bogu práwy.] 106,72. **115.** Zdrowié/ y ťitę márnie ťrácili:] Tá k iž áni pomyslić ná pokarm niemoga/ 107,35. **116.** Ponieważ tá k przekłéctwo tedy miłuie/ Niechayže ie zły człowiek ná [sobie czuie:] 109,37. **117.** Iáko drugi człónki [wé okrył odzieniem/ Tá k on zew[ząd obložon ieťt zlorzeczeniem.] 109,42. **118–20.** Iáko cień pochylony/ gdy ťońce gá[nie/ | Tá k y ia nie[zczeťliwy niťzceię wlá[nie. | Tá k [ye vmykam/ tá k [ye kriję po ťwiecie/ Iáko konik/ czuiać chrzeťt bliťkich nó g lecie. 109,54–5. **121.** A ťłowá [wé tá k miárkuie/ Ze w nich płóchoť nie pánuie.] 112,19. **122.** A ich bátwány ... Nic nie [ą/ iedno ludzkich rák robotá.] ... Ręka nie ťci[na/ nie poťtápiá noga/ Gárdem zádného głoťu dáć nie moga/ Boday tá k y ci/ którzy ie džiaáia/ 115,15. **123.** W[zytkim on lá[kaw/ którzy ťužá iemu/ Tá k w máłym wieku/ iáko doróťtemu.] 115,26. **124.** Iákiež ia tedy tobie/ pánie/ dáć mam dziéki/ Zá té tá k [zczodré dáry twéy ręki? | 116,30. **125.** Iáko zakon twóy miłuie/ tá k [ye brzydžé žlemi:] 119,113. **126.** weyžrzy miłóťiernym/ Okiem ná mié tá k/ iákoť zwykl czynić [woim wiernym.] 119, 132. **127.** Vžal [ye nas/ vžal nieťmiertelny bože/ Abowiem iuz ledwé ciérpieć wiécýy može/ Náťzé człowieczén[wo poťmiéchéw/ y wzgárdy:] Tá k nas ten lud trapi/ [woim [zचेściem hárdy.] 123,16. **128.** BY był pan nie tá k lá[kaw ná náťzé zdrowié:] Niechay cné Izráhel[kié potomťtwo powie:] ... Iuz by nas prawie byli żywo požarli:] 124, 1. **129.** Iuzby nas (tá k [ye byli wťciekle vpárli/ Iuzby nas prawie byli żywo požarli: | 124,5. **130.** Niechayže nam ná potym ťtrách nie pánuie/ Ponieważ tá k wielmožny pan o nas czuie:] 124,14. **131.** Iáko wkrag prawie góry otoczyły Ierolimę: tá k pan lud [wóy miły/ Wálem [wéy lá[ki zew[ząd ofypuie/ 125,6. **132.** GDy z okrutnéy Bábilony/ Pán[ki lud był wyzwolony/ Człowiekowi tá k [ye zdáło/ Iáko by mu [nić [ye miáło.] 126,3. **133.** A ci/

pánie co zo[ftáli/ Day/ áby tám nie mie[zkáli:] Ale [zli ták [pie[znym biegiem/ Iáko [trumieñ pełnym brzegiem/ 126,19. **134–5.** Nie ták groźné/ nie ták [ą [trá[zliwé/ W rękę mę[kich [trzały popędliwé/ Iáko kiedy przy oycow[kiéy głowie/ Záf[awia [ye cnotliwi [ynowie.] 127,13. **136.** Iáko/ wijąc [ye po tyce/ Płodny krzak winný má[ci[ce/ Obfituie w [todkié groná:] Ták bogoboynégo zóná.] 128, 12. **137.** Niechay wiecznie nie vznam/ pánie/ Iá[ki twoiéy/ Ie[lim ia nie poniżył niżéy du[ze [woiéy/ Niż ie[zcze mój [tan nie[ie: równie więc ták licha/ Dzieciná zo[ftáwiona do mátki [wéy wzdycha.] 131, 7. **138–9.** Iáko rzecz piękna/ iáko rzecz przijemna/ Pátrzá[ć/ gdzie miłość pánuie wzajemna:] ... Nie ták ie[st wdzięczny oléy bál[ámowy] ... Nie ták ro[sko[zn[é] krople [ą perłowé/ 133,5–9. **140.** V[ta ich (*bogów pogańskich*) niemé/ oczy nie pátrzáia:] ... Boday ták y cí/ którzy ie robili/ 135,33. **141.** Tyś mié z tyłu/ y z przodku/ [am vformował/ Tyś około mnie r[ęki [wéy nie zá[ował:] Coś ták mi[sternie [práwił/ wieczny mój bo[że/ Ze tego záden rozum poiać nie mo[że.] 139,11. **142.** Ie[liby te[ż ták cz[łowiek pomy[ślił [obie/ Zeby w nocnych ciemno[ściach] miał vléc tobie.] Myli [ye ná [wych my[ślách: noc náciemniey[za/ V ciebie ná[połudné [wiá[tko iá[niey[za.] 139,21. **143.** 139, 29 *jak nr 14.* **144.** Iáko łomná ziemié p[ługiem roz[ypuia/ Ták [ye we mnie ko[ści moie roz[st[epuia/ 141,22. **145.** záden cz[łowiek żywy/ Ták [wi[ęty nie ie[st/ áby ná twym [ádzie/ Nie miał by[ć w iákim wytkniony nierzádzie.] 143,7. **146–7.** O pánie/ co ie[st cz[łowiek/ że go ták [zánuie[?] Ze mu ták wielká ch[ęć okázuie[?] 144,9–10. **148–9.** Niech nam [ynowie ro[ftá ták/ iáko zieloné/ Iáb[lonki ro[ftá nowo[zc[ępioné.] Córy ná[ze niech kwitná ták/ iáko [rzetelné/ Rzezáné [wi[ęcá [tupy ko[ścielné.] 144, 29–31. **150.** A niemá[ż ták lichégo na [wi[ęcie [worzenia/ Coby [ye nie [ięczyło z twego opá[trzenia.] 145,15. **151.** Twoje mo[żné królestwo ták ie[st zá[łożoné/ Ze go nigdy niezgwálcá wieki nie[kończoné.] 145,21. **152.** A w[zelka żywa du[ża imię [wi[ęte twoie/ Wielbi[ć b[ędzie: ták d[ługo/ póki nieodmiennym/ Ko[łem p[óydzie gwia[żdz[ia noc zá [wiá[tkiem dziennym.] 145,39. **153.** Zadnému narodowi pan [ye nie [táwił/ Ták Iá[káwie/ áni praw [woich obiáwił.] 147,40.

154. A tak żebych niezo[stał przed bramą, iako Bergama[żek, wolalem [ám doma poczekac, zwla[czá że i Seym podobno niedaleko, *LFogel 1.* **155.** *LFogel 3 jak nr 63.*

Tr: **156.** 1,9 *jak nr 63.* **157.** iákié [zcze[ćie ludzi ná[zláduie/ Ták w nas álbo dobrá my[śl/ álbo zlá [práwuie.] 2,20. **158.** 2,22 *jak nr 63.* **159.** Nie vczuw[zy ná [ercu ták wielkiéy zá[łości/ Któr[ý równia niewidz[ę w téy tu [miertelno[ści.] 4,15. **160.** o zlá Per[sephono/ Mog[áże[ś ták wielu [zam dáć wplynáć p[ono?] 5,14. **161.** vmi[eráia[ć ... mátk[ę/ v[całowaw[zy/ táke[ś zegná[á:] Iuz ia tobie moia mátko/ [tu[żyć nie b[ęde/ 6,13. **162.** 6,20 *jak nr 14.* **163.** 8,4 *jak nr 46.* **164.** Ty w[zytki rzeczy ludzkie ma[ż zá frá[zkę [obie/ Iednáka my[śl ták w[zcze[ćiu/ iáko y w zá[łobie/ Záw[ždy nie[ie[ż: 9,8. **165.** A te[ż ledwie [ye kiedy d[zi[ęci[ę vrodzi[ło/ Coby Iá[ki rodzic[ów [wych ták godné by[ło.] Och[ędo[zn[é/ po[st[uzné/ kárn[é/ nie pie[zczon[é/ Spi[ewá[ć/ mówi[ć/ rymowá[ć/ iáko co vczon[é.] 12,4. **166.** A to w ták má[łym wieku [obie poczyná[á/ Ze wi[ęcy ná[trzyd[zi[ęci[ę Mie[si[ęcy niemiá[á/ 12,19. **167.** 12,21 *jak nr 46.* **168.** Omyli[á[ś mi[ę/ iáko nocny [fen znikomy/ Któr[ý wielko[ścią z[łotá [ięczy zmy[ł Iákomy.] Potym nágle v[ie[ceze: á temu ná iáwi/ Z onych [kárb[ów ieno ch[ęć/ á zá[da zá[áwi.] Táke[ś ty mnie Or[żulo droga/ vczyni[á/ 13,9. **169.** Gdzieby te[ż ták kámienné ten Bóg [erce no[sił/ Zeby tám [mutny cz[łowiek iuz nic nie vpro[sił:] 14,15. **170.** 15,11 *jak nr 46.* **171.** 15,14 *jak nr 46.* **172.** Ali [życ nie ták iáko mówi[ć [nádnie:] 16,18. **173.** Czemu ták b[árzo córki [w[éy zá[nuie[?] 16,25. **174.** 17,10 *jak nr 63.* **175.** Wió[dkiem [w[óy [ywot ták [kromnie/ Ze ledwie kto wiedziá[ł o mnie.] 17,17. **176.** 17,28 *jak nr 63.* **177.** A kto [ye w nie[zcze[ćiu [mieie/ Iabych ták rzékł/ że [záleie.] 17,36. **178.** Nie baczmy/ że to z tw[éy Iá[ki nam p[łynie:] A ták że p[redko minie/ Kiedy po nas wd[zięczno[ści/ Nieuzná[ż/ Pánie/ zá tw[é zyc[liwo[ści.] 18,6. **179.** Bo[ć przed twym gniewem z táiem:] Ták iáko [nie[ż[ceie/ Kiedy mu S[ł[ónce niebie[skie dogrzeie. 18,15. **180.** Pátr[zę/ co dá[le[ý b[ędzie/ á[ż mátká ták rzecze:] Spi[ż/ Ianie? czy [ię zá[łość twoia zwyk[ła piecze?] 19,11. **181.** Zátymem [ię[żko we[stchná[ł/ y ták mi [ye zdá[ło/ Zem [ye ockná[ł: 19,13. **182–3.** á te

[woię] Serdeczną żałość wiął: która tak wymu-
ie| Sił twoich/ y tak zdrowie nieznacznie twe
p[uię:] Iáko ogień [uchy knot obraca w p[er-
zyni] 19,21-2. **184.** o biédné/ y p[oné] Ro[
ko]fzy wá[że]/ które tak [a v[á]dzone/] Ze w nich
więcéy frá[unków]/ y żałości więcéy:] 19, 42.
185. Vcie[zy]łeś [ye kiedy z dziewki [wéy tak
wielé/] Zeby poćiechá twoiá/ y ono wefele|
Mogło porównać z twoim dziśiey[zym kłopot-
tem?] 19,45. **186.** 19,49 jak nr 14. **187.**
19,53 jak nr 46. **188.** Dzięwka twoiá dobry
lós (może[z wierzyć] wzięłá/ A włáfnie w [wo-
ich rzeczach [obie tak poczęłá/ Iáko gdy kto
ná morze nowo [ye puściw[zy/ A tám nie-
be[pieczeń]wo wielkie obaczyw[zy/ Woli ná-
zad do brzegu: 19,82. **189.** Swoie [zkody
tak [zácu/ y omyłki [woie/ Abyś nieprze-
pamiętał/ że baczenie twoie| Y [táteczność ief
droż[za: 19,107. **190.** Táć władza fortuny/
móy namil[zy [ynie:] Ze nie tak v[káráć [ye/
kiedy nam co zginie/ Iáko dziękować trzebá/
że wzdám co zo[áto:] 19,130. **191.** A tak y
ty folgując práwu pow[zechnému/ Zágródz
drógę do fercá vpadkowi [wemu:] 19,133. **192.**
19,147 jak nr 14.

Fr: **193.** 1,6,4 jak nr 63. **194.** 1,10,9
jak nr 46. **195.** PAni iáko nadobna/ tak
téz y vczíwa/ 1,13,1. **196.** Miałem nádzie-
ie ze mi zysćić miano/ Tak iáko było z
chuciá obiecáno: 1,18,2. **197.** IE[li niegrzé-
[zy]z/ iáko mi powiáda[z/ Czego [ie/ miła/
tak często [powiáda[z?] 1,21,2. **198.** WCzora
pił z námi/ á dziś go chowamy:| Ani wiem
czemu tak hárdzie [tapamy: 1,32,2. **199.**
Niechodź (powiáda) bez bótów/ ma rádá/ Bo
máćierzyná tak zwietrzeie rádá: 1,34,4.
200. 1,37,18 jak nr 63. **201.** 1,41,2 jak nr
14. **202.** Więcéy nieśmiem rzec: bo y tak
[ie boię/ Ze z tych [łów zazdrość myśl rozumie
moię: 1,41,7. **203.** bo miał binda[z tak do-
[tały/ Ze by był nie wlażł w żadné fámurały:|
1,55,9. **204.** Kledyscie [ie tych pomiarów
tak dobrze vczili/ Ze wiećie ilé kroć koło
obróci [ie w mili:| Zgádnicié[z mi/ 1,60,1.
205. Czeka[w]zy chłopcá dobrze d[ługá] chwile/
Tak żeby drugi v[zedł] był y mile:| Poyrzzy
pod okno/ 1,61,4. **206.** 1,67,4 jak nr 14.
207. O którą [ámá] żeś mié przypráwiłá/ Ze
chodzę málo nie tak iáko wiá. 1,67,8. **208-
-9.** Tę ro[kofz/ którą teráz tak drogo [zácu-

ie[z/ Pu[ćisz] táníey pochwili/ gdy prawdę
poczuie[z. A tak co ma czas przyniesć/
vprzédz go ty ráczey/ 1,78,5-7. **210.** Boday
tak wielé tobie przyczyniá/ Ilé mnie [roga
[mierć] lat vkrzywdziá. 1,81,3. **211.** 1,92,2
jak nr 14. **212-4.** BYłem oycem niedawno/
dziś niemam nikogo/ Coby mié tak zwał:
tákiem w dzieci zni[czą] [rogo. W[zytki] mi
[mierć] požárlá: iedno [mierć] po[knę]to/ Háft-
kę lichá po[knaw[zy: tak [wóy] koniec wzięto. 1,
93,2-4. **215.** A nie bądź przeciwko mnie
tak bárzo [rogá. 2,2,2. **216.** 2,2,7 jak nr 63.
217. PRzyzedł chłop do bi[kupá/ chcąc [ie
rozwiésć z zóná/ Pytáia go/ czemuż tak w
oczu twych mierziona? Atolim jej nie za[tał
dziewicá, k[ze] miły. 2,3,2. **218.** A ty ch[łopie/
ie[lić] [ie tak dziewice chćiáto/ Mogłéś
do Kolná iecháć: tám ich ief niemáto. 2,3,7.
219. Iábtek wprawdzie nie rodze/ lecz mié
pan tak kładzie/ Iáko [czep] napłodniey[zy
w He[spery]kim [ádzie. 2,6,11. **220.** A iáko
wieniec/ tak [ie miłość iey zieleńi/ 2,7,3. **221.**
Rwi/ páнно/ rózá zá nowego kwiátá/ A pomni
że tak bieżą twoie látá. 2,8,6. **222.** A tak
[ie niechay prózno doktorem nie zowe/ Wy-
práw z tego wátpienia moię pro[ftá] głowę. 2,
22,5. **223.** 2,23,2 jak nr 46. **224.** PY-
tano Káznodzieie/ czemu to prátaćie| Nie
tak [ámi] żywiećie/ iáko náuczacie? 2,25,2.
225. A nie w[ziá]łbych ty[siá]cá/ mogę to rzec
śmieie/ Bych tak miał czynić/ iáko náuczam
w kościele. 2,25,6. **226.** A donieś to mo-
iemu Iendrzeiowi [fowo/ Ze/ dokąd go nie
widze/ musí mié być te[žno: A tak [á]kawli
ná mié/ niechay bywa [pie[žno. 2,26,18. **227.**
PYta[z niete[znoli] mié tak [ámégo] siedziéć/
2,36,1. **228.** Nigdy nieb[ę]dą mogli Rzym-
[kiéy] síle [zkodzić/ Dokąd Caefarz przewa-
zny woy[ko] b[ę]dzie wodzić/ Tak y d[ęby] korzenia
[wégo] [ie trzymáia/ A [uchy] nikczemny lift
wiátry obiiáia. 2,38,5. **229.** A tak ia vpo-
minam/ niemówćie plugawie/ 2,44,3. **230-1.**
Ale pániénki ná [ie nie[á]kawy/ Tak powiá-
dáia/ żeś nogieć wácháwy. Co iefli tak ief/
[zkodáć] y vrody/ 2,45,4-5. **232.** Dobra myśl
nigdy bez [iebie. A tak/ [fy]zy[zli] co w niebie/
Smiéy [ie: bo twe imię dawné/ Y dziś miedzy
ludźmi [fawné. 2,46,8. **233.** COć wymy[li]li
[ie Haeretykowie? (Bo tak Philozoph Luteraná
zowie) 2,52,2. **234.** ia śmierć bli[ka] czuie/

A ták cię témi xięgami dáruię| 2,52,14. **235.** A przeczytaw[zy odda]z ie drugiemu| Philozophowi tákże vczonemu.| A ták do końcá niech się podarzaią| A przed [konániem tylko ie czytáia.] 2,52,25. **236.** Owa ták dluo leżał w tym ro[ole| Ze oné Xięgi rozłożył po [tole.] 2,52,31. **237.** Więc iáko czytał/ ták téż trzymał o tym| 2,52,35. **238.** Skotopá[ki twoie| W téy wadze v mnie/ że by się mógł do nich| Theokryt przyznać: ták trzymam o nich.] 2,57,4. **239.** 2,61,1 jak nr 14. **240–1.** By mi cię wždy nákoniec ode[stał] był cáto| Nie ták by mię nie[czę[ści]e moie frá[so]wáto. Ale cię ná žal wiet[zy ták do mnie wypráwił| Ze y [erce/ y du]żę przy [obie zo]stáwił. 2,61,8–9. **242.** POwiędz mi/ gdzie się chowa[ze] brácie Stáni[stá]wie| Bom cię ták dluo [zukał/ á]zem v[stał] práwie. Iákó[że]s mię był pro[sił] ná obiad do siebie| Ták[że]m cię ani widzia[ł] y iadam bez ciebie. 2,62,2–4 **243.** BY lutnia mówić vmiá[ła]| Ták by nam w[gl]os powiedziá[ła]: W[zy]scy in[zy] w dudy graycie| Mnie Bekwárkowi niechaycie. 2,63,2. **244.** owá się wy[łamię] Z téy niepobo[żny] niewolę/ którá mię Ták zfrá[so]wá[ła] ze y zdrowia niémam| 2,79,7. **245.** 2,79,13 jak nr 14 **246.** 2,80,8 jak nr 46. **247.** zły mu był wá[ro]zony| Ták że chciá[ł] [pá]trzy[ć] iáko [má]kuie pieczony. 2,92,12. **248.** 2,94,17 jak nr 63. **249.** 2,95,6 jak nr 63. **250.** Widząc niebo rozgniewán[é] y wiek [trwo]żony. Iedná[ke] [zkodá] pusci[ć] się ták zgo[łá] ná[đ]zieie| Bo to w[zy]tko przyrodzonym biegiem się dzieie. 2,100,15. **251.** IAKo Lais zwierciá[do] Páphiéy oddá[ła]| Kiedy prze lá[ta] pié[rsz]y g[łá]dko[ści] [trá]dá[ła]: Ták Ian tobie/ Montanie/ [to]yki twé oddawa| 2,101,3. **252.** Miłowa[ł] iá [erdecznie: y ták chod[ził] o tym| Ze musiá[ła] być jego po[sl]ubioná potym. 2,104,3. **253.** ANi Vly[ses]/ áni Ia[son] m[łody]| Choć o nich si[łá] [tá]rzy nabá[ia]li| Ták wielé ziemie [nad]z nieobyechá[li]| Iáko ty: 2, 105,3. **254–5.** Więc y w to niewiérz/ áby w téy krá[ini]e| Medaea iáka/ y Circe nieby[ła]: Która by ludzi obracá[ła] w [swinie]: Ták się tu dobrze druga wy[ćwiczy]á[ła]| Ze by tę [á]mę/ co ták bárzo [stynie]| W nied[zi]wiedziá Circe[go] łatwie obróci[ła]. 2,105,12–3. **256.** Ia przy kuflu przed[się] [toię]: Bo ták mni[mam] i[ż] vpitym| Lepi[é]j leze[ć] ni[ż] zábitym. 3,5,9. **257.** Lecz mię złego p[ó]ety wir[ze] zaleciá[ły]| Ták i[ż] mi

tylko prze [m]ród w[ł]o[fy] [pá]sć musiá[ły]. 3,7,6. **258.** 3,8,4 jak nr 46. **259–60.** Iedná[ke] ábo nie ká[ż]da krwáwa twoiá ráná| Abo zno[śna] niewola v wdzięcznego páná. Tákli ty chce[ze] tákli to nie[się] [czę]ści[é] moie| Niechcę prze[ć] 3,10,13. **261.** Przyzwól ... Száfárko tró[łk] y rádo[ści]: Ták po [swie]cie niechay w[zęd]zie| Twoiá wlá[da] wieczna b[é]dzie. 3,12,31. **262.** Iáko Chiron ... Rad był kiedy przyjmowa[ł] do [swy] le[śny] [zopy] ... [syná] piékný Kállipy| ... Rowniem wam y ia ták rad/ zacni poetowie| 3,14,7. **263.** Li[fo]wáty przy biésiedzie| Pił z ku[fo]zá práwie [poré]go| Ták i[ż] tylko brode[go] z niego| Widáć było kroko[fo]wá: 3,18,4. **264.** KRólewno moiá (w[za]k cię téż ták zowa) 3, 19,1. **265.** Ty ták mo[że]z być [czę]na/ że cię [swé]mi| Wdzięcznie cá[ł]uie v[ty] ro[żá]nemi. 3,19,11. **266.** czy[ś] ták rozumia[ł] niebo[że]| Ze czérnie in[zy] owoc/ ni[ż] tarnki/ dáć mo[że]? 3,20,5. **267.** 3,23,1 jak nr 14. **268.** Ia [czę]ści[é] ták [zác]uię/ że v[ć]iwym cnotom| Czynię cze[ś]ć wiet[za]/ ni[ż]li bogá[ty]m klinotom. 3,23,5. **269.** Scz[é]śliwé czá[ty]/ kiedy giermak [zá]ry| Był ták poc[ci]wy/ iáko ty d[zi]si[é]y[ze] Iedwabné bramy co raz ko[st]owniey[ze]: 3,24,6. **270.** 3,24,13 jak nr 14. **271.** Aiáx ták[że] pop[é]dliwy| Wrá[ził] w[się] miecz nie[czę]śliwy| Ták mi[é]dzy nieprzyiáció[ły] Vpad nie[się] y dar go[ły]. 3,27,7. **272.** Obráli by się kiedy kto ták pracowity| Ze by z was chciá[ł] wyc[er]páć vmy[ł] m[ó]y zákrity| 3,29,5. **273.** 3,29,10 jak nr 14. **274.** oboi[é]s to [czodr]ze| Wype[ń]ni[ć] czego [erce] niewdzięczné przechowá[ć] Niemo[gl]o: á ták prz[é]cz się dále[go] ma[ze] frá[so]wá[ć]? 3,30,10. **275.** IAKo ogie[ń] á wodá ró[żno] siebie chodza| Ták mi[ł]o[ś]ć á powagá nigdy się niezgodza. 3,32,2. **276.** 3,33,6 jak nr 46. **277.** 3,36,3 jak nr 46. **278.** A niedziwuy się/ że ie ták drogo [zác]uię| Bo chocia frá[zk]i/ przed[się] w nich doktory czuię. 3,36,7. **279.** bo by on [wó]y wczás vmiłowa[ł] Pewnieby się rániéy kład[ł] áni ták wiłowa[ł]. 3,45,4. **280–2.** Nie nowiná to Stru[fo]m/ ná w[ze]láka trwo[ge] Ciá[ły] [swé]mi zává[ł]ác złym pohá[ń]com drogę. Ták d[zi]ad zginá[ł] ták o[ci]ec/ ták moi [tri]io[wie] 3,49,3. **283.** GO[ści]u ták iáko[ś] poczá[ł] iu[ż] do końcá czytay| 3,50,1. **284.** STRze[że]z się moich frá[zek]/ m[ó]y dobry Stá[ro]stá| A ia tobie zá[ś] ná to ták powiádam [pro]stá| Kto w mych frá[zkách]/ iu[ż] mo[że] niezázr[é]ć by ká[łk]á

Bi[kupom/ którzy łożą v świętego Fracká.] 3,60,2. **285.** Tak rósć/ máły Michniku/ iákobyś mógł łożnych! Przodków [wych dorósć/ 3,65,1. **286.** Tak rósć/ piękny Michniku/ iákobyś pop[ie]zył/ Wiekiem/ á oczy iefce dżiadow[kié nácie]zył/ 3,65,9. **287.** 3,69,12 jak nr 14. **288.** Miłofnicy mądrości tak nam powiedáią/ Ze niemowné żwiérzétá rozumu niemáią./ 3,70,1. **289.** 3,70,14 jak nr 63. **290.** cóż/ niewierzy[z temu/ Ześ y łoż w nich? Ba iefes/ iuz wiérz łożowu memu./ A tak rozmyśl łoż ná to: trefnoli to bédzie/ Gdy we fráfzkách Káfztelan drukowany siédzie./ 3,73,5. **291.** Bo co kiedy tak mądrze człowiek poczał łożbie/ Zeby łoż bóg nie musiał iego smiać ołożbie?/ 3,76,3. **292.** A tak iédż łoż w dobry czas/ mnie zořtáwiw[zy:] 3,77,23. **293.** Nie mogła łoż doczekáć/ błaznem go tak wżiętá/ 3,80,3. **294.** Wczym tak czeřta omyłká/ ze ten to łoż Boży/ Nieiednému łożmienié/ y ferce zátrwoży./ 3, 84,5. **295.** więc powiem/ tak było./ Kilká ořób ná iedną łoże łoż zložyło./ 3,85,1. **296.** Ná drugié tak záwoła/ Pánowie/ czas wsiádáć/ 3,85,5. **297.** Pij 2,18 jak nr 63.

298. Wyrzucáć co z fráfzek nie zda mi łoże, bo to iest iákoby duřzá ich. Si quod pruriat, incitare pořunt. A tak prořze przepuść im teraz W. M. etc. té łoż łożowá iego. *LJan.*

Pieř: **299.** 1,4,13 jak nr 14. **300.** Mocá wielé łożwiátá/ Wżiał zá krótkié látá/ Król Mácedon[ki: lecz mu łoże tak zdáło/ Ze nan łożmého łożwiát był ieden máło./ 1,5,15. **301.** Ieno ze wołu chciáłá (*Europa*) przyřiěć máło./ Bo łoże zniénaglá przymknał z nią ku wodźie/ Potym iák płyńie tak płyńie bez łódzie./ 1,6,16. **302.** 1,6,36 jak nr 14. **303.** Przed nią gwiazdy drobnieyřé po iednéy znikáią/ A tak iuz przyřlęý nocy nieznácznie czekáią./ 1,7,12. **304.** 1,7,14 jak nr 14. **305.** 1,7,23 jak nr 14. **306.** 1,8,3 jak nr 63. **307-8.** A iáko wdźięcznie łożmárákiem złoto łoże dwoi:/ Tak téy łożłáchetnéy(!) duřzy w tym cieie przyřtoi./ Sczeřliwy ia człowiek/ bych mógł tak vřyc tego/ Iákobych łoże nie omylił/ co iefi lepřzého./ 1,8,8-9. **309.** Kto tak mądry ze zgádnie/ Co nan iutro przyřpádnie?/ 1,9,5. **310.** Száfuy gotowym bácznie:/ Ořtátek/ iáko zácznie/ Tak fortuná niech kona: 1,9,11. **311.** A nigdy nie zábláđzi/ Kto

tak vmyřł nářzáđzi/ Iákoby vmiá łożczeřćie/ y nieczeřćie znořć/ 1,9,25. **312.** KTo mi dáł łożkrzydłá/ kto mié odźiał pióry/ Y tak wyřoko pořtáwił/ ze zgóry/ W[zyřtek łożwiát widze/ 1,10,2. **313.** 1,10,25 jak nr 46. **314.** Widze Iágeřłá/ y dwu Káfzimiérzu/ Dobrych tak w boiu/ iáko y w przyřiérzu:/ 1, 10,50. **315.** 1,12,2 jak nr 116. **316-7.** Bodayze nie přechował/ á boday polezał/ Niewieím iáko mié do grón tak pięknych vbiezał./ Ia łożbie tak dobrych lat doczekáć nie tuřze./ 1,12,18-9. **318.** 1,13,18 jak nr 14. **319.** Kto bądź/ ten bądź/ ná kogo łós napřzód pádnie/ Tak Páná/ iáko łożę/ poima łożnádnie./ 1,16,12. **320.** 1,17,4 jak nr 46. **321.** Iáko ptak/ kiedy towarřyzá zbdźdie/ ... Tak ia nieczeřna w iego niebytnořći/ Muřze być záwřdy w trořce/ y w záložći:/ 1, 17,21. **322.** Vřilné wiátry/ co morzem włádaćie/ Ieřli též kiedy co to miłořć znaćie:/ Dodayćie mu tak łożczeřliwego biegu/ Ze wrychle łożtánie ná oyczyřym brzegu./ 1,17,47. **323.** Ieřli též tak rozumieřz/ žebyř mié czeřtował/ Męczyřz mié/ nie czeřtuieřz: 1,18,17. **324.** ci łoże ná to godzá/ Co łożpérki niedopiekké/ y twárdy řer głodzá:/ ... Y tak weřbie rozumu potřezřwiu nie wielé/ A ořtátek chęá zálać w to mié weřelé:/ 1,18,29. **325.** 1,18,40 jak nr 14. **326.** 1,19,13 jak nr 46. **327.** Miło łożzáléć kiedy czas po temu/ A tak bráćia przyřpiy káđy łożwemu:/ 1,20,2. **328.** 1,21,10 jak nr 63. **329-30.** Ciérpiałem ia tak wielé/ ze mié wřtyd powiádáć/ A mógł by mi beřpiecznie káđy głuřwo zádáć:/ Zem łoże dáł zá nos wodźić czas tak bárzo długi/ 1,23,5-7. **331-2.** Furto (powiáda) řroř[za/ niřli páni twoiá/ Mnie to ná zložć trzymařz łoże tak mocno podwoiá:/ Czemu mié w dóm łożmutného nie puřćiřz? gdyž moiéy/ Skrytéy prošby nie vmiéřz odniéć pániéy łożwoiéy./ Takže ia biédny człowiek w łożwym ciéřkim fráfunku/ Nieám vznáć ná wieki žadného rátkunku?/ 1,25,26-9. **333.** war. 2,1,6 jak nr 14. **334.** A žiemia nowe řřzódłá pobudzáiąć/ Řžek přymnážáłá/ tak/ iz mor[kié wáły/ Wylać muřiáły./ 2,1, 15. **335.** Fortuná ... Lecz iáko łożmáá oczy zářtoniřá/ Tak łożwym pochłébfwem ludźi po-błážiřá:/ 2,3,14. **336.** Ty pómni ze twóy łożkarb v łożczeřćia w mocy/ A tak łoże řtáray o tákiéy pómocy:/ Aby wřdy ztobá twého co zořtáło/ 2,3,18. **337.** zboyce nas woiiuá/ ...

A nas nierządne/ ách nierządne iedzą.| Ták odbieżáte [tádo więc drápáia| Rozboyce wilcy/ gdy powoli máia:| Ze áni pástérz nád owcámi chodzi| Ani ostrożnych p[ów zá [obá wodzi. | 2,5,17. **338–9.** Iákiego [ercá Turkowi dodamy| Ie[li ták lekkim ludziom nie zdołamy?| Ledwiec nam y ták Króla nie podawa:| 2,5,22–3. **340.** Iáko cién nieod[tepný ciá[á ná[zláduie/| Ták zá cnotá w téz tropy zazdro[ć pot[tepuie. | 2,12,4. **341.** Cnotá (ták iest bogáta) nie mo[że wziá[ć [zkody/ | 2,12,13. **342.** 2,13,8 *jak nr 14.* **343.** Miéy[cie to przed oczymá zázwdy [woiemi/| Ze[cie miey[ca zásziedli Bo[é ná [ziemi:| Z któr[ego mácie nie ták [wé w[áfné rzeczy/| Iáko w[zytek ludzki mié[ć rodzay ná pieczy. | 2,14,7. **344.** 2,21,3 *jak nr 14.*

Sob: **345.** Wié[ć koleiá zázczyná[ly| A piérw[zy ták poczá[ć dá[ly. | PANNA I. Sio[stry ogien napalono/ | *wst.* 16. **346.** Ták to mátki nam podá[ly| ... Ze ná d[zié[ń swi[étego Ianá| Zázwdy Sobótká palaná. | 1,9. **347.** 1,16 *jak nr 63.* **348.** Ale g[dzie dobra my[śl p[łu[zy/| Tám y zdrowi[é lepi[éy [tu[zy:| A cho[ć drugi zayd[zie w látá/| Y ták ón vyd[zie zá [wátá. | 2,32. **349.** Niebo[że m[óy kto ci[é zblá[zni[ł/| Ze[ś ták [rogie zwi[érz[e dra[zni[ł. | 3,24. **350.** A to ták wie[cza be[tyia| Ze [ye zázwdy ná d[é[cz myia. | 3,39. **351.** 5,14 *jak nr 14.* **352.** Y [ámám tak g[upiá by[łá/| Zemci[é t[é[ż kiedy wierzy[ła: | 5,17. **353.** Zadna g[é[stwá/ zádne g[łogi/| Nie przekázá moiey drogi:| Ták láto/ iáko [srze[zo[ge/| Przy tobie ia wytrwá[ć mo[ge. | 7,23. **354.** Ták d[zi[éwká iáko m[łodzi[eniec/| Nie pro[ś mi[é nikt o m[óy wieniec: | 8,13. **355.** 9,37 *jak nr 63.* **356.** Iáki[é ludzki[é g[upi[é [práwy/| Szuká[ć [mierci[é przez b[óy krwáwy:| A oná y ták cz[łowieczy| Vpad ma ná dobr[éy pieczy. | 10,15. **357.** Iednák ty ták chci[éy by[ć [miá[lym/| Iákoby [ye wróci[ł cá[lym:| A nie day vmrz[é[ć mnie [mutnéy/ | 10,21.

Tarn: **358.** 5 *jak nr 14.* **359.** 15 *jak nr 14.* **360.** 20 *jak nr 14.* **361.** A ten vmy[ł/| kt[óry w nim to w[zytko [práwowa[ł/| Ták [ye by[ł dobr[éy cnotá zew[záz obwárowa[ł/| Ze go zádna fortuná nigdy nie po[zy[łá/ | 34. **362.** 63 *jak nr 14.* **363.** 77 *jak nr 63.* **364.** Owa ták d[ługo [pi[éwa[ł muzyk ón vbogi/| Ze mu[šia[ł mi[é[ć ná k[óniec po [w[éy my[śli bogi: | 93. **365.** Lecz ia niewi[ém prz[écz ná t[é [mierc[é ták ná rz[ékamy/| Gdy[ż iednák nic ná [ziemi wiecznégo nie znamy: | 113. **366.** 121 *jak nr 14.* **367.**

A ták mo[[e[ż nie plá[á[ć oycow[ki[éy przygody/| Bo táká [mierc[é nie nie[ie z [obá zádne[ý [zkody: | 141. **368.** A kiedyby vmá[rli známi mó[wi[ć chci[eli/| Ták by[my go do ci[ébie mówiá[ć v[ty[ze[li: | 144. **369.** 163 *jak nr 63.*

Pam: **370.** p[ómni nie[cz[é[śliwa| Wárná/| g[dzie nie[mierteln[éy chwa[ly cnotá chci[wa/| Nie ták ostro[żnie/ iáko [smie[le [ye potká[łá/ | 15. **371.** Przypátruiá[ć [ye pilno wielkich Królów [práwie/| Ták w pokoiu/ iáko y w z[ó[niér[ki[éy zabáwie. | 20. **372.** Ale iáko ci[é zánácznym fortuná czyni[łá/| Ták[é[ś y dowci[pem miá[ł przed in[zymi si[łá. | 28. **373.** Ták (*war.* Ták) przed láty Tezeus/ chcá[ć [rogi[égo po[zy[ć Minotaurá: á ci[é[żká dá[ń z oyczyzny z[ó[zy[ć/| P[łyná[ł ná p[redki[éy Nawie 41. **374.** 65 *jak nr 63.* **375.** Ten zná[ia[ć twarz lá[káwa/ y chu[ć prz[eci[ew [obie/| Sk[łoni[ł ták[że cnotliw[é [w[é [erce ku tobie:| Ták/ i[ż iednák[í ogi[é[ń obiemá pánowa[ł/ | 75. **376.** Ci[ébie iednák B[óg prz[ewi[ódi[ł przez z[ł[e miey[ca cáto. | Ták z[é[ś prz[ed[si[é og[łáda[ł ná zánáczné kráie/ | 131. **377.** Nie wi[é cz[łowiek co dobr[éy: á czá[sem ták zblá[dzi/| Ze [w[é [cz[é[sci[é zá wielká niefortun[é [á[dzi. | 157. **378.** 247 *jak nr 63.* **379.** Prágná[łem du[ż[é podá[ć/| gdy bykolwiek by[ły| Nieprzeiednáné sio[stry prz[é[de [w[éy dowi[ly. | Nie by[łem ták [cz[é[śliwy: á mé próby prózn[e/| Roznio[ł nieuono[zony wiátr ná morze r[ó[zn[e. | 253.

380. Y iam thego[ż má[łto nie vczy[ni[ł (wprawdzie nie ták do[koná[ly [trzelec) ieno z[e lá[ká W. M. dro[ż[za v mnie/ ni[ż w[zytká poetica. *LZam.*

Ap: **381.** Siemikow[ki zász[é pro[si[ł/ áby raczy[ł na[ń ták wzglá[đ mi[é[ć/ iáko ná [tug[é iu[ż [w[égo/ 5. **382–3.** á [zká[pa iego [tána[ł/ y zátá[rl [ie z koniem Arcybi[kupim ták/ z[e [ie zádny[em obyczáiem nie dá[ł odwi[é[zd[ł/ á[ż ták z nim po[spo[łu do ká[mienice wiácha[ł/ 7. **384–5.** kiedy go oyci[ec pyta[ł/ czemu ták rych[ło przyiecha[ł: powi[é[diá[ł/ z[e mi[é tám przez w[zytko láto trawá karmiono/ ták[żem [ie ba[ł/ z[eby mi [zimie [siáná nie dawano. 11. **386.** 12 *jak nr 63.* **387.** K[siá[dz Naropin[ki prz[ewi[é[diá[ł to by[ł/ ták i[ż ni[émal zázwdy do król[ew[ki[égo [to[łu [siáda[ł/ cho[ć mu nic nie mówiono: 13. **388–9.** Clec[ier[ki w Rádom[ki[éy [ziemi/ v[ty[zwaw[zy záká pod oknem/ kt[óry wywróciw[zy niebácznie [łowá/ ták [pi[éwa[ł: Iezus Iuda[żá prz[eda[ł/ etc. Dobr[éy ták/ po-

wiada/ bo go ón téz był przedtym przedał. 21. **390.** 23 jak nr 63. **391.** PAn Dębien[ki Kánclérz koronny/ ... Témi słowy powiedział: W téy á w téy rzeczy/ tak Król Ie<g>o M. dekret czyni/ etc. A tę drugą odkłáda do [ąd-ného dnia/ miásto tego co miał rzéc/ do [ąd-wého dnia: Ale tak podobno chćiał tknąć kunktáciiey/ która zbytnia była. 23.

FgPieś: **392.** Lecz odpoczynek/ y [fen nie-prze[spány/ Tak pánom/ iáko chudým zgotowány. 1,8. **393.** Ale ná świećie kto tak głupi żywie/ Zeby nie prágnął przeiecháć [częśliwie/ Dróg nieb[piecznych/ 1,9. **394.** Więc ie[li człowiek iednę [kálę minie/ Wnet ná to miey[ce ná in[za náplynie: Tak iż [nadz namędr[zému] Trudno pogodzić temu/ Aby przy namniéy więznąć/ Niémiał/ 1,29. **395.** Lecz on w [wych [práwách ie[st tak znákomity/ Ze napro[st[ému niemoże by[đz [kryty. 3,3. **396.** Kto miał rozumu/ kto tak wiele mocy/ Ze świat po[stáwił króm żadnej pomocy? 3,5. 397. 3,37 jak nr 14. **398.** 4,6 jak nr 14. **399.** Ale ze Bogu známi sie nie zdáło/ Tak po[stępowáć: prózno nárzékamy/ Ze sie co przeciw myśli nam przydáło. 4,8. **400.** Bo czas nie da trwáć żadnéy rzeczy w iednéy mierze/ A iáko w[zytko nie[šie/ tak zás w[zytko bierze. 6,6. **401.** 6,69 jak nr 46. **402.** 9,2 jak nr 14. **403.** A człowiekiem tak władnie/ iáko [sónce wonnym] Nawrotem: 9,11. **404.** Która gładkością w[zytki piérw[ze tak minęła/ Aż y przy[st[łym nádzieie ná wieki odie[ła. 9,19. **405.** Sliczna d[ziéwko/ tak tu[ż [obie/ Kléynot ten náleży tobie: 10,7.

Fg: **406.** A zadny wiek tak wd[zięczny nie b[dzie/ Aby po[stugi wá[ze znákomité/ Były potomkóm przy[st[łym kiedy [kryté. *Firl* 22. **407.** *Lukr* 3 jak nr 46. **408.** Iáko więc kto nieznáczny/ ... Tak ia/ o zacny królu/ twym imieniem/ któré/ Prze d[ziélnó[ć/ y wy[oki rozum id[zie wzgó[re/ Swé pod[te rymy zdobie/ *Bitwa* 25. **409.** A [swá cnotá tak [wiéci/ ze y przodki dawné/ Roz[wiéca/ y potom[stwu imię czyni [ławné. *Bitwa* 35. **410.** A zás tak żyie/ ze téz króm przodków [wych [ławy/ Mog[by zázwdy by[đz znácznym prze [wé tylko [práwy. *Bitwa* 39. **411.** *Bitwa* 42 jak nr 14. **412.** Ale hárdé Krzyżaki tak [tá[ł iednym boiem/ Ze ie niémal zwalczoné poda[ł d[ziécióm [woim. *Bitwa* 59. **413.** á Krzyżaki boiu/ Tak

nákarmi[ł/ ze pro[sić mu[sieli pokoiu: *Bitwa* 78. **414.** Który (*pokój*) tak otrzymáli/ ze páná in[ze[go] Niemieli/ znáć ná wieki/ prócz króla Pol[kiégo. *Bitwa* 79. **415.** Tak ón b[dać od Bogá królem po[stáwiony/ Tákíe [lyny zo[stáwił/ ze káždy korony/ Był z nich godzien: *Bitwa* 85. **416.** Ten iáko był ku wielkim rzeczóm zázwdy chćiwy/ Da[by to był Bóg/ áby tak był y [częśliwy: *Bitwa* 94. **417.** AP.<ollo> Mo[że[ż Alce[is tedy przy[st[ż k[stá-ro[ści?] SM.<mieré> Niemo[że/ tak wiédz: y ia cze[ść rad wid[ze. *Al* 53. **418.** CHORUS Cze-mu tak [icho we dworze/ *Al* 76.

FgPog: **419.** Tak podobno w[zytko łat-wiéy słowy wyrzéc/ niżli rzeczą [ámá wypeł-nić. 1. **420.** á [erce człowiecze ... któré iáko rádo[ść/ y po[ćiech[ę [woie[czuie/ tak z nie[czę[śc-ia/ y z przygody frá[owáć sie mu[si. 1. **421.** 1 jak nr 46. **422.** A [tráćili[my nie tak brátá/ iáko w[łá[niéy oycá. 2. **423.** w[zytki trud-no[ści ná[ze [pólné/ któré więc po zmarłym oycu ná d[ziéci po[spolićie przypadáia/ w[ziá[ł był ná [woie pieczá: y tak sie z nimi [prá-wowa[ł/ że[my zá pilno[ścią iego żadného v[ze[rbku w [práwiedliwo[ści [wéy nie w[ziéli. 2. **424.** A tá więc iego godno[ść/ którą go był Bóg opátrzyć raczy[ł/ nieby[ła tak okr[esona ábo wá[żka/ zeby sie tylko w domu iego [ámym zawié[rać miá[ła: 2. **425–6.** ále si[łá obcych ludzi/ si[łá wdów y síró[ł vbogich rády iego w[zywá[ło: któréy ón nie funtem i[ście/ ze tak mam rzéc/ áni [okćiem przedawa[ł/ ále y dá[rm-o/ y hoynie w[zytkim potrzebnym w[zyczá[ł/ y tak wiernie/ ze ná rád[zie iego żaden sie nigdy nie omyli[ł. 2. **427–8.** Iáko[ż niepomá-łu sie ztá[đ [ie[zymy/ ze przy téy o[státniéy po[st[udze brátá ná[ze[go/ W. M. tak wiele/ y tak zacnych o[šób wid[zimy. 3. **429–30.** Zá tak wielką tedy [á[tkę którą W. M. temu zmá[rtému ciá[łu okázáć raczyli/ W. M. pánom [wym wielce d[ziékuujemy: pro[st[żac PAná BOgá/ áby ón [sam zá nas/ którzy tego tak dálece od[st[żyć niemo[żem/ W. M. to hoynie p[łáćić/ y nágrádzáć raczy[ł. 3–4.

Fg: **431.** A ty méy [mierci nie p[łácz: mnie sie dobrze d[ziéie/ Tákem boiá[żni prózen/ iáko y nádzieie. *ŠmCn* 6. **432.** Gd[zie rzeczy/ álbo y [stów tak w[ładnych do[šá[ne] Którémich-bych miá[ł léczyć twóie[ciężką rá[ne?] *Fn* 3. **433.** *Fn* 8 jak nr 14. **434–5.** Strada[ł[es (ách

żałości) ze w[zech mil]z[éy] zony/| Którą iáko n[átur]á/ t[á]k y cnot[á]/ z [strony] K[á]zda [swoi]éy/ t[á]k by[ły] bog[á]ci[é] n[á]d[á]ły/| Ze w t[é]y mierze iu[ż] wi[é]c[é]y przyd[á]ć nic niemi[á]ły.| *Fn* 16–7. **436.** KTo mi[é] w mym ci[é]żkim fr[á]unku rátuie?| Mo[í]á t[á]k l[á]czn[ą] du[ż]á fi[é] nie czuie/| Aby po[ó]ciech[é] i[á]k[ą] przyi[á]ć mi[á]ł[á]/ *Nagr* 3,2. **437.** *Nagr* 3,7 *jak nr 14.* **438.** *Epit* 3 *jak nr 63.*

Odp: **439.** A i[ż]em przedtym niewiedzi[á]ł o tych li[ó]sciech/ [podzi]ewa[ł]em fi[é]/ że z[á] tymi cz[á]fow odw[ł]ok[á]mi y me[ý] tr[á]gedyey fi[é] odwlec mia[ł]o/ álbo r[á]cz[é]y że t[á]k zemn[ą] zo[st]áć mi[á]ł[á] molom n[á] pokarm álbo n[á] tr[á]bki do [á]pteki. *LZam.* **440.** Nie radbych przedfi[é] omie[ż]ka[ł] przeno[ó]sin W. M. i[é]li Salus t[á]k b[é]dzie ch[é]ci[á]ł[á]. *LZam.* **441.** 2 *jak nr 14.* **442.** Ty/ i[á]ko żywie[ż]/ t[á]k/ wid[é]ł/ y mowi[ż]/ Niepow[ó]sci[é]gliwie: 62. **443.** Ieden[ż]e tylko [pof]ob cz[ł]owiekowi[ż] i[é]ft/ vrodzi[é] fi[é]: [á] zgin[á]ć/ t[á]k wiele Drog i[é]ft/ że tego niepodobno zg[á]dn[á]ć. | 131. **444.** 156 *jak nr 46.* **445.** Miey[é]cie to przed oczem[á] z[á]w[ó]zdy [swoi]emi:| Ze[ó]ście miey[é]ce z[á]fi[é]dli Bo[ż]e n[á] ziemi:| Z ktorego ma[é]cie/ nie t[á]k [swe] w[ł]a[Ź]ne rzeczy/ I[á]ko w[ż]ytek ludzki mie[é]ć rod[á]y n[á] pieczy. | 167. **446.** Po[ó]łowie twoi i[á]ko przyiech[á]li/ T[á]k odie[ż]dz[á]i[á] / [á] ty przedfi[é] zn[á]mi. | 188. **447.** lecz v mnie po[ó]politey rzeczy| Powinow[á]ctwo w[é]t[ze]. A t[á]k/ co fi[é] kolwiek| Wam w[ż]ytkim b[é]dzie zd[á]ł[ó] / to[ż] y ia pochwal[é]. | 204. **448.** Z[á]tym w[ó]ł[á] ALEX[á]nder/ y t[á]k mowi[é]c pocz[á]ł. | 209. **449.** Gdzieby te[ż] to o [ob]ie t[á]k rozumie[é]ć ch[é]cieli/ Ze im k[á]zdy/ [á] oni niewinni nikomu | 242. **450.** Niech[é]że fi[é] ALEX[á]nder t[á]k drogo niez[é]ni/ Zeby mał[ż]e[Ź]n[wo] [swoi]e vpadkiem ocz[é]ży[Ź]ny| Y krwi[á] n[á]z[á] mi[á]ł p[ł]áć: 281. **451.** Owa i[á]ko nam kolwiek Graekowie z[á]gr[á]i[á] / T[á]k my iu[ż] [k[á]k[á]ć] mu[ó]sim: 308. **452.** [á]ni tego Graec[é]zyn| O [ob]ie niechay dzier[ż]y/ zeby t[á]k by[ł] gro[ż]ny/ I[á]ko fi[é] [ob]ie zda. 328. **453.** ieden g[ł]os by[ł] w[ż]ytkich/ T[á]k i[á]ko Iketaon: 351. **454.** 353 *jak nr 453.* **455.** Radbych by[ł] (powi[á]da) N[á] zgod[é] w[á]sz[é] p[á]trza[ł]/ lecz/ i[ż] by[é] niemog[ł]a| Mnie niel[á]z[á]/ ieno w[é]t[ze]y cz[é]ści n[á]l[á]dow[á]ć. | A t[á]k/ co z dobrym niechay b[é]dzie po[ó]politym/ Helen[á] niechay w Troi zo[st]ánie/ 370. **456.** tu[ż][é] / że odpr[á]w[é] / Do tey doby iu[ż] wzi[é]li po[ó]łowie/ y twoy m[á]ż| W domu ci[é] dawno czeka. A t[á]k nie mie[ż]kaymy | 377. **457.** 420 *jak nr 14.* **458.** Aby[ó]

czu[ł] o potrzebie/ y o pewney wojnie/ T[á]k pewnej/ i[á]ko mi[é] tu dzi[ó]s przed [ob]á widzi[ż]. | 471. **459.** 477 *jak nr 46.* **460.** pogr[á]niczni pi[ż]a[ż] St[á]ro[ó]stowie/ że Graeckie woy[ká] fi[é] [ó]i[á]g[á]i[á] / Do Aulidi: ... A t[á]k niemie[ż]k[á]i[á]c/ Poki brzegu mor[kiego] o[ó]t[á]tk[á] nie [tr]áćim/ Porty naprzod y zamki pogr[á]niczne [pi[ż]a[ż] Y ludzmi dobrze op[á]tr[ż]: 478. **461.** I[á]koby[ó]s iu[ż] n[á] oko/ dobry Antenorze/ Nieprzyi[á]ci[é]l[á] widzi[á]ł/ t[á]k fi[é] / wid[é]ł/ boi[ż]. | 487. **462.** 493 *jak nr 14.* **463.** 495 *jak nr 14.* **464.** 540 *jak nr 14.* **465.** Wielki ogie[Ź]n ma pow[ó]t[á]ć/ t[á]k wielki ogie[Ź]n| Ze w[ż]ytko/ i[á]ko w biały dzie[Ź]n/ wid[á]ć b[é]dzie/ 545. **466.** 592 *jak nr 63.* **467.** W[ż]ytko fi[é] woy[ko] tedy[ż] ma ru[ó]zyc/ y pro[ó]to| Ku Troi[í] zagle pod[á]ć: w[ż]ák t[á]k? Wi[é]ż. <ie[Ź]> niepochybnie. 594.

468. *Zg* 6 *jak nr 14.* **469.** Wi[é]c i[á]ko w Wierze/ t[á]k y w Po[ó]polit[é]y rzeczy/ K[á]zdy [sw]a porze/ *Zg* 13. **470.** *Zg* 18 *jak nr 14.* **471.** A o Nieprzyi[á]ci[é]l[á]ch [swoi]ch co trzyma[é]cie/ Kt[ó]rych t[á]k wiele wok[ó]ł/ il[é] S[á]si[á]d ma[é]cie. | *Zg* 22. **472.** *Zg* 41 *jak nr 46.* **473.** Bo dwu P[á]n[ó]w obraw[ż]y/ trzeci[é]go do[ó]t[á]ł[á]. | Kt[ó]ry/ tu[ż][é] / t[á]k l[á]cno z Budzini[á] nie zied[ż]ie/ I[á]ko wi[á]cha[ł]: *Zg* 47. **474.** A Ryc[é]r[ki] rzemie[ó]łto kt[ó]rym Pol[ká] [st]a[ł]á / T[á]k że [swe] Nieprzyi[á]ci[ó]ł [swe]ch nigdy nie ba[ł]. | St[á]ni[á]ł[ó] mi[é]dzy ludzmi/ *Zg* 76. **475.** *Zg* 104 *jak nr 46.* **476.** N[á] k[ó]niec/ Po[ó]polita rzecz niema obr[ó]ny: | T[á]k wiele Nieprzyi[á]ci[ó]ł mái[á]c z k[á]z[dé]y [strony]. | *Zg* 132.

Sat: **477.** TAK i[á]ko mi[é] widzicie/ cho[é] mam na [ł]bie rogi, | I twarz nieprawie cudn[á] / i ko[ó]mate nogi/ | Przedfi[é]m u[ó]zede[ł] za boga wony dawne cz[á]y/ | 1. **478.** A to moy dom by[ł] zaw[ó]zdy/ gdzie nage[ó]t[ze] la[Ź]. | Ale[ó]cie ie tak d[ł]ugo tu w Pol[é]cze kopali/ Ze[ó]cie z nich ubo[gi]ego Satyra wygnali. | 5. **479.** 58 *jak nr 63.* **480.** 77 *jak nr 14.* **481.** Tak on my[ó]li[ł]: ni[é]umie[Ź]m wywodow [zyrokich] / Ale com raz obieca[ł] ... Stoi[é] przitim 177. **482.** Ale ni[ż] ktemu prziz[ł]o [il]na by[ł]a trwoga/ Bom tak trzyma[ł] / zem ia te[ż] po[ó]zed[ł] co[ó]s na boga | 192. **483.** Gdzim za[st]a[ł] / mog[é] tak rzec/ [wi]éte obyc[é]z[á]ie. | 200. **484.** Nieby[ł]o tey chciwo[ó]ci/ ktora dzi[ó]s panuie/ Tak i[ż] ma[ł] / i wielkie iednako fra[Ź]uie. | 202. **485.** A i[á]ko fi[é] dzi[ó]s ludzie za po[ó]zitek i[é]li/ Tak na on cz[á]s w[ó]zi[Ź]cy fi[é] do [ł]awy ci[Ź]n[é]li/ 204. **486–7.** Kto tak [ż]elazney g[ł]owy/ albo tak cirpliwy/ Zeby mog[ł] w[ó]zitkich

[fuchać/ i uznać kto krzywy] 243. **488.** Ia głupi tak rozumiem/ i przitim zoſtane/ Ze Polkę nic inſzego o taką odmianę/ Nieprzprawilo/ iedno poſtronne ćwiczenie:] 279. **489.** Synu moy (tak ucznia zwał) 295. **490.** Tam ci ſię trzeba mieć na dobrej pieczy/ Abyś ſię niedał uwieść iakiey [proſney rzeczy.] ... A tak bierz [obie w pamięć/ co dziś mowie z toba/] 307. **491.** Tego naprzód bądź pewien/ iſz Bog w[ziſtko widzi] A iako cnotę lubi/ tak ſię grzechem brzydzi.] 310. **492.** Przeto niſzli co poczniesz knować w głowie [woiey] ... Vważ to pierwey/ że Bog [wiatkiem [sprawy twoiey.] A iako dobra będzie/ albo zła u niego/ Tak ſię i ti na koniec muſiſz cieſzić z tego.] 314. **493.** Bo tak wiedz/ iſz w człowieku ſą mocarki dziwne/ Nietliko [obie rozne/ ale i przeciwne.] 339. **494.** Ale pań[kiego zdrowia ani mocne [klepy/ Ani tak dobrze [trzegą poboczne oſcżepy/ Iako miłoc poddanych/ i wiara żicżliwa/ 350. **495.** Przeto niechay nielubi ucho tve cnotliwe/ Pochlebſtwa/ ktore/ iako zwierciadło fałſziwe/ Rozną twarz twych poſtępkow tobie ukazuje/ Nie tak iako ie człowiek ſtateczny przyjmuie.] 362. **496.** Ale tobie tak trzeba myſlić o pokoiu/ Iakobyś ſię mógł zaraz przidać i do boiu.] 377. **497.** Co trudno człowiek poiać ma zproſtey rozmowy/ Muſi tam przitim być/ i naſtawić głowy.] A tak [koro dorociesz lat/ i lepſzey ſiły/ Miey że mi ſię do zbroie zaraz/ [ynu miły.] 417. **498.** Ktorzy tve zacne [sprawy [woim piore(m) złotim] Będzie chciał [wiatu podać/ tak iſz nigdi potim] Imię twoie niezgaſnie/ 430. **499.** 443 jak nr 63 .

500. vczyni pánu [wemu] Winną poćiwość/ á ſlub wiarę dżierzć iemu.] Co tak ziſćiſz/ ieſli [praw oycá cnotliwego] Trzymać [ſye będziesz/ Prop 13. **501.** Bo Niemcy pod przymierzem do Pol[ki wtárgnęli/ A iako bóg chciał/ y tak przecię kłękę wzięli.] Prop 128. **502.** A ſami/ tak mężczyzná/ iako biaległowy/ Luk/ y [zábłę przy boku nioſąc/ iáda włowy:] Prop 177. **503.** A którzy zaś ná zachód ſtońcá [ſye chynęli/ Aż zá wodę głęboká żimný Láby wzięli.] Ták/ iſz był niemal wſzytko ieden opánował/ Naród/ Prop 203. **504.** Prop 210 jak nr 63. **505.** EpRadz 48 jak nr 14. **506.** Ale/ niepochlébuiąc/ byleś godzien dobrze/ Którégoby nádała fortuná tak [czodrze.] Bo bych cię miał z przodków twych/ y z zacności

domu/ Zálécáć/ nie vſtapiſz w téy mierze nikomu.] EpRadz 50. **507.** Nikomu nie vſtapiſz/ ták to imię dawné/ Rádziwiłow/ pod ſiedmiá Trionów ieſt ſawné.] EpRadz 53. **508–9.** Kto nád cię koniá [wego xtałtowniéy oſiedzie?] ... Ták Pholus/ ták Eurytus ná koniech ſiádáli/ EpRadz 63. **510.** Iáko tedy dżielnościá/ tak y przedniey[zemi] Vrzędy przodki [woie ſci-ga[z: EpRadz 71. **511.** Przybył dżiadowi twému dżiad po mátcie drugi] Téy vćiwéy pániénki/ iáko w Krzeſciiáńſtwie/ Ták y po w[zytkim ſawny Tarnow[ki poháńſtwie.] EpRadz 92. **512.** Tych iáko cnotá naprzód/ y [czéroſć złączyła/ Ták zaś potym y [pólna potrzeba [toczyła.] EpRadz 94.

Jez: **513.** IAKO więc orzeł młody/ ... Ták ty ... O Zacny RADZIWIŁE ... Myſlięś zázwdy ſławy domowéy popráwić/ 11. **514.** 29 jak nr 63. **515–6.** Ociec twóy ták cię witał: rad cię ták/ móy drogi] Synu/ widzę: 39. **517–8.** Synu ... y ták [ſye w té woienne trwogi] Oycu [wemu popiſuy: ták twoi przodkowie] Sławy wielkiéy doſtáli 40–1. **519.** 82 jak nr 46. **520.** że iuż maſz ták ſławę vćiwiá/ Przez którą ludźie godni y po ſmierci [ſyna.] 139. **521.** 141 jak nr 14. **522.** 158 jak nr 506. **523.** nie vſtapiſz [topá w tym nikomu.] ... ták to imię dawné/ ... ieſt ſawné/ 161. **524.** Iáko tedy dżielnościá/ ták y przedniey[zemi] Vrzędy przodki [woie ſci-ga[z: 169. **525.** Stráćilié iuż y [erce: y ták go niemieli/ 233. **526.** Y ták mi Bóg tám zdarzył/ ze/ Moſkwy ná-biw[zy] Wielką wielkość/ ... lud mnie powierzony] Stáwiłem Pánu [wemu nic niew[zkodzony.] 239. **527.** 302 jak nr 63. **528.** 341 jak nr 63. **529.** 407 jak nr 63.

Wr: **530.** 1 jak nr 46. **531.** Nie iednoćiem ia [am táki/ móy Pánie/ ále w[zi]cyć to ludźie ták máli iáko y wielcy wobec mówia/ żeſmy zginęli: 1. **532.** á bych dobrze żadnéy przyczyny ná to powiedziec nie vmiał/ iedno że ták ieſt głos poſpolity/ 1. **533.** y Philoſophowie którzy nie ládá ná czym [ſye wie[za]li/ ále prawdy ták iáko kłębka po nici [zukáli/ 1. **534.** że [ſye ná to wſzytki á w[zytki ziemſkié národy zezwaláia/ á żaden ták gruby nie ieſt/ któryby Bogá iákokolwiek nie wyznawał. 2. **535.** Wnętrzných (przyczyn) zda [ſye być więcéy/ ále w[zytki niemal/ iáko ſtrumienié do głównéy rzeki/ ták do niezgody [ſye ciągná/ 2.

536. Co [ye postronnych nieprzyjaciół tycze/ nikt nie ieft tak tępy/ żeby niebaczył/ między iákiemi [a]siády siedziemy/ 2. **537.** Omne, inquit, regnum in [e diuifum defolabitur: którę fłowá nie tak dálece Prorockim duchem [a powieźdżiané/ iáko względem właŃnych ... przyczyn zniszczenia w[zelákiego PáńŃtwá: 3. **538.** áni oné krześciáń[kié woy[ká/ álbo właŃniéy émy zebránych zakonników/ tak dálece o Ieruzálem/ álbo o KonŃtántonopole z Turki/ y z Sáráceny [ye bili/ iáko o [áme(go) ChryŃtuŃá wiécéy/ 4. **539.** 4 jak nr 14. **540.** A co mowię iz tak wiará iáko y práwo do iednégo kréŃu ciágná/ 4. **541.** 5 jak nr 46. **542.** ále iáko báczny goŃc od chudégo goŃpodarzá w dóm wezwány doŃtátku [wégo częŃc/ tak wiele dla [wéj/ iáko y goŃpodár[kiéj poczciwoŃci/ zá [obá nieŃc każe: 6. **543.** 7 jak nr 46. **544.** Wychwalić [ye niemoże Cicero ná niektóрым mieyŃcu Wiér[zá EnniuŃowégo/ który tak [ye v niego czyta: Moribus antiquis, [at res Romana, virisque. 8. **545–8.** gdzieby byli tácy ludźie nie rzádzili/ niemogłyby były álbo záložýć/ álbo tak dłuęo trzymáć tak wielkiéy/ tak Ńwiátobliwié/ y tak [zeroko władnéy rzeczyŃopolitéy. 8 **549–50.** áz oná tak wielka/ y tak zacna rzeczyŃopolita ku temu końcowi przy[žlá/ ze iéy y cień nie zoŃtał. 10. **551–2.** Táak [kromnie ná ón czás Królowie Pol[czy żyli/ żeby tych czásów y podły ziemianin wŃtydził [ye tak żyć: 10. **553.** iáko Aefop báie. Acz tak báie/ ze co in[zy philoŃophowie wiele około odmiány rzeczyŃopolitych piŃáli/ to iednym przykádém y krótkiémi Ńłowý záwiázá. 12. **554.** álbo y [ámi zły przykád z Ńiebie dáia/ táak w nábywániu lákomym máietnoŃci/ iáko y wew[zelákim in[zym [pobie żywotá. 13. **555.** ále iáko iego chciwoŃc niéma áni kóńcá/ áni miáry/ táak y on ku dobrému miéniu nigdy nie przydźie: 14. **556–7.** bo niemá[ž tak [profnéy niecnoty/ y táak [žkárádégo vczynku/ do którégoby chciwoŃc á lákomŃwo człowieká nieprzywiodło: 14. **558.** 15 jak nr 14. **559.** bo v tákich áni zóná/ áni dzieci/ áni oyczyzná/ y Bóg podobno nie ieft tak miły/ iáko ieft złoto. 16. **560.** á około niego przedŃie Ńilá zacnych Rzymian táak z téy/ iáko zowéy Ńtróny legło. 16. **561–3.** Wtym [ie též przypátrž ná[žému nierządowi/ że tak wielkié króleŃtwo między tak wielkimi

nieprziácielmi Ńiedząc Hétmáná niéma: StároŃtwoby táak dłuęo niewákováło. 18. **564.** A moglibyŃmy [ie Połockiéim karáć/ bo ten ieno prze złé opátrzenié zginał/ á Boże day to/ byŃmy go táak láčno záŃie doŃtáć mogli/ iákoŃmy go Ńtráćili: 18. **565.** 19 jak nr 63. **566.** 19 jak nr 63. **567.** á zwláŃcza gdzie ich iefcze táak wiele bédźie/ ze im bédźie móęł mówić: Proueniebant oratores. 19. **568.** y między in[zym éwiczeniém/ którę dzieci miéwáły/ kazano im y Muzyké vmieć/ táak wiele dla przyŃoynéy ro[koŃzy/ álbo zabáwy/ iáko [nadž wiécéy dla poŃánowiénia dobrych obyeczáiów: 20. **569.** y ztáad w nieŃioná ieft muzyká do koŃciołów/ y táak poŃtánowióná/ áby ludźie ku nabożeńŃwu pobudzálá: 20. **570.** 20 jak nr 46. **571.** á pieŃni džiŃiey[žé táak dáleko [a rózné od Bogurodžice/ iáko y obyeczáie od Ńtátutu. 21. **572.** Rozumiém temu žeŃ Ńlychał o Ńtáréy iákiéyŃci práktyce/ która nie práwie dobrze téy korónie zá tych czásów ná[žych tu[zy: ále y to ma[ž táak pewná/ iáko byŃŃ sam ná to pátržá: 22.

573. GDžieŃ to piékné boginie táak lá[káwé były/ Zebych ia/ ile chęci tyle miał y Ńiły/ Ńłużyć oyczyźnie miły: *Omen 1.*

Czech: **574.** Iáko wŃzytkie niemal in[žé narody ... táak y PolŃki naród przodków [woich do téy doby nie ieft pewien. 1. **575–6.** Potym którzykólowiek tego Lechá z Czechem ná nogi Ńtáwiáia/ táak niedowodnie tego [wégo mniémánia popiéráia/ ze y [ynów ich/ álbo potomká iákiégokolwiek właŃnie miánováć nieumieia: y o [právách ich táak głucho pi[žá/ ze w téy rzeczy niewiádomoŃc tylko [woie/ á beŃpiecznoŃc piŃánie [ámę okázuiá. 2. **577.** 2 jak nr 14. **578.** A iz táak Polacy/ iáko y Czechowie/ RuŃ ktemu/ y MoŃkwá/ y wiele in[žych/ narody Ńłowięń[kiémi [ie miánuiá: 3. **579.** Ale ná nowotku/ iáko Czechowie/ RuŃ/ Bulgárowie/ Serbi/ álbo Sorabi/ táak y Ńłowacy/ ácz tegóž ięzyká/ ále rózný y oŃobny naród był: który iákom wys[žéy powieźdžiał/ przeprowáđził [ie przez Dunay/ 3. **580–1.** Ani to ieft podobieńŃtwo/ áby w táak máłéy ziemicy táak wiele [ie ludži [poŃtrzeć miáło/ iáko to [a té dwa narody. 4. **582.** 4 jak nr 14. **583.** 4 jak nr 63. **584.** Iáko tedy przodkowie ná[žy nie z Ńlávonijéy wy[žli/ táak áni Ńłowacy byli: 4. **585.** Ale iáko Czechowie nie od Cze-

chá podobno ida/ tego niedawného zwła[czá: ták y Láchowie podobno zkad inąd rychléy to przezwi[sko odnieśli/ niżli od tego i[stého Lechá brátá Czechowého. 4. **586.** bo iáko od Cze[kiéy Czech/ od Włó[kiéy Włoch/ ták od Lát[kiéy wiary/ Lách wiedzion być może/ 5. **587.** Czyli téz podobno iáko Czech od wieku Czechem/ ták y Lách záváždy był zwan Láchem. 5. **588.** Czyli iáko Grekowie w[zytki narody ná zachód [toncá mieszkáiacé Latinos zowa/ ták téz Rus iefce przykádem nas tákze Wláchami (którym [łowem nas y Grekowie zowa). 5.

Cn: **589.** Czwarta/ [kromno[[[ták w mo- wie/ iáko y w vczynekách. 1. **590.** Trzebá tedj dwu rzeczy w téy mierze. Naprzód áby[[ták dawa[iákoby[záváždy do[stawa[. 2. **591.** Chwali[go nie ták w oczy/ iáko przed ludzmi/ kogo chce[[przyaciélem mie[[dobre. 3. **592.** 3 jak nr 14. **593.** Tákich przyaciól(!) do[stawa[ácz y to w[zytko [tuzy/ co [i[tam powiedziá[w[zákóz ofobliwéy y tu náuki trzebá/ á nawiécéy powolno[ci: w[zákóz ták iáko [i[powiedziá[poki [i[cnoty nie tknie/ á iáko Grekowie mówia/ po o[tarz. 3. **594.** Ale iáko zlotá w ogniu/ ták przyaciéla w potrzebie do[swiadczamy: iefli tedy ná towa- rzy[zá co przyidzie/ pomni/ ze ná ten czás ma[[mie[ce okazá[[i[iefli[mu przyacié- lem: 4. **595.** bo pochlébce/ póki[w [czé[[i[iáko [i[ná [fny dzie[ták [i[ná[zláduia: 4.

Pij: **596.** A pu[ciw[zy ná [troné wiele in-nych rzeczy/ iefli co pod [lo[ncem ták [profn[go nále[iono bý[[[[[[[[[iáko ief[piján[wo/ w któ-rym cz[owiek y Bogá/ y ludzi/ y powinn[oci [wéy/ ná o[státek y [am [iebie zápomnié[[[mu[si: 1. **597.** á w[dy to ludzie ták [obie cukrowá[vmieia/ iz żadna bie[siádá/ žádná krotochwylá bez piján[wa bý[[[niemo[ze: 2. **598.** 2 jak nr 46. **599–600.** Zadna ták [romotna rzecz nie ief[/[[[[[by [i[on w[tyd[il. Zadna ták [prof- na/ [[[[[by [i[on niewa[yl: w[zytko mu równo: 3. **601–2.** Táká rozmáita bárwe [wym dworzánóm zwyklá niemierno[[[[[[[[[dáwa[ták ie [obie [troi/ ták im [tu[zb[pláci. 3. **603.** Záprawd[iáko [lo[nce [wiá[lo[[[[woi[tráci/ gdy zá chmur[zaidzie/ ták rozum ludzki od zbytków [t[epieie. 4. **604.** tá iedná cnotá w[zytkim innym dr[og[[ci[ie: ták rozum ludz-ki y vmy[[práwuie/ ze [i[ná nim w[zelka

poczciwa náuka/ w[zelka cnotá látwie przyiac[[[[[[[[[mo[ze/ 5. **605.** y ták po[poli[ie mówia/ kogo v pe[ny nábedzie[/ tego v pe[ny pozbedzie[. 5. **606–7.** Nie kláde[zá powinn[oc cudzich obyczáiów/ ále tylko/ áby [i[im przypátryl: á b[da[li [i[z cnotá/ á z rozumem zgdzá[[[[[[[[[czemu ich ná[zláduwá[niema[? nieprzeto ze ták Włoch ábo Hi[span czyni/ ále przeto, ze ták twoia powinn[oc nie[ie. 6.

Wzór: **608.** EWA/ w[zytkich rodzáiów má- ká/ [tu[znie w tych Hi[toriách pi[erw[ze mie[ce zá[tepuie. A to nie ták prze dawno[[[[[[[[[á[bo vprzd[eni[w[zytkich in[zych ludzi/ iáko prze d[ziwny poczátek/ y niewy[záyné [wrozeni[[woie: 1. **609.** Abowi[em/ czym [ye biála plé[przed me[ka[ch[ubi[[[[mo[ze/ nie ief[ták iáko Iádam z gliny vlepióná/ ále/ iáko Moyz[ez pi[ze/ z ko[[ci [cz[er[éy y z boku w[zi[etá. 1. **610.** Tá przy [zácowániu korzysci/ do[stá[á [ye iednému Rotmi[rzowi/ ktorý z niá ták poczyná[iáko mni[ma[á, ze mu wólno bý[. 2. **611.** Oná nie ták dálece ná terázniey[zá vczynno[[[[[[[iáko bárzi[éy ná pi[erw[ze zel[eni[[w[é pómniá[[tu- dze po [ichu ro[kazá[á/ áby go zábi[. 2. **612.** 2 jak nr 63. **613.** [tudzy z obu [tron[pánóm [wym pomagá[li: owa/ ze w tym rozruchu pánn[é mi[dy [obá rozerwá[li/ ták iz gárd[lo dá[[mu- [iá[á. 3. **614.** Co baczá[Kállifthenes/ znikná[z oczu ludzkich/ ták iz go potym nikt nie widziá[/ áni o nim [ty[za[. 3. **615.** 4 jak nr 14. **616.** Timoklia rozumieia[/ kiedy iuz ná dne [ámym byl/ poczé[á na[wálic kámi[eni[ták g[é[te/ ze z[ámtá[žádnym obyczáiem wynid[mu nie dá[á/ 5. **617.** Król baczá[w ni[éy ták z vrody/ iáko y z twarzy powag[iáká[[[pyta[i[éy/ coby zac[by[á: 5. **618.** 6 jak nr 14.

619. Iam niebogá przy[zlá ná ták niebe[pe- [ieczná drog[| Ze/ po[ci[ie w[zyw[zy/ vmr[é[krom zmázy nie mog[. | *Zuz* 101. **620.** Lec[[ie ia nie [kár[é ná ni[é: bo mi ták ief[mi[á| Ze mi dla niey [mier[nie [trá[zna/ nie [trá[zna [romotá| *Zuz* 104. **621.** Nie byl ieden ktoby tey byl pániey nie zá[owa[| Ták obcy/ iáko przyiaciel przygody litowa[. | *Zuz* 128. **622.** Skoro we[zlá ták zaráz[em pánn[é odeflá[á| *Zuz* 137. **623.** A nie ták mi o [mier[idzye/ iáko o [romot[| *Zuz* 153. **624.** *Zuz* 162 jak nr 63. **625.** I rzecz[ták ieden [edzya ku Dánielowi. | Bá w[er[é [iádz[mi[dy námi/ *Zuz* 166.

Sz: **626.** Náſtań [zczęſliwie/ ty Mieſiaću nowy/ S taką pogodą/ y tak ludziom zdrowy/ Iáko ten przeſzły/ po którym thy wſchodziſz/ *Lel 2.* **627.** Tárſes/ krol Duńſki/ miał dzyewkę nadobną/ We wſzytkich ſwoich ſprávach tak oſobną/ Ze iey ná ten czas rownia mieć niehciano/ 28. **628.** Obiemá potym po kárcie poſłano/ Gdzye wſzytek ſpoſob gry tak opiſano/ Kto grze rozumie/ moze ſmieie [á-dzić/ 56. **629.** Drab ... Gdzie teſ ná zagon oſtáteczny pádnie/ Ták wiele/ iáko y krolowa/ władnie/ 98. **630.** 118 *jak nr 14.* **631.** Ale ze była tak krolewka rádá/ Niſ co poczęli/ ſiedli do obiádá/ 121. **632.** Ná [krzydła ſrogie Słonie poſtáwiono/ A z nich ſie Rochom bronieć polecono/ Wtóry rząd wſzytek pieſzy záſtapili/ A gdy iuſ wſzyſcy tak gotowi byli/ Napirwéy loſy (chocia ná tym máło) Rzućić o przodek obiemá ſie zdáło/ 154. **633.** Aleć to tobie/ Rycerzu/ zapláćić/ Byſ miał y ſto [zyy/ przedſieć ie tu ſtráćić/ Ták mowiać/ drogę pilno mu záwierał/ 209. **634.** 236 *jak nr 14.* **635.** 246 *jak nr 63.* **636–7.** Odpowie Borzuy: tego ná wymowie/ Nie było: niechay powiedzą pánowie/ Tákby przyſtało/ y tak ma być ſtuſznie/ Czego kto dotknie tymby miał idź duſznie/ 253. **638.** 258 *jak nr 63.* **639.** Popu mi záden niechay teſ nie gáni/ Bo tak [zkodliwie/ iáko który/ ráni/ 290. **640.** Trzebá ſie w ten czas dobrze mieć ná pieczy/ Ták tedy mowia gracze náuczeni/ W cieſni máſ Rycerz/ á Pop ná przeſtrzeni/ 295. **641.** W[zákoſz Rycerzá tak bárzo vderzył/ Ze ná nim przednia pláchá ſie przepádlá/ 310. **642.** Wſzytek ſie zaſtęp to tám to [ám chwieie/ Rownie ták/ iáko ſzumne morſkie wody/ Prze wielkie wiátrow vpornych niezgody/ 329. **643.** Czarni ládá gdzie/ y biali pádáia/ Ták iezni/ iáko pie[zy/ krom roznice/ 357. **644.** 413 *jak nr 46.* **645.** 434 *jak nr 14.* **646.** Anny iuſ teſzno (ták dziano krolewnie) 491. **647.** Chce[ſz dármó ſtráćić ták wdzięcznego Rochá? 582. **648.** Przydzie do końcá z Rochem pátrzyć zwády/ Folgowác dármó: bo ták Krolá duſi/ Ze mu rad nierad Krol wziác gárdło muſi/ 585.

649. Y k[załt ná wſzytki brody potomné wydáłá/ Raz ták v gęby wi[ząc/ iáko wálkownicá/ Drugi raz przykroiona/ iáko prochownicá/ *Br 19.* **650.** Czáfem ták rzadka/

żeby mógl liczyć po włoſie/ *Br 22.* **651–2.** (*Broda*) Ták odmienna/ ták mnoſzna między wieczyſtémí/ Wiſiałá ná powietrzu [ny Platonowémí/ *Br 25.* **653.** Ten (*Wodnik*) iáko in[zym Bogóm/ ták ſłużył y brodzie/ *Br 46.* **654.** Iáko [czurkowie kotá/ ták przed brzytwą twoia/ Wſzytki włoſy drzeć muſzą/ *Br 56.* **655–6.** Tu wáſ przeſtał/ á Wodnik ták mu odpowiedział/ ... Nie brzytwą ci ia ná nie pódyę/ nie želázem/ Mam coſ oſbliw[ze]go/ co ták lekkim rázem/ Brodę z miey[ca wyſádzi/ ze áni poczuie/ *Br 73–80.* **657.** bo niſkád ták [nádnie/ Iáko z złégo ſáſiádá [zkodá nie przypádnie/ *Br 83.*

Dzie: **658–9.** A Ia záſ ták rozumiém/ ze do ozenia/ Nie ſtanu wyſokiégo ... ták wam [zukác trzebá/ Iáko wſtydu/ á cnoty/ dárow przednich z niebá/ 1–3. **660–1.** Przeto ták wáſmy gładkoſć/ ták dóm/ y klenoty/ Iákoby piérw[ze miey[ce záwždy miály cnoty/ 15. **662.** Cnotá tedy ma przodek/ iáko w káždéy rzeczy/ Ták y w małżeńſtwie/ y tę naprzód miéy ná pieczy/ 24. **663.** Ale iáko w goráczce człowiek lubi wodę/ ... Ták ląkomſtwo bezecné ludzká myſl fáł[zuie/ 51. **664.** 61 *jak nr 63.* **665.** A tym bárziéy/ ieſli kto y myſl ták ſprávuię/ Ze tegóſ fizerunku záwždy ná[ſzláduie/ 81. **666.** á ia (*Midas*) proſzę o to/ Czego ſie kolwiek dotkne/ niechay będzie złoto/ ... Przyzwolił bóg/ á ón rad: ledwé podziękował/ Ták iał [zukác ná czymby ſwéy mocy [ko[ztował/ 92. **667.** Do ciebie miłóſci/ Przyſtępuie/ ... Pro[ſzę cię/ ... Niechay nic nie miłuię/ co ieſt [zkárádégo/ Oſtátek ná twą lą[ke przypu[czam. Niemiéc złotá/ Ie[ſze nie[zkodá/ ále [zkodá/ co ſromotá/ Do miłóſci ták doſyć. 137. **668.** 146 *jak nr 116.* **669.** 149 *jak nr 63.* **670.** Ale człowiek nie ieſt wto ták opátrzon [czodrze/ Aby wiedział co z iego lepſzym: 158. **671.** Tom ia piſał ná ſioſtry [wéy miłéy zádánié/ Które v mnie ták wáſné/ iáko roſkazánié/ 162.

672. *Epit 7 jak nr 63.* **673.** Iáko máćicá/ która w proſtym polu wſchodzi/ Nigdy wzgóre nie idzie/ nigdy grón nie rodzi/ Doſtałych: ... Ták pánná/ będąc pánną zániedbáną zchodzi/ *Epit 58.* **674.** *Marsz 4 jak nr 46.* **675.** Ale Bóg/ iáko wſzytko poſtánowił bącznie/ Ták y w tym [woie mądroſć okázuie zńácznie/ *Marsz 26.* **676.** Bo byfmy byli wſzyſcy ná

pieniądze chćiwij| Albo w[zy]cy waleczni/ albo y myśliwi:| Iáka cizbá/ iákiéby mordy być musiáły?| Ták dziś źle/ choć [ye ludzkie] myśli ro[fr]zéláły.| *Marsz 32.* **677.** nie trzebá [ye zbraniáć] Pługu iáć czásem ... Ták Poétá mój [piéwa: *Marsz 53.*

Mon: **678.** Iáko lew rad/ ... Ták był rad Menelaus/ widząc zdraycę [wégo/ 27. **679.** Iáko kiedy kto wy[r]rzy [strá]zliwégo [moku] ... Równie ták Alexánder z plácu [ie] po[pié]żał/ 37. **680.** 42 *jak nr 63.* **681.** 66 *jak nr 63.* **682.** Potym ták miedzy nimi Hektor iáł rokować.| Słuchay mié Troiáninie/ y ty Gréku zbroyny/ 82. **683.** Stánaw[zy] tedy bli[sko] Iris nie leniwa/ Ták przerzekłá: W[ta]ń á pódz Nimpho vrodziwa/ 128. **684–5.** A wy[r]zaw[zy] Helenę ták cicho mówili:| Prózno to pátrząc ná twarz y táká vrodę| Niémá[ż] [ie] przéc[ż] dziwować/ że ták wielká [zkodę] Dla niéy Troiánie cierpia/ 152–4. **686.** 159 *jak nr 63.* **687.** 164 *jak nr 14.* **688–9.** Drudzy widzę [są] co go głową przerównáia/ Ale ták podobnégo oczy mé nie znáia/ Ani ták powážnégo: 168–9. **690.** Ná to tákci (*Priamowi Helena*) powiadam/ ócz pyta[ż]/ [tá]tecznie:| To ten iest Agámemnon nieprzewycięzony/ Oboie y mąż dobry y krol doświádczony: *Mon 176.* **691.** ále iedná y ci/ Nie byli/ iák Grecki za[stę]p/ ták okwići.| 190. **692.** Ktemu ták rzékł Antenor: | Páni miłościwa:| To co [st]y[ż]e od ciebie/ prawdá niewáplliwa:| 203. **693.** 226 *jak nr 116.* **694.** W[ta]ń Królu: ták Troiánóm/ y Grekóm [ie] zdáło/ Abyś w pole wyiechał/ 252. **695–7.** Boże nie poięty/ Któraby kolwiek [troná] ten związek ták święty| Naprzód [tá]rgáli: boday tę póm[stę] poználi/ Aby zá ofrym mieczem [wóy] mózg ták przelali/ Iáko to wino płynie: á nie tylko [ámi]/ Lecz y dzieći/ y obcy legli z ich żonámi.| Ták mówili: ále to nie był wyrok páń[ki].| 302–7. **698.** 317 *jak nr 63.* **699.** Boże w[zech]mocny ... á my ná czás wieczny| Miłość z [sobá] chowáli/ y pokóy [tá]teczny.| Ták mówili: á Hektor ló[fy] [am] [zá]fował/ 327. **700.** Lecz skoro piękná szyję i piersi poznała| I wzrok wdzięczny boginie, naprzód sie zdziwiła| Niewymownie, a potym do niej ták mowiła:| „Coć potym, o bogini, że mie w błąd chcesz wprawić| Czy mie myślisz gdzie dalej z pięknych miast wyprawić| Albo z Frygijej, albo z meońskiego kraju,| Jeślić i tam kto k myśli z ludzkiego rodzaju?|

394 *war.* **701–3.** Ná to iéy z gniewem Wénus ták odpowiedziáá:| Nie frá[uy] mié/ żebych cié záś nie zániedbáá/ A ty byś mu ták zmiérzłá/ iákoś dziś iest miá:| Bo wiédz wiedząc/ żebych ia ták o tym rád[zi]łá/ Iákoby miedzy Gréki y Troiány trwáłá| Wieczna niechęć/ á tyby źle zginać musiáłá.| 407–12. **704.** áli wnet siádlá żoná podle niego/ A ták (*war. tedy*) iuz oni wczáfu wzywáli [wégo.] 442.

705. Chćieli z drugimi bráty do niebá przezdziéki/ Góry ná góry kładąc: y ták bli[sko] byli/ Ze iuz twárdémi demby w iá[fná] bramę bili.| *Muza 47.*

Phaen: **706.** parę niedźwiedzic drudzy przyznawáia:| Które grzebiety do siebie [są] po[stá]nowioné/ Máiać głowy ná krzyżach [pól]nie położoné.| Tákże ná wznák biég dzierza: 141. **707.** 1,48 *jak nr 46.* **708.** 5,70 *jak nr 14.* **709.** 7,78 *jak nr 46.* **710.** Ale iáko žalázu srebro v[ta]piło/ Ták nád piérw[ze] gor[ż]ych [ye] ludzi námnożyło:| 9,118. **711.** Téy wielkości y swiátlá ták znakomitégo/ Iákiéy ogón niedźwiedziá goré co wiet[ze]go.| 9,127. **712.** 11,144 *jak nr 14.* **713–4.** Ták znáczny łeb/ ták swiétné rogi vkázuie/ Ze króm gwiazd obcych [am] [ye] [wémi] opifuie.| 12,149. **715.** Iákim k[st]a[te]m drzwi [sto]ia kluczem przepędzoné/ Ták té gwiazdy zdádza [ye] tám być roz[á]dzone.| 14,166. **716.** A [sá]má biédné ręce ták rozkrzyżowáá/ Iákoby wdřeconéy córki záłowáá.| 14,167. **717.** 15,171 *jak nr 14.* **718.** 16,179 *jak nr 46.* **719.** choć wielka czelusić ma ták [poré] Swiátló/ że może zrównáć z gwiazdámi piérw[ze]mi/ 16,180. **720.** Té ácz drobné y ciémné/ áw[zá]k[że] ták ráné| Iáko pozné/ nie mogá być przepámiétané:| 21,225. **721.** 30,286 *jak nr 14.* **722.** Pod iednę [pólná] gwiazdę/ która ták węzłowij| Temu należy/ iáko y Wielorybowi.| 34,311. **723.** Przy w[zy]tykich [są] widomé znáki położoné/ Ták obfité/ że iedné z drugiémi [po]ioné.| 40,388. **724.** Sámé kołá [tá]tecznie [są] vmiárkowané/ Ale ták/ że dwie á dwie z [sobá] porównáné.| 40,390. **725.** 40,396 *jak nr 14.* **726.** To przéc[ż]né zásié/ morzá ták wiele przechodzi/ Iáko od Kozorožcá dáleko Rák w[cho]dzi.| 40,443. **727.** A w[ze]lka noc ták [ye] w[ze]rz z áw[ze] ro[po]ściéra/ Ilé pól kołá wzgóřę w piérw[zy] mrok záwiéra.| 40,461. **728.** 40,479 *jak nr 63.*

729. Dry 12 jak nr 14. **730.** Ze/ iáko [am przysoyność/ y cnotę miłue[z] Ták nie w[tydu/ y fał[zu w drugich nie lubue[z.] Dry 44. **731.** W[zyt[ko to po nich Krolom w ręce się do[tało.] Ták ná świecie nie má[znic/ wła[nego nikomu:] Dziś to moie/ á iutro będzie w in[zym domu/] Dry 69. **732.** A w pi[aniu tich w[zytkich tak się zachować/ iako się i o piérw[zy literze mówilo: Ort 5. **733–4.** L dwoie: iedno Łáciń[kié/ które tak pi[ac/ ladaco/ lód/ wilk/ ktokolwiek. Drugie barbarum, które tak pi[ac/ kłotka/ łaskawy/ łakomy. Ort 11. **735.** Ort 18 jak nr 63. **736.** że iako brzmi pośledniè tak i przednie: Ort 18. **737.** X mało vziwamy: richley mia[sto niego/ ks: a iako/ s/ troiako/ tak i/ ks/ troiako mówiemy. Ort 21. **738.** W[zak[że mało nielep[iey pi[ac xiadz/ xini/ axamit/ ni[li przez ks. k[zikać/ to lep[iey tak iako się tu napi[alo/ abo znak iaki dać/ iako i in[zim. Ort 21. **739.** Ort 24 jak nr 46. BSB

takci tak – w ten sposób 1–4, 6, więc 5; t. się dostało 1, 3, bywało 2, być musi 4, grać 6.

1. IAKo oliwká málá ... Vpada ... Tákci [ye méy namil[zy Or[zuli do[tało:] Tr 5 ,9. **2.** Tákci bywáto/ pánie/ pijá[im[y z [oba/] FrPij 3,7. **3.** Niech zóny [rogich pohánców/ y dzieci/] Doświadcza/ iákim pędem wicher leci/ Morze mief[ziác ... Ták ci [ye biédnyé Europie do[tało/] Ieno że wołu chciá[á przysięść málo:] Bo [ye zniená[á przymknął z nią ku wodzie/] Pieś 1,6,15. **4.** Niefrá[uy mi [ie/ moie dziecie mi[le/] Tákci ná świecie być musi: raz rádość.] Drugi raz [mutek: Odp 116. **5.** Rot. Tákci/ Pánowie/ wy tu rád[icie/ á w polu] Graekowie nas wo[uią:] Odp 579. **6.** Stoy/ rzecze Borzuy/ goráco[kapány/] Nie tákci grá[ia/ brácie/ miedzy pány.] Sz 244. BSB

taki określa stopień, wzmacnia nasilenie, poziom intensywności, a także moc, wagę tego, co określa 7, 16, 28, 36, 40, 71, 74, 90, 115, 118, 120, 140, 157, 172, 175–6, 180–2, wskazuje przebieg, charakteryzujący się pewnymi okolicznościami, sytuacją 19, 26, 29, 30, 50, 56–8, 65, 85, 87, 107, 110–1, 116–7, 119, 136, 146, 159, wskazuje treść, sens 31–2, 42, 45, 52, 75, 155–6, 174;

w funkcji rzecz. 2, 8, 9, 12, 21, 25, 49, 83; nawiązując do wcześniejszego kontekstu, wskazuje określenie jakości kogoś, czegoś, uwydatnia cechę zewnętrzną lub wewnętrzną kogoś, czegoś 2–5, 8–13, 18, 21, 24–5, 27, 33–4, 37, 49, 51, 54, 61–3, 68, 70, 72–3, 76–7, 83, 86, 93–4, 96–7, 100, 108–9, 112–4, 121, 124, 128, 130–4, 137–9, 141, 143–4, 147, 150, 154, 160–1, 164, 166–7, 169–70, 173;

jaki t. = przeciętny, niewyróżniający się, niewielki 89, t–a (to jest) prosto = taka to rzecz, sprawa, mowa, po prostu 106, 171, co t–go = coś t–go 44;

jako wskaźnik zespolenia zd. rozwijających 1, 6, 14–5, 23, 35, 38–9, 41, 43–4, 46–8, 53, 55, 59, 60, 64, 66–7, 69, 79–82, 88, 92, 95, 99, 101–2, 104–5, 122–3, 126–7, 129, 135, 142, 145, 148–9, 152–3, 162–3, 165, 177–8;

t. (–cy) ludzie 137, mąż 109, 167, starcowie 171, królowie 139, gospodarze 112, gość 113, białogłowa 173, żona 11, przyjaciel 73, 147, lew 4, szczenię 5, głowa 175, lice 76, myślenie 42, żywot 56, śmierć 50, 87, rzecz 31, dary 13, 130, obrzym 94, łóżnica 34, jutrzienka 97, kwiaty 37, strzały 27, malowanie 124, skarb 68, fraszki 32, 33, praca 57, tytuł 45, przykłady 155, początki 119, przygoda 26, 117, słowa 156, głos 174, nowina 75, plotki 52, waśni 182, lichwa 181, cena 7, koszt 115, frymark 58, postawa 72, uroda 172, piękność 166, barwa 151, przymioty 164, cnoty 86, dzielności 36, miłość 159, rozkosz 71, przysmaki 40, 121, staranie 111, dziwy 85, odmiana 116, 146, niewdzięczność 74, doległości 28, frasunki 29, niewczasy 30, trudności 140, bojaźń 110, trwoga 90, gwałt 107, met 161 ~ t. drugi 63, 84, 154, 179, drugi t. 118, równie t. 97, t. równie 170;

w por. 17, 20, 22, 78, 84, 91, 98, 103, 125, 158, 168, 179;

t., co 47, t. (...) (i) co 1, 46, 95, 135–6, 149, t., aby 6, t. ... aby 55, 80, t., jaki 88, 98, 103, (o) t. ... (o) jaki 18, 35, 48, 98, 145, 178, (że) jaki ... t. 17, 91, t. ... jako 78, 92, 126, 142, 158, jako ... t. 14, 20, 38, 125, 168, 179, t. ... jakoby 39, t., że 41, 60, t. ... że 24, 51, 53, 64, 66, 67, 99, 123, 138, 160, 163, 165, t. ... żeby 69, 104, 177, t. ... aż 122, t. który 148, t. ... który 79, 81–2, 101–2, 105, 120, 129, 152, który ... t. 22, t. za którym 23, t. ...

kiedy 162, t. ... gdy 127, t. ... gdzie 43, t. ... na co 153, kto ... t. 15, 59;

w prep. 4, 5, 7, 11, 13, 16, 26, 28–34, 36–40, 42, 45, 50, 52, 56–8, 65, 68, 71–4, 76, 85–7, 90, 94, 107, 109–13, 115–7, 119, 121, 127, 130, 137, 139–40, 146–7, 155–6, 159, 161, 164, 166, 172–3, 175, 181, w postp. 27, 75, 124, 167, 182;

r. –aki 6, 45, 59, 126, 174, 176, –ému 167, –aką 118, –akim 41, –akie 182, –emi 27, 54, –imi 112;

w p. 31–2, 89, 90, 102, 133–55.

Ps: 1. Ani siadł ná [tolicy/ gdzie tacy siadáiá/ Co [ye z náuki zdrowéy ... násmi-wáiá. 1,3. 2. On ... w pán[skim rozmyślá zakonie. Táci podobien bédzcie drzewu porzécznému/ 1,9. 3. zly człowiek ... co iego/ Du[zy miło ... To chwali Tákim bédac/ z táki-mi[z y [półki wiedzie/ 10,9. 4.5. Ze w[zyftkich mié [tron wkoło závárlí/ ... Myślac iáko-by ... mié pożyć/ ... Táci więc ... lew ziéty iádem/ Cieká po pu[zczy ... Tácié więc [zczé-nie lwice [zalónéy/ Czyha 17,37,39. 6. Opátr-zność pán[ka ... wyznáwáiá/ ... Nie ludzkim głósem: który nie iest táki/ Aby go człowiek mógl [ty[zcé w[zeláki/ 19,13. 7. Miód nie ták [łodki: złoto w tákiéy cénie/ Y perły nie [a/ 19,41. 8. Ten kto kłám[stwá ... [ye wá-rowá/ Táci błógó[stawień[stwo od paná odnośi/ 24,9. 9. Iest kto ná ziemi/ coby żył prawdzi-wie/ W boiáźni pán[kiéy? táki niewátpliwie/ Ma wódzem paná/ 25,26. 10. Niecháiálem dáléy pokrywác twéy zlóści/ Przeto gdy człowiek cokolwiek do siebie/ Táciégo bédzcie czu[niech próśi ciebie. 32,18. 11. téy zacnéy pánný/ ... przy twarzy gá[nie vbiór złoty/ A zász vrodę przewázáiá cnoty/ Táká o królu w[zech mózniey[zy/ zóná/ Dniá džiśiey[zégo tobie przynieśioná/ 45,49. 12. O pánie/ ty [zczérość [ferdeczná miłuié[z/ Y [karb [wéy mądrosći tákim okázuie[z. 51,12. 13. Byś ofiar požádał/ paliłbych ofiáry/ Ale wiem/ że máło dba[z o tákié dáry. 62,36. 15. Kto w [wym [fercu zakał nośi/ Táci paná prózno próśi/ 66,66. 16–7. Z gárczi žiarn táki vrodzay w[ftánie/ Ze/ iáki z Cedrów [zum ná Libánie/ Táci chrzést kłó[ów po górách ... bédzcie. 72,45–7. 18. Po wśiách/ po mieś-ciech kwitnácey młódzí/ Táci doftátek iego

wiek zrodzi/ Iáka ná przy[zciú wio[ny ... Tra-wy ... bywa obfítóść 72,50. 19. ieftli w główie moiéy/ Téz co tákiégo/ w[zyftko ku czci twoiéy. 87,24. 20. Iáko woda śiáknie ... Iáko roff[y trawá [yta/ Z poranku pięknie zakwita/ ... Táci ná[z wiek: 90,25. 21. Szczęśliwy/ któ-régo ty vczniem [wym liczy[z/ Táci w pow[zech-ná trwogę pokóy vczuie/ 94,23. 22. Któréy nád ziemiá niebo iest wy[okości/ Táciéy on ku [ługom iest [woim litości/ 103,22. 23. Duch pán[ki ... wnim okazał/ Dar táki/ zá którym król puścié go kazał. 105,38. 24. Ziemiá táká žab [prof[nych hoyność zrodziłá/ Ze y królew[ka pościel ... bez nich niebyłá. 105,57. 25. Na to pátrzac zly boleie/ Táci/ co w główie vrádzi/ Do [kutku nie dopro-wádzi. 112,35. 26. Iuž mié ... trwógi ... zię-ły. W tákiéy przygodzie bédac człowiek nie-[zczęśliwy/ Wzywálem paná: 116,9. 27. Nie ták grožné/ nie ták [a [trá[zliwé/ W rękú me[skich [trzály popędliwé/ Iáko kiedy przy oycow[kiéy główie/ Záftáwiá [ye ... [ynowie. Szczęśliwy to między [zczęśliwémi/ Kto [wóy [áydak [trza-łami tákiémi/ Obwárowá: 127,18. 28. iemu žal [wóy opowiadám. ... tobie/ ... pánie/ ... Swiádomo/ że bez winności/ Cierpié tákié do-ległósci. 142, 8. 29.30. A ia ... rowien vmár-łému/ Pod ... ziemié wložonému. W tákich frá[funkách y w tákich niewczásiéch/ Myśliétem przetsié o dáwniey[zych czásiéch: 143, 13. 31. A ižeś mi V<asza> m<iłóść> byl napi[al ze takie rzeczi praefentiam postulant LFog 1. 32. Wiem że tákich frá[zek do V<aszej> m<iłósci> u[žu nikt nieprzinośi LFog 2.

Tr: 33. Bodayže bych ... niewážné ... pieś-ni pi[al/ ... Tácié frá[zki mnie zbierác poży-teczniéy było/ Nizli ... Płákác Tr 2,7. 34–5. Nie do tákiéy lóznice/ moiá džiéwko droga/ Miáłá cié máć ... Doprowadzić: nie tákáć dáć obiecowałá/ Wypráwę/ iákać dáłá. Tr 7,11–3. 36. Ták wielé cnót iéy młodość/ y tákich dziel-ności/ Nie móglá zniéść: Tr 12,21. 37. Oblá-piá[z ... groby/ w których ... Skłádtés džiáteczki ... Tácié więc kwiaty ležá ko[á podśieczoné/ Tr 15,17. 38. człowiek nie kámién: á iáko [ye [táwi/ Fortuná/ tákich myśli nas nábwá. Tr 16,38. 39. A tu ... tákim cí [ye k[ztátem vkazáłá/ Iákoby [ye śmiertelnym oczom poznác dáłá. Tr 19,33. 40. co z wiet[zym vtrapieniém bywa/ Czy ie (dziatki) rodzié/

czy ie grześć? Tákíeć po[poliće] Przy[smáki wá]zé/ Tr 19,63. **41.** Człowiek vrodziw[zy] [ye zásiadł w práwie tákim/] Ze ma być iáko célem przygodom Tr 19,111. **42.** co człowiek z baczeniem| Piérwéy niż przyidzie/ widzi: y tákim myśleniem| Prze[ż]łych rzeczy nie wściága/ Tr 19,152.

Fr: **43.** Przeto śiadź zá [tól/ mój dobry] [ąsiedzie/] Boś dawno bywał przy tákíey bie-siedzie/| Gdzie śmiechu więcéy niż potraw dawáią:| 1,10,12. **44.** IE[liby w moich xiąż-kách co tákíego było/] Czegoby się przed pánną czytać niegodziło:| 1,26,1. **45.** Bych ia téz w nich był baczył [tátek iáki/] Wiérz mi nie byłby tytuł ná nich tákí. | 1,38,4. **46.** Tákíego wole/ co záspiéwác może/| Y co z pánnámi táncowác pomoże. | 1,56,3. **47.** Miał czysćiec práwy iefcze ná tym świećie| Bodáy wam tákí/ co go mieć nie niechcecie. | 1,58,16. **48.** Ale téz trudno o tákíego páná/| O iákich nam więc [tár]zy powiádáli/ | 1,66,8. **49.** Bá to/ pry/ Legat práwy/ ... Ale w mym domu takim nie dawáią chlebá. | 1,74,4. **50.** Táká śmierć mógl byś [am drogo zápláć. | 1,77,4. **51.** to my/ ... W tákí tréter/ że z[obá] wyniesiem y śmieć. | 1,101,6. **52.** Przychodzi to ná króle/ y wy[okié] [tany/| A nieprzyno[za] tákich plotek przed káplany/| 2,3,6. **53.** Ale dał tákí vmy[ł/ że ná [wym prze]tawá/ | 2,10,3. **54.** A mój ko[ściól] przy[zláchci] lupy [krwáwionémi/| Srogi Mars rychléy się da vblágác tákíemi. | 2,12,8. **55.** czemu nam téz bóg tákíey zgody niepozwo-li| Aby wždy ieden cie[zył/ gdy drugiégo boli. | 2,34,5. **56.** Vchoway boże tákíego ży-wotá/ | 2,48,13. **57.** Człowieczych to rák [prá-wá/ á táká práca| Rádá się w krótkim czásie wniwecz obraca| 2,54,3. **58.** Lecz iz ná tákí frymárk śmierć nierádá zwoli/ | 2,68,5. **59.** KTo mi każe rym pi[ś]ác nierozmyślnie/ tákí| Ma wola prziiác chocia będzie ledá iáki. | 2, 81,1. **60.** A pieniądze tákíe [a/ że ie y zli máia/ | 2,99,9. **61.** Dżis zak ... iutro ... rycerz ... Tákí był Proteus/ ... mieniać się to w [moká/| To w dé[cz/ | 3,1,15. **62.** GOsciu/ włá[fná] twarz widzi[ż] przeważnéy Didony/| Obraz pozorny/ obraz pięknie wy[táwiony. | Tákam bylá: 3,3,3. **63.** Ledwé tákí ná świećie niefortunny drugi. | 3,13,6. **64.** Tákí vpad w mym [ercu miłość vczyniá/ | Ze mié tylko cień zo[stał/ | 3,35,3. **65.** Tákí wiek/ ô ludzkiégo żywotá [záfárki/| Temu

dziéćięciu przedźcie/ 3,65,15. **66.** lecz kozieł táká [ztukę niedawno wypráwił/| Ze ... znacz-nie rozum swój obiáwił. | 3,70,3. **67.** On/ bogá niewidziaw[zy/ táká dumę w głowie| Vprządł [obie/ że bogu podobnym się zowie. | 3,76,5. **68.** á [kárbu wiet[żégo/| Nád przyia-cielá niemá[ż ... Kto się w tákí [kárb dobrze zápomóże/| Póki żyw vpáść w vbo[ftwo] nie może. | Pij 1,11.

Pieś: **69.** On wól bezecny/ byłby w tákíy męce/| Zeby mu zelbá musiały [páść rogi/ | 1,6,34. **70.** páni w[zech] piękniey[za ... Tákás ty w oczu moich: 1,7,13. **71.** [zczeńśliwa to droga/| Po którój chodzić będzie tak vdátna nogá:| Zayzrzę wam ... lá[ty] y ... [káty/| Ze przedemną będziecie táká ro[ko]z miáły:| V[fty]-[zycie] wdzięczny głos/ y przyiemné [łowá/ | 1,7, 16. **72.** Nie zá [tárániém/ ani prze má [prá-wę/| Miá/ po tobie znam táká po[stáwę: | 1,15,2. **73.** Nie dufay temu/ kto gładkość miáue/| ... Ledwé [ye naydzie/ kto ciáło pogrzenie:| Tákim ia chcę być przyiacielem tobie: | 1,15,27. **74-5.** A ón podobno gdzie indziéy miáue. | Zlec by mi plácił moie życzliwo[ści/| Bych miáá doznác tákíey niewdzięczności:| Bodaybych piérwéy o[stát]nie [konáá/| Nizli nowiny tákíey doczekáá. | 1,17,38-40. **76.** Bodayże wam ... A tráđ ná twarz: bo zoná lubi tákíe lice: | 1,18,50. **77.** Znáł kto kiedy Poétę trzézwié-go?| Nie vczyini tákí nic dobrégo. | 1,20,16. **78.** Wiéć by tácy [ynowie| Byli/ iáko oycowie/ | 1,24,21. **79.** Ze nigdy potym tákich wód nie wzru[ze/| Któréby miáły ziemię opánowác/ | 2,1,62. **80.** A ták [ye [táray o tákíey pó mocy:| Aby wždy ztobá twégo co zo[sta]ło. | 2,3,18. **81-2.** Któz wié ... Ze táká iest Muzyka/ y tákíe [tróny/| Których człowiek [tucháiac/ ... w nie-woli | ... trwác woli. | 2,20,21.

83. Opuś mi śilnyś przechirá/| A ia z tákim nie mam mirá. | Sob 5,24. **84.** Nie próś mié nikt o mój wieniec:| ... Dáám wczorá tákí drugi/ | Sob 8,17. **85.** Ani w Pol[cze] iáko żywy/| Ziáwiły [ye tákíe dżiwy. | Sob 9,56. **86.** Spráwiedliwo[ść/ y práwdę/ miłowá/| Y nie-przyiacielowi wiaré ... zachowá/| W przyiáźni ... trwá [tátecznie/| Przy tákich cnotách/ wiel-ka w rzeczách bie[gl]ość bylá/ | Tarn 45. **87.** Ná koniec/ pełen wieku/ y przy[fto]néy chwa-ty/| Sam [ye práwie położył/ iáko kłós do[sta]ły. | ... Bo táká śmierć nie nieśie z [obá] żadný

[zkody;] *Tarn* 142. **88.** Bo cię ... Pan znowu wyprawił. | Ná drogę niebe[pieczną; boś musiał iść morzem/ | Nie takim/ iákie krzywym okrętem więc porzem;] *Pam* 126. **89.** Bo w dobrym zdrowiu ledwe iákie tákie operepretium człowiek czynić może/ *LZam* 6. **90.** tám gdy káždy [wé widzenie iáko w tákiéy trwodze powiadał/ gdzieby fie z żoną y z dziećmi vdác/ *Ap* 22.

Fg: **91.** Iáki lišcia/ táki ieŝt rodzaj y człowieczy. | *Pieś* 2,2. **92.** Nie był iáko żyw Zewxis w takim podziwieniu; | Ani ... Phidias/ iako wy możecie/ ... ŝawni bydź *Pieś* 6,40. **93.** Táki więc z [wéy łożnicy nowy oblubieniec/ Wychodzi; *Pieś* 6,75. **94.** Táki przedew[zytkimi/ polem ... Leći obrzym *Pieś* 6,85. **95.** To tákié/ co widzimy. | *Pieś* 6,89. **96.** Táka ieŝce niebyłá (*pani*) zá dawného wieku/ Anyłowi podobna bárziéy niż człowieku. | *Pieś* 9,3. **97.** Równie táka ráno wŝchodźi/ Iutrzenká/ *Pieś* 10,11. **98.** Tákié potomŝtwo ná ŝwiát/ iáki [am/ podawa/ *Bitwa* 83. **99.** Tákié [syny zoŝtawił/ że káždy korony/ Był z nich godzien: *Bitwa* 86. **100.** Iáko fie nie bać/ takim ciebie widzac. | *Al* 39. **101.** Táki tu przydzie muž w dóm Feretowy ... który ... wydrzec tę ... białągłowę; | *Al* 65. **102.** Ale nam podobno teraz wiécéy trzebá ná taką rzecz fie zdobywác/ któraby ... żalość ... léczyć ... mogła. *Pog* 3.

103. Vfam [wym Bogom/ że y krom twej łáki/ Nayde/ kto rzeczy mych podpierać będzie. | Táki/ iákiŝ [am. *Odp* 67. **104.** Nigdy tákiéy obfiłoŝci/ Perel morze/ y ziemia zlotá nieurodzi. | Zeby tego niemieli doŝtawác młodzi. | *Odp* 69. **105.** Táki dźwięk tám ná ten czás wŝtał był miedzy ludzmi/ | Ktory [koro vcična/ Antenor iał mowić. | *Odp* 264. **106.** Day/ chce[zi/ álboć wydrę/ táka to ieŝt proŝto. | *Odp* 318. **107.** poniewaź [amiŝ okazáli/ Iáko táki gwałt czynić: *Odp* 334. **108–9.** Takimi (*pełnymi wad*) fie czuiąc/ A podobno nie czuiąc/ ná wojnę wołáia; | Boże/ day mi z takimi mężmi záwždy czynić. | *Odp* 407–9. **110.** O Krolu/ teraz fie bać lepiey: bo zá taką/ Boiáźnia/ y opátrznóŝć y gotowoŝć roŝcie. | *Odp* 488.

Sat: **111.** Gdzie by w ludziach niebyło takiego ŝtarania/ O ty biedne pieniádze: 12. **112.** Coŝ wždy wtim ieŝt/ dla Boga/ i[ŝ/ będąc takimi/ Goŝpodarzmi/ zdacie fie przedŝie ubogimi? | 129. **113.** Zije on kiedi zaŝiędzie/ grunt

zaraz/ i zchlópy. | Na oŝtatek i pana/ taki to goŝć w domu; | 135. **114.** Ztakimi bych ia wolał przeŝtawác: 184. **115.** Na koniec/ waźcie doma taki koŝt na dzieci/ Vyrzicie że fie do was wŝitka Padew zleci. | 273. **116.** Ze Pol[ke nic inŝzego o taką odmianę/ Nieprziráwiło/ iedno poŝtronne ćwiczenie; | 280. **117.** Zebyŝ w takiey przigodzie nietrwoził więc ŝobá/ 308. **118.** Do nas zmierza po korziŝć/ a nielada iaká/ Korziŝć/ boday w Grecyey nalazł drugá taką. | 386. **119.** Takie poczátki maiąc/ dopiro my[o tim/ Iako byŝ i [am umiał woysko wieŝć napotim. | 405. **120.** Wzbudzi takiego ducha bog wpewnym człowieku/ | Ktori twe zacne [sprawy... Będzie chciał ... podać/ 429. **121.** Takie przifmaki ŝtarzec on ku cnocie dawá/ Wnukowi/ 433. **122.** Mało było nielepiey o ten rząd przekleŝi/ Dać wam taką Lacinę/ aź by wam [zło wpięti. | 440.

123. Był záwždy w tákiéy wadze/ że nie holdownikiem/ | Ale zdał [ye być iednym páńŝtwá vceŝnikiem. | *Prop* 15. **124.** Koŝtownemi fárbami wŝytek málowány/ ... Málowánim/ Proporzec/ takim ozdobiony/ *Prop* 213. **125.** Iáko ... pioron trzáŝka ... Táki huk wŝtał ná ten czás: *Prop* 221. **126.** Bijcie w bębny/ y w tráby: ále nie ná taki/ Ton/ iáko [zalónemu Mar[zowi przyŝmáki/ Czynia/ *EpRadz* 17. **127.** Pátrzay/ iako twarz białá zdobi wŝtyd rumiány; | Tákiéy bárwy więc niebo bywa/ gdy ŝwit rány/ Zloté Słóńce vprzędza: *EpRadz* 40. **128.** zacné to [a rzeczy/ | Kiedy óciec y mátká dźiatkom dobrorzeczy. | ... Takim ty wiek/ o Boże/ długi obiecuie[ŝ. | *EpRadz* 119. **129.** Takiego wieku tedy téy parze vciwéy/ ... žycz ... Ktoryby łáki twoiéy przeciw [prawiedliwym/ ŝwiátu ... ŝwiádkiem był nic niewátpliwym. | *EpRadz* 123. **130.** Kón Turecki ... Do tego przyložono ŝuuy[kiého bułáwę/ Tákiéŝ ná ten czás dáry/ ... RADZIWILE/ | Y pochwałę w dziełnoŝci/ y w [wéy odnióŝ ŝile/ *Jez* 63. **131.** Swym dobré [erce czyniac; | Takim cię Inflanty/ W tym czásię ogládały *Jez* 97. **132.** Táki więc przez dáchwówkę wpađ[zy piorun [lepy/ | W[zyŝtkié gmáchy pobiega *Jez* 103.

Wr: **133.** Nie iednoćiem ia [am táki/ ... ále w[ŝjŝyc to ludzie tak máli iáko y wielcy wobec mówia/ 1. **134.** gdzie ludzie nie dla boiáźni iákiéy/ ále z cnoty [wéy dobrze czynia;

bo tácy/ by dobrze y kaźni vsć mogli/ przedsię źle czynić niebędą/ 6. **135.** Nic w tym nie wątpię/ żeby [ye wiele takich nálezło/ coby ná Piłatá wołali: 8. **136.** á miásto tego ię- lifmy [ye zbytów/ ro[pufty/ w[zeteczności/ łá- komftwá/ y temu równia: o tákiéy odmianie [uchay co mądry ludzie rozumieią. 8. **137.** bo áni ludzie/ gđzieby było tych obyczáiów miásto niemiáło/ áni obyczáie/ gđzieby byli tácy ludzie nie rządźili/ niemogłyby ... záłożyc ... ták wielkiéy ... rzeczypospolitéy 8. **138.** co dziś mamy z onych [tárych obyczáiów/ ... które w tákie zániedbánié przy[zły/ że ... áni o nich wiémy. 9. **139.** Tak skromnie ná ón czas Królowie ... żyli ... Cóz rozumiémy o pospolitym człowieku/ kiedy tácy królowie byli? 10. **140.** Dobra to byłá rádá/ bo zátym nie miałby był Pan ná[z dziśiey[zy takich trudności około Baru 15. **141.** Ztych ... przy- kładów obaczyć może[z/ w iákim niebespie- czeństwie y ten Pan y tá Rzeczpospolita ięft/ gđzie ludzie ná pieniądze chćiwi: bo v takich áni zoná/ ... y Bóg ... nie ięft ták miły/ iáko ięft złoto. 16. **142-3.** A vtrátni/ by tácy w[zytko chćieli być/ iákom o iednym [ty[zał/ którego gdy pytano/ co będziez czynił vtrá- ciw[zy w[zytko? powiedział/ będe grał ná lu- tni/ y tym [ye pożywie: by mówię tácy w[zytko byli/ ięzcebych ie iáko ciérpiał: 16. **144.** Táki był Kátiliná w Rzymie/ przewieczerzaw- [zy w[zytkę máiętność [wa/ chciał [ye ná rzecz- pozypospolitéy/ o którą tácy ludzie rádza/ iákie tu Poetá opifuie/ 19. **146.** Táka tedy od- miáná w muzyce czyni odmiánę y w rzeczy- pozypospolitéy 21.

147. A pro[tych ludzi niczym rychléy nie przywabisz/ iáko hoynościa/ á dáry. Ale táki przyiaciel trwały nie ięft: *Cn* 2. **148.** áby człowiek nie wiele przyaciól miał/ ále takich/ którymby się dufáć godźilo: *Cn* 3. **149.** Tá- kich przyaciól dostawáć/ ... co się tám powie- dźiało/ *Cn* 3. **150.** Táki káždy przyrodzeniu [wemu iáwná niechuc okázuie/ *Pij* 2. **151.** Sámo przyrodzenie iáko z niewdźięcznych [y- nów/ winy bierze: tego ná ręku/ tego ná no- gách karze: ... ów gnije: ... Táka rozmáitá bárwę [wych dworzánóm zwyklá niemierność dawáć/ *Pij* 3. **152.** Iákiéy tedy chwały táka cnotá niegodná ... ktoréy się trzymáiąc/ nie

tylko rozum zdrowy/ ále i moc ... mamy? *Pij* 4. **153.** w piian[stwie nic tákiego nie widzę/ ná coby ludzie [tu[źnie łá[káwi być mieli: *Pij* 5. **154.** bo wolę vmrzéc/ niżli tákiéy drugiéy nocy czekáć/ *Wzór* 5. **155.** Wielką moc tá- kich przykładów w Hiftoriach mamy/ *Zuz* 5. **156.** Więc Zuzannę równie w tákie [łowá ná- mawiáli. Niełękay [ie/ *Zuz* 60. **157.** Z wiel- kim w[tydem w[zy[cy [tudzy tego vzywáli/ Bowiem o niey nic tákiego przed tym nie [tychali. *Zuz* 88. **158.** Ná[tań [zczę[liwie/ ty Mie[fiácu nowy/ S taką pogodá/ y ták ludziom zdrowy/ Iáko ten prze[zły/ *SzLel* 2. **159.** Chcac [ie przypátrzyć iey zbytney gładkości/ A vczę[nikiem być tákiéy miłości. *Sz* 32. **160.** Ná koniec obá taką chuc k niey mieli/ Ze [ie bić o niey poiedynkiem chćieli. *Sz* 41. **161.** A [záchu nie wzywał/ táki met nie pláći. *Sz* 108. **162.** Tę twarz miał biały po takim popłochu/ Kiedy mu cnego poimano Rochu. *Sz* 223. **163.** A niech ... v ciebie nie będe prawdziwy/ Ię[li ná brodzie tákiéy nie wy- práwie [ztuki/ Ze ná wieki ponieśie pámięć moiéy ruki. *Br* 77. **164.** Bo rzeczy [á nie- pewné/ y które czas gładzi/ A co nawięcy takim przymiotóm więc wádzi. *Dzie* 8. **165.** Iżem ó[státnie miey[ce dał dobrému mieniu/ Które ludzie dziśiey[zy w tákiéy cenie máia/ Ze gwóli temu w[zytko in[ze zámiátáia: *Dzie* 47. **166.** Ze ná [woy wła[ny wyraz Bóg [two- rzył człowieká. Ztąd mózem to zrozumieć/ że im kto cudniey[zy/ Tym nieiáko bydz musi Bogu podobniey[zy. ... Ze tegóz wizerunku záwždy ná[zláduie. Táka pięknośc zo[stáie zá- wždy w [woiéy mierze/ *Dzie* 83. **167.** A ty páнно/ niechćiéy [ye męzowi tákiému/ Sprze- ciwiáć: *Epit* 61. **168.** A iáko więc wierzch góry [zára mglá odzieie/ ... Táka w ten czas kurzáwę idáć poru[zyli/ *Mon* 13. **169.** Ale [fercá y siły niémá[. takowym (*war*. Takim) [ie ty/ Czuiáć/ p[yna[es przedsię przez mor- [kie zakręty/ *Mon* 45. **170.** Táka równie v ciebie myśl niezwyćiężona. *Mon* 62. **171.** Panthes/ ... Hiketaon síwy/ ... Tácy pro[sto ná wieży [tárcowie tám byli. *Mon* 151. **172.** Prózno to pátrząc ná twarz y taką vrodę/ Niéma[z [ie przéc dźiwowáć/ *Mon* 154. **173.** Dofy[by bydz boginiá tákiéy białyéy głowie. *Mon* 156. **174.** Helená głos wyrzekłá táki: Wáżné ięft twoie oycze v mnie ro[kazánié:]

Mon 170. 175. BO tãnze Andromedã bli[ko nie[częśliwa/| Któręj świãtłóść/ w pozny czas nocny/ niewãtpliwa.| Tãkã ma świãtnã głowę: *Phaen 15,171. 176.* V Nóg wielki Perseus/ á ieden [am tãki| Między w[zytkimi niebã pólnocnego znãki.| *Phaen 20,213. 177.* ZA ogonem wiekiego chãrtã po[tepuie| Okręt/ który nie tãkim [po[obem zegluię/| Zeby przodkiem prót wãły: lecz ztobã w[pãk p[ynie:| *Phaen 32,292. 178.* Tãkich kól/ nie dowiedzie żadna rękã ina/| Iãkié té [ã ná niebie: *Phaen 40,438. 179.* A iãko wielé miey[ã zã[tepuie w[chodząc:| Tãkã drugã część równie zãs bierze zãchodząc.| *Phaen 40,446. 180.* Z Krolow rzãd: poki Pol[kã miãłã| Pãny rzãdne/ tãkã więc y [lãchta bywãłã.| *Dry 24. 181-2.* Nie były tãkie lichwy/ áni wãśni tãkie/ *Dry 27.*

DJ

takież *nawiãzujãc do wcześniejszego kontekstu, służy okreœleniu sposobu wykonania czynnoœci, o ktorej mowa – tak samo, podobnie jak ktos inny 1-5;*

t. wyprawić k. 1, iść 5, u[zywać 2, bez cz. schodzić 3, radzić komuœ 4;

w por. 2.

1. Bo przeciãw niemu/ pan woy[kã czãrnego/ Wyprãwił tãkiez dworzãninã [wego.| *Sz 176. 2.* Mówi be[piecznie/ widzi iãko trzebã/| V[zywa tãkiez/ iãko drugi/ niebã.| *Sz 378. 3.* Głãdkość Bóg dãie/ á kto bez niéy [ie vrodzi/| By nabãrziéy pracował/ bez niéy tãkiez [chodzi.| *Dzie 116. 4.* czy ten lepiéy rádzi/| Co domã zo[ftãc ka[ze? tãkiez y ia tobie| Tó[rád[ze/ áby[śmierci nieprzy[pie[zył [obie.| *Mon 429. 5.* Tãkiez Pies idzie zã nim z róznych gwiazd zložony/| *Phaen 30,277.*

DJ

takiz *nawiãzujãc do kontekstu, służy porównaniu – taki sam lub podobny do wy[zej opisanego, wcześnie[wspomnianego, majãcy podobny przebieg 1, 3-7;*

t. śmierć 2, przygoda 3, fortel 4, koniec 5, o[źralcy 7;

z takimi[spółki wieść 1, t. jako i sam 6;

jako wska[znik zespolenia zd. warunkowego 2 ~ w por. 6, 7 ~ w p. 6.

1. czemu[(Panie) twarz [woi[Odwrócił precz ode mnie ... Gdy zły człowiek przewodzi/ ... nie Bóg v niego/| Ani przy[to[no[ść wãzna:

ãle co iego| Du[zy miłó/ ... To chwali/ to nãwi[et[zym dobrem [zãcuie:| Tãkim b[edãc/ z tãkimi[z y [pólki wiedz[ie:| *Ps 10,9. 2.* Niechay iãko chce człowiek w [z[czę[ciu p[lywa/| Niechay powãgi iãkiéy chce v[zywa:| Ie[li z fortunã rozum [ye nie [pr[ze[ze/| Tãkiéy[ze śmierci co bydłó podl[ez[ie.| *Ps 49,56. 3.* Ze nie tãk v[kãr[ãcã [ye/ kiedy nam co zginie/| Iãko dzi[ekowãc/ ze w[ãdam co zo[ftãłó:| ... Cie[zy[le[przed tym in[z[é w tãkiéy[ze przygodzi[ie:| Y b[edzi[ef z w cudz[ey czul[zy/ ni[zli w [woi[éy [zkodzi[é?| *Tr 19,143. 4.* niewiem czemu onym [ie z[ysć miãłó Medeã z domu wykrã[sc od przy[ciãciól nã[z[ych/| A mnie zãs ich fortelu tãkim[ze fortelem| Oddãc [ie nie godziłó: *Odp 235. 5.* Swar był poczãtkiem/ y niezgodã| Twego mã[że[n]t[wa/ Priãmicze:| Nie[smiem zle tu[fyć/ ... ãle| Ledwe nie tãki[z koniec b[edzi[ie.| *Odp 448. 6.* á iz mu nie [zły [ci[ch[prãktiki/ wiechãł z Rzymu/ zebrał woy[ko z tãkich[ze iãko y [am/ nakó[niec zwiódl bitw[ę/ *Wr 16. 7.* v Włochów[es tego nãwykl: prawdã/ ze nie v Niemców: bo tãkié[z o[źralcy iãko y my. *Pij 5.*

DJ

tako *w wyrażeniu jako tako = w niewielkim stopniu, jako[œ, bez wyra[znego przekonania i zdecydowania.*

A vtrãtni/ ... by mów[ie tãcy w[zytko byli/ ie[sczebych ie iãko tãko ci[erpiãł: Ale owo gor[zy *Wr 16.*

DJ

takowy *służy uwydatnieniu cechy, jako[œci wyrazu okre[slanego – w[la[œnie taki, ten, o ktorym jest mowa 2, 4, 6-7;*

t. nieszczę[œcie 1, b[ãd 3, zãlo[œć 4, biesiada 2, miłó[œć 7, ziola 5, ogieñ 8;

t. si[ę czu[ć 6;

jako wska[znik zespolenia zd. rozwijajãcych 1, 3, 5, 8;

t. ... ze 1, 8, t. ... ktory 5, t., skãd 3;

w prep. 2, 4, 5, 7, 8, w postp. 1, 3;

r. -owy 3, 8.

1. A on i[é t[ez nie[zcze[œci[em tãkowym zho[ldował/| Ze nie był zãden/ ktoby rãtował.| *Ps 107,23. 2.* Przed tobã widz[ę p[ómi[ków niemãłó/| A mnie [ie ledwe pol[éwki do[ftãłó.| Diãb[łu [ie godzi tãkowa bie[siãdã/ *Fr 1,52,5. 3.* Bo [ie w dziwny Lãbirynt/ y b[ãd wã tãkowy/ Zkãd zãdna Ariãdnã/ zãdne k[ł[ebki tyln[é| Wy-wie[œc go m[óc nie b[edã/ *Fr 3,29,8. 4.* tobie

dzięká bądź/ miłości/| Iżeś mię vchowála tákówey żáłości.| *Pieś 1,4,8.* **5.** (áč wátpic nie potrebá o moiéy wierze)| Ze ná świećie rodzá [ye tákové žiołá/| Których [mák pámięć domu wygładzá zgołá.| *Pieś 2,20,19.* **6.** Ale [ercá y síly niémá[z. tákowym (*war.* Takim) [ie ty| Czuiąc/ płynáleś przedsię *Mon 45.* **7.** Bom nigdy nie czuł w [ercu tákovéy miłości: *Mon 436.* **8.** ALe przy głowie zásię pátrzáy drugiéy głowy| Iá[nego Ophiuchá: którému tákowy| Ogién z rámion wychodzi/ że i w pełniá goré| *Phaen 5,68.* DJ

także *nawiązując do kontekstu, podkreśla porównanie, uwydatnia zbieżność lub podobieństwo sytuacji, faktu – też, również, tak samo 1–4, 7–22, 24–38, 41–66;*

wprowadza pytanie retoryczne – czyż 5, 6, 39, 40, jako wskaźnik zespolenia zd. okolicznikowego czasu – odtąd 23 ~ w por. 34, 48; t. i 3, 24, 30, 42–3, 45, 54, 56–7, 59, 65, t. ... i 19, 49, i t. 8, 29, 60, t. też (i) 20, 61, jako ... t. i 48, jakóż ... t. 23, też ... t. 7, też t. 9, gdzie t. 10, kiedy t. 21, t. też ... skoro 25.

w p. 48–51, 62–66.

Ps: **1.** Y ledá wíátru głupi chwytáć [ye będziecie?| Tákże więdzćie: kogo pan ... vlubue/| Tego... nie od[tepuie:| 4,9. **2.** Dzién v[tańwicznie nocy ná[zláduiáć/| Noc také dñowi wzaiem v[tepuiáć/| Opátrność páń[ka ... wyznáwáiá:| 19,10. **3.** Day Boże/ áby v[ta moich [pięwánie/| Tákże y [ercá mego rozmyślánie| Gmyśli twéy byto: 19,50. **4.** Chwála bądź ... Bogu ... Ięzyk mój také będzie [zerzył/ pánie/| Twa [práwiedliwość: 35,88. **5.** TÁkże nas iuż ná wieki/ boże ná[z/ opuści[z?| 74,1. **6.** Y myśliem w [ercu [wym: tákżem ná wieki| Iuż wypadł ia nie[zczeńny z páń[kiéy opieki?| 77,13. **7.** vderzył/ á z [káły| Zdróy wy[trzelił/ y by[tré [trumienie wezbráły:| Będzieli téz chlébá mógl také nágotowáć/| Y głódné ludzi ... mięfem opátrowáć?| 78,35. **8.** przetsię od[stapili| V[tańwicznie y také/ iáko ich oycowie/| Niewytrwáli [tátecznie w podánéy vmowie.| 78,103. **9.** Słuchay/ co mówi pan/ iż mię miłue/| A przeciwko mnie [zczerze po[tepuie:| Ia go téz také w iego káżdą trwogę| Nie zápámiętam/ 91,31. **10.** ludzie ná[tepuiá| Ná roboty/ gdzie také do mroku prá-

cuiá.| 104,44. **11.** Znowu przy [pórnéy wodzie páná obráżili/| Moyze[zá o niełá[ke také przypráwili:| 106,70. **12.** Morze/ pátrzáć v[ciekło:| Tákże Iordanowy | Obrócił [ye w[pák strumién do głowy.| 114,5. **13.** Pan łá[ke [woię pomnoży nád wámi/| Y nád wá[żemi také dziáteczkámi.| 115,28. **14.** Ręce ku iego mie[zkániu [ciągáycie/| A winná chwálę iemu oddáwáycie/| A pan wam také będzie błógo[tańwól/| 134,7. **15.** Chciéyże ... A pod [trazá/ pánie/ v[ta moie chowáć:| Chciéyże také vmy[ł obráćć ku cnoćie/| 141,7.

16. Żeby y ono we[elél| Mogłó porównáć z twoim dzi[siéy[zym kłopotem?| Nie rzeczesz tego/ widzę:| Tákże trzymáy o tem| Iákoś doznał: *Tr 19,48.*

Fr: **17.** Bo w méy komorze [czéra páięczyná/| W piwnicy také coś ná [chylku winá.| 1,10,4. **18.** Ná pirw[zym miey[cu pánnę cáłowáno/| Tákże do końcá podáwáć kazáno.| 1,58,10. **19.** Trway rowien [kále/ ... Tákże we w[zelkim| Nie[zczeńciú y ty| Bądź niepo[zyty/| 2,18,20. **20.** Zlé niedo[żlé/ ále téz złé prze[stá[te groná/| Nalep[że gdy do[żrzeiá: také téz y zóná.| 2,50,4. **21.** Y rzecze kniemu: ia śmierć bli[ka czuię/ ... Ale cię pro[żę/ byś ich (*ksiąg*) nieotwiérá| Aż kiedy také [am będzie[zmie[rał.| 2,52,18. **22.** A przeczytaw[zy oddá[z ie drugiemu Philozophowi také vczonemu.| 2,52,24. **23.** Iákóżeś mię był pro[sił ná obiádo siebie/| Tákżem cię áni widziá| y iádam bez ciebie.| 2,62,4. **24.** Czwartá wieś/ y piątá/ Szó[stá také/ y siódmá/ ... Niewiem... doktorze/ w którey má[ż kráinie/| 2, 69,2. **25.** IÁko w[zytki narody Rzymowi [tużyły/| Póki mu do[stáwáło y [częscia/ y síły:| Tákże téz/ [koro mu się powinéłá nogá/| Zew[zytkiégo náń swiáta vderzyłá trwogá.| 2, 95,3. **26.** Hektor páfem vwiázány| By[trémi końmi tárgány.| Aiáx také popędliwy| Wráził wsię miecz 3,27,5. **27.** Bo dobré mienie| Perły/ kámienie/| Tákże wiek młody/ ... Dobré [a: 3,54,13. **28.** flis ku pániéy godzi/ ... ręká tylko [zkodzi.| Namniey[za to ... také miedzy [páry/| Wgro[ż vgodził/ 3,86,15. **29.** Pełna prze zdrowie. PRze zdrowie go[spodarz pije/| W[tańwicznie go[ściu: á prze czyie?| Prze Królew[kié: pow[tańwiczmy/| Y také iá wypijámy.| *Pij 2,4.*

30. STáteczny vmy[ł pámiętaý záchowáć/| Ie[li [ye (*zam.* cię) pocznie nie[zczeńcié frá[fo-

wác:| Tákże y góry nie rádżęc wylátác/| Kiedy [ye [częście ztobą imie brátác. | *Pieś 2,11,3. 31.* Ciężar tákże dómowy [póteczny námá| Teraz w méy niebytności musi nieść [ámá. | *Pieś 2,20,13. 32.* W[zytki [piéwác náuczóné/| W táncu tákże niezgánioné:| *Sob wst. 14. 33.* Ták to mátki nam podáły/| Sámy tákże z drugich miály:| Ze ná dzień świętého Ianá/| Závždy sobótká palaná. | *Sob 1,10. 34.* A iáko cię twé [częścié nigdy nie wwiódło/| Okáz to/ że cię tákże nie[częścié nie zboldó. | *Tarn 80. 35.* Ten znáiąc twarz lá[káwá/ y chuc przeciw [obie/| Skłónił tákże cnotliwé [wé [erce ku tobie:| *Pam 74. 36.* Dáléy žal nieodpuścił/ y płáč znákomity| Który iéy z oczu płyná/ iáko dé[sz obfity. | A Tęczyn[ki lzy tákże włáfnie ociéráiąc/ ... To rzekł: *Pam 91. 37.* Wrok potym zdémuiąc tákże pierścienié z pálców ... sięgnął [ie tenże po nié/ *Ap 12. 38.* Ia ná fárbách málár[skich nic [ie nie rozumiem/| Tákże wiele z marmórem po[tepowác wmiém:| *FgPieś 6,44. 39–40.* Tákżem ia bárzo niefortunna byłá?| Tákżem ia wiele [częściu przewiniłá?| *FgPieś 8,7–8. 41.* IVno/ porzuc [wóy gniéw długi/| A ty Pállás tákże drugi:| *FgPieś 10,2. 42.* Tego záprawdę y [obie/ y tym vbogim sírotom/ tákże y téy vczíwéy á [tro[kánéy máłżonce iego zyczymy/ *FgPog 4. 43.* Iedenże ... [po[ob człowiekowi| Ie[ł/ vrodzić [ie: á zginać/ ták wiele| Drog ie[ł/ że tego niepodobno zgádnąć. | Tákże y zdrowie niema ieno iedno| *Odp 133. 44.* Niewyda[ł/ widze/ oycá zácného Hetmáná:| Tákże [zczodrze y tobie Páń[ká lá[ká dáná. | *Jez 26. 45.* Car Mo[skiew[ki vfáiąc/ chciál świátu w[zytkiemu| Gróźnym być? w[zytki lekce Króle Krześcián[kié| Vwázáiąc przy [obie/ tákże y Pohán[kié. | *Jez 72. 46.* Cérkiew byłá bli[ku| Witułowych rák pámiéc: w gáiu zás [ofnowym| Zdróy możny bije/ który tákże Witułowym| Kluczem po dżis dzień zowá: *Jez 332. 47.* gdzie miédzy dwómá| ... Cérkiew świeci [ye rzekomá/| Kumeiá/ á Sieiezą:| Ztádeś pod Chełm ciágná| Y támés [wé woienne namioty rozciágná| Tákże miédzy rzékami: *Jez 347. 48.* ále iáko báczny gość od chudého go[po[parzá w dóm wezwány do[łátku [wégo część/ ... zá [obá nie[ć kaze: tákże y Bóg/ ... przyložyl [ye [am ku téy [póteczności/ *Wr 6. 49.* bo iáko [ye iuz rzeko/ ciáło á vmy[ł máią z [obá

porozumienié. Tákże równie y w rzeczy-popolitéy [ye dzieie: *Wr 12. 50.* co powiádáią o Alexándrze/ że [koro v[ty[zał gránié/ porwał [ie ... do zbroie. Pithágorás tákże widząc ... młódzienécá/ ... kazał zágrác *Wr 20. 51.* ták téż Ruś ie[czce przykádém nas tákże Wláchami ... odia[w[zy piérw[zą literę/ Láchami przezywáią. *Czech 5. 52.* A gdy ie ro[prawádzono/ kazał przydż iednemu/| Tákże [rogo pogládiáć/ vczynił rzecz k niemu/ *Zuz 172. 53.* Y w zad vderzy/ ná [tronę téż (*war. także*) [koczy. | *Sz 84. 54.* Ale [koro okwitnie/ oftrym páłcem zięty:| Ani ón dżiéwkóm/ ani chłopiétóm ie[ł wzięty. | Tákże y Pánná/ *Epit 47. 55.* Przebywayze w Troián[kiéy [częśliwy kráinie/| A Gréczyn tákże do [wych Argów niechay płynie. | *Mon 74. 56.* Támże (*war. także*) y Agámemnon kazał Táłtybiemu| Do naw dla owiec/ *Mon 117. 57.* Ale zás w piérsiach [zér[zy/ tákże y w rámioná(!):| *Mon 194. 58. Mon 260 jak nr 55. 59.* Siłá ich iednéy miáry/ tákże y świátłóści. | *Phaen 34, 324. 60.* Owé tedy y w[chodzą/ y tákże pádiáią. | *Phaen 40,441. 61.* Ludzie z [obá vprzeymie/ nie zá tárczá/ żyli/ Stár[że w leciech/ tákże téż przełożone czčili. | *Dry 32. 62.* A troiákié Poláci máią: Piérw[ze zowá Láciń[kie/ ktoré má [woy znák nád [obá/ kré[ke ... Drugié zowá [woim/ to ie[ł/ Pol[kim/ którego znák ie[ł kré[ká tákże nád nim/ *Ort 1. 63.* F iedno/ iáko farba. G także: *Ort 7. 64.* N dwoie także: *Ort 13. 65.* Kiediby[my tedi włáfná różnicę miédzy b/ a b/ obaczili/ także i miédzy c/ a c: *Ort 24. 66.* rim abo rym/ w[zi[tko za iedno: dim abo dym także: *Ort 24. DJ*

takżeć *wzmocnione także, nawiązując do kontekstu, uwydatnia podobieństwo – też, również, podobnie 1–12;*

w por. 5;

jako ... t. i 5, t. i 6, 11–2, t. jeśli 4 ~ w p. 11.

1. Iáko w niedo[łátku ná páń[ká pogláda| Głodny [ługá rękę ... Tákżeć oczy ná[zé obciázone lzámi| Ná páná pátrziáią: *Ps 123,9. 2.* Radzę rozmyśl się na to dobrze. Takżećiem chwylę był raptus. *LFogel 1. 3.* drzewo [łodkié figi rodzi/| Ktorych ... krucy zázywáią/| Ludzie żadného pożytku niemáią:| Tákżeć niewiem z kim w[zytko drudzy ziedzá/| A ludzie godni gđzieś ná [tronie siedzą. | *Fr 1,11,5. 4.*

Nikt nie porádzi/ nikt nie požátuie/| Tákžec ie[lić się dobrze po[záncuie/| Zaden się z toba nie będzie rádował/| *Fr* 2,48,6. **5.** Bo iáko Chiron/ tákžec y ia mie[zkam w leśie/| *Fr* 3,14,12. **6.** Ano wiem czemuś mi [ye niewdála/| Pro[sto iákobyś młodym przyganiála/| Tákžec y té [troie/| Iákoby nie twoie/| *Pieś* 1,19,21. **7.** Tákžec mnie [smutną to złe pániéy obczyáie/| To tego płacz frá[uiie/| *Pieś* 1, 25,55. **8.** Chmury czarne wiátr woiuie/| A pogoda ná[stępuie/| Tákžec [tu[žé człowiekowi/| Odéymać [ye fra[unkowi/| *Pieś* 2,15,9. **9.** á ten (*dqb*) wykrecony/| Padł/ y dobrą część lá[fu [tárl ná w[zytkié [trony/| Tákžec męžny Tezeusz/ mie[žaná [rogiego/| Obálił/| *Pam* 65. **10.** Tákžec ia te[knię/ o bi[kupie [ławny/| Czekáiąc twego P[á[terzá *FgArc* 14. **11.** P.<leban> Tákžec y ná on czas będzie/ ie[li kiedy przydzie ktemu: *Wr* 17. **12.** Głádkość Bóg dáie/ ... Ale ná głádką pátrząc/ przedsię się nie náiem/| Tákžec y z roléy/ [yná/ żadnym obczyáiem/| Niewyprze[ž/ bo ná to żonę poiąć trzeba/| A chce[žli ieś/ [zukayze pługiem w roléy chlebá/| *Dzie* 118. *DJ*

taler *talar, moneta srebrna, tzw. pewny pieniądz.*

Skuymy tálérz é ná talery/ [kuymy/| *Pieś* 2,5,37. *DJ*

talerz *naczynie, z którego się je, zwykle okrągłe, płaskie lub wgłębione, z metalu – srebra 1–3;*

t. wyciskać 1, noźmi kłóć 3, skuć 2;

t., obrus 3, stołki 1.

1. Od [tołu żenie każe[ž/ fuka[ž ná páchołki/| Wyći[ka[łéś tálérze/ wyći[ka[ž y [tołki/| *Pieś* 1,18,8. **2.** Skuymy tálérz é ná talery/ [kuymy/| *Pieś* 2,5,37. **3.** Obrus przed nim rzezali/ talerz noźmi kłóli/| *Sat* 217. *DJ*

Taltybi *Taltybios, pod Troją był heroldem Agamemnona.*

Támže (*war. także*) y Agámemnon kazał Taltybiemu/ Do naw dla owiec/ *Mon* 117. *DJ*

tam *wskazuje miejsce jakiegoś wydarzenia, najczęściej wymienione uprzednio 2, 3, 9, 10, 12–4, 16, 18, 20, 23–4, 27, 29–31, 35–9, 43, 45–7, 49, 51–2, 55, 57, 62–4, 66, 68–71, 73–4, 76, 79, 86, 92–3, 95–6, 99, 105–7, 115–7,*

119, 126–7, 129, 132–3, 139, 141–145, 153, 155, 161–4, 171–3, 175, 178–80, 182–6, 189, 195, 197–206, 218, 220, 225, 229, 231–2, 238–40, 242–5, wskazuje ludzi, Boga, bóstwa i ich działanie na tle wydarzeń usytuowanych w czasie, zachodzących okoliczności – wtedy, wówczas 5, 6, 8, 11, 15, 17, 19, 21–2, 25–6, 28, 40–2, 48, 50, 54, 56, 58, 60, 67, 72, 78, 80–1, 84, 87–9, 98, 101–3, 110–4, 120, 123, 125, 135–7, 140, 146, 149, 151, 156–7, 159–60, 165, 168, 170, 177, 181, 187, 207–8, 210, 213–4, 216–7, 219, 221, 223, 226–8, 230, 233, 247–8; w takim razie, w takim wypadku 138;

jako wskaźnik zespolenia zd. okolicznicowych miejsca 1, 4, 44, 53, 59, 61, 75, 83, 85, 90–1, 94, 100, 118, 121–2, 128, 130, 134, 158, 167, 209, 224, 235–7, 241, 246, warunku 77, 108–9, 131, 166, 188, 222, przyczyny 124, 147–8, 190–4, 196, 211, czasu 104, 169;

w funkcji partykuły uwydatniającej krytyczny lub lekceważący stosunek do kogoś, czegoś 65, 82, 97, 150, 152, 154, 174, 176;

w utartym wyrażeniu – to tam, to sam – to tu, to tam 7, 32, 212, 215, 234;

tu – t. 247;

t., gdzie 1, 4, 83, 90, 94, 118, 121, 130–1, 134, 166, 224, 235, 246, t. ... gdzie 61, 91, 100, 122, 188, 237, 241, gdzie ... t. 59, 75, 77, 108, 147–8, 167, 196, 209, 211, 222, 236, kędy ... t. 44, 158, t. ... kędy 53, 85, kiedy ... t. 104, 109, t., kiedy 169, 198, t., gdy 124, jeśli ... t. 190–4;

w p. 49, 50, 123–8, 188–205, 245–8.

Ps: **1.** Będiesz pánował/ będziesz rządził ziemię/| Y tám gdzie w[chodzi/ y gdzie [tońce pádnie/| 2,24. **2.3.** taki niewátpliwie/| Ma wó[dem páná/ który go [práwuie/| Témi drógámi/ co ie [am lubuie/| Tám tro[žki mieycá niewd[zięczné nie máia/| Ale ro[ko[žy wieczné przebywáia/| Tám d[ziátek mno[žtwo podpora [tá[rości/| 25,29,31. **4.** Ktokolwiek w iego po[řtu[žé[řtwie žije/| Temu obiáwi my[ř [wégo przymiérza/| Kto tám/ gdzie iego ro[kazánié/ zmiérza/| 25,36. **5.** Panie/ vczyń [á[đ o mnie/ á tám v[žr[žy[ž moie/| Niewinno[ř: 26,1. **6.** O[řtarz twóy [řwiéty ko[řem rádo[řci/| Otoczę ... á tám/ bo[že ... Opowiem [řwiátu twé d[ziwné [práwy/| 26,15. **7.** Iáko wiéc to tám/ to [ám ... młodo[ř miece [cie[řéty pu[řt[řmi/| 29,11. **8.**

Iego fłowá [zczéra złość/ [zczéry kłam/ y zdráda/ Niema tám nigdy mieycá żadna zdrowa rádá.] 36,6. **9.** Y twych wyfokich dóyde/ Páláców: gđzie miezkánié/ Gđzie ty mařz przebywánié./ Tám d'oltarzá świętego/ Póyde przed páná mégo:] 43,19. **10.** Miáfto/ które pan miłue ... Bo tám [am pan przemiezkawa/ Y w potrzebách rátnuk dawa.] 46,19. **11.** Myřlili/ á pirzcháli: á [trách wielkooki/ W tył náciéráiąc/ chwytáł ie zá boki./ Tám boleř ná nie przyřłá/ iáka więc przychodźi/ Ná biáłá głowe/ 48,13. **12-3.** Bąđ łá[kaw ná miáfto [woie/ wieczny pánie/ Ze tym rychléy w pięknych [woich murzéch [tánie/ Tám przyimieřz ofiárę cnoty/ tám kładźioné/ Ná twóy ołtarz będą cíelce pořwieconé.] 51,39. **14.** Lećiałbych conadáleý między głuché lá[y/ Y támbych [woy wiek trawił/ 55,13. **15.** A ludźi niecnotliwé [woiá pomřtá zgoniřz./ Próžno [ye tám [podziéwáć kiedy obaczenia/ 55,39. **16.** że w namiećie twoim/ Wiecznie mam mieřkác] ... Tám wolen będąc od wfzelkich trudnořci/ Hárřá/ y rymem będą cię wyznawał:] 61,17. **17.** Lekki naród ieřt człowieczy/ Niemářz tám nic coby grzeci:] 62,26. **18.** KRólu ná ziemi/ y ná wielkim niebie/ Chwałá w Sionie wdźięczna czeka ciebie:] Tám obietnice tobie pořlubioné/ Będá iřczoné.] 65,3. **19.** V tegom ia w [wym frářunku/ ... [zukał rátnuku:] A [erce dobrze tuřzyło:] Bo tám fářzu nic nie było.] 66,64. **20.** Azem w[ředł/ pánie/ do przybytku twego/ Támem obaczył przyřłý čas káđdego.] 73,34. **21.** Kiedy [ye [końcá zámierzoné látá/ ... przyyde [ąđzić řwiátá:] Tám płáćić będą dobrze cnotliwému/ 75,7. **22.** A ia twá dobroć/ bože/ wyznam wiecznie/ Y [wego czářu hárřému koniecznie/ Przyłomię rogów: tám prazna kłopotá/ Ożywie cnotá.] 75,31. **23.** Ps 76,3 jak nr 18. **24.** Twardá [kále przeráźił: á oto z kámieniá/ Zdróy przeřroczyřty wypadł nowégo řtrumieniá./ A ci tám więc prágnienie wodá vgásili/ 78,29. **25.** Y porzadek páńki řłowny.] Który podał narodowi ... Potomřtwu Izráhel[kiemu/ Ná pámiatkę ... wyzwolenia/ Z Aegyptckiego vdřęczenia.] Tám głos páńki przedtym nieřtychány/ Oycom nářzym ieřt podány:] 81,13. **26.** Niechay będą do końcá z ziemi wygłáđzeni.] Tám dopiéro poznáia/ že/ pan/ imię tobie/ 83,33. **27.** Iáko řá wdźięczné páłace twoie:] Tych prágnie/ do tych wzd-

cha duřzá vřapiona/ Tám [erce/ y myřł 84,4. **28.** oto znowu ná mie wřtáli/ Swowolni ludźie/ y zuchwáli:] Chcąc mię pozbáwić duřze moiéy:] A tám boiáźni niemářz twoiéy.] 86,48. **29.** Táź wilgotnořć y lářy żywi niezmierzoné/ Y Cedry ná Libanie twá ręká [zczepioné.] Tám wróble gniazdá nořzá:] 104,35. **30-1.** Peńná ieřt ... ziemiá twéy [zczodrořliwořci/ Peńné/ pánie/ y wody: ... Tám żagleń rořpuřczonym okřęty biegáia/ Tám [wé igrzyřká [rodzy wielorybi máia.] 104, 49,50. **32.** Gđzie w maléy liczbie będąc/ ... Przychodnie nieznáiońi między obcemi/ Nořzac [ye to tám/ to řám: dźiř w téy dziedźinie/ ... Iutro namiot řwóy řtáwiąc w inřzéy kráinie:] 105,23. **33.** Syn opłákány/ Twóy/ Iákobie/ w niewolá ieřt záprzedány.] Tám mu pętá ná nogi ciężkie włożono/ 105,33. **34.** Morze wyřchło ... Między dwá wodné mury řłony bród przebyli/ Táś iáko by po řuřzy nalepřzéy chodźili.] Tám z nich dopiéro iářzmá ... řá złożoné/ 106,23. **35.** gdy żydowie ... Byřtré Nilowé řegnáli wody: | Wielka tám ná nich łá[ká páń[ká [ye znaczyłá/ 114,3. **36-9.** Hieruzálem/ ... Zgodá mieřczan řwych řpoioná ná wieczne látá.] Tám ku řtuźbie páń[kiéy/ iáko zakon [kázuie/ Narod żydow[ki ze řwřzytkich kráin wřępuie. | Tám práwo tám ieřt zářáđzon páłac řáđowy/ Tám řtolicá i on zacny thron Dawidowy.] 122,5,7,8. **40-2.** GDy z okrutný Bábilony/ Páń[ki lud był wyzwolony/ ... Tám dopiéro nářřekánié/ Tám płácz wřtáł/ y wdychánié.] ... Tám pogánin zazdrořciwy/ Znak (powiáda) niewářpliwy/ Okazał bóg řwiátu 126,5,6,9. **43.** GDy z ... Bábilony... lud był wyzwolony ... Y ci/ pánie co zořtáli/ Day/ áby tám nie mieřkáli:] Ale řzli táś řpieřznym biegiem/ 126,18. **44.** Bo kędy zgodá řwięta przemieřzkawa/ Tam pan niebie[ki wřzytko dobre dawa/ 133,14. **45-6.** A lotem zá ořtátnie vdam [ye morze:] Y tám mię ty wymácařz/ y tám mię [náđnie/ Twoiá ... ręká dopáđnie.] 139,19. **47.** tyř miał w řwych księgách/ co dnia kótórego/ Przyróřć miáło/ ániř tám chybił żadného.] 139,40. **48.** zdrayce przełózeni/ Boday z ořtréy [káły ná [zyię zřzuceni/ řwiátá dokonáli: á tám więc wřpomnieli/ Iáko zdrowé řłowá odemnie řtyřzeli.] 141,19.

49. A iżeř mi V<asza> m<iłość> byl napisał że takie rzeci praeřentiam postulant chcialem byl tam V m temi czasy nawiedzić. LFogel

1. **50.** zwla[cz]a że i Seym podobno niedaleko, i moja rzecz [nadniey by tam po]zła *LFogel 1.* **51.** Nie lza/ ... iedno [ye zá toba (*Orszulka*) gotowác/ ... Tám cię wyźrzę *Tr 3,13.* **52.** Czyś ty nád w[zy]tki niebá wy[oko wniésioná?] Y tám w liczbę Anyo[łk]ów málych policzoná. *Tr 10,4.* **53.** Czyś po śmierci tám po]zła kędys piérwéy bylá/ *Tr 10,13.* **54.** Gdzieby téz tak kámienné ten Bóg [erce nošil/ Zeby tám [mutny człowiek iuż nic nie vprošil/ *Tr 14,16.* **55.** Iáko gdy kto ná morze nowo [ye pušciw[zy]/ A tám niebe[pieczen]stwo wielkie obaczyw[zy/ Woli ná zad do brzegu. *Tr 19,84.*

Fr: **56–7.** SErce mi zbieg[ło/ á niewiem ináčéy/ Iedno do Hány: tám bywa naráčéy. Tom był zákaza[ł/ by nie przyymowála/ W dom tego zbiegá ... Póyde go [zukác: lecz [ye y [am boi] Tám zo[ft]ác. *1,5,2,6.* **58.** Smierć zá człowiekiem ná w[zelki czá] chodzil/ ... Bo áni wzwiemy/ kiedy wsiádác kaža. A tám áni płáč/ áni dáry waža. *1,31,8.* **59.** A ia powiadam/ gdzie nas dwoie siédzie/ Tám pewna láznia/ ... będzie. *1,35,4.* **60.** Zacność w miłości zanic/ frá[zk]á obyczáie/ Ná tego tám naráčéy pátrzáia/ kto dáie. *1,40,4.* **61.** Strzeż nas tám zawiešć/ gdzie płáč y te[knic]á. *1,50,4.* **62.** Z Wieczorá ná czešć Xiędzá zápro]zono/ ... Trwála tám chwile tá miła biešiadá/ *1,54,3.* **63.** Wierzę że tám ná niebie ma]z mie[po]pušt práwy/ *1,101,3.* **64.** Y ty chłopie/ ie[li]ć się tak dzievice chciá[ł]o/ Mog[ł]eš do Kolná iechác: tám ich iefł niemá[ł]. *2,3,8.* **65.** E Ten prózny wácek/ Pluto pošwiéci[ł]em tobie/ Iuż tám miéy y pieniádze/ y ten wácek [obie. *2,4,2.* **66.** Ale gdziekolwiek ty chce]z/ to mnie tám nie w droge/ *2,17,3.* **67.** á gładkie zwiérciád[ł]o/ Okaze to ná oko/ że cię si[ł]á [pád]o. Iuż tám [łu]żyć nieb[ę]dą té pie]szoné [łow]á/ Stáchniczku du]zo moiá: *2,33,5.* **68–9.** MOwi[ł]em ci/ nie noš mi tych frá[zek/ doktorze/ Które tám czá]fem [ty]zy]z w bi[kupi]éy komorze/ Bo frá[zek/ iáko [am wié]z/ mam [potrzebę domá:] Státku tám ráczéy ná bierz obiemá rekomá. *2,35,2,4.* **70.** Chwalę cię/ że tám w [ercu niechce]z nic zo[ft]áwić/ Ale zaráz przijá]ni [kutkiem chce]z popráwić. *2,40,3.* **71.** Widzi mi się/ że/ [wá]dzbi[ł/ [foi tám ná [ci]anie. *2,43,6.* **72.** Ale ich niechciá[ł] pokázác ... Aż gdy miał vmrzéc: ná ten czás tám w[kaza]ł

Po Philozophá/ y temuž vkaža[ł] Oné [wé] xięgi: *2,52,9.* **73.** Ale cię pro]z[ę/ byš ich (*ksiag*) nieotwiéra[ł] ... Bo tám nic nie má]z/ *2,52,19.* **74.** bych cię wpiša[ł] w [woie kárty:] Bo tám [tát]ku nie wielé/ á [ná]dž w[zy]tko zá]rty. *2,60,2.* **75–6.** A lékár]twa in]z[é]go niewiem téy chorobie/ Ieno gdzieš zgbu[ę] [trá]ci[ł/ tám iédž po nie [obie.] A tego się wy]tr[é]gay/ byš/ chcąc [ercá do]tác/ Nie mušia[ł] tám nákoniec y [am potym zo]ftác. *2,61,16,18.* **77.** Gdzie się myšli niezgodza/ tám przija]žn džiuráwa. *2,78,2.* **78.** Stás ... Cz[ę]stowa[ł] pániá ... iádry. Tráfi[ł] się tám do tego/ co iéy téz rad [łu]ży[ł] *2,82,3.* **79.** Ty się tám pásie]z niewiem gdzie po borze/ *2,90,6.* **80.** O Pelopie ten g[ł]o[ł] był/ że go oćiec ... Vwár]zy[ł] y da[ł] ná [t]ó[ł] ... Y zyedli mu tám byli miedzy [obá] rámié/ *2,92,3.* **81.** Bo tám cz[ę]šta odmiáná/ to gniew/ to przymiérz. *2,94,6.* **82.** Mnima]z ty/ że ia tobie klániam się dla tego/ Izeš [yn Woiewody niewiem tám iákiego. *2,99,4.* **83.** Szed[ł]eš/ Fránczy]zku/ przez rózne narody/ Až tám/ gdzie nigdy látá nieuználi ... ludzie *2,105,6.* **84.** A ie]šli v Chironá cni bohátirowie/ Przyymowáli zá wdzié]czne wiecz[er]zá vboga/ Bo tám w[zy]tká czešć bylá mléko z šwiniá nogá. *3,14,10.* **85.** Chwali]z iáko w twym zborze dobrze náuczáia/ A przedsié tám się cišnie]z/ k[ę]dy rozdawáia. *3,22,8.* **86.** Bo się w džiwny Lábyrynt ... wda ... Zkád žadna Ariádná/ žadné k[ł]ębki tylné/ Wywiéšć go m[ó]c nie b[ę]dą tak tám ścié]žki mylné. *3,29,10.* **87.** SLáchetné zdrowie/ Nikt się niedowie] Iáko [maku]ie]z/ Až [je zep]uie]z. Tám człowiek práwie/ Widzi ná iáwie/ Y [am to powie] *3,54,5.* **88.** Pánowie/ Czás wsiádác/ w[zy]cy in]zy [tali przed]ię w [łow]ie/ A tego zóná budzi: mi]y/ nie[ty]zy]cie/ Iuż tám drudzy wsiádáia/ *3,85,14.* **89.** *Fr 3,85,16 jak nr 88.* **90.** pokarmi]w[zy] koni/ A iutro ráno w]taw]zy/ b[ę]dziem tám gdzie oni. *3,85,22.* **91.** Trudnoby się tám mi[ł]ość rodzić miá[ł]a/ Gdzie [war/ gdzie zwádá gniazdo [wé] v]tá[ł]. *Pij 1,5.*

Pieš: **92.** Tám niewinna mácochá/ džiátek piérw[zy]éy zony/ Sirót n[ę]džnych prze]tr[é]ga wczá]fu z kážd[é]y [trony:] *1,1,13.* **93.** Wielki po]řag rodzi]ców po]štepki vcz]iwié/ A ktemu obyczáie [kró]mné/ y w]tydliwé/ Wy]štepnych tám nie ciérpiá: *1,1,19.* **94.** Lecz iáko ná bł[ę]dnym morzu/ nie tám gdzie chcemy/ Ale

gdzie nas wiatry nio[ą] płynąć musiemy. | 1,8, 11. **95.** Aby łakomę wodzie Tureckie towary | Bogactwa nie przydały | Wpadw[zy] gdzie między [kały:] | Tam ia be[piecznym] [sercem/ y pe[łen] otuchy | ... popłynę przez mor[ki]e rozruchy. | 1,9,39. **96.** Tro[cz]e mię w[zy]tko cokolwiek być może: | Tobie go ia tam poruczam/ mój Boże. | 1,17,32. **97.** Bicie [ye] póki chcecie/ mnie tam ná tym málo. | 1,18,36. **98.** Kufle leca iáko grad: ... Potym do árkábuzów: ... Náziutrz [ye] iedniá: | przedsię go náléway: | A kto z niezádnym głósem przed pány záspiéway: | ... V[ty]z[zy]z tam piéc bá[ř]ow | 1,18,45. **99.** Popátr[zy]z między [zoty] | Prawdziw[zy] roboty: | Vy[ř]zy[ř]z tam y pleć chropáwá | 1,19,11. **100.** Tam dobra my[ř] nigdy nie po[ř]toi | Gdzie z reye[ř]tru pátr[zy] co przy[ř]toi | 1,20,9. **101.** Ale gdy co komu mi[ř]o | Trudno wytrwáć y czas máy: | Godziná tam iák rok cáy. | 1,21,40. **102.** Obiátami [zuká]iac v [řwi]ętych pokoiá. | To tego/ y co lepiéy oni tam vmieia | 1,25,53. **103.** Niezy[ř]ne w cnotę to tam by[ř] látá | Gdzie ledwé ieden ze w[zy]tkiego [řwi]átá | Náležion/ co go Bóg wcale zachowa[ř] | 2,1,29. **104.** Lecz kiedy to[ř] ná námi | Niefortuná poka[ř]e: | tam wiéc człowiek czuie/ Ze ... [am] [ye] nie rátuie. | 2,6,7. **105.** Ale y ... maćie ná [ř]obá páná | Któremu kiedy[ř]kolwiek z [ř]praw [ř]wych czynić | Pocz[ty] maćie: | trudnó[ř] tam krzywému wyni[ř]. | 2,14,12. **106-7.** Sobótkę/ ... Zápalono w czarnym le[ř]ie. | Tam go[ř]cie tam y domowi | Sypáli [ye] ku ogniovi: | *Sob wst.* 5. **108.** Ale gdzie dobra my[ř] p[ř]u[ř]y | Tam y zdrowie lepiéy [ř]u[ř]y: | *Sob* 2,30. **109.** A kiedy z polá zbierzemy | Tam dopiéro odpoczniemy | *Sob* 6,22. **110-4.** Skoro té[ř] siéw odpráwiemy | Komin w ko[ř]o ob[ř]iedziemy. | Tam iu[ř] pie[ř]ni rozmáité | Tam będa[ř] gadki pokrité | Tam trefné plę[ř]y z v[ř]klóny | Tam cénár/ y <tam> gonióny. | *Sob* 12,29-32. **115.** A gdy iu[ř] by[ř] (*Orfeusz*) v wi[ř]zchu/ gdzie naprzykr[ř]za [ká]lá | Iá[ř] [ř]obá trwo[ř]yć/ by mu iáko (*Eurydyka*) nieu[ř]tá[ř]. | ... páni w tym znikne[ř]. | ... Y chćia[ř] [ye] znowu przewie[ř]ć/ ale Charon [ř]ogi | ... bróni[ř] drogi: | ... Cály tydzie[ř] nieborak tam ná brzegu siedzia[ř] | *Tarn* 109. **116.** W niebie iego oyczyzná: [ř]czę[ř]liwy to bę[ř]dzie | Kto tam po tym pielgrzym[ř]twie kiedy[ř]kolwiek [ř]iedzie. | *Tarn* 156. **117.** Płyná[ř] ná p[ř]edkiéy Nawie przez g[ř]ębokie morze | Y [ř]táwi[ř]

[ye] ná Króla ... dworze. | Tam [ř]koro go Królew[ř]ka d[ř]iewká ogladá[ř]. | *Pam* 45. **118-9.** Wy[ř]iadle[ř] na brzég Pru[ř]ki/ k[ř]óm w[ř]zelákiéy [ř]zkody. | Iecha[ř]e[ř] potym [ř]iemia/ tam gdzie Wilná ... Góre ... potaiemnie [ř]pycha. | Czyniac [ř]obie go[ř]ciniec ... Które[ř] [ř]zumny biég [ř]y[ř]y przez wa[ř]kié gránicé. | Táme[ř] y Páná zá[ř]ta[ř] | *Pam* 113,117. **120.** Wiácha[ř]e[ř] ná Stáro[ř]two [ř]woie do Lubliná | W[ř]zem po[ř]ádný: | á tam nie wy[ř]zed[ř] czas d[ř]ugi | Ze[ř] w[ř]ia[ř] y Woiewó[ř]dztwo *Pam* 143. **121.** Przeto zebra[ř]y poczet przyiació[ř] niemá[ř]y | Tam gdzie ku niebu pátr[zy] Kázi[ř]mi[ř]kié [ká]y | Pu[ř]ćie[ř]e[ř] [ye] do Gda[ř]ńká *Pam* 154. **122.** Wrzuc[ř] w morze/ kto przyiaciel/ pró[ř]zné du[ř]ze ko[ř]ci: | Owá mię tam/ choć martwo/ by[ř]tré nawá[ř]no[ř]ci | Donio[ř]á/ gdzie żywego [ř]czę[ř]ćie mieć niechćia[ř]. | *Pam* 258. **123.** y tegó[ř] dniá práwie/ ... chcęcy vczyni[ř] (*ks. Siemikowski*) wzmiankę oko[ř]o [ř]wégo beneficium. | Tam Gámrát zarázem opowiedzia[ř] [ř]e/ ze to beneficium/ iego i[ř]e[ř]t podáwánia/ *Ap* 5. **124.** KSiá[ř]dz Trá[ř]ki [ř]u[ř]zac Szyd[ř]lowieckiému/ niepráwie by[ř] po[ř]ług p[ř]ilen: | tam gdy go niek[ř]órzy ... vpominá[ř]i/ áby by[ř] pilniey[ř]y: | Oy/ powiáda/ wiémći ia/ iáko zá kopę [ř]u[ř]yć. *Ap* 6. **125.** Arcyb[ř]kup ... pro[ř]i[ř] K[ř]i[ř]e[ř]dzá Krup[ř]kiégo ná obiá[ř] / y tam [ř]ie z nim ziedná. *Ap* 7. **126-7.** POLak ieden iecha[ř]w[ř]y ná náukę do W[ř]ó[ř]ch/ nie by[ř] tam ieno przez láto/ á ná [ř]imę przyiecha[ř] zá[ř] do domu: | kiedy go oyciec pyta[ř] / czemu tak rych[ř]o przyiecha[ř]: | powie[ř]zia[ř] / ze mię tam przez ... láto trawá karmiono/ *Ap* 11. **128.** i[ř] to ludzie ná[ř] (*Siemie[ř]skiego*) wiedzili/ ze oko[ř]o [ř]ony by[ř] nieiáko zelozus/ przy bie[ř]iedzie v nieg[ř] w domu/ vmy[ř]lnie wzmiankę oko[ř]o wtargnieniu Tá[ř]tárów vczyniono: | tam gdy ka[ř]dy [ř]wé wiedzienie ... powiáda[ř] / gdzieby [ř]ie z [ř]oną y dziećmi v[ř]áć / ... á ty gdzie z [ř]woia? *Ap* 22. **129.** *FgPie[ř]* 8,4 jak nr 115. **130.** Ray tam gdzie oná [ř]iedzi/ *FgPie[ř]* 9,5. **131.** Y twa niewd[ř]ięczno[ř]ć / którá poka[ř]uie[ř]z | Tam/ gdzie powolno[ř]ć y chuć práwá czuie[ř]. | *FgPie[ř]* 11,12. **132.** POd Párnázem/ ... Láká ... pochod[ř]i[ř]ta le[ř]y: | Którá zew[ř]z[ř]ad rozliczn[ř]e drzewá otoczy[ř]y | ... Tam by[ř]o widáć [ř]to[ř]y z kámi[ř]niá cio[ř]áné/ *FgFrag* 5. **133.** Gdy [ř]ie do miá[ř]tá ráno wypráwowa[ř]. | Wiéc [ř]ie k[ř]opoce/ co tam oycá trzy[ř]ma/ *FgArc* 5. **134.** á iu[ř] mię niewod[ř]i | Tam/ gdzie Pegázów [ř]awny zdr[ř]y wychod[ř]i. | *FgFirl*

28. **135.** Moia ... duza sie nie czuje/ ... Wyjaw[zy kiedy prorna bedzie ciata/ Tam cie ogladac mam dobra nadzieie/ Szlachetny ducha/ *FgNagr 3,5.* **136.** z rady tak dlugo nikogo/ Nie[tychac: wiem/ ze da bez omie[kania] Znac ALEXander/ [koro sie tam rzeczy/ Przetocza: *Odp 158.* **137.** [ami macie nad [oba p[ana]/ Ktoemu kiedy[zkolwiek [praw [wych vczyni] Poczet macie: Trudno[tam krzywemu wyni] *Odp 172.* **138.** A tam oycze/ nie tylko zone moie/ ale/ Y mnie [amego wyday/ *Odp 240.* **139.** *Odp 264 jak nr 95.* **140.** Szabla oftra przy boku/ to pan: ta roz[trzygnie/ Kto komu czolem bic ma. Do tego tam cz[au] Rowni [obie byc musim: *Odp 326.* **141.** kiedy sie roz[tapili/ nie bylo co rownac./ W[zy[cy przy ALEXandrze/ a tam ich gar[sc byla./ *Odp 363.* **142.** Iako nas tam nie wielki na ten czas byl poczet/ *Odp 584.* **143.** Wiec tez tam rychley naydzie[Rege[tra na [tole/ A [ple[niata Biblia [trzyga w kacie mole./ *Zg 67.* **144-5.** Oto teraz w Trydenie Bi[kupi zasiedli/ Aby lud ro[ta[gniony ku zgodzie przywiedli./ Tam [ye [ta[wie wy w[zy[cy/ ktorzy powiadacie/ Ze v siebie nauke gruntowniey[za macie./ Tam [ye [ta[wie/ *Zg 93,95.* **146.** Ogrodziw[zy [umnienie of[ta[ka czekacie/ A nazbyt tych wolno[ci [wych nie wyciagacie./ Bo tam daley ro[pu[ta/ *Zg 101.* **147.** Bo gdzie zaplaty niema[z Cno[cie albo zlo[ci/ Tam [ye trzeba nadzieiwac pretkich odmienno[ci./ *Zg 110.* **148.** Mo[na Rzeczpo[polita y was vboga[ci/ A gdzie [ye ta powinie/ tam [we kady traci./ *Zg 146.* **149.** Ze przywioda w [wa miare co [ye wykroczylo:/ Ale trzeba zeby tam vporu bylo./ *Zg 154.*

Sat: **150.** Prawde mowie/ czili nie? uznaycie to [ami:/ Ale sie tam ozywa ieden miedzy wami/ *Sat 54.* **151.** Drogi/ mo[ti porzadne/ i brzegi warowne:/ Czego trudno dokazac bez wielkich pieniedzy/ Znac dobrze/ ze tam byli go[podarze tedy./ *Sat 74.* **152.** Tego tam niewiem/ iaka przija[zn z Niemcy macie/ *Sat 101.* **153.** *Sat 168 jak nr 144.* **154.** Ale niech ma zaplate godno[ci miedzy wami/ R[ecze wa<m> ze zrownacie z ich tam Sorbonami./ *Sat 272.* **155.** Wolicie do Wloch/ abo do Niemiec [ta[[ny/ ... Ale dla obczyaiow podobno ie [ecie:/ Wiercie mi ze przy dobrich i zle tam najdziecie./ *Sat 276.* **156.** lecz przija

cza[ny/ ... Ze ti ... [am sie zgniazda [pu[ci[zy/ ... Tam ci sie bedzie trzeba miec na dobrej pieczy/ *Sat 301.* **157.** Krolowie in[zych rzeczy [wzecz obfio[sc maia/ Samey prawdi tam do nich namniey przina[zaia./ *Sat 358.* **158.** bo kedil Sprawiedliwo[ci przedayna/ tam przekle[stwo wielkie./ *Sat 375.* **159.** kiedy Greczin zbroyny/ O [wa krziewde bedzie chcial po nim nagley wojny/... Tam sie i ti zdrugimi ma[z po[po[lu [ta[wi[ci/ *Sat 395.* **160.** Co trudno czlowiek poiac ma zprostey rozmowy/ Musi tam przy tim [am by[ci i na[ta[wi[ci glowy./ *Sat 416.*

161. Okazaly [ye na nim rozliczne narody/ Krole/ woy[ka/ hetmani/ rzeki/ mia[ta/ grody./ Tam bylo widac Pru[cy/ *Prop 57.* **162.** Wnet potym Szamotul[ki pre[ta[wa z Krzyzaki/ Ale nawet/ gdy bitwe ztoczyli z Polaki/ Pomogl ich bic: tam Szary lezy zmordowany/ *Prop 83.* **163.** A do morza przychodzac/ drze [ye na trzy czesci:/ Tam okr[ety/ a przy nich Delfinowie *Prop 158.* **164.** Nie widzia[es tam zamku/ ani mia[ta zgo[ta/ *Prop 173.* **165.** a kiedy krol potym/ Ru[zy[ci [ye z ma[ie[statu [wego ... Ru[zy[ci [ye z nim w[zy[cy: tam/ iako wiece rany/ Zefir na cichym morzu podnosi ba[wa[ny/ ... ktore ... leniwo naprzod po[stepuia/ ... Tym k[za[ta[em ludzie ... [ye ru[za[li/ *Prop 223.* **166.** Bo gdzie ludzie pewniey[zy zdrowia/ y [wobody/ Ieno tam/ gdzie [ye mocne zbuntuia narody?/ *Prop 256.*

Jez: **167.** gdzie Mo[kiew[ki[rot[ny/ ... poleg[ly/ tame[ty [wey[sil[ny/ Probe... poda[ci: **19.** **168.** Patrzay ... Iako na obie [tronie Mo[kwa leci z koni./ Tak tam ieden drugiemu w woy[zcze vkazowal/ **29.** **169.** Tam kiedy[y ty [ta[na[w po[srzod wielkiey kupy/ Rycer[ki[ny/ ... Ociec twoy tak cie wita[ci: **37.** **170.** M[ez[nie[z Krola Pol[kiego huffy po[stepowal/ ... Tobie w r[ec[[am prawie Bog tam byl bron[poda[ci/ **131.** **171.** Nie[smial [ye tam wychylic z by[tr[ego Soko[la/ M[ezny Hetman Szeremet/ kry[ci [ye ... zgo[ta./ **147.** **172.** Tam Kni[az Po[locko [tra[ci[ci/ **151.** **173.** Tam mijaiac gl[ebokie Iezioro Lukoie/ Przez ktore ma po[srzodkiem Dzwina[scie[ski [woie/ **209.** **174.** Rzadko tam w ktorey bylo bez chromego w rocie./ **216.** **175.** tam Mioza w [wym biegu/ Niehamowana[plynie/ **219.** **176.** Mo[kwicin iakokolwiek m[ezny/ Ale kiedy przydzie wr[ecz/ iuz tam niedol[ezny./ **230.** **177.** iam

[ye ważył z témi] We dwunaście [et koni potykac w[zy]tkiemi.] Y tak mi Bóg tam zdarczył/ że/ Mo[skwy nábiw[zy] Wielką wielkość/ ... lud mnie powierzony] Stawiłem Pánu ... niew[zkodzony.] 239. **178–9.** Tyś nád Lucęną ciągnął/ który bród głęboki] Tuż tam od fláku twego wpada w Tud [zéroki.] Bory[ów cię ná noc miał: tam Kozacy trwali/ 266–7. **180.** Byłeś/ ó RADZWILE/ zá głębokim Tudem.] Tam Moná[stir ... leży/ 275. **181.** Z támtąd [zedłeś ku Chełmu/ á około ciebie] Ledwe słónce znac było przed dymy ná niebie.] Tam Preczy[stéy Okowcy zgorzały párkány:] 293. **182.** Tobie v Cérkwie święt[éy ... Przy[ziło leżeć/ wiechaw[zy ná góre Páwlową.] Tam ná cztery [tá [trzelców Mo[skiew[kich tráfil]i] Twój Kozacy/ 305. **183.** Na brzegu p[redkiéy Dzwiny Cérkiew była ... w gáiu záś [ofnowym] Zdróy ... z tego tam noclegu] Wypráwiłeś/ Hetmánie/ dwu ... [zpiegu/ 333. **184.** Ztádes pod Chełm ciągnął/ Y támeś [wé woienne námioty rozciągnął] 346. **185.** Potym cztery [tá koni pod [tara ciągnęło] Ruff[ę/ áby wiadomoś[ć o ludzié]ch tam wzięło/ 354. **186.** Nie minąłeś Záklinia/ áni Kárá[zéwic:] Proczy[ta tam iest we czéi/ 376. **187.** Szczę[śliwy/ który [fuchał twoi[éy wdzi[éczny]éy mowy/ Gdys tam [woie po[stugi ... [stowy/ ... przypominał 394.

Wr: **188.** bo/ by karánia zniknac mogli/ grze[zyliby (*ludzie*): ále tam dopi[er]o be[spie]czeni[stwo iest/ ... gdzie ludzie ... dobrze czyniá:] 6. **189.** Náduie [ye w reye[trách] ... kiedy król goś[ćie miał/ bo to tam przydano/ 10. **190.** i[es]li kárnoś[ć ná wy[stępné] nie má[ż]z/ tam bez pochyby w[zetecznoś]ć/ y [swawola pánowac muśi:] 12. **191–3.** i[es]li wrz[édy y pi[erw]z[é] miey[ca] zá pieniádmzi idá/ tam nie dziw że ludzie [a chciwi/ y [akomi: i[es]li [éwiczenia] żadnégo ludzie m[ó]d[zi] ni[em]áia/ tam ... y vtráty ro[stá:] i[es]li zapláty cnotá ni[em]a/ tam chuc ku [st[uz]bie rze[cy]p[ol]it[éy] zgá[na]ć muśi:] 12. **194.** i[es]li mi[é]dzy dobrým/ á mi[é]dzy złým bráku ni[em]a[ż]/ tam dáleko wiec[éy] złych ni[ż]li dobrych b[é]dzie:] 12. **195.** Wr 14 jak nr 164. **196.** bo gdzie przewieś[ć] [w[é]go p[ra]ktikámi niemoga/ tam [ie ... do gwałtu ... v[ci]ekáia/ 17. **197.** W Poznán[ie] iest [alá] wielka bi[kupia/ tam ni[ż]li iá by[ł] niebo[czy]k Bi[kup Czárnkow[ki] odnowi[ł]/ byli ná[má]lowáni ... królowie 22. **198.** Owa po Królu

Zygmuncie/ niezostáło iuz miey[ca] in[zym] królóm ieno iednému. Tam kiedy przy[zi]ło málowac d[zi]siey[zé]go ... nále[zi]óno nad nim pi[smo] 22. **199.** Tego niewiedzi[é]c kto to pi[sa]ł/ y iáko tam dolaz[ł] 22. **200.** Iákokolwiek/ rzecz pewna/ że to tam bylo nápi[ano/ 22.

201. Moiá rádá tedy/ áby cz[ł]owiek nie wiele przyiáci[ó]ł miał/ ále tákich/ kt[ó]rymby [ie] dufac godzi[ło] ... Tákich przyiáci[ó]ł do[st]awac/ ácz y to w[zy]tko [st[uz]y/ co [ie] tam powiedziá[ło] Cn 3. **202.** bo z tych tu pu[ł]nocnych kráiów y [ami] Słowacy tam przy[zi]li/ Czech 3. **203–4.** dá[ła] [ye ná[m]owic/ y w[ka]zálá p[ó]n/ áby do ni[é]y do Kości[ó]lá przy[ze]d[ł] á tam slub z niá bra[ł]. Skoro przy[ze]d[ł] przyi[é]lá go wdzi[é]cznie/ y wiod[ł]á przed o[lt]arz. Tam wziáw[zy] w r[é]k[ę] czá[ż]ę ... czyniá wrzeczy ofiáre wedla zwyczáiu Wz[ór] 4. **205.** Lucyus ... [zed[ł] [am] w d[ó]m do Philodemá/ tam zá[st]aw[zy] pánn[ę] v nóg oycow[sk]ich kl[é]czac/ ro[fk]aza[ł] ... áby z nim [z]lá/ Wz[ór] 6. **206.** Semiramis m[é]żna páni/ ... Bábilon imi[é] miey[ca] dá[ła]. Tam Ioachim mie[zk]a[ł] Zuz 15. **207.** Wroćcie [ie] do [s]ádu/ á tam dopiero poznacie] Ich fá[ł]zy/ Zuz 163. **208.** A co t[ę] cnotliwá pániá s [wiátá] zg[ł]ádzic chcieli/ ... A tam iáwnie Pan [wá] mocá krwie niewinney bron[il] Zuz 201.

Sz: **209.** A gdzie co wezmá/ tam [w]ego po[ś]ádzá/ 104. **210.** Nádz[ye]iá dobra ká[ż]dego cie[zy]lá/ A z drug[ey] [trony] boiázn i[es] trapi[ł]. Ábowiem tam iuz miá[ło] [ie] pokázá[ć]/ Komu ták mi[ły] zaklá[de] miano [kazá[ć]. 117. **211.** Wy [á]my naw[ę] y [z]agle [p]ráw[uy]cie/ A gdzie co trudno/ tam mi[ę] zá[st]ępuycie/ 170. **212.** Rycerzá [w]ego to tam/ to [ám] wodzá[ć]/ 197. **213.** Bá[ba] do niego rozebrá[ła] [ciá]ny/ Á tam [ye] trudno wymkna[ć] mi[é]dzy pány/ 214. **214.** Y tá przyczyná by[ła] Borzuiowi/ Ze tam folgowa[ł] wi[é]c[ey] Rycerzowi/ 298. **215.** W[zy]tek [ie] zá[st]ę[pe] to tam to [ám] chwieie/ 328. **216.** Kogoś tam naprzod/ kogoś ná[za]d [ci[é]lá?] 345. **217.** Sły[za]by tam by[ł] lámenty niewie[ci]e/ Kiedy nie[st]ono ciá[ł]á na przedmie[ci]e/ 401. **218.** Przy[zi]li nád [z]áchy/ do dawnego [stó]lá/ Tam (iáko mowiá) táz bá[ba] ty[ż] ko[ł]a/ 530. **219.** Fiedur nie [st]y[zy] naw[ie]t[ze]go [z]umu/ W[zy]tki tam zmy[ły] zwabi[ł] do rozumu/ 566.

220. Tam od poczátku wieku tá brodá mie[zk]a[ł]á/ Br 17. **221.** Iest ná niebie ... bá[er]wi[er]z: ... W[ó]dnikiem go tam zowiá/ że

mieszka przy wodzie. | *Br 45.* **222.** Cnotá tedy ma przodek/ ... Gdzie téy niemá[z/ tám w[zytko [woię cénę tráci:] *Dzie 27.* **223.** Trudná ná[zá/ młódzieńcy/ pány sie zmawiaia/ A zmwá tám nie prózna/ zacného cóś máia. | *Epit 10.* **224.** człowiek przyrodzénium ... Nie czyni k woli: ále powodzia porwany | Płynie/ tám gdzie go nio[ą ... bátwany. | *Marsz 12.* **225.** Y przy[zły ná to miey[ce/ gdzie iest Scea brámá/ A tám siedzieli rádzac około Priámá. | *Mon 144.* **226.** Tácy prosto ná wiezy [tarcowie tám byli. | *Mon 151.* **227.** A támem sie obiémá dobrze przypátrował. | Kiedy po[połu byli z Pány Troián[kimi:] *Mon 208.* **228.** W[tań Królu: ták Troiánóm/ y Grékóm sie zdáto/ Abyś w pole wyiechał/ á tám przyśiężecie/ Trzymác ieden drugiému/ co [sobie rzeczećie/ *Mon 253.* **229.** Bogini/ zász mię chce[w bład wpráwić | Czy mię myśli[gdzie indziéy z pięknych mia[st wypráwić?] ... Ie[lić y tám kto kmysli z ludzkiego rodzáiu? | *Mon 396.* **230–2.** Iuż tám [ámá siedz przy nim: á do niebá dróge[Puśc imo sie: áni chciéy nóg [wych tám mordowác:] Ale o nim czuy/ á nie przestaway pracowác:] Aż álbo zóná bédzie[z/ álbo [ługá iego:] Ia tám nie póyde/ bo bych háńbę nio[stá z tego/ Bych mu [óże [tác mia[ła: *Mon 400–1,404.* **233.** Iuż v ciebie po wojnie/ człowiecze zelzony/ Boday tám był złe zginał/ *Mon 422.* **234.** A Meneláus/ to tám/ to [ám/ iákoby lew [rogi/ Biegał pátrzac/ gdzie przepadł Paris *Mon 443.* **235.** O ... Cny narodzie. wy siedzac przy oycow[skim [tole/ Tám gdzie w[zytek niebie[ki zbór vzywa w kole/ Zlázacacie [wóy ... głos z gęslámi mownémi/ *Muza 40.* **236.** Gdzie ma głowę Helice/ tám ogon položyl/ *Phaen 2,53.* **237.** Téy więc głowá tám wpada ná głébokie morze/ Gdzie wieczorné y ráné mié[ziáia [ye zorze. | *Phaen 2,59.* **238.** *Phaen 14,166 jak nr 63.* **239.** Ale przedsié (*Andromeda*) y w niebie iest w [wéy dawnéy męce:] Bo y tám ma do [káły przykowáné rece. | *Phaen 15,174.* **240.** tám więc o tym czešie/ Cynozurá wy[oko w nocy głowę niesie. | *Phaen 25,260.* **241.** Styr tám iest opu[czony/ gdzie po[ednié nogi | Chártá wprzóid idácego trzymáia [ye drogi. | *Phaen 32,299.* **242.** Pátrzáiac ná niebie[ka kra[ę bárzo wdziéczná/ Vy[ry[iz tám dróge/ Białomléczná *Phaen 40, 393.* **243.** Ani my w

mieście/ áni ná Seymiech bywamy/ | Ani tám kra[nych onych mowcow twych [fuchamj. | *Dry 78.* **244.** W le[iech látá [we trawiem z Fauny rogátemi/ | ... Tám álbo wieńce wiiem/ álbo táncuiey/ | *Dry 81.* **245.** iáko sie tám wy[[zéy vkazáto w tim słowie zádny: *Ort 11.* **246.** aby tilko/ się znaczi[ło/ tam gdzie się znaczić ma/ *Ort 18.* **247.** iuż tu inaczéy b brzmi a inaczéy tam: *Ort 24.* **248.** tedi po c/ abo po s/ ... idzie ta litera i/ tam iuż nie trzeba kre[ki zádny na nie k[ásć: *Ort 24.* DJ

tameszny tamtejszy.

Názáiu[tr Ilemiená rzéká cię wita[ła/ A tá y w[si tám[e]zney imię [woie dá[ła | *Jez 379.* DJ

tamten *nawiązując do kontekstu, wskazuje miejsce, położenie obiektu – taki, który został wcześniej wymieniony, wskazany, omówiony 2–4, 6, 7, w zestawieniu z wyrazem ten wskazuje rzecz bardziej odległą w przestrzeni 1, w czasie 5;*

t. grób 1, ziemia 2–4, strony 7, garść ludzi 5, Cekkowie 6;

w prep. 1–3, 5–7, w postp. 4;

t. – owo ten 1, ten tu 5 ~ w p. 4–6.

1. Imię twoie chcę [ty[zcé/ á Szátan ci po tym. | Wiedziéć kto wtámtym grobie/ álbo kto wowotym. | *Fr 2,70,6.* **2.** Ták żeś przedsié ogládał náznáczóné kraie/ Y páná/ który támty[m] ziemiam Práwá dáie. | *Pam 132.* **3.** napród iáko męzné Amázoniy | Od Thermodontá przybił wiátr w Scythiy[kie [trony. | Potym iáko mieszkáńce támtych ziem trapiły/ *Prop 165.* **4.** Bo Słowacy przezli przez Dunay/ y nád morzem Weneckim vsiedli/ gdzie y dziś siedzą/ y od nichże ziemié támte S[áwonia zowá. *Czech 3.* **5.** A Ru[si/ ták ludnemu narodowi/ ... co rzeczem? czyli téz ci z Kroacijéy po[zli? Podobniey[za rzecz dáléko/ że z téy tu wielko[ci tám[ta garść ludzi/ iz ták mam rzec/ wy[stá. *Czech 4.* **6.** Tu ... Aláni ... mieszkáia/ y Cekki/ y Hunni ... Z tych [tów móglby sie kto podobno domy[sláć/ że Czechowie ná[zy od támtych Cekków idá: *Czech 5.* **7.** POd tym/ głowę Skop trzyma nieco náchylony | Ku południu: á iefli [poyrzy[iz w támte [trony/ Vy[ry[iz ryby/ z tych iedná iá[fniey po[ly[kuie | *Phaen 19,206.* DJ

tamże nawiązując do kontekstu, wskazuje miejsce zaistnienia i okoliczności wydarzenia 1–5, 7, 8, 10–7, 19, 20, 22–7, jego czas – wtedy 6, 9, 18, 21;

t., w pustyniach 3, Lacedomonie, między ojcy 22, pod grzbietem 24, na ziemią 27, do krajów dolnych 23, tu 2, tymczasem 9 ~ tu – t. 2, 10.

1. Ales(!) pogodnym defzczem [wóy grunt polubiony] Nápoił/ y ochłodził zámárłé zagony. | Tamżeś raczył náznaczyć miey[ce stádu [wemu]. Ps 68,25. 2. Tu [ye w[zelki zwiérz chłodzi/ który w polu zije/ ... Tamże ptacy mie[zkáia/ á w krzakach zielonych] Nie prze[stáia] powtárzác pieśni Ps 104,23. 3. A pan rękę [wą podnió[ł/ ze támże w piasczytych] Pu[łtyniách] polec mieli/ y w górách [káli[tych]. Ps 106,57. 4. Cóż temu rzéc? więc támże iuz zá iedną drógá] Zo[ftáć] á z du[żá] zaráz zewléc tro[kę] [roga]. Tr 14,17. 5. á wy[rzy]z[te] láf[y/ Gdzie złotéy rózgi [zukał AEnaea[z przed czáfy]. Tamże y piekło bédzie/ y ogromna [ká[á/ Fr 2,26,13. 6. Y ták do końca niech się podarzáiá/ A przed [konániem] tylko ie czytáiá. | Tamże przywiedzion mój Philozoph ktemu | Ze przy[siągł] do[tyc] czynić w[zytkiemu]. Fr 2,52,27. 7. Przybiły mię do brzegu pu[łtégó] ná de[ſce]. Tamżem zo[ftáł]: bo wy[zčia] niedawáło mie[ſce]. Fr 2,56,6. 8. Wsiadł pro[ſto] ná okrét [wóy: támże kotew krzywą/ Zeglarze y pobrzézną linę odwiázáli/ Pam 98. 9. A tym czáfem porporzec Duńki podniešiono/ Tamże [ye okazało/ w czym dawno wátpiono. | ... Zagel(!) y [tyr] v[trácon]: nawá v[trzelána]. Ná koniec/ gdy iuz miá[ł] tonać/ poimána. Pam 212. 10. Tu luba ro[ſko]z/ y zbytek wyrzutny/ Pod nimi nédzá/ y žal [mutny]. Tamże y krzywdá/ y zazdrość przeklęta/ FgPieś 1,25. 11. Tamże piękny máie[ſtat] był wymálowány/ Prop 93. 12. Potymeś woy[ko] ru[zyt]/ y v[zedł] dwie mili | Do Dubná: támże przed[się] dwu więźniu [stáwili] Litew[cy] Tátárovie: Jez 322. 13. Szmái[ł] t[é]ż przypominie/ który Tátáryzná] Szešniaká/ y drugiego boiár[kiego] [yná] Tamże przywió[ł] do ciebie: Jez 329. 14. Ru[zyw]zy [ye z Kołomnéy] po[łóży]eš woy[ko/ Sotów zowá siólo/ Cérkiéw] święt[é]y Piátnice támże. Jez 359. 15. Czego tu chceš? a ty czego? [po]e[m] [ſie] py[ta]ia. | Ná

o[ftátek] [we] [łotro]two obádwa wyznáia. | Tamże [ámi] miedzy [sobá] [ćicho] vknowáli/ Iákoby iá kiedy[zkolwiek] [ámę] przydybáli. Zuz 51. 16. Stánęli przeciw [obie] dwa krolowie/ Koroná złota ná kážd[é]go głowie. | Tamże zaráz[em] wedle boku zony/ Sz 145. 17. A [trzá]tá prawie aż do pierza wpá[ł]tá. | Wzy[ęto] go s plácu/ támże t[é]ż y K[šiedzá] Zábilá s proce/ ... nédzá. | Sz 313. 18. To było tey gry [ławney] dokonánie/ Prawie nád w[zytkich] ludzi domni[mánie]. | Tamże zá rázem po pánnę po[ſtano/ Sz 591. 19. Ták był rad Menelaus/ widząc zdraycę [wégó] | Bo myšláł mšćić [ſie] nád nim zelzenia dawnégó. | Tamże pro[ſto] ná ziemię z bronia z wozá [koczył]. Mon 29. 20. Konie tedy/ y wozy r[ędem] po[ſtáwili/ A [ámi] w pole wy[zli/ támże t[é]ż z[łóżyli] Zbroie z [ſiebie/ Mon 112. 21. Tamże y Agámemnon kazał Táltybiemu | Do naw dla owiec/ Mon 117. 22. To rzeklá: á oni iuz legli byli w ziemi | Tamże w Lácedomonie miedzy oycy [w[émi]. Mon 246. 23. A [ci] ná [zyie] [pá]dli aż do kráiów dolnych. | Tamże ie ro[ſtrzášnioné] góry przywáliły/ Muza 63. 24. Tamże pod iego grzbietem przy[patruy] [ye] pilnie/ Równéy wadze: ále tá nie gore ták šilnie. Phaen 7,77. 25. BO támże Andromedá bli[ſko] nie[ſzczé]šliwa/ Phaen 15, 169. 26. Tamże [š]á pr[ędkie] nogi Skopu rogátégó/ Phaen 17,191. 27. Ná ten czás iuz Wieloryb nie ie[ſt] ro[ž]dzielony(!): | Ale w[zytek] nád ziemiá id[zie] wyniešiony. | Tamże y Eridaná wy[rzy] w[chodzáce]g[ó] Zeglarz(!) / Phaen 10,597. DJ

tanecznik tancerz, bawiący się tańczeniem, uczestnik tańców, zabawy:

r. –iki (:–yki).

ták twoi przodkowie | Sławy wielkiéy do[ſtáli] cni RADZIWILOWIE. | Nie ná biešiadach/ áni miedzy taneczniki/ Ani v[šóm] przyiemnéy [ſucháiać] Muzyki. | Ale w polu Jez 43. DJ

Tanew, Tenwia(?) nazwa rzeki wpadającej do Sanu pod Ulanowem 1, 2;

T. niehamowna 1, Tenwie dwie 2 ~ T. San napawa 1.

1.2. Tu Sopot y Tenwicá [woie] ro[ſę] toczy/ Tu Tanew niehamowna San pr[ętki] ná[pa]wa/ A Tenwi dwoch ochotna Rdziná nie wydawa/ Dry 55–6. DJ

taniec tańcowanie, rytmiczne ruchy, skoki, plasy w takt muzyki, rozrywka 1–17, przen. 18; t. piękny 3, skokiem nasnadniejszy, pochodniejszy 9, świetny 18, nasz 10;

t. wielbiący Boga 1–3, służący rozrywce biesiadników 4–13, 15–7;

t–e schadzają się do *Fraszek* rady 4, ostatek dnia sobie przywłaszczyły 12, t. zgaśnie 18;

do t–a się gotować 17, w t–u skoczyć 5, być niezganionym 8, jak bogini 11, rej wodzic 14, t–e lubić 13, chwalić Pana kołem t–a 3, t. czyjś mieć na pieczy 10, w t–u k. widzieć 6, pokój dać t–owi 16;

gwiazd t. 18, wódz t–ów 2, 7, koło t–a 3; w por. 14;

t., gęśli 2, lutnia 3, 7, (12), organy 15, pieśni 4, 7, biesiady 4, 12, myśl dobra 12, w t–u skoczyć, zaśpiewać 5;

t. – wojna 17;

w p. 15.

1.2. Niechay [ye królem cie[za] [wym Siończycy.] Imię iego y tańce niech w[pomináią] Y wódze tańców mowné gęśli śpiéwáią.] *Ps* 149, 5, 6. **3.** Chwalcie páná przyiemnémi lutniámi ... Kołem tańcá piękného.] *Ps* 150, 8. **4.** Ale śmiéchy/ ále zárty| Zwykły zbierać moje kárty.| Pieśni/ tańce/ y bieśiády| Zchadzáią [ye do nich rády.] *Fr* 1, 2, 7. **5.** Teraz może[z] leliá piękny włos otoczyć| Teraz może[z] zaśpiéwáć/ może[z] w tańcu [skoczyć| *Fr* 2, 33, 10. **6.** Aż [ye zá cię w[tydźe] Gdy cię w tańcu widzę| Ani wiem czemuś mi [ye niewdáá:] *Pieś* 1, 19, 18. **7.** Lutnia wódz tanców/ y pieśni vczonych| *Pieś* 2, 16, 9. **8.** W[zytki] [piéwáć] náuczóné| W tańcu także niezgánioné: *Sob wst.* 14 **9.** Skokiem taniec na[nádniey]zy| A tym iefcze pochodniey[zy| Kiedy w bęben przybijáią| *Sob* 2, 9. **10.** A ná[ż] taniec miéy (*bębnisto*) ná pieczy| *Sob* 2, 22. **11.** W tancuś iák iedná bogini| *Sob* 11, 25. **12.** O[ftátek] dniá/ bieśiády [obie przyw[á]czyły| Y tańcé/ y myśl dobra/ y dźwięk lutnie *Prop* 232. **13.** Iáko tańce we[oté] lubiá/ y p[łeć] biá[ła] Y Bacchus wártogłowy/ y miłóś nie[fta]ła.] *EpRadz* 23. **14.** Skądés záś przed w[zy]fkiémi iák w tańcu rey wiodáć| Pod Wielkieś Luki przy[zedł] *Jez* 185. **15.** czego ták dálece ci nowi prorocy niebaczá/ którzy mnié-máią/ że to w[zy]f[tko] wtániec kiedy orgány [ty]z[á] *Wr* 20. **16.** Czás pow[ftáć] czas ná

chwile pokóy dáć tańcowi| *Epit* 3. **17.** Nie rzecze[z/ áby] [ie ten ná woynę gotował| Rychléy do tańcá/ albo dopiero táńcował.] *Mon* 390. **18.** Przeto kiedy gwiazd innych świetny taniec zgá[nie]: ... Z południa ma[ż] ... wiátr| *Phaen* 36, 353. *DJ*

tanio po niskiej cenie, niedrogo.

Tę ro[sko]z/ którą teráz ták drogo [zácuie]z/ Pu[ć]i[z] tániéy pochwili/ gdy prawdę poczuie[z.] *Fr* 1, 78, 6. *DJ*

Tantalus *Tantal*, syn Zeusa, wystawiał wszechwiedzę bogów na próbę i za karę został skazany na wieczne męki głodu i pragnienia 1, 2;

T. głodny 2 ~ załapał kęs wody 2, bogi czestował 1.

1. gdy bogi Tantalus czestował| Wten czas mu [ie Neptunus [yná] rozmiłował.] *Fr* 2, 92, 7.

2. W ten czas głodny Tántá[us] załapał kęs wody.| *Tarn* 92. *DJ*

tańcować ruszać się, kołysać rytmicznie, skakać, pląsać w takt muzyki 2, 3, 5–8, przen. 1, 4;

t–e człowiek 2, 3, 5–8, ziemia 1, skały 4;

t. po *czyimś* graniu 4, z pannami 2, o głodzie nie chce się t. 3;

t. bardzo rada 5, dopiero 7;

t., zaśpiewać 2, pić 6, śmiać się 1;

t. – zwierz bić 6, wieńce wic 8.

1. Smiéy [ye niebo/ táncuy] ziemi| Zágrzmi morze wáły [wemi| *Ps* 96, 45. **2.** Tákiégo wolę/ co zaśpiéwáć może| Y co z pánnámi táńcować pomoże.| *Fr* 1, 56, 4. **3.** Bo o głodzie niechce [ye táncowáć| *Pieś* 1, 20, 3. **4.** Nie dbam áby zimné [káły| Po mym graniu táncowáły| *Pieś* 2, 2, 2. **5.** TO moiá nawięt[za] wádá| Ze táncuię bárzo rádá| *Sob* 2, 2. **6.** Twoiá/ miły/ ro[sko]z pole| A ráczéy zvíérz leśny bije[z| Niż táncuie[z/ álbo pije[z.] *Sob* 7, 4. **7.** Nie rzecze[z/ áby] [ie ten ná woynę gotował| Rychléy do tańcá/ albo dopiero táńcował.] *Mon* 390. **8.** Tá[am] álbo wieńce wiiem/ álbo táncuiemy| *Dry* 81. *DJ*

taran belka dębowa okuta żelazem, zwykle stanowiąca część główną maszyny obłężniczej, służąca też do burzenia muru.

Wał znożyć/ przekop równać/ tłuc taranem muri/ *Sat 413.* DJ

tarcz, tarcza(?) uzbrojenie w kształcie okrągłej lub podłużnej płyty, służące do osłaniania się przed uderzeniem nieprzyjaciela 3-5, 9-22, *przen. 1, 2, 6-8;*

t. nieprzełomiona 15, nieprzebita 4, 21, pewna 12, wielka 17, nieskrwawione 11, okrągłe 16, (*Boża*) t. pańska 7, twoja 1;

t-ą być 6, t-e poplesniały 14, (*Boża*) k. wspierała 1;

t. porwać 3, wziąć (na się) t. 9, 15, t-ą być zasłoniony 21, uderzyć na t. 18-9, pokruszyć t-e 5, t-ej nastawiać 13, za t-ami kłuć 10, nie za t-ą żyć 22, t-e widzieć 11, położyć 16, spalić 4;

por. dla stateczności Boga 8;

tarcz 1-3, 6-9, 12, 15, 17-20, tarcz a. tarcza 4, 5, 10-1, 13-4, 16, 21-2;

t., puklerz 8, 13, szabla 9, miecz 5, 17, łuk 4, oszczep 16, 18, groty 11, broń 3, drzewo 11-2, 14, szyszak 11, 17, pancierz 12, zbroja 3, 4, 5, 14-5, blach 20, karacena 9, siły 2, ręka 1, król 7, słońce 6;

t. – pierś 13, porporzec 15, uprzejmie – za t-ą żyć 22.

1. Twoiá mnie tarcz/ twoiá ręká można w[piéráć]/ *Ps 18,69.* 2. Pánu będź chwálá/ u którego był/ Ważné mé prósy: to tarcz/ to mé síly/ *Ps 28,22.* 3. Porwi brón/ y tarcz: pomoż człowiekowi/ *Ps 35,5.* 4. Skru[zył (*Pan*) tęgi łuk waleczny/ Potłukł zbroie nie pozité/ Spálił tarcze nieprzebite/ *Ps 46,36.* 5. Tám pokru[zył (*Bóg*) tarcze/ miecze/ zbroie/ A zá morze krwáwé cí[fná] boie/ *Ps 76,5.* 6. Tyś ieft Słońce/ tyś ieft tarcz: ty sławá [záfuie]z/ *Ps 84,25.* 7. Tyś ná[zá] moc/ od ciebie pośilek mieć mamy/ Pán[ka] tarcz/ y król iego/ którym [ye] w[piéramy]/ *Ps 89,32.* 8. W cieniu [wych] [krzydeł] záchowa cię wiecznie/ Pod iego pióry włéze[z] be[spie]cznie/ Státecność iego/ tarcz/ y puklerz mocny/ *Ps 91,9.* 9. Ia téz iáko Hektor zásię/ Wziáw[zy] kárácenę ná się/ Tarcz/ y [záblę] iáko brzytwę/ Stoczyłem z miłością bitwę/ *Fr 1,8,11.* 10. Ale téz trudno o tákiego páná/ O iákich nam ... powiádáli/ Oni [się] w mę[stw]ie/ w dzielności kocháli/ Dziś ledá żyda z workiem pieprzu wolá/ Nie dziw/ że rzadko zá tarczami

kołá/ *Fr 1,66,12.* 11. Widzę cáte [zy]zaki/ tarcze nie[krwáwioné]/ Widzę drzewá/ y groty nie nienáru[zoné]/ *Fr 2,12,3.* 12. Ale był zázwdy koń ná [taniu] rózéwi/ Drzewo/ tarcz pewná/ y páncérz ná scienie/ *Fr 3,24,10.* 13. Tarczéy/ niż pierśi/ piérwéy ná[stawiá]ia/ Pozno puklerzá przebići máciáia/ *Pies 2,5,43.* 14. Zbroie zárdzewiáły/ Drzewá prochem przypádlý/ Tarcze poplesniáły/ *Zg 78.* 15. Przetóz weźmi téz odemnie/ Nie zbroię kowáná w Lemnie/ Albo tarcz nieprzełomioná/ ... Lecz Proporzec *Prop ded 9.* 16. Teraz siedzá [pokoie]m/ walki zábaczyw[zy]/ O[czep]y/ y okrągłé tarcze położyw[zy]/ *Mon 134.* 17. A potym miecz przypáfał s[re]brem obleczony/ Y tarcz wielká ná głowę/ y [zy]zak złocony/ *Mon 336.* 18. Paris wy[trze]lił o[czep]/ y vderzył/ Atrydę/ práwie ná tarcz/ iáko był vmierzył/ *Mon 346.* 19. *Mon 356 jak nr 18.* 20. To wyrzék[zy]/ wy[trze]lił o[czep]/ y vderzył/ Parifa/ práwie ná tarcz/ ... I przepędził ji przez tarcz i przez blach kowany/ *Mon war. 357.* 21. tu w ogni[sté]y zbroi/ Wulkanus: przy nim Juno nie przewycięzona/ Y tarczą nieprzebitą Pállás zá[st]oniona/ *Muza 54.* 22. ludzie z [obá] vprzejmie/ nie zá tarczá/ żyli/ *Dry 31.* DJ

targ wyznaczone miejsce, na którym się handluje 2, 3, spór, zatarg 1;

t. zły 1 ~ coś na t. wynosić = wystawiać na sprzedaż 3, chodząc po t-u, kupować 2; w przysł. 1.

1. á mnie nie[czę]négo/ Z v[zy]má pusć (*miłości*) do domu/ iáko z tárgu zlégo/ *Fr 3, 33,28.*

2. A ten/ czego dom zásię potrzebuie/ Tym czáfem chodząc po tárgu kupuie/ *FgArc 10.* 3. y co mam z [wych] przodków/ Nie ieft przedáyno. a miałbych [wą] wiáre/ Ná targ wyno[si]ć: vchowa mię tego/ Bog moy. *Odp 21.* DJ

targać szarpać kogoś 2, winnicę, obrywając jej owoce 1, wrywać włosy 3, niszczyć, zrywać zgodę, związek 4;

t., szczypać 2 ~ r. -áją 1, 2; w p. 5.

1. Winnicęs z AEgyptu przeniól ... Czemużés iéy p[lot] rozrzucił? czemu iá tár[ga]ia/ Którzy w drogę kolwiek idąc imo nie mijáia/ *Ps 80,25.*

2. Murý/ párkány lezá: zew[st]ąd go (*Dawida*)

targáią| Zew[ząd [zcypia: Ps 89,73. **3.** Z wielkiéy te[knice (*Europa*) w[łofy t[rgác i[ęá. | *Pieś* 1,6,22. **4.** Ná ... twárdéy opoce rozbił [ye Aryus| ... Y w[zy[cy kt[órzykolwiek wnieśli co nowego| T[rgáiąc święt[ą Zgodę Kościółá P[án[skię. | *Zg* 90. **5.** Wielkié tedy przekl[ęctwo| ... z[á[łuzyl| kt[óry t[ak święty zwi[azek| y to chwalebne ziednoczenie między ludźmi t[arga: *Wr* 4. DJ

targać się *porywać się na kogoś, występować agresywnie – tu ustnie, zniesławiając go, szkalując* 1, 2;

t-ja ludzie źli 1, gęba 2;

t. na k. 2, na czyj[ś sławę 1;

r. –áli 1.

1. A wy| o niezyczliwi| o z[ap[ami[ęta[li| Dług[óz [ye ná m[ą [ławę b[ędziecie t[argáli? | *Ps* 4,6. **2.** oto w[zeteczna| G[ęba ná mi[ę [ye t[arga: *Ps* 109,3. DJ

targany *ciągnięty* 2, *używany do ciągnięcia, zaprzęgany* 1;

t. Hektor 2, wół 1 ~ t. końmi 2, nowo t. = *młody, od niedawna zaprzęgany* 1;

r. –ány 2.

1. Wwiaz[cie ci[ągłym [znurem v p[án[kięgo [tołu| Nowot[arg[an[ęgo wołu. | *Ps* 118,58. **2.** Hektor p[á[em wviaz[any| By[tr[emi k[onmi t[arg[any. | *Fr* 3,27,4. DJ

targowy *związany ze spieraniem się, zwadą, potyczką ~ w przysł.*

r. –owy.

Niemilo [tronie| ále dzyeń t[argowy| P[átrz k[áždy [wego| á vmykay głowy. | *Sz* 275. DJ

tarnać *drętwieć, cierpnąć ze strachu, z obawy przed czymś* 1, 2;

t-e człowiek 1, ciało 2;

t., się bać 2.

1. Tarnę w[zytek| ná przest[ępcę p[átrzac v[řtaw twoich| *Ps* 119,53. **2.** Twoim [tr[áchem ci[áło tarnie| [á[ódów twych [ye boie. | *Ps* 119,120. DJ

tarnka *owoc tarniny.*

Czyś ludzi nieznał? czyś t[ak rozumiał| nieboże| Ze cz[ęrn[ie in[řzy owoc| niź tarnki| dáć może? | *Fr* 3,20,6. DJ

Tarnowski *Jan (1488–1561), hetman wielki koronny i wojewoda ruski, wojewoda i kasztelan krakowski, pisarz i teoretyk wojskowy* 1, 3 ~ T. dom = *ród Tarnowskich* 2.

1. O SMIERCI IANA TARNOWSKIEGO, K[á[řtellan[á Kr[ákovski[ęgo, do [řyn[á iego, Ian[á Kry[řtof[á, *Tarn tyt.* **2.** Vrodził [řye w Tarnow[kim z[á[řuzonym domu. | *Tarn* 131. **3.** Po śmierci Kon[řt[ánt[ęgo ... Przybył d[řiad[owi tw[ęmu d[řiad po m[átc[ę drugi| T[ęy w[ęciw[ęy p[ánienki| i[áko w Krzes[ęi[án[řtwie| T[á[y po w[řyt[kim [řawny Tarnow[ki poh[án[řtwie. | *Ep-Radz* 92. DJ

Tarnów *miasto nad rzek[ą Biał[ą, b[ęd[ące ośrodkiem w[ł[óci Tarnowskich i miejscem ich poch[ówku ~ Jan Krzys[řtof, hrabia z Tarnowa* 1, 2.

1. O SMIERCI IANA TARNOWSKIEGO, K[á[řtellan[á Kr[ákovski[ęgo, do [řyn[á iego, Ian[á Kry[řtof[á, H[ráb[ie z Tarnow[á K[á[řtellan[á Woynicki[ęgo. *Tarn tyt.* **2.** Do Iego mi[ł[ósci P[án[á Ian[á Kri[řtoph[á| H[ráb[ie s Tarnow[á| K[á[řtellan[á Woynickiego *Sz tyt.* DJ

Tarses *imię bohatera z Szachów.*

T[á[ř[es| krol Duń[ki| miał dzyewk[ę nadobna| *Sz* 27. DJ

tasak *broń; kr[ótki, szeroki miecz.*

A Król Gr[ęcki dobyw[řy t[á[ak[á of[ř[ęgo| Kt[óry z[áw[řdy przy po[řzw[ách no[řił miecz[á [w[ęgo| Owcom po g[á[řci w[ęlny wyrzynał *Mon* 271. DJ

taszka *sakiewka* 1, 2;

dáć co z t-i 1, mieć się do t-i 2 ~ r. –[á[řki 1, 2.

1. IE[řli d[á[řmo ma[ř t[ę xia[řki| ... Chwal[ę tw[á rzecz ... Ale ie[řli[ř dáł co z t[á[řki| Nie kupie[ř iedno fr[á[řki. | *Fr* 1,1,5. **2.** WIE[ř co[ř mi winien| mi[ęy[ře [řię do t[á[řki| Bo ci[ę wnet w[ł[óz[ę| I[ó[řcie| mi[ędzy fr[á[řki. | *Fr* 1,29,1. DJ

taśma *pasma utkane z w[ł[ókna, przepaska* 1, *być może łańcuch rozpinający ręce Andromedy, wyznaczający umiejscowienie Skopu* 2;

t. szczęśliwa = *dana przez bogów Wenerze, kryjąca w sobie moc pobudzania miłości, tęs-*

knoty i zniewalającego czaru 1, t. Andromedy 2;

cz. po t–e szukać 2.

1. gdzie tásmá [częśliwa?] Którá [ercá/ y myśli vpornych dobywa.] *Fr 3,11,3.* 2. Sam (*Skop*)/ by więc przy miesiącu/ tępé świátło dáie./ Lecz go po tásmie [zukać Andromedy trzebá/ Bo pod nią máto co tkwi. *Phaen 17, 195.* DJ

Tatarowie, Tatarzy(?) plemię mongolskie, członkowie tego plemienia zamieszkujący tereny imperium mongolskiego i Złotej Ordy, prowadzący koczownicze życie, nękający najzdamí tereny Polski w XIII oraz XV, XVI w. 1–18;

T. polni 1, dzicy 11, waleczni 2, przygnani w czymborze 17, na głowę porażeni 11;

Nohajscy T. 14, litewscy 16, moskiewscy 18;

T. k komus przyszli 14, będą o kimś wiedzieć 3, k. wybrali, w niewolą zaprzędali 10, każdy swój dom wozi 1, żyją i działają w polu 1, 7, na Podolu (4, 9);

T–y bić 4, gromić 8, wojować 2, przyznać 17, hamować 13, uganiać się z T–y 7, pod wojsko Tatar chodzić 18, T–ów poimać 15, T–owie porażeni 11, między T–y szabla popłaca 9;

wtargnienie T–ów 5, dawny zwyczaj T–ów 1, wojsko Tatar 18;

T., Turcy 2, 4, 10, Wołosi 8, Moskwa 3, Polacy, Litwa, Ruś 12, Kozacy 16, Anglikowie 3, mnisi 6;

T. – toropieccy strzelcy 16;

–ri 9;

D. *lm.* Tatar 18;

r. –áry 7, 9, 17, –owie 12, 14;

w p. 5, 6.

1. Lepiéy polnych Tátárov dawny zwyczaj niesie/ V których káždy [wóy dóm wozi ná kolešie/ *Pieś 1,1,9.* 2. Trudniéy to przyidzie/ niż Turki zhołdowác/ Albo waleczne Tátáry woiwác./ *Pieś 1,5,12.* 3. O mnie Mo[kwá/ y będą wiedziéc Tátárowie/ Y rózného mie[z-káncy swiátá Anglikowie/ *Pieś 2,24,17.* 4. Bił (*Jan Tarnowski*) Tátáry w Podolu/ y Turki waleczne/ *Tarn 25.* 5. vmyślnie wzmianke około wtargnieniu(!) Tátárov vczyniono: *Ap 22.* 6. A wié go dyabeł/ komuby fie piérwéy

bronić/ czy Tátárov od muru/ czy mnichóm od żony. *Ap 22.* 7. Ale [koro który (*syn*) doróście [wéy miáry/ Niechay fie w polách vganí z Tátáry./ *FgPieś 3,34.* 8. Alexánder [lawny/ Ten Polakóm/ y Litwie zwiázek [tá-rádawny/ Odnowił: Wołochy bił/ y Tátáry gromił./ *FgBitwa 99.* 9. kto do Brzegu z woły/ A do Gdań[ka wie drogę z žitem/ a z popioły./ Na Podolu go nie patrz/ bo między Tatarí/ Szabla wiécey popłaca/ niż le[ne towari./ *Sat 19.* 10. W kilku lat Tatarowie piéc kroć was wybrali/ Braćią wa[żę wniewolą Turkom zaprzędali./ *Sat 79.* 11. Obá ci hetmánili/ gdy ná Ol[zánicy/ Ná głowę porażeni Tátárowie dzicy./ *EpRadz 86.* 12–3. Ztąd Krzyżacy/á z nimi Niemcy/ y Czechowie/ Ztąd Polacy/ y Litwá/ Ruś/ y Tátárowie/ W bok woj[ká/ król dwa mieczá od Niemców przyjmuie/ Z drugiéy [rony Tátáry Wituł iuż hámuie./ *Prop 104, 106.* 14. Ale áni Noháy[cy dármo Tátárowie/ Ktobie przy[zli: *Jez 269.* 15. ci kilku w zagoniéch Tátárov poimáli: *Jez 300.* 16. tá-mże przedsié (*zam.* przed cié) dwu więźniu [táwili/ Litew[cy Tátárowie: y Kozacy śmieli/ Z Toropieckiemi [trzelcy ná tenże dzień mieli/ Potrzebę nie beze krwi: *Jez 323.* 17. Gdzie twoiá [traż poboczna tobie [woie dáry/ Oddawá[ł/ przygnané w czymborze Tátáry./ *Jez 368.* 18. Tu [ye żołnierze twoi do ko[zá wró-čili/ Którzy pod woy[sko Tatar Mo[kiew[kich chodzili./ *Jez 372.* DJ

Tatarzyn Tatar, członek plemienia tatarskiego 1–10;

T. prędki strzelec 1, niespokojny strzelec 8, Barańczuch 5, Sześniak 9, Kamarady 2;

T. był przy *chorym* 2, wyszedł, zawołał 3, bierze = *lupi*, *zdobywa* 6, odniósł strzałę w boku 7;

T–a gonić 8, ugodzić *go* 1, do wieże wsadzić 4, *komus* darować 5, przywieść do *k.* 9, strach *k.* T–a 10;

T., Moskwin 7, 8, bojarski syn 9;

r. –yná (:–iná) 1, 8, 10, –yná 9;

w p. 2–5.

1. Ták róś/ piękny Michniku/ iákobyś ... kopiiá gładką w pierscień vgadziác/ A potym y prędkiégo [trzelcá Tátáryzná/ *Fr 3,65,13.* 2. Tráfiło fie iż leżąc w téyże chorobie/ nie był nikt infzy przy nim/ ieno Tátáryzn Ká-

márady/ *Ap 1*. **3.4.** Wy[zedł Tátáryzn/ y záwołał kilku ťlug do páná. Pan vyžrzaw[zy ťlugi/ dopiéro z oného přeťtráchu otržéwiał/ y kazał Tátáryzná do wieže w[ádžíc/ *Ap 1*. **5.** BAránczuch Tátáryzn/ którégo był pan iego w Rzymie Kárdynałowi iednému dárował/ ... powiedział: *Ap 10*. **6.** W[zytkié Gránice pu[ťé/ á Tátáryzn bierze:| *Zg 79*. **7.** Nie ieden twój grot zo[ťał w hárdym Mo[kwicínie. Y Tátáryzn nie odnió[ť w ťaydaku twéy ťrza[ły/ W boku rychléy *EpRadz 69*. **8.** Ale w polu pod niebem goniac Mo[kwicíná/ Albo nie[pokoyného ťrzelcá Tátáryzná. | *Jez 46*. **9.** Szmáilá též przypomnie/ który Tátáryzná Sześniaká/ y drugiégo boiár[kiégo ťyná Támže przywió[ť do ciebie: *Jez 327*. **10.** Sercá w ludziech oziéblý/ ťrách nas Tátáryzná. *Dry 40*. DJ

tau *dwudziesta druga litera alfabetu hebrajskiego.*

Tau. *Ps 119, po 168.* DJ

tchnąć *oddychać, ruszać się, czyli dawać oznaki życia ~ r. -niemy.*

On [am iest bóg: co żywiem/ co tchniemy/ On [práwuie w nas/ á pewnie nie my. | *Ps 100,5*. DJ

Teagenów a. Teagenowy *powiązany więzami rodzinnymi z Teagenem.*

Ie[ťem Timoklia/ ťio[ťrá Theágenowá/ który niedawno zwió[ťzy bitwę zwámi/ o wolność w[zytkiéy Gréciiey iest zábit/ *Wzór 5*. DJ

teatrum *teatr, pomieszczenie ze sceną, na której wystawiane są sztuki i występują aktorzy, i z widownią.*

Odpráwá Po[ťłow Greckich IANA KOCHANOWSKIEGO. Podána ná Theátrum przed Krolem Iego M[ścía y Krolowá Iey M[ścía/ w Iázdowie *Odp k. tyt.* DJ

tebański *pochodzący z Teb, tu o synach Edypa.*

Komu táyné [ą brátów Thebán[kich niezgody? | *FgBitwa 9*. DJ

Tebas *Teby, w starożytności główne miasto Beocji, zburzone przez Aleksandra Mace-*

dońskiego w odwet za próbę uniezależnienia się od Macedonii.

Kiedy Alexánder Król Mácedoń[ki wzięł przez moc Tebás/ żołnierze(!) zárázem do łupu [ye rzućili. *Wzór 5*. DJ

tedy *nawiązując do kontekstu, wyraża uzasadnienie obecnego działania lub wydarzenia: zdania mają charakter ogólnowynikowy – zatem, więc, wobec tego 1, 3–6, 8–17, 22–4, 26–32, 34–5, 37–46, 48–50, 52–60, 62–3, 65–8, 71, 73–4, 76–7, 79, 81–2, 84–102, 104–6, 108–18, 121, 126–7, 129, i tak, mimo to 21, określa czas zdarzenia – wtedy, wówczas 25, 107, 119–20, 122–3;*

jako wskaźnik zespolenia zd. o charakterze czasowo-warunkowym 19, 33, 64, 78, 124–5, 128, warunkowym 20, 36, 72, przyczynowym 47, 51, 61, 69, 75, 80, 83;

wprowadza pytanie retoryczne – czyż? 2, 7, 18, 103;

w utartym zwrocie kiedy t. = prędzej czy później 70;

albo t. ... albo 52, iż t. 27, 98, jako t. ... tak 82, niech ... t. 22, ponieważ t. 23, t. przedsię 21, t. jednak 60, t. ... aby 125, t. ... kiedy 33, ale skoro ... t. i 69, a gdzieby ... t. 75, aż ... t. 19, chocia ... t. 80, bo iż ... t. 61, iż kiedy ... t. 64, jeśli t. ... niechajże 48, jeśli ... t.(i), (przynajmniej) 20, 36, 51, 70, 72, 83, kiedy ... t. 78, 124, 128, t. zasię 61;

r. –edy 10, 29, 33 ~ w p. 44–5, 60–92, 124–9.

Ps: 1. Nie od[ťapi mnie mój pan/ ... Rádže tedy/ żebyście przed oczymá mieli| Páń[ka boiaźń/á gniewáć więcéy go niechćieli:| 4,13.

2. W[zy[cy Bogá zápomnieli/ Do[ťyc by [ye [przy[siádz mieli. Tedy [ye iuż nieuznáia/ Któ-

rzy w zło[ťciách ro[ko[ź máia?| 14,13. 3. Pan Táiemnice temu [wé odkrije/ Ktokolwiek w iego po[ťtu[zeń[ťwie žije:| ... W nim tedy oczy/ w nim my[ťli mam [woie/ 25,37. 4. Dokádem táil [woich niepráwo[ťci/ Ledwem mó[ťł no[ťić [wé mizerné ko[ťci:| ... Wola[ťem tedy/ Boże lito[ťciwy/ Swój grzech przed tobá obiáwić 32,13. 5. To były ku mnie/ boże mój ... Twé [łowá: dam ia tobie rozum práwy/ ... Niebá[źże tedy tym/ co iest koń/ áni| Tym co mu[ť: bo

ci w rozum [ą obráni/ 32,29. 6. Miá[ťto Ierolim[kie ťwiáde[ťwo dáć mó[ťe/ Ze[ť ty

obroną pewną/ wieczny Boże. | ... Co[my tedy od [woich [tár[zych więc [tycháli/ To[my oczymá ... oglądáli. | 48,17. 7. 53,15 jak nr 2. 8. A ten (Bóg) da vcho vkrzywdzonému/ ... Przedłuży mu pan tedy żywotá/ 72,41. 9. Oto źli ludzie co zá [zczęście máia/ W iákim do[státku dni [wych vzywáia. | Próznom ia tedy wárował [ye złości. | ... Ciérpiałem niewczás/ 73, 25. 10. Vważćisz to/ [zalení/ v siebie tedy/ A wy rozum/ o głupcy/ miéycie wzdam kiedy. | 94,13. 11. Niemá[ż bogá prócz ciebie. | My tedy/ co prágniemy | Lá[ki pán[kiéy/ á chcemy | Vpodobác [ye iemu/ Przeciwiaymy [ye złemu. | 97,45. 12. Zacné [a twoie [práwy/ y wielkiéy mądrosći/ ... Dokąd mi tedy mego żywotá do[stanie/ Głó[mój pánu/ y lutnia śpiéwác nieprze[stanie. | 104,63. 13. Ci/ którzy dobrodziéyftwo z rák moich bráli/ Teraz mi to w[zytkim złym zdrayce oddáli. | ... Ponieważ ták przekłéctwo tedy mi[uié/ Niechayze ie zły człowiek ná [obie czuie. | 109,37. 14. Iákie[ż ia tedy tobie/ pánie/ dáć mam dziéki/ | 116,29. 15. Ale oto w Ephrácie pan ie znáki [wémi | Iáwnie okazał/ miedzy pádoły leśnémi. | Pó[dm[yz tedy pod iego namiot vlubiony/ | 132, 11.

16. Iéy tedy rzeczy/ Synu (niemá[ż wątpliwości) | Dobrze po[żył/ Tr 19,105.

Fr: 17. Stoczyłem z miłością bitwę. | ... A gdy w[zytkich [trzał pozbyłá/ Samá się w bełt obróciłá/ Y pro[fto mi w [erce wpádłá/ ... Prózno tedy no[żę zbroie/ Prózno zá páwézá [toie. | 1,8,19. 18. CHybá by niewiedziáłá/ co znaczy twarz bláda/ Y kiedy kto nie grzeci/ Hánno/ odpowíada/ ... Tedy niewié[ż/ że prze cię moie [erce mdleie. | 1,9,4. 19. GNiewam się ná té pie[czoné ziemiány/ Co piwu rád[zi [zukáia przygány. | Nie pij aż ci się piérwéy będzie chćiało/ Tedyć się káždé dobrym będzie zdáło. | 1,17,4. 20. Przekłéta zazdrość dziwnie [ię frá[uié/ Kiedy v kogo co nád ludzi czuie. | Wiéć ie[li nie zió/ tedy przed[sié [czeká/ A v[stáwicznie ná twoie złé czeka. | 1,33,5. 21. Niech on chwali zmó[đzinki że bywaiá trwá[é/ By miał mąd[zie iáko [am tedy przed[sié má[é. | 1,59,4. 22. Pro[żę cię/ niewié[ż ty moiéy go[spody? | A ten/ niech cię znam/ tedy się dowiéwá/ Iam/ pry/ ie[ft ko[zieł. | 2,16,5. 23. GLádkość od ciebie/ Venus; ále nietrwa w mierze. | Bo co ty da[ż/ to zá[sié zniénáglá czas

bierze. | Ponieważ tedy widzę/ że mié twóy dar miia/ We[źmi[ż y świádká dáru [wego/ ó Páphia. | 2,31,3. 24. A Cóz czynić? piia[ntwo zbytnié zdrowiu [zkod[zi/ ... Wy tedy/ co kto lubi/ moi towárzy[ze/ Pijcie/ graycie/ mi[uycie: Ian frá[żki niech pi[ze. | 2,39,5. 25. KTóry mój nieprziiaćiel/ y człowiek ták [rogí | Trzymał cię po té czá[fy/ Jendrzeiu ... Kiedym cię ia nabárziéy ... potrzebował/ ... Com się tedy nádziéwał po[ciechy od ciebie/ To cię [am cié-[zyc mu[żę/ 2,61,13. 26. Miéy[że się tedy dobrze: á iáko bez piwá? | 2,70,7. 27. I[ż tedy ná mym zdániu ty prze[stác nieraczy[ż/ Prze[stáné ia ná twoim: 2,78,3. 28. Bo ty (biskupie) [tu[żąc oyczyźnie przodków [wych przyk[ády/ ... w[zytki wylał [wé pok[ády/ ... prze po[zytek rzeczy | Po[politéy/ ... Miéy tedy y dzi[ś dzié[ke/ bi[kupie cnotliwy/ Ze[ś po[politéy rzeczy [tu[żyć ták ché[liwy. | 3,69,11. 29. Pe[na prze zdrowie ... Tá prze Hrábie: w[stámy tedy. | Pij 2,13.

30. Z nowu tedy/ [kąd był wy[zedł/ W ręce Pol[kié Połock przy[zedł/ Pies 2,13,37. 31. Wdziécznym cię tedy [ercem/ pánie/ wyznawamy. | Bo nád cię (zam. to) przy[stoyniey[żéy ofiáry nie mamy. | PiesCzego 7. 32. Po[stépujemy[ż tedy krokiem/ Aleć niemá[ż iáko [kokiem. | Sob 2,7. 33. Albo mój my[śliwce tedy/ Pokwá[ń [ye do domu kiedy. | Albo mnie cié[żko nie będzie/ Ciebie ná[zládowác w[zę[dzie. | Sob 7,25. 34. Sł[uznie tedy zá[uié[ż: á by[ś ie[cze ktemu | Swym pláczem mó[ł go wrócić k żywotu piérw[żému. | Tarn 53. 35. Rychło po tym we[elu/ cny Hrábiá z Tenczyná/ Wiácha[é[ś ná Stáro[ftwo [woie do Lubliná/ ... Ale pómni/ co[ś przyrzékł piéknéy Cecylijéy/ Trudno nie pómniéć: mi[łość w Dyámenćie ryie. | Swé ... obietnice ... Skoro[ś tedy Oyczy[te [tu[żby z[óżył z siebie/ W[ziá[é[ś przed [ye [wé rzeczy/ z których tá v ciebie/ Przodek miá[łá/ Pam 149. 36. á ie[liby iu[ż w[stáwáć/ tedy przynamniéy/ niechayby ci tylko [tali/ kto piie/ y do kogo piia. | Ap 8. 37. K[siádz Naropin[ki ... niémal záw[żdy od królew[kiégo [tołu siádał/ ... Chcąc mu tedy to Król omier[zić/ [pytał go przed obiádem ... vmyli[ście się? | Ap 13. 38. Niemo[że tego poiać m[dy rozum człowieczy. | Dar Bo[ży tedy g[ádko[ść/ á dár známiénity. | FgPies 6,93. 39. Czego mi tedy [táteczné namowy/ Niemo[gly wybić zadná

miarą z głowy:| ... To [am dziś wyznam ná
[ie z prawéy wiary:| *FgPieś 11,15.* **40.** á
oyćiec mię (*Apolla*) zá to| Przymusił [szyć
człeku śmiertelnému.| Przy[zed[zy tedy w ten
kraj/ pá[łem woły| Go[podarzowi/ y tegom
[rzégł domu| *FgAl 8.* **41.** W[zytki ob[zed[zy
tedy przyiaćioły| ... Nie nálazł/ okrom żony/
która żywot| Zań chce położyć/ *FgAl 17.* **42.**
AP.<ollo> Może[Alceftis tedy przy[zdź k[ta-
rości?| *FgAl 52.* **43.** AP.<ollo> Wiec mi téy
[ł[ki tedy nie vczyni[zy?| *FgAl 60.* **44.** A tá
więc iego godność/ którą go był Bóg opátrzyć
raczył/ niebyła tak okrésona ábo wázka/ żeby
[ie tylko w domu iego [ámym záwiérác miá[ł:
... Sł[uznie tedy prze śmierć iego dziś ná [obie
ten vbior nošimy/ y ná [ercu žal *FgPog 2.*
45. Zá tak wielką tedy [ł[kę którą W. M.
temu zmárlému ciá[łu okázác racyli/ ... dzie-
kuiemy: *FgPog 3.* **46.** Abych też był żony
[wey ludzkim obyczáiem| Do[tawał/ niewiem
czemu onym [ie zyć miá[ł| Medeą z domu
wykrásć ... A mnie záś ich fortelu takimże
fortelem| Oddác [ię nie godzi[ł:| Ie[lim co tedy
winien/ toż y oni winni. *Odp 237.* **47.** Ie[li
tedy krzywdę| W tym [ie mieć rozumieia/ że
Helenę vnio[ł| ALEXánder: niechayże okaza
ná [obie| Sami naprzod/ *Odp 329.* **48.** Ná
was tedy krzywdę [wá/ y zá[łość niezmierná|
Kládę/ możni bogowie: *Odp 417.* **49.** Lepiéy
[ye tedy zgádzác/á w [pólnéy mi[łości| Rádzíc
o tym/ żebyście w cále téy wolności| Y [wobody
Potomkom [woim dochowáli| *Zg 51.* **50.** Prze
wá[ż tedy po[ł[pek/ prze té wá[że [práwy|
Zginęły w[zytkié práwie poczciwé zábawy.|
Zg 127. **51.** A ie[li mowić/ tedi i [łuchać iey
trzeba| Bo prawda/ ... ni[ká[ł ieno znieba.|
Sat 229. **52.** Kto tak żelazney głowy/ albo
tak cirpliwy| Żeby mó[ł w[zytkich [łuchać/ i
uznac kto krziwy| Albo tedi przywroćcie [tare
obyczáie| A iuż tenże po[ł[pek prawny niech
zo[taie:| Albo ... Vczinćie[zy iuż i Statut cza[om
przi[stoyneiy[zi.| *Sat 245.* **53.** Iego tedy po-
[ł[pekki mądre vczyniły/ | ... że/ co [rodze były
Pru[skie kráie [traponé ... boiem/ ... iéły [ye
ćie[zyć ... pokojem.| *Prop 17.* **54.** Co tedy
práwem in[zy/ co nas przy[siégámi| Wiázáli/
ty nas [ercem zepni/ y my[łámi.| *Prop 241.*
55. Zá powodem [ámego tedy przyrodzenia/
Królu zacny/ ludzkiego [zukay pomnożenia:|
Prop 273. **56.** Iáko tedy dzielností/ tak y

przedniey[zemi| Vrzędy przodki [woie sciga[zy:
EpRadz 71. **57.** Takiego wieku tedy téy pa-
rze vcíwéy/| Wedle [wéy obietnice žycz nie-
ob[ł[dlivy/| Któryby [ł[ki twoiéy przeciw [prá-
wiedliwym| Swiátu w[zytkiému świádkiem był
nic niewátpliwym.| *EpRadz 123.* **58.** Iáko
tedy dzielno[ści/ tak y przedniey[zemi| Vrzędy
przodki [woie sciga[zy: *Jez 169.* **59.** Z dobrá
tedy otuchá puścćie koniom wodze| *Jez 247.*

Wr: **60.** á bych dobrze żadnéy przyczyny
ná to powiedzć(!) nie vmia[ł/ iedno że tak
ie[ł głos po[polity/ tedy iednák y téy [améy
wró[ki lekce nam pokládác nie potrzebá. **1.**
61. Bo iż miá[ł y w[zytki rzeczy[opolité ná
zgodzie naprzód zá[siádáia/ y potym ro[ta/ tedy
zá[ie niezgodá/ á ro[tyrkiem vpádác mu[za:
3. **62.** Wielkié tedy przek[ł[ctwo/ iż czego
więcéy nie rzekę/ zá[ł[żył/ który tak [wiéty
zwiazek/ y to ... ziednoczenié miedzy ludźmi
tárga: **4.** **63.** A ... iż tak wiára iáko y práwo
do iedného kréfu ciágná/ to ie[ł/ do vtwiér-
dzenia rzeczy[opolitéy/ tedy to owému nie
ie[ł nic przeciwno/ co więc odemie/ ... [ly-
cha[zy/ **5.** **64.** iż kiedy w[zy[cy ... Bogá wyzna-
wác y [łuchać bédziem/ tedy nietylko du[żného
b[og[łáwien[stwá/ ... do[stápiem/ **5.** **65.** Z tá[ł
[ye tedy znáczyć może/ iż ie[ł[ce więcéy ná
wierze/ ni[li ná práwách ... rzeczy[opolitéy
należy: **6.** **66.** Kto tedy wiaré zdawná od
w[zy[tkich przyiętá wzru[za ... fundámentów
rzeczy[opolitéy wzru[za. **7.** **67.** Niegodzi [ye
nam tedy téy ro[pu[ty/ y tych dzi[šiey[zych
zbytków ná[zych lekce wázyć: **10.** **68.** Iż tedy
dáwnych królów żywot/ á przytym bez pochy-
by y poddánych mizerny [ye zda przeciw ná-
[zy[ym dzi[šiey[zym po[politym vtrátóm: niemá[ł
[ye czemu dziwowác: **11.** **69.** Ale [koro owo
zięćie/ y [pó[tek wilgotno[ści przyrodzonych ná
których żywot należy imie [ye dzielić/ y [fo-
wác/ tedy y obyczáie ludzkie mu[za [ye niečo
odmienić: **12.** **70.** czego ie[łi nieczyniá/ kie-
dy tedy być zá[om na de[ce á[boćian przyleći/
iáko Ae[łop báie. **12.** **71.** Zlé tedy á [wawolné
obyczáie/ iáko [ye iuż nie raz rzek[ł/ [á przy-
czyná zginie[nia Rzeczy[opolitéy. **13.** **72.** iż
ktobykolwiek zniá był ie[cha[ł/ ten poczciwo[ć/
ie[li [zlá[ł[ćie:á ie[li chłop/ tedy gárd[ł mia[ł
[tráćić: **15.** **73.** Ztych tedy przyk[łádów oba-
czyć może[zy/ w iákim niebe[pieczen[stwie y ten
Pan y tá Rzeczy[opolita ie[ł/ **15.** **74.** Nie

tylko [obie tedy ludzie wtrątni [szkodliwi/ iákos ty o nich powiádał/ále y rzeczypospolitéy bárzo wádzá/ 16. 75. á gdzieby im to nie[zło/ tedy oyczyznę y Páná zdrádzíw[zy do nieprzyiáciéla ziąda/ 17. 76. Mieli tedy [tárzy iuż pewné miáry/ ábo iż ich [łowem rzekę/ háromiie/ które któremu affektowi [łużyły: 20. 77-8. Kiedy [ie tedy Muzyká odmiéni/ która iest iákoby wódzem wymy[stów ná[zych/ tedy zá nią y ludzkie obyczáie/ 20-1. 79. Táka tedy odmiáná w muzyce czyni odmiánę y w rzeczypospolitéy 21.

80. Bo chóciaby kto rzékł/ że to byli Słowacy/ tedy to nie może [tać. Bo Słowacy prze[zi przez Dunay/ Czech 3. 81. Czechowie tedy/ y Polacy nie byli práwémi Słowaki nigdy/ żeby z tego narodu mieli [ię w Czechy y w Láchy przekrzćić. Czech 3. 82. Iáko tedy przodkowie ná[zy nie z S[áwonijéy wy[zi/ ták áni Słowaki byli: Czech 4. 83. że iekli nas z [tárádawná Láchy nie zwano/ tedyzmy przed[sié ná to miey[ce przezwi[ko iákié in[zé mieć musieli: Czech 6. 84. Dwie tedy rzeczy cz[łowieká [záchcia/ obyczáie/ á rozum: Cn 1. 85. Mi[uiá tedy ludzie cnotę/ Cn 2. 86. Trzebá tedj dwu rzeczy w téy mierze. Cn 2. 87. Moia rádá tedy/ áby cz[łowiek nie wiele przyiációl miał/ále tákich/ którymby [ię dufáć godzi[ło. Cn 3. 88. iekli tedy ná towárzy[zá co przyd[zie/ pomni/ że ná ten czás ma[ż miey[ce okazá [ie/ iekli[mu przyiáciélem: Cn 4. 89. Przy[toi tedy práwému przyiáciélowi/ ná z[łó[te fortunie/ która nie[stała iest przy towárzy[zu mocno [tać. Cn 4. 90. Iákiéy tedy chwa[ły táka cnotá niegodná/ której [ię trzymáiac/ nie tylko rozum zdrowy/ ále y moc zupelná mamy? Pij 4. 91. Gdy tedy czás náznáczony przj[zedł/ powinowáci onéy pániéy od[óżyw[zy pieniádze/ [ámę z rák od niego w[zié[li. Wzór 2. 92. Po[staw[zy tedy [lugę(!) [wégo ten to ifti/ kazał iéy do siebie przy[ść. Wzór 6. 93. Iż tedy znáczniey[zego (cz[łowieka) w ten czás miá[to nie miá[ło/ Ná každý dzień wiele ludzi k niemu [ie [chadzá[ło/ Zuz 21. 94. Ci thedy do Ioachymá czę[to w dom chodzili/ Zuz 31. 95. Gdy iá tedy ná [mierć wiedli/ dzyecie záwo[á[ło/ Zuz 157. 96. Wzy[aw[zy ie tedy ná [pokoyne gmáchy/ Vkazał pálcem ná tocz[one [záchy. Sz 47. 97. Káždy s tych tedy [woia drogá chod[zi/ Sz 73. 98. Iż tedy przo-

dek przypadł Borzuiowi/ Kazał wnet w pole wyciágnáć pie[zkowi. Sz 171. 99. Táki tedy mowia gracze náucz[eni/ W ciesni máż Rycerz/á Pop ná prze[streni. Sz 295. 100. Boiáć [ye tedy/ Aby go w czym z téy wa[ni nie pode[zi[á kiedy/ Vmy[li[iá vprédzić. Br 37. 101. Cnotá tedy ma przodek/ iáko w káždéy rzeczy/ Táki y w máż[é[stwie/ Dzie 23. 102. Komu tedy nie [tęka rozum/ bez wátpienia/ Vrody nie od[stápi dla dobrého mienia. Dzie 65. 103. A chce[zi iec[ć/ [zukayze p[ugiem w roléy chlebá. | Tedy po[águ nie bráć/ Dzie 121. 104. S[łuznie tedy przegramy/ towárzy[ze moi/ Epit 13. 105. Ze dwiemá tedy walczy[ć/ nie ku rozumowi/ Epit 69. 106. Skoro go tedy wy[st[zał Menelaus Mon 21. 107. tákowym [ie ty/ Czuiáć/ p[łyná[te[przed[sié (war. tedy) przez mor[kié zakręty. Mon war. 46. 108. Konie tedy/ y wozy/ rzędem po[stáwili/ Mon 111. 109. Stánáw[zy tedy bli[ko Iris nie leniwa/ Táki przerzek[á. Mon 127. 110. W[ziáw[zy tedy p[á[cz ná [ie/ z domu [ie pu[ci[á[Z wielkim p[áczem: Mon 141. 111. Ci tedy táki gadáli miédy [obá [krómnie/ A Priámus Heleny záwo[á[ł: Mon 159. 112. Owi tedy w [wych rzędzié[ch [iedli/ gdzie ... Ich konie ... [tá[ły/ Mon 329. 113. Té tedy (prze[bi[ce) Meneláus przed [woie porzu[ci[ł/ Mon 375. 114. [iá[dtá zóná podle niego/ Y táki iuż oni (war: Oni tedy tak) wczá[su w[żywáli [wégo. Mon 442. 115. Nie d[ziw tedy że ludzie ci[fná [ie zá z[łotem/ Muza 9. 116. S[łuznie go tedy záw[ždy naprzód w[po[mi[namy/ Phaen wst. 17. 117. Té tedy pewnym piátnem [wié[ca rozeznáné/ Phaen 34,331. 118. To tedy ná pó[łnocy/ iáko[my [ty[ze[li/ W Ráku tkwi: Phaen 40,411. 119. Owé tedy y w[chodz[á/ y táki p[á[diá[Phaen 40,441. 120. Ten [wiá[tlá ná[tycony od pó[łnocy tonie/ Wpadw[zy ná morze/ kiedy y [lóneczne konie. Té tedy táki záchodz[á: á z drugiéy zá[[trony/ Orion/ Phaen 40,479. 121. Ten tedy ná troie w[stawa rozdzielony/ Phaen 40,507. 122. Bo g[łowá tonie w morzu/ nogi ma ná goli/ A to ciérpi niebogá (Kasyjopa) Nereidom k woli/ Którym [ye równáć chciá[ł. tá tedy záchod[zi. Z drugiéy [trony zá[niebo ná gó[ę wywod[zi/ Drugie pó[ł wieńcá/ Phaen 40,535. 123. Ko[ż[(!) tedy ogni[stá/ y iéy drobné plemie[... pod [ziemié/ Kozoro[zec podáie: Phaen 40,559. 124.

Polacy kiedi chcą wymówić Greckie/ x/ tedi pi[za/ ch/ iáko chwala/ Ort 8. **125.** tedibych chciał dla [kromnego pi[ania/ aby tilko/ c/ się znać/ tam gdzie się znać ma/ Ort 18. **126.** niepi[ać tedi [zczodri/ ale [zczodri/ Ort 18. **127–8.** Kiediby[my tedi wła[na różnicę między b/ a b obaczili/ ... tediby w téy mierze niepotrzeba było téy literi y: Ort 24. **129.** Gdzie tedi po c/ albo po s/ albo po z idzie ta litera i/ tam iuż nie trzeba kré[ki żadný na nie kłaść: Ort 24. DJ

tedyż *właśnie wtedy, wówczas.*

W[zytko się woy[ko tedy[z ma ru[zyć/ y prof[to| Ku Troii zagle podać: w[zak tak? Odp 593. DJ

Telefów *cechujący Telefa, króla Teutranii.* ~ T. rozum = *roztropność Telefa.*

Telefów rozum chwale/ Fr 3,32,9. DJ

telej *odzienie wykonane z białego płótna lub innej kosztownej materii.*

Y Tátárzyn nie odnió[ł w [aydaku twéy [trzały/ W boku rychléy przez páncérz/ y przez teley biały. EpRadz 70. DJ

telejski *p. elejski, eleński*

Telezylla *Telezyllea, Telesilla grecka poetka (ok. 510 przed Chr.), zginęła w obronie rodzinnego miasta Argos przed królem Sparty 1, 2.*

1. Ná mężną Telezyllę. FgTel tyt. **2.** Nie-tylkoś náuczonym [ławna rymem [woim/ ... Cnotliwa Telezyllo: FgTel 3. DJ

ten *wskazuje osobę, rzecz, co wynika z konsytuacji 47, 392, 397, 630, 740–1, 1020, 1206, 1275, 1309, 1845, 1875, 1908, wskazuje jednego z dwóch 12, 157, 159, 198, 600, 708, 1501, 1606, 1876, 1901–2, 1904, 1909, 2023, 2060, 2118, wskazując to, co widać, co jest powszechnie znane lub znane odbiorcy tekstu, określa rzeczownik lub inną część mowy, precyzuje, o której osobie, rzeczy, pojęciu itp. jest mowa 32, 85, 216 59 349 463 4, 77 9, 80 503 7, 14 9, 21 7, 47, 54 6 8, 64 8, 74, 80 3 6, 90 1 4 8 619 32, 62 710 24 6, 74, 92 3 809 25 915 9, 20, 30 1 4, 58 76 1021 67, 73 1104 11, 27, 33 6, 53, 92 1241 1310 1626*

38 **1772 1801** 24, 37, 42 9, 58, 81 **1932 2008** 18, 36, 54 6 **2118 2221** 37 8, 54, 72–4, *wspólnie z innym określeniem 41, 369 539, 42 8, 65 687 716 20 73 857 8 912, 32 8, 79, 1072 1131, 54, 62 6 7 1231 71, 95 8 1306 40, 92 1415 50 1710 1 1839 41 8 2042 2115 28 2223 33, 51 9, wskazuje kontekst erotyczny, określając dowolny rzeczownik 494, 546, 575–6, 618, wskazuje kontekst erotyczny w nawiązaniu do wcześniejszego tekstu, tutaj dodatkowa gra słów: komuś nie od tego = ktoś ma na coś ochotę 734;*

*określa rzeczownik, nawiązując do wcześniejszej wypowiedzi, sytuacji itp. 3 4, 33 4, 54, 60 6, 91 105 34, 58, 67, 89 250 2 4, 64 308 9, 41, 83 408 73, 89 504 35, 57, 88, 96 614 56, 74, 88, 98 700 3, 53, 69 76, 89, 90 811 4 6, 38, 40 4 7, 54, 79, 83, 52 961–4, 70, 88, 96 1050 78, 84 8 1110 4, 30 9, 55, 73 1246 50, 67, 76 7 1311 3 4, 26 9, 38, 58 1438 48 9, 57, 73, 81 3 7, 95 7 8 1504 43, 67, 88 1601 5 7 8, 28, 41, 60, 75, 94, 1703 4, 14, 85 1802 3, 31, 40, 78, 95 6 1907 16, 34 5, 55 7, 81 2002 50, 68 2109 11 4, 60, 74, 96 2272 3, *wspólnie z innym określeniem 649 729 846 60 1051 64 5 1187 1322 50, 77 1441 59, 72, 80, 99 1500 8, 61 2 9 1619 78, 84, 90 5 9 1724 58, 74 1856 1903 33 2052 8 2112 22, 57 2206 7, 28, 44, 63 6 7, 70 1, wyraz określany jest powtórzeniem wyrazu występującego w tekście wcześniejszym 202 41, 82 352 86 98 506 40, 84 713 832 77, 88 913 58 1011 1135 93 1227 93 4 1302 1479 97 1515 22 3, 34, 57, 88, 95 1616 52, 63, 73, 96 1712 59 1869 85 1926 38, 40 3 2136 8, 72 9, 86, 92 5 7 2218 24, 63, *wspólnie z innym określeniem 123, 133, 579, 2167, wyraz określany jest synonimem, hiperonimem lub peryfrazą wyrazu występującego w tekście wcześniejszym 61, 169 78–9 260 307 91 400 2 3, 22 5 6, 67, 71 551 77 609 25, 31, 57, 89 715 63 5, 87 907 21, 69 1060 90 1141 2, 84 1210 5 6, 29, 37, 63, 84 1304 23, 49, 50, 61 1432 95 1505 20, 38, 48 1672, 97 1720 84 1820 36, 50 7, 61 1949 51, 72 2116 37, 41, 59, 60 2, 73 4 7 8, 94 2211 5 9, 27, wyraz określany jest podstawą występującego wcześniej w tekście przymiotnika 578, przymiotnika dzierżawczego 2147, określa rzeczownik, nawiązując do późniejszej wypowiedzi 5, 35–6,***

457, 1862, 1866, 1873, 1944, 2057, wspólnie z innym określeniem, 164, 204–5, 1319, określa rzeczownik zapowiadający przytoczenie **141 226 31**, 61 3 **524 36 613 873 1002 32**, 79 **1230 58**, 86 **1462 88 1592 1630 49 1718 23**, 90 5 **1947 80 2043 9**, 55, 64, 89, 92 3 6 **2229 32 5 6**, 40 1 2 8 9, 50 5 6 8, 61 5 9, wspólnie z innym określeniem 417, 570, 1030, 1708, określa rzeczownik komentujący przytoczenie 975, 1042, 1272, 1296, 1709, 1822, 1834, 1844, 1870–1, 2005, 2029, 2034, 2097, 2247, określa rzeczownik, pełniąc równocześnie funkcję wskaźnika zespolenia 566, 648, 906, 960, 1113, 1444, 1838, 1880, 1890, 2030, 2099, 2130, 2151, 2188, 2246;

określa stopień intensywności 39, pełniąc równocześnie funkcję wskaźnika zespolenia 593, 1256, 1585, 1808–9, 2132;

zastępuje rzeczownik, przymiotnik, liczebnik lub zaimek użyty w tekście poprzedzającym 2 7 8, 37 8, 48 9, 67 9, 82 3 6, 93 5 8 9, **115 20 2 4–9**, 30 1 5 8 9, 44 9, 61 2 8, 70–7, 80–2 4–6, 90–3 6 7 9 **200 1**, 13–5 7 8, 21 3 5, 34–6 8 9, 42–4 7–8, 69, 79, 80 3 6 7, 91 2 6 **300 11 2 4 5 7 8**, 20 2 7–9, 30 1 5–9, 40 2–4 6–7, 55 7 8, 60–2 4–6, 73, 85 8–9, 90 9 **401 7**, 16, 24 9, 51 **502 28 9**, 49, 52, 81 2 **601–2 8**, 12, 23 9, 39, 41, 63, 76 7 **702 5 9**, 28, 30 2 3 8 9, 42 3 7, 82 **802 27**, 33, 56 9, 64–6, 71 2, 86, 91 **911 33 7**, 41, 78, 80 1 5 **1003 4**, 12 7, 24 9, 45, 63 6, 74 5 7, 83, 94 8 **1105–8**, 17 9, 20 2 3, 37, 56–8, 60 3 4 9, 72 6, 82 **1207 9**, 11 4, 21, 33 8, 59, 80–3 7, 90 **1305 8**, 24, 32–4 6, 64–6, 74–5, 91 **1404 17**, 20–3, 6 7, 33–5, 51–2 4, 60 3 5, 74 5 8, 90–4 6 **1502 3**, 28, 55–6, 60, 74 **1624 1700 41–3**, 57, 60 3, 76 9, 86 7, 93 **1800 4**, 17, 47, 59, 60 3–5, 72, 83 4 6, 94 7 **1906 11 2 15 9**, 28, 45–6, 53 8 9, 60 3 4 8 **2001 15 7**, 21 2 6 7, 31 8, 62 5 7 9, 71–9, 81 3 8, 95 **2106 7**, 19, 20 3 4, 31 4 5 9, 40 2–4 6 8 9, 52–6 8, 61 4–6 8 9, 70 1 5 6, 80–5 7 9, 90 1 3 8 9, **2200 2–4 9**, 12 6, 25 6, 31 4, 64;

nawiązuje do wcześniejszej wypowiedzi 1, 10 9, 20 2 6 8, 46, 50, 72, 87 **106 8**, 14 6 7, 37, 40 2 3, 56, 60, 94 5 **203 8 9**, 10 9 20 2 9, 32, 55 7, 66, 76–8, 88, 97 8 **302 4 6**, 13, 32 3, 53 6, 71 4 6, 93 5 6 **404 13 4 8**, 23, 30–2 6 7 9, 40 2 8 9, 52 3, 62 9, 70 5 8, 81 7, 95 8 **511**, 20, 38, 55 9, 60, 72, 89, 99 **604**

7, 15 7, 20, 38, 55 9, 660 1 6 9, 71–3 8 9, 83 6, 90–3 6 7 **701 6**, 14, 8, 31 7, 44, 50 6 9, 72 5 7 9 **820 2 4 6 8**, 31 7 9, 42 5, 50 5, 68, 74 8, 81 **900 2 9**, 18, 28 9, 36, 40 6, 50 4, 68, 72–4 7 8, 83 4 6, 92 **1001 6**, 10 3 5, 25–7, 43 4 8 9, 58 9, 62 9, 76, 87, 91 6 7 **1109 18**, 24 5, 45 8, 65, 90 1 6–9 **1200 20 3 4**, 34, 40, 40a 4 8, 52 3 7, 64–6 8, 91 **1303 12**, 20 5 7 8, 31 7, 41 2 5 7, 51 3 5, 63 8, 76, 84, 90 6 8 **1402 5 6 9**, 10 2 4, 24 8 9, 31 7, 43 7, 56 8, 61 7, 70, 84 6 7 **1507 13 9**, 45, 50 4, 63, 70–2, 90 7 9 **1604 9**, 14 5, 23, 36, 46 7, 53 4 6 7, 61 2 4, 6–8, 76, 91–3 **1727**, 44–6, 50, 67–9, 73 5 7, 82, 98 **1805 13 6 8 9**, 21 5 7, 30, 43 6, 51 3 4, 77 9, 86a 8, 91–3 **1910 3 7**, 21 2 7, 36, 52 6, 61, 76 8 9, 83–7 9, 91 3 4 **2006 7**, 12–4 6, 20 4 5, 37, 40 1 5 8, 51 9, 66, 70, 80 3 5 7, 91 4 7 **2101 4 8**, 17, 29 **2208 10 7**, 20 2, 45, nawiązuje do późniejszej wypowiedzi 515, 522–3, 621, 897, 982, 1236, 1600, 1755, 2004;

pełni funkcję wskaźnika zespolenia ten ... kto 59, 485, 490, 748, 876, 1016, 1071, 1852, ten kto 52–3, 310, 553, 652, 749, 801, 1023, 1810, kto ... ten 11, 70, **145 253 8 301 461 86**, 93 **530 623 36 806 8 993 1178 344 71 529 81 680 733 64 867 929 30**, 54, 77 **2003 19**, 28, 47, 61, 98, ten ... co 29, 43, 68, 89 **237 325 54 456 9 500 31 605 781 8 819 82 924 7**, 95 **1140 218 73 370 99 416 9 553 75**, 98 **671 756 66**, 70, 96 **882 2090** ten co 14, 30, 80 1 8, 96 **101 50 1**, 65 **284 372 7 446 97 668 727 84 6**, 96 7 **807 63 7**, 85 **994 1036 85**, 92 **103 70 217 22**, 69, 70 **425 536 40**, 96 **737 71 812 905 2033 9**, 46 **127 201 14**, 57, co ... ten 84 **132 517 635 761 835 6**, 41 **939 51 1054 68 101 85 8 373 85 9 542 76 8**, 80 3 **730 40 807 55**, 87 9 **967** ten ... który 51 5 6, 73 **212 24**, 89 **387 491 545 633 40 5 800 914 87 1080 1 138 285 386 613 726** ten który 92 **111 227 71**, 81, 99 **319 21**, 67, 84 **650 735 1239 403 517 8**, 47, 79 **637 731 2**, 78 **833 988 2133 252** który ... ten 112, 294–5, ten ... jaki 1279, ten jaki 405, 1150, ten ... ktokolwiek 58, ten ktokolwiek 1651, ktokolwiek ... ten 1594, cokolwiek ... ten 146, 1510, ten ... aby 64, **103 36**, 66 **305 488 550 646 758 892 989 1055 121**, 86 **202 408 559 87 617 65 713 29**, 35, 62, 81 9 **982** ten aby 637, 514, 64 **1039 620 914** to by

1622, 1625, 2084, aby ... ten 967, 1761, ten ... by 206, 597, 694, 771, 1189, 1874, by ... ten 148, 153, 1205, ten ... że 13, 44, 65, 79 **107 54 230 65, 74 334 48, 78 482 541 67 9 606 44 711 25, 51 2 5 813 62, 87 901 3, 17, 57, 97 1031 7, 46, 52, 70, 82 6 112 6, 43, 59, 61, 95 212 3, 26, 49, 54, 62, 78, 89, 97 301 7, 35, 52 7, 81 8, 95 442 506 9, 11 2 4, 41, 82 6 611 21, 31 2 3 9, 58 716 21, 92 815 26 923 37, 42 8, 70 1 3, 90 2 7 2082 100 46 63 239** ten że **275 93 516 87 642 719 22 899 916 59 1007 19 115 29 228 354 82 610 43, 77 738 83 931** że ... ten 381, 476, ten ... iż 1346, 1362, 1383, 1394, 1397, 1531, 1591, 1627, to iż 634, 1535, ten ... żeby 380, 412, 1053, 1146, 1201, 1225, 1261, 1552, 1584, ten żeby 852, 1315, 1413, ten ... niech 925, ten ... gdzie 492, 1028, ten ... gdy 24, 102, 829, ten ... kiedy 1348, 1407, 1471, 2000, 2213, 2253, to kiedy 780, 884, ten ... niż 1682, ten ... jeśli 818, jeśli ... ten 188, ten ... jako 496, 1681, 1854, 2105, jako ... ten 785, 1751, ten ... jakoby 9, 270, 869, 1400–1, 1411, 1659, 2059, 2086, ten jakoby 1788, jakoby ... ten 1095, ten ... jaki 1356, pełni funkcję wskaźnika zespolenia w zdaniu urwanym, bez zdania podrzędnego, choć jest ono zapowiedziane 1920, w zdaniu w którym zdanie podrzędne jest połączone bezspójnikowo 510, 525, 544, 723, 798, 949, 1005, 1008, 1018, 1177, 1232, 1650, 1806, 1811, 1823, 1829, 1868, 1974, 1995;

pełni funkcję *emfatyczną*, kładąc nacisk na dany wyraz 118, 409, 501, 585, 680, 1521, 1687, 1828, 2009, kładąc nacisk na dany wyraz dodatkowo określany 25, 27, 40, 74 6 7 8 **110 9, 47 211 28, 33, 46 324 50, 68, 75, 82 410 5, 20 1 8, 33 5, 43 509 73 603 24 6, 67, 74, 81 2 4 5, 95 704 7, 17, 45, 54, 62 6, 70 815 21 3, 34, 43 8 9, 51 3, 89, 90 5 6 8 904 55, 66, 91 8 9 1000 56 7, 61 100 49, 79, 80 1, 94 203 35, 88, 92 9 318 30 9, 43, 59, 60 7 446 64 6, 77, 85 525 7, 30 7, 46, 64 5 8 612 40, 74 701 5, 48, 91 835 48 924 5, 75 2011 44 113** kładąc nacisk na dany wyraz i pełniąc równocześnie funkcję wskaźnika zespolenia: 6, 17 8, 23, 42, 57, 63, 71 **113 52 5 240 73 316 23, 45, 59 505 12 8, 43, 61 2, 71 622 53, 70 5, 95 9 817 70 923 6, 42 3 7, 53 1009 14, 22, 93 132 316 8, 79, 87 439**

40, 55 **526 39, 58, 66, 93 602 3, 18, 29, 48, 70, 86 9 702 39, 80, 94 7 832 71, 91 918 42 2030 53 132 53**, kładąc nacisk na dany wyraz dodatkowo określany, pełniąc równocześnie funkcję wskaźnika zespolenia **109 379 419 34, 74 592 610 1, 27, 93 794 812 922 56 1152 68 318 40 522 49 51 634 707 10 5 965 9**, kładąc nacisk na rzeczownik lub przymiotnik w funkcji podmiotu, będąc jego podwojeniem semantycznym 97 **100 245 72 326 643 757 810 4 1765 2126**;

pełni funkcję *zaimka nieokreślonego* 75, **187 285 90 411 27, 44 5, 72 533 4 803 4 5 1171 372 468 9 752 3 4 898 9 900 98 9 2102**;

wyrażenia dotyczące życia ziemskiego (często z odcieniem *emfazy*), także *przen.* ten (niezmierzony, zawikłany, biedny, nędzny, głupi) świat 15 6 **163 83 249 62 3, 67 8 438 47, 50, 60, 99 526 32 778 893 908 1099 102 74 219 393 532**, ta śmiertelność 406, 2103, ta niewola 104, ten lichy czas 251, ta niska ziemia 909a, 1941, 2125, ta machina niższa 1939, ten wiek doczesny 31, ten (doczesny) (nasz) żywot 441, 893, 1533, to pielgrzymstwo 970, to morze 1040, to żeglowanie 1041, w przeciwstawieniu doczesności i wieczności: ten i ten świat 483–4, dotyczące określonego o d c i n k a c z a s u za tego świata 1089, temi czasy 394, 990, (za) tych czasów 465, 1573, 1644, w tym czasie 1476, o tym czasie 2150, od tego czasu 1799, od tych czasów 513, do tych czasów 1128, po te czasy 595, 746, 791, 1089, 1669, przez ten czas 760, 768, do tego czasu 1260, te lata (teraźniejsze) 563, 684, po te lata (nasze ostateczne, wszystkie) 736, 861, tych wieków 2110, do tej doby 1151, 1243, 1245, 1251, 1274, 1669, o tej dobie 2205, ten rok 905, na ten dzień 1784, ta noc 616, tej nieszczęsnej chwili 1180, dotyczące określonego m i e j s c a ta kraina, 647, 764, 783, 944, ten kraj 999, 1126, te kraje 935, 1378, 1679, 1683, 1685, 1688, 1690, 1719, 1722, te tu północne kraje 1698, ten świat północny 1453, ta nieszczęsna ziemia 62, te strony 433, 898, to królestwo 1255, to państwo sławne 1242, ta (sławna) korona 945, 1644, r ó ż n e na to miejsce = *zamiast* 537, 1038, 1247, 1717, tu na tym miejscu = *w określonym miejscu w tekście* 1626, 1711, = o

następstwie 351, ta cena = wysoka cena 1966, w tej mierze = w tej sprawie, pod tym względem 207 454 5, 68 508 699 767 830 75 971 1147 83 321 69, 80 445 516 77 706 25, 47 996 2260 8, ten a ten 1033-4, (mój, sam) Bóg to wie 90, 448, 850;

z a m. twój 370;

cóż temu rzec = nic nie można zrobić 837, kto bądź ten bądź = niech będzie ktokolwiek 807, 993, u k. nic na tym = ktoś nie zwraca na coś uwagi 881, nie być od tego = być czemuś chętnym 515, dosyć na tym 780, 884, cóż po tym 1956, mam za to = uważam, mniemam 719, 1610, 1931, do tego przyszło 1948, na to = w odpowiedzi 658, 712, 1005, 2012, 2035, 2040, komus (nic) do tego 1264-5;

owo ten 600, ten to 591, 687, 729, 1856, 2044, 2138, ten isty 1534, 1705, 1839, 2167, 2228, 2267, ten to isty 1801, 2167, ten tu 406, 433, 778, 792, 1698, 1701, 2221, 2223, ten tam 1260, 1356, 1500, ten sam 146, 289, 648, 1570, ten drugi 1036, 2118;

to wszy(s)tko 277 458 511 615 38 948 1144 273 418 30 6 524 635 728 34 2032 63 237 to ... wszystko 1489, 1655, 2220, wszy(s)tko to 188, 278, 284, 466, 759, 1047, 1175, 1736, 1962, 2226, k temu = w dodatku 288 470 706 44 918 54, 68, 84 1623 68, 92 745 816 51 910 3, 61, = do tego 878, 973, 1376, 1420, 1615, 2006, = na to 2041, do tego 442, przy tym 936, 1342, 1412, 1574, 2210, za to 303, 655, 660, 974, 2117, na to 1976, imo to 28, 222, mimo to 1676, miasto tego 1555, po temu 828, 1197, 1819, 1821, 1854, 1936, mało na tym 20, 220, 469, 620, 822, 1877, imo to 28, po temu 828, 897, 1096, 1819, 1821, 1936, tym sposobem 254, 960, 962, 1313, 1862, tym kształtem 1438, 1444, 1834, 2157, tym oby- czajem 1916;

ten, (...) ten 3 4 7 8, 17 8, 21 2, 35 6 7 8, 52 3 8 9, 76 7, 80 1, 98 9 111 2, 27 8, 61 2, 70 1, 81 2 96 7 204 5, 14 5, 35 6, 43 4, 55 6, 77 8 308 9, 17 8, 35 6, 45 6, 65 6 425 6, 44 5, 83 4 528 9, 78 9 601 2, 29, 30 740 1, 73 4 857 8, 89, 90 965 6 1049 50 179 80 269 70 400 1 567 8 602 3, 44 5 742 3, 59, 60 808 9, 35 6, 899 900 2010 1 152 3, 68 9, 90 1, ten ... ten ... ten 4-6, 129-31, 184-6, 245, 247-8, 338-40, 360-2, 388-90, 804-6, 1106-8, 1364-6, 1924-6, ten ... ten ... ten ...

ten 328-31, 1280-3, ten ... ten ... ten ... ten ... ten 173-7, 2181-5, ten ... tenże 307, 1474, ten, ja 2102, ten, on 1099, 1864, ten, tamten 1700, tamten, owo ten 600, ten, ów 187 290 411 27 72 581 2 705 8, 28, 82 1029 171 332 435 52, 78, 96 606 861 76, 98 901 2 4 9, 19, 99 2023 60 134, ten ... ów ... trzeci 2021, ten ... ów ... inszy 2021, ten, ten, ten, ów 1752-4, ten, drugi 75, 157, 159, 198, 493, 1501, 1846, 1894, 2154, 2165, 2180, ten, ten drugi 1033, ten, ten, drugi 533-4, 1468-69, ten, inszy 285, 1030, ten, indziej 2000, ten, ten, rzadki 444-5, ten, tu 12;

N. lp. tym 1 9, 17 8, 20 6, 31 3, 40, 79, 81 102 10, 20, 60, 89, 92 5 210 20, 32, 54 316 70, 80 405 10 2 5, 27, 30, 41, 53, 69, 75, 82, 99 500 22 6, 64-6 8, 76, 88 9 8 9 600 20 1 9, 35, 52, 63 8, 73, 91 8 701 7, 18, 21 6, 31, 43, 58, 71 4 7 8 814-7, 21 9, 36, 62 900 8, 19, 36, 40, 57, 60 2 7, 70, 82 8, 97-9 1004 10, 27 8, 43, 52 3 7-9, 70, 82 7 8, 95 7 1102 18, 33 4, 49, 59, 79, 91 1200 9, 19, 34 8, 55, 72 3 9, 89, 99 1311 3 5, 38, 42 5, 55, 62, 73, 84 8, 98 1400 1 6 7 9, 10-3, 28, 36 8, 43 4, 66, 76 7, 84 7, 97 1512 23, 32 3 7, 43, 52, 63 5, 74-6, 86, 91 9 1604 5, 14, 21 6, 31 6, 48, 56 7, 77 1716 42 3, 63 8, 75 7, 82 5 8, 92 1824 8 9, 34, 8, 45 7, 53 5, 61 2, 77, 83 7 8, 91 2 1914 6, 55, 73 8, 84 7 2005 51 6, 63, 82 3 6 9 2106 15, 27, 42, 50 1 7, 81-5 9, 90 1 2213 5, 22 9, 35, 42, 54 6, tem 440, 507, 619, 1431, N. lm. tymi 1194, 1403, 2049, 2091, 2119, 2165, temi 54 7, 68 122 38, 41, 68 212 27, 71 394 420 72 521 86 645 735 990 1032 66 1283 1481 8 9, 90 1 1558 1649 1947 63 2043 92 6 2114 88 2252, M. i B. r.ż. lm. té 338 40, 83 433 43, 74, 80 592 5 667 770 843 6 7, 60 1 71, 98 934 5, 61 1002 30 1318 30 1462 4 1505 15, 92 3 1678 90 9 1765 90 5 1870 1951 2033 55 2136 44, 61 4, 92 3 2200 30, te 1079, 1296, 2270, ty 398, 1343, 1367, 1378, 1392, 1844, 1870, 1918, 2011, 2244, 2251, 2273;

w prep. 3-5, 17 8, 23 5 7, 32-4, 40 1, 54, 60-3 6, 71 4 6-8, 85, 91, 105 10 3 8 9, 23, 33 4, 41 7, 52 5 8, 64 8, 78 9, 89 202 5, 11 6, 26 8, 31 3, 40 1 6, 50 2 4 9, 60 1 4, 73 7 307-9, 24, 41 9, 50 9, 63 8 9, 75, 82 3, 91 8 400 2 3 8 9, 10 5 7, 20-2 5 6 8, 33 5, 43,

57 8, 63 4 7, 71 3 7 9, 80 9, 94 **501** 3-7 9, 12 4 8 9, 21 4 7, 35 6 9, 40 2 3 6-8, 51 4 6-8, 61 2 4-6 8, 70 1 3-9, 80 3-6 8, 90 1 3 6 8 **603** 9, 13-5 8 9, 22 4-6, 31 2 8, 47-9, 53 6 7, 62 7, 70 4 5, 80-2 5 7 9, 95 8 **700** 3 4 7, 10 3-7, 20 4 6 9, 45, 53 4, 63-5 9, 73 4 6, 83 7 9, 90 2 3 5 9 **809** 11 4-7, 21, 3-5, 32 8, 40 3 4 6-9, 51 3 4 7 8, 60, 70 3 7 9, 83 8 9, 90 5 6 8 **904** 6 7, 12 3 5 9, 20 1 3 6, 30-2 4 5 8, 42-5 7 8, 52 5 8, 60-6 9, 70 5 6 9, 88, 91 6 8 9 **1000** 2 9, 11 4, 21 2, 30 2, 40-2, 50 1 6 7, 60 1 4 5 7, 72 8 9, 84 8, 93 **1100** 4, 10 1 3 4 26 7, 30-3 5 6 9, 41 2 4 9, 53-5, 62 6 7, 73 9, 81 4 7, 92-4 **1203** 10 5 6, 27 9, 30 1 5 7, 41 2 6, 50 5 8, 60 3 7, 71-3 6 7, 84 6 8, 92-6 8 9 **1302** 6, 11 3 4 6 8 9, 22 3 6 9, 30 8 9, 43 49, 50 8 9, 61 7, 77-9, 87, 92 **1415** 8, 30 2 6 9, 40 1 4 6 8, 50 3 5 7 9, 62 4 6, 74 7 9, 80 3 5 7 8, 95 7-9 **1500** 4 5 8, 15, 20 1 3-7, 30 4 7-9, 40 3 6 8, 57 8, 61 2 4-9, 85 8, 92 3 5 **1601**-3 5 7 8, 12 6 8 9, 26 8 9, 30 5 8, 40 1 4 8 9 52 5, 60 3, 70 2-5 8-9, 83-9, 90 4-9 **1702**-6 9, 11 2 4 8-9, 20 2-4 8, 39, 48, 58-60, 72 4, 80 4 5, 90 1 4 5 7 **1801**-3 8 9, 20 2 4 8, 31 2 4-9, 40-2 4 8 9, 50 6-8, 61 2 6 9, 70 8, 80 5, 90 5 6 **1903** 7, 16, 24-6, 32-5 8, 40 3 4 7 9, 50 1 5 7, 62 6, 72 5, 80 1 **2002** 5 9, 10 1 8, 29, 32 4 6, 42 4, 51 2 4-8, 63 4, 89, 92 **2109** 11 2 5 6 8, 22 8, 32 6-8, 41 7, 50 1 9, 62 7, 72 4 7-9, 86 88, 92 4 5-7 **2206** 7, 11 5 8 9, 20-4 7-9, 32 3 5-7, 40-2 4 7-9, 50-1 4-6 8 9, 61-3 5-7 9, 70-4, w postp. 6, 35 6, 42 3, 57 **167** 88 **204** 78, 82 4 **316** 23, 45, 52, 64, 86 **466** **594** **688** **759** 62 **953** **1047** 73, 90 **175** **304** 10 **451** 83 4 **738** **875** **2008** 43 9, 68, 96 **113** 60, 73 **226**;

r. -ego 42, 167, 282, 375, 639, 664, 1396, 1873, 1989, 2039, 2068, 2084, -ego (: -ého) 106, 594, 709, 775, 1040, 1979, 2033, -emu 163, 242, 258, 323, 352, 386, 461, 516, 587, 637, 706, 722, 828, 878, 916, 1961, 1988, 1992, 2007, -ému 749, 1097, 1479, -emu (: -ému) 897, 954, 1039, 1073, 1468, -á tym (: -átym) 220, 881, 2127, -tím 1411, 1413, -o tym (: -otym) 405, 589, 599-600, 642, 796, 889, 1058-9, 1095, 1984, -o tem (-otem) 439, 1431, á tá (-átá) 239, á téy (: -átéy) 1975, téy (: -téy) 439 1957, -á to (: -áto) 1062, -i to (: -ito) 677, o to (: -oto) 654, 1966, 1973, 2100, y ci (: -ici) 2037, -á

té (: -áté) 443, -á ty (: -áty) 2010, -ymi (: -imi) 2048, -imi 1402, -émi 227, 271, 735, 1480, 1488, 1963, 2043, 2096, -emi 68, 212, 1491; w p. 391-401, 1001-1036, 1143-69, 1192-201, 1506-1805, 2227-2274.

Ps: **1.** Cny My[zkow[ki/ ... Iedeneš ty rozumia[ze móie(!) Kámoeny| Mogły iednák być godné iákiýkolwiek cény.| Tym žeš mi fercá doda[ded. 5-9. **2-4.** SZczęśliwy/ który nie był miedzy złémi w rádźie/ ... Temu w[zyftko/ co pocznie/ ná dobré wynidzie.| Ale źli/ ... Tego [zczęšcia/ téy nigdy zapláty nie máia[; 1,12-4. **5.** CO zá przyczyná tego zámié[zánia?] ... Kšiažetá mozné/ ... Schodzą [ye w ráde/ 2,1. **6.** Iam ieft/ mój Bože/ król ten/ który tobie| Ták [ye [podoła: 2,17. **7.8.** Ogládaycie [ye w [wych [právách ná páná:| Tego [ye bóyćie/ y tego [zánuyćie.| 2,32. **9.** 3,3 jak nr 1. **10.** Iákóž [ye ich przeciw mnie sílá zebra[to:| ... Závždym vcho ľá[káwé nálaž[v ćiebie.| Przetóž y dźiś będe [pa[ná to be[piecznie| Bo Pan żywotá mego [trzeže koniecznie:| 3,9. **11.** kogo pan [obie vlubue/ Tego w żadný przygodzie iuž nie od[tepuie:| 4,10. **12.** rozbiéraycie dnia przežlęgo [právuy| Tom przyftoynie vczyni[ł/ tum Bogu nieprávuy.| 4,16. **13.** iuž pewni tego być možećie/ Ze [ye ná [wych náđžieia[ch nic nie záwiedźiećie.| 4,19. **14.** A ći/ co tobie vfáia[| Niech wešela vžywaia[; 5,41. **15.** Kto [ye twym [právom wydžiwo- wać može/ Kto rozumowi/ którym niezmi- rzony| Ten šwiát [tworzony.| 8,4. **16.** 8,32 jak nr 15. **17-8.** W tym [ye dole potopili (przekłeci)/ Który [ami (!) kopáli:| W tym [ye šidle połowili| Które [ami štáwiali.| 9,61-3. **19.** żadna piešń przy biešedźie| Wdźięczniéy mu w vchu nie brzmi/ iáko blužnienié| Przeciw pánu: to [ty[zéc/ iego zbáwienié.| 10,12. **20.** V[ta iego przekłectwá pełné/ y zdrády:| ... Málo ná tym: ále y drógi zášiaada| 10,23. **21-2.** Zetrzy niepobožného/ zetrzy w proch/ pánie/ ... Toć nášze prošby/ pánie: to ty chćiey dušzy| Nášžéy kmyšli vczynić/ to przyiać w v[zy:| 10,45-6. **23.** Niechay téy zemnie niema nie- przyiaćiel chłuby| Aby miał rzéc/ 13,11. **24.** W šmiéch to [obie obracáli (žli)/ Gdy [mutni (dobrzy) Bogá vzywáli.| 14,21. **25.** Gdźieš to tá požádna zorzá| Wynikne[ł rychlo z mo- rzá| Gdy též nas z ciężkiý niewoli| Pan nášz/

... wyzwoli. | 14,25. **26.** Który ... Nie[zuka z cudzą [zkodą [wéy korzyści/ ... kto przy tym zo[stawa/ Smiele niech vfa pokoiowi [wému. | 15,16. **27.** Tyś moim Pánem: ... Iáka obfitość tych omylnych bogów | 16,9. **28.** Mam páná zázwdy przed oczymá práwie: | On przy mnie [toi/ ... Imo to/ zázwdy brzmi około vchá | Dobra otuchá. | 16,27. **29.** To vfty mówię/ co w [ercu czuie: | 17,14. **30-2.** Doświadczyłeś mię by w ogniu złotá/ A nienálasz/ iedno co cnotá. | ... Niechay nádemną władze nie máia/ Ci co [ye w márnym świecie kocháia/ Prze[taiać ná tym wieku docześnym/ ... A ia/ mój pánie/ w téy niewinności/ Vyrz[ę twarz (da Bóg) twéy w[zechmocności: | 17,46-53. **33.** Iuzem práwie [wóy grób widzia: ... W tym niebe[pieczeństwie będąc ia położony/ Vciekłem [ye do of[átniéy pán[kiéy obrony. | 18,11. **34.** Anim wzgárdził v[áwami iego świętými. | Y zo[stáné wiecznie przy nim w téy [táteczności/ | 18,47. **35-8.** A pan [práwiedliwość moię oddać mnie raczy/ ... Kto pan ie[ft/ krom páná tego? páná wieczného/ Kto bóg ie[ft/ krom bogá tego? bogá ná[žégo. | Ten sí[la/ y mężnym [ercem mnie opátruie/ Ten mój wedla przy[toyności żywot [práwuie. | 18,61-4. **39.** á nikt nie był téy sí[ly/ Komu by plác kiedy moie [topy pu[ściły. | 18,71. **40.** GLupia mądrości/ ... tym cie[efnym okiem | Poyrzy przynamniéy po niebie [zyrokiem. | 19,3. **41.** Ie[ft kto/ krom bogá/ ... Zeby álbo mógl/ álbo więc y vmia[ł | Ten [klep zázwie[sić nie v[stánowiony/ | Złotými zew[žad gwiazdami nátkniony? | 19,7. **42.** Iáko świat wielki/ niemá[ż mie[ycá tego/ Gdzieby [ye zchronić przed promieńmi iego. | 19,27. **43.** 20,11 jak nr 29. **44-5.** Nie długi czas temu/ (á ka[ż ná to smiele) | Ze znácznie porázi[ż [wé nieprzyiaciele. | 20,17. **46.** Oni vpá[sić mu[ża ... Zdarz to wieczny Bo[że/ z pán[kiéy [wéy litości/ | 20,25. **47.** Kto potka/ ká[żdy ze mnie [ye násmieie/ ... Bogu ten vfa/ niech[że go rátuie/ | 22,23. **48.** Czyni[cie cze[sić pánu/ ... Bo ten nie gárd[zi prósbá vbogiégo/ | 22,63. **49.** Pán[ka ie[ft zwi[erchno[sić: ten ma światem wládać. | 22,76. **50-1.** Owa ktokolwiek winien ciá[ło w ziemi[ę/ Da chwał[ę pánu: po nim iego plemie. | Y ták do końcá/ póki światá z[stáwáć/ Będá to [obie przez ręce podáwáć. | Będá ci zázwdy/ którzy w ká[żdym wieku | Chęć opowiedzá pán[ka ku człowieku. | 22,82-3.

52-4. Kto do[stapi twéy góry/ o w[zechmocny pánie/ ... Ten kto rękę niewinna/ y [erce záchowa[ł/ Ten kto kłam[stwá/ y krzywych przy[siąg [ye wárowa[ł. | ... Temi [topniámi góry świętéy do[stapi[emi/ | 24,7-11. **55.** Ci niechay b[e]dą pohá[ńbieni wiecznie/ Którzy z vmy[st[łu wola[żyć w[zetecznie. | 25,7. **56.** Lito[sić/ á prawdá/ pán[ki[é [á wlá[no[sić/ | Tym iáwné/ którzy máia w vcz[ciwo[sić/ Te[stáment iego: | 25,22. **57.** táki niewátpliwie | Ma wó[đzem páná/ który go [práwuie | Témi drógámi/ co ie [am lubuie. | 25,28. **58-9.** Pan táiemnice temu [wé odkrije/ | Ktokolwiek w iego po[st[uz[ę[stwie zije: | Temu obiáwi my[sl [wégo przy-mi[erza/ | Kto tá[ł/ gdzie iego ro[kazáni[ę/ zmi[erza. | 25,33-5. **60.** 25,42 jak nr 66. **61.** Cno[ciem ia przyiacielem/ y w téy niewinności/ O[łtarz twóy święty ko[łem rado[sić/ | Otoc[ę 26,13. **62.** Niedopu[zczay mi vmrz[ęć w téy nie[fcz[ę[stnéy ziemi/ | Miedzy pohá[ncy niepo-bo[żnemi/ | 26,21. **63.** y téiem ná[đzieie/ | Ze w zborze w[pmni[ę twé [lawné dzieie. | 26,27. **64.** O to pro[ż[ę páná [wego/ | Abych mie[żka[ł w domu iego: | 27,13. **65-6.** Sły[ż[ę ná [ye kłam[stwo żywé. | Iuzby mi[ę w tro[kách nie-s[ta[ło/ | By [erce w tym nie v[fa[ło/ | Ze ma wynid[ż z tych trudno[sić/ | 27,46. **67.** Pan vtwi[erdzi [erce twoie: | Temu porucz rzeczy [woie. | 27,52. **68.** álbo mi[ę iuz z temi | Lic[ż/ co [á w ziemi. | 28,4. **69.** Pánu bąd[ż chwałá/ ... K temu [ye zázwdy moie [erce kłoni/ | 28,19. **70.** 30,16 jak nr 11. **71.** Zem śmia[ł rz[ęć: w téy klubie [toi[ę/ | Ze [ye odmiány nie boi[ę. | 30,19. **72.** We[źmi mi[ę w [wá obron[ę/ niezwalczony pánie/ | A to zá twárdá [ká[ł[ę/ y zamek mi [tánie. | 31,6. **73.** 31,13 jak nr 55. **74.** Rácz[że [ye mnie v[za[lić y d[zi[sić/ wieczny pánie/ | Bo w tych frá[unkach moich ledwe [że mi[ę z[stánie. | 31,22. **75-9.** Ci mi[ę iáwnie [romocá: drudzy [ye zma-wiáia/ | ... A ia w téy wzgárd[żie ludzkiéy/ y w tym [tráchu [rogiem/ | ... Oka[ż [wé mi[ó[si[er-d[zie w tym v[ci[ku moim. | Niechay zá to/ Bo[że mój/ w[st[ýdu nie odno[ż[ę/ | Ze ci[ę w [w[ych dole[đ[si[ciá[ch o rá[turnek pro[ż[ę. | 31,31-9. **80-2.** Niebá[đ[że tedy tym/ co ie[ft ko[ń/áni | Tym co mu[ł: bo ci[w rozum [á obráni/ | 32,29-30. **83.** PAná [ercem w[fo[łym w[pmi[é[nie/ ... Ten morze nieprzebyté zázwá[ł/ iáko w báni/ | 33,13. **84.** Ale co [am (Pan) vrá[đ[zi/ co [am po[stánowi/ | To wiek podáwáć b[e]d[że wiekowi. |

33,22. **85.** Ten vbogi wołał/á pan go ráto-
wał/ 34,13. **86–7.** Wkoło bogoboynych páń-
[ki Anyó[ł [táwi| Obóz nie dobyty/ y ten ie
wybáwi.| Sko[ztuy kto chce tego: 34,16–7. **88.**
Ale tym/ co kłáda [wá nádzieię w pánie/
Z iego łá[ki zázwdy w[zy[tkiego do[stánie.| 34,23.
89. Nie[stéty ná zlé ludzi niew[tydliwé:| Wiodá
to ná mié/ o czym mé pocziwé| Serce nie
myśli.| 35,32. **90.** A iam/ w ich zły czás/ w
parcie (móy Bóg to wié)| Chodził: 35,37. **91.**
A oni [ye w méy pladze we[elili|... O pánie/
kiedy weyrzy[? pozba[w tych| Po[miéw-
ców kiedy: 35,49. **92.** Okriy/ pánie/ łá[ka
[wá tych/ którzy cié znáia/ 36,21. **93.** Nie-
chay mié hárdy człówiek nie depce nogámi/
Niechay mié niepobożny nie tyka rękámi.
Acz ci ták d[ugo bédá ná dobrych przewodzié/
Ze ... przypláca [wych z[ó[cié| 36,25. **94.** 37,3
jak nr 93. **95.** 37,9 jak nr 98. **96.** 37,23
jak nr 14. **97.** Potrway: á z[ego wnet nie
bédzie: ... Ale pokorni/ ci ziemié osiédá| 37,27.
98–9. Vfay ty Pánu/ ... Ten cié wyniesie/ ten
cié vbogáci| 37,83. **100.** gá[na we mnie si[ly/
Oczy y ty [wé [wiá[łto [trá[ci[ly.| 38,20. **101.**
By[em iáko głuch/á[łbo ten/ co dotknion [łowy/
Nie ma ... w w[sié[ich odmowy.| 38,27. **102.**
w tym oni (*nieprzyjaciele*) lubuia/| Gdy moie
nogi namniéy [zwánkuia/| 38,31. **103.** DO
tegom by[ł my[ł [wá [k[łoni[ł| Abych [ye by[ł
zázwdy chroni[ł| 39,1. **104.** pánie móy/ d[ug-
goli| Człówiek bédzie w téy niewoli?| Rácz mi
krés dni mych obiáwié| 39,14. **105.** Nieprzy-
iácié[ł mié [trofowa[ł| A iam ięzyk [wóy há-
mowa[ł:| Wiedzá[ł/ że to zlorzecenie| By[ł twoie
náwiedzenie.| 39,39. **106.** Si[á/ w[zechmocny
pánie/ twych dziwów od wieku| ... My[ł nie-
ogárnie/ ięzyk nie wymówi tego| 40,19. **107.**
to[ś mi w[łóży[ł w v[zy| Ze cié ofiárá żadna nie
ru[zy| 40,21. **108.** 40,46 jak nr 106. **109–**
10. Bédzie[?z (mówia) (*nieprzyjaciele*) ten kie-
dy dzień błógo[łáwiony| Ze go lezá[ł ná márach
o[státnich wy[zmemy?| A tym wdziécznym wi-
dziá[łdem oczy ná pásiemy?| 41,14–6. **111–2.**
Áz y ten/ którégom ia ták by[ł vmi[łowa[ł| ...
który chléb móy iada[ł| Ten w rád[zie nieprzy-
iáció[ł moich iáwnie siada[ł| 41,25–8. **113.**
Przyd[zie w[dy ten czás/ ze ia [wá o[oba| Stá[ne
przed tobá?| 42,7. **114.** Gd[zie teraz on twóy/
nédzniku wygnány| Bóg zázwa[ny?| To człó-
wiek [ty[zá[ł/ vmié[ra ná po[ly| 42,13. **115.**

Wieczna ief[/ pánie / wemnie pámié[ł twoiá:|
Tego y Iordan/ y Hermon[kie [kály| Bédá [łu-
chá[ly.| 42,23. **116.** Záprzeda[ł[ś nas lud [wóy
práwie nie bogato| Abowieme[ł nagrody žá-
néy nie w[ziá[ł zá to.| 44,28. **117.** 44,33 jak
nr 114. **118.** Pow[stá[ł pánie/á ten [en zetrzy
z oczu [woich| 44,45. **119.** czemu[ł [wéy li-
to[ści| Zápomniá[ł w téy okrutnéy ná[šz[ey dole-
g[ó[cié?| 44,48. **120.** Przypá[ż do boku [wóy
miecz vz[łocny| ... z tym [ye ty ru[ż [smiele|
45,11. **121.** Prawdá/ y ludzko[ć/ twóy wóz
niech [práwuie| ... Zá tych powodem/ o królu
cnotliwy| Bédzie[?z poczyná[ł r[éka [woiá d[ziwy|
45,15. **122.** Twé o[st[re [trzá[ly [á niewchro-
nioné| Témi vgodzi[?z 45,18. **123.** Otóz y
pánné dawno požá[ána| Ma[?z wedlá siebie/
... Per[ly/ á z[łoto/ y drogié kámienie| Vbiór téy
zacnéy pánn[ny/ y odzienie| 45,46. **124.** Miá-
[łto/ które pan mi[łue| ... Temu gwá[łt/ y grożna
zbroiá| Niemoże przerwá[ć pokoiá:| 46,17. **125.**
Bóg Abrámów z námi w[zęd[zie| Y ten walczyé
zá nas bédzie.| 46,28. **126.** 46,44 jak nr 125.
127–8. W[zy[cy [piéwaymy pánu ché[łliwie| ...
Ten niedobyté poda[ł nam grody| Ten pod nas
możné podbi[ł narody| 47,5–6. **129–31.** Day-
cie czesé pánu/ ... Ten wá[łdnie [wiá[tem [am
niezmierzonym| Temu [piéwaycie pieniem
vczonym| W[zy[tkim narodom ten ro[kázuie|
47,13–5. **132.** 48,18 jak nr 84. **133–5.** Miá-
[łto Ierolim[skie ... Pód[ż[cie/ obydz[cie wko[ł to
miá[łto wy[okie| ... Bo pan/ którému to ief[ł
miey[?ce po[wiéconé| ... Ten nas z łá[ki [wéy
[zcz[er[ey opá[trowaé bédzie| 48,29–35. **136.**
prózna o tym piecza| Aby kto [mierci mó[ł
[ye vwárowá[ł| 49,22. **137.** Budownym zam-
kom [wé imioná dáia| Tufzá[ł/ że to trwá[ć áz
ná wieki bédzie| 49,31. **138.** Áz w[ie[?c y dzieci
b[łédów ná[šlá[łowá[ł| Oycow[kich zwyk[ly: ... Y
bédá dobrzy w rychle témi wá[łdác| 49,41.
139. id[zie Bóg prawdziwy| ... Bo gd[zie ten
[á[đzi/ wá[tpié nie trzebá| 50,16. **140.** po-
tom[stwo cnégo Izráhelá| Którému łá[ká/ y
moiá ch[é[?c z wielá| Wieków nie táyna/áni po-
trzebuie[?z| Swiá[de[ctwá ná to/ 50,20. **141.**
A z[łégo Bóg zás potka[ł témi [łowy| Iáko ty
w[pomniéé páń[kié [smie[?z vmowy?| 50,41.
142. Cz[ci nie zo[stáwi[?z ná brá[cie:| ... To[ś czy-
ni[ł: 50,57. **143.** oblicz[é[?c [ye z tobá| Y v[yz-
rzy[?z w rychlé [wóy grz[é[?ch ... Rozumiéy[cié[?z
to/ wy co po[policié| Ná Bogá w [woich [prá-

wách nie pomniacie/| 50,61. **144.** Ofiárá v mnie nawdzięczniey[za/ chwałá:] Tá mnie zá w[zyftki woły będzie [tałá/| 50,66. **145.** A kto pobożnie [wóy żywot [práwuie/| Ten moie łáfkę závždy vczuie.| 50,68. **146.** A cokolwiek ludzi gubi/| To [ámo twé vcho lubi.| 52,12. **147.** 53,25 jak nr 27. **148.** ludzie zazdrościwi/| By mię gárdlá zbáwili/ ná to [ámo chciwi.| 54,6. **149–50.** Ná Bogá nic niedbáia: lecz mię ten rátuie/| Y tych/ co mnie [przyiáia/ łáfká opátruie.| 54,8. **151.** By mię był ten/ co mi źle myśli/ prześládował: | 55,23. **152.** ieftem téy vfnosci:| Ze ... Nigdy mi śmiertelny człowiek nie závádzi.| 56,10. **153.** By mi iedno [zkodzić/ ná to pieczą máia.| 56,14. **154.** 56,21 jak nr 107. **155.** 56,26 jak nr 152. **156.** Skáže[z co kiedy [práwiedliwie? czyli/ Kto ná to czeka/ bárzo [ye omyli?| 58,4. **157.** Skoro wieczór/ ci zchodza/ drudzy ná[stępuia/| W[zyftki/ iáko p[si głodni/ vlice krzyżuia:| 59,13. **158.** Słowá ich ... krwáwé/| Iádowité/ ... Ale w[zyftká tá grozbá zá śmiech tobie [tanie/| 59,17. **159.** 59,29 jak nr 157. **160–2.** Ze człowiek zdrowia vżywa/| ... Pan to dáie ... W tym nádzieie pokládáycie/| Temu [ercá otwarzáycie:| 62,20–2. **163.** Nikt nie vfay swiátu temu/| 62,29. **164.** Raz Pan wyrzékł/ tá rzecz dwoiá/| Władza/ y litość/ ieft moiá:| 62,33. **165.** 63,21 jak nr 14. **166–7.** Ano człowiek [rogil| Ná to [ye v[ádzil/| Aby mię zágładzil/| Zbaw mię [tráchu tego/| 64,7. **168.** Słowá [trzały żywé/| Niewinnym [zkodliwé.| Témi ie [trzéláia/| 64,17. **169.** Siéci [wé zdrádliwé/| Stáwia ná enotliwé/| ... ten wnik vpátrzy.| 64,24. **170–1.** Wyznawáycie imię páń[kie] ... Ten nas/ z [wéy dobroci żywéy/| Odiáł śmierci vkwápliwéy/| Ten vchował/ w ciężkie trwogi/| 66,33–5. **172.** Iáko łáfkaw pan méy du[zy. | V tegom ia ... [zukał rátkunku:| 66,61. **173–7.** Pánu/ ... sp[iewáycie/| ... Ten ná niebie mie[zkáiać/ okiem litościwym/| Pátrza ná ludzkie trofki: sirotom te[kliwym/| Ten ieft oycem: ten [mętné opátruie wdowy/| Ten nieplódnym potom[stwo dáie: ten okowy/| Ciężkie z więźniów zdéymuie: 68,13–6. **178.** tu bóg ofobliwé/| Mie[zkánié [obie obrał: y niechce ná wieki/| Tego miey[ca wypuścić z páń[kiey [wéy opieki. | 68,44. **179–80.** á pan pomógł tobie/| Bo ten kościól ná wieki vlubował [obie. | Przetóz temu dziékuymy 68,52. **181–2.** Bóg ná[z/

nádzieia ná[za: ... Ten ma w [woim wladaniu czarnéy śmierci wrotá. | Ten [wé nieprzyiáioły [kru[zył/ 68,55–7. **183.** Królestwá swiátá tego pána wy[stawiáycie/| 68,81. **184–6.** Pánu chwałę powinna ... dáycie. | ... Ten [wym głó[sem ieft [trá[zny [tworzeniu káždému. | Tego moc wyznawáymy: temu/ co żywiemy/| Y cokolwieke[my [a/ przyp[iać mu[siemy. | 68,84–5. **187.** Brácia [ye mnie zaprzeli/ ... Ten cudzo[ziemcem/ y ów mię zowie. | 69,18. **188.** Ie[lim plákał/ ie[lim [wé po[stem dręczył ciáło/| W[zyftko mi to śmiech v nich iednáło. | 69,24. **189.** Iam ieft wieczorna pieśń opoionym. | W tym frá[unku ia przet[się gárne [ye do ciebie/ 69,29. **190–3.** W pánu trzeba miéć vfnosc/ á ten nie omyli/| ... Niebo/ ziemiá/ y morze temu niech cześć dáwa/| Y cokolwiek du[z w tym przemie[zkawa. | ... Bo ten ná gród Sioń[ki w[pomni w krótkim cze[sié/| 69,71–7. **194.** 71,6 jak nr 156. **195.** Ná mię w[zyftki fortele [woie obrácia/| Serce [obie tym czynia: 71,21. **196–7.** 72,7 jak nr 181–2. **198.** Morze z téy [trony/ morze y z drugiéy:| Strzedz będzie iego gránice d[ugiéy:| 72,21. **199.** DAY [wé baczenié/ boze/ królowi/| ... Tego/ vpad[zy ná [wé koláná/| Wyzna gorácy Murzyn zá pána:| 72,25. **200–1.** w[zyftki ná ziemi/| Narody temu będą ho[ldowáć/| ... A ten da vcho vkrzywdzonému/| 72,35–7. **202.** Ten król ná w[zyftek swiát [zcze[ścić wnie[sié/| 72,55. **203.** Iáciem/ poprawdzie/ o włos nie[zwánował:| Mój nierozumny rozum to [práwował. | 73,4. **204–5.** Bo kogo ... nie pobudzil/| Y ten wczás/ y ten do[státek zlych ludzi (zam. ludzi)?| Oni przeciwnéy fortuny nie znáia/| Y w dobréy síle d[ugie látá trwáia. | 73,6. **206.** ná to [ye podáli/| By iedno woli [wéy do[yc d[ziálati. | 73,13. **207.** Próznom záchował r[ęce w niewinności/| ... Ie[libych ták rzékł w głupim [ercu [woim/| Wzgárdzil[bych/ pánie/ wiernym ludem twoim:| A chcąc w téy mierze co pewnégo [táwić/| Niemógłem ludzkim rozumem [ye [práwić:| 73, 31. **208.** Ináczéy tego powiedziéć niemogé/| Ná śli[skim gruncie po[łożyli nogę. | 73,35. **209.** 73,43 jak nr 203. **210–1.** W po[śród plácu chorágwie roztoczyli [woie:| ... póki w tym trwáć mamy. | D[ugóz [ye pa[ftwić będą ci [profni pogánie. | 74,20–1. **212.** Strwożoná ziemiá/ we[pólek y z temi/| Będzie topniáta/ którzy [a ná ziemi:| 75,9. **213.**

V páná w rěku pełna czá[za] [toi] Przykrégo mo[zczu: tym złe ludzi poi] 75,26. **214-5.** PAná ia wzywác będe/ ... Do tegom [ye ia vciěkł czáfu trudnoći/] Do tegom ręce ściągnał w nocné ciemnoći. 77,3. **216-7.** Wola iego (*Pana*) ták była: to práwo w[zyftkiem] Potomftwu ieft podané I[ráhelowému.] Aby oycowie [ynom wiecznie winni byli] Dzieie páń[kié] przekłádác: á ci [ye vczyni] Páná w potrzebách [zukác/ 78,7-10. **218.** 78,29 *jak nr 217.* **219-21.** Będzieli téz chlebá mógl tákże nágotowác/ ... To pan [ty[zač/ wielkim ieft gniewem poru[zone] Y [puścił im doftátek niebie[kiégo] chlebá.] ... iefzce málo ná tym:] Wobóz profto/ y wkoło namiotów pádáli] Ptacy ... á ci vzywáli. 78,43-8. **222.** Imo to w[zyftko] przetšię oni nie przeftáli] Swych złości 78,55. **223.** Więc Dawidá/ ... Obráł królem/ áby lud I[ráhel]ki wodził.] A ten ie z pilnošciá pá[ft/ 78, 131. **224-5.** Ná tych vzy [wéy] [rogošci/] Ktorzy žádný wiadomošci] O tobie bogu nie máia/ ... Ci przez ogień/ przez miecz [rogi] Zni[zczyli] twóy lud vbogi. 79,21-5. **226.** Nie day/ áby miał [ty[zač/ Ten głos byé miedzy pogány/] Gdzie teraz ich on bóg ftawny/ 79,38. **227.** Chciéy ... Okázác pomftę nád témi/] Ktorzy krew ftug twych przeláli/ 79,42. **228.** o možny pánie/ ... A rácz náy[žréc] do téy biédny [kázónéy] winnice. 80,30. **229.** RAduyćie [ye bogu náwys[žemu/] ... á to ftowie] Ná pięknym miešiacá nowie:] 81,5. **230.** Iam to [spráwił/ že wolny grzbiet maće/] 81,15. **231.** Tę vmowę teraz miedzy tobá] Stánowie/ á miedzy [oba.] Będzie[zi] [tržégl] moich ftów ftátecznie/ 81,23. **232.** Bogim was názwał: mnimaćie/ Ze tym šmierci zniknać maće/ 82,18. **233-4.** Nieprzyaćiele twoi ... dziwnych rad [zukáia] ná twóy lud vbogi.] Pódžmy (práwi) zgładzmy ten naród nienádány/ ... Gdzie Zeb/ y Oreb polégl/ ... Táki tych odpraw pánie: 83,5-21. **235-6.** BOže ná[ž/ ... Iáko [á] wdzięczné páłace twoie:] Tych prágnie/ do tych wzdycha du[žá] vtrapiona/ 84,3. **237.** Szczęšliwi/ ktorzy w twoim košćiele mie[žkáia/] ... Y ci niemniéy/ co w tobie [wá] moc položyli/ 84,11. **238.** Pokóy nád ludem [woim (*pan*) obiecuie:] A ci preftaná głupich ... [praw [woich.] 85,19. **239.** 85,29 *jak nr 238.* **240.** Przetóž té iefzce przyyda látá/ Ze cię narody ... Wyznáia [woim

[tworzyćielem/] 86, 25. **241-2.** PAn miedzy w[zyftkimi] Miáfty ... Sion[kié] vmiłował bronny:] ... To miáfto bóg [am náwys[žy] budował.] Nie vczyni temu] Nikt do[žyć: [ámemu] Przyydzie narody pánu poráchowác/ 87,16-7. **243-4.** Szczęšliwi ludzie/ ... Ci ducha twego/ pánie/ šwiatłem rošwiéceni/ ... Ci z vznánia prawdy [wéy] będa [ye] kocháli/ 89,27-9. **245-8.** Náznáczyłem ia króla ... Dawid ... ten ieft powołány] Ná ten vržad ták zacny/ ten ieft pomázány.] Temu ia [ercá] będe y šify dodawał/ 89,35-7. **249.** 89,50 *jak nr 183.* **250.** Vkróciš lat iego ... Będzie vzdám koniec kiedy téy nielá[ce?] 89, 83. **251.** Izalibyš ty próžno [tworzyć] miał człowieká?] Zeby y ten lichy czás w tro[kách] miał položyć? 89,87. **252.** Wiek ludzki ieft lat šiedmdžiesiąt/ ... Tę tročę tro[ki] mie[ž]záia/ 90,35. **253-4.** Kto w boiažni twéy žyć vmie/ Ten/ co twóy gniew ieft/ rozumié.] Ráczze nam z lá[ki] [wéy] žyczyć/ Bychmy tym [poftobem] liczyć/ Płoché látá [wé] vmieli/ 90,40-2. **255-6.** Serce mi kwitnie/ ... Pátržác ná [správy] twéy [wžechmocnošci.] ... Niemađry ná to nigdy nienápádnie/ Tępy do šmierci tego nie zgádnie. 92,13-4. **257-8.** Vvažići[ž] to/ ... Kto vmiał vcho [tworzyć/ y oko/ temu] Iáko byé głuchym/ábo šlepym [ámemu?] 94,13-5. **259-60.** Przez lat cztér-džiesiąt ten lud mię frá[ował:] Którémum ia téz ták długo folgował/ Zem rzékł ... ci ľudie [žáleia/] 95,25-7. **261.** 96,39 *jak nr 226.* **262.** Idzie šędžia [spráwiedliwy:] Ten šwiat práwnie będzie šáđžil/ 96,51. **263.** W[zy]cy/ iáko was zowie/ Ten głupi šwiat/ bogowie/ ... pozdrówćie páná/ 97,30. **264.** Šly[žac] Sion/ že w[žedy] Prawdžie dáia plác błędy/ We[fo]lych niewátpliwie/ Z téy wiešci dni zážywie. 97,36. **265-6.** Ręka to [wá] tylko [spráwił (*Bóg*)] Ze nas z niewól[ftwá] wybáwił:] Iego to moc/ iego siłá] Niewyftowiona [spráwiłá.] 98,5-7. **267.** 98,31 *jak nr 262.* **268.** 99,3-4 *jak nr 183.* **269.** Pánu czešć/ ... dayćie/ ... Temu Moyzes/ y Aaron ofiáry palili/ 99,11. **270.** Do tegom záw[žé] był čeťliwy/ Iákoby žywot wiešć vczćiwy:] 101,5. **271.** 101,17 *jak nr 227.* **272.** Niewinny ten mnie ftużyć będzie. 101,20. **273.** téy náđžieie/ Kłamcá niech będzie/ že z méy [trony] Niéma byé nigdy powážony. 101,22. **274.** 101,25 *jak nr 230.* **275-6.** A to/ že ty znouu miáfto [wé] nápráwi[ž/ ... Niech

to piśmem będzie napisano złotym/ 102,37–41. **277–8.** tyś niebo zbudował/ Y ziemię rękoma [wémi vgruntował./ To w[zyt]ko záginie/ ... W[zyt]ko to zwiot[zei]/ 102,59–61. **279.** 103, 13 jak nr 269. **280–1.** Pán[ka] łá[ká] ... Téy vczé[n]iki będą y práwnukowie/ Tych/ którzy w iego będą kochác [ye] [šowie./ 103,35–6. **282.** Pan ... pánuie ná [šwiat] [zyroki./ ... y ty du[zo] chwał páná tego./ 103,44. **283.** Twym rozumem ták miernie [ziemiá] v[šá]dzoná/ ... Ná téy/ iáko powłoká/ przepásci lezáty/ 104,11. **284.** W[zyt]ko to/ co ie[st] w morzu/ ... Oczy ku tobie wznosi/ 104,51. **285.** dziś w téy dzie[dz]inie/ Iutro namiot [šwóy] [šawiac] w in[šz]éy kráinie/ 105,25. **286.** Gdzie pan lud [šwóy] ták wielce rozmnożył/ ... Tym gwóli wodę láy twárdé krzemienie/ 105,77. **287.** Głupi oycowie ná[šy] ... Ci též dopiéro [šowom] pán[š]kim vwierzili/ 106,27. **288.** Znowu przy [špórn]éy wodzie páná obrázi/ ... Ktemu/ nád wołá pán[ka] pohánców nie bili/ 106,73. **289.** Y zmięczył (*Pan*) ludzkie [šercá] ze ich litowáli/ Y ci [šami] v których w niewoli mie[š]káli./ 106,96. **290.** CHwalcie páná/ ... Iedni z tád/ kędy [šon]ce wy[š]tępuie z morzá/ Drudzy gdzie gáśnie wieczorna zorzá/ Ci z kráiów Aquilonom podległych/á owi/ Z pól náklonionych ku południowi./ 107,7. **291.** Ktorzy po nie[š]wiadomych pu[š]zczách [šye] błákáli/ ... Ci do páná woáli: 107,13. **292.** 107,25 jak nr 291. **293–4.** Ktorzy zá to/ że wiek [šwóy] niemierne trawili/... Ci do páná woáli: 107,33–7. **295.** 107,47 jak nr 287. **296.** 107,57 jak nr 287. **297.** 107,85 jak nr 114. **298.** Nienawišć ná má [ká]zú zew[š]ząd do[š]ié[ra] ... To zá [šwoie] žyczliwošć/ y chęć odno[š]zú/ 109,7. **299–300.** Ci/ ktorzy dobrodziej[š]two z rąk moich bráli/ Teraz mi to w[šy]tkim złym zdrajce oddáli./ 109,9–10. **301–3.** kogom miłował/ Ten mi to nienawišćią dziś oddárował./ Niechayże mu též zá to Tyran pánuie/ 109,12–3. **304.** Niechay pan wy[š]tęp oycá iego pámięta/ ... Niechay to przed oczymá będzie pán[š]kiemi/ 109, 31. **305.** Iž go błog[š]táwien[š]two wielce mierziáło/ Day to pánie/ áby go wiecznie mijáło./ 109,40. **306–9.** Iáko drugi człónki [šwé] okrył odzieniem/ Tá k on (*zły człowiek*) zew[š]ząd ob[š]ožen ie[st] z[š]łorzeczeniem./ A to též/ iáko wodá/ w iego wnétrnošći/ Y/ iáko tłu[š]ty oléy/ wpiło [šye] w košći./ Bodayze [šye] tym p[š]á[š]zczem wiecz-

nie nákrýwał/ Y tegóž pá[š]á ná [šwé] boki v[š]ywał/ Té pom[š]tę/ to przek[š]ęctwo/ da bóg/ vczuie/ Ktokolwiek... ná mię fo[š]drúie./ 109,43–7. **310.** Niech hánbę wzuie ten/ kto fá[š]z(!) ná mię wlecze./ 109,68. **311.** Spráwy rąk iego prawdá miárkowáné/ ... Té [šye] ná wieki žadnych lat nie boiá/ 111,17. **312.** Pan [š]ugi [šwoie] z niewoléy wybáwił/ Y tym [šwóy] wieczny te[š]táment zo[š]táwił./ 111,20. **313.** Vb[š]ogim dawa (*Bóg*) ob[š]i[š]cie/ ... Ná to pátrząc zły boleie/ 112,33. **314.** Spiéwaycie imię pán[š]kié [šwi]ęto[š]bliwé./ To niechay záwždy w v[š]é[š]ciech ludzkich [š]ynie/ 113,3. **315.** W[š]zedy niech imię pán[š]kié wyznawáia./ Ten ma narody w[š]y[š]tki pod nogámi/ 113,7. **316–8.** Kto kiedy z pánem tym porowna? który/ ... Y co ná niebie/ y co ie[st] ná [š]iemi/ Oczymá widzi nieuchronionemi./ Ten vbogiégo w[š]iáw[š]y z gnoiu práwie/ Vmie po[š]á[š]dzić ná K[š]iá[š]z[š]ęcéy [š]áwie./ Ten máć nie[š]plodná ... [š]ie[š]zy zá [š]zá[š]em [š]ziatkámi./ 113,9–15. **319.** 115,15 jak nr 299. **320.** Pan wam ná wieki wieczné błog[š]táwił/ Ten który niebo y ziemię po[š]táwił./ 115,30. **321.** 115,34 jak nr 299. **322–3.** MAm przécz páná miłowác/ ... tego będę w[š]ywał/ ... W[š]y[š]t[š]k[š]ę [š]wá] my[š]l pro[š]t[š]uiác ku célowi temu/ Aby[š]ch [š]ye pánu] podobá[š] [š]wemu./ 116,3–23. **324.** Pan ... Pomógl z nie[š]z[š]eš]cia [š]udze [š]woiemu./ ... Iákie[š] ia tedy tobie/ pánie/ dáć mam [š]zięki/ Zá té ták [š]zczodré dáry twéy r[š]eki?/ 116,30. **325.** 118,45 jak nr 29. **326.** 118,55 jak nr 272. **327.** Náucz mię praw [š]woich/... Wedlá tych ia žyć chcę/ 119,8. **328–31.** Twoie [š]ady opowiadám ... W tych [š]ye [š]wicze[š] v[š]táwicznie/ tym [š]ye przypátruie/ Tych nigdy nie przepámiętam/ w tych [š]obie lubúie./ 119,15–6. **332–3.** Prowadz mię [š]z[š]i[š]é[š]z[š]k[š]á [š]w[š]ych vchwał/ do tegom ia ch[š]iwy/ Do tego mię wiédz: 119,35–6. **334.** 119,41 jak nr 230. **335–6.** Kocham [š]ye w twym ro[š]kazániu/ to wielce mi[š]uię/ To ná r[š]éku no[š]z[š]ę/ 119, 47–8. **337.** Krom praw twoich/ ia niémam gdzie vci[š]ć [š]ye w potrzebie./ Tych ia nigdy nie zápomni[š]ę: 119,93. **338–40.** iáko mnie wd[š]ięczné [š]á v[š]táwy twoie/ Té mię nád nieprziáci[š]o[š]ly m[š]edr[š]zym czyniá moie./ Tych [š]lu[š]cháiac/ dow[š]cipniey[š]zym/ ni[š] moi mi[š]trowie/ ... Ná té pátrząc/ mijám [š]z[š]i[š]é[š]z[š]ki dáléko z[š]o[š]liwych/ 119,98–101. **341.** ia przet[š]ię twych v[š]taw nie zo[š]tawám./ To m[š]óy [š]ziá[š]l/ to ro[š]ko[š]z moiá/ ku temu célowi/ Zmierzáć

będę/ 119,111. **342.** twój zakon zgwałcony./ Który v mnie droż[zy pereł/ ... Ten mnie mił [am/ 119,128. **343.** Słowo twé światłem ma- drości prófté opátruie:/ Tego prágnać/ vftá zie- iá: 119,131. **344.** Słowá twé w ogniu płá- wioné: ... Tych ia nie zápomnie/ 119,141. **345-6.** Bóg ... będzie pomocen tobie./ Bóg ten/ który wyfokié niebo zbudował/ ... ten cié z oczu nigdy nie [puści/ 121,7-9. **347.** 121,14 jak nr 346. **348.** RAd to [ty[ze/ że dom pán[ki náviedzić mamy/ 122,1. **349.** Vzal [ye nas ... bože/ ... Ták nas ten lud trapi/ [woim [zche- ściem hárdy./ 123,16. **350.** By bylá nie tá ku nam zyczliwość pán[ka/... Iužby nas práwie byli żywo požárli:/ 124,3. **351.** Tám pláč vftá/ ... A rádości náftapily/ Ná to miey[ce/ 126,8. **352.** GDy z okrutný Bábilony/ Pán[ki lud był wyzwolony/ ... Okazał bóg świátu w[zemu/ Ze ieft łá[kaw ludu temu./ 126,12. **353.** Lá[kaw ieft pan ludu [wemu/ Okazał to świátu w[zemu:/ 126,14. **354.** 126,17 jak nr 237. **355.** SZczesliwy człowiek prawdźiwie/ ... Temu iego wierna práca/ Nigdy [ye w žal nie obraca:/ 128,5. **356-7.** Oyciec śiedzie zá [wym [tołem/ A dziateczki [toia kołem:/ ... To ma odnieść niewátpliwie/ Ktokolwiek poboż- nie żywie:/ Tego siedząc ná Sionie/ Będzie miał pan w [wéy obronie. 128,17-9. **358.** Trawá/ ... Tá ręki nie nápełniá/ Zeńcowi ochotnému:/ 129,21. **359.** Ie[li téy z námi [urowości/ Będzie[z chciá vżyć/ iáko złości/ Ná[zé [ą godné/ kto praw/ pánie/ Przed [rogim [ądem twym zoftánie?/ 130,5. **360-2.** O Izrá- helu/ ... ty w pánu kładz nádzieie./ V tego litość nieprzebrána/ V tego pomoc nie cze- kána:/ Ten miłosierdziu [wému gwoli/ Ze w[zech cié grzechów twych wyzwoli./ 130,21-3. **363.** Który (*Dawid*) tobie w té [łowá przyśiágl ... Niechcę áni náviedzić piérwéy [wego progu/132,3. **364.** A pan wam tákże będzie błog[stáwił/ Ten który niebo/ y ziemię po[stáwił./ 134,8. **365-6.** Chwalcie godného w[zelkiéy chwały páná./ Ten Izráhelá obrał ... Ten z lochów ziem[skich obłoki wyciága/ 135,5-11. **367.** 135,33 jak nr 299. **368.** Co nam in[zégo czynić/ iedno plákáć [mutnie/ ... Lecz pogánin niebáczny/ w téy ná[zéy zálobie/ Przetśię piofnkę Sion[ka káże spiéwáć [obie./ 137,5. **369.** Edomczycy: iako w ná[z ciężki dzień wołáli/ Zágubcie ten zły naród/ 137,15.

370-1. W tym kościele chwálebné imię twé w[pomioné/ A to więc prze dobroć oné:/ 138,4. **372.** Ná ni[kość przetśię pátrzy[z: y to/ co wy[oko/ Z dáleká zna twoie oko./ 138,17. **373.** Ie[zczem ia nie wypuścił [łowá z vft [woich/ A to/ pánie/ iuž dawno brzmi w v[zu twoich./ 139,8. **374.** Tyś mié z tyłu/ y z przodku/ [am vformował/ ... Ze tego żaden rozum poiąć nie może./ 139,12. **375.** pánie/ ... Tyś mié w żywoćie tworzył moiéy rodzice./ Ten związek ták mi[sterny ciáťá na[zego/ Cud ieft niewy[stowiony rozumu twego./ 139,29. **376.** 139,32 jak nr 374. **377.** Pánie/ ... Ia z męžobóycą żadnym niehcę [ye bráć/ Y z żadnym z tych/ co ciebie źle w[pomináia/ 139,45-7. **378-9.** Pewienem tego/ á nic [ye nie myle/ Ze vy[řrę w rychle tę [zcheśliwą chwile/ Kiedy pan będzie krzywdy mścił vbo- gich/ 140,25-6. **380.** A nikt [ye z tym nie opowie/ Zeby łá[kaw ná mé zdrowie./ 142,15. **381.** Ze miá[ftom/ y walecznym narodom pá- nuie/ W[zytko to [á[ce twéy przypifuię./ 144,8. **382.** Który ... Dawidá z dziwných toni wry- wafz:/ Bronže mié y tych/ pánie/ czá[řów nie- [zcheśliwych/ 144,25. **383.** Szpichlerze ... Zboža ... Szczesliwy lud/ który ma té dobrá: 144,39. **384.** Bli[ko ieft pan tych/ którzy do niego wołáia:/ 145,31. **385.** Smiertelnému nie vfaycie:/ Bo ten nie pomože [obie/ 146,7. **386.** 147,1 jak nr 282. **387.** W tych [ye kocha (*Pan*)/ którzy mu [tužá [tátecznie/ 147,21. **388-90.** Pánu day cześć ... Ten wyroki/ ten [ády [wé Iákobowi/ Ten oznaymił zakon [wóy Izráhelowi./ 147,37-8.

LFogel: **391.** Moy lá[kawy panie Fogelue- der (a wtim imieniu w[zitki praelaturi w[zit- kich kościolow zamykam) 1. **392-3.** Krol I.<ego> m.<iłość> iuž pozwolić raczil. ... nie- będziemi ten mowil Radzę rozmyśl się na to dobrze. 1. **394.** chcialem byl tam V.<asze> m.<iłość> temi czasy nawiedzić. 1. **395.** Więc niewie<m> ieflim to dobrze wymyślił, aueo [ci<re> quid tu [entias: 1. **396-7.** P[alterz ižeš V.<asza> m.<iłość> obiecal, dobrzeš to V.<asza> m.<iłość> uczinil ... ale poki go cze- kać žeš V.<asza> m.<iłość> kresu niezaložil, ... Bo to Hef[sus trzi lata robil, 2. **398.** uka- zuia mi się dwie boginie, ... Ti dwie kiedi mié obftapia, niewiem co zniemi czinić Formido: 2. **399-401.** miásto Moyze[fa wlozilem Schenfzmi-

da, bo ten czasu mego był in aula frequens. ... Ie<g>o m.<i>łości>łości x.<i>siędza> referendarza by pytać ieno że snadz nie od Gdańczan prziiędział, ale od Olbłazan: i zatim boię się aby nie bylo minus autoritatis wtej p<er>sonie ... W[zakże iefcze tego nie drukuję, 3.

Tr: **402.** bo y ná [ámę (*matkę słowiczków*) okrutnik (*waż*) zmiérza/ A tá niebogá ledwé vmyka piérza. | 1,14. **403.** IE[lim kiedy nád dziećmi piórko miał zábáwić/ A kwóli temu wieku lekkie rymy [táwić: | 2,2. **404.** Alem vzyć w oboyg (pisaniu *kołysanek i płaczu nad grobem*) iednákiéy wolności/ Niemógł: owom ominá/ iáko w dordzáłości/ Dowćipu coś ránégo: ná to mię przygodá/ Gwałtem wbiłá/ 2,13. **405.** Ani mi teraz łączno dowiádać [ye o tym/ Iáka mię z płaczu mego czeka cześć nápotym. | 2,15. **406.** mógłem był odpráwić/ Wiek [wóy/ ... Nie vczuw[zy ná [ercu ták wielkiéy záłości/ Któréy równia niewidzę w téy tu śmiertelności. | 4,16. **407.** Iáko oliwká mála ... Tę ieli oftré ciérnie/ lub rodné pokrzyw/ Vprzátiác/ Sádownik podciá [vkwápliw/ Mdleie zaráz: 5,5. **408.** Sappho [łowień[ka/ Ná którą ... y lutnia dzieźcznym práwem [páść miáłá: Tęś nádzieie iuz po [obie okázowáłá: Nowé piofńki [obie tworząc/ 6,4. **409.** Nie náfyćilás mych v[zu [wymy piofńkami/ Y tę trochę teraz płáć [owicie [zami: | 6,11. **410.** WIELKIÉS mi vczynilá puftki w domu moim/ Mojá droga Or[zulo/ tym zniknieniem [woim. | 8,2. **411.** To tego/ to owégo wdzięcznie obłápiáiac/ 8,9. **412.** Nie[zcześliwy ia człówiek/ którym látá [woie/ Ná tym [trawił/ żebych był vyzrzał progi twoie (*mądrości*). | 9,18. **413.** 11,13 jak nr 404. **414.** Káždéy roboty pomoc: ... A to w ták máłym wieku [obie poczynáłá/ 12,19. **415.** MOiá wdzięczna Or[zulo/ ... Máłé poćiechy płáć wielkim zálem [woim/ Zá tym nieodpowiednym pożegnánim twoim. | 13,4. **416.** iáko nocny [en znikomy/ Który wielkością złotá ciefzy zmyłł [ákomy. | Potym nágle vciecze: á temu ná iáwi ... ieno chęc/á żądzą zoftáwi. | 13,7. **417-8.** Tu mi kámiéń ... položicie/ A ná nim tę nie[zcze[fná pámiátkę wydróźcie. | ORSZVLA KOCHANOWSKA TV LEZY ... OPAKES TO NIEBACZNA SMIERCI VDZIALALA: | 13,16-9. **419.** GDzie té wrotá nie[zcze[fné/ którémi przed láty/ Pufzczał [ye

w ziémie Orpheus 14,1. **420-3.** owa go (*Plutona*) [zami/ To témi zálo[fnémi zmiękczywá pieśniámi. | Ze mi moię namil[zą dziewkę iefz-cze wróci/ A ten nieuśmiérzony wemnie žal vkróci. | ... Gdzieby téz ták kámienné ten Bóg [erce nośil/ Zeby tám [mutny człówiek iuz nic nie vprośil: Cóż temu rzéc? 14,10-7. **424-6.** Niobe [amá [kámieniáłá: ... á tá w wiecznym pęćie/ Tkwi w rogu [káły. ... Ten grób nie iest ná martwym: ten martwy nie w grobie: | 15,31-3. **427.** czy mię [en obłudny frá[uié? ... A ludzkie myśli tym y owym báwi/ Co błáđ ná iáwi. | 16,7. **428.** Czásie ... Zgóy [mutné [erce/ á ten žal [urowy/ Wybiy mi z główy. | 16,43. **429.** Ledwie w [obie czuię du[ze. | Y tę podobno dáć mu[ze. | 17,4. **430.** Kto zász ná płáć lekkość wkłáda/ Sły[ze dobrze co powiáda: | Lecz [ye tym žal nie hámuie/ 17,39. **431.** A ia zátym [zy niech leie/ ... Bóg [am mocen to hámowác. | 17,52. **432.** Tylko ro[ko[zy zwykłych vzywamy. | Nie baczym/ że to z twéy [á[ki nam płynie: | 18,5. **433.** Twóy nieutólony/ Płáć/ [ynu móy/ przywiódl mię w té tu wá[ze [trony/ 19,16. **434.** Przynio[łámci(!) ... dziewkę twoię/ Abyś ia mógl ogládać iefzce/ á tę [woie/ Serdeczną zálość viáł: 19,20. **435.** A my (*umarle*) ... żywiemy żywot tym wázniey[zy/ Czym nád to grube ciáło duch iest [láchetniey[zy. | 19,28. **436.** á duch z niebá dáný/ Miałby zgináć/ ... Oto(!) [ye ty niefráfuy: 19,31. **437.** á zá [wémi/ Rodzicámi [ye modli (*Orszulka*): iáko to vmiáłá/ Zwámi będąc: 19,37. **438.** 19,40 jak nr 447. **439-40.** Vćiefzyłéś [ye kiedy z dziewki [wéy ták wielé/ Zeby poćiechá twoiá/ y ono wesele/ Mogłó porównác z twoim dziśiey[zym kłópotem? | Nie rzecze[z tego/ widzę: Tákké trzymay o tem/ Iákoś doznał: 19,48. **441.** że by téz co bylo/ W tym docześnym żywócie człówieczeń[stwu miło: | Muśi [mák [wóy vtráćić 19,54. **442.** W Niebie [zczéré ro[ko[zy/ á do tego wieczné: | 19,65. **443.** Twórcę w[zech rzeczy widziem w iego máieftácie/ ... á choway [ye ná té/ Nieodmienné/ Synu móy/ ro[ko[zy bogáté. | 19,77. **444-5.** Drudzy co podáli/ Zagle wiátróm/ ná ślepé [káły powpadáli: | Ten mrozem zwyciężony/ ten od głódu zgináł: | Rzadki coby do brzegu ná de[ce przyplýnáł. | 19,87. **446-7.** To co miáło być potym/ vprzędzić woláłá (*Orszulka*):

Tymże mniéy tego świátá niewczá[ów dozná-
lá.] 19,91–2. **448.** Wypchną drugą zá męzá
ledá iáko z domu/ A máiętność zoftánie [am
to bóg wié komu.] 19,96. **449–50.** Biorą dru-
gí y gwałtem: ... Tego twey wdzięczný dziewce
bać [ye iuz nie trzebá/... wziętá ieft do niebá/]
Zadnych fráfunków tego świátá nie doznaw-
[zy/] 19,101–3. **451.** że baczenie twoie/ Y ftá-
teczność ieft droż[za: W tę bądź przedsię pá-
nem/] 19,109. **452.** Człowiek ... ma być iáko
célem przygodom w[zelákim:] Z tego trudno
[ye zdziérác:] 19,113. **453–4.** Póki iéy zámie-
rzony krés był/ poty żylá:] Krótko w prawdzie:
ále w tym człowiek nic nie włada:] ... Lzy w
téy mierze niepłatné:] 19,119–23. **455–6.** Ale
człowiek nie zda [ye praw [zczęściu w téy
mierze/ Ze [zkody pop[olićie tylko przed [ye
bierze:] A tego baczyć niechce/áni mieć w
pamięci/ Co mu téż czá[em pádnie wedle iego
chęci.] 19,125–7. **457–8.** Táć ieft władza for-
tuny/ mój namil[zy [ynie:] Ze nie ták v[kárzáć
[ye/ kiedy nam co zginie/ Iáko dziékuwác
trzebá/ że wzdám co zoftálo:] Bo to w[zytko
nie[zczęścié w rękú [w[oiich miálo.] 19,132.
459. Zágródz drógę do fercá vpadkowi [wemu:]
A wto pátrzay: co v[zlo rękú zléy przygody:]
19,134. **460.** 19,140 jak nr 447. **461.** Ale
kto pop[olitým torem gárdzi/ temu/ Táć po-
zného lékár[stwá czekác nieprzy[ftoi:] 19,146.
462. 19,155 jak nr 452.

Fr: **463.** FRASZKI tym xiązkom dzieiá:
k. tyt. **464.** IE[li dármo ma[ż té xiązki/ ...
Chwałę twą rzecz/ 1,1,1. **465.** Státek tych
czá[ów niepláći:] 1,2,9. **466.** 1,3,6 jak nr 188.
467. SErce mi zbieglo/ ... Tom był zákazał/
by nie przyymowá[ł] W dom tego zbiegá/ 1,5,4.
468–9. NIEchcę wtéy mierze głowy p[owác
[obie/ Bych [ye mój Pánie miá[ł podobác tobie/]
Widzę żeś hárdy: mnie téż ná tym málo/ 1,6,3.
470–1. pieśni téż doftánie/ A ktemu
pláćie niepotrzebá zá nie:] Bo [ye tu ten zmiy
rodzi ták okwito/ 1,10,8–9. **472.** Ze ia/ będąc
vwiklány/ Témi/ y owémi pány/ W[zytkich
in[zych látwie zbęde/ 1,12,8. **473.** Słycha[ł]
kto kiedy iáko ciągná kotá?/ Niezáwždy [zuka
wody tá robotá.] 1,15,2. **474.** GNiewam się
ná té pie[fczone žiemiány/ Co piwu rádži [zu-
káia przygány.] 1,17,1. **475.** CO v[fty mówiz
byś w [fercu myśliá/ Bárzo byś mié tym/
Páni/ zniewoliá.] 1,19,2. **476.** ZE krótkié

frá[żki czynię/ to Iákubie wini[ż:] 1,30,1. **477.**
Epitaphium Ko[fo]wi ... towarzy[ze twoi/ W ten
grób twé ciało vmár[łé włożyli/ 1,31,3. **478.**
Bo máćierzyzná ták zwietrzeie rádá/ Lá[skawy
pánie/ nic iéy to niewádži/ 1,34,5. **479.** Fol-
guy [obie miá Bárbáro (oczekiwane: babo) ...
Czárt ro[kakał tego [wátá/ Niedba nic choć
kto ma ládá (oczekiwane: lata) co przed [obá/]
1,37,3. **480.** Može[ż] odpróc y té wzorki/ 1,
37,17. **481.** Moiá Bárbáro nie[żácu] (ocze-
kiwane: szalej) dobrych ludzi.] ... A łotrowie/
co to widzá/ W oczy pięknie/ w kącie [zykuia
(oczekiwane: szydza) [wé draby.] 1,37,23. **482.**
Wálku mój/ tym mié nierozgniewa[ż [obie/]
Ze się mé frá[żki kiep[stwem zdádza] tobie.]
1,38,1. **483–4.** TYlko cię tu ná žiemię [czę-
ścié vka[álo/ Dále] cię mieć/ Kry[żtofie/ ná
świećie niechciálo/ Czy to gorz[éy/ czy lepiéy?]
wy [ámi widzićie/ Którzy tego/ y tego świátá
[mák pomnićie.] 1,39,3–4. **485.** Ná tego tám
narácz[éy pátrzáia/ kto dáie.] 1,40,4. **486–7.**
Boday zdechł kto się naprzód złotá rozmi-
wa[ł/ Ten w[zytek świát [woim złým przy-
kładem pop[owa].] ... Nas chudé co mi[uiem/
to gubi napr[ęc[éy.] 1,40,6–8. **488–9.** SZlá-
chetné plótno/ ... Przecz tego [mutny v fortuny
[obie/ Ziednáć niemog[é/ áby głowie obie/ Po[po-
łu ná twym wdzięcznym mchu le[áły/ ...
Więc[éy nieśmiem rzec:] bo y táć się boi[é/ Ze
z tych [łó]w zazdrość myś[ł] rozumie moi[é.]
1,41,3–8. **490.** Nie był ten lá[skaw/ kto do
koncá nie mi[łowa].] 1,45,6. **491–3.** A temu
bogát[é]go imię będzie [łużyć/ Który [częścia
[woi[é]go vmié dobrze v[życ.] Ale kto v[ftáwicznie
leży nád liczmany/ Tylko tego [tucháiac gdzie
przedáyné łany:] Ten równie iáko p[czolá pla-
[try w vl wkláda/ A drugi/ nic nie robiác/
miód gotowy iada. 1,46,3–7. **494.** ZWieczorá
ná cześć Xiędzá zápro[żono/ ... Trwá[ł] tám
chwilę tá miá biesiádá/ 1,54,3. **495.** PRO-
[żono iednéy wielkiemi pro[żbami/ Nie po-
wiem o co/ zgádniecie to [ámi.] 1,55,2. **496.**
Y To być musi do frá[żek wložono/ Iáko prá-
[tá]tá iedného vczono.] 1,58,1. **497.** Siedziá[ł]
też y ten/ com go iuz miánowa[ł/ 1,58,5. **498.**
Ná pirw[zym miey[cu pánnę cáłowano/ ...
Więc tego nie raz/ ále kilká było/ 1,58,11.
499. Miá[ł] (prálat) czysćiec práwy ief[ce ná
tym świećie/ 1,58,15. **500.** A Więc by ty
Marcinie/ przed tym nieugoni[ł/ Co to siedzi

iáko wróbl/ á oczy zářtonil:| 1,59,1. **501.** Ná mierniká. Kledyscie řię tych pomiarów ták dobrze vczili| 1,60,1. **502-3.** PAn řobie kazał przywiésć białągłowę/ ... Czekawřzy chłopcá ... Poyřrzy pod okno/ á ři řobie rádži:| ... Po dyable řynku folguieřz téy pániéy/| 1,61,5-7. **504-6.** Zle trzem ... o iednéy pierzinie/ Znać/ Stániřtáwie/ ře řię tá pieřń byłá| Mym towárzyřzom dobrze w głowę wbiłá. Bom ia řam ieden zořtał z téy družyny/ Co poćiągáli ná řię téy pierzyny. | 1,63,3-6. **507-8.** Vmárłés/ Kryřki/ y leżyřz w tem grobie:| ... A iz piácz próřny/ y żáłoř w téy mierze/| 1,65,3-5. **509.** Ciężko mi ná té terářnieyřzé pány/ Siebie nie bacza/ á gániá dworzány. | 1,66,1. **510.** Ty řię w tym pomni/ mařzi mię miéć gwoli| Z méy dobréy chęći/ czyli po niewoli. | 1,67,11. **511.** GDy co nie grzeçy vřtyřzy móy Stářzek/ To mi wnet każe przypiřáć do řrářzek. | Bráćie/ by řię to wřzytko piřáć miáło/ Iuz by mi dawno pápiéru nieřtáło. | 1,68,3. **512-3.** NIewiem by tá niemoc byłá/ Co by řię nie przyřzuciłá. | Wczorá mi páni piřáłá/ Ze po trzy nocy nie řpáłá. | Od tych czářów ... Y řam nie řpię/ 1,70,1-5. **514.** Epita:<fium> Iędr<zzejowi> Zeliřláv[k ... kto chce řłowo miłé| Dáć temu grobu/ przeřlinay opié. | 1,71,4. **515.** A ieřli Wenus od tego nie bęđzie/ Y Bogumiła niechay řię przyřiędzie. | 1,76,11. **516-8.** Bo bąđź krótko/ bąđź długo/ przedię przyđzie ktemu/ Ze řię człowiek obaczy: á co mu dziś miło/ To mu bęđzie zá czářem wřtyd w oczu mnożyło. | Tę rořkořz/ którá teráz ták drogo řzácuieřz/ Puřciřz tániéy pochwili/ 1,78,2-5. **519.** A ty/ ô morřka Venus/ chluřni zraz téy pániéy/| 1,78,11. **520-1.** Iedná nie wáđzi/ ... By ieno iedná/ doktor ná to powie. | ... Trudny ... móy rząd ztými pány/| 1,79,10-3. **522.** WTym řię fortuny rádžić nie potrzebá/ Choway řwé dobrze/ 1,86,1. **523-4.** SMieřznie to rzekłá iedná białągłowá/ Słucháiąc pieřni/ w której řá té řłowá/ Rádábym řmierći/ by iuz przyřzlá(!) ná mię:| Prořzę/ kto řmiercią/ niech go téż mam známie. | 1,89,1-2. **525.** Oczy nářzé to widžiáły/ Chmury řię w rzékách kapáły. | 1,92,3. **526.** 1,94,5 jak nr 499. **527.** STań ku słońcu/ á rozdžiéw gębę/ pánie Slářá/ ... Bo ten nos/ coć to gęby iuz ledwe nie minie/ Ná zębách nam okaże/ o której godzinie. | 1,95,3. **528-9.** Sławá z dowćipu řámá

wiecznie řtoi/ Tá gwałtu niezna/ tá řię lat nie boi. | 1,97,14. **530.** KOMu řto řrářzek zda řię przeczyřć máło/ Ten řiłá złégo wytrwáć może cáto. | 1,100,2. **531-2.** Wieçzna myřli/ ... Ieřli cię téż to ruřza/ co czářem człowieká/ ... mařz mięřopuřt práwy/ Pátrząc ná rozmáité řwiátá tego řpráwy. | 1, 101,2-4. **533-5.** Bo ledá co wyrzuciřz/ to my/ ... W táki tréter/ ... Więć temu rękaw vrwa/ á ten czapkę řtráći/ Drugi téy krotochwile y włóy przyřpiáći/ 1,101,7-11. **536.** Pánie/ godnoli/ niech tę rořkořz z tobą czuię/ Niech drudzy zá řby chodza/ á ia řię dziwuię. | 1, 101,11. **537.** WRóć mi řerce Iád-wigo/ ... álbo wróć moie/ Albo mi ná to mieyřce day řerce řwoie. | 2,2,8. **538.** Atolim iéy (řony) niezářtał dziewicá/ ... Przychodži to ná króle/ y wyřokié řtany/ 2,3,5. **539-40.** TEN próřny wácek/ Pluto pořwięćiem tobie/ Iuz tám miéy y pieniádze/ y ten wácek řobie. | 2,4,1-2. **541.** Alem ia tego dořnał w twey włářnéy potrzebie/ Ze nie tyř miał pieniádze/ 2,5,3. **542.** Ná Wieniec. TEN wianeczek rućiány piękna Grétá wiłá/ 2,7,1. **543-4.** SLYřcie páni/ té řrářzki/ co teraz czytáćie/ Ieřli podleřzé wářzych/ ieřce nie wyřgraćie. | Mam ia drugié/ co ie rad ná řztych puřcų z wámi/ A moim być ná wirzchu/ to wyrzycie řámi. | 2,9,1-4. **545.** NIenagoržéy tego bóg oddzielił/ którému/ ... nie dáł by zayřrzał drugiému. | 2,10,1. **546.** DAWnoć nie řtoi owá rzecz/ ... Wyiadłés wřzytki recepty z áptéki/ Dla téy oćiętnéy/ y nieřtáłéy déki. | 2,11,4. **547-9.** NIEznam řię ku tym řupom: kto ... W Marřowym domu przyřił ten dar niezdářzony. | Widzę drzewá/ y grotty nic nienáruřzoné. | ... Ráçzý gmách/ y łóźnicę tym niechay obie/ 2,12,1-6. **550.** 2,13,5 jak nr 64. **551.** Iáko mam trzymáć o téy kořci z boku. | 2,13,10. **552.** KOźiel/ ... Vyřzřawřzy kogoř/ ... niewieřz ty moiéy gořpody?| A ten/ niech cię znam/ tedy řię dowieřwá: | 2,16,5. **553.** Ale řowito| Bóg zwykł nágráđzáć Temu/ kto zdráđzáć Niezwykł nikogo. | 2,18,8. **554-5.** O Kápella-nie. ... O drugim. CO řię wam widži ten drugi?| Xiężę nie bąđź zemřzá długi. | Bá to řáćno odnieřcie/ 2,20,1-3. **556.** Ofiárá. TE řieć Mikolay řwięty m ofiáruie/ 2,21,1. **557.** A ták cię niechay próřno doktorem nie zowę/ Wypraw z tego wářpienia moię prořtá głowę. | 2,22,6. **558.** Do Gořpodarzá ... A gdy mi

każe[ź pełnić [obie/ álbo komu/ Iákobyś rzekł/ niechęć cię mieć dłuęo w tym domu.] 2,23,4. **559.** O Káznodziei ... A nie wzięłbych tyśiácá/ mogę to rzec śmieie/ Bych ták miáł czynić/ iáko náuczam w kościele.] 2,25,5. **560.** Niechęć cię/ Pietrze/ do Włóch drugi raz prowadzić/ Tráfi[ź [am: ... Ty będzie[ź wczás do tego/ 2,26,5. **561.** á vyřzy[ź té lá[ŷy/ Gdzie złotý rózgi [zukał AEnaeá[ź 2,26,11. **562.** A donieś to moiemu Iendrzeiowi űowo/ Ze/ dokąd go nie widzę/ muśi mię być te[źno:] 2,26,16. **563–5.** MOżem się nieow[zeyki [kárzyć ná té látá/ ... Iendrzý Bżicki w tym grobie leży położony/ ... Y leży pod tym zimnym mármorem zámkniony.] 2,27,1–12. **566.** ANná z Pilce/ ... w tym grobie/ Leży/ który zá zdrowia gotowáá [obie:] 2,28,3. **567.** 2,29,7 *jak nr 569.* **568.** W tym grobie piękna Timas leży pogrzbioná/ 2,32,1. **569–70.** á głádkie zwiérciádlo/ Okaze to ná oko/ że cię siáá [pádló.] Iuż ták [tużyć niebęda té pie[czoné űowá/ Stáchniczku duęo moiá: 2,33,4–5. **571.** MOwilem ci/ nie noś mi tych frá[zek/ doktorze/ Które ták czá[sem [ty[zy[ź w bi[kupiéy komorzec/ 2,35,1. **572.** Te[źniéy mię/ Woytku/ ztobá: kiedyś to chciáł wiedziéc.] 2,36,2. **573.** SNie/ ... V[pi ná chwilę to śmiertelné ciálo:] A du[žá [obie niech pobuia málo 2,37,3. **574–5.** Y Ow[zem miły Woytku/ ziednay się ztá pániá/... Idź corychléy/ boć wieczór: á tego iednániá/ ... będzie do űwitániá.] 2,40,1–5. **576.** pátrzac ná [wé iáycá űilné/ Myśliem ... Ie[li mię chce mieć [częścié w tym nierządzie/ Niech mi da wedle proporciiey máđdzie.] 2,41,3. **577.** STáry miáł Priapi[mum/ ... Lecz byáá młodéy zenie tá niemoc ná rękę.] 2,42,2. **578–9.** BArto[zu ty[ŷy/ á z Hi[žpáń[ka broda/ ... Ale pánienki ná cię nieáá[káwy/ ... [zkodác y vrody/ Y téy łyśiny/ y téy czy[tey brody.] 2,45,6. **580–1.** NA w[žytkim Pátrycému ten obraz ie[st rowny/ Chyba to/ że ten milczy/ á owo wymowny.] 2,47,1–2. **582.** ANi w młodéy ro[ko[žy/ áni w [tárey widzę/ Owéy pro[sto zá[uię/á téy się záś w[tydę.] 2,50,2. **583–4.** Ofiárá. TEN páś Grétá ... Poświécilá/ možna Venus/ tobie.] Tomku złoty/ twoiá wié kálétá/ Zkąd do[stááá tego pá[á Grétá.] 2,51,1–4. **585.** COć wymyślili ci Haeretykowie?] 2,52,1. **586–7.** y temuž vkazał (*Lazarz filozofowi*)| Oné [wé xięgi: ... Y rzecze kniemu: ia śmierć bli[ka

czuie/ A ták cię témi xięgámi dáruie/ ... Tákże przywiedzion mój Philozoph ktemu/ Ze przy[siágl do[ŷyć vczynić w[žytkiemu.] 2,52,14–26. **588.** wziáł Philozoph Xięgi/ Dawnoby w nich był/ by nie dla przy[ięgi.] Owa ták dłuęo leżał w tym ro[sole/ 2,52,31. **589.** Poczenie wártowác (*księgi*)áli pápir go[ŷy: ... Więć iáko czytał/ ták též trzymał o tym/ 2,52,34–5. **590.** że moie po[ŷugi/ V téy pániéy nie wázně/ 2,53,4. **591.** Nie űáđz mię zá vmárlá/ gościú mój miły/ Spiéwaczki Mythileń[kiéy z téy to mogiły.] 2,54,2. **592.** Przeto żebyś též wiedziáá [erce moie/ Slę té do ciébie krótkie rymy [woie:] 2,55,8. **593.** Skotopá[ki twoie/ W téy wadze v mnie/ że by się mógl do nich/ Theokryt przyznác: 2,57,3. **594.** A [práwiw[zy co myślił/ wedle dębu tego/ Luk záwiesił 2,58,5. **595.** KTóry mój nieprziáciél/ ... Trzymał cię po té czá[ŷy/ Iendrzeiu mój drogi/ Kiedym cię ia ... potrzebował/ 2,61,2. **596.** KTóry mój nieprziáciél/ ... cię ná žal wię[žy ták do mnie wypráwił/ Ze y [erce/ y du[žę przy [obie zo[stáwił.] Co niewiem ie[ŷli czuie[ź: ále to czuć próžno/ Kiedy [erce/ y du[žá od człowieká różno.] ... A lékár[stvá in[žégo niewiem téy chorobie/ 2,61,15. **597.** A tego się wy[střégay/ byś/ chcąc [ercá do[stáć/ Nie muśiáá ták nákoniec y [am potym zo[stáć.] 2,61,17. **598.** Nagrobek ... KO[ŷci twé/ Trzebuchow[ki zámknęá w tym grobie/ Zoná/ 2,67,1. **599–600.** Imię twoie chcę [ty[žéc/á Szátan ci po tym/ Wiedziéc kto wtámtym grobie/ álbo kto wotym.] 2,70,5–6. **601–2.** Bo lep[za pewna wolno[ŷć/ niż ro[ko[ž wátpliwa/ Tá záwždy zemná/á z téy czę[sto nic niebywa.] 2,71,4. **603.** wniwecz y [táránié/ Którym to zfa[žzowané kupuiem kochánié.] 2,71,6. **604.** WEnus/ nieodnawia y iuż prze[žlý náđzieie/ ... Iáko chce[ź: áleć tego pełné będa kárty/ 2,71,9. **605.** 2,73,4 *jak nr 459.* **606.** Nie dopiéro to wiedza/ że dobrze miłowác/ 2,74,1. **607.** 2,74,6 *jak nr 604.* **608–9.** Serdeczného żalu tu nieru[žę/ Bo ten w twárdym diámenie ryto/ ... O przczyne/ prze bóg/ nie pytaycie/ Ani mi téy rány odnawiaycie.] 2,76,7–10. **610.** Nápi[álemci krom rozmy[ŷtu w[žego/ Ten rym niegłádky/ zkąd byś [ercá mego/ Fráfunk poznáá/ 2,77,4. **611.** BOgini/ która miłostíá [zá[uię[ź/ ... owá się wylamię/ Z téy niepobo[žnéy niewoléy/ która mię/ Ták zfrá[owáá/

2,79,6. **612.** Tylko Pan in[zy niech mi ro[ká-
zuie/ Iedná[ž tá/ co ie[ft vprzéymo[ść/ nieczuie.]
2,79,12. **613.** Po[ftáwię pálmę złotą w twym
kosciele/ Która ten napis ponie[šie ná czele/
Tobie/ ô można Venus/ ie[ftem dáná/ 2,79,16.
614–6. BOg żeć zápláć/ Iendrzeiu/ że[š mié
dzi[š vpoit:] ... Wiem dobrze że nie d[ługo zemná
t[éy ro[ko]z[zy:] Bo to w[zytko] pochwili trz[é]zwia
my[š] ro[p]lo[zy:] Ale witay mi tá noc wolna
od frá[fun]ku:] 2,80,5–6. **617–8.** ktoś niema-
dry/ Cz[é]stowa[ł] pániá ... iádry.] Tráfił się tám
do tego/ co i[éy] t[é]ż rad [s]u[ży]ł/ Ale i[é]c[ze] był
tego bytu zniá nie v[zy]ł.] 2,82,2–4. **619.** Bąd[ž]
ptaká/ bąd[ž] záiacá [zuka[z po tem boru/ Go-
[ci]u ... [ftap má]lo do dworu/ 2,84,1. **620.** 2,85,1
jak nr 469. **621.** Odpow[ie]dz. DLa piiánic
z[le] się ztym odkryć ledá komu/ Tobie v cho
powi[é]my/ czuie[m] tu miód w domu.] 2,86,1.
622. O Pelopie ten g[ł]os był/ że go o[ci]ec [rogil]
Vwárzył/ 2,92,1. **623–5.** KTo naprzód poc[é]ł
mi[ł]o[š]ć dzi[é]ci[é]ciem málowáć/ ... Ten widziáł/
že to ludz[ie] bez rozumu ... A wielki[é] dobrá
tráca przy t[é]y g[ł]upi[é]y [práwie.] Tenze nie
dármo przydáł do rámi[é]nia pi[é]rz[é]/ ... Wemnie
[strza]ły mie[ž]káia/ y ten bo[ž]ek má[ł]y/ 2,94,3–9.
626. Co zá ro[ko]fz ma[ž] mie[ž]ká[ć] w [suchy]ch
kosciá[ch] moich?/ Zaby iuz nieczás przeni[é]sć
gdz[ie] indzi[é]y [strza]ł [woich.] Lepi[é]y [sw[é]y] mocy
ná tych nieuká[ch] [ko]fz[ta]ie[ž]/ 2,94,15. **627.**
Z moich tych pro[š]tych rym[ów] i[é]te[š] [š]lawnym
w[ž]edz[ie]/ 2,94,18. **628.** O Rzymie. ... Zew[zy]-
kiego na[š] [š]wiátá vderz[é]ł trwogá.] Fortun-
niey[žy] był i[é]zyk: bo ten y dzi[š] mi[ł]y:] 2,95,5.
629–30. PRóžno Chmurę [czuie[ć]ie mémi wir-
[žy]kám:] O tym w[ł]á[š]nie rzeczono/ karmion
ten wronám:] 2,97,2. **631.** Zá dobrá my[š]l/
y on[é] v[é]ciw[é] bi[é]siády/ Godnáby[š] przetrwáć
bylá trzy[š]toletné dziády:] Ale nam tych ro[ko]-
fzy [roga [š]mier[é]ć za[ž]rzáłá/ 2,98,5. **632.** Na-
grobek Annie ... Miec[é]cie kwiatki ná ten grób
pá[nn]y/ y m[ł]odzi[é]ncy/ 2,98,5–9. **633.** y złotá
ná tobie/ Y ná tych do[š]yć widz[é]/ kt[ó]ré ma[ž]
przy [sobie.] 2,99,6. **634–5.** Ale wi[é]sz co mié
trzymá/ y gá[rm]ie ku tobie?/ To/ i[ž] przodk[ów]
[w]ych zo[š]táć/ ma[ž] zá lekk[os]ć [sobie/ A co[ž]
bóg dał z [łá]ki [sw[é]y/ tym [zá]fuie[ž] bácznie/ 2,99,12–3. **636.** ále kto cnotliwy/ W iákim
kolwiek bąd[ž] pi[é]rzu/ temu[š] ty ch[é]tliwy.] 2,99,
16. **637.** Nie [a/ Woiewodo zacny/ czá[š]y po
temu/ Abych/ ... V[žy] twoie lutniá báwił/

2,100,1. **638.** 2,100,16 jak nr 277. **639.**
á co drugiego/ Pádnieli z[le]/ wi[é]c rozumem
podeprz[é]ć tego.] 2,100,20. **640.** O[š]tátek wie-
ku [w]ego po[š]polit[é]y rzeczy/ Oddáł: ... bo iáko
nagrody/ Od t[é]y/ od kt[ó]réy w[žy]tko/ ch[é]ci[é]ć
zá [woie [ž]kody?/ 2,102,8. **641.** Cnotá ná [é]ci
ma do[š]yć: tá Zákliká [š]ynie:] 2,102,9. **642.**
ZARIades ... Odátę przez [en raz widziaw[žy]/
Mi[ł]owa[ł] iá [erdecznie: y ták chod[ž]il o tym/
Ze mu[š]iá[ł]á by[é] i[é]go po[š]lubioná potym.]
2,104,3. **643.** ále pi[š]mo twoie/ To [é]ciebie oznay-
mi[ł]o/ y przed oczy moie/ Przynio[š]to: 2,104,10.
644–5. Przeto t[é]go bąd[ž] pewien/ że ci[é] zt[é]mi
licz[é]/ Kt[ó]rym iá ... w[ž]zego dobrá [ž]ycz[é].] 2,104,
15. **646–7.** Wi[é]c y w to niewi[é]r[ž]/ áby w t[é]y
kráinie/ Medaea iáka/ y Circe niebylá:] 2,105,9.
648. Tá[ž] się tu dobrze druga wy[é]wiczy[ł]á/ Ze
by t[é] [á]m[é]/ co ták bárzo [š]ynie/ W nie-
dzwiedziá Cir[é] łatwie obróci[ł]á.] 2,105,13.
649. NIeub[ł]á[ž]ána Wi[š]to/ ... Ná[ž]a[ž] fort[é]l król
Augu[š]t/ iáko ci[é] miał poz[é]yć/ A ty mu[š]i[ž] t[é]
[woi[é] dobrá my[š]l po[ł]o[ž]yć:] 2,106,4. **650–1.**
Ná mo[š]t Wá[ž]ew[ki]. ... Ná tenze. TO i[é]ft on
brz[é]g [cz[é]šliwy/ g[ł]dz[ie] ... Litwá/ y Pol[š]ká máia
[é]ymy mie[é] [po]łeczne.] A ten/ kt[ó]ry to wielkim
[wym [š]táraniem [práwił/ Aby iuz wi[é]c [ž]ad-
nego w[š]tr[é]tu niez[os]táwił/ ... Wi[š]t[é] ... Mo[š]tem
[š]p[é]tał: 2,107, tyt.–3. **652.** A iá z tym trzy-
mam/ kto co wczás vchwi[é]ci.] 3,1,18. **653.**
ále my[š]l róžna od t[é]y [š]lawy/ Kt[ó]ra mié z[ł]a
podká[ł]á 3,3,3. **654.** Niedba[ł]em nigdy o z[ł]o-
to/ Alem tylko pro[š]i[ł] o to/ Aby kufel [š]tał
przedemná/ A przia[é]i[é]l piá[ł] zemná. 3,4,2.
655. 3,6,5 jak nr 303. **656.** Ná lip[é]. ... iáko
on lift m[ó]y [ž]ielony/ Pr[é]dko vwiádl/ ... Co mni-
ma[ž] t[é]y przygody nagl[é]y zá przyczyná?/ 3,7,3. **657.** Miko[ž] kotá przeciágná[ł]/ Ian się
rzeza[ł] w ko[ž]u:] Y rzecz[é] ten po[š]ledni: 3,8,2.
658. Gdz[ie]š był [š]tryczk[ów] ták pr[é]dko do[š]tał
ku potrzebie?/ Miko[ž] ná to: 3,8,5. **659.**
chce[ž] mié z[ž]ládz[é]ć z [š]wiátá:] Nie tego[ž] zá-
[š]u[ž]yły wdzi[é]czné rymy moie/ 3,10,3. **660.**
3,10,7 jak nr 303. **661–2.** Abo zno[š]na nie-
wola v wdzi[é]czného páná.] Tá[ž]li ty chce[ž]/
tá[ž]li to nie[š]ie [cz[é]šci[é] moie/ ... niech do [š]mier-
ci t[é] jedné mi[ł]uie.] 3,10,13–6. **663.** Ale dam
kád[ž]id[ł]o wonné/ ... dam y [š]liczn[é] Zio[ł]á ...
Tym ci[é] b[ł]agam/ ô król[ow]a/ 3,12,21. **664–6.**
IE[š]li to rádá widzi[ž]á [ž]yczy[ž] mi tego/ Abych
prze ci[é] v[ž]ywa[ł] frá[fun]ku wiecznego/ C[ó]žci

rzéc/ dziewko [roga: poprawdzie iam tobie| Inaczey to zádziála/ 3,13,1-4. **667.** noc w myślách te[kliwa/ Y té ogni[te gwiazdy rozsziané po niebie| Swiádkiem/ 3,13,9. **668.** Niegardzcie y wy tym/ co dom vbogi niešie/ 3,14,11. **669.** Każećieli téz zágrác/ y ná tom ia chćiwy.| 3,14,14. **670.** Pokryeš dudki w gębę/ czyniac tę poštawę| Zeš przegrał: 3,15,3. **671.** nie mierzą mię żarty/ Podczas y czepiec/ więc téz pełné tego kárty.| 3,17,4. **672-4.** Iż się nie mogę zobopólną mową| Vmawiac ztobą/ rad y nie rad mu[ze| Zléćić to pi[mu/á tym cie[zyć du[ze| Swą ... tu[zac iednák [obie/ Ze tá moiá chuć będzie wdzięczna tobie.| 3,19,4-6. **675.** przydźcie tá godziná/ Ze ludziom złým będzie [wa záplácona winá.| 3,20,1. **676-7.** ižeš ludziom obłudnym był gwoli.| Dla których coś ty czynił/ á ci téz czym ci to| Płáćili/ niechay w[zytko šwiátu będzie [krito.| 3,20,13. **678.** ma[z dróg wielé krzywdy [wéy wétowác/ A to bych wolał/ niż się vštáwnie frá[owác.| 3,20,18. **679.** Ale/ kiedy ty pufcza[z krew/ czemu ia piie[?| A nieobe[zło mię to ázem nálał [ziie.| 3,21,1-4. **680.** Ná Haeretiki. ... Ie[li zła w oczu wá[zych m[za ... Aza lep[ze łákom[two/ y tá ambiciia?| 3,22,4. **681.** niebádz ták wielkim pánem do [wéy šmierci/ Byš mię kiedy znác niemiał/ choć w téy ni[kiéy šierci.| 3,23,2. **682.** A choć to šmie[žno będzie tym ludziom dworniey[zym/ Ia [częšćić ták [zácuie/ 3,23,4. **683.** 3,23,10 jak nr 671. **684.** Nie przez pochleb[two/ áni złoté dáry/ Iáko té láta zwykły terázniey[ze/ 3,24,2. **685.** kiedy giermak [záry| Był ták počćiwy/ iáko ty d[zišiey[ze| Iedwabné bramy 3,24,6. **686.** kto ... się w dziwny Lábyrint/ ... wda ... Ná koniec y [am ciešlá/ który to mi[ftrował/ ... Nie záwždy do wrót tráfi/ 3,29,11. **687-9.** Wielés ty/ Ianie/ [obie pozy[kał rádosci/ ... z téy to niewdzięcznéy miłosci.| Bo co iedno kto komu ábo mówić dobrze/ Abo y czynić może/ oboieš to [czodrze| Wypełnił/ ... A [częšćić ná złość niebádz dłužey w téy niewoli.| 3,30,6-12. **690-2.** Trudno nagle porzucić miłosc zá[ftarzála/ Trudno/ lecz się iuž ná to vday myšlá cála.| To [ámo zdrowie twoie/ ná tym w[zytko tobie/ Možno/ ábo niemožno/ przełom to ná [obie.| 3,30,14-5. **693.** oddal ten wrzód odemnie [zkodliwy/ Który ... Wygnał mi w[zytki práwie z [fercá mé rádosci.|

3,30,20. **694.** Iuž nie o to ia [toie/ by mię miłowála/ 3,30,23. **695-6.** Sam zdrów być prágnę/ á ten ciężki wrzód položyc/ Pánie/ zá ma pobožnosť chćiey mi to odložyc.| 3, 30,25-6. **697.** GLód/ á praca miłosc káži/ ... Komu to więc nie pomože/ 3,31,3. **698-700.** Dobrze by się nieklániác nieprziiaćielowi/ Ale tym [ákiem miłosc iuž o plátné łowi.| A im się kto chce męžniey popi[ác w téy mierze/ Tym więcéy šmiechu ná [ie/ y blažen[stwa bierze.| A przedšię ábo mušim porzucić ten [tátek/ 3,32,4-8. **701-2.** Telefów rozum chwale/ y przytym zo[štáne/ Bo ten czym był po[trzelon/ tymže goił ránę.| 3,32,10. **703-4.** Ku temuš mię kré[owi [wym pochleb[stwem wiodlá(!)/ Abyš mię czá[fu [wego tak hániebnie zbodlá. ... á ten zá[trzał twóy nielitosciwy| Mnie być pámiětny mušić 3,33,5-7. **705.** O du[zy. ... Bo iedná ma być w cieie/ á druga w kálécie/ Krom téy trudno/ krom owéy žle žyc/ 3,34,4. **706.** 3,36,3 jak nr 288. **707.** Ná dom w Czarnolesie. PAnie/ to moiá praca/ á zdarzenie twoie| ... niechay mie[zkam w tym gniazdzie oyczy[tem/ 3,37,5. **708.** Ty to woli[z/ á ów záš przy owym zo[stawa.| 3,39,4. **709.** Ná koniec/ krom imięniá/ niemá[z nic dawnégo/ Biěrmuy się/ prošćie przebóg/ á zbádz iuž y tego.| 3,47,12. **710.** TEn proporzec ... Šwiadczy že tu Kroczew[ki leży porzebiony| 3,48,1. **711.** Tám człowiek ... Widzi ... Y [am to powie| Ze nic nád zdrowie/ Ani lep[žégo/ 3,54,7. **712.** ŠTrze[ez[ze się mi och frá[zek/ mój dobry Šáro[štá/ A ia tobie záš ná to ták powiadam 3,60,2. **713.** vpišem się: winem? czyli rymy?| Ie[li winem/ [ubtélne tego winá dymy.| 3,64,2. **714.** Abyš ... dzie[dziczył w mę[stwie/ y w d[ziělnosci.| A to w[zytko záš podał potomkowi [wému/ 3,65,5. **715.** Ták rósć/ piękny Michniku/ ... Táci wiek/ ludzkiego żywotá [záfárki/ Temu d[ziěciěciu przed[zie 3,65,16. **716.** Nagrobek ... Ten már-mór šwiětobliwy zámyka Zofia/ 3,66,2. **717.** TObie/ zacny bi[kupie ... Ten piękny kleynot [užycnych hábdánków domu.| 3,69,2. **718.** Zeš po[politéy rzeczy [užyc tak chętlivy.| Lepiěy tym dom [wóy zdo[bi[ze/ niżby wšić [kupował/ 3,69,13. **719-20.** Nagro:<bek> ... Pókiš ná šwiecie byłá/ ... mam zá to žeš znáta| Moie vprzéymosć/ ... Teraz/ kiedyš w tym žimnym položona grobie/ Czym ciě in[zym mam vćić/

3,71,4. **721–2.** MAło ná tym że moie frá[zkzi ma[šz pi[áné/ ... cóž/ niewierzy[šz temu/ Ze[š y [šam w nich? 3,73,1–3. **723.** A ták rozmy[šl [šię ná to: trefnoli to b[e]d[š]ie/ Gdy we frá[škách Ká[š]ztelan drukowány [š]ied[š]ie. 3,73,5. **724–5.** O Stáro[š]tá ná Mu[š]zynie/ ... Tym lu[š]ziom/ ... Chce[š]li [š]ię záchowá[š] práwie/ ... Ale ié [š]ci dobrým winem. ... to b[e]d[š]ie[š]z mia[š]l w zy[š]ku/ Ze co[š] d[š]i[š] obloków bli[š]ku/ To [š]ię piiánemi rimy/ A[š] do niebá wprowá[š]zimy. 3,74,11–7. **726.** Nagrobek Koniowi. T[š]ym [š]ię mármórem v[š]ci[š]l tw[š]y pan zá[š]o[š]ciwy/ 3,75,1. **727.** 3,79,7 *jak nr 497*. **728.** 3,83,3 *jak nr 705*. **729.** 3,84,5 *jak nr 591*. **730–1.** Pánowie/ czás wsiá[š]dác/ A [š]i též (ále o tym nietrzebá powiá[š]dác) 3,85,6. **732–3.** A ieden zátym v[š]ná[š]l: ... A te[š]o z[š]oná bud[š]i: ... A ten chrapi/ 3,85,11–5. **734.** go[š]podarz ... wznio[š]w[š]y g[š]lá/ nákr[š]y[š]ł d[š]lóniá [š]i[š]á. ... flis ku pán[š]iey god[š]i[š]l/ On[š]y též nie od te[š]o: réká tylko [š]zkod[š]i. 3,86,14. **735.** že nie d[š]ierz[e] z témi/ K[š]t[š]rzy przyciá[š]i[š]ł [š]uká[š]iá pe[š]nemi. *Pij* 1,3. **736–7.** od [š]tworzenia [š]wiá[š]tá/ A[š] po té ná[š]z[e] oftá[š]teczné lá[š]tá: [š] Ledwie par kilka w d[š]zieiách opi[š]fano/ K[š]t[š]ré zá práw[e] przyciá[š]i[š]ly miano. [š] A my [š]ię te[š]o piwem dopi[š]c chcemy? *Pij* 1,14–7. **738–41.** PRze zdrowie ... Prze Królew[š]ki[š]: pow[š]tawaymy/ Y ták[š]e iá wypijaymy. Prze Królew[š]y ... tá zá tá cho[š]d[š]i... Tá prze zdrowie Má[š]z[š]alkow[e] ... Tá prze Hrabie: *Pij* 2,6–11.

Pieš: **742–3.** [š]woie k[š]i[š]egi/ Dá[š]ie: by kto nie mni[š]ma[š]l (frá[š]ch to bowiem te[š]i) [š] Ze zá to trzebá co dá[š]c/ ... O Druká[š]rzá nie mówie[š]z/ z tym [š]ye zrozumi[š]e[š]cie. *k.tyt.* **744.** 1,1,18 *jak nr 288*. **745.** Co po tych [š]kár[š]gach pró[š]znych? 1,1,29. **746.** SE[š]erce ro[š]ci[š]e pá[š]trzá[š]c ná té czá[š]y: 1,2,1. **747.** Kiedy cz[š]łowiek [š]umnie[š]nia cá[š]légo/ ... Temu winá nie trzebá przy[š]l[š]ewá[š]c/ 1,2,17. **748.** Dzbanie ... Y ten [š]ię nie minie/ Cho[š]c[š] kto má[š]drym [š]tynie: 1,3,9. **749–50.** Nie to niewola [š]u[š]z[š]y[š]c: ále [š]u[š]z[š]y[š]c tému/ Kto twych po[š][š]lug niewd[š]ięcz[š]en/ to [š]ye nawie[š]t[š]z[š]emu/ Nie[š]cz[š]e[š]ci[š]u równa: 1,4,5–6. **751.** Ma to twarz twoiá/ Pá[š]nno ... Ze cz[š]łowiek rad y nierad mu[š]i [š]u[š]z[š]y[š]c tobie. 1,4,9. **752.** 1,4,11 *jak nr 751*. **753–4.** Ch[š]cia[š]lbym ... Abych iu[š]ž té ná wieki lá[š]k[š]e zna[š]ł po tobie: [š] A boday tá wd[š]ięczna twarz odmiány nie zna[š]lá/ 1,4,14–5. **755.** 1,5,5–7 *jak nr 751*. **756.** Kto v[š]ia[š]ł ch[š]ciwo[š]ci: [š] Trudni[š]e to przyd[š]ie/ ni[š]ž Turki

zho[š]ldowá[š]c/ 1,5,11. **757.** Wi[š]ec [š]mier[e]c nie[š]uzyta(!)/ Tá zá gá[š]rd[š]ło chwyta 1,5,22. **758.** 1,5,26 *jak nr 136*. **759.** Bo by nawie[š]c[š]y/ lákom[š]ému má[š]lo. [š] W[š]zy[š]tko to zo[š]tán[š]ie [š] Po tw[š]y [š]mier[š]ci/ pán[š]ie: 1,5,29. **760–2.** A co[š] ty ze[š]bra[š]ł przez ten czás lá[š]kómie/ To [š]ye zo[š]toi niewiem w czyim d[š]ómie. [š] Sklep ten niedobyt[š]y [š] Pu[š]ci[š] pr[š]etko nity: 1,5,31–3. **763.** Tá[š]c[š]i [š]ye bi[š]edny[š] Europe do[š]tá[š]ło ... A tá dopi[š]ero z[š]l[š]eklá [š]ye niebogá/ 1,6,17. **764.** A gdy do [š]ławny[š]y Kr[š]ety przy[š]p[š]ly[š]n[š]é[š]lá/ ... Com ia tu miá[š]lá czyni[š]c w téy krá[š]inie? 1,6,25. **765.** Pierw[š]y ni[š] ple[š]niá pi[š]ekna twarz przypá[š]dn[š]ie/ ... Niechay mi[š]e wilcy poz[š]rá w téy g[š]lá[š]dk[š]o[š]ci/ 1,6,43. **766.** Czemu nie vmrze[š]z? [š]trzyma [š]ię tá ni[š]ka [š] Iedliná/ y pás zán[š]ie[š]iony w[š]cá[š]le: 1,6,46. **767–8.** TRudna rádá w téy mierze/ przyd[š]ie [š]ye roziechá[š]c/ A przez ten czás we[š]fela/ y lutnie zán[š]iechá[š]c: 1,7,1–2. **769.** A z te[š]o mi[š]e wi[š]z[š]ienia nikt nie wy[š]wobod[š]i/ Doká[š]d [š]ię zá[š] nie vy[š]z[š]re/ 1,7,4. **770.** Iu[š]ž mi z my[š]li wy[š]pá[š]dy té obecné twarzy: 1,7,7. **771.** áni mi[š]e tym karzy/ Bych d[š]lugo niemiá[š]ł widzi[š]e[š]c twoi[š]y pi[š]ekny[š] twarz[š]y. 1,7,23. **772.** Iaciem tw[š]y by[š]l/ ... y twoim z[š]gin[š]e[š]. [š] Tá[š]c[š]o B[š]óg przy[š]y[š]r[š]zá[š]ł od wieku: 1,8,3. **773–5.** A iá[š]ko wd[š]ięcznie [š]zmará[š]kiem z[š]loto [š]ye dwoi: [š] Tá[š]c[š]e[š] t[š]y [š]zláchetny[š] du[š]zy w tym [š]ciele przy[š]to[š]i. [š] Szczę[š]liwy ia cz[š]łowiek/ bych mó[š]g[š]ł tá[š]c[š] v[š]y[š]c te[š]o/ 1,8,8–9. **776.** Albo y ty niechce[š]z/ bych miá[š]ł z[š]w[š]etpi[š]c o tobie. [š] Tá ná[š]d[š]zieiá [š]wiá[š]t mi [š]łod[š]i: 1,8,15. **777.** Niechay ná [š]t[š]ł dobr[š]ého winá przyna[š]z[š]iá[š] [š] A przy tym w z[š]lot[š]é g[š]e[š]li ... grá[š]iá. 1,9,4. **778–9.** W[š]zy[š]tko [š]ye d[š]ziwnie ple[š]cie [š] Ná tym tu bi[š]ednym [š]wie[š]cie: [š] A ktoby ch[š]cia[š]ł rozumem w[š]zy[š]tki[š]ego dochod[š]i[š]c/ Y z[š]ginie/ á nie b[e]d[š]ie v[š]mia[š]ł w to v[š]god[š]i[š]c. 1,9,18–20. **780–1.** Do[š]y[š]c ná tym kiedy (*šmiertelny*) wi[š]e/ że go to nie minie/ Co z przy[š]y[š]r[š]zenia pán[š]ki[š]ego(!) od wieku mu p[š]lynie. 1,9,23. **782.** 1,9,27 *jak nr 705*. **783.** Ktoby [š]ię niezna[š]ł/ Lechu Słowiá[š]ninie/ K[š]t[š]óry[š] napi[š]erw[š]y zá[š]iá[š]dł w téy krá[š]inie/ 1,10,22. **784.** 1,10,30 *jak nr 497*. **785.** á iá[š]ko mi[š]tuie [š] Spráwiedliwego (*B[š]óg*)/ Pia[š]ł y d[š]i[š]š to czuie: 1,10,34. **786.** 1,10,61 *jak nr 497*. **787.** STroni[š]z przedemná ... By wi[š]ec [š]ár[š]neczká/ ... Bo ... by namni[š]e[š] ru[š]z[š]y[š]ly Iá[š]cz[š]órki krzakiem/ tá [š]ye du[š]z[š]á z[š]l[š]eknie/ 1,11,7. **788.** bych tá[š]c[š] miá[š]ł zá[š]łowá[š]c/ Te[š]o zw[š]lá[š]czá/ co nigdy mym w[š]lá[š]nym nie

było:| 1,12,3. **789.** Aleciem bårzo nagle wypadł z téy nádzieie/| 1,12,5. **790.** Samem [wą włafną ręką tę winnicę grodził/| 1,12,9. **791–2.** O Piękna nocy nád zwyczaj tych czáfów/| Pátrz ná nas iáfno w poşród tych tu lá[ów:]| 1,13,1–2. **793.** BODay [częśliwie tę drogę odprawił ... Pan świętobliwy| 1,13,5. **794.** Y iuz nam ma być ten pohániec [rogi/| Który niedawno podał (*zam.* padał) nam pod nogi/| 1,13,9. **795.** Święty pokoiu/ tę maż wadę w [obie/| Ze ludzie rádzi zgnuśnieią przy tobie/| 1,13,19. **796.** Y prózno myślić o tym/| Co známi będzie potym:| 1,14,10. **797.** Záf to co ma być [zadenci nie ślubi/| 1,14,16. **798–9.** Temu [ye iedno nie mogę wydziwić/| Z káf tę nie[tałość białégłowy máia/| Ze [ye/ iáko wiátr letni odmieniáia/| 1,15,6–7. **800.** gdy mię poczytano/| W liczbę fortunnych/ y záf tego miano/| Który mógl w[zy]tko otrzymáf v [ciebie/| 1,15,10. **801–2.** Nie dufay temu/ kto gładkość mi[uię/| Bo ten ná [áfym gruncie [ye buduię:| 1,15,21. **803–5.** Nie w[zy]cy z iednym [częściem ná [wiáf [ye rodza/ ... Ten ma wielé nád in[ze w zacności domu/| Ten dobráf [fawáf nieda naprzód nikomu:| Záf tym przyaciól więcy:| 1,16,7–8. **806.** śmierć [prawiedliwa ... Kto báf/ ten báf/| 1,16,11. **807–8.** Kto [wą chciwość ná tym co do[yc miárkuie/| Tego áni burzliwe morze frá[uię/| 1,16,17–8. **809.** á dowiem [ye pewnie/| Dla czego pláczé tá páni ták rzewnie/| 1,17,4. **810–2.** Iam ... bez meżáf zostáfá/| Sroga fortunáf tá mi go záfzrzáfá/| Boday był ... Ten cudzo[ólnik ná morzu záfinał:| V[zláb]ych byáf téy ciężkiéy záfósci/| Przed któráf prawie [chnáf d[zi]s moie kości/| 1,17,12–5. **813–4.** Y to mi czáfem ná myśl więc przychodzi/ ... Ze moie [erce prózno [ye frá[uię/| A ón podobno gdzie indziéy mi[uię/| ... Aleć ia dufam ... Ze mię nie będzie chciáf mieć w tym kłópcie:| 1,17,33–42. **815.** Każez mi pić ... twé ... piwo ... Bo ia w tym piwie twoim ro[ko]fzy nie czuię:| 1,18,11. **816.** Ie[li]ć o [fawę idzie/| kto więcy pić może/| Dáięć przodek w tym me[ftwie:| 1,18,14. **817–8.** Iuz ty báf tym ry-cérzem/ co piwo w[si]ecze[ze:]| Tego niewiém/ ie[li] przed chłopem nieu[ci]ecze[ze:]| 1,18,15–6. **819–20.** p[si] ... wnetby mi gębę v[li]záf. ... [ci [ye ná to godza/| Co [zpérki niedopieklé/ y twárdy [ér g[ł]odza:| 1,18,25. **821.** Y ták welbie ro-

zumu potrzebuię nie wielé/| A o[ft]átek chca záfáć w to mié we[le:]| 1,18,30. **822.** 1,18,36 *jak nr 469.* **823.** Boday [ye przepáfdo| To twoie zwiérciáfdo:| 1,19,6. **824.** Bo [áfno zli-czy[ze] pod oczymáf kárby/| Tego niezetráf y we-neckié fárby/| 1,19,16. **825.** Tákzeć y té [froie/| Iákoby nie twoie:| 1,19,21. **826–7.** Ty[ś] [ye vbráfá prawie wedle [wiáfá/| A to záf krzywde bioráf twoie látáf. Nie przeciw [ye Zo[si] Bo tę mi[ł]ość no[si]/| 1,19,24–6. **828.** M[ł]o [záf]áć kiedy czáf po temu/| 1,20,1. **829.** ze [ye tym [wiáf [ł]odzi/| Gdy koleiáf [f]átek/ y záfart chodzi. 1,20,11. **830.** Y z nam[ę]dr[zy]m nie trzymam w téy mierze/| Kto [ye d[ł]ugo ná dobráf my[ł] bierze:| 1,20,21. **831–2.** O przy-[z]łym dniu niechay prózney rády:| Iuz to dawno Bóg obmy[lił] w niebie/| A ktéy rádzie nie przypu[fczáf] [ciebie/| 1,20,25–7. **833.** Iam nie-[pał/ á [ci iuz w[ft]áf. 1,21,44. **834.** Dobraf noc/ ie[li] kto [ty]zy:| A móy wi[ę]niec w téy z[ł]éy [ci]zy/| Niechay wi[si] do [wi]táfia/| 1,21,46. **835.** Co zgin[ę]ł/ trudno tego wetowáf:| 1,22,2. **836–7.** W czym [ye kochafz/ to [ci]é dáfeko mija/| C[ł]z temu rz[ec]z? y [z]kodáf g[ł]owy p[fo]wáf/| 1,22,6–7. **838–9.** A niemni[em]ay/ by[ś] [am] był w téy niewoli:| Ná[la]zł by [ye/ kogo to niemni[em]y boli:| 1,22,9–10. **840.** Ieno ludzie [nád]ni[em]y záfkr[yc] v[me]iáf/ ... Mnie [mutného] ten dowcip nie rátuie/| 1,22,13. **841.** 1,22,16 *jak nr 835.* **842.** Nie z[ł]e czáfem záfmi[ł]cz[ę]ć/ co człowiekáf boli/ ... Ale to nádew[zy]tko záfaz odzáfowáf/| A niewd[zi]ęcznemu pánu tudzi[ę]z podziękowáf/| 1,23,3. **843.** Bóg was z[ę]gnay ... nieludzkié wrotáf/ ... Boday ... té niewierné zamki rdzáf plugáfwa záfá[ł]áf. 1,23,16. **844–5.** by táfcy [synowie] Byli/ iáko oycowie/| Dawnoby z téy przyczyny| Swiáf [ye iáf] z[ę]bráfia/| Lecz temu Bóg poráfá[ł]. Bo co ieden zgrómáfá[ł]| To drugi wnet roz[ci]ka:| 1,24,23–7. **846.** Przeto té tro[ki] p[ł]on[ę] Száfánowi z[ł]econ[ę]:| 1,24,33. **847–8.** bo prze té niewczáf[ny] Dobrze iuz nie [záf]á[le]ie/ ia furtáf [trapióna:| Iednáf mi[ę] ten bezmierny niepók[ó]y dokóna/| 1,25,2–4. **849.** Ze to záfna Bozáf noc nigdy nie min[ę]łáf/| Abych kiedy okrutnych ráfzów nie podi[ę]łáf/| Od tych [pro]fnych pijáfic: nie mówię o [f]owáf:| 1,25,7. **850.** Ia/ to Bóg wi[ę] prze[frz]égam [woi]éy powino[ś]ci/| 1,25,17. **851.** Czemu mi[ę] w d[ó]m ... nie pu[ś]ci[ze]z? ... A ten z[im]ny prog mu[ż]z[ę] przyymowáf záf [ł]oze?| 1,25,32. **852.**

by żelazo w [ercu [wym chowála/ Nie wierze temu/ żeby weftchnąć raz nie miałá. | 1,25,40. **853-4.** Ale ty coś przyczyną tych w[zytkich trudności/ Furto ... Tobiem ia złego słowá nie rzekł iáko żywo/ ... Zebyś mi tę niewdzięczność okázowác miałá/ 1,25,43-7. **855.** Ani mi [pác dopuści [wą żáło[na mowá] ... To tego ... Cálá Bożą noc będzie/ 1,25,53. **856.** Niemniej[zą mam przed owym nędznikiem niewolá/ ... Tákżec mię [mutná to złé pániéy obyczáie/ To tego płác frá[uié/ 1,25,56. **857-8.** Strách pátrzác ná to częté poły[kánié/ A prze to [rogie obłoków trzá[kánié/ Kłáda [ye lá[ý/ 2,1,5. **859.** Nóé ... Ten będąc z lá[ki pán[kiéy [frzeżony/ 2,1,33. **860.** Niebo/á morze/ té dwie rzeczy były/ Swiát zá[ta[piły. | 2,1,39. **861.** Y będzie iáko po té látá w[zytki/ Ziemiá dawála w[zelákie v[zytki. | 2,1,57. **862.** A w tym vpewniam káżdą żywą du[żę/ Ze nigdy potym tákich wód nie wzru[żę/ 2,1,61. **863-4.** A ci co ztobá teraz przeftawáia/ Twéy [ye fortune/ nie tobie klániáia/ Skoro tá zniknie/ tył káždy podawa/ 2,3,9-11. **865.** cnotá klénót drogi/ Tegoć nie wydrze nieprzyaciél [rogi. | 2,3,22. **866.** By byłá z Akryzého Wenus nie [zyd[ila ... bo tá obaczyła/ Ze Iow[iz ... Miał mieć ... gmách otworzony. | 2,4,6. **867.** Nic nie máiac z tymi/ co nic niechcá/ przeftáie/ 2,4,23. **868.** Ale gdy niepotrzebne chciwości odpráwie/ Lepiéy dáleko plátu [obie tym popráwie. | 2,4,40. **869-70.** A teraz ktemu obróc myśli [woie/ Iákoby [zkody nieprzyaciél twoie/ Krwia [wą nágródził/ y omył tę zmáżę/ Którá dziś niešie[iz prze [wéy ziemie [káżę. | 2,5,29-31. **871.** Biédné pó[mi[ki czego té czekáia. | 2,5,34. **872.** A żołniéřzowi pieniądze gotuemy. | In[zy to dářmo po drógách miotáli/ 2,5,39. **873-4.** Ciefzy mię ten rym/ Polak mądr po [zkodzie/ Lecz ie[li prawdá y z tego nas zbodzie. | 2,5,45-6. **875.** Przeto ciérpliwość [ámá nalep[za w téy mierze/ Gdzie záraz y rářunek vpád z [obá bierze. | 2,6,19. **876.** Ten królem będzie/ kogo Bóg miánuie/ 2,8,7. **877.** A śniegi polá wy[oko przykryły. | ... Ten śnieg znienaglá zéydzie/ 2,9,10. **878.** Kto z go[podářtwá/ ... Zbierze pieniądze: y z kupiectwá drugi. | Ie[li [ye zoná nieprzyłóży ktemu/ Zginać w[zytkiemu. | 2,10,7. **879.** Zoná wéřciwa ozdóbá męřzowi/ ... Trzykroć [częśliwy/ któřemu ty

zdárzy[iz/ Ten zwiázek/ pánie: 2,10,22. **880.** A co zebránia twého kolwiek będzie/ To w[zytko przy[zyły namiá[řtek ošiedzie. | 2,11,16. **881.** Bądź [ye kto zacnym rodził/ y bogátym/ Bądź niewolnikiem: v śmierci nic ná tym. | 2,11,18. **882-4.** Tego ludzióm vwłóczy (zazdrość) w czym ie[řt od nich różno. | Ale człowiek/ który [wé popolitéy rzeczy/ Służby oddá/ téy krzywdy nie ma mieć ná pieczy. | Do[řyc ná tym kiedy praw/ áni niešie wády. | 2,12,8-11. **885.** A ie[řli komu drogá otwárta do niebá/ Tym/ co [řużą oyczyźnie. | 2,12,18. **886.** W zamécéh nádzieie pokláda/ Ale y tych přetko [řráda. | 2,13,34. **887.** Miéyćie to przed oczymá záwždy [woiemi/ Zešie miey[ca zášiedli Bože ná ziemi. | 2,14,5. **888.** 2,14,13 jak nr 282. **889-91.** Nic po tych zbytnich potráwách: nic potym/ Sréřrze ná [řužbie/ ... Lutnia ... Tá [erce miékczy 2,16,1-11. **892-3.** Niegodzien tego ten swiát záwiklány/ Aby miał ná nim rozumem nádány/ Człowiek polégá/ 2,17,1. **894.** Co ma ten żywot ná coby be[piecznie/ Człowiek mogł kázáć? 2,17,5. **895.** Idź gdzie cię nogi/ y wiátry powiodá/ Zá tá/ zycżliwéy émy nocnéy pogodá. | 2,18,50. **896.** Ie[řt kto/ co by wzgárdziw[zy té docze[řné rzeczy/ Chciál zemná dobrá tylko [ławę miéć ná pieczy? | 2,19,1. **897.** A ty/ coć Bóg dáł si[ę/ y [erce po temu/ Vdérz [ye z pogá[ininem/ 2,19,17. **898-9.** IÁká rozumie[iz zazdrość ziednáleš [obie/ ... Zeš mię z domu wyciágná/ w té dál[řé [řrony/ ... od te[kliwéy zony? | Nie myšlic oná o tym/ że ia przy tobie/ Głowy nieufrá[uię 2,20,3-5. **900.** Zebych iákiéy choroby nagléy nie v[řyl/ Nie máiac ktoby mi w tym iéy (žony) [ercem [řużył. | 2,20,12. **901-2.** Któz wié/ ie[řli y tego przed [ye nie bierze (žona)/ ... Ze ná šwiećie rodzá [ye tákowé žiołá/ Któřych [mák pámiéć domu wygá[řda zgołá. | ... To/ y czego ie[řt wiéćey/ záwždy w miłóšci/ Sercá trapi/ 2,20,17-25. **903-4.** SRogie láńcuchy ná [wym [ercu czuié/ Lecz to [częšćie[m [záczuié/ Zem ie[řt ták piękny[m šidłem vłowiony. | ... A w tym [woim wzdycháníu/ Mam ro[ko[ř 2,21,2-5. **905.** ie[řli [ye z tobá co špiéwálo/ Coby y ten rok/ y dáley trwáć miálo. | 2,22,2. **906.** Nie záwždy człek będzie młody/ Ani téy/ co dziś vřody. | 2,23,4. **907.** Nam gdy śniegiem włos przypá[řnie/ Iuž wio[řná/ iuž láto minie/ A ten z głowy mřóz nie

zginie. | 2,23,12. **908.** *Czego 6 jak nr 778.* **909.** Wdzięcznym cię tedy [sercem/ panie/ wyznawamy:] Bo nád cię (*war.* to) przy[fojnyey-] [zéy ofiary nie mamy.] *Czego 8.* **909a.** *Choway nas (Panie) póki raczy[z ná téy ni[kiéy] ziemi:] Czego 27.*

Sob: **910.** Ták to mátki nam podáły/ ... Ze ná dzień świętego Ianá/ Závždy Sobótká palaná. | 1,9. **911.** Bogá trzebá/ ... Ná tego my w[zytko włóžmy/ | 1,33. **912.** A teraz ten wieczór [ławny/ Święmy iáko zwyczaj dawny:] | 1,37. **913.** TO moiá nawięt[za wádá/ Ze táncuię bárzo rádá:] ... Ie[ft tu która bez téy wády?] | 2,1-4. **914.** Zeby téz tu tá nie byłá/ Która twému [sercu miłá:] | 2,17. **915.** Owa naydzie[z w tym rzedzie/ Coć zá w[zytki] płatná bédzie. | 2,23. **916.** Smiéyze [ye przynamniéy temu] że ... Chcę po was [smiéchu] | 3,14. **917-8.** kot ... A to iáko w nim [záco-] wáć/ Ze vmié y práktykowáć? ... Więc łowiec niepo[politely/ ... Ktemu rzadko v[nie w nocy/ | 3,37-43. **919.** Koćie ... Strzeż wilká wy[czé-] káć z láfu:] A może być y w tym [stádzie/ Co iuż myśli o zakládzie. | 3,47. **920-1.** KOMum ia kwiateczki rwá[á/ A ten wianek gotowá[á?] ... Włóž ná piękná głowę twoię/ Tę ro[kwit[á] pracá moię:] | 4,2-6. **922.** Zadna chwila tá nie byłá/ Zebych cię z myśli [puści[á:] | 4,9. **923.** Tę nadzieię mam o tobie/ Ze mię téz ma[z co [obie:] | 4,13. **924.** 4,17 *jak nr 788.* **925-7.** o to pro[žę/ Niech tey krzywdy nie odno[žę:] By mię która w to tknáć miá[á/ O com [ye ia vtro[ká[á. | 4,21-3. **928-9.** Ale ty rad z ludzi [zydzi[z/ ... Tobie to wolno [ámému/ ... Bo ty z tym nadobnie vmié[z/ A gdzie kogo tknáć rozumie[z. | 5,9. **930.** PRóžno cię pátrзам w tym kole:] | 7,1. **931-2.** PRácowité woły moię/ Przy tym lešie chłodné zdroie/ ... Wam p[łyná té chłodné zdroie:] | 8,2-22. **933-4.** Iużci zóná wárzy [yná/ Nieprze-] iednánać to winá. | ... A gdy go (*króla*) ták vraczono/ Głowę ná wet przyniešiono:] Temu czá[z[á z r[á]k wypá[á] ... A zóná pow[stá]w[z]y z ławy:] Coć [ye zdád[á] té potráwy?] | 9,32-43. **935.** Chwałá Bogu/ że té kráie/ Nio[á] in[z[é] obyczáie:] Ani w Pol[cze ... Ziáwiły [ye tákié] d[zi]wy. | 9,53. **936-7.** Iednák ty ták chćiey być smiá[ým/ Iákoby [ye wróci[ł] cá[ým:] ... A wiá[ę] co[ś] mi ślubowá[ł/ Pómni ábys przy tym chowá[ł/ Tę mi przynieš/ á [am siebie/

10,26-7. **938.** SKrzy[pku/ by w téy piękny] roćie/ V[ty[z[é]c co o Doroćie:] | 11,1. **939.** Co Miešiac miédzy gwiazdámi/ To[ś] ty ie[ft] miédzy d[zi]éwkámi. | 11,8. **940.** Niémá[z w tobie nic hárdóšci/ ... Tyme[ś] ludzióm w[zytkim] miłá/ | 11, 29. **941.** Krwiá drudzy zy[k] obléwá[ia/ Gárd[á] ná to odwáz[ia. | 12,16. **942.** [prze-] tna go[p]odiny/ O wiecz[er]z[éy] pilno[š] czyni:] Má[ia]c doma ten do[ftá]tek/ Ze [ye ob[é]ydzie bez iátek. | 12,47.

Tarn: **943.** ktoby ... Chćia[ł] v[ž]yć ... téy [rogo[š]ci:] By mia[ł] nagle há[m]owáć plácz twóy [p[ra]wiedliwy/ | 2. **944.** Abowiém kto nieba-] czy/ iáko téy kráinie/ Wielé śmierciá cz[ł]owieká ták godnégo ginie?] | 19. **945-8.** Czuy[ny]m [tróžem] był z[áw]ż[ę] po[p]olit[éy] rzeczy/ ... A nie tylko był godzien téy [ławn[éy] koronie/ Dobrze [obie] poczyna[ł] y w dáleki[éy] [tronie:] Swiádo[me] tego br[ž]égi Hi[z]pán[ki]égo morzá/ ... A ten vmy[ł/] kt[ó]ry w nim to w[zytko] [p[ra]wowa[ł/ Ták [ye] był dobrze cnotá obwárowá[ł:] | 29-33. **949.** Zá cze[š]ć wiécy[éy/ ni[ž] lekko[š]ć/ pocz[ý]ta[ł] to [obie/ Ludzko[š]ć w[ž]elká okázáć naliz[ž]éy o[obie:] | 31. **950.** W przyiá[ž]ni raz z[á]cz[é]t[éy] z[áw]ždy trwá[ł] [tá]tecznie/ Ná to ká[ž]dy nie my[š]láć mó[ž]l ká[ž]áć be[sp]iecznie. | 44. **951-2.** Ze co w głowie mia[ł/ to mó[ž]l y wymówić [nádnie:] Nie ká[ž]dému to dwoie z[á]r[á]zem przy-] pádnie. | 47-8. **953.** Ale śmierz ... W[ž]ie[ł]á nam me[ž]á tego/ kt[ó]ry ... Mó[ž]l był ie[š]c[é](!) przywrócić ón dawny wiek z[ł]oty. | 51. **954.** 53 *jak nr 288.* **955-6.** Ná cię w[ž]y[ž]cy w téy [pó]ln[éy] przygodzie pátrзамy/ Y tę v[fn]o[š]y o tobie ... mamy:] | 61-2. **957-8.** Wtym z[á]dn[é]go wátpienia miéć nam nie potrzebá/ Ze ten cz[ł]owiek prze cnotę do[stá] [ye] do niebá:] | 69-70. **959.** Okáz to/ że cię ták[ž]e nie[š]c[é]š]cié nie z[bo]d[ł]o. | 80. **960-1.** Ale go (*žywota*) tym [po-] [obem] v[ž]ywáć kazano:] Aby go cz[ł]owiek gotów z[áw]ždy był po[ł]o[ž]yć/ Kiedy przyd[á] té wiéca/ trudno rok od[ł]o[ž]yć. | 82-4. **962.** 96 *jak nr 960.* **963-4.** Stána[ł] (*Orfeus*)/ y obe[ž]rzał [ye: p[á]ni w tym znikne[ł]. | ... Po téy [z]kodzie/ iu[ž] nigdy swiá[ł] mu nie był miły. | Lecz ia niewiém prz[é]c ná tę [mierz] ták ná[rž]ékamy/ | 112-3. **965-6.** A ie[š]li y tá swiá[ł]o[š]ć ták piękne[go] [łóncá/ Y ten okrag niebie[š]ki czeka [w]égo kóncá:] | 121. **967-8.** Cz[ł]owiek áby raz vmá[ł/ z tym [ye] ná swiá[ł] rodzi:] A ie[š]li ie[š]c[é] k temu śmierz ná cz[ás] tráfi[á/ | 126-7. **969.**

Był wziętym v w[zech ludzi/ ... W téy sławie/ y mniémániu/ przy[zedł ku [tárości/ 137.

970–2. W niebie iego (*człowieka*) oyczyzná: [częśliwy to będzie/ Kto tám po tym pielgrzym[stwie kiedy[zkolwiek sięd[zie. Ale w téy mierze/ [ynu/ nic ná [ámey chuci/ Ie[li [ye kto do tego [am práwie nie rzući/ 156–8. **973.** 163 *jak nr 878.* **974–5.** Mnieś iu[ż do[yc[yc[czyni[ł/ ... A zá to niechay cię Bóg/ y ludzie mi[uiá. Tá ie[st my[śl oycá twégo/ 168–9.

Pam: **976.** Tobie niechay tá kártá będzie po[święcona/ Zacny Hrábiá/ 1. **977–8.** Którzy (*Tęczyńscy*) domá/ y w polu/ godni w Pol[cze byli. Pómnia tu (*zam.* to) Pru[kié polá: ... Tyche[ś ty niechcia[ł wydać/ 13–7. **979.** Obrane[ś po[stem záraz do Króla Szweckiego: ... Nie d[ziwiu[ie [ye Pánno ... Zeć [ye ten go[ść podobá z dálekiego kráiu. 34. **980.** wiátr ... dá[ł [táry wypá[ł/ á ten wykre[cony Pad[ł/ 63. **981.** 73 *jak nr 980.* **982.** twóy g[łos zá[łostíwy/ Tym go (*Tęczyńskiego*) potka[ł: Go[ściu móy/ ... y móy m[ężu mi[ły/ 83. **983.** Panno/ bąd[ź dobréy my[śli/ ... To rzek[ł: 97. **984.** 129 *jak nr 288.* **985.** 133 *jak nr 980.* **986–7.** [zed[ł morzem ... My[śląc zacná Królewne[widzi[ieć w [wéy lóznicy: A Bóg mu tego zyczy[ł. ... Ale zdarzy ten[że Bóg/ że tego Stolicę[Osi[edzi[ez/ v którego[ś d[zi[ś zá niewolnicę. 137–9. **988.** 141 *jak nr 970.* **989.** Wziá[łe[ś przed [ye [wé rzeczy/ z których tá v ci[ebie/ Przodek miá[ł/ áby[ś ... kona[ł ma[ł[że[n]stwo zácz[et[é. 150. **990.** 162 *jak nr 394.* **991.** Morze huczy: á naw[é miecá nawá[łno[ści. ... Cá[ła(!) noc tá okrutna niepogodá trwá[ł. 189. **992.** Bez trudno[ści nie będzi[em/ wczás wam to znáć dawam. 200. **993.** Przy[stáw Króla Szweckiego ... powiáda ... To iego/ á to potym Tęczy[n]kiego [łowo: Kto bąd[ź/ ten bąd[ź/ 205–6. **994.** Muzo: co dá[łey powi[ez? to/ co dawna wo[łá/ Przypowie[ść: 213. **995.** Iako potym da[ł to król w moc Pánu ná[ze[mu/ Co miá[ł z Tęczy[n]kim czyni[ć: 217. **996.** áby Hrábiá by[ł wolno pu[czony/ ... bo ni[żli do [kutku/ Tá rzecz przy[zi[łá/ Tęczy[n]ki ... Wpad[ł w niemoc/ 222. **997.** 234–5 *jak nr 1082.* **998.** lecz bym wolnym [gina[ł(!) by[ł człowiekiem/ Nie czekáiąc tym [woim niefortunnym wiekiem/ O[státniego nie[czę[ścia: 242. **999.** Y mu[ż[é ia ... W tym nieznáiomym kráiu vmrz[éć od zá[łostí. 256. **1000.** wzdychá[ł bez prze[stánia/

A w téy zbytni[ey te[sknicy przy[zed[ł do [konánia/ 262. **1001.** LZam *jak nr 992.*

Ap: **1002–4.** CZarnkow[ki ... zwyk[ł by[ł ... té [łowá mówi[ć: Prze Bóg/ dobiy kto ... nie by[ł nikt in[zy przy nim/ ieno Tátáryzn ... ten ... ofiárowá[ł mu [ie ... Bi[skup obaczy[ł [ie/ że z tym źle zártowa[ć: 1. **1005.** KAncl[erz ieden Koronny/ czę[stokróć zwyk[ł to by[ł mawiáć: Z ka[żdym [ie zgodz[é/ 2. **1006–7.** kiedy mu powiedziáno názáiutrz/ że vmá[ł (*kanonik*) / nic in[ze[go ná to nie powiedziá[ł/ ieno to/ i[ż mu by[ł ie[ſzcze iednéy nie [pe[łni[ł. 3. **1008.** SPytek Iordan ... té[ż to powiedziá[ł: Co [opie(!) Spytek nágotuie/ to mu Pan Krákw[ki zię. 4. **1009–13.** KSiádz Siemikow[ki/ máiać beneficium iedno controuer[um ... wziá[ł tę rádę przed się/ że przy[stá[ł do tegó[ż Arcybi[kupá/ rozumieiać/ że ón ... ni[emia[ł mu w tym prze[zkádzáć ... Gámrat ... opowiedziá[ł [ie/ że to beneficium, iego ie[st podawánia/ ... Siemikow[ki zá[si[ę pro[si[ł/ áby ... tego mu zyczy[ł. Ale Gámrat poro[żem ná to bárzo w[frz[á[ł. 5. **1014.** kón miá[ł ten obyczay/ że od koni nie da[ł [ie ládá iáko odwodzi[ć. 7. **1015–7.** KSiádz My[zkow[ki ... kiedy [ie tráfi[ło komu ... v iego [łotu pi[ć/ pro[si[ł áby to siedząc odpráwowano: ... niechayby ci[tylko [tali/ kto piie/ y do kogo piia: bo ci/ ... iu[ż máia[przyczyn[é do [tania: 8. **1018.** OCie[ki ... d[ziwnie [ie o to gniewá[ł/ kto v iego [łotu iedząc obrus kiedy oplu[ñá[ł. 9. **1019.** Pánu Wol[kiému ... tráfi[ło [ie to/ że iedząc v niego obla[ł obrus: ... go[spodarz ... okaza[ł że mu to niemi[ło. 9. **1020–1.** kaza[ł ... gro[ż ná [tó[ł po[łó[żyć/ mówiać: niech to pracze dá[łdza/ áby ten obrus vprá[ł. 9. **1022–4.** KRól Zygmunt miá[ł ten obyczay/ że záw[ždy vmywáiać [ie/ dawa[ł pier[ścienie z pálców trzymáć ... Tráfi[ło [ie raz/ że ... przepomniá[ł ich v tego/ komu ie by[ł poda[ł/ á ten té[ż nieprzypomniá[ł. 12. **1025–6.** Król Zygmunt/ ... záw[ždy któremukolwiek pánu siádać (*do stołu*) kaza[ł: Ksiádz Naropin[ki przewiedziá[ł to by[ł/ ták i[ż ni[emá[ł záw[ždy do królew[kiego [łotu siáda[ł/ ... Chcąc mu tedy to Król omierzi[ć. 13. **1027–8.** GAmrat ... i[ż by[ł pan hoyny/ co zá tym wi[ec rádo chod[zi/ by[ł té[ż y d[łu[żny: á gdy mu przypominano ... áby o tym my[śli[ł/ ... gdzi[em pieni[ędzy miá[ł do[stáć/ 15. **1029.** bo ów powiáda[ł w[zytko/ wi[em/ ... ten zá[ś mówi[ł rad/ wier[é niewi[em. 17. **1030.** mi[ędzy

in[że]mi zárty/ ... té dwa wiér[zy]ki ná scienié bylo nápi[sa]no: Litwá ... Vciekli/ zo[sta]wiw[zy] Háraburdę z Woyną. 19. 1031. Siemień[ki] ... iż to ludzie nań wiedzieli/ że około żony był nieiáko zelozus/ 22. 1032-6. PAn Dębień[ki] ... Témi [łow]y powiedział: W téy á w téy rzeczy/ ták Król Iego M.<i>ilość</i> dekret czyni/ etc. A tę drugą odkłáda do sądnego dnia/ miá[st]o tego co miał rzéc/ do sądnego dnia: 23.

FgPies: 1037. PEwieniem tego/ á nic [si]e nie mylę/ Ze/ bądź zá d[łu]gá/ bądź zá krótká chwile/ ... Będę iednák v brzegu/ 1,1. 1038. Więc iefli człowiek iednę [ká]lę minie/ Wnet ná to miey[ce] ná in[za] náplynie: 1,28. 1039. iż [nad]z namędr[ze]mu/ Trudno pogodzić temu/ Aby przy namniéy więznąć/ álbo zbłędzić/ Niemiał/ 1,30. 1040-1. A podnieś ogień portu zbáwiennego: Ná który pátrząc mogli-by[my] tego/ Morzá ... zdrády/ Przebydź/ ... A odpoczynać po tym zeglowaniu/ 1,36. 1042. Niéma świát nic trwálęgo: á to bárzo grzechy/ Iáki liścia/ táki iefł rodzaj y człowieczy. Ale rzadki/ coby tę powieść Homerowę/ ... wlepił [sobie] w głowę. 2,1-3. 1043. OKo śmiertelné Bogá niewidziáło/ Próżnoby [si]e tym kiedy chlubić miáło 3,2. 1044-5. Zá czyiá [sprá]wá we dnie [s]ońce chodzi? ... Káždy znác musí ... Ze [si]e to dzieie w[zy]tko z Páń[ki]éy rády. ... Ten opátruie/ że morze nie wzbierze/ 3,12. 1046-7. A to nas namniéy niechay nie obchodzi/ Ze nád niewinnym czáfem zły przewodzi. ... W[zy]tko to Pan Bóg wywróci ná nicé: 3,17-21. 1048-50. Toć grunt w[zy]fkiégo/ by[my] Bogá ználi/ ... Kto [si]e zá czáfu tego nie nápiie/ ... Tego [w]ych d[zi]atek [stár]zy náuczaycie/ To wychowánié [syn]om wá[zy]m daycie: 3,25-30. 1051. [k]oro który (syn) doróście [w]éy miáry: Niechay [si]e w polách v gania z Tátary. ... by ten naieznik ták młody/ Niepopadł iákiéy znákomitéy [zkody]: 3,37. 1052-3. W[zy]scy[my] pod tym práwem [si]e zrodzili/ Ze w[ze]m przygodóm/ iáko cél/ bydź mamy. Ná tym rzecz w[zy]tká žeby[my] nošili/ Skromnie cokolwiek ná człowieká przyd[zi]e: 4,11-3. 1054. A co mnie był nágotował/ To [s]am málo nie[kof]ztował: 5,42. 1055-6. CO by ty/ vrodziwa Háno ná to dá[la]/ Aby tá twoiá gładkość wiecznie z tobá trwá[la]? 6,1. 1057-9. Wierzę w tym wieku młodym áni

myśli[ż] o tym: Ale bys téz y dobrze myśliá/ nic potym. 6,3-4. 1060. I drzewá/ ktoré teraz odziały [si]e w liście/ Złupi z tego vbiuru mrozný žimy przy[z]cie. 6,10. 1061. A włos śniegiem przypádnie/ gę[sta] Wio[fn]á minie/ Nizli z głowy przeiębléy ten žimny rok zginie. 6,16. 1062. Czemu wáż ... Káždy rok wiotché lata ná młodá p[le]ć mienia?/ Człowiek ... nie[po]sobny ná to/ 6,21. 1063. Potym go (Pelijasa) czárownicá w koćiel wrzácy wody/ Wrzuciá ... á ten nierzkác młody/ Ale áni w[st]a[ł] żywy: 6,30. 1064-5. Day [si]e/ Háno/ nápatrzyć wdzięcný kra[ty] [s]woi[é]: ... A wy málárze/ ... Máluycie tę piékná twarz/ y rzeźcie w kámienu. ... iáko wy mozećie/ Z téy tylko [s]áméy [st]uki/ [s]ławni bydź ná swiećie. 6,39-42. 1066. Ale wiér[ze]m ozdoby[ny]m/ y rymy gładkiémi/ ... Témi ia przeciw d[łu]gim látom [si]e zá[st]awie/ 6,47. 1067-8. pani oná/ Dla której mocna Troiá z gruntu wywróconá: By iá był Paris poznał w [zo]fymdziefnym lećie/ Nigdyby był téy trwogi nie wzbudził ná swiećie. ... co iéy wiek [s]ákomy v[zk]odził/ To [s]wym pi[sm]em žyczliwy poétá nágródził. 6,54-6. 1069. 6,60 jak nr 1062. 1070. 6,61 jak nr 862. 1071. Bóg/ ... Temu [s]á[k]w[zy] komu co nád ludzi dawa. 6,64. 1072-3. Bóg ... Który iáko ozdobę y piéknóść [z]ácuie/ Ten czyn/ niezmierného świátá okázuie/ Táki piéknie zbudowány: kto [s]klepowi temu/ ... Nádziiwować [si]e moze? 6,68. 1074. y žiemia nie iefł bez [s]woi[é]y ozdoby/ Bo y tę Bóg ofzláchcił d[zi]wnými [po]foby: 6,80. 1075-6. Leći obrzym v[st]átny p[ę]dem niew[st]ágnionym. Tego ná krešie czeka/ álbo trynóg drogi/ ... To tákié/ co widzimy. Cóz gdzie ná[st]é oczy/ Došiac niemogá? ... Niemoze tego poiać m[ó]dly rozum człowieczy. 6,87-92. 1077. Dar Boży tedy gładkość/ ... Bo iefli go ten nie da/ z inąd nie nábyty. 6,94. 1078. Nie obiecuie[ż]/ áni téz odmawia[ż]/ ... Nie karmże mię iuż tá nádzieia dáléy/ 7,21. 1079. Y pocznie z pláczem ná rzekác w te(!) [s]łowá. Tákiem ia bárzo niefortunna by[la]? 8,6. 1080-1. Ze temu gwóli bydź niebogá mu[ze]/ Który iáko grzech mierzi moię du[ż]ę. A ten gdzieš siedząc ná rzeká z dáléká/ Przed którym nié mam mil[ze]go człowieká. 8,9-11. 1082. Niech [si]e tym cie[ś]zy/ że mię ma w niewoli. 8,17. 1083. Bogu táie[m]né nie [s]á ludzkié [s]právy/ Ten z niebá

widzi/ kto krzyw/ á kto práwy.| 8,20. **1084.** Więc mię to zew[ząd [częścié pokarało/| 8,25. **1085.** 8,30 jak nr 797. **1086-7.** Tegom téz pewná/ że mię nie miłue:| Nié mam mu zá zlé/ mnie w tym ná[zláduie.| 8,37-8. **1088.** Pomści méy krzywdy/ ... Iac álbo zdrowia w tym fráfunku zbęde/| 8,47. **1089.** Niech fie wiécy niechłubią [tárádáwné látá/| Z [woimi Helenámi: iest zá tego swiátá/| Którá gładkością w[zytki piérw[zé tak minęła/| 9,18. **1090.** Iábtko złoté położyła/| Erycyná/ ... Sliczna dziéwko/ tak tu[z [obie/| Kléynot ten należy tobie:| 10,8. **1091.** Tám/ gdzie powolność y chuc práwá czuie[z. ... Ależes tego wdzięczna byđz niechciáta/| 11,21. **1092.** To comci [żuży/ niech iuz wniwecz idzie/| 11,24. **1093.** Bo iednák ten czas kiedyżkolwiek przydzie/| Ze ty w[pomniaw[zy ná mé powolności/| Muśi[z záplákac| 11,24. **1094.** Wygláda oycá miłégo/ [yn máły/ ... A ten/ czego dom zásię potrzebuie/ ... chodząc po tárgu kupuie:| *FgArc* 1,9. **1095-6.** Iákoby rząd był ... W[zytká ná ten czas twoiá piecza o tym/| Którá zdarz Boze: iefli téz po temu/| Czas kiedy będzie/ *FgArc* 23-4. **1097.** Cnoty nikt niéma/ ieno [am od siebie:| ... Tym twóy dziad Firléy/ Mikołáiu [ynie:| *FgFirl* 11. **1098.** A póki Wi[stá/ póki Nieper popłynie/| Ten ná południé/ oná ná północy:| *FgFirl* 13. **1099.** człowiek ... z płaczem ná ten nędzny swiát przychodzi:| *FgTabl* 1,2. **1100.** Nie długo/ działki/ téy gry wá[zéy będzie:| *FgTabl* 2,1. **1101.** CZEGO zá swięzá [korupá náwrzáta/| Ten zapách będzie w [obie długo miáta:| *FgTabl* 3,2. **1102.** WSzytko myśliwcy ná tym biédnym swiećie/| *FgTabl* 5,1. **1103.** *FgLukr* 3 jak nr 1092. **1104-5.** BOgżec záplác/ ó Królu/ żeś ten moft zbudował/| Piérweiem zázwdy [zelag nád potrzebę chował:|A dziś y teném przepił: *FgMost* 1-3. **1106-8.** Bogu cześ ma byđz ... dána:| Bo ten w[zytek swiát rządzi/ ... Temu fie niebo klánia/ ... Temu ziemiá hołduie/ *FgBitwa* 4-6. **1109.** Niech ia téz co o tobie powiem/| Włodzi[stáwie:| Acz mój dowcip trudno ma w to vgodzić práwie:| *FgBitwa* 14. **1110.** *FgBitwa* 23 jak nr 1078. **1111.** Nayda fie/ (*rymy*) ... Którym ... wymowy do[stanie:| Między którymi dopusc tym téz iábtkóm pływác/| *FgBitwa* 31. **1112-4.** Wielka chłubá .../ komu to Bóg dáie/| Ze czego z przodków

niéma/ [am przez fie do[stáie:| ... Lecz to wiet[za/ gdy kto ieft z przodków téy zacności/| Zeby mógł [lawnym byđz zwan/ ... Tobie tá chłubá/ Królu/ [żuży: *FgBitwa* 33-41. **1115.** Przywiódł Litwę do tego/ że ... przyięli wiare krześciáń[ka:| *FgBitwa* 55. **1116-7.** iednák w to vgodził (*Kazimierz Jagiellończyk*)/| Ze do dál[zych nie[nażek dróge był zágrodził:| ... Ten Pru[ka] ziemię pośiadł/ ... *FgBitwa* 73-81. **1118.** Tákie potom[stwo ná swiát/ iáki [am/ podawa/| A tym dziedziczny vrząd/ y gróm lotny zdawa:| *FgBitwa* 84. **1119-21.** y Węgróm walecznym pánował/| Olbráchtá vbieżaw[zy: [tánał Bóg zá [zkode/| I temu/ w[ziął oyczy[te pá[ństwo zá nagrodę:| Ten iáko był ku wielkim rzeczóm zázwdy chciwy/| Dałby to był Bóg/ áby tak był y [częśliwy:| *FgBitwa* 92-4. **1122-3.** Ná iego miey[ce w[stąpił Alexánder [lawny/| Ten Polakóm/ y Litwie związek [tárádawny/| Odnowił: ... Lecz y tego předko [en želázný v[kromi[.| *FgBitwa* 98-100.

FgAl: **1124.** 3 jak nr 1091. **1125-8.** pobitem Cyklopy/ ... á oyciec mię zá to/| Przy muśił [żużyć człeku śmiertelnému:| Przy[zed[zy tedy w ten kray/ pá[stem woły ... y tegom [trzęgł domu/| Až do tych czá[ów: 6-10. **1129.** Y pozwołyli mi tego (*Parki*)/| że Admet/| Može v[ś śmierci/ 14. **1130-1.** bo iey (*Alcectis*) dzišiey[zégo/| Dniá vmrzéc przydzie/ ... žebych przytym nie[częściu nie był/| Póyde precz/ á ten wdzięczny dom zo[stáwie:| 24-5. **1132.** á práwie wczás przy[zlá (*śmierc*)/| Pilniac ná ten dzień/| kiedy ma vmrzéc:| 29. **1133.** CO przed tym domem/ co tu Phebe czyni[z?| 30. **1134.** Máloś miał ná tym/| ześ Admetá śmierci/| Vchował/ 33. **1135.** AP.<ollo> Mój to obyczay zázwdy z łukiem chodzić:| SM.<ierc> Y temu domu nie[stu[znie pomagác:| 40-1. **1136-7.** SM.<ierc>. Y chcesz mi odiać y tego drugiego?| AP.<ollo>. W[zákem y tego gwałtemci nie wydárł:| 43-4. **1138.** ále tym śmierc dáć/| którym przy[toi:| 50. **1139.** AP.<ollo>. Može[z Alcectis tedy przy[ždž k[stárości?| ... Wiec mi téy lá[ki tedy nie vczyni[z?| 60. **1140.** Prózno ma[z o to [tać/ co byđz nie może:| 63. **1141.** Táki tu przydzie maž ... który ... wydrzéc tę gwałtem białáglowę:| 68. **1142.** A tá niewiá[stá póydzie iuz pod ziemię:| 72.

FgPog: **1143–7.** SYłá sobie ludzie ... głowy vtroškáli: chcąc to świátu wywieźć/ że przygody ... y smętki wżelákié mogą człowiekowi nie bydź ciężkié ... ále temu wżyftkiému rozum dobrze zdołáć ... może ... Bo nietylko tego w ludzi wmowić niemogli ále ... rzadki/ któryby to był ná sobie przelomił/ żeby był w téy mierze według náuki swéy sie zachował. **1.** **1148.** człowiek/ ... z przygody frářowáć sie musí. Doświádeczamy tego sámi ná sobie: **1.** **1149.** zá tym niefortunnym terázniey[zym przypadkiem nászym czuiemy/ co to ieft záłóść. **1.** **1150.** Abowiem stráćili[smy w domu swoim tego/ iakiégo drugiégo ... niémamy. **2.** **1151.** bo[smy do téy doby/ ... áni przysięgi żadnéy/ áni zařcia żadnégo z nikim nie mieli. **2.** **1152.** A tá więc iego godność ... niebyłá tak okřona ábo wázka **2.** **1153.** Słusznie tedy prze śmierć iego dziś ná sobie ten vbiór nošimy/ **3.** **1154.** niepamálu sie ztáđ cieřzemy/ że przy téy ořtátniéy pořtudze brátá nářzého/ W.<aszycz> M.<iłóści> tak wiele/ ... widzimy. **3.** **1155–8.** Kiedybyřcie W.<asze> M.<iłóści> komu żywému tę vczćiwóść czynili/ mogłoby sie iákokolwiek zdáć/ że to w náđzieię przypodobánia iákiégo/ ... czynicie: Ale czyniáć to vmárlému kwóli/ który tego oddáć iuz niemože/ **3.** **1159–61.** żadnéy wátpliwóřci w tym nie mamy/ że to W.<asze> M.<iłóści> z vprzěyméy/ y práwéy chęci ... czynicie: dáiać to ... znáć ... že vczćiwé zachowánie brátá nářzého nie vmářło z nim pořpołu **3.** **1162.** Zá tak wielká tedy lářkę któřá W.<asze> M.<iłóści> temu zmárlému ciářtu okázáć racyli/ ... dziekuiemy: **3.** **1163–7.** profřac PAná BOgá/ áby ón řam zá nas/ któřzy tego ... odřłuzyc niemožem/ W.<aszycz> M.<iłóściam> to hoynie pláćić/ ... racył. Tego záprawdě y sobie/ y tym vbogim řirotom tákže y téy vczćiwéy á řtrořkánéy mářżonce iego žyczimy/ **4.** **1168.** y prošimy/ aby oni téy řářki W.<aszycz> M.<iłóści> któřéy oyciec ich po W.<aszycz> M.<iłóściami> ... doznawał/ mogli bydź též vczěřniki. **4.** **1169.** iákobyřmy lářkę W. M. sobie zářřugowáli: Pánie Bože day tylko/ áby w potrebách poćieřznieyřzych/ niřli tá ieft. **4.**

Fg: **1170.** Vmářł ten/ co ná pieczy wářže miał kłopoty./ *EpitKK* **4.** **1171.** śmierć ...

Bierze řtaré y mlóde/ kto sie iéy náwinie./ Ten piéřwéy/ á ów pozniéy: *NagT* **4.** **1172–3.** Nie láty/ ále cnotá žywot mierzyć mamy./ Z téy oné zacné meže y dziś ieřcze znamy./ ... Z téy řtrony/ o Tęczyńřki/ twóy wiek bęđie długi./ *NagT* **10–3.** **1174–6.** W rořkofřách řwiátá tego źle pokláđáć wiele./ Wřzytko to iáko trawá czářu swégo minie./ Ale řlawá poćziwa y po řmierci řřynie./ O tę sie řřynu/ řtaray *řmCn* **10–3.** **1177–8.** to wiedz/ kto do niebá/ Dořtał sie raz/ tego iuz pláćáć niepotrzebá./ *řmCn* **15–6.** **1179–80.** IAż to ćiebie cieřzyć mam/ smętny Ráđziwile./ W tym záłóřnym przypadku téy nieřczęřnéy chwile?/ *řn* **2.** **1181.** Gdzie rzeřzy/ álbo y řřów ták władnych dořtáneř/ Któřémichbych miał lęczyć twóię ciężká ráneř?/ Trudná to ná mię? lubo twóy žal niehámony./ Lubo též chcę vważyć ten řwóy dowcip rowny./ *řn* **6.** **1182.** iáko wieczny./ Wodę z řkáły zdróy pęđzi/ á tá niewřtraćona./ řřrodkiem nieořřzonéy řáki řwóy plaw kona./ *řn* **11.** **1183–4.** Stradałéř ... żony./ Któřá iáko náurá/ ták y cnotá/ z řtrony/ Káđá řwoięy/ ták były bogáćie náđáły./ Ze w téy mierze iuz więcéy przyđáć nic niemiáły./ Náźbyt řczęřliwy/ náźbyt zdałéř sie bydź Bogu/ Ráđziwile/ byř był w tym towarzyřtwie/ progu/ řwych lat ořtátnich dořzedł./ *řn* **18–20.** **1185–7.** CO raz Bóg przeżyřzał/ to iuz bydź musí./ A o to człowiek próžno sie kuři./ Aby nawiętřé iego řtaránié./ Mogłó zářřzymáć to wieczné zdánié./ *Nagr* **1.** **1188.** A co z przyczyny wiecznéy zřřępaie./ Tego y řřam Bóg nie rad hámuie./ *Nagr* **1.** **1189.** Niechćiał tego Bóg/ bych był w głowę twoię/ Ia piéřwéy záłéřł./ *Nagr* **2.** **1190.** Co Bóg rzeřł/ to ták bęđie./ Człowiek tego niezbeđzie./ *Epit* **3–4.** **1191.** Wřzytko pochodzi z niebá/ W tym nam wępić niętrebá./ *Epit* **8.**

Odp: **1192–4.** oddano mi obáđwá řifty záraz ktoreř W.<asza> M.<iłóść> do mnie około they Trágedyey piřał. A iżem przedtym niewieđział o tych liřćiech/ řřpodziewałem sie/ że zá tymi czářow odwłókami y mey trágedyey sie odwlec miał./ *LZam.* **1195–7.** pořřyłam W.<aszej> M.<iłóści> tym řmieley/ choćia niemářz co/ žem to ieřczé z przodku W.<aszej> M.<iłóści> opowiádał/ że to nie miał być ad amuřsim: bo miřtrz nie potemu. *LZam.* **1198–200.** trzy řřa chory/á trzeći iákoby Graec-

kim chorom przygánia: bo oni iuz ofobny chárakterem do thego máia; niewiem iáko tho w Pol[kim ięzyku brzmieć będzie. Ale w tym niech będzie arbitrium W.<aszej> M.<iłości> álbo ráczey we w[zytkim. *LZam.* **1201.** Bárzobych tho był rad wczynił/ żebych był [am praefens W.<aszej> M.<iłości> teraz [szczyby [we ofiarował/ *LZam.* **1202–4.** Ktorzy sie tego v nas domagáia/ Aby Helená była im wydaná; Ktorá w tych czáfiech przez[łych ALEXánder| ... Vnio[ł od mężá/ ... Tę ie[li wroćim/ ... mozem siedzieć zá pokoiem;| 5–11. **1205.** a miałbych [wá wiaré| Ná targ wyno[fić: vcho wa mię tego| Bog moy. 21. **1206.** [nadz widzę ALEXádrá? ten ie[ł. 29. **1207.** Wielki przyiáciel przy[stoyno[ć: tá [obie| Ro[kázáć [szczy[ć/ nie ie[ł przyiáciel[ka. 44. **1208–10.** By rozum był przy m[łodo[ci/ Nigdy tákiey obfi to[ci| Pere[ł morze/ y ziemiá zlotá nieurodzi/ Zeby tego niemeli tym do[stawáć m[łodzi. Mniey by ná [wiećie tro[sk bylo/ By się to dwoie [czy[ło:| 71–3. **1211.** O Bo[że ... Drogo to/ widzę/ v ciebie/ Dáć m[łodo[ć/ y baczenie záraz: iedno p[láćić| Drugim trzebá: To dobre/á tego [al tráćić. 81–3. **1212.** W[zytkom ia to widziá[ł/ ... Ze z korzy[sci [wey niemá[ł d[ugo sie we[le[ć| Bezezny ALEXánder: 88. **1213.** Y ledwe do tego| Nie przyidzie/ że wilk owcę ná of[átek mu[si| Porzucić/ 94. **1214.** dáł był bog vrodę| Dáł potom[stwo: dáł dobrá/ ná dew[zytko/ [lawę. Tom w[zytko ... vtráćilá. 109. **1215–6.** raz rádo[ć| Drugi raz [mutek: Z tego dwoygá [ywot| Ná[ż vpleciony. ... nierowno[ż to tego| Wieńcá p[leciono: 117. **1217–8.** Bárziew do [ercá to/ co boli/ cz[łowiek| Przypu[zcza/ ... Y ztá[że sie zda/ że tego ie[ł w[ęcey| Co trapi/ 124–6. **1219.** 128 jak nr 1102. **1220.** á zgináć/ ták wiele| Drog ie[ł/ że tego niepodobno zgádnáć. 132. **1221.** zdrowie niema ieno iedno| Cz[łowiek [mier telny/ á przeciwo temu| Niezliczna lidz[ba chorob rozmáitych. 134. **1222.** Mniey dobr ná [wiećie ni[żli tego/ co z[łym| Ludzie miánuia: 139. **1223.** 142 jak nr 1190. **1224.** Mniey dobr dáleko/ ni[żli z[łych przypadkow. Mniey/ ábo w[ęcey/ ... korzy[ć nie wielka to wiedzieć. 152. **1225.** 153 jak nr 1201. **1226.** 165 jak nr 887. **1227.** 173 jak nr 888. **1228–9.** Dobrá nowinę pániey [woiey nio[ę/ Rozumiem temu/ że iuz dawno tego| Pofe[łtwá czeka/

182. **1230–1.** Krol naprzod| Tę rzecz do nich wczynił. Niezwyk[em nic nigdy| Bez rády wá[zey czyni[ć: ábych te[ż zwyk[ł kiedy/ ... w tey [práwie koniecznie| Syná [wego bych niech[iał: 197–9. **1232.** Bo ácz [ci to podobno nie dá[mo rzeczono/ Krew nie wodá: lecz v mnie po[politey rzeczy| Powinowáctwo w[ie[ze. 202. **1233–4.** Syn moy w Graecyey zony do[stał/ niewiem iáko/ Tey się vpomináia od Graekow po[stowie. Wydáć/ ábo nie wydáć/ w tym rozmy[śtu trzebá. 207–8. **1235–6.** że[ciem nigdj tych burkowjch bie[fiad| Pátrzáć niech[iał: wola[em ... Pr[ętkie ielenie goni[ć/ ... Anim ia tego [obie zá niewczás poczytá[ł| 216–9. **1237.** Nie my[li[ćiem ia wten czás namniey o Helenie/ Ani to imię przedtym w v[zu mych po[sta[ło. 222. **1238.** Ludzie ... v Bogá [zcz[ę[ciá [obie prof[za/ A ia kiedy mie z ch[ęci [wey tym potykáli/ Miałem gárdzi[ć? 227. **1239.** 239 jak nr 299. **1240.1240a.** Ze im ká[żdy/ á oni niewinni nikomu| Spráwiedliwo[ci czyni[ć: tego/ da bog/ nigdy| Ná[đ námi nie przewiodá/áni ich z to będzie. 244–5. **1241–2.** Nie tu[ż[ęć ia/ żeby[ś ty/ ... Niepomniá[ł ie[ż[ce krzywdy/ y [zkod [tárádawnych| Ktores wziá[ł od tych pánow/ y to pán[stwo [lawne. 248. **1243–6.** Ie[ż[ceć mury ... le[żá powá lone/ Y polá do tey doby pu[styniámi [toia/ ... Aby[ś te[ż tego dobrze niech[iał [am pámi[ęć/ Hefioná pámi[ęć musi ... ktora do tey doby| V nich v niewoli [ywie/ ... Tey nam krzywdy ... iedná nie nágrodzi| Helená/ 250–6. **1247.** Niech[że się ALEXánder ták drogo nie[żeni/ ... Ie[li w [á[pkę dufa| Boginiey [wey/ niech ná to miey[ce dwu się boi/ 284. **1248–53.** Medeá nie zá ná[zych czáfow wnie[fiiono: Y niewiem/ ie[li nam co do tego. To widzę/ Ze tey krzywdy v Graekow nikt się do tey doby| Niedomaga[ł: milczeli tego/ kt[ó[rym bylo| Przy[stoyniey o to mowi[ć. 287. **1254–6.** To się nas bárziew tych[że/ że zá przodkow ná[zych| Graekowie w tym krole[stwie mieczem woiováli/ ... Ná[zá nie[práwiedliwo[ć do tego vpadku| Nas przywiod[ł: że się te[ż y dziś [ękáć mu[ż[ę/ Aby to [á[đ táiemny iáki[ś Bo[ży nieby[ł| 292–7. **1257–8.** czego tobie prze[trzegáć się godzi/ O Krolu ... To powiedziaw[zy milczá[ł: ... ále Iketáon| ... wte [łowá mowi[ł. 303–6. **1259.** Száblá oftra przy boku/ to pan: tá roz[trzygnie/ 325. **1260–1.** Do tego tá[czáfu| Rowni [obie by[ć mu[si[em:

áni tego Graeczyn| O [obie niechay dzierzy/
zeby tak był groźny| 326–7. **1262–3.** Ie[li
tedy krzywde| W tym się mieć rozumieia/ że
Helenę vnio[ł] ALEXánder: niechayże okażą
... iáko ten gwałt winien nágradzáć| ALE-
Xánder: 330–2. **1264–6.** Bo co Antenor mo-
wi/ że nam nic do tego| Bá y bárzo do tego ...
Mowiono zázvdy o to/ y do końcá będą| 337–
–42. **1267–8.** Co się fio[try] krolew[kiey/ y
[zkod dawnych tycze| Wię[ta] za záfie v mnie/
ni[ż]by się tu miá[ł] Przypomnieć/ábo ná ten
[ztych klá[sc]: dzierzę o cney| Krwi Troián[kiey/
ze tego m[śc]ić się ie[zc]z[te] będzie| 345–6. **1269–
–70.** y tych co siedzieli| Y tych/ co z[á] [łótkami
[tali/ głos był ieden 351–2. **1271.** Antenor
i[á] mowić ... toż Enea[ż] mow[ł] To[ż] Pántus/
y Tumites: ... ktoś z[á]wołał ... Co po tych
krá[ń]nych mowách? 359. **1272–4.** Król ... Rad-
bych był (powiáda) ... Skoro potym dekre[ci]e
po po[ł]ty po[ł]ty po[ł]tano| A mnie też ALEXánder
do ciebie wypráwił| Z tym w[zy]tkim/ co[ś] [y-
[zá]á: tu[ż]e/ że odpráwe| Do tey doby iu[ż]
wzięli po[ł]owie/ 374–5. **1275–7.** Hel.<ena>
Dobrze mow[iz]: ... CHORVS. Tej podobno tá
powie[sc] gmy[li]: mnie by namniej.| Y oney
niewiem ná co tá rádo[sc] wynidzie| 378–9.
1278. Ieden to márnotr[aw]c[á] vmi[á]ł [pr[á]kty-
kow[á]ć| Ze iego w[zetecze]ń[stw]á/ ... w[zy]scy
iáwnie bronia| 386. **1279–83.** Nie rozumie-
ia ludzie/áni się w tym czu[ia]_| Iáki to wrzod
[zkodliwy ... Młod[ź] w[zeteczna]: cí cno[ci]e/ y
w[ty]dowi cenę| V[st]áwili: przed temi trudno
człowiekiem by[ć] Dobrym: cí domy ni[zc]zá/ cí
pá[ń]stwá vbo[ż]á| 391–5. **1284–5.** pátr[ź] iákie
or[ż]zaki| Dármoiadow ... Z tego [tá]dá/ m[nie]-
macie że się ktory przyda| ... Iáko ten we
zbroj| Wytrwa/ ktoremu cz[á]sem y w iedwabiu
cię[ż]ko? 401–2. **1286.** bogowie: ie[li] [sercem
czy[ty]m| Tę prósbę do wás czynię/ pom[śc]ićie
zelzenia| Y mey krzywdy 419. **1287.** że roz-
boycę| Rozboycá znidzie: ten mu [łótki| Sen z
oczu zetrze/ 460. **1288.** zebyś był Helenę|
Graekom wyd[á]ć ro[ż]kazał/á tę niew[á]tpliw[á]
Wielkiey woyny pochodni[á] co napr[ę]cej zg[á]fił
467. **1289–90.** że Graeckie woj[ká] się [ci[á]-
g[á]ia| Do Aulidi: w tym w[ę]p[ci]ć niepotrzeb[á]
że cí| Do nas poyd[á]: 475. **1291.** PRI.<amus>
... Aby nam do ták nag[ł]ych w[ci]eczek nie przy-
[z]ło.| AN.<tenor> Day to bo[że]: 494. **1292–3.**
nie dopu[ż]czaycie| Tey niez[d]árzoney go[śc]ie

nigdziey do ziemie:| Nie[zc]z[ę]liwa to ziemi[á]
y brzeg nie[zc]z[ę]ny| Gdzie tá l[á]ni wypłynie:
518–20. **1294.** A to co z[á] ko[ń]| T[á]k wielki
... [toi?| ... Biie ten ko[ń]/ y k[á]ze: 539–42.
1295–8. (*Kassandra kończy m[ó]wić*) CHORVS.
... Wyprowadzmy tę pánnę vprácowaná| ...
AN.<TENOR> Te [łów[á]/ krolu/ nie [á] ku wy-
rozumieniu| Ná[ż]byt trudne: ... PRI.<iamus>
Ie[zc]z[te] tego niepráwie tá przeciwná Wiedm[á]
W mię w[mow]i[á]ć/ że bych się mi[á]ł ba[ć]/ 558–63.
1299–302. bo gdy z tym złym [ynem| ALE-
Xánderem chodzi[á] (*Hekuba*)| ... Sni[ł]o się iey
... że mi[á]sto dzieci[ę]ci[á]| Pochodni[á] vrodzi[á].
AN.<tenor> Y iam też to krolu| ... wiedzi[á]:
y pomni[ę] iáko to| Wie[zc]z[te]kowie wykl[á]d[á]li/ że
to dzieci[ę] mi[á]ł| Vpad oyczyznie przynie[sc]:
566–71. **1303–5.** y pomni[ę] iáko ... Dobrze
to pomni[ż]:ále y iam był ro[ż]kazał| Grzechu
tego nie żywi[ć]/ dawno to ná pu[ż]czy| Wilcy
mieli rozdr[á]p[á]ć/ 573–4. **1306–7.** Co z[á] wię-
zi[á] to mamy? ... kilk[á] głow ie[st] przed[si]ę| Z[á]bi-
tych/ ten [am ieden tylko poimány| Ná probie
to powiedzi[á]ł że Graeckiego woj[ká]| Tyfiac
gáler ... [toj] 578–88. **1308.** (*wojsko*) tylko
ná po[ł]ty czek[á]ia_| A cí ie[li] Heleny ná[za]d nie
przynio[ś]a| 591. **1309–10.** ROT.<mistrz>
Hetm[á]nem Agámemnon?! WIEZ.<ie[ń]> Ten:
brát Menelaow. PR.<yj[am]us> K[á]ż więzi[á]n[á]
tego [chow[á]ć/ y op[á]trzy[ć] dobrze| 596–7.

Zg: **1311–2.** A dobro po[ł]polit[é] ... Odno[si]
ci[ę]żk[á] z[á]ło[sc] ... Bo w tym nierz[á]d[zi]e chud[zi]
w Pán[á] w niewoli| A w iednym Práwie si[é]-
d[zi]ac/ okrutni[é] to boli| 19–20. **1313.** 45 *jak*
nr 960. **1314–6.** Który (*Turek*) ... si[ł]á M[ia]st
bog[á]tych [palił w kr[ó]tkim cz[á]sie| Bo ten po-
zar y Rz[é]kę y Gorę przeniesie| Lepi[é]y ...
R[á]d[zi]ć o tym/ zeby[sc]ie w cále téy wolno[sc]i|
... Potomkom [swoim dochow[á]li| I[á]k[á] wam ...
Oycowie pod[á]li| 50–2. **1317.** Poki tego ko-
rzenia zł[é]go nie wyrwiecie| Ná którym [porny
ro[st]érk y niezgod[á] ro[sc]ie| 56. **1318.** bo [ye
wd[á]ć woleli (*duchowni*)| W ro[ż]ko[ż]y nieprzy-
[st]oyn[é] y prózn[é] bi[é]si[á]dy| A pro[st]é ludzie gor-
[ż]a/ ich té zł[é] przykl[á]dy| 64. **1319.** Ale
uczynicie áby ten porz[á]dek lichy| ... wypr[á]w-
ci[ę]ż ná Podol[é] Mnichy| 81. **1320–2.** A cóż
kiedy zł[é] k[á]ż[á] (*mnichy*)? To S[á]d nie méy
głowy:| A boię [ye/ áni tw[é]y/ prózn[é] ná[ż]e
mowy| Ko[śc]iół to musi [á]d[zi]ć/ który iáko ży-
wo| Vznaw[á]ł/ co w téy mierze pro[st]o á co

krzywo. | Ná téy twárdéy opoce rozbił [ye Aryus/] 83–7. **1323–4.** A názbyt tych wolności [wych nie wyciągajcie.] Bo tám dáléy ro[puftá/w]zetczność/ [wawola:] A kedy [ye to rodzi nie]zczefna to rola. | 100–2. **1325.** Nie możecie Przodkom [wym dác žádný przygány/] Ze Stan Duchowny iest tak bogácie nádány. | Bo to ... bącznie czynili/ | 105. **1326.** Aby Rzeczpo[polita tę podporę miáá/] Skądby po[ługi godnym ludzióm nágradzáá.] | 107. **1327.** Bo gdzie zapláty niemá[?]z Cnoćie álbo złości/ ... Ná toć wá[?]zy cnotliwi Przodkowie pátrzáli/ Kiedy [wé máiętności Kościołóm dawáli.] | 111. **1328–9.** Przodkowie ... [wé máiętności Kościołóm dawáli.] ... A za tego nie wá[?]zy[?]z brácia wzywáia/ | Aleście ten chléb [obie teraz ohydzi]li/ | 115–7. **1330.** Y vbešpieczyliście naprzód dzieć [woie/] ... Prze wá[?]z tedy po[?]tepek/ prze té wá[?]ze [práwy/] Zginęły w[?]zytkié práwie pocziwé zábáwy. | 127. **1331.** Po[?]pólita(!) rzecz niema obróny: | ... Toby trzebá nápráwić/ | 133. **1332.** Duchowni niech ... dáia dobry przykád z siebie/ | Iákoby y ten y ów byli [pó]tém w niebie. | 138. **1333.** Można Rzeczpo[polita y was vbogáci/] A gdzie [ye tá powinie/ tám [wé káždy tráci.] | 146. **1334.** A naprzód [stáraycie [ye o [pó]teczný zgodzie/] W téyć [áméy nádzieiá/] | 148. **1335.** 152 jak nr 1278. **1336–7.** Ale trzebá żeby tám vporu nie było. | Ten zgoá wykorzeńcie/ ... To czyńcie/ á nie będziem w[?]zytcy záłowáli/ | 155–7.

Sat. **1338–40.** Cza[?]m Boga błagamy kazdím ubogim: | Tim przikádem racz i ti moię tę kwapioná Pracá za wdzięczne przijác, a [wá] ... Ludzkość okazać przeciw tey lefney potworze. | *ded.* 5–7. **1341–2.** Płochá twarz (baczę to [ám] i [mie]zna po[?]táwá, | Więc niewiem iaka przitim będzie i ro[?]prawa. | *ded.* 9. **1343.** prze ludzi łakome/ | ... Gdzieby w ludziach niebyło takiego [stárania] | O ty biedne pieniądze: | 13. **1344.** A to w[?]zitko bogactwo/ kto się [stáwy] dobił/ | Lepiey się ten ni[?]z złotim łańcuchem ozdobił. | 28. **1345.** a konia pu[?]ścić się niechcieli. | A nad to przed[?]się wpolu zawzdi lud [stázebny/] | Ktori ko[?]zt oni mieli za barzo potrzebny. | Bo to iákoby [zkoła młodych ludzi była/] ... Tim ci Pol[?]ká uro[?]ta/ | 35–7. **1346.** Lecz tego [nadz niewiecie/ i[?]z/ iako do[?]taia/ | Timże rownie [po]fobem Krole[?]stw o[?]trze[?]gaia. | 41. **1347.** Prawdę mowie/ czili nie? uznaycie

to [ami:] | 53. **1348–50.** Mnimacie wy podobno/ że to wam baiano/ | Kiedi wobiazd Kijowa [siedm mil] powiadano. | ... Nie [sádcie tego] mié[?]ca z po[?]adi dzi[?]siey[?]zey/ | ... Ze się to zacne mia[?]to wniwecz obrociło. | 61–8. **1351–3.** by nie Wi[?]ta/ to u was Bran[?]wicy/ | A tego przipłacili przed[?]się Pomorczy. | Toć owoc wá[?]zych bogactw/ i to[?]cie wygrali/ | Ze[?]cie przy p[?]lugu raczey/ ni[?]z [zabli zo]táli. | Aleć to iezcze w[?]zitko poczátki/ pochwili/ | Będzie tego podobno wiecey/ | 90–4. **1354–5.** Nie[?]pu[?]czaycie się na to/ ze Turcy proznuia/ | Wiedząc oni ... komu wtim folguia. | 97–8. **1356–7.** Tego tam niewiem/ iaká przija[?]z[?]n z Niemcy macie | ... To tylko znam/ że na was pilne oko maia/ | 101–3. **1358–9.** Patrzcie[?]z czego[?]cie dla tich bogactw od[?]tapili/ | Ze[?]cie prawie ricer[?]k[?] naukę [tracili.] | Na ktorey nietilko ty ziem[?]kie o[?]fiad[?]o[?]ci/ | Ale gard[?]a nale[?]za/ | 113–5. **1360.** Niechay drudzy iako ch[?]c[?] prawo rozumieia/ | ... Za fra[?]zkę ten wá[?]z rozum [stánie na] granicy. | 119. **1361.** A ieli złotem groźni [sá]fiadom być chcecie/ | ... Aleć ia i tich bogactw nieznam między wami/ | 123. **1362.** Co[?]z wzdi wtim iest/ dla boga/ i[?]z/ będąc takimi/ | Go[?]podar[?]zmi/ zdacie się przed[?]się ubogimi? | 129. **1363.** By tez(!) nawiecey przegrał/ nic go to nie[?]muci/ | 147. **1364–6.** zbytek/ ... Na tego wy robicie/ ten was wdawa w d[?]ugi/ | Ten was zwio[?]fek wyzuwa/ | 151–2. **1367.** Znacniei[?]ze przodkow wá[?]zych/ ... Vbo[?]stwo w Pol[?]zce/ ni[?]z ty bogactwa dzi[?]siey[?]ze. | 154. **1368.** Kto panu mia[?]to pu[?]sci/ i [summę] daruie? | Iako tego za oycow wá[?]zych było [s]ia/ | 157. **1369.** nie chcę się [stó]b[?] wrzecz wdadwać o wierze | Bo ia [sam] na się wyznam/ zem pro[?]stak wtej mierze. | 166. **1370.** Dobrim Krze[?]cijaninem nie tego ia zowę/ | Co umie di[?]sputować/ | 169. **1371.** Ale kto ziwie według woley pana [w]ego/ | Tego ia barzies chwale/ ni[?]zli wymownego. | 172. **1372.** Powiedz mi w ktori [po]fob korda pomykali/ | Starzi Polacy/ kiedi [stó]w pań[?]kich [stó]chali? | Wierzi[?]z ti/ że się wten czas miał ten wola gadać? | 175. **1373–4.** Ale com raz obiecał ... Panu [w]emu/ | ... Stoię przitim [stá]tecznie/ i znam iego [stó]wa/ | Tich nie od[?]tapie by mi tuż mia[?]ła [pa]ć g[?]łowa. | 181–2. **1375–6.** W[?]zitko mam z Pu[?]stelnikow/ ... Ci mi naprzod prawego boga ukazali/ | ... Ale ni[?]z ktemu prziz[?]ło filna była trwoga/ | 189–91. **1377.** Ba-

chus był na mię ła[kaw/ ... Za cza[em poginęli ci bożkowie máli/ 197. **1378.** Na koniec iam się okrzyć/ i [zedłem wty kraie/ Gdziem za[tał/ ... [święte obyczaie./ 199. **1379.** Niebyło tey chciwo[ci/ która dziś panuie/ 201. **1380-1.** Dziś niech iawnie kto zbija/ niech zdradza/ niech kradnie/ Foritarza do[ftanie/ ... Statecz-niey[ze zaprawdę niewia[ti wtey mierze/ Bo to dziewczka od matki za te[stament bierze/ Ze cnotliwa niebędzie siedzieć przy w[zeteczney/ 221-2. **1382-3.** Ale wy/ co dziś w[sobie oycow[kiego macie?/ Okrom tego że cza[em o łoż się gniewacie./ Onym ci to przy[tało/ i[ż prawdę mawiali/ 226-7. **1384.** bo co tidzień pirwey [prawił/ To dziś Seym za po[roka bo-day się odprawił./ I time[cie podobno Po[ocko [tracili/ 259. **1385.** Ale ia co wkim ganie/ tego się [sam chronię/ 261. **1386.** Tego baczyć niemogę(!)/ dla ktorey przycziny/ Wolicie do Włoch/ abo do Niemiec [tać [sny/ 263. **1387.** Zdadzą się wam podobno pro[stacy mi[trzewie/ ... Ie[li im i tę trochę weźmiecie/ co maia/ 269. **1388.** Ia głupi tak rozumiem/ i przy tim zo[stanę/ Ze Pol[kę nic in[zego o taką odmianę/ Nieprzypawiło/ 279. **1389-90.** Bo ie[li co nowego [sobie ulubuia (dzieci)/ Wedle tego za cza[em potym [wiat buduia./ Niewle[śie tego nawykł/ 286-7. **1391.** Com [tychał od Chirona ... Ten wniewidney ia[kini mie[ża-kał między bori/ 291. **1392.** lecz przyjda cza[cy/ Ze ti i mnie po[żegna[ż/ i ty piękne la[cy./ 298. **1393.** Bo iako ge[ste M[zice/ nagle cię ob[fięda/ Ro[ko[zi [wiata tego/ 304. **1394.** 309 jak nr 1346. **1395-6.** Vważ to pierwey/ że Bog [wiatkiem [sprawy twoiey./ A iako dobra będzie/ albo zła u niego/ Tak się i ti na koniec mu[fi[ż cie[żić ztego./ 312-4. **1397.** Nierozumiey że by to darmo ucziniono/ I[ż w[zelaki [zwierz in[zi pochyłym [tworzono/ 315. **1398.** 319 jak nr 1384. **1399.** 322 jak nr 1370. **1400-3.** Ale c[żleku/ ktorego du[ża po[żła znie-ba/ Otim czuć/ o tim my[lić u[stawicznie trze-ba/ Iakoby się mogł wrocić na mie[śca oycz[iste/ ... To ti wiedząc/ dziecie me/ niechyl się za timi/ Ktorzi [wym zawo[łaniem/ ... towar-zi[stwo wzięli zbe[stijami/ 324-7. **1404-5.** i[eft rozum/ ... Temu ti władzą poruc[ż/ ... Bez tego być niemoż by[ś niemiał zab[łądzić./ 345-8. **1406.** 354 jak nr 1384. **1407.** bo tim pa[ństwa [toia/ Kiedi dobrzi [ą w wadze/ a [żli się za[

boia./ 363. **1408.** 373 jak nr 1559. **1409.** Iednak [wego doka[że/ na co się u[adzi/ Lec[ż niewiem ie[li [sobie dobrze wtim poradzi./ 388. **1410.** Niepomo[że twarz g[atka/ ani w[łos tra-fiony./ Pirzchnie iako przed wilkiem ieleń wia-tronogi/ Nie tim się popi[uiąc u [swoiey nie-bogi./ 394. **1411.** dopiro my[ł o tim/ Iako by[ś i [sam umiał wo[yc[ko wie[ć napotim./ 405. **1412.** I o[strożnie id[ż przeciw nieprzija[cielowi./ ... Co trudno c[żłowiek poiać ma zpro[stej roz-mowy/ Mu[fi tam przy tim [sam być/ 416. **1413-4.** a iam/ ucha nak[ładaia[ż/ [tawał/ Lada gdzie ... ma[ło my[łac o tim/ Ze by mi się to kiedi mogł przydać potim./ 435-6. **1415.** wy mię motikami/ P[łozacie/ ... Ma[ło by[ło niele-piey o ten rząd przek[łeti/ Dać wam taką La-cinę/ 439. **1416.** bo złe nieucie[że/ A to wzy-[ku będziecie mieć/ co się odwlecze./ 444.

Prop: **1417.** Spráwiedliwo[ść wielka rzecz: tę po [sobie máia[ż/ Zacni królowie Pol[cy/ ... Nieprzija[ciiele ... mieczem okró[ciłi/ 29. **1418.** 41 jak nr 277. **1419.** 42 jak nr 1370. **1420.** Y wyznał [w[é podda[ń[stwo/ y zwi[erchn[ego p[ána/ Obiecuia[ż ná [w[á cze[ść ktemu [ye znać wiecznie/ 47. **1421.** Z[átym mu ie[st do r[ęku Proporzec pod[ány/ ... Ten iako [koro z drzew[á [w[égo by[ł [pu[czony/ 53. **1422.** St[áro[st[á zam-ku bronil/ á temu Krzy[żacy/ Ná rá[turnek bie-żeli/ 63. **1423-4.** P[ápi[ez ... Krzy[żaki winuie./ A ci oto z[ás z królem znouu [ye iednáia/ Ale Pol[cy Bi[kupi ná to nie zwa[laia./ 91-2. **1425.** krol siedzia[ł ... ná to/ co [ye d[zi[áło/ ... nie patrz[ac/ 95. **1426.** T[át[ary Witult iu[ż há-muie/ ... Ale ci przed[si[ę [erc[á drugim nie-zk[áziłi/ Bo Polacy ... Niemce por[áziłi./ 107. **1427.** A Niemce z nowu przed[si[ę pod Go[łubiem gromia/ A ci/ ... [zyie z mo[stu łomia./ 116. **1428-9.** Potym Czech wyrok czyni Po-lakom náchy[ło/ Ale [cz[ę[ści[é Krzy[żakom y w tym nie[st[uz[ýło/ Bo ... Srebro k[ł[ádl[í/ á tego Polacy niech[cieli./ 122-5. **1430-1.** Proporzec ... Okaza[ły [ye ná nim rozliczn[é narody/ Kró-le/ ... rzeki/ mi[á[st[á/ grody./ ... Srzodkiem tego w[zytkiego [sr[ébrna rzék[á p[łynie/ ... pi[érw[ze lice o tem. 153-60. **1432-3.** [si[á[dy po obu [tron Donu./ Z tego gniazd[á waleczny naró-d w[ta[ł z[á láty/ ... Sáurom[áty./ Ci w Europie/ ... w[ł[áda[li/ 169-71. **1434.** Wi[ę[ć Serby/ ... Y K[árwa[ci ... Prze[ciwko tym/ C[é[ř[arze wo[yc[ka z[á[adzaia/ 193. **1435.** Owi ná w[zytki [trony

czuyną [traż trzymáią/| A ci zásię obronné mury zákładáią.] 200. **1436.** 205 jak nr 277. **1437.** Która powieść/ bądź zá rzecz prawdziwą twiárdzona/ (Bo kto tego nie w[pomniał] 210. **1438.** báłwány/| ... które ... leniwo naprzód po[ftępuia/| ... co raz gę[ft]z[e w[ft]áią/| ... Tym k[ztałtem ludzie w ten czas z miey[ca] [ye ru[záli/| 229. **1439–40.** wielki królu/ ... A przypátruiąc [ye ia twéy dziélności/ y téy] Chęci/ którą ma[ft] przeciw rzeczypo[politéy/| Mam zupełną nádzieię/ że w ten cěl vderzy[ft]z ... do którego mierzy[ft]z.] 249–51. **1441.** Miał Niemiec y z Polaká/ y z Litwiná síły/ Poki té dwa narody [pólnie [ye trapiły:] 258. **1442.** Przetóz y káždy człowiek ma to z przyrodzenia/ Ze chciw do towárzy[ft]wá/ 265. **1443.** A ludzi iédnéy wiáry/ ... Przywiedz do zwiázku węzłá niero[ft]árgnioného/ Tym nieprzijiácielowi [erce ma[ft] zep[owác/| 277.

EpRadz: **1444.** 21 jak nr 1438. **1445–6.** Bo bych cię miał z przodków twych/ y z zanosci domu| Zálécác/ nie v[ft]api[ft]z w téy mierze nikomu/ ... ták to imię dawné| Rádziwiów/ ... ieft [ławné:] 52–3. **1447.** Kogos [obie nie viał? ... Kto hárdy/ prózno by się tego dokupował.] 78. **1448.** O zacny Rádziwile/ ... Nadobna Kátáryzná/ ... Bóg [am té parę złączył.] 79. **1449.** Xiążę/ mówię/ Kon[ft]antyn/ z Irzym Rádziwiłem/ ... Obá ci hetmánili/ gdy ná Ol[zánicy] Ná głowę porażeni Tátárowie dżicy.] 85. **1450–2.** Przybył dziadowi twému dziad po mátcę drugi| Téy vcíwéy pániénki/ ... Tych iáko cnotá naprzód/ y [czérosc złączyłá/| Bo ten zołniérzem Pol[kim/á ów zás Litew[kim] Ludem władnac/ 91–5. **1453.** Co mam oycę w[pominác? których ... W[zytek ten swiát pólnocny dobrze ieft swiádomy:] 99. **1454–6.** Tychże dziádów/ y oyców ... Zdárzy potom[ft]wu/ ze też y ci pánu [wemu/| Y Rzeczy[politéy] ... będa| Godnie/ ... [ft]użyć/ y zásięda| Té mie[ft]cá/ które zásiésc ich przodkom nienowa:] Ale to Bóg do czá[ft]u [wego niech záchowa.] 102–6. **1457–8.** Kiedy w przeklętwie [woich rodziców kto chodzi.] Lecz tá pará nie tego [obie zá[ft]użyłá:] 115. **1459.** Tákiego wieku tedy téy parze vcíwéy/ ... žycz ... Któryby lá[ft]ki twoiéy ... swiádkiem był 123.

Jez: **1460.** Iáko więc orzeł młody/ ... ten [wéy bróni] Ie[ft]zce niepráwie swiádom/ 7. **1461.** RADZIWILE/ ... Piérwéy dziélnosc dor-

dzá[ft]á/ niżli látá twoie.] Vlá tego swiádomá: 17. **1462–3.** Káždyc w té [łowá/ albo tym równé win[zował/| Bóg ci (powiáda) pomoż 22. **1464.** Y iuz było Mo[kiew[kié] wo[ft]ko rozgromioné/| Ociéc twóy ták cię witał: ... y ták [ye w té woienné trwogi] Oycu [wemu popi[ft]uy: 40. **1465.** ták twoi przodkowie| ... Tych torem/ ... chodź/ mój [ynu miły/| 47. **1466–7.** Mnie iákokolwiek widzi[ft]z w tym [zedziwym lecie/| ... Oyczyźnie [wéy chcę [ft]użyć: ... To rzek[ft]zy ob[ft]ąpił cię: 49–53. **1468–9.** káždému/| ... dáry dawał: temu| Szátę ... temu [láncuch ... Czá[ft]z[e drugiemu/ 54–5. **1470.** tobie białonogi| Kón Turecki/ á ná nim síodło/ y rżad ... Do tego przyložono Szuy[kié]go bułáwę/ 61–2. **1471–2.** Czyli temu dawny czás/ kiedy [szczęściu [wemu] Car ... vfáiac ... chciáł swiátu ... Gróžnym byc? ... Tá dobra my[ft] go ná[ft]złá/ 69–73. **1473.** Car ... Czwartyna[ft]y potómek Rzym[kié]go Cé[ft]arzá| Augu[ft]á: Któz wié/ gdzie wziáł tego Krónikárzá.] 76. **1474–5.** Bogu [ácnó hárdého [krócić/ ... ten wynosi/| Ale tenze y [kláda: ... Ten ... Podał nam Królá z Węgier 78–81. **1476.** RADZIWILE ... tákim cię Inflanty| W tym czásię ogládały/ 98. **1477.** Gdzie[ft] ... Liczbę nieprzeliczoná wsi w popiół obrócił/ ... Po tym pirw[ft]zym piorunie pátrżay ... Burze wielkiéy/ 108. **1478.** Widzę orlá białého/ koniá téyze sierci/| Ten mieczem/ ów piorónem grožny/ 114. **1479–81.** niemniey[ft]zy dżiw y to/| Zeby Tyránná przedsię náwet nie zábito/ ... przeciw tému| Tyránnowi ... Mężnies ... po[ft]ępowá[ft]l/ ... w téy [pólnéy potrzebie| Y przodków [woich ... Niewyda[ft]e[ft]s/ ále iuz zá początki témi| Prowádzile[ft]s do kónicá rzeczy tryby [wémi] 123–37. **1482.** Nie[ft]miał [ye tám wychylić ... Mężny Hetman Szeremet/ ... Szczęścié [ye to gryffowi iák báczę chował.] 149. **1483.** Turówla ... Nie[ft]zczérda/ Ko[ft]iány/ ... mia[ft]e[ft]s chętné bogi/| Od których v[ft]pominek odnió[ft]e[ft]s z téy drogi.] 156. **1484–5.** 160–1 jak nr 1445–6. **1486.** 176 jak nr 1447. **1487.** tám Miozá ... p[ft]ynie/ ... Gdy[ft] w tym miey[ft]cu leżał 221. **1488.** Vczynile[ft]s rzecz do [w[ft]ych témi [ft]owy práwie.] W Boży czás/ towarzy[ft]ze moi wyieždżaycie/ 226. **1489.** iam [ye ważył z témi] We dwunaście [ft]et koni potykáć [w[ft]y[ft]tkiemi.] 237. **1490–2.** lud mnie powierzony| Stawilem Pánu [wemu] ... Z témi [ye potkáć mácie/ albo áni z témi:] Bo ci

mieczem pobić dawno leżą w ziemi/ 243–4. **1493.** Tám ... Wołhá ... bieży. | Tę przepłynąwszy ludzie twoi [zli ... Pod Starycę/ 277. **1494.** Trzy [tá koni Mo[kiew[kich [zło ... ci kilku w zagoniéch] Tátarów poimáli: 299. **1495–7.** Drugiego dnia w Rożnowie: ... Od tego mieyscá we trzech milach tylko zdroie/ ... Dżwiná/ y można Wołhá: owa ku Gdań[kiému] A tá zásię ku morzu płynąc Chwał[ęń[kiemu.] W tymes mieyscu kilká dni leżał 315–9. **1498.** 326 jak nr 2109. **1499–500.** przy tym [tánowi[ku] Na brzegu p[red]kiéy Dżwiny Cérkiéw była bli[ku] ... z tego tám noclegu Wypráwi[ę]s/ ... dwu ... [zpiegu/ 329–33. **1501.** Kumeiá z téy [trony] Z drugiéy Lowoci płynął [trumień niewściągiony.] 347. **1502.** Potym cztery [tá koni pod [tárá ciągnę] Ru[ff]ę/ ... Ci piętnaście [et koni Mo[kwy poráżili] 355. **1503.** Ilemi[ę]ná rzeká cię wita[ł] A tá y wsi táme[zney imię [woie dáł.] 370. **1504.** żołnierze/ y w[zy]cy dworzanie/ W[zy]cy Senatorowie: ... Ci w[zy]cy z tobá w obóz po[spo]łu wiecháli/ 391. **1505.** Bierz z oycá [w[ę]go przykład który też té wzory] Z oycá [w[ę]go wybierał 405.

Wr: **1506–8.** ále w[zy]jcy to ludzie ... mówia/ że[sm]y zginęli: á bych dobrze żadnéy przyczyny ná to powiedziec(!) nie vmiál/ ... tedy iednák y téy [ámey wró]zki lekce nam pokládać nie potrzebá. 1. **1509–10.** iuz [ye temu ludzie przypátrzyli/ y przy[stucháli/ że ná cokolwiek iedno[stá]ynie w[zy]cy [ye zezwalaia/ to trudno chybić ma: 1. **1511–3.** prawdy ... [zukáli/ chcąc to rozumem wywi[ę]s/ że Bóg iest/ tym [ye naprzód zakláda]li/ że [ye ná to w[zy]tki ... národy zezwalaia/ 1–2. **1514–5.** w[zy]jcy to ludzie ... mówia/ że[sm]y zginęli: ... ále od[ży]w[zy] té wró]zki ná [stronę 2. **1516.** Mówić o przy[st]yłych rzeczách/ ... iz to iest ná ten czas wola twoiá/ powiem ia/ co w téy mierze o rzeczypo[polit]éy ná[st]yéy rozumiém. 2. **1517–8.** bo y tym którzy [ye nam iáwnie nieprzyiacióły [tá]wia ... odepr[ę]c niemożemy/ y tych które [sobie ... zá] przyiacióły poczytamy/ niepráwie [zán]uiemy. 2–3. **1519–20.** Bo iz miá[st]á y w[zy]tki rzeczypo[polit]é ... ro[st]yrkiem vpádać mu[ż]á: ... To naprzód obaczyw[zy] przypátrzym[zy] [ye potym [ámi] [sobie: áza[sm]y iuz tego gruntu rzeczypo[polit]éy ná[st]yéy/ ... nieporu[st]yli? 3. **1521.** nie iest rzecz táyna/ ... z

iákim nákoniec odpowiadánim tę Exekucyá ná nogi [tá]wiać: 3. **1522–3.** które ro[st]árgnieni[ę]/ iáka wásń ... w no[st]i? ... Tę przyrodzoná wásń/ która z rózných wiar idzie/ ... [ámi]fmy ná [ye zátym ro[st]árgnieni[ę]m obroćili: 4. **1524.** [ámi] z [obá ... bytwy zwodzim/ á to w[zy]tko prze róžno[st] wiary. 4. **1525–6.** Wielki[ę] tedy przekl[ę]ctwo/ ... zá[st]użył/ który ták [świ]ęty zwiázek/ y to chwalebne ziednoczeni[ę] ... tárga: á godzienby/áby ... tego práwá przeciwo niemu vzyli/ które ná roz[st]i[ę]w[ę] ro[st]yrku/ ... iest po[st]ánowioné. 4. **1527–9.** Bo wiárá/ y práwo (zá [á]ská tych d[zi]s[ie]y[st]ych nowych Theologów) ... ku iednému kr[ę]fu ciągná/ ... á kto iedno z tych gwałci/ ten iednáko rzeczypo[polit]éy [zkodzi. 4. **1530–2.** áby z tąd (Bóg) był poznán y chwalón: bo tá chwałá Páń[st]ka to zá [obá] nie[st]ie/ iz ... nie tylko ... błogo[st]áwien[st]wá ... do[st]apiem/ ále y rzeczypo[polit]á/ ... mocná/ y obronná ná tym [świ]ecie [sobie ... po[st]ánowiem. 5. **1533.** vbe[st]pieczyw[zy] nas o przy[st]yłym wiecznym błogo[st]áwien[st]wie(!)/ żeby téz o tym docz[ę]fny[st]m ná[st]zym żywócie my[st]lic niemiał: 5. **1534.** podał nam iednę dró[ę] / ... A tá [st]a drógá/ iest wiárá ná[st]á/ 5. **1535–8.** nie rzekł nic/ ... wierze ná[st]yéy przeciwn[ę]go ... Scipio/ mieniac to/ iz Bóg nic mil[st]z[ę]go ná [świ]ecie niéma/ iedno zbory porzádnie po[st]ánowioné: á to [st]a rzeczypo[polit]é: bo ... podobien[st]wo że y to/ co napi[ę]kniey[st]z[ę]go/ ... ludzie ... máia/ rad widzi. ... rozumieiac/ iz w tym porzádnym zgromádzieniu/ ... chwałá iego gruntowniey[st]a być miá[st]á/ przy[st]ożył [ye y [st]am ku téy [st]óteczno[st]ci 6. **1539.** i[ę]f[st]e téy rzeczypo[polit]éy áni gruntown[ę]y/ áni porzádn[ę]y zwáć mo[ę]zem/ g[st]dzie/ boiac [ye ka[st]ni/ ... ludzie [wó]y vrzád czyniá: 6. **1540.** 7 jak nr 1425. **1541.** Ale wiárá my[st]li ludzki[ę] [sobie] [st]ofabia/ zá czym to idzie/ że y vmy[st]em/ y ciátem ludzkim záraz wládnie/ 7. **1542.** 7 jak nr 1385. **1543–6.** Zdáło mi [ye ... ná tym mieyscu nieco [ye zábáwić: á to dla tego/ iz ludzie/ którym to náleży/ niechcá rozumieć z iákiem niebe[st]piecze[st]wem rzeczypo[polit]éy ten [st]ór o wiárę z[st]áczón iest: 7. **1547–9.** áby ci/ którzy tego rozruchu [st]a przyczyná/ obaczyli/ iz ten kr[ę]s rozmnożenia chwały Páń[st]ki[ę]y do którego [st]ie oni biorá/ dáleko miáia: 7. **1550.** záczym pewny vpadek/ iákom to z przodku okazał/ idzie 7. **1551.** chwałę Páń-

[ką ... iaka w tych w[zytkich królestwách/ które pogánin krześcianóm wydárł/ 8. **1552**. Nic w tym nie wątpię/ żeby fye wiele takich nálezło/ 8. **1553-4**. P.<leban> ... Ale czas nam ... okázác to iuz ... czemu fye ia o rzeczpo[politá náfzú lękam. Z.<iemianin> Y ow[zem/ bo tego od ciebie czekam. 8. **1555-6**. Niepráwie y to znák dobry/ ... ze[my stárych á chwalebnych obyczáiów odstapili/á miásto tego ięlifmy fye zbytków/ ... łákom[stwá/ y temu równia: 8. **1557**. Obyczáymi stáreimi stoi rzeczpo[politá Rzym[ka/ ... boáni ludz[e/ g[dzieby było tych obyczáiów miásto niemiáło/ ... niemogłyby były álbo záložýć/ ... ták wielkiéy/ ... rzeczypo[politéy. 8. **1558-9**. Ale náfz wiek wziáw[zy rzeczpo[politá iáko málowánie ... niéco ze[zlé/ nietylko že go témi fárbámi/ którými było/ odnowić zániedbał/ ále y tego nie vczynił/ áby był ... zwierzchnié linié záchował. 9. **1560**. co dziś mamy z onych stárych obyczáiów/ którými ten powiáda že rzecz Rzym[ka stoi? 9. **1561-2**. Tu st[yzy[zy co ten mądry/ ... człowiek o téy [kázie obyczáiów trzyma/ 9. **1563-5**. nie omylił fye y Cicero ná tym/ tu[ząc/ że ten vpadek stárych obyczáiów miał zá [obá y rzeczpo[politá potárgnáć: bo ... zá tym stárych obyczáiów wzgárdzeniem przy[šli w ro[styrk Rzymiánie/ 10. **1566**. rzeczpo[politá ku temu końcowi przy[zlá/ že iéy y cień nie zo[stał. 10. **1567-8**. Niegodzi fye nam tedy téy ro[pufty/ y tych dzišiey[zych zbytków náfzych lekce ważyć: 10. **1569**. wiedzác iákich obyczáiów to ludzie byli/ którzy naprzód tę sławná rzeczpo[politá záložyli(!) 10. **1570-2**. Náyduie fye w reye[st[rách stárych (iż ná ten czas to sámo przypominie) wiele v[stánie krolew[kiégo łóza stało ... bo to ták przydano/ ... kto iest miedzy námi/ coby fye temu nie śmiał? 10. **1573**. Ták [kromnie ná ón czas Królowie Pol[czy żyli/ żeby tych czáfów y podły ziemiánin w[stydził fye ták żyć: 10. **1574-6**. Iż tedy dawnych królów żywot/á przytym bez pochyby y podáných mizerny fye zda ... niemá[zy fye czemu dziwowác: bo oni tym ... gárdzili/ ná co my fye dziś wy[adzamy. Ale w czym téz oni znáczni być chcieli/ tymby fye nam znimi ná [ztych puścić/ 11. **1577**. že rzeczpo[politá ma nieiákie podobieństwo w téy mierze z ciátem człowieczym: 11. **1578**. ábowiem co ludzie

... mówia ... to podobno stąd idzie/ 11. **1579**. 12 jak nr 299. **1580**. 13 jak nr 1578. **1581**. 13 jak nr 1344. **1582**. Ale cóz to Rzeczypo[politéy [zkodzić ma/ zem ia ábo łákomy/ ábo vtrátny? 13. **1583-4**. co fie vtrat tycze/ mnie to bárziéy niż komu in[żému wádzi: á łákomy to podobno winien/ żeby fie rad dobrze miał. 13. **1585-8**. Kiedyby łákomy człowiek do tego tylko kréfu fie brał/ áby fie miał dobrze/ ... przeto trudno fie tym człowiek łákomy zdobić ma/ że to czyni/ áby fie miał dobrze/ bo iuz ten krés dawno mináł: 13-4. **1589-90**. bo nie tego ón chce/ áby fie miał dobrze ... ále żeby miał co nawięcéy/ á tego nigdy y [am nie vżywał/ 14. **1591**. A rzeczypo[politéy tym łákom[stwo wádzi/ iż oná trwáła ... być nie może 14. **1592**. á ogládiác fie ná Rzym té słowá ... powtarzáł: miásto przedáyné/ 14. **1593**. Gdzieś mié to bylá fortuná ná té czáfy záchowá[ł/ kiedy Rzymiánie dáry brác pocze[li/ 15. **1594-5**. vczyniáno było edykt/ iż kto-bykolwiek zniá (*Bona*) był iechał/ ten poczciwo[ć/ ... miał strácić: ... ieno przez iedną noc ten edykt trwáł. 15. **1596-9**. Król będzie vtráty nágradzáł tym co zniá poiáda: ... którým tego fortélem do[stzo(!)? Trudno to wiedz[eć/ ... á ci téz iuz podobno pomárli/ co o tym wiedz[eeli: 15. **1600**. Ale to iedná Królowa ... w głos powiáda[ła: Si volui[sem, 15. **1601-3**. Ztych tedy przykádów obaczýć może[zy w iákim niebespieczen[stwie y ten Pan y tá Rzeczpo[politá iest/ 15. **1604**. będę grał ná lutni/ y tym fie pożywie: 16. **1605**. ro[stérki sieia/ ... żeby fie im téz w tym rozruchu co do[stało 16. **1606-7**. sílá zacnych Rzymian ták z téy/ iáko y zowéy stróny legło. Nie tylko [obie tedy ludzie vtrátni [zkodliwi/ ... ále y rzeczypo[politéy bárzo wádzá/ iáko fie z tego przykádú znáczy. 16. **1608-9**. ludzi swo-wolnych y ro[pu[stnych: bo oni gárdzáć práwem/ ... tych dróg będą chcieć [zukáć/ mié-[záiac/ y podbórzáiac ... á g[dzieby im to nie-[z[ło/ tedy ... do nieprzyiácielá zióda/ 16-7. **1610**. Mam zá to/ že iuz z tąd rozumie[zy 17. **1611-2**. A to cóc fie zda/ že wtéy niezgodzie ... náfz[eý Pan potomká niema? 17. **1613-5**. żeby[my fie rychléy ná tego zgodzili/ którégó oćiec/ dziad/ ... nam pánowáli/ ... y mówionó iuz o tym ná kilku [éymiech/ ... iestli kiedy przydzie ktemu: 17. **1616**. 17 jak nr 282.

1617. Opátrzyli to byli dobrze przodkowie názy/áby tempore interregni ... rzeczpo[polita wporządku była: 18. **1618–20.** A ie[li ten nierząd będzie/ że tego [tárádawného zwyczajiu od[stapim (Boże day to ábych ia zklámał) 18. **1621–3.** Wtym [ie téz przypátrz ... ze ... królestwo ... Hétmáná niéma: á Boże day to/ by[my go w[dy náležli: ktemu owo zánie[dbánié zamków potrzebnych/ 18. **1624–5.** A mogliby[my [ie Po[ockiém karác/ bo ten ieno prze złé opátrzenié zginá[ł/ á Boże day to/ by[my go ták [ácnó záfie do[stác mogli/ iáko[my go [tráćili: 18. **1626–9.** oratores noui, ... Chy[by[by[chciá[ł Oratores po[ty wyklá[á[. ... Ale tu ná tym miey[cu ... nie po[[[[ie znáczy. A w[zák[ze tego [ie z tego wiér[za mó[em náuczy[ć/ i[biá[á t[éy rzeczypo[polit[éy/ o kt[ór[á t[ácy lud[zie r[á[za/ 19. **1630–1.** Ie[ft wiér[zyk ieden v Homerá/ kt[ór[égo t[én [fens pámi[etam: Zle g[dzie ich wiele rzá[di: ... Zgad[zam [ie y wtym z toba/ [e złe 19. **1632–3.** A ná to zezwoli[z mi/ ... [e z[á odmián[á muzyki/ y rzeczpo[polita odmieni[ć [ie mu[si? Z.<iemianin> Trudna to ná mi[. P.<leban> Ná to [ie w[zy[cy philozophowie [tárzy zgadz[áli/ [e Muzyká ma moc nád vmy[ty 19–20. **1634–6.** czego ták d[á[ce[ci[novi prorocy niebac[za/ kt[órzy mni[em[á[ia/ [e to w[zy[tko wtániec ... y tym ko[[ci[oly porz[ádn[é lud[zi[óm pro[stym hyd[za 20. **1637.** kt[ór[ý (Platon) wrzeczypo[polit[éy [w[éy Poet[ów mie[ć niechciá[ł/ iáko tych/ kt[órzy ludzki[mi affekty/ ... wlá[á[ć mog[á. 21. **1638.** á[le ma[[z tych wr[ó[zek co wi[écy? 21. **1639–41.** to przypomni[é/ [e [ie iu[[má[ło nie w[zy[tki kr[ó[lestw[á obefzly(!) t[á niezgoda o wi[áre/ ... boi[é [ie áby nas téz ten po[zar nie do[zed[ł: 21. **1642–7.** to [ámo powiedziaw[zy/ prze[stane. Rozumi[ém temu [e[[[tycha[ł o [tár[éy iáki[éy[[[ci[praktyce/ kt[ór[á nie pr[áwie dobrze t[éy kor[ónie z[á tych cz[á[ow ná[zych tu[zy: á[le y to ma[[z ták pewn[á/ iáko[by[[[am ná to pátr[za[ł: 21–2. **1648–54.** W Pozn[ániu ... niezof[ta[ło iu[[miey[sc[á in[zy[m kr[ó[ł[óm ieno iedn[ému. T[á[m kiedy przy[[z[ło má[low[á[ć d[zi[si[ey[z[égo t[é[[P[á[n[á ná tym miey[scu/ ... ná[le[[zi[óno nád nim pi[fm[o ... wykr[é[slone t[émi [fowy/ ... Tego niewiedzi[é[ć kto to pi[[a[ł. Mo[[e by[ć/ [e ten ktokolwiek by[ł zt[á[đ w[zi[á[ł naprz[ó[đ wr[ó[zk[é/ i[[e iu[[ieno iedn[ému Kr[ó[łowi miey[[ce by[ło zof[ta[ło: ...

rzecz pewna/ [e to t[á[m by[ło nápi[[ano/ w[á[znoli to ma by[ć/á[bo niew[á[[no/ 22. **1655–7.** To com rozumia[ł ... w[zy[tkom powiedziá[ł: poprawd[ie trzeb[á [ie by[ło lepi[éy ná to rozmy[[li[ć/ ...á t[é[z tym nie póyde do Druk[árn[ie. 22–3. **1658–63.** To[[iu[[powiedziá[ł/ ... [e[my Polacy we zléy toni: ... Toby o tym mówi[ć/ iáko[by temu vpadkowi z[ábi[é[ga[ć. P.<leban> Aza nie o tym ná [éymiech r[á[za? Z.<iemianin> Y ow[[zem o tym/ ieno i[[am y podatku pilno. P.<leban> Y z[á ten podatek wid[é[nie wiele [pr[áwili: 23. **1664–7.** niewmi[é[[z ieno g[áni[ć ... vkaz[á[ć dr[ó[ge/ iáko[by to nápr[áwi[ć/ to by m[á[dr[égo rzecz. P.<leban> Przet[ó[[ie ia tego zbrani[am ábych otym nie mówi[ć/ ... Z.<iemianin> ... y kiedykolwiek b[é[di[é[[z chciá[ł o tym mówi[ć/ ... b[é[de[[ie z[áw[[dy rad [fucha[ł. 23.

Czech: **1668.** k.tyt. jak nr 288. **1669.** y Pol[ki nar[ód przodk[ów [woich do t[éy doby nie ie[ft pewien. 1. **1670.** ten Czech z Lechem br[átem/ ... ci[á[gn[á z[á sob[á ie[[c[ze nieco w[átp[liwo[[ci[1. **1671–2.** v z[ádn[égo hi[storyk[á/ ... (pr[ócz tych mówi[é/ co od ná[zych br[á[ć mogli) nie náydui[á [ie [ci d[wa w[ó[dzowie S[łowi[é[ncy/ 1. **1673–5.** Potym kt[órzykolwiek tego Lechá z Czechem ná nogi [t[áw[ia[ia/ ták niedowodnie tego [w[égo mni[em[á[nia popi[ér[á[ia/ ... y ... ták g[lucho pi[[za/ [e w t[éy rzeczy niewiádomo[[ć tylko [woi[é/ ... ok[ázu[ia. 2. **1676–83.** Mimo to w[zy[tko niebac[za [ie w tym/ [e kto chce twirdzi[ć/ i[[e d[wa narody od Czech[á y Lechá dopi[éro w tych kr[á[ia[ách imion[á [woi[é w[zi[é[ly: ten ... winien t[é[z to oznaymi[ć/ iáko ie przed tym/ ni[[w t[é kraie przy[[z[li/ zwano: 2. **1684–7.** Bo to nie ie[ft podobno/ áby t[é d[wa ták wielki[é narody/ ... b[é[da[ć zwlá[[cz[á w t[é kraie przychodni[ami/ nie mi[á[ly mie[ć wlá[fn[égo [w[égo imi[é[nia do tego cz[á[fu/ á[z kiedy [ie im dopi[éro ten Czech z Lechem z[áwi[ł. 2. **1688–90.** A z[áwi[ł [ie w tych kr[á[ia[ách dopi[éro/ y pod ten cz[ás/ kiedy nowo t[é kraie now[é o[si[á[á[li/ 3. **1691.** Bo ch[ó[ci[aby kto rz[é[kl/ [e to byli S[łowacy/ tedy to nie mo[[e [t[á[ć. 3. **1692–6.** i[[e ták Polacy/ iáko y Czechowie/ Ru[[ktemu/ ... y wiele in[zych/ narody S[łowi[é[ń[ki[mi [ie mi[ánu[ia: to z t[á[đ przy[[z[ło/ [e hi[storikowie z tego narodu lud[zi n[aypi[érw[éy S[łowaki pozn[áli/ ... Przet[ó[kt[órzykolwiek iedno tym[ze i[ézykiem

mówili/ zá Słowaki ie mieli/ y to iákoby powŹechné imię wŹyŹtkim tego ięzyká narodom dáli. 3. **1697.** Czechowie tedy/ y Polacy nie byli práwými Słowaki nigdy/ žeby z tego narodu mieli Źię w Czechy y w Láchy przekrzćić. 3. **1698.** co niektórzy twirdzã/ žeby Czech y Lech ... z Kroációj wyŹedł/ to ieŹt baŹń: bo z tych tu pułnocnych kráiów y Źámi Słowacy tám przyŹli/ 3. **1699.** Ani to ieŹt podobieñstwo/ áby w ták máłéy Źiemicy ták wiele Źię ludzi ŹpoŹtrzeć miáło/ iáko to Źã tédwá narody. 4. **1700-1.** A RuŹi/ ták ludnému narodowi/ ... co rzeczem? czyli tédz í z Kroációj poŹli? PodobnieŹza rzecz dáleko/ że z téy tu wielkoŹi ták ták garŹć ludzi/ ... wyŹlá. 4. **1702.** tedy przodkowie náŹy ... ieŹli nie byli Słowaki/ á tych imion dŹiŹieyŹy od Czechá y Lechá dopiéro doŹáli/ muŹieli iákiékolwiek imię przedŹię mieć/ 4. **1703-6.** iáko Czechowie nie od Czechá podobno idã/ tego niedawného zwłãŹzã: ták y Láchowie ... zkáđ inãđ ... to przezwiŹko odnieŹli/ niŹli od tego iŹtého Lechá ... Domãcã Źię w téy mierze prawdy ... trudna rzecz ieŹt. 4. **1707-8.** ták od Látkiéy wiãry/ Lách wiedzion być moŹe/ zá tã tych dwu liter/ ... bliŹkoŹiã Ź. álbo ts/ á z Greckim χ. á náŹym ch. 5. **1709-12.** Prokop CeŹarinŹki/ ... o KaukáŹie/ ... mówiac: Tu (powiãda) ... Z tych Źów móŹby Źię kto podobno domyŹláć/ że Czechowie náŹy od tãmtých Cekków idã: zwłãŹzã/ że téd wŹytki narody/ ktoré on tu ná tym mieyŹcu miãnuie/ przyŹly potym do Europy/ ... Zeby Źię tédz niemi y í Cekkowie ruŹyli/ 5. **1713-4.** nieŹmiałbych ia tego twirdzić/ áby wŹyŹcy z tego ŹrŹódłã iŹć mieli: 6. **1715.** PrzyŹcié tych wŹytkich narodów/ ktoré Źię tu miãnuia/ 6. **1716-7.** Wãpić w tym nie trzebã/ że ieŹli nas z Źárãdawnã Láchy nie zwano/ tedyzmy przedŹię ná to mieyŹce przezwiŹko iákié inŹé mieć muŹieli: 6. **1718-20.** Bo to imię Polak/ nowé ieŹt/ y tu dopiéro w tych kráicach vroŹto: od polã ... wŹgłedem inŹyŹch/ ktoré álbo przy leŹiách ... lubo doléŹ mieŹzkãia/ y od tych mieyŹć imionã nioŹã. 6. **1721-2.** wŹãkŹe moŹło tédz to byđz/ że oni imię Źwé ... ŹtrãciwŹy/ od Lechá potym iákiého iuŹ w tych kráicach Láchy Źię názwãli. 6.

Cn.: **1723.** CNotę ... miãnuie. Ale to Źowo cnotã wiele w Źobie zãmyka. 1. **1724.**

mãdroŹć/ ... ŹprãwiedliwoŹć/ ... wielkoŹć vmyŹtu/ ... ŹkromnoŹć ... A z tych cztdreŹch cnot/ ... wiele inŹyŹch cnot pochodŹi/ 1. **1725-7.** A proŹtych ludzi niczym rychléy nie przywabiz/ iáko hoynoŹiã/ ... Trzebã tedj(!) dwu rzeczy w téy mierze. ... Drugã/ ábyŹ tym dawał/ ktoréy tego Źã godni: 2. **1728.** 2 jak nr 1524. **1729-30.** kiedy kto komu ieŹt ku roŹkoŹy: w czym tego trzebã przeŹtrzegãć/ áby ... przećiwo cnoćie/ ... nic Źię nie wyŹepowało. ... bo co ieden miãnuie/ tym Źię drugi brzydŹi 2. **1731-2.** kiedy ten który zãchowania Źzuka/ cnotliwie ... Źię ... zãchowa/ przećby go ŹtuŹnie kãđy miłowãc miã. Czego ieŹli niedoŹtãpi/ nie iego winã bédzcie ... ále tych/ ktoréy cnoty nie miãnuia. 3. **1733.** á kto kogo pomãlu miãnuie/ tego tédz pomãlu miãnuia. 3. **1734.** ácz y to wŹytko ŹuŹy/ co Źię tám powiedŹiãło/ 3. **1735.** niech Źię o to człowiek naprŹód Źárã/ áby co nalepŹzym był: 4. **1736.** 4 jak nr 188. **1737.** Dwie Źã przyczyne/ ktoré miłoŹć w ludziach pobudzãia/ rzecz włãfna/ á to co w Źobie ma godnoŹć miłoŹci/ 4.

Pij: **1738.** rozumiém temu/ że mię nie wŹyŹcy rádŹi Źluchãc bédã: 1. **1739.** Tę náđziéie mam/ że ludzi bãczné/ ... po Źobie mieć bédę. 1. **1740.** á zá coby Źię Źprãwne wŹtydãc mieli/ to Źobie .. zá chęć poczytãia. 1. **1741-3.** á wđdy to ludzie ták Źobie cukrowãc vmieia/ iŹ Źadna bieŹiãdã/ ... bez pijãñŹwã być niemoŹe: tym zãchowania Źzukać: tym Źię ludziom podobãc chã. 2. **1744.** Tãki ... prãwie znãc dawa/ że mu to niewdŹięczno/ że go Bóg człowiekiem / ... ŹtworŹyl. Bo ieŹli wdŹięczen tego/ ... czemu rozum/ ... tłumi? 2. **1745.** 2 jak nr 288. **1746-7.** Czynia wiele przykroŹci ludzióm Źpokoynym Źzaleni/ ... ále to od nich przedŹię Źkromnie ludzie przyŹnuia: ... Ale pijãny/ Źadnéy w téy mierze wymówki ... niéma 2. **1748.** iáko wiele ... hãniebnych rzeczy Źię dŹieie/ prze to zbytnie/ ... pijãñŹtwo(!) 3. **1749-51.** o czym człowiek potrzéŹwui áni pomysli/ to wŹytko vpiwŹy Źię popełni. ... Iáko Źię im tédz to plãci/ to kãđy ná oko widŹi. 3. **1752-4.** Sámo przyrodzenie ... tego ná rãku/ tego ná nogãch karze: ten puchnie/ ów gnije: 3. **1755.** że ludzie/ choć dobrze bacza/ że tego zdrowiem przyplãcãia/ ... zbytków ŹwŹch

przeftać nie mogą: 3. **1756-7.** Ale trzeźwość/ ... nigdy człowiek w to nie wda/ czemuby [proftać nie mógł: ... Trzeźwość á miará/ ... Zá tych pomoca/ ... człowiek wiele ciężkich niemocy się v[trzeże/ 4. **1758-60.** Y to ieft napiérw[zy wftępek ku vléczeniu ... [kromné á mierné poftánowienié życia. ... tá iedná cnotá w[zytkim innym drógę ściéle: ... Przy téy ia cnoćie zoftawam/ przy téy się opowiadam. 4-5. **1761-3.** O záchowánié ábych niefta/ żaden mi tego przyczytác nie może/ ále się wolę czym in[zym o nię ftaráć/ niż pijanftwem(!)/ bo temu nie wierzę/ áby kto [obie práwého przyaciéla/ ... tym kiedy ziednał: 5. **1764.** kogo v pełnéy nábedzie[z/ tego v pełnéy pozbedzie[z. 5. **1765-9.** Cnotá á vkládné obyczáie/ té ludzióm záchowánié iednáia: w p[iańftwie ... widzę/ ... tego wiele/ czymby się ... brzydzić mogli. Ale mi ... rzecze[z/ v Włochówes tego náwyk: ... ieftić się Włochów w tym ná[zládowác niezda/ naydzie[z to y v Turków/ 5. **1770-1.** Leczbáczny człowiek nie to ma czynić/ co v drugiego widzi/ ále to co mu przyftoi. 5.

Wzór: **1772-3.** EWA/ ... [ftuznie w tych Hiftoriach piérw[ze miey[ce záftępuie. A to nie tak prze dawność/ábo vprzędzenié w[zytkich in[zych ludzi/ 1. **1774-5.** iáko Moyzéz pi[ze/ ... iz Plato [wého Androginá z tego miey[ca Moyzézowého wyczérpná: w czym iefti mu wiára ma być daná/ ábo nie/ [ádzic o tym/ nie ieft rzecz ná[zego przedftewzięcia 1. **1776.** CHiomára ... Tá ... doftáta [ye iednému Rotmi[trzowi 2. **1777.** A iz [ye w nim ... było zezlo ... y lákom[ftwo/ będąc w tym ... przénáydowány/ pozwolił iá dáć ná okup. 2. **1778.** 2 jak nr 1637. **1779.** 3 jak nr 1776. **1780-2.** Strato/ máiac ... tę [spráwe/ ze nań pánná lá[káw[za ... ftárał [ye o to vprzýmie/ áby pánnie wolno było [obie męzá obráć. ... á ona Kállifthená obráta/ znác było ... ze [ye tym Stráto obráził. 3. **1783.** y obiecał im to/ ze ... chciał z nimi w dobréy przyiázní mie[zkác. 3. **1784.** pro[ili go ná wesele. ... ftárał [ye/ áby ná ten dzień co nawięcéy towarzys[ftwá/ ... [obie [pofobił/ 3. **1785.** rzućil [ye [am naprzód do niéy. ... ze w tym rozruchu pánnę ... rozerwáli/ 3. **1786-7.** W Gálácie dwoie Paniá z acnych było/ ... Z tych ieden ... poiał żonę ... Téy rozmiłował [ye

Synorix: 4. **1788.** my[liła o tym/ iákoby [ye ... pómsćić mogła. 4. **1789.** y przyaciéle iá do tego ... wiedli/ áby przyiázní iego nie gárdziła 4. **1790-1.** té ftowá głó[em rzekła: Tobá [wiadcze ... bogini/ ... co mi tak długi czas przynie[ć mógł/ okróm nádzieie téj dzi[sey[zy póms[ty? którój zem [ye ... doczekáta/ 4. **1792.** A Kámmę y w tym Bóg poćie[zył/ ze nie piérwéy vmárlá/ áz o śmierci nieprzyaciéla [wého v[fty[zała. 4. **1793.** dom Timoklii[éy/ ... záftąpił ieden z ... Hetmánów ... Ten ... y ná [ámę Tymokliá baczenia nie miał. 5. **1794.** ráda była téy dródze/ którą mogła [ye nád nieprzyaciélem lekko[ci [wéy pómsćić. 5. **1795.** która mu w té ftowá odpowiediáta: Ie[ftem Timoklia 5. **1796.** áby[my my tego były v[zyły/ co dziś ciérpiemy. 5. **1797-8.** A izem ia tę lekko[ć dziś popá[ć musiáta/ która ná mój ród nigdy nie przychodziła/ ... wolę vmrzéć/ ... ie[liby[ty tego zbrónić niechciał. 5. **1799.** Król/ ... kazał wywołać áby od tego czá[fu żaden gwałt [ye nie dział vczéim domóm. 5. **1800-1.** Między in[żemi ... iego po[ftępkí znáczny y to ieft/ co nád Philodemem vczynił. Ten miał dziew[kę ... którą Lucius nieiáki ... rad widział. Po[ftaw[zy tedy [ftugę [wého ten to i[fti/ 6. **1802-3.** Lucius ... onę ... dziew[kę zabił. Nie ru[zyta tá rzecz namniéy Ari[ftotimá/ ... wiele ich/ którzy o tę krzywdę mówili/ dał [stráćić/ 6. **1804-5.** drugie z miá[ftá wygnał/ ... Ci w[kázuiac ... do niego/ áby żony/ y dzieci ... zá nimi pu[cił/ nie mogli tego v niego zy[kác. 6.

Zuz: **1806.** WSzytkich [kárbow ná [wiecie/ ... Godnáby/ zacna páni/ twa dobroć/ y cnotá.] Lecz w to Bog vmiáł tráfić/ *ded.* 3. **1807.** Czego ia nie mam/ tego y tobye nie trzebá.] *ded.* 4. **1808-9.** Tey miáry/ tego kre[ftu/ tve [zczę[cie dochodzi/ Ze niewiem/ ie[fti pro[ić o wiécey [ie godzi. *ded.* 5. **1810.** Bo temu kto ma wiele/ káždy przed[ie dáie:] *ded.* 8. **1811-2.** lecz ia o to pro[ze/ Chuć moie wiécey vwa[ż/ nie to/ co przyno[ze.] *ded.* 11-2. **1813.** Wielká moc tákich przyk[ádw w Hiftoriach mamy/ Y [ámi tego ná oko czę[fto doznawamy.] 6. **1814.** Semiramis męzna páni/ tá ie (*miasto*) zbudowála] 13. **1815.** tym go (*Joachima*) ie[zcze fortuná zdo[biá/ Ze Zuzánná/ po[ftubiona iego zoná była.] 17. **1816.** 20 jak nr 288. **1817.** Nieftáteczno[ć ... ftár-

[zy pokazali/ ... Ci thedy do Ioachymá często w dom chodzili/ 31. **1818.** A namá też ku obiádu pokwápić sie godzi./ To wyrzek[zy/ roz[e]zli sie/ 47. **1819–20.** vknováli/ Iákoby iá kiedy[zkolwiek [ámę przydybáli./ Vpátrzyw[zy čás potemu/ ... Skoro wy[zły (*panny*) áci sie dwa s kátá gdzieś wyrwáli/ 53–9. **1821–2.** Czas po temu ma[z/ y miey[ce/ ... Dziwne sie to słowá zdály w v[zach v Zuzánny/ 65–7. **1823–4.** będączyli sie dłużey wymawiaía/ Vzywiesz tego z lekko[ciá/ ... A my będziemy ... [wiádczyć przeciw tobie/ Ześ młodzieńcá potáiemnie w tym ogrodzye miáía/ 71. **1825.** Bo ie[li sie dam námowić/ zá śmierć mi to [tanie./ 78. **1826.** ie[li zásię k woli wam nie będą/ Iákobych na to pátrzáłá/ że gárdlá pozbędę./ 80. **1827.** Ná cnotliwá potwarz kładli/ ... Z wielkim w[tydem w[zy[cy [tudzy tego vzywáli/ 87. **1828.** Iáki w ten čás był twoy nocleg/ ... coś zá lekkość iáwnie popaść miáía:/ Dobre [erce/ ześ w tym żalu y dnia doczekáá./ 94. **1829.** bo ktokolwiek żywie/ Vmrzec musi: ná tym w[zytká rzecz/ vmrzec poćiowie. 99–100. **1830.** poćiowie żyw[zy/ vmrzec krom zmázy nie mogę./ Ktoby wierzył/ że mię o to cnotá przypráwiá?/ 103. **1831.** Przed[się Pan Bog po[policie prawdę ná wirzech kładzie./ Stá nádzye[ia ná plác poyde/ 109. **1832.** Doczekam ia/ ... tey nowiny/ Kiedy rzeká/ zem [tráconá/ krom w[zelákiewy winy./ 111. **1833–5.** A ci ktorych fá[z/ ... o śmierć mię przypráwi/ ... nie będą mi práwi./ Tym sie k[fta[tem tá cnotliwa przed sie [tánać Zuzánnie ... Nie był ieden ktoby tey był pániey nie żálował/ 127. **1837.** A tey pániey co tu [toi niecnoty doznaycie./ 134. **1838–40.** Y wy[stapi ku niey pro[sto młodzyeniec ... poczniewá sie kwápić/ Tym vmy[stem/ bychwá moglá oboie zá[ápić./ Ale miał z nas obu mocy ten i[ty niecnotá ... Pytá[li[my/ ktoby z nią był/ powiedzyeć niechciaía./ Tey rzeczy nas [wiádky macie: 142–7. **1841.** fá[z[zywi Sędzyowie/ ... Y poczna [wą rzecz prowadzić: ... Zuzánná ... záwoła/ nie[śmiertelny Pánie/ ... Iáwno tobie/ ze mię ci zli ludzye pomawiaía/ 151. **1842–4.** Gdy iá tedy ná śmierć wiedli/ dzyecię záwołaó/ Niechcę iá być tey krwie winien: rzek[zy to/ milczáó./ ... W[zy[cy ... chcieli koniecznie/ Aby/ co chce przez ty [łowá/ wyrzekł do[státecznie./

158–60. **1845.** kazał przydz iednemu/ ... S tim precz/ á drugiego przywieść ro[kazał 184. **1846.** A przekléta twoiá żánda [erceć wywrocíłá./ Często od was Izráel[kie dzyewki to [irpiáły/ 187. **1847.** Oto Páń[ki Anioł [toi/ trzymáiąc miecz goły/ A tym ... przetnie cie ná poły./ 194. **1848.** A co tę cnotliwa pániá s [wiátá zgłádzic chcieli/ To [ámi ... záplácić mu[fieli./ 199.

Sz: **1849.** Ná[ftań ... ty Mie[fiácu nowy/ ... y ták ludziom zdrowy/ Iáko ten prze[zły/ *Lel* 3. **1850.** WOynę powiedzyeć my[li [erce moie/ ... Tá walká ... może być bez guzow./ 4. **1851.** 5 *jak nr 288.* **1852.** Ten wygra/ przy kim dobry Hetman [toi./ 10. **1853.** WOynę powiedzyeć my[li [erce moie/ ... Tym cie ná ten čás moy Hrábiá dáruie/ 11. **1854.** 19 *jak nr 1821.* **1855.** Ia záś/ czym mogę/ tym sie popi[uię/ 21. **1856.** Y ty sie nie w[tydz/ ... Przy[stucháć tey to krotofilney woyny./ 24. **1857.** Fiedur/ á Borzuy/ ... Ci dwa przed [obá często sie [kradáli/ 39. **1858.** Vkazał pálcem ná ... [záchy./ Y rzekł/ w tych [zránkach wá[zá bitwá będzie/ 49. **1859–61.** Tablicá ... málo[wána będzie/ Tę pol [ześdzye[fiat/ y cztery zá[fiędzye./ Polá sie czarne z białymi mie[záia/ Ty sie owemi w zaiem prze[adzáia./ W tym plácu woy[ká polo[zą sie obie/ 59–63. **1862–4.** A tym [po[obem [zykowác sie będą./ Rochowie z brzegow/ więc Rycerze po nich./ ... Krol s pániá ... On rozná bárwe/á tá [woię woli./ Piechotá przed nie ... Káždy s tych tedy [woiá drogá chodzi/ 70–3. **1865.** A przez drugiego [kakác sie nie godzi./ Chybá iezdnemu: bo ten [wiádom drogi/ 75. **1866.** Roch ma tę wolność/ y nádáne práwo/ ... w lewo bić/ y w práwo./ 77. **1867.** Krol ... Bo okrag siebie w[zytki miey[cá trzyma/ Kto sie náwinie/ to go (*war.* tego) y [am ima./ 90. **1868–9.** To też ná koniec przypomnieć nie [zkodzi/ Ieden po drugim záw[ždy w tey grze chodzi./ 101. **1870–1.** Grá koniec bierze/ ... táki met nie pláci/ Ty (*war.* Té) w [obyje kartá zámykáá [ztuki./ 109. **1872.** Fiedur/á Borzuy/ ... A ci zeznawác z obudwu [tron mieli./ 124. **1873.** Krol ... niechciał ná się brác roz[ádku tego/ Ktoby godniey[zy z nich był dzyewki iego./ 131. **1874–5.** fortuna poka[że/ Komu przy[ádzic krolewnę dzi[ś ka[że./ A to wam mowia/ cofcie tu zo[ftáli/ By[cie żadnemu s tych nie

pomogáli. | 135–6. **1876.** Támże zarázem wedle boku (*krolów*) żony/ Tá [wego z lewey/ owá s práwey [trony. | 146. **1877.** 155 *jak nr 469.* **1878.** Terazby čás był/ pány z Helikoná/ Przywieść ná pámiéć/ ... Nie [miem [ie bez was puścić ná tę wodę/ | 167. **1879.** 207 *jak nr 1846.* **1880.** Owa go mieczem Krolowa przebyła/ Ze nie kto infzy/ tá go rzecz cie[zyła. | 216. **1881–2.** gniew mu przy[stępuie/ ... O[lep [ie miecze/ ... Tę twarz miał biały (*krol*) ... [iecze/ pali/ Y tym nie ćirpiał/ co pod [trożą [tali. | 223–6. **1883.** Iedenze pie[zek ... Tym nátárl (*Fiedur*) ná huf/ 238. **1884.** Borzuy iuż dawno ná drabá przymierza/ ... Ledwe tknął pálcem: á ten/ iáko s kufze/ Porwał Krolowá 241. **1885–6a.** Wiéć Fiedur: ... Iużés [ie dotknął/ á w tey grze/ kto ru[zy/ Wymowki niema[z/ s tymże (*war.* z tym [ie) ná plác kłufzy. | Odpowie Borzuy: tego ná wymowie/ Nie było: 249–51. **1887–8.** Czego kto dotknie tymby miał idź ... Lecź iź nie było żadney o tym zmiánki/ 254–5. **1889.** Czymeś tknął/ tym iedź: 258. **1890.** Ná koniec do tey rády [ie przychylił/ Aby go był gdzye przez nogę náchylił. | 263. **1891–2.** Y kazał (*Fiedur*) K[ieǳu/ ... Náiechác krzywym [kokiem ná Krolowá. | Rzecze mu Borzuy/ tym mié nie o[zuka[z/ ... On iákoby [ie w tym był nie obaczył/ 267–9. **1893.** Y [wego/ widzę/ [wymże brác nie wáǳi/ Kiedy pożytek iáki ná to ráǳi. | 274. **1894.** Popu mi żaden niechay teź nie gáni/ ... Kto drugi z bliská/ á ten y z dáleká/ Podeprzec może 291. **1895.** Y tá przyczyná była Borzuowi/ Ze tám folgował wiécey Rycerzowi. | 297. **1896.** dał [zách Rycerz w bieli/ Tu[zac/ że mu iey obronić nie mieli. | Ale [ie bárzo tą náǳieią zdráǳił/ 307. **1897.** y K[ieǳá/ Zábiłá ... nędzá (*drab*). | A tego zá[ie ... drugi/ 315. **1898–900.** Mę[stwo s fortuná po[połu [táńeło/ To woy[ko teraz/ owo záś moc wzyęło. | Ten tego biye/ 326–7. **1901.** To w tę/ to w owę [tronę [zábla bly[ka/ 337. **1902–3.** [ieka y Fenrichá/ Tego tu wloka/ [ám owego Mnichá. | Kto kłę[ke może/ ... Tey cię[zkiey walki wypowiedzieć [towy? | 350–2. **1904.** Krolew[kie obie mił[ńice/ ... przeciw [obie [tały. | Pewne iednego nie v[taǳić kroku/ Aż by tá/ albo owá kulkę miáłá w boku. | 362. **1905.** więźniow obá Krole [trzegli/ Y trupow/ tych co ná plácu

polegli. | 364. **1906–8.** y do[tał Rycerzá. | ... Wiéć go ... po[áǳi: á ten záś do kordá. | ... Po[zedł ná tego Rycerz był człowieká/ Ale go Fiedur obaczył z dáleká. | ... choway tego w grobie. | 372–84. **1909.** W[zy[cy poyrzeli s tey [trony/ y z owey/ 399. **1910.** Ma[z y Rycerzá/ ktemu pie[zkow dwoie. | 410. **1911.** O[taćek woy[ká białego wy[iekli. | Krom Rochu: bo ten męźnie [ie zá[tawił/ 443. **1912.** Day [ie nieboże/ co raz to mu rzecze/ A tego záłośc nieboraká piecze. | 458. **1913.** 460 *jak nr 1910.* **1914.** Stáńeło ná tym/ áby grác prze[tałi/ 465. **1915–6.** Przed Krolem [tał koń w piątym polu práwie/ A pie[zek w [zo[stym ... A wedle niego drugi w práwey [tronie/ Ten miał nád [obá Popa ku obronie. | ... Tym oby[czáiem obá hufy [tały/ 474–81. **1917.** Tego páłacu obá [trożom zwierzá/ 483. **1918.** Y przy[zá ... Ná ty drzwi/ kędy zo[tańiono [záchy. | 498. **1919.** Fiedur iuż dawno zwáǳił o krolewnie/ A Borzuy mnima/ że iuż wygrał pewnie. | Ten pró[si Bogá/ by rychley [witáło/ Ow ráczey/ żeby nocy przybywáło. | 515. **1920.** Pyta (*Fiedur*) kto rogow nákrzywił Rochowi? ... Słuchay/ toć ná to/ błáźnie/ vczyniono. | Stro[że powiedzá/ że krolewná wczorá/ Przy[zá tu była iedno [ámo wtorá. | 534. **1921–3.** Dáć zá miłego wdzięczną rzecz nie[zkodzi/ ... Tom dawno [tychał/ Borzuy ná to powie/ Káǳy [ie tego bárzo láćno dowie/ Ze Rycerz mę[stwá ręká dokázuie/ 545–6. **1924–6.** Popu teź niezle záchowác od rady. | Dáć zá miłego wdzięczną rzecz nie[zkodzi. | ... Iáka to ma być tá Popowa rádá. | Gdzie tá wdzięczna rzecz/ ábo gdzie ten miły? | 558–9. **1927.** cze[mu Rochem obrociłá (*królewna*)/ Pewnie że dármu tego nie czyniá. | 562. **1928.** pocźnie Borzuy pytáć: ... Dobrze żyw my[łac (*Fiedur*)/ á ten vpomina/ Fiedurze bráćie/ 563. **1929.** 572 *jak nr 1764.* **1930.** A kto [ie bárzo rozbuia w pogodę/ Ten zá[ie [krzydłá powiesi w przygodę. | 574. **1931.** Mam zá to/ żeś [ie rádował omylnie. | 576. **1932.** á Roch iednym [kokiem/ V[iaǳł Krolowi tuż pod [ámym bokiem. | Co czyni[z głupi? mierzi cie tá trochá? | Chce[z ... [tráćić ... Rochá? 581. **1933.** 589 *jak nr 1903.*

Br: **1934.** BRodá mój rym: Apollo/ ... godnáby tá brodá twoiéy twarzy. | 3. **1935–6.** że w téy gę[twie/ zacnych bród niemáło | Będzie

[obie mym rymem chłubę czynić chćiało:] Mó-
wiąc/ (będzieli zwłá[czá po temu vrodá]) Iá-
ciem oná [ławnégo pi[orymá brodá.] 5-7.
1937-8. Ale to w czás odemnie wiédzćie/ że
z tą brodá] Zadna śmiertelna brodá nie zrów-
na vrodá.] 9. **1939-40.** Gdzie formy do[ko-
náłé w[zytkich rzeczy wi[za/] Wedle których
Bóg [tworzył tę máchinę in[za.] Tám od po-
czátku wieku tá brodá mie[zkáá/] 16-7. **1941.**
O brodo ... Iákos z niebá zleciáá ná tę ní[ka
ziemię?] 28. **1942.** Brodá do Wą[á/ ... té(!)
wáde] Náydováá/ że przed nią wys[ze mie[yc
bierze:] 30. **1943.** Z tąd waśń po[zlá/ ... waś
nigdy nie mógl mieć przyaciéla z brody/ ...
Aby go w czym z téy waśni nie pode[zlá
kiedy/] 38. **1944-7.** Ten mu [ye fortél ze
w[zech zdał nao[obliw[zy.] Ie[ft ná niebie ...
bárwiérz: ... Wódnikiem go tám zowia/ ... Ten
... [tużył y brodzie. ... Tego [obie waś obrał/
... á témi [łowy k niemu práwił.] O Bárwiérzu
niebie[ki/ 40-50. **1948.** do tego przy[zió/ ze
álbo iéy w niebie] Albo mnie bydz: 53. **1949.**
A tá w[zetecznica] ... v[zanowác licá] Twoiégo
nie vmiáá: 63. **1950.** Owa y tyś [ie przed
tą pánią nie wysiedziá/] Wą[ie/ 74.

Dzie: **1951-2.** że do ożenienia/ Nie [tanu
wy[okiégo/ nie dobrégo mienia:] Náwet áni
głádkości ták wam [zukác trzebá/ ... Człó-
wiek máiac té dobrá/ dobry z nich nie będzie/
... między złémi pełno tego w[zędzie.] 9-10.
1953-5. Ale cnoty ... Kto tę ma/ tego dobrým
człówiekiem miánuia/] W tym iednym/ zli z
dobrémi/ [półku nie náyduia.] 13-4. **1956-
-7.** Helená ... głádkościá ... obdárzoná bylá:]
A cóz potym/ zdrádziw[zy męzá ... Iáki dóm/
... iáka głádkość przy téy] Przy[ádzie ma [má-
kowác/ myśli známienitéy?] 19-21. **1958-60.**
Cnotá tedy ma przodek/ ... y tę naprzód
miéy ná pieczy.] Bo gdzie tá ie[ft/ ... żyć ná
świećie mió.] Gdzie téy niemá[z/ tám w[zytko
[woię cénę tráci:] 24-7. **1961.** Cnotá
grunt záłożyw[zy/ kto przyniešie ktemu]
Y vrodę/ 29. **1962.** 40 jak nr 277. **1963.**
Vmy[ł naprzód/ y iego dáry vmiłowác:] Potym
dobrá cíele[ne plác máia zá témi:] 43. **1964.**
ze to będzie w podziwieniu/ Iżem o[státnie
mie[yc dał dobrému mieniu/ Któré ludzie
... w tákiéy cénie máia/] Ze gwóli temu
w[zytko in[ze zámiátáia:] 45-8. **1965.** A by
nie tá zlá fébrá/ co nam [mák [káziá/] 53.

1966-7. A by ludzie ... ták [ie [práwowáli/
... Nie były by w téy cénie perły áni złoto/
Bo bez czego bydz móge/ móge niedbác o
to.] 63-4. **1968.** Ie[li w mnożeniu [ładá
vrody pátrzamy:] W złączeniu [wym/ nádto
mieć mnief[za pieczą mamy?] Zkąd [ie ma
nie kopá bru/ nie żróbek przymnożyć/ Ale
człówiek/ 70. **1969.** Z Króla [wégo Spár-
tánie wzięli wielką winę/] Nie prze in[za/
ieno prze tę nizszą przyczynę:] Ze był obrał
niezgrábną iákaś żonę [obie:] 74. **1970.** 77
jak nr 1971. **1971-2.** Zkąd mózem to ro-
zumieć/ że im kto cudnief[zy/ Tym ... bydz
muśi Bogu podobnief[zy.] A tym bárziéy/
ie[li kto y myśl ták [práwuie/ Ze tegóz
fizerunku zázwdy ná[zláduie.] ... Mądry/ kto
imo w[zytko to iedno obierze.] 79-84. **1973.**
Ale Midas gdy był tym od Bogá pocczony/
Ze niemiał bydz w [wéy próbie przezeń
omyłony:] 85. **1974.** á ia prof[ę o to/ Czego
[ie kolwiek dotknę/ niechay będzie złoto.] 87.
1975. Złękl [ie ... Midás/ ... Odpuśc Pánie/
á téy] Głódnéy hoyności pozbaw/ 109. **1976.**
y z roléy/ [yná/ żadnym obyčzáiem] Niewy-
prze[z/ bo ná to żonę poiác trzebá/] 119. **1977-
-8.** kto żonę póymował/ Ten oycu ile kazał/
naprzód ofiárował.] ... Ale o tym iuz názyt.
124-7. **1979.** miłości] ... twym [trzáóm trud-
no [ie páwézá zá[łonić/ ... miáło li by kiedy
przyść do tego/ Niechay nic nie miuié/ ...
[zkárádégo.] 133. **1980-1.** Vwážze [obie ten
rym v Márciáli[za:] Podley[za żonę póymi/ ...
Aczby [nac o tę podłóść/ druga [ie gniewáá/]
148-51. **1982-4.** Bóg [am wié co dobrze/
Ale człówiek nie ie[ft wto ták opátrzon [czó-
drze/] Aby wiedział co z iego lep[zym: czás to
potym] Okáze/ lecz nam teraz tylko [ie [ni
otym.] 158-60. **1985-6.** Tom ia pi[áł ná [io[ft-
ry [wéy miłéy żádáníé/ ... Y [ámá [ie do tego
dobrze przyłóżyá:] 161-3.

1987. Iáko mácicá/ która ... rózgami wi[zac
ku dołowi/ Sięga wiérzchołkiem [ie mie/ áz
ku korzeniowi.] Zaden oracz/ zaden wól o tym
nie prácuie:] *Epit* 55. **1988.** bo nie [tuży
[przećiwiác [ie temu/ Którému [ie [am oyciec
podáie w małżeń[ftwo.] *Epit* 62. **1989.** Pá-
nien[ftwo nie w[zytko twé/ ie[li niewiéfz tego/
Epit 65.

Marsz: **1990.** Nie śmiechem [ie to czynie/
ze [ye nie vkażę] Tá k d[ugo: 3. **1991-3.** Ale

mniéma[ż ... żeby tylko rymy| Poétowie tworzyli? nie wierz temu: y my (*poetowie*)| Królá musiem obiéráć/ ... rychléy temu| Vwierzy[ż/ że to człówiek przyrodzéníu [wemu| Nie czyni k woli: 6–9. **1994.** że nie zołędziem/ iáko to dawniey[żé| Látá niofły: ále dziś chlebem żywi ludz[e| 14. **1995.** że [ye tego biore| Pátrzyć/ zkąd bym mieć mógl w [wéy chudobie podpore| 21. **1996.** Z czego ... poczet mu[żę czynić| Bo w téy mierze mój rozum ludz[e będą winić| 24. **1997–9.** Ale Bóg/ ... Ták y w tym [woię mądrość okázuie znaczenie| Ze w ludzkie głowy wlepił rózn[e oby- czáie| Ten to lubi/ á ów zász indziéy [ye podáie| 26–8. **2000–2.** mądrze to Bóg [práwił| Kiedy ludzi róznemi [práwami zábáwił| Ten [tworzyw[ży część ludzi chciwých ná pieniádze| Mnie/ ... [tworzył bez téy żądze| 33. **2003.** 40 jak nr 1930. **2004.** To tylko krótko powiem: dochody [czupley[żé| 47. **2005–6.** Tym wier[zem/ cny Már[żałku/ chciálem [ye v ciebie| Obmówić: ... á to ma[ż rym ktemu| 59.

Mon: **2007–8.** Parišie ... Boday [ie był nie rodził/ áni poymał zony| To bych był wolał/ y to z lep[zym było zy[kiem| Iáki ... v Gréków teraz głos o tobie?| Nie zefzło nic Wódzowi temu ná ofobie| Ale [ercá y síly niémá[ż. 41–4. **2009–12.** Nie pomagáć w potrzebie [łodkobrzmiając [trony| Ani ten głos/ áni tá głádkość od Diony| ... lecz zász ty| Twé po[tepkí/ godzieny of[átniéy zapláty| Ná to rzékł Alexánder: [tu[żnie mié winuie[ż| 54–7. **2013–4.** Nie zárzutné [á rzeczy/ które z niebá dádzá| A tego nikt [wą pracá nie poży[ce [obie| ... To rzékł: 65. **2015.** á Hektor ... vfy Troiáń[kie hánował ... á ci chnet [ie v[kromili| 77. **2016–7.** Którym (*Grekom*) Król Agámemnon głósem ro[kazuie| Stóyćie/ bo cóś powiedz[eć Hektor obiecuie| To rzékł: y ci zárázem dáli [ie hánowáć| 81. **2018.** Słuchay mié Troiáninie/ ... Słów Pary[owych/ który początkiem téy wojny| 84. **2019–20.** á komu| Bóg dopomoże/ ten w[zytko ma odnieś do domu| ... To rzékł: 88–90. **2021.** Czarná owcé/ y biá[á/ miéyćie po gotowi| Té ziemi/ owé [łóncu/ á my Iowi[zowi| Trzećią (*war. inszá*) przynie- siem: 100. **2022–5.** Lecz gdy kogo przy [obie [tátecznégo máia (*młodzi ludzie*)| Ten ná té y ná owé [tronę [ie ogláda| ... To rzékł: á z

tého w[zy[cy byli więc wefeli| 107–9. **2026.** Agámemnon kazał Táltybiemu| Do naw ... á ten był po[fu[zen iemu| 118. **2027.** A Tęczá zász przynio[stá wieść piéknéy Helenie| ... Té w iéy domu ná[á[stá/ á oná wiázá[á| Oponé/ 123. **2028–9.** A kto wygra/ temu cié zász zónę przyznáia| Tych [łów/ Iris do piéknéy Heleny v[zyłá| 136–7. **2030.** Y przy[żly ná to miey- [ce/ gdzie iest Scea brámá| 143. **2031.** Tácy pro[sto ná wiezy [tárcowie tám byli| ... Ci tedy ták gadáli miédy [obá [krómnie| 159. **2032.** Bóg to w[zytko [práwił| Który mié nieprzy- iaciól ták ciéżkich ná[áwił| 163. **2033–4.** iáko mam zwáć Gréczyná tego| Co to pleców [zérokich/ ... tu[żę iz król iáki?| Ná té [łowá Helená głos wyrzeklá tákí| 165–70. **2035–7.** Ná to tákci powiadam/ ócz pyta[ż/ ... To ten iest Agámemnon (*war. To jest on*) ... To rzékł: 177. **2038.** 189 jak nr 2031. **2039–41.** nie- chay znam y tego| Co to wzro[stem pomniey[zy od Agámemnoná| ... Ná to odpowiedziá[á He- lená ... Ktemu ták rzékł Antenor: ... 192–204. **2042–5.** Priámus [zedziwy| Pytał/ co to zacz (*war. Co zacz ten*) drugi Gréczyn vrodziwy| Co głowę/ y rámioná/ niešie nád in[żémi?| He- lená zász odpowiedz dá[á [łowý t[emi| To iest Aiáx/ ... A to zász Idomeus z téy to drugiéy [trony| ... To rzékł: 228–45. **2046.** po[seł ... Królowi powiedziá[ł/ to co [ie dziać má[ło| 251. **2047–8.** Kto wygra/ temu pániá z klenoty przyznáia| ... To rzékł: 256–61. **2049.** vczyni[ł mod[ę [łowý tymi| Boże/ 276. **2050–1.** á miéyćie ná dobrým baczeniu| Cokolwiek [ie miánuie przy tym [tánowieniu| ... To rzék[zy/ owcóm gárlá rzeza[ł: 284–97. **2052–4.** Która- by kolwiek [troná ten zwiázek ták [wiéty| Na- przód [tárgáli: boday té póm[stę poználi| Aby zász of[trym mieczem [wóy mózg ták przelali| Iáko to wino p[ynie: 302–5. **2055.** Potym té [łowá wyrzekł zacny król Troiáń[ki| Słuchay mié Troiáninie/ y ty Gréku 308. **2056–9.** Bo nie bede mógl pátrzyć ná [yná mi[égo| Z Me- nelaém/ w tym polu zbrojno czyniácego| Bóg té wiádomość [obie [ámému záchowa[ł| Komu z tych dwu/ żywotá koniec nágotowa[ł| To rzék- [zy/ owce ná wóz w[łożył 313–5. **2060.** A lud do Bogá wzdycha[ł/ z téy/ y z owéy [trony| 322. **2061.** 324 jak nr 1764. **2062–3.** A Pa- ris ... w[łożył zbroię| ... y [zy[zak z[łcony| Temu w[łofy ná głowie trz[ęfły czub ogrómnny|

Po tym w[zytkim wziął ofczep 337. **2064–7.** potym sie gotował Menelaus/ tę modlitwę czyniac ... Boże pomoż mi przeciw Parisowi ... Tego ty [karz mą ręką: ... To wyrzek[zy/ wy[trzeł ofczep/ y vderzył Parisa/ ... A ten sie nazad cofnął/ 349–57. **2068.** Uderzył ... w [zyzak: od razu tęgiego (*war.* a od razu tego) Rofpiérchnął się miecz 360–2. **2069–71.** Iam sie dziś myślił pomścić ... Nád ... Parisem: ... á ten nie ráníony. To mówiac/ dopadł ... włofów v [zyzaká/ Y ciągnął go/ ... A tego węzeł duślił 366–9. **2072–4.** A temu (*Menelausowi*) prózna w rękę przyłbicá zoftáá. Tę tedy Meneláus przed [woie porzucił/ A ci ją wnet porwáli: 374–6. **2075.** Wenus ... a tá obrónitá 377. **2076–8.** A [ámá (*Wenus*) [złá/ chcąc przyzwac Heleny ... Tę między Troiánkami ná wieży zaftáá/ ... W rzeczy iéy przádká [tára ... á tá (*Helena*) iá ważyłá. Tę [obie piękna Wenus poftawę zmysliw[zy: ... práwi 381–6. **2079–81.** Paris ... Nie rzecze[z/ áby sie ten ná woynę gotował/ ... To rzekłá/á téy vmył w [ercu zamię[záá: 389–91. **2082.** Bogini/ zász mié chczefz w błád (*war.* Coć potym, o bogini, że mie w błád chczesz) wpráwić: 393. **2083.** Ale o nim (*Parysie*) (*war.* tym) czuy ... Áz álbo żoná będzie[z/ álbo [tuga iego: 402. **2084–5.** bo bych háńbę nioftá z tego/ Bych mu łóże [tác miáá: ... Ná to iéy ... Wénus ták odpowiedziáá: 404–7. **2086–7.** żebych ia ták o tym rádžiłá/ Iákoby między Gréki y Troiány trwáá/ Wieczna niechęc/ ... To [ty[zac/ vłéklá sie Helená niebogá/ 410–3. **2088.** A páni do łóznice profto sie vdáá/ Tę Wenus mieyfce przeciw Parisowi dáá: 418. **2089.** Gdzie oná (*Helena*) ... mężá nie mężného tym [łowem popádlá: Iuż u ciebie po woynie 420. **2090–4.** czy ten lepiéy rádži/ Co domá zoftác kaze? ... Ná to iéy odpowiedziáá Paris témi (*war.* tymi) [łowy: Nie vzyway przeciw mnie v[czypliwéy mowy: ... To rzékł: 428–41. **2095–7.** w Troián[kim woy[cze/ ... Do tych król Agámemnon mówił [łowy témi: ... To mówił Agámemnon: 449–55.

Muza: **2098.** 6 *jak nr 1764.* **2099.** Iedná mam tę nádzieię/ że ... Nie będą moie czulé nocy bez zápláty: 13. **2100–1.** Y opátrzył to dawno [yn ... Látony/ Ze moich kości popiół nie będzie wzgárdzony. ... áni o bogaté złoto/ ... dbam/ iák o to. 17–28. **2102.** rze-

czy/ które ... Raz mnie [częścié raz temu da króm vważenia. 30. **2103–4.** ábym w téy [miertelności/ Y potym był v ludzi w powieści vczwiéy: ... Do tego mi pomożcie/ o Boginie 31–5. **2105.** Przypomináiac Bogóm to między in[zémi/ Iáko ... Encelad/ Mimás ... Chćieli z drugimi bráty do niebá przeddziéki/ 42. **2106–8.** Iupiter ... Wziął w rękę oftry piorón/ ... Tym vderzył w po[rzodek zuchwálców ... A ci ná [zyię [pádlí ... To wy Bogóm [piéwacie: á owym w pokoiu/ Mióło w[spomináć 61–5. **2109.** Siłá mężnych było/ ... Ale w[zyfcy w milczeniu wiecznym pogrązeni/ Ze Poéty zacného rymy przebaczeni. ... Homerus w téy liczbie przedniey[zy/ 77. **2110.** y wiek po[ledniey[zy: ... Nie zámilczá y [krzydłonogich zawodników. ... Ktoby był zná tych wieków Turná waleczného/ 81. **2111.** Mówi zazdrość/ ... Chćiał byś wziác: iedzo/ tá sie mnie trofká nie imie. 90. **2112.** Iednáky mié My[zkow[ki Piotr był nie przebaczył/ ... Tę [ápkę iego/ ... Pómniéie opowiadác 99.

Phaen: **2113.** Dzień y noc iego [práwá/ y to [wiatło wdzięczné/ Niezgá[zonego [łóncá/ *wst.* 7. **2114.** Tenze y niebo nátknął gwiazdami [licznými/ Aby ludzióm znaczyły czáfy/ biegi [wémi. ... Témi znáki nas bowiem Bóg prze[trzegáć raczy: *wst.* 14. **2115.** WSzytki gwiazdy tym pięknym wzorem v[ádzoné: Póymuie z [obá niebo nieuftánowioné. 1,25. **2116.** Polos ... Po práwéy/ y po lewéy ręce/ ten po[ledni/ Ma dwa wozy widómé/ 1,35. **2117.** 1,42 *jak nr 303.* **2118–9.** Iedná z nich Cynozurá ... Tá druga iest Helice. ... Między tymi podobien rzéce [mok [ye wije: 1,44–2,51. **2120–2.** [mok ... Rzucił [ye ... ku Helice ... Tę (*zam.* Táz) więc głowá táb wpada ná głébkíe morze/ ... Nie dáleko téy głowy okrutného wézá/ Widác zálo[ny wyraz pokléklégo mężá. 2,59–3,61. **2123.** wąż ... przepá[uié/ Ophiuchá: ten przedsié [mieie ná[stępuie/ 5,72. **2124.** TAmże ... przypátruy [ye pilnie/ ... wadze: ále tá nie gore ták [ilnie. 7,78. **2125.** o páнно wybrána. Poyrzy okiem [á[káwym ku téy ni[kiéy ziemi/ 9,87. **2126.** Nie pátrzac ... iákié práwá/ Ale [ámá przy[toyność tá byłá v[stáwá: 9,92. **2127.** Zyli w[zyfcy w pokoiu/ prze[stáwáiac ná tym/ Co przyrodzeniu dofyć: 9,98. **2128.** Ale kiedy zász náftáá [rébrny wiek ... Rzadko tę [wiétá páńnę widác było 9,106.

2129. [mętek przypadnie ná ludzi.] To rzek[zy/ 9,115. **2130-1.** Y ośiádlá (*Panna*) to miey[ce/ zkad czá[fu nocného] Da [ye widziéc/ ... V téy ná práwym [krzydłé/ płómién nád rámiony] 9,123-5. **2132.** Protrigitir ... Téy wielkości y swiátlá ták znákomitégo/ Iákiéy ogón niedźwiedziá goré 9,127. **2133.** gwiazdy ... króm tych które w głowie y w łapách goráią] Cztérzy ... w kroku miey[ce máia] 9,131. **2134.** Ná rámieniu ma kozę/ ná pięści kozięłki:] Owá iá[na: ále tych płómién nie ták wielki.] 11,144. **2135.** Cepheów naród ... Bo y ci zá krewnością wzięci] są do niebá.] 12,157. **2136.** Ka[siopéa. ... y nie z gętych gwiazd iest] w[ádzoná.] ... Ták té gwiazdy zdádzą [ye tám byc roz[ádzoné.] 14,166. **2137-8.** iéy (*Andromedy*) wárkocz pleciony/ Z iego (*Konia*) brzuchem iest iednym płómieniem [poiony.] Ku téy gwiazdzie/ trzy drugie koniowi należą:] ... Ten to kón ... wzbudził wodę żywą:] 16,177-85. **2139.** Kóniów zdróy/ ... ten z kámieniá płynie:] 16,189. **2140.** Skop. ... Ten pośrzodek niebá] Depce/ 17,196. **2141-2.** drugi znak ... Deltoton ... Grékowie miánuia/] Bowiém czwartá literę ná ten k[ztalt máluia. ... POd tym / głowę Skop trzyma 18,202-19,205. **2143.** Vyżrzy[z ryby/ z tych iedná iá[niéy] poty[kuie] 19,207. **2144.** Pleiády álbo Báby. ... Té ácz drobné y ciemné/ 21,219-25. **2145.** 21,227 jak nr 2100. **2146.** Iest y lutnia ... którą naprzód [práwił] ... Merkurius ... Tá potym dla pámiátki ná niebo wniesioná] 22,231. **2147.** Máiać łeb ... ptá[zy podle siebie.] ... TEN ptak iest łábéc biały/ 23,235. **2148.** W Koło koniá/ dwie rybie ... A temu grzywy sięga Wodnik 24,240. **2149-50.** Strzelec ... Znak tego nieomylny Niedźwiadek więc dáie/] Kiedy ná końcu nocy z wody ráno w[taie.] ... tám więc o tym czešie] Cynozurá ... głowę niešie.] 25,255-9. **2151.** W Tym plácu/ gdzie rogáty Wól głowę położył/ ... Orion [ye złożył.] 30,274. **2152-4.** Pies ... Tego/ [czépy nie omyła/] ... Tego y zachód czuje (*zam. czujem*)/ ná drugich nam málo:] Bo té nie ták [zkodliwé/ tylko znáczą] ciáło.] 30,285. **2155.** Záiać] ... Tego pies przerzeczony ledwé nie popádnie/] 31,289. **2156-7.** iáko więc nawá/ ... á tá po[flu]zna [tyrowi/ Po[stępuie] ... tyłem, ku brzegowi.] ... Tym k[ztalt]em Argo płynie. 32,295-7. **2158-9.** Andromedá ... Ale tá Aquiloná iá[fnégo] [ye trzyma:

Wielorybá záś/ Aufter pochmurny przedyma.] Ten dziw morzki pod Skopem iest/ 33,303-5. **2160-1.** Sidlá/ ... Zbiégáią [ye ná oftrym czubie Wielorybá] Pod iedną [pólną gwiazdę/ która ták węzłowí] Temu należy/ iáko y Wielorybowi.] ... Té záś drobném y bládem swiátlém opátrzoné/] ... imion [wych nie máia:] 34,312-3. **2162.** Bo ich zew[ząd] moc wielka. á w téy obfitości] Siłá ich iednéy miáry/ 34,321-3. **2163-4.** Przeto wdziélné znáki [są po[stanowioné:] ... Zkad to iest/ że iuz w[zytki] (*gwiazdy*) [wé] przezwi[ká máia/] ... Té tedy pewnym piátnem swięcá rozeznáné:] 34,329-31. **2165-7.** rybá:] ... [kláda wzrok ná Wielorybá.] Między tymi [są] zásię drugie gwiazdy płoné] Pod Wodnikiem wilgotnym [kapo rozswięconé.] Tych niedáleko [strumién] nie práwie gwiazdzí[ty/] Który z práwice leie ten to Wodnik ifty.] 35,335-8. **2168-9.** Dwie gwiazdzie ... tá Wielorybowi] Plu[ká] sięgá/ á tá tkwi w nogách Wodnikowi.] 35,339-40. **2170-2.** Idzie niebem podobny wyraz ołtarzowi.] Tego biég iest odpráwny: ... Arkturów iá[fny] płómién górnych ná[zladuie] Dróg/ á ten do zachodu prosto po[stępuie.] Ná ten ołtarz Noc ... Włóżyłá znak ... przy[złéy] niepogody.] 36,345-9. **2173.** Chyronowé rámié/] ... MIé[ż]náćá tego pátrzay 37,365. **2174-6.** A to [są] w[zytki] znáki ... Pięc gwiazd in[zych] zo[stá]ło/ które nie należą] Do téy liczby/ ... Tych trudno ... Vpátrowáć: ... Tych [ye] ia opi[owáć] [wym] piórem nie wazé:] 38,375-83. **2177.** Vyżrzy[z tám] dróge/ Białomléczną nazywáia/] Téy bárwy in[że] kołá niebie[kié] nie máia.] 40,394. **2178-9.** dwie przedniey[zé] (*koła*)] Są ták wielkié/ drugie dwie nieiáko równiey[zé.] Z tych po[żlednich] iedného duch Aquilonowy] Do[siéga] ... To koło/ ná ósm części wláfnie rozdzieloné:] 40,397-407. **2180-5.** To tedy (*koło*) ná pólnocy/ ... w Ráku tkwi: ná południé záś/ drugie w pół dzieli] Zimného Kozorožcá: ... W tym iest niewielki záiać/ w tym nogi Chártowé:] W tym okręt/ ... W tym žádo iádowité Niedźwiadek położył:] W tym ... Strzelec tęgi łuk náłożył.] 40,411-8. **2186-91.** Tu przy[zed]zy z pólnocy [stónce] ... Wraca [ye] zásię ná zad ... Tego kołá trzy części wzgóre wyniesioné/] A pięć zásię pod wodą ... Między témi ... koło/ téy wielkości] Co y mléczné/ ... W tym do roku dzień dwákróć z nocá [ye] miárkuie/] ... Tym w[zytek/ iáko wiel-

ki Skop ieft/ przedzielony:| Tym kolána Wołowé/ 40,421–8. **2192.** Té koła/ ós przenika/ profto położoné:| 40,435. **2193.** Tákich kół/ nie dowiedzie żadna ręká ina/ Iákié té [ą ná niebie: 40,439. **2194–7.** Owé tedy (koła) ... ieden w[chód y zachód máia:| To przéčné zásię/ morzá ták wiele przechodzi/ ... Zodiákiem to koło Grékowie miánua: ... Wnim Rák/ y Lew/ ... W tych dwánaście biég roczny [lónce odpráwuie/ ... Tego koła/ ... Ná każdá noc w[stáwnie [ześć znáków záchodzi:| 40,443–57. **2198.** A kto chce porozumiéc/ ... niech ma pilné oko| Ná znáki/ ... Z tych [ye nalepiéy [práwi[z. 40,467. **2199–200.** Bootes ... Ten swiátlá ná[sycony od pólnocy tonie| ... kiedy y [lóneczne konie:| Té tedy ták záchodzą: 40,477–9. **2201.** A kiedy z Oceaná wychodzi Lew [rogi/| To co był Rák ná morze wegnał wielonogi:| W[zytko znika 40,482. **2202.** Hydrá/ ... w[chodzi/ ... Ciagnąc zá [obá my[z ... A tá nád ziemiá bieży 40,493. **2203.** A Klęczeń ... nogę ... z głębokiego wynióft Oceaná:| Temu/ ... częfto [ye przygadza/ Ze téyże nocy gá[nie 40,501. **2204.** Klęczeń ... Ten tedy ná troie w[tawa rozdzielony:| 40,507. **2205.** w[chodzi pół Korony:| ... Kón záś o téy dobie| Tonie/ 40,509. **2206.** Orion/ który hárdá myslá wniesiony/ ... Ale mu ná złé wyzlá tá dumá [zalona:| 40,521. **2207.** Wzbudziła przeciw iemu Niedźwiadká [rogiégo/ ... A przeto/ kiedy y dziś ten [profny iad (zam. gad) w[taie/| 40,525. **2208–9.** Ká[siopá ... głowá tonie w morzu/ nogi ma ná goli/ A to ciérpi niebogá Nereidom k woli:| Którym [ye równác chciá[á. tá tedy záchodzi:| 40,534–5. **2210.** niebo ná górę wywodzi| Drugié pół wieńcá ... á przytym mocnégo Chyroná| Ciáto/ 40,538. **2211.** żwiérz rozciągniony/| Który ná rękú niesie Chyron przerzeczony:| Tego Centaurá przodek ná łuk oczekawa:| 40,541. **2212.** A Klęcziá zásię (bo ten zázwdy opák w[chodzi) ... iuz y pás wychodzi/ 40,547. **2213.** Głowy/ y drugiéy ręki pátrząy o tym czešie/| Kiedy niebo łuk z wody y Strzelcá podniešie:| 40,551. **2214.** á to co zoftawa (z Hydry)/| Ná w[staniu Ryb z Chyronem pod ziemię podawa:| 40,573. **2215.** Wołu zánurzony| Woźnicá nie zoftawa: bo z nim ieft [poiony:| Iednák nie w[zytek przy tym znáku z morzá w[taie/| 40,585. **2216.** A Bootá

piérw[zy znák pod ziemię wpráwuie:| ... okróm lewéy dłoni:| Bo téy wąż (zam. Wóz) Oceaná nieświádomy broni:| 40,592. **2217.** Támże y Eridaná vyžrzy w[chodzącego| Żeglarz(!)/ ná Orioná czekáiac [ámégo/| Aby mu miárę nocy/ álbo pławu ziówił/| Bo tego si[á zew[ząd Bóg dla ludzi [práwił:| 40,600.

Dry: **2218.** Znam cię/ o Krolu Pol[ki/ choć tu miedzy lá[y/ ... przebywam ... Y nas o twym przyjezdzie głó[y dochodziły/| Y z tych lá[ow ... wywabiły:| 10. **2219.** ludzie ... O elekcyiách [obie głowy nie zmy[łáli/ ... y tego [łowá [nadz nie ználi:| 30. **2220.** nie má[sz vprzeymości/ ... Cnoty w[zy[tki zá[á[ty/ ... To ty o możny krolu łatwie wycinowác| W[zytko może[z: 41. **2221.** Pilecki/ będąc pánem temu tu Zamchowi/| Y ná niedźwiedziech iezdził: 46. **2222.** Práwo/ kolcá twárde/ ... Ale o tym ná ten czás dopuść Bogu rádzić:| 49. **2223.** odpoczyń [obie w tych tu lefiec [licznych:| 52. **2224–6.** A teraz więc te w[zy[tkie pu[zcze/ y ze w[fiámi| Krol Pol[ki opátruie zázwdy Stároftami:| ... Ale przed láty ... Trzymał to Iwan Ku[trá ... Potym/ ... W[zy[tko to po nich Krolom w ręce się doftálo:| 61–8.

Ort: **2227–30.** Trzecie (a) ... To o[ftátnie zázwdy [wym znákem znaczyć trzebá: ... á zá różnym téy i[ftéy litery wymawianim/ różny ma y wykład/ iáko ... w tím słowie žádný á žádný ... czá[em téż dla dobrich rimów té znáki [ą dobré. 1. **2231.** B. ... Drugié ... a to kré[kę ma nad [obá/ 2. **2232–3.** C troie: ... trzećie z przydanim téy litery/ ž/ ... Ale o tych piérw[zych dwu chcę powiedziéc na końcu 3. **2234–6.** E troie: piérw[zé ... a to ma kré[kę nad [obá ... iáko w tym słowie/ Panié/ ... O[ftátnie z kré[ką albo z ogonem/ iáko to/ vczynię. 5. **2237–8.** A w pi[aniu tich w[zytkich (e) tak się zachowác/ iáko się i o piérw[zéy literze mówiło: to ieft/ aby znaki na żadnym nie były/ ... wyiaw[zy to o[ftátnie/ które zázwdy [wé piątno ma nieść. 5. **2239.** G ... chyba to powiedziéc trzebá/ że go Polacy nieuziwaia na dwoie 7. **2240.** M dwoie: ... drugie z kré[ká/ iáko to/ v[króm. 12. **2241–2.** S troie: piérw[ze ... iáko to Sam[on: drugie ... iáko w tím słowie ós/ 18. **2243–8.** Ale to chcę przydać: i[ż się częfto w Pol[kim ięzyku trafia/ że po/ s/ idzie/ c/ a ty obiedwie literze maia ... iáka[polność... tedibych chciá dla [kromné-

go pi[ania/ aby tilko /c/ sie znaczi[lo/ tam gdzie sie znaczi[ma/ abo kt[re tego potrzebuie: a /s/ aby sie iu[z niego znaczi[o. poniewa[to przirodzenie ma[nie w[[edi maia/ [e iako brzmi po[ednie tak i przednie: ... Kilka s[ow sie nayduie/ kt[re sie pod t[regu[nie podaia iako to mie[ce 18. 2249. Z troie: pirw[ze iako to zamek: 23. 2250-2. PRZESTROGA oko[o tych liter. i/ y/ ... TY dwie pirw[ze literze/ ... mi[ędzy inf[ymi literami/ ... wielk[odmian[czyni[. a zw[[acza mi[ędzy temi/ kt[re [a wy[[z[napi[an[24. 2253-6. [e inac[zy brzmi[mu[[a (litery) kiedy po kt[rym/ y/ id[ie/ a inac[zy kiedy prost[i: iako to na tim mie[cu/ kied[rzek[baby to ieft/ [tar[[ony/ a babi/ co po [acinie ob[tericatur: ... kt[rego t[[i [acinnicy nieinac[zy v[ywaia/ ieno iako i my/ kied[po nim id[ie ten vokaliz[i/ iako w tim s[owie/ bilis, tibi. 24. 2257-9. A to/ co m[owie o t[literze /b/ t[[s[uzi tim w[zikim 24. 2260-1. Kiedib[yfmy tedi w[afn[r[oznic[mi[ędzy b/ a b/ obaczili ... tediby w t[mierze niepotrzeba by[o t[literi y: 24. 2262-4. Ale rac[zy ni[by tak wiele tich znak[by[o/ niechay po iednym b/ iedno i/ chod[iz/ a po drugim y: bo iednak t[r[oznice ni[ma[z w[adnych inf[ich vokaliz[ach/ chyba w tich/ 24. 2265-8. Gd[ie tedi po c/ abo po s/ abo po z/ id[ie ta litera i/ tam iu[nie trzeba kr[ki/ ... bo ta ifta kr[ka/ ... nic inf[ego nie znaczi ieno to ift[i: kt[re gdi si[napi[ze podle niego/ iu[go na wirzch k[as[nieb[dzie trzeba: iako w t[mierze/ ani na b/ ani na l/ k[ad[24. 2269-71. wedle tich liter cz ... kied[si[trafi pi[ac i/ abo y/ rac[zy to ma[i: ... wol[to ift[i. 24. 2272-4. Pi[[a t[[niekt[rzy te panie ... abo ty panie: ia to po[ednie wol[24. + 909a, 1240a, 1886a.

p. **natenczas, potym, tym, tymczasem, tym[ze, wtenczas, wtym, zatem, zatym**
JBD

tenor *średni głos męski, dziś baryton.*

V[ty[zy[z t[am pi[[b[ffow/ dw[na[[cie di[zk[nt[ow/ Sze[[c[alt[ow/ o[m tenor[ow/ dw[na[[cie w[ag[nt[ow:] *Pie[1,18,46.* DJ

Tenwia p. **Tanew**

Tenwica *nazwa rzeki, dop[lywu Tanwi, kt[ora wpada do Sanu.*

Tu Sopot y Tenwic[[woi[ro[[toczy/ Tu Tanew nieh[amowna San pr[[tki n[apawa/ *Dry 54.* DJ

ten[ze *wskazuje osob[co wynika z konsytuacji 117, wskazuj[to, o czym jest mowa, okre[la rzeczownik 158, okre[la rzeczownik, informuj[[e jest on ten sam, taki sam 10, 31, 33, 37, 52, 101, 124-5, 133-4, 147, 152, okre[la rzeczownik lub przymiotnik, nawi[uj[do wcze[niejszej wypowiedzi 2, 9, 11, 14-5, 17, 26, 28, 44, 53, 60-1, 64, 83, 89, 99, 102-4, 107, 119-21, 123, 129, 135-7, 153-5, wyraz okre[slany jest powt[orzeniem wyrazu wyst[puj[cego w tek[cie wcze[niejszym 68, 73, 78-9, 88, 115, 142, 149, wyraz okre[slany jest synonimem, hyperonimem lub peryfraz[wyrazu okre[slanego 21, 71, 84, 111, 116, 131-2, 143, 145, 157, z a s t [p u j e rzeczownik, zaimek lub przymiotnik u[yty w tek[cie poprzedzaj[cy 4, 7, 20, 22, 25, 29, 30, 54, 59, 63, 72, 80-1, 105-6, 114, 141, 148, przymiotnik w funkcji rzeczownika 58, zast[puje przymiotnik 108, w tytu[ach poszczeg[olnych fraszek i apoftegmat[ow 34-6, 38-42, 48-50, 56, 76, nawi[azuje do wcze[niejszej wypowiedzi 1, 3, 16, 23-4, 27, 43, 47, 55, 62, 65-7, 70, 75, 82, 85, 90, 94-5, 98-100, 118, 122, 127, 138-9, pe[ni funkcj[wsk[aznika zespolenia kto ... ten[ze 18, 45, 130, ten[ze ... co 8, 12-3, 19, 32, 46, 86, 96, 140, 146, co ... ten[ze 51, 87, cokolwiek ... ten[ze 92, ten[ze ... kt[ory 5, 6, 69, 77, 93, kt[ory ... ten[ze 159, ten[ze ... aby 128, ten[ze ... gdzie 57, ten[ze ... kiedy 74, kiedy ... ten[ze 156, jako ... tym[ze sposobem 97, pe[ni funkcj[emfaticzn[. k[ad[ac na wyraz nacisk 144, 160, wyraz[enia dotycz[ce okre[slonego odcinka czasu pod ten[ze czas 112, kiedy ... w tym[ze czasie 156, na ten[ze dzie[113, tego[dnia (... kiedy) 74, 91, 109, tej[ze nocy 110, 126, 151, o tej[ze godzinie 150; ten[ze sposob 97, t[az miara 33, ten[ze isty 84, ledwe nie ten[ze 140; to[ci 96, ten[ze t[[159, ten[ze prawie 74, ten[ze r[ownie 97; w przys[. t[az baba, ty[ko[a = ten sam k[opot 133-4; ten[ze ... ten[ze 89, ten ... ten[ze 26, 63, 106, 160;*

w prep. 2, 5, 6, 8–12, 14, 17, 19, 21, 23, 26, 28, 31, 33, 37, 44, 46, 52–3, 57, 60–1, 64, 68, 71, 73–4, 78–9, 83–4, 86–9, 91, 93, 97, 99, 101–4, 107–13, 115–6, 119–21, 123–6, 129, 131–7, 142–5, 147, 149–51, 153–8, w postp. 15;

D. lp. r.m., n. tegóż 1, 10, 14, 26, 38–9, 55, 73–4, 87–8, 116, 121–2, 124–5, 142, tegoż 109, B lp. r.m. téż 12, 64, tyż 129;

tózem 27, tózci 118, tożeś 128;

tymże 2, 8, 16, 23–4, 28, 34, 36, 51, 59, 83, 102, 119, 123, 130, 132, 137, 143, 147, 156–7, timże 159, tymiż 144, timiż 158;

tózci 96, 118.

Ps: 1. Mąż okrutny/ ... Nigdy twarzy twéy łá[káwéy] Nie ma vznác: tegóz/ Boże/ Y przewrotny czekać może. | 5,23. 2. GLupi mówi w [ercu [swoim/ Niemá[z Bogá/ przéc z [ye boim?] W tymże cnotá zgá[ta] błędzie | A nierządu pełno w[zędzie. | 14,3. 3. Dzień v[ta]wicznie nocy ná[zláduiácz/ Noc także dniowi wzaiem v[stępuiácz/ Opátrznóść páń[ká iáwnie wyznáwáia. | Tóz y porzádné niebá powiádáia. | 19,12. 4. Pan ná [wym throne bédzie ná wieki królowá. | Tenże [erce/ y sílę ludu [wemu dáie/ | 29,19. 5. Boday [ye w tychże dolách potopili/ Które kopáli. | 35,23. 6. O pánie/ ... á [ádów/ y twoiéy mądrosći/ Táz iest miará/ która iest mor[kich głébokości. | 36,12. 7. á pan mié obaczył/ ... Tenże y ku spíewaniu v[ta mé [pofobił/ | 40,7. 8. [koro przydzie śmierć lákoma. | Hárdégo [nádnie z powagi wyzuie/ Y tymże torem/ co bydło/ záymuie. | 49,36. 9. V[zywa wczá[ów/ žádzom [wym folguie/ A tenże żywot y drugim cukruie. | 49,50. 10. Czci nie zostáwifz ná brácie: niecnotá/ Choć z tegóz po[zedł z tobá żywotá. | 50,56. 11. 53,3 jak nr 2. 12. w téz/ co ná mié doły/ Kopáli/ wpraw/ o pánie/ mé nieprzyiációły. | 54,9. 13. Doły bráli podemná: ále cí[z/ co bráli/ Zdárzył Bóg/ że ná koniec [ámi w nie wpádáli. | 57,19. 14. Swá w[zetecznoścá y niebá síegáia. | ... Nápijáia [ye tegóz błédu z nimi. | 73,20. 15. zgádzmy ten naród nie nádány/ ... Y A[ur ku potrzebie téyże był gotowym/ | 83,11. 16. Razem ia Dawidowi ná [tátecznośc [woie] Stúdze wiernému przy[siágl/ y przytymże [toie. | 89,64. 17. Y vyżrze vpad nieprzyiációl [woich/ Y táz wieść przyy-

dzie do v[zu moich. | 92,24. 18. Kto ludziom rozum dáie/ tenże człowieczy | Rozmy[ł/ y [kryté rády zna/ 94,19. 19. Pánu cześ/ ... Temu Moyzes/ y Aaron ofiáry palili/ Y Sámuel z téyże liczby/ co iemu [stúżyli. | 99,12. 20. pan ... Aby plácz v[stý[zał więźniów okowánych/ Y ráutowá ná śmierć of[átniá podánych. | Aby ná Sionie cí[z mu dziékowáli/ | 102,49. 21. Ty ... Spu[zcza[z ná ni[ká ziemié defzcz ... Táz wilgotnośc y láfy żywi niezmierzoné/ | 104,33. 22. Głupi oycowie ná[zy ... Cí[z ru[zeni zázdrosćia/ przeciw Moyze[zowi. | 106,35. 23. Który (Pan) nie wiezdzone w poły przeciał morze. | Iedny przewiódł/ á drugie zálał w tymże torze. | 106,48. 24. Nie ciérpiał krzywdy božéy Phineás cnotliwy/ Ale mieczem zlá karał: tymże páń[ki m[ściwy/ Gniéw v[smiérzył: | 106,66. 25. Niech go (Pana) nie milcza/ ... Tenże rzéki ofu[za/ | 107,65. 26. Iáko drugi czlonki [wé okrył odzieniem/ Ták on zew[ząd obložon iest złorzeczeniem. | ... Bodayze [ye tym p[ázczem wiecznie nákrywał. | Y tegóz pá[á ná [wé boki v[zywał. | 109,46. 27. Wierzyłem [łowom iego/ y tózem wyznawał/ | 116,25. 28. W Káždym v[ci[ku [swoim woálem do páná/ A moiá prošbá záwždy bylá wyluchána. | Y dzis cié tymże [cerem prošé 120,3. 29. Y oni/ y dzieci ich/ y tychże dziedzice/ Ná wieki nie wypádná z oycow[kiéy [tolice. | 132,23. 30. Pan sírote/ y [tan wdowi/ Ma ná pieczy: tenże zgádzli/ Co zły w głowie [wéy vrádzi. | 146,31.

31. GDzie té wrotá nie[zcze[né/ ktorémi przed láty Pu[zczał [ye w ziemié Orpheus [zukáia [wéy [tráty. | Zebych ia téz táz ścié[zká [wéy namil[zéy córy/ Po[zedł [zukác/ Tr 14,3. 32. Lácniey rzéc/ widzę niż czynic/ y tobie/ Pióro Anjel[kié: du[ze tóz w przygodzie. | Co y mnie bodzie. | Tr 16,35. 33. A czás co ma zá fortél? dawniey[ze sviéziemi/ Przypadkámi wybija: czásem we[el[zémi. | Czásem téz z téyże miáry: Tr 19,151.

Fr: 34. Epitaphium Kofowi. ... O tymże. 1,32,tyt. 35. Epitá<fium> Woyc:<iehowi> Kry[k. ... Drugie temuz. 1,65,tyt. 36. Do Chmury. ... O tymże. 1,92,tyt. 37. V śmierci w téyże cenie mlody/ co y [táry/ 1,96,3. 38. Do przyiáciela. ... Do tegóz. 2,14,tyt. 39. Epitá.<fium> Andr:<zejowi> Bzick:<iemu> Ká[ft<elanowi> Chelm:<skiemu>. ... Tegóz mał-

zonce. 2,28,tyt. **40.** Ofiárá. PAPHiiéy [wé zwiérćiádło Lais poświęciłá:] Niechce się widziéć czym ie[ft/ nie może czym bylá.] Ná tóz. GLádkość od ciebie/ Venus; ále nietrwa w mierze:] 2,31,tyt. **41.** w[kazał] Po Philozophá/ y temuż vkazał] Oné [wé xiégi: 2,52,10. **42.** Nagrobek Mik:<kołajowi> Trzebucho.<wskiemu> ... Temuz 2,68,tyt. **43.** owá się wyłamię] Z téy niepobożný niewoléy/ która mię] Ták zfrá[owátá/ że y zdrowia niémam/ Y o rozumie tóz ná koniec mniémam.] 2,79,8. **44.** Wten czás mu się Neptunus [yná rozmiłował.] ... gdzie potym y drugi] Był przyniešion dla téyże po[ftugi.] 2,92,10. **45.** KTo naprzód począł miło[ć] dziéćciéciem málowác/ ... Tenże nie dármo przydał do rámiénia piérzé/ 2,94,5. **46.** Y mnie táz boiażń/ co in[ze/ y [trách zdéyumuie.] 2,100,12. **47.** ZAriadres krolewic iáko żyw niezna[w]zy/ Tylko piékná Odátę przez [en raz widziaw[zy/ Milował iá [erdecznie: ... Tóz się y mnie przydáto/ ... Ze nigdy cię niezna[w]zy/ zówzdym był chętniwy] Do twego towarzystwa: 2,104,5. **48.** Ná mo[ft] Wár[zew]ki. ... Ná tenze. 2,107,tyt. **49.** 2, 108,tyt. jak nr 48. **50.** O Miłości. ... O téyze. 3,32,tyt. **51.** Telefów rozum chwale/ ... Bo ten czym był po[ftzrelon/ tymże goi[ł] ránę.] 3,32,10. **52.** LAżiebny/ á kurwy ... W téyze wánnie y złégo/ y dobrégo myiá.] 3,41,2. **53.** Ták dziad zginá/ ták oćiec/ ták moi [triiowie/ Tenże vpad y moiéy náznáczon był głowie.] 3,49,4. **54.** PRáwo ie[ft/ áby káptan nie mógt poiać zony:] Tenże nie ma być w żadnym członku v[czérbiony.] 3,56,2. **55.** Nie bądź gościem v siebie: wiédz co się w cię wleie/ Wedle tegóz [wé [spráwy miárkuy/ 3,62,2. **56.** Nagrobek Ga[fc]e. ... Temuz. 3,80,tyt. **57.** Czeka[ł]á śmierć/ żeby był Ga[ł]ká mówi[ł] grzezy.] Nie mog[ł]á się doczekać/ błaznem go ták wzię[ł]á/ Y táz droga/ gdzie mądre záymuie/ poię[ł]á.] 3,80,4. **58.** kiedy co wašniw[zy/ Ná drugié ták záwo[ł]á/ Pánowie/ czás wsiádác/ ... Po máléy chwili zá[si]ę tenze się ozowie/ 3,85,7.

59. O ktokolwiek ... Ie[ft]li prágnie oyczyny oycem być názwány/ Y tymże ná wy[ok]ich kolumnach pi[á]ny:] *Pieš* 1,1,24. **60.** widzę męzné Bole[ł]áwy/ ... Wtéyze ie[ft] liczbie ón zakonnik świéty/ *Pieš* 1,10,45. **61.** Y iuż nam ma być ten pohániec [rogi/ Który nie-

dawno poda[ł] (*zam.* pada[ł]) nam pod nogi/ ... Prze Bóg/ tychże[my] oyców dziéci? *Pieš* 1, 13,17. **62.** Lácno cie[ft]zyć chorégo gdy[my] zdrowi [ámi:] Lecz kiedy tóz nád námi] Niefortuná pokaże: ... co drugim chciá[ł] rádzic/ [am [ye nie rátuie.] *Pieš* 2,6,6. **63.** Ten królem bédzie/ kogo Bóg miánuie/ ... Tenze nam/ ... Przywiódt był Królá z dálekiéy kráiny/ *Pieš* 2,8,9. **64.** Iáko cién nieod[ft]epny ciá[ł]á ná[ft]láduie/ Ták zá cnotá w téz tropy zazdrość po[ft]épuie.] *Pieš* 2,12,4. **65.** Ia [ye nie vmiém frá[owác/ Tóz rád[ze] drugim záchowác:] *Sob* 2,26. **66.** A mnie [ámę ná [ercu miéy/ Tóz y o mnie [am rozumiéy.] *Sob* 4,8. **67.** Nadobnac to dziéw[ka] bylá/ ... Tóz niebodze záwádzilo/ *Sob* 9,15. **68–9.** A Bóg mu tego zyczy[ł]. ... Ale zdarzy tenze Bóg/ że tego (*war.* tegoż) Stolicę] Ośiédzie[ft] v którégóš dziš zá niewolnicę.] *Pam* 139. **70.** co on więzién wielkiego Alexándrá vczyni[ł] ze/ ... vmy[li]ł był ráczey gárd[ł]o dáć/ niž łuku przed Krolem poćiagnáć. Y iam thegoż má[ł]o nie vczyni[ł] LZam.

Ap: **71.** CZarnkow[ki] Bi[kup] Poznán[ki/ bédąc podágrá bárzo vdręczony/ ... Tráfi[ł]o się iz leżąc w téyze chorobie/ nie był nikt in[ft]zy przy nim/ ieno Tátáryz 1. **72.** KAnclérz ieden Korony/ czę[ft]okróć zwyk[ł] był mawiác: ... TENze ... nic in[ft]zégo ná to nie powiedziá[ł] 3. **73–4.** KSiadz Siemikow[ki/ máiać beneficium iedno controuer[um, w którym mu Gámrat Arcybi[kup] Gnieźnień[ki] prze[ft]zkadza[ł] ... że przy[ft]a[ł] do tegóz Arcybi[kup]á/ ... y tegóz dnia práwie/ kiedy mu go zálécono/ ... vczyni[ł] wzmiankę oko[ł]o [wégo] beneficium. 5. **75.** Kšiedzá Krup[kiégo] kón miał ten obyczay/ ... potkaw[ft]zy się z drugimi/ rad się ná zad wráca[ł]: tóz y ná ten czás vczyni[ł]: 7. **76.** Potráwy nieprzyrodzoné. ... Ku temu[ft]z. 11. **77.** zdéymuiác ták[ze] pierścienié z pálców ... sięgná[ł] się tenze po nié/ którému ie téz był przedtym da[ł]: 12. **78.** Król Zygmunt ... TENze Król Zygmunt/ iz nigdy [am nie siád[ł] do [ft]o[ł]u [wégo/ 13. **79.** TENze Król Zygmunt gráiać flufá/ ... powiedziá[ł] że ma trzy króle: 14. **80–1.** GAmrat Arcybi[kup/ ... Ku temu[ft]z. TENze był winien pewná [summę] pieniędzy X. 16.

82. PANie/ iáko bárzo błádzá/ Którzy cię niedbá[ł]ym [ádzá:] ... Kiedy [ft]ońce [wégo] w[ft]ochodu/ Albo chybi[ł]o zachodu? ... Tóz nam y ziemiá

zoznawa/ Która pewnych częściów dawa/ Zboża w wielkiéy obfitości/ *FgPieś 5,13.* **83.** czas nie da trwać żadney rzeczy w iedney mierze/ ... Y drzewá/ które teraz odziały sie w liście/ Złupi z tego wbióru mroźney zimy przyz[acie]. W tymże prawie y człowiek/ *FgPieś 6,11.* **84.** Nie była wiecznie głádka sławna pani oná/ Dla której mocna Troiá z gruntu wywróconá/ ... Stezychorá o wzrok był przyprawił/ Ze też i[st]ą śmiał gánić rymem w[yczyni]wym/ *FgPieś 6,59.* **85.** Táki tu przydzie mąż ... wydrzéc tę gwałtem białogłowę/ ... A ty wczyni[st] tó[ż]/ *FgAl 70.* **86-7.** á [erce człowiecze nie i[est] kamienné/ áni żelázne: ... ále z téyże krwi/ co [am człowiek/ y tegóz ciá[ł]a [tworzoné: *FgPog 1.* **88-9.** á potom[st]wo iego y przykład brác może/ áby oycow[ki]m [strychem sie [sprawui]ac/ do tegóz záchowánia/ y do téyże dobréy [stawy przydz[ac] kiedy mogli. *FgPog 3.* **90.** co on więzién wielkiego Alexándra wczyni[ł] ... Y iam tegoż málo nie wczyni[ł] *LZam.* **91.** Lecz i[est]li z niczym po[st]owie odiáda/ Tegoż dnia nowin [tuchaymy/ ze Graeczyn/ Z morzá wyfiáda/ *Odp 14.* **92.** co [ie] kolwiek/ Wam w[zytkim] b[ed]zie zdá[ł]o/ to[ż] y ia pochwałę. *Odp 205.* **93.** Y mam pewná nádzieię/ że tenże Bog/ który/ V[é]ci[ł] mi[ę] napzod/ b[ed]zie y do końcá [z]cz[ę]ści[ł]. *Odp 229.* **94-5.** Niechże [ie] ALEXÁnder ták drogo nie[że]ni/ ... to[ż] Enea[st] mowi[ł]/ To[ż] Pántus *Odp 303.* **96.** to[ż]ci [a]fiádowi[ł] Sa[fi]ad w Azyey winien/ co v nich w Europie. *Odp 340.* **97.** Lecz tego [nadz niewiecie/ i]z/ iako do[st]aia/ Tim[us] równie [po]fobem Krolestw o[st]rzegaia. *Sat 42.* **98.** Ale wy/ co dziś w[ob]ie oycow[ki]ego macie?/ ... Onym ci to prz[ist]a[ł]o/ i[st]z prawdę mawiali/. I wiem pewnie/ że [ynow] tegoż nauczali. *Sat 228.* **99.** Albo tedi prz[ist]wroc[ie]cie [stare] obyczaie/ A iuz tenże po[st]ępek prawny niech zo[st]aie/ *Sat 246.* **100.** Otóz Krzyżakom kwóli Czech Pol[sk]ę woiuie/ Ale wyprowadzony to[ż] v siebie czuie. *Prop 114.* **101.** pi[er]w[ze] lice o tem/ Z drugiéy [strony] z[as]/ tenże mi[st]r[us]z pocz[á]tki dawné/ Y dzieie był wyrazi[ł] ... Słowien[skie: *Prop 161.* **102.** té dwa narody [pól]nie [ye] trapiły/ Ale [koro] [ye] zięty/ Niemcom śmiech oddáli/ ... Tymże fortélem y dziś po[st]ać pić mu[si]émy/ *Prop 261.* **103.** Ow Bóg ... Tychże dziádów/ y oyców [stawnych] w[ci]wemu/ Zd[ar]zy potom[st]wu/ *EpRadz 101.* **104-5.** Day im wdzi[ę]czné potom[st]wo/ áby w[ci]ez[yl]i/ Swé

rodzice/ y [á]mi wcz[ę]sniki byli/ Tychże po[ci]ech: day w dobrym zdrowiu d[ł]ugo po[ży]ć/ Fortun d[zi]edzi[ę]cznych: á to[ż] [pe]ná z[as] od[ł]o[ż]yć/ Dzieciom [swoim: *EpRadz 131.*

Jez: 106. Bogu [á]cno hárdégo [kró]ci[ć] ... ten wno[si]i/ Ale tenże y [sk]ládá: **79.** **107.** Po tym pi[er]w[zym] piórunie pátr[us]zay z téyże [strony] Burze wielkiéy/ y grádu/ **108.** **108.** Widzę orlá białégo/ koniá téyże sierci/ **113.** **109.** Rzów przedsi[ę] [spalili] Mężni zółnierze twoi: Tegoż dnia z [wym] ludem/ By[ł]e[ś] ó RADZI-WILE/ zá g[ł]ębokim Tudem. **273.** **110.** A widząc g[ę]sté ognie/ y bli[sk]ie p[er]zyny/ Téyże nocy z[on]ę [w]á ... Do Mo[sk]wy wy[st]a[ł]: **281.** **111-2.** T[á]m Preczyt[é]y Okowcy zgorzály párkány/ Tenże Sielizárowu go[ś]ć był obiecány/ Niepomog[ł]á nic Wo[ł]há ... pod tenże cz[á]s práwie/ Trzy [t]á koni Mo[sk]iew[ki]ch [z]ło z Toropcá w [práwie] Do Cárá prz[est]wietnégo: **294-6.** **113-4.** Potyme[ś] woy[sk]o ru[st]y/ ... y Kozacy śmie[li] Z Toropiecki[mi] [st]rzelcy ná tenże dzie[ń] mieli/ Potrzebę nie beze krwi: cí[st]z plác otrzy-máli/ **324-5.** **115.** Kumeiá z téy [strony] Z drugiéy Lowo[ci] p[ly]náł [st]rumie[ń] niew[é]ściag-niony. Nád t[á]z Lowo[ci]á woy[sk]o kilk[á] dni [ci]ágn[ę]ł/ **349.** **116.** Ci pi[ę]tnáście [st]et koni Mo[sk]wy porázi[li] Y Woiewodę tegóz woy[sk]á z[á]czápili/ Kniázia Obolin[ki]égo. **356.** **117.** Ci w[zy]scy z tob[á] w obóz po[st]po[ł]u wiecháli/ ... Ie[st]liby[ś] w[ie]c/ ó królu/ mnie wi[á]ry nie dáwa[ł] Tychże (powiáda) pyta[ł]: **398.**

118. Chwał[á] w[zy]stki hi[st]ory[ę] Kuryufá Rzym[ski]égo/ który ... niech[é]ia[ł] áni poy[st]rz[é]c ná oné známi[ę]nité dáry/ którym v niego Sámnitowie pokóy odkupi[ć] ch[é]ieli. Tó[ż]ci podobno y oni ná[st]zy cni królowie czynili/ *Wr 11.* **119.** a Iugurtá ... té [st]owá cz[ę]sto powtarzá: miá[st]o przedáyné/ ... Tymże duchem y on Poncius Sámnis ... powiedziá[ł]: *Wr 15.* **120-1.** Nie tylko [sobie] tedy ludzie vtrátni [z]k[od]liwi ... Tó[ż] nieb[es]piecz[ę]n[st]wo i[est] rzeczypo[st]olit[é]y od ludzi [sw]owolnych y ro[st]pu[st]nych: ... do niepr[zy]aci[ę]lá z[ia]dá/ y wódmzi przeciw oycznie [sw]éy b[ed]á/ ... Do tegóz kr[é]fu y ámbicia ludzi wiedz[ie]: *Wr 16-7.* **122.** A C[é]farz téz który[ś] wmi[er]áiac powiedziá[ł] że mult[itu]do medicorum occidit principem. Strze[ż] Bo[ze] by o ná[st]z[é]y rzeczypo[st]olit[é]y tegóz niemówiono potym. *Wr 19.* **123.** że hi[st]orikowie z tego narodu ludzi naypi[er]w[é]y Słowaki poználi/ ...

Przetóz którzykolwiek iedno tymże ięzykiem mówili/ zá Słowaki ie mieli/ *Czech 3. 124.* iáko Czechowie/ Rus/ Bulgárowie/ Serbi/álbo Sorabi/ ták y Słowacy/ ácz tegóz ięzyká /ále różny y o[obny naród był/ *Czech 3. 125.* Ale prze wielkość Słowien[kiégo narodu/ ... chybáby y Aláni/ y Abázgi tegóz ięzyká byli: bo Hunni in[zy fą. *Czech 6. 126.* á nie mogąc żadný rády wypitéy truciznie nálésć/ ... téyże nocy vmárl. *Wzór 4. 127.* kazał iéy (*Arystotymus Mikce*) do siebie przyśc. Toż iéy oyciec y mátká/ ... rádzili. *Wzór 6. 128.* Ná tożes mié/ o przekléta fortuna/ chowálá/ Abych w [woich młodych lecich márníe gárdło dáłá. *Zuz 97. 129.* Wczorá[my we[šli ná chwile do ogrodá [ámi/ Ali páni s fraucymerem w tyž tropy zá námi/ *Zuz 136. 130.* Iužes [ie dotkná/ á w tey grze/ kto ru[zy/ Wymowki niema[z/ s tymże ná plác kłufzy. *Sz 250. 131.* Przed Krolem [tał koń w piątym polu práwie/ A piefzek w [zoftym/ y ná teyże ławie. *Sz 472. 132.* Krol biały ... A [wego Rochu po[ádzil ná [tronie/ Pod Krolem czárnym/ ná wtorym zagonie. Ná tymże rzędzie tež Krolowa byłá/ *Sz 479. 133–4.* Przy[zli nád [záchy/ do dawnego [tołá/ Tám (iáko mówią) táz bábá/ tyž koła. *Sz 530. 135.* že im kto cudniey[zy/ Tym nieiáko bydź mu[si Bogu podobniey[zy. A tym bárziéy/ ie[li kto y my[sl ták [práwuie/ Ze tegóz fizerunku zázwdy ná[zláduie. *Dzie 82. 136.* gđziem síłá człowieká/ Zbroynégo widział/ ... ia będąc z ich [trony/ Byłem w tenże [zyk liczon/ *Mon 188. 137.* owce ná wóz wložyl mąż vczíwy; Sam potym wsiadł/ ... z nim Antenor síwy/ Ná tymże woźie v[siadł: *Mon 317. 138.* A Paris ku przy[zlému boiu [ie gotował. ... Tóz czynil Menelaus. *Mon 339. 139.* czy ten lepiéy rádźi/ Co doma zo[stác kaze? tákíež y ia tobie/ Tóz rádze/ *Mon 430. 140.* á dzielno[ść milczána/ Ledwé nie tóz ie[ft/ co gnu[no[ść pokópána. *Muza 68.*

Phaen: **141.** Dzién y noc iego [práwa/ ... Tenże y niebo nátknáł gwiazdami [licznými/ *wst. 9. 142.* Widác zálo[ny wyraz poklékłego męžá. ... PRzy boku tegóz męžá/ ... Kwitnie Cnéy Ariádny wieniec znákomy. *4,65. 143.* A to ie[ft poczet znáków/ które z iedný [trony/ Słoneczny trop/ á z drugiéy duch nieunie[iony/ Aquilonów zámyka: drugih patrzay potym/

Między Auftrem/á między tymże znákiem zlotym. *28,272. 144.* Iák ich (*gwiazd*) wielé porzádkiem [woim roz[ádzonych/ Bieży tymiž drogámi lat niepow[ściagnionych. *34,318. 145.* koroná/ Dáleko ná południé goré zániesioná. ... WTychże [tronach ... Idźie niebem podobny wyraz o[ttarzowi. *36,343. 146.* á známie/ Tóz/ co y piérwéy o[ttarz przed[sié okázuié. *36,363. 147.* Tu letnié Słónce [wóy wóz ogni[fty hámuie. A tymże zá[sié tropem ná[ząd po[stępuie. *40,410. 148.* drugié (*koło*) w pól dzieli/ Zimnégo Kozorožcá: tóz y Wodnikowi/ Goleni przepá[uié/ *40,413. 149.* Tym (*ko[tem*) w[zytek/ ... Skop ie[ft przedzielony. Tym kolána Wołowé/ ... Tóz ko[lo/ wagi ciemnéy kilka gwiazd zámyka. *40,431. 150.* Y Wagá/ ... króm znáku nie minie. Bo zniá Bootes w[cho[đzi o téyże godźinie. *40,496. 151–2.* Temu (*Kłęczniowi*) iáko widamy/ czé[fto [ye przygá[da/ Ze téyże nocy gá[nie/ y zás téyże w[cha[da. *40, 502. 153.* A przeto/ kiedy y dźi[ten [profny iad (*zam. gad*) w[stáie/ Niew[ściagniony Orion zázwdy tył podáie. Tenże [trách Andromedę nie[czę[fná zdéymuie. *40,527. 154.* A Kłęczniá zá[sié ... z morzá iuž y pás wychodzil/ Y znákomité piér[si/ y iá[fné rá[mioná. Práwa ręká do téyże liczby ie[ft wložóná. *40,550. 155.* Per[seus/ odbiegl práwéy nogi. Y kray Nawy/ téyże z nim ná[zláduie drogi. *40,564. 156.* kiedy Kozorožec w[cho[đzi/ W tymże czá[sié Procion na morze vcho[đzi. *40,566. 157.* Vpátrzy[z rozpalony O[ttarz ná zachodzie. Z tymże znákiem po[po[tu Per[seus [trapiony/ Podno[si z Oceaná głowę y z rá[miony. *40,579.*

Ort: **158.** N dwoie takze: i z timiž znaki/ dzwon/ [kroń/ [chroń [ie/ eté. *13. 159.* y po[policie któрым [po[obem /e/ síę wymawia/ timże též i /s. *18. 160.* A to/ co mówié o téy literze /b/ tóz słuži tim w[zitkim wys[žéy napi[anym/ *24.*

p. **dlategóz, tož** JBD

tenžec p. **tenže, -ci, -é**

Teofanes, -na ojciec *Arystoklii*, bohaterki „*Wzoru pań męžnych*”, utworu opartego na „*Moraliach*” *Plutarcha 1–3.*

THEOPHANES nieiáki/ miał dźiwkę imie[niém Arystokliá. Tę dwa młodziéncy miłowáli/

Strato/ y Kállifthenes. Wzór 3. **2.** Potym gdy Theophanes iáwnie przy w[zytkich] d[zié]wki pytał/ á oná Kállifthená obrá[ta] Wzór 3. **3.** W kilká dni potym przy[zedł] w dom do Theophaná/ gdzie był y Kállifthenes/ Wzór 3. DJ

Teokryt twórca greckiej sielanki (1. poł. III w. przed Chr.), pochodził z Syrakuz, na Sycylii.

Skotopá[ski] twoie (Porębski) W téy wadze v mnie/ że by [się] mó[gl] do nich| Theokryt przyznać(!): Fr 2,57,4. DJ

teolog osoba zajmująca się sprawami wiary i pouczająca innych o Bogu.

Bo wiára/ y práwo (zá [lá]k[ą] tych d[zi]s[ie]y- [z]ych nowych Theologów) zda [f]ye iż oboie ku iednému kréfu ciągná/ to ieft/ ku vtwiárdze- niu/ y be[sp]ieczę[st]wu rzeczypo[sp]olitych: Wr 4. DJ

tepać bić, trapić kogoś ~ r. -áli.

Dziwnych dróg [zukáli] By dobré tepáli: Ps 64,26. DJ

teraz określa przedział czasowy i okoliczności zaistnienia obecnych wydarzeń, stanów, zachowań, związanych zwykle z wydarzeniami wcześniejszymi, rzadziej późniejszymi, wskazanymi przez kontekst – obecnie, aktualnie 1, 3–10, 12–5, 17–8, 21, 23–4, 26–8, 32–3, 36–44, 46–7, 49–52, 55–60, 62–3, 66, 68–76, 78–9, 81, 86–9, 91, 93–5, 97–8, 101–2, 104–7, 110, 112, 115, dopiero 30, wskazuje bardziej uściślony przedział czasowy – w tej chwili, w tym czasie 2, 16, 19, 20, 22, 29, 31, 34–5, 48, 53, 64–5, 67, 77, 80, 82–5, 90, 92, 96, 99, 100, 103, 109, 111, 113–4, wówczas 11, tymczasem 108, naraz, niespodzianie 25, 61, tym razem 45, bez zwłoki 54;

t. być (97), 102, (110), gdzie t. (jest) (5, 7, 12, 15, 18, 26, 38, 68, 98), myśleć 80, obrócić myśli 57, czuć 75, bać się 85, 93, bojąc się 94, obruszyć się 14, iść 91, chodzić 11, 37, przyjść 99, 106, siedzieć 66, 112, zasiąść 87, przestawać 56, nieść 1, musieć nieść 62, nosić 73, był czas 59, są czasy 55, czas przyniósł 43, wołać 16, się smilować 2, się radować 3, lubować 4, przepuścić 45, pochodzić 113, widzieć 51, patrzeć 58, rzecz 6, kazać 86, nie

radzić wydawać 83, upominać 84, zabaczyć k. 8, zapamiętać 9, przywykać 90, czytać 32, móc zaśpiewać 35, się śmiać 47, się śnić 108, pisać 69, k. dolegać 10, leżeć 53, stanowić 13, mieć czas 65, 107, (nie) mieć 49, 78, mieć się na pieczy 109, dać 100, oddać 17, 20, pokazać 101, czekać 21, wstępować 54, dowiadać się 22, 60, płacić 23, umilknąć 24, zrzucić 25, zbierać 27, na się wziąć 46, leczyć się 28, zygrywać się 29, grać 33, bawić 81, wyrwać się 30, szacować 31, móc otoczyć 34, dać gardło 39, mieć liczbę czynić 40, być zapalony 114, ważyć 104, moc wziąć 103, obrócić 57, przykryć 41, zdać się 42, 96, uciąć 44, błądzić 50, tłuc 52, bić się 111, cadzić 105, nastrzępić 61, nawiedzić 63, święcić 64, natrzeć się 67, odziać się 71, zmienić się 72, strzec 74, się zdobywać 76, ofiarować się 77, komuś się dostać 48, opatrować 115, nie dbać 79, wydać kazać 82, ohydzić 88, się tulić 89, odmieniać 92;

a t. 6, 57, 64, 115, i t. 1, 49, bo t. 96, już t. 90, 104, t. już 91, lecz t. 101, 111, ale t. 8, 100, t. więc 105, 115, więc t. 86, przeto t. 109, oto t. 87;

t. – potym 22, 67, 108, 113, przedtym 28, 46, 112, wóczas 85, niedawno 92, przed laty 43, 105, póki 39, 44, 51, po chwili 31, 34–5, 82, trudniejsze czasy 90, czasu swego 96, natenczas 107, nigdy 114, zawsze 61, a po 95, zaś 103;

r. –eraz 4;

w p. 21, 45, 69, 70, 75–7, 95–7.

Ps: **1.** Y wdárlem [f]ye ná [ká]tę piékný Kállio[py] ... Y teraz cí z Libanu nio[ś]ę Da- widowé| Złoté gę[ś]li/á przy nich Pol[ki]e piéśni nowé:| wst. 16. **2.** WZy[wa]m cię/ Bo[że] ... Chciéy [f]ye teraz nádemną tro[kli]wym [smi- łowáć] 4,3. **3.** Iam [f]mutny ták lámentowá|. A tyś v[ty]z[á]ł w niebie:| Teraz [f]ye będę rádowá| Máiać obrońcę z ciébie.| 9,59. **4.** Niechay nie mówia: lubuy du[zo] teraz| Oto nam w ręce wpa[de]ł/ czego[fm]y nie raz| Sobie zyczyli.| 35,73. **5.** Lzy moiá karmia/ ... Kie- dy mié coraz pyta lud w[zeteczny] Gdzie teraz on twóy/ nędzniku wygnány| Bóg 42, 11. **6.** Ale dzień idzie/ kiedy Pan nádemną Litość okaże: á ia pié[ś]n przyiemną| Y w po[ś]ród nocy zaśpiéwam... Obrońcy [f]wému|

A teraz rzekę: czemuś mię mój wieczny| Boże zapomniał: 42,33. **7.** Ps 42,39 jak nr 5. **8.** Tyś nas pánie z ciężkiego trapienia wybawił| ... Ale teraz ... prośtoś nas zaba-| czył| 44,21. **9.** Iuż teraz matki/ y miłéy| rodziny| Iuż zápamiętay oyczyłtý kráiny:| 45,37. **10.** Do ciebie/ ... przydą w[zy[cy/| co po ziemi| ... chodzą| ... Teraz (nie)tétý[z| dawné ná[zé złości| Nas dolégáia: 65,9. **11.** Więc Dawidá/ co teraz zá owcami chodził| Obrat królem/ 78,129. **12.** Ps 79,39 jak nr 5. **13.** Potomku wybrány z wielá:| Tę vmo-| wę teraz między tobą| Stánowie/ á między| [obą,| 81,23. **14.** Niéma v[tać potom[stwo w| domu iego [lawnym| Ani zacny thron iego| (Dawida): póki [zlákiem dawnym| ... [łónce| poleci/ ... Terazés [ye obruszył/ pánie/ prze-| ciw iemu| 89,69. **15.** Gdzie teraz ono twoie| miłóšierdzie dawné?| Gdzie/ pánie/ zwykla| dobroć/ y przymiérze ... z Dawidem vczynio-| né? 89,89. **16.** Teraz/ ácz mię [trapił dłu-| gimi drógami| Y lat moich biédnych [krócił| fráfunkami| Przet[się kniemu wołam:| 102,53. **17.** Ci/ którzy dobrodziefstwo z rák moich| bráli| Teraz mi to w[zytkim złym zdrayce| oddáli. 109,10. **18.** Niechay poháncy [profi-| ni nie pytáia| Gdzie teraz ich bóg/ którému| dufáia. Ná[z bóg ná niebie: 115,6. **19.20.** TEraz/ o wierni páń[cy [łuźebnicy| Którzy| trzymacie [traż w iego bóźnicy:| Teraz/ iáko| to noc milczy/ wiecznému| Chwałę oddaycie| winną bogu [wému. 134,1-3.

21. Ille ego qui quondam fingulis fere sep-| timanis tabellarium ad te Var[ouiam mitte-| bam, teraz iuż rzedzej, i to okurentow cze-| kam. LFogel 1. **22.** Ani mi teraz łączno do-| wiadác [ye o tym| Iáka mię z płáczu mego| czeka cześć nápotym. Tr 2,15. **23.** Nie ná-| [yciłás mych v[zu [wymy pio[ńkami| Y tę tro-| chę teraz płáć [owicie [zami:| Tr 6,11. **24.** Y onym [wym v[cie[znym śmiechem zábawia-| iac. Teraz w[zytko vmilkło: Tr 8,11. **25.** Terazem nagle z [topniów of[átnich zrzucony| Y między in[zé ieden z wiela policzony. Tr 9,19. **26.** czyli pátrząc ná ludzkie przygody| Skromniéy człowiek vważa y [wé w[á[né [zko-| dy?| Nie[zczefna mátko ... Gdzie teraz twych| siedm [ynów/ Tr 15,11. **27-8.** Terazby owoc| zbierać [woiego [zczépienia:| Y rátować w zá-| chwianiu mdłégo przyrodzenia. Ciefzył[és

przed tym in[zé w tákiéyze przygodzie:| ... Teraz Mi[trzu [am [ye lécz: Tr 19,141-5.

Fr: **29.** TErazby zemną zygrywác fię| chciá[á| Kiedys niebogo [obie pod[árzá[á. 1,| 7,1. **30.** A kát iéy próši by fię ku mnie miá[á| Teraz [ye ma[pa z podchłopia wyrwá[á. 1,28,3. **31.** Tę ro[ko[z/ którą teraz ták drogo [zácuie[fz| Pu[ci[iz tániéy pochwili/ 1,78,5. **32.** SLY[zcie| páni/ frá[zkí/ co teraz czyta[ie| Ie[li podley[zé| wá[zych/ ie[fcze niewygra[ie. 2,9,1. **33.** Teraz| pod wodą gray[ie ryby śmieie| Mikolay zdycha/| sieć wi[si w kościele. 2,21,3. **34-5.** Teraz mo-| że[z leliá piékný w[os otoczy[é| Teraz może[z| záspiéwác/ ... Pochwili przydzie druga/ którą| przéydzie[z láty/ 2,33,9. **36.** NIc teraz po| mych frá[zkách: bo in[zé ná[ta[ty/ 2,89,1. **37.** Y chodzi[z teraz brzegiem niepámiétnéy wody| 2,98,7. **38.** GDzie teraz ono iáb[ko/ y on klinot| drogi?| Który mógl záhá[mowác niesci[gnioné| nogi| Piérzchliwéy Atálánti: 3,11,1. **39.** PO-| kiś ty/ bury ko[cie/ ná my[zách prze[ta[wał| ... Był[es w [á[fcie v ludzi/ ... Teraz iáko[ś ku my[zom| chciá[ł miec y pótmí[ki| Dał[es gárd[lo 3,52,5. **40.** Teraz ma liczbę czynić przed pánem groź-| niey[zym/ 3,53,3. **41.** Teraz cię licha mogli[á| ... przykry[á: 3,63,5. **42.** Wie[z co mi fię teraz| zda/ Wacławie cnotliwy?| Zda mi fię/ że máluie| [wóy obraz w[ásciwy. 3,64,3. **43.** SŁużyłám| Woiewodom Krákow[kim przed láty/ ... Teraz| czas przynió[ł/ zem ie[ł Głó[kow[kiemu dáná:| 3,68,3. **44.** Pókiś ná świe[cie byłá/ pókiś vzy-| wá[á| ... dá[ów niebie[kich/ ... Teraz/ kiedys w| tym žimnym po[ložona grobie/ Czym cię in[zym| mam v[ci[é/ ieno płáczem 3,71,6.

45. A ták profz[ę przepu[ć im teraz W. M. etc. LJan.

Pieš: **46.** Málo przed tym go[é były láfy. ...| Teraz drzewá liš[ie ná [ye w[zié[ly: 1,2,5. **47.** Teraz práwie swiát [ye w[zy[stek śmieie/ 1,2,9. **48.** By mi [ye teraz do[ta[ł iáko w r[ecé| On wó[ł| bezecny/ by[łby w tákiy(!) m[éce/ Zeby 1,6,33. **49.** Nie miałám w[tydu dóm [wóy opu[czáia[é| Y teraz nié[mam śmierci odkládaia[é: 1,6,38. **50.** Ba[ám [ye záw[ždy póki woyná trwá[á| Alem w[dy o nim niebogá [ty[zá[á:| Teraz nie-| wiedziéć gdzie po swie[cie bládzi(!)/ 1,17,27. **51.** ROzumie mój/ ... Póki czas był/ póki [czę-| ścié [łużyto/ ... o w[zy[tko łączno bylo. Teraz| widzi[z/ że nam niebo nie[przija/ 1,22,5. **52.** Co tu zá méy pámiéci powrozów [tárgano/ ...

Teraz iuż glowicami(!) łotroftwo mię (*furte*) tłucze/| 1,25,11. **53.** Nie wierzę temu/ żeby weftchnąć raz nie miała. Teraz ná [częsnéy ręce v drugiégo leży/| 1,25,41. **54.** Y rzékł Nóemu: iuż teraz ná ziemię| Wyftępy śmieie/ 2,1,53. **55.** Teraz nawefel[zé czá[y/ Zielenią [ye pięknie láfy. 2,2,31. **56.** A ci co ztożą teraz przeflawáia/ Twéy [ye fortunie/ nie tobie kłániáia: 2,3,9. **57.** á dokąd wyroku| Mars nie wczyni/ nieuftępy kroku. A teraz ktemu obróc myśli [woie/ Iákobyć [zkody nieprzyaciél twoie| Krwią [wą nágrodził/ 2,5,29. **58.** Pátrzay teraz ná láfy/ Iáko prze zimné czá[y W[zytkę [wą kraśę drzewá vtraćiy/ ... Pochwili wiofná przyydzie/ 2,9,5. **59.60.** Teraz był czás prokować/ Komu [złyk naprzód zdéymować: Teraz [ye było dowiádać| Kto na naprzód z koniá [pádać. 2,13,21. **61.** Morze nie [toi nigdy/ záwždy plynie: Teraz kędzierze ná[trępi/ w gođzinie| Dnem wzgóre [tanie/ 2,17,10. **62.** Ciężar tákże dómowy [póteczny námá| Teraz w méy niebytności muśi nieść [ámá: 2,20,14. **63.** Iuż mi w ptaká biálego wierzch [ye głowy mieni: ... Teraz że nád Ikára přęd[zy przeważnégo| Pufté brzégi náwiedzę Bo[phorá 2, 24,13.

64. Ie[zczeć nie tu kóniec świátá. A teraz ten wieczór [ławny/ Świémy iáko zwyczaj dawny: Niećac ognie *Sob* 1,37. **65.** Teraz ma[ż czás/ vmié[zli co/ Móy nadobny bębenico: *Sob* 2,13. **66.** V[zedłem [rogich wiátrów/ y zléy niepogody. Teraz w porćie be[pietnym siedzę bez kłopotá/ *Tarn* 149. **67.** Teraz [ye nápátrż páanno/ kogo widziéć záda[z(!)/ Kto wié/ ie[li go potym ná wieki ogláda[z. *Pam* 101. **68.** A ty moiá Królewno/ gđzieś teraz? nieftéty/ *Pam* 249. **69.70.** Ale iednák/ chce[zi mie W. M. ná swiećie mieć dłużej/ profzę/ nie ka[ż mi W. M. teraz nic pi[fać. Bo w dobrym zdrowiu ledwe iákie tákie operepretium człowiek wczynić może/ teraz neqę res/ neque verba [uppētunt. *LZam*. **71.** Y drzewá/ które teraz odziały [ie w liście/ Złupi z tego vbioru ... žimy przy[zćie. *FgPieś* 6,9. **72.** Iáko leliia ró[żá przepłátána/ Zdáta mi [ie twarz twoiá málowána: ... Teraz w mych oczách w[zytko [ie zmienilo/ *FgPieś* 11, 11. **73.** Którá po domu teraz mdlą niebogę/ Ná ręku no[żá: bo iéy džiśiey[zégo| Dniá vmrzéć przyydzie/ *FgAl* 21. **74.** Mátoś miał ná tym/ żeś Admetá śmierćij Vchowá/ ... Teraz

czego tu z groźnym łukiem [trze[ze[z?] *FgAl* 35. **75.** A my więc teraz zá tym niefortunnym terážniey[zym przypadkiem ná[zym czuiemy/ co to ie[st zátość. *FgPog* 1. **76.** Ale nam podobno teraz więcéy trzebá ná táką rzecz [ie zdobywáć/ któraby zátość ná[żę rychléy léczyć/ ... moglá. *FgPog* 3. **77.** Bárzobych tho był rad wczyni[ł/ zebych był [am praefens W. M. teraz [tu[żby [we ofiárowá/ ále mi złe zdrowie nie da. *Odp ded*. **78.** COm dawno tu[żył/ y w głos opowiedá| Ze obelzenia/ y krzywdy ták znaczney| Cierpieć nie mieli waleczni Graekowie: Teraz iuż po[sty ich v [iebie mamy/ *Odp* 4. **79.** By rozum był przy młodości/ ... Mnies by ná swiećie tro[sk było/ ... Teraz ná rozum niedbáiać/ ... Y oyczynę w oftátnie záwod[żá trudności/ *Odp* 76. **80.** Ale oto Helenę widzę: co też teraz| Niebogá my[li/ *Odp* 84. **81.** Przy pierw[zey po[stów [kárdze/ dálem do[ftáteczná| Spráwę o [obie: teraz niechcę v[zu wá[zych| Słowy proznemi báwić: ále máluczko co| Powiedziaw[zy/ oftátek ná Bogá przypu[zcze/ *Odp* 211. **82.** Teraz nam Helenę| Wydáć ka[żá/ pochwili ná[zych [ie żon będą| Y dzieći vpomináć| *Odp* 309. **83.** Teraz zgo[á nie rád[żę Heleny wydawáć/ Á[ż [ie tez(!) oni z námi o Mede[żá zgod[żá. *Odp* 347. **84.** I[ż moiá wierna rádá v [iebie/ o wielki| Krolu/ wa[żna nie bylá/ zebyś był ... Wielkiey woyny pochodniá co napręcej zgá[fił| Teraz/ co potym idzie wczás cię vpominam| Abyś czu[ł o potrzebie/ *Odp* 469. **85.** O Krolu/ teraz [ie báć lepiey: bo zá táką| Boiá[żniá/ y opátrżność y gotowość rośćie. Wón czás iuż prozny rozmy[ł: bo iuż ábo [ie bić. Abo vćiekáć trzebá: *Odp* 488. **86.** Wiéć teraz w[zytcy ka[żá/ á záden nie [łucha:| *Zg* 73. **87.** Ná téy twárdéy opoce rozbił [ye Aryus/ ... Y w[zycy którzykolwiek wniesli co nowégo/ Tárgáiać swie[żá Zgodę Kośćiólá Páń[kiégo. Oto teraz w Trydenćie Bi[kupi zá[siedli/ *Zg* 91. **88.** Aleśćie ten chléb [obie teraz ohyd[ili/ A ná Skárby Korony ráczéy [ye rzućili/ *Zg* 117. **89.** Teraz iáko wpieniá[żkach ludzie [mak poczu[li/ Cnota/ i przy[foie[ństwo do káta [ie tuli. *Sat* 211. **90.** A iuż teraz przywykay pracy/ i niewczá[om/ Abyś [ie mogł [po[obić ku trudniey[zim czá[om. *Sat* 397. **91.** Teraz iuż niech tak idzie/ bo złe nieucieczé| A to w[zy[ku będziecie mieć/ co [ie

odwlecze. | *Sat* 443. **92.** Oto ia/ którym twego niedawno litował | Nie[częścia/ ... Teraz/ nagrodę [ty[ząc ... o ... Rádziwile/ y [am pióro [woie ... odmieniam/ *EpRadz* 11. **93.** Pá-trzayże iáko wielka w krótki czas odmiáná. | Mo[kiew[ki komu grożąc/ [am [ye teraz boi/ *Jez* 85. **94.** Skądeś zaś przed w[zytkiemi ... Pod Wielkiés Luki przy[zedł namniéy [ye nie boiác. | ... Teraz [ye o P[ków boiá: | *Jez* 189. **95.** to przypomié/ że [ie iuż máło nie w[zytki królestwá obe[zly(!) tą niezgodą o wiárę/ y rzadkié któréréy iákiéy ... klę[ki nie wzięło. Napo[zledzýy teraz Fráncia/ á po niéy Niderlánd/ *Wr* 21. **96.** Alé iednák czá[fu [wégo powiém ia przecie/ co rozumiém. Bo teraz zda mi [ie/ że y iam [ie námówił/ y tyś [ie ná[stuchał. *Wr* 23. **97.** dom Timokliiéy/ o któréréy teraz rzecz/ zástąpił ieden z ... Hetmánów Alexándrowych. *Wzór* 5. **98.** Gdzye teráz oná [táteczność? ... Obu miłość opętała/ *Zuz* 39. **99.** Záfá[rzáły w d[ugiem wieku/ ále wiécy w z[łości/ | Teraz ná cię przy[zły twoie pirw[ze niepráwo[ci. | Nie [ądzi[es [práwiédliwie/ iákoś był powinien/ *Zuz* 174. **100.** Ale teraz przed w[zytkiemi day [wiadectwo [woie/ *Zuz* 179. **101.** Lecz teraz niechay fortuna pokaże/ | Komu przy[ądzić krolewnę dziś każe. | *Sz* 133. **102.** Terazby czás był/ pány z Helikoná/ | Przywieś ná pámiéć/ iákich ktora [roná/ | Fortelów przeciw drugiey wzywála/ *Sz* 161. **103.** Mę[stwo s fortuną po[połu [tánęło/ | To woy[ko teraz/ owo zaś moc wzyęło. | *Sz* 326. **104.** Iuż teraz b[arzyey obá ná [ie wazá/ | Prze[koki lep[zą opátruia [trażá. | *Sz* 389. **105.** Ie[st ná niebie ... b[arwiérz: był przed láty | Podczá[zym v Iowizá: teraz wiéc kofmáty | Iuż nie wino/ ále [ug cádzi ku potrzebie | *Br* 42. **106.** O B[arwiérzu niebie[ki/ ... Tobie nie ie[st táiemny m[óy z brodą [war dawny. | Teraz do tego przy[zło/ że álbo iéy w niebie | Albo mnie bydź: *Br* 53. **107.** Ty wié[z/ iákiéy ie[ś v[zył ná ten czás te[knice. | Teraz ma[z czás z[arázem y chęć zycziwému/ | Y nieprziaciélowi niechęć oddáć [wému. | *Br* 69. **108.** Bóg [am wié co dobrze/ | ... czás to potym | Okáże/ lecz nam teraz tylko [ie [ni otym. | *Dzie* 160. **109.** Przeto teraz przynamniéy/ miéymy [ie ná pieczy/ | Oné [piéwáć iuż poczna/ | nam milczéć nie k rzeczy. | *Epit* 15. **110.** Pari[ie zelzony/ | ... Iáki/ mniéma[z/ v Gréków

teraz g[os o tobie? | *Mon* 43. **111.** Nie z[árzutné [á rzeczy/ któr[é z niebá dádzá. | ... Lecz teraz mamli [ie bić/ ... Niech [ie woy[ká roz[ta-pia/ | ... A ia z Menelaufem w po[rzodku o żonę/ | ... niech czynié: *Mon* 66. **112.** Co przedtym z [obá bitwy ... zwod[ili/ | A du[ze miédy [obá wzaiemnie trá[ili: | Teraz siedz[á [poko-iem/ walki z[abaczyw[zy/ | *Mon* 133. **113.** Mnie teraz Meneláus z Minerwá pochod[il/ | Ia go potym/ bom [ie téz nie bez Bogá rod[il. | *Mon* 433. **114.** Bom nigdy nie czu[ł w [ercu tákowey mi[łości: | ... Iáko teraz ku tobie ie[stem z[apalony. | *Mon* 440. **115.** A teraz wiéc te w[zytkie pu[zcze/ y ze w[íami | Krol Pol[ki opátruie z[aw[zdý Stároftámi: | *Dry* 61. *DJ*

teraźniejszy *współczesny, obecnie się toczący, dziejący, żyjący 1, 3–5, 9, 10, dzisiejszy, bieżący, aktualny 2, 6–8;*

t. wiek 1, lata 4, chwila 5, pany 3, zamieszanie 10, sprawy 2, przedsięwzięcie 8, uczynność 9, troski 6, przypadek 7;

t. – przeszły 1;

w prep. 1–3, 7, 9, 10, w postp. 4–6, 8;

r. –égo 10, –ému 1, –niejsza 5, –niejsze 4, 6; w p. 7–9.

1. Abych si[łę twoię mógl ták terázniéy-[zému] | Opowia[ć wiekowi/ iáko y prze[zł[é-mu. | *Ps* 71,37. **2.** zdarz/ oycze [á[káwy/ | Terázniéy[zé ná[zé [práwy. | *Ps* 118,50. **3.** Ciężko mi na té terázniéy[zé pány/ | *Fr* 1,66,1. **4.** Nie przez pochleb[stwo/ áni z[oté dáry/ | Iáko té láta zwykly terázniéy[zé/ | Ale przez cnotę ná mie[сце wáźniéy[zé] | Godzi[z/ Wapow[ki/ | *Fr* 3,24,2. **5.** Doká[đ cię z[ás nie wy[rz[ę/ páni w[zech piékniey[za/ | Co ich kolwiek przynio[łá chwila terázniéy[za. | *Pie[ś* 1,7,6. **6.** Rácz[éy frá[unk/ y tro[ki porzuć terázniéy[zé/ | A choway [ye ná czá[ty/ | Hrábiá/ fortunniey[zé/ | *Tarn* 59. **7.** A my wiéc teraz z[á tym niefortunnym terázniéy[zym przypadkiem ná[zym czuiemy/ co to ie[st z[áłość. | *FgPog* 1. **8.** ie[li mu wiárá ma być daná/ álbo nié/ [ádzic o tym nie ie[st rzecz ná[zégo przedsięw[zi[écia terázniéy[zégo. | *Wzór* 1. **9.** Oná nie ták dálece ná terázniéy[za wczynność iego/ iáko b[arziéy ná piérw-[zé zelzenie [wé p[omniáć/ ... rozkazá[ł/ áby go zabił. | *Wzór* 2. **10.** Bo[że ... kto terázniéy[zégo] | Zamié[z[ania przyczyna: ten ... Boday dzis m[árnie zginá: | *Mon* 323. *DJ*

Termodont nazwa rzeki w Azji Mniejszej, nad którą to rzeką znajdowały się ziemie zamieszkałe przez Amazonki.

piérw[ze lice o tem.] Z drugiéy [trony zász/ tenze mi[trzc] początki dawné/ Y dzieie był wyrażił ná w[zytek] świat [ławné] Słowień[kie: naprzód iáko męzné Amázony/ Od Thermodontá przybił wiátr w Scythiy[kie] [trony.] Prop 164. DJ

tesalski, tessalski pochodzący z Tesalii, krainy położonej w starożytnej północno-wschodniej Grecji 1–3;

t. król = Pelias, król Jolkos w Tesalii, zabity przez własne córki 1, wiedmy = mądre kobiety z Tesalii uprawiające sztukę czarodziejską, czarodziejki lub czarownice 3, t. konie = tu konie Achillesa 2;

w prep. 2, w postp. 1, 3.

1. O[żukáły] [ie] królá Te[ffal]k[iego] córy/ A oycá nieboraká [ie]cze bárziéy/ który/ Dáć gárdło mu[siá]ł/ dla ich głupiéy pobożności/ FgPieś 6,23. 2. Ciebie/ moy brácie/ Strožu oyczynny/ domu zacna podpora/ W koło murów Troiáń[kich] Te[ffal]k[ie] konie/ Włóczyć grożá: Odp 528. 3. Iáko/ gdy Wiedmy The[ffal]k[ie] do[stá]ły/ Swięzého trupá/á czártów zwo[łá]ły/ Fál[zy]wą du[ż]e podmiátáią w ciáło/ Pochwili porzy[ż] / álic ono w[stá]ło. Sz 373. DJ

teskliwy pełen trosk, smutku 1–3, odczuwający tęsknotę 5, 7–9, żałościwy, skarżący się 4, posepny 6;

t. ludzie 2, 5, żona 9, siroty 3, dusza 7, żywot 1, noc w myślach 8, jeziora 6, głos 4; t–szy, żałościwszy, smutniejszy 5;

w prep. 6, 7, 9, w postp. 1–4, 8;

r. –iwy 1, 4, –iwym 3, –iwszy 5, –liwa 8, –liwé 6.

1. W twoje ręce poruczam żywot [wóy] te[kliwy]/ Ps 31,11. 2. Náwróc [ye] do nas te[kliwych] życzliw[zy]. Ps 60,4. 3. Twórcá ... okiem litościwym/ Pátrza ná ludzkie tro[ki]: sírotom te[kliwym] Ten [ie]ft oycem: Ps 68,14. 4. V[st]y[ż] pró[by] moie/ boże litościwy/ A niechay cié moy głos do[się]że te[kliwy]. Ps 102,2. 5. Alem ia iuż z [ie]y śmierci nigdy żałóściw[zy]/ Nigdy smutniey[zy] nie mó[gd] być/ áni te[kliw[zy]. Tr 4,10. 6. Czyliś do Ráiu wziętá? czyliś ná [zczęśliwé] Wy[py] záprowadzoná? czy cié

przez te[kliwé] Charon [ie]ziorá wieże? Tr 10,6. 7. Pámięć twoiá w [ie]y [fercu] zázwdy będzie trwátá/ Póki te[kliwa] du[ż]á nieodbieży ciá[ł]. Fr 2,67,4. 8. czy [ie]cze wátpliwa/ Moió chęć prze[ciw] tobie? noc w my[śl]ách te[kliwa/ Y té ognitę gwiazdy ... Swiádkiem/ że nic mi[ł]zého niémam okrom ciébie. Fr 3,13,8. 9. Ześ mię z domu wyciágnął w té dál[ze] [trony/ Od mátych] d[ziátek/ y od te[kliwéy] żony? Pieś 2,20,4. DJ

tesknica troska, przykrość, męka psychiczna 1, 3, 5, 6, 8, 10, męka piekielna 4, rozpacz, smutek, ból po stracie kogoś 2, 7, tęsknota 11, zniecierpliwienie, niepokój 9;

t. wieczna 3, wielka 7, zbytnia 8, moja 2, jaka 9, 10, ta 8;

t–e użyć 10, słowami komuś w sercu uczynić 11, serce w t–y niszczyje 1, z t–e włosy targać 7, coś zostało na t–e 3, w t–y k. wyglądać 9, t–e nie czuć 5, nie okrócić 2, zabywać 6, w t–y przyjść do skonań 8;

t., płacz 4;

D. –e 2, 5–7, 10;

r. –nicá 4, –nice 6, 10, –icę 3.

1. Iáko wo[łk] p[ły]nie kiedy [stónce] grzeie/ Ták moie [ferce] w te[knicy] ni[zcze]ie. Ps 22,40. 2. A ty/ póciecho moió/ iuż mi [ye] nie wróci[ż] Ná wieki/ áni moióy te[knicy] okróci[ż] Tr 3,10. 3. Wziętás mi zgo[łá] mówiáć/ du[ż]e połowicę/ O[stá]tek przy mnie zo[stá]ł ná wieczną te[knicy]. Tr 13,14. 4. PO[st]le Papie[ki] ... Vczy[ż] nas drogi/ á [am] chybia[ż] brodu. Náwrácy lepiéy niżli twóy woźnicá/ Strzeż nas tám zawiéś/ gdzie płácz y te[knicy]. Fr 1,50,4. 5. Niech [ie] nácie[zy] niebogá do woli/ A ciáło/ które odpoczynek woli/ Niechay tym czáfem te[knicy] nieczuie/ Fr 2,37,15. 6. WCzorá czekáiąc ná twé obietnice/ Y zábywáiąc nieiáko te[knicy] Nápi[fa]łemci ... Ten rym Fr 2,77,2. 7. Z wielkiéy te[knicy] w[łó]y t[árgá]ć [ie]tá. Skárżáć [ye] z płáczem: Oycze moy [ká]wy/ Któregom zbyłá Pieś 1,6,22. 8. Wiécý nie mówił: ále wzdychał bez prze[stá]nia/ A w téy zbytniéy te[knicy] przy[zedł] do [skoná]nia Pam 262. 9. W iákiéy te[knicy] domá pozostáły/ Wygláda oycá ... [yn] máły/ Który mu kupić iármárk obiecował/ FgArc 1. 10. Ty wié[ż] / iákiéy[ś] v[zy]ł ná ten czás te[knicy]. Br 68. 11. Tych [stów/ Iris] do piéknéy Heleny v[zy]łá/ Któremi [ie]y te[knicy] w [fercu] vczyni[ł]á Mon 138. DJ

tesknić odczuwać brak kogoś, czegoś 2, 3, 7, niecierpliwie oczekiwać na coś, pragnąć czegoś 1, 5, trapić się, martwić, przejmować się 4, skarżyć się na jakiś brak 6;

t-ą ludzie 4, 5, królowie 6, dusza 1, głowa 2, serce 3, postać mitologiczna 7;

t. sobie 2, 3;

t. za sądami Bożymi 1, po kimś, czymś 2, 3, 7, po słowach 2, t. czekając 5, w pol. ze zd. 6;

t. wiecznie 1, zawsze 3, nazbyt nie t. 4, w niefortunie 4;

nie t. po kimś – uchodzić przed czymś 7;

r. -ili 4.

1. Dufz[á] mo[í]a wiecznie te[k]ni za [á]d[á]mi twem[.] Ps 119,20. 2. V[ł]y[ż]ycie wdzi[é]czny g[ł]os/ y przyiemné [ł]ow[á] Po których [s]obie te[k]ni biédna mo[í]a g[ł]ow[á].| *Pieś 1,7,18.* 3. bo po tobie| Serce z[á]w[ó]zdy te[k]ni [s]obie.| *Sob 7,8.* 4. Ná tym rzecz w[ż]ytká z[é]by[fm]y no[š]ili| Skromnie cokolwiek ná cz[ł]owieká przyidzie| A w niefortunie názyt nie te[k]nili.| *FgPieś 4,15.* 5. T[á]k[é]z ia te[k]nie/ o Bi[k]upie [ł]awny| Czek[á]i[á]c tw[é]go P[á]t[é]rz[á] cz[á]s dawny.| *FgArc 15.* 6. Krolowie [smutni po [s]wych mi[ł]o[š]nicach| Te[k]ni[á] ze [s]ami leg[á]i[á] w [ł]o[š]nicach (war. [ł]o[š]nicach).| *Sz 418.* 7. Dido/ i[á]ko żywa| AEne[š]z[á] niezna[ł]á/ ... To prawd[á] ze [s]w[á] r[é]k[á] śmierć z[á]d[á]ł[á] [s]obie| Lecz o dobry Aenea/ niete[k]ni[á]c po tobie| Ale vchod[á]c [ł]o[š][á] I[á]rby [r]ogi[é]go| *Dzie 142.* DJ

teskność odczuwanie braku kogoś, pragnienie spotkania go 1, [á]l, ból, rozpacz 2; t. ustawiczna 1 ~ t. k. trapi 1, z miary wychodzi 2;

t., my[š]li, mi[ł]o[š]ć, nieszcz[é]ście 2.

1. A Co wiedzi[é]ć g[ł]dzie chod[ž]i[š] mo[í]a d[ž]i[é]wko śliczna| A mnie tym cz[á]fem trapi te[k]nosć v[ł]t[á]wiczna.| *Fr 2,72,2.* 2. My[š]li trapi[á] tu mi[ł]o[š]ć/ tu nie[š]cz[é]ście [m]e[š]ci.| Te[k]nosć z mi[á]ry wychod[ž]i| *Pam 233.* DJ

testament wartości ideowe, prawa, zasady postępowania przekazane ludziom przez Boga 1, 2, zasady postępowania przekazywane dzieciom przez rodziców 3;

t. sw[ó]j wieczny 2, jego 1;

t. komu[š] zostawić 2, mieć w uczciwo[š]ci 1, co[š] za t. brać 3.

1. Lito[š]ć/ á prawd[á]/ p[á]n[š]ki[é] [š][á] w[ł]a[š]no[š]ci| Tym i[á]wn[é]/ kt[ó]rzy má[í]a w vcz[é]iwo[š]ci| Te[š]t[á]ment iego: *Ps 25,23.* 2. Pan [ł]ugi [s]woie z niewol[é]y wyb[á]wił| Y tym [s]w[ó]y wieczny te[š]t[á]ment zo[š]t[á]wił.| *Ps 111,20.* 3. Bo to dziewczka od matki za te[š]t[á]ment bierze| Ze cnotliwa nieb[é]dzie [š]iedzieć przy w[ž]eteczney| *Sat 222.*

DJ

teszno tęskno, smutno 1, 2, przykro 5, 6, nudno 3;

t. jest cz[ł]owiekowi: mi[é] = mi 1-3, go = mu 4, Anny 5;

nie śpi[é], co mi[é] t. 1, musi mi[é] być t. 2, w pol. ze zd. 4, 5;

teszniej 4 ~ r. -eszno 1, 2.

1. Od tych cz[á]f[ó]w mi nie śmie[š]no| Y [š]am nie [š]pi[é] co mi[é] te[š]no.| *Fr 1,70,6.* 2. A donie[š] to moiemu Iendrzejowi [ł]owo| Ze/ dok[á]d go nie wid[é]z/ mu[š]i mi[é] być te[š]no.| *Fr 2,26,17.* 3. Pyta[š]z niete[š]noli mi[é] t[á]k [š]ám[é]go [š]iedzi[é]ć| Te[š]zni[é]y mi[é] Woytku/ ztob[á]: kiedy[š] to ch[é]ciał wiedzi[é]ć.| *Fr 2,36,2.* 4. Ale iu[š] mi[é] [š]ám rogiem po grzbiecie zaymuie| Te[š]zno go ze [š]wey rzeczy dawno nie[š]prawuie.| *Sat ded. 16.* 5. Anny iu[š] te[š]zno ... Ze dot[á]d niewie/ czy[í]a ma być pewnie.| *Sz 491.*

p. **nieteszno**

DJ

teszny tęskny, smutny ~ r. -esznych.

KR[ó]lewno lutnie z[ł]ot[é]y/ y rym[ó]w po[é]iefznych| Och[ł]odo my[š]li te[š]znych: | Ty [š]ám[á] powiedz/ á kr[é]s názn[á]cz/ póki mamy| P[ł]á[š]k[á]ć/ gdy przy[á]ciela mi[é]go [š]radamy?| *Pieś 2,6,2.*

DJ

teth nazwa dziewiątej litery alfabetu hebrajskiego.

Teth. *Ps 119, po 64.*

DJ

Tetis greckie słowo jako przykład z Ortografii.

T iedno: a po/ th/ w pol[š]kim i[é]zyku nic/ chyba g[ł]dzie Greckie słowa/ Thetis. *Ort 19.*

DJ

Tezeus Tezeusz, heros ateński, syn króla Aten Egeusza, pogromca Minotaura w labiryncie kreteńskim, w czym pomogła mu Ariadna. Przyjaźnił się z Pejritoosem, królem La-

pitów, była to jedna z najslawniejszych par mitycznych przyjaciół 1–6;

T. mężny 4, przeważny 3;

T. chciał pożyc Minotaura 2, (3, 4), wyszedł z Labiryntu 1, przyjaźnił się z Pirithousem 6;

por. dla Tęczyńskiego 5;

Tezeus 2–5, Thezeus 6, Thefeus 1.

1. Miłośnicy mądrości tak nam powiedziały/ Ze niemowne zwierzęta rozumu niemają. Lecz koźleń taką [ztukę niedawno wyprawił] ... Zjadł pi[korzą żywego/ pi[kórz niecierpliwy] Strawienia nieczekaiać/ przepadł przezeń żywy. ... By z Lábyrinthu Thefeus po świadomym nić. | *Fr* 3,70,8. 2. Tak przed ląty Tezeus/ chcąc [rogiego pożyc] Minotaurą: á ... dań z oyczyzny złożyć/ Płynął ... y [tawił [ye ná Królá Gortyn[kięgo dworze. | *Pam* 41. 3. Iáko czę[tkroć bled[za nád złoto bywála?] Gdy przeważny Tezeus prągnąc ręki podnieść/ Ná [rogi dziw/ *Pam* 59. 4. Także mężny Tezeus/ mié[zańca [rogiego] Obálił/ rogi ná wiátr prózno miecącego. | *Pam* 65. 5. Tęczyn[ki był twój Tezeus/ nowa Aryádno/ Który [sercem y siłą mógl porównać [nádno/ Z Boháter[kimi [fyny/ *Pam* 69. 6. Moia ráda tedy/ áby człowiek nie wiele przyiaćiół miał/ ále takich/ ... iáko był Pirithous/ á Thezeus: *Cn* 3. *DJ*

też podkreśla uzupełnienie, rozwinięcie, uzasadnienie wypowiedzianej myśli, pokazanej sytuacji, prawdopodobieństwo jej zaistnienia – także, również 2–4, 6–11, 13–4, 17–8, 20–1, 23–7, 30–2, 36–9, 42, 46–7, 49, 50, 52, 54–6, 59–64, 71–7, 79–81, 83–7, 91–3, 95–6, 98–111, 113–7, 119, 122, 124, 126–8, 131–6, 138–9, 142–3, 145, 147–54, 157–63, 166–75, 177–83, 185–92, 194–9, 201–5, 207, 209–10, 213–21, 224, 228–38, 240–5, 247, 249, nawet 44, 130, natomiast 118, nawiązując do kontekstu, uwydatnia podobieństwo zachodzących wydarzeń, sytuacji, postępowania przedstawianych osób – podobnie, tak samo, również i 1, 5, 12, 28, 33, 35, 40, 48, 51, 53, 65–70, 82, 89, 90, 94, 97, 112, 120–1, 123, 125, 129, 140–1, 144, 155–6, 164, 176, 184, 193, 200, 206, 211–2, 222–3, 225–7, 239, 246, 248, 250, w funkcji ekspresywnej 15–6, 19, 22, 29, 34, 41, 43, 45, 57–8, 78, 88, 91, 137, 146, 165, 208;

a też 11, 20, 23, 31–2, 39, 127, 134, 198, 241, a ... też 28, a też i 32, aby też 143, 148–9, 151, 242, aby ... też 176, 195, albo też 82, ale też (i) 56, 68, 173, 174, 185, ani też 67, 131, 152, 159, bądź też 169, bo też 226, 237, by też 43–4, 84, 163, 213, chocia też 103, 106, choציaby też 245, czasem też 111, czyli też 200–1, gdzie też 181, 216, gdzieby też 150, gdy też 1, 10, jako też 119, jakoby też 57–8, 135, 182, jakóž też 139, jeśli też 97–8, 118, 133, jeśliby też 34, lub też 107, lubo też 142, przeto też 3, 4, 8, 22, skoro też 116, 227, tak też (i) 14, 53, 69, 70, 202, także też 13, 74, 243, też i 14, 46, 53, 55, 76, 86, 111, 127, 130, 154, 170, 179, 183, 205, 210, 234, 246, 248, też dopiero 24, też tak 34, 41, 80, 169, też ... także 15, 19, też to 122, 199, 204, 208, to też 30, 36, 64, 153, 217, 231, więc ... też 7, 16, 25, 78–9, 100, 102, 109, 161, znowu też 27, że też 138, 172, 224, 235, że ... też 113, 164, żeby też 72, 110, 138, 187.

Ps: 1. Ale Pan káždęgo broní/ Kto [ye pod iego cién [kłoni. | Gdziés to tá požadna zorzá/ Wyniknęła rychło z morzá/ | Gdy téz nas z ciężkiéy niewoli/ Pan ná[z/ ... wyzwoli. | 14,27. 2. Pánu ia wielce/ ... dziękuie/ | Któregó rádę w [ercu [woim czuie/ Czuię ia we dnie: zgá[nałi téz zarze/ | Duch mię mój karze. | 16,19. 3. PAnie/ zá twoia zázždy pomocá Król bije/ Nieprzyjaćielá [wego: przeto téz vzije/ Nieśmiertelnéy rádości: 21,2. 4. Z vřt pobožného [zczéra mądrość płynie/ ... Zakon w [wym [ercu páń[ki vgruntował/ | Przeto téz nigdy nie będzie [zwánkował. | 37,76. 5. SZczęśliwy/ który ludzi vpádłych rátuie/ | Pan téz w iego niezczęściu nád nim [ye [miłue. | 41,2. 6. Ale ty [ye [am [miłuy/ ty mię dźwigni/ Pánie: | Owa im téz odmierzę/ iáko zá ich [tanie. | 41,30. 7. Ale głupięgo trudno wynicowác: | Áž więc y dzieci błędów náśládownáć/ Oycow[kich zwykły: więc téz w brzydkiéy ziemi/ ... śmierć [ye karmi iemi. | 49,39. 8. 49,51 jak nr 4. 9. 52,13 jak nr 4. 10. 53,27 jak nr 1. 11. Zá tobá w[zędy pátrza du[za moiá/ | A téz mi vpásć nie da ręká twoiá. | 63,20. 12. Y ow[zem mię źli ludzie zóćia nákarmili/ | Y w vprágnienu octem poili. | Niechże im téz(!) ich pokarm kością w gárdle [tanie/ | 69,49. 13. bo długo myśliw[zy/ | Co dáléy/ tymem ie[zcze był wátpliw[zy: | Ták/ zem téz

być mógł przed oczyma twómi| Poczytan mie-
dzy bydłety [profnémi.] 73,47. **14.** Dziwné
gadki wam powiem/ dziwné przypowieści:
Lecz/ iáko dziwné/ ták téz y prawdziwé wie-
ści. 78,4. **15.** Ia [ką vderzył/ á z [kály] Zdróy
wyfrzelił/ y bystré [trumienié wezbrały:] Bę-
dździeli téz chlebá mógł tákże nágotowác/
78,35. **16.** Imo to w[zyftko przetsię oni nie
przeštáli| Swych złości/ ... Więc téz w rozlicz-
nych trofkách [trawili [wé látá/ 78,57. **17.**
Nie[stucháli:] á mé [łowá prózné/ Roznió[ł wiátr
ná morzá rózné.] Przetom ie téz puścił ná
[wą wola:] Niechay ida/ kedy wola. 81,35.
18. W[zy[cy Poétowie/ ... Sławić cię będą: iestli
w głowie moiéy| Téz co tákiego/ w[zyftko ku
czci twoiéy.] 87,24. **19.** Słuchay/ co mówi
pan/ iz mié miłue/ A przeciwko mnie [zchrze-
po[stępuie:] Ia go tež(!) tákże w iego káżdą
trwogę| Nie zápamiętam/ y ow[zem w[pomogę]
91,31. **20–2.** nie [wych oyców wzorem/ Któ-
rzy mié (*Pana*) ... Słuchać niechcieli: ále do-
świadczáli| Možności moiéy: á téz iéy doználi.
Przez lat cztrédziesci ten lud mié frá[fował:]
Którémum ia téz ták długo folgował/ Zem
rzékł ná koniec: ci ludzie [záleia/ Ani vważyć
moich [fów vmieia.] Przetom téz przysięgł gnie-
wem zápalony/ Ze ich miał minác pokóy ná-
mieniomy. 95, 24,26,29. **23.** Ná chléb nie
pomyśle: á téz [erce moie| V[chłó/ iáko trawá
102,11. **24.** A ich nieprzyaioły/ tropem zá-
gonioné/ Wracáiac [ye ná mieysce [wé morze
záláło| Ták iz áni po[stáncá ... nie zo[stáło.] Ci
téz dopiéro [fowom pán[skim vwierzyli/ 106,27.
25. 106,49 jak nr 7. **26.** Pan téz o[státnim ...
gniewem zápalony/ Lud [wóy omiérził [obie/
106,83. **27.** Co ich pan porátował/ znowu ná
kieł wzięli/ Znowu téz/ co raz głębiéy w
złościách [wych tonęli.] 106,90. **28.** Którzy
w ... okowách ná gárdło siedzieli. A to/ że
Bogá/ nizacz nie mieli. A on ie téz nie[zczes-
ciem tákowym zho[ldował.] Ze nie był zaden/
ktoby rátował. 107, 23. **29.** Kogom ia wielce
wazył/ kogom miłował| Ten mi to nienawis[ciá
d[ziś oddárował.] Niechayze mu téz zá to Tyran
pánuie/ 109,13. **30.** Iáko drugi członki [wé
okrył odzieniem/ Ták on zew[ząd obložon iest
zlorzeceniem.] A to téz/ iáko wodá/ w iego
wnętrzności/ Y/ iáko tłufty oléy/ wpiło [ye w
kości. 109,43. **31.** Dobry ... Vbogim dawa ob-
ficie: A téz [ławá znakomicie| Iego vczynności

[fynie/ 112,30. **32.** Tyś niebo/ y ziemię [two-
rzył: á téz y d[ziś/ pánie/ Twym porządkiem
w[zyftko idzie/ 119,90. **33.** Zakon twóy mi-
łue/ ty téz vmiłuy mié/ Iowá/ 119,159. **34.**
Ie[liby tež(!) ták człowiek pomyslił [obie/ Zeby
w nocnych ciemnościách miał vléc tobie.] Myli
[ye ná [wych myślách: 139,21. **35.** To czło-
wiek práwie [zczęśliwy/ Komu [am pan iest
chętliwy:] A on téz tylko iednému| Vfa pánu
bogu [wému.] 146,15.

36. P[alterz ižeš V.<asza> m.<iłość> obiecal,
... ale poki go czekać žeš Vasza m.<iłość>
kresu niezaložil, i to tež niezle *LFoel* 2. **37–8.**
Ale iz Wasza m.<iłość> tež wliscie [wym Mu[as
nieprzepomina[z, tim śmieley ia téz earu<m>
wli[fcie swy<m> memini *LFogel* 2.

Tr: **39.** A téz ledwie [ye kiedy dziecie
vrodziło/ Coby lá[ki rodziców [wych ták godné
było. 12,3. **40.** GD[zie té wrotá nie[zczes[ne/
którými przed láty| Pu[zczał [ye w ziemié
Orpheus ... Zebych ia téz táz ścié[zká [wéy
namil[žéy córy| Pofzedł [zukać/ 14,3. **41.**
Gdzieby téz ták kámienné ten Bóg [erce no[sił/|
Zeby ták [mutny człowiek iuz nic nie vpro[sił/|
14,15. **42.** Ale między Anioły/ y duchy wiecz-
némi/ Iáko ... iutrenká świeci ... Ie[liže téz
z tąd roście zálość/ że iéy látá| Piérwéy [á
przyłomioné/ nizli tego swiátá| Ro[ko[žy zážyc
moglá: o biédné/ y plóné| Ro[ko[žy wá[žé/ 19,39.
43. że by téz co było| W tym docześnym
żywo[cie człowieczeń[stwu miło:] Mu[si [mák
[wóy vtrácić 19,53. **44.** Smierci zniknąć nie
mogłá/ by téz dobrze byłá/ Oné dawná Sybillę
wiekiem [wym przeżyłá.] 19,89. **45–6.** poty
žylá:] Krótko w prawdzie: ále w tym człowiek
nic nie włada:] A wyrzec téz co lepiéy/ nie
láčno przypada.] Skryté [á Pán[kié [ády: co
[ye iemu zdáło/ Nalepiéy žeby [ye téz y nam
podobáło.] 19,120,122. **47.** Ale człowiek nie
zda [ye praw [zczes[ciu w téy mierze/ Ze [zko-
dy popolićie tylko przed [ye bierze:] A tego
baczyć niechce/ ... Co mu téz czá[sem pádnie
wedle iego chęci.] 19,128. **48.** A czás co ma
zá fortél? dawniey[že swiézémi| Przypadkámi
wybija: czá[sem we[el[žémi:] Czá[sem téz z téyze
miáry: 19,151. **49.** Tu zniknęłá: Iam [ye téz
ocknął.] 19,157.

Fr: **50.** mnie téz ná tym málo/ Kiedy [ie
tobie ták vpodobáło.] 1,6,3. **51.** Ia téz iáko
Hektor zásié/ W[ziaw[zy kárácenę ná sie/ ...

Stoczyłem z miłością bitwę. | 1,8,9. **52.** Muzyka będzie/ pieśni też doftanie/ A ktemu płąćić niepotrzebá zá nie. | 1,10,7. **53.** PAni iáko nadobna/ ták téz y vczíwa/ Pátrząc ná twą wdzięczną twarz/ rymów mi przybywa. | 1,13,1. **54.** WAlku mój/ tym mię nierozgniewa[ż] [obie/ Ze się mé frá[żki kiepftwem zdádzą tobie. | Bych ia téz w nich (*Fraszkach*) był baczył [tátek iáki/ Wiérz mi nie był by tytuł ná nich táki. | 1,38,3. **55.** Białychgłów młodych/ y pánów niemáło/ Zá iednym [tołem po[połu siedziáło. | Siedziáł téz y ten/ com go iuz miánował/ Bo dobréy myśli nigdy niezep[ował. | 1,58,5. **56.** Prawdá że wielka w [ługách dziś odmiáná/ Ale téz trudno o tákiégo páná/ O iákich nam więc [tár[zy powiádáli/ 1,66,8. **57.** IEden pan wielomożny niedawno powiedziáł/ W Pol[cze [láhcíc iáko by téz ná kárczmie siedziáł. | Bo kto iedno prziiédzie/ to z káżdym pić muśi/ 1,80,2. **58.** IÁkoby téz rok bez wiofny miéc chciéli/ Którzy chcą żeby młodzi nie [záleli. | 1,82,1. **59.** SMie[żnie to rzeklá iedná białągłowá/ ... Rádábym śmierci/ by iuz przy[zlá(!) ná mię. | Prof[żę/ kto śmierciá/ niech go téz mam známie. | 1,89,4. **60.** Wlieczna myśli/ któraś iest dáleý niż od wieká/ Ie[li cię téz to ru[za/ co czásem człowieká/ Wierzę że tám ná niebie ma[ż mie[opu[ł práwy/ 1,101,2. **61.** Ia nic nietwirdzę/ ále mi ty powiéz[ż/ Kiedy się téz [am pewney rzeczy dowiéz[ż. | 2,13,8. **62.** Nie wiem podobnoli to co ku rozumowi/ Po[żyłác ... frá[żki doktorowi. | Chciáw[ży się téz popi[ác zrozumem y niego/ Zá frá[żkę práwie [tánie mój rozum przy iego. | 2,22,3. **63.** Niechcę cię/ Pietrze/ do Włóch drugi raz prowadzić/ Tráfi[ż [am: á mnie téz czás o [obie porádzić. | 2,26,2. **64.** Chcećieli chwalić kogo; chwalcié[ż/ ále [kromnie. | By pochléb[stwá iákiégo nieuznano po mnie. | To téz wiédzcie/ że drudzy [wéy [yę chwały w[tydza/ 2,29,7. **65.** Lep[zy fortel rodzeni Lákonowie máia/ Co [obie iednéy du[że wzaiem pożyczáia. | Czemu nam téz bóg tákiéy zgody niepozwoi/ 2,34,5. **66.** piián[stwo zbytńie zdrowiu [zkodzi/ Grá téz czę[ćięy z vtrátá/ niż z zy[kiem przychodzi. | 2,39,2. **67.** miły Woytku/ ziednay się ztá pánia/ Niech niewoła zá toba/ áni téz ty zá nia. | 2,40,2. **68–9.** Zlé niedo[żlé/ ále téz złé prze[ftalé groná/ Nalep[że gdy do[żreia:

tákte też i zóná. | 2,50,3. **70.** Pocznie wártować/ áli pápir goły. | ... Więc iáko czytał/ ták téz trzymał o tym/ 2,52,35. **71.** Chwaliłem iéy niegodné chwały obyczáie/ Więc mi téz má nieprawdę fá[żzem dziś oddáie. | 2,53,12. **72.** Przeto żebyś téz wiédziáł [erce moie/ Slę té do ciébie krótkié rymy [woie. | Któré miéy iáko péwny zakład iáki/ Zem iest ... twój 2,55,7. **73.** Czę[stował pánia (nie wiem iáko to rzec) iádry. | Tráfił się tám do tego/ co iéy téz rad [użył/ Ale iefcze był tego bytu zniá nie vzył. | 2,82,3. **74.** IÁko w[zytki narody Rzymowi [użyły/ Póki mu doftawało y [czę[scia/ y síly. | Tákte téz/ [koro mu się powinéłá nogá/ Zew[zytkiego nań [wiátá vderzyłá trwogá. | 2,95,3. **75.** záv[żdy był chętlivy/ Do twego towarzys[twá: á niemam wpámieći/ Bych cię (co téz niemáła pobudká do chęci) Y przez [en kiedy widziáł: 2,104,8. **76.** Sły[ż/ mam ia zégar w mié[żku/ który póki biie/ Póty też y go[podarz/ co go nośi/ piie. | 2,108,4. **77.** Będzie [ér/ będzie [zoldrá/ ... Każećieli téz zágráć/ y ná tom ia chciwy. | 3,14,14. **78.** Pokryeś dudki w gębę/ wiéccí téz do[siágl pié[scia gęby/ Ze z niéy dudki wypády: 3,15,5. **79.** Nie mierzi mié bié[siádá/ nie mierzá mié zártý/ Podczas y czepiec/ wiéc téz pełné tego kárty. | 3,17,4. **80.** KRólewno moiá (w[żák cię téz ták zowa) 3,19,1. **81.** Ztáđ idzie/ iže[ś ludziom ob[łudnym był gwoli. | Dla których có[ś ty czyni[ł/ á ci téz czym ci toj Pláćili/ niechay w[zytko [wiátu będzie [krito. | 3,20,13. **82.** A iefli iefcze zniczym odiedzié[ż do zony/ Iákoby[ś wodę [święci[ł/ á[bo téz krzcíł dzwony. | 3,22,10. **83.** To téz nocny przewodnik/ [wiécá opalona/ 3,33,21. **84.** Teraz ma liczbę czyni[ć przed pánem gro[źniey[zym/ Gdzie káždy winien/ by téz był naniewinney[zym. | 3, 53,4. **85–6.** Pi[kórz téz dawnéy scie[żki nieuchybił znáku. | Myśli kózie[ł co czyni[ć: brodá doktorow[ka/ Przypátr[że się/ iefli téz y rádá zakow[ka. | 3,70,10,12. **87.** Okáz [wóy [mák [táradawny/ Stáro[sto Mu[żyń[ki [ławny/ A niech go ia téz [kofztuię. | 3,74,7. **88.** OWa iedzié[ż precz od nas/ Mieczniku drogi. | Gdzie[ś to mnie téz miéc było zyczliw[zé bogi/ Zebych był towarzys[twá twego mógl záżyć. | Przy tobie 3,77,2. **89.** Więc my téz/ pámiétáiać ná iego zábawki/ Nowéy mu nie záluymy v[ypáć rękawki. | 3,79,8. **90.**

ledwie się zkładli/ kiedy co waśniw[zy]/ Ná drugié tak zawała/ Pánowie/ čás wsiádác/ A ci téz (ále o tym nietrzebá powiádác) 3,85,6. **91.** flis ku pániéy godži/ Onéy téz nie od tego: ręká tylko [zkodži.] 3,86,14.

Pieś: **92.** O[ftátek/ iáko zácnie/ Ták fortuná niech kona: raczyli l[á]k[á]wie/ Ráczyli téz ináčéy: my síédziém w iéy práwie. 1,9,12. **93.** Chwałé [czéścié [táteczné:] Niechceli téz byc wieczné:] 1,9,29. **94.** Wtélyze ieft liczbie ón zakonnik [świéty/ ... Widzę y [ciebie gwiazdzie równym práwie/ Cny Wlády[stáwie.] To (zam. tu) téz ieft Olbrácht/ król [ercá wielkiégo:] 1,10,53. **95.** Przeftan téz kiedy zá mácierzá chodzić/ Iuz [yę ty móże[z męzowi przygodzić.] 1,11,11. **96.** Zorawie czuiác zimę/ precz lećieli/ ... Nam nielza iedno pátrzáć téz [wé rzeczy/ Niechay drew do kominá/ Ná ftól przynofzá winá/ 1,14,5. **97.** V[si]lné wiátry/ co morzem władacie/ Ie[li] téz kiedy co to miłość znacie:] Dodaycie mu ták [czéśliwégo biegu/ Ze wrychle [tánie ná oyczytym brzegu.] 1,17,46. **98.** Ie[li]ć o [stáwę idzie/ kto wiécéy pić móże/ Dáięć przodek ... Ie[li] téz ták rozumie[z/ zebys mię czestował/ Męczy[z mię 1,18,17. **99.** Prózno mi [kwárnę dawa[z: ia nie będę góni[ł/ Bych téz nabárziéy piwá wczoráy[zégo zroni[ł.] 1,18,22. **100.** Więc téz wojná bez wići: go[p[od]orz [yę wierci[ł] 1,18,33. **101.** Znáł kto kiedy Poétę trzézwiégo?] Nie vczyni táki nic dobrégo/ Przedsię do mnie/ á ia nie záwiode:] Wy téz drudzy/ co maćie pogode/ 1,20,18. **102.** Ale człowiek zhárdzieie:] Gdy mu [yę dobrze dżeie:] Więc téz/ kiedy go fortuná omyli/ Wnet głowę zwieši/ 2,9,19. **103.** Smierci podległy człowiecze cnotliwy/ Choć w[zy]tek twóy wiek będzie fr[á]wliwy:] Choćia téz czáfem/ síedząc z przyiációy/ Przy dobrým trunku [trawiz dzień wefoły:] ... Káż ftól gotowác 2,11,7. **104.** Cnotá (ták ieft bogáta) nie móże wziác [zkody/ Ani [yę téz ogláda ná ludzkie nagrody:] 2,12,14. **105.** Nie záwždy Mars hufy wodzi/ Czáfem téz pod siéc vgodzi.] 2,15,4. **106.** To/ y czego ieft wiécéy/ záwždy w miłości/ Sercá trapi/ choćia téz z[ft]awa v[fn]ości:] 2,20,26. **107.** Lutni złocona/ Mytilen[kiégo miefzkáncá przed láty/ Zabáwo/ który/ choć w boiu zębáty/ Przedsię [szród mieczów/ lub téz nawé w biegu/ Przybył do brzegu.] 2,22,7. **108.**

Zlotá téz wiem/ nie prágnie[z: bo to w[zy]tko twoie/ Czego 5.

109. Dziś bez przeftánku prácuem/ Y dnióm [świéty]m nie folguiem:] Więc téz tylko zárabiamy/ Ale przedsię nic nie mamy.] *Sob* 1,23. **110.** W[zy]tka tu wieś síedzi wkoło ... Zeby téz tu tá nie bylá/ Która twému [sercu miá:] *Sob* 2,17. **111.** Czáfem téz y z dáchu [pádnie (kot)] *Sob* 3,33. **112.** Tę nádzieię mam o tobie/ Ze mię téz má[z zá co [obie:] *Sob* 4,14. **113.** Y [ámám tak głupią bylá/ Zemci téz kiedy wierzyła:] Dziś iuz nie/ *Sob* 5,18. **114.** Ia téz/ bym nabárziéy chciá[ł/ Trudnobym [yę zdobyć miá[ł/ Ná lep[z[á] my[ł:] *Sob* 7,5. **115.** Wolá[ł]ábym téz tym czáfem/ Gdziekolwiek pod gé[st]ym l[á]sem/ V[zy]ć z tobá towarz[yst]wá/ *Sob* 7,9. **116.** Skoro téz [siéw odpráwiemy/ Komin w koło obsiédziemy.] *Sob* 12,27. **117.** Y twarz twoię w miedzi láć/ y w mármórze kowác:] Między którymi [náć téz miey[ce będą miáły/ Rymy moie: *Pam* 7. **118.** Co ie[li] co (zam. to) Szwéd ... nam błogo.] Ie[li]z téz Duńczyk/ czego [yę bárziéy obawam/ Bez trudno[ści] nie będziem/ *Pam* 199. **119.** bo przeciw Szweckiému/ Spólná mieli: iáko téz Pan ná[z] z drugiéy [strony/ Stára[ł] [yę/ áby Hrábiá by[ł] wolno pu[fczony/ *Pam* 219. **120.** Cz[ę]stokróć/ ... w ... p[łá]czu [strawił noc nie[p[á]n[á.] Chciá[li] téz ná čás zá[st]náć/ porwał [yę [strwożony/ *Pam* 227. **121.** Z káżdym [ie zgodz[ę] iedno z l[á]komym nie/ bo ón chce/ á ia téz chce. *Ap* 2. **122.** S[Py]tek Iordan/ ... mówiác w rád[zi]e o doleg[ost]iách/ które wyfokié vrz[ę]dy zá [obá nio[ł/ téz to powiedziá[ł:] Co [obie ... *Ap* 4. **123-4.** Ale/ powiáda/ kiedy dwá do siebie piia/ á trzeci téz do nich wftánie/ iákoby rzék[ł] piyćie téz do mnie. *Ap* 8. **125.** KRól Zygmunt miá ten obyczay/ ... že siádáiac iuz zá ftól/ przepomniá[ł] ich (*pierścieni*) v tego/ komu ie by[ł] podá[ł/ á ten téz nieprzypomniá[ł.] *Ap* 12. **126.** potym zd[é]ymuiác tákze pierścienié z p[á]lców przed wodá/ siégná[ł] [ie tenze po nié/ którému ie téz by[ł] przedtym dá[ł:] *Ap* 12. **127.** GAmrat Arcybi[kup/ iz by[ł] pan hoyny/ co zá tym więc rádo chodzi/ by[ł] téz y dlužny: *Ap* 15. **128.** Dofyćiem ia/ powiáda/ myśli/ gdiem pieniędzy miá doftáć/ niechayze téz ón myśli zká[ł] mu ie zápláca. *Ap* 15. **129.** Iezus Iudá[z[á] przedá[ł] etc. Dobrze ták/ powiáda/ bo go ón téz by[ł] przedtym przedá[ł:] *Ap* 21.

Fg: **130.** Wierzę w tym wieku młodym áni myśl[*z* o tym (*o gładkości*):| Ale byś téz y dobrze myśliłá/ nic potym.| *Pieś 6,4.* **131.** Nie obiecuie[*z*/ áni téz odmawia[*z*/| Ieno mié [łowy próznemi zábawia[*z*.| *Pieś 7,9.* **132.** Tegom téz pewná/ że mié nie miłuié:| Niémam mu zá zlé/ mnie w tym ná[*z*láduie.| *Pieś 8,37.* **133.** W[*z*y[*tká* ná ten czas twoiá piecza o tym/| Którá zdarz Boże: ie[*li* téz po tému| Czas kiedy będzie/ ziść sie [łudze [wému.| *Arc 24.* **134.** Cnoty nikt niéma/ ieno [am od siebie:| A téz do śmierci nie puści sie ciebie.| *Firl 8.* **135.** IAkoby téz rok bez wio[*ny* miec chcieli/| Którzy chcą/ żeby młodzi nie [záleli.| *Tab 4,1.* **136.** Niech ia téz co o tobie powiem/ Włodzi[*ławie*:| *Bitwa 13.* **137.** Między którými dopusc tym téz iábłóm pływác/| *Bitwa 31.* **138.** A záś tak żyie/ że téz króm przodków [wych [ławy/| Mogłby záwždy bydź znacznym prze [wé tylko [práwy/| *Bitwa 39.* **139.** Tákié [ny zoftáwił/ że każdy korony| Był znich godzien: iákóž téz w[*z*y[*cy* królowáli/ Oprocz którzy [tan in[*zy* chcą [sobie obráli.| *Bitwa 87.* **140–1.** Tego záprawdę y [sobie/ y tym vbogim sirotom/ tákze y téy vezciwéy á [tro[*kánéy* małżonce iego życzymy/ y prosimy/ aby oni téy [á[*ki* W. M. którém oyćiec ich po W. M. nietylko zá(!) żywotá/ ále y po śmierci doznawał/ mogli bydź téz vczesniki. A oni zá powodem nas téz [tár[*z*ych [tárác sie po[*po*łu známi będą/ iákoby[*my* [á[*ke* W. M. [sobie zá[*ł*ugowáli: *Pog 4.* **142–3.** Trudna to ná mié? lubo twóy žal niehá[mowny/| Lubo téz chcę vważyć ten [wóy dowcip rowny:| A by téz był nawię[*zy*/ iáko człowiek twému| Płáczu ma krés zámierzáć tak [práwiedliwému? *FgFn 6,7.* **144.** Ie[*li* co nie grzechy (á boday nie w[*z*y[*tko*) ktož winien? ia naprzod/ á W. M. thež poczęści/ *LZam.*

Odp: **145.** Rzeczy thež drugie nie wedla v[*z*u ná[*z*ych. *ded. 19.* **146.** Ale oto Helenę widzę: co téz teraz| Niebogá my[*li*/ wiedząc/ że dziś o niey w rádźie| O[*stá*teczne namowy/ *84.* **147.** Mniew/ ábo wiécey/ rownali téz lidźbá| Oboygá/ korzyść nie wielka to wiedzieć. *151.* **148.** Niezwykłem nic nigdy | Bez rády wá[*z*ey czynić: ábych téz zwykł kiedy/ (czego w pámiéci niemam) *198.* **149.** Abych téz był żony [wey ludzkim obyczáiem| Do[*ł*awał/ niewiem czemu onym [ie zysć miáło| Medea z

domu wykráść *232.* **150.** Y mnie [amego wyday/ niechay pokutuie.| Gdzieby téz o [obie tak rozumieć chcieli/| Ze im káždy/ á oni niewinni nikomu| Spráwiedliwósci czynić: *242.* **151.** Abyś téz tego dobrze niechciał [am pámiétác/| He[*ř*ioná pámiétác mu[*si* *252.* **152.** *Odp 272 jak nr 159.* **153.** To téz niewá[*z*pliwa/| Ze Graekowie Heleny nie tylko przez po[*ty*/| Ale náwet y przez miecz domagác sie będą. *278.* **154.** Ná[*z*á nie[*prá*wiedliwósc do tego vpadku| Nas przywiodłá: że sie téz y dziś [é[*ká*c mu[*z*e/| Aby to [á[*d* táiemny iákis Boży niebył/ *296.* **155.** Teraz zgołá nie rádę Heleny wydawác/| Áž sie téz oni z námi o Medea zgodzá. *348.* **156.** Helená niechay w Troi zo[*ř*tanie/ áž téz nam| Graekowie zá Medea nagrodę vezyniá. *371.* **157.** A mnie téz ALEXánder do ciebie wypráwił *374.* **158.** Sniło sie iey iuž ná dniu/ że miá[*ł*o dziecié[*ciá*l| Pochodniá vrodziłá. AN.<tenor> Y iam téz to krolu| Ie[*z*czé ná ten czas wiedziá: ... że to dziecié miáło| Vpad oyczyznie przynieśc: *569.* **159.** Ludzi w práwdzie nie bráli/ áni téz palili/ *582.* **160.** Ná káždy rok nam kázá rádcié o obronie:| Bá radzmy téz o wojnie/ nie w[*z*y[*tko* sie bro[*ny*:! *604.*

161. W[*z*y[*tc*yscie od[*ř*apili od [wégo vržedu/ Wiéć téz gdzie [ye obróci[*z* w[*z*édu p[é]mo b[é]du. *Zg 60.* **162.** Drudzy do Go[*ř*podá[*ř*twa w[*z*y[*tk*e my[*ř*l [klónili| A w pienádzách nawy[*z*é dobro po[*ł*ożyli. Wiéć téz tám rychléy naydźie[*z* Rege[*ř*trá ná [tole/ *Zg 67.* **163.** By tez nawięcey przegrá[*ł*/ nic go to nie [muci/ *Sat 147.* **164.** Ci mi naprzod prawego boga ukazali/ ... Ale ni[*z* ktemu przy[*ř*lo [ilna byla trwoga/| Bom tak trzymał/ zem ia téz po[*ř*edł co[*ř* na boga| *Sat 192.* **165–6.** Kiedy nio[*ř* Ariadnę iam tuž przed nim [iedziá[*ł*/| Com téz [obie pomy[*ř*la[*ł*/ Bache/ by[*ř* był wiedziá[*ł*.| Za cza[*ř*em pogin[*ę*li ci bo[*ř*kwie máli/| Mych my sie téz po ge[*ř*tich le[*ř*iech roz[*ř*zelali. *Sat 196, 198.* **167.** Przetóž we[*ř*mi téz odemnie. Nie zbroie[*ř* kowána w Lemnie. Albo tarcz nieprze[*ł*omioná. *Prop ded. 7.* **168.** Zonę królewicowi z Litwy téz nie[*ř*iono/| Y pokóy miedzy pá[*ř*twy wieczny [tánowiono. *Prop 71.* **169.** Którá powie[*ř*ć/ bądž zá rzecz práwdziwá twi[*ę*rdzona/ ... bądž téz tak zmy[*ř*lona/| Znáczyłá/ że zá láty miá[*ł* w[*ř*tác lud z pu[*ř*ncy/ *Prop 210.* **170.** Nie záwždy niepogodá ná

niebie pánuie:| Czašem fię téz y Słońce wdzięczne vkázuie.| *EpRadz 4. 171. EpRadz 8 jak nr 111. 172.* Owa Bóg niesmiertelny/ ... Tychże dziádów/ y oyców sławnych wciwemu| Zdarzy potomftwu/ że też y ci pánu fwemu ... będą ... mogli służyć/ *EpRadz 102. 173. EpRadz 134 jak nr 185.*

Jez: 174. Gdyś z siebie dofyć czynił w każdym fwym wrzędzie/ Nierzkąc czáfzã/ ále też y [zábłã fwã wszędzie| Kredencuiąc Królowi/ 90. *175. Jez 96 jak nr 174. 176.* Przed nimiś mężnie przyzedeł pod Połockié ściány/ Broniąc/ by ludzi w zamek nic nie przybywało/ A z zamku áby ich téz nic nie vbywało.| 146. *177.* bo zá fwémi| Służbami poczciwémi/ zoftalés Wielkiégo k Hetmánftwu Podkánclé-rzym Księftwã Litew[kiégo.| Páńftwo Tróckiéc téz dano: 173. *178.* P[ków mu w głowie cwałã:| Widząc że wzyftko [trácił/ gdyby P[kówã [tradał.| Ty też/ ó RADZIWILE/ [tráchu mu z [wéy [trony| Dodałés ro[pu[zczáiac potężné zagony.| 191. *179.* Rozbiłés nád Vznorã [wé białé namioty/| Któreś nãzáiutrz w polu Soroczyń[kim [tãwił/| Zá czym [ye téz y Filon z ludem [wym przeprãwił.| 258. *180.* cí[z ... niemãło więźniów nãwiãzãli.| Szmãilã téz przypomnié/ który Tãtãrznã| Sześniãkã ... przywiódl do ciebie: 327. *181.* Porchowã nie zãmilczé/ gdzies téz niepróznował/ 377. *182–4.* zãtymes oddawał| Więżnie twarzy furo-wych/ vrodziwé chłopy| Pieršitë: iãkobyś téz pátrzał ná Cyklopy.| Nuż téz y ty potomku cnégo RADZIWILA ... Bierz z oycã [wego przyk-lãd który téz té wzory| Z oycã [wego wybiërał idãc iego tory.| 400–1, 405. *185–6.* Abyś więc tãk nie tylko w bogãctwiéch we złoćie| Albo w [zerokich włóściãch/ ále téz y w cnoćie| Y w [prawãch sławnych [wocich przodków téz dziedziczyl| 408–9.

Wr: 187. álbo vbepieczyw[zy nas o przyzłym wiecznym błogó[stãwiénftwie/ żeby téz o tym doczëfnym nã[zym żywoćie myšlic nie-miał: 5. *188.* Ale w czym téz oni znãczni być chćieli/ 11. *189.* Mogę téz tu y nowozelzã pániã nã[ze przypomnié/ 15. *190.* z kãdže tãk przëdka odmãiana? ... á ci téz iuż podobno pomãrli/ co o tym wiedzili: 15. *191.* więc roftërki sieiã/ rzeczpo[politã mié[ziãia: žeby fię im téz w tym rozruchu co doftãlo/ 16. *192.* Wtym fię téz przypãtrz nã[žému

nierzãdowi/ 18. *193.* Przychodzã mi ná myšl wiër[ze iedné/ które Cicero ziãkiéyšci komo-ediiéy [tãrëy przjwodzi/ á będą nam téz służyć ku nã[žëy rzeczy: 19. *194.* Zle gdzie ich wiele rzãdzi: ieden Król niechay będzie. A Cë[zarz téz któryś wmiërãiac powiedział/ że multitudo medicorum occidit principem. 19. *195.* to przypomnié że fię iuż mãlo nie w[zyftki królestwã obëzly tã niezgodã o wiãrë/ ... Napo[zledzëy teraz Frãncia/ á po niéy Niderlãd/ boië fię áby nas téz ten požãr nie do[zedł: 21. *196.* Tãm kiedy przy[šzlo mãlowãc dzišiey[zëgo téz Pãnã ná tym miey[cu/ które iãkom powiedział/ iuż ieno iedno bylo zoftãlo/ 22. *197.* ztãd wziãł naprzód wrózkë/ iz to iuż ieno iednému Królowi miey[ce bylo zoftãlo: á moze téz być že iãkim in[šzym duchem/ ktorégo my niewiémy. 22. *198.* poprawdzie trzebã fię bylo lepiéy ná to rozmyšlic/ y in[šzym porzãdkiem podobno mówić: ále wedle czã[Ńu nie moglo być inãczëy/ á téz z tym nie póyde do Drukãrnie. 23.

199. že kto chce twirdzic/ iz té dwã narody od Czechã y Lechã dopiëro w tych krãiãch imionã [wocié wziëly: ten (mówië) winien téz to oznaymic/ iãko ie przed tym/ niz w té krãie przy[šzli/ zwano: *Czech 2. 200.* A Ruš/ ... co rzeczem? czyli téz ci z Kroacijëy po[šzli? *Czech 4. 201.* Czyli téz podobno iãko Czech od wieku Czechem/ tãk y Lãch zãwzdy był zwan Lãchem. *Czech 5. 202.* Czyli iãko Grekowie w[zyftki narody ná zachód [toncã mie[zkãiacé Latinos zowã/ tãk téz Ruš ... nas tãkze Wlãchãmi ... przezywãia. *Czech 5. 203.* Zeby fię téz zniëmi y ci Cëkkowie ru[šyli/ y w Niemcëch zãsiedli: *Czech 5. 204.* w[šãkze moglo téz to byd[ž/ že oni imię [wé dawnë/ ... [trãciw[zy/ od Lechã ... Lãchy fię nãzwãli. *Czech 6. 205.* Miłuiã tedy ludzie cnotë/ á przy cnoćie nãukë: miłuiã téz y požytki. *Cn 2. 206.* á kto kogo pomãtu miłuië/ tego téz pomãtu miłuiã. *Cn 3. 207.* Iednãkië téz oby-czãie/ iednãkië zãbãwienia człowiekã ku człowieku po[špolicie ciãgnã: *Cn 4. 208.* Iãko fię im téz to plãci/ to kãdzy ná oko widzi. *Pij 3. 209.* Téy rozmiłował [ye Synorix: A iz iëy prošbãmi v[žyc nie mógł/ o poniewoleniu téz prózno miał myšlic/ *Wzór 4. 210.* Nãdto pilnie [ye wywiãdował/ ië[liby gdzie pieniëdzy/ álbo [kãrbów iãkich nie zãkopãłã/ grozãc iëy

czásem/ czásem téz y łágodnémi słowy iéy vzywáiąc. *Wzór 5. 211.* Zuzánná téz miáła [woię przechádzkę po [ádu.] *Zuz 34. 212.* A namá téz ku obiádu pokwápić [ie godzi.] *Zuz 46.*

Sz: **213.** A przez drugiego [kakác [ie nie godzi.] Chybá iezdnu: bo ten [wiadom drogi/] By téz nacie[niey/ nie závádzi nogi.] 76. **214.** Bábie [ie próżno náwiyác: y w oczy/] Y w zad vderzy/ ná [trone téz (*war.* także) [koczy.] 84. **215.** Krol popolicie [wego miey[ca pilen/] A w[zákoż może [wemu téz być silen.] 88. **216.** W ten czás trzeciego polá (*drab*) do[kákuie.] Gdzie téz ná zagon o[státeczny pádnie/] Ták wiele/ iáko y krolowa/ władnie.] 97. **217.** Bo pye[zek ná kres/ nie bábá/ w[kákuie.] To téz ná koniec przypomniać nie [zkodzi/] 101. **218.** Radby [ie pomócił/ á [wego téz vbił:] 219. **219.** By iedno z nim téz nieprzyiaciel leżał/ Z nie-[czę[ny]m woy[kiem ná [mierć pewną bieżał.] 227. **220.** Popu mi żaden niechay téz nie gáni/] 289. **221.** Podeprzeć może (*pop*) w potrzebie człowieka.] Może dáć ab[zech/ co téz nie poł rzeczy/] 293. **222.** Roch [ie téz biały ku potkániu [troi/] 303. **223.** Acz widzyał drabá/ ktory nań téz mierzył/] 309. **224.** Wzyęto go s plácu/ támże téz y K[siędz]á/ Zábila s proce/ iáko moglá/ nędzá.] 313. **225.** A oto biała s tyłu przy[koczy]ła/ Murzynkę [cię]ła/ ni [ie obaczy]ła.] Sáma téz w boku tuż odnio[st]á [trza]ł/] 397. **226.** Nikt nie prze[zkadza: bo téz z drugiey [trony] Krol czarney bárwy [zuka [obie żony.] 435. **227.** Skoro téz páni ná kre-[ie [tánę]ła/ Złotá koronę wnet ná głowę wzię]ła.] 445. **228.** Na tymże rzędzie téz Krolowa by-ła/ A iednym okiem ná k[siędz]á pátrzy]ła.] 479. **229.** Rycerz [ie]st od zwády/] Popu téz nie[że]le záchowác od rády.] 508. **230.** 542 *jak nr 229.* **231.** To téz niedziwno/ że piechotá chodzi/] Bo niema koniá/ áni ié[zdzi]ć łodzi.] 551. **232.** Mnie téz czás będzie vchwyć [ie brzegu/] 595.

233. Tym wier[zem/ cny Már[za]łku/ chćia-łem [ye v [ie]bie] Obmówić: á ty téz méy ro-zumiéy potrzebie.] *Marsz 58. 234.* Po[st]-uchayćie téz y mnie/ bo mié żáłość piecze/] *Mon 92. 235. Mon 112 jak nr 224. 236.* Szczę[ny] Atrydá/ síłás opánował] Gréckich [ynów: iam téz był zá [woi]égo wieká] W Phrigi]éy wino-rodney/ 183. **237.** To co [ty]z[ę] od [ie]bie/ prawdá niewátpliwa:] Bo téz tu był Vly[ffes]

przyiáchał do Troie] *Mon 205. 238.* Wsiádl zátym/ y wziá] zá léc: wsiádl téz z nim doy[rrz]á] Antenor/ *Mon 263. 239.* Mnie te-raz Meneláus z Minerwá pochodził/] Ia go potym/ bom [ie téz nie bez Boga rodził.] *Mon 434. 240.* TEn ptak [ie]st łábęć biały/ nie práwie wielkimi] Nie názbýt téz gwiazdami przyodzian ciemnimi] *Phaen 23,236. 241.* Nie wnet z Woźnicá kozá/ y kózki podá] Które na iego ręce wyciágléy pa]á]a.] A téz od in[zych członków rózný [á] w]á]no[ści:] *Phaen 40,557. 242.* Abychmy téz twoię twarz wdzięczną oglá-dá] Y go[ści]á ták miégo mile przywitá]y.] *Dry 11. 243.* Ludzie z [obá] vprzeymie/ nie zá tárczá/ żyli] Stár[ze] w lećiech/ tákże téz przełożone cz]ili.] *Dry 32. 244.* A troiákié Polácy má]a:] ... iáko [ie ták wys[ze]y v]kázáto w tim słowie żádný á żádný: czásem téz dla dobrich rimów té znáki [á] dobré. *Ort 1. 245.* a [ie] się radko trafia/ niewádzi nic, że zaw]dzi znaczone będzie/ choć]aby téz słowo żádný różnice oko](!) wykládu niemálo. *Ort 2. 246.* [ie] się czę[sto] w Pol[skim] ięzyku trafia/ że po/ s/ idzie/ c/ a ty obiedwie literze má]a:] z [obá] iakás [polno]ść/ bo się troiako oboie wymawia/ y po[poli]cie którym [po]obem/ e/ się wymawia/ timże téz i/ s. *Ort 18. 247.* mówiem téz abo dwie gru[ce/ abo dwie gru[ze/ *Ort 18. 248.* bo naprzód [ie]st b/ w]á]n[e] Łaciń[ki]é/ á tu [ie]st owo co kré]kę miéwa nad [obá/ k]ó]ró]go téz i Łacińnicy nieinacze]y v]zywa]a/] ieno iako i my/ *Ort 24. 249.* bo iednak téy różnice niemá]z w żádných in[zych] vokali]zach/ chyba w tich/ a g]di się na końcu téz trafi: *Ort 24. 250.* Pi]z]á téz niektórzi t]e panie h]ę domine, abo ty panie: *Ort 24. DJ*

Tęcza *wielobarwny łuk ukazujący się na niebie, kiedy słońce świeci na padające krople deszczu, pozornie łączący dwa miejsca na ziemi; tu mowa o Iris, posłance bogów, pośredniczącej w kontaktach ze śmiertelnymi.*

A Tęczá zá]s przynio]ła wie]ść piékn]y He-lenie/] Twarz Helikáonow]y má]iac równá ze-nie] Láodicy/ ... Stánáw[zy] tedy bli]sko Iris nie leniwa/] *Mon 119.*

p. Iris

DJ

Tęczyn, Tenczyn *nazwa osady koło Kra-kowa, założonej przez Andrzeja z Morawicy,*

kasztelana krakowskiego, siedziba rodu Tęczyńskich 1–3.

1. PAMIATKA W[zytkimi cnotami hojnie obdarzonému Ianowi Babt[ścié, Hrábi ná Tenczynie, *Pam tyt.* **2.** TObie niechay tá kártá będzie poświęcona/ Zacny Hrábiá/ z Tęczyná/ *Pam 2.* **3.** Rychło po tym wefelu/ cny Hrábiá z Tęczyná/ Wiáchałé ná Stároftwo [woie do Lubliná/ *Pam 141.* *DJ*

Tęczyński *Jan Baptysta T. (1540–1563) z rodu możnowładców małopolskich, dygnitarz i dyplomata; w drodze do Szwecji na swój ślub z królowną Cecylią Wazówną dostał się do niewoli duńskiej i tam zmarł z wyciążenia 2–10 ~ dom T. = ród Tęczyńskich 1;*

T. był porównany z Tezeuszem 2, nosił zastrzał w skrzytości 4, łzy ociera 3, szedł łodzią 4, wpadł w niemoc 7, zmarł 8–10, będzie sławny i po śmierci 10 ~ w bezp. zwrocie 4, 8, 10.

1. Wiódlés(!) [wóy ród wy[oki z domu Tęczyn[kiégo/ *Pam 9.* **2.** Tęczyn[ki był twóy Tezeus/ *Pam 69.* **3.** A Tęczyn[ki łzy także włánie(!) ociéráiąc/ *Pam 91.* **4.** A ty Tęczyn[ki/ no[ząc [wóy za[trzał w [krzytości/ Szedłéś łodzią *Pam 109.* **5.** To iego (*przystawa*)/ á to potym Tęczyn[kiégo [towo:| Kto bądź/ ten bądź/ nam nie lza/ ieno być gotowo:| *Pam 205.* **6.** Iako potym dał to Król w moc Pánu ná[żému/ Co miał z Tęczyn[kim czynić: *Pam 218.* **7.** Tęczyn[ki od wielkiégo [mutku| Wpadł w niemoc/ *Pam 222.* **8.** TV MIASTO OBIECANEY KROLEWSKIEY LOZNICE, IANIE TENCZYNSKI, LEZA TWE KOSCI VSPIONE: *Pam 271.* **9.** Nagrobek Tęczyn[kiému. *FgNagT tyt.* **10.** Z téy [trony/ o Tęczyń[ki/ twóy wiek będzie długi/ Iáko cię kolwiek nagle ... nieubłágána śmierć opánowátá/ *FgNagT 13.* *DJ*

tędy określa kierunek przemieszczania się kogoś przez jakieś miejsce 1, 2;

t. płynąć 1, pobieżeć 2;

t., po wodzie 1.

1. A ty/ co tędy płyniesz po głębokiéy wodzie/ Vmiéy o Chmielow[kiégo powiedziéć przygodzie. *Fr 2,56,7.* **2.** Nagrobek Ga[ce

... [uknią [zachowaną| Záwieśmy/ á ná grobie gęś twárdo kowána:| A to żeby mógl każdy/ kto tędy pobieży/ Domyślic się zarázem/ że tu ga[ka leży. *Fr 3,79,13.* *DJ*

tęgi *mocny, skuteczny w działaniu, groźny 1, 4, 6, silny, wielki 2, dobrze gospodarujący, bogaty 3, rzecz t. = sprawa niezwyklej wagi 5;*

t. łuk 1, 6, raz 4, strach 2, gospodarz 3;

t., waleczny 1;

w prep. 1, 4, 6, w postp. 3, 5;

r. -ęgi 2, -ęga 5, -giégo 4, -ędzy 3.

1. Pan który za[stępy włádnie/ Závždy nas obroni [nádnie/ ... Skru[zył tęgi łuk waleczny/ Potłukł zbroie nie pozité/ *Ps 46,34.* **2.** Nikomu/ álbo ráczéy w[zytkim/ [woie ksiégi| Dáię: by kto nie mniémiał (trách to bowiem tęgi)| Ze zá to trzebá co dáć. *Pies k. tyt 3.* Znac dobrze/ ze tam byli go[podarze tędy. *Sat 74.* **4.** A Meneláus mieczá dobyw[zy [rogiégo/ Vderzył z wierzchu w [zy[zak: od rázu tęgiégo (*war. tego*)| Ro[piérzchnął sie miecz w kęsy. *Mon 360.* **5.** Iupiter gniewem poru[zony/ Wztał w rękę oftry piorón/ ... niezgá[zony/ ... niezłomny/ którym więc/ rzecz tęga/ Przez ziemię áz do pieklá of[átniégo sięga:| *Muza 59.* **6.** W tym niepochybny Strzelec tęgi łuk náložyl. *Phaen 40,418.* *DJ*

tęgo *mocno, z dużą siłą i intensywnością.*

Nie bylic Káznodzieie áni Doktorowie/ Co w Prusiéich tęgo dáli Krzyżakom po głowie. *Zg 142.* *DJ*

tępieć *tracić sprawność, bystrość; głupieć.*

Záprawdę iáko [tońce swiátłość [woię tráci/ gdy zá chmurę zaidzie/ ták rozum ludzki od zbytków tępieie. *Pij 4.* *DJ*

tępy *o człowieku – ograniczony, mało bystry 1, 4, o wzroku – mało przenikliwy 2, o urzędzie sprawowanym przez ludzi – bierny, opieszaly 3;*

t. wzrok 2, urząd 3, nikt nie jest t. 4;

t. tak 4, na to 2;

w funkcji rzecz. 1 ~ w postp. 3;

r. -tępy 3;

w p. 4.

1. pełnem radości/ Pátrząc ná [sprawy twéy w]zechmocności. | ... O myśli w twárdéy nocy zámknioné. | Niemádry ná to nigdy nienápádnie/ Tępy do śmierci tego nie zgádnie. | *Ps 92,14.* **2.** ále wzrok śmiertelný żrzenice/ Tępy ná to: *Tr 11,13.* **3.** Co po tych [kárgach próznych? iefli ná występy/ Przez [páry/ iáko mówia/ pátrza vrząd tępy. | *Pieś 1,1,30.* **4.** Co [ye postronnych nieprzyaciół tycze/ nikt nie ieft ták tępy/ żeby niebaczył/ między iákiémi [ásiády siedziemy/ *Wr 2.* DJ

tęsknić p. **tesknić**

th *litera alfabetu greckiego.*

T iedno: a po/ th/ w polskim ięzyku nic/ chyba gdzie Greckie słowa/ Thetis. *Ort 19.* DJ

Theagenowy p. **Teagenowy**

theatrum p. **teatrum**

Theofanes p. **Teofanes**

Theokryt p. **Teokryt**

theolog p. **teolog**

theth p. **teth**

Thetis p. **Tetis**

Thymetes p. **Tymetes**

Timas p. **Tymas**

Timoklija p. **Tymoklija**

Tirimach p. **Tyrymach**

Titan p. **Tytan**

Tityjus p. **Tytyjus**

tkać *obżerać się, opychać się 1, dostarczać czegoś w nadmiarze 2;*

t. póki zstawa szyje 1, sporze 2 ~ t., lać w się 1.

1. Y [zkodá zwác człowiekiem/ kto bydlécé żyie/ Tkáiąc/ leiać w [ye w]zytko/ póki zstawa [zyie: | *Pieś 2,19,6.* **2.** Zbytek/ [áfiedzi/ zbytek/ ktori iáko morze/ W]zytko pózrze/ byś mu tkał niewiem iáko [porze. | *Sat 132.* DJ

tkaneczka *tasiemka utkana z nici, prawdopodobnie opaska służąca do wiązania lub podtrzymywania włosów.*

nie tákąć dáć obiecowaía (*mać uboga*) | Wypráwę/ iákać dáía. | Gieźleczoć tylko dáía/ á lichą tkaneczke: | *Tr 7,15.* DJ

tkanica *wielobarwna taśma ozdobna, utkana z nici, stosowana jako element stroju dostojnika trojańskiego ~ r. -ice.*

A tego (*Parysa*) węzeł duśił v p[st]rzonéy tkánice/ Którá pod brodá [trzegía czubátéy przyłbice. | *Mon 369.* DJ

tkany *utkany, sporządzony z nici 1, 3, przetykany drogocenną nicią podczas tkania 2;*
t. drogo 1, pięknie 3, złotem 2;
t-e szaty 1, 2, porporzec 3;
r. -ány 3, -áné 1, -ánych 2.

1. Piżmem y mirrhą pachną drogotkáné/ Twé [záty *Ps 45,29.* **2.** Nie myśl mátko o [zátách drogim złotem tkánych/ Ná móy/ y twéy niewiáfty przyiazd obiecánych: | *Pam 245.* **3.** Przetóz weźmi téz odemie. | Nie zbroię kowáną w Lemnie. | ... Lecz Proporzec pięknie tkány. | Y z Helikonu podány | *Prop ded. 11.* DJ

tknąć *dotknąć, poruszyć, wstrząsnąć czymś 1, 6, 7, w sensie psychicznym – doświadczyć kogoś 2, dokuczyć komuś 3, 4, zrobić przytyk 5;*

t-e Pan 1, 2, człowiek 3-7;

t. mię 3, kogo 4;

t. gór 1, kunktacyje 5, palcem 6, czym 7, w to 3;

t. mieć 3, chceć t. 5, gdzie t. widzieć 2, rozumieć 4;

t. ledwe 6;

t., zadać raz 2, jechać 7.

1. Pánie/ [chyl niebá [wego/ ... Tkni gór/ niech póyda dymy czarnemi: | *Ps 144,14.* **2.** Lecz pan/ który gdzie tknąć widzi/ A z prze[st]rogi ludziéy [zydzi/ Zadał mi raz *Tr 17,21.*

3. Prze Bóg síostry o to pro[st]zę/ Niech tey krzywdy nie odno[st]zę: | By mię która w to tknąć miała/ O com [ye ia vtro[k]aía. | *Sob 4,23.* **4.** A powiáda/ że miłue. | Szymku ... Ale ty rad z ludzi [zydzi[z/ Zwła[st]czá gdy pro[st]taká widzi[z. | Tobie to wolno [ámému/ Ale wierę nie in[st]ému: | Bo ty z tym nadobnie vmié[z/ A gdzie kogo tknąć rozumie[z. | *Sob 5,12.* **5.** A tę drugą (*rzecz*) odkláda do [adnégo dnia/ miásto tego co miał rzéc/ do [adwégo dnia: Ale ták podobno chceć tknąć kunktáciéy/ która zbytnia była. *Ap 23.* **6.** Ledwe tknął pálcem: á ten/ iáko s ku[st]ze/ Porwał Krolowá wnet zá federpu[st]ze/ *Sz 241.* **7.** Ale ná potym niech [ie nikt nie myli/ Czymeś tknął/ tym iedz: ták [st]arzy chodzili. | *Sz 258.* DJ

tknąć się *tyczyć się kogoś 1, poruszyć pewien problem, sprawę 2;*

t-e się *sprawa 1;*

t. *kogoś 1, nie t. cnoty 2;*

w p. 2.

1. Niech wie o każdej [prawie/ która się tknie ciebie.] *Sat 346.* **2.** Takich przyaciół(!) dostawać/ ... w[zakó]ż o[obliw]y y tu náuki trzebá/ á nawięcy powolności: w[zakó]ż tak iáko się powiedziáło/ poki się cnoty nie tknie/ á iáko Grekowie mówią/ po óltarz. *Cn 3. DJ*

tkniony *utkany, napętniony czymś potykany pionowo;*

r. -oné.

Nie v[trá]żá mié wozy ko[fa]mi tknioné/ Nie v[trá]żá mié groty ku mnie złożoné.] *Ps 3,11. DJ*

tkwić, tkwieć *być osadzonym w jakimś miejscu na stałe 6-10, chwilowo pozostawać w miejscu wbicia 1, 2, wystawać, sterczeć 5, opierać się na czymś, być czegoś podstawą, fundamentem 3, w sensie psychicznym - polegać na kimś, trwać w ufności 4;*

t-á strzały 1, stolica 3, nadzieja, myśli 4, ta = *Niobe skamieniała 5, mięso 2, o gwiazdach umiejscowionych w gwiazdozbiorach 6-10;*

t. we mnie 1, w tobie (o Bogu) 4, im w gębie 2, na sądzie a na prawie 3, w rogu skały 5, pod nią 6, między łbem ptaszym a Kłęczniem 7, w (obrotnym) niebie 7, 9, w nogach Wodnikowi 8, w Raku 10;

t. statecznie 9, mało co 6, w wiecznym pęciu 5;

r. -áło 2.

1. Tkwią we mnie [strzały twoje/ á niewchroniona] Ręká nádemną twoiá zmocniona.] *Ps 38,3.* **2.** Ie[zcze] iedli/ ie[zcze] im w gębie mié[fo] tkwiáło/ Gdy [ye] pán[kié] przekłéctwo ná nich okazało.] *Ps 78,51.* **3.** Ná [sá]dzie/ á ná práwie twoiá tkwi [tolicá.] *Ps 89,24.* **4.** W tobie nádzieiá/ w tobie myśli moie/ Tkwią w[zytki]: á ty miłóśierdzie [woie] Obiaw nádemną/ *Ps 143,26.* **5.** á tá (*Niobe skamieniała*) w wiecznym pęciu/ Tkwi w rogu [ká]ły wiatrom [zá]lonym ná w[trę]cie.] *Tr 15,32.* **6.** Lecz go po tásmie [zukáć Andromedy trzebá/ Bo pod nią má]ło co tkwi. *Phaen 17,196.* **7.**

IE[ft] y lutnia ná niebie ... Máiac łeb z drugiéy [trony ptá]zy podle siebie./ Między którym/ á kłęczniem/ tkwi w okrągłym niebie.] *Phaen 22,234.* **8.** Dwie gwiaździe w nim zacniey- [zé: tá Wielorybowi] Plu[ká] sięga/ á tá tkwi w nogach Wodnikowi.] *Phaen 35,340.* **9.** A to fá w[zytki] znáki/ które wedla siebie/ Swym porządkiem [tá]tecznie tkwią w obrotnym niebie.] *Phaen 38,376.* **10.** To tedy ná północy/ iáko[fm]y [ty]szeli/ W Raku tkwi: ná południe záś/ drugié w pół dzie[li] Zimnégo Kozorożca: *Phaen 40,412. DJ*

tłoczyć *wgniatać, wdeptywać, niszczyć 2, przyginać, zmuszać do pokory 1;*

t. wielkomyślną hardość 2, grzbiety złych 1;

t. w ziemię 2, ku ziemi 1;

r. -oczy 1, -yli (:-ili) 2.

1. A zkad póciechy [zukáia/ pánie/ Niechay [mutek odno]z[á]: záślépze im oczy/ A grzbiety (*złych*) záwždy ku ziemi tłoczy.] *Ps 69,52.* **2.** W ich v[sc]ięch pán[ka] chwałá/ w rękú waleczny/ Ogromny będzie [y]kał miecz obościzny./ Aby krzywá ná pogánach [woich] [ye] nie m[sc]ili/ A wielkomyslná(!) hárdóść w ziemié tłoczyli.] *Ps 149,14. DJ*

tłuc *uderzać, walić 1, rozbijać 2;*

t-e głowicami łotrostwo mié 1, ludzie taranem mury 2;

r. -łucze (:-lucze) 1.

1. Teraz iuż głowicami(!) łotrostwo mié (*furtę*) tłucze/ A vbogi go[po]darz kryie pod [ye] klucze.] *Pieś 1,25,11.* **2.** Wał znośi[ć] przekop równá/ tłuc taranem muri/ *Sat 413. DJ*

tłumić *opanowywać, uniemożliwiając działanie, głuszyć.*

Bo ie[fl]i wdzięczen tego/ y człowiekiem się rad widzi: czemu rozum/ którym od innych zwierząt ie[ft] różny/ dobrowolnie [wym] pijáń[ft]wem tłumi? czemu dowcip/ á baczenie/ co nád inné be[ft]tye ma/ [wym] obzár[ft]wem tak nikkzemnie tráci? *Pij 2. DJ*

tłusty *utuczony, opasiony, uważany za wyborny 1, 2, zawierający dużo tłuszczu 3, mający wyborne ziarna 4, mający dużą objętość 5;*

t. woły 2, ofiara 1, żywot 5, olej 3, pszenica 4.

1. A którykolwiek panu [ye przeciwi| Iáko lóy tłuftéy ofiáry zni[zczeie| A profto z dymem zaráz wywietrzeie.| *Ps 37,47.* **2.** Iuż ćielce/ y tłufté woły| Gotuią [ye ná twé ftoły.| *Ps 66,55.* **3.** Iáko drugi członki [wé okrył odzieniem| Ták on zew[ząd obłożon ieft złorzeczeniem.| A to téż/ iáko wodá/ w iego wnętrzości| Y/ iáko tłufy oléy/ wpiło [ye w kości.| *Ps 109,44.* **4.** Pánu day cześć ... Który ... dóbr hoyność wielką zgotował.| Który pokoiem v[stał twoie gránice| A ciebie łoiem karmi tłufyé p[zenice.| *Ps 147,28.* **5.** Ecce autem męzos video aduentare quaternos| ... Quorum vnus [zára vestibat terga kápica| Praecinctus tłuftum nodofó fune żywotum.| (*Z tych jednego grzbiet szara pokrywała kapica i węzłowaty powróz tłusty przepasywał żywot.*) *C 12. DJ*

to wzmacnia, wyróżnia, kładzie nacisk 4, 12, 31-2, 49, 100, 106, 112, 115, 126, 137, 139, 149, 155, 166, 176-7, 180, 196, 201, 206, 215, 218, 221, 223, 231, 246, 254, 257-8, 262-3, 270, 288, 305-7, 312, 327, 333, 371, 375, 381, 417, 428, 429, 439, 449, 455, 465, 489, 492, 502, 504, 511, podkreśla różnorodność czynności oraz występowania przedmiotów, sytuacji itp. – ‘raz to, raz tamto’ to tam to sam 19, 20, 72-3, 458-61, 493-4, to ten, to ów 119-20, 462-3, to stąd, to zowąd 456-7, to ... to 42-3, 79, 80, 121-2, 182-3, 197-8, 224-5, 244-5, 260-1, 267-8, 349-50, 404-5, to ... to... to 75-7, to ... to ... to ... to 50-3, 189-92, 300-3;

orzeka jako fraza złożona z to i czasownika być (niekiedy masz) 5, 44, 62-4, 86-92, 96, 101, 103, 105, 107-8, 110, 185-7, 205, 211, 228, 233, 236, 277-8, 290-1, 293, 299, 314, 320-2, 337-8, 340, 347, 356, 362, 366, 368, 385, 396-8, 402-3, 408-10, 414, 418, 424, 430-4, 440, 444-5, 448, 469, 472, 477-8, 482, 484, 487, 490-1, 500-1, 505, 507-8, 512, 516, pełni funkcję orzekającą bez czasownika „być” 1, 2, 6, 7, 11, 15, 17-8, 22-5, 29, 33, 35-41, 56-9, 65-8, 70, 84-5, 93, 95, 97-9, 102, 104, 111, 113-4, 116-7, 123-5, 127-9, 133-4, 136, 140, 142, 147-8, 154, 157, 160, 164-5, 167, 169, 172, 175, 178-9, 181, 188, 193-5, 202-4, 207-10, 212, 216-7, 222, 226, 230, 232, 234-5,

238-40, 250-2, 255-6, 264, 266, 269, 271-6, 279-80, 283, 289, 294-6, 298, 304, 308, 310, 313, 315-6, 318, 325, 328-9, 331-2, 334-6, 342, 344, 351-3, 357-61, 363-5, 367, 370, 373-4, 376-9, 382-4, 386, 390-5, 399, 400, 412, 415, 419-21, 423, 426-7, 441-3, 446-7, 452, 464, 467, 470-1, 473-4, 479-81, 483, 485, 488, 496-9, 503, 506, 509-10, 514-5, 527, orzekając, utożsamia podmiot z orzeknikiem lub zaprzecza takiemu utożsamieniu 16, 34, 45, 47, 71, 82, 94, 109, 213, 229, 237, 330, 339, 341, 369, 380, 475-6;

w pytaniach kto(li) to 153, 200, 425, co to 48, 131, 161, 163, 247, 319, 323, 401, co ... to za(cz) 132, 292, 345, 486, 513, co za ... to 355, a to co za 348, 354, czemu to 158, który to 13-4, czy to 135, 435, zać to 46, azaby to 28, jaki to 468, czyj to 170-1, jaż to 324, jażbych to 30, toli 241-2, 346, -li to 156, 199, 219, zaż to 297, -że to 422, a więc to 249, zapowiada lub komentuje treść przytoczenia 21, 26, 60, 118, 284-5, 287, 317, 343, 451, rozpoczyna zdanie, które ma charakter wniosku, uzasadnienia, uwydatnia połączenie przyczynowe z poprzedzającym kontekstem 3, 8-10, 27, 54-5, 61, 69, 74, 78, 81, 83, 130, 138, 141, 143-6, 150-2, 159, 162, 168, 173-4, 184, 214, 220, 227, 248, 253, 259, 265, 281-2, 286, 309, 311, 326, 372, 387-9, 437, 450, 453-4, 466, 495, uściśla, wyjaśnia: to jest 406-7, 411, 413, 416, 436, 438, 517-26, 528; zamiast tu 243;

jako to rzec 177, podobno to 25, 156, 230, 515, to nie jest podobno 430, taka to jest prosto 338, to śmieszno będzie 205, azaby to tajno było 28, trefnoli to będzie 219, to łącno 123, to niedrogo 378, to niedziwno 467, to niepodobno 509, to niewdzięczno 442, to prózno 59, 169, próżno to 116, 222, 497, trudno to 419, to trudno 308, jedno to 58, to nieźle 114, to (rzecz) niewątpliwa 336, 473, to można rzecz 320, to rzecz pewna 24, 208, to nacięższa bywa 440, to nie człowiecza 334, to insza 357, to krotka 383, to mniejsza 136, 452, namniejsza to 232, to niemała 420, łatwiejsza to 255, to nadziwniejsza 443, płatna to 269, prozna to 363, to przystojniejsza 447, to trefna 384, trudna to 325, 423, to nie tajna 256, to większa 313, większa to 342, to ... prawda 117, 474, 485, toć nowina 464, nie nowina to 216, to

wszytko 128-9, 140, 273, 374, 402, 471, wszy(s)tko to 67, 226, 252, 276, nic to 29, 366, to wniwecz 390, 442, u *k.* to snadnie 240, to mi to 179-80, to jako to = *jest jak jest* 203-4, gdzieś ... to = *gdymbyż to, oby* 12, 31-2, 201, 223, 258, 417, 428, by to 109, bądź to ... bądź 100, jako to 106, 176, 288, 429, jakoby to 439, ja to 312, to ty 221, 327, ty to 215, ten to 166, 206, 231, 455, 489, 504, ten to ... isty 449, 511, to tam 262, to też 209, 336, 467, iż to 115, 492, chocia to 270, chociaś to 318, co to 137, 139, 149, 306, 381, 483, to już 49, 113, 370, 379, 397, 415, 492, to tu już 400, już to 203, 246, -ż to 333;

to ... co 127, 398, 408, co ... to 25, 125, 431, co ... co ... to ... to ... 8, 9, to ... to ... aby 1, 2, 108, to ... że 29, 164, 250, 336, 375, 412, to żeby 399;

w konstrukcjach paralelnych to ... to 17-8, 35-8, 56-7, 63-6, 89, 90, 97-8, 104-5, 193-4, 241-2, to... to... to... 5-7, 92-4;

a to 27, 55, 61, 69, 74, 78, 83, 162, 227, 362, 437, 446, 477 (a, bo) jesli (co) ... to 3, 54, by nie ... to 372, co ... to (i) 145-6, 152, 159, 168, 214, 220, 253, 265, 281, 286, 309, 326, 387, 389, 450, 453, 495, co raz to 138, 465, co noc to 4, co rok to 375, jako ... to 379, gdy ... to 141, kiedy ... to (zaś) 144, 311, 388, i to 188, 502, to ... i 454, 503;

toć 11, 44, 88, 101, 110, 142, 210, 296, 317, 322, 329, 340, 373, 420, 464, 466, -ć to 376.

Ps: 1.2. Ale to iego vmy[ł] to iego [tá-ránié] Aby ná w[zy]tkim pełnił pán[ki] przykazánié:| 1,5. 3. bo ie[li] [tá]zliwy| Gniéw iego kiedy w[pl]onie/ to [z]cześliwy| Tylko/ kto w nim [w]á nádzieię położył.| 2,35. 4. Co noc/ to rozbiéraycie dnia przé[st]légo [p]ráwy| 4,15. 5-7. O pánie/ ty chciéy tylko [s]woim okiem z niebá| Ná mié poyzrzéc grz[é]z[st]négo: to [f]á ośiádłości| To [k]árby/ to poćiechy/ y moie rádości.| 4,23-4. 8,9. ále co iego| Dufzy miło/ co ciá[ł]u iego [m]ákuie| To chwali/ to nawięt[zym] dobrem [z]ácuie.| 10,8. 10. Zły człowiek ma doświadczać twéy ciérpliwości?| Mówiąc/ nie ma Bóg w myśli niczyich złości.| Myli [y]e: bo ty widzi[st]z y [m]utnych mękę| Y hárdych okrućie[st]wo: toć wpádnie w rękę.| 10,38. 11. Zetrzy niepobožného/ zetrzy w proch/ pánie| ... Toć ná[st]ze próšby/ pánie:

10,45. 12. Gdziéś to tá požádna zorzá| Wyniknęła rychło z morzá| 14,25. 13. Król wieczny [y]e przybliža/ król niewy[st]łowiony.| Który niewy[st]łowiony/ który to król wieczny?| 24,15. 14. 24,19 jak nr 13. 15. Nie prózno próz[é]: pan to dobrotliwy| 25,17. 16. Twój zakon święty/ to [z]cié[st]zki moie. 26,8. 17-8. Pánu bądź chwałá/ v któr[é]go były| Wázné mé próšby: to tarcz/ to mé šíty:| 28,22. 19,20. Głos pán[ki] ... wielkimi górami ták [n]ádnie obráca:| Iáko więc to tám/ to [f]ám/ ... We[st]oła młodość miece ciéle[st]y pu[st]t[é]mi.| 29,11. 21. To były ku mnie/ boże mój [t]á[k]áwy| Twé [st]owá: dam ia tobie rozum práwy| 32,25. 22-3. pan to dobrotliwy| Ktokolwiek w nim v[st]a/ człowiek to [z]cześliwy.| 34,17-8. 24. Bo/ to rzecz pewna/ że ludzie złośliwi| Záginać mu[st]z[á] 37,21. 25. á co żywie| Podobno to ku márnému| Snu nocnému/ nieznácznému.| 39,23. 26. Ale ty [y]e [f]ám [m]i[st]uy/ ty mié d[st]wigni/ Pánie:| ... To był mój głos: 41,31. 27. Atoś nas miedzy [m]oki zámkná[ł] okrutnémi| 44,37. 28. Ie[st]li bychmy imi[é]nia tw[é]go przebaczyli| ... Azaby to przed tobá táyno było/ 44,41. 29. Nic to/ że kogo fortuná wy[st]táwi| Złotá/ y s[st]rébrá/ czci ludzkiéy/ ná[st]báwi:| 49,45. 30. Iazbych to mié[st]o miał wołow[é] iádác?| Albo nád czá[st]z[á] krwie kozléy síádác?| 50,35. 31. 53,25 jak nr 12. 32. 55,9 jak nr 12. 33. Ludzie to niepobožni/ y złégo [m]umnienia.| 55,41. 34. Hárdy Moábczyk to mój [z]áflik vmywá[ł]ny| 60,18. 35-6. BOgu du[st]z[á] v[st]a moiá| To mój zamek/ to ma zbroiá:| 62,2. 37-8. 62,14 jak nr 35-6. 39. Ze człowiek zdrowia v[st]y[st]ywa| ... / dar to boży.| 62,20 40. Lecz ná nie (*ludzi srogie*) z cié[st]wiwy| Pchnie [st]rz[á]t[é] bóg żywy.| Za[st]rz[á]t[é] to śmiertelny:| 64,33. 41. A [p]ráwy pán[ki]é poznaycie:| D[st]winy to pan/ 66,19. 42-3. b[é]d[st]ziecie równáli| Z go[st]ęb[st]iem ná[st]liczn[st]y[st]ym/ od któr[é]go [z]i[st]je Málowán[st]y/ to s[st]rébrny/ to złoty blá[st]k bije.| 68,34. 44. Toć ie[st] oná kráiná/ dla któr[é]y bóg sí[st]lá| Mo[st]żnych Tyránnów pobił: *Ps* 68,35. 45. Bóg ná[st]z/ nádzieiá ná[st]z[á]: to [z]áf[st]ar[st]z żywotá| 68,55. 46. z[st]ac to [f]á bo[st]kie z[st]ábáwy| Przypátrowá[ł] [y]e/ iákie ludzkie [p]ráwy.| 73,21. 47. Twoiá to cześ[st]ć/ ludzka z[st]ápálczywoś[st]ć| 76,19. 48. Czy zgo[st]lá pan z[st]ápomniá[ł] co to z[st]áłowá[ł]?| 77,19. 49. A ci tám więc prágnie[st]nie woda v[st]gá[st]ili| Ale páná przeci[st]wko [f]obie z[st]ápálili:|

To iuż (powiada) ła[ka(!) vderzył/ á z [kały] Zdróy wy[trze]lił/ 78,33. **50-3.** A w nieznośnym pragnieniu ludziom v[stá] [chnęty.] To ie m[zyce] ... ka[fały:] To záby po páłacách ... czolgały.] To chrza[zcze] to [zaráńcza zbozá polné zárty:] 78,83-5. **54.** grad wielbłądy ná ziemię obalił/ A ie[li] co grad miął/ to grom [rogi] [palił.] 78,88. **55.** Obydź [ye] z námi ła[káwie/] A to gwoli [woiéy] [fláwie:] 79,34. **56-7.** Dzień to święty/ zwyczaj to vmowny/ 81,5-7. **58.** Złoto/ y drogié kámienie/ W máłéy [a] v śmierci cénie:] Iedno to v niéy/ gburowie/ Y iedwábni Tyránnowie.] 82,23. **59.** Tyś áni wiekiem okrézony/ Ani w [wéy] mocy zámierzony:] Dziwné [a] czyny/ dziwné [spráwy] Twoie: to prózno: tyś bóg práwy.] 86,32. **60.** pán[kié] twoie słowo ... Któré to było: Słudze Dawidowi [wemu] Obiecuie/ 89,5. **61.** 92,30 jak nr 55. **62.** pánu chwałę daymy/ ... Pan to ieft wielki/ 95,7. **63-4.** Pódźmy z ciągnaw[zy] ręce [wé] do páná/ ... to ieft ná[ż] twórcá/ to ieft pan litości.] 95,16. **65-6.** Pan to bo-wiem władzé wielkiéy/ Pan to chwały wys[zy] w[zelkiéy:] 96,13. **67.** W[zytko] to błąd/ nie bogowie/ Co pogán[stwo] bogi zowie:] 96,17. **68.** Wielki to pan ná Sionie/ pan niezwyčięzony/ 99,3. **69.** 99,15 jak nr 55. **70.** nieście dzięki pánu/ ... Wdźięczny to pan: 100,11. **71.** Pán ná[ż] to ieft bóg práwy: 105,11. **72-3.** 105,23 jak nr 19-20. **74.** 105,85 jak nr 55. **75-7.** Którzy po nieświádomych pu[zcza]ch [ye] błakáli/ ... To głodem/ to pragnieniem ciężkim vtrapieni/ To v[stáw]iczná pracá zemdeni:] 107,11-2. **78.** 107,22 jak nr 55. **79.80.** A nawę to do niebá wélny wymiátáia/ To zás w przepási ślepé zpu[zcza]ia.] 107,51-2. **81.** Kto ma rozum/ to w[zytko] vważy/ 107, 87. **82.** 108,18 jak nr 34. **83.** 109,33 jak nr 55. **84.** pan to miłosierny:] 111,9. **85.** Przedniey[za] mądrosć/ kto [ye] boi bogá:] To do rozumu/ y do sławy drogá.] 111,24. **86.** Otwórzcie mi drzwi pán[kié]: ... To [a] ony żywégo bogá wdźięczne progi/ Tu cnotliwym wolné drogi.] 118,39. **87.** To ieft on dzień [zczęśliwy/ dzień błogó-sławiony/ 118,47. **88.** CZym [ye] młody człowiek lep[zy]? gdy [trze]że słów twoich:] Toć ieft mój cěl: nie day/ pánie mijác v[stáw] [woich.] 119,10 jak nr 44. **89.90.** á ia [słowá] twoie/ Rozbiéram: to [a] póciechi/ to [a] rády moie. 119,24. **91.** 119,49 jak nr 88. **92-4.** Imię

twé w nocy rozczytam/ y twé przykazánié/ To ieft pracá/ v[stáw]iczne to moié [stáránié.] PAnie/ to dział/ y częśc moiá/ v[stáw] twych pilnowác/ 119,56-7. **95.** To przijaćiel mój/ kto pilen twego ro[kazania.] 119,63. **96.** Krom praw twoich/ ia niémam gđzie vćieć [ye] w potrzebie.] Tych ia nigdy nie zápomnié: to ieft zdrowié moie:] 119,93. **97-8.** 119,111 jak nr 89-90. **99.** Bóg ... To twóy [tróz:] 121, 9. **100.** Cokolwiek pocnie[ż] bądź to dom cié zabáwi.] Bądź cié z niego potrzebá dál[za] wypráwi: W[zędy] nád [sobá] dozna[ż] pán[kiéy] opieki/ 121,17. **101.** 127,12 jak nr 88. **102.** Szczęśliwy to miedzy [zczęśliwémi/ Kto [wóy] [áy]dak [trza]łami tákiémi/ Obwárował: 127,17. **103.** Niechay wiecznie nie vznam/ pánie/ ła[ki] twoiéy/ Ie[lim] ia nie poniżył nižéy du[że] swoiéy/ Niž ie[zcze] mój [stán] niešie: ... To ieft k[stá]t myśli moich: 131,9. **104-5.** Sion [ye] mnie podoba: to moie mie[zkánié:] To ieft mój odpoczynek/ 132,25. **106.** Teraz/ iáko to noc milczy/ wiecznému/ Chwałę oddaycie ... bogu 134,3. **107.** Chwalcie godnégo w[zelkiéy] chwały páná.] ... To pan ieft wielki/ 135,7. **108.** iáko to ma być/ áby pieśni pán[ki]ch/ Głos kiedy miał być [ty]zan w kráinách pogán[ki]ch?] 137,7. **109.** Pánie/ by to wola twa złośliwé(!) [tráćić:] Ia z mężobóycá żadnym niehcę [ye] bráćić/ 139,45. **110.** 143,17 jak nr 88. **111.** To człowiek práwie [zczęśliwy/ Komu [am] pan ieft chętlivy:] 146,13.

112. ad te Var[ou]iam mittebam, teraz iuż rzedzey, i to okurrentow czekam. *LFogel 1.* **113.** Ba to iuż rzekę, nieśmiech. *LFogel 1.* **114.** P[alterz] ižeš V[asza] m[ilość] obiecal ... ale poki go czekać žeš V[asza] m[ilość] kresu niezaložil, i to też niezle *LFogel 2.* **115.** aby nie bylo minus autoritatis wtej per[sonie], i[ż] to od mniej[zego] mia[sta] *LFogel 3.*

Tr: **116.** A cudzý smierci(!) płácząc/ [am] [wé] kości [u]z[ę.] Prózno to/ iákié [zczęście] ludzi ná[ż]láduie/ Ták w nas álbo dobrá myśl/ álbo złą [spráwuie.] 2,19. **117.** Zdáć [ye] oycá twego bárziéy v[zc]zuplona/ Oyczyzná/ ni-żlibýs ty prze[stáć] ná niéy miáta:] To prawdá/ žeby bylá nigdy niezrownáta/ Z ránym rozumem twoim/ 3,4. **118.** 6,18 jak nr 26. **119-20.** Nie dopuścilaś nigdy má[tc]e [ye] frá[owác/ Ani oycu myśleniem zbyt[ny]m główy p[owác:] To tego/ to owégo wdźięcznie ob[łá]piáiac/ 8,9.

121–2. Plutoná: owa go <to> łzami/ To témi żałoŋnemi zmiękczywá pieśniámi. | 14,10. **123.** O błędzie ludzki/ o [zaloné dumy:] Iáko to łáčno/ pišác [ye z rozummy/ | 16,10. **124.** Próżné to ludzkie wywody/ Zeby [zkodá niezwác [zkody:] | 17,33. **125–6.** Rad y nie rad plákác mu[že/ | Co [naś nie cześ: to ku [zkodzie/ | ... Lékár[stwo to/ prze Bóg żywy/ Ciężkie ná vmy[ł tro[kliwy:] | 17,43–5.

Fr: **127.** Przy frá[zkách mi wždy náleia:] A to w niwecz co [ye śmieia.] | 1,2,12. **128–9.** FRá[зки to w[zytko cokolwiek myślémy/ Frá[зки to w[zytko cokolwiek czyniémy. | 1,3,1–2. **130.** SERce mi zbiegło/ ... Iedno do Hányy: ... Tom był zákazał/ by nie przyymowála/ W dom tego zbiegá/ | 1,5,3. **131.** Lecz mię miłość poimáta/ Choć ná nogách ołów miáta. | Hánno/ co to známionuie? | 1,12,5. **132.** CO to zá [łátá rána/ Rózyńkami po[ypána? | 1,20,1. **133.** NOwy to fortél/ á máto [tychány/ Ná śrębrną brodę grzebień ołowiány. | 1,22,1. **134.** O zazdrosci. ... To ná nię fortél/ nic nieczuć do siebie/ A w[zytko mężnie wytrzymać w potrzebie. | 1,33,7. **135.** TYlko cię tu ná ziemię [częście vkazało/ Dálę cię mieć/ Kry[ztofie/ ná świecie niechciało/ Czy to gorzë/ czy lepië? | 1,39,3. **136.** Ná niesłownęgo. ... Frá[zką by cię zwác: lecz to ie[czne mniey[za/ | 1,47,3. **137.** IVż mi go niechwal/ co to przy biésiedzie/ Z zwyčie[stw ná plác/ y z walkámi iedzie. | 1,56,1. **138.** A prátatowi by ka[ka nie miło: | Bo co raz to go bába pocátuie/ | 1,58,13. **139.** 1,59,2 jak nr 137. **140.** TV góra drzewy nátkniona/ ... Tu [łowik przyjemnie śpiewa. | Ale to w[zytko zá iáie/ Kiedy Hányy niedo[taie. | 1,62,7. **141.** GDy co nie grzeczy v[tyzy mój Stá[zek/ To mi wnet każe przy[pišác do frá[zek. | 1,68,2. **142.** STáro[ta iednéy pániëy ro[kazał obiáwić/ Ze Legatá Rzym[kiëgo v niëy miał po[tawić: | Bá toć/ pry/ Legat práwy/ co go [táwiác trzebá/ | 1,74,3. **143.** O Sláhcicu Pol[kim. ... Bo kto iedno prziedzie/ to z káżdym pić muši/ | 1,80,3. **144.** [táro[ci/ w[zy[cy cię žadamy/ A kiedy przydzie[ze/ to záś nárzekamy. | 1,83,2. **145–6.** Báczny co dobrze/ to ná wir[ch wykłáda/ A co nie gmyšli to pilnie przy[šáda. | 1,85,3–4. **147.** Drožëy fram/ ni[li iadam: złé to obyczáie. | 1,90,2. **148.** DObra to/ Páwle/ (može[ze wierzyć) [zkoła/ Gdzie ka[żá pátrząc ná po[lednie kóla. | 1,94,1.

149. STAñ ku słońcu/ á rozdžiew gębę/ pánie Slá[ša/ ... Bo ten nos/ coć to gęby iu[ledwe nie minie/ Ná zębách nam oka[ze/ o którëy godzinie. | 1,95,3. **150–1.** Wlëczna myśli/ ... Bo ledá co wyrzuci[ze/ to my/ iáko dzieci/ W táki tréter/ że z[obá wyniešiem y śmieci. | ... Ná koniec niefortuná/ álbo [mierć przypadnie/ To drugi/ cho[by nierad/ czacz porzuci [nádnie. | 1,101,5–10. **152.** Ná Ró[żá. ... Lecz co zákwitnie iáko Słońce wznidzie/ To zášię [pádnie ledwé wieczór przydzie. | 2,8,4. **153.** ktoli to [zalony/ W Mar[owym domu przybił ten dar niezdárzony. | 2,12,1. **154.** Ale g[dziekolwiek ty chce[ze/ to mnie tám nie w drogę/ | 2,17,3. **155.** KRólowa do m[žëy chciáta/ ále Kápellaná/ Domá nienále[żiono/ ... K[ze miły/ dlugo to [ypiać. | 2,19,4. **156.** NIewiem podobnoli to co ku rozumowi/ Po[ylać (á złe y rzec) frá[зки doktorowi. | 2,22,1. **157.** Nie z Me[łany/ nie z Argu tu zapášnik [toie/ ... To fortelni: | 2,24,3. **158.** czemu to prátaćie/ Nie ták [ámi żywiećie/ iáko náuczacie? | 2,25,1. **159.** Bo co ty da[ze/ to zášię znienaglá čas bierze. | 2,31,2. **160.** TO nie grzeczy/ Ien drzeiu/ że zárázem y ty/ Ná fébrę [tęka[ze/ y ia łeb no[ze[zawity. | 2,34,1. **161.** SNie/ ... A du[żá [obie niech pobuia máto. | ... A ciáto/ ... Niechay tym czá[em te[šknice nieczuie/ A co to nie żyć/ wczás się przypátruie. | 2,37,16. **162.** GO[ć nápi[šał ná murze/ że coš pániëy czinił/ Drugi/ złe wyczytaw[zy/ ... czy[żne dobrze komu/ A to tu drugi [nad[bił go[podyniá w domu. | 2,43,4. **163.** Co to niesie[ze? go[podze/ z odpu[zczeniem iáycá. | 2,44,6. **164.** NA w[zytkim Pátrycëmu ten obraz ie[łt rowny/ Chyba to/ że ten milczy/ á owo wymowny. | 2,47,2. **165.** Pocznie wártowác (*księgi*) áli pápir goły: | Bá to/ pry/ pi[šmo nie z głębokiëy [zkoły. | 2,52,34. **166–7.** NIe [ádz mię zá vmárta/ gošciu mój miły/ Śpiëwaczki Mythleń[kiëy z téy to mogiły. | Człowieczych to rąk [práwa/ | 2,54,2–3. **168.** Com się tedy nádziewał poćiechy od ciebie/ To cię [am cię[zyć mu[že/ zápomniaw[zy siebie. | 2,61,14. **169.** KTóry mój nieprziáciél/ ... cię ná žal wię[šzy ták do mnie wypráwił/ Ze y [erce/ y du[żę przy [obie zo[tawił. | Co niewiem ie[šli czuie[ze: ále to czuć prózno/ Kiedy [erce/ y du[żá od człowieka różno. | 2,61,15. **170–1.** CZij to grób? boday zdrów pił. cziá to mogiá? | 2,70,1.

172. 2,75,1 jak nr 113. **173–4.** Chciałemli czytáć/ tom nic nierozumiał/ Chciałemli zágrzać/ tom począc nieumiał. | 2,77,9–10. **175.** IEdného chćić/ y niechćić/ to [póteczność práwa/ 2,78,1. **176.** Któré (*troski*) mi [erce gryzły: iáko to być muší/ | Gdy człowieká niewdzięczność opętána duší. | 2,80,3. **177.** ktoś niemádry/ | Częftował pánią (niewiem iáko to rzec) iádry. | 2,82,2. **178.** płodnych p[czól nie[tycháné roie/ Okładły/ ... miodem ściány twoie. | Dobry to znák/ 2,83,3. **179–80.** Ale y ná dobrą myśl ma[z fortelów wielé: | Wino/ lutniá/ podwikę: to mi to we[elé. | 2,87,4. **181–3.** KTo naprzód poczał miłó[ć d[zięćciem málowáć/ ... Ten widział/ że to ludzie bez rozumu práwie/ ... Bo tám częfta odmiáná/ to gniew/ to przymiérz[e. | 2,94,3–6. **184.** NA [wé zléš mię vpoił/ mój dobry Stároftá/ | Bo czegoś [nadż niewiedział/ toć opowiem [proftá. | 2, 99,2. **185.** ále kto cnotliwy/ | ... temuś ty chętlivy. | To ieft grunt: 2,99,17. **186.** A to węzeł ieft mocny/ y nád in[zé trwáły/ | Który piękny pámieći córki záwiązały. | 2,104,17. **187.** Ná moft Wár[zew[ki. ... Ná tenze. TO ieft on brzeg [częšliwy/ gdzie ... Litwá/ y Pol[ká máiá [éymy mieć [póteczné. | 2,107,1. **188–92.** dziś miedzy dworzány/ | W páń[kim páłacu/ iutro zášie cichy/ | Xiádz w kápitułe: tylko że nie z mnichy/ | W [záréy kápicy/ ... Y to czemu nic? ie[liže Opátem. | Táki był Proteus/ mieniać się to w [moká/ | To w dé[cz/ to w ogień/ to w bárwę obłoká. | 3,1,14–6. **193–4.** 3,4,6–7 jak nr 104–5. **195.** iáko on li[ft mój zielony/ | Prędko wwiadł/ ... Ani to mrozów/ ani wiátrów [rogich winá: | 3,7,4. **196.** Do miłosci. ... gniewli to twóy czuię/ | Lá[kęli/ niech do śmierci tę iednę miłuię. | 3,10,15. **197–8.** Ma[z wdzięczny [wóy kwiát rózány/ | To biały/ á to rumiány. | 3,12,20. **199.** Kołniérzli to v deliiéy/ | Czy deliia v kołniérzá/ | 3,16,2. **200.** Towáry[ze/ kto to ná[ze/ | Li[em obrámował czá[ze/ | 3,18,7. **201.** 3,19,13 jak nr 12. **202.** Ale mężem być trzebá/ | ani dbáć ná owé/ | Zmysłóné [kárgi/ bo to lzy krokodylowé. | 3,20,20. **203–4.** IVz to iáko to/ 3,21,1. **205.** A choć to śmie[žno będzie ... Ia [częšćie ták [zácuie/ 3,23,4. **206.** 3,30,6 jak nr 166. **207.** Trudno nagle porzucić miłóšć záftarzáłá/ | ... To [ámo zdrowie twoie/ 3,30,15. **208.** A przedšię ábo mušim porzucić ten [tátek/ | Abo nam

(to rzecz pewna) [zálec ná o[ftátek. | 3,32,8. **209.** To téz nocny przewodnik/ świecá opalona/ | 3,33,21. **210.** fácelét l[żami nápoiony/ | Wnim obráczká ze złotá/ vpominek p[ony. | A náwet mie[zek prózny: toć wy[ługá moiá/ 3,33,25. **211.** FRá[zká/ á doktór/ to [ą dwie rzeczy przeciwné: | 3,36,1. **212.** Ná dom w Czarnolesie. PAnie/ to moiá práca/ á zdá[rzenie twoie: | 3,37,1. **213.** Kášiu/ to nie zálobá/ vbieloné lice. | 3,40,2. **214.** CHciałemci pomagábóg kilká kroć powiedziéć/ | ... Com miał rzec pomagábóg/ toć bógzegnay powiem. | 3,42,4. **215.** NIe tyś to/ ô Zofia/ ... Którey ia przed siedmiá lat pomnię w [ercu miaré. | 3,47,1. **216.** NIe nowiná to Stru[om/ ná w[zeláká trwoę/ | Ciáły [wémi záwáláć złym poháńcom droę. | 3,49,1. **217.** Onáć to częšć kazánia/ częšć nie pop[olitá/ | Słucháczom niepoięta/ káznodziei [krita. | 3,50,2. **218.** PLe[zki (b[ázen powiáda) to mię podnošićie/ | 3,58,1. **219.** A ták rozmyšl się ná to: trefnoli to będzie/ | Gdy we frá[zkách Ká[ztelan drukowány šiedzie. | 3,73,5. **220.** Ze coš dziś obłoków bli[ku/ | To cię piiánemi rimy/ | Áž do niebá wprowadzimy. | 3,74,17. **221.** Ach niebože/ toš ty mógl z wiátry wzawód biegáć/ | A niemógłš nie[częšnéy šmierci [ie wybiegáć. | 3,75,5. **222.** 3,76,10 jak nr 116. **223.** 3, 77,2 jak nr 12. **224–5.** mogę ... obiecháć ... y iędz[e/ žioły/ | Možno ludzi przetwárzáć/ to w p[ý/ to w woły. | 3,77,12. **226.** Piekło/ Syrény/ ... Tyránni [žéroko wládné: | W[zytko to rzeczy wytrwáć przy tobie [nádné. | 3,77,16. **227.** 3,79,13 jak nr 55. **228.** Ošmdziešiat lat (á to ieft práwy wiek człowieczy) | Czekáłá šmierć/ 3,80,1. **229.** NIe to mádrošć mádrym być/ 3,81,1. **230.** krótkie ludzkie látá. | ... á dáć gotowému/ | Vpływáć/ podobno to bárzo [zalonému. | 3,81,4. **231.** Ieno žeby się złym žle/ dobrzym dobrze działo? | Wczym ták częfta omyłká/ że ten to [ąd Boży/ | Nieiednému [umnienié/ y [erce zátrwoży. | 3,84,5. **232.** go[po[darz ... wzniów[zy g[žlá/ nákrýł d[łoniá cí[šá. | ... flis ku pániéy godzi/ | Onéy téz nie od tego: ręká tylko [zkodzi. | Namniéy[za to (rzecze flis) 3,86,15.

233. Wyrzucić co z frá[zek nie zda mi [ye, bo to ieft iákoby du[žá ich. *LJan3.*

Pieš: **234.** [woie księgi/ Dáię: by kto nie mniémał ([trách to bowiem tęgi) | Ze zá to

trzebá co dáć/ *k.tyt.* **235.** Ale to grunt we[ela prawého/ Kiedy człowiek [sumnienia całego/ 1,2,13. **236.** ZLota to [strzałá/ y króm w[zégo iádu byłá/ Którá mię niepochybna miłość vgo-dziłá. 1,4,1. **237.** Nie to niewola [łużyć: 1,4,5. **238.** To pan zdánim moim/ Kto prze-
[tał ná [woim: 1,5,5. **239.** [częśliwa to dro-
gá/ Po której chodzić będzie ták vdátna nogá: 1,7,13. **240.** V fortuny to [nádnie/ Ze kto [toiąc vpádnie: 1,9,13. **241–2.** Tykam [ye niebá? Toli iest ógn ón nieugá[zóny/ Złotégo [tónká(!) ... Toli iest ón krąg odmiennéy swiá-
tłóści/ Wódz gwiazd ...? 1,10,5–9. **243.** To (*zam. tu*) téz iest Olbrácht/ król [ercá wiel-
kiégo: 1,10,53. **244–5.** Kto [wą chciwość ná tym co do[yc miárkuie/ Tego áni burzliwé morze frá[uiie/ Ani ciężki grad/ áni złé vro-
dzáie/ Kiedy drzewo to ciepłu/ to zimnu láie. 1,16,20. **246.** Iuż to dziesiątę láto niebo to-
czy/ Iáko mé [mutné záv[ze płáčzą oczy: 1,17,5. **247.** Vsilné wiátry/ co morzem włá-
dacie/ Iesli téz kiedy co to miłość znaćie: Dodaycie mu ták [częśliwého biegu/ 1,17,46. **248.** Iuż ty bądź tym rycérzem/ co piwo všie-
cze[ze: ... Męczy[ze mię/ nie cze[stuiie[ze: toćiem podziękował. 1,18,18. **249.** Kufle lecá iáko grad: ... Potym do árkábuzów: á wiec(!) to biešiádá? 1,18,39. **250.** Ale to mój zy[k/ ze mię [luchaćie/ 1,20,13. **251.** Dziwnie to pra-
wdy bli[ko/ Ze człek Bożé igrzy[ko. 1,24,11. **252.** 1,24,14 *jak nr 67.* **253.** Bo co ieden zgrómádzil/ To drugi wnet rozći[ká: 1,24,27. **254–5.** Ze to żadna Boża noc nigdy nie mi-
nełá/ Abych kiedy okrutnych rázów nie pod-
iętá/ Od tych [profnych pijánic: nie mówię o [łowá: Latwiew[za to/ kiedyby cáła byłá
głowá. 1,25,5–8. **256.** To nie táyna/ ze ciér-
pię nie zá [woiá winá: 1,25,13. **257.** Furto ... [roz[fa/ niżli páni twoiá/ Mnie to ná złość
trzyma[ze [ye ták mocno podwoiá: 1,25,26. **258.** 1,25,37 *jak nr 12.* **259.** Co tu zá méy
pámieći powrozów [tárgano/ Wrzećiádzów
vkręcono/ młotków [kołátano: Teraz iuż gło-
wicámi [otroftwo mię tłucze/ ... To tego/ y co
lepiéy oni tám vmieia/ Cáła Bożą noc będzie/ 1,25,53. **260–1.** Táktec mię [mutná to złé
pániéy obyczáie/ To tego płáč frá[uiie 1,25,
55–6. **262.** Nieżyzné w cnotę to tám były
látá/ 2,1,29. **263.** nie twoiéy to głowy/ W[
pómínáć Bogá żywého rozmowy: 2,1,69.

264. Nie wierz fortunie/ ... Bo to nie[stała páni
z przyrodzenia/ 2,3,3. **265.** Fortuná co da/
to zásię w[ziác móže/ 2,3,7. **266.** To pan/ y
iádac ná [rébrze godniey[zy/ Komu želázny
Mars będzie chętniey[zy. 2,5,35. **267–8.** Bo
znas Fortuná w żywé oczy [zydzi/ To da/
to weźmie: iáko [ye iéy widzi. 2,9,24. **269.** Car
Mo[kiew[ki ... Gránic y zamków budownych/
Odbiezał/ y miał wárownych: Płatna to/ kie-
dy o du[ze/ 2,13,15. **270.** Zdiá[es má[zkárę
butnému/ Tyránnowi Mo[kiew[kiému: Oka-
zaleš/ ze nie ká[fa/ Choćia to porozem w[trzá-
[a. 2,13,32. **271.** Proftak to/ który woy[ko
z wielkości [zácuie: 2,19,19. **272.** Oczy
dziwnéy piękności/ ... Dzień to błogó[stáwiony/
Kiedym ia wá[zym sídlem vplećiony. 2,21,9. **273.** Złotá téz/ wiem/ nie prágnie[ze: bo to
w[zytko twoie/ Cokolwiek ná tym swiećie
człowiek mieni [woie. *Czego 5.*

274. TO moiá nawięt[za wádá/ Ze táncuię
bárzo rádá: *Sob 2,1.* **275.** kot ... A to ták
wie[ca be[styiá/ Ze [ye záv[ždy ná dé[zc myia. *Sob 3,39.* **276.** Koćie w[zytko to do czáfu/
Sob 3,45. **277.** A powiáda (*Szymek*)/ ze mi-
[uiie. *Szymku by to prawdá byłá/ Sob 5,5.* **278.** Spiéwa [łowik ná topoli/ ... Nadobnac
to dziéwká byłá/ Póki między ludźmi żyłá: *Sob 9,13.* **279–80.** Iużci zóná wárzy [yná/
Nieprzeiednánc to winá. ... To zá twá nie-
cnotę tobie/ *Sob 9,32–43.* **281.** Co Bóg prze-
y[rrzá/ to [ye iuż nigdy nie odmieni/ *Tarn 67.* **282.** W niebie iego (*człowieka*) oyczyzná:
[częśliwy to będzie/ Kto tám po tym piel-
grzym[stwie kiedy[zkolwiek [ięd[zie. *Tarn 156.* **283.** Co iesli co (*zam. to*) Szwéd ... nam błogo.
Pam 198. **284–5.** Przytaw Królá Szweckié-
go ... powiáda ... To iego/ á to potym Tę-
czyn[kiégo [łowo: Kto bądź/ ten bądź/ *Pam 205.* **286.** Co [opie(!) Spytek nágotuie/ to
mu Pan Krákov[ki zie. *Ap 4.* **287.** A to iego
przed śmierćią [kárgá obciázliwa: Boże mój:
Pam 234. **288–9.** oblał obrus (*pan Wolski*)
gospodarz/ iáko to był zwykł/ okazał ze mu
to niemiło. *Ap 9.* **290.** Król Zygmunt gráiac
flu[á/ iz mu przy[zyły dwa królá/ powiedziá/
ze ma trzy króle: kiedy go gracze pytáli/ á
trzeći g[dzie A tom ia/ powieda/ *Ap 14.* **291.**
między infzemi zárty/ ... té dwa wier[zyki ná
ścienié było nápi[ano: Litwá ... Vćiekli/ zo-
[stáwiv[zy Háraburdę z Woyná. A to ... byli

dwá piśárze Litew[cy Ap 19. **292–4.** Ziemianin ieden [zedł przez kościoł/ gdzie ... káptanów Biskup poświęcał. Y [pyta coby to zá ceremonii były: Odpowiedział mu ieden: że to [ą Akolitowie/ ... Rozumiém/ powiada: ná ná[że to p[zenicę wróble. Ap 20.

FgPieś: **295.** Niéma świat nic trwałégo: á to bárzo grzeczy/ Iáki liścia/ táki iest rodzaj y człowieczy. | 2,1. **296.** Toć grunt w[zytkiégo/ by[my Bogá ználi/ A iemu [prawę w[żégo przypifáli. | 3,25. **297–8.** Zaž to/ że źle dziś/ ma źle bydź y potym? | Iedenże to Bóg co y chmury zbiera/ Y co rozświeca niebo [słońcem złotym. | 4,20–1. **299.** iákoby to było Kofztowné žiele/ coby [to lat wypárzyło. | 6,31. **300–3.** Ale y ziemiá nie iest bez [woiéy ozdoby/ Bo y tę Bóg o[zláchcił dziwnými [po[oby: | To górámi/ to láfy/ to kry[żałowými | Rzekámi: to łákámi pięknie kwitnącémi. | 6,81–2. **304.** To tákié/ co widzimy. Cóż gdzie ná[że oczy | Dośiác niemoga? ... 6,89. **305.** Biáda[ż mnie ná cię/ to mnie głowę p[ue[z: | 7,3. (*W dalszych zwrotkach ten sam tekst zastąpiony częściowo przez etc.*). **306.** 7,14 jak nr 137. **307.** 7,23 jak nr 305. **308.** Ia niémam komu krzywdy [wéy powiedziéc/ Ie[libych miá[á/ y to trudno wiedziéc. | 8,20–2. **309.** Czégóm zbyć niemógł/ przez žio[á/ przez czary/ | To [am dziś wyznam ná [ie z prawéy wiary: | 11,17.

Fg: **310.** Ale kto ná [wym prze[tał/ to bogáty. | *Tabl 9.* **311.** *Tabl 11 jak nr 144.* **312.** Ia to Klelia płynę przez Tybrowá wodę/ *Klel 1.* **313.** Wielka chłubá ... / komu to Bóg dáie/ Ze czego z przodków niéma/ [am przez [ie do[taie: | ... Lecz to wiétsza/ gdy kto iest z przodków téy zacno[ci/ | Żeby mógl [lawnym bydź zwan/ *Bitwa 33.* **314.** To był twój dziad/ *Bitwa 84.* **315.** AP. Mój to obyczay zázwyd z łukiem chodzić. | *Al 41.* **316.** Bo to iuz bogóm žiemnym poświęcony/ Komu ia ko[ą włos v[trzygę z głowy. | *Al 74.* **317.** Strácić kto ma bydź [trácon: toć [ie rzekło. | *Al 49.* **318.** AP. V[tańie[ż wiérzmi/ chocia[to [urowa: | *Al 64.* **319.** czuiemy/ co to iest žálość. *Pog 1.* **320.** któraby (*rzecz*) žálość ná[że rychléy léczy/ ie[liby to można rzecz byłá/ nizli iátrzyć/ ... moglá. 3. **321.** że przy téy o[státniéy połudze brátá ná[žégo/ W.<aszych> M.<o[osci> ták wiele/ ... widzimy. Bo nie ledá to znak iest [áki W.M. 3. **322.** *FgPog 3 jak*

nr 88. **323.** A by kto Ne[torowéy doczekał [táro[ci/ | Co to iest przeciw oney niezmiernéy wieczno[ci? | *NagT 6.* **324–5.** Iáż to ciébie cié[żyć mam/ [mętny Rádziwile/ | ... Trudna to ná mię? *Fn 1–5.* **326.** Co Bóg rzékł/ to ták bédzie/ *Epit 3.* **327.** [roga śmierci/ to ty | Vmie[ż vgodzić/ gdzie nawys[że cnoty. | *Nagr 2,7.*

Odp: **328.** Lecz y to człowiek mátego baczenia | Który ná zgubę Rzeczypo[politey | Podárki bierze: 24. **329.** AL.<eksander> W potrzebie mowia doznáć przyiaćielá. | AN.<tenor> Y toć potrzebá gdzie [umnienie pláci. | 47. **330.** Graekom pomagáć/ to v ciébie prawdá. | 50. **331–2.** O Boże ... Drogo to/ widzę/ v ciébie/ Dáć młodość/ y baczenie zaráz: ... To dobre/ á tego žal [trácić. | 81. **333.** raz rádość/ Drugi raz [mutek: Z tego dwoygá żywo[| Ná[ż vpleciony. ... nierowno[to tego | Wiencá pleciono: 121. **334.** żeby człowiek | Co námniey [czę[ścia przeciwnego doznał: | Bo żeby zgo[á nic/ to nie człowiecza. | 155. **335.** Abychmy ku zelzeniu nie[prawiedliwo[ci | Nieprzydáli: Oboie to przez [ie niezno[ne/ Co[ż po[po[tu złożone? 277. **336.** To też niewátpliwa/ Ze Graekowie Heleny nie tylko przez po[ty/ ... domagáć [ie będa. | 278. **337.** że [ie też y dziś lękáć mu[żę/ Aby to [ad táiemny iáki[Boży niebył/ 297. **338.** á gro[ą nam woyná: | Day/ chce[żli/ álboć wydrę/ táka to iest pro[to. | 318. **339.** Dawnyć to Gráecki tytuł/ pány [ie miánováć/ A nas Barbaro[[ugi. 322. **340–1.** Ale nie toć iest pan | Co [ie w Peloponnezie/ álbo w Troi rodził: | Száblá o[tra przy boku/ to pan: 323–5. **342–3.** Co [ie [io[try krolew[kiey/ y [zkod dawnych tycze/ | Wię[za to zá[ie v mnie/ nizby [ie tu miá[á | Przypomnieć/ ... To iego [łowá były/ 345–9. **344.** Nie rozumieia ludzie/ ... Iáki to wrzod [zkodliwy ... Młód[w[zeteczna: 392. **345.** Łodzi bukowa ... Co[ś to zołwicom za brátowá/ ... przynio[ta: | 431. **346.** Toli on [lawny vpominek/ Albo pámiętne: ...? 438. **347.** Ro[ka[ż być pogotowiu: ... To iest rádá moiá. | 485. **348–51.** Ato zás co zá bia[agłowá/ ... to chce mowić/ | To zámilknie. ... moiá to nie[zcze[liwa corá | Ká[sańdrá: 494–8. **352–3.** Owo[ż y [áni morzem g[ębokim płynie: | Nie[zcze[liwa to [áni/ ... Nie[zcze[liwa to žiemia/ y brzeg nie[zcze[ny/ | Gdzie tá [áni wyplynie: 516–9. **354.** A to co zá koń | Tá[wielki

... [toi?] 539. **355–6.** Co zá więźniá to mamy? vbiór to ięft Graecki. | 578. **357.** PR.<yjamus> Każ więźniá tego [chowác/ y opátrzyć dobrze. | To więc iuż Antenorze/ in[za/ niż prorocत्वá/ 597. **358.** W rádě wnidźmy: á ztámtd iuż áni wychodźmy | Aż obronę vrádzim. AN.<tenor> Baczę/ że iey trzebá/ Acz mi to fłowá przykre/ 602.

359. A cóż kiedy źle każą (*mnichy*)? To Sąd nie méy główy. | Zg 83. **360.** Bo tám dáléy rospuřtá/ wřzeteczność/ [wawola: | A kędy [ye to rodzi nieřzeczna to rola. | 100–2.

Sat: **361.** PAnie moy (to nawięřzi tytuł u Swobodnych) *ded.1.* **362.** A to moy dom był zawždy/ gdzie nageřt[ze la[y. | 4. **363–4.** Prozna to/ niech mi wierę iako kto chce łaię/ Niemář dziś w Pol[cze iedno kupcy/ a rataie. | To nawięřt[ze miřterřtwo/ kto do Brzegu z woły/ | A do Gdań[ka wie drogę z žitem/ 15–7.

365. Kmieca to rzecz na on czas patrzeć roley była/ 23. **366.** Nic to nie było řiedm lat walczyć nieprzeřtaię/ 25. **367.** A to wřitko bogactwo/ kto řię řawy dobił/ 27. **368.** wpolu zawzdi lud řużebny/ Ktori kořt oni mieli za barzo potrzebny. | Bo to iakoby [zkoła młodych ludzi była/ 35. **369.** Kotczy to nadzieźny koń/ a poczēt zař woły/ 49. **370.** To iuż rotmiřtrř/ co fuka na chłopy u pługá/ 51. **371.** Nie řáđcie tego mieřca z pořadi dziřiey[zey/ Bo to ledwe cień zořtał ozdoby przedniey[zey. | 66. **372–4.** Mořkiew[ki wziął Połocko/ ... Swedewie was przes morze řięgaia/ ... by nie Wiřta/ to u was Branřwicy/ ... Toć owoc wařzich bogactw/ ... Zeřcie przy pługu raczey/ niřz řzabli zořtáli. | ... Aleć to ieřzce wřitko poczátki/ 89–93. **375.** Tego tam niewiem/ iaką przijaźń z Niemcy macieř ... To tilko znam/ że na was pilne oko maia/ | I co rok to řię pod was bliżey podřadzaia. | 104. **376.** Ba nędzać to/ kiedi iuż niedořtawá komu 127. **377.** zbytek/ ... taki to gořć w domu. | 135. **378.** Od kabata řto złotich ieřzce to niedrogo. | 142. **379.** Więć iako mu (*zbytkowi*) nierzeचेřz/ Miłořciwy panie/ | To iuż pewna przimowka/ że głupi Ziemianie. | 146. **380.** Pochlebce to iego (*zbytku*) dwor/ 149. **381.** 164 *jak nr 137.* **382.** Rogati to Syllogizm/ a trudno ij zbadać. | 176. **383.** Ztakimi bych ia wolał przeřtawác: to krotka. | 184. **384–5.** Więć i to trefna/ że wy řtarich odřtapiwřzy

Obyczaiow/ ... Chcecie przedřię zachowác řtaradawne řáđi/ ... Znořne to było brzemię/ za łudzi/ co zgođę/ | I pokoy miłowali/ 231–5. **386.** Siła to na Satyra prawa pociářowác: 249. **387.** bo co tidzień pirwey řprawił/ | To dziś Seym za pōřroka boday řię odprawił. | 258. **388.** Bo kiedi řię było bić/ tořcie wy radzili. | 260. **389.** A niewiem ktore (*obyczaje*) lepiej řmakuia młodemu/ | Rozumieycie po řobie/ co wam/ to i iemu. | 278.

390. Potym Czech wyrok czyni Polakom náchylo/ ... To wniwecz: z nowu przedřię řáđzá o pokoio/ | Prop 125. **391–5.** To Wineci/ zkađ morze Wineckie názwano/ | To Rořsáni/ zkađ Ruřki nářd miánowano. | To Láxi/ zkađ Lách rzeczon: to moźni Cekowie/ ... To Bulgári/ Prop 201. **396.** zacné to řá rzeczy/ | Kiedi oćiec y mátká dźiatkom dobrořzeczy. | EpRadz 111. **397.** Do tego przyřozono Szuyřkięgo buławę/ | A to iuż wřóřká była ná Hetmáń[ka řprawę. | Jez 61–2. **398.** To/ co dáléy prowadźić myřlá moie řtrony/ | Wieku řtalřzego bęđzie: Jez 65. **399.** niemnieyřzy dźiw y to/ | Zeby Tyránná przedřię náwet nie zábito. | Jez 123. **400.** Iużechmy ná Tud řtáry/ náđ Luceřná przyřzili: | Rzow[ki to tu iuż powiať Jez 261.

Wr: **401.** CO to ięft X. Plebanie/ że tak bárzo źle tuřzycie Rzeczyřopolitéy nářzey? 1. **402–3.** Mówić o przyřzlych rzeczách/ ... to řá wřzyřtko wřóřki/ ... iż to ięft ná ten czas wola twoia/ powiem ia/ co w téy mierze o rzeczyřopolitéy nářzey rozumięm. 2. **404–5.** ázařmy iuż tego gruntu rzeczyřopolitéy nářzey/ to różnémi praw pořpolitjch wyklády/ to wiárámi rozlicznými nieporuřzili? 3. **406.** Bo wiára/ y práwo ... ku iednému kręřu ciagna/ to ięft/ ku vtwiárdzeniu/ y beřpieczeńřtwu rzeczyřopolitych: 4. **407–8.** A co mowieř/ iż ták wiára iáko y práwo do iedného kręřu/ ciagna/ to ięft/ do vtwiárdzenia rzeczyřopolitéy/ tedy to owému nie ięft przeciwno/ co ... w kořcie řtychařz/ 5. **409.** iż Bóg nic miřřzego ná řwiećie niéma/ iedno zbory porządnie pořtánowioné: á to řá rzeczyřopolité: 6. **410.** ále tám dopieřro beřpieczeńřtwo ięft/ ... gdzie ludzie nie dla boiaźni iákięy/ ále z cnoty řwéy dobrze czynia: ... á to ięft řkutek wiáry. 6. **411.** bo práwá tylko ná ciála ludzkie moc maia/ któře z przyřrodzenia inřzym pánom/ to ięft/ vmyřłóm

ją podané. 7. **412.** Niepráwie y to znák do-
bry/ ... zefny Ńtárych á chwalebnych obyczá-
iów odŃtápili/ 8. **413.** Moribus antiquis, ...
to ieŃt. Obyczáymi Ńtáreymi Ńtoi rzeczoŃpolita
Rzym[ka]/ 8. **414.** wiedząc iákich obyczáiów
to ludzie byli/ którzy naprzód tę Ńlawną rzeczo-
Ńpolitá zálóżyli(!) 10. **415.** á kto pod
práwem życ niechce/ ten pod Tyránnem muŃi:
bo to iuż oŃtátni mun[ztuk ná Ńwáwołá: 13.
416. A złych obyczáiów záŃŃ przyczyná [ká-
zóné náŃzé przyrodzenie naprzód/ á potym
RzeczypoŃpolitéy niedbáóŃ/ to ieŃt/ przełóžny-
nych/ 13. **417.** 15 jak nr 12. **418.** iž kto-
bykolwiek zniá (*Bona*) był iechał/ ten poczci-
woŃŃ / ... miał [trácić: Dobra to byłá rádá/ 15.
419. którym tego fortélem doŃzto(!)? Trudno
to wiedziéć/ 15. **420.** P.<leban> A to coć Ńie
zda/ że wtéy niezgodzié y roŃpuŃcie náŃzéy Pan
potomká niema? ... Z.<iemianin> Y toć niemá-
ła/ y mówionoć iuż o tym ná kilku Ńéymiéħ/
17. **421.** owo zániedbánié zamków potrzeb-
nych/ że ich nie nápráwuia/ á dáia Ńie im
wálić/ nie práwie y to dobrze: 18. **422.** Pro-
ueniebant oratores noui, Ńtulti, adolescentuli.
Z.<iemianin> A nie o náŃzychze to poŃlécħ
mówi? 19. **423.** A ná to zezwoliŃz mi/ ...
Z.<iemianin> Trudna to ná mié. 20. **424.**
NieŃmiém nic przeciw Plátónowi mówić(!): bo
to [zły[ze(!) vczóny człówiek był: 21. **425.**
WPoznánium ... náležióno ... piŃmo ... niewie-
dziéć kto to piŃał/ 22. **426.** P.<leban> IeŃli
Bogá naprzód nie bédzié/ á poŃtánowiénia lep-
Ńzégo/ prózno Ńie czego dobrégo Ńpodziéwáć.
Z.<iemianin> Toby o tym mówić/ iákoby temu
vpadkowi zábiéigáć. 23. **427.** vkażáć dróge/
iákoby to nápráwić/ to by mądreého rzecz. 23.
428. GDziéŃ to piékné boginie ták láŃkáwe
były/ *Omen 1.*

Czech: **429.** poniewáż káždy naród Słó-
wiéń[ki Ńwoim włáŃnym przezwiŃkiem zá-
wždy był miánowan: Iáko to Bulgárowie/
Serbi/ Słowacy/ y wiele inŃzych/ 2. **430.** Bo
to nie ieŃt podobno/ áby té dwa ták wielkie
narody/ ... nie miály mieć włáŃnégo [wégo
imiénia 2. **431.** co niektórzy twirdzá/ żeby
Czech y Lech ... z Kroáciéj wy[zedł/ to ieŃt
baŃŃ: 3. **432.** Bo chóciaby kto rzékł/ że to
byli Słowacy/ tedy to nie moze Ńtać. 3. **433-4.**
Ani to ieŃt podobieńŃtwo/ áby w ták máłéy
ziemicy ták wiele Ńie ludzi [poŃtrzeć miáło/

iáko to Ńa té dwa narody. 4. **435.** Polaká
Láchem tylko Ńamá RuŃ miánuie. Czy to ieŃt
iákoby vćinek cáłégo Ńłowá/ Polak/ ...? 4.
436-7. Czyli nas od wiáry Lát[kiéy/ to ieŃt
Lácin[kiéy/ ... Láchy zowá/ á to wedle ety-
mologiéy: 4-5. **438.** które imię (*Lach*) cho-
ciáŃmy ie my ... nowym imieniem/ to ieŃt/
Polakiem iákoby zátłumili: 5. **439.** LeŃzkámi
Ńie kilká ksiáżát názywáło: iákoby to od
wielkiego iákiegoŃ Láchá mnieyŃzy Lá[Ńko-
wie zá czáŃem Ńie pokazáli/ 6.

440. ále to náciéž[za bywa/ kiedy ludzie
iáwná lekkoŃŃ ... Ńłowy zdobia: *Pij 1.* **441.**
Táki ... práwie znáć dawa/ że mu to niewdzié-
czno/ że go Bóg człówiekiem / ... Ńtworzył. *Pij*
2. **442.** ten puchnie/ ów gnije: ... to wniwecz
co ich nagle pomrze/ *Pij 3.* **443.** A to nad-
ziwniey[za/ że człówiek ná ten czás zda Ńie
[obie namédr[zym/ kiedy ná[profniey[zy: *Pij 4.*
444. TrzeźwoŃŃ á miára/ toć Ńa nawierney[zy
Ńróže zdrowia náŃzégo. *Pij 4.* **445.** Y to ieŃt
napiérw[zy wŃtępek ku vléczeniu ... [kromné
á mierné poŃtánowienié życia. *Pij 4.* **446.**
EWA/ ... ŃtuŃnie w tych HiŃtoriách piérwzé
mieyŃce záŃtępuie. A to nie ták prze dawnoŃŃ/
álbo vprzędzenié wŃzytkich inŃzych ludzi/
Wzór 1. **447.** ále to przyŃtoyniey[za/ áby z
tych/ którzy łóžá mégo Ńa winni/ tylko ieden
zyw był. *Wzór 2.* **448.** Między inŃzéymi ...
iego poŃtępki znáczny y to ieŃt/ co nád Philo-
demem vczynił. *Wzór 6.* **449.** Lucius nieiáki
... PoŃŃaw[zy tedy [lugé(!) [wégo ten to ifti/
kazał iéy do Ńiebie przyŃŃ. *Wzór 6.* **450.** Ale
ogyeń co go duŃi[Ń/ to Ńie bárzyey zarzy/ *Zuz*
43. **451.** A to twoie w ciéžkim pláczu [mut-
ne Ńłowá były. Ná tožeŃ mié/ ... fortuna cho-
wáá/ Abych w [woich młódych leciech márníe
gárdło dáá. *Zuz 96.* **452.** Lecz to mniey[za/
gárdlá pozbyć: *Zuz 99.* **453.** A co tę cnotliwą
pániá s [wiátá zgládzić chcieli/ To [ámi [wym
włáŃnym gárdłem záplácić muŃieli. *Zuz 200.*
Sz: **454.** Krol ... Bo w okrág Ńiebie wŃzytki
mieyŃcá trzyma/ Kto Ńie náwinie/ to go y [am
ima. *90.* **455.** Y ty Ńie nie wŃtydz/ ... Przy-
Ńlucháć tey to krotofilney woyny. *24.* **456-7.**
Potym Ńie cícho z obu [tron [kradáli (*pieszko-
wie*)/ To Ńtáđ/ to z owáđ ná Ńie przymierzáli.
182. **458-9.** 197 jak nr 19,20. **460-1.** 328
jak nr 19,20. **462-3.** A páni biáta ... To w
te/ to w owé [troné [záblá bły[ka/ 337. **464.**

wodz biały/ y dostał Rycerzá. | Który niedawno ... dał był Bogu du[zę. | ... Ale go Fiedur obaczył z dáleká. | V[miechnaw[zy fie rzeczé/ toć nowiná/ A nietyżéś był w[krzešił Piotrawiná? 381. 465. Zła Fiedurowa/ [toi w mecie práwie/ Tu[zą/ że będzie rychło po ro[prawie. | Day fie nieboże/ co raz to mu rzeczé/ 457. 466. Pyta (Fiedur)/ kto rogow nákrzywił Rochowi? | Bo wczorá było w[zytko poznáczono: | Słuchay/ toć ná to/ błaznie/ vczyniono. 534. 467. To też niedziwno/ że piechotá chodzi/ 551. 468. Iáka to ma być tá Popowa rádá. 558. 469. drab przy[koczy/ Krol v[taپی kroku/ | Przypad[zy drugi/ poimał ij z boku. | To było tey gry [ławney dokonánie/ 589.

470. Brodá to nie człówiecza: cóś ná kozlá wiecey | Po[zlá. Br 11. 471. [tanu wy[okiégo/ ... dobrégo mienia ... głádkości ... Bo ácz to w[zytko dobré/ y ma [wé przy[máki/ | Ale z cnotá zložyw[zy/ póydzie między bráki. | Dziew 5. 472. że to będzie w podziwieniu/ | Iżem o[státnie miey[ce dał dobrému mieniu/ | Dzie 45. 473. Dido/ iáko żywa | AEneaszá nieznáta/ to rzecz niewátpliwa: | Dzie 138. 474. Dido/ ... To prawdá/ że [wą ręká śmierć zádáta [obie: | Dzie 141. 475. Nálésć rym/ to nawięt[za moia práca byłá. | Dzie 164. 476. Vczíwé wychowánié/ to moie tytuły. | Marsz 38. 477. Tym wiér[zem/ cny Már[załku/ chciałem [ye v [ciebie | Obmówić: ... á to ma[ż rym ktemu/ | Marsz 59.

Mon: 478. y to z lep[zym było zy[kiem/ | Nizli ták bydź v w[zytkich ludzi posmiéw[skiem. | 41. 479. 153 jak nr 116. 480. iáko mam zwáć Gréczyná tego/ | Co to pleców [zérókich/ 166. 481. Lecz to iuż prózno: mu[żę plákać wiecznie: | 175. 482. To ten ie[st Agámemnon (war. To jest on) 177. 483. niechay znam y tego/ | Co to wzro[stem pomniey[zy od Agámemnoná/ 193. 484. To ie[st zásié Vly[fes w rozum nieprzebrány/ | 200. 485. to co [ty[żę od [ciebie/ | prawdá niewátpliwa: | 204. 486–9. Priámus [zedziwy: | Pytał/ co to zac (war. Co zac ten) drugi Gréczyn vrodziwy/ | Co głowę/ y rámioná/ nie[šie nád in[zémi? | Helená zász odpowiędź dáta [towy témi: | To ie[st Aiáx/ ... A to zász Idomeus z téy to drugiéy [trony/ 228–32. 490. Tákwóvili: ále to nie był wyrok páń[ki. | 307. 491. We[stchnął ... Meneláus: ách Boże toś mi nie życliwy/ | 362. 492. Iż to iuż zwycięzyw[zy Pari[á prędkiego/

Chce mie w[ziáć Meneláus do domu [woiego. | 397. 493–4. 443 jak nr 19,20.

495. A co mu zá żywotá wymie czas d[zi[šey[zy/ | To po śmierci nágródzi z lichwá wiek pozniey[zy. | Muza 16. 496. Ale to moia práca/ ... ábym ... Y potym był v ludzi w powieści vczíwéy | Muza 31. 497. Muza 49 jak nr 116. 498. A niemniéy y to [ławni/ nie mniéy znákomici/ | Które [prawcá Láciń[kich [łódkobrzmiácych nići | Vczíł pieśniámi [wémi Muza 85.

Phaen: 499. o Vránia/ zycz mi [á[ski [woiéy/ | Aby ludzie poználi gwiazdy z pieśni moiéy: | ... Twóy to dar/ ie[li oná będzie godna [wiátá. | wst. 24. 500. parę niedzwiedzie drudzy przyznawáia: | ... [nac to mamki były | Iowi[zowé/ 1,41. 501. P[ług/ á rola/ to w[zytká ludzka żywność byłá: | 9,103. 502. Rzádko tę [wiétá pánnę widáć było potym. | Y to z ludzmi iuż nigdy mie[żzác [ye nie chciáta/ | 9,107. 503. Protrigitir ... [wiétny to y ma [wiétne gwiazdy wedlá [iebie/ | 9,129. 504. kón [krzyd[áty: ... Ten to kón ... Ná wielkim Helikonie wzbudził wodę żywá: | 16,185. 505. Iewé Andromedy rámie/ | Pułnocnéy ryby [ięga: to ma[ż pewné známie. | 19,212. 506–7. Pleiády álbo Báby. ... O [iedmi powiádaia: | lecz to p[oné wie[ści: | ... Które to sa/ Elektrá/ 21,219. 508. DElphin nád Kozorozcem ... A to ie[st poczet znáków/ | które z iednéy [trony/ | Słoneczny trop/ ... zámyka 28,269. 509. bo to niepodobno/ | Aby [mieritelny człówiek káżdá (gwiazdę) znał o[obno: | 34,321. 510. Bo to iéy (Nocy) zá[łość/ | widziéć okręty rozbité: | Wiéć ludziom opowiaá znáki rozmáité. | 36, 351. 511. drugie gwiazdy p[oné/ | Pod Wodnikiem ... Tych niedáleko [trumieñ nie práwie gwiazd[zi[ty/ | Który z práwice leie ten to Wodnik i[ty. | 35,338. 512. A to [á w[zytki znáki/ 38,375.

513. CO to zá go[ść/ ... przy[zedł w ná[że kráie? | Dry 1. 514. Tákwóvili ná [wiecie nie má[ż nic/ w[á[fnego nikomu: | Dzi[š to moie/ á iutro będzie w in[zym domu/ | Dry 70. 515. D[łu[żey cié báwić/ | Krolu ná[ż/ nam [ię nie zdáto: | Podobno y to/ ... máto | Co grzeciwy/ | Dry 74. 516. álbo wiénce wiiem/ álbo táncuiemy/ ... czá[sem poluiemy/ | To [á ná[że zabáwy/ | Dry 83.

Ort: 517–9. A ... Piérw[żé zowá Láciń[kie/ ... iáko zádny/ to ie[st/ niecudny ... Drugié

zową [woim/ to ieft/ Pol[kim/ ... iáko žadny/ to ieft/ nikt. 1. 520–1. B. ... iáko ślub/ to ieft/ przyrzeczeniu. Drugié ... iáko ślub/ to ieft/ przirzecž 2. 522–3. 4 jak nr 520–1. 524. A w pi[aniu tich wŹytkich (e) tak śie zachować/ iáko śię i o piérw[žy literze mówiło: to ieft/ aby znaki na žadnym nie były/ 5. 525–6. P. dwoie: iedno profté iáko łup to ieft korziś: drugié łup z kréfką to ieft drzi. 15. 527. W[zakže mało nielepíy pi[ac xiádz/ xini/ axamit/ nizli przes ks. k[žikać/ to lepíy tak iáko śię tu napi[áło/ 21. 528. kiedi rzekę/ baby to ieft/ [taré žony/ 24.

p. tož

JBD

toczony mający zaokrąglony kształt i gładką powierzchnię 1, 2;
t. maczuga 1, szachy 2.

1. To iuž rotmi[trž/ co fuka na chłopy u pługá/ A iego przedniey[za broń toczoną maczuga. Sat 52. 2. Wzyáw[žy ie tedy ná [pokoyne gmáchy/ Vkazał pálcem ná toczóne [žáchy. Sz 48. DJ

toczyć kierować 1, 5, 6, poruszać naprzód, przemieszczać 2, 4, 7–9, powodować, że coś upływa, mija 3;

t–y Bóg 1, myśl 4, człowiek 6, krąg nieba 2, niebo 3, ós 7, rzeka 9;

t. światem 1, niebem 4, gwiazdy 2, Kasyjope 8, krąg niebieski 7, lato 3, rosę 9, t. wody = płynąć 8, koniem (o jeździe konno) 5, 6;

t. dobrze 5;

t. coś 2, 3, 5, 7–9, czymś 1, 4, 6;

r. –oczy 1–4, 7–9, –oczyć 5, 6.

1. On (Bóg) światem/ iáko chce/ toczy/ Ná w[žy[tkiémi trzyma oczy/ Ps 66,25. 2. Vkaž złoty włos powiéwny/ vkaž [wé oczy/ Gwiazdom równé/ które p[ędkí krąg niebá toczy. Fr 3,28,4. 3. Iuž to d[žieśiaté láto niebo toczy/ Iáko mé [mutné záw[že płáčą oczy/ Pies 1,17,5. 4. To tákié/ co widzimy. Cóz g[ždzie ná[žé oczy/ Dośiac niemogá? g[ždzie myśl/ która niebem toczy/ G[ždzie [ámá piéknóść świéćí/ FgPies 6, 90. 5. Vmiey ... Konia p[ętko dofiadać/ i dobrze im tozić. Sat 402. 6. Alés ty nie tylko zwykł dármó koniem tozyć/ Albo z kopiiá rážną do pierścieniá [koczyć/ EpRadz 65. 7. Sámá ós/ która p[ędkí krąg niebie[ki toczy/ Z miey[ćá [wégo by namniéy nigdy nie wykroczy. Phaen 1,27. 8.

PRzy páśie/ kiedi vyžrzy[ž piérw[žy zakręť [moczy/ Po drugiéy [tronie niebo Ká[šiope toczy. Phaen 14,162. 9. Tu Sopot y Tenwicá [woię rofę toczy/ Dry 54. DJ

toczyć się przebiegać jakimś trybem, być rozpatrywany przez kogoś w obliczu kogoś.

Kánclérž koronny/ máiac poruczenie od krolá/ áby pewną [práwę która śie ná ten czas toczyła przed królem/ ná in[žy d[žień odłóżył. Témi [łowy powiedział: Ap 23. DJ

toć p. ten, to, ty, ci, –é

tolić koić; pocieszając, uciszać ~ r. –iły.

Bodayže bych był ráczéy kolébkę koły[áł/ Y z drugiémi niéważné mamkom piéśni pi[áł: Którémiby d[žiećinki noworodné [piły/ Y [woich wychowáńców lámenty toliły. Tr 2,6. DJ

Tomek imię bohatera „Fraszek” ~ T. złoty.

TEn pás Grétá podftárzaw[žy [obie/ Poświéćíł/ można Venus/ tobie. Tomku złoty/ twoiá wié kalétá/ Zkąd doftáłá tego pášá Grétá. Fr 2,51,3. DJ

ton dźwięk lub zespół dźwięków wydobywanych w charakterystyczny, znaczący sposób, sygnalizujący rodzaj wydarzenia, tu z okazji wesela.

Bijćie w bębny/ y w tráby: ále nie ná táki/ Ton/ iáko [zalonému Mar[žowi przy[máki/ Czyniá/ kiedi żeláznym [erdakiem od[žięny/ Miedzy woy[ki z lotnégo wozá śieie rány. Ale bijćie tym xtałtem/ iáko złotorucha/ ... Venus rádá [łucha. EpRadz 18. DJ

tonąć pogrążyć się w czymś, zagłębiać się, tu w sensie psychicznym 1, 2, iść na dno 3, znikać, chować się, tracąc swój kształt wyznaczony światłem 4–8;

t–e człowiek 1, 2, nawa 3, gwiazdy z gwiazdozbiórów 4–8;

t. w powódź rzek możnych 1, w złościach swych 2, w morzu (4, 5, 7, 8), od rąk po pas 4;

t. od północy 5, o tej dobie 6, kiedy Kozorezec wschodzi 8;

r. –onie 4, 5, –ęli 2.

1. Wyrwi mię z błót/ wybańw mię z ręku niepobożnych/ Nie day mi tonąc w powódź rzék możnych. | *Ps 69,34.* **2.** Znowu tész/ co raz głębiéy/ w złościách [wych tonęli. | *Ps 106, 90.* **3.** Zagięł y [tyr vytrącon: nawá v[trzelána. | Ná koniec/ gdy iuż miáła tonąc/ poimána. | *Pam 216.* **4.** Ráno w[zytko Orion: á przy Orionie | Záráz w morzu Cepheus od rąk po pás tonie. | *Phaen 25,262.* **5.** Ten (*Bootes*) świátlá náfycony od północy tonie | Wpadw[zy ná morze/ kiedy y [sóneczne konie. | *Phaen 40,477.* **6.** Kón zász o téy dobie | Tonie á ogón čiágnie Lábęci przy [obie. | *Phaen 40,510.* **7.** Ale y Ká[siopá dziewczki niezostawa: | A nie práwie pocze[nie ná dól [ye podawa: | Bo głowá tonie w morzu/ nogi ma ná goli | *Phaen 40,533.* **8.** A [ámá (*Nawa*) tonie/ kiedy Kozorożec w[chodzi | W tymże czásie Procion na morze vchodzi. | *Phaen 40,565.* *DJ*

toń niebezpieczeństwo, ciężka sytuacja, złe położenie, w którym pogrążony jest człowiek, ludzie 1–4;

t. zła 2, 4, dziwne 1, nieprawie dobra 3; być w t-i 2, z t-i k. wrywać 1, w t-i stać 3, k. ratować w t-i 4; r. -oni 4 ~ w p. 2.

1. Ciebie ia nowym rymem/ pánie/ y wdzięczném | Wy[stáwiác będę gęslámi [wémi: | Który króle w przygodách w cále záchowywá[z/ Dawidá z dziwnych toni wrywá[z. | *Ps 144,24.* **2.** Z.<ciemianin> Toś iuż powiedział/ y wywiódł/ że[my Polacy we zły toni: powiedzże mi/ iużli mamy do kónca o [obie zwátpić/ czy ie[st ie[cze iáka nádzieia? | *Wr 23.* **3.** Káždemu zá [we: iednáko [ie boia | W[zy[cy niepráwie w dobrej toni [toia | *Sz 406.* **4.** O Bárwiérzu niebie[ki/ ... Okaż moc [wéy broní | A przyaciéla [wégo (*Wasa*) rátyu we zły toni: | *Br 58.* *DJ*

topić zanurzać, powodować tonięcie, pogrążanie się w czymś, znikanie.

Wten czás Wieloryb [wóy plu[k z wody vkázuie: | A Bootá piérw[zy znák pod ziemię wpráwuie. | Których cztérzy go topia/ okrómléwéy dłóni: | *Phaen 40,591.* *DJ*

topić się zanurzać się, tonąć, unieruchamiać się 2, przen. 1; t-i się człówek 1, konie 2;

t. w, (na) błocie 1, 2; t., być porwanym przez powódź 1, złej drogi użyć 2.

1. Topię [ye w [rogim błócie/ powódź mię porwáá | *Ps 69,3.* **2.** Idąc dáleý Turó[no twoie konie piły | Ale zász ná Stárynie drógi zły vzyły | Topiác [ye ná niedzwiedzym niebe[piecznym błócie: | *Jez 215.* *DJ*

topniący mający zdolność do zmieniania się w płyn pod wpływem ognia, topliwy, tu w por.

w[zy[cy/ którzy śmieia | Vpór wiész przeciwtobie/ do czy[ta zni[zceia. | Ták zni[zceia iáko dym ná powietrzu ginie | Albo iáko topniący wo[k od ognia płynie. | *Ps 68,6.* *DJ*

topnieć o niebie – spuszczać deszcz 1, o ziemi – mięknać w posadach, chwiać się 2; t-ą nieba 1, ziemia 2 ~ r. -ały 1.

1. Twym [tráchem ziemiá drzáá/ á niebá topniáły. | *Ps 68,21.* **2.** Strwożoná ziemiá/ wespółék y z temi | Będzie topniáá/ którzy [á ná ziemi: | *Ps 75,10.* *DJ*

topola gatunek drzewa liściastego, *Populus* ~ r. -oli.

Spiéwa [łowik ná topoli | A w [ercu go przedsię boli | Dawna krzywdá: | *Sob 9,9.* *DJ*

topór narzędzie o żelaznym ostrzu i krótkim drzewcu, służące do rąbania, ścinania, ciosania drzewa 1, 2;

t. osty 2 ~ t. przez drzewo idzie 1, w modrzewiu nie namaca dusze 2.

1. Mężné v ciebie [erce/ iáko topór/ który | Przez drzewo [nádnie idzie/ przypadáiac z góry | *Mon 59.* **2.** To [á ná[ze zabáwy/ poki topor osty | W modrzewiu nie námáca du[ze ktorey [io[try. | *Dry 83.* *DJ*

tor wzór, sposób życia, zachowania 1, 2, 6–8, bezpieczne przejście, wyznaczona droga 4, tok 3, 5;

t. grzesznych ludzi 1, pospolity 6, tenże 2, 4, jego 8, tych 7, swój 3, 5, dnia 3, wieku 5; o ludziach – stopy t-em czyimś kłaść 1, iść czyimiś t-y 8, (czyimś) t-em chodzić 7, gardzić 6, k. zalać w t-e 4, o czasie – dzień, wiek t-em płynie 3, 5 ~ r. -ory 8.

1. SZczęśliwy/ który nie był między złémi w rádźie/ Ani [tóp [woich torem grze[Źnych ludzi kładźie:] *Ps 1,2*. **2.** Płocha cześć ludzka/ y chłubá znikoma/ Abowiem [koro przydźie śmierć łákoma:] Hárdégo [nádnie z powagi wyzuie/ Y tymże torem/ co bydło/ záymuie.] *Ps 49,36*. **3.** Potomek w domu iego nigdy nie záginie/ Ani [tolicá/ póki dzień torem [wym płynie.] *Ps 89,54*. **4.** Zápamiętáli bogá/ który ie wybáwił/ ... Który nie wieżdzone w poły przeciął morze:/ Iedny przewiódł/ á drugié zálał w tymże torze.] *Ps 106,48*. **5.** To niechay zázwdy w všciech ludzkich [tynie/ Póki pámiętny wiek [wym torem płynie.] *Ps 113,4*. **6.** Teraz Mi[trzu [am [ye lécz: czas Doktór káždemu.] Ale kto po[politým torem gárdźi/ temu/ Ták poznégo lékár[stwá czekáć nieprzy[toi:] *Tr 19,146*. **7.** Tych torem/ iákoś poczáł/ chodź/ mój [ynu miły/ Ani cháiéy być po[lednim między RADZIWIŁY.] *Jez 47*. **8.** Bierz z oycá [wégo przykád który téz té wzory/ Z oycá [wego wybierał idáć iego tory.] *Jez 406*. DJ

Toropiec miasto nad rzeką Toropą, w obwodzie twerskim 1-4;

o ruchach wojska polskiego pod wodzą K. Radziwiłła – do T-a 2, 4, ku T-u 3, z T-a 1.

1. Trzy [tá koni Mo[kiew[kich [zło z Toropcá w [práwie/ Do Cárá prešwietného: *Jez 297*. **2.3.** Wypráwiłeš/ Hetmánie/ dwu świadomych [zpiegu/ Iednego do Toropcá: drugiégo gdzie czáty/ Mo[kiew[kié przelożony rządźił Nozdrowáty.] A [amés ku Toropcu po[zedł z ludem [woim:] *Jez 335-7*. **4.** Wieczór w Zaborzu ... Drugiégo dnia w Libráciéich: ztąd iedno dwie mili/ Do Toropcá/ gdzie twoi ludzie popalili/ Zbozá wkoło *Jez 340*. DJ

toropiecki wywodzący się z Toropca.

y Kozacy śmieli/ Z Toropieckiémi [trzelcy ná tenze dzień mieli/ Potrzebę nie beze krwi: *Jez 324*. DJ

towar przedmiot handlu, atrakcyjna lub trudno dostępna rzecz przeznaczona na sprzedaż 3-5, przen. 1, 2;

t-y tureckie 4, leśne 5, swe 3;

t. mieć 1, t-y w sklepie rozkładać 3, bogactwa nie przydały 4, na Podolu nie popłacają 5, coś za t. nie uchodzi 2;

t-y, bisiór, koftery, włoskie zaponki 3; towari 5 ~ r. -ary 4, 5.

1. Okázuié [woie [ztuki/ Alboć niewié że ma[Ź wnurémberku towar. (*oczekiwane*: wnu-ki) *Fr 1,37,6*. **2.** Wiédźze co ma[Ź czynić z [oba/ Bo liśi ogon zá towar (*oczekiwane*: za toba) nieuchodźi.) *Fr 1,37,22*. **3.** A ia iáko bogáty kupiec w [klepie wielkim/ Rozkłádam [wé towáry cudzoziemcom w[zelkim/ Tu bi-śiór/ tu koftery/ tu Włó[kié zaponki/ *Fr 3,39,6*. **4.** Nieumiém ia/ gdy w żagle/ Vderzą wiátry nagle/ Krzyżem pádác/ y świętych przenáydowác dáry/ Aby łákoméy wodźie Tureckíé towáry/ Bogáctwá nie przydáty/ Wpadw[Źy gdzie między [káły:] *Pieś 1,9,36*. **5.** Na Podolu go niepatrz/ bo między Tatarí/ Szabla wiécey popłaca/ ni[Ź le[Źne towari.] *Sat 20.DJ*

towarzystwo obcowanie, przestawianie z kimś 1-3, 5, 10, 14, z czymś 9, grono przyjaciół, krąg znajomych, osoby pozostające w przyjaznym kontakcie towarzyskim 4, 6, 7, goście 12, otoczenie czyjeś, zespół osób o podobnych poglądach, systemie wartości 11, stronnicy, poplecznicy, ludzie wierni komuś 8, 13; t. równe 4, śmiertelne 14, twe 2, 3, to 7; do t-a być chętny 2, chciw 10, (komuś) w t-e być 11, t. wieść z ludźmi 1, t-a zażyć 3, użyć z kimś 5, t. zebrać 13, siedzieć 4, wziąć z bestyjami 9, z t-em się bawić 6, t-a zbierać 8, co nawięcej t-a sposobić 12, t-em gardzić 14, w t-e progu lat ostatnich dojść 7; t., zgromadzenie 10, sługi 12; towarzystwo 9; r. -ystwá (: -istwá) 5 ~ w p. 12.

1. Twój zakon święty/ to [zcié[Źki(!) moie./ Nie wiodę towarzystwá z ludźmi w[zetecznými/ *Ps 26,9*. **2.** Družbá mój cnotliwy/ Ze nigdy cié nieznaw[Źy/ zázwdym był chętny/ Do twego towarzystwá: á niemam wpámięci/ Bych cié ... Y przez [en kiedy widział: *Fr 2,104,7*. **3.** Mieczniku drogi:/ Gdźieś to mnie téz mieć było życzliw[Źé bogi/ Zebych był towarzystwá twego mógl zázyc:/ Przy tobie y do Kolchów śmiałbym [ię ważyć:/ *Fr 3,77,3*. **4.** A kiedy równé towarzystwo siédźie/ Prédka dobra myśl/ á tym ... chutniéy/ Gdy nie bez lutniéy.] *Pieś 2,16,6*. **5.** Woláábym téz tym czá[Źem/ Gdźiekolwiek pod gę[Źnym lá[Źem/ Vżyć

z tobą towarzy[stwá/] *Sob 7,11*. **6.** N<i>e dłu-
goś [ye ná miey[acu z towarzy[stwem báwił/
Bo cię do Filándijéy Pan znowu wypráwił.]
Pam 123. **7.** Názbyt [częśliwy/ názbyt zda-
leś sie bydz[Bogu] Rádziwile/ bys[był w tym
towarzy[stwie/ progu] Swych lat o[státnich do-
zedł:] *FgFn 20*. **8.** ALEXánder.] Prákyty
czyni towarzy[stwá zbiera/] Sle vpominki/ áz
y mnie nie miná[ł/] *Odp 17*. **9.** To ti wiedzá/
dziecię me/ niechyl[się za timi/] Ktorzi [wym
zawótanim/ i dari bo[kimi] Wzgardziw[zi/ towa-
rzy[stwo wzięli zbestijami/] *Sat 329*. **10.** Prze-
tóz y káždy człowiek ma to z przyrodzenia/
Ze chciw do towarzy[stwá/ y do zgromádenia/
Prop 266. **11.** Zdárzy potom[stwu/ ze też y
ci pánu [wemu/] Y Rzeczypo[politéy w towa-
rzy[stwie będą] Godnie/ da pan Bóg mogli [łu-
żyć/ y zásiędą] Té mie[fcá/ które zásięść ich
przodkom nienowa:] *EpRadz 103*. **12.** prosili
go ná wefełé. On obiecaw[zy/ [tárał [ye/ áby
ná ten dzień co nawięcy towarzy[stwá y [tug/
[obie [pofobił/ które ... między ciżbą roz[ádził/
Wzór 3. **13.** Zebra[w]zy towarzy[stwo: á w
déleka [trone] Záiáchaw[zy/ vnió[steś zacnych
ludzi zone:] *Mon 47*. **14.** Ale [ámá przy[stoy-
ność tá bylá v[stáwá:] Swięta [práwiedliwo[ści/
y tyś nie gárdziłá] Smiertelnym towarzy[st-
wem: aleś z nimi żyłá/] *Phaen 9,94*. *DJ*

towarzysz kompan, współbieszcznik 1–6,
10, 18–9, przyjaciel 8, 14–5, jeden ze współ-
matczonków 9, 12, 17, osobnik z pary 7, gość
11, współuczestnik wyprawy wojennej 13,
przen. 16;

t. równy 17, prawy 15, miły 3, życzliwy
12, dobrzy 10, zły 9, moi 2, 4, 13, 18, twoi
1, niektórzy 11;

t. piją, grają, miłują 4, wyjeżdżają 13, ode-
jeżdżają t–a 6, k. upominają 11, w grób ciało
umarłe włożyli 1, t–a zbyć 7, pozbyć 8, zły
t. odejmie wszystko 9;

t–a mieć 12, szukać 17, przy t–u stać 15,
coś na t–a przyjdzie 14, na t–a poczekać 16,
fraszki dla dobrych t–ow pisać 10, pieśń im
się w głowę wbiła 2;

w bezp. zwrocie 3, 5, 18–9;

t., przyjaciel 14–5, jednemu łożu przyjaciel
12, cnotliwa żona 8;

r. –ársysz 9, –ysz[(:–isza) 17, –ysze (:–isze)
4 ~ w p. 11, 14–5.

1. Z Zalem y z płáczem/ ácz zá twé nie[toi/
Móy dobry Košie/ towarzy[ze twoi] W ten grób
twé ciało vmárlé włożyli/] *Fr 1,31,2*. **2.** Zle
trzem ... o iednéy pierzinie/] Znáć/ Stáni[stáwie/
ze się tá pieśń byłá] Mym towarzy[stvom dobrze
w głowę wbiłá.] *Fr 1,63,4*. **3.** Pu[czay do-
ktorze towarzy[stwu miły/] Doktor niepu[ścił/ ále
drzwi pu[ściły.] *Fr 1,79,7*. **4.** Wy tedy/ co kto
lubi/ moi towarzy[ze/] Pijcie/ graycie/ miłuy-
cie:] Ian frá[zkzi niech pi[ze.] *Fr 2,39,5*. **5.**
Lifowáty przy biésiedzie] Pił z ku[stá ... [po-
régo/] Ták iz tylko brode[z niego] Widáć było
... Wyrwał się ktoś z prętká mowá/] Towá-
rzy[ze/ kto to ná[ze] Li[sem obrámował czá[ze?]
Fr 3,18,7. **6.** Ey iuzze wsiádaycie] Aż was
diabli pobiorá.] Ali drudzy/ [zkodá] Odiézdżáć
towarzy[zá: wielka rzecz przygodá:] *Fr 3,
85,18*. **7.** Iáko ptak/ kiedy towarzy[zá zbe-
dzie/] Nigdy ná rózdze zielónéy nie siédzie/]
.. Ták ia nie[czę[na ... Mu[ze] być ... w tro[ce/
Pieś 1,17,17. **8.** Godno płáczu nie[czę[ścié/ y
twoiá przygodá:] O zacny Woiewodá:] Boś po-
zbył towarzy[zá y cnotliwéy zony/] *Pieś 2,6,11*.
9. Trzykroć [częśliwy/ któremu ty zdáry[st]
Ten związek/ pánie: ále zły towarzy[st] Odey-
mie w[zytko: ze tro[ki w pół wieká] Zgryzá
człowieká.] *Pieś 2,10,22*. **10.** A frá[zkzi záś
dla dobrych towarzy[stvom pi[ze.] *FgŁas 2*. **11.**
KSiádz Trá[ki] [stáżąc Szydłowieckiému/ nie-
práwie był po[stug pilen: tám gdy go niektórzy
z towarzy[stvom vpomináli/ áby był pilniey[st]
Oy/ powiada/ *Ap 6*. **12.** Niechayze się ia/
można Cypri/] Ni nacz cudzego nie zápa-
trzam:] Niech towarzy[zá życzliwego] Iednemu
łożu przyjacielá] Mam z łá[ki twoiey] *Odp
451*. **13.** W Boży czás/ towarzy[ze moi wy-
iezdżaycie/] A [zczę[ściu Páná ... dufaycie/] *Jez
227*. **14.** Ale iáko złotá w ogniu/ ták przy-
iacielá w potrzebie doświadczy: iefli tedy
ná towarzy[zá co przydzie/ pomni/ ze ná ten
czás ma[st miey[ce okazáć się/ iefliś mu przy-
iacielem: *Cn 4*. **15.** Przy[stoy tedy práwému
przyiacielowi/ ná złość fortunie/ która nie[stáła
ieft przy towarzy[stwu mocnie [tác. *Cn 4*. **16.**
Ale ze czarna pozad zo[stáć miáłá/] Ná to-
warzy[zá poczekać woláłá.] *Sz 440*. **17.**
A iefli kto równého [zuka towarzy[stvá/] Vwážze
[obie ten rym v Márciáli[st:] Podley[stá] zóné
póymy/ *Dzie 147*. **18.** Słuznie tedy przegra-
my/ towarzy[ze moi:] Bo zwycię[stwo przy pra-

céy/ iáko żywo [toi.] *Epit 13.* **19.** kto co ma [trácić/ siáday ráczéy domá:] ... Towárzy[ze/ trudno krásć/ kiedy wieczór w[chodzi/] Bo zá iego płomieniém czuyna [traż wychodzi.] *Epit 35.* DJ

towarzyszka dziewczyna z grona współuczestniczek zabawy, panna.

Wieczór nam síoftry porwł towárzy[zkę z kołá:] A nie dżiw/ bo złodzieióm [am przyiaciel zgołá.] ... W ten czas/ kto co ma [trácić/ siáday ráczéy domá:] Pánno vchodź/ *Epit 29.* DJ

toż wskaźnik zespolenia 1–6;
toż dopiero 3, toż i 4, 6;
jeśli ... toż 4, jako ... toż 6, aż ... toż 1, aż gdy ... toż 2, aż kiedy ... toż 5, pierwej ... toż 3;
toż 6, toż 1, 2, 5.

1. y [am cieślá/ który to mi[trował/] Aby tu rogátého chłopobyká chował/] Nie závády do wrót tráfi/ áz piórá [zychtuie/] Do rámieniá/ tóz ledwé wiérzchem wylátuie.] *Fr 3,29,14.* **2.** Pónieważ cnoćie żywéy my źli nie życzemy/ Áz gdy nam z oczu zniknie/ tóz iéy żáluiey.] *Pieś 1,1,28.* **3.** Fortuná/ ... po[policie/] Iednemu pierwey weźmie/ toż dopiero/ Drugiemu dáie: *Odp 147.* **4.** niewiem czemu onym [ie zysć miáło/ Medeą z domu wykrásć ... Ie[lim co tedy winien (*Parys o sobie*)/ toż y oni winni.] *Odp 237.* **5.** A on Włoch prawdę powiedział/ ze forte in Polonia viuitur: áz kiedy nagła potrzebá przyydzie/ tóz go [zukać będzim:] *Wr 18.* **6.** Ale iáko pánowie ieli [ie proznowáć/] Toż y poddánym záraz poczęło [mákwáć/] *Dry 34.* JBD

p. to

tracić gubić coś, pozbywać się czegoś, przestawać coś mieć 1, 7, 12–3, marnować coś, trwonić, nie wykorzystywać 3–11, zatracać, unicestwiać, pozbawiać kogoś życia 2, 14;

t–i człowiek 3, (4, 11), ludzie 6, (7–10, 14), Bóg 2, cnota 5, słońce 12, wszystko 13, drzewo 1;

t. dobra 6, majątności 8, swe 10, zdrowie i sławę 7, dusze 14, wolność 9, dowcip a baczenie 11, łzy nad *kimś* 4, pracą 3, myto 5, swoją cenę 13, światłość 12, liście 1, ich = nieprzyjaciół 2;

t. obzarstwem 11, przy głupiej sprawie 6, próżno 3, niebacznie 9, nikczemnie 11, między sobą wzajemnie 14, zaraz 2, nazbyt skoro 2;

t. coś, zawodzić w trudności 8, tępieć 12;

t. coś – siedzieć z pokojem 14;

w por. 1;

t. k., coś 1–3, 5, 7–10, 12–3, coś czymś 11, coś nad *kimś* 4, coś przy czymś 6, coś między *kimś* 14;

r. –áci 3, 5, 10, 13, –ácić 4, –icie 9, –ili 14;

w p. 11–2.

1. Táki podobien będzie drzewu porzécznému/ Które przynosi co rok owoc pánu [wému:] Liścia nigdy nie trácać/ choć zła chwilá przyydzie:] *Ps 1,11.* **2.** Y nád nieprzyaciélem da[ż mi górę moim.] W[zakże nie trac(!) ich záraz/ áni názbyt [koro:] *Ps 59,21.* **3.** Státek tych czá[ów nieptáci:] Pracą człowiek próżno tráci.] *Fr 1,2,10.* **4.** Niema[ż przecz/ gosćiu/ łzes nád námi trácić/] Táka śmierć mógl byś [am drogo záplácić.] *Fr 1,77,3.* **5.** IAnie ... Ie[lić [ie] służbá/ Dobrze nieptáci/] Nie iuzći tráci/ Cnotá [wé myto:] Ale [owito] Bóg zwykł nágrádzáć/ Temu/ kto zdrádzáć/ Niezwykł nikogo.] *Fr 2,18,4.* **6.** Ten widział/ że to ludzie bez rozumu práwie/ A wielkie dobrá tráca przy téy głupiéy [práwie.] *Fr 2,94,4.* **7.** **8.** Teraz ná rozum niedbáiąc/ A żádom tylko zgadzáiąc/ Zdrowie/ y [ławę tráca/ tráca máiętności/] Y oyczynę w o[stát]nie záwodzą trudno[ści/] *Odp 78.* **9.** Onę tak piękną wolność niebácznie tráćie.] *Zg 18.* **10.** Można Rzecz[opolita y was vbogáć/] A gdzie [ye tá powinie/ tám [wé káždy tráci.] *Zg 146.* **11.** czemu (*pijak*) dowcip/ á baczenie/ co nád inné be[st]ye ma/ [wym obzár[st]wem ták nikczemnie tráci? *Pij 2.* **12.** Záprawdę iáko [s]ońce światłość [swoię tráci/ gdy zá chmurę zaidzie/ ták rozum ludzki od zbytków tępieie. *Pij 4.* **13.** Gdzie téy (*cnoty*) niemá[ż/ tám w[zytko] [swoię cenę tráci:] *Dzie 27.* **14.** Co przedtym z [sobá bitwy płáczliwé zwodzili/] A du[że] między [sobá wzaiemnie tráćili (*war. gładzili*):] Teraz siedzą [pokoiem/ walki zábaczyw[zy/] *Mon 132.* ZB

tracić się gotować sobie zgubę, narażać się na zatrącenie 1, 2;

t. sam swym wszeteczeństwem 1, 2.

1. Więc ia podobno z mniey[zym niebe[pieczen[stwem] Grze[zę: bo [am [ye trącę [wym w[zeteczen[stwem:] Pieś 2,14,18. 2. Odp 178 jak nr 1. ZB

Tracyja kraina historyczna na Półwyspie Bałkańskim, w XIV wieku zajęta w całości przez Turków 2, jako etap powrotnej drogi Odyseusza 1;

Turków w T-iej szukać 2;

T., Azja 2, Lotofagi, Cyklopy, dwory Eola 1 ~ w p. 2.

1. Przy tobie ia/ cnotliwy [tárofto/ moge[ł W[zytkę Lártiádego obiechác drogę.] Thrácia/ Lotophagi/ y iednookié/ Cyklopy/ y możnégo dwory wyfokié/ AEolá/ Fr 3,77,9. 2. Tę przyrodzoną waśń/ która z różnych wiar idzie/ opuściw[zy pogány/ [ámi[my ná [ye zátym roftárgnieniem obroćili: á nietylko/ że Turków w Thráciíey/ álbo w Azijéy nie [zukamy/ ále [ámi z [obą ... krwáwé bytwy zwodzím/ Wr 4.

p. **Trąba**

ZB

trafiać się zdarzać się, występować 1-3; t. często 1, 3, rzadko 2; ze zd. dop. 1, 3 ~ w p. 1-3.

1. KsiędzÁ Krup[kiégo koń miał ten obycaj/ że od koni nie dał sie ládá iáko odwodzić/ y często sie tráfiáło/ że potkaw[zy sie z drugimi/ rad sie ná zad wrócał: Ap 7. 2. a to (b) kré[tkę ma nad [obą/ iáko s[łub/ ... a iż się rzadko trafia/ niewadzi nic że zawzdi znaczone będzie/ Ort 2. 3. iż się często w Pol[kim ięzyku trafia/ że po/ s/ idzie/ c/ Ort 18. ZB

trafić dojść, dojechać do zamierzonego celu 3-6, natknąć się na kogoś, coś, napotkać 8-10, przybyć w odpowiednim czasie 7, potrafić, podolać czemuś 2, 11, odpowiednio wyrazić, rzetelnie oddawać, dobrze naśladować 1;

t. w co 2, w to 11, do domu 3, do wrót 5, do Włóch 4, na łowce 8, na strzelców 10, na brak 9, czyjś ukłon 1;

t-i Bóg i nieba 11, święci 2, ludzie 3-6, zwierzęta 8, śmierć 7, rozum 2;

t. o swej mocy 3, nie zawzdy 5, na czas 7;

t. do cz. 3, 5, coś 1, w coś 2, na k., na coś 7-10, bez dop. 4, ze zd. dop. 6, 11;

r. -iła (: -yła) 7, -ficie 9, -fili (: -wili) 10.

1. Káždégo v[klón tráfić: wyrázić po[stáwę:] Tr 12,7. 2. Czásie požádnéy Oycze niepamiéći/ W co áni rozum/ áni tráfiá święci:] Zgóy [mutné [erce/ Tr 16,42. 3. KOzieł/ ... Niemógł do domu tráfić o [wéy mocy:] Fr 2,16,2. 4. NIEchcę cię/ Pietrze/ do Włóch drugi raz prowadzić/ Tráfi[ż [am: Fr 2,26,2. 5. Ná koniec y [am ciésłá/ ... Nie záwzdy do wrót tráfi/ Fr 3,29,13. 6. Iuż ia tráfię gdy pies krzyknie/ Gdzie záiézdżác záiącowi/ Sob 7,14. 7. A iefli iefcze k temu śmierć ná czás tráfiá/ Rychléy dobré/ niżli zlé [łowo zá[łużyłá.] Tarn 127. 8. Wynidź y ty z [wéy knieie leśny zubrze [rogi/ Owa tráfi[ż ná łowce/ Jez 118. 9. towárzy[ze moi ... ná brák iuż tráfićie/ Którzy was łupu tylko nábáwiá obficie.] Jez 245. 10. Tým ná cztyry [tá [trzelców Mo[kiew[kich tráfilij] Twoj Kozacy/ Jez 305. 11. Lecż w to Bog wmiáł tráfić/ y porzádne niebá/ Czégo ia nie mam/ tego y tobye nie trzebá.] Zuz ded. 3. ZB

trafić się o ludziach – do czegoś się przydać, być odpowiednim 1, gdzie się znaleźć, przybyć 6, o czynnościach, faktach, okolicznościach – zdarzyć się, pojawić się, zaistnieć, zajść niespodziewanie 2-5, 7-11;

t. do cz. 1, do Rzymu 6;

t-o się komu pić 4, t-i się pisać 11;

t-o się komuś 4, 5, raz 7, tam 1, na końcu też 10;

t-i się, t-o się ze zd. dop. 2, 3, 5, 7-9;

w p. 2-7, 10-1.

1. Tráfił się tým do tego/ co iéy téż rad [łużył/ Fr 2,82,3. 2. Tráfiło sie iż leżąc w téyże chorobie/ nie był nikt in[zy przy nim/ ieno Tátáryzn Kámárády/ Ap 1. 3. tráfiło sie/ iż Arcybi[kup iechał z zamku w Krákwie á ksiádz Krup[ki ná zamek/ y przy[zło im sie miiáć Ap 7. 4. KSiádz My[zkow[ki ... kiedy sie tráfiło komu przez zdrowie czyiekolwiek v iego [łotu pić/ prosił áby to siedząc odpráwowano: Ap 8. 5. Pánu Wol[kiému ... tráfiło sie to/ że iedząc v niego (kanclerza Ocieskiego) oblał obrus: Ap 9. 6. BAránczuch Tátáryzn/ ... kiedy go potym po kilku lat ieden z znáiomych tráfiw[zy sie do Rzymu pytał/ iáko sie ma: powiedziáł: Nie dobrze/ Ap 10. 7. Tráfiło sie raz/ że šíádáiąc iuż zá [tół/ przepomniał ich (pierscieni) v tego/ komu ie był podał/ Ap 12. 8. Y trafi sie/ że dwu Sędzyu iuż letnych

obrano| *Zuz* 27. **9.** Tám álbo wieńce wiiem/ álbo táncuiemy| Tráfi się ze z Dyána czáfem poluiemy| *Dry* 82. **10.** a gdi się (*b*) na końcu téz trafi: iako [kuł/ łub/ eté. *Ort* 24. **11.** Dla [kromniey[zégo pi[ma wedle tich liter cz d dż r t ż. kiedi się trafi pi[ać i/ abo y/ raczý to małé i: *Ort* 24. ZB

trafony *trefiony, ufryzowany w kręcone loczki ~ włos t. ~ r. -ony.*

Bo ledwe się rozgo[ci/ kiedi Greczin zbroy-ny| O [wą krziwdę będzie chciał po nim nagły wojny| Niepomogą mu wten czas [lotko brzmiące [trony| Niepomozé twarz gátka/ ani włos trafony.| *Sat* 392. ZB

trafta *tratwa, platforma zbita najczęściej z drewnianych bali, służąca do splawiania rzeką różnych towarów ~ r. -ami.*

O Prusiech wam nic niechcę powiadać/ bo [fami| Nakazdi rok pływaiąc do Gdańka z traftami| Widzicie gęste miafta/ i zamki budowne| *Sat* 70. ZB

tragedyja *utwór sceniczny o poważnej tematyce 1, 2.*

1. WCzora dopiero oddano mi obadwá lifty zaráz ktoreś W. M. do mnie około they Trágedyey pi[ał. *OdpLZam* **2.** [podziewałem sie/ że zá tymi cza[ow odwłokámi y mey trágedyey sie odwlec miało/ *OdpLZam*. ZB

tram *drewniana belka, kłoda.*

iáko topór/ który| Przez drzewo [nádnie idzie przypadáiąc z góry| A tram cie[ze/ y wola mi[trzá [wégo kona:| *Mon* 61. ZB

trapić *martwić, smucić, uprawiać w niepokój 1, 5, 6, 8, 17-22, 24-5, 27, uciskać, gnębić, nękać 2-4, 7, 9-16, 23, 26;*

t-i *Pan* 16, lud 13, *ludzie (źli)* 3, 5, 7, 9, człowiek (srogí, zły) 4, 17, (20), możni 2, 12, pogani 15, źli 11, *Amazony* 26, *Apollo* 25, *myśli* 21, *frasunki* 1, *nieszczęście* 8, *teskność* 18, *rozstanie* 19, *bojaźń* 27, *pośmiech i wzgarda* 6, *coś* 22;

t. *boży lud* 9, (10), *człowieka* 22, *mieszkańce jakichś ziem* 26, *króla* i *poddane* 16, *ubogie* 2, *mię, mnie* 3, 4, 7, 11-2, 18, 25, *nas* 13-4, *ich* 23, *je* 27, *duszę* 1, 5, 8, 17, 20, *serce* 6, 19, 24;

t. *troskami i płaczem* 24, *obyczajmi dziwnymi* 10, *ubóstwem* 23, *w miłości* 19, *w ciężkim żalu* 20, *z młodości* 14, *próżno* 25;

t., *smęcić* 21, *sieci na k. miotać* 3, *k. podbić* 10, *pożyć* 15, *zapałać* 6, *coś plądrować* 9;

t. - *cieszyć* 22, 27;

t. *k., coś* 1-5, 7-9, 11-4, 16-8, 20, 25-7, *komuś coś* 6, *k., coś czymś* 10, 23-4, *w czymś coś* 19, *bez dop.* 15, 21-2;

r. -i[á (: -y[á) 27, -ili 3, -pili (: -bili) 10, -ili (: -yli) 14, -i[ý 26.

Ps: **1.** dokąd du[zę moię| *Frafunki trapić będą/ oycze dobrotliwy?* 13,3. **2.** *Pánie/ ... ty vbogich| Trapić możniey[zym nie da[ż:* 35, 29. **3.** *Siéci ná mię miotáli/ y ták mię (źli ludzie) trapili| Ze du[zy nie raz ciężko vczy-nili.* 57,17. **4.** *ty (Boże) mię [am ma[ż w cále| Záchowác(!)/ gdy mię trapi człowiek [ro-gi.* 61,8. **5.** *Wzięli moc/ którzy trapią [mętną moię du[żę|* 69,9. **6.** *Twóy pośmiech/ twoiá wzgárdá/ ná mię [ye wracáia| Mnie [erce trapią/ mnie zápa[áia.* 69,22. **7.** *W[zy[tki ty zna[ż/ którzy mię trapić nie prze- [táia|* 69,43. **8.** *Nie[zcześcié du[żę trapi/ tro- [ki niemá[ż miáry| ... Mysł moiá w[zy[tká tylko o grobie.* 88,5. **9.** *Twóy (Boże) lud trapią (ludzie zuchwali)/ dziedzi[ctwo twoie plondruia|* 94,9. **10.** *Y da[ie (lud swój) w ręce práwie niewiernym pogánom/ ... Którzy ie obyczáymi dziwnými trapili| Y pod nie- lutościwé iárzmo [wé podbili.* 106,87. **11.** *Zli mię trapią/ ze rozważam twé [łowá [tá- teczné|* 119,95. **12.** *MOżni mię trapią/ á ia twych wyroków pilnuię|* 119,161. **13.** *Ták nas ten lud trapi/ [woim [zcześciem hárdy.* 123,16. **14-5.** *MOgá rzéc páń[cy wybráni| Z młodości nas trapili| Trapili [rodzy pogáni| Przetsię nas nie pożyli.* 129,2-3. **16.** *Ná króla (Pan) náwiódl cudá nie[stycháné| Tra- piąc [ámégo/ y iego poddáné.* 135,18. **17.** *Oto zły człowiek trapi moię du[żę|* 143,9.

18. *A Co wiedziéć gdzie chod[iz/ moiá dziewko śliczna| A mnie tym czáfem trapi te[knosć v[stáwiczna.* *Fr* 2,72,2. **19.** *Ze táká ief[Muzyká/ y tákíé [tróny| Których człowiek [łucháiać/ iu[áni żony| Ani d[ziaték náwiedzi: ále w niewoli| Pod pány [romotnémi wicznie trwáć woli.| To (rozstanie)/ y czego ief[wicécy/ zázwdy w miłości| Sercá trapi/ chocia téz z[fta-*

wa wfnosci:| *Pieś 2,20,25.* **20.** A mnieś nie-
[częfnéy zaniechał| W ciężkim żalu/ w którym
mu[ze| Wiecznie trapić moię du[ze.| *Sob 10,8.*
21. Smák zfał[zowany/ w[zytko odpádło od
chęci| Myśli trapia/ tu miłość/ tu nie[częścié
[męci.| *Pam 232.* **22.** Y ztądze sie zda/ że
tego ieft więcej| Co trapi/ niżli co człowieka
cie[zy.| *Odp 127.* **23.** Fortuná/ zámna świad-
czy/ że dáleko| Mniey dobr ná świecie nizli
tego/ co złym| Ludzie miánuią: bo vbogáciw[zy|
Pewną część ludzi/ pátrzy/ co ich ciężkim|
Vboftwem trapi. *Odp 142.* **24.** Rozumiem
temu/ że iuz dawno tego| Po[el[stwá czeka/
[erce [we tro[kám| Y płáčem trapiąc: *Odp*
184. **25.** Po co mie prozno/ [rogi Apollo tra-
pi[z.| *Odp 501.* **26.** tenże mistrz ... dzieie
był wyráził ...| Słowien[kie: naprzód iáko mę-
né Amázony| Od Thermodontá przybił wiátr
w Scythiy[kie [trony.| Potym iáko mie[zkáńce
támtych ziem trapiły| A ná koniec od oyców
[ny rozmówiły| *Prop 165.* **27.** Nádzyeá
dobra káżdego cie[zylá| A z drugyey [trony
boiazń ie trapiá.| *Sz 116.* **ZB**

trapić się *nękać się, prześladować się*
wzajemnie ~ r. -iły.

Miał Niemiec y z Polaká/ y z Litwiná siły|
Poki té dwa narody [pólnie [ye trapiły| *Prop*
258. **ZB**

trapienie *udręka, cierpienie 1-3, nęka-*
nie, martwienie, dręczenie kogoś 4-6;

t. ciężkie 1-3, 6, szatanów 6, jego (4), 5;
t. na k. przyszło 6, komuś ciężkie nie było 4;
pomóc duszy czyjeś z t-a 1, k. z t-a wy-
bawić 3, w t-u nie przebaczyć 2, nie mieć
odpoczynku i wytchnienia od czyjegoś t-a 5;
t., udręczenie 1, 6, gniew pański 6, przy-
gody 2, zlorzeczenie, zła chęć 4, potwarz 5;
r. -enia 1, 5, -enie 4, 6.

1. Raczyłeś [ye v[alié mego vdřęzenia|
Pomogłeś du[zy moiéy z ciężkiego trapienia.|
Ps 31,18. **2.** Ty mię w przygodách moich
bronić raczy[z.| Ty mię w trapieniu ciężkim
nie przebaczy[z.| *Ps 32,22.* **3.** Tyś nas pánie
z ciężkiego trapienia wybáwił| Tyś przeciwi-
niki ná[ze o lekkość przypráwił| *Ps 44,17.* **4.**
Nigdyby mi ták ciężkié iego zlorzęcenié| Nie
było/ áni iego zła chęć/ y trapienié.| *Ps 55,24.*
5. Nie mam odpoczynku/ nie mam y wytchnie-

nia| Od iego potwarzy/ y iego trapienia.| *Ps*
56,4. **6.** Gniew páńki ná nie przy[zedł/
przy[zło vdřęcenié| Y ciężkié niewidomych
[zátánów trapienié.| *Ps 78,90.* **ZB**

trapiiony *dręczony troskami;*
r. -óny.

Lutni moiá/ ty zemná: bo twé wdzięczne
[tróny| Cie[zą vmył trapióny| A tro[ki nie-
u[pióné| Prędkim wiátróm podáią zá morze
czerwóné.| *Pieś 2,7,10.* **ZB**

trawa *gromadnie rosnąca roślina pa-*
stewna o długich, bardzo wąskich liściach,
dziko rosnąca albo zasiana 1-15;

t. jako pokarm dla roślinożernych zwierząt
6, 9, 11-13, w porównaniach jako coś nie-
trwałego, co łatwo można zniszczyć 1, 3-5, 7,
8, 10, 15, jako coś, co występuje w wielkiej
obfitości 2, żartobliwie o zielonej sałacie spo-
żywanej na surowo 13-4;

t. ziemna 2, polna 10, obfita 6, bujna 9, rosy
syta 3, kosą podsieczona 3, wzgardzona 3;

t. służy bydłu ku pożywieniu 6, odrosła 12,
zakwita 3, t-y bywa obfitość 2, t. leży 3, za
kosą padnie 1, minie 10, 15, uschnie 4, (7),
zniszczała 8, nie czekała razu kosy 8;

t-ę Pan po górach rodzi 9, kosa przytnie
5, owce strzygą 12;

t-ę jeść 13, k. t-a karmić 14, być z wałachy
na t-e = zostać uwałaszonym, pozbawionym
męskości, tu żartobliwie o fraszkach 11;

w por. jako t. paść 1, uschnąć 4, 7, jako
t. kosą podsieczona wędznąć i schnąć 3, minąć
jako t. 10, 15, t-e podobien człowiek 5, taki
dostatek jaka t-y obfitość 2, t-ę jeść kak
baran 13;

r. -awá 7, 10, -awie 11 ~ w p. 13-4.

Ps: **1.** Bo ci (ludzie žli) ledá w dzień ták
vpádná [nádnie| Iáko zá ko[ą trawá prętko
pádnie.| *37,4.* **2.** Táki do[státek iego wiek
zrodzi| Iáka ná przy[zcíu wio[ny przyiemný|
Trawy więc bywa obfitość ziemný.| *72,52.* **3.**
Iáko ro[ſ[ny trawá [yta| Z poranku pięknie zá-
kwita| Wieczór ko[ą pod[sieczona| Leży ná
ziemi wzgárdzona| Táki ná[ž wiek: ták wiedz-
niemy| Y w nie[á[ce twoiéy (Panie) [chniemy|
90,21. **4.** á též [erce moie| V[chłó/ iáko trawá
w [rogié letné znoie.| *102,12.* **5.** Trawie po-
dobien człowiek/ którá oftrémi| Ledá w dzień

ko[á przytnie zębami [wémi.] 103,29. **6.** A oná (*ziemia*) ... W[zytkiego w[zytkim [tátczy: [tąd trawá obfita] Bydłu ku pożywie- niu: 104, 28. **7.8.** Boday zginał/ kogo [ławá] Boli miáftá pán[kięgo:] Boday v[echł/ iáko trawá] ... Trawá/ która nie czeká[ł] Rázu kofy siekácy:] Ale przed czá[sem zni[zczá[ł] 129,15-7. **9.** śpięwaycie/ Pánu ... Który ... ziemię dżdżem chłodzi/ Trawę buyną po górach wy[okich rodzi.] 147,16.

10. Zacność/ vrodá/ moc/ pieniądze/ [ławá/ W[zytko to minie iáko polna trawá.] *Fr* 1,3,6. **11.** A ták ia vpominam/ niemówcie plugawie/ By[ście potym niebyły z wá[łachy ná trawie.] *Fr* 2,44,4. **12.** Ani bogáté [tádá owiec niezliczonych] Strzygą odroftá trawę po górach zielonych:] *Pieś* 2,4,36. **13.** Nie dobrze/ trawę ié[ż kák báran: dáiac znáć że mu [ie [a[łatá Włó[ka niepodobá[ł. *Ap* 10.

14. powiedział/ że mię t[am przez w[zytko láto trawá karmiono/ tákżem [ie bał/ żeby mi [imie s[áná nie dawano. *Ap* 11. **15.** W ro[ko[żách s[wiátá tego złe poklá[ładac wiele.] W[zytko to iáko trawá czá[fu [wégo minie/ *FgŚmCn* 11. ZB

trawić przyswajać pokarm w żołądku 5, wiek, lata, dni t. = spędzać czas, żyć 1-4, 6-8; t. wiek swój 1, 3, 6, 7, lata sw(oj)e 4, 8, dni swe 2;

t. czas: tam 1, w lesiech 8, siedząc w cieniu 6, 7, między ludem nieludzkim 4;

t. (tak) prędko 2, 5, niemiernie 3, próżno 6, 7;

t., przetrwać coś 1, coś stracić 3;

w por. 2;

r. -wiemy 2, -ili 3, -ráwić 6, 7.

1. Lećiałbych conadáléy między głuché lá- [y/ Y t[ámbych [wóy wiek trawił/ y przetrwał złé cz[á[cy.] *Ps* 55,13. **2.** Ták prędko dni [wé trawiemy/ Iáko [łowá/ co mówiemy.] *Ps* 90,31. **3.** Którzy zá to/ że wiek [wóy niemiernie trawili/ Zdrowie/ y siłę márníe [trá[čili:] *Ps* 107,33. **4.** Między ludem nieludzkim trawie látá [woie:] *Ps* 120,10. **5.** Koźle prędko w[dy trawifz: *Fr* 3,70,9. **6.** Azaż nielepíey [ławy [wéy popr[áwić/ Niż próżno s[iedz[ac w [ieniu wiek [wóy tr[áwić?] *FgPieś* 3,44. **7.** *FgTabl* 6 jak nr 6. **8.** W le[fięch látá [we trawiem z Fauny rogátami/ *Dry* 79. ZB

trąba dęty instrument muzyczny 1-11; t. głośna 1, ogromna 7-9, miedziana 1, pańskie 5;

t-y zagrzmia 9;

trąbić w t-ę 1, 4, w t-y uderzyć 10, bić 11, kornet z t-ą sprzągać 6, t-ę słycać 7, głos pańskich tr[ąb znać 5, chwalić Pana t-mi 8; t., bębny 2-4, 8, 10-1, lutnie 6, 8, kornet 6, instrumenty 4, muzyka 2;

r. -ami 3, 8.

Ps: **1.** Dzięki mu (*Panu*) czynicie ... Tr[ąb- cie mu w głośną tr[ąbę miedzian[ą.] 33,6. **2.** Z nią (*panną młod[ą]*) or[zak panien/ krewnych liczb[á wielka/ Bębny/ y tr[ąby/ y muzyk[á w[zelka.] 45,52. **3.** przed námi/ Po[stępuia tr[ęb[acze z bębny/ y z tr[ąbami.] 68,66. **4.** Bijcie w bębny/ w instrumenty graycie/ ... Tr[ąbicie w tr[ąby/ tr[ąbicie: 81,5. **5.** Szczęśliwi ludzie/ którzy głos p[áń[kich tr[ąb zn[áia:] 89,26. **6.** P[ánu gwóli w lutnie graycie/ Y kornét z tr[ąb[ą zpr[ągaycie.] 98,20 **7.** Trwogi żadný/ z[ábiegów żadnych niech nie znamy/ Ani ogromný tr[ąby [tychamy.] 144,38. **8.** Chwal- cie p[án[á ogromnémi tr[ąbami/ Chwalcie ... przyjemnémi lutni[ami:] Chwalcie bębny: 150,5.

9. ten (*rozbójca*) mu [łotki] Sen z oczu ze- trze/ y be[pieczne] Serce z[átrwoży/ kiedy tr[ą- by] Ogromne z[ágrzmia/ á pod mury] Nieprzy- iaciel[kie [t[ána] [zańce.] *Odp* 462. **10.** Z[átym w tr[ąby/ y w głośné bębny vderzono/ *Prop* 215. **11.** Bijcie w bębny/ y w tr[ąby: *EpRadz* 17. ZB

Trąba tak tu nazwana *Tracja*, do której był posłany *Herkules*, aby wprowadzić królew- skie rumaki.

T[áki tu przyd[zie m[ąż w d[óm Feretowy/ Od Ewri[thea po konie po[łány] Do zimný Thr[ąby/ *FgAl* 67.

p. **Tracyja**

ZB

trąbić dąć w tr[ąbę, wydobywać z niej głos, grać na tr[ąbie 1, 2;

t. w tr[ąbę 1, 2, *Panu* 1;

t., dzięki czynić 1, bić w bębny, w instru- menty grać 2, 3.

1. Dzięki mu (*Panu*) czynicie ... Tr[ąbicie mu w głośną tr[ąbę miedzian[ą.] *Ps* 33,6. **2.3.**

Biyćie w bębny/ w instrumenty grayćie/ ...
Trąbćie w trąby/ trąbćie: *Ps 81,5.* ZB

trąbienie *granie na trąbie ~ r. -ieni-
niu (:-ieniu).*

Oto w [wóy kościół w we[ołym pieniu/ Oto
w[ępuie w głośnym trąbieniu.] Dayćie cześć
pánu/ *Ps 47,10.* ZB

trąbka *zwinięta w formie lejka kartka
papieru, papierowa torebka.*

[podziewałem sie/ że zá tymi tu czá[
fow odwłokámi y mey trágedyey sie odwlec mia[
o/ álbo ráczey że ták zemną zo[
tác miá[
a molom ná pokarm álbo ná trąbki do ápteki. *Odp-
LZam.* ZB

Trąbski *ksiądz T. postugujący zapewne
Krzysztofowi Szydłowieckiemu, od 1515 r.
kanclerzowi koronnemu.*

KSiądz Trąb[ki [łużąc Szydłowieckiemu/ nie-
práwie był po[
stug pilen: *Ap 6.* ZB

trąd *choroba skóry, krosty.*

Bodayże wam [mród w gębę/ mili pijánice/]
A trąd ná twarz: *Pieś 1,18,50.* ZB

trefiony p. **trafiony**

trefny *śmieszny, dowcipny, żartobliwy
1-3, dający radość 4, dziwny, niepoważny 5;
t. żart 1, p[
ęsy 4;
mówić co[
s t-ego 3, t-o co[
s będzie 2;
z elipsą okre[
ślanego rzecz. 5;
r. -ného 3.*

1. Nie tyś to/ ô Zofia/ ... Iéy zárt káždy był
trefny/ *Fr 3,47,5.* **2.** A ták rozmysł się ná to:
trefnoli to będzie/ Gdy we frá[
zkách Ká[
ztelan drukowány siédz[
ie.] *Fr 3,73,5.* **3.** Smiéyże [ye
przynamniéy temu/ Ze nie mówiąc nic trefného/
Chcę po was [miéchu śmie[
zného.] *Sob 3,15.* **4.** Komin w koło obsiédziemy./ ...
Tám będą gadki pokrité/ Tám trefné p[
ęfy z v[
klóny/ Tám cénár/ y gonióny./ *Sob 12,31.* **5.** Więc i to
trefna/ że wy [tarich od[
tapiw[
zi] Obyczaiow/ a now[
ze [obie ulubiw[
zi] Chcecie przed[
się zachowác [tarodawne Sąd[
i] *Sat 231.* ZB

trefunek *przypadek.*

Tu y fortélny Przemysł iest wnie[
siony/ Y ten/ co do[
stał trefunkiem koróny/ *Pieś 1,10,30.* ZB

tren *utwór o charakterze elegijnym, tu
opłakujący i sławiący zmarłą córkę poety 1-21.*

1. THRENY Iana Kochánowskiego. *Tr tyt.
2-19.* THREN I. ... THREN XVIII. *Tr 1-18,
tyt. 20.* THREN XIX. álbo SEN. *Tr 19, tyt.
21.* KONIEC THRENOW. *Tr zakończ.* ZB

treter *rozgardiasz, hałas, zamieszanie
czynione przez dzieci zbierające wyrzucone
przez kogoś rzeczy, tu w por.*

Bo ledá co wyrzuci[
z/ to my/ iáko dzieć[
i/ W táki tré[
ter/ że z[
obá wyniesiem y śmieć[
i.] *Fr 1, 101,6.* ZB

trębacz *grający na trąbie.*

A my z triumfem idziem we[
ołym: przed námi/ Po[
stępu[
ią trębácz[
e z bębny/ y z trąbámi.] *Ps 68,66.* ZB

trędowaty *obsypany trądem, mający cho-
rą, pokrytą krostami skórę.*

ten (*pijanica*) puchnie/ ów gnije: ábo wrzod-
liwi/ ábo trędowáci/ zádného zdrowého nie-
má[
z: *Pij 3.* ZB

triumf p. **tryumf**

trocha, trochę *odrobina, kęs 1-3, 6, 8,
w funkcji przysłówka trochę, po trosze = nie-
wiele, niedużo 4, 5, 7, 9;*

t. majętności 1, ta t. 2, 3, 6, 8;

mierzi k. ta t. 8;

t-ę się napić 4, jeść 7, po trosze spada[
o
cz.= stopniowo, coraz to ubywa[
o
 cz. 5;

t. majętności - szerokie w[
o[
ści 1;

t-ę mniejszy 9 ~ r. -ochá 8.

1. Lep[za dobrému trochá má[
iętności/ Niz niepobożnym ich [zyrokie w[
o[
ści:] *Ps 37,37.* **2.** Wiek ludzki iest lat siedmdziesiąt/ Duży/ kto
trwa d[
o[
smdziesiąt/ Tę trochę tro[
fki mié[
zá[
ia/ A látá [ye vmyká[
ia.] *Ps 90,35.* **3.** Nie ná[
fy-
ci[
ás mych v[
zu [wymy pio[
nkámi/ Y tę trochę
teraz p[
áćę [owicie [z[
támi:] *Tr 6,11.* **4.** Dziw-
no im/ żesmy trochę się ná[
pili.] *Fr 1,57,4.* **5.** A kiedy [ye iuż práwie do[
fyć z[
tá[
o] Pán[
kiému gniewu/ potro[
fze [p[
adá[
o] Wielkiego morzá: *Pieś 2,1,42.* **6.** Ba będą z nich pochwili Gre-
goriankowie./ Ie[
li im i tę trochę we[
źmiecie/ co ma[
ia/ Na dzie[
fięć grziwien iednak do[
fyć
wymy[
la[
ia.] *Sat 269.* **7.** Trochę ie Fiedur/

piye bárzo máto/| Częto poziewa: *Sz* 485. **8.** Co czynisz głupi? mierzi cie tá trochá?| *Sz* 581. **9.** Dwie linie ma (*Deltoton*) równé: trzecia trochę mnief[za:]| Ale zaśię gwiazdami dáleko zacniey[za:]| *Phaen* 18,203. ZB

trocki pan t. rządzący Trokami, kasztelanią trocką.

IEZDA DO MOSKWY, ... Iego Książęcý Mił.<ości> y Páná P. KRISTOPHA RADZIWILA ná Bierzách, y Dubingách, Páná TRockiego, ... y Hetmáná Polného W. K. Litewskiego: *Jez tyt.* ZB

troisty potrójny, złożony z trzech elementów ~ r. -émi.

W Twárdéy kámiennéy wieży/ y zá troiftém| Drzwiámi śiedząc Dánáé nieprzełomionémi/ ... Moglá wiecznie nieuznać nocnych w[zeteczników.] *Pieś* 2,4,1. ZB

Troja starożytne miasto w ptn.-zach. Azji Mniejszej 1-14;

T. sławna 1, bogata 3, mocna 4, nieszczęsna 2, z gruntu wywrócona 4, burzona 14, gdzie dziś? 3;

T-ę skazić 1, T-e dobywać 2, k. zawołać z T-e 12, sprawa w T-ej 5, w T-i zostać 6, 8, się rodzić 7, ku T-i żagle podać 11, przyjechać do T-e 13;

dwie T-i 10;

T., Ateny 3, Grecja, Sparta 6, Peloponnez 7 ~ r. -oje 12-3.

1. ALexánder sławną Troię [kázil/] *Fr* 2,65,1. **2.** Iuż w[zy]cy in[zy] ná zad przyyiecháli/| Którzy nie[sczę]néy Troie dobywáli:| *Pieś* 1,17,10. **3.** A známienité miáftá z gruntu vpadáią. Gdzie dziś bogáta Troiá? ... gdzie sławne Atheny?| *Tarn* 117. **4.** Nie bylá wiecznie gładka sławna pani oná/| Dla którýy mocna Troiá z gruntu wywróconá:| *FgPieś* 6,52. **5.** Spráwá w Troiey. *Odp pers.* **6.** co też teraz| Niebogá my[li]/ wiedzác/ że dziś o niey w rádziej| O[ftá]teczne namowy/ mali w Troi zo[ftá]ć/ Czyli Graeciá znowu/ y Spartę náwiedzić. *Odp* 86. **7.** Ale nie toć ie[ft] pan| Co się w Peloponnezie/ álbo w Troi rodził:| Száblá o[ft]ra przy boku/ to pan: *Odp* 324. **8.** Helená niechay w Troi zo[ftá]nie/ *Odp* 370. **9.** ci (m[ó]dź wszeteczna) páń[ft]wá vbozá/| A rzekę/ że y

gubią: (Troia/ pozna[z potym]) *Odp* 396. **10.** Noc mi iákaś przed oczy naglá vpádłá. Owoż mamy dwie [fo]ncy/ owoż dwie Troi:| *Odp* 514. **11.** W[zy]tko się woy[ko] tedy[z ma ru]żyć/ y prof[to] Ku Troii żagle podać: *Odp* 594. **12.** A Hektor dwu [flug po]fał/ áby owiec dwoie| Przygnano/ á Priámá záowołano z Troie. *Mon* 116. **13.** Bo téz tu był Vly[ff]es przyiáchał do Troie| Z Menelaem/ rokowác *Mon* 205. **14.** Nie raz Troiá burzona pryed Hektorem: siła/ Siłá męzných by[ło]/ którým śmierć przy oyczynie miłá. *Muza* 73. ZB

trojaki potrójny, występujący w liczbie trzech 1-5, występujący w trzech odmianach 6; t. gęba 1, paszczeka 2, wały 3, przekopy 3, Neptun = trzy różne morza 5, a (litera) 6; t., mocny 4 ~ w p. 6.

1. Y [pro]na piána ciecze miedzy zęby| Z troiákiéy gęby (*Cerbera*).| *Pieś* 2,18,20. **2.** Szedł zá nią (*Orfeusz za Eurydyką*) y do piekła: ...| Nie bał [ye Cerberowéy troiákiéy pá]czeki:| *Tarn* 88. **3.4.** Niech [ye Miá]fto otoczy troiákimi Wáły/ Troiákimi Przekopy/ y mocnymi Działy. *Zg* 27-8. **5.** Ták iż był niemal w[zy]tko ieden opánował| Naród/ co bóg troiákim Neptunem wárował. *Prop* 204. **6.** A troiákié Polácy máią: *Ort* 1. ZB

trojako na trzy sposoby 1-3; t. mówić 2, 3, wymawiać 1; w p. 1-3.

1. a ty obiedwie literze maia z [obá] iakás [polność/ bo się troiako oboie wymawia/ *Ort* 18. **2.3.** X málo vziwamy: richley miáfto niego/ ks: a iako/ s troiako/ tak i/ ks/ troiako mówiemy. *Ort* 21. ZB

Trojanin mieszkaniec Troi 1-15;

T. ubodzy 4 ~ między Greci a Trojany niechęć 14;

T. próby do Boga działa, mówiac 12, się uszykowali 2, w pole wyjachali 2, rozeszli się 7, pomocą w potrzebie 4, słuca k. 5, 13, 15, szkodę dla k. cierpią 8, komuś nagrodę uczynią 11, tak T-om się zdało, aby 9;

cz. od T-ów żadać 1, przed T-y wyciekać 3, T-om kazać na stronę 6, coś T-om rozdawać 10;

T., Grek 5-7, 9-14 ~ r. -anie 11.

1. wy w[zy]cy bogowie. | ... świadki mi dziś bądźcie | Zem rzeczy [prawiedliwej od Troianów żadał | *Odp* 413.

Mon: 2. ALE kiedy z obu [tron sie v[zy]kowali | Troiani (*war.* Trojanie) | z wielkim hukiem w pole wyiachali | 2. 3. Przed Troiány wyciekał Alexánder śmiały | Máiac Lámpárt ná [obie y łuk náložony | 16. 4. Nie pomagąc w potrzebie [łokobrzmiąc [trony | ... áni tá gładkość od Diony | Ale rychléy Troiánie vbodzy. 55. 5. Słuchay mié Troiánie/ i ty Gréku zbroyny | Słów Pary[owych/ ktory początkiem téy wojny | 83. 6. W[zy]tkim Troiánóm każe/ y Grékóm ná [trone | 85. 7. Y chce/ áby Troiánie/ y Grécy po[po]tu | Roze[zi]li sie/ 94. 8. Niémá[zi] sie przéc z dziwowác/ że tak wielka [zkode | Dla niéy Troiánie cierpia/ 155. 9. W[ta]n Królu: tak Troiánóm/ y Grékóm sie zdało | Abyś w pole wyiechał/ 252. 10. Owóm po gársci wełny wyrzynał przy głowie | Co Grékóm/ y Troiánóm/ przedniey[zy] po[sto]wie | Koleią rozdawali. 274. 11. Ná d to/ Grékóm przy[st]oyną nagrodę Troiánie | Vczynia/ 291. 12. A próby iednym [ercem do Bogá d[zi]alał | Grék/ y Troiánie/ mówiąc: 301. 13. Słuchay mié Troiánie/ y ty Gréku [ławny | Ia ztađ mu[ze] odiechać 309. 14. Bo wiédz wiedzac/ żebych ia tak o tym rád[zi]ła | Iákoby między Gréki y Troiány trwał | Wieczna niecheć/ á tyby złe zginać mu[si]ała. | 413. 15. Słuchaycie mié Troiánie z pomocniki [wémi | Wid[zi]cie co sie s[ta]ło z Paris[em] y z wámi | 452. ZB

Trojanka *mieszkanka Troi.*

Tę (*Helene*) między Troiánkami ná wiezy zá[st]ała | *Mon* 381. ZB

Trojańczyk *mieszkaniec Troi.*

gdy bogi Tantalus cze[sto]wał | Wten czas mu sie Neptunus [yná rozmiłował | Y vnió[st] go do niebá/ gdzie potym y drugi | Był przy[nie]sion Trojańczyk dla téyże po[st]ugi. | *Fr* 2, 92, 11. ZB

trojański *związany z Troją, z niej pochodzący, należący do Troi, w niej się znajdujący lub w niej zachodzący 1-6, 8-23 ~ t. miasto = Troja 7;*

t. lud 15, wojsko 22, rycerstwo 14, ufy 13, król 5, 19, panowie 16, panie 21, panny 6,

krew 8, koń 3, historia 1, burdy 2, 23, szkody 4, kraina 12, 17, zamek 20, mury 9, 11, brzegi 10;

t., szczęśliwy 17, cny 8, zacny 19, wielki 20, nowy 23;

w prep. 2, 4, 7, 10-2, 14, 17-8, 21-2, *w postp.* 1, 3, 5, 6, 8, 9, 13, 15-6, 19, 20, 23; r. -áński 19, -skiego 3, -kiému 20, -kiego 15, -kimi 16.

1. Ná historią Troián[sk]ą. *Fr* 2, 74, tyt. 2. Bom (*Dydona*) AEnea[za] iáko żywá nie widziála | Anim w Troián[sk]ie burdy Afriki poznála | *Fr* 3, 3, 6. 3. Zkađ v[st]awicznie/ iáko z koniá Troián[sk]iego | Ieden po drugim ludzie wielcy wychodził | *Pam* 10. 4. Komu táyné [a ... Y krzywdá zacnych Gréków/ y Troián[sk]ie [zkody? | *FgBitwa* 10. 5. PRIAMVS Krol Troián[sk]i. *Odp pers.* 6. CHORVS z pánie Troián[sk]ich. *Odp pers.* 7. ALEXánder ... Vnio[st] (*Helene*) od me[za] y przez by[st]re morze | Do Troián[sk]iego miá[st]a przyprowadził. | *Odp* 10. 8. dzie[zi]e o cney | Krwi Troián[sk]iey/ że tego mścic sie ie[st]zcze będzie. | *Odp* 346. 9. Ciebie/ moy brácie/ ... W koło murów Troián[sk]ich Te[sa]l[sk]ie konie | Włoczyć grozą: *Odp* 528. 10. Pięć gáler ich (*Gréków*) przypádo ná Troián[sk]ie brzegi | *Odp* 581. 11. Bo oná (*Dydona*) dobrze przedtym/ legła w grobie bylá(!) | Ni[zi]li Troián[sk]ie mury Grécka moc burzyła. | *Dzie* 140.

Mon: 12. A ná potomné czáfy przyia[zi]ń vtwiérdziw[zy] | Przebywayze w Troián[sk]iey [częśliwy kráinie | 73. 13. á Hektor ... [szodkiem idac/ vfy Troián[sk]ie hánował | 76. 14. á oná (*Helena*) wiázála | Oponę/ w któr[ey] bitwy obie wyrażála | Troián[sk]iego rycér[stw]a z Gréki walecznémi | 125. 15. W[ta]n á pódz Nimpho vrodziwa | Ze vyzry[st] dziwne [prawy ludu Troián[sk]iego | 129. 16. A támem sie obiéma (*Ulissesowi i Menelausowi*) dobrze przypátrował. | Kiedy po[po]tu byli z Pány Troián[sk]imi | 209. 17. wieczny pokóy z [sobá vczyniw[zy] | ... Bedziem mie[st]kac w Troián[sk]iey [częśliw[ey] kráinie | 259. 18. wsiádl te[ż] z nim doyrzály | Antenor/ y przebyli przez Troián[sk]ie wały | 264. 19. Potym té [st]owá wyrzékł zacny król Troián[sk]i | 308. 20. z nim Antenor siwy | Ná tym[że] wo[zi]e vsiadł: á tak ku wielkiému | Po[po]tu odiácháli zamku Troián[sk]ie

mu. | 318. **21.** á Troián[kié pánié] Będa mie (Helene) kłac/ 405. **22.** to tám/ to [ám/ ... Biegał (Menelaus) pátrząc/ gdzie przepadł Paris prędkonogi: | Ale w Troián[kim woy[cze/ nie był człowiek żywy/ | Coby go był mógł tobie ... Vkázać: *Mon* 447. **23.** Ktoby był znał ... Lau[á cnęgo: | Kto Pálántá: kto burdy zaś we Włofzéch nowé] Troián[kié/ by nie głošné wiér[ze Maronowé?] *Muza* 84. ZB

troje (trój) w funkcji oznaczonego cyfrą 3 liczebnika głównego i zbiorowego 1, 5, 7, 12-3, množnego = potrójnie, trzy razy 3, wielorakiego = trojaki 2, 4, 6, 8-11;

t. baki 1, dożywocie 2, dziwy 4, litery: c 7, dz 8, e 9, s 10, z 11;

na troje, na troję = na trzy części (roz)dzielić 5, 7, 12-3;

tyle troje = trzy razy tyle 3;

na t., na dwoje 7, 12;

w połączeniu z rzecz. 1, 2, 4, 6, 8-11, z elipsą rzecz. 5, 7, 12-3, z zaimkiem 3;

r. -oje 2, 3 ~ w p. 6-13.

1. Baki zaraz troie gráły: | A [ády [ye [prze-
ciwiáły. | *Sob wst.* 7. **2.** Y vbešpieczyliście na-
przód dzieci [woie/ | Ze máiac wieczność/ álbo
dożywocié troie: | Mogá [ye poczciwymi [tužbámi
nie báwić/ | *Zg* 122. **3.** Da kto pięćdziesiąt
potraw/ da on tile troie/ | *Sat* 137. **4.** Wy[łał
Krolowá w [málcowaney zbroi/ | Alic iuž oná
troie dziwy broi. | *Sz* 344. **5.** Ten (Kłęczeń)
tedy ná troię w[stawa rozdzielony: | *Phaen* 40,507.
6.7. C troie: piérw[zé z Łáciń[kim iedno/ iako
nic: drugié z kré[ká iako/ nié: trzecié z przy-
daniem téy litery/ ž/ iako/ czeladz. Ale o tych
piérw[zych dwu chcę powiedziéć na końcu/ gdzie
o w[zytkich literach/ które się kolwiek na dwoie
abo na troie dziela/ będę mówił. *Ort* 3. **8.** dz
troie: *Ort* 4. **9.** E troie: *Ort* 5. **10.** S troie:
Ort 18. **11.** Z troie: *Ort* 23. **12.** ale między
in[izimi literami/ ... (a mianowicie które się kol-
wiek na dwoie abo na troie dziela/ *Ort* 24.
13. tóż słuži tim w[žitkim wys[žey napi[anym
(literom)/ które się na dwoie/ <a>bo na troie
dziela. *Ort* 24. ZB

tron ozdobne, zwykle bardzo wysokie krzesło, tu, obok złotych ubioru i korony, symbol władzy królewskiej 1-4, 6, 7, w przen. dziedzinie panowanie 5;

t. swój 1-3, 7, jego 5, pański 7, Dawidowy 6, złoty 4, zacny 5, 6;

t. (= panowanie) nie ma ustać 5;

na t-e siedzieć 1, sieść 7, królować 2, 3, k. posadzić 4;

t., stolica 6, ubiór, korona 7, potomstwo 5, miejsce wysokie 4 ~ r. -ronie 4, 7.

1.2. Pan ná [wym thronie siedział/ gdy potop świat p[ował/ | Pan ná [wym thronie będzie ná wieki królował. | *Ps* 29,17-8. **3.** W[zytkim narodom ten ro[kázuie/ | Y wiecznie ná [wym thronie króluie. | *Ps* 47,16. **4.** Hár-
dęgo z miey[cá wy[okięgo zbada: | A niewol-
niká po[ádzi w koronie/ | Ná złotym thronie. | *Ps* 75,24. **5.** Niéma v[stác potom[stwo w domu
iego [ławnym/ | Ani zacny thron iego: *Ps* 89,66.
6. Tám [tolicá/ y on zacny thron Dawidowy. | *Ps* 122,8. **7.** OTo w zacnym vbierze/ y w
złotéy koronie/ | Siadł pomázániec boży ná
[wym pán[kim thronie: | *Prop* 2. ZB

trop pozostawiony po sobie ślad 1-8, droga 9, 10;

t. słoneczny 9;

ktoś t-em zagoniony 1 ~ jakiś t. coś zamyka 9 ~ jakimś t-em nazad postępo-
wać 10;

przysł. (iść, postępować) (tuż, tudzież) w
tropy (prosto) za kimś, czymś = po czyichś
śladach, tuż za kimś, czymś 2-8;

r. -opy 3.

1. A ich nieprzyacióły/ tropem zágonioné/ |
Wraciáć [ye ná miey[ce [wé morze záláło/ | *Ps* 106,24. **2.** Iáko cién nieod[stępný ciáá
ná[žláduie/ | Ták zá cnotá w též tropy zazdrość
po[stępuie. | *Pieś* 2,12,4. **3.** czemu mié o[tré
kry nie [tárły/ | Kiedym [zedł w opcé kraie/ á
tuž zámná w tropy/ | Lamáły lód/ północné
ogrómné zatopy? | *Pam* 239. **4.** Nie po[siadł
człowiek nic trwálęgo pro[ście. | ... A záłość
tudzié[ž w tropy zá ro[ko[žá. | *FgFirl* 4. **5.**
Hel.<ena> Dobrze mowi[ž: idž ty wprzod/ ia
zá tobá w tropy. | *Odp* 378. **6.** Zá ktorá (za
Helená) o to wtropy pro[sto/ | Iáko zá zbiegá
niewolnicá/ | Prętka pogonia przybiežáá. | *Odp*
435. **7.** Wczorá[my we[žli ná chwilę do ogra-
dá [ámi/ | Ali páni s fraucymerem w tyž tropy
zá námi | *Zuz* 136. **8.** [trzelec łukiem włada |
Náłożonym/ á pótym rychło [am wypada | Za

Niedźwiadkiem tuż w tropy: *Phaen* 25,259.
9. A to ięft poczet znaków/ które z iednéy [frony/| Słoneczny trop/ á z drugiéy duch nie-
 uniešiony| Aquilonów zámýka: *Phaen* 28,270.
10. Tu letnié Słóńce [wóy wóz ogniŧy hámuie:|
 A tymże zášię tropem ná zad poŧępuie.| *Phaen*
 40,410. ZB

troska *niepokój, zmartwienie, smutek wywołane różnorakimi trudnościami (materialnymi, fizycznymi i duchowymi), jakie człowiek napotyka w życiu lub jakie przewiduje 1–8, 10–25, 27–36, 38–47, 49–60, 62–6, 68, dbałość o kogoś, o coś, zabieganie o jakiejś dobra, wartości 9, 26, 37, 48, 61, 67;*

t. okrutna 57, sroga 31, ciężka 33, wielka 49, nawiętsze 25, niemała 60, głębokie 27, rozliczne 10, 12, niewdzięczne 2, terażniejsze 58, nieuspione 35, 50, niepotrzebne 38, płone 48, żadna 63, wszytki 30, (próżne) ludzkie 9, 26, 61, 67, szatanowi zlecone 48, m(oj)a 3, 18, 28, 46, nasze 37, swe 7, 32, ta 68, po *kimś* 36;

szafarka trósk 40–1, morze trósk 10;

t. wiek ludzki mieszają 17, w dom czyjś się noszą 30, k. suszyły 18, zjęły 5, k., cz. naszladauje = *nie opuszcza* 15, 49, serce komuś żarły 35, gryzły 38, zgryzą człowieka 53, w okręcie, za siodłem będzie 44–5, *czyjaś* karmia była 59, *gdzieś* miejsca nie mają 2, tu = *w niebie* nie panują 34, muszą ustąpić 8, 65, k. się nie imie 68, kamiennego serca nie ruszy 63, nie leda komu mogą być zwierzone 35, niech mkną w skrzynię Fokarowę 48, t. wniwecz 37, trosk mniej byłoby na świecie 64;

Bóg jest prózen trosk 26, t–i lekuje 29, na *człowiecze* t–i wejźrzy 3, okiem litościwym patrzy na t–i 9, nie da umrzeć komuś w t–e 57, zbawi k. trósk 24, k. w morze trósk wprawił 10;

Boga w t–e wezwać 6, wzywać 13, u *niego* w t–ach szukać ratunku 7;

ktoś prózen troski 1, t–mi zjęty 20, porażeni 19, w t–e położony 55, w t–ch ponurzony 27, t–i nie masz miary 14, k. by w t–ch nie zstało 4, *coś jest* pociecha *czyichś* trósk 28, radość się z t–ą plecie 51;

t–i widzieć 11, 67, serce t–mi trapić 66, k. t–i nabawić 60, w t–e być 47, trwać 36, umrzeć

57, zgrzybieć 56, w t–ch strawić lata 12, czas położyć 16, *coś* miłować 25, ustawać 21, tajać 22, pociechę brać 32, strzec się t–i 62, trósk nie znać 23, w *czymś* t–i nie znajdować 42, t–ę wywabić z głowy 52, t–i nie wybić z głowy 43, *czyjejs* nie skrócić 46, t–i ze łba wystraszyć 39, z duszą zewlec 31, wiatrom podawać za morze 50, uderzyć o ziemię 54, porzucić 58, k. t–i zbawić 33, w *kimś* t–i upokoić 38;

w przysł. 38–9, 44–5, 49, 51, 53;

w por. z brzemieniem 54;

t., smutne serca 29, frasunek 7, 30, 54, 58, żałość 47, żal 30, 33, 36, 63, płacz 30, 57, 59, 66, łzy 30, lamenty 30, skargi 30, wzdychanie 28, 30, 55, ręk łamania 30, nie-
 szczęście 14, niebezpieczność 1, ciężkość 3, trudności 3, 4, 8, rany 29, bóleści 29, męki 5, strachy 15, trwoga 67, błąd 67, kłopot 62, głód 19, mór 19, potrzeba 26, (płona, omylna) nadzieja 61, 67, staranie 37;

t. – rozkosz 2, 34, 55, 64–5, radość 4, 8, 36, 40–2, 51, pociecha 18, (20), 28, 32;

D. pl trósk 10, 23–4, 28, 40–1, trosk 26, z tekstu *nie kreskującego pochyleń* 64;

r. –oski 3, –kami 20 ~ w p. 63.

Ps: **1.** A ia podparty miłosierdzim twoim/ Prózen y troŧki/ y niebezpieczności/ ... twé imię/ pánie/ Wyznáwac będę/ 7,40. **2.** Tam troŧki miey[ca niewdzięczné nie máia/ Ale roŧkoŧzy wieczné przebywáia;] 25,29. **3.** Ty mié [am/ pánie/ wyrwi z tych trudnoŧci:] Weyźrzy ná ciężkoŧć/ weyźrzy ná mé troŧki/ 25,43. **4.** Luźby mié w troŧkách nies[tało/ By [serce w tym nie vfáło/ Ze ma wynidź z tych trudnoŧci/ A vzyć iefz[czce rádoŧci.] 27,45. **5.** Męki mié/ których liczby niémá[z/ ogárneły/ Troŧki mié/ których nie przezyźr[zeć/ zięły.] 40,36. **6.** Wzówże mié (Boga) w troŧce/ á ia dźwignę ciebie/ 50,39. **7.** V tegom (Pana) ia w [wym frá[fun]ku/ W [w]ych troŧkách [zukał rá]tunku:] 66,62. **8.** A [práwiedliwym [serce zák]witnie w rádoŧci/ Troŧki mu[ŧ]z[á] v[ŧ]tápić/ y w[ŧ]zytki trudnoŧci.] 68,8. **9.** Ten ná niebie mie[ŧ]zkáiać/ okiem litoŧciwym/ Pátrza ná ludzké troŧki: 68,14. **10.** Tyś (Panie) mié był práwie w morze tróŧk rozlicznych wpráwił/ Potym/ v[ŧ]zaliw[ŧ]zy [ŧ]ye/ [ná]dnies mié wybáwił.] 71,41. **11.** Sen troŧki widzáć/ in-dziéy [krzydła] podáie.] 77,8. **12.** oni nie prze-
 f[áli] Swych złoŧci/ ... Wiéć téz w rozlicznych

troškách [trawili [wé látá/ Y przed czásem nędzného dokonáli świátá.] 78,57. **13.** Ná tych vžij [wéy [rogości/ Którzy żadný wiádomośći/ O tobie bogu nie máia/ Ani cie w troškách wzywáia.] 79,24. **14.** Nie[zczęście du[žę trapi- troški niemá[ž miáry/ 88,5. **15.** Bože mój/ ... Troški mię z lat namłod[zych moich ná- [zláduia/ Twoje mię ciężkie [tráchy zéymuia.] 88,31. **16.** Izalibys ty prózno [tworzyć miá człowieká?] Zeby y ten lichy czás w troškách miá położyć? 89,87. **17.** Wiek ludzki ie[st lat siedmdziesiąt/ ... Tę trochę troški mié[žáia/ A látá [ye vmykáia.] 90,35. **18.** pánie/ ... Iáko mię bárzo troški moie [u[žyły/ Ták mię wdzięczne poćiechy twoie chłod[žyły.] 94,35. **19.** áž ich barzo máto/ Z onéy wielkości piérw- [žéy zo[státo.] Owi głodem/ á drudzy morem okróceni/ Wielka troškami część porázeni.] 107, 80. **20.** Ten (*Pan*) máć nieplódná/ y ziętá troškami/ Lubémi cie[žy zá czásem d[žiatkám- mi.] 113,15. **21.** Wierzyłem [łowom iego (*Boga*)/ y tóžem wyznawał/ Aczem iu[ž w troškách práwie v[stawał.] 116,26. **22.** Day mi [wóy zákon znáć/ niech [ye cudów twoich dowiem/ Táie w troškách: wedlé [łów [wych opátruy mię zdrowiem.] 119,28. **23.** Błážd[žilem/ pó- kim tróšk nieznał/ d[žis lep[žy karány:] 119,67. **24.** Zbaw (*Panie*) mię tróšk/ á twé vchwały będą v mnie w wadze.] 119,134. **25.** W tro- škách nawię[žy[žych zázwdym twé (*Panie*) vchwały miłował/ 119,143. **26.** BO[že/ który mie[žka[ž nád w[žytkiemi nieby/ Prózen y trošk ludzkich/ y w[želkiéy potreby:] 123,2. **27.** W Troškách głébkich ponurzony/ Do cie- bie/ bože niezmierny/ Wołam: 130,1. **28.** Toć ie[st poćiechá mych tróšk/ y wzdychánia/ Czekam ia przed[žię twego [miłovánia:] 143, 17. **29.** On (*Pan*) [mutné [sercá cie[žy/ troški lékuie/ Rány wiáže/ boleści w[želkié vymuie.] 147,5.

30. WSzytki płáče/ w[žytki [žy Herákli- towé/ Y lámenty/ y [kárgi Simonidowé/ W[žytki troški ná świećie/ w[žytki wzdychánia/ Y [žale/ y frá[unki/ y rák łámánia ... zaráz w dom [ye mój nośćie/ Tr 1,3. **31.** więc tám[že iu[ž zá iedná drógá/ Zo[stáć/ á z du[žá zaráz zewléc troškę [roga.] Tr 14,18. **32.** ERato ... y ty wdzięczna lutni/ Skáđ poćiechę w [wych tro- škách biorá lud[žie [mutni/ V[žpokóyćie ... my[šl mióę/ Tr 15,2. **33.** Czá[semby [ye chćiał (*ro-*

zum) popráwić/ A mnie ciężkiéy troški zbáwić/ Ale ... [žalu ru[žyć niema wládze.] Tr 17,29. **34.** W Niebie [zczéré ro[žko[žy/ ... Tu troški nie pánuia/ Tr 19,67. **35.** Serce mi bowiem [žárly troški nieu[žpioné/ Iákié nieledá komu mó[žá być zwierzoné.] Fr 2,61,5. **36.** Mu[žę trwáć w ciężkim [žalu/ y tro[žce po tobie/ A moiá w[žytká rádo[ž leglá ztobá w grobie.] Fr 2,68,7 **37.** A ná[žé troški wniwecz/ wniwecz y [tá- ránié/ Którym to zfa[žzowáné kupuiem ko- chánié.] Fr 2,71,5. **38.** BO[ž zeć zápláć/ Ien- drzeiu/ ze[š mię d[žis vpoil/ Bo[š wemnie nie- potrzbne troški vpokoil/ Które mi [serce gry- zły: Fr 2,80,2. **39.** SKoro w rękę wezmę czá- [žę/ Wnet ze[š troški wy[žtrá[žę/ Fr 3,5,1. **40.** MATko [krzydłátych(!) miłości/ Száfárko tróšk/ y rádości/ W[šiad[ž ná [wóy wóz vzlocony/ Fr 3,12,2. **41.** Fr 3,12, 30 jak nr 40.

Pieś: **42.** Bo ia w [wym miłovániu troški nie náyduie/ Ow[žem rádo[ž ná [sercu niewy- mowná czuie.] 1,4,3. **43.** Sercá niezléczá [žad- né zlotogłowy/ Zadny [karb troški nie wybije z głowy.] 1,5,20. **44-5.** Ná okré[žli budowny/ na kónli w[šied[žie/ Trošká w okré[žie/ trošká zá siodłem béd[žie.] 1,16,28. **46.** A dokáđ mi [ye miły mój nie wróci/ Zaden ná świećie troški méy nie [króci.] 1,17,8. **47.** Ták ia nie[žczę[žna w iego niebytności/ Mu[žę być zá- w[ždy w tro[žce/ y w [žálości:] 1,17,22. **48.** Prze- to té troški plóné/ Szátánowi zléconé/ Niech vprzátnáw[žy głowę/ Mkná w [krzynie Foká- rowe.] 1,24,33. **49.** Wielkich piénie[ždy wiel- ka trošká ná[žláuie:] 2,4,17. **50.** Lutni moiá/ ... twé wdzięczne [tróny/ Cie[žá vmy[šl trapióny/ A troški nieu[žpioné/ Prédkim wiátróm podáia zá morze czerwóné.] 2,7,11. **51.** Nic wieczné- go ná świećie/ Rádo[ž [ye z trošká plećie:] 2,9,14. **52.** Oná (*žona*) wywabieć troškę vmié z głowy/ Słotkiemi [łowu.] 2,10,15. **53.** ále zły towáry[ž/ Odéymie w[žytko: [že troški w pół wieká/ Zgry[žá človieká.] 2,10,23. **54.** Ták[žé [flu[žé človiekowi/ Odéymáć [ye fra- [funkowi/ A iáko niewd[žięczne brzemie/ Vder[žyć troški o [žemie(!) 2,15,12. **55.** Lecz to [czę[ž- ćiem [žáczuie/ Zem ie[st ták piéknym sídlem v[łowiony/ We[žo[žo żywé w tro[žce po[žo[žony/ A w tym [woim wzdychániu/ Mam ro[žko[ž 2,21,4.

56. Bo w tro[žce človiek zgrzybieie/ Piér- wéy ni[ž [ye [šam [pod[žieie.] Sob 2,27. **57.** A nie day vmrzéć mnie [mutnéy/ W płáczu

y w tro[ce okrutnéy.] *Sob 10,24.* **58.** Rączéy fráfunk/ y tro[ki porzuć terázniey[zé/ A choway [ye ná czá[y/ Hrábiá/ fortunniey[zé/ *Tarn 59.* **59.** Cály tydzien nieborak tám ná brzegu siedział/ ... Tro[ká/ y płáč [erdeczny iego karmie były/ *Tarn 111.* **60.** Obraneš po[stem zaráz do Króla Szweckiego:] Gdzieš w[zytko wedle myśli Pána [wégo [práwił/ Siebieš po prawdzie tro[ki niemáley nábáwił.] *Pam 32.* **61.** TV MIASTO OBIECANEY KROLEWSKIEY LOZNICE, IANIE TENCZYNSKI, LEZA TWE KOSCI VSPIONE: O PROZNE TROSKI LVDZKIE, O NADZIEIE PLONE. *Pam 272.* **62.** bądź ciérpliw do kréfu żywotá/ Strzegąc [ie/ ile może[z/ tro[ki á kłopotá.] *FgPieś 2,14.* **63.** á [erce człowiecze nie ie[ft kámienné/ áni želázné: iákiego żadna tro[ká/ y żaden žal nie ru[zy: *FgPog 1.* **64.** Mniey by ná świećie tro[k było/ By [ię to dwoie (*młodość i baczenie*) łączyło:] Y oni by ro[ko[zy trwál[zych vzywali/ *Odp 72.* **65.** Y ro[ko[zyć ná[ze/ Niepewne: ále y tro[ki v[ta-pić/ Mu[za/ gdy Bog chce/ *Odp 119.* **66.** Dobrá nowinę pániey [woiey nio[ę/ ... iuż dawno tego/ Po[el[ftwá czeka/ [erce [we tro[kám/ Y płáčem trapiąc:] *Odp 183.* **67.** wy (*Muzy*) mié ... nád obłoki w[adzać:] Zkąd prózné tro[ki ludzkie/ y nie mę[ka trwo[ę/ Zkąd omylná nádzieie/ y błąd widzieć mo[ę.] *Muza 25.* **68.** Mówi zazdrość/ wiem o co idzie pi-[orymie/ Chćiał byś w[iać: iędzo/ tá [ie mnie tro[ká nie imie.] *Muza 90.* ZB

troskać *martwić kogoś, wzbudzać niepokój 1-3;*

t. mié (smutną) 1-3;

t-ą k. srogie morskie wody 1, wiatry i niepogody 2, wszystko 3.

1-3. Teraz niewiedzieć gdzie (*Owidiusz*) po świećie błádzi(!/ A wierné [erce záu[ze gorzéy [ądzi.] Tro[czą mié [mutną [rogie mor-[kie wody/ Tro[czą mié wiatry/ y złé niepogody:] Tro[cze mié w[zytko cokolwiek być może:] *Pieś 1,17,29.* ZB

troskać się *zabiegać o coś, starać się usilnie.*

Sam Bóg wié przy[zlé rzeczy/ á śmieie [ye zniebá/ Kiedy [ye człowiek tro[cze więcéy niżli trzebá/ *Pieś 1,9,8.* ZB

troskanie *zabiegi, starania.*

Smiech tylko ludzki w mieście twym zo[ftanie.] Ale niżli to [erce mé poięto/ Siłá tro[kánia/ siłá myśli wzięto.] *Ps 73,44.* ZB

trokliwy *pełen trosk, strapiony, niespokojny 1-4, 6-12 ~ chleb t. = zdobywany w trudzie, wymagający wyrzeczeń, zabiegów 5;*

t. człowiek 4, (6), rodzice 9, matka 11, ja 1, 3, 12, umysł 10, serce 2, dusza 5, lata 7, chleb 5;

być t. = *starać się, dbać, zabiegać 4;*

w funkcji rzecz. 6;

w prep. 7, 8, 11, w postp. 1, 2, 3, 5, 9, 10;

r. -iwszy 12, -iwa (: -ywa) 11, -iwé (: -ywé) 2, -wégo 3, -iwy (: -ywy) 10, -iwym 6, -liwym 9.

1. Boże/ świádku moiey niewinności/ ... Chćiey [ye teraz nádemną tro[kliwym [mi-łowáć/ Y moie [mutné próšby lá[káwie przyymowáć.] *Ps 4,3.* **2.** czemuś mié/ ... Boże zá-pomniał: kiedy mié w[zeteczny/ Człowiek frá[uié/ á [erce tro[kliwé/ Iuż ledwo żywé.] *Ps 42,35.* **3.** Pánie/ ... Czemu mié tro[kliwégo/ Pcha[z od oblicza [wégo?] *Ps 43,9.* **4.** Nád mié człowiek tro[kliw[zy iuż áni być może/ Przeto ty mié [am opátrz/ mój boże.] *Ps 69,63.* **5.** W płáczu ciężkim (ach nie[ftéty) chléb tro[kliwy iémy:] *Ps 80,11.* **6.** Wey[rzy okiem li-tościwym/ A ochłódz [ercá tro[kliwym.] *Ps 90,48.* **7.** Day nam zá tro[kliwé látá/ We-[olégo v[zyć świátá:] *Ps 90,53.* **8.** y [trách śmierci [rogiey/ Złóżył (*Pan*) z tro[kliwéy du[ze vbogiey.] *Ps 107,28.* **9.** duchem zarázliwym/ Srogiéy śmierci otchnioná (*Orszulka*)/rodzi-com tro[kliwym/ V nóg martwa vpádlá: *Tr 5,12.* **10.** Kto záš ná płáč lekkość wkláda/ ... Lékar[two to/ ... Ciężkie ná vmy[ł tro[kliwy:] *Tr 17,46.* **11.** Ani vmié powiedziéć/ czego iéy tro[kliwa/ Matká do[zlá: co z wiet[zym vtrapieniém bywa/ Czy ie (*dzieci*) rodzić/ czy ie grzészć?] *Tr 19,61.* **12.** Stráćilem w[zytko/ á nád mié tro[kliw[zy/ Iuż bydz niemože: *Fg-Nagr 2,6.* ZB

trozęby *mający trzy zęby, trzy ostrza jak zęby, tu piorun t. o gromie, który jest atrybutem Jowisza, boga nieba i światła 1, 2;*

r. -ębem 2.

1. A ty mię zá to zábiy/ ô rozbóycá [rogi/ Aby nietylko Orpheús wy[ławiáiac bogi/ Był piorunem trozębym zwyfoká przerázon/ Ale y ia od ciebie zá [woię chęć [kázon.] *Fr 3,10,9.*
2. A vbogi Tirimách pod wy[okim dębem/ Spi wieczny [en/ piorunem v[piiony trozębem.] *Fr 3,25,4.* ZB

trój p. troje

truchleć *drzeć, zamierać ze strachu lub z powodu innych mocnych przeżyć 1, 2;*
 t. duch czyjś 1, serce czyjś 2;
 t., mdleć 1 ~ r. -lejesz 1, -eje 2.

1. Duchu mój/ czemu mdleie[z?] Czemu wemnie truchleie[z?] V[ay Pánu/ *Ps 43,26.*
2. Po tobie/ pánie/ [erce mé truchleie/ Bo z ciebie wi[za w[zyftki mé nádzieie.] *Ps 73,55.* ZB

trucizna *jad, substancja, która szkodzi żywemu organizmowi, powodując jego uszkodzenie lub nawet śmierć 2, 3, otrucie, zamordowanie przez podanie trucizny 1;*

t. wypita 3;
 t. w czasie była 2;
 nie móc rady t-e naleźć 3;
 t., fałsze, mordy, zdrady, podawanie zamków i miast w ręce nieprzyjacielskie 1;
 w p. 1-3.

1. bo niemá[z ... ták [zkáradégo vczynku/ do którégoby chciwość á łakom[two człowieká nieprzywiódło: ztąd fał[ze/ ztąd trucizny/ ztąd mordy/ ztąd zdrády nád Pány wła[nymi/ y podawanie zamków/ y miałt w ręce nieprzyjaćiel[kié. *Wr 14.* **2.** nápiłá [ye [ámá naprzód/ á o[ftátek Synorixowi podáłá: á w czá[zy byłá trucizná: *Wzór 4.* **3.** á nie mogáć żadnéy rády wypitéy truciznie náleść/ mordowaw[zy [ye długo/ téyże nocy vmárl. *Wzór 4.* ZB

truć *zatrzuwać, mordować ~ r. -uja.*

Ná głos páń[ki z obłoków ognie wy[kákuia/ Pu[tynie drzá Aráb[kié/ lánie dzieći trua/ Láfy pádna: *Ps 29,14.* ZB

trud *praca, znój ~ r. -udzie.*

nie zołędziem/ ... ále d[ziś chlebem żywi ludzie/ Który porzádnie komu przychodzi/ nie w trudzie.] *Marsz 16.* ZB

trudno *niełatwo, ciężko, z trudem 1-3, 5-8, 12-4, 24-6, 28-30, 36, 38, 41-2, jest (prawie) niemożliwe do wykonania 4, 9-11, 15-23, 27, 31-5, 37, 39, 40;*

t. (coś) wiedzieć 9, 23, 35, coś pojąć 32, coś zbadać 30, rok odłożyć = przełożyć rozprawę na później 20, porzucić coś 5,(6), nie pómnieć 21, naleźć k. 13, k. wycnicować 1, z cz. się zdzierać 2, wytrwać (o czymś) 7, 14, gdzieś wycić 18, 27, cz. wetować 15-6, zdobyć się na coś 19, pogodzić czemuś 22, się czymś zdobić 34, w coś ugodzić 25, z czymś walczyć 26, obudwu zaraz bronić 37, cz. dokazać 29, po śmierci rządzić 17, wszystkiego doglądać jednemu 31, wymknąć się 38, czemuś się zasłonić 40, jedną z drugiej upatrować 42, kraść 41, chybić 33, t. człowiekiem być jakimś 28, być bez utraty 39;

t. by się coś rodzić miało 10, t. ma ktoś być żyw 4, ma uróść coś 11, coś t. chybić ma 33, t-ej coś przyjdzie 12, coś przychodzi 24;
 t. nie 21;

z elipsą czasownika: t. o k. 3, krom cz. t. 8, a gdzie co t. 36 ~ w p. 26, 33-5.

1. Ale głupiégo trudno wycnicować:] *Ps 49, 37.* **2.** Człowiek ... zásiadł w práwie tákim/ Ze ma być iáko célem przygodom w[zelákim:] Z tego trudno [ye zdzieráć: pocznimy co chcemy:] *Tr 19,113.* **3.** Prawdá że wielka w [ługách d[ziś odmiáná/ Ale téz trudno o tákiego páná/ O iákich nam więc [tár[zy powiádáli/ *Fr 1,66,8.* **4.** A ia trudno mam być żyw/ ie[liże mu[ze/ Stráćić lep[za część [iebie/ á ow[zem du[ze.] *Fr 2,2,5.* **5.6.** Trudno nagle porzucić miłóść zá[ftarzála/ Trudno/ lecz się iuz ná to vday myślá cáłá.] *Fr 3,30,13.* **7.8.** POwiem/ chocia nie grzeczy zda się rozumowi/ Trudno wytrwáć o iednéy du[zy człowiekowi./ Bo iedná ma być w cíele/ á druga w kálécie/ Krom téy trudno/ krom owéy źle żyć/ *Fr 3, 34,2-4.* **9.** Lecz/ kiedy czás do ciebie/ trudno Páwle wiedziéć:] *Fr 3,42,2.* **10-1.** Trudnoby się ták miłóść rodzić miála/ Gdzie [war/ gdzie zwádá gniazdo [wé v[łáá.] Trudno ma wróść/ co kiedy niebácznie/ Y bez rozmy[łtu [zumna głowá zácznie.] *FrPij 1,5-7.* **12.** Siłá pośiadł włości/ Kto wiáł chciwości:] Trudniéy to przyidzie/ niż Turki zhołdowáć/ Albo waleczné Tátary woiováć.] *Pieś 1,5,11.* **13.** Ale ro-

zeznąć vmiéy przyiacielá/| A trudno nálésć ma[ż iednego z wielá. | *Pieś 1,15,20.* **14.** Ale gdy co komu miło/| Trudno wytrwáć y czas máty:| *Pieś 1,21,39.* **15.** ROzumie mój/ prózno [ye ma[ż frá[owáć/| Co zginęto/ trudno tego wetowáć:| *Pieś 1,22,2.* **16.** *Pieś 1,22,16 jak nr 15.* **17.** Po śmierci trudno rzádzić:| *Pieś 1,24,29.* **18.** A wam więc nád niniey-[zémi (*zam. mniej[zémi*) zwiérzchność iest dá-ná/| Ale y [ámi maćie nád [obá páná/| Któremu kiedyzkolwiek z [praw [wych vczynić/| Poczec maćie: trudno[ż tám krzywému wynić. | *Pieś 2,14,12.* **19.** Ia téz/ bym nabárziéy chćiáá/| Trudnobym [ye zdobyć miáá/| Ná lep[zą myśl: *Sob 7,6.* **20.** Zywo[á żadnému z nas ná wieki nie dano/| ... Kiedy przydá té wiéca/ trudno rok od[óżyć. | *Tarn 84.* **21.** Ale pómni/ có[ś przyrzékł piéknéy Cecyliejéy/| ... Trudno nie pómniéć: mi[ó[ć w Dyámenćie ryje:| Swé [ław-né obietnice *Pam 147.* **22.** Ták i[ż [nad[ż namędr[zému/| Trudno pogod[zić temu/| Aby przy namniéy wiéznáć/ álbo zb[ęd[zić/| Nié-miá/ *FgPieś 1,30.* **23.** Ia nié mam komu krzywdy [wéy powiedziéć/| Ie[libych miáá/ y to trudno wiedzic. | *FgPieś 8,22.* **24.** Ale [mutnému trudno [smiéch przychod[zi/| *FgPieś 8,33.* **25.** Niech ia téz co o tobie powiém/| W[ódzi[fláwie:| Acz mój dow[íp trudno ma w to vgod[zić práwie. | *FgBitwa 14.* **26.** Y nié-má[ż [ie záprawdę czemu d[ziwováć/| ... bo trudno iest z przyrodzeniem wáczyć(!): *FgPog 1. 27. Odp 172 jak nr 18.* **28.** [ci cnoće/ y w[tydowi cenę/| V[fláwili: przed temi trudno [cz[łowiekiem być/| Dobrym: *Odp 394.* **29.** Wi-dzicie ge[ste mia[fla/ i zamki budowne/| Drogi/ mo[fti porzádne/| ... Czego trudno dokazać bez wielkich piéniędzy/| *Sat 73.* **30.** Rogati to Syllogizm/ a trudno ij zbadać. | *Sat 176.* **31.** A i[ż w[zi[tkiego trudno dogl[dać iednemu/| Ale czę[ć prace mu[fi[ż poruc[zić drugiemu:| *Sat 367.* **32.** Co trudno [cz[łowiek poiáć ma zprostey rozmowy/| Mu[fi tam przy tim [am być/ *Sat 415.* **33.** iu[ż [ye temu lud[zie przy-pátrzyli/| ... [że ná cokolwiek iedno[ftáynie w[zy[cy [ye zezwaláia/ to trudno chybić ma: *Wr 1.* **34.** ále i[ż chćiwo[ć nie iest ná[cycona/ y ow[zem im wiéćéy ma/ tym iest[ce wiéćéy chce: przeto trudno [ie tym [cz[łowiek lákomy zdo[bić ma/ [że to czyni/ áby [ie miá[dobrze/ bo iu[ż ten kr[és dawno mináł: *Wr 13.* **35.**

z ká[że ták pr[ędka odmiáná? ábo którym tego fortélem do[żto? Trudno to wiedzic/ bo [ie w nocy d[zia[ło: *Wr 15.* **36.** Wy [ámy nawę/ y [agle [práwuycie/| A gdzye co trudno/ tám mié zá[stępuycie. | *Sz 170.* **37.** Vtráty Borzuy nie mogł [ie vchronić/| Obudwu zaráz trudno by[ło bronić. | *Sz 202.* **38.** A tám [ie trudno wymknáć miedzy pány. | *Sz 214.* **39.** Leniwo Fiedur vbiera [ie w [záty/| Widzi/ [że trudno ma być bez vtráty. | *Sz 520.* **40.** A twym (*Mi[ó[ści*) [trzá[ó[ł[trudno [ie páwézá zá[flonić/| *Dzie 131.* **41.** Towárzy[ze/ trudno krásć/| kiedy wiecz[ór w[schod[zi/| Bo zá iego p[łomieniém czuy[na [tra[ż wychod[zi. | *Epit 35.* **42.** Piéć gwiazd in[zych ... Tych trudno iedn[ę z drugiéy ná wy[okim niebie/| Vpátrováć: bowiém [ye nie trzymáia [iebie. | *Phaen 39,379.* **ZB**

trudność *to, co jest trudne, uciążliwe, wymagające wysiłku, co przeszkadza na drodze do jakiegoś celu, przeszkoda, komplikacja, przeciwność 1-43;*

t. spólne 39, wielka 34, ostatnia 14, 41, m(oj)a 1, 6, 9, 10, 15, 22, 34, swe 3, jego 12, 29, 31, nasze 16, 28, 39, 40, te 4, 7, 36, wsze 19, 25, wszel(a)ka 17, 26, 30, 40, wszy(s)tki(e) 5, 36, 39, ká[żda 22, takie 43, oko[ło cz. 43; przyczyna t-i 36, sta[ó[ć w t-i 13, czasu t-i 2, 23;

t-i na k. przypadają 39, nad czym[ś wisia[ły 38, musz[ą ustápić 20;

B[óg (jest) zbawca wszech t-i 25, pociecha w ká[żdej t-i 22, [cz[łowieka z t-i wybawi 8, 10, 21, wywodzi 1, wyswobodzi 15, wyrwie 4, rozwiá[że 32, wyslucha czasu t-i 2, t-i zbawi 5, 27, pozbawi 30, pomni 31, w t-i wspomaga 6, doda komu[ś serca i sta[ó[ści 24, nie raczy odstępowáć 14, raczy cieszyć 9, w t-ach dopomóc 12, dopomo[że 16, 28, w t-i doda serca i sta[ó[ści 24 ~ [cz[łowiek do Bo-ga (w t-ach, czasu t-i) uciecze si[ę 3, 23;

t-i miéć 43, cierpieć 31, pozbyć 11, prze-gládać 38, [czyich[ś przestrzegać i bronić 40, z t-i wynić 7, w t. si[ę nie wdawać 35, w t-i k. wesprzeć 29, wspomóc 34, przywodzić 18, có[ś zawodzić 41, z t-á przychod[zić 42, od t-i pójsć 33, bez t-i nie być 37, być przyczyn[ą t-i 36;

kt[ó[ś prózen t-i 19, wolen od t-i 17, bez t-i wypuszczeni 26;

t., potrzeba 3, żałość 4, 33, troski 7, 20, doległości 27, praca 33, frasunki 33, złzy 33, niewczas 42;

t. – radość 7, 25, rozkosz 33, zdrowie 25;
r. – ości 4, 6, 7, 9, 11, 13–4, 19, 20, 22, 24–5, 27, 29, 31–3, –ności 1, 2, 5, 17, 23, 34, 36;
w p. 39, 40, 43.

Ps: 1. Wzywam cię/ Boże/ ... Któryś mię zwykł wywodzić zawnždy z mych trudności:| 4,2. 2. Wyśłucha cię ... pan cząfu trudności/ Y obroni 20,5. 3. Nikt nie zelzony/ ktokolwiek w potrzebie/ Y w [wych trudnościach wciékl [ye do ciebie:| 25,6. 4. Pełné mam [erce nieznośnéy żałości/ Ty mię [am/ pánie/ wyrwi z tych trudności:| 25,42. 5. Pánie/ ... Rączże mię zbáwić wżytkich trudności:| 26, 26. 6. Niekryy przedemną [wéy twarzy/ Ani mię z [wym gniewem karzy:| Ale mię w moiéy trudności/ W[pomagay/ Boże 27,31. 7. Iużby mię w trofkách nies[tało/ By [erce w tym nie wfáło/ Ze ma wynidz z tych trudności/ A vzyé iefzce rádości:| 27,45. 8. Boże ... A ty ... Prze dobroć [woię/ rácz mię z trudności wybáwić/ 31,3. 9. Ia [wą nádzieię kładę w twéy/ pánie/ litości/ A ty mię zawnždy cieřzyć raczy[z w méy trudności:| 31,16. 10. Błogo[ławion bądź pánie/ któryś mię wybáwił/ Z mych trudności/ 31,50. 11. A ia (da pan bóg) pozbyw[zy trudności/ Dniá we[ołégo vzi-ję/ 35,25. 12. Chwałá bądź wieczna Bogu nawys[zému/ Kt<ó>ry dopomoc raczył [tudze [wému/ W trudnościách iego:| 35,87. 13. Befpieczność [woię/ y [tałość w trudności/ Cnotliwi páń[kiéy powinni litości:| 37,93. 14. o Boże litości/ Nie rácz mię od[stępowáć w of[átniéy trudności:| 38,42. 15. Tyś mię z moich trudności/ pánie/ wy[wobodził/ 54,15. 16. Do pomóz(!) nam w trudnościách ná[znych/ wieczny Boże:| 60,25. 17. Tám wolen będąc od [wzelkich trudności/ Hárfa/ y rymem będę cię wznawał:| 61,17. 18. Rádá wá[zá dobrym [zkodzić/ A w trudności ie przywodzić:| 62,10. 19. W cieniu twych [krzydeł/ prózen [zdech trudności/ Iefzce ia (da Bóg) vzyé rádości:| 63,17. 20. A [prawiedliwym [erce zákwitnie w rádości/ Trofki mu[řą v[stápić/ y w[řytki trudności:| 68,8. 21. boże ... Prze dobroć [woię rácz mię z trudności wybáwić/ 71,3. 22. Tyś (Boże) ief[moią póciechá w

káždéy méy trudności:| 71,9. 23. Do tegom (Pana) [ye ia vciékl czáfu trudności/ Do tegom ręce ściagał 77,3. 24. Ty weyřrzy ná mię/ á w trudności/ Doday mi [ercá/ y [tałości:| Pomoż mi/ pánie/ 86,53. 25. Stawmy [ye przed nim: zbawcą w[řech trudności/ Száfářzem zdrowia/ y trwálych rádości:| 95,3. 26. Dopiro cudzym złotem vbogáćeni/ Bez w[řelákiy trudności [ą wypu[řzćzeni:| 105,70. 27. á świátu w[řytkiému/ Okáz wielmożność [woię (Boże): zbaw trudności/ A wy[řuchay nas w ná[zéy doległości:| 108,11. 28. 108,25 jak nr 16. 29. Niechay go (złego człowieka) nikt nie we[řpre w iego trudności/ 109,25. 30. Izráhel w pánu niech nádzieię [táwi/ A on go w[řelkich trudności pozbáwi:| 115,18. 31. P[Omni/ pánie/ Dawidá/ y iego trudności/ Któré ćierpiál w nádzieię twoiéy zycřliwości:| 132,1. 32. Prze [ławę [woię rozwiáz mię (Boże) z trudności/ A vziy zwykłyé nádemną litości:| 143,35.

33. Nie od ro[kořzyć pořlá: pořláć od trudności:| Od pracéy/ od fra[unków/ od złez/ od żałości:| Tr 19,51. 34. Gdźieřes się wđy ták [roga vchowá[á/ Ze niechce[ř báćzyć ná mé powolności/ Ani mię w[řpomoc w méy wielkiéy trudności:| Fr 1,67,6. 35. Ale dał táki vmy[ř/ że ná [wym přeřtáwa/ A dla lep[řégo mięnia w trudno[ř się niewdawa:| Fr 2,10,4. 36. Ale ty coř przyczyná tych w[řytkich trudności/ Furto/ mówię/ niewdźięczna moich vczynności:| Pies 1,25,43. 37. Iefliř téř Duńczyk/ cze-go [ye bářiéy obawam/ Bez trudności nie będziem/ wczás wam to znáć dawam:| Pam 200. 38. Po nim ná páń[řtwo w[řtápił brát iego rodzony/ Kářimiéř/ co vczynił ledwé ná-mówiony:| Bo přeřgládał trudności/ które nád koroná/ Wiřiáły FgBitwa 71. 39. w[řytki trudności ná[řé [pólné/ które więc po zmarłym oycu ná dzieći po[řpolicie przypadáia/ w[řiáł był ná [woię pieczá: FgPog 2. 40. ále przez w[řyřtek wiek [wóy/ iáko brát prawđziwy/ trudności ná[znych w[řelákiich přeřtrzeęa/ y bronil. FgPog 2. 41. A řáđzom tylko zga-dzáiać/ Zdrowie/ y [ławę tráca/ ... Y oycřzynę w of[átnie záwodzą trudności/ Odp 79. 42. Ale ná[řladuy cnoti/ ktora acř zniewczá[em/ I trudno[řciá przychodzi/ a w[řzakoř za czá[em/ Hoynie płaci utráti podięte dla [iebie/ Sat 332. 43. Dobra to byłá rádá/ bo zátym nie

miałby był Pan n[á]sz d[zi]s[ie]y[zy] t[á]kich trudno[ści] oko[ło] Baru w[ła]s[n]e[ny] m[á]c[ie]r[zy]zny [w]e[ny]/ Wr 15.

trudny *sprawiający kłopot, niełatwy, wymagający trudu, wysiłku* 1, 2, 4, 6–9, 11, t. do zrozumienia 5, 12, o człowieku, tu o kobiecie – nieprzystępna, oporna, nieuległa 3, 10;

t. rzecz 8, rada 2, rząd 1, słowa 5, nauka 12, czasy 6, spuszczenie 9, Bogumiła 3, trudna to na mię = *niełatwe to dla mnie, trudna sprawa dla mnie* 4, 7, trudna nasza = *trudność, trudna sprawa dla nas* 11, być komus t. 10;

ku wyrozumieniu nazbyt t. 5, nie owszem t. 9 ~ w p. 7–9.

1. Trudny (powiada) mój rząd zt[em]i p[á]ny/ Szedłem [p]ać trz[é]zwio/ á w[ft]anę pii[á]ny. | Fr 1,79,13. 2. TRudna rád[á] w t[é]y mierze/ przyidzie [y]e roziech[á]ć/ | Pies 1,7,1. 3. lutni ... Z[á]p[ie]w[á]y/ coby trudn[é]y Bogumi[ł]y | V[zy] lubi[ł]y. | Pies 2,18,7. 4. Gd[zi]e rzeczy/ ... t[á]k w[ł]adnych do[st]anę/ | Któr[é]michbych miał l[é]czy[ć] twoię ci[é]żką ránę? | Trudna to ná mię? | FgFn 5. 5. Te [ł]ow[á]/ krolu/ nie [s][á] ku wyrozumieniu | N[á]zbyt trudne: | Odp 560. 6. A iu[ż] teraz przywykay pracy/ i nie wcz[á]om/ | Aby[ś] się mogli [p]o[fo]bić ku trudn[ie]y[zim] cza[om]. | Sat 398. 7. P.<leban> A ná to zezwoli[ż] mi/ co gd[zi]e[ś] Plato mówi/ że z[á] odmi[á]n[á] muzyki/ y rzeczo[po]polita odmi[é]nić [s]ie musi? | Z.<ciemianin> Trudna to ná mię. | Wr 20. 8. Dom[á]c[á]ć [s]ię w t[é]y mierze prawdy/ nie má[í]ac zw[ł]a[ż]c[á] pi[ś]m[á] przed [s]ob[á] żadn[é]go/ trudna rzecz i[é]ft. | Czech 4. 9. kazał ... dó[ł] [s]obie vk[á]z[á]ć. A oba-czyw[zy]/ że nie ow[zy]zem trudn[é] [p]u[fc]zenie by[ł]o/ [p]u[ś]cił [y]e weń. | Wzór 5. 10. Iedno nam nie chciey być trudna/ ktorzy cie mi[ł]uiem/ | Zuz 63. 11. Trudna ná[z]á/ m[ł]ó[d]zi[é]ncy/ p[á]nny [s]ie zmawi[á]ia/ | ... S[ł]u[ż]nie tedy przegramy | Epit 9. 12. A mnie w[ie]c/ kt[ó]ry k [ł]o[ł]u nie-umi[é]m b[ł]áznow[á]ć/ | Ani wyd[á]w[zy] co raz g[é]by ná[d]t[á]wow[á]ć/ | Potrzeb[á] k[ł]o[ly] zb[ie]r[á]ć/ niechc[é]li náuki/ | Vczy[ć] [y]e [s]obie trudn[é]y dla obroczn[é]y [z]tuki. | Marsz 19. ZB

trunek *to, co się pije, napój* 1, 5, napój alkoholowy 2–4;

t. dobry 3, drogi 4, wody 5, na poły ze [ł]zami 1;

t. komus dać 1, przy t–u strawić dzień 3, co[ś] t–em chcieć zyskać 4, za t. dać co[ś] 5, tak wiele należało w t–u 2;

t., półmiski 4 ~ t. – frasunek 2;
r. –unku 2.

1. Okaza[ł]e[ś] gn[ie]w i[á]wny [w]óy nád námi/ | Da[ł]e[ś] nam trunek ná poły ze [ł]zami. | Ps 60,8.

2. Ale witay mi tá noc wolna od fr[á]nku/ | Kt[ó]ż wiedzia[ł]/ by t[á]k wiel[é] należa[ł]o w trun-ku? | Fr 2,80,8. 3. Przy dobrym trunku [s]tra-wi[ż] dzień(!) w[é]fo[ly]/ | Pies 2,11,8. 4. Tak na on czas w[zy]cy [s]ię do [ł]awy ci[ń]e[li]/ | Kto[re]y niedrogim trunkiem/ ani półmi[kami]/ | Ale znacz-ny[mi] chcieli zy[ka]ć po[ł]ugami. | Sat 205. 5. á z[á] trunek wody/ | Da[ł]by (Midas) y ono z[ł]oto/ y w[zy]tki dochody. | Dzie 107. ZB

trup *ciało zmarłego człowieka* 1, 2, 4–8, 11, w przen. o postaci bo[ż]ka 3, zbita podczas gry figura szachowa 9, 10, ciało niezwywego zwierzęcia 5;

t. umarłe 6, pobite 7, zdechły 3, świeży 11, straszliwe 5, drewniane 9, s[ł]ug 1, tych, co na placu polegli 10;

t. (w koło, na powa[ł] po ziemi, po rolach) leżą 1, 2, 5;

pola t–ami okryć 4, pola t–y napełnić 7, t–owi palić ofiary 3, uciąć głowę 8, dostać t–a 11, k. gwoli t–om bić 6;

t–ami okryć, zabić 4;
r. –owi 3 ~ w p. 8.

1. Ná powa[ł] leżą po ziemi | Trupy [ł]ug two-ich/ | Ps 79,6. 2. Kiedy trupy ná powa[ł] po rolach leża[ły]/ | Ps 83,17. 3. Y pod[á]li [y]e w i[á]r[zm]o B[á]ál Phegorowi/ | Y palili ofi[á]ry zdech-ł[é]mu trupowi. | Ps 106,62. 4. pan ... S[á]d [w]óy ro[ś]ci[á]gnie: pol[á] trup[á]mi okrije/ | K[śi]ą[ż]ę możn[é] z[á]bije(!): | Ps 110,17. 5. A trupy w ko[ł]o [s]tr[á]zliw[é] leża[ły]/ | Ludzie/ y byd[ł]o/ wielki zwi[é]rz/ y má[ł]y: | Pies 2,1,49. 6. Syny w[zy]tki pobii[á]/ dziewczki w niewola | Z[á]bior[á]: drugie gwoli trupom vm[á]r[ł]ym | Ná ich grobiech bić b[é]d[á]. | Odp 554. 7. Y iu[ż] by[ł]o Mo[sk]iew[ki]e woy[ko] rozgromion[é]/ | Y pol[á] pobit[é]mi trupy nápełnion[é]: | Jez 32. 8. A on[á] w[é]iaw[zy] tru-powi głow[é]/ z[á]win[é]ł[á] i[á] w[zy]t[é] y t[á]k w drog[é] z [s]ob[á] nio[ł]t[á]. | Wzór 2. 9. Drewni[á]ne trupy w[zy]d[é]y w ko[ł]o leżą/ | Sz 353. 10. Tym cza[ś]em wi[é]z[ni]ow ob[á] Krole [s]trzegli/ | Y trupow/ tych

co ná plácu polegli. Sz 364. **11.** Iáko/ gdy Wiedmy The[sál[kie doftáły| Swieżego trupá/ á czártow zwołáły/| Fál[zywą dużę podmiátáią w ciáto/| Pochwili poyrzyz/| álic ono wftáło. Sz 374. ZB

trupokupiec o Achillesie, który za okup wydał Priamowi ciało zabitego przez siebie Hektora.

Lecz y ty [rogí| Trupokupcze/ niedawno y [am poleże[z/| Strzałą nie mężney ręki prętká obiezdzon. | Odp 535. ZB

trwać o człowieku – żyć, istnieć, być gdzieś, nie zmieniając się pod jakimś względem, pomimo czegoś, przez jakiś czas 1, 4–6, 16–7, 20, 22, 25–6, 28, 35, 39, o właściwościach ciała ludzkiego – nie zmieniać się, zachowywać jakąś normę 18, 33, 36, o Bogu – istnieć, nie podlegając żadnym zmianom 7, 8, o przedmiotach materialnych – nie podlegać zniszczeniu 2, 41, o pojęciach abstrakcyjnych: wartościach, uczuciach, prawach itp. – istnieć niezmiennie 3, 9, 10–3, 15, 19, 21, 30, 32, 34, 37, 40, odbywać się, zachodzić w jakimś czasie 14, 23–4, 27, 29, 31, 38;

t. człowiek, ludzie 1, 4–6, 20, 22, 25–6, 28, 39, Kozacy 35, panna 39, Pan, Bóg 7, 8, Pańskie: wyroki 10, miłosierdzie 11, łaska 12, królestwo 13, (czyjaś): gładkość 18, 32, krasa 15, chwała czegoś 34, pamięć (o kimś) 19, pokój 3, pamiątka czyjejsz szkodroblowości 9, žal 21, wieczna niechęć 40, dzień nieskończony 23, noc 29, niepogoda 31, biesiada 14, gra 38, wojna 24, rymy 30, edykt 37, to = pałace, zamki 2, ós ziemski 41, żadna rzecz 33;

t. w swej całości 8, w całe 25, w dobrej myśli 1, w dobrej sile 4, w żalu i trosce po kimś 20, rówien skale 16, statecznie 17, 28, niewzruszony 41, nienaruszony 39, w (jednej, swej) mierze 18, 33, 36, w niewoli 26, w przyjaźni 28, w tym 5, w czyimś sercu 19, na świecie 22;

t. na wieki 2, 7, 29, na wszystkie wieczności 8, na czasy wieczne 10, wiecznie 11, 21, 26, 32, ku wieczności 9, do sądneho dnia 38, długie lata 4, do ośmdziesiąt lat 6, (całą, przez jedną) noc 31, 37, chwilę 14, dłużej 15, ten rok i dalej 27, po kimś 22, aż 2, 14, póki 3, 13, 19;

t., nie ustać 7, być statecznym 10, niepożyty 17;

t. – zaginać 8 ~ w por. 16;

r. –ają 1, 4, –átá 15, 19, 24, 32, 40, – wátá 31, –áto 13, –wátó 11, –áli 25, 35, –átý 30 ~ w p. 36–7.

Ps: **1.** Pánem [ye ia chłubię: [kromni niech [tucháią| A moim przykładem w dobrý myśli trwáią. | 34,6. **2.** Páłace wielkim kořtem wyftáwiáią| Budownym zamkom [wé imioná dáia. | Tu[zač/ ze to trwác áz ná wieki będzie/ 49,31. **3.** Zákwnitnie cnotá/ pokóy [ye zrodzi/| Którému żaden bóy nie prze[zkodzi. | Aby nie miał trwác/ póki krąg wdzięczny | Y rość/ y niknąć będzie miesięczny. | 72,19. **4.** Oni przeciwnéy fortuny nie znáią| Y w dobréy síle długie látá trwáią. | 73,8. **5.** ogień [rogí| W[zytki w popiół obrócił pán[kié [ynágoi. | Co gor[za/ znáków żadnych/ żadného nie znamy | Proroká/ żeby wiedziéć/ póki w tym trwác mamy. | 74,20. **6.** Wiek ludzki ieft lat siedmdziesiąt/ Duży/ kto trwa d'ósmdziesiąt. | 90,34. **7.** Y v[echłtem práwie/ iáko kwiát v[orny. | Ale ty ná wieki trwác będzie[z/ o pánie/ A pámiátká twoiá nigdy nie v[stanie. | 102,29. **8.** To w[zytko záginie/ á ty w [wéy cáłóci/ Boże móy/ trwác będzie[z ná w[zytki wieczności. | 102,60. **9.** A iego (człowieka dobrego) [zchodroblivosti | Pámiátká trwa ku wieczności. | 112,24. **10.** w[zytki [ą ftáteczné | Wyroki twoie/ y mu[żá trwác ná czá[ty wieczné. | 119,152. **11.** Bo iego (Pańskie) miłosierdzie wiecznie będzie trwáto. | 136,16. **12.** Bo iego (Pańska) nieprzebrána lá[ká trwa ná wieki. | 136,22. **13.** Królestwo/ Sion[ka [káto/ Twego króla będzie trwáto/ | Poki [tónce górolotné | Poprowadzi látá wrotné. | 146,34.

Fr: **14.** Trwátá tám chwilę tá miła biesiádá/ | Aż Xiádz zámie[zká y m[żéy 1,54,3. **15.** NAdobny [obie kwiát Venus obrátá/ | Kiedyby iego kra[á dłužéy trwátá. | 2,8,2. **16.** Przeto choć [rogo | Szczę[cié [ię [tobá | Obchodzi/ [obá | Nic nietrwóz: ále | Trway rowien [kále/ 2,18,14. **17.** Tákże we w[zelkim | Nie[czę[ciú y ty | Bądź niepożyty/ | A trway [tátecznie/ 2,18,23. **18.** GLádkość od ciebie/ Venus; ále nietrwa w mierze. | Bo co ty da[z/ to zá[fię zniénaglá czás bierze. | 2,31,1. **19.** Pámiéć

twoiá w iéy [ercu ząwždy będzie trwáá/| Póki te[kliwa du[zá nieodbieży ciáá. | 2,67,3. **20.** Mu[żę trwáć w ciéżkim żalu/ y tro[ſce (męzu) po tobie/ | 2,68,7. **21.** Serdeczného żalu tu nieru[żę/| Bo ten w twárdym diámencie ryto/| Aby wiecznie trwał/ 2,76,8. **22.** MEžu mój miły/ ty iuż leży[ż w grobie/| A ia trwam iefcze ná świecie po tobie. | 2,93,2.

23. Tu widzę/ ... Wieczna pogodá/ dzien ná w[zytki [trony | Trwa nie[konczony. | *Pieś 1, 10, 16.* **24.** Baám [ye ząwždy póki woyná trwáá/ | *Pieś 1, 17, 25.* **25.** Infzy to (pieniá-dze) dármu po drógách miotáli/| A my nie damy/ bychmy wcale trwáli? | *Pieś 2, 5, 40.* **26.** iuż áni żony/| Ani dziatek náwiedzi: ále w niewoli | Pod pány [romotnémi wiecznie trwáć woli. | *Pieś 2, 20, 24.* **27.** PRo[żę/ iefli [ye z tobá (lutni) co śpiéwáło/| Coby y ten rok/ y dáléy trwáć miáło/ | *Pieś 2, 22, 2.* **28.** W przyiáźni raz záczetéy ząwždy trwał [tátecznie/ | *Tarn 43.* **29.** Szedł zá nią y do piekła: gdzie trwa noc ná wieki/ | *Tarn 87.* **30.** Między którymi (wizerunkami zmarłego) [nac téż miey[ſce będą miáły/ | Rymy moie: ná lá[ſce Bogiń áby trwały. | *Pam 8.* **31.** Cála(!) noc tá okrutna niepogodá trwáá. | *Pam 189.* **32-3.** COby ty/ vrodziwa Háno ná to dáá/| Aby tá twoiá gładkość wiecznie z tobá trwáá? | ... nic potym. | Bo čás nie da trwáć żadnéy rzeczy w iednéy mierze/ | *FgPieś 6, 2-5.* **34.** A póki Wi[łá/ póki Nieper poplynie/ ... Chwałá trwáć będzie iego (*Firleja*) [praw/ y mocy. | *FgFirl 14.* **35.** tám Kozacy trwáli/| Pewná liczbę Mofkiew[kich [rzelców ci podáli. | *Jez 267.* **36.** iż vmy[ły ludzkie (iáko medykowie powiádáią) [equuntur temperaturam corporis, która póki w [wéy mierze trwa/ ... póty y człowiek oby- czáiów zwykłych [ye trzyma: | *Wr 11.* **37.** ieno przez iedną noc ten edykt trwał. | *Wr 15.* **38.** bychwá popráwiác ſie miáá/| Do [ądneho dnia gráby trwáć mu[fiáá. | *Sz 248.* **39.** Tákże y Pánná/ póki trwa nienáru[zoná/| Póty lá[ka przyiáćiół [wych ief obdárzoná: | *Epit 47.* **40.** żebych ia (*Wenus*) ták o tym rádžiá/| Iákoby między Gréki y Troiány trwáá/| Wieczna niechęć/ | *Mon 411.* **41.** o[... Z miey[ca [wégo by namniéy nigdy nie wykroczy. | Ale trwa niezru[żona/| ziemię przenikáiąc/ | *Phaen 1, 29.* ZB

trwały niezmienny, nieprzemijający, sta-
ły 1, 3-6, 8, 11-4, mocny, trudny do znisz-
czenia 2, 9, 10, 15, wytrwały, odporny na coś
7, o człowieku – stały w uczuciach, wierny
16;

t. (jest) radość czyjaś 1, 3-5, rozkosze 6,
13, cześć 8, sława 14, coś 11-2, kościół 2,
węzeł 10, owoc dowcipu 9, żmóździnki 7, przy-
jaciel 16;

t., mocny 10 ~ w por. 2;

w prep. 3-6, w postp. 2, 8, 10, 13-4;

r. -áły 2, 10, ~ w p. 15-6.

1. A ci/ co tobie vfáią/| Niech wefela wzy-
wáią: | A radość ich trwáá będzie/ | *Ps 5, 43.*
2. Sioń[kie vmiłował [káły/| Ná których ko-
ściół [obie zbudował ták trwáły/| Iáko ziemiá/
lub niebo: | *Ps 78, 126.* **3.** Stawmy [ye przed
nim: zbawcą wzech trudno[ści/| Száfárzem
zdrowia/ y trwálych rado[ści: | *Ps 95, 4.* **4.**
Pan [trzeże [prawiedliwych/ ... A kto żył w
pobożno[ści/| Pewien trwáły rado[ści/ | *Ps 97, 52.* **5.** In[żéy chłuby nád iego imię nie-
macie/| Trwá[żéy rado[ści prózno indziéy [zu-
kacie. | *Ps 105, 6.* **6.** Y TYS HANNO ZA SIO-
STRA PREDKO POSPIESZYLA, ... ABY
OCIEC NIESZCESNY ZARAZ ODZALO-
WAL | WSZYTKEGO, A NA TRWALSZE
ROSKOSZY SIE CHOWAL. | *TrEpH 4.* **7.**
Niech on chwali żmóździnki że bywáią trwáé/ |
Fr 1, 59, 3. **8.** Bych cię dał vláć y z [czérégo
złotá/| ... Iefcze bych cię czci trwáły nie-
nabáwił. | *Fr 1, 97, 8.* **9.** Ták ząwždy trwá[zy
owoc dowcipu/ niż ſiły. | *Fr 2, 95, 6.* **10.** A to
węzeł ief mocny/ y nád in[zé trwáły/ | *Fr 2, 104, 17.* **11.** NIéma ſwiát nic trwáłego:
FgPieś 2, 1. **12.** KRóm dobréy [ławy/ która
z cnoty ro[ście/| Nie po[siádł człowiek nic trwá-
łego pro[ście. | *FgFirl 2.* **13.** Y oni by ro[ko[zy
trwá[żych wzywali/| Siebie / áni powiniých
w žalby nie wdawáli. | *Odp 74.* **14.** Bez któ-
rych (córek wdzięcznej pamięci) lá[ki, y chęci,
Hetman ... Sławy trwáły nie do[stanie. | *Prop
ded. 16.* **15.** A rzeczypo[politéy tym lákom-
f[two wádzí/| iż oná trwáá żadnym oby-
czáiem być nie może/ ieno gdzie cnoty/ á przy[sto-
ię[ń[stwá ludzie ſie d[zierzą: | *Wr 14.* **16.**
A pro[ſtych ludzi niczym rychléy nie przywa-
bi[ż/| iáko hoyno[ścią/ á dáry. Ale tákí przy-
iáćiel trwáły nie ief: | *Cn 2.* ZB

trwoga *przerażenie, strach, lęk* 2, 5, 7–9, 11–4, 17–8, 20, 24, 28, 30–3, 35–6, 38–40, *to, co przeraża, budzi lęk, strach, rodzi poczucie zagrożenia* 1, 3, 4, 6, 10, 15–6, 19, 21–3, 25–7, 29, 34, 37;

t. domowa 3, okrutna 4, straszna 5, ciężka 13, 28, wielka 38, największa 25, niemęska 39, słuszną 30, płona 30, powszechna 18, pospolita 34, wojenne 37, wszelaka 27, wszystkie 6, prawie ostatnie 20, moje 6, jego 17, niczyja 30, każda 11, 14, 17, żadna 1, 10, 15–6, 21–2, 24, ta 33, taka 32, zewsząd 29;

t. przyjdzie na k. 2, 9, na k. uderzyła 26, serce czyjeś zjęła 8, k. zjęły 20, 23, była silna 35, nie miała 40, nie będzie u k. straszna 15;

t-ę (w sercu) czynić 31, 38, wzbudzić 33, widzieć 39, być pełen t-i 12, coś w t-e powiadać 32, w wojenne t-i komuś się popisować 37, t-i nie znać 24, nie bać się 10, na t-ę nie dbać 16, wyswobodzić serce z t-i 28, przed t-ą uciec 1, ująć t-i 34, w powszechną t-ę pokój uczuć 18, być bez t-i w przygodzie 7, komuś na sercu nie uczynić t-i 36, nie być przyczyną t-i 30, cz. nie pożyczyć t-ą 21, cz. nie móc największą t-ą poruszyć 25, na t-ę komuś zawałać d-ę 27;

Bóg człowieka z t-i wybawił 3, w t-ach obronił 6, uchwalił t-i 13, w t-e duszę posili 14, w t-ę nie zapamięta 17, nie odstępować 22, głos pański pobudza na powietrzu t-i 4, Pan pełen t-i = *wzbudzający t-ę* 19;

czasu t-i 5, t-ą 25, w t-ę 17–8, 22, w t-i 13, 37, w t-e 11, 14, 32, na t-ę = *w czasie* t-i 27;

t., rozsterk 3, grom 4, przygoda 5, nieszczęście 11, troski 39, strach 16, 20, strzały 16, groza 19, piekielne kłopoty 20, zabiegi 24, śmierć 28, morze 29, omylna nadzieja 39, błąd 39;

t. – w Panu ufność 14, obrońca 15, stateczność boża, tarcz i puklerz 16, pokój 18;

r. –oga 2, 9, 15, 26, 29, 35, –ogę 17, 27, 31, 38–9, –ogą 1, 21, 25, –odze 11, –ogi 4, 5, 10, 12–3, 19, 23, 28, 30, 34, 36–7;

w p. 32.

Ps: 1. *Boże!* ... w twój [toiąc obronie] Przed żadną nigdy nie wciąę trwogą/ Bo [zyczere] ferce w twoiemy iest za[stonie.] 7,27. 2. Nigdy nie wzywali Bogá/ Przeto przydzie na nie

trwogá/ Gdy vyźrzą oczymá [wémi/ Ze pan trzyma zá dobrémi.] 14,18. 3. Z ro[stérku/ y trwóg domowych tyś mié wybáwił/ 18,83. 4. Głos páń[ki de[zcze leie/ głos páń[ki grom [rogi/ Y okrutné pobudza ná powietrzu trwo- gi:] 29,6. 5. Czę[sto czáfu przygody/ czáfu [trá[znýy trwogi] Nievnió[st páná koń wiatro- nogi.] 33,33. 6. Szukałem go/ á on vcho ku mnie [k[loni]ł/ Y we w[zyt]kich trwogách moich mié obronił.] 34,10. 7. Pan ma ná pieczy [krómné/ y [státeczné/ ... Będá bez trwógi w káždýy zléy przygodzie/ 37,43. 8. Trwogá [erce mé zięlá/ gá[fná we mnie síly/ 38,19. 9. Nigdy nie wzywáli Bogá/ Przeto przydzie ná nie trwogá/ Choć nie będzie nic [trá[znýy/ Będá [ye bać cieniá [wégo.] 53,18. 10. Po- [stáw mié ná niedo[stapionýy [kále/ Gdziebych [ye iuž mó[gl nie bać žádnýy trwogi:] 61,6. 11. W nie[zcze[stíu/ y w káždýy trwodze] Ná[zá vfno[st závždy w bodze.] 62,23. 12. Iestem pełen trwogi/ Ano człowiek [rogi] Ná to [ye v[ádzil/ Aby mié zá[gládzil.] 64,5. 13. Ten (Pan) ... vchováł/ w ciężkie trwogi/ Szwánku ná[že liché nogi.] 66,35. 14. W pánu trzebá mié vfno[st/ á ten nie omyli/ Y w káždýy trwodze du[žýy posili.] 69,72. 15. mam obrońcę bogá/ Nie będzie v mnie [trá[zná žádná trwogá.] 91,4. 16. Státeczno[st iego (Boga)/ tarcz/ y puklerz mocny:] Zá którym [toiać/ ná žaden [trách nocny/ Ná žádná trwoge/ áni dbay ná [trzały/ 91,11. 17. Ia (Bóg) go te[ž také w iego káždá trwogé] Nie zápámietam/ y ow[zem w[pomoge.] 91,31. 18. Szcze[stliwy/ którégo ty (Bo[že] vczniem [wym liczy[ž/ ... Táki w pow[zechná trwogę pokóy vczuie/ 94, 23. 19. Pan ná[đ w[zyt]ki in[žé bogi/ Pełen grozy/ pełen trwogi.] 96,16. 20. Iuž mié były piekielne kłopoty [stí[ne]ły/ Y trwógi práwie o[státnie zięły.] 116,8. 21. K[To]kolwiek moc- nie v[fa pánu [wému/ Nieporuszony [toi: Sioń- [kiému] Wirzchowi rowien/ którégo niemogá/ Gwałtowné wíatry požyc žádná trwogá.] 125, 4. 22. ták pan lud [wóy miły] Wálem [wéy lá[ki zew[žá[đ ofypuie/ A w žádná trwogę ich nie od[stępuie.] 125,8. 23. Prziymi w v[žy móy plácz [rogi/ Bo mié zew[žá[đ zy[žy trwogi:] 142,22. 24. Trwogi žádnýy/ zábiegów žad- ných niech nie znamy/ 144,37.

25. Przeto choć [rogo] Szcę[stíe] się [stobá] Obchod[zi] [stobá] Nic nietrwóz: ále/ Trway ro-

wien [kále/ Którý nie moga| Nawięt[za trwo-
ga| Poru[zyć wáły| *Fr 2,18,16*. **26.** Tákże
téz/ [koro mu (*Rzymowi*) się powinęta nogá/
Zew[zytkiego nań swiátá vderzyłá trwogá.
Fr 2,95,4. **27.** Nie nowiná to Stru[om/ ná
w[zeláká trwoę| Ciáły [wémi záválać złým
poháńcom drogę.*Fr 3,49,1*. **28.** BYś w[zy[tko
złoto posiadł/ ... Ie[li diámentowe goździe
mus ma w rękú/ ... Ani ty wy[wobodzi[
z [ercá z ciężkiéy trwogi| Ani z okrutnéy śmierci
sídeł wyrwie[
z nogi.*Pieś 1,1,7*. **29.** A tá
dopiero zlékła [ye niebogá/
Gdzie poyrzy zew[ząd morze/
zew[ząd trwogá.*Pieś 1,6,18*. **30.** A ty
nie bądź przyczyna/ bi[kupie drogi/
Nicziiéy/ lubo [tu[znéy/ lub pónéy trwogi.
Pieś 2,20,28. **31.** Tego zátáić nie mogę/
Co mi w [ercu czyni trwoę.*Sob 4,18*. **32.** tá
m gdy káždy [wé widzenie iáko w tákiéy
trwodze powiádał/ gđzieby się z żoną y z
dziećmi vdáć/
Ap 22. **33.** By iá (*Helene*) był Paris
poznał w [zo[ftymdzie[
stym lecie/
Nigdyby był téy trwogi nie wzbudził ná
swiećie.*FgPieś 6,54*. **34.** Ale iz się
mnie znowu dopierał król [rogi/
Wydano mié/ vchodząc po[politéy trwogi/
Fg-Klel 4. **35.** Ale ni[
z ktemu przy[
złó [ilna była trwoga/
Sat 191. **36.** Miecz przed nim [rogi/
ále złému tylko [rogi:
Niewinnému ná [ercu nie vczy
ni trwogi.*Prop 6*. **37.** rad cié ták/
móy drogi| Synu/ widzę: y ták [ye w té
woienné trwogi| Oycu [wemu popi[
fuy: *Jez 40*. **38.** Gdyś z siebie do[
yć czynił ... [zábła(!) [wá w[
zédzie| Kredencuiąc Królowi/ vpatrzáiąc
drogę| Miá[
tá y zamki wálać/ czyniác wielká trwoę.
Jez 92. **39.** Wy (*Muzy*) mié ... nád
obłoki w[
adzaćie:
Zkáđ prózné tro[ki ludzkie/ y nie mę[
ká trwoę| Zkáđ omylná nádzieie/ y
bład widzieć mogę.*Muza 25*. **40.** [trách
był w niebie y trwogá nie máła.*Muza 49*. **ZB**

trwożyć *wzbudzać u kogoś lęk, przera-
żenie 7, trwożyć (z) sobą = lękać się, bać się*
1-6, 8-12;

t-ą złe języki 7, t-y (z) sobą *człowiek* 1-4,
8-12, *ziemia* 5, 6;

t. sobą w przygodzie 11, *barzo* 12, *wiecznie*
4, *sobą więcej* nie t. 6;

t. sobą, *bać się* 2;

t. - *zdrowia używać, być duży* 3, *trwać* 8,
wszystko na Boga włożyć 9, *nadzieje w Panu*
położyć 1;

r. -ożyć 1, 2, -oży 3, 5, 6, -ożę 7, -ożył
12, -ożmy 9.

1. Którzy fortunie rząd przypis[uią| W[zy[tkich
ná swiećie rzeczy: mu[
zác [obą trwożyć| Y [wé nádzieie w pánu
położyć.*Ps 40,11*. **2.** Przéc
[ye ia mam bać/ álbo [obą trwożyć *Ps 49,13*.
3. Ze *człowiek* *zdrowia* *wżywa*| ... Ze du[
/ áni z[obą trwoży| Pan to dáie/ dar to boży.
Ps 62,19. **4.** Włóž háńbę ná ich (*złych ludzi*)
twa-
rzy: ... Niech [obą *wiecznie* trwozą: *Ps 83,31*.
5. Niechay [tráchem páń[kiéy grozy| W[zytká
[obą *ziemiá* trwoży| *Ps 96,38*. **6.** A on z *ziemi*
[tráchy złoży| Ze [obą *więcéy* nie trwoży.
Ps 96,42. **7.** Zlé ięzyki go nie trwozą.
Ps 112,25. **8.** Przeto choć [rogo| Szczę[
ćie się [obą| Obchodzi/
[obą| Nic nietrwóz: ále| Trway rowien [kále/
Fr 2,18,13. **9.** Ná tego (*Boga*) my w[
zytko włóž-
my| A z [obą [ámi nie trwóžmy:
Sob 1,34. **10.** A gdy iu[
z był v *wierzchu*/ gđzie naprzykr[
za [káłá| Iá[
[obą trwożyć/ by mu iáko nieu[
[táłá:
Tarn 98. **11.** Zebyś wtakiey przygodzie nie-
trwoził *więc* [obą| Tego naprzod bądź
pewien/
i[
z Bog w[
zitko widzi| *Sat 308*. **12.** *żonę* [wá
... Do Mo[
kwy wy[
[táł: y [am *barzo* [obą trwożył|
Jez 283. **ZB**

trwożyć się *lękać się, bać się* 1, 2;

t. *ludzie* 2, *dusza* 1;

t., *komuś* *bojaźń* *panuje* 2.

1. Niech [ye iáko chce trwoży du[
zá moiá/
Ps 42,21. **2.** Niech nam *boiaźń* nie pánuie.
| Nie trwóžmy [ye/ choćia w[
zédzie| Z gruntu *ziemiá* trząść [ye
będzie| *Ps 46,5*. **ZB**

tryb *sposób, droga postępowania* 1, *o rze-
ce - droga, bieg* 2;

t. *sw(oj)e* 1, 2;

prowadzić *rzeczy* t-y *swemi* 1, *skądś* *brać*
t-y *swoje* 2.

1. ále iu[
z á początki témi| Prowádzi[
eś do kónca
rzeczy *tryby* [wémi| *Jez 138*. **2.** Od
tego miey[
cá we trzech milach tylko *zdroie*/
Z których *dwie* *wielkie* *rzéce* biorá *tryby*
[wo-
ie| *Dźwiná*/ y można *Wo[
há*: *Jez 316*. **ZB**

Trydent *miasto we Włoszech, w którym*
w latach 1545-7, 1551-2, 1562-3 odbywał się
*sobór poświęcony walce z reformacją i rozstrzy-
ganiu różnych sporów dogmatycznych* 1, 2;
do T-u *jechać* 2, w T-e *biskupi* *zasiedli* 1.

1. Oto teraz w Trydenie Bi[kupi zaśiedli/ Aby lud roftárgnióny ku zgodzie przywiedli. Zg 91. 2. Iedź do Tridentu/ a tam ukaże[ż co umie[ż. Sat 168. ZB

Tryjony nazwa gwiazdozbiorów nieba północnego – Wielkiej i Małej Niedźwiedzicy 1–4;

zimne T–y 1, 2;

pod siedmią T–onów = na północy, pod siedmioma gwiazdami Tryjonów (z tyłu gwiazd, widocznych gołym okiem, składa się zarówno Wielka, jak i Mała Niedźwiedzica) 3, 4;

r. –ony 1, 2.

1. Przywiódłes nam Monárchę pod zimné Triony. Fr 3,69,10. 2. Pufté brzégi nawiedzę Bo[phorá huczného/ Y Syrty Cyréney[kié/ Muzóm poświęcony/ Ptak/ y polá zábiegłé zá zimné triony. Pieś 2,24,16. 3. Nikomu nie v[taپی[ż/ ták to imię dawné/ Rádziwiłow/ pod siedmią Trionów iest [ławné. EpRadz 54. 4. Jez 162 jak nr 3. ZB

trynóg trójnóg, nagroda dla zwycięzcy.

Leći obrzym wdátny ... Tego ná krešie czeka/ álbo trynóg drogi/ Albo prędki koń/ álbo bawół złotorogi. FgPieś 6,87. ZB

tryumf tu: radosna uroczystość zorganizowana dla uczczenia odniesionego zwycięstwa.

twóy (Panie) chód ogládáli/ Nieprzyiaciele ná[zy i twych sił doználi/ A my z triumfem idziem we[fołym: przed námi/ Po[tepuia trębáczé z bębny/ y z trábámi. Ps 68,65. ZB

trzask z t–em = z hukiem, z hałasem.

Wrocili [ie w[zy[cy s trza[kiem ná[ad ku domowi/ Zuz 165. ZB

trzaskać uderzać, czyniąc huk, hałas 2, pękać, rozpadać się z hukiem 1;

t. piorun 2, niebieskie domy 1; w por. 2.

1. Twoje ogni[te [trzały/ twé [trá[znę gromy/ Latáły: á niebie[kié trzá[káły domy. Ps 77,38. 2. Iáko więc pioron(!) trzá[ka w niepokodné czá[cy/ ... Táki huk w[tał ná ten czás: Prop 217. ZB

trzaskanie t. obłoków = może zderzanie się chmur, uderzanie o siebie, co ma być przyczyną powstawania piorunów;

r. –skánié.

Strách pátrzáć ná to czę[te póty[kánié/ A prze to [rogié obłoków trzá[kánié/ Kláda [ye lá[cy/ á piórun gdzie zmierzy/ Zle nie vde-rzy. Pieś 2,1,6. ZB

trzaskawica grzmot 1, 2;

t. swe 1; t. strachu ludziom dodają 2; przepuścić na k. t. 1;

t., łyskawice, gromy 1, chmury 2;

r. –skáwice 1, –ice 2.

1. Ták y ty przepuść ná nie [swoie [y[káwice/ Swoie ogromné gromy/ y [wé trzá[káwice. Ps 83,28. 2. zew[ząd [tráchu ludziom dodáia/ Chmury czarné/ grádu pełné/ y trzá[káwice/ Fr 2,100,7. ZB

trząść potrząsać kimś 2, uprawiać coś w intensywne drganie 3 ~ t. owoc = energicznie potrząsając drzewem strącać, strzepywać na ziemię jego owoce 1;

t–e, –ą drudzy 2, śmierć 1, włosy 3;

t. go 2, owoc niedordzały 1.

1. niepobozna śmierci/ ... Widzialem/ kiedyś trzę[stá owoc niedordzały/ A rodzicom nie-[zczefnym [ercá [ye kráiáły. Tr 4,3. 2. Trzę-[á go drudzy/ á on iuz nie żywy. Sz 300. 3. A potym miecz przypa[ał s[rebrém obleczony/ Y tarcz wielką ná głowę/ y [zy[zak złocony/ Temu wó[cy ná głowie trzę[stý (war. Konio-włosy na wierzchu trzą[ł się) czub ogromny/ Mon 337. ZB

trząść się dygotać, drżeć 1–6;

t–e, –ą się ziemia 1, 3, 5, góry 2, gór skały 4, czub 6;

t. na wszystkie strony 1, na wierzchu 6, z gruntu 3, jako trzeba 5, w swym gruncie 1.

1.2. Trzę[stá [ye w [wym gruncie ziemiá ná w[zy[tki [trony/ Trzę[stý [ye góry: bo pan był gniewem wzru[zony. Ps 18, 15–6. 3. Z gruntu ziemiá trzą[ść [ye będzie/ Ps 46,6. 4. Trzę[stý [ye niezwyčajné gór wy[okich [káły. Ps 68,22. 5. Twóy ogromny wyrok zá-grzmiał z niebá/ A ziemiá [ye trzę[stá/ iáko trzebá. Ps 76,16. 6. A potym miecz przy-

pa[sa]ł s[re]brem obleczony| Y tarcz wielką ná głowę/ y [zy][zak złocony:] Temu w[ł]o[fi]y ná głowie trze[fi]ty (*war.* Koniow[ł]o[fi]y na wierzchu trza[fi]ł sie) czub ogr[ó]mny:| *Mon* 337. ZB

trzcina ro[si]lina o wysokiej, pustej łodydze, należąca do rodziny traw, rosnąca gromadnie nad wodą, na podmokłym terenie; r. -inie (:-ynie).

Srzodkiem tego w[si]ytkiego s[re]brna rzeka p[ly]nie| Kt[ó]ra/ leżąc pod [k[á]ł[á] przy powi[er]n[ie]y trzcini[er]e| Rozci[á]gła Wi[fi]t[á] leie kruzem m[á]rmorowym| *Prop* 154. ZB

trzeba wskazuje, że ktoś, coś jest potrzebny, -e, konieczny, -e, niezbędnny, -e 6, 9, 13, 20, 23-6, 30, 33, 35, 39, 44, 52, 56, 58, 71, 80, 82, w kontekstach zaprzeczonych nie t. = ktoś, coś nie jest potrzebny, -e, konieczny, -e, niezbędnny, -e 43, 59-61, 65-6, 68, 83, wskazuje (w połączeniu z bezokolicznikiem bądź jego elipsą), że jakaś czynność musi być wykonana, jakoś należy się zachować, jakaś sytuacja powinna zaistnieć 1, 3, 4, 8, 10-1, 14-5, 17, 19, 21-2, 27-9, 31, 34, 36-8, 40-2, 45-7, 49-51, 53-4, 57, 63-4, 67, 69, 70, 73, 75-9, 81, 84, w kontekstach zaprzeczonych nie t. = nie należy czegoś wykonywać, jakoś się zachować itp. 2, 5, 7, 12, 16, 18, 32, 48, 55, 62, 72, 74;

t. Boga 24, godności 9, w czymś rozmyślu 35, zrównania w obyczajach 71, statutów i rzeczowników 44, dwu rzeczy 56, tu nauki 58, powolności 58, jej = obrony 39, wszystkich 68, t. komuś na coś 33, t. komuś aż po uszy 25, co t. 6, czego (więcej) t. (komuś ku czemuś) 13, 23, 30, 52, ile t. komuś 20, gdzie t. 80, jeśli t. 82;

nie t. odwiernych 43, na coś dowodów 59, miecza ni zbroje 61, 66, świadków 65, kreski 83, tego komuś 60, t., żeby cz. nie było 42;

t. mieć ufność 3, (komuś) mieć się na pieczy 46, 63, serce stałe pokazywać 27, (k.) prosić 53, 78, wołać 76, dziękować 8, (komuś) wiedzieć 51, 69, znać 77, wycierpieć 29, płacić 34, kupić 37, umykać rogów 36, abo się bić, abo uciekać 38, żonę pojąć 70, k. sądzić 15, słuchać 45, coś dać 17, cz. dawać sporzej 10, stawiać 11, wzgardzić 28, naprawić 41, znać 79, powiedzieć 81, na coś się zdobywać 31, się rozmyślić 54, cz. się nadziewać 40, w

czymś cz. przestrzegać 57, patrzeć 73, szukać 50, 67, 75, o czymś myśleć 47, 49, było t. komuś żebrać 1, kimś być t. 14;

trząść się, jako t. 4, widzieć, jako t. 64, jako t., rozpędzić coś 19, jako t., tykać się cz. 22, troskać się więcej niżli t. 21, t., żeby 42;

nie t. bać się 7, 62, się dowiadować 12, cz. patrzeć 74, cz. przylewać 18, się zbraniać 72, (w czymś) wątpić, wątpić 2, 5, 32, 55, o czymś powiadać 16, ani komuś styru zwierzać t. 48, nie będzie t. cz. kłaść 84;

r. -eba 1, 2, 4, 6, 7, 11, 13, 15, 19-22, 24, 30, 32, 45, 47-8, 60, 64, 67, 70-1, 73-7; w p. 31, 53-9, 79-84.

1. A nie widziałem/ aby [sprawiedliwy] Był opu[zc]zony/ albo było trzebá| Potom[st]wu iego zebrać kiedy chlebá. Ps 37,59. 2. Sąd iego święty [ławić będą niebá:] Bo gdzie ten [ądzi/ wątpić nie trzebá.] Ps 50,16. 3. W pánu trzebá mieć v[fn]ość/ á ten nie omyli| Y w kážd[em]y trwodze du[ż]ę po[si]li. Ps 69,71. 4. Twój ogromny wyrok zágrzmiał z niebá/ A ziemiá [ye trze[fi]tá/ iáko trzebá.] Ps 76,16. 5. Wátpić nie trzebá:] Ps 85,21. 6. On iáko pan dał co trzebá:] Ps 148,38. 7. Tego twej wdzięczny dziewce bać [ye iuz nie trzebá/ Tr 19,101. 8. Ze nie ták v[ká]r[á]z[á]c [ye/ kiedy nam co zginie/ Iáko dziękow[á]c trzebá/ że w[á]dam co zo[fi]tá:] Tr 19,131. 9. Godności trzebá nie z[á]nic tu cnotá/ (*wspak:* Cnota tu za nic, nie trzeba godności) Fr 1,14,3. 10. PO[á]d[zi]ł[é]s mi[é] wprowad[zi]e nienagorz[é]y/ Ale by trzebá mi[é]s[á] dáw[á]c [porz[é]y:] Fr 1,52,2. 11. Bá toć/ pry/ Legat práwy/ co go [ławi[á]c trzebá/ Fr 1,74,3. 12. NIe trzebá mi [fi]e wiele dowiadow[á]c/ K[é]dy ty chod[zi]z/ doktorze/ miłow[á]c:] Fr 2,49,1. 13. A ták ci[é] t[é]mi xi[é]g[á]mi dáru[ie] / ... Ale ci[é] pro[fi]z[é]/ by[si] ich nietwi[er]a[ł] / ... Bo t[á]m nic nie má[z] / czego żywym trzebá:] Fr 2,52,19. 14. Ale mężem być trzebá/ áni db[á]c ná ow[é] / Zmysł[on]é [k[á]rgi/ Fr 3,20,19. 15. Teraz ci[é] licha mogi[á] / Znácznego męż[á] przykry[á]:] Ale [ław[á] s[ie]ga niebá:] Nie z grobu ci[é] [á]d[zi]c trzebá.] Fr 3,63,8. 16. (ále o tym nietrzeb[á] powi[á]d[á]c) Fr 3,85,6. 17. Nikomu/ albo rácz[é]y w[si]ytkim/ [woie ksi[é]gi] D[á]ie: by kto nie mni[é]ma[ł] ... Ze z[á] to trzebá co dáć. w[si]y[fi]cy dá[rm]o mi[é]y[fi]c:] *Pie[fi]s k.tyt.* 18. Temu win[á] nie trzebá przy[le]w[á]c/

... Będzie wesoł byś chciał y o wodzie/ *Pieś 1,2,17.* **19.** Trzymaj [ye ná mocy/ Bo cię cały nocy/ Z rąk niewypuścím/ áz dzień iáko trzebá/ Gwiazdy rospędzi co do iednéy zniebá./ *Pieś 1,3,23.* **20.** KTó ma [wégo chlebá/ Ilé człeku trzebá/ Može nic niedbác o wielkie dochody/ *Pieś 1,5,2.* **21.** Sam Bóg wié przyzłé rzeczy/ á śmieie [ye zniebá/ Kiedy [ye człowiek trofzce więcéy niżli trzebá/ *Pieś 1,9,8.* **22.** zgóry/ W[zy[tek świat widzę/ á [am iáko trzebá/ Tykam [ye niebá?/ *Pieś 1,10,3.* **23.** Przedsię názbyt vbó[stwá nieznác w domu moim/ Aby mi więcéy trzebá/ vfam w Bogu [woim:/ *Pieś 2,4,38.* **24.** Bogá dzieci/ Bogá trzebá/ Kto chce [yt być [wégo chlebá./ *Sob 1,31.* **25.** Wy[ta[ty cóś ciągná[kotá/ ... Vchowa cię dzis Bóg [zkody/ Bo tu opodał do wody./ Ciagnie go drugi ná [u[zy/ Tobie trzebá áz po v[zy:/ *Sob 3,22.* **26.** Siérpá trzebá ożimie/ Kofá [ye zéydzie iárzynie:/ *Sob 6,13.* **27.** W przygodzie trzebá [erce [tałé pokázowác:/ *Tarn 78.* **28.** Trzebá wzgárdzić ro[ko[zy/ niedbác o pieniádze/ Porzucić prózné myśli/ miéc ná wódy ządze./ *Tarn 159.* **29.** Trzebá pracá wyciérpieć/ niewczás podéymowác/ Prze oyczyznę ... krwie [wéy nie záłowác./ *Tarn 161.* **30.** Niewiém/ czego więcéy trzebá/ Przeciwko nim świádczá niebá:/ *FgPieś 5,5.* **31.** Ale nam podobno teraz więcéy trzebá ná táká rzecz [ie zdobywác/ któraby zálość ná[ze rychléy léczyć/ ... niżli iátrzyć/ ... moglá. *FgPog 3.* **32.** A cokolwiek ciérpimy/ W[zytko pochodzi z niebá/ W tym nam wépić nietrzebá./ *FgEpit 8.* **33.** Trzebá mi bowiem [ędziom ná podárki:/ Bom cudzá zónę wziá[/ o ktorá czyniá./ *Odp 57.* **34.** Drogo to/ widzę/ v ciebie (*Boże*)/ Dác młodość/ y baczenie zaráz: iedno plácić/ Drugim trzebá: *Odp 83.* **35.** Tey (*Heleny*) [ię vpomináią od Graekow po[stowie./ Wydác/ ábo nie wydác/ w tym rozmy[tu trzebá./ *Odp 208.* **36.** Zá czá[fu/ pánowie/ Vmykác rogow trzebá: bo won czás iuz prozno/ Miotác [ię/ kiedy iárzmo ná [zyię zálozá./ *Odp 315.* **37.** O nierządne krole[stwo ... Gdzie áni práwá wázá/ áni [práwiedliwo[ć/ Ma miey[ca: ále w[zytko złotem kupiéc trzebá./ *Odp 385.* **38.** Won czás iuz prozny rozmy[ł: bo iuz ábo [ię bić./ Abo vciékác trzebá: *Odp 491.* **39.** á ztámtá[iuz áni wychodźmy/ Áz obronę vrá-

dzim. AN.<tenor> Baczę/ że iey trzebá/ *Odp 602.* **40.** Bo gdzie zapláty niemá[z Cnoćie ábo zlości/ Tám [ye trzebá nádziewác p[etkich odmiennosci./ *Zg 110.* **41.** Toby trzebá nápráwić/ y przywiéc w [wá klubę:/ *Zg 133.* **42.** Ale trzebá žeby tám vporu nie było./ *Zg 154.* **43.** Odwiernych mu nietrzeba/ [trzegá drzwi dlužnici./ *Sat 150.* **44.** Cnota/ i przitoie[stwo do káta [ię tuli./ A ich plac nie w[ftidliwa potwarz za[ta[piła/ Na co trzeba Statutow/ i rzecznikow [iła./ *Sat 214.* **45.** A ie[li mowić/ tedi i [luchać iey trzeba/ Bo práwda/ w[zi[cy wiecie/ ni[ká[ieno znieba./ *Sat 229.* **46.** Tam ci [ię będzie trzeba miéc na dobrej pieczy/ Aby[[ię nadał uwie[ć iakiey [profney rzeczy./ *Sat 301.* **47.** Ale człeku/ ktorego du[za po[zła znieba/ Otim czúć/ o tim my[lić u[ftawicznie trzeba/ Iakoby [ię mogł wrocić na mie[ca oyczy[te/ *Sat 324.* **48.** Ie[li morza nie[wiadom/ ie[li niezna nieba/ Ani żaglow/ ani mu [firu zwierzcá trzeba./ *Sat 372.* **49.** Ale tobie tak trzeba my[lić o pokoiu/ Iakobys [ię mogł zaráz przidác i do boiu./ *Sat 377.* **50.** Trzeba mie[ca pewnego [zukać obozowi/ *Sat 407.* **51.** Trzeba wie dzieć/ gdzie ktorim xta[te<m> lud [zikowác/ Ze by ieden drugiego [nadnie mogł ratowác./ *Sat 409.* **52.** ZAcny Koronny Hetmánie/ Wiem żeć w[zytkiego do[stanie./ Czego trzebá ku boiowi/ Dobrému walecznikowi:/ *Prop ded. 3.* **53.** Páná Bogáby nam trzebá pro[sić/ áby nam dáł Duchá [wégo. *Wr 21.* **54.** poprawdzie trzebá [ie było lepiéy ná to rozmy[lić/ y in[zym porzádkiem podobno mowić: *Wr 22.* **55.** Wátpić w tym nie trzebá/ że ie[li nas z [tárádawná Láchy nie zwano/ tedyzmy przedsię ná to miey[ce przezwi[ko iákie in[ze miéc mu[sieli: *Czech 6.* **56.** Trzebá tedj(!) dwu rzeczy w téy mierze. *Cn 2.* **57.** w czym tego trzebá prze[trzegáć/ áby dla podobánia komu przeciwo cnoćie/ ... nic [ię nie wy[stępowáło. *Cn 2.* **58.** w[zákóz o[obliwéy y tu náuki trzebá/ á nawięcéy powolności: *Cn 3.* **59.** Nie trzebá mi ná [zále[stwo ich dowodów wiele: *Pij 2.* **60.** Czego ia nie mam/ tego y tobye nie trzebá./ *Zuz ded. 4.* **61.** WOynę powiedzyeć my[li [erce moie/ Do ktorey mieczá nie trzebá/ ni zbroie./ *Sz 2.* **62.** Bo pie[zek/ ie[li ná bok nie vderzy/ Bać [ie nie trzebá/ w czólo dármu mierzy./ *Sz 180.* **63.**

Trzebá [ie w ten czás dobrze mieć ná pieczy.] Sz 294. **64.** Fál[zywą du[żę podmiátáią w ciáło] Pochwili poyrzy[z/ álic ono wftáło.] Mowi be[piecznie/ widzi iáko trzebá/] Sz 377. **65.** Nie trzebác [wiádkow trzecioletnich tobie/] Sz 383. **66.** Sz 602 jak nr 61. **67.** Nie [tanu wy[okiégo/ nie dobrégo mienia:] ... ták wam [zúkác trzebá/] Iáko wftydu/ á cnoty/ *Dzie 3.* **68.** Bo dobrá/ ná trzy czéści mądry ro[pifuiá/] ... W[zytkich trzebá/ ie]fli żyć da[konále(!) chcemy.] *Dzie 34.* **69.** Przeto trzebá nam wiedzicé/ iáko co [zácowác/] *Dzie 41.* **70.** Tákżec y z roléy/ [yná/ żadnym obyczáiem] Niewyprze[z/ bo ná to żonę poiąć trzebá/] *Dzie 119.* **71.** Iákokolwiek: zrownánia w obyczá-iách trzebá:] *Dzie 153.* **72.** Tylko/ iáko ktoś mówi/ nie trzebá [ye zbrániác] Pługu iác czá[sem/ *Marsz 49.* **73.** Cephea/ w tyle pátrząc Cynozury trzebá:] *Phaen 13,158.* **74.** Ale v niego (*u Konia*) cztérech nóg pátrząc nie trzebá/] Bo tylko przednié czlonki vkázuie z niebá.] *Phaen 16,183.* **75.** Lecz go (*Skopu*) po tás-mie [zúkác Andromedy trzebá/] Bo pod nią máto co tkwi. *Phaen 17,195.* **76.** Bo ie]fli prédki wicher/ vderzy w nié nagle:] Albo nawie zátonác/ álbo wołác trzebá/] Zeby Bóg miłó-siernym poyrzrał okiem z niebá.] *Phaen 36, 357.* **77.** CZtéry Kolá przedniey[zé káždému znác trzebá/] Kto chce lotnych lat biég znác/ y porządek niebá.] *Phaen 40,385.* **78.** tylko pro-sić trzebá/ Aby Bog dobrej rádzie błogóstawił z niebá/] *Dry 17.* **79.** To oftátnie (*a*) záwždy [wym znákciem znáczyć trzebá:] *Ort 1.* **80.** to ie]ft/ aby znaki na żadnym nie były/ chyba gdzie trzeba dla przyczyny powiedzianéy:] *Ort 5.* **81.** G także: chyba to powiedzicé trzebá/ że go Polacy nieuziwaiają na dwoie iako Łacinnicy:] *Ort 7.* **82.** drugié ... z znakiem ie]fli trzeba/ iako wòs:] *Ort 14.* **83.** Gdzie tedi po *c/* albo po *s/* ... idzie ta litera *i/* tam iuz nie trzeba kré]fki żadnéy na nie kłásć:] *Ort 24.* **84.** które gdi się napi]że podle niego/ iuz go na wirzch kłásć niebédzie trzeba:] *Ort 24.* ZB

Trzebuchowski zmarły w 1563 r. *ka-sztelan gnieźnieński 1, 2.*

1.2. Nagrobek Mik:<o]aiowi> Trzebucho.<w-skiemu> KO[ści twé/ Trzebuchow[ki zámkné]á w tym grobie] Zoná/ któráś zostáwił w zálości po [obie/] *Fr 2,67, tyt.-1.* ZB

trzeci liczebnik porządkowy odpowiadający głównemu trzy 1–26;

t. część (*utworu*) 1, pieśń 3, wieś 2, dobra (17), owca (19), dom (21), pole 15, rząd 14, linia (20), szcie 16, sposób 13, *litery:* a 22, c 23, dz 24, sz 25, z 26;

z *elipsą rzecz.* 5, 6, 9–11, 17–20, 22–6;

w *funkcji rzecz.* 4;

t., pierwszy, czwarty, piąty 1, raz, drugi 10, dwa 5, 8, trzy 7, naprzód, potym 12, pierwszy 15, jedne, drugie 17, ta, owa 19, dwie 20, inszy, drugi 21, pirwsze, drugie 26; r. –ecim 21 ~ w p. 4–7, 12–3, 22–6.

1. PSALTERZA Dawidowégo CZESC TRZECIA. *Ps cz.3,tyt.* **2.** Piérw[za/ wtóra/ y trzecia/ czwartą wieś/ y piątą] ... Niewiem/ miły doktorze/ w której ma]z kráinie/] *Fr 2,69,1.* **3.** Piesn X. (*war.* Piesni trzy/ ... Piesn trzecia) *Pieś 2,10,tyt. (war. tyt.)* **4.** Ale/ powiáda/ kiedy dwa do siebie piia/ á trzeci téz do nich wftánie/ iákoby rzék] piycie téz do mnie. *Ap 8.* **5.6.** Król Zygmunt gráiac flufá/ i]z mu przy[z]ły dwa królá/ powiedz]a]l/ że ma trzy króle: kiedy go gracze pytáli/ á trzeci gdzie? A tom ia/ powieda/ trzeci:] *Ap 14.* **7.** trzy [ą chory/ á trzeci iákoby Graeckim chorom przygánia:] *OdpLZam.* **8.** bo iuz ábo sié bić.] Abo wciekác trzebá: trzeciego nic niemá]z.] *Odp 491.* **9.** Tym [po]fobem Wegier[ka Koroná zni]zczá]á/] Bo dwu Pánów obraw]zy/ trzeciego do]stá]á.] *Zg 46.* **10.** Raz/ y drugi/ zá trzecim Niemcy [ye mié]záia.] *Prop 112.* **11.** tyś trzeci przydány/] Przed nimiś męźnie przy]zed] pod Połockié ściány/] *Jez 143.* **12.** Naprzód mądrość ... Trzecia wielkość vmy]stu/ która ná wzgárdzeniu rzeczy doczesnych záleży. *Cn 1.* **13.** Trzeci [po]fob ie]ft záchowania do]stawác/ kiedy kto komu ie]ft ku ro]kof]zy:] *Cn 2.* **14.** W trzeci rząd Rycerz/ zákoliw]zy/ wpada/] *Sz 79.* **15.** A iego (*draba*) w]zytek [kok/ ná pirw]ze pole.] Chybá gdy s plácu pirw]zego s]tępuie/] W ten czás trzeciego polá do]káká]ue.] *Sz 96.* **16.** A niechay niemam zá wygraná ktemu/] Ie]fli trzecim [z]ciem mé]t nie bédzie twemu.] *Sz 572 (war.)* **17.** Bo dobrá/ ná trzy czéści mądry ro[pifuiá/] Iedné w vmy]le/ drugié w cíele vkázuia:] Trzecie z [trony przychodzą/ co [czé]ściem zowiemy:] *Dzie 33.* **18.** trzecia (*część*)/ tylko ie]ft [ámá]

przy tobie. | *Epit* 68. **19.** Czarną owcę/ y białą/ miéycie po gotowi: | Tę ziemi/ owę słońcu/ á my Iowi[zowi] Trzecią przyniesiem: *Mon* 101. **20.** Dwie linie ma równé: trzecia trochę mniej[za:] Ale zaśię gwiazdami dáleko zacniey[za:] *Phaen* 18,203. **21.** Dziś to moie/ á iutro będzie w in[zym domu] A potym ie[z]cze w in[zym/ y w drugim/ y w trzecim/] *Dry* 71. **22.** Trzecie (*a*) zowiemy ciężkim/ które má kré[kę przez się/ iáko požądny: | *Ort* 1. **23.** trzecie (*c*) z przydaním téy litery/ ź/ iáko/ czeladz. *Ort* 3. **24.** trzecie (*dz*) z kre[ką na dole/ iáko lidzba. *Ort* 4. **25.** Trzecie pi[zem/ [z/ iáko tu/ [zacunek. *Ort* 18. **26.** Z troie: pi[rw]z[e ... drugie ... trzecie z kré[ką przez pól/ *Ort* 23. ZB

Trzeciecki poeta polsko-łaciński, przyjaciel Jana Kochanowskiego, autor wierszy na jego śmierć.

Do Andrzeiá Trzecie[kiégo. *Fr* 2,80,tyt. ZB

trzecioletni sprzed trzech lat, tu: swiadek t. – rycerz Piotrowin, wg legendy w trzy lata po śmierci wskrzeszony przez biskupa Stanisława Szczepanowskiego, by zaświadczył, że biskup ma dobre prawo do jego majątku.

A nietyżes był w[krzesił Piotrawiná?] Nie trzebác [świadkow trzecioletnich tobie] Ma[z práwo dobre/ choway tego w grobie. | *Sz* 383. ZB

trzeć pocierać coś jedno o drugie, tu o prochu.

Wołáli (*ludzie źli*) do páná/ á pan ich nie-załował. | Z[ta]rłem ie/ iáko proch wiátry trá w[ta]wiczné: | *Ps* 18,81. ZB

trzewik but z cholewką różnej wysokości 1–7;

t. żółty 5, drewniany 4, 6;

półka t–ów 1, 2;

w przysł. za t. zastępować = umizgać się, zalecać się 3.

1. Hárdy Moábczyk to mój [záflik vmywálny.] Półká trzewików moich Idumaeá/ | *Ps* 60,19. **2.** *Ps* 108,19 jak nr 1. **3.** ZWierzęc [ye grómádo moiá/ Niémam przed Szymkiem pokoiá:] Zá trzewik mi zástępuie/ A powiáda/ że miłuié. | *Sob* 5,3. **4.** Quorum vnus [zára w[ta]tibat terga

kápicá/ ... Et nogá drewniánum calcabat nuda trzewikum. | (*Z tych jednego grzbiet szara okrywała kapica ... A nogę gołą trzewik drewniany obuwał*) *C* 14. **5.** Tertius induerat multi kapam áxámity/ ... Zóltos trzewikos/ [zpadám/ piórumque berety/ (*Trzeci przywdział szeroki płaszcz aksamitny ... żółte trzewiki, szpadę i beret z piórami*) *C* 21. **6.** Non hoc [inat optimus ille] Iuppiter/ vt [zára tectum te aliquando kápicá] Afpiciam/ aut drewniános gestare trzeuikos. | (*Niech najlepszy Jowisz nie dopuści, abym cię kiedykolwiek oglądał szarą kapicą okrytego, albo noszącego drewniane trzewiki*) *C* 112. **7.** ti na czápce złoto/ On ma i na trzewiku/ *Sat* 140. ZB

trzeźwio nie pod wpływem alkoholu 1, 2; t. iść spać 1, swą powinność i baczyć, i czynić 2;

t. – pijany 1 ~ w p. 2.

1. Trudny (powiáda) mój rząd ztými pány/ Szedłem [pác trzeźwio/ á w[ta]nę piiány. | *Fr* 1,79,14. **2.** Abowiém kiedy ludzcie naylepiéy [wą powinność y baczą/ y czyniá/ ieno trzeźwio? *Pij* 4.

trzeźwy, trzeźwi niepijany, niebędący pod wpływem alkoholu 1–3, 5, 6, 8, 9, 11, rozsądny, kierujący się rozumem, rozważny 4, po trzeźwio = w stanie trzeźwości, bez wpływu alkoholu 7, 10;

t. poeta 8, pany 2, sładzy 1, pachótek 5, myśl 4;

nieprawie t. 11;

w funkcji rzecz. 9;

t. – pijany 6, 9;

trzeźwy 6, trzeźwi 1–5, 7–11;

r. –eźwi 5, –ego 8 ~ w p. 10–1.

1.2. Trzeźwi [ładzy z trzeźwiémi pány pomárli. | *Fr* 1,42,2. **3.** Miéyże [ię tedy dobrze: á iáko bez piwá?] Przyuczay [ię: niebyłám trzeźwia iáko żywá. | *Fr* 2,70,8. **4.** Wiem dobrze że nie długo zemną téy ro[kof]zy: | Bo to w[zytko pochwili trzeźwia myśl ro[p]o[zy:] | *Fr* 2,80,6. **5.** Ale był závády koń ... y páncérz ná scienie/ Száblá przy boku/ [ám pachótek trzeźwi | *Fr* 3,24,11. **6.** Niegardz moim chłódnikiem chrósciánym/ A bądź zemną ztrzeźwym/ y z pi-jánym. | *Pieś* 1,2,28. **7.** Y ták wéłbie rozumu potrzeźwio nie wielé/ A o[ftátek] chca zálać w

to miłe we[elé:] *Pieś 1,18,29*. **8.** Znał kto kiedy Poetę trzeźwięgo?| *Pieś 1,20,15*. **9.** Trzeźwi/ w piianych [sprawy nieugodzi.] *FgPieś 8,34*. **10.** o czym człowiek potrzebziwu ani pomyśli/ to w[zytko wpiw[zy] się popełni. *Pij 3*. **11.** Lucyus widząc/ że [ye poeł nie rychło wraca/ będąc nie prawie trzeźwi/ [zedł [am w dóm do Philodemá/ *Wzór 6*. ZB

trzeźwość *nieupijanie się, używanie alkoholu z umiarem albo nieużywanie go wcale 1–3;*

t. *jest stróżem zdrowia 3, ludziom rycerskim potrzebna 1, świadoma sił i niedostatków swoich 2;*

t., miara *1, 3* ~ t. – cudzoziemskie picie *1;*

w p. *1–3*.

1. Znać że ná ón czas nie w długich obiádách/ ani w cudzoziem[skim] pićiu [częścia albo mnińmiania [wego ludzie pokładáli/ ále rychły w trzeźwości/ á w mierze/ która ludzióm rycér[skim] ie[st] potrzebna. *Wr 10*. **2.** Ale trzeźwość/ będąc świadoma dobrze y sił/ y niedo[st]atków [woich/ nigdy człowieká w to nie wda/ czemu by [prostac nie mógl: *Pij 4*. **3.** Trzeźwość á miará/ toć [a nawierniey[zy] [tróże] zdrowia ná[ż]ęgo. *Pij 4*. ZB

trzęsawica *podmokły, grząski teren; r. –awice.*

Wywiódł mię mocą [woi[ę]y zwyciężny[pr]awice| Z błót nieprzebytych/ y z trze[awice.] *Ps 40,4*. ZB

trzy, trzej *liczebnik główny oznaczony cyfrą 3 1–19;*

t. lata *1*, dni *5*, po trzy nocy *3*, tysiące *11*, mile *12*, pieśni *4*, słowa *6*, s[łu]gi *14*, kró[le] *7*, chory *8*, boginie *9*, części *10, 15, (18), 19*, gwiazdy *16, (17), drugie 17* ~ z *elipsą wyrazu oznaczającego liczony obiekt 2, 13, 18;*

mos. trzej 13;

w *funkcji rzecz. 2;*

t., cztery, jeden *13;*

w p. *1, 7, 8*.

1. ale poki go czekać żeś W<asza> M<i-łość> kresu niezaloził, i to też niezle Bo to Hef[sus] trzi lata robił, a przedsię zle. *LFogel 2*. **2.** Zle trzem (powiada) o iedny pierzi-

nie| *Fr 1,63,2*. **3.** Wczorá mi páni pi[ś]atá/ Ze po trzy nocy nie [pá]tá. *Fr 1,70,4*. **4.** (*war.*) Pieśni trzy/ Iana Kochanowskiego. *Pieś war. k.tyt*. **5.** A kiedy cię pocałuię/ Trzy dni w gębie cukier czuię. *Sob 11,24*. **6.** Trzy [łowá] [szrodek] nie[ś]ie nagrobnéy tablice| *Pam 269*. **7.** Król Zygmunt gráiąc flufá/ iż mu przy[zy]ły dwa królá/ powiedział/ że ma trzy kró[le]: kiedy go gracze pytáli/ á trzeći gdzie? A tom ia/ powieda/ trzeći: *Ap 14*. **8.** Inter caetera trzy [a] chory/ á trzeći iákoby Graeckim chorom przygánia: *OdpLZam*. **9.** Venus/ kiedy mie naprzod trzy boginie [obie] Zá [ę]dziego obráły: Venus mi iá [ámá] ... záleciłá/ *Odp 223*. **10.** A do morzá przychodząc/ (*Wisła*) drze [ye ná] trzy części:| *Prop 157*. **11.** Mo[skwá] tył podátá/ A przedsię trzy tyśiące [woich] o[tr]adátá/ *Jez 252*. **12.** Od tego miey[ca] we trzech milach tylko zdroie/ Z których dwie wielkié rzéce biorá tryby [woie/ *Jez 315*. **13.** Bo gdzie sie iedno ktory z nich záwinął/ Trzey/ álbo czterey/ rzadko ieden zginął. *Sz 194*. **14.** Wnet [erce] wzyęły trzy Krolew[skie] [ługi/ *Sz 429*. **15.** Bo dobrá/ ná trzy części mądrzy ro[p]i[ui]a/ *Dzie 31*. **16.** Trzy gwiazdy nie[ś]ie dy[zel/ *Phaen 1,37*. **17.** Ku téy gwiaździe/ trzy drugie koniowi należą:| *Phaen 16,177*. **18.** To kóto/ ná ósm części w[ła]nie rozdzieloné:| Pięć nád ziemiá/ á trzy záś nie[ś]ie zánurzoné. *Phaen 40,408*. **19.** Tego ko[ła] trzy części wzgó[ry] wyniešioné/ *Phaen 40,421*. ZB

trzydzieści *liczebnik główny oznaczony cyframi 30 1–4;*

t. psalmów *1*, cerkwi *4*, miesi[ę]cy *3;*

w p. *1*.

1.2. ia się o trzidzieści p[almow] [taram, tractant] fabrilia fabri (trzydzieści mowię i zdawnemi bych záś w nieprawdzie niezof[ta]l) *LFogel 2*. **3.** A to w ták máłym wieku [obie] poczynátá/ Ze wiécý nád trzydzieści Miesi[ę]cy niemiátá. *Tr 12,20*. **4.** Y miá[to] y ozdobyh Cérkwi w czá[ś]ie krotkiem| Trzydzieści wygorzáło: *Jez 296*. ZB

trzyką *trójkąt.*

IE[ft] ie[scze] y drugi znák nád Skopem w[ło]zony/ Poniżéy Andromedy trzykątem [á]dzony:| *Phaen 18,200*. ZB

trzykroć *trzykrotnie, trzy razy 1–4;*
t. *skądś* wychodzić 3, nazad się wrócić 4;
t. *szczęśliwy* 2, przejechany 1.

1. Y ták gońcá poimał trzy kroć przeiechány. | *Fr 3,70,14.* 2. Trzykroć [częśliwy/któremu ty zdárzy[z] Ten związek/ pánie: *Pieś 2,10,21.* 3.4. Trzykroć z portu ná morze Nawá wychodziłá/ Trzykroć zásię do brzegu ná zad [ye wróciłá:] *Pam 169–70.* ZB

trzymać *chwyciwszy coś ręką, rękami, nie wypuszczać 1, 29, 30, 46, 52, chwyciwszy kogoś, przytrzymywać, obejmować 15, nie pozwalać komuś się oddalić, zatrzymywać, zmuszać do pozostania w jakimś miejscu 16–7, 19, 21, 23, 25, 31, 48, położyć coś na czymś, w czymś, zachowywać coś w jakimś położeniu 4, 6, 9, 28, 38, 49, 51, 53–5, dotrzymywać słowa 50, utrzymywać, zachowywać coś w jakimś stanie 35, 42–3, 45, sprawować, pełnić nadzór nad kimś, nad czymś, pilnować 3, 5, 8, 20, 24, 32–3, 39–41, posiadać coś, zawiadywać czymś 47, 56, t. z (za) kimś = wspierać kogoś, popierać czyjeś poglądy, zachowania 2, 18, 22, 26, 36, t. (o kimś, o czymś) = myśleć, mniemać, sądzić, mieć za kogoś, za coś 7, 10–4, 27, 34, 37, 44;*

t. a Pan 1, 2, (3–5), pomazaniec boży 38, anioł 46, człowiek 6–8, 10–4, 16, 18–22, 24–7, 40–5, 56, Arktofilax 51, Panna 52, Woźnica 53, Skop 54, Koło 55, smok 15, dom i chwile dzisiejsze 48, półmiski 23, wszelakie stworzenie 9, smok 15, co 17, 31;

t. łuk 1, miecz 46, pierścienie 29–(30), kłos 52, mię, mnie 3, 17, 19, 25, cię 16, 21, go 15, 40, nas 23, ojca 31, góry 4, ręce 6, oczy 5, 9, 28, wzrok 49, głowę 53–5, szyję 55, dyszel 51, zakon nawyższego 38, ludzką sprawiedliwość 24, 32, straż 8, 20, 33, 41, porządek 35, rzeczpospolitą 42–3, 45, miejsca 47, to (*puszcze i wsie*) 56, co 50;

t. za dobrimi 2, ze mną 26, z namędrszym 22, z wami 36, z tymi, kto 18, o nieprzyjacieliach 34, o nim 27, o kości z boku = o *kobiecie* 12, o pieniądzech 11, o czyimś statku = *powadze* 7, skazie obyczajów 44, o nich 14, o te(y)m 10, 13, tak = to 37;

t. (*k., coś*) na rękę 1, w rękę 24, 32, na łonie 38, w pięcie 25, w swej władzy 39, w gruncie 4, w glinie 6, w nim 28, na swojej

drodze 3, swym okręgiem 55, słowy 43, wpoły 15, przeciw woli 21, na wszystkie strony 41, w okrag 47, ku ziemi nakłoniiony 49, po te czasy 16, (tak) długo 42, 45;

t., *coś* gotować 1, krócić 4, *czymś* toczyć 5, *coś* mieć 6, czytać 13, garnąć 17, założyć 45; t. *k., coś* 1, 3, 15–7, 19, 21, 23, 25, 29–31, 40, 46, 48, 52, za *kimś* 2, *coś* nad *kimś* 5, w *kimś* 9, z *kimś* 18, 22, 26, 36, o *kimś*, *czymś* 7, 10–4, 27, 34;

r. *-yma* (:–ima) 47, (: –ié ma) 31, *-acie* 24, 26, 32, *-macie* 6, *-macie* (: *mácie*) 34, *-ają* 23, 41, *-ają* 28, *-áli* 11, *-májac* 38;

w p. 29, 30, 42–5.

1. Pan [wóy miecz oftrzy/ pan łuk náłożóny] Ná rękę trzyma/ y [trzały gotuie] *Ps 7,33.*

2. Przeto przydzie ná nie (*na ztych*) trwogá/ Gdy vyżrą oczymá [wémi/] Ze pan trzyma zá dobrémi. | *Ps 14,20.* 3. Ráczze mię trzymáć ná [woiéy drodze/] Aby nie przy[z]ło vpáść méy nodze/ | *Ps 17,17.* 4. Ty wielowładny góry niezmiarzoné/ W ich gruncie trzyma[st] ty morze [zaloné] Y ludzkie burdy krócić/ *Ps 65,26.* 5. On światem/ iáko chce/ toczy/ Ná d [wz]y[tkiemi] trzyma oczy/ *Ps 66,26.* 6. Iam to [práwił/ ze wolny grzbiet mácie/] Ani w glinie rąk trzymacie. | *Ps 81,16.* 7. A ci przestáná głupich (trzymam o ich) Státku [praw [woich.] *Ps 85,19.* 8. TEraz/ o wierni páń[cy] [służebnicy/] Którzy trzymacie [traż w iego bóżnicy:] ... Chwałę oddaycie winną bogu [wémi/] *Ps 134,2.* 9. W tobie oczy [wé] trzyma [wze]lákie [stworzenie/] *Ps 145,25.* 10. Tákże trzymay o tem/ Iákoś doznał: *Tr 19,48.* 11. WSzy[cy] ludzie/ którzy cię zá żywotá ználi/ Siłá o twych pieniądzech/ Sobiechu trzymáli. | *Fr 2,5,2.* 12. A ia przestánę ná twoim wyroku/ Iáko mam trzymáć o téy kofci z boku. | *Fr 2,13,10.* 13. Więc iáko czytał/ ták téż trzymał o tym/ *Fr 2,52,35.* 14. Poręb[ki] złoty/ Skotopá[ki] twoie/ W téy wadze v mnie/ ze by się mógl do nich | Theokryt przyznáć: ták ia trzymam o nich. | *Fr 2,57,4.* 15. ALkón pátrząc ná [yná/ kiedy go [mók [rog] Wpoły trzymał/ wyciągnął ácz zboiáźnią rogi/ Ynieuchybił célu: *Fr 2,58,2.* 16. KTóry mój nieprziaciél/ y człowiek ták [rog] Trzymał cię po té czá[cy] Iendrzeiu mój drogi/ *Fr 2,61,2.* 17. Ale wié[st] co mię trzyma/ y gármie ku

tobie?| To/ iż przodków [wych zoftać/ ma]z zá lekkosć [obie/ Fr 2,99,11. 18. Dáléy co bédzie? sárbrné w głowie nići/ A ia z tym trzymam/ kto co wczás vchwići/ Fr 3,1,18. 19. Ale mnie ... Niewiáftá [mutna trzyma: którégdy droge/ W[romionę/ wnet twarz blednie/ oczy lzy leia/ Fr 3,77,18. 20. Po maléy chwili záfię tenze fię ozowie/ Co y piérwéy [traż trzymał: Fr 3,85,8. 21. ACz mié twa drógá/ miła bárzo boli/ Niechcę cié trzymać przeciwtwoiéy woli/ Pieś 1,6,2. 22. Y z namédr[zym nie trzymam w téy mierze/ Kto [ye długo ná dobrá my[ł bierze/ Pieś 1,20,21. 23. Wsiádamy? czy nas półmi[ki trzymáia?| Pieś 2,5,33. 24. WY/ którzy ... ludzká [práwiedliwość w rękú trzymacie/ ... Miéycie to przed oczymá ... Zeście mieyc[ca zásiadli Bozé ná ziemi/ Pieś 2,14,2. 25. Mnie nechay oyciec trzyma w pęćie [rogim/ Zem lutość miáta nád męžem vbogim/ Pieś 2,18,45. 26. Podobno zemná trzymacie/ Sob 2,6. 27. Ták o nim/ Hrábiá/ trzymay/ Tarn 77. 28. Póki go widziéc moglá/ oczy w nim trzymáia/ Pam 105. 29. KRól Zygmunt miał ten obyczay/ że záwždy vmywáiac [ie/ dawał pierścienié z pálców trzymać ... dworzáninowi: Ap 12. 30. Wróćcie mi oné piérwéy/ com wam był ták rok dał trzymać/ Ap 12. 31. Wiéć [ie kłopoce/ co tám oycá trzyma/ FgArc 5. 32. Wy/ ktorzy popolitá rzeczą wládaćie/ A ludzká [práwiedliwość w rękú trzymacie/ Odp 162. 33. Iáko ten we zbroi/ Wytrwa/ ktorému czáfem y w iedwabiu cię[żko?| Iáko [traż bédzie trzymał/ á ony w południe/ Prze[ypiać fię náuczyl? Odp 404. 34. A o Niepryziaciélách [woich co trzymacie/ Których ták wielé wokół/ ilé Sąsiad máćie/ Zg 21. 35. Nie chcećie zgoła trzymać porządku dawnégo/ Zg 114. 36. Aby chciał patzić práwa/ trzymał bych ia z wami/ Sat 85. 37. Bom ták trzymał/ zem ia též po[zedł cóś na boga/ Sat 192. 38. Siadł pomázaniec boży ná ... thronie/ Iáblko złoté/ ... w rękú máiac/ A zakon nawys[žégo ná łonie trzymáiac/ Prop 4. 39. Przy[tał Olbrychćie ... Który trzyma[z w [wéj wladz(!!) piékná Pru[ka ziemié/ Prop 10. 40. Wyrok ná[žym nie kmy[śli/ przedsié go trzymáia/ Prop 87. 41. Owi ná w[žytki [trony czuyná [traż trzymáia/ Prop 199. 42. gdzieby byli tácy ludzie nie

rzádzili/ niemoglyby były álbo záložyc/ álbo ták długo trzymać ták wielkiéy/ ... rzeczy[popolitéj. Wr 8. 43. Ná[žemi bowiem wy[tepy/ ... rzeczy[popolitá [towy tylko trzymamy/ ále rzeczą iuž [tráćili. Wr 9. 44. Tu [y[žy[ž co ten ... godny człowiek o téy [kázie obyczáiów trzyma/ Wr 9. 45. Niegodzi [ye nam tedy ... tych dzišiey[žych zbytków ná[žych lekce ważyć: á zwlá[žcá wiedzác iákich obyczáiów to ludzie byli/ którzy naprzód tę [lawná rzeczy[popolitá záložyli(!)/ y długo trzymáli: Wr 10. 46. Oto Páń[ki Anioł [toi/ trzymáiac miecz goły/ Zuz 193. 47. Bo w okrag [iebie (król) w[žytki mieyc[ca trzyma/ Sz 89. 48. Co drugiégo? dom trzyma/ y chwile dzišiey[žé/ Marsz 13. 49. Pow[tał[žy ku žiemi wzrok trzyma (war. trzymał) náklonióny/ Mon 218. 50. á tám przysiéžecie/ Trzymać ieden drugiému/ co [obie rzeczećie/ Mon 254. 51. Wozá wielkiégo dy[zel/ trzyma pochylony/ Arktophiláx/ Phaen 8,79. 52. POd nogámi ogláda[ž Bootá iá[šnégo/ Pánnę/ która kłos trzyma zbozá do[štalégo/ Phaen 9,84. 53. przypátr[ž [ye Wóžnicy/ Który głowę [wá trzyma przeciwno Helicy/ Phaen 11,142. 54. POd tym/ głowę Skop trzyma nieco náchylony/ Ku południu: Phaen 19,205. 55. Orlá iedno (Kóto) nie sięga: ále w[žytkę głowę/ Y [žyie/ [wym okrégiem trzyma Pégázowę/ Phaen 40,434. 56. Ale przed láty ... Trzymał to (puszcze i wsie) Iwan Ku[štrá z Krze[žowá/ Dry 64. ZB

trzymać się nie ruszać się z jakiegoś miejsca, pozostawać gdzieś, trwać przy kimś, czymś 5, 6, 9, 16, 18–21, naśladować kogoś, przyjmować czyjeś poglądy, nie odstępować od jakichś zasad 1–4, 7, 10–5, t. drogi = tu: poruszać się po wyznaczonej orbicie 17, t. na mocy = wytrzymać, nie słabnąć, nie tracić sił, tu w przen. 8;

t. wiernych 1, drogi (2, 12), 17, praw 3, 14, obyczajów 7, 13, spraw ojca 11, uchwał 14, cnoty (15), tego 4, czego 10, korzenia 5, dzbana 6, podwoja 9, Rochu 16, Akwilona 18, siebie 19, wszystkich 21, światłości 20;

t., przestać z kimś 1, sprawować się 10, przestrzegać 14;

t. – objąć 5;

r. -yma 18, -amy 7, -ąją 5, -ymać 2;
w p. 12-5.

1. iednák wiernych twoich| Trzymać [ye będą/ y czáfy wiecznymi| Przeřtánę z nimi.| *Ps* 16,7. **2.** dam ia tobie rozum práwy| Okażęc dróge/ któręý [ye mařz trzymáć| *Ps* 32,27. **3.** A trzymam [ye/ iákoř kazał/ twych praw řwiętošliwych.| *Ps* 119,102. **4.** co człowiek z baczeniem| ... widzi: y takim myśle niem| Przeřzłých rzeczy nie wřciága/ przyřzłých vpátruie:| Y řerce ná oboię fortunę gotuie.| Tego [ye řynu trzymay: *Tr* 19,155. **5.** Ták y dęby korzenia [węgo řię trzymáia| A řuchy níkczemny řiřt wiátry obiiáia.| *Fr* 2,38,5. **6.** Ani dbam o kářztelaná| Trzymáiać řię mocno dzbaná.| *Fr* 3,4,9. **7.** Po co řtátut/ y práwá chwálebné řtáwiamy? Ieřli [ye obyczáiów dobrych nie trzymamy.| *Pieř* 1,1,32. **8.** Trzymay [ye ná mocy| Bo cie cáłęý nocy| Z řák niewypuřcić| *Pieř* 1,3,21. **9.** Furto (powiáda) řrozřza/ niřli páni twoiá| Mnie to ná złoř trzymay [ye ták mocno podwoiá:| *Pieř* 1,25,26. **10.** Ale nierozumie my| Czego řię trzymáć/ iáko řię řpráwowáć| Zeby nieprzyřzłó nákoniec bobrowáć.| *FgPieř* 1,15. **11.** Co ták zięřiřz/ ieřli řpraw oycá cnotliwego| Trzymáć [ye będąięřz| *Prop* 14. **12.** Pan ... podał nam iednę dróge/ któręý [ye trzymáiać/ y ná řwiećie wporřzádku/ ... żyć/ y po řmierći wiecznego żywotá dořtápić mořem. *Wr* 5. **13.** to podobno řtád idzie/ iř vmyřły ludzkie ... sequuntur temperaturam corporis, która póki w řwéý mierze trwa/ á nie ieřt náruřzona/ póty y człowiek obyczáiów zwykłých [ye trzyma: *Wr* 12. **14.** póki [ye oná (*Rzeczpospolita*) řwych praw/ řwych vchwał řtáteczenie trzyma/ póty y ludzie vrřędu řwęgo/ y povinnořci přeřřzégáia: *Wr* 12. **15.** Iákięý tedy chwały táká cnotá niegodná/ któręý řię trzymáiać/ nie tylko rozum zdrowy/ ále y moc zupełná(!) mamy? *Pij* 4. **16.** Naprzod Krol czarny ... Rochu řię trzymał/ ktory w káćie řiedziáł.| *Sz* 470. **17.** Styr ták ieřt opuřczony/ gdzie pořlednie nogi| Chártá wprzód idácego trzymáia [ye drogi.| *Phaen* 32,300. **18.** Ale tá (*Andromeda*) Aquiloná iářnego [ye trzyma:| *Phaen* 33,303. **19.** Tych trudno iednę z drugięý ná wyřokim niebie| Vpátrowáć: bowieřm [ye nie trzymáia

řiebie.| *Phaen* 39,380. **20.** Międy tēmi w pół práwie/ koło/ téý wielkořci| Co y mlęcneř/ trzyma [ye niebieřkięý řwiáťlořci.| *Phaen* 40,424. **21.** Czwarté (*Koło*) wřzytkich [ye trzyma ná vkoř řádzonę.| *Phaen* 40,436. ZB

trzyman więziony, zatrzymywany.

Y ták dłuęo był trzyman w więzieniu řrogim| Ař go pan weřpreć raczył duchem řwym drogim.| *Ps* 105,35. ZB

trzysta liczebnik główny oznaczony cyframi 300.

pod tenże czás práwie| Trzy řtá koni Mořkiewřkich řzłó z Toropcá w řpráwie| Do Cárá přeřřwietné<g>o: *Jez* 297. ZB

trzystoletny mający trzysta lat.

Anno/ ... Zá dobrá myřl/ y onę vćiwię bięřiády| Godnábyř přeřřwáć byłá trzyřtoletné džiády:| Ale nam tych rořkořzy řroęa řmierć zařřzáłá| *Fr* 2,98,4. ZB

ts połączenie liter wymawiane prawdopodobnie jako c.

bo iáko od Czeřkięý Czech/ od Włóřkięý Włoch/ ták od Láťřkięý wiáry/ Lách wiedzion być moře/ zá ták tych dwu liter/ którą między řobá máia/ bliřkořciá [. álbo t s (*zam.* ts)/ *Czech* 5. UP

tu zaimek przysłowny, wskazuje terytorium, przestrzeń, miejsce 3, 4, 9-13, 15-7, 19-21, 24-31, 34, 38-42, 45-53, 57, 62, 64-5, 67-70, 72-80, 86-8, 101, 103, 105, 109, 112, 114-7, 120-5, 127, 131-2, 137-8, 143-2, 156-9, 162, 164, 167, 169, 171, 173-5, 181-93, 197-200; wskazuje jakąř ogólną przestrzeń, miejsce, które precyzuje inny, współwystępujący okolicznik miejsca, np. tu na ziemię, tu w tej krainie, w te tu wasze strony 18, 22, 37, 58-9, 84-5, 89, 96-7, 108, 113, 128-30, 136, 139-141, 155, 160-1, 163, 165, 179, 194-6;

wskazuje pewien zbiór (ksiąęek, fraszek, ludzi, zwierząt, mądrořci) 5-8, 44, 66, 83, 100, 102, 104, 180;

wskazuje zarazem czas i przestrzeń 23, 43, 56, 106, 118,172;

wskazuje pewien moment, czas 32, 134, 149, 168, 177, oznacza doczesnořć (na ziemi)

w opozycji do wieczności, do tego, co będzie po śmierci 2, 14, 33, 61, 94, 98, 107, 133; wskazuje sytuację, zdarzenie, sprawę 1, 35–6, 55, 60, 63, 71, 81–2, 90–2, 95, 99, 110–1, 119, 135, 142, 148, 154, 166, 170, 176, 178, 202–17;

partykuła wzmacniająca (retoryczny element wypowiedzi o niesprecyzowanym znaczeniu, „wypełniacz tekstu”) 54, 93, 126, 153, 201;

to tu 1, 13, tototu, tu ... tu 11, 12, 16, 17, 186–7, 192–3, 197–8, tu tu tu 48–5, 67–9, 76–8, 157–9, tu tu tu tu 5–8, 38–41, 114–7, tu tu tu tu tu tu 120–5, tu tu tu tu tu tu 24–30;

w niebie – tu 133, u Boga – tu 44, w grobie – tu 61, tu – w polu 138, tu – sam 173, tu – tam 214;

tu już 2, tu, gdzie 57;

w p. 113, 153–6, 160–6, 202–17.

Ps: 1. Co noc/ to rozbiéraycie dnia przelégó [prawy/ Tom przytöywie vczyñi/ tum Bogu nieprawy./ 4,16. 2. Iáko wiele dóbr/ pánie/ które ty gotuiefz/ Wiernym [swoim/ y które tu iuz okázuiefz./ 31,46. 3. Do mnie przydócie/ díatki/ á tu po[ufuchaycie/ Z iáká vcziwo[ciá pánu [fuzyć maćie./ 34,25. 4. Co [ye prózno w[pinaćie góry zazdro[ciwé/ Prze[ciwko páñ[kiéy górze? tu bóg o[obliwé/ Mie[zkánié [obie obrał: 68,42. 5–8. Błogö[stawócie po zborzéch [wego zbáwiciéla/ Którzy plyniefcief z [róde[ł cnégo Izráhelá./ Tu wódz Beniáminów/ tu Iudzkié paniétá/ Tu Zábuloñ[kié/ tu [á Nephtál[kié k[siázetá./ 68, 71–2. 9. twym ko[ścio[łem [wiétyym/ Stynie Ierozolymá: tu tobie z vkłony/ Dáry królowie dádzá: 68,75. 10. Oto Pále[stiná/ Y Tyr[ka kráiná/ Y Murzinowie [słóncem przypaleni/ Przyznáwáć bédá/ ze tu [á zrodzeni./ 87,12. 11–2. Ty w [kále vkázuiefz drógé zdroiom nowym/ Które po[siłek nio[á rzékom kry[ztálowym./ Tu [ye w[zelki [zwierz chłódzi/ który w polu zije/ Tu łó[mie[zkánié[le[śny vprágniony pije./ 104, 31–2. 13. To [á ony [zywégo bogá wdziéczné progí/ Tu cnotliwym wolné drogi./ 118,40. 14. Tarné w[zytek/ ná przestépcé pátrzac v[staw twoich/ Które v mnie [á zá pie[śni/ doká[ł tu lat moich./ 119, 54. 15. Sion [ye mnie podobá: to moie mie[zkánié:/ To ief[ł mój odpoczy-

nek/ y wieczné kochánié./ Tu ia obfító[ód zrodzé w[zelákiéy [zywno[ci/ 132, 27. 16–7. Tu (na Syjonie) Dawidowé plemié ro[krzewief: tu [wému/ Sławé nievgá[zoná wzniefcé iedynému./ 132, 31.

Tr: 18. tym czá[em mó[łem by[ł ... Per[ep[hone ... [ye [táwief:/ Nie vczuw[zy ná [ercu ták wielkiéy zá[łó[ci/ Którey równia niewidzef w téy tu [miertelno[ci./ 4,16. 19.20. Tu mi kámién Murárze/ cio[ány po[łó[zié/ A ná nim t[é nie[zcze[fná pámiátké wydró[zié./ ORSZVLA KOCHANOWSKA TV LEZY KOCHANIE OYCOWE/ 13,15–7. 21. wdziéczna lutni moiá/ ... zemná po[po[łu pódz á[ł do pokoiá/ Surowégo Plutoná: owa go ... zá[łó[fnemi zmiefkczywá pie[śniámi./ Ze mi ... namil[zá d[ziw[eké ... wróci/ A ten nieu[miérzony wemnie zá[ł vkróci./ Zgináć éi mu nie mó[ze: tuć [ye w[zy[tkim zo[ftáć/ Niech [ye tylko nie-d[ó[ziéy iágodzief dá do[ftáć./ 14,13. 22. Twóy nieutólony/ Plácz/ [ynu mój/ przywió[ł mié w té tu wá[ze [trony/ 19,16. 23. Oto [ye ty niefrá[uy: á wiérz niewátpliwie/ Ze twoiá namiley[za Or[zuleczká [ywie./ A tu wiéć tákim éi [ye k[ztá[tem vkázá[ta/ Iákoby [ye [miertelnym oczom poznáć dá[á./ 19, 33. 24–30. W Niebie [zczéré ro[ko[zy/ ... Tu tro[ki nie pánuiá/ tu pracéy nie znáia:/ Tu nie[zcze[cié/ tu miey[ca przygody niemáia./ Tu choroby nie naydzief/ tu niemá[z [táro[ci:/ Tu [mierć [zámi karmiona niema iuz wolno[ci./ 19,67–70. 31. Twórcé w[zech rzeczy widziem w iego máie[ftácie/ ... Tu wczás obróć [wé my[śli/ á choway [ye ná té:/ Nieodmienné/ Synu mój/ ro[ko[zy bogáté./ 19,77. 32. Tu znikne[łá: Iam [ye té[ž ockná[ł. 19,157.

Fr: 33. Niemá[ż ná [wiéćie zádnéy pewnéy rzeczy/ Próžno tu człowiek má co mieć ná pieczy./ 1,3,4. 34. Ale chléb ... z [olá/ Kázé po[łó[zyć prze éi[ę z dobrá wolá./ Muzyká bédzief/ pie[śni té[ž do[ftánié/ A ktemu pláćief niepotrzebá zá nie:/ Bo [ye tu ten [zmiy rodzi ták okwito/ Lepiéy dáleko ni[ż iéczmieñ ni[ż [zyto./ 1,10,9. 35–6. FOlguyemy paniom nie [obie má rádá/ Mi[łuyemy wiernie nie ief[ł w nich przy[á[á./ Godno[ci trzebá nie zánic tu cnotá/ Miłó[ci prágná nie prágná tu zlotá./ (wspá[ł: Rada má [obie nie paniom folgujemy/ Przy[á[á w nich ief[ł nie wiernie mi[łuyemy./ Cnota tu zanic nie trzebá godno[ci/ Zlotá tu

prągną nie prągną miłości.) 1,14, 3–4. **37.** TYlko cię tu ná ziemię [częście vkazało/ Dáléy cię mieć/ Kry[ztografie/ na świecie niechciało/ 1,39,1. **38–41.** TV góra drzewy nátkniona/ A pod nią łąką zielona/ Tu zdróy przezroczytý wody/ Podróžnému dla ochłody/ Tu zachodny wiátr powiéwa/ Tu fłowik przyjemnie spiéwa./ 1,62,1. **42.** Ná Sokál[kié mogiły. TVsmy się mężnie prze oyczyznę bili/ Y ná oftátek gárdlá položyli./ 1,77,1. **43.** OBłudny świecie/ iákoć się tu widzi/ Dozdedłem portu: iuz więc z in[zych [zydži./ 1,84,1. **44.** O frá[zkách. NAYdzie[z tu frá[zkę dobrá/ naydzie[z zlá/ y s[ředniá/ 1,87,1. **45.** URodziłem się w Prusiách/ Wy[ockim mię zwano/ Vmárłem w młodym wieku/ y tu mię [chowano./ 1,96,2. **46.** WYgania[z psá z piekárniéy: bá ráczéy [am wynidz:/ Bo tu iednák ma[z dyablá v kuchárek czyni[./ 1,99,2. **47.** Ná lipę. GOściu/ [iádz pod mym lifciem/ á odpoczni [obie/ Niedóydzie cię tu słońce/ Przyrzékam ia tobie/ 2,6,2. **48–50.** Tu záwždy chłodné wiátry z polá záwiéwáia/ Tu Słowicy/ tu [zpacy wdzięcznie nárzékáia/ 2,6, 5–6. **51–2.** A dla twoiéy ochoty/ Iefczem tu od Soboty/ Pánie nieżycz mi [zkody/ Iefczes tu ode s[řzody./ 2,15, 8–10. **53.** Nie z Meff[any/ nie z Argu tu zapáśnik [toie/ Spártę [ławną ia miénié zá oyczyznę [woie./ 2,24,1. **54.** GO[ć nápi[á ná murze/ ze coś pániéy zini[Drugi/ złe wyczytaw[zy/ iáko złégo wini[. ... A to tu drugi [nadz bi[go[podyniá w domu./ 2,43,4. **55.** SMierci to nieśmiéch/ iuz nam bierze[z y doktory:/ A iákož tu może by[dobréy myšli chory?/ 2,75, 2. **56.** A zátlum[ie (rymy) m[oy post[pek brzytki:/ Zá który się d[ugo wftydác mu[žé:/ Serdeczn[ego zálu tu nieru[žé/ 2, 76,6. **57.** Go[ćiu/ [łuchay méy rády/ [táp málo do dworu/ Pewniéy[za tu [zwierzyná/ g[dzie pe[ne piwnice/ 2,84,3. **58.** POWiédzcie piékné p[czóly/ w[žák wam ná tym málo/ Co was tu mimo vle do izby wegnálo?/ 2,85,2. **59.** DLA piiánic złe się ztym odkryw[ledá komu/ Tobie w vcho powiemy/ czuiem tu miód w domu. 2,86, 2. **60.** PR[óżno mnie do dziewiáci lat [w[é frá[žki chowác/ Iáko xiág mádrzy lidé zwykli popráwová[./ Bo tu moia pilno[ćiá iuz nic nieprzyb[dzie/ Bych kr[éšli/ y nádkr[éšli/ frá[žká frá[žká b[dzie./ 2,88,3. **61.** M[éžu m[oy mi[ly/ ty iuz le[žy[z grobie/ a ia trwam

ie[fcze ná świecie po tobie./ Ale co żyw[é/ vmrz[éć bym wolá[á/ Bom tylko ná plácz wieczny tu zo[stá[á./ 2,93,4. **62.** St.<anistawowi> Záklíce z Czyzowá. TV Stáni[šlaw Záklíká potóžy[[w[é ko[ći/ 2,102,1. **63.** Wiéć y w niewiérz/ áby w téy kráinie/ Medaea iáka/ y Circe nieby[á/ Kt[óra by lidé obracá[á w šwinie:/ Ták się tu dobrze druga wycwiczy[á/ Ze by t[é [ámé/ ... W niedzwiedziá CIRC[é łatwie ... obróci[á. 2, 105,12. **64.** WY[okié g[ory y odziané lá[fy/ Iáko rad ná was pátr[žé/ á [w[é czá[zy] M[łodz[é w[pominam/ kt[óre tu zo[stá[ly/ 3,1,3. **65.** Ná koniec y [am [iešlá/ kt[óry to (labirynt, przen. frasžki) mi[štrawa[./ Aby tu rogát[ego chłopo-byká chowá[./ Nie záwždy do wr[ót tráfi/ 3,29, 12. **66.** FRá[žki tu niepowážné z [tátkiem się zmi[é[žá[ly:/ 3,39,1. **67–9.** Rozkládam [w[é towáry cudzoziemcom w[želkim/ Tu bišiór/ tu ko[štery/ tu W[ł[okié zaponki/ 3,39,7. **70–1.** T[En porporzec ná[žimnym grobem záwié[žony/ Swiadczy że tu Kroczew[ki le[ży pogrzebiony/ Nagle zmárty: dla Bogá/ co tu mieć ná pieczy?/ 3,48,2–3. **72.** 3,49,7 jak nr 62. **73.** 3,53,1 jak nr 62. **74.** 3,55,1 jak nr 62. **75.** PAMI[éć myšli[štwá twego/ Pietrze w[éie[žony/ Stoie[tu šlup kámienny twárd[vsádzony./ ... á ty [en [pizh wieczny./ 3,57,2. **76–8.** TV róža/ tu fio[łki/ tu miecie léliia/ Ten márm[ór šwi[etobliwy zámyka Zofia./ 3,66,1. **79.** 3, 79,14 jak nr 62. **80.** 3, 83,1 jak nr 62. **81.** Flis ma [wá rzecz ná pieczy/ á go[podar[ž niemiéy./ Šluchay[ćie[ž/ kto tu [ztuk[é wypráwi foremniéy./ 3,86,10. **82.** Kiedy go[podar[ž niem[óg[ł iuz přešiedzi[éć fli[á/ Nie tu/ pry/ [gáć wzni[ów[zy g[žlá/ nákr[ý[ł d[łoniá [í[á./ 3,86,12. **83.** Wielká mieć pomoc [tych Kxiá[ž gošćiu b[dzie[ž/ G[dy ná[ž Láci[ń[škim J[ęzykiem wšiedzie[ž/ Niebá[žcie hárdži [šwym Zákom Mi[štr[žowie] W[žy[štko tu naidzie co wy mácie w g[łowie./ M[ácz 6.

Pieš: **84.** Com ia tu miá[á zyni[é w téy kráinie? 1,6,25. **85.** W[žy[štko [šye d[ziwnie ple[cie/ Ná tym tu biédnym świecie:/ 1,9,18. **86.** Tu wid[žé/ áni [ciemné mg[ły dochod[žá/ Ani šniég/ áni žimné grády [žkod[žá:/ 1,10,13. **87.** Tu y fort[élny Przem[ý[š[ł ief[wniešióny/ Y ten/ co do[š[á[ł trefunkiem kor[óny/ 1,10,29. **88.** To(!) (zam. tu) též ief[š Olbrácht/ kr[ól [šercá wielki[ego:/ 1,10,53. **89.** O Piékná nocy ... Pátr[ž ná nas iá[šno w po[šr[žód tych tu lá[š[ów:/

1,13,2. **90.** Pátrzay dyable/ że [ye tu y goś-
ciom doftanie:] 1,18, 9. **91.** Miło [záléc kiedy
czas po temu] A ták brácia przypiy káždy
[wemu:] ... Niech [ye tu nikt z pánftwem nie
ozywa /] 1,20,5. **92.** Wy téż drudzy/ co maćie
pogode/ Káždy [woiéy włoż w vcho ledá co/
Nie maćie tu ogłédác [ye ná co.] 1,20,20. **93.**
Bóg was žegnay/ niewdzięczné/ y nieludzkié
wrotá/ ... Boday tu páięczyná/ y pleśn na was
pádlá/ A té niewierné zamki rdzá plugáwa
ziádlá.] 1,23,15. **94.** V Bogá káždy błazen/
Choć tu przymówki prazen:] A im [ye bárziéy
síli/ Tym ie[że] wiecey myli.] 1,24,6. **95.** co
tu (przy bramie) zá méy pámiéci powrozów
[tárgano/ Wrzećiadzów vkręcono/ młotków
[kólatano:] 1,25,9. **96.** Ale ie[li] mié [mutná
ciężkié rázy bolá/ Niemniey[za] mam przed
owym nędznikiem niewolá/ Co tu noc pole
nocy pláče mi nád głowá/] 1,25,23. **97.** Tu
przy ciękącym przezornym [trumieniu/ Kaž
[tól] gotowác w iáworowym ćieniu:] 2,11,9. **98.**
poniewaž/ muśi zni[cz]éć ciało/ Aby imię przy-
namniéy po nas tu zo[st]áło.] 2,19,4.

99. Ná tego my w[zy]tko w[łó]żmy/ A z [oba]
[ami nie trwó]żmy:] Wróćac [ye y dobré látá/
Ie[że]ć nie tu kóniec [świ]átá.] Sob 1,36. **100.**
TO moiá nawięt[za] wádá/ Ze tánciúe bárzo
rádá/ Powiédzié[ż] mi mé [a]siády/ Ie[st] tu
która bez téy wády?] Sob 2,4. **101–2.** Teraz
ma[ż] czas/ wmié[ż]li co/ Móy nadobny bęben-
nico:] W[zy]tká tu wieś siedzi wkóto/ A w
pośzrodku [ámo czoło.] Zeby téż tu tá nie
bylá/ Która twému [fercu miłá:] Sob 2,15–7.
103. Vehowa cię d[zi]s Bóg [zkody] Bo tu opodał
do wody.] Sob 3,20. **104.** Tego zátáic nie
mogę/ Co mi w [fercu] czyni trwo[ge:] W[zy]tki
tu wzrok o[stry] máia/ Y co piékné/ dobrze
znáia.] Sob 4,19. **105.** Przy tym leśie chłód-
né zdroie/ Y [łaka] nieprzepásona/ ... Tu wá[ż]á
d[zi]s pa[ż]a będzie:] Sob 8,5. **106.** Dzień tu:
ále iá[fn]e zorze/ Zapádlby znowu w morze/
Sob 12,57. **107.** Czego niedo[st]awáto/ Hrábiá/
oycu twému/ Ku [cz]eściú (ie[li] tu ie[st] któré)
nawys[ze]mu?] Tarn 130. **108.** Człowiek ná
[świe]cie mie[ż]ka/ iáko wywołány/ A niéma tu
ná [ziemi] żadnéy pewnéy [ści]any:] Tarn 154.
109. Pómnia tu (zam. to) Pru[ki]é polá: pómni
nie[ż]częśliwá/ Wárná/ gdzie nieśmiertelnéy chwa-
ły cnotá chciwa/] Pam 13. **110–1.** Smák z[fa]-
[zowány/ w[zy]tko odpádló od chęci/] Myśli tra-

piá/ tu miłość/ tu nie[ż]częścié [męci.] Pam 232.
112. Pam 270 jak nr 62. **113.** Bi[skup] ...
powiáda/ ... ále kaž tu komu piérwéy do mnie/
że mu ro[ka]żę/ áby cię po méy [śmierci] dobrze
odpráwiono/ Ap 1. **114–7.** A chytré morze/
ile znákomitych/ Tyle pod wodá żywi [kaž]
zákrytych.] Tu siedzi/ złotem/ cześć korono-
wána:] Tu lekkim piórem [fawá] przyodziana:]
Tu chciwość nie[ż]częśliwá/ Zbiéra/ á nie vżywa.]
Tu luba ro[skosz]/ y zbytek wyrzutny/] FgPieś
1,19. **118.** Bo/ żeś ty Pan [spráwiedliwy/ Nie-
podobác [ie] złośliwy.] Ale ie[li] mu tu nie plá-
ci[ż]/ Muśi czas byd[ż]/ gdzie go [trá]ci[ż].] FgPieś
5,27. **119.** Dar Boży tedy gładkość/ á dár
známienity:] Bo ie[li] go ten nie da/ z iná[ż] nie
nábyty.] Iáko [a] in[że] rzeczy/ kórych człowiek
može/] Zá [wym] [tá]raniem do[st]áć: tu nic nie
pomože.] FgPieś 6,96. **120–5.** Tym czá[te]m
chodząc po tárgu kupuie:] Tu [ól/ tu] gárnce/
tu koćiel miedziány/ Tu króy/ tu [ł]emiez/ tu
wóz okowány:] FgArc 10. **126.** OMylny [świe]-
cie/ iákoć [ie] tu widzi/] Do[ż]edłem portu/ iuž
wiéć z in[ż]ych [zy]dzi.] Fg Tabl 12. **127.** Tu
[ie] naprzd da widziéć twóy prádzia[ż] vczciwy/
Iáge[ł]o/ Fg Bitwa 49. **128.** SMIERC. CO przed
tym domem/ co tu Phębe czyni[ż]?/ Ná nowé
krzywdzi[ż] [ł]amiác ná[ż]é práwá/ FgAl 30.
129. Teraz czego tu z groźnym [łukiem] [trze]-
ze[ż]?/ FgAl 35. **130–1.** Táki tu przydzie ma[ż]
w dóm Feretowy/ Od Ewri[th]ea po konie po-
[ł]ány/ Do žimnéy Thráby/ który tu w gościnie/
Będać/ wydrzéc tę gwałtem bia[ł]ogłowé:] FgAl
65. **132.** FgEpitKK 1 jak nr 62. **133.** Nie-
winna du[ż]o/ owaś ty iuž w niebie/ A iam
tu zo[st]áł nie[ż]czę[st]ny bez ciébie/ FgNagr 2,2.
134. Tu prze[st]áł ALEXánder: á [zept] miedzy
ludźmi/ Rozlegal [ie] po [fali:] Odp 258. **135.**
Wię[ż]za to zá[st]ię v mnie/ ni[ż]by [ie] tu miá[ł]á
przypomnieć/ Odp 344. **136.** Tá[ż] pewnej/
iáko mié tu d[zi]s przed [oba] widzi[ż].] Odp 471.
137. w tym wętpić niepotrzebá/ że ci/ Do nas
poydá: ináczey áni by tu byli/ Po[st]ów [w]ych
po[ly]áli/ Odp 476. **138.** Rot<mistrz>. Táki/
Pánowie/ wy tu rádzićie/ á w polu/ Graekowie
nas woiiá:] Odp 579. **139.** YA Zgodá/ która
[pórn]é Plánety [spráw]uie/ ... przy[ż]lá[ż]m tu cho-
cia nie pro[ż]óná/ Do was/ ó Potomkowie Lechá
[ś]łowié[ń]kiégo/ Zg 4. **140.** Ludzkóść okazać
przeciw tey [le]fney potworze/ Która [ie] tu
[mie] [stawić] na twym Pań[ki]m dworze/ Sat

ded. 8. **141.** Aleście ie tak długo tu w Polſcze kopali| Zeście z nich ubogiego Satyra wygnali.| *Sat 5.* **142.** A onych iakobyſmy tu przepomnieć mieli?| Ktorzi ani ſieć za ſtoł zpodeyrzanym chcieli.| *Sat 215.* **143.** Tu iuż burdą z Krzyżaki/ ktorzy [woiéy mocy| Nie vfaiąc/ v Czechá [zukáią pomocy.| *Prop 77.* **144.** Tu iuż záſię Krzyżacy z królem [ye iednáią| A Zmódką płodną ziemię panom włafnym zdáią.| *Prop 117.* **145.** Y ty maſz tu [wé mieyſce/ mężny Włodziſławie| Bo widze/ że z Krzyżaki czuiefz o rozprawie| *Prop 129.* **146.** Pátrzayże tu Pruſſaków/ iáko zamki pſuia| *Prop 133.* **147.** Tu pokóy záſię poſeł Pápieſki [tánowi| *Prop 141.* **148.** Bóg ci ... pomóż młody RADZIWILE:| Nieſchodzi tu ná [ercu iuż áni ná ſile| *Jez 24.* **149.** Tu [koros mówić przeſtał/ róty [ye ruſzáły| *Jez 249.* **150–1.** Iużechmy ná Tud [táry/ nád Lucefną przyſzli:| Rzowſki to tu iuż powiát wſiámi v[ádzony| Gęſtmi: tuſ ty znowu roſpuſcił zagony| *Jez 261.* **152.** Názáutrz Ilemięná rzeká cię witała| A tá y wſi támeſzney imię [woie dáła.| Tu [ye żołnierze twoi do koſzá wrócili| *Jez 371.* **153.** Tu [tyſzyſz co ten mądry/ ... człowiek o téy [kázie obyczáiów trzyma| *Wr 9.* **154.** Mogę téz tu y nowozelzłą pánia náſzę przypomnieć| *Wr 15.* **155.** Ale tu ná tym mieyſcu ... nie poſeł ſie znaczy. *Wr 19.* **156.** biadá téy rzeczypoſpolitéy/ o którą tácy ludzie rádza/ iákie tu Poetá opiſuie| *Wr 19.* **157–9.** Gdzie poſrzę/ wſzędz widze Polſkiéy ſiły znáki| Tu do czarného morzá iefcze ſwiéże [zláki:| Tu drógá znákomita przez ſnieżné Bálchany:| Tu pſié polá/ á [ám brzeg Pruſki zwoiowány.| *Omen 6.* **160.** bo z tych tu pułnocnych kráiów y [ámi Słowacy tám przyſzli| *Czech 3.* **161.** Podobniey[za rzecz dáleko/ że z téy tu wielkoſci támtá garſć ludzi/ ... wyſzła. *Czech 4.* **162.** Tu (powiáda) między inſzémi narody Aláni/ y Abázgi mieſzkáią| *Czech 5.* **163.** zwłáczzá/ że té wſzytki narody/ ktoré on tu ná tym mieyſcu miánuie/ przyſzły potym do Europy| *Czech 5.* **164.** Przyſzćie tych wſzytkich narodów (*Abazgów, Hunnów*)/ ktoré ſię tu miánuia| *Czech 6.* **165.** Bo to imię Polak/ nowé iefť/ y tu dopiéro w tych kráiach vroſto: od polá bez chyby względem inſzych/ ktorzy álbo przy leſiéch/ álbo przy górách/ álbo przy niži-

nách/ lubo doléch mieſzkáią| *Czech 6.* **166.** Tákich przyiaćiól(!) doſtawác ... wſzáków ... oſobliwéy y tu náuki trzebá/ á nawięcéy powolnoſci: *Cn 3.* **167.** Czego tu chceſz? *Zuz 49.* **168.** Tu dopiro práwie s płáczem Zuzánná weftchnęła| *Zuz 75.* **169.** A tey pániey co tu [toi niecnoty doznaycie.| *Zuz 134.* **170.** Roſprowádzcie ie od ſiebie/ Dániel roſkaże| Wnetci ſie tu ich niepráwoſć/ y zdrádá pokaże.| *Zuz 170.* **171.** A to wam mowia/ coſcie tu zoſtáli| Byſcie żadnemu s tych nie pomagáli.| *Sz 135.* **172.** Aleć to tobye Rycerzu/ zápláćić| Byſ miał y [to [zyy/ przedſię ie tu [tráćić.| *Sz 208.* **173.** Tego tu wloka/ [ám owego Mnichá.| *Sz 350.* **174.** Drewniáne trupy wſzędz w koło leża| A tu/ co dáley/ tym ſie bárziece rzeża.| *Sz 354.* **175.** Stroże powiedza/ że krolewná wczorá| Przyſzła tu bylá iedno [ámowtorá.| *Sz 536.* **176.** Tu prózno [zukác iákiey inſzey rády/ Przydzie do końcá z Rochem pátrzyć zwády.| *Sz 583.* **177.** Tu wáſ przeſtał/ á Wodnik ták mu odpowiedział| *Br 73.* **178.** Ale bodybych bylá miáła złé [konánié.| Kiedym ia tu z twym [ynem ná morze wſiádała| A mężá y oyczynę miá zoſtáwiála| *Mon 173.* **179.** Bo téz tu był Vlyſſes przyiáchał do Troie| Z Menelaem/ rokowác o wydánié twoie| *Mon 205.* **180.** Ale wſzytki tu inſzé widze/ którém znála| *Mon 237.* **181.** Albo nie wyiecháli po[połu z drugimi| Albo tu przyptynąw[zy nawámi długimi| Niechcą ſie okázowác| *Mon 242.* **182.** Ia iednáć będę [wégo chćiał dochodzić/ zbroynie| Leżąc tu| áz vczynię przedſię koniec woynie.| *Mon 296.* **183.** Dla tegoſ ty (*Wenus*) tu przyſzła/ łowiac mię niebogę| *Mon 401.* **184–5.** Tu w [czérym diámenćie| Mars ogromny [toi| Z mieczem ná obie ręce: tu w ogniſtéy zbroi| Wulkanus *Muza 51.* **186–7.** Tu drógá nagoreť[za iefť ſłónecznych koni:| Tu ziemiá zá koſámi/ zimné włoſy roni.| *Phaen 10,137.* **188.** Tu kiedy ſłónce będzie/ nie miéy z morzem (*zam. mrozem*) [práwy:| *Phaen 24, 243.* **189.** BO y Eridanowá wodá tu wnieſioná| *Phaen 34,307.* **190.** Tu letnié Słónce [wóy wóz ogniſty hámuie:| *Phaen 40,409.* **191.** Tu przyzed[zy z północy ſłónce ku Auſtrowi| Wraca [ye záſię ná zad ku Aquilonowi.| *Phaen 40,419.* **192–3.** Tym koláná Wołowé/ y pás roſpalony| Orionów: tu iá[nyé Hydry záto-

czeniu:| Tu czá[zá/ y czarného kruká położení.| *Phaen* 40,430. **194.** Znam cię/ o Krolu Pol[ki/ choć tu między lá[y/ Z dzikim zwierzem przebywam po w[zytki [we czá[y:| *Dry* 7. **195.** Pilecki/ będąc pánem temu tu Zamchowi/ Y ná niedźwiedziech iezdził:| *Dry* 46. **196.** [am po v[řáwicznych| Pracách odpoczyń [obie w tych tu lefiach [licznych.| *Dry* 52. **197-8.** Iefli chce[ř rzek prze[řornych pławem nápásć oczý/ Tu Sopot y Tenwicá [woię ro[ę toczy/ Tu Tanew niehámovna San přetki nápawa/| *Dry* 54. **199.** iefli cię ... my[liwa my[ł wiedzy| Ná dzikie wieprze iechác/ álbo ná niedźwiedzie/ ... W[řy[řtkiego tu/ Krolu moy/ nadydzie[ř mno[řtvo [rogie.| *Dry* 60. **200.** Ale przed láty ... Trzymał to Iwan Ku[řtrá ... Ktory Lezey[ko ná [řwym gruncie zábudował/ Tu Lukowá záložý/| *Dry* 66. **201.** Proftemi tu [we rzeczy odpráwuiem [řowy.| *Dry* 76.

Ort: **202.** E troie: piérw[řé równé łaciń[kiému/ a to ma kré[řkę nad [obá/ iako i łaciń[kié/ á/ iako w tym [řowie/ Panié/ Domine: Drugié ná[řé: iako tu panié/ domine: 5. **203.** G ... iako tu garniec: 7. **204.** M dwoie: piérw[řé iako tu/ dom: 12. **205.** O dwoie: iedno Łaciń[kié bez znaku iako tu/ oko: 14. **206.** Q rzadko abo nigdi nieu[řiwamy iako tu kwá[řny 16. **207.** RZ/ abo/ rz/ iedno/ iako tu/ wierze/ wierz. 17. **208.** Trzećie pi[řzem/ [ř iako tu [řacunek. 18. **209.** i[ř się czę[řto w Pol[kim ięzyku trafia / že po/ s/ id[řie/ c/ a ty obiedwie literze maia z [řabá iaka[ř [řpolno[řć/ bo się troiako oboie wymawia/ y po[řpoliće ktorým [řpo[řobem/ e / się wymawia/ tim[ře té[ř i/ s. iako tu/ [řczę[řliwy/ [řczodri/ 18. **210.** mówiłem té[ř abo dwie gru[řce/ abo dwie gru[řzce/ plię[řćie/ ábo plę[řćie: ale i tu iefł iu[ř in[řza różnica. 18. **211.** to lepiéy tak iako się tu napi[řało/ abo znak iaki dać/ iako i in[řzim. 21.

212-3. Z troie: piérw[řé iako to zamek: drugie z kré[řką ná wirzchu/ iako tu mro[řno trzećie z kré[řką przez pó[ř/ iak tu [řiwe[ř. 23. **214-5.** kiedi rzekę/ baby/ to iefł [řtaré [řony/ a babi/ co po łacińie obřtetricatur: iu[ř tu inaczéy b brzmi/ a inaczéy tam: bo naprzód iefł b/ włá[řné Łaciń[kié/ a tu iefł owo co kré[řkę miéwa nad [řobá/ 24. **216.** ani ná b/ ani ná l/ kłada (kreskę)/ gdi po nich id[řie i: iako tu/ biędny/ lieniwy/ pie[řzony/ 24. **217.** Pi[řza té[ř niektó[rzi té panie hę domine, abo ty panie: ia to

po[řednie wolę/ ale žeby się przes yp[řylon pi[řało iako tu [řtoi/ 24. UP

tuczyć *spo[řywajác pokarm w nadmier-nych ilo[řciach doprowadzác do szybkiego ty-cia, wzrostu masy ciała 1-3;*

t. brzuch 1, 2, ciała 3.

1. Tedy [řye iu[ř nieuznáia/| Ktorzy w zło[řciách ro[řkosz máia?| Ktorzy brzuchy [řwé nie-mierné| Tucza/ iedzác ludzi wierné?| *Ps* 14,16. **2.** *Ps* 53,16 jak nr 1. **3.** Hárdzi ná mię fá[řzem ida/ ia twych praw pilnuie/| Oni ciála tucza/ ia twé vchwały lubuię.| *Ps* 119,70. UP

Tud *nazwa rzeki, będącej prawym dopły-wem Wolgi, którą przekraczał Krzysztof Radziwiłł w trakcie wyprawy na Moskwę w 1581 roku 1-3;*

T. szeroki 2, głęboki 3, stary 1;

na T. przy[řć 1, inna rzeka wpada w T. 2, być za T-em 3;

r. -udem 3.

1. Iu[řechmy z gę[řtych lá[řów/ y z błót [řrogich wy[řzli/ Iu[řechmy ná Tud [řtáry/ náđ Luce[řná przy[řzli:| *Jez* 260. **2.** Ty[ř náđ Luce[řná cią-gnał/ ktoréy bród głęboki| Tu[ř tam od [řlaku twego wpada w Tud [řzéroki.| *Jez* 266. **3.** Tego[ř dnia z [řwym ludem| Byłe[ř/ o RADZI-WILE/ zá głębokim Tudem.| *Jez* 274. UP

tudzie[ř *zaraz, natychmiast, bez ociąga-nia się 1, 2;*

komu[ř t. podziękowác 1, [řało[řć id[řie t. w tropy za roskosza 2.

1. Nie [řle czá[řem zámilczéć/ co człowieká boli/| By nieznał nieprzyiaćiel/ že cię ma po-woli:| Ale to náde[w[řy[řtko záraz od[řałowác/| A niedzięcznému pánu tudzię[ř podziękowác.| *Pie[ř* 1,23,4. **2.** Nie po[řiadł człowiek nic trwá-łégo pro[řćie.| Siłę/ y głádko[řć/ látá precz od-no[řza:| A [řało[řć tudzié[řz w tropy zá ro[řko[řza.| *FgFirl* 1,4. UP

tulić *p. tolić*

tulić się *kryć się, chowác się ~ r. -uli.*

Teraz iako wpieniádzach ludzie [řmak po-czuli/| Cnota/ i przy[řtoien[řtvo do káta [řię tuli.| *Sat* 212. UP

Tumites, *mo[ře té[ř Tymojtes a. Tymetes, jeden z braci lub szwagrów ostatniego włádcy*

Troi, Prima; wprowadził do Troi drewnianego konia.

toż Enea[z mowił| To[z Pántus/ y Tumites: zgadzał się y Lampon| Y Vkálegon z nimi: *Odp 304.* UP

Turcy *naród turecki 1–8;*

T. waleczni 3;

T-i zhołdować 1, bić 3, *coś* z T-i się bić 6, *k.* T-m zaprzedać 2, 4, *coś* u T-ów należeć 8, T-ów *gdzieś* nie szukać 7, T-cy proznują = *nie atakują* 5;

T., Saraceny 6, Tatory 1,3 *horda (tatarska)* 2;

T. – Włosi 8 ~ *w p.* 6–8.

1. Siłá posiadł włości| Kto wiał chćiwosci:| Trudniéy to przydzie/ niż Turki zhołdować| Albo waleczne Tátary woiować| *Pieś 1,5,11.* 2. Iedny zá Dunay Turkóm záprzedano| Drugié do Hordy dálekiéy zágnano:| *Pieś 2,5,9.* 3. Bił Tátary w Podolu/ y Turki waleczne:| *Tarn 1,25.* 4. Braćią wazę w niewolą Turkom zapredali| *Sat 80.* 5. Nie [pu]fczaycie się na to/ ze Turcy proznuia| Wiedząc oni prziczinę/ komu w tim folgua. | *Sat 97.* 6. áni oné krześcián[kié woy-]ká/ ... *ták* dálece o Ieruzálem/ álbo o Kon-]fántinopole z Turki/ y z Sáráceny [ye bili/ iáko o [ámego Chrystu]á węcý/ *Wr 4.* 7. á nietylko/ ze Turków w Thráciéy/ álbo w Azijéy nie [zukamy/ ále [ámi z [obą ... *krwáwé* bytwy zwodzim/ *Wr 4.* 8. Ale ieflić się Włochów w tym ná[z]ładowáć niezda/ naydzie[z to y v Turków/ które ty zá pogány ma[z. *Pij 5.* UP

Turczyn *tu wojsko tureckie 1,2;*

T. niewierny 1;

T. psy zapuścił swoje 1, *złe* czyni miastu dobytemu 2.

1. Niewierny Turczyn p[sy] zápuścił [woie/| Którzy zágnáli piękne łanie twoie| Z dziećmi po[po]u: *Pieś 2,5,5.* 2. Wieczorna gwiazdo ... Którá dziewczkę od mátki ... widziérafz: a dáie[z do ręki| Pánienkę młodzieńcowi nieubłagánému:| Co Turczyn gorzéy czyni mia[st]u dobytému. | *Epit 22.* UP

turecki *należący do Turcji 2, wyrabiany w Turcji i przywożony stamtąd 1, pochodzący z Turcji, przez Turków w Europie rozpowszechniony 3;*

t. ziemia 2, towary 1, koń 3 ~ *w prep.* 1 ~ *w postp.* 2, 3.

1. Nieumiém ia gdy w zagle| Vderzą wiátry nagle| Krzyżem pádác/ y świętych przénáy-]dowác dáry| aby łákoméy wodzie Tureckíé towáry| Bogáctwá nie przydáły| *Pieś 1,9,36.*

2. Król dwu korón Włodzi[ław: ... We krwi nieprzyaciél[kiéy vpadł zmordowány| W po-]szród ziemi Tureckiéy: *FgBitwa 65.* 3. tobie białonogi| Kón Turecki/ *Jez 58.* UP

Turek *naród turecki, Turcy 1, 2;*

T-owi serca dodać 1, T. książęta po jed-]nemu pozbierał 2.

1. Iákiégo [ercá Turkowi dodamy| Iefli *ták* lekkim ludzióm nie zdołamy?| *Pieś 2,5,21.* 2. Gdzie Turek ony w[zytki niezgodné Książętá| Po jednemu pozbierał/ iákoby Kurczętá| Tym [po]obem Węgier[ka Koroná zni]zczá[łá| *Zg 43.* UP

Turki *państwo tureckie, Turcja.*

Do Turek po[st]em (*Andrzej Bzicki*) chodzil: *Fr 2,27,9.* UP

turniej *walka rycerska odbywająca się na średniowiecznych dworach ~ r. –eje.*

W co po[zy]ły dziá[łá/ y ná[z]é turnieie?| Wiát-]rem nádziané puknęły nádzieie. | *Pieś 2,8,15.* UP

Turnus *jeden z bohaterów „Eneidy” Wir-]giliusza, postać z podań italskich, walczył z Eneaszem trojańskim o Lawinę, córkę króla Lacjum, i zginął w tej walce.*

Ktoby był znał tych wieków Turná walecz-]ného| Albo mężną Kámille/ álbo Lau[fa] cného:| *Muza 81.* UP

Turosno *nazwa rzeki Trościcy, lewego dopływu Dźwiny.*

Idąc dáleý Turó[no(!) twoje (*Krzysztofa Ra-]dziwilla*) konie piły| Ale záś ná Starynie drógi zléy vżyły| *Jez 213.* UP

tuszyc *spodziewać się, przypuszczać, za-]kładać 1, 3, 7, 8, 10–7, 19, 20, 22, 25–8, 30–1, przewidywać *coś* dla kogoś, wróżyć, rokować 18, 21, 23–4, 29, 32, dawać do zrozumienia, podpowiadać, doradzać 2, 4–6, 9;*

tuszy człowiek, ludzie 3, 8, 10–9, 21–3, 28, 30–1, zły człowiek 1, pan = Bóg 2, serce 4–6, 9, 32, dusza 7, muza 29, Dryjas 32, Satyr 20, stara praktyka 24, figura szachowa 25–6, wąs 27;

t. próżno 1. dobrze 6, 7, 11–2, nieprawie dobrze 24, nieprawie źle 9, źle 18, 23, bardzo źle 21, dawno 14, tak 2;

t. nie śmieć 18, musieć 23;

t. komuś, czemuś 2, 21,23–4, 29, komuś coś tuszy(ło) 4, 5, 9, 32, sobie 1, 7, 8, 10, 12, 30;

tuszyć, że (iż, by) 2–5, 8, 14–5, 17, 22, 25–6, 30–1;

t., w głos opowiedzieć 14;

r. –uszy 2, 4, –yło 9, –uszę 10, 20, –uszył 11 ~ w p. 21–4.

1. Próżno zły ma tużyć sobie/ Aby miał zmie[zkąć przy tobie (*Bogu*): Nie[prawni]wy nie [tanie] Przed oczymá twémi/ pánie.| *Ps* 5,13. **2.** Wwiódł mię/ y [táwił w cále] Ná niedoftápiónéy [kále.] Y dziś mi ták pan móy tuży/ Ze mieć górę moiéy duży/ *Ps* 27, 21. **3.** Páłace wielkim kofztem wy[táwiáia]/ Budownym zamkom [wé imioná dáia.] Tużąc/ że to trwác áz ná wieki bédzie/ *Ps* 49,31. **4.** Ie[st] to w ksiégách twoich: á mnie [erce tuży/ Ze móy nieprzyaciél w rychle ná zad ruży/ *Ps* 56,21. **5.** Mnieć [erce tuży/ że w namiećie twoim] Wiecznie mam mie[zkąć pod [krzydłámi] twemi/ *Ps* 61,9. **6.** V tegom ia w [wym] frá[unku]/ W [wych] tro[kách] [zukał] rátkunku/ A [erce] dobrze tuży[ło] Bo tá[m] [á]z[zu] nic nie było/ *Ps* 66,63. **7.** Dużo moiá/ przetię ty tuż dobrze [sobie:] Bóg w niezczę[ściu] twym bédzie pomocen tobie/ *Ps* 121,5. **8.** mużę/ Zlécié to pi[smu]/ á tym cie[ś]zyć dużę/ Swá iákokolwiek/ tużąc iednák [sobie/ Ze tá] moiá chuc bédzie wdzięczna tobie/ *Fr* 3, 19, 5. **9.** Nigdy bych był nie wierzył/ bych ták miał záłowác/ Tego zwlá[czá]/ co nigdy mym włá[ś]nym nie było/ Poprawdzie mi nie práwie źle [erce] tuży[ło] *Pieś* 1,12,4. **10.** Ia [sobie] ták dobrych lat doczekác nie tużę/ *Pieś* 1,12, 19. **11.** Przy[stáw] Królá Szweckiego przedsię dobrze tuży[ł] Bo (powiáda) niżem ia do Gdań[ká] [ye] ruży[ł:] Iuż były przeciw tobie wy[fláné] okręty/ *Pam* 201. **12.** Przeto tuż dobrze/ Háнно vrodziwa/ [sobie/ Z] twoich dá-

rów znác/ że Bóg ie[st] iá[káwym] tobie/ *FgPieś* 6, 65. **13.** Sliczna dziewko/ ták tuż [sobie/ Kléynot] ten náleży tobie/ *FgPieś* 10,7. **14.** COm dawno tuży[ł] y w głos opowiedá/ Ze obelżenia/ y krzywdy ták znáczney/ Cierpieć nie mieli waleczni Graekowie/ *Odp* 1. **15.** Nie tużęć ia/ żebyś ty/ oycze moy iá[káwym/ Niepomniá[ł] ie[śc]ze krzywdy/ y [zkod] stárá-dawnych/ *Odp* 246. **16.** Zá iednego krzywdę/ Oni się w[zy] [cy] wzięli/ á nas poiedynkiem/ Zbierác máia? nietużę: tożci [sáfiádowi] Sáfiád w Azyey winien/ co v nich w Europie/ *Odp* 340. **17.** tużę/ że odpráwę/ Do tey doby iuż wzięli po[st]owie/ y twoy mąż/ W domu cie dawno czeka. *Odp* 375. **18.** Swar był początkiem/ y niezgodá/ Twego malzeń[stvá] Priámicze/ Nieśmiej zle tużyć/ nieśmiej: ále/ Ledwe nie táki[z] koniec bédzie/ *Odp* 447. **19.** Tym [po]sobem Węgier[ka] Koroná zni[czá]łá/ Bo dwu Pánów obraw[zy] trzeciého do[stá]łá/ Który/ tużę/ tak iáčno z Budznią nie ziedzie/ Iáko wiáchał: *Zg* 47. **20.** Málo było nielepicy o ten rząd przekléti/ Dać wam taką Lacinę/ áz by wam [z]ło wpięti/ Co was iednak nieminie/ ie[li] (iako tużę) Przed wá[st]im go[sp]odarstwem wynieć [się] stąd mużę/ *Sat* 441. **21.** CO to ie[st] X.<ieże>Plebanie/ że tak bárzo źle tużycie Rzeczypo[politéy] ná[ś]zý?/ *Wr* 1. **22.** nie omylił [ye] y Cicero ná tym/ tużąc/ że ten vpadek stárych obyczáiów miał zá [sobą] y rzeczypo[politá] potárgnác: *Wr* 9. **23.** Ale niecháiac stárych obyczáiów ... wrómy [ye] do dziśieyfzych/ dla których y ia po Ciceronie oyczynie [wéy] źle tużyc mużę. *Wr* 11. **24.** Rozumiém temu żeś [st]ychá[ł] o stárey iákiéyści praktyce/ która nie práwie dobrze téy korónie zá tych czásow ná[ś]zych tuży: ále y to ma[ż] tak pewná/ iákobyś [sam] ná to pátrzáł: *Wr* 22. **25.** Roch sie też biały ku potkániu [st]roni/ A w [st]ietney [s]oby [po]kákuie zbroi/ Potym o Bábę dáł [zách] Rycerz w bieli/ Tużąc/ że mu iey obronić nie mieli/ *Sz* 306. **26.** Sámá tuż po nim cícho sie przykrádnie/ Skąd moglá Krolá iuż pochodzić [nádnie.] Zlá Fiedurowa/ [st]oi w mecie práwie/ Tu[ż]á/ że bédzie rychło po ro[st]práwie/ *Sz* 456. **27.** Tużę pómni[z]/ iákom ia (*wás*) w twéy piérw[żéy] młodości/ Twarzy twoiéy folgował: *Br* 61. **28.** Y my ná okázýá muśiém sie gotowác/ Muśiém? czy rádzi czynim? tużę rychléy temu/ Vwierzy[z/

że to człowiek przyrodzeniu [wemu] Nie czyni k woli: *Marsz 9*. **29.** Myśl moiá zówždy z tobá á to ma[ż rym ktemu/] Który ia myślę podać wiekowi przy[złemu] Zá [wóy właściwy wyraz/ zkąd mam bydź znáiomu/] Iáko mi Muza tu[zy/ choć w twarz nieznáiomu.] *Marsz 62*. **30.** To rzékł (*Menelaus*): á z tego w[zy]cy byli więc we[eli/] Tu[ząc [sobie/ że dáleý walczyć iuż nie mieli:] *Mon 110*. **31.** Ale ták podobného oczy mé nie znáia/] Ani ták poważného: tu[zę iż król iáki?] *Mon 169*. **32.** Mnie iedney/ twoię dzielność/ y tve [ty]żąc [práwy/] Serce niemylnie tu[zy/ że cię z Bole[stáwy] Rowno Pol[ká kłásć będzie: *Dry 20*. UP

tuż w odniesieniu do stosunków przestrzennych – zaraz, bardzo blisko, w niewielkiej odległości 1–9, 11–4, 17–23, w odniesieniu do stosunków czasowych – zaraz, natychmiast 10, 15–6;

t. przed nim 11, przed wszystkimi 14, przede mną 1, nad głową 2, nade mną 3, po nim 5, 7, 17, pod bokiem 18, z kimś 6, za mną, za sobą 9, 13, za jego żędłem 21, za Niedźwiadkiem 22, przy lewym kolenie 20, od siebie 19, od szlaku 12, imo cię 4, t. kogoś 8;

t., w tropy 9, 22 ~ t. daleko 3 ~ w p. 14.

1. By dobrze [sta]ła śmierć tuż przedemną/ Bać [ye nie będe:] bo pan mój zemną.] *Ps 23,9*. **2.** Oddal od nich śmierć gotową/ Którą widzą tuż nád głową.] *Ps 79,48*. **3.** Zli nádemną tuż/ ále praw twych dáleko/ Iowá.] *Ps 119,150*. **4.** W[zytko/ biádá mnie/ kámieñ: á żwiierz tuż be[spieczny] Oćiera się imo cię: á ty [en [pi]ż wieczny.] *Fr 3,57, 5*. **5.** Zemowit [toi wedla oyca práwie] ... ty wys[zéy Miecláwie/] ... Tuż po nim widzę mężné Bole[stáwy/] *Pieś 1,10,41*. **6.** To (*zam. tu*) też ie[st] Olbrácht/ ... Tuż z Alexándrem Sigmunt: *Pieś 1,10,54*. **7.** Idźcie niepátrząc náзад/ á tuż po nim zóná/] *Tarn 95*. **8.** nieprzyiaćiel[kié woy[ko tu]ż leżało] Ciebie iednák Bóg przewiódł przez złe miey[cá cáto.] *Pam 129*. **9.** Kiedym [zedł w opcé kráie/ á tuż zámną w tropy/] Lamáły lód/ północné ogrómné zatopy?] *Pam 239*. **10.** Stoię przitim [tatecznie/ i znam iego [łowa.] Tich nie od[stąpię by mi tuż miała [pa]ć głowa./ *Sat 182*. **11.** Kiedi nio[st] Ariadnę iam tuż przed

nim [iedział/ *Sat 195*. **12.** Tyś nád Luce[fná ciągnął/ którey bród głęboki] Tuż tám od [łáku twego wpada w Tud [zéroki.] *Jez 266*. **13.** widząc ná koniéch] Tuż zá [obá pogonia/] ná błotá wćiekli: *Jez 301*. **14.** A Strato tuż przed w[zytkimi [tánaw[zy nád pánná/ [wą włáfná ręká [ye zabił. Wzór 3. **15.** Nie z dobrá wola pániey Fiedur wroćił/ Dobrze się w[trzymał/ że tuż nie przewroćił/ W[zytkiego woy[ká/ zaráz y z Hetmány] *Sz 260*. **16.** A oto biała s tytu przy[koczyła/] Murzynkę [cięta/ ni się obaczyła.] Sámá też w boku tuż odnio[stá [trza]ę/] Nie długá miałá z zacnych łupow chwałę.] *Sz 397*. **17.** Rząd w[zytek pod nim Rochem zá[á]dziłá.] Sámá tuż po nim ćicho się przykrádnie/] Skąd mogłá Krolá iuż pochodzić [nádnie.] *Sz 453*. **18.** Roch iedynym [kokiem/] V[fiadł Krolowi tuż pod [á-mym bokiem.] *Sz 580*. **19.** támże téż złożyli] Zbroję z siebie/ y [kłádli porzádkiem ná ziemi] Tu[ż od siebie: *Mon 114*. **20.** TVż przy lewym kolenie/ w kupie v[á]dzone] Báby bieżą/ nieznácznym światłem obdárzone.] *Phaen 21,217*. **21–2.** Znák tego nieomylny Niedźwiadek więc dáie/] Kiedi ná kóncu nocy z wody ráno w[stáie.] Bo tuż zá iego żędłem [trzelec łukiem włada] Náłożonym/ á potym rychło [am wypada] Za Niedźwiadkiem tuż w tropy: *Phaen 25,257–9*. **23.** IE[st] potym druga [trza]lá/ lecz króm łuku leży/] A przy niéy łabęć bliżéy Aquiloná bieży.] TVż ie[st] y p[ředki] Orzeł łabęćia pomniéy[zy/ *Phaen 27,265*. UP

twardo mocno, pewnie, niewzruszenie 1, t. kowany = wykuty w kamieniu 2 ~ t. usadzony 1.

1. PAmięć myśli[st]wá twego/ Pietrze wćie[zo]ny/] Stoię [stóp kámienny twardo v[á]dzone.] *Fr 3,57,2*. **2.** Náđ nim/ miá[st]o proporcá/ [ukniá [záchowána] Záviešmy/ á ná grobie gęś twardo kowána:] *Fr 3,79,12*. UP

twardy odporny na niszczenie, naciskanie, niepoddający się odkształceniom 1, 2, 4, 8, 12, 14, 17–26, 28–9, 31, o konsystencji ciała stałego 3, 10, 13, mający dużą siłę rozbijania, tłuczenia (o narzędziach) 5, 6, skalisty, pozbawiony gleby i roślinności 9, 15, głęboki, mocny (o śnie) 7, 16, nieprzenikniony, trudny do zgłębienia 11, 27, stawiający nieugięty opór 30, rygorystyczny, nieubłagany 32;

t. skała 8, 28 = *mocne oparcie* 1, 4, *opoka* 10, 13, 24, 29 = *pewne zabezpieczenie* 2, *krzemień* 12, 17, *dyjament* 18, 26, *grunt* = *stały* 14d 3, *pustynie* 9, *dęby* 31, *sęk* 21, *sztal* 6, *młoty* 5, *mur* 15, *baszty* 14, *wieża* 23, *bramy* 25, *zamek* 30, *ser* 22, *ogon* 19, 20, *noc* 11, 27, *sen* 7, 16, *prawo kolca* 32 ~ *twarszy* 20, *natwardszy* 21;

t., *kamienny* 23, *żelazny* 16, *nieprzespany* 16, *nieockniony* 7, *niedobyty* 30, *ostrzy* 6;

w *prep.* 1-6, 8, 11-4, 17-9, 21-4, 27-31, w *postp.* 7, 9, 10, 15-6, 25-6;

r. -ého 15, -árde 32, -árdé 25, -árszy 20 ~ w p. 30.

Ps: 1. Weźmi mię w [wą obronę/ *niezwalczony* pánie/ A to zá twárdą [káte/ y zamek mi [tánie.] 31,6. *2.* Nogi moje ná twárdéy opoce po[stáwił/ Y dróge/ gdziem miał chodzić/ obiá- ił.] 40,5. *3.* Morze w twárdy grunt obraca/ By[tré rzeki ná w[pák wraca/ 66,21. *4.* 71,6 *jak nr 1.* *5.* Ozdobę domu twego/ ko[ztowné roboty/ Obuchámi potłukli/ y twárdémi młoty.] 74,12. *6.* Sćiąny pádna/ ziemiá grzmi: iáko kiedy wála/ W lešie [urowé dęby twárdą ostrą [ztála.] 74,14. *7.* Oto zacni męze zwoiowáni./ Zá[ne]li w [en twárdy nie ockniony/ Rák niemogli podnieść do obrony.] 76,9. *8.* Twárdą [káte przeraził: á oto z kámieniá/ Zdróy przézroczy[ty wypadł nowego [trumieniá.] 78, 27. *9.* Iáko wiele kroć oni páná obráziłi/ W pu[ty- niach twárdych? y do gniewu przywodziłi?/ Szemrzác przeciwko iemu/ 78,74. *10.* Lóy by byli (*lud wybrany*) ná zbożu zbiéráli/ Miód z opoki twárdéy [[áli.] 81,48. *11.* O [spráwy dziwné/ á niewyłowioné/ O myśli w twárdéy nocy zámknioné.] 92,12. *12.* Tym gwóli wodę lały twárdé krzemienie/ 105,77. *13.* z krzemieniá zdroie/ á z twárdéy opoki/ Mocen wyći[nać [trumień głęboki.] 114,15. *14.* Niechże w tobie/ piękne miá[to/ pokóy przebywa/ ... Pokóy w twárdych bá[ztach twoich niechay [ye mnoży/ 122,11. *15.* Boday zgina/ kogo [tawá/ Boli miá[ta pán[kiégo:] Boday v[fech/ iáko trawá/ W wiérzchu muru twárdégo.] 129, 16.

16. Viał iá [en żelazny/ twárdy / nieprze- [pány:] *Tr* 7,7. *17.* NA pálcu ma[ż diáment/ w [ercu twárdy krzemień/ *Fr* 2,66,1. *18.* Serdeczného żalu tu nieru[żę/ Bo ten w twárdym

diámenćie ryto/ Aby wiecznie trwał/ *Fr* 2,76,7. *19.* Byłes w lá[ce v ludzi/ y gła[kanoć [kóre/ A tys mruczác podnosił twárdy ogon wzgóre./ *Fr* 3,52,4. *20.* im kot [tár[zy/ Tym po[poliće mówią/ ogon iego twár[zy.] *Fr* 3,82,10. *21.* Ie[li diámentowé goździe mus ma w rękú/ Którémi natwárd[żégo vmié pozyc [ęku:] Ani ty wy[wobodzi]z [ercá z ciężkiéy trwogi/ Ani z okrutnéy śmierći sídeł wyrwie[ż nogi.] *Pieś* 1,1,5. *22.* ci [ye ná to godzá/ Co [zpérki nie- dopieklé/ y twárdy [ér głodzá:] *Pieś* 1,18,26. *23.* W Twárdéy kámiennéy wiezy/ y zá troi[stémi/ Drzwiami siedząc Dánáé ... Moglá wiecznie nie- uznác nocnych w[zeteczników. *Pieś* 2,4,1. *24.* Złoto szródkiem Iánczárów zbroynych póydzie [nádnie/ A przez twárdą opokę gwałtowniéy przepádnie/ *Pieś* 2,4,10. *25.* przebił bramy twárdé/ Zacnych mia[ł Mácedonczyk/ y podkopał hárdé/ Tyrány datkiem *Pieś* 2,4,13. *26.* Kto ma byś Królem: iuż dekrét gotowy/ Przed Bogiem leży: nie piórem pi[ány/ Lecz w diámenćie twárdym wykowány.] *Pieś* 2,8,4. *27.* A przy[ży] czas Bóg ma w mocy/ Pogrężony w twárdéy nocy.] *Pieś* 2,15,16. *28.* Snadźby lepiéy/ by ieno nie- czuć żalu [wégo/ Twárdą [kałá gdzie [tanać szród morzá huczného/ *FgPżał* 6. *29.* Kościół to musi [ądzić/ który jáko żywo/ Vznawał/ co w téy mierze pro[fto á co krzywo/ Na téy twárdéy opoce rozbił [ye Aryus/ *Zg* 87. *30.* Filip król Mácedón[ki/ kiedy mu o dziwnie twárdym á niedobyty[m zamku powiádano/ pytał/ *Wr* 14. *31.* twárdémi demby w iáfną bramę bili.] *Muza* 48. *32.* Y ná niedźwiedziech iezdził:] Prawó kolcá twárdé/ Komu ie ná nos włożá/ powiodá y hárdé.] *Dry* 47. UP

twarz *przednia część głowy człowieka, oblicze* 14-5, 28, 35, 37, 39-41, 43-4, 47-55, 57, 59-61, 63-6, 70, 73, 76, 82, 85-92, *oblicze człowieka będące odbiciem jego psychiki* 1, 6, 18, 20, 24-5, 32, 36, 38, 45-6, 56, 58, 62, 67-8, 71, 74, 77, 79-81, *oblicze Boga, też usposobienie całego Boga* 2-5, 7-13, 16-7, 19, 21-3, 26-7, 30-1, 33-4, *oblicze postaci mitologicznej* 42, 72, 78, *usposobienie takiej postaci* 69, *oblicze figury szachowej* 83-4, *zewnątrzna forma czegoś* 75, t. miesięczna = *księżyc* 29;

t. piękna 14, 50, 52, 65, 82, wdzięczna 1, 37, 49, 92, gładka 69, 76, malowana 66, jako kwiatki mieszane 59, rumiana 35, 41, 47,

jasna 16, 33, biała 77, łaskawa 2, 62, dobrotliwa 11, chętna 6, święta 4, 27, nieśmiertelne 70, szpetna 45, nieprawie cudna 73, płocha 72, blada 36, 71, błędna 29, surowa 17, 79, smutne 20, wyniosła 74, rozna 75, obecne 51, sama 57, 91, własna 42, *ta* 49, 65, 83, *te* 51, *ona* = *ta*, *owa*, *tamta* 82, *twa* 2, 37, *twoja* 14, 47–8, 52, 60, 64, 66, 85–7, 92, *jego* 31, 34, 61, *swoja(e)* 3, 4, 9, 16–7, 24, 26–7, 43, *swa* 8, 11–3, 21–3, 33, 55, *ich* 25, *Bożej* wszechmości 5, *Pańska* = *Boga* 7, *pa-sterza* 69, *postępków* 75;

wdzięczność t–y 14;

t. gładnie 28, błednie 46, bladną 32, zbladła 58, się *komuś* mieni 84, *gore komuś* przed wstydem 38, *białą* zdobi wstyd rumiany 77, *k.* nie uwiedzie 57, *gładka komuś* nie pomoże 76, *wyda k.* 56, *wyduje coś* = *świadczy o czymś* 91, *bodaj* odmiany nie znała 49, *wyraża różą* oboję 44, *coś* znaczy 36, *ma coś* w sobie 48, *pleśnią* przypadnie 50, *zmarški ją* zorzą 39, *panuje wiosna* w t–y *czyjejs* 64, *zima* się na *niej* postanowi 63, *jako lelija różą* przepłataną *zdała się komuś* t. *czyjaś* 66, *komuś* z myśli wpadły t–y 51;

t. *jakąś* znać 1, 62, *uznać* 2, *rozeznawać* 70, *ujrzeć* 5, 7, *oglądać* 92, *czyjaś* widzieć 42, 52, *patrzeć na czyjaś* t. 34, 37, 61, 90. w t. *komuś* wejrzeć 68, *dziwować się* t–y 82, t–y się *przypatrywać* 55, t. *pokazać* 16, *okazać* 21–3, *ukazać* 34, *komuś* *jakąś* t. *ukazywać* 45, *różną* t. *czegoś komuś* *ukazywać* 75, *kryć* przed *kimś* 4, 8, 9, 19, t. (od *k.*) *odwrócić*, *odwracać*, *obrócić* = *przestać*, *darzyć k. swoją* *łaską* 3, 10, 13, 26–7, 30, 78, *odwrócić* od grzechów *surową* t. = *nie osądzać* 17, t. *wyniosła* *nieść* przed *kimś* 74, *włożyć* *hańbę* na *czyjeś* t–y 25, *rozświecić* t. *nad kimś* 11, t. w *miedzi* *łać* i w *marmórze* *kować* 60, *rzezać* w *kamieniu* 65, *malować* 65, w *chęć* *ubrać* t–y 24, *sprawić* t. 29, (ku *komuś*) t. *jakąś* *sobie* *zmyślać* 6, 20, *się* *rzucać* na t. *czyjaś* 87, *jakąś* t. *mieć* 83, *mieć* *równą komuś* 89, *baczyć* z t–y *coś* 80, t–y *czyjejs* *folgować* 86, t–y *czyjejs* *szukać* 31, *czymś* t–y *nie* *zależyc* 53, *jakiejs* t–y *nie* *zamilczeć* 41, *coś* *jest* *godne* *czyjejs* t–y 85, *coś* *nosić* na t–y 18, 40, *kryć k.* *przy* *swej* t–y 12 *przy* t–y *gaśnie* *ubiór* 15, *ktoś* w t. *jest* *nieznajomy* = *jest* *nieznany* z *twarzy* 88, *ktoś* *jest* t–y *jakiejs* 71, *komuś* na

t–y *jakimś* się *zdać* 81, *rozświecić* *kogoś* *swą* t–ą 33, z *jakąś* t–ą *k.* *przywitać* 67, w *prze-klęństwie*: *bodajże* *wam* *trąd* na t. 54;

M. i B. Im. *twarzy* 20, 24–5, 32, 51, 70;

t., *oko*, *oczy* 35, 41, 46, 59, 66, *włos*, *włosy* 63, 71, 76, *włoski* 35, *kosa* 59, *broda* 47, 85, *nos* 59, *czoło* 59, *brwi* 59, *usta* 59, *zęby* 59, *szyja* 59, *piersi* 59, 66, *ręka* 58–9, *nogi* 73, *język* 58, *lice* 51, 54, 87, *gęba* 54, *serce* 32, 56, *ciało* 50, *postawa* 72, *chód* 41, *uroda* 80, 90, 91, *mowa* 20, *statek* = *stateczność* 91, *ubiór* 15, *giezłeczko* 35, *kości* 60, *rogi* 73, *chuć* 62, *wiek* *czyjs* 61, *siły* 31, *Pan* = *Bóg* 31 ~ t. *odwrócić* – *rękę* *otworzyć* 30;

r. –*arzy* 8, 40, 5–2, 82, 85;

w *p.* 80.

Ps. 1. *Iedeneś* *ty* (*biskup Myszkowski*) *należion/* v *którego* *miály* | *Miey[ce* *Mufe(!)* *wzgárdzoné/* y *twarz* *wdzięczną* *znály.* | *ded.* 6. 2. *Mąż* (*człowiek*) *okrutny* *ręki* *krwawéy/* *Nigdy* *twarzy* *twéy* (*Boga*) *łá[káwéy]* *Nie* *ma* *vznác:* 5,22. 3. *CZemuś* *pánie* *odftąpił?* *czemuś* *twarz* [*woię*] *Odwrócił* *precz* *odemnie* *w* *doległość* *moię?* | 10,1. 4. *DOkąd* *mię* *chcefz* *zápomniéc?* *dokąd* *świętą* [*woię*] *Twarz* *przedemną* *kryć* *będzie[z?* 13,2. 5. *A* *ia/* *móy* *pánie/* w *téy* *niewinności* | *Vyżrzę* *twarz* (*da* *Bóg*) *twéy* w [*zechmocności*: 17,54. 6. *Lud/* *któregom* *nigdy* *nie* *znał/* *czołem* *mi* *bije/* ... *Obcy* *ku* *mnie* *twarz* *chętniwą* [*sobie* *zmysłáia/* 18,87. 7. *Temi* [*spniámi* *góry* *świętény* *doftápiémí(!)*] *Y* *twarz* *páń[ká* (*da* *pan* *Bóg*) *ná* *oko* *vyżrżemy.* | 24,12. 8. *Niekryy* *przedemną* [*wéy* *twarzy/* 27,29. 9. *KRólu* *niebie[ki/* ... *Do* *ćiebie* *wołam:* *á* *ty* *twarzy* [*woięy*] *Nie* *kryy* *przedemną:* 28,2. 10. *Pánie/* *twoiá* *łá[ká* *by-łá* | *Mnie* *ták* *mocno* *vtwiérdziłá:* | *Ale* [*koroś* *twarz* *odwrócił:* | *Wnetes* *moię* *hárdóść* [*krócił.* 30,23. 11. *Roświéc* [*wą* *dobrotliwą* *twarz* *nád* [*ługą* [*woim/* 31,37. 12. *Iáko* *wielé* *dóbr/* *pánie/* *które* *ty* *gotuie[z?* *Wiernym* [*woim/* ... *Krijefz* *ie* *przy* [*wéy* *twarzy* *przed* *ludźmi* [*rogimi/* 31,47. 13. *Czemu* [*wą* *twarz* *odwráca[z?* *czemuś* [*wéy* *litości*] *Zápomniał* 44,7. 14. *o* *królu* ... *Nie* *dóydzie* ... *Zaden* *wdzięczności* *piękny* *twarzy* *twoięy:* | 45,7. 15. *Ale* *przy* *twarzy* (*panny*) *gáfnie* *vbiór* *złoty/* 45,7. 16. *Twarz* *iáfną* [*woię* *ná* *Sioń[kiéy* [*kále]* *Iáwnie* *pokaże* (*Bóg*): 50,5. 17. *Odwróc* *od*

mych grzechów [urową twarz [woię/ 51,17. **18.** Prze cię (*Boga*) w[tyd wieczny ná twarzy no[zę. 69,19. **19.** Nie kryy (*Boże*) twarzy przed [tugą [woim: bom okrutnie| Ie[ł vtrapiyon: 96,37. **20.** Więć [obie twarzy [mutné/ y mowę zmyśláli (*ludzie*)| Nabożna/ ále [ercá nic nie przykádali:| Ani pánu w przymiérzu zachowáli wiary:| 78,65. **21.** Przywróc nas ku [á[ce [woiéy/ niezwalczony pánie/| Okáz [wą twarz/ á w[zy[tko [ye nam po myśli [tánie. 80,8. **22.** *Ps 80,16 jak nr 21.* **23.** *Ps 80, 40 jak nr 21.* **24.** Zeby musieli zá pány| Wyznáć byli wierné [tugi moie/| W chęć vbraw[zy twarzy [woie. 81,44. **25.** W[ó[hánbę ná ich twarzy: ... niechay [ye w[tydáia. 83,29. **26.** Nigdy méy pró[by głos nieu[ta[nie. | Boże m[oy/ przęc[odrzucá[[mętná du[ę moie?| Y twarz odemnie odwráca[[woie?| 88, 30. **27.** Nie odwrácy/ czá[fu zléy przygody moiéy/| Odemnie [mutnégo [wiétyéy twarzy [woiéy. 102,4. **28.** A oná (*ziemia*) ... W[zytkiégo w[zytkim [tátczy: ... [tá[chléb/ ... [tá[oléy/ po którym twarz g[ádnie. 104,32. **29.** Ty[ná znák czá[ów [práwi[błędná twarz mie[ie[czná/| Ty niepo[ó[gnionégo [to[ná lámpę wd[ie[czná| Prowad[iz do zachodu: 104,37. **30.** Kiedy rękę otworzy[[w[zy[cy ná[yceni:| A kiedy twarz odwróci[[w[zy[cy zá[muceni. 104,56. **31.** In[zéy ch[uby ná[iego imię niema[ie/| Trwál[zéy rádo[ó[pró[no indziéy [zuka[ie. | Pána y twarz iego/ y sí[[zukay[ie. 105,7. **32.** Zeglarzom twarzy bládná: [erce zia[[trá[[rogi: 107,53. **33.** Ro[wiéć mié [wá iá[fná twarza/ náucz mié praw [woich/ 119,135. **34.** Y będá dobrzy pána wyznáwali/| Y ná twarz iego prawdzíwe pátrzáli. 140,30.

35. Giezlęc[ko biaté ná niéy/ w[ó[ki pokręconé/| Twarz rumiána/ á oczy ku [miéchu [klónioné. | *Tr 19,10.*

Fr: **36.** CHybá by niewiedziá[á/ co znaczy twarz bláda/ 1,9,1. **37.** PAni ... Pátrzac ná twá wd[ie[czná twarz/ rym[ów mi przybywa. 1,13,2. **38.** G[ó[é mi twarz przed w[tydem/ 2,12,5. **39.** Day czego pró[no dáwáć potym będzie[[ch[ia[á/| Kiedy[é zmár[ki twarzá zorra/ 2,33,3. **40.** A oná krámná bárwę no[ó[lá ná twarzy. 2,53,10. **41.** Z moich tych pró[tych rym[ów i[e[te[[tawnym w[zędz[ie/| Któré rumiánéy twarzy/ y oká czarnégo | Niezámilczá w pániéy/ y chodu [nádnégo. 2,94,19.

42. GO[ó[ciu/ w[á[fná twarz widzifz przewázn[éy Didony/| Obraz pozorny/ obraz piéknie wy[stawiony. 3,3,1. **42-4.** Vka[mi [ie/ Mágdáleno/ vka[twarz [woié/| Twarz/ kt[óra práwie wyra[á ró[á oboié. 3,28,1. **45.** Cho[é zna[[vczynno[ó[moié/ y chęć práwá czuie[[z/| Przed[ie ty mnie [zpetná twarz/ Káchno/ vkázuie[[z. 3,44,2. **46.** gdy drogę wspomioné/ wnet twarz blednie/ oczy [zy leia/ 3,77,19. **47.** dziewko vrodziwa/| Z twoiá rumiána twarzá moiá brodá síwa/| Zgodzi [ie [známieni[ie: 3,82,2.

Pie[: **48.** Ma to twarz twoiá/ Pánno w[zech piékniey[za w [obie/| Zę(!) cz[owiek rad y nie-rad musi [t[uzyc[tobie. 1,4,9. **49.** A boday tá wd[ie[czná twarz odmiány nie zná[á/| By[ó dobrze y Sibyllę láty przer[ówná[á. 1,4,15. **50.** Pierwéy ni[ple[niá piékná twarz przy-pádnie/| Y zupe[ne[mu [ia[tu kra[á [pádnie: 1,6,41. **51.** lu[mi z my[li wypá[ty té obecne[twarzy:| Twoie nadobné lice i[e[ł podobné zarzy: 1,7,7. **52.** A ty ták [ro[á nie bád[ani mié tym karzy/| Bych d[ugo niemia[widziéć twoiéy piéknéy twarzy. 1,7,24. **53.** Nie tylko[ó ná[infz[é g[á[dzá [ye vrodzila/| Ale[ó y zwyczáymi twarzy nic nie zelzy[á: 1,8,6. **54.** Boday[é wam [mr[ód w g[ębę/ mili pijánice/| A trá[ná twarz: bo zóná lubi tákié lice: 1,18,50. **55.** Boday [ye przepá[do/| Tu twoie zwi[er[ciádo: ... Dawno [ye nie [wéy twarzy przypátruie[[z. 1,19, 8. **56.** Wyda mié twarz/ gdy [ye [erce z[e czuie: 1,22,14. **57.** Mnie [ámá twarz niewiedzi[ie: 2,2,9.

58. Temu czá[zá z rák wypá[á/| Iézyk zmilkná[á twarz zblá[á. | *Sob 9,40.* **59.** Twoiá kofá rozcz[ó[ána/| Iáko brzozá przyodziána:| Twarz iáko kwiatki mié[zané/| Leliowé/ y ró[áné. | Nos iáko [znur vpleciony:| Czo[ó iá[márm[ór g[á[dzony:| Brwi wynio[te y czárnáwé:| A oczy dwá w[ęglá práwé. | V[á twoie kora[ówé(!):| A z[ęby [cz[eré per[ówé:| Szyiá pe[na okazá[á:| Pier[ó iáwne: ręká biá[á. | *Sob 11,11.* **60.** Będá drudzy twym ko[ó[ciám gr[ób zacny budowá[é/| Y twarzá twoié w miedzi lá[é/ y w márm[órze kowá[é:| *Pam 6.* **61.** Mor[kié Nimphy/ po pier[ó wydaw[zy [ye z wody/| Wzychá[ly/ pátrzac ná twarz/ y wiek iego (*Jana T[eczy[ńskiego*) m[ódy. | *Pam 38.* **62.** Ten znáiac twarz lá[káwa/ y chuc[przeciw [obie/| Sklóni[ták[é cnotliwé [w[é [erce ku tobie:| *Pam 73.* **63.** ále cz[owie-

kowi| Kiedy fie raz ná twarzy zímá poštánowi| A włos śniegiem przypadnie/ gęsta Wio[na minie| Niżli z głowy przeziębły ten zimny rok zginie.| *FgPieś 6,14. 64.* Przeto póki pánuie Wio[na w twarzy twoiéy| Day fie/ Hánno/ nápátrzyć wdzięczny krafy [woiéy| *FgPieś 6,33. 65.* Ieśli przy[złému wieku zachować się chcecie| Málucie tę piękną twarz/ y rzeźcie w kámienu.| *FgPieś 6,39. 66.* Iáko leliia rózą przepłatána| Zdáta mi fie twarz twoiá málowana| Oczy twé iáo gwiazdy fie bly[kály| Piérsi twé śniegu [romotę dзиаłály.| *FgPieś 11,6. 67.* Z iákąż ia twarzą brácią [wą miłą przywitam?| *Odp 100. 68.* Mężu moy ... á będę[z w twarz ci weyźrzec śmiała?| *Odp 103. 69.* O biálo[krzydła/ mor[ka pławáczo/ ... koraś ... Twarzy páfterzá Pryámczyká| ... do ... Eurotowych| Brodów nosilá(!): *Odp 427. 70.* Kiedy ná Idzie [tokorodney| Smierci podległy nieśmiertelnej| Vznawcá twarzy rozeznawał.| *Odp 444. 71.* Ato záś co zá biátagłowá| Z wlofy roštárganemi/ y twarzy ták bládey.| *Odp 495. 72.* Płochá twarz (*leśnej potwory*) ... i [mieřzna poštáwá, *Sat ded. 9. 73.* TAK iako mié widzié/ choć mam na łbie rogi,| I twarz nieprawie cudná/ i ko[mate nogi| *Sat 2. 74.* Nierozumiey żeby to darmo wczyniono| I[z w[zelaki źwierz in[zi pochyłym [tworzono| A człowiek twarz wyniořta nie[ie przed w[zitkimi| Patrząc wozdobne niebo oczima ia[nymi.| *Sat 317. 75.* Przeto niechay nielubi ucho twe cnotliwe| Pochleb[řwa/ ktore/ iako źwierciadło fał[ziwe| Rozną twarz twych pořtepków tobie vkazuie| Nie tak iako ie człowiek řtateczny przyjmuie.| *Sat 361. 76.* Niepomogá mu wten czas řotko brzmiące [trony| Niepomoże twarz gátka/ ani włos trafiony.| *Sat 392. 77.* Pátrżay/ iako twarz biáłą zdobi wřtyd rumiány| Tákíeý bárwy więc niebo bywa/ gdy řwit rány| Złoté Słońce vprédza: *EpRadz 39. 78.* Roku zářię drugiego Iánus twarz obrócił| A Mars wřzyřtkie furie ná Mo[kwę wywrócił| *Jez 177. 79.* zátymeř oddáwał| Więżnie twarzy řuowych/ vrodźiwé chłopy| Pierřiřté: *Jez 399. 80.* Król bacząc w niéy (*Timoklii*) ták z vrody/ iáko y z twarzy powagę iákąř/ pytał iéy/ coby zacć byłá: *Wzór 5. 81.* Nieřtátecznoř w Bábilonie řárřzy pokazáli| ktorzy fie ludzyom ná twarzy [wię-

tobliwi zdáli.| *Zuz 30. 82.* Co dzyeń/ wiécey fie dziwuią oney piękney (*Zuzanny*) twarzy.| *Zuz 44. 83.* Tę twarz miał biály (*król*) po takim popłochu| Kiedy mu nego poimano Rochu.| *Sz 223. 84.* Iuż go nie blizu čekáia ná řieni| Wy[zedł nierychło/ á twarz mu fie mieni.| *Sz 526. 85.* godnáby tá brodá twoiéy (*Apolla*) twarzy| *Br 3. 86.* pómniz/ iákom ia w twéy piérw[zéy młodořci| Twarzy twoiéy folgował: ábyř był miłóřci| Co nadłuzéy móğł záżyć: *Br 62. 87.* rumiánego v[řánováć licá| Twoiego nie vmiála (*broda*): ále fie rzuciłá| Przed czáfem ná twarz twoie: czym cié ochydziałá| Iowiřzowi| *Br 66. 88.* Myřl moiá záwždy z tobá: á to mařz rym ktemu| Który ia myřlę podać wiewowi przy[złému| Zá [wóy wlářciwy wyraz/ zřąd mam bydź znáiomy| Iáko mi Muza tuřzy/ choć w twarz nieznáiomy.| *Marsz 62. 89.* A Tęczá zář przyniořta wieřć piękney Helenie| Twarz Helikáonowéy máiać równá żenie| *Mon 120. 90.* vyzřzaw[řy (*starcowie*) Helenę/ ták čicho mówili| Prózno to/ pátrząc ná twarz y táką vrodę| Niemářz fie przéć dźiwowáć/ że ták wielką [zkodę| Dla niéy Troiánie čierpiá| *Mon 153. 91.* CO to zá gořć/ o řiořtry/ przy[zedł w nářze kraie?| Sámá twarz/ y vrodá/ [am řtátek wydáie| Ze zacny człowiek iákis: *Dry 2. 92.* Y nas o tym przyezdzie głořy dochodziły| Y z tych lářow ná oczy ludzkie wywabiły| Abychmy też twoie twarz wdzięczną ogládały| *Dry 11.* UP

twierdza, twirdza *budowla obronna 5, przen. o Bogu, który jest obroną, schronieniem 1-4;*

t. warowne 5, ubogich 4, moja 2, 3;

t-e brać 5 ~ twirdza 3;

t., zamek 1, 5, moc, siła, zasłona, obrona 1, pocieszyciel, zbawiciel 2, obrońca 4.

1. Tyř (*Boże*) moc ieřt/ y řiła moiá: tyř ieřt zařoná| Tyř zamek/ y twierdza/ tyř ieřt moiá obroná| *Ps 18,4. 2.* áby vřt moich řpiéwánié| Tákże y řercá mego rozmyřlánie| Gmyřli twéy było: o poćieřzyćielu| Y twierdzo moiá/ o móy zbáwićielu| *Ps 19,52. 3.* żeby w [wéy řpráwiedliwořci| Pan/ twierdza moiá/ był opowiadany| *Ps 92,31. 4.* (*Boże*) Obrońco [mutnych/ y twierdzo vbogich| *Ps 143,30. 5.* Nie tylko zamki budowné| Y twierdze bierzeřz

wárowané:] Ale/ ... Iešteš sílen y [am [obie.]
Pieś 2,13,46. UP

twierdzić, twirdzić uważać, mówić, głosić 2, 4–6, umacniać 1, 3, 7;

t–i człowiek 2, 4–6, Bóg 3, chleb 1, słońce 7 ~ nic nie t. 2;

t. człowieka 3, siłę 1, kwiat 7, nic nie t. 2;

t. łaską 3, w utrapieniu 3, snadnie 1;

t. iż ... 4, żeby... 5, aby 6, coś 6;

twirdzić 2, 4–6;

w p. 4–6.

1. [tąd wino łagodné/] Dobréy myśli naczynie: [tąd chléb/ który [nádnie] Siłę twierdzi:] [tąd oléy/ po którym twarz głádnie.] Ps 104,32.

2. Ia nic nietwirdzę/ ále mi ty powie[z/] Kiedy się téż [am pewney rzeczy dowie[z.] Fr 2,13,7.

3. Lecz y miłosierdzie [wé chciéy mieć ná baczeniu/] Lá[ską [wioią mię twierdząc w moim vtrapieniu.] FgPzał 16.

4. kto chce twierdzić/ iż té dwa narody od Czechá y Lechá dopiéro w tych kráich imioná [wioie wzięty:] Czech 2.

5. Bo co niektórzy twirdzą/ żeby Czech y Lech z Słowień[kiéy] ziemie/ álbo ... z Kroáciéy wy[zedł/] Czech 3.

6. Ale prze wielkość Słowień[kiégo] narodu/ nieśmiałybch ia tego twierdzić/ áby w[zy]cy z tego żródłá iść mieli: Czech 6.

7. Iáko kwiat pewnym płótem roście ogrodzony/ ... Którego [słónce] twierdzi/ wiátr głádzi/ dé[cz żywi:] Epit 43. UP

twierdzony t. za coś = uznawany za coś;
r. –ona.

Która powieść/ bądź zá rzecz prawdziwą twierdzona/ ... bądź téż ták zmyślona/ Znaczyłá/ że zá láty miał w[stáć] lud z puńocy/ Którego kray południ niemiał zdołać mocy.] Prop 209. UP

tworzyć układać wiersze, komponować piosenki 2, 3, powoływać do życia 1;

t–y Bóg 1, człowiek 2, poetowie 3;

t. piosenki 2, rymy 3, człowieka w żywocie jego rodzice 1.

1. Ty myśli wie[z/] ty moje zna[z] tájemnice/ Tyś mię w żywocie tworzył moiéy rodzice.] Ps 139,28.

2. Nowé pio[nki] [obie] tworząc/ niezámkiáiąc [V]tek nigdy/ ále cały dzień prześpiéwáiąc:] Tr 6,5.

3. Ale mniéma[z] podobno/ żeby tylko rymy/ Poétowie tworzyli? nie wiérz temu: Marsz 6. UP

twój należący do ciebie, osoby, do której się mówi; to, czym ona się posługuje, władza (przeważnie rzeczy materialne), gdzie ona przebywa: t. niebo 359, ziemia 360, góra 95, królestwo 427, 625, 627, kraj 312, stolica 182, 363, miasto 441, baszty 561, mury 940, granice 633, brzeg 839, dwór 442, 913, pałac (święty) 46, 163, 236, 328, 332, 798, kościół 226, 235, 252, 313, 330, 572, 583, 710, przybytek 227, 279, bóżnice 285, cerkiew 37, zbór 730, świątynia 287, dom (święty) 94, 103, 108, 132, 207, 233, 242, 286, 331, 333, 380, 385, 712, 851, namiot, namioty 222, 946, 958, mieszkanie 45, progi 12, 158, 640, 782, bramy 559, 631, podwoje 783, ściany 711, ołtarz 101, 190, 204, 329, arka 573, stół, stoły 243, 638, 742, 816, dziedzictwo 324, 387, fortuna 788, dobro 987, zebranie 796, skarb 789, stanowisko 961, łóżo 780, obora 194, konie 405, 948, psi 775, okół 195, wóz 178, 404, gromy 309, wały 160, łuk 84, pręt 91, laska 92, łuk i sajdak 671, strzały 142, 179, 308, 443, 931, 988, grot 930, łup 737, zbroja 180, herby 717, szaty 186, stroje 777, zwierciadło 776, brzytwa 982, kaleta 692, stróny 794, pieniądze 684, wiadro 212, słoiki 719, dzień 292, noc 293, wszystko 804, co 790 ~ w funkcji rzecz. 980;

pochodzący od ciebie, co komus dajesz, przeważnie w sensie materialnym, fizycznym: t. dar, dary 70, 245, 690, 757, 803, 875, 1000, ofiary 71, towarzystwo 721, 754, wczasy 822, obiad 680, piwo 773–4, obrok 800;

będący częścią (też odnoszący się do całości) organizmu, zwykle osoby, do której się mówi (także personifikowanego podmiotu nieosobowego), ciebie – części ciała i atrybuty fizyczne: t. osoba 713, 723, ciało 675, 909, krew 861, 910, kości 699, 833, 846, głowa 785, 813, 869, 912, 976, 978, serce 72, 107, 398, 772, 812, twarz 10, 177, 670, 756, 760, 768, 834, 855, 865, 981, 984, 986, 1003, oblicze 594, lice 767, 985, usta 196, 486, 819, ręka, ręce 5, 28, 49, 53, 62, 81, 114, 116, 118, 128–9, 143, 166, 192, 231, 362, 408, 423, 435, 487, 591, 595, 650, 733, 807, prawa = prawica 288, noga, nogi 198, 253, 311, 426, 787, stopeczki 637, oko, oczy 9, 139–40, 282, 412, 556, 589, 683, 866, 903, wzrok 34, skronie 928, uszy, ucho 42, 86, 145, 206, 592, 693, 718, 917, 979, kosa 818, piersi 867, bok 364,

432, 558, 799, 915, grzbiet 724, rogi 941, zdrowie 122, 658, 731, uroda 176, 857, gładość 854, dary = uroda 858, postawa 859, siły 657, 829, głos 837, duch = *dech* 159, krewkość 400, lata 135, 397, 667, 686, 778, 779, 935, żywot 401, młodość 402, 431, 894, 983, wiek 795, 892, godzina 641, płomień 990, mech 677 ~ *właściwości duchowe, psychiczne, umysłowe*: t. dusza 704, duch 365, 593, 609, 922, wola 13, 66, 150, 372, 444, 458, 600, 715, 766, 882, 965, natura 870, myśl 39, 68, 205, 1004, mądrość 127, 301, rozum 406, 597, 635, baczenie 665, umysł 815, dowcip 361, widzenie 645, bóstwo 165, wszechmocność 56, 383, 601, wielmożność 303, 416, 771, wieczność 373, majestat 577, moc 64, 85, 164, 167, 219, siła 188, 240, 251, 270, 290, 619, 626, dzielność 617, 753, 925, 1005, męstwo 937, groza 298, panieństwo 991, imię 15, 23, 25, 33, 44, 65, 89, 168, 172, 191, 211, 262, 276, 294, 327, 341, 381, 392, 418, 436, 439, 473, 579, 584, 613, 615, 629, 681, 691, 701, 725, 755, 847, 856, 881, 885, 920, zawołanie 901 ~ *właściwy tobie, cechujący ciebie*: t. cnota, cnoty 138, 636, 682, 751, 887, łaska 1, 8, 14, 76, 88, 93, 96, 111, 117, 131, 208, 220, 239, 267, 283, 289, 295, 342, 367, 388, 407, 415, 422, 480, 570, 604, 611, 647, 709, 786, 806, 809, 850, 852, 872, 874, 902, 908, 933, 989, chuć 830, cierpliwość 40, miłosierdzie 11, 22, 43, 99, 130, 155, 175, 201, 258, 353, 358, 369, 433, 590, 652, smiłowanie 567, 568, 607, dobroć 63, 620, przyjaźń 695, dobroć 112, 123, 126, 217, 219, 234, 271, 347, 420, 970, ludzkość 841, litość 115, 121, 154, 202, 228, 232, 260, 268, 335, 489, 566, 605, 651, 734, 810, życzliwość 77, 571, 648, szczerobliwość 410, 808, 876, hojność 628, dobrodziejstwa 419, ochota 688, sprawiedliwość 124, 152, 153, 218, 274, 348, 450, 515, 527, 621, 745, prawda 216, 340, 354, 357, 358, 366, 382, 434, 462-3, 481, 500, 536, 542, 585, srogość 6, 259, 375, 390, niełaska 169, 374, gniew 16, 58, 83, 144, 200, 315, 321, 334, 351, 368, 376, 378, 393, 649, 727, rozgniewanie 146, niezgoda 911, popędliwość 141, zapalczywość 346, 352, niecnota 817; *będący w jakimś stosunku do ciebie – zwierchności, pokrewieństwa, zależności, przynależności, uczuciowym*: t. Bóg 156, 161, 224,

król 630, pomazaniec 371, pan 184, 752, pani 781, stróż 555, 557, ucieczka 379, lud 7, 189, 275, 278, 316, 326, 386, 430, 440, 956, ludzie 951, 954, kapłani 574, Izrahel 273, wierni 47, 60, 209, wybrani 413, 624, miasto 281, ulubiony 48, sługa 67, 173-4, 210, 314, 317-8, 370, 395, 424, 437, 575, 610, 836, 957, przyjaciel 560, 969, sąsiad 669, towarzysze 674, żołnierze 950, 960, wojsko 945, 962, rotty 947, 953, miecz 55, Kozacy 952, straż 959, Radziwiłłowie 748, ojciec 634, 828, 831, 936, 938, 943, 963, dziad 877, 890, 932, pradziad 889, żona 720, 862, niewiasta 844, mąż 750, 906, brat 694, bracia 992, siostra 905, dzieci 578, 646, dziewczka 656, 662-4, 666, Orszuleczka 659, łanie 791, syn 411, 996, synowie 582, 632, stryj 860, przodkowie 878, 888, 923, 929, 939, 944, potomek 576, 764, plemię 784, 643, 678, krewni 969, 994, goście 716, posłowie 904, mowca 1008, niewolnik 344, niewolnica 438, rowienniki 185, woźnica 679, 914, Tezeus 835, Parys 999 ~ *w funkcji rzecz.* 696, 749, 769-70, 648 ~ *będący twoim wrogiem*: t. nieprzyjaciel 41, 80, 246, 296, 325, 384, 425, 428, 602, przeciwnik, przeciwnicy 82, 603;

to, co czynisz, wykonujesz, popelniasz, także rezultaty tych czynności, uczynki, działania, skierowane do innych, których inni doświadczają: t. czyn 27, 302, 338, 598, 623, uczynki 879, sprawy 24, 30-1, 36, 102, 137, 272, 304, 339, 349, 409, 587, 616, 916, 919, 1006, 1007, postępkę 305, 391, 523, 853, 918, 993, dzieje 105, przedsięwzięcie 842, rada = *zamysł, plan* 73, zasługi 893, część = *to, co na ciebie przypada do wykonania* 924, obyczaj 761, rzecz 668, ruszenie 429, bitwa 883, zwycięstwo 735, 884, fuk 417, powód 221, 421, przykład 880, panowanie 183, władza 729, 762, rządy 466, urząd 801, dziwy 149, 269, tajemnice 520, cuda 297, 356, 414, 459, zdarzenie 248, 921, droga, drogi 59, 171, 244, 307, 322, droga = *podróż, wyprawa* 765, 955, ścieżki 106, 214, 310, ślak 949, prawa 470, 483, 493, 495, 496, 502-3, 507, 514, 529, 532, 534-5, 543, 546, ustawa 98, 170, 460, 472, 475, 498, 505-6, 508, 510, 512, 541, uchwały 484, 522, 528, zakon 100, 151, 255, 453, 456, 477, 490, 511, 513, 519, 524, 531, 538, 550-1, 608, powinność 967, wyrok 3, 17, 193, 299, 449, 461, 485,

492, 497, 530, 533, 540, 547, 687, 802, ślub 469, porządek 455, 501, rozrządzenie 403, rozsądek 998, rozkazanie 291, 445, 468, 479, 491, 548, 740, 805, 995, upomnienie 639, żądanie 739, przykazanie 474, rzeczenie 545, rada, rady 109, 599, obietnice 266, 586, 705, sąd, sądy 18, 38, 39, 50, 199, 306, 451, 454, 465, 471, 478, 488, 517, 565, 606, 849, 974, opatrność 596, opatrzenie 622, opieka 19, 54, 79, 263, 319, 337, piecza 29, 823, 873, ratunek 494, 544, zdarzenie 741, życzliwości 648, rozkosze 133, pociechy 389, dozór 238, pomoc 75, 119, 162, 229, 254, 261, 336, 447, 549, posługi 759, obrona 20, 32, 57, 97, zasłona 21, tarcz 61, skrzydła 215, 223, 230, 811, skażń 51, pomsta 134, 280, zdrada 758, niewdzięczność 868, razy 148, gromy 237, jarzmo 181, zastrzał 732, rana 726, pośmiech 256, wzdarda 257, nieprawości 399, 975, tyraństwo 736, grzechy 569, winy 581, nauka 537, opowieści 539, rozprawa 820, księgi 213, skotopaski 697, rym 797, fraszki 672, psalterz 871, pismo 722, muzyka 698, głos 4, 1001, słowo, słowa 35, 52, 120, 249, 355, 448, 452, 457, 464, 467, 482, 499, 504, 509, 518, 521, 525, 526, 552-3, 703, 706, 838, 973, zdanie 446, 708, 966, mowa 197, 964, kazanie 747, kiepstwo = niemądre gadanie 689, pożegnanie 78, 564, 642, śmiech 702, 714, pojrzenie 863, chłuba 864, małżeństwo 907, mieszkanie 707, nawiedzenie 147, przyjazd 840, 1002, wydanie 997, wieczera 743, nocleg 972, prośba 74, rana 110, chód 250, myślistwo 746, skok 942;

czego doświadczasz, co przeżywasz dobrego:
t. sława 26, 187, 580, 588, 618, chwała 87, 90, 104, 113, 125, 203, 284, 277, 264, 320, 396, 612, 614, 821, cześć 300, 345, 728, dobre 562, ozdoba 886, wesele 644, zabawa 2, pociecha 660, 927, rozkosz 814, szczęście 827, 971, nadzieje 136, pożytki 563, korzyść 738,
~ złego: t. uciśnienie 323, nieszczęście 554, 843, 926, przygoda 793, zło 676, szkody 792, żalność 653, 824, smutek 832, płacz 654, 825, łzy 655, 826, kłopot 661, hańba 845, żądza 977, śmierć 744, 763 ~ *sytuacja, położenie, w którym się znajdujesz:* t. potrzeba 69, 685;

tobie poświęcony, z myślą o tobie, dla ciebie czyniony: twoja = o tobie: pamięć 157, 700, pamiętka 265, 394, służba 225, twój = ciebie

- z powodu ciebie powstały, ciebie dotyczący: t. strach(y) = ciebie 241, 247, 350, 241, 516, bojaźń 343, 377, posłuszeństwo 934;

w funkcji rzeczownika: za tve = za ciebie, za twoje życie 673;

t. własny 723 ~ twoje - me 708;

dotyczy Boga 3-40, 42-68, 75-106, 108-121, 123-134, 141-155, 157-160, 162-75, 184, 188-93, 198-204, 206-23, 225-322, 324-78, 381-97, 403-10, 412-24, 433-551, 564-8, 570-5, 579-80, 583-629, 646-52, 741, 745, 771, 803-11, 849-53, 874-6, 933-4, 974, *człowieka* 1, 2, 41, 69-74, 107, 122, 135-40, 156, 161, 176-83, 185-7, 194-7, 205, 224, 323, 379-80, 398-402, 411, 425-32, 552-8, 569, 576-8, 581-2, 634-8, 641-5, 653-670, 672-6, 678-89, 691-708, 711-23, 730-1, 739-40, 742-3, 746-51, 754-6, 759-70, 772-80, 784, 786-93, 795-6, 798-802, 812-20, 824-44, 846-8, 854-73, 877-81, 883-90, 892-910, 912-20, 922-32, 935-40, 943-73, 975-80, 987, 991-8, 1002-8, *zwierząt* 744, 752-3, 941-2, *bóstw, postaci mitologicznych i nierzeczywistych* 671, 690, 709-10, 725-9, 732-8, 891, 921, 981-6, 988-9, 999-1001, *uosobionych wartości* 639-40, 845, 911, *elementów natury, przedmiotów - miast, budowli* 559-63, 630-3, 677, 724, 757-8, 781-3, 785, 794, 797, 821-3, 882, 990;

twojego, twojej *itp.* 6, 13 5 6, 21 2 5 7 8, 31 3 7, 43 5 7 9, 52 4 5, 9-66 9, 71 4 5 7, 81 3 5 6 8, 92 6 9 **104** 6 7 9-11 3 4 6-8, 22 6 7, 30 1 3 5 9, 40 2 3 5-8, 52 5 7, 66-8, 70 1 3-5 7, 81 2 7 8, 91-3 5 9 **201** 3 5 7, 12 3 6-20 2 5 6 8, 31 3 9, 40 4 5, 54 7-60 3 5 6 8-70 2 3 8, 84 5 7-93 7 8 **300**-2 4 5 8, 10 4 9, 20 2-4 8-30 2 7 9, 40 2 3 5 7 8, 50 2 4-8, 62 3 9, 70 2-4 9-82 5 7-9, 91 2 4 **402** 3 7 9, 12 4 6 9, 20 2 3 6 8, 31 2 4 8, 43 4 8, 51 5 7 9-61 4, 72 6, 82 5 8, 92 5 9 **500** 2 3 6 9, 14-6, 23 7 9, 33 4 7, 47, 52 3 6 8, 61 2 4 6, 70 1 3 7 9, 80 5 6, 8-92 4 5 8 9 **601** 3 4 8, 10 2 4 7-9, 27-9, 33 5 6, 40 2 4 6, 51-3 5-7 9-63 5-7, 72 6 8, 86-8, 92 5 7 **700** 1 6 8, 11 5 6 8, 20 2 5 6 9, 31 8, 41 3 8 9, 51 3 6, 60 2 6-8, 70-2 4 6-8, 80-2 5 7, 91-3 **802** 4 5 7 9, 13 4 8 9, 26, 34 6 8, 43 7 8, 50 4 5 8, 62 5 9, 70 3 8 9, 82 7, 91 4 5 9-**901** 5 8-11 4-6, 20-2 4 7, 33-5, 41 6 8, 53 5 9, 61 2 4 5 7, 73 5 7, 81 2 4-6, 92 5 6 (*war.*) **7 1003**-5;

twoja, twego *itp.* 1-5, 7-12 4 7-20 3 4 6 9 30 2 5 6 9, 40 2 4 6 8, 50 1 3 6 7, 68, 70 2 3 6 8 9, 82 7 9, 90 3-5 7 8 **102** 5 8, 12 5 9-21 3-5 8 9, 32 4 6-8, 41 4 9, 50 3 4 8-60 2-5 9, 72 6 9, 80 3 5 6 9 4 6-8 **200** 2 6 8-11 4 5, 21 3 9, 30 2 4-8, 43 7-9, 51-3, 61 2 4 7, 71 4 6 7 9-83 6, 94 5 **303** 6 7 9, 11 7 8, 27, 33 5 6 8, 41 4 6 9, 53 9-61 4-7, 71 5 7, 83 4, 90 6-**400** 5 6 8, 10 3 5 7 8, 21 5 7 9, 33 5 6 9-42 5-7 9, 50 2 4 8, 62 3 5-71 3-5 8-81 3 4 6 7 9, 91 3 6-8 **501** 4 5 7 8, 10 2 7 8, 20-2 5 6 8, 30-2 5 6 9-43 5 6 8 9, 54 7 9, 63 5 7-9, 72 8, 81-4 7, 93 6 7 **600** 2 5-7, 11 3 5 6, 20-3 5 6, 30-2 4 7-9, 41 3 5 7-50 8, 64 8-70 3 5 7, 80-5 9, 91 3 8 9 **703**-5 7 9, 10, 2-4 7 9, 21 3 8, 30 3-6 9, 40 2 4-7, 54 5 7-9, 61 3 5, 73 5 9, 83 4 6 8, 90 4 6 8-**800** 3 6 8, 10-2 6 7, 20-4 7-31 3 9-42 4-6 9, 51-3 6 7 9-61 3 4 6-8, 71 2 4-6, 80 1 3-6 8, 93 7 8 **902**-4 7, 12 3 7-9, 25 6 8 9, 31 2 6 7, 40 2-5 7 9, 58, 66 8, 70 1 4 6 8-80 3 7-9, 91 3 4 6 8 **1002** 6-8;

w prep. 1-4, 6, 12 4 5 8, 20 1 3 4 7-32 4-6 8, 40 1 5 6 8, 50 4 6 7, 61-4 6 9-72 4 5 7-9, 81-5 7 9, 91 3-5 7 8 **100** 2 3 5, 10-6 8-21 3-5 7-9, 34-8, 41 6 7 9, 51 3 4 6 8-64 6 7 9, 71 3 6 8-80 3 6 7 9, 90 3-5 7 8 **200** 2 4 6 8 9, 14 5 7-9, 21 4 7-30 2-5 7-43 5 7-57 9-61 4 8 9, 71 3-5 7, 80 3-5 9-92 5-**305** 7-9, 11 2 5 6 9, 20 2 6 7, 30-2 5-8, 46 8-51 3-5 9-61 3 7-9, 73 5 6 8, 81 3 4 6 8, 90 3 6 7 9 **400** 2-6 8-10 3 5-9, 21 5, 30 1 3-5 9, 41-3 5 6 9-52 5-6, 60 1 3 5-8, 70 1 4 6-80 2-6, 91-4 7 8 **501** 4 5 7 8, 11 2 4 6 9, 20 2 7 8, 30 1 5 6, 9-42 4 5 8 9, 51-3 5 9, 60 3 7 8, 71 2 8, 81-3 6 9, 91 5 6 **601** 5-7, 12 4 6 7 9-23 6-8, 30 3 6 8 9, 41 3 4 7-51 4 9, 61 2 4 6-70 5-7 9, 80 2 4-95 8 **702**-7 9, 10 2-5 7, 20 1 3 4 6 8-30 3 7 9, 44 5 7, 50 2 3 6-9, 61 3 5-8, 71-3 6 8-80 2-90 3-5 7-**801** 3 5-10 2 4 6-8, 20-4 6 7 9, 32 3 5-9, 41 2 4-6, 54 7-9, 61-4 8 9, 71-3 5-7, 80 1 3-6 8-90 2-7 9, **902** 6 7 9, 13 5 8 9, 22 4-6 8, 30 1 4 7 9-43 5-8, 52-4 6 9, 61-4 6 7, 70-8, 81 3 8 9, 93-6 9-**1007**, *w postp.* 5, 7-11 3 6 7 9, 22 5 6, 33 7 9, 42-4 7 9, 51-3 5 8-60 5 7 8, 73 6, 80 6 8, 90 2 6 9 **101** 4 6-9, 17, 22 6, 30-3 9, 40 2-5 8, 50 2 5 7, 65 8, 70 2 4 5 7, 81 2 4 5 8, 91 2 6 9 **201** 3 5 7, 10-3 6, 20 2 3 5 6, 31 6, 44 6, 58, 62 3 5-7, 70

2 6 8 9, 81 2 6-8, 93 4 **306** 10, 13 4 7 8, 21 3-5 8 9, 33 4 9-45 7, 52 6-8, 62 4-6, 70-2 4 7 9, 80 2 5 7 9, 91 2 4 5 8 **401** 7, 11 2 4, 20 2-4 6-9, 32 6-8, 40 4 7 8, 53 4 7-9, 62 4 9, 72 3 5, 81 7-90 5 6 9, **500** 2 3 6 9, 10 3 5 7 8, 21 3-6 9, 32-4 7 8, 43 6-7, 50 4 6-8, 61 2 4-6 9, 70 3-7 9, 80 4 5 7 8, 90 2-4 7-**600** 2-4 8-11 3 5 8, 24 5 9, 31 2 4 5 7, 40 2 5 6, 52 3 5-8, 60 3 5, 71 4 8, 81 3, 97 9-**701**, 11 6 8 9, 22 5 7, 31 2 4-6 8, 40-3 6 8, 51 4 5, 60 2 4, 74 5, 81, 91 2 6 **802** 4, 11 3 5 9, 25 8, 30 1 4, 40 3 7 9-53 5 6, 60 5-7, 70 4 8 9, 82 7, 91 8 **900** 1 3-5 8, 10 1 4 6 7, 20 1 3 7 9, 32 3 5 6 8, 44 9-51 5 7 8, 60 5 8 9 79, 82 4-7, 90-2 7 8 **1008**;

r. -wemu 344, -wému 897, -emu 11, 33, 436, 496, 613, 645, 740, 980, -ému 48, 262, 828, -wego 735, -wégo 860, -ego 144, 236, 279, 597, -égo 165, 427, 851, 998, -emi 223, 811, -émi 5, 185, 282, 317, 413, 454, 510, 525, -woje 25, 106-7, 130, 148, 175, 258, 422, 534, 547, 640, 646, 665, 741, 791-2, 804, 843, 927, -oje 49, 86, 99, 155, 181, 203, 212, 328-9, 426, 457, 503, 506, 529, 562, 564, 590, 629, 652, 655, 697, 711, 722, 725, 777, 802, 847, 914, 935, 997, -oi 674, -wojá 342, 781, -ojá 92, 157, 231, 379, 566, 573, 738, 749, 762, 850, 882, -wojój 13, 96, 109, 177, 263, 340, 570, 855, 916, 992, -ojój 88, 117, 343, 345, 438, -woim 16, 22, 207, 226, 278, 323-4, 385, 432, 464, 558, 577, 610, 642, 716, 751, 879, 921, -oim 43, 222, 608, 878, -woich 139, 174, 199, 370, 428, 448, 592, 887, -oich 47, 472, 495, -woję 288, 900, -oję 152, 515, 537, 604, 656, 743, 813, -oją 982;

w p. 848, 965-9.

Ps: **1.** Cny Myżkow[ki/ ... bo komu ieft táyna| Twá łá[ká przeciwko mnie/ y chęć niewyznáyna?] *ded* 4. **2.** Y teraz ci z Libanu nio[ę Dawidowé| Złoté gęśli/ á przy nich Pol[kié pieśni nowé:] P[áltérzá pięć Książeczek: którym ty łá[káwy| Wzrok vkáz/ twéy nieow[zem niegodnym zabáwy.] *ded* 16. **3.** Iam ieft/ mój Boże/ król ten/ który tobie| Ták [ye [podał: przez mię będzie wiedzia| Swiát twé wyroki/ 2,19. **4-5.** A który twego głófu niepo[ftucha| Iáko [korupá/ iáko ziemiá [ucha| Będzie [ye pádał przed rękami twémi.] 2,26, 28. **6.** Zaden mój nieprzyaciél twoiéy [ro-

gości| Nigdy wytrzymać nie mógł: 3,14. **7.** Od ciebie w[zyt]ko dobre ná świecie mamy| Którzy [ye kolwiek ludem twym ozywamy.] 3,20. **8.** 4,27 jak nr 1. **9.** Nie[pr]awiedliwy nie [t]anie| Przed oczymá twémi/ pánie.| 5,16. **10.** Mąż okrutny/ ręki krwawéy| Nigdy twarzy twéy łá[kawéy| Nie ma vznác: 5,22. **11–2.** A ia miłosierdziu twemu| Vfáiac niewymownemu| Náviedzę twé święté progi| 5,25,27. **13.** Niechay [t]ucham woléy twoiéy.| 5,32. **14.** A rádość ich trwála bédzie| Bo twa łá[ká z nimi w[zęd]zie.| 5,44. **15.** Będá [ye tobá chłubili| Którzy twoie imię czčili:| 5,46. **16.** Pow[ta]ń/ o pánie wieczny/ w gniewie twoim| Przeciw złych ludzi niepobożný rádźie:| 7,13. **17–8.** oto lud w wielkiéy gromádzie| Wyroku twego czeka/ ie[fl]i złému| Czy vpásć przed twym [s]adem cnotliwému.| 7,17–8. **19.** á człowiek cnotliwy| Ie[fl]t w opiece twéy/ Boże [pr]awiedliwy.| 7,24. **20.** w twéy [to]iac obronie| Przed żadná nigdy nie vćiekę trwoga| 7,26. **21.** Bo [sz]czéré [serce w twoiéy ie[fl]t za[fl]onie.| 7,28. **22.** 7,39 jak nr 11. **23.** 7,41 jak nr 15. **24.** WSzechmocny pánie/ wiekui[fl]ty Boze| Kto [ye twym [pr]awom wydziwować moze| 8,2. **25.** 8,6 jak nr 15. **26.** A [s]awy niebo ogárnać niemoże| Twéy/ wieczny Boze.| 8,8. **27–8.** Twój czyn ie[fl]t niebo/ twoich rąk robotá| Gwiazdy iá[niey]ze wybranégo złotá:| 8,13. **29.** czym ie[fl]t [syn człowieczy| Godzien twéy pieczy?| 8,20. **30.** 8,30 jak nr 24. **31.** 9,3 jak nr 24. **32.** 9,5 jak nr 20. **33.** 9,8 jak nr 15. **34.** Nieprzyaciél ... Podał tył ... Widząc twój wzrok [trá]zliwy.| 9,12. **35.** Ná twé [s]owá fukliwé| Wytárleś z ludzkiéy pámiéci| Ich imioná chłubliwé.| 9,18. **36–7.** Chciéy mié z rąk [rogich wybáwié| Smierci nie vbłágánéy| Abych twé [spráwy mógl] [s]áwié| W cérkwi twoiéy wybranéy.| 9,55–6. **38.** 9,79 jak nr 18. **39.** Bezbożné mysli iego/ [spráwy brzydliwé| Bo niepomni ná [s]ady twé [pr]awiedliwé.| 10,16. **40.** prze bóg/ długoli| Zły człowiek ma doświadczać twéy ciérpliwo[fl]ci?| 10,35. **41.** Twój nieprzyaciél łuk wziął| 11,3. **42.** Do[fl]yciem znał dotychmia[fl]t v[zy] twé zámknioné| 13,5. **43.** 13,14 jak nr 11. **44.** 13,16 jak nr 15. **45–6.** KTo bédzie w twoim mie[zk]aniu przebywał?| Kto bédzie twego pá[fl]acu świętého| Wieczny mój Boze/ w[e]fela zá[zy]wał?| 15,1–2. **47.** ácz ty po[fl]ug moich| Nie-

potrzebuie[fl]z: iednák wiernych twoich| Trzymáć [ye będę| 16,6. **48.** Bo ty/ mój Pánie/ ... Ani dopu[fl]sí[fl]z doznác [kázy twému| Vlubionému.| 16,31. **49.** 16,36 jak nr 5. **50–1.** Do twégo [s]adu ia [ye vćiekam| Y [pr]awiedliwéy [kázni twéy czekam:| 17,5–6. **52.** 17,15 jak nr 35. **53.** 17,24 jak nr 5. **54.** 17,27 jak nr 19. **55.** A du[fl]żę moię od okrutného| Wyzwól człowieká: człowieká/ który| Ie[fl]t mieczem twoim/ y ma moc z góry.| 17,44. **56.** A ia/ mój pánie/ w téy niewinno[fl]ci| Vyrzę twarz (da Bóg) twéy w[fl]zechmocno[fl]ci:| 17,54. **57.** 18,5 jak nr 20. **58.** 18,31 jak nr 16. **59.** Świętobliwé drógi twoie/ [s]owá bránt práwy| 18,59. **60.** 18,60 jak nr 47. **61–3.** Twoiá mnie tarcz/ twoiá ręká można w[fl]piérá[fl]| Twoiá wieczna dobrotliwo[fl]ść mnie pomnazá[fl].| 18,69–70. **64.** Bądź pochwalon/ o mój boże niezwyćięzony| Twoiá moc niech bédzie iáwna ná w[fl]zy[fl]tki [trony.| 18,90. **65.** 18,96 jak nr 15. **66–7.** Z nich (*boskich wyroków*) twoię wola [fl]ugá twój poznawa| 19,43. **68.** Day Boze/ áby ... [serca mego rozmyślánié| Gmy[fl]li twéy było: 19,51. **69.** Siedząc ná Sionie oká [swego z ciebie| Nie[fl]pu[fl]sí/ á w twoiéy w[e]sprze cię potrzebie.| 20,8. **70–1.** Bédzie pomniá ná twé w[fl]zy[fl]tki prze[fl]zlé dáry| Y [s]am ogień [fl]pu[fl]sí ná twoie ofiáry:| 20,9–10. **72–3.** W[fl]zy[fl]tko to on zdárzy/ co w twym [sercu czuie| Y [sz]częśliwy [kutek rádźie twéy gotuie.| 20,11–2. **74.** Twoiá prósbá/ królu/ bédzie wy[fl]tucháná.| 20,16. **75.** PAnie/ zá twoiá záw[fl]zdy pomocá Król bije| Nieprzyaciéla [swego: 21,1. **76.** 21,4 jak nr 14. **77.** Wielka cze[fl]ść iego/ pánie/ z twoiéy [fl]yczliwo[fl]ci| 21,11. **78.** Po[fl]táwi[fl]eś go wzorem twego po[fl]zegnánia| 21,13. **79.** 21,16 jak nr 19. **80.** 21,17 jak nr 41. **81–2.** Twoiá ręká twé w[fl]zy[fl]tki przeciwniki zgoni.| 21,18. **83.** 21,20 jak nr 16. **84.** Bo náwet tył podá[fl]dzą [s]romotnie/ á w oczy| Twój łuk nieuchroniony przet[fl]sié im zá[koczy.| 21, 26. **85.** 21,28 jak nr 64. **86.** lecz wołánié moie| Nieprzeiednáné mija vcho twoie.| 22,8. **87.** [kąd (*ze świętego miasta*) ná w[fl]zy[fl]tki [trony| Brzmi g[fl]os twéy chwa[fl]ły niezá[fl]tanowiony.| 22,12. **88.** 22,26 jak nr 14. **89.** 22,57 jak nr 15. **90.** 22,58 jak nr 87. **91–2.** Twój pr[fl]t/ o pánie/ y la[ká] twoiá| W niebe[fl]piecze[fl]ntwie obroná moiá.| 23,11. **93.** 23,17 jak nr 14. **94.** Y będę mie[zk]ał w twym świętym

domu| Nie wstępując ląty nikomu.| 23,19. **95.** Kto doftapi twę góry/ o w[zehmocny pánie/| 24,5. **96.** 25,12 jak nr 14. **97–8.** Niechay nád [obą twą obronę znáią| Którzy twych v[staw świętych przefstrzégáią.| 25,51–2. **99.** 26,7 jak nr 11. **100.** Twój zakon święty/ to [zćię[zki moie.| 26,8. **101.** Ołtarz twój święty kołem radości| Otoczę 26,14. **102.** 26,16 jak nr 24. **103.** 26,18 jak nr 94. **104.** 26,19 jak nr 87. **105.** téiem nádzieie| Ze w zborze w[spomnię twé [lawné dzieie.| 26,28. **106.** Náviedz mię ná [zćię[zki twoie/| 27,38. **107.** 27,51 jak nr 72. **108.** 28,8 jak nr 94. **109.** Niechcą rozumieć pán[kiéy rády twoiéy/| Ze mię podwys[za[ty [am z lą[ki [woiéy:| 28,17. **110.** Przeto ie zni[zczy[z: á zá twoią ráną| Iuż nie pow[stána.| 28,19. **111.** 30,21 jak nr 14. **112.** Zalić proch cześć będzie dawał| Albo twą dobroć wyznawał?| 30,30. **113.** 30,39 jak nr 87. **114.** 31,11 jak nr 5. **115.** Iá [wą nádzieię kładę w twéy/ pánie/ litości/| 31,15. **116.** 31,35 jak nr 62. **117.** 31,51 jak nr 14. **118.** 32,10 jak nr 62. **119.** 32,20 jak nr 75. **120.** 32,26 jak nr 35. **121.** 33,43 jak nr 115. **122.** rzecze du[zy moiéy/| Iam zdrowie twoie.| 35,9. **123.** 35,52 jak nr 112. **124.** Ięzyk mój także będzie [zérzył/ pánie/| Twą [prawiedliwość: 35,89. **125.** 35,90 jak nr 87. **126.** 36,9 jak nr 112. **127.** á [ądów/ y twoiéy mądrości|. Táz ieft miárá/ która ieft mor[kich głębokości.| 36,11. **128–9.** 36,13 jak nr 5. **130.** 36,14 jak nr 11. **131.** 36,16 jak nr 14. **132–3.** Hoynością domu twého będziem náfyceńi/ Y [trumieniem ro[ko[zy twoich nápoieni:| 36,17–8. **134.** nie wyda [zli] twéy pom[ty/ pánie/ y [rogości.| 36,28. **135–6.** będą niewątpliwie| Twoie ná ziemi látá przedłużoné/| A twé nádzieie niemogą być póné.| 37,7. **137.** Porucz mu żywot/ y w[zy[tki twé [prawy/| 37,11. **138.** Iá[na ieft zorzá/ iá[no [łónce páła/| Ták będzie y twa cnotá okazała.| 37,14. **139.** 37,17 jak nr 9. **140.** 37,84 jak nr 9. **141.** CZá[fu gniewu/ y czá[fu twéy popędliwości/| Nierącz mię/ pánie/ kárác 38,1. **142.** Tkwią we mnie [trzały twoie/| 38,3. **143.** 38,4 jak nr 62. **144.** 38,5 jak nr 16. **145.** 38,18 jak nr 42. **146.** Gotowem krwią [wą blągác twoie rozniewánié/| 38,34. **147.** A iam ięzyk [wóy hámował:| Wiedząc/ że to zlorzeczeńié| Było twoie náviedzenié.| 39,40.

148. prze ciężkie rázy twoie/... siły| Zgoła mię iuż opuściły.| 39,42. **149.** Siłá/ w[zehmocny pánie/ twych d[ziwów od wieku/| 40,17. **150.** 40,25 jak nr 66. **151.** 40,26 jak nr 100. **152.** 40,27 jak nr 124. **153.** 40,29 jak nr 124. **154.** 40,30 jak nr 115. **155.** 40,31 jak nr 11. **156.** Gdzie teraz on twój/ nędzniku wygnány/| Bóg záwołány?| 42,11. **157.** Wieczna ieft/ pánie/ wemnie pámięć twoiá:| 42,22. **158–60.** Ná huk twych progów/ w[zeh przepáści siły| Iedná zá drugą nurty [wé złożyły:| W[zy[tki twé duchy/ y w[zy[tki twé wáły| W mię vderzáły.| 42,25,27. **161.** 42,39 jak nr 156. **162.** 43,13 jak nr 75. **163.** Y twych wy[okich dóyde| Páłaców: 43,16. **164.** 44,3 jak nr 64. **165.** Oycowie ie[zcze ná[zy nam opowiadáli| ... [prawy Bo[stwá twého/| 44,3. **166.** 44,9 jak nr 62. **167.** 44,9 jak nr 64. **168.** 44,14 jak nr 15. **169.** Twą niełaską [ye s[tało/ zefmy tył podáli/| 44,23. **170.** 44,34 jak nr 98. **171.** Nie [zło w[pa[[erce ná[zé/ áni z twoiéy drógi| Prawdziwéy v[ta[piły namniéy ná[zé nogi.| 44,35. **172.** 44,39 jak nr 15. **173.** Dla ciebie mordy ciérpiem/ á twoie niewinné| Sługi równie ták bija/ iáko owce inné.| 44,43. **174.** 44,46 jak nr 173. **175.** 44,52 jak nr 11. **176.** Zaden o królu/ zaden twéy vrody| Nie dóydzie miedzy ludzkimi narody.| 45,5. **177.** 45,7 jak nr 10. **178.** Prawdá/ y ludzkość/ twój wóz niech [práwuie/| 45,13. **179.** 45,17 jak nr 142. **180–1.** á [tráchem twéy zbroie| Możné narody przyymą iármzo twoie.| 45,19–20. **182.** Stolicy twoiéy/ o niezwyćięzony| Królu/ zaden krés nie ieft záłożony:| 45,21. **183.** La[ka rozmiáru/ la[ka prostowánia/| Ieft la[ka/ królu twého pánowánia.| 45,24. **184–5.** Przeto cię pan twój znaczną przed in[zémi| Vczcił powagą rowienniki twémi.| 45,27–8. **186.** Twé [záty w [krzyniách Słoniowych chowáné:| 45,30. **187.** 45,60 jak nr 26. **188.** Moźni bohátirowie sił twoich doználi:| 48,7. **189.** 48,8 jak nr 7. **190.** Ciebie my w [w[ych vci[skach/ pánie ná[z/ wzywamy/| Y twé ołtarze święté obłápiamy.| 48,22. **191.** 48,23 jak nr 15. **192.** 48,24 jak nr 62. **193.** 48,28 jak nr 3. **194–5.** Niechcę ia/ niechcę z twéy obory wołu/| Niechcę y kozlá z twoiégo okołu:| 50,25–6. **196.** Błuźniér[stwo [zczéré w vsćiách twych pánuie/| 50,51. **197.** Powinowáctwo żadné/ bli[kość żadna/| W twéy v[zczypliwéy

mowie nie ieft władna:| 50,54. **198.** V twych nóg vpadam ia człowiek ztro[kány/| 51,2. **199.** 51,8 jak nr 39. **200.** 51,16 jak nr 16. **201.** 51,27 jak nr 11. **202–3.** Wybaw mię z przeklectwá méy niepobożności/| Aby mógł mój ięzyk fławić twé litości:| Otwórz/ wieczny boże/ niemé vftá moie/| A ia opowiadać będę chwały twoie.| 51,30–2. **204.** 51,40 jak nr 101. **205.** Myśli twoie są zdrádlivé/| Y poftępki niew[tydliwé:| 52,5. **206.** 52,12 jak nr 86. **207.** 52,15 jak nr 94. **208.** 52,31 jak nr 14. **209.** 52,32 jak nr 47. **210.** 54,2 jak nr 67. **211.** 54,12 jak nr 15. **212.** Ma[z ty policzoné vćiekánia moie/| A lzy oczu moich wiádro chowa twoie.| 56,20. **213.** Ieft to w ksiégách twoich: á mnie [erce tu[zy/| Ze mój nieprzyiaciel w rychle názad ruszy:| 56,21. **214.** 56,32 jak nr 106. **215.** Niechay vłegę w pewnéy twych [krzydeł zaflonie/| 57,3. **216.** dobroć/ wieczny Boże/| Y prawdá twoiá nigdy płona być niemože.| 57,8. **217.** 57,27 jak nr 112. **218.** 59,23 jak nr 124. **219.** A ia twoié moc będę/ y dobroć wyznawał/| 59,33. **220.** 60,6 jak nr 14. **221.** Zá twym powodem [erce [ye nam wróci/| A nieprzyiaciel prędko tył obróci.| 60, 27. **222–3.** Mnieć [erce tu[zy/ że w namiećie twoim| Wiecznie mam mie[zkać pod [krzydłámi twemi:| 61,9–10. **224.** 62,31 jak nr 156. **225.** KV [łuzbie twoiéy/ bože mój obrońcá/| Wftáię ránégo nie czekáiąc [łońcá:| 63,1. **226–7.** Przetsię iákobych był w kościele twoim/| Ták twój przybytek widzę okiem [woim.| 63, 7–8. **228.** 63,9 jak nr 115. **229.** 63,16 jak nr 75. **230.** 63,17 jak nr 215. **231.** 63,20 jak nr 62. **232.** 65,10 jak nr 115. **233.** 65,15 jak nr 94. **234.** 65,17 jak nr 112. **235.** 65,18 jak nr 226. **236.** 65,20 jak nr 46. **237.** Twych gromów [rogich ludzje [ye lękáią/| 65,29. **238.** Zá twym dozorem wilgości doftáie| Obftéy ziemi 65,33. **239.** 65,42 jak nr 14. **240.** Mówcie[z/ komu [łów doftánie| Twoié siłę [ławić/ pánie?| 66,10. **241.** Twój [trách tobie w[zyftki [ćieie| Pod nogi nieprzyiaciele.| 66,11. **242.** 66,50 jak nr 94. **243.** Iuz [ielce/ y tłufté woły/| Gotuiá [ye ná twé [łoty.| 66,56. **244.** 67,4 jak nr 59. **245.** 67,10 jak nr 70. **246.** 68,3 jak nr 41. **247.** 68,21 jak nr 241. **248.** Zá twym zdárzeniem máią co [piéwac vczíwé| Pánienki/ wy[ławiáiąc rycér[stwo cnotliwé.| 68,27. **249–51.** Wierné/ pánie/ twé [łowo:

twój chód ogládáli| Nieprzyiaciele ná[zy/ y twych sił doználi.| 68,63–4. **252.** 68,74 jak nr 226. **253.** 68,79 jak nr 198. **254.** 69,14 jak nr 75. **255.** 69,20 jak nr 100. **256–7.** Twój po[smiech/ twoiá wzgárdá / ná mię [ye wracáią/| 69,21. **258.** 69,35 jak nr 11. **259.** 69,54 jak nr 6. **260.** 69,60 jak nr 115. **261.** 70,2 jak nr 75. **262.** 70,12 jak nr 15. **263.** 71,12 jak nr 19. **264.** 71,15 jak nr 87. **265.** Zadna noc bez pámiatki twoiéy nie vplynie.| 71,16. **266.** Wyznam cię w obietnicách twoich nie omylnym/| 71,29. **267.** 71,31 jak nr 14. **268.** 71,32 jak nr 115. **269.** 71, 34 jak nr 149. **270.** 71,37 jak nr 240. **271.** 71,39 jak nr 112. **272.** 71,39 jak nr 24. **273.** Będá cię wyznawały w powieści [tátecznym/| Y obrońcá twoiégo Izráhelá wiecznym.| 71,48. **274.** 71,51 jak nr 124. **275.** 72,3 jak nr 7. **276.** 72,59 jak nr 15. **277.** 72,60 jak nr 87. **278.** 73,30 jak nr 7. **279.** 73,33 jak nr 227. **280.** 73,38 jak nr 134. **281.** A ich władánia/ ich wy[ády/ pánie/| Smiech tylko ludzki w mieście twym zoftánie.| 73,42. **282.** 73,47 jak nr 9. **283.** 73,60 jak nr 14. **284.** 73,62 jak nr 87. **285.** Pełné twoie bóznice huku/ pełné zbroie/| 74,9. **286.** 74,11 jak nr 94. **287.** Swiátnicá twoiá gore/ 74,15. **288.** Podnieš wzdám kiedy wzgóre/ podnieš práwá twoię.| 74,24. **289.** 74,26 jak nr 14. **290.** 74,26 jak nr 240. **291.** Ná twoié ro[kazánié zdróy wy[koczył z [kály/| 74,31. **292–3.** Twój dzień ieft/ y noc twoiá: 74,33. **294.** 74,38 jak nr 15. **295.** 74,44 jak nr 14. **296.** 74,48 jak nr 41. **297.** Clebie my wiecznie wyznáwac będziemy/| Y twoie cudá [wiátu opowiemy:| 75,2. **298.** Stráchem/ bože wieczny twoiéy grozy| Stały wryté y konie/ y wozy.| 76,11. **299.** 76,15 jak nr 17. **300.** Twoiá to cześć/ ludzka zápalczywość/| 76,19. **301–3.** Nie zápomnię wyznáwac twoiéy mądrości/| Twoich czynów ozdobnych/ twéy wielmożności.| 77, 23–4. **304.** 77,25 jak nr 24. **305.** Będę rozważał twoie poftępki [wiétyé/| 77,27. **306.** 77, 28 jak nr 39. **307.** 77,29 jak nr 59. **308–9.** Twoie ogni[te [trzały/ twé [trá[zné gromy| Latáły: 77,37. **310–1.** Ná morzu [ćie[zki twoie/ ná wodách drogi:| Ale nie po[zlákował zaden twéy nogi:| 77,41–2. **312–3.** POháńcy/ o bože żywy/| Woiuiá twój kray w[łá[ciwy:| Kościól twój ze[romoćili/| 79,2–3. **314.** Ná powát le-

żą po ziemi| Trupy s[ług twoich/ 79,6. **315.** 79,18 jak nr 16. **316.** 79,26 jak nr 7. **317.** 79,32 jak nr 67. **318.** 79,43 jak nr 314. **319.** 79,53 jak nr 19. **320.** 79,55 jak nr 87. **321.** 80,34 jak nr 16. **322.** 80,37 jak nr 171. **323.** Lecz mnie tylko bogiem wyzna[ż [woim/ Któryc w wciśnieniu twoim| Do wolności pomógł: 81,30. **324.** Ty [am rącz ná w[zy[tki [trony| Ziemie [adzić právem [woim:] Bo świat ie[ft dziedzictwem twoim.] 82,28. **325.** boże wieczny/ ... Nieprzyjaciele twoi hárdzi wzno[żą rogi/ 83,3. **326.** 83,4 jak nr 7. **327.** 83,30 jak nr 15. **328.** 84,2 jak nr 163. **329.** 84,8 jak nr 190. **330.** 84,9 jak nr 313. **331.** 84,12 jak nr 94. **332.** 84,21 jak nr 46. **333.** 84,23 jak nr 94. **334.** 85,10 jak nr 16. **335.** 86,8 jak nr 115. **336.** 86,9 jak nr 75. **337.** 86,12 jak nr 19. **338.** 86,23 jak nr 302. **339.** 86,32 jak nr 24. **340.** 86,34 jak nr 216. **341.** 86,39 jak nr 15. **342.** 86,41 jak nr 14. **343.** Swowolni ludzie/ y zuchwáli: ... A tám boiáźni niemá[ż twoiéy.] 86,48. **344.** Pomoż mi/ pánie/ [tudze [wemu/ Niewolnikowi pomoż twemu.] 86,56. **345.** 87,24 jak nr 300. **346.** Zmocniły [ye nádemną twé zapálczywości/ 88,13. **347.** 88,23 jak nr 112. **348.** 88,25 jak nr 124. **349.** 88,25 jak nr 24. **350.** Twoie mię ciężkie [tráchy zéymuią.] 88,32. **351–2.** Twóy mie gniéw/ zápálczywość twoiá mię ści[nę[łá/ 88,33. **353.** 89,1 jak nr 11. **354.** 89,1 jak nr 216. **355.** 89,4 jak nr 249. **356.** 89,9 jak nr 297. **357.** 89,10 jak nr 216. **358.** 89,14 jak nr 216. **359–60.** Twe ie[ft niebo/ twa ziemiá: 89,19. **361.** w[chód [łóncá róžany/ Y zachód twym dowcipem [toi zbudowány.] 89,22. **362.** Można ie[ft ręká twoiá/ wy[oka práwicá:] 89,23. **363.** 89,24 jak nr 182. **364.** Litość/ á prawdá boku twego prze[strzégáią.] 89,25. **365.** Ci ducha twego/ pánie/ [wiá[łtem ro[świéceni/ W žádný błáđ niemogá być nigdy záwiedzeni:] 89,27. **366.** 89,29 jak nr 216. **367.** 89,30 jak nr 14. **368.** 89,84 jak nr 16. **369.** 89,89 jak nr 11. **370.** 89,92 jak nr 314. **371.** Słucháiąc rozmáitých narodów háńbienia.| Którym nieprzyjaciele ná[ży nas zelżyli/ Ani pomá[żáncowi twemu przepu[ścili.] 89,96. **372.** 89,98 jak nr 66. **373.** Ty[siáć lat/ o niezmiernony/ Z twoiá wieczno[ścią złożony/ Mniéy niż dzień wczorá[ży waży/ 90,14. **374.** Tá-

ki ná[ż wiek: ták wiédniemy/ Y w nie[łá[ce twoiéy [chniemy:] 90,26. **375.** 90,30 jak nr 6. **376.** 90,37 jak nr 16. **377.** 90,39 jak nr 343. **378.** 90,40 jak nr 16. **379.** Ize[ś rzékł panu/... Iż bóg nawys[zy ie[ft wciéczká twoiá:] 91,18. **380.** 91,20 jak nr 94. **381.** 92,3 jak nr 15. **382.** 92,6 jak nr 216. **383.** 92,10 jak nr 56. **384.** 92,18, jak nr 325. **385.** 93,14 jak nr 94. **386.** 94,9 jak nr 7. **387.** 94,9 jak nr 324. **388.** 94,34 jak nr 14. **389.** Tá[ż mię wdziéczné póciechy twoie chłó-dziły.] 94,36. **390.** 94,44 jak nr 6. **391.** 97,40 jak nr 305. **392.** 99,5 jak nr 15. **393.** 102,25 jak nr 16. **394.** 102,30 jak nr 265. **395.** 102,34 jak nr 314. **396.** 102,36 jak nr 87. **397.** 102,57 jak nr 135. **398.** 103,4 jak nr 72. **399–402.** Który odpu[zcza w[zyt-ki twé niepráwo[ści/ Y zábiéga chorobom/ y twéy krewko[ści:] Zywo[łt [mierci [łákoméy twóy odéymuie/ ... Y twoié młodo[ść/ iáko orlá odnawia.] 103,5–10. **403.** Ty[ś niebo/ iáko námiot/ rozbił ręká [woiá/ Náđ nim wody zá twoim rozrządzeniem [toiá.] 104,6. **404.** 104,7 jak nr 178. **405.** twé konie/ wiátry nie[ścig-nioné:] 104,7. **406.** Twym rozumem ták mier-nie ziemiá v[šáđzoná/ Ze ná wieki nie bęđzie nigdy poru[żzoná.] 104,9. **407.** 104,27 jak nr 14. **408.** 104,34 jak nr 62. **409.** 104,45 jak nr 24. **410.** Pełná ie[ft w[zyt[ka] ziemiá twéy [zczodrobliwo[ści/ 104,46. **411.** Syn op[łáka-ny/ Twóy/ Iákobie/ w niewolá ie[ft záprzedány.] 105,32. **412.** 106,8 jak nr 9. **413.** Náwiéđz mię w [łá[ce [woiéy: ábych miedzy twém] Cie-[żył [ye/ ráđował [ye [pólnie wybránemi.] 106,9. **414.** 106,14 jak nr 297. **415.** 106,15 jak nr 14. **416.** 106,19 jak nr 303. **417.** twym fukiem [urowym/ Morze wy[chło: 106,19. **418–9.** Abychmy twé chwálebne imię wyznawáli/ Y twoie dobrodziej[stwá wielkie w[pomináli.] 106,99–100. **420.** 108,7 jak nr 112. **421.** 108,27 jak nr 221. **422.** Ty mię rátoy: bo wielkie [á [łá[ki twoie:] 109,50. **423.** 109,63 jak nr 62. **424.** 109,66 jak nr 67. **425–6.** RZékł Pan do páná mego ... Aż twé nieprzy-iacióły złupioné ze zbroie/ Iáko in[ży podno-żek dam pod nogi twoie.] 110,3–4. **427.** Ná kray [wiá[łtá ro[ściágnę z Sionu wielkiégo/ Wlá-dzá królestwá twégo:] 110,6. **428.** 110,8 jak nr 425. **429–30.** Czá[řu ru[żenia twego przy tobie [wym pánie/ Twóy lud chę[łliwie [tánie.]

110,9–10. **431.** Lud w cnotách okazały/ święt-
ny w pobożności:| Rofá różánéy zarze krew
twoiéy młodości.| 110,12. **432.** 110,15 jak
nr 364. **433.** 115,4 jak nr 11. **434.** 115,4
jak nr 216. **435.** 116,30 jak nr 62. **436.**
116,32 jak nr 418. **437.** 116,37 jak nr 67.
438. iam ieft [yn niewolnice twoiéy|] 116,37.
439. 116,40 jak nr 418. **440–2.** Chcę być
praw przy pow[zechnym ludu twego zborze/
W twym świętym mieście/ w twym zacnym
dworze.| 116,43–4. **443.** 118,32 jak nr 142.
444. 119,4 jak nr 66. **445.** 119,5 jak nr
291. **446.** Dobra moiá/ będęli żył wedle tve-
go zdánia.| 119,6. **447.** 119,8 jak nr 75. **448.**
119,9 jak nr 35. **449.** 119,11 jak nr 3. **450.**
119,12 jak nr 124. **451.** 119,13 jak nr 39,
452. 119,17 jak nr 249. **453.** 119,18 jak nr
100. **454.** 119,20 jak nr 39. **455.** Prze-
stępcá twoich porządków v ciebie przekłety(!/
119,21. **456.** 119,22 jak nr 100. **457.** 119,
23 jak nr 35. **458.** 119,26 jak nr 66. **459.**
119,27 jak nr 297. **460.** Cnotá mój cěl/ w
który pátrze/ y twoiá vftává.| 119,30. **461.**
119,31 jak nr 3. **462.** 119,32 jak nr 216.
463. 119,40 jak nr 216. **464.** 119,42 jak nr
35. **465.** 119,43 jak nr 39. **466.** Y będę
ná wieki wieczné twych prze[trzęgał rządów].
119,44. **467.** 119,46 jak nr 35. **468.** 119,47
jak nr 291. **469.** Slub twój mię wróca od
śmierci oftátniéy podwoiá.| 119,50. **470.** ia
twych praw nie odstępuię| 119,51. **471.** 119,
52 jak nr 39. **472.** 119,53 jak nr 98. **473–4.**
Imię twé w nocy rozczytam/ y twé przyka-
zání| 119,55. **475.** 119,57 jak nr 98. **476.**
119,60 jak nr 460. **477.** 119,61 jak nr 100.
478. 119,62 jak nr 39. **479.** 119,63 jak nr
291. **480.** 119,64 jak nr 14. **481.** 119,64
jak nr 216. **482.** 119,66 jak nr 35. **483.**
119,69 jak nr 470. **484.** iá twé (Boga) vchwały
lubuie.| 119,70. **485.** 119,71 jak nr 3. **486.**
119,72 jak nr 196. **487.** 119,73 jak nr 5.
488. 119,75 jak nr 39. **489.** 119,77 jak nr
115. **490.** 119,77 jak nr 100. **491.** 119,78
jak nr 291. **492.** 119,79 jak nr 3. **493.**
119,80 jak nr 470. **494.** Y oczy pátrząc vftály
ná twój rátunk/ pánie.| 119,82. **495.** 119,83
jak nr 470. **496.** Doty pódemną kopáia/ prze-
ciw práwu twemu.| 119,85. **497.** 119,86 jak
nr 3. **498.** 119,87 jak nr 460. **499.** 119,89
jak nr 35. **500.** 119,89 jak nr 216. **501.**

119,91 jak nr 455. **502.** 119,92 jak nr 470.
503. 119,94 jak nr 470. **504.** 119,95 jak nr
35. **505.** 119,96 jak nr 98. **506.** 119,97 jak
nr 98. **507.** 119,102 jak nr 470. **508.** 119,
103 jak nr 98. **509.** 119,105 jak nr 249.
510. 119,106 jak nr 98. **511.** 119,109 jak
nr 100. **512.** 119,110 jak nr 98. **513.** 119,
113 jak nr 100. **514.** 119,117 jak nr 470.
515. 119,119 jak nr 124. **516.** Twoim strá-
chem ciáto tarnie/ 119,120. **517.** 119,120
jak nr 39. **518.** 119,123 jak nr 35. **519.**
119,126 jak nr 100. **520.** DZiwné są twé
táiemnice/ których myśl pilnuie| 119,129. **521.**
119,130 jak 249. **522.** 119,134 jak nr 484.
523. 119,137 jak nr 305. **524.** 119,138 jak
nr 100. **525.** 119,139 jak nr 35. **526.** 119,
140 jak nr 35. **527.** 119,142 jak nr 124.
528. 119,143 jak nr 484. **529.** 119,146 jak
nr 470. **530.** 119,147 jak nr 3. **531.** 119,
148 jak nr 100. **532.** 119,150 jak nr 470.
533. 119,152 jak nr 3. **534.** 119,153 jak nr
470. **535.** 119,155 jak nr 470. **536.** 119,
157 jak nr 216. **537.** Boleię pátrząc/ że dep-
cá źli náukę twoię.| 119,158. **538.** 119,159
jak nr 100. **539.** Prawdziwé są twé powieści/
nieprzetrwáné słowá.| 119,160. **540.** 119,161
jak nr 3. **541.** 119,163 jak nr 98. **542.**
119,164 jak nr 216. **543–5.** Pokóy wielki
miłó[nikom praw twych/ á zgor[żenié] Zadné:
pátrzę ná twój rátunk/ y ná twé rzeczenié].
119,165–6. **546.** 119,167 jak nr 470. **547.**
119,172 jak nr 3. **548.** 119,173 jak nr 291.
549. 119,174 jak nr 75. **550.** 119,174 jak
nr 100. **551.** 119,176 jak nr 100. **552.** 120,
7 jak nr 35. **553.** 120,8 jak nr 35. **554.**
Bóg w nie[z]częściu twym będzie pomocen to-
bie.| 121,6. **555.** Du[zo moiá/ ... To twój
stróz (Bóg): ten cię z oczu nigdy nie [puści|]
121,9. **556.** 121,10 jak nr 311. **557.** 121,11
jak nr 555. **558.** 121,13 jak nr 364. **559.**
Y wyżrém/ o Hieruzálem/ twé piękne bramy.|
122,2. **560–1.** Niechże w tobie/ piękne miá-
fto/ pokóy przebywa| Którego niech twój przy-
iaćiel z tobą żywa.| Pokóy w twárdych bá[z]-
tach twoich niechay [ye mnoży|] 122,10–1.
562. Wiecznie [ye ia ftaráć mu[żę o dobré
twoie.| 122,14. **563.** Prze dom páń[ki świę-
tobliwy/ ná twé pożytki| Gotowem zdrowié
[wé wáżyć/ y síły w[zytki.| 122,15. **564.** 127,
12 jak nr 78. **565.** 130,8 jak nr 18. **566.**

130,13 jak nr 112. **567.** du[za] moiá| Vpatrza twégo [miłowánia| 130,15. **568.** 130,18 jak nr 567. **569.** Ten miłosierdziu [wému gwoli| Ze w[zech] cię grzechów twych wyzwoli.| 130,24. **570.** 131,5 jak nr 14. **571.** 132,2 jak nr 77. **572.** 132,7 jak nr 313. **573.** do [wego pokoiá|] W [zczę[na] godzinę rácz wnidz ty/ y Arká twoiá.| 132,14. **574.** Niechay káptani twoi świecą pobożnością| 132,15. **575.** 132,17 jak nr 67. **576–7.** Przyśiągłes Dawidowi wiernym [łowem [woim|] Potomek twóy vsiędzie w maie[stacie] twoim.| 132,20. **578.** A będą twé dziećci praw moich [łucháły|] 132,21. **579.** 135,25 jak nr 473. **580.** 135,26 jak nr 26. **581–2.** Szczęśliwy/ któryć zá nas odmierzy twé winy| A o [kálę] roztráci twé nie- [zczę[ne] [yny.| 137,19–20. **583.** 138,3 jak nr 313. **584.** 138,3 jak nr 473. **585.** 138,5 jak nr 216. **586.** 138,12 jak nr 266. **587.** 138,14 jak nr 24. **588.** 138,15 jak nr 26. **589.** y to/ co wy[oko|] Z dáleká zna twoie oko.| 138,18. **590.** 138,24 jak nr 11. **591.** 138,26 jak nr 62. **592.** 139,8 jak nr 42. **593–4.** Gdzie mam vćiec przed duchem twym przerázliwym?| Gdzie [ye [kryć] przed obliczem twoim [trá[zliwym?| 139,13–4. **595.** 139,20 jak nr 62. **596.** noc/ y ciemności.| W[zytki] [ą] przeżrzczyté twéy opátrznosci.| 139,26. **597.** 139,30 jak nr 406. **598.** 139,31 jak nr 302. **599.** O pánie/ iáko wielce [ą] známienitę| Rády twoie: 139,42. **600.** 139,45 jak nr 66. **601.** 139,48 jak nr 56. **602.** 139,49 jak nr 325. **603.** Izaż [ye] przeciwnikiem twoim nie brzydze?| 139,50. **604.** 142,26 jak nr 14. **605.** 142,28 jak nr 115. **606.** 143,7 jak nr 18. **607.** 143,18 jak nr 567. **608.** 143,31 jak nr 100. **609.** Duch twóy prawdziwy niechay mię [práwuie|] 143,33. **610.** 143,40 jak nr 67. **611.** 144,8 jak nr 14. **612.** 144,16 jak nr 87. **613.** 145,1 jak nr 473. **614.** 145,3 jak nr 87. **615.** 145,4 jak nr 473. **616.** 145,7 jak nr 24. **617.** W[zytki] wieki ... będą ... twoię (Boże) ofobliwą dziélnosc w[pomináły.| 145,8. **618.** 145,9 jak nr 26. **619.** 145,10 jak nr 240. **620.** 145,11 jak nr 63. **621.** 145,12 jak nr 124. **622.** A niéma[ż] tak lichého na świećie [tworzenia|] Coby [ye] nie cie[zyło] z twego opátrzenia.| 145,16. **623.** 145,17 jak nr 302. **624.** 145,18 jak 413. **625.** 145,19 jak nr 427. **626.** 145,19

jak nr 251. **627.** 145,21 jak nr 427. **628.** Ty rękę [wą] otworzy[ż] á z twoiéy hoyno[ści] W[zelka] [ye] du[za] náie práwie do [y[to[ści].| 145,27. **629.** 145,38 jak nr 473. **630.** Króleftwo/ Sioń[ka] [kálo|] Twego królá będzie trwálo| 146,34. **631–3.** Pánu day cześć po[řádo] Sioń[kiéy] [kály:] Który w zeleżie [zczérym] bramy twé kował| Y [ynom] twym dóbr hoyno[ść] wielką zgotował.| Który pokoiem v[ř]tał twoie gránice| 147,25–7.

Tr: **634.** Zdá[ć] [ye] oycá twego bárziéy v[ř]zczuplona| Oycyzná| 3,2. **635–6.** To práwdá/ żeby by[ła] nigdy niezrowná[ła] Z ránym rozumem twoim/ z piéknými przymioty| Z których [ye] iuż znáczyły twoie przy[ř]le cnoty.| 3,5–6. **637.** Nie lza/ nie lza/ iedno [ye] zá tobá gotowá[ć] A [ř]topeczkámi twémi ciebie ná[ř]ládowá[ć] 3,12. **638.** Iuż ia tobie moiá mátko/ [ř]użyć nie będę| Ani zá twym wdzięcznym [ř]o[ć]em miey[ćá] zásiędę| 6,15. **639.** A vbož[zym] niezayřzy[ř] [zczéśliwego] mienia| Ktoby iedno chćiał [ř]łucháć twego vpomnienia.| 9,16. **640.** Nie[ř]zczéśliwy ia człowiek/ którym láta [woie|] Ná tym [ř]trawił/ żebych by[ł] vyřřzał progi twoie.| 9,18. **641.** kłósie móy iedyny| Ie[ř]czes mi [ye] by[ł] niez[ř]tał/ á ia twéy godziny| Nie czeká[ć] znowu cię w [ř]mutná] ziemię sieię| 12,24. **642.** Má[ł]e poćiechy płáćé wielkim zálem [woim|] Zá tym nieodpowiednym požegná[ć] twoim.| 13,4. **643.** 15,11 jak nr 582. **644.** Gdzie poćiechá? gdzie rádo[ść]? y twoie wefelé?| 15,12. **645.** w[ř]zák nie Rzym budowny| Ale [ř]wiát w[ř]zyřtek Miá[ř]tem i[ř]t mądremu| Widzeniu twemu.| 16,24. **646.** 18,1 jak nr 578. **647.** 18,5 jak nr 14. **648.** Kiedy po nas wdzięczności| Nieuzná[ř] Pánie/ zá twé žyczliwo[ści].| 18,8. **649.** 18,14 jak nr 16. **650.** 18,19 jak nr 62. **651.** 18,21 jak nr 115. **652.** 18,26 jak nr 11. **653.** Spi[ř]z/ Ianie? czy cię zálo[ść] twoiá zwyk[ła] piecze?| 19,12. **654–5.** Twóy nieutólony| Płácz/ [ř]ynu móy/ przwiódl mię w té tu wá[ř]é [ř]rony| ... á [ř]y gorzkié twoie| Prze[ř]ły áz y vmá[ř]tych táiemné pokoie.| 19,15–17. **656–8.** Przynio[ř]ámci ná r[ř]ku wdzięczná] dziewkę twoię| Aby[ř] ... Serdeczną zálo[ść] viá[ł]: która ták v[ř]muie| Si[ł] twoich/ y ták zdrowie nieznácznie twé p[ř]uie| 19,19,22. **659.** á wi[ř]z niewápliwie| Ze twoiá namiley[ř]a Or[ř]zuleczká žywie| 19,32. **660–1.** Vćie[ř]zy[ř]es [ye] kiedy z

dziéwki [wéy ták wielé/ Zeby poćiechá twoiá/ y ono we[elé/ Mogło porównác z twoim dziśiey[zym kłopotem?] 19,46–7. **662.** 19,50 jak nr 656. **663.** 19,81 jak nr 656. **664.** 19,101 jak nr 656. **665.** Swoie [zkody ták [zácuy/ ... Abyś nieprzepámieťa/ że baczenie twoie/ Y [táteczność ieft droż[za: 19,108. **666.** 19,117 jak nr 656. **667.** 19,138 jak nr 135.

Fr: **668.** IE[li dármo ma[ż té xiażki/ A [pełná w wácku pieniążki/ Chwałę twą rzecz/ gościu bráćie/ 1,1,3. **669.** PAwle rzecz pewna/ v twego [aśiádá/ Može[ż dłu[giégo nie czekác obiádá. 1,10,1. **670.** 1,13,2 jak nr 10. **671.** Łuk/ y [áydak twóy/ Phoebe/ niech bédzie/ lecz [trzáły/ W[ercách nieprzijiáciel[kich w dzień boiu zoftáły. 1,23,1. **672.** ZE krótkié frá[żki czynie/ to Iákubie wini[z: Krót[zé twoié nierówno/ bo ich ty nie czyni[z. 1,30,2. **673–5.** Z Zalem y z płáczem/ ácz zá twé nie[toi/ Mój dobry Košie/ towarzy[ze twoi/ W ten grób twé ciało vmárle włożyli/ 1,31,1–3. **676.** Przeklęta zazdrość ... Więc ie[li nie zię/ tedy przedsię [czeka/ A v[řáwicznie ná twoie złé czeka. 1,33,6. **677.** Ná podu[żkę ... Przech tego [mutny v fortuny [obie/ Ziednáć niemogę/ áby głowie obie/ Po[połu ná twym wdzięcznym mchu lezáły/ 1,41,5. **678.** 1,44,2 jak nr 582. **679.** PO[le Papie[ki Rzym[kiégo narodu/ Vczy[ż nas drógi/ á [am chybia[ż brodu/ Náwrácy lepiéy niżli twóy woźnicá/ 1,50,3. **680.** Gościem/ czy świádkiem ia twego obiádá? 1,52,5. **681.** IMię twé/ páni/ które rad miánuie/ Naydzie[ż w mych rymiéch często nápi[áné. 1,97,1. **682.** Bych cię dał vláć y z [czérégo zlotá/ (Czego vrodá/ y twa godna cnotá) 1,97,7. **683.** 2,3,2 jak nr 9. **684.** WSzy[cy ludzie/ ... Siá o twych pieniążách/ Sobiechu trzymáli. 2,5,2. **685.** 2,5,3 jak nr 69. **686.** 2,8,6 jak nr 135. **687.** 2,13,9 jak nr 17. **688.** A dla twoiéy ochoty/ Ie[czem tu od Soboty. 2,15,7. **689.** Ale gđziékolwiek ty chce[ż/ to mnie tám nie w drogę/ Bo twego kiep[řwá [řuchác iuż dáléy nie mogę. 2,17,4. **690.** Poniewáż tedy widze/ że mię twóy dar miia/ Weźmi[ż y świádká dárú [wego/ ô Páphia. 2,31,3. **691.** 2,46,9 jak nr 681. **692.** Tomku zloty/ twoiá wié kálétá/ Zkąd doftáá tego páfá Grétá. 2,51,3. **693.** 2,53,1 jak nr 42. **694.** TWóy mi brát/ Ióftcie/ powiáda o tobie/ Ześ lá[kaw ná mię/ 2,55,1. **695.** Bo

twoiá prziiáźn/ którégo zwyczáie/ V ludzi chwalné świádectwo mi dáie/ Zem dobry człowiek: 2,55,3. **696.** Przeto žebyś téż widziá[ł [erce moie/ Slę té do ćiebie krótkié rymy [woie: Któré miéy iáko pewny zaklád iáki/ Zem ieft/ y chce być twóy ná czás w[řeláki. 2,55,10. **697.** Poręb[ki zloty/ Skotopá[ki twoie/ W téy wadze v mnie/ 2,57,2. **698.** PHilozophi/ ... O dziwnie wdzięcznych głófiéch w niebie powiádáia. Którym ia/ iáko prořtak/ we w[řem wiáre dawam/ Ale ná twéy Muřice/ Marcinie/ przeřtawam. 2,59,4. **699.** KO[řci twé/ Trzebuchow[ki zámknęá w tym grobie/ Zoná/ 2,67,1. **700.** 2,67,3 jak nr 157. **701.** 2,70,5 jak nr 681. **702–3.** Podey[řrzány mi twóy śmiech/ y twé [řodkié [řowá/ Boię się by niebyá znowu iáka zmowá. 2,71,7. **704.** Zkąd cię potyka/ co twéy du[ży mió/ Ma[ż przijiác y to/ co nie gmyśli byó. 2,73,3. **705.** 2,77,1 jak nr 266. **706.** 2,77,6 jak nr 35. **707.** Bom v[řáwicznie ráchowá[ł godžiny/ A [zukał twego mieřzkania przyczyny. 2,77,8. **708.** Iż tedy ná mym zdániu ty przeřtác nieraczy[ż/ Przeřtánę ia ná twoim: 2,78,4. **709.** 2,79,14 jak nr 14. **710.** 2,79,15 jak nr 226. **711.** PATrzay iáko p[řodnych p[řczól nie[řycháné roie/ Oklád[ły/ zacny pánie/ miodem ściány twoie. 2,83,2. **712.** 2,83,4 jak nr 94. **713.** y królá przechodži/ Anno/ kto siedząc práwie przeciú tobie/ Przy pátruie się co raz twéy o[řobie/ Y [řucha twégo śmiechu 2,91,4. **714.** 2,91,5 jak nr 702. **715–6.** ZA twoię dobrá wola/ którąś w domu [woim/ Záwždy okázowáá/ Anno/ gościom twoim/ 2,98,1–2. **717.** Frá[řzká v mnie twé herby/ y wsi pełné kmieci: 2,99,7. **718.** 2,100,3 jak nr 42. **719.** Ian tobie/ Montanie/ [řoyki twé oddawa/ Bo co mu po nich/ kiedy piżmá wnich niezřtawá? 2,101,3. **720.** NIEchciá[łám cię/ męzu mój/ zořtác twoiá žoná/ 2,103,1. **721.** Ze nigdy cię nieznan[ży/ záwždym był chętlivy/ Do twego towarzy[řtwá: 2,104,7. **722–3.** ále piřmo twoie/ To ćiebie oznaymió/ y przed oczy moie/ Przyniořto: žem cię w głowę lepiéy wlepił [řobie/ Niż by mi cię był pořlá w twéy wlá[řnéy o[řobie/ Wroty [řen rogowémi/ gdy poczyna šwitác/ 2,104,9–12. **724.** Bo krom wiofeł/ krom prumów iuż dziš [řuchá nogá/ Twóy (Wišty) grzbiet niewieždžony w[řy[řcy deptác mogá. 2,106,6. **725.** 3,10,4 jak nr 681. **726.** Iedná[ł ábo nie káżdá křwáwa

twoiá (*Miłości*) ráná/ Abo znośna niewola v wdzięcznego páná. | 3,10,11. **727.** gniewli to twóy czuie/ Lá[skeli/ niech do śmierci tę iedną miłuię. | 3,10,15. **728.** 3,12,7 jak nr 300. **729.** Ták po świećie niechay w[zędzie] Twoiá władza wieczna będzie. | 3,12,32. **730.** Chwali[ż] iáko w twym zborze dobrze náuczaiá. | 3,22,7. **731.** 3,30,15 jak nr 122. **732.** Zbod[ł]ás mię/ á ten zá[trza]ł twóy nielitosciwy/ Mnie być pámiętny musi pókim iedno żywy. | 3,33,7. **733.** 3,33,9 jak nr 62. **734.** 3,33,10 jak nr 115. **735.** Po[st]aw [łup mármórowy znak zwycię[st]wa twego/ | 3,33,13. **736.** Bo w Tyráń[stwie] twym ludzie z bogáćieć niemogá. | 3,33,16. **737.** Cokolwiek ieft/ twóy łup ieft/ 3,33,17. **738.** A ná ten czás/ miłosci/ zemnie korzysć twoiá. | 3,33,26. **739.** Przeto v mnie/ doktorze/ twé žádaníe dziwné/ Ze do mnie ślesz po frá[żki] 3,36,2. **740.** 3,36,4 jak nr 291. **741.** PAnie/ to moiá práca á zdárzenie twoie/ | 3,37,1. **742.** ZAmie[ż]kałem do [ł]ołu twego/ Woiewodá/ | 3,43,1. **743.** że [się] boię/ Byś nie rzékł/ zem wzgárdził chęć/ y wieczera twoię. | 3,43,4. **744.** A twéy śmierci (*kocie*) y my[ż]y rády y gołbie. | 3,52,8. **745.** 3,53,6 jak nr 124. **746.** PAmięć myśli[st]wa twego/ Pietrze v[ie]czony/ Stoię tu [łup kámienny twárd]o v[á]dzony. | 3,57,1. **747.** ZA twem d[ł]ugiem kazániem/ Xięże káznodzieiá/ Gody chciáł mieć go[ł]podarz: 3,61,1. **748.** Albo kopiiá g[ł]ádká w piersień v[ga]dzaiá/ A potym y p[re]dkiego [tr]zelcá Tátáryná/ Co męznym Rádziwiłom twoim nie nowiná. | 3,65,14. **749.** Bog cię zegnay: ia żywa/ y vmárlá twoiá. | 3,67,4. **750.** Hánno/ o Hánno moiá/ twóy cię máż miánuie. | 3,71,2. **751.** 3,71,8 jak nr 636. **752-3.** Nagrobek Koniowi. TYm cię mármórem v[ci]ł twóy pan záłosciwy/ Pomniác ná twoię dziélnosć/ Glinko biálogrzywy. | 3,75,1-2. **754.** 3,77,3 jak nr 721. **755.** 3,80,5 jak nr 681. **756.** dziewko vrodziwa/ Ztwoiá rumiáná twarzą moiá brodá siwa/ Zgodzi [się] z[na]mienicie: 3,82,2.

Pieś: **757.** 1,3,8 jak nr 690. **758.** Ty mądrych [p]ráwy/ y táimną rádę/ Ná świat wydawá[ż] przez twá óichá zdrádę. | 1,3,16. **759.** Nie to niewola [ł]użyć: ále [ł]użyć t[em]u/ Kto twych p[ot]ług niewd[zię]czen/ 1,4,6. **760.** 1,4,9 jak nr 756. **761.** Ale to zás nio[ś]á twé święté obyczaię/ Ze/ by kto mógl być wolen/

ráczyé ci [y]e dáie. | 1,4,11. **762.** Cóz pomoże zbroiá/ Albo władza twoiá? | 1,5,18. **763.** W[zy]tko to zo[st]ánie/ Po twéy śmierci/ pánie: | 1,5,30. **764.** A winem/ co [y]e ty frá[ui]esz o nie/ Będzie zámaczał potómek twóy konie. | 1,5,36. **765-6.** ACZ mię twa drógá/ miá/ bárzo boli/ Niechcę cię trzymáć przeciw twoiéy woli: | 1,6, 1-2. **767.** Twoje nadobné lice ieft podobné zarzy: | 1,7,8. **768.** 1,7,24 jak nr 756. **769-70.** Iáciem twóy był/ iáko żywo/ y twoim zginę. | 1,8,2. **771.** 1,10,17 jak nr 303. **772.** 1,15,18 jak nr 72. **773.** Ka[ż]esz mi pić przedziéki twé przemierzłé piwo/ 1,18,3. **774.** 1,18,11 jak nr 773. **775.** Wiém żeby mię p[si] przedsię twoi pilnowáli: Bych [y]e v[ł]ádkł/ wnetby mi gębę v[li]záli. | 1,18,23. **776.** Boday [y]e przepádkł/ To twoie zwiér[ci]ádkł: | 1,19,6. **777.** Tákżec y té [troie] Iáko by nie twoie: | 1,19,22. **778.** 1,19,24 jak nr 135. **779.** 1, 19,29 jak nr 135. **780.** Słuchá[ż]? czy moy głos nie może/ Dolećieć ná twoie łóże? | 1,21,18. **781.** Furto ... [roz]z[za] ni[ż]li páni twoiá/ 1,25, 25. **782.** 1,25,50 jak nr 12. **783.** Com [y]e rázów obrócił v twégo podwóia/ 1,25,51. **784.** Y rzékł Nóému: iuz teraz ná ziemię/ Wy[st]ępy śmie[le]/ y z tobá twé plemię: | 2,1,54. **785.** Pómni [y]e lutni: nie twoiéy to głowy/ W[po]mínáć Bogá żywego rozmowy: | 2,1,69. **786.** 2,2,6 jak nr 1. **787.** 2,2,22 jak nr 311. **788.** A ci co ztobá teraz p[re]stawaia/ Twéy [y]e fortunie/ nie tobie k[ł]ániá: | 2,3,10. **789.** Ty pómni że twóy [k]arb v [cz]eśćcia w mocy/ 2,3,17. **790.** A ták [y]e [st]áray o tákiéy pómocy: Aby w[ż]dy ztobá twégo co zo[st]áło. | 2,3,19. **791.** Niewierny Turczyn p[ly] zápuścił [woie]/ Którzy zágnáli piékné łanie twoie/ 2,5,6. **792.** A teraz ktemu obróć myśli [woie]/ Iákobyć [zk]ody nieprzyiaciel twoie/ Krwiá [w]á nágrodził/ 2,5,30. **793.** Godno płáczu nie[cz]eśćcié/ y twoiá przygodá: | 2,6,9. **794.** Lutni moiá/ ty zemná: bo twé wdzięczne [tr]óny/ Cie[ż]á vmy[ł] trapióny: | 2,7,9. **795.** Smierci podległy człowiecze cnotliwy/ Choć w[zy]tek twóy wiek będzie frá[ow]liwy: | 2,11,6. **796.** A co zebránia twégo kolwiek będzie/ To w[zy]tko przy[z]ły namiá[st]ek ośiedzie. | 2,11,15. **797.** dzban ofu[ż]ony/ Stał chwile/ zá czym cię[zy]ł twóy (*lutni*) rym drogi/ Dzięwki niebogi. | 2,18,23. **798-9.** Ze w twym páłacu

mie[zkam/ że przy twym boku| Siadam: 2,20, 7. **800.** kón mój/ [ługá mój ná twym obroku.| 2,20,8. **801–2.** Ale złącz/ iákoś rozwiódł: bo ácz oboie| Twój vrząd niešie/ w[zkáże wyroki twoie| Na ludzkiéy chęci wi[za: 2,20,30.

PieśCzego: **803.** 1 jak nr 70. **804.** Złotá téz wiém/ nie prágnie[iz: bo to w[zytko twoie| Cokolwiek ná tym świecie człowiek mieni [woie.| 5. **805.** 13 jak nr 291. **806.** 21 jak nr 14. **807.** 23 jak nr 5. **808.** 24 jak nr 410. **809.** 26 jak nr 14. **810.** 26 jak nr 112. **811.** 28 jak nr 215.

Sob: **812.** 2,18 jak 72. **813.** 4,5 jak nr 785. **814.** Twoiá/ miły/ ro[kosz pole:| 7,2. **815.** Vmył twój krzyw niecnotliwy.| 9,28. **816.** 9,35 jak nr 742. **817.** To zá twą niecnotę tobie| Zdraycá mój/ 9,43. **818.** Twoiá ko[á rozczofána| Iáko brzozá przyodziána:| 11,9. **819.** V[ta twoie korałowe(!):| 11,17. **820.** Serce mi zákwitnie práwie| Przy twéy przyiemny ro[práwie:| 11,22. **821.** 12,2 jak nr 87. **822.** Kto twé (wsi) wczá[zy/ kto pozytki| Može w[pómniéc zaráz w[zytki?| 12,3. **823.** 12,5 jak nr 29.

Tarn: **824.** 1 jak nr 653. **825.** 3 jak nr 654. **826.** 57 jak nr 655. **827.** A iáko cié twé [częścié nigdy nie wwiódło| Okaż to/ że cié tákże nie[częścié nie zboldo.| 79. **828.** 129 jak nr 634. **829.** 164 jak nr 657. **830.** Mnieš iuž do[yc vczynił/ nie tylko żywemu:| Ale y zmárym košcióm/ któré chuć twá czuia| 167. **831.** 169 jak nr 634. **832.** twój [muntek Bóg zinąd nágródił| 171.

Pam: **833.** 5 jak nr 699. **834.** 6 jak nr 756. **835.** Tęczyn[ki był twój Tezeus/ nowa Aryádno| 69. **836.** 80 jak nr 67. **837.** twój głos zálošciwy| Tym go potkał: 82. **838.** 84 jak nr 35. **839.** A ia [ye w rychle mu[żę [táwić ná twym brzegu.| 96. **840.** á z przyiázdu twégo| Dwór/ od málych/ do wielgich/ w[zytek [ye rádował.| 118. **841.** Bo ktoby cié był prze twą ludzkość nie miłował?| 120. **842.** Pan twégo przedšiewziécia z lá[ka nie przymował:| 159. **843.** 165 jak nr 554. **844.** Nie myšl mátko o [zátách drogim złotem tkánych| Ná mój/ y twéy niewiáfty przyiazd obiecánych:| Pam 246. **845.** Y mu[żę ia (co iednák twa hánbá miłóšci)| W tym nieznáiomym kráiu vmrzéc od

zálošci.| 255. **846.** 271 jak nr 699. **847.** 276 jak nr 681.

848. ZIemánin ieden w Pol[cze ożeniw[zy fie/ w kilká niedziel zá[tał á zoná leży w połogu/ y pocznie ... frá[owác fie: A zoná ležác/ Nie frá[uy fie/ powiáda/ ... nie twoieć. Ap 18.

FgPieś: **849.** 5,20 jak nr 18. **850.** 5,47 jak nr 14. **851.** 5,49 jak nr 94. **852.** 5,52 jak nr 14. **853.** 5,54 jak nr 24. **854.** COby ty/ vrodžiwa Hánno ná to dáta| Aby tá twoiá gładkość wiecznie z tobą trwála?| 6,2. **855.** 6,33 jak nr 756. **856.** 6,48 jak nr 681. **857.** 6,49 jak nr 176. **858.** Przeto tu[z dobrze/ Hánno vrodžiwa/ [obie| Z twoich dárów znać/ zé Bóg ie[ł lá[káwym tobie.| 6,66. **859.** Przy-pátruiác fie twéy cudnéy po[stáwie| Drugiby przyšiągł ižeš mu iuž práwie| 7,5. **860.** A ty mój brácie/ wzorem Stryiá twégo| Pomšci méy krzywdy/ 8,43. **861.** Vczyn[co twéy krwi [zláchetný przy[toi| 8,45. **862.** 8,48 jak nr 720. **863.** Wiele oczóm powinien/ o Páni/ kto ciebie| Ogládał/ á víc[zył twym pozrzenim šiebie.| 9,14. **864.** PRózna twa ch[ubá/ niekochay fie w [obie| 11,1. **865.** 11,6 jak nr 756. **866.** 11,7 jak nr 9. **867.** Piérš twé šniegu [romoté džiá[aly.| 11,8. **868.** Y twa niewdžięcznošć/ która pokázuie[iz Tám/ gđzie powolnošć y chuć práwá czuie[iz. 11,13.

869. C 108 jak nr 785. **870.** [ed tu wybié-rare memento| Vitam/ naturae quae fit accomoda/ twoie.| (*Lecz ty pamietaj o wyborze| Takiego žycia, które odpowiáda twej naturze.*) C 135.

Fg: **871.** Táktec ia te[knie/ o Bi[kupie [lawny| Czekáiac twégo P[atérzá čas dawny.| Arc 16. **872.** Arc 16 jak nr 1. **873.** Iákoby rząd był y džiš/ y ná potym:| W[zytká ná ten čas twoiá piecza o tym| Arc 23. **874.** Kol 5 jak nr 14. **875.** Kol 8 jak nr 70. **876.** Kol 13 jak nr 410. **877.** Tym twój džiad Firléy/ Mikołáiu [synie:| Firl 11. **878.** A ty Firleiu/ bądž žyczliwy moim| Nowotnym rymóm/ ábych przodkóm twoim| Tym [nádniey [łużył: Firl 26. **879.** Džiwuiem fie y [fercu/ y vczynkóm twoim| Cnotliwa Telezyllo: Tel 2. **880.** A twym šmiálym przykládem/ w[zytká pléc niewiešcia| Rzuci[á fie zá tobá/ Tel 5. **881.** Tel 8 jak nr 681. **882.** KTórego Bohátéra/ będié wola twoiá| Albo królá/ džiš

w[pomnieć/ złota lutni moiá?| *Bitwa 1.* **883–4.** Pomoż mi chucią [woiá/ á przy[pórz wymowy/| Abych twą [ławną bitwę mógł opifác(!) [łowy/| Któraś miał z Amuratem przy nie- [czę[néy Wárnie/| Gdzie twé przednie zwycię- [żstwá legły ztobą márníe.| *Bitwa 18,20.* **885.** 25 jak nr 681. **886.** Naydą [ie/ króm wąpienia/ wielowładny pánie/| Którym ku twéy ozdobie wymowy doftánie:| 30. **887.** *Bitwa 44 jak nr 636.* **888.** *Bitwa 47 jak nr 878.* **889.** Tu [ie naprzód da widziéc twóy prádziad wczciwy| Iáge[łlo/ *Bitwa 49.* **890.** *Bitwa 81 jak nr 877.* **891.** SM.<ierc> Iuż znam czego chce[z: y chęć twoię widzę. *Al 51.* **892.** *NagT 13 jak nr 795.* **893.** Iáko cię kolwiek nagle/ imo twé za[ługi/| Sroga nieubłágána śmierć opánowá[łá/| *NagT 14.* **894.** *NagT 16 jak nr 431.* **895.** Gdzie rzeczy/ álbo y [łów ták władnych doftáne/| Którémich- bych miał léczyć twię ciężką ráne?| *Fn 4.* **896.** Trudna to ná mię? lubo twóy žal niehá[mowny/| Lubo téż chcę wważyć ten [wóy dowcip rowny:| *Fn 5.* **897.** *Fn 7 jak nr 654.* **898.** Czy cię podobno [częście pomá[łu dotknę[łlo/| A nie pó[ł prawie [ercá z pierśi twych wyię[łlo?| *Fn 14.* **899.** w pó[ł kré[flu nie byłá/| Kiedy cię twoiá biédna Hánná wpuści[łá. | *Fn 22.* **900.** Niech[łal tego Bóg/ bych był głowę twoię/ Ia pierwéy zálégł: *Nagr 2,4.* **901.** Tobie/ La[ki/ co w[łánie záwołánié twoie/| *Łas 5.*

Odp: **902.** 65 jak nr 1. **903.** 101 jak nr 9. **904.** Po[łowie twoi iáko przyiechá[li/| Ták odiezdziá[ia/ 188. **905.** Abyś téż tego dobrze niech[łal [am pámiétáć/ He[řioná pámiétáć mu[ři [io[trá twoiá/| *Oycze/ 253.* **906.** 376 jak nr 750. **907.** Swar był początkiem/ y niezgodá/ Twego małże[ń[stwá/ Priámicze:| 446. **908.** 453 jak nr 1. **909.** 529 jak nr 675. **910.** 552 jak nr 861.

911. A otuchę im (*nieprzyjaciólom*) czyni/ nie si[łá/ nie zbroiá:| Ale tylko Niezgodá/ [ławna Pol[ko/ twoiá. | *Zg 26.* **912.** To Sąd nie méy głowy:| A boię [ye/ áni twéy/ *Zg 84.* **913.** *SatDed 8 jak nr 442.* **914.** *Sat 138 jak nr 679.* **915.** *Sat 305 jak nr 72.* **916.** *Sat 312 jak nr 24.* **917.** *Sat 359 jak nr 86.* **918.** *Sat 361 jak nr 305.* **919.** *Sat 429 jak nr 24.* **920.** *Sat 431 jak nr 681.* **921.** Dzień dži[ři[řyzy po[řwiéćić my[řlę rymem [woim/| Zá zdárzeniem/ o piékná Mel-

pomeno/ twoim. | *Prop 44.* **922.** A potym bitwę zwodzi[ř z pogáninem [rogim/| Który (ách) miał [ye cię[żyć twoim duchem drogim. | *Prop 132.* **923–4.** Ná co przodkowie twoi/ ácz grunt záložyli/| Ale tobie twoię część przed[řię zo[řtáwili. | *Prop 237–8.* **925.** *Prop 249 jak nr 617.*

EpRadz: **926.** 9 jak nr 554. **927.** Te- raz/ nagrodę [ty[ząc/ y poćiechy twoie/| O zacny Rádziwile/ 11. **928.** á po Helikonie/ Kwiateczki wonné [czypię ná twé głádkie [kronie. | 14. **929.** 51 jak nr 878. **930.** Nie ieden twóy grot zo[řtá w hárdym Mo[kwi[ć- nie. | 68. **931.** 69 jak nr 142. **932.** 90 jak nr 877. **933.** 125 jak nr 14. **934.** Dayže im/ pánie/ zgodę/ y mi[ło[ć [pó[łeczna/| Y w twoim po[řtu[że[ń[stwie wytrwáć chęć [tátecz- na. | 128.

Jez: **935.** 16 jak nr 135. **936.** 18 jak nr 634. **937.** táme[ř ty [wéy si[ły/| Próbę ná- piérwéy podá[ł: á iuż znáczné by[ły/| Twego me[řtwá początki: 21. **938.** 39 jak nr 634. **939.** 41 jak nr 878. **940.** Po tym pirw[řym piorunie pátrzay z téyže [trony ... Y [trá[řli- wych [y[káwic/ y grómu cię[řzkiego/| Którému twé Cyklop[kie mury niewytrwá[ia/| 111. **941–2.** Owa tráfi[ř ná [owce/| którym twoie rogi/ Namniéy [trá[řné nie będa/ ále cię w twym [koku/| Vprzédza/ álbo [trzá[łá álbo kulá w bo- ku. | 118–9. **943.** 141 jak nr 634. **944.** 159 jak nr 878. **945.** A ia/ ná [řwiezé pátrząc twego woy[ká znáki/| Pióro pu[řczę z tobá/ 196. **946–7.** Iuż twoie namioty/ Zá Džiwná widáć/ y twé niezwalczoné roty. | 207–8. **948.** Idáć dáléy Turó[řno twoie konie pi[ły/| 213. **949.** Ty[ř nád Luce[řná ciágná[ł/| którý bród głéboki/| Tuż tam od [láku twego wpada w Tud [zéroki. | 266. **950.** Rzów przed[řię [palili/| Męžni zó[łniérze twoi: 273. **951.** Tę (*Wólge*) przep[lynáw[řy ludzie twoi [zli w zagony/| Pod Staryce/ 277. **952.** Tám ná cztery [tá [řzel- ców Mo[kiew[kich tráfilí/| Twój Kozacy/ z któ- réy liczby nie żywili/| Y iednégo: 306. **953.** 312 jak nr 947. **954.** 340 jak nr 951. **955.** 360 jak nr 765. **956.** áni ia Czérni[řzowa mogę/| Ani Cérkwie [řwiétego przepomnieć Mi- ku[ły/| W Rami[řowie: wobu był miey[řu twóy lud czu[ły. | 362. **957.** 363 jak nr 314. **958.** 364 jak nr 946. **959.** w Dukowie/| Gdzie twoiá [trá[ř poboczna tobie [woie dáry/| Odda-

wiał/ 367. **960.** 371 jak nr 950. **961.** gdzie Czerechá bli[ko] Podchadzaiąc lizálá twoie [tánowi]ko. 384. **962.** 386 jak nr 945. **963.** 389 jak nr 634. **964.** 393 jak nr 197.

965. Wr 2 jak nr 66. **966.** Wr 23 jak nr 708. **967.** nieprzeto że tak Włoch ábo Hiszpan czyni/ ále przeto że tak twoiá powinność niešie. Pij 6. **968.** Wzór 4 jak nr 75. **969.** miásto weřela pogrzeb/ przyaięcie/ y krewini twoi [práwiá. Wzór 4. **970.** Zuz 2 jak nr 112. **971.** Zuz 5 jak nr 827. **972.** Iáki w ten czás był twoy nocleg/ białá głowo [święta?] Zuz 91. **973.** Zuz 96 jak nr 35. **974.** Zuz 154 jak nr 39. **975.** Zuz 174 jak nr 399. **976.** Zuz 182 jak nr 785. **977.** Potomku Chaná/ nie Iudy/ gładkosć cie zmamiłá/ A przekłéta twoiá żądza [erceć wywrociłá. Zuz 186. **978.** Zuz 192 jak nr 785. **979.** Sz 14 jak nr 42. **980.** A niechay niémam zá wygraná ktemu/ Ieřli trzećim [zćiem méť nie bęǳie twemu. Sz war. 572. **981.** Br 3 jak nr 756. **982.** Bo iáko błotné záby boćianá řie boiá. Iáko [czurkowie kotá/ ták przed brzytwá twoiá] W[zytki włořy drzeć muřzã. Br 56. **983.** Br 61 jak nr 431. **984.** Br 62 jak nr 756. **985.** Br 65 jak nr 767. **986.** Br 66 jak nr 756. **987.** Zkaǳ sie ma nie kopá bru/ nie źróbek przymnożyć/ Ale człowiek/ który ma dobrá twégo pożyć. Dzie 72. **988.** Dzie 131 jak nr 142. **989.** Dzie 135 jak nr 14. **990.** Wieczorna gwiazdo ... małżeń[kié vmo- wy] Vtwierdza[z/ co [tánowią [pólné [tár]zé głowy. A nie złącza/ áż kiedy płómién twóy nářtawa. Epit 27. **991.** Pánienřtwo nie w[zyřtko twé/ ... Lecz máiá y rodzice poczeřci do niego. Epit 65.

Mon: **992.** vnióřteř zacnych luǳi żone. Oycu ná wieczná řzkode/ y nam bráćiey twoiey/ 49. **993.** 56 jak nr 305. **994.** 162 jak nr 969. **995.** 171 jak nr 291. **996.** Kiedym ia tu z twym (war. z twoim) synem ná morze wřiáǳiá/ A meřá y oyczyznę miłá zořtáwiá/ 173. **997.** Bo téř tu był Vlyřes przyiáchał do Troie/ Z Menelaem/ rokowác o wydánie twoie/ 206. **998.** kto teráznieyřzého/ Zámieřzánia przyczyná: ten z rozřáǳku twégo/ Boday dźiř mářnie zginá/ 324. **999.** Póǳ/ práwi/ twóy cię woła Paris nařyczliw[zy] 386.

1000. Phaen wst. 24 jak nr 690. **1001.** Phaen 9,96 jak nr 4. **1002.** Dry 9 jak nr

840. **1003.** Dry 11 jak nr 756. **1004.** Bąǳ zdrow ná dłuęie czářy/ Kroľu wielowładny/ A w twoich pięknych myřlách day ci Bože řnádny/ řřkutek widzieć: Dry 14. **1005.** Dry 19 jak nr 617. **1006.** Dry 19 jak nr 24. **1007.** Dry 50 jak nr 24. **1008.** áni ná Seymiech bywamy/ Ani tář krařnych onych mowcow twych řřuchamj. Dry 78. KK

twórcá o Bogu – stwórca, król nieba i ziemi 1–5;

t. niestworzony 1, wszech rzeczy 5, wszystkiego 1, nasz 3, swój 4 ~ t. imię Boga 2 ~ w t-y swym się chełpić 4;

t., pan niezmierny 1, pan łitości 3, król 4.

1. A człowiek co ieř? że ty niestworzony/ W[zyřtkiego twórcá/ y pan niezmierny/ Raczyř ij pomnieć? Ps 8,18. **2.** chwałę powinna/ y wdzięczny přalm daycie. Pánu/ który ná wierzchu niebá nawysřzého/ Stolicę řwá zářáǳi: Twórcá imię iego. Ps 68,12. **3.** Póǳmy z ciągnáw[zy ręce řwé do páná/ ... To ieř nář twórcá/ to ieř pan łitořci. Ps 95,16. **4.** Pánu řwemu daymy czeřć rymy nowémi/ ... Niech řye w twórcy řwym chełpiá Izráhelczycy/ Niechay řye kroľem cięřzã řwym Siończycy. Ps 149,3. **5.** Twórcę wřzech rzeczy widźiem w iego máieřtaćie/ Tr 19,75. KK

ty zaimek osobowy oznaczający kogoř lub coř, do kogo, do czego zwraca się mówiący – oznacza: Boga w judaizmie i chrześcijańřtwie 6, 10–48, 50–81, 88–151, 155–63, 171–86, 189–201, 213–6, 218–9, 234–8, 241–3, 245–7, 249–70, 272–9, 281–307, 309–23, 325–73, 376–434, 440, 444–66, 470–80, 482–4, 486, 488–92, 496–529, 539, 541–3, 546–52, 560–622, 663–8, 735–6, 853, 892, 896, 927–31, 976, 991, 1039, 1059–68, 1150–7, 1184–5, 1299, 1377, 1456, Boga – w ustach starożytnych (Greków, Trojan) oraz postaci mitologicznych 1229, 1232, 1440, Chrystusa 7–9, 493–5, bóřtwo, bořka 725, 763–4, 788, 818–9, 858–67, 893–4, 958–61, 1035, 1173, 1202, 1208, 1283–5, 1367, 1408–10, 1442–4, 1455, 1457–8, řmierć 1203–7, 1218, człowieka, 1–5, 49, 82–7, 152–4, 164–70, 202–12, 217, 220–33, 239–40, 244, 248, 280, 308, 374–5, 435–9, 441–3, 485, 544–5, 623–4, 627–42,

648–51, 654–5, 658–62, 669–724, 726, 728–34, 737–62, 765–87, 789–817, 820–3, 826–49, 852, 854–7, 868–78, 883–91, 895, 897–905, 910–17, 919–26, 932–4, 938–42, 945–50, 962–75, 977–81, 983–990, 992–1016, 1021, 1023–34, 1037–8, 1040–46, 1049–56, 1069–1149, 1158–60, 1162–72, 1174–83, 1186–8, 1191–201, 1209–14, 1216–7, 1220–8, 1230–1, 1233–41, 1244–9, 1251–67, 1286–1298, 1300–14, 1317–66, 1368–76, 1378–84, 1387–9, 1392, 1394–5, 1398–1400, 1407, 1411–2, 1415–37, 1439, 1441, 1445–54, 1459–63, 1465–70, postać mitologiczną 1268–82, 1401–4, ducha, duszę człowieka 187–8, 467–9, 481, 530–6, 1215, 1219, 1250, uosobione cechy człowieka fizyczne lub psychiczne: młodość 625, starość 626, 727, 1189, zdrowie 909, metaforyczne nazwania człowieka: Miesiąc 1385–6, kłos 652–3, żróbek 824–5, żubr 1315–6, świat, ziemię, miasto, dom, krainę jako zbiór ludzi tam mieszkających 271, 487, 537–8, 540, 553–9, 727a, 1190, zwierzęta: kota 906–8, konia 935–7, uosobione przedmioty: lutnię 324, 656–7, 1022, 1036, 1047–8, 1057–8, furtę 1017–20, kartę 879–82, dzban 951–7, wasa 1405–6, figury szachowe 1390–1, 1393, 1396–7, elementy natury 850–1, 1242–3, 1413–4, 1438, pojęcia abstrakcyjne 643–7, 982, w utartych zwrotach: daj ci Boże 725a, 1464, Bogżeć zapłać 1193, Bóg cię zegnaj 918, proszę cię 943, diabeł cię niechaj prosi 944, bodaj ci coś 1161, jako przykład w „Ortografii” 1471;

ty(ś) (jest) (mój) Bóg (świętobliwy) 21, 588, prawy 402, moim Bogiem 141, 606, pan mój 193, sprawiedliwy 1151, wszytkiego świata 1063, wielkiej litości 523, dobrotliwy 542, niezmierny 453, straszny 362, moim panem 54, panem wielce miłosiernym 396, król mój 192, kapłan wieczny 494, mój ojciec 428, mój (bóg i) obrońca 429, 451, 590, moja cześć i mojej głowy korona 12, uznawca prawdziwy 515, moja pociecha 328, nadzieja 329, 440, 519, 599, dział mój 600, me ufanie 516, moja zasłona 11, 64, tarcz 385, czyjaś moc 63, 425, moja siła 63, 104, 136, zamek i twierdza 65, moja skała 450, obrona 66, 214, 520, obrona i zdrowie dusze mojej 180, obrońca wiernych 74, obrońca zdrowia mego 78, słońce 384, mój wał 134, mój zamek 135, mieszkaniec i stróż

miasta świętego 95, dobry świadek mojej niewinności 118, żywy źródło 185;

ty(ś) (jest) męźniejszy niż górni hetmani 361, ani wiekiem okraszony 401, wielce dobrotliwy 405, miłosierny, litościwy 406, łaskawy 612, dobry 613, bliski swym wiernym 522, skąpy w rozniewanie, a nieprzebrany w litowanie 407, wszystkim życzliwy 614, nie odmieniony i lat nieskończonych 466;

ty w M. W. albo w przypadku zależnym występuje bezpośrednio (lub w bliskim sąsiedztwie) z precyzującym rzeczownikiem (czasem przymiotnikiem w funkcji rzeczownikowej), użytym najczęściej w wołaczu (o) Panie 11, 15, 18–9, 31, 50–1, 56, 62, 95, 106, 103, 107, 110–1, 118, 126–7, 140, 144, 155, 157, 163, 172, 174, 178, 180, 183, 189–91, 195, 198, 213, 216, 236, 242, 245, 247, 249, 250, 255–6, 260–1, 266, 302, 305, 309, 318, 322, 340, 343, 347, 352, 369, 378, 403, 413, 416, 444–5, 450, 460, 484, 486, 496, 500, 518, 539, 548, 588, 595, 597, 608–9, 615, 617, 621–2, 664, 680, 736, 749, 781, 892, 896, 1039, 1150, 1155–6, 1184–5, 1232, 1258, 1377, Boże 6, 17, 30, 33, 40, 71, 90, 93, 114, 132, 137, 143, 146, 174, 181, 184–5, 214, 218, 251, 257, 268, 269, 313, 323, 326, 332–3, 338, 360, 366, 377, 388, 395, 404, 410, 433, 457, 459, 465, 484, 489, 498, 501, 505, 509, 541, 570, 596, 598, 610, 611, 663, 991, 1153, 1229, 1299, 1440, sędzia 35, 376, rządca niebieski 569, obrońca 156, 269, 308, 325, 432, 596, wszego dobrego dawca i szafarzu wieczny 927, wielowładny 291, niezwalczony 312, wieczny ogarniony nieba i ziemię sprawco 470, wieczna myśli 735, ucieczko i zbroja 269, bohaterze 203, nadziejo i pomocy 410, duszo 469, 481, 530, 1215, duchu 1219, 1250, bogini 1367, 1442, człowicze 1368, 1448, królu 121, 210, 212, 287, 432, 1043–4, 1046, 1193, 1195, 1200, 1244, 1255, 1288, 1291, 1462–4, 1468, 1470, królowa 208, 866, królewno 876, 1144, królewicze 1191, starosta 833, 912, 932, starosto 939, hetmanie 1286, hrabia 1109, 1126, 1141, 1387, rycerzu 1390, białych ufow panie 1396, biskupie 919–20, 1056, wielki kapłanie 701, marszałku 1421, gminie 485, pani 969, 1024, 1171, 1437, panno 211, 959, 1129, 1415, matko 637, 1254, 1298, gospodyni 716, babo 810, dziewko 638, 869, 965, 1174, mi-

ła(y) 945, 964, 985, 988, 1075, 1099, niebogo 1000, nieszczęśliwa 658, dziecię 1274, kłósie jedyny 652, pociecho 630, nieboże 937, 1074, ojcz 475, 593, 1016, 1235, 1298, synu 675, 1211, 1281, 1308, synku 711, mężu 776, 807, 829, 841, 917, bracie 857, 1169, 1249, 1263, chłopie 737, gospodarzu 758, gościu 855, sąsiedzie 992, 1257, ziemianinie 1267, družba 843, włodarzu 946, 948, doktorze 771, 786, 831, przewoźniku 852, pacholku 1011, ziółko 1083, rozbójca 858, tyranie 1314, zdrajca 1098, trupokupcze 1251, synowski grobie 1098, zastarzały w długim wieku 1379, (Izraela, Radziwiła) potomku 374, 1350, 1381, domie Izraelowy 553, Izraelu 544, Greku 1431, 1439, Słowianinie 977, Lachu 1033, Orszulo 627, 654-5, Barbaro 692, Kachno 720, 901, Zofija 902 *itp.*, 679, 925, 1023, 1158, Janie 890, Jóstcie 689, Krzysztofie 698, Włodzisławie 1194 *itp.*, 696, 707, 710, 745, 752, 760, 772, 770, 978, 798, 849, 933, 979, 1287, Myszowski 1, Mielecki 702, Kosie 691, Chmura 729 *itp.*, 714, 840, 914, 1134, 1188, 1209, 1212, 1220, 1292, 1300, 1304, 1320, 1325, Apollo 1455, Urania 1457, Pallas 1173, Wenus 725, 763, 788, 819, Pluto 739, barwierz niebieski, wodolejca sławny 1401, Antenorze 1221, Priamida 1231, Menelae 1454, Maro 854, Aenea 1411, miłości 863, 958, 1408, klinocie 909, mądrości 643, starości 626, 727, 1189, młodości 625, śmierci 1218, sprawiedliwości 1458, święty pokoju 982, Miesiącu 1385, wieczorna gwiazdo 1413-4, ogniu słońca 1438, świecie 727a, 1190, ziemi 1242, morze 1243, o kraino święta 554, izraelska ziemi 540, miasto 537, Babilon 557, Filistea 271, 487, kocie 906, zubrze 1315, Glinko biało grzywy 935, psie 1393, lutni 324, 656-7, 1036, furto 1018, karto 879, wąsie 1405 ~ ciebie dobrego nad dobrymi 458, cię pana swego 529, cię znacznego męża 915, (o) tobie Bogu 367, 547, przy tobie swym panie 494, tobie swemu bogu 547;

ty występuje z precyzującym zdaniem podrzędnym przydawkowym: ty ... który siedzisz na wysokim niebie 53, 479, który władasz zastępy zbrojnemi 263, który serca ... i myśli ... widzisz z góry 199, który prośbami ludzkimi nie gardzisz 289, coć Bóg dał siłę i serce 1053, u którego miały miejsce musae 2,

komu pieniądze leżą nieprzebrane w domu 217, co tędy płyniesz 794, coś ciągnął kota 1071;

z innym zaimkiem wzmacniającym, podkreślającym znaczenie ty: jeden ty 2, 3, ty sam 19, 33, 111, 125, 174, 191, 261, 262, 275, 376, 606, 1017, 1025, sam ty 15, w tobie samym 31;

przy orzeczeniu w trybie rozkazującym 5, 18, 32, 48, 53, 59, 103, 105, 110-2, 116, 122, 133, 137, 142, 164, 168, 173-4, 177, 182-3, 187-8, 203, 207, 211, 217, 222, 235, 261-2, 264, 271, 277, 310, 312, 318, 322-5, 327, 332, 376, 378, 380, 408, 469, 481, 484-5, 487, 489-90, 492-3, 499, 524-5, 530, 540, 544, 548-9, 553, 557, 589, 592, 594, 605, 625-6, 634, 656-7, 671, 693, 719, 724-5, 756, 769, 794, 852, 858, 861, 864, 883, 895-6, 933, 942, 945-6, 948, 958, 971-2, 999, 1011, 1022, 1024-5, 1030, 1035, 1038, 1053, 1056, 1070-1, 1102, 1125, 1145, 1169, 1174, 1177, 1185, 1188, 1195, 1210-1, 1231, 1240, 1242-3, 1257, 1259, 1267, 1274, 1275, 1281, 1290, 1298, 1314-5, 1350, 1365, 1383, 1385, 1389, 1399, 1415, 1422, 1431, 1438-40, 1467;

ty(ś) ... ty(ś) 11-2, 41-2, 57,8, 70-1, 75-6, 98-9, 119-20, 124-5, 158-9, 169-70, 182-3, 192-3, 228-9, 258-9, 261-2, 263-4, 291-2, 304-5, 328-9, 355-6, 384-5, 391-2, 328-9, 476-7, 489-90, 502-3, 573-4, 585-6, 588-9, 599-600, 619-20, 776-7, 893-4, 902-3, 1242-3, ty(ś) ... ty(ś) ... ty(ś) 78-80, 103-5, 149-51, 405-7, 421-3, 581-3, 612-4, 928-30, ty(ś) ... ty(ś) ... ty(ś) 63-6, 384-7, 644-7, 953-6, ty ... tobie 313-4, 350-1, 389-90, cię ... cię 315-6, 334-5, 338-9, cię ... cię ... cię 554-6, 712-4, 732-4, ciebie ... ciebie 394-5, 415-6, 437-8, 457-8, 470-1, 561-2, 615-6, 862-3, 879-80, 923-4, tobie ... tobie 569-70, 603-4, 919-20;

ty, ja 720, 1240 ~ ty - ja 685, 747, 709, 711, 776-7, 817, 829, 834, 887, 893, 896, 1013, 1122, 1145-6, 1182, 1212, 1215, 1358, on 492, 1033, 1131, 1132, 1260-2, ów 897, (kto) inszy 1024, 1075, 1080, tołą sobą 374, 379;

r. i ty 770, -e ty (: -ęty) 1425, -obie 6, 10, 22, 29, 37, 101, 123-4, 127, 129, 165, 176, 213, 218, 221, 231, 290, 308, 331, 350, 357, 381, 389, 399, 424, 526, 531, 578, 623, 662,

680, 696, 715, 722, 739, 744, 788, 791, 808, 826–7, 830, 836, 837, 853, 870, 878, 891, 909, 914, 947, 959, 961, 975, 982, 989, 1033, 1045, 1055, 1077, 1088, 1094, 1098, 1130, 1160, 1139, 1171–2, 1174, 1176, 1178, 1197, 1330, 1376, 1378, 1395, 1407, 1411–2, 1417, 1424, 1430, 1450–1, –ebie 14, 20, 24, 44, 52, 83, 93, 109, 117, 148, 223, 245, 253, 287, 317, 342, 413, 418, 430, 432, 454, 478, 480, 518, 528, 550, 576, 742, 780, 796, 802, 807, 813, 856, 872, 976, 987, 1012, 1060, 1101, 1103, 1139, 1171, 1186, 1216, 1276, 1340, 1402, 1409, 1413–4, 1421, –obą 186, 233, 374, 379, 695, 755, 1272, 1402, 1410.

w p. 627, 1145–8, 1352–1369.

Ps: **1.** ZNiwá [wego piérw[zy [nop tobie ofiáruie/ Cny My[zkow[ki/ *ded.* **1.** **2.** Iedneś ty nálezióń/ v którégó miáły/ Miey[ce Mu[ę(!) wzgárdzoné/ *ded.* **5.** **3.** *ded.* **7 jak nr 2.** **4.** Y teraz ci z Libanu nio[ę Dawidowé/ Złoté gęśli/ *ded.* **13.** **5.** Psáltérzá piéć ksiázcetek: którým ty łá[káwy/ Wzrok vkáz/ *ded.* **15.** **6–8.** Iam ieft/ mój Bo[że/ król ten/ który tobie/ Ták [ye [podobał: ... boś mi w głos powiedział/ Tyś mój [yn/ iam cié dziś vmnożył [obie./ **2,17,20.** **9.** Damci (*synu*) w dziedziectwo w[zytko ludzkie plemię./ **2,22.** **10.** A tym [ercá nawięcý dodáia [obie/ Iákobych ia iu[ż práwie zwápił o tobie (*Bo[że*)./ **3,4.** **11–2.** tyś ieft/ pánie/ moiá za[stoná/ Tyś moiá cześć/ y moiéy głowy koroná:/ **3,5–6.** **13–4.** Kiedym cié kolwiek wzywáł w [woiéy potrzebie/ Záv[ždym vcho łá[káwé nála[ł v ciebie./ **3,7.** **15.** Sam ty/ niebie[ski pánie/ zdrowiem [záfuie[zy/ **3,17.** **16.** Od ciebie w[zytko dobré ná [wiecie mamy/ **3,19.** **17.** WZywam cié/ Bo[że/ [wiádku moiéy niewinno[ci/ **4,1.** **18.** O pánie/ ty chciéy tylko [woim okiem z niebá/ Ná mié poy[żr[éć grz[é[znégó: **4,22.** **19.** Bo mié ty [am/ pánie mój/ opátruie[zy wiecznie./ **4,28.** **20.** Ledwé z g[ębokiegó morzá/ Vka[że [ye rána zorzá:/ A ia iu[ż wo[łam do ciebie/ **5,7.** **21.** Tyś Bóg [wi[etobliwy práwie/ **5,9.** **22.** Próżno z[ły ma tu[życ [obie/ Aby miáł zmie[zkáć przy tobie:/ **5,14.** **23.** Nieprzyiáciem cié máia/ Którzy fá[żzem nárabiaia:/ **5,17.** **24.** Odrzuć ie wiecznie od siebie/ Bo páná miéć niechcá ciebie./ **5,40.** **25.** A ci/ co tobie vfáia/ Niech we[fe[la v[zywáia:/ **5,41.** **26.**

B[éda [ye to[ba ch[łubili/ Którzy twoie imię cz[ęli:/ **5,45.** **27.** A ty pomo[że[zy ká[ždému/ Człowiekowi pobo[żnému./ **5,47.** **28–9.** Bo po [mierci/ kto ná cié w[pomienie? kto w grobie/ Położony b[édzie mó[ł dzięki czynić tobie?/ **6,9–10.** **30.** Iu[żem v[stał wzdycháia[cy do ciebie/ mój Bo[że/ **6,11.** **31–2.** W Tobie ia [á-mym/ pánie/ człowiek [mutny/ Nádzieię kláde: ty rácz o mnie rádzic./ **7,1–2.** **33.** Z iego pá[żczeki ie[li mié/ mój Bo[że/ Ty [am niewyrwie[zy/ nikt mié nie w[pomo[że./ **7,6.** **34.** A ie[lim ie[st praw/ y przed to[ba czy[ty/ Osádz mié wedla niewinno[ci moiéy./ **7,21.** **35.** O [práwiedliwy [ędzia/ ty ká[ždégó/ Spráwnie oddziela[zy wedla za[ług iego./ **7,29.** **36–7.** Niech [li/ iáko chcá/ ciebie mierzá [obie/ Z v[st niemówlátek ro[ście chwa[ła tobie/ **8,9–10.** **38.** **8,15 jak nr 27.** **39.** **8,17 jak nr 27.** **40.** Ciebie b[éde/ Bo[że práwy/ Cáłym [ercem w[znawa[ł/ **9,1.** **41.** **9,13 jak nr 27.** **42.** Tyś (*Bo[że*) kwoli niewinno[ci/ Zásiadł ná [tolicy [woiéy/ **9,14.** **43.** **9,58 jak nr 42.** **44.** Teraz [ye b[éde rádowa[ł/ Máia[cy obrońc[ę z ciebie./ **9,60.** **45–6.** Myli [ye: bo ty widzi[zy y [mutnych m[ękę/ Y hárdych okrucie[ństwo: toć wpádnie w r[ękę./ **10,37–8.** **47.** **10,40 jak nr 27.** **48.** **10,45 jak nr 32.** **49.** niemá[zy v[fać komu./ ... v[styc[ę pochlebiáia/ A w chytrym [ercu iádu [miertelnégó táic./ **12,3.** **50.** **12,15 jak nr 18.** **51.** Ale ia Pánie/ vfam ... Ze mié ty nie opu[ści[zy/ **13,15.** **52–3.** O Który siedzi[zy ná wy[okim niebie/ Ia nie mam in[ż[éy nádzieie krom ciebie:/ Ty mié chciéy w[pomoc **16,2–3.** **54.** Tyś moim Pánem: **16,5.** **55.** **16,5 jak nr 27.** **56.** Bo ty/ mój Pánie/ z wieczný łá[ki [woiéy/ Nieprzepámi[ęta[zy w grobie du[że moiéy/ **16,29.** **57.** **16,33 jak nr 27.** **58.** **16,34 jak nr 27.** **59.** **17,7 jak nr 32.** **60.** **17,22 jak nr 25.** **61.** **17,49 jak nr 27.** **62.** Ciebie ia/ ... Miłowáć ze w[zyt[kiéy du[że b[éde/ mój panie./ **18,1.** **63–6.** Tyś moc ieft/ y si[łá moiá: tyś ieft za[stoná/ Tyś zamek/ y twi[erdzá/ tyś ieft moiá obroná./ **18,3–4.** **67.** **18,5 jak nr 36.** **68.** [wi[etemu ty [wi[ety b[édzie[zy/ **18,51.** **69.** **18,53 jak nr 27.** **70.** **18,55 jak nr 42.** **71.** tyś mé [ciemno[ci/ Ro[swieci[ł/ mój Bo[że/ **18,55.** **72.** Przez [ciem (*Bo[że*) ia woy[ká poráził niezwy[cięzoné/ **18,57.** **73.** **18,58 jak nr 72.** **74.** Tyś obróncá w[zyt[ki[ch twoich wi[ernych łá[káwy./ **18,60.** **75.** **18,77**

jak nr 42. 76. 18,78 jak nr 42. 77. 18,83 jak nr 42. 78. Tyś obrońcá zdrowia mego: 18,91. 79. 18,91 jak nr 27. 80. 18,93 jak nr 42. 81. 18,95 jak nr 13. 82. Wyřtucha cię... pan czařu trudnořci/ 20,5. 83. Siedzác ná Sionie oká [wego z ciębie| Nieřpuřci/ 20,7. 84. 20,8 jak nr 82. 85. 20,13 jak nr 82. 86. 20,19 jak nr 82. 87. Y będźie (Pan) przy tobie wřzędy/ gđzie potrzebá./ 20,20. 88. 21,9 jak nr 42. 89. Wielka czeř iego/ pánie/ z twoięy życzliwořci/ Wielkięy ná wřzyřtki řtrony prze cię ieřt zacnořci./ 21,12. 90. W tobie król [wá nádźieię kładźie/ wieczny Boże/ 21, 15. 91. Przed tobá nieprzyacięł twóy [ye niewchroni/ 21,17. 92. Przeciw tobie [zaleni buntowác [ye řmieia/ 21,23. 93. 22,5 jak nr 30. 94. 22,6 jak nr 27. 95. Ale o pánie/ ... Tyś on mieřzkániec/ y řtróř niewąřpliwy| Miářtá řwiętego/ 22,10. 96. 22,13 jak nr 26. 97–8. A ząwřdy przez cię (przodkowie) wřpomożeni byli./ Ktobie wołáli/ á řa wyřtucháni/ 22,14–5. 99. 22,16 jak nr 98. 100. 22,25 jak nr 42. 101–2. Ieřzczem w pieluchach gárnał [ye ku tobie/ Y obrałem cię Bogiem wiecznym řobie./ 22,27–8. 103. Ty mię/ móy pánie/ nie racz odřtępowác/ 22,53. 104. Tyś (Panie) moiá řiřá/ 22,54. 105. 22,54 jak nr 32. 106. 24,6 jak nr 6. 107. DO ciębie/ pánie/ wzdycha [erce moie/ 25,1. 108. 25,2 jak nr 31. 109. 25,6 jak nr 20. 110. 25,39 jak nr 18. 111. Ty mię řam/ pánie/ wyrwi z tych trudnořci/ 25,42. 112. 25,47 jak nr 32. 113. niech řye zły nie řmieie/ Zem ia położył w tobie řwé nádźieie./ 25,48. 114. że ia tobie wfam/ Boże./ 25,50 jak nr 29. 115. 26,3 jak nr 31. 116. 26,6 jak nr 32. 117. 26,20 jak nr 14. 118. Pánie/ tyś dobry řwiádek moięy niewinnořci/ 26,25. 119. 27,27 jak nr 98. 120. 27,28 jak nr 36. 121. KRólu niebieřki/ ... Do ciębie wołam: 28,2. 122. 28,2 jak nr 32. 123. 28,6 jak nr 101. 124. Niech řá[ke/ iáka ząřtużyli řobie/ Znáia po tobie./ 28,16. 125. Niechcá rozumieć páńřkięy rády twoięy/ Ze mię podwysřzař ty řam z řá[ki řwoięy/ 28,18. 126. BEđę cię wielbił móy pánie/ 30,1. 127. Pánie/ wołalem ku tobie/ 30,5. 128. 30,6 jak nr 42. 129. 30, 26 jak nr 98. 130. Co zą korzyřć/ mocny Boże/ Mego zginięnia być może?/ Zalić proch czeř będźie dawał/ 30,29. 131. 30,37 jak

nr 102. 132. 31,1 jak nr 90. 133. 31,2 jak nr 32. 134–5. Tyś móy wał/ tyś móy zamek: 31,7. 136. 31,10 jak nr 104. 137. Ty mię broń/ ... Boże móy 31,12. 138. 31,16 jak nr 27. 139. 31,19 jak nr 42. 140. Tobie wfam/ o pánie/ 31,34. 141. tyś ieřt moim Bogiem./ 31,34. 142. 31,36 jak nr 32. 143. Niechay zą to/ Boże móy/ wřtydu nie odnořę/ Ze cię ... o ráunek prořę./ 31,40. 144. 31,45 jak nr 51. 145. 31,52 jak nr 42. 146. Wołalem Boże litořciwy/ Swóy grzęch przed tobá obiáwić 32,14. 147. 32,16 jak nr 42. 148. Przeto gđy człowiek cokolwiek do řiebie| Tákiego będźie czuł/ niech proři ciębie./ 32,18. 149. 32,21 jak nr 27. 150. 32,22 jak nr 27. 151. 32,23 jak nr 27. 152–4. To były ku mnie/ boże móy řá[káwy/ Twé řłowá: dam ia tobie rozum práwy/ Okazęć dróęę/ ktrórey řye mařz trzymác/ A oká [wego z ciębie nie chcę zymác./ 32,26–8. 155. 33,44 jak nr 31. 156. OBrońcá wieczny ... Do ciębie ... Ia řye vćiekam./ 35,2. 157. Pánie/ kto tobie rowien? 35,28. 158. 35,28 jak nr 27. 159. 35,29 jak nr 27. 160. 35,53 jak nr 29. 161. V ciębie (Boże) zdróy żywotá: 36,19. 162. 36, 19 jak nr 27. 163. Okriy/ pánie/ řá[ka řwá tych/ ktrózy cię znáia/ 36,21. 164. Mięy ty nádźieię w pánu/ 37,5. 165–6. Kochay řye w pánu/ ten wřzyřtko da tobie/ Czego ty kolwiek będźieřz życzyl řobie/ 37,9–10. 167. Porucz mu żywot/ y wřzyřtki twé řprawy/ A vznař/ że on tobie ieřt řá[káwy./ 37,12. 168. 37,81 jak nr 164. 169–70. Ten (Bóg) cię wynieřie/ ten cię vbogáci/ 37,83. 171. 38,17 jak nr 6. 172–3. Pánie/ w tobie nádźieię kładę Bogu řwoim/ Ty bąđ řá[kaw méy prořbie: 38,29–30. 174. Ty řam/ o wieczny pánie/ o Boże litořci/ Nie rácz mię odřtępowác 38,41. 175. 39,17 jak nr 27. 176. 39,32 jak nr 113. 177. 39,33 jak nr 173. 178. 40,20 jak nr 157. 179. 40,22 jak nr 13. 180. Tyś obroná/ y zdrowie/ pánie/ duřze moięy/ 40,51. 181. 41,10 jak nr 30. 182. 41,29 jak nr 103. 183. 41,29 jak nr 103. 184. 42,4 jak nr 30. 185. Ciębie żywego/ wieczny boże/ zdroiá| Vpracowána prágnie duřzá moiá/ 42,5. 186. 42,8 jak nr 34. 187. Czemu řye řmećiřz/ duřzo moiá? czemu| Omdlęwařz? pánu ty wfay/ 42,18. 188. 42,42 jak nr 187. 189. 43,18 jak nr 51. 190. 44,4 jak nr 51. 191. Tyś řam

pánie vtrapił/ y wygnał pogány/| 44,5. **192–3.** Tyś ieft król mój/ tyś pan mój/ 44,11. **194.** 44,13 jak nr 22. **195.** Tyś nas pánie ... wybáwił/ 44,17. **196.** 44,18 jak nr 42. **197.** Przeto cię y kładąc [ye/ y wftáiąc chwalemy/ 44,19. **198.** To ciérpiąc áza[my cię/ pánie/ zábaczyli?| 44,33. **199.** Azaby to przed tobą táyno było/ który| Sercá ná[ze/ y myśli w[zyftki widzi[z góry?| 44,41. **200.** Dla ciebie mordy ciérpiem/ 44,43. **201.** 44,52 jak nr 13. **202.** Hoynieć (*królu*) vzyczył pan Bóg łá[ki [woiéy. | 45,8. **203.** Przypa[z do boku [wóy miecz vzlocony/ Cny bohátýrze: miecz ná w[zyftki [trony| Sławny/ y znáczny: z tym [ye ty ru[z śmieie/ 45,11. **204.** 45,27 jak nr 169. **205.** 45,31 jak nr 4. **206.** 45,39 jak nr 169. **207.** A ty (*królewno*) go (*króla*) zwy- cie[ż po[ługámi [wémi. | 45,40. **208.** 45,41 jak nr 1. **209.** Lubo kto [kárby/ lub kto hard dziélnostíá/ W[zyfcy przed tobą pádna z vczú- wością. | 45,44. **210.** Taka/ o królu w[zech możniey[zy/ zóna ... tobie przyniešiona. | 45,50. **211.** y ty pámmo/ nie [zukay przyczyny| Lez 45,53. **212.** Zdrów bądź o królu: ciebie ia wdziécznémi| Nieprzepámiętam nigdy rymy [wémi. | 45,57. **213.** O Pánie/ ... Słu[znie od- dawa chwałę Sion tobie/ 48,2. **214.** 48,6 jak nr 66. **215.** 48,15 jak nr 42. **216.** 48,21 jak nr 62. **217.** Słuchay chudžino/ y ty [lu- chay/ komu| Pieniądze le[ą nieprzebráné w domu. | 49,7. **218.** 49,43 jak nr 114. **219.** 49,44 jak nr 27. **220.** 50,21 jak nr 82. **221.** 50,33 jak nr 167. **222.** Ofiáruy ty mnie chwałę/ mnie wyznaway/ 50,37. **223–4.** Wzów- że mię w tro[ce/ á ia d[zwignę ciebie/ A ty mnie bédzię[z wa[żył v siebie. | 50,39–40. **225.** Iáko ty (*zły człowiek*) w[pomnieć páń[kie śmie[z vmowy?| 50,42. **226.** 50,45 jak nr 225. **227.** Náuká moiá/ y świętę v[ftáwy| W śmieciách v ciebie/ 50,48. **228–9.** V ciebie rády [zukác złodžieiwowi| Z tobą [ye zná[zać cudzo[žnikowi. | 50,49–50. **230.** 50,56 jak nr 229. **231–2.** Toś czynił: á iam nic nie mówił tobie. | Y tyś mię z tąd iu[ž kładł podob- nym [obie. | 50,57–8. **233.** 50,59 jak nr 229. **234.** Znam [wóy gr[zech ... Y tobie nie táyny: 51,6. **235.** 51,6 jak nr 173. **236.** O pánie ty [zczerość ... mi[uię[z/ 51,11. **237.** 51,25 jak nr 97. **238.** 51,28 jak nr 20. **239.** Prze- to cię té[ž Bóg ná žiemii| Nieściérpi miedzy

żywemi. | 52,13. **240.** 52,15 jak nr 239. **241.** 54,11 jak nr 29. **242.** 54,15 jak nr 195. **243.** Nie pro[žęć (*Bo[że*)/ ále wołam: 55,3. **244.** Ale ty ná mię iedzię[z/ którógom ia z wielá| Obrá[[obie/ ... zá przyiaćielá. | 55,25. **245.** 55,31 jak nr 107. **246.** 55,32 jak nr 27. **247.** 55,35 jak nr 56. **248.** 55,45 jak nr 169. **249.** 55,48 jak nr 31. **250.** Tobie ia/ o pánie mój/ vfam 56,8. **251.** Wyleie[z ty [wóy gniéw ná nie/ wieczny Bo[że. | 56,18. **252.** 56,19 jak nr 27. **253.** 56,23 jak nr 20. **254.** 56,24 jak nr 27. **255.** 56,29 jak nr 243. **256.** 57,2 jak nr 31. **257.** 57,5 jak nr 40. **258.** 57,5 jak nr 27. **259.** 57,6 jak nr 27. **260.** 57,25 jak nr 62. **261.** 58,13 jak nr 111. **262.** Ty [am łákomé/ ... pá[zczeki | ... lwom zátkay 58, 15. **263–4.** Ale ty/ który władá[z za[řepy zbroynémi/ Ty mię rátu[y/ 59,9. **265–6.** Ale w[zyftká tá gro[žbá zá śmiech tobie [tánie/ A ia ná cię moc iego záchowam/ mój pánie. | 59,17–8. **267.** 59,19 jak nr 27. **268.** 59,34 jak nr 71. **269.** Bo[że mój/ obrońcá mój/ vćieczko y zbroiá/ Tobie śpiéwác ... lu- tnia béd[że moiá. | 59,36. **270.** 60,9 jak nr 27. **271.** Y ty mnie czólem vdérz/ Philistaeá. | 60, 20. **272.** Kto mię záwiedzię w polá Idum- [kie obfité?| Nikt oprócz ciebie/ którógó d[žiś znamy| Gniéw ná [ye/ 60,23. **273.** 61,4 jak nr 20. **274–5.** W tobiec ná[đzięiá: ty mię [am ma[z w cále| Záchowác(!)/ 61,7. **276.** 61,11 jak nr 27. **277.** 61,16 jak nr 32. **278.** 61,18 jak nr 197. **279.** 61,19 jak nr 29. **280.** 62,31 jak nr 169. **281.** 63,3 jak nr 197. **282.** 63,11 jak nr 197. **283.** 63,11 jak nr 197. **284.** 63,12 jak nr 101. **285.** ciebie ia y w nocy/ Y ráno wielbię/ 63,15. **286.** Zá tobą w[žędy pátrza du[žá moiá/ 63,19. **287.** KRólu ná žiemii/ y ná wielkim niebie/ Chwałá w Sionie wdziéczna czeka ciebie. | 65,2. **288.** 65,3 jak nr 140. **289.** Do ciebie/ który prošbámi ludz- kiemi| Nie gárd[ži[z/ przyidá w[zyfcy/ 65,5. **290.** Szczęśliwy kto [ye vpodobał tobie/ 65,13. **291–2.** Ty wielowładny góry niezmiersoné| W ich grunćie trzyma[z/ ty morze [zaloné | ... kró- ci[z/ 65,25–6. **293.** Ty vwefela[z rány świt 65,31. **294.** 65,37 jak nr 293. **295.** 65,39 jak nr 293. **296.** 65,43 jak nr 293. **297.** Twóy [trách tobie w[zyftki ściele | Pod nogi nieprzyiaćiele. | 66,11. **298.** Tobie niechay chwałę dáie | W[zyftká žiemiiá/ w[zyftki kráie/

66,13. **299.** 66,15 jak nr 298. **300.** 66,46 jak nr 42. **301.** Tobie pądnie zárzezány| Kozieł/ y báran wybrány.| 66,53. **302.** Tobie/ pánie/ w[zy]tek świat niechay chwałę dáie/ 67,5. **303.** 67,7 jak nr 27. **304.** 67,8 jak nr 27. **305.** 67,9 jak nr 302. **306.** Ciebie niechay [ye boi w[chód/ y zachód fłoncá(!).| 67,12. **307.** 68,4 jak nr 92. **308.** 68,51 jak nr 210. **309.** Pánie/ tyś nam dał w boiu siłę/ 68,73. **310.** 68,73 jak nr 32. **311.** 68, 75 jak nr 301. **312.** á ty niezwalczony| Rozgrom zbroyné hárcérze/ 68,76. **313–4.** Ty wieřz moię profłotę/ wiekui[ty boże/| Tobie mój grzech być táyny niemoże.| 69,11–2. **315.** 69,15 jak nr 89. **316.** 69,16 jak nr 89. **317.** 69,29 jak nr 20. **318.** 69,30 jak nr 103. **319.** 69,41 jak nr 14. **320.** 69,43 jak nr 27. **321.** 69,57 jak nr 27. **322.** 69,59 jak nr 103. **323.** 69,64 jak nr 137. **324.** A ty więc/ moiá lutni/ pomni chwałę dáwác/| Y páń[ka] lá[tkę] wiecznie wyznáwác.| 69,65. **325.** Ale ty nieday ni[z]czyć mię ... wieczny mój obrońcá.| 70,15. **326.** 71,1 jak nr 90. **327.** 71,2 jak nr 32. **328–9.** Tyś ieft moiá poćiechá w káždéy méy trudności.| Tyś nádzieiá od moiéy napiérw[zy] młodości.| 71,9–10. **330.** 71,13 jak nr 285. **331.** 71,14 jak nr 274. **332.** 71,23 jak nr 137. **333.** Tobie nowá pieśń zácne/ o mój boże wieczny.| 71,28. **334.** 71,29 jak nr 197. **335.** 71,30 jak nr 197. **336.** Twéy dobroći/ [praw twoich fławá/ mocny boże/| Niebá sięga: któż kiedy z tobą zrównác może? 71,40. **337.** 71,41 jak nr 42. **338.** Przeto Ćię/ o mój boże/ ... Ná wieki śpiéwác będą moie ... [strony.| 71,45. **339.** 71,47 jak nr 197. **340.** W[zák]zem od Ćiebie/ pánie/ nie záchodził.| 73,49. **341.** 73,50 jak nr 42. **342.** Kogobych ia miał chwalić/ okrom Ćiebie?| 73, 54. **343–4.** Po tobie/ pánie/ [erce mé truchleie/| Bo z Ćiebie wiřzå w[zy]tki mé nádzieie.| 73,55–6. **345.** W[zy]scy zágina/ którzy Ćię nie znáia/| 73,57. **346.** 73,58 jak nr 345. **347.** A ia przy tobie/ mój pánie/ zoftáne/| 73,59. **348.** 73,61 jak nr 197. **349.** 74,4 jak nr 27. **350.** 74,5 jak nr 29. **351.** 74,6 jak nr 27. **352.** Długóz [ye pařtwić będą Ći [profni pogánie/| Nád námi? długóz máia Ćiebie bluźnić/ pánie?| 74,22. **353.** 74,27 jak nr 42. **354.** 74,34 jak nr 97. **355.** 74,35 jak nr 42. **356.** 74,36 jak nr 42. **357.** 74,44 jak nr 29. **358.** po-

mni/| Iáko Ćię lżå kořdy dzień bluźniérce nie[kromni.] 74,46. **359.** 75,1 jak nr 36. **360.** 75,3 jak nr 71. **361.** Mężniey[zy]s ty/ niř górní hetmáni:| 76,7. **362–3.** Strářznýs ty pan: nie korzyřta w duřzy| Ktoby czekał/ kiedy Ćię gniéw ruřzy.| 76,13–4. **364.** Twoiá to cześć/ ludzka zápalczywość/| Tobie roście z ich gniewu pocźciwość:| 76,20. **365.** 77,30 jak nr 37. **366.** Widziáły Ćię/ o boże/ wody: widziáły/| Y lęky [ye: 77,33. **367.** Ná tych vřiy [wéy frogości/| Którzy žadnéy wiádomośći/| O tobie bogu nie máia/| 79,23. **368.** 79,24 jak nr 345. **369.** Tobie/ pánie/ vřagáli/| Sznupki [profné zádawáli.| 79,51. **370.** 79,54 jak nr 197. **371.** 80,36 jak nr 27. **372.** 80,38 jak nr 27. **373.** 80,38 jak nr 13. **374.** Słuchayže mię cnego Izráhelá| Potomku wybrány z wielá:| Tę vmowę teraz miedzy tobą| Stánowie/ á miedzy [obą.| 81,23. **375.** Lecz mnie tylko bogiem wyznařz [woim/| Któryc w vćiśnieniu twoim| Do wolności pomógł: 81,30. **376.** O řędzia nienágániony/| Ty řam rácz ná w[zy]tki řtrony| Ziemię řadzić právem řwoim: 82,26.| **377.** 83,2 jak nr 92. **378.** 83,13 jak nr 103. **379.** Ták y tych odpraw pánie: niechay zmierzå [obå| Kray Zydow[ki/| którego dořtác chçå pod tobå.| 83, 22. **380.** 83,27 jak nr 32. **381.** Tám dopiéro poznáia/ ze/ pan/ imię tobie/| 83,33. **382.** 84,10 jak nr 298. **383.** Szczesliwi/ ... co w Tobie řwå moc położyli/| 84,11. **384–5.** Tyś ieft Słońce/ tyś ieft tarcz: 84,25. **386.** 84,25 jak nr 27. **387.** 84,26 jak nr 27. **388.** 84,28 jak nr 90. **389.** A gniéw twój dawny niechay zgáśnie w tobie.| 85,10. **390.** 85,11 jak nr 27. **391–2.** Ty nas ożywić mařz nędzå zmorzoné/| Ty vwefelić w [mutku pořozoné:| 85,13–4. **393.** Sam řtrózem mégo bådź řywotá/| W[zák]zeć nie táyná moiá cnotá.| 86,6. **394–5.** Vwefel duřzå ... Ćiebie lářkåwym/ Ćiebie/ boże/| Włásćiwie dobrym názwác może. 86,13. **396.** Tyś pánem wielce miłosiernym/| 86,15. **397.** 86,19 jak nr 13. **398.** 86,20 jak nr 42. **399.** Niech świat wymyřla bogi [obie/| Zaden nie bęđie rówien tobie.| 86,22. **400.** 86,26 jak nr 197. **401.** Tyś áni wiekiem okřezony/| Ani w [wéy mocy zámierzony:| 86, 29. **402.** tyś bóg práwy.| 86,32. **403.** 86,36 jak nr 213. **404.** 86,37 jak nr 40. **405–7.** Ale ty wielce dobrotliwy/| Ty miłosierny/ li-tościwy:| Ty (mówię) [kapy w rozgniewánié/|

86,49–51. **408.** 86,53 jak nr 32. **409.** 87,23 jak nr 197. **410.** 88,2 jak nr 30. **411.** 88,3 jak nr 14. **412.** Leżę iáko zábity pod ziemię włożony| Od ciebie/ y od światá wzgárdzony.| 88,10. **413.** 88,20 jak nr 107. **414.** 88,22 jak nr 197. **415.** 88,27 jak nr 148. **416.** 88,27 jak nr 107. **417.** 89,11 jak nr 336. **418.** 89,12 jak nr 306. **419.** 89,13 jak nr 298. **420.** A iáfnóść prawdy twoiéy obezłá cię kótem.| 89,14. **421.** 89,15 jak nr 27. **422.** 89,15 jak nr 27. **423.** 89,17 jak nr 42. **424.** Twe ieft niebo/ twa ziemiá: w[z]y[tko] muśi tobie| Przyp[is]i[ś]á/ cokolwiek świat wielki zámkná w [o]bie.| 89,19. **425.** Tyś nászá moc/ 89,31. **426.** 89,31 jak nr 16. **427.** 89,33 jak nr 42. **428–9.** Tyś mój Oyciec/ tyś mój bóg/ y obrońcá/ 89,48. **430.** 89,78 jak nr 44. **431.** Izalibyś ty prózno [t]worzyc miał człowieká? 89,86. **432.** KRólu ná wy[ś]okim niebie| Niema indziéy okrom ciebie| ... Vćieczki/ 90,2. **433.** Piérwéy niżli góry w[st]áty| ... Tyś ieft boże nie[ko]ńczony.| 90,8. **434.** Tobie iáwné/ y krijomé| Złóści násze [á] wiadomé.| 90,27. **435.** Ciebie on z łowczych obierzy wyzuié| 91,5. **436.** 91,7 jak nr 169. **437–9.** Z tąd wedla ciebie tyśiác głów poléże| Z tąd drugi tyśiác: ciebie nie dośięże| Miecz nie vchronny: á ty przetsię [w]émi| Oczymá vyżrzyz pom[is]tę nád grze[ź]némi.| 91,13–5. **440.** 91,17 jak nr 329. **441.** Iz bóg nawyszy ieft vćieczká twoiá:| Nie do[st]ápi cię zadná zła przygodá| 91,19. **442.** 91,21 jak nr 169. **443.** 91,22 jak nr 169. **444.** 92,1 jak nr 213. **445.** 92,17 jak nr 56. **446.** 92,20 jak nr 27. **447.** 93,13 jak nr 27. **448.** Szczęśliwy/ którego ty vczniem [wym] liczyz| 94,21. **449.** Spólného nic przewrotni z tobá (Boże) niémáia| 94,37. **450–2.** Pánie/ tyś moiá [ká]lá/ tyś mój obrońcá/ Ty mié [str]édz/ iákoś poczáł/ będziez do końcá| 94,41–2. **453.** Boś ty pan niezmiernony| Nád w[z]ytko wyniesiony| 97,41. **454.** Ná ziemi/ y ná niebie| Niemá[z] bogá prócz ciebie.| 97,44. **455.** 99,7 jak nr 27. **456.** 99,7 jak nr 42. **457–8.** Ciebie/ o boże niezmiernony| Brzmiéc będą moie wdzięczné [tr]óny.| Ciebie dobrého nád dobrémi| A [u]rowého nád grze[ź]némi.| 101,1,3. **459.** V[st]y[ś]z próśby moie/ boże litościwy| A niechay cię mój głos dośięze te[k]liwy| 102,2. **460.** 102,29 jak nr 56. **461.** Ty [ye] nád Sionem iefzce

má[z] [mi]łowác.| 102,32. **462.** 102,35 jak nr 306. **463.** 102,37 jak nr 27. **464.** 102,57 jak nr 42. **465.** á ty ... Boże mój/ trwác będziez 102,59. **466.** tyś (Boże) nie odmieniony| Y lat nie[ko]ńczonych: 102,62. **467–8.** B[lo]go[ś]ław/ du[ś]zo moiá/ pánu [woi]emu| ... ciebie miłóśierdziem [wym] koronuie.| Który cię w[ze]lákich dóbr hoynie nábwia| 103,8–9. **469.** W[z]ytko/ po w[z]ytkich káćiech króle[ś]twá iego/ Stworzenié/ y ty du[ś]zo/ chwal páná tego.| 103,44. **470–1.** o nieogármiony| Niebá/ y ziemié [praw]co/ ... Ciebie obezłá w kóło cześć/ y świetná chwálá| Ciebie iáfnóść/ iáko p[ł]azcz ozdoby/ odziałá.| 104,3–4. **472.** 104,5 jak nr 42. **473.** 104,16 jak nr 97. **474.** Ty w [k]ále vkázuie[z] drógę zdroiom nowym| 104,19. **475.** Ty z pálców [w]ych świętych/ oycze vwielbiony| Spu[z]czá[z] ná ni[ś]ká ziemié de[z]cz 104,25. **476.** 104,37 jak nr 42. **477.** 104,38 jak nr 474. **478.** 104,41 jak nr 16. **479.** w[z]ytko/ co ná ziemi| ... Oczy ku tobie wznosi/ który siedzi[z] w niebie:| 104,53. **480.** 104,54 jak nr 16. **481.** 104,69 jak nr 469. **482.** 106,12 jak nr 92. **483.** 106,17 jak nr 27. **484.** O Pánie/ o boże ná[z] ty chćiéy o nas rádzić| 106,97. **485.** Niechay Bóg Izráhel[ki] ná wiek wiekom [st]ynie| A ty więc/ AMEN/ zátym/ mów zebrány gminie.| 106,102. **486.** Ciebie/ pánie/ po w[z]ytkim świećie/ przed w[z]ytkiemi| Narody opowiadác będę rymy [w]émi.| 108,5. **487.** 108,20 jak nr 271. **488.** 108,23 jak nr 272. **489.** 109,49 jak nr 137. **490.** 109,50 jak nr 32. **491.** niechay [ye] dowié| Zły człowiek/ żeś ty łá[k]aw ná moie zdrowié.| 109,64. **492.** 109,65 jak nr 32. **493.** A ty ná w[z]ytki [tr]ony vżyway praw [woi]ch| 110,7. **494.** Czáf[u] ru[ś]zenia twého przy tobie [wym] pánie| Twój lud chętlíwie [st]anie.| 110,9. **495.** Tyś Melchifedechowem| Porządkiem káptán wieczny| 110,14. **496.** 115,33 jak nr 126. **497.** 115,36 jak nr 197. **498.** 116,11 jak nr 30. **499.** 116,11 jak nr 32. **500.** Iákiéz ia tedy tobie/ pánie/ dáć mam dzięki| Zá ... dáry twéy ręki?| 116,29. **501.** Tobie przy w[z]ytkim zborze/ o boże łá[k]awy| Chcę w obietnicach [woi]ch być práwy.| 116,33. **502.** 116,35 jak nr 27. **503.** 116,38 jak nr 42. **504.** 116,39 jak nr 298. **505.** 116,41 jak nr 501. **506.** 118,41 jak nr 29. **507.** 118,41 jak nr 42. **508.** Tobiem winien zdrowié [woi]e.| 118,

42. **509.** Tobie ia dzięki czynię/ boże 118,59. **510.** 118,60 jak nr 285. **511.** 119,7 jak nr 29. **512.** Prześpca ... v ciebie przekłety(!) 119,21. **513.** niech przy tobie [toię] 119,37. **514.** oto ia ciebie [ye boię] 119,38. **515.** Vchoway mię hánby: boš ty vznawcá prawdziwy/ 119,39. **516.** Dobrzy ze mnie rádoš máia/ zeš ty mé vfánié.] 119,74. **517.** 119,90 jak nr 42. **518.** pánie/ Twym porządkiem w[zytko idzie/ w[zytko [tucha ciebie:] 119,91. **519.** 119,114 jak nr 329. **520.** 119,114 jak nr 66. **521.** 119,145 jak nr 98. **522.** Y tyš ieř bliřki [wym wiernym: 119,151. **523.** Tyš pan ieř wielkiéy litošci/ 119,156. **524.** 119,156 jak nr 32. **525.** Zakon twóy miłuię/ ty téz vmiłuy mię/ Iowá/ 119,159. **526.** prze twą prawdę dáię chwałę tobie.] 119,164. **527.** 119,168 jak nr 434. **528.** 119,169 jak nr 14. **529.** Y dziś cię ... profzę páná [wégo/ Obroń mię 120,3. **530–2.** Du[zo moiá/ przetšię ty tu[ž dobrze [obie/ Bóg w nieřzczęšciu twym będzie pomocen tobie.] ... To twóy řtróž: ten cię z oczu nigdy nie [pušci/ 121,5–6,9. **533.** 121,14 jak nr 532. **534–6.** Ze cię áni w dzień řtonce gorące przéymie/ Ani žimno miešiacá nocnégo zéymie.] Cokolwiek poczniefz/ badž to dom cię zábáwi/ Badž cię z niego potrebá dál[za wypráwi:] W[žędy nád [obá dozná[ž pán[kiéy opieki/ 121,15–8. **537–8.** Niechže w tobie/ piékné miářto/ pokóy przebywa/ Któręgo niech twóy przyiaćiel z tobá vzywá.] 122,9–10. **539.** 123,3 jak nr 107. **540.** A ty miéy pokóy/ Izráhel[ka žiemi.] 125,16. **541.** 130,2 jak nr 30. **542–3.** Aleš ty pan ieř dobrotliwy/ Pan z przyrodzenia lutošciwy:] Co přećiw tobie v w[zech ludži] Vczćiwóšć wielká w [ercu budži.] 130,9–11. **544.** O Izráhelu/ niech [ye dźieie/ Co chce/ ty w pánu kładž nádžieie.] 130,20. **545.** 130,24 jak nr 169. **546.** 131,10 jak nr 508. **547.** POmni/ pánie/ Dawidá/ ... Który tobie w té řłowá przyšiaęł [wemu bogu:] 132,3. **548–9.** A ty/ o pánie/ rácz wnidž do [wzego pokoiá/ W [zczefną godzinę rácz wnidž ty/ y Arká twoiá.] 132,13–4. **550.** 132,17 jak nr 14. **551.** 135, 27 jak nr 27. **552.** 135,27 jak nr 27. **553.** Ty domie/ páná chwał/ Izráhelowy/ Domie Lewego/ domie Aronowy.] 135,35. **554.** Ieřli-bych cię zápomniał/ o kráino šwięta/ Niech moiá [wéy náuki ręká zápamięta:] 137,9. **555.**

Niechay mi ięzyk vřchnie/ kiedy cię przepomnię/ 137,11. **556.** 137,12 jak nr 555. **557–9.** Ale y ty Bábylon/ řtrzež dobrze [wéy głowy/ Bo iuž wiš vpadek nád tobá gotowy:] Šzczęšliwy/ któryc zá nas odmierzy twé winy/ 137,17–9. **560.** 138,1 jak nr 285. **561.** 138,1 jak nr 285. **562.** 138,6 jak nr 27. **563.** 138,7 jak nr 42. **564.** Ciebie/ iáko [žyrokié žiem[kié řá gránice/ ... W[žyřcy królowie będą [woim bogiem zwáli/ 138,11. **565.** 138,15 jak nr 27. **566.** 138,20 jak nr 27. **567.** 138,21 jak nr 27. **568.** Ty do [kutku mařz przywiéš přeđšięwžięćie moie:] 138,23. **569–70.** Tobie řzádzcá niebie[ki/ tobie móy bože/ Rzecz namniey[za [kryta być we mnie nie može:] 139,1. **571.** 139,3 jak nr 27. **572.** 139,5, jak nr 434. **573.** 139,9 jak nr 42. **574.** 139,10 jak nr 42. **575–6.** Ieřli do niebá wřtápię/ naydě cię w niebie:] Ieřli do pieklá/ piekło nie ieř bez ciebie.] 139,15–6. **577.** 139,19 jak nr 27. **578.** 139,22 jak nr 29. **579–80.** noc náciemniey[za] V ciebie nád połudné šwiářto iá[niey[za.] Cmá tobie nic nie zácmi: 139,24–5. **581.** 139,27 jak nr 27. **582.** 139,27 jak nr 27. **583.** 139,28 jak nr 42. **584.** Zadna tobie kořteczká táyna nie byłá/ Gdy mię ieřzce w žywócie mářká nošila:] 139,33. **585.** 139,37 jak 42. **586.** 139, 39 jak nr 42. **587.** 139,47 jak nr 36. **588.** Pánie/ tyš móy bóg: 140,11. **589.** 140,11 jak 32. **590–1.** Tyš móy obrońcá:] Ciebiem ia řá[káwym] Zná přećiw [obie závždy w boiu krwáwym.] 140,13. **592.** 140,22 jak nr 32. **593.** Ciebie oycze wzywam řá[káwy/ 141,1. **594.** 141,1 jak nr 32. **595.** Prošbá zá kádžidlo/ rąk žloženię/ pánie/ Niechći zá wieczorná džiš obiédnia řtanie.] 141,4. **596.** 141, 24 jak nr 90. **597.** Ale tobie/ mocny pánie/ Šwiádomo/ ze bez winnošci/ Cięrpie 142,6. **598.** 142,17 jak nr 30. **599.** 142,19 jak nr 329. **600.** tyš ná žiemi/ Džiřáł móy miedzy žywiácemi.] 142,19. **601.** 143,15 jak nr 27. **602.** 143,23 jak nr 27. **603.** 143,25 jak nr 383. **604.** 143,25 jak nr 213. **605.** 143,26 jak nr 32. **606.** Abowiemeš ty [am ieř bogiem moim.] 143,32. **607.** 143,34 jak nr 98. **608.** 144,1 jak nr 29. **609.** 144,21 jak nr 62. **610.** 145,1 jak nr 40. **611.** Wielki/ niewyřłowiony/ niešmiertelny bože/ Zaden rozum/ řadna myřřl obiać cię nie može.] 145,6. **612–4.** Tyš řá[ká-

wy/ tyś dobry: do gniewu leniwy/ Do miłosierdzia prędko: tyś w[zytkim] życzliwy. | 145, 13-4. **615.** 145,17 jak nr 62. **616.** 145,18 jak nr 285. **617.** 145,23 jak nr 56. **618.** W tobie oczy [wé] trzyma w[zelákié] [tworzenié] | 145,25. **619.** 145,26 jak nr 27. **620.** 145,27 jak nr 27. **621.** Ciebie/ o pánie/ chwalić będą v[řtá] moie/ | 145,37. **622.** 146,1 jak nr 298. **623.** 146,8 jak nr 213. **624.** Który pokoim v[řtá]l twoie gránice/ A ciebie łoim karmi tłuřtýy p[ř]zenice. | 147,28. **625-6.** Y ty kwitnáca młodořci/ Y ty dořrzála řtárořci/ Daycie pánu czeřć [pótecznie/ | 148,34.

Tr: **627.** NIEMASZ CIE ORSZVLO MOIA. *ded.* **628-9.** Zdáľac [ye] oycá twego bárziéy v[ř]zczuplona | Oyczyzná/ niřlibyř ty přeřtáć ná niéy miáľa: | 3,2-3. **630.** A ty/ poćiecho moiá/ iuř mi [ye] nie wróći[ř] | Ná wieki/ 3,9. **631-2.** Nie lza/ nie lza/ iedno [ye] zá tobá gotowáć/ A řtopeczkami twémi ciebie nářzláďowáć/ | 3,11-2. **633.** Tám cię vyřrže 3,13. **634.** á ty wiéc z drogiémi | Rzuć [ye] oycu do [zyie] ręczyńkami [wémi.] | 3,13. **635.** 6,9 jak nr 633. **636.** A tyř áni vmiéráiac řpiéwáć přeřtáľa/ | 6,12. **637.** Iuř ia tobie moiá mátko/ řłuzýć nie bęďe/ | 6,15. **638.** Nie do tákiéy řóznice/ moiá dźiwko droga/ Miáľa cię máć vboga. | Doprowadzić: 7,12. **639-41.** nie tákáć dáć obiecowáľa | Wypráwe/ iákáć dáľa. | Gieřłeczkoć tylko dáľa/ á licha tkaneczke: | 7,13-5. **642.** 8,5 jak nr 636. **643.** KVpićby cię mąďrořci zá drogié pieniáďze/ | 9,1. **644.** Ty w[ř]zytki rzezy ludzkie mař zá řrářzke [obie/ | 9,7. **645.** 9,9 jak nr 644. **646.** 9,11 jak nr 644. **647.** 9,13 jak nr 644. **648.** Czyř ty náď w[ř]zyťki niebá wyřoko wnieřioná? | 10,3. **649.** 10,6 jak nr 633. **650.** ty niewieřz nic o pľáczu moim: | 10,8. **651.** Czyli [ye] w czyřcu czyřci[ř] iefli z řtrony ciáľa | Iáka kolwiek zmáczekká ná tobie zořtáľa? | 10,12. **652-3.** kłóřie mój iedyny/ ... á ia twéy godziny | Nie czekáiac/ znowu cię w [mutná] zemię řieię: | Ale pořpoľu z tobá grzebę y náďzieię. | 12,25-6. **654.** MOiá wdźięczna Orřzulo/ boday ty mnie byľa | Albo nie vmiéráľa/ lub [ye] nie rodźiľa. | 13,1. **655.** Tákeř ty mnie Orřzulo droga vczyniľa/ | Wielkiéř náďzieie w moim řercu rozniéćiľa: | 13,9. **656.** 14,7 jak nr 324. **657.** 15,1 jak nr 324. **658.** á ty nie[ř]zczeřliwa/ ... Obľápiářz řimné groby/ | 15,

13. **659-60.** W[ř]zák [ye] ty (*Arpinie*) tylko [řromoty] wiáruie[ř]: | In[ř]zé w[ř]zelákié v ciebie przygody | Ledwe nie gody. | 16,26-7. **661.** 16,30 jak nr 637. **662.** Láćniéy rzeć/ widže niř czynić/ y tobie/ | 16,34. **663.** 17,12 jak nr 146. **664.** 18,3 jak nr 126. **665.** 18,11 jak nr 28. **666-7.** A piérwéy řwiáť záginie/ Niř ty wřgáďđi[ř] pokornym: | Choćia byľ dľugo přećiw tobie [řpornym.] | 18,24. **668.** 18,25 jak nr 199. **669.** 19,12 jak nr 633. **670.** Przyniořłámci ná ręku wdźięczná dźiwkę twoie/ | 19,19. **671.** Oto [ye] ty nieřrářuy: á wiérz niewáťpliwie/ Ze twoiá namiley[ř] Orřzuleczká żywie. | 19,31. **672.** 19,33 jak nr 670. **673.** Ie[ř]ližeć téz z táď rořćie záľořć/ ze iéy láťa | Piérwéy řá przyľomioné/ | 19,39. **674.** Rořkořzy wářzé/ które ták řá vřáďzoné | Ze w nich wiécéy řrářunków/ y záľořći wiécéy: | Cze-go ty dořnáć možeř [řam z řiebie napřećy. | 19,44. **675.** niewiem czemu | Tobie ma być/ řynu mój/ náćięžéy iednému. | 19,116. **676.** 19,117 jak nr 674. **677.** 19,133 jak nr 674. **678.** 19,139 jak nr 674. **679.** Y TYS HANNO ZA SIOSTRA PREDKO POSPIESZYLA, | *EpH.*

Fr: **680.** Niechę wtéy mierze głowy p[ř]owáć [obie/ | Bych [ye] mój Pánie miał podobáć tobie/ | 1,6,2. **681.** Widže zeř hářdy: mnie téz ná tym máľo/ | Kiedy řię tobie ták vpo-dobáľo. | 1,6,4. **682.** Tedy niewieřz/ ze pře cię moie [řerce] mľeie. | 1,9,4. **683.** Ale chľéb (wedľug řzypowieřci) z řola/ | Każę poľożyć pře cię z dobrá wola. | 1,10,6. **684.** 1,12,10 jak nr 165. **685.** Któře (*řymy*) iefli řię ľudziom kiedy [ř]podobáia/ | Nie wiécéy mnie/ niř tobie/ być powinné máia. | 1,13,4. **686.** OD-mów ieflić niepomyřli: | 1,16,1. **687-8.** Nie pij áž ci řię piérwéy bęďzie chćiáľo/ | Tedyć řię káďďe dobrým bęďzie zdáľo. | 1,17,3-4. **689.** Wiéřz coř mi winien/ miéyže řię do tářzki/ | Bo cię wnet wľożę/ Ióřćie/ mięďzy řrářzki. | 1,29,2. **690.** 1,30,2 jak nr 674. **691.** Mój dobry Kořie/ towarzyřze twoi | W ten gróř twé ciáľo vmářté wľożyli/ | Któřzy weřeli wczorá z tobá byli. | 1,31,4. **692.** Folguy [ř]obie miľa Bárbáro prořzę cię. | 1,37,2. **693.** 1,37,7 jak nr 634. **694.** Niech zá cię [ř]kacze kto mľotem dobrze robi (*oczekiwane:* mľody) | 1,37,16. **695.** Wiedźze co mařz czyniá z řoba/ | Bo ľiři ogon zá towar (*oczekiwane:* zá tobá) nieuchodźi. |

1,37,22. **696.** WAlku mój/ tym mię nierozgniewa[*z* sobie/ Ze się mé fráfzki kiepftwem zdádzą tobie.] 1,38,2. **697.** 1,39,1 *jak nr 633.* **698.** [częście ... Dáléy cię mieć/ Kry[*z*tofie/ ná świećie niechćiało/ 1,39,2. **699.** Nie fráfuy się ná [ługi/ żeć się pozárli/ 1,42,1. **700.** 1,43,3 *jak nr 634.* **701.** SWiętym cię zwác niemogę: Oyem się nie wftydzę/ Kiedy wielki káptanie [yny twoie widzę.] 1,44,1. **702.** Nie dar iáki kosztowny ále co przemogę/ Dam ci parę wir[*z*yków/ Mielecki/ ná drogę.] 1,45,2. **703–4.** Boże day być się dobrze ná wftzytkim wodziło/ Byś wezdrowiu ogládał/ ná cóc pátrzáć miło.] 1,45,3–4. **705.** 1,47,1 *jak nr 687.* **706.** Ná niesłowného ... Fráfzką by cię zwác: 1,47,3. **707–8.** Klédy Zorawie polecą zá morze/ Niebyway czętfo/ Páwełku/ ná dworze:| Aby ná tobie nie poklwáli [kóry/ Mnimáiąc żeś ty z Pigmaeólów który.] 1,48,3–4. **709.** Przed tobą widzę półmišków niemáto/ A mnie się ledwie poléwki doftáto.] 1,52,3. **710.** A Więc by ty Marćinie/ przed tym nieugonił/ Co to siedzi iáko wróbl/ á oczy záftonił:] 1,59,1. **711.** Po dyable [ynku folguie[*z* téy pániéy/ Iam kazał przywiésć/ á ty iedzie[*z* ná niéy.] 1,61,8. **712–5.** PLączá cię [tárzy/ płączá cię y młodzi/ Dwór wftzytek wczérni prze cię/ Kry[*z*ki chodzi.] Abowiem ludzkość/ y dwor[*t*wo przy tobie/ W iednymże záraz pochowano grobie.] 1,64,1–3. **716.** Ciebie zła lwicá w ogromnéy iá[*k*ini/ Nie wrodziłá/ moiá go[*p*odini/ 1,67,1. **717.** Wprawdzie żeć się iuż niewczás odéymowác:] 1,67,9. **718.** 1,67,10 *jak nr 632.* **719.** 1,67,11 *jak nr 634.* **720.** PEwnie cię moie zwiérciádło záwftidzi/ ... Káchno/ 1,69,1 *jak nr 633.* **721.** 1,73,4 *jak nr 633.* **722.** Iam nie ftároftá/ áni káftellánem/ Ale gdy namniéy podwefełę [obie/ Siłá mam w głowie pánów równych tobie.] 1,75,4. **723.** 1,76,8 *jak nr 687.* **724.** 1,78,7 *jak nr 634.* **725.** A ty/ ô mor[*z*ka Venus/ chluśni zraz téy pániéy/ 1,78,11. **725a.** Iedná nie wadzi/ dayci boże zdrowié/ 1,79,9. **726.** Boday ták wielé tobie przyczyniłá/ Ilé mnie [roga [*m*ierć lat vkrzywdziłá.] 1,81,3. **727.** Blédna [tároftci/ w[*z*y[*z*cy cię zádamy/ 1,83,1. **727a.** OBłudny świećie/ iákoć się tu widzi/ Do[*z*edłem portu: iuż więc z in[*z*ych [*z*ydzi.] 1,84,1. **728.** 1,86,2 *jak nr 704.* **729.** MOwiłem ia tobie Chmurá/ Ze przy kuchni bywa dziurá:] 1,91,1. **730.** 1,91,3 *jak nr 674.*

731. 1,95,3 *jak nr 704.* **732–4.** Bych cię z drogiého mármoru poftáwił/ Bych cię dał vlác y z [czérého złotá/ ... Ie[*z*cze bych cię czći trwáléy nienabáwił.] 1,97,5–8. **735.** WIEczna myśli/ ... Ie[*z*li cię téz to ru[*z*a/ co czáfem człowieká/ 1,101,2. **736.** Pánie/ godnoli/ niech tę ro[*k*o[*z* z tobą czuie/ 1,101, 11. **737–8.** A ty chłopie/ ie[*z*lić się ták dziewice chćiało/ Mogłéś do Kolná iechác: 2,3,7. **739.** TEn prózny wácek/ Pluto poświęćilem tobie/ 2,4,1. **740.** 2,5,1 *jak nr 689.* **741–2.** nie tyś miał pieniądze/ ony miály ciebie.] 2,5,4. **743–4.** Niedóydzie cię tu [táńce/ przyrzékam ia tobie/ 2,6,2. **745–6.** DAwnoć nie [toi owá rzecz/ Petriło/ A przed[*z*ię i[*z*grác z niewiáftami miło.] 2,11,1. **747.** Ia nic nietwirdzę/ ále mi ty powie[*z*] Kiedy się téz [am pewney rzeczy dowie[*z*.] 2,13,7. **748.** 2,14,4 *jak nr 633.* **749–50.** [tuchay pánie młody/ Pro[*z*ę cię/ niewie[*z* ty moiéy go[*p*ody?] 2,16,4. **751.** 2,16,5 *jak nr 633.* **752.** Nie przeto pytam/ Pietrze/ gdzie się chce[*z* przechodzić/ Abych się miał ná iedną drogę [tobá zgodzić/ 2,17,2. **753.** 2,17,3 *jak nr 674.* **754.** IAnie mój družbá/ Ie[*z*lić się [tuzbá/ Dobrze nieptáci/ 2,18,2. **755.** Przeto choć [rogo/ Sczę[*z*ćie się [tobá/ Obchodzi/ [obá/ Nic nietrwóz: 2,18,11. **756.** 2,18,21 *jak nr 634.* **757.** A ták cię niechay prózno doktorem nie zowę/ 2,22,5. **758.** RAđ się widę v ciebie Go[*p*odarzu miły/ 2,23,1. **759.** A gdy mi ka[*z*e[*z* pełnią [obie/ álbo komu/ Iákobyś rzekł/ niechcę cię mieć d[*l*ugo w tym domu.] 2,23,4. **760.** 2,26,1 *jak nr 689.* **761.** Ty bédzie[*z* wczás od tego/ á dokádeś młody/ Vziy swiátá zá czáfu/ y piéknéy [wobody.] 2,26,5. **762.** 2,26,15 *jak nr 633.* **763–4.** GLádkość od ciebie/ Venus; ále nietrwa w mierze:| Bo co ty da[*z*/ to zá[*z*ię zniénagłá czás bierze.] 2,31,2. **765–7.** DAy czegoć nieubédzie/ ... Day czego prózno dáwác potym bédzie[*z* chćiała/ Kiedyc zmár[*z*ki twarz zorzá/ á gładkie zwiérciádło/ Oka[*z*e to ná oko/ ze cię siłá [pádo.] 2,33,1–4. **768.** Pochwili przydzie druga/ ... Y rzeczeć/ 2,33,12. **769.** 2,33, 12 *jak nr 634.* **770.** TO nie grzeci/ Iendrzeiu/ że zárazem y ty/ Ná fébrę [tęka[*z*/ y ia łeb no[*z*ę záwity.] 2,34,1. **771.** MOwiłem ci/ nie noś mi tych fráfzek/ doktorze/ 2,35,1. **772.** 2,36,2 *jak nr 752.* **773–4.** Y Ow[*z*em miły Woytku/ ziednay się ztá pániá/ Niech

niewoła za tobą/ ani też ty za nią. | 2,40,2. **775.** Chwałę cię/ że tam w sercu niechcesz nic zoftawia/ | 2,40,3. **776–7.** Kiedyś ty/ mężu/ tękał/ iam się dobrze miał/ A kiedyś ty zaśię zdrów/ ia będę chorzał. | 2,42, 7–8. **778.** Ale pánienki ná cię nieńa[kawy/ | 2,45,3. **779.** 2,46,5 jak nr 633. **780.** Dobra myśl nigdy bez ciebie/ | 2,46,7. **781.** Bo ieślić się co przeciw myśli [tanie/ | Iuż iáko moñez [am przechoway/ pánie. | 2,48,3. **782–3.** ieślić się dobrze poz[zańcuie/ | Zaden się z tobą nie będzie rádował/ | 2,48,6–7. **784.** 2,48,10 jak nr 775. **785.** 2,48,12 jak nr 703. **786.** Nie trzeba mi się wiele dowiadować/ | Kędy ty chodźiz/ doktorze/ miłowac/ | 2,49,2. **787.** 2,49,3 jak nr 755. **788.** Ten pás Gréta pod[stárzaw[zy [obie/ | Poświęcił/ można Wenus/ tobie. | 2,51,2. **789.** A tak cię temi xięgami dáruię/ | 2,52,14. **790.** 2,52,17 jak nr 789. **791.** TWóy mi brát/ Ióftcie/ powiáda o tobie/ | Ześ iá[kaw ná mię/ 2,55,1. **792.** ani ty miuięz/ | Iedno w kim cnotę/ y [táteczność czuie[z. | 2,55,5. **793.** Przeto żebyś też wiedział [erce moie/ | Slę té do ciebie krótkie rymy [woie. | 2,55,8. **794.** A ty/ co tędy płyniesz po głębokiey wodzie/ | Vmięy o Chmielow[kiego powiedzięć przygodzie. | 2,56,7. **795.** 2,60,1 jak nr 789. **796–7.** Ale moñezli wytrwac/ gdy będą kpic z ciebie/ | Powiedz imię corychléy/ chcę cię mieć v siebie. | 2,60,3. **798.** 2,61,2 jak nr 689. **799.** 2,61,3 jak nr 633. **800.** By mi cię wždy nákoniec ode[tał był cáto/ | 2,61,7. **801.** 2,61,9 jak nr 800. **802–3.** Com się tedy nádziewał po[ciechy od ciebie/ | To cię [am cięzyc mu[ze/ zápomniaw[zy siebie. | 2, 61,13–4. **804.** 2,62,2 jak nr 689. **805–6.** Iákózes mię był pro[sił ná obiad do siebie/ | Tákkem cię ani widział/ y iadam bez ciebie. | 2,62,4. **807–9.** Ilé mi kolwiek wieku náznáczono w niebie/ | Dá[ł bych by[ł w [zytko/ mężu m[óy/ dla ciebie. | Lecz iz ná táki frymark śmierć nieráda zwoli/ ... Mu[ze trwac w cięzkim zálu/ y trosce po tobie/ | A moiá w[zytká rádo[ć leg[łá ztobá w grobie. | 2,68,4–8. **810.** W[ciekla bábo/ nie piieć do ciebie. 2,70,4. **811.** á Szátan í po tym. | Wiedzięć kto wtámty grobie/ álbo kto wowotym. | 2,70,5. **812.** Choćiáć m[óy plác v ciebie smięch tylko/ á zártý. | 2,71,10. **813.** Iáko by Słońce zá[żło kiedy niemá[ż ciebie. | 2,72,3. **814.** A ztobá y wp[ół nocy zda się

dzięń ná niebie. | 2,72,4. **815.** Zkąd cię potyka/ co twéy du[ży mi[ł/ | Ma[ż przijac y to/ co nie gmyśli było. | 2,73,3. **816.** Nápi[sałemci krom rozmy[stu w[zego/ | Ten rym nieg[łádki/ 2,77,3. **817.** Iz tedy ná mym zdániu ty prze[tać nieraczy[z/ | Prze[ta[ne ia ná twoim: 2,78,3. **818.** BOgini/ ... ie[li niewdzięczności/ | Y ty nie lubi[ż ... Zfolguy mi má[ł: 2,79,4. **819.** 2,79,16 jak nr 788. **820.** BOg zec záplác/ | Iendrzeiu/ zesz mię dziś vpoit/ | 2,80,1. **821.** 2,86,2 jak nr 744. **822–3.** ARcydoktorem cię zwac káždy moze smie[le/ | Bo ty nietylko vmię[ż z[leczy[ć niemoc w cie[le. | 2,87,2. **824.** POdgórski [rzóbku/ ... ia ná cię o[obny/ | Rząd my[slę w[łózy[ć y mu[ńztuk ozdoby. | 2,90,3. **825.** Ty się tam pá[się[ż niewiem g[dzie po borze. | 2,90,6. **826.** y królá przechodzi/ | Anno/ kto siedzac práwie przeciw tobie/ | Przypátruie się co raz twéy o[obie/ | 2,91, 3. **827.** Bo [koro namniéy wzrok [k[łonię ku tobie/ | Słowá niemogę domácac się w [obie/ | 2,91,7. **828.** 2,91,12 jak nr 709. **829–30.** MEzu m[óy mi[ly/ ty iuż le[ży[ż w grobie/ | A ia trwam ieczne ná swięcie po tobie. | 2,93,1–2. **831.** 2,96,1 jak nr 771. **832.** Ale nam tych ro[ko[zy [roga śmierć za[rzá[ł/ | A ciebie práwie z ná[zych rák nagle porwá[ł. | 2,98,6. **833.** NA [wé z[esz mię vpoit/ m[óy dobry Stáro[ta/ | Bo czeg[os [nad[ż niewiedzia[ł/ toć opowiem [pro[ta. | 2,99,2. **834.** 2,99,3 jak nr 747. **835.** 2,99,3 jak nr 744. **836.** 2,99,5 jak nr 651. **837.** 2,99,11 jak nr 827. **838.** 2,99,13 jak nr 704. **839.** ále kto cnotliwy/ | W iákim kolwiek bá[ż piérzu/ temu[ż ty chętlivy. | 2,99,16. **840.** Tákk Ian tobie/ | Montanie/ [toyki twé oddawa/ | 2,101,3. **841–2.** Niechcia[łam cię/ mężu m[óy/ zoftac twoiá z[oná/ | Ale y w ziemi le[żę ztobá pogrzebioná. | 2,103,1–2. **843.** T[óz się y mnie przydá[ł/ | Druzbá m[óy cnotliwy/ | Ze nigdy cię niezna[zy/ | záw[zdym był chętlivy/ | Do twego towarzy[stwa. | 2,104,6. **844.** 2,104,8 jak nr 633. **845–7.** ále pi[mo twoie/ | To ciebie oznaymi[ł/ y przed oczy moie/ | Przynio[ł: zem cię w głowę lepiéy wlepi[ł [obie/ | Ni[ż by mi cię był po[ta[ł w twéy w[la[ny o[obie/ | Wroty [en rogowémi/ | 2,104,10–12. **848.** 2,104,15 jak nr 846. **849.** Iáko ty: który od Tybrowéy wody/ | Szed[es/ | Fránczy[zk/ | przez rózne narody/ | 2,105,4. **850–1.** Ná[la[ż fortél król August/ iáko cię (Wis[ł) mia[ł po[zy[ć/ | A ty musi[ż tę [woie dobra

myśl położyć:| 2,106, 3,4. **852.** A ty [pi/ prze-
woźniku/ niedbając ná goscie/| 2,108,5. **853.**
3,2,5 jak nr 92. **854.** Kto cię ná mię pod-
bórzył/ Maro niechutliwy/| 3,3,9. **855.** VCzo-
ny goscíu/ ... Ieślić lutnia ... y dzban ... Tym
wdzięczniej[zy/ ze siedzi[ż y [am przy nim
wchłodzie| 3,6,3. **856.** Won czas/ gdyś kotá
ciągnął/ ábo [nadz kot ciebie/| 3,8,3. **857.**
Lecz ty/ brácie/ ináčez y ludzmi się [prawu-
ie[ż/| 3,8,7. **858.** A ty (*Miłości*) mię zá to
zábiy/ ô rozbóycá [rogi/| 3,10,7. **859.** Aby
nietylko Orphéus wy[ławiáiąc bogi| Był pio-
runem trozębym zwyfoká przerázon/| Ale y
ia od ciebie (*Miłości*) zá [woię chęć [kázon. |
3,10,10. **860.** Tákli ty (*Miłości*) chce[ż/ tákli
to niešie [częście moie/| 3,10,13. **861.** A ty
(*Miłości*) prze bóg niezayrzy/| 3,10,15. **862-**
-3. Ciebie ná pomoc wzywam/ ciebie ô mi-
losci/| 3,11,5. **864.** 3,11,11 jak nr 861. **865.**
Nie damci (*Miłości*) krwáwéy ofiáry/| 3,12,9.
866. Tym cię blagam/ ô królowa| Bogátého
Cypru/| 3,12,21. **867.** Ale ráczéz nas oboie|
Wzów (*Miłości*) pod złoté iárzmo [woie/|
W którym niechayci [służywá/| 3,12,27. **868.**
3, 13,2 jak nr 682. **869.** Cózci rzec/ dżiéwko
[roga: 3,13,3. **870.** 3,13,3 jak nr 744. **871.**
czy ie[czę wątpliwa| Moia chęć przeciw tobie?
3,13,8. **872.** Y té ognié gwiazdy rozšiané po
niebie| Šwiádkiem/ ze nic mil[žého nié mam
okrom ciebie. | 3,13,10. **873.** A ty/ ... iuz daw-
no prágniez [šmierci moiéy. | 3,13,17. **874.**
Bo bacząc/ żeć wygránéy vbywáło kupy/| Po-
kryłé dudki w gebę/| 3,15,2. **875.** 3,15,5 jak
nr 670. **876.** KRólewno moia (w[žák cię též
ták zowa) | 3,19,1. **877.** 3,19,3 jak nr 755.
878. 3,19,6 jak nr 681. **879-80.** Šczęšliwa
kárto/ ciebie ona [wémi| Piáštować będzie re-
komá šlicznými/| Ciebie obeyrzy wdzięcznym
okiem [woim/| 3,19,7-9. **881-2.** Ty ták mo-
žesz być [czę[na/ ze cię [wémi| Wdzięcznie
cáluie v[ty rožánými. | 3,19,11. **883-4.** A ty
[am siebie winuy/ bo/ co cię dżis boli/| Ztađ
idzie/ ižeš ludziom obłudnym był gwoli. |
3,20,11. **885-6.** Dla których cóš ty czynił/
á ci též czym ci to| Pláćili/| 3,20,13. **887.**
Ale/ kiedy ty pu[czaz [krew/ czemu ia piie? |
3,21,3. **888.** 3,23,3 jak nr 637. **889.** Pátrząc
ná cię w[žitkę władzú [tráćilém [woię: | 3,28,10.
890. 3,30,5 jak nr 849. **891.** To [ámo zdrowie
twoie/ ná tym w[žitko tobie/| 3,30,15. **892.**

Pánie/ ie[li nalezy tobie [ię zmiłowác/| ... Wey-
rzy ná mię [mutného: 3,30, 17. **893-4.** IAm
przegrał/ ia miłosci/ tyš plác otrzymáta/| Tyš
mię práwie do žimnéy wody iuz dognáta. |
3,33,2. **895.** 3,36,5 jak nr 634. **896.** Ia/
pánie/ niechay mie[żkam w tym gniazdzie oy-
czytém/| A ty mię zdrowiem opátrz/| 3,37,6.
897. Ty to woli[ż/ á ów záš przy owym zo[ta-
wa. | 3,39,4. **898-9.** CHciałémci pomagábóg
kilká kroć powiedziéc/| Lecz/ kiedy czas do
ciebie/ trudno Páwle wiedziéc: | 3,42,2. **900.**
Com miał rzec pomagábóg/ toć bógzegnay po-
wiem. | 3,42,4. **901.** Przedsię ty mnie [zpetná
twarz/ Káchno/ vkázuie[ż. | 3,44,2. **902-3.** Nie
tyš to/ ô Zofia/ nie ty ná má wiáre/| Którey
ia przed siedmiá lat pomnię w [ercu miáre. |
3,47,1. **904.** 3,47,7 jak nr 632. **905.** A ie[li
[łowo rzecze[ż/ ie[żczec y náłáia. | 3,47,10.
906-8. POKiś ty/ bury koćie/ ná my[žách prze-
[ławał/| ... Byłeš w [á[ce v ludzi/ y g[łá[kanóc
[kóre/| A tyš mruzcąc podnošil twardy ogon
wgóre. | 3,52,1-4. **909.** Klinócie drogi/| Mój
dom vbogi| Oddány tobie/| Vlubuy [sobie. |
3,54,23. **910-11.** á žwiierz tuž be[pieczny|
Ociéra [ię imo cię: á ty [en [pi[ž wieczny. |
3,57,6. **912.** mój dobry Štáro[ta/| A ia tobie
... powiádam 3,60,2. **913.** Nie bądž goscíem
v siebie: wiédz co [ię w cię wleie/| 3,62,1. **914.**
BY wedla cnót/ y godnošci| Grzebiono vmár-
[lych košci/| Przy[žłoby dżis ležec tobie| W z[lo-
tym/ Podlodow[ki/ grobie. | 3,63,3. **915.** Teraz
cię licha mogi[łá| Znáčného mežá przykry[łá:
3,63,5. **916.** Nie z grobu cię [adzić zrebá. |
3,63,8. **917.** o mój mežu/ šmierc nelutos-
ciwa| Mnie [mutná ztobá dżieli/ á pod žiemie
wzywa| Do ni[kiéy Proferpiny ciemného poka-
ia: | 3,67,2. **918.** Bog cię žegnay: ia żywa/ y
vmárta twoia. | 3,67,4. **919-20.** TObie/ zacny
bi[kupie/ tobie/ ie[li komu/| Ten piękny kley-
not [służy cnych hábdánków domu. | 3,69,1.
921. Bo ty [słužąc oyczynie przodków [wych
przyk[łády/| 3,69,3. **922.** 3,69,6 jak nr 921.
923. Ciebie po[stem papie[kié páłace widáły/|
3,69,7. **924.** 3,69,8 jak nr 923. **925.** Hánno/
o Hánno moia/ twóy cię mež miánuie. | 3,71,2.
926. 3,71,7 jak nr 789. **927.** WSzego dobrého
dawcá/ y [žáfáru wieczny/| Tobie žiemia [pa-
lona przez ogieñ [łoneczny| Modli [ię dđzá/
3,72,2. **928.** Ty nocná ro[ffę [pu[czaz: 3,72,9.
929. 3,72,9 jak nr 928. **930.** 3,72,11 jak nr

928. **931.** 3,72, 13 jak nr 928. **932.** O Stá-roftá ná Mufzynie| Ty się znašz dobrze ná winie| 3,74,2. **933.** 3,74,11 jak nr 849. **934.** 3,74,17 jak nr 789. **935–7.** TYm cię mármórem wćcił twóy pan záłostíwy| Pomniąc ná twoię dziélnosć/ Glinko biáło-grzywy.| A tyś był dobrze godzien/ ... Swięćić ná wielkim niebie przy lotnym Pegázie.| Ach nieboże/ toś ty mógl z wiátry wzawód biegáć| 3,75,1,4,5. **938–9.** Przy tobie y do Kolchów śmiałbym się ważyć| Przez morfkié Symplegádi płynąc: ... Przy tobie ia/ cnotliwy [tárofto/ mogę| W[zytkę Lár-tiádego obiecháć drogę.| 3,77,4,7. **940.** 3,77,16 jak nr 938. **941.** 3, 79,4 jak nr 767. **942.** Ga[ká/ bláznuy ty przedsię: 3,80,5. **943.** Co rozumowi bárziéy/ proszę cię/ przytáło| 3,84,3. **944.** Diabeł cię niechay prósi/ niech iuż ciągná moie.| 3,85,20. **945.** Miła/ ty się nieprzeciív: 3,85,21. **946.** Plyże Włódáru: ... Piy ty przeciív: Pij 3,2. **947.** Pij 3,2 jak nr 744. **948.** Piy ty Włódáru/ Pij 3,5. **949.** Pij 3,5 jak nr 704.

Pieś: **950.** Ani ty wyfwbodzišz [ercá z ciężykiéy trwogi| 1,1,7. **951.** Iákokolwiek zwano| Wino/ co w cię (*dzbanie*) lano| 1,3,6. **952.** Y ten cię nie minie| Choć kto mądrym [tynie| 1,3,9. **953.** Ty zmiękczyšz káždégo| Naftá-teczniéy[zégo| 1,3,13. **954.** 1,3,15 jak nr 953. **955.** 1,3,17 jak nr 953. **956.** 1,3,19 jak nr 953. **957.** 1,3,22 jak nr 952. **958.** tobie dzięká bądź/ miłostí| 1,4,7. **959.** Ma to twarz twoiá/ Páнно w[zech piéknicy[za w [obie| Ze człowiek rad y nierad muśi [łużyć tobie.| 1,4,10. **960.** Ale to záś niofá twé swięté obyčzáie| Ze/ by kto mógl być wolen/ ráczéy ci [ye dáie.| 1,4,12. **961.** y życzyłbym [obie| Abych iuż tę ná wieki láfkę znał po tobie| 1,4,14. **962.** 1,5,31 jak nr 885. **963.** 1,5,35 jak nr 911. **964.** ACz mię twa drógá/ miła/ bárzo boli| Niechcę cię trzymáć przeciív twoiéy woli| 1,6,2. **965.** Nikczemna dziéwko/ oyćiec ci przyći[ka| 1,6,45. **966.** 1,6,46 jak nr 767. **967.** A ieflic mil[za śmierć ... Day [ye w moc wiátróm/ 1,6,48. **968.** 1,7,3 jak nr 755. **969.** Dokąd cię záś nie vyžrę/ páni w[zech piéknicy[za| 1,7,5. **970.** Tákaś ty w oczu moich: 1,7,13. **971.** 1,7,23 jak nr 671. **972.** GDzieśkolwiek ief[... Bożec pošli dobrá godzinę| 1,8,1. **973.** Bo w tobie wiécéy niż we [tu infzych náyduię| 1,8,4. **974–5.** Iednák álbo miłosć zmyślá [ny

[ámá [obie| Albo y ty niechcešz/ bych miał zwętpić o tobie.| 1,8,14. **976.** á iákiéy cnotá doftoyności| Widzę ná oko: bowiém wedle ciebie (*Panie*)| Ma miéy[ce w niebie.| 1,10,19. **977.** Ktoby cię nieznał/ Lechu Słowiáninie| 1,10,21. **978.** Zemowit [toi wedla oyca práwie| Z drugiémi równo: ty wys[zéy Miecláwie| 1,10,38. **979.** Widzę y ciebie gwiazdzie równym práwie| Cny Władysłáwie| 1,10,51. **980.** 1,11,10 jak nr 803. **981.** 1,11,12 jak nr 674. **982.** Swięty pokoiu/ tę mašz wáde w [obie| Ze ludzie rádži zgnuśnieiá przy tobie.| 1,13,20. **983.** 1,14,15 jak nr 704. **984.** Zá to co ma być/ záden ci nie ślubi.| 1,14,16. **985.** Nie zá [tárániém/ áni prze má [práwę| Miła/ po tobie znam táká poštáwę| 1,15,2. **986.** 1,15,4 jak nr 717. **987.** 1,15,11 jak nr 812. **988.** Niechci [ye/ miła/ w[zytko dobre wodži| 1,15,17. **989–90.** Tákim ia chcę być przyaciélem tobie| Lecz wole/ że ty pláczesz ná moim grobie| 1,15,27. **991.** Tobie go ia tám poruczam/ móy Boże.| 1,17,32. **992.** CZołem zá cześć/ ... pánie [ášiedzie| Boże nieday v ciebie bywáć ná biešiedzie| 1,18,2. **993–5.** W[zytkoć wádzii: być ná nos biédna muchá pádlá| Miecešz głowá/ y mniémašz/ że cię do krwie ziadlá| 1,18,5. **996.** Zdrowié rad mam od ciebie/ kuflá nie przyjmuię| 1,18,12. **997.** 1,18,13 jak nr 686. **998.** 1,18,14 jak nr 768. **999.** Iuż ty bądź tym rycérzem/ 1,18,15. **999a.** Męczyšz mię/ nie czeštuięšz: toćiem podziękował| 1,18,18. **1000–1.** ZA(!) mi cię niebogo| Ze nie mašz nikogo| Coby cię prze[trzęgł: 1,19,1. **1002.** 1,19,4 jak nr 704. **1003–4.** Boday [ye przepádló| To twoie zwiérciádło| Bo toba [zali/ á ty [ye nie czuiešz| 1,19,7. **1005.** Więc y lat ták [nádnie| Mámkać nie vkrádnie| 1,19,14. **1006–7.** Až [ye zá cię w[tydżę| Gdy cię w tancu widżę| 1,19,17–8. **1008.** 1,19,23 jak nr 636. **1009.** 1,19,29 jak nr 637. **1010.** Cudniéyći będzie prašć kádzieł/ niż w wiencu| 1,19,31. **1011.** A ty wedla páná śiádz/ páchołku| 1,20,8. **1012.** Iuż to dawno Bóg odmyślił w niebie| A ktéy rádžie nie przypu[czą ciebie| 1,20,28. **1013.** 1,21,1 jak nr 887. **1014.** 1,22,6 jak nr 767. **1015.** 1,23,2 jak nr 757. **1016.** Tyś mógl oyce nie bládzic: 1,24,30. **1017.** Ty (*furta*) [ámá niechcešz báczyć ludzkich doległostí| 1,25,35. **1018.** Ale ty coś przyczyná tych

w[zy]tkich trudnośc| Furto/ 1,25,43. **1019.** Tobiem ia złęgo fłowá nie rzékł iáko żywo/ 1,25,45. **1020.** Alem cię rychléy nowym rymém vdárował/ 1,25,49. **1021.** Y rzékł No-ému: iuz teraz ná ziemię| Wy[stę]puy śmie/ y z tobą twé plemię:| 2,1,54. **1022.** Każ ty (*lutni*) nam zásiéć przy ciepłym kominie| 2,1,71. **1023.** Háno/ tobie kwóli [piéwam/ 2,2,5. **1024.** Ty mié pochwal/ moiá páni/ Niedbam choć kto infzy gáni.| 2,2,15. **1025.** Ale ty chciéy pómc [ámá/ 2,2,19. **1026.** 2,2,25 jak nr 1021. **1027.** 2,2,28 jak nr 633. **1028-9.** A ci co ztobą teraz przestawáia/ Twéy [ye fortunie/ nie tobie klániáia:| 2,3,9-10. **1030.** Ty pómni że twóy [karb v [częśc|ia w mocy/ 2,3,17. **1031.** 2,3,19 jak nr 1021. **1032.** cnotá klénót drogi/ Tegoć nie wydrze nieprzyaciél [rogi:| 2,3,22. **1033.** Cny Lá-chu: kto wié/ iemu/ czyli tobie| Szczęśc|ie chce [użyć? 2,5,26. **1034.** A teraz ktemu obróc myśli [woie/ Iáko być [zkody nieprzyaciél twoie| ... nágródził/ 2,5,30. **1035.** KRólewno lutnie złotéy/ ... Ty [ámá powiedz/ 2,6,3. **1036.** 2,7,9 jak nr 324. **1037.** Nie porzucay ná-dzieie/ Iákoć [ye kolwiek dzieie:| 2,9,2. **1038.** 2,9,25 jak nr 671. **1039.** Trzykroć [częśliwy/ któremu ty zdárzy[z] Ten związek/ pánie: 2,10,21. **1040.** STáteczny vmył pámiétay záchowác/ Ie[li [ye (*zam.* cię) pocznie nie- [częśc|ie frá[owác:| 2,11,2. **1041-2.** Táke y góry nie rádząc wylátać/ Kiedy [ye [częśc|ie ztobą imie brátáć. 2,11,3-4. **1043.** Królu iedyny Szérokiéy Pol[kiéy kráiny:| Vmié[z ty hárdym Sogodzić/ 2,13,27. **1044.** 2,13,44 jak nr 1043. **1045.** 2,13,47 jak nr 973. **1046.** 2,13,54 jak nr 212. **1047.** Ty (*lutni*) vmié[z Tygry/ vmié[z lá[fy wodzić/ 2,18,13. **1048.** Tobie v[ta]pił [tróz nieokrócony| Piekielnéy bronny| 2,18,15. **1049.** w[ta]ń/ rzekłá: w[ta]ń mę-žu/ by wieczny| Sen ná cię nie padł/ 2,18,38. **1050.** 2,18,38 jak nr 839. **1051.** Ia litośc|iw[za/ áni cię chcę tykáć/ Ani zámykáć. 2, 18,43. **1052.** Idź gdzie cię nogi/ y wiátry powiodá| 2,18,49. **1053-4.** A ty/ cóc Bóg dáł síłę/ y [erce po temu/ Vdérz [ye z pogáninem/ iáko [lusze cnému:| 2,19,17. **1055.** 2,20,5 jak nr 938. **1056.** A ty nie bądź przyczyná/ bi-[kupie drogi/ Nicziiey/ ... trwogi. 2,20,27. **1057.** PRo[ze/ ie[li [ye z tobą (*lutnia*) co spié-wáło/ 2,22,1. **1058.** y mnie [prziáziwám|

Bądź (*lutni*)/ gdy cię wzywám. 2,22,16. **1059-60.** Kośc|iół cię nie ogárnie/ w[zęd]y pełno ciébie (*Boga*)| Czego 3. **1061-2.** Wdźięcznym cię tedy [ercem/ pánie/ wyznawamy:| Bo nád cię (*zam.* to) przy[fo]yniey[zéy ofiáry nie mamy. 7,8. **1063.** Tyś pan w[zy]tkiého świátá/ Czego 9. **1064.** Czego 9 jak nr 42. **1065.** Czego 11 jak nr 42. **1066.** Tobie kwóli/ rozliczné kwiatki Wio[fná] rodzi:| Czego 17. **1067.** Czego 18 jak nr 1066. **1068.** Czego 24 jak nr 27.

Sob: **1069.** 2,24 jak nr 704. **1070.** 2,35 jak nr 634. **1071.** Wystá] ty cóś ciagná] kotá/ 3,17. **1072.** 3,19 jak nr 789. **1073.** Ciagnie go drugi ná [u[zy] Tobie trzebá áz po v[zy:] 3,22. **1074.** Nieboże mój kto cię zbłáźnił/ Ześ ták [rogié zwiérz]ę draźnił. 3,23. **1075.** KOMum ia kwiateczki rwá]á/ A ten wianek gotowá]á?| Tobie miły nie in[zému/ 4,3. **1076.** 4,10 jak nr 789. **1077.** Tę ná-dzieie mam o tobie/ Ze mié téz ma[ż] zá co [obie:] 4,13. **1078.** ZWierz]ć [ye grómádo moiá/ 5,1. **1079.** 5,7 jak nr 674. **1080.** 5,9 jak nr 1075. **1081.** 5,11 jak nr 922. **1082.** 5,18 jak nr 771. **1083.** Znam cię ziótko ześ pokrzywá. 5,20. **1084.** Nie [spráw]u[ze] [ye przez miáre/ Boć záś ludzie dádzá wiáre:| 5,26. **1085.** Ty ma[ż] mié wieniec klósiány:| 6,18. **1086.** 6,27 jak nr 674. **1087.** 7,1 jak nr 633. **1088.** bo po tobie| Serce záwzdy te[kni] [obie. 7,7. **1089.** Wolá]ábym téz tym czá[em] ... V[zy]ć z tobą towáry[stwá] 7,11. **1090.** 7,18 jak nr 686. **1091.** Niech zá tobą [m]ycz p[ów] wodz]ę. 7,20. **1092.** 7,24 jak nr 938. **1093.** 7,28 jak nr 632. **1094.** 9,26 jak nr 791. **1095.** 9,30 jak nr 789. **1096.** Iuzci zóná wárzy [yná/ 9,31. **1097.** 9,42 jak nr 704. **1098.** To zá twá niecnot]ę tobie/ Zdraycá mój/ [ynow[ki] grobie. 9,43. **1099.** OWa v ciébie mój my]y(!)/ Mé próšby wá[ż]né nie by]y: 10,1. **1100.** 10,5 jak nr 911. **1101.** Przymamniéy/ by mi w potrzeb]e| Wolno [tá]náć wedla ciébie: 10,18. **1102.** 10,21 jak nr 1025. **1103.** Dáléy niech]ę nic od ciébie. 10,28. **1104.** SKrzy]pku/ by ... V[ty]z]ć co o Doro]cie:| Weźmi g]s]le/ iákoć mi]á/ A zágray 11,3. **1105.** Co Mie]siáć mi]ędzy gwiazdám]i/ Toś ty (*Doroto*) iest mi]ędzy dziew]kám]i. 11,8. **1106.** 11,23 jak nr 789. **1106a.** W tancu]ś (*Doroto*) iák iedná bogini/ A co cię [kutni]e[zy]á

czyni:] Niémá[z w tobie nic hárdości/] 11,26. **1107.** 11,27 jak nr 973. **1108.** 11,31 jak nr 775.

Tarn: **1109.** KAmień by był nie człowiek/ ktoby w twéy záłości] Chciał wżyć przeciw tobie/ Hrábiá/ téy [rogóści:] 2. **1110.** 4 jak nr 839. **1111.** 5 jak nr 703. **1112–3.** Cóż kiedy w[pómni[z/ iákiéc dawał wychowánié/ Iáką pilność/ iákié miał o tobie [táránié:] 9–10. **1114.** 11 jak nr 797. **1115.** Záłowác [ye nie będzie[sz ná śmierć zazdrościwą?] Która cię z tak łá[káwym oycem roždziłiá/] 15. **1116.** Lecz ie[li cię dobrze znam/ nie tylko [wéy [zkody/] Ale [nac węcýy [pólný záluie[sz przygody:] 17. **1117.** 58 jak nr 681. **1118.** 61 jak nr 889. **1119.** Y tę vfność o tobie niewątpliwą mamy:] Ze nie będzie[sz chciał wydáć oycá tak zacného/] 62. **1120–1.** A iáko cię twé [częścié nigdy nie wwiódło/] Okaz to/ że cię tákże nie[częścié nie zbdło.] 79. **1122.** Nie[częśliwýs ty/ y ia biédna białągłowá:] 103. **1123.** 144 jak nr 793. **1124.** 168 jak nr 775. **1125.** 171 jak nr 671.

Pam: **1126.** TObie niechay tá kártá będzie poświęcona/] Zacny Hrábiá/ z Tęczyná/ 1. **1127.** 17 jak nr 839. **1128.** Ale iáko cię znacnym fortuná czyniá/] 27. **1129.** Nie dziwiuie [ye Pánno zacného rodzáiu/] Zeć [ye ten gość podobał z dálekiego kráju.] 34. **1130.** 74 jak nr 827. **1131.** iednáki ogień obiemá pánował/] Ie[li tobie sílen był/ iemu nie folgował.] 76. **1132.** On twoim [tuga chciał być/ á tyś nie gárdziłá.] 80. **1133.** 85 jak nr 1051. **1134.** A ty Tęczyn[ki/ ... Szedłéś łodziá po wiérzchu mor[kiéy głébokości.] 109. **1135.** 120 jak nr 803. **1136.** 124 jak nr 789. **1137.** 130 jak nr 632. **1138.** Ten z [wéy dawnéy nádzieie/ nie ciérpiác odwłoki/] Wziął cię zá wódcá [obie: 134. **1139.** 150 jak nr 812. **1140.** á tyś [ye fráśował. 160. **1141.** Zwycięzył wieczny wyrok/ y nie[częścié twoie/] Ześ ty/ o zacny Hrábiá/ ... wsiadł w okrét wy[foki:] 166. **1142.** Iuż były przeciw tobie wy[fláné okręty:] 203. **1143.** tak [ye podobało] Nie[częściu/ któréc [yná żywego zayzrzało.] 248. **1144.** A ty moiá Królewno/ gđziés teraz? 249.

1145–6. day ty mnie báchmátá/ á kaž mié wolno do hordy przepuścić/ á ia ciebie záreżę/

iáko prósi[z. Ap 1. **1147.** Ap 1 jak nr 789. **1148.** pytáli Siemień[kiego/ a ty gđzie z [woiá?] Ap 22.

FgPieś: **1149.** Co ty wiedząc/ bądź ciérpliwo do kré[su żywotá/] 2,13. **1150.** PAnie/ iáko bárzo błádzá/] Którzy cię niedbálym [ądzá:] 5,2. **1151–2.** Bo/ żeś ty Pan [práwiedliwy/] Niepodoóc [ie złośliwy.] 5,25–6. **1153–4.** Wzywałem cię wieczny Boże/] Idąc wieczór ná [wé łóze:] Wzywałem cię o pólnocy/] 5,29–31. **1155.** Pánie/ znać żeś mié ty bronil:] 5,39. **1156.** A w poyśrzodku zboru w[zégo/] Będęc mój Pánie dziékuwał] 5,51. **1157.** Niechay dziś na oko znáia/] Ze cię dobrzy [trożem máia.] 5,56. **1158–9.** COby ty/ vrodziwa Hánno ná to dáłá/] Aby tá twoiá gładkość wiecznie z tobá trwałá?] 6,1,2. **1160.** Z twoich dárów znać/ zé Bóg ieft łá[káwym tobie.] 6,66. **1161–2.** BOdayci złé dni/ niechce[sz mié miłowác/] Bych [ie czuł/ móglíbych iuż podziékuwác.] 7,1,2. **1163.** Biáda[sz mnie ná cię/ to mnie głowę p[uiet:] 7,3. **1164–8.** 7,7,11,15,19,23 jak nr 1163. **1169.** A ty mój bráćie/ wzorem Stryiá twégo/ Pomści méy krzywdy/ 8,43. **1170.** Vczyń/ co twéy krwi [zláchetnéy przy[toi/] Miłość przy tobie nieomylna [toi.] 8,46. **1171.** Wiele oczóm powinien/ o Páni/ kto ciebie] Ogládał/ 9,13. **1172.** Dál[zégo czá[su może niezámierzáć [obie/] Iżby kiedy miał gład[za ogledáć po tobie.] 9,16. **1173.** IVno/ porzuć [wóy gniew długi/] A ty Pállas tákże drugi:] 10,2. **1174–5.** Sliczna dziéwko/ ták tu[ż [obie/] Kléynot ten należy tobie:] A żadna iefze niew[fláá/] Która[by go odiać miáłá.] 10,8–10. **1176.** 10,13 jak nr 744. **1177.** 10,15 jak nr 671. **1178.** Nie w[zytkoć prawdá/ com pi[fał o tobie.] 11,2. **1179.** Miłość ... przez mié mówiłá/] Ze nád cię nigdy wdziéczniey[sza nie byłá.] 11,4. **1180–2.** To comci [służył/ niech iuż wniwecz idzie/] Bo iedná ten czás kiedy[żkolwiek przyd[zie/] Ze ty ... Muśi[sz záplákác ... A ia/ bych ieno o tobie niewiedziáł/] Y w pu[tych leśiéch [am rad będę siedziáł.] 11, 23,25,27.

Fg: **1183.** Arc 18 jak nr 950. **1184.** TObie bądź chwała/ pánie w[zégo świátá:] Kol 1. **1185.** Kol 11 jak nr 103. **1186–7.** Cnoty nikt niéma ieno [am od siebie:] A téz do śmierci nie puści [ie ciebie.] A gdy cię w

niebo między bogi wnieście/ *Firl* 8,9. **1188.** A ty Firleiu/ bądź życzliwy moim/ Nowotnym rymóm/ *Firl* 25. **1189.** *Tabl 11 jak nr 727.* **1190.** OMylny świećcie/ iákoć sie tu widźi/ Dożdłem portu/ iuż więc z in[z]ych [zydźi./ *Tabl 12.* **1191.** A iż mi ma poczćiwóść gwałtem wzięta byłá/ Przez cię/ zły krolewicz/ *Lukr 3.* **1192.** Telezyllo: ... wnetes brón porwátá/ A twym śmiałym przykładem w[z]ytka płec niewieścia/ Rzućilá sie zá toba/ *Tel 6.* **1193.** BOgżec záptác/ ó Królu/ żeś ten mořt zbudował/ *Most 1.* **1194.** *Bitwa 13 jak nr 791.* **1195.** *Bitwa 15 jak nr 1043.* **1196.** *Bitwa 20 jak nr 1021.* **1197–8.** ábych mógl przy tobie (*królu*)/ Wćifnąć sie w ludzká pámięć/ cóś ty ziednał [sobie./ *Bitwa 27–8.* **1199.** *Bitwa 32 jak nr 674.* **1200.** Tobie tá chłubá/ Królu/ [łuży: *Bitwa 41.* **1201.** *Bitwa 45 jak nr 1140.* **1202.** APOLLO. Niebóy sie krzydyl/ y gwałtu odemnie./ SMIERC. Iáko sie nie bać/ tákim ciebie widząc. *Al 39.* **1203.** AP.<ollo> W[zákem y tego gwałtemci nie wydárí. *Al 44.* **1204.** AP.<ollo> Idź/ vczyn: bo niewiém iefli cię námówię./ *Al 48.* **1205–7.** AP.<ollo> ... który tu w gościnie/ Będać/ wydrzéc tę gwałtem białągłowę./ Więc ci powinien przedsię nic nie będeć/ A ty vczyni[z] tó[z/ y kłac mię będzie[z./ *Al 68–70.* **1208.** SM.<ier> Ty wiele mówiac przedsię nic nie weźmie[z: *Al 71.* **1209.** Z téy [trony/ o Tęczyń[ki/ twóy wiek będzie długi/ Iáko cię kolwiek nagle/ ... śmierć opánováłá/ *NagrT 14.* **1210.** *ŚmCn 5 jak nr 671.* **1211.** ty mię nie wydaway/ A cnoty ná[z]ładowác [synu nie przestaway./ *ŚmCn 7.* **1212.** Iáż to ciebie cię[zyc mam/ [mętny Rádziwile/ *Fn 1.* **1213.** *Fn 13 jak nr 815.* **1214.** *Fn 22 jak nr 1115.* **1215.** Nlewinna duřo/ owaś ty iuż w niebie/ A iam tu został/ *Nagr 2,1.* **1216.** *Nagr 2,2 jak nr 806.* **1217.** bo ciebie [tráciw[z]/ Stráciłem w[z]ytko/ *Nagr 2,5.* **1218.** [roga śmierci/ to ty/ Vmie[ř] vgodzić/ gdzie nawys[ř]e cnoty./ *Nagr 2,7.* **1219.** Tám cię oględác mam dobrá nádzieię/ Szláchetny duchu/ *Nagr 3,5.* **1220.** Tobie/ Ła[řki/ co włáfnie záwołánié twoie/ Zacné Hetmány dáię/ *Łas 5.*

Odp: **1221.** Cny Antenorze/ prořę/ y ty [práwie/ Mey bądź przychylnym przeciw pořóm Graeckim./ **31.** **1222.** Graekom pomá-

gác/ to v ciebie prawdá./ **50.** **1223.** *52 jak nr 839.* **1224.** Znáć że v ciebie gořpodá pořówie./ **54.** **1225.** ále dáry bierze[z/ Od Graekow zwlá[řcza: moie ná cię máte./ **60.** **1226.** *62 jak nr 922.* **1227.** *63 jak nr 755.* **1228.** *64 jak nr 1020.* **1229.** O Boże ... Drogo to/ widzę/ v ciebie/ Dác młodość/ y baczenie záraz: **81.** **1230.** á będe[ř] w twarz ci wey[ř]zec śmiałá?/ **103.** **1231.** Bodayześ ty był nigdy Sparty nie náviedził/ Nie[ř]zczeřny Priámidá: **104.** **1232.** á co ief[ř]cze zemná/ Szczęście my[řli] poczynać/ ty [sam wie[ř]z/ moj pánie./ **114.** **1233.** Pořówie twoi iáko przyiecháli/ Ták odie[ř]dzáia/ á ty przed[ř]ie známi./ **188.** **1234.** y prořto mi ztámtáđ Iśc ALEXánder do ciebie rořkazał./ **192.** **1235.** *246 jak nr 1016.* **1236.** czego tobie przef[ř]zegác sie godzi/ **299.** **1237.** Day/ chce[ř]li/ álboć wydrę/ **318.** **1238.** *374 jak nr 1234.* **1239.** y twoy máž/ W domu cię dawno czeka. **377.** **1240–1.** idź ty wprzóđ/ ia zá toba w tropy./ **378.** **1242–3.** Wieczne świátło niebie[řkie/ y ty płodna ziemi/ Y ty morze [zerokie: ... świádki mi dziś bądźcie/ **410–11.** **1244.** An.<tenor> Iż moiá wierna rádá v ciebie/ o wielki/ Krolu/ wazna nie byłá/ **465.** **1245.** *469 jak nr 789.* **1246.** *472 jak nr 803.* **1247.** *473 jak nr 1197.* **1248.** [traż miey y ná morzu/ Y ná ziemi: áby cię łacni niegotowym/ Graekowie nie zářtáli. **484.** **1249.** Ciebe/ moy bráćie/ ... W koło murow Troiáń[řkich] Tef[sal[řkie] konie/ Włoczyć grożá: **526.** **1250.** Nieprzepłácony duchu/ z toba pořpoću/ Y oczyzná vmárlá/ **532.** **1251.** Lecź y ty [rogi/ Trupokupcze/ niedawno y [sam pole[ř]e[ř]z/ **534.** **1252.** Okrutnego lwá [czenię zá toba bieży/ **550.** **1253.** *551 jak nr 1052.* **1254.** Mátko ty dźiatek/ Swoich plákác nie będzie[z/ **555.** **1255.** *560 jak nr 1200.* **1256.** prze cię Bogá prořę/ Nie wáź ich [sobie leke[ř]e/ **561.** **1257.** á ty czuy o [sobie Sášiedzie./ *Zg 48.*

Sat: **1258.** PAnie moy ... Niemogę mieć na ten czas darow tobie godnych./ *ded 2.* **1259.** Tim przikładem racz i ti moię tę kwápióná/ Pracá za wdzięczne przijać, *ded 5.* **1260.** Ti go upoi[ř]z/ a on i woźnice twoie./ **138.** **1261.** *139 jak nr 1260.* **1262.** *jak nr 1260.* **1263–4.** Bracie niechcę sie řtoba wrzec wda- wać o wierze./ Lecź iefli ti inaczey o [sobie rozumie[ř]z/ Iedź do Tridentu/ **165–7.** **1265.**

Wierzi[ż ti/ że się w ten czas miał ten wola gadać?] 175. **1266.** 183 jak nr 1051. **1267.** Kiedi o namniey[żą rzecz kaźdi na Seym ru-zi/ A ti za nim ubogi Ziemianinie kłu[zi/ 242. **1268.** 298 jak nr 674. **1269.** Tam ci się będzie trzeba mieć na dobrej pieczy/ 301. **1270.** 303 jak nr 815. **1271.** 306 jak nr 1180. **1272.** A tak bierz [obie w pamięć/ co dziś mówię z tobą/ 307. **1273.** 314 jak nr 674. **1274.** To ti wiedząc/ dziecię me/ nie chyl się za nimi/ Ktorzi ... towarzistwo wzięli zbestijami/ 327. **1275.** 345 jak nr 1030. **1276.** Niech wie o káždey [sprawie/ ktora się tknie ciebie./ 346. **1277.** 354 jak nr 898. **1278.** niechay nielubi ucho twe ... Pochleb[stwa/ które/ ... Rozną twarz twych po[stęp[ek] tobie ukazuie/ 361. **1279.** Ale tobie tak trzeba my[lić o pokoju/ Iakobys się mógł zaraz przidać i do boiu./ 377. **1280.** Tam się i ti zdrugimi ma[ż po[społu [tawieć/ 395. **1281–2.** Lec[ż] ti przed[się] cziń/ [synu/ co tobie prz[istoi./ 426. **1283.** Powie[ż] (*Satyrze*) mi iako się kto będzie miał ku tobie/ *DoSat* 3. **1284–5.** Nadyzie[ż] (*Satyrze*) k[to]ć wdzięcz[en] będzie/ najdzie[ż] k[to]ć na[laie] *DoSat* 5.

1286. ZAcny Koronny Hetmánie,| Wiem, że[ć] w[zytki]ego do[stanie,| *Prop ded.* 2. **1287.** *Prop* 129 jak nr 933. **1288.** Ale[ś] ty/ wielki królu/ w ten czas o bie[siády] Ma[ło] dba[ł]: *Prop* 233. **1289.** Ale tobie twoie[ć] czę[ść] przed[się] zo[stáwili,| *Prop* 238. **1290.** Co tedy praw[em] in[zy/ co nas przy[sięgámi] Wiázáli/ ty nas [er[ce]m zepni/ y my[ślámi,| *Prop* 242. **1291.** *Prop* 253 jak nr 1200. **1292.** Teraz/ nagrodę [ty]ż[ac/ y po[ciechy] twoie/ O zacny Rádziwile/ y [am pióro [woie] Tobie gwóli odmieniam/ *EpRadz* 13. **1293–4.** Tobie w ko[ż]towną [zá]tę [świétną] się vbra[ła]/ Tobie w[łofy] ozdobné [woie] ro[cz]zo[fa]lá/ Nadobna Kátáryzná/ *EpRadz* 35–6. **1295.** *EpRadz* 51 jak nr 775. **1296.** Kto ná[đ] cię koniá [w]ego xta[ł]towni[ey] o[się]d[zi]e[?]/ *EpRadz* 61. **1297.** *EpRadz* 65 jak nr 823. **1298.** A ty oycze/ y mátko/ zacna krwi oboie/ Weso[łym] y chę[tl]iwym [er[ce]m] d[zi]e[ć]ię [woie:] W rękę m[ę]żowi day[ć]ie *EpRadz* 107. **1299.** *EpRadz* 119 jak nr 314.

Jez: **1300.** Ták ty przypátruiać [ye] oycow[ki]e[ć] d[zi]elno[ś]ci/ O Zacny RADZIWILE/ 11. **1301.** 15 jak nr 636. **1302.** 19 jak nr 839. **1303–4.** Ká[ż]dy[ć] w té słowá/ álbo tym

równé win[zo]wał/ Bóg ci (powiáda) pomo[ż] m[ł]ody RADZIWILE:| 22–3. **1305.** Ták[że] [z]czodrze y tobie Páń[ka] l[á]k[á] dána./ 26. **1306.** 37 jak nr 839. **1307.** 39 jak nr 789. **1308.** rad cię ták/ m[ó]y drog[ę] Synu/ wid[ze]: 39. **1309.** á ty wi[ę]c w mé [p]r[á]wy/ Ma[ż] ná[st]apic ná potym/ 51. **1310.** To rzek[zy] ob[łá]pił cię: 53. **1311.** tobie bia[ł]onogi/ Kón Turecki/ 57. **1312.** 94 jak nr 1140. **1313.** 97 jak nr 633. **1314.** Ale/ ty/ ó Tyránnie [rogi] niezmi[ę]kczony/ ... pátr[zy] z t[é]y[ż]e [trony] Burze wielki[ey]/ 107. **1315.** Wynid[ż] y ty z [w]e[ć] knieie le[ś]ny zubrze [rogi]/ 117. **1316.** Owa tráfi[ż] ná łowce/ k[ó]rym twoie rogi/ Namni[ey] [trá]żné nie b[ę]da/ ále cię w twym [koku] Vpr[ze]d[za]/ 119. **1317.** A zápláci[ż] wzdám kiedy onę krew niewinna/ Która[ś] ty [rodze] przela[ł] 122. **1318–9.** Tobie w ręce [am] praw[ie] Bóg t[á]m był bróń poda[ł]/ Ciebie [sz]rodkiem y [s]woim náczyni[em] b[ý]ć przyzna[ł] 131–2. **1320.** 135 jak nr 1300. **1321.** 143 jak nr 1140. **1322.** 159 jak nr 1116. **1323.** Páń[st]wo Trócki[ę] t[é]ż dano: 173. **1324.** Z V[ś]wiáta pod k[ó]ry[ś] ty z zó[ł]ni[er]zmi przodkował/ 183. **1325.** 191 jak nr 1300. **1326.** Ty[ś] odnowi[ł] záro[ś]t[ę] Witu[ł]towé [zláki:] 195. **1327.** A ja/ ... Pióro pu[ż]cz[ę] zá tobá/ 197. **1328.** 201 jak nr 974. **1329.** 207 jak nr 1324. **1330.** 218 jak nr 637. **1331.** Po[ś]e[ł] p[re]dki z nowiná do ciebie przybie[ża]ł/ 222. **1332.** 224 jak 1324. **1333.** 262 jak nr 1324. **1334.** 265 jak nr 1326. **1335.** 267 jak nr 797. **1336.** Pewná liczbę Mo[kiew]k[ich] [sz]zelców ci podáli./ 268. **1337.** Ale áni Nohá[cy] d[á]rmo Tátárowie/ Ktobie przy[ż]li: 270. **1338.** Synów poczet boiár[kich] przed tobá [stáwili] 271. **1339.** 286 jak nr 1331. **1340.** Z t[á]mtá[đ] [z]ed[ł]e[ś] ku Che[ł]mu/ á oko[ło] ciebie[ć] Ledwé [stó]nce znáć by[ł]o prze dymy ná niebie./ 291. **1341.** Tobie v C[é]rkwie [świ]e[ć]t[é]y Preczy[st]e[ć]y [w]á głowá/ Przy[ż]ło le[ż]e[ć] 303. **1342.** po[spó]l[st]wá moc pomordowáli/ Tobie znácznégo tylko wi[ę]źniá zachowáli./ 308. **1343.** t[á]m[ż]e przed[się] (*zam.* przed cię) dwu wi[ę]źniu [stáwili] 322. **1344.** 329 jak nr 1331. **1345.** 350 jak nr 691. **1346.** Gd[zi]e twoiá [sz]ra[ż] poboczna tobie [woie] dáry/ Oddawá[ł] 367. **1347.** 369 jak nr 815. **1348.** Przeci[wo] tobie w[zy]cy o zacny Hetmánie/ Wyiechali zó[ł]ni[er]ze/ 387. **1349.** 391 jak nr 1089. **1350–51.** Nu[ż] t[é]ż y ty potomku cn[ę]go RADZIWILA/ Gd[zi]ż cię wiem niepodley[za] m[á]t-

ká vrodziłá] ... Bierz z oycá [wégo przykład 401. **1352-3.** ále odłóżyw[zy té wrózkí ná trone (iáko ié ty zowie[z] chciałbych od ciebie co gruntowniey[zégo sły[zeć Wr 2. **1354.** Wr 8 jak nr 1353. **1355.** Wr 16 jak nr 1352. **1356.** Wr 17 jak nr 704. **1357.** Zgadzam [ie y w tym z toba/ Wr 19. **1358.** Bo teraz zda mi [ie/ ze y iam [ie námówił/ y tyś [ie ná[słuchał. Wr 23. **1359.** będę cię zázwdy rad [słuchał. Wr 23. **1360.** Cn 1 jak nr 1034. **1361.** bo pochlebce/ pókiś w [częściu/ iáko cień w iá[ny dzień/ ták cię ná[zláduia; Cn 4. **1362.** Pij 5 jak nr 686. **1363.** Pij 5, 113 jak nr 897. **1364.** Pij 5 jak nr 1041. **1365.** Bo cukruy ty [obie iáko chce[z pijań[two/ Pij 6. **1366.** ná cię [ámégo [ie pu[czę/ Pij 6. **1367.** Tobá świadcę nazacniey[za bogini/ zem tylko w nádzieię d[zi-siey[zégo dnia po mézu [wym dotychmia[st ży-wá zo[stáá: Wzór 4. **1368.** A tobie zły człowiece mia[sto łóznice grób/ Wzór 4. **1369.** ie[libyś ty tego zbrónić niechciał. Wzór 5.

Zuz: **1370.** Czégo ia nie mam/ tego y tobye nie trzebá. | ded. 4. **1371.** ded 9 jak nr 670. **1372.** Y ty poyrzy[z/ álić oni v Iachymá záfie. | 48. **1373.** Czégo tu chce[z? a ty czégo? 49. **1374-5.** Iedno nam nie chciey byá trudná/ ktorzy cię mi[uiem/ | A dla ciebie niewymowná w [sercu boleść czuiem. | 64. **1376.** A my będzyem zobopolnie [wiadczyć przeciw tobie/ | 72. **1377.** Pánie ... Iáwno tobie/ ze mię ci zli ludzye pomawiaia/ | 151. **1378.** [iádz między námi/ á vkáz po [obie/ Ze wiécey Bog/ niżli [tárym/ dał rozumu tobie. | 168. **1379.** Záfárzáły w d[ugim wieku/ ále wiécey w złości/ | Teraz ná cię przy[zły twoie pirw[ze niepráwości. | 174. **1380.** Oto Páń[ki Anioł [toi/ ktery cie zágáldzi/ | 183. **1381-2.** Potomku Chaná/ nie Iudy/ gładkosć cie zmamiá/ | A przeklęta twoiá žáda [erceć wywrociá. | 185-6. **1383.** Ty powiedz/ pod korym drzewem z m[łodzieńczem mowiá. | 190. **1384.** 194 jak nr 1380.

Sz: **1385-6.** Ná[tań [zcze[liwie/ ty Mie[fiacu nowy | S táká pogodá/ y ták ludziom zdrowy/ | Iáko ten przeszły/ po korym thy w[chodzi[z/ Lel 1,3. **1387.** Tym cie ná ten czas moy Hrábiá dáruie/ | 11. **1388.** 22 jak nr 709. **1389.** 23 jak nr 671. **1390-1.** Aleć to tobye/ Rycerzu/ zápláć/ | Byś miał y [to [zyy/ przed[ieć ie tu [tráć. | 207-8.

1392. 246 jak nr 755. **1393.** A ty [na biye[z/ p[ie/ Krolew[kie [ługi? | 316. **1394.** A nietyżes był w[krzei[ł Piotrawiná? | 382. **1395.** Nie trzebáć [wiádkow trzecieletnich tobie/ | 383. **1396-7.** Y ty (*masz*) ták wiele/ białyh v[ow pánie/ | Ie[zczeć ná zamiar ieden drab zo[stánie. | 411-2. **1398.** Pro[toć [ie metu/ Fiedurze/ nie chciało. | 462. **1399.** Niech-ze iuz idzie/ á ty pátrzay pilnie | Mam zá to/ ześ [ie rádował omylnie. | 575. **1400.** 581 jak nr 1381.

1401-2. O Bárwiérzu niebie[ki/ Wodoléycá [ławny; | Tobie nie iest táiemny m[óy z brodá [war dawny. | Teraz do tego przy[zło/ ze álbo iéy w niebie | Albo mnie bydź: co wprawdzie w r[éku iest v ciebie. | Br 52-4. **1403.** czym cię ohydziá | Iowi[zowi/ Br 66. **1404.** Ty wié[z/ iákiéyies v[zył ná ten czas te[knice. | Br 68. **1405-6.** Owa y tyś [ie przed tá pániá nie wysiedziá | Wá[šie/ dobry m[óy druhu: ále bądź cierpliwy/ | A niech nigdy v ciebie nie będę prawdziwy/ | Ie[li ná brodzie tákiéy nie wypráwie [ztuki/ Br 74-6. **1407.** Niewiész/ pry/ ze my królów czekamy po tobie? | Dzie 76. **1408.** Do ciebie miłosci | Przy[stępuie/ Dzie 127. **1409.** Dzie 130 jak nr 859. **1410.** Profz[ę cię/ miálo li by kiedy przyść do tego/ | Niechay nic nie mi[uię/ co iest [zkáradégo. | Dzie 133. **1411.** To práwdá/ ze [wá r[éka śmierć zádáá [obie/ | Lecz o dobry Aenea/ niete[kniac po tobie; | Dzie 142. **1412.** Dzie 149 jak nr 744. **1413.** Wieczorna gwiazdo/ k[óréy/ ná okrągłym niebie/ | Ogiéń nád ziemiá goré okrutniey[zy ciebie; | Epit 18. **1414.** Epit 24 jak nr 1413. **1415-6.** A ty páno/ niechciéy [ie mézowi tákiému | Sprze[ciwiáć: K[órému cię [am oyciec podáie w ma[żeń[two. | Epit 61,63. **1417.** Iedná część iest oycow[ka: drugá mátká [obie | Przyw[łacza: trzecia tylko iest [ámá przy tobie. | Epit 68. **1418.** Marsz 3 jak nr 1180. **1419.** bo ia [obie wielce ciebie wa[ę. | Marsz 4. **1420.** Marsz 43 jak nr 771. **1421-2.** Tym wiér[zem/ cny Már[załku/ chciałem [ye v ciebie | Obm[ówić: á ty téz méyrozumiéy potrzebie. | Marsz 57-8. **1423.** Marsz 59 jak nr 1357.

Mon: **1424.** 43 jak nr 1119. **1425.** tákoy [ie ty | Czuiác/ p[łyná[es przed[ieć przez mor[kié zakr[ęty/ | 45. **1426.** Nie pomogáć w potrzebie [łodkobrziácé [trony/ | 53. **1427.** M[ęzné v ciebie [erce/ 59. **1428.** 62 jak nr

1427. **1429.** Niechci dary od piękny Diány nie wádza/ 63. **1430.** 66 jak nr 681. **1431.** Słuchay mię Troiáninie/ y ty Gréku zbroyny/ 83. **1432–3.** A Paris/ z Menelaem/ bić sie o cię máia/ A kto wygra/ temu cię zá żonę przyznáia./ 135–6. **1434** 162 jak nr 897. **1435.** Tyś mnie nic winná nie ieft/ 163. **1436.** 176 jak nr 771. **1437.** Páni miłościwá: To co [ty]z[e] od ciebie/ prawdá niewątpliwa./ 204. **1438.** Boże/ ... Y ty ogniu wy[oko] leżącego [s]óncá/ ... Bądźcie świádku/ 278. **1439.** 309 jak nr 1431. **1440.** Boże ... Tego ty [karz] mą ręká: 352. **1441.** 386 jak nr 1359. **1442.** Bogini/ záś mię chce[ż] w błáđ wpráwia: (war. Coć potym/ o bogini/ że mie w błáđ chce[ż] wprawić/) 393. **1443.** Ie[li]ć (*bogini*) y tám kto kmyśli z ludzkiego rodzáiu?/ 396. **1444.** Dla tegoś ty tu przy[zi]lá/ 399. **1445–6.** Nie frá[uy] mię/ żebych cię záś nie zániedbá[ł]á/ A ty byś mi ták zmiérz[ł]á/ iákoś d[zi]ś ieft mi[ł]á: 408–9. **1447.** á tyby źle zgináć mu[si]á[ł]á./ 412. **1448.** Iuż v ciebie po wojnie/ człowiecze zel-zony/ 421. **1449.** któregom ia zóná/ Pókim głupia/ nie by[ł]á przez cię (*Parysa*) ofzalóná./ 424. **1450.** iákoś nie dawno powiáda[ł] o [s]obie/ Ze y si[ł]á/ y mieczem nie miá[ł] zdo[ł]áć tobie/ Waleczny Meneláus: 426. **1451.** 429 jak nr 744. **1452.** Ani kiedym cię naprzód w nawách wodop[ł]awnych./ Z Lácedemoń[kich] [s]am nió[ł] onych kráiów [s]áwnych/ 437. **1453.** 440 jak nr 827. **1454.** Ale w Troiáń[s]kim woy[cze] nie by[ł] człowiek żywy/ Coby go by[ł] mó[gl] tobie Menelae ch[ó]wy/ Vkázáć: 446.

1455. By[łe]ś y ty Apollo náđ za[st]ępy śmiá[ł]y/ Muza 55. **1456.** *Phaen wst.*, 20 jak nr 285. **1457.** A ty/ Vránia/ žycz mi [ł]á[ki] [s]woi[é]y/ Aby ludzie poználi gwiazdy z pieśni moi[é]y: *Phaen wst.*, 21. **1458.** Świ[ę]ta [s]prawiedliwo[ści]y/ y tyś nie gárdzi[ł]á/ Śmiertelnym towárzy[stwem]: *Phaen* 8,93. **1459.** *Phaen* 24, 245 jak nr 1452. **1460.** *Phaen* 32,293 jak nr 1089. **1461.** *Phaen* 36,359 jak nr 897.

Dry: **1462.** Znam cię/ o zacny Kro[lu] cho[ć]iáś bez korony/ 5. **1463.** 7 jak nr 1462. **1464.** Bąđ zdrów ... królu ... A w twoich pięknych my[ł]ách day ci Boże [n]áđny/ Sžkutek widzieć: 14. **1465.** 17 jak nr 961. **1466–7.** Serce niemylnie tu[zy] że cię z Bole[ś]áwy/ Rowno Pol[ka] k[ł]áść b[ę]dzie: á ty nie v[ř]taway/ Ale dobrych

poczátkow co raz dokonaway/ 20–1. **1468.** 41 jak nr 1288. **1469.** Ale ie[li] cię ráczey my[li]wa my[ł] wiedzie/ 57. **1470.** 73 jak nr 1462. **1471.** a ti/ po [ł]áćinie tu, przes i *Ort* 24.

+ 725a, 727a, 999a, 1106a. KK

Tyber rzeka przepływająca przez Rzym.

Co wáđzi/ ... Widzi[é]ć [z]éroki Dunay/ ... Albo gđzie wpo[ś]ród morzá [s]áwné miá[ł]to le-ży/ Albo gđzie pod dawny mur by[ř]try Tyber bieży./ *Fr* 2,26,10. KK

tybrowy tybrowa woda 1, 3, tybrowy strumień 2 = *Tybr* 1.

1. ANi Vly[ř]ses/ áni Ia[ř]on m[ł]ody/ ... Tá k wielé žemie [n]adź nieobyecháli/ Iáko ty: któ-ry od Tybrow[é]y wody/ Szed[łe]ś/ Fránczy[ř]zku przez róźné narody/ *Fr* 2,105,4. **2.** mnie poznáia/ Którzy gł[ę]boki [s]trumi[é]n Tybrowy pijáia./ *Pie[ř]* 2,24,20. **3.** IA to Klelia p[ł]ynę przez Tybrowá wodę/ *FgKlel* 1. KK

tyć jedząc obficie, nabierać ciała, tuczyć się 1–3;

tyjá darmojadowie 2, żwierz 1, bydło 3; t. próznowaním a zbytkiem 2, jako wieprze 2; t., żyć 1 ~ ti– 3 ~ r. –yje 1, –i[ł]o 3.

1. W[zy]řtek żwierz mój ieft/ y co w le[ś]i[é]ch tyie/ Y co po górách [k]áli[ř]tych žyie./ *Ps* 50,27. **2.** M[ł]odź w[ř]zeteczna: ... pátrž iákie or[ř]zaki Dármoiadów zá nimi/ którzy v[ř]táwicznym] Próznowaním/ á zbytkiem/ iáko wieprze tyjá./ *Odp* 400. **3.** By[ł]o wi[ę]cey nie[ř]zuka iedno aby ti[ł]o/ Tego [a]mego patrząc/ co ieft cia[ł]u mi[ł]o./ *Sat* 321. KK

tydzień okres liczący 7 dni 1, 2; cały t. 1 ~ t. g[đ]zie[ř] siedzieć 1; ti– 2; t. – pół roka 2.

1. Cáły tydzień(!) nieborak (*Orfeusz*) tám ná brzegu siedzia[ł] / *Tarn* 109. **2.** Acž ci [s]ty[ř]e/ i[ř]z/ kiedi wy mowić poczniece(!)/ Końca w[ř]wych oracyach nale[ř]ć niemožećie./ A podobie[ń]stwo: bo co tidzie[ń] pirwey [s]prawi[ł] / To d[zi]ś Seym za półroka boday [s]ię odprawi[ł] / *Sat* 257. KK

Tyfon jeden z gigantów, syn Uranosa i Gai, olbrzymi potwór o stu łbach smoczycy i stu rękach.

Iáko [krzętny Encelad/ Minás niezmierny/ ... Dzięwięsił Briáreus/ y Typhon [toręki/ Chćieli z drugimi bráty do niebá przeddzięki/ Muza 45. KK

tygr *tygrys*.

VĆie[zna lutni/ ... Ty vmié[*z* Tygry/ vmié[*z* lá[*y* wodzić/ Pieś 2,18,13. KK

tygrys *tygrysica, samica tygrysa*;
t. *k.* swym mlekiem napawa 1;
t., lwica 1.

Ćiebie zła lwicá w ogromný iá[*kini*] Nie vrodziłá/ moiá go[*podini*] Ani [swem mlékiem Tygrys nápowálá:] Gdziézes się wždy ták [roga vchowálá] Fr 1,67,3. KK

tyka *długi, cienki, sztywny kawałek drewna, używany jako podpora roślin pnących*;
r. –yce (:–ice).

Iáko/ wijąc [ye po tyce/ Płodny krzak winný máćice/ Obfituie w [łodkié groná:] Ták bogoboyného zóná.] Ps 128,9. KK

tykać *dotykać 1, 3, dręczyć kogoś, napa-
stować, nie zostawiać go w spokoju 2*;
tyka człowiek 2, 3, niepobożny 1;
t. pomazańców 2, *k.* rękami 1, ani chceć *k.* t. 3;
t., deptać 1, zamykać 3, t. – w pokoju zachować 2;
t. *k.* 2, 3, *k.* czymś 1 ~ *r.* –ajcie 2, –ykáć 3.

1. Niechay mię hárdy człowiek nie depce nogámi/ Niechay mię niepobożny nie tyka rękámi.] Ps 36,24. 2. Pomázáńców (ia rádze) mych nietykayćie/ Y proroki w pokoju mé záchowayćie.] Ps 105,27. 3. w[*tań* męzu/ ... Schrón [ye ... przed bezecnémi] Sió[*trámi* zlémi.] Któré/ iák lwice z głodu nieznośného/ Wpadw[*zy* ná [tádo/ káżdá morzy [wégo:] Ia litościw[*za*/ áni cię chcę tykác/] Ani zámykác.] Pieś 2,18,43. KK

tykać się *dotykać, stykać się, sięgać czegoś 2, dotyczyć, odnosić się do czegoś 1, 3–8*;
t. nieba 2, co się tycze *cz.*, *k.* 1, 4–8, *coś się k.* bardziej tycze 3;
w p. 1, 5–7.

1. Co się tycze reguly, któráś mi W<asza> m<iłość> napisał, abych iej [trze]gl in ver-
tendo, ie[*t*] barzo dobra i pewna LFogel 2.
2. kto mię odział pióry/ Y ták wy[oko po-
fáwił/ ze zgóry] W[*zy*tek świat widzę/ á [am
iáko trzebá] Tykam [ye niebá?] Pieś 1,10,4.
3. To się nas bárzicy tycze/ że zá przodkow
ná[*zych*] Graekowie w tym krole[*twie* mie-
czem woiováli/] Odp 292. 4. Co się [io]stry
krolew[*kiey*/ y [zkod dawnych tycze/ Wię[*za*
to zásię v mnie/ ni[*zby* się tu miáłá] Przymo-
nieć/ Odp 341. 5. Co [ye po]stronnych nie-
przyaciól tycze/ nikt nie ie[*t*] ták tęp/ żeby
niebaczył/ między iákiémi [ásiády siedziemy/
Wr 2. 6. A co [ye praw tycze/ nie ie[*t*] rzecz
táyna/ Wr 3. 7. y ow[*zem* co się vtrat tycze/
mnie to bárziéy niż komu in[*zému* wádzi:
Wr 13. 8. Téy bárwy in[*z*e kołá niebie[*kie*
nie máia.] Ale co [ye wielkości tycze/ dwie
przedniey[*z*e] Są ták wielkié/ drugie dwie
nieiáko równiey[*z*e.] Phaen 40,395. KK

tykany *p. nietykany*

do tyla *dotąd, tak długo.*

Dotylam was rozwadzał/ áz mi [ye do[*táto*:]
Pieś 1,18,35. KK

tyle *zaimek liczebny, nawiązując do okreś-
lenia, wskazania liczby lub nasilenia czegoś
zawartych w poprzedzającym zdaniu, wska-
zuje równość liczby lub stopnia nasilenia 1,
3, 5, 6, w połączeniu z innym liczebnikiem
lub zaimkiem liczebnym wskazuje wielokrot-
ność wielkości wymienionej w zdaniu poprze-
dzającym 2, 4*;

ile ... t. 1, 3, 5, pięćdziesiąt ... t. troje 2,
wielki ... t. dwoje 4, sześć ... tyle drugie 6 ~
odpowiednik zespolenia 1, 3, 5 ~ ti. 2.

1. A chytré morze/ ile znákomitych/ Tyle
pod wodá żywi [kał zá*kr*tych.] FgPieś 1,18.
2. Da kto pięćdziesiąt potraw/ da on tile troie/ Sat 137. 3. Zebych ia/ ile chęci tyle miał y
siły/ Służyć oyczyźnie miłéy: Omen 2. 4.
Y krzyknęłá wielkim głósem/ [tárcy] tyle dwo-
ie/ Zuz 83. 5. Tego kołá/ ilé [ye w głébo*ki*
podawa] Ocean/ tylé zásię nád ziemiá zo[*ta*-
wa.] Phaen 40,458. 6. Ná każdá noc v[*tá*wnie
[z]eść znáków záchodzi:] A tylé drugie zásię z
Oceanu w[*ch*odzi.] Phaen 40,460. KK

tylko partykuła – ogranicza wypowiedziany sąd do pewnych obiektów i stanów rzeczy, wyłączając je spośród innych – jedynie, wyłącznie 1, 6, 9, 13–4, 18, 20, 24–5, 27–8, 34–5, 37–9, 41–3, 45, 49, 54, 57, 60–1, 66, 69, 70, 73, 75, 81, 83, 85, 90, 93, 96, 102–3, 106, 109, 117–9, 126, 129, 133–4, 138–40, 145–7, 151, 156, 162, 164–9, 173–4, tak modyfikując znaczenie i jednocześnie wzmacniając przeciwstawienie, stanowi człon zintegrowany ze spójnikiem: występuje z zaprzeczeniem (a) nie t. ... ale 74, 89, 91, 107, 124, 127, 132, 149, 152, (a) nie t. ... ale i 5, 12, 30, 47, 56, 58, 68, 79, 86–8, 92, 100, 108, 110, 115, 123, 125, 128, 130, 136, 141–3, nie tylko ... ale nawet i 101, nie tylko ... ale snąć 77, nie t. ... ale i ... ale i 19, nie t. ... ale jeszcze nadto 135, nie t. ... albo ... ale też i ... i 113, 122, nie t. nie ... ale ani 131, 137, (a) nie t. ... lecz (też) (i) 8, 51, 64, 67, 95, 114, 159, wypowiedzenie o treści przeciwstawnej wprowadzone bezspójnikowo (a, ale) nie t. 78, 84, 111–2, 116, występuje w członie niezaprzeczonym (lecz, więc) t. ... ale nie (nie) 63, 76, 82, ani ... ale t. 15, ani ... lecz t. 16, nie ... a t. 71, 97, (żaden ... ani) nie ... ale ... t. 50, 99, 105, 144, 161, 172, nie ... nie ... ale t. 104, nie ... nigdy ... ale t. 55 ~ podkreśla, że czegoś jest mało, że występuje w minimalnym zakresie, stanowi jakąś część tego, czego ilość, zakres lub natężenie mogłyby być większe – jedynie, zaledwie 2, 7, 10, 22, 29, 31, 40, 44, 52, 62, 65, 72, 80, 94, 98, 120–1, 154–5, 157, 160, 163 ~ wskazuje, że niewiele brakowało do zaistnienia czegoś – t. nie 4, 32, t. że nie 48, 53;

spójnik – luźno przyłącza zdanie, które podaje zastrzeżenie, warunek realizacji treści wyrażonej w zdaniu nadrzędnym 3, 11, 17, 21, 23, 26, 33, 46, 59, 148, 150, 158, 170–1, luźno nawiązuje zdanie o treści przeciwstawnej 36, 153;

sam, sama, sami, same t. 29, 39, 61, 69, 83, 90, 96, 126, 139, 155, same t. już 80, sam jeden t. 102, jeden(ze), jedna t. 28, 98, 140, 145, jedno t. sama 147, t. krótko 157, t. dopiero 29, t. przez dyl mały 163, już t. 42 ~ ani ... ani ... t. 29, 73, nie ... t. 31, 46, 52, 66, 106, 153, 165, tylko ... nie 70, a t. 6, 151, t. ... a 10, 160, t. ... ale 129, 133, t. ... aliz 65, ale ... t. 109, tylko żeby 148;

t., ustawicznie 41; t. – próżno 25, inszy 34, dalej 40, wszyscy 69, wszystko 96;

r. –ylko (:–ilko) 72;

w p. 81, 86–93, 123–146, 172–4.

Ps: 1. bo ie[li [trá[zliwy] Gniéw iego kiedy w[plonie/ to [zcheśliwy] Tylko/ kto w nim [wá nádzieię położył.] 2,35. 2. O pánie/ ty chciéy tylko [woim okiem z niebá] Ná mié poyzrzéc grzé[znego: to [fá ośiádłości/] To [kárby/ 4,22. 3. A ia ... Náwiedzę twé święté progi/] Y dam cześć Bogu nád bogi.] Tylko ábych był be[spieczny] Od złych ludzi/ pánie wieczny:] Prowadz mié [am 5,29. 4. Tákeš go (człowieka) vczít/] y przyochędożył/] Zeš go z Anioły tylko niepołożył:] 8,22. 5. Pychy pęten nietylko ludźmi brákuje/] Ale y Bogá [obie lekce [zácuie:] 10,13. 6. Ci co [ye w márnym świećie kocháia/] Przeftáiac ná tym wieku docześnym/] A tylko żádzom [tuzac cielefny.] 17,48. 7. Lud/ którégom nigdy nie znał/ czółem mi bije/] Ná [tuch tylko w po[stufzeńftwie praw moich zije.] 18,86. 8. A nietylko iemu (Dawidowi)/ lecz y potom[stwu iego] Błogofławi 18,99. 9. Ale ia com ie[ft? ... Robak/ nie człowiek: ... Smiéch tylko ludzki/ 22,19. 10. Pan tylko z niebá poyzrzy ná ziem[kie niżiny/] A w[zy[tki ludzkie ogláda [yny.] 33,25. 11. Iá[na ie[ft zorzá/ iá[no [łóńce páła/] Táak będzie y twa cnotá okazała.] Tylko bądź [kromny/ 37,15. 12. DO tegom był myśl [wá [kłonił/] Abych [ye był záwždy chronit:] Nietylko vczynku złęgo/] Ale y [łowá by[tręgo.] 39,3. 13. Ich [chadzki/ ich rádá] Fál[z tylko á zdrádá.] 64, 20. 14. A ich władánia/ ich wy[ády/ pánie/] Smiéch tylko ludzki w mieście twym zo[ftánie.] 73,42. 15. Du[zá ná ten czás áni cie[zy[yc [ye dáta/] Ale do páná tylko z płáczem wzdycháta:] 77,6. 16. Będzie[zli [trzęgł moich [łów [tátecznie/] Ani [ye da[z vwiéć wiecznie:] Byš miał z bogi obcémi przeftáwác/] ... Lecz mnie tylko bogiem wyzna[z [woim/] 81,29. 17. tylko ná v[ftáwy] Páń[kié pomnimy: będzie on [á[káwy/] 85,21. 18. Ciáło zgo[á iuz martwé/ si[ł nie czuié w [obie/] Myśl moiá w[zy[tká tylko o grobie.] 88,8. 19. Dzień mié v[ty[zy litość wyznawáiac/] Noc prawdę twoię opowiadáiac:] Nie tylko [łowy/ ále y gęslámi/] Ale y lutniá/ y [krzypicámi.] 92,7. 20. On [am/ iáko bóg prawdziwy/] Niepodobné czyni džiwy.] Ręká

to [wą tylko [prawił| Ze nas z niewól[twą wybá-
wił| 98,5. **21.** Do tegom záu[że był chętl-
wy| Iákoby żywot wiéść vczíwy| Zdarz tylko/
pánie| [tudze [wemu| A chciéy dopomoc ku
dobremu| 101,7. **22.** niemá[ż ná mnie ciá[łá|
Kości tylko biédné| á [korá zo[łtá[łá| 102,16.
23. Głos mój pánu| y lutnia spíewác nie-
prze[stánie| Tylko iemu niech wdziéczné będa
pieśni moie| 104,65. **24.** Klękali (co winna
rzecz tylko byłá pánu| Przed wo[em| 106,43.
25. nádziéiá w człowiece| Prózna: bóg tylko
zi[ści| co rzecze| 116,28. **26.** 119,8 jak nr
11. **27.** 140,3 jak nr 13. **28.** A on téz tylko
iednému| V[á pánu bogu [wému| 146,15.

Tr: **29.** IÁko oliwká má[ła ... Ie[zcze áni
gá[łazek| áni li[tków rodząc| Sá[má tylko dopiro
[zczup[łym prátkiem w[chodząc| 5,4. **30.** 6,2
jak nr 12. **31.** nie tákác dáć obiecowa[łá|
Wypráw[é| iákác dá[łá| Gie[łeczkoć tylko dá[łá|
á lichá tkaneczkę| 7,15. **32.** 9,4 jak nr 4.
33. Zginać ci mu (*Plutonowi*) nie może: tuć
[ye w[zy[tkim zo[łtác| Niech [ye tylko nie-
do[ż[łéy iágodzie da do[łtác| 14,14. **34.** W[zák
[ye ty tylko [romoty wiáruie[ż| In[zé w[zelákié
v ciebie przygody| Ledwe nie gody| 16,26.
35. Smierć mówi[ż [trá[żna tylko niezbo[żné-
mu| 16,29. **36.** Pánie/ ... W [zcze[śliwé czá[ý
[woie| Rzadko cié w[pominamy| Tylko ro[ko-
[zy zwyk[łych vzywamy| 18,4. **37.** Ale cz[łowiek
nie zda [ye praw [zcze[ściu w téy mierze|
Ze [zkody pop[olićie tylko przed [ye bierze|
A tego baczyć niechce/ ... Co mu téz czá[sem
pádnie wedle iego chęci| 19,126.

Fr: **38.** Ml[czyćie w obiad| mój Pánie Kon-
racie| Czy tylko ná chléb gębę [wą chowaćie?
1,25,2. **39.** LA[żicki z Bá[rzém| go[podarzu
mi[ý| Ie[li[ś nie[wiadom iákowéy [á síty| Chciéy
[amé tylko vwa[żyć imioná| 1,27,3. **40.** TYlko
cié tu ná ziemié [cz[ęścié v[ka[żálo| Dáléy cié
mieć| Kry[żtofie| ná [wicie niechciá[łó| 1,39,1.
41. Ale kto v[stáwicznie le[ży nád liczmány|
Tylko tego [łuchá[ąc gdzie przedáyné [ány|
1,46,6. **42.** Oni iu[ż tylko lé[giá[ą po parze|[la
przed[sié ziębné [ámotrzcé 1,63,7. **43.** Y ták
do ko[ńcá niech się podarzá[ą (*filozofowie księ-
gami*)| A przed [koná[niem tylko ie czytá[ą|
2,52,26. **44.** Pié[rw[za| wtóra| ... czwartá wié[ś
y piątá| ... Niewiem/ ... w którey ma[ż kráinie|
Iam tylko był w d[zié[siátéy| która przy Lublinie|
2,69,4. **45.** 2,71,10 jak nr 13. **46.** Iu[ż mié

niewracay ku pié[rw[żéy wolności| Bo niewiem
bych żyć vmiá[ł bez mi[łosci| Tylko Pan in[zy
niech mi ro[kázuie| 2,79,11. **47.** ARcydokto-
rem cié zwáć ká[żdy może [mie| Bo ty nie-
tylko vmié[ż z[łéżyć niemoc w cie| Ale y ná
dobrá my[śl ma[ż fortelów wiele| 2,87,2. **48.**
Pot przez mié biie| dr[żę w[zytek| y bládné|
Tylko że martwy przed tobá nie pádné|
2,91,12. **49.** Ale co żyw[é| vmrzéć bym wolá[łá|
Bom tylko ná plácz wieczny tu zo[łtá[łá| 2,93,4.
50. Bo iu[ż nie mnie| ále mój tylko ciéń
frá[uié[ż| 2,94,16. **51.** 102,2 jak nr 8. **52.** ZA-
riadres krolewic iáko żyw nieznaw[zy| Tylko
pięk[ná Odátę przez [en raz widziaw[zy| Mi-
łował iá [erdecznie: 2,104,2. **53.** 3,1,12 jak
nr 48. **54.** BOg tylko ludzkie my[śli wiedziéć
mo[że| 3,2,1. **55.** NIedba[em nigdy o złoto|
Alem tylko pró[sił o to| Aby kufel [stá[ł przed-
emná| 3,4,2. **56.** Ale mié ráczéy dáruy rymem
pochwalonym| Coby zazdro[ś vczynić mó[ł nie
tylko plónym| Ale y plódnym drzewom: 3,6,8.
57. Lecz mié z[łégo p[ó[ty wir[ze záléciá[ły| Tá[ł
i[ż mi tylko prze [mród w[łofy [pásé musiá[ły|
3,7,6. **58.** 3,10,8 jak nr 5. **59.** Owa pro[sto
b[ędzié[cie zemnie mieć Chironá| Tylko że ia
niew[łóczę zá [obá ogoná| 3,14,16. **60.** Li[fo-
wáty ... Pił z ku[żá práwie [porégo| Tá[ł
i[ż tylko bro[de[ż z niego| Widáć by[łó kroko[fo[wa|
3,18,4. **61.** bo pienié[ży y [zli do[łtawá[ia|
A z cnotá [ámi tylko dobrzy [p[ó[tek má[ia| 3,23,8.
62. Táki vpad w mym [ercu mi[łosc vczyniá[ł|
Ze mié tylko ciéń zo[łtá[ł| [ámégo zni[czyá[ł|
3,35,4. **63.** TV [ytá wieku le[ży Ró[żyná| Lecz
tylko wieku| ále nie winá| 3,55,2. **64.** Aby[ś
nie tylko imie[ż| y bogáté w[łosci| Bra[ł od nich/
lecz dziedzicz[ýł w m[ę[stwie| y w d[ziélnosci|
3,65,3. **65.** bo tylko zgury| Spuscíw[zy wóz/
á[li[ż Vhry| 3,74,3. **66.** Onéy téz nie od tego:
r[éka[ł tylko [zkod[zi| 3,86,14.

Pie[ś: **67.** 1,1,3 jak nr 8. **68.** 1,8,5 jak
nr 5. **69.** Iu[ż w[zy[cy in[zy ná[żad przy-
iechá[li| Którzy nie[cz[ę[néy Troie dobywá[li|
Iam tylko [ámá bez m[ę[żá zo[łtá[łá| 1,17,11.
70. Ty[ś mó[ł oycze nie blá[żi[ć| Syn tylko
worki zliczy| W rozumie nie dziedziczy|
1,24,31. **71.** Ty [ámá niechce[ż bácz[ýć ludz-
kich doleg[łosci| A [wym tylko milcz[éniem
wiecznie zbywá[ż go[ści| 1,25,36. **72.** Sam
Nó[é zo[łtá[ł| przy nim žoná tylko| A d[ziátek
kilkó| 2,1,27. **73.** zbóyce ... Kó[ży áni miá[ł/

áni wsi budują;| Pod kotórzami tylko w polách siedzą| 2,5,15. **74.** Nie tylko zamki budowné| Y twiárdze bierze[z wárowné:| Ale/co chwálniey[za w tobie| Ie[teš sílen y [am [obie. | 2,13,45. **75.** IE[ft kto/ co by wzgárdziw[zy té docze[fné rzeczy| Chciał zemną dobrą tylko [ławę mieć ná pieczy?| 2,19,2.

76. D[ziš bez prze[ftánku prácuem/ ... Więć téż tylko zarábiamy| Ale przed[się nic nie mamy. | *Sob* 1,23. **77.** Lecz ie[li cię dobrze znam/ nie tylko [wéy [zkody/| Ale [nac więcéy [pólnéy záuie[ysz przygody:| *Tarn* 17. **78.** A nie tylko był godzien téy [ławnyéy koronie| Dobrze [obie poczynał y w dálekiéy [stronie:| *Tarn* 29. **79.** *Tarn* 166 jak nr 12. **80.** oczy w nim (*Tęczyńskim*) trzymá[ł| Potym ná [ámé tylko iu[ż zagle pátrzá[ł. | *Pam* 106. **81.** á ie[liby iu[ż w[ftáwá[ć/ tedy przynamniéy/ niechayby ci tylko [tali/ kto piie/ y do kogo piia: *Ap* 8. **82.** kto ták głupi żywie/ Zeby nie prágná[ł przeiechá[ć [częšliwie/| Dróg niebe[piecznych/... Lecz tylko że prágniemy/| Ale nierozumiemy/ Czego [ie trzymá[ć/ *FgPieš* 1,13. **83.** Máluycię tę piękną twarz/ y rze[żicie w kámienu. | Nie był ... Zewxis w takim podziwieniu:| Ani zacny Phidias/ iáko wy mo[żećie/ Z téy tylko [áméy [ztuki/ [ławni byd[ż ná šwiećie. | *FgPieš* 6,41. **84.** Nietylkoš náuczonym [ławna rymem [woim/ D[ziwuie[m [ie y [ercu/ y vczynkóm twoim/ *FgTel* 1. **85.** gdy kto ... króm przodków [wych [táwy/| Mog[by záu[wdy byd[ż nácznym prze [wé tylko [práwy. | *FgBitwa* 40. **86.** *FgPog* 1 jak nr 5. **87.** *FgPog* 2 jak nr 12. **88.** nietylko nam chudobę ná[řz[ę wá[le záchowa[ł/ ále y przyia[žn [ášiedzká: *FgPog* 2. **89.** A nietylko[ć w m[łod[zych lećiech/ y w niebjtnošci drugich nam był rád[žien/ y pomocen: ále przez w[zy[řtek wiek [wóy/ ... trudnošci ná[řz[ych w[zelákich prze[řtr[ž[ga[ł/ y bron[ł. *FgPog* 2. **90.** godnošć/ kt[órą go był Bóg opátrzy[ć raczy[ł/ nieby[ł ták okré[řona ábo wá[řka/ zeby [ie tylko w domu iego [ámym záu[wi[erá[ć miá[ł: ále si[łá obcych lu[ž[ł/ ... rády iego w[żywá[ł: *FgPog* 2. **91.** dáia[ć to nie tylko nam bráćiey/ y powinowátym iego zná[ć/ ále w[zy[řtkim lu[ž[łom wobec/ *FgPog* 3. **92.** kt[ór[éy (*laski*) oyćiec ich po W.<caszych> M.<i[lošciach> nie tylko zá żywotá/ ále y po šmierci doznawa[ł/ *FgPog* 4. **93.** *FgPog* 4 jak nr 2. **94.** Rázem mi[ę [częšćie mégo w[zy[řtki[ego ko-

chániá| Zbáwi[ł/ du[řz[ę tylko przy mnie zo[řtáw[iw[zy/| *FgP[řat* 3. **95.** *FgP[řat* 14 jak nr 8. **96.** ná zgub[ę Rzeczy[řpo[politey| Podá[řki bierze: iáko by [am tylko| Wá[le miá[ł zo[řtá[ć/ kiedy w[zy[řtko zginie. | *Odp* 26. **97.** Teraz ná rozum niedbáia[ć/ A žádzom tylko zgadzáia[ć/ *Odp* 77. **98.** Ieden[že tylko [řpo[řob człowiekowi| Ie[ft/ vrodzić [ie: á zginá[ć/ ták wiele| *Drog* *Odp* 130. **99.** A i[ž tego žádney| Zau[řdošći gwoli/ áni [k[ęp[řtwu [řwemu| Nie czyni/ ále niedo[řtátkiem tylko| Šcišni[ona/ *Odp* 144. **100.** *Odp* 240 jak nr 12. **101.** Ze Graekowie Heleny nie tylko przez po[řty/| Ale náwet y przez miecz domagá[ć [ie b[ęda. | *Odp* 279. **102.** kilká głow ie[řt przed[řie| Zábitych/ ten [am ieden tylko poimány/| *Odp* 587. **103.** Ty[řia[ć gáler ná kotwicách pogotowiu [toy| W Aulidzie: kt[órzy tylko ná po[řty čekáia[ć| *Odp* 590. **104.** A otuch[ę im czyni/ nie si[łá/ nie zbroia:| Ale tylko Niezgodá/ [ławna Pol[řko/ twoia. | *Zg* 26. **105.** Tá[m [ye [táwćie/ ie[řli nie ro[řt[erku prágniećie:| Ale tylko dla Páń[řki[éy chwa[ły [ř[ór wiedzicie. | *Zg* 96. **106.** Tego tam niewiem/ iáka[ž przyia[žn z Niemcy macie/... To tilko znam/ że na was pilne oko maia/| *Sat* 103. **107.** Ze[řcie prawie ricer[řká naukę [řtracili. | Na kt[óre y nietilko ty ziem[řkie o[řiad[ř[ci/| Ale gard[řa nale[řa/ i wá[řze wolno[řci. | *Sat* 115. **108.** Bo tak wiedz/ i[řz w człowieku [řa mocarki d[žiwné/ Nietilko [obie rozne/ ale i przeciwné. | *Sat* 340. **109.** Miecz przed nim [řrogi/ ále z[řému tylko [řrogi: *Prop* 5. **110.** ták to imię dawn[é| Rá[řdziwi[ł[ów/ pod šiedmiá Trion[ów ie[řt [ławny:| Nie tylko z m[ę[řki[éy/ ále y z bia[ł[éy p[řci [řrony/ *EpRadz* 55. **111.** Ale Rá[řdziwi[łá| Nie tylko iego przodków zacnošć ozdobi[łá:| Ozdobi[łá go cnotá/ y [řpráwy v[řciw[é/| *EpRadz* 58. **112.** Al[éš ty nie tylko zwyk[ł dá[řmo koniem toczy[ć/ ... Nie ieden twóy grot zo[řta[ł w há[řrdym Mo[řkwicinie. | *EpRadz* 65. **113.** á t[óž [ř[ępná zás od[řo[žy[ć| D[ži[řciom [řwoim: á ony nie tylko we z[řoćie| Albo w [ž[erokich w[ł[oc[řiá[řch/ ále též y w cnoćie/ Y w [řpráwách [řáwnych [řwoich przodków niech d[ži[řdzic[řa/ *EpRadz* 133. **114.** Ch[ř[ác nietylko [řto[řowá[ř[á Pánu [řwemu/ Lecz též y o[ř[řá [žáblá kredencowá[ć iemu| *Jez* 95. **115.** *Jez* 163 jak nr 110. **116.** *Jez* 166 jak nr 111. **117.** ná brá[ř iu[ž tráfićie/| Kt[órzy was řupu tylko ná[řáw[ia obfićie. | *Jez* 246. **118.** Y iu[ž był tylko w nogách ná[ř[žieię polo[žy[ł:

Jez 284. **119.** po[spól]twá moc pomordowáli/ Tobie znáczného tylko więźniá záchowáli. | *Jez 308.* **120.** Od tego miey[ca] we trzech milach tylko zdroie/ | Z których dwie wielkie rzéce biorą tryby [woie/ | *Jez 315.* **121.** oftátniś od P[skowá] | W mili tylko noclég miał/ | *Jez 383.* **122.** *Jez 407 jak nr 113.*

Wr: **123.** 3 *jak nr 56.* **124.** 4 *jak nr 91.* **125.** 5 *jak nr 5.* **126.** 5 *jak nr 83.* **127.** 6 *jak nr 91.* **128.** 6 *jak nr 12.* **129.** bo práwá tylko ná ciáťá ludzkie moc máia/ ... Ale wiará myśli ludzkie [obie [po]abia/ 7. **130.** Ale nász wiek wziáw[zy] rzeczpo[politá] iáko málowánié napięknief[ze/ ... nie tylko że go témi fárbámi ... odnowić zániedbał/ ále y tego nie vczynił/ áby był przynamniéy wizeunk iego/ ... záchował. 9. **131.** ktoré (*obyczaje*) w tákie zániedbánié przy[zły/ że nietylko ich nie vzywamy/ ále áni o nich wiémy. 9. **132.** obyczáie bowiém niedoftátkiem ludzi zginęty: z którégó vpadku nietylko że mamy liczbę dáć/ ále iáko o głowę mamy [ye [spráwować: 9. **133.** Ná[zémi] bo-wiem wy[stępy] ... rzeczpo[politá] [łowy] tylko trzymamy/ ále rzeczą iuż [tráćili. 9. **134.** Kiedyby [ákomy] człowiek do tego tylko kré[śu] [ie brał/ áby [ie miał] dobrze/ móglby [ie iákokolwiek] ciérpieć: 13. **135.** Názáiutr z ásię wołano/ iż nie tylko wolno káždému z Królowá iecháć/ ále iefcze nád to Król bédzie vtráty nágradzáł tym co zniá poiądá: 15. **136.** 16 *jak nr 5.*

137. *Czech 1 jak nr 131.* **138.** y o [sprá-wách] ich ták [głucho] pi[za]/ że w téy rzeczy niewiádomość tylko [woie/ á be[spiechność] pi-ńania [ámę] okázuiá. *Czech 2.* **139.** Polaká Láchem tylko [ámá] Ruś miánuie. *Czech 4.* **140.** Ale iefli przy iednéy tylko ma[ś] zo[stáć/ ráczéy] przy cnoćie/ niż przy náuce zo[stań: *Cn 2.*

141. á z á coby [ie [spráwnie] w[stydáć] mieli/ to [obie] nie tylko z á kochánié/ ále y z á chęć poczytáią. *Pij 1.* **142.** Iákiéy tedy chwa[ty] táká cnotá niegodná/ któr éy [ie] trzymáiąc/ nie tylko rozum zdrowy/ ále y moc zupelną(!) mamy? *Pij 4.* **143.** *Pij 4 jak nr 5.* **144.** Nie kłádeć z á powinność cud[zi]ch obyczáiów/ ále tylko/ áby [ie] im przypátrzył: *Pij 5.* **145.** ále to przy[fo]ynief[za/ áby z tych/ którzy] [o]zá mégo [á] winni/ tylko ieden żyw był. *Wzór 2.* **146.** Tobá [świádcz] nazacniey[za] bogini/ zem

tylko w nádziefie d[zi]šiefy[zégo] dniá po m[é]zu [wym] dotychmia[ś] żywá zo[stáťá: *Wzór 4.* **147.** Wydárł [ie] nam/ y wy[koczył/ odemknáw[zy] wrotá. | Páni iedno tylko [ámá] w r[é]ku nam zo[stáťá/ | *Zuz 145.* **148.** Iedną z nich my[śli] wzyáć z á zónę [obie. | Tylko [żeby] [ie] m[é]żnie popi[á]lá/ | A oftátniefiego kre[śu] dobie[żá]lá. | *Sz 427.* **149.** Iuż nie wino/ ále [óg] cádzi ku potrzebie | Nie tylko Iow[iz]ow[éy]/ ále co ich w niebie: *Br 44.* **150.** A przyiácielá [w[é]go] ráty w z[ł]y[é] toni: | Pewien wd[zi]ęczného [fercá] póki wá[ś] w niebie/ | Tylko mi ch[é]i[é]y dopomoc w d[zi]šiefy-[z[é]y] potrzebie. | *Br 60.* **151.** *Dzie 62 jak nr 6.* **152.** *Dzie 89 jak nr 142.* **153.** Ia/ g[đ]dzie czego obyczay iefť/ nie z ákázui[é] | Tylko/ co przed czym [łuz]nie ma i[ść] vkázui[é]. | *Dzie 126.* **154.** czás to potym | Okáze/ lecz nam teraz tylko [ie] [ni] otym. | *Dzie 160.* **155.** Iedná część iefť oycow[ka:] drugá matka [obie] | Przyw[ł]á[ca] trzećia/ tylko iefť [ámá] przy tobie. | *Epit 68.* **156.** Ale mniéma[ś] podobno/ [żeby] tylko rymy | Po[é]towie tworzyli? nie wi[érz] temu: y my | Królá mu[śi]ém obieráć/ *Marsz 5.* **157.** Pi[é]rw[é]y by w morzu z ágá[ł] krag lotného [łóncá: | Ni[ż]bych ia w [sw[é]y] powiefci przebił [ye] do koncá. | To tylko krótko powiém: *Marsz 47.* **158.** *Marsz 49 jak nr 150.* **159.** Aby z á oftrym mieczem [wóy] mózg ták przeláli/ | Iáko to wino p[ły]nie: á nie tylko [ámi] | Lecz y d[zi]eći/ y obcy legli z ich zónámi. | *Mon 305.* **160.** áli w r[é]ce moi[é]y | Tylko i[é]d[ł]cá zo[stá]ły/ á miecz [am] [kru]zony/ | *Mon 365.* **161.** Y to z ludźmi iuż nigdy mi[é]z[áć] [ye] nie ch[é]iá[ł] | Ale wieczorem tylko z g[ór] [ye] wi[é]c pufczáťá. | *Phaen 9,108.* **162.** Ale v niego cz[é]t[é]ch n[óg] pátrzáć nie trzebá/ | Bo tylko przednie członki vkázui[é] z niebá. | *Phaen 16,184.* **163.** cz[é]řtokróć brz[é]g [świ]ęty | Vpátruiem z dáleká/ w ten czás kiedy wá[ly] | Bija/ á my od [śmierci] tylko przez dyl má[ly]. | *Phaen 24,252.* **164.** Tego/ gdy z [łóń]cem wznidzie [cz[é]py] nie omylá/ | Co [łábá] żywność máia/ w li[ś]t [ye] tylko [śilá]. | *Phaen 30,282.* **165.** ná drugich (*znakach*) nam má[ł]o: | Bo té nie ták [zkodliw[é]] tylko znáczá [ciá]łó. | *Phaen 30,286.* **166.** W[zy]tko znika do k[ó]ncá/ Orzeł równo z nimi/ | A Kl[é]czniá tylko lewa nogá iuż przy ziemi. | *Phaen 40,484.* **167.** *Phaen 40,499 jak nr 166.* **168.** 40,503 *jak nr 166.* **169.** 40,572 *jak nr 166.* **170.** Znáczy [ie] z poczádkow koniefcznie/ | Cz[é]go iuż y ná dál[zy]

czás ludzie be[piecznie/| Po tobie czekać mogą: tylko prosić trzebá| Aby Bog dobrej rádzie błogo[stawił z niebá| *Dry 17. 171. Dry 42 jak nr 150. 172.* G także: chyba to powiedzieć trzebá/ że go Polacy niewziwaią na dwoie iako Łacinnicy: ale tilko w iedno: *Ort 7. 173.* itedibych chciał dla [kromného pi[ania/ aby tilko /c/ sie znacziło/ tam gdzie się znaczić ma/ *Ort 18. 174.* ale żeby sie przez yp[ylon pi[alo iako tu [toi/ a ti/ po łacinie tu, przes i/ dla różnice tilko wykładu/ *Ort 24. KK*

tylny zostawiany, ciągnięty za kimś: kłębki tylne – nawiązanie do historii Tezeusza, który zdołał opuścić labirynt, znacząc za sobą drogę niemi.

Zkąd (z labiryntu fraszek) żadna Ariadná/ żadne kłębki tylné| Wywieść go móc nie będą/ ták tám ścié[зки mylné.| *Fr 3,29,9. KK*

tył część, strona przeciwna do przodu, *fronu*: tylna część ciała ludzkiego 4, 9, postaci mitologicznych 10, 12, figur szachowych 17, konstelacji gwiazdnych 18, rufa okrętu 13, 19, oddalona od wejścia część pomieszczenia 14, w zwrotach: (w potrzebie) podać, podawać tył (sromotnie, zawždy) 1–3, 6, 7, 11, 15–6, 20, tył obrócić 5, 8 = zawrócić, uciec, wycofać się, przegrać, najczęściej w bitwie;

t. okrętu 13, stodoły 14, Cynozury 18;

w tył (uciekającego wojska) nacierać 4, z tyłu przyskoczyć 17, k. z tyłu i z przodku uformować 9, k. nie mieć za co z tyłu łapać 10, w tyle cz. patrzeć k. 18, tyłem ku czemuś postępować 19, podaje, obraca tył nieprzyjaciel(e) 1, 5, 6, 8, przeciwnicy 2, wojska 15, Moskwa 16, synowie Efraimowi 7, *pozabawieni bożej opieki* 3, każdy 11, Orion 20;

w tył 4, 12–3, w tyle 14, 18, z tyłu 9–10, 17;

podać t., paść 1 ~ t. – przodek 19, w oczy 2, z tyłu – z przodku 9, 10, czoło – w tył (głowy) 12, z kimś przestawać – tył podawać 11 ~ *przen* 11.

1. Nieprzyjaciél mój [trwożony| Podał tył nieuczciwy| Y padł [tráchem ogárníony| Widząc twój wzrok [tráfzliwy.| *Ps 9,10. 2.* Bo nawet tył podadzą (*przeciwnicy Boga*) [romotnie/ á w oczy| Twój łuk nieuchroniony przetsię im zá[koczy.| *Ps 21,25. 3.* pro[osł nas zá-

baczył| Aniś przed woy[kiem ná[zym okázác [ye raczył.| Twą nie[á[ka [ye s[tało/ że[my tył podáli| *Ps 44,23. 4.* Moźni bohátirowie sił twoich doználi:| ... Bárziéy o biegu/ niż potce myślili| Myślili/ á pirzcháli: á [trách wielkoki| W tył náciéráiąc/ chwytá[ł ie zá boki.| *Ps 48,12. 5.* Zá twym powodem [erce [ye nam wróci| A nieprzyjaciél prędko tył obróci.| *Ps 60,28. 6.* Pow[tań pánie/ á mu[zą tył podác koniecznie| Nieprzyjaciéle twoi: *Ps 68,2. 7.* Synowie Efraímowi/ ... W potrzebie tył podáli: *Ps 78,19. 8. Ps 108,28 jak nr 5. 9.* Tyś mié z tyłu/ y z przodku/ [am vformował| *Ps 139,9. 10.* A kiedy będzie[ż miał pogodę ná co| Lápay iéy (*Fortuny*) z przodku/ z tyłu niéma[ż zá co.| *Fr 1,86,4. 11.* A ci co ztobá teraz prze[stawáia| Twéy [ye fortunie/ nie tobie klániáia:| Skoro tá zniknie/ tył káždy podawa| Iáko cień/ kiedy [tónca mu nies[tawa.| *Pieś 2,3,11. 12.* Czás wcieka/ iáko wodá| A przy niem leci pogodá| Zebra[wzy w[łofy ná czoło: Ztąd iéy łápay/ bo w tył goło.| *Pieś 2,23,8. 13.* Nie[stety/ iákie[ż moie będą przenošiny:| Podobno wtył okrętu láncuchem za [zyię| Vwiązána/ po[rzodkiem Graeckich naw popłynę.| *Odp 98. 14.* Kotczy to nadzieźny koń/ a poczet záś woły| Które [toia i w[stayni/ i wtile [todoły.| *Sat 50. 15.* Przeciwno tym/ Cé[šarze woy[ka zá[adzáia| Ze w[zytkich [tron: ále tył záwždy podawáia| Niemogąc gwałtu ztrzymáć: *Prop 193. 16.* Názáiutrz bitwá by[á: Mo[škwa tył podá[á| *Jez 251. 17.* A oto bia[ta s tyłu przy[koczy[á| Murzynkę [cié[á/ *Sz 395. 18.* Cephea/ w tyle pátrzáć Cynozury trzebá:| *Phaen 13,158. 19.* á tá po[stuzna [tyrowi| Po[stępie zniénag[á tyłem ku brzégowi.| *Phaen 32,296. 20.* A przeto/ kiedy y d[ziś ten [profny iad (*zam. gad*) w[stáie| Niew[ściagniony Orion záwždy tył podáie.| *Phaen 40,526. KK*

tym informuje, że w podanych okolicznościach intensywność cechy wyrażonej przymiotnikiem w stopniu wyższym jest większa 4, 5, 8, 9, 11, 13, 15, 20, 22, 24–5, 28, 30–1, 35, 40, informuje, że w podanych okolicznościach intensywność właściwości lub cechy wyrażonej przysłówkiem jakościowym w stopniu wyższym jest większa 1–3, 6, 7, 10, 12, 14, 16–9, 21, 23, 26, 29, 32–3, 36–9, 42–3, t.

barziej = zwłaszcza 27, 41, wtedy, w tym czasie 34;

t. barziej 21, 38, coraz t. barziej 6, t. więcej 1, 3, 14, 16–8, 32–3, 36, 42, coraz t. więcej 37, t. rychlej 2, 29, 39, śmielej 7, 26, chutniej 10, 19, snadniej 23, głośniej 43, gorzej 12, t. większy 11, 28, 30, 35, znaczniejszy 8, ważniejszy 9, pewniejszy 22, podobniejszy 40, pochodniejszy 20, twarszy 15, wdzięczniejszy 13, łatwiejszy 31, wątpliwszy 4, groźniejszy 24, cięższy 5, nieszczęśliwszy 25, a tym 20, 27, 30, 41–2;

t. ... im 31, t. ... że 13, 26–7, 35–6, 42, t. ... iż 32, t. ... kiedy 20, t. ... gdy 19, 30, t. ... czym 8, 9, co dalej t. 4, 38, t. ... jeśli 41, im ... t. 14–8, 22, 33, 40, jeśli ... t. 29, iż ... t. 7, 11, niżli ... t. 34;

w p. 6, 7, 26, 32–6.

1. niechcąc rzec [łowá zlégo/ Nie mówiłem y dobrého./ Ale žal mój zátáiony/ Tym więcéy był obiątrzony./ *Ps* 39,10. **2.** Bądź łákw ná miáfto [woie/ wieczny pánie/ Ze tym rychléy w pięknych [woich murzéch [tánie/ *Ps* 51,38. **3.** A dobrzy pátrząc z dáleká/ Ná vpad zlégo człowieká/ Będá [ye tym więcéy bali/ *Ps* 52,19. **4.** Ale niżli to [erce mé poięto/ Siłá tro[škánia/ siłá myśli wzięto./ A w[zy[tko prózno: bo długo myśliw[zy/ Co dáléy/ tymem iezcze był wątpliw[zy./ *Ps* 73,46. **5.** áby niezycziwy/ Człowiek/ pływájąc w [zcześciu/ niewinnému/ Tym cięż[zy nie był/ *Ps* 140,18. **6.** Ale dum molior, coraz tim barziej około powietrza w Mazow[zu ludzie coś natrácaia. *LFogel* 1. **7.** Ale iż V<asza> m<iłość> też wliscie [wym Mufas nieprzepomina[z, tim śmielej ia też earum wlifcie swym memini *LFogel* 2. **8.** Lecz pan/ który gdzie tknąć widzi/ ... Ządał mi raz tym znáczniey[zy/ Czymem iuż był be[pieczniey[zy./ *Tr* 17, 23. **9.** Czyli nas iuż vmárté mácie zá [tráconé?/ ... A my ow[zem żywiemy żywot tym ważniey[zy/ Czym nád to grube ciáło duch ieft sláchetniey[zy./ *Tr* 19,27. **10.** Ale mu (gościowi) do lážniéy kazáá (gospodyni)/ ... Gość pogládájąc dobrze żyw/ á ono/ Bárzo nie rowno pány podzielono./ Nie mył się długo/ y iechał tym chutniéy/ *Fr* 1,55,13. **11.** Vmárleś/ Kry[ki/ ... A iż płáč próžny/ y záłós(!) w téy mierze/ Tym wiet[za y płáč/ y záłós moc bierze./ *Fr* 1,65,6. **12.** Nagrobek opitéy

bábie ... W[ciekła bábo/ nie piieć do ciebie. tym gorzéy./ *Fr* 2,70,4. **13.** Ieślić ... y dzban w žimnéy wodzie/ Tym wdzięczniey[zy/ że sie dži[z y [am przy nim wchłódzie./ *Fr* 3,6,4. **14.** A im się kto chce męžniéy popi[ác w téy mierze/ Tym więcéy śmiechu ná się/ y błaze[stwá bierze./ *Fr* 3,32,6. **15.** im kot [tár[zy/ Tym/ po[policie mówia/ ogon iego twár[zy./ *Fr* 3,82,10. **16.** V Bogá káždy błazen/ ... A im [ye bárziéy siłi/ Tym iezcze więcéy myli./ *Pieś* 1,24,8. **17–8.** Wielkich pieniędzy/ wielka tro[šká na[žláduie/ A im człowiek w pokládzie [woim więcéy czuie/ Tym iezcze więcéy prágnie: ... Im [obie człowiek więcéy pomierny wymuie/ Tym mu więcéy od Bogá z lá[ki przy[tepuie./ *Pieś* 2,4,19,22. **19.** A kiedy równé towárzy[stwo siędzie/ Prédka dobra myśl/ á tym iezcze chutniéy/ Gdy nie bez lutniéy./ *Pieś* 2,16,7. **20.** Skokiem tancie na[fnádniey[zy/ A tym iezcze pochodniey[zy/ Kiedy w bęben przybijáia/ *Sob* 2,10. **21.** Przy tákich cnotách/ wielka w rzeczách bie[łość byłá/ Którá go w iego [tanie tym bárziéy zdobiá/ *Tarn* 46. **22.** A ia pátrzáiac z dáleká/ Ná [częścié zlégo człowieká/ Im dáléy/ tymem pewniey[zy/ Ze ieft żywot po[žledniey[zy./ *FgPieś* 5,23. **23.** A ty Firleiu/ bądź zycziwy moim/ Nowotnym rymóm/ ábych przodkóm twoim/ Tym [nádniey [stúżył: *FgFirl* 27. **24.** Iáge[łto/ ... Przywiódł Litwę do tego/ że ... przyieli wiáre krześciáń[ka/ Y zbráćili się z Pol[ka/ czym ón tym groźniey[zym/ Był [wym nieprzyaciólóm: *FgBitwa* 57. **25.** Rázem mié [częścié mégo w[zy[tkiego kochánia/ Zbáwi[łto/ du[żę tylko przy mnie zo[stáwiw[zy/ I[žbych vpad [wóy czuáć tym był nie[częśliw[zy./ *FgP[ža* 4. **26.** po[ly[ám W.<aszej> M.<iłości> tym śmieley/ chocia niemá[ž co/ žem to iezcze z przodku W.<aszej> M.<iłości> opowiádał/ że to nie miáło być ad am[usim: *OdpLZam*. **27.** czego tobie prze[trzegáć się godzi/ O Krolu. á tym bárziéy/ żeś y w pierw[zey klę[ce/ Máło máłym niezginał/ *Odp* 300. **28.** Zem rzeczy [práwiédlivey od Troiánow žádał/ ... nicem nie otrzymał/ Ieno śmiech ludzki/ á žal [erdeczny tym wiet[zy./ *Odp* 416. **29.** A ie[li złotem groźni [á[fiadom być chcecie/ Tim ie richley u [iebie iezcze mieć będziecie./ *Sat* 122. **30.** Ba nędzac to/ kiedi iuż niedo[stawa komu/ A tim wiet[za/ gdi kázá wyno[šić się z

domu. | *Sat* 128. **31.** Ku czemu drógá tobie/ królu/ tym łatwiéy[za/ Im rzecz/ którýy podáie[z/ [ámá iest waźniéy[za:] *Prop* 253. **32.** Kto tedy wiarę ... wzru[za/ ... fundamentów rzeczypo[politéy wzru[za. Co mu tym wiécýy zá zlé ma być poczytano/ iż czego Bóg rzeczypo[politéy ku iéy naprawie vžycýy raczył/ tego ón ... ku iéy [kázie vžywa. *Wr* 7. **33.** ále iż chciwość nie iest ná[lycona/ y ow[zem im wiécýy ma/ tym iefcze wiécýy chce: *Wr* 13. **34.** ále niżli my Króla obierzem/ tym ich iuž kilká mieć będziém. *Wr* 18. **35.** że fie pod pijány wieczór s[tało. Tymeś wiet[zyéy kaźni godzien/ żeś y bliźniégo obraźił/ *Pij* 2. **36.** Co v mnie tym wiécýy w podziwieniu iest/ że ludzie/ ... wždy iednák zbytków [wych prze[tać nie mogą: *Pij* 3. **37.** Zátým fie wielkie zámie[zanie s[tało/ Co raz/ tym wiécýy burdy przybywało. | *Sz* 318. **38.** Drewniáne trupy w[žedy w koło leża/ A tu/ co dáley/ tym fie bárziéy rzeża. | *Sz* 354. **39.** Bo nań (*króla*) Krolowa iuž bárzo náciera. | A żeby páná tym rychley pożyta/ Rząd w[zytek pod nim Rochem zá[ádzia. | *Sz* 451. **40–1.** że im kto cudniéy[zy/ Tym nieiáko bydź muśi Bogu podobniéy[zy. | A tym bárziéy/ iefli kto y myśl tak [práwuie/ *Dzie* 80–1. **42.** A mnie ... Potrzebá kłofy zbiéráć/ ... A tym podobno wiécýy/ że [ye tego biore/ Pátrzyć/ zkąd bym mieć mógl w [wéy chudobie podpore. | *Marsz* 21. **43** Ale żebym wygnaw[zy niedo[tać z domu/ Tym gło[niéy śpiéwał/ á nie podlégał nikomu. | *Muza* 98. JBD

Tymas bohaterka fraszki „Z greckiego”.

W tym grobie piękna Tymas leży pogrzebioná/ *Fr* 2,32,1. KK

tymczasem w tym czasie, wtedy 1–4, 7, 8, 10–9, w tej chwili, teraz 6, 9, 20, na razie, do jakiegoś czasu 5;

a (...) t. 1, 3, 4, 7, 8, 11, 13, 15–6, 18–9; w p. 12.

1. Bli[cy moi z dáleká ná mój ból pátrzáli/ Powinowáci zgoła w[zy[cy mie nieználi; | A zły człowiek tym czá[sem czynił o mnie ráde/ | *Ps* 38,23. **2.** Ták więc [mok/ ... Słowiczki liché zbiéra/ á [wé łákomé/ Gárdło pášie: tym czá[sem mátká [zcebiece/ Vboga/ á ná zbóyce co raz [ye miece/ | *Tr* 1,11. **3.** A ona ... dłuż[zym

wiekim [woim/ Silá poćiech przymnożyć móglá oczom moim. | A przynamniéy tym czá[sem móglém był odpráwić/ Wiek [wóy/ *Tr* 4,13. **4.** SNie/ ... V[pi ná chwilę to śmiertelné ciáło; | A du[za [obie niech pobuia málo. | ... A ciáło/ które odpoczynek woli/ Niechay tym czá[sem te[knice nieczuie/ | *Fr* 2,37,15. **5.** Bo tám nie má[z/ czego żywym trzebá; | W[zytko fie plecie coś około niebá. | Przeto tym czá[sem in[zych rzeczy pytay/ A moie xięgi przy [konániu czytay. | *Fr* 2,52,21. **6.** cziia to mogliá? | Ieno rychło/ iuž bych dwie tym cza[sem wypila. | *Fr* 2,70,2. **7.** A Co wiedziéć gdzie chodźi[z/ moia dziewko śliczna/ A mnie tym czá[sem trapi te[knosć v[tańwiczna. | *Fr* 2,72,2. **8.** Alem tylko prośił o to/ Aby kufel [tał przedemná/ ... A tym czá[sem robotnicy/ Pieczą mieli o winnicy. | *Fr* 3,4,5. **9.** PRóžno cię pátrzam w tym kole; | Twoiá/ miły/ ro[ko[ze pole; | ... Woláábym téz tym czá[sem/ Gdźiekolwiek pod gę[tym lá[sem/ Vžyc z tobá towarzy[stwá/ | *Sob* 7,9. **10.** PRácowité woły moie/ ... Tu wá[za dziś pa[za będzie; | A ia ... Będę nád wámi siedziáá. | Y tym czá[sem kwiatki rwáá. | *Sob* 8,8. **11.** Szyper gło[sem záwoła/ miéymy [ye ku zbroi; | Ludzie mamy nád [oba/ á nie wiedziéć kogo/ ... A tym czá[sem porozec Duń[ki podniešiono/ | *Pam* 211. **12.** KRól Zygmunt ... záwždy vmywáiac fie/ dawał pierścienie z pálców trzymáć tym czá[sem/ którémukolwiek dworzáninowi: | *Ap* 12. **13.** Wygláda oycá mi[łego/ [yn máły/ ... A ten/ czego dom zásię potrzebuie/ | Tym czá[sem chodząc po tárgu kupuie; | *FgArc* 10. **14.** á ná[z Vkalegon/ Vkalegontom mowił/ bo nań nic niedbáli. | Tym cza[sem ktoś záwołał gło[sem práwie gło[snym/ | *Odp* 358. **15.** Oto teraz w Trydenćie Bi[kupi zásiédli/ ... Tám [ye [tawćie/ iefli nie ro[terku prágniećie; | ... A wy tym czá[sem bądźcie Polacy ciérpliwi/ Až [ye iawnie pokaže/ gdzie práwy gdzie krzywy. | *Zg* 97. **16.** Bo záwždy przed nim (*Rycerzem*) musi Krol vchodźić. | A on tym czá[sem rad co zlégo zbroi/ Iefli gdzye Bábá álbo Roch zle [toi. | *Sz* 287. **17.** Bowiem Krolew[kie obie mi[łnice/ ... W zupénych zbroiach przeciw [obie [tały. | Pewne iednego nie v[ta[pić kroku/ ... Tym czá[sem więźniów obá Krole [trzegli/ | *Sz* 363. **18.** A Pop tym czá[sem z Rycerzem wyciekli/ O[taćek woy[ká biálego wy[fiekli. | *Sz* 441. **19.** z wozá wyšiadáli (*Pryjamus*

i Antenor).| Potym Król Agámemnon nie prze-
wyćięzony| Powstał/ ... A poślowie tym czą[em
winá w kruż náláli| *Mon 269.* **20.** bo kto ieft
ná ziemi| Coby [erce wćie[zyć chciał pieśniámi
memi?| Kto nie woli tym czą[em zy[ku mieć ná
pieczy| *Muza 3.* JBD

Tymetes *mężczyzna spośród starszy-
zny trojańskiej, towarzyszący królowi Priá-
mowi.*

A tám siedzieli rządząc około Priámá.| Pan-
thes/ Thymoetes/ Lámpus/ *Mon 145.* KK

Tymoklija *jedna z bohaterek „Wzoru
pań mężnych”, siostra wodza tebańskiego Tea-
genesa 1-7;*

T. siostra Theagenowa 6, dom T-ej 2;

T. poczęła na k. walić kamienie 4 ~ T-ą
poimać 5, wolno puścić 7, na T-ą baczenia
nie mieć 3 ~ w p. 1-7.

1. TIMOKLIA. *Wzór tyt. 5.* **2.** Kiedy
Alexánder Król Mácedoń[ki wziął przez moc
Tebás/ żołnierze(!) zarázem do łupu [ye rzu-
čili. dom Timokliiéy/ o której teraz rzecz/
zástąpił ieden z przedniey[zych Hetmánów
Wzór 5. **3.** Ten poczyniájąc [obie w domu/
iáko iego myśl nio[stá/ y ná [ámę Tymokliá
baczenia nie miał. *Wzór 5.* **4.** Timoklia
rozumiejąc/ kiedy iuż ná dnie [ámym (*dołu*)
był/ poczęła nań walić kámienié *Wzór 5.* **5.**
poimano Timokliá/ y wiedziono przed Królá.
Wzór 5. **6.** Ie[stem Timoklia/ [siostrá Theáge-
nowá/ który niedawno zwiódfzy bitwę zwámi
... ieft zábit. *Wzór 5.* **7.** Król ... Timokliá
wolno puścił/ y ro[kazał/ áby y oná [ámá/ y
w[zy[cy krewni iéy bez [zkody w[zelákiéy
byli. *Wzór 5.* KK

Tymoteusz *imię męskie, tu: Timoteos z
Miletu, muzyk grecki, żył w latach ok. 446-357
p.n.e. Prześladowano go nie tyle za dodanie
strun do liry, ile za laicyzację muzyki.*

Y o żadną in[szą przyczynę (iáko whifto-
riách czytamy) Tymoteuszá [ławného muzy-
ká z Athén nie wygnano/ ieno iż był iedné
[strónę do [wégo in[strumentu przyczynił: *Wr
21.* KK

tymże *informuje z pewnym naciskiem,
że w podanych okolicznościach intensywność*

*cechy wyrażonej przysłówkiem jakościowym
w stopniu wyższym jest większa.*

To co miało być potym/ vprzędzić woláá:|
Tymże mniéy tego [wiatá niewczá[ów dozná-
lá.| *Tr 19,92.* JBD

tyran (**tyranna, tyrannowi...**) *wład-
ca, król 2-6, 12-3, 15, 18, władca absolutny,
rządzący w sposób despotyczny, bezwzględny
1, 7-11, 16-7, 19-25, w kontekście mitologicz-
nym 14;*

t. hardy 5, 15, butny 17, srogi 8, 10, 19,
niezmiękczony 19, na śmierć skazany 21,
okrutni 1, zuchwali 7, ziemscy 2, 13, mężny
18, możni 3, 13, szerokowładny 14, jedwabni
4, północnej strony = *car moskiewski* 16, mo-
skiewski 17, elejski 24, wszyscy [wiata tego
6 ~ dworzani t-ów 25;

t. *komuś* panuje 9, surowo i niepobożnie z
ludźmi swymi się obchodzi 24, niszczyć k. co
raz nowe najduje drogi 8 ~ kto pod pra-
wem żyć nie chce, ten pod tyranem musi
23;

Bóg t-om rozkazuje 2, t-y pobił 3, 12,
gromił o k. 7, zetrze w gniewie 11, t-a plaga
uskromił 5, k. wszystkim [wiata tego t-om
przełoży 6, wyrwie k. z niewolej t-ów 1, bronil
k. przeciwko t-om 10;

t-a zabić 20, t-y podkopać datkiem 15,
przeciw t-owi postępować 21, zdjąć maskarę
t-owi 17, Boga przed t-y wyznać 13, pod t-a
wpaść 22, pod t-em żyć 23, t-a z siebie zrzucić
nie móc 22;

t., król 12, nimfy 14, ~ t. - gbur 4,
prawo 23;

tj- 24-5 ~ r. -owie 4, -ánná 18;
w p. 22-5.

Ps: **1.** Pow[stánę ia (powiáda *Pan*) ná ra-
tunek [mutnych/ A wyrwę ie z niewoléy Ty-
ránnów okrutnych.| 12,12. **2.** BOg wieczny/
który w[zy[tkim ro[kázuie| Ziem[kim Tyrán-
nom/ mówić [ye gotuie.| 50,2. **3.** Toć ieft oná
kráiná/ dla której bóg sílá| Moźnych Tyrán-
nów pobił: 68,36. **4.** Iedno to v niéy (*śmier-
ci*)/ gburowie/ Y iedwabni Tyránnowie.| 82,24.
5. Tyś (*Boże*) hárdého Tyránná plagá [wá
v[kromił/ 89,17. **6.** A ia go piérworodnym
v siebie położę/ Y w[zy[tkim [wiatá tego Ty-
ránnom przełożę.| 89,50. **7.** Przet[się záwždy

bywáli w pán[kiéy obronie/| A zuchwálé Tyránny pan gromił o nie.| 105,26. 8. Ztąd im zazdrość vrořtá: ztąd Tyran [rogí/| Ni[zczycié/ co raz nowé náydował drógi.| 105,47. 9. Kogom ia wielce ważył/ kogom miłował/| Ten mi to nienawiścią dziś oddárowł.| Niechayze mu téz zá to Tyran pánuie/| 109,13. 10. Który (Bóg) czá[řu potrzeby řtał przy vbogim/| Y broníł go przeciřwko Tyránnom [rogim.| 109,72. 11. pan Tyranny zetrze w gniewie [womim.| 110,16. 12. 136,33 jak nr 3. 13. Ciebie ia chwalić będę: ciebie przed możnémí| Wyznam Tyránny ziem[kiémi.| 138,2.

14. Nymphy mor[kié/ Tyránny [zéroko włádné:| W[zytko to rzeczy wytrwáć przy tobie [nádné.| Fr 3,77,15. 15. przebił bramy twárdé| Zacnych miařt Mácedonczyk/ y podkopał hárdé| Tyránny datkiem: Pieř 2,4,15. 16. On hárdy/ nieunořzony/| On Tyran pułnocnéy řtrony/| ... Car Mořkiew[ki Pieř 2,13,6. 17. Zdiáleř mářzkáre butnému| Tyránnowi Mořkiew[kiému:| Pieř 2,13,30. 18. A [koro kóřy dorořcie [wéy miáry:| Niechay řie w poláç vgania z Tátáry.| Niech wzdycha žená męzného Tyránná/| Pátrząc nań z murów: y dorofřa Pánná.| FgPieř 3,35. 19. Ale/ ty/ ó Tyránnie [rogí niezmiękczoney/| Po tym pirw[řym piorunie pátrzay z téyže řtrony| Burze wielkiéy/ Jez 107. 20. Dźiw ná řwiećie kruk biały/ niemniey[řy dźiw y to/ Zeby Tyránná przedřię náwet nie zábito.| Jez 124. 21. Więć powtóre y z dobrym řercem przeciřtému| Tyránnowi iáko iuř i ná řmierć [kazánému| Męźnieř z Królá Pol[kiégo huffy pořtěpowáł/ Jez 128. 22. Rzymianie/ ... nákoniec pod Tyránná wpádli/ kóřórego potym nigdy z řiebie zrzucić niemogli/ Wr 10. 23. á kto pod práwem řyć niechce/ ten pod Tyránnem muři: Wr 13. 24. ARistotimus Tjran Elień[ki/ ... řurowo y niepobořnie z ludźmi [wymí [ře obchodźił. Wzór 6. 25. Ten (Filodem) miał dźiewkę imieniem Mikkę/ kóřórą Lucius nieiáki dworzaniń tjránnow rad widźiał. Wzór 6. KK

tyraństwo okrutne, despotyczne obchodzenie się z kimś, włákanie kimś, ucisk 1–2, przen 3;

t. twe 3, ich 1, swe 2 ~ t. przekłétych ludzi 1, przewrotnych 2, miłóci 3;

prawem t. nakrywáć 2, k. t–a czyjegos zachowáć 1, w t–e czyimř zbogacieć nie móc 3.

1. Włóž ná mię iáwny znák [wéy chęć:| Ná kóřy pátrząc/ niech przekłéći| Ludźie [ře gryzã/ żeř rárowáł/| Y mnie Tyránřtwá ich záchował.| Ps 86,60. 2. Spólného nic przewrotni z tobá niémáia/| Kóřzy práwem Tyránřtwo [wé nákrýváia:| Ps 94,38. 3. Do miłóci ... Bo w Tyránřtwie twym ludźie zbogacieć niemoga.| Fr 3,33,16. KK

Tyros Tyr, bogate miasto fenickie nad Morzem Śródziemnym.

Tobie bogáta Tyros/ o Królowa/| Iuř dawno zacné vpominki chowa.| Ps 45,41. KK

tyrski zwiázany z Tyrem;
tyrska kraina = Tyr.

Oto Páleřtiná| Y Tyr[ka kráiná/| Y Murzinowie řlóćcem przypaleni/| Przyznáwáć będą/ że tu řá zrodzeni.| Ps 87,10. KK

Tyrymach bohater fraszki.

Z Graeckiego. SAmY do řwéy obory woły rořpuřczoné| Przybiegły z góř/ gwałtownym déřczem vmoczoné/| A vbogi Tirimáç pod wyřokim dębem| Spi wieczny řen/ piorunem vřpiony trožębem.| Fr 3,25,3. KK

tysiąc liczebnik oznaczony cyfrá 1000 1–3, 5–9, jako liczebnik nieokreřlony, oznaczający mnóřtwo, wielká ilořć 4;

t. lat 1, głów 2, ludu 7, swoich 8, galer 6, naw 9;

drugi t. 3, szesnařcie t–y 7, trzy t–e 8;

tysiącmi rodzić = licznie, obřicie 4, wziáć t. 5;

N. tysiącmi 4 ~ pięćset – t. 5.

1. Tyřięć lat/ o niezmieryony/| Z twoiá wiecznořciá zložony/| Mniey niř dźień wczoráyřzy wázy/| Ps 90,13. 2.3. Z tąd wedlá ciebie tyřięć głów polęže/| Z tąd drugi tyřięć: ciebie nie dořięže/| Miecz nie uchronny: Ps 91,13–4. 4. Stadá nieprzeliczoné tyřięćmi niech rodzá/| Ps 144,35. 5. Kázániu řię niedźiwuymy/ bo mam pięć řet ná nie:| A nie wźiáľbyç tyřięćá/ ... Byç ták miał czynić/ iáko náuczam w kořćiele.| Fr 2,25,5. 6. że Graeckiego woy[ká/| Tyřięć gáler ná kotwicách pogotowiu řtoj| Odp 589. 7. Szeřnařcie

miął tysięcy ludu ku boiowi| *Jez* 235. **8.** Mo[sk-
wá tył podá[ł] A przed[się] trzy ty[si]ące [woich
o]trada[ł] | *Jez* 252. **9.** Nie pi[erw]z[zy] Agámem-
non ty[si]ąc naw prowad[ził].| *Muza* 72. **KK**

Tytan *Helios, bóg słońca i światła dzien-
nego, przemierzający sklepienie niebieskie
na rydwanie zaprzężonym w ogniste ruma-
ki.*

zem cię w głowę lepi[ę]y wlepił [s]obie| Niz
by mi cię był po[ł]tał w tw[ę]y wła[sn]y o[s]obie|
Wroty [en rogow[ę]mi/ gdy poczyna świtá[ć]/
A Titán [woie konie w łąkách każe chwytá[ć].|
Fr 2,104,14. **KK**

Tytonów *przynależny Tytonowi, słynne-
mu z urody herosowi, mężowi bogini Eos (Ju-
trzenki);*

r. -onowé.

Nie dziwuię [ie Pánno zacnégo rodzáiu|
Zeć [ye ten gość podobał z dálekiégo kráiu.|
Godzien był zá vrodá [woiá/ Tytonowé| Go-
dzien był miey[ce] zásiéć Endymionowé.| *Pam*
35. **KK**

tytuł *sposób nazywania człowieka,
miano 4, 5, godność, szczyt, stanowisko*

3, 6, nagłówek książki, utworu literackiego
1, 2;

t. wielki 3, największy u swobodnych – pan
5, dawny 4, grecki – pan 4, moje 6;

t. jest na czymś 1 ~ między t-y prze-
czytać 2 ~ t. – dochód 3;

ty– 1, 3, 4, 6, ti– 2, 5 ~ r. –uły 2, 6.

1. Ze [ie] mé frá[zk]i kiep[ft]wem zdádzą tobie.|
Bych ia téz w nich był baczyl [tá]tek iáki|
Wi[er]z mi nie był by tytuł ná nich táki.| *Fr*
1,38,4. **2.** IDáć mimo libr[á]riá| ... Lubimir
między tytuły|Przeczytał| bitwá v Huły.| *Fr* 3,
51,3. **3.** Tytuł wielki, dochód máły. *Ap* 4, tyt.
4. Dawnyć to Gráeck[ie] tytuł/ pány [ie] miá-
nowáć| A nas Barbaros [ługi. *Odp* 322. **5.**
PAnie moy (to nawi[ę]t[zi] tytuł u Swobodnych)|
Sat ded. 2. **6.** Ani ia dbam o pompe/ áni o
Infuły| Vcz[ę]w[ę] wychowánié/ to moie tytuły.|
Marsz 38. **KK**

Tytyjus *Tytios, jeden z gigantów, który
cierpiał męki w Hadesie, rozciągnięty na ziemi
i wydany na pastwę sępów.*

Tobie (*lutni*) v[st]ąpił [tróz nieokrócony| Pie-
kieln[ę]y bronny| ... Biédny Ixion/ Tityus zmiękczo-
ny| Rośmiał [ye niechcąc: *Pieś* 2,18,21. **KK**

U

u p. v

u tworząc wyrażenia z rzeczownikiem lub zaimkiem, określa relacje przestrzenne, lokalizację, wskazując obiekt, miejsce, w pobliżu którego coś się znajduje lub dzieje – tuż, blisko być, stać itp.: u wierzchu 117, – przy: u brzegu 130, podwoja 109, stołu 43, 124–5, świętego Fracka 93, fary 157, cerkwie 167, – pod: u Huły 91, Warny 131, – ciało niebieskie, gwiazdozbiór: u Panny 213, Woźnice 215, Strzelca 220, Konia 217, część nieba: u zachodu 216, część ciała (także przenośnie): u gęby 195, piersi = będąc dzieckiem 5, 25, nóg 14, 21, 59, 166, 185–6, nóg woźniczych 214, Andromedy 218;

wskazuje osobę, obiekt, do którego coś przynależy, jest jego częścią lub uzupełnieniem: broda u człowieka 96, ręce u żony 73, ręka u drugiego 108, łono u córki 192, uszy u Zuzanny 189, u dziewczki noga 64, brzuch u Psa 219, bok u fig. szach. 193, kołnierz u deliej 86, delija u kołnierza 87, węzeł u tkanice 210a, kutas u szyje 165, końskie włosy u szyszaka 210, u zbytku obercuchy 155–6, u fraszki orzeł i ... sznura 80;

o utworze, dziele: u papierów 61, historyka 173, Cicerona 168, (169), Homera 172, Marcialisa 201, siebie (we fraszkach) 78;

określa lokalizację istnienia czegoś lub działania: widzieć, należeć itp.: u Boga 56, Pana 27, 54, fortuny 65, świętych 110, ludzi 58, 69, męża 211, kucharek 68, Pana Podkanclerzego 132, Księdza Arcybiskupa 128, sąsiada 62, 104, Żydów 154, Jachyma 188, Jowisza 196, mnichów 106, prostaków 103, drugiego 88, 184, mnie 26, 114, 136, siebie 71, 94, 133, 149, 153, 164, ciebie 2, 6, 9, 12, 23, 33, 57, 102, 137–8, 197, 204, niego 70, 126, 129, 170, 187, niej 66, 89, nas 134, was 105, 152, nich

22, 141, 143, którego 119, których 39, tego 20, 127, kogo 63, każdego 191, czaszy 179–80; wskazuje przedmiot, na który jest skierowane zainteresowanie, działanie: u szachów 194, który określa wykonywane zajęcie, pracę: u pługa 151, kądziele 99;

służy umiejscowieniu oceny, opinii, określa stosunek kogoś do kogoś, do czegoś, wskazując podmiot, ten stosunek wyrażający: być ważny, uwagdzony, być w podziwieniu, przyjmować itp. u Boga 34, 107, 122, 140, 159, 161, Pana 16, bogini 84, Chirona 85, wojsk niebieskich i sług zebrania 38, ludzi 51, 72, 76, 92, 118, 146, 177, 190, 202, 212, pani 75, pana 162, niebogi 160, Greków 206, Turków 183, rozbójce 147, świata 8, wiernych 15, dobrych 116, 176, swobodnych 150, szalonego 175, obcych 198, swych 95, 199, sądu 40, mnie 3, 32, 35–6, 44, 77, 82, 90, 98, 121, 123, 139, 144, 174, 178, 203, 209, siebie 10, 17, 34, 37, 41, ciebie 11, 13, 18–9, 45–50, 55, 60, 79, 115, 120, 135, 145, 200, 205, niego 4, 158, nas 42, tego 52–3, takiego 171, którego 1, 7, 30–1, 97, których 24, wskazując pojęcia: u śmierci 28–(9), 67, 74, 113, fortuny 100–1, 111, szczęścia 112;

wskazuje osobę, która charakteryzuje się jakąś cechą: u brata 207, 208, u paniej 81, której działania, pomocy oczekujemy: u Czecha 163, u Greków 142, której usługi świadczymy, której podlegamy 83, 148, która na nas oddziałuje: u Włochów 181, u Niemców 182;

w p. 123–9, 168–187.

Ps: 1. Cny My[zkow[ki/ ... Iedeneš ty náleZION/ v którégo miáły| Miey[ce Mu[fe(!) wzgárdzoné/ y twarz wd[zięcZną znáły| ded. 5. 2. MOcny Bože/ ... Závždym vcho ľá[káwé nálaZl v číebie.| 3,8. 3. nie Bóg v niego (złégo človíeka)| Ani przy[stoynoš vážna: 10, 5. 4.

Wywabił (*zam.* wybawił) mię/ bom v niego nie ieft wzgárdzony. | 18,40. **5.** Tyś mię z żywotá wywiódl matki moiéy/ Ie[zczem v pierśi vfał w łá[ce twoiéy. | 22,26. **6.** Niechże ma miey[ce mój głos v ciebie. | 26,20. **7.** Pánu bądź chwałá/ v którego były/ Ważné mé próšby: 28,21. **8.** Miei ná [wéy pieczy/ oycze miłóšierny/ Dziedzictwo [woie/ y w[zytek lud wierny. | Zyw ie w do[státku/ y w wadze v Ńwiátá/ Ná wieczné látá. | 28,31. **9.** V ciebie zdróy żywotá: 36,19. **10.** A ty mnie bédziejz ważył v siebie. | 50,40. **11–2.** Náuká moiá/ y Ńwiété v[stáwy/ W Ńmiéciách v ciebie/ Zakon Ńmiéch práwy. | V ciebie rády [zukác złódi-iowi/ 50,48–9. **13.** Ofiárá v mnie nawdziejczniey[za/ chwałá. | 50,65. **14.** BOže w miłóšierdziu [woim nieprzebrány/ V twych nóg vpadam ia człowiek ztroskány/ 51,2. **15.** ia do końcá/ Chcę czekác twéy łá[ki Ńwiétéy/ V twych wiernych zázwdy wzięty. | 52,32. **16.** Będá w[tydem ogárnieni/ Bo v páná [á (*glupi, žli*) wzgárdzeni. | 53,24. **17.** A ty (*Panie*) méy niewinnošci miey[ce da[ž v siebie. | 55,33. **18.** Pán[kié [łowá/ v mnie [á wielkiéy zacnošci/ 56,9. **19.** 56,25 *jak nr 18.* **20.** V tegom (*u Pana*) ia w [wym frá[unku/ W [wych tro[škách [zukał rá[unku. | 66,61. **21.** v twych nóg vpášć AEgyptowi/ 68,79. **22.** Ie[šlim plákał/ ie[šlim [wé po[tem dręczył ciálo/ Wzytko mi to Ńmiéch v nich (*braci*) iednálo. | 69,24. **23.** Nie ieft v ciebie tajné moie vragánie/ 69,41. **24.** Po nich wdziejczné potom[stwo w [wéy wla[nošci Ńied[zie/ V których wá[nošć czéšć pán[ka bédziej. | 69,82. **25.** Ie[zczem v pierśi wišiał nędzný matki [woiéy. A iu[žem był w opiece/ liché dziecko/ twoiéy. | 71,11. **26.** Zaden dzień bez twéy chwały v mnie nie przeminie/ 71,15. **27.** V páná w r[éku pe[na czá[žá [toi/ Przykrégo mo[žczu: tym złé ludzi poi/ 75,25. **28–9.** Złoto/ y drogié kámienie/ W máłéy [á v Ńmierci cénie. | Iedno to v niéy/ gburowie/ Y iedwábni Tyránnowie. | 82,22–3. **30.** BOže ná[ž/ v którego w r[éku w[zytki boie/ 84,1. **31.** 84,17 *jak nr 30.* **32.** Dzień ieden v mnie w twoim páłacu [trawiony/ Lep[zy/ ni[ž ind[žiey wiek niezliczony. | 84,21. **33.** Niechay miey[ce v ciebie máia próšby moie/ Skłón ku mnie vcho łá[kwé [woie. | 88,3. **34.** Tyś mój Oyciec/ tyś moy bóg/ y obrońcá/ rzecze. | A ia go (*Bóg Dawida*) piérworodnym

v siebie połó[žé/ Y w[zytkim Ńwiátá tego Tyránnom przełó[žé. | 89,49. **35.** Smiele rzéc mo[že: mam obrońcę bogá/ Nie bédziej v mnie [trá[žna żadna trwogá. | 91,4. **36.** Głos iego v mnie nie bédziej wzgárdzony/ 91,33. **37.** Vwážcié[ž to/ [zaleni/ v siebie tedy/ 94,13. **38.** W[zytki niebie[skie woy[ká/ y [ług zebránié/ V których iego wá[žné ieft ro[kazánie. | 103,42. **39.** Y zmiękczył ludzkie [ercá/ ze ich litowáli/ Y ci [ámi/ v których v niewoli mie[žkali. | 106,96. **40.** V [ádu niechay bédziejz krzyw náležiony/ 109,15. **41.** Drogo ty krew v siebie [ług [woich [zácuie[ž/ 116,35. **42.** A to przywla[žczyć mušiem pán[kiému przy[žrzeniu/ Co d[žis v nas v pod[žiwieniu. | 118,46. **43.** Vwią[žcie ciáglym [znurem v pán[kiégo [tołu/ Nowotárgánégo wołu. | 118,57. **44.** Twoje [ády opowiádam zázwdy v[ty [wémi/ Które v mnie miey[ce máia przed [kárby w[zytkiémi. | 119,14. **45.** Prze[štępcá twoich porzádków v ciebie przekléty/ 119,21. **46.** Tarnę w[zytek/ ná prze[štępcę pátr[žac v[staw twoich/ Które v mnie [á zá piešni/ 119, 54. **47.** twój zakon zgwałcony. | Który v mnie dro[žy pereł/ y Ńwiétnégo złotá/ 119,127. **48.** Zbaw mię tró[šk/ á twé vchwały bédá v mnie w wadze. | 119,134. **49.** Niechay wá[žna bédziej moia modlitwá v ciebie/ 119,169. **50.** Broń mię r[éka [wá: v mnie twé wá[žné ro[kazánié/ 119,173. **51.** Aleš ty pan ieft dobrotliwy/ ... lutošciwy. | Co przeciw tobie v w[žech lud[ž]i/ Vcz[šiwóšć wielká w [sercu bud[ž]i. | 130, 11. **52–3.** O Izráhelu/ ... ty w pánu kład[ž ná[ždieie. | V tego litošć nieprzebrána/ V tego pomoc nie čekána. | 130,21. **54.** V páná ma poćiechy [zukác/ y obrony/ Kto niechce by[ž v ná[ždiei [woiéy omylony. | 131,11. **55.** Ie[šli Dawid [ługá twój łá[škę miał v ciebie/ Niechciéy[že y potom[stwá odmiátáć od siebie. | 132, 17. **56.** Bo końcá miłóšierdzia nie nayd[žie v bogá. | 136,38. **57.** noc náciemniey[za/ V ciebie nád połudné Ńwiátlo iá[niey[za. | 139,24. **58.** Niechcę v w[zetecznych lud[ž]i [zukác rády/ 141,11.

59. Tákci [ye méy namil[žéy Or[žuli do[štálo. | ... duchem zará[žliwym/ Srogiéy Ńmierci otchni- ná/ rod[žicom tro[kliwym/ V nóg martwa vpád- lá: *Tr 5,13.* **60.** W[žák [ye ty tylko [romoty wiáruie[ž. | In[že w[želákié v ciebie (*Arpina*) przygody/ Ledwé nie gody. | *Tr 16,26.*

Fr: **61.** Niedbáią moje pápiéry| O przeważné bohátéry| Nic v nich Mars chočia [rogí/ | I Achilles předkonogi| 1,2,3. **62.** PAwle rzecz pewna/ v twego [ašiadá| Može[z długiého nie czekać obiádá| 1,10,1. **63.** Przekłéta zazdrość dziwnie się fráfuie| Kiedy v kogo co nád ludzi czuie| 1,33,4. **64.** DObry Pan iákis iádac [obie w droge| Vyžrať v dźiwki w polu bořfą nogę| 1,34,2. **65.** Przecz tego [mutny v fortuny [obie| Ziednáć niemogę| 1,41,3. **66.** STárořtá iednéy pániéy ro[kazať obiáwić| Ze Legatá Rzym[kiego v niéy miał pořtáwić| 1,74,2. **67.** V śmierci w téyże cénie młody/ co y [táry| 1,96,3. **68.** [ám wynidź| Bo tu iednáć ma[z dyabłá v kuchárek czynić| 1,99,2. **69.** Ieřli niechcę/ żebyscie komu pochlebiáły| Albo ná mié v ludzi niewdzięcznych zebráły| 2,1,8. **70.** Posyłać (á źle y rzéc) frářzki doktorowi| Chciaw[zy się też popi[ác zrozumem v niego| Zá frářzkę prawie [tánie móy rozum przy iego| 2,22,3. **71.** RAđ się widzę v ciebie Gořpodarzu miły| 2,23,1. **72.** Był wzięty v w[zech ludzi| 2,27,7. **73.** Vmářł prawie ná ręku v zyczliwéy żony| 2,27,11. **74.** By v śmierci okrutnéy było co waźnégo| 2,28,6. **75.** Y [am iuż baczyć moze[z/ że moje pořlugi| V téy pániéy nie waźné/ 2,53,4. **76.** Bo twoiá prziiáźń/ kótórego zwyczáie| V ludzi chwalné řwiádecstwo mi dáie| 2,55,4. **77.** Skotopá[ki twoie| W téy wadze v mnie/ że by się mógl do nich| Theokryt przyznáć| 2,57,3. **78.** Powiédź imię corychley/ chce cié mieć v siebie (*we fraszkach*)| 2,60,4. **79.** aleć tego peńné będá kářty| Choćiáć móy płac v ciebie śmiech tylko/ á żarty| 2,71,10. **80.** Więc ie (*fraszki*) ná párgáminie nadobnie pi[ano| A niektóre złotym prochem pořypano| V káždéy orzeł/ y p[tra czyřta [znurá długa| 2,89,5. **81.** Kótóre (*rymy*) rumiánéy twarzy/ y oká czarńého| Niezámilczá v pániéy/ y chodu [nadńého| 2,94, 20. **82.** Frářzka v mnie twé herby/ i wři peńné kmieci| 2,99,7. **83.** Iednak abo nie káźda krwáwa twoia ráná| Abo znořna niewola v wdzięczńého páná| 3,10,12. **84.** Bo co máiá [rogie dáry| V boginiéy dobrotliwéy| Czynić 3, 12,11. **85.** A ieřli v Chironá cni bohářtirowie| Przyimowáli zá wdzięczné wieceřzą vbogá| 3,14,8. **86-7.** POradzmy się rády cziiey| Końniérzli to v deliiey| Czy deliia v końniérzá| Na grzbiecie cnego rycérzá| 3,16,2. **88.** Wymii/ nieboże/ biéřzmo piéřwéy z oká [wégo| A potym

ździebłká sięgay w oczách v drugiého| 3,22,6. **89.** zawięřzeli wieniec v niéy (*Nety*) przeddrzwiámi| Wdepce go zawždy w ziemié hárdémi nogámi| 3,26,3. **90.** FRářzka/ á doktor/ to [ą dwie rzeczy przeciwné| Przeto v mnie/ doktorze/ twé żądánie dźiwné| 3,36,2. **91.** IDáć mimo librářia| ... Lubimir miedzy tituły| Przeczytał/ bitwá v Huły| 3,51,4. **92.** Byłéř w lářce v ludzi/ y głá[kanoć [kóre| 3,52,3. **93.** Kto v mych frářzkách/ iuż moze niezazřecć by kářka| Bi[kupom/ kótóřzy [toiá v řwiéťého Fráćká| 3,60,4. **94.** Do gořpodarzá. NIE bądź gořciem v siebie| 3,62,1. **95.** Abyř v [wych był wdzięcznym/ y miłym w pokoju| 3,65,7. **96.** Choć v mnie brodá řiwa/ ieřczem niezgáñiony| 3,82,7.

Pieř: **97.** Lepiéy polnych Tátářów dawny zwyczaj nieřie| V kótóřych káźdy [wóy dóm woři na koleřie| 1,1,10. **98.** Choćiáć był v mnie niedawno ták drogi| 1,6,36. **99.** Day [ye w moc wiátróm/ á [kocz z góry řmieie| Niźbys wolála řiedziéć v káźdie| Królew[ka dźiwká/ 1,6,50. **100-1.** V fortuny to [nádnie| Ze kto [toiáć vpádnie| A kótóřy był dopiéřo v niéy pod nogámi| ... pochwili/ á ón gářdzi námi| 1,9,13-5. **102.** Nie dawné czářy/ gdy mié poczytano| W liczbę fortunnych/ y zá tego miano| Kótóřy mógl w[řyřtko otrzymáć v ciebie| 1,15,11. **103.** Sen v prořtaków przyimie y źlé pořtánie| 1,16,16. **104.** CZołem zá czeřć/ lářkawy móy pánie [ařiedzie| Bože nieday v ciebie bywáć ná bieřiedzie| 1,18,2. **105.** Ieřliřcie ták weřeli/ iákář v was zwádá?| 1,18,40. **106.** Iuż v mnichów [tyřzę dzwóny| 1,21,42. **107.** V Bogá káźdy błázen| 1,24,5. **108.** Teraz ná [częřnéy ręce v drugiého leży (*wszeteczna pani*)| 1,25,41. **109-10.** Com [ye rářów obrócił v twégo podwóia| Obiátámi [zukáiac v řwiéřtych pokoiá| 1,25,51-2. **111.** Fortuná co dá/ to zářie wřiac može| A v niéy řadna dawnořć nie pomože| 2,3,8. **112.** Ty pómni że twóy [karb v [zczeřćia w mocy| 2,3,17. **113.** Bądź [ye kto zacnym rodził/ y bogářym| Bądź niewolnikiem: v śmierci nic ná tym| 2,11,18.

114. W ten czás gořćiu byway v mnie| *Sob* 6,25. **115.** OWA v ciebie móy myřy(!)| Mé prořby waźné nie byřły| *Sob* 10,1. **116.** Ale řlawá/ ... Śmierci nie zna: y będzie v [řzech ludzkich brzmiála| Póki cnotá v dobrych mieřce będzie miála| *Tarn* 76. **117.** A gdy

iuż był v wierzchu/ gdzie naprzykr[za [káłá/ ... Stánał/ y obeýzrał [ye: *Tarn* 97. **118.** *Tarn* 135 jak nr 72. **119.** Ale zdarzy tenże Bóg/ że tego Stolicę| Osiędzie[z/ v któregoś dziś zá niewolnicę.| *Pam* 140. **120.** Wziąłeś przed [ye [wé rzeczy/ z których tá v ciebie| Przodek miałá/ *Pam* 150. **121.** Co ie[li co (*zam.* to) Szwed vmié (*war.* u m<n>ie)/ wąp[liwa/ nam błogo.| *Pam* 198. **122.** Koniec v Bogá w mocy: *Pam* 207. **123.** ieno że łá[ká W. M. droż[za v mnie/ ni[z w[zytká poetica. *LZam* 17. **124.** kiedy [ie tráfiło komu przez zdrowie czyiekolwiek v iego [tołu pić/ prosił/ *Ap* 8. **125–6.** OCie[ki ... dziwnie [ie o to gniewał/ kto v iego [tołu iedząc obrus kiedy oplu[nał. Panu Wol[kiému ... tráfiło [ie to/ że iedząc v niego oblał obrus: *Ap* 9. **127.** KRól Zygmunt ... záwždy vmywáiąc [ie/ dawał pierścienié ... trzymáć ... którémukolwiek dworzáninowi: Tráfiło [ie raz/ że siádáiąc iuż za [tół/ przepomniał ich v tego/ komu ie był podał/ *Ap* 12. **128.** idę / powiáda/ [woie piéć [et złotych odiádać v Księdzá Arcybi[kupá. *Ap* 16. **129.** SIemień[ki w Rádóm[kiéy ziemi/ mieszkáiąc ... iz to ludzie nań wiedzieli że oko[ło żony był nieiako zelozus/ przy biešedzie v niegoż w domu/ vmyšlnie wzmiánkę ... vczyniono *Ap* 22. **130.** Albo ná de[ce biédný przypláwiony| Będę iednák v brzegu/ *FgPieš* 1,5. **131.** Frágment bitwy z Amuratem v Wárny. *FgBitwa tyt.*

Odp: **132.** Ná fešcie v Iego Mšci Pána Podkánclerzego Koronnego. W Wár[záwie/ *k.tyt.* **133–4.** Teraz iuż po[ty ich v [iebie mamy/| Ktorzy [ie tego v nas domagáia/| Aby Helená bylá im wydaná:| *4 i 5.* **135–6.** AL.<eksander> Graekom pomágáć/ to v ciebie prawdá.| AN.<tenor> Graek v mnie káždy/ kto ma [práwiedliwá. 50–1. **137.** AL.<eksander> Znáć že v ciebie gospoda[po[stowie. 54. **138.** O Boże ná wielkim niebie/ Drogo to/ widzę/ v ciebie/ Dáć m[odošć/ y báczenie záraz: 81. **139.** Po.<seš> ... Krew nie wodá: lecz v mnie po[politey rzeczy| Powinowáctwo wié[ze. 203. **140.** Ludzie widzę/ v Boga [zczešćia [obie pro[za/ 226. **141.** á moiá ciotká: ktora do tey doby| V nich v niewoli zywie/ 255. **142.** Ze tey krzywdy v Graeków nikt [ie do tey doby| Niedomagał: 288. **143.** tožci [ásiádowí| Sa[fiad w Azyey winien/ co v nich w

Europie| 341. **144.** Wié[za to zá[ie v mnie/ nižby [ie tu miałá| Przypomnieć/ 344. **145.** Iz moiá wierna rádá v ciebie/ o wielki| Krolu/ wažna nie bylá/ 465. **146.** ále me w[zytki proroctwá| Ná wiatr idá nie máiac v ludzi wiécey| Wiáry nád bášni prozne/ y [ny znikome/ 504. **147.** á twoie ozié[te ciálo| Będzieli chćiał nie[zcze[ny oćiec pochowáć/ Muš ié v rozboyce złotem kupowáć 531. **148.** Bo w tym nierządzie chudzi v páná v niewoli/ *Zg* 19. **149.** Tám [ye [tawcie wy w[zytocy/ ktorzy powiádać/ Ze v [iebie náuke gruntowniey[za maćie. | *Zg* 94.

Sat: **150.** PANie moy| (to nawié[zi titulu u Swobodnych)| *ded* 1. **151.** To iuż rotmi[trz/ co fuka na chłopy u p[uga/ 51. **152.** Szwedowie was przes morze [ie[gaia/ ... Na koniec/ by nie Wi[ta/ to u was Branžwicy/ 89. **153.** A ie[li złotem grožni [a[fiadom być chcecie/ Tim ie richley u [iebie ie[zcze mieć będziecie. | *122.* **154.** Wiécey ci was daleko/ co [we wš mijacie/ I oycow[kie Kredence u Zidow chowacie. | *126.* **155–6.** V niego (*zbytku*) obercuchy [zyr[ze ni[z u kogo/ 141. **157.** Nieuczilem [ie w Lip[ku/ ani w Pradze wiari/ I niewiem iako kaža w Genewie u fari. | *186.* **158.** Vwaž to pierwey/ že Bog [wiatkiem [prawy twoiey. | A iako dobra będzie/ albo zła u niego/ Tak [ie i ti na koniec mu[isz cie[zić ztego. | *313.* **159.** A u boga niewinnych wažne prožby w[zelkie. | *376.* **160.** Niepomoga mu wten čas slotko brzmiáce [trony| Nie pomože twarz g[latka/ ... ani w[os trafiony. | Pirzchnie ... Nie tim [ie popi[uiác u [woiey niebogi. | *394.* **161.** V Boga [zczešćie wręku/ prožno dufać zbroi/ 425.

162. z których ón v páná [wego| Był záwždy w tákiéy wadze/ *Prop* 14. **163.** Krzyžaki/ ... v Czechá [zukáia pomocy. | *Prop* 78. **164.** Czech Pol[kę woiuie/ Ale wyprowadzony tóž v [iebie czuie. | *Prop* 114. **165.** Kutas v [zyie biały/ *Jez* 59. **166.** Wieze y wielkié bášty v nóž vpadáia. | *Jez* 112. **167.** Tobie v cérkwie šwiétey Preczyštéy [wá g[łowá| Przy[zło ležeć/ *Jez* 303. **168.** Y nie rzekł nic/ ... wierze ná[žéy przeciwného v Ciceroná Scipio/ mieniác to/ *Wr* 6. **169.** ták [ye v niego (*Ciceroná*) czyta: *Wr* 8. **170.** v niego (*Kuryjusa Rzymškiego*) Šámnitowie pokóy odkupić chćieli. *Wr* 11. **171.** gdzie ludzie ná pieniádze chćiwi:

bo v tákich áni zóná/ áni dzieci/ áni oyczyzná/ y Bóg podobno nie ieft ták miły/ iáko ieft złoto. *Wr 16. 172.* Ieft wiérzzyk ieden v Homerá/ *Wr 19. 173.* v żadného hiſtoryká/ ... nie náydúią ſię ci dwa wódzowie *Czech 1. 174.* A choći v mnie nie malé podobieńſtwo do prawdy ſię zda/ *Czech 6. 175.* bo náuká bez cnoty/ iáko miecz v ſzalóného/ *Cn 2. 176.* będąc ſam dobrym/ v dobrych przyiáźni ſzukał. *Cn 4. 177.* wſzytko to nam miłość v ludzi iedna. *Cn 4. 178.* Co v mnie tym więcej v podziwieniu ieft/ *Pij 3. 179–80.* kogo v pełnéy nábedzieſz/ tego v pełnéy pozbędzieſz. *Pij 5. 181–2.* v Włochóweſ tego náwykł: prawdá/ że nie v Niemców: bo tákiez ožrálcy iáko y my *Pij 5. 183.* naydzieſz to y v Turków/ które ty zá pogány maſz. *Pij 5. 184.* báczny człowiek nie to ma czynić/ co v drugiégo widzi/ ále to co mu przyſtoi. *Pij 5. 185.* Ale oná klęknaſz/ y v nóg oycow[kich/ proſiła *Wzór 6. 186.* Lucyus ... [zedł ſam w dóm do Philodemá/ ták záſtaſz/ y pánnę v nóg oycow[kich klęcząc/ roſkazał iéy ... áby z nim ſzła/ *Wzór 6. 187.* Ci (*wygnani*) w[kaźuiąc częſtokróć do niego (*Aryſtotyma*) áby żony/ y dzieci ich zá nimi puſcił/ nie mogli tego v niego zykáć. *Wzór 6. 188.* Y ty poyrzyſz/ álic oni v Iachymá záſię. *Zuz 48. 189.* Dziwne ſie to ſłowá zdáły w v[ſzach v Zuzánny/ *Zuz 67. 190.* Pomniąc/ iákoſ przed tym była v w[ſzech ludzi wzięta. *Zuz 92. 191.* V káždého pełno zdrády/ pełno fáł[zu v głowie. *Zuz 120. 192.* Duż[zy ná łonie v mey cory ſiędzye. *Sz 50. 193.* Dobrze żyw biały/ gniew mu przyſtępuie/ Ze bok v ſiebie ſtáb[zy ieden czuie. *Sz 218. 194.* W[zytko mu ſerce v ſzachów zoſtáło. *Sz war. 480. 195.* Raz ták v gęby wi[ſząc/ iáko wálkovicá: *Br 19. 196.* bárwiérz: był przed láty/ Podczáſzym v Iowiſzá: *Br 42. 197.* O Bárwiérzu niebie[ki ... Tobie nie ieft táiemny mój z brodá [war dawny. ... albo iéy v niebie/ Albo mnie bydz: co wprawdzie v rękú ieft u ciebie. *Br 54. 198–9.* Krzywdzie podlégl: v obcych/ y v [wych wzgárdzony. *Br 72. 200.* niech nigdy v ciebie (*wáſie*) nie będę prawdziwy/ *Br 76. 201.* Vwážze ſobie ten rym v Márciáliſzá: *Dzie 148. 202.* In[ſzé rzeczy v ludzi bácznych/ málo wáżá/ *Dzie 155. 203.* Tom ia pi[áł ná ſioſtry [wéy miłéy żądánié/ | Ktoré v mnie ták wáżné/ *Dzie 162. 204.* Tym wiérſzem/ cny

Már[żałku/ chćiałem [ye v ciebie/ Obmówić: *Marsz 57. 205–6.* To bych wolał/ ... Niżli ták bydz v w[zytkich ludzi poſmiéwi[kiem. | Iáki mniémaſz v Gréków teraz głoſ o tobie?/ *Mon 42–3. 207–8.* bráćie ... Mężné v ciebie [erce/ ... Táka równie v ciebie myſł niezwy- cieżona. | *Mon 59–62. 209.* Wáżné ieft twoie oycze v mnie roſkazánié: | *Mon 171. 210.* To mówiąc/ dopadł koń[skich włoſów u [zy[ſzaká/ Y ciągnął go/ *Mon 367. 210a.* A tego węzeł duſił v pſtrzonéy (*war. upstrzonej*) tkánice/ *Mon 369. 211.* A mężá nie mężnégo tym ſłowem popádłá: | Iuż v ciebie po woynie/ czło- wiecze zelżony/ | *Mon 421. 212.* ábym y v téy ſmiertelnoſci/ Y potym był v ludzi v po- wieſci vczćiwéy: | *Muza 33. 213.* V téy (*Pan- ny*) ná práwym [krzydłé/ plómień nád rámiony/ Wynika: *Phaen 9,125. 214.* V Nóg Woźni- czych vyžrzy[ſz poklékłego wołá: | *Phaen 12,147. 215.* záſ práwá nogę v woźnice/ | Iedná gwiazdá zéymuie. *Phaen 12,152. 216.* lecz v zachodu/ pierwéy widać wołu. | *Phaen 12,154. 217.* Ale v niego (*u Konia*) cztérech nóg pátrzáć nie trzebá/ | *Phaen 16,183. 218.* V Nóg (*Andro- medy*) wielki Perſeus/ á ieden ſam táki/ *Phaen 20,213. 219.* Bo brzuch v niego (*u Pſa*) ſmiá- dy: *Phaen 30,278. 220.* V Strzelcá/ pod przed- niémi nogámi/ koroná/ | *Phaen 35,341. KD*

ubezpieczyć, ubeſpieczyć *zapewnić przy- wileje 1, upewnić kogoſ o czymſ 2;*

u. dzieci 1, naſ 2 ~ u. o wiecznym bło- goſławieńſtwie 2;

w p. 2.

1. I vbeſpieczyliſcie naprzód dzieci [woie/ Ze maiąc wiecznoſć/ álbo dożywoćie troie: | Moga ſię pocćiwými ſtużbámi nie báwić/ *Zg 121. 2.* álbo vbe[ſpieczyw[zy naſ o przy[ſłym wiecznym błogo[ſławieńſtwie/ žeby téz o tym docze[ſnym ná[ſzym żywoćie myſlić niemiał: *Wr 5. KD*

ubić *zbić, strącić, tu o fig. ſzach.;*

r. – ubił.

Dobrze żyw biały ... Radby [ye pomſcił á/ [wego też vbił: | Iáko/ gdy w zwádzye woł práwy rog zgubił. *Sz 219. KD*

ubiec *zdobyć w wyniku ſzybkiego dzia- łania.*

Vbiegłeś/ możny królu/ mieysce niedobyté/ Doftałeś więźniów/ wzięłeś dary známienité/ Ps 68,49. *KD*

ubielony pomalowany bielidłem, specjalną białą mączką, używaną do rozjaśniania twarzy.

PO [ukni znam żałobę/ znam y po podwice/| Kásiu/ to nie żałobá/ vbieloné lice.| Fr 3,40,2. *KD*

ubierać się wkładać na siebie jakiś rodzaj ubrania, odzienia.

Leniwo Fiedur vbiera się w [záty/| Sz 519. *KD*

ubieżeć zdobyć w wyniku walki, opanować 1, uprzedzić, wyprzedzić kogoś, być pierwszym 2–4;

u. Olbrachta 3, mię 2, je 4, mury 1;

u. do grón 2, do wszystkiego 4;

u. k. 3, k. do cz. 2, 4, coś 1;

r. –eżał 2, –eli 4.

1. Przez ciem ia mury vbieżał niedo[skozoné. | Ps 18,58. 2. A kiedy mię nalep[że miały podkác gody/ Niewiém co zá zły człowiek oberwał iągody. | ... Bodayże nie przechował/ á boday poleżał/ Niewiém iáko mię do grón ták pięknych vbieżał. | Pieś 1,12,18. 3. A [tár[zy więc Włodzi[staw Czechóm ro[skázował/ A potym záś y Węgróm walecznym pánował/ Olbráchtá vbiezaw[zy: FgBitwa 91. 4. A którzy chętni byli gardł [woich ná[stáwici. | Ku po[studze Koronnéy nie będą [nadż chcieli/ Boście ié do w[zytkiégo dawno vbieżeli. | Zg 126. *KD*

ubiór odzież, ubranie, strój 3, 4, 8–11, strój żałobny 6, zbroja 7, przen. o ozdobach, biżuterii 1, 2, o liściach okrywających drzewa 5;

u. złoty 2, zacny 9, książęcy 10, usarski 8, żalosne 3, różny od inszych 11, grecki (7), ten 5, 6, zacnej panny 1, mojej cory 3;

u. oczy za sobą ciągnie 3, gaśnie 2, wydawa k. 4;

u–em są perły, złoto, drogie kamienie 1;

u. nosić na sobie 6, w u. być obleczony 11, odziać się w u. 5, złupić z u–u 5, siaść w u–e 9, wystrychnąć w u–e 8;

u., odzienie 1, ochędóstwo 3, zacny u., złota korona 9;

r. –bierze 8, 10, –ory 3 ~ w p. 6.

1.2. Perły/ á złoto/ y drogié kámiénie/ Vbiór téy zacnéy páńny/ y odzienie: | Ale przy twarzy gá[nie vbiór złoty/| Ps 45,46–7.

3. Niefzcze[né ochędó[stwo/ zálo[né vbioru/| Moiéy namil[zéy cory: | Po co mé [mutné oczy zá [obá ciągniecie? | Tr 7,1. 4. Wándę wydawa vbior: Pieś 1,10,27. 5. Y drzewá/

które teraz odziały się w liście/| Złupi z tego vbioru mroznéy zimy przy[zcie. | FgPieś 6,9.

6. tedy prze śmierć iego dziś ná [obie ten vbior nošimy/ FgPog 3. 7. Co zá więźniá tu mamy? vbior to iest Graeckí. Odp 578.

8. A kiedi ié wy[trichnie w u[ar[kim ubierze. | Sat 143. 9. OTo w zacnym vbierze/

y w złotéy koronie/| Siadł pomázániec bozy ná [wym páń[skim throne: | Prop 1. 10. Ná końcu Olbrycht kłęczy w książęcym vbierze/

Prop 149. 11. o zacny Krolu/ chočiaś bez korony/| Ani w rozny od inf[zych vbior obleczone: | Dry 6. *KD*

ubłagać prosić usilnie, zjednać sobie kogoś 1, 2;

u. Parki 2, Mars da się u. 1.

1. A mój kofciót przy[zláchci łupy [krwáwionémi/| Srogi Mars rychléy się da vblagać tákíemi. | Fr 2,12,8. 2. tegom [trzegł domu/

Aż do tych czá[ów: bo się pánu do[stał ... Feritowému [ynu (Admetowi)/| którégom ia/| Obrónił śmierci/ vblagaw[zy Párki/| FgAl 13. *KD*

ublagany p. nieublagany

ubogacić przydać dóbr duchowych 1, spowodować, że ktoś stanie się materialnie bogatszy 2, 3;

u–i Bóg 1, fortuna 2, Rzeczpospolita 3;

u., wynieść 1 ~ u., tracić 3, złe zatracić 1;

r. –áci 1, 3.

1. Vfay ty Pánu/ ... Ten cię wyniešie/ ten cię vbogáci/| Y złé przed twémi oczymá zátáci. | Ps 37,83. 2. Fortuná/ zámná świadczy/

że dáleko/| Mniey dobr ná świećie nizli tego/ co złym/| Ludzie miánuiá: bo vbogáciw[zy/

Pewną część ludzi/ patrzay/ co ich ciężkim/| Vbo[ftwem trapi. | Odp 140. 3. Można Rzecz-

po[polita y was vbogáci/| A gdje [ye tá po-
winie/ tám [wé každý tráčí.] Zg 145. KD

ubogacony taki, który stał się bogatszy
materialnie ~ r. -eni.

Dopiro cudzym złotem vbogáčení| Bez
w[zelákiy trudności [ą wypu[zcczeni.] Ps 105,
68. KD

ubogi żyjący w trudnych warunkach,
biedny, niezamożny, nędzny 8, 30, 40, 46,
nieszczęśliwy, nieszczęsny 5, 10, 13, 15, 17-8,
28-9, 33-4, 38-9, 41, 47-8, 50, pokorny, ufa-
jący Bogu 1-3, 6, 7, 9, 11-2, 14, 16, 19-24,
26-7, 49, należący do ubogiego człowieka 4,
głodny 25, lichy, skromny, niewielki, wystę-
pujący w małej ilości, nieobfity 31-2, 35-6,
45, lichy odziany 51, pozbawiony opieki, po-
mocy, osamotniony, 42-4, niskiego stanu 37;

u. lud 16, 19, Polska 33, matka 28, mać 29,
mąż 39, sieroty 42-3, wdowy 44, ziemianin 48,
gospodarz 38, oracz 40, muzyk 41, żeglarz 51,
żebrak 10, więźniowie 17, Trojanie 50, Tiri-
mach 34, Satyr 46, dusza 20, krew 4, kadziło
45, korzystać 35, dom 32, 36, wieczerza 31;

u. woła 7, patrzy na k. 13, u-y nie mają
głów gdzie skłonić 15, pracą swą dostali ma-
jątności 49;

zdać się u-imi 47;

u-ich siła 49, ucieczka 1, twierdza 27, proś-
ba 6, wołania 2;

u-e (z)niszczyć 9, 16, przyprowadzić do
ochłody 11, nakarmić 25, u-im nie być sro-
gim 5, nie zajrzeć mienia 30, jarzmo kłaść
na u-e 3, rad szukać na lud u. 19, okazać
łaskę u-emu 12, u-emu przyprawować rogi
37, u-ich bronić 18, strach śmierci złożyć z
dusze u-ej 20, trapić nie dać 8, u-ego Pan
ma na pieczy 10, pan w przypadku założył
i rozmnożył 21, umie posadzić na książęcej
ławie 24, Pán[skie vcho otwarte jest u-gim
14, Pan stoi przy u-im, broni go 22, u-im
Pan dawa obficie 23, Pan będzie krzywdy
mścił u-ich 26, u-y będą ucieszeni 13;

w funkeji rzecz. 1-3, 5-9, 11-5, 18, 21-7,
30, 37, 47, 49;

u., niewinny 4, dobry 9, smętny 44, nędzny
8, u-y, ludzie strapieni 13;

u-y - ludzie srodzy 15, możniejsi 8, go-
spodarze - u-y 47, pany - u. 21;

uboższy 30;

w prep. 34, 38, 43-4, 46, 48, w postp. 4,
10, 16-7, 19, 20, 28-9 31-2, 35-6, 39-41, 42,
45, 50-1;

r. -ogi 16, 19, 36, 41, -oga 29, 33, -égo 6,
-emu 12, -ogiej 20, -oga 31, 35, -ogię 11,
-odzy 15, 50, -ogich 1, 8, 17-8, 26-7, 49,
-ogim 5, 14, 22, 39, 45, 51, -imi 47;
w p. 42-3.

Ps: 1. On (Bóg) ie[ft vćieczká vbogich/| On
dodaie rátkunku| 9,38. 2. V[ty[za]l płáč zálo-
bliwy| Y vbogich wołania.| 9,48. 3. Gdy zly
człowiek przewodzi/ gdy iárzmo kładzie| Ná
vbogíe: boday [am zginał w [wéy rádžie.] 10,4.
4. Pow[sta]n pánie/ á wynieš rękę [wá kwoli|
Niewinnéy krwi vbogíe/ 10,34. 5. Broń ší-
rót/ broń vpádlych: niechay vbogim| Człowiek
śmierci podległy nie będzie [rogim.] 10,47. 6.
Bo ten (Pan) nie gárdži prośbą vbogíe/|
22,63. 7. Ten vbogi wołał/ á pan go rátował/|
Y w nie[zczešciu iego w cále go záchował.|
34,13. 8. ty vbogich| Trapić možniey[zym
nie da[ž]: ty z rák srogich| Nędzne wyrwa[ž]
35,28. 9. Miecze wyięli/ łuki náložyli/| Aby
vbogíe/ y dobré ni[žczyli:] 37,34. 10. Iacím
žebrak vbogi/ práwie cień człowieczy/| Ale mié
iednak pan ma ná pieczy.| 40,49. 11. Przez
ogíen/ przez wody [rogíe] Szlichmy: á tyš nas
vbogíe| Krom vrázu/ y krom [zkody| Przypro-
wadžil do ochłody.| 66,46. 12. Támžeš raczył
náznaczyć miey[ce [tádu [wemu/| Y okazał
wielką lá[žkę vbogíemu.| 68,26. 13. Ná mié
pátrząc vbodzy/ y ludžie [trapieni| Bědą ná
[ercách [wych vćie[ženi.] 69,69. 14. Pán[ské
vcho otwárté záváždy ie[ft vbogim/| 69,73. 15.
niemamy vbodzy| Głóv gdje [klónić: pošiedli
w[žy[tko ludžie [rodzy.] 74,41. 16. Ci przez
ogíen/ przez miecz [rogí| Zni[žczyli twóy lud
vbogi:] 79,26. 17. V[ty[ž krzyk więžniów vbo-
gich/| Y wybaw ie z oków [rogich:] 79,45. 18.
Miéycie wzgląd ná vkrzywdzoné/| Sádzcie ší-
roty šícišnioné:] Brońcie od krzywdy vbogich/|
82,11. 19. Nieprzyaciéle twoi hárdži wzo-
[žá rogi/| A dziwnych rad [žukáią ná twóy
lud vbogi.] 83,4. 20. Y wywiódl ie z więžie-
nia/ y [trách śmierci [rogíe/| Zložyl z tro[k-
liwéy du[že vbogíe/| 107,28. 21. Ná pány
wžgárdá przy[žlá/ ... A vbogíe/| Zás pan w
przypadku záložyl/| Y iáko [tádo owiec roz-

mnożył. | 107,83. **22.** A ia więc pánu dzięki będe oddawał/ ... Który czáfu potrzeby [tał przy vbogim/ Y bronil go przeciwko Tyránnom [rogim. | 109,71. **23.** Vbogim dawa (*Pan*) obficie: | 112,29. **24.** Ten vbogiego wzięw[zy z gnoiu prawie/ Vmie pofadzić ná Książęcý ławie. | 113,13. **25.** Tu ia obfitość zrodzę w[zelákiéy żywnośći/ Y ná-karmię vbogię prawie do [ytości. | 132,28. **26.** Pewienem tego/ á nic [ye nie myle/ Ze wyżrę w rychle tę [zczęśliwą chwilę/ Kiedy pan będzie krzywdy mścił vbogich/ A wybáwi ie z ich fráfunków [rogich: | 140,27. **27.** Wyrwi mię z rękú nieprzyaciół [rogich/ Obrońco [mutnych/ y twiérdo vbogich: | 143,30.

28. Ták więc [mok/ vpátrzyw[zy gniazdo kryiomé/ Słowiczki liché zbiéra/ á [wé łákomé] Gárdlo pásie: tym czáfem mátká [zcebiece] Vboga/ á ná zbóycę co raz [ye miece/ *Tr* 1,12. **29.** Nie do tákiéy łóznice/ moia dziéwko droga/ Miálań cię mác vboga. | Doprowadzić: *Tr* 7,12. **30.** ty okiem [wym nieuchronionym] Nędzniká vpátruie[ż pod dáchem złoconym. | A vboż[zym niezayzry[ż [zczęśliwego mienia/ *Tr* 9,15. **31.** v Chironá cni bohátirowie/ Przyimowáli zá wdzięczné wiecezrą vboga: | Bo tám w[zytka część byłá mléko z świnią nogá. | *Fr* 3,14,9. **32.** Nie gardzicie y wy tym/ co dom vbogi niešie/ Bo iáko Chiron/ tákżec y ia mie[zkam w leśie: | *Fr* 3,14,11. **33.** boday tá vboga | Dżis Pol[ká byłá/ y pogánom [roga. | *Fr* 3,24,13. **34.** A vbogi Tirimách pod wy[okim dębem | Spi wieczny [en/ piorunem v[piiony trozębem. | *Fr* 3,25,3. **35.** Ná nim záwiesz zewłoki poimania [wego. | Zewłoki iákié widzi[ż/ y korzyść vboga/ bo w Tyráń[stwie twym ludzie zbogáćieć nie mogá. | *Fr* 3,33,15. **36.** Klinoćie drogi/ Mój dom vbogi | Oddany tobie/ Vlubuy [obie. | *Fr* 3,54,22. **37.** Ty (*dzbanie*) vbogiemu przypráwuie[ż rogi/ Ze mu áni król/ áni hetman [rogi. | *Pieś* 1,3,19. **38.** Teraz iuz głowicámi łotro[stwo mię tłucze/ A vbogi go[spodarz kryie pod [ye klucze. | *Pieś* 1,25,12. **39.** Mnie niechay oyciec trzyma w pęćie [rogim/ Zem lutość miálań nád mężem vbogim: | *Pieś* 2,18,46. **40.** Y oracz vbogi spie-wa/ Choć od pracéy áz omdléwa. | *Sob* 9. **41.** Owa ták spiewał muzyk ón vbogi/ Ze musiał mieć ná kóniec po [wéy myśli bogi: | *Tarn* 93. **42.** ále siła obcych ludzi/ siła wdów y síróť vbogich rády iego wzywało: *FgPog* 2. **43.** tego záprawde y [obie/ y tym vbogim sírotom/ tákże

y téy vczciwéy á [tro[kánéy máłżonce iego zyczymy/ *FgPog* 4. **44.** KA[prá Kochánow-[kiego ... Pláczcie vbogię wdowy/ y [mętné sí-roty: | *FgEpitKK* 3. **45.** niezawzdi wołem zlotorogim | Czáfem Boga błagamy kadzidłem ubogim: | *Satded*. 4. **46.** Ze[ście znich ubogiego Satyrya wygnali. | *Sat* 6. **47.** Cofz wzdi ieft/ dla Boga/ i[ż/ będąc takimi | Go[spodarzmi zdacie fię przedfię ubogimi? | *Sat* 130. **48.** Kiedy o namniey[żá rzecz ka[żdi na Seym ru[zi/ A ti za nim ubogi ziemianinie kłu[zi/ | *Sat* 242. **49.** Złoto ieft rzecz nábytá/ á siła vbogich/ Co pracá [wá dostáli máiętnośći drogich. | *Dzie* 113. **50.** Nie pomogać (*Parysowi*) w potrzebie [łodko-brzmiące [trony/ Ale rychléy Troiánie vbodzy. | *Mon* 55. **51.** W ten czas z mrozem [rogim/ W[zytki członki martwieią zeglarzóm vbogim. | *Phaen* 24,248. KD

ubozyc *rujnować, niszczyć pod względem moralnym.*

Iaki to wrzod [zkodliwy w rzeczy[opolitey/ Młodz w[zeteczna: ... ci domy ni[zcza/ ci páń[st-wá vboza/ A rzeke/ że y gubią: *Odp* 395. KD

ubóstwo *niedostatek, bieda 2–7, niewielki majątek, skromne posiadanie 1;*

u. każe czynić i cierpieć wszystko 4;
u. ciężkie 6, (barzo) znaczniejsze 7, swe 1;
u. chwalić 2, u–a nie znać 5, użyzczać 1,
upaść w u–o 3, u–em trapić 6;
u. w Polsce 7, w domu (5);
u., hańba 4;
u. – dostatek 2, bogactwa 7.

1. Káždy dzień ludziom vpáđłym w[zcza (*sprawiedliwy*) | Vbo[stwą [wégo: *Ps* 37,62. **2.** W dostátku będąc vbó[stwo chwalemy/ *Tr* 16,13. **3.** Kto fię w táki [karb dobrze zápomozé/ Póki żyw vpáść w vbó[stwo mo[że. | *FrPij* 1. **4.** Vbo[st-wo/ háńbá wielka/ każe człowiekowi | Czynieć/ y ciérpieć w[zyt[ko: *Pieś* 1,1,37. **5.** Przed[się názbyt vbó[stwą nieznáć w domu moim/ *Pieś* 2,4,37. **6.** pátrzay/ co ich cié[zkim | Vbo[stwem trapi. | *Odp* 147. **7.** Znaczniej[ze przodkow wá[zych/ i barzo znaczniei[ze | Vbo[stwo w Pol[zcze/ ni[ż ty bogactwa dzi[fiéj[ze. | *Sat* 154. KD

ubrać *przen. przystroić w celu ukrycia prawdy, rzeczywistego stanu;*

u. twarz w chęć.

W rychle bych był ich w[zyt]ki okrócił| Prze-
ciwniki/ y obrocił(!) Ręke [woię ná [prof]né
pogány:] Zeby mušieli zá pány| Wyznać byli
wierné [ługi moie/] W chęć vbrav[zy twarzy
[woie.] *Ps 81,44.* **KD**

ubrać się włożyć na siebie jakiś rodzaj
ubrania, odzienia 1, 2;

- u. w szatę 2, wedle świata 1;
- u., włosy rozczosac 2;
- u. komus 2, w coś 2, wedle cz. 1;
- r. -alá 2.

1. Tyś [ie vbra]ła prawie wedle światá|
A to zá krzywde biorá twoie látá.| *Pieś 1,19,*
23. 2. Tobie w ko[ztowná [zátę światná] [ie
vbra]lá| Tobie w[ł]o[ry] ro[zo]ła| Nadobna Ká-
tá[rzyna] | *EpRadz 37,35.* **KD**

ubrany odziany 2, mający na sobie ubra-
nie, odzienie, wystrojony 3, noszący zbroję,
zbrojny 1;

- u. młodzieniec 3, dziewczki 2, wojska 1;
- u. jednak 2;
- r. -ány 3, -áne 1, -ánych 2.

1. Gdzie Ga[zkonowie?] y wo[yc]ká vbra[ne?]
Pieś 2,8,14. 2. Potym w[st]áto [ze]ć par prá-
wie| D[zi]éwek iednáko vbra[ny]ch| Y Bélicá
przepá[ny]ch.| *Sob 11.* 3. Y wy[st]api ku niey
prof[ito] młodzieniec vbra[ny] | *Zuz 139.* **KD**

ubyc zmniejszyć się ilościowo 2, kimś
wiele ubyc = zrobiła się odczuwalna pustka
po czyjejs śmierci ~ r. -było 1.

1. Pełno nas/ á iákoby nikogo nie było|
Iedná máłuczka du[ż]a/ ták wielé vbyło.| *Tr*
8,4. 2. D[ay] czegoć nieubędzie/ byś nawięc[ycy]
dá[ta] | *Fr 2,33,1.* **KD**

ubywać zmniejszać się głównie ilościowo
o ludziach 3, ich siłę 2, o rzeczach 1;

- u-a ich (ludzi) 3, sił 2, kupy 1;
- u. - przybywać 3;
- r. -ywa (:-iwa) 2, -bywało 3.

1. bacząc/ zeć wygrán[ycy] vbywało kupy|
Pokryeś dudki w gębę/ czyniác tę po[st]awę|
Ześ przegrał: *Fr 3,15,2.* 2. Te[sk]ność z miary
wychodzi/ síł znácznie vbywa| A to iego przed
śmiercią [kárgá obciá[żliwá:] | *Pam 233.* 3. lu-
d[zi] w zamek nic nie przybywa[ło] | A z zamku
áby ich téz nic nie vbywa[ło]. | *Jez 146.* **KD**

ucałować dotknąć ustami w celu okaza-
nia uczucia, tu serdeczności, szacunku 1, 2;

- u. matkę 1, progę 2;
- r. -ował 2.

1. mátkę vcałowaw[zy]/ tákeš žegná[ta:] | *Tr*
6,13. 2. Alem ... Y twoié (*furto*) ni[sk]ie progę
wdzięcznie vcałował: | *Pieś 1,25,50.* **KD**

ucciwość p. uczciwość

ucciwy p. uczciwy

ucho narząd słuchu ludzi i zwierząt
umieszczony po obu stronach głowy 15, (24),
39, 58, 61-2, 66, 68, 71-3, 81, 86-7, *przen.*
65, zdolność, téz chęć słuchania kogoś, czegoś:
przez Boga 1-14, 16-7, 23, 25-31, 33, 35-7,
42-4, 46-7, 49-54, przez ludzi 18-22, 32, 34,
38, 40-1, 45, 48, 55-7, 59, 60, 63-4, 67, 69,
70, 74-80, 82-5, 88,;

u. słyszą 48, słuchały 67, lubi 22, 72, 80,
jest otwarte ubogim 30, bolá 57;

u. ludzkie 28, 32, 74, Cesarskie 67, pańskie
30, pogańskie 41, łaskawe 1, 11, 17, 29, 37,
46-7, 49, nieprzejednane 10, święte 25, 54,
miłosierne 51, wdzięczne 42, cnotliwe 80, lep-
sze 60, zapamiętałe 71, zamknięte 6, 24,
własne 19, ośle (87), m(oj)e 38, 56, 69, 78,
tw(oj)e 6, 10, 16, 22, 50, 59, 63, 85, sw(oj)e
2, 3, 7, 9, 17, 19, 23, 25-7, 29, 33-5, 40, 47,
51-2, 54, nasze 76, wasze 77, 83;

u. stworzyć 39, uszy w ziemię kryć 24,
uszy (za)bawić 32, 63, 77, 85, 88, w uszy
słychać 19, usłyszeć 27, 40, 46, włożyć 18,
59, 70, słuchać usz[yma] 42, (u)słyszeć uchem
45, 79, mieć łaskawe u. 11, u. łaskawe należć
u k. = być wysłuchanym 1, czyjeś znać 6;

przyjąć, przypuścić w uszy, do uszu 2, 3,
5, 7, 23, 26, 33, 47, 51-3, 75, komus (po)dać
u. 9, 31, 46, 49, uszy mieć 60, nosić 87,
otworzyć 34, skłonić 12, 14, 17, 29, 36-7,
nasyć 56, ku czemuś u. złożyć 21, obrócić
ku komus uszy = wysłuchać 25, (słuchać),
nakłonić ucha, uszu 20, 35, 43, ku komus 54,
ucha nakładać = natężyć słuch, nadstuchiwać
81, ucha zamknąć, zamykać 13, 44, w uszu
jest dźwięk 64;

powiedzieć uszom 83, w u. powiedzieć 61,
szepać 58, podawać 28, do uszu przynosić
55, przyjść do uszu 38, uszu dochodzić 69,
na uchu siać 71, brzmieć koło ucha 8,

w uchu (uszu) 4, 41, 50, w uszach 74, tajne być nie może uszom 16, zdać się w uszach u k. 84, w uszu piszczeć 62, postać 78, komuś za uchem wyć 86, mijać u. *czyjeś* 10, iść mimo uszy 68, z uszyna puścić = *cało* 65, zostawić przy uszu 66, u. podać, przywrócić siły 49;

coś jest nie wedla uszu 76, muzyka *jest* uszom przyjemna 82, gęby do uszu na k. rozdziwić = *krzyzczyć* 15, po uszy 73;

u., oko 13, 39, 45, 48, 62, 79, usta 48, 50, gęba 45, nozdra 48, *nos* 45, serce 34, myśli 88, rozum 87, uszy cesarskie, rzesza 67;

r. ucha 8, uszy 5, 18, 27, 59, 68, 73, 87; w p. 55, 83.

Ps: 1. Kiedym cię kolwiek (*Boże*) wzywał ... Zawszdy vcho łáškawé nálazł v ciebie. | 3,8. **2.** PRzypuść/ pánie/ w v[zy] [woie/| Słowá y wołanie moie:| 5,1. **3.** Bo pan głos płáczu mégo przyiáł w v[zy] [woie/| Y łáškáwie wy[stuchał] [mutné] próšby moie. | 6,17. **4.** żadna pieśń przy biešedzie| Wdzięczniéy mu w vchu nie brzmi/ 10,11. **5.** to ty chciéy du[zy] Ná[žéy] kmyšli vczynié/ to przyiáć w v[zy:] 10,46. **6.** Do[žyciem] znał dotychmia[st] v[zy] twé zámknioné| ... y nážbyt oczy odwróconé:| 13,5. **7.** chciéy vpržémé moie| Próšby o wieczny pánie/ przyiáć w v[zy] [woie. | 13,8. **8.** zawszdy brzmi koło vchá| Dobra otucha. | 16,27. **9.** Wy[stuchałé] mié w złé czá[žy] moie/ Proszę/ y dziś mi day vcho [woie. | 17,20. **10.** Cálá noc wołam/ lecz wołanie moie| Nieprzeidnáné mija vcho twoie. | 22,8. **11.** Táki błog[stáwien]stwo od paná odnoši/ Y ma łáškáwé vcho/ o co kolwiek próši. | 24,10. **12.** Szukałém go/ á on vcho ku mnie [kłonił/| 34,9. **13.** Pátrza Pan ná dobré okiem miłóšiernym/ Ani vchá zámknie przed człowiekiem wiernym:| 34,34. **14.** Wołá [spráwiedliwy/ á pan vcho z[kłonił/| 34,37. **15.** Gęby do v[žu] ná mié rozdžiwili/| 35,61. **16.** płácz mój v[žom] twoim táyny być niemože/| 38,18. **17.** Skłóń łáškáwé v[zy] [woie/| Ná płáczliwé próšby moie:| 39,49. **18.** toš mi wložyl w v[zy/| Ze cię ofiárá żadna nie ru[žy/| 40,21. **19.** O Pánie/ w [woie włá[žné] v[žy] [my] [stycháli/| 44,1. **20.** SLuchay/ co żywo: w[žy] [tki] žiem[kié] kraie| Náklóńcie v[žu:] 49,2. **21.** Ku przy-

powiešci y [am] vcho zložę/| 49,11. **22.** A cokolwiek ludži gubi/ To [ámo] twé vcho lubi. | 52,12. **23.** V[sty] [z] modlitwy moie/ Bože niezmierny/ A przyymi w v[zy] [woie] mój vtrápony. | 54,4. **24.** podobni do žmije/ Która zámknioné v[zy] wziemié krije/ Aby niesłuchać/ 58,10. **25.** VSłý [z] mé próšby/ bože władze wieczný/ A obróć ku mnie święté v[zy] [woie:] 61,2. **26.** BOže litošciwy/ ... Rácz modlitwy moie| Przyiáć w v[zy] [woie. | 64,4. **27.** A v[sty] [z]cie w [wé] v[zy/| Jáko łáškaw pan méy du[žy. | 66,59. **28.** á pánny vczíwé| W v[zy] ludzkié podáia p[io] [nki] o[ž]obliwé. | 68,68. **29.** Skłóń ku mnie vcho łáškawé [woie. | 69,36. **30.** Páń[kié] vcho otwárté zawszdy ie[st] vbogim/| 69,73. **31.** A ten da vcho vkrzywdzonému/ Y dopomože w[stáć] v[ž]pádlému:| 72,37. **32.** będe zawszdy miał cię zá co [stáw]ić/ Y ludzkié v[zy] twoiá chwałá báwić. | 73,62. **33.** PANá ia wzywáć będe/ ... A on w v[zy] [wé] prziiemie mój głos płáczliwy. | 77,2. **34.** SLuchay/ wierny mój zborze: otwórz v[zy] [woie/| A do [sercá] powážné przypuść [stowá] moie. | 78,1. **35.** NÁklóń/ o pánie/ v[žu] [woich/| A nie zárzucay modlitw moich:| 86,1. **36.** Skłóńže/ o pánie/ v[zy] [woie| Ná vnizoné próšby moie:| 86,17. **37.** Skłóń ku mnie vcho łáškáwé [woie. | 88,4. **38.** Y táž wiešć przyydzie do v[žu] moich. | 92,24. **39.** Kto vmiá vcho [stworzyć/ y oko/ temu| Jáko być głuchym álbo ślepym [áme]mu? | 94,15. **40.** Dziš ie[st]li w v[zy] [woie] v[sty] [z]ycie| Náświéto[ž]liw[zy] głos iego/ pomnié| Sercá przyložyc: 95,19. **41.** Niechay brzmi w v[žu] pogáń[kich] Słowá chwálebnych [spraw] páń[kich:] 96,9. **42.** Wzywáli go/ á on [stuchał] v[žymá] wdzięcznemi/ Y z ob[ž]oku okraglégo vmawiá [žy] zniémi. | 99,13. **43.** náklóń vchá/ oycze dobrotliwy/| 102,5. **44.** pan ... miał litošć nád vtráponémi/ Ani zámykał vchá przed obciáženémi. | 106,92. **45.** Gębá niemówia/ okiem nie pátržáia/ Vchem nie[sty] [za/ nošem] nie wácháia. | 115,12. **46.** (Pan) Raczyl v[sty] [z]éc głos próšby moiéy. | Dał mi vcho łáškáwé: 116,3. **47.** Do ciebie/ bože niezmierny/ Wołam: rácz [mutné] próšby moie| Przyiáć w łáškáwé v[zy] [woie. | 130,4. **48.** V[stá] ich niemé/ oczy nie pátržáia/ V[žy] nie [sty] [za/ nozdrá] tchu nie máia. | 135,32. **49.** tyš mnie/ [st]udze [wemu] Nie[ž]zczéšciem vtráponému/ Láškáwé vcho podał/ y przywrócił

siły| 138,9. **50.** Ie{zczem ia nie wypuścił fłowá z vft [woich| A to/ pánie/ iuz dawno brzmi w v{zu twoich.} 139,8. **51.** ty modlitwy moie| Rácz przyiąc w v{zy miłosiérné [woie.} 140,12. **52.** Rácz vprzeymé próšby przyiąc w v{zy [woie.} 141,2. **53.** Przyimi w v{zy mój płáč [rogi| Bo mié zew[ząd zyeży trwogi.} 142,21. **54.** WY{tuchay wieczny boze/ próšby moie| A náklóń ku mnie święté v{zy [woie.} 143,2.

55. Wiem że takich fraszek do WM v{zu nikt nieprzinośi LFogel **56.** nagle cię [roga| Smierć [płozylá/ moiá wdzięczna [zcebiotko droga.} Nie ná{yciáś mych v{zu [wymy pio[nkami| Tr 6,10.

Fr: **57.** Słucháiąc fłów niepotrzebnych/ áz mié v{zy bołá.} 1,16,2. **58.** Sam (Pawle) w vcho (panny) [zepce{z/ 1,73,2. **59.** A cóz rádzi{z/ Iendrzeiu? (w{zák mogę w twé v{zy| Beśpiecznie w{zytko włóżyć/ co mi ferce kru{zy| 2,53,1. **60.** PHilozophi/ co nád nas v{zy lep{zé máia| O dziwnie wdzięcznych głófiech w niebie powiadáią.} 2,59,1. **61.** DLa piánić źle fię ztym odkrywć ledá komu| Tobie w vcho powiémy/ czuiem tu miód w domu.} 2,86,2. **62.** W v{zu mi pi{czy/ noc przed oczy pádnie| 2,91,10. **63.** NIE [a/ Woiewodo zacny/ czáfy po temu| Abych/ ... V{zy twoie lutniá/ báwił/ álbo pieśniámi.} 2,100,3. **64.** Mowy niemam/ płomień po mnie táiemny chodzi| W v{zu dźwięk/ á noc dwoi{ta oczy záchodzi.} 3,28,12. **65.** á mnie nie{czę{ného| Z v{zymá pusć do domu/ iáko z tárgu złégo.} 3,33,28. **66.** Ieśli nie miał mieć żony/ moglić go zo{táwić| Przy v{zu/ ále iáiec lepiey było zbáwić.} 3,56,4. **67.** Ciebie rzé{za/ y v{zy Cé{fárkié [lucháły.} 3,69,8.

68. W{zyf{tko idzie ná wiátr mimo v{zy.} Pieś 1,2,24. **69.** Niewiem co zá głos v{zu mych dochodzi.} Pieś 1,17,2. **70.** Káždy [woiéy włóž w vcho ledá co| Pieś 1,20,19. **71.** Gdźies to namniey{zé fłówko przez [káłę przepáđło| A ná zápámiętáłym vchu pániéy šíáđło.} Pieś 1,25,38. **72.** Zá{piéway/ coby trudnéy Bogumiły| V{zy lubiły.} Pieś 2,18,8. **73.** Ciagnie go drugi ná [u{zy| Tobie trzebá áz po v{zy.} Sob 3,22. **74.** Ale fławá/ którą ón zo{táwił po [obie| Smierci nie zna: y bęđzie w v{zach ludzkich brzmiáć| Póki cnotá w dobrych miey{ce bęđzie miáć.} Tarn 75. **75.**

Ale rzadki/ coby tę powieść Homerowé| Przypuściw{zy do v{zu/ wlepił [obie w głowę.} FgPieś 2,4. **76.** Rzeczy thež drugie nie wedla v{zu ná{zych.} OdpLZam 19. **77.** teraz niechcę v{zu wá{zych| Słowy proznemi báwić:} Odp 211. **78.** Nie myślićiem ia wten czás namniey o Helenie| Ani to imię przedtym w v{zu mych po{tało.} Odp 222. **79.** w domu moim| Niev{fy{zifz nic uchem/ ani okiem [woim| Vyrzi{z czimby fię zgor{zić mogli:} Sat 296. **80.** Przeto niechay nie lubi ucho tve cnotliwé| Pochleb{twa/ Sat 359. **81.** a iam/ ucha nákládaiąc/ [tawá| Ladá gdzie przy ia{kini/ Sat 434. **82.** twoi przodkowie| Sławy wielkiéy do{táli ... Nie ná bieśiáđách/ áni miedzy tanečníki| Ani v{zóm przyiémnéy [tucháiąc Muzyki.} Jez 44. **83.** RZECZ niezwyklá v{zóm wá{zym powiéom:} Pij 1. **84.** Dziwne fié to fłowá zdáły w v{zach v Zuzánnny| Zuz 67. **85.** Przyimi zá wdzięczne/ poki nie zgotuié| Co godniey{zego/ czymbych mogli zábáwić| V{zy tve/ y [am lepyey fié po{táwić.} Sz 14. **86.** A iemu práwie pśi zá vchem wyiá.} Sz 488. **87.** O głupi Midá/ widzi{z/ że nietylko v{zy| Ale y rozum óśli nośi{z przy [wéy du{zy.} Dzie 89. **88.** A my indziéy myśl/ indziéy v{zy zábáwili.} Epit 12. **KD**

uchodzić uciekać 3, 6, 7, kryć się 1, unikać 4, 5, 8, odpływać 9, przesuwać się 10–1, być uważanym za coś 2;

u–i człowiek 5, panna 8, Dido 3, 7, gość 4, zwierz 1, król 6, Koziorożec 10, Procyjon 11, krew 9, lisi ogon 2;

u. do jaskiń 1, łoża czyjegoś 3, 7, gorącego promienia 4, pospolitej trwogi 5, przed strachem 9, nim (rycerzem) 6, z oblicza do serca 9, na dół 10, na morze 11, sprawą cz. 4, za towar 2;

u. cz. 3–5, 7, do cz. 1, 9, czymś 4, przed czymś 6, cz. z cz. 9, na coś 10–1, za coś 2;

u., nie wychodzić 8;

r. –odzi 9, –chodzi 10–1.

1. Skoro záś iá{fna zorzá zákwitnie ná niebie| Zwiérz do iá{kniń vchodzi| Ps 104,43. **2.** Bo liśi ogon zá towar nieuchodzi.} Fr 1,37,22. **3.** Ale vchodząc łóžá Iárby [rogiégo| Pusciám fię (Dido) ná oftrość mieczá śmiertelnégo.} Fr 3,3,7. **4.** VCzony gościu/ ie{fli [práwą mégo cieniá| Vchodzi{z gorącego letnich dni pro-

mieniá. | *Fr* 3,6,2. **5.** Wydano mię/ vchodząc po[politęy trwogi] | *FgKlel* 4. **6.** Bo zázwdy przed nim musí Krol vchodzić. | *Sz* 286. **7.** *Dzie* 143 jak nr 3. **8.** Pánno vchodź/ nie vychodź z gołými rękómá. | *Epit* 34. **9.** Krew przed stráchem z obliczá do [ercá vchodzi. | *Mon* 36. **10.** Wodnik zá Kozorožcem ... Kozorožec vprzędza/ y ná dół vchodzi. | *Phaen* 24,242. **11.** kiedy Kozorožec w[chodzi/ W tymże czásie Procion na morze vchodzi. | *Phaen* 40,566. KD

uchodzony p. nieuchodzony

uchować obronić, ustrzec przed niebezpieczeństwem, przed czymś złym, niepożądanym 1–17;

u–a Bóg 10, 13, 16–7, Pan (1–6), 7, 12, (14), przyjaciel 9, Apollo 15, miłość 11, dobroć 8, wielkość złota, cnota 9;

u. Admeta 15, mnie (mię) 2, 5–7, 16, cię 13, nasze nogi 4, takiego żywota 10, rąk niepobożnych 7, szkody 13, głodu i powietrza złego 14, przypadku złego 8, złej przygody 9, żalości 11, (nagłej) śmierci 2, 15, hańby 5, 6, być w czym posłusznym *studze antykrysta* 17, szwanku 3, 4, śmiechów ludzkich 1, tego 16, w trwogi 4;

Boże uchowaj 14, 17, uchowaj panie 12;

u. k. (1), 2, 5–8, 11, 13, 15, 16, co 4, cz. 2–11, 13–6, w coś 4;

ze zd. dop. 17, w zd. wtrąconym 12;

u., bronić 6, 7, ratować 1;

u. – dać 14;

r. –ował 1, 2, –owała 8.

1. Boś mię w przygodzie rátował/ Y śmiechów ludzkich vchował. | *Ps* 30,4. **2.3.** y będąc dziękował/ Ześ mię nagłéy śmierci łá[káwie vchował: Vchowałes [zwánku/ ábych w liczbie żywych] Po twych/ pánie/ chodził ścié[zkách *Ps* 56,30–1. **4.** Ten vchował/ w ciężkie trwogi/ Szwánku ná[zé liché nogi. | *Ps* 66,35. **5.** Mnie vchoway háńby: bo ia czięc twóy zakon święty. | *Ps* 119,22. **6.** Vchoway mię háńby: ... Broń mię chętného twéy prawdzie/ *Ps* 119,39. **7.** Vchoway mię rąk/ pánie/ niepobożnych/ Broń mię *Ps* 140,7. **8.** Kogo dobroć przypadku złego vchowała? | *Tr* 11,4. **9.** ANi przijaciél/ áni wielkość złotá/ Ani vchowa zléy przygody cnotá. | *Fr* 1,33,2. **10.**

CO bez prziiaciól zá żywot? ... Vchoway bože tákiego żywotá/ *Fr* 2,48,13. **11.** tobie dzięká bądź/ miłości/ Iześ mię vchowała tákowéy zálości. | *Pieś* 1,4,8. **12.** á bych ináčéy/ Doznać miał (vchoway pánie) vmárłbym ráczéy. | *Pieś* 1,8,16. **13.** Vchowa cię dziś Bóg [zkody] *Sob* 3,19. **14.** Vchoway (*Panie*) głodu/ y powietrza złego: Day w[zytko dobré/ z mióšierdzia [wégo] *FgKol* 15. **15.** Máłos miał (*Apollo*) ná tym/ ześ Admeta śmierci/ Vchował/ *FgAl* 34. **16.** a miałbych [swá wiárę] Ná targ wynofić: vchowa mię tego/ Bog moy. *Odp* 21. **17.** powiádáią že iest [ługá anti-kriřtów/ Bože vchoway być mu wczym po[łuznym. *Wr* 18. KD

uchować się dorosnąć, stać się dorosłym;

r. –wála.

Ciebie zła lwicá ... Nie vrodźlá ... Ani [fwem mlékiem Tygrys nápawała] Gdziežeś się wždy ták [roga vchowała/ *Fr* 1,67,4. KD

uchronić się uciec przed kimś, czymś 1, uniknąć czegoś 2–4;

u–i nieprzyjaciel 1, zły 3, Borzuj 4;

u. pomsty 3, domowej *broni* 2, utraty *fig. szach.* 4, przed tobą 1, nie u. sposobem żadnym 2;

u. cz. 2–4, czymś 2, przed kimś 1;

u., ująć 2;

r. –ronić 4, –oni 1, –roni 2, –ronił 3.

1. Przed tobą nieprzyaciél twóy [ye nievchroni. | *Ps* 21,17. **2.** by nieprzyaciél[kiéy dobrze v[zedł bróni/ Domowéy [ye [sposobem żadnym nie vchróni. | *Jez* 126. **3.** A iego pom[ty strá[ziwey zły [ie nie vchronił. | *Zuz* 202. **4.** Vtráty (*Rocha*) Borzuy nie mogli [ie vchronić/ *Sz* 201. KD

uchroniony p. nieuchroniony

uchronny p. nieuchronny

uchwalony postanowiony, przyjęty.

Bóg ... praw ludzkich/ y vchwalonych zwyczajów/ obiáwieniem [ámého siebie/ y náuka [swá niebie[ka podpár/ *Wr* 6. KD

uchwała przykazanie boże 1–4, postanowienie, przepis, ustawa 5;

u-y swe 1, 5, twe 2-4;
u-y lubować 2, miłować 4, uchwał się trzymać 5, są u k. w wadze 3;
ścieżka uchwał 1;
u-y, prawa 5;
w p. 5.

1. Prowadz mię [zcié]zką [wych vchwał: Ps 119,35. 2. ia twé vchwały lubuię. Ps 119,70. 3. Zbaw mię tró[k/ á twé vchwały będą v mnie w wadze. Ps 119,134. 4. W trofkách nawięt[zych zawnzym twé vchwały miłował. Ps 119,143. 5. póki [ye oná (rzeczypospolita) [wych praw/ [wych vchwał [tátecznie trzyma/ Wr 12. KD

uchwyć przeżyć coś, zaznać czegoś;
r. -ici.

Dáléy co będzie? šrebné w głowie nići. A ia z tym trzymam/ kto co wczás vchwići. Fr 3,1,18. KD

uchwyć się złapać się czegoś, dotrzeć do czegoś, tu u. brzegu = udać się na spoczynek.

Mnie też czás będzie vchwyć [ie brzegu/ Sz 595. KD

uchybić nie trafić 1, zawrócić z obranej drogi 2, 3;
u-i człówek 3, Alkon 1, piskórz 2;
u. celu 1, ścieżki znaku 2, kroku 3;
u., godzić 3.

1. ALkón pátrząc ná [yná/ kiedy go [mok [rogi. Wpoty trzymał/ wyciągnął ... rogi. Y nieuchybił celu: bo [trzała źwierzęciu. Prawie w gárdle vtknęła. Fr 2,58,3. 2. Kozle předko wždy trawi[z: znowu znim do [áku. Pi[kórz též dawnéy scie[zki nieuchybił znaku. Fr 3,70, 10. 3. Iáko kiedy kto vyžrzy [trá[zliwego [moku. Miedzy puštémi lá[y/ wnet vchybi kroku. W[zytek zádrzy/ á w [tronę co nadaléy godzi. Mon 34. KD

uchylić otworzyć trochę, częściowo.

Vyžrzy[z tám y plec chropáwa/ y zęby. Nie prawie białé/ ieno vchył(!) gęby. Pieś 1,19,12. KD

uciać pozbawić kogoś, czegoś, tu głowy, przez odcięcie.

A oná vciaw[zy trupowi głowę/ zawnięła ia w[záte/ y ták w drógę z [obą nio[ta. Wzór 2. KD

ucichać tracić na intensywności, zaniżyć, tu o wietrze – przestać wiać 1, 2;
u-ą wiatry 1, 2;
u., rozchodzić się 1, stanowić 2;
r. -áły 1.

1. Rozchodziły [ye chmury/ wiátry vciháty. Pam 191. 2. Y wiátry vciháia/ y morze gniewliwé. Stánowi nawałności EpRadz 5. KD

ucichnąć przestać być słyszalnym.

Táki dźwięk tám ná ten czás w[tał był miedzy ludzmi. Ktory [koro vcihnął. Antenor iał mowić. Odp 265. KD

uciec szybko się oddalić 9-12, 14-6, uniknąć czegoś, obronić się przed czymś 1, 5, 6, 8, zniknąć 2, 7, 13, odpłynąć, rozstać się 3, 4;
u-e Litwa 11, wilk 12, sen 7, morze 3, 4, cześć 2, złe 13;

u. przed chłopem 9, miłością 8, trwogą 1, duchem = tchnieniem bożym 5, za duszą 2, na błota 14, w las 12;

u. przed kimś 9, czymś 1, 5, 8, za czymś 2, u., schronić się 8, skryć się 5;
u. – gonić 10;
r. -ecziesz 9, -ecze 2, 13, -ekli 14.

1. Przed żadną nigdy nie vciékę trwoga. Ps 7,27. 2. Nic to/ że kogo fortuná ... czí ludzkiéy nábwáwi. Bo go śmierć ... ze w[zy[tkiego zwlecze. A cześć obłudna zá du[zą vciécze. Ps 49,48. 3.4. gdy žydowie ... Nilové žegnáli wody. Morze/ pátrząc/ vciékło: ... Morze/ czemuś vciékło? Ps 114,5-9. 5. Gdzie mam vciéc przed duchem twym (bożym) przerażliwym? Gdzie [ye [kryć Ps 139,13. 6. Ie[li vciéc/ niemá[z kędy. Nieprzyiaciół pełno w[zędy. Ps 142,13. 7. Potym nágle vciécze (sen): á temu ná iáwi. Z onych [kárbów ieno chęć/ á žáda zó[ta. Tr 13,7. 8. PRóżno vciéc/ próžno się przed miłością [chronić. Fr 1,98,1. 9. Ie[li o [tawę idzie/ kto wiécéy pić moze. Dáięc przodek w tym mę[twie: ... Iuž ty bądź tym rycerzem/ co piwo všiecze[z. Tego niewiém/ ie[li przed chłopem nieuciécze[z. Pieś 1,18,16. 10. Vciékł/ á nikt go niegonił. Fg-Pieś 5,40. 11. Litwá známi vniá vczyniá

[troyną:] Vćiekli/ zořtáwiw[zy Háraburdę z Woyną.] *Ap 19.* **12.** wilk ... á [am gdzie w lás [romotnie vćieczę.] *Odp 96.* **13.** bo złe nieucieczę/ *Sat 443.* **14.** á widząc ná kóniech/ Tuż zá [obą pogonią/ ná błótá vćiekli:] *Jez 301.* **15.** Krol nie ma nigdzyey vćiec pewney [ciány.] *Sz 106.* **16.** Strach go zyał/ áno vćiec nie má[z kędy.] *Sz 212.* *KD*

uciec się *udać się, zwrócić się do kogoś z prośbą o pomoc 1–6, schronić się 7, u. się do czegoś = szukać w czymś ratunku, wyjścia z trudnej sytuacji 8;*

u–e człowiek 1–3, 5, ludzie 7, Dawid 4, król (*fig. szach.*) 8;

u. do pańskiej obrony 1, lepszej obrony 8, do mnie 4, do ciebie 2, do tego 3;

u. w trudnościach 2, w potrzebie 2, 4, 5, czasu trudności 3, potrzeby 7;

r. –ekę 6, –ecze 4;

w p. 7.

1. W tym niebe[pieczeń]stwie będąc ia położony/ Vćiekłem [ye do ořtátniéy páń[kiéy obrony.] *Ps 18,12.* **2.** Nikt nie zelżony/ ktokolwiek w potrzebie/ Y w [wych trudnościach vćiekl [ye do ciebie:] *Ps 25,6.* **3.** Do tegom (*Pana*) [ye ia vćiekl czá[řu trudności/ Do tegom ręce ściagał *Ps 77,3.* **4.** W potrzebách [swoich do mnie (*Pana*) záwždy [ye vćieczę (*Dawid*)]/ *Ps 89,47.* **5.** Krom praw twoich (*Boże*)/ ia niémam gdzie vćieć [ye w potrzebie.] *Ps 119,92.* **6.** Gdzie ia mam rády [zukać? gdzie się ia ućiekę?] *Fr 3,9,8.* **7.** ktemu owo zániedbání zamków potrzebnych/ ... bo czá[řu potrzeby gdzie się indziéy z zóną/ y z dziećmi ludzie vćieć máia?] *Wr 18.* **8.** Widząc Krol czarny/ że złe ná w[ze [trony/ Vćiekl się y [am do lep[zey obrony.] Wyřtał Krolową *Sz 342.* *KD*

uciecha *to, co daje radość, zadowolenie 1, 2;*

u. więtsza 1 ~ u. powstaje 2;

u., lutnia.

1. bo iáka być może/ Wię[za vćiechá/ iedno lá[ká twa/ mój Boże?] *Ps 21,4.* **2.** Powřtań vćiecho/ powřtań lutni moiá/ *Ps 108,3.* *KD*

ucieczka *schronienie, oparcie 1–4, gwałtowne oddalenie się 5;*

u–i nagłe 5, u. twoja 4, ubogich 1, wszystkim wiernym 3;

Bóg (jest) u. 1–4;
do ucieczek przyszło 5;
u., obrońca, zbroja 2.

1. On (*Bóg*) ieřt vćieczká vbogich/ *Ps 9,33.* **2.** Boże mój/ obrońcá mój/ vćieczko y zbroiá/ *Ps 59,35.* **3.** Weřrzy ná pomázáncá [wego miłosiernym] Okiem: o w[zyřtkim vćieczko wiernym.] *Ps 84,20.* **4.** Iż bóg nawys[zy ieřt vćieczká twoiá:] *Ps 91,18.* **5.** bo iuż ábo się bić/ Abo vćiekać trzebá: ... ná dobrej pieczy w[řytka mieć chce/ Aby nam do ták nagłych vćieczek nie przyřzło.] *Odp 493.* *KD*

uciekać *oddalać się szybko 1–3, 5–7, 14, 18, nie chcieć się z kimś spotkać, unikać kontaktu 8–10, 13, 16–7, 19, odpływać 4, 12, szybko upływać, mijać 11, 15;*

u–a człowiek 1–3, 5, 6, 16, (17), dziewczka (7), 8–(10), (14), Car 13, źróbek 14, wilk 16, ptak 1, wszytek rodzaj ptaszy i polne stada 18, czas 11, 15, woda 15, rzeki 12, morze 4;

u. dnem 12, na dół 4, w pole 14, między góry 1, przez sen mając skrzydła 6, przede mną 8, 9, sromotnie 3, pierzchliwo 7, co na-dalej 1, 16, nazad 3;

w por. 1, 14–5;

w przysł. 11, 15;

u. – bić się 17, czemuś się pawęzą zasłonić, rozumem się bronić 19, zajrzeć 2, być groźnym 13;

u. czemuś 19, czymś 12, przed kimś 8;

r. –asz 13, –ája 3, 12, –áto 4.

1. PANu ia vfam/ á wy mówicie/ miedzy góry/ Vćiekay conadáley/ iáko ptak přetkopióry.] *Ps 11,2.* **2.** Powinowaći do mnie przyřtápić nie śmieia/ Który zayřrzy/ vćieka: *Ps 31,27.* **3.** Niechay [romotnie ná zad vćieká-ia/ Co mi złe myřlá.] *Ps 35,11.* **4.** Wody [pádly/ á morze ná dół vćiekařto.] *Ps 104,14.* **5.** Mówilem vćiekáiać: náđzieia w człowieczę/ Próżna: *Ps 116,27.* **6.** VCiekałem przez [en w nocy/ Máiać [krzydłá ku pomocy:] *Fr 1,12,1.* **7.** POdgór[ki źróbku (*o młodej kobiecie*)] czemu pátrząc krziwo/ Oczymá ná mię vćiekařz piěřchliwo?] *Fr 2,90,2.* **8.** Nieuciekay przedemná dźiěwko vrodziwa/ *Fr 3,82,1.* **9.** *Fr 3,82,5 jak nr 8.* **10.** Nieuciekay/ ma rádá: *Fr 3,82,9.* **11.** Czás vćieka/ á řáden nie zgádnie/ Iákié [częścié o iutrze przypádnie.] *Pieř*

1,20,23. **12.** SLónce pali/ ... Rzéki dnem vćiekaia/ *Pieś 2,7,3.* **13.** Nieścigniony Care drogi: Chce[ż być groźnym/ á vćieka[ż:] *Pieś 2,13,19.* **14.** Która (*Bogumiła*) iákoby żrżóbek niełápány/ Ani pá[stérzką ręką vgła[kány/ Vćieka w pole: *Pieś 2,18,11.* **15.** Czás vćieka/ iáko wodá/ *Pieś 2,23,5.* **16.** Więc on (*Aleksander*)/ iáko drapieźny wilk/ rozbiw[zy] [tádo/ Co nadáley vćiekał/ *Odp 93.* **17.** bo iuz ábo się bić/ Abo vćiekać trzeba: *Odp 491.* **18.** A oto ná cień iego (*orta*)/ w[zytek rodzaj ptá[zy] Y polné vćiekaia [tádá: *Jez 7.* **19.** A twym (*miłości*) [trzałóm trudno [ie páwężą zá[tonić/ Ani téż vćiekać/ ábo rozumem [ie bronić: *Dzie 132.* **KD**

uciekać się *udawać się, zwracać się do kogoś z prośbą o pomoc, tu do Boga 2–8, zdawać się na coś, decydować się na coś, aby wyjść z trudnej sytuacji 1, 9;*

u. do Boga 2–8, bożego sądu 1, do gwałtu 9;

u. w krzywdach 2, chorobą złożony 3, z płaczem 6;

r. –ekam 1, –áli 6;

w p. 9.

1. o [ędzia nienágániony/ ... Do twégo [ądu ia [ye vćiekam/ Y [prawiedliwéy [kaźni twéy czekam: *Ps 17,5.* **2.** Do ciebie w [woich krzywdach niezliczonych/ Ia [ye vćiekam. *Ps 35,3.* **3.** Przetóz y ia okrutną chorobą złożony/ Do ciebiem [ye vćiekał/ Boże nie[kończony/ *Ps 41,10.* **4.** Ia [ye będę vćiekał/ pánie mój/ do ciebie: *Ps 55,32.* **5.** Bo kiedym [ye kolwiek vćiekał do ciebie/ Závždym poznał/ że ty [ty[zy[ż mię y w niebie. *Ps 56,23.* **6.** do páná wzdycháli/ Dopiero [ye do niego z płaczem vćiekáli. *Ps 78,62.* **7.** Do ciebie [ye vćiekam/ á ty zlá[ki [woiéy/ Chćiéy [mętnéy dufzy dopomoc moiéy. *Ps 116,11.* **8.** Do ciebie ia/ boże żywy/ Vćiekam [ye nie[zcześliwy: *Ps 142, 18.* **9.** bo gdzie przewieść [wégo prácticami (*ludzie*) niemoga/ tám [ie ábo do gwałtu po[policie vćiekaia/ álbo zpo[trónnymi nieiákie porozumienié/ y bunty miéwáia/ *Wr 17.* **KD**

uciekanie *zwracanie się, tu do Boga, z prośbą o pomoc.*

Ma[ż ty (*Boże*) policzoné vćiekánia moie/ A [zy oczu moich wiádro chowa twoie. *Ps 56,19.* **KD**

ucierać *czynić nieostrym, tępić 1, systematycznie odejmować, zmniejszać, skracać 2; u. komuś rogi = dać komuś odpór 1, lat 2; r. –érasz 2.*

1. On światem/ iáko chce/ toczy/ ... Zmieni-
nikom vćiera rogi: *Ps 66,27.* **2.** Ie[teś/ y bę-
dźie[ż do wieku:| Ale biednému człowieku| Co
dźień zawždy lat vćiera[ż/| Aż go ná wet w zie-
mię wpiéra[ż. *Ps 90,11.* **KD**

ucieszny *wywołujący, dający radość, przyjemność 1–3;*

u. śpiewaczka 1, lutnia 3, śmiech 2.

1. VCie[żna moiá śpiewaczko/ Sappho [to-
wień[ka/ *Tr 6,1.* **2.** Nie dopuściłás nigdy
mátce [ye frá[owác/ ... wdzięcznie obłapiáiac/|
Y onym [wym vćie[żnym śmiechem zábawiá-
iac. *Tr 8,10.* **3.** VCie[żna lutni/ w którém
[łodkié [tróny/ Bijąc Amphión/ kámién ro[pro-
[żóny/ Zwabił ná kupę: *Pieś 2,18,1.* **KD**

ucieszony *drogi, kochany 2–3, 5, radosny, wesoły 1, 4;*

u. dziecina 2, Piotr 5, gardłko 4;

być na sercu u–y 1;

u., wdzięczny, niepospolity 2;

w prep. 2, w postp. 3, 4, 5;

r. –ony 5, –ona 3, –onym 4, –eni 1.

1. Ná mię pátrząc vbodzy/ y ludzie [tra-
pieni| Będą ná [ercách [wych vćie[żeni. *Ps 69,70.* **2.** ORSZVLI KOCHANOWSKIEY,
WDZIECZNEY/ VCIESZONEY/ NIEPOSPOLITEY
DZIECINIE: *Tr ded. 2.* **3.** WZgár-
džiłás mną dziedziczko moiá vćie[żona/ *Tr 3,1.* **4.** Iáko więc lichy [łowiczek w krzaku
zielonym/ Cálą noc prześpiéwa gardłkiem
[wym vćie[żonym. *Tr 6,7.* **5.** PAmięc my-
śli[wa twego/ Pietrze vćie[żony/ Stoię tu [tup
kámienny *Fr 3,57,1.* **KD**

ucieszyć *sprawić komuś radość, zrobić przyjemność, dać zadowolenie 1–3;*

u. rodzice 2, siebie 1, serce 3, pieśniami 3, pojrzeniem 1;

r. –yli 2.

1. o Páni kto ciebie| Ogládał/ á vćie[żył
twym poyrzeniem siebie. *FgPieś 9,14.* **2.**
Day im wdzięczne potom[stwo/ áby vćie[żyli/|
Swé rodzice/ *EpRadz 129.* **3.** SOBie śpie-

wam á Muzom: bo kto ieft ná ziemi/| Coby [erce wćie[żyć chciał pieśniami memi?] *Muza 1.* KD

ucieszyć się odczuć radość, zadowolenie 1, 2;

u. z dziewczki 1, z czego 2.

1. Vćie[żyłeś [ye kiedy z dżiewki [wéy tak wielé] Zeby poćiechá twoiá/ y ono wefele| Mogło porównać z twoim dżisiey[zym kłopotem?] *Tr 19,45.* 2. Ie[zczeń niewidzę/ [zczegobych [ie práwie| Vćie[żyć miáłá/ *Odp 194.* KD

ucinek część, fragment, skrót.

Poláka Láchem tylko [ámá Ruś miánuie. Czy to (*Lach*) ieft iákoby vćinek całego [łowá Polak/ z przewróceniem o[statniéy litery cieni-kiéy w [woię hrubá: *Czech 4.* KD

ucisk nękanie, gnębienie, krzywda, pozucie krzywdy 1–8;

u. każdy 7, mój 1, swój 3, 7;

u. przyszedł na k. 8, nie schodzi 4;

zewsząd u. mieć 6, w u–ach Pana wzywać 3, wołać do pana 7, ratować 2, okazać miłosierdzie w u–u 1, wybawić k. z u–u 5;

u., swawola, niesprawiedliwość 4.

1. Okaz [wé miłosierdzié w tym vći[ku moim.] *Ps 31,38.* 2. Bóg ... On w vći[kách nas rátuie/ *Ps 46,3.* 3. Ciebie my w [wych vći[kach/ pánie ná[z/ wzywamy/ *Ps 48,21.* 4. We dnie/ y w nocy mury [swawola obchodźi| Z rynku nie[prawiedliwość/ y vći[k/ nie [chodźi.] *Ps 55,19.* 5. WYbaw mię z vći[ku/ gdyż ia pomnié práwá twoie/ *Ps 119,153.* 6. Zew[ząd vći[k mam/ á przetsię przy twéy prawdzie [toię/ *Ps 119,157.* 7. W Káżdym vći[ku [woim wołałem do páná/ *Ps 120,1.* 8. Zew[ząd vći[k przyzedł ná mié *Zuz 77.* KD

uciskać nękać, gnębić.

Pan ... Ani dopuści/ żeby lud przeklęty| Wiecznie vći[káć miał iego zbór święty| *Ps 125,10.*

ucisnienie trudne położenie, pokrzywdzenie.

Lecz mnie tylko bogiem wyzna[ż [woim/| Któryc w vćisnieniu twoim| Do wolności pomógł: *Ps 81,30.* KD

ucisniony znajdujący się w trudnym położeniu, nękany, krzywdzony przez kogoś 1, 2; Bóg jest obrońcą u–ych 2, pomaga u–emu 1;

w funkcji rzecz. 2;

u., utrapiony 1.

1. OBróńcá wieczny ludzi vtrapionych/ ... Porwi bróń/ y tarcz: pomoż człowiekowi| Vćisnionému.| *Ps 35,6.* 2. OBróńcá vćisnionych/ Boże litościwy/ | V[ty[ż modlitwę moié/ y głos żałościwy:| *Ps 55,1.* KD

uczarować rzucić na kogoś czary, omacić go;

r. –áłá.

Nie wiem co mié zá Wiédzmá o[ypáłá/| Y lichem zdrádných [łow vczárowáłá.| *Pieś 1,15,16.* KD

uczcić, ućcić, uccić oddać hołd, okazać szacunek 1, 3–6, 8, wyróżnić 1, 2, 7;

u–i Bóg (1), 7, Pan 2, ludzie 3, pan 5, mąż 4, *Horacy 8*, sąsiad 6;

u. człowieka 1, prałata 3, mié 6, 7, cié 2, 4, powagá 2, płaczem 4, pieśniami 8, marmórem 5;

u., przyochędożyć 1, szczęście 7;

uczcié 1, 2, 6, 8, ućcié 4, 5, 7, uccić 3;

r. –ono 3.

1. A człowiek co ieft? ... Tákeś go vczcił/ y przyochędożył/| Żeś go z Anioły tylko niepołożył| Po[stáwiłeś go pánem nád zacnym| Czyny [woimi.| *Ps 8,21.* 2. Przeto cié pan twóy znaczną przed in[żemi| Vczcił powagá rowienniki twémi.| *Ps 45,27.* 3. Y To być muśi do frá[żek włożono/| Iáko prałatá iedného vczono.| *Fr 1,58,2.* 4. Teraz/ kiedyś w tym zimnym położona grobie/| Czym cié in[żym mam vćicié/ ieno płaczem [woim?| *Fr 3,71,7.* 5. TYm cié mármórem vćcił twóy pan żałościwy/ *Fr 3,75,1.* 6. Iá[káwy mój pánie [ásiedzie:| Boże nieday v ciebie bywáć ná biesiedzie/ ... Chce[ż mié vczcié? dayże mi dobrá wolá w domu| *Pieś 1,18,19.* 7. Y mam pewno nádzieie/ że tenże Bog/ który| Vćcił mié naprzod/ będzie y do końca [zczęścił.| *Odp 230.* 8. A niemniéy y to [ławni/ nie mniéy znákomići/| Które [prawcá Láciń[kich [todkobrzmiących nići| Vczcił pieśniami [wémi nád złoto droż[żemi:| *Muza 87.* KD

uczciwie zgodnie z przykazaniami, regulami, zasadami;

r. -iwie (:-ywie).

WSi [pokoyna/ ... Człowiek w twéy pieczy vczciwie/| Bez w[zelákiéy lichwy żywie:] *Sob* 12,5. KD

uczciwość, uściwość poszanowanie, szacunek, cześć 1–8, 10, zalety charakteru budzące szacunek 9;

u. wielka 6, większa 8;

coś u. w sercu budzi przeciw komus 6, u. czynić imięniowi *Boga* 5, komus 7, należeć 8, u-ą przed inszemi przodek mieć 9, w u-i coś mieć 1, 10, z u-ą panu służyć 3, przed kimś paść 4, pan jest w u-i 2;

u., powoleństwo 8, uroda 9;

uczciwość 1–7, 9, 10, uściwość 8;

r. -ością 4, -ości 1, 2, 10;

w p. 7, 9.

1. Litość/ á prawdá/ páń[kié] [ą] w[ła]śności/ Tym iáwné/ którzy máią w vczciwości/ Teftáment iego: *Ps* 25,22. 2. Niémá[ż] niedoftátku gdzie pan w vczciwości. | *Ps* 34,20. 3. á tu po[st]ucháycie/ Z iáką vczciwością pánu [st]użyć mácie. | *Ps* 34,26. 4. Słuchay mié zacna królewno/ ... W[zy]cy przed tobą pádną z vczciwością. | *Ps* 45,44. 5. A ludzie cnotliwi/ ... niechay nás[wi]ę[te]m[us] Vczciwość czynią imięniowi twému. | *Ps* 70,12. 6. Aleś ty pan ief[st] dobrotliwy/ ... Co przeciw tobie v w[ze]ch ludzi | Vczciwość wielką w [sercu] budzi. | *Ps* 130,12. 7. Że przy téy of[st]átniéy po[st]udze ... W. M. ták wiele i ták zacnych of[ob] widzimy ... Kiedy byście W. M. komu żywému tę vczciwość czynili/ *FgPog* 3. 8. tá párá ... żeby byłá | W wieczný rodzićów [á]s[ce]: bo gdzie podobie[st]wo | Wię[st]z[á] v[st]ciwość náles[st] / wię[st]z[é] powole[st]two: | *EpRadz* 118. 9. która ná ten czás/ y vrodá/ y vczciwością/ przed in[st]zymi przodek miá[st]a. Wzór 4. 10. A oni twóy [st]więty głos mieli w vczciwości. | *Phaen* 9,96. KD

uczciwy, uściwy, uściwy postępujący zgodnie z zasadami, tak jak trzeba, należy 1, 3, 4, 8–10, 18, 25–6, godny szacunku, czci-godny, 19, 20, 22, 24, 28, 30–1, 33, 36, 38, zgodny z zasadami, prawy, szlachetny 6, 7, 12, 14–5, 23, 27, 29, 32, 35, 37, należny, zasłużony, nagradzający uczciwość 2, 5, 34,

39, dobry, porządny, przyzwoity, wystarczający, taki jak trzeba, satysfakcjonujący 11, 13, 16–7, 21;

u. człowiek 26, biała głowa 10, mąż 38, poseł 19, swaty 28, para 33, małżonka 24, żona 18, pradziad 22, pani 9, panny 4, panienka 3, 8, 30, potomstwo 31, żywot 6, 7, dom 36, śmierć 14, ręka 20, chudoba 16, dary 21, cnota 12, 35, sława 34, powieść 39, miejsce 5, sprawy 29, 32, 35, wychowanie 37, zachowanie 23, postępkę 15, pożywienie 13, biesiady 11, zabawy 27, nocleg 17;

u-i chwałą Pana 1, u-ym jest dom otworzony 25;

w funkcji rzecz. 1, 25;

u., cnotliwy 1, 3, dobry 26, nadobny 9, niewinny 8, serca wielkiego 10, stroskany 24, miejsce u-e, powaga 5;

u. - sprosny 27, fałszywy 7, bogaty 12;

uczciwy 1–10, 15–24, 27, 34–9, uściwy 28–31, 33, uściwy 11–4, 25–6, 32;

w prep. 3, 11–2, 16, 21, 23–4, 26, 28, 30–2, 36–7, w postp. 2, 4–10, 13–5, 17–20, 22, 27, 29, 33–5, 38–9;

r. -iwy 6, 19, 38, -iwy (:-ywy) 7, -iwa (:-ywa) 2, 9, -emu 31, -iwą 20, (:-yna) 34, -iwéj 33, 39, -iwi 1, -iwé 3, 4, 5, 8, 15, 29, 35, -wych 27;

w p. 23–4, 36.

1. PANá ... w[pomi]ę[te]cie/ cnotliwi/ Páná przy[st]oynie chwałą vczciwi. | *Ps* 33,2. 2. Ze o nim [st]awá vczciwa/ | *Ps* 62,18. 3. Zá twym zdárzeniem máią co [st]piéwá[st] vczciwéj Pánienki/ wy[st]awiaia[st] rycér[st]wo cnotliwé. | *Ps* 68,27. 4. á pány vczciwé/ W v[st]zy ludzkié podáią pio[st]nki of[ob]liwé. | *Ps* 68,67. 5. Wroci[st]es mi powag[st]e/ y miey[st]ce vczciwé/ | *Ps* 71,43. 6. Do tegom záv[st]é był chę[st]liwy/ Iákoby żywot wié[st] vczciwy: | *Ps* 101,6. 7. BO[st]ze/ ... Niechci[st]y krzywdy méy milcz[st]e: ... ięzyk fá[st]zywy | Ludziom żywot mój hyd[st]i/ da bóg/ vczciwy. | *Ps* 109,4. 8. DZiatki niewinné/ pánienki vczciwé/ | Spiéwaycie imię páń[kié] [st]wi[st]obliwé. | *Ps* 113,1. 9. PANi iáko nadobna/ ták téz y vczciwa/ | *Fr* 1,13,1. 10. ANná z Pilce/ ... w tym grobie | Leży ... Bia[st]agłowa vczciwa/ y [st]ercá wielkiego/ | *Fr* 2,28,5. 11. Zá dobrá myśl y oné v[st]ciwé bi[st]iády/ | Godnáby[st]s przetrwá[st]c by[st]lá trzy[st]toletné d[st]ziády: | *Fr* 2,98,3.

12. Ia [częście tak [zacię/ że vćciwym enotom| Czynie czesz wiet[za/ niżli bogatym klinotom.| *Fr* 3,23,5. **13.** ty mię zdrowiem opátrz/ y [umniem czytém.| Pożywieniem vćciwym/ ludzką zyczliwoscíą| *Fr* 3,37,7. **14.** Á kto mię záuie/ Znać że niewie íako śmierć vćciwa [mákuie.| *Fr* 3,49,6. **15.** Wielki po[ag rodziców po[te[ki vćciwé| *Pieś* 1,1,17. **16.** Y vćciwéy chudoby bez po[águ prágnę.| *Pieś* 1,9,32. **17.** Y iuz mię noclég potkác vćciw[zy nie może/ A ten zimny próg mu[zę przyymować zá łoze?| *Pieś* 1,25,31. **18.** Zoná vćciwa ozdoba męzowi| *Pieś* 2,10,9. **19.** Ale kiedy czas przyzedł/ że po[eł vćciwy| Miał żagle wiátróm podác/ *Pam* 81. **20.** á całowaw[zy rękę íe[vćciwa| Wsiadł profto ná okręt [wóy: *Pam* 97. **21.** Y z vćciwémi dáry do domu wróconá| *FgKlel* 1,6. **22.** Tu [ie naprzód da widziéć twóy prádziad vćciwy| *Iágełto/ FgBitwa* 49. **23.** że vćciwé záchowánié brátá ná[żego nie vmárlo z nim po[połu/ ále żywie w [ercách *FgPog* 3. **24.** Tego ... ták[że y téy vćciwéy á [tro[kánéy má[żonce íego zyczymy/ *FgPog* 4. **25.** W[zy[tkim vćciwym dom moy otworzony. *Odp* 55. **26.** áni te[ż dochodzié Dobry/ vćciwy człowiek bez w[tydu nie może| *Odp* 273. **27.** nagle cię ob[ie[da| Ro[ko[zi [wiata tego/ i odwodzié będa| Twoie [lachtetne [erce od zabaw uczciwych| *Sat* 305. **28.** á wjed[ná bogáty| Dwór Dubień[ki z [woiémi vćciwémi [wáty| *EpRadz* 34. **29.** Ozdobiá go (*Radziwíla*) cnotá/ y [práwy vćciwé| *EpRadz* 59. **30.** dziad po má[ce drugi| Téy vćciwéy pániénki/ ... Tarnow[ki *EpRadz* 91. **31.** Tych[że dziádów/ y oyców [lawnych vćciwemu| Zdárzy potom[twu/ *EpRadz* 101. **32.** tá pará ... Godniey[za z vćciwych [praw [woich [eby byłá| W wieczný rodziców [á[ce: *EpRadz* 116. **33.** Tákiego wieku tedy téy parze vćciwéy| Wedle [wéy obietnice [ycz nieob[ie[liwéy| *EpRadz* 123. **34.** że iuz ma[z ták [lawę vćciwa| Przez którą ludzie godni y po śmierci [tyna| *Jez* 139. **35.** Nie tylko íego przodków zacno[ć ozdobiá| Ozdobiá go cnotá y [práwy vćciwé| *Jez* 167. **36.** áby od tego czá[fu żaden gwałt [ye nie dział vćciwym domóm| *Wzór* 5. **37.** Ani ia dbam o pompe/ áni o Infuły| Vćciwé wychowánié/ to moie tytuły| *Marsz* 38. **38.** owce ná wóz w[óżył mąż uczciwy| Sam potym wsiadł/ *Mon* 315. **39.** ábym w téy smiertel-

no[ci| Y potym był v ludzi w powie[ci vćciwéy| *Muza* 33.

p. **nieuczciwy**

KD

uczeń *ten, kto pobiera nauki* 1, 2;
k. u-em liczyé 1, u-a zwaé 2;
w zd. wtráconym 2.

1. Szczęśliwy/ któr[ego ty vczniem [wym liczy[z| Bo[że wieczny/ *Ps* 94,21. **2.** Synu moy (tak ucznia zwał) *Sat* 295. KD

uczestnik *ten, kto ma w czym[ś udział, korzysta z czego[ś* 1-7;

u. jeden państwa 5, pociech 6, mił[sci 7, wiecznych darów słonecznych 1, *lat nieskończonych* 2, łaski czyje[ś (3), 4;

u-i cz. uczynié k. 2;

u., ho[downik 5;

r. -nikiem 5, -sniki 2;

w p. 4.

1. Do ciébie/ ... przyda w[zy[scy/ co po ziemi| Okrągłéy chod[ą/ vcz[niicy wiecznych| Dárów [łonecznych| *Ps* 65,7. **2.** Y lat nie[kończonych: któr[ych vcz[niiki| Vczyni[z/ bez chyby [woie mił[sniki| *Ps* 102,63. **3.** Pá[ń[ka [á[ka íe[st wieczna/ y nieprzebrána|... Téy vcz[niiki będa y práwnukowie| Tych/ któr[zy w íego będa kocháé [ie [łowie| *Ps* 103,35. **4.** prósimy/ aby oni téy [á[ki W.<aszych> M.<ił[sci> któr[éy oyciec ích po W.<aszych> M.<ił[sciach> nietylko zá żywotá/ ále y po śmierci doznawał/ mogli by[é[té[ż vcz[niiki. *FgPog* 4. **5.** że nie tylko ho[downikiem| Ale zdał [ye byé (*ojciec Olbrychta*) íednym pá[ń[stwá vcz[niikiem| *Prop* 16. **6.** Day im wd[ziéczné potom[two/ áby vcié[zyli| Swé rodzice y [ámi vcz[niiki byli| Tych[że pociech: *EpRadz* 130. **7.** Przeto z dálekich kráin przyie[dzano| Chcáé [ie przypátrzyé íey (*córki króla duńskiego Tarsesa*) zbytney gładko[ci| A vcz[niikiem byé tákiey mił[sci| *Sz* 32. KD

uczony *du[żo wiedzácy, zajmujácy sié nauką* 3, 4, 7, *taki, który został czego[ś nauczony* 2, *oparty na wiedzy, nauce* 6, *to, co jest rezultatem uczenia sié* 1, 5;

u. człowiek 7, filozof 3, go[ść 4, *dziecié (o Urszulce)* 2, pismo 6, pie[śni 5, *pienie* 1; *w prep.* 4, 7, *w postp.* 1, 3, 5, 6;

r. -oné 2, -emu 3, -onym 1, 6, -onych 5;
w p. 7.

1. Temu śpiéwaycie pieniem vczonym/ *Ps* 47,14. **2.** A teź ledwie [ye kiedy dziecię vrodziło/ ... Spiéwać/ mówić/ rymować/ iáko co vczoné./ *Tr* 12,6. **3.** A przeczytaw[zy odda[ze (ksiegi) drugiemu/ Philozophowi tákże vczonemu./ *Fr* 2,52,24. **4.** VCzony gościu/ ie[li [práwá mégo cíeniá/ Vchodzi[ze gorácego letnich dni promieniá./ *Fr* 3,6,1. **5.** Lutnia wódz tanców/ y pieśni vczonych/ *Pieś* 2,16,9. **6.** Kochałéś [ye w náukách/ y w pi[śmie vczonym/ *Pam* 1,25. **7.** Nie śmiem nic przeciw Plátónowi mówić: bo to [zły[ze(!) uczóny człowiek był: *Wr* 21. KD

uczta *wystawny positek, tu ironicznie.*

Ná vczte[. SZeląg dam od wychodu/ nie zyem ieno iáie:/ *Fr* 1,90,tyt.

uczuc *doświadczyć 1, 2, 4, doznać jakiegó uczucia 3, 6, podlegać mu 5;*

u-e *człowiek 1-4, 6, dobrodziejstwo 5;*

u. łaskę 1, pokój 3, żalóść 6, pomstę, przekłétwo 4, na sercu 6, nie u. wieku 5;

u. *coś 1, 3, 4-6, k. kimś 2, na czymś 6;*
r. -uje 1-5.

1. A kto poboźnie [wóy żywot [práwuie/ Ten moię łá[kę závždy vczuie./ *Ps* 50,68. **2.** A iáko kto zá[ługuie/ Tákim p[aycá mié vczuie./ *Ps* 62,36. **3.** którego ty vczniem [wym liczy[ze/ ... Táki w pow[zechną trwogę pokóy vczuie./ *Ps* 94,23. **4.** Tę pom[te/ to przekłétwo(!)/ da bóg/ vczuie/ Ktokolwiek ... ná mié fołdruie./ *Ps* 109,47. **5.** Bo iego dobrodziejstwo wieku nie vczuie./ *Ps* 136,50. **6.** Mógłém był odpráwić/ Wiek [wóy/ ... Nie vczuw[zy ná [ercu ták wielkiéy żalóści/ *Tr* 4,15. KD

uczyc *przekazywać wiedzę, mądrość 1, 4, 5, 8, umiejętność 2, 3, 6, 7;*

u-y *Pan 1, duchowni 4, 5, poseł papieski 2, mądrość 6, sen 3;*

u. *człowieka 3, mié 1, nas 2;*

u. *pańskiego przykazania 5, sprawiedliwości 1, wymowy 7, drogi 2, zwać 8, umierać 3;*

u. *w lesie 7, w szkołach 8;*

ze zd. dop. 6;

w p. 6, 8.

1. bych był praw od złości/ Vcz mié/ nieśmiertelny pánie/ twéy [práwiedliwości./ *Ps* 119,12. **2.** PO[le Papie[ki Rzym[kiégo narodu/ Vczy[ze nas drógi/ á [am chybia[ze brodu./ *Fr* 1,50,2. **3.** SNie/ który vczy[ze vmiérác człowieká/ *Fr* 2,37,1. **4.** A iákóž vczyé máia/ nie vmieiac [ámi:/ *Zg* 69. **5.** Duchowni niech Páń[kiégo vczá Przykazánia./ *Zg* 136. **6.** mądrość ... która/ czego [zukác/ á czego sié chronić/ vczy. *Cn* 1. **7.** ále w le[ie nie vczá wymowy/ Pro[temi tu [we rzeczy odpráwuie [łowy./ *Dry* 75. **8.** Y/ nie ie[ł dwoie/ i/ iako w [zkołach zle zwać vczá/ ale yp[ylon greckie. *Ort* 22. KD

uczyc się *zdobywać, przyswajać wiedzę, mądrość 3, umiejętność 1, 2, 4;*

u. *nauki 4, wiary 3, pomiarów 2, szukać Pana 1;*

r. -yli 1, -ili 2.

1. Aby ... či (*synowie*) [ye vczyli/ Páná w potrzebách [zukác/ *Ps* 78,10. **2.** Kledyscie sié tych pomiarów ták dobrze vczili./ *Fr* 1,60,1.

3. Nieuczilem sié w Lip[ku/ ani w Pradze wiari./ *Sat* 185. **4.** niechc[li náuki/ Vczyé [ye [obie trudnéy dla obrocznéy [ztuki./ *Marsz* 20. KD

uczynek *rezultat czyjegó działania, to, co ktoś zrobił 1-6;*

u. *zły 3, szkarady 5, twój 4, pańskie wszystkie są świętobliwe 2;*

dziwować się u-om 4, zapłacić wedla u-ów 1, chronić się u-u złego 3, do u-u przywieść 5;

skromność w u-ach 6;

u., *słowo 3, mowa 6, serce 4;*

w p. 5, 6.

1. Záplác im wedla ich uczynków/ pánie/ *Ps* 28,13. **2.** káždé [łowo páń[kié ie[ł prawdziwé/ W[zy[tki vczynki [á świętobliwe./ *Ps* 33,8. **3.** Abych [ye był závždy chroni[ł/ Nietylko vczynku złégo/ Ale y [łowá by[trégo./ *Ps* 39,3. **4.** D[ziwuiem [ie y [ercu/ y vczynkóm twoim/ Cnotliwa Telezylo: ... wnetéś bróń porwá[ł/ *FgTel* 2. **5.** bo niemá[ze ... ták [zkáradégo vczynku/ do którégoby ch[ciwość á łákom[stwo człowieká nieprzywiodło: *Wr* 14. **6.** Cz warta (*cnota*)/ [kromność ták w mowie/ iáko y w vczynkách. *Cn* 1. KD

uczynić zrobić, wykonać coś 31, 49, 74, postąpić w jakiś sposób 1, 23, 29, 40–1, 43, 46–7, 52–3, 73, spełnić coś, zrealizować 2, 16, 21, 24, 35, 50, 54, 61, 68, 71, spowodować coś, przyczynić się do czegoś, sprawić, stworzyć 8–10, 12–5, 17, 20, 22, 26–8, 30, 39, 48, 55, 60, 62–4, 66, 69–70, 78, 80, w pytaniu 36, w zwrotach peryfrastycznych: u. modłę = pomodlić się 82, wzmiankę = wspomnieć 42, 45, dzięki = podziękować 3, nagrodę = zrekompensować wynagrodzić 6, 59, 83, 85, pokój = zawrzeć rozejm 79, 81, uniją = ustanowić warunki i zasady działania dwóch państw 44, łaskę = okazywać dobroć, przychyłność 4, 33, 51, rzecz = wypowiedzieć się w jakiejś sprawie 57, 67, 76–7, sąd, wyrok = osądzić, ocenić 5, 32, cześć = okazać szacunek, oddać hołd 7, 18–9, poczciwość = złożyć hołd, oddać honory 65, poczet = zdać sprawę ze swoich uczynków 34, 56, 38, krzywdę = wyrządzić zło, tu uprowadzić komuś żonę 58, koniec czemuś = skończyć coś 84, dosyć = wypełnić coś, sprostać jakimś wymaganiom 11, 25, 37, 72, 75, jako przykład w *Ortografii* 86;

u-i Bóg 2, 4–6, 12–6, 20, człowiek 1, 3, 7–11, 17–9, 21–5, 29, 31, 33–9, 41–2, 45–9, 53–4, 56, 58, 60–3, 65, 67–79, 81–5, Grekowie 59, Litwa 44, król 57, 83 poeta 30, rym 26, więzień 40, nieprzyjaciel 46, Mars 32, *Iris* 80, śmierć 50–2, miłość 27, fortuna 55, postęпки mądre 66, koń 43, stół 28, miecz 64; u. przypowieść 10, cuda 13, porządek 60, koniec wojnie 24, edykt 69, statut 62, gwałt 71, trwożę 64, tęsknicę 80, operepretium 39, smak 28, pustki 22, rozruch, zamieszanie 17, upad 27, postępek 73, zazdrość 26, coś dobrego 30, 48, darmo 63, poćciwość 65, znacznego 61, gorszego 35, coć się będzie zdało 29, wszystko 16, 46, 74, to 1, 2, 41, 43, 52, 54, na to78;

u. Arcybiskupa 70, miłośniki 12;

pány cz. 15, uczesniki 12, prymatem 70, k. silniejszym k. 14, włością 20;

u. duszy 8, drzewom 26, wszystkiemu 25;

u. wedle żądania 16, ciężko 8, źle 9, wdzięczniej 53, przystojnie 1, z chęci 7, rad 31, 54, k. myśli 2, bez chyby 12, tak 23, tak dobrze 24, dobrze 55;

ić, u. 50;

u. coś 1, 13, 17, 21, 30–2, 35, 38–43, 41, 45, 48–9, 51–2, 54–5, 58–63, 69, 71, 83, 85,

coś komuś 3, 6, 22, 28, 33–4, 36–7, 43, 51, 56, 65, 83, czemuś 26, w czymś 27, komuś 8, 9, 23, 53, 55, komuś na czymś coś 64, coś k. myśli komuś 2, wedle cz. 16, coś z kimś 4, 44, 46, 79, 81, coś o kimś 5, coś z k. 10, coś do k. 57, 67, 78, coś ku komuś 77, coś nad kimś 73, coś na coś 78, coś czymś 82, czymś coś w czymś 80, coś czemuś 7, 11, 18–9, 25, 72, 75, 84, k. kimś 12, 14–5, 70, k. czymś 20;

ze zd. dop. 27, 29, 47, 63, 66, 68, 74;

r. -ynić 34, -isz 51, -émy 3, -ynił (: -inił) 9, 78, -iła 23, (: -yła) 27, 80, -ili 8, 75, (: -yli) 10, -ono 63, 78, -iwszy 81, 79;

w p. 21, 39–45, 68–74, 86.

Ps: **1.** Co noc/ to rozbiéraycie ... Tom przy-
fłoynie vczynił/ tum Bogu niepráwy. | 4,16. **2.**
to ty chćieý du[zy] Náfzéy kmyśli vczynić/ to
przyać w v[zy:] 10,46. **3.** W rychle cię
zdrowégo (da pan Bóg) vyźrzémy | Y powinné
pánu dzięki vczyniémy | 20,14. **4.** W[pomni
ná [woie miłóšierdzié wieczne/ ... vczyn ľáfkę
zemną | 25,15. **5.** PAnie/ vczyn [ąd o mnie/
á tám vyźrzy[z moie] Niewinność: 26,1. **6.**
Zápłác im wedla ich vczynków/ pánie | Vczyn
nagrodę/ która zá ich [tánie. | 28,14. **7.** Zborze
pán[ki/ ... Vczyn cześć powiną z chęci/ Iego
(Pana) naswiét[zéy pámiéci. | 30,11. **8.** Siéci
ná mię miotáli (*zli ludzie*) / y ták mię trapili/
Ze du[zy] nie raz cięzko vczynili. | 57,18. **9.**
lákom żyw żadnému z nich źle nic nie vczynił |
59,8. **10.** Ie[li] mię w grubym chodząc worze
vpátrzyli | Przypowieść ze mnie wnet vczynili. |
69,26. **11.** Nie vczyni temu | Nikt do[fyć: [á-
memu | Przyydzie naródy pánu poráchowác/
87,17. **12.** Y lat nie[kończonych: których
vczefniki | Vczyni[z/ bez chyby [woie miłofniki. |
102,64. **13.** Cudá/ które vczynił (Pan) / w [er-
cu chowaycie. | 105,8. **14.** Gdzie pan lud [wóy
ták wielce rozmnożył/ że go | Silniey[zym nie-
przyaciól vczynił iego. | 105,46. **15.** Y vczynił
ie pány wielkiéy kráiny | 105,83. **16.** A pan
w[zytko vczynił wedle ich żądania | 106,33.
17. wielkié zámié[zánié | Vczynili/ złamáli
pán[kie ro[kazánié. | 106,56. **18.** y cześć ná-
swiét[zemu | Vczynię [tu[zná imięniu twemu. |
116,32. **19.** O Słudy pán[cy/ ze [w[zech ná-
swiét[zému | Cześć imieniowi vczynicie pán[kié-
mu. | 135,2. **20.** Y vczynił go włością [wną ná
ziemi. | 135,6.

21. dobrześ to V<asza> m<iłość> uczynił *LFogel 25.* **22.** Wielkiés mi vczyńiá puftki w domu moim/ *Tr 8,1.* **23.** Tákeś ty mnie Or[zulo droga vczyńiá/ *Tr 13,9.* **24.** Przeto vczyń ták dobrze/ álbo wróc moie/ Albo mi ... day [erce [woie./ *Fr 2,2,7.* **25.** Támże przewidzion mój Philozoph ktemu/ Ze przyfiągł do[yc vczyńić w[zytkiemu./ *Fr 2,52,28.* **26.** Ale mię (*lipę*) ráczéy dárny rymem pochwalonym/ Coby zazdroś vczyńić mógl nietylko płonym/ Ale y płodnym drzewom: *Fr 3,6,8.* **27.** Táki vpad w mym [ercu miłość vczyńiá/ Ze mię tylko cień zo[tał/ [ámégo zni[czyłá./ *Fr 3,35,3.* **28.** Komu záwždy nád [zyiá wiśi miecz goły/ Nie vczyńiá mu [máku przypráwné [toły:/ *Pieś 1,16,14.* **29.** [tuchay ále málo/ A potym vczyn/ cóc [ye bédzie zdálo./ *Pieś 1,19,4.* **30.** Znáł kto kiedy Poétę trzézwiégo?/ Nie vczyńi táki nic dobrégo./ *Pieś 1,20,16.* **31.** Tobiem ia zlégo [łowá nie rzekł ... Co drugi rad vczyńi/ *Pieś 1,25,46.* **32.** á dokąd wyroku/ Mars nie vczyńi/ nieu[stépy kroku./ *Pieś 2,5,28.* **33.** Lá[kęś nieprzyiacielowi/ Vczyńi: *Pieś 2,13,51.* **34.** Którému (*Panu*) ... z [spraw [wych vczyńi] Poczét mácie: *Pieś 2,14,11.* **35.** Bo co ... iuz mógly vczyńić gor[zégo?/ *Pieś 2,18,30.* **36.** Cóześ y mnie/ y [obie vczyńił prze Bogá?/ Nie[częśliwys ty/ y ia biédna bia[agłowá:/ *Tarn 1,102.* **37.** folguy zdrowiu [wemu/ | Mnieś iuz do[yc vczyńił/ nie tylko żywemu/ Ale y zmarłym kościom/ *Tarn 166.* **38.** Támeś ... y po[el[twá [wégo/ Słufzny poczet vczyńi: *Pam 118.* **39.** Bo w dobrym zdrowiu ledwe iákie tákie operepre-tium człówiek vczyńić móże/ *LZam.* **40.** co on więzién wielkiego Alexándrá vczyńił/ *LZam.* **41.** Y iam thegoż málo nie vczyńił *LZam.* **42.** y kiedy mu rękę dáł/ chcący vczyńił wzmiankę oko[ó [wégo beneficium./ *Ap 5.* **43.** kón ... potkaw[zy [ie z drugimi/ rad [ie ná zad wrácał: tóz y ná ten czás vczyńił:/ *Ap 7.* **44.** Litwá známi vniá vczyńiá *Ap 19.* **45.** wzmiankę oko[ó wtargnieniu Tátarów vczyńiono: *Ap 22.* **46.** Nieprzyaciél [tał náde-mná/ Mógl vczyńić w[zytko zemná:/ *FgPieś 5,34.* **47.** Pomści méy krzywdy/ y zelżenia [wégo./ Vczyń/ co twéy krwi [zláchetný przy-[toi/ *FgPieś 8,45.* **48.** Bo nic dobrégo nie vczyńim [ámi *FgKol 6.* **49.** ná páń[stwo w[ta-pił brát iego rodzony/ Kázimiérz/ co vczyńił

ledwé námówiony:/ *FgBitwa 70.* **50.** SM.<ierc> A odwióde iá pod ziemię głéboká?/ AP.<ollo> Idź/ vczyń: bo niewiém/ iefli cie námówię./ *FgAl 48.* **51.** AP.<ollo> (*do Śmier-ci*) Więc mi téy lá[ki tedy nie vczyńi[z?/ *FgAl 60.* **52.** A ty vczyńi[z tóz/ *FgAl 70.* **53.** A wdzięczniéy mi vczyńi[z/ niżby nád mym grobem/ Płákał *FgŚmCn 14.* **54.** Bárzobych tho był rad vczyńił/ *OdpLZam 25.* **55.** Fortu-ná ... gdy komu/ Chce co vczyńić dobrze/ po[po-licie/ Iednemu pierwey weźmie/ *Odp 146.* **56.** Ktoemu kiedy[zkolwiek [spraw [wych vczy-ni] Poczét mácie: *Odp 171.* **57.** Skoro w rádźie zá[fiédli pánowie/ Krol naprzod/ Tę rzecź do nich vczyńił. *Odp 197.* **58.** Chcá li na-grody/ niech iá [ami pierwey czyniá/ Iáko ci ktorzy krzywde naprzod vczyńili./ *Odp 239.* **59.** áż tez nam/ Graekowie zá Medeá nagrodę vczyńiá./ *Odp 372.* **60.** Ale uczynicie áby ten porzádek lichy/ Wy każećie/ wyprawci[ez na Podolé Mnichy./ *Zg 81.* **61.** co[cie tak znacz-nego/ Vczynili: *Sat 78.* **62.** my[li wiek dzi-[siey[zi/ Vczińcie[ez iuz i Statut cza[om prziftoy-niey[zi./ *Sat 247.* **63.** Nierozumiey że by to darmo ucziniono/ I[ez w[zelaki źwierz in[zi pochyłym [tworzono:/ *Sat 315.* **64.** Miecz ... Niewinnému ná [ercu nie vczyńi trwogi./ *Prop 6.* **65.** Z lá[ki cnych królów Pol[kich: vczyń pánu [wemu/ Winná poćciwość/ á ślub wiárę dzierzéc iemu./ *Prop 11.* **66.** Iego tedy po-[stępkí mádré vczyńiły/ że ... Pru[skie kráie ... ięty [ye cie[żyć požádnym pokoie[m./ *Prop 20.* **67.** á iuz ná odpráwie/ Vczyńieś rzecź do [wych *Jez 226.* **68.** ále y tego nie vczyńił/ áby był przynamniéy wizerunk iego/ ... zá-chował. *Wr 9.* **69.** którá chcąc hámowác/ áby byłá do włóch nie iezdžiá vczyńi[óno by[ó edykt/ *Wr 15.* **70.** vczyńili primatem Arcy-bi[kupá Gniéznién[kiégo/ *Wr 18.* **71.** y [zedł do domu/ nie vczyńiw[zy żadnégo gwa[łtu. *Wr 20.* **72.** Sługá vpátrzyw[zy czás/ vczyńił ro-[kazániu pániéy [wéy do[yc. *Wzór 2.* **73.** Między in[zémi ... iego po[stępkí znáczny y to iest/ co nád Philodemem vczyńił. *Wzór 6.* **74.** (bo on w[zytko vczyńił co mógl) *Cn 3.* **75.** my[li]li/ Iákoby [wey by[strey żádzey do[yc vczy-nili./ *Zuz 38.* **76.** Tá[że [rogo pogládáiac/ vczyńił rzecź ku niemu/ *Zuz 172.* **77.** Krol ... rzecź do nich vczyńił/ Pro[zac/ *Sz 127.* **78.** Słuchay/ toć ná to/ błáźnie/ vczyńiono./

Sz 534. **79.** A iuz y wieczny pokóy z [obą
vczyniw[zy/] Y ná potomné czá[y przyiaźń
vtwierdziw[zy:] Mon 71. **80.** Którými (słó-
wami) iéy (Helenie) te[knicę w [sercu vczyniła
(Iris)] Mon 138. **81.** Mon 257 jak nr 79. **82.**
á Krol ... vczynił modłę [łowy tymi: Mon 276.
83. Helená ma byđz iego ... Nadto Grékóm
przy[łoyną nagrodę Troiánie] Vczyniá/ Mon
292. **84.** Ia jednak będę [wégo chćiał do-
chodźić zbroynie] Leżąc tu/ áz vczynię przed-
się koniec wojnie.] Mon 296. **85.** Y nagrodę
vczynię równym obyczáiem/] Mon 453. **86.**
E ... O[łatnie z kré[ką albo z ogonem/ iako
to/ vczynię.] Ort 5. KD

uczyniony zawarty 1, złożony 2.

1. Gdzie/ pánie/ zwykła dobroć/ y przymié-
rze [ławné] Z Dawidem vczynioné? Ps 89,91.

2. nietylko ... błogo[łáwien[łwá/ wedle obie-
tnic nam vczynionych/ do[łapiem Wr 5. KD

uczynność życzliwość, pomaganie in-
nym 1-4;

u. terazniejsza 4, moja 2, jego 1, 4, moje
u-i 3;

sława u-i 1;

u. znać 2, na u. pomnieć 4;

u., chęć 2;

u. – zelzenie 4;

w p. 4.

1. Vbogim dawa obfćicie:] A téz [ławá zná-
komićie] Iego vczynności [łynie/] Ps 112,31.

2. Choć zna[ż vczynność moie/] y chęć práwá
czuie[ż/] Przedsię ty mnie [zpetną twarz/]
Káchno/ vkázuie[ż.] Fr 3,44,1. **3.** Furto/ mó-
wie/ niewdzięczna moich vczynności.] Pieś 1,
25,44. **4.** Oná nie ták dálece ná terazniej-
[zą vczynność iego/ iáko bárziéy ná piérw[ze
zelzenie [wé pómniąc/ [łudze po ćichu ro[ka-
záłá áby go zábił. Wzór 2. KD

ucziwy p. uczciwy

udać pokazać.

A my rozumy [woie przedsię vdác chcemy/]
Hárdzi miedzy pro[łtaki/ że nic nie vmiemy.]
Tr 11,9. KD

udać się podążyć, pójść w jakimś kie-
runku, do jakiegoś miejsca 2, 4, 7, 8, podobać

się 5, zdać się na coś 3, 6, udać się za kimś
– postępować tak jak ktoś 1;

u. lotem 2, myślą całą 3, do łóżnice 8, za
morze 2, w stronę, w krainę 4, na żywot jakiś
6, na to 3, za wszetecznymi 1, z żoną i dziećmi
7, mi 5, gdzie 7;

u., skłonić 1, podziąć się 2;

r. –áłá 4-6, –dáłá 8;

w p. 7.

1. Ze áni oká [wégo [kłonił zá hárdémi/]
Ani [ye vdał zá w[zetecznými.] Ps 40,16. **2.**

A lotem zá o[łatnié vdam [ye morze:] Ps 139,
18. **3.** lecz [ię iuz ná to vday myślą całą.] Fr
3,30,14. **4.** OR[zulo moiá ... W którą stronę/
w którą[ye kráinę vdałá?] Tr 10,2. **5.** Ani

wiém czemuś mi [ye niewdálá:] Pro[łto iákobyś
młodym przyganiáłá.] Pieś 1,19,19. **6.** Ale
w[zeteczna páni w[zy[łkiégo przyczyna/] Która

niewiém ná iáki żywot [ye vdałá/] Ze y w[tydu/
y dobréy [ławy zápomniáłá/] Pieś 1,25,15. **7.**

około wtargnieniu Tátarów ... káždy powiá-
dał/ gdzieby [ie z żoną y z dziećmi vdał/] Ap
22. **8.** A páni do łóżnice pro[łto [ie vdałá/]
Mon 417. KD

udarować dać coś komuś, obdarzyć ko-
goś;

r. –ował.

Alem ćię rychléy nowym rymém vdárował/]
Pieś 1,25,49. KD

udatny kształtny, ładny, zgrabny 1, 2,
dobry, trafny 3;

u. obrzym 2, tak u. 1, noga 1, rym 3.

1. páni w[zech piékniey[za/] ... [częśliwa
to drogá/] Po któręy chodźić będźie ták
vdátna nogá:] Pieś 1,7,14. **2.** Leći obrzym
vdátny pędem niew[ściágnionym.] FgPieś 6,
86. **3.** Vdátnym rymem opi[uiąc boie/] Sz
599. KD

uderzać raz po raz mocno, gwałtownie
bić o coś, tu o falach 2, 4, 6, przen. 1, zadawać
cios, tu o strzale amora 3, u. czołem = kłaniać
się, oddawać cześć 5;

u-a człowiek 5, wały 1, 2, 6, wiatry 4,
miłość 3, drudzy 1;

u. w skały 2, 4, brzegi 6, serce 3, mię 1,
królowi 5;

r. –ájá 6, –áli 5, –áły 1, 2, 4, –érzaj 3.

1. W[zy]tki twé duchy/ y w[zy]tki twé wáły/ W mié vderzáły. | *Ps 42,28*. 2. Niechay głośné wáły/ Swym géstym [zykiem vderzáia w [káły:] *Ps 93,10*. 3. CHybá w [erce/ miłosci profzē/ nieudérzay/ Ale ná każdy członek in[zy [mieie zmiérzay. | *Fr 1,88,1*. 4. [káła ... O któraby fię wiecznie morzkié rozbiiáły/ Flági/ y nieokrotné wiátry vdérzáły. | *FgPżał 8*. 5. Y Królowi wielkiému czołem vderzáli. | *Jez 392*. 6. NIE záwždy bystré wiátry morzá przydymáia/ Ani wáły gwałtowné w brzégi vdérzáia. | *EpRadz 2*. KD

uderzony *mocno, gwałtownie stuknięty, tu kopnięty.*

[káła kopytem] Vderzoná/ [trze]liá [trumie]niém obfitem. | *Phaen 16,188*. KD

uderzyć *mocno, gwałtownie stuknąć w coś za pomocą narzędzia 3, broni 16–7, 19, 20, zbić figurę szachową 12–4, pozbyć się czegoś przez gwałtowne zrzucenie z siebie 9, dotknąć nieszczęściem, ukarać 2, zadać cios 5, nagle, niespodziewanie skierować się w czyjąś stronę, przeciw komuś 6, mocno zawiąć 7, 21, zacząć głośno grać na jakimś instrumencie 10, u. czołem = oddać hołd, cześć 1, 4, uderzyć w stronę = nie trafić 18, źle nie u. = trafić 8, u. w cel = uzyskać to, co się zamierzało 11, u. w larmę = wszcząć alarm 15;*

u–y Bóg 2, człowiek 5, (9), król 11, Mojżesz 3, Menelaus 17, 19, Parys 16, Philistea 1, 4, Jupiter 20, fig. szach.: baba 12, pieszek 13, oszczep 18, wiatry 7, wicher 21, piorun 8, trwoga 6, wszyscy 15;

u. Atrydę 16, Parysa 17, rycerza 14, troski 9, nań 6, na tarcz 16, bok 13, w żagle 7, 21, szyszak 19, ziemię 9, zad 12, trąby, bębny 10, z wierzchu 19, ze świata 6, w pośrzodek k. 20, laską 3, czołem 1, 4;

u., wystrzelić 16–7, miecza dobyć 19, dobijać 2, u. troski w ziemię, odejść się fra-sunkowi 9, w zad u., na stronę skoczyć 12;

u. – balsamem natrzeć 5;

u. k. 2, 5, 14, 17, k. na coś 13, 16, w coś 10–13, 15, 18–9, 21, z cz. na k. 6, coś w coś 7, 9, czymś 3, czymś w pośrzodek k. 20, komuś czymś 1, 4;

r. –erzys 11, –erzy 8, 13, –erzył 14, 16–7, –erzono 10.

1. Y ty mnie czołem vdérz/ Philistaeá. | *Ps 60,20*. 2. Bo/ kogoś ty vderzył/ oni dobijáia/ *Ps 69,57*. 3. To iuż (powiáda) la[ká] vderzył/ á z [káły] Zdróy wy[trze]lił/ *Ps 78,33*. 4. *Ps 108,20 jak nr 1*. 5. Wolę że mié człowiek vderzy cnotliwy/ Niż mié ma bál[amem ná]trzcé niéw[tydliwy:] *Ps 141,13*. 6. O Rzymie ... [koro mu fię powinéła nogá/ Zew[zytkiego] nań światá vderzylá trwogá. | *Fr 2,95,4*. 7. Nieumiém ia/ gdy w żagle/ Vderzá wiátry nagle/ Krzyżem pádác/ *Pies 1,9,34*. 8. á piórun gdźie zmierzy/ Zle nie vderzy. | *Pies 2,1,8*. 9. [tu]zē ... Odéymác [ye fra]funkowi/ Á iáko niéwdzięczné brzemię/ Vderzyc tro[ki] o ziemię. | *Pies 2,15,12*. 10. Zátym w trąby/ y w głośné bębny vderzono/ *Prop 215*. 11. Mam zupełná nádzieie/ że w ten cél vderzy[z] Lá[ki] pán[kiéy] wzywáiac/ do którégó mierzy[z]. | *Prop 251*. 12. Bábie [ie] prózno náwiyác: y w oczy/ Y w zad vderzy/ ná [tronę] téż [koczy. | *Sz 84*. 13. Bo piezek/ ie[li] ná bok nie vderzy/ Bać [ie] nie trzebá/ *Sz 179*. 14. W[záko]ż Rycerzá ták bárzo vderzył/ *Sz 310*. 15. W[zy]scy czekáia/ co nákoniec będzie. | Vderzá w larmę: *Sz 579*. 16. Naprzód Paris wy[trze]lił o[czep] y vderzył/ Atrydę/ *Mon 345*. 17. To wyrzék[zy] wy[trze]lił o[czep] y vderzył/ Parisá/ práwie ná tarcz/ kédy był vmierzył: | *Mon 355*. 18. O[czep] w [tronę] vderzył krwią nie vmázány/ *Mon 358*. 19. A Meneláus mieczá dobyw[zy] [rogiégó/ Vderzył z wierzchu w [zy]zak: *Mon 360*. 20. Tym vderzył (*Jupiter*) w pośrzodek zuchwalców [w]owolnych/ *Muza 61*. 21. Bo ie[li] prędkie wicher/ vderzy w nié (*żagle*) nagle: | Albo nawie zátonác/ álbo wołác trzebá/ *Phaen 36,356*. KD

uderzyć się *podjąć walkę, zmierzyć się.*

A ty/ cóc Bóg dał siłę/ y [erce] po temu/ Vdérz [ye] z pogáninem/ iáko [tu]zē cnému: | *Pies 2,19,18* KD

udręczenie *męczenie, nękanie 1, 2, niewola 3;*

u. Aegyptckie 3, me 1;

u. przyszło 2;

użalić się czyjégó u–a 1, wyzwolenie z jakiegó u–a 3;

u., gniew, trapienie 2;

r. –enie 2, –enia 1, 3.

1. Raczyłeś [ye vżalić mego vdręczenia/ Ps 31,17. 2. Gniew pán[ki ná nie przy[zedł/ przy[zło vdręczenié/ Y ciężkie niewidomych [zátánów trapienié.] Ps 78,89. 3. Potom[ftwu Izráhel[kiemu/ Ná pámiátkę wieczną wyzwolenia/ Z Aegyptckiego vdręczenia.] Ps 81,12. *KD*

udręczony znajdujący się w ciężkim położeniu 5, trapiiony bólem, dotknięty chorobą 1-4;

u. człowiek 3, (4), córka 5, kości 1;
u. podagra 4 ~ u-emu pomoc 2;
u., wzgardzony 2;
w prep. 3, 5, w postp. 1;
r. -ému 3, -onym 1 ~ w p. 4.

1. A vłzy niéco bólu kościom vdręczonym.] Ps 6,4. 2. Vdręczonym: wzgárdzonym: owa ryczéć mu[że/ Ps 38,15. 3. Pan ... mnie vdręczonemu/ Pomógł z niez[częścia [tudze [woiemu.] Ps 116,15. 4. CZarnkow[ki Bi[kup Poznán[ki/ będąc podágrą bárzo vdręczony/ zwykł b[ł(!) czę[tkroć przed wielkim bólem té [łowá mówić: Ap 1. 5. A [ámá biédné ręce ták rozkrzyżowála/ Iákoby vdręczonéy córki żáłowála.] Phaen 14,168. *KD*

udziałać zrobić coś złego 1-2;
u-a śmierć 1, olbrzym 2;
r. -áła 1, 2.

1. OPAKES TO NIEBACZNA SMIERCI VDZIALALA: Tr 13,19. 2. iuż twárdémi demby w iá[na brame bili.] ... Ale naduż[zy olbrzym/ co Bogu vdziála?] Muza 50. *KD*

udzielać dawać komuś jakąś część swojej własności, dzielić się z kimś.

Dobry (człowiek)/ prędki do litości/ Vdziéla [wéy máiętności.] Ps 112,18. *KD*

udzielić dać część tego, co się ma.

niech przyimie z dziéka/ Komu ści[ła/ co do[yc/ Bóg vdzielił r[ka.] Pies 2,4,44. *KD*

udzielny niezależny, osobny, oddzielny.

W[zytkié (gwiazdy) idá á idá ko[em ro[pu[zczone:] Przeto vdziélné znáki [ą po[stanowioné:] ... że iuż w[zytki [wé przezwiská máia/] Phaen 34,326. *KD*

uf p. huf

ufać żywić przekonanie, że na kimś, na czymś można polegać, w kimś, w czymś pokładać nadzieję na pomyślny obrót spraw: w Bogu 1-4, 10-2, 14-5, 17-9, 21-5, 27-9, 31-5, 37-9 41-3, bogach 46, człowieku 6, 40, 47, w przestrzeganych zasadach, sile, bogactwie, innych okolicznościach 5, 9, 20, 26, 30, 44-5, 48-50, mieć przekonanie, że coś dobrego, korzystnego nastąpi 7, 8, 13, 16, 36;

u-a człowiek 1-15, 17-9, 21, 25-7, 30-43, 45-7, 50, car moskiewski 49, Krzyżacy 48, serce 16, 21-6, dusza, duch 22-4, 28-9, lwi 20, kot 44;

u. Bogu, Panu 2-4, 11, 14, 17, 21-5, 27-9, 34, 37-9, 41, 43, bogom 46, w bogu 10, 18-9, 42, człowiekowi 6, śmiertelnemu 40, sobie 47, (w) miłosierdziu, (w) łasce Boga 1, 7, 12-3, 32, wiecznej dobroci 31, pokojowi 8, swej niewinności 5, pańskiej pomocy 15, mocy 44, 48, sile 20, 50, nie u. światu temu ani rozumowi swemu 30, słowu *czyjemus* 33, 35, wedle słów [wych 36, sprawiedliwości 45, szczęściu 49, w złocie 26, w niecnocie 26, w swoje wozy i w konie 9;

u. uprzejmie 27, całym sercem 34, prawie 34, nigdy nie przestać 32, mocnie 37, śmieie 8, prózno 5, na wszelki czas 18, daleko 47;
u., spuszczać się 40, nie być zasrumany 10;

u. komus 2-4, 6, 11, 14, 17, 21-5, 27-9, 34, 37-8, 40-1, 43, 46-7, *czemus* 1, 5, 8, 13, 15, 20, 30-3, 35, 44-5, 48-50, w kimś 10, 18, 19, 39, 42, w czymś 7, 12, 16, 26, w coś 9;
ze zd. dop. 7, 13, 16, 36;

w przysl. 43;

r. -ámy 31, -áją 2, 3, 20, -acie 47, -ajcie 40, -áto 16, -áli 18.

Ps: 1. A ia miłosierdziu twemu (Boże) V[fi-iac niewymownemu/ Náviedzę twé święté progi/ 5,26. 2. A ci/ co tobie v[fi-ia/ Niech w[e]fela v[zywáia:] 5,41. 3. W[zy[cy/ którzy go poználi/ Iemu niechay v[fi-ia:] 9,38. 4. PANu ia v[fi-ám/ á wy mówicie/ między góry/ V[fi-iekay 11,1. 5. Człowiek dobry prózno ma v[fi-ác [wéy niewinności.] 11,6. 6. Prawdy niemá[ż ná ziemi/ niemá[ż v[fi-ác komu.] 12,2. 7. Ale ia/ Pánie/ v[fi-ám w miłosierdziu twoim/ Ze mié

nie opuści[*z*] 13,14. 8. kto przy tym zosta-
wa/ Smiele niech vfa pokoiowi [wému.] 15,16.
9. Oni w [woie wozy/ y vfáią w konie:] 20,21.
10. Przodkowie ná[zy] ... W tobie vfáli/ á nie
zá[rumáni.] 22,16. 11. Bogu ten vfa/ niechże
go rátuie/ 22,23. 12. Ie[zczem v pierśi vfał
w łá[*ŕ*ce twoiéy:] 22,26. 13. Vfam twéy łá[*ŕ*ce/
ze mié ná wíek] Nie[puści[*z*] páníe/ z [woiéy
opíe]ki:] 23,17. 14. A naprzód/ że ia tobie
vfam/ Boże.] 25,50. 15. Niech widzę drzewá
złożoné:] Vfáiąc pán[*ŕ*kiéy pomocy/ Nieboię [ye
žadnéy mocy.] 27,11. 16. Iužby mié w tro-
[kách nies[*ŕ*taó] By [erce w tym nie vfáó] Ze
ma wynidž z tych trudnošćí/ 27,46. 17. A ia
w téy wzgárdžie ludžkiéy/ y w tym [tráchu
[rogíem/ Tobie vfam/ o páníe/ tyš íe[*ŕ*t moim
Bogíem.] 31,34. 18. Będžiem (da Bóg) rá-
došćí práwéy vžywáli/ Bo[*ŕ*my ná w[*ŕ*zelki čas
w nim vfáli.] 33,42. 19. pan to dobrotliwy/
Ktokolwiek w nim vfa/ człówie]k to [z[*ŕ*cešliwy.]
34,18. 20. Lwi drapiežni/ którzy ší]lom [wym
vfáia/] Czé[*ŕ*sto niedo[*ŕ*tát]ku y głódu doznáia.]
34,21. 21. Vfay ty Pánu/ 37,81. 22. du[*ŕ*zo
moia? czemu/ Omdléwa[*ŕ*] pánu ty vfay/ 42,
18. 23. 42,42 jak nr 22. 24. Duchu mój/
czemu mdlíe[*ŕ*] ... Vfay Pánu/ którému/ Iáko
Bogu wiecznému/ Ie[*ŕ*z[*ŕ*ce ia mam d[*ŕ*ięk[*ŕ*wać/
Ze mié raczył záchowáć.] 43,27. 25. á ia vfam
tobie/ Bože mój/ 49,43. 26. on co w złoćie/
Y co vfał w [wéy niecnocie/] 52,22. 27. Tobie
ia/ o páníe mój/ vfam vpržéymie.] 56,8. 28.
BOgu du[*ŕ*zá vfa moia/ To mój zamek/ to ma
zbroia:] 62,1. 29. Vfay Bogu/ du[*ŕ*zo moia/]
62,13. 30. Nikt nie vfay šwiátu temu/ Ani
rozumowi [wemu:] 62,29. 31. Y my twéy
wiecznéy dobroćí vfamy/ 65,17. 32. A ia
przy tobie/ mój páníe/ zo[*ŕ*táné/] Vfáć twéy
łá[*ŕ*ce nigdy nie prze[*ŕ*táné:] 73,60. 33. á on
(Dawid) niech vfá [łowu memu:] 89,6. 34.
KTo [ye w opíe]kę poda pánu [wemu/ A cálym
práwíe [ercem vfa íemu/] 91,2. 35. ábych to
mógł [woim] Obmowcom wywíešć/ že [tu[*ŕ*žnie
vfam [łowom twoim.] 119,42. 36. Vfam/ že
[ye/ wedle [ów [wy]ch/ nádemná [mí]tuie[*ŕ*.] 119,
76. 37. KTo]kolwiek mocnie vfa pánu [wému/
Nieporuszony [toi:] 125,1. 38. áni ia mam
[obie] Pewniey[žégo rá]tunku/ íeno vfáć tobie.]
131,10. 39. W tobie [ám]ym vfam: nie gu[*ŕ*
mié do końcá.] 141,24. 40. Ná kró]le [ye nie
[pu]žczayćie:] Šmíertelnému nie vfayćie:] 146,

6. 41. A on též tylko íednému/ Vfa pánu
bogu [wému.] 146,16.

42. vfam w Bogu [woim:] *Pieš* 2,4,38. 43.
Si[*ŕ*á Bóg może wywróćić w godžinie:] A kto
mu kolwíek vfa/ nie záginie.] *Pieš* 2,9,28. 44.
Ktemu rzadko v[*ŕ*nie (*kot*) w nocy/] Ale vfa
zawždy mocy.] *Sob* 3,44. 45. Nie vfa [wey
[práwíedliwošćí/] Kto z[*ŕ*otu mowíć od [ie]bie
rzecž każe/] *Odp* 22. 46. Vfam [wym Bogom/
Odp 65. 47. Albo iako daleko [obie] d[*ŕ*žíš
ufacie.] *Sat* 102. 48. burda z Kržyžaki/ któ-
rzy [woiéy mocy/ Nie vfáiać/ v Czechá [z]ukáia
pomocy.] *Prop* 78. 49. kiedy [z]c[*ŕ*ęšćiu [we-
mu/ Car Mo[*ŕ*kíew[*ŕ*ki vfáiać/ chćiał šwiátu
w[*ŕ*zy[*ŕ*tkíem] Gróžnym być? *Jez* 70. 50. Wa-
biać/ ktobykolwíek šmiał/ á vfał [wéy ší]le/]
Jez 379. *KD*

ufanie *pokładanie nadziei w kimś, kto
może udzielić pomocy, opieki, tu w Bogu 1,
2, obiekt, od którego zależy spełnienie oczeki-
wań, próśb, tu Bóg 3, 4;*

u-e w kimś kłaść 2, położyć 1;

u. wszech ziemskich granic i brodu mor-
skiego 3, swoje 1, me 4;

ktos jest czyješ u-e 3, 4;

r. -ánié 3, 4.

1. DO ćie]bie/ páníe/ w[*ŕ*zdycha [erce moie/]
W tobiem po[*ŕ*ožyl ia vfánié [woie:] Zá co niech
w[*ŕ*tydu/ y ... Niepr[*ŕ*ziaćiel[*ŕ*kich šmiechów nie
odno[*ŕ*žę.] *Ps* 25,2. 2. W tobie vfánié kładžie
du[*ŕ*zá moia.] *Ps* 57,2. 3. Okaže[*ŕ* łá[*ŕ*ke/ y [wé
[mí]łowánié] Džíwné nád ludem [woim: o vfá-
nié] W[*ŕ*zech žíem[*ŕ*kich gránic/ y nieprzebyt[*ŕ*go]
Brodu mor[*ŕ*kiégo.] *Ps* 65, 22. 4. IE[*ŕ*tem czyn
r[*ŕ*ak twych ... Dobrzy ze mnie rádošć máia/
žeš ty mé vfánié.] *Ps* 119,74. *KD*

ufność *wiara, nadzieja, przekonanie, że
ktos, tu Bóg lub bogi pogańskie, pomagają
człowiekowi, darzą go opieką 1-14, zaufanie
do człowieka, przešwiadczenie, że nie zawie-
dzie oczekiwań 15-6;*

u. niew[*ŕ*atpliwa 16, moja 12-3, sw(oj)a 2-4,
11, nasza 9, ta 7, 8, 16;

u. *ješ* w Bodze 9, 12, jego šlub to u. *czyjaš*
13, w Bogu, jego łasce u. mieć 1, 5, 6, 10,
kłaść 3, 11, pokládać 2, położyć 4, 14, u-I
zstawa 15, *coš ješ* u-a 13;

u., ochłoda 13;

być u-i 7, 8, u. o *kimś* mieć 16;
r. -ności 7, 8, -ości 15.

1. Iemu niechay vfáia:| Nigdy [ye nie-
o]zúkáli| Którzy w nim vfność máia.| *Ps 9,40.*
2. póki ia vfność [woię] W tobie pokládać
będe/ záváždy mi do[stát]nie| Státku/ y prawdy:
Ps 26,2. **3.** W Tobie vfność [wą kładę|] Boże
niezmierzony| *Ps 31,1.* **4.** Bądźcie [tali/ któ-
rzyście w pánu położyli|] Vfność [woię|] *Ps*
31,56. **5.** [zkody nie vznáia|] Którzykolwiek
w iego [á]fce vfność máia.| *Ps 34,48.* **6.** B[ł]-
og[ó]sławiony człowiek/ y fortunny żywie|] Który
ma vfność w pánu prawdziwie.| *Ps 40,14.* **7.**
Pán[kié] [łowá v] mnie [fá] wielkiéy zacności|
Nań [ye ia [puściw]zy|] i[estem] téy vfności:| Ze
... Nigdy mi śmiertelny człowiek nie závádzi.|
Ps 56,10 **8.** *Ps 56,26 jak nr 7.* **9.** W nie-
[zczęściu/ y w káždéy] trwodze| Ná[za] vfność
záváždy w bodze.| *Ps 62,24.* **10.** W pánu
trzeba mieć vfność/ á ten nie omyli| *Ps 69,71.*
11. W Tobie vfność [wą kładę|] boże niezmi-
rzony| *Ps 71,1.* **12.** niech mię p[á]lcem [sobie|]
Iáko chcą vkázuia/ vfność moiá w tobie.| *Ps*
71,14. **13.** P[O]mni ślub [wóy: toć i[est] vfność/
y ochłodá] moiá| Ślub twóy mię wráca od
śmierci [ostát]niéy podwoiá.| *Ps 119,49.* **14.**
Boday ták y [ci/ którzy ie (bogi] pogańskie)
robili|] A ow[zem/ co w nich vfność] położyli.|
Ps 135,34. **15.** To/ y czego i[est] wiécéy/ zá-
wždy w miłości|] Sercá trapi/ chocia téz z[stawa]
vfności:| *Pieś 2,20,26.* **16.** Y tę vfność o tobie
niewątpliwą mamy:| Ze nie b[ędzie]z ch[ciał]
wydáć ojca ... A nam [zkody nágrodzi]z nie-
[częścia] [frogięgo.|] *Tarn 62.* KD

uformować nadać kształt;
r. -ował.

Tyś mię z tyłu/ y z przodku/ [am vformo-
wał|] Tyś około mnie r[ęki] [w[éy] nie z[á]łow[á]:|
Ps 139,9. KD

ufrasować bardzo zmartwić, zaprz[ę]tnąć
troskami 1, 2;
u. żaki 1, głowę sobie 2.

1. ALEXánder ... Troię [káził|] ... Perfy z p[á]n[ft]-
wá zráził.| ... vfrá[ował] żaki| ... powadził Po-
laki.| *Fr 2,65,3.* **2.** Nie myślic[ie] oná o tym/ że
ia przy tobie|] Głowy nieufrá[uię] by namniéy
[sobie:|] *Pieś 2,20,6.*

ugadzać uderzać w cel, trafiac 1, 2;
u. na oko 2, kopiją w pierścień 1;
u., strzelać 1;
r. -ąją 2, -ając 1.

1. Siedząc ná dzielnym koniu/ y łukiem
władáiac|] Albo kopiiá gładką w pierścień vga-
dzáiac|] *Fr 3,65,12.* **2.** I[est] żwiérz[ę] o iednym
oku| ... Slepym b[et]tem w nie [trzeláia]|] A ná
oko vgdzáiá.| *Fr 3,78,4.* KD

uganiać się biec za kimś, chcąc go do-
paść, tu u. z *kimś* = prowadzić walkę, wojnę,
brać udział w bitwie.

A [koro] który doroście [w[éy] miáry:|] Nie-
chay [ie w polách] vgania z Tátáry.| *FgPieś*
3,34. KD

ugasić stłumić, zaspokoić;
r. -ili.

á oto z kámienia|] Zdróy przezczyf[ty] wy-
padł nowego [strumienia].| A [ci] t[á]m wiéc prág-
nienié wodá v[ga]sili|] *Ps 78,29.* KD

ugaszony p. nieugaszony

ugładzony służący do gładzenia – roz-
prowadzania zaprawy;
r. -ona.

Pátrze iáko [ye] [sobia: broń] nieuchroniona|
W iednéy r[ęce/ a/ w drugiéy] kielnia vglá-
dzona.| *Prop 198.* KD

ugłaskany pogłaskany wiele razy, obla-
skawiony;
r. -ány.

Która (Bogumiá) iákoby żróbek nie[á]pá-
ny|] Ani p[á]t[er]zká r[ęka] vglá[kány]|] Vcieka
w pole: *Pieś 2,18,10.* KD

ugoda porozumienie osiągnięte w wyni-
ku wzajemnych ustępstw;
r. -oda.

niechże Priámá przywioda|] Aby [am] zátári
co [ie] zmówi zá v[go]dá.| *Mon 102.* KD

ugodzić strzelając, celując czymś, trafić
2, 4-6, 8, przypadkowo wbrew woli znaleźć
się gdzieś, natknąć się na coś, dotknąć czegoś
1, 3, 11-2, dotknąć, zadać cios w sensie psy-
chicznym 7, 10, 16, działając, osiągnąć jakiś

cel 15, 17, dojsć do czegoś, poznać coś, zrozumieć, trafić w sedno 9, 13–4;

u–i człowiek, ludzie 1, (3), (9), 17, król 2, Kazimierz 15, flis 6, nieborak 12, trzeźwy 13, śmierć 16, Mars 11, miłość (4), (5), 8, nie-szczęście 7, 10, dowcip 14;

u. człowieka, ludzi 4, (8), 17, w serce 5, w serca nieprzyjaciół 2, na lwa 12, nogą 3, strzała, –ami 2, 4, 5, 8, krzosa 6, w sprawy 13, w grosz 6, w dół 1, w to 9, 14–5, 17, na ostry krzemień 3, pod sieć 11;

u. nagle 4, między szpary 6, wszędzie 7, łącno 10, łatwo 17;

u. k. 4, 8, czymś 2, 3, 8, w coś 1, 2, 5, 6, 9, 13–5, 17, na coś 3, 12, pod coś 11, gdzieś 16; ze zd. 15–7;

u., dochodzić 9;

r. –odzić 9, –odzi 1, 4, 10–3, –odził 15, –odzą 17, –iła (:–yła) 8.

1. człowiek plóny/ | Nie[pr]awiedliwość no-si/ kłam vrodzi/ | Dół pod kim kopa/ á [am weń vgodzi. | *Ps* 7,36. **2.** ostré [trzały [ą nie- vchronioné/ ... Témi vgodzi[z w [ercá záia- trzoné] Swych nieprzyjaciól/ *Ps* 45,18. **3.** ábyś/ idąc droga/ | Ná oftry krzemień nie v- godził noga. | *Ps* 91,24. **4.** O Miłosci. ... Strzały znać/ że nagle człowieká vgodzi/ | A z onéy rány żaden zdrowo nieodchodzi. | *Fr* 2,94,7. **5.** Do miłosci. ... Ty mié rátu/ á [woiá [trzała v- złoconá] Vgódz w [erce/ *Fr* 3,11,12. **6.** flis ... między [páry/ | Wgrofz vgodzi/ dobyw[zy krzo[ki z [záráwáry. | *Fr* 3,86,16. **7.** Vgodzi nie[zcześnie w[zędzie/ | *Tr* 17,15. **8.** ZLota to [trzała/ y króm w[zégo iádu byłá/ | Którá mié niepochybna miłość vgodziła. | *Pieś* 1,4,2. **9.** A ktoby chciał rozumem w[zyfkiégo docho- dzić/ | Y zginie/ á nie będzie vmiął w to vgo- dzić. | *Pieś* 1,9,20. **10.** (Bo łącno gdy chce nie[zcześnie vgodzi) | *Pieś* 1,17,34. **11.** Nie záwždy Mars hufy wodzi/ | Czáfem téz pod sieć vgodzi/ | *Pieś* 2,15,4. **12.** Ie[li gdzie ná Lwá nieborak vgodzi/ | Który po [zyię we krwi ludzkiéy brodzi. | *FgPieś* 3,39. **13.** trudno śmiech przychodzi/ | Trzeźwi/ w piiánych [prá- wy nieugodzi. | *FgPieś* 8,34. **14.** Acz mój dowcip trudno ma w to vgodzić práwie. | *FgBitwa* 14. **15.** Po nim ná páń[stwo w[ta- pił ... Kázmierz/ ... iednák w to vgodzi/ | Ze do da[zych nie[nażek drógę był zágrodził. |

FgBitwa 73. **16.** [roga śmierci/ to ty | Vmie[z vgodzić/ gdzie nawys[zé cnoty. | *FgNagr* 2,8.

17. A przedię mądry ludzie łatwo w to vgodzą/ | Ze przywiódą w [wą miárę co [ye wykróczyło. | *Zg* 152. *KD*

ugonić zdobyć, pozyskać czyjąś przychylność;

r. –onił.

Więc by ty Marcinie/ przed tym nieugonił/ | Co to siedzi iáko wróbl/ á oczy zá[lonił. | *Fr* 1,59,1. *KD*

ugorny rosnący na ugorze;

r. –orny.

Prze twóy gniew [urowy ... v[echłem prá- wie/ iáko kwiat vgorny. | *Ps* 102,28. *KD*

ugrozić zagrozić, stać się niebezpiecznym.

Cnoćie zayzrzá iáko żywo. | Buyné drzewo wiátróm krzywo. | Ale ty chciéy pómc [á- má/ | Nieugrozi zazdrość námá. | *Pieś* 2,2,19. *KD*

ugruntować ustanowić, umocnić, utrwalić, dać podstawy 1–4, 6, uczynić twardym 5;

u–e człowiek 1, król 6, Bóg 2–4, mrozy 5; u. zakon pański 1, pokój i bezpieczeństwo 6, ziemię 2, ziemski krąg 3, 4, morze 5, w sercu 1, rękoma swemi 2, lodem 5;

u., zbudować 2, 3;

u. – zepsować 6;

r. –ować 6, –ują 5, –ował 1–4.

1. Zakon w [wym [ercu páń[ki vgruntował/ | *Ps* 37,75. **2.** tyś niebo zbudował/ | Y ziemię rękómá [wémi vgruntował. | *Ps* 102,58. **3.** Bóg ten/ który wy[okie niebo zbudował/ | Y ziem[ki w[zytkorodny krąg vgruntował. | *Ps* 121,8. **4.** *Ps* 124,16 jak nr 3. **5.** boś musiał iść morzem/ ... które dziś mrozy lodem vgrun- tuia/ | *Pam* 127. **6.** Królu zacny ... ludzi ied- néy wiáry/ y páná iednégo | Przywiedz do związku węzłá niéro[stárgnionégo. | Tym nie- przijacielowi [erce ma[z zep[owác/ | A rzeczy- politéy pokóy vgruntowác/ | Y be[pieczeń- [two cáłé: *Prop* 278. *KD*

uhaftować przyozdobić haftując, tu przen.;

r. –ował.

tyś niebo zbudował| Y złotými gwiazdami ślicznieś vhařtował.| *PieśCzego 1,10.* *KD*

Uhry z *czeskiego Węgry*;
r. Uhry (:-ury).

O Stárořtá ná Muřzynie| Ty řię znařz dobrze ná winie| Znařz i mařz: bo tylko zgury| Spuřciwřzy wóz/ áliřz Uhry.| *Fr 3,74,14.* *KD*

uiřciř się okazać wdzięcznořć, składa-
jąc ofiarę.

Przed zborem iego/ przed iego wiernými| Viřz-
cę mu řy e obiátami řwými.| *Ps 22,68.* *KD*

ująć spowodować zmniejszenie ilořci, na-
tężenia czegoř, 1, 2, 4, 5, 7, 12, usposobić
kogoř do siebie pozytywnie, nastawić przy-
chylnie 9–11, opanować kogoř, zawładnać
kimř 3, 6, schwytać, poskromić 8;

u–e *człowiek 4, 5, 8–11, Bóg 1, 2, czas 12,*
zazdrořć 7, strach 6, sen 3;

u. pany 11, ją (*Orszulkę*) 3, kogo 9, 10,
gniew 1, swe zapalczywořci 2, żądzą 8, żałořć
4, serce 6, co 7, chciwořci 5, sobie 9–11, w kry-
gi 8;

u. pieniędzmi 11, ludzkořcią 9, 10, za ży-
wota 12;

u. *k. 3, k. czymř 9–11, coř 1, 2, 4, 6, coř*
komuř 7, 12, cz. 5, komuř 11, coř w coř 8;

u., zhołdować 9, 10;

u. – nagradzać 7, 12;

w p. 11.

1.2. Vymi gnięw/ vymi řwé zápalczywořci/ *Ps 37,19.* **3.** Viař ią řen żelázny/ twárdy/ nieprzeřpány| *Tr 7,7.* **4.** Przyniořtámci ná ręku wdzięczną dziewkę twoię| Abyř ią móřł oglądać ieřzce/ á tę řwoię| Serdeczną żałořć viař: która ták vymuie| Siř twoich/ *Tr 19,21.* **5.** Siřá pořiadł włořci| Kto viař chciwořci| *Pieř 1,5,10.* **6.** Brzegu niewidáć/ przewořnik nie pewny| Strách řerce viař/ á w oczu płáč rzewny| *Pieř 1,6,20.* **7.** co im (*řluzącym ojczyźnie*) zázdrořć vymie/ Bóg nágrádzáć bę-
dzie| *Pieř 2,12,19.* **8.** lecz kto w krygi żądzą| Mogł viař/ w długim beřpieczeńřtwie| Dni řwych vřywie. *Odp 457.* **9.** řwoją zář ludz-
kořcią| Kogoř řobie nie viař? kogoř nie zhoł-
dował?| *EpRadz 77.* **10.** Jez 175 jak nr 9. **11.** Iugurtá będąc więźnięm w Rzymie/ viař-
řy řobie pięrwřzé Pány pieniędzmi/ ... puřczon

był wolno: *Wr 14.* **12.** A co mi za żywotá vymie čas dřiřieyřzy| To po řmierci nágródzi z lichwą wiek poznieyřzy.| *Muza 15.* *KD*

ujć p. **ujřć**

ujjechać przejechać okreřlony odcinek 1,
odjechać skądř, opuřcić kogoř, coř, jakieř miejsce
3–5, przesunąć przez najazd granice, zmniejsza-
jąc obszar państwa 2;

u. miłá 1, granic na *kimř 2*, z Starice 4,
z Rzymu 5, od niego 4, do ciebie 4, cicho 3;

u. cz. na *kimř 2*, od *k.* do *k.* 4;

r. –edzie 2 ~ w p. 3, 5.

1. A pánowie do siodel(!): viechawřzy miłę|
Pořřucháli onęgo/ pořřtý koniom chwilę| *Fr 3,85,9.* **2.** Co potym? kiedy řiedzięm iák ná ledzię| A gránic ná nas ládá kto wiedzię.| *Pieř 1,13,24.* **3.** kiedy byli pánowie Litewřcy przed řkończeniem Vniięy řicho viecháli/ *Ap 19.* **4.** Murzá od niego z Stárice| Do ciebie był viechař/ *Jez 286.* **5.** á iř mu nie řzły řiché praktiki/ viechař z Rzymu/ *Wr 16.* *KD*

ujedwabić obić jedwabiem;

r. –wabi.

Dobra myřli/ który nie przywabi| Choř
kto řciány drogo wiedwabi| *Pieř 1,2,26* *KD*

ujeżdżony p. **nieujeżdżony**

ujęty przekonany, zachęcony.

Ciebie ... Wřzyřcy królowie będą řwoim bo-
gięm zwáli| Y řpráwy twe wychwałi| Sława
twoią więci: *Ps 138,15.* *KD*

p. **nieujęty**

ujmować powodować zmniejszenie ilořci
lub natężenia czegoř 1, 3–5, opanowywać,
ogarniać kogoř 2;

u–e *Bóg 1, człowiek 4, żałořć 2, 3, wiek 5;*
u. człowieka 2, boleřci 1, krasy 5, siř 3,
sobie 4, jej 5;

u. *k. 2, coř 1, cz. 3, komuř 4, komuř cz. 5;*

u., przystępować 4;

r. –uje 1–5.

1. On řmutné řercá cieřzy/ trořki lékuie|
Rány wiáže/ boleřci wřzelkię vymuie| *Ps 147,*
6. **2.** Z káždęgo káta żałořć człowieka v-
ymuie| *Tr 8,13.* **3.** Abyř ... řwoię| Serdeczną

żałość wiął: która tak wymuie| Sił twoich/ *Tr* 19,21. **4.** Im [obie człowiek więcéy pomier-ny wymuie| Tym mu więcéy od Bogá z łáki przy[tepuie:| *Pieś* 2,4,21. **5.** Ani wiek za-zdrościwy iéy kra[ly wymuie.| *Dzie* 12. *KD*

ujmować się u. się za coś, brać się do czegoś, zaczynać się czymś zajmować ~ r. -uję.

Posił mię: niech [ye zá rzeczy płoné nie wymuie.| *Ps* 119,116. *KD*

ujrzyć, ujrzeć, uźrzeć zwrócić na ko-goś, na coś oczy, spostrzec 3-5, 10, 12, 19, 24-5, 28-30, 32-3, 40-1, 48-52, zobaczyć, spotkać 9, 23, 27, 31, 35, 44-5, 47, doświadczyć, stwierdzić, dostrzec 1, 2, 6-8, 11, 13-4, 17, 22, 34, 42-3, 46, być czegoś świadkiem 15-6, obserwatorem 18, 20-1, przekonać się 26, 36-9; u-y człowiek, ludzie 2-5, 7-16, 18-9, 22-32, 34-40, 42-3, 45, 47-52, Bóg 1, 6, 20-1, 33, Menelaus 44, nimfa 46, drab 41, ziemia 17;

(nie) u. człowieka 9, Helenę 47, synów ple-mię i spokojną ziemię 21, sługi 35, twarz 3, 5, nogę 25, zgodę 20, swobodę 20, szczęśliwą chwilę 22, sprawy 46, swój grzech 13, upad 16, 18, skępstwo i chciwość 43, odmianę 34, pomstę 15, czy[as niewinność 6, p[ec i zęby 32, dzień prawej światłości 8, wieczną noc 7, pręgę = tęczę 33, progi 24, bramy Hieruzalem 19, drogę 51, niskie kraje 12, smoku 45, wołu 48, ryby 50, Eridana 52, zakręt smoczy 49, lasy 28, znaki 42, mię 30, cię 4, 23, 31, go 10, 44, kogoś 27, to 26, i jednego 1, 14, okiem 40, oczy(e)ma 2, 15, 18, na oko 5, aż do wieku 9, k. leżąc (= leżącego) na marach 10, przed sobą 13, u dziewczki 25, u nóg woźniczych 48; u., spojrzeć 50, zdziwić się, zwątpić 11, oczy napaść 10;

ze zd. dop. 2, 36-40;

ujrzyć 26, 37-41, ujrzeć 1-25, 27-8, 30-6, 42-52, uźrzeć 29;

r. -émy 4, 5, 10, -ycie (:-icie) 30, -á[á 17; w p. 35.

Ps: **1.** Byłiby gdzie rozum cały| Albo kto ná Bogá dbáły.| Niemógł wyźrzeć y iedného| Ták [ye w[zy[cy i[eli złégo:| 14,9. **2.** Przeto przydzie ná nie trwogá| Gdy wyźrzą oczymá [w[mi| Ze pan trzyma zá dobr[mi.| 14,19. **3.** wyźrzę twarz (da Bóg) tw[éy w[zechmocno[ci:|

17,54. **4.** W rychle cię zdrow[ego (da pan Bóg) wyźrz[emy| Y powinné pánu dzięki vczy-niémy:| 20,13. **5.** Temi [topniámi góry swię-t[éy do[stapi[emi| Y twarz páń[ka (da pan Bóg) ná oko wyźrz[emy.| 24,12. **6.** PAnie/ vczyń sąd o mnie/ á tám wyźrzy[z moia| Niewinno[ć: 26,1. **7.** Doda[es mi [w[éy pomocy| Zem nie wyźrzał wieczný nocy.| 30,8. **8.** ty ná[ze[cie-mno[ci| Ro[swi[eci[z/ á wnet wyźrzem dzień prá-w[éy swiá[to[ci.| 36,20. **9.** Ná drog[ę/ z któr[éy cz[owieká| Iuz nie wyźrz[ec áz do wieku.| 39,56. **10.** B[edzie[z (m[owia) ten kiedy dzień b[ogoflá-wiony| Ze go leżąc ná m[arach o[státnich wyź-rz[emy?| A tym wdzi[ecznym widziá[dem oczy ná pásiemy.| 41,15. **11.** Moźni bohátirowie ... Wyźrzeli/ zdziwili [ye/ y záraz zwátpili| 48,9. **12.** Przeto téz mu[si wyźrz[ec ni[ki[é kraie| Gd[zie noc ogromna nigdy nie v[ftáie.| 49,51. **13.** ob-licz[ec [ye z toba| Y wyźrzy[z w rychle(!) [w[óy grzech przed [oba.| 50,60. **14.** 53,9 jak nr 1. **15.** á ty przetsi[ę [w[emi| Oczymá wyźrzy[z pom[st[ę nád grze[zn[mi.| 91,16. **16.** Y wyźrz[ę vpad nie-przyaci[ó[ł [woich| 92,23. **17.** Iá[fn[é niebie[kie domy| Ro[swi[eci[ły [ye gromy| Ogni[temi: wyźrzá[ł Ziemiá/ y [tráchy drzá[á.| 97,15. **18.** vpad wyź-rz[ę [w[emá| Nieprzyjaci[el[ki ocz[emá.| 118,13. **19.** dom páń[ki náwiedzi[ć mamy| Y wyźrz[em/ o Hieruzalem/ tw[é pi[ekné bramy.| 122,2. **20-1.** W rzeczy[opolit[éy zgod[ę| Y cá[á wyźrzy [w[obod[ę| Wyźrzy [yn[ów [woich plemi[ę| Y [pokoyná zew[ząd ziemi[ę.| 128,22-3. **22.** Pewienem tego/ á nic [ye nie myl[ę| Ze wyźrz[ę w rychle t[ę [zcz[ę-śliwá chwil[ę| 140,26.

23. Tám cię wyźrz[ę da pan b[og: *Tr* 3,13. **24.** Nie[zcz[ęśliwy ia cz[owiek/ któr[ým látá [woie| Ná tym [trawi[ł/ z[ebych by[ł wyźrzał progi twoie.| *Tr* 9,18. **25.** DObry Pan iáki[ś iádac [obie w drog[ę| Wyźrzał v dziewczki w polu bo[ffá no[ę.| *Fr* 1,34,1. **26.** A moim by[ć ná wirzchu/ to vyrzy[cie [ámi.| *Fr* 2,9,4. **27.** Wyźrzaw[zy kogo[ś/ [tuchay pánie m[ódy| *Fr* 2,16,3. **28.** Doiédz y Párthenopy/ á wyźrzy[z t[é l[áfy| *Fr* 2,26,11. **29.** V[řzaw[zy po[řed[ł ná zád: *Fr* 2,82,5. **30.** PLe[řki (b[ázen powiáda) to mi[ę podno[si[cie| Ale ia swi[ęc[ę zgá[ze/ że mi[ę nie wyźrzy[cie.| *Fr* 3,58,2. **31.** A z tego mi[ę wi[ę-żienia nikt nie wy[wobodzi| Doká[đ ci[ę zás nie wyźrz[ę/ páni w[zech pi[ekniey[za| *Pieś* 1,7, 5. **32.** Popátr[ź miedzy [zoty| Prawdziw[ž[éy roboty| Wyźrzy[z tám y p[ec chropáwa/ y z[ęby|

Nie prawie białe/ *Pieś 1,19,11*. **33.** Włóżę na niebo znakomitą pręgę/ Którą gdy wyźrę/ w[pómnę na przysięgę/ *Pieś 2,1,66*. **34.** W ten czas ma[ż wyźrzyć odmianą naprę[żę/ *Pieś 2,9,16*. **35.** Pan wyźrzaw[zy] [ługi/ dopięro z onęgo prze[tráchu otrzeźwia[ł/ *Ap 1*. **36.** roz[łapmy się oto/ Wyźrzemy/ gdzie nas więcej: *Odp 361*. **37.** Polak od pola rzeczono/ po[polite głófy/ Rad uyrzę gdi was popra/ kędi się [krijecie/ *Sat 109*. **38.** Mowże mu/ że źle wierzi/ uyrzi[ż] czym cię potka:/ *Sat 183*. **39.** waźcie doma taki ko[żt] na dzieć[ci] Vyrzićie ze się do was w[zi]tká/ Padew zleć[ci] *Sat 274*. **40.** Synu moy ... Niev[ty]zi[ż] nic uchem/ ani okiem [swoim] Vyrzi[ż] czymby się zgor[zić] mogł: *Sat 297*. **41.** Iedno przez ieden plác od siebie [tali] Vyrza[ł] drab czarny/ y nátá[ł] ná obu/ *Sz 279*. **42–3.** Vyźrzy[ż] znáki nie máłé wrodzonéy hoyno[ści] Y cnoty: á nie vyźrzy[ż] [kęp[łwá y chciwo[ści] *Dzie 57–8*. **44.** Skoro go tedy vyźrza[ł] Menelaus zbroyny/ *Mon 21*. **45.** Iako kiedy kto vyźrzy [trá]zliwégo [moku] Między pu[łtami] lá[y] wnet vchybi kroku:/ *Mon 33*. **46.** W[ta]ń á pódz Nimpho vrodziwa/ Ze vyźrzy[ż] dziwné [spráwy] ludu Troiáń[kiégo] *Mon 129*. **47.** Tácy pro[fto] ná wiezy [tárcowie] tám byli/ A vyźrzaw[zy] Helene/ ták cícho mó-wili:/ *Mon 152*. **48.** V Nóg Woźniczych vyźrzy[ż] pokłękłégo wo[łá:] *Phaen 12,147*. **49.** kiedy vyźrzy[ż] piérw[zy] zakrę[ł] [moczy:/ *Phaen 14,161*. **50.** á ie[li] [poyrzy[ż] w támte [trony] Vyźrzy[ż] ryby/ *Phaen 19,207*. **51.** Vyźrzy[ż] tám dróge/ Białomléczną názywáia/ *Phaen 40,393*. **52.** Támże y Eridaná vyźrzy w[cho-dzácégo] *Phaen 40,597* KD

ujść, uść, ujć przebyć jakiś odcinek drogi 10, 17, odejść, uciec 7, unikać czegoś 1–6, 8, 11, 13–5, 18–9, 21, przenieść się 20, wydać się, okazać się stosownym, możliwym, odpowiednim 9, 12, 16;

u–e człowiek, ludzie 1, 2, 4–6, 11, 13–4, 17–9, 21, złośliwi 3, drugi 10, 12, Admet 15, *Satyr 16*, rym 9, nie uszła ani noga 7;

(nie) u. milę 10, 17, rękę złej przygody 8, śmierci 15, broni 18, wiatrów 13, szturmów 14, niepogody 13–4, żalości 11, czyjejs srogości 2, 4, sromoty 1, karania 6, pomsty 2, kaźni 5, 19, upadku 3, cierpienia 21, za boga 16, swata 12, między wróżki 20;

u. cz. 1–6, 8, 11, 13–5, 18–9, za k. 12, 16, między coś 20;

ze zd. dop. 21;

w p. 19–21.

1. Bodayze iáwnéy nie v[zi]li [romoty/ *Ps 35,76*. **2.** nie wyda twéy pom[ty] pánie/ y [ro-go[ści] *Ps 36,28*. **3.** Ale vpadku nie wyda zło[li-wi:] A którykolwiek panu [ye] przeciwi/ *Ps 37,45*. **4.** Niechay nie wyda twoiéy [rogo[ści] *Ps 69,54*. **5.** Onić kaźni nie wyda zá [wé] w[ze-teczno[ści] Y odnio[ą] zapláte godná [swoich] zło[ści:] *Ps 89,57*. **6.** Ale przet[się] ná koniec nie v[zi]li karánia. *Ps 106,34*. **7.** ále prof[żac] bogá/ Nie v[zi]lá ich áni nogá. *Ps 118, 18*. **8.** A wto pátrzay/ co v[zi]ło r[é]k[ę] złéy przygody/ *Tr 19,135*. **9.** bo ma być [tá]teczny/ Sam poetá/ rym czásem vydzie y w[zeteczny] *Fr 1,26,4*. **10.** Czeka[wy] chłopcá dobrze d[ługá] chwile/ Ták żeby drugi v[zedł] był y mile/ *Fr 1,61,4*. **11.** V[zi]lábych była téy ciężkiéy zálo[ści] *Pieś 1,17,15*. **12.** A choć drugi zaydzie w látá/ Y ták ón vydzie zá [wátá]. *Sob 2,32*. **13.** Przebyłem iáko ma być niebe[pieczne] wody/ V[zedłem] [rogich] wiatrów/ y złéy niepogody/ *Tarn 148*. **14.** Zeby nie prágna[ł] przeiechác [zczę[liwie] *Dróg* nie-bie[piecznych] á v[śc] niepogody/ Y [zturmów] [ro-gich/ *FgPieś 1,11*. **15.** Admet może v[śc] śmierci/ daw[zy] ná [wé] miey[ce] Kogo in[ze]go *FgAl 15*. **16.** Przedfiem u[zedł] za boga w ony dawne cza[y] *Sat 3*. **17.** Potyme[ś] woy[ko] ru[zył] y v[zedł] dwie mili/ Do Dubná: *Jez 321*. **18.** by nieprzyiaciél[kiéy] dobrze v[zedł] bróni/ Domo-wéy [ye] [po]sobem żadnym nie vchróni. *Jez 125*. **19.** ále z cnoty [wéy] dobrze czyniá ... y kaźni v[śc] mogli/ *Wr 6*. **20.** waźnoli to ma być/ álbo nieważno/ a nie[smiém] się ná żadná [trone] [kło-nić: Ale iednák może v[śc] między in[ze] wró[żki] *Wr 22*. **21.** áby[my] my tego były v[zi]ły/ co dzi[ś] cierpimy. *Wzór 5*. KD

Ukalegon członek starszyzny trojańskiej, uczestniczący w posiedzeniu rady podejmującej decyzję w sprawie wydania Heleny *Grekom 1–5*;

U. mówi 3, 4, zgadza się 1, siedzi radząc 5, powstaje chcąc mówić 2.

1. toż Enea[ż] mowi[ł] *To[ż] Pántus/ y Tumites: zgadza[ł] się y Lampon. Y Vkálegon z nimi: *Odp 305*. **2.** Kilká kroć pow[sta]wał Vkálegon chcąc*

mówić/ lecz przed hukiem niemogł. | *Odp* 353.
3.4. Pośtuchayćie/ pánowie/ Vkálegon mowi. | Nie pomogły nic la[ki/ á ná[sz Vkálegon| Vkálegontom mowił/ *Odp* 356–7. **5.** A tám sie-dzieli rádzác około Priámá. | Panthes/ Thy-moetes/ Lámpus/ Hiketon śiwy/ Klyitus/ Ukálegon/ Antenor [zedziwy:] *Mon* 146. **KD**

Ukalegontowie a. Ukalegonci *zwole-nicy Ukalegona, także z greckiego niezważający, nietroszczący się, nieprzejmujący się (gra słów).*

Pośtuchayćie/ pánowie/ Vkálegon mowi. | Nie pomogły nic la[ki/ á ná[sz Vkálegon| Vkálegontom mowił/ *Odp* 356–7. **KD**

ukanać *kapnąć, spłynąć w małej ilości;*
r. –anie.

A onéy [ye niebodze (*brodzie*) więcéy nie do[ftanie/ Ieno co z wą[á ná nię mokrégo vkánie. | *Br* 34. **KD**

ukazać *pokazać 6–9, 14, okazać 1, po-kazać krótko, na chwilę 5, wskazać 2, 12–3, 16, 18, udowodnić 10–1, 15, 17, sprawić, aby coś było widoczne, poznane 3, wiadome 4;*
u–e człowiek 6–9, 11, 13–8, Pan 2, 4, Mysz-kowski 1, pustelnicy 12, pieniądze 10, prawda 3, szczęście 5;

u. boga 12, człowieka 18, cię 5, wzrok 1, oczy 9, twarz 7, głowę 3, włos 8, wołą 4, biegiłość 17, księgi 6, drogę 13, gościniec 2, dół 14, na szachy 16, Izrahelowi 4, grzesznym 2, tobie 18, temuż 6, mi 12, (po) sobie 14–5, palcem 16, co umie 11;

u. nad obłoki 3, na ziemię 5;

u., do serca podać 12;

u. k. 5, coś 3, 7–9, 13, komus k. 12, 18, coś komus 2, 4, 6, 14, coś czemuś 1, coś w czymś 17, czymś na coś 16;

ze zd. dop. 10–1, 15;

r. ukasz 17, –kazał 6, –ałá 3, –áło 5, –ali 12; w p. 13–4.

1. nio[ę ... P[áltérzá pięć Książeczek: którym ty lá[kawy| Wzrok vkáz/ *Ps ded.* 18. **2.** Pan [zczéry: przeto gościniec prawdziwy| Vkaże grz[e]znym: *Ps* 25,19. **3.** A prawdá nád obłoki głowę vkazá[á. | *Ps* 57,28. **4.** Y wołą [wą vka-zał Izrahelowi. | *Ps* 103,14. **5.** TYlko cię tu ná ziemię [częście vkazá[ó. | Dáléy cię mieć/ Kry[ztofie/ ná świećie niechciá[ó. | *Fr* 1,39,1.

6. tám w[kazał| Po Philozophá/ y temuż vka-zał| Oné [wé xięgi: *Fr* 2,52,10. **7–9.** Mágdáleno/ vkaż twarz [woię/ ... Vkaż złoty włos powiéwny/ vkaż [wé oczy| Gwiazdom równé/ które prędkí krąg niebá toczy. | *Fr* 3,28,1–6.

10. Vkazcie[iz wy piéniężni/ coście tak znacz-nego| Vczinili: *Sat* 77. **11.** Iedź do Tridentu/ a tám ukaze[iz co vmie[iz. | *Sat* 168. **12.** Ci (*pustelnicy*) mi naprzod prawego boga ukazali/ I wiarę do[ftateczną do [erca podali. | *Sat* 189.

13. Owa niewmie[iz ieno gánić/ co iest łączo: ále vkazác drógę/ iákoby to náprawić/ *Wr* 23.

14. Człowiek chciwy kazał [ye zarázem do ogro-dá prowadzić/ y dół [obie vkazác. *Wzór* 5. **15.** Bá wierę siądź między námi/ á vkáz po [obie/ Ze więcey Bóg/ nizli [tárym/ dał rozumu tobie. | *Zuz* 167. **16.** Wzyaw[izy ie tedy ná [pokoyne gmáchy/ Vkazał pálcem ná toczone [záchy. | *Sz* 48. **17.** Rzeczé mu Borzuy/ tym mié nie o[zu-ka[iz/ Ráczey w czym infzym [woię biegiłość vkaz[iz. | *Sz* 268. **18.** Ale w Troián[skim woy[cze/ nie był człowiek żywy/ Coby go był mógl tobie Menelae chciwy| Vkazác: *Mon* 447. **KD**

ukazać się *pojawić się, wyłonić 1, 5, po-kazać się, dać się zobaczyć 2–4, 6, dowiesć, zademonstrować 7;*
u–e się matka 2, Magdalena 4, Orszuleczka 3, zorza 1, słońce 5;
u. mi 2, 4, ci 3;
u. z morza 1, na świat 5, takim kształtem 3, na ten czas 2, wysszej 7, w tym słowie 7;
r. –ażę 6, –ałá 2, 3, –áło 5;
w p. 7.

1. Ledwé z głębokiégo morzá/ Vkaże [ye rána zorzá/ *Ps* 5,6. **2.** Ná ten czas mi [ye mátká włá[nie vkazá[á. | *Tr* 19,5. **3.** A tu więć takim ci [ye k[ształtem vkazá[á (*Orszu-leczka*) | *Tr* 19,33. **4.** VKaž mi się/ Mág-dáleno/ *Fr* 3,28,1. **5.** Náziutrz/ [koro [ie [łonce ná [wiat vkazá[ó. | Zefz[ó [ie do Ioachymá w dom ludzi niemá[ó. | *Zuz* 117. **6.** Nie śmie-chem ci to czynię/ ze [ye nie vka[ę. | *Marsz* 3. **7.** zá różnym téy iftéy litery wymáwiánim/ różny ma y wykłád/ iáko [ie tám wys[izéy vkazá[ó w tim słowie zádný: *Ort* 1. **KD**

ukazować *czynić widocznym, pokazy-wać 12–4, wskazywać na kogoś 2, wytyczać,*

objawiać, proponować 1, 3, 4, 11, przedstawiać, prezentować 7, 9, 10, uzewnętrzniać, dawać znać, świadczyć o czymś 5, 6, opisywać, przedstawiać 8;

u-e Pan 1, 3, duch 4, ludzie 2, (8), historycy 9, dziewosłab 11, mądrzy 10, Kachna 6, Wól 12, Koń 13, Wieloryb 14, postawa 5, pochlebstwo 7;

u. drogę 1, 3, 4, rogi 5, 12, łeb 12, członki 13, plusk 14, twarz 6, 7, dobra 10, mię 2, coś 9, mnie 6, tobie 7;

u. palcem 2, w umyśle, w ciele 10, w skale 3, z nieba 13, z wody 14;

ze zd. dop. 11;

r. -kazuję 11, -ujesz 1, 6, -uje 4, 7, 12, 14, -ują 10, -ował 8;

w p. 9.

1. Ty (Panie) do żywota drogę vkázuiesz/ Ps 16,33. 2. niech mię pálcem [sobie] Iáko chcą vkázuia/ vfność moia w tobie. Ps 71,14. 3. Ty w [kále vkázuiefz drogę zdroiom nowym/ Ps 104,19. 4. Duch twój prawdziwy niechay mię [práwuie/ Y drogę ktobie proftá vkázuie. Ps 143,34. 5. Niech głowá/ niech mu służą dobrze nogi/ Sámá poftává vkázuie rogi. Fr 1,51,4. 6. Przedsię ty mnie [zpetną twarz/ Káchno/ vkázuiefz. Fr 3,44,2. 7. Przeto niechay nie lubi tve ucho cnotliwe/ Pochlebstwa/ które ... Rozną twarz twych poftępkow tobie ukazuie/ Sat 361. 8. Ták ták ieden drugiemu w woy[zcze vkázował/ Jez 29. 9. Czego iż oni (historycy) nie vkázuia/ nie wiem iáka im y w oftátku wiára ma byđz dáná. Czech 2. 10. Bo dobrá ná trzy części mądrzy ro[pifuia/ Iedné w vmyśle/ drugie w cíele vkázuia. Dzie 32. 11. Ia/ gdzie czego obyczay ieft/ nie zákázuie/ Tylko/ co przed czym ftużnie ma iść/ vkázuie. Dzie 126. 12. Ták znaczny łeb/ ták świetné rogi vkázuie (Wól)/ Phaen 12,149. 13. tylko przednie członki vkázuie (Koń) z niebá. Phaen 16,184. 14. Wten czas Wieloryb [wóy plu[k z wody vkázuie. Phaen 40,589. KD

ukazywać się stawać się widocznym, być widzianym, pojawiać się 1, 2;

u-e słońce 2, u-a boginie 1;

r. -uje 2 ~ w p. 1.

1. Ieno ia miewam czasem pi[zac wifynie ukazują mi się dwie boginie, LFogel 2. 2.

Cza[em się téz y Słońce wdzięczne vkázuie. EpRadz 4. KD

ukłękły taki, który znajduje się w pozycji kłęczącej, tu w opisie gwiazdozbioru.

potym Ryby wodné/ Więc Skop/ więc Wól vkłękły/ więc Bliźniętá zgodné. Phaen 40, 454. KD

układać umieszczać coś w określonym porządku 1, 2;

u-a pszczoła 1, drudzy 2;

u. plastry w ul 1, snopy w kopy 2;

w por. 1;

r. -ada 1.

1. Ten równie iáko p[czolá plástry w vl vkłada/ A drugi/ nic nie robiąc/ miód gotowy iada. Fr 1,46,7. 2. A wy młod[zy noście [snopy/ Drudzy vkłádaycie w kopy. Sob 6,16. KD

układność grzeczność;

r. -ością.

A oná myśl w[pániáią znofzac z vkłádností/ Y niedobyte [fercá zwycięza miłością. FgPieś 9,9. KD

układny miły, grzeczny 1, 2;

u. dziecię 1, obyczaje 2;

u., roztropny, obyczajny, ludzki, nie rzewliwy, dobrowolny, skromny, wstydlivy; w p. 2.

1. A téz ledwie [ye kiedy dżięcie vrodziło/ Coby łáski rodziców [wych ták godné było. ... Roftropné/ obyczáyné/ ludzkie/ nie rzewnivé/ Dobrowolné/ vkłádné/ [krómné/ y wftydlivé. Tr 12,10. 2. Cnotá á vkłádné obyczáie/ té ludzióm záchowánié iednáia. Pij 5.

p. **nieukładny** KD

ukłaść się położyć się.

Wiém żeby mię psi przedsię twoi pilnowáli. Bych [ye vkłádl/ wnetby mi gębę vlizáli. Pieś 1,18,24. KD

ukłon pochylenie głowy, ciała jako wyraz szacunku 1, 3, przyjęcie pochylonej postawy w tańcu, w zabawie, wykonanie pewnej figury 2, 4;

u. wdzięczne 2, plęsy z u-y 4;

z u-y dary dać 1, czyjś u. trafić 3;

u–y, pęsy 4, słowa, zabawa 2;
u. trafić, wyrazić postawę 3;
r. –ony 1, 2, 4.

1. twym kościołem świętym| Słynie Ierozolimá: tu tobie z wkłony| Dáry królowie dádzą: *Ps 68,75.* **2.** O fłowá/ o zabáwo/ o wdzięczne wkłony| Iákóžem ia dziś po was wielce zá[męcony.] *Tr 3,8.* **3.** dziecię ... Ochędožné/ po[flu]žné/ ... Káždého vkłón tráfić: wyrazić po[stáwę:] Obyczáie Pánień[kié] vmiéc y zabáwę.| *Tr 12,7.* **4.** Tám trefné plę[y z vkłóny| Tám cénár/ y gonióny.| *Sob 12,31.* **KD**

ukłonić się *tu pożegnać się, odejść ~ r. –onie.*

Bo kiedi fię było bić/ to[ście wy radzili.] Ale ia co wtim ganie/ tego fię [am chronię.] Przidaw[zi ie]z[czę] ma[ło] potim fię ukłonie[.] *Sat 262.* **KD**

uknować *uradzić coś skrycie, w tajemnicy ~ r. –áli.*

Támže [ámi miedzy [obá] cícho vknowáli| Iákoby ia kiedykolwiek [ámę] przydybáli.| *Zuz 51.* **KD**

ukorzony *taki, który okazał pokorę, uległość ~ r. –ony.*

Ofiárá przyjemna bogu duch [trapióny| Serce vnižoné/ vmy[st] vkorzony.| *Ps 51,36.* **KD**

(na) **ukoś** *po skosie 1, 2;*
coś jest na ukoś sadzone 2, na u. iść 1.

1. W trzeći rząd Rycérz/ ... wpada:| Ale ná in[zéy] co raz bárwie śiada:| Białe á czarne/ co ná vkoś idá| Ná Popy [po]tem w[zytki] polá przydá.| *Sz 81.* **2.** Czwarté (koło) w[zytkich] [ye] trzyma ná vkoś [á]džoné.| *Phaen 40,436.* **KD**

ukować *wykonać coś ze stali, żelaza, kując ~ r. –owáli.*

Którzy naprzód złoczynną [záb]lę vkowáli| *Phaen 9,119.* **KD**

ukraść *zabrać coś, ująć czegoś komuś bez jego wiedzy ~ r. –ádnie.*

Więc y lat ták [nádnie] Mámkác nie vkrádnie:| *Pieś 1,19,14.* **KD**

ukręcić *obracając czymś, urwać to.*

Co tu zá méy pámiéci powrozów [tárgano| Wrzećiáždžów vkręcono/ młotków [ko]látano:| *Pieś 1,25,10.* **KD**

ukrócić *skrócić, zmniejszyć czas trwania czegoś 1, 2, poskromić, uspokoić 3;*

u–i Bóg 1, (3), *Pluton 2;*
u. lat 1, žal 2, go 3 ~ r. –róci 2.

1. Vkróci[te]š (Bože) lat iego kwitnácéy młodości| *Ps 89,81.* **2.** Ze mi moie[ę] namil[ž]á[ę] d[zi]ewkę ie[ž]z[czę] wróci (Pluton)| A ten nieu[š]mierzony wemnie žal vkróci.| *Tr 14,12.* **3.** Pátržay RADZIWIŁE męžny| Mocnie go (cára) Bóg vkróci[ł] žeš mu był potężny| *Jez 88.* **KD**

ukrzywdzić *pozbawić kogoś czegoś nie-słuszenie, bezpodstawnie, powodując szkodę; r. –i[ł]á.*

niewinność wnio[st]á mię do niebá.| Boday ták wielé tobie przyczyni[ł]á| Ilé mnie [roga] [mierć] lat vkrzywdzi[ł]á.| *Fr 1,81,4.* **KD**

ukrzywdzon, ukrzywdzony *skrzywdzony, taki któremu wyrządzono krzywdę, szkodę 1–4;*

sędzia wszech u–ych 3;
mieć w[st]gląd na u–e 2, dać ucho u–emu 1;
być od k. u. 4;
w funkcji rzecz. 1–3;
ukrzywdzon 4;
u., upadły 1, ściśniony 2, ubogi 2, źle obwiniony 3;
r. –ému 1, –oné 2, –onych 3.

1. A ten da vcho vkrzywdžonému| Y dopomože w[st]tác vpádlému:| *Ps 72,37.* **2.** Miéyćie w[st]gląd ná vkrzywdžoné| Sądźcie siroty ściśnioné:| Brońćie od krzywdy vbogich| *Ps 82,9.* **3.** Obrońcá nie omylny źle obwinionych| Y [ę]džia [p]r[á]wiedliwy w[st]zech vkrzywdžonych| *Ps 103,12.* **4.** Bože pomóż mi przeciw Párisowi złému| Od któregom ukrzywdžon/ nie daw[žy] przyczyny:| *Mon 351.* **KD**

ukwapliwy *chętny, nadzwyczaj skory do jakiegoś działania 1, 2;*

u. sadownik 2, śmierć 1;
w postp. 1, 2;
r. –iwy (:–ywy) 2, –iwéj (:–ywéj) 1.

1. Ten nas/ z [wéy dobroći żywéy/ Odiał śmierci vkwápliwéy/ *Ps 66,34.* **2.** Tę ie[li oftré ciérnié/ lub rodné pokrzywy/ Vprzátájac/ Sádownik podciał vkwápliwý/ *Tr 5,6.*
KD

ul *pomieszczenie, domek dla pszczół 1–4; plastry w ul wkładać 1, szmer w ulu i rozruch kryjomy 4.*

1. Ten równie iáko p[czolá plastry w vl wkłada/ *Fr 1,46,17.* **2.** Powiédzcie piękne p[czoly/ w[zák wam ná tym ma[lo/ Co was tu mimo vle do izby wegná[?] *Fr 2,85,2.* **3.4.** á [zept między ludzmi] Rozlegał [ie po [ali: Iáko więc ku látu] Robotne p[zczoły w vlu [zembrza/ ... [zmer w vlu/ y rozruch kryjomy.] Táki dźwięk tám ná ten czas w[tał był między ludzmi/ *Odp 260–3.*
KD

ulać *wykonać rzeźbę z metalu metoda odlewania 1, 2;*

u. złotego cielca 1, z złota 2;
r. –áli 1.

1. y ow[zem vláli] Złotého cielcá [obie/ przed którym klękáli.] *Ps 106,41.* **2.** Bych cię z drogiego mármoru po[tawił/ Bych cię (*pani*) dał vlác y z [czérého złotá/ (Czego vrodá/ y twa godna cnotá) *Fr 1,97,6.*
KD

ulec *schronić się 1–5;*

u–e *człowiek 2–4, żaden 5, ptak 1;*
u. *Bogu 4, nie u. oku Boga 1;*
u. pod *czyimiś pióry 3, w skrzydeł zasłonie 2* nocnych ciemnościach 4;
u. *bezpiecznie 3;*
r. –łże 1, –ęże 5.

1. Ptak oku memu (*Boga*) żaden nie vlęze/ Gdziekolwiek iedno nacytrzy [ye lęze:] *Ps 50,29.* **2.** Niechay vlęgę w pewný twych [krzydeł zasłonie/ *Ps 57,3.* **3.** Pod iego pióry vlęze[z be[bezpiecznie.] *Ps 91,8.* **4.** Ie[liby też tak człowiek pomyślił [obie/ Zeby w nocnych ciemnościach miał vléc tobie.] *Ps 139,22.* **5.** Kędy iego duch wienie/ żaden nie vlęze/ Prawli/ krzywli/ bez bráku káždého doięze.] *Tr 11,7.*
KD

ulecieć *przeminać ~ r. –áły.*

Iáko dym/ ták látá moje vleciáły/ *Ps 102,9.*
KD

uleczenie *przywrócenie do zdrowia, usunięcie, zlikwidowanie, tu niemocy.*

Y to ie[ł napiérw[zy w[łtępek ku vléczeniu w[zelákiéy niemocy/ [kromné á mierné po[ta-nowienié życia. *Pij 4.*
KD

uleczyć *doprowadzić do uzdrowienia, przywrócić zdrowie.*

STáry miał Priapi[sum/ nieukładná mękę/ ... Potym go vlęczyli mądry doktorowie:] *Fr 2,42,5.*
KD

ulegać *obozować, przebywać gdzieś z wojskiem.*

ludzie twoi [zli ... Pod Starycę/ gdzie [am Kniáz ná ten czas [trwożony] Z woy[kiem [woim vlégał/ *Jez 279.*

ulepić *wykonać coś, lepiąc.*

Za by [ye człowiek mniémał godniey[zym żywotá/ Którégo vlepiono/ nie wiem iáko/ z błotá? *Tarn 124.*
KD

ulepiony *wykonany przez ulepianie, tu o stworzeniu człowieka 1, 2;*

być z gliny u–y 1, być z inszej gliny u–y = być *innym, różnić się 2;*
r. –ony 2 ~ w p. 1.

1. czym [ie biała plec przed mę[ką chłubić może/ nie ie[ł ták iáko Iadam z gliny vlepioná/ *Wzór 1.* **2.** Nie wiedząc/ žem ia z in[zej gliny vlepiony:] *Marsz 41.*
KD

uleknać się *przestraszyć się 1–3;*

u. okrutnie 1, 2.

1. Ale [koro go gładki Alexánder zoczył/ A ón z in[żemi naprzód/ vlękl [ie okrutnie:] *Mon 34.* **2.** á [tárzec [ty[zac/ vklekl [ie okrutnie/ *Mon 261.* **3.** To [ty[zac vlęklá [ie Hele-ná niebogá/ *Mon 413.*
KD

ulica *droga, ścieżka 1–4;*

u–e *krzyżować jako psi głodni 2, 3, za fraszkę stanąć na u–y 4, u–ami lichwa chodzi 1;*
u–e, domy 1;
r. –icy 4, –ámi 1.

1. W domiéch siedzi w[zeteczność: á zás vlicámi] Lichwá chodzi/ ludzkimi vmoczoná [zami.] *Ps 55,20.* **2.** W[zytki/ iáko psi nocni/

vlice krzyżuią;| *Ps 59,14.* **3.** *Ps 59,30 jak nr 2.* **4.** Za fra[zkę ten wa[ż rozum [tanie na ulicy| *Sat 119.* KD

uliczny *znajdujący się na ulicy;*
r. -iczné.

Z[ta[łem ie (*nieprzyjaciół*)/ iáko proch wiátry trá v[ta[awiczné;| Wdeptałem ie/ równie iáko błoto vliczné.| *Ps 18,82.* KD

Ulysses, Uliss (*gr. Odyseusz*) *król Itaki, syn Laertesa, mąż Penelopy, ojciec Telemacha, jeden z posłów greckich w sprawie wydania Heleny 1-11;*

U. ćwiczony 8, w rozum nieprzebrany 5, w radzie doświadczony 10;

U. wiele ziemi objechał 1, przyjechał 6, mówi 8, powstaje 10, plac rozmierzał 11, losy mieszał 11;

U-a poważniejszym zawsze mianowali 7, żaden nie celował 9;

U., Jazon 1, Agamemnon 10, Hektor 11.

1. Ani Vly[ses/ áni Ia[on młody/ ... Ták wiele ziemie [nad[nieobyecháli/ Iáko ty: który od Tybrowey wody| Szed[es/ Fránczy[zku/ przez rózn[e narody/ *Fr 2,105,1.* **2.** PERSONY. ... VLYSSES. Po[stowie Graecy. MENELAVS. *Odp pers.* **3.** VLYSSES. O niezadné krolestwo/ y zginienia bli[kie.| *Odp 383.* **4.** Potym widząc Vly[[á/ ch[ciał imienia iego:| *Mon 191.* **5.** Ná to odpowied[ziáá Helená w przemiany/ To ie[st zási[Vly[[es w rozum nieprzebrány/ *Mon 200.* **6.** Bo téz tu był Vlysses przyiáchał *Mon 205.* **7.** Powáznie[y]z[ym Vlyssá záw[ždy miánowáli. *Mon 212.* **8.** kiedy zá[s mówił Vly[[es ćwiczony/ Pow[ta[w[zy/ ku ziemi wzrok trzyma náklónióny/ *Mon 217.* **9.** Iu[ż ná ten czás Vly[[á żaden nie celował/ *Mon 225.* **10.** Potym król Agámemnon nie przewycięzony| Pow[ta[á z nim Vly[[es w rád[zie doświadczony. *Mon 268.* **11.** Hektor zá[s/ y Vly[[es/ plác w tym rozmi[erzáli/ A lófy rozpi[saw[zy w przy[łbice mié[záli/ *Mon 319.* KD

ulizać *przesunąć kilkakrotnie po czymś językiem ~ r. -áli.*

Wiém żeby mi[ę p[si przedsi[ę twoi pilnowáli;| Bych [ye wkład[ł/ wnetby mi gębę vlizáli. *Pieś 1,18,24.* KD

ulubić *polubić w sposób szczególny, upodobać sobie, wyróżniać spośród innych 1-6;*
u-i Pan 2, 4, 5, człowiek cnotliwy 3, ludzie 6, król 1;

u. królowę 1, mieszkanie na ziemi 2, wirzch Syjońskiej góry 4, boskie ustawy 3, obyczaje 6, sobie 1-6, przed wszystkimi 1;
u. - wzgardzić 2, odstąpić 6;
r. -iwszy 6.

1. Słuchay mi[ę zacna królewno ... Król ci[ę vlubił [obie przed w[zy[tkiemi/ *Ps 45,39.* **2.** pan ... o[łtarzmi wzgárdził Silón[kiemi/ Gdzie był mie[zkáni[é [obie vlubił ná ziemi. *Ps 78,112.* **3.** Fá[łz mi[ę (*człowieka cnotliwego*) mierzi/ twé (*boskie*) v[ta[awy vlubi[em [obie/ *Ps 119,163.* **4.** Niech wiecznie b[ędzie pan pochwalon/ który vlubił [obie wirzch Sion[ki[éy góry. *Ps 135,40.* **5.** zdarz iáko pan/ có[s vlubił [obie. *Fr 3,2,6.* **6.** wy [tarich odstápiw[zi/ Obyczáiw/ a now[ze [obie ulubiw[zi/ Chcecie przed[si[ę zachowác [tarodawne Sádi/ *Sat 232.* KD

ulubować *polubić w sposób szczególny, upodobać sobie 1-4;*

u-e Pan 1, 2 klinot = zdrowie 3, dzieci 4;
u. kościół 2, dom 3, kogo 1, co nowego 4, sobie 1-4;

u. na wieki 2;
u. - odstępować 1;
r. -uje 1, -ują 4.

1. kogo pan [obie vlubui[é/ Tego w żadnéy przygod[ie iu[ż nie odst[ępuje;| *Ps 4,9.* **2.** á pan pomógł tobie/ Bo ten kościół ná wieki vlubował [obie. *Ps 68,52.* **3.** Klino[cie drogi/ Mój dom vbogi| Oddány tobie/ Vluby [obie. *Fr 3,54,24.* **4.** Każda rzecz po[polita [woiá [prawá [toi| Do ktorey i[ezc[é z młodu dzieci wie[ć prz[i[toi;| Bo i[esli co nowego [obie ulubuiá/ Wedle tego za czá[em potym [wiat budują. *Sat 285.* KD

ulubiony *bardzo lubiany, kochany, umiłowany 1-9;*

u. człowiek 1, 9, matka 7, córy królewskie 2, lud 3, kraj 5, namiot 6, pieśni 4, lutnia 8;
twój u-y 1;
wielce u-y 9;
k. mie[ć u-emi 2, nie dopu[ścić dozna[ć skazy u-emu 1;
u-y, zalecony 8;

w prep. 9, w postp. 3–7;
w funkcji rzecz. 1, 2;
r. –ony 5, 6, 9, –ona 8, –ému 1, –onéy 7,
–émi 2, –onych 4.

1. Nieprzepamięta[ż w grobie du[że mo-
iéy/ Ani dopuści[ż doznać [kazy twému] Vlu-
bionému.] *Ps* 16,32. 2. Zew[ządci ro[kofz pły-
nie: między [wémi] Cory królew[kié ma]żz vlu-
bioném] *Ps* 45,32. 3. On [wóy lud vlubiony/
y dziedzictwo [woie] Przywiódl ná ostré mie-
cze/ y ná ciężkié boie.] *Ps* 78,115. 4. ptacy
mie[żkai]a/ á w krzakach zielonych| Nie prze-
[stai]a powtárzác pieśni vlubionych.] *Ps* 104,24.
5. Lud [wóy omiérził [obie/ y kray vlubiony]
Y dał ie w ręce prawie niewiernym pogánom/
Ps 106,84. 6. Pódzmy[ż tedy pod iego na-
miot vlubiony] *Ps* 132,11. 7. zbyw[zy siły
przyrodzonéy] Vpada przed nogami mátki
vlubionéy.] 8. VCie[żna lutni/ ... Niemowna
przed tym/ áni vlubiona] Dżiś ná w[zytek
[wiát wielce záléona:] *Pieś* 2,18,5. 9. On ia/
iáko mié zowie[ż/ wielce vlubiony/ Móy My[ż-
kow[ki/ nie vmre/ *Pieś* 2,24,6. *KD*

ulżenie *tu uwolnienie od ukochanej nie-
odwzajemniającej uczuć 1, odpoczynek 2;*

u. ludzkie 2, swe 1;
coś jest dane dla u–a 2;
u., zbycie jarzma 1.

1. A ia/ gdy zbęde iármá tak ciężkiego/
Ná znák twéy (*Wenus*) [áki/ y vlzenia [wego]
Po[stáw]ie pálmę złotą w twym kościele/ *Fr*
2,79,14. 2. Wpadł w niemoc/ ... Czę[stokróć
ón nie[czępny/ dla ludzkiego dána] Vlzenia/
w ciężkim płaczu [strawił noc nie[spána.] *Pam*
226. *KD*

ulżyć *sprawić ulgę, zmniejszyć natężenie,
intensywność czegoś 1, 2;*

u–y *Bóg* 1, marmór, ściany 2;
u. bólu 1, serdecznej rany 2.

1. Ale [ye ráczéy [miłuy nádemną [trapio-
nym/ A vlzy niéco bólu kościom vdręczonym.]
Ps 6,4. 2. A ie[li áni mármór [serdeczný
rány/ Ani vlzá iedwabiem obité [ściány/
Przéc[ż mam zay[żrzéc ko[żtownych páłaców
Pieś 1,16,30. *KD*

Uła, Huła *nazwa rzeki, dziś Ułta, prawy
dopływ Dżwiny; w bitwie nad nią wojska Mi-*

*kołaja Radziwiłła pokonały w 1564 roku woj-
ska moskiewskie 1, 2;*

bitwa u Huły 1, Uła cz. świadoma 2;
r. –uły 1.

1. Lubimir między tytuły| Przeczytał/ bitwá
v Huły.] *Fr* 3,51,4. 2. RADZIWIŁE ... Piér-
wéy dziélność dordzái/ nizli látá twoie.| Vlá
tego świadomá: gdzie Mo[kiew[kié roty] Zá
[práwá oycá twego/ męzá wielkiéy cnoty]
Y dziélności/ poległy/ *Jez* 17. *BSB*

ułomny *łamlivy, łamiący się 1, pełen
wad 2;*

u–e strzały 1, ciało 2;
u., słaby 2;
w prep. 2, w postp. 1;
w p. 2.

1. niech zmiérzái/ A [trzały z ciéćiw włomné
pádai]a: | *Ps* 58,18. 2. Nie przeplácona ie[st
rzc[ż rozum/ choć bédzie czásem w [łábym/ á
w włomnym cíele: *Pij* 4.

p. **nieułomny** *BSB*

ułowić *schwytać.*

V abo vokaliz[ż/ abo con[fonans: kiedi con-
fonans dwoiako [ie pi[że: naprzod pro[sto/ w
radzie/ władnie: drugi raz z kré[ka/ iako włow
rib. *Ort* 20. *BSB*

ułowiony *złapany za pomocą pułapki,
tu zakochany;*

u., upleciony ~ r. –ony.

SRogié [áncuchy ná [wym [fercu czuié:] Lecz
to [częściém [záczuié/ Zem ie[st ták piéknym
[idém włowiony:] ... Dżie[ń to błog[łáwiony/
Kiedym ia wá[żym (*piékných oczu*) [idém
vpleciony.] *Pieś* 2,21,3. *BSB*

umarły *człowiek zmarły, niezdradzający
znak życia, nieboszczyk 1–18;*

u. królowa 14, małżonek 18, ciało 8, trupy
16;

u–ych kości 10, ksieni u–ych = *śmierć* 13,
u–ych tajemne pokoje 6;

u. wstają 2, nie mówią 12, u–y pod niewi-
domą ziemię włożony 3;

u–ym cuda okazować 1, śpiewać 5, k. liczyć
między u–emi 4, u–e mieć za stracone 7,
[ądzić k. za u–á 9, widzieć k. u–á 17, grzebać
u–ych kości 10, w grób ciało u–e włożyć 8,

czynić coś umarłemu kwóli 15, u–ej królowej płakać 14;

por. dla człowieka mieszkającego w jaskiniach bez światła dziennego 3;

u. – żywy 5, 11, 14, 17;

w funkcji rzecz. 1–7, 9–13, 15, 17;

w prep. 14, w postp. 8, 16, 18;

r. –ého 18, –ému 3, –emi 4;

w p. 15, 17.

1. 2. Przetsię ia/ pánie/ dokąd świeci dzień ná niebie/ Wołam/ ... Czy vmárłym cudá chce[z okazać? czyli/ Vmárli w[staw[zy będą cię czcili?/ Czy dobroć twoiá w grobiéch będzie powiádána?/ *Ps* 88, 21–2. **3.** Oto zły człowiek trapi moię du[żę/ A ia w iá[kiniách ślepych mie[zkáć mu[żę/ Świátlá nieznáiąc: rowien vmárłému/ Pod niewidomá ziemię włożónemu./ *Ps* 143, 11. **4.** Gdzie mię ty przy[żrzy[z/ iuzem dawno w ziemi/ Y niech mię liczą między vmárłemi./ *Ps* 143, 24. **5.** Niechciałem żywym śpiéwáć/ dziś vmárłym mu[żę/ A cudzý smierci płacza/ [am [wé kości [u[żę./ *Tr* 2, 17. **6.** Twóy nieutólony/ Płácz/ [ynu mój/ przywiódl mię w té tu wá[że [trony/ Z kráin bárzo dálekich/ á lzy gorzkié twoie/ Prze[żly áz y vmárłych táiemné pokoie./ *Tr* 19, 18. **7.** Czyli nas iuz vmárłé mácie zá [tráconé?/ Y którym iuz náwiek [tońce iest zgá[zoné./ *Tr* 19, 25. **8.** Z Zalem y z płáczem/ ácz zá twé nie[stoi/ Mój dobry Košie/ towárzy[ze twoi/ W ten grób twé ciało vmárłé włożyli/ *Fr* 1, 31, 3. **9.** Nie [ádz mię zá vmárłá/ gošciu mój miły/ Spiéwaczki Mythilen[kiéy z téy to mogiły./ *Fr* 2, 54, 1. **10.** BY wedla cnót/ y godności/ Grzebiono vmárłych kości/ *Fr* 3, 63, 2. **11.** ME[žu mój/ o mój męzu/ śmierz nielutosciwą/ Mnie [mutná ztobá dzieli/ á pod ziemię wzywa/ Do ni[kiéy Pro[ferpiny ciemného pokoiá/ Bog cię [egnay: ia żywa/ y vmárła twoiá./ *Fr* 3, 67, 4. **12.** A kiedyby vmárli známi mówić chcieli/ Ták by[my go do ciébie mówiąc v[sty[żeli./ *Tarn* 143. **13.** Ale iuz y śmierz widzę niedáleko/ Ksiená (zam. Ksienia) vmárłych/ *FgAl* 27. **14.** Ale nigdziejy przyaciela/ Niémá[z/ coby nam powiedział/ Ie[li iuz vmárłéy płákáć/ Królowéy mamy/ czy ie[czé/ Zywa Alce[ti[*s*/ *FgAl* 80. **15.** Ale czyniáć to vmárłému kwóli/ który tego oddáć iuz niemo[że/ żadný wátpliwošci w tym nie mamy/ że to W.M. z vprzýméy/ y práwéy

chęci przeciwko niemu czynicie: *FgPog* 3. **16.** dziewczki ... drugie gwoli trupom vmárłym/ Ná ich grobiech bić będą./ *Odp* 554. **17.** Ale oná klękna[wy v nóg oycow[kich/ pro[siła y dla Bogá/ áby iéy po háńbę y lekkošć chodzić nie dopu[czá[ł/ á ráczéj obrał widziéć iá vmárłá/ ni[žli [romotnie żywą. *Wzór* 6. **18.** To prawdá/ że [wá ręká śmierz zádáłá [sobie/ ... Ale vchodząc łozá Iárby [rogiégo/ A mi[uiác małzonká chočia vmárłégo/ Którému y po śmierci wiárę chowác chciáłá./ *Dzie* 144. **BSB**

umarzły Umarzłé Morze – *Morze Arktyczne (Lodowate)*.

DŁugóz ma[z/ o miłosci/ frá[ować mé látá?/ Czy podobno przed czá[sem chce[z mię zgá[dzić z swiátlá/ Nie tegoć zá[řu[żyły wdziéczné rymy moie/ Któré od vmárzłégo morzá imię twoie/ Roznio[řty áz do brzegu Murzyn[kiéy gránice/ *Fr* 3, 10, 4. **BSB**

umawiać się rozmawiać z kimś, coś w[spólnie ustalając 1–3;

u. *Bóg* 1, *człowiek* 2, *Wenus* 3;

u. z *kimś* 1–3, obopólná mowá 2;

u. się z *kimś* obopólná mowá – zlecié coś pismu 2;

r. –ała 3.

1. Wzywáli go (*Boga*)/ á on [řuchał v[zymá wdziécznémi/ Y z obłoku okrągłégo vmawiał [ye zniémi. A to/ że nád w[zytko páń[kich v[řaw przef[řezgáli/ *Ps* 99, 14. **2.** KRólewno moiá ... I[ř [ie nie mogę zobopólná mowá/ Vmawiać ztobá/ rad i nie rad mu[żę/ Zlecié to pi[řmu/ á tym cié[řzyć du[řę/ *Fr* 3, 19, 3. **3.** Tę (*Helenę*) między Troiánkami ná wie[ży za[řtáłá/ A po[ciágná[wy zá p[ácz/ cícho iey [zeptáłá: (war. z nią sie umawiała.)/ W rzeczy iéy przádká [řára która przy niéy byłá/ ... Téry [obie piękna *Wenus* po[řtáwé zmyšliw[zy./ *Mon* 382. **BSB**

umazany p. **nieumazany**

umiarkowany wymierzony i umieszczony gdzieś ~ r. –áné.

Sámé kołá [řátécznie [řá vmiárkowáné/ Ale ták/ że dwie á dwie z [obá porównáné./ *Phaen* 40, 389. **BSB**

umieć mieć pewną wiedzę, do[řwiadczenie, umiejétnošci, wiedziéć, jak coś wykonać,

znać się na czymś 1, 2, 5, 8, 9, 12–5, 17–8, 21–4, 27–9, 31–5, 37, 39–45, 47–8, 51–3, 55–66, 68, 70–1, 73–4, mieć predyspozycje psychiczne, determinację, odpowiednio silną wolę, aby coś wykonać, jakoś postąpić; być w stanie, potrafić, być zdolnym do czegoś 3, 4, 6, 7 10–1, 16, 19, 20, 25–6, 30, 36, 38, 46, 49, 54, 67, 69, 72, 75, vmié błędnie zam. u mnie 50;

umie Bóg 1, 5, 7, 9, 70, człowiek 2–4, 6, 8, 10–2, 14–5, 17–8, 20–1, 23, 25–9, 32, 34–8, 40–2, 45–6, 48–9, 51, 53–69, 72–5, nowy cień człowieczy 30, Szwed 50, świat 19, kot 47, mądrość 13, rozum 16, śmierć 52, mus 31, morze, wicher 33, lipa 22, lutnia 24, 43–4, furta 39, Broda 71, Satyr 59;

u. sklep zawiesić 1, ucho i oko stworzyć 5, tygry, lasy wodzić i bieg strumieniom zagrodzić 43–4, posadzić k. na książęcej ławie 9, frasunki wykorzenić, człowieka w anjoła odmienić 13, zleczyć niemoc w ciele 27, cz. dobrze użyć 20, coś sprawić 22, coś począć 25, w bojaźni bożej żyć 3, liczyć płochę lata swe 4, uważać boskie słowa 6, strzedz boskiego rozkazania 10, krzyżem padać i świętych przenajdować dary 36, się modlić 17, szczęście i nieszczęście znosić 35, zakryć 38, chować 49, wywabić troskę z głowy 41, się frasować 7, 46;

coś u. (mówić) powiedzieć (o kimś, o czymś) 2, 8, 16, 18, 23–4, 64, słowo wyrzec 30, disputować 58, wywody szerokie 59, alphe z beta = znać język grecki, być wykształconym 29, ganić 67, coś sobie cukrować 69, odnieść prośbę 39, rzeczy podać 65, mianować 68, 74, umieć ugodzić gdzieś 52, coś spraktykować 53, pisać i mówić 56, muzykę 66, błaznować 72;

u. żyć na świecie 12, wieść wszystkie swe sprawy 11, obyczaje panieńskie i zabawę 15, rozeznac przyjaciela 37, uszanować lica czyjegoś 71, żyć bez miłości 26, cierpieć kogoś 54, się przewirzgnąć w swe dary 28, w coś trafić 70, pożycić sęku 31, z marmórem postępować 51, umieć w coś ugodzić 34, hardym dogodzić 42, praktykować 47, przestać na chudobie 75, łuk miernie ciągnąć, bronią władać 60–1, wojsko wieść 63, na koń wsieść 32, rzekę przepłynąć, rów snadnie skoczyć, konia prędko dosiadać, dobrze jim toczyć 62;

ukazać, co umiesz 57;

nic nie u. 14, 73, lepiej u. 40;

u. z czymś nadobnie 48;

u., móc 1, chcieć 4, zwyknąć 7, się zapomniać, nic nie u. 73;

r. umiém (:–umiem) 51, umiész (:–umiész) 48, 57, umie (:–umié) 3, –emy 14, –eja 6, 21, 38, 40, 56, umiał (:–umiał) 1, 25, 73, –ála 17, 24, 74, –eli 4;

w p. 64–9.

Ps: 1. Ieft kto/ krom bogá/ o kim bys rozumiał/ Zeby álbo mógt/ álbo więc y vmiął/ Ten [klep zawiesić nie v[řtanowiony/ 19,6. 2. Widzialem złego w [zczęściu ták wynio[řtym/ Ze był Libáň[kim rowien Cedrom ro[řtym/ Obeyřrzałem [ye/ á iuz było po nim:] Szukam: nie vmiął nikt powiedzieć o nim.] 37,88. 3. 4. Kto w boiáźni twéy żyć vmié/ Ten/ co twóy gniéw ieft/ rozumié.] Ráczže nam z łá[řki [řwéy zyczyć/ Bychmy tym [po[řobem liczyć] Płoché látá [řwé vmieli/ 90,39–43. 5. Kto vmiął vcho [řtorzyć/ y oko/ temu/ Iáko być g[řuchym/ álbo ślepym [ámemu?] 94,15. 6. ci ludzie [řzáleia/ Ani vvažýć moich [řów vmiéa.] 95,28. 7. pan dobrotliwy/ Ná gniéw nie přédki/ báržiéy do łá[řki chíwy.] Nie vmié/ nie zvykl [ře on wiecznie řá[řováć/ 103,17. 8. Którzy w přewažnym dřevnie po morzu žegluiá/ A [řwé potreby p[řawem [řp[řawuiá:] Ci vmiéa/ powiedzieć o pán[řkiéy možnošći/ Y cudách iego ná g[řębokošći.] 107, 47. 9. Ten vbogiégo w[řiáw[řy z gnoiu p[řávie/ Vmié po[řáđić ná Kšiážécýy łáwie.] 113,14. 10. Day bože/ ábych vmiál [řřédz twego ro[řkazánia/ 119,5. 11. wyrwi mié z řák žłemu.] Ni[řczy mié/ gdje može/ á ia řřzegé twéy v[řtáwy/ Wedla któréy day bych vmiál wiéšć w[řzytki [řwé [řp[řáwy.] 119,88.

12. Tákli moiá Or[řulá/ iefzče żyć ná šwiećie/ Nieumiaw[řy/ mušía[řa w ránym vmřžéc lećie?] Tr 2,25. 13. m[řdrošći ... Która ... w[řzytki řáđze/ W[řzytki ľudzkie řá[řunki vmié[řz wykorzenić/ A človieká tylko nie w Anio[řa odmienić:] Tr 9,3. 14. A my rozu- my [řwoie předsię vdáć chcemy/ H[řrdži mie- dzy pro[řtáki/ že nic nie vmiemy.] Tr 11,10. 15. A též ledwie [řye kiedy d[řiécie vřodžilo/ Coby łá[řki rođicóv [řwych ták godné bylo/ ... Káždégo v[řklón tráfić: wyrázić po[řtáwe:]

Obyczáie Pánien[kié vmiéc y zabáwę.] *Tr 12,8.*
16. A rozum który w [wobodzie/ Vmiał mówić o przygodzie/ Dżis ledwé [sam wié o [sobie:] *Tr 17,26.* **17.** Or[zuleczká ... á zá [wémi] Rodzicámi [ye modli: iáko to vmiátlá] Zwami będąc: *Tr 19,37.* **18.** czegóz niezázylá? Ze [obie [wym pofágiem Páná nie kupilá:] ... Ze boleści w rodzeniu dżiatek nieuznáł:] Ani vmié powiedziéc/ czego iéy trofkliwá] Mátká do[žlá: co z wiet[zym vtrapieniem bywa/ Czy ie rodzić/ czy ie grzész? *Tr 19,61.* **19.** Doznałes co świát vmié/ y iego kochánié:] Liepiéy(!) ná czym wázniey[zym záfadz [we [tá-ránié.] *Tr 19,79.*

Fr: **20.** A temu bogátého imię będzie [tu-życ/ Który [częścia [swoiego vmié dobrze vžyc.] *1,46,4.* **21.** W on čás/ pry/ czy[tych zapás-ników było/ Szérmiérzów/ gońców: aż y w[po-mnieć miło.] A dżis co młodzi pácholcy vmié-ia?] Iedno w fię wino/ iáko w beczkę/ leia.] *1,66,5.* **22.** Ná lipę ... A ia [wym čichym [zeptem [právic vmiem [nádnie/ Ze człowiekowi łączo [todki [en przypádné.] *2,6,9.* **23.** A ty/ co tedy płyniesz po głébokiéy wodzie/ Vmiéy o Chmielow[kiégo powiedziéc przygo-dzie.] *2,56,8.* **24.** BY lutnia mówić vmiátlá/ Ták by nam wgłos powiedziátlá:] *2,63,1.* **25.** Chciałemli czytác/ tom nic nierozumiał/ Chciałemli zágrzá(!)/ tom počáz nieumiał.] *2,77,10.* **26.** BOgini/ która miłościá [záfu-ie[z/] ... Iuż mié niewracay ku piérw[žéy wol-ności:] Bo niewiem bych žyc vmiátl bez miłosci:] *2,79,10.* **27.** ARcydktorem cię zwác káždy może śmiele/ Bo ty nietylko vmié[ž zléczy niemoc w čiele:] Ale y ná dobrá mysl ma[ž fortelów wiele:] *2,87,2.* **28.** Szczęśliwa kárto/ ... może[ž być [czę[na/ ze cię [wémi] Wdzięcz-nie cáluie v[ty rožánemi.] Gdżies to człowiek mógl nálésć iákié czáry/ Ze by fię vmiátl prze-wirzgnąć w [wé dáry.] *3,19,14.* **29.** A nie žal(!) mi žem póèta/ Ie[st co[š/ vmiéc alphę z bétá.] *3,74,10.* **30.** A du[žyce fię śmieia/ ze ten/ co by grzeczy/ Słowá wyrzéc nieumie nowy čieñ człowieczy.] *3,79,7.*

Pieś: **31.** Ie[li diámentowé goždzie mus ma w rėku/ Którėmi natwárd[žégo vmié požyc fėku:] *1,1,6.* **32.** Nie vmié [yn [zláchecki ná kón wsiész: *1,1,49.* **33.** Ia wiem/ co vmié morze/ y [zalony] Wicher ná wody [foné vnies-iony.] *1,6,7.* **34.** A ktoby chciał rozumem

w[žy[tkiégo dochodzić/ Y zginie/ á nie będzie vmiátl w to vgodzić.] *1,9,20.* **35.** A nigdy nie zábłádzi/ Kto ták vmy[ł nářzázdi/ Iákoby vmiátl [częścié/ y nie[częścié znošić/ *1,9,27.* **36.** Nieumiém ia/ gdy w žagle] Vderzá wiátry nagle/ Krzyžem pádác/ y świętych przenáy-dowác dáry/ *1,9,33.* **37.** Ale rozeznác vmiéy przyaciéla/ *1,15,19.* **38.** A niemniémay/ by[š [am był w téy niewoli:] Nálazł by [ye/ kogo to niemniéy boli:] Ieno ludžie [nádniey zákryć vmiéia/ *1,22,11.* **39.** Czemu mié w dóm [mutnégo nie pušć[ž? gdy[ž moiéy] Skrytéy próšby nie vmié[ž odniešć pániéy [swoiéy.] *1,25,28.* **40.** To tego/ co y lepiéy oni tám vmiéia/ Cá[łá Božá noc będzie/ *1,25,53.* **41.** Oná wywabić trofkę vmié z głowy] S[łotkiémi [łowy.] *2,10,15.* **42.** Bóg pomo[ž/ Królu iedy-ny] Szérokiéy Pol[kiéy kráiny:] Vmié[ž ty hárd-ym dogodzić/ *2,13,27.* **43-4.** Ty vmié[ž Ty-gry/ vmié[ž lá[fy wodzić/ Y bieg pochopnym [trumienióm zágrodzić:] *2,18,13.*

45. Skokiem taniec ná[nádniey[žy/ ... Te-raz ma[ž čás/ vmié[žli co/ Móy nadobny be-bennico:] *Sob 2,13.* **46.** Ia [ye nie vmiém fra[owác/ Tóž rádžę drugim záchowác:] *Sob 2,25.* **47.** A to iáko w nim [zácowác/ Ze vmié y práktykowác?] *Sob 3,38.* **48.** Tobie to wol-no [ámému/ Ale wierę nie in[žému:] Bo ty z tym nadobnie vmié[ž/ A gdżie kogo tknáć rozumie[ž.] *Sob 5,11.* **49.** Iuż nážad nie-chođ[ž/ Orpheu/ nie vmiátes chowác/ Ze[š [ye y [am wrócił/ może[ž Bogu dziękowác.] *Tarn 107.* **50.** Co ie[li co (zam. to) Szwéd vmié (zam. u mnie)/ wátpliwa/ nam błogo.] *Pam 198.* **51.** Ia ná fárbách málár[kich nic fié nie rozumiem/ Tákže wiele z mármórem po-řtępowác vmiém:] *FgPieš 6,44.* **52.** [roga śmierci/ to ty] Vmié[ž vgodzić/ gdżie nawy[žé cnoty.] *FrNagr 2,8.* **53.** Ieden to márnotrav-cá vmiátl [prákykowác/ Ze iego w[žeteczeń-řtwá/ y [otrow[kiey [práwy] ... w[žy[cy iáwnie bronia.] *Odp 386.* **54.** Rzym ... Vpadł prze-dwu niezgody/ iedno že równégo] Ieden čier-pieć nie vmiátl/ á drugi wy[ž[žégo.] *Zg 40.* **55.** A iákóž vczyć máia/ nie vmiéiac [ámi:] *Zg 69.* **56.** Niechay drudzy iako chčá práwo roz-umieia/ Niechay pi[ác/ i mowić roztropnie umieia.] *Sat 118.* **57-8.** Ieđ do Tridentu/ a tam ukáže[ž co umie[ž.] Dobrim Krze[scija-ninem nie tego ia zowę] Co umie difputowác/

i ma głątką mowę. Ale kto żywie według woley pana [wego] *Sat* 168–70. **59.** nieumiem wywodow [zyrokich] Zebych mogli pańskich dofiac tajemnic głębokich *Sat* 177. **60–2.** Vmiey łuk miernie ciągnąć/ umiey bronią władać/ Vmiey rzekę przepłynąć/ i row [nadnie [koczyć] konia prętko dofiadać/ i dorbrze im toczyć. *Sat* 399–401. **63.** Takie początki maiąc/ dopiro my[ł] o tim/ Iako byś i [sam umiał woysko wie[ć] napotim. *Sat* 406. **64.** á bych dobrze żadný przyczyny ná to powiedziec(!) nie vmiał/ iedno że tak iest głos po[spolity] *Wr* 1. **65.** Y toć niemá[ła] y mówionó iuz o tym ná kilku [éymiech]/ ále iáko ná[zy] vmieią rzeczy podać/ á potom z miey[sc]á nikam. *Wr* 17. **66.** y między in[zym] éwiczeniém/ które dzieci miéwáły/ kazano im y Muzykę vmieć/ tak wiele dla przy[stoy]néy ro[skoz]y/ álbo zabáwy/ iáko [nadz] wiécýy dla po[stá]nowiédia dobrych obyczáiw: *Wr* 20. **67.** Owa nievmie[ż] ieno gánić/ co iest łączno: ále v[ka]zác drógę/ iákoby to nápráwić/ to by mądrého rzecz. *Wr* 23. **68.** że y [ynów ich]/ álbo potomká iákiégokolwiek w[ła]nie miánowác nieumieią: y o [spráw]ách ich tak g[łu]cho pi[ż]a/ że w téy rzeczy niewiádomó[ść] tylko [woie] ... okázuią. *Czech* 2. **69.** á wždy to ludzie tak [obie cukrowác] vmieią/ iz żadna bie[si]ádá/ żadna krotochwylá bez pijá[ń]stwá być niemo[że]: *Pij* 2. **70.** Lecz w to Bog vmiał tráfić/ y porządne niebá/ *Zuz ded.* 3. **71.** iákom ia (*was*) w twéy pié[er]w[zy]éy m[ł]o[do]s[ci] Twarzy twoiéy folgował ... A tá w[zeteczn]icá (*broda*) Ná ten czás rumiáného vszanowác licá/ Twoiégo nie vmia[ła]: *Br* 65. **72.** A mnie[ę] wiéc/ który k [sto]łu nieumiém bláznowác/ Ani wydáw[zy] co raz gęby ná[đ]táwowác: Potrzebá k[ł]o[fy] zbierác/ *Marsz* 17. **73.** drugiby rozumia[ł] Zeby [ie] miał zápómniec/ álbo nic nieumia[ł]. *Mon* 222. **74.** Ale w[zy]tki tu in[ż]é widz[ę] którém zná[ł]á/ Y którém bym ia y d[zi]s miánowác vmia[ł]á/ *Mon* 238. **75.** By mi był nie zo[ft]áwił oyciec nic po [obie] Albo żebym nie vmiał prze[st]ác ná chudobie: Iednáky mi[ę] My[ż]kow[ki] Piotr był nie przebaczył/ *Muza* 92. BSB

umierać kończyć życie, konać 1–7, 10–1, być u kresu sił, cierpieć 1, 2, 9, kończyć się 8;

umiera człowiek 2, (4), 6, (7), nieprzyjacieli 1, dziecię 3, łakomy 10, Orszula 5, chłop chciwy 9, cesarz 11, miłość 8;

u. głodem 9, na poły 2, nigdy nie u. 8, czegoś pragnąc ledwie nie u. 1, u. słysząc coś 2, umierając = *umierające* 3, ani umierając przestać śpiewać 4;

uczyć u. człowieka 6;

u. – rodzić się 5, zbierać – głodem u. 9;

r. –era 1, 8, –era (:–erá) 9, –erał 7;

w p. 10–1.

1. Nieprzyjacieli mój ná mi[ę] wojská zbiera/ Krwie moiey pragnąc ledwé nievmiera. *Ps* 25,46. **2.** Lzy moia karmia/ potrawy piącz wieczny/ Kiedy mi[ę] coraz pyta lud w[zeteczny] Gdzie teraz on twóy/ nędzniku wygnány/ Bóg zwołány? To człowiek [ty]zác/ vmiera ná poły/ *Ps* 42,13. **3.** ZGwałciłás/ niepobozna śmierci/ oczy moie/ Zem widział vmieráiąc miłé dziecie [woie. *Tr* 4,2. **4.** A tys ani vmieráiąc śpiewác prze[st]á[ł]á/ Lecz mátkę/ v[ca]łowaw[zy]/ tákes zegná[ł]á/ *Tr* 6,12. **5.** MOiá wdzięczna Or[żu]lo/ boday ty mnie by[ł]á/ Albo nie vmierá[ł]á/ lub [ye] nie rodzi[ł]á. *Tr* 13,2. **6.** SNie/ który v[czy]z vmierác człowieka/ ... V[pi] ná chwilę to śmiertelné ciało/ *Fr* 2,37,1. **7.** Ale cię profz[ę] byś ich (*ksiąg*) nieotwiera[ł] Aż kiedy także [sam] będzie[ż] vmiera[ł]. *Fr* 2,52,18. **8.** Nigdy nigdy prawdziwa miłość nieumiera/ *Fr* 2,103,3. **9.** A nád chłopá chciwego/ Niemá[ż] nic nędzniey[ż]ego: Bo ná drugiego zbiera(!) A [sam] głodem vmiera. *Pieś* 1,24,20. **10.** Łakomy/ powiáda/ chybá vmieráiąc dobrze czyni. *Wr* 14. **11.** A C[é]sarz téz któryś vmieráiąc powiedział/ że multitudum medicorum occidit principem. *Wr* 19. BSB

umierzyć wycelować 1, 2;

r. –erzył 1, 2.

1. Naprzód Paris wy[st]rzelil ofczep y vderzył Atrydę/ prawie ná tarcz/ iáko był vmierzył/ *Mon* 346. **2.** To wyrzék[zy] wy[st]rzelil ofczep/ y vderzył Pari[fa]/ prawie ná tarcz/ kędy był vmierzył. *Mon* 356. BSB

umieść uporządkować, usunąć skądś to, co niewłaściwe ~ r. –otę.

Koniecznie ná to [ye] v[á]d[ze] Ze w[zy]tki grz[é]szné z swiáta z[á]d[ze]: A miá[st]o p[á]ńskie

ták vmiote/| Ze niezofstawię iedno cnotę.| *Ps 101,27.* BSB

umilknąć *przestać wydawać głos, dźwięki 2, o strunach tj. przen. o twórczości literackiej 4, ucichnąć, uspokoić się 1, 3, 5;*

umilkła Orszulka 2, dom Admetów 5, głosne strony = struny 4, ziemia 1, wszystko 3;

u. prędko nazbyt 2, teraz 3;

u. – trząść się 1, prześpiewać 2;

cicho *gdzieś, coś* umilkło 5.

1. Twój ogromny wyrok zágrzmiał z niebá/ A ziemiá [ye trzęfá/ iáko trzebá.] Vmilká/ gdyś ná [ąd [ye gotował/ Abyś dobre w cále był záchował.] *Ps 76,17.* **2.** Sapho [fowieńka/ ... cáty dzień prześpiewáiąc: ... Prędkoś mi názyt vmilká/ nagle cię [roga] Smierć [płozylá/ *Tr 6,8.* **3.** To tego/ to owęgo wdzięcznie obłápiáiąc/ Y onym [wym vcie[znym śmiechem zábawiáiąc.] Teraz w[zytko vmilkło: [zczéré puftki w domu/ Niémá[ż zábawki/ niemá[ż rośmiać [ye nikomu:] *Tr 8,11.* **4.** Przeto niedziw że vmilkły mé głośné [strony/ Widząc niebo rozgniewáné/ y wiek [trwożony.] *Fr 2,100, 13.* **5.** Czemu ták cicho we dworze/ Czemu dóm vmilkł Admetów?/ *FgAl 77.* BSB

umilować *obdarzyć kogoś uczuciami pozytywnymi, miłością, szacunkiem, wspierać 1, 2, 5–7, przywiązać się serdecznie do jakiegoś miejsca 4, bardzo cenić jakąś pozytywną wartość 3, 8, 9;*

u–e Bóg 1, 4–7, człowiek 2, 3, 8, 9;

u. tego 1, którego 2, nas 6, mię 7, sprawiedliwość świętą 3, syjońskie skały 4, syjońskie brony 5, swój wczas 8, umysł i jego dary 9;

u., (jako brata) szacować 2, 9, łaską darować 6;

u. – zafrasować 1, mieć w nienawiści 3;

u. *k. 1, 2, 6, 7, coś 3–5, 8, 9;*

r. –uje 1, –ował 2, 6, –iłował 8, –ować 9.

1. Gniéw iego nietrwál[zy piány] A łá[ki wiek nieprzetrwany:] Kogo wieczór záfrá[uię/ Tego ráno vmiłuię.] *Ps 30,16.* **2.** Aż y ten/ którego ia ták był vmiłował/ Zem/ iáko nabliz[żęgo brátá/ go [zácował.] ... Ten w rádzie nieprzyaciół moich iáwnie siadał.] *Ps 41,25.* **3.** Vmiłowałeś [spráwiedliwość świętá/ Mafz w nienawiści bezbożność przekłętá:] *Ps 45,25.* **4.** pan ... Sioń[kié vmiłował [káły/

Ná których kościół [obie zbudował ták trwály/ *Ps 78,125.* **5.** PAn miedzy w[zy[tkimi] Miáfty Zydow[kimi] Piękne Sioń[kié vmiłował brony:] *Ps 87,3.* **6.** Abowiem nas vmiłował (*Pan*)/

Hoynie łá[ka [wą dárował/ A iego prawdá [fáteczna/ Nie może być iedno wieczna.] *Ps 117,5.* **7.** Zakon twój miłuię/ ty téż vmiłuy mię/ Iowá/ *Ps 119,159.* **8.** KTo piia do północy/ bráćie Stáni[ławie/ Ie[li ieft czas do niego/ może się nie práwie/ Człowiek pytá:

bo by on [wóy wczas vmiłował/ | Pewnieby się rániéy kładł/ áni ták wiłował.] *Fr 3,45,3.*

9. Przeto trzebá nam wiedzieć/ iáko co [zácować/ Vmył naprzód/ y iego dáry vmiłować:] *Dzie 42.* BSB

umknąć *cofnąć, uchylić, nie dopuścić do*

kontaktu.

umknąć *cofnąć, uchylić, nie dopuścić do kontaktu.*

Wrok potym zdéymuiąc tákże pierścienié z pálców przed wodá/ sięgnął [ie tenże po nie/ któremu ie téż był przedtym dáł: Król ręki vmknął/ mówiąc: Wróćcie mi oné piérwéy/ com wam był ták rok dáł trzymáć. *Ap 12.* BSB

umniejszać *zmniejszać.*

Ná [wym káždy przeftaway/ á dla zy[ku [wégo] Nie [zkódz áni vmniéy[żay dobrá Koronného.] *Zg 144.* BSB

umnożyć *zrodzić, powołać do życia.*

Iam ieft/ mój Boże/ król ten/ który tobie/ Tá[ki [ye [podał: przez mię będzie wiedział/ Swiát twé wyroki/ boś mi w głos powiedział/ Tyś mój [yn/ iam cię dziś vmnożył [obie.] *Ps 2,20.* BSB

umoczon, umoczony *mokry, zmoczony, polany czymś 1, 2;*

u. woły 2, lichwa 1;

u. ludzkimi łzami 1, deszczem 2;

w postp. 1, 2;

r. –czoné.

1. W domiéch siedzi w[zeteczność: á záś vlicám] Lichwá chodzi/ ludzkimi vmoczóná łzám.] *Ps 55,21.* **2.** SAmý do [wéy obory woły ro[pu[czoné] Przybiegły z gór/ gwałtownym dé[czem vmoczóné/ *Fr 3,25,2.*

umorzyć *spowodować koniec;*

r. –morzył.

umorzyć *spowodować koniec;*

r. –morzył.

á wtym mię [en zmorzył/ Gniew vpokoil/
nádzieię vmorzył.] *Fr 2,77,14.* *BSB*

umowa porozumienie, układ obwarowania pewnymi warunkami 6, 7, o przymierzu Boga z Izraelem 1–5;

u. pańskie 1, małżeńskie, wspólne 7, podana 3, ta 4;

u–ę stanowiąc 4, u–y wspomnieć 1, zapomnieć 2, niewytrwać w u–e 3, nie strzymać u–y 6;

u. między *kimś* a *kimś* 4;

coś mieć w umowie zamknięte 5, czymś u–y utwierdzać 7;

u., przymierze 1, ustawy 3, liga 5;

r. –owie 3, –owy 1, 2, 6, 7.

1. Iáko ty w[pomnieć pán[kié smię]z vmowy? Iáko w plugawé smię]z brác v[ta] [woie/ Naświętobliw[ze] przymięrze moie?] *Ps 50,42.* **2.** Rzucił [ye (*zdrajca*) ná niewinné/ zápomniál vmowy/ Powieść iego miodowa/ á vmysł boiowy.] *Ps 55, 42.* **3.** Y mie]zkali w ich zamcech: á przetsię niebyli/ Wdzięcni ták znácznéy łá]ki: przetsię od[ta]pili/ V[ta]w pán[kich: y ták]ze/ iáko ich oycowie/ Niewytrwáli [tá]tecznie w podánéy vmowie.] *Ps 78,104.* **4.** Słuchay]ze mię cnego Izráhelá/ Potomku wybrány z wielá:] Tę vmowę teraz między tobá/ Stánowie/ á między [oba.] Będzief]zli [tr]zégł moich [tów [tá]tecznie/ Ani [ye da]z wvié]ść wiecznie:] By]s miał z bogi obcemi przestáwá]c/ A bá]twanom chwałé dáwá]c/ Lecz mnie tylko bogiem wyzna]z [woim/ *Ps 81,23.* **5.** Pan ... Pomni ná ligé [woie/ y w[zy]tki rzeczy/ Ma w vmowie zá]mknioné ná dobréy pieczy.] Co z Abrá]hámem zá]tár/ co Izákowi/ Przysięgá [wá]vtwié]rdził/ *Ps 105,14.* **6.** Iego (*Orfeá*) pie]śni zá]łostíwé/ Zié]ty bogi nie]zyc]liwé:] A miał w rékú co mi]łował/ By był néd]znik lep]iéy chová]ł. Ale nie [tr]zyma]ł vmowy/ Wié]c przy]zedł o [m]utek nowy:] Bo źle [ye obey]rzał/ á]li/ Czár]ci pá]niá zá]s porwáli.] *Pie]ś 1, 21,33.* **7.** Wieczorna gwiazdo/ któr]éy/ ná okrąg]łym niebie/ Ogié]n nád z]emiá goré przy]emni]e]zy] cié]bie:] Któr]a [woim promieniém mał]żeń[kié] vmowy/ Vtwierdza]z/ co [tá]nowiá [pó]lné [tár]z]é głowy.] *Epit 25.* *BSB*

umowny będący rezultatem umowy, tradycyjny, zwyczajowy 1, 2;

u–e ofiary 1, zwyczaj 2;

w *postp.* 1 ~ r. –owny 2.

1. Nie bę]dę cié [tá]d kara]ł/ á]ni wini]ł/ Zeby]s mi ofiar vmownych nie czyni]ł/ Záv]zdy [ye kurza/ záv]zdy [á] obláné/ O]tá]r]ze moie/ y krwiá pijáné.] ... Ofiá]ruy ty mnie chwałé/ *Ps 50,22.* **2.** Trá]b]cie w trá]by/ trá]b]cie: á to [tów]ie/ Ná pié]knym mie]siá]cá nowie:] D]zié]n to [s]wié]ty/ zwyczaj to vmowny/ Y porzá]dek pá]ń]ki [tów]ny.] *Ps 81,7.*

p. **nieumowny**

BSB

umrzeć skończyć życie, ponieść śmierć, skonać 1–17, 19–30, 32, 34–40, być zapomnianym 18, 31, 33;

umrze człowiek 1, 5, 6, 8–28, 30, 32, 34–40, mądry 2, głupi 3, każdy 4, cnotliwy 7, stara 29, ten 32, uczciwe zachowanie czyjś 31, ojczyzna 33;

u. musieć 5, 37, mieć 9, 13, 27, nie dopuszczać *komuś* umrzeć 1, nie dać u. *komuś* 19, kazać *komuś* u. po *kimś* 15, u. *komuś* przyjdzie 26, u. za *k.* 25, 28, woleć u. (ni]z]li) 14, 36, u. krom zma]zy nie mó]c 39, z zá]łostíá czyj]ás i cié]żko]ścią 6, nie chcia]ło sié *komuś* umrzeć 7;

u. w ranym lecie 5, w m]łó]dym wieku 10, starym 30, wié]z]niem 21, w nieszczé]snej ziemi 1, w tym niezna]jomym kraju 22, prawie na rékú u *k.* 12, z *kimś* pospo]łu 31, 33, raz 20, od zá]łostí 22, w p]lá]czu i w trosce 19, dzié] 24, (26), tej]ze nocy 34, u. pó]ci]wie 38, co prę]cej 15;

u. między *kimś* 1, nie pierwej u., á]ż 35;

w *por.* 4;

mordowawszy sié, u. 34, u., dusz]ę pó]łó]żyć 26, mrzeć 29, giná]c 11, poda]c głowé 7, [s]wiat zostawowá]c 15, ani ... przebywá]c na ziemi 18, [s]mierci namni]e]j sié nie zbraniá]c 36, u., by]c z dusze przez [s]mier]c z]łupionym 3, le]że]c pod zimnym marmorem zamknionym 12, le]że]c w grobie 8, 14, by]c tu schowanym 10, by]c przez [s]mier]c naznac]zonym 40, by]c pod niská ziemié] dowied]zionym 27, *k.* Styx zamknie odnogami swemi 18;

u. – s]ł]yná]c 11, trwá]c na [s]wiecie, zosta]c 14, ży]c 5, 14, 31, 37, 39, rodzi]c sié 20, us]c [s]mierci 25, [s]mierci znikná]c 4, o *kimś* wiedz]e]c 18; w *p.* 23, 31, 34–6.

1. Niedopu]zczay mi vmr]ze]c w té]y nie]zc]z]e]né]y ziemi/ Mié]d]zy pohá]ncy nie]pobó]z]nemi/ *Ps 26,21.* **2.3.** Y má]dry vmr]ze/ á vmr]ze y głupi/ Iedná]ko z du]ż]e [s]mier]c obudwu z]łupi/ *Ps*

49,25. **4.** KRólowie ... Bogim was názwał: mniacie/ Ze tym śmierci zniknąć maćie?/ Iáko komu naliż[zému/ Ták vmrzéc y z was káždému./ *Ps 82,20.* **5.** Tákli moiá Or[zulá/ ieczce żyć ná świećie/ Nieumiaw[zy/ musiałá w ránym vmrzéc lećie?/ *Tr 2,25.* **6.** Nigdyćby oná byłá bez wielkiéy żáłości/ Moiéy vmrzéc nie mogłá/ nigdy bez ciężkości/ *Tr 4,6.* **7.** Arpinie ... Smierć mówi[z strážna tylko niezbożnému:/ Przcze [ye tobie vmrzéc cnotliwému/ Niechćiało: kiedyś prze dotkliwą mowę/ Miał podać głowę?/ *Tr 16,30.* **8.** Vmárłes/ Kry[ki/ y leży[z w tem grobie:/ *Fr 1,65,3.* **9.** Ie[li ma[ż vmrzec/ á cóż ci po złoćie?/ *Fr 1,76,8.* **10.** VRódziłem się w Prusíech/ Wy[ockim mié zwano/ Vmárłem w młodym wieku/ y tu mié [chowano./ *Fr 1,96,2.* **11.** Pro[żę/ niech zemną zaráz mé rymy niegina/ Ale kiedy ia vmre/ ony niechay [tyna./ *Fr 2,1,10.* **12.** Iendrzéy Bzicki ... Vmárł práwie ná rękú v žyczliwéy żony/ Y leży pod tym žimnym marmorem zámkniony./ *Fr 2,27,11.* **13.** Až gdy miał vmrzéc: ná ten czas tám w[kazał/ Po Philozophá/ *Fr 2,52,9.* **14.** MĘzu mój miły/ ty iuż leży[z w grobie/ A ia trwam ieczce ná świećie po tobie./ Ale co żywe/ vmrzéc bym wolá[ł/ Bom tylko ná płácž wieczny tu zo[łá[ł./ *Fr 2,93,3.* **15.** PLáczce Márek: nie przeto že świat zo[łáwuie/ Ale že dzwonnikowi gro[ž ieden gotuie/ A žeby iednym ko[žtem odpráwić co wiécý/ Kazał [ynowi vmrzéc po [obie co přecý./ *Fr 3,59,4.* **16.** Nikczemna dziewko/ oyćiec ci przyć[ka/ Czemu nie vmrze[ż? *Pieś 1,6,46.* **17.** Iedná[ł albo miłość zmy[łá [ny [ámá [obie/ Albo y ty niechce[ż/ bych miał zwę[pić o tobie./ Tá náđziéiá świat mi [łodzi: á bych ináčéy/ Doznáć miał (vchoway pánie) vmárłbym ráczéy./ *Pieś 1,8,16.* **18.** Niezwykłym/ y nie le[á piórem opátrzony/ Polecę precz po[étá/ ze dwoi[éy złożony/ Náture: áni ia iuż przebywáć ná žiemí/ Wiécý bedę ... On ia/ iáko mié zowie[ż/ wielce w[ubiony/ Mój My[żkow[żki/ nie vmrę/ áni mié czarn[émi/ Styx niew[ola zámknie odnogámi [w[émi./ ... O mnie Mo[škwa/ y b[ęda wiedz[ieć Tátárowie/ *Pieś 2,24,7.* **19.** Iedná[ł ty ták chći[éy być smiá[łym/ Iákoby [ye wróć[ł cá[łym:/ A nie day vmrzéc mnie [mutnéy/ W płáczu y w tro[žce okrutnéy./ *Sob 10,23.* **20.** Co nie[ie przyrodzeni[é/ zbrániáć [ye nie god[ži:/ Człowiek áby

raz vmárł/ z tym [ye ná świat rod[ži:/ A ie[li ieczce k temu śmierć ná czas tráfi[łá/ Rychléy dobr[é/ niżli zlé [łowo zá[řu[žy[łá./ *Tarn 126.* **21.** Bože mój: y tym ieczce [karze[ż mnie [mutnégo/ Ze więźni[em vmrzéc mu[žę Króla okrutnégo./ *Pam 236.* **22.** Y mu[žę ia (co iedná[ł twa hánbá mi[łości/ W tym nieznáiomym kráiu vmrzéc od záłości./ *Pam 256.* **23.** T[ENže vpoiw[ży málmázyiá iednégo Kánoniká S[ędomi[ér[ki[ego/ kiedy mu powied[žiano náziáutrz/ že vmárł/ nic in[ž[ego ná to nie powied[žiał/ ieno to/ i[ž mu był ieczce iednéy nie [pełni[ł. *Ap 3.* **24.** Ia go nie [ądze/ áni mi przy[řtoi./ W[řákó[ž [ie ktemu záw[ze b[ęde zná[łá/ Mi[ł mi nie b[ędzie bych d[ži[š vmrzéc miá[łá./ *FgPieś 8,42.* **25.** že Admet/ Mo[že v[řć śmierci/ daw[žy ná [w[é miey[cej/ Kogo in[ž[ego/ coby zá[ñ chćiá[ł vmrzéc./ *FgAl 16.* **26.** bo i[éy d[ži[šiey[ž[ego/ Dniá vmrzéc przyd[žie/ y du[žę po[łó[žyć./ *FgAl 23.* **27.** Ale iu[ž y śmierć wid[žę niedáleko/ K[šiená vmárłych/ która iá pod ni[řká/ Ziemi[ę ma dowi[ędz[ć: á práwi[é wczás przy[ř[łá/ Pilnuiáć ná ten d[ži[š/ kiedy ma vmrzéc (*Alcestis*)./ *FgAl 29.* **28.** Toli Alce[řtis obi[érá[łá kiedy/ Zá[řtápić m[ę[žá/ y vmrzéc zá[ñ r[žekłá?/ *FgAl 37.* **29.30.** SM.<ierć> Kiedy m[řá młodzi/ wi[ę[ř[žá chwał[ę biore./ AP.<ollo> Gdy [řara vmre/ hoyni[éy iá pogr[žeba./ SM.<ierć> Bogá[łym kwóli práwo Ph[ębe [řáwi[řz./ AP.<ollo> Iáko[ř r[žekł? czy [ie niepomni[řz/ cho[ž mádry./ SM.<ierć> Kupi[łby/ ktoby miał zac[ř [řárym vmrzéc./ *FgAl 56-9.* **31.** dá[řac to nie tylko nam bráći[éy/ y powinowá[łym iego znáć/ ále w[ř[žy[řkim lud[ži[óm wobec/ že vcz[řiw[é záchowánie brátá ná[ř[ego nie vmárlo z nim po[řpo[łú/ ále żywie w [řercách W. M. cnotliwych lud[ži./ *FgPog 3.* **32.** Płáczcie vbog[éy wdowy/ y [m[ę[łne široty:/ Vmárł ten/ co ná pieczy wá[ř[ze miał kłopoty./ *FgEpitKK 4.* **33.** moy bráćie/ ... Nieprzeplácony duchu/ z tobá po[řpo[łú/ Y oyczyná vmárłá/ *Odp 533.* **34-5.** Co Synorix [řy[ř[žac ... z[ł[ęknáw[žy [ye wypadł z ko[řci[łá/ á nie mogáć žádn[éy rády wypit[éy tru[řiznie ná[ł[é[ř/ mordowáw[žy [ye d[ługo/ té[žy nocy vmárł. A Kámm[ę y w tym Bóg poćie[řy[ł/ že nie pi[érw[éy vmárłá/ á[ž o śmierci niepryziáci[é[łá [w[égo v[řy[ř[žá[łá. *Wzór 4.* **36.** A i[žem ia t[ę lekko[řć d[ži[š popá[řć mus[řiá[łá/ która ná mój ród nigdy nie przychod[ži[łá/ śmierci namni[éy [ye nie zbraniám: bo wol[ę vmrzéc/ niżli ták[éy drugi[éy

nocy czekać/ *Wzór 5. 37–9.* Leczyć to mniey[za/ gárdła pozbyć: bo ktokolwiek żywie/ Vmrzeć muśi: ná tym w[zytká rzecz/ vmrzeć poćciwie. Iam niebogá przy[zła ná ták niebes[pieczná drogę/ Ze/ poćciwie żyw[zy/ vmrzeć krom zmázy nie mogę. *Zuz 100–2. 40.* Alexándrá początek: á zátym/ którego| Smierć [obie z nas náznáczy/ niechay vmrze. *Mon 97. BSB*

umyc *splukać, zalać.*

Iuzem v[stał wzdycháiąc do ćiebie/ mój Bo- ze/ Ná káżdą noc vmyię łzámí [woie łóze. Pościel płáczem nápoię: *Ps 6,12. BSB*

umyc się *za pomocą wody usunąć z ciała (tu z rąk) brud, kurz 1, 2; w p. 1, 2.*

1.2. Chcąc mu tedy to Król omierzić/ [pytał go przed obiádem iuz kiedy miał práwie zá [tół siádać: K[ze Naropin[ki/ vmyliście sie? vmył/ powiáda/ Miłóściwy Królu: Idźcié[sz do domu ieść. *Ap 13. BSB*

umykać *cofać się, uchylać, aby uniknąć zagrożenia 1–3;*

u. pierza 1, rogów = *jak wół przed jarzmem, cofać się 2, głowy 3;*

u., patrzeć swego 3;

u. – na k. zmierzać 1;

u. cz. 1–3.

1. Ták więc [mok/ vpátrzyw[zy gniazdo kryiomé/ Słowiczki liché zbiéra/ á [wé łákomé| Gárdło pášie: tym czáfem mátká [zciebiece| Vboga/ á ná zbóyce co raz [ye miece| Prózno: bo y ná [ámę okrutnik zmiérza/ A tá niebogá ledwé vmyka pierza. *Tr 1,14. 2.* Zá czáfu/ pánowie/ Vmykác rogow trzebá: bo won czás iuz prozno| Miotác [ię/ kiedy iárzmo ná [zyię záložá. *Odp 315. 3.* Niemiło [tronie/ ále dzyeń targowy| Pátrz káždy [wego/ á vmykay głowy. *Sz 276. BSB*

umykać się *uciekać 1–4;*

u–a *człowiek 2, lata 1, Panna 3, Oryjon 4;* u. ku południu 3, przed *czymś 4, jako konik 2;*

w por. 2;

u., kryć się 2;

r. –myka 3, –yka (:–ika) 4, –áią 1.

1. Wiek ludzki ieft lat siedmdzieśiát/ Duży/ kto trwa d' ósmdzieśiát:| Tę trochę tro[ki mié- [záią/ A látá [ye vmykáią. *Ps 90,36. 2.* Iáko ćień pochylony/ gdy [łóńce gá[nie/ Ták y ia nie[zczęśliwy ni[zczęię włá[nie. Ták [ye vmykam/ ták [ye kriję po świećie/ Iáko konik/ czuiąc chrzęft bli[kich nóg lećie. *Ps 109,55. 3.* Pánna [ye vmyka| Ku południu. Lwá/ kóło/ y Ráká zámyka. *Phaen 40,403. 4.* Ná w[cho- dzie Niedźwiadkowym iá[na ręká (zam. rzeka) znika/ Przed nim [ye y ón wielki Orion vmyka. *Phaen 40,518. BSB*

umysł *rozum, inteligencja (ogólnie jako możliwość) 3, 9, 18, 23–6, 32–4, myślenie, świadomość, duch, psychika (jako pewne procesy) 5, 7, 8, 12–6, 20–2, 27–30, zamiar, zamysł, postanowienie, cel 1, 2, 4, 6, 10–1, 17, 19, 31, 35;*

u. ludzkie 25, 27, święty 22, stateczny 16, wolny 20, ukorzony 5, bojowy 6, troskliwy 8, trapióny 15, zakryty 11, niebacny 14, wątpliwy 21, krzyw 17, niecotliwy 17,

jego 1, jej 14, taki 10, mój 11, 14, twój 17, swój 12, ten 18, 31, nasze 28;

wielkość u–u 29;

u. daje *Bóg 10, chyli się ku sromocie 7, się cnotą obwarował 18, u–y [equuntur temperaturam corporis (= idą za temperaturą ciała) 25, ciało a umysł mają z sobą porozumienie 26, u. w kimś coś sprawuje 18, ukorzony ofiara przyjemna bogu 5, czyjs u. czyjemus różny 14;*

u. obracać ku cnotie 7, utwierdzić 12, narządzić 13, zachować 16, odmienić 2, przekazać 20, kwapić się *jakimś u–em 31, na u–e być zaślepionym 3, z u–u woleć jakoś żyć 4, wiara u–em władnie 24, z czegoś wyczerpać u. czyjs zakryty 11, coś jakimś u–em czynić 22, prawa u–om są podane 23, coś jest ciężkie na u. 8, coś cieszy u. 15, coś mieć na u–e 19, u. czynić komus wątpliwy = przyprowadzić k. o wątpliwości 21, komus zamieszać 35, coś ma moc nad u–y 27, coś jest wodzem u–ów 28;*

u., staranie 1, serce, duch 5, wola 12, ciało 24, 26, 32, wymowa 33, rozum 30, 33, powieść 6;

u. – srebro, złoto, pieniądze 9;

r. –yśle (:–isłe) 19;

w p. 23–30.

1. SZczęśliwy/ który nie był między złémi w rádźie/ ... Ale to iego vmy[ł] to iego [t]áránié/ Aby ná w[zy]ftkim pełnił p[á]n[kié] przykazánié:/ *Ps 1,5.* **2.** Ciátem/ y du[ż]ą [t]ékam: ledwe izem żywy/ Dokąd mię chce[ż] zápomnieć/ oycze litościwy:/ Odmień vmy[ł] á wey[ż]rzy ná moie ciężkości/ Náwróc du[ż]ę od prog[us] o[ft]át-niéy ciémności./ *Ps 6,7.* **3.** GLupia mądrości/ rozumie [z]alony:/ Gdys ná vmyśle [t]ák iest z[á]slepiony/ Ze bogá niezna[ż]/ *Ps 19,2.* **4.** Nikt nie zelzony/ ktokolwiek w potrzebie/ Y w [w]ych trudnośc[ia]ch v[cié]kl [s]ye do [cié]bie:/ Ci niechay b[é]d[á] pohá[n]bieni wiecznie/ Którzy z vmy[ł]u woł[á] żyć w[ze]tecznie./ *Ps 25,8.* **5.** Byś ofiar požadał/ paliłbych ofiáry:/ Ale wiem/ że málo dba[ż] o [t]ákie dáry./ Ofiár[á] przyiemna bogu duch [t]rapiony/ Serce vnizóné/ vmy[ł] vkorzony./ *Ps 51,36.* **6.** Rzucił [s]ye ná niewinné/ zápomniał vmowy/ Powieść iego miodowa/ á vmy[ł] boiowy./ Słowá [t]ák mu z v[ř]t p[ł]yna/ iáko oléy [ci]chy/ Ale/ kto chce vwa[ż]yć/ [ř]á [š]miertelné [z]tychy./ *Ps 55,43.* **7.** Chciéy[że] napr[ó]d ięzyk mój zápieczętować/ A pod [t]ra-za/ p[á]nie/ v[ř]t[á] moie chow[á]ć:/ Chciéy[że] [t]ák[że] vmy[ł] obr[ó]cać ku cnoćie/ Aby [s]ye nie chylił namniéy ku [f]romocie./ *Ps 141,7.* **8.** Co [n]ász nie cześć: to ku [z]kod[zié]e/ A zelzywość [s]erce bod[zié]./ Lékár[stwo] to/ prze Bóg żywy/ Ciężkié ná vmy[ł] tro[sk]liwy:/ Kto przyiaciél zdrowia mégo/ Wynaydzi co wolniey[ż]égo./ *Tr 17,46.* **9.** NA vmyśle prawdziwé bogáctwá zale[ż]a/ Pod nim [š]r[é]bro/ y zloto/ y pieniádze le[ż]a./ *Fr 1,46,1.* **10.** NIenagorzéy tego bóg oddzieli[ł](!)/ któremu/ Niedaw[zy] p[á]n[ř]twá/ nie dał by zay[ř]rzał drugiému./ Ale dał [t]áki vmy[ł] ze ná [w]ym przeřtawa/ A dla lep[ř]égo mi[é]nia w trudnoř [ř]ię niewdawa./ *Fr 2,10,3.* **11.** Do frářzek ... Obrařli by [ř]ię kiedy kto [t]ák pracowity/ Ze by z was chciá[ł] wyc[é]rp[á]ć vmy[ł] mój z[á]kryty/ *Fr 3,29,6.* **12.** Bo co iedno kto komu ábo mówić dobrze/ Abo y czynić mo[że]e/ oboies to [c]zodrze/ Wypeñił/ czego [s]erce niewdzięczné przechow[á]ć/ Niemogło: á [t]ák prz[é]cz [ř]ię d[á]l[é]y ma[ř]z frá[ř]ow[á]ć?/ Ow[ř]zem vmy[ł] [w]óy vtwi[é]rdz/ od[é]ym [ř]ię [w]éy woli/ A [c]zęśc[ia]u ná złoř nie- b[á]d[ż] d[ł]u[ż]éy w [t]éy niewoli./ *Fr 3,30,11.* **13.** A nigdy nie z[á]b[ł]ádzi/ Kto [t]ák vmy[ł] nářz[á]dzi/ Iáko by vmiá[ł] [c]zęśc[ia]é/ y nie[š]częśc[ia]é znořić/ *Pieř 1,9,25.* **14.** Chciátem złoř iáko[ł]kolwiek wy- trw[á]ć vprzéym[ó]śc[ia]á/ A zwy[cié]żyć niewdzięcz-

noř [w]oia [t]átecznoř[ci]á:/ Ale moia vprzéy- moř[ć] y [t]átek był prózny/ A i[é]y niebáczny vmy[ł] z[á]w[ż]dy memu rózn[em]./ *Pieř 1,23,12.* **15.** Lutni moia/ ty zemná: bo twé wdzięczne [t]róny/ Cie[ř]z[á] vmy[ł] trapióny:/ A tro[ř]ki nieu[ř]pioné/ Pr[é]dkim wiatróm pod[á]ia z[á] morze czerwóné./ *Pieř 2,7,10.* **16.** STáteczny vmy[ł] pámi[é]tay z[á]chow[á]ć/ Ie[ř]li [s]ye (*zam.* ci[é]) pocznie nie[š]częśc[ia]é frá[ř]ow[á]ć:/ [T]ák[że] y góry nie rád[zié]c wyl[á]t[á]ć/ Kiedy [s]ye [c]zęśc[ia]é ztob[á] imie br[á]t[á]ć./ *Pieř 2,11,1.* **17.** Miaw[ř]y odni[é]ć [ř]io[ř]tr[é] zenie/ Z[á]wi[é]d[ł]eř ia w lesne [cié]nie./ Pr[ó]znoř i[é]y i[é]zyk vrzynał:/ Bo w[zy]t[ko] coř zni[á] poczn[á]ł/ Krwi[á] ná r[á]bku wyp[is]á[ł]á/ ... Nie wymyřlay przyczyn [s]obie/ Pewnać iu[ż] [ř]pr[á]w[á] o tobie:/ Nie [k]láday nic ná [ż]wi[é]rz chci[é]wy/ Vmy[ł] twóy krzyw nie- cnotliwy./ *Sob 9,28.* **18.** Czuy[ny]m [t]r[ó]zem był z[á]w[ż]e pořpolit[é]y rzeczy/ ... A nie tylko był godzien [t]éy [ř]awn[é]y koronie/ Dobrze [s]obie poczn[á]ł y w d[á]leki[é]y [t]ronie:/ ... A ten vmy[ł] który w nim to w[zy]t[ko] [ř]pr[á]wował/ [T]ák [s]ye był dobrze cnot[á] zew[ř]z[á]d obw[á]rował:/ Ze go [ř]adna fortun[á] niegd[é] nie po[ży]t[á]ł/ *Tarn 33.* **19.** Puřci[é]ř [s]ye do Gdań[sk]á po g[łé]boki[é]y Wi- śle/ Morze/ y d[á]l[ř]z[á] dr[ó]g[ę] máiać ná vmyśle./ *Pam 156.* **20.** Quicquid id est/ volnum tibi quod przekáz[á]t vmy[ř]tum/ Fare age: forsan inest [ř]áro quoque rád[á] cucullo./ (*Cokolwiek przeka[że] twój umyř swobodny, mów, a mo[że] znajdzie się rada pod szar[á] kapic[á].*) *C 32.* **21.** Tu [ř]ie napr[ó]d da widzi[é]ć twóy pr[á]d[zi]ad v[ř]ci[é]- wy/ Iágeřlo/ który vmy[ł] czyni mi w[á]tpliwy:/ Ie[ř]li ma by[ř]ć człowiekiem zwan bogoboy[ny]ey- [ř]ym/ Czyli w rzec[ze]ch ryc[é]r[ř]kich hetm[á]nem dzi[é]lniey[ř]ym./ *FgBitwa 50.* **22.** Nie mo[że]cie Przodkom [w]ym dáć [ř]adnéy przyg[á]ny/ Ze Stan Duchowny iest [t]ák bogácie nád[á]ny./ Bo to [ř]wi[é]ty[em] vmy[ř]tem y bácznie czynili/ *Zg 105.* **23-4.** Z [t]ad [s]ye t[é]dy zn[á]czyć mo[że]e/ iz i[é]řce wi[é]c[é]y ná wierze/ nizli ná pr[á]w[á]ch por[ř]ádn[é]y rzeczy pořpolit[é]y nale[ży]: bo pr[á]w[á] tylko ná ci[á]t[á] ludzki[é] moc máia/ które z przyrodzenia in[ř]ym p[á]nóm/ to iest vmy[ř]tóm [ř]á pod[á]né. Ale wi[á]r[á] myřli ludzki[é] [s]obie [ř]o[ř]abia/ z[á] czym to id[zié]e/ [że] y vmy[ř]tem/ y ci[á]tem ludzkim z[á]raz w[á]dnie/ *Wr 7.* **25-6.** Y zda mi [s]ye [że] rzeczy pořpolita ma niei[á]ki[é] podobie[ř]t[wo] w [t]éy mi[é]- rze z ci[á]tem człowieczym: ábowi[é]m co ludzie pořpoli[é]ie mówia/ iz k[á]dzy człowiek przed [ř]mi[é]r[ci]á [s]ye odmieni/ to podobno [ř]ad id[zié]e/

iż vmyſty ludzkie (iako medykowie powiadaia) [equuntur temperaturam corporis, która póki w [wéy mierze trwa/ á nie ieft náru[zona/ póty y człowiek obyczaiów zwykłych [ye trzyma: Ale [koro ono zięćie/ y [pótek wilgotności przyrodzonych ná których żywot należy imie [ye dzielić/ y p[owác/ tedy y obyczaié ludzkie mu[za [ye niečo odmienić: bo iako [ye iuż rzekł/ ciało á vmyſt máia z [obą porozumienie. Wr 11-2. 27. Ná to ſie w[zy[cy philozophowie [tárzy zgadzáli/ że Muzyká ma moc nád vmyſty ludzkiemi/ Wr 20. 28. Kiedy ſie tedy Muzyká odmieni/ która ieft iakoby wódzem vmyſtów ná[zych/ tedy zá niá y ludzkie obyczaié/ a zá obyczaiami y práwa. Wr 20. 29. Ale to ſtowo cnotá wiele w [obie zámyka. Naprzód mądrosć/ ... Trzecia wielkość vmyſtu/ która ná wzgárdzeniu rzeczy doczeſnych zależy. Cn 1. 30. Krótce mówiąc/ tá iedná cnotá w[zytkim innym drógę ſciele: tak rozum ludzki i vmyſt [práwuie/ że ſię ná nim w[zelka poczciwa náuka/ w[zelka cnotá łatwie przyiać moze/ Pij 5. 31. Widzim w[zytko co [ſie dzyeie/ poczniewá ſie kwápic/ Tym vmyſtem/ bychwá mogła oboie záłápic. Zuz 142. 32. Bo dobrá/ ná trzy częſći mądry ro[pifuiá/ Iedné w vmyſle/ drugie w cieie vkázuia. Dzie 32. 33. Vmyſt/ rozum/ wymowę/ cnotá záſtapiá. Dzie 35. 34. Przewo trzebá nam wiedzieć/ iako co [zácowác/ Vmyſt naprzód/ y iego dáry vmiłowác. Potym dobrá cieieſné plác máia zá témi. Dzie 42. 35. Téy [obie piękna Venus poſtawę zmyſliw[zy. Pódz práwi twóy cię woła Paris názycliw[zy] ... To rzekłá/ á téy vmyſt w [ercu zamié[záta. Mon 391.

umyślić postanowić 1-3;

u. człowiek 1, 2, Wodnik 3;

u. czyjś dom nawiedzić 1, gardło dać 2, k. uprzędzić 3;

r. -ili (:~yli) 1 ~ w p. 2.

1. Szczęśliwi/ którzy w twoim kościele mie[zkáia/ Y tobie chwałę winną oddáia. Y ci niemniéy/ co w tobie [wą moc położyli/ Y twóy náwiedzić dom vmyſlili. Ps 84,12. 2. Nie pomni[ż W. M. co on więzień wielkiego Alexándra vczyini/ ze/ boiać ſie/ áby był pierſcienia nie chybił/ á [tawy dobrego [trzelcá nie vtrácił/ vmyſlił był ráczey gárdło dać/ niż łuku przed Krolem póciágnąć. LZam. 3.

Boiać [ye tedy/ Aby go w czym z téy waſni nie pode[zá kiedy/ Vmyſlił ia (Wás Brode) vprzędzić. Br 39. BSB

umyślnie zgodnie z zamierzeniem, specjalnie, nieprzypadkowo 1-3;

u. coś uczynić 2, gdzieś żeglować 3, cnotę wzgardzić 1 ~ w p. 2.

1. W nocy myſli/ w iakiéy dzień [trawić w[teczności/ Cnotę wzgárdził vmyślnie: przyiacielem złości. Ps 36,8. 2. Słemie[ski w Rádom[kiéy ziemi/ mie[zkáiać w mili od kla[ztora/ ... iż to ludzie náń wiedzieli/ że około żony był nieiako zelozus/ przy bieſiedzie v niegoz w domu/ vmyślnie wzmiánkę około wtargnieniu Tátarów vczyniono: Ap 22. 3. Często go Menelaus w domu podéymował/ Kiedy vmyślnie z Kréty do nas więc żeglował. Mon 236. BSB

umyślny p. nieumyślny

umywać myć, za pomocą wody usuwać z ciała brud, kurz.

Ręká vmywa rękę/ nogá nogi/ W[piera: Odp 42. BSB

umywać się myć się, za pomocą wody usuwać z ciała brud, kurz 1, 2.

1. KRól Zygmunt miał ten obyczay/ że záwždy vmywáiać ſie/ dawał pierſcienie z pálców trzymać tym czá[em/ którémukolwiek dworzáninowi: Ap 12. 2. Zytá dotknął/ żyto wnet złotem zákwitnęło. Iáblká doſiágl/ á iáblko ſwiećić ſie poczęło. Vmywa ſie/ á złoto przez ręce ſie leie. Dzie 97. BSB

umywalny taki, który służy do mycia się 1, 2;

u. szaflík 1, 2;

r. -wálny 1, 2.

1. W mym poſtu[zeńſtwie Iudás práwodawcá chwálny/ Hárdy Moábczyk to mój [záflík vmywálny. Ps 60,18. 2. Ps 108,18 jak nr 1. BSB

uniesiony wprowadzony 2, który się porwał, zapędził 1, podniecony, pobudzony do działania 3;

u. Helena 2, wichér 1, Oryjon 3;

u. na wody słone 1, w opce kraje 2, od przyjaciół 2, od matki z łona 2;

u. morzem 2, hardą myślą 3;
w *postp.* 1–3;
r. –ony 1, 3, –oná 2.

1. Iá wiém/ co vmié morze/ y [zalony] Wicher ná wody ftoné vniešiony. | *Pieš* 1,6,8.
2. Nie fámá od przyiaciół/ ni od mátki z łoná | W opcé kráie Helená morzem vniešioná. | *Muza* 70. **3.** Przed nim [ye y ón wielki Orion vmyka. | Orion/ który hárdá myšlá vniešiony. | Obiecował wygládzic žwiérz ná wzytki ftrony. | *Phaen* 40,519.

p. **nieuniesiony** BSB

unieść *uratować, wyprowadzić z niebezpiecznej sytuacji* 1, *porwać i zaprowadzić gdzie indziej* 2–7;

unióšł Aleksander 3, 5, Parys 6, 7, koń 1, Neptunus 2;

u. pana 1, zacnych ludzi żonę 6, Helenę 3, 5, (7), Medeą 4, go 2;

u. do nieba 2, od męża 3, z lacedemońskich krajów 7, w nawach wodopławnych 7;

u. nie za naszych czasów 4, w czasach przeszłych 3;

u. k. 1, 2, 4, 5, k. od k. 3, k. w *czymś* 7;
u., przyprowadzić 3.

1. Często czáfu przygody/ czáfu ftráznýy trwogi | Nievnióšł páná koń wiátronogi. | *Ps* 33, 34. **2.** Wten czás mu (*Tantalowi*) fię Neptunus [yná rozmiłował. | Y vnióšł go do niebá/ *Fr* 2,92,9. **3.** Aby Helená bylá im wydaná: | Ktorá w tych czáfiech przeszłych ALEXánder | Będąc w Graecyey gošć nie práwie wierny | Vniošł od mężá/ y przez byftré morze ... przyprowadził. | *Odp* 9. **4.** Medeą nie zá nászych czáfow vniešiono: | Y niewiem/ iešli nam co do tego. | *Odp* 286. **5.** Iešli tedy krzywde | W tym fię mieć rozumieia/ že Helenę vnióšł | ALEXánder: | *Odp* 330. **6.** Parisie ... á w dáleká ftronę | Záiáchaw[zy/ vnióšł zacnych ludzi żonę: | *Mon* 48. **7.** Na to iéy odpowiedział Paris témi słowy: | ... Ale šiadž oto przy mnie ... Bom nigdy nie czuł w [ercu tákovey miłóšci: | Ani kiedym cię naprzód w nawách wodopławnych/ | Z Lácedemoń[kich [am nióšł (*war.* unióšł) onych kráiów [lawnych. | *Mon* 438. BSB

unija *umowa dotycząca połączenia, związku państw, tu o unii Polski z Litwą z 1569 roku* 1–5;

u. strojna 2;

skończenie u–ej 1;

z *kimś* u–ą uczynić 2, przed skończeniem u–ej ujechać 1, miasto u–ej burda i wojna 3, uniej w skrzyniach nie chować, do serca ją podać 4, z u–ej *coś* odnieść 5;

u. – burda i wojna 3;

w p. 1–3, 5.

1–3. NA [éymie Lubel[kim 1569. kiedy byli pánowie Litew[cy przed [kończeniem Vniiey éicho viecháli/ między in[žémi žárty/ ... té dwa wier[zyki ná šćienie było nápi[ano: Litwá známi vniiá vczyniá ftronyá: | Vćiekli/ zoštáwiv[zy Háraburdę z Woyná. | A to ná ten czás byli dwa pišárze Litew[cy/ którzy byli przy Káncelláriiey zostáli: Iákoby miášto vniiiey burdá y woyná. | *Ap* 19. **4.** A niechay iuž Vnijéy w [krzyniách niechowamy/ | Ale iá w pewny zamek do [ercá podamy: | *Prop* 243. **5.** A z Vniiey niewidze/ byšćie co in[žégo do tychmiášt z obudwu ftron odniešli/ ieno niechuć/ y wašni przeciw [obie. | *Wr* 3. BSB

uniżony *pokorny* 1, 2;

u. serce 1, próśby 2;

u., ukorzony 1;

w *prep.* 2, w *postp.* 1.

1. Ofiárá przyjemna bogu duch [trapiiony/ Serce vniżoné/ vmyfł vkorzony. | *Ps* 51,36. **2.** Skłóžne/ o pánie/ v[zy [woie/ | Ná vniżoné próšby moie: | *Ps* 86,18. BSB

uniżyć się *stać się niższym, tu umożliwić wejście do miasta.*

Niech [ye Miášto otoczy troiákimi Wáły/ ... Kiedy przyydzie Niezgodá/ vnižá [ye Mury/ | Y wnidzie Nieprzyiaciel/ | *Zg* 29. BSB

unoszony p. **nieunoszony**

upad *koniec dotychczasowego powodzenia, dotkliwe pogorszenie sytuacji, nieszczęście* 1–4, 6–16, 18–22, *gwałtowne osunięcie się w dół* 5, *śmierć w boju* 17;

u. złego człowieka 6, człowieczy 19, nieprzyjaciół *czyichś* 11, nieprzyjacielski 12, wszytkiego domu 13, zazdrości 7, nieuchroniony 2, nieuchronny 4, mój 3, 9, swój 13, 20, taki 16, tenże 17;

u. wisi nad grzesznymi 1, nad narody przeklętymi 2, czeka chytrego 8, *komuś* był naznaczon 17, *czyjs* wielka rozkosz przeciwnikom jego 3;

coś grozi u-em 5, język przijdzie do u-u 10, sprosna mowa pewna do u-u droga 14, między nieprzyjacioły u. niesie i dar goły 15; czyjegoś u-u szukać 9, u. nad *kimś* widzieć 4, ujrzeć *k.*, *czyjs* 11-2, patrzeć na u. *k.* 6, przypłacić *coś* u-em 13, u-em zazdrości oko *czyjes* ochłodzić 7, u. miłość w czyimś sercu uczyniła 16, zaraz i ratunek u. z sobą bierze 18, *czyjs* u. mieć na pieczy 19, u. *komuś* i *czemuś* opowiadać 21, u. *komuś* przynieść 22-3, czuć 20;

u. nad *kimś* 1, 2, 4;

u., zguba 3;

u. – ratunek 18;

r. –ądu 10.

Ps: 1. 2. Vpad wiśi nád grz[e]znymi/ Vpad nieuchroniony/ Nád narody przeklęty- mi/ Kędy Bóg zápomniony./ 9,69. 3. Niechay téy zemnie niema nieprzyjaciél chłuby/ Aby miał rzéc/ iam go z[st]árł/ y przywiódł do zguby./ Vpad mój/ wielka ro[k]ozf przeciwnikom moim:/ 13,13. 4. Nie[sp]rawiedliwy złe myśli dobrému/ ... A pan/ ná niebie siedząc/ z niego [zyd]zi/ Bo vpad nád nim nievchronny widzi./ 37,32. 5. Huczy morze popędliwé/ Biją wały w brzégi krzywé/ Grozą vpádem opoki/ Wyniešioné pod obłoki./ 46,11. 6. Przeto cię téz Bóg ná ziemi/ Niešciérpi między żywemi:/ Ale cię/ y z domem twoim/ Wykorzéní w gniewie [woim./ A dobrzy pátrząc z dáleká/ Ná vpad złégo człowieká/ Będą [ye tym wiécýy bali/ 52,18. 7. Bo [ye ná mié zwašnili ludzie zazdrošciwi/ ... Obróc w[zy]tko złé ná nie: ... Tyš mié z moich trudnošci/ pánie/ wy[w]obodził/ Y vpadem zazdrošci oko mé ochłodził./ 54,16. 8. Spráwiedliwégo nigdy pan nie od[st]ępuie/ Chytrégo vpad czeka/ w pół wieku zo[st]áníe/ Męzobóycá: 55,48. 9. A ci/ co mego vpádu [zuká]iá/ Sámi niedawno pom[st]ę odniešć máiá:/ 63,21. 10. A ięzyk piekielny/ Dla [swoiégó]z iádu/ Prziydzie do vpádu./ 64,36. 11. Y vyžrzę vpad nieprzyjaciól [woich/ 92,23. 12. Máiac páná obrońcé/ vpad vyžrzę [wémá/ Nieprzijaćiel[ki] oczémá./ 118, 13.

13. Ważył się przed tym Parys przez morze żeglować/ Dla nadobnéy Heleny ... Niedbał chočia pogonia miałá być zá niémi/ Choć miał tego przypłácić bráty rodzonémi/ Nákoniec [wym vpadem/ y w[zy]tkiego domu./ *Fr* 2,74,7. 14. Ale Pindarus niechce zwác obžercá bogá:/ Bo [pro]na mowá pewna do vpadu drogá/ *Fr* 2,92,6. 15. HEktor dał miecz Aiáxowi/ Aiáx dáł pás Hektorowi./ Hektor pásem wwiązány./ By[tr]émi koňmi tárgány./ Aiáx tákże popędlíwy/ Wráził wšię miecz nie[zc]zęšliwy:/ Tá k między nieprziiaćioły/ Vpad niešie y dar goły./ *Fr* 3,27,8. 16. Táki vpad w mym [sercu miłóšć vczyniá/ Ze mié tylko ciéń zo[st]á/ [ám]égo zni[zc]zyłá./ *Fr* 3,35,3. 17. Nie nowiná to Stru[fo]m/ ná w[zelá]ká trwo[ge] Ciáły [wé]mi záwáláć złým poháncóm drogę./ Tá k dziad zginá/ tá k óciec/ tá k moi [tri]iowie/ Tenže vpad y moiéy náznáczon był głowie./ Bom léł we krwi pogáń[ki]éy: *Fr* 3,49,4. 18. Nie zy[cz]esz du[ż]e/ która dotklá raz napoiu/ Niepámiétnégo zdrou:/ Przeto ciérpliwošć [ámá] nalep[za] w téy mierze/ Gdzie záraz y rátnék vpad z [oba] bierze./ *Pieš* 2,6,20. 19. Iákié ludzkié głupié [prá]wy/ Szukáć šmierci przez bóy krwáwy/ A oná y tá k człowieczy/ Vpad ma ná dobrý pieczy./ *Sob* 10,16. 20. KTo kiedy miał [st]u[zn]iey[za] przyczynę plákániá/ Rázem mié [cz]ęšcié mégo w[zy]tkiégo kochániá/ Zbáwiło/ du[ż]é tylko przy mnie zo[st]áwíw[zy]/ Ižbych vpad [wó]y czuiác tym był nie[zc]zęšliwy./ *FgPZá* 4. 21. Te šłowá/ krolu/ nie [á] ku wyrozumeniu/ Ná- zbył trudne: á zgołá tobie/ y oyczyzníe/ Vpad opowiadáia/ prze cié Bogá pro[ż]ę/ Nie waž ich [ob]ie lekcze/ *Odp* 561. 22. y pomnié iáko to/ Wie[zc]zkowie wykłádáli/ že to dziecié miálo/ Vpad oyczyzníe przyniešć: *Odp* 572. 23. Zlékl sie nieborak Midás/ widzi že pobłádził/ Bo mu vpad przynio[st]o/ co ón [cz]ęšciém [á]dził./ *Dzie* 106. BSB

upadać *będąc w pozycji pionowej, przybierać pozycję poziomą: o człowieku proszącym o coś 1, o ściętej roślinie 2, o wzburzonej fali, opadać, uspokajając się 4, tracić znaczenie, potęgę, niszczyć – o państwach, miastach 3, 5-7;*

upada człowiek 1, miasta 3, wały 4, wieże i wielkie baszty 5, (miasta i wszystkie) rzeczypospolite 6, 7, oliwka 2;

u. u (*czyichś*) nóg 1, 5, przed nogami 2, z gruntu 3, zniegła 4, albo prze wnątrzną, albo prze zwierzchnią przyczynę 6, niezgodą a roztyrkim 7;

u., mdlec 2, ustawać 3;

u. u cz. 1, 5, przed *czymś* 2, z cz. 3, prze *coś* 6, *czymś* 7;

w por. 2;

r. -ają 3, 5, -ąły 4;

w p. 6, 7.

1. BOże w miłosierdziu [woim nieprzebrány| V twych nóg vpadam ia człowiek ztro[kány| Smiuy [ye nádemną| *Ps* 51,2. 2. IAko oliwká ... Tę ie[li ostré ciérnié/ lub rodné pokrzyw| Vprzátaiác/ Sádownik podciał kwápliw| Mdeie zaráz: á zbyw[zy siły przyrodzonéy| Vpada przed nogami mátki vlubionéy| *Tr* 5,8. 3. Lecz ia niewiem przecz ná tę [mierć ták nárzékamy| Gdyż iednák nic ná ziemi wiecznégo nie znamy| Bo ná koniec y Pánftwá [zérokié vftáia| A známienité miáftá z gruntu vpadáia| *Tarn* 116. 4. Rozchodżyly [ye chmury/ wiátry včíhály| A piniéfté zniegłá wály vpadály| *Pam* 192. 5. Tyránnie ... pátrzay ... y grómu cię[zkiégo| Którému twé Cyklopsié mury niewytrwáia| Wieże y wielkié bá[zty v nóg vpadáia| *Jez* 112. 6. Vpadáia rzeczy[polité/ iáko y káżdá rzecz w[zelka/ albo prze wnątrzną/ ábo prze zwierzchnią przyczynę| *Wr* 2. 7. Bo iż miáftá y w[zytki rzeczy[polité ná zgodzie naprzód zásiadáia/ y potym rofta/ tedy zásię niezgodá/ á roftyrkiem vpádác mu[za; bo Contraria contrarijs facillime diffoluuntur. *Wr* 3.

BSB

upadek koniec pomyslności, powodzenia, zguba, zagłada 1-4, 6-8, 10-3, 16-7, rozpacz, smutek 9, zachwianie się moralne, występki 5, koniec, kres, zaprzestanie czegoś, drastyczne pogorszenie się stanu czegoś 14-5;

u. srogí 6, pewny 13, gotowy 8, mój 1, 4, swój 2, 5, 9, ten 11, 15, 17;

u. ojczyzny 10, rzeczypospolitej 16, starych obyczajów 15;

wisi u. nad *kimś* 8, u-u nie ujdą złośliwi 3, złych u. czeka 7, u. starych obyczajów miał za sobą y rzeczypospolitą potargnąć 15, u. za rozterkiem idzie 13, u-em się *czyimś* nie nacieszyć 1, u-u nie długo czekać 2, u-u *czyjegoś* szukać 4, być w u-u przez *k.* podźwignionym

5, zagrozić drogę do serca u-owi swemu 9, *coś* u-em ojczyzny płacić 10, do u-u *k.* przywieść 11, u. z sobą nieść 12, z u-u mieć liczbę dać 14, o u-u rzeczypospolitej mówić 16, u-owi zabiegać 17;

u., żal 6, pożoga, pustki 12;

w p. 13-7.

1. Od[stępcie precz odemnie/ którzy źle czynicie| Od[stępcie: vpadkiem [ye mym niená[iefzycie| *Ps* 6,16. 2. Niechay [ye niepobożni ludzie zápałáia| Niechay [wego vpadku nie długo czekáia| *Ps* 31,42. 3. Pan ma ná pieczy [krómné/ y [táteczné| ... Ale vpadku nie vydá złośliwi| *Ps* 37,45. 4. Niechay háńbę odnio[á/ niech [ye zápałáia| Którzy vpadku mego [zukáia| *Ps* 40,42. 5. A ia w [wym vpadku przez cię podźwigniony| Będę złym ná przykład iáwnie wyftáwiony| *Ps* 51,25. 6. pohánców nie bili| Y ow[zem [ye [zaleni do nich przyłączyli| Skąd y [praw ná[zládowác/ y ryté ich bogi| Chwalić ięli/ ná [wóy žal/ y vpadek [rogi| *Ps* 106,76. 7. Złych vpadek czeka: bo twych niechcá praw pilnowác| *Ps* 119,155. 8. Ale y ty Bábylon/ [trzeż dobrze [wéy głowy| Bo iuz wiśi vpadek nád tobá gotowy| *Ps* 137,18. 9. A ták y ty folguiac práwu pow[zechnému| Zágródcz drógę do [ercá vpadkowi [wemu| A wto pátrzay: co v[zło rękú zły przygody| *Tr* 19,134. 10. Niechże fię ALEXánder ták drogo nieżeni| Zeby małże[stwo [woie vpadkiem oyczyzny(!)| Y krwią ná[za miał płácić: *Odp* 282. 11. Ná[za nie[práwiedliwość do tego vpadku| Nas przywodlá: *Odp* 295. 12. tá láni ... vpadek/ požogę/ pu[tki| Z [obá niefie: *Odp* 523. 13. abowiem wzno[za roftérk miedzy ludzi/ záczym pewny vpadek/ iákom to z przodku okazał/ idzie rzeczy[politéy: *Wr* 7. 14. A o ludziéch co mam powiedzié? obyczáie bowiem niedo[státkiem ludzi zginęły: z którego vpadku nietylko że mamy liczbę dáć/ ále iáko o głowę mamy [ye [práwowác. *Wr* 9. 15. A ie[li Ennius práwdę powiádał/ iż [tárými obyczáymi Rzym[ka rzecz [toi/ nie omylił [ye y Cicero ná tym/ tu[zac/ że ten vpadek [tárych obyczáiów miał zá [obá y rzeczy[politá potárgnáć: *Wr* 9. 16. Przychodzą mi ná my[ł wiér[ze iedné/ które Cicero zákiéy[ści komoediiey [tárey przjwodzi/ á będą nam téz [użyć ku

ná[žyéy rzeczy: bo o vpadku rzeczypo[politéy mówią. Wr 19. 17. P.<leban> Ie[li Bogá naprzód nie będzie/ á po[stánowiéniá lep[žégo/ próžno [ie czego dobrého [podziéwáć. Z.<iemianin> Toby o tym mówić/ iákoby temu vpadkowi zábiégáć. Wr 23. BSB

upadły *nieszczęśliwy, opuszczony, biedny, którego spotkało nieszczęście 1–11, taki, który powstał wskutek zniszczenia, zrujnowania 12;*

u. człowiek 1, 2, 9, ludzie 4, 5, żebrak 8, rupy 12;

bronić u–ych 3, dopomóc wstać u–emu 6, u–ego na nogach stawiać 11, nie dać, aby u–y wstyd odniósł 7, pan nad u–ym lutościwy 10;

u., wzgardzony 9, ukrzywdzony 6, utrapiony 8, ubogi 3, 7, sierota (2), 3, niewinny 2; w funkcji rzeczownika 3, 6, 7, 10–1; w prep. 1, 8, w postp. 2, 4, 5, 9, 12; r. –ému 6.

Ps: 1. Vpad wi[si nád grze[znymi| ... Nie ná wieki Pan przebaczy| Vpádlégo człowieka:| 9,74. 2. bo ty widzi[z y [mutnych mękę| Y hárdych okrucie[stwo: toć wpádnie w rękę.| Ale człowiek vpádlý/ człowiek niewinny| Lá[kę pozna: ty síró[bróni[z/ nie inny.| 10,39. 3. Broń síró[/ broń vpádlých: niechay vbogim| Człowiek śmierci podległy nie będzie [rogim.| 10, 47. 4. [práwiedliwy| ... Káždy dzień ludziom vpádlým v[yczá| Vbo[stwá [wego: drugiego požycza| 37,61. 5. SZczęśliwy| który ludzi vpádlých rátuie| 41,1. 6. A ten dá vcho vkrzywdzonému| Y dopomoże w[tać vpádlému:| Zdémie z nich lichfę: zámierzy [rogá| Póm[te/ ktoby krew przelał ich drogá| 72,38. 7. Wey[rzy ná [wé przymiérze: niemamy vbodzy| Głóv g[dzie [kłónić: po[siédli w[zy[tko ludzie [rodzy.| Nieday/ áby vpádlý w[tyd odniósł ná [obie| Ow[zem mógl zá twá lá[kę podziékwáć tobie.| 74,43. 8. Y to że y on (zły człowiek) w [woiéy popędliwo[ci| Zápámiétał w[zelákiéy zgolá ludzko[ci:| Vpádlégo żebráka przená[zláduiáć| Y śmierć vtrapiónému iáwnie gotuiáć| 109,35. 9. Boże móy/ ty bądź zemná ...| A iam człowiek vpádlý/ człowiek wzgárdzony| 109, 51. 10. Pan wielce mió[sierny/ wielce [práwiedliwy| Y nád vpádlým pan lutościwy.| 116,14. 11. Ty/ pá-

nie/ vpádlégo ná nogách zá[[táwia[z/| Y oplákané zdrowié czér[two[ci nábáwia[z.| 145,23.

12. Miá[ta z rumów vpádlých znowu wyniesioné:| Prop 24. BSB

upalić *ogrzać ~ r. –ili.*

w[zędy rábiá albo buk do huti| Albo [ofniá na [mołę/ albo dá[na [zkuti:| ... w[zak i dREW pochwili| Nie naydá/ że by [obie izbę upalili.| Sat 14. BSB

upalony *wysuszony, spalony słońcem; r. –ona.*

Czeka ochłody du[zá vtrapióna| Iáko d[żdzá czeka ziómiá vpalóna.| Ps 143,20. BSB

upaść *zmienić nagle pozycję ze stojącej na leżącą, przewrócić się, runąć, zwalić się 14, klęknąwszy, oddać hołd 10–3, 23, stracić na znaczeniu, podupaść, przestać istnieć 2, 19, 22, 25, umrzeć 15, 21, skończyć się 16, zbłądzić, postąpić niemoralnie 3, 9, doznać niepowodzenia 8, 18, zmarnieć, zniszczyć, zostać potępionym 1, 4, 6, 7, upaść w coś = wpaść 5, 17, komuś serce upadło, serca u–o komuś = ktoś stracił ducha, odwagę 24, 26, noc komuś przed oczy upadła = komuś zrobiło się ciemno przed oczyma 20;*

upadł Egipt 10, Rzym 22, Rzeczpospolita 25, dom proroka greckiego 19, Murzyn 11, król dwu koron Włodzisław 21, syn księżcy 23, Orszula 14–5, bogowie wszyscy 13, cnotliwy 1, (8), nieprzyjaciele 4, człowiek, ludzie 9, 12, 17–8, źli ludzie 5, grzesznicy 7, ma noga 3, zły język 6, młodość 15, prawa 2, rozkosz 16, noc 20, serce 24, wiele serca 26; u. przed bożym sądem 1, u nóg komuś 10, 14, we krwi nieprzyjacielskiej 21, od swej bujno[ci 15, w ubóstwo 17, prze zysk niecnotliwy 19, przez dwu niezgody 22, na kolana 11–3, 23, od swych sił 25, w sidle 5, sama 25, przyszło u. czyje[ś nodze = ktoś zbłądził, zachwiał się 3, komuś przed oczy 20, u. przed majestatem 12, zmordowany 21, komuś u. nie da r[eka bo[ża 9;

przysł. U fortuny to snadnie, że kto stojąc upadnie 18;

u. musieć 4, 25;

u. zgoła 2, leda w dzień 7, snadnie 7, jako[24;

w por. 7, 16;
u., uschnąć 6;
u. – powstać 4, stać 18, przybyć 26;
u. komuś 24, 26, komuś przed coś 20, komuś przed czymś 1, od cz. 15, 25, u czegoś 10, 14, na coś 11–3, 23, na coś przed czymś 12, prze coś 19, 22, w coś 17, w czymś 5, 21;

r. –ądli 5, –ądnie 18;
w p. 24–5.

Ps: 1. oto lud w wielkiy gromádzie| Wyroku twego czeka/ ie|li złému| Czy vpásć przed twym sądem cnotliwému.| 7,18. 2. Prává zgoła vpádły/ niemá|z [spráwiedliwości] 11,5. 3. o [ędzia nanágániony| ... Ráczze mię trzymáć ná [woiéy drodze| Aby nie przy[z]ło vpásć méy nodze| 17,18. 4. Nie długi czás temu/ (á kaź ná to śmie|e) Ze znácznie porázi|z [wé nieprzyiaciele| ... Oni w [woie wozy/ y vfá|ia w konie|: A my w pań|kiéy kładźmy nádźie|ę obronie| Oni vpásć mu|ża/ á my pow|tániemy| 20,23. 5. Sám|i zli ludzie vpádli| W sídle/ które ná mię kładli| 27,7. 6. Boday v|fech|ł y vpádł zły ięzyk w|zeteczny| Cnoty [ka|żcá/ y dobrych nieprzyiaciel| wieczny| 31,43. 7. Nie obru|zay [ye/ ze kto niew|tydliwie| W grzéch|u [ye kocha/ y w|zecz|ecznie żywie|: Bo ci le|dá w dzień ták vpádná [nádnie| Iáko zá ko|fá trawá prętko pádn|e| 37,3. 8. Pan cnotliwégo po|stępk|i [spráwu|e| Y drógi iego w [ercu [wym lubu|e|: Ie|li vpádn|e| pan mu nie dopu|ści| Słuc [ye [zkodliwie|: 37,55. 9. A téż mi vpásć nie da ręká two|á| 63,20. 10. Pánie| ... v twych nóg vpásć AEgyptowi| 68,79. 11. Tego (kró|la)/ vpádn|y ná [wé koláná| Wyzna gorácy Murzyn zá páná|: 72,25. 12. A nie mie|zkaymy vpásć ná koláná| Przed máie|tatem iego wielmożno|ści|: 95,14. 13. bogowie| W|zy|cy pozdrówc|ie páná| Vpádn|y ná koláná| 97,32.

14. (Orszula) rodzicom tro|kliwym| V nóg martwa vpádn|á: Tr 5,13. 15. Tá|k wiele cnót iéy (Orszuli) młodo|ść/ y tákich dzié|łno|ści| Nie mog|lá znié|ść: vpádn|á od [wéy buyno|ści| Tr 12,22. 16. Ale nie trwá|ła ro|kof|z ná tym św|ecie| Vpádn|e iáko kwiát zá ko|fá le|cie| Fr 1,94,6. 17. á [kár|bu w|ięt|zég|o| Nád przyiacielá niemá|z vprzém|ég|o| Kto [ię w táki [karb dobrze zá|pomo|że| Póki żyw vpásć w vbo|ftwo nie mo|że| FrPij 12.

18. V fortuny to [nádnie| Ze kto [to|ia|c vpádn|e|: A który był dopiéro v niéy pod nogámi| Pátrzay|że go pochwili/ á ón gárdzi námi| Pieś 1,9,14. 19. vpádn|ł nie|czę|śliwy| Dóm Proroká Greckiég|o/ prze zy|k niecnotliwy| Z gruntu wy|korzeni|ony|: Pieś 2,4,11. 20. św|iat|lá nie widz|ę| Noc mi iáka|ś przed oczy nag|ła vpádn|á| Odp 513. 21. Król dwu koron Włodzisław, bo bii|ac pogány| We krwi nie|przy|jaciel|kiéy vpádn|ł zmordowány| FgBi|twa 64. 22. A Rzym/ którég|o po|ży|c nie mó|g|ł Pyrrhus mó|żny| ... Vpádn|ł prze dwu niezgody| Zg 39. 23. A iu|ż w|ięc [yn K|siąż|ęcy vpádn|ł ná koláná| Y wyzna|ł [wé poddán|ftwo/ y zwiérzchnég|o páná| Prop 45. 24. Prawdác ief|t/ zec(!) ludzióm iáko|ś [erce vpádn|ł Wr 2. 25. Bo w ro|stérku/ álbo [ámá od [wych sí|ł rzecz po|polita v|pásć mu|si| co [ye Rzym|kiéy do|stá|ł: álbo w nie|przy|jaciel|kié ręc|e przyydz|ie Wr 2. 26. Przyby|ł [ercá niemá|ł białemu| Ale zá|ś wiele vpádn|ł czar|nemu| Sz 448. BSB

upatrować wypatrywać, wyszukiwać wzrokiem 1, 2, 6, 11–2, oczekiwać 3–5, 8–10, starać się poznać 7;

u–je człówiek 1, 3, (4), (7), 8, (9, 11–2), serce 5, Bóg 2, mądrość 6, koń 10;

u. pana 10, chudzinę 1, krzywego 2, nędznika 6, paniej swojej ręki 4, swej pociechy 5, kto się u|ża|łuje 3, Boże tajemnice 7, przyszłych rzeczy 8, spadków 9, brzeg święty 11, gwiazd 12;

u. z daleka 11, coraz 4, darmo 5, trudno 12, ju|ż 9, okiem 2, 6, pod dachem złoconym 6, na wysokim niebie 12;

u k. 1, 6, 10, k. czymś 2, cz. 4, 5, 8, 9, 12, coś 7, 11, ze zd. dop. 3;

u. – w|ściá|gá|ć 8;

r. –u|je 4, 5, 8, 10.

1. zły człówiek ... Vpátru|e chud|zinę/ á w cíniu [kryty| Strze|że/ iáko w iá|kini lew iádo|wity| Ps 10,25. 2. o [ędzia nienágániony| ... Ty [wym krzywég|o vpátru|y okiem| A nayd|zi praw|dę [woim wyrokiem| Ps 17,7. 3. człówiek [trapiony| Oczy [mutné podno|fz|ę ná w|zy|fki [trony| Vpátru|ia|c/ ktoli [ye mnie v|zá|hu|e| Ps 121,3. 4. Iáko niewolnicá/ którég|y głód doymu|e| Coraz pániéy [woiéy ręk|i vpátru|e|: Tá|kz|e|c oczy ná|z|é ob|ciá|żoné [zám|i| Ná

páná pátrzáia: *Ps 123,8*. **5.** Z káždého kąta zálość człówieká wymuie/ A [serce [wéy poćiechy dármo vpátruie.] *Tr 8,14*. **6.** mądrosći ... ty okiem [wym nieuchronionym] Nędzniká vpátruie[ż pod dáchem złoconym.] *Tr 9,14*. **7.** W[pinamy [ye do niebá/ Boże táiemnice] Vpátruiać: ále wzrok śmiertelnéy źrzenice] Tępy ná to: *Tr 11,12*. **8.** co człówiek z baczeniem] Piérwéy niż przyidzie/ widzi: y takim myśle- niem] Prze[żłych rzeczy nie wściaga/ przy- [żłych vpátruie:] A [serce ná oboię fortunę go- tuie.] *Tr 19,153*. **9.** Oná dziateczki oycowi podobné] Rodzi: [kąd roftą poćiechy o[obné:] Ani iuż [padków vpátruia krewni/ Dźiedzicá pewni.] *Pieś 2,10,19*. **10.** Wśiáday ná [wóy dzielny koń ... Który/ ... Nogámi ziemię kopa/ páná vpátruie.] *EpRadz 32*. **11.** A my iáko nurowie/ częstokróć brzeg świety] Vpátruie m z dáleká/ w ten czas kiedy wáły] *Bija Phaen 24,251*. **12.** Pięc gwiazd in[żych zoftáło... Tych trudno iednę z drugiéy ná wyfokim nie- bie] Vpátrować: bowiem [ye nie trzymáią sie- bie.] *Phaen 39,380*. **BSB**

upatrzeć *wybierać, planować 3, oczeki- wać 1, starać się dociec, poznać 2;*
u-a człówiek 2, 3, dusza 1;
u. drogę 3, bożego smiłowania 1;
u. cz. 1, 2, coś 3;
r. -acie 2.

1. du[za moiá] Vpatrza twego [miłowania/ Bárziéy niż nocna [traż świtania.] *Ps 130,15*. **2.** Twórcę w[żech rzeczy widziem w iego má- ieftacie/ Czego wy wćiele będąc prózno vpá- trzaćie.] *Tr 19,76*. **3.** Mo[kiew[ki komu gro- żąc/ [am [ye teraz boi/ Pátrzay ... RADZIWI- LE ... Mocnie go Bóg vkrócił/ żeś mu był potężny/ Gdyś z siebie do[yc czynił w káżdym [wym vrzędzie/ Nierzkąc czá[za/ ále też y [zábłą [wá w[zędzie] Kredencuiąc Królowi/ vpatrzáiać drogę/ *Jez 91*. **BSB**

upatrzony *wyszukany wzrokiem, wpa- trzony.*

ALe przy głowie zásię pátrzay drugiéy gło- wy] Iá[ńego Ophiuchá: którému tákowy] Ogién z rámion wychodzi/ że y w pełnią goré] Vpá- trzony: w rękú/ iuż nie tak światło [poré.] *Phaen 5,70*.

p. nieupatrzony

BSB

upatrzeć *zobaczyć, wypatrzeć 1-3, 7-9*
upatrzeć coś na kogoś = mieć komus coś za złe 4, u. czas = wybrać dogodną porę 5, 6;
u-y człówiek, ludzie 1, 2, 4-7, smok 3;
u. mię 2, braciej 7, ludzi gromadę 8, Ołtarz 9, wník 1, gniazdo kryjome 3, czas 5, 6;
r. -pátrzy 1, -yli (:ili) 2, 4;
w p. 5.

1. Siéci [wé zdrádlivé] Stáwia ná cnotliwé/ Mówiać/ dobrze pátrzy] Kto ten wník vpátrzy.] *Ps 64,24*. **2.** Ie[li mię w grubym chodząc worze vpátrzyli/ Przepowieść ze mnie wnet vczynili.] *Ps 69,25*. **3.** Táki więc [mok/ vpá- trzyw[zy gniazdo kryiomé/ Słowiczki liché zbié- ra/ *Tr 1,9*. **4.** Zlemiá de[cz piie/ ... z morzá w[zytki gwiazdy zia.] Ná nas niewiem co ludzie vpátrzyli/ Dźiwno im/ zesmy trochę się nápiłi.] *Fr 1,57,3*. **5.** [łudze po ćichu ro[kazáta/ áby go zabił. Sługá vpátrzyw[zy czas/ vczynił ro[k- zaniu pániéy [wéy do[yc. *Wzór 2*. **6.** Táme [ámi miedzy [sobą ćicho vknowáli/ Iákoby iá kiedy[zkolwiek [ámę przydybáli.] Vpátrzyw[zy czas potemu/ zákryli sie w [ádzyc/ *Zuz 52*. **7.** Ani mogę vpátrzyć [wych bráćiéy rodzonych/ Albo nie wyiecháli po[połu z drugimi/ *Mon 240*. **8.** A vpátrzyw[zy ludzi gromadę nie máła/ Wymawiała im iáwnie cnotę zániedbála.] *Phaen 9,109*. **9.** Lewé ramię Skop ciągnie/ ná którego w[chodzie/ Vpátrzy[ż rozpalony Ołtarz ná zachodzie.] *Phaen 40,578*. **BSB**

upewniać *mówić, że coś na pewno bę- dzie, ręczyć za coś.*

A w tym vpewniam káżdą żywą du[ze/ Ze nigdy potym tákich wód nie wzru[ze/ *Pieś 2,1,61*. **BSB**

upewnić *powiedzieć, że coś będzie na pewno, poręczyć za coś 1, 2;*

upewniał Pan 1, Bóg 2;
u. na czas wieczny Izraela 1, kogo swemi słowy 2;
u., miasto statutu podać 1;
u. k. czymś 2, k. w czymś 1.

1. Pan ná[ż ... | Pomni na ligę [woię y w[zytki rzeczy] Ma w umowie zámknioné ná dobréy pieczy.] ... co Iákobowi] Miáfto [tátutu podał/ w czym ná czas wieczny] Izráhelá vpew- nił/ w [łowie [táteczny:] *Ps 105,18*. **2.** Kle-

dyby kogo Bóg był [wémi słowy] Vpewnił/ że miał czą[fu w[zelákiégo] Strzedz od złych przygód/ iego biédnyé głowy:] *FgPieś 4,2. BSB*

upętać *za pomocą pęt uniemożliwić komuś poruszanie się.*

pánie/ ... | Broń mię od moich nieprzyjaciół możnych.] Którzy vpętać myślą moie nogi/ Sidłami [zcié]zki nátknąw[zy/ y drógi.] *Ps 140, 9. BSB*

upętać się *wpaść w pęta i nie móc się poruszyć, tu przen.*

człowiek plóny/ ... Sam [ye vpęta w chytrym sídle [woim/] *Ps 7,37. BSB*

upić się *po wypiciu alkoholu utracić kontrolę nad swoim zachowaniem 1–3;*

u. winem, rymy 1;

u., bliźniego obrazić 2;

upiwszy się – po trzeźwiu 3;

w p. 2, 3.

1. PRóżno przec/ vpiłem fię: winem? czyli rymy?] *Fr 3,64,1. 2.* Tymes wiet[zéy kaźni godzien/ ześ y bliźniego obráził/ y ktemu ześ się vpił. *Pij 2. 3.* o czym człowiek potrzebzuw áni pomyśli/ to w[zytko vpiw[zy fię popełni. *Pij 3. BSB*

upity *taki, który wypił za dużo alkoholu i doprowadził się do stanu nieprzytomności;*
r. –itym.

Kto się chce bić/ obuy zbroię/ Ia przy kuflu przedsię [foię:] Bo tak mnam/ iż vpitym/ Lepiéy leżeć/ niż zábitym.] *Fr 3,5,8. BSB*

upleciony *powstały na skutek plecenia, czyli łączenia pasm czegoś za pomocą przekładania ich jedno przez drugie, trzecie itd. 3, składający się z czegoś na przemian 4, splewany, schwytyany 1, 2;*

u. sznur 3 ~ u. w siatkach 1, sidłem 2;

z tego dwojga (*radości i smutku*) żywot nasz upleciony 4;

w por. 3 ~ w postp. 1, 3;

r. –oné 1, –ony 2, 3.

1. Strzeż mię od fortélów ludzi niezyczliwych/ ... Day/ ábych ia minął ich sídlá/ á oné/ W ichże włáfnych siatkách widział vplecioné/ *Ps 141,28. 2.* SRogię láncuchy ná [wym fer-

cu czuię:] Oczy dziwnéy piękności/ ... Dzień to błogó[stáwiony/ Kiedym ia wá[zym sídłem (*oczu*) vpleciony.] *Pieś 2,21,10. 3.* Nos iáko [znur vpleciony:] Czoło iák mármór gładzony:] *Sob 11,13. 4.* Tákci ná świećie być muśi: raz rádość/ Drugi raz [mutek: Z tego dwoygá żywot] Ná[ż vpleciony. *Odp 118. BSB*

upleść się *zaplątać się, wpaść w pułapkę, tu ponieść konsekwencje swego złego postępowania 1, 2;*

uplecie się człowiek zdradliwy 1, zły 2;

u. w swoich rąk własných czynie 1, w swojejże złości 2;

r. –ecie 2.

1. Niedármo Bóg [práwiedliwy] Po w[zytki wieki [tynie:] Vplótl [ye człowiek zdrádlivy] W [woich rąk włáfnych czynie.] *Ps 9,67. 2.* Nie długie [zczesćie kłámlivých ná świećie/ A zły w [woiéyże złości [ye vplećie.] *Ps 140, 24. BSB*

uploteczka *prawdopodobnie pleciona opaska noszona wokół głowy przez młode dziewczęta, może też wstążka do wplatania we włosy.*

Iuż letniczek pi[ány/ Y vploteczki wniwecz/ y pa[ki złoconé/ Mátczyné dáry ploné.] *Tr 7,9. BSB*

upłynąć *o łzach: wypłynąć z oczu 3, o czasie: minąć, przeminąć 1, 2, 4;*

u–ą plono lzy 3, u–e dzień bez czyjejs chwały 2, noc bez pamiętki czyjejs 1, wszystko 4;

r. –ynie (:–inie) 1, 2, –ynęło (:–inęło) 4.

1. Zadna noc bez pámiátki twoiéy nie vplynie.] *Ps 71,16 2.* Zaden mi dzień bez twoiéy chwały nievplynie/ *Ps 145,3. 3.* o zła Per[ephono/ Moglázes tak wielu łzam dáć vplynąć plono?] *Tr 5,14. 4.* Bo gdy o[státek przydzie/ cokolwiek minęło/ Iednym [łowem/ nie-má[ż nic/ w[zytko vplynęło/ *FgNagT 8. BSB*

upływać *mijać, przemijać 1, 2;*

u–ą młodość i żywot 2, u–a gotowe 1;

dać czemuś u. 1 ~ u. prędko 2;

r. –áią 2.

1. krótkie ludzkie látá.] Gonić w nich wielkie rzeczy/ á dáć gotowému/ Vpływáć/ podobno

to bárzo [zalonému.] *Fr 3,81,4.* **2.** Szalony ludzki rozum/ áni oni znáia/ Iáko młodość/ y żywot prędko wpływáia. *FgPieś 2,12. BSB*

upodobać się *spodobać się, znaleźć uznanie u kogoś 1, 2, upodobało się komuś = przyjął jakąś postawę, tak się zachowuje 3; u. się Bogu 1, 2, u-o się komuś 3; u., obrać przyjacielem 1; r. -áto 3.*

1. KRólu ná ziemi/ y ná wielkim niebie/ ... Szczęśliwy kto [ye vpodobał tobie/ Y kogoś obrał przyiacielem [obie.] *Ps 65,13.* **2.** My tedy/ co prágniemy/ Lá[ki pán[kiéy/ á chcemy/ Vpodobać [ye iemu/ Przeciwiaymy [ye złemu.] *Ps 97,47.* **3.** Widzę żeś hárdy: mnie téz ná tym máto/ Kiedy fię tobie ták vpodobało. *Fr 1,6,4. BSB*

upodobany *wybrany, ulubiony; r. -ány.*

OWa čás/ pánie/ przyzedeł požádány/ Po-ćie[zyłeś kray [wóy vpodobány:] Pomogłeś z oków *Ps 85,2. BSB*

upoić *poczęstować alkoholem i doprowadzić do stanu odurzenia 1-4; u. mię 1, 2, kanonika 3, go 4, czyjeś woźnice 4;*

u. malmazyją 3; u. dziś 1, na swe złe 2; r. -oił 1 ~ w p. 3.

1. BOg żeć záplác/ Iendrzeiu/ żeś mię dziś vpoił: Boś wemnie niepotrzebné tro[ki vpkoił/ *Fr 2,80,1.* **2.** NA [wé złés mię vpoił/ mój dobry Stároftá/ *Fr 2,99,1.* **3.** TEEnze vpoi[w]zy málmázyią iedného Kánoniká Sędomiér[kiégo/ kiedy mu powiedziano názáiutrz/ że vmárł/ nic in[zégo ná to nie powiedział/ ieno to, iż mu był ie[czne iedný nie [pełnił. *Ap 3.* **4.** Ti go upoi[z/ a on i woźnice twoie. *Sat 138. BSB*

upokoić *uczynić spokojnym, oddalić przyczynę zdenerwowania 1, ukoić, złagodzić, wyciszyć 2, 3; upokoił człowiek 3, sen 2 ~ żałość komuś nie dała u. ciała 1; u. ciało 1, gniew 2, troski 3; u. ciało, oczy zamknąć 1, u., umorzyć 2; r. -oił 3.*

1. ZAłość moiá długo w noc oczu mi niedátá/ Zámknąć/ y zemdloného vpkoić ciáta. *Tr 19, 2.* **2.** á wtym mię [en zmorzył/ Gniew vpkoił/ nádzieię vmorzył. *Fr 2,77,14.* **3.** BOg żeć záplác/ Iendrzeiu/ żeś mię dziś vpoił: Boś wemnie niepotrzebné tro[ki vpkoił/ *Fr 2, 80,2. BSB*

upominać *zwracać komuś (na coś) uwagę, przestrzegać przed jakimś zachowaniem 1-5;*

u. Pan 1, człowiek 2-5; u. go = księdza Trąbskiego 3, cię 4; u. - skierowane do człowieka 1, 3-5, do fraszek 2; u. wczas 4; w połączeniu z mową zależną 3, 4, z mową niezależną 2, 5, w zdaniu wtrąconym 1; r. -ina 5 ~ w p. 3.

1. (Pan opowiada) ... | Káyćie [ye grzechów (vpominam) kayćie/ *Ps 75,13.* **2.** FRÁ[zki/ ... A ták ia vpominam/ niemówćie plugawie/ By[ćie potym niebyły z wáláchy ná trawie.] *Fr 2,44,3.* **3.** KSiaźdz Trąb[ki służąc Szydłowieckiemu/ niepráwie był po[stug pilen: tám gdy go niektórzy z towarzys[zów vpomináli/ áby był pilniey[zy: Oy/ powiada/ wiémci ia/ iáko zá kopę służyć. *Ap 6.* **4.** Teraz/ co potym idzie/ wczás cię vpominam. | Abyś czuł o potrzebie/ y o pewney woynie/ *Odp 469.* **5.** á ten vpomina/ Fiedurze bráćie/ [na niedobra [ina?] *Sz 563. BSB*

upominać się *domagać się 1-3; u. żony (1), 2, żon i dzieci 3.*

1. Syn moy w Graecyey żony dostał/ niewiem iáko/ Tey fię vpomináią od Graekow po[stowie. *Odp 207.* **2.** On choćia ze w[tydem] Zony [ie vpomina: A ia wroćić rádę. *Odp 275.* **3.** Teraz nam Helenę/ Wydác każá/ pochwili nászych [ię żon będą/ Y dzieci vpominác. *Odp 311. BSB*

upominek *prezent 1-7;*

u. złoty 3, p[ony 2, sławny 5, tak drogi 6, zacne 1, z drogi 7; u-i s[ac 4, komuś chować 1, u-em komuś coś zapłacić 5; u. od k. odnosić, odnieść 6, 7, Jowisz w upominku złotym utajony = w złotym deszczu 3;

obrączka ze złota, upominek płony 2;
u., pamiętne 5.

1. Tobie bogata Tyros/ o Królowa/ Iuż dawno zacné vpominki chowa. | *Ps 45,42.* **2.** fácelét lzámí nápoiony/ Wnim obrączká ze zlotá/ vpominek płony. | A náwet mié[ze]k próžny: toć wy[stuga] moiá/ A ná ten čás/ miłości/ zemnie korzysć twoiá. | *Fr 3,33,24.* **3.** By byłá z Akryzého Venus nie [zydziłá] Stróżá zámknionéy páwny: bo tá obaczyłá/ Ze Iowi[ze] w vpominku zlotym/ vtáióny/ Miał miéć be[spieczny] przy[stę]p/ y gmách otworzóny. | *Pieś 2,4,7.* **4.** ALEXánder. | Práktyki czyni towárzy[stwá] zbiera/ Sle vpominki/ áz y mnie nie miná/ | *Odp 18.* **5.** Toli on [stáwny] vpominek/ Albo pámiétné: ktorym luby/ Sędziemu wyrok ze w[zech] Venus/ Bogini piękniey[za] záplá- ciłá. | *Odp 438.* **6.** Tobie wlofy ozdobné [woie] ro[cz]o[za]lá/ Nadobna Kátáryzná/ ... Szczęśliwy Rádziwile/ ma[ze] chętniéw Bogi/ Od których vpominek odno[si]z ták drogi. | *EpRadz 48.* **7.** Turówla iuż nie iego (*kniazia*)/ Nie[zczer]da/ Košiány. | Szczęśliwy RADZIWILE miałeś chętné bogi/ Od których vpominek odnió[ste]ś z téy drogi. | *Jez 156.* *BSB*

upomnieć zwrócić komuś uwagę na coś.

Vpomniá k[siędz]á/ żeby názad raczył. *Sz 270.* *BSB*

upomnienie zwrócenie uwagi na coś, przestrzeżenie przed czymś;
r. –enia.

mądrości ... A vbo[ż]zym niezay[ry]z[ze] [z]cześnie- wého mienia/ Ktoby iedno chciał [słuchać] twego vpomnienia. | *Tr 9,16.* *BSB*

uporny ten, kto się opiera, przeciwstawia 1, oporny, zatwardziały 2, uporczywy 3;
u–e myśli 2, wiatry 3;
nad u–ymi krzywdy czyje[ś] wetować 1;
w funkcji rzecz. 1;
w postp. 2, 3.

1. Pánie/ závždyś ie wy[stuchał] závždyś im folgował/ Y znácznie ná[ad] vpornémi krzyw- dy ich wetował. | *Ps 99,18.* **2.** gdzie tásmá [częśliwa?] Którá [fercá] y myśli vpornych do- bywa. | Ciebie ná pomoc wzywam/ éiebie ó miłości/ | *Fr 3,11,4.* **3.** Rownie ták/ iáko [zum-

ne mor[skie] wody/ Prze wielkie wiatrow vpor- nych niezgody. | Ná Oceanie północnym bál- wány/ Do krzywych brzegow wálá ná prze- miány. | *Sz 330.* *BSB*

upośledzony negatywnie oceniony, poni- żony;
r. –oné.

Niechayże wielká iego dobroć wyznawáia/ ... Ze nákarmit obfície głodem vtráponé: Y dźwig- náł w[zytkim] vpośledzoné. | Którzy w ciężkich okowách ná gárdło siedzieli. | *Ps 107,20.* *BSB*

upór przeciwstawianie się komuś, trwa- nie przy swoim zdaniu 1–3;

u. szczery 2;

u. wieść przeciw komuś 1, wykorzenieć 3,
k. u–em słuchać nie chcieć 2;

r. –orem 2.

1. pánie ... w[zy]cy/ którzy śmieia/ Vpór wieść przeciw tobie/ do czy[stá] zni[zcze]ia. | *Ps 68,4.* **2.** nie [wych] oyców wzorem/ Którzy mié [z]czerým ná pu[zczy] vporem/ Słuchać niechcieli: | *Ps 95,22.* **3.** A przedsię mądry ludzie łatwie w to vgodzá. | Ze przywoda w [swá] miarę co [ye] wykróczyło. | Ale trzebá żeby tám vporu nie było. | Ten zgołá wykorzenieć *Zg 154.* *BSB*

upracowany zmęczony 2, 3, sterany, cier- piący 1;

u. panna 3, grzbiet 2, dusza 1;

w prep. 1, w postp. 2, 3;

r. –ány.

1. Ciebie żywého/ wieczny boże/ zdroiá/ Vpracována prágnie du[za] moiá. | *Ps 42,6.* **2.** o wieczny Boże/ ... Włoczyłeś ciężar nie zbyty/ Ná grzbiet ná[ze] vpracowany/ | *Ps 66,43.* **3.** Rzućmy się co napręcey/ á ná pokoy gdzie/ Wyprowadzmy tę páwnę vpracowaną. | *Odp 558.* *BSB*

uprać wyprać; piorąc, uczynić czystym.

Pan Czér[ki] ... kazał chłopcu [swému] grofz ná [tól] polożyć/ mówiąc: niech to praczce dá- dza/ áby ten obrus vprá[łá]. *Ap 9.* *BSB*

upragnienie pragnienie, chęć napicia się czegoś.

Y ow[ż]zem mié zli ludzie zólcia nákarmili/ Y w vprágnieniu octem poiili. | *Ps 69,48.* *BSB*

upragniony *spragniony; taki, któremu chce się pić 1, 4, o ziemi, roślinach: wysuszony, pozbawiony wilgoci 2, 3, 5;*

u. język 1, łoś 4, ziemia 2, zagony 3, zboża 5;

u. zmartwiał 1, pije 4, modli się ddza 5; u., suchy 2, 3, bezwodny 2, spalony 5; w prep. 2, 3, w postp. 1, 4, 5; r. -ony 1, -oné 5.

1. Moc moiá w[zy]tká/ ... Wy[ch]tá ... Nápoły zmartwiał ięzyk vprágniony/ | *Ps 22,43.* **2.** Acz mie[zkam] miedzy piá[ki] nieplódnémi/ W [uchéy/ bezwodnéy/ vprágnionéy] ziemi: | *Ps 63,6.* **3.** Day [práwiedliwość królewicowi:] ... Ten ... | Spádnie iáko defzcz nieprzepłácony | Ná vprágnioné [uché] zagony: | ... Zákwitnie cnotá/ | *Ps 72,14.* **4.** Tu łoś mie[zká]niec leśny vprágniony pije. | *Ps 104,22.* **5.** Tobie ziemiá [palona ... Modli się ddzá/ ... Y nádzieiá oraczów/ zbozá vprágnioné. | *Fr 3,72,4.* *BSB*

upraszać *prosić;*
r. -áiąc.

W[zy]tki/ iáko p[si] noci/ vlice krzyżuiá: | Ale będą krzyżowác chlebá vprá[zi]áiąc | Niedawno/ á póyda [páć] brzuchó głódné máiáć. | *Ps 59,31.* *BSB*

uprawić *przygotowác ziemię do posadzenia roślin.*

Winnicęs z AEgyptu przenió[ft]/ ... Vpráwiłéś dla niéy ziemię/ wkopałéś głébkó | Iéy korzenié/ ták że [ye] wnet rozro[ft]á [zyroko. | *Ps 80,19.* *BSB*

uprawować *przygotowywác ziemię do posadzenia roślin;*
r. -práwowác.

Ztąd wié oracz kiedy ma rolá vpráwowác: | *Phaen wst., 11.* *BSB*

uprosić *uzyskác coś, prosić;*
r. -osił.

Gdzieby téz ták kámienné ten Bóg [erce] nosił/ Zeby ták [mutny] człówiek iuz nic nie vprosił: | *Tr 14,16.* *BSB*

uprzásć *wysnuć nic z przędziwa, wysnuć coś z czegoś, tu: wymyślić jakąś teorię.*

człówiek ... On/ bogá niewidziaw[zy] táká dumę w główie | Vprządł [obie/ że] bogu podobnym [ię] zowie. | *Fr 3,76,6.* *BSB*

uprzatać *robiąc porządek, wyrzuć, usuwác coś.*

Iako oliwká mała ... Tę ie[fl]i ostré ciérnie/ lub rodné pokrzywy | Vprzátáiąc/ Sádownik podciáł vkwápliwý/ | Mdleie zaráz: | *Tr 5,6.* *BSB*

uprzatnąć *wyprowadzić się skądś, będąc zbędnym, opuścić jakieś miejsce.*

Przeto té tro[ki] plóné | Szátánowi zléconé: | Niech vprzátnąw[zy] główe | Mkná w [krzynię] Fokárowé. | *Pieś 1,24,35.* *BSB*

uprzeć się *postanowić coś i realizowác to z determinacją ~ r. -árli.*

By bylá nie tá ku nam zyczliwość páń[ka]/ Gdy ná nas w[zy]tká siłá przy[złá] pogáń[ka:] | Iuzby nas (ták [ye] byli wścíckle vpárli) | Iuzby nas práwie byli żywo požárli: | *Ps 124,5.* *BSB*

uprzedać *robić coś wcześniej niż następuje coś innego 1, 2, pojawić się wcześniej niż coś innego 3, przesuwác się przed czymś, tu o pozornym ruchu ciał niebieskich 4;*

u-a człówiek 1, 2, świt rany 3, Kozorożec 4; u. świtanie 1, straż 2, złóte słońce 3.

1.2. V[st]y[z] pánie (ktobie wołam) nárzékánie moié/ | V[ty]z/ á ráty: niech święté chowám práwá twoié. | Vprzédzam świtánié/ do twych wyroków wdycháiąc/ | Vprzédzam [traż/ w twym zakonie świętym rozmyśláiąc. | *Ps 119, 147-8.* **3.** Pátrzay/ iako twarz biáłą zdo bi w[ty]d rumiány: | Tákíey bárwy więc niebo bywa/ gdy świt rány | Złóte Słońce vprzédza: | *EpRadz 41.* **4.** Wodnik zá Kozorożcem záwždy pozniéy w[schodzi:] / Kozorożec vprzédza/ y ná dół vchodzi. | *Phaen 24,242.* *BSB*

uprzedenie *bycie, pojawienie się przed innymi.*

EWA/ ... [tu]znie w tych H[ist]oriach piérw[ze] mie[ys]ce zástępuie. A to nie ták prze dawność/ álbo vprzedenie w[zy]tkich inf[er]nych ludzi/ iáko prze dziwny początek/ y niezwyoczáyné [tworzenie] [woie: | *Wzór 1.* *BSB*

uprzędzić *zaistnieć wcześniej, poprzezdzić 4, zrobić coś wcześniej niż ktoś inny, niż*

coś się wydarzy 1–3, 5, 9–11, zmienić kolejność wydarzeń, przesunąć coś na początek 6, 7, być w czymś doskonalszym, przewyższyć 8;

u. Pan 1–4, człowiek 1, sługi 5, myśli 2, (czyjś zły)

u. człowieka 1, sługi 5, myśli 2, (czyjś zły) czas 3, (9), wszyscy lata 4, to, co miało być potem 6, co czas goi 7, cię = żubra 10, ją = brodę 11;

u. rozumem 7, łaską swą 2, miłosierdziem swoim 3, albo strzałą albo kulą w boku 10;

u. w zachowaniu 8, w skoku 10, do każdej posługi 5;

u. k. 1, k. do cz. 5, komuś w czymś 8, k. czymś w czymś 10, coś 4, 6, 9, 11, coś czymś 2, 3, 7.

1. Vprzédz go/ pánie/ pobiy sámego| A du-
[zę moię od okrutného| Wyzwól człowieká:
Ps 17, 41. 2. Vprzédziłes łá[ká [wá/ pánie/
myśli iego| Włóżyłes nań koronę Ps 21,7. 3.
Ty móy zły czas vprzédzi[z miłosierdziem
[woim| Y nád nieprzyiacielem da[z mi górę
moim.| Ps 59,19. 4. Stolicá iego od początku
świátá| Ie[st záložona: á on w[zytki látá| Vprzéd-
dził: ále y wieków nie s[stánie| A on zo[stánie.|
Ps 93,7. 5. Káždý roboty pomoc: do káždý
po[stugi| Vprzédzić było w[zytki rodzic[ów
[woy [stugi.| Tr 12,18. 6. To co miało być
potym/ vprzédzić wolá[łá:| Tymže mniéy tego
świátá niewczá[ów dozná[łá.| Tr 19,91. 7.
čas Doktór káždemu.| Ale kto po[politym
torem gárdzi/ temu| Ták pozného lékár[stvá
czeká[ć nieprzy[toi:| Rozumem ma vprzédzić/
co in[zé čas goi.| Tr 19,148. 8. W zácho-
wáníu/ nie dá[ł [ye vprzédzić nikomu.| Tarn
132. 9. A ták co ma čas przynies[ć/ vprzédz
go ty ráczéy| Odmień [wóy biég/ á zágle
nákręc wczás ináčéy.| Fr 1,78,7. 10. Wynidz
y ty z [wéy knieie leśny zubrze [rogi| Owa
tráfi[z ná lowce/ kt[órym twoie rogi| Namniéy
[trá[zné nie b[éda/ ále cię w twym [koku|
Vprzédz[á/ álbo [trzá[łá álbo kulá w boku.| Jez
120. 11. wás ... Boiá[ć [ye tedy| Aby go w
czym z téy wásni nie pode[złá (broda) kiedy|
Vmyslił iá vprzédzić. Br 39. BSB

uprzejmie pokornie, szczerze 1–3, życzliwie, przyjaźnie 4;

u. (d)ufać 1, 2, starać się o coś 3, z sobą żyć 4;

u. – za tarczą 4;

r. –[jmie 1, 2 ~ w p. 3.

1. on z nich iá[rzmo z[éymie| Złych ludzi:
bo mu dufá[li vprz[éymie.| Ps 37,96. 2. Ale
kiedykolwiek [strách mié iáki z[éymie| Tobie
ia/ o pánie móy/ vfam vprz[éymie.| Ps 56,8.
3. Ale Strato/ máiá[ć od [stug domowych tę
[práw[é/ że nań pánná łá[káw[za ni[žli ná Káll-
[thená/ [tárá[ł [ye o to vprz[éymie/ áby pánnie
wolno było [sobie m[éžá obrá[ć. Wz[ór 3. 4.
Ludzie z [sobá vprzeymie/ nie zá t[árcz[á/ žyli|
Dry 31. BSB

uprzejmość życzliwość, przychylność 1, 3–9, szczerokość, postuszeństwo 2;

u. szczerza 3, m(oj)a 1, 5, 7, 8;

czyjás u. znać 5, czyjás u. była prózna 7,
o czyj[éjs u–i nie wátpić 8, nie masz uprze-
mości 9, u. czyjás z[łostíá komu[ć oddá[ć 1,
co jest u. czu[ć 4, w u–i strzec czeg[os 3, z[łos[ć
wytrwá[ć u–á 6, post[épowá[ć z kim[ś w u–i
2;

u., ch[éć 5, stateczno[ć 8, statek 7;

u. – z[łos[ć 1, 6;

r. –o[ści 2, 3, 8, 9, –o[ścią 6.

1. Nie[st[éty ná zlé ludzi niew[tydliw[é:| ...
Vprz[éymos[ć moię z[łostíá mi oddá[li| Ps 35,34.
2. Ani po[st[épowá[li z bogiem w vprz[éymos[ći.|
Ps 78,16. 3. iáko rzecz przij[emna| Pátrzá[ć/
gdzie mi[os[ć pánuie wzáijemna:| A brá[ćia sfor-
ni w [zcz[er[éy vprz[éymos[ći| Strzegá iedno[ści.|
Ps 133,3. 4. BOgini ... Iu[ž mié niewracay
ku pi[érw[éy wolno[ści:| Bo niewiem bych žy[ć
vmiá[ć bez mi[os[ći:| Tylko Pan in[žy niech mi
ro[kázuie| Iedná[ž tá/ co i[est vprz[éymos[ć/
niecezuie.| Fr 2,79,12. 5. Hánn[ó/ ... Póki[ś
ná [šwie[ćie bylá/ ... mam zá to že[ś zná[łá|
Moię vprz[éymos[ć/ y ch[éć [cz[erá[przeciw [so-
bie:| Fr 3,71,5. 6.7. Ch[éiá[tem z[łos[ć iáko-
kolwiek wytrwá[ć vprz[éymos[ćiá| A zwycię[żyć
niewd[zi[eczno[ść [woiá [státeczno[ścią:| Ale moiá
vprz[éymos[ć/ y [státek byl prózny| A i[éy nie-
báczny vm[ý[ł z áw[ždy memu r[ózny.| Pie[ś 1,23,
9–11. 8. Sliczna d[zi[éwko ... Słu[žy[ć/ y ho-
dowá[ć tobie| Kláde iá zá [cz[es[ći[é [sobie:| A ty
o méy vprz[éymos[ći| Y niewátp[ó o [státecz-
no[ści:| FgPie[ś 10,15. 9. Prákt[ýk [šię námn[ó-
žy[ł[ó/ nie má[ž vprzeymos[ći| Zaden nie i[est
wvázon w [woiey do[st[óy[no[ści:| Dry 37. BSB

uprzejmy pokorny, szczerzy, oddany 1–9,
12, życzliwy, przychylny 10–1;

u. przyjaciel 10, sługa 12, serce 2, 5, 7, dusza 3, chęć 11, prośby 1, 6, dobroć 4, miłość 9, wiara 8;

człowiek u–ego serca 2;

u., prawy 11;

w prep. 1–4, 6, 9, 11, w postp. 5, 7, 8, 10, 12;

r. –ého 2, 10 ~ w p. 11.

1. chciéy vprzémé moie| Prośby/ o wieczny panie/ przyiac w v[zy [woie.] Ps 13,7. **2.** Kto będzie twego páłacu świętego| Wieczny mój Boże/ wefela zázywał?| Człowiek niewinny/ człowiek vprzémého| Sercá/ który [práwiedliwość miłue/] Ps 15,4. **3.** Zaden tak ciáhu pokarm nie [mákuie/] Iáką vprzéma du[za ro]k[oz] czuie| Gdy páná chwali: Ps 63,14. **4.** SZczęśliwy człowiek prawdziwie| Kto w boiáźni páń[kiéy] żywie:| ... Iego vprzéméy dobroć| Wiek nadłu[zy] nie okroci.| Ps 112,11. **5.** W[zy]fcy go chwalcie/ w[zy]fcy po[poli]cie| Co pánu [sercem vprzémym] słu[zy]cie.| Ps 135,38. **6.** Ciebie oycze wzywam Iá[káwy] ty moie| Rácz vprzémé prośby przyiac w v[zy [woie:] Ps 141,2. **7.** Bli[ko] ie[st] pan tych/ którzy do niego wołáia:| Mówie/ którzy go [sercem vprzémym] wzywáia.| Ps 145,32. **8.** Wiaré vprzémą nie dar [obie wa[za]] (wspak: Wa[za] [obie dar nie vprzémą wiaré.] Fr 1,14,7. **9.** BOgini/ ... ie[li] niewdzięczności| Y ty nie lubi[ż] w vprzéméy miłości| Zfólguj mi máł: Fr 2,79,4. **10.** á [kárbu] wiet[ze]go| Ná d przyiacielá niemá[ż] vprzémého.| FrPij 1,10. **11.** Ale czyniac to vmárlému kwóli/ który tego oddáć iu[ż] niemo[że] zadnéy wátpliwości w tym nie mamy/ ze to W.<aszej> M.<iłości> z vprzéméy/ y práwéy chęci przeciwko niemu czynicie: FgPog 3. **12.** W.<aszej> M.<iłości> mego miłóściwego Páná s[lu]gá vprzemy Ian Kochán[ki]. OdpLZam. BSB

upstrzony różnokolorowo wyszywany lub tkany.

A tego węzeł du[sił] v p[st]rzonéy (war. upstrzonej) tkánice| Którá pod brodą [trzegłá] czubátéy przylbice.| Mon 369.

p. **pstrzony** BSB

opuszczać tracić, opuszczać.

Abyś ... tę [woie] Serdeczną záłość wiáł: która tak wymue| Sił twoich/ y tak zdrowie

nieznácznie twé p[fuie:] Iáko ogień [uchy knot obraca w p[er]zyny| Dármo nie vpu[zc]záiac namniey[ze]y godziny.| Tr 19,24. BSB

upuścić opuścić;

r. –i[łá] (:–y[łá]).

w pó[ł] kr[é]fu nie by[łá] Kiedy cię twoiá biédna Hánná vpu[ści]łá.| FgFn 22. BSB

uraczyć uczcić, częstując, tu iron.;

r. –ono.

ách Iákomy| Swé ciáło ié[ż] niewiádomy| A gdy go tak wráczono| Głowę ná wét przyniešiono| Sob 9,37. BSB

uradować się okazać radość.

Záwždy przeciwko Oycu w[zy]tki przebyć progi| Záwždy [ye vrádo]wáć/ y przywitáć z drógi.| Tr 12,16. BSB

uradzić obmyślić, postanowić coś 1–4;

u–i Pan 1, człowiek 2–4;

u. co 1–3, obronę 4;

u., postanowić 1, do skutku doprowadzić 2;

u. sam 1, w głowie (swej) 2, 3;

r. –ádzi 2, 3.

1. Pan ludzkie myśli opák wywraca.| Ale co [am vrádzi] co [am po[st]ánowi| To wiek podawáć będzie wiekowi.| Ps 33,21. **2.** Ná to pátrząc zły boleie| Gniewem y zazdrošcia mdleie| Táki/ co w głowie vrádzi| Do [skutku] nie doprowadzi.| Ps 112, 35. **3.** Pan ... tenze zgłádzi| Co zły w głowie [wéy vrádzi.] Ps 146,32. **4.** Iutro co narániey| W ráde wnid[ź]my: á ztámtá d iu[ż] áni wychod[ź]my| Á[ż] obronę vrádzim. Odp 602. BSB

Uranija muza astronomii.

A ty/ o Vránia/ žycz mi Iá[ki] [woiéy] Aby ludzie poználi gwiazdy z pieśni moiéy:| Phaen ded., 21. BSB

uraz uszkodzenie, rana, szwank.

Przez ogień/ przez wody [rogie] Szlichmy: á tyś nas vbogie| Krom vrázu/ y krom [zko]dy| Przypro[wa]dził do ochłody.| Ps 66,47. BSB

uragać zlorzeczyć, wymyślać komuś, naigrawać się, szydzić;

r. –áli.

Sąsiádom plác siedmioráko/ Którzy nie ták nam [nadź/ iáko/ Tobie/ pánie/ vragáli/ Sznupki [profné zádawáli.] *Ps 79,51.* BSB

uraganie zlorzeczenie, wymyślanie komuś, naigrawanie się, szydzenie 1–4;

u. sług twoich 4, moje 2, swe 3;

u. odnosić 1, pomnieć 3, u–u k. się przypatrzeć 4, u. nie jest u k. tajne 2;

u., sznupki 1, wstyd wieczny 1, przymówki 2, zapałanie 2;

u. czyjeś (= komuś) 2–4;

r. –ánié 2.

1. Niechay [ye/ mocny pánie/ zá mié nie wftydáia/ Którzy ná twoię pomoc czekáia./ Prze cié ia vragánié/ y [znupki odno[ze/ Prze cié wftyd wieczny ná twarzy no[ze./ *Ps 69,15.*

2. Przybáđ du[zy ná rátkun/ áby niezmiékczoney/ Móy nieprzyáciel był závftydzoney./ Nie ieft v ciébie tayné moie vragánié/ Moie przymówki/ mé zapałánié./ *Ps 69,41.* 3. Pomni [wé vragánié/ pomni/ wieczny pánie/ Iáko imię twé lzyli nie[zczefni pogánié./ *Ps 74,37.*

4. náklón oczu [woich/ Pán[kich/ á vraganiu [lug [ye przypátrz twoich./ *Ps 89,92.* BSB

Urdoma nazwa rzeki na trasie wyprawy moskiewskiej Krzysztofa Radziwiłła, lewy dopływ Wołgi.

Synów poczet boiár[kich przed tobą [táwili/ Kiedyś [zedł przez Vrdome: Rzóv przedsię [palili./ *Jez 272.* BSB

urobek to, co człowiek uzyskuje, pracując.

Témi znáki nas bowiem Bóg prze[trzegác raczy:/ Aby człowiek co w [woiéy pracy nie [zkodował./ Ale ow[zem z vrobku [wégo [ye rádował./ *Phaen ded., 16.* BSB

urobiony zrobiony, wykonany;

r. –ona.

Przetóz weźmi téz odemnie./ Nie zbroię kowáną w Lemnie./ Albo tarcz nieprzełomioną./ Od Cyklopów vrobioną./ *Prop ded., 10.* BSB

uroczysko pustkowie, miejsce niezasiedlone, trudno dostępne.

Gdyś w tym miey[cu leżał/ Po[etl p[ędki z nowiną do ciébie przybieżał/ Pewny nieprzyáciel[ki lud opowiadáia/ Y pewné vroczy[ko: á ty niemie[zkáia/ Kazałeś pod nie ciągnąć: *Jez 224.* BSB

uroda zespół zewnętrznych, fizycznych cech tworzących niezwykle harmonijną, piękną powierzchowność, wygląd człowieka 1–7, 9–16, 19–21, 23–5, zwierzęcia – dorodność 22, zespół cech jakiejś rzeczy sprawiających, że wygląda pięknie, harmonijnie 8, 17–8;

u. krasna 8, męska 13–4, taka 23, twa 1, 11, sw(oj)a 5, 8, 10, jego 24, po temu 17;

dar u–y 7;

u. minie 3, zdobi 13–4, o czyjejs u–e będzie wiek pozny wiedział 11, u. przez cnoty nie płaci 19, wydaje coś = wskazuje 25, godna by ją rozslawiać 4, dał ją Bóg 12;

czyjejs u–y nie dójść 1, u–ę przeważają cnoty 2, być godzien łaski za swoją u–ą 5, (10), szkoda u–y 6, zdobić u–ą swą coś 8, być jakiejś u–y 9, u–ą przed inszymi przodek mieć 15, baczyć w kimś z u–y powagę 16, patrzeć na u–ę 23, czyjejs u–e się dziwować 24, u–ą z czymś zrównać 18, przynieść k cnotie u–ę 20, u–y nie odstąpić dla dobrego mienia 21, w czymś u–y patrzeć 22;

w por. z polną trawą 3;

u., potomstwo 12, zacność, moc, pieniądze 3, sława 3, 12, cnota 2, 4, 13–4, 19, 20, serce nielekliwe 13–4, wiek młody 7, (9), uczciwość (13–4), 15, statek 25, szczęście 20, twarz (1), 2, 16, 23, 25, władza 7;

u. – dobre mienie 21;

r. –rodá 17, –ody 7, 9, –rody 1, 6, –odzie 11, –odę 23, –rodá 5, 18;

w p. 15–6.

1. Zaden o królu/ żaden twéy vrody/ Nie dóydzie miedzy ludzkimi narody./ Zaden wdzięczności piękny twarzy twoiéy./ *Ps 45,5.*

2. Perły/ á złoto/ y drogié kámienié/ Vbiór téy zacny pánnny/ y odzienié:/ Ale przy twarzy gá[nie vbiór złoty/ A záś vrodę przeważáia cnoty/ *Ps 45,48.* 3. Zacność/ vrodá/ moc/ pieniądze/ [tawá/ W[zy[tko to minie iáko polna trawá./ *Fr 1,3,5.* 4. Do Pániéy ... Bych cié dał vláć y z [czérégo złotá/ (Czego vrodá/ y twa godna cnotá) Ie[cze bych cié czći trwá[ły nienabáwił./ *Fr 1,97,7.* 5.6. BArto[zu ty-

[y/ á z Hi[zpán[ka broda/| Godzien by íá[ki zá [woiá vroda/| Ale pániénki ná cié nie[á[káwy/| Ták powiádaia/ zeš nogieć wácháwy/| Co ie[li ták ie[ft/ [zkodáć y vrody/| Y téy łyśiny/ y téy czy[ftéy brody/| *Fr* 2,45,2–5. **7.** Tákże wiek młody/| Y dar vrody/| ... Dobré [á: ále| Gdy zdrowie wcále/| *Fr* 3,54,14. **8.** Ná [klé- nicę. SŁużyłám Woiewodom Krákov[kim przed láty/| Zdobiać kra[na vroda [wá ich [tół bogáty/| *Fr* 3,68,2. **9.** Nie záwždy piękna Zo- fia/| Róža kwitnie/ y leliia/| nie záwždy człek bedzie młody/| Ani téy/ co d[ziś/ vrody/| *Pieś* 2,23,4. **10.** Godzien był zá vrodá [woiá/ Ty- tonowé/| Godzien był miey[ce zásiéś Endy- mionowé/| *Pam* 35. **11.** Háno ... imię twé wybáwié/| Z niepámiéci nie[czę[ny: ze o twéy vrodzie/| Będzie wiek pozny wiedział/ *FgPieś* 6,49. **12.** dał był bog vrodé/| Dał potom[two: dał dobra/ náde[w[zytko/ [tawé/| *Odp* 107. **13.** Ozdobiłá go cnota/ y [práwy vc[íwé/| A przy me[kiéy vrodzie [erce nie l[ekliwé/| *EpRadz* 60. **14.** *Jez* 168 *jak* nr 13. **15.** Z tych ieden Sinátus/ poiał żonę imieniem Kámme: bia[ągłowé/ która ná ten czás/ y vrodá/ y vc[ziwośc[ia/ przed inf[zymi przodek miáta. *Wzór* 4. **16.** Król bacząc w niéy (*Tymoklijej*) ták z vrody/ iáko y z twarzy powagé iákaś/ pytał iéy/ coby zac[by[á: *Wzór* 5. **17–8.** Wierząc ia/ że w téy g[é[twie/ zacnych bród niemáto/ Będzie [obie mym rymem chłubę czynić ch[ciáto/| Mó- wiąc (będzieli zw[á[czá po temu vrodá/| Iáciem oná [tawnégo pi[orymá brodá/| Ale to w czás odemnie wiédzcie/ ze z tą brodá/| Zadna śmier- telna brodá nie zrówna vrodá/| *Br* 7–10. **19.** Cnotá tedy ma przodek/ iáko w káždéy rzeczy/ ... Gdzie téy niemá[z/ tám w[zytko [woié cené tráci/| Zacnoś precz/ á vrodá przez niéy iuż niepláci/| *Dzie* 28. **20.** Cnotá grunt záłożyw[zy/ kto przynieśie ktemu/| Y vrodé/ y [częścié/ bli[ki fortunnému/| *Dzie* 30. **21.** Komu tedy nie [te- ka rozum/ bez wátpienia/| Vrody nie od[stapi dla dobrégo mienia/| *Dzie* 66. **22.** Ie[li w mno- żeniu [tádá vrody pátrzámy/| W z[łączeniu [wym/ nádto mieć mniéy[zá pieczá mamy?/| *Dzie* 69. **23.** Prózno to pátrząc ná twarz y táká vrodé/| Niémá[z [ie przéc[dziwowáć/ że ták wielka [zkodé/| Dla niéy Troiánie cierpiá/ y m[ężni Gré- kowie/| *Mon* 153. **24.** Vly[ffes ... Podobien pro- [takowi: ... Ale kiedy otworzył [wé v[ftá o[obné/ ... Iuż ná ten czás Vly[ffá żaden nie c[elował/

Anim [ie ia ták iego vrodzie dziwował/| *Mon* 226. **25.** CO to zá gość/ o [io[try/ przy[zedł w ná[ze kráie?/| Sámá twarz/ y vrodá/ [am [tátek wydáie/| Ze zacny człowiek iákiś: *Dry* 2. BSB

urodzaj *plon, to, co wyrasta z ziemi i jest zbierane oraz wykorzystywane przez czło- wieka 1–7;*

u–e płodnej ziemi 3, jej = ziemi 1, 2, złe 5, co rok słabsze 7, żóławskie 6;

Pan ziemi błogosławi na u–e 1, (2), *Pańskie* dary są ziemi u–e 3, z garści ziarn u. wsta- nie 4, u–e w szpichlerzu zamknąć 6, *k.* frasuje zły u. 5;

złe u–e, burzliwe morze, ciężki grad 5, u–e, pożytki 6;

r. –áje 1–3, 5, 7.

1. Pan ... Y ziemi błogosławi ná iéy vrodzáie/| *Ps* 29,19. **2.** Zá twym dozorem wilgości do[stá- ie/| Obfitéy ziemi ná iéy vrodzáie/| *Ps* 65,34. **3.** panie ... Twoje dáry [á płodnéy ziemi vro- dzáie/| *Ps* 67,10. **4.** Z gárczi ziarn tákí vro- dzay w[stánie/| Ze/ iáki z Cedrów [zum ná Li- bánie/| Tákí chrz[ę[ft kłó[ów po górách w[zędzie/| Y po ni[żinách obfitych będzie/| *Ps* 72,45. **5.** Kto [wá ch[ciwość ná tym co do[yc miárkuie/| Tego áni burzliwe morze frá[uié/| Ani ciężki grad/ áni złe vrodzáie/| Kiedy drzewo to ciepłu/ to zimnu [áie/| *Pieś* 1,16,19. **6.** Pan znácz- niey[zy gdy páń[stwem wzgárdzi/| niż bych w[zytki/| Zó[áw[kié vrodzáie/ y Gdan[kié po- żytki/| W iednym [zpichl[erzu zámkná: á [am siedząc w cieniu/| Nie mógl [ye chlebá náieść/ n[ędznik w dobrým mieniu/| *Pieś* 2,4,26. **7.** Co rok [táb[ze vrodzáie/| A zła drogość zá tym w[stáie/| *Sob* 1, 27. BSB

urodzić *wydać na świat potomstwo 2, 3, 5, 6, dać czemuś początek, być źródłem jakiejś postawy, zachowania 1, być miejscem, skąd wydobywa się bogactwa, tu z ziemi złoto, z morza perły 4;*

urodzi człowiek 1, matka 3, 6, żona 5, lwica 2, ziemia 4, morze 4;

u. ciebie, cię 2, 6, miasto dziecięcia pochod- nią 5, go 3, kłam 1, perły 4, złoto 4;

u., nosić 1, z synem chodzić 5, *zlec* 5;

u. *k.* 2, 3, 6, *coś* 1, 4, 5;

r. –odzi 1, 4, –i[á 6.

1. západł w zazdrość człowiek płóny| Nie-
[práwiedliwość noši/ kłám vrodzi| *Ps* 7,35. 2.
Ciebie zła lwicá w ogromnéy iá[kini| Nie vrod-
dziła/ moiá go[spodini| *Fr* 1,67,2 3. W[zytki
ob[zed[zy tedy przyiaćioły| Oycá/ y mátkę/ co
go vrodziłá/ *FgAl* 18. 4. By rozum był przy
młodości| Nigdy tákiey obfitości| Pereł morze/
y ziemiá złotá nieurodzi| *Odp* 70. 5. bo gdy
z tym złym [ynem| ALEXándrem chodziła (žo-
na)/ máło przed zléženim| Sniło się iey iuz ná
dniu/ ze miá[fto dziećieciá| Pochodnią vrodziła.
Odp 569. 6. Gdyż cié wiem niepodley[za
mátká vrodziła| O Iánu[zu Zo[tro[kich Książát
dawno zacnych| *Jez* 402. BSB

urodzić się przyjść na świat 1–6, 8–13,
pojawić się, zaistnieć 7;

u–i się dziecię 2, (10), człowiek 3, (4–6), 8,
9, Orszula 1, Helena 12, drugi 11, kto 13,
nadzieja 7;

u. na czyjás ciężką zálość 1, nad insze
gładszą 5, bez *gładkości* 13;

u. w Prusiech 4, w domu Tarnowskim za-
służonym 6, znakomitym 8, zawołanym 10,
zacnym 11, królewskim 12, ledwie kiedy
2, ledwie nie z człowiekiem zaraz 7;

jedenże sposób człowiekowi jest urodzić
się 9;

u. – umrzeć 4, zginąć 9, schodzić 13;

u. na coś 1, z *kimś* 7;

r. –iła (:–yła) 1, 5, 12, –iło (:–yło) 2, –odzi
7, 11, 13.

1. OR[zulo ... Czyż po śmierci tám po[żlá
kędys piérwéy byłá| Niześ [ye ná má ciężką
zálość vrodziła?| *Tr* 10,13. 2. A téz ledwie
[ye kiedy dziećie vrodziło| Coby lá[ki rodziców
[wych ták godné było| *Tr* 12,3. 3. Człowiek
vrodziw[zy [ye zásiadł w práwie takim| Ze
ma być iáko célem przygodom w[zelákim| *Tr*
19,111. 4. VRodziłem się w Prusiéch/ Wy[oc-
kim mié zwano| Vmárłem w młodym wieku/
Fr 1,96,1. 5. Nie tylkoś nád in[zé gład[za
[ye vrodziła| *Pieś* 1,8,5. 6. Vrodził [ye w Tar-
now[kim zá[łuzonym domu| *Tarn* 131. 7.
Bo káždégo [swa włá[na nádzieiá vvodzi|
A ledwie się z człowiekiem záraz nieurodzi|
FgPieś 2,6. 8. Bo vrodziw[zy się w ták zná-
komitym domu| Niewiedziéc/ tyli wiet[za częś
ma[za z przodków [woich| *FgBitwa* 42. 9.
Iedenże tylko [po[ob człowiekowi| Ie[ft/ vrodzić

[ie: á zginąć/ ták wiele| *Odp* 131. 10. A ižeś
się urodził w domu zawołanym| I cza[fu [wego
będzie[za panował poddanym| *Sat* 335. 11.
Bo chocia drugi w zacnym domu się urodzi|
Ie[li morza nie[wiadom/ ... ani mu [tiru zwi-
erzać trzeba| *Sat* 370. 12. Helená y w kró-
lew[kim domu [ie vrodziła| *Dzie* 17. 13. Gład-
kość Bóg dáie/ á kto bez niéy [ie vrodzi| By
nabárziéy pracował/ bez niéy tákiéż [chodzi|
Dzie 115. BSB

urodziwy odznaczający się urodą, taki,
który ma piękną twarz, harmonijną budowę
ciała, wzrost, postawę, na którego miło pa-
trzyć, który jest taki, jak należy 1–9;

u. Hanna 4, 5, dziewczka 1, 2, białogłowa
7, Greczyn 9, gość 3, chłopcy 6, nimfa 8;

u–a, dziwnie gładka, młoda, cnotliwa 7,
u–y, piersisty 6;

w *prep.* 3, 4, 6, w *postp.* 1, 2, 5, 7–9;

r. –iwa 1, 2, 7, 8, –iwy 9.

1. Nieuciekay przedemną dziewko vrodzi-
wa| Ztwoią rumiáną twarzą moiá brodá siwa|
Zgodzi się známienie: *Fr* 3,82,1. 2. *Fr*
3,82,5 jak nr 1. 3. Iákowás nawámością/
dziewkę zápaloną| Miotá[łá/ vrodziwym goś-
ciem v[zaloną?| *Pam* 56. 4. COby ty/ vro-
dziwa Háno ná to dá[łá| Aby tá twoiá gład-
kość wiecznie z tobą trwá[łá?| *FgPieś* 6,1. 5.
Przeto tu[za dobrze/ Háno vrodziwa| [obie|
Z twoich dá[arów znáć/ zé Bóg iest lá[skawym
tobie| *FgPieś* 6,65. 6. Wiéźnie twarzy [uro-
wych/ vrodziwé chłopcy| Pierśi[fté: iákobys téz
pátrzał ná Cyklopy| *Jez* 399. 7. Byá[ła głowá
dziwnie gładka/ młoda/ vrodziwa| K temu/ co
ludzye nadrozey [zácuia/ cnotliwa| *Zuz* 19.
8. W[tań á pódz Nimpho vrodziwa| *Mon* 128.
9. Pyta[ł/ co to zacz drugi Gréczyn vrodziwy|
Mon 228. BSB

urodzony taki, który kiedyś przyszedł na
świat 1–3;

u. dziwnie 3, nie w majątnym domu 1,
w równym szczęściu 2;

r. –ony 1, 2.

1. Iendrzéy Bżicki ... Który/ ácz nie w má-
iętnym domu vrodzony| *Fr* 2,27,4. 2. ón
w równym [cześciu vrodzony| On ia/ iáko mié
zowie[za] wielce vlubiony| Móy My[zkow[ski/
Pieś 2,24,5. 3. Grzbiet podelwem [ye [nuie/

á koniec ogona| Dziwnie vrodzonego doięga Chyroná. | *Phaen* 38,372. *BSB*

urownany *gładki, wyglądzony;*
r. –ánym.

Ale y ziemiá nie ieft bez [woiéy ozdoby| Bo y tę Bóg ofzláchcił dziwnémi [po[oby:] To górámi/ to láfy/ ... A w poły iá przepá[ł morzem vrownánym| *FgPieś* 6,83. *BSB*

urósć *powstać, rozwijając się i kształtując na jakiejś powierzchni, tu ciała ludzkiego* 2, *powstać, pojawić się, zaistnieć i upowszechnić się* 1, 6, 7, *powstać i rozwinąć się* 3, 5, 8, *stać się mocnym, potężnym* 4;

urosty rogi 2, zazdrość 1, miłość 3, imię Polak 7, zbory, miasta 5, głos 6, gadki niepotrzebne, wiary rozne, łakomstwo, utraty 8, Polska 4;

u. na łbie 2, w tych krajach 7;

trudno ma coś u. 3;

u. komus 1, czymś 4, komus na czymś 2, w czymś 7, skądś 1, 5, 6, 8;

w p. 6, 7.

1. Gdzie pan lud [wóy tak wielce rozmnożył/ że go| Silniey[zym nieprzyiaćiół vczynił iego. | Ztąd im zazdrość vroftá: *Ps* 105,47. **2.** Co ludzi widzi[z/ w[zytko podey[żrání/ ... Niefty-[zy[z prawdy/ niefty[zy[z prze[trógi/ Być wiere miály vrósć ná łbie rogi. | *Fr* 2,48,12. **3.** Trudno by się tam miłość rodzić miała. | Gdzie [war/ gdzie zwádá gniazdo [wé v[łáá. | Trudno ma vrósć/ co kiedy niebácznie/ Y bez rozmy[ftu [zumna głowá zácnie. | *FrPij* 1,7. **4.** Bo to iakoby [zkoła młodych ludzi była/ Skąd mężow cziftich potim wychodziło [ła. | Tim ci Pol[ká uroftá/ *Sat* 37. **5.** Przetóz y káždy człowiek ma to z przyrodzenia/ Ze chćiw do towarzys[ftwá/ y do zgromadzenia/ ... Ztąd zbory/ ztąd vrofty miáftá známienité/ *Prop* 269. **6.** y ztąd vróft ón głos záwołány: Vox populi, vox Dei. *Wr* 1. **7.** Bo to imię Polak/ nowé ieft/ y tu dopięro w tych kráiach vrofto: od polá bez chyby: *Czech* 6. **8.** Zkąd gadki niepotrzebne/ zkąd y wiary rozne/ Y łakom[ftwo vrofto y vtráty prozne. | *Dry* 36. *BSB*

urwać *ciągnąć lub szarpiąc, odłączyć coś od jakiejś całości, oderwać* 1, 2;
u. rękaw 1, różgę 2.

1. Więc temu rękaw vrwá/ á ten czapkę [tráci/ *Fr* 1,101,7. **2.** Vrwał różgę/ różgá fie w złoto obróciłá: | *Dzie* 93. *BSB*

urychlić *pospieszyć się, szybko się z czymś uporać.*

Ci téz dopięro [łowom páń[kim vwierzyli/ Y moc iego w pieśniách [wych do niebá wzno[ili. | Vrychlili záś názbyt: prędko zápomnieli | Dobroći iego: *Ps* 106,29. *BSB*

urząd *funkcja, stanowisko oraz związana z tym władza, obowiązki, powinności, także przywileje* 1, 2, 4–8, 11–2, 14, 19–21, *powinności, obowiązki przypisane do statusu człowieka, jego życiowej pozycji* 9, 10, 13, 15–8, *człowiek, ludzie sprawujący władzę* 3;

u–y pierwsze 6, przedniejsze 12, 14, wysokie 7, u. dziedziczny 8, cudzy 10, pasterski 1, tak zacny 2, tępy 3, ten 2, każdy 13, twój 5, jego 1, 21, swój 9, 13, 15–7, 20;

u–y za pieniádzmi idá 18;

u. *jakiś* potrzebuje cz. 1, na występy przez spary patrza 3, *różne decyzje* niesie 5, doległości niesie 7, u–y to jawne błędy 4;

być powołanym, pomazanym na u. 2, na u–y ludzi sadzać 11, u–y nieść 6, u–u przestrzegać 17, z siebie dosyć czynić w swym u–e 13, k. sprawować, jako u. *jakiś* potrzebuje 1, u–y przodki swoje ścigać 12, 14, u. zdawać 8, odstąpić od swego u–u 9, w *jakiś* u. się wdawać 10, u. rościagać nad *kimś* dla *czyjegós* błędu 20, wzgardzać 19;

u. odprawować 15, czynić 16;

u–y, dygnitarstwa 4, powinności 17, pierwsze miejsca 18, zwierzchność pańska 19, władza 4, 21, prawa 21, gróm 8;

u. – ludzka chęć 5;

r. –ędu 9, 20, –ędzie 13, –ędy 4, 6, 11, 21.

w p. 7, 16–9.

1. Więc Dawidá/ ... Obráł królem/ áby lud [ráhel[ki wodził. | A ten ie z pilnością páft/ y mądrze [práwował/ Iáko vrząd páftér[ki iego potrzebował. | *Ps* 78,132. **2.** Názńczyłem ia królá iuż ludowi memu. | Dawid [ługá móy wierny/ ten ieft powołány | Ná ten vrząd tak zacny/ ten ieft pomázány. | *Ps* 89,36. **3.** Co po tych [kárgach próznych? iefti ná wy[ftępy | Przez [páry/ iáko mówia/ pátrza vrząd

tępy. | *Pieś 1,1,30.* **4.** Dignitár[stwá/ wrzędý/ W[zyt[tko to iáwné błędy: | Bo nas równo śmierć [adza/ Ani pomoże władza. | *Pieś 1,24,13.* **5.** A ty nie bądź przyczyną/ bi[kupie drogi/ Ni-cziéy/ lubo [tu[znéy/ lub p[onéy trwogi. | Ale złącz/ iákoś rozwiódł: bo ácz oboie | Twój rząd niešie/ w[zák[że wyroki twoie/ | Ná ludzkiéy chęci wi[za: | *Pieś 2,20,30.* **6.** Był wziętym v w[zech ludzi/ nió[ł piérw[ze wrzędý/ | A według przytoien[stwá záchował [ye w[zędý. | *Tarn 135.* **7.** SPytek Iordan/ Ká[ztelan Krákov[ki/ mó-wiac w rád[zie o doleg[łościách/ które wy[okie wrzędý zá [obá nio[á/ téz to powiedział: | *Ap 4.* **8.** To był twój dziad/ o Królu/ podobien orłowi/ | Który p[ředkim piór[onem [tu[ząc Iowi[zowi/ | Tákie potom[stwo ná [wiat/ iáki [am/ podawa/ | A tym dziedziczny rząd/ y gróm lotny zdawa. | *FgBitwa 84.* **9.** W[zytcy[ście od[ta]pili od [w[égo wrzęd[du/ | Więc téz gdzie [ye obróci[ł w[zędý pe[no błędu. | *Zg 59.* **10.** Swietcy niechay [ye w cudzy rząd nie wda-wiá/ | Ale Rycér[kim [spráwam z nowu przy-wykáia. | *Zg 139.* **11.** A nawięcey tego [trze[ł/ aby[ł na urzęd[í/ | Lakomych ludzi nigdi niefa-dza: | *Sat 373.* **12.** Iáko tedy dziélností/ tak y przedniey[zemi | Wrzędý przodki [woie [ci-ga[ł: | *EpRadz 72.* **13.** Mocnie go (*Moskiew-skiego*) Bóg vkróci[ł/ ze[ł mu był potężny/ | Gdy[ł z siebie do[łyc czyni[ł w káždym [wym wrzęd[zie/ | *Jez 89.* **14.** *Jez 170 jak nr 12.* **15.** Z W[swiátá pod który[ł ty z z[ólniérzmi przodkowa[ł/ | Swój iáko należa[ło rząd odprá-wowa[ł. | *Jez 184.* **16.** Abowiém i[e[ce téy rzeczy[opolitéy áni grun[ownéy/ áni porząd-néy zwáć mo[em/ gdzie/ boiáć [ye ka[żni/ co práwo w [sobie ma/ ludzie [wój rząd czyniá: | *Wr 6.* **17.** Tá[że równie y w rzeczy[opolitéy [ye dzieie póki [ye oná [w[ych praw/ [w[ych vchwa[ł [tátecznie trzyma/ póty y ludzie wrzęd[du [w[égo/ y powinności prze[trzegáia: | *Wr 12.* **18.** ie[łli wrzędý y piérw[ze miey[ca zá pieniádmí idá/ | tá[m nie dziw ze ludzie [á chéwi/ y lákomi: | *Wr 12.* **19.** To[niebe[pieczén[two iest rzeczy[opolitéy od ludzi [w[owolnych y ro[pu[łnych: bo oni gárd[ząc práwem/ wzgar-dziáia rząd/ y zwiérzchno[ć páń[ka: która ie[łliby im kiedy gro[żna by[á/ | tych dr[óg b[e]dá chéie[ć [zukáć/ mie[łziáiać/ y podb[órzaiáć ludzi/ | *Wr 16.* **20.** ODpu[ć prze Bóg Már[za[łku: á [w[égo wrzęd[du | Nie ro[ściagay nádemná/ dla

moiégo błędu. | *Marsz 1.* **21.** Ale kto ma pieniádze/ ten ma w[zyt[tko w r[ęku. | Iego wlá-dza/ iego [á práwá y wrzędý: | *Muza 7.* *BSB*

urzynać *ucinać za pomocą ostrego na-rzędzia 1, 2;*

u. język 1, po garści wełny 2;

u. próżno 1, przy głowie 2;

r. –ynał 1.

1. Próżno iéy ięzyk wrzynał: | Bo w[zyt[tko co[ł zniá poczyná[ł/ | Krwiá ná rábku wypisá[ł/ | *Sob 9,21.* **2.** A Król Grécki dobyw[zy tá[aká of[trégo/ | ... Owcom po gár[ści wełny wyrzyna[ł (*war.* urzyna[ł) przy głowie: | *Mon 273.* *BSB*

usadka *zasadzka ~ r. –adkę.*

A go[podarz w[ziáw[zy [siadk[ę/ | Id[zie mro-kiem ná v[adk[ę. | *Sob 12,34.* *BSB*

usadzić *osadzić, zatrzymać, nie pozwolić p[łynáć 1, rozlokować na jakiej[ł powierzchni i przytwierdzić do niej 2;*

u. wodę 1, kwiatki 2;

u. na łubce 2, w nadobne koło 2, i z[ta[ł i zowá[ł 1, jako wa[ł 1;

r. –á[ł 1.

1. Morze ná póty przedá[ł/ oné przeprowá-dzi[ł/ | Wod[ę y z[ta[ł y z owá[ł/ iáko wa[ł v[á[ł[ł. | *Ps 78,24.* **2.** Kwiatki bárw[ý rozmáit[éy/ | Które ná łubce ob[zyt[éy/ | V[á[ł[ł w nadobne koło/ | Y w[łó[ł ná [woie czo[ł. | *Sob 8,11.* *BSB*

usadzić się *zawziąć się, postanowić 1–3;*

u. na to, aby kogo[ł z(a)g[ładzić 1, 2;

u. koniecznie 2;

u., swego dokazać 3;

u. na co[ł 1–3;

r. –á[ł 1, –á[ł[ł 2, –adzi 3.

1. Iestem pe[en trwogi | Ano cz[łowiek [rogi | Ná to [ye v[á[ł[ł/ | Aby mi[ę zág[ładzi[ł. | *Ps 64,7.*

2. Koniecznie ná to [ye v[á[ł[ł[ł/ | Ze w[zyt[tki grzé[łné z [wiátá zg[ład[ł: | *Ps 101,25.* **3.** Do nas zmierza po korzi[ć ... | Iednak [w[ego do-ka[że/ na co [ię u[adzi/ | Lec[ł niewiem i[e[łli [sobie dobrze wt[im poradzi. | *Sat 387.* *BSB*

usadzon, usadzony *rozmieszczony gdzie[ł w jakim[ł porz[ádku, w jaki[ł sposób 6, 7, 9, na którym co[ł w jaki[ł sposób zosta[ło rozmie-*

szczone 4, 5, osadzony, umocowany 1, 3, ukształtowany, urządzony 2, 8;

u. ziemia 1, słup 3, powiat 4, sad 5, gwiazdy 6, 7, Kassyoje 8, baby 9, rozkoszy 2;

u. miernie 1, twardo 3, pięknym wzorem 6, w kupie 9, na kwater 7, na pięć grani 5, z gwiazd 8;

rozkoszy są u-e tak, że w nich więcej fra-sunków i żalości więcej 2;

u. *czyimś* rozumem 1, wsiami 4;

u. – poruszony 1;

r. –oná 1, 8, –oné 2, 6, –one (:–oné) 9, –ony 3–5.

1. Twym rozumem tak miernie ziemiá v[á-dzoná] Ze ná wieki nie będzie nigdy poru-zoná. | *Ps* 104,9. **2.** o biédné/ y póné| Ro[ko-]zy wá[zé/ któré tak są v[ádzoné/ Ze w nich więcéy frá[funków/ y zálości więcéy: | *Tr* 19,42. **3.** PAmięć myśli[stwá twego/ Pietrze v[ie]szony/ Stoie tu [stup kámienny twardo v[ádzony. | *Fr* 3,57,2. **4.** Rzow[ki to tu iuz powiát wsiá-mi v[ádzony] Gęstémi: | *Jez* 261. **5.** Przy pá-łacu był [ad pyękny/ murem otoczony/ Kędys poźrzał/ w[zytek ná pyęc gráni v[ádzony. | *Zuz* 24. **6.** WSzytki gwiazdy tym pięknym wzorem v[ádzoné: | Póymuie z [obá niebo nie-ustánowioné. | *Phaen* 1,25. **7.** gwiazdy ... Bo króm tych któré w głowie y w łápách goráia] Cztérzy co naświétniey[zé w kroku miey[ce máia] Ná kwáter v[ádzoné. | *Phaen* 9,133. **8.** Po drugiéy [tronie niebo Ká[siope toczy. | Nie práwie znáczna/ zwłá[czá/ pod pełniá: bo oná] Nie z wielu/ y nie z gętych gwiazd ieft v[ádzoná. | *Phaen* 14,164. **9.** TVż przy lewym kolenie/ w kupie v[ádzone] Báby bieža/ nieznácznym świáttlem obdárzoné. | *Phaen* 21, 217. BSB

usarski należący do husarza, charakterystyczny dla niego.

A kiedi [ię wy[trichnie w u[ar[kim ubierze/ Po kołnierzu go pozna[z/ bo blan (*war*. błam) futra bierze. | *Sat* 143. BSB

uschnąć o roślinach – przestać żyć z powodu braku wody 2, przen. o człowieku – umrzeć 3, 5, o częściach organizmu ludzkiego – obumrzeć, przestać wykonywać swoją funkcję 1, 2, 4, 6, o jedzeniu – wyschnąć, wysuszyć się, przestać być wilgotnym 7;

usechł człowiek 3, 5, ciało 4, język 1, 6, serce 2, żołdra 7;

u. na wietrze 7, w gęstym dymie 7;

bodaj usechł 1, 5, niechaj uschnie 6;

u., upadł 1, chynał się ku nocy 3, zginał 5;

w por. u. jako trawa 2, 5, jako kwiat 3.

1. Boday v[echł y vpadł zły ięzyk w[zeteczny/ Cnoty [każcá/ y dobrych nieprzyaciél wieczny | *Ps* 31,43. **2.** á téz [erce moie] V[chłó/ iáko trawá w [rogie letné znoie. | *Ps* 102,12. **3.** Prze twóy gniew [urowy (boś mná zá-pálczywy] Z góry dał o ziemię) wiek mój nie[zcześnie]wy] Chynał [ye ku nocy/ iáko cién wieczorny: | Y v[echłem práwie/ iáko kwiat vgnorny. | *Ps* 102,28. **4.** Od głodu ledwé nogi włóczę: á ciáło] V[chłó/ iáko wilgości w kościach nie [táło. | *Ps* 109,58. **5.** Boday zginał/ kogo [tawá] Boli miá[ftá pán[kięgo: | Boday v[echł/ iáko trawá] W wiérzchu muru twárdęgo. | *Ps* 129,15. **6.** o kráino świéta/ ... Niechay mi ięzyk v[chnie/ kiedy cię przepomnié/ Kiedy cię ná początku w[e]fela nie w[pomnié. | *Ps* 137,11. **7.** dobra [zołdrá zimie/ Kiedy v[chnie ná wietrze/ álbo w gęstym dimie. | *Fr* 2,64,4. BSB

usiec ściąć, tu zwyciężyć w rywalizacji, wypijając więcej piwa;

r. –eczysz.

Ie[lić o [ławę idzie/ kto więcy pić może/ Dáieć przodek w tym mę[stwie: [ám póyde ná łóze. | Iuz ty bądź tym rycérzem/ co piwo všie-cze[z: | *Pieś* 1,18,15. BSB

usieść zająć jakieś miejsce, przyjmując pozycję siedzącą 2, 7, objąć władzę, tron 1, 3, osiąść gdzieś, zająć jakieś miejsce, terytorium 5, 6, na czyimś gardle u. = pokonać kogoś w walce 4;

u–e człowiek 4, potomek 1, gość 2, Antenor 7, kto inny 3, Słowacy 5, Roch 6;

u. w majestacie *czyimś* 1, nad łacińskim językiem = *uczyć się go* 2, na wozie 7, nad morzem Weneckim 5, komuś pod samym bokiem 6;

u. po *kimś* 3, z *kimś*, na *czymś* 7, *komuś* pod *czymś* 6, na *czymś* 4, nad *czymś* 2, 5, w *czymś* 1;

r. –ędziesz 2 ~ w p. 5.

1. Potomek twój vsiędzie w máieftacie twom:| *Ps 132,20* **2.** Wielką mieć pomoc ftych Książ gościu będzie|z| Gdy nad Lácín[kim Ięzykiem vsiędzie|z| *FrMącz 4*. **3.** Tenże (*Bóg*) ... Przywiódł był Królá z dálekiéy kráiny| Po którym wrychle miał vsięść kto iny| *Pieś 2,8, 12*. **4.** dayćie mi ná gárdle| Všieć ALEXándrowym/ y miecz krwią nápoić| Człowieká bezecnego: *Odp 421*. **5.** Bo Słowacy prze|zli przez Dunay/ y nád morzem Weneckim vsiedli/ gdzie y dziś siedzą| *Czech 3*. **6.** á Roch iednym [kokiem| V|jadł Krolowi tuż pod [ámym bokiem| *Sz 580*. **7.** z nim Antenor síwy| Ná tymże woźie vsiadł (*war. wsiadł*) *Mon 317*. **BSB**

usilny *intensywny, mocny 1, prędki 2;*
u. wiatry 1, bieg 2.

1. Vsilné wiátry/ co morzem władaćie| *Pieś 1,17,45*. **2.** Perfeus/ ... Práwą ręká [tolice dośiágl Ká[siopy| A [am w vsilnym biegu wznosi prędko [topy| *Phaen 20,216*. **BSB**

usiłowac *silnie nacierać, zmagac się 1, 2;*

u-e *wiatr 1, 2;*
u. przeciw(ko) *czemuś 1, 2.*

1.2. wiátry [ye [obie [przećiwiaia. Vsihuie zachodny przećiwko w[chodnému: Vsihuie Południ przećiw Północnému| *Pam 179-80*. **BSB**

uskarzac się *mówić o swojej krzywdzie, o utracie czegoś, narzekać, żalić się 1, 2;*

u. tym kształtem 2, tak 1;
u., wzdychać 2 ~ u. – dziękować 1;
r. –áá 2.

1. Táč iest władza fortuny/ mój namil[zy [ynie: Ze nie ták v[karzac [ye/ kiedy nam co zginie| Iáko dziękować trzebá/ że wzdám co zo[tało:| *Tr 19,130*. **2.** Tym [ie kształtem tá cnotliwa páni v[karzáá| A wzdycháiąc v[stáwicznie/ świtánia czekáá. *Zuz 4,115*. **ZB**

uskarzanie *skarga, mówienie o stracie, o żalu ~ r. ánié.*

Niech przy próznym pogrzebie żadné nárzékánié| Zaden láment nie będzie/ áni v[karzánié:| *Pieś 2,24,22*. **ZB**

Uskija *nazwa miejscowości w pobliżu jeziora Ilmeńskiego.*

Ztámtąd idac [táwiłes woy[ko w Orzechowie| Więc w V[kiéy nád Dżizá: á potym w Dukowie| Gdzie twoiá [traż poboczna tobie [woie dáry| Oddawáá| *Jez 366*. **ZB**

uskromić *uspokoić, pohamować, uśmierzyć 1-6, jako przykład z Ortografii 7;*

u-i *Bóg 1-3, 6, Achilles 5, sen żelazny = śmierć 4;*

u. (*czyjś, czyjes*) gniew 1, chciwości 5, pychę 6, morskie nawałności 3, tego = *Aleksandra 4, tyranna 2, moskiewskiego = cara 6;*

u. plagá 2, z łaski swej 3;

u., rozgromić 2, przyłómić 6, zabaczyć cz. 1;
r. –kromił (:–gromił) 2, 4, –ómić 6;

w p. 7.

1. Weyrzy ná ciężkość weyrzy ná mé tro[ki| Zábacz mych grzechów/ v[kromń gniew [wóy Bo[ki. *Ps 25,44*. **2.** Tyś hárdégo Tyránná plagá [wá v[kromił| Y woy[ká nieprzyaciół [wych w[zy[tkich rozgromił. *Ps 89,17*. **3.** Wódu prawdziwy/ y wieczna światłości| V[krom z lá[ki [wéy morzkie nawałności. *FgPieś 1,34*. **4.** Ná iego miey[ce w[ta[pił Alexánder [ławny| ... Ten ... Wołochy bił/ y Tátáry gromił| Lecz y tego prędko [en żelazny v[kromił. *FgBitwa 100*. **5.** Poczni[z (*Achillesie*) rząd [am od fiebie/ a u[kromń chciwo[ci| Niechay będą po[stu[żne rozumney wirzchno[ci| *Sat 337*. **6.** Ten (*Bóg*) Mo[kiew[kiégo pychę chcąc kiedy v[kromić| Y róg/ którym ták hárdzie potrzá[al/ przyłómić| Podał nam Królá z Węgier dziélnégo STEPHANA:| *Jez 81*. **7.** M dwoie: pirw[ze iako tu/ dom: drugie z kre[ka/ iáko to/ v[kromń. *Ort 12*. **ZB**

uskromić się *uspokoić się;*

r. –ili.

á Hektor ... szrodkiem idac/ vfy Troiáń[kié hánował| Iaw[zy wpół ofczep: á ci chnet [ie v[kromili:| Ale Grékowie/ z łuków y z proc przedsię bili. *Mon 77*. **ZB**

uskromiony *pokonany, zwyciężony;*

r. –ony.

Iuż v ciebie po woynie/ człowiecze zelżony| Boday tám był źle zginął/ mieczem v[kromiony| Rycérzá walecznégo/ *Mon 422*. **ZB**

usłać *zająć jakieś miejsce i stworzyć tam dogodne warunki dla siebie, tu przen. 2, czymś u. coś = spowodować zaistnienie czegoś gdzieś 1;*

u. granice 1, gniazdo 2;
ustał(a) Pan 1, zwada 2;
u. pokojem 1 ~ r. -ąłá 2.

1. Pánu day cześć pośádo Sioń[kiéy [káty:]
... Który pokoiem v[łał twoie gránice| Ps 147,
27. **2.** Trudnoby [ię tám miłość rodzić miáłá/
Gdzie [war/ gdzie zwadá gniazdo [wé v[łáá.]
FrPij 1,6. ZB

usłanie *posłanie, to na czym i pod czym
się spi.*

Náyduie [ye w reyestrách [tárych ... wiele
v[łánié krolew[kiégo łóza [tało/ wiele ná[łánié
káftaná/ wiele wino/ Wr 10. ZB

usługować *służyć, wypełniać czyjąś wolę;
r. -ujem.*

My/ co pánu w kościele iego v[stuguiem/ W[zé-
go dobrá wam win[zuieim.| Ps 118,53. ZB

usłyszeć *odebrać za pomocą słuchu jakiś
dźwięk, czyjs głos, muzykę 25, 32, odebrać
słuchem i zrozumieć czyjąś mowę 3, 11, 15-6,
23, 26-31, 33, przen. 15, 24, o Bogu - wysłu-
chać czyjąś modlitwę, wołanie, spełnić czyjąś
prośbę 1, 2, 4-10, 12-4, 17-22, 34;*

*w bezpośrednim modlitewnym zwrocie do
Boga - usłysz 4, 6-10, 12-4, 17, 20-2;*

*u-y Pan, Bóg (1, 2, 4, 5), 6-10, (12), 13-4,
17, (18), 19-21, (22), 33-4, człowiek, ludzie
3, 16, 23, 25-33, zbór 11, dzień 15, lasy i
skały 24;*

*u. mię 12, 15, żaka 28, go = Jana Tarnow-
skiego 27, głos 4, 7, 13, 16, 22, wdzięczny
głos i przyjemne słowa 24, czyjeś modlitwy
8, modlitwę i głos żałościwy 9, prośbę 6, 10,
17, głos prośby 19, płacz 1, 5, 18, 34, wołania
1, narzekanie 20, krzyk więźniów 14, kłam
3, granie 32, chór złożony z różnych głosów
25, coś 30, co nie grzechy 23, co o Dorocie
26, o potrzebie 31, o porażce 29, o śmierci
k. 33;*

*u. coś 1, 3-10, 13-4, 17-20, 22-5, 30, 32,
34, w coś 11, coś w coś 16, k. 12, 15, 27, k.
pod czymś = gdzieś 28, o czymś 29, 31, 33,
w czymś = wśród jakiejś grupy o kimś 26;
ze zd. dop. 11, w czymś = gdzieś 2;*

u. uchem 30, w sw(oj)e uszy 11, 16;

*u., przyjąć w uszy 8, ujrzyć 30, okazać
łaskę 6, zlitować się 34, k. na swobodzie*

*stawić 7, 13, wybawić z cz. 13-4, ratować
21, potwierdzić k. 22, pomścić się cz. 1, k.
dosiąć 17;*

*r. -ycie (:-icie) 16, -eli 27, -ąłá 29;
w p. 28, 32-3.*

*Ps: 1. Pómścíť [ye pan [práwiedliwy] Krwie
niewinnéy roźláńia/ V[ty[zał płacz żálobliwy]
Y vbogich wołáńia.| 9,47. 2. Iam [mutny
ták lámentował.| A tyś v[ty[zał w niebie:]
9,58. 3. Prawdy niemá[z ná ziemi/ niemá[z
vfać komu.| Niev[ty[zy[z iedno kłám: 12,3.
4. V[ty[z/ o [ędzia nienágániony/ V[ť nieob-
łudnych głos niezmysłony.| 17,3. 5. V[ty[zał
(Bóg) płacz mój/ gdym rátkunku prośít:| 22,65.
6. V[ty[z/ páńie/ prośbę moie/| A okaź mi
łá[ke [woie. 27,25. 7. Prze dobroć [woie/ ...
V[ty[z mój głos/ á chciéy mié ná [wobodzie
[táwić.] 31,4. 8. V[ty[z modlitwy moie/ Boże
niezmierzony/ A przyymi w v[zy [woie głos
mój vtrápiiony.| 54,3. 9. Boże litościwy/|
V[ty[z modlitwę moie/ y głos żáłościwy:| 55,2.
10. V[ty[z mé prośby/ boże władze wieczný/|
61,1. 11. Spie[z [ye do mnie/ wierny zborze/|
... A v[ty[zyćie w [wé v[zy/| Iáko [łá[kaw pan
méy du[zy.| 66,59. 12. Nie kryy twarzy
przed [ługá [woim: bom okrutnie! Ie[ť vtrá-
piiony: v[ty[z mié chutnie.| 69,38. 13. boże
... Prze dobroć [woie rácz mié z trudności
wybáwić/ V[ty[z mój głos/ á chciéy mié ná
[wobodzie [táwić.] 71,4. 14. o páńie ... V[ty[z
krzyk więźniów vbogich/| A wybáw ie z oków
[rogich:| 79,45. 15. páńie ... Dzień mié v[ty-
[zy litość wyznawáiąc/| Noc prawdę twoię
opowiadáiąc:| 92,5. 16. Dżis ie[ľi w v[zy [wo-
ie v[ty[zyćie| Naświétoqliw[zy głos iego/ po-
mnićie| Sercá przyłóżyć: 95,19. 17. V[ty[z
prośby moie/ boże litościwy/| A niechay cié
mój głos dośięże 102,1. 18. Raczyl [wé ku
ziemi ná dół [puścić oko:| Aby płacz v[ty[zał
więźniów okowánych/| 102,47. 19. MAM
przcz páná miłowáć/ który zlá[ki [woiey/|
Raczyl v[ty[zéc głos prośby moiey. 116,2.
20-1. V[ty[z páńie (ktobie wołam) nárzé-
káńie moie/| V[ty[z/ á ráty: 119,145-6. 22.
V[ty[z głos mój/ á potwiérdz mié/ wedle [wego
[łowá/| 119,149.*

*23. GDy co nie grzechy v[ty[zy mój Stá[zek/|
To mi wnet każe przypifáć do frá[zek. Fr
1,68,1. 24. Zayzrzę wam gęťé lá[y y wyfokie*

[kály/ Ze ... V[ty]zyćie wdzięczny głos/ y przy-
iemné [łowá/ Po których [obie te[ksi biédna
mojá głowá. | *Pieś 1,7,17.* **25.** V[ty]zy[zy]z tám
pięc bá[řow/ dwánaście di[zkántów/ Sześć ál-
tów/ ośm tenorów/ dwánaście wágántów. | *Pieś*
1,18,45. **26.** SKrzytku/ by w téy piękny
roćie/ V[ty]zéc co o Dorocie: | Weźmi gęśle/
iákoć miłá/ A zágray nie myślác sílá. | *Sob*
11,2. **27.** A kiedyby vmárli známi mówíc
chćieli/ Ták by[my] go (*Jana Tarnowskiego*)
do ćiebie mówiac v[ty]zeli: | *Synu/ Tarn 144.*
28. Ciećier[ki ... v[ty]zaw[zy] zaká pod oknem/
który ... ták śpiéwał: Iezus Iuda[zá] przeda/
etc. Dobrze ták/ powiáda/ bo go ón téz był
przedtym przeda. | *Ap 21.* **29.** Dżiwuiem [ie
... y wczynkóm twoim/ Cnotliwa Telezyllo: bo
gdys v[ty]zálá/ O wielkiéy [wych porażce/ wne-
teś brón porwálá/ | *FgTel 3.* **30.** Synu moy
... pokiś wdomu moim/ Nieu[ty]zi[zy] nic uchem/
ani okiem [woim/ Vyrzi[zy] czimby [ię zgor[zy]ć
mogł: | *Sat 296.* **31.** Bo ie[li] ia co mogę roze-
znać na niebie/ Wrichle Graeczín u[ty]zi o
nagłey potrzebie. | Widzę zboycę zdaleka/ | *Sat*
380. **32.** powiádaia o Alexándrze/ że [koro
v[ty]zál gránié/ porwál [ie od [to]u do zbroie.
Wr 20. **33.** A Kámmę y w tym Bóg poćie[zy]
ze nie piérwéy vmárlá/ áz o śmierći nieprzy-
iácielá [wégo v[ty]zálá. | *Wzór 4.* **34.** V[ty]zál
Pan iey (*Zuzanny*) rzewny płáč/ y wnet [ie
zlitowál/ | *Zuz 155.* ZB

usnąć *zapaść w sen, zasnąć 1-3;*

u-e *człowiek 1, 2, kot 3;*

u. w nocy 3, ściany się wsparłszy 2, zatym 1;

u. – przesiedzieć 2.

1. A pánowie do síodeł ... po[řt]y konom
chwilę. | A ieden zátym v[na]: | *Fr 3,85,11.*
2. Kiedy go[ř]podarz niemógł iuż przesiedzieć
fli[á/ ... V[na]/ ściány [ię w[ř]w[zy]: | *Fr 3,86,13.*
3. kot ... Więc łowiec niepo[ř]polity/ ... Ktemu
rzadko v[nie] w nocy/ | *Sob 3,43.* ZB

uspić *sprawić, że ktoś zasnął.*

SNie/ ... V[pi] ná chwilę to śmiertelné
ciálo: | A du[ř]á [obie niech pobuia málo. | *Fr*
2,37,3. ZB

uspiiony *zabity 1, nieżywy, martwy 2;*

u. Tirimach 1, czyjeś kości 2;

u. piorunem 1 ~ r. –one 2.

1. A vbogi Tirimách pod wy[okim] dębem |
Spi wieczny [en/ piorunem v[ř]piony trozębem. |
Fr 3,25,4. **2.** Trzy [łowá] řzodek niešie na-
grobnéy tablice: | TV ... IANIE TENCZYNSKI,
LEZA TWE KOSCI VSPIONE: | *Pam 271.*
p. **nieuspiiony** ZB

uspokoić *odsunąć, oddalić niepokój, smu-
tek.*

ERato złotowłofa/ y ty wdzięczna lutni/ ...
V[pokóy]cie ná chwilę [ř]rapioná myśl moie/ |
Tr 15,3. ZB

uspokojony *uwolniony od bitew;*

r. –oné.

Pruskie kraje ... jęły się cie[ř]zyć požádnym
pokojem. | ... Száble ná krzywé kofy/ ... dano: |
Morzá/ y drógi by[ř]trych řzek v[pokoioné/ | *Miářtá*
z rumów ... wyniešioné: | *Prop 23.* ZB

usta *dolna część ludzkiej twarzy, wargi*
i otwór za nimi 30, 43-5, wargi bo[ř]ka 35,
wargi jako ważny narząd ludzkiej mowy, też
sama mowa z nich wychodząca 1-23, 25-8,
31-3, 36-42, 46-8, 50-1, narząd mowy an-
tropomorficznie przedstawianego Boga 24, 29,
34, 49;

u. wdzięczne 43, różane 42, 44, koralowe
45, naświętsze 34, nieobłudne 6, osobne 51,
nieme 19, 35, wszeteczne 8, plugawe 17, ludz-
kie 26, 46, własne 50, Pańskie 49, niemów-
lątek 2, pobo[ř]nego 13, m(o)je 9-12, 15-6, 19,
22, 24-5, 28, 30-1, 33, 37-8, 48, sw(o)je 17,
27, 34, 36, 42-3, 50-1, tw(o)je 18, 29, 45, jego
3, nasze 5, ich 1, 35, 40;

ust głos 6, głos podany z ust 24, ust śpie-
wanie 9, zakon 29, ofiara 31, z ust *czyichś*
duch 48;

u. (*czyjeś*) są nieprawdziwe 1, przekłętwa
pełne i zdrady 3, będą za *coś* dziękować 22,
w pragnieniu *komuś* schnęły 23, *cz.* pragnąc
ziewą 32, *Pana* chwalić będą 38, będą Boga
wyznawały 47, *Panu* będą śpiewały 39;

usty *coś* mówić 7, 41, wyrzec 34, opowiadać
27, przyjaźń ofiarować 21, *komuś* pochlebiać
4, całować 42, usta *czyjeś* otworzyć 19, 51,
ku śpiewaniu *czyjeś* sposobić 15, pod strażą
czyjeś chować 37, ukazać 43-(4), brać w usta
przymierze 17, w u-ech wzbudzić pienie 11,
nie mieć odmowy 14, ust głos usłyszeć 6, z

ust dobrze się mieć 5, własnych być osadzony 50, wypuścić słowo 36, *czyichś* brać słowa prawdy 28, chwalon być 33, brać ofiarę ust *czyichś* 31;

o *kimś* przez u. Pańskie było powiedziano 49, imię pańskie w u–ech ludzkich słynie 26, boża chwała z ust *czyichś* rośnie 2, w *czyichś* u–ech (wieczna) 25, 40, nie ustanie 10, (12), w u–ech *czyichś* pańskie ustawy 30, boże miłosierdzie i prawda jawne przez *czyjeś* u. 16, nie wynidzie z ludzkich ust *coś* = *będzie wiecznie słynęło* 46, słowa (*komuś*) z ust płyną 20, k. mądrość płynie 13, bluźnierstwo w u–ech *czyichś* panuje 18;

u., gęba 5, oczy, nozdra 35, uszy 35–6, zęby 45, gardło 1, język 1, 3, 8, 13, 18, 22, 37, ręce 40, serce 1, 4, 7, 21, 41, gaśteczi 39;

u. – sprawy 47.

Ps: 1. Ich (*złych ludzi*) vftá są nieprawdźiwé/ Serce chytré/ y zdrádlivé/; Ich gárdlo/ grób otworzóny/ A ięzyk/ pochlébcá plóny. 5,33. 2. Z vft niemówlátek rosćie chwałá tobie/ 8,10. 3. Vftá iego (*złego człowieka*) przekléctwá(!) pełné/ y zdrády/; Ięzyk roštérki sieie/ y krwáwé zwády/ 10,21. 4. Prawdy niemá[ž ná ziami/ ... vftyc pochlebiáia/ A w chytrym [ercu iádu śmiertelného táia. 12,3. 5. Mówiá bowiém/ z vft názzych dobrze [ye miéć mamy/ Káždy w [wéy gębie wolen/ my páná nie znamy. 12,7. 6. Vftý[ž o [ędzia nienágániony/ Vft nieobłudnych głos niezmysłony. 17,4. 7. To vftý mówie/ co w [ercu czuié/ 17,14. 8. Vftá w[zeteczné/ ich ięzyk hárdy/ Peten bluźnierftwá/ 17,31. 9. Day Bože/ áby vft moich śpiéwánié/ ... Gmysli twéy byto: 19,49. 10. Twoiá chwałá/ wieczny pánie/ W vsćiech moich nie vftánie. 30,40. 11. Ty (*Boże*) w vsćiech moich wzbudzi[ž wdziéczné pienié/ 32,23. 12. Pánu ia dziékwáć będę ... W vsćiech moich vftác niéma chwałá iego. 34,4. 13. Z vft pobožného [zczéra mądrość płynie/ A ięzyk prawdá ... [łynie/ 37,73. 14. Byłem iáko głuch/ álbo ten/ co dotknion [łowy/ Nie ma nie[zcze[ny w vsćiech odmowy. 38,28. 15. Tenže (*Pan*) y ku śpiéwániu vftá mé [pofobił/ Zem nowym rymem moc iego zdoił. 40,7. 16. Iáwné ieft ... miłosierdzié twoie/ Iáwna y prawdá/ przez

vftá moie. 40,32. 17. Iáko w plugáwé śmié[ž brác vftá [woie/ Naświétoibli[žé przymiérze moie? 50,43. 18. Bluźnierftwo [zczéré w vsćiech twych pánuie/ Ięzyk zdrádlivy fortéle knuie. 50,51. 19. Otwórz/ wieczny bože/ niemé vftá moie/ A ia opowiadáć będę chwały twoie. 51,31. 20. Słowá ták mu z vft płyná/ iáko oléy cíchy/ 55,43. 21. Rádá wá[žá dobrym [zkodzić/ ... Vftý przyiažn ofiárowáć/ A w [ercu iad [zczéry chowáć/ 62,11. 22. Vftá moie/ ięzyk mój będzie ... zá dobrodziéyftwá obfite dziékwá[ł. 71,49. 23. A w nieznošnym prágnieniu ludziom vftá [chnęty. 78,82. 24. pánie/ ... Tyś ... powiedziá[ł ... głos podány/ Z vft moich w odmiennošći niebédzie vznány. 89,62. 25. BOže/ którégo chwałá w mych vsćiech wieczna/ Niechćiey krzywdy méy milczéć: 109,1. 26. Spiéwáycie imię páń[kié świétoibliwé. To niechay zázwdy w vsćiech ludzkich [łynie. 113,3. 27. Twoie [ády opowiadám zázwdy vftý [wémi/ 119,13. 28. Nie bierz z vft mych [łowá prawdy: 119,43. 29. Pożyteczniey[žy zakon twych vft/ ni[ž kru[žec złoty. 119,72. 30. Słod[žé ni[ž miód w vsćiech moich twé páń[kié vftáwy/ 119,103. 31. Bierz ofiárę vft mych/ á mnie praw [wych náucz/ Iowá. 119,108. 32. Słowo twé świá[łtem mądrošći profté opátruie/ Tego prágná[ž vftá žieia/ 119,131. 33. Chwalon z vft mych bédzie[ž gdy mi ziáwi[ž práwá [woie/ 119,171. 34. Kto w boiážni páń[kiéy žywie/ Gotów pełnić/ co on [wémi/ Wyrzékł vftý naświé[žemi. 128,4. 35. Bogi pogáń[kié ... Nic nie [á/ iedno ludzkich rák robotá. Vftá ich niemé/ oczy nie pátrzáia/ V[žy nie [ły[žá/ nozdrá tchu nie máia. 135,31. 36. Ie[žczem ia nie wypušćil [łowá z vft [woich/ A to/ pánie/ iu[ž dawno brzmi w v[žu twoich. 139,7. 37. Chćiey[ž naprzód ięzyk mój zápieczétowáć/ A pod [tra[žá/ pánie/ vftá moie chowáć/ 141,6. 38. Ciebie/ o pánie/ chwalić bédá vftá moie/ 145,37. 39. TObie niešmiertelny pánie/ ... Y vftá bédá śpiéwáły/ Y gašteczi moie gráły. 146,3. 40. W ich vsćiech páń[ka chwałá/ w ręku waleczny/ ... miecz obošieczny. 149,11.

41. CO vftý mówi[ž byš w [ercu myšliá[ł/ Bárzo byš mié tym/ Páni/ zniewoliá. *Fr 1, 19, 1.* 42. karto ... Ty ták mo[že[ž być [czę[na/ že ćie [wémi/ Wdziécznie cáluie (*Reina*) vftý ro[žá-

némi. | *Fr* 3,19,12. **43–4.** Do Mágdáleny. Vkaż wdzięczne vftá [woie/ vftá rózáné/| Pereł pełné/ *Fr* 3,28,5. **45.** Vftá twoie korałowé(!):| A zęby [czéré perłowé:| *Sob* 11,17. **46.** A ieśli w iákiéy cénie będą rymy moie/| Nie wynidzie z ludzkich vft [ławne imię twoie. | *Pam* 276. **47.** GDy będą Bogá vftá wyznawáły/| Niechayby fie go y [spráwy nieprzáły. | *FgTabl* 10. **48.** komu z vft moich| Duch nie moy pożytečen? *Odp* 507. **49.** dwu Sędzyu iuz letnych obrano/| O ktorych przez vftá Pán[kye było powiedziano/| Niešťátécność w Babilonie [tárzzy pokazáli/| *Zuz* 28. **50.** I pow[stanie przeciw [tárcom lud gniewem zrużzony/| Bo káždy z vft [woich włáfných iuz był o[ádzony. | *Zuz* 198. **51.** Ale kiedy otworzył [wé vftá o[obné/| A [łowá puścíl [niegu naglému podobné:| ... Vly[šťá zaden nie célowáł/| *Mon* 223. **ZB**

ustać osiągnąć kres, przestać istnieć, zniknąć, skończyć się 2–6, 8, 9, 11–3, 15, 17, 20–1, zaprzestać jakiegoś działania z powodu zmęczenia, wyczerpania, zniechęcenia, stracić siły 1, 10, 14, 16, 18–9, o głosie – umilknąć 7;

u–e człowiek 1, 6, 14, 16, Niemcy 19, śmierć 18, boże miłosierdzie 4, jego gniew 5, oczy patrząc = oczekując na coś 10, narzekanie, płacz i wzdychanie 11, myśli burzliwe 17;

nie u–e (nie ma u.) boża chwała w uściech *czyichs* 2, 3, sława 12, pamiątka (bożej dobroćliwości) 9, 13, łaska i dobroć 15, czyjeś prośby głos 7, potomstwo w domu *czyimś* ani tron *czyjs* 8, nagroda = pamiątka o niej 21;

u. wzdychając 1, prawie 14, już 1, 19, za czasem 17, rychło 5, nie wszystka jeszcze 20, między ludźmi 21, nie u. nigdy 7, 12, 15, 21;

u., ustawać, stanąć 10, przebrać się = *zabraknąć* 4;

u. – trwać 9, nie przestać 6, nastąpić 11; r. –stáné 6, –ánie 2, 5, 7, 9, 12, 15, 21, –áá 16, 20, –áło 4, –áli 19, –stáły 17.

Ps: **1.** Iuzem vftáł wzdychájąc do ciebie/ mój Boże/| 6,11. **2.** Twoiá chwałá/ wieczny pánie/| W všícíeh moich nie vftánie. | 30,40. **3.** Pánu ia dziékwáć będę ... W všícíeh moich vftác niéma chwałá iego. | 34,4. **4.** Czyli iuz miłóšierdzié iego vftáło?| Czy [ye wiekuištého [łowá przebraó?| 77,17. **5.** Rychłóz/ wieku-

i[ty pánie/| Twój przeciw nam gniew vftánie?| 79,18. **6.** Imieniá twego nie przešťáné| Wielbić/ áz kiedy [am vftáné. | 86,40. **7.** do ciebie/ mój pánie/| Nigdy méy próšby głos nieu[stánie. | 88,28. **8.** Niéma vftác potom[stwo w domu iego [ławnym/| Ani zacny thron iego: 89,65. **9.** Ale ty ná wieki trwác będzie[?/ o pánie/| A pámiátká twoiá nigdy nie vftánie. | 102,30. **10.** S[Erce czekájąc vftáwa/ nádzíeá nie [tánie/| Y oczy pátrząc vftáły ná twój rátkun/ pánie. | 119,81. **11.** Tám dopiéro nárzékánie/| Tám pláč vftá/ y wzdychánié. | A rádošci ná[stápiły| Ná to miey[ce/ 126,6. **12.** A [łowá twoiá (*Panie*) nigdy nie vftánie. | 135,26. **13.** Nie vftánie pámiátká twéy dobrotliwošci/| 145, 11.

14. POwiédz mi/ gdzie fie chowa[?/ bráćie Stáni[stáwie/| Bom cié ták d[ugo [zukał/ ázem vftáł práwie. | *Fr* 2,62,2. **15.** Bądż ná wieki pochwalon/ niešmiertelny pánie:| Twoiá [á[ká/ twa dobroć/ nigdy nie vftánie. | *PiešCzego* 26. **16.** A gdy iuz był (*Orfeusz*) v wiérzchu/| gdzie naprzykr[za [káá/| Iá [obá trwożyć/ by mu (*žona*) iáko nieu[stáá:| *Tarn* 98. **17.** A zwiá[ki [tárádawné wcále nam zo[stáły/| Áž zá czásem y myšli burzliwé vftáły. | *FgBitwa* 76. **18.** AP.<ollo> Vftánie[?z (*šmierci*) wiérzmi/ ... Táci tu przyd[zie máž ... wydrzec t[gwałtem biá[ogłow[?| *FgAl* 64. **19.** Firléy zamki wáli/| Wši/ y miá[stá goráia/ Niemcy iuz vftáli. | *Prop* 148. **20.** W[zy[cy niepráwie w dobrej toni [toia. | Lecz im nie w[zytká ie[zcze moc vftáá/| *Sz* 407. **21.** Grékóm przy[stoyná nagrod[Troiánié/| Vczyniá/ która mi[ędzy ludźmi (*war.* potomy nigdy) nie vftánie. | *Mon* 292. **ZB**

ustalony zakończony stalą 1, 2;

oszczep u. 1, 2 ~ r. –ony 1, 2.

1. Alexánder šmiáły/| Máiać Lámpárt ná [obie y luk náložony/| Y miecz. á kr[ęcąc w r[éku o[zczep vftáloný/| Wyzywáł co m[ężniefzych z woy[ká przeciwn[ego/| *Mon* 18. **2.** Hektor zás/ y Vly[šfes/ plác w tym rozmi[erzáli/| A lófy rozpi[aw[zy w przy[bićé mié[záli/| Który naprzód miáł rzucić o[zczep vftáloný (*war.* wyostrzony) | *Mon* 321. **ZB**

ustanowiony p. nieustanowiony

ustawa prawo ustanowione przez Boga 1–23, przez ludzi 24–5;

u. tw(oj)a 2, 4, 12–21, 23, swoje 11, jego 1, 6, 24, pańskie 3, 7–10, 19, 22, święte 1, 2, 5, świętobliwe 6;

przestępca ustaw 13;

u. brzmia 3, w śmieciach u k. 5, są wieczne 17, komuś wdzięczne 18, słodsze niż miód 19; przystojność była u. 25;

u–y ulubić sobie 23, strzec 16, chować 10, do u–y się kwapić 15, rządzić się u–mi 20, ustaw przestrzegać 2, 6, 9, nie zostawać 21, pilnować 14, 22, odstąpić 7, w u–ch wyczytać 24, u–y mijać 11, na u–y pomnieć 8, u–mi wzgardzić 1, przeciw u–om wystąpić 4;

u., zakon 1, 5, nauka 5, sprawy 6, cnota 12, kaźń, prawa 25, umowa 7;

u. (*Pańska*) – me sprawy 15, fałsz 23;

r. –awá 12, 25, –awy 3, 5, 8, 15–6, 19.

Ps. 1. Zakon iego przed oczymá závždy był mémi/ Anim wzgárdził vftáwami iego świętými./ 18,46. 2. Niechay nád [obá twá obronę znáia/ Którzy twych vftaw świętych przeftzregáia./ 25,52. 3. Vfay ty Pánu/ á [wé w[zyftki [práwy/ Ták [práwu/ iáko pán[kie brzmiá vftáwy/ 37,82. 4. To cíerpiac ázafmy cię/ pánie/ zábaczyli?/ Albo przeciw vftáwom twoim wyftapili?/ 44,34. 5. Náuká moiá/ y święte vftáwy/ W śmieciách v ciebie/ Zakon śmiech práwy./ 50,47. 6. á ci [ye vzyli/ Pána w potrzebách [zukác/ [práwy pámiętáli/ Y iego świętobliwych vftaw przeftzregáli./ 78,12. 7. przetsię odftapili/ Vftaw pán[kich: y tákze/ iáko ich oycowie/ Niewytrwáli ... w podánéy vmo- wie./ 78,103. 8. Wąpć nie trzebá: tylko ná vftáwy/ Pán[kie pomniny: będzie on łá[káwy/ 85,21. 9. Wzywáli go/ á on ftuchał ... Y ... vmawiał [ye zniémi./ A to/ ze nád w[zytko pán[kich vftaw przeftzregáli/ 99,15. 10. Y vczynił ie pány wielkiéy kráiny/ ... A to/ zeby vftáwy pán[kie chováli/ 105,85. 11. nie day/ pánie/ mijać vftaw [woich./ 119,10. 12. Cnotá mój cěl/ w który pátrzę/ y twoiá vftáwá./ 119, 30. 13. Tarnę w[zytek/ ná przestępcę pátrząc vftaw twoich/ 119,53. 14. PAnie/ to džiał/ y częś moiá/ vftaw twych pilnowác/ 119,57. 15. bład w[zytki mé [práwy/ Przetóžem [ye wolał kwápić do twoiéy vftáwy./ 119,61. 16. wyrwi mię z rąk złemu./ Ni[zczy mię/ gđzie może/ á ia [trzegę twéy vftáwy/ 119,87. 17. W[zytkich rzeczy koniec widzę: twé vftáwy

wieczné./ 119,96. 18. O Pánie/ iáko mnie wdzięčné [á vftáwy twoie:/ 119,97. 19. Słod[że niż miód w vściéich moich twé pán[kie vftáwy/ Z ych przeftrogi z niepobožnym niémam żadnéy [práwy./ 119,103. 20. SŁowo twoie ieft pochod- nia przed nogámi mémi/ Rzekłem (co zy[zczeń) rzádzić [ye vftáwami twémi./ 119,106. 21. Po śmierciách ftapam/ á przetsię twóy zakon wy- znawam/ Zli mię łowia/ ia przetsię twych vftaw nie zoftawam./ 119,110. 22. Precz odemnie žli: ia pán[kich vftaw niech pilnuię/ 119, 115. 23. Fálz mię mierzi/ twé vftáwy vlubiłem [sobie/ 119,163.

24. Tedy po[agu nie brác: byś Licurgá py- tał/ Inázczyby w vftáwách iego niewyczytał./ Dzie 122. 25. A ludzie przeftzregáli dobro- wolnie cnoty:/ Nie pátrząc álbo ná kaźń/ álbo iákie práwá/ Ale [amá przyftoynoś tá byłá vftáwá:/ *Phaen* 9,92. ZB

ustawać kończyć się, zanikać 1, 2, 5–7, zniechęcać się, tracić siły 3, 4, 8;

(nie) u–e człowiek 3, 8, czyjeś plemie i sto- lica 2, państwa 7, noc 1, serce 4, boże: do- brodziejstwo 5, szczodroblivość 6;

u. w troskach 3, czekając 4;

u. prawie 3, na koniec 7, nigdy (nie, nie ma) u. 1, 5, 6;

u., stanąć, ustać 4, upadać 7;

u. – cz. dokonawać 8;

r. –áje 1, 5, 6, –ája 7, –awał 3, –awaj 8, –stáwác 2.

1. Przeto též musí vyžrzcć ni[kié kráie/ Gđzie noc ogromna nigdy nie vftáie./ *Ps* 49,52. 2. Póki morzá/ y žemie/ póki niebá ftáwác/ Plemię niéma/ y iego [tolicá vftáwác./ *Ps* 89,8. 3. Wier- zylem [łowom iego/ y tóžem wyznawał/ Aczem iuž w tro[kach práwie vftawał./ *Ps* 116,26. 4. SErce czekáiac vftawa/ náđzieiá nie ftánie/ Y oczy pátrząc vftály ná twóy rátk/ pánie./ *Ps* 119,81. 5. Y dał nowym przychodniom ich bo- gáté kráie/ Bo iego dobrodžieyftwo nigdy nie vftáie./ *Ps* 136,40. 6. Który (*Pan*) ciáhu w[zel- kiému iego żywnoś dáie/ Bo iego [zczodrobli- woś nigdy nie vftáie./ *Ps* 136,48. 7. nic ná žiemí wieczného nie znamy:/ Bo ná koniec y Pánftvá [žérokié vftáia/ A známienité miáftá z gruntu vpadáia./ *Tarn* 115. 8. Krolu ... á ty nie vftaway/ Ale dobrych počátkow co raz do- konaway/ Ie[zcze lepiey/ *Dry* 21. ZB

ustawiać *ustanawiać, uchwalać;*
r. –ali.

Iednak za [swoim męstwem] wielkie pań-
stwa brali/ I bogatim Xiążetom prawá uſta-
wiali. | *Sat 60.* ZB

ustawicznie *ciągle, zawsze, bez przerwy*
1–15;

u. coś mieć na pieczy 3, w czymś rozmyślać
1, o czymś myśleć 11, na coś czekać 7, w czymś
się ćwiczyć 5, cz. naśladować 2, być przy boku
czymś 6, przed kimś stać 4, leżeć nad czymś
8, rachować coś 9, skądś wychodzić 10, k. do
cz. wieść 12, coś lać 13, coś w jednej mierze
mieć 15, wzdychać 14;

r. –icznie 4 ~ w p. 12.

1. Dzieńli po niebie wiedzie/ nocli [swoie ko-
nie/ On vſtawicznie w pań[kim rozmyśla zak-
nie. | *Ps 1,8.* **2.** Dzień vſtawicznie nocy ná[źlá-
dując/ Noc także dniowi wzajem vſtępując/ Opá-
trznóść pań[ką iáwnie wyznáwáią. | *Ps 19,9.* **3.** Ieſt bóg żywy/ Który ſwiát/ y ludzkie rzeczy/ Vſtawicznie ma ná pieczy. | *Ps 52,4.* **4.** Powagá
przed nim oblicznie/ Y czeſć [toi vſtawicznie. |
Ps 96,22. **5.** Twoje ſądy opowíadam ... W tych
[ye ćwiczę vſtawicznie/ ... w tych [obie lubię. |
Ps 119,15. **6.** Pan vſtawicznie będzie przy
boku twoim. | *Ps 121, 13.* **7.** Przekłéta zazdrość
... vſtawicznie ná twoie złé czeka. | *Fr 1,33,6.* **8.** Ale kto vſtawicznie leży nád liczmany/ Tylko
tego ſłuchájąc gđzie przedáyné [any. | Ten rów-
nie iáko p[czóła p[aftry w vl wkłáda/ A drugi/
nic nie robiąc/ miód gotowy iada. | *Fr 1,46,5.* **9.**
Do Anny. WCzóra czekájąc ná twé obietnice/ ...
Nápi[alemci ... Ten rym niegłádkli/ ... Bom
vſtawicznie ráchował godziny. | *Fr 2,77,7.* **10.**
Wiódleś(!) [wóy ród wy[oki z domu Tęczyn-
[kiego/ Zkąd vſtawicznie/ ... Ieden po drugim
ludzie wielcy wychóžili. | *Pam 10.* **11.** Ale
cz[leku/ ktorego du[za po[žła znieba/ Otim czuć/
o tim myſlić uſtawicznie trzeba/ Iakoby ſię mogli
wrocic na mieſca oyci[te. | *Sat 324.* **12.** y przy-
iaćiele iá do tego vſtawicznie wiedli/ áby przy-
iáźnią iego nie gárdžila. | *Wzór 4.* **13.** A Fon-
taná ... wodę nieprzebráná vſtawicznie lała. |
Zuz 26. **14.** Tym ſie k[tałtem tá cnotliwa páni
v[karžala/ A wzdychájąc vſtawicznie/ ſwitánia
czekála. | *Zuz 116.* **15.** Vly[ſes ... wzrok trzyma
náklóniony/ Lá[ki áni wprzó/ áni wzađ nie

náchylájąc/ Ale iá w iednéy mierze vſtawicznie
máiąc. | *Mon 220.* ZB

ustawiczny *trwający ciągle, stały, nie-
kończący się* 1–10;

u. prawo 7, bój 8, teskność 4, łyzy 9, praca
2, 10, staranie 3, próznowanie 5, pijaństwo
6, wiatry 1;

w prep. 2, 3, 5, 6, 8–10, w postp. 1, 4, 7;
r. –iczne 1, –iczna 4, –icznych 10.

1. Wołáli do páná/ á pan ich niežáłował. |
Z[tańtem ie/ iáko proch wíatry trá vſtawicznie. |
Ps 18,81. **2.** Którzy po ... pu[zcách [ye błá-
káli/ ... To głodem/ to prágnieniem ciężkim
vtrapieni/ To vſtawiczná pracá zemdleni. | Ci
do páná wołáli. | *Ps 107,12.* **3.** Imię twé w no-
cy rozczytam/ y twé przykazánié/ To ieſt pra-
ca/ vſtawiczne to moié [táránié. | *Ps 119,56.* **4.** A Co
wiedziéć gđzie chodži[ž/ moiá dziewko
ſliczna/ A mnie tym czá[em trapi te[kność
vſtawiczna. | *Fr 2,72,2.* **5.** pátrž iákie or[žaki
Dármoiádow zá nimi/ którzy vſtawicznym
Próznówanim/ á zbytkiem/ iáko wieprze tyiá. |
Odp 399. **6.** iáko [tos wytrzymáć/ Ma nie-
pryziaciełowi/ ktory vſtawicznym
Piiáńſtwem zdrowie [trácił. | *Odp 406.* **7.** Ale kiedi ſię
ludzi [krzętnych namnožiło/ Ktorim potwarz/
i prawo uſtawiczne miło. | *Sat 240.* **8.** Pru[kie
kráie [tráponé vſtawicznym boiem/ W rychle
ięły [ye ćie[żyć požádnym pokojem. | *Prop 19.* **9.**
Vſtawiczne łyzy ná oczy [nu nie dopuſciły/
Zuz 95. **10.** [am po vſtawicznych/ Pracách
odpoczyń [obie w tych tu leſiech. | *Dry 51.* ZB

ustawić *osadzić, umieścić gdzieś* 1, po-
stanowić, zdecydować 2, wyznaczyć 3;

u. morze, ziemię 1, co 2, czemuś cenę 3;

u. mocnie 1;

u., spoić 1, sprawić 2;

r. –awił 1, 2.

1. Tyś morze z ziemiá [poił/ y mocnie
vſtawił. | *Ps 74,35.* **2.** Ku wieczności w[żytko
[prawił/ Nie zmieni [ye/ co vſtawił. | *Ps 148,16.*

3. Iáki to wrzóđ [zkodliwy w rzeczy[opolitey/
Młóđž w[zeteczna: ci cnoćie/ y w[tydowi
cenié/ Vſtawili. | *Odp 394.* ZB

ustawnie *ciągle, bez przerwy, stale* 1–6;

u. k. prosić 1, na k. coś szykować 2, się
frasować 3, gorzeć 4, świecić 6, zachodzić 5;

u. *k.* prosić 1, na *k.* coś szykować 2, się frasować 3, świecić 6, gorzeć 4, zachodzić 5.

1. A iam/ w ich zły czas/ w parcie ... Chodził: y po[zczać/ páná zą ich zdrowie| Prosił v[stawnie.| *Ps* 35,39. **2.** BRoń mię mój pánie/ od ludzi złośliwych/ ... Którzy w [wym [ercu zdrądę tylko knuią| A ná mię woy[ká v[stawnie [zykuią.| *Ps* 140,4. **3.** Ná koniec ma[z dróg wiele krzywdy [wéy wétowác| A to bych wolał/ niż się v[stawnie frá[owác.| *Fr* 3,20,18. **4.** A fébrá wziaw[zy raz moc/ v[stawnie gorzátá| *Pam* 229. **5.** Ná każdą noc v[stawnie [ześć znaków záchodzi:| A tylé drugié ząsię z Oceanu w[chodzi.| *Phaen* 40,459. **6.** Perseus [trapióny| Podnosi z Oceaná głowę y z rąmiony.| Pás iego/ nie rozeznác/ ie[li ná Skopowym| O[státku/ czy ná w[chodzie ná[stawa Wołowym| Z którym v[stawnie świeci. *Phaen* 40,583. ZB

ustąpić zejść z drogi, cofnąć się 4, 13–4, przén. 1, odejść, usunąć się, zwolnić miejsce 2, 3, 5, 6, 8, 15–6, nie u. nikomu = być lepszym od wszystkich 7, 9–12;

(nie) u. zbytek 7, podejrzany 8, stróż 4, Radziwiłł 9–12, barwierz 15, figury szachowe 13, 14, czyjeś nogi 1, troski 2, 6, trudności 2, melankolija 3, swoja własna rzecz 5, srebro 16;

u. *lutni* 4, pospolitej potrzebie 5, żelazu 16;

(nie) u. kroku 13–4, stopą 11, z czyje[ś drogi 1, z łóżnice 15, w tej mierze 9;

r. –iło (:–yło) 16.

1. Nie [zło w[pać [erce ná[zé/ áni z twoi[éy dróg| Prawdziw[éy v[stąpiły namni[éy ná[zé nogi.| *Ps* 44,36. **2.** A [sprawiedliwym [erce ząkwitnie w rádo[ści| Tro[ki mu[za v[stąpić/ y w[zytki trudno[ści.| *Ps* 68,8. **3.** ZEgar [ty[żę wybija| V[stap melánkolija:| Dofyć ná dniu ma [tátek| Dobréy my[śli o[státek.| *Pieś* 1,24,2. **4.** Tobie (*lutni*) v[stąpił [tróż nieokrócony| Piekieln[éy broný| Cerber: *Pieś* 2,18,15. **5.** Nie rádá cię ztąd pu[czam/ ...| Ale i[ż p[opolit[éy v[stąpić potrzebie| Swoiá włafna rzecz mu[si: Iéd[ż w dobrą godzín[ę| *Pam* 86. **6.** ále y tro[ki v[stąpić| Mu[za/ gdy Bog chce/ á czáfy przynio[fa.| *Odp* 119. **7.** Zbytek/ ... A by miał

zginąć/ niechce ustąpić nikomu.| Da kto pi[ęćdziesiąt potraw/ da on tile troie| *Sat* 136. **8.** A onych iakoby[my tu przepomni[ć mieli?| Ktorzi ani sie[ć za [t[ó[z podeyrzanym chcieli.| ... Ie[li niechciał ustąpić/ musiał poniewoli| *Sat* 218. **9.10.** Bo bych cię miał z przodków twych/ y z zanos[ci domu| Zálécáć/ nie v[stapi[ż w téy mierze nikomu.| Nikomu nie v[stapi[ż/ ták to imię dawn[é] ... ie[st [lawné:| *EpRadz* 52–3. **11–2.** *Jez* 160–1 jak nr 9–10. **13.** Bowiem Krolew[kie obie mi[ó[snice| ... W zupełnych zbroiach przeciw [obie [stały.| Pewne iednego nie v[stąpić kroku| Á[ż by tá/ álbo owá kulkę miała w boku.| *Sz* 361. **14.** W tym drab przy[koczy| Krol v[stapi kroku| Przypad[zy drugi/ poimał ij z boku.| *Sz* 587. **15.** O Bárwierz[niebie[ki/ ... A tá w[zetecznica (*Broda*) ... sie rzuci[ła| Przed czáfem ná twarz twoi[ę: czym cię ohyd[zi[ła| Iowi[żowi/ z[es musiał v[stąpić z łóżnice:| *Br* 67. **16.** Ale iáko żelázu srebro v[stapi[ło| Tá[ż ná[đ pi[érw[ż[é gor[zych [ye ludzi námno[ży[ło:| *Phaen* 9,117. ZB

ustępować schodzić z drogi, cofać się, robiąc komuś, czemuś miejsce 3–6, przén. 1, 7, nie u. láty nikomu *tu żyć wiecznie* 2;

u. noc 1, zorza 4, prawda 6, lato 7;

u. dniowi 1, nocy 4, zdradzie 6;

nie u. kroku 3;

u. – naszladować 1;

r. –uje 7, –ując 1.

1. Dzi[én v[stáwicznie nocy ná[zláduiáć| Noc tá[ż[é dniowi wzaiem v[st[epuiáć| Opátrzn[ó[ć páń[ka iáwnie wyznáwáia:| *Ps* 19,10. **2.** Y b[é[đ[é mie[żkał w twym [wi[ęty[m domu| Nie v[st[epuiáć láty nikomu.| *Ps* 23,20. **3.** Cny Láchu: kto wi[é/ iemu/ czyli tobie| Szczę[ci[é chce [tu[żyć? á doká[đ wyroku| Mars nie wczyni/ nieu[st[epuy kroku.| *Pieś* 2,5,28. **4.** Swiádóm[é tego br[é[gi Hi[żpán[ki[égo morzá| Gdzie iá[na ciemn[éy nocy v[st[epuie zorzá| *Tarn* 32. **5.** Krzy[żacy przedsi[ę z nowu [wego [szczę[ścia ku[żá| Lecz zą páń[ka pomocá v[st[epowáć mu[żá| *Prop* 140. **6.** Bo cho[ć pod czás prawdá mu[si v[st[epowáć zdrá[dye| Przed[si[ę Pan Bog p[opolicie prawd[ę ná wirzech kładzie.| *Zuz* 107. **7.** W tym do roku dzi[én dwákr[ó[ż z nocá [ye miárkuie| Raz ná Wio[fn[ę/ raz/ kiedy Láto v[st[epuie.| *Phaen* 426. ZB

ustka o ustach małego dziecka – *usteczka*.

niezamykając| Vitek nigdy/ ale cały dzień prześpiwając| *Tr 6,6.* ZB

ustraszyc przerazić, wzbudzić strach 1, 2.

1.2. Nie v[trą]żają mię wozy kofami tknione| Nie v[trą]żają mię groty ku mnie złożone| *Ps 3,11-2.* ZB

ustronie miejsce na uboczu.

Naprzod do pánien [służebnych Krol biały| Ro[kazał/ ktore ná v[troni]u [tały| Ze/ ... Iednę z nich my[li] wzyąc zá żonę [obie.] *Sz 424.* ZB

ustronny odludny, nieodwiedzany.

STroni[z przedemną Néto nietykána| By więc [árneczká/ kiedy ob[akána| Máćierze [zuka po górach v[trónnych| *Pieś 1,11,3.* ZB

ustrzec się uchronić się, nie dopuścić do siebie czegoś złego.

Trzeźwość á miará/ toć [ą nawierniey[zy] [tróze zdrowia ná[zégo. Zá tych pomocą/ nie tylko człowiek wiele ciężkich niemocy się v[trze]ze/ ale y niektórych zbędzie. *Pij 4.* ZB

ustrzelany trafiony strzałem, przestrzelony ~ r. -ána.

Zagel(!) y [tyr v[trącon: nawá v[trzelána| Ná koniec/ gdy iuż miałá tonać/ poimána| *Pam 215.* ZB

ustrzyc o włosach – uciąć 1, 2;

u. włos(y) 1, 2;

u. żelazem 1, kosą 2.

1. Ná iéy (*Timas*) mogile w[zytki rowienice rázem| Swé lubé włosy oftrym v[trzygły] żelazem| *Fr 2,32,4.* **2.** Bo to iuż bogóm ziemnym poświęcony| Komu ia (*śmierć*) ko[ą] włos v[trzygę z głowy| *FgAl 75.* ZB

usypać sypiąc ziemię, utworzyć, zbudować kopiec (tu nagrobny).

Nagrobek Ga[ce. ... Więc my téz/ pamiętając ná iego zabawki| Nowéy mu nie żałujemy v[ypać rękawki| *Fr 3,79,9.* ZB

uszalony doprowadzony do szaleństwa tu z miłości ~ r. -alona.

Wenus/ ktora ... frá[sunkami ludzkie ro[ko-]zy fá[ł]z[ui]e[z:] Iákováś nawá[no]ścią/ dziewkę zápalona| Miotála/ vrodziwym gościem v[za-]lona?| *Pam 56.* ZB

uszanować okazać czemuś szacunek, tu przen.

A tá w[zetecznica| Ná ten czas rumianého v[zanować] licá| Twoiégo nie vmiála: ale się rzuć-]ła| Przed cz[asem] ná twarz twoię: *Br 64.* ZB

uszczpliwy p. **uszczpliwy**

uszczerbek ubytek, strata.

Bo po ze[zc]iu rodziców ná[zych/ ... w[zy]tki trudności ná[zé] [pólné/ ... wziął był ná [woię] pieczą: y tak się z nimi [sprawował/ że[my] zá pilnością iego żadnego v[czérbku] w [sprawied-]liwości [w]éy nie wzięli. *FgPog 2.* ZB

uszczerbić nadszarpnąć, naruszyć.

Święta rzecz boiażn pán[ka: póki] światá| Niev[zczerbiá] iéy zazdrościwé látá| *Ps 19,38.* ZB

uszczerbiony nadszarpięty, uszkodzony ~ r. -ony.

PRáwo ieft/ áby káptan nie mógl poić zony| Tenze nie ma być w żadnym członku v[czérbiony| *Fr 3,56,2.* ZB

uszczuplony pomniejszony; r. -ona.

WZgárdzi[ł]ás mná dziedziczko moiá v[cie]z[ona| Zdálać [ye oycá twego bárziéy] v[zczuplo-]na| Oyczyná/ niżlibyś ty prze[stáć] ná niéy miałá| *Tr 3,2.* ZB

uszczpliwie ze złośliwością, dokuczliwie ~ r. -liwie.

Cokolwiek mówią/ w[zy]tko v[zczypliwie| A w [fercu] my[ślá/ iákoby zdrádliwie| Podydź dobrého| *Ps 35,58.* ZB

uszczpliwy, uszczepliwy złośliwy, dokuczliwy 1-4;

u. mowa 1, 4, język 2, rym 3;

k. ganić rymem u. 3, używać przeciw komuś u. mowy 4;

r. -pliwym (:-bliwym) 3.

1. Powinowáctwo żadné/ bli[kość żadna/ W twéy v[zczypliwyéy mowie nie ie[ft władna:| *Ps 50,54.* **2.** FRASZKI tym xiążkom dzieia: kto [ye puści ná nie| V[zczypliwym ięzykiem/ za frá[zkę nie [tánie.| *Fr k.tyt.* **3.** Bóg ... Stezychorá o wzrok był przypráwił| Ze téż i[ftá (*Helena trojańską*) śmiał gánić rymem v[zczypliwym:| *FgPieś 6,59.* **4.** Ná to iéy odpowiedział Paris témi [łowy:| Nie v[zyway przeciw mnie v[zczypliwyéy (*war. uszczepliwej*) mowy:| *Mon 432.* ZB

uszkodzić częściowo popsuć, zniszczyć;
r. –odził.

Nie była wiecznie głádka [ławna pani ona (*Helena*)| ... Ale iedná/ co iéy wiek łákomy v[zkodził| To [wym pi[mem życzliwy poéta nágrodził.| *FgPieś 6,55.* ZB

uszkodzony poszkodowany;
r. –ony.

Máiać páná po [obie/ iuż ia z ludzkiéy [tron| Niemogę być v[zkodzony.| *Ps 118,12.* ZB
p. nieuszkodzony

uszykować się ustawić się w szyku,
w ustalonym porządku;
r. –áli.

ALÉ kiedy z obu [tron [ie v[zykowáli| Troiáni/ z wielkim hukiem w pole wyiácháli:| *Mon 1.* ZB

uść p. **ujść**

usmiechać się wyrażać mimiką twarzy przyjazne nastawienie do kogoś, zadowolenie, radość;
r. –acie.

W[zytki mi [ye všmiechaćie| Podobno zemną trzymaćie:| *Sob 2,5.* ZB

usmiechnąć się wyrazić mimiką twarzy zadowolenie, radość.

Po[zedł ná tego Rycerz był człowieká| Ale go Fiedur obaczył z dáleká.| V[miechnaw[zy [ie/ rzeczé/ *Sz 381.* ZB

uśmierzać uspokajać, czynić spokojnym;
r. –á[á.

Gniewliweś morze śmiechem všmierzáł:| *FgPieś 11,9.* ZB

uśmierzony p. **nieuśmierzony**

uśmierzyć uspokoić, poskromić 1, 2;
u. go 2, czyjś gniew 1.
w p. 2.

1. Nie ciérpiał krzywdy bożéy Phineás cnotliwy| Ale mieczem złé karał: tymże pán[ki mściwy| Gniéw všmierzył: *Ps 106,67.* **2.** Pithágorás tákże widząc gniewliwego młodziénca/ który [ie gwałtem wdóm do iednéy białyéy głowy dobywał/ kazał zágráć ... [pondaeum, y všmierzył go/ że dał pokóy *Wr 20.* ZB

Uświat zamek nad rzeką Uświatą, w obwodzie pskowskim 1, 2.

1. Z Wielizá y z Vświátá/ z Newlá wyrzucony| Ieżierzy[zczu/ Zawłóciu niemogł dáć obrony.| *Jez 181.* **2.** Z Vświátá pod któryś ty z zółniérzmi przodkował| Swóy iáko należało vrząd odpráwował.| *Jez 183.* ZB

utać się ukryć się.

A mychmy [ie vtáli podle [ámey [ciány.| *Zuz 140.* ZB

utajony ukryty ~ r. –óny.

bo tá (*Danae*) obaczyłá| Ze Iowifz w vpo-
minku złotym/ vtáióny| Miał mieć be[pieczny przy[tep/ y gmách otworzóny.| *Pieś 2,4,7.* ZB

utknąć wbić się, utkwic.

Ynieuchybił célu: bo [trzałá żwiérzęciu| Prá-
wie w gárdle vtknęłá/ *Fr 2,58,4.* ZB

utolić się znaleźć ukojenie, pocieszenie;
r. –oli.

Mnie iednáko [erce boli| A nigdy [ye nie-
utoli.| *Tr 17,8.* ZB

utracić przestać coś mieć, zostać czegoś pozbawionym 1–6;

u–i więzien 3, Helena 4, panna 6, utratny 5, drzewa 2;

u. wszystko 4, 5, sławę dobrego strzelca 3, czystość 6, krasę 2, smak swój 1;

u. coś prze: człowieka złego 4, zimne czasy 2, wielkość przysady 1;

r. –i[á 6, –i[ły (:–y[ły) 2 ~ w p. 3, 5.

1. że by téż co było| W tym docześnym żywoćie człowieczeń[twu mi[ło:| Muśi [mák [wóy vtracić prze wielkość przy[ády| *Tr 19,55.*

2. Pátrzay ... Iáko prze žimné czá[y] W[z]y[tkę] [wą kraję drzewá vtráciły/] *Pieś* 2,9,7. **3.** Nie pomni[š] W. M. co on więzien wielkiego Alexándrá vczyni[š] / ze/ boiác [ie/ á by by[ł] ... [šawy dobrego [šrzelcá nie vtráci[š] / vmy[š]i[š] by[ł] ráczey gárd[š]o dá[š] / ni[ž] łuku przed Krolem po[š]iágná[š]. *LZam.* **4.** HELENA ... da[ł] by[ł] bog vrod[ę] / Da[ł] potom[š]two: da[ł] dobra / ... [šawę.] Tom w[š]y[tko] prze cz[ł]owieká z[ł]ego (*Parysa*) vtráci[š]. *Odp* 109. **5.** A vtrátni ... iákom o iednym [š]y[š]a[ł] / kt[ó]reg[ó] gdy pyta[no] / co b[ę]dzie[š] czyni[š] vtráci[š]w[š]y w[š]y[tko]? powiedzia[ł] / *Wr* 16. **6.** Tákze y Pánná / ... iáko raz czy[š]to[š]ć [woi[ę] vtráci[š] / Ani iu[ž] dziecióm wd[zi]eczna / ani dziewkóm mi[š]. *Epit* 49. **ZB**

utrapić *udręczyć, zgnębić* 1, 2;

u-i *k.* pan 1, staro[š]ć i przykre niemocy 2;
u. pogany 1, mi[ę] 2;
u., wyгна[ć] 1.

1. Ty[š] [šam pánie vtrapi[š] / y wyгна[ł] pogány / *Ps* 44,5. **2.** Do[š]ta[ł]em zá docze[š]ny wieczneg[ó] żywotá:] Nie vtrapi mi[ę] [šáro[š]ć / ni przykre niemocy / *Tarn* 151. **ZB**

utrapienie *cierpienie, udręczenie* 1, 2;

u. wi[ę]tsze 1, moje 2;
k. twierdzić w u. 2, co[š] z u-m bywa 1;
r. -eniu 2.

1. Ani vmi[ę] powiedzi[ę]ć / ... co z wi[ę]t[š]zym vtrapieni[em] bywa / Czy ie (*dziatki*) rodi[š]ć / czy ie grz[ę]šć? *Tr* 19,62. **2.** Lecz y mi[š]o[š]ierdzi[ę] [w[ę] (*Panie*) ch[š]i[ę]y mi[ę]ć ná baczeniu / Lá[š]ká [šwoiá mi[ę] twierd[ž]ac w moim vtrapieniu. *FgP[š]a[ł]* 16. **ZB**

utrapiiony *zmartwiony z jakiego[š] powodu, czym[š] zgnębiony, udręczony* 1-26;

u. lud 5, 17, Cefeów nar[ó]d 26, ludzie 1-3, (8, 10-1), cz[ł]owiek (7), 13, (20), *Pa[š]ski* s[ł]uga 6, 9, 21, *Orfeusz* 24, dusza 12, 19, 22, g[ł]os 4, my[š]l 23, 25;

u. g[ł]odem 1, 15-6, pragnieniem 15, nieszcze[š]ciem 8, 21, mi[š]o[š]ciá 24, z ka[ž]dey strony 7;
u., smutni 2, plagami dotknieni 8, od [š]wiata opuszczony 13, obciá[ž]ony 14, pracá zemdlony 15, oswobodzony 19, zawiedziony 23;

u. - pocieszony 2;

w *por.* 22;

w *prep.* 8, 9, 17, w *postp.* 1-5, 10, 12-3, 19-23, 25-6;

w *funkcji rzecz.* 14-6, 18;

r. -ony 4, 5, 26, -óny 24, -ona 12, 19, 22, -ému 21, -oná 23, -eni 1, 2, 8, 11, 15, -oné 16, -onych 3, 25, -onym 13, -on[é]mi 14, -[é]mi 9.

Ps: **1.** B[ę]dą ie[š]ć ludzie g[ł]odem vtrapieni / 22,69. **2.** Bli[š]ko páná máiá ludzie vtrápieni / Smutni ... b[ę]dą po[š]ie[š]zeni. / 34,39. **3.** OBrońcá wieczny ludzi vtrapiionych / Do [š]iebie ... Ia [š]ye v[š]iekam. / 35,1. **4.** V[š]y[š] modlitwy ... A przyymi w v[š]y [š]woie g[ł]os m[ó]y vtrapiiony. / 54,4. **5.** mi[š]o[š]iernym / Okiem ná [š]w[ó]y lud wey[ž]rzy vtrapiiony / 60,11. **6.** Nie kryy twar[ž]y przed [š]ugá [š]woim: bom okrutnie / Ie[š]t vtrapiiony: 69,38. **7.** Pánie / z ka[ž]d[é]y [š]rony / Ie[š]tem vtrapiiony: / 70,14. **8.** Przygodámi / nie[š]zcze[š]ciem d[ž]iwnym vtrapieni / A práwie widom[é]mi plagámi dotknieni / Dopiero niebo[ž]etá do páná wzdycháli / 78,59. **9.** v[š]iy [š]w[é]y li[š]to[š]ci / Ná[š] námi vtrapion[é]mi / S[ł]ugámi / o pánie / tw[é]mi. / 79,31. **10.** Ch[š]i[ę]y poru[š]zy[ć] [š]i[š]y [š]woi[ę] / y ... mocy / A przybá[ž] nam vtrapionym rych[ł]o ku pomocy. / 80,6. **11.** W[ł]o[ž] há[š]bę ná ich (*z[ł]ych ludzi*) twar[ž]y: ... Niech [š]obá wiecznie trwo[ž]á: y ták vtrapieni / Niechay b[ę]dą do ko[š]cá z [š]i[š]mie wyg[ł]á[ž]zeni. / 83,31. **12.** Iáko [š]a wd[zi]eczne pá[š]ace twoie: / Tych prágnie / do tych wzdycha du[ž]á vtrapióna / 84,3. **13.** Ie[š]tem cz[ł]owiekiem vtrapionym / Od w[š]zego [š]wiátá opu[š]zczonym. / 86,3. **14.** A pan przet[š]i[ę] miá[ł] li[š]to[š]ć ná[š] vtrapion[é]mi / Ani zám[š]ka[ł] vchá przed obciá[ž]on[é]mi. / 106,91. **15.** Kt[ó]rzy po ... pu[š]zczách [š]ye blá[š]káli / ... To g[ł]odem / to prágnieniem ci[ę][ž]kim vtrapieni / To v[š]táwiczná pracá zemdleni: / Ci do páná wo[š]áli: 107,11. **16.** Niechay[ž]e ... [š]wiátu opowiadáia: / Ze (*Pan*) ná[š]karmi[š] ob[š]i[š]cie g[ł]odem vtrapión[é]: / Y d[ž]wigná[ł] w[š]y[tkim] vpo[š]lédzon[é]. / 107,19. **17.** Kiedy z[áš] (*Pan*) chce / pu[š]tyniá w pi[ę]kná rz[ę]k[ę] mieni / ... Gd[ž]ie potym vtrapiiony g[ł]odem lud prowá[ž]i: / 107,71. **18.** y on ... Zápámi[š]ta[ł] w[š]zeláki[ę]y zgo[š]á ludzko[š]ci: / Vpá[š]d[ł]ego [ž]ebraká pr[š]ená[š]láu[š]iá[š] / Y [š]mier[š]ć vtrapión[é]mu iáw[š]nie gotuiá[š]. / 109,36. **19.** Wr[ó]ć [š]ye do wczá[š]fu [š]wego / du[ž]o vtrapióna / Gdy[š] z [š]á[š]ki pá[š]n[š]ki[ę]y o[š]wobodzona. / 116,17. **20.** Po[š]i[š](!) (*Panie*) mi[ę] vtrapión[é]go / wedle [š]wego [š]owá: / 119,107. **21.**

tyś mnie/ [łudze [wemu] Nie[zcześciem vtrapiónemu/ Lá[káwé vcho podał/ y przywrócił siły/ 138,8. 22. Czeka ochłody du[za vtrapióna/ Iáko dżdża czeka zięmiá vpalona.] 143, 19.

23. Nápi[alemci ... Ten rym ... zkąd byś [ercá mego] Frá[unk poznála/ y myśl vtrapióna/ Anno/ twoiemi [łowy zäviedzioná.] Fr 2,77,5. 24. Orpheowych [trón [łucháły] Srogie iędze/ ... Gdy miłością vtrapióny/ Y pod zięmiá [zukał zóny.] Pieś 1,21,27. 25. Lutnia ochłódá myśli vtrapiónych:] Pieś 2,16,10. 26. ALe áni Cepheów naród vtrapióny/ Będzie leżał ná [tronie zgoła niew[pómniony.] Bo y ci zá krewnością wzięci [ą do niebá.] Phaen 13,155. ZB

utrata *strata, ubytek, utracenie kogoś albo czegoś 1–13;*

u. prozne 13, podjęte dla cz. 6, nasze dzijsiejsze pospolite 7, swa 4, 5, ona 1;

u. w co się obróciła? 1, z próznowania rosta 8, skądś urosły 13;

coś z u-ą przychodzi 3;

ku u-e przyjsć 2, trudno być bez u-y 12, u-y nie móc się uchronić 11, utrat nie mieć na pieczy 4, wetować swej u-y 5, płacić u-y 6, u-y nagradzać 10;

u., koszt, praca, lata 1, zbytek 8, łakomstwo 13 ~ u. – zysk 3;

r. -átá 1, -rácie 2, -áty 5, 12;

w p. 7–10.

1. Ná koniec/ w co [ye on kofzt/ y oná vtrátá/ W co [ye praca/ y twoie obróciły látá?] Tr 19,137. 2. IE[li dármo ma[z té xiązki/ ... Chwałę twą rzecz/ gościu brácie/ Bo nie przydzief[z/ ku vtrácie:] Fr 1,1,4. 3. A Cóż czynić? ... Grá téz częścíey z vtrátá/ niż z zy[kiem przychodzi.] Fr 2,39,2. 4. O[státek wieku [wego po[politéy rzeczy] Oddał: któr[éy/ [wych vtrat niemáiąc ná pieczy/ Dármo zävždy rad [łuzył:] Fr 2,102,6. 5. bo kwiáty/ Y drzewá/ w rok wetuiá zävždy [wey vtráty/ Odmładzáiąc [ie znouu:] FgPieś 6,12. 6. Ale na[laduy cnoti/ ktora acz zniewcza[em/ I trudno[cią przychodzi/ a w[zakoz za cza[em] Hoynie płaci utraci podięte dla [iebie/] Sat 333. 7. Iż tedy dawnych królów żywot/ á przytym bez pochyby y poddáných mizerny [ye zda przeciw ná[zym dzisiey[zym po[politym

vtrátóm: Wr 11. 8. ieśli ćwiczenia żadného ludzie młodzi niemáia/ tám z próznowania zbytek/ y vtráty ro[ta:] Wr 12. 9. y ow[zem co [ie vtrat tycze/ mnie to bárziéy niż komu infzému wádzí:] Wr 13. 10. wołano/ iż nie tylko wolno káždému z Królowá iecháć/ ále iefcze nád to Król będzie vtráty nágradzał tym co zniá poiáda:] Wr 15. 11. Vtráty Borzuy nie mógł [ie vchronić/] Sz 201. 12. Leniwo Fiedur vbiera [ie w [záty/] Widzi/ ze trudno ma być bez vtráty.] Idź przed[ie:] Sz 520. 13. Zkąd ... Y łakom[stwo vro[sto y vtráty prozne.] Dry 36. ZB

utrątny *rozrzutny, lekkomyślnie trwonący majątek 1–5;*

u. ludzie 4, ja 2;

w funkcji rzecz. 1, 3, 5;

u., łakomy 2, 5, gnuśny 5, zwadliwy 5;

w p. 2–5.

1. Ná vtrátné. Fr 1,11,tyt. 2. Ale cóz to Rzeczypo[politéy [zkodzić ma/ zem ia ábo łakomy/ ábo vtrátny? Wr 13. 3. A vtrátni/ by tácy w[zytko chcieli być/ iákom o iednym [y[zał/ któr[égo gdy pytano/ co będzie[z czynił vtráciw[zy w[zytko? powiedział/ będę grał ná lutni/ Wr 16. 4. Nie tylko [obie tedy ludzie vtrátni [zkodliwi/ ... ále y rzeczypo[politéy bárzo wádzá/ Wr 16. 5. Gnuśny/ vtrátny/ łakomy/ zwadliwy/ nie dobry przyiaciel. Cn 4. ZB

utrażać *tracić po kawałku, tu przen. o życiu.*

Przecżze niewoleć raczey znacznie przed w[zytkimi/ Popifać [ie dzielno[cia/ i cnotami [wymy:] Ni[ż utrażać nikczemnie wcienu wieku [wego/ Nie[kofztowaw[zi co iefst na [wiecei dobrego.] Sat 423. ZB

utrażon *złamany, zniszczony przez odłamanie.*

Zagel(!) y [tyr vtrácon: nawá v[trzelána.] Ná koniec/ gdy iuż miá[á tonáć/ poimána.] Pam 215. ZB

utroskać *udręczyć rozmyślaniem.*

SY[á [obie ludzie mądzy dawn[égo wieku/ ... głowy vtro[kali: chcąc to [wiátu wywieźć/ że przygody/ nie[zcześcié/ y [m[etki w[zelákie

moga człowiekowi nie bydz ciężkié/ áni sílné:
FgPog 1. ZB

utroskać się *zabiegać o coś, troszczyć się;*
r. -ałá.

Prze Bóg síoftry ... Niech tey krzywdy nie
odno[ze:] By mié która w to tknać miá[á:]
O com [ye ia vtro[ká[á.]] *Sob 4,24.* ZB

utulić się *p. utolić się*

utulony *p. nieutulony*

utwierdzać *poświadczać, czynić waż-*
nym, obowiązującym.

Wieczorna gwiazdo/ ... Która [woim pro-
mieniem małżeń[kié vmowy] Vtwierdza[
Epit 26. ZB

utwierdzenie *umocnienie 1, 2;*
u. rzeczypospolitej 1, 2;
u., bezpieczeństwo 1;
w p. 1, 2.

1. Bo wiára/ y práwo ... zda [ye iz oboie
ku iednému kréfu ciągná/ to ieft/ ku vtwiér-
dzeniu/ y be[spieczeń]stwu rzeczypospolitych:
Wr 4. **2.** iz ták wiára iáko y práwo do ied-
ného kréfu ciągná/ to ieft/ do vtwiérdzenia
rzeczypospolitéy/ *Wr 5.* ZB

utwierdzić *umocować, osadzić na ja-*
kimś miejscu 1, 8, poświadczyć, uczynić waż-
nym, obowiązującym 4, 6, 7, umocnić, utrwali-
ć, upewnić kogoś w czymś 2, 3, 5;
u. niebo 8, mnie 3, czyjś krok 1, umysł 5,
serce czyjeś 2, przyjaźń 6, 7;
u-i człowiek, ludzie 5-7, Pan (1), 2, (4),
(8), jego łaska 3;
u. przysięga 4, na wieki 8, na potomne
czasy 6, 7, mocno 3;
u., odjąć się woli 5, upewnić 4;
r. -i[á] (-y[á]) 3, -iwszy 6, 7.

1. Vtwiérdzi[é]s krok móy/ á nikt nie był
téy síły/| Komu by plác kiedy moie [topy pu-
ciły.] *Ps 18,71.* **2.** Pan vtwiérdzi [erce twoie:]
Temu porucz rzeczy [woie.] *Ps 27,51.* **3.** Pá-
nie/ twoiá [á[ká by[á] Mnie ták mocno vtwiér-
dzi[á:] *Ps 30,22.* **4.** Pan ... w[zytki rzeczy]
Ma w vmowie zámknioné ná dobréy pieczy.
Co z Abráhámem zátá[ł/ co Izákowi] Przysię-
ga [wą vtwiérdzi[ł/ co Iákobowi] ... poda[ł/ w

czym ... Izráhelá vpewni[ł/ *Ps 105,16.* **5.** á
tá[ł] przéc[ł] się dáléy ma[*z frá[owá[ł?]] Ow[zem*
vmy[ł] [wóy vtwiérdz/ odéym się [wéy woli/
Fr 3,30,11. **6.** A iuz y wieczny pokóy z [obá
vczyniw[zy/ A ná potomné czá[*fy przyjaźń*
*vtwiérdziw[zy:] Przebyway[ze w Troiá[*n[kiéy**
[czé[š]liwy kráinie/ Mon 72. **7.** *Mon 258 jak*
nr 6. **8.** On ziemié w[*zytkorodná/ ón morze*
żeglowné:] On vtwiérdzi[ł] ná wieki niebo nie
[tánowné.] Phaen wst.6. ZB

utwierdzony *o rzece skutej lodem – utwar-*
dzony;
r. -oné.

A g[ł]ziékolwiek (*Boreasz*) przemina[ł/ znać
gošćiniec w lešie/ Sošniné wywróconá/ d[ł]by
powáloné/ A rzéki lodowémi mó[*fty vtwiér-*
dzoné.] Prop 208. ZB

uwałaszyć *uczynić wałachem, pozbawić*
męskości, tu wyrzucić ze zbioru fraszek te
o tematyce frywolnej.

FRá[*zki/ zá w[zeteczné was ludzie poczy-*
táia/ Y dla tego was pewnie vwá[ł]zy[ć máia.]
Fr 2,44,2. ZB

uwarować się *ustrzec się czegoś złego,*
uchronić się ~ r. -owáć.

Prózné [táránié/ prózna o tym piecza/ Aby
kto śmierci mó[*ł] [ye vwárowá[ł] Y żyć ná*
wieki/ Ps 49,23. ZB

uwarzyć *przyrzadzić do spożycia, gotu-*
jąc.

O Pelopie ten g[ł]os był/ że go óciec [rogil]
Vwárzy[ł/ y da[ł] ná [t[ó]l/ gdy czé[ł]towa[ł] bogi.] *Fr*
2,92,2. ZB

uważać *oceniać coś, osądzać, mniemać*
o czymś 2, 5, 7, 9, okazywać szacunek, powa-
żać, szanować, cenić 1, 3, 4, 6, 8;

u-a lud 2, ludzie 1, (3, 4, 6, 8), człowiek
(5), 7, (9);

u. sprawy Pańskie 1, jego zakon 2, wszech-
mocność 6, dziwy 4, górę jego 3, króle 9, dary
8, szkody 7;

u. lekce 2, 9, lepiej 5, skromniej 7;

*r. -á[*ja 6, -áli 1, 4, -ajcie 3.**

1. Strá[ł] ludzi ogá[*rníe/ ... Y będą ó[*tro[žni.]**
... Będá vwá[ł]ali] Spráwy pán[kié świé[łé/ Sády
niepiété.] Ps 64,42. **2.** A ia ciérpieć nie mo-

ge/ kiedy lud przeklęty| Lekce wważa twóy zakon święty.| *Ps 69,20.* **3.** Pánu cześć/ ... winną chwałę daycie| Górę iego (bo ieft święty bóg ná(z) wważaycie:| *Ps 99,20.* **4.** przetśię oni nie przetáli| Swych złości/ áni dziwów páń[kich wważáli.| *Ps 78,56.* **5.** Tych słucháiąc/ dowcipniey[zym/ niż moi mi[trzowie| Y lepiéy rzeczy wważam/ niż biegli ftárcowie.| *Ps 119,100.* **6.** Ia z mężobóycą żadnym niechcę [ye bráć| Y z żadnym z tych/ co ... twoiéy w[zehmocności niewważáią.| *Ps 139,48.* **7.** czyli pátrząc ná ludzkie przygody| Skromniéy człowiek wważa y [wé włáfné [zkody?| *Tr 15,8.* **8.** Mnóz (*Panie*) w nas nádzieię/ przy[pórz práwéy wiáry| Niech wważamy twé prawdziwé dáry.| *FgKol 8.* **9.** Car Mo[kiew[ki ... chciał świátu w[zytkiemu| Gróznym być? w[zytki lekce Króle Krześciján[kié| Wważáiąc przy [obie/ tákże y Pohán[kié.| *Jez 72.* ZB

uwagażenie zastanowienie się, namysł, rozważenie ~ r. -enia.

Ani o perły drogiéy ceny dbam/ iák o to.| O rzeczy/ które wedle [wégo zábaczenia| Raz mnie [częścié raz temu da króm wważenia.| *Muza 30.* ZB

uwagażon doceniony, obdarzony szacun-kiem z powodu jakichś zastug.

Práctyk się námnożyło/ nie má[z vprze-ności| Zaden nie ieft wważon w [woiey do[toy-ności.| *Dry 38.* ZB

uwagażyć zauważyć, zwrócić uwagę, roz-ważyć, zrozumieć 1, 2, 4, 6-9, 12, docenić, okazać czemuś szacunek, należyć oszacować 3, 5, 10-1;

u-y człowiek 1-12;

u. pańskie prawa 5, słowa 3, czyjeś imiona 6, dowcip 8, chuć 10, rym 12, każdą rzecz 11, wszystko 4;

bez dop. 1 ~ ze zd. podrz. 2, 7, 9;

r. -żono 5, -ważmy 11.

1. Słowá ták mu z vft płyná/ iáko oléy cíchy| Ale/ kto chce wważyć/ [ą śmiertelné [ztychy.| *Ps 55,45.* **2.** Wważáci[z to/ [zalení/ v siebie tedy| ... Kto vmiál vcho [tworzyć/ y oko/ temu| Iáko być głuchym/ álbo ślepym [ámemu?| *Ps 94,13.* **3.** í ludzie [záleią| Ani wważyć moich (*Pańskich*) [tów vmieią.| *Ps 95,*

28. **4.** Kto ma rozum/ to w[zytko wważy/ á w[zędzie| Lá[káwość páń[ka náydowác bę-dzie.| *Ps 107,87.* **5.** Niémá[z grzéchu/ kédy páń[kié práwá wważono| Wola twoiá/ pánie/ áby pilnie ich [trzeżono.| *Ps 119,3.* **6.** LA-żicki z Bárzém/ go[podarzu miły| Je[liś nie-świádom iákowéy [ą siły| Chćiéy [ámé tylko wważyć imioná| *Fr 1,27,3.* **7.** A ktoby chciał ná świéćie| Wważyć/ co [ye plećie| *Pieś 1,24,10.* **8.** Trudná to ná mié? lubo twóy žal nie-hámowny| Lubo téz chcę wważyć ten [wóy dowcip rowny| *FgFn 6.* **9.** Przeto ni[zli co poczniesz knowác w[łowie [woiey| Wważ to pierwey/ że Bog [wiatkiem [prawy twoiey.| *Sat 312.* **10.** Dar poprawdzye niewielki: lecz ia o to prof[ze| Chuć moię wícey wważ/ nie to/ co przyno[ze.| *Zuz 12.* **11.** Midowémi przykłády ná złoto nie wáżmy| Ale káždá rzecz wedle iéy ceny wważmy.| *Dzie 112.* **12.** A ie[li kto równého [zuka towáry[zá| Wważże [obie ten rym v Márciáli[zá| *Dzie 148.* ZB

uweselać czynić wesółym, radosnym, rozweselać.

Ty (*Boże*) vwe[elá[z rány świt pozorny| Y mirzk wieczorny.| *Ps 65,31.* ZB

uweselić uczynić radosnym, rozweselić kogoś smutnego 1-4;

u-i Pan 1, (2, 3), 4;

u. mnie 1, 4, duszę zasmuconá 3, w smutku położone 2;

u., mówić 1, ożywić 2;

r. -elił 1, 4.

1. Mówił pan w przybytku [wym/ á mnie vwe[elił:| *Ps 60,13.* **2.** Ty nas ożywić ma[z nędzą zmorzoné| Ty vwe[elić w [mutku położoné:| *Ps 85,14.* **3.** Smi[uy [ye/ ... twéy pomocy| Od ráná wołam áż do nocy| Vwe[el du[ze zá[smuconá| *Ps 86,11.* **4.** *Ps 108, 13 jak nr 1.* ZB

uwagażać przytwierdzić coś do czegoś, tu za pomocą sznura.

Wwagażcie ciągłym [znurem v páń[kiégo [to-łu| Nowotárgánégo wołu.| *Ps 118,57.* ZB

uwagażany przytwierdzony do czegoś, przywiązany 2-4, oddany uczuciowo 1;

u. Hektor 2, *Helena* 3, ryba 4, serce 1;

u. łańcuchem 3, 4, pasem 2, dobrodziejstwem 1;

u. w tył okrętu za szyję 3, za plusk 4;

u., targany 2;

r. -ány 2, -ána 4.

1. ZNiwa [wtego piérw[zy [nop tobie ofiáruię/ Cny My[zkow[ki/ którego dobrodziejstwem czuie/ Vwiązané [wé [erce: *Ps wst.* 2. **2.** Hektor páfem wwiązány/ By[trémi końmi tár-gány./ *Fr* 3,27,3. **3.** Nieftety/ iákiefz moie (*Heleny*) będą przenošiny:/ Podobno wtył okrętu łańcuchem za [zyię/ Vwiązana/ poprzdkiem Graeckich naw popłynę./ *Odp* 99. **4.** á iefli [poyrzy[zy w támte [trony/ Vy[zy[zy[zy ryby/ ... Káżdá z nich [wym łańcuchem zá plu[k wwią-zána./ *Phaen* 19,209. ZB

uwielbiony o Bogu – otoczony głębką czcią 1, 2;

u. nieba i ziemie sprawca 1, ojciec 2;

u., nieogarniony 1 ~ r. -ony 1, 2.

1. o nieogárníony/ Niebá/ y ziemie [sprawco/ wielceš wvielbiony./ *Ps* 104,2. **2.** Ty z páta-ców [wych Źwiętych/ oycze wvielbiony/ Spu[zcza[zy ná ni[ka[á ziemie defzcz nieprzepłácony:/ *Ps* 104,25. ZB

uwierzyć uznać coś za prawdę, zaufać komuś, czemuś 1–3;

u. słowom Pańskim 1, jako statecznym 2;

u. czemuś 1, bez dop. 2, ze zd. dop. 3;

r. -yli (:–ili) 1, 2.

1. Ci téz dopiéro [łowom pán[kim wwierzyli/ Y moc iego w pieśniách [wych do niebá wznóšili./ *Ps* 106,27. **2.** Tey rzeczy nas [wiádki macie: ludzye wwierzyli/ Iáko [tátecznym/ y wnet iá ná Źmierć ofádzili./ *Zuz* 147. **3.** tu[zy[rychléy temu/ Wwierzy[zy/ że to człowiek przyrodzénium [wemu/ Nie czyni k woli: ále powodzia porwany/ Płynie/ *Marsz* 10. ZB

uwieść wyprowadzić 1, przejechać przez jakiś teren mimo trudności 4, wprowadzić w błąd, zmamić, oszukać, zwieść 2, 3, 5–9;

u–e *Pan* 1, *Jason* 4, twarz 5, szczęście 6, ojcowska miłość 7;

u. mnie, mię 1, 5, 7, cię 6, korab 4;

dali się u. niebożęta 3;

(nie) dać się u. chciwošci 3, 9, sprosnej rzeczy 8;

u., zbóšć 6;

r. –edzie 5, –odło 6.

1. On (*Pan*) w niebe[pieczeń[stwem moim/ Skrył mię pod námiotem [woim:/ Vwiódł mię/ y [táwił w cále/ Ná niedo[stáponéy [kále./ *Ps* 27,19. **2.** Będziefzli [trzęgł moich [łow [tátecznie/ Ani [ye da[zy wwiešć wiecznie:/ Byš miał z bogi obcémi prze[táwáć/ *Ps* 81,26. **3.** Dáli [ye niebożęta wwiešć [wéy chciwošci/ Y došwiadczáli pán[kiéy w puštyniách możnošci./ *Ps* 106,31. **4.** Przy tobie y do Kolchów śmiałbym [ię wázyć/ Przez mor[kié Symplegádi płynáć: gdzie śmiały/ Iafon ledwé mógł wwiešć [wóy korab cáty./ *Fr* 3,77,6. **5.** Mnie [ámá twarz niewiedzie:/ *Pieš* 2,2,9. **6.** A iáko cię twé [szczęšcie nigdy nie wwiódło/ Okáż to/ że cię tákże nie[częšcie nie zbdło./ *Tarn* 79. **7.** Niezwykłem nic nigdy/ Bez rády wá[zey czynić: ... w tey [práwie koniecznie/ Syná [wtego bych niechciał: áby mie oycow[ka/ Miłość przeciw [ynowi iáko niewiódłá./ *Odp* 201. **8.** Abyš [ię niedał uwiefć iákiefz [profney rzeczy./ *Sat* 302. **9.** Dáli [ie chciwošci wwiešć/ y w [ercu my[lili/ Iákoby [wey by[trej żádzey do[zyć wczynili./ *Zuz* 37. ZB

uwiednać o roślinach – stracić świeżość, jędrnošć; uschnąć 1, 2;

u. źli jako zióła 1, list zielony 2;

u. prędko 1, 2;

u. – zakwitnąć 1 ~ w por. 1.

1. Zli zákwitnąw[zy/ iáko kwitną ziółá/ Wwiedną prędko/ y zginá zgołá./ *Ps* 92,16 **2.** PRzypátrzyš [ię/ gošciu/ iáko on list mój (*lipy*) żielony/ Prędko wwiádł/ *Fr* 3,7,2. ZB

uwikłany wciągnięty, zaplątany w jakąś sprawę, tu w zwiázkki uczuciowe;

r. -ány.

Háno/ ... ia będąc wwikłány/ Témi/ y owémi pány/ W[zytkich in[zych łatwie zbdę/ Tobie [tużyć wiecznie będę./ *Fr* 1,12,9. ZB

uwłaczać odmawiać czegoś, zaprzeczać 1, 2;

u–ali pochlebce 1, zazdrošć 2;

u. czci komuś 1, tego ludziom 2;

r. –áli 1.

1. Głodni pochlébce czći mi wvłaczáli/ *Ps* 35,46. **2.** A iż (*zazdrość*) baczy po [obie/ że [ye w[pinąć prózno/ Tego ludzióm wvłóczy (*war. wvłacza*)/ w czym ieft od nich różno. | *Pieś* 2,12,8. ZB

uwłóczyć odmawiać czegoś, zaprzeczać.

A iż (*zazdrość*) baczy po [obie/ że [ye w[pinąć prózno/ Tego ludzióm wvłóczy (*war. wvłacza*)/ w czym ieft od nich różno. | *Pieś* 2,12,8. ZB

uwodzić wyprowadzać w bezpieczne miejsce 4, *mamić, oszukiwać* 1–3;

u–i zdrowie, młodość 1, nadzieja 2, złe rady 3;

u. lud 4, człowieka 3, nas 1, każdego 2;
r. –odzi 1, 2, –wodzić 4.

1. Smierć zá człowiekiem ná w[zelki čás chodzi/ Niech zdrowie/ niech nas młodość nieuwodzi/ Bo áni wzwiémy/ kiedy wsiadać każą. | *Fr* 1,31,6. **2.** Bo káždého [wa włafna nádzieiá wvodzi/ *FgPieś* 2,5. **3.** Pátrz ná niewinné dźiatki/ gđzie niémá[z przy[ády/ Ani ie[fcze wvoda człowieka złe rády. | *Dzie* 56. **4.** Ma[ż przed oczymá domowe przykłády/ ... iáko bitwę zwodzić/ Kiedy nierówno/ iáko lud wvodzić. | *Sz* 20. ZB

uwróć zwrot pługiem podczas orki na końcu bruzdy.

przyzedł (*Tęczyński*) do [konánia] Pámieći y śił zbyw[zy: iáko więc kwiat lęze/ Którego przyvwróci oftry pług dośięze. | *Pam* 264. ZB

uzdrowić uleczyć, przywrócić zdrowie;

u. duszę.

Vzyy/ pánie mój/ ... nádemną litości: Vzdrow du[że/ która zna do siebie [wé złości. | *Ps* 41,12. ZB

uzłocony pokryty złotem, ozdobiony 1–3, *może też opromieniony męstwem użytkownika* 1;

u. miecz 1, strzała 2, wóz 3;
r. –ony 1, 3, –oną 2.

1. Przypa[ż do boku [wój miecz v[łocony/ Cny bohaterze: *Ps* 45,9. **2.** Ty mię rátu/ á [woiá [trzałą v[łoconą/ Vgódz w [erce/ *Fr* 3,11,11.

3. MAtko [krzydłátych(!) miłosci/ ... Wsiádz ná [wój wóz v[łocony/ *Fr* 3,12,3. ZB

uznać poznać jakąś prawdę, przekonać się o czymś 6, 20, osądzić coś, kogoś, rozsądzić coś 5, 17–8, w kontekstach zaprzeczonych – nie doświadczyć, nie doznać: czegoś dobrego, korzystnego, sprzyjającego 1, 7, 10–1, 14–5, czegoś niekorzystnego, niedobrego, szkodliwego 2–4, 8, 9, 12–3, 16, 19;

(nie) u. człowiek (1, 2, 6, 8, 10, 12), 15, (16, 18, 20), ludzie (4, 7, 9), (13), 14, (17), *Pan* 5, 11, ludzkie kości 3, imię czyjeś 19;

u. nie wszystkich jednak przeciw sobie 20, nie u. pańskiej litości 7, łaski 10, twarzy Boga łaskawej 1, w łasce odmiany 8, ratunku 15, po kimś wdzięczności 11, pochlebstwa po kimś 13, w radościach przerwania 2, lata 14, skazu 3, szkody 4, kłopotu 9, boleści w rodzeniu 12, nocnych wszeteczników 16, końca 19;

nie (ma) u. nigdy 1, na wieki 2;

ze *zd. dop.* 5, 6, 17–8;

r. –ają 4, –áli 14, –áť 12.

Ps: **1.** Mąż okrutny/ ręki krwawéy/ Nigdy twarzy twéy łá[kawéy/ Nie ma vznáć: 5,23. **2.** W rádościách [wych ná wieki nie vzná przerwánia. | 21,14. **3.** *Pan* ich kości [trzeze od [wzelkiego rázu/ Iedná z nich žadného nie ma vznáć [kazu. | 34,44. **4.** *Pan* [lug [woich broni: [zkody nie vznáia/ Którzykolwiek w iego łá[ce v[ność máia. | 34,47. **5.** A vznay (*Panie*)/ kto z nas praw ieft/ á kto krzywy/ 35,68. **6.** Porucz mu (*Bogu*) żywot/ ... A vzná[ż/ że on tobie ieft łá[kawy. | 37,12. **7.** Lecz ty/ pánie/ złość záváždy przykláday do złości/ Niech nie vznáia twoiéy litości. | 69,60. **8.** A ia go piérworodnym v siebie po[ó[że. | ... W łá[ce moiéy ná wieki nie vzná odmiány. | 89,51. **9.** Ná[yc nas owocem [wego] Miłosierdzia obfitego. | A my ... Nie vznamy iuz kłopotá. | 90,52. **10.** Niechay wiecznie nie vznam/ pánie/ łá[ki twoiéy/ Ie[lim ia nie poni[żył ni[žéy du[ze [woiéy/ Ni[ž ie[fcze mój [tan niešie: 131,5.

11. W [zczęśliwé czá[cy ... Nie baczmy/ ze to z twéy łá[ki nam p[ynie. | A ták ze p[ędko minie/ Kiedy po nas wdzięczności/ Nieuzná[ż/ Pánie/ *Tr* 18,8. **12.** Czegóz płáczem/ ... Ze boleści w rodzeniu dźiatek nieuznáť. | *Tr* 19, 60. **13.** FRá[żki moie ... Chcećieli chwalić kogo; chwalcie[ż/ ále [kromnie. | By pochléb[ftwá iákiego nieuznáno po mnie. | *Fr* 2,29,6. **14.**

Szedłeś/ Fránczy[zku/ przez różne narody/| Aż tám/ gdzie nigdy látá nieuználi/| Y ogniów palić ludzie nieprzeštáli/| *Fr 2,105,6.* **15.** Tákże ia biédny człówek w [wym ciężkim frá[unku/| Niémam vznác ná wieki żadného rátkunku?| *Pieś 1,25,30.* **16.** W Twárdéy kámiennéy wieży/ ... siedząc Dánáé ... Pod [trażá nieufpionych Spártán[kich złayników/| Mogłá wiecznie nieuznác nocnych w[zeteczników/| *Pieś 2,4,4.* **17.** Prawdę mowie/ czili nie? uznaycie to [ami:| *Sat 53.* **18.** Kto tak żelazney głowy/ albo tak cirpliwy/| Zeby mógł w[zitkich [tuchać/ i uznać kto krziwy| *Sat 244.* **19.** tve zacne [prawy (*Homer*) [woim piorem złotim| Będzie chciał [wiatu podać/ tak i[z nigdi potim| Imię twoie niezga[nie/ ani uzna końca/| *Sat 431.* **20.** Powie[z mi/ iako się kto będzie miał ku tobie/| Bo niew[zitkich iednako uznafz przeciw [obie/| *SatDoSat 4.* ZB

uznać się *opamiętać się, zrozumieć błąd*
1, 2 ~ r. -ąją 1, 2.

1. Tedy [ye iuz nieuznáia/| Którzy w złoścíach ro[kosz máia?| *Ps 14,13.* **2.** *Ps 53,13* jak nr 1. ZB

uznanie *poznanie, zrozumienie i przyjęcie czegoś* 1, 2;
u. prawdy bożej 1, 2;
r. -ania 2.

1. Ci z vznánia prawdy twéy będą [ye kocháli/| *Ps 89,29.* **2.** Pełen świat twéy lá-[ki: zycz mi prawdy twéy vznánia/| *Ps 119,64.* ZB

uznany *poznany, tu usłyszany;*
r. -ány.

Nie zgwałcę ia (*Bóg*) przymierza [wego: głos podány| Z v[ft moich w odmiennosci nie-będzie vznány/| *Ps 89,62.* ZB

uznawać *rozpatrywać, rozsądzać, rozstrzygać* 1, 2;
u. nierządy 2;
ze zd. dop. 1.

1. Kościół to musi [ądzić/ który iáko żywo| Vznawał/ co w téy mierze profto á co krzywo/| *Zg 86.* **2.** Chcecie przed[się zachować [taradawne Sądi/| Aby Krol w[zitki wafze uznawał nierządi/| *Sat 234.* ZB

uznawca *ktoś, kto rozsądza, rozstrzyga, coś orzeka, sędzia* 1, 2;

u. prawdziwy 1, śmierci podległy 2;
u. uchowa k. hańby 1, nieśmiertelne twarzy rozeznawał 2;
u., sędzia 2.

1. Vchoway mię háńby: boś ty vznawcá prawdziwy/| Broń mię chętného twéy prawdzié/ iákos [prawiedliwy/| *Ps 119,39.* **2.** Toli on ... vpominek/| ... ktorym luby| Sędziem wyrok ... Venus| ... zápláčila/| Kiedy ná Idzie [tokorodney| Smierci podległy nieśmiertelnej| Vznawcá twarzy rozeznawał/| *Odp 444.* ZB

Uznora *prawdopodobnie nazwa rzeki w okolicach górnej Wołgi, gdzie toczy się akcja, o której mowa.*

Potym kiedy [ye w[zytki iuz ściągneyły roty/| Rozbiłes nád Vznorą [wé białé namioty/| *Jez 256.* ZB

użalić się *ulitować się nad kimś, czymś, współczuć i chcieć mu pomóc* 1-7;

u. Bóg 6, 7, Pan (1), 2, (3, 4), słudzy 5;
u. czyjegós udręczenia 1, mnie 2, nas 6, winnicy 4, pustyn 5;
w bezpośrednim zwrocie do Boga – uzał się, racz u. 2, 4, 6, 7;
u., k. wybawić 3, ku czemuś serce obrócić 5;
u. k. 2, 5, 6, cz. 1, 4, bez dop. 3, 7;
r. -ili 5.

1. Raczyłes [ye (*Panie*) vžalić mego vdřęczenia/| *Ps 31,17.* **2.** Ráczze [ye mnie vžalić y dziś/ wieczny pánie/| *Ps 31,21.* **3.** Tyś mię był práwie w morze tró[k rozlicznych wpráwił/| Potym/ vžaliw[zy [ye/ [nádnieś mię wybáwił/| *Ps 71,42.* **4.** Vžal [ye iéy (*winnicy*)/ boś ia iednák [woią ręká [ádzil/| *Ps 80,31.* **5.** Iuz ku rumom iego [erce obróćili| Słudzy twoi/ iuz [ye puštyñ vžalili/| *Ps 102,34.* **6. 7.** Vžal [ye nas/ vžal nieśmiertelny bože/| Abowiem iuz ledwé ćierpić więcéy może| Ná[zé człowieczn[stwo pošmiéchów/ y wzgárdy/| *Ps 123,13.* ZB

użalować się *ulitować się i udzielić pomocy* 1-3;

u. mnie 1, mojej szkody 2;

u. *k.* 1, *cz.* 2, *bez dop.* 3;
r. –uje 1.

1. ia ... człowiek [trapiiony/] Oczy [mutné podno]zę ná w[zy]tki [trony:] Vpátruiąc/ ktoli [ye mnie vžáluie/] *Ps* 121,3. **2.** TY [pi]z/ á ia [ám ná dworze/] ... Ciérpię nocné niepogody:] Vžáluý [ye moiéy] [zkody.] *Pieś* 1,21,4. **3.** UŽáluý [ye kto dobry/ á potlucz zawiá[y/] Y mnie [ámę (*furte*)] wrzuc w ognién: *Pieś* 1,25,1. ZB

używać dzielić się jakimś dobrem, dawać coś potrzebującym 1, 2;

u. człowiek 1, 2;

u. ubóstwa swego = dzielić się mimo ubóstwa 1, rady 2;

u. każdy dzień = każdego dnia 1, darmo i hojnie 2;

u., pożyczać 1;

u. – sprzedawać 2;

r. –życza 1 ~ w p. 2.

1. Káždy dzień ludziom vpádtým (*sprawiedliwy*) vžycza| Vbořtwá [wego: drugiego pożyczca/] A przetsię pan Bóg ták mu błogořtáwi| Ze w[zy]tko [pełná potóm] [twu zořtáwi.] *Ps* 37, 61. **2.** sílá obcych ludzi/ ... rády iego vžywálo: którey ón nie funtem iřcie/ ... áni łókcíem przedawał/ ále y dářmo/ y hojnie w[zy]tkim potrzebnym vžyczał/ *FgPog* 2. ZB

użyć udzielić, dać coś potrzebującym 1–5;

u–y, raczy u. Bóg 1, (2–4), 5;

u. łaski 1, pomocy 2, zdrowia 3, pokoju i zgody 4, czegoś ku naprawie 5;

u. mi 2, –ć 1, nam 4, rzeczypospolitej 5;

w zwrocie do Boga – użyz 3, 4;

u. hojnie 1;

u. *cz.* 3, *cz.* komuś 1, 4, *cz.* komuś przeciw czemuś 2, *cz.* czemuś ku czemuś 5;

w p. 5.

1. Hojnieć vžyczył pan Bóg łá[ki] [woiéy.] *Ps* 45,8. **2.** człowiek [rog] Ná to [ye vřádzil/] Aby mié zágłádzil. ... Vžycz mi pomocy| Przeciów iego mocy.] *Ps* 64,11. **3.** Vžycz zdrowia/ žebych przy twym řowie [tał] [tátecnie/] *Ps* 119,17. **4.** Vžycz (*Panie*) pokoiu nam: y řwiétyé zgody| *FgKol* 9. **5.** Co mu tym wiécyé zá złé ma býć poczytano/ iż czego Bóg rzczy-

pořpolitéy ku iéy napráwie vžyczył/ raczył/ tego ón [wym niebácznym pořtępkíem ku iéy] [kázie vžywa. *Wr* 7. ZB

użyć zastosować coś, skorzystać z czegoś, posłużyć się czymś w działaniu 1, 5, 8, 9, 13–4, 16–7, 20, 22–4, 27, 31, 35–6, 40, doznać przyjemności, doświadczyć czegoś dobrego, nacieszyć się 2–4, 6, 7, 10–2, 15, 18–9, 21, 25–6, 28, 30, 34, doświadczyć czegoś złego 29, 33, 39, przeżyć, spędzić jakoś czas 32 ~ kogoś prośbami u. = ubłagać, przekonać 37, u. czegoś z lekkością = doznać za coś hańby, zniewagi 38;

u–e Bóg, Pan 1, (5), 8, 9, (13–4, 16–7), 23, Iris 40, Wodnik 39, człowiek, ludzie 2, 3, 6, 7, 11–2, 15, 18–22, 24–32, 34, 36–8, rzeczypospolite 35, serce 4, kości 10, konie 33;

u. wiecznie 3, natenczas 39, jeszcze 4, 11, na koniec 7, za troskliwe lata 15, z lekkością 38, na Starynie 33;

u. (nad kimś) litości 1, 5, 8, 9, 14, 16, 20, 23, na *k.*, przeciw komuś srogości 13, 31, z kimś surowości 17, wolności 22, szczęścia swojego 24, tego 27, prawa przeciwko komuś 35, dowcipu ku czemuś 36, słów do *k.* 40, radości 2, 4, 10, 19, 21, nieprzeżytego wieku 3, dnia wesołego 6, lat spokojnych 7, rozkoszy pałacu 12, (wesołego) świata 15, 25, darów snu 18, tego bytu z kimś = mieć z kimś stosunek płciowy 26, z kimś towarzystwa 30, biesiady 28, rycerskiej krotchwile 34, choroby 29, w bezpieczeństwie dni swych 32, drogi zlej 33, tesknice 39;

w zwrocie: do Boga – użyj 1, 8, 9, 13–4, 20, 23, daj u. 15, do człowieka 25, 28;

u. *cz.* 2, 3, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 15, *cz.* z kimś 34, *cz.* na *k.* 13, *cz.* przeciwko komuś 35, *cz.* do *k.* 40, *cz.* ku czemuś 36, *cz.* nad kimś 1, 8, 9, 14, 16;

u., obrócić 5;

r. –ije 2, użył 3, 26, 29, –yła (:–iła) 40, użyć 18, 24, –yły (:–iły) 33;

w p. 35–7.

Ps: **1.** Vžiy nádemná litości| Bože nieogářnióny| 9,49. **2.** PAnie/ zá twoią záváždy pomocá Król bije| Nieprzyciácielá [wego: preto též vžije| Nieřmiertelnéy rádořci: 21,2. **3.** O zdrowie prošil/ á tyř dni iego przedłužil| Aby nieprzeżytego wieku wiecznie vžil.

21,10. **4.** Iużby mię w troškách nies[ta]ło/ By [erce w tym nie v[fa]ło/ Ze ma wynidz z tych trudno[sc]i/ A v[zy]c iez[sc]ze rado[sc]i. | 27, 48. **5.** V[zy]leš (*Panie*) zwyk[le]y lito[sc]i/ Obróci[le]š płacz w rado[sc]i: | 30,33. **6.** A ia (da pan bóg) pozbyw[zy] trudno[sc]i/ Dniá we[fo]łego v[zi]j[ę] / 35,26. **7.** Przypátrz [ye] rzeczom ludzi bogoboynych/ Ze lat ná koniec v[zi]j[ę] [pokoy]nych/ A niepobożni/ ... d[ob]r/ y zdrowia zb[ę]d[ę]. | 37,90. **8.9.** V[zy]y(!)/ p[á]nie m[ó]y/ v[zy]y nádemną lito[sc]i: | Vzdr[ó]w du[Ź]e/ 41,11. **10.** Zešli mi (*Panie*) po[se]l[st]wo we[fo]lé/ á košci/ Twym gniewem z[st]rapion[é] v[zy]j[ę] rado[sc]i. | 51, 16. **11.** Iez[sc]ze ia (da Bóg) v[zy]j[ę] rado[sc]i. | 63,18. **12.** Y my tw[é]y wieczn[é]y dobroci v[fa]my/ Ze w twym košciele w rychle [st]aná[ć] mamy/ Y v[zy]wiemy ro[ko]f[zy] pi[ę]knego/ Pá[la]cu twego. | 65,19. **13.** Ná tych v[zi]y [fw]éy [rogo]šci/ Kt[ó]rzy žadn[é]y wiadomo[sc]i/ O tobie bogu nie máia/ 79,21. **14.** v[zi]y [fw]éy lito[sc]i/ Ná[đ] námi v[tr]apion[é]mi/ S[lu]gámi/ o p[á]nie/ tw[é]mi. | 79,30. **15.** Day nam zá trof[li]w[é] látá/ We[fo]łego v[zy]c šwiátá: | 90,54. **16.** W[zy]wa[le]m go w przygod[zi]e/ á on w méy ci[ę]žko[sc]i/ V[zy]ł nádemną lito[sc]i. | 118,10. **17.** Ie[Ź]li téy z námi [fu]rowo[sc]i/ B[ę]d[zi]e[Ź] ch[í]c[í]al v[zy]c/ iáko zło[sc]i/ Ná[Ź]e [a] godn[é]/ kto praw/ p[á]nie/ Przed [ro]gim [a]dem twym zo[Ź]tánie? | 130,6. **18.** áni oczu zmr[uz]y[ć] / Ani požadnych d[á]r[ó]w [nu] [š]odki[ę]go v[zy]c: | 132,6. **19.** V[zy]j[ę] dobrzy rado[sc]i/ Z tw[é]y przeci[wn]o[sc]i/ A v[zy]y zwyk[le]y nádemną lito[sc]i. | 143,36. **21.** Dobrzy ... v[zy]j[ę] w mie[Ź]k[á]niach [woi]ch rado[sc]i. | 149,10.

22. Táki[ę] frá[Ź]ki mnie zbierá[ć] po[zy]teczn[é]y by[ło] / Ni[Ź]li/ w co mi[ę] niez[sc]ešci[é] moie d[zi]š wpráwi[ło] / P[lá]k[á]c ná[đ] g[lu]chym grobem méy wd[zi]e[Ź]czn[é]y d[zi]ewczyny/ ... Alem v[zy]c w obo[gy] iednáki[ę]y wolno[sc]i/ Niem[óg]ł: *Tr* 2,11. **23.** V[zy]y d[zi]š P[á]nie nádemną lito[sc]i. | *Tr* 18,28. **24.** A temu bogát[é]go imi[ę] b[ę]d[zi]e [s]u[Ź]y[ć] / Kt[ó]ry [c]zešcia [woi]ego vmi[é] dobrze v[zy]c. | *Fr* 1,46,4. **25.** á dokádeš m[ł]ody/ V[zi]y šwiátá zá c[á]u/ y pi[ę]kn[é]y [w]obody. | *Fr* 2,26,6. **26.** Tráfił [si]e tám do tego/ co i[é]y té[Ź] rad [s]u[Ź]y[ć] / Ale iez[sc]ze by[ł] tego bytu zniá nie v[zy]ł. | *Fr* 2,82,4. **27.** Sz[ę]šliwy ia człowiek/ bych m[óg]ł ták v[zy]c tego/ Iákobych [ye] nie omyli[ł] / co i[é]ft lep[Ź]ego: | *Pieš* 1,8,9. **28.** D[zi]š b[á]d[Ź] we[fo]ł/ d[zi]š v[zy]y

bi[é]šiad[ý] / *Pieš* 1,20,25. **29.** (*žona*) frá[Ź]ie [fw]é [erce] domá: | Zebych iáki[é]y choroby nag[le]y nie v[zy]ł / *Pieš* 2,20,11. **30.** Woláábym té[Ź] tym c[á]em/ Gd[zi]ekolwiek pod g[ę]tym lá[Ź]em/ V[zy]c z tob[á] towarz[yst]w[á] / *Sob* 7,11. **31.** KAMi[é]n by by[ł] nie człowiek/ ktoby w tw[é]y žálo[sc]i/ Ch[í]c[í]al v[zy]c przeci[wn]o[sc]i/ Hrábiá téy [rogo]šci: | *Tarn* 2. **32.** le[Ź] kto w krygi ž[á]d[á] / M[óg]ł v[ia]c/ w d[lu]gim be[Ź]pie[Ź]e[Ź]t[wi]e/ Dni [fw]ych v[zy]wie. *Odp* 458. **33.** twoie konie ... ná St[á]rynie dr[ó]gi z[le]y v[zy]ły / Topi[á]c [ye] ná nie[đ]wiedz[ym] niebe[Ź]piecznym b[ł]ocie: | *Jez* 214. **34.** Aleš (*Radziwille*) ná d[zi]eln[é]y koniech pod zamki[é]m hárcowa[ł]. | Wabi[á]c/ ktobykolwiek śmia[ł] / á v[fa]ł [fw]éy šile/ Aby z wámi ryc[ér]ki[é]y v[zy]ł krotchwile. | *Jez* 380. **35.** áby w[Ź]y[Ź]t[ki] rzeczypo[Ź]olit[é] / kt[ó]rekolwiek c[á]lo[sc] y be[Ź]pie[Ź]e[Ź]t[wo] [fw]é mi[Ź]u[ia] / tego práw[á] przeci[wn]o[sc]i niemu v[zy]li/ kt[ó]re ná rozš[í]e[Ź]w[é] ro[Ź]tyrku/ ... i[é]ft po[Ź]t[á]nowion[é]. *Wr* 4. **36.** kiedy nalepi[é]y dow[ó]cipu [fw]égo ku w[Ź]elki[é]y [prá]wie v[zy]c moga/ ieno kiedy [si]e áni i[é]dlem/ áni pi[é]ciem zbytnim nieprze[ł]o[Ź][á] / *Pij* 4. **37.** KAMMA. ... Téy rozmi[ł]owa[ł] [ye] Synorix: A i[Ź] i[é]y prošb[á]mi v[zy]c nie m[óg]ł/ o poniewoleniu té[Ź] prózno mia[ł] myšli[ć] / *Wz[ó]r* 4. **38.** St[á]r[zy] wid[á]c/ ze ich prošb[á] wagi [fw]ey nie miá[ł] (*u Zuzanny*) / Pro[Ź]no[ć] p[á]ni/ b[ę]d[zy]e[Ź]li [si]e d[lu]ž[é]y wymawiá[ł] / V[zy]wie[Ź] tego z lekko[Ź]ci[á] / rozgniewa[Ź] nas [o]bie/ A my b[ę]d[zy]em zobopolnie [Ź]wiádc[zy]c przeci[wn]o[sc]i/ Zeš m[ł]odzie[Ź]c[á] pot[á]iemnie w tym ogrod[zi]e miá[ł] / *Zuz* 71. **39.** czym (*Broda*) [ć]i[ę] (*Wodnika*) ohyd[zi]lá / Iowi[Ź]owi/ zeš mušia[ł] v[Ź]t[á]pic z l[ó]žnice: | Ty wi[é]Ź / iáki[é]yieš v[zy]ł ná ten c[á]s te[Ź]knice. | *Br* 68. **40.** Tych [š]ów/ Iris do pi[ę]kn[é]y Heleny v[zy]lá / *Mon* 137. ZB

użytek *plon, pożytek jaki przynosi uprawa roli ~ r. -żytki (-żytki).*

Y b[ę]d[zi]e iáko po té látá w[Ź]y[Ź]t[ki] / Zi[é]miá dawá[ł] w[Ź]elákie v[Ź]y[Ź]t[ki]: | *Pieš* 2,1,58. ZB

użyty *skłonny do litości, łagodny.*

Do mi[ł]osci. ... V[zy]t[é] [erce] dáie[Ź] boh[á]tyrom mocnym: | *Fr* 3,11,10. ZB

p. **nieużyty**

używać *posługiwać się czymś jako narzędziem, jako środkiem do celu, stosować*

coś 7, 14–5, 20, 26, 28, 38, 40, 46, 48, 51–6, korzystać z czegoś 8–10, 12–3, 22, 25, 27, 32–3, 35, 41–2, 47, 49, postugiwać się kimś, korzystając z jego zalet 39, nakłaniać kogoś, namawiać 44, doznawać, doświadczać czegoś przyjemnego, dobrego 1–4, 16–8, 21, 23, 29, 34, 36–7, 43, doświadczać czegoś złego, przeżywać coś przykrego, dowiadywać się czegoś przykrego 19, 24, 31, 45, bawić się, ucztować 50, u. dni = żyć 5, 6, 11, u. żywota = żyć 30;

u–a człowiek, ludzie (1–3), 4, 5, (6), 7, (8), 9, 10–1, (12–22), (24–7), (29–31), (33–8), (40–5), (47–9), (51–6), panny z Helikona 46, niebieski zbór 50, świat 23, śmierć 28, chciwość 32, zwyczaj 39;

u. wesela 1, 2, radości 3, 4, rozkoszy 17, 34, nieba 47, darów niebieskich 25, dobrej myśli 18, 21, weselszych czasów 36, zdrowia 10, wczasu 8, 49, powagi 9, 29, prawa 15, 28, pokoju 16, czyjejs dobrotności 23, przyjaźni (między, z) sobą 37, 43, zobopólnych rozmów 20, czyjejs rady 33, uszczypliwej mowy 48, fortelów 7, 46, lepszego rządu 26, ludzi 39, jej 44, pasa 14, pośledniej nazwy 51, starych obyczajów 40, porządku dawnego 35, bojaźni 31, żalości 19, frasunku wiecznego 24, pieniędzy 22, cz. nie u. 40–1, liter 52–6;

komuś u. nie dać 42;

u. cz. z rozkoszą 27, w szczęściu 5, w dostatku 11, tym sposobem 30, z wielkim wstydem cz. 45, ku czyjejs skazie 38, do sytu 13, zawždy 21, z wieku 23, w kole 50;

u., słyhać 45, śpiewać 2, w kimś ufać 3, nabywać 7, coś mieć 11, czemuś folgować 8, w czymś pływać 9, nakrywać 14;

u. – cz. zapomnieć 36, zbierać 32;

u. k. 39, 44, cz. 1, 3, 4, 6, 8–10, 15, 17–23, 25–6, 28, 30–1, 33–6, 40–1, 43, 45, 47–9, 51–5, w coś cz. 2, cz. na coś 14, cz. prze k. 24, cz. przeciw komuś 46, cz. ku czemuś 39, nad kimś cz. 7, cz. z kimś 16, 29, 37, w czymś cz. 5, 11 ~ bez dop. 12–3, 32, 42, 50;

ze zd. dop. 27, 38;

r. –ywa 4, 9, 16, 29, 32, –ywa (:–iwa) 10, 28, –amy 17–8, –ają 1, 11, 22, 26, 35, 51, –wajcie 2, –ywał 7, 14, –ałá 25, 31, 46, –áli 3, 45, –wáli 6, 12, 37, –ály 20, –ywác 21;

w p. 33, 38–44, 52–6.

Ps: 1. A cí/ co tobie (*Panie*) vfáia| Niech wefela vzyváia| 5,42. 2. Przeto/ w nádzieie páń[ka/ vzywaycie| Wefela/ dobrzy/ y wdzięcznie śpiéwaycie.| 32,35. 3. Będziem (da Bóg) rádości práwéy vzyváli| Bofmy ná w[zelki čás w nim vfáli.| 33,41. 4. Niechay rádości żadný nie vzywa| Zły człowiek/ 35,55. 5. Nie obrażay [ye/ ie[li w oczu twoich| Zły człowiek w [zczęściu dni vzywa [woich:| 37,18. 6. A cnotliwi boday dni dobrych vzyváli| 40,47. 7. Nie prózno człowiek łakomie nabywa| Y nád [wym bliźnym fortelów vzywa| 49,16. 8. Vzywa wczá[ów/ żądom [wym folguie| A tenże żywot y drugim cukruie| 49,49. 9. Niechay iáko chce człowiek w [zczęściu pływa| Niechay powagi iákiéy chce vzywa| ... Tákiéyze śmierci co bydło podłęze| 49,54. 10. Ze człowiek zdrowia vzywa| Ze o nim [ławá vczíwa| ... Pan to dáie/ 62,17. 11. Oto źli ludzie co zá [zczęścié máia| W iákim doftátku dni [wych vzyváia| 73,24. 12–3. Wobóz profto/ y wkoło namiotów pádáli| Ptacy nieprzeliczeni: á cí (*Izraelici*) vzyváli| Vzyváli do [ytu: 78,48–9. 14. zew[ząd (*zły człowiek*) obložon ieft złorzeczeniem.| ... Bodayze [ye tym pła[zczem wiecznie nákrýwa| Y tegóz pá[á ná [wé boki vzywa| 109,46. 15. A ty ná w[zytki [trony vzyway praw [woich| Ro[kázuiác w pošrodku nieprzyiaćiół twoich| 110,7. 16. Niechże w tobie/ piékné miásto/ pokóy przebywa| Którégo niech twóy prziiaciél z tobá vzywa| 122,10.

17. Pánie/ ... W [zczęśliwé czáfy [woie| Rzadko cié w[pominamy| Tylko ro[ko[zy zwykłych vzywamy| Tr 18,4. 18. Tu ... Zyiem wiek nieprzeżyty: wieczný vzywamy| Dobréy myśli: Tr 19,71. 19. Iéy tedy rzeczy/ Synu ... Dobrze po[zły/ áni [tąd vzyway zálości.| Tr 19,106. 20. Ná podu[zkę. ... Przecz tego ... v fortuny [obie| Ziednáć niemogę/ áby głowie obie| Po[połu ná twym wdzięcznym mchu ležály| A zobopólnych rozmów vzywály| Fr 1,41,6. 21. Ia dobréy myśli záwždy chcę vzywác| Fr 1,76,9. 22. A piéniądze tákie [a/ že ie y źli máia| Y co wiedzíeć iáko ich drudzy vzyváia| Fr 2,99,10. 23. Ciebie ná pomoc wzywam/ ... miłosci| Któréy z wieku vzywa swiát dobrotliwosci| Fr 3,11,6. 24. IE[li to rádá widzi[z/ ... Abych prze cié vzywał fráfunku wiecznego| Cózci rzecz/ dźiévko [roga: Fr 3,13,2.

25. Pókiś ná świećie byłá/ pokiś vzywáľá/ Wdzięcznych dárów niebie[kich/ mam zá to żeś znáľá/ Moię vprzýmóś/ y chęć [czérą przeciw [obie:] *Fr 3,71,3*. **26.** Lep[zégo rządu Gete grubi vzywáia/ Gdzie niwy niemierzóné wolné zbozá dáia./ *Pieś 1,1,11*. **27.** Niewiém co zá zły człowiek oberwał iągody./ Y vzywa z ro[kofza/ czego došťá [nádnie/ *Pieś 1,12,15*. **28.** śmierć [práwiédliwa/ Iednákiego ná w[zy]tki práwá vzywa./ *Pieś 1,16,10*. **29.** Niech [ye tu nikt z pán[st]wem nie ozywa/ Ani z námi powagi vzywa/ Przywileie powieśmy ná kołku/ *Pieś 1,20,6*. **30.** Zywoťá żadnému z nas ná wieki nie dano/ Ale go tym [po]sobem vzywać kazano:/ Aby go człowiek gotów závždy był polożyć/ *Tarn 82*. **31.** Iákiéy oná boiáźni w [sercu vzywáľá?] *Pam 57*. **32.** Tu chćiwoś nie[częśliwa/ Zbiéra/ á nie vzywa./ *FgPieś 1,22*. **33.** ále siľá ... wdów y širót vbogich rády iego vzywáľo: *FgPog 2*. **34.** By rozum był przy młodości/ ... Mnieny by ná świećie tro[k było/ By [ię to dwoie łączyľo:/ Y oni by ro[kofzy trwáľ[zych vzywáli/ *Odp 74*. **35.** Nie chcećie zgoľá trzymáć porzákdu dawnégo./ A za tego nie wá[zy]z bráćia vzywáia/ *Zg 115*. **36.** Idźmy gdzie nas Bóg wiedzíe/ á dawnych niewczá[ow] Zápomniaw[zy/ we[el]z[ych vzywaymy czá[ów./ *EpRadz 16*. **37.** Xiáże/ ... Konšťantyn/ z Irzym Rádziwiłem/ ... Wielkiéy przyiáźni z [obá závždy vzywáli/ *EpRadz 83*. **38.** czego Bóg rzeczy[opolitěy ku iéy napráwie vzyczyć raczyľ/ tego ón [wym niebácznym pošťepkiem ku iéy [káźie vzywa. *Wr 7*. **39.** A przeto zá pierw[zych lat onych/ y zwyczaj oyczyľty zacnych ludźi vzywał/ y šťáré obyczáie/ á dawny porzákdu záchowywáli powáźni ludźie. *Wr 9*. **40.** Abowiém co dziś mamy z onych šťárych obyczáiów/ ... które w tákié zániedbánie przyzły/ że nietylko ich nie vzywamy/ ále áni o nich wiémy. *Wr 9*. **41–2.** bo nie tego ón (*człowiek chciwy*) chce/ áby [ie miał dobrze ... ále żeby miał co nawięćy/ á tego nigdy y [am nie vzywał/ y drugiému vzywać nie dał: *Wr 14*. **43.** Sinátus y Synorix/ ... [ámi między [obá dobréy przyiáźni vzywáli. *Wzór 4*. **44.** Nádto pilnie [ye wywiadováľ/ iefliby gdzie ... [kárbów iákich nie zákopáľá/ groźáć iéy czá-

[em/ czá[em téz y łagodnémi [łowy iéy vzywáiać. *Wzór 5*. **45.** A ludzye fáľ[zywi/ Na cnotliwá potwarz kładli/ ... Z wielkim w[st]ydem w[zy]cy [łudzy tego vzywáli/ Bowiém o niey nic tákiego przed tym nie [tycháli./ *Zuz 87*. **46.** Terazby czás był/ páńny z Helikoná/ Przywieść ná pámiéć/ iákich która [troná/ Fortelow przeciw drugiey vzywáľá/ *Sz 163*. **47.** dużę podmiáćiaia w ciáło/ Pochwili poyrzyz/ álic ono w[st]áło./ ... Vzywa tákiez/ iáko drugi/ niebá./ *Sz 378*. **48.** Nie vzyway przeciw mnie v[sczyp]liwéy mowy:/ *Mon 432*. **49.** áli wnet siáďlá żoná podle niego/ Y ták iuz oni wczá[fu vzywáli [wégo./ *Mon 442*. **50.** wy siédzác przy oycow[kim [tole/ Táń gdzie w[zy]tek niebie[ki zbór vzywa w kole/ Złáćzácie [wóy wdzięczny głos z gęśłámi mownémi/ *Muza 40*. **51.** Cynozurá po Grecku [ye zowie:/ Tá druga iefť Helice. pośłedniéy Grékowie/ ... vzywáia/ Kiedy gębokié mor[kié wody przemiérzáia./ *Phaen 1,45*. **52.** G także: chyba to powiedźieć trzebá/ że go Polacy nieuziwaia na dwoie iako Łáćinnicy: *Ort 7*. **53.** I Polacy vziwaia iako i Łáćinnicy/ *Ort 9*. **54.** Q rzadko abo nigdi nieuziway iako tu kwá[ny abo qwaśni. *Ort 16*. **55.** X maľo vziwamy: *Ort 21*. **56.** bo naprzód iefť b/ wľá[ńe Łáćin[kié/ ... którego téz i Łáćinnicy nie inacźey uzywaia/ ieno iako i my/ *Ort 24*.
ZB

używanie *użytkowanie, korzystanie z czegoś 1–3;*

u. ziemi 2, włości Jakubowej 1, rzeczy nabytych 3;

(po)dać coś w u. 1, 2;

u., dziedzictwo 1, mieszkanie 2;

r. –ánié 1,2 ~ w p. 3.

1. Daľ (*Bóg*) nam w dziedzictwo/ y w vzywánié/ Włóć Iákobowę/ [woie kochánié./ *Ps 47,7*. **2.** Niebo wy[okíé iego iefť mie[zkánié/ A ziemię ludźiom podaľ w vzywánié/ *Ps 115,32*. **3.** bo nie tego ón (*człowiek chciwy*) chce/ áby [ie miał dobrze (co ná vzywániu rzeczy nabytych zależy) ále żeby miał co nawięćy/ *Wr 14*.
ZB

uźrzeć *p. ujrzyć*

V

v *litera alfabetu, oznaczająca występującą w nagłosie samogłoskę u 1, 2.*

1. V abo vokalizz/ abo conſonans: kiedi conſonans dwoiako ſie piſze: naprzod proſto/ w radzie/ wladni: drugi raz z kréſka/ iako vlow rib. *Ort 20.* **2.** OBIECADŁO WEDLE ORTHOGRAPHIIÉY Páná Kochánowskiégo ták idzie A ... t v w ... *Ort 25.* *KD*

vau *szósta litera alfabetu hebrajskiego.*

Vau. *Ps 110, po 40.*

KD

vokalizz *samogłoska 1-4;*

v., consonant 1, 2.

1. I Polacy vziwaią iako i Łacinnicy/ i miaſto vokalizza iako nigdi: i miaſto conſonantem *Ort 9.* **2.** V abo vokalizz/ abo conſonans: kiedi conſonans dwoiako ſie piſze: naprzod proſto/ w radzie/ wladni: drugi raz z kréſka/ iako vlow rib. *Ort 20.* **3.** kiedi po nim idzie ten vokalizz i/ iako w tim ſlowie/ bilis, tibi. *Ort 24.* **4.** iedno i/ chodzi/ a po drugim y: bo iednak téy różnice niémaſz w żadnych infzich vokalizzach/ *Ort 24.* *KD*

W

w *litera alfabetu oznaczająca spółgłoskę w.*

OBIECADLO ... v w w Ort 25.

w *litera alfabetu oznaczająca spółgłoskę w.*

OBIECADLO ... v w w 25. Ort 25

w, we *tworząc wyrażenia z rzeczownikiem lub zaimkiem w bierniku:*

wskazuje kierunek szeroko pojętego działania z perspektywy podmiotu lub przedmiotu tego działania: pojrzenie, bić itp. w lewo 809, 2120, w prawo 810, 2121, 2137, uderzyć w pośrzodek k. 2296, roić się, otoczyć, obsiąć w krąg 489, 718, 750, sześcią promieni z oka = punktu centralnego w okrag rozmierzone 2369, w okrag siebie 2126, w bok = z boku cz. 1812, skoczyć, godzić, itp. w (tę, owę) stronę 2125, 2151–2, 2232, 2272, mierzyć w czoło 2134, zaskoczyć, uderzyć w oczy 107, 2123, w zad 2124, łapać, nacierać w tył 304, 1388, w tył czegoś uwiązany 1649, w dłuż 2140, w przek 1870, w szerz 2141, między temi w pół 2366, w pół nieba 2350, w pół grzbieta 2358;

wskazuje kierunek szeroko pojętego działania do wnętrza trójwymiarowej przestrzeni, także umownej: weszcie w miasto 1590, przybywać, wjechać, przyjsć, dobywać się itp. w zamek 1884, w obóz 499, 636, 1935, w namioty 2154, w kościół 301, 597, w dom 854, 1602, 1651, 1999, 2062, 2082, 2089, 2102, przyjmować, podejmować w dom 174, 938, 1307, 1951, 2253, cisnąć się we drzwi 1593, w bramę 1814, wniść w radę = miejsce narady 1702, wstąpić, wsiąść w łódź 1335, w okręt 1490, włożyć coś, wemknąć itp. w pośrzodek (murów) 1001, w mieszek 937, w wór 1512, w famurały 975,

w kociel 1557, w skrzynię 1305, w ul 970, w główki (do trumny, tam, gdzie leży głowa) 866, w rzyć 1191, wpaść w sak 49, łązić w gołębiniec 1181, wnieść, pójść w niebo 1586, 2316, wrzucić, włożony, iść itp. w ogień 135, 1090, 1114, 1306, wpić się, wkraść się itp. we wnętrzości 683, w kości 684, 1162, w mię 1102, duszę podmiatać w ciało 2158, wbić się, wlepić (sobie) w głowę 977, 1116, 1533, 2221, brać w usta 318, pokryć coś, komuś smród w gębę 1144, 1288, komuś kurzyć w nos 1877, iść w piety 1797, podać w pewny zamek do serca 1833, wcisnąć się, brać sobie w pamięć 1594, 1778, komuś włożyć, powiedzieć, szeptać itp. w uszy (a. ucho) 260, 424, 992, 1059, 1098, 1292, usłyszeć, przyjąć itp. w uszy 17, 21, 54, 57, 283, 341, 397, 413, 485, 587, 766, 799, 804, 811, wziąć w rękę 1092, 1133, 2068, 2204, 2269, 2295, ująć coś w krygi 1691, wpisać, włożyć itp. w karty 1070, w księgi 1055, we fraszki 1158, wejźrzyć w tajemnice 1539, wmwócić w mię 1697;

wskazuje kierunek działania mającego na celu wypełnienie wnętrza bryły substancją płynną: lać, wlewać itp. w się 982, 1372, w cię 1184, w gardziel 478, w kruz 2264, w cię = dzban 1231, w beczkę 983, jadu nazbierać w serce 271;

wskazuje kierunek działania do wnętrza poniżej powierzchni ziemi lub wody: rozsiadać się (= pękać) w głąb 298, spuszczać, pojrzyć w przepaść(i) 664, 1492, wstępować, włożyć w grób 311, 957, być winnym ciałem, kryć coś, k. wpierać, siać, siaknąć itp. w ziemię 119, 365, 566, 567, 880, 882, 908, wpaść w brzegi 1314, brać w swoje łono (morze rzeki) 1538, zapadać, wrzucić, płynąć itp. w morze 295, 407, 1227, 1269, 1320, 1446, 1506, 2341, podawać się w ocean 2375, tonąć w powodź

rzek 434, wpadać w Tud 1908, *k.* wegnąć, coś wrzucić, wpadać, spuścić się *itp.* w dół (weń, w nie) 30, 342, 362, 411, 2075, 2077, wpaść w sidło 2128, napędzić w przekopy 1902;

wskazuje kierunek działania mającego na celu trafienie w otwór: ugadzać w pierścień 1190, strzelać w nie = zwierzę o jednym oku = drewniany ustęp 1206, ugodzić w grosz = waginę 1219;

wskazuje kierunek działania w stosunku do płaszczyzny stawiającej opór, także przenośnie: *k.* cisnąć, wdeptać *itp.* w ziemię 243, 353, 354, 842, 1154, 2078, pługiem zarznąć w ziemię 1440, zaciąć w ostatek zboża 1416, hartować w pawężą 2271, wrazić w się miecz 1155, wpaść, ugodzić *itp.* w serce 233, 291, 942, 1002, 1137, trafić, ugodzić w coś 895, 1256, 1591, 1600, 1731, 2084, bić, uderzyć w jakiś cel 1701, 1834, ugodzić w *jakiś* sprawy 1570, tknąć, ruszyć *k.* w coś 1411, 1412, dać komuś szkodę w coś 898, w chęć nieprzyjacielską 270, wmówić w *k.* 1605;

wskazuje kierunek działania na płaszczyźnie: wmieškany w pustynią 603, gnać, uciec w las 883, 1648, zawieść w leśne cienie 1423, stół w cień 1339, pójść, jechać, *komuś*, nieść w drogę 136, 515, 959, 1019, 1428, 1596, 2060, zawieść, uciekać, wyjeżdżać *itp.* w pole 376, 676, 1369, 2112, 2133, 2229, 2242, 2260, isć, być przychodniem, być uniesionym *itp.* w *jakiś* kraje 1503, 1601, 1766, 2013, 2015, 2298, 2384, wyprowadzić *k.* w ziemię *czyjaś* 1891, isć, udać się, zajachać, *itp.* w (*jakąś*) stronę (strony) 906, 1376, 1421, 1819, 1889, 2234, 2265, puścić *k.* w zagony 2155, wpadać w rząd 2122, w stronę 874, w krainę 875, zasłać w pogańskie narody 1371, zawieść w pasze 121;

wskazuje kierunek uderzenia, bicia w jakąś płaszczyznę: bić w gęby 12, w brzegi 296, 1835, w ściany 1295, w poboczne ławy 1493, w bramę 2291, w ziemię 1681, uderzać (*a.* uderzyć) w *k.* 277, w skały 581, w żagle 1259, 2348, w szyzak 2273, klwać w poszladek 2351;

wskazuje sposób grania na instrumentach perkusyjnych (prawdopodobnie od uderzenia w bęben i struny użycie przyimka „w” przeszło też na określenie grania na instrumentach dętych) bić, przybijać, uderzyć w bęben 517, 1399, 1828, 1837, sławić, grać, brząkać, bić w stronę 59, 281, 1018, 1299, 1368, trąbić,

uderzyć, bić w trąbę 189, 519, 1827, 1838, grać w instrumenty 518, w lutnię 592, 1254, w dudy 1073, w piszczałkę 1319, 1444, w gęśli 1253, uderzyć w larmę 2175;

wskazuje nawiązanie lub trwanie stosunków panowania, zależności itp.: da(wa)ć, podać(wa)ć (się) w moc *czyjaś*, 32, 91, 118, 370, 1243, 1500, 1810, *czemuś* 1785, w dziedzictwo 6, 299, w pomiar dziedziczny 623, w szafarstwo 632, w używanie 300, 706, w rękę (*a.* ręce) 90, 445, 512, 1244, 1567, 1716, 1881, 1980, poruczać w *czyjeś* ręce 163, *k.* komuś (od)dać w rękę 655, 1640, 1849, przyjąć w *k.* szafowanie 312, w rękę *czyjaś* 1357, 1581, coś, *ktoś* komuś wpadnie w rękę 51, 217, w rękę dostać się *komuś* 288, 1239, 2393, wziąć, przyjąć w obronę 162, 279, 447, w opiekę 822, w łaskę 845, 1630, 1806, przyjąć 1943, podać się w jarzmo *komuś* 652, oddać się, poruczony w opiekę 539, 570, w niewolę *k.* zabrać 1696, zaprzedać 629, 1748, otrzymać w dziedzictwo 231, być w coś panem 920, nastąpić w *czyjeś* sprawy 1867;

wskazuje obiekt, ku któremu jest zwrócona uwaga, uczucie itp.: spojrzeć w coś 93, 1353, wejrzeć w coś 1212, 1650, 2105, patrzeć (*a.* patrzeć) w coś (*a.* *k.*) 201, 430, 728, 928, 1353, 1781, spojrzeć w tamte strony 2325, czy podać w *jakiś* lata 2008, (d)ufać w coś 98-9, 963, 1321-2, 1672, 1792, wierzyć w coś 1119;

wskazuje przedmiot działania mającego na celu uprawienie w jakiś stan siebie: zapaść w zazdrość 29, zasnąć w sen 482, przyjąć w rostyrk 1963, w błędy 2139, do *k.* w ohydę 686, wda(wa)ć się w roskoszy nieprzystojne 1718, w trudność 1015, w niebezpieczeństwo wdawać żywot 2315, siebie w żal 1643, *k.* w coś 2050, w labirynt 1159, w cudzy urząd 1727, upaść w ubóstwo 1221, wpaść w niemoc 1501, wstąpić w małżeństwo 2215, *wprawienie w jakiś stan kogoś lub czegoś:* w pierwszy porządek coś przywozдить *a.* przywieść 1730, w swą klubę *k.* 1724, w swą miarę coś 1732, *k.* w trudności 383, coś w zgubę 1725, da(wa)ć coś w niepamięć wieczną 475, *k.* *komuś* w pośmiech 248, 257, 275, *k.* zawieść *a.* zawodzić w błąd 555, coś w trudności 1644, wprawić *k.* w morze trosk 456, w błąd 2282, wdawać w długi 1756, w co 857, w to 2049, żądać,

podać w małżeństwo 2066, 2216, *coś* przychodzi w zaniedbanie 1961;

*wskazuje przedmiot, który otacza kogoś lub coś, w który ktoś ubrał, zawinął itp. kogoś lub coś: ubrać a. ubierać się w szatę 1840, 2171, odziać się w rozliczne barwy 1345, w liście 1551, oblec się w noc 85, obleczony w ubiór 2385, zawinąć w szatę 2059, przystroić w *coś k.* 1014, obrosnąć w *jakieś* pióra 1425, w chęć ubrać twarzy swoje 525, ogarnąć się w cnotę 1258;*

*wskazuje przedmiot lub stan, w który się ktoś lub coś zmienia: zetrzeć w proch 23, 52, obrócić się w proch 616, obrócić *coś* w popiół 472, 1878, 1912, iść w popiół 1337, obracać w perzyny 907, obracać (a. obrócić) w śmiech 63, 360, 1341, obrócić płacz w radości 159, mienić boje w pokoje 404, w co się obróciły koszt, utrata 930, praca, lata 931, w co poszły działa i turnieje 1342, obracać morze w twardey grunt 409, rzeki w krew 507, grunty płodne w piasek i w słone pola 666–7, ludzie w świnie 1121, Circe w niedźwiedzia 1122, mienić pustynię w piękną rzekę 668, piasek w łąkę 669, ciemności w światłość 1246, odmienić *k.* w anjoła 871, mienić się w smoka 1127, w deszcz 1128, w ogień 1129, w barwę obłoka 1130, w ptaka 1390, wdać się w jaskółkę 1424, przewierzgnąć się w swe dary 1147, z ministira w ministra 1998, ludzi przetwarzać w psy 1199, w woły 1200, *k.* obracać w sługi 1757, wszystko w dobre obrócić 2005, w złoto się obrócić 2203, obracać się *komuś* w żal 758, miłość obróciła się w belt 941, latoroski nowe wyrosną w czernie 367, w gałęzi 368, przekrzcić się w Czechy 2018, w Lachy 2019, odmieniać się w swą naturę 2411, przewrócenie litery cienkiej w hrubą 2023;*

*wskazuje zbiorowość, której częścią jest lub staje się ktoś lub coś: przywieść w jedność 1831, *coś* z *czymś* wić w jeden wieniec 1841, włożyć, poczytać w liczbę *k.* 8, 1273, ścisnąć się, zebrani w kupę 2153, 2231, ścisnąć się w mur 1297, kłaść w poczet *k.* z *kimś* 152, być (po)liczonym w liczbę *k.* 876, w szyk 2247, wmieścić się w wojsko 2233;*

wskazuje zakres lub zasięg ubytku lub braku czegoś, posiadania lub zwiększenia stanu posiadania: być obranym w rozum 185, w pociechy 921, skapy w rozgniewanie 542, zni-

szczęć w dzieci 1005, nieżyzny w cnotę 1311, nieprzebrany w litowanie 543, w dobroć 732, w rozum 2251, opatrzon szczerze w *coś* 2213, bogaty w pieniądzu 1739, w słowa 637, obfitować w *coś* 759, zapomódz się w skarb 1220, zająć w lata 1403;

*wskazuje przyczynę działania: robić *coś* w nadzieję *czegoś* (a. *czyjąś*, a. *jakąś*) 16, 78, 188, 378, 382, 385, 678, 698, 771, 888, 1248–9, 1555, 1612, 2071, 2081, 2212, w imię *czyjeś* 285, być bezpieczen w nadzieję *czyjąś* 698;*

*wskazuje sposób działania: w który sposób 1761, powiedzieć, (o)powiedać w głos 5, 1072, 1637, 1984, w miarę ciągnąć 948, weszła noc 2170, gwiazdy padają 2368, chwalić *k.*, pięknie, szydzić w (żywe) oczy = *otwarcie, nie kryjąc się* 964, 1052, 1346, 2038, iść, postępować, za *kimś* w tropy 1352, 1504, 1585, 1684, 2107, 2330, *coś* usadzić w koło 1419, nastrępiiony w cerkiel 2177, w przemiany 2250, (roz)dzielić w pół 782, 2360, trzymać, przeciąć, przepasać, wszczepić w poły 647, 1066, 1563, 2306, używać w jedno = *w jeden sposób* 2405, potykać się w *ileś* koni 1901, potykać się w *ileś* koni 1901, przegrać w karty 953, wdawać się, mówić, odpowiedzieć *itp.* w (*ktoreś*) słowa 772, 973, 1564, 1674, 1861, 2080, 2094, w rzecz 1759, 1960, *coś* idzie w smak 1230, w twarz = *bezpośrednio, osobiście* nieznamy 2228, rozbierać *k.*, zdruzgotać *coś*, rozpierzchnąć się w kęsy 278, 1064, 2274, układać w kopy 1415;*

*wskazuje cel działania: jachać a. jechać w łowy 1228, 1823, wdawać się w myślistwa 1179, biegać z wiatry w zawód 1197, dawać w lichwę 66, schodzić się w radę 4, *ileś* mil w objazd 1746, puścić, iść w zagony 1893, 1910, 2160, w szranki 2144, w płat *coś* dawać 1439, silić się w list 2338, *ktos* w nogi 940, w treter 1010, w płacz 1046, to wszystko w taniec 1997;*

wskazuje miejsce występowania jakiejś cechy: szerszy w ramiona 2249;

wskazuje termin dziania się czegoś: w czasie określonym przez przyjęte miary: w dzień (a. we dnie) 70, 573, 745, 1537, 1695, 2043, w noc (a. w nocy, w późny czas nocny, w noc głęboko) 731, 905, 2322, 2353, 2377, we dnie, (i) w nocy 346–7, 546–7, 634–5, 1397–8, 1459–

–60, 1619–20, 2339–40, w południe 633, 1689, rano i wieczór, i w południe 350, w pół nocy 1087, 1366, w pierwszy mrok 2376, w pełnią 2310, jakiś czas temu: w kilka dni potem 2061, w dawne czasy 1734, za jakiś czas: w krótki czas 1873, w ledą dzień 224, 609, we dwie niedzieli 2117, w kilka niedziel 1522, w rok 1518, 1554, w czasie określanym przez długość trwania życia człowieka: w pół wieku (a. wieku) 351, 1350, w pół kresu 1624, w czasie określonym przez odniesienie do zachodzących w nim okoliczności: w dobrą, szczęsną godzinę 95, 272, 774, 1484, 1839, w szczęśliwe czasy swoje 902, w (nie)szczęsną chwilę 308, 1488, w obiad 955, w to wesele 1286, w pułbitwy 1813, w pół zbytków 1367, w gorąco 1578, w srogie letnie znoje 390, 600, w nocne ciemności 486, w dzień niebezpieczny 263, w grom 522, w dzień mój nieszczęśliwy 599, nasz ciężki 787, boju 952, w złe czasy moje 77, w czas Boży 1899, dobry 1028, 1202, mój ostateczny 108, nieszczęśliwy 396, jego mizerny 468, ich zły 213, w pogodę 2173, w przygodę 2174, w ogień 1987, w (czyjąś) trwogę 575, 751, w niepogodne czasy 1829, w doległość czyjąś 44, 783, w każde niepokoję 284, w powszechną trwogę 584, w trwogi ciężkie 410, wojenne 1864, w bój srogi 88, w trojańskie burdy 1132;

tworząc wyrażenia z rzeczownikiem lub zamkiem w miejscowniku: wskazuje miejsce, gdzie się ktoś lub coś znajduje lub dzieje określone z perspektywy punktu odniesienia: w po(j)środku 2416, cz. 115, 1241, 2119, 2347, k. 419, 689, 1400, 1548, 2236, 2238, w prawej stronie 2169, w tychże stronach 2346, w rogu 890, w kącie 965, 1720, 2166, w tyle 1744, 2321, w wierzchu 361, 364, 764, w jakimś rzędzie 1401, 1498, 2268, w jakimś polu 2167, 2168, w mecie 2165, w głowie 2317, 2334, w czele 2320, w pysku 2336, w ręku 2311, w łapach 2318, w kroku 2319, w nogach 2345, w nim = Wodniku 2344, w kole = drodze ciała niebieskiego kreślonej na mapie nieba 2309, (2354–7, 2361–5, 2367, 2371–3), w Raku 2359, w tych = znakach Zodyjaku dwanaście 2374, w osmi zewsząd milach 1907, w mili 976, w mili od czegoś 1525, 1934, we trzech milach 1918, w kilku mil 1913;

wskazuje miejsce, będące wnętrzem bryły, także umownej, gdzie się ktoś lub coś znajduje, coś się dzieje: mieszkać, stać, leżeć itp. w niebie 40, 356, (442), 615, 791, 912, 1049, 1068, 1080, 1261, 1263, 1274, 1294, 1373, 1471, 1592, 1625, 1726, 1782, 1977, 2178, 2181–2, 2185, 2208, 2292, 2304, 2323, w raju 974, w czyściu 877, w odchłaniach 1391, w domu a. domu 124, 143, 146, 307, 337, 348, 401, 561, 563, 574, 582, 589, 598, 695, 755, 868–70, 972, 993, 1017, 1024, 1030, 1047, 1056, 1097, 1099, 1108, 1235, 1277, 1284, 1332, 1380, 1467, 1527, 1595, 1607, 1611, 1653, 1670, 1683, 1752, 1777, 1783, 1789, 2074, 2098, 2190, 2243, 2394, 2395–7, w mieszkaniu 64, 839, we dworze 717, 1604, w przybytku 374, 674, w namiecie 381, 421, w kościele 155, 392, 402, 469, 529, 723, 788, 1023, 1025, 1094, 1148, 1948, w zborze 141, 1151, w bożnicy 777, w świątyni 427, w cerkwi 39, w zamcech 510, w pałacu 532, 578, 748, 1124, 1377, w gospodzie 991, 1544, w gniaździe ojczystym 1173, w wieży 1324, w więzieniu 441, 630, w jaskini 48, 79, 814, 987, 1776, w stajni 1743, w szpiczlerzu 1327, w budzie leśnej 1664, w ulu 1667–8, w kuchni 1741, w piekarniach 1971, w komorze 944, 1040, 1051, 1107, w lochu 1331, w piwnicy 945, w sklepie 1174, w gumnie 1417, w majestacie 775, 1540, w przyłbicy 1742, 2267, w wannie 1045, 1175–6, w koszu 1136, w piecu 105, w kancelaryjej 1995, w okęcie 1276, 1491, 1531, w nawach 2262, 2285, w fuście 1260, w drewnie = łodzi 663, w łóżnicy 1487, 2163, 2277, 2280 w pościeli 997, w skale 611, w ziemi = grobie 150, 818, 1113, 1903, 2258, w grobie 20, 73, 553, (887), 891, 979–80, 1029, 1034, 1037, 1077, 1082, 1085–6, 1104, 1185, 1192, 1209, 1464, 1599, 2159, 2209, w otchłani podziemnej 549, w przepaści 50, w okopie 649, w dole 41, 212, 661, 1207, w brzegach 1393, w lesie 315, 470, 602, 1075, 1143, 1290, 1441, 1577, 1773, 1774, 1826, 2391, 2398, 2400, w gaju 1920, w sadzie 760, 1013, 2092, w ogrodzie 2076, 2097, w krzakach a. krzaku 613, 865, w życie 1317, w ogniu 75, 181, 516, 737, 2040, w dymie 733, 1074, 2226, w kurzawie 1338, w wiecznej nocy 585, w morzu (442), 593, 614, 796, 1392, 2222, 2308, 2332, 2378–81, 2383,

w wodzie 474, 1134, w głębokościach morskich 1313, w morskim rozgniewaniu 1494, w rzece *a.* rzekach 1004, 1442, w krynicy 2093, w Szczybutym 1922, we zwierciadle (990, 1089), 1647, w łaźni 961, w bramie 432, w skale 611, w skarbie 192, w pokładzie 1032, 1326, w skrzyniach 293, 1832, w skrzynce 867, w nich = *stoikach* 1111, w upominku złotym 1325, w bani 191, w sajdaku 1844, w kalecie 1169, w wacku 936, w pytle 954, w mieszk 1123, w pacharzynie 1580, w czaszy 2070, 2180, w jarzmie 1822, w łykach 1887, w pęcie 889, 1370, w sidle 31, 42, 142, w sieciach 211, 807, w swoich rąk czynie 43, w siatkach 808, w okowach 552, 659, 843, 1362, 1657, w czymborze 1931, w żywocie 793–4, w matce = *w płodowym okresie życia* 326, w gębie 500, w sobie = *we wnętrzu* 316, 554, w kryciu 1146, w szkołach 2410, w człowieku 1784, 1796, 1836, w Danijelu 2109, w ludziach 1736, 2044, 2389, w drugich 2390, w duchownych 1717, we mnie, w tobie, w nim, w niej, w nas, w nich, w sobie, w kim = *człowieku* 179, 180, 244–5, 264, 276, 282, 328, 343, 363, 428, 435, 535, 548, 596, 601, 631, 672, 707, 789, 797, 805, 860, 884, 896, 947, 1035, 1063, 1095, 1101, 1105, 1142, 1234, 1358, 1420, 1437, 1454, 1481, 1573, 1584, 1762, 1770, 2034, 2057, 2072, 2079, w ciele 242, 1100, 1168, 1252, 2050–1, 2194, w skórze 943, w piersiach 329, w twarzy 1558, w oczach 709, (1385), w oczu 1237, 1247, w usciach 160, 184, 198, 246, 320, 679, 701, 735, 840, w gębie (366), 1435, w uchu, uszu, uszach 46, 588, 790, 1103, 1157, 1465, 1665, 2096, w kościach 168, 685, 1106, w głowie 545, 700, 831–2, 950, 994, 1198, 1224, 1232, 1458, 1780, 1799, 1888, 1954, 2103, 2172, we łbie 998, 1285, 1405, w umyśle 2193, w myśli 50, 71, 2386, w sercu 55, 60, 69, 76, 97, 117, 216, 237–8, 262, 338, 384, 416, 464, 487, 496, 618, 671, 724, 730, 767, 769, 798, 881, 949, 951, 1043, 1060–1, 1076, 1079, 1170, 1177, 1229, 1309, 1410, 1422, 1462, 1483, 1614, 1627, 1818, 1863, 2090, 2095, 2245, 2281, 2284, w pamięci 926, 1115, 1660, 1846, w niepamięci 178, w duszy 483, w gniewie 106, w rycerzu 2146, w sobie = *skorupie* 1587, w sobie = *miłości* 2045, w ręku 234, 477, 756, 841, 1038, (1156), 1223,

1225, 1298, 1803, 2108, 2230, 2276, 2311–2, w ręce 1824, (1825), 2275, w łonie 2224, w garści 254, w nocy = niewiedzy 577, w księgach 355, 795, (1057), w książkach 956, 971, w rymiech 1009, (1088), w liście 846, 850–1, w *pieśni* 1003, we fraszkach (966, 1171), 1183, (1193), 1194, w dziejach 1222, w historyjce 1989, 2000, 2009, 2021, 2028, 2054, 2086, w oracyjach 1771, w ustawach 2207, w rejestrach 1965, prawo w sobie *coś* ma 1953, w *czymś* zawiązywać = *rozumieć coś pod jakimś pojęciem* 1852, należeć w *czymś* = *zależać do czegoś* 1096, w mowie 2307, w (tym) słowie (2031), 2402–3, 2406, 2412, w języku swoim 138, w polskim języku 1631, 2407–8, w pisaniu 2404, w wokalizach 2414–5, w muzyce 2001, w karcie 2129, w oponie 2244, w *jakimś* imieniu 844, *coś* jest w *czymś* 1751, pogrążony w milczeniu 2299, w złościach tonąć 656;

uskażuje miejsce, będące jakąś płaszczyzną, gdzie się ktoś lub coś znajduje, lub gdzie się coś dzieje: siedzieć, postawić, oglądać coś itp. w *jakimś* miejscu 175, 1892, 1898, 1919, 1927, w (*jakiejś*) ziemi 53, 139, 313, 391, (442), w ziemicy 2020, w *jakiejś* stronie 37, 1453, w (*jakiejś*) krainie 405, 479, 626, 786, 1083, 1120, 1238, 1262, 1733, w *jakimś* kraju 1112, 1505, (1874), 2012, 2016, 2026, 2027, w *jakiejś* dziedzinie 625, w *jakimś* królestwie 693, 1672, 1958, w Rzeczypospolitej 762, 1686, 1708, 1962, 1975, 2002, 2003, w (*Pańskim*) mieście 305, 467, 716, (746), 2399, w basztach = *na terenie pomiędzy nimi* 747, w porcie 1470, 2342, we wsi (1084), 1110, 1218, w polach (*jakichś*), polu (*jakimś*) 406, 494, 498, 612, 886, 960, 1334, 1344, 1414, 1475, 1541, 1698–9, 1740, 1865, 1906, 2167, (2168), 2214, 2266, 2370, w pustyniach 505, 645, 650, w górach 651, 836, w łąkach 1118, w placu 2118, 2270, 2335, w torze = *na drodze* 648, w szrankach 2116, w rolej 2206, w swej własności 444, w cieniu 47, 394, 572, 1328, 1351, 1374, 1543, 1588, 1793, w chłodzie 1135, 1318, 1443, w cieśni 2148, w Azyjce 1679, 1821, 1947, 1956, 2056, w Europie 1680, 1820, w Syjonie 399, w Izraelu 480, 501, w Egipcie 506, 509, 643, 646, 779, 1955, w Assyryjce 2087, w Babilonie 2088, w Grecyji *a.* Grecyji 1639, 1662, 1669, 1712, 1790,

1957, w Lacedemonie(j) 2259, 2279, w Itace 2252, w Tracylej 1946, w Illiryku 2017, w Lemnie 1800, w Galacie 2065, we Włoszech 2302, w Niemczech 2024, w Polsce, Polsce 999, 1033, 1427, 1476, 1520-1, 1735, 1737, 1738, (1745), 1758, 1972, w Infantciech 1871, w Salem 481, w Jeruzalem 605, w Efracie 773, w Prusiech 1006, 1728, w Mazowszu 847, w Podolu 1451, w radomskiej ziemi 1524-5, w Troje, Troji 1636, 1646, 1677, 1682, w trojańskiej krainie 2237, 2261, w Peloponezie 1676, w Frygijej 2246, w Audlidzie 1700, w Rzymie 1517, 1589, 1981, 1988, w Trydencie 1723, w Genewie 1765, w Lipsku 1763, w Nuremberku 962, w Pradze 1764, w Krakowie 1516, w Poznaniu 2004, w Moskwie 1452, w Witepsku 1890, w Połocku 1900, w Drogaczowie 1896, we Rzowie 1909, w Rożnowie 1917, w Zaborzu 1921, w Libracycjach 1923, w Kołomnej 1924, w Ramiszowie 1926, w Orzechowie 1928, w Uskijej 1929, w Dukowie 1930, w Michajłowie 1932, we Pszy 2392, w Czarnolesie, czarnym lesie 1172, 1395, 1510, 1634, w Jazdowie 1635;

wskaazuje miejsce, będące substancją płynną lub sypką, gdzie się ktoś lub coś znajduje: podawać, omoczyć, upaść itp. w mleku 327, w rosale 1058, we krwi 369, 423, 1178, 1542, 1598, w piasku 13, w glinie 520, w błocie 429, w prochu 471, 1616, 2301, w sadzach 418, w śmieciach 319, *które jest nią wypełnione:* opływać w winie 123;

wskaazuje sytuację, okoliczności, w której się ktoś lub coś znajduje, dzieje, wskazuje czyjeś działanie, stan, któremu ktoś lub coś podlega: trwać w przyjaźni 1455, pomnieć na k. w chęci 640, w ciszy 1300, mieć, zachować itp. coś lub k. w uczciwości 128, 205, 2313, w opiece 1775, w nienawiści 65, 250, 292, w powieści uczciwej 2289, obronie 455, 722, 761, w przy mierzu 560, w wadze (u kogoś) 154, 736, 1065, 1788, 1805, w małej wadze 1303, być, stać, trwać itp. w czyjejs a. u k., opiece 26, 68, 104, 449, 1775, pieczy 1438, obronie 27, 33, 627, zasłonie 28, 359, łasce 454, 642, 704, 904, 1180, 1851, we czci 1933, w jakiejś cenie 94, 527, 1008, 1508, 1992, 2197, 2198, w podziwieniu 721, 1560, 2048, w niełasce czyjejs schnąć 568, chodzić w przekleństwie czyimis 1850, być władnym = liczyć się w czyjejs

uszczypliwej mowie 321, zostać w nieprawdzie 849, w sławie 1203, 1469, w szczęściu 229, 239, 267, 314, 802, 872, 1214, (1257), 1389, 1448, 1496, 2042, w radości 398, 417, 595, 753, w dobrej myśli 199, w rozkoszy 461, 893, (909), w(e) zdrowiu 969, 1204, 1509, 1535, 1856, w swobodzie 899, w niewinności 11, 81, 137, 463, w zacności 838, w wspólnej życzliwości 2283, w dostatku 153, 462, 892, 2205, w dobrym mieniu 1329, w przymierzu 1266, w pokoju 232, 628, 1188, 1210, 1267, 1349, 1450, 1477, 1532, 1569, 2239, 2241, 2297, 2314, w zgodzie 1704, 1767, w przyjaźni 2063, w jedności 1705, w stateczności 87, w miłości 349, 1382, 1714, w uprzejmości 492, 776, w porządku 458, 1949, w bezpieczeństwie 1950, w niewinności 1583, w dobrej sile 459, w mniemaniu 1469, w połogu 1523, w rodzeniu 911, w drodze 186, 1925, 1983, w pieniu 302, 408, w pieśniach 92, 644, w trąbieniu 303, w kole 2290, w mowie 2337, w kroku 1205, w tańcu 1039, 1289, 1436, 1886, w biegu 1138, 1387, 2326, w bojaźni (*czyjejs*) 116, 129, 569, 694, 757, w pobożności 590, w posłuszeństwie *czyimis* = *komuś*, *czemuś* 89, 130, 1855, w pokorze 412, w skrzytości 1486, w trudzie 2217, w przygodzie 14, 15, 86, 156, 182, 193, 207, 235, 372, 576, 696, 708, 714, 719, 743, 825, 894, 933, 1166, 1461, 1466, 1779, w przypadku 269, 670, 1621, w doległości 67, 173, 227, 289, 521, 526, 673, 812, w trudności 127, 147, 166, 218, 240, 251, 377, 448, 544, 677, 681, 988, w kłopotcie 208, 995, 1215, 1281, 1854, w niebezpieczeństwie 83, 122, 144, 830, 1985, w niebezpieczności 38, w potrzebie 10, 96, 112, 126, 287, 297, 490, 493, 557-8, 564, 734, 740, 958, 1012, 1431, 1615, 1642, 1882, 2036, 2041, 2147, 2186, 2235, w frasunku 35, 167, 414, 433, 460, 540, 658, 660, 662, 665, 815, 1071, 1308, 1572, 1626, w trosce 148, 317, 415, 502, 513, 565, 711, 727, 738, 765, 885, 1279, 1383, 1402, 1433, w tesknicy 114, 1507, 1579, w trwodze 200, 388, 440, 1528, w strachu 170, 2349, w smutku 536, 856, 862, w ciężkości 537, 720, w złym razie 1217, w (u)trapieniu 183, 1628, w ucisku 172, 294, 306, 741, w uciśnieniu 524, w pladze 215, w krzywdach 34, 210, w nieszczęściu 202, 255, 265, 290, 387, 744, 901, 1020, w chorobie 157, 900,

(1378), 1511, w zaraźliwym powietrzu 571, w gorączce 2197, w (czegoś) niedostatku 523, 749, w nędzy 1853, w niefortunie 1545, we wzgardzie ludzkiej 169, w toni nieprawie dobrej 2006, we złej 2162, 2184, w kłęsce 1673, w upadku 330, w zginieniu 1161, w kaźni 903, w męce 1240, 2324, w (u)pragnieniu 436, 508, w głodzie 194, 236, w niewczasie 816, w zachwianiu mdłego przyrodzenia 932, w szkodzie 934, 935, w gniewie 24, 252, 333, 371, 488, 692, 823, w srogości 763, w popędliwości 682, w boju 425, 800, 824, 1189, 1211, 1265, 1348, 1386, 1449, 1568, (1807), 2240, w bitwach 897, 1343, 1809, w zagoniach 1916, w żołnierskiej zabawie 1478, w zwadzie 2139, w niezgodzie i rozpuszczeniu 1990, w rozruchu 1986, 2064, w rozterku, roztyrku 1942, 1964, w błędzie 61, 339, w nieprawdzie 1413, w gorzkości 754, w swoim wzdychaniu 1384, w płaczu 514, 752, 1432, 1502, 2100, w żalu 1081, 1429, (1430), 2091, w żałobie 785, 873, 1497, w żalości 687, 1078, 1280, 1447, w złości 803, 2111, w czyjejsz niebytności 1278, 1379, 1610, w gościnie 1603, w widzeniu 556, w społecznym mijaniu 1042, w nierządzie 1044, w wszeteczności 221, 1706, w bezpieczeństwie 1692, w porządku 1991, w podziwieniu 2195, trwać w *czymś* 473;

wskazuje wygląd, sposób istnienia, występowania kogoś lub czegoś: być, k. zjednać sobie, pożreć itp. w ciele 914, w *jakiejś* osobie 1117, 1375, w gładkości 1242, w *czymś* majestacie 604, 913, w swej postawie 82, w (swym, ich) gruncie 84, 403, 1236, w swoich murzech 332, w całości 607, 878, w całe 145, 187, 203, 266, 380, 484, 817, 826, 1310, 1312, 1445, 1617, 1641, 1715, w sztukach 426;

wskazuje zgromadzenie, zbiór, do którego ktoś lub coś należy, w którym coś się dzieje lub ma miejsce jakaś sytuacja: w krześcijaństwie 1847, w zgromadzeniu 1952, w radzie 1, 274, 1031, 1513, 1645, 1658–9, 1816, 2254, w kapitule 1125, w towarzystwie 1623, 1848, w liczbie 3, 357, 624, 1264, 2300, w obfitości 1546, w gromadzie 25, w *jakimś* kole 1418, 2303, w rocie 1434, (1894), 1895, w wojszce 1862, 2287, w szyku 1808, w pieszych 2136, w kupie 848, 2327, w gęstwie 2176, w stadzie 1409, w hordach

916, w ludzie 688, w rzędzie z *kimś* 438, w rejestrze = *wśród k.* 710;

wskazuje zakres lub zasięg danej cechy lub czynności: miara w *czymś* 1048, 1145, 2067, w *jakiejś* mierze 465, 924–5, 939, 981, 1036, 1163, 1245, 1293, 1336, 1472, 1534, 1550, 1606, 1622, 1675, 1722, 1760, 1769, 1842, 1941, 1973–4, 2022, 2035, 2047, 2201, 2219, 2256, 2413, 2417, w *jakiejś* rzeczy 101, 1529–30, 1944–5, 2010, 2039, 2191, w *jakiejś* sprawie 7, 72, 222, 322, 639, 654, 829, 1407, 1536, 1576, 1661, 1883, 1915, 2115, w swoich rzeczach 915, w swych postępkach 828, w przedsięwzięciu 801, w swej radzie = *zamyśle* 45, 2409, w tej grze 2127, 2143, w tej osobie 852, omyłka w *czymś* 1213, odmiana w *czymś* 268, 984, 1976, waga w słowach 1694, skromność w mowie 2032, w uczynkach 2033, w *czymś* biegłość 1456, godność w *czymś* 2146, zacność w *czymś* 967, w *czymś* wątpliwość 1463, 1613, niewdzięczność w *czymś* 1093, hardość w *czymś* 1296, uszczerbek w *czymś* 1608, krzywda w *czymś* 1678, przerwanie w *czymś* 102, pochwała w *czymś* 1868–9, zrównanie w *czymś* 2210, podpora w *czymś* 2218, w *czymś* wiara 503, 2055, nadzieja 1729, w *czymś* rozmyśl 1663, odmiana w *kimś*, *czymś* 559, arbitrium w *czymś* 1632–3, wada w *czymś* 1271, w cnotach okazały 690, świetny w pobożności 691, w miłosierdziu nieprzebrany 781, 784, niezmierny w mądrości 833, w tańcu niezganiony 1396, przerwany w *czymś* 1330, równy w leciech 2255, starszy w leciech 2387, w urzędzie 1875, bezpieczny w myśli 452, omyłony w nadziei 770, nieomylny w obietnicach 453, opowiadany w swej sprawiedliwości 580, wytkniony w *czymś* 813, uważony w swojej dostojności 2388, świetna w swej ozdobie *cnota* 1355, wolen w swej gębie 56, w rzeczy swej prawy 653, w obietnicach swoich prawy 713, 715, w słowach swych nalezion praw 324, czyst w sędziach twoich 325, stateczny w powieści 457, w słowie 622, równy w powieści 638, roztargniony w myślach 345, 1141, rozliczny w barwach 1139, różny w *czymś* 1354, dzielniejszy w *czymś* 1597, niehamowany w *czymś* 1897, posłuszny w *czymś* 1993, 2083, doświadczony w *czymś* 2263, omyłony w *czymś* 2202, szczęśliwy w swej radzie 533, przenajdowany

w *czymś* 2058, w *czymś* czuły 2188, w *czymś* stały 1562, w myślach rozerwany 1811, w sobie szYROKI 619, w piersiach szerszy 2248, mniejszy (*zam. mdlejszy*) w połowicy 2333, zastarzały w *czymś* 2111, nieprzebrany w miłosierdziu 323, uszczerbiony w członku 1182, zamierzony w swej mocy 541, znaczny w *czymś* 1970, uznany w odmienności 562, poradzić sobie w *czymś* 1791, nie mieć równia w *czymś* 1268, swoje mieć na pieczy w wierze 1707, w pospolitej rzeczy 1708, popaść szkody w *czymś* 929, (z)ićić się w *czymś* 373, 591, w przymierzu wiarę zachować 594, panować = *przeważać* w słowach 697, w swej powieści przebić się do końca 2223, (być) w *jakiejś* sierci 1152, w stanie *jakimś* 1153, *czyimś* 1457, w obfitości 2343, mieć, dać *komuś* przodek w *czymś* 1281, 2191–2, przypatrzeć się w *czymś* 1994, zgadzać (*a. zgodzić*) się w *czymś* 1996, 2130, baczyć się w *czymś* 2011, w *czymś* znajdować spółek 2189, dziedziczyć w *czymś* 1186–7, 1304, 1857–60, 1936–40, mieć wiele nad insze w *czymś* 1275, podobać się w *czymś* 1316, uprzedzić w *czymś* 1468, 1879, ustąpić w *czymś* 1885, dać przykład w *czymś* 1978, 1979, naszladować w *czymś* 1571, 2053, 2226, pocieszyć w *czymś* 2073, brakować w *kimś* 2164, podejść w *czymś* 2180, w *czymś* służyć 1815, w *czymś* rozkosz mieć 62, 340, w *czymś* pochlebować 219, w *czymś* pewności szukać 164, czuć się *jakoś* w *czymś* 491, w *czymś* się pomnieć 989, w *czymś* się radzić 1000, wiarę dawać w *czymś* 1069, oszukać w *czymś* 1016, użyć w *czymś* *czegoś* 858, upewnić w *czymś* 1315, *coś* w *kimś* szacować 1406, rozpalić *k.* w *czymś* 1482, przeszkadzać w *czymś* 1514, 1515, (z)wątpić *a. wętpić* w *czymś* 176, 331, 1499, 1519, 1629, 1693, 1959, 2025, szukać w *czymś* 1582, czuć się w *czymś* 1685, folgować w *czymś* 1750, ganić *coś* w *kimś* 1772, posłużyć w *czymś* 1786, zbłądzić w *czymś* 2132, naszladować w *czymś* 2227–8, szkodować w *czymś* 2305, ćwiczyć *k. a. się* w *czymś* 583, 725, miarkować w *czymś* 1703, mieć miarę w *czymś* 140, 504, 1404, okazywać *coś* w *czymś* = *przez coś* 2220, w umowie wytrwać 511, *coś* mieć zamknięte 620, upewnić *k.* w *czymś* 621, stać w słowie 1216;

wskazuje miejsce, w którym coś tkwi: topór namaca *coś* w modrzewiu 2401, stanąć kością,

utknąć w gardle, 437, 1067, tkwią *itp.* gwiazdy w niebie 1041, 2329, 2352, w głowie nici = *włosy* 1131, kość w stawie 113, ździebłko w oczach 1150, grot w Moskwicinie 1843, strzała, kul(k)a we mnie 241, w boku 1845, 1880, 2158, 2162;

wskazuje obiekt, ku któremu są zwrócone uwaga, uczucie itp.: mieć, trzymać, tkwią w *kimś* oczy 18, 131, 827, 1485, myśli 132, 820, widzieć *coś* w *kimś* 1053–4, w *czymś* 1282, 2052, znajdować *coś* w *kimś* 1250–1, w *czymś* 1233, (po)czuć smak w *czymś* 1195, 1768, pokładać *coś* w *czymś* 1618, 1966–9, rozmyślać w *czymś* 2, 739, kochać się w *kimś* 226, 834, 1574, 1787, w *czymś* 19, 80, 190, 223, 610, 729, 742, 985–6, 1301, 1479, 1480, 2085, lubować w *czymś* 249, 680, 726, ufać, mieć, pokładać, położyć, kłaść ufność, położyć ufanie w *kimś* 36, 109, 125, 134, 161, 177, 196, 204, 259, 358, 389, 439, 446, 450, 780, 806, 1333, w miłosierdziu *czyimś* 58, w łasce *czyjejs* 110, 209, w swej niecnocie 335, w złocie 334, w tym *ze zd. dop.* 149, mieć, kłaść, pokładać, położyć nadzieję, nadzieja (jest) w *kimś* 9, 22, 100, 103, 133, 195, 197, 206, 225, 230, 247, 256, 258, 273, 336, 352, 380, 386, 395, 497, 534, 702–3, 712, 768, 819, 1226, 1905, 2107, w *czymś* 286, 309–10, 1356, 1729, 1911, w litości *czyjejs* 165, 400, 538, obrona *czyjaś* jest w *kimś* położona 280, położyć w *kimś* swą moc 530, wesele swoje 617, w *czymś* najwyższe dobro 1719, miłować *coś* w *kimś* 2029–30, chępić się w *czymś* 837, patrzeć w *czymś* *czegoś* 2199, mieć pieczę w *czymś* 2200, przestrzegać *czegoś* w *czymś* 2037, mieć *coś* w zysku 1196, 1798;

wskazuje działanie, stan, w którym ktoś, lub coś panuje nad kimś, nad czymś, zależy od kogoś, czegoś: władać w *czymś* 923, trzymać w swej władzy 1804, mieć we władaniu 422, *coś* jest u *k.* w mocy 1323, 1495, *coś* mieć w mocy 1363, (być) w *czyimś* posłuszeństwie 375, 675, tyraństwie 1165, w *czyjejs* ręce 171, 2183, w *czyimś* ręku 586, 927, 1164, 1904, u *k.* w ręku 528, 531, 586, 1794, w ręku trzymać 1359, 1654, mieć 1652, 2287, nosić 1872, *coś* w *czyimś* (nie)rządzie 344, 1709, w *pijaństwie* 2046, zasiąść, siedzieć, być w prawie *jakimś* 922, 1552–3, 1711, *czyimś* 1255, w zakonie 821, w niewoli 1566, być,

mieszkać, trwać, żyć w niewoli *jakiejs* 253, 917, 1160, 1302, u *k.* 657, 1666, 1710, pod *kimś* 1381, *k.* mieć w niewoli 1565, w jarzmie 1140, w służbie 918;

wskazuje materiał, w którym coś wryto, wykowano itp., także przen.: kować, rzezać, ryty itp. w dyjamentcie 1091, 1340, 1489, w marmórze 1474, w kamieniu 1559, w żelazie 835, w miedzi 1473, w sercu 261, 608;

wskazuje przedmiot, którym lub w który ktoś lub coś jest owinięte, który ktoś ma na sobie, także przenośnie: być, chodzić, przyjść, widzieć k., itp.: w pieluchach 111, w parcie 214, w grubym worze 431, w siermiędze 1360, 1655, w rewerendzie 1026, w sajanie 1027, w szarej kapicy 1126, w czerwonym ornacie 1021, w płaszczu złotym 1830, w zasłonie 2104, w szczerym dyjamentcie 2293, w jedwabiu 1688, we złocie 1547, w złotych głowach 1361, 1656, w czerni 978, w bieli 2150, w rysiu 1753, w sobolu 1754, w usarskim ubierze 1755, we zbroi 1687, 2114-4, 2131, 2135, 2149, 2155-6, 2294, w książęcym ubierze 1817, w zacnym ubierze 1801, w czerwonej czapce 1287, w wieńcu 1291, 1394, w złotej koronie 476, 1802, w jakimkolwiek bądź pierzu 1109, w *facelecie* 1167;

wskazuje termin dziania się czegoś: w czasie określanym przez przyjęte miary: w godzinie 1272, 1347, 1365, w nocy 74, 220, 393, 495, 946, 1408, 1982, 2213, 2331, w nocnych ciemnościach 792, w kilku lat 1747, w każdym wieku 120, w każdej dobie 151, *jakiś czas temu:* w tych czasach przeszłych 1638, w dawnym lecie 420, w ciemnym wieku dawnym 2007, *za jakiś czas:* w przyszłym wieku 1795, w ostatku 2014, w krótkim czasie 443, 699, *w czasie określanym przez długość trwania życia człowieka lub jakiegoś fragmentu tego życia:* w dzieciństwie 2328, w młodości 2187, w małym wieku 705, 879, w wieku młodym 1007, 1549, w niedoszłym wieku 853, w ranym lecie 861, w młod(sz)ych latach 919, 1609, 2102, w dordzałości 859, w połowicy wieku 606, w ocemgnięciu 466, w szostymdziesiątym lecie 1561, w szedziwym lecie 1866, w moim zeszłym wieku 451, w starości 579, 1022, w długim wieku 2110, w *ludzkich latach* 1208, w tej (tu) śmiertelności 864, 2288, w (doczesnym) żywocie 910, (1050), w

życiu 1145, w którymkolwiek lecie 863, *w czasie określanym w odniesieniu do powszechnie przyjętej normy:* w krótkim czasie 1062, 1713, 1914, w tak krótkim wieku 1270, *w czasie określanym przez odniesienie do innej zachodzącej w nim akcji:* w tym czasie 1876, 2382;

w klubie stać = *być w jakiejś sytuacji* 158, w rzeczy = *niby, rzekomo* 855, 1556, 1721, 1749, 2070, 2142, 2278, w omacmie = *na oslep* 1201, w oczu *czyichś* = *według k.* 228, 551, 641, 968, 996, 1011, 1149, 1575;

w utartym zwrocie grzecznościowym w korespondencji: służby swe w łaskę W.<aszej> M.<iłości> zalecam 845, 1630;

w przek i wzdłuż 1868, w lewo i w prawo 2120-1, w oczy, w zad, w stronę 2123-5, w dłużej i w szerzej 2140-1, w nocy, rano 393, w myśli bezpieczny, próżen strachu 452;

w małym wieku – dorosły 705;

we 70, 180, 200-1, 241, 244-5, 276, 282, 328, 343, 346, 369, 423, 428, 435, 501, 509, 546, 634, 639, 707, 789, 796-7, 805, 828-9, 884, 969, 998, 1020, 1069, 1089, 1092, 1095, 1105, 1110, 1142, 1178, 1194, 1218, 1251, 1285, 1397, 1405, 1420, 1459, 1537, 1542, 1547, 1573, 1593, 1598, 1604, 1619, 1633, 1647, 1687, 1762, 1857, 1901, 1909, 1918, 1933, 1937, 1979, 2006, 2115, 2117, 2131, 2184, 2302, 2339, 2392, weń 30, 1014, 2077.

Ps: 1. 1,1 *jak nr 274.* 2. On vřtávicznie w páñ[kim rozmyřla zakonie.] 1,8. 3. Ani w liczbie z dobrými będą policzeni (*řli*); 1,18. 4. Křářęta mořné/ y królowie znáćni/ Schoďza řye w ráďę/ 2,4,. 5. boř mi w řłos powieďziař/ Tyř mój řyn/ 2,19. 6. Damći w ďieďdzićtwo wřzytko ľudzkić plemieř; 2,22. 7. wy królowie/ ... Ořłáďacie řye w řwych řprávách ná páńá; 2,31. 8.9. Oblápcie řyná: by was więć nie włóżyř/ W liczbę řtráconych: ... to řzćeřliwy/ Tylko/ kto w nim řwá náďzieię połóżyř; 2,34. 10. 3,7 *jak nr 96.* 11. 3,13 *jak nr 81.* 12-3. bięř ie w gęby/ A oni w krwáwym piářku zbieřáli zęby; 3,15-6. 14. niebieřki páńie/ ... Y w ořtáćnich przyřodáćh řnáďnie rátuieřz; 3,18. 15. 4,10 *jak nr 14.* 16. Ia w náďzieię řářki twęý bęďę řpař beřpiećnie; 4,27. 17. PRzypuřć/ páńie/ w vřzy řwo-

ie/ Słowá/ y wołanie moie/ 5,1. **18.** A ia iuż wołam do ciebie/ Smutné oczy máiac w niebie/ 5,8. **19.** Nie kocha[ż] [ye w żadný [prawie/ Gdzieby [ye złość przymie[żał/ 5,10. **20.** kto w grobie/ Położony będzie mógł dzięki czynić tobie?/ 6,9. **21.** Bo pan głos płaczu mégo przyiał w v[zy] [woie/ 6,17. **22.** 7,1 jak nr 9. **23.** Niech nieprzyaciél ... mię w proch zetrze/ 7,12. **24.** Pow[stań/ o pánie wieczny/ w gniewie twoim/ 7,13. **25.** oto lud w wielkiy gromádzie/ Wyroku twego czeka/ 7,16. **26.** á człowiek cnotliwy/ Ie[st] w opiece twéy/ Boże 7,24. **27–8.** Boże/ ... w twéy [toiac obronie/ Przed żadną nigdy nie vciekę trwoga/ Bo [zchré[er]ce w twoiéy ie[st] za[st]onie/ 7,26–8. **29–31.** západł w zazdrość człowiek plóny/ ... Dól pod kim kopa/ á [am weń vgodzi/ Sam [ye vpęta w chytrym sídle [woim/ 7,34–7. **32.** Da[es] w moc iego (człowieka) w[zy]t[ki] by[da] polné/ 8,25. **33.** 9,5 jak nr 627. **34–5.** On (Pan) dodáie rátku/ Położonym w krzywdách [rogich/ Y w zálofnym fráfunku/ 9,35–6. **36.** Nigdy [ye nie ofzukáli/ Którzy w nim v[fn]ość máia/ 9,40. **37.** Iego moc opowíadacie/ Narodom w káždéy [tronie/ 9,44. **38.** Pátr[ze] w iákiéy niebe[pieczności] Ie[st]em d[zi]s położony/ 9,51. **39.** Abych twé [spráwy] mógł [táwi]ć/ W c[er]kwi twoiéy wybrány/ 9,56. **40.** Iam [mutny] ták lámentował/ A ty[ś] v[ty] [za]ł w niebie/ 9,58. **41.** 9,60 jak nr 212. **42.** W tym [ye] sídle połowili/ Któré [ámi] [táwiáli] 9,61. **43.** Vplótl [ye] człowiek zdrádlivy/ W [woich] rák w[á]lnych czynie/ 9,68. **44.** czemu[ś] twarz [woie] Odwrócił precz odemnie w doległość moie?/ 10,2. **45.** zły człowiek ... boday [am] zginął w [wéy] rád[zi]e/ 10,4. **46.** Zadna Muzyká: ... Wd[zi]ęczniéy mu w vchu nie brzmi/ 10,11. **47–9.** Vpátruie chud[zi]nę/ á w cieniu [kryty] Strzeże/ iáko w iá[sk]ini lew iádowity/ ... iákoby porwał nędzniká zdrádnie/ Y porwie/ ie[st]li iáko w iego [ák] wpádnie/ 10,25–28. **50–1.** Zły człowiek ... Mówiác/ nie ma Bóg w myśli niczych złości/ Myli [ye]: ... toć wpádnie w rękę/ 10,36–8. **52.** Zetrzy niepobożného/ zetrzy w proch/ pánie/ 10,41. **53.** A grzé[zni] w iego ziemi mu[ż]á záginác/ 10,44. **54.** 10,46 jak nr 21. **55.** v[ty]ć pochlebiáia/ A w chytrym [sercu] iádu śmiertelného táia/ 12,4. **56.** Káždy w [wéy] g[ę]bie wolen/ 12,8. **57.** 13,8 jak nr 21. **58–9.** Ale

ia/ Pánie/ vfam w miłóšierd[zi]u twoim/ ... á ia w głošné [tróny] Będę imię twé [táwi]ć/ 13,14–5. **60–1.** GLupi mówi w [sercu] [woim/ Niemá[ż] Bogá/ ... W tymże cnotá zgá[st]á błędzie/ 14,1. **62.** Tedy [ye] iuż nieuznáia/ Którzy w złościách ro[ko]f[ż] máia?/ 14,14. **63.** W śmiech to [sobie] obracáli/ Gdy [mutni] Bogá wzywáli/ 14,21. **64–6.** KTo będzie w twoim mie[zkániu] przebywa[ł]? ... Człowiek ... Który ... Ma niepobożné ludzi w nienawiści/ ... Pie[ni]ędzy w lichwé nikomu niedawa/ 15,1–13. **67.** Ty mię chciéy w[sp]omoc w moiéy doległości/ Boże litości/ 16,3. **68.** 16,14 jak nr 104. **69–70.** Którégo (Pana) rádę w [sercu] [woim] czuię/ Czuię ia we dnie: Ps 16,18–9. **71–2.** W káždéy [wéy] my[li] y w káždéy [wéy] [prawie] Mam páná závždy przed oczymá práwie/ 16,21. **73.** Nieprzepámie[ta]ż w grobie du[że] moiéy/ 16,30. **74–5.** Z[ze]d[le]s mię w nocy nie znákomitéy/ Došwiadczy[es] mię by w ogniu zlotá/ 17,10–1. **76.** To v[ty] mówie/ co w [sercu] czuię/ 17,14. **77.** Wy[st]ucha[es] mię w złé czá[sy] moie/ 17,19. **78.** Abych w nádzieie twoiéy opieki/ Mógł [ye] złych ludzi nie bać 17,27. **79.** 17,40 jak nr 48. **80.** Niechay nádemną wládze nie máia/ Ci co [ye] w márnym świecie kocháia/ 17,46. **81–2.** A ia/ m[ó]y pánie/ w téy niewinności/ Vyrzę twarz ... twéy w[ze]chmocności/ ... Stáwi[ż] [ye] w świętéy [woiéy] po[st]áwie/ 17,53–6. **83.** W tym niebe[piecz]e[st]wie będąc ia położony/ 18,11. **84.** Trzę[st]á [ye] w [wym] gruncie ziemiá 18,15. **85.** pan ... Oblókl [ye] w noc/ 18,23. **86.** Zbiezeli mię nagle byli w przygodzie moiéy/ 18,37. **87.** Y zo[st]aná[ę] wiecznie przy nim w téy [stá]teczności 18,47. **88.** Ty[ś] mi [sercá] y d[zi]elności dodał w b[ó]y [rog]i/ 18,77. **89.** Lud/ ... w po[st]u[ze]ń[st]wie praw moich zije/ 18,86. **90–1.** W rękę moie/ y w moc pá[ń]stwá wielkie podawa[ż]./ 18,92. **92.** 18,96 jak nr 644. **93.** A gdy w biég iego (słońca) poy[ż]rzy[ż] przyrodzony/ 19,21. **94.** z[ł]oto w ták[ie]y c[é]nie/ Y perły nie [a] 19,41. **95.** WSiáday z dobrym [sercem] o królu cnotliwy/ Y w dobrá god[zi]nę/ ná [wó]y koń/ 20,2. **96–7.** pan ... w twoiéy we[prze] cię potrzebie/ ... W[zy]t[ko] to on zdárzy/ co w twym [sercu] czuię/ 20,8–11. **98–100.** Oni w [woie] wozy/ y vfáia w konie/ A my w pa[ń]kiéy(!) káld[zi]my nádzieie obronie/ 20,21–2. **101.** á óczkol-

wiek prosił (*król*)| W żadný rzeczy odmiotu nigdy nie odnośił| 21,6. **102–4.** W radościach [wych ná wieki nie vzna przerwánia| W tobie król [wą nádzieię kładzie/ wieczny Boże| A będąc w twéy opiece/ [zwánkowác nie może| 21,14–6. **105–6.** Iáko w ogniým piecu płómiénié pałáia| Ták oni w twoim gniewie nieznośnym zgoráia| 21,19–20. **107.** á w oczy| Twóy łuk ... im zá[koczy| 21,25. **108.** czemuś mié/ mój wieczny| Boże opuścił/ w mój czás o[státeczny?| 22,2. **109.** 22,16 *jak nr 36.* **110–1.** Ie[zczem v pierśi v[fał w łá[ce twoiéy| Ie[zczem w pieluchach gárnał [ye ku tobie| 22,26. **112.** Niecháciyže mié d[ziś w o[státniéy potrzebie| ... odrzucác od siebie| 22,29. **113.** Kośc nie zo[státá żadna w [woim [táwie| 22,38. **114.** Ták moje [erce w te[knicy ni[zczeie| 22,40. **115.** W pośrodku zboru chwałę twą roz[stáwie| 22,58. **116–7.** O którzy pánu w boiá[zní [stuzycie| ... Iego w [wych [ercách boiá[zní záchowaycie| 22,59–62. **118.** Poda [ye pánu w moc kráiná w[zelka| 22,74. **119.** ktokolwiek winien ciáto w ziemié| Da chwałę pánu: 22,79. **120.** Będá to [obie przez ręce podáwác| ... którzy w ká[ždym wieku| Chęć opowiedzá páń[ka ku człowieku| 22,83. **121.** MOy wieku i[fty pá[stérz ... Záwiódl mie w pá[žé niepo[polité| 23,3. **122.** 23,12 *jak nr 830.* **123.** Czázá opływa w ro[ko[znym winie| 23,16. **124.** 23,19 *jak nr 143.* **125–7.** W tobiem položył ia v[ánié [woie| ... Nikt nie zelznoy/ ktokolwiek w potrzebie| Y w [wych trudnoścích v[ciékl [ye do ciebie| 25,2–6. **128.** Litość/ á prawdá/ páń[kié [á w[la[no[ści| Tym iáwné/ którzy máia w vczciwo[ści| Testáment iego: 25,22. **129.** Ie[ft kto ná ziemi/ coby żył prawdziwie| W boiá[zní páń[kiéy? 25,26. **130–2.** Pan táiemnice temu [wé odkrije| Ktokolwiek w iego po[stuzen[stwie žije| ... W nim tedy oczy/ w nim my[šli mam [woie| 25,34–7. **133.** 25,48 *jak nr 9.* **134–5.** póki ia v[no[ść [woie| W tobie pokládác będę/ záwždy mi do[stánie| Státku/ y prawdy: do[šwiadcz mié/ pánie| Wlóz w ogiéń [erce moie/ 26,3–5. **136.** W drógę nie póyde z niepobo[žniemi| 26,10. **137.** 26,13 *jak nr 81.* **138.** Słów ták wiele w ięzyku [woim nienáyduie| 26,17. **139–40.** Niedopu[zcza y mi vmrzéc w téy niezczę[stnéy ziemi| Miedzy pohány ... Ktorzy niémáia w

[woim okrucién[stwie miáry| 26,21–3. **141.** y téiem nádzieie| Ze w zborze w[pomnié twé [stáwné dzieie. 26,28. **142.** Sámi žli ludžie vpádlí| W šidle/ ktoré ná mié kádlí| 27,8. **143–5.** O to pro[žę páná [wego| Abych mie[zká w domu iego| ... On w niebe[pieczen[stwie moim| Skrył mié ... y [táwił w cale 27,14–9. **146.** A ia w šwiéty m domu iego| Wyznam go byc bogá mego| 27,23. **147.** Ale mié w moiéy trudno[ści| W[pomagay/ 27,31. **148–9.** Iu[žby mié w tro[kách nies[tało| By [erce w tym nie v[fało| Ze ma wynidz z tych trudno[ści| 27,45–6. **150.** álbo mié iu[ž z temi| Licz/ co [á w ziemi| 28,4. **151.** S[ly[ž pro[žby moie/ ktoré w ká[ždéy dobie| Po[žyła człowiek 28,5. **152.** Nie ká[ždz mié w poczet z ludžmi niepráwémi| 28,9. **153–4.** Ży[we ie (*lud*) w do[státku/ y w wadze v šwiátá 28,31. **155.** Iemu w ko[šciéle šwiéty m iego [ye klániaycie| 29,4. **156–7.** BEdę cié wielbił ... Bo[š mié w przygodzie rátował/ ... A ty[š mié w[párl w méy chorobie| 30,3–6. **158.** w téy klubie [toie| Ze [ye odmiány nie boie| 30,19. **159.** Obróci[š plácz w rado[ści| 30,34. **160.** 30,40 *jak nr 184.* **161.** 31,1 *jak nr 125.* **162.** We[žmi mié w [wá obrone/ 31,5. **163.** W twoie ręce poruczam żywot [wóy te[kliwy| 31,11. **164.** Ktorzy w rzeczách niepewnych pewno[ści [zukáia| 31,14. **165–6.** Ia [wą nádzieię káde w twéy/ pánie/ lito[ści| A ty mié záwždy cie[žyc raczy[ž w méy trudno[ści| 31,15–6. **167–8.** Bo w tych frá[unkách moich ledwe že mié z[stánie| ... šil w ko[šciách nie z[stálo| 31,22–4. **169–70.** A ia w téy wzgárdzie ludziéy/ y w tym [tráchu [rogiem| Tobie v[am 31,33. **171.** W twoiéy ręce [á látá/ y biég mego wíká| 31,35. **172.** Okáz [wé mi[šosierdzie w tym v[ci[ku moim| 31,38. **173.** Ze cié w [wych doleg[no[ściách o rátounek pro[žę| 31,40. **174.** Bierze[ž ie przed ięzyki w dom [wóy w[zetecznymi| 31,48. **175.** który[š mié ... w miey[scu obronnym po[stáwił| 31,50. **176.** Iaciem iu[ž był bez málá zwátpil w łá[ce twoiéy/ 31,51. **177.** 31,55 *jak nr 125.* **178–9.** S[zcze[šliwy/ komu ... w niepámiéci z[lo[ści ponurzono| ... Ani [ye żadný w nim domácał (*Pan*) zdrády| 32,2–4. **180.** A ... [umnienia [zczypánié| Budziło we mnie iáwné nárzékánié| 32,8. **181.** Gorzálem w ogniu: 32,11. **182.** 32,21 *jak nr 156.* **183–4.** Ty mié w trapieniu cié[žkim nie przebaczy[ž.

Ty w vsćiech moich wzbudzi[sz wdzięczne pie-
nie/] 32,22-3. **185-6.** bo ci (koń i muł) w
rozum [ą obráni/] Y potrzebią muń[ztuku/ y
wódze/] Aby ie człowiek miał po woli w dródze.]
32,30-2. **187.** 32,34 jak nr 266. **188.** w ná-
dźzieię páń[ka/ vzywaycie/] Wefela/ dobrzy/ 32,
35. **189.** Trąbćie mu w głośną trąbę 33,6.
190. kocha [ye w [zczeróści (Pan)]/ 33,9. **191-
-2.** Ten (Pan) morze nieprzebyté závář/ iáko
w báni/] W [kárbie położył wodné odchłáni.]
33,13-4. **193-5.** Aby od nich nagłá śmierć
oddalił w przygodzie/] Aby ie żywił w ná-
cież[zym głódzie.] W nim ieft w[zytká ná-
dźzieiá ná[zá położóná/] 33,37-9. **196-7.** Bo-
my ná w[zelki čás w nim vfáli.] ... Pánie/ ...
iáko w tobie nádźzieię mamy.] 33,42-4. **198.**
34,4 jak nr 184. **199.** [kromni niech ... moim
przykładem w dobréy myśli trwáia.] 34,6. **200-
-1.** á on ... we w[zyfkich trwogách moich mié
obronił. Weń pátrzcíe/ 34,10-1. **202-3.** vbo-
gi wołá/ á pan go ... w nie[zczęściu iego
w cále go záchował. 34,14. **204.** 34,18 jak
nr 125. **205.** Niémá[z niedoftátku gdzie pan
w vczíwości.] 34,20. **206.** 34,23 jak nr 195.
207. Wołá [práviedliwy/ á pan ... w káždéy
przygodzie ... go obronił/] 34,38. **208.** á kto
zayřrzy cnoćie/ ... y [ám zni[zczęie w kłopotie.
34,46. **209.** 34,48 jak nr 110. **210.** 35,2
jak nr 34. **211-2.** Bodayže [ye w [wych síe-
ciách połowili/] Boday [ye w tychže dołach
potopili/] 35,22-3. **213-4.** A iam/ w ich zły
čas/ w parćie ... Chodził/] 35,37. **215.** A oni
[ye w méy myślá/ iákoby zdrádlíwíe/] Podydž
dobrégo.] 35,59. **217.** Oto nam w ręce wpadł/
35,74. **218.** Kt<ó>ry dopomoc raczył [tudze
[wému] W trudnościách iego.] 35,87. **219.**
Więc ie[fcze w [wychże złościách(!) sobie po-
chlébuie/] 36,3. **220-1.** W nocy myśli/ w iá-
kiéy dzień [trawíc w[zeteczności/] 36,7. **222.**
Którzy cnoty w káždéy [wéy [právie pře-
[tržégáia.] 36,22. **223-4.** Nie obru[zay [ye/
že kto ... W gržechu [ye kocha/ ... Bo ci ledá
w dzień ták vpádná 37,2-3. **225.** 37,5 jak
nr 230. **226.** Kochay [ye w pánu/ 37,9.
227. á w [wéy doległóści] Czekay ciérplíwíe/
37,15. **228-9.** Nie obražay [ye/ ie[flí w oczu
twoich] Zły człowiek w [zczęściu dni vżywa
[woich:] 37,17-8. **230-1.** A ci/ co w bogu
nádźzieię [wá máia/] Ziemię w dziedźitwo pew-

né otrzymáia.] 37,23-4. **232.** Ale pokorni/
... żyć w pokoiu w[zy[tek [wóy wiek będą.]
37,28. **233-4.** Ale ich miecze w ichže [ercá
wpádná/] A łuki w ręku [ámy [ye przepádná.]
37,35-6. **235-6.** Będá bez trwógi w káždéy
złéy przygodzie/] Będá mieć co ieść/ y w ná-
cież[zym głódzie.] 37,43-4. **237.** Y drógi iego
(cnotliwego) w [ercu [wym lubuie (Pan):]
37,54. **238.** 37,75 jak nr 117. **239.** Widžia-
łem złego w [zczęściu ták wynio[ftym/] 37,85.
240. 37,93 jak nr 166. **241.** pánie/ ... Tkwiá
we mnie [trzały twoie/ 38,3. **242.** Zdrowia
niémá[z w mym cíele 38,5. **243.** y cíśnie
mię (grzech) w ziemię/ 38,7. **244.** 38,13 jak
nr 180. **245.** 38,19 jak nr 180. **246.** Byłem
iáko ... ten/ co dotknion [łowy/] Nie ma ...
w vsćiech odmowy.] 38,28. **247.** 38,29 jak
nr 103. **248-9.** á nie day mié moim] Nie-
przyacióloom w pośmiéch: w tym oni lubuia/]
Gdy moie nogi namniéy [zwánkuia.] 38,31.
250. 38,38 jak nr 65. **251.** 38,42 jak nr 127.
252. Serce mi w gniewie pałáto/] 39,11. **253.**
długoli] Człowiek będzie w téy niewoli?] 39,14.
254. A mój wiek ieft w gářci [kryty:] 39,18.
255. Kto mié w nie[zczęściu w[pmože?] 39,30.
256. 39,32 jak nr 195. **257.** 39,35 jak nr
248. **258.** 40,12 jak nr 9. **259.** 40,14 jak
nr 125. **260.** toś mi włożył w v[zy/ 40,21.
261. Twóy zakon w moim [ercu ieft ryty.]
40,26. **262.** Nie kryłem w [ercu [swoim twéy
[práviedliwości/] 40,29. **263.** Bądźże mym
[tróžem w dzień niebe[pieczny.] 40,34. **264.**
Tro[flki mié/ ... zięty.] ... y [ercá w [sobie nie
czuie.] 40,38. **265-7.** Pan též w iego nie-
zczęściu nád nim [ye [miłuíe. Pan go w cále
záchowa/ ... Y w [zczęściu nieodmiennym z łá[flki
[wéy po[ftáwi.] 41,2-4. **268-9.** A ie[flí kiedy
w zdrowiu odmiánę poczuie/] Pan go w przy-
padku iego łá[flkáwíe w[pmože/] 41,6-7. **270.**
By w chęć nieprzyaciél[ka/ dawnom ia zgi-
niony:] 41,13. **271.** W [erce niechętne iádu
názbiéráw[zy wy[zedł/] 41,18. **272.** 41,23 jak
nr 95. **273-4.** W którymem miał nádźzieię/ ...
Ten w rádźie nieprzyacióól moich iáwnie śia-
dał.] 41,27-8. **275.** 41,32 jak nr 248. **276.**
42,22 jak nr 180. **277.** y w[zy[tki twé wáły]
W mié vderzáły.] 42,28. **278.** W iedné mié
právie ké[fl rozbiéráia/] 42,37. **279.** 43,2 jak
nr 162. **280.** Pánie/ w którym obróná] Moia
ieft położóná/] 43,7. **281.** 43,23 jak nr 59.

282. 43,26 jak nr 180. **283.** w [woie włafné v[zyfmy ftycháli/ ... Sprawy twéy ... mocy/ 44,1. **284.** tyś pan mój/ który wierné [woie/ Ma[ż ná dobrým baczéniu w káždé niepokoeie/ 44,12. **285.** Nieprzyiáciele ... w imię swięté twoje hárdé podepcemy/ 44,14. **286–7.** Bowiem ia nie pokládám nádzieie w [wéy bróni/ Ani mié moiá [trzelbá w potrzebie obróni/ 44,15–6. **288.** że[my ... niewierným pogánom w ręce [ye doftáli/ 44,24. **289.** 44,48 jak nr 173. **290.** Serce w niezczéściu táie/ 44,49. **291.** Twé o[tré [trzały ... Témi vgo[di[ż w [ercá záiátrzoné/ 45,18. **292.** Ma[ż w nienawiści bezbo[żność przeklétá/ 45,26. **293.** 45,30 jak nr 1832. **294.** 46,3 jak nr 172. **295.** Cho[ía góry nie wzru[żoné/ Będá w morze przeniešioné/ 46,8. **296.** Bijá wáły w brzégi krzywé/ 46,10. **297.** 46,20 jak nr 96. **298.** Niechay ... žiemiá [ye w głá[ł rozšiáda/ 46,24. **299–300.** Dał nam (*Pan*) w dzied[zi[ctwo/ y w v[zywánié/ W[óšć Iákobowé/ 47,7. **301–3.** Oto w [wóy košci[ó[ł w we[ó[łym pieniu/ Oto wštępuie w g[óšnym trábienu/ 47,9–10. **304.** á [trách wielkooki/ W ty[ł náciéráiac/ chwytá ie zá boki/ 48,12. **305.** To[my ... oglá[áli/ Oglá[áli[my w miešcie pá[ŋkim 48,19. **306.** 48,21 jak 172. **307.** y ty [fuchay/ komu[Pieniá[że le[žá nieprzebráné w domu/ 49,8. **308.** Przéc[ž [ye ia mam bać/ álbo [obá trwo[žyć/ W niezczé[ŋná chwile[? 49,14. **309–10.** Szaleni ... kt[órzy w [wym wlá[đaniu/ Ná[đzieie k[łáda/ álbo y w zebrániu/ 49,17–8. **311.** Aby kto šmierci mó[ł [ye v[warowáć/ ... á w gr[ó[ł nie wštępowáć/ 49,24. **312.** A ich ošá[đ[óšć/ ... Przi[dy[žie ... w obcyh [záfowánié/ 49,28. **313.** 49,39 jak nr 139. **314.** Niechay ... człowiek w [zczéšciu p[ływa/ 49,53. **315.** W[zy[žtek [žwiérz mój ie[řt/ y co w lešách tyie/ Y co po g[órách ... žyie/ 50,27. **316.** Mój ie[řt krá[ž žiem[ki/ y co zámkná[ł w [obie/ 50,34. **317.** Wz[óv[že mié w trošce/ 50,39. **318.** Iáko w plugáwé šmié[ž bráć v[řtá [woie/ ... przymiérze moie[? 50,43. **319.** Náuká moiá/ ... W šmiéciách v [ciebie/ 50,48. **320.** 50,51 jak nr 246. **321.** bli[košć [žadná/ W twéy v[žczypliwéy mowie nie ie[řt wlá[đná/ 50,54. **322.** Ná Bogá w [woich [práwách nie pomnié/ 50,62. **323.** BO[že w mi[šóšier[žiu [woim nieprzebrány/ 51,1. **324–5.** ábys w [łowieh [woich/ Záv[ždy praw náležion/ y

czyřt w [á[đzié[ł twoich/ 51,7–8. **326–7.** Mnieć ie[řzce z[óšć w má[řce ... zá[řtá[řá/ Mnieć gr[žé[ł ie[řzce w mléku má[řká podawá[řá/ 51,9–10. **328–9.** Stw[órz we mnie/ mój pánie/ [erce bogoboyné/ A w o[žieb[łtych pieršách myšli w[kr[žéš przy[řtoyné/ 51,19–20. **330–1.** A ia w [wym vpadku przez [ię pod[žwigniony/ Będé ž[łym ná przyk[łád ... wy[řtáwiony/ Aby w mi[šóšier[žiu twoim nie wá[řpili/ 51,25–7. **332.** Ze tym rychléy w piékných [woich mur[žé[ł [řánie (*miasto pá[ŋskie*)/ 51,38. **333.** 52,16 jak nr 24. **334–6.** Ot[ó[ž ... on co w z[óšcie/ Y co v[řá[ł w [wéy niecnošie/ A w Bogu niek[łá[đ[ł nádzieie/ 52,21–3. **337.** 52,26 jak nr 143. **338–9.** 53,1–3 jak nr 60–1. **340.** 53,14 jak nr 62. **341.** 54,4 jak nr 21. **342.** w té[ž/ co ná mié do[řy/ Kopáli/ wpráw/ ... mé nieprziáci[ó[ty/ 54,9. **343.** 55,7 jak nr 328. **344–5.** Wid[žé miá[řto w ich r[žá[đzie ná po[řy zginioné/ ... w myšlá[ł ro[řtárgnioné/ 55,16–7. **346–8.** We dne/ y w nocy mury [wawola obchod[ži/ ... W domié[ł sied[ži w[řzetcnošć: 55,18–20. **349.** Obá[řwá ... do pá[ŋkiégo domu w mi[šóšci chadzá[řá/ 55,29. **350.** Ráno bédé/ y wiecz[ó[ř/ y w po[łudnie prošil/ 55,34. **351–2.** w p[ó[ł wieku zo[řtánie/ M[žob[óycá: ia w tobie mam ná[đzieie/ pánie/ 55,48. **353–4.** Bo mié práwie w žiemié w bi[ł człowiek z[óšliwy/ ... Wdeptáli mié w žiemié lu[ždie nie[žy[žliwi/ 56,2–5. **355.** Ie[řt to w ksiégách twoich/ 56,21. **356.** že ty [řy[žy[ž mié y w niebie/ 56,24. **357.** Vchowá[řš [řwá[ŋku/ ábych w liczbie [žywyh/ ... chod[ži[ł 56,31. **358–9.** W tobie v[řánie k[łá[đie du[řzá moiá/ Niechay v[řegé w pewný twych [krzyde[ł za[řtonie/ 57,2–3. **360.** [ž[łych lu[ždi w šmié[ł obr[óci[ž: 57,7. **361.** Sta[ŋ w wiérzchu niebá/ 57,14. **362.** Do[řy bráli podemná: ... [ámi w nie wpá[đáli/ 57, 20. **363.** 57,21 jak nr 264. **364.** 57,30 jak nr 361. **365.** podobni do [žmije/ Kt[órá zámknioné v[žy w[žiemie krije/ 58,10. **366.** w[řzetczné pot[řucz g[ęby/ ... Á[ž w nich [žá[đného z[ębá niez[ó[řtánie/ 58,14. **367–8.** Piérwéy/ ni[ž w cz[ę[řnie latoro[řki nowé/ Albo wyro[řtá w gá[ł[ži g[łogowé/ 58,21–2. **369.** Y [řopy we krwi [ž[łych dobry omoczy/ 58,26. **370.** Ani mié w moc podaway bezecnym g[ł[ównikom/ 59,4. **371.** 59,27 jak nr 24. **372.** 59,34 jak nr 207. **373.** Dawá[řš ty chorágiev ... I[řzczá[ž [ye w [řowie [woim: 60,10. **374.** M[ówi[ł pan w przy-

bytku [wym/ 60,13. **375.** W mym po[stu]żeń-
[twie Iudás 60,17. **376.** Kto mię zawiędzie
w polá Idum[kie] 60,22. **377.** 60,25 jak nr
218. **378.** Nikt be[spiechen w nádzieię ludzká
być niemoże:] 60,26. **379–80.** W tobieć ná-
dzieiá: ty mię [am ma]z w cále| Záchowác(!)/
61,7. **381.** że w namiećie twoim| Wiecznie
mam mie[zkáć 61,9. **382.** 62,3 jak nr 16.
383. Rádá wá[za] dobrym [zkodzić| A w trud-
ności ie przywozić:] 62,10. **384.** 62,12 jak
nr 55. **385.** 62,15 jak nr 16. **386–9.** W tym
nádzieię pokládaycie| ... W nie[zcześciu/ y
w káždéy trwodze| Ná[za] v[no]ść závády w
bodze| 62,21–4. **390.** Prágne cie du[za]/ ...
Iáko d[zd]á z[ie]mia w [rogié letné znoie| 63,4.
391–2. Acz mie[zkam ... W [uchéy/ ... z[ie]mi:]
... Przet[sié] iákobych był w kościelie twoim|
63,6–7. **393.** ciebie ia y w nocy| Y ráno
wielbie| 63,15. **394.** 63,17 jak nr 572. **395.**
63,25 jak nr 352. **396–7.** W m[ó]y czás nie-
[zcześliwy| Rácz modlitwy moie| Przyiáć w
v[zy] 64,2–4. **398.** B[é]dą ... w rádości zyli|
64,48. **399.** Chwa[á] w Sionie ... czeka cie-
bie| 65,2. **400.** 65,10 jak nr 165. **401.** 65,
15 jak nr 143. **402.** Y my ... v[fa]my| Ze w
twym kościelie w rychle [tánać mamy| 65,18.
403. Ty ... góry niezmierzoné| W ich grunćie
trzyma[z/ 65,26. **404.** Y ludzkie burdy kró-
ci[z/ mieniác boie| W lubé pokoie| 65,28.
405. Twych gromów ... [ye l[é]káia| Którzy w
nadál[zych] kráinách mie[zkáia:] 65,30. **406.**
W polách [tad] mno[stw]o: 65,46. **407.** Y g[dz]ie
w by[tré] ... morze| Západáia pozné zorze|
66,3. **408.** 66,5 jak nr 302. **409.** pan ...
Morze w twárdy grunt obraca| 66,21. **410.**
Ten nas/ ... vchowa[ł] w ci[é]żkie trwogi| 66,35.
411. Wegna[ł] nas w dó[ł] pokryty| 66,41.
412. wierny zborze| Co [łu]ży[z] pánu w po-
korze| 66,58. **413.** A v[ty]zycie w [wé] v[zy]|
66,59. **414–5.** V tegom ia w [wym] frá[sun-
ku| W [w]ych tro[kách] [zuka]ł rátku| 66,
61. **416.** 66,65 jak nr 55. **417.** A [prá-
wiedliwym] [erce] zákwitnie w rádości| 68,7.
418. Byście ... w [zc[er]ých] [á]dzach [páli| 68,
31. **419–21.** woy[ká] ... A [am] pan w po-
szrodku ich/ iáki w dawnym lećie| Ná Sináicu
był widzian/ álbo w [wym] namiećie| 68,47–8.
422. Ten ma w [woim] wládániu ... [mierci]
wrotá| 68,56. **423.** 68,61 jak nr 369. **424.**
á pány ... W v[zy] ludzkie podáia piófnki

68,68. **425.** ty[ś] nam da[ł] w boiu si[ł]e/ 68,73.
426. Niech [ré]bro w [ztukách] nio[fa:] 68,78.
427. Grozny pan w [wéy] [świátnicy: 68,87.
428–9. bo złych przygód nawá[no]ści| Si[é]gáia
we mnie o[stá]tnich kości| Topię [ye] w [rogim]
b[ł]oćie/ 69,2–3. **430.** Stráci[ł]em oczy w niebo
pátrzáiać| 69,6. **431.** Ie[st]li mię w grubym
chodząc worze vpátrzyli| 69,25. **432.** Mná
ię[zy]ká náczofáć w bramie po[á]dzonym| 69,27.
433. 69,29 jak nr 414. **434.** Nie day mi tonáć
w powódz rzék mo[ż]nych| 69,34. **435.** 69,44
jak nr 180. **436.** mię [z]li ludzie ... Y w
vprágnienu octem poili| 69,48. **437.** Niech-
że im te[ż] ich pokarm kościá w gárdle [tánie|
69,49. **438.** niechay zły nie b[é]dzie| Położon
w iednym z dobr[é]mi rz[é]dzie| 69,62. **439–**
40. W pánu trzebá mi[é]ć v[no]ść/ á ten ... w
káždéy trwodze du[ż]e po[si]li| 69,71–2. **441.**
Pomni on ná [wé] w wi[é]zieniu [rogim| 69,74.
442. Niebo/ z[ie]miá/ y morze ... Y cokolwiek
du[ż] w tym przemie[zk]awa| 69,76. **443.** Bo
ten ná gród Sio[ń]ki w[p]omni w krótkim cze-
[sié]| 69,77. **444.** wd[zié]czne potom[stw]o w [wéy]
w[á]fności si[é]dzie| 69,81. **445.** Nie day mię
w r[é]ce cz[ł]owiekowi z[ł]emu| 70,4. **446.** 71,1
jak nr 358. **447.** 71,5 jak nr 162. **448.**
71,9 jak nr 166. **449.** 71,12 jak nr 26. **450.**
71,14 jak nr 358. **451.** Nie porzucay[że] mię
wi[é]c w moim z[e]z[ł]ym wieku| 71,17. **452.**
A ia wi[é]c ... y w my[ś]li be[spie]czny| Tobie
nowa pie[ś]ń zácne| 71,27. **453.** Wyznam
cie w obietnicách twoich nie omylnym|
71,29. **454–5.** Rácz[że] mię w [lá]f[ce]/ y w [wéy]
záchowác obronie| 71,35. **456.** Ty[ś] mię był
práwie w morze tró[ł]k rozlicznych wpráwi[ł]|
71,41. **457.** B[é]dą cie wyznawáły (*moje stro-
ny*) w powieści [tá]tecznym| 71,47. **458.** Day
[sprá]wiedliwość królewicowi:| Aby w porzádku
twóy lud [sprawowa[ł] 72,3. **459–61.** Oni (*z[li]
ludzie*) ... w dobr[é]y si[ł]e d[ł]ugie látá trwáia|
W ludzkich frá[sunkach] nie [á] po[ł]ożeni| ...
W ro[sk]o[zách] le[ża] 73,8–13. **462.** z[li] ludzie
... W iákim do[stá]tku dni [w]ych v[zy]wáia| 73,
24. **463.** 73,26 jak nr 81. **464.** 73,29 jak
nr 60. **465.** A chcąc w téy mierze co pewné-
go [tá]wić| 73,31. **466.** Y pan/ y pá[ń]stwo
zgina wocemgni[é]niu| 73,39. **467.** Smie[ł]ch
tylko ludzki w mie[ś]cie twym zo[stá]nie| 73,42.
468. lud ... Z któr[é]go[ś] ty zdiá[ł] iá[zm]o w iego
czás mizerny| 74,4. **469.** ták wiele [zkó]d

widzi[ż w [wym kościele.] 74,8. **470.** kiedy wala[W leśie [urowé dęby 74,14. **471.** namiot ... Leży w prochu 74,16. **472.** 74,18 jak nr 1878. **473.** póki w tym trwać mamy.] 74,20. **474.** Tyś ... [rogim [mokom w wodzie hárdé głowy [kru[żył.] 74,28. **475.** Stádá [wego w niepámiéc ... niepodaway.] 74,40. **476.** Bóg ... niewolniká pofádzi w koronie| Ná ... thronie.] 75,23. **477-8.** V páná w ręku pełna czáfzá [toi| Przykrégo mofzczu: tym złé ludzie poi| ... Leiać im ... W gardziél 75,25-8. **479-81.** ZNáczny iest bóg w Zydow[kiéy kráinie| W Izráhelu iego imię [tynie.] Namiot iego w Salem iest rozbity| 76,1-3. **482.** mężé ... Záfnełi w [en twárdy 76,9. **483.** nie korzy[ta w du[zy| Ktoby czekał/ kiedy cié gniew ru[zy.] 76,13. **484.** 76,18 jak nr 266. **485.** 77,2 jak nr 21. **486.** Do tegom ręce ściągáł w nocné ciémności.] 77,4. **487.** 77,13 jak nr 216. **488.** Ani łá[ki w gniewie [wym chce (Pan) okázowác? 77,20. **489.** Roily [ye po niebie wkrág ły[káwicé| 77,39. **490.** 78,11 jak nr 126. **491-2.** Którzy nie dobrze [ye w [wéy czuli powinności| Ani postępowáli z bogiem w vprzéymości.] 78,15-6. **493.** W potrzebie tył podáli: 78,19. **494.** Któré (cudá) ich [tár[zy w polách AEgyptckich widzieli.] 78,22. **495.** Przydał im wódze: ná dniu obłok ... A w nocy ... ogień 78,26. **496.** Ale páná przeciwko [obie zápalili:] Ku[ząc go w [ercách [woich/ 78,31. **497.** Ani w nim [wéy nádzieie głupi pokládáli.] 78,40. **498.** wiátr ... iákie więc zamieci| W piasczytych polách pedzi| 78,46. **499.** Wobóz ... pádáli| Ptacy 78,47. **500.** iezcze im w gębie miéfo tkwiáło| 78,51. **501.** 78,54 jak nr 480. **502.** w rozlicznych trofkách [trawili [wé látá| 78,57. **503-4.** Ani pánu w przymiérzu záchowáli wiáry:] ... który niema w miłóšierdziu miáry| 78,67-8. **505.** 78,74 jak nr 650. **506-8.** cudá nie[tycháné| W Aegiptcie okázowál: rzéki ... W krew obrocił: ... A w nieznošnym prágnieniu ludziom v[ta [chnęły.] 78,80-2. **509.** 78,93 jak nr 506. **510.** Y mie[zkáli w ich zamcech: 78,101. **511.** Niewytrwáli ... w podánéy vmowie.] 78,104. **512.** Arkę nieprzyiaćiom/ ... Podáł w ręce: 78,114. **513.** 79,24 jak nr 317. **514.** W płáczu ciężkim ... chléb trofkiwy iémy:] 80,11. **515.** Którzy w drogę kolwiek idáć 80,26. **516.** Wysie-

czoné w ogniu leżą (krzaki)/ 80,33. **517-9.** Biycie w bębny/ w instrumety graycie| ... Trábcie w tráby/ 81,3-5. **520.** że ... Ani w glinie rák trzymacie.] 81,16. **521.** 81,17 jak nr 173. **522-3.** Strzegłem was w grom: došwiadczálem [tátku| W przykrym wody nie-doštátku| 81,19-20. **524.** Któryc w vcišnie-niu twoim| Do wolności pomógł (Bóg): 81,30. **525.** Zeby mušieli zá pány| Wyznáć byli wierne [tugi moie| W chęć vbraw[zy twarzy [woie.] 81,44. **526.** A dobry w [wéy doległóšci| Nie dóydzie [práwiedliwošci?] 82,7. **527.** 82,22 jak nr 94. **528.** 84,1 jak nr 531. **529.** 84,9 jak nr 155. **530-1.** Y ci ... co w tobie [wá moc položyli| ... O pánie/ v którégo w ręku w[zyt[ki boie| 84,17. **532.** Dzień ieden v mnie w twoim páłacu [trawiony| Lep[zy/ 84,21. **533-4.** O bože ... [zchešliwy w [wéy rádziej| Ktokolwiek w tobie nádzieie kładziej.] 84,27-8. **535.** A gniew twój dawny niechay zgášnie w tobie.] 85,10. **536.** Ty ... ma[ż ... vwe[elić w [mutku položoné:] 85,14. **537-8.** W[pomóz mié/ pánie/ w méy ciężkošci| Ná-dzieia w[zyt[ka w twéy litošci.] 86,7-8. **539.** Vwe[el du[żé ... W twoie opiekę poruczona.] 86,12. **540.** 86,19 jak nr 414. **541.** Tyś ... Ani w [wéy mocy zámierzony:] 86,30. **542-3.** Ty ... [kapy w rozgniewánié| A nieprze-brány w litowánie.] 86,51-2. **544.** á w trud-nošci| Doday mi [ercá/ 86,53. **545.** W[zy[cy ... Sławic cié bédá: iestli w głowie moiéy| Též co tákiego/ 87,23. **546-7.** BOže/ ... Do ciebie wołam we dnie/ y w nocy.] 88,2. **548.** 88,7 jak nr 264. **549-50.** Ponurzyeš mié w [ro-giéy otchłáni podziemnéy| ... w przepášci ciémnéy.] 88,11-2. **551-2.** Iestem w ich oczu ná podziw brzytki.] Siedzę iáko w okowách/ 88,16-7. **553.** 88,23 jak nr 20. **554.** 89,20 jak nr 316. **555.** Ci ... W žádný błád niemogá być ... záwiedzeni:] 89,28. **556.** Tyś w widzeniu powiedział 89,33. **557.** W káždéy potrzebie iego z nim bédę prze[stawał.] 88,38. **558.** 89,47 jak nr 126. **559-61.** W łá[ce moiéy ná wieki nie vzna odmiány:] W przymiérzu po[żlubionym bédzie záchowány.] Potomek w domu iego nigdy nie záginie| 89,51-3. **562.** głos podány| Z v[st moich w odmiénnošci niebédzie vznány.] 89,62. **563.** 89,65 jak nr 561. **564.** á w [woiéy potrzebie| Niémiał obrońce/ 89,77. **565.** 89,87

jak nr 502. **566.** Aż go na wet w ziemię wpięrafz. | 90,12. **567.** Iáko wodá siáknie w ziemię/ | 90,17. **568.** Y w niełáfce twoiéy [chniemy:] 90,26. **569.** 90,39 *jak nr 129.* **570.** KTo [ye w opiekę poda pánu [wemu/ | 91,1. **571-2.** Ciebie on ... Y w zaráźliwym powietrzu rátuie:] W ćieniu [wych [krzydeł záchowa ćię wiecznie/ | 91,6-7. **573.** áni dbay ná [trzały/ Którými síeie przygodá w dzień biały. | 91,12. **574.** Ani [ye naydzie w domu twoim [zkodá. | 91,20. **575.** Ia go też tákże w iego káżdą trwogę| Nie zápamiętam/ | 91,31. **576.** 91,34 *jak nr 207.* **577.** O myśli w twárdéy nocy zámknioné. | 92,12. **578-80.** [zcep/ który w páń[kim] Ro[ko[znym będzie páłacu w[ádzony/ ... Y czér[tywy będzie/ y rodny w [tárości:] ... żeby w [wéy [spráwiedliwoścí] Pan/ ... był opowiadány/ | 92,26-30. **581.** niechay ... wáły| Swym ge[tytm [zykiem wdérzáiá w [káły:] | 93,10. **582.** przeto w domu twoim | ... wieczna cześć zo[stánie/ | 93,14. **583-4.** Szczęśliwy/ którego ... w [woim zakonie ćwicz[. | Táki w pow[zechną trwogę pokóy wczuie/ | 94,22. **585.** Dawno bych iuż był w wiecznéy pogręzon nocy. | 94,32. **586.** W iego [á rękú ziem[kié głébokości/ | 95,9. **587.** 95,19 *jak nr 413.* **588.** Niechay brzmi w [zru pogáń[kich] Sławá 96,9. **589.** Biycie czołem przed [wym pánem/ | W domu iego 96,36. **590.** A kto żył w pobożności/ | Pewien ... rádości. | 97,51. **591.** Zyscił [ye w [łowie 98,13. **592.** 98,19 *jak nr 1254.* **593.** Niechay zágrzmi morze ... Y du[ze w morzu zrodzoné:] 98,22. **594.** A w przymierzu nieodmienná wiárę záchowáli. | 99,16. **595.** W rádości mu [tuźcie/ | 100, 3. **596.** co żywiem/ co tchniemy/ | On [práwuie w nas/ | 100,6. **597.** Wnidźcie w koścíoł/ | 100,9. **598.** Miey[ca w mym domu nie zágrzeie/ | 101,21. **599.** A nie opu[zczyay mié w mój dzień nie[zczęśliwy:] | 102,6. **600.** 102,12 *jak nr 390.* **601.** 102,15 *jak nr 264.* **602-3.** Iestem iáko w leśiéch Pelikan zchowány/ ... iáko puhacz w pu[tynią wmię[zkány:] | 102,17-8. **604.** Y w [wym máie[taćie widomie [ye [táwi[z:] | 102,38. **605.** Y moc w Hieruzálem iego wyznawáli:] | 102,50. **606.** Nie bierz mié ... pánie/ w połowicy wieká. | 102,56. **607.** á ty w [wéy cáłóści/ | Boże mój/ trwáć będziefz | 102,59. **608.** 103,4 *jak nr 261.* **609.** 103,30 *jak nr 224.* **610.** którzy

w iego będą kocháć [ye [łowie. | 103,36. **611.** Ty w [kále vkázuiefz drógę zdroiom nowym/ | 104,19. **612.** Tu [ye w[zelki źwiérz chłodzi/ który w polu žije/ | 104,21. **613.** ptacy ... á w krzakach zielonych | Nie prze[stáią powtárzáć pieśni | 104,23. **614-5.** W[zytko to/ co iest w morzu/ ... Oczy ku tobie wznósi/ który siedzi[z w niebie:] | 104,51-3. **616.** Iesli im duchá weźmie[z/ w proch [ye wnet obróca/ | 104,57. **617.** Bom ia w[zytko położył w nim wefelé [woie. | 104,66. **618.** Cudá/ ... w [sercu chowaycie. | 105,8. **619.** iego wyroki | Wiáżá w[zytek świát/ iáko w [obie [zyroki. | 105,12. **620.** y w[zytki rzeczy | Ma w vmowie zámknioné | 105,14. **621-2.** w czym na czas wieczny | Izráélá vpewnił/ w [łowie [táteczny:] | 105, 17-8. **623.** Obiecuiąc ... kray ... Chánáney[ki podáć im w pomiar dziedziczny. | 105,20. **624-6.** Gdzie w máłéy liczbie będąc/ ... Nofzác [ye to tám/ to [ám: dziś w téy dziedzinie/ | Iutro namiot [wóy [táwiác w in[zyéy kráinie:] | 105,21-4. **627.** Przet[sié zázwždy bywáli w páń[kiéy obronie/ | 105,25. **628.** Y proroki w pokoiu mé záchowaycie. | 105,28. **629.** 105, 32 *jak nr 1748.* **630.** Y tak długo był trzyman w więzieniu [rogim/ | 105,35. **631.** 105, 37 *jak nr 179.* **632.** y dał w [záfár[two | W[zytkę máie[tność [woię/ | 105,39. **633.** á w południe noc ge[ta w[stáá/ | 105,53. **634-5.** A pan nád niémi obłok ... We dnie wié[zał/ á w nocy [łup ro[palony. | 105,74. **636.** 105,75 *jak nr 499.* **637-8.** Kto tak w [łowá bogáty? ... Aby w powieści dzieiom iego mógl być rowny? | 106,3-4. **639.** 106,6 *jak nr 222.* **640-1.** Pomni ná mié/ ... w onéy dawnéy chęci/ | Którą ludzic znawáli w oczu twoich w[ziéci. | 106,7-8. **642.** Náwiédz(!) mié w łáfce [woiéy: | 106,9. **643.** 106,14 *jak nr 646.* **644.** Y moc iego w pieśniách [wych do niebá wznóšili. | 106,28. **645.** 106,32 *jak nr 650.* **646-8.** Który cudá w Aegiptcie nie[łycháné [práwił. | ... nie wiezdzone w poły przeciał morze:] ... á drugié zálał w tymże torze. | 106,46-8. **649.** Rozruch w okopie wielki/ ... Vczynili/ | 106,55. **650-1.** że támże w pia[czy[tych] Pu[tyniách poléc mieli/ y w górách [káli[tych. | 106,57-8. **652.** Y podáli [ye w iárzmo Báál Phegorowi/ | 106,61. **653.** Táki mówił/ że w rzeczy [wéy nie był bogu práwy. | 106,72. **654.** W[zetecznicom w [prá-

wách [wych naprzód nic nie dáli.] 106,82. **655.** Y dał ie (*lud swój*) w ręce prawie niewiernym poganom/ 106,85. **656.** co raz głębiéy/ w złościách [wych tonęli.] 106,90. **657.** v których w niewoli mie[zkáli.] 106,96. **658.** 107,13 *jak nr 35.* **659.** 107,21 *jak nr 552.* **660.** 107,25 *jak nr 35.* **661.** 107,36 *jak nr 1207.* **662.** 107,37 *jak nr 35.* **663.** Którzy w przeważnym drewnie po morzu żegluią/ 107,45. **664.** A nawę ... wełny ... w przepaści ślepé zpu[zczaia.] 107,52. **665.** 107,57 *jak nr 35.* **666–7.** Tenże rzeki ofu[za/ ... Y obraca ... grunty płodné/ W piasek/ y w słoné polá nierodné.] 107,68. **668–9.** puštynią w piękná rzékę mieni/ Y piasek w łąkę pełná [trumieni.] 107,69–70. **670.** 107,83 *jak nr 269.* **671.** w pobożnym [ercu rádość roście/] 107,85. **672.** 108,1 *jak nr 264.* **673.** 108,12 *jak nr 67.* **674.** 108,13 *jak nr 374.* **675.** 108,17 *jak nr 375.* **676.** 108,22 *jak nr 376.* **677.** 108,25 *jak nr 218.* **678.** 108,26 *jak nr 378.* **679.** 109,1 *jak nr 184.* **680.** A obcy w iego pracy [obie lubuie.] 109,24. **681.** Niechay go nikt nie we[prze w iego trudności/] 109,25. **682.** ze y on w [woiéy popędliwości/] Zápamiętał ... ludzkości:] 109,33. **683–4.** A to téz/ iáko wodá/ w iego wnętrznosci/] Y/ iáko tłusty oléy/ wpiło [ye w kości.] 109,43–4. **685.** 109,58 *jak nr 168.* **686.** Przyzedłem do w[zech niemal ludzi w ohyde/] 109,59. **687.** á w méy zálości/] Po-deprzy mié 109,61. **688.** A ia ... będę ... iego chwałę w gęstym ludzie wyznawał:] 109,70. **689.** A ty ... vzyway praw [woich/ ... Ro[kázuiąc w pośrzedku nieprzyaciół 110,8. **690–1.** Lud w cnotách okazały/ świetny w pobożności:] 110,11. **692.** pan Tyranny zetrze w gniewie [woim.] 110,16. **693.** Pan ... [wé poštawił w ich królestwie pány.] 111,14. **694.** 112,2 *jak nr 129.* **695.** 112,9 *jak nr 574.* **696.** 112,16 *jak nr 207.* **697.** Ze w nich (*słowach*) płochóš nie pánuie.] 112,20. **698–9.** Dobry/ ... Be[pieczen w nádzieię bożą/] Y pewien/ ze w krótkim czešie/ Zły człowiek pom[ę odniešie.] 112,26. **700.** Táki/ co w głowie vrádzi/ Do [kutku nie doprowadzi.] 112,35. **701.** 113,3 *jak nr 184.* **702–3.** którzy w nich (*balwanach*) nádzieię máia.] Izráhel w pánu niech nádzieię [táwi/] 115,16–7. **704.** którzy

[ye go boia/] Bo krom wątpienia w łá[ce iego [toia.] 115,22. **705.** W[zytkim on łá[kaw/ ... Tákw w máłym wieku/ iáko dorofstemu.] 115,26. **706.** 115,32 *jak nr 300.* **707.** 116,4 *jak nr 328.* **708.** 116,9 *jak nr 719.* **709.** lzy w oczách [tánęty/] 116,19. **710.** Y będę ... Iefz[czce policzon w rege[trze żywych:] 116,22. **711.** 116,26 *jak nr 148.* **712.** Mówiłem ... nádzieię w człowieczé/ Prózna: 116,27. **713.** Chcę w obietnicách [swoich być práwy.] 116,34. **714.** 116,38 *jak nr 207.* **715.** 116,42 *jak nr 713.* **716–7.** Tobie ... Chcę być praw ... W twym świątym miešcie/ w twym zacnym dworze.] 116,44. **718.** w[zelkié plemię/] Cošcie w okrag obšiedli ziemię/ Páná ... wyznawaycie/] 117,2. **719–20.** Wzywałem go w przygodzie/ á on w méy ciężkości/ Vzył nádemná litošci.] 118,9. **721.** A to przyw[łazczyć mušiem páń[kiemu przezyrzeniu/] Co dziś v nas w podziwieniu.] 118,46. **722.** Miéy nas w obronie [woiéy/] 118,49. **723.** 118,53 *jak nr 155.* **724.** 119,11 *jak nr 117.* **725–6.** Twoje [ady opowiadał ... W tych [ye ćwicę ... w tych [obie lubuie.] 119,15–6. **727.** 119,28 *jak nr 148.* **728.** Cnotá méy céł/ w który pátrze/ 119,30. **729–30.** Kocham [ye w twym ro[kazaniu/ ... y w [ercu piáštuié.] 119,47–8. **731.** Imię twé w nocy rozczytam/ 119,55. **732.** pánie w dobroć nieprzebrány.] 119,68. **733.** Więdne/ iáko [kórá w dymie/ 119,83. **734.** ia niéмам gdzie vciéc [ye w potrzebie.] 119,92. **735.** 119,103 *jak nr 184.* **736.** á twé vchwały będą v mnie w wadze.] 119,134. **737.** Słowá twé w ogniu p[awioné:] 119,140. **738.** W tro[kách nawięt[zych zawždydym twé vchwały miłował/] 119,143. **739.** 119,148 *jak nr 2.* **740.** 119,170 *jak nr 112.* **741.** 120,1 *jak nr 172.* **742.** á oni w zwádzie [ye kocháia/] 120,11. **743.** Ktoli mié w zléy przygodzie moiéy rátuie.] 121,4. **744.** 121,6 *jak nr 202.* **745.** Ze cié áni w dzień [łonce gorące przéymie/] 121,15. **746.** Niechze w tobie/ piękne miásto/ pokóy przebywa/] 122,9. **747–8.** Pokóy w twárdych bá[ztach twoich niechay [ye mnoży/] A ob[fišość [wé w pálacách gniazdo záložy.] 122,11–2. **749.** Iáko w niedoštátku ná páń[ka pogláda] ... [tuga rękę/ 123,5. **750–1.** Iáko wkrąg práwie góry otoczyły/ Ierolimé: tákw pan lud

[wóy ... A w żadną trwoęę ich nie odftępuie.] 125,5–8. **752–4.** Kto śiał w płaczu/ źnie w radości:] Ná[ża śiw(!) była w gorzkości:] 126, 21–2. **755.** pan ... Dáie dźiatek wdźięczne w domu roie:] 127,11. **756.** nie ták [ą [tráfzliwé] W ręku mę[kich [trzały 127,14. **757.** 128,2 jak nr 129. **758.** Temu iego wierna praca] Nigdy [ye w žal nie obraca:] 128,6. **759.** Iáko/ ... krzak winnéy máćice/] Obfituie w [łodkié groná:] 128,11. **760.** 128,15 jak nr 1013. **761.** 128,20 jak nr 722. **762.** W rze- czyppolitéy zgodę/ ... Vyźrzy 128,21. **763.** Potłukł pętá w [wéy [rogości/] 129,11. **764.** Boday v[echł/ iáko trawá] W wiérzchu muru twárdégo.] 129,16. **765.** 130,1 jak nr 317. **766.** 130,4 jak nr 21. **767.** Co przeciw tobie v w[zech ... Vczíwość ... w [ercu budźi.] 130, 12. **768.** 130,20 jak nr 103. **769.** nie nay- dźie[ż pychy w [ercu moim/] 131,1. **770.** Kto nie chce być w nádźiei [woiéy omylony.] 131, 12. **771.** 132,2 jak nr 16. **772.** tobie w té [łowá przysiágl [wemu bogu:] 132,3. **773.** miey[ce ... oto w Ephrácie pan ie ... okazał/ 132,9. **774.** do [wego pokoiá/] W [zczefną godzinę rácz wnidź 132,14. **775.** Potomek twóy vsíedzie w máie[ftacie twoim:] 132,20. **776.** A brácia ... w [zczéréy vprzéymo[ści] Strze- gá iedno[ści.] 133,3. **777.** Którzy trzyma[cie [traż w iego bóźnicy:] 134,2. **778.** W iego ieft władzy ziemiá/ 135,9. **779.** 135,15 jak nr 646. **780.** co w nich (*bogach pogańskich*) vfno[ść położyli.] 135,34. **781.** Bo on w [wym miłośierdźiu nigdy nie przebrány.] 136,6. **782.** Który w pół práwie morze rozdzielił czérwo- né/ 136,25. **783.** Nie raczył nas przepom- niéć w ná[że doległó[ści/] 136,43. **784.** 136,52 jak nr 781. **785.** Lecz pogánin niebáczny/ w téy ná[žéy záłobie/ ... pio[fnkę Sioń[ka káże śpiéwáć 137,5. **786.** 137,8 jak nr 405. **787.** iáko w ná[ž ciężki dzień wołáli/ 137,14. **788.** 138,3 jak nr 155. **789.** 139,2 jak nr 180. **790.** 139,8 jak nr 588. **791.** naydę cie wnie- bie:] 139,15. **792.** Zeby w nocnych ciemno[ści- ách miał vléc tobie.] 139,22. **793.** Tyś mié w żywo[cie tworzył moiéy rodzice.] 139,28. **794.** 139,34 jak nr 793. **795.** 139,39 jak nr 355. **796.** Rychléy pia[sek we w[zytkich mor- zách zráchuie:] 139,43. **797.** 139,55 jak nr 328. **798.** 140,3 jak nr 55. **799.** 140,12 jak nr 21. **800.** 140,14 jak nr 425. **801.**

Nie cie[ż złych ludzi/ ... W ich przedsiéw[zięciu:] 140,16. **802.** 140,17 jak nr 314. **803.** A zły w [woiéyže zło[ści [ye vplecie.] 140,24. **804.** 141,2 jak nr 21. **805.** 141,22 jak nr 180. **806.** 141,24 jak nr 36. **807–8.** Abych [ye nie pobíł w ich sie[ćciách ... á oné] W ichże włá[fnych śiatkách widział vplecioné.] 141,26–8. **809–10.** Poyźrzę w lewo/ álbo w práwo/ 142,11–2. **811.** Przyimi w v[zy mój płácz 142,21. **812.** 143,4 jak nr 173. **813.** żaden ... Ták święty nie ieft/ áby ... Nie miał być w iákim wytkniony nierządzie.] 143,8. **814.** A ia w iá[kiniách ślepych mie[żkáć mu[żę/ 143,10. **815–6.** W tákich frá[unkách y w tákich niewczásié[ch] Myśliłem ... o dáw- niey[zych czásié[ch:] 143,13. **817.** 143,16 jak nr 145. **818.** 143,23 jak nr 150. **819–20.** W tobie nádźieiá/ w tobie myśli moié] Tkwią 143,25. **821.** Náucz mié w świętym żyć za- konie twoim/] 143,31. **822.** Weźmi w opiekę du[żę moié 143,37. **823.** Zni[żcz ie ná ziemi w [rogim gniewie [woim/] 143,39. **824.** 144,3 jak nr 425. **825–6.** Który króle w przygo- dách w cále záchowywa[ż/] 144,23. **827.** W tobie oczy [wé trzyma w[zelákie [tworze- nie/] 145,25. **828–30.** We w[zytkich [wych po[stępkách pan ieft [práwidliwy/] We w[zytkich [práwách [swoich dziwnie lito[ściwy.] ... W niebe[pieczeń[stwie [strze[że/ 145,29–34. **831.** 146,32 jak nr 700. **832.** On w[zytkich gwiazd niebe[skich liczbę ma w głowie/] 147,7. **833.** bóg ... niezmierny w [woiéy mądros[ci.] 147,10. **834.** W tych [ye kocha/ którzy mu [łu[żá [táteczenie/] 147,21. **835.** Który w że- lezie [zczérym bramy twé kował/] 147,25. **836.** Smocy/ co w górách mie[żkáć:] 148,18. **837.** Niech [ye w twórcy [wym che[piá Izrá- helczycy/] 149,3. **838–41.** Dobrzy będą widze- ni w wielkiéy zacno[ści/] Y v[zyá w mie[ż- kániách [swoich rado[ści.] W ich vs[cié[ch páń[ka chwa[łá/ w ręku ... miecz 49,9–11. **842–3.** A wielkomyslná(!) hárdó[ść w ziemię tłoczyli.] Aby ... w okowách chowáli przednie k[siáżetá.] 149,14–6.

LFogel: **844–5.** Moy la[skawy panie Fogel- ueder (a wtim imieniu w[žitki praelaturi ... zamykam) służby [we właskę V<aszej> m<iło- ści> zalecam 1. **846.** 1 jak nr 850. **847.** okolo powietrza w Mazow[zu ludzie coś na- trácaia. 1. **848.** i moia rzecz [nadniej by

tam po[ż]ła, kiedi bedziem w kupie.| 1. **849.** (... bych zas wnieprawdzie niezof[ta]l) 2. **850–1.** Ale iż V<asza> m<iłość> też wliscie [wym Mu[fa]s nieprzepomina[ż], tim śmielej ia też earum wli[fcie] swym memini 2. **852.** boię się aby nie bylo minus autoritatis wtej perfonie, 3.

Tr: **853.** ORSZVLI KOCHANOWSKIEY, ... KTORA ... W NIEDOSZLYM WIEKV SWOIM, ... ZGASLA ded. **854.** WSzytki płacze/ ... w dom [ye m[ó]y no[ś]cie/| 1,5. **855.** m[á]camy gdzie mi[ę]kc[é]y wrzeczy/| 1,18. **856.** co l[é]y/ czy w [mutku i[á]wnie ż[á]łow[á]ć/| 1,19. **857.** w co mi[ę] niez[cz]e[ś]cie moie d[zi]ś wpr[á]wi[ł]o/| 2,8. **858–9.** Alem v[ý]ć w oboyg[us] (*pisanii mamkom pieśni i op[ł]akiwaniu swojej dziewczyny*) iedn[á]ki[é]y wolno[ś]ci| Niem[ó]gl: ... i[á]ko w dordz[á]lo[ś]ci| Dow[ó]cipu co[ś] r[á]nego 2,11–2. **860.** 2,20 jak nr 596. **861.** mu[ś]i[á]ła w r[á]nym vmr[é]ć le[ć]ie?| 2,25. **862.** w ci[ę]żkim ie (*rodzice*) [mutku zo[ś]t[á]wi[ł]a/| 2,31. **863.** w któr[ym]kolwiek le[ć]ie| Mnieby ... by[ł]a odbieg[ł]a 4,7. **864.** 4,16 jak nr 2288. **865.** I[á]ko ... [łowiczek w krzaku zielonym/| Ca[ł]a noc prze[ś]pi[é]wa 6,7. **866–7.** O[ć]iec ziemie bry[ł]ecz[é]k[ę] W g[ł]ó]wki w[ł]o[ż]yl: ... y po[ř]ag/ y on[á] W iedn[é]y [krzyncy z[á]mkni[ó]n[á].| 7,17–8. **868.** Wielki[é]s mi vczyni[ł]a pu[ł]tki w domu 8,1. **869.** W[zy]tki[é]s w domu ka[ć]iki ... pobieg[á]ł[á].| 8,6. **870.** 8,11 jak nr 868. **871.** vmi[é]z[ ] ... cz[ł]owiek[á] tylko nie w Anio[ł]a odmieni[ć].| 9,4. **872–3.** Iedn[á]k[á] my[ś]l t[á]k w[ ]z[ ]cz[ ]e[ś]ci[ ]u/ i[á]ko y w ż[á]lobie/ ... niesi[é]z: 9,8. **874–5.** OR[ ]zulo ... W któr[á] [trone/ w któr[á]s[ ] [ye kr[á]in[é] v[ ]d[á]ł[á]? 10,2. **876.** Czy[ś] ... t[á]m w liczb[é] Any[ó]łk[ó]w m[á]tych policzon[á].| 10,4. **877.** Czyli [ye w czy[ś]cu czy[ś]ci[ ]z/ 10,11. **878.** A nie mo[ż]e[ ]zli w on[é]y dawn[é]y [w[é]y c[á]lo[ś]ci/| ... [taw [ye ... Lubo [nem/ lubo [ć]ieniem/ 10,16. **879.** 12,19 jak nr 705. **880.** znowu [ć]ię w [mutn[á] ziemi[é] siei[é].| 12,25. **881.** Wielki[é]s n[á]d[zi]eie w moim [fercu rozni[é]ci[ł].| 13,10. **882.** Pu[ř]zcza[ł] [ye w zi[é]mie(!) Orpheus 14,2. **883.** przewo[ż]nik wo[ż]i bl[á]d[é] [ć]ienie/ Y w l[á]fy ... żenie.| 14,6. **884.** 14,12 jak nr 180. **885.** Sk[á]d po[ć]iech[é] w [w]ych tro[ř]k[á]ch bior[á] lud[zi]e [mutni:| 15,2. **886.** P[ó]ki i[é]z[ ]c[ ]ze k[á]mienny w polu [řup nie [foi[é].| 15,4. **887.** Ob[ł]ápi[á]z[ ] ... groby/ w któr[ó]ch ... Sk[ł]ádt[á]s d[zi]ateczki [woie 15,15. **888.** W któr[á] n[á]d[zi]e[é] żywie[ ]z? 15,19. **889–90.** á t[á]

(Niobe) ... | Tkwi w rogu [k[á]ły 15,31–2. **891.** ten martwy nie w grobie:| 15,33. **892–3.** W do[ř][á]tku b[é]d[á]c vb[ó]řtwo chwalemy/ W ro[ř]ko[ř]zy ż[á]lo[ś]ć lekce [z[á]cuiemy:| 16,13–4. **894.** du[ř]z[é] t[ó]ż w przygod[zi]e:| Co y mnie bod[zi]e.| 16,36. **895.** W co [á]ni rozum/ [á]ni tr[á]fi[á] święci:| 16,42. **896.** 17,3 jak nr 264. **897.** Pr[ó]zno w bitw[á]ch nie bywamy:| 17,14. **898.** A ... z[ł]é przygody| Nie mi[á]ły mi w co d[á]ć [zkody:| 17,20. **899–900.** A rozum któr[ó]y w [wobod[zi]e/ Vmi[á]ł m[ó]wi[ć] o przygod[zi]e/ ... T[á]k mi[é] podp[á]r[ł] w m[é]y chorobie.| 17,25–8. **901.** A kto [ye w niez[cz]e[ś]ci[ ]u śmieie/| 17,35. **902.** P[á]nie/ ... W [z[ ]cz[ ]e[ś]liw[é] cz[á]fy [woie/ Rzadko [ć]ię w[ ]p[ ]omina[ ]my:| 18,2. **903–4.** Niechay n[á] [ć]ię pomniemy/ ... w k[á]żni: gdy w [á]f[ ]ce niechcemy.| 18,12. **905.** Z[á]lo[ś]ć ... d[ł]ugo w noc oczu mi nied[á]ł[á] Z[á]mkn[á]ć/ 19,1. **906.** P[ł]ácz/ ... przywi[ó]dł mi[é] w t[é] tu w[á]ř[é] [trony/| 19,16. **907.** I[á]ko ogi[é]ń [f]uchy knot obraca w p[é]rzyny/| 19,23. **908.** Ziemi[á] w zi[é]mi[é] [ye wraca/ 19,29. **909.** Ro[ř]ko[ř]zy ... Ze w nich wi[é]c[é]y fr[á]funk[ó]w/ 19,43. **910.** ze by t[é]ż co by[ł]o| W tym docze[ś]nym żywo[ć]ie cz[ł]owiecz[é]ń[ ]twu mi[ł]o:| 19,54. **911.** Ze bole[ś]ci w rodzeniu d[zi]atek nieuzn[á]ł[á]:| 19,60. **912.** 19,65 jak nr 791. **913–4.** Tw[ó]rc[é] ... widzi[é]m w iego m[á]ie[ř]ta[ć]ie/ Czego wy w[ć]iele b[é]d[á]c pr[ó]zno vp[á]trza[ć]ie.| 19,75–6. **915.** D[zi]é]wk[á] ... w [woich rzecz[á]ch [ ]obie t[á]k po[ ]cz[é]ł[á]/ 19,82. **916–8.** Ale y w hord[á]ch cz[é]ś[ć] [ye wielka ich (*dziewek*) zo[ř]toi.| Gd[zi]e w niewoli pog[á]ń[ ]ki[é]y/ y w [řu[ ]zbie [ ]romotn[é]y/ Lzy [we pi[á] 19,98–9. **919.** Kt[ó]ra (*dziewka*) w [w]ych m[ł]odych le[ć]i[é]ch w[ ]zi[é]t[á] i[é]řt do nieb[á]l| 19,102. **920–1.** řt[á]teczno[ś]ć ... W t[é] b[á]d[ż] ... p[á]n[é]m/ I[á]ko [ye kolwiek czuie[ř]z w po[ć]iechy obr[á]n[é]m.| 19,109. **922.** Cz[ł]owiek ... z[á]si[á]dł w pr[á]wie t[á]kim/| 19,111. **923.** poty żył[á]:| Kr[ó]tko ... [á]le w tym cz[ł]owiek nic nie w[ł]ada:| 19,119. **924.** 19,123 jak nr 465. **925.** Ale cz[ł]owiek nie zda [ye praw [z[ ]cz[ ]e[ś]ci[ ]u w t[é]y mierze/| 19,125. **926.** A tego baczy[ć] niechce/ [á]ni mi[é]ć w p[á]mi[é]ci/| 19,128. **927.** Bo to ... niez[cz]e[ś]ci[é] w r[é]ku [woich mi[á]ł[ó].| 19,132. **928–9.** A wto p[á]trza[ ]y: co v[ ]z[ł]o r[é]ku z[ł]éy przygody:| Zy[ ]kiem cz[ł]owiek zw[á]ć mu[ś]i/ w czym nie popadł [zkody:| 19,135–6. **930–1.** w co [ye on ko[ř]t/ y on[á] vtr[á]t[á]/ W co [ye praca/ y twoie obr[ó]ciły l[á]t[á]?| 19,137–8. **932.** Terazby ... r[á]towa[ć] w z[á]chwianiu m[ł]ógo przy-

rodzenia. | 19,142. **933-5.** Cieszyles przed tym infz[e w taki[eyze przygodzie:] Y b[e]dzie[*z* w cudz[e]y czul[*z*y/ ni]zli w [swoi[ey] [zkodzie?] 19, 143-4.

Fr: **936.** ma[*z* ... [pe[*l*na w w[*a*cku pieni[*a*zki/] 1,1,2. **937.** Wemkn[*a* nas w mie[*z*ek/ i[*a*ko czynia l[*a*dkom.] 1,3,8. **938.** Tom by[*l* z[*a*kaza[*l*/ by nie przymowa[*l* W dom tego zbieg[*a*/ 1,5,4. **939.** Niech[*e* wt[*e*y mierze g[*l*owy p[*f*ow[*a*c [s]obie/ 1,6,1. **940.** A ia conad[*a*l[*e*y w nogi.] 1,8,14. **941-2.** Sam[*a* (*Mito[*s*ć*) si[*e* w belt obr[*o*ci[*a*l/ Y pro[*s*to mi w [e]rce wp[*a*d[*a*l/ 1,8,16-7. **943.** Bo kto mi[*e* ma bi[*e* n[*a* g[*o*rze/] Kiedy nieprzija[*e*ci[*e*l w [k[*o*rze.] 1,8,22. **944-5.** Bo w m[*e*y komorze [cz[*e*ra p[*a*i[*e*czyn[*a*/ W piwnicy t[*a*k[*z*e co[*s* n[*a* [chylku win[*a*.] 1,10,3. **946.** VCieka[*e*tem przez [e]n w nocy/ 1,12,1. **947.** nie i[*e*st w nich (*paniach*) przy[*a*d[*a*.] 1,14,2. **948.** W miar[*e* ... ci[*a*gn[*a*c rzemie[*n* ka[*z*a.] 1,14,8. **949.** 1,19,1 *jak nr 216.* **950.** Chmi[*e*l/ ... Przet[*o*ci[*e*m go w g[*l*owie czui[*e*.] 1,20,4. **951-2.** lecz [trza[*l* W[*e*rce[*a*ch nieprzija[*e*ci[*e*l[*k*ich w dzie[*n* boiu zo[*f*ta[*y*.] 1,23,2. **953-4.** chc[*e* pi[*f*ac[*z* z[*a*rt[*y*] Przegraw[*z*y pieni[*a*zde w k[*a*rty:] ... Kiedy w pytlu hro[*f*z[*a* n[*e*ni.] 1,24,2-4. **955.** Milczy[*e*cie w obi[*a*d/ 1,25,1. **956.** IE[*s*liby w moich xi[*a*z[*k*ach co t[*a*ki[*e*go by[*l*o/ 1,26,1. **957.** towarz[*z*yc[*e* twoi] W ten gr[*o*b tw[*e* ci[*a*l[*o* vm[*a*r[*l*e w[*l*o[*z*yli/ 1,31,3. **958.** A w[*z*ytko m[*e*znie wytrzym[*a*c w potrzebie.] 1,33,8. **959-60.** DObry Pan i[*a*ki[*s* i[*a*d[*a*c [s]obie w drog[*e*] Wy[*z*rz[*a*l v dziewczki w polu bo[*f*l[*a* nog[*e*.] 1,34,1-2. **961.** KAchn[*a* [y[*e* ka[*z*e w l[*a*z[*n*i przyp[*a*trow[*a*c/ 1,35,1. **962.** Albo[*c* niewi[*e* [z[e] ma[*z* wnr[*e*mberku towar.] 1,37,6. **963.** A niedufay w [z]adn[*e* cz[*a*ry/ 1,37,19. **964-5.** A l[*o*trowie/ ... W oczy pi[*e*knie/ w k[*a*cie [z]ykuia[*z* [w[*e* draby.] 1,37,24. **966.** Bych ia t[*e*z w nich (*w troskach*) by[*l* baczy[*l* [t[*a*tek i[*a*ki/ 1,38,3. **967.** Zacno[*s*c w mi[*l*o[*s*ci z[*a*nic/ 1,40,3. **968.** pl[*o*tno/ n[*a* kt[*o*rym le[*z*al[*o*] Owo t[*a*k pi[*e*kne w oczu moich ci[*a*l[*o*/ 1,41,2. **969.** Bo[*z*e day ... By[*s* wezdrowiu ogl[*a*d[*a*l/ n[*a* co[*c* p[*a*trza[*c* mi[*l*o.] 1,45,4. **970.** Ten r[*o*wnie i[*a*ko p[*e*cz[*o*l[*a* pla[*f*try w vl v[*k*l[*a*da/ 1,46,7. **971.** 1,47,4 *jak nr 956.* **972.** A [s]am niewid[*z*il/ [z[e] ma kurw[*e* w domu.] 1,53,4. **973.** Nie wdaw[*a*l[*a* si[*e* z go[*s*ciem w dlugie [s]ow[*a*.] 1,55,4. **974.** [a] go[*p*odarz mi[*l*y] Chod[*z*il/ by w r[*a*iu/ 1,55,8. **975.** Ze by by[*l* niewl[*a*z[*l* (*bindasz*) w [z]adn[*e* f[*a*mura[*y*.] 1,55,10. **976.** Ze wi[*e*cie il[*e* kro[*c* ko[*l*o

obr[*o*ci[*l* si[*e* w mili:] 1,60,2. **977.** [z[e] si[*e* t[*a* pie[*s*n[*l* by[*l*al/ ... dobrze w g[*l*ow[*e* wbi[*l*.] 1,63,4. **978.** Dw[*o*r w[*z*y[*s*tek wcz[*e*rni ... chod[*z*i.] 1,64,2. **979.** 1,64,4 *jak nr 980.* **980-1.** Vm[*a*r[*l*e[*s* ... y le[*z*y[*z* w tem grobie:] ... A i[*z* p[*l*acz pr[*o*zny/ y z[*a*l[*o*s[*c* w t[*e*y mierze/ 1,65,3-5. **982-3.** Iedno w si[*e* wino/ i[*a*ko w bec[*z*ke / leia.] 1,66,6. **984.** [z[e] wielka w [t]ug[*a*ch d[*z*is odmi[*a*na/ 1,66,7. **985-6.** Oni si[*e* w m[*e*stwie/ w dzielno[*s*ci koch[*a*li/ 1,66,10. **987.** 1,67,1 *jak nr 48.* **988.** 1,67,6 *jak nr 218.* **989.** Ty si[*e* w tym pomni/ 1,67,11. **990.** Bo si[*e* w nim (*zwierciedle*)/ ... k[*a*zdy [z]p[*e*tny wid[*z*i.] 1,69,2. **991.** W Ieg[*o*z go[*p*od[*z*ie ... Zeli[*f*aw[*k*i[*e*go ... zabili/ 1,71,1. **992.** Sam w vcho [z]epce[*z*/ 1,73,2. **993.** Ale w mym domu takim nie daw[*a*ia chleb[*a*.] 1,74,4. **994.** 1,75,4 *jak nr 545.* **995.** 1,76,7 *jak nr 208.* **996.** To mu b[e]dzie ... w[*l*tyd w oczu mno[*z*ilo.] 1,78,4. **997.** nay[*d*ziem go w po[*s*cieli/ 1,79,3. **998.** 1,79,12 *jak nr 1285.* **999.** 1,80,2 *jak nr 1521.* **1000.** W Tym si[*e* fortuny r[*a*d[*z*ic nie potrzeb[*a*l/ 1,86,1. **1001.** W po[*s*rzodek (*mur[*o*w*) [z]tuki k[*l*ad[*a*/ y grus brakow[*a*ny.] 1,87,4. **1002.** CHyba w [e]rce/ mi[*l*o[*s*ci ... nieud[*e*r[*z*ay/ 1,88,1. **1003.** Sluch[*a*iac pie[*s*ni/ w kt[*o*re[*y* [s]a t[*e* [s]ow[*a*/ 1,89,2. **1004.** Chmury si[*e* w rz[*e*k[*a*ch kap[*a*ly.] 1,92,4. **1005.** t[*a*kem w dzie[*c*i zni[*s*cz[*a*l [r]og[*o*.] 1,93,2. **1006-7.** VRod[*z*ilem si[*e* w Prusiech/ ... Vm[*a*r[*l*e[*m* w m[*l*odym wieku/ 1,96,1-2. **1008.** V [s]mierci w t[*e*z[*e* c[*e*nie m[*l*ody/ co y [t]ary/ 1,96,3. **1009.** IMi[*e* tw[*e*/ ... Nay[*d*zie[*z* w mych rymi[*e*ch 1,97,2. **1010.** to my/ ... W t[*a*ki t[*r*e[*t*e[*r*/ 1,101,6. **1011.** 2,3,2 *jak nr 228.* **1012.** Alem ia tego dozna[*l* w twey w[*l*a[*f*ne[*y* potrzebie/ 2,5,3. **1013.** lecz mi[*e* pan t[*a*k k[*l*ad[*z*i[*e*/ I[*a*ko [z]cep nap[*l*odni[*e*y[*z*y w H[*e*s[*p*ery[*k*im [s]ad[*z*i[*e*.] 2,6,12. **1014.** T[*E*n wianeczek ... Gr[*e*t[*a* wi[*l*a/ Aby we[*n* ... Klimk[*a* przy[*s*troi[*l*.] 2,7,2. **1015.** w trudno[*s*c si[*e* niewdawa.] 2,10,4. **1016.** Ow si[*e* wd[*z*iale/ ... da[*l* of[*z*uk[*a*c m[*a*rnie/ 2,10,5. **1017.** ktoli to ... W Mar[*f*owym domu przybi[*l* ten dar 2,12,2. **1018.** Ia [s]obie br[*z*akam w [t]ron[*e*/ 2,15,5. **1019.** to mnie t[*a*m nie w drog[*e*/ 2,17,3. **1020.** T[*a*k[*z*e we w[*z*elkim] Nie[*c*z[*e*s[*c*iu y ty B[*a*d[*z* niepo[*z*yty/ 2,18,20. **1021.** O K[*a*pella[nie]. ... Przyd[*z*ie ... w czerwonym orna[*e*/ 2,19,3. **1022.** Bo mni[*e*y w [t]ar[*o*s[*c*i co dzie[*n* mocy czui[*e*.] 2,21,2. **1023.** si[*e*c wi[*s*i w ko[*s*-

ćiele. | 2,21,4. **1024.** 2,23,4 *jak nr 993.* **1025.** iáko náuczam w kościele. | 2,25,6. **1026-7.** Ie[li mi w rewerendzie/ czy lepiéy w [áianie/ 2,26,3. **1028.** Iedź w dobry czás/ 2,26,15. **1029-30.** Iendrzéy Bžicki w tym grobie leży ... ácz nie w máiętnym domu vrodzony/ 2,27,3-4. **1031-3.** siedział w pán[kiéy rádžie/ Co mu wiet[za] cześć nio[fo] niż złoto w pokładzie. | ... Lábirynty práwné/ Ie[li iednému w Pol[cze/ iemu były iáwné. | 2,27,7-10. **1034.** 2,28,3 *jak nr 980.* **1035.** 2,29,8 *jak nr 264.* **1036.** GLádkość ... ále nietrwa w mierze. | 2,31,1. **1037.** 2,32,1 *jak nr 980.* **1038.** á w ręku pacierze/ 2,33,7. **1039.** może[ž w tańcu [koczyć/ 2,33,10. **1040.** Które (*fraszki*) tám ... [ty[žy[ž w bi[kupiéy komorze/ 2,35,2. **1041-2.** Wolno iéy (*duszy*) w niebie gwiazdom się dziwowáć/ ... A iáko kołá w[spó]tecznym miáñiu/ Czyniá dźwiék 2,37,9-11. **1043.** že tám w [ercu niechce[ž nic zo[řáwić/ 2,40,3. **1044.** Ie[li mié chce miéć [część w tym nierządzie/ 2,41,3. **1045.** Bo się pan czę[řto párzył w przyrodzonéy wánnie/ 2,42,3. **1046.** A páni wplácz niebogá/ 2,42,6. **1047.** drugi [nadź bił go[řpodyniá w domu. | 2,43,4. **1048.** ANákreon ... Niema[ž w [wym łotro[řwie miáry. | 2,46,2. **1049.** 2,46,8 *jak nr 791.* **1050.** CO bez prziiációl zá żywot? więziénie/ W którym nie[má]czné żadné dobre mienié. | 2,48,2. **1051.** Sam [obie będzie[ž w komorze [mákováł. | 2,48,8. **1052.** W oczy cié chwali/ á ná [tronie gáni. | 2,48,10. **1053-4.** ANi w młodéy ro[ko]zy/ áni w [řaréy widze/ 2,50,1. **1055-6.** Nápi[řał xięgi/ w które w[žytko wložyl/ ... Ale ich niechciał pokázáć ... Ani obcému/ áni w [swoim domu. | 2,52,4-8. **1057-8.** Lázarz w tym [konał: wziáł Philozoph Xięgi/ Dawnoby w nich byl/ ... Owa ták długo leżał w tym ro[řole/ 2,52,29-31. **1059.** 2,53,1 *jak nr 260.* **1060.** póki gniew świeży w mym [ercu pánuie/ 2,53,13. **1061.** iáko niewdzięczna mi[řość w [ercu boli. | 2,53,16. **1062.** á táká práca/ Rádá się w krótkim czáście wniwecz obraca. | 2,54,4. **1063.** áni ty mi[řuie[ž/ Iedno w kim cnotę/ ... czuie[ž. | 2,55,6. **1064.** WIátry ... y okręť w ké[řy zdruzgotaw[žy/ Przybiły mié do brzegu 2,56,4. **1065.** 2,57,3 *jak nr 154.* **1066.** kiedy go [mok [rogil Wpóły trzymał/ 2,58,2. **1067.** bo [řzałá ... w gárdle vtknęłá/ 2,58,4. **1068-9.** O ... wdzięcz-

nych głófiéch w niebie powiadáia. | Którym ia/ ... we w[žem wiáre dawam/ 2,59,2-3. **1070.** bych cié wpi[řał w [woie kárty. | 2,60,1. **1071.** Abyś mié byl w mym ciężkim frá[řunku rátował. | 2,61,4. **1072-3.** lutnia ... Ták by nam w[řo[ř powiedziáłá: | W[žy[cy in[žy w dudy graycie/ 2,63,2-3. **1074.** 2,64,4 *jak nr 733.* **1075.** Kiedy gra[ž/ Wędá/ w lešie/ 2,64,6. **1076.** ma[ž ... w [ercu twárdy krzemién/ 2,66,1. **1077-9.** KO[řci twé/ ... zámknęłá w tym grobie/ Zoná/ którá[ž zo[řáwił w žálości ... Pámiéć twoiá w iéy [ercu zázwdy będzie trwáłá/ 2,67,1-3. **1080.** Ilé mi kolwiek wieku náznáczono w niebie/ 2,68,3. **1081-2.** Mu[řę trwáć w ciężkim żalu/ y tro[řce po tobie/ A moiá ... rádo[ř ległá ztobá w grobie. | 2,68,7-8. **1083-4.** Piérw[žá/ ... czwartá wies/ ... Niewiem/ ... w której ma[ž kráinie/ Iam tylko byl w dźiesiątéy/ 2,69,3-4. **1085-6.** Wiedziéć kto w támtym grobie/ álbo kto wotym. | 2,70,6. **1087.** 2,72,4 *jak nr 1366.* **1088-90.** rymy nieobáczné/ W których iáko we[řwiérćiedle znáczné/ Mé [zale[řtwo/ idźcie w ogie[ř w[žytki/ 2,76,2-3. **1091.** Bo ten (*žal*) w twárdym diámencie ryto/ 2,76,7. **1092.** wziáw[žy we m[řlá rękę piórko/ Pi[řálem: 2,77,11. **1093.** ie[řli niewdzięczno[řci/ Y ty nie lubi[ž w vprzéméy mi[řo[řci/ 2,79,4. **1094.** 2,79,15 *jak nr 1023.* **1095.** 2,80,2 *jak nr 328.* **1096.** Któz wiedziáł/ by ták wiele nale[řáło w trunku?/ 2,80,8. **1097.** 2,83,4 *jak nr 561.* **1098-9.** Tobie w vcho powiémy/ czuie[m tu miód w domu. | 2,86,2. **1100.** 2,87,2 *jak nr 242.* **1101-3.** Słowá niemogę domáćáć się w [obie/ ... płómié[ř się w mié krádnie/ W v[žu mi pi[řczy/ 2,91,8-10. **1104.** 2,93,1 *jak nr 980.* **1105.** 2,94,9 *jak nr 180.* **1106.** 2,94,13 *jak nr 168.* **1107.** 2,96,2 *jak nr 1040.* **1108.** ZA ... dobrá wola/ którá[ž w domu [woim] ... okázowáłá/ 2,98,1. **1109.** ále kto cnotliwy/ W iákim kolwiek bądź piérzu/ temu[ř ty chęťliwy. | 2,99,16. **1110.** We w[řiách žielem kurzá: 2,100,11. **1111.** kiedy pi[řmá w nich (*stoikach*) niez[řtawá?/ 2,101,4. **1112.** bo w kráiiách po[řtronnych [řawiw[žy/ Młodo[ř [woie/ 2,102,3. **1113.** 2,103,2 *jak nr 150.* **1114.** mi[řo[ř ... y w ogie[ř wložona do koci przywiéra. | 2,103,4. **1115.** 2,104,7 *jak nr 926.* **1116-7.** žem cié w główę lepiéy wlepił [obie/ Ni[ř by mi cié byl po[řłá w twéy

właŋnéy ofobie| Wroty ſen rogowémi| 2,104, 11–2. **1118.** A Titán ſwoie konie w łąkách każe chwytać.| 2,104,14. **1119–21.** y w to niewierz| áby w téy kráinie| Medea iáka/ y Circe niebyłá| Która by ludzi obracała w ſwinie| 2,105,9–11. **1122.** druga ... by ... W niedźwiedziá Circe łatwo obróciła.| 2,105,14. **1123.** mam ia zégar w miéſzku| 2,108,3. **1124–6.** dziś ... W páń[kim pálacu/ iutro záſie ... Xiądz w kápitułe: tylko że nie z mnichy| W [zaréy kápicy| 3,1,11–3. **1127–30.** Táki był Proteus/ mieniać ſię to w [moká| To w dé[cy/ to w ogień/ to w bárwę obłoká.| 3,1,15–6. **1131.** ſrébrné w głowie nići| A ia z tym trzymam/ kto co wczás vchwići.| 3,1,17. **1132.** Anim w Troiáń[kié burdy Afriki poznáá:| 3,3,6. **1133.** SKoro w rękę wezmę czá[ze| 3,5,1. **1134–5.** y dzban w zimnéy wodzie| ... że ſiedzi[ż y [am przy nim wchłódzie:| 3,6,3–4. **1136.** Ian ſię rzezał w ko[żu:| 3,8,1. **1137.** Vgódz w [erce| 3,11,12. **1138.** Puſć ſię z niebá w [nádny m biegu| 3,12,5. **1139.** dam y ſlicznę| Ziołá w [wych bárwach rozlicznę.| 3,12,16. **1140.** W którym (*jarznie*) niechayci [ſużywá| 3,12,27. **1141.** noc w myſłách te[kliwa| ... Swiádkiem| 3,13,8. **1142.** 3,13,18 *jak nr 328.* **1143.** tákże y ia mieſzkam w leſie:| 3,14,12. **1144.** Pokryłeſ dudki w gębę| 3,15,3. **1145–6.** chce[ż mię miáry w żyćiu| Náuczyc/ á [am/ xięze/ noſiſ(!) dyabłá w kryćiu.| 3,17,5–6. **1147.** człowiek ... Ze by ſię vmiáł przewierzgnąć w [wé dary.| 3,19,14. **1148–9.** PO co wy Haereticy w koſćiele bywácie?| ... Ie[li zła w oczu wá[zych m[za| 3,22,1–3. **1150.** A potym ździebełká ſięgay w oczách v drugiégo.| 3,22,6. **1151.** Chwali[ż iáko w twym zborze dobre náuczáia| 3,22,7. **1152–3.** Byſ mię kiedy znać niemiał/ choć w téy ni[kiéy ſierći.| Bom ia tobie rad [ſużył ie[cy w [tanie mniey[zym| 3,23,2–3. **1154.** Wdepce go záwždy w zięmię hárdémi nogámi.| 3,26,4. **1155.** Wráził wſię miecz nie[częſliwy:| 3,27,6. **1156.** Y rękę ... w któręy zámknionę| Serce moie: 3,28,7. **1157.** 3,28,12 *jak nr 1103.* **1158.** frá[żki ... W którę ia w[zytki kładę táiemnice ſwoie.| 3,29,2. **1159.** Bo ſię w dziwny Lábirynt/ ... wda tákowy| 3,29,8. **1160.** niebadź dłuży w téy niewoli.| 3,30,12. **1161.** A moze[ż y w ofłátnim zginieniu ráutowáć| 3,30,18. **1162.**

wrząd ... Który wkrad[ży ſię/ ... w [kryté koſci/ Wygnał ... mé rádoſci.| 3,30,21. **1163.** 3,32,5 *jak nr 465.* **1164.** Acz y żywot w twych rękü| 3,33,9. **1165.** Bo w Tyráńſtwie twym ludzie z bogáćieć niemogá.| 3,33,16. **1166.** Y broń w poznych przygodách ... doſwiadczona.| 3,33,22. **1167.** Ie[ſt co więcéy? fácelét ... Wnim obráczká 3,33,24. **1168–9.** O du[ży. ... Bo iedná ma być w cíele/ á druga w kálécie| 3,34,3. **1170.** 3,35,3 *jak nr 1061.* **1171.** 3,36,8 *jak nr 966.* **1172.** Ná dom w Czarnolesie. 3,37, *tyt.* **1173.** niechay mieſzkam w tym gniaździe oyczy[tem| 3,37,5. **1174.** iáko bogáty kupiec w [klepie ... Rozkładam [wé towáry 3,39,5. **1175.** W téyże wánnie y złégo/ y dobrého myiá.| 3,41,2. **1176.** DLugo ſię w wánnie párzy[ż| 3,46,1. **1177.** 3,47,2 *jak nr 1079.* **1178.** 3,49,5 *jak nr 1598.* **1179–80.** POkiſ ... koćie/ ... w in[ſzſ ſię myſliſtwo ... niewdawał| Byłeſ w łą[cy w ludzi/ 3,52,2–3. **1181.** I háziłeſ po ptaki w gołébiniec bli[ki:| 3,52,6. **1182.** Tenze (*kapłan*) nie ma być w żadnym członku v [czérbiony.| 3,56,2. **1183.** Kto w mych frá[żkach| 3,60,3. **1184.** wiédz co ſię w cię wleie| 3,62,1. **1185.** 3,63,4 *jak nr 980.* **1186–7.** Abyſ ... dziedziçył w meſtwie/ y w dziélnoſci.| 3,65,4. **1188–9.** Abyſ v [wych był ... miłym w pokoju| A poháncem ... [trá[żliwy w boiu.| 3,65,7–8. **1190.** kopiá ... w pierſcień v gadzáiaç| 3,65,12. **1191.** Koziéł go (*piskorza*) w rzyç drugi raz: 3,70,7. **1192.** 3,71,6 *jak nr 980.* **1193.** Zeſ y [am w nich (*fraszkach*)? 3,73,4. **1194.** 3,73,6 *jak nr 1183.* **1195.** Boć y ia [mák w becce czuię.| 3,74,8. **1196.** A ztąd to będziefz miał w zy[ku| 3,74,15. **1197.** toſ ty mógl z wiátry wzawód biegáç| 3,75,5. **1198.** táka dumę w głowie| Vprządł [obie| 3,76,5. **1199–200.** y iędze/ zioły| Mozną ludzi przetwáráç/ to w p[cy/ to w woły.| 3,77,12. **1201.** Ze iuż áni womácmie próc ſię brzytwámi| 3,77,21. **1202.** 3,77,23 *jak nr 1028.* **1203–4.** Boday w [ławie/ y w dobrym zdrowiu ... Prziiechał: 3,77,25. **1205–6.** IE[ſt zwiérze ... Którę záwždy [toi w kroku.| Slepym bełtem w nie [trzeláia| 3,78,2–3. **1207.** Ga[ſko/ iużeſ w dole| 3,79,5. **1208.** krótkié ludzkie láta.| Gonić w nich wielkie rzeczy| 3,81,3. **1209.** 3,83,2 *jak nr 980.* **1210–1.** ow zgináł wpokoju:| ... záwždy my zniá (*ſmierciá*) wbo-

iu. | 3,83,3–4. **1212.** kto chce pilno weyźrzć wrzeczy | 3,84,1. **1213.** Wczym tak częsta omyłkã | 3,84,5. **1214–5.** Którę (cnoty) cénã iédnáž iest w [częściu/ y w kłopocie. | 3,84,8. **1216.** w[zy]cy in[zy] Ńali przed[się] w[łowie/ 3,85,12. **1217.** Pomóžmy mu w[łym] rážie/ 3,85,19. **1218.** Flis ... Stãpił we w[si] do kãrczmy/ 3,86,2. **1219.** Wgro[ż] vgodził/ 3,86,16. **1220–1.** Kto Ńię w tãki [karb] dobrze zápmože/ ... vpãść w vbo[ftwo] nie može. | *Pij* 1,11–2. **1222.** Ledwie par kilka w d[zi]e[ia]ch op[is]ano/ | *Pij* 1,15. **1223.** *Pij* 2,15 jak nr 477. **1224.** *Mãcz* 6 jak nr 1458.

Pieś: **1225.** Ie[Ń]li diãmentowé go[Ń]dzie mus ma w r[ęku] | 1,1,5. **1226.** ani[ł] Nãd[zi]eie klãd[zi]e w g[ł]ãdkim mi[ł]o[Ń]niku pãni. | 1,1,16. **1227.** Albo w morze/ przyczynę w[Ń]zech nie[Ń]czę[Ń]liw[os]ci[ ] ... Zãrzućmy: 1,1,43. **1228.** 1,1,49 jak nr 1823. **1229.** Kiedy cz[ł]owiek ... Ani czuie w [Ń]ercu [Ń]adnéy wãdy: | 1,2,15. **1230.** Nie id[zi]e mu w [Ń]mãk obiãd 1,2,22. **1231.** Dzbanie ... Iãkokolwiek zwano | Wino/ co w cię lano/ 1,3,6. **1232.** A przed[się] mieli [Ń]pe[Ń]nã rozum w g[ł]owie. | 1,3,12. **1233.** Bo ia w [Ń]wym mi[ł]owãniu tro[Ń]ki nie nãyduie[ ] | 1,4,3. **1234.** 1,4, 9 jak nr 264. **1235.** A co[Ń] ty zebrał ... To [Ń]ye zo[Ń]toi niewiem w czym d[ó]mie. | 1,5,32. **1236.** 1,6,12 jak nr 84. **1237.** Strãch [Ń]erce via[ł] / á w oczu p[ł]ãcz rzewny. | 1,6,20. **1238.** 1,6,25 jak nr 1262. **1239–40.** By mi [Ń]ye teraz do[Ń]tãł iãko w r[ęce] | On w[ó]ł bezecny/ by[ł]by w tãkiy m[ę]ce/ 1,6,33–4. **1241.** Niechay d[zi]s nãgo w po[Ń]r[ó]zdu lw[ó]w [ł]oie. | 1,6,40. **1242.** Niechay mie wilcy po[Ń]rã w t[é]y g[ł]ãdk[os]ci[ ] | 1,6,43. **1243–4.** Day [Ń]ye w moc wiãtr[ó]m/ ... Ni[Ń]by[Ń]s wolãtã ... by[ ] w r[ęce] dãnã | Srogiey pogãnce/ 1,6,49–51. **1245.** TRudnã rãdã w t[é]y mierze/ 1,7,1. **1246.** podobné zarzy: | Kt[ó]ra ... ciemno[Ń]ci nocné w Ńwiãt[ł]o[Ń]c mieni: | 1,7, 10. **1247.** Tãkã ty w oczu moich: 1,7,13. **1248–9.** W nãd[zi]eie lud[zi]e orzã/ y w nãd[zi]eie Ńieia. | 1,7,22. **1250–1.** Bo w tobie wi[ę]c[é]y ni[Ń] we [Ń]tu in[Ń]zych nãyduie[ ] | 1,8,4. **1252.** 1,8,8 jak nr 242. **1253–4.** A przy tym w z[ł]oté ge[Ń]li/ álbo w lutniã grãia. | 1,9,4. **1255.** my siedziem w i[é]y (*Fortuny*) prãwie. | 1,9,12. **1256.** á nie b[é]d[zi]e vmiãł w to vgod[zi]ć. | 1,9, 20. **1257.** w owym (*szczę[Ń]ciu*) [Ń]ye nie wzn[os]i[ ]ć. | 1,9,27. **1258.** á w cnot[ę] w[ł]ãfnã [Ń]ye ogãr[ne] / 1,9,31. **1259.** gdy w [Ń]agle | Vderzã wiãtry

nagle/ 1,9,33. **1260.** W r[ó]wn[é]y fu[Ń]cie pop[ł]ynę 1,9,40. **1261.** 1,10,20 jak nr 1080. **1262.** Lechu ... Kt[ó]ry[Ń] napi[ér]w[é]y zãsiãdł w t[é]y krãinie/ 1,10,22. **1263.** 1,10,35 jak nr 1080. **1264.** Wt[é]y[Ń]e iest liczbie [Ń]n zak[os]nnik Ńwi[é]ty/ 1,10,45. **1265–6.** Widz[é] Jãge[ł]ã y dwu Kãzimi[ér]zu/ Dobrych tãk w boiu/ iãko y w przymi[ér]zu: | 1,10,50. **1267.** Pol[ka] ... po d[ł]ugim boiu | Wytch[ł]ã w pokoiu. | 1,10,56. **1268.** Pan ... kt[ó]r[é]mu nie miãłã | Pol[ka] w dobroci r[ó]wnia/ 1,13,8. **1269.** á w g[ł]eboki[é] morze | Krwãwy Niepr p[ł]ynãł/ 1,13,14. **1270.** czyli | W tãk kr[ó]tkim wieku[Ń]my [Ń]ye wyrod[zi]li? | 1,13,18. **1271.** Ńwi[é]ty pokoiu/ t[é] ma[Ń] wãd[é] w [Ń]obie/ 1,13,19. **1272.** W godzinie w[Ń]y[Ń]t[ko] B[ó]g wywr[ó]ci [nãd]nie. | 1,14,12. **1273.** gdy mi[ę] poczytano | W liczb[ę] fortunnych/ 1,15,10. **1274.** 1,15,12 jak nr 1080. **1275.** Ten ma wiele nãd in[Ń]z[é] w zacno[Ń]ci domu/ 1,16,7. **1276.** Nã okr[é]tli ... w[Ń]i[é]d[zi]e/ Tro[ka] w okr[é]cie/ ... b[é]d[zi]e. | 1,16,28. **1277.** A nie rãcz[é]y w [Ń]wym mi[ę]z[ka]ć oycz[Ń]tym domu? | 1,16,32. **1278–80.** Tãk ia ... w iego niebytn[os]ci[ ] | Mu[Ń]z[é] by[ ]ć zãw[ó]dzy w tro[Ń]ce/ y w zã[ł]o[Ń]ci: | 1,17,21–2. **1281.** Ze mi[ę] nie b[é]d[zi]e ch[é]iãł mie[ ] w tym kłopocie: | 1,17,42. **1282–3.** Bo ia w tym piwie twoim ro[Ń]ko[Ń]zy nie czuie: | ... Dãie[ ]c przodek w tym m[ę]Ńtwie: 1,18,11–4. **1284.** 1,18, 19 jak nr 1108. **1285–6.** Y tãk we[ł]bie rozumu potrzeb[é]w[iu] nie wiele | A o[Ń]tãtek ch[é]ã zãlãc w to mi[ł]é we[Ń]el[é]: | 1,18,29–30. **1287.** W cz[é]rwon[é]y czapce chod[zi]ł/ 1,18,44. **1288.** Boday[é] wam [Ń]mr[ó]d w g[é]b[é] / 1,18,49. **1289.** Gdy ci[ę] w tãncu widz[é]: | 1,19,18. **1290.** 1,19, 27 jak nr 315. **1291.** Cudni[é]y[ ] b[é]d[zi]e przã[Ń]ã kãd[zi]el/ ni[Ń] w wiencu | Siedzi[é]c zã [ł]o[Ń]em/ 1,19,31. **1292.** Kãdzy [Ń]woiey w[ł]o[Ń] w vcho ledã co/ 1,20,19. **1293.** Y z nam[é]dr[Ń]zym nie trzymam w t[é]y mierze/ 1,20,21. **1294.** 1,20, 27 jak nr 356. **1295.** iãko bije w Ńciãny | ... grad 1,21,5. **1296.** Nigd[zi]e[ ]y miey[Ń]cã mni[é]y hãrdo[Ń]ci | Nie nãydzie[ ]z/ iãko w mi[ł]o[Ń]ci: | 1,21, 14. **1297.** A ... opoki | Ńci[Ń]ne[ ]y [Ń]ye w mur [z[é]roki. | 1,21,24. **1298.** Y miãł w r[ęku] co mi[ł]owa[ł] / 1,21,31. **1299.** 1,21,41 jak nr 59. **1300.** A m[ó]y wi[é]niec w t[é]y z[ł]e[ ]y [Ń]i[Ń]zy/ Niechay wi[Ń]i do Ńwitãnia/ 1,21,46. **1301.** W czym [Ń]ye kocha[Ń]z/ to ci[ę] dãleko mija. | 1,22,6. **1302.** A niemni[é]may/ by[Ń] [Ń]am by[ł] w t[é]y niewoli: | 1,22,9. **1303.** [Ń]e w mãt[é]y

wądze były mé po[ługi.] 1,23,8. **1304.** Syn ... W rozumie nie dziedzicy.] 1,24,32. **1305.** tro[łki ... Niech ... Mkną w [krzynię Fokárowę.] 1,24, 36. **1306.** Y mnie [ámę wrzuc w ogień:] 1,25, 2. **1307-8.** Czemu mię w dóm ... nie puści[ż]? ... w [wym ciężkim frá[unku/ Niémam vznąć ná wieki żadného rátkunku?] 1,25,27-9. **1309.** 1,25,39 jak nr 1076. **1310.** Nie wysiedział [ye pá[terz z bydłem wcale] Ná žád-néy [kále.] 2,1,19. **1311.** Nieżyzné w cnotę to tám były látá/ 2,1,29. **1312.** 2,1,31 jak nr 266. **1313.** w[zy[cy in[zy ... w głębokościach mor[kich zátopieni:] 2,1,38. **1314.** A by[tré rzeki wpádły w brzegi [woie/ 2,1,46. **1315.** A w tym vpewniam káżdą żywą du[żę/ 2,1,61. **1316.** Ia chcę podobác [ye w mowie] 2,2,13. **1317.** Záiácá iu[ż nie znác w [żicie/ 2,2,34. **1318-9.** A [am pá[terz/ siedząc w chłodzie/ Gra w pi[czal[ę 2,2,38-9. **1320.** póki iá[fné zorze/ Nie zápádną w by[tré morze:] 2,2,42. **1321-2.** Nie dufay w złoto/ y w żadné poklády/ 2,3,5. **1323.** że twóy [karb v [częścia w mocy/ 2,3,17. **1324.** W Twárdéy kámiennéy wieży/ ... siedząc Dánáé 2,4,1. **1325.** Ze Iowisz w vpominku złotym/ vtáióny/ Miał miéc be[pieczny przy[stęp/ 2,4,7. **1326.** A im człowiek w pokládzie [woim wiécéy czuie/ Tym iefcze wiécéy prágnie: 2,4,18. **1327-9.** niż bych ... Zó[łáw[kié vrodzáie/ y Gdan[kié po[żytki/ W iednym [zpichlérzu zámkná: á [am siedząc w cieniu/ Nie mó[ł [ye chlebá náie[ć/ nédznik w dobrým mieniu.] 2,4,27-8. **1330.** że w [częściu przerównána iemu.] 2,4,32. **1331.** Ani w mém lochu winá Serem[kié [ta-wáia:] 2,4,34. **1332-3.** vbó[ftwá nieznác w domu moim/ ... vfam w Bogu [woim:] 2,4, 37-8. **1334.** zbóyce ... Pod kotárzámi ... w polách siedzá/ 2,5,15. **1335.** Ale by[ś ... W[ta-pi[ł w łódz Charonowę/ 2,6,14. **1336.** Przeto ciérpliwo[ść [ámá nalep[za w téy mierze/ 2,6, 19. **1337-9.** á [ziemiá id[że w popiół prawie/ Swiátá nie znác w kurzáwie:] ... á [tół w cién lipowy/ 2,7,1-5. **1340.** iu[ż dekrét gotowy] ... w diámen[cie ... wykowány.] 2,8,4. **1341.** 2,8,10 jak nr 63. **1342.** W co po[żły d[ziá[łá/ y ná[żé turnieie?] 2,8,15. **1343.** Fortuná w bitwach zwycię[stwem [záfuie:] 2,8,18. **1344.** 2,8,22 jak nr 886. **1345.** A [ziemiá/ ... W rozliczn[é bárwy znowu [ye od[zieie.] 2,9,12. **1346.** Bo znas fortuná w żyw[é oczy [zyd[il/

2,9,23. **1347.** 2,9,27 jak nr 1272. **1348-9.** MO[że kto r[ęká [ławy do[stáć w boiu/ MO[że wymowá/ y rzádem w pokoiu:] 2,10,1-2. **1350.** że tro[łki w pó[ł wieká/ Zgryzá człó-wieká.] 2,10,23. **1351.** Ka[ż [tół gotowác w iáworowym ciéniu:] 2,11,10. **1352-4.** Tá[ż á cnotá w té[ż tropy zazdro[ść po[stępuie.] Nie mo[że iéy ... poy[żr[éć w oczy/... Tego ludzióm vw[łóczy/ w czym ief[od nich ró[żno.] 2,12,4-8. **1355.** Cnotá ... swiétna w [wéy ozdobie.] 2,12, 16. **1356.** W zamc[éch ná[đzieie[pokláda[ł/ 2,13,33. **1357.** W r[ęce Pol[kié Po[łock przy-[zed[ł/ 2,13,38. **1358.** 2,13,47 jak nr 535. **1359.** A ludzká [práwiedliwo[ść w r[ęku trzy-macie:] 2,14,2. **1360-2.** W siermiędzeli go wid[zi/ wzlotychli głowách/ Iefli namniéy prze-wini[ł/ by[ć mu w okowách.] 2,14,15-6. **1363-4.** A przy[żly czas Bóg ma w mocy/ Pogr[ę-żony w twárdéy nocy.] 2,15,15-6. **1365.** Morze ... w godzinie/ Dnem wzgó[re [tánie/ 2,17,10. **1366-7.** Cnotá móy kómpás/ który nie wpó[tnocy/ Ale w pó[ł zbytków bije: 2,17,13-4. **1368.** 2 18,1 jak nr 59. **1369.** Któ[ra (Bo-gumila) ... Vcieka w pole: 2,18,11. **1370-1.** Mnie niechay oyciec trzyma w p[ęcie [rogim/ ... niechay zá[śle w pogán[kié narody/ 2,18,45-7. **1372.** 2,19,6 jak nr 982. **1373.** 2,19,10 jak nr 1080. **1374.** Azaby go (żywot) lepiéy da[ł w ciéniu darmo potem?] 2,19,24. **1375-6.** Iaká ... zazdro[ść ziedna[ł[é[š [obie/ ... w moiéy má[łéy o[obie:] Ze[ś mię ... wyciágná[ł w té dál[żé [trony/ 2,20,2-3. **1377.** Ze w twym pá[łacu mie[řkam/ 2,20,7. **1378-80.** Zebych ... choroby ... nie v[ży[ł/ Nie má[ia[ć ktoby mi w tym iéy (żony) [sercem [tu[ży[ł. Ciężar ... dómowy ... w méy niebytności musi nié[ść [ámá:] Strzegá[ć w domu porzádku/ 2,20,12-5. **1381.** człowiek ... w niewoli/ ... wiecznie trwáć woli.] 2,20,23. **1382.** To/ ... záv[ždy w mi-łości/ Sercá trapi/ 2,20,25. **1383-4.** We[fo[ło żyw[é w tro[řce po[łożony.] A w tym [woim wzdychániu/ Mam ro[řko[ř 2,21,4-5. **1385.** Oczy ... W których [ye w[řytki nayduiá wd[ziécno[ści.] 2,21,8. **1386-7.** który/ cho[ć w boiu z[ębáty/ Przed[się ... naw[é w biegu/ Przyby[ł do brzegu.] 2,22,6-7. **1388.** Ztá[đ iéy (Pogody z czo[ła) [ápay/ bo w ty[ł go[ło.] 2,23,8. **1389.** ón w równym [częściu vrodzony/ 2,24,5. **1390.** Iu[ż mi w ptaká biá[łégo wierzch [ye głowy mieni:] 2,24,10. **1391-2.** w[ř[ędy

pełno ciebie/| Y w odchłaniach/ y w morzu/ Czego 4. **1393.** w brzegách morze [toi/| Czego 13. **1394.** w kłósiányim wieńcu Láto chodzi. | Czego 18.

Sob: **1395.** Sobótkę/ ... Zápalono w czar-
nym leśie. | *wst.* 4. **1396.** W[ztyki ... W tań-
cu ... niezgánioné: | *wst.* 14. **1397–8.** Prácu-
y we dnie/ prácu y w nocy/ 1,29. **1399.** Kiedy
w bęben przybijáia/ 2,11. **1400.** W[ztyká
tu wieś siedzi ... A w pośrzodku [ámo czoło. |
2,16. **1401.** Owa naydzie[z y w tym rzę-
dzie/ Coć zá w[ztyki płatná będzie. | 2,23.
1402. 2,27 *jak nr 148.* **1403.** A choć drugi
zaydzie w látá/ 2,31. **1404.** 3,9 *jak nr 140.*
1405. 3,36 *jak nr 1285.* **1406.** A to iáko
w nim [zácowác/ 3,37. **1407–8.** A w [wych
[práwách dziwnie [kryty: | Ktemu rzadko
v[nie w nocy/ 3,42–3. **1409.** A może być
y w tym [tádzie/ Co iuż myśli o zaklá-
dzie. | 3,47. **1410.** Co mi w [ercu czyni trwo-
gę: | 4,18. **1411.** By mię która w to tknąć
miała/ 4,23. **1412.** Ale kto mię w miłość
ru[zy/ ... będzie krzyw méy du[zy. | 4,27.
1413. Ze mię w nieprawdzie zoftáwifz. | 5,28.
1414. 6,9 *jak nr 886.* **1415.** nościé [nopy/
... vkladáyie w kopy. | 6,16. **1416.** Gdy w
o[áték zboża zátnie/ ... ko[á 6,19. **1417.**
Kiedy w[ztytko naydzie[z w gumnie: | 6,26.
1418. PRóžno cié pátrзам w tym kole: | 7,1.
1419. Kwiatki ... Które ... V[ádzę w nadobne
koło/ 8,11. **1420.** 9,2 *jak nr 180.* **1421.**
9,5 *jak nr 906.* **1422.** 9,10 *jak nr 1061.*
1423. Záwiódléś iá w leśné cienie. | 9,20.
1424. Sámá [ye w iá[kólkę wdála/ 9,47.
1425. A oná ... Obro[á w [łowicze piórá:
9,50. **1426.** Kto [ye kolwiek w dróge
[pie[zy. | 9,52. **1427.** 9,55 *jak nr 1476.*
1428–30. Przed[ie[ty w [wá dróge iecha/ |
A mnie[... zániecha/ W cię[zkim zálu/
w którym mu[ze/ ... trapić moie du[ze. | 10,5.
1431. 10,17 *jak nr 1642.* **1432–3.** A nie day
vmrzéc mnie [mutnéy/ W pláczu y w tro[ce
okrutnéy. | 10,24. **1434.** by w téy piéknéy
rocie/ V[ty[zcé co o Dorocie: | 11,1. **1435.**
Trzy dni w gębie cukier czuie. | 11,24. **1436–**
–7. W tancu[(!) iák iedná bogini/ ... Niémá[z
w tobie nic hárdości/ 11,25–7. **1438.** w[si
... Człowiek w twéy pieczy ... żywie: | 12,5.
1439. Naydzie[z kto w plát ięzyk dawa/ |
12,13. **1440.** Oracz plugiem zárnne w zię-

mię: | 12,17. **1441–2.** A go[podarz ... sidlá
[táwia w leśie/ ... W rzéce ma gę[te wiécierze/ |
12,35–7. **1443–4.** 12,42–3 *jak nr 1318–9.*
1445. 12,56 *jak nr 1715.* **1446.** ále iá[ne
zorze/ Zapádtýby znou w morze/ 12,58.

Tarn: **1447.** 1 *jak nr 1280.* **1448.** 8 *jak
nr 872.* **1449–50.** Iego dziélnó[... znáczna
bylá w boiu: | Znáczny ... rozum w pokoiu. |
23–4. **1451–2.** Bił Tátáry w Podolu/ ... W
Mo[skwi znáki zoftáwił [wégo mé[stwá 25–6.
1453. Dobrze [obie poczyná y w dálekiéy
[tronie: | 30. **1454.** 33 *jak nr 179.* **1455.**
W przyiázní raz záczetéy záw[dy trwá 42.
1456–8. wielka w rzeczách bie[go[bylá/ Któ-
ra go w iego [tanie ... zdobiá/ Ze co w głowie
mia/ to mó[ł y wymówić 45–7. **1459–60.**
55 *jak nr 1397–8.* **1461.** Ná cié w[zycy w
téy ... przygodzie pátrзамy/ 61. **1462.** 66
jak nr 1061. **1463.** Wtym ... wátpienia miéć
nam nie potrzebá/ 69. **1464–5.** ciáło odp-
czywa w grobie: | Ale [tawá/ ... będzie w v[zach
... brzmiá/ 73–5. **1466.** W przygodzie trze-
bá [erce [talé pokázowác: | 78. **1467–8.** Vro-
dził [ye w Tarnow[kim zá[łuzonym domu: | W
záchowániu/ nie dá [ye vprzédzić nikomu. |
131–2. **1469.** W téy [tawie/ y mniémániu
przy[zedł ku [tároci: | 137. **1470.** Teraz w
porcié be[piecznym siedzę 149. **1471.** W nie-
bie iego oyczyzná: 155. **1472.** 157 *jak nr
465.*

Pam: **1473–4.** Będá drudzy ... twarz two-
ie w miedzi láć/ y w mármórze kowác: | 6.
1475–6. ludzie ... Którzy domá/ y w polu/
godni w Pol[cze byli. | 12. **1477–8.** Przypá-
truiác [ye pilno wielkich Królów [práwie/
Ták w pokoiu/ iáko y w zołnier[kiéy zabáwie. |
20. **1479–80.** Kochale[[ye w náukách/ y
w pi[mie vczonym/ 25. **1481–2.** Áz ogniá
... záchwyciá. | Który w niéy w[ztykích człón-
ków zmácał ... Y ro[spalił niebogę w okrutnéy
miłóci. | 51–2. **1483.** 57 *jak nr 1410.* **1484.**
87 *jak nr 95.* **1485.** Póki go widziéć mó[ł/
oczy w nim trzymá/ 105. **1486.** no[zac
[wóy za[trzáł w [krzyto[ci/ Szedł[łódziá
109. **1487.** [zedł ... My[łác zacná Królewne
widziéć w [wéy łóznicy: | 136. **1488.** Nie prá-
wie[z oyczyzny [wéy w [czę[ną chwile w[zie-
ta. | 138. **1489.** 147 *jak nr 1091.* **1490.**
przed[ie[wsiadł w okrét 167. **1491.** 177
jak nr 1276. **1492.** Raz [ye zda/ iáko w prze-

pásć/ poyźrzeć z wy[okości:] 182. **1493.** á w poboczne ławy| Bije [zturm 185. **1494.** nawá ... w mor[kim rozniewaniu pływa| 187. **1495.** Koniec v Bogá w mocy: 207. **1496–7.** 208 jak nr 872–3. **1498.** 209 jak nr 1401. **1499.** 212 jak nr 1629. **1500.** 217 jak nr 118. **1501–2.** Wpadł w niemoc/ ... w ... płáczu [trawił noc nie[spána.] 223–6. **1503–4.** Kiedym [zedł w opcé kráie/ á tuż zámna w tropy| Lamáły lód/ ... zatopy?| 239. **1505.** Y mu[żę ia ... W tym nieznaíomym kráiu vmrzéc 256. **1506.** Wrzuc w morze/ ... kosći:] 257. **1507.** A w téy ... te[knicy przy[zedł do [konánia| 262. **1508.** A ie[li w iákiéy cénie będą rymy moie| 275.

1509. LZam jak nr 1204. **1510.** w Czárnolesie 14. Ianuarij/ 1580. LZam.

Ap: **1511.** iz leżác w téyże chorobie/ nie był nikt in[zy przy nim/ ieno Tátáryzn 1. **1512.** Dwu kotu w ieden wor zle [ádzać. 2. **1513.** 4 jak nr 1645. **1514–5.** KSiádz ... máiac beneficium iedno controuer[um, w którým mu ... Arcybi[kup ... przefzkadzał/ ... iáko [tudze iuz [wému/ niemiał mu w tym przefzkadzać: 5. **1516.** iz Arcybi[kup iechał z zamku w Krakowie 7. **1517.** Tátáryzn/ którégó był pan iego w Rzymie Kárdynałowi ... dárował/ 10. **1518.** 12 jak nr 1554. **1519.** TEENZE był winien pewną [umme pieniędzy X. w którém iz był iuz nápoły zwátpił/ 16. **1520.** 17 jak nr 1476. **1521–3.** Zlemánin(!) ieden w Pol[cze ożeniw[zy sie/ w kilka niedziél záfáł á zóná leży w pógóu/ 18. **1524.** 21 jak nr 1525. **1525–8.** Slemień[ki w Rádóm[kiéy ziemi/ mieszkáiac w mili od kla[ztorá/ ... przy bieśiedzie v niegóz w domu ... wzmiánkę około ... Tátárów vczyniono: ... káždy [wé widzenie iáko w tákiéy trwodze powiádał/ 22. **1529–30.** W téy á w téy rzeczy/ ták Król ... dekret czyni/ 23.

FgPieś: **1531.** 1,3 jak nr 1276. **1532.** A odpoczynać po tym zegłowaniu/ ... W długim pokoiu/ 1,40. **1533.** 2,4 jak nr 1116. **1534.** Póki zákwitła młodość [toi w [woiéy mierze| 2,7. **1535.** 2,10 jak nr 1204. **1536.** Lecz on w [wych [prawách iest ták zná[mie>nity| 3,3. **1537.** Zá czyiá [prawá we dnie [łónce chodzi?| 3,9. **1538.** Choć w[zytki rzéki w [woie łono bierze.| 3,16. **1539.** Ieno kto weyźrzy w iego táiemnicé| 3,22. **1540.**

A dobry w iego (Boga) Máie[taćie śiada.| 3,24. **1541.** 3,34 jak nr 494. **1542.** Który po [zyię we krwi ludzkiéy brodzi.| 3,40. **1543.** 3,44 jak nr 1328. **1544.** w niepewnéy go[podzie mie[zkamy:] 4,10. **1545.** żeby[my ... w niefortunie názbyt nie te[knili.] 4,15. **1546.** Która (ziemia) ... dawa| Zboża w wielkiéy obfitości| 5,15. **1547.** Niechay źli we złoćie chodzą| 5,17. **1548.** 5,50 jak nr 115. **1549.** w tym wieku młodym áni myśli[ż o tym:] 6,3. **1550.** Bo czas nie da trwác żadnéy rzeczy w iednéy mierze| 6,5. **1551–4.** Y drzewá/ które teraz odziały [ie w liście| Złupi z tego vbioru mroźnéy zimy przy[zcie| W tymże práwie y człowiek/ á w gor[zym: bo kwiały| Y drzewá/ w rok wetuiá ... [wey vtráty| 6,9–11. **1555–7.** córy/ ... życząc mu (ojcu) nowych lat/ ... W nádzieię ziół zchwalonych/ [pólnie go zábily| Zeby wrzeczy [tára krew z niego wycedziły| Potym go czárownicá w koćiel ... Wrzuciá 6,27–9. **1558.** póki pánuie Wio[fná w twarzy twoiéy| 6,33. **1559–60.** Máluycie tę piékná twarz/ y rzeźcie w kámienu| Nie był ... Zewxis w takim podziwieniu| 6,39–40. **1561.** By iá (Helene) był Paris poznał w [zo[tymdziéstym lećie| 6,53. **1562.** y w tym będą [tały| 6,61. **1563.** Bóg ... w poły iá (Ziemie) przepá[ł morzem 6,83. **1564.** Y pocnie z płáczem nárzékáć w te [łowá| 8,6. **1565.** że mié ma w niewoli| 8,17. **1566.** Iednéz mam wolnoć w [wéy ciężkiéy niewoli| 8,23. **1567.** Sámám [ie w ręce okrutné doftála| 8,28. **1568–9.** Cóz mié gor[żégó mogło potkáć w boiu| Nad to co ciérpie| ... w pokoiu?| 8,29–30. **1570.** Trzeźwi/ w piánych [práwy nieugodzi| 8,34. **1571.** mnie w tym ná[zláduie| 8,38. **1572.** Iac álbo zdrowia w tym frá[unku zbęde| 8,47. **1573.** 10,17 jak nr 328. **1574.** niekochay [ie w [obie| 11,1. **1575.** 11,11 jak nr 968. **1576.** Zem był zábładził w [wéy niemádréy [práwie| 11,19. **1577.** 11,28 jak nr 1143.

Fg: **1578.** Podawáiac ... cién w goráco miły| Frag 4. **1579.** W iákiéy te[knicy ... Wygláda oycá ... [yn Arc 1. **1580.** Áz nic nákoniec niémá[ż w páchárzynie| Arc 12. **1581.** Który (Psalterz) ... miał przyždż w rękę moie| Arc 17. **1582.** Szukáiac w wierze [táradawnéy zgody| Arc 19. **1583–4.** Day by[my ... w niewinnoći žili| ... Mnóz w nas nádzieię|

Kol 4–7. **1585.** *Firl* 4 jak nr 1352. **1586.** A gdy cię w niebo między bogi wnieśie (*cnota*)/*Firl* 9. **1587.** CZego ... [korupá nárwrzáłá/*Tabl* 3. **1588.** *Tabl* 6 jak nr 1328. **1589.** *Lukr* 1 jak nr 1517. **1590.** y niedáłás we[zcia| Nieprzyaciólóm ... w miásto(!) *Tel* 7

Fg Bitwa: **1591.** Acz mój dowcip trudno ma w to vgodzić práwie.| 14. **1592.** 16 jak nr 1080. **1593.** Iáko więc kto ... Ciśnie fie we drzwi/ 23. **1594.** ábych mógl ... Wci[nać fie w ludzká pámiéć/ 28. **1595.** Bo vrodziw[zy fie w ták znákomitym domu/ 42. **1596.** lecz ia/ idąc w drogę| Obiecána/ ... [kłonię piérwéy nogę| Do káplice twych przodków/ 45. **1597.** Ie[li ma byđz człowiekiem zwan bogoboynie[zym| Czyli w rzeczách rycér[skich hetmánem dziélniey[zym. 52. **1598.** bo biąc pogány| We krwi nieprzyaciél[skiéy vpadł 64. **1599.** 66 jak nr 980. **1600.** iednák w to vgodził (*Włodzislaw*)| Ze do dál[zych niefnażek dróge był zágrodził.| 73.

1601. *FgAl* 8 jak nr 1503. **1602–3.** Táki tu przydzie maż w dóm Feretowy| ... który tu w gościnie| Będąc/ wydrzéc tę ... biaągłowę| *FgAl* 65–7. **1604.** Czemu ták éicho we dworze| *FgAl* 76.

FgPog: **1605.** Bo nietylko tego w ludzi wmówić niemogli/ 1. **1606.** rzadki/ ... żeby był w téy mierze według náuki [wéy fie záchowál. 1. **1607.** 2 jak nr 868. **1608.** że[my ... żadnéy v[czérbku w [práwiedliwósci [wéy nie wzięli. 2. **1609–10.** A nietylkoć w młód[zych lećiech/ y w niebjtnósci(!) drugich nam był rádzien/ 2. **1611.** iego godność/ ... żeby fie tylko w domu iego [ámym záwiérác miáł: 2. **1612.** ze to w nádzieię przypodobánia iákiégo/ ... czynicie: 3. **1613.** 3 jak nr 1463. **1614.** vczéiwé záchowánié brátá ... żywie w [ercách W.<aszych> M.<iłości> 3. **1615.** iá-koby[my łá[skę W.<aszych> M.<iłości> [sobie zá[ługowali: ... aby w potrzebách poćie[zniey[zych/ 4.

Fg: **1616–7.** Których kości iuż dawno w prochu nieznác: ále| Sławá ... kwitnác ... będzie w cále.| *NagT* 11–2. **1618.** W ro[ko[żách [wiátá tego źle pokládác wiele.| *ŠmCn* 10. **1619–20.** *ŠmCn* 15 jak nr 1397–8. **1621.** cie-bie cie[żyć mam/ ... W tym záło[nyy przypadku *Fn* 2. **1622.** Ze w téy mierze iuż więcéy

przydác nic niemiály (*natura i cnota*).| *Fn* 18. **1623–4.** byś był w tym towárzy[ftwie/ ... lat o[ftátnich do[zedł: w pół kréfu nie byłá| Kiedy cię ... Hánná vpuściłá.| *Fn* 20–1. **1625.** owaś ty iuż w niebie| *Nagr* 2,1. **1626.** *Nagr* 3,1 jak nr 414. **1627.** *Nagr* 3,7 jak nr 1061. **1628.** Lá[ská [swoiá mię twiérzác w moim vtrapieniu.| *P[żał* 16. **1629.** w tym nam wépić nietrzebá.| *Epit* 8.

Odp: **1630.** *LZam* jak nr 845. **1631–3.** niewiem iáko tho w Pol[kim ięzyku brzmiéć będzie. Ale w tym niech będzie arbitrium W.<aszej> M.<iłości> álbo ráczey we w[zytkim. *LZam.* **1634.** *LZam* jak nr 1510. **1635.** Odpráwá Po[stów Greckich. ... Podána ... w Iáz-dowie tyt. **1636.** Spráwá w Troiey. *Pers.* **1637.** 1 jak nr 5. **1638–9.** Helená ... Ktorá w tych czá[fiach przez[łytych ALEXánder| Będąc w Graecyey ... Vnio[st od meżá/ 7. **1640.** Tę (*Helenę*) ie[li ... meżowi w ręce| Oddamy/ 11. **1641.** 27 jak nr 1310. **1642.** W potrzebie mowia doznác przyaciéla.| 46. **1643.** Siebie/ ... w žalby nie wdawáli.| 75. **1644.** Y oyczynę w o[ftátnie záwodzą trudności/ 79. **1645–6.** że dziś o niey (*Helenie*) w rádziel ... namowy/ mali w Troi zo[stác/ 85–6. **1647.** W[zytkom ia to widziáłá/ iáko we zwierćiedle/ 88. **1648.** á [am gdzie w lás ... vćieczę.| 96. **1649.** wtył okrétu láncuchem ... Vwiązána/ ... poplynę.| 98. **1650.** á będe[ż w twarz éi wey-żréc [miáłá?| 103. **1651.** Szłám w K[fiáżecy dom 107. **1652.** Ktorá ma w[zytko w ręku/ ... Fortuná/ 137. **1653.** biaýmglowom ... Przy-foyniey w domu 160. **1654.** 162 jak nr 1359. **1655–7.** 175–6 jak nr 1360–2. **1658.** 190 jak nr 1645. **1659.** 196 jak nr 274. **1660.** 199 jak nr 926. **1661.** w tey [práwie ... Syná [wego bych niechćiał: áby mię oycow[ka Miłość/ ... nieuwiadłá.| 199. **1662.** 206 jak nr 1639. **1663.** w tym rozmy[stó trzebá.| 208. **1664.** W budzie leśney fie prze[pác/ 220. **1665.** 222 jak nr 588. **1666.** 255 jak nr 657. **1667–8.** Iáko ... Robotne p[zczoły w vlu [zembrzá/ ... [zmer w vlu/ 260–3. **1669–70.** ALEXánder w Graecyey gościem w domu będąc| Człowieká przedniey[zego ... żonę mu wziáł/ 267. **1671.** Ie[li w łá[kę dufa| Boginiey 283. **1672.** 293 jak nr 693. **1673.** żeś y w pierw[zey kłé[ce| Máło mátyy niezginał/ 300. **1674.** y wte [łowá mowił.| 306. **1675.**

311 jak nr 1534. **1676–7.** Ale nie toć iest pan| Co się w Peloponnezie/ álbo w Troi rodził: 324. **1678.** Ieśli tedy krzywdę| W tym się mieć rozumieją/ 330. **1679–80.** tożci sąfiądowi| Sąfiąd w Azyey winien/ co v nich w Europie.| 341. **1681.** Már[załkowie la[kámi w ziemię co raz biiąc/ 355. **1682.** 371 jak nr 1646. **1683.** y twoy mąż| W domu cię dawno czeka. 377. **1684.** idź ty ... ia zá tobą w tropy.| 378. **1685–6.** Nie rozumieją ludzie/ áni się w tym czuia| Iáki to wrzod [zkodliwy w rzeczypo[politey/ Młodź w[zeteczna: 391–2. **1687–8.** Iáko ten we zbroi| Wyrwa/ ktoremu ... y w iedwabiu cię[zko?| 402–3. **1689.** 404 jak nr 633. **1690.** 435 jak nr 2107. **1691–2.** lecz kto w krygi żądza| Mogł wiać/ w długim be[pieczeń[stwie| Dni [wych wzywie. 456–7. **1693.** 475 jak nr 1959. **1694.** Ktorey ... nie-daleś| Wagi w [łowiech: 503. **1695.** 546 jak nr 573. **1696.** dziewczki w niewola| Zábiora: 553. **1697.** tá ... Wiedmá| W mię wmwóliá/ 564. **1698.** 579 jak nr 1475. **1699.** 583 jak nr 886. **1700.** Tyfiąc gáler ... pogotowiu [toj| W Aulidzie: 590. **1701–2.** ále w[zyfcy ... W ieden cel ... biiá: Iutro co narániey| W ráde wnidźmy: 600–1.

Zg: **1703.** IA Zgodá/ która ... Ziemie/ wode/ ... w żywiólach miárkuie.| 2. **1704–6.** Chwałá Páń[ka nie idzie w zgodzie á w iedności/ ... ále w w[zeteczności.| 9–10. **1707–8.** Więc iáko w Wierze/ ták y w Po[politéy rzecz-zy| Káždy [wą porze/ káždy [woie ma ná pieczy.| 13. **1709–11.** Bo w tym nierządzie chudzi v Páná w niewoli/ A w iednym Práwie siédząc/ okrutnié to boli.| 19–20. **1712.** A za świeżych przykładów w Gręcyi niemamy.| 42. **1713.** 49 jak nr 1062. **1714–6.** Lepiéy [ye tedy zgádzáć/ á w [pólnéy miłości| Rádzic ... żebyście w cále téy wolności/ ... dochowáli| Iáká wam ... w ręce Oycowie podáli.| 51–4. **1717–8.** Swiátobliwość ... Zgáftá ... w Duchow-nych/ bo [ye wdác woleli| W ro[ko[zy nie-przy[toyné 62–3. **1719.** Drudzy ... w pi-eniádzách nawyż[zé dobro položyli.| 66. **1720.** 68 jak nr 965. **1721.** 71 jak nr 855. **1722.** Kościół ... który ... Vznawał/ co w téy mierze profto 86. **1723.** Oto ... w Trydenie Bi[kupi zásiédli| 91. **1724–5.** Toby trzeba náprawić/ y przywieść w [wą klubę:| Byście potym Ko-rony nie przywiedli w zgubę.| 133. **1726.**

138 jak nr 1080. **1727.** Swietcy niechay [ye w cudzy vrząd nie wdawáia| 139. **1728.** 142 jak nr 1006. **1729–30.** W téyci (zgodzie) ... nádzieia/ że ... drógę naydziecie| Iáko w piérw[zy porządek w[zytko przywiedziecie.| 148–50. **1731–2.** A przedsię mądrzy ludzie łatwie w to vgodza.| Ze przywiodá w [wą miarę co [ye wykróczyło:| 152–3.

Sat: **1733.** ded jak nr 405. **1734.** Przed-kiem u[zedł za boga wony dawne cza[cy| 3. **1735.** Ale[cie ie (lasy) tak długo tu w Pol[cze kopali| 5. **1736.** 12 jak nr 2044. **1737.** 16 jak nr 1738. **1738–9.** Ze w Pol[cze żaden niebył w pieniádze bogati.| 22. **1740.** wpolu zawzdi lud [łużeby (mieli)| 33. **1741.** A z drugiego (granatu) ... wkuchni rožen długi.| 46. **1742.** Wprziłbicach kwoczki siédza| 47. **1743–4.** woły| Ktore [toia i w[ftayni/ i wtile [todały.| 50. **1745.** złota więcey wnies (Pol-sce) niebyło.| 56. **1746.** że to wam baiano| Kiedi wobiazd Kijowa siedm mil powiadano.| 62. **1747–8.** W kilku lat Tatarowie pięć kroć was wybrali| Braciá wazę wniewola Turkom zaprzędali.| 79–80. **1749.** 81 jak nr 855. **1750.** ze Turcy proznuia| Wiedząc oni ... komu wtim folguia.| 98. **1751.** Co[ż wzdi wtim iest/ 129. **1752.** taki to go[ć w domu:| 135. **1753–4.** Ti w rifiu/ on w [obolu: 139. **1755.** A kiedi się wy[trichnie w u[ar[kim ubierze| 143. **1756–7.** ten (zby-tek) was wdawa w długi/ ... i obraca w [ługi.| 151–2. **1758.** 154 jak nr 1735. **1759–60.** niechcę się [tobą wrzecz wdawać o wierze| Bo ... zem proftak w tej mierze.| 165–6. **1761.** w ktori [po[ob korda pomykali| Starzi Polacy/ 173. **1762.** 180 jak nr 328. **1763–5.** Nieuczilem się w Lip[ku/ ani w Pradze wiari| I niewiem iako każą w Genewie u fari.| 185–6. **1766.** 199 jak nr 1503. **1767–8.** cnotą się rządzili (ludzie)| Strzegąc iakoby zawždy w[polney zgodzie zili| Teraz iako w pieniádzách ludzie [mak poczuli| 210–1. **1769.** Stateczniey[ze zaprawdę niewia[ti wtey mierze| 221. **1770.** 225 jak nr 264. **1771.** Końca w[wych oracyach nale[ć niemożećie.| 256. **1772.** Ale ia co wkim ganie/ tego się [am chronię.| 261. **1773–4.** 287 jak nr 1143. **1775–6.** miał (Chiron) w[wey opiece Achilla młodego.| Ten wniewidney ia[kini mie[zká 290–1. **1777.** pokis

wdomu moim| 295. **1778–9.** bierz [obie wpamięć/ ... Zebyś wtakiej przigodzie nie-trwoził więc [oba| 307–8. **1780.** 311 jak nr 700. **1781.** człowiek twarz wyniosła niefie ... Patrząc wozdobne niebo 318. **1782.** 334 jak nr 1080. **1783.** 335 jak nr 1595. **1784.** i[ż w człowieku [ą mocarki dziwne| 339. **1785.** Temu (*rozumowi*) ... dai w moc [am siebie| 345. **1786.** Wtim ci po[stuzić może/ i ludzkość przyjemna| 354. **1787.** W przyjacielu się kochay| 355. **1788.** bo tim pań[stwa [toia| Kiedi dobrzi [ą w wadze| 364. **1789.** 370 jak nr 1595. **1790.** 386 jak nr 1639. **1791.** niewiem ie[li [obie dobrze wtim poradzi| 388. **1792.** A ie[li nieprzyjaciel wzamek dufa więcej| 411. **1793.** 423 jak nr 1328. **1794.** V Boga [czę[cie wręku| 425. **1795–6.** a [nadz w przy[żłym wieku| Wzbudzi takiego ducha bog w pewnym człowieku| 427–8. **1797.** Dać wam taką Lacinę| aż by wam [zło wpięti| 440. **1798.** A to wzy[ku będziecie mieć| 444. **1799.** Wroznych głowach mu[żą być rozne obyczaie| *SatDoSat* 6.

Prop: **1800.** weźmi ... Nie zbroię kowaną w Lemnie| *Prop ded.* 8. **1801–3.** OTo w zacynym vbierze/ y w złotey koronie| Siadł pomázaniec boży ná ... thronie| ... la[skę w ręku máiać| 1–3. **1804.** Przy[ta[... Który trzyma[ż w [wój wladzj ... Pruską ziemię| 10. **1805.** 15 jak nr 1788. **1806–7.** Nieprzijaćiele w [ł[skę przyięci: á owi| ... Y w boiowych powodziach ... ponurzéni| 25. **1808–9.** W zadnym [zyku nie był znan/ áni w bytwách [lawnych| 52. **1810.** Dáli w moc dwiemá królom rádźić o pokoiu| 87. **1811.** krol siedział w myślách rozerwány| 94. **1812.** W bok woj[ká/ król dwa mieczá od Niemcow przyimuie| 105. **1813.** w pułbitwy z obu [tron odpoczywáia| 111. **1814.** A cí/ w bramę [ye cí[nać/ [zyie z mo[stu łomia| 116. **1815.** [częścié Krzyżakom y w tym nie[stuziło| 122. **1816.** 144 jak nr 1031. **1817.** Olbrycht klęczy w książęcym vbierze| 150. **1818.** [krzydła roftoczył ... orzeł ... Nio[ąć w [sercu zwycięzce ... znak 152. **1819.** 164 jak nr 906. **1820–1.** 171 jak nr 1679–80. **1822.** Nie widziałeś tam ... áni w iármie wo[á| 174. **1823.** iáda w[owy| 178. **1824–5.** broń nieuchroniona| W iedný ręcę/ á w drugiý kielnia w[ładziona| 198. **1826.** znać gościnnie w le[ie| 206.

1827–8. Zátym w tráby/ y w głóśné bębny vderzono| 215. **1829.** Iáko więc pionon trzá[ka w niepogodné czá[ty| 217. **1830.** król ... Ru[zył [ye ... w p[á[czu złotym| 222. **1831.** Iákobyś przywiódl w iedność dwa wielkie narody| 235. **1832–3.** A nechay iuz Vnijéy w [krzyniach niechowamy| Ale iá w pewny zamek do [ercá podamy| 243. **1834.** że w ten cěl vderzy[z 251.

EpRadz: **1835.** 2 jak nr 581. **1836.** 8 jak nr 1796. **1837–8.** Bijćie w bębny/ y w tráby: 17. **1839.** 33 jak nr 95. **1840.** Tobie w kofztowná [zátę ... się vbra[á| ... Kátáryzná/ 35. **1841.** gdy leliia/ Z ... kwiátem róžánym w ieden wieniec wiia| 42. **1842.** 52 jak nr 465. **1843–5.** Nie ieden twój grot zo[tał w hárdym Mo[kwićinie| Y Tá[áryzn nie odnió[ł w [aydaku twéy [trza[ty| W boku rychléy 68–70. **1846.** Co ie[że y podziš dzień ie[ł w pámięci sílém (*zam. sílom? = du[zej ilo[ci ludzi*)| 82. **1847.** iáko w Krzesciiá[ńtwie| Ták y po w[zytkim [lawny ... pohá[ń[twie| 91. **1848.** że téz y cí pánu [wemu| Y Rzeczypopolitéy w towarz[ystwie będa| Godnie/ ... [stuzić/ 103. **1849.** 109 jak nr 1640. **1850.** Kiedi w przeklećtwie [woich rodzićów kto chodzi| 114. **1851.** Lecz tá pará ... žeby bylá| W wieczný rodzićów [á[ce: 117. **1852.** że w wieku w[zytki záwięzuie[z Scześliwosci: 120. **1853–4.** Ie[li by go (*żywot*) w nędzy wiéć przy[żło y w kłopoćie?| 122. **1855.** 128 jak nr 130. **1856.** 131 jak nr 1204. **1857–60.** á ony nie tylko we z[óćie| Albo w [zérokich w[łosciach/ ále téz y w cnoćie| Y w [práwách [lawnych [woich przodków niech dziedzicza| 133–5.

Jez: **1861.** Káždyc w té [łowá/ ... win[zo-wa[ł 22. **1862.** Ták tam ieden drugiemu w woy[zcze vkázowa[ł 29. **1863.** 30 jak nr 671. **1864.** y ták [ye w té woienne trwogi| Oycu [wemu popi[uy: 40. **1865.** Ale w polu pod niebem goniać Mo[kwićiná| 45. **1866.** Mnie ... widzi[ż w tym [zedziwym lećie| 49. **1867.** á ty więc w mé [práwy| Ma[ż ná[ta[pić ná potym/ 51. **1868–9.** Y pochwa[ę w dziélności/ y w [wéy odnió[ł síle| 64. **1870.** kiedyš ... w przék y wzd[uz ... Kray Mokiewki woiowa[ł 67. **1871.** A w I[lantćiech záš Pá-nem ... zo[tał 74. **1872.** który noši| Scześćie w [wych y nie[zcześćie ręcę: 78. **1873.**

iáko wielka w krótki czas odmiáná. 84. **1874.** A prágnaw[zy cudzého/ w [wym (*kraju*) [ye nie zoftoi. 86. **1875.** Gdyś z siebie dofyć czynił w każdym [wym wrzędzie/ 89. **1876.** takim cię Infanty| W tym czasie oglądáły/ 98. **1877–8.** Gdzieś Derptowi w nos kurzył/ ... Liczbę nieprzeliczoną wsi w popiół obrócił/ 99–100. **1879–80.** zubrze ... tráfi[zná łowce/ ... ále cię w twym [koku Vprzędzá/ álbo [trząta álbo kulą w boku. 119–20. **1881.** 131 *jak nr 512.* **1882.** Gdzieś ty więc RADZIWIŁE w téy [pólnéy potrzebie| Y przodków ... y [am siebie| Niewydałś/ 135. **1883.** Niech przypomnié ... Y Bekie[zá w rycér[kich [prawách ćwiczoného| 142. **1884.** by ludzi w zamek nic nie przybywáto/ 145. **1885.** nie w[tafi[zná [topą w tym nikomu. 160. **1886.** Skądeś ... iák w tańcu rey wiodąc/ ... przyzedł 185. **1887.** Mo[skalá mu w łykách pofy[łaiąc. 188. **1888.** 189 *jak nr 545.* **1889.** á w którąś [zedł [tronę| Rzéki/ ... miá[stá przypomionę. 197. **1890.** Niechciałś y ty długo w Witep[ku [ye báwić. 201. **1891.** A [támtadeś ... wypráwował [zpiégij| W ziemié nieprzyziaciél[ka; 205. **1892.** drudzy ... w miey[scach nieprzebytyvh prze[żcia gotowáli/ 206. **1893.** Puściłś lud w zagony; 211. **1894–5.** Rzadko táw w którém było bez chromého w roćie. 216. **1896.** W Drogaczowieś odpoczął 217. **1897.** táw Miozá w [wym biegu| Nieháwówana płynie/ 219. **1898.** Gdyś w tym miey[scu leżał 221. **1899.** W Boży czas/ towárzy[ze moi wyjeżdżaycie/ 227. **1900.** Aczci y murów [lábo w Połocku bronili; 231. **1901.** iam [ye ważył z témij| We dwunáście [et koni potykác w[zyftkiémi. 238. **1902.** w przekopy drugich nápedziw[zy] ... lud ... Stáwiłem Pánu 240. **1903.** 244 *jak nr 150.* **1904–5.** Zwycię[stwo w ręku wá[zych/ mam nádzieię w Bodze. 248. **1906.** 257 *jak nr 1865.* **1907.** zagony| Które [ye w ósmi zew[ząd milách opiéráli/ 263. **1908.** który (*Lucesny*) bród głęboki| ... wpada w Tud [zé-roki. 266. **1909.** bo z woy[ká co było we Rzwie/ ... poczet ... [táwili 270. **1910.** ludzie twoi [zli w zagony 277. **1911.** Y iuz był tylko w nogách nádzieię położył; 284. **1912–3.** Dworów/ y wsi kilká [et w popiół obrócono| Od Stárice w kilku mil: 289–90. **1914.** 296 *jak nr 1062.* **1915.** 298 *jak nr*

1661. **1916.** ci kilku w zagonié[ch] Tátarów poimáli: 299. **1917.** Drugiégo dnia w Różnowie: 313. **1918.** Od tego miey[ca we trzech milach tylko zdroie/ 315. **1919.** 319 *jak nr 1898.* **1920.** w gáiu záś [ofnowym| Zdróy možny bije/ 331. **1921–3.** Wieczór w Zaborzku konie w Szczybutym napoiu. Drugiégo dnia w Librácié[ch]: 338–9. **1924.** woy[ko ... Y dopiéro w Kolomnéy z tobą odpoczęto. 350. **1925.** W dródze z Ruffy Diaká ... Kozaków ... ręká zá[ta[pi[á. 351. **1926–7.** áni ia Czérni[znowa mogę| Ani Cérkwie świętého przepomnieć Mikuły| W Rami[znowie: wobu był miey[scu twóy lud czuły. 362. **1928–30.** Ztámtąd idąc [táwiłś woy[ko w Orzechowie| Więc w V[kiéy nád Dżizá: á potym w Dukowie/ 365–6. **1931.** twoiá [traż ... dáry| Oddawá[ł przygnané w czymborze Tátary. 368. **1932.** Leżałś w Michá[łowie 373. **1933.** Proczy[ta táw ief[we czci 376. **1934.** of[ta[tniś od P[kowá| W mili tylko noclég miá/ 383. **1935.** Ci w[zy[cy z tobą w obóz pofpołu wiecháli/ 391. **1936–40.** 407–9 *jak nr 1857–60.*

Wr: **1941.** 2 *jak nr 465.* **1942–3.** Bo w ro[stérku/ álbo [ámá ... rzecz pofpolita vpá[ś mu[si/ ... álbo w nieprzyziaciél[kié ręce przyydzie/ 2. **1944–5.** żebychmy nie tylko w swietckich ale y w du[zných rzeczách od siebie różni byli/ 3. **1946–7.** że Turków w Thráciéy/ álbo w Azijéy nie [zukamy/ 4. **1948.** 5 *jak nr 1025.* **1949–50.** Pan ... poda[ł nam iedną drógę/ którém [ye trzymáiąc/ y ná swiećie wporzádku/ y w be[pieczeń[stwie wiet[zym żyć/ ... możem. 5. **1951.** iáko ... go[śc od chudého go[spodarzá w dóm wezwány 6. **1952.** iz w tym porzádnym zgromá[deniu/ ... y chwálá iego (*Boga*) gruntowniey[za być miá[łá/ 6. **1953.** boiác [ye ka[źni/ co práwo w [obie ma/ 6. **1954–8.** niewie[łm iáką oni chwálę Pá[ń[ská w [wéy głowie buduiá: ia in[zéy nie widzę/ ieno iáka d[ziś w Aegiptcie/ w Aziiéy/ w Greciéy/ iáka w tych w[zytkich królestwách/ które pogánin krze[ściánóm wydárł/ 7. **1959–60.** Nic w tym nie wátpię/ ... Ale czas nam podobno w rzecz w[ta[pić/ 8. **1961.** które (*stare byczaje*) w tákié zániedbánié przy[zyły/ 9. **1962.** co ten mądry/ á w rzeczy[po[politéy [wéy godny człowiek ... trzyma/ 9. **1963–4.** przy[zyli w ro[tyrk Rzymiánié/ w którym iáko wiele

ludzi ... potrącili/ 10. **1965.** Náyduie [ye w reye[trách [tárych 10. **1966–9.** nie w długich obiádách/ áni w cudzoziem[skim pićiu [częścia álbo mni[mánia [wégo ludzie pokládáli/ ále rychléy w trzeźwości/ á w mierze/ 10. **1970.** Ale w czym téz oni (*przodkowie*) znáczni być chćieli/ 11. **1971.** królowie ... y poddáni: w piekárniách [siádáli 11. **1972.** niecháiac [tárych obyczáiów którých iuż w Pol[cze niémá[ż/ 11. **1973.** 11 *jak nr 465.* **1974.** 11 *jak nr 1534.* **1975.** 12 *jak nr 762.* **1976.** wnet y w obyczáiách odmiáná będzie: 12. **1977.** 13 *jak nr 40.* **1978–9.** y [ámi zły przykład z siebie dáia/ ták w nábywániu łákomym máietno[ści/ iáko y wew[zelákim in[zym [pofobie żywotá. 13. **1980.** ztád ... y podawánié zámków/ y mia[ł w ręce nieprzyiaćiel[kié. 14. **1981.** 14 *jak nr 1517.* **1982.** Trudno to wiedzić/ bo [ie w nocy działo: 15. **1983–4.** Krolowa ... będac w dródze w głos powiádá[á: 15. **1985.** w iákim niebe[spiecen[stwie y ten Pan y tá Rzeczpospolita iest/ 15. **1986–7.** żeby [ie im téz w tym rozruchu co do[tało/ iáko więc w ogień bywa/ że nie w[zy[cy gá[żá. 16. **1988.** 16 *jak nr 1517.* **1989.** iákich przykładów w hi[toriách pełno. 17. **1990.** że wtéy niezgodzie y ro[puście ná[żéy Pan potomká niema? 17. **1991.** áby tempore interregni przećie rzeczpospolita wporządku by[á: 18. **1992–3.** Wiákiéyże dziś cénie Arcybi[kup? ... Boże vchoway być mu wczym po[łufznym. 18. **1994.** Wtym [ie téz przy[patr z ná[żému nierządowi/ 18. **1995.** áza nie ták w Káncellárii[éy pi[żá/ 19. **1996.** Zgadzam [ie y wtym z toba/ 19. **1997.** y ztád w nie[sióná iest muzyká do ko[ściołów/ ... czego ... nowi prorocy niebaczá/ którzy mniémáia/ że to w[zy[tko wtániec kiedy orgány [ty[żá/ 20. **1998.** poki [ie by[ł z mni[stirá w mini[stirá nieprzewiérzgná[ł. 20. **1999.** którý (*młodzieniec*) [ie gwałtem wdóm do iednéy bia[éy głowy dobywa[ł/ 20. **2000.** 21 *jak nr 1989.* **2001–2.** Táka tedy odmiáná w muzyce czyni odmiánę y w rzeczypo[polit[éy 21. **2003.** 21 *jak nr 2002.* **2004.** W Poznánii iest [alá wielka bi[kupia/ 22. **2005.** á Pan Bóg mocen w[zy[tko w dobr[é obróćić. 22. **2006.** że[smý Polacy we z[éy toni: 23.

2007. Zebych ... i[éy (*ojczyzny*) [práwom [ławnym/ Nie dopu[ca[ł zámierzkná[ć w ciem-

nym wieku dawnym?/ *Omen* 4. **2008.** A kto-by oczy poda[ł i[e[że w g[é[bsze látá/ *Omen* 9.

Czech: **2009.** ále áni Kád[ub[ski/ ... w [w[éy hi[stori[éy/ zádny[é ... wzmianki nie czyni. 2. **2010.** 2 *jak nr 1529.* **2011–3.** niebaczá [ie w tym/ że kto chce twirdzić/ iz té dwa narody od Czehá y Lechá dopi[éro w tych kráiách imioná [woi[é w[zi[éty: ten ... winien téz oznaymić/ iáko ie przed tym/ ni[ż w té kráie przy[zi[li/ zwano: 2. **2014.** niewiem iáka im y w o[státku wiárá ma by[đ dáná. 2. **2015.** 2 *jak nr 2013.* **2016.** 3 *jak nr 2012.* **2017.** Słowacy ... naród by[ł: którý ... w Illiryku o[siád[ł. 3. **2018–9.** żeby z tego narodu mieli [ie w Czechy y w Láchy przekr[ćić. 3. **2020.** áby w ták má[éy ziemi[cy ták wiele [ie ludzi [pof[trzeć miá[ł/ 4. **2021.** Oko[ło Láchów w [tárych hi[storiách nic [ie nie náyduie. 4. **2022.** 4 *jak nr 1245.* **2023.** Czy to iest iáko-by v[ćinek cá[ł[égo [łowá/ Polak/ z przewróceniem o[státni[éy litery cienki[éy w [woi[é hrubá: 4. **2024.** Zeby [ie ... y [í Cekkowie ru[zy[li/ y w Niemc[éch zásziedli: 5. **2025.** 6 *jak nr 1629.* **2026.** 6 *jak nr 2012.* **2027.** 6 *jak nr 2012.* **2028.** Bo ... w hi[storiách ná[ży[ych Lefzkámi [ie kilká K[siázát názywa[ł: 6.

Cn: **2029–30.** CNotę y w nieprzyiaćielu/ y w nieznáiomych mi[łuiemy. 1. **2031–3.** Ale to [łowo cnotá wiele w [obie zámýka. ... [kromno[ść ták w mowie/ iáko y w vczynkách. 1. **2034.** 2 *jak nr 1101.* **2035.** Trzebá tedj dwu rzeczy w téy mierze. 2. **2036.** y [łowy móže człowiek po[zyteczen by[đ drugiému/ kiedy mu w iego potrzebie porá[đi/ 2. **2037.** w czym tego trzebá przest[rzegá[ć/ 2. **2038.** 3 *jak nr 1052.* **2039.** 3 *jak nr 2191.* **2040–1.** Ale iáko zlotá w ognii/ ták przyiaćielá w potrzebie do[wiadczy: 4. **2042–3.** póki[ś w [czę[ćiu/ iáko [ień w iá[ny dzień/ ták [ię ná[śláduia: 4. **2044–5.** Dwie [á przyczynie/ któr[é mi[łó[ść w ludzi[ech pobudzáia/ rzecz włá[na/ á to co w [obie ma godno[ść mi[łó[ści/ 4.

2046. w którým (*pija[ństwie*) człowiek y Bogá/ ... y [am siebie zápomni[ć mu[si: *Pij* 1. **2047.** Ale pijány/ zádny[é w téy mierze wymó[wiki ... niéma/ *Pij* 2. **2048.** *Pij* 3 *jak nr 721.* **2049.** Ale trzeźwo[ść/ ... nigdy człowieká w to nie wda/ *Pij* 4. **2050–1.** rozum/ cho[ć będzie czá[sem w [łábym/ á w włomnym

ćiele: *Pij 4. 2052.* w pianaństwie nic takiego nie widzę/ *Pij 5. 2053.* *Pij 5 jak nr 1571.*

Wzór: 2054. EWA/ ... [tu]żnie w tych Historiach piérw[ze] miey[ce] z[á]stępuie. 1. **2055.** w czym ie[st]li mu wiára ma być daná/ 1. **2056.** 2 *jak nr 1679.* **2057.** 2 *jak nr 179.* **2058.** będąc w tym od przyiaćiół onéy niewolnice przénáydownány/ pozwolił iá dác ná okup. 2. **2059–60.** vćiáw[zy] trupowi głowę/ z[á]winęła iá w[st]átę/ y ták w drógę z [obá] nio[st]á. 2. **2061–2.** W kilká dni potym przy[zedł] w dom do Theophaná. 3. **2063.** chciał z nimi w dobréy przyiaćni mie[st]zkáć. 3. **2064.** że w tym rozruchu pánnę miédy [obá] rozerwáli/ 3. **2065.** W Gáláćie dwoie Paniát z[á]cnych by[st]o/ 4. **2066.** po[st]y [wé] do Kámmy po[st]á/ z[á]dáiac iéy w małże[st]wo. 4. **2067.** A i[st] y Synorix miáry w [wéy] pró[st]bie niemial/ 4. **2068–70.** w[ziá]w[zy] w rękę czá[st]ę z[st]otá/ czyniac wrzeczy ofiárę ... á w czá[st]y by[st]á truczinná: 4. **2071.** zem tylko w nádzieię d[zi]siey[st]ého dnia ... żywá z[st]otá: 4. **2072.** 4 *jak nr 264.* **2073.** A Kámmę y w tym Bóg poćiey[st]y/ 4. **2074.** Ten poczyniac s[ob]ie w domu/ iáko iego my[st]l nio[st]á/ 5. **2075–7.** Y powiedziá[st]a mu/ że w[st]ytki s[wo]ie [kár]by wrzuciá w ieden dól/ który by[st] w ogrodzie. ... [p]u[st]i[st] [y]e weń. 5. **2078.** Timoklia ... poczęła nań wálic kámiénie ták gę[st]e ... áz go práwie w ziemię wbiá. 5. **2079.** 5 *jak nr 1481.* **2080.** która mu w té [st]owá odpowiedziá: 5. **2081.** ARi[st]otimus ... w nádzieię Króla Antigoná/ [u]rowo ... z ludźmi [w]ymi [y]e obchod[zi]. 6. **2082.** 6 *jak nr 2062.* **2083.** rofkaza[st] iéy ... áby z nim [st]lá/ w czym i[st] go nie práwie po[st]u[st]zna być chćiá[st]á/ ... zbi[st] iá 6.

Zuz: 2084. Lec[st] w to Bog vmiá[st] tráfić/ y porz[á]dne niebá/ *ded 3. 2085.* 1 *jak nr 742.* **2086.** 5 *jak nr 2021.* **2087.** W A[st]yriey ... [st]awne miá[st]o le[st]y/ 11. **2088.** Nie[st]á[st]eczno[st]ć w Bábilonie [st]ár[st]y pokazáli/ 29. **2089.** 31 *jak nr 2062.* **2090.** 37 *jak nr 216.* **2091.** Wié[st] sie obá w [st]polnym zalu siebie prz[st]r[st]zegá[st]iá/ 41. **2092.** z[á]kryli sie w [st]á[st]y[st]e/ 53. **2093.** Chciá[st]á op[st]okáć w Krynicy ... ciá[st]o. 56. **2094.** Wié[st] Zuzánnę rownie w ták[st]e [st]owá námawiáli. 60. **2095.** 64 *jak nr 1061.* **2096.** 67 *jak nr 1465.* **2097.** 73 *jak nr 2076.* **2098.** Ze sie w[st]y[st]cy [st]udzy w domu porwáli do zbroie. 84. **2099.** że[st] w tym zalu y dnia

doczeká[st]á. 94. **2100.** 96 *jak nr 514.* **2101.** 98 *jak nr 919.* **2102.** 118 *jak nr 2062.* **2103.** 120 *jak nr 1799.* **2104.** Oná że by[st]á w z[st]onie/ odkryć iá kazáli/ 125. **2105–6.** A oná weyrzaw[st]y w niebo [st]zámi sie z[á]lá[st]á/ Bowiem w Pánu [st]wá nádzyeię ... poklá[st]á[st]á. 131–2. **2107.** Ali páni s[st]raucymerem w ty[st] tropy z[á] námi/ 136. **2108.** Páni iedno tylko [st]ámá w rękę nam z[st]otá[st]á/ 145. **2109.** Pan ... Ruz[st]y[st] Duchá w Dánielu/ 156. **2110–1.** Z[st]á[st]árzá[st]y w d[st]ugiem wieku/ ále wié[st]cey w z[st]o[st]ci/ 173.

Sz: 2112. wyie[st]dzáć nie potrzebá w pole/ 5. **2113–4.** Ieden z nich w iá[st]ney/ drugi w czarney zbroi/ 9. **2115.** Tár[st]es/ ... miá[st] dzyewkę/ ... We w[st]ytkich [st]woich [st]práwch ták o[st]obná. 28. **2116–7.** w tych [st]zráncach wá[st]zá bitwá będye/ ... Miey[st]ce ná zamku/ czás we dwie niedzyeli/ 49–53. **2118.** W tym plácu woy[st]ká po[st]o[st]á sie obie/ 63. **2119.** krol s[st] pániá bierze w po[st]rzodku dwie poli/ 69. **2120–1.** 78 *jak nr 809–10.* **2122.** W trzeći rzá[st]d Rycérz/ z[á]koliw[st]y/ wpadá/ 79. **2123–5.** y w oczy/ Y w zad vderzy/ ná [st]ronę te[st] (war. w [st]ronę ták[st]e) [st]koczy (baba). 83–4. **2126.** Bo w okrag siebie w[st]ytki miey[st]cá trzy[st]ma (Król)/ 89. **2127.** Ieden po drugim z[á]w[st]dy w tey grze chod[st]i. 102. **2128.** Gdzyeby wpadł w síd[st]o (król)/ 107. **2129.** Ty w sobie kartá z[á]myká[st]á [st]tuki. 109. **2130.** W czym sie nie zgodzá (gracze)/ 137. **2131.** Po nich Rycerz ná koniech we zbroi/ 149. **2132.** w obierániu zblá[st]dził (Fiedur)/ 159. **2133.** Kaza[st] wnet w pole wyciágnáć pie[st]zkowi. 172. **2134.** Bo pie[st]zek/ ... w czólo dá[st]rmo mierzy. 180. **2135.** Przebił go mieczem pie[st]zek w biáley zbroi. 188. **2136.** Rycerze ... Okrutná [st]zkodę w pye[st]zych podziá[st]áli. 192. **2137.** Borzuy ... Wziá[st] w práwo Krolá: 203. **2138.** Ow nędznik baczy/ w iákie przy[st]zedł błędy/ 211. **2139.** Iáko/ gdy w zwá[st]dzye wó[st] práwy rog zgubił. 220. **2140–1.** Ryk sie rozlega w d[st]u[st]z/ y w [st]zerz po pu[st]zczy. 222. **2142.** 234 *jak nr 855.* **2143.** á w tey grze/ kto ru[st]zy/ Wymowki niema[st]z/ 249. **2144.** Kazano z[á]się pu[st]cić bábę w [st]zránci. 256. **2145.** Ráczey w czym in[st]zym [st]woię bie[st]g[st]o[st]ć vka[st]z. 268. **2146.** Wielka sie godno[st]ć w Rycerzu náuduie(!)/ 283. **2147.** á ten ... Podeprzeć mo[st]e w potrzebie cz[st]lowieká. 292. **2148.** Ták

tedy mówią ... W cieszni mąż Rycerz/ á Pop ná prze[trzeni.] 296. **2149.** Roch ... A w [w[ie]tney [obyje po[kákuie zbroi.] 304. **2150.** dał [zách Rycerz w bieli/] 305. **2151-4.** A páni biała ... To w tę/ to w owę [trone] [zábłą b[ý]ka/ A przed nią w kupę huf [ie czárny [sí]ka.] ... rwie [ie y w namioty/] 338-9. **2155.** Krol ... Wy[stał] Krolowá w [málcowáney zbroi/] 343. **2156.** Krolew[kie obie mi[ł]o[ń]nice/ ... W zupełnych zbroiach przeciw [sobie [stały.] 360. **2157.** 362 *jak nr 1880.* **2158.** Fál[zywá] du[ż]ę podmiátiá w ciáło/ 375. **2159.** 384 *jak nr 980.* **2160.** 391 *jak nr 1893.* **2161.** 397 *jak nr 1845.* **2162.** W[zy]scy niepráwie w dobrej toni [toia.] 406. **2163.** 418 *jak nr 1487.* **2164.** do pánién [t]u[ż]ebnych Krol ... Ro[k]zał/ ... Ze/ nie brákuiąc by namniey w o[fo]bie/ Iedné z nich my[li] wzyáć zá [ż]onę [obie.] 425. **2165.** [to]i w mecie práwie (*Fiedur*)/ 455. **2166.** 470 *jak nr 965.* **2167-9** Przed Krolem [stał] koń w piątym polu práwie/ A pie[ze]k w [zo]f[ty]m/ A wedle niego drugi w práwey [trone]/ 471-3. **2170.** W[wa] miáre przed[ie] zez[st]á noc/ 517. **2171.** 519 *jak nr 1840.* **2172.** Bi[k]kup podobno wiécey w głowie czuie/ 548. **2173-4.** A kto [ie bárzo rozbuia w pogodę/ Ten záfie [krzyd]á powie[si] w przygodę. 573-4. **2175.** Vderzá w lármę: 579.

Br: **2176.** że w téy gę[st]wie/ zacnych bród niemáto/ 5. **2177.** czáfem wygolona/ W ko[ł]o gęby/ á z brzegów w [c]érkiel ná[tr]zépiona/ 24. **2178.** Y w niebie nayd[zi]e zazdro[ś]c/ 29. **2179.** ón [ye w czá]zy pierze (*Wás*):/ 32. **2180.** Boiác [ye ... Aby go w czym ... nie pode[ż]lá kiedy/ 38. **2181.** ále ług cádzi ku potrzebie/ Nie tylko Iowi[zow]éy/ ále co ich w niebie:/ 44. **2182-3.** że álbo iéy w niebie/ Albo mnie byd[zi]: co wprawd[zi]e w r[é]ku i[est] v [c]iebie./ 53. **2184-6.** A przyaciéla [w]égo rátyu we z[ł]éy toni:/ Pewien wd[zi]ęcznego [er]cá póki wáfá w niebie/ Tylko mi ch[é]iéy dopomoc w d[zi]s[ie]y[z]éy potrzebie./ 58-60. **2187.** iákom ia w tw[é]y pi[er]w[zi]éy m[ł]odo[ś]ci/ Twarzy twoiéy folgował: 61. **2188.** W czym obojgu kto czu[ł]ym nie i[est] / 71.

Dzie: **2189.** W tym iednym/ [z]li z dobr[é]mi/ [p]ó[ł]ku nie náyduia./ 14. **2190.** 17 *jak nr 1030.* **2191-2.** Cnotá tedy ma przodek/ iáko w kážd[é]y rzeczy/ Ták y w má[ż]e[ń]stwie/ 23-4.

2193-4. Bo dobrá/ ... Iedné w vmy[le]/ drugié w [c]iele vkázuia:/ 32. **2195-6.** że to b[é]d[zi]e w podziwieniu/ Izem o[st]átnie miey[ce] dał dobrému mieniu/ Ktoré lud[zi]e ... w ták[ie]y [c]enie máia/ 45-7. **2197.** Ale iáko w goráczce cz[ł]owiek lubi wodę/ 49. **2198.** 63 *jak nr 94.* **2199-200.** Ie[li] w mno[ż]eniu [stá]dá vrody pá[tr]zamy:/ W z[ł]áczeniu [wym] nádto mie[ć] mni[é]y[z]á pieczá mamy:/ 69-70. **2201.** 83 *jak nr 1534.* **2202.** Midas ... niemiał byd[zi] w [w]éy próbie ... omylony:/ 86. **2203.** r[ó]zgá [ie] w z[ł]oto obróciá:/ 93. **2204.** 101 *jak nr 1133.* **2205.** W do[st]átku niema co i[es]c: 107. **2206.** [z]ukay[ze] p[ł]ugiem w rol[é]y chlebá./ 120. **2207.** Inácz[é]yby w v[st]áwách iego niewyczyta[ł]./ 122. **2208.** Ale i[ż] w niebie/ Y ná [z]iemi nikt nie i[est] be[sp]iechen 129. **2209.** 139 *jak nr 980.* **2210.** zrowná[ni]a w obyczá[í]ách trzebá:/ 153. **2211.** Ale cz[ł]owiek nie i[est] wto ták opá[tr]zon [czodrze/ 158.

2212. *Epit 32 jak nr 1555.* **2213.** *Epit 37 jak nr 1982.* **2214.** *Epit 51 jak nr 886.*

2215. Ták pánná/ ... gdy [w]égo czá[st]u w má[ż]e[ń]stwo w[st]apiá/ *Epit 59.* **2216.** Ktorému [c]ié [sam] oyciec podáie w má[ż]e[ń]stwo./ *Epit 63.*

Marsz: **2217.** Ktor[ý] (*chleb*) porzádnie komu przychod[zi]/ nie w trudzie./ 16. **2218.** z[ka]d bym mie[ć] mógl w [w]éy chudobie podpore./ 22. **2219.** Bo w téy mierze m[ó]y rozum lud[zi]e b[é]d[zi] winić./ 24. **2220-1.** Ták y w tym [wo]ié mądros[ć] okázuie znácznie:/ Ze w ludzkié głowy wlepił r[ó]zné obyczáie:/ 26-7. **2222-3.** Pi[er]w[é]y by w morzu zágá[st] krąg lotného [st]o[ń]cá:/ Ni[ż]bych ia w [w]éy powie[ś]ci przebi[ł] [ye do koncá./ 45. **2224.** Nie leni[ć] [ye do domu nie[ś]c iágni[é]ciá w łonie/ 51. **2225.** Ze [sam] ... áni [siadał] w dymie/ 54. **2226-7.** Ale [ż]ywot [p]okoyny y miáre mi[ł]owa[ł] / W czym bym go rad/ iáko y w rymie ná[st]ládowa[ł]./ 56. **2228.** wiekowi przy[st]ému/ ... z[ka]d mam by[ć] znáiomy/ ... cho[ć] w twarz nieznáiomy./ 62.

Mon: **2229.** Troiáni/ z wielkim hukiem w pole wyiá[st]áli:/ 2. **2230.** 18 *jak nr 841.* **2231.** Niedbáiac ná ... w kupę zebránych my[ś]liwców wo[ł]ánié./ 26. **2232.** Iáko kiedy kto ... W[zy]tek zádrzy/ á w [trone] co nadal[é]y godzi/ 35. **2233.** y w woy[ko] [ie] wmi[é]z[st]á (*Aleksander*)./ 38. **2234.** 47 *jak nr 906.* **2235.** Nie pomogá[ć] w potrzebie [st]odkobrziác[é] [trony/ 53. **2236.** A ia z Menelaufem

w pośrzodku o żonę/ ... niech czynię: 68. **2237.** Przebywayże w Troián[kiéy] szczęśliwy kráinie/ 73. **2238.** 86 jak nr 2236. **2239–40.** Y chce/ áby Troiánie/ y Grécy po[po]u (war. w pokoju) Roze[zi]li sie/ ponieważ siła ciérpią w boiu/ 93–4. **2241.** Roziédźcie sie w pokoiu 98. **2241.** 112 jak nr 2229. **2243–4.** Tę (*Helene*) w iéy domu nálázłá/ á oná wiązálá/ Oponę/ w której bitwy obie wyrażálá/ 123. **2245.** 138 jak nr 1410. **2246.** iam téz był ... W Phrigiiéy 184. **2247.** Byłem w tenze [zyk liczon 188. **2248–9.** od Agámemnoná (*Ulysses*)/ Ale zász w pierśiach [zér-zy/ tákze y w rámioná:]/ 194. **2250.** Ná to odpowiedziálá Helená w przemiány/ 199. **2251–2.** To iest zásię Vly[es w rozum nieprzebrány/ Co sie rodził w Itace/ 200–1. **2253.** Vly[es ... Z Menelaem/ ... Którém ia w dóm [wóy przyiał/ 207. **2254.** 213 jak nr 1645. **2255.** y w leciách nie rowny (*Menelaus Ulyssesowi*). 216. **2256.** 220 jak nr 1550. **2257.** Często go Menelaus w domu podéymował/ 235. **2258–9.** á oni (*ojcowie*) iuz legli byli w ziemi/ Támze w Lácedomonie/ 245. **2260.** 253 jak nr 2229. **2261.** 259 jak nr 2237. **2262.** Gréczyn tákze w [wych nawách/ do Argów popłynię./ 260. **2263–4.** Agámemnon ... Pow[tał/ á z nim Vly[es w rádźie doświadczony./ A po[stowie tym czá[em winá w kruz náláli/ 268–9. **2265.** Obróćim rospu[czoné zagle w Gréckie [trony./ 288. **2266.** 312 jak nr 1475. **2267.** Hektor zász/ y Vly[es ... lófy rozpi[aw[zy w przyłbicę mie[zali/ 320. **2268.** 329 jak nr 1401. **2269.** 338 jak nr 1133. **2270.** 343 jak nr 2118. **2271.** bo grot nie hártował/ W páwézę niedobyta: 348. **2272.** O[czép w [tronę vderzył krwią nie vmázány./ 358. **2273–4.** Vderzył z wiérzchu w [zy[zak: od rázu tęgiégo/ Ro[piérzchnął sie miecz w kęsy. 360–1. **2275.** 364 jak nr 1824. **2276.** A temu prózna w rękú przyłbicá zo[stálá./ 374. **2277.** Y po[adowiła go w łóznicy o[obney/ 379. **2279–9.** bogini ... éicho iey [zeptálá: W rzeczy iéy przádká [tára która przy niéy byłá/ Ie[scze w Lácedomonie/ 383–4. **2280.** 387 jak nr 1487. **2281.** á téy vmy[ł w [ercu zámie[zálá:]/ 391. **2282.** Bogini/ zász mię chce[w błąd wpráwić:]/ 393. **2283–5.** Ale siádz oto przy mnie w [pólnéy życzliwości/ Bom nigdy nie czuł w [ercu tákowej miłości:]/ Ani kiedym

cię ... w nawách wodopławných/ ... nió[ł 435–7. **2286.** Ale w Troián[kim woy[cze/ nie by człowiek żywy/ Coby go był mógl ... Vkázáć: 445.

Muza: **2287.** Ale kto ma pieniądze/ ten ma w[zytko w rękú./ 6. **2288–9.** ábym y w téy śmiertelności/ Y potym był v ludzi w powieści vczíwéy:]/ 32–3. **2290.** siedząc przy oycow[kim [tole/ ... w kole/ 40. **2291–2.** Ze iuz twárdémi demby w iá[fná bramę bili./ ... [trách był w niebie y trwogá nie máła:]/ 48–9. **2293–4.** Tu w [czérym diámencie Mars ogromny [toi/ ... tu w ogni[tey zbroi/ Wulkanus: 51–2. **2295–6.** [am Iupiter ... Wziął w rękę o[try piorón/ ... Tym vderzył w pośrzodek zuchwálców 58–61. **2297.** á owym w pokoiu/ Miło w[spomináć dawny [trách 65. **2298.** W opcé kráie Helená morzem vniešioná./ 70. **2299.** Ale w[zy[cy w milczeniu wiecznym pogrązeni:]/ 75. **2300.** A choć dobrze Homerus w téy liczbie przedniey[zy/ 77. **2301.** y wiek pośledniey[zy:]/ Który w Teley[kim prochu [lawnych zapá[ników/ Nie zámilczál 79. **2302.** Ktoby był znał ... burdy zász we Włó[zech nowé/ 83. **2303.** Nie przeto żebym przed nim [tał w pácholczym kole/ 95. **2304.** 101 jak nr 1080.

Phaen: **2305.** Aby człowiek co w [woiéy pracy nie [zkodował/ *wst.* 15. **2306–8.** ós/ ... w poły práwie nieba obá kóncá máiać/ W[czépioné/ co imieniá niéma w ná[zyéy mo- wie:]/ ... Ieden z nich ná południé w morzu zátopiony:]/ 1,30–31. **2309.** Cynofurá ... w[zyt- ká biega w kole mniey[zym./ 1,50. **2310.** Ogién z rámion wychodzi/ że y w pełnią goré/ 5,69. **2311–2.** w rękú/ iuz nie ták światło [poré./ W nich [ye wielki wáz kręci/ 5,70–1. **2313.** A oni twóy święty głos mieli w vczí- wości:]/ 9,96. **2314.** 9,99 jak nr 232. **2315.** W niebe[pieczeń[stwo żaden nie wdawał ży- wotá:]/ 9,102. **2316.** lecz po[stła w niebo lotem chutnym./ 9,122. **2317–9.** Bo króm tych któ- ré w głowie y w łápách goráia/ Cztérzy co naświétniey[ze w kroku miey[ce máia/ 9,131–2. **2320.** W czele świecą Hiády 12,151. **2321.** w tyle pátrzáć Cynozury trzebá:]/ 13, 158. **2322.** Którý świećlóć/ w pozny czás nocny/ niewátpliwa./ 15,170. **2323–4.** Ale przedsię y w niebie iest w [wéy dawnéy męce (*Andromeda*):]/ 15,173. **2325.** á ieli [poyrzy[z

w támara [trony/| Vyžryz[ryby/ 19,206. **2326.** A [am w v[ilnym biegu wznosi p[edko [topy (Perseusz)/| 20,216. **2327.** w kupie v[ádzone| Bábý bieża/ 21,217. **2328.** która (lutnię) naprzód [práwił| W dziecín[stwie Merkurius/ 22, 230. **2329.** tkwi w okragłym niebie (Lutnia)| 22,234. **2330.** 25,259 jak nr 2107. **2331.** Cynozurá wy[oko w nocy głowę niešie.| 25,260. **2332.** 25,262 jak nr 2308. **2333.** DElphin nád Kozorožcem mniefzy (zam. mdlejszy) w połowicy| 28,267 **2334.** 28,268 jak nr 2317. **2335.** 29,273 jak nr 2118. **2336.** lecz w py[ku czérwony| Okrutny p[ómien goré: 30,278. **2337.** ztáždé mu Grékowie| Syrius imię dáli/ w [woiefy zacnéy mo-wie.| 30,280. **2338.** [czépy ... w lift [ye tylko síla;| 30,282. **2339–40.** 31,288 jak nr 346–7. **2341.** pies ... zá nim (Zajácem) w morze pádnie.| 31,290. **2342.** nawá/ nim w porcie záwinie| 32,294. **2343.** Bo ich (gwiazd) zew[ząd moc wielka. á w téy obfitości| Síla ich iednéy miáry/ 34,323. **2344.** [trumién nie práwie gwiazd[íty| ... Dwie gwiazd[ie w nim zacniey[zé: 35,339. **2345.** á tá tkwi w nogách Wodnikowi.| 35,340. **2346.** WTychže [tronach ... Id[ie niebem podobny wyraz o[tarzowi.| 36,343. **2347.** A o[tarz w po[rzodku chmur béd[ie gorzáł iá[nie;| 35,354. **2348.** 36,356 jak nr 1259. **2349.** A ty w [tráchu býć mu[í[z/ 36,359. **2350.** A iefli záš w pól niebá Chyronowé rámię/ ... mglá ... zá[toni/ 36,361. **2351.** kruk w po[zládek kluie;| 38, 373. **2352.** 38,376 jak nr 2329. **2353.** w pogodná noc ... Vyžryz[tám drógu/ 40,391. **2354–7.** w nim (kole) [ye wožá ... Bližniát głowy.| W nim obiedwie koláná [á Erichtonowé;| ... W nim Andromedy práwa d[ón ... Wnim kón[kié nogi/ 40,398–402. **2358.** á w pól grzbietá przychod[í Rákowi (kolo).| 40,406. **2359–60.** To tedy (kolo) ... W Ráku tkwi: ... záš/ druhé w pól dzieli| Zimnégo Kozorožcá: 40,412. **2361–5.** W tym (kole) iefł niewielki záiaç/ w tym nogi Chártowé;| W tym okr[et/ ... W tym žádló ... Niedžwiadek položyl (!);| W tym ... Strzelec t[egi luk náložyl.| 40,415–8. **2366–7.** Między témi w pól práwie/ kolo/ ... W tym do roku d[ieñ dwákróç z nocá [ye miárkuie/ 40,423–5. **2368.** Owé (gwiazdy) ... y w[chodzá/ y tákd[ie pádáia| W[zytki w miáre/ 40,442. **2369–70.** Sze[šcia promieni

z oká w okrag rozmierzóné (kolo)/| Zámyka w káždym polu dwa znáki zložóné.| 40,447–8. **2371–4.** Bo wnim (kole) rózne žwiéržetá porządkiem nayduia.| Wnim Rák/ ... w nim Wagá/ ... W tych dwánaštie biég roczny [lónce odpráwuie/ 40,450–5. **2375.** Tego kotá/ ilé [ye w głéboki podawa| Ocean/ 40,457. **2376.** A w[zelka noc ták [ye ro[pošciéra/| Ilé pól kolá ... w piérw[zy mrok záwiéra.| 40,462. **2377.** 40,463 jak nr 2353. **2378.** 40,472 jak nr 2308. **2379.** 40,504 jak nr 2308. **2380.** 40,529 jak nr 2308. **2381.** 40,533 jak nr 2308. **2382.** W tymže czášie Procion na morze vchod[í. 566. **2383.** 40,593 jak nr 2308. Dry: **2384.** CO to zá gošć ... przy[zedł w ná[že kráie?| 1. **2385.** Znam cie/ o zacny Krolu/ chočiaš bez korony/ Ani w rozny od in[zych vbiór oblečony;| 6. **2386.** A w twoich pieknych my[łách day cí Bože [nádny| Šzkutek widzieç: 14. **2387.** Ludzie ... Stár[ze w leçiech ... cz[ili. 32. **2388–9.** Zaden nie iefł vvažón w [woiefy do[toyno[ci. ... Sercá w ludziech ožiebly/ 38–40. **2390.** y fa[žu w drugich nie lubuie[z. 44. **2391.** 52 jak nr 1143. **2392.** á we P[zy pánowá/| 66. **2393.** W[zytko to po nich Krolom w r[ęce [ie do[ta[lo. 68. **2394–7.** Dziš to moie/ á iutro béd[ie w in[zym domu/ A potym ief[že w in[zym/ y w drugim/ y w trzecim/ 70–1. **2398.** 75 jak nr 470. **2399.** Ani my w miešcie/ áni ná Seymiech bywamy/ 77. **2400.** 79 jak nr 1143. **2401.** poki topor o[try| W modrzewiu nie námáca du[že ktorey [io[try. 84.

Ort: **2402.** iáko [ie tám wys[žey vkažálo w tim słowie 1. **2403.** 5 jak nr 2402. **2404.** A w pi[aniu tich w[zytkich tak šie zachováç/ 5. **2405.** G... že go Polacy nieužiwaiá na dwoie iáko Lacinnicy: ale tilko w iedno: 7. **2406.** 18 jak nr 2402. **2407.** i[ž się czę[to w Pol[kim i[zyku trafia/ 18. **2408.** 19 jak nr 2407. **2409.** V... dwoiako šie pi[ze: ... w rád[ie/ w[ladnie: 20. **2410.** Y/ nie iefł dwoie /i/ iáko w [zkołách zle zwaç v[čzá/ 22. **2411.** i/ y/ ... kiedi przed nimi (literami) ida/ odmieniaia [ye každa w [wá nature/ 24. **2412.** 24 jak nr 2402. **2413.** tediby w téy mierze niepotrzeba býlo téy literi y: 24. **2414–5.** bo ... téy róznice niéma[ž w žadnych in[zych vokali[žách/ chyba w tich/ 24. **2416.** a gdi

się na końcu téż trafi: ... abo w poy[rzodku/ 24. **2417.** 24 jak nr 2413.

p. **wczas, wkoło, wniwecz, wonczas, wpośrząd, wprawdzie, wprząd, wrychle, wtenczas, wtym, wzad** JBD

wabić zachęcać.

Aleś ná dziělnych koniech pod zamkiem hárcował. Wabiać/ ktobykolwiek śmiał/ á wfał [wéy síle/ Aby z wámi rycér[kiéy vzył krotowchile. Jez 379. JBD

wacek sakiewka, woreczek na pieniądze 1-3;

w. prózny 2, ten 2;

w. poświęcić Plutonowi 2, mieć spēna w w-u pieniążki 1;

w., pieniądze 3.

1. IE[li dármo mafz té xiażki/ A [pełná w wácku pieniążki/ Chwałę twą rzecz/ Fr 1,1,2. **2.3.** TEn prózny wácek/ Pluto poświęciłém tobie/ Iuż tám miéy y pieniądze/ y ten wácek [obie. Fr 2,4,1-2. JBD

Wacław imię męskie, tu Ostroroga 1, 2; W. Ostroróg 1, cnotliwy 2.

1.2. Do Wacławá O[trorogá. ... Wié[ż co mi fię teraz zda/ Wacławie cnotliwy? Fr 3,64, tyt.,3. JBD

wada zły postępek, grzech 1, 2, negatywna cecha osobowości, charakteru 4, złe przyzwyczajenie, przywara 5, 6, 8, zła strona czegoś 3, poniesiona przez kogoś szkoda 7;

w. nawiętsza 5, moja 5, wszelaka 7, żadna 2, ta 3, 6, 8;

w-ę czuć w sercu 2, mieć w sobie 3, nieść 4, przyczyść komuś 1, do k. najdować = mieć do k. pretensję 8, być bez w-y 6, przebyć coś bez w-y 7;

w., zdrada 1;

nieść w-ę – być praw 4;

r. -ádá 5, -ády 1, 2, 4, 6, 7, -ádę 8.

1. SZczęśliwy/ komu grzechy odpuszczono/ ... komu nie przyczetł pan wády/ Ani [ye żadný w nim domácał zdrády. Ps 32,3. **2.** Kiedy człowiek [umnienia cáłego/ Ani czuie w [ercu żadný wády. Pieś 1,2,13. **3.** Święty pokoiu/ tę mafz wáde w [obie/ Ze ludzie rádzi zgnuśnieią przy tobie. Pieś 1,13,19. **4.** Ale

człowiek/ który [wé popolitýy rzeczy/ Służby oddał/ ... Dofyć ná tym kiedy praw/ áni niešie wády. Pieś 2,12,11. **5.6.** TO moia nawet[za wádá/ Ze táncuię bárzo rádá: ... Ieft tu która bez téy wády? Sob 2,1,4. **7.** mogliby[my tego/ Morzá chytrého zdrády/ Przebydź/ bez w[zelákiéy wády. FgPieś 1,38. **8.** Brodá do Wa[á/ ... té wáde/ Náydowátá/ że przed nią wys[że miey[ce bierze. Br 30. JBD

wadzać wielokrotnie czemuś przewodzić; r. -áli.

y džiádowie wa[zy/ ... Wielkiéy przyiáźni z [obá závždy vzywáli/ Y [polnie możné woy[ka Litew[kié wadzáli. EpRadz 84. JBD

wadzić wyrządzać szkodę, szkodzić 1-3, 6-8, 10, przeszkadzać, utrudniać 4, 5, 9, 11-3;

w-ą ludzie utratni 8, w-i łakomstwo 7, dary od Dyjany 11, iedna (szklanka) 2, wszystko 4; co w-i 3, 5, 12, co nawięcej w-i 10, nie w-i nic 13, swego brać nie w-i 9;

w. rzeczypospolitej 7, 8, takim przymiotom 10, macierzyźnie 1, mnie 6, ci 4, 11;

w., szkodzi 6;

w. czemuś 1, 6-8, 10, bez dop. 2, ze zd. dop. 3, 5, 7;

r. -ádzi 1, 5, 9, 10, 12, -ádzą 11;

w p. 6-8, 13.

1. Niechodź (powiáda (pan do dziewki)) bez bótów/ ma rádá/ Bo mácierzyzna ták zwie-trzeie ... Lá[kawy pánie/ nic iéy to niewádzi/ Fr 1,34,5. **2.** Iedná (szklanka) nie wádzi/ Fr 1,79,9. **3.** Co wádzi/ póki látá niezaydá leniwé/ Widziéć [zéroki Dunay/ Fr 2,26,7. **4.** W[zytkoć wádzi: być ná nos biédna muchá pádlá/ Miece[ż głowá/ Pieś 1,18,5. **5.** Wiém zeć w[zytkiégo do[stanie. ... Ale ná zamiar co wádzi. Mieć ri[ztunku y czeládzi? Prop ded.5. **6.** Ale cóż to Rzeczypospolitýy [zkodzić ma/ zem ia ábo łakomy/ ábo vtrátny? y ow[zem co fię vtrat tycze/ mnie to bárziéy niż komu in[zému wádzi. Wr 13. **7.** A rzeczypospolitýy tym łakom[stwo wádzi/ iz oná trwála żadnym obyczáiem być nie może/ Wr 14. **8.** Nie tylko [obie tedy ludzie vtrátni [zkodliwi/ ... ále y rzeczypospolitýy bárzo wádzá/ Wr 16. **9.** Y [wego/ widzę/ [wymże brać nie wádzi/ Kiedy pozytek iáki ná to rádzi. Sz 273. **10.** Bo rzeczy [a niepewné/ y które czas głádzi/ A co nawię-

céy takim przymiotom więc wádzi. | *Dzie 8. 11.* Niechci dary od piękny Diány nie wádza/ Nie zárzutné są rzeczy/ które z niebá dádza. | *Mon 63. 12.* y mieczem nie miał zdołać tobie/ Waleczny Menelaus: bo/ wierze/ co wádzi/ Znowu sie z nim [ko]ztować? | *Mon 427. 13.* B. ... Drugié ... krékę ma nad [oba/ iako słu]b/ to iest/ przirzec: a iż się rzádko trafia/ niewadzi nic, że zawdzi znaczone będzie/ | *Ort 2. JBD*

wadzić się *być z kimś w konflikcie, spierać się, walczyć* ~ r. -ądził.

Nie ieden Menelaus o żonę sie wádził: | *Muza 71. JBD*

waga *przyrząd do mierzenia ciężaru 2, 4, konstelacja mająca kształt takiego przyrządu 11-8, znaczenie, szacunek 1, 3, 5-10;*

w. mała 6, ta 5, taka 9, równa 12, ciemna 14, 16 w słowach 7, u świata 1;

na w-ę nastąpić 2, sięść na w-e 4, (być w w-e (u k.) = mieć znaczenie, być cenionym, godnym szacunku (1), 3, 5, 7-9, być w małej wadze = być lekceważonym 6, w-ę swą mieć = być traktowanym serio 10;

W. króm znaku nie minie 16, przy Wadze goleń Klęcznia połyskawa 17, wschodzi pół Korony 18;

W., Rak, Lew, Panna 15, być w w-e - bać się 8;

r. -adze 3, 4.

1. Miei ná [wéy pieczy/ oycze miłosierny/ ... y w[zy]tek lud wierny: | Zyw ie w do[st]átku/ y w wadze v światá | *Ps 28,31. 2.* Lekki naród iest człowieczy/ ... By ná wagę ná[st]ąpili/ Pióraby nie przeważyli. | *Ps 62,27. 3.* Zbaw mię tró[k/ á twé vchwały będą v mnie w wadze. | *Ps 119,134. 4.* A rozum ... Czáfemby [ye chciał poprąwić/ A mnie ciężkiéy tro[ki] zbáwić: | Ale gdy siędzie ná wadze/ Zálu ruszyć niema władze. | *Tr 17,31. 5.* Poręb[ki] złoty/ Skotopá[ki] twoie | W téy wadze v mnie/ że by sie mógł do nich | Theokryt przyznáć: *Fr 2,57,3. 6.* Bacząc/ że w maléy wádze były mé po[st]ugi. | Chciałem złość iákolwiek wytrwáć vprzéymościá | *Pieś 1,23,8. 7.* Ktorey wie[fc]zszego ducha daw[zy] niedaleś | Wagi w [s]łowach: *Odp 503. 8.* bo tim pań[st]wa [to]ia/ Kiedi dobrzi są w wadze/ a źli sie zaś boia. | *Sat 364. 9.* ón (ojciec Olbrychta) v páná [wego] | Był závždy

w takiéy wadze/ że nie hołdownikiem/ Ale zdał [ye być iednym pań[st]wá vcz[es]nikiem. | *Prop 15. 10.* Stárzy widząc/ że ich prósbá wagi [swey nie miałá/ Prożność páni/ *Zuz 69. 11-2.* Wagá. TAmże pod iego (*Niedźwiadka*) grzbietem przypátruy [ye pilnie/ Równéy wadze: *Phaen 7, tyt., 2. 13.* Chyron. ... Mąż niedźwiadkowi/ á kón wadze podłożony. | *Phaen 37,366. 14.* Tóz koło/ wagi ciemnéy kilká gwiazd zámyka/ | *Phaen 40,431. 15.* Zodiákiem to koło Grékowie miánuia: | ... w nim Wagá/ | *Phaen 40,451. 16.* Y Wagá/ chočia ciemna/ króm znáku nie minie: | *Phaen 40,495. 17.* Przy Wadze goleń tylko iego (*Klęcznia*) połyskawa/ | *Phaen 40,503. 18.* Ale zaráz przy wadze w[chod]zi pół Korony. | *Phaen 40, 508. JBD*

wagant *głos pośredni między altem a tenorem* ~ r. -ántów (: -kántów).

V[ty]zyz[tam pięć bá[ff]ow(!) dwánaście dif[kántów/ Sześć áltów/ ósm tenorów/ dwánaście wágántów: | *Pieś 1,18,46. JBD*

wahać się *mieć kłopot z podjęciem decyzji, przechodzić z jednej skrajności w drugą;* r. -ája.

Bo ludzi młodych myśli dziwnie sie wahaia: | *Mon 105. JBD*

wakować *pozostawać nieobsadzonym, tu o starostwie.*

tak wielkie królestwo ... Hétmána niema: Stáro[st]woby tak długo niewakowało. | *Wr 18. JBD*

walać się *być rozrzuconym byle jak i byle gdzie.*

Ale źli/ ... Równi plewom/ które [ye waliaia przy ziemi/ | *Ps 1,15. JBD*

walczyć *bić się z kimś, tu w czyjejś sprawie, w obronie czyichś interesów 1, 2, być czynnym żołnierzem w oddziale wojskowym 4, 6, sprzeciwiać się 3, 5;*

w. Bóg 1, 2, człowiek 3-6;

w. z przyrodzeniem 3, dwiema częściami paieństwa, które wg ówczesnych teorii należały do rodziców, a zostały oddane przyszlemu mężowi 5, za nas 1, 2;

w. nie przestając 4, nie mieć dalej 6;
w p. 3.

1. Bóg Abrámów z nami w[zędzie/ Y ten walczyć za nas będzie. | *Ps 46,28*. 2. *Ps 46,44 tak jak nr 1*. 3. bo trudno ieść z przyrodzeniem walczyć(!): *FgPog 1*. 4. Nic to nie było siedm lat walczyć nieprzeftaiąc/ | *Sat 25*. 5. Iedną część ieft oycow[ka: drugą mátká [obie/ Przywła[ca: ... Ze dwiema tedy walczyć/ nie ku rozumowi/ | *Epit 69*. 6. To rzekł: á z tego w[zy[cy byli więc we[eli/ Tu[ząc [obie/ że dálej walczyć iuz nie mieli: | *Mon 110*. JBD

walecznik wojownik ~ r. -owi.

ZAcny Koronny Hetmánie, | Wiem żeć w[zytkiego do[stanie, | Czego trzebá ku boiowi | Dobrému walecznikowi: | *Prop ded. 4*. JBD

waleczny taki, który prowadzi zwycięskie wojny lub bierze udział w bitwach, które wygrywa 1, 2, 4, 5, 7-19, używany w walce 3, 6;

w. Pan 1, 2, królowie 4, naród 5, 13, bohaterowie 8, Tatarowie 7, Turki 10, Węgry 11, Grekowie 12, Grecy a. Greci 16, Karwaci 14, Hiszpan 9, rycerz 17, Menelaus 18, Turnus 19, łuk 3, miecz 6;

w-e Tatarzy wojować 7, Turki bić 10, w-ym Węgom panować 11;

w., mocny, szerokiej władze 1, 2, sławny, niezwalczony 8, na pieniądze chciwy 15, tęgi 3, ogromny, obosieczny 6;

w prep. 5-7, 9, 12-3, 18, w postp. 1-4, 8, 10-1, 14, 16-7, 19;

r. -eczny 1-3, 6, -ného 19, -eczne 4, 10, -émi 16, -némi 8.

1. który to król wieczny? | Pan mocny/ y [zé-rokiéy władze/ pan waleczny. | *Ps 24,16*. 2. *Ps 24,20 tak jak nr 1*. 3. Pan ... Skru[zył tęgi łuk waleczny/ | *Ps 46,34*. 4. Który (Pan) Tyránny pobił/ y króle waleczné/ | *Ps 136,33*. 5. Ze miá[stom/ y walecznym narodom pánuie/ | W[zytko to łá[ce twéy przyp[uię. | *Ps 144,7*. 6. W ich všcié[ch páń[ka chwałá/ w ręku waleczny/ | Ogromny będzie ły[kał miecz obosieczny. | *Ps 149,11*. 7. Kto wiał chciwo[ści: | Trudniéy to przyidzie/ niż Turki zhołdowác/ | Albo waleczné Tátáry woiowác. | *Pieś 1,5,12*. 8. Królu niezwalczóny: | Ciebie moie wdziéczné [tróny | Niezmilczą między [tawnémi | Bohátéry

walecznémi. | *Pieś 2,13,56*. 9. Mnie Niemiec/ y waleczny Hi[zpan/ mnie poznáia/ | Którzy głébo[ki [trumién Tybrowy pijáia. | *Pieś 2,24,19*. 10. Bił Tátáry w Podolu/ y Turki waleczné: | *Tarn 25*. 11. Włodzi[ław ... A potym zá[ś y Węgróm walecznym pánował/ | *FgBitwa 90*. 12. Ze obelzenia/ y krzywdy ták znáczney | Cierpieć nie mieli waleczni Graekowie: | *Odp 3*. 13. Z tego gniazdá waleczny naród w[stał zá láty/ | *Prop 169*. 14. Po nich dziél[ni Słowacy ... Wiéć Serby/ ... Y Kárwaci waleczni z chorągwiámi [wemi. | *Prop 192*. 15. Bo by[my byli w[zy[cy ná pieniądze chciwi | Albo w[zy[cy waleczni/ | *Marsz 30*. 16. á oná (Helena) wia[zała | Oponę/ w któr[éy bitwy obie wyrażá[ła | Troián[kiégo rycér[stwá z Gréki walecznémi/ | *Mon 125*. 17. Boday tá[ł był złe zginá[ł/ mieczem v[kromiony | Rycérzá waleczného | *Mon 423*. 18. y mieczem nie miał zdo[łać tobie | Waleczny Menelaus: | *Mon 427*. 19. Ktoby był znał tych wieków Turná waleczného/ ... by nie głó[śné wier[ze Maronowé? | *Muza 81*. JBD

Walek imię adresata frazki o tym imieniu będącym zdrobnieniem męskiego imienia Walenty 1, 2.

1.2. Do Wálká. Walku móy/ tym mié nierozgniewa[ż [obie/ | *Fr 1,38,tyt.-1*. JBD

walić mocno stukać, uderzać, tu siekierą w drzewa, przewracając je 1, ścinać duże drzewa i ściągać je z góry w dół 2, uderzać mocno raz po raz w to samo miejsce, tu o bałwanach morskich 6, burzyć, niszczyć 3, 4, rzucać jakimiś przedmiotami raz za razem w jedno miejsce 5;

w-i, -a Firlej 3, Radziwiłł 4, Tymoklija 5, zbójca i gość zdradny 2, ludzie 1, morskie wody 6;

w. dęby 1, las 2, zamki 3, 4, miasta 4, kamienie 5, bałwany 6;

w. nań 5, twardą ostrą sztalą 1, w lesie 1, z góry do brzegu morskiego 2, do brzegów na przemiany 6;

w por. 1;

w. co[ś 3, 4, co[ś czym[ś 1, co[ś na k. 5, co[ś do cz. 6, co[ś z cz. do cz. 2;

r. -áli 3, -ála 1 ~ w p. 5.

1. Peńné twoie bó[źnice huku/ ... S[ciány pádna/ ziemiá grzmi: iáko kiedy wála | W lesie

[urowé dęby twárdą oftrą [ztála.] *Ps* 74,13. **2.** Widzę zboyceę zdaleka/ i go[cia zdradnego/ A on zgori las wali do brzegu mor[kiego.] *Sat* 382. **3.** Firléy zamki wáli/ Wsí/ y miáftá goráią/ *Prop* 147. **4.** RADZIWILE ... Gdyś z siebie do[yc czynił w káżdym [wym vrzędzie/ ... Kredencuiąc Królowi/ vpatrzáiąc drogę/ Miáftá y zamki wáłac/ *Jez* 92. **5.** Timoklia rozumieiąc/ kiedy iuz ná dnie [ámym (*dotu*) był (*człowiek chciwy*)/ poczęłá nań walić kámienie ták gęfté/ ... áz go práwie w ziemię wbiłá. *Wzór* 5. **6.** mor[kie wody/ ... Ná Oceanie północnym báłwány/ Do krzywych brzegow wáłá ná przemiány.] *Sz* 332. *JBD*

walić się niszczyć się, popadać w ruinę 1, przewracać się 2;
w-a się zamki 1, konie 2;
w. na obiedwie stronie 2;
nie naprawować, dać się w. 1;
w p. 1.

1. ktemu owo zániedbánié zamków potrzebnych/ ze ich nie nápráwuia/ á dáia [ie im walić/ *Wr* 18. **2.** białe/ czarne konie/ Wáłá [ie práwie ná obiedwie [tronie.] *Sz* 348. *JBD*

walka bitwa, wojna 1-6;
w-i srogie 6, ta 4;
walk chciwe 1;
w-i zabaczyć 5, pobudzić 6;
w. może być bez guzow 4, z w-ami na plac jechać 3;
w., morderstwa 2, mordy 6, zwycięstwa 3, bój 1, wojna 4;
w. – pokój (*możliwa też lekcja: spokojem wtedy przeciwstawienia nie ma*) 5.

1. chciwé walk pogány/ Ná karm boiu: *Ps* 68,78. **2.** Boday zdechł kto [ie naprzód złotá rozmilował/ ... Ztąd walki/ ztąd morderftwá: *Fr* 1,40,7. **3.** IVz mi go niechwal/ co to przy biésiedzie/ Z zwycięftwy ná plác/ y z walkámi iedzie.] *Fr* 1,56,2. **4.** WOynę powiedzyc myśli [erce moie/ ... Tá walká czy[cie może być bez guzow.] *Sz* 4. **5.** Teraz siedzą [pokoim/ walki zábaczyw[zy/ O[czepy/ y okragłé tarcze połóżyw[zy.] *Mon* 133. **6.** Który wiek walki [rogie/ y mordy pobudzi/ *Phaen* 9,113. *JBD*

1. wał tu tylko w *lm.* – fale, zwłaszcza duże, na morzu 1-17;

w-y morskie 8, 10, ogromne 9, pienne 14, gwałtowne 15, nieujeżdzone 3, głośnie 4, srogie 7, pod niebo wzniesione 3, jego, swe = *morza* 3, 5, twe 1;

w-y huczą 7, biją 16, biją w brzegi 2, uderzają w skały 4, w brzegi 15, w mię 1, wylać musiały 8, skały nie mogą poruszyć 6, będą obłoków sięgały 9, się rozstępują 13, upadały 14;

w-y za wałmi pędzić 11-2, zagrzmieć w-y 5, w-y ryć 10, próc 7, hamować 3;

w-y, morze 2, rzeki 4, chmury 14, wiatry 14, 15, duchy 1;

r. -ały 1, 4, 6-10, 16.

1. w[zech przepási siły] Iedná zá druga nurty [wé złożyły:] W[zyftki twé duchy/ y w[zyftki twé wáły] W mię vderzáły.] *Ps* 42,27. **2.** Huczy morze popędliwé/ Bijá wáły w brzegi krzywé/ *Ps* 46,10. **3.** Ty pychę mor[ka króci[z: ty nieujeżdzone(!)] Wáły iego hámuie [z pod niebo wzniesioné.] *Ps* 89,16. **4.** Niech huczą rzeki/ niechay głośnie wáły] Swym gęftym [zykiem vderzáią w [káły:] *Ps* 93,9. **5.** Smiéy [ye niebo/ táncuy ziemi/ Zágrzmi morze wáły [wemi/ *Ps* 96,46. **6.** Trway rowien [kále/ Którey nie mogá] Nawięt[za trwogá] Poru[zyć wáły/ *Fr* 2,18,17. **7.** iákim pędem wicher leci/ Morze mié[záiąc: huczą [rogie wáły/ *Pieś* 1,6,11. **8.** A ziemiá nowé [zródłá pobudzáiąc/ Rzek przymnazáłá/ ták/ iz mor[kié wáły] Wylać musiáły.] *Pieś* 2,1,15. **9.** Morze nie [toi nigdy/ zázwdy płynie:] ... w godzinie/ Dnem wzgóre [tanie/ á ogromné wáły] Wy[okich będą obłoków sięgały.] *Pieś* 2,17,11. **10.** Nawá ... Po[zlá potym ... ryiác mor[kié wáły/ *Pam* 171. **11-2.** Wáły zá wałmi pędzi poru[zona wodá:] *Pam* 176. **13.** A kiedy [ye zás wáły ros[tepuia/ áni] Miáftá widác wielkiego/ z głébokiéy odchłáni.] *Pam* 183. **14.** Rozchodziły [ye chmury/ wiátry vcháły/ A pieni[te znienaglá wáły vpadáły.] *Pam* 192. **15.** Nie zázwdy by[tré wiátry morzá przedymáia/ Ani wáły gwałtowné w brzegi vdé[rzáia.] *EpRadz* 2. **16.** czę[stokroć brzeg święty] Vpátruim z dáleká/ w ten czas kiedy wáły] Bijá/ á my od śmierci/ tylko przez dyl máły.] *Phaen* 24,251. **17.** Okręt/ który nie tákim [pofobem zegluié/ Zeby przodkiem próf wáły: *Phaen* 32,293. *JBD*

2. wał podłużne wzniesienie usypane z ziemi z dodatkiem kamieni i/lub drewna, broniące samodzielnie lub wchodzące w system obrony jakiegoś terenu 2, 3, 5–10, przen. 1, 4;

w–y szerokie 2, obronne 5, trojaki 6, ostatnie 8, jerozolimskie 5, trojańskie 10, w. łaski Bożej 4, mój 1;

w. jerozolimskie dają cześć Panu 5;

Pan jest w–em człowieka 1, lud swój w–em swej łaski osypuje 4, wodę jako w. usadził 3;

w–y pomierzyć 2, w. znieść 7, przebyć przez w–y 10, skoczyć za w–y 8, rwać się przez w–y 9, miasto otoczyć w–y 6;

por. dla wody w czasie przejścia żydów przez Morze Czerwone 3;

w., zamek 1, wieże 2, posada syjońskiej skały 5, przekop 6, 7, mury 7, wozy, płoty 9, działa 6;

r. –ały 5, 6, 8, –ały 10.

1. Weźmi mię w [wą obronę/ niezwalczony panie/ A to za twarą [kate/ y zamek mi [tanie.] Tyś mój wał/ tyś mój zamek: *Ps 31,7.*

2. obydzcie wkoło to miasto wy[okie/ Wieże/ y wały pomierrcie [zerokie.] *Ps 48,30.*

3. Morze na poły przedarł (Pan)/ oné (lud izraelski) przeprowadził/ Wodę y ztąd y z owąd/ iako wał w[adził.] *Ps 78,24.*

4. tak pan lud [wóy miły] Walem [wéy ł[ki zew[ząd o[ypuie/ *Ps 125,7.*

5. Pánu Ierozolim[kié obronné wáły/ Pánu day cześć po[ádo Sion[kiéy [káty: *Ps 147,23.*

6. Niech [ye Miásto otoczy troiákimi Wáły/ Troiákimi Przekopy/ y mocnymi Działy.] *Zg 27.*

7. A ieśli nieprzyjaciel w zamek dufa więcej/ Więc ko[ze ple[ć/ ... Wał znofić/ przekop równać/ tłuc taranem muri/ *Sat 413.*

8. Zátym Krol czarny/ przez ieden huf cały/ Do kuchniey [koczył/ zá o[átanie wáły.] *Sz 190.*

9. A páni biała ... Pełno iey w[zędy/ rwie [ie y w namioty/ Przez ge[te wozy/ przez wáły/ przez płoty.] *Sz 340.*

10. á [tárzec ... Wsiadł zátym/ y w[iał zá léc: wsiadł też z nim do[órz[áły] Antenor/ y przebyli przez Troián[kié wáły.] *Mon 264.* JBD

wałach wykastrowany koń.

FR[ázk/ zá w[zeteczn[é was lud[ie poczyt[ia/ Y dla tego was pewnie w[á[zy[ć má[ia.] A tak ia vpominam/ niemóvíe plugawie/

By[ćie potym niebyły z w[á[chy ná trawie.] *Fr 2,44,4.* JBD

wałkownica drewniany przyrząd wycinany w równoległe karby, służący do zastępowującego maglowanie wałkowania białizny; r. –ownicá.

Wizerunk widomégo swi[át[niewidomy] ... T[ám od poc[átku wieku t[á brod[á mie[zk[á[á/ Y k[zt[á[ł ná w[zytki brody potomné wydá[á.] Raz t[ák v g[ęby w[iz[á[ć/ i[áko w[á[łkownic[á:] Drugi raz przykroiona/ i[áko prochnic[á.] *Br 19.* JBD

Wanda imię córki legendarnego władcy – Kraka.

W[ánde wydáwa wbiór: bo z po[st[áwy] Zdá [ye m[á[ż práwy.] *Pie[ś 1,10,27.* JBD

wanna duże naczynie do kąpieli 3, żeński narząd płciowy 1, gra słów obejmująca oba znaczenia 2;

w. przyrodzona 1, taż 2;

w w–e się parzyć 1, 3, k. myć 2;

r. –ánnie 1.

1. ST[áry mi[á[ł Priapi[smum/ ... Lecz by[á[m[ódey zenie t[á niemoc ná r[é[ę.] Bo [ie pan c[ę[st[ó párzył w przyrodzonéy w[ánnie.] *Fr 2,42,*

3. **2.** LA[ziebny/ á kurwy iednym x[ta[tem ży[ia/ W t[éy[że w[ánnie y z[égo/ y dobr[égo my[ia.] *Fr 3,41,2.*

3. DLugo [ie w[ánnie párzy[z/ Pri[zk[ó pochodzona/ *Fr 3,46,1.* JBD

wańszos klepka do wyrobu beczek; r. –osy.

Wie[fcie z borow do Wi[st[ly burtnice/ i ławy.]

Palcie lá[fy na popiół/ r[ábcie na wań[zo[fy/ *Sat 107.* JBD

wapno wapno niegaszone, biały proszek pomieszany z wodą służący do malowania ścian na biało.

kiedy przy[zło m[álow[áć d[zi[si[ey[ż[égo t[é[ż P[á[n[á ná tym mie[yscu/ kt[ó[r]e ... iu[ż ieno iedno by[ó z[ost[á[ó/ ... nále[żi[óno ná nim pi[smo ná

wapnie żel[ázem/ ábo no[żem wykr[ésl[one Wr 22. JBD

Wapowski nazwisko dworzanina i dyplomaty, podkomorzego sanockiego 1, 2.

1.2. Do St. Wapow[kiégo. Nie przez pochleb[stwo/ áni złoté dáry/ ... Ale przez cnotę ná mieśce ważniey[zé] Godzi[z/ Wapow[ki/ Fr 3,24,tyt.,4. JBD

wara okrzyk, połączone z groźbą, zawierający ostrzeżenie przed kontaktem z kimś lub czymś;

w. wása 2, piorunum 1.

1. Sin aliud natura iubet/ quam święte kápłáń[stwo/ Tu ne lude deos/ et [rogum wára piorunum. (Lecz jeśli ci usposobienie co innego nakazuje niż święte kapłaństwo, mnie żartuj z bogów i strzeż się srogiego pioruna). C 140.

2. Nie brzytwą ci ia ná nie póyde/ nie żelázem/ Mam coś o[obliw[zégo/ co tak lekkim rázem/ Brode z miey[ca wy[ádzí/ że ani poczuie/ Aż kiedy [ye iuz z niebá zlećieć nágotuie. W ten czas więc wára wá[á: Br 83. JBD

warkocz splecione na przemian pasma długich włosów, tu gwiazdozbiór północnego nieba o nazwie Warkocz Andromedy (dziś W. Bereniki).

NAd nią (Andromedą) ieft kón [krzydłáty: iey wárkocz pleciony/ Z iego brzuchem ieft iednym płomieniem [poiony. Phaen 16,175. JBD

Warna miejscowość położona nad Morzem Czarnym, słynna z bitwy pomiędzy armią węgierską pod wodzą polskiego i węgierskiego króla Władysława Warneńczyka a wojskami dowodzonymi przez sultana Murada II, w wyniku której dostała się pod panowanie tureckie 1-3;

W. nieszczęśliwa 1, nieszczęsna 3;

bitwa przy W-e 3, u W-y 2;

W. pomni 1;

r. -árnie 3.

1. z domu Tęczyn[kiégo/ Zkąd ... Ieden po drugim ludzie wielcy wychodzili/ ... Pómniá tu Prufkié polá: pómni nie[częśliwá] Wárná/ Pam 14. **2.** Frágment bitwy z Amuratem v Wárny. FgBitwa tyt. **3.** Abych twą [ławną bitwę mógl opif[ac(!) [łowiy/ Którás miał z Amuratem przy nie[czę[néy Wárníe/ FgBitwa 19. JBD

warować otoczyć czymś dla ochrony 2, zwracać uwagę na coś, czego należy się obawiać, pilnować, aby to coś nie zaistniało 1;

w. szkody 1, naród trojakim Neptunem (= morzem) 2;

w., strzec 1;

r. -ował 2.

1. Ciężar także dómowy ... Teraz w méy niebytności musí nieść [ámá:] Strzegąc w domu porządku/ wárując [zkody/ Pieś 2,20,15.

2. iż był niemal w[zytko ieden opánował/ Naród/ co bóg troiákim Neptunem wárował/ Prop 204. JBD

warować się starać się nie dopuścić do siebie czegoś złego, wystrzegać się 1-3;

w. wszelkich złych spraw 3, złości 2, kłamstwa i krzywych przysięg 1;

r. -ował 1, -owác 3.

1. Kto dostąpi twéy góry/ o w[zechmocny pánie/ ... Ten kto kłám[stwá/ y krzywych przysięg [ye wárował/ Ps 24,8. **2.** Próznom ia tedy wárował [ye złości/ ... Ciérpiałem niewczás/ Ps 73,25. **3.** Serce niewinné chcę záchowác/ Y w[zelkich [ye [praw złych wárowác/ Ps 101,10. JBD

warowny strzeżony za pomocą murów,zańców, wałów obronnych itp. 1-3;

w-e twierdze 2, miasta 1, brzegi 3;

w., budowny 1-3, porządny 3;

r. -owne 3, -owné 2, -ownych 1.

1. Car Mo[kiew[ki ... Gránic y zamków budownych/ Odbiezał/ y miaft wárownych/ Pieś 2,13,14. **2.** A ty Królu ... Nie tylko zamki budowné/ Y twiárdze bierze[z wárowné/ Pieś 2,13,46. **3.** Widzicie gęfte miafta/ i zamki budowne/ Drogi/ mofti porządne/ i brzegi wárowné/ Sat 72. JBD

Warszawa nazwa miasta leżącego nad Wisłą, w czasach Kochanowskiego stolicy województwa mazowieckiego, od roku 1569 miejsca sejmów walnych.

Odprawa Połow Greckich. IANA KOCHANOWSKIEGO. Podána ná Theátrum ... w Iázdowie nád Wár[záwą. Odp tyt.

warszawski, warszewski znajdujący się w Warszawie;

w. most 1, 2.

1. Ná moft Wár[zew[ki. Fr 2,106,tyt. **2.** Ná moft Wár[záv[ki. FgMost tyt. JBD

wartogłowy *postępujący w sposób nierozsądny, niezrównoważony.*

Iáko tańce we[otó]le lubią/ y p[te]ć biał[ą]/
Y Bacchus w[ar]t[og]łowy/ y mi[os]ć nie[st]ała. | *Ep-
Radz 24.* JBD

wartować *wertować, przewracać kartki książki, szukając jakiejś informacji.*

Ze oné Xięgi rozłóżył (*filozof*) po [t]ole. | Pocz-
nie w[ar]t[og]w[ac] / áli p[á]pir go[ty]: | *Fr 2,52,33.*
JBD

warzony *gotowany 1, 2;*

w. – pieczony 1;

r. –ony 1, –ona 2.

1. zły mu był w[ar]zony/ | T[á]k że ch[ie]ciał [p[á]-
trzyć/ iáko [m[á]kuie pieczony. | *Fr 2,92,12.* 2.
DLugo się w w[á]nnie p[á]rzy[z]/ Pri[ż]ko pochod-
zona/ Czy chce[z/ iáko Peliás/ odmłodnąć
w[ar]zona? | *Fr 3,46,2.* JBD

warzyć *gotować.*

Siáday z[á] [t]ól ... Iuz[ci] z[on]á w[ar]zy [syná]/
Sob 9,31. JBD

wasz *należący do was, będący waszą własnością ~ w. bogactwa 79, pasza 29;*

*będący częścią organizmu, osobowości ka-
żdego z was – ciało i jego części ~ w. serca
1, oczy 25, uszy 87, ręce 88–9, 91;*

cechujący was ~ w. imię 4;

*to, co wy czynicie, robicie, wykonujecie,
popelniacie – uczynki, czynności ~ w. po-
stępek 72, sprawy 73, gra 43, posługi 42,
gospodarstwo 84, rada 2, sąd 3, rozum 80,
fraszki 24, namowy 26, w. złości 5, nierządy
83, rozterk 68, w. bitwa 90, strzały 20, sidło
28;*

*czego wy doświadczacie, co przeżywacie do-
brego ~ w. dobre 69, wolności 79, rozkoszy
22, przysmaki 23;*

*co was spotyka, co przeżywacie złego ~
w. kłopoty 55, hańba 77, śmierć 41;*

*ten (ci), z którym(i) wy jesteście związani,
z którymi tworzycie wspólnotę, też to, z czym
jesteście związani, do czego jako wspólnoty
należycie ~ w. przodkowie 67, 70, 74–5,
81, dziadowie 85, ojcowie 82, synowie 40, dzia-
teczki 6, dziecię 86, bracia 71, 76 ~ w.
strony 21;*

*w funkcji grzecznościowej: W. Mi[os]ć (W–e
Mi[os]ci) 7–19, 27, 30–9, 44–54, 56–66;*

*z elipsą rzeczownika 24 ~ w funkcji
orzecznika 87;*

*w prep. 3, 5–21, 26–39, 44–66, 68, 70–5,
77–80, 83–4, 89–91, w postp. 1, 2, 4, 22–3,
25, 40–3, 67, 69, 76, 81–2, 85, 87–8;*

w p. 7–19, 27, 30–9, 44–54, 56–66, 87.

1. B[á]d[zi]cie [t]ali/ kt[ó]rzy[si]cie w p[á]nu p[ol]ożyli/
Vfno[ś]ć [s]woi[ę]/ á [f]ercá w[á]z[é] on p[os]ili. | *Ps 31,56.*

2. R[á]dá w[á]z[á] dobr[ym] [z]k[od]zić/ A w trud-
no[ś]ci ie przywodzić/ | *Ps 62,9.* 3. Dług[ó]z ...

zł[os]liwy/ W[á]z [k[ro]l[ó]w] b[é]d[zi]e znał [á]d zycz-
liwy? | *Ps 82,6.* 4. P[á]n[ki]e mury dawn[é]/ Imię

w[á]z[é] [t]awn[é]: | *Ps 87,6.* 5. Kto [ś]wiát karze
z[á] iego w[zeteczn]e [spráwy]/ W[á]z[ym] z[ł]o[ś]ciam

iáko być może [á]k[á]wy? | *Ps 94,18.* 6. Pan

[á]k[ę] [s]woi[ę] rozmnoży n[á]d w[á]mi/ Y n[á]d w[á]-
[z]emi t[á]k[że] dziateczkami. | *Ps 115,28.* 7.

slu[ż]by [w]e w[ł]ask[ę] V<aszej> m<i[os]ci> zale-
cam. *LFogel 1.* 8.9. A i[ze]ś mi V<asza>

m<i[os]ć> by[ł] napisal ze takie rzeczi praefen-
tiam postulant chcialem by[ł] tam V<aszej>

m<i[os]ć> temi [c]zasy nawiedzić. *LFogel 1.*

10–2. P[á]lterz i[ze]ś V<asza> m<i[os]ć> obiecal,
dobrześ to V<asza> m<i[os]ć> uczinił ... ale

poki go czekać ześ V<asza> m<i[os]ć> kresu
nizaložil, *LFogel 2.* 13. Co się t[ic]ze reguly,

ktoraś mi V<asza> m<i[os]ć> napisal ... i[est]
barzo dobra 2. 14. Wiem ze takich fra[ż]ek

do V<aszej> m<i[os]ci> u[ż]u nikt nieprzynosi,

ieno ia sam *LFogel 2.* 15. Ale i[ż] V<asza>

m<i[os]ć> ... Mu[ś]as nieprzepomina[ż], *LFogel*

2. 16. aby zonych wir[ż]ow p[ost]eritas [c]zego
iaki[eg]o o V>aszej m<i[os]ci> niezrozumiała, 3.

17. bo iesli V<asza> m<i[os]ć> pomni[ż], *LFogel*

3. 18–9. Zatem b[á]d[zi] V<asza> m<i[os]ć> p[ost]-
f[ar]emu laskaw ... V<aszej> m<i[os]ci> zicliwy

przi[aciel] i sluga *LFogel 3.* 20. A w[á]z[é] p[re]t-
ki[é] [t]r[á]ły/ álbo [ł]uk co czyni | Niepochybn[ý]/

o Phoebe y m[ś]ciwa bogini: | *Tr 15,21.* 21.

Tw[ó]y nieut[ó]lony | P[ł]ácz/ [synu] m[ó]y/ przywi[ó]dł
mię w t[é] tu w[á]z[é] [t]rony/ | *Tr 19,16.* 22.

o biédné/ y p[ł]oné | Ro[sk]o[zy] w[á]z[é]/ kt[ó]r[é] t[á]k
[á] v[á]dzone/ | Ze w nich wi[é]c[é]y fr[á]funk[ó]w/ *Tr*

19,42. 23. T[á]kiec p[ost]policie | Przy[fm]áki w[á]-
[z]é/ czym wy [s]obie [ś]wiát [t]odzi[ci]e. | *Tr 19,64.*

24. S[Ly]z[ci]e p[á]ni/ t[é] fr[á]zki/ co teraz czyta[ci]e/ | *Fr*

ie[ś]li podley[ze] w[á]z[ych]/ i[es]t[er]ze niewygracie. | *Fr*

2,9,2. **25.** Ná Haeretiki. ... Ieśli zła w oczu wáŕzych m[za/ y proce[siia/ Aza lepszé łákomftwo/ y tá ambiciaa?| *Fr* 3,22,3. **26.** HARda Nétá/ ... kiedy iá pozdrowię/ áni podziékuie.| ... O zmár[ki/ ô ftárości/ bywaycie co přecýy/ Owa wáŕzé namowy będą waŕyć wíecýy.| *Fr* 3,26,6. **27.** Wyrzucáć co z fráŕzek nie zda mi [ye, ... A ták proŕŕę przepuść im teraz W.<asza> M.<iłość> *LJan.* **28.** Oczy dziwný piękności/ ... Dzień to błogóftáwiony/ Kiedym iá wáŕzym sídłem vpleciony.| *Pieś* 2,21,10. **29.** PRácowité woły moie/ ... Tu wáŕzá dziś pa[za będzie.| *Sob* 8,5. **30–3.** I Sthékáć mi W.<asza> M.<iłość> nieda[ŕ: wíec niewiem/ mamli to od W.<aszej> M.<iłości> [sobie zá(!) krzywde bráć. Ale iednák/ chce[ŕli mie W.<asza> M.<iłość> ná ŕwiecie mieć dłuŕey/ proŕŕę/ nie kaŕ mi W.<asza> M.<iłość> theraz nic pi[áć. *LZam.* **34.** Nie pomni[ŕ W.<asza> M.<iłość> co on wíezien wielkiego Alexándrá vczynił/ *LZam.* **35.** ieno ŕe łáŕká W.<aszej> M.<iłości> droŕ[ŕa v mnie/ ni[ŕ w[ŕytká poetica. *LZam.* **36.** któŕ winien? iá napřzod/ á W.<asza> M.<iłość> theŕ poczęści/ *LZam.* **37.** Zátym ŕię łáŕce W.<aszej> M.<iłości> zálecám *LZam.* **38–9.** iáciem dla tego był do W.<aszej> M.<iłości> przyŕtał/ ábych był miał pomoc z W.<aszej> M.<iłości> *Ap* 5. **40.** To wychowánié [ynom wáŕzym daycie.| *FgPieś* 3,30. **41.** Szláchetné roty/ któřych martwé głowy| Chowa/ ... brzég Bugowy.| Sławna ŕmierć wáŕzá: *FgFirl* 21. **42.** Aby poŕtugi wáŕzé znákomité| Były potomkóm przy[ŕzym kiedy [kryté.| *FgFirl* 23. **43.** Nie dłuŕo dŕiatki/ téy gry wáŕzýy będzie.| *FgTabl* 2. **44–5.** ŕię ztáđ cíe[ŕzymy/ ŕe przy téy oŕtátniéy poŕtudze brátá ná[ŕého/ W.<aszych> M.<iłości> ták wiele/ ... widŕimy. Bo nie ledá to znák ieft łáŕki W.<aszych> M.<iłości> *FgPog* 3. **46.** Kiedybyŕcie W.<asze> M.<iłości> komu żywému tę vczúwość czynili/ *FgPog* 3. **47.** ŕe to W.<asze> M.<iłości> z ... chęci přeciúwko niemu czynicie: *FgPog* 3. **48–51.** vczúwé záchowánié brátá ná[ŕého ... żywie w [ercách W.<aszych> M.<iłości> ... Zá ... łáŕkę któřá W.<asze> M.<iłości> ... okázáć raczyli/ W.<aszým> M.<iłościom> ... dŕiękuieemy: proŕŕáć PANá BOGá/ áby ón ... W.<aszým> M.<iłościom> to hoynie płácić/ ... raczył. *FgPog* 3–4. **52–4.** aby oni téy łáŕki W.<aszych> M.<iłości>

któřey oyciec ich po W.<aszych> M.<iłościach> ... doznawał/ mogli byđŕ téŕ vczefniki. A oni ... ftáráć ŕię ... známi będą/ iákoby[my łáŕkę W.<aszych> M.<iłości> [sobie záŕtugowáli: *FgPog* 4. **55.** Płáczcie vbogíe wdowy/ y [mętné ŕirotý:| Vmárł ten/ co ná pieczy wáŕzé miał kłopoty.| *FgEpitKK* 4. **56.** Słuŕŕy [we w łáŕkę W.<aszej> M.<iłości> mego Miłóŕiwego Páná zálecám. *OdpLZam.* **57–8.** oddano mi obádwá liŕty ... ktořeŕ W.<asza> M.<iłość> ... pi[áł ... Iákóm liŕty W.<aszej> M.<iłości> přeczytał/ *OdpLZam.* **59–61.** y W.<asza> M.<iłość> [ám podobno rzcze[ŕ: poŕŕyłam W.<aszej> M.<iłości> tym ŕmieley/ ... ŕem to iefŕczé z přzodku W.<aszej> M.<iłości> opowiádał/ *OdpLZam.* **62.** Ale w tym niech będzie arbitrium W.<aszej> M.<iłości> *OdpLZam.* **63–6.** ŕebych był [ám praefens W.<aszej> M.<iłości> ... ŕtuŕŕy [we ofiárował/ ... Nie radbych ... omie[ŕkał přzenoŕin W.<aszej> M.<iłości> ... Zátym ŕię łáŕce W.<aszej> M.<iłości> mego miłóŕiwego Páná zálecám. ... W.<aszej> M.<iłości> mego miłóŕiwego Páná [tugá *OdpLZam.* **67–8.** Lutuiác niefortuny Pánŕtwá ... Któřé od Přzodków wáŕzych pięknie záložóné:| Přze wáŕŕ roŕtérk domowy mdleie *Zg* 7–8. **69.** Myŕlá o dobrym wáŕzym/ *Zg* 23. **70.** Ná toć wáŕŕy cnotliwi Přzodkowie pátrzáli/ *Zg* 111. **71.** A za tego nie wáŕŕy[ŕ bráćia vŕyváia/ *Zg* 115. **72–3.** Přze wáŕŕ tedy poŕtępek/ přze té wáŕŕe [přáwy/ Zginély w[ŕytkié přáwie pocŕúwé zábáwy.| *Zg* 127. **74.** Prawda ŕe złota wáŕŕy přzodkowie niemieli/ *Sat* 57. **75.** Co wáŕŕych přzodkow ŕiá/ i meŕtwo [přawió/ *Sat* 67. **76.** Tatarowie ... Bráciá wáŕŕę wniewolá Turkóm zapředali.| *Sat* 80. **77.** Deŕŕot/ ... Na wáŕŕę wíeczńá hańbę dwa kroć přzeŕŕedł ziemię| *Sat* 82. **78.** Toć owoc wáŕŕich bogactw/ i to[ŕcie wygrali/ Ze[ŕcie přzi pługu raczey/ ni[ŕ [zabli zoŕtali.| *Sat* 91. **79.** Ze[ŕcie prawie rícer[ŕká naukę [tracili.| Na ktorey nietilko ty ziem[kie ofiádo[ŕci| Ale gardłá naleŕá/ i wáŕŕe wolno[ŕci.| *Sat* 116. **80.** Za fráŕkę ten wáŕŕ rozum [tanie na ulicy| *Sat* 119. **81.** Znacniei[ŕe přzodkow wáŕŕych/ ... Vboŕtwo w Pol[ŕzce/ ni[ŕ ty bogactwa dŕiŕie[ŕze.| *Sat* 153. **82.** Iáko tego za oycow wáŕŕych byó [iá/ *Sat* 157. **83.** Chcecie ... Aby Krol w[ŕitki wáŕŕe uznawał nierzádi.| *Sat* 234. **84.** Přzed wáŕŕim go[ŕpo-

dar[stwem] wynie[ć] się [tąd] mu[żę].| *Sat* 442. **85.** y dziądowie wa[zy]/ ... Wielkiéy przyiázní z [obá] zázwždy v[zywáli]/ *EpRadz* 80. **86.** d[ziecié] [woie:]/ W rękę m[ężowi] daycie: ... Acz[ci] iu[ż]/ ... wá[żé] i[est] oboie./ *EpRadz* 110. **87.** RZECZ niezwyklá v[ř]óm wá[żym] powiém: *Pij* 1. **88.** Zwycię[st]wo w r[ęku] wá[żych]/ *Jez* 248. **89.** Ale wolę bez winności od wá[żych] r[ąk] zginá[ć]/ *Zuz* 81. **90.** w tych [zránkach] wá[żá] bitwá b[ędzie]/ *Sz* 49. **91.** o pánny/ niechay ... Y żywot [woy] ná wá[żych] r[ęku] ofiáruie./ *Muza* 104. *JBD*

waśniwy *pobudzony erotycznie, lubieżny;*
r. -iwszy.

Szli [pá]: ledwie się zkládlí/ kiedy co wá[sníw]zy/ Ná drugié ták zázwo[łá]/ Pánowie/ czás wsiáda[ć]/ *Fr* 3,85,4. *JBD*

waśń *konflikt, zatarg, niechęć spowodowane wyznawaniem przez obie strony odmiennych wartości, połączone niekiedy z przemocą* 1-8;

w. sprawiedliwa 2, przyrodzona 6, ta 8, jaka 3, ludzi możnych 1, przeciw komuś 4;

w. stąd poszła 7, komuś szkodzi 1, i po śmierci nie ominie 2;

w. na sie za roztargnieniem obrócić 6, między ludzie wnosić 5, odnieść przeciw sobie 4, z w-ą coś na nogi stawiać 3, k. w czymś z w-i podejść 8;

w., swary 3, 7, odpowiadanie 3, niechuć 4, skargi i zwody 7;

w p. 3-6.

1. Nie moglá mi nigdy [zkod[zi]ć] waśń ludzi możnych.| *Ps* 18,36. **2.** Stáni[ř]law Strus tu le[żę]: nie wchod[ź] pogáninie/ Spráwiedliwa waśń y po śmierci nieominie.| *Fr* 3,49,8. **3.** A co [ye] praw tycze/ nie i[est] rzecz táyna/ z iáká waśnią/ z iákiémi [wary/ y z iákim] nákoniec odpowiadáním t[ę] Exekucyá ná nogi [ř]awiacie: *Wr* 3. **4.** A z Vniéy niewid[ze]/ by[š]cie co in[ř]z[ę]go ... odnie[ř]li/ ieno niechu[ć]/ y waśni przeciw [obie]. *Wr* 3. **5.** které rořtárgnienié/ iáká waśń miedzy ludzie w no[ř]i? *Wr* 3. **6.** T[ę] przyrodzoná waśń/ która z r[óżnych] wiar id[zie]/ ... [ř]ami[ř]my ná [ye] zátym rořtárgnieniém obro[ř]ili: *Wr* 4. **7.8.** Z tąd waśń pos[ř]lá/ y [wary: z tąd] [kárgi/ y zwody]/ Ze wá[ř] nigdy nie mógl mieć przyiácielá z brody/

... Boiá[ć] [ye tedy]/ Aby go w czym z t[ę]y waśni nie pode[ř]lá/ kiedy/ *Br* 35-8. *JBD*

ważen, ważny *istotny, godny zainteresowania, mający duże znaczenie* 1-7, 9, 11, 15-22, *godny szacunku* 8, 10, 12-4;

w. żywot 8, my[ř]li 13-4, wywody 16, mie[ř]ce 12, co 9, to 20;

w. (jest) (u k.) Bóg, przystojność 2, cze[ř]ć pańska 4, (czyje[ř]) rozkazanie 5, 7, 21-2, czyja[ř] rada 17, rzecz 19, świádec[t]wo czyje[ř] 11, czyja[ř] nadzieja 1, czyje[ř] pro[ř]by 3, 15, 18, czyja[ř] modlitwa 6, czyje[ř] žádanie 21, co 10-1;

na czym wá[żniejszym] zasadzi[ć] co[ř] 9, na mie[ř]ce wá[żniejsze] godzi[ć] 12;

w. na ziemi, w niebie 13-4, do wieku 1; przys[ř]. by u śmierci by[ł]o co w-ego 10;

w., wielki 16;

wá[żniejszy] 8, 9, 12, 19;

r. -niejszy 8, -nieysz[é] 12, -[é]jsza 19, -[é]go 10;

w p. 16.

1. Nie ná wieki Pan przebaczy/ Vpádl[é]go człowieká/ Ich nádzieia ... Wá[ř]na b[ędzie] do wíeká/ *Ps* 9,76. **2.** nie Bóg v niego/ Ani przyřt[ę]jność wá[ř]na: ále co iego/ Du[ř]zy mi[ł]o/ *Ps* 10,6. **3.** Pánu b[á]d[ź] chwałá/ v kt[ó]régo by[ł]y/ Wá[ř]né mé pro[ř]by: *Ps* 28,22. **4.** Po nich wd[zię]czne potomřt[wo] w [ř]w[é]y wlá[ř]ności šie[ř]dzie/ V kt[ó]rych wá[ř]na cze[ř]ć pán[ř]ka b[ędzie].| *Ps* 69,82. **5.** chwal[ě]cie go (Pana)/ ... W[ř]ytki niebie[kie] woy[ká/ y ř]lug zebra[ni]é/ V kt[ó]rych iego wá[ř]né i[est] rořkazáni[é];| *Ps* 103,42. **6.** Nlehay wá[ř]na b[ędzie] moia modlitwa v [ć]iebie/ *Ps* 119,169. **7.** v mnie twé wá[ř]né rořkazáni[é]/ *Ps* 119,173. **8.** A my ow[ř]zem żywiemy żywot tym wá[ř]niey[ř]y/ Czym ná[đ] to grube [ć]iálo duch i[est] šláchetni[ę]y[ř].| *Tr* 19,27. **9.** Liepiéy ná czym wá[ř]niey[ř]ym zářad[ř] [ř]w[é] řá[ř]áni[é].| *Tr* 19,80. **10.** ANná z Pilce/ ... w tym grobie/ Le[ř]y/ ... Białágl[ł]owa v[č]z[ř]iwa/ y [ř]ercá wielki[é]go/ By v śmierci okrutnéy by[ł]o co wá[ř]négo./ *Fr* 2,28,6. **11.** IE[ř]li co wá[ř]né i[est] šwiádec[t]wo moie/ ... Skotopá[ř]ki twoie/ W t[ę]y wá[ř]dze v mnie/ že by [ř]ię mógl do nich/ Theokryt przyřná[ć]: *Fr* 2,57,1. **12.** Nie przez pochle[ř]řt[wo]/ áni zloté dáry/ ... Ale przez cnot[ę] ná mie[ř]ce wá[ř]niey[ř]z[é] God[ř]i[ř]/ Wapow[ř]ki/ *Fr* 3,24,3. **13-4.** Pr[ř]eto ch[ć]iéymy w[ř]iá[ć] przed-

się myśli godné siebie/| Myśli ważné ná ziemi/ myśli ważné w niebie/| *Pieś 2,19,10. 15.* OWa v ciebie mój myły(!)/| Mé próšby ważné nie były/| Próżnom ia lzy wyléwáá/| ... Przed- sięš ty w [wą drógę iechał/| *Sob 10,2. 16.* Y mieli po [obie (*ludzie*) wywody wielkié/ y ważné/ iáko fie onym zdáło: ále/ iáko [ámá rzecz okázuié/ nie bárzo potężné. *FgPog 1. 17.* An.<tenor> Iz moiá wierna rádá v ciebie/ o wielki/ Krolu/ ważna nie byłá/ *Odp 466. 18.* A u boga niewinnych ważne próžby w[zel- kie/| *Sat 376. 19.* že w ten cél vderzy[z] ... do którégó mierzy[z.]/| Ku czemu drógá tobie/ królu/ tym łatwiéy[za/| Im rzecz/ którégó po- dáie[z/ [ámá ieft ważniéy[za/| *Prop 254. 20.* ważnoli to ma być/ álbo nieważno/ *Wr 22. 21.* Tom ia pišał ná šioftry [wéy miłéy žádáníé/| Któré v mnie ták ważné/ iáko ro[kazáníé/| *Dzie 162. 22.* Wažné ieft twoie oycze v mnie ro[kazáníé/| *Mon 171.*

p. **nieważen, nieważny** JBD

wazyć szanować, czcić kogoś 1, 2, szano- wać, cenić 4, 17, szanować coś, postępować wg czegoś 5, 6, mieć znaczenie, liczyć się 3, 8–11, 14, 19–21, zwracać uwagę, liczyć się z kimś, czymś 16, 18, mieć śmiałość, zdecydować się 15, oddać coś, poświęcić czemuś 7, przeznaczyć środki finansowe 13, w. lekce = lekcewazyć 12;

w-y człowiek 2, 4, 5, 7, 13, 16–8, 20, Fiedur 15, Helena 21, król 12, sługa 6, wierni 1, panie 8, prawa 11, pergamin i pieczęci 14, dary 9, rzeczy 19, namowy 10, tysiąc lat, dzień wczorajszy 3;

w. pana 1, mnie 2, ciebie (= marszałka) 20, ią (= prządkę) 21, kogo 4, na się 16, czyjeś prawa 6, słowa 5, (12), namowy 10, zdrowie i siły 7, wiarę uprzejmą 8, dar 8, 9, gładkość, dóm, klenoty 17, płacz 9, koszt na coś 13, na coś większego 15, na złoto 18;

w. wielce 4, 5, 20, więcej 10, bardziej 16, mało 19, mniej 3, według powinności 1;

w., miłować 4, mieć miejsce 11, w. lekce, mieć za baśni 12;

w. k. wielce – śmiechem komuś coś czynić 20;

w. k. 1, 4, 20–1, k. u k. 2, na k. 16, coś 5, 6, 8–14, 17, na coś 15, 18, coś na coś 7;

r. –ażę 20, –aży 3, –ażą 8, 9, 16, 19, –ważmy 18, –ażył (:–ażił) 15, –yła 21.

1. Ważcie páná/ wierni/ według powinności/| Niémá[z niedoštátku gdzie pan v vczúivošći/| *Ps 34,19. 2.* Wzówže mié w trofce/ á ia dźwigné ciebie/| A ty mnie będzie[z ważył v siebie/| *Ps 50,40. 3.* Tysiąc lat/ o niezmierzony/| Z twoią wiecznością złożony/| Mniéy niż dzień wczoráy[zy waży/| *Ps 90,15. 4.* Kogom ia wielce ważył/ kogom miłował/| Ten mi to nienawišciá džiš oddárował/| *Ps 109,11. 5.* Iowá/| Day mi rozum/ który wažę wielce twoie [łowá/| *Ps 119,66. 6.* Wiédz o mnie [tudze [wym/ który wažę práwá twoie/| *Ps 119,94. 7.* piékné miášto/ ... ná twé požytki/| Gotowem zdrowié [wé wazyć/ y siły w[zytki/| *Ps 122,16. 8.* Wiaré vpržéymá nie dar [obie wažá/ (*wspak*) Wažá sobie dar nie uprzejmá wiarę *Fr 1,14,7. 9.* Bo áni wzwiémy/ kiedy wšiadác kažá/| A tám áni płáč/ áni dáry wažá/| *Fr 1,31,8. 10.* O zmár[ki/ ô [tárošći/ bywaycie co přécéy/| Owa wá[zé namowy będą wazyć wječéy/| *Fr 3,26,6. 11.* O nierządne kroleštvo/ ... Gdzie áni práwá wažá/ áni [práviedliwošć/| Ma miey[ca: *Odp 384. 12.* Te [łowá/ krolu/ ... zgołá tobie/ y oyczyzníe/| Vpad opowiadáia ... Nie waž ich [obie lekce/ áni miey zá bášni/| *Odp 562. 13.* Wolicie do Włoch/ abo do Niemiec [tać [yny/| Maiác [we [zkoły doma/ ... wažcie doma taki ko[zt na dzieci/| Vyrzicie že fie do was w[žitka Padew zleci/| *Sat 273. 14.* Bo co waży párgámin/ y gešté pieczęci/| Przy pišmie zá- wiefzoné/ ie[li niéma[z chęci/| *Prop 239. 15.* Ale gdy Borzuy liche pye[žki džažil/| Ná coś wief[žego chytry Fiedur ważył/| *Sz 196. 16.* Iuž teraz bárzyey obá ná fie wažá/| *Sz 389. 17.* Przeto ták wažmy gładkošć/ ták dóm/ y klenoty/| Iákoby piérw[ze miey[šce závády miá- ły cnoty/| *Dzie 15. 18.* Midowémi przykłády ná złoto nie wažmy/| Ale káždá rzecz wedle iéy cény vwažmy/| *Dzie 111. 19.* In[žé rzeczy v ludži bácznych/ málo wažá/| Bo z fortuny nikomu chłubić fie niekažá/| *Dzie 155. 20.* Már[žałku ... Nie śmiechem éi to czynié/ že [ye nie vkažé/| Táko dlužo: bo ia [obie wielce ciebie wažé/| *Marsz 3. 21.* Tę ... ná wiefzy zaštáá (*Wenus Helene*)/ ... W rzeczy iéy přádká [tára która przy niéy byłá/| Ie[šce w Láce- demonie/ á tá iá ważyłá/| *Mon 384. JBD*

wazyć się zdecydować się, mieć śmia- łość 1–6;

w-y się poeta 1, 3, 4, 6, *Radziwiłł* 4, Parys 2, *pijany* 5;

w. zetrzeć z poety co znakomitszemi 1, coś opisać 6, przez morze żeglować 2, przez morskie Symplegady płynąć 3, z kimś potykać 4; w. – wstydzić się 5;

r. –ażę 6, –ażyc 3 ~ w p. 5.

1. Tym żeś mi [fercá dodał/ żem [ye rymy [wémi] Ważył zetrzeć z Poéty co znakomit- [zemi] *Ps ded.* 10. **2.** Ważył się przed tym Parys przez morze żeglować] Dla nadobny Heleny/ *Fr* 2,74,2. **3.** Do Mik:<ołaja> Wol- [kięgo. ... Przy tobie y do Kolchów śmiałbym się ważyć] Przez mor[kię Symplegadi płynąć: *Fr* 3,77,4. **4.** Sze[naście miał tysięcy ludu ku boiowi] Przebránego Szeremet: [trzelców Miśukowi] Ośmnaście [et [tużyli: iam (*K. Ra- dziwiłł*) [ye ważył z témi] We dwunaście [et koni potykac w[zy]tkiemi.] *Jez* 237. **5.** Zadna tak [romotna rzecz nie iest/ któryby się on (*pijany*) w[tyd]ził. Zadna tak [profna/ któryby się on nieważył: *Pij* 3. **6.** Pięc gwiazd in[zych zo[sta]ło/ ... Tych [ye ia op[is]ować [wym piórem nie ważę:] *Phaen* 39,383. *JBD*

wachać odczuwać zapachy ~ r. –ąja.

A ich bálwany ze s[rebrá]/ ze zlotá/ Nic nie [ą ... Vchem nie[ty]za/ no[sem] nie wacháia.] *Ps* 115,12. *JBD*

wachawy śmierzący ~ r. –awy.

BArt[ozu] ... Godzien by [łá]ki zá [woia] v[ro- da.] Ale pánienki ná [cie] nie[łá]kawy/ Tak powiádáia/ żeś nogieć wacháwy.] *Fr* 2,45,4. *JBD*

was włosy rosnące u mężczyzn między no- sem a górną wargą 1, 2, spersonifikowany bohater utworu J. Kochanowskiego „Broda” 3–10;

w. mokry 4, Matuszów 2, dobry druh *Wod- nika* 9;

w. nie mógł mieć przyjaciela z brody 5, *Wodnika* sobie obrał 6, przestał 8; przysł. wara w-a 10.

1.2. MAtu[z wáfów] lepiéy rzéc: bo wielką kłádziami] Rzecz pod má[ta]/ kiedy was Má- tu[zów] mówiemy.] *Fr* 1,49,1–2. **3.** Brodá do Wáfá/ [wégo [a]siádá/ té wáde] Náydowá[łá]/ że

przed nią wys[ze] miey[sc]e bierze:] *Br* 30. **4.** A onéy [ye niebodze więcéy nie do[sta]nie/] Ieno co z wáfá ná [nie] mokrégo vkánie.] *Br* 34. **5.** Ze was nigdy nie mógł mieć przyjaciela z brody/] *Br* 36. **6.** Tego (*Wodnika*) [obie was obrał/ *Br* 49. **7.** O Bárwiérzu niebie[ki]/ ... A przyjaciela [wégo ráty] we zléy toni:] Pewien wdzięcznego [ercá póki wáfá w niebie/] *Br* 59. **8.9.** Tu was prze[sta]ł/ á *Wodnik* tak mu odpo- wiedział/ Owa y tys [ie] przed tą pánia nie wysiedział/ Wáfie/ dobry mój druhu:] *Br* 73,75. **10.** W ten czas więc wára wáfá: bo ni[ka]d tak [nádnie/] Iáko z zlégo [a]siádá [zkodá] nie przy- pádnie.] *Br* 83. *JBD*

wąski zajmujący niedużą przestrzeń, nieszeroki, położony stosunkowo blisko siebie 1, dotyczący niewielkiej liczby spraw 2;

w. granice 1;

godność = rola, funkcja czyjaś nie była wąska 2;

w., okresony 2 ~ w p. 2.

1. Iechałes potym ziemia/ tám gdzie Wilná [cha] Góre z wieku [á]dzóna/ potaiemnie [py- cha.] Czyniac [obie go[sciniec] [ch]y do sie[tr]zy- ce/] Którey [zumny biég [ty]zy przez wáfkié granice.] *Pam* 116. **2.** A tá więc iego godność/ którą go był Bóg opátrzyć raczył/ niebyła tak okréfona ábo wáfka/ *FgPog* 2. *JBD*

wątek nici przeznaczone do przeplatania w poprzek innych nici zwanych postawą, aby powstała tkanina, tu przen. w przysł.

Iáko mówia/ po[sta]wy do[ty]ć/ wáfku má[ł]o.] *FrPij* 3,10. *JBD*

wąpć, wętpić nie być pewnym czegoś 1–14;

w. nie (po)trzeba = jest pewne 1, 3, 4, 5, 13;

w-a [z]li 2, ja 14, my 8, dziewczka 7, człowiek 10–2;

w. w miłosierdziu czyimś 2, w czym 6, w tym 8, 9, 11–2, o czyjejs wierze 5, o czyjejs uprzejmości, stateczności 7;

w. w czymś 2, 6, 8, 9, 11, 13, o czymś 5, 7, ze zd. dop. 1, 4, 9–11, 13–4, bez dop. 12;

wętpić 8, 9;

r. –ili 2, –ono 6;

w p. 11–3.

1. Sąd iego (*Boga*) święty [ławić będą niebá:] Bo gdzie ten [ądzi/ wątpić nie trzebá.] *Ps 50,16*.
 2. A ia w [wym vpadku przez cię podźwigniony/ Będę złym ná przykład iáwnie wystáwiony/ Aby w miłosierdziu twoim nie wątpili/ *Ps 51,27*.
 3. Słucham ia/ czym mię mój pan odpráwiuie:] Pokóy nád ludem [woim obiecuie:] A ci prze[stá]ną głupich ... [praw [woich.] Wątpić nie trzebá:] *Ps 85,21*.
 4. A ie[li] komu drogá otwárta do niebá/ Tym/ co [tu]żá oyczyznie: wątpić nie potrzebá/ Ze/ co im zázdrość wymie/ Bóg nágrádzáć bédzie/ *Pieś 2,12,18*.
 5. Któz wié/ ie[li] y tego przed [ye nie bierze (*żona*)] (ácz wątpić nie potrzebá o moiéy wierze) Ze ná świećie rodzá [ye tákové ziołá/ Których [má]k pámięć domu wygładza zgołá.] *Pieś 2,20,18*.
 6. Co ie[li] co (*zam. to*) Szwéd ... nam błogo. Ie[li]z téz Duńczyk/ ... Bez trudności nie bédziem/ ... A tym czá[sem] proporzec Duń[ki] podniešiono/ Támże [ye okazáto/ w czym dawno wątpiono.] *Pam 212*.
 7. Sliczna dziewko/ ... A ty o méy vprzéymo[ści]/ Y niewatp o [tá]teczności:] Bowiém póki duch wemnie/ Nie ma[ż]/ ieno [tu]gę zemnie. *FgPieś 10,16*.
 8. W[zytko] pochodzi z niebá/ W tym nam wątpić nietrzebá. *FgEpi 8*.
 9. że Graeckie woy[ka] fię [cią]gáia/ Do Aulidi: w tym wątpić niepotrzebá/ że ci/ Do nas poydá: *Odp 475*.
 10. Tákim ty wiek/ o Boże/ długi obiecuie[ż]. A nie wątpie/ że w wieku w[zytki] záwięzuie[ż] Szczęśliwości: *EpRadz 120*.
 11. Nic w tym nie wątpie/ żeby [ye wiele takich ná]lázto/ coby ná Piłatá wołáli: dimitte nobis Barabbam. *Wr 8*.
 12. by[my] go (*Połocka*) ták láčno zášię do[sta]ć mogli/ iákofmy go [strá]cili: Ale ia wątpie. *Wr 19*.
 13. Wątpić w tym nie trzebá/ że ie[li] nas z [stá]rádawná Láchy nie zwano/ tedyzmy przed[się] ná to miey[sc]e przezwi[sko] iákíe in[ż]é mieć musieli: *Czech 6*.
 14. Acz ia nie wątpie/ że to bédzie w podziwieniu/ Izem o[stá]tnie miey[sc]e dał dobrému mieniu/ *Dzie 45*. JBD

wątpienie niepewność 1-6;

žadnego w-a mieć nie potrzeba 3, wyprawić z w-a 2;

krom (*a. króm*) w-a = z pewnością 1, 4, bez w-a = z pewnością 5, 6;

r. -enia 5, 6.

1. Niech mu dufáia/ którzy [ye go (*Pana*) boia/ Bo krom wątpienia w [tá]f[ce] iego [to]ia.]

Ps 115,22. 2. Niewiem podobnoli to co ku rozumowi/ Po[ly]łáć (á zle y rzéc) frá[ż]ki doktorowi. ... A ták cię niechay prózno doktorem nie zowé/ Wypráw z tego wątpienia moię prof[á] głowę. *Fr 2,22,6*. 3. Wtym żadného wątpienia mieć nam nie potrzebá/ Ze ten człowiek prze cnotę do[sta]ł [ye do niebá:] *Tarn 69*. 4. Naydá [ie/ króm wątpienia/ wielowładny pánie/ Którym ku twéy ozdobie wymowy do[stá]nie:] *FgBitwa 29*. 5. Komu tedy nie [tę]ka rozum/ bez wątpienia/ Vrody nie od[stá]pi dla dobrého mienia. *Dzie 65*. 6. CO to zá gošć/ ... przy[zed]ł ... Sámá twarz/ y vrodá/ [am [tá]tek wydáie/ Ze zacny człowiek iákis: á Krol bez wątpienia/ *Dry 3*. JBD

wątpliwie p. niewątpliwie

wątpliwó[ść] niepewność, wahanie;

žadnej w-i w *czymś* nie mieć = *być cz. pewnym* 3, ciągnáć za sobá nieco w-i 4;

niemasz wątpliwó[ści] = *jest pewne* 1, 2;

r. -ó[ści] 1, 2;

w p. 3, 4.

1. Iéy tedy rzeczy/ Synu (niémá[ż] wątpliwó[ści]) Dobrze po[ż]y/ *Tr 19,105*. 2. NIémá[ż]/ y po drugi raz niémá[ż] wątpliwó[ści]/ Zeby cnotá miá[ła] być kiedy bez zazdrošci:] *Pieś 2,12,1*. 3. Ale czyniac to vmárlému kwóli/ który tego oddáć iuż niemože/ żadnéy wątpliwó[ści] w tym nie mamy/ że to W.<asze> M.<i>łó[ści]> z vprzéyméy/ y práwéy chęci przeciwo niemu czynicie: *FgPog 3*. 4. ten Czech z Lechem brátem/ ktoré nam y Czechom iuż zá napewnies[ze] przodki Kroynikarze ná[ż]y podawáia/ ciągná zá [sobá] iefcze nieco wątpliwó[ści] *Czech 1*. JBD

wątpliwy niemajúcy pewności, wahajúcy się 1, 5, niepewny 2-4;

w. rozkosz 2, w. (jest) człowiek 1, umysł 5, czyjaś chęć przeciw komuś 3;

u mnie wątpliwa = *nie jestem pewien* 4;

w przysł. lepsza pewna wolność niż rozkosz wątpliwa 2;

wątpliwszy 1;

r. -iwy 5, -liwszy 1, -liwa 3, -iwa (: -ywa) 2.

1. bo długo myśliw[zy]/ Co dáléy/ tymem iefcze był wątpliw[zy:] *Ps 73,46*. 2. Bo lep-

[za pewna wolność/ niż ro[kofz wątpliwa/ Fr 2,71,3. **3.** Czego dálej chce[ż po mnie? czy ie[cze wątpliwa/ Moia chęć przeciw tobie? Fr 3,13,7. **4.** Ludzie mamy nád [oba/ á nie wiedzić kogo/ Co ie[li co (zam. to) Szwéd vmié (zam. u m<n>ie)/ wątpliwa/ nam błogo./ Pam 198. **5.** twój prądziad vczćiwy/ Iágełto/ który vmy[ł czyni mi wątpliwy/ Ie[li ma byđz człowiekiem zwan bogoboyniey[zym/ Czyli w rzeczách rycér[kich hetmánem dziélniey-[zym.] FgBitwa 50.

p. **niewątpliwy**

JBD

wąż *Serpentes, beznogi, pełzający, często jadowity gad pokryty zmienianym co roku pancerzem z łusek 1–4, nazwa gwiazdozbioru przypominającego kształtem węża 5–9;*

w. srogi 3, okrutny 5, wielki 6, wszytek prócz głowy 8, fortunniejszy niż człowiek 4;

w. miał przestać swego jadu 2, sto srogich węzów nakrywa łeb Cerberowi 3, kręci się, przepasuje Ofijucha 6, Ofijuch z rąk na obie stronie w–a zbywa 7, w. w morzu gaśnie 8;

por. dla potwarców 1;

w., padalec 1, wilk 2;

w. – człowiek 4;

r. –ężá 5, –owi 1.

1. Broń mię mój pánie/ od ludzi złośliwych/ Broń od potwarców [profnych niew[ty-dliwych;] ... O[ftrością zębów podobni węzowi/ Iádem by[trému równi pádálcowi.] Ps 140,5. **2.** Albo wilk niemiał [zkodzić rogátému [tádu/ Albo wąż miał zá czá[em prze[tać [wego iádu.] Fr 3,20,8. **3.** Tobie v[stąpił ... Cerber: choćia mu w[ściekły łeb nákrzywá/ Sto [rogich węzów: Pies 2,18,18. **4.** Czemu wąż fortunniejszy/ który z przyrodzenia/ Káždy rok wiotché lata ná młodą p[ęc mienia?/ Człowiek choc wyraz Boży/ nie[po[obny ná to/ FgPies 6,19. **5.** Nie dáleko téy głowy okrutného węzá/ Widáć záłofny wyraz poklékłego meżá.] Phaen 3,61. **6.** Ophiuchus álbo Węzownik. ... w r[ęku/ iuz nie ták [wiátło [poré.] W nich [ye wielki wąż kręci/ który przepá[uié/ Ophiuchá: Phaen 5, 71. **7.** z rąk ná obie [tronie/ W[ęzá zbywa: Phaen 6,74. **8.** Bo gdy [wiétny Rák w[stáie/ ... w by[trym morzu gaśnie.] ... wąż w[zytek prócz głowy.] Phaen 40,474. **9.** Wten czás Wieloryb ... A Bootá piérw[zy znák pod ziemię wpráwuie.] Których czt[erzy go topia/ okróm

lew[ey d[łoni:] Bo téy wąż (zam. Wóz) Oceaná nie[wiádomy broni.] Phaen 40,592. JBD

wbić *wcisnąć siłą w miękkie podłoże 1, 3, spowodować, że człowiek robi coś, czego nie chciałby robić 2;*

wbił człowiek 1, 3, przygoda i szkoda 2;

w. mię 1, go 3, na to 2;

w. w ziemię 1, 3, gwałtem 2;

w p. 3.

1. SMi[uy [ye nádemná/ Boże lito[ściwy/ Bo mię práwie w ziemię w bił człowiek zło[liwy.] Ps 56,2. **2.** P[łákáć nád głuchym grobem méy wdzięczný dziewczyny/ ... ná to mię przygodá/ Gwałtem wbiłá/ y moia nienagrodna [zkodá.] Tr 2,14. **3.** Timoklia ... poczętá nań wálic kámienie ták gę[fté/ ... wynidź mu nie dá[á/ áz go práwie w ziemię wbiłá. Wzór 5. JBD

wbić się *znaleźć sobie miejsce, umiejscowić się, tu w. w głowę = zostać dobrze zapamiętanym, utrwalić się w pamięci;*

r. –i[á (:–y[á).

Znáć/ Stáni[stáwie/ że fię tá pieśń by[á/ Mym towarzyszy[zm dobrze w głowę wbiłá.] Fr 1,63,4. JBD

wchodzić *idąc, pojawiać się w jakimś pomieszczeniu, tu prawdopodobnie w kaplicy grobowej.*

Stáni[stáw Strus tu leż[ę: nie wchodź pogáninie/ Fr 3,49,7.

wciągnąć *przybliżyć do siebie, przywlec.*

Meneláus: ... dopadł koń[kich w[ł[ów w [zy[zaká/ Y ciágnął go (Parysa)/ wráciá[ąc do [w[ego or[zaká.] A tego w[ęzeł du[sił v [p[trzon[ý tkánice/ Która pod brodą [trzeg[á czubát[ý przy[łbice.] Y w[ciágná[łby by[ł/ y d[ánk wielki miał: by by[á/ Wenus ... nie wnet obaczy[á/ Któr[á mu pás bit[ego wo[łu rozerw[á[á/ A temu prózna w r[ęku przy[łbic[á zo[ftá[á.] Mon 371. JBD

wcisnąć się *tu przy kimś w. w ludzką pamięć = dać się zapamiętać, przez łączenie nazwiska z kimś powszechnie znanym.*

Ták ia/ o zacny królu/ twym imieniem/ ... Swé pod[é rymy zdobie[ł/ ábych mó[ł przy to-

bie/| Wci[nać] [ie w ludzką pamięć/ *FgBitwa*
28. JBD

wczas *wtedy, kiedy trzeba, należy, w odpowiednim czasie 12, 14–5, 24, nieco wcześniej niż coś się stanie, zanim coś nastąpi 8–11, 13, 17, 19, 23, 26–8, 30, odpoczynek, przyjemność 1–7, 16, 18, 20–2, 25, w–u używać swego = współżyć seksualnie 29;*

w. swój 16, 29, w–y wieśne 22, twe 21;
w. k. pobudzi 3;

w. umiłować 16, w–u używać 2, 29, *czyjegos* przestrzegać w–u 18, 20, w. *komuś* przekazać 25, ze w–u na w. pójść 4, 5, w–y wspomnieć 21, wyrzec 22, Pan o ludu *swego* w–e przemyśla 6, dusza wróci się do w–u *swego* 7, nie *zejdzie komuś* nic na w–e 1;

w. k. wysłuchać 8, k. ratować 9, k. upominać 26, k. hamować 27, *komuś* coś znać dawać 23, wiedzieć 17, 28, czuć o sobie 19, coś uchwycić 14, odnowić coś 15, przyjść 24, żagle nakręcić inaczej 11, spuszczać żagle 30, się przypatrywać 13, *gdzieś* obrócić swe myśli 10, być do *czegoś* = *we właściwym czasie zając się czymś* 12;

w. wiedzieć 17, 28, czuj w. o sobie 19, jedno by *wczas* 15;

w–y, *pożytki* 21–2, *dobra myśl* 25, *żądze* 2;

we wtrąceniu 15;

r. –*ásie* 1, 6;

w p. 27.

1. MOy wiekui[ty] pá[st]érz mię pá[si]e/| Nie zéydz[ie] mi nic ná [żadnym] wczás[ie]:| *Ps* 23,1.
2. ze kogo fortuná wyftáwi/| Złotá/ y s[re]brá/ czci ludzkiéy ná[bá]wi:| ... V[zy]wa wczás[ów]/ żá[ż]dom [wym] fólguie/| *Ps* 49,49. 3. Bo kogo ... nie pobudzi/| Y ten wczás/ y ten doftátek złych ludzi(!)?| *Ps* 73,6. 4.5. Y ci ... co w tobie [w]á[ż] moc pó[ł]óżyli/| Y twóy náwiedzić dom vmyślili.| Suchym pádołem idąc/ będą mieć zdroiowéy/ Doftátek wody/ ... Ze wczás[fu] ná wczás póyda:| *Ps* 84,15. 6. A my lud iego: o których on wczás[ie]! Závždy przemyśla/| *Ps* 95,17. 7. Wróc [y]e do wczás[fu] [w]ego/ du[ż]o vtrápona/| Gdyś z łá[ki] pán[ki]éy o[w]obodzona.| *Ps* 116,17. 8.9. Wczás mię wyftuchay/ wczás mię rá[ty]u/ pá[ni]e/| *Ps* 143,21. 10. Tu wczás obróc [w]é myśli/ á choway [y]e ná té| Nieodmienné/ Synu mój/ ro[ko]fzy bogaté. |

Tr 19,77. 11. co ma czás przyniésc/ vprzé[ż]d go ty ráczéy/| Odmieñ [w]óy biég/ á żagle nákréc wczás ináčéy.| *Fr* 1,78,8. 12. Niechc[ę] ci[ę]/ Piétrze/ do Włóch drugi raz prowadzić/ ... á mnie téz czás o [sobie] porádzic. | ... Ty bédz[ie]z wczás do tego/| *Fr* 2,26,5. 13. SNie/ ... V[pi] ná chwil[ę] to śmiertelné ciáło:| A du[ż]á [sobie] niech pobuia máło. | ... A ciáło/ ... Niechay tym czás[em] te[k]nice nieczuie/| A co to nie żyć/ wczás [i]ę przypátruie.| *Fr* 2,37, 16. 14. A ia z tym trzymam/ kto co wczás vchwici.| *Fr* 3,1,18. 15. Rátuy m[ę]zny Herkules/ rá[ty]u Per[se]u [stáwny]/| A odnów (iedno by wczás) ná mnie przykád dawny.| *Fr* 3,9, 10. 16. bo by on [w]óy wczás vmiłował/ Pewnieby [i]ę rániéy kładł/ áni ták wiłował.| *Fr* 3,45,3. 17. Ale wczás wiedzcie/ że nie dżier[ę] z témi/| Którzy przyiaciół [zuká]iá pełnémi.| *FrPij* 1,3. 18. Tám niewinna mácochá/ dżiatek piérw[zy] zony/| Sirót nędznych przetrz[ę]ga wczás[fu] z kážd[ę]y [strony]:| *Pieś* 1,1,14. 19. Zetrzy [en z oczu/ á czuy wczás o [sobie]/| *Pieś* 2,5,25. 20. Zoná ... Oná m[ę]zowym kłopotóm zábiéga/| Y iego wczás[fu] ná w[zy]f[ty]kim przetrz[ę]ga:| *Pieś* 2,10,14. 21. WSi [pokoy]na/ wsi wefoła/ ... Kto twé wczás[fy]/ kto póżytki/| Može w[pómni]eć zaráz w[zy]tki?| *Sob* 12,3. 22. ále iá[ś]né zorze/| Zapádyby znowu w morze/| Niżby mój g[ł]os wyrzékł w[zy]tki/| Wieśné wczás[fy] y póżytki.| *Sob* 12,60. 23. Bez trudności nie bédz[ie]m/ wczás wam to znáć dawam.| *Pam* 200. 24. Ale iuż y śmierć wid[ę] niedáleko/| ... á práwie wczás przy[ż]lá/| *FgAl* 28. 25. Ze z korzyści [w]ey niemiał d[ł]ugo [i]e wefelić| Bezecny ALEXánder: ále mu wczás mieli/| Y dobrá my[śl] przekázic przewáżni Graekowie.| *Odp* 90. 26. Teraz/ ... wczás ci[ę] vpominam.| *Odp* 469. 27. A złych obyczáiów zási[ę] przyczyná ... Rzeczypo[li]téy niedbáłość/ to ieft/ przełożonych/ którzy ludzi [w]owolnych/ y wyftępnych w czás nie hámuia/| *Wr* 13. 28. Ale to w czás odemnie wiedzcie/ że z tą brodą| Zádna śmiertelna brodá nie zrówna vrodá.| *Br* 9. 29. áli wnet siádlá zoná podle niego/| Y ták iuż oni wczás[fu] vzywáli [w]égo.| *Mon* 442. 30. kiedy ... ołtarz ... bédz[ie] gorzáł iá[ś]nie:| Z południá má[ż] pewny wiátr/ wczás wi[ę]c [p]u[cz]áy żagle.| *Phaen* 36,355.

p. niewczas

JBD

wcześnie poranny.

Ty nocną roffę ná [uché zagony] Spu[zcza]z/ y wcześnie de[zcz nieprzeplácony:] *Ps 65,38.*

JBD

wczora poprzedniego dnia 4–11, nie tak dawno temu 1–3;

w. o południu 7;

w., od tych czasów 3;

w. – dziś 2 ~ r. –orá 11;

w p. 6.

1. Z Zalem y z płáczem/ ... towarzy[ze twoi] W ten grób twé ciáto vmárlé włożyli/ Którzy wefeli wczorá z tobá byli. | *Fr 1,31,4.*

2. WCzorá pił z námi/ á dziś go chowamy: | *Fr 1,32,1.*

3. Wczorá mi páni pi[á]ł/ Ze po trzy nocy nie [pá]ł. | Od tych czá[ów] mi nie śmie[zo] | *Fr 1,70,3.*

4. WCzorá cze-káiąc ná twé obietnice/ ... Nápi[á]łemci krom rozmy[ftu w]zego | Ten rym niegládkci/ *Fr 2,77,1.*

5. Nie próś mié nikt o mój wieniec: | ... Dáám wczorá táki drugi/ Bédzie mi go žal czas dlugi: | *Sob 8,17.*

6. WCzorá dopiero oddano mi obádwá lifty zaráz ktoreś W.<a-sza> M.<iłość> do mnie ... pi[á]ł. *OdpLZam.*

7. Graekowie nas woiuiá: wczorá o południu Pięć gáler ich przypádko *Odp 580.*

8. niechay [ámi powiedzá/ iefli w[zy]tko pomnia/ co [ie wczorá] dзиаło. *Pij 2.*

9. Wczorá[my w]ezli ná chwilę do ogrodá *Zuz 135.*

10. Pyta/ kto rogow nákrzywił Rochowi? | Bo wczorá było w[zy]tko poznáczono: | *Sz 533.*

11. Stroże powiedzá/ że krolewná wczorá | Przy[z]lá tu bylá iedno [ámo wtorá. | *Sz 535.*

JBD

wczorajszy poprzedni (dzień) 2, o napoju – taki, który był wypity poprzedniego dnia 1, 3;

w. dzień 2, wino 1, piwo 3;

w postp. 1–3.

1. Ocuć [ye pan/ iáko gdy kto [nem zmo-rzony] Wy[pa]ł wino wczorá[y]z/ y w[ft]ał wy-trzézwiony. | *Ps 78,120.*

2. Tysiáć lat/ o niezmierny | Z twoiá wieczno[ścią] zložony | Mniéy niż dzień wczorá[y]zy wázy | *Ps 90,15.*

3. Prózno mi [kwárnę] dawa[z: ia nie będę gónił/ Bych téz nabáziéy piwá wczorá[y]z/égo zrónił. | *Pieś 1,18,22.*

JBD

wéwiczyc nauczyć ~ r. –yli (:–ili).

Swietcy widzác ich (*duchownych*) nierząd w rzeczy popráwili/ Ie[li] [ye [ámi kázáć/ y Zóny wéwiczyli. | *Zg 72.*

JBD

wdać spowodować, że ktoś się znajdzie w niekorzystnej dla siebie sytuacji.

Ale trzeźwo[ść] będąc świadoma dobrze y sił/ y niedo[stá]tków [woich/ nigdy] człowieká w to nie wda/ czemuby [pro[stá]ć nie mógl: *Pij 4.*

JBD

wdać się spowodować zaistnienie jakiejś sytuacji: korzystnej dla siebie 1, niekorzystnej 2, 4, przybrać czyjąś postać 3;

w. do pańskiej opieki 1, w labirynt i bład 2, w roskoszy nieprzystojne i prózne biesiady 4, w jaskółkę 3;

w. do cz. 1, w coś 2–4;

r. –á]á 3.

1. Kwitnáć będę: bom ná wieki | Wdał [ye do pán]kiéy opieki. | *Ps 52,28.*

2. FRá]zki ... Obrá]li by [ie] kiedy kto ... Ze by z was chciá]ł wycérpáć wmy[ft] mój zákrity/ Powiédzcie mu/ niech prózno niefrá]uie głowy/ Bo [ie w dziwny Lábyrint/ y bład wda tákowy/ *Fr 3,29,8.*

3. Sá]má [ye w iá]kółkę wdá]ł/ Oknem lá]iáć polecí]á]ł. | *Sob 9,47.*

4. Swiá]tobliwo[ść] żywotá] którá] swiécí]ć mieli/ Zgá]ł]á] profto w Duchownych/ bo [ye wdáć woleli/ W ro[sk]o[zy] nieprzy[st]oyné y prózne bié]siady/ *Zg 62.*

JBD

wdawać powodować niekorzystną dla kogoś sytuację 1–3;

w. siebie, powinnych 1, was 2, żywot 3;

w. w niebezpieczeństwo 3, w žal 1, w dlugi 2 ~ w. k. w coś 1, 2, coś w coś 3;

r. –wáli 1.

1. By rozum był przy młodo[ści] | ... Y oni by ro[sk]o[zy] trwá]l[zy]ch wzywáli/ Siebie/ áni powinnych w žalby nie wdawáli. | *Odp 75.*

2. ten (*zbytek*)/ was wdawa w dlugi/ *Sat 151.*

3. Przetó]z onych lat piérw[zy]ch ... á dla bré]ty zlotá/ W niebe[sp]ieczę[ft]wo żaden nie wdawał żywotá. | *Phaen 9,102.*

JBD

wdawać się rozpoczynać jakąś czynność, angażować się w coś 1, 3, 5, powodować zna-

leżenie się w niekorzystnej dla siebie sytuacji 2, 4, 6;

w-a się człowiek 1, 2, świętcy 4, przyrodzenie 6, Satyr 5, kot 3;

w. w myślistwo 3, w cudzy urząd 4, z kimś w długie słowa 1, z kimś w rzecz 5, w trudność 2 ~ w. dalej 6;

r. -awa 2, 6, -ąją 4, -awał 3.

1. Nie wdawała się z gościem w długie słowa. Ale mu z mężem do łóżniéy kazáta/ Aby mu [woię myśl rozumieć dáta. Fr 1,55,4. **2.** że ná [wym przeftawa (kto nie jest lakomy)/ A dla lep[zego mięnia w trudno[ć się niewdawa. Fr 2,10,4. **3.** POKiś ty/ bury koćie/ ná my[szách przeftawał/ A w in[zés się myśli[stwo z iá[frzaby niewdawał. Fr 3,52,2. **4.** Swietcy niechay [ye w cudzy vrząd nie wdawáia/ Zg 139. **5.** Bracie nie chcę się [tobą wrzecz wdawać o wierze/ Sat 165. **6.** Pátrz ná niewinné d[ziatki/ ... bo przyrodzenie ná mléku przeftawa: A máiać co mu do[yc/ dáléy się niewdawa. Dzie 60. JBD

wdeptać za pomocą stóp wcisnąć w ziemię, zrównać z ziemią 1-3;

w. je (= nieprzyjaciół) 1, mię 2, go (= wieńiec) 3;

w. w ziemię 2, 3, równie jako błoto 1; w. nogámi 3.

1. Tyś dał grzbiet nieprzyjaciół[ki pod moje nogi. ... Wdeptałem ie/ równie iáko błoto vliczn[e. Ps 18,82. **2.** Wdeptáli mię w ziemię ludzie nieżyczliwi/ Ps 56,5. **3.** HArda NÉta/ ... A zawięzéli więniec v niéy przededrzwiami/ Wdepce go zázwdy w ziemię hárdémi nogámi. Fr 3,26,4. JBD

wdeptany za pomocą stóp wciśnięty w ziemię, zrównany z ziemią ~ r. -ány.

namiot roztárgány/ Leży w prochu [zkárá-dzie nogámi wdeptány. Ps 74,16. JBD

wdowa kobieta, której zmarł mąż 1-6;

w. stroskana 4, smętne 1, ubogie 6;

w-y płacze 6, rady czyjejs używały 5, pogrzebu nie miały 2;

w-y opatrować 1, w-ę mordować 3, w-a zostać 4;

w., siroty 1, 3-6, gość 3, panny, kapłani 2;

r. -owy 1 ~ w p. 5.

1. sirotom te[kliwym/ Ten ieft oycem: ten [mętné opátruie wdowy/ Ten nieplódnym potom[stwo dáie: Ps 68,15. **2.** panny ślubu nie czekały/ Káplani zbići/ wdowy pogrzebu nie miały. Ps 78,118. **3.** dziedzictwo twoje plondruia/ Gościá/ wdowe/ siroty nędzne morduia; Ps 94,10. **4.** Niech ná ziemi nie będzie wiek iego długi/ ... Sirotámi niech iego dzieci zoftána/ A zóná nie[zcześliwa wdowá [tro[kana. Ps 109,20. **5.** siła wdów y sirot v bogich rády iego vzywálo: FgPog 2. **6.** Płázcie vbogie wdowy/ y [mętné siroty: Vmárl ten/ co ná pieczy wá[że miał kłopoty. FgEpitKK 3. JBD

wdowi przynależny wdowie;

r. -owi.

Pan sirote/ y [tan wdowi/ Ma ná pieczy: Ps 146,30. JBD

wdziać włożyć.

A potym miecz przypa[ał s[rebrém obleczone/ Y tarcz wielką ná głowę/ y (war. na głowę wdział) [zy[zak złocony: Mon 336. JBD

wdzięcznie odpłacając komuś za doświadczone od niego dobro, pomoc 2, 10, z zadowoleniem, życzliwie 3, 4, 9, 11, 12, 13, tak, że komuś przyjemnie, miło patrzeć, słuchać, odczuwać, w sposób pełen uroku, 1, 5, 6, 7, 8;

w. śpiewać 2, narzekać = śpiewać 6, k. obłapiać 5, coś (u)całować 7, 9, w. przyjąć coś 3, 4, 11, 12, k. 13, coś komuś uczynić 10;

w. coś komuś w uchu brzmi 1, szmarakiem złoto sie dwoi 8;

wdzięczniej 1, 10;

w p. 13.

1. Zadna Muzyká: żadna pieśń przy biesiedzie/ Wd[zięczniéy mu w vchu nie brzmi/ iáko bluźnienié/ Przeciw pánu: Ps 10,11. **2.** Przeto/ w nádzieie páń[ka/ vzywaycie/ We[ela/ dobrzy/ y wd[zięcznie śpiéwaycie. Ps 32,36. **3.** A ty więc/ moiá lutni/ pomni chwałę dáwać/ ... Co pan ták wd[zięcznie przymie/ Ps 69,67. **4.** Tobie d[zięká: tyś przyiał wd[zięcznié próby moie/ Ps 118,41. **5.** Nie dopuści[łás nigdy má[tece [ye frá[owáć/ Ani oycu my-

śleniem zbytnim głowy p[ow]ać:| To tego/ to owego wdzięcznie ob[ł]api[ai]ac/| *Tr* 8,9. **6.** Tu Słowicy/ tu [zpacy wdzięcznie n[ar]z[ek]i[ai]a/| *Fr* 2,6,6. **7.** Szczęśliwa k[ar]to/ ... Ty t[ak] mo[że]z[by]ć [czę]n[na]/ ze cię [w[em]i] Wd[zię]cznie c[ai]uie v[ty] ro[ż]an[em]i.| *Fr* 3,19,12. **8.** Nie tylkoś n[ad] in[ż]e g[ł]ad[ż]a [y]e vrod[zi]ł[ai]/ Ales y zwycz[ai]ymi twar[ze] nic nię(!) zel[ż]ył[ai]: A i[ak]o wdzięcznie [zm[ar]akiem] z[ł]oto [y]e dwoi:| T[ak] t[ey] [z]ł[ac]h[et]n[ey](!) du[ż]y w tym ciele przy[st]oi.| *Pieś* 1,8,7. **9.** Alem cię rychl[ey] nowym rym[em] v[da]rował/ Y twoi[ę] ni[ki]e progi wdzięcznie v[ca]łował:| *Pieś* 1,25,50. **10.** Ale [st]aw[ia] ... O t[ę] si[ę] [y]nu/ [st]aray w[zel]aki[m] [p]o[fo]bem/ A wdzięczni[ey] mi vczyni[ł]z/ ni[by] n[ad] mym grobem| Płakał wednie y w nocy: *FgSmCn* 14. **11.** Venus mi i[ak] [ám]a| Napierwey z[al]e[ci]ł[ai]/ y z[al] żon[ę] d[al]á. ... Mia[ł]em g[ar]dzić? przy[al]em/ y przy[al]em wdzięcznie.| *Odp* 228. **12.** Wprziji[ac]ielu si[ę] kochay/ i ka[ż]d[ą] prz[est]ro[ge]l| Wd[zię]cznie od niego przyjmuy/ *Sat* 356. **13.** Skoro przy[zed]ł/ przy[ie]ł[ai] go wdzięcznie/ y wiodł[ai] przed ołtarz. *Wzór* 4. JBD

wdzięczno p. niewdzięczno

wdzięczność *poczucie zobowiązania wobec kogoś za otrzymane od niego dobro* 2, 3, *urok czyjś lub czegoś, to, na co jest miło i przyjemnie patrzeć, z czym jest miło i przyjemnie obcować* 1, 4, 5;

w. wszystkie 4, pięknej twarzy *czyjejs* 1, za *czyj[as]* życzliwość 3;

w. k. sprawuje 5, w-i znajdują się w oczach 4;

w. komuś okazać 2, po kimś uznać 3;

r. -ności 4, -ości 3.

1. Zaden o królu/ zaden tw[ój] vrody| Nie d[ó]ydzie między ludzkimi narody.| Zaden wdzięczności pięknej twarzy twoi[ę]y:| *Ps* 45,7. **2.** á pan w ich fr[un]ku| Pr[ę]dkiego [m]utnym dodał r[at]unku.| ... Niech mu wdzięczność okaza/ imię iego chwal[ac]/ Y z[al]u[ż]on[é] ofi[ar]y pa[łac].| *Ps* 107,43. **3.** Kiedy po nas wdzięczności| Nieuzna[ł]z/ P[an]ie/ z[al] tw[é] życzliwości.| Mi[é]y nas ná wódzy/ *Tr* 18,7. **4.** Oczy dziwn[ey] piękności| W których [y]e w[zy]tki naydui[ai] wdzięczności.| Dzień to b[ł]og[ł]awiony| Kiedym i[ak] w[al]z[ym] síd[ł]em vpleciony.| *Pieś* 2,21,8.

5. Co pocnie/ gdzie si[ę] ru[ż]y/ wdzięczność i[ak] [p]r[aw]uie/ *EpRadz* 45.

p. niewdzięczność

JBD

wdzięczny, wdzięczen *taki, który doświadczył czyjegoś dobra, pomocy i czuje się zobowiązany wobec kogoś* 15, 25, 74, 80, 87, 93, *taki, który wyraża poczucie zobowiązania wobec kogoś* 4, 8-10, 12, 14, 18-9, 22, 24, 26, 31, 68, 70, 75, *życzliwy komuś lub czemuś* 1, 20-1, 28, 56, 79, 88, *ładny, pełen uroku, na którego jest miło i przyjemnie patrzeć, z którym jest miło i przyjemnie obcować* 2, 3, 5-7, 11, 13, 16-7, 23, 27, 29, 30, 32-55, 57-67, 69, 71-3, 76-8, 81-6, 89-92, 94-9;

w. pan 21, 54, potomstwo 11, 85, *dziatek roje* 29, *dziecina* 33, *dziewka* 34, 45, 47, *dziewczyna* 35, *szczebiotka* 37, *Orszula* 39, 40, 44, *córki w-ej pamięci = muzy* 81, *Roch* 92, *twarz* 1, 48, 64, 99, *oko* 58, *usta* 59, *ręce* 58, *uszy* 20, *serce* 25, 70, 93, *ojczyzna* 78, *pałace* 16, *niebieska krasa* 98, *słońca lampa* 23, *koło miesięczne, krag miesięczny (= księżyc)* 2, 13, *gwiazdy* 32, *jutrzenka* 46, *światło (słońca)* 3, 97, *dźwięk* 18, 50, *głos* 51, 65-6, 71, 83-4, 96, *mowa* 86, *rym* 6, 43, 53, *psalm* 9, 10, *pieśni* 14, *fraszki* 60, *gęśli* 31, *lutnia* 41-2, *strony* 12, 22, 67-8, *wzrok* 95, *pienie* 4, *śpiewanie* 26, *widziadło* 5, *ofiara* 7, *chwała* 8, *pociechy* 17, *czasy* 19, *ukłony* 36, *ochłoda* 69, *krasa* 72, *nowina* 77, *dary niebieskie* 63, *progi żywego boga* 27, *dom* 76, *stół* 38, *mech* 49, *kwiat różany* 55, *rzecz* 89-91;

dziwnie w. 51, tym wdzięczniejszy 52, w. ku słuchaniu 50, w. tak znacznej łaski 15;

przyjmować (a. przyjąć) *coś* za w-e = *przyjąć jako oznakę wdzięczności, jako dziękczynny dar* 56, 79, 88, *być w. cz.* 15, 74, 87, *być w. (komuś) = podobać się, być chętnie przyjmowanym* 16, 24, 28, 30, 52, 57, 94, = *odczuwać wdzięczność dla k.* 80, *ktoś jest w. u k.* 62, w-ejszy nad k. 73, *ze zd. dop.* 75;

w por. 30;

w., nadobny 61, miły 62, 94, *przyjemny* 65, *dobry* 77, *ucieszony, niepospolity, drogi* 37;

w. - srogi, straszliwy 62, *być w-ym - n[aj]ajać* 80;

wdzięczniejszy 52, 73, *nawdzięczniejszy* 7;

wdzięczen 80, 87;

w prep. 2-6, 9-12, 14, 17-8, 22, 25-7, 29, 31, 33-8, 40-3, 45-9, 51, 53-5, 58-60, 63-5, 67-72, 76-8, 81, 83-6, 89-93, 96, w postp. 1, 7, 8, 13, 19, 20, 23, 32, 39, 44, 50, 66, 82, 95, 97-9;

r. -ęczny 13, -ęczną 23, 98, -ęczné 2, 32, 97, -émi 6, 20, 31, 46 ~ w p. 87.

Ps: **1.** Iedenes ty náležion/ v którego miá-ty| Miey[ce Mu[ę(!) wzgárdzoné/ y twarz wdzięczną znáły.| *ded.* **6.** **2.** Ty co raz nowym światłem zdo[bi]z wdzięczné| Koło miesięčné.| 8,15. **3.** Z tąd wdzięczné światło ná w[zy]tek świat dáie| Ogién [stoneczny: 19,17. **4.** Ty w v[sc]iech moich wzbudzi[z] wdzięczné pienié| Iáko gdy człowiek czuie wyzwolenié.| 32,23. **5.** Będzie[z] (mówią) (*nieprzyjaciele*) ten kiedy dzień ... Ze go leżąc ná m[ar]ach of[st]átnich vy[ž]rzymy?| A tym wdzięcznym w[di]ádem oczy ná pásiemy?| 41,16. **6.** Zdrów bądź o królu: ciebie ia wdzięcznémi| Nieprzepamiętam nigdy rymy [wémi:| 45,57. **7.** Ofiárá v mnie nawdzięczniy[za/ chwałá:| Tá mnie zá w[zy]tki wo[ty] będzie [ta]lá| 50,65. **8.** KRólu ná ziemi/ y ná wielkim niebie| Chwałá w Sionie wdzięczna czeka ciebie:| 65,2. **9.** Pánu chwałę powinna/ y wdzięczny p[alm] daycie.| 68,10. **10.** 68,82 *jak nr 9.* **11.** Y będą pu[st]é miey[ca] z nowu of[á]dzone| Y dawnym pánom zá[ś] przywróconé.| Po nich wdzięczné potom[st]wo w [wéy] w[ła]fności sięd[zi]e| Ps 69,81. **12.** Przeto cię/ ... boże nie[sko]ńczony| Ná wieki śpiewać będą moje wdzięczné [trony:| 71,46. **13.** pokóy [ye] zrodzi| Któremu żaden bóy nie prze[zkod]zi:| Aby nie miał trwáć/ póki krag wdzięczny| Y rość/ y niknąć będzie miesięczny.| 72,19. **14.** W[pomina]łem [wé] wdzięczné piesni(!)/ którém| Litość páń[ka] nádemną znáczna ná ziemi.| 77,11. **15.** Y wyrzucił im gwóli poháńce butliwé| ... Y mie[ž]káli w ich zamcech: á przetsię niebyli| Wdzięczni tak znácznéy [á]ki: 78,102. **16.** BOże ná[ž]/ v którego w r[é]ku w[zy]tki boie| Iáko [ą] wdzięczné páłace twoie:| 84,2. **17.** Ták mié wdzięczné po[ci]echy twoie (*Boże*) chłódzily.| 94,36. **18.** pánu chwałę daymy| ... Spie[ž]my [ye] kniemu/ [pie]žmy [ye] z dziek[á]mi| Y z wdzięcznym luteń d[ž]w[ie]kiem/ 95,6. **19.** niech z rádością| Góry páná przywitáia:|

Czá[žy] wdzięczné nádchadzáia:| 98,28. **20.** Wzywáli go/ á on [stuchał] v[ž]ymá wdzięcznémi| 99,13. **21.** Wdzięczny to pan: miłóšierdzia miáry| Niémá[ž] iego/ 100,11. **22.** Ciebie/ o boże niezmiérzóny| Brzmiéć będą moje wdzięczné [trony:| 101,2. **23.** Ty niepošćignioného [stó]cá lámpę wdzięczną| Prowáđi[ž] do zachodu: 104,38. **24.** Tylko iemu niech wdzięczné będą pieśni moie| 104,65. **25.** Tobie ia wdzięczné [erce] będę ofiárowa[ł] 116,39. **26.** Dobrych pobożnych ludzi w[žy]tki [ą] mie[ž]kánia| Pełné wdzięczného śpiewá-
nia.| 118,28. **27.** To [ą] ony żywého bogá wdzięczné progi| 118,39. **28.** O Pánie/ iáko mnie wdzięczné [ą] v[st]áwy twoie:| 119,97. **29.** Ale/ komu pan ie[st] miłóšiwý| ... Dáie d[ž]iatek wdzięczné w domu roie:| 127,11. **30.** Nie ták ie[st] wdzięczny oléy bál[ámowy| Swięžo wylany ná w[ł]os Aronowy:| 133,5. **31.** Ciebie ia nowym rymem/ pánie/ y wdzięcznémi| Wy-
[st]áwiáć będę g[ę]slámi [wémi:| 144,21. **32.** Słóńce y kóło miesięčné| Wyznaycie go gwiazdy wdzięczné.| 148,8.

Tr: **33.** ORSZVLI KOCHANOWSKIEY, WZDIECZNEY, VCIESZONEY, NIEPOSPOLITEY DZIECINIE: ... IAN KOCHANOWSKI ... NAPISAL. *ded.* **34.** WSzytki płácze/ ... w dom [ye] mój nošcie| A mnie płákáć méy wdzięcznéy d[ž]iewki pomošcie:| 1,6. **35.** Tákíe frá[ž]ki mnie zbiéráć po[žy]teczniéy by-
[ł]o| ... Nižli/ ... Płákáć nád głuchym grobem méy wdzięcznéy d[ž]iewczyny| 2,9. **36.** o zabáwo/ o wdzięczné wklony| Iákóžem ia d[ž]i[š] po was wielce zá[mę]cony.| 3,7. **37.** nagle cię [roga| Smierć [p]o[žy]lá/ moiá wdzięczna [z]czebiotko droga.| 6,9. **38.** Iuž ia tobie moiá mátko/[st]użyć nie będę| Ani zá twym wdzięcznym [stó]łem miey[ca] zásiędę:| 6,15. **39.** OR[ž]ulo moiá wdzięczna/ g[ž]dzieš mi [ye] podziá[ł]á?| 10,1. **40.** MOiá wdzięczna Or[ž]ulo/ boday ty mnie by[ł]á| Albo nie vmiérá[ł]a/ lub [ye] nie rodzi[ł]a.| 13,1. **41.** A ty mié niezof[st]away/ wdzięczna lutni moiá| Ale zemną po[ž]po[ž]u pódz 14,7. **42.** ERato złoto-
w[ł]o[ž]a/ y ty wdzięczna lutni| ... V[pokóy]cie ná chwilę [st]rapioná myšl moie| 15,1. **43.** Nie[ž]czešćiu kwóli/ á [f]woiéy žálošci| ... Lutniá/ y wdzięczny rym porzucić mu[ž]e| 16,3. **44.** Ná ten czás mi [ye] mátká w[ła]fnie vkazá[ł]a| A ná r[é]ku Or[ž]ulę moie wdzięczną

miąłá. 19,6. **45.** Przyniořtámci ná rěku wdzięczną dźiwkę twoię. 19,19. **46.** Ale między Anioły/ y duchy wiecznémi/ Iáko wdzięczna iutrzenká ťwięci: 19,36. **47.** Tego twey wdzięczný dźiwce bać ťye iuż nie trzebá. 19,101.

Fr: **48.** Páni iáko nadobna/ ták téz y vczciwa/ Pátrząc ná twą wdzięczną twarz/ rymów mi przybywa. 1,13,2. **49.** Ná podufzkę. SZłáchetné płótno/ ... Przech tego ... v fortuny ťobie/ Ziednáć niemogę/ áby głowie obie/ Pořpołu ná twym wdzięcznym mchu leżáły. 1,41,5. **50.** A iáko kołá wřpóiecznym miiániu/ Czynią dźwięć bárzo wdzięczny ku ťuchániu. 2,37,12. **51.** PHilozophi/ ... O dźiwne wdzięcznych głófięch w niebie powiadáią. 2,59,2. **52.** Ná lipę. VCzony gořciú/ ieřli řprawá mégo ćieniá/ Vchodźiř goráčego letnich dni promieniá. Ieřlić lutnia ná łonie/ y dzban w źimný wodźie/ Tym wdzięcznieyřy/ że ťiedziř y řam przy nim wchłodzić. 3,6,4. **53.** ó miłóřci/ ... Czy podobno przed czářem chceř mię zgláđzić z ťwiátá. Nie tegoć zářużyły wdzięczne rymy moie. 3,10,3. **54.** ábo nie káżdá krwáwa twoiá ráná (*miłóřci*)/ Abo znořna niewola v wdzięczného páná. 3,10,12. **55.** Mařz (*miłóřci*) wdzięczny řwóy kwiát róźány/ ... Tym ćię błagam/ ó królowá. 3,12,19. **56.** A ieřli v Chironá cni bohátirowie/ Prziymowáli zá wdzięczne wieczera vbořá. 3,14,9. **57.** Iż řię nie mogę zobopólná mowá/ Vmáwiáć ztoba/ ... muřzę/ Złęcić to piřmu/ ... tuřzác iednáć ťobie/ Ze tá moiá chuć będzie wdzięczna tobie. 3,19,6. **58.** Szczęśliwa kárto/ ćiebie oná řwémü/ Piářtować będzie rękómá řlicznémü/ Ciebie obeyřzy wdzięcznym okiem řwoim. 3,19,9. **59.** VKaź mi řię/ Mágdáleno/ ... VKaź wdzięczné vřtá řwoie. 3,28,5. **60.** FRářzki nieprzeřláconé/ wdzięczne řrářzki moie/ W które ia wřzytki kłáde táiemnice řwoie. 3,29,1. **61.** NIe tyř to/ ó Zofia/ ... Ono byłá nadobna/ ono wdzięczna byłá. 3,47,3. **62.** Abyř (*Michniku*) v řwych był wdzięcznym/ y miłym w pokuu/ A poháńcom zář řrogi/ y řtrářzliwy w boiu. 3,65,7. **63.** o Hánno moiá/ twóy ćię mąź miánuie. Pókiř ná řwiećie byłá/ pokiř vżywáłá/ Wdzięcznych dárów niebieřkich/ mam zá to żeř znáłá/ Moię vprzęymóřć/ y chęć řczera ř przeciw řobie. 3,71,4.

64. Ma to twarz twoiá/ Páнно wřzech pięknieyřza w řobie/ Ze ćłowiek rad y nierad muři řużyć tobie. ... A boday tá wdzięczna twarz odmiány nie znáłá/ Byř dobrze y Sibyllę láty przerównáłá. *Pieř* 1,4,15. **65.** Zayřzřę wam geřtę lářy y wyřokię řkáły/ ... Vřlyřzyćie wdzięczny głóř/ y przyiemné řłowá. *Pieř* 1,7,17. **66.** Słyřę głóř wdzięczny: *Pieř* 1,10,11. **67.** SLóńce pali/ ... á řtół w ćien lipowy/ ... Lutni moiá/ ty zemná: bo twę wdzięczne řtróny/ Cięřzá vmyřł trapióny. *Pieř* 2,7,9. **68.** Królu niezwalczóny/ Ciebie moie wdzięczne řtróny/ Niezmilczá między řławnémü/ Bohátery *Pieř* 2,13,54. **69.** o wielořtrona/ Lutni złocóna/ ... o myřli řtrapiónych/ Wdzięczna ochłodo: *Pieř* 2,22,15. **70.** bo to wřzytko twoie/ Cokolwiek ná tym řwiećie ćłowiek mieni řwoie/ Wdzięcznym ćię tedy řercem/ pánie/ wyznawamy. *Pieř* *Czego* 7. **71.** A oná niewinna córá/ Obrořtá w řłowicze piórá/ Y dźię wdzięcznym głóřem ćięřzy. *Sob* 9,51. **72.** Day řie/ Hánno/ nápátrzyć wdzięczný krařy řwoięy. *FgPieř* 6,34. **73.** Nie wřzytkoć prawdá/ com piřáł o tobie. Miłóřć mię zwióđłá/ y przez mię mówiłá/ Ze náđ ćię nigdy wdzięcznieyřza nie byłá. *FgPieř* 11,4. **74.** Ale żeř tego wdzięczna byđź niechćiáłá/ Dáły nie będzieř zę mnie řługę miáłá. *FgPieř* 11,21. **75.** řławna řmierć wářzá: řławné męztwo wřzędzie/ A żadny wiek ták wdzięczny nie (= *niewdzięczny*) będzie/ Aby pořługi wářze znákomité/ Były potomkóm przyřłym kiedy řkryté. *FgFirl* 22. **76.** APOLLO. ... y tegom řtrzęęł domu/ ... bo<m> řie pánu dořtał/ řwiętořliwemu/ ... Póyde precz/ á ten wdzięczny dom zořtáwię. *FgAl* 25. **77.** PO.<seř> Dobrá nowinę pániey řwoiey niořę/ ... (*do Heleny*) O Krolowa/ Wdzięczney nowiny pořłá mařz przed řobá. *Odp* 186. **78.** Gdzie tá łáni wypłynie: ... vpadek/ pořogę/ puřtkü/ Z řobá nieřie: O wdzięczna(!) oyczyno moiá/ ... Iáki koniec was czeka? *Odp* 524. **79.** racz i ti moię tę kwapioná/ Praca za wdzięczne przijać, *Sat ded.* 6. **80.** SATyrze/ ... Naydzieřz ktoć wdzięčen będzie/ najdzieřz ktoć náłaię. *SatDoSat* 5. **81.** weźmi téz odemnie/ Nie zbroię ... Lecz Proporzec pięknie tkány/ Y z Helikonu podány/ Od córek wdzięczný pámięci. *Prop ded.* 13. **82.** Nie záwždy niepogodá ná niebie pánuie. Czařem řię téz y řłóńce wdzięczne vkázuie. *EpRadz* 4. **83.**

W[zy[cy Rádziwiłowi Cnému gwóli graycie/ A [woie wdzięczne głófy po[połu zna[zyacie.] *EpRadz* 28. **84.** Wsiáday ná [wóy dzielny koń zacny Rádziwile/ Który/ ... Wdzięcznym głófem poryza/ *EpRadz* 31. **85.** Day im wdzięczne potom[stwo/ áby wcie[zyli/ Swé rodzice/ *EpRadz* 129. **86.** Szczę[liwy/ który [tuchał twoiéy wdzięczny mowy/ Gdys tám [woie po[stugi ozdóbnémi [tówy/ Y w[zy[tkiégo rycer[stwá przypominał cnoty/ *Jez* 393. **87.** Táki káždy ... znać dawa/ że mu to niewdzięczno/ że go Bóg człowiekiem/ á nie in[szą be[stýą [tworzył. Bo ie[fl i wdzięczeń tego/ y człowiekiem się rad widzi: czemu rozum/ ... [wym piján[stwem tłumi? *Pij* 2. **88.** Tym cie ná ten čás moy Hrábiá dáruię/ Prziymi zá wdzięczne/ poki nie zgotuię/ Co godniey[zego/ *Sz* 12. **89.** Dáć zá miłego wdzyęczną rzecz nie[zkodzi/ *Sz* 509. **90.** *Sz* 543 jak nr 89. **91.** Gdzie tá wdzięczna rzecz/ ábo gdzie ten miły/ *Sz* 559. **92.** Co czyni[ż głupi? ... Chce[ż darmo [trácić ták wdzięcznego Rochá?/ *Sz* 582. **93.** Okaz moc [wéy broni/ A przyiácielá [wégo rátyy ... Pewien wdzięczného [fercá póki wá[śá w niebie/ Tylko mi chciéy dopomoc *Br* 59. **94.** Ale iáko raz czy[stość [woié vtráciłá/ Ani iuz dzieióm wdzięczna/ áni dzieióm milá./ *Epit* 50. **95.** Lecz [koro piékná [zyię y pier[si pozná[ł/ Y wzro[st piékný (*war.* wzrok wdzięczny): *Mon* 393. **96.** O Pánny/ ... Złączaćie [wóy wdzięczny głos z gę[ślámi mownémi/ *Muza* 41. **97.** Dzién y noc iego (*Boga*) [práwá/ y to [świátlo wdzięczné/ Niezgá[zonego [lóicá/ *Phaen* wst. 7. **98.** Ie[fl kiedy/ w pogodną noc piérwomie[sięczną/ Pátrzáiác ná niebie[ká kra[ę bárzo wdzięczną/ Vy[rzy[ż tám dró[ę/ *Phaen* 40,392. **99.** o Krolu Pol[ki/ ... Y nas o twym przyiezdzie głófy dochodziły/ Y z tych lá[řow ... wywabiły/ Abychmy też twoię twarz wdzięczną ogládały/ *Dry* 11. JBD

we p. w, we

wedle, wedla w-a 1-7, 10-2, 21, 23, 27, 39, 42, 45-6, 49-51, 58, 67-8, w-e 8, 9, 13-20, 22, 24-6, 28-38, 40-1, 43-4, 47-8, 52-7, 59-66, 69-71;

wskazuje na stosunek do kogoś, czegoś ze względu na coś = zgodnie z czymś, na podstawie czegoś 1-6, 8-10, 12-32, 35-6, 38-40, 43-4, 47-58, 62-3, 65, 69-71, wskazuje na

umiejscowienie kogoś, czegoś względem kogoś, czegoś = obok, w pobliżu, tuż 7, 11, 33-4, 37, 41-2, 45-6, 59-61, 64, 66-8; w. wolej 17, 19, niewinności 1, winności 8, powinności 9, 12, zasług 2, 16, przystojności 3, prawa (praw) 21, 23, 31, 52, ustawy 27, zwyczaju 58, zabaczenia 65, prawdy 4, 13-4, uczynków 5, cnot i godności 39, łakomstwa 10, spraw 15, pychy 6, żądania 18, zdania 20, słowa (słów) 22, 24-6, 28-9, obietnic(e) 30, 54-5, chęci 32, myśli 35, 40, 43, 47, uszu 51, świata 44, proporcji 36, czasu 56, grammatyków 69, etymologii 57, ortografii 71, liter 70, form 62, ceny 63, datku 48, mnie 49, wszystkich 50, tegoż 38, tego 53, w. doktora 34, ojca 42, pana 45, króla 60, boku żony 59, ciała 66, siebie 7, 67-8, ciebie 11, 41, 46, niego 33, 61, 64, dębu 37;

w. cz. osądzić k. 1, k. rządzić 13-4, 30, karać k. 19, k. sądzić 31, (z kimś, przeciwko komuś) postępować 6, 15, 17, 52, z kimś się rachować 16, komuś dzięki oddawać 8, oddzielać 2, czyjś żywot sprawować 3, frasować 19, tkwić 68, prowadzić k. 4, zapłacić komuś 5, komuś dług oddawać 9, cz. dodawać 10, coś uczynić w. czyjegoś żądania 18, posilić k. 28, potwierdzić k. 29, zmiłować się nad kimś 24, 26, łaskawie się z kimś obejść 25, opatrywać k. zdrowiem 22, coś sprawić 43, 47, ktoś w. k. komuś nawierniejszy 49, 50;

w. cz. żyć (chcieć) 21, żywot (swój) sprawować 3, 23, umieć wieść wszystkie swe sprawy 27, swe sprawy miarkować 38, coś komuś padnie 32, wodzić 35, komuś dać coś 36, cz. dostąpić 55, cz. życzyć 54, nie mogło być inaczej 56;

w. cz. grzebać umarłych kości 39, świat zwiedzić 40, ubrać się 44;

w. cz. czynić ofiarę 58, rzecz wważyć 63, coś stworzyć 62, świat budować 53, obiecać tak idzie 71, rzeczy nie w. cz. 51, coś wedle k. nie jest litera 69;

siedzieć w. k. 34, 60, sięść w. k. 45, 64, stać w. k. 42, 46, k. mieć w. siebie 7, mieć coś w. siebie 67, w. k. mieć miejsce w. niebie 41, w. siebie swym porządkiem statecznie tkwić 68, w. cz. coś zawiesić 37, w. k. tysiąc głów poleże 11, coś komuś dać w. cz. 65, w. cz. być danym 12;

nie w-e ... ani ... w-e 15-6, w-a ... i w-a 49, 50;

w przysł. w. datku służba 48;
w p. 48, 51, 55–8, 69–71.

Ps: **1.** A ie[lim ieft praw/ y przed toba czy[ty/ O[ądź mię wedla niewinności moiéy. | 7,22. **2.** O [sprawiedliwy [ędzia/ ty káždého | Spráwnie oddziela[z wedla za[ług iego. | 7,30. **3.** Ten mój wedla przy[stoyności żywot [práwuie. | 18,64. **4.** Prowadz mię wedla [zczéréy prawdy [woiéy/ | 25,11. **5.** Záplác im wedla ich vczy[nkóv/ pánie/ | 28,13. **6.** A z hárdémi wedla ich pychy po[stępuie. | 31,54. **7.** Otóz y pánnę dawno požádána | Ma[z wedla siebie/ złotem przyodziána. | 45,34. **8.** Mnie dzięki wedle winności oddaway. | 50,38. **9.** Abych ták tobie wedle powinności | Dług obiecány dzień po dzień oddawał. | 61,19. **10.** A pan wedla lákom[stwá do[státku dodáie. | 78,50. **11.** Z tąd wedla ciebie ty[siác głóv poleže. | 91,13. **12.** Przyznaycie chwałę królowi/ | Iáka ma býc imieniowi/ | Wedla powinności/ dáná | Wielkiégo/ možného páná. | 96,31. **13.** A lud wedle prawdy rzádził. | 96,52. **14.** 98,32 jak nr 13. **15–6.** Nie wedle [praw przeciwo nam po[stępuie/ | Ani [ye z námi wedle za[ług ráchuie. | 103,19–20. **17.** A wedle woléy iego po[stępowáli. | 105,86. **18.** A pan w[zytko vczy[nił wedle ich žádná/ | 106,33. **19.** Karał mię pan/ y wedle woléy [wéy frá[ował. | 118,35. **20.** Dobra moiá/ będe[li żył wedle twego žádná. | 119,6. **21.** Náucz mię praw [woich/ ... Wedla tych ia żyć chcę. | 119,8. **22.** Táie w tro[škách: wedlé(!) [tów [wych opátruy mię zdrowiem. | 119,28. **23.** 119,34 jak nr 21. **24.** rácz [ye wedle [tów [wych nádemná [mi[łowác. | 119,58. **25.** ŁA[káwieš [ye zemná ob[zedł wedle [tów [wych/ Iowá/ | 119,65. **26.** V[fam/ ze [ye/ wedle [tów [wych/ nádemná [mi[huie[z. | 119,76. **27.** á ia [trzegę twéy v[stáwy/ | Wedla któréy day bych vmiał wiéšć w[zytki [wé [práwy. | 119,88. **28.** Pošil mię v[tráponiégo/ wedle [wego [tówá. | 119,107. **29.** V[ty[z głos mój/ á potwiérdz mię/ wedle [wego [tówá/ | 119,149. **30.** Rzádź mię wedle [wych obietnic/ y rátuý w potrzebie. | 119,170. **31.** 149,17 jak nr 21.

32. A tego baczyć niechce/ áni miéć w pámiéci/ | Co mu též czá[sem pádnie wedle iego chęci. | Tr 19,128. **33.** Mnich wedle niego/ á po drugiéy ręce | Páni co [tár[za: Fr 1,58,7.

34. Siedziáleš wedle głupiégo doktorá. | Fr 1,72,2. **35.** Człowiek/ gdy mu się wedle myśli wodzi/ | Mnima/ ze profto nie po ziemi chodzi. | Fr 1,94,3. **36.** Ie[li mię chce miéć [częšćie w tym nierzádzie/ | Niech mi da wedle proporciiey mádzie. | Fr 2,41,4. **37.** wedle dębu tego | Łuk záwiesil/ Fr 2,58,5. **38.** Nie bądź gościem v siebie: wiédz co się w cię wleie/ | Wedle tegóz [wé [práwy miárkuý/ y nádzieie. | Fr 3,62,2. **39.** BY wedla cnót/ y godności/ | Grzebiono vmártych koscí/ | Fr 3,63,1. **40.** Fr 3,77,24 jak nr 35. **41.** bowiém wedle ciebie | Ma mieý[ce w niebie. | Pies 1,10,19. **42.** Zemowit [toi wedla oýca práwie | Z drugiemi równo: Pies 1,10,37. **43.** Pies 1,13,6 jak nr 35. **44.** Tyš [ye vbrá[ta práwie wedle šwiátá/ | Pies 1,19,23. **45.** A ty wedla páná šiádz/ pácho[tku. | Pies 1,20,8. **46.** Przymamiéy/ by mi w potrzebie | Wolno [tánać wedla ciebie. | Sob 10,18. **47.** Pam 31 jak nr 35. **48.** Wedle datku službá. Ap 6. **49.50.** czy ie[czce | Zywa Alceftis/ wedla mnie | Y wedla w[zy[tkich/ męzowi | Ze w[zech niewia[ft nawiernieý[za. | FgAl 82–3. **51.** Rzeczy thež drugie nie wedla v[zu ná[zych. OdpLZam. **52.** Odp 365 jak nr 21. **53.** Bo ie[li co nowego [obie ulubuia/ | Wedle tego za czá[sem potym [wiat buduia. | Sat 286. **54.** Tákiego wieku tedy téy parze vcčiweý/ | Wedle [wéy obietnice žycz nieob[ędliwéy/ | EpRadz 124. **55.** tedy nietylko du[žného błogo[stáwien[stwá/ wedle obietnic nam vczynionych/ do[stapiem/ Wr 5. **56.** poprawdzie trzebá fie było lepiéy ná to rozmyšlic/ y in[zym porzádkiem podobno mówić: ále wedle czá[fu nie mogło býc ináčéy/ á též z tym nie póyde do Drukárnie. Wr 23. **57.** nas od wiáry Lát[kiéy/ to ieft Lácín[kiéy/ (bo [ámi šá Grec[kiéy) Láchy zowá/ á to wedle etymologiéy: bo iáko od Cze[kiéy Czech/ od Włó[kiéy Włoch/ ták od Lát[kiéy wiáry/ Lách wiedzion býc može/ Czech 5. **58.** Tám w[ziaw[zy w rękę czá[žę z[otá/ czyniac wrzeczy ofiárę wedla zwyczáiu pogá[n[kiégo Diánie/ Wzór 4. **59.** Stáneli przeciw [obie dwá krolowie/ | Koroná z[otá ná káždého głowie. | Támže zárázem wedle boku žony/ | Tá [wego z leweý/ owá s práweý [trony. | Sz 145. **60.** A drugi [obie wedle krolá [iedzi. | Sz 148. **61.** A pie[zek w [zoftym/ y ná teýže láwie. | A wedle niego

drugi w prawey [tronie/ Sz 473. **62.** Gdzie formy do[skonále w[zytkich rzeczy wi[za/ Wedle których Bóg [tworzył tę máchinę in[za./ Br 16. **63.** Midowými przykłády ná złoto nie wáżmy:| Ale káždá rzecz wedle iéy ceny vwaźmy.| Dzie 112. **64.** áli wnet siádlá zoná podle (war. wedle) niego| Mon 441. **65.** O rzeczy/ które wedle [wego zábaczenia/ Raz mnie [częścié raz temu da króm vważenia.| Muza 29. **66.** Zywé y martwé zaráz wedle ciał mogliły.| Muza 64. **67.** Swiętny to (Protrigittir)/ y ma swiętné gwiazdy wedla siebie| Phaen 9,129. **68.** A to [a w[zytki znáki/ które wedla siebie| Swym porządkiem [tátecznie tkwią w obrotnym niebie.| Phaen 38,375. **69.** H wedle Grammatików nie iest litera: Ort 8. **70.** Dla [kromniey[zégo pi[ma wedle tich liter cz d... kiedi się trafi pi[ac i/ abo y/ raczý to malé i: Ort 24. **71.** OBIECADŁO/ WEDLE ORTHOGRAPHiiéy Páná Kochánowskiego ták idzie. Ort 25. BSB

według wskazuje na stosunek do kogoś, czegoś ze względu na coś = zgodnie z czymś, na podstawie czegoś 1–11;

w. powinności 1, sprawiedliwości 2, 8, przystojeństwa 9, prawdy 4, litości 5, myśli 7, nadzieje 3, nauki 11, przypowieści 6, wolej pana swego 10;

w. cz. się zachować 9, 11, k. ratować 4, 5, ważyć k. 1, osądzić k. 2, komus dać 3, coś frasować i cieszyć 7, zginać 8, żyć 10;

w p. 11.

1. Waźcie páná/ wierni/ według powinności: Ps 34,19. **2.** O[adź mié według [wéy [práwiedliwości/ Ps 35,70. **3.** Mnie dał według méy nádzieie:| Ps 66,67. **4.5.** Według [wéy prawdy/ według [wéy litości/ Rácz mié ratować w moiéy doległości.| Ps 143,3. **6.** Ale chléb (według przypowieści) z [ola/ Każę położyć prze cié z dobrá wola.| Fr 1,10,5. **7.** A ludzkie [ercá według [wéy frá[uié[z/ Y cié[zy[z myśli: Fr 2,79,2. **8.** Pokrij [wym miłosierdziem/ pánie/ ná[zé złości/ Bofmy zginęli według twéy [práwiedliwosci.| Fr 3,53,6. **9.** A według przy[toien[stwá záchował [ye w[zędy.| Tarn 136. **10.** Ale kto žiwie według wolej pana [wego/ Tego ia barziew chwale/ ni[zli wymownego.| Sat 171. **11.** žeby był w téy mierze według náuki [wéy [ie záchował. FgPog 1. BSB

wedrzyć się wejść gdzieś w sposób gwałtowny, wspiąć się, wdrapać na jakiś szczyt; może siłą, z trudem.

Y wdárlem [ye ná [kátę piéknéy Kállioipy/ Gdzie do tychmia[ft niebyło znáku Pol[kiéy [topy.| Ps ded. 11. BSB

wegnać wpędzić, goniąc, zapędzić gdzieś 2, 3, przen. 1;

w-a Bóg 1, Rak 3, co 2;

w. nas 1, pszczoły 2, coś 3;

w. w dół pokryty 1, do izby 2, na morze 3;

r. -áto 2.

1. o wieczny Boże/ ... Wegnales nas w dół pokryty/ Ps 66,41. **2.** POwiédzcie piékné p[czoty ... Co was tu mimo vle do izby wegnáto?| Fr 2,85,2. **3.** A kiedi z Oceaná wychodzi Lew [rogi/ To co był Rák ná morze wegná wielonogi:| W[zytko znika do kóncá/ Phaen 40,482. BSB

wejść p. wnić, wniść

wejrzyć, wejrzeć, weźrzeć spojrzeć z uwagą, życzliwie, łaskawie 1–13, popatrzeć, zwrócić wzrok 16–7, badać, analizować 14–5; w-y Bóg (1–8), 9, (10–1), 12, (13), człowiek 14–7;

w. na mié 2, 9, 12–3, lud 6, pomazańca 8, sługi 10, czyjés ciężkości 1, ciężkość, troski 3, 4, przymierze 7, w twarz 16, rzeczy 14, niebo 17, tajemnice 15;

w. kiedi 2, pilno 14;

w. okiem miłosiernym, litościwym = zlitować, zmiłować się 6, 8, 11–2;

w. śmieć 16, chcieć w. 2;

w. na k. 2, 6, 8–10, 12–3, na coś 1, 3, 4, 7, w coś 14–7;

wejrzeć 1–7, 9–12, 14–6, wejrzyć 13, 17, weźrzeć 8;

w bezp. zwrocie do adresata: 1–4, 6–13.

Ps: **1.** oycze litościwy:| Odmién vmy[ft/ á weyźrzy ná moie cié[zkosci/ 6,7. **2.** oycze dobrotliwy ... Chciéy ná mié kiedi weyźrzyć/ 13,7. **3.4.** pánie/ ... Weyźrzy ná ciężkość/ weyźrzy ná mé tro[ki/ 25,43. **5.** O pánie/ kiediż weyźrzy[z? 35,49. **6.** Boże niezmiernony/ ... y dziś miłosiernym| Okiem ná [wóy lud weyźrzy vtrapiony/ 60,11. **7.** pánie/ ...

Weyrzy ná [wé przymiérze: 74,41. 8. O pánie/ ... Wezrzy ná pomázáncá [wego miłósiernym| Okiem: 84,19. 9. boże ... Ty weyrzy na mię/ 86,53. 10-1. Weyrzy ná [wé [ługi/ pánie/ Długóz [ye ma[z gniewác ná nie?| Weyrzy okiem litościwym/ 90,45-7. 12. boże ... weyrzy miłósiernym| Okiem ná mię ták/ iákoś zwykł czynić [woim wiernym.| 119,131.

13. Pánie/ ... Weyrzy ná mię [mutnégo: Fr 3,30,19. 14. IE[ft coś ná świećcie/ kto chce pilno weyzzéc wrzeczy/ Fr 3,84,1. 15. W[zytko to Pan Bóg wywróci ná nicé:| Ieno kto weyrzy w iego táiemnicé/ Iáko nákoniec zły przedsię wypada/ A dobry w iego Máie[taćie śiada.| FgPieś 3,22. 16. Mężu moy miły/ przyde/ y [prawę o [sobie| Dawác będę? á będę[z w twarz ci weyzzéc śmiáá?| Odp 103. 17. A oná weyrzaw[zy w niebo lzámí [ie záláá/| Zuz 131. BSB

1. wełna włosy pokrywające skórę owiec, już ostrzyżone, służące jako surowiec do wyrobu nici, sukna 1-5;

w. z owiec 3, 4, (5);

w. przychodzi (szła) z cz. 3, 4, po garści w-y wyrzynać przy głowie 5;

w przysł. póki wełny skapej prządce zostaje, śmierć nam za jaje 2;

w por. śniegiem by wełną odziewać 1;

r. -ełná 3, -ełna 4.

1. Który śniegiem/ by wełną/ polá odziewá/ Ps 147,31. 2. W ro[kofzy záłość lekce [zácu- iemy:| A póki wełny [kapéy prządce s[taie/ Śmierć nam zá iáie.| Tr 16,15. 3. Nam (zam. nań) przychodzi z owiec wełná/ Y zagrodá iágniát pełná.| Sob 12,23. 4. Nierzkąc by mu [zła z owiec po[staremu wełna.| Sat 162. 5. Owóm po gárści wełny wyrzynał przy głowie:| Mon 273. BSB

2. wełna tu w liczbie mnogiej fale 1-5;

w. szalone 1, pienne 5;

w. coś wymiatają 2, upadały 5;

k. w-y zalać 1, coś w. za w. pędzi 3, 4;

w., powódz 1, nawa 2.

1. Topię [ye w [rogim błóćie/ powódz mię porwáá/ Y [zalonémi wełny záláá/| Ps 69,4.

2. A nawę to do niebá wełny wymiátáia/| Ps 107,51. 3.4. Wełny zá wełny pędzi poru[zo-

na wodá| Pam war. 176. 5. A pienie[te z nie- naglá wełny vpadáły.| Pam war. 193. BSB

wemknać włożyć w coś i zamknąć.

Wemkná nas w mié[zek/ iáko czyniá łádkom.| Fr 1,3,8. BSB

wenecki odnoszący się do Wenecji 2, 3, sprowadzany z Wenecji 1;

Państwo W-e = Wenecja 2, Morze W-e = Morze Adriatyckie 3, w-e farby 1;

w prep. 1, w postp. 2, 3;

w p. 3.

1. Bo łáčno zliczy[z pod oczymá kárby/ Tego niezetrá y weneckíe fárbý.| Pieś 1,19,16.

2. Ale gdy niepotrzebné chćiwóści odpráwíe/ Lepiéy dáleko plátu [sobie tym popráwíe:| Niż- bych bogáté polá Węgier[kié z porzádnym| Pán[ftwem Weneckim zláczył: Pieś 2,4,42. 3.

Bo Słowacy prze[zli przez Dunay/ y nád mor- rzem Weneckim vsiedli/ gđzie y dźiś siedzá/ y od nichze ziemię támtę Słáwoniá zowá. Czech 3. BSB

Wenera rzymska bogini miłości i piękności, odpowiednik greckiej Afrodyty.

Do Venery. Fr 2,71,týt.

BSB

Wenus rzymska bogini miłości i piękna, odpowiednik greckiej Afrodyty 1-21;

W. piękna 10, 19, gładka 12, ze wszech bogini piękniejsza 15, morska 5, można 8, 11, złotorucha 16, nieprzyjaciółka bojom 16, jako bogini 18, krew Jowiszowa 17;

W. mówi 3, prawi 19, czuje k. 12, z k. szydzi 1, z gniewem odpowiedziała 20, rada s[łucha 16, chluśnie komuś 5, pomści się 5, Ankonie panuje 2, frasunkami ludzkie roz- koszy fałszuje 2, miota k. 2, odnawia komuś nadzieję 9, od cz. nie będzie 4, sobie kwiat obrała 6, gładkość od niej 7;

W. Helenę Parysowi zaleciła i za żonę dała 14, za złote jabłko ją namieniła 10, szła chcąc jej przyzwać 18, tej miejsce przeciw Parisowi dała 21, posadowiła go w łóznicy osobnej 18, mgłą k. zaćmiła 18, obroniła k. 18, sędziemu wyrok zapłaciła 15, prządki sobie postawę zmyśliła 19, k. zbyć pomogła 11;

w bezpośrednim zwrocie: (o) W. 2, 3, 5, 7-9, 11.

1. By była z Akryzého Wenus nie [zydziła] Stróżá zámknionéy pány: *Pieś 2,4,5*. 2. Wenus/ która bogátéy Ankonie pánuie[z/] A frá-funkámi ludzkíe ro[ko]fzy fá[zuie]z:] Iákowaś nawá[no]ściá/ d[zi]éwkę zápaloná/ Miotá[ła]/ *Pam 53*. 3. lecz [ye y [am boie] Tám zoftáć. Wenus powiédz ráde [woie]. *Fr 1,5,6*. 4. Ia z przy-ia[ci]o[ty] chęć po[po]tu bywáć/ A iefli Wenus od tego nie bédzie/ Y Bogumi[ła] niechay się przy-siédzie. *Fr 1,76,11*. 5. A ty/ ó mor[ka Venus/ chluśni zraz téy pániéy/ A pomsći się wzdychánia/ y moich łzes ná niéy. *Fr 1,78,11*. 6. Ná Rózá. NAdobny [obie kwiát Venus obrá[ła]/ *Fr 2,8,1*. 7. GLádkość od ciebie/ Venus; ále nietrwa w mierze. *Fr 2,31,1*. 8. TEn pás Grétá podftárazw[zy] [obie/ Poświéci[ła]/ można Venus/ tobie. *Fr 2,51,2*. 9. VEnus/ nieodnawia y mi iuz prze[z]léy nádzieie/ Niech się mój nieprzijaćiel (w[zak wié]z kto) nie śmieie. *Fr 2,71,1*. 10. Dla nadobnéy Heleny/ którą iemu byłá/ Zá zloté iá[bl]ko piękna Venus námiéniá. *Fr 2,74,4*. 11. Poftáwię pálmę zlotá w twym kościele/ Która ten napis ponieśie ná czele/ Tobie/ ó można Venus/ ieftem dáná/ Ześ zbyć pomog[ła] niewd[zi]ęcznégo páná. *Fr 2,79,17*. 12. Głádká Wenus/ głá[đ]z[á] czuie/ Nowy [ąd Paris gotuie. Iá[bl]ko zloté położy[ła] Erycyná/ bo zwátpi[ła]. *FgPieś 10,3*. 13-4. Venus/ kiedy mie naprzód trzy boginie [obie/ Zá [ędzię obrá[ły]: Venus mi iá [ámá] Napierwey záleci[ła]/ y zá z[on]ę dá[ła]. *Odp 223-4*. 15. Toli on [fawny vpominek/ Albo pámiętne: którym luby/ Sędziemu wyrok ze w[zech Venus/ Bogini piękniey[za zápláci[ła]. *Odp 440*. 16. Ale bijćie tym xta[tem]/ iáko zlotorucha/ Nieprzijaćio[ł]ka boiom Venus rádá [łucha. *EpRadz 22*. 17. by byłá/ Wenus krew Iowi[z]owa nie wnet obaczy[ła]. *Mon 372*. 18. Chcąc ij o[cz]epem zabic/ á tá (*war.* Wenus) obróni[ła] Snádnie/ iáko bogini/ á mg[ł]á go zá-ćmi[ła]. Y po[ś]adowi[ła] go w łóznicy o[fo]bney/ A [ámá] [z]lá/ chcąc przyzwáć Heleny podobnéy. *Mon 377*. 19. W rzeczy iéy przádká [tára która przy niéy byłá] Iefcze w Lácedemonie/ á tá iá waży[ła]. Téy [obie piękna Wenus poftáwę zmyśliw[zy]. Pódz práwi twóy cię wo[ła] Paris náyczliw[zy]. *Mon 385*. 20. Ná to iéy z gniewem Wenus ták odpowiedziá[ła]: Nie frá[uy] mie/ żebych cię záś nie zániedbá[ła]. *Mon 407*. 21. A páni do łóznice

profto sie vdá[ła]/ Téy Wenus miey[ce] przeciw Parisowi dá[ła]: *Mon 418*. BSB

weń p. on, w

weselacy przynoszący radość, pocieszający, rozweselający, cieszący;
r. -ące.

A po[st]owie przyśiédze rzeczy należąc[é]/ Dwoie owiec/ y wino [erce we[ś]eląc[é]/ Prowadzili przez miá[st]o: *Mon 248*. BSB

wesele odczuwanie radości, szczęścia, zadowolenia 1-6, 8, 10, 12-4, 18, 20, radość z czyjegoś istnienia 11, o Bogu 7, zabawa 15-7, uroczystość 9, uroczystość zaślubin i po zaślubinach 19, 21-3;

w. nieprzebrane 3, prawe 14, lube 16, mi[ł]e 17, pałacu świętego 2, wieczne 20, to 19, ono 11, swoje 6, moje 7, twoje 10, w. ich M. ... Krysztofa Radziwi[ł]a ... i ... Katarzyny Ostrowskiej 21;

być weselem *czyimś* 7, w-a używać 1, 5, zażywać 2, zaniechać 15, w-em szafować 3, położyć w *kimś* w. 6, z w-em snopy nosić 8, k. na początku w-a wspomnieć 9, zbawić w-a 18, k. prosić na w. 22, epitalamium na w-e *czyjeś* 21, duszy w-a dostawa 4, łącno o w. 13, grunt wesela prawego 14, to mi to w. 12;

w., pociecha 10-1, radość 10, biesiady 16, potężność 7, lutnia 12, 15, wino 12, podwika 12, w-a używać, wdzięcznie śpiewać 5;

w. - smutek 18, pogrzeb 23, kłopot 11, wieczne w. - rozkosze świata 20;

r. -el[é] 10-3, 17, -ele 20;

w p. 22-3.

1. A ci/ co tobie (*Bogu*) vfáia/ Niech we[ś]ela żywáia: *Ps 5,42*. 2. Kto bédzie twego pá[ł]acu święt[é]go/ Wieczny mój Boże/ we[ś]ela zá-żywał? *Ps 15,3*. 3. Pánie/ ... Ty nieprzebránym we[ś]elém [záfuie]z:] *Ps 16,34*. 4. A on mię broni. Z tąd du[ż]y moiéy we[ś]ela do[ś]tawa/ *Ps 28,25*. 5. Przeto/ w nádzieie pá[ń]k[á] żywaycie/ We[ś]ela/ dobrzy/ y wdzięcznie śpiéwaycie. *Ps 32,36*. 6. Tylko iemu niech wdzięczné bédą pieśni moie/ Bom ia w[zy]tko położył w nim we[ś]el[é] [woie]. *Ps 104,66*. 7. On ief moiá potężność/ on we[ś]el[é] moie/ *Ps 118,25*. 8. Oto zdárzył pan/ że y my/ Z we-

[elem [nopy nošimy.] *Ps 126,24.* **9.** Niechay mi ięzyk v[chnie/ kiedy cię przepomnie/| Kiedy cię ná początku wefela nie w[pomnie.] *Ps 137,12.* **10.** Gdzie teraz twych siedm [synów/ y dziewek ták wielé?| Gdzie poćiechá? gdzie rádość? y twoie wefelé?| Widzę czternaście mogli: *Tr 15,12.* **11.** Vcie[zyłeś [ye kiedy z dziewki [wéy ták wielé/| Zeby poćiechá twoia/ y ono wefelé| Mogło porównać z twoim dżisiey[zym kłopotem?| *Tr 19,46.* **12.** Ale y ná dobrą myśl ma[z fortelów wielé:| Wino/ lutnia/ podwikę: to mi to wefelé.] *Fr 2,87,4.* **13.** SKoro w rękę wezmę czázę/| Wnet zełbá tro[ki wytrá[zę/| Więc iż mnimam/ że mam wielé/| Ztąd mi łączno o wefelé.] *Fr 3,5,3.* **14.** Ale to grunt wefela práwego/| Kiedy człowiek [umnienia całego/| Ani czuie w [ercu żadný wády:] *Pieś 1,2,13.* **15.** TRudná rádá w téy mierze/ przydżie [ye roziechác/| A przez ten czas wefela/ y lutnie zániechác:] *Pieś 1,7,2.* **16.** Lubé[z moje wefelé/ lubé[z mé bieśiady:] *Pieś 1,7,19.* **17.** A ták wełbie rozumu potrzézwu nie wielé/| A oftátek chcą zálac w to miłé wefelé:] *Pieś 1,18,30.* **18.** Aza z [ercá nie weftchniez? á [kárgá płacziwą| Zálowác [ye nie będzie[z ná śmierć zazdrościwą?| Którá cię z ták łá[kawym oycem roždzieliłá/| A zbáw[wzy wefela/ [mutkiem obćieziłá?| *Tarn 16.* **19.** Rychło po tym wefelu/ cny Hrábiá z Tezczyná/| Wiáchałé ná Stároftwo [woie do Lubliná/| *Pam 141.* **20.** Cnoćie niebo zapłátá/ y wieczné wefele/| W ro[ko[zách swiátá tego źle pokłádác wiele.] *FgŚmCn 9.* **21.** IANA KOCHANOWSKIEGO EPITHALAMIVM, NA WESELE ICH M. ... Kry[ztofá Rádziwiłá ... Y ... Kátárzyny Oftrów[kiéy *EpRadz tyt. 22.* A oni zátym próšili go ná wefelé. *Wzór 3.* **23.** A tobie zły człowiecze miásto łóznice grób/ á miásto wefela pogrzeb/ przyiaciele/ y krewni twoi [práwiá. *Wzór 4.* BSB

weselić *sprawiać radość, dawać zadowolenie, szczęście i poczucie bezpieczeństwa 1, 2;*

w-i pańskie zdanie 1, rzeka odnogami 2; w. serce 1, miasto 2.

1. Serce wefeli iego pán[kié zdánié/| Oczy roświeca iáfné przykazánié.] *Ps 19,35.* **2.** Miásto ... Rzeká odnogami [wémi| Wefeli przyzróczyftémi.] *Ps 46,16.* BSB

weselić się *odczuwać radość, zadowolenie, cieszyć się, radować się 1-6;*

w-ą ludzie 1, 2, 5, izraelskie córy 3, Aleksander 6, ziemskie rodzaje 4;

w. w czyjejs pladze 1;

w. długo 6;

w., uczciwość czynić imieniowi twemu 5;

w. w czymś 1, z czegoś 6;

r. -ili 1, -ili (: -yli) 2.

1. Nieftéty ná złé ludzi niew[tydliwé:] ... A oni [ye w méy pladze wefelili/| *Ps 35,43.*

2. A ludzie/ którzy cnoćie méy zyczyli/| Będá [ye iezcze (da Bóg) wefelili/| *Ps 35,83.*

3. Niech [ye wirzchy Sion[kiéy rozráduia góry/| Niech [ye wefelá Izráhel[kié córy:] *Ps 48,26.*

4. Niechay [ye w[zyftki ziem[kié wefelá rozdáie:] *Ps 67,6.*

5. Ludzie [spráwiedliwi| Niech [ye wefelá/ niechay naświé[tzému| Vczúiwość czynia imieniowi twemu.] *Ps 70,11.*

6. Ze z korzyści [wey niemiał długo fie wefelic| Bezeny ALEXánder: *Odp 89.* BSB

wesoło *radośnie, z radością, przyjemnie 1-6;*

w. krzyknąc 1, żyć 2, opiewać 3, 4, ozywać się 5, isć 6 ~ w., z radością 6;

r. -oło 3-5 ~ w p. 6.

1. WSzy[cy/ którzy po ziemi chodźicie/| Ku czéi pánu wefoło krzyknicie/| *Ps 100,2.*

2. SRogie łańcuchy ná [wym [ercu czuie:]| Lecz to [częściém [záczuie(!)/| Zem ieft ták piéknym śidłem włowiony:]| Wefoło żywé w trofce położony.] *Pieś 2,21,4.*

3. Zámna/ zámna piékné koło/| Opiéwaiąc mi wefoło:] *Sob 2,34.*

4. *Sob 3,2 jak nr 3.*

5. A rozliczni ptacy w koło/| Ozywáia [ye wefoło.] *Sob 12,40.*

6. którój (pomsty) zem [ye zá pomocá twá doczekáłá/ z rádością/ y wefoło do mezá idę. *Wzór 4.* BSB

wesół, wesoly *odczuwający radość, zadowolenie 1, 14, 19-23, 31-2, wyrażający radość, zadowolenie 2-4, 6, 7, 9, 12-3, 15-8, 28, sprawiający radość, przyjemność, miły, przyjemny 5, 8, 10-1, 24-7, 29, 30;*

w. jest, bywa człowiek 1, 19-23, 32, krzyk ludzi 6, młodość 2, serce 4, 31, poselstwo 8, dzień 5, 11, 25, triumf 9, świat 10, wieś 26, lutnia 3, pieśń 16, pienię 7, rymy 12, cymbały 17, stróny 13, tańce 30, capy 15, przypadki 18, czasy 24, 29, biesiady 27;

w. w twej obronie 1, w-e pieśniami darować 28;

w funkcji rzecz. 14, 28;

tak w. 22;

weselszy 29, naweselszy 24;

wesół 1, 21, 23, wesoly 2-20, 22, 24-32;

w., chętny 31, spokojny 26, być w., użyć biesiady 23;

w prep. 2, 3, 7, 10-3, 17, 24, 27, 29, 31,

w postp. 4-6, 8, 9, 15-6, 18, 25-6, 30;

r. -oły 6, 25, -oła 26, -szemi (: -zemi) 18, -eli 20, 32.

Ps: 1. Boże ... Będę we[ół(!) w twéy obrónie/ 9,5. 2. Iáko więc to tám/ to [ám/ iednorózcówémi/ We[óła młodość miece ciełety pu[stémi./ 29,12. 3. Przeto cię we[óła w[zędzie/ Lutnia moiá wielbić będzie/ 30,37. 4. PANá [fercem we[ółym w[pomiéńcie/ cnotliwi/ 33,1. 5. A ia (da pan bóg) pozbyw[zy trudności/ Dniá we[ółego w[zię/ 35,26. 6. To człowiek [ty[zać/ wmiéra ná poły/ Pomniac ná on krzyk ludzi [wych we[óły/ Które prowadzić zwykł był aż do progá/ Zywego Bogá./ 42,14. 7. (Pan) ... Oto w [wóy kościól w we[ółym pienu/ Oto w[stępuie w głośnym trąbieniu./ 47,9. 8. O pánie/ ... Ze[si mi po[el[stwo we[óle/ á kości/ Twym gniewem z[trapioné w[ziá radości./ 51, 15. 9. A my z triumfem idziem we[ółym: 68,65. 10. Day nam zá tro[kliwé látá/ We[ółego w[żyć [wiátá:/ 90,54. 11. Sły[zac Sion/ ze w[zędy/ Práwdzie dáia plác błędy/ We[ółych niewátp[liwie/ Z téy wieści dni záżywie./ 97,35. 12. Rádycie [ye cnotliwi:/ A dokąd nas pan żywi/ Znáć we[ółémi rymy/ Iego łá[ke pomnimy./ 97,55. 13. Iemu rym/ iemu [łużcie we[óle [tróny/ 105,3. 14. Przetóz lud [wóy z okrutnéy ręki wybáwił/ Y ná piéknéy [wobodzie we[óle [táwił./ 105,82. 15. Góry capom podobné we[ółym/ á [káty/ Iáko iágniétá młode [kakáty./ 114,7. 16. CHwalcie Páná: godno dáć cześć pánu temu/ Pieśń we[óła/ ozdoby rym/ [łuży iemu./ 147,2. 17. Chwalcie páná we[ółémi cymbały:/ 150,10.

18. A czás co ma zá fortél? dawniey[ze [wiéziémi/ Przypadkami wybija: czáfem we[el[żemi:/ Czáfem téz z téyze miáry: co człowiek z baczeniem/ Piérwéy niż przydzie/ wi-

dzi: y takim myśleniem/ Prze[złych rzeczy nie w[ściaga/ przy[złych w[patruie:/ A [erce ná oboię fortunę gotuie./ Tr 19,150. 19. W ten grób twé ciało w[márle w[łożyli/ Którzy we[eli wczorá z tobá byli./ Fr 1,31,4. 20. naydziem go w poscieli/ A [ámi przed[ie bywaymy we[eli./ Fr 1,79,4. 21. człowiek [umnienia cáłego/ ... Będzie we[ól byś ch[iał y o wodzie/ Pieś 1,2,19. 22. Kufle lecá iáko grad: á drugi iuz ieczy/ W[ziá konwia/ áz mu ná [bie zo[tały obręczy./ Potym do árkábuzów: á wiec(!) to bie[siádá?/ Ie[liście ták we[eli/ iákaż v was zwádá?/ Názáiutrz [ye iednáia: Pieś 1,18,40. 23. Dziś bądź we[ól/ dziś w[zy bié[siády/ O przy[złym dniu niechay prózný rády:/ Pieś 1,20,25. 24. Teraz nawe[el[ze czáfy/ Zielenia [ye piéknie láfy./ Pieś 2,2,31. 25. [iedzac z przy[acióły/ Przy dobrym trunku [trawiz dzien we[óły:/ Pieś 2,11,8. 26. WSi [pokoyna/ w[si we[óla/ Który g[os twéy chwale zdoła?/ Sob 12,1. 27. Nam neque we[ólás aliis pomagare bie[siádás/ (Albowiem nie może on uczestniczyć wraz z innymi w wesolych biesiadach) C 103. 28. gracje odpráwiu[Száchami/ á we[óle pié[niámi dáruie./ FgŁas 4. 29. Idźmy gdzie nas Bóg wiedz[ie/ á dawnych niewczá[ów/ Zápomniaw[zy/ we[el[zych w[zywaymy czá[ów./ EpRadz 16. 30. Iáko táńce we[óle lubia/ y p[lec biála/ Y Bacchus wártogłowy/ y mi[osć nie[tała./ EpRadz 23. 31. A ty oycze/ y mátko/ zacna krwi oboie/ We[ółym/ y chętniým [fercem dzie[cié [woie/ W rękę m[żowi daycie: EpRadz 108. 32. To rzékł: á z tego w[zy[cy byli więc we[eli/ Tu[zac [obie/ ze dáléy walczyć iuz nie mieli:/ Mon 109.

p. niewesoly

BSB

wespól razem.

Tám Kniáz Połocko [trácił/ Sokól z p[erzynami/ Áz pod niebo wyleciał we[pool z obrónkami./ Jez 152.

BSB

wespólek razem, wspólnie.

Kiedy [ye [końcá zámierzoné látá/ (Pan opowiada) przyyde [ądzić [wiátá:/ Tám pláćić będę dobrze cnotliwému/ Zle niepráwému./ Strwozoná [ziemiá/ we[pool y z temi/ Będzie topniáá/ którzy [á ná [ziemi:/ Ps 75,9

p. spólek

BSB

wesprzeć *wzmocnić, wspomóc 1–5;*
w–e Pan 1, 2, 4, król 3, nikt nie w–e 5;
w. chudych 3, *człowieka 1, 2, 4, 5;*
w. w potrzebie 1, chorobie 2, trudności 5,
duchem swym 4;

w. raczyć 4;

w. k. 3, k. w czymś 1, 2, 5, k. czymś 4.

1. Pan ... Siedząc ná Sionie oká [wego z ciebie] Nie[puści] á w twoi[ę] we[prze] ci[ę] potrzebie. | *Ps 20,8.* **2.** Pánie/ wołałem ku tobie/ A tyś mi[ę] w[sp]arł w méy chorobie. | *Ps 30,4.* **3.** DAy [w[ę] baczenie/ boże/ królówi/ ... Ten we[prze] chudych/ *Ps 72,7.* **4.** Y ták długo był trzyman w więzieniu [rogim/ Aż go pan we[prze] raczył duchem [wym drogim. | *Ps 105,36.* **5.** Niechay go nikt nie we[prze] w iego trudności/ | *Ps 109,25.* **BSB**

wesprzeć się *oprzeć się o coś.*

Kiedy go[podar]z niemógł iuż prześiedzieć fli[á]/ Nie tu/ pry/ łgáć: wzniów[zy] gzlá/ nákrzył dłoniá ci[á]. | V[ná]/ ściány sie w[sp]arw[zy]: *Fr 3,86,13.* **BSB**

westchnąć *ze wzruszenia głęboko ode-
tchnąć 1–4, poskarżyć się 5;*

w. *człowiek 1–5;*

w. ciężko 1, raz 2, z serca 3, prawie z płaczem 4;

w., ocknąć się 1, narzekać 4;

r. –ęła 4.

1. Zátymem ciężko we[stchná]/ y ták mi [ye zdáło/ Zem [ye ockná]: *Tr 19,13.* **2.** By kámién/ by želázo w [ercu [wym chowá]/ Nie wierzę temu/ żeby we[stchná] raz nie miá. | *Pieś 1,25,40.* **3.** Aza z [ercá nie we[stchnie]z? á [kárga] płáczliwá/ Zálówać [ye nie bédzie]z ná śmierć zazdrościwá? | *Tarn 13.* **4.** Tu dopiro práwie s płáczem Zuzánná we[stchnę]/ A ná [woi[ę] niefortunę] nárzekáć poczę. | *Zuz 75.* **5.** we[stchná] nie[częśliwy] Meneláus: ách Boże toś mi nie życliwy/ | *Mon 361.* **BSB**

wesz *drobny owad.*

Potym woy[ká] much [pády] nieprzeliczoné/ A w[zy] [tády] latały niewyugubioné. | *Ps 105,60.* **BSB**

weszcie *wejście;*

r. –eszcia (–esćia).

w[zytká] p[łeć] niewieścía/ Rzućí. | sie zá to. | y niedá. | we[zcía] | Nieprzyaciólóm [rogim w miásto] *FgTel 6.*

wet *zakończenie posiłku 1, 2.*

1. A gdy go (*króla*) ták vraczono/ | Głowę ná wet przyniešiono. | *Sob 9,38.* **2.** Gdy sie náiedli/ obru[fy] zebrano/ | A potym ná wet [záchownicę] dano. | *Sz 126.* **BSB**

wetować *odnawiać 7, odplacać 1–3, 6, odzyskać 4, 5;*

w–e Pan 1, (2, 3), *człowiek 4–6, kwiaty i drzewa 7;*

w. krzywdy 1–3, 6, utraty 7, tego 4, 5;

w. cz. nad upornemi 1, nad nieprzyjacielem 3;

w. rychłóz 3, trudno 4, 5, srodze 2, zawsze 7, w rok 7;

w., szacować 2;

w. nad *kimś* cz. 1, 3, cz. 2, 6, 7, ze zd. dop. 4, 5;

r. –ujesz 2, –ował 1, –owác 4–6.

1. Pánie/ záwždy ie wy[stucha]/ záwždyš im folgował/ | Y zńácznie ná. | vpornemi krzywdy ich wetował. | *Ps 99,18.* **2.** Drogo ty krew v siebie [ług [woich [zácuie]z/ | Y w[zelki]y krzywdy [rodze] wetuie[z. | *Ps 116,36.* **3.** Więdne/ iáko [kórá] w dymie/ w[zdám] [trze]ge praw twoich/ | Rychłóz ná. | nieprzyjacielem krzywd wetuie[z moich? | *Ps 119,84.* **4.** ROzumie móy/ prózno [ye ma]z frá[šowá]/ | Co zginęło/ trudno tego wetowá. | *Pieś 1,22,2.* **5.** *Pieś 1,22,16 jak nr 4.* **6.** Ná koniec ma]z dróg wiele krzywdy [w[ę] w[etowá] (*Janie*)/ | A to bych wolał/ niż sie v[stáwnie] frá[šowá. | *Fr 3,20,17.* **7.** bo kwiaty/ | Y drzewá/ w rok wetuiá záwždy [wey] vtráty/ | Odmładzá. | sie znowu: *FgPieś 6,12.* **BSB**

wezbrać *o wodzie: podnieść się powyżej normalnego poziomu, przybrać 2, 3, obficie wypłynąć 1;*

w–e morze 2, 3, w–ą strumienie 1;

w., wystrzelić 1, szkodzić 2, rzeki w swoje łono brać 3;

r. –bierze 3, –áły 1.

1. To iuż (powiáda) la[ká] vderzył/ á z [káty] Zdróy wy[stzelił]/ y by[st]ré [strumienie] wezbrały. | *Ps 78,34.* **2.** Zámierzyeš kr[és] pewny morzu/

że wiecznemi| Czasy wezbrąć nie może/ ani [zkodźć ziemi.] *Ps 104,18.* **3.** Ten opatruie/ że morze nie wzbierze/| Choć wŹytki rzeki w [woie łono bierze.] *FgPieś 3,15.* *BSB*

wezwąć *polecić komuś, by przybył, sta- wił się, zaprosić, zawołać 1, 2;*

w-e Bóg 1, *Wenus 2;*

w. k. w trosce 1, nas oboje 2, pod jarzmo swoje 2;

wzów 1, 2;

w. k. w czymś 1, k. w. pod coś 2.

1. BOg wieczny ... mówić się gotuie.| ... Wzówże mię w tro[ce/ á ia dźwignę ciebie/ *Ps 50,39.* **2.** Ale ráczéy nas oboie| Wzów (*Wenus*) pod złoté iárzmo [woie/| W którym niechayćí [używá/| Póki ia/ y ona żywá.] *Fr 3,12,26.* *BSB*

wezwany *zawołany, przywołany 1-3;*

w. ludzie 2, 3, duch 1;

w. na miejsca swe 1, w dom 3, na pomoc 2;

r. -ány 1, -áni 2 ~ w p. 3.

1. Ziemiá w ziemię [ye wraca/ á duch z nie- bá dány| Miałby zginać/ áni ná miey[ca [wé wezwány?| *Tr 19,30.* **2.** Którzy (*nieprzyja- ciele*) zplódnéy Syriéy niedawno wygnáni/| Bę- dąc przeciw pogánóm ná pomoc wezwáni| Od pogránicznych ksiáżát narodu Pol[kiégo/ *Prop 34.* **3.** A nietylko rad widzi/ ále iáko báczny gość od chudégo go[podarzá w dóm wezwány do[státku [wégo część/ ták wiele dla [wéj/ iáko y go[podár[kiéj pocziwości/ zá [obá niéjc każe: *Wr 6.* *BSB*

weźrzyć *p. wejźrzyć*

Węda *nazwa własna osobowa 1, 2.*

1.2. Do Wędy ... Dobry wieniec blu[czowy: nád w[zytko multánki/| Kiedy gra[z/ Wędá/ w leśie/ zábywáiąc Hánki.] *Fr 2,64,tyt.,6.* *BSB*

węda *wędka, zwłaszcza duża.*

W rzéce ma (*gospodarz*) gęsté więcierze/ Czáfem wędá ryby bierze:] *Sob 12,38.* *BSB*

wędrować *iść, przemieszczać się skądś dokądś 1, 2;*

w-e flis 1, *Satyr 2;*

w. ze Gdańska 1, nazad ku lasu 2.

1. ZE Gdań[ka Flis wędruiać/ gdy [obie nádchodził/| Stąpił we wsi do kárczmy/ áby się ochłodził.] *Fr 3,86,1.* **2.** SAtyrze/ pomni [tąpić do mnie [wego cza[u/| Kiedi będzie[ż miał nazad wędrować ku la[fu.] *SatDoSat 2.* *BSB*

wędzidło *metalowy pręt wkładany ko- niowi do pyska, służący wraz z lejcami do kierowania nim.*

Wdzięcznym głósem poryza (*koń*)/ wędzidła [mákuie/| Nogámi ziemię kopa/ páná vpátru- ie.] *EpRadz 31.* *BSB*

węgiel *a. wágl a. węgle* *czarna łatwopalna substancja otrzymywana z drew- na przez suchą destylację; podstawa porów- nania dla czarnych oczu 6, płonące kawałki tej substancji jako atrybut Bożego gniewu 1-5;*

w-e żywe 1, 3, 4, rozpalone 5, prawe 6;

w-e strzelają (z oblicza) 2, padają 3, 4,

Bóg wyleje w-e 1;

w-e, grom (z wichrem zmieszany) 1, grad 3, 4;

w *lpodw.* dwa węglá 6;

por. dla słów 5, oczu 6.

1. Bóg ... Wyleie węglé żywé/ y grom z wi- chrem zmié[żány:] *Ps 11,10.* **2.** Dym [ye ku- rzył z no[á iego/ oczy pałáły| Zywym ogniem/ á z oblicza węglé [trzeláły.] *Ps 18,18.* **3.** Ale zebranych ciemności cmę zápaláły| Ly[ka[wi- ce: grad/ y żywé węglé pádáły.] *Ps 18,26.* **4.** Grad leciał/ á z grádem węglé pádáły żywé.] *Ps 18,28.* **5.** Twoje słowá [á [trzały iádem nápoioné| Smiertelnym/ twoje słowá węglé roz- paloné.] *Ps 120,8.* **6.** A oczy dwá węglá prá- wé.] *Sob 11,16.* *BSB*

węgierski *związany z Węgram, Węgra- mi, z państwem zamieszkałym przez Węgrów 1, 2;*

w-e pola = *Węgry 1*, *Węgierska Korona* = państwo, królestwo 2;

w *prep.* 2, w *postp.* 1.

1. Ale gdy niepotrzebne chciwości odprá- wie| Lepiéy dáleko plátu [obie tym popráwie:] Niżbych bogáté polá Węgier[kié z porzádnym] Pán[stwem Wéneckim zláczył: *Pieś 2,4,41.* **2.** Gdzie Turek ony w[zytki niezgodné Ksia-

żetá| Po iednemu pozbiérał/ iákoby Kurczetá. |
Tym [pofobem Węgier[ka Koroná zni[zczałá/ |
Bo dwu Pánów obrawszy/ trzeciého doftáá. |
Zg 45. BSB

Węgry państwo w Europie Środkowej.

Ten Mo[skiew[kiého pychę chcąc kiedy v[kró-
mić/ ... Podał nam Królá z Węgier dziélného
STEPHANA. | Jez 83. BSB

Węgrzy Węgrzy, naród węgierski.

A [tár[zy więc Włodzi[staw Czechóm rofká-
zował/ A potym záś y Węgróm walecznym
pánował/ FgBitwa 90. BSB

wętpić p. wątpić

węzeł splot na nici, sznurze, tu przen. 2,
splot sznurka a. rzemyka w formie kulki, służący
do zapinania odzieży, guz 3, związek 1, niebieski
węzeł – o gwieździe 4, o układzie gwiazd 5;

w. niebieski 4, nieroztargniony 2, u pstrzo-
nej tkanice 3, mocny i nad insze trwały 1;

w. dusi 3;

coś w-owi należy 5;

r. -owi 5.

1. Przeto tego bądź pewien/ że cię ztęmi
liczę/ Którym ia [sercem prąwym w[zego
dobrá życzę. | A to węzeł ieft mocny/ y nád
infzé trwały/ Fr 2,104,17. 2. A ludzi iednéy
wiáry/ y páná iedného/ Przywiedz do związku
węzłá nieroftárgnioného. | Prop 276. 3.
A tego węzeł duśli v p[trzonéy tkánice/ Która
pod brodá [trzegłá czubátéy przyłbice. | Mon
369. 4. Lán Duchy gwiazdá [pięłá/ od Greków
názwana/ Niebie[ki węzeł. Phaen 19,211. 5.
Zbiégáią [ye ná o[trym czubie Wielorybá| Pod
iednę [pólną gwiazdę/ która tak węzłowi| Temu
należy/ iáko y Wielorybowi. | Phaen 34,311.
BSB

Wężownik konstelacja widziana w Pol-
sce latem, inaczej Ofijuchus 1-4;

W. ogniowy (od kolan do ramienia wąż
wszytek) 2, jasny 3;

W. w morzu po kolana brodzi 4, ma pasmo
węzowe i ciało 3.

1. Ophiuchus álbo Wężownik. Phaen 5, tyt.
2. Wężownik ogniowy| Od kolan do rámieniá/
wąż w[zytek prócz głowy. | Phaen 40,473. 3.

Tego Centaurá przodek ná łuk oczekawa. |
Z łukiem pá[mo węzowé/ y ciało náftawa| Iá[-
ného Wężowniká. | Phaen 40,543. 4. A gdy
Wężownik w morzu po kolaná brodzi. | Zná-
ieft/ ze zgodnych Bliźniát iá[ny płómién w[cho-
dźi. | Phaen 40,593. BSB

Wężownikowy należący do Wężownika.

Tego Centaurá przodek ná łuk oczekawa. |
Z łukiem pá[mo węzowé/ y ciało náftawa|
Iá[ného Wężowniká. lecz obudwu głowy| Nie-
sie w[chód znakomity z [obą Niedźwiadkowy. |
Niešie Wężownikowé ręce rozwiedzioné/ |
Y przyklęklého mężá pierśi ro[paloné. | Phaen
40,545. BSB

wężowy podobny do węża.

Tego Centaurá przodek ná łuk oczekawa. |
Z łukiem pá[mo węzowé/ y ciało náftawa| Iá[-
ného Wężowniká. lecz obudwu głowy| Niešie
w[chód znakomity z [obą Niedźwiadkowy. |
Phaen 40,542. BSB

wiać o wietrze: poruszać się, dmuchać,
dąć 1, o niepowodzeniach życiowych 2;

w-e wiatr 1, 2;

w. przeciwko komus 2;

r. -eje 1, -eja 2.

1. świat [ye w[zy[tek śmieie/ Zbożá wftáły/
wiátr zachodny wieie: Pieś 1,2,10. 2. A mnie
[ye zdáło/ zem był w[zy[tek w niebie. | Dźis inné
wiátry przeciwko mnie wieia/ Stráciłém w[zy[tko
záráz y z nádźieią; | Pieś 1,15,13. BSB

wiadomość wiedza na temat czegoś 3,
świadomość istnienia kogoś 1, informacja
o kimś 2;

w. ta 3, żadna 1, o tobie Bogu 1, o ludziach
2;

w-i nie mieć 1, w. o kimś wziąć 2, sobie
samemu zachować 3;

r. -ości 1.

1. Ná tych vziy [wéy [rogości/ Którzy zad-
néy wiadomości| O tobie bogu nie máia/ Ps
79,22. 2. Potym cztery [tá koni pod [tárą
ciągnęło| Ru[ffé/ áby wiadomość o ludziéh tam
wzięło/ Jez 354. 3. Bóg tę wiadomość [obie
[ámému záchował/ Komu z tych dwu/ żywotá
koniec nágotował. | Mon 313.

p. niewiadomość

BSB

wiadomy taki, o którym się wie, znany 1–4;

w. są złości 1, miłosierdzie, prawda 2, sprawy, myśli 3, chód, odpoczynek 4;

w. jest coś Bogu 1, 3, 4, człowiekowi 2;

w., znaczne 2, świadomy 4;

r. –wiadomy 4, –omé 1, –omé (:–o mé) 3.

1. Tobie iáwné/ y krijomé/ Złości ná[že] [ą wiadomé. | Ps 90,28. 2. Niechay wiadomé/ niechay znaczne w[zędzie] Twé miłosierdzié/ twoiá prawdá będzie. | Ps 115,3. 3. bo mé/ W[zytki [sprawy/ w[zytki myśli tobie [ą wiadomé. | Ps 119,168. 4. Chód móy/ odpoczynek móy/ tobie wiadomy:| W[zytkich moich po[tepków ięteš świadomy:| Ps 139,5.

p. **niewiadomy** BSB

wiadro duże naczynie do czerpania i noszenia wody.

Y nie weźmie złość ich pom[ty]? być nie może/ Wyleiesz ty [wóy gniew ná nie/ wieczny Boże:| Ma[ż ty policzoné vćiekánia moie/ A lzy oczu moich wiadro chowa twoie. | Ps 56,20.

BSB

wianeczek mały wianek, splot kwiatów, gałązek, ziół zwinięty w kółko, tu o wianeczku rucianym.

TEn wianeczek ruciány piękna Gréta wiá/ Aby weń nádobnégo Klimká przy[troiá. | Fr 2,7,1.

BSB

wianek splot kwiatów, gałązek, ziół zwinięty w kółko, symbol dziewictwa.

KOmum ia kwiateczki rwá/ A ten wianek gotowá/ Tobie miły Sob 4,2.

BSB

wiara zbiór poglądów, przekonań religijnych (i związanych z nimi zasad moralnych), religia, wyznanie 5, 9, 17, 20–3, 26–30, 35, 37–53, 55–6, 60, przekonanie, wiedza na jakiś temat 4, 6, 10, 13, 19, rzetelne postępowanie; uczciwość, wierność komuś 1, 2, 11, 15–6, 24, 32–4, 58–9, zaufanie w stosunku do kogoś, czegoś 3, 7, 8, 12, 14, 18, 25, 31, 36, 54, 57;

w. z dawna od wszystkich przyjęta 51, starożytna 5, nieodmienna 2, laska 55–6, łacińska 55, grecka 55, czeska, włoska 56, krześcijańska 22, dostateczna 30, ojcowska

17, ludzka 6, prawa 19, 21, uprzejma 7, niepochybna 12, życzliwa 31, jedna 35, rozliczne 37, rozmaite 38, różne 41, 60, dziwne 38, m(oj)a 10, 13, jego 33, 40, nasza 45–6, swa 24;

skutek w–ry 47, owoc w–ry, cnoty, godności 23, spór o w–ę 52, niezgoda o w–ę 53, różność w–ry 39, 42, ludzie jakiejś w–y 35, zasiewku czyjegoś w. 12;

w–a strzeże cz. 31, myśli ludzkie sobie sposabia, umysłem i ciałem ludzkim zaraz władnie 49, uczyni coś 33, do cz. ciągnie 43–4;

w–ę przyjąć 22, pamiętać i statecznie chować 11, w–y przestrzegać 5, w–ę (komuś) ślubować (dzierżeć) 11, 15, 32, zachować 16, 34, w–y popierać 17, ważyć 7, przysporzyć 21, komuś w–ę do serca podać 30, bić się o w–ę 40, uczyć się gdzieś w–ry 29, komuś (czemuś) (we wszem) w–ę dawać = wierzyć komuś 8, 36, (54, 57), chować (chcieć) komuś 15, 58–9, mieć u ludzi w–ę 25, wątpić o w–rze 13, zgwałcić 9, wzruszać 51, rostargnąć się na w–ry 38, w–ę na targ wynosić 24, Panu w przymierzu zachować w–ę 1, 2, niepodobna ku w–e siła 4, na mą w–ę = według mnie 10, cuda czynić przeciw w–rze 6, komuś ludzie dają w–rę 14, 18, niemasz końca w–y 3, coś wyznać na się z w–ry 19, szukać w w–rze zgody 20, wzgadać się o wierze 27, wrzecz się wdawać o w–rze 28, waśń z różnych wiar idzie 41, rzec coś w–rze przeciwnego 46, ista droga jest w–a 45, coś bez w–ry słabo dzierżeć 50, od w–ry k. jakoś zwać 55, k. od jakiejś w–ry wieść 56, na w–e czemuś należy 48;

w–ę zgwałcić, ku krzywdzie ludzkiej przysiąc 9, ludzie jednej w–y i pana jednego 35;

w., miłosierdzie 3, miłość (poddanych) 11, 31, cnota, godność 23, pospolita rzecz 26, postęпки mądre, cnota 33, poczciwość 32, prawo 5, 43–4, 48, nauka 45, gadki, łakomstwo, utraty 60;

w. – dar 7;

r. –árá 12, –áry 1, 3, 19, 21, –ary 29, –erze 6, 13, 27–8, –árę 10, 14;

w p. 23, 37–58.

1. Ani pánu w przymierzu záchowáli wiary:| Ps 78,67. 2. A w przymierzu nieodmienną wiarę záchowáli. | Ps 99,16. 3. Wdzięczny to pan: miłosierdzia miáry| Niémá[ż iego/ nie-

má[z końcá wiáry.] *Ps 100,12.* **4.** Wielka tám ná nich lá[ká páń[ká [ye znaczyłá] Y niepodobna ku wierze síłá.] *Ps 114,4.* **5.** A będałi twé dzieći praw moich słucháły/ Y wiáry stárożytnéy mocnie prze[trzęgáły:] *Ps 132,22.* **6.** Który [am cudá czyni przeciw ludzkiéy wierze/ *Ps 136,7.* **7.** Wiárę vprzémą nie dar [obie ważá/ (*wspak:* Ważá [obie dar nie vprzémą wiárę.)] *Fr 1,14,7.* **8.** O dziwnie wdzięcznych głósiéch w niebie powiadáią. Którym ia/ iáko pro[stak/ we w[zem wiárę dawam/ Ale ná twéy Mu[fi]ce/ Mar[ci]nie/ prze[stawam.] *Fr 2,59,3.* **9.** IE[li] ztąd iáká ro[kofz ma człowiek cnotliwy/ Gdy w[pomina ná prze[zły wiek [wóy świętobliwy/ Ze áni wiáry zgwałcił/ áni iáko żywo/ Ku krzywdzie ludzkiéy przysiágl *Fr 3,30,3.* **10.** Nie tyś to/ ó Zofia/ nie ty ná mą wiárę/ Któréy ia przed siedmiá lat pomnię w [ercu miárę.] *Fr 3,47,1.* **11.** Będzié pámiętał/ y [tá]tecznie chował/ Miłó[ść] y wiárę/ którą mi [łubował.] *Pieś 1,17,44.* **12.** Zdróy prze[roczyt]éy wody/ lá[fu] [średnia miárá/ Y zaśiévku moiégo niepochybna wiárá:] *Pieś 2,4,30.* **13.** Któż wié/ iefli y tego przed [ye nie bierze/ (ácz wátpić nie potrzebá o moiéy wierze/ Ze ná świećie rodzą [ye tákowé ziołá/ Których [mák pámięć domu wygálda zgołá.] *Pieś 2,20,18.* **14.** Nie [práw]użyze [ye przez miárę/ Boć zaś ludzie dáda wiárę:] *Sob 5,26.* **15.** A wiárę/ cóś mi [łubował/ Pómni ábyś przy tym chował:] *Sob 10,25.* **16.** Spráwiedliwo[ść] y prawde/ iáko żyw miłował/ Y nieprzyaciélowi wiárę rad záchował:] *Tarn 42.* **17.** Gdy synowie oycow[kiéy] wiáry popiéráli/ *Pam 23.* **18.** KTo mi wiáry dáć niechce/ day iá oku [wému/ A przypátrż sie [tworzeniu pilnie ták piéknému:] *FgPieś 9,1.* **19.** Czegóm zbyć niemógł/ przez ziołá/ przez czáry/ To [am dzis wyznam ná sie z práwéy wiáry:] Zem był zablądził w [wéy niemádréy [práwie/ *FgPieś 11,17.* **20.** A ty czym in[zym] dzis báwi[sz] my[śl] [woię/ Szukáiąc w wierze [tá]rádawnéy zgody/ Y strzegąc pilnie oyczyt[éy] [wobody:] Iákoby domá [práwiedliwo[ść] byłá/ *FgArc 18.* **21.** *FgKol 7 jak nr 19.* **22.** Przywiódł Litwę do tego/ ze [pro[fo]no[ść] pogáńską/ Porzuciw[zy] przyięli wiárę krześciáń[ská.] Y zbráćili sie z Pol[ská:] *FgBitwa 56.* **23.** A toć iest ón owoc wiáry/ cnoty/ y godno[ści] iego: *FgPog 3.* **24.**

a miałbych [wá] wiárę/ Ná targ wyno[fi]ć: vchowa mié tego/ Bog moy. *Odp 20.* **25.** ále me w[zyt]ki proroctwá/ Ná wiátr idá/ nie máiac v ludzi wiécey/ Wiáry nád báśni prozne/ y [ny] znikome/ *Odp 505.* **26.** Więc iáko w Wierze/ ták y w Pospolitéy rzeczy/ Káždy [wá] porze/ káždy [woie] ma ná pieczy/ *Zg 13.* **27.** Tarcze popleśniáły/ W[zyt]kié Gránice pu[fté/ á] Tátárzyn bierze:] Kiedy sie wy nalepię wygadaćie o Wierze/ *Zg 80.* **28.** Bracie niechcę sie [tobá] wrzecz wdawać o wierze/ Bo ia [am] ná sie wyznam/ zem pro[stak] wtej mierze/ *Sat 165.* **29.30.** Nieucziłem sie w Lip[ku] ani w Pradze wiari/ I niewiem iáko każą w Genewie u fari/ W[zyt]ko mam z Pu[steln]ikow/ ... Ci mi naprzod prawego boga ukazali/ I wiárę do[st]ateczną do [erca] podali/ *Sat 185, 190.* **31.** Ale pań[ki]ego zdrowia ani mocne [klepy/ Ani tak dobrze [trzegá] poboczne of[czy]py/ Iako miłó[ść] poddanych/ i wiara zic[li]wa/ Czego [trach] niewyci[fi]nie/ i groza fukliwa/ *Sat 351.* **32.** vczyn pánu [wemu] Winná po[ćci]wo[ść] á [łub] wiárę dzierzéc iemu/ *Prop 12.* **33.** Iego tedy po[st]ępk[ie] mádré vczyniły/ Iego wiárá/ y cnotá/ ze/ co [rodze] były/ Pru[sk]ie kráie [trapióné] v[tá]wicznym boiem/ W rychle ięty [ye] [cie]zyc[é] požádnym pokojem/ *Prop 18.* **34.** Y wyznał [wé] poddán[stwo] y zwiérzchnégo páná/ Obiecuiąc ná [wá] cze[ść] ktemu [ye] znáć wiecznie/ A wiárę pánu [wemu] záchowáć [tá]tecznie/ *Prop 48.* **35.** Królu zacny/ ludzkiégo [z]ukay pomnożenia/ A ludzi iednéy wiáry/ y páná iednégo/ Przywiedz do zwiázku wézlá niero[stá]rgnionégo/ *Prop 275.* **36.** Ieflibyś więc/ o Królu/ mnie wiáry nie dawał/ Tychze (powiáda) pytay: *Jez 397.*

Wr: **37.** áza[my] iuz te[<g>o] gruntu rzeczj-p[ospolit]éy ná[š]z[é]y/ to róznými praw p[ospolit]ých wykłády/ to wiárámi rozlicznými nieporu[zy]li? **3.** **38.** ro[stá]rgn[ę]li[my] [ye] ná dziwné y rozmáité wiáry: ktoré ro[stá]rgnienie/ iáká waśń miedzy ludzie w no[śi]? **3.** **39.** iż w[zyt]ki woy-ny/ którékolwiek iefcze z przodku krześciánie z pogány wiedli/ z ni[ská]d niepocho[di]ły/ ieno z róžno[ści] wiáry: **4.** **40-1.** z Turki/ y z Sáráceny [ye] bili/ iáko o [fá]me[<g>o] Chry[st]u[ś] wiécey/ á o wiárę ie[<g>o]. Tę przyrodzoná waśń/ która z rózných wiar idzie/ opu[ści]w[zy] pogány/ [ám]i[my] ná [ye] zátym ro[stá]rgnieniem obro[ć]ili: **4.** **42.** krwáwe bytwy zwodzim/ á to

w[zy]tko prze różność wiary. 4. **43.** Bo wiara/ y prawo (za [ła]ką tych dzisiejszych nowych Theologów) zda [ye iż oboje ku iednému kręfu ciągną/ 4. **44.** 4 jak nr 43. **45.** Pan ... podał nam ... drogę/ ... A tá i[fta] drogá/ iest wiara ná[za]/ á náuka iego święta. 5. **46.** Y nie rzekł nic/ iáko ia rozumiém/ wierze ná[zy]y przeciwného v Ciceroná Scipio/ mieniác to/ iż Bóg nic mił[zy]ego ná świecie niéma/ iedno zbory porządnie po[st]ánowioné: 5. **47-8.** tácy/ by dobrze y kaźni v[š]c mogli/ przed[si]ę źle czynić nieb[ę]da/ á to iest [kutek wiary: Z tą]d [ye tedy znaczyć może/ iż ię[š]cze wię[š]cý ná wierze/ niźli ná práwách porządny[š]y rzeczy-
 politéy należy: 6. **49.50** Ale wiara myśli ludzkie [s]obie [p]ofabia/ zá czym to idzie/ że y vmy[š]tem/ y ciá[š]łem ludzkim záraz wádnie/ czego práwá ták dálece niémaia/ y to co máia/ bez wiary [š]ábo d[zi]erzą. 7. **51.** Kto tedy wiare zdáwná od w[zy]tkich przy[š]tá wzru[š]za/ ... fundámentów rzeczypo[š]politéy wzru[š]za. 7. **52.** a to dla tego/ iż ludzie/ któрым to należy/ niechcá rozumieć z iakiem niebe[š]pieczeń-
 stwem rzeczypo[š]politéy ten [š]ór o wiare z[š]á-
 czón iest: 7. **53.** to przypominie/ że sie iuz málo nie w[zy]tki królestwá obe[š]zly tá niezgodá o wiare/ y rzadkie któreby iákiéy znácz-
 néy klę[š]ki nie w[š]ięło. 21.

54. Czego iż oni nie vkázuia/ niewiem iáka im y w o[š]tátku wiara ma by[š]ć dána. Czech 2. **55-6.** Czyli nas od wiary Lá[š]kiéy/ to iest Lá-
 cín[kiéy]/ (bo [š]ami [š]a Greckiéy) Láchy zowa/ á to wedle etymologiéy: bo iáko od Cze[š]kiéy
 Czech/ od W[š]ó[š]kiéy W[š]och/ ták od Lá[š]kiéy wi-
 ary/ Lách wiedzion być może/ Czech 4-5. **57.**
 gdzie wywodzi/ iż Plato [š]wégo Androginá z tego
 miey[š]cá Moy[š]z[š]owégo wyczerpná[ł]: w czym
 iestli mu wiara ma by[š]ć dána/ álbo nié/ [š]á[š]dzić
 o tym/ nie iest rzecz ná[š]zého przed[si]ęw[š]ięcia
 teraznię[š]zého. Wzór 1. **58.** [š]pyta[ł] iéy (Chio-
 mare): mali zá rzecz przy[š]toyná chowác komu
 wiare? Wzór 2. **59.** A mi[š]uiác małzonká cho-
 cia vmárlégo/ Którému y po šmierci wiare cho-
 wác chciá[š]tá. Dzie 145. **60.** Ztąd gadki
 niepotrzebne/ ztąd y wiary rozne/ Y [š]ákom[š]two
 wro[š]to y vtráty prozne. Dry 35. BSB

wiarołomny taki, który sprzeniewierzył się wierze, zasadom;

r. -omnym.

ten (pan) okowy| Ciężki z więźniów zdé-
 muie: ále wiarołomnym| Polá pu[š]to[š]zy ogniem/
 y mieczem ogromnym. Ps 68,17. BSB

wiarować się obawiać się;
 r. -ujesz.

Czemu ták bárzo córki [š]wéy zá[š]tuie[š]z?
 W[š]zák [š]ye ty tylko [š]romoty wiáruie[š]z:| In[š]zé
 w[š]zelákié v [š]iebie przygody| Ledwe nie gody.
 Tr 16,26. BSB

wiatr poziomy ruch warstw powietrza 1,
 3-74, przen. 2;

w. ustawiczne 3, niešcignione 9, popędliwy
 10, 70, prędkie 41, bystre 64, nagły 46, gwał-
 townie 12, uporne 66, szalone 14, 52, nieo-
 krotne 58, srogie 24-5, 47, usilne 37, niewy-
 trwane 38, nieunoszony 56, nieujęty 4, wolny
 61, duszny 8, chłodne 19, łaskawy 63, pewny
 73, letni 34, inne 35, leda w. 2;

w. z południa 5, 73-4, południ 54, ze wscho-
 du 74, wschodny 54, z północy 33, północny
 54, zachodny 18, 27, 54;

w-ów niezgody 66, wina 25, przyjaźń w-ów
 51;

w. w-y (przeciwko komu[š]) wieje 27, 35,
 powiewa 18, z pola zawiewa 19, roztrząsa
 okręty 4, k., co[š] niesie 31, 69, powiodá 44,
 Amazony przybił w jakie[š] strony 62, chmury
 wojuje 43, powstają 24, ma si[š]ę 48, troszczą
 k. 36, strachu ludziom dodają 24, dodają ko-
 mu[š] szczęśliwego biegu 37, c[š]mę ptastwa przy-
 gnał 5, wstana 10, wstają 29, 33, staná 11,
 słowa, próšby prózne roznió[š]ł na morze 6,
 56, co[š] jako dym roznaszają 23, suchy list
 objają 20, (w żagle) uderzą, uderzają 32, 58,
 panują 71, władną plewami 1, [š]d[š]btu nie da
 pa[š]ć na ziemi 7, morzem wádadają 37, podnosi
 balwany 63, morza przedymają 64, burzy, co[š]
 wypiera 48, trá proch 3, zetrá i zwojują 52,
 syjo[š]skiego wirzchu nie mogą po[š]yć 12, na
 k. się zmówiły, stargały żagle, okręt w kęsy
 zdruzgotawszy, przybiły k. do brzegu 21, w-y
 się sobie sprzeciwiają 54, ucichają 55, 65,
 gładzi 67, cz. litują 38;

w-ów dobywác 13, leda w-u chwytáć się
 2, w-ów uj[š]ć 47, bronieć 45, miarkowác 60,
 podáć żagle w-om 15, 50, pisać na w-e słowa
 16, w-om rozumieć 17, w-y baczyć 68, pobu-
 dzać 72, uschnáć na w-e 22, troski w-om

podawać 41, jako w. się odmieniać 34, z w-y w zawód biegać 26, dać się w moc w-om 30, w-em być zaniesiony 46, zmorzony 8, na w. być wyniesiony 61, coś tkwi w-om na wstręcie 14, pochop z w-u brać 53, budzić w. 70, w-y obiecywać 74, w. czuć 63, mieć 73;

(iść) na w. = *na próżno, na nic* 28, 59, próżna mowa przecz za w-y bieży 39, w-em nadziane nadzieje = *bezpodstawne* 42;

w przysł. inne w-y przeciwko komuś wieją 35, gdzie *k.* w. niesie, płynąć musi 31, bujne drzewo w-om krzywo 40;

w por. 1, 3, 4, 7, 8, 23, 34, 48, 67;

w., woda 16, 36, 45, 60, źródł wody 18, morze 21, 65, flagi 58, mrozy 25, chmury 24, 29, 55, pogoda 51, 68, deszcz 13, 68, niepogoda 36, 47, 70, słońce, deszcz 67, nocy, gwiazdy 38, ziemia 60, ogień 60, nogi 44, chmury, duchy, gromy 9, łyskawice 13, rzeczy znikome 2;

na w-e, w dymie 22, stanął w., morze spadło 11, w-y ucichają, wały upadają 55.

Ps: 1. zli ... Równi plewom/ które [ye walaią przy ziemi/ A wiatry/ gdzie iedno chcą/ w[zędzie władną iemi.] 1,16. 2. Długóz rzeczy znikomych ná[ładować chcecie?] Y ledá wiatru głupi chwytáć [ye będącie?] 4,8. 3. Z[stárłem ie/ iáko proch wiatry trá w[stáwiczné:] 18,81. 4. A tyś ie ták ro[pró[zył/ iáko nie wiety] Wiátr morzolutné roztrzą[sa okręty.] 48, 16. 5. Ro[kazał Eurom stánać: wiátr z południá zátym] Cmě wielką ptá[stwą przygnał:] 78,44. 6. Niesłucháli: á mé [łowá prózné/ Roznió[st wiátr ná morzá różné.] 81,34. 7. Iáko źdźbło/ któremu wiátr nieda páść ná ziemi.] 83,24. 8. Podobien kwiátu/ który/ gdy [ye rozwinął] Nalepiéy/ du[znym wiatrem zmo[rzony zginął.] 103,32. 9. Chmury (*Boga*) twóy wóz: twé konie/ wiatry nieścignioné:] Duchy/ po[stáncy: [studzy/ gromy zápaloné:] 104, 7. 10. Kiedy każe/ wnet wiatry w[stáną popędliwé/] 107,49. 11. Stánał wiátr/ morze [páđło/ żeglarze ożyli/] 107,59. 12. K[Tokolwiek mocnie wfa pánu [wému/] Nieporu[żony [toi: Siońskiemu] Wirzchowi rowien/ którego niemoga] Gwałtowné wiatry pożyczádną trwoga.] 125,4. 13. Z de[zczem ogni[sté mié-]za (*Bóg*) [y[káwice/] Wiatrów dobywa z [wéy [krytéy [kárbnice.] 135,14.

14. á tá (*Niobe*) w wiecznym pęćie| Tkwi w rogu [káły wiatrom [zálonym ná w[střęcie.] *Tr* 15,32. 15. Drudzy co podáli| Zagle wiatrom/ ná ślepé [káły powpadáli: | *Tr* 19,86.

Fr: 16. Ale co komu rzeczce bia[łogłowa/] Pi[ż iéy ná wietrze/ y ná wodzie [łowá.] 1,18,4. 17. Z[lempię pomierzył/ y głębokié morze/] Wié iáko w[stáia/ y záchodzą zorze.] Wiatrom rozumie/ praktykuie komu/ 1,53,3. 18. Tu zdróy prze[żroczytéy wody/] Podróžnému dla ochłody/ Tu zachodny wiátr powiéwa/ Tu [łowik przyjemnie śpiéwa.] 1,62,5. 19. Tu zázwdy chłodné wiatry z polá zawiéwáia/ Tu Słowicy/ tu [zpacy wdzięcznie nárzékaia/ 2,6,5. 20. Ták y dęby korzenia [wégo się trzymáia/ A [uchy nikczemny li[st wiatry obi-]iáia. | 2,38,6. 21. Wiatry z północnym morzem ná mié się zmówiły/ Aby mié niewinnégo gárd[łá pozbáwiły.] Y ná koniec dowiodły [wego: bo [tárgaw[zy] Białé zagle/ y okrét w ké[ly zdruzgotaw[zy/] Przybiły mié do brze-]gu 2,56,1. 22. dobra [zołdrá žimie/ Kiedy v[chnie ná wietrze/ álbo w gé[stym dimie.] 2,64,4. 23. in[żé rzeczy/ których się chwyt-]aiá] Ludzie prosći/ iáko dym/ wiatry roz-]na[ziáia.] 2,99,18. 24. zew[ząd pow[stáia] Sro-]gié wiatry/ zew[ząd [tráchu ludziom dodáia] Chmury czarné/ 2,100,6. 25. Co mni[ma[ż téy przygody nagléy zá przyczyná?] Ani to mrozów/ áni wiatrów [rogich winá:] Lecz mié zlégo pó[ety wir[że záleciáły/ 3,7,4. 26. Glinko białogrzywy ... toś ty mó[ł z wiatry wzawód] biegáć/ A niemó[ł nie[czę[stnéy śmierci] się wybiegáć.] 3,75,5.

Pieś: 27. Zbozá w[státy/ wiátr zachodny wieie| Ptacy [obie gniazdá omyśláia/ 1,2,10. 28. Zadna go pieśn/ zadny głos nie ru[zy/] W[zy[tko idzie ná wiátr mimo v[zy.] 1,2,24. 29. Lecz [ámá widzi[ż/ iákié wiatry w[stáia/ Iákié po niebie chmury [ye mié[ziáia.] 1,6,5. 30. Day [ye w moc wiatróm/ á [kocz z góry śmieie:] 1,6,49. 31. Lecz iáko ná błédnym morzu/ nie ták gdzie chcemy/ Ale gdzie nas wiatry nio[sa/ płynáć muśiémy.] 1,8,12. 32. Nieumiém ia/ gdy w żagle| Vderzą wiatry nagle/ Krzyżem pádác/ y świętych przená-]dowác dáry/ 1,9,34. 33. Wiatry z pułnocy w[stáia/ 1,14,2. 34. Z kád tę nie[stáłość bia[łogłowy máia/ Ze [ye/ iáko wiátr letni/ od-]mieniáia.] 1,15,8. 35. A mnie [ye zdáło/ žem

był w[zy]stek w niebie. | Dżis inné wiátry prze-
ciwko mnie wieia | Stráciłém w[zy]tko zázaz
y z nádzieia: | 1,15,13. **36.** Trofczã mié [mut-
nã] frogié mor[kié] wody | Trofczã mié wiátry/
y zlé niepogody: | 1,17,30. **37.** Vsilné wiátry/
co morzem władaćie | Ie[li] téz kiedy co to
miłość znaćie: | Dodayćie mu ták [częśliwego
biegu] | Ze wrychle [tanie] ná oyczy[ty]m brzegu. |
1,17,45. **38.** Mych niewczáfów lituiã nocy
nieprze[p]ané: | Lituiã pełné gwiazdy/ wiátry
niewytrwáné: | 1,25,34. **39.** A moiã prózna
mowã przéc zã wiátry biezy: | 1,25,42. **40.**
Cnocie zayzrzã iáko żywo: | Buyné drzewo wiá-
tróm krzywo: | 2,2,18. **41.** A tro[ki] nieu[pio-
né] Prędkim wiátróm podãia zã morze czer-
wóné. | 2,7,12. **42.** W co pozły dżia[ł]ã/ y ná[żé]
turnieie? | Wiátrém nádżiané puknęły nádzie-
ie. | 2,8,16. **43.** Nie zãwždy grad z góry leći |
Albo burza niebo [zpeći: | Chmury czarné wiátr
woiue | A pogodã ná[stę]puie. | 2,15,7. **44.** Idż
gdzie cié nogi/ y wiátry powiodã | Zã tã zycz-
liwéy émy nocnéy pogodã: | 2,18,49.

45. Piękna nocy życz pogody | Brón(!) wiá-
trów/ y nagléy wody: | *Sob* 1,6. **46.** Spiéwa
żeglarz/ w cudz[e] [trony] | Nagłym wiátrém zã-
niešiony: | *Sob* 9,6. **47.** Przebyłém iáko ma
być niebe[spie]czné wody | V[zed]łém [rogich
wiátrów/ y zléy] niepogody. | *Tarn* 148. **48-9.**
Bo iáko ná Krępaku wiátr ze w[zy]tkiéy siły |
Burzac/ dãb [tãry] wypãr[ł] / á ten wykrecony |
Pad[ł] / ... Tãkżé męzny Tezeus/ mié[ż]ãncã [ro-
giégo] | Obãli[ł] / rogi ná wiátr prózno miecãcégo. |
Pam 62-6. **50.** po[ś]el vczãiw[ym] | Miał żagle wiá-
tróm podãć / twóy g[ł]os żãlošćiw[ym] | Tym go po-
tkãł: | *Pam* 82. **51.** A zã przyiãznią wiátrów/
y dobréy pogody | Wyšiadłés na brzég Pru[ki]/
króm w[zelã]kiéy [zkody. | *Pam* 111. **52.** *Pam*
128 jak nr 14. **53.** A żagle roftoczoné pochóp
z wiátru brãły. | *Pam* 172. **54.** Krzyk w okrę-
ćie / á chmury nocy przydawãia | Swiãtã nie
znãć / wiátry [ye] [obie] [prze]ciwiãia. | Vši[ł]uie
zachodny przeciwko w[chodn]ému: | Vši[ł]uie Po-
łudni przeciw Północnému. | *Pam* 178. **55.**
Nãziutrz/ kiedy zorzã z wody pow[ftaw]ãłã |
Rozchodziły [ye] chmury/ wiátry vëchãły |
A pieni[ft]é znienáglã wãły vpadãły. | *Pam* 191.
56. á mé próšby prózn[e] | Roznió[ł] nieuno[ż]ony
wiátr ná morze rózne. | *Pam* 254. **57.** Gau-
deo libertate mea/ pewnoque pokoio. | Non
expono animam wiãtris/ longinqua petendo |

Lucra/ neque occido biédnum lichwiãdo czło-
wiekum. | (*Cieszę się swoją wolnością i pew-
nym pokojem. Nie wystawiam życia na wiatry,
szukając dalekich zysków, ani też lichwą nie
dobijam biednego człowieka.*) C 161. **58.**
Snadżby lepiéy/ by ieno nieczuć żalu [w]égo |
Twardã [kãłã] gdzie [tãnać] šrzod morzã hucz-
négo | O którãby šie wiecznie morzkie roz-
biiãły | Flãgi/ y nieokrotné wiátry vdérzãły. |
FgPŻal 8. **59.** ále me w[zy]tki proroc[ty]wã |
Nã wiátr idã | *Odp* 504. **60.** IA Zgodã/ która
[porné] Plãnety [sprãw]uie: | Ziemię/ wodę/ wiátr/
ogięń/ w żywiółãch miãrkuie. | *Zg* 2. **61.** Ten
iáko [koro] z drzewã [w]égo był [pu]czony |
A potym wzgó[re] ná wiátr wolny wyniešiony |
Okazãły [ye] ná nim rozliczn[e] narody | *Prop*
54. **62.** naprzód iáko męzn[e] Amãzony | Od
Thermodontã przybił wiátr w Scythiy[skie] [tro-
ny. | *Prop* 164. **63.** rãny | Zefir ná éichym
morzu podnoši bãłwãny | Ná piérw[zym] [fo]-
cã w[chod]zié/ które póki czuiã | Lã[kã]wy wiátr/
leniwo naprzód po[stę]puia | *Prop* 226. **64-5.**
Nie zãwždy by[tr]é wiátry morzã przedymãia |
Ani wãły gwałtowné w brzégu vdérzãia. | Nie
zãwždy niepogodã ná niebie pãnuie: | Czãsem
šie téz y Słóncé wdżięczné vkãzuie. | A wiátry
vëchãia/ y morze gniewliw[e] | *EpRadz* 1,5. **66.**
Prze wielkie wiátrów vpornych niezgody. | Ná
Oceanie północnym bãłwãny | Do krzywych
brzegów wãłã ná przemiãny. | *Sz* 330. **67.**
Yáko kwiat pewnym p[ł]otem rošćie ogrodzo-
ny | ... Któ[re]go [š]óncé twi[er]dzi/ wiátr gładzi/
d[é]cz żywi: | *Epit* 43. **68.** Ztãd pogodę/ y
wiátry/ y przyzły d[é]cz baczy: | *Phaen* ust.
13. **69.** Ná ten czãsz Etefiãe ná morze wpa-
dãia: | Nawy wiátr niešie/ wio[ł]ã odpoczynek
maia. | *Phaen* 10,140. **70.** *Phaen* 11,146 jak
nr 10. **71.** W ten czãsz wiátry pãnuia | *Phaen*
24,247. **72.** TV[Ź] ie[st] y prędkie Orzeł lãb[ę]ciã
pomni[ez]y | Ale wiátry pobudzãć/ żaden
gwałtowni[ez]y. | *Phaen* 27,266. **73.** Z po-
łudniã ma[ż] pewny wiátr/ wczãsz wi[ęc] [pu]-
czay żagle. | *Phaen* 36,355. **74.** Tó[ż] / co y
piérw[é]y ołtarz przedšie okãzuie: | Ze w[chod]u/
nie z południã/ wiátry obiecuie. | *Phaen* 36,
364. BSB

wiatronogi szybki w biegu, pędzący jak
wiatr, rączy, chyży 1-3;
w. koń 1, jelen 2, sarny 3;

w postp. 1–3;
r. –ogi 1, 2, –ogie 3.

1. czá[ŭ strá[zný trwogi| Nievnió[ŧ páná koń wiatronogi.| *Ps* 33,34. **2.** Niepomoże twarz gátka/ ani włos trafiony.| Pirzchnie iako przed wilkiem ieleń wiatronogi/| *Sat* 393. **3.** Lubo [arny po pufzczy gonić wiatronogie/ W[zy[ŧtkiego tu/ Krolu moy/ naydzie[ŧz mno[ŧtwo [rogie.| *Dry* 59. BSB

wiązać *krepując kogoś czymś, pozbawić swobody ruchów, brać do niewoli* 1, 4, *nakładać zobowiązanie* 5, *zobowiązywać, być obowiązującym* 2, *opatrywać, goić* 3, *tkać* 6;

w. *Pan*, jego wyroki 2, (3), *człowiek* 1, 4–6;

w. rany 3, ludzi 4, nas 5, oponę 6, wszystkie świat 2;

w. prawem, przysięgami 5;

w., spiąć 5, gonić 1, rany wiązać, lekować 3;

w. *coś* 2, 3, 6, *k.* 4, *k. czymś* 5, *bez dop.* 1; r. –á[á 6.

1. iuz go y bóg (práwi)| Opuścił: gońcie: wiążcie: nikt go nie wybawi.| *Ps* 71,22. **2.** Pan ná[ŧz to iefŧ bóg práwy: iego wyroki| Wią[ŧ w[ŧzytek świat/ iáko w [obie [zyroki.| *Ps* 105,13. **3.** On [mutné [ercá [iefzy/ tro[ŧki lékuie/| Rány wiá[ŧe/ boleści w[ŧzelkié vymuie.| *Ps* 147,6. **4.** Tám by[ŧo widáć Pru[ŧsy/ á oni woiuia| Mázow[ŧe/ ludzi wiá[ŧa/ wsi/ y miá[ŧá p[ŧuia.| *Prop* 58. **5.** Co tedy práwem in[ŧy/ co nas przysięgami| Wiá[ŧáli/ ty nas [ercem zepni/ y myslámi.| *Prop* 242. **6.** Tę w iey domu ná[á[ŧá[ŧ/ á oná wiá[ŧá[ŧá| Oponę/ w któręy bitwy obie wyrażá[ŧá| Troiá[ŧkięgo rycér[ŧwá z Gréki walcznémi/ *Mon* 123. BSB

wiązany *tworzony*;
r. –ány.

Gdy mię iefz[ŧe w żywo[ŧie má[ŧká no[ŧi[ŧá:| Gd[ŧiem ia ró[ŧ o[ŧbliwym kuń[ŧtem wiá[ŧány/ Okiem iefz[ŧe [ŧonecznym nie oglá[ŧány.| *Ps* 139,35. BSB

wicher *silny, gwałtowny wiatr* 1–10; w. gwałtowny 2, ognisty 5, szalony 6, nieu[ŧmierzony 9, nies[ŧychany 5, prędkie 10, na wody s[ŧone uniesiony 6;

w. pędem leci 7, wpadł na morze 9, morze miesza 7, proch po powietrzu niesie 2, *coś* wykręca duchem popędliwym 3, *na morzu* człowieka pędzi 8, uderzy w *żagle* 10;

grom z w–em zmieszany 1, grad z w–em zmieszany 4, (5);

w *por.* 2;

w., grom 1, grad 4, 5, morze 6, węgle żywe 1.

1. Ná złé ludzi wyleie defz[ŧc gorácy siár[ŧczány| Wyleie węglé żywé/ y grom z wichrem zmié[ŧzány| *Ps* 11,10. **2.** Iáko gwałtowny wicher niezgoniony| Proch po powietrzu nie[ŧie: ták y ony| Ani[ŧó[ŧ niech pędzi.| *Ps* 35,13. **3.** Niech ié [urowo/ y z korzeniem żywym| Wicher wykręci duchem popędliwym.| *Ps* 58,24. **4.** Chmury z hukiem linęły defz[ŧc nie[ŧychány| Linęły grad gwałtowny z wichrem zmié[ŧzány| *Ps* 77,36. **5.** Miá[ŧto d[ŧ[ŧza z niebá pá[ŧá[ŧ grad kámieni[ŧy| A z grádem nie[ŧychány wicher ogni[ŧy.| *Ps* 105,62. **6.** Ia wiém/ co vmié morze/ y [zalony| Wicher ná wody [ŧoné vniesiony.| *Pie[ŧ* 1,6,8. **7.** Niech zóny [rogich pohánców/ y dzie[ŧci| Do[ŧwiadcza/ iákim pędem wicher leci/| Morze mié[ŧzá[ŧc: huczá [rogie wá[ŧy| A brzézne w grun[ŧcie wzdrygáia| [ye [ká[ŧy.| *Pie[ŧ* 1,6,10. **8.** In[ŧy [ye ciagná(!) przy dworze| Albo [ęgluia przez morze| Gd[ŧie cz[ŧowieká wicher pędzi/ A [mieré bli[ŧey ni[ŧ ná piędzi.| *Sob* 12,11. **9.** Kiedy nieu[ŧmierzony wicher wpadł ná morze| Szum pow[ŧá[ŧ/ y gwałtowna zwiérzchu niepogodá| Wá[ŧy zá wá[ŧmi pędzi poru[ŧzona wodá| *Pam* 174. **10.** Bo iefli prędkie wicher/ vderzy w nié nagle| Albo nawie zátoná[ŧ/ álbo wo[ŧá[ŧ trzebá| Zeby Bóg mi[ŧo[ŧiernym poy[ŧrza[ŧ okiem z niebá| *Phaen* 36,356. BSB

wichrowy *taki jak wicher*;
w–e duchy;
r. –owé.

Pára/ y ogień gorácy/ Grad/ y [nieg z niebá p[ŧynácy/ Y prędkie duchy wichrowé/ Ná pá[ŧ[ŧkié [ŧowá gotowé.| *Ps* 148,23. BSB

wici *pęki żerdzi lub pourozów rozsyłane systemem sztafety jako wezwanie na wyprawę wojenną* 1, 2;

w. roznosić 2;

wojna bez wici 1.

1. Więc téz woyná bez wići: go[podarz [ye wierći| Porwoniście zábitéy ná of[átek śmierci:] *Pieś 1,18,33.* **2.** Ale [ye Niemcy czegoś wiécéy domagáią.| Znowu wići rozno[za: *Prop 89.* BSB

wić *plotąc lub skręcając, wykonywać, formować coś (głównie wieńce) 1–5;*

w–e człowiek 1–4, *driady* 5;

w. wieniec 1, 3, 5, wianeczek 2, lelija z kwiatem różanym w wieniec 4;

w. swą ręką 1;

w., przystroić 2, tańcować, polować 5;

w. coś 1–3, 5, coś z czymś w coś 4;

r. –iła 1, 2, –iła 3, 4.

1. Nie proś mié nikt o mój wieniec:| Sámám go [wą ręką wiá| Sámá go będę nošiá.| *Sob 8,15.* **2.** TEn wianeczek rućiány piękna Gréta wiá| Aby weń nádobnégo Klimká przy[tróić.| *Fr 2,7,1.* **3.** pátrż gdy wieniec wija| Ze po[policie [ádzą przy różéy lelija.| *Fr 3,82,3.* **4.** álbo gdy leliia| Z pięknym kwiatem różanym w ieden wieniec wia.| *EpRadz 42.* **5.** Tám álbo wieńce wiim (*driady*)| álbo táńcuiemy| Tráfi fię że z Dyána czá[em poluiemy| To [ą ná[ze zabawy| *Dry 81.* BSB

wić się *o roślinach – piąć się, owijać się, oplatać 1, ukladać się węzowato między gwiazdozbiorami 2;*

w–e krzak winnej macice 1, smok 2;

w. po tyce 1;

w por. 1;

r. –ije 2.

1. Iáko/ wijąc [ye po tyce| Płodny krzak winnéy máćice| Obfituie w [łodkie groná:| Ták bogoboynégo zoná.| *Ps 128,9.* **2.** Między tymi (*Cynozurą i Helice*) podobien rzéce [mok [ye wije:| *Phaen 2,51.* BSB

Wida *Marek Vida (1480–1560), humanista włoski, autor poematu „Scacchia ludus”, z którego korzystał Kochanowski, tworząc „Szachy”.*

Wyfiadw[zy z morzá/ gdziem Widę przeymował| Ktory po wodach Auzoń[kich żeglował.| *Sz 597.* BSB

widać *widywać, oglądać, widzieć 1, 3, 19, w bezokoliczniku: dać się widzieć, widnieć 2, 4–18, 20;*

w–ają *ludzie 1, 19, pałace 3;*

w. (było, będzie) Prussy 10, dwie wojszce 11, mężczyzn i białogłowy 12–3, brzeg 4, miasto 5, stoły 6, ławy 7, namioty, niezwalczony roty 14, brodę 2, wieczór 15, żalony wyraz poklékłego męża 16, pannę 17, wołu 18, Andromedy prawą stronę 20, wszystko 8, nic w. nie będzie 9, mię 1, ciebie 3;

w. po drogach 1, posłem 3, z głębokiej odchłani 5, z dołu 20, z niego (kusza) 2, jako w biały dzień 9, dalej 11, przy wierzchu Promethowym 12, z drugiej strony przy morzu 13, za Dżiwną 14, na niebie 15, niedaleko głowy 16, rzadko 17, pierwej 18, u zachodu 18, tam 10, jako widamy 19;

w. k. 1, k. *kims* 3, coś. z cz. 2, coś 4–10, 12–8, 20, ze zd. dop. 11;

w., słuhać 3, siła zastawiać 1;

r. –ają 1, –ály 3.

1. Po drógách/ gdzie mié widáią| Sidła ná mié zá[tawiáią:| *Ps 142,9.* **2.** Li[owáty przy biésiedzie| Pił z kufzá prawie [porégo| Ták iż tylko brodę z niego| Widáć było kroko[owa:| *Fr 3,18,5.* **3.** Ciebie posłem papie[kié pałace widáły| Ciebie rzé[za/ y v[zy Césár[kié [lu[cháty.| *Fr 3,69,7.* **4.** A tá dopiéro zlékła [ye niebogá| Gdzie poyrzy zew[ząd morze/ zew[ząd trwogá| Brzegu niewidáć(!)| *Pieś 1,6, 19.* **5.** A kiedy [ye záś wáły ro[stępuia/ áni| Miá[ta widáć wielkiégo/ z głębokiéy odchłani.| *Pam 184.* **6.7.** Tám było widáć [toły z kámiénia cio[áné| Widáć y ławy krętnym blufczem przyodziáné.| *FgFrag 5–6.* **8.9.** Wielki ogień ma pow[tać/ ták wielki ogień| Ze w[zytko/ iáko w biały dzień/ widáć będzie| Ale názáiutrz záś nic widáć nie będzie.| *Odp 546–7.* **10.** Tám było widáć Pru[sy/ á oni woiuia| Mázow[ze/ ludzi wiáza/ wsi/ y miá[ta p[uiá.| *Prop 57.* **11.** bo pátrż iáko wsi goráią| A zamków między [obá przedsié dobywáią| Widáć że było dáléy dwie woy[cze ogromné| *Prop 101.* **12–3.** [ásiádá budza/ ie[li gdzie o[pány| Kof[máté capy pásie/ y wielkie czabány| Widáć ie przy wy[okim wierzchu Promethowym| Widáć ie z drugiéy [trony przy morzu lodowym| *Prop 181–2.* **14.** Iuż twoie namioty| Zá Dżiwną widáć/ y twé niezwalczoné roty.| *Jez 208.* **15.** Oto widáć ná niebie wieczór niewátpliwy.| *Epit 6.* **16.** Nie dáleko

téy głowy okrutného wężá/| Widác żáło[ny
wyraz poklékłego męzá. | *Phaen* 3,62. **17.**
Ale kiedy zász nástał sárbrny wiek po złotym/
Rzadko tę świętą pánnę widác było potym. |
Phaen 9,106. **18.** lecz v zachodu/ piérwéy
widác wołu. | *Phaen* 12,154. **19.** Temu/ iáko
widamy/ częšto [ye przygadza/ Ze téyże nocy
gá[nie/ y zász téyże w[chadza. | *Phaen* 40,501.
20. Y Andromedy widác práwą [tronę z dołu. |
Phaen 40,576. *BSB*

widny p. niewidny

widomie *widzialnie, naocznie, w sposób
niebudzący wątpliwości* 1, 2;

w swym majestacie w. się stawić 1, aby
złość czyjaś była w. karana 2.

1. A to/ że ty znowu miásto [wé náprawi[z/
Y w [wym máieftacie widomie [ye [táwi[z: | *Ps*
102,38. **2.** y ow[zem pro[żę zázwdy páná/
Aby złość ich byłá widomie karáná. | *Ps* 141,16.

p. niewidomie *BSB*

widomy *taki, którego można zobaczyć,
widzialny, widoczny, zauważalny* 1–8;

w. (jest) sława. 1, 2, plagi 3, znamię 4,
świat 5, wozy 6, znak przyszłej niepogody 7,
znaki 8;

prawie w. 3;

w. na oko 1, 2;

w. – niewidomy 5;

w *prep.* 3–5, 8, w *postp.* 6, 7.

1. ro[po[trzy [zyroko] Sławę [woię/ niech
będzie widoma ná oko. | *Ps* 57,16. **2.** *Ps* 57,32
jak nr 1. **3.** Przygodámi/ niefzczęściem dziw-
nym vtrapieni/ A práwie widomémi plágámi
dotknieni/ Dopiéro niebożetá do páná wzdychá-
háli/ | *Ps* 78,60. **4.** Y zyedli mu tám byli
miedzy [obá rámię/ Czego/ kiedy zász ożył/
miał widomé známie. | *Fr* 2,92,4. **5.** Wize-
runk widomégo swiátá niewidomy| Ie[st nád
prze[roczy[temi niebie[kimi domy:| Gdzie for-
my do[koná[le w[zytkich rzeczy wi[za/ | *Br* 13.
6. Sámá o[š/ ... obá kóncá máiac ... Po práwéy/
y po lewéy ręce/ ten po[ledni| Ma dwa wozy
widómé/ iáko znáczá iedni. | *Phaen* 1,36. **7.**
Ná ten oltarz Noc dawna [trzegác ludzkiéy
[zkody/ Włóżyłá znak widomy przy[zléy nie-
pogody. | *Phaen* 36,350. **8.** Kto chce lotnych
lat biég zná[ć/ y porzádek niebá. | Przy w[zyt-

kich [á widomé znáki po[łożoné/| Ták ob[fité/
że iedné z drugiémi [poioné. | *Phaen* 40,387.

p. niewidomy *BSB*

widzenie *to, co się widzi, to, co się
pojawia na jawie lub we śnie, objawienie,
wizja* 1, *postrzeganie świata* 2, *pogląd, punkt
widzenia* 3;

w. mądre 2, tve 2, swe 3;

w. powiadać 3, w w–u powiedzieć coś 1;

w p. 3.

1. Tyś w widzeniu powiedział prorokowi
[wemu:| Náznáczyłem ia królá iuz ludowi
memu. | *Ps* 89,33. **2.** w[żák nie Rzym bu-
downy/| Ale swiát w[zy[tek Miá[stem ie[st mą-
dremu| Widzeniu twemu. | *Tr* 16,24. **3.** tám
gdy káždy [wé widzenié iáko w tákiéy trwo-
dze powiádał/ gdzieby [ie z żoná y z dziećmi
vdać/ pytáli Siemień[kiégo/ á ty gdzie z [woiá?
Ap 22. *BSB*

widziadło *widok.*

Będzie[z (mówią) ten kiedy dzień błogo[stá-
wiony/| Ze go leżác ná márach o[státnich wy-
rzemy?| A tym wdzięcznym widziá[łem oczy
nápásiemy?| *Ps* 41,16. *BSB*

widzian, widziany *oglądany, obserwo-
wany* 1, 2;

pan był w. 1, dobrzy będą widzeni 2;

w. na Synajcu 1, w wielkiej zacności 2.

1. A [am pan w po[rzodku ich/ iáki w daw-
nym lećie| Ná Sináicu był widzian/ álbo w
[wym namiećie. | *Ps* 68,48. **2.** Dobrzy będą wi-
dzeni w wielkiéy zacności/ | *Ps* 149,9. *BSB*

widzieć *postrzegać kogoś lub coś wzro-
kiem, oglądać (w sensie fizycznym)* 26, 39, 43,
45, 48, 52, 58–9, 61, 65–7, 70–1, 74, 78, 80–1,
85–6, 90, 94, 97, 99, 106, 110–3, 116–9, 122,
125, 128, 130, 134–7, 142, 145–6, 148, 150–1,
156–7, 160, 163–4, 169, 178, 180–1, 184–5,
187, 189, 196, 199–203, 206–7, *dostrzegać,
zauważać (w sensie fizycznym i psychicznym,
tzn. zdawać sobie z czegoś sprawę, uświada-
miać sobie coś, rozumieć)* 1, 2–5, 8–23, 25,
27–2, 35–7, 46–7, 51, 54–6, 60, 62, 64, 69,
73, 75, 79, 83–4, 87, 92–3, 95, 98, 107–8, 115,
120, 126–7, 131, 138, 143, 149, 154–5, 159,
162, 165–8, 172–5, 177, 179, 182–3, 188, 190–

-2, 194-5, 197, 204-5, 208, *wydawać się, zdawać się* 63, 77, 109, 121, *przewidywać, wyobrażać sobie, oglądać oczami wyobraźni* 6, 7, 24, 33, 34, 41, 53, 100, 102-5, 114, 123-4, 161, 171, *wiedzieć, znać coś* 40, 42, 50, 57, 140, 152-3, 193, *spotkać kogoś* 72, 82, 88-9, 91, 176, *wtrącone jako sposób wyrażenia sądu, opinii mówiącego, potwierdzenia, podkreślenia czegoś = sądzić, jak mi się wydaje, na pewno* 38, 49, 76, 96, 101, 129, 132-3, 139, 141, 144, 147, 158, 170, 186, 198, *co się wam widzi ten drugi? = jak oceniacie tego drugiego, co o nim myślicie?* 68, w. krajów nocy wiecznej = *umrzeć* 44;

widzi Bóg, Pan 1, (4), 5, 11, (12), 13-4, (19), 26, 34, 35, 37, (39, 40, 42), 50, 110, 120, 137, 152, (166-7), *człowiek* 2, 3, 6-10, 15-8, 20-5, 30, 32-3, 36, 38, 41, 43, 45-9, 53-6, 58-62, 64, 66-9, 70-86, 88-93, 95-108, 111-5, 117-9, 122-4, 128-36, 138-51, 154-65, 168-86, 190-202, 204, 208, *dusza zmarłego* 44, 51-2, 57, *oczy* 65, *oko śmiertelne* 116, *życie* 34, *Miłość* 94, *śmierć* 125-7, *fortuna* 109, *wstyd* 18, *sen* 27, *świat* 63, 121, *ogień słońca* 203, *wody* 28-9, *strony* 87, *noc* 207, *fig. szach.* 187-8, *Satyr* 153;

w. Boga 97, 116, *cię = Boga* 28, *twórcę wszech rzeczy* 52, *dobrodziejstwa, cuda* 30, *przykłady gniewu pańskiego* 36, *boży wzrok straszliwy* 3, *niebo rozgniewane i wiek strwożony* 87, *pański przybytek* 24;

w. świat 100, *co na niebie i co jest na ziemi* 39, *pierwszą bryłę ciała, początki małe, linie człowieka niedoskonałe* 42, *człowieka* 10, 16, 18, 58, 61, 72, 78, 82, 88-9, 91, 103-6, 110-4, 123, 125, 128, 130, 134, 136-7, 142-3, 153, 155, 159-60, 169, 176-8, 180-1, 184, 196, 199-202, *chwalnego w sobie coś* 73, *inszą chwałę* 168, *to, co napięknieszego i co napożyteczniejszego ludzie między sobą mają* 166, *pański majestat* 122, *omylną nadzieję i błąd* 205, *smutnych mękę i hardych okrucieństwo* 4, *sprawy czyjeś* 12, *skutek* 208, *chęć czyjaś* 40, 126, *serca czyjeś* 19, *myśli* 12, 19, *cześć* 127, *swój błąd i próżne nadzieje* 93, w. *kimś* *rozkosz* 79, *czyjs* *nierząd* 149, *grzech* 20, *krzywdę czyjaś* 13, *żałość* 47, *nieszczęście czyjeś* 17, *czyjs* *przypadek nieszczęśliwy* 32, *upad nad kimś* 14, *troski* 27, *pomstę* 23, *hańbę* 25, *zdradę* 62, *one w ichże włas-*

nych siatkach uplecione 43, *twarz czyjaś* 90, 99, *polskiej siły znaki* 171, *wojska* 8, *siła człowieka zbrojnego* 199, *namioty* 157, *szyszaki* 66, *tarcze* 66, *drzewa* 9, 67, *groty* 67, *drzewa = włócznie* 9, *ognie* 163, *perzyny* 163, *okręty* 207, *pogonią* 164, *wiele szkód* 26, *zewłoki* 94, *Satyra* 150;

w. *umierając = umierające* *dzieci* 45, *swój grób* 6, 7, *czternaście mogił* 48, *śmierć* 33, 124, *swe mary* 31, *wszystkich rzeczy koniec* 41, *krajów nocy wiecznej* 44, *palenie ofiar* 37;

w. *miasto* 22, 151, 156, *zamek* 151, 156, *drogi* 151, *mosty* 151, *brzegi* 151, *Dunaj* 70, *Alpy* 71, *wołu* 156, *orła* 161, *konia* 161, *kwiat* 117, (118), *zboże* 156, *półmisków nie-mało* 59, *złota na kimś dosyć* 85, *fig. szach.* 187, *obronę od metu (metowi)* 190, 192, *światło* 146, *niepogodę* 185, *Boota* 206, *po-czet fraszek* 83, *wszy(s)tko* 1, 5, 81, 135, 152, 183, 203, *cokolwiek* 80, *co* 34, 37, 53, 175, *to* 56, 65, 92;

w. *na oko* 2, 34, 93, 102, 143, 173, *okiem* 24, 86, *oczyma* 39, *wszędę* 171, *z daleka* 153, *tu* 142, *tuż nad głową* 36, *pod drzewem* 184, *stamtąd* 5, *z góry* 19, *z nieba* 120, *prawie* 6, 20, 34, *w kościele* 26, *w polach* 30, *w łożnicy* 114, *w siermiedze, w złotych głowach* 110, 137, *dziś* 142, *na każdy dzień* 83, *raz* 88, *niedaleko* 124, *u drugiego* 175, *teraz* 107, *po-tym* 155, *kiedy* 89, *naprzód* 123, *po ranu* 117, *wieczór* 118, *w tańcu* 106, *przez sen* 88-9, *na jawie* 95, *na koniach* 164, *w szedziwym lecie* 160, *w majestacie* 52, *jako żywa* 91;

rad (radzi) w. k. coś 17, 92, 127, 159, 166-7, 177, *rad w. się u k.* 69, *rad w. się kimś* 172, *głową w-ę kiwają* 38, *ktoś, gdzie tknąć widzi* 50, *nie rzeczesz tego, widzę* 51, *pierwej niż przyjdzie, widzi* 53, *jako żywiesz, tak, widzę i mówisz* 132, *widzi, jako trzeba* 189, *nie w. k. dokąd* 72, *widząc oczy paść* 32, *jako się komuś w. 109, w. ile nas na ziemi* 11, *w czymś się szpetnym widzieć* 61, *gdzieś, skądś* *da się widzieć kogoś* 123, 206;

w bezokoliczniku z czasownikiem w formie osobowej - *poszła w.* 44, *niemiał w.* 99, *w. żadasz* 112, *mogę, mógł, mogła w.* 113, 122, 205, *obrać w. k.* 178, *myśląc w.* 114, *daj w.* 208, *dać się w.* 123, 206, *chcieć się widzieć czym jest* 74;

widzim 21, 183, *widziem* 52;

w. k. 8, 10, 16, 18, 28, 43, 45, 58, 72, 78, 82, 91, 97, 104–5, 111–3, 116, 123, 125, 128, 130, 134, 136, 143, 150, 153, 159, 169, 176–8, 180–1, 184, 196, 200–2, *kimś* 172, po *kimś* k. 103, k. z *kimś* 155, k. przed *kimś* 142, k. w *czymś* 43, 52, 61, 106, 110, 114, 137, 160, k. na *czymś* 164, k. u k. 69, w. k. przez *coś* 88–9, przed *kimś* *coś* 59, *coś* 1, 3–7, 9, 12–3, 17, 20, 22–3, 27, 31–2, 34, 36–7, 40–2, 48, 65–7, 70–1, 80–1, 87, 90, 92–3, 99, 117, 119, 122, 124, 126–7, 135, 151–2, 156–7, 161, 163, 166, 168, 171, 174, 185, 187, 192, 203, 205, 206–8, *coś* u k. 175, w. cz. 44, *coś* przed *kimś* 59, *coś* na *kimś* 25, *coś* nad *czymś* 33, *coś* nad *kimś* 14, *coś* w *kimś*, *czymś* 26, 30, 73, 79, 174, *coś* z cz. 19, 100, *coś* od cz. 190, *coś* na *coś* 83, *czymś* 24, 39, z cz. k. 11, ze zd. dop. 2, 11, 15, 21, 39, 46, 50, 54–5, 57, 60, 62, 75, 77, 84, 86, 92, 98, 102, 107–8, 115, 120, 131, 135, 138, 140, 145, 148, 154, 162, 165, 173–4, 179, 182–3, 188, 191, 193–5, 204;

w. się 63, 68, 77, 109, 121, 123, 206, w. siebie 61, 69, 74, 172;

w por. 135;

w przysł. Łacniej rzec: widzę, niż czynić 49;

w., słyszeć 10, 80–1, 176, 203, napatrzeć się 112, oglądać 11, 112, patrzeć 113, poźrzeć, pojrzyć 11, 18, 171, obejrzeć się 16, mówić 189, znać *coś* 20, rozumieć 35, paść 3, nie bać się 9, lęknąć się 29;

r. –idzę (:–ydzę) 58, 79, 106, –idzisz 180, –idzisz (:–ydzisz) 111, –idzi 61, 152, –idzi (:–ydzi) 1, 5, 14, 50, 63, 109, 121, 190, –icie 57, –idzą (:–ydzą) 17, 56, 73, –ął 91, –ąło 116, –ąły 29, 65, –eli 25, 30, –awszy 88;

w p. 115, 128, 165–70, 172–9.

Ps: 1. Ich rozumowi śmieie [ye głupiemu] Bóg z wyfokości/ który w[zytško widzi:] 2,10. 2. A ludzie niezyczliwi zápálác [ye mu[za]/ Widząc ná oko ze [ye prózno o mię ku[za.] 6,20. 3. Boże ... Nieprzyiaciel mój [trwożony ... padł [tráchem ogárníony] Widząc twój wzrok [trá[zliwy.] 9,12. 4. bo ty (Panie) widzi[z y [mutnych mękę/] Y hárdych okrućień-ftwo: toć wpádnie w rękę.] 10,37. 5. 11,7 jak nr 1. 6. Iuzem práwie [wóy grób widziál: iuz ná mię byłá] Smierć [woie nieuchronioné

śidlá wrzuciłá.] 18,9. 7. Grób [wóy przed [obą widę otworzony.] 22,44. 8.9. Niech widę woy[ká zniešione/] Niech widę drzewá złożoné:] Vfáiac páń[kiéy pomocy/] Nieboię [ye żadnéy mocy.] 27,9–10. 10. Widę świádku nieprawdziwé/] Sły[ze ná [ye kłámftwo żywé.] 27,43. 11. Pan tylko z niebá poyrzy ná ziem[kie niżiny/] A w[zytški ludzkie ogláda [sny.] Widzi z páłáców [woich ile nás ná ziemi.] Zywotá w[piéra pracámi [wemi.] 33,27. 12. Widzi y [práwy ná[ze/] y myšli zámknioné/] Bo przezeń [ercá ná[ze [tworzoné.] 33,29. 13. Widzi[z/ o pánie/ iáwną krzywđę moię/] Nie rácz iéy milczec: 35,64. 14. A pan/ ná niebie siedząc/ z niego [zydzi/] Bo vpad nád nim nievchronny widzi.] 37,32. 15. Byłem dżięcięciem/ á dżięciem iuz síwy.] A nie widziálem/ áby [práwiedliwy] Był opu[zczoney/ 37,58. 16. Widziálem złego w [zceščiu ták wynio[ftym/] Ze był Libáń[kim rowien Cedrom ro[ftym/] Obeyzrałem [ye/ á iuz było po nim:] 37,85. 17. Niech idą w[pák ich rády/ niech [ye iáwnie w[tydza/] Którzy nie[zczeščie mé rádži widzą.] Boday zá moię wzgárdę obelżenie mieli/] 40,44. 18. Wzgárdę zew[ząd odnošim/ ... W[tyd oczom nie dopuści poyzrzec wzgóre śmieie/] Widząc zew[ząd násmiēwe/ y nieprzyiaciele.] 44,32. 19. Azaby to przed tobą táyno było/ który] Sercá ná[ze/] y myšli w[zytški widzi[z z góry?/] 44,42. 20. Znam [wóy grzech do siebie/ á widę go práwie:] Y tobie nie táyny: 51,5. 21. A w Bogu niekładł nádzieie/] Dziś widzim/ co [ye z nim dzieie.] 52,24. 22. Widę miáfto w ich rzádzie ná poły zginioné:] 55,16. 23. Niech ié [urowo/ y z korzeniem żywym] Wicher wykreći duchem popędliwym.] A widząc pom[ftę/ ná-pásie [wé oczy/] 58,25. 24. Przetsię iákobyh był w kościele twoim/] Ták twóy przybytek widę okiem [woim.] 63,8. 25. Aby zá [woię ráde w[tydác [ye mušieli/] A háńbę ze mnie zdięta ná [obie widzieli.] 71,26. 26. (Boże) Powstań kiedy/ á rozgrom [wé nieprzyiaciele/] Od których ták wielé [zkód widzi[z w [wym kościele.] 74,8. 27. Sen tro[ki widząc/ indziéy [krzydłá podáie.] 77,8. 28–9. Widziály cie/ o boże/ wody: widziály/] Y lęky [ye: 77, 33. 30. Dobrodziey[ftwá/ y cudów iego zá-pomnieli/] Które ich [tár[zy w polách Aegiptckich widzieli.] 78,22. 31. Y nikkzemnym

[zalení flupom [ye klániáli.] Co pan widząc ná oko/ wielce [ye zápalil/] 78,109. **32.** Ná[z przypadek nie[zczesliwy] Sasiad widząc zazdrościwy/ Oczy pásie/ 79,14. **33.** Oddal od nich śmierć gotową/ Którą widzą tuż nád głową./ 79,48. **34.** Zywoť iuż widzi práwie [wé máry.] 88,6. **35.** Y mówia/ Nie widzi bóg: ploné nádzieie/ By miał rozumieć/ co [ye ná świećie dzieie.] 94,11. **36.** ták znáčné przykłády Gniewu páń[kiého widząc/ prze [wé płoché rády/ Nic [ye nie polep[zylí: 106, 40. **37.** Y palili ofiáry zdechlému trupowi./ Co pan widząc/ gniewowi [wému wódze pušćil/] 106,63. **38.** Przy[zedłem do wšzech niemal ludzi w ohydě/ Głową/ widzę/ kiwáia/ gdziekolwiek idę.] 109,60. **39.** Y co ná niebie/ y co ieť ná ziemi/ Oczymá widzi (Pan) nieuchronionemi./ 113,12. **40.** Chęć moię widzi[z (Boże): day bych mógl woléy twéy dogodzić.] 119,26. **41.** Zli mię trapiá/ że rozważam twé słowá [táteczné/ W[zytkich rzeczy koniec widzę: twé v[stáwy wieczné.] 119,96. **42.** Tyš (Boże) piérw[za] brylę ciá[la] początki má[te] / Y linie człowieká nie do[koná[te] Widział: 139,39. **43.** Day/ ábych ia miná[ł] ich síd[la] / á oné / W ichże włáfných siátkách widział vplecioné.] 141,28.

Tr: **44.** Y nienápátrzew[zy] [ye iá[nošćí] flonecznéy/ Po[š]lá niebogá widziéć kráio[wn] nocny wiecznéy:] 2,27. **45.** ZGwałciłás/ niepozobna śmierć/ oczy moie/ Zem widział vmiéráiać mi[ł]é dziećie [woie.] 4,2. **46.** śmierć ... Widziałem/ kiedyš trzę[š]tá owoc niedordzá[ly:] A rodićom nie[zczesnym] [ercá [ye kráia[ly.] 4,3. **47.** Nie vczuw[zy] ná [ercu ták wielkiéy zálošćí/ Którý równia niewidzę w téy tu śmiertelnošćí.] 4,16. **48.** Widzę czternašćie mogil: 15,13. **49.** 16,34 jak 38. **50.** pan/ który gdzie tknáć widzi/ A z przestrogí ludzkiéy [zydži/ 17,21. **51.** áž mátká ták rzecze: ... Vćie[zy]leš [ye kiedy z dziewki [wéy ták wielé/ Zeby poćiechá twoiá/ y ono wefelé/ Mogłó porownáć z twoim džišiey[zym] kłopotem?] Nie rzecze[š] tego/ widzę: Tá[ž]e trzymay o tem] 19,48. **52.** W Niebie [zczéré ro[ko]fzy/ ... Twórcę wšzech rzeczy widziem w iego máie[stá]cie/ 19,75. **53.** człowiek z baczeniem/ Piérwéy ni[ž] przydžie/ widzi: 19,152.

Fr: **54.** Widzę żeš hárdy: 1,6,3. **55.** Próžno się mam odéymowáć/ Widzę że mu[ž]e

miłowáć:] 1,8,2. **56.** A lotrowie/ co to widzą/ W oczy pięknie/ w kąćie [zykuia [wé draby. (oczekiwane: szydzą) 1,37,23. **57.** [częšćie ... Dáléy cię mieć/ Kryšztofie/ ná świećie niechćiało/ Czy to gorzý/ czy lepiéy? wy [ámi widzićie/ Którzy tego/ y tego šiwiátá [mák pomniće.] 1,39,3. **58.** SWiętym cię zwáć niemogę:] Oycem się nie wštydžę/ Kiedy wielki káplanie [yny twoie widžę.] 1,44,2. **59.** Przed tobá widžę pó[mi]šków niemá[ł]o/ A mnie się ledwie poléwki doštá[ł]o.] 1,52,3. **60.** A [am niewidži/ że ma kurwę w domu.] 1,53,4. **61.** PEwnie cię moie žwierćiadłó záv[š]tidži/ Bo się w nim/ Káchno/ káždy [zpetny widži.] 1,69,2. **62.** Świádoméš [šlów [á]kávych/ y piękny po[š]táwy/ Zdráde widži[š]: znayže więć/ co prziaćiel práwy/ 1,78,10. **63.** OBłudny świećie/ iákoć się tu widži/ Do[š]zedłem portu: iuż więć z in[š]zych [zydži.] 1,84,1. **64.** PRzy iednym [czę[š]ćiu dwie [zkodžie bóg dáie:] Głupi nie widži/ więć fortunie láie.] 1,85,2. **65.** Wleržę od počátku šiwiát[á] Nie były ták [uché látá/ Oczy ná[š]e to widžiá[ly] / Chmury się w rzékách kapá[ty.] 1,92,3. **66–7.** Widžę cá[ł]e [zy[ž]aki/ tarcze nie[krwáwioné/ Widžę drzewá/ y grotty nic nienáru[ž]oné.] 2,12,3–4. **68.** O drugim (kapelanie). CO się wam widži ten drugi? 2, 20,1. **69.** RAd się widžę v ciebie Gošpodarzu mi[ł]y/ Ale wypić ták wiele nie méy [šábéy] síly:] 2,23,1. **70–1.** Co wáđzi/ póki látá niezaydá leniwé/ Widziéć [žé]roki Dunay/ widziéć Alpy krzywé.] 2,26,8. **72.** A donieš to moiemu Iendrzeiowi [šlowo/ Ze/ dokáđ go nie widžę/ muší mié być te[ž]no:] 2,26,17. **73.** To též wiédžcie/ že drudzy [wéy] się chwały wštydžá/ Podobno že chwalnégo w [šobie] nic nie widžá.] 2,29,8. **74.** PAPHiiéy [wé] žwierćiadłó Lais pošwiéćilá:] Niechce się widziéć czym ieť/ nie mo[že] czym bylá.] 2,30,2. **75.** Poniewa[ž] tedy widžę/ że mié twóy dar miia/ We[ž]miš y šiwiádká dáru [wego/ ô Páphia.] 2,31,3. **76–7.** Otóž widži[š] (powiáda) czyńže dobrze komu/ A to tu drugi [nadž bił gošpodyniá w domu.] ... Widži mi się/ že [wáđžbił/ štoi] tám ná [šćia]nie.] 2,43,3,6. **78.** Co ludzi widži[š] w[š]zytko podeyžrzáni/ 2,48,9. **79.** ANi w mlódey ro[ko]fzy/ áni w [štaréy] widžę/ Owéy prošto zá[ł]uié/ á téy się záš wštydžę.] 2,50,1. **80.** Nápišáł xięgi/ w które w[š]zytko wložyl/ Cokolwiek widzia[ł] / álbo co y [šty]žá[ł] Ná onym šiwiećie/ gdy

pod ziemią dy[zał.] 2,52,5. **81.** A tak cię temi więgami dáruię/ Gdzim w[zytko włożył/ com widział/ y [ty[zał] 2,52,15. **82.** POwiédz mi/ gdzie się chowa[z/ ... Iákóżeś mię był prosił ná obiad do siebie/ Tákżem cię áni widział/ y iadam bez ciebie.] 2,62,4. **83.** Nic teraz po mych frá[zkách: bo in[zé náftály/ Których poczet ná káždy dzień(!) widzę niemáły.] 2,89,2. **84.** Ten widział/ że to ludzie bez rozumu práwie/ 2,94,3. **85.** Mnima[z ty/ że ia tobie kłániam się dla tego/ ... że się ma[z dobrze/ y złotá ná tobie/ Y ná tych do[yc widzę/ które ma[z przy [obie.] 2,99,6. **86.** Coś in[zégo człowiek musí mieć przed rękami./ Widząc okiem co się dzieie: zew[zał pow[taia] Srogie wiátry/ 2,100,5. **87.** Przeto niedziw że vmilkły mé głośné [trony/ Widząc niebo rozgniewané/ y wiek [trwożony.] 2,100,14. **88.** Zariadres krolewic iáko żyw nieznaw[zy/ Tylko piękná Odátę przez [en raz widziaw[zy/ Miłował iá [erdecznie: 2,104,2. **89.** á niemam wpamięci/ Bych cię ... Y przez [en kiedy widział: ále pi[mo twoie/ To ciebie oznaymił/ 2,104,9. **90.** GOściu/ włáfná twarz widzi[z przeważnéy Didony/ Obraz pozorny/ obraz pięknie wy[táwiony.] 3,3,1. **91.** Bom AEneazá iáko żywá nie widziá[á] 3,3,5. **92.** 3,13,1 jak nr 17. **93.** Widzę [wóy błád ná oko/ y prózné nádzieie/ 3,33,3. **94.** iam zginął miłości./ ... Po[taw [łup mármórowy znak zwycięstwá twego/ Ná nim záwies zewłoki poimánia [wego./ Zewłoki iákie widzi[z/ y korzysc vbogá/ 3,33,15. **95.** SLáchetné zdrowie/ Nikt się niedowie/ Iáko [mákuie[z/ Az się zep[ue[z.] Tám człowiek práwie/ Widzi ná iáwie/ Y [am to powie/ Ze nic nád zdrowie/ 3,54,6. **96.** 3,64,7 jak nr 38. **97.** On/ bogá niewidziaw[zy/ táká dumę w głowie/ Vprządł [obie/ że bogu podobnym się zowie.] 3,76,5.

Pieś: **98.** Lecz [ámá widzi[z/ iákie wiátry w[taia/ 1,6,5. **99.** 1,7,24 jak nr 90. **100.** Y tak wy[oko po[tawił/ że zgóry/ W[zytek świat widzę/ 1,10,3. **101.** 1,10,13 jak nr 38. **102.** Godné páłace twoiéy wielmożności/ Pánie/ á iákiéy cnotá do[stoyności/ Widzę ná oko: 1,10,19. **103.** Tuż po nim widzę meżné Bole[áwy/ 1,10,41. **104.** Widzę Iáge[á/ y dwu Kázimiérzu/ 1,10,49. **105.** Widzę y ciebie gwiazdzie równym práwie/ Cny Wlády[áwie.] 1,10,51. **106.** Az [ye zá cię w[tydzel]

Gdy cię w tancu(!) widzę:] 1,19,18. **107.** Czegoś ządał/ o w[zytko láčno było./ Teraz widzi[z/ że nam niebo nie[przija/ W czym [ye kocha[z/ to cię dáleko mija.] 1,22,5. **108.** W[záków widzę/ że [ye prózno frá[owác/ Co zginęło/ trudno tego wetowác.] 1,22,15. **109.** fortuná ... To dá/ to weźmie: iáko [ye iéy widzi.] 2,9,24. **110.** áni [ye pyta (Bóg)/ Ie[li kto chłop/ czyli [ye Grofem poczyta:] W siermiędzeli go widzi/ wzłoty chli głowách/ 2,14,15.

111. Ale ty (Szymku) rad z ludzi [zydzi[z/ Zwła[czą gdy pro[staká widzi[z.] Sob 5,8. **112.** Teraz [ye nápátrz páнно/ kogo widziéc ząda[z/ Kto wié/ ie[li go potym ná wieki ogłáda[z.] Pam 101. **113.** Póki go widziéc mogá/ oczy w nim trzyma[á/ Potym ná [ámé tylko iuż żagle pátrzá[á.] Pam 105. **114.** [zedł morzem ku Pol[kiéy gránicy/ Myślác zacną Królewne widziéc w [wéy łóznicy:] Pam 136.

115. Nu Miłóściwy Księżu/ iáciem dla tego był do W.M. przy[tał/ abych był miał pomoc z W. M. ále iż widzę że prózno/ á ia záś od[stawam: Ap 5.

Fg: **116.** Pieś 3,1 jak nr 97. **117–8.** Widziałem ia po ránu piękny kwiat przyiemny/ A widziałem záś wieczór zwiędły/ y nikczemny.] Pieś 6,7–8. **119.** To tákié/ co widzimy. Cóz gdzie ná[ze oczy/ Do[siąc nie mogą? Pieś 6,89. **120.** Bogu táiemné nie [á ludzkie [prawy/ Ten z niebá widzi/ kto krzyw/ á kto práwy.] Pieś 8,20. **121.** OMylny świcie/ iákoć się tu widzi/ Do[zedłem portu/ iuż więc z in[zych [zydzi.] Tabl 12. **122.** kiedy kto idzie przełożony/ Ciśnie się we drzwi/ aby mógł zá tą pogodá/ Pán[ki máie[stát widziéc/ choć nie Woiewodá:] Bitwa 24. **123.** Tu się naprzód da widziéc twóy prádziad vczéiwy/ Iáge[łto/ Bitwa 49. **124.** Ale iuż y śmierć widzę niedáleko/ Ksiená vmárłych/ która iá pod ni[ská/ Ziemię ma dowiédz:] Al 26. **125.** SMIERC. Iáko się nie bać/ takim ciebie widząc.] AP.<ollo> Móy to obyczay záwždy z łukiem chodzić.] Al 39. **126.** Al 51 jak nr 40. **127.** Al 53 jak nr 17. **128.** tak wiele/ y tak zacnych o[ób widzimy. Pog 3.

Odp: **129.** 16 jak nr 38. **130.** [nadż widzę ALEXándra? ten ie[ł.] 29. **131.** AL.<exander> Widzę/ żebyś mie ty prętko o[ądził.] 52. **132.** 62 jak nr 38. **133.** 81 jak

nr 38. **134.** Ale oto Helenę widzę: *Odp 84.* **135.** W[zytkom ia to widziáła/ iáko we zwier-
 ćiedle/ Ze z korzyści [wey nie miał długo fie
 wefelić] Bezečný ALEXánder: 88. **136.**
 Oyczyzná gdzieś dáleko/ przyiaćioł nie wi-
 dzie/ *110.* **137.** 175 jak nr 110. **138.** He-
 l<ena>. Iefzczyć niewidzę/ [zczegobych fie
 práwie] Vćie[zyć miáła/ 193. **139.** 226 jak
 nr 38. **140.** To widzę/ Ze tey krzywdy v
 Graekow nikt się do tey doby/ Niedomagał:
 287. **141.** 381 jak nr 38. **142.** wczás cię
 vpominam. | Abyś czuł o potrzebie/ y o pewnej
 wojnie/ Ták pewnej/ iáko mię tu dziś przed
 [obą widzi[z.] 471. **143–4.** Iakobys iuz ná
 oko/ dobry Antenorze/ Nieprzyiaćielá wi-
 dział/ ták fie/ widzę/ boi[z.] 487. **145.** widzę/
 że iá duch Apollinowy/ Zwykły nágárnał: 499.
146. świátlá nie widzę/ Noc mi iákaś przed
 oczy nagła vpádła. | 512. **147.** 572 jak nr
 38. **148.** Iákoż widzę że bez niey ták ná
 morze wśiedli/ 592.

149. Swietcy widząc ich (*duchownych*) nie-
 rzáđ w rzeczy popráwili/ Ięli [ye fámi kázác/
 Zg 71. **150.** TÁk iako mię widzicie/ choc
 mam na łbie rogi. | *Sat 1.* **151.** *Sat 71 jak*
nr 22. **152.** *Sat 309 jak nr 1.* **153.** Widzę
 zboyce zdaleka/ i gofcia zdradnego/ A on zgori
 las wali do brzegu mor[kiego. | *Sat 381.* **154.**
 Y ty ma[z tu [wé miey[ce/ męzny/ Włodzi-
 ślawie/ Bo widzę/ że z Krzyżaki czuiesz o roz-
 práwie/ *Prop 130.* **155.** Bi[kup nie dobrý
 myśli/ bo infułę kładzie/ Potym go z mi[trzem
 widzę/ y z Pru[řaki w rádźie. | *Prop 144.*
156–7. Ci w Europie/ y w piękny Aziéy wła-
 dáli/ Y przezwi[ka obiemá Sármatiom dáli.
 Nie widziáeś tám zamku/ áni miá[řtá zgoła/ |
 Ani zboża ná polu/ áni w iármie woła. | Aleś
 widziáł namioty różno roz[ádzoné/ | *Prop 173–*
–175. **158.** *Jez 25 jak nr 38.* **159.** Oćiec
 twóy ták cię witał: rad cię ták/ mój drogi |
 Synu/ widzę: *Jez 40.* **160.** mój [ynu miły/ |
 Ani chćiey być po[řednim miedzy RADZIWI-
 LY. | Mnie iákokolwiek widzi[ř w tym [zedzi-
 wym lećie/ | Przedsię/ ... Oyczyźnie [wéy chcę
 [żużyć: *Jez 49.* **161.** Widzę orlá białégo/ ko-
 niá téyże sierći/ Ten mieczem/ ów piorónem
 groźny/ *Jez 113.* **162.** P[ków mu w głowie
 cwałał: | Widząc że w[zytko [tráćil/ gdyby
 P[kówá [tradał. | *Jez 190.* **163.** gdzie [am
 Kniáz ná ten czás [trwożony/ Z woy[kiem

[woim vlégał/ y z miłémi [yny: | A widząc gęsté
 ognie/ y bli[kié pérzyny/ Téyże nocy żonę
 [wa/ y Kniáziá Fiedorá/ Z żoná iego/ ... Do
 Mo[kwy wyřtał: *Jez 280.* **164.** ci kilku w
 zagoniéch/ Tátárov poimáli: á widząc ná ko-
 niéch/ Tuż zá [obą pogoniá/ ná błotá vćiekli: |
Jez 300. **165.** A z Vniéy niewidzę/ byście
 co in[řego do tychmiař z obudwu řtron od-
 nieřli/ ieno niechuć *Wr 3.* **166–7.** ón (*Bóg*)
 rodzaj ludzki miłował/ podobie[řtwo że y to/
 co napiękniey[řego/ y co napożyteczniey[řego
 ludzie miedzy [obą máia/ rad widzi. A nietylko
 rad widzi/ ále iáko baczny gość od chudégo
 gořpodarzá w dóm wezwány dořtátku [wégo
 częśc/ ták wiele dla [wéj/ iáko y gořpodár[kiéj
 poczćiwości/ zá [obą niéř każe: *Wr 6.* **168.**
 niewiém iáka oni chwałę Páń[ka w [wéy głó-
 wie buduiá: ia in[řyéy nie widzę/ ieno iáka
 dziś w Aegiptćie/ *Wr 7.* **169.** Pithágorás
 tákże widząc gniewliwégo młódziéncá/ który
 fie gwałtem wdóm do iednéy białéy głowy
 dobywał/ *Wr 20.* **170.** *Wr 23 jak nr 38.* **171.**
 Gdzie poźrzę/ w[ředy widzę Pol[kiéy řily zná-
 ki/ | *Omen 5.*

172. Bo ięli wdzięczen tego/ y człowiekiem
 fie rad widzi: czemu rozum/ ... dobrowolnie
 [wym pijá[řtwem tłumi? *Pij 2.* **173.** Iáko
 fie im téz to pláći/ to káždy ná oko widzi. *Pij*
3. **174.** w piana[řtwie nic tákiego nie widzę/
 ná coby ludzie řtuřnie łá[káwi być mieli: *Pij*
5. **175.** Lecz báczny człowiek nie to ma czy-
 nic/ co v drugiego widzi/ ále to co mu przyřtoi.
Pij 5. **176.** Co bacząc Kállifthenes/ zniknał
 z oczu ludzkich/ ták iż go potym nikt nie
 widziáł/ áni o nim řtyřzał. *Wzór 3.* **177.** *Wzór*
6 jak nr 17. **178.** prořlá y dla Bogá/ áby
 iéy po háńbę y lekkość chodzić nie dopuřcał/
 á ráczéj obrał widzić iá vmářła/ niřli řromot-
 nie żywą. *Wzór 6.* **179.** Lucyus widząc/ że
 [ye pořel nie rychło wraca/ będąc nie práwie
 trzézwi/ [zedł sam w dóm do Philodemá/ *Wzór*
6. **180.** Nie lękay fie/ piękna páni/ řugi
 [woie widzi[z/ *Zuz 61.* **181.** Żywy człowiek
 nas nie widzi: *Zuz 66.* **182.** Stárzy widząc/
 że ich prořbá wagi [wey nie miáła/ Proźnoć
 páni/ będyeřzli fie dłužey wymawiała/ *Zuz*
69. **183.** Widzim w[zytko co fie dzyeie/ pocz-
 niewá fie kwápic/ *Zuz 141.* **184.** Pod ktori-
 meř drzewem widziáł owo ludzi dwoie. | *Zuz*
180. **185.** Nie [miem fie bez was puřćić ná

tę wodę/| Bo widzę zbytnie wielką nie pogodę. | Sz 168. **186.** Sz 273 jak nr 38. **187.** Bo się nań (*rycerza*) z łukiem czarny Pop wyśadził. | Acz widział drabá/ który nań też mierzył/ Sz 309. **188.** Widząc Krol czarny/ że zle na w[ze ftrony/| Uciekł Sz 341. **189.** Mowi be[piecznie/ widzi iáko trzebá/| Vzywa tákiez/ iáko drugi/ niebá. | Sz 377. **190.** Obrony żadney od metu nie widzi (*Fiedur*)/ Sz 459. **191.** Leniwo Fiedur vbiera się w [záty/| Widzi/ że trudno ma być bez vtráty. | Sz 520. **192.** Obronyprzedsię nie widzi (*Fiedur*) metowi: | Sz 531. **193.** Iuż widzi (*królewna*) kogo ma za mężá witać? | Sz 540. **194.** O głupi Midá/ widzi[z/ że nietylko v[zy/| Ale y rozum ośli nośi[z przy [wéy du[zy. | *Dzie* 89. **195.** Midás/ widzi że pobładził/| Bo mu vpad przynio[fo/ co ón [częściem [ądził. | *Dzie* 105. **196.** Ták był rad Menelaus/ widząc zdraycę [wégo/| *Mon* 27. **197.** Równie ták Alexánder z plácu się po[pié[zał/| Przed Atreowym [ynem/ y w woy[ko się wmié[zał. | Hektór widząc/ grómił go: *Mon* 39. **198.** *Mon* 167 jak 38. **199.** gdziem sílá człowieká/| Zbroynégo widział/ *Mon* 185. **200.** Potym widząc Vlyffá/ chciał imienia iego: | *Mon* 191. **201.** Potym widząc Aiáxá Priámus [zedziwy: | Pytał/ co to zacz drugi Gréczyn vrodziwy/| *Mon* 227. **202.** Ale w[zytki tu infzé widzę/ którém zná[á/| *Mon* 237. **203.** Y ty ogniu wy[oko lecącego [tóncá/| Który widzi[z/ y [ty[zy[z w[zytko do[státecznie: | *Mon* 279. **204.** Słuchaycie mię Troiánie z pomocniki [wémi/| Widzicie co się s[tało z Pari[em/ y z wámi/ (*war.* Zwycięstwo Menelaus odniósł iako <sami>| Widzicie,) *Mon* 452. **205.** Zkąd prózne trofki ludzkie/ y nie męšká trwo[ę/| Zkąd omylná nádzieie/ y błád widzieć moge. | *Muza* 26. **206.** Y osiádlá (*Panna*) to miey[ce/ zkąd czá[fu nocného/| Da [ye widziéć/ [ásiádá Bootá zacného. | *Phaen* 9,124. **207.** Bo to iéy (*nocy*) zálość/| widzieć okręty rozbité:| Wiéć ludziom opowiada znáki rozmáité. | *Phaen* 36,351. **208.** Krolu wielowładny:| A w twoich pięknych my[łách day í Bo[że [nádny | S[zkutek widzieć: *Dry* 15. BSB

widzieć się p. **widzieć, się**

wieca sądy drugiej instancji z udziałem wojewody i urzędników ziemskich, tu o sądzie Bożym czekającym na człowieka po śmierci.

Zywotá żadnému z nas ná wieki nie dano/| Ale go tym [po[obem vzywáć kazano:| Aby go człowiek gotów zázwdy był po[ozyc/| Kiedy przydá té wiéca/ trudno rok od[ozyc. | *Tarn* 84. BSB

wiecha wiazka, pęk słomy, gałązek, tu o brodzie.

Co śrzodá/ co [obotá z ługiem przychadzaiąc/| A wiéché nákurzoná z brudu wymywaiaąc. | *Br* 48. BSB

wieczera positek wieczorny 1–8;

w. uboga 3, twoja 4, zjedzona 5;

w–ą odprawić 6, o w–ej pilność czynić 7, w–e doczekać 1, iść na w–ą 8, przyjmować za wdzięczne w–ą 3, wzgardzić w–ą 4;

w., obiad 5, chęć 4;

r. –erze 1, –erza 8.

1. NA[z dobry doktor [páć się od nas bierze/| Ani chce z námi doczekać wieczere. | *Fr* 1, 79,2. **2.** Iuż po wieczery: pódzmy do Hi[spaná/| *Fr* 1,79,5. **3.** A ie[li v Chironá cni bohátirowie/| Przyjmowali zá wdzięczne wieczera vbo[ę:| Bo tám w[zytká czesć byłá mléko z świniá nogá. | *Fr* 3,14,9. **4.** dwoiá podká[á mię [zkodá:| ... druga że się boie/| Byś nie rzékł/ zem wzgárdził chęć/ y wieczera twoie. | *Fr* 3,43,4. **5.** Gody chciał mieć go[spodarz: ále go nádzieia/| Omyli[á: bo obiad niechciał poiać żony/| Owa wieczera przedsié/ y obiad zyedziony. | *Fr* 3,61,4. **6.** Kilká ofób ná iednę [alę się z[oz[ó. | Káždy z żoná. wieczera potym odpráwiw[zy/| Szli [páć: *Fr* 3, 85,3. **7.** Zá tym [pr[ętna go[spodyn/| O wieczery pilność czyni: | *Sob* 12,46. **8.** Sámi zá Krolém idá ná wieczera/| Trochę ie Fiedur/ piye bárzo málo/| Cz[ęsto poziewa: wier[ęby się [pálo. | *Sz* 484. BSB

wiecznie w odniesieniu do Boga i do wieczności – bez końca, na wieki, na zawsze, bez początku i końca w czasie, przez całą wieczność, nieodwołalnie 2, 7, 8, 11, 15–6, 20–2, 28–35, 40, 43, 50, 56, trwale, na stałe, nieustannie, bardzo długo 1, 3–6, 9, 10, 12–4, 17–9, 23–5, 26–7, 36–9, 41–2, 44–9, 51–5, 57–60;

w. być z kimś 31, królować 8, 11, 43, pamiętać być cudu swemi 24, być godzien

chwały w. 33, prawdy strzec 32, k. opatrować 1, w cieniu swych skrzydeł zachować 20, się starać o dobre *czyjes* 26, nie być mianowany 18, tęsknić za sądami *bożymi* 25, (ciebie = *Boga*) pańską łaskę, dobroć wyznawać 12–4, być pochwalon 29, *nie* poprzestać *bożej* chwały 6, mieszkać pod skrzydłami *Boga* 9, na oczu pańskich siadać 10, radować się 50, zostać przy *Bogu* 3, służyć *komuś* 37–8, 41, *komuś* hołdować 60, cz. strzec 59, nieprzeżytego wieku użyć 4, odrzucić k. od siebie 2, nie uznać łaski *czyjejs* 28, (*być*) gładki 53, młody 56, pohańbiony 5, niewzruszony 58, oddalać od siebie sługi 7, mijać 22, winny być dzieje pańskie przekładać 15, dać się uwieść 16, odmiany nie znać 17, sobą trwożyć 19, frasować się 21, płakać 36, 57, trapić duszę 48, uciskać zbór święty 27, być krzyw *czyjejs* duszy 47, płaszczem się nakrywać 23, domu rodziców zaniechać 34, z *kimś* rozłączyć się 40, stać 39, trwać 30, 42, 46, 52, zakwitnąć 35, milczeniem zbywać k. 44, nieuznać k. 45, zniewolić 49, nie zaginać 51, rozbijać się 54, *czemuś* się znać 55, pamiątka k. nie zaginie 51, *coś jest* niewzruszone w. 58;

wiekom w. = *na wieki wieków* 35;

w., do końca 21;

w. – *na chwilę* 38;

r. – *wiecznie* 1, 5, 11, 14, 16, 20, 32–3, 40–1, 55, 57–8.

Ps: 1. In[zy niechay [zpic]lérze nówiezione máia/ Niechay w[zy]tki piwnice winem zá[ftawia]ia;| Ia w nádzieię łá[ki twéy] będe [pa]ł be[spiecznie]/ Bo mié ty [sam/ pánie mój/ opátruie]z wiecznie.| 4,28. 2. Karz ie/ pánie/ prze ich zdrády/ ... Odrzuc ie wiecznie od siebie/ 5,39. 3. Y zo[stánę] wiecznie przy nim (*Bogu*) w téy [táteczno]ści/ Y będe [ye [trzeg]ł/ pókim żyw/ w[zelákiéy] zło]ści.| 18,47. 4. O zdrowie pro[sił/ á] tyś dni iego (*króla*) przedłużył/ Aby nieprzeżytego wieku wiecznie vżył.| 21,10. 5. Ci niechay będa pohańbieni wiecznie/ Którzy z vmy[st]u wołá żyć w[zeteczn]ie.| 25,7. 6. Ięzyk mój tákże będzie [zérzył/ pánie/ Twá [spráwiedliwo]ść: áni poprzestánie/ Twéy chwały wiecznie.| 35,90. 7. Pow[tań] pánie/ á ten [sen] zetrzy z oczu [w]oich/ Ani wiecznie oddalay od siebie [st]ug twoich|

44,46. 8. Y wiecznie (*Bóg*) ná [wym thronie] króluie.| 47,16. 9. Mnieć [erce tu]zy/ że w namiecie twoim| Wiecznie mam mie[zkáć] pod [krzyd]łami twemi.| 61,10. 10. Dni ku dniom będzie[z] królowi przyk]ádał/ Opátruiać go nieprzebránym wiekiem:| Ná oczu pán[ki]ch wiecznie będzie siádał:| 61,15. 11. 68,1 *jak nr* 8. 12. A ty więc/ moia lutni/ pomni chwałę dáwáć/ Y pán[ka] lá[skę] wiecznie wyznáwáć.| 69,66. 13. C[ie]bie my (*Boga*) wiecznie wyznáwáć będziemy/ 75,1. 14. A ia twá dobroć/ boze/ wyznawam wiecznie/ Y [w]ego czá[fu] hárdému koniecznie| Przyłomię rogów: 75,29. 15. to práwo w[zy]tkiemu| Potom[stwu] iest podáné [I]ráhelowému.| Aby oycowie [synom] wiecznie winni byli| Dzieie pán[kié] przek]ádać: 78,9. 16. Będzie[z]li [trzeg]ł moich [stów] [tátecznie]/ Ani [ye] dá[st] wwieść wiecznie:| Byś miał z bogi obcemi prze[stáwáć]/ A háłwánom chwałę dáwáć:| 81,26. 17. A żadnýby wiecznie iuz odmiańy| Nieznał był mój lud wybrány:| 81,45. 18. Pódzmy (práwi) (*nieprzyjaciel*) zgładzmy ten naród nienádány/ Niech Izráhel nie będzie wiecznie miánowány.| 83,6. 19. Włóž háńbę na ich (*złych ludzi*) twarzy:| ... Niech [sobá] wiecznie trwozą: 83,31. 20. W cieniu [w]ych [krzyd]ł (*Bóg*) záchowa cié wiecznie/ 91,7. 21. nie zwykł [ye on (*Bóg*)] wiecznie frá[š]owáć/ Ani do końca [w]oiéy [rogo]ści chowáć:| 103,17. 22. Iż go (*złego człowieka*) błog[stáwien]stwo wielce mierziáło/ Day to pánie/ áby go wiecznie mijáło.| 109,40. 23. Iáko drugi człónki [w]é okrył odzieniem/ Táko on zew[ząd] obłożon iest zlorzeczeniem.| ... Bodayze [ye tym] pła[st]czem wiecznie nákrywał:| 109,45. 24. á ná ziemi| Wiecznie pámiétny będzie (*Bóg*) cudy [w]emi.| 111,8. 25. Du[st]á moia wiecznie te[kni] zá [sá]dami twemi.| 119,20. 26. piékné miá[st]o/ ... Prze bráciá ... prze krewné moie/ Wiecznie [ye ia] [stáráć] mu[st]zę o dobré twoie.| 122,14. 27. Ani dopu[st]ić/ żeby lud przeklęty| Wiecznie vci[káć] miał iego zbór święty:| 125,10. 28. Niechay wiecznie nie vznam/ pánie/ lá[ki] twoiéy/ Ie[š]lim ia nie poniżył nižéy du[st]e [w]oiéy/ 131,5. 29. Niech wiecznie będzie pan pochwalon/ 135,39. 30. Bo iego miłóšierdzie (*Boga*) wiecznie będzie trwało.| 136,16. 31. Bo iego (*Boga*) miłóšierdzie wiecznie będzie z námi.| 136,32. 32. (*Bóg*) Który prawdy [st]rzeze wiecz-

nie/ Krzywdy nie lubi koniecznie:| 146,21.
33. On [am godzien chwały wiecznie.] 148,36.

34. Przyjdzie mi ... Domu rodziców [wych miłych wiecznie zaniechać.] Tr 6,17. 35. kłóśie mój iedyny ... Bo iuz nigdy nie wznidzie[zi/ ani przed moim] Wiekom wiecznie zakiw[nie]z [mutnemi oczyma.] Tr 12,27. 36. Oczu nigdy nie ofu[ze] Y tak wiecznie plakac mu[ze:] Tr 17,10. 37. Hanno ... Ze ia/ beda[ci] wwiklany] Temi/ y owemi pany/ W[zytkich in[zych latwie zbede] Tobie [suzyc wiecznie bede.] Fr 1,12,9. 38. Wiecznie wam (paniom) [suzę nie [suzę nachwile] (wspak) nachwile [suzę nie [suzę wam Wiecznie:] Fr 1,14,9. 39. Slawa z dowcipu [ama wiecznie [toi/ Ta gwa[itu] niezna/ ta sie lat nie boi.] Fr 1,97,13. 40. Ku Muzom ... Ani mam wolę z wami rozlaczyc [sie wiecznie/ ... Pro[ze] ... kiedy ia vmre/ ony (rymy) niechay [syna.] Fr 2,1,4. 41. y ty Badz niepozyty/ A trway [tatecznie/ Bo nie iuz wiecznie] Fortun[ę] [suzyc/ Komu podruzy/ Ani porzuci/ Kogo za[muci.] Fr 2,18,24. 42. Fr 2,76,8 jak nr 30. 43. Pies 1,16,4 jak nr 8. 44. A [wym tylko milczeniem (furto) wiecznie zbywa[zi] go[sci.] Pies 1,25,36. 45. Pod [straza] nieu[pionych Spartan[skich zlaynikow/ Mogla (Danae) wiecznie nieuznac nocnych w[zeteczniokow.] Pies 2,4,4. 46. Pies 2,20,24 jak nr 30. 47. Ale kto mie w mi[osc] ru[zy] Wiecznie bedzie krzyw me[du]zy.] Sob 4,28. 48. A mnie[si] ... zaniechal/ W cięzkim zalu/ w ktor[ym] mu[ze] Wiecznie trapi[ci] moie du[ze.] Sob 10,8. 49. Niema[zi] w tobie nic hardosci/ ... Tymes ludziom w[zytkim mi[la] Y mnie[si] wiecznie zniewolila:] Sob 11,30. 50. Ze ten czlowiek prze cnote do[sta] [sye do nieba:] Gdzie międy Bogi siedzac wiecznie [sye raduie/] Tarn 71. 51. Męztwem Achilles/ męztwem Hektor [synie/ A ich pamiatka wiecznie niezaginie:] FgPies 3,46. 52. FgPies 6,2 jak nr 30. 53. Nie byla wiecznie gladka [lawna] pani ona (Helena)/ Dla ktoręj mocna Troia z gruntu wywrocon[ę] FgPies 6,51. 54. Snadzby lepięy/ ... Twarda [kala] gdzie [tana] ... O ktor[ę]by [sye wiecznie morzkie rozbi[aly] Flagi/ y nieokrotne wi[atry] vderz[aly.] FgPZal 7. 55. Y wyzna[ł] [swe] podda[stwo] y zwięzchnęgo p[ana] Obiecu[ac] na [sw[ę] cze[sci] ktemu [sye zna[ci] wiecznie/ Prop 47. 56. Apollo/ ... [sye] wiecznie mlody/ Niechcia[ł] byd[zi]

godn[ę]by ta broda twoi[ę] tw[ar]zy:] Br 2. 57. Mon 175 jak nr 36. 58. Y wy rzeki/ y ziemio niewzru[zona] wiecznie:] Mon 280. 59. Y nagrodę vczynięcie r[ównym] obycz[aiem/ Czego będzie [trzeg[ł] wiecznie rodzaj za rodz[aiem.] Mon 453. 60. A ia/ o p[anny] (Muzy)/ niechay wiecznie wam ho[duie] Muza 103. BSB

wieczność *ciagle trwanie, niezmiennosc bycia, trwa[los]c 1-8, prawo dziedziczenia maj[atku] 9;*

w. niezmierna 8, twoja 2, wszystkie 4;
mie[ci] w-i 9;
ku w-o[sci] s[ly]nac 3, wszystko sprawi[ci] 7, trwa[ci] 6, na wszystkie w-i trwa[ci] 4, tysiac lat z w-a zlozyc 2;
w por. dla lito[sci] 5;
w-i, dozywocie troje 9;
w. - lata [smiertelnosci] 1, tysiac lat 2, Nestorowa staro[sc] 8;
r. -no[sci] 1, 3, -o[sci] 4, 6, 8.

1. A m[oj] wiek iest w g[ar]sci [kryty:] Lata moi[ę] [smiertelnosci/ Mnie[si] nizli nic ku wieczno[sci]. | Ps 39,20. 2. Tysiac lat/ o niezmiernony/ Z twoia wieczno[sci] zlozony/ Mnie[si] niz dzien wczor[ę]zy wazy/ Ps 90,14. 3. A [law] [sytę] iego ku wieczno[sci.] Ps 102,44. 4. To w[zytko] zaginie/ [sye] ty w [swe] ca[losci/ Boze m[oj] trwa[ci] będzie[zi] na w[zytki] wieczno[sci.] Ps 102,60. 5. Chwalcie p[ana] prze dobro[ci] iego niewymown[ę] Chwalcie prze lito[sc] wieczno[sci] rowna.] Ps 107,2. 6. A iego [zczodroblivosti] Pamiatka trwa ku wieczno[sci.] Ps 112,24. 7. On wyrzek[ł] [swe] [swięte] [swo]wo/ A [swiat] [tana] wnet gotowo.] Ku wieczno[sci] w[zytko] [prawi] Ps 148,15. 8. A by kto Nestorow[ę] doczeka[ł] [taro[sci/ Co to iest] przeciw oney niezmiernęj wieczno[sci:] Fg-NagT 6. 9. Y vbe[spieczy]li[scie] naprzod dzieci [woie/ Ze ma[ia]c wieczno[sc] [albo] dozywocie troie:] Moga [sye] pocziwymi [suzbami] nie bawic/ Zg 122. BSB

wieczny *nieprzemijajacy w czasie, trwajacy bez konca, wiekuisty, nieskonczony (w wieczno[sci]) 4, 10, 13, 20, 26, 36, 58, 60, 62-3, 67, 73, 81-3, 87, 90-3, 98, 100-2, 104-7, 110, 112, 115-9, 127, 129, 143, 145, 147, 149, 153, 156, 161, 163, 166, 174, wieczne czasy = przeznaczenie lub Bog, wieczno[sc] 155, przyczyna w.*

= pochodząca z wieczności, losu, przeznaczenia 164, w. wygnańca = z wieczności, z raję, z miejsca, które nie przemija 150, niemający początku ani końca – jako cecha Boga 1–3, 5, 7, 8, 12, 14–6, 18–9, 21–5, 30–1, 33–4, 38–42, 45–8, 50, 52–7, 61, 66, 68–72, 74–5, 77–8, 80, 84–5, 88, 95, 97, 111, 113–4, 120–2, 130, 142, 158–9, 165, 172, dotyczący życia po śmierci, w wieczności, nigdy niekończący się, niepodlegający przemijaniu 11, 27, 29, 86, 123–4, 128, 139–40, 151, 154, 157, 175, stały, trwałe, niezmienny (w doczesności), istniejący bardzo długo, prawie bez końca 6, 9, 17, 28, 32, 35, 37, 43–4, 49, 51, 59, 64–5, 76, 79, 89, 94, 96, 99, 103, 108–9, 125–6, 131–8, 141, 144, 146, 148, 152, 160, 162, 167–71, 173, 176–82;

w. (jest) Bóg, Pan 1–3, 7, 8, 12, 14–6, 18–9, 30–1, 34, 38–9, 41–2, 45–8, 50, 52–7, 61, 66, 69, 70, 72, 74–5, 77–8, 80, 84–5, 95, 111, 113, 120–2, 159, 165, 172, jednowłajca niebieski 88, król 21–5, obrońca 5, 33, 40, 68, 71, szafarz 142, Wieczna myśl 130, w–a światłość 158, władza 58, moc 67, Sędzia (Pan) w–ej sprawiedliwości 83, 110;

w. (jest, są) dobra myśl 129, duchy 127, łaska 10, 63, 87, 91, 116, 118, dobrodziejstwa 117, sprawiedliwość 83, 106, 110, rozkoszy 11, 27, 128, dobroć 60, dobrotliwość 13, sądy 104, ustawy 105, wyrok 156, testament 99, władza 137, miłosierdzie 26, zdanie 163, 166, przyczyna 164, przygana 17, gniew 108, (pańska) chwała 93, 96, prawda 102, imię 114, szczęście 144, pamięć czyjaś 44;

w. (jest, są) żywot 154, 175, czas 4, 9, 92, 94, 98, 101, 107, 115, 134, 146, 155, 179, lata 6, 28, 90, 109, wiek 20, 100, 103, 119, kapłan 97, potomstwo 131, wygnaniec 150, źródło 162, krąg słoneczny 79, dary słoneczne 59, światło niebieskie 167, mróz 49, lody 133, pogoda 145, rzeczy 143, skarb 147, dziedzictwo 37, cześć 62, 82, chwała 36, powaga 81, dzięki 64, pamiątka 76, 160, sława 123, 169–70, znaki męstwa 152, cnota skarb wieczny 147, przymierze 51, pokój 171, 177, kochanie 112, znój 135, ciepłota 136, wesele 161, błogosławieństwo 174, rodziców łaska 173, płacz 43, 132, 141, hańba 35, 168, wstyd 65, sromota 148, frasunek 89, 138, frasowanie 180, tęsknica 125, pęto 126, nieprzyjaciół 32, szkoda 176, 178, niechęć 181, milczenie 182, niepa-

mięć 73, sen 139–40, 151, noc 29, 86, 124, odpoczynek 157;

nic w–ego na świecie 149, na ziemi 153; w., boski 166, niewysłowiony 21–4, szczery 128, niebieski 88, 167, niewzruszony 106, prawdziwy 158, nieprzebrany 91, nieśmiertelny, władogromy 172, nieskończony 145, przyszły 174;

w. – doczesny 154, 174, śmiertelny 143; w prep. 3–8, 10–1, 13–6, 19, 20, 28–31, 34–5, 38–9, 42, 45, 48, 52–7, 59–61, 63, 67–8, 71–2, 75, 78–84, 86, 88, 92, 95, 98–9, 101, 104, 109–13, 116, 118, 121–2, 125–6, 129–31, 133, 135–6, 139, 143, 145–6, 148, 150–1, 154–63, 165–8, 170, 173–78, 180–1, w postp. 1, 2, 9, 12, 17–8, 21–7, 32–3, 36, 40–1, 43, 46–7, 49–51, 58, 62, 64–6, 69–70, 73–4, 76–7, 85, 87, 89, 94, 97, 100, 103, 107–8, 115, 119–20, 123–4, 127, 132, 134, 138, 140, 142, 147, 152, 164, 169, 171–2, 179, 182;

r. –eczny 1, 16, 22, 24, 32, 41, 43, 45, 70, 77, 79, 89, 94, 108, 140, 142, 151, 162, 179, –eczny (:–eczny) 49, –ecznym 71, –ému 46–7, 88, 113, 119, –eczna 17, 96, 102, –eczné 26, 37, 105, 107, 117, 128, 134, 144, 152, –égo 12, –ego 138, –ecznej 169, –ecznój 58, 124, –ecznych 59, –nymi (:–nimi) 9, –émi 64, 127, –émi (:–emi) 92, –émi (:–imi) 4;

w p. 174–5.

Ps: 1. Tylko ábych był be[pieczny| Od złych ludzi| pánie wieczny:| 5,30. 2. Pow[tań| o pánie wieczny| w gniewie twoim| 7,13. 3. A [ławy niebo ogárnać niemoże| Twéy| wieczny Boże.| 8,8. 4. Ale pán[ka moc wieczném| Czáfy będzie [tynęłá.| 9,27. 5. Pow[tań| wieczny ná[ž obrońcá| 9,77. 6. Y mówi| że Bóg pro[fto zapomniáł [wiátá| Ani poy[žrzy ku ziemi ná wieczné látá.| 10,32. 7. chćiéy vprzéymé moie| Prošby| o wieczny pánie| przyiáć w v[žy [woie.| 13,8. 8. Kto będzie twego páłacu [więtego| Wieczny móy Boże| we[ela záżywał?| 15,3. 9. 16,7 jak nr 4. 10. Bo ty| móy Pánie| z wiecznéy łá[ki [woiéy| Nieprzepámiełá[ž w grobie du[že moiéy| 16,29. 11. Wiecznych ro[ko[žy p[łyná żywé zdroie| Przez ręce twoie (Panie).| 16,35. 12. Kto pan ie[ft| krom páná tego? páná wieczného| 18,61. 13. Twoiá wieczna dobrotliwość mnie pomnážáłá.| 18,70. 14. Zdarz to wieczny Boże| z pán[kiéy [wéy

litości/ 20,25. **15.** W tobie król [w]ą nadzieię kładzie/ wieczny Boże/ 21,15. **16.** czemuś mię/ mój wieczny/ Boże opuścił/ 22,1. **17.** Śmiech tylko ludzki/ wżgardá ofátieczna/ Podlégo gminu/ y przygáná wieczna./ 22,20. **18.** Y obrałem cię Bogiem wiecznym [obie./ 22,28. **19.** Niechciéyze mię dziś w ofátániéy potrzebie/ Mój wieczny pánie/ odrzucác od siebie./ 22,30. **20.** Dádzą częśc(!) pánu/ którzy go [zukáią./ Ich [fercá wcale wieczny wiek przetrwáią./ 22,72. **21–2.** Król wieczny [ye przybliża/ król niewy[łowióny/ Który niewy[łowiony/ który to król wieczny?/ 24,14–5. **23–4.** 24,18–9 jak nr 21–2. **25.** Król wieczny/ pan za[stepów/ 24,20. **26.** W[po]mni ná [woie mi[łosierdzié wieczné/ 25,13. **27.** 25,30 jak nr 11. **28.** 28,32 jak nr 6. **29.** Doda[es] mi [wéy pomocy/ Zem nie wy[żrzał wiecznéy nocy./ 30,8. **30.** Twoiá chwa[á]/ wieczny pánie/ W w[sc]i[ec]h moich nie w[st]ánie./ 30,39. **31.** Ráczze [ye mnie w[zi]al[ic] y d[zi]s/ wieczny pánie/ 31,21. **32.** Boday w[fe]chł y wpa[dł] zły ięzyk w[ze]teczny/ Cnoty [ka]zcá/ y dobrych nieprzyiaci[el] wieczny/ 31,44. **33.** 35,1 jak nr 5. **34.** A v[znay]/ kto z nas praw i[ef]t/ á kto krzywy/ Mój wieczny Boże./ 35,69. **35.** Boday zel[zy]wo[sc] y wieczná odnie[sl]i/ Há[n]bę ná [obie/ 35,79. **36.** Chwa[á] bądź wieczna Bogu nawys[ze]mu/ 35,85. **37.** A ich d[zi]ed[zi]ctwo i[ef]t ná ziemi wieczné/ 37,42. **38.** Iáwna i[ef]t [z]ádo[sc] moiá tobie/ wieczny bo[ze]/ 38,17. **39.** Ty [ám]/ o wieczny pánie/ o Bo[ze] lito[sc]i/ Nie rácz mię od[st]epowáć 38,41. **40.** 38,44 jak nr 5. **41.** Nie ráczze mię opu[ze]zcáć/ o mój Bo[ze] wieczny/ 40,33. **42.** Ciebie [zy]w[ego]/ wieczny bo[ze]/ zdroiá/ Vpracowána prágnie du[ze] moiá:/ 42,5. **43.** Lzy moiá karmia/ potráwy p[á]cz wieczny/ 42,9. **44.** Wieczna i[ef]t/ pánie/ wemnie pámieć twoiá:/ 42,22. **45.** czemuś mię/ mój wieczny/ Bo[ze] zápomniá:/ 42,33. **46.** Vfay Pánu/ któr[emu]/ Iáko Bogu wiecznému/ Ie[ze]cze ia mam d[zi]ekowáć/ Ze mię raczy[ł] záchowáć./ 43,28. **47.** Spi[é]wá[yci]e/ bogu/ bogu wiecznému./ 47,12. **48.** Ze[ś] ty obroná pewna/ wieczny Bo[ze]./ 48,6. **49.** y którym [s]on[ecz]ny/ Promień doymuie/ y którym mróz wieczny./ 49,4. **50.** BOg wieczny/ który w[zy]tkim ro[zk]ázuie/ Ziem[kim] Tyránnom/ 50,1. **51.** Którzy przymi[er]ze wieczné zemná máiá/ 50,13. **52.** Otwórz/

wieczny bo[ze]/ niemé w[st]á moie/ 51,31. **53.** Bądź iá[kaw] ná miásto [woie/ wieczny pánie/ 51,37. **54.** Zámie[ze]y/ wieczny pánie/ ich rády z[lo]sliw[é]/ 55,14. **55.** Wyleie[ze] ty [w]óy gniew ná nie/ wieczny Bo[ze]./ 56,18. **56.** dobroć/ wieczny Bo[ze]/ Y prawdá twoiá nigdy p[lo]na by[ć] niemo[ze]./ 57,7. **57.** Do pomó[ż](!) nam w trudno[sc]iá[ch] ná[ze]y[ch]/ wieczny Bo[ze]./ 60,25. **58.** U[st]y[ze]z mé pró[sz]y/ bo[ze] w[á]d[ze] wiecznéy/ A obróć ku mnie swięt[é] w[ze]y [woie./ 61,1. **59.** co po ziemi/ Okrąg[ły] chodzą/ wce[ze]nicy wieczny[ch]/ Dá[ro]w [s]on[ecz]ny[ch]./ 65,7. **60.** Y my twéy (Bo[ze]) wiecznéy dobroci[é] w[fa]my/ 65,17. **61.** Práwie[ś] nas/ o wieczny Bo[ze]/ Ogniem zprobowá[ł]./ 66,37. **62.** Niech mu (Panu) [ye] cze[sc] wieczna d[zi]eie./ 66,68. **63.** 67,4 jak nr 10. **64.** Przetó[ż] temu (Bogu) d[zi]ekuemy d[zi]ekámi wiecznémi/ 68,53. **65.** Prze cię w[st]yd wieczny ná twar[ze] no[ze]./ 69,16. **66.** Wielkié i[ef]t/ bo[ze] wieczny/ mi[łosierdzié] twoie/ 69,35. **67.** BO[ze] wiecznéy mocy/ Twéy [z]ádam pomocy./ 70,1. **68.** 70,16 jak nr 5. **69.** Ty mię/ bo[ze] mój wieczny/ nierácz od[st]epowáć/ 71,23. **70.** Tobie nowá pie[ś]n zácne[ę] o mój bo[ze] wieczny./ 71,28. **71.** 71,48 jak nr 5. **72.** pomni/ wieczny pánie/ Iáko imię twé [zy]li nie[ze]c[ze]ni pogánie./ 74,37. **73.** Stádá [w]ego w niepámieć wieczná niepodaway./ 74,40. **74.** Stráchem/ bo[ze] wieczny/ twoi[é]y grozy/ Sta[ły] wryt[é] y konie/ y wozy./ 76,11. **75.** Wieczny Bo[ze]/ który w[á]dnie[ze] za[st]epy mocnémi/ 80,9. **76.** Ná pámiećk[é] wieczná wyzwoleniá/ Z Aegypt[ck]iego wd[re]czeniá./ 81,11. **77.** Nie milcz/ áni odkláday: nie cíerp/ bo[ze] wieczny/ 83,1. **78.** K[ze]táttu twych czynów/ wieczny bo[ze]/ Potráfić [z]adem [m]y[ś]t niemo[ze]./ 86,23. **79.** ábych wieczny/ Ogláda[ł] i[ef]z[ce] krąg [s]on[ecz]ny./ 86,43. **80.** TWé mi[łosierdzié]/ twoię praw[de]/ wieczny pánie/ Wy[st]áwiáć mój rym b[é]d[zi]e/ 89,1. **81–2.** przeto w domu twoim (Bo[ze])/ Wieczna powagá/ wieczna cze[sc] zo[st]ánie/ 93,15. **83.** Ockni [ye] Sędzia wiecznéy [prá]wiedliwo[sc]i/ 94,3. **84.** Długó[ż]/ o wieczny bo[ze]/ ludzie zuchwáli./ Ná [ze]c[ze]scié ták be[pe]cznie b[é]dą kazáli?/ 94,5. **85.** Szcze[ś]liwy/ którego ty vczniem [w]ym liczy[ze]/ Bo[ze] wieczny/ y w [woim] zakonie [w]ycy[ze]./ 94,22. **86.** By mnie by[ł] pan nie doda[ł] [am] [w]éy pomocy/ Dawno bych iuz by[ł] w wiecznéy

pogrężon nocy. | 94,32. **87.** 95,2 jak nr 10. **88.** Przyznaycie w[zytki rodzaje/ Władza/ y możność wiecznemu | Jednowłaycy niebie[kiemu. | 96,27. **89.** Prze nieznośną żałość/ y fr[unek wieczny/ Krwie w [obie nie czuie/ 102, 14. **90.** 102,57 jak nr 6. **91.** 103,33 jak nr 10. **92.** 104,17 jak nr 4. **93.** Wieczna iest p[an[ka chwał[104,59. **94.** 105,17 jak nr 4. **95.** Dopomoż nam w trudnośc[ach n[zych/ wieczny boże; | 108,25. **96.** BOże/ kt[órego chwał[w mych w[sc[iech wieczna/ | 109,1. **97.** Tyś Melchifedechowem | Porządkiem k[apłan wieczny/ 110,15. **98.** 111,12 jak nr 4. **99.** Pan [ługi [woie z niewol[ey wybawił | Y tym [w[oy wieczny te[stament zo[stawił. | 111,20. **100.** Pan wam n[á wieki wieczn[é b[ogost[awil/ | 115,29. **101.** 115,36 jak nr 4. **102.** A iego (Boga) prawd[á [t[ateczna/ Nie może by[é iedno wieczna. | 117,8. **103.** Y b[e]d[é] n[á] wieki wieczn[é] twych prze[tr[ze]gał rząd[ów]. | 119,44. **104.** Ia tw[é] wieczn[é] [á]dy pomnie/ | 119,52. **105.** W[zytkich] rzeczy koniec widz[e]; tw[é] w[st[awy] wieczn[é]. | 119,96. **106.** 119,142 jak nr 83. **107.** 119,152 jak nr 4. **108.** Co [wym] kłam[stwem] poży[zcze]z/ i[ę]zyku w[zeteczny/ | Iedno ludzk[á] nienawi[ś]c/ á gniew boży wieczny? | 120, 6. **109.** 122,4 jak nr 6. **110.** 129,9 jak nr 83. **111.** Wieczny boże/ nie naydzie[ż] pychy w [ercu moim/ | 131,1. **112.** Sion [ye] mnie (Bogu) podoba: to moie mie[ż]k[ani]e; | To iest m[ó]y odpoczynek/ y wieczn[é] koch[ani]e. | 132,26. **113.** Teraz/ i[á]ko to noc milczy/ wiecznemu | Chwał[e] oddaycie winn[á] bogu [w[é]mu. | 134,3. **114.** Wieczn[é] iest imie twoie/ mozny p[á]nie/ | 135,25. **115.** 136,24 jak nr 4. **116.** 136,28 jak nr 10. **117.** Bo iego dobrodziey[stw]á [a/ y b[e]d[á] wieczn[é]. | 136,34. **118.** 136,36 jak nr 10. **119.** Bo iego lito[ś]c[é] równa wieku iest wiecznemu. | 136,42. **120.** Y prze wrodzon[á] boże wieczny/ prawd[e] twoie; | 138,5. **121.** Co[ś] t[á]k mi[st]ernie [pr[awil/] wieczny m[ó]y boże/ | 139,11. **122.** WY[st]uchay wieczny boże/ pro[ś]by moie/ | 143,1. **123.** A wierni [stawy] wieczn[é]y z t[á]d do[st]apili. | 149,18.

124. Po[ż]ł[á] niebog[á] widzi[e]c kr[ó]i[ó]w nocy wieczn[é]y; | Tr 2,26. **125.** Wzi[ę]t[á]s mi zgoł[á] mówiac/ du[ż]e połowic[e]; | O[st]átek przy mnie zo[st]ał n[á] wieczn[á] te[sk]nic[e]. | Tr 13,14. **126.** á t[á] (skamieni[á]la Niobe) w wiecznym p[é]cie | Tkwi w rogu [k[á]ly wi[á]tr[ó]m [z[á]lonym n[á] w[st]r[ę-

cie. | Tr 15,31. **127.** ále miedzy Anioł[ó]y/ y duchy wieczn[é]mi/ | I[á]ko wdzi[ę]czna iutrzenk[á] [wi]e[ś]ci: Tr 19,35. **128.** Tr 19,65 jak nr 11. **129.** Zyiem wiek nieprzeżyty: wieczn[é]y wzywamy | Dobr[é]y my[ś]li: Tr 19,71.

Fr: **130.** Wieczna my[ś]li/ kt[ó]ra[ś] iest d[á]l[e]y ni[ż] od wiek[á] / 1,101,1. **131.** Dobry to zn[á]k/ iestli b[ó]g dał wie[ś]cz[á] my[ś]l komu/ | Ze do[st]átek/ y wieczn[é] potom[stw]o w twym domu. | 2,83,4. **132.** Bom tylko n[á] pł[á]cz wieczny tu zo[st]a[á]. | 2,93,4. **133.** Szedł[é]s/ Fr[á]nczy[zk]u/ przez r[ó]żn[é] narody/ | ... Prze mr[ó]z gwałtowny/ y prze wieczn[é] lody. | 2,105,8. **134.** 2,107,1 jak nr 4. **135-6.** Roznio[st]y á[ż] do brzegu Murzyn[ki]e[ý] gr[á]nice/ | Gd[zi]e wieczny zn[ó]y p[á]nuie/ y wieczn[é] cieplice; | 3,10,6. **137.** ó m[á]tko mił[ó]sci/ | ... T[á]k po [ś]wie[ś]cie niechay w[st]e[ż]d[zi]e/ | Twoi[á] w[á]dza wieczna b[e]d[zi]e. | 3,12,32. **138.** Ie[st]li to rád[á] widzi[ż] / á [ż]yczy[ż] mi tego/ | Abych prze ci[ę] wzyw[á]ł fr[á]funku wiecznego/ | C[ó]żci r[é]c/ d[zi]e[ś]wko [roga: 3,13,2. **139.** Tirim[á]ch pod wy[st]okim d[é]bem | Spi wieczny [en/ | piorunem w[st]piony troz[e]bem. | 3,25,4. **140.** á [ż]wi[ę]rz tu[ż] be[st]ieczny | Oci[é]ra si[ę] imo ci[ę]; á ty [en [pi[st] wieczny. | 3,57,6. **141.** Nagro:<bek> H[á]nnie ... od m[é]ż[á] ... Czy m[ó]j ci[ę] in[st]ym mam w[é]ci[é] / ieno pł[á]czem [woim? | Kt[ó]rym ia wieczny winien wielkim cnotom twoim. | 3,71,8. **142.** WSzego dobr[é]go dawc[á] / y [z[á]f[á]rzu wieczny/ | Tobie [ziemi[á] ... Modli si[ę] d[zi]e[ś] / 3,72,1.

143. Pr[ó]zno ma mie[ć] n[á] pieczy | Smierteln[é] (zam. [ś]miertelny) wieczn[é] rzeczy; | Pie[ś] 1,9,22. **144.** Chwał[e] [cz[ę]śc[ie] [t[á]teczn[é]; | Niechceli t[e]ż by[ć] wieczn[é]; | Spu[st]cz[e] com wzi[á]ł/ | Pie[ś] 1,9,29. **145.** Tu (w niebie) widz[e] / ... Wieczna pogod[á] / d[zi]en n[á] w[st]ytki [st]rony | Trwa nie[k]onczony. | Pie[ś] 1,10,15. **146.** Pie[ś] 2,1,56 jak nr 4. **147.** Cnot[á] [karb] wieczny: cnot[á] kl[é]not drogi/ | Pie[ś] 2,3,21. **148.** Wieczna [st]romot[á] / y nien[á]grodzona | Szkod[á] / Polaku: [ziemi[á] [st]pu[st]o[st]ona | Podol[ka] leży/ | Pie[ś] 2,5,1. **149.** Nic wiecznego n[á] [ś]wie[ś]cie; | Pie[ś] 2,9,13. **150.** Czyykolwiek naprz[ó]d l[ó]s wynidzie/ w[st]iaday | Wieczny wygn[á]ncze/ | Pie[ś] 2,11,20. **151.** w[st]a[ń] m[é]żu/ by wieczny | Sen n[á] ci[ę] nie padł/ | Pie[ś] 2,18,37. **152.** W Moskwi zn[á]ki zo[st]awił [w[é]go m[é]st[wa] wieczn[é]. | Tarn 26. **153.** Gd[zi]ż iedn[á]k nic n[á] [ziemi] wiecznego nie znamy; | Tarn 114. **154.** Do[st]ałem z[á] docze[st]ny wiecznego [ż]ywot[á]; | Tarn

150. **155.** Pam 40 jak nr 4. **156.** Zwyciężył wieczny wyrok/ Pam 165. **157.** Miéy wieczny odpoczynek/ o [zláchetné ciálo/ Pam 273. **158.** Wódzu prawdziwy/ y wieczna swiátlósci/ V[krom z lá[ki [wéy morzkie nawátnosci./ FgPieś 1,33. **159.** Wzywałem cię wieczny Boże/ FgPieś 5,29. **160.** Napis/ wieczna pámiátká miédyz Krześciány./ FgBitwa 68. **161.** Cnoćie niebo zapláta/ y wieczné wefele/ FgŚmCn 9. **162.** nie ináčéy ieno iáko wieczny/ Wodę z [kály zdróy pędzi/ FgFn 10. **163.** A o to człowiek prózno sie kuśi/ Aby nawięt[ze ... [táránié/ Mogło zátrzymáć to wieczné zdánié./ FgNagr 1. **164.** A co z przyczyny wieczný z[stępuie/ Tego y [am Bóg nie rad hámuie./ FgNagr 1. **165.** Wieczny Boże/ [tu[znie mié karze[z zá mé złości/ FgPŻał 13. **166.** PRózne ná[ze [táránié/ Ná wieczné Boz[kié zdánié./ FgEpit 2. **167.** Wieczne swiátló niebie[kie/ y ty płodna ziemi/ Y ty morze [zerokie: wy w[zy[cy bogowie ... swiádku mi dziś bądźcie/ Odp 410. **168.** Na wá[zę wieczną hańbę dwa kroć prze[zedł ziemię/ Sat 82. **169.** Ze cnotliwa nie będzie siedzieć przy w[zeteczney./ Za co [amo/ Bog [wiadek/ godne [ławy wieczney./ Sat 224. **170.** Ale ná[laduy cnoti/ ktora ... Hoynie płáć utráti podięte dla [iebie/ Iednaiáć wieczną [ławę/ i ofiadłóć wniebie./ Sat 334. **171.** Y pokóy miédyz páń[stwy wieczny [tánowiono./ Prop 72. **172.** Owa Bóg niesmiertelny/ wieczny/ wládogromy/ EpRadz 100. **173.** Godniey[za z wćiwyh [praw [woich żeby byłá/ W wieczný rodzićów [á[ce: EpRadz 117. **174.** álbo vbepieczyw[zy nas o przy[stłym wiecznym błog[łáwieni[stwie/ żeby téz o tym docz[nyim ná[zym żywoćie (Bóg) myślic nie-miał: Wr 5. **175.** Wr 5 jak nr 154. **176.** vnió[stés zacnych ludzi zónę./ Oycu ná wieczną [zkodę/ ... Nieprzyaciélóm ná śmié[ch/ Mon 49. **177.** A iuż y wieczny pokóy z [obá vczyniw[zy/ Mon 71. **178.** Mon 257 jak nr 176. **179.** Mon 325 jak nr 4. **180.** á ia mam wieczné frá[ówánié./ Mon 406. **181.** Iákoby miédyz Gréki y Troiány trwá[á/ Wieczna niechęć/ Mon 412. **182.** Ale w[zy[cy w milczeniu wiecznym pogrą[eni./ Muza 75. BSB

wieczorny zwiázaný z porá dnia po zachodzie słońca, dziejący się wieczorem 1–11;

w. mirzk 1, cień 3, zorza 4, 7, 8, 11, gwiazda 9, 10, chwila 6, obiednia 5, pieśń 2; w., rane 11 ~ w por. 3; w prep. 2, 4–11, w postp. 1, 3; r. –orny 1, 3.

1. Ty vwe[ela[z rány swit pozorny/ Y mirzk wieczorny./ Ps 65,32. **2.** Mná ięzyká nácz[ó[ć w bramie po[ádzonym/ Iam ieft wieczorna pieśń opoionym./ Ps 69,28. **3.** wiek móy nie[zcześliwy/ Chynał [ye ku nocy/ iáko ciéń wieczorny./ Ps 102,27. **4.** Iedni z tád/ kédy [ł[ónce wy[stępuie z morzá/ Drudzy/ gđzie gáśnie wieczorna zorzá./ Ps 107,6. **5.** Prośbá zá ká[đidło/ rák z[łózenié/ pánie./ Niechci zá wieczorná dziś obiedniá [tanie./ Ps 141,4. **6.** W Iegóz go[spodzie o wieczornéy chwili/ Zeli[stáw[kiégo niewinnie zábili/ Swowolni ludzie: Fr 1,71,1. **7.** Pieś 1,21,2 jak nr 4. **8.** Pam 173 jak nr 4. **9.** Wieczorna gwiazdo/ któr[ey/ ná okragłym niebie/ Ogiéń nád ziemiá goré okrutniey[zy ciébie./ Epit 17. **10.** Epit 23 jak nr 9. **11.** Phaen 2,60 jak nr 4. BSB

1. wieczór rzeczownik; koniec dnia, jego końcowa pora przed zachodem i po zachodzie słońca 1–15;

w. sławny 6, niewątpliwy 12, ma promień 10, pijany 8;

w. przydzie 4, 10, wschodzi 14, zaszedł 9, wynióśł promień 11, porwał k. 13;

w. swięćić 6, widać na niebie 12, z w–a na coś k. zaprosić 3, z gór się puszczać 15;

w–em 15, z w–a 3, ku w–owi 7;

w p. 8.

1. Skoro wieczór/ ci zchodzą/ drudzy ná[stępuia/ Ps 59,13. **2.** Ps 59,29 jak nr 1. **3.** Z Wieczorá ná cześć Xiędzá zápro[żono/ Ale mu ná noc má[łpę przywiedziono./ Fr 1,54,1. **4.** Lecz co zákwitnie iáko Sł[ónce wznidzie/ To zásię [pádnie ledwé wieczór przydzie./ Fr 2,8,4. **5.** Idź corychl[ey/ boć wieczór: á tego iednánia/ Ilé po rzeczy baczę/ będzie do switánia./ Fr 2,40,5. **6.** A teraz ten wieczór [ławný/ Swięćmy iáko zwyczaj dáwný./ Sob 1,37. **7.** kto nocoświétn[ego/ Mieśiáćá/ álbo [ł[óncá nie[pracowán[ego/ Nápatrzył sie do wol[ey/ lubo ráno w[stáie/ Lubo ku wieczorowi prędku biég podáie./ FgPieś 6,74. **8.** Y ná-

leżli [obie wymówkę/ kiedy już co zbroia/ że fie pod pijány wieczór sftáło. *Pij* 2. **9.** W tym wieczór zá[zedł/ słońce już pádało/ *Sz* 461. **10–1.** Wieczór/ młódzieńcy/ przy[zedł/ króm żadný zábawy:| Wieczór ná niebie wyniółt [wóy promień lá[káwy. | *Epit* 1–2. **12.** Oto widác ná niebie wieczór niewątpliwy. | *Epit* 6. **13.** Wieczór nam siostry porwał towarzyszkę z kołá:| *Epit* 29. **14.** Towarzy[ze/ trudno krásć/ kiedy wieczór w[chodzi/ | *Epit* 35. **15.** Y to z ludźmi już nigdy miészác [ye nie chciała/ | Ale wieczorem tylko z gór [ye więc pu[czála. | *Phaen* 9,108. *BSB*

2. wieczór przysłówek; na końcu dnia, w czasie tuż przed zachodem i po zachodzie słońca 1–9;

w. prosić 3, zafrasować 1, słońce gaśnie 2, gaśnie pozna zorza 5, pobłaznować 6, iść na łoże 7, gdzie konie napić 9, być kosą podsieczonym (o trawie) 4, coś wiedzieć jakimś 8;

w., rano, w południe 3, o północy 7, naza-jutrz 6, drugiego dnia 9;

w. – rano 1, po ranu 2, 8, z poranku 4.

1. Gniów iego (*Boga*) nietrwál[zy piány| A lá[ki wiek nieprzetrwány:| Kogo wieczór zá-frá[uię/ Tego ráno vmiłiue. | *Ps* 30,15. **2.** Gdzie wieczór słońce gaśnie/ gdzie w[chodzi poránu/ W[zy[cy niechay [ye klániáią pánu. | *Ps* 33,15. **3.** Ráno bedę/ y wieczór/ y w południe prosił/ *Ps* 55,34. **4.** Iáko roff[y trawá [yta| Z poránku pięknie zákwita/ | Wieczór kořá podsieczona| Le-ży ná ziemi wzgárdzona:| *Ps* 90,23. **5.** Chceli gdzie iá[ny dzień wychodzi z morzá/ Chceli gdzie wieczór gáśnie pozna zorzá. | *Fr* 2,37,6. **6.** Bo która zatobá wieczór pobłáznuie/ | Káżdá názáiutrz piźmem zálátuie. | *Fr* 2,49,3. **7.** Wzywałem cię wieczny Boże/ | Idąc wieczór ná [wé łoże:| Wzywałem cię o północy/ | *FgPieś* 5,30. **8.** Widziałem ia po ránu piękny kwiat przyiemny/ | A widziałem zász wieczór zwiędty/ i nikczemny. | *FgPieś* 6,8. **9.** A [ameś ku Toropcu po[zedł z ludem [woim:| Wieczór w Zaborzu konie w Sczybutym napoiu (*zam.* napoim)| Dru-giego dnia w Libráciéch: *Jez* 338. *BSB*

wieczysty taki, który trwa bez początku i końca, wieczny;

r. –émi.

Tam od początku wieku tá brodá mie[z-kála/ ... Ták podmienna/ ták mnożna między wieczyftémi| Wiśiála ná powietrzu [ny Pla-tonowémi. | *Br* 25. *BSB*

wiedma p. **wiedźma**

wiedzieć mieć wiedzę na jakiś temat, być czegoś świadomym, mieć pewność czegoś, być o czymś przekonanym, zdawać sobie z czegoś sprawę 6–8, 13–8, 24, 28–30, 33–6, 38, 40, 42, 46, 50, 52, 54–5, 57–8, 60, 67–9, 71, 73, 76–8, 80–5, 87–90, 93, 98–100, 102–4, 108–15, 118–9, 121, 129, 133, 138–41, 144–7, 149, 151, 154, 157, 159–60, 162–3, 166, 168, 170, 173–4, 176, 178, 180, 184–5, 189, 191–2, 201, 204–6, 211, 214, słyszeć o czymś, dowiedzieć się, przyjąc do wiadomości 2, 10, 39, 41, 44, 49, 66, 74, 97, 134, 136–7, 150, 161, 164, 169, 187, 195–6, 199, 207, interesować się, domyslać się, przypuszczać, spodziewać się 25–7, 31, 48, 59, 153, 158, 181, 183, 190, 193, 210, myśleć, dbać, pamiętać o kimś, o czymś 5, 11, 20–2, 32, 101, 120, 130, 165, znać, mieć znajomość kogoś, czegoś 1, 3, 9, 12, 37, 45, 47, 64–5, 75, 79, 135, 143, 152, 155, 167, 171, 175, 188, 212–3, doznać, doświadczyć 19, 43, 70, 200, w utartych frazach i zwrotach o znaczeniu – nie wiadomo, nikomu nie jest coś znane, sam Bóg jest tylko tego świadomy: kto wie 94–6, 105, 131, 198, któż wie(dział) 56, 172, nie wie człowiek 106, (sam) Bóg (to) wie 4, 23, 92, 142, 179, 203, wie go diabeł 117, nie (ani) wiedzieć 86, 107, 132, 182, 186, 194, co (trudno) wiedzieć 51, 62, 128, 177, 197, we frazach, które służą wzmocnieniu, uwydatnieniu treści tego, o czym mowa w zdaniu: nie wiem jako 53, 148, 156, nie wiem (tam) jaki 61, 91, nie wiem ... jeno 116, 122–7, wiedz wiedząc 208–9, w pytaniach, jako bezpośredni zwrot do odbiorcy wypowiedzi, zwrócenie jego uwagi na przekazywaną treść – wiesz (co) 63, 72, 202;

w zdaniach wtrąconych wprowadzających dodatkowe wyjaśnienia, potwierdzenie prawdziwości tego, o czym się mówi albo wyrażających wątpliwości mówiącego: aby każdy wiedział 195, wszyscy wiecie 160, wiem 98, 173, jako (... i) sam wiesz 40, 180, wszak wiesz 50, jako wiecie 67, tak wiedz 134, nie wiem jako 103, byś był wiedział = nie wie-

działeś 158, nie wiem, bych ci iuż co miał = *nie mam* 181, nie wiem, jako to rzecz 57;

wie Bóg, Pan 4, 9, 11, (12), 23, 64–5, 79, 92, 179, 191, 203, człowiek (2, 3, 5–8, 10, 13–8, 21, 25–41, 43–63, 66–78, 80–5, 87–90, 93–103, 105), 106, (107–16, 118–9, 121–32, 136–41, 143–54, 156–7, 160, 163–4, 167–78, 180–90, 192–3, 194–9, 201–2), 204–9, 212–4, *figura szachowa* 193, *zwirzchnia rada* 161, *zmarły* 20, 24, 104, 211, *zazdrość* 210, *anioł* 19, *diabeł* 117, *Apollo* 133–5, *Satyr* 155, 159, 162, 166, *Bachus* 158, *barwierz niebieski* 200, *świat* 1, *rozum* 22, 165, *furta* 91, *wiek* 120, *kaleta* 42;

w. myśli 12, 64, *boże wyroki* 1, *grzechów swoich liczbę* 3, o Bogu 5, *mnie* 11, 21, 97, *ledwe o sobie* 22, *tobie* 130, *nich* 175, *nań* 115, *pokarmie*, *śnie* 101, *urodzie* 120, *liściech* 137, *wszytkim* 161, *każdej sprawie* 165, *zdradzie* 190, *serce czyjeś* 45, *czyjaś prostotę* 9, *czyjeś obyczaje* 135, *powinność* 75, *przyszłe rzeczy* 79, (więcej) co 118, 187, co *bolesć* 19, *lekarstwo tej chorobie* 47, *drogę* 152, 171, *gospodę* 37, *wszytko* 65, 111, 114, 191, to (tam) 4, 23, 41, 52, 92, 115, 128, 143, 153, 155, 163, 177, 199, 205, *ode mnie* 199, *przez mię* 1, nie w. nic 112, nic o *plączu* *czyimś* 20;

w. jeszcze na ten czas 150, w czas 199, *wczas* 74, *potym* 66, 211, *inaczej* 25, 122–7, *dobrze* 55, *pewnie* 159, *trudno* 68, 128, 177, tak 164, *trzeba* 167, 201, *dotąd* 196, *stał* 212–3, na *potym* 207, a *wie go diabeł* 117, w. co z jego *lepszem* 204, w. o co *idzie* 210; *wiedz*, to jest *bađż pewien* 214, nie w. *komu gotuje* 6;

w *pytaniu* – nie wiesz ty *mojej gospody?* 37, w *pytaniu retorycznym*: *kto grzechów swoich liczbę wiedzieć może* 3, *Któż wiedział, by tak wiele należało w trunku?* 56, w *równoważniku*: *nie wiem o żonę* 139;

w *por.* *mniej w. im więcej czuję* 13, nie w., *jako komu* 53;

ze *zd. dop. lub równoważnikiem takiego zdania*, często w *połączeniu pytajno-zależnym* 6–8, 10, 14–9, 24–36, 38–9, 42–6, 48–9, 51, 54–9, 62–3, 66, 68–74, 76–8, 80–91, 93–6, 99, 100, 102, 104–6, 108–10, 116, 119, 121, 129, 131–4, 136, 138–42, 144–9, 151, 155, 157–9, 162, 164, 166–70, 172, 174, 176, 179, 181–2, 184–6, 188–9, 192–4, 196–204, 206–8, 210, 212–3;

nie wiesz, nie wiesz 99, 100;

w., *znać* 12, *bać się* 5, *czuć* 13, 19, *opowiedzieć* 60, *używać* 175, *rozumieć*, *praktykować komuś* 33, *być świadom* 129, *słyszeć* 49;

w. – *pytać* 41, *nie widzieć* 33;

w. k. 117, *coś* 1, 3, 4, 9, 12, 37, 41, 45, 47, 60, 64–5, 75, 79, 92, 111–2, 114, 118, 128, 135, 143, 152, 155, 163, 171, 177, 187, 191, 197, 205, o k. 139, od k. 199, o *kimś* 5, 11, 21, 97, 130, o *czymś* 22, 101, 120, 137, 161, 165, 175, 178, 190, *komuś* 201, *coś na k.* 115, *coś o czymś* 20, *przez k.* 1;

r. –*wie* (:–wie) 4, –*écie* 67, *wiecie* 192, –*edzą* 171, *wiedział* 1, –*edział* 101, 130, 158, 195, *wiedziéć* 68, 128, –*edziéć* 41;

w p. 14–7, 109–17, 137–8, 174–88, 214.

Ps: 1. *przez mię będzie wiedział* | *Świat twé wyroki* / 2,18. 2. *Tákże wiedzcie*: *kogo pan [obie vlubue]* | *Tego w żadný przygodzie iuż nie odftępuie*:| 4,9. 3. *Kto grzechów [w-ich liczbę wiedzieć może?]* 19,45. 4. *A iam/ w ich zły czas/ w parcie (móy Bóg to wie)* | *Chodził*: 35,37. 5. *ZYwot niepobożného zá świádká mi [toi]* | *Ze on o Bogu niewié/ áni [ye go boi]* | 36,2. 6. *Zbiéra (człowiek)/ gromáđzi/ [kupuie]* | *A niewié komu gotuie.* | 39,28. 7. 39,39 *jak nr 6.* 8. 51,34 *jak nr 6.* 9. *Ty wíe[z moię proftotę/ wíekuiŧy boże]* | 69,11. 10. 74,20 *jak nr 6.* 11. *pánie/ ... Wíedz o mnie [tudzé [wym/ który ważę práwá twoie.]* | 119,94. 12. *Ty myśli wíe[z/ ty moie zna[ż táiemnice]* | 139,27. 13. *O pánie/ iáko wielce [ą známienité]* | *Rády twoie ... A myślác o nich/ mniéy wiem/ im wíecýy czuie.* | 139,44.

14. *LFogel 1 jak nr 6.* 15. *LFogel 2 jak nr 6.* 16. *LFogel 2 jak nr 6.* 17. *LFogel 2 jak nr 6.* 18. *Tr 1,19 jak nr 6.* 19. *Tr 9,5 jak nr 6.* 20. *czy cię (Orszulo) ... Charon ... wíeżie? y nápawa zdroiem* | *Niepomnym/ że ty niewié[z nic o plączu moim:* *Tr 10,8.* 21. *Wióđtem [wóy żywot ták [kromnie]* | *Ze ledwie kto wiedział o mnie.* | *Tr 17,18.* 22. *A rozum który w [wobodzie]* | *Vmiał mówić o przygodzie/ Dżis ledwé [am wíe o [obie:]* | *Tr 17,27.* 23. *A máiętność zoftánie [am to bóg wíe komu.]* | *Tr 19,96.* 24. *Tr 19,115 jak nr 6.*

Fr: 25. 1,5,1 *jak nr 6.* 26. 1,9,1 *jak nr 6.* 27. 1,9,4 *jak nr 6.* 28. 1,11,5 *jak nr 6.*

29. 1,29,1 jak nr 6. **30.** 1,32,2 jak nr 6.
31. 1,37,6 jak nr 6. **32.** 1,37,21 jak nr 6.
33. 1,53,2 jak nr 6. **34.** 1,57,3 jak nr 6.
35. 1,60,2 jak nr 6. **36.** 1,70,1 jak nr 6.
37. Vyźrzaw[zy kogoś/ [łuchay pánie młody]
 Profzë cië/ niewië[z ty moiëy go[pody?] 2,16,4.
38. 2,22,1 jak nr 6. **39.** 2,29,7 jak nr 6.
40. Bo frá[zek/ iáko [fam wië[z/ mam [potrzebę
 domá:] 2,35,3. **41.** PYta[ż niete[znoli mië
 ták [ámëgo [iedziëc/ Tef[zniey mië/ Woytku/
 ztobá: kiedys to chëal wiëziëc.] 2,36,2. **42.**
 2,51,3 jak nr 6. **43.** 2,53,16 jak nr 6. **44.**
 2,54,7 jak nr 6. **45.** 2,55,7 jak nr 6. **46.**
 2,61,11 jak nr 6. **47.** A lékár[stwá in[żëgo
 niewiem téy chorobie/ Ieno gdziës zgubë [trá-
 cił/ tám iëdz po nië [obie.] 2,61,15. **48.** 2,69,3
 jak nr 6. **49.** 2,70,6 jak nr 6. **50.** Niech
 [ië mój nieprzi[aciël (w[zak wië[z kto) nie
 śmieie.] 2,71,2. **51.** 2,72,1 jak nr 6. **52.**
 NIe dopiëro to wiëdzá/ że dobrze miłowác/]
 2,74,1. **53.** Smáková[á mu miłosć/ niewiem
 iáko komu.] 2,74,8. **54.** 2,79,10 jak nr 6.
55. 2,80,5 jak nr 6. **56.** 2,80,8 jak nr 6.
57. 2,82,2 jak nr 6. **58.** 2,90,6 jak nr 6.
59. 2,92,11 jak nr 6. **60.** NA [wë zléš mië
 vpoił/ mój dobry Stáro[ftá/ Bo czegós [nadz
 niewiëdział/ toë opowiem [proftá.] 2,99,2. **61.**
 Mnima[ż ty/ że ia tobie klániam [ië dla tego/
 Izes [yn Woiewody niewiem tám iákiego.]
 2,99,4. **62–3.** A pieniádze tákie [á/ że ie y
 zli máia/ Y co wiëziëc iáko ich drudzy
 vzywáia.] Ale wië[z co mië trzyma/ y gárnie
 ku tobie?] To/ iz przodków [wych zoftác/ ma[ż
 zá lekkosć [obie/ 2,99,10–1. **64.** BOg tylko
 ludzkië myśli wiëziëc moze/ Y ku dobrému
 [amze dopomoze:] 3,2,1. **65.** W[zytko wië[z/
 pánie/ zgub co przeci[w tobie/ A zdarz iáko
 pan/ coš vlubił [obie.] 3,2,5. **66.** 3,15,1 jak
 nr 6. **67.** Trudno wytrwác o iedny du[zy
 człowiekowi.] Bo iedná ma być w ciële/ á
 druga w kálëcie/ Krom téy trudno/ krom owëy
 zle żyć/ iáko wiëcie.] 3,34,4. **68.** 3,42,2 jak
 nr 6. **69.** 3,47,7 jak nr 6. **70.** 3,49,6 jak
 nr 6. **71.** 3,62,1 jak nr 6. **72.** 3,64,3 jak
 nr 6. **73.** 3,82,9 jak nr 6. **74.** Pij 1,3 jak
 nr 6. **75.** Gofpodarz ma w rëku czá[żë/ My
 wiëdzmy powinnoš ná[żë.] Pij 2,16.

Pieš: **76.** 1,1,55 jak nr 6. **77.** 1,5,32 jak
 nr 6. **78.** 1,6,7 jak nr 6. **79.** Sam Bóg wië
 przy[żlë rzeczy/ 1,9,7. **80.** 1,9,23 jak nr 6.

81. 1,12,14 jak nr 6. **82.** 1,12,18 jak nr 6.
83. 1,15,15 jak nr 6. **84.** 1,17,2 jak nr 6.
85. 1,17,23 jak nr 6. **86.** 1,17,27 jak nr 6.
87. 1,18,16 jak nr 6. **88.** 1,18,23 jak nr 6.
89. 1,18,28 jak nr 6. **90.** 1,19,19 jak nr 6.
91. 1,25,15 jak nr 6. **92.** Ia/ to Bóg wië/
 prze[ŝrzëgam [woiëy powinnošci/ 1,25,17. **93.**
 1,25,20 jak nr 6. **94.** 2,1,10 jak nr 6. **95.**
 2,5,26 jak nr 6. **96.** 2,20,17 jak nr 6. **97.**
 O mnie Mo[kwá/ y bëdą wiëziëc Tátárowie/
 Y różnego mie[żkánicy ŝwiátá Anglikowie/
 2,24,17. **98.** Złotá téz wiëm/ nie prágnie[ż:
 Czëgo 5.

99.100. Niewië[z królu/ niewië[z iáki]
 Obiad/ y co zá przy[máki/ Ná twym [tole:
 Sob 9,33. **101.** A o żadnym pokármie/ y
 o [nie nie wiëdział:] Tarn 110. **102.** Tarn
 113 jak nr 6. **103.** człowiek ... Którego
 vlepiono/ nie wiëm iáko/ z błotá?] Tarn 124.
104. Tarn 145 jak nr 6. **105.** Pam 102
 jak nr 6. **106.** Pam 157 jak nr 6. **107.**
 Ludzie mamy nád [oba/ á nie wiëziëc kogo/
 Pam 197. **108.** Pam 274 jak nr 6. **109.**
 LZam jak nr 6. **110.** Ap 6 jak nr 6.
111–4. bo ów powiádał w[zytko/ wiëm/ á
 niewiëdział nic: ten záš mówił rad/ wierë
 niewiëm/ á w[zytko wiëdział. Ap 17. **115.**
 iz to ludzie nañ wiëziëli/ że około żony był
 nieiáko zelozus/ Ap 22. **116.** Ap 22 jak nr
 6. **117.** A wië go dyabel/ komuby [ie piër-
 wëy bronieć/ czy Tátárom od muru/ czy mni-
 chóm od żony. Ap 22.

Fg: **118.** ani oni znaia/ Iáko młodošć/ y
 żywot prëdko vplywáia.] Co ty wiëdzá/ bądż
 ciërpliw do krëfu żywotá/ Pieš 2,13. **119.**
 Pieš 5,5 jak nr 6. **120.** ze o twëy vrodzië
 Bëdzie wiek pozny wiëdział/ y po ná[żym
 [chodzie.] Pieš 6,50. **121.** Pieš 6,57 jak nr
 6. **122.** Ináczëy niewiëm/ ieno mië czáru-
 ie[ż.] Pieš 7,4. **123.** Biada[ż mnie ná cië/
 etë.] Ináczëy nie wiëm/ Pieš 7,8. **124.** Pieš
 7,12 jak nr 123. **125.** Pieš 7,16 jak nr 123.
126. Pieš 7,20 jak nr 123. **127.** Pieš 7,24
 jak nr 123. **128.** Ia niëmam komu krzywdy
 [wëy powiedziëc/ Ie[ŝlibych miáłá/ y to trudno
 wiëziëc.] Pieš 8,22. **129.** Pieš 8,39 jak nr
 6. **130.** To comci [ŝużył/ niech iuż wniwecz
 idzie/ ... A ia/ bych ieno o tobie niewiëdział/
 Y w pu[tych lešiech [fam rad bëdë [iedziãł.]
 Pieš 11,27. **131.** Bitwa 7 jak nr 6. **132.**

Bitwa 43 jak nr 6. 133. Al 48 jak nr 6. 134. Al 53 jak nr 6. 135. SM.<ierć> Niemoęę: w[żák wié]z (Apollo) moie obyczáie. Al 61. 136. ŚmCn 15 jak nr 6. 137. A iżem przedtym niewiedział o tych liściech/ [podziewałem się/ że zá tymi czáfow/ odwłokámi y mey trágedyey się odwlec miało/ OdpLZam. 138. OdpLZam jak nr 6.

Odp: 139. 59 jak nr 6. 140. 85 jak nr 6. 141. 111 jak nr 6. 142. 114 jak nr 6. 143. że ná świećie| Mniey dobr dáleko| nizli złych przypadkow. PA. <ni stara> Mniey/ ábo więcey/ rownali też liczbá| Oboygá| korzyść nie wielka to wiedzieć. 152. 144. 157 jak nr 6. 145. 206 jak nr 6. 146. 233 jak nr 6. 147. 287 jak nr 6. 148. 290 jak nr 6. 149. 379 jak nr 6. 150. AN.<t enor> Y iam też to krolu| Ie[żc]ze ná ten czás wiedział: 570.

Sat: 151. ded. 10 jak nr 6. 152. kto do Brzegu z woły| A do Gdań[ka] wie drogę z żitem/ a z popioły. 18. 153. Lecż tego [nadż niewiecie| i]z/ iako dostaia| Timże rownie [pofobem Krolestw oftrzegaią. 41. 154. Nie[pu]fczaycie się na to/ ze Turcy proznuia| Wiedząc oni prziczinę/ komu wtim folguia. 98. 155. 101 jak nr 6. 156. zbytek/ ktori iako morze| W[zytko] po[żr]ze/ byś mu tkał niewiem iako [porze. 132. 157. 186 jak nr 6. 158. 196 jak nr 6. 159. 228 jak nr 6. 160. Bo prawda/ w[zi]scy wiecie/ ni[sk]ąd ieno znieba. 230. 161. Dali na przijaciela/ albo na Sa[fi]ada| Ze mogła nieow[zi]tkim wiedzieć zwirzchnia rada. 238. 162. 277 jak nr 6. 163. Iakoby się mogli wrocic na mieśca oyczy[fi]te| Gdzie [polnie] przebywaią duchy wiekui[fi]te. To ti wiedząc/ dziecię me/ niechyl się za timi| Ktorzi ... wyrzekli się nieba 327. 164. 339 jak nr 6. 165. w człowieku ... iest rozum/ ... Temu ti władzą porucz: ... Niech wie o ka[ż]dey [prawie/ ktora się tknie ciebie. 346. 166. 388 jak nr 6. 167. 409 jak nr 6. 168. DoSat 3 jak nr 6. 169. DoSat 7 jak nr 6.

170. Prop ded. 2 jak nr 6. 171. Bo y przez wielki Dunay oni drogę wiedzą. Prop 184. 172. Jez 76 jak nr 6. 173. Gdyż cię wiem niepodley[za] mátká vrodziłá| Jez 402.

Wr: 174. 7 jak nr 6. 175. Abowiém co dziś mamy z onych [tá]rych obyczáiów/ ktorými ten powiáda że rzecz Rzym[ka] [toi? ktoré w tákie zániedbáni przy[ż]ły/ że nietylko ich

nie wzywamy/ ále áni o nich wiemy. 9. 176. 10 jak nr 6. 177. ábo ktorým tego fortélem do[ż]to? Trudno to wiedzieć/ bo się w nocy działo: 15. 178. á ci też iuz podobno pomárli/ co o tym wiedzeli: 15. 179. 17 jak nr 6. 180. Ale tu ná tym miey[cu] (iáko mniémam że y [am] wié]z) nie pofeł się znaczy. 19. 181. 21 jak nr 6. 182. 22 jak nr 6. 183. á może też być że iákim in[ż]ym duchem/ ktorého my niewiemy. 22. 184. 23 jak nr 6.

185. Czech 2 jak nr 6. 186. Cn 4 jak nr 6. 187. O ktorým piérw[ż]ych rodziców ná[ż]ych [tworzeniu/ kto chce więcey co wiedzieć/ niż [ye z prostych] słów Moyzéz[owych] podobno domyślic może/ ... niechay czyta Wzór 1. 188. Wzór 4 jak nr 6. 189. Zuz ded. 6 jak nr 6. 190. Páni przydzye/ iáko zwyk[łá] niewiedząc o zdrádye. Zuz 54. 191. Pánie| Ktory w[zytko] wie]z/ y pirwey nizli się co s[fi]anie| Iáwno tobie/ że mię ci zli ludzye pomawiaia| Zuz 150. 192. Sz 138 jak nr 6. 193. Sz 187 jak nr 6. 194. Sz 367 jak nr 6. 195. Naprzod Krol czarny (áby ka[ż]dy wiedział) Rochu się trzymał/ ktori w kácie siedział. Sz 469. 196. Sz 492 jak nr 6. 197. Sz 494 jak nr 6. 198. Sz 521 jak nr 6. 199. Br 9 jak nr 6. 200. Br 68 jak nr 6. 201. Dzie 41 jak nr 6. 202. Dzie 76 jak nr 6. 203. Dzie 157 jak nr 6. 204. Dzie 159 jak nr 6. 205. Pánien[stwo] nie w[zytko] twé/ ie[li] niewiész tego| Lecż máia y rodzice poczęści do niego. Epit 65. 206. Marsz 41 jak nr 6. 207. Mon 353 jak nr 6. 208–9. A ty byś mi ták zmiérz[łá] iákoś d[zi]ś iest mi[łá] Bo wiédz wiedząc/ żebych ia ták o tym rádz[łá] Iákoby między Gréki y Troiány trwá[łá] Wieczna niechęć| Mon 410. 210. Muza 89 jak nr 6. 211. Tę [k]ę iego/ ... Pómnicie opowia[da]ć ná czá[fi] potómné| Aby w niebie [w]á ludzkość y [am] wiedział potym| Muza 101. 212–3. Tenże y niebo nátknął gwiazdami s[li]cznémi| Aby ludzióm znaczyły czá[fi] biegi [w]émi. Ztąd wié oracz kiedy ma rolá vpráwowác| Ztąd wié kiedy [si]ac/ á[bo] nowy [ad] [práwowác. Phaen wst. 11–2. 214. dz troie: piérw[ż]e gdi pi[ż]em/ wiédz/ to iest/ b[á]dż pewien: drugie z krefk[á] Ort 4. BSB

wiedzion, wiedziony w. za *kimś* = *prowadzony po czyjejs drodze, idący śladami*

kogoś 1, o linii: ciągnięty, prowadzony 3, o słowie: w. od czegoś = pochodzący, wywodzący się od cz. 2;

wiedzion za niepobożnymi 1, od czeskiej Czech, od włoskiej Włoch, od latskiej wiary Lach wiedzion 2, kreska z góry na dół wiedziona od prawej ręki ku lewej 3; wiedzion 1, 2 ~ w p. 2, 3.

1. A kto ná dródze niepobożnych [tanie/ Niech wiedzion będzie za niepobożnémi/ Ps 125,15. 2. bo iáko od Cze[skiéy Czech/ od Włó[kiéy Włoch/ ták od Lá[tkiéy wiáry/ Lách wiedzion być może/ Czech 5. 3. A troiákie ... Pierwzé zowá Láciń[kie/ które má [wóy znak nád [oba/ kré[ke zgóry ná dół wiedziona od práwéy ręki ku lewéy Ort 1. BSB

wiedźma, wiedma zła czarownica, rzucająca uroki, czary 1, 3, o przepowiadającej nieszczęście Kassandrze, córce Priama 2;

w. przeciwna 2, tessalskie 3;

w. osypała, lichem zdradnych słów uczarowała 1, coś w k. wmwiała 2, dostały świeżego trupa 3, czartów zwołały, duszę podmiatają w ciało 3;

wiedma 2, 3.

1. Nie wiem co mié zá Wiédźmá o[ypá[á/ Y lichem zdrádných [łów vczárowá[á. Pieś 1,15,15. 2. AN.<tenor> Te [łowá/ krolu/ ... Nie wáż ich [obie lekcze/ ... PRI.<amus> Ie[zcze tego niepráwie tá przeciwna Wiédmá/ W mié wmwiała/ że bych [ię miá[ł bać/ Odp 563. 3. Iáko/ gdy Wiédmy The[sá[kie do[stá[ty/ Swiężego trupá/ á czártow zwo[á[ły/ Fál[zywá du[fcę podmiá[tiá[w ciá[ło/ Sz 373. BSB

wiek czas nieograniczony terminem, wieczność, czas bez początku i bez końca 1-3, 5-7, 9, 11-2, 14, 16-9, 26-8, 30-3, 38-43, 47-8, 50-1, 53, 56-7, 59, 60, 62, 64-5, 68, 70, 72, 75-6, 80-1, 85, 87-8, 91-8, 100-2, 104, 106-11, 113, 117, 122-4, 127-8, 132, 139, 142-4, 148-50, 154, 156-7, 160-1, 169, 172-3, 177, 183, 198, 200, 206-7, czas, okres jakoś wyróżniany 4, 13, 36-7, 49, 52, 58, 61, 69, 77, 79, 83, 86, 89, 105, 121, 130, 146, 155, 165-6, 168, 174, 178-80, 182, 190-1, 194-5, 197, 204-5, 208-10, lata życia, czas od czyichś urodzin do chwili obecnej lub do śmierci, okres życia, w jakimś się ktoś znaj-

duje, życie 8, 10, 15, 20, 23-5, 29, 34-5, 44-5, 63, 66-7, 71, 74, 78, 82, 84, 90, 99, 114-6, 118-20, 125-6, 129, 131, 133-8, 140, 145, 147, 151-3, 158-9, 162-4, 167, 171, 175-6, 181, 184-9, 192-3, 196, 199, 202, 211, pokolenie, ludzie żyjący w danych czasach 21-2, 46, 54-5, 73, 112, 141, 170, 201, 203, istnienie 103;

w. ludzki 54, 67, 184, bydłocy 103, nieprzetrwany 5, 17, nieprzebrany 40, nieskończony 9, 107, 113, nieprzeżyty 10, 124, długi 84, 88, 118, 176, 196, wieczny 12, 91, 97, 108, pamiętny 89, przeszły 133, dawny 29, 155, 168, 174, 178, 190, 194, 211, staradawny 179, zeszyły 44, pozny 45, 166, 203, późniejszy 204, terażniejszy 46, dzisiejszy 180, docześnie 8, przyszły 46, 73, 128, 141, 165, 182, 201, prawy 140, świętobliwy 133, mały 90, 120, niedoszły 114, młody 126, 134, 159, 164, krótki 146-7, słuszny 188, stalszy 189, pierwszy 208, wszy(s)tek 2, 24, 55, 68, 100, 112, 152, 175, wsztykokrotny 93-5, 183, nie-mały 58, niezliczony 59, złoty = epoka szczęścia, pokoju i dobrostanu ludzkości 155, 208, 209, srebrny = gorszy od złotego czas, w którym ludzkość porzuciła życie zgodne z naturą, przestała też hołdować cnocie 209, wdzięczny 170, nieszczęśliwy 71, niefortunny 162, strwożony 130, frasowliwy 152, ciemny 194, łakomy 167, zazdrościwy 199, mój 20, 25, 63, 71, twój 152, 176, swój 23-4, 34, 78, 82, 114, 119, 125, 131, 163, 171, 181, 202, nasz 191, 193, 211, jego 192, ich 29, te w-i 205, taki 66, 138, 187, który 210, on = ów, ten 155;

(w) pół w-a(u) 35, 151, wiele w-ów 32, każdy 13, żaden (żadny) 36-7, 77, 79, 83, 86, 104, 105, 170, ostatek w-u 131, w. łaski 17;

w. płynie 89, 208, nastął 209, służy 153, coś kroci 93, 94, 95, coś w. podaje w-owi 21-2, k. zrodzi 49, w. nieprzetrwany nie ruszy k. 5, w-i coś będą powiadały 112, czyjeś sprawy w-i wspomiana 141, krótki w. długiej nadzieje nie lubi 147, w. czemuś kraszy nie ujmuje 199, cz. w. nie dołże 183, w. coś pobudzi 210;

błąd w. człowieczy 115, wieczna myśli, która jest dalej niż od w-a 127;

Pan z w-ów na niebie przebywa 43, będzie na w-i królował 16, coś Bóg przejrzał od

w-u 143, wszystkie w-i przetrwa 68, w-ów nie stanie, a on zostanie 69, jest i będzie do w-u 65, na w-i trwać będzie 72, był jeszcze przed w-i 206, *jest* latom niepodległy i w-u żadnemu 36-7, 83, po wszystkie w-i (na w. w-om) słynie 2, 80-1, pańskie królestwo będzie na w-i słynać 6, imię na w-i jego nie zgaśnie 50, (70), sprawy rąk jego się na w-i żadnych lat nie boją 87, *pańskiego królestwa* nigdy niezgwałca w-i nieskończone 113, *Bóg* utwierdził na w-i niebo niestannowe 207, *człowiek* będzie siłą *pańską* opowiadać w-owi tak terazniejszemu jako i przeszłemu 46, *Pana* sławić na w-i 57, (111), *Boga* na w-i śpiewać 47, na w-i nie zamilczeć *pańskiej* sprawiedliwości 48, *Pan* na w-i pochwalon 64, 154, *Panu Bogu* niechaj cześć będzie (15, 77, 92, 96), 101, *prawda pańska* zostanie 98;

pańska łaska i chęć z wielu w-ów nie tajna 32, siła *Pańskich* dziwów od w-u 27, litość (lutość) w-om żadnym nie poddana 77, 104, (107-8, 122), miłosierdzie wieki przetrwa 110, jego dobrodziejstwo w-u nie uczyje (88), 109, w. sprawiedliwości jego nie przetrwa żaden 86, litość w-om równa 92, 96, *k. na w-i nie spuścić z opieki* 14, (100, 102), *k. w swej zachowa obronie aż do poznego w-u* 45, *opatrjuje nieprzebrany w-em* 40, z w-u znaczna zawždy była *łaska pańska* nad *kimś* 52, (62, 106), *coś z przejrzania pańskiego od w-u komuś* płynię 144, przed oczyma na w-i postawił 28, *coś* poczynać za *czyjegoś* wieku 29, *paszczeki* lwom zatkać na w-i 38, nie chcieć na w-i cz. wypuścić z opieki 41, *coś* na w-i ulubować sobie 42, w-em siła pociech przymnożyć oczom *czyimś* 118, *komuś* błogosławi aż do w-a nieskończonego 9, (91), na w-i wdać się do *pańskiej* opieki 33, *czyjes* serca w cale wieczny w. przetrwają 12, *pan* przy boku *czyimś* na w-i 85, w radościach swych na w-i nie uznać przerwania 11, *człowieka* sobie obrać przed niemałym w-em 58, w każdym w-u chęć opowiedzieć *pańską* ku człowieku 13, *ziemia* lub niebo starością na w-i nie będzie zwątlone 56, *ziemia* na w-i nie będzie nigdy poruszona 75, *coś* trwa na w-i 31, 157, *Bogu* śpiewa na w-i lutnia 39;

w. przać 138, *bieg czyjegoś* w-a 20, w-u żać 23, w-u użyć 10, *pośpieszyć w-em* 137,

ktoś jest pełen w-u 145, 158, w. ludzki jest lat siedemdziesiąt 67, osmdziesiąt (a to jest prawy wiek człowieczy) 140, *k. w-em* swym przeżyć 125, w krótkim w-u się wyrodzić 146, w tak małym w-u sobie poczynać 120, w. trawić 34, młodość na w-i w-om ginie 148-9, zły na w-i ginie 177, w-u czekać słusznego do zbroje 188, *coś komuś* w. łakomy uszkodził 167, *ktoś* jest zastarzały w w-u 196, utracić w-u swego 181, wiek ludzki nie długi 184, *komuś* w. (długi, taki) obiecywać, życzyć 185, 187, żywota na w-i nie dano 156, żyć w pokoju wszystek swój w. 24, w w-u wszystkie zawiezywać szczęśliwości 186, przez wszystek w. swój trudności *czyichś* wszelkich przestrzegać i bronić 175, swój w. pobożnie sprawować 78, na w-i wieczne *pańskich* przestrzegać rządów 97, sobie i potomstwu zjednać cześć nie podległą w-i żadnemu 79, *czyjes* imię będzie na w-i pomnione 172, z *jakieś* strony *czyjs* w. będzie długi 176, żyć na w-i 30, żyć w. nieprzeżyty 124, *coś* po śmierci nagrodi z lichwą w. pozniejszy 203, ma swoją chłubę i w. pośledniejszy 204, *czyjs* w. jest w garści skryty 25, *k. na w. oglądać* 160, nie czekać swoim niefortunnym w-em ostatniego nieszczęścia 162, ile *komuś* kolwiek w-u naznaczono w niebie 129, przestawać na w-u doczęsnym 8, w pół w-u zostać 35, brać *k. w połowicy w-a* 74, być wiekiem okreszony 61, dmuchnieniem porazić *czyjs* w. 5, póki w-u zstawa człowiekowi (15), 99, kres ciasny *czyjegoś* w-a 63, umrzeć w młodym w-u 126, w niedoszłym w-u zgasnąć 114, się nie wrócić na w-i 117, taki nasz w. tak wiedzniemy 66, odprawić w. swój 119, być sytym w-u 135-6, śmierć *morzy* w-i ludzkie 54, na w-i z(a)ginać 1, 19, z góry dać o ziemię w. *czyjs* 71, *komuś* na w-i słońce jest zgaszone 123, ani w-om wiecznie zakwitnąć 121, *k. nie ujrzeć* aż do w-a 26, *sen* okazuje smak przyszłego w-a 128, ostatek w-u swego pospolitej rzeczy oddać 131, *komuś* nadzieję na w-i odjąć 169, za *czyjegoś* w-u *coś się wydarzyło* 192-3, *czemuś* nie dopuszczać zamierzknąć w ciemnym wieku dawnym 194, rym podać w-owi przyszłemu 201, *Czech* od w-u *Czechem* 195, *gdzieś* od początku w-u broda mieszkała 197, na w-i łaskę znać po *kimś* 142, przyjaciela mieć 18, być za swojego w-a *gdzieś* 202, broda na

w-i poniesie pamięć *czyjejs* ruki 198, *coś* nam pismem podano od w-a 200, góra z w-u sadzona 161;

na w-i wypaść z pańskiej opieki 53, porzucać *k.* w *czyimś* zeszytym w-u 44, na w-i już nie poprawili 76, niech na ziemi nie będzie w. jego długi 84, podać *k.* na pośmiach wszystkimu w-owi 55, na w-i opuścić 51, na w-i nie uznać ratunku 150, troski w pół w-a zgryzą człowieka 151, w. swój niemierne (siedząc w cieniu) trawić 82, 163, gniew swój nieść do w-u przeciw człowieku 60, *komuś* bardziej *k.* myśli w. dzisiejszy 180, *coś* ważne będzie do w-a 4, wspominać na przeszły w. swój świętobliwy 133, *coś* pismem będzie napisano złotym dla w-u przyszłego 73, przyszłemu w-u zachować się *chcieć* 165, *kwoli jakiemuś* w-u rymy stawić 116, o *czyjejs* urodzie będzie w. pozny wiedział 166, *coś* w-u stalszego będzie = *będzie dotyczyło lat dojrzałych* 189, od dawnych w-ów już się *czemuś* ludzie przypatrzyli 190, z w-u używa świat *cz.* 132, przywrócić on dawny w. złoty 155, przypominać w. dawny 178, łakomstwa nie niósł on w. staradawny 179, *coś* podać w-i przyszłemu 201;

zły mniema, że wszytek już na w-i ginie 177, złych ludzi nie bać się na w-i 7, utracac nikczemnie w cieniu w-u swego 181;

na w-i = *na zawsze* 1, 3, 6, 7, 11, 14, 16, 18-9, 28, 30-1, 33, 38-9, 41-2, 47-8, 50-1, 53, 56-7, 62, 64, 70, 72, 75-6, 85, 87, 91, 97-8, 100-2, 106, 111, 117, 123, 142, 148, 150, 154, 156-7, 160, 169, 172-3, 177, 198, 207, na w. w-om 80-1, na w-u 8, po wszystkie w-i = *na zawsze* 2, za w-a (u) 29, 168, 192-3, 202, od w-a (u) (ów) = *od bardzo dawna* 27, 122, 127, 143-4, 190, 195, 197, 200, do w-a (u) 4, 9, 26, 45, 60, 65, 103, w w-u 13, 44, 90, 114, 120, 126, 182, 186, 194, 196, póki w-u 15, dla w-u 73, przed w-i (em) 58, 206, *kwoli w-u* 116, z w-em 107, z w-a (u) (ów) 43, 52, 132, 139, 161;

w por. 59;

niebo rozgniewane, w. strwożony 130, w małym w., dorosły 90;

w., perły, kamienie, dar urody, mieśca wysokie, władze szerokie 134, moc 61, przystojna chwała 158, twarz 159, lata 36, w. ludzkie, rodzaj bydlęcy 54;

w. – wino 136;

r. wiek 4, 20, 26, 63, 74, 103, 127-8, 139, 151, 200, 202, -eki 7, 14, 33, 38, 41, 53, 57, 100-1, 106, 157, wieku 13, 15, 27, 44, 60, 65, 168, 182, -eku 145, wiekiem 58, 162, -ekiem 40, -owi 22, 55;

w p. 174-6, 190-3, 195.

Ps: 1. Miáftá ... Ich pámiéc pojpołu z nimi| Náwieki záginęta| 9,26. 2. Niedármo Bóg [spráwiedliwy| Po w[z]yftki wieki [st]ynie| 9,66. 3.4. Nie ná wieki Pan przebaczy| Vpádłego człowieká:| Ich nádzieiá (ták pan raczy)| Wáżna będzie do wieká.| 9,73-6. 5. zły człowiek ... Pychy pełen ... Nieprzyaciela [w]ego/ [z]częściem pijány| Dmuchiением chce porázić/ wiek nieprzetrwány| Nieru[zy] mié (powiáda) ták mocno [st]oié| 10,18. 6. 10,43 jak nr 1. 7. 17,28 jak nr 1. 8. Ci co [y]e w márnym świecie kocháia| Przeftáiac ná tym wieku docześnym| A tylko żádzom [st]użac cie[le]fnym.| 17,47. 9. pan ... Dawidowi ... A nie tylko iemu/ lecz y potom[st]wu iego| Błog[st]awi áz do wieká nie[st]kończónego.| 18,100. 10. á tyś (*Panie*) dni iego przedłużył| Aby nieprzeżytego wieku wiecznie vzył.| 21,10. 11. 21,14 jak nr 1. 12. Dádzą część(!) pánu/ którzy go [z]ukáia.| Ich [st]ercá wcale wieczny wiek przetrwáia.| 22,72. 13. Y ták do końca| ... Będá to [st]obie ... podáwác.| Będá ci ... którzy w káždym wieku| Chęć opowiedzá pán[st]ká ku człowiekú.| 22,83. 14. 23,17 jak nr 1. 15. Dáiac mu (*Panu*) część/ poki wieku| Doftáwác będzie człowiekú.| 27,15. 16. 29,18 jak nr 1. 17. Gniew iego nietrwál[st]y piány| A lá[st]ki wiek nieprzetrwány| 30,14. 18. 31,13 jak nr 1. 19. 31,28 jak nr 1. 20. W twoiéy ręce [st]á látá/ y biég mego wieká| 31,35. 21-2. Ale co [st]am (*Pan*) vrádzi/ co [st]am po[st]ánowi| To wiek podáwác będzie wiekowi.| 33,22. 23. Słuchay mié/ kto prágnie dlúgiégo żywotá| A chce wieku [st]wego záżyć bez kłopotá.| 34,28. 24. Ale pokorni ... Y żyć w pokoiu w[z]yftek [st]wóy wiek będą.| 37,28. 25. pánie ... Ty żywief[st]z čás nieprzeżyty| A mój wiek ief[st] w gársći [st]kryty| 39,18. 26. Póki nieprzydzie wychodzić| Ná dróge/ z któréy człowieká| Iuż nie vyzréc áz do wieká.| 39,56. 27. Siá/ w[st]zechmocny pánie/ twych dziwów od wieku| Y znáków chęći przeciw człowiekú.

40,17. **28.** 41,34 jak nr 1. **29.** Oycowie ... nam opowiadali] ... Coś ty poczynał za ich wieku dawniej[ze].| 44,4. **30.** 49,24 jak nr 1. **31.** 49,31 jak nr 1. **32.** Słuchay potomstwo cnęgo Izrahelá/| Któremu łá[ká/ y moiá chęć z wielá/ Wieków nie táyna/ 50,19. **33.** 52,27 jak nr 1. **34.** Lećiałbych conadálej między głuché łá[y.] Y támbych [wóy wiek trawił/ y przetrwał złé czá[y.] 55,13. **35.** Chytręgo vpad czeka/ w pół wieku zořtániej Męzobóycá: ia w tobie mam nádziciej/ pánie.| 55,48. **36.** O látom nie podległy/ y wieku żadnému/ Stań w wierzchu niebá/ á řwiátu w[zytkiému] Okaz [woię wielmożność: 57,13. **37.** 57,29 jak nr 36. **38.** 58,16 jak nr 1. **39.** 59,36 jak nr 1. **40.** Dni ku dniom będzieř królowi przykládał/ Opátruiac go nieprzebránym wiekiem:| 61,14. **41.** 68,43 jak 1. **42.** 68,52 jak nr 1. **43.** y wdzięczny p[alm daycie.] Pánu z wieków ná niebie przebywájącému:| 68,83. **44.** Nie porzucayže mię więc w moim zeřzłym wieku/ 71,17. **45.** Ráczże mię w łá[ce/ y w [wéy záchowác obrotie/ Až do poznęgo wieku/ 71,36. **46.** Abych řiłę twoię mógl ták terázniey[žému] Opowiadác wiekowi/ iáko y przy[žlému.] 71, 38. **47.** 71,46 jak 1. **48.** 71,51 jak nr 1. **49.** Po wřiách/ po mieřciách kwitnácy młodžil Táki dořtátek ięgo (króla) wiek zrodžil/ 72,50. **50.** 72,53 jak nr 1. **51.** 74,1 jak 1. **52.** O pánie/ ieřzce z wieku znáczna záváždy bylál Twoiá łá[ká nád námi/ 74,25. **53.** 77,13 jak nr 1. **54.** A řmierć nie próznováłá/ iednáko morzęcy| Okrutna wieki ludzkie/ y rodzay bydlęcy.| 78,92. **55.** Y zádał [romotny razniepryziácielowi/ Y podał go ná pořmiech w[zytkiemu] wiekowi.| 78,122. **56.** 78,128 jak nr 1. **57.** 79,54 jak nr 1. **58.** Mięy ... rękę nád człowiekiem/| Któregoř ty [obie obráł przed niemáłym wiekiem.| 80,36. **59.** Dzień ieden v mnie w twoim pálacu [trawiony/ Lep[zy/ niř indžiey wiek niezliczony:| 84,22. **60.** A gnięw twóy dawny niechay pánie/ ... zgářnie w tobie.| Gnięw/ któregoř ty niezwykl nieřć do wieku| Przeciř człowieku. 85,11. **61.** Tyř (Panie) áni wiekiem okręřzony| Ani w [wéy mocy zámierzony:| 86,29. **62.** 89,51 jak nr 1. **63.** řtániej| Wzdam twóy [rog] gnięw kiedy/ nieřmiertelny pánie?| W[pomni [obie/ iáko krés ciá[ny mego wieká:| 89,85. **64.** 89,97

jak nr 1. **65.** Tyř ieřt bože nie[kończony.] Ieřteř/ y będzieř[ž do wieku:| 90,9. **66.** Táki ná[ř wiek: ták wędniemy/| Y w niełá[ce twoiey [chniemy:| 90,25. **67.** Wiek ludzki ieřt lat siedmdžieřiáť/ 90,33. **68.** Ty w[řytki wieki przetrwa[ř/ mořny pánie/ 92,17. **69.** ále y wieków nie řtánie/| A on (Pan) zořtánie.| 93,7. **70.** 99,5 jak nr 1. **71.** Prze twóy gnięw řurowy (boř mná zápálczywy| Z góry dał o žiemie) wiek móy nie[řzceřliwy| 102,26. **72.** 102,29 jak nr 1. **73.** Niech to piřmem będzie nápiřfano złotym/| Dla wieku przy[žlégo: 102,42. **74.** Nie bierz mię człowieká| Smutného/ móy pánie/ w połowicy wieká.| 102,56. **75.** 104,10 jak nr 1. **76.** 104,68 jak nr 1. **77.** CHwalćie páná/ prze dobroć ięgo ... Chwalćie prze litořć/ wiekom żadnym nie poddána.| 106,2. **78.** řzceřliwi/ któřzy [wóy wiek pobořnie [přawuiá/ 106,5. **79.** tymže pán[řki mřciwy| Gnięw vřmierzył: á [obie/ y potomřtwu [wému| Ziednáł czeřć nie podległá wiekowi żadnému.| 106,68. **80-1.** Niechay Bóg Izrahel[řki ná wiek wiekom řtynie/ 106,101. **82.** Któřzy zá to/ že wiek [wóy niemierne trawili/ Zdrowieř/ y řiłę mářnie řtráćili:| 107,33. **83.** 108,9 jak nr 36. **84.** Niech ná žiemni nie będzie wiek ięgo dlugi.| 109,17. **85.** 110,16 jak nr 1. **86.** Co pocnie/ w[řytko peřno ieřt zacnořć| Peřno powagi: wiek [přawieřliwořć| Ięgo nieprzetrwa řaden: 111,6. **87.** 111,17 jak nr 1. **88.** Ięgo vpręymęy dobroći| Wiek nádluř[řy nie okroći.| 112,12. **89.** imię pán[řkié ... To niechay záváždy w vřćiech ludzkich řtynie| Póki pámiętny wiek [wym tořem plynie.| 113,4. **90.** W[řytkim on łá[kaw/ któřzy řluřá ięmu| Tákw w máłym wieku/ iáko dorofřtemu.| 115,26. **91.** 115,29 jak nr 1. **92.** CHwalćie páná prze dobroć ięgo niewymowná/ Y prze litořć wiekom rowná.| 118,2. **93.** Izrahel niechay powieř/ že pán[řkięy dobroći| W[řytkokrořny wiek nie kroći.| 118,4. **94.** 118,6 jak nr 93. **95.** 118,8 jak nr 93. **96.** Chwalćie páná prze dobroć ięgo niewymowná/ Y prze litořć wiekom rowná.| 118,62. **97.** 119,44 jak nr 1. **98.** 119,89 jak nr 1. **99.** ku temu cílowi| Zmierzáć będeř/ póki wieku zřtawá człowiekowi.| 119,112. **100.** 121,20 jak nr 1. **101.** 124,9 jak nr 1. **102.** 132, 24 jak nr 1. **103.** Zbił płód w Aęiptćie pięřw[řy/ od człowieká|

Począwszy/ aż do bydlęcego wieka. | 135,16. **104.** CHwalcie pana ... z litości wiekom żadnym nie poddany. | 136,2. **105.** Który [am cudą czyni przeciw ludzkiej wierze. | Bo żaden wiek litości jego nie przebierze. | 136,8. **106.** 136,22 *jak nr 1.* **107.** Bo litość jego zrowna z wiekiem niekończonym. | 136,30. **108.** Bo jego litość równa wieku jest wiecznemu. | 136,42. **109.** Bo jego dobrodziejstwo wieku nie czuie. | 136,50. **110.** Panie/ miłosierdzie twoje | Wieki przetrwa: 138,25. **111.** 145,2 *jak nr 1.* **112.** Wszystkie wieki twę [sprawy będą powiadały | 145,7. **113.** Twoje możne królestwo tak jest założone | Ze go nigdy niezgwałca wieki niekończoną. | 145,22.

Tr: **114.** ORSZVLI ... KTORA ... NAGLE, NIEODPOWIEDNIE, W NIEDOSZLYM WIEKV SWOIM, ... ZGASLA: *ded.* **115.** błąd wiek człowieczy. | 1,18. **116.** IE[lim kiedy nad dziećmi piórko miał zabawić | A kwóli temu wieku lekkie rymy [tawić | 2,2. **117.** 3,10 *jak nr 1.* **118.** A ona (by był Bóg chciał) dłuższym wiekiem [woim | Siła poćech przymnożyć mogła oczom moim. | 4,11. **119.** A przynamniemy tym [cz[sem mógłem być odprawić | Wiek [wóy/ y Per[ephonie [st[tniey [ye [tawić | 4,14. **120.** A to w takim małym wieku [obie poczyn[ła | 12,19. **121.** kłósie mój iedyny/ ... Bo już nigdy nie wznidzie[/ ani przed moim[| Wiekom wiecznie zakwitnie[[mutnymi oczyma. | 12,28. **122.** Ale od wieku twoja lutość [ynie: | 18,21. **123.** 19,26 *jak nr 1.* **124.** Tu śmierć [zami karmiona niema już wolności | Ziem wiek nieprzeżyty: wieczny używamy | Dobry myśli: 19,71. **125.** Onę dawną Sybillę wiekiem [wym przeżyła. | 19,90.

Fr: **126.** Vmártem w młodym wieku/ 1,96, 2. **127.** Wieczna myśli/ któraś jest d[alej niż od wieka/ 1,101,1. **128.** SNie/ który vczy[zmierać człowieka/ Y okazaie[[m[ak przy[zięgo wieka. | 2,37,2. **129.** Ilé mi kolwiek wieku n[znaczono w niebie/ D[ala bych by[w[zytko/ m[ęzu mój/ dla ciebie. | 2,68,3. **130.** Przeto niedziw że vmilkły mé g[osné [trony/ Widząc niebo rozniew[ané/ y wiek [trwożony. | 2,100,14. **131.** O[st[tek wieku [wego po[polit[éy rzeczy | Odda[2,102,5. **132.** Ciebie n[pomoc wzywam/ ciebie [mi[osci/ Któr[éy z wieku [ywa [wi[at dobrotliw[osci. | 3,11,6.

133. IE[li zt[ad i[ak[ro[ko[ż ma człowiek cnotliwy/ | Gdy w[pomina n[prze[żył wiek [wóy [wi[etobliwy/ | Ze [ni wi[ary zgwałci[3,30,2. **134.** Bo dobre mienie | Perły/ k[amienie/ | Tak[że wiek m[ody/ | Y dar vrody/ | Mie[sc[wy[oki[/ W[ladze [z[eroki[/ Dobr[[a: [le | Gdy zdrowie wca[le: | 3,54,13. **135-6.** Nagrobek R[óznie. TV [yt[[wieku le[ży R[ózn[/ Lecz tylko wieku/ [le nie win[. | 3,55,1-2. **137.** Tak r[os[/ pi[ękny Michniku/ i[akoby[po[pie[ży[/ Wiekiem/ [oczy ie[fcze d[zi[ad[ki[n[cie[ży[/ Siedz[ac n[d[zielnym koniu/ y l[ukiem w[lad[ia[/ 3,65,10. **138.** Taki wiek/ [/ ludzkiego [ywot[[z[af[arki/ | Temu d[zi[eci[ci[przed[ci[/ 3,65,15. **139.** Nie rzek[i[ako [yw [aden w[iet[zey prawdy zwiek[/ I[ako kto n[azwa[bo[zym i[grzy[kiem cz[owieka. | 3,76,1. **140.** O[sm[d]ziesi[lat ([to jest pr[awy wiek cz[owieczy) | Czeka[[[mier[/ [eby by[Ga[ka m[owi[grzechy. | 3,80,1.

Pie[: **141.** O ktokolwiek ... Ie[li pr[agnie oyczyny oycem by[nazwany/ | Y tym[że n[wy[okich kolumnach pi[[any: | Niech obie[d]zi[[w[[wola [mie nieokr[ona: | A jego [sprawy przy[zi[é wieki w[ec w[p[omiona. | 1,1,26. **142.** 1,4,14 *jak nr 1.* **143.** I[ciem tw[oy by[/ i[ako [ywo/ y twoim zgin[. | Tak to B[óg przy[yrza[od wieku: [nie z[auie[/ Bo w tobie w[iecy ni[we [tu in[zych n[ayduie. | 1,8,3. **144.** Pr[ozno ma mie[n[pieczy | Smiertelne (*zam.* Smiertelny) wieczne rzeczy: | Do[yc n[tym kiedy wi[/ [e go to nie minie/ | Co z przy[zerzenia p[an[ki[ego od wieku mu p[ynie. | 1,9,24. **145.** A ten co po was (*kr[olach Polski*) d[zi[p[an[stwo(!) [pr[awuie/ | Niechay fortunnie/ y zdr[ów nam p[anuie: | A zwierz[on[ego nie wzdawa opiek[/ A[[pe[en wieku. | 1,10,64. **146.** Prze B[óg/ tych[ze[my oyc[ów d[zieci? czyli | W tak kr[ótkim wieku[my [ye wyrodzili? | 1,13, 18. **147.** Kr[ótki wiek d[ugi[n[adzieie nie lubi. | 1,14,13. **148-9.** Nam gdy raz m[łodo[minie/ | Iu[n[wieki wiek[ginie/ | A z[aw[ždy gor[ze l[ata przypad[ia. | 1,14,19. **150.** 1,25, 30 *jak nr 1.* **151.** [le z[ły towarz[zy[/ Od[ymie w[zytko: [e tro[ki w p[ó[wieka/ | Zgryz[cz[owieka. | 2,10,23. **152.** Smierci podleg[cz[owiecze cnotliwy/ | Cho[[zytek tw[oy wiek b[edzie fr[afowliwy: | 2,11,6. **153.** Ka[wino no[si[/ p[oki beczka leie/ | P[oki wiek [u[zy/ [[mier[nie przy[pieie. | 2,11,12. **154.** *Czego 25 jak nr 1.*

155. śmierć ... Wzięła nam mężą tego/ który przez [wé cnoty/ Mógł był ie[scze przywrócić ón dawny wiek złoty.] *Tarn 52.* **156.** *Tarn 81 jak nr 1.* **157.** *Tarn 87 jak nr 1.* **158.** Ná kóniec/ pełen wieku/ y przy[stoyneý chwaly/ Sam [ye práwie położył/ iáko kłos do[stały.] *Tarn 139.* **159.** Mor[kié Nimphy/ ... Wzdycháły/ pátrząc ná twarz/ y wiek iego młody.] *Pam 38.* **160.** *Pam 102 jak nr 1.* **161.** Iechałes potym ziemią/ tám gdzie Wilná cícha/ Górę z wieku [ádzóną/ potaiemnie [pycha.] *Pam 114.* **162.** lecz bym wolnym zginął(!) był człowiekiem/ Nie czekáiąc tym [woim niefortunnym wiekiem/ O[státni[égo nie[częścia:] *Pam 242.*

Fg: 163. Azáz nielepiey [stawy [wéy poprąwíc/ Niż prózno siedząc w cieniu wiek [wóy tráwić?] *Pieś 3,44.* **164.** Wierzę w tym wieku młodym áni myśli[z o tym:] *Pieś 6,3.* **165.** A wy málárze/ y wy/ co mármor cie[zećie/ Ie[li przy[z]łému wieku záchować [ie chcecie:] Máluyicie tę piękną twarz/ *Pieś 6,38.* **166.** że o twéy vrodzie/ Będzie wiek pozny wie-dział/ y po ná[zy]m [chodzie.] *Pieś 6,50.* **167.** Ale iedná[?] co iéy wiek [ákomy v[zkodził/ To [wym pi[m]mem [yczliwy poétá nágrodził.] *Pieś 6,55.* **168.** A przypátr[?] [ie [tworzeniu pilnie ták pięknému:] Táká ie[scze niebyła zá dawne[?]o wieku/ Anyólowi podobna bárziéy niż człowieku.] *Pieś 9,3.* **169.** *Pieś 9,20 jak nr 1.* **170.** A żadny wiek ták niewdzięczny nie będzie/ Aby po[st]ugi wá[?]zé znákomité/ Były potomkóm przy[z]łym kiedy [kryté.] *Firl 22.* **171.** *Tabl 6 jak nr 163.* **172.** *Tel 8 jak nr 1.* **173.** *Bitwa 80 jak nr 1.* **174.** SYła [sobie ludzie mądry dawne[?]o wieku/ moi [á]kawi Pánowie/ głowy vtro[káli: chcąc to [wiátu wy-wieźć/ *Pog 1.* **175.** ále przez w[?]zy[?]tek wiek [wóy/ iáko brát prawdziwy/ trudno[?]ci ná[?]zych w[?]zelákich prze[?]strzegał/ y bronil. *Pog 2.* **176.** Sławá kwitnie/ y kwitnąć záváždy będzie w cále./ Z téy [trony/ o Tęczyn[?]ki/ twóy wiek będzie długi/ Iáko cie[?] kolwiek nagle/ ... śmierć opánová[?]á/ *NagT 13.* **177.** *SmCn 3 jak nr 1.*

178. Przipomina wiek dawny, a ie[?]li nieplecie,] Star[?]zego iáko żywo nie było na [wiecie.] *Sat ded. 13.* **179.** Więc i[?]z [ákom[?]twa nie nio[?]ton wiek [taradawny/] Nie był zaden prokurat miedzy nimi [lawny.] *Sat 207.*

180. Albo ie[?]li wam barzies k my[?]li wiek dzi[?]ey[?]zi/ Vczińcie[?]z iuz i Statut czá[?]som przy[?]stoyneý[?]zi.] *Sat 247.* **181.** Przec[?]z[?]e niewoleć rac[?]zey znac[?]nie przed w[?]zitkimi/ Popi[?]ać [ie[?] dzielno[?]ciá/ y cnotami [wymy:] Ni[?]z utracáć nikczemnie w cieniu wieku [wego/] *Sat 423.* **182.** a [nad[?] w przy[?]złym wieku/ Wzbudzi takiego ducha bog wpewnym cz[?]łoweku/ *Sat 427.* **183.** Gdzie iéy (*uniej*) áni mól ru[?]zy/ áni ple[?]ń do[?]ięz[?]e/ Ani wiek w[?]zyt-kokrotny [táro[?]ciá do[?]ęz[?]e:] *Prop 246.* **184.** Po śmierci Kon[?]stánte[?]o (wiek ludzki nie d[?]ugi) Przybył dziádowi twému dziád po má[?]tce drugi] *EpRadz 89.* **185-7.** Tákim ty wiek/ o Bo[?]ze/ d[?]ugi obiecuie[?]z. A nie wá[?]pie[?] że w wieku w[?]zytki zává[?]zuie[?]z] Szczę[?]liwósci: ... Tákiego wieku tedy téy parze vc[?]iwéy/ Wedle [wéy obietnice [ycz nieob[?]dliwéy/ *EpRadz 119-23.* **188.** Anis ty wieku czekał [tu[?]znego do zbroie/ Piérwéy dzié[?]lno[?]c dor-dzá[?]á/ niżli látá twoie.] *Jez 15.* **189.** To/ co dáléy prowadzić my[?]lá moie [trony/ Wiekú [tál[?]zego będzie: *Jez 66.* **190.** Abowiem od dawnych wieków iuz [ye temu ludzie przy-pátrzyli/ *Wr 1.* **191.** Ale ná[?]z wiek wziáw[?]zy rzeczpo[?]politá iáko málowánié napiękniey[?]zé/ ieno iuz prze [táro[?]c nie[?]co zes[?]lé/ *Wr 9.* **192.** bo ie[?]c[?]ze zá iego (*Cycerona*) wieku zá tym [tárych obyczá[?]iów wzgárdzeniem przy[?]zli w ro[?]styrk Rzymiánié/ *Wr 10.* **193.** Ale zá ná[?]z[?]ego wieku nie iedne[?] ále dziewięć [trón do lutnié przydano/ *Wr 21.* **194.** Zebych ia/ ile ch[?]ci tyle miał y [siły/ Słu[?]żyć oyczyznie mi[?]éy: á iéy [práwom [lawnym/ Nie dopu[?]czá[?]l zámi[?]érzknáć w ciemnym wieku dawnym?] *Omen 4.* **195.** Czyli téz podobno iáko Czech od wieku Czechem/ ták y Lách záváždy był zwan Láchem. *Czech 5.* **196.** Zá[?]tá[?]rzá[?]ły w d[?]ugiem wieku/ ále w[?]ęcey w z[?]o[?]ści/ *Zuz 173.* **197.** Bóg [tworzył] tę má[?]chine in[?]z[?]á. Tám od po-czátku wieku tá brodá mie[?]zká[?]á/ *Br 17.* **198.** *Br 78 jak nr 1.* **199.** Ale cnoty/ nie[?]czę[?]ście żadné nie zho[?]duie/ Ani wiek zazdro[?]ciwy iéy krafy wymuie.] *Dzie 12.* **200.** Ale y to nam pi[m]mem podano od wieká/ Ze ná [wóy w[?]á[?]pny wyraz Bóg [tworzył] cz[?]łoweká.] *Dzie 77.* **201.** á to ma[?]z rym ktemu/ Który ia my[?]s[?]le podáć wiekowi przy[?]z[?]łému. Zá [wóy w[?]á[?]ciwy wy-raz/ *Marsz 60.* **202.** iam téz był zá [woi[?]ego wieká/ W Phrigiiéy winorodney/ *Mon 183.*

203. A co mi zá żywotá wymie czas dżíšey[zy]/ To po śmierci nágradzi z lichwą wiek pozney[zy].| *Muza 16.* **204.** A choć dobrze Homerus w téy liczbie (*poetów*) przedniey[zy]/ Iednak ma [woię chłubę y wiek pośledniey[zy]:| Który w Teley[kim prochu sławnych zapáfników| Nie zámilczał y [krzydłonogich zawodników.| *Muza 78.* **205.** Ktoby był znał tych wieków Turná waleczného/ Albo mężną Kámillę/ *Muza 81.* **206.** Bóg początkiem wżemu/ ... On był ie[cze przed wieki/ *Phaen wst. 3.* **207.** *Phaen wst. 6 jak nr 1.* **208.** Póki płynął chwálebny ón piérw[zy wiek złoty/| A ludzie prze[trzegáli dobrowolnie cnoty:| *Phaen 9,89.* **209.** Ale kiedy zá ná[tał s[rebrny wiek po złotym/| Rzadko tę świętá pánnę widáć było potym.| *Phaen 9,105.* **210.** Lecz y wy ie[cze gor[zych národzicie potym:| Który wiek walki [rogie/ y mordy pobudzi/| A rozmáity [m[etek przypádnie ná ludzi.| *Phaen 9,113.* **211.** Ale przed láty (pátrzay iáko wiek ná[z dawny)| Trzymał to Iwan Ku[trá z Krze[zwá/ *Dry 63.* BSB

wiekopomny *nieśmiertelny, słynący przez wieki, tu o Muzach;*
r. -ómné.

My[zkow[ki ... [wá hoyná ręká podeprzeć mię raczył. ... Tę łá[kę iego/ pro[ze/ sio[stry wiekopómné/ Pómnicie opowiadáć ná czas[potómné:| *Muza 99.* BSB

wiekuiesty *nieograniczony w czasie, istniejący, trwający zawsze, nieśmiertelny, wieczny 1-6, 8-10, 12-3, taki, który ma swój początek, ale się nie skończy 14, boży 7, trwały 15, trwający bardzo długo, prawie bez końca 11;*

w. Bóg 2, 3, 5, 6, Pan 8, 10, 12, sędzia 1, 9, pasterz 4, w. Myśl = Bóg 13; słowo 7, nieprzyjaźń 11, duchy 14, zgoda 15;

w prep. 2-8, 10-3, 15, w postp. 1, 9, 14;
r. -isty (: -ysty) 1, -iste 14.

Ps: **1.** Przeto/ o [ędzia/ [ędzia wiekuiesty/ Chciéy ná wy[okiéy sieść [tolicy [woiéy:| 7,19. **2.** WSzechmocny pánie/ wiekuiesty Boże/| Kto [ye twym [prawom wydżiwowáć móże/ 8,1. **3.** 8,29 jak nr 2. **4.** MOy wiekuiesty pástérz mię pásie/| 23,1. **5.** Bo co [prawiedliw[zego/

wiekuiesty boże/| Nád twoie święté wyroki być móże?| 48,27. **6.** Ty wie[z moię pro[stotę/ wiekuiesty boże/| 69,11. **7.** Czyli iuż miłosierdzie iego (*Pana*) w[tało?| Czy [ye wiekui[tego [łowá przebrało?| 77,18. **8.** Rychłóz/ wiekuiesty pánie/| Twóy przeciw nam gniew w[tańie?| 79,17. **9.** 82,3 jak 1. **10.** Bądź ná wieki pochwalon/ wiekuiesty pánie/| 89,97. **11.** Izaż [ye przeciwnikiem twoim (*Boże*) nie brzydę?| Brzydę/ prze bóg: y póki będę ná ziemi/| Wiekui[stá nieprzyjaźń powiodę zniemi. | 139,52.

12. Zgubi[z nas prędko wiekuiesty Pánie/ *Tr 18,17.* **13.** Tá ie[st myśl oycá twého/ ie[li o czym myśli/| Pátrzac ná [czérá i[tność wiekui[tey myśli:| *Tarn 170.* **14.** Ale cz[teku/ ... o tim my[lić u[stawicznie trzeba/| Iakoby się mó[ł wroci[ć ná mie[ca oyczi[te/| Gdzie [polnie przebywaiá duchy wiekui[te. | *Sat 326.* **15.** Iakobyś przywió[ł w iedno[ść dwa wielkie národy/| Zycząc Litwie/ y Pol[cze wiekui[tey zgody. | *Prop 236.* BSB

wielbić *wystawiać, wychwalać 1-5;*
w. człowiek 1, 3, 4, wszelka żywa dusza 5, lutnia 2;
w. pana 1, (2, 3), imię boże 4, 5.

1. BEdę cię wielbił mój pánie/| Póki mię ná świecie z[stánie:| Boś mię w przygodzie ráutowá[ł/ *Ps 30,1.* **2.** Przeto cię (*Pana*) we[foła w[zędzie| Lutnia moia wielbić będzie/ *Ps 30,38.* **3.** ciebie ia y w nocy/| Y ráno wielbię/ świadom twéy pomocy. | *Ps 63,16.* **4.** boże nie[tworzony/ ... Imienia twego nie prze[stáne| Wielbić/ *Ps 86,40.* **5.** A w[zelka żywa du[za imię święté twoie| Wielbić będzie: *Ps 145,39.* BSB

wielbład *duże zwierzę przeżuwające z rodziny wielbładowatych, wykorzystywane do przewożenia towarów i ludzi, Camelus.*

Grad woły/ grad wielbłády ná ziemię obali[ł/ A ie[li co grad miná[ł/ to grom [rogie [pali[ł. | *Ps 78,87.* BSB

wielce, wiedzce *bardzo, nadzwyczaj, niezmiernie, ogromnie, w znacznym stopniu 1-3;*

o czynnościach, stanach, cechach pozytywnych - wartościowych, przyjemnych 1-3, 7-9,

11–4, 16–24, 26–7, 29–31, o czynnościach, stanach, cechach negatywnych – szkodliwych, nieprzyjemnych 4–6, 10, 15, 25, o czynnościach, stanach słabo się stopniujących 28, 32–3;

w. komuś dziękować 1, 2, 29, się radować 30, k., coś miłować 3, 19, 23, się zapalić 6, k. rozmnożyć 13, ważyć (k., czyjeś słowa) 14, 20, 31, czemuś się dziwować 32–3, mierzyć k. 15;

(być) w. miłosierny 7, 11, 17, sprawiedliwy 18, dobrotliwy 8, uwielbiony 12, podwyższony 9, świętobliwy 16, ulubiony 27, zatrwożony 4, zasmęcony 25, znamienity 21, zalecony 26, komuś w. powinni 28, obfity 22, brudny 5, strapiiony 10;

w formach grzecznościowych – w. łaskawy pan i przyjaciel 24, W. M. 29;

w połączeniu z czas. 1–3, 6, 13–5, 19, 20, 23, 29–33, z przym. i imiesłowem przymiotnym 4, 5, 7–12, 16–8, 21–2, 24–7;

wielce 1–33, wiedzze 33 war.;

w. i w. 1, 2, w. ... w. 17–8, 21–2;

w p. 24, 28–9.

Ps: 1.2. Pánu ia wielce/ y wielce dziękuje/ Którego rádę w [ercu [woim czuie/ 16, 17. 3. Bo [sprawiedliwość wielce pan miłue/ 37,67. 4. takim ia dziś z [trony/ Nieprzyaciela [wego wielce zátrowożony/ 55,4. 5. á oná (kraina) co byłá/ Niedawno wielce brudna/ tak [ye iáfná [táá/ Ze śniegom ná Zálmonie naprzód nic nie dáá./ 68,37. 6. Co pan widząc ná oko/ wielce [ye zápalil/ Y chęć od Izráhelá w[zýtkę [wá oddalił/ 78,109. 7. Tyś pánem wielce miłosiernym/ Gdy wzywán będziez [ercem wiernym/ 86,15. 8. Ale ty wielce dobrotliwy/ Ty miłosierny/ litościwy/ Ty (mówię) [kapy w rozniewánié/ A nieprzebrány w litowánié/ 86,49. 9. Prawdá/ y litość moiá z niem zázwdy/ á z [trony/ Imienia będzie mego wielce podwyszony/ 89,44. 10. A gárdzić nie będziez pokornych prósbami/ Ani [ercá wielce [trapióného łzámi/ 102,40. 11. Pan wielce miłosierny/ pan dobrotliwy/ 103,15. 12. o nieogárniony/ Niebá/ y ziemie [prawco/ wielceś vwielbiony/ 104,2. 13. Gdzie pan lud [wóy tak wielce rozmnożył/ że go/ Silniey[zym nieprzaciól wczynił iego/ 105,45. 14. Kogom ia wielce ważył/ kogom

miłował/ Ten mi to nienawiścią dziś oddarował/ 109,11. 15. Iz go błogofławień[stwo wielce mierziáło/ Day to pánie/ áby go wiecznie mijáło/ 109,39. 16. Pan imię niesie wielce świętobliwé/ A niepo[stufznym zázraz y [trá[zliwé/ 111,21. 17–8. Pan wielce miłosierny/ wielce [sprawiedliwy/ 116,13. 19. 119,47 jak nr 3. 20. Day mi rozum/ który ważę wielce twoie [łowá/ 119,66. 21–2. O pánie/ iáko wielce [ą znamienité/ Rády twoie: iáko [ą wielce obfité/ 139,41–2. 23. 149,7 jak nr 3.

24. Memu wielce la[kawemy panu i prziiacielowi/ Iego miłosci panu Stani<s>lawowi Fogeluedrowi LFogel 4. 25. O [łowá/ o zabáwo/ o wdzięczne vkłony/ Iákóžem ia dziś po was wielce zá[męcony/ Tr 3,8. 26. UCie[zna lutni/ ... Niemowna przed tym/ áni vlubiona/ Dziś ná w[zýtek świat wielce zálécona/ Pieś 2,18,6. 27. On ia/ iáko mię zowie[z/ wielce vlubiony/ Móy My[zkow[ki/ nie vmrę/ Pieś 2,24,6. 28. A/ zá cofmy mu dziś wielce powinni/ nietylko nam chudobę ná[żę wcale záchował/ FgPog 2. 29. W.<aszym> M.<iłosciom> pánóm [wym wielce dziękujemy/ FgPog 3. 30. A óciec w [ercu [woim wielce [ye rádował/ Jez 30. 31. bo ia [obie wielce ciebie ważę/ Marsz 4. 32. kto będzie chciw ... Ten będzie moiéy rádzie wielce [ye dziwował/ Marsz 40. 33. á Priámus wielce (war. wiedzze) [ie dziwował/ Mon 181. BSB

wiele o nieokreślonej, ale znacznej ilości, liczbie, zakresie, rozmiarze czegoś, co jest nazwane towarzyszącym rzeczownikiem lub zaimkiem (też przy ich elipsie), dużo 1, 4, 5, 7, 8, 12–4, 20, 25–6, 31, 37, 44, 46, 48, 51, 56, 83, 91, 93, 102, 107–9, 121, 128–9, 133, 135, 139–41, 146–51, 153–4, 156–8, 160–2, 165–6, 169, 173, 184–5, 191–4, 197, 199, 201–2;

w. osób 93, ludzi 129, 148, 173, dziewczek 26, 191, chłopiat 192, przyjaciól 153, nieprzyjaciól 13, oraczów 193, was 108, ich 1, 139–41, inszych 146–7, włosów 7, 12, słów 4, wołów 194, dóbr 5, zamków 121, mocy 83, cnót 25, 150, radości 51, fortelów 44, łez 20, szkód 14, innych (haniebnych) rzeczy 156, 162, wieków 8, lat 37, świata 56, ziemie 46, miejsca 201, gwiazd 197 itp.;

w funkcji rzeczownika oznacza nieokreśloną liczbę ludzi 10, 15, 23, 62 – k. z w–a obrać sobie 10, wybrany z w–a 15, jeden z w–a (policzony) 23, 62 – cz. 22, 38, 43, 47, 63, 73, 79, 88, 94, 171;

o natężeniu, intensywności czynności lub stanu nazwanych przez towarzyszący czasownik – (tak) w. ucieszyć się 30, dowiadować się 41, cierpieć 66, przewinąć 87, szkodzić 179;

w konstrukcjach porównawczych – na czymś nic się nie rozumieć, także wiele z czymś postępować umieć 85, tak w. (dla) jako (i, snadź) = tyle samo, w podobnym stopniu 125, 142, 177, 200;

w. zastępuje liczebnik ile 36, 130–2, 183;

więcej – oznacza zwiększoną w odniesieniu do stanu dotychczasowego liczbę, ilość, miarę, zakres 11, 27, 39, 45, 50, 53–5, 57, 60–1, 64, 72, 84, 92, 98, 105, 111–5, 118–20, 122, 138, 144, 167–8, 170, 188, 190;

w–j ognia 11, srebra 60, półmisków 61, przyjaciół 64, wewnętrznych (przyczyn) 122, w–j cz. się domagać 118, szukać 55, mieć co najwięcej 138 itp.;

w różnych konstrukcjach porównawczych, w których zestawia się coś ze względu na ilość, liczbę, zakres lub miarę 18, 28–9, 32, 52, 58, 74, 86, 99–101, 103–4, 106, 110, 134, 136–7, 175;

mniej albo w–j cz. 103, to i czego jest w–j 74, w rozkoszach w–j frasunków i żałości w–j 28–9, w–j frasunków niż radości czuć 99, śmiechu w–j niż potraw 32, w–j złego niż dobrego 101, daleko w–j złych niżli dobrych 134, mniej wiem, im w–j czuję 18, im w–j ma tym jeszcze w–j chce 136–7 itp.;

oznacza zwiększony stopień intensywności, natężenia jakiejś czynności, stanu lub właściwości 2, 6, 9, 49, 65, 78, 116–7, 123, 127, 155, 163, 174, 180–1, 187, 189, 196;

w–j pić 65, folgować komuś 180, cz. żałować 78, w zamek dufać 117, a najwięcej strzec cz. 116, co dzień w–j się dziwować 174, tym w–j się bać 9, tym nawięcej serca (= odwagi) dodawać 2, tym w–j być objątrzony 6 itp.;

w konstrukcjach porównawczych, w których porównuje się coś ze względu na intensywność, stopień nasilenia czynności, stanu lub właściwości – bardziej 33, 40, 42, 59, 67–71, 80,

90, 96–7, 126, 143, 145, 152, 159, 164, 172, 176, 186;

troszczyć się w–j niżli trzeba 59, obcemu w–j życzyć niżli swemu 96, przyjacielowi w–j niżli prawdzie chcieć służyć 97, baśniami w–j niżli czym pewnym dowodzić cz. 145, za cześć w–j niż lekkość poczytać coś 80, datek w–j niż k. miłować 152, k. w–j bliźniego przygoda niż własna krzywda boli 159, im się bardziej sili, tym jeszcze w–j myli 67, im ktoś w pokładzie w–j czuje, tym jeszcze w–j pragnie 68–9 itp.;

w zdaniach zaprzeczonych wzmacnia zaprzeczenie, podkreślając, że niemożliwe jest podjęcie albo kontynuowanie jakiejś czynności 3, 16–7, 21, 35, 75–7, 81–2, 89, 95, 124, 178, 195;

w–ej nie mówić 82, nie rzec 35, 124, nie śpiewać 76, się nie chlubić 89, żadnej przeciwności nie poczuć 81, gniewać więcej Boga nie chcieć 3, ani już przebywać na ziemi w–j 76 itp.;

w wyrażeniach ekspresywnych podkreślających treść wypowiedzi – co bowiem w–j 19, a co jeszcze w–j 34, nic w–j 182;

o określonej liczbie czegoś, co jest nazwane towarzyszącym liczebnikiem i rzeczownikiem – w–j nad trzydzieści miesięcy nie mieć 24, nie mieć więcej sześci 198;

co nawięcej = jak najwięcej 138, 168, 189, co jeszcze więcej 34, co więcej = jeszcze więcej 40, 45, 53–4, 144, co więcej ... jedno 19, nic więcej jedno 182, tak wiele 4, 7, 12, 14, 20, 22, 25–6, 38, 43, 83, 93, 102, 109, 184, 202, jeszcze tak wiele 139, tak wiele że (by) 30–1, 66, tak wiele ... ile 37, tak wiele dla ... jako więcej dla 142–3, tak wiele jako i 177, tak wiele ... jako 46, 200, tak wiele dla ... jako i 125, jako w. 79, 121, 129, 160–1, więcej niż dosyć 86, więcej ... niżli ... nawiętzy 164, więcej (nie) (...) nie 3, 16, 35, 76–7, 81–2, 89, 95, 124, 178, 195, więcej nie ... je(d)no 115, 188, daleko więcej 113, 134, (jeszcze) (nie) więcej (...) niż (li) 32–3, 40, 58–9, 80, 96–7, 99–101, 110, 126, 145, 152, 159, 175, nie ... więcej nad 106, tym więcej 6, 9, 127, 163, mniej ... im więcej 18, im (więcej) ... tym (jeszcze) (więcej) 52, 68–9, 70–1, 136–7, by nawięcej ... nic 114, wiele nad insze 63, jeszcze więcej 119, co dzień więcej 174, ale więcej

176, nic więcej nie 190, tym więcej że 196, nigdy więcej 178, co raz, tym w. 181;

wiele ... wiele ... wiele ... wiele 191-4, wiele ... wiele 12-3, wiele ... wiele ... wiele 130-2, 160-2, więcej ... więcej 28-9, 60-1, 68-71, 136-7;

w., siła 1, niemało 185, barzo 67, 87, siedm synów i dziewczek tak w. 26, nic 85;

w. – nic 91, maluczki 22, mało 18, 103;

wiele 1, 4, 5, 7, 12-4, 22, 25-6, 30-1, 36-8, 41, 43-4, 46-8, 51, 56, 63, 66, 79, 83, 85, 87-8, 91, 93-4, 102, 107-9, 121, 125, 128-33, 135, 139-42, 146-51, 153-4, 156-8, 160-2, 165-6, 169, 171, 173, 177, 179, 183-5, 191-4, 199-202, wiela 73, z wiela 8, 10, 15, 23, 62, z wielu 197, wielu 20;

więcej *st. wyż. od wiele albo od dużo* 3, 6, 9, 11, 16-9, 21, 24, 27-9, 32-5, 40, 42, 45, 49, 50, 52-5, 58-61, 64-5, 67-72, 74-8, 80-2, 84, 86, 89, 90, 92, 95-101, 103-6, 110-3, 115, 117-20, 122-4, 126-7, 134, 136-7, 143-5, 152, 159, 163-4, 167, 170, 172, 174-6, 178, 180-2, 186-8, 190, 195-6, 198;

nawięcej 2, 39, 57, 114, 116, 138, 155, 168, 189;

r. –elá 8, 10, 15, 62, –elé 26, 30, 44, 47, –ele 94, –ęcój 27, 29, 34, 49, 54, 187, –ęcój 117;

w p. 92-3, 122-69, 202.

Ps: **1.2.** MOcny Boże/ iákóz ich wielé powftáło/ Iákóz [ye ich przeciw mnie siłá zebrało:/ A tym [erca nawięcý dodáá [obie/ Iákobych ia iuz práwie zwátpił o tobie./ 3,3. **3.** Rádżę tedy/ żebyście przed oczymá mieli/ Páń[ká boiażń/ á gniewác więcý go niechćie-li:/ 4,14. **4.** Słów ták wielé w ięzyku [swoim nienáyduię/ Iáko ia/ pánie/ twóy dom miłuię:/ 26,17. **5.** Iáko wielé dóbr/ pánie/ które ty gotuie[z/ 31,45. **6.** Ze/ niechęc rzéc słowá złégo/ Nie mówiłem y dobrégo./ Ale žal mój zátáiony/ Tym więcý był obiátrzony:/ 39,10. **7.** Tro[ki mię/ których nie przeyzrzéc zięty./ Ledwie ták wielé włośów ná głowie náyduię/ 40,37. **8.** Słuchay potomftwo cnégo Izráhe-lá/ Któremu lá[ká/ y moiá chęc z wielá/ Wieków nie táyna/ 50,18. **9.** A dobrzy pá-trząc z dáleká/ Ná vpad złégo człowieká/ Będá [ye tym więcý bali/ Ale będá [ye y śmiali./ 52,19. **10.** Ale ty ná mię iedźiez/

któregom ia z wielá/ Obrá [obie/ 55,26. **11.** Práwieś nas/ o wieczny Boże/ Ogniem zpro-bował: niemoże/ Srébrá lepiéy nikt dozná-wác/ Y ognia więcý dodáwác./ 66,40. **12-3.** Ledwe ták wielé włośów ná głowie náyduię/ Iáko nieprzyaciól wielé czuię./ 69,7-8. **14.** á rozgrom [wé nieprzyaciele/ Od których ták wielé [zkód widzi[z w [wym kościele./ 74,8. **15.** 81,22 *jak nr 10.* **16.** Pan ná królestwo wftępuie./ A on z ziemie [tráchy złoży/ Ze [obá więcý nie trwoży./ 96,42. **17.** Abowiem iuz ledwé ciérpiéc więcý może/ Ná[że człowieczeńftwo pośmiéchów/ y wzgár-dy:/ Ták nas ten lud trapi/ 123,14. **18.** A myślác o nich/ mniéy wiem/ im więcý czuię./ 139,44.

Tr: **19.** Co bowiem więcý/ iedno ród/ á śmierć poznáá?/ 2,29. **20.** o zła Per[ephono/ Mogłáżeś ták wielu łzam dáć vplýnác płono?/ 5,14. **21.** To/ y czego žal oycow[ki nie da [ferdeczny/ Przypominác więcý/ był iéy głos o[ftáteczny./ 6,19. **22.** 8,4 *jak nr 10.* **23.** 9,20 *jak nr 10.* **24.** A to w ták máłym wieku [obie poczynáá/ Ze więcý nád trzydzieści Mieięcy niemiáá./ 12,20. **25.** Ták wielé cnót iéy młodość/ y tákich dziélności/ Nie moglá znieść: 12,21. **26.** Gdzie teraz twych siedm [ynów/ y dziéwek ták wielé?/ 15,11. **27.** W którą nádzieię żywie[z? czego czeka[sz więcý?/ Czemu śmiercią záłości niezbywa[sz co přęcý?/ 15,19. **28-9.** Ro[ko[zy wá[że/ które ták [á v[ádzoné/ Ze w nich więcý frá-funków/ y záłości więcý:/ 19,43. **30.** Vćiefzyłeś [ye kiedy z dziéwki [wéy ták wielé/ Zeby poćiechá twoiá/ y ono wefelé/ Mogło porównác z twoim dzišiey[zym kłopotem?/ 19,45. **31.** po[žłác od trudności:/ Od pracý/ od frafunków/ od złez/ od záłości:/ Czego świát ma ták wiele/ że by téz co było/ W tym do-cześnym żywoćie człowieczeńftwu miło:/ 19,53.

Fr: **32.** Boś dawno bywał przy tákiéy bie-siedzie/ Gdzie śmiechu więcý niż potraw dawáá:/ 1,10,13. **33.** Pátrząc ná twá wdzięcz-ná twarz/ rymów mi przybywa/ Które iefli fię ludziom kiedy [podobáá/ Nie więcý mnie/ niż tobie/ być powinny máá./ 1,13,4. **34.** Ztąd walki/ ztąd mordérftwá: á co iefcze więcý/ Nas chudé co miłuiem/ to gubi napřęcý./ 1,40,7. **35.** Ziednác niemogę/ áby głowie obie/ Po[po[tu ná twym wdzięcznym mchu le-

żały/| A zobopólnych rozmów vzywály. | Więcý nieśmiem rzec: 1,41,7. **36.** Zgádnicié[sz mi/ wiele rózów/ niż ieden raz minie. | Mágdaléná pod namiotem żywym du[za kinie. | 1,60,3. **37.** Boday ták wielé tobie przyczyniá/| Ilé mnie [roga [mierc lat vkrzywdziá. | 1,81,3. **38.** 2,23,2 *jak nr 10.* **39.** DÁy czegoć nieubędzie/ byś nawięcý dáá/ | 2,33,1. **40.** Bo fię pan częŝto párzył w przyrodzonéy wánnie/ Co więcý/ niżli iemu/ pomagáło Hánnie. | 2,42,4. **41.** Nie trzebá mi fię wielé dowiádowác/ Kędy ty chodzi[sz/ doktorze/ miłowác: | 2,49,1. **42.** Iákíem ia dáry dawał? iákíem rymy [kládał? | A dziś mię w[tyd: bom więcý/ niż było/ przykládał. | 2,53,8. **43.** 2,80,8 *jak nr 10.* **44.** Ale y ná dobrá myśl ma[sz fortelów wielé: | Wino/ lutniá/ podwikę: 2,87,3. **45.** KRólowi rówien/ á ie[li fię godzi | Mówić co więcý/ y króla przechodzi/ Anno/ kto siedząc prawie przeciw tobie | Przypátruie fię co raz twéy ofobie/ 2,91,2. **46.** ANi Vly[ses/ áni Ia[on młody/ Choć o nich siá [tarzy nabáiáli/ Ták wielé ziemie [nadz nieobycháli/ Iáko ty: 2,105,3. **47.** 3,5,3 *jak nr 10.* **48.** Ná koniec ma[sz dróg wielé krzywdy [wéy wétowác/ 3,20,17. **49.** Owa wá[ze namowy będą ważyć więcý. | 3,26,6. **50.** Bądź lá[káwie fortuná zemná poŝtepuie/ Bądź inácý/ czego [nadz więcý fię náyduie. | 3,29,4. **51.** Wielés ty/ Ianie/ [obie pozy[kał rádosi | Ná czas potomny z téy to niewdzięcznéy miłosci. | 3,30,5. **52.** A im fię kto chce męzniéy popi[ác w téy mierze/ Tym więcý śmiéchu ná fię/ y błazeńŝtwá bierze. | 3,32,6. **53.** Y broń w pozných przygodách nie raz doŝwiadczona. | Ieŝt co więcý? fácelét [zami nápoiony/ Wnim obrączká ze zlotá/ 3,33,23. **54.** A żeby iednym koŝttem odpráwić co więcý/ Kazał [ynowi vmrzéc po [obie co přęcý. | 3,59,3.

Pieś: **55.** To pan zdáníem moim/ Kto przeŝtał ná [woim: | Kto więcý [zuka/ iáwnie to znác dáie | Sam ná [ye/ ze mu ie[cze nie-doŝtaie. | 1,5,7. **56.** Mocá wielé ŝwiátá | Wziáł zá krótkié látá | Król Mácedon[ki: 1,5,13. **57.** Lecz pr<z>eđŝię człowiecza | W[zytká o nim piecza/ Aby ku zlotu zlotá przybywáło: | Bo by nawięcý/ lákomému málo. | 1,5,28. **58.** á nie záluie/ Bo w tobie więcý (*przymiotów*) niż we [tu in[zych náyduie. | 1,8,4. **59.** Sam Bóg wié przy[žłé rzeczy/ á śmieie [ye zniebá/

Kiedy [ye człowiek tro[cze więcý niżli trzebá/ 1,9,8. **60-1.** Święty pokoiu/ tę ma[sz wáde w [obie/ Ze ludzie rádzi zgnuŝnieiá przy tobie. | Więcýci śrébrá/ y zlotá dziś mamy/ Więcý pómi[ków ná [toły dawamy: | 1,13,21. **62.** 1,15,20 *jak nr 10.* **63-4.** Ten ma wielé nád in[ze w zacnoŝci domu/ Ten dobrá [ławá nieda naprzód nikomu: | Zá tym przyiaciół więcý: 1,16,7-9. **65.** Ie[lić o [ławę idzie/ kto więcý pić moze/ Dáieć przodek w tym me[ŝtwie: 1,18,13. **66.** Ciérpiałem ia ták wielé/ ze mię w[tyd powiádác/ 1,23,5. **67.** V Bogá káždy błazen/ Choć tu przymówki prazen: | A im [ye bárziéy ŝili/ Tym ie[cze więcý myli. | 1,24,8. **68-9.** A im człowiek w pokládzie [woim więcý czuie/ Tym ie[cze więcý přágnie: 2,4,18-9. **70-1.** Im [obie człowiek więcý pomierny wymuie/ Tym mu więcý od Bogá z lá[ki przy[ŝtepuie: | 2,4,21-2. **72.** Przedŝię názbýt vbóŝtwá nieznác w domu moim/ Aby mi więcý trzebá/ v[am w Bogu [woim: | 2,4,38. **73.** 2,4,43 *jak nr 10.* **74.** Ze táka ieŝt Muzyká/ y tákie [tróny/ Których człowiek [tucháiac/ iuz áni żony/ Ani díatek náwiedzi: ále w niewoli | Pod pány [romotnémi wiecznie trwác woli. | To/ y czego ieŝt więcý/ záwždy w miłosci | Sercá trapi/ 2,20,25. **75.** Polecę přecz poétá/ ze dwoiéy złożony | Náture: áni ia iuz przebywác ná ziemi | Więcý będą: 2,24,4.

76. GDy [łónce Ráká zágrzewá/ A [łowik więcý nie [piéwa: | Sobótkę/ iáko czas nieŝie/ Zápalono w czarnym leŝie. | *Sob ust. 2.* **77.** A kiedy rzuciŝ ŝieć d[uga/ Ie[lić/ [ye swoiá poŝtuga/ Ni nacz więcý nie przygodze: | Niech zá tobá [mycz p[ów wodze. | *Sob 7,19.* **78.** nie tylko [wéy [zkody/ Ale [nac więcý [pólnéy záluie[sz przygody: | *Tarn 18.* **79.** *Tarn 20 jak nr 10.* **80.** Zá czeŝt więcý/ niż lekkoŝt/ poczytał to [obie/ Ludzkoŝt w[zelká okázác nali[žyéy ofobie: | *Tarn 37.* **81.** doŝtał [ye do niebá: | Gdzie między Bogi siedząc wiecznie [ye ráduie/ A żadnéy przeciwnoŝci więcý nie poczuie. | *Tarn 72.* **82.** Więcý nie mówił: ále wzdycháł bez przeŝtánia/ *Pam 261.* **83.** Kto miał rozumu/ kto ták wiele mocy | Ze ŝwiát poŝtáwił króm żadney pomocy? | *FgPieś 3,5.* **84.** PAnie/ iáko bárzo błádzá/ Którzy Cię niedbáłym [ádzá: | A i[ż prawie żadnéy rzeczy/ Niechce[sz miéc ná [woiéy pieczy. | Nie-

wiém/ czego więcéy trzebá/ Przećiwko nim świádczá niebá:| *FgPieś 5,5.* **85.** Ia ná fár-bách málar[skich nic sie nie rozumiem/ Tákże wiele z mármórem postępowáć vmiém:| *FgPieś 6,44.* **86.** Mam z [obá] więcéy niż do[tyc] kłopotá/ A w[zytko] mi sie zda/ że ciągnę kotá. | *FgPieś 7,17.* **87.** Tákżem ia bárzo niefortunna bylá?| Tákżem ia wiele [szczęściu] przerwiniłá?| *FgPieś 8,8.* **88.** *FgPieś 9,13 jak nr 10.* **89.** Niech sie więcéy niechłubią [stárádawné] látá/ Z [swoimi] Helenámi: *FgPieś 9,17.* **90.** Atque hoc est vnum/ cur nostro tempore więcéy| Expediat swietckum quam [stanum] ambire duchownum. (*I dla tego jednego w naszych czasach więcej jest ubiegać się o świecki niż o duchowny stan*). *C 141.* **91.** TY wiele mówiąc przedsię nic nie weźmie[zy]:| *FgAl 71.* **92.** Ale nam podobno teraz więcéy trzebá ná táką rzecz sie zdobywáć/ któraby záłość ná[stę] rychléy léczyć/ ie[li]by to można rzecz bylá/ niżli iá[trzy]ć/ y [zérzy]ć moglá. *FgPog 3.* **93.** Iákoż niepomátu sie ztąd cie[zy]my/ że przy téy of[státniey] po[st]udze brátá ná[ze]go/ W.M. ták wiele/ y ták zacnych of[ob] widzimy. *FgPog 3.* **94.** *FgŚmCn 10 jak nr 10.* **95.** Którą (*zone*) iáko ná[st]urá/ ták y cnotá/ z [strony] Ká[ż]da [woi]e[cy] ták były bogá[ci]e nádáty/ Ze w téy mierze iuż więcéy przydáć nic niemiáły. | *FgFn 18.* **96.** AL.<eksander> Obcemu więcéy życzy[ć] niżli [wemu] Coś nie-dá[le]ko zda sie od zazdrości. | *Odp 38.* **97.** AN.<tenor> Prziacielowi więcéy/ niżli prawdzie| Chcieć [służyć] zda sie przeciw przy[st]o[st]ności. | *Odp 40.* **98.** bo czego mnie więcéy Niedoftawało? zacnych K[fi]ażąt corká będąc/ Szlá[ł] w K[fi]ażęcy dom zacny: *Odp 105.* **99.** nierownoż to tego| Wien[ca] pleciono: więcéy ze dá[le]ko| Człowiek frásunkow czuié/ niż[ra]dości. | *Odp 122.* **100.** Y ztądże sie zda/ że tego ie[st] więcéy/ Co trapi/ niżli co człowieká cie[zy]. | *Odp 126.* **101.** Hel.<ena> Prze bog/ więcéy[ci] złego ná tym świećie/ Ni[ż]li dobrego: *Odp 128.* **102.** Iedenże tylko [po]sob człowiekowi| Ie[st]/ vrodzić sie: á zgináć/ ták wiele| Drog ie[st]/ *Odp 131.* **103.** Co iuż powtarzam nie raz/ że ná świećie| Mniey dobr dá[le]ko/ niżli złych przypadkow. | PA.<ni> Mniey/ ábo więcéy/ równali też lidzbá| Oboygá/ *Odp 151.* **104.** rozstapmy się oto| Vy[ż]rzemy/ gdzie nas więcéy: *Odp 360.* **105.** Niech ... Iednemu

łóžu prziacielá| Mam z lá[ł]ki twoiey: in[zy] więcéy| Chcá[li]/ niech pro[st]zą. | *Odp 453.* **106.** ále me w[zytki] proroctwá| Ná wiátr idá/ nie má[ia]c v ludzi więcéy| Wiáry nád bá[ł]ni prozno/ *Odp 504.* **107.** A o Nieprziacielách [swoich] to trzymacie| Których ták wiele wokół/ ilé Sá[ł]siad má[ci]e. | *Zg 22.* **108.** A za tego nie wá[zy]z brá[ci]a v[zy]wá[ia] | Y was wiele z tąd (*ze stanowisk kościelnych*) naprzód dobré mienié má[ia]. | *Zg 116.* **109.** Na kóniec/ Po[st]pólita Rzecz niema obróny/ Ták wielé Nieprziaciól má[ia]c z ká[ż]dey [strony]. | *Zg 132.* **110.** między Tatar[ami] Szabla więcéy popláca/ ni[ż] le[śne] towari. | *Sat 20.* **111.** Mieniáć/ iz go[spodar]stwo Pol[sk]ę z bogá[ci]o[ści]o/ A iáko żywo złota więcéy wniewy niebyło. | *Sat 56.* **112.** i to[st]cie wygrali/ Ze[st]cie przy p[ł]ugu raczey/ ni[ż] [zabli] zo[st]ali. | Ale[ć] to ie[st]zcze w[zytko] poczát[ki]o/ pochwili| Będzie tego podobno więcéy/ brá[ci]a mili/ | Gdi z was ma[ż]karę zeymá/ *Sat 94.* **113.** Więcéy ci was dá[le]ko/ co [we] wsi mijacie/ | *Sat 125.* **114.** By też nawięcy przegrał/ nic go to nie[st]muci/ | *Sat 147.* **115.** Bydło więcy nie[st]zuka iedno aby t[yl]o/ | *Sat 321.* **116.** A nawięcy tego [st]rzeż/ aby[ś] na urzęd[zi] Lakomych ludzi nigdi nie[st]adzał: *Sat 373.* **117.** A ie[st]li nieprzijiáciel wzamek dufa więcy/ | Więć ko[st]ze ple[ć] a knim sie [za]ncować co pręcy. | *Sat 411.* **118.** Wyrok ná[st]zym nie kmy[ś]li/ przedsię go trzymá[ia] | Ale [sye] Niemcy czegoś więcéy domagá[ia]. | *Prop 88.* **119.** bo za [swá] godnością| Godziene[ś] ie[st]zcze więcy: [woiá] zá[ś] ludzkoscia | *EpRadz 76.* **120.** *Jez 174 jak nr 119.* **121.** A potym iáko wiele zamków potrá[ci]li? | *Jez 232.*

Wr: **122.** Vpadá[ia] rzeczypolité/ iáko y ká[ż]da rzecz w[st]zelka/ ábo prze wną[st]rzną/ ábo przez zwi[er]zchniá przyczynę. Zwi[er]zchnia przyczyná ie[st] gwał[ł] lubo nieprziáciel po[st]ronny. Wną[st]rzných zda [sye] być więcy/ ále w[st]zytki niemal/ iáko [st]rumienié do g[ł]ównéy rzeki/ ták do niezgody [sye] ciągná/ **2.** **123.** áni oné krześciá[ń]kie woy[ská] ... ták dá[le]ce o Ieruzálem/ ... z Turki/ y z Sárá[ce]ny [sye] bili/ iáko o [sá]me[*g*]o Chry[st]u[sá] więcy/ á o wiá[er]e ie[*g*]o. **4.** **124.** Wielkié tedy przek[ł]ętwo/ iz czego więcy nie rzekę/ zá[st]użył/ który ták swięty zwiázek/ y to chwalebné ziednoczenié między ludźmi tárga: **4.** **125.** ále iáko báczny go[ś]ć od chudého go[spodar]zá

w dóm wezwány dořtátku řwego część/ ták wiele dlá řwój/ iáko y gořpodárřkiěj poczcíwořci/ zá řobá niěřc każe: 6. **126.** Z tąd řye tedy znázczyć może/ iż ieřcze więcéy ná wierze/ niźli ná práwách porządny řeczyřpořpolitéy należy: 6. **127.** Co mu tym więcéy zá złé ma być poczytano/ iż czego Bóg řeczyřpořpolitéy ku iéy napráwie řzyczyć raczył/ tego ón řwym niebácznym pořępkim ku iéy řkáźie řzywá. 7. **128.** Nic w tym nie wápię/ żeby řye wiele tákich náłázło/ coby ná Piłatá wołáli: 8. **129.** zá iego wieku zá řtárych obyczáiów wřgárdzeniem przyřzli w rořtyrk Rzymiánie/ w którym iáko wiele ludzi miedzy řobá potráćili/ řtrách y řtucháć: 10. **130–3.** Náyduie řye w reyeřtrách řtárych ... wiele vřtánié krolewřkiégo řoźa řtało/ wiele nářtánié kářtaná/ wiele wino/ kiedy król gořcie miał/ bo to tám przyřdano/ wierzę áby řye wiele nie zdáło: 10. **134.** tám dáleko więcéy złych niźli dobrych będzie: 12. **135.** Acz ták báie/ że co inřzy philořfophowie wiele około odmiány řeczyřpořpolitych piřáli/ to iednym przyřkádem y króćkiemi řlowy záwiázá. 13. **136–7.** ále iż chcíwořć nie ieřć nářyřcóna/ y owřzem im więcéy ma/ tym ieřcze więcéy chce: 13. **138.** ták y on (*řakomy řzłowiek*) ku dobrému miéniu nigdy nie przyřdzie: bo nie tego ón chce/ áby řie miał dobrze ... ále žeby miał co náwięcéy/ á tego nigdy y řam nie řzywáł/ y drugiému řzywáć nie dáł: 14. **139.** o którú (*řzczyřpořpolitú*) tacy ludzie rządzá/ iákie tu Poetá opiřłue/ á zwlářcza gđźie ich ieřcze ták wiele będzie/ że im będzie móęł mówić/ Proueniebant oratores. 19. **140.** Zle gđźie ich wiele rządzí: 19. **141.** że złe gđźie ich wiele rządzí/ lepiéy/ by máło/ á mądrych. 19. **142–3.** kazano im y Muzykę vmieć/ ták wiele dla przyřtoynéy rořkořzy/ álbo zabáwy/ iáko řnadź więcéy dla pořtánowiéniá dobrych obyczáiów: 20. **144.** ále mařz tych wróźek co więcéy? 21.

145. Iáko wřzytkie niemal inřzé narody/ bářniámi więcéy/ niźli czym pewnym poczátków řwych dowodźá: *Czech 1.* **146.** Iáko to Bulgárowie/ Serbi/ řłowacy/ y wiele inřzych/ które hiřtorycy zárázem zá ich przyřzcíem ich włářnémi imiony zowá. *Czech 2.* **147.** A iż ták Polacy/ iáko y řzechowie/ řuř ktemu/ y Mořkwá/ y wiele inřzych/ narody

řłowieřřkiémi řie miánujá: *Czech 3.* **148.** Ani to ieřć podobieřřtwo/ áby w ták máłéy řiemicy ták wiele řie ludzi řpořtrzeć miáło/ iáko to řá té dwa narody. *Czech 4.* **149.** Ale to řłowo cnotá wiele w řobie zámyka. *Cn 1.* **150.** A z tych czřtęrech cnot/ iáko czřtęrech řtudźien/ wiele inřzych cnot pochođzi/ *Cn 1.* **151.** Ná rozumie zářię náuki řie przyřmuia/ których ieřć wiele: *Cn 1.* **152.** Ale tákí przyřaciéł trwáły nie ieřć: ábowiem datek więcéy/ niź řiebie/ miłue: *Cn 2.* **153.** Ale y wiele przyřaciół řobie iednáć/ nie ieřć do końcá dobrze: *Cn 3.* **154.** ábowiem miłóř rořtárgniona ná wiele czřści/ nie ieřć ták mocná/ iáko řpólna/ á řpoiona: *Cn 3.* **155.** wřzákóź ořobliwéy y tu náuki trzebá/ á náwięcéy powolnořci: *Cn 3.* **156.** A puřćiwřzy ná řtronę wiele innych řczyř/ ieřli co pod řłóńcem ták řprořńégo náleźiono być może/ *Pij 1.* **157.** Nie trzebá mi ná řzáleńřtwo ich dowodów wiele: *Pij 2.* **158.** Czřniá wiele przyřkrořci ludźiom řpokoynym řzalení/ *Pij 2.* **159.** á řnadź ich więcéy bliźniégo przyřgodá/ niźli řwoiá włářna krziwdá boli. *Pij 2.* **160–2.** Ktoby móęł wyliczyć/ iáko wiele zwad/ iáko wiele mordéřřtwá/ y innych wiele hániebnych řczyř řie dzieie/ prze to zbytnié/ á niemiérne piřánřtwo? *Pij 3.* **163.** Co v mnie tym więcey w podźiwieniu ieřć/ że ludzie/ choć dobrze bacźá/ że tego zdrowiem przyřpláćiá/ *Pij 3.* **164.** Nie przepláćona ieřć rzecz rozum/ ... bo ráđá řwoiá więcéy pomoc może/ niźli náwięćza głupia moc. *Pij 4.* **165.** Zá tych pomocá/ nie tylko řzłowiek wiele ćięźkich niemocy řie vřtrzeže/ ále y niekóřrych zbęđzie. *Pij 4.* **166.** tego wiele/ czymby řie řpráwnie brzyđzić mogli. *Pij 5.* **167.** O kóřrym piéřwřzych rodźiców nářzych řtworzeniu/ kto chce więcéy co wiedźieć/ *Wzór 1.* **168.** řtářáł řye/ áby ná ten dzień co náwięcéy towarzyřtwá/ y řług/ řobie řpořobił/ *Wzór 3.* **169.** y owřzem wiele ich/ kóřrzy o tę krzywdę mówili/ dáł řtráćić/ drugié z miářtá wygnáł/ *Wzór 6.* **170.** Tey miáry/ tego kreřřu/ twe řzczeřćie dochođzi/ Ze niewiem/ ieřli prořić o więcey řie godzi. *Zuz ded. 6.* **171.** *Zuz ded. 8 jak nr 10.* **172.** Chuć moię więcey vwaź/ nie to/ co przyřnořzę. *Zuz ded. 12.* **173.** Ná káźdy dzień wiele ludzi k niemu řie řchadzáło. *Zuz 22.* **174.** Co dzyeń/ więcey řie dziwiúá oney

piękney twarzy.| *Zuz 44.* **175.** Bá wierę [jadź między námi/ á vkáz po [obie/ Ze więcey Bog/ niżli [tárym/ dał rozumu tobie.| *Zuz 168.* **176.** Záfárzáły w długiém wieku/ ále więcey w złości/ *Zuz 173.* **177.** Drab ... Ták wiele/ iáko y krolowa/ władnie.| *Sz 98.* **178.** Ieden po drugim záváždy w tey grze chodzi.| A nigdy więcey mknąć iednym nie dádza/| *Sz 103.* **179.** A [woim [záchem może wiele [zkodzić/| *Sz 285.* **180.** Y tá przyczyná bylá Borzuio-wi/ Ze tám folgował więcey Rycerzowi.| *Sz 298.* **181.** Zátym fie wielkie zámie[żanie s[ta-ło/ Co raz/ tym więcey burdy przybywáło.| *Sz 318.* **182.** Rádá/ dwor/ drabi [połem fie mie[żaiá/| Nic więcey/ iedno po bindach fie znáia/| *Sz 324.* **183.** Wieleś głow/ páni/ ná [wą dużę wziętá?| *Sz 346.* **184.** Ma[ż y Rycerzá/ ktemu pie[zkow dwoie/| Y ty ták wiele/ białyh w[ow pánie/| *Sz 413.* **185.** Przybyło [ercá niemáto biálemu/| Ale zás wiele vpáđło czárnemu.| *Sz 448.* **186.** Ze Rycerz mę[stwá ręká dokázuie/| Bi[kup podobno więcey w głowie czuie.| *Sz 548.* **187.** Brodá to nie człowicza: cóś ná kozlá więcýy| *Po[żlá. Br 11.* **188.** A onéy [ye niebodze więcýy nie do[stánie/| Ieno co z wáfá ná nię mokrégo vkánie.| *Br 33.* **189.** Bo rzeczy [á niepewné (*stan wysoki, dobre mienie, gładkość*)/ y które czás gładzi/| A co nawięcýy tákim przymiotom więc wáđzi/| Człowiek máiać té dobrá/ dobry z nich nie bęđzie/| Y ow[zem między złémi pełno tego w[zędzie/| *Dzie 8.* **190.** Cnotá ... Bo gdzie tá ie[ft/ by dobrze nic więcýy nie było/ Człowiekowi z nią [ámą żyć ná świećie miło/| *Dzie 25.* **191-2.** Iáko kwiát ... Wielé dzie-wek/ wiele ie[ft chłopiát/ co nań chćiwi/| *Epit 44.* **193-4.** Iáko máćicá ... Wielé oraczów/ wiele wołów o niéy chodzi/| *Epit 57.* **195.** Ták pánná ... Ale gdy [wégo czá[fu w mał-żeń[stwo w[ta[piłá/| Oycu więcýy nie przykra/ á mężowi miłá/| *Epit 60.* **196.** Potrzebá kłofy zbiéráć/ ... A tym podobno więcýy/ że [ye tego biore/| Pátrzyć/ zkąd bym miéć mó[ł w [wéy chudobie podpore/| *Marsz 21.* **197.** bo oná (*Kasjoepa*)| Nie z wielu/ y nie z gę[stych gwiazd ie[ft v[ádzoná/| *Phaen 14,164.* **198.** O siedmi (*Plejadach*) powiádaia: ... Bo kto [ye chce przypátrzyć/ niemá[ż więcýy [zě[ści/| *Phaen 21,220.* **199.** Iák ich wiele porzádkiem [woim roz[ádzonych/| *Bieży Phaen 34,318.* **200-**

-1. To przeczné zášie/ morzá ták wiele prze-chodzi/| Iáko od Kozorožcá dáleko Rák w[cho-dzi/| A iáko wiele miey[ca záftepuie w[cho-dzac/| Táka drugá czé[ść równie zás bierze záchodzac/| *Phaen 40,443-5.* **202.** Ale raczéy niżby tak wiele tich znaków było/ niechay po iednym b/ iedno i/ chodzi/ *Ort 24.*

p. **niewiele**

wielekroć *wiele razy.*

Iáko wiele kroć oni páná obrázili/| *Ps 78,73.*

BSB

Wieliz *miejscowość na trasie wyprawy moskiewskiej Krzysztofa Radziwiłła 1, 2.*

1. Z Wielizá y z V[swiátá/ z Newlá wyrzu-cony/| Ieżierzy[zczu/ Zawłóciu niemó[ł dáć obrony/| *Jez 181.* **2.** Y [zedleś ku Wielizu pewnémi noclégi/| *Jez 203.* *BSB*

wielki, wielgi *duży, znaczny pod wzglę-dem rozmiarów, zasięgu, wagi, liczby, ilości, wartości majątkowej, liczny 1, 5, 6, 9, 13, 17-8, 20-3, 27-9, 32-3, 36, 38-9, 41-3, 45-6, 48, 52-3, 57, 67-9, 71, 73, 77, 81, 87, 92, 100, 107, 109, 116-7, 119, 123, 125, 128, 132, 137-40, 142, 144, 146, 148-50, 153, 155, 157, 159, 166, 174, 176-9, 184, 195, 198-9, 201, 205-8, 212-3, 219, 221-3, 225, 230, 233, 237-42, 247-9, 251-3, 256, 258-9, 265, 275, 277, 279-84, 286-304, intensywny, nadzwyczajny, przekraczający zwykłą miarę, mający duże znaczenie, też w negatywnym sensie – o dużym nasileniu, nateżeniu uczuć, o postawach, działaniach, przymiotach, zamiarach, sytuacji materialnej, dolegliwościach fizycznych, też o zjawiskach przyrody 2-4, 7, 8, 10-2, 24, 30-1, 34-5, 37, 40, 44, 58-60, 72, 75, 79, 82-4, 88, 93, 95-9, 101-6, 110-4, 118, 120-2, 124, 127, 129-31, 133-6, 141, 143, 145, 147, 151-2, 154, 156, 160, 163, 165, 167, 169-71, 173, 175, 180-3, 185-94, 196-7, 202-3, 209-11, 214, 217-8, 220, 226-9, 231, 234-6, 245-6, 255, 257, 260-4, 266-74, 276, 278, 285, 305, jako przymiot Boga i w Jego charakterystyce 14-6, 26, 47, 49-51, 54-6, 61-6, 70, 74, 78, 80, 85-6, 89-91, 94, mający duże znaczenie, wybitny, niezwykły, silny, mający moc i władzę (o człowieku, też negatywnie) 19, 25, 76, 108, 115, 126, 158, 161-2,*

164, 168, 172, 200, 204, 215–6, 224, 232, 243–4, 250, 254;

o Bogu, jego cechach i stosunku do ludzi – w. bóg 89, bóg w. siły 90, w. możliwości 91, król 14, 25, pan 47, 50, 54, 85, pan w. litości 80, dobrodziej 78, imię 26, 55, władza 49, głos pański w. władze i w. możliwości 15–6, sprawy w. mądrości 56, w. łaska 7, 34, 44, 58, 70, 74, miłość 8, miłosierdzie 35, dobroć 63–6, dobroćliwość 61, dobrodziejstwo 51, 62, chęć 88, możliwość 94, cześć 24, misterstwo 86, gniew 37;

o ludziach – w. narody 225, 253, ludzie 161, 244, ludzi zebranie 21, lud w w–ej gromadzie 1, moc w–a ludzi 265, kupa rycerska 230, Moskwy w. wielkość 238, lud (wołoski) 77, 159, dwór od małych do wielkich 164, zbór 67, w. monarchowie 19, wojsko 20, 29, krewnych (synów, drugich) liczba w. 22, 201, 239, część (ich, ludzi, świata) 69, 107, 117, 198, 199, 252, król 76, 158, 162, 204, 224, 232, 243, pan 115, 126, 172, kapłan 108, doktorowie 216, zwycięzca 220, nieprzyjaciele 250, łgarze 173, Lach 254, Aleksander 168;

o ich emocjach – w. rozkosz 4, 72, uciecha 10, pokój 82, nadzieja 102, żal 96, 101, (103), 122, 188, 203, żalność 97–8, utrapienie 105, frasunek 171, trudność 114, troska 79, 151, smutek 111, 167, w. moc płaczu i żalności 112, moc radości i troski 152, trwoga 118, 235, strach 171, 175, tesknica 145, wstyd 262, krzywda 202;

o stanie fizycznym, wyglądzie, zachowaniu – w. ból 169, głos 261, 263, płacz 278, wzrost 280, ramiona 281, praca 274, szum 272, huk 276;

o cechach człowieka, jego umiejętnościach, postępowaniu, ocenie, konsekwencjach, też o jego stosunku do Boga i ludzi, zachowaniu – w. cześć 11, 75, 120, 127, 183, sława 163, 231, chluba 181, uczciwość 83, 227, zacność 12, 30–1, 93, cnota 131, 190, 229, godność 191, 269, łaska 189, 257, staranie 124, 193, zachowanie 260, biegłość 160, powolność 129, powoleństwo 228, występy 104, hańba 2, rozruch 59, zamieszanie 60, 270, kaźń 255, odmiana 113, 234, 305, swawola 209, rzeczy 84, cnót i dzielności początki 95, ktoś serca w–o 121, 147, w–ej nadzieje 130, więszy nad

zazdrość 154, dowcip 192, wada 156, wina 273, w. przyjaciel przystojność 194, przyjaźń 226, moc 256, moc przykładów 258;

o działaniach – w. wojna 205, swych porażka 180, gwałt 268, szkoda 240, 242, 279, misterstwo 211, nędza 214;

o rzeczach – w. pieniądze 150, 213, dobra 123, zebranie 27, skarby 100, 137, 179, dochody 144, koszt 28, 259, dostatek 73, dóbr hojność w–a 92, korzyść 81, rzecz 109, (177), posąg 138, dank 285, ubóstwo, hańba w. 141, w–ej kamienie drogości 142, dziesięciny 275, zboża w w–ej obfitości 174, proporzec 219, czasza 282, tarcz 284;

o wartościach niematerialnych – w. dobro 3, rzeczy 134, 185, prawda 133, pomoc 136, chwała 186, w. posąg rodziców postępkę uczciwe 139, tytuł 170, u k. pospolitej rzeczy powinowactwo większe 196, sprawiedliwość w. rzecz 218, tytuł 210, dom 264, niefortuna 165, coś większego 267;

o wydarzeniach, zjawiskach i stanach – bezpieczeństwo 246, niebezpieczeństwo 106, w. rzecz przygoda 135, przeklęctwo 217, 245, nieszczęście 143;

o ziemi, o jakimś terytorium – w. ziemskie rucho 5, ziemia 13, 48, 52, świat 9, 23, 43, 45, 46, 140, 153, państwa 6, 53, 212, Rzeczpospolita 247–8, królestwo 249, księstwo 184, kraina 57, powiaty 233, miasto 166, góry 17, 41, niebo 18, 32, 36, 86, 132, 178, 195, morze 119, 146, 148, 176, 277, dwie rzecze 241, bród 33, 42, 125, brzeg 223, pustynie 87, Dunaj 222, Syjon 71, Parnaz 116;

o miejscach – w. dwory 158, sklep 128, baszty 237, sala 251, zamek 283, w. na niebie miejsce 300, pustki 99;

o zjawiskach przyrodniczych, zwierzętach i w opisie gwiazdozbioru – w. deszcz 40, hojność wód 155, czeluść 291, błoto 157, ogień 38, 207–8, płomień 289, burza 236, niepogoda 266, mgła 299, wiatrów niezgody 271, 294, gwiazdy 296, gwiazd moc w. 298, Orion 294, 303, Helikon 292, koło 293, (301), Perseus 295, Skop 302, Pies 304, Wąż 286, Wóz 287, Chart 297, Niedźwiedź 288, w. zwierzę 149, koń 206, ćma ptastwa 39, w. mnóstwo stad 68, czabany 221;

o aktach mowy – w. proźby 110, wywody 187;

w-ich pieniędzy w-a troska naszladuje 150-1, w. liczba k. 22, 201, 238, moc (cz.) 112, 152, 256, 258, 265, 298, od małych do (wielkich) wielgich 164, 200, tak mali jako i wielcy 215, 244, *ktoś jest większy nad coś = ktoś się czymś nie przejmuje, nie zwraca na coś uwagi* 154, *coś w-ą odmianę czyni* 305, *coś u k. jest większe = ktoś przedkłada coś nad inne rzeczy* 196, *na coś większego ważyć* 267, tak w. 88, 98, 126, 153, 189, 206, 208, 247, 279, 289, 301, tak w. ... tak w. 249-50, jako w. 23, 140, co większy 288, większy nad *coś* 154, owszem większy 103, tym większy 112, 203, 214, w. nazbyt 84, w. mnóstwo cz. 68, zbytnie w. 266, nie prawie w. 296, tak w., tak świątobliwie, i tak szeroko-władny 247, to większa = *coś ma większe znaczenie* 182, 197;

w funkcji rzecz. 164, 200, 215;

w., niezwyknięty 47, 85, niewysłowny, nieśmiertelny 89, niezmierny 41, 48, niezmierny 242, możliwy 50, błogosławiony 55, jasny 290, zacny 248, świetny, ozdobny 219, ważny 187, równiejszy 301, groźny 55, głupi 256;

w. - mały 101, 109, 130, 149, 164, 170, 200, 215, 220, 244, 254, krótki 234;

w prep. 1-5, 7, 8, 10-2, 15-9, 21, 24, 27-8, 30-2, 34, 36, 38, 48, 50, 52, 56-8, 60-1, 63-6, 68-9, 72, 74-7, 80, 84, 87-91, 93-4, 96-9, 101-2, 104-5, 108-18, 120, 123-4, 126, 129-36, 138-9, 142-6, 148-51, 155-60, 162-3, 165, 167-9, 171-6, 178-81, 183-6, 189, 191, 193-5, 198-9, 201, 204-5, 207-8, 210-3, 216, 218, 221-2, 224-30, 233-5, 237-41, 245, 247-50, 252-64, 266, 268-79, 282-3, 286, 291-2, 294-5, 297, 300, 302-5, w postp. 6, 9, 13, 14, 20, 22, 25, 29, 33, 39-42, 46, 49, 51, 53, 55, 59, 62, 67, 71, 73, 78-9, 81-3, 86, 92, 95, 100, 106-7, 119, 121-2, 125, 127-8, 137, 140-1, 147, 152-3, 161, 166, 170, 187-8, 190, 196, 202, 206, 209, 217, 220, 223, 231-2, 236, 242-3, 246, 251, 265, 280-1, 284-5, 287, 293, 298;

wielgi 164, większy 2, 10, 14, 103, 105, 112, 120, 122, 127, 133, 137, 154, 173, 182, 183, 186, 196, 197, 198, 199, 203, 214, 227-8, 246, 255, 257, 267, 267, 288, największy 3, 20, 29, 67, 76, 79, 81, 118, 143, 156, 157, 192, 193, 210, 211, 256, 272, 274, 293, na-

więdzszy 152, wielkiem 261, 263, wielkimi 100, 110;

r. -elki 23, 45, 73, -elki (:ełki) 289, -ého 42, 71, 121, 137, 147, 288, 293, -ého (:e-go) 25, 280, -szému 14, -ému 78, 143, -kiemu 283, -elkim 119, 128, -elka 13, 22, 209, -elkiej 49, -ędszą 152, -elkie 51, 217, -emi 110, -imi 296, -kimi 281;

w p. 168-73, 187-9, 244-51, 253-7, 305.

Ps: 1. oto lud w wielkiéy gromádziej Wyroku twego czeka/ 7,16. 2. Z vřt niemów-lątek rosćie chwałá tobie/ Ku wiet[zéy háń-bie/ y ku potępieniu/ Złemu plemieniu./ 8,11. 3. ále co iego/ Dufzy mió/ co ciátu iego [má-kuie/ To chwali/ to nawiętzym dobrem [zá-cuie/ 10,8. 4. Vpad mój/ wielka ro[kofz przeciwnikom moim:/ 13,13. 5. Których ty chćiwé bezdenné brzuchá/ Z wielkiégo kar-miřz ziem[kiégo ruchá:/ 17,50. 6. W rękę moię/ y w moc páńřtwá wielkie podawařz./ 18,92. 7.8. Wielką łářkę pan okazař Królo-wi [wému/ Wielką mióř Dawidowi pomá-zánému./ 18,97-8. 9. Iáko świat wielki/ nie-mářz mieyřcá tego/ Gdzieby [ye zchronię przed promięni miégo./ 19,27. 10. bo iáka býć može/ Więřza vćiechá/ iedno łářká twa/ mój Bože?/ 21,4. 11-2. Wielka czeř iego/ pánie/ z twoiéy zyczliwořci/ Wielkiéy ná-wřyřtki [řrony prze cię ieřt zacnořci./ 21,11-2. 13. Świát [ye obaczy: iáko ziemiá wielka/ Poda [ye pánu w moc kráiná w[řelka./ 22,73. 14. Nieřćie chwałę/ królowie/ królowi wiet[zé-mu:/ 29,2. 15-6. Głóř páńřki wielkiéy włá-dze/ y wielkiéy mořnořci./ 29,8. 17. A wiel-kimi górámi ták [nádnie obráca:/ Yáko ... We-řoła młodoř miece ciéleřy puřtemi./ 29,10. 18. Słowem páńřkim ieřt wielkie niebo záwie-řzoné/ 33,11. 19. Rády wielkich Monář-chów pan w niwecz obráca/ 33,19. 20. Słá-ba nádzieiá woyřko nawięřzé królowi/ 33,31. 21. Abych twá dobroć przy wielkim wyzna-wář Ludzi zebrániu/ 35,52. 22. Z nią (řoná) orřzak panien/ krewnych liczbá wielka/ 45, 51. 23. Zem iá Bóg: národ mię w[řelki/ Y świat wyzna/ iáko wielki./ 46,40. 24. Wiel-ka czeř iego: czeř niezmierná/ Niebem niemože býć ogárniona./ 47,19. 25. Boki póřnocné dwóř królá wielkiégo./ 48,4. 26. Wielkie ieřt imię twoie/ 48,23. 27. A ich

osiądłość/ y wielkié zebránié/ Prziydzie nákoniec w obcych [záfowánié.] 49,27. **28.** Pálace wielkim kofztem wyftáwiáia/ 49,29. **29.** 55,37 jak nr 20. **30.** Páń[kié ftowá v mnie [ą wielkiéy zacności/ 56,9. **31.** 56,25 jak nr 30. **32.** KRólu ná ziemi/ y ná wielkim niebie/ Chwałá w Sionie wdzięczna czeka čiebie/ 65,1. **33.** Morze w twárdy grunt obraca/ Byftré rzeki ná wfpák wraca/ Anichmy [tóp omoczyli/ A brody wielkie przebyli.] 66,24. **34.** Y okazałé wielką łá[kę vbogiemu.] 68,26. **35.** Wielkié ieft/ boze wieczny/ miłóšierdzié twoie/ 69,35. **36.** Kto ieft ná ziemi/ kto ná wielkim niebie/ Kogobych ia miał chwalić/ okrom Ciebie?/ 73,53. **37.** To pan [ty[zać/ wielkim ieft gniewem poru[zony/ 78,37. **38.** Wielki ná niewdzięczny lud ogień zápalony.] 78,38. **39.** wiátr z południá zátym/ Cmę wielką ptáftwá przygnał: 78,45. **40.** Krew po drógách zywa płynie/ Iáko gdy dé[zczy wielki linie:] 79,10. **41.** Góry wielkié niezmierné čieniem [wym zákrylá (*winnica*)/ 80,21. **42.** Rozwiódłéš iéy płodné różgi do morzá [ámégo/ A iéy piękne látorošli do bródu wielkiégo.] 80,24. **43.** A/ iáko świat ieft wielki/ niema[z równia [obie.] 83,34. **44.** Wielka nádémná łá[ká twoiá:] 86,41. **45.** Iáko świat ieft wielki/ Człowiek ná nim [wzelki] Sionczykiem [ye będzie rad miánował/ 87,13. **46.** [wzyftko muší tobie/ Przypifáć/ cokolwiek świat wielki zámknáł w [obie.] 89,20. **47.** Pan to ieft wielki/ król niezwyćięzony/ 95,7. **48.** Spiéway mu z mie[zkáncy [wemi/ Wielka/ niezmiernona ziemi.] 96,4. **49.** Pan to bo wiem wládzé wielkiéy/ 96,13. **50.** Przyznayć chwałę królowi/ Iáka ma być imieniowi/ Wedla powinności/ dáná/ Wielkiégo/ możnégo páná.] 96,32. **51.** Dobrodzieyftwo iego wielkie/ Ogládały kráie [wzelkie.] 98,15. **52.** Pánu gwóli/ wielka ziemi/ Spiéway z mie[zkáncy [woiemi:] 98,17. **53.** Lékayćie [ye/ páńftwá wielkié: bóy [ye [wzytká ziemi.] 99,2. **54.** Wielki to pan ná Sionie/ pan niezwyćięzony/ 99,3. **55.** Imię twoie niech ná wieki będzie pochwaloné/ Imię wielkié/ imię groźné/ y błog[ławioné.] 99,6. **56.** Zaczé [ą twoie [prawy/ y wielkiéy mądrošci/ 104,45. **57.** Y czynił ie (*lud swój*) pány wielkiéy kráiny/ 105,83. **58.** nie długo pomnieli/ Wielkiéy twéy łá[ki: 106,15. **59.60.** Rozruch w okopie wielki/

wielkié zámie[zánié/ Vczynili/ 106,55. **61.** á ich [wzytki złošci/ Pušcił imo [ye z wielkiéy [wéy dobrotliwošci.] 106,94. **62.** Y twoie dobrodzieyftwá wielkié [wpomináli.] 106,100. **63.** Niechayže wielką iego dobroć wyznawáia/ 107,17. **64.** 107,29 jak nr 63. **65.** 107,41 jak nr 63. **66.** 107,61 jak nr 63. **67.** Niech go chwałá gdzie ludu zbór nawięt[zy będzie/ 107,63. **68.** Pan zdárzył/ že y [ámi wnet [ye rozrodzili/ Y wielkié mnoftwo [tąd (*zam. stad*) rozmnożyli.] 107,76. **69.** Owi głódem/ á drudzy morem okróćeni/ Wielka tro[škami częšć porázeni.] 107,80. **70.** Ty mię ráty: bo wielkié [ą łá[ki twoie.] 109,50. **71.** Ná kray ŗwiátá rošćiaigné z Sionu wielkiégo/ Wládzá króle[ftwá twégo:] 110,5. **72.** 111,3 jak nr 4. **73.** W iego domu ná czás [wzelki] Naydzie [ye doftátek wielki:] 112,10. **74.** Wielka tám ná nich łá[ká páń[ka [ye znáčyla/ 114,3. **75.** 116,40 jak nr 11. **76.** Bęfpieczyńiéy bogu dufáć/ nišli człowiekowi/ Niž nawięt[zému królowi.] 118,16. **77.** Wielki lud mię był oblégł: 118,17. **78.** niech dam dzięki [wému] Dobrodzieiowi wielkiému.] 118,38. **79.** W tro[škách nawięt[zych zázwdym twé vchwały miłował/ 119,143. **80.** Tyš pan ieft wielkiéy litošci/ 119,156. **81.** á ia twych wyroków pilnuie/ Któré drožéy/ nišli korzyšć nawięt[za/ [záciu.] 119,162. **82.** Pokóy wielki miłóšnikom praw twych/ 119,165. **83.** Aleš ty pan ieft dobrotliwy/ Pan z przyrodzenia lutošciwy:] Co przeciw tobie v [wzech ludži] Vczćiwošć wielką w [sercu budži.] 130,12. **84.** Ani [ye ia ná wielkié názyt ka[zę rzeczy/ 131,3. **85.** To pan ieft wielki/ pan niezwyćięzony/ 135,7. **86.** Który mifterftwem wielkim piękne niebo [práwił/ 136,9. **87.** Który (*Pan*) lud [wóy wielkimi przewiódł puštyniámi/ 136,31. **88.** O pánie/ co ieft człowiek/ že go ták [zánuié[?] Ze mu ták wielką chęć okázuié[?] 144,10. **89.** Imię twé [ławić będe/ póki świat nie minie.] Wielki/ niewy[ftowiony/ niešmiertelny boze/ 145,5. **90-1.** Bóg ná[z/ bóg wielkiéy šiły/ wielkiéy możności/ Niepoiéty/ niezmierny w [woiéy mądrošci.] 147,9. **92.** Y [synom twym dóbr hoynošć wielką zgotował.] 147,26. **93.** Dobrzy będa widzeni w wielkiéy zacności/ 149,9. **94.** Chwálćie paná z iego wielkiéy możności:] 150,2.

Tr: **95–6.** ORSZVLI ... KTORA CNOT WSZYTKICH Y DZIELNOSCI PANIENSKICH POCZATKI WIELKIE POKAZAWSZY: NAGLE ... Z WIELKIM A NIEZNOSNYM RODZICOW SWYCH ZALEM ZGASLA: *ded.* **97.** Nigdyćby oná bylá bez wielkiéy záložíj| Moiéy vmrzéc nie moglá| 4,5. **98.** 4,15 *jak nr 97.* **99.** Wielkiés mi vczyníá puftki w domu moim| Moíá droga Or[zulo/ 8,1. **100.** Ty (*mądrości*) bogáctwá nie złótem/ nie [kárbý wielkiémi| Ale do[ymtem mierzy[z/ y przyrodzonémi| Potrzebámi: 9,11. **101.** 13,3 *jak nr 96.* **102.** Wielkiés nádzieie w moim [ercu rozniécíá| 13,10. **103.** Lecz [ye tym záł nie hámuie| Ow[zem wíet[zy przy[tepuie| 17,40. **104.** Wielkie przed tobá [á wy[tepy moie| 18,25. **105.** co z wíet[zym vtrapieniém bywa| Czy ie rodzić/ czy ie grzéc? 19,62. **106.** Iáko gdy kto ná morze nowo [ye puściw[zy| A tám niebe[pieczeństwo wielkié obaczyw[zy| Woli názád do brzegu: 19,84. **107.** Ale y w hordách częś [ye wielka ich (*cérek*) zo[toi| 19,98.

Fr: **108.** SWíety m cie zwác niemogę: ... Kiedy wielki kápłanie [yny twoie widzę| 1,44, 2. **109.** Mátu[z wáfów lepiéy rzéc: bo wielká kładziemy| Rzecz pod máá| kiedy wás Mátu[zów mówiemy| 1,49,1. **110.** PRo[zono iednéy wielkiémi prózbámi| Nie powiem o co/ 1,55,1. **111.** Mnieś wielki [mutek zo[tauíł po [obie| 1,65,4. **112.** A íz płác prózny/ y záłóś w téy mierze| Tym wíet[zá y płác/ y záłóś moc bierze| 1,65,6. **113.** Prawdá že wielka w [tugách džíś odmiáná| 1,66,7. **114.** Ani mié w[pomoc w méy wielkiéy trudności| 1,67,6. **115.** Nie bádź mi hárdym/ choíás wielkim pánem| 1,75,1. **116.** PAnny/ ktoré ná wielkim Párnázie mie[zkacie| 2,1,1. **117.** Wielka częś ludzi nie bédzie wierzyłá| Ze co nie[toiác/ przed[ie [toi sílá| 2,11,5. **118–9.** ále| Trway rowien [kále| Któréy nie mogá| Nawíet[zá trwogá| Poru[zyé wáły| Kiedy pow[tały| Ná morzu wielkim| 2,18,16,19. **120.** 2,27,8 *jak nr 11.* **121.** ANná z Pilce/ ... Bia[łá[łowa vczíwa/ y [ercá wielkiégo| 2,28,5. **122.** 2,61,9 *jak nr 96.* **123.** že to ludzie bez rozumu práwie| A wielkié dobrá tráćá przy téy głupiéy [práwie| 2,94,4. **124.** A ten/ który to wielkim [wym [táraniem [práwił| Wi[te/ ... Moftem [pétał| 2,107,3. **125.** bród wielki/ ále

drógá [ucha| 2,107,6. **126.** 3,23,1 *jak nr 115.* **127.** 3,23,6 *jak nr 11.* **128.** A ia iáko bogáty kupiec w [klepie wielkim| Rozkládam [wé towáry 3,39,5. **129.** á gdy co kazáá| Záwždy wielká powolnoś po káždym poznáá| 3,47,6. **130.** Mátemu wielkiéy nádzieie Rádziwí[. <owi> 3,65, *tyt.* **131.** Czy m cie in[zym mam vćíc/ ieno płácem [woim?| Który m ia wieczny winien wielkim cnotom twoim| 3,71,8. **132.** A tyś był dobrze godzien/ ... Swíécíc ná wielkim niebie przy lotnym Pegázie| 3,75,4. **133.** Nie rzekł iáko żyw záden wíet[zéy prawdy zwieká| 3,76,1. **134.** krótkie ludzkie láta| Gonié w nich wielkié rzeczy/ á dáć gotowému| Wpływác/ podobno to bárzo [zalonému| 3,81,3. **135.** Ali drudzy/ [zkodá| Odiézdźác towarzý[zá: wielka rzecz przygodá| Pomóžmy mu 3,85,18. **136.** Wielká mieé pomoc [tych Kxiąg gośóiu bédzie[z| Gdy nád Láćin[skim Ięzykiem wśíedzie[z| *Mącz 3.* **137.** *Pij 1,9 jak nr 100.*

Pieś: **138.** Ani z wielkim po[ágiem méžá rzádzi/ ... páni| 1,1,15. **139.** Wielki po[ag rodziców po[te[pi vczíwé| 1,1,17. **140.** W[zy[tek swíát iáko wielki ko[em obiechá| 1,1,36. **141.** Vbó[stwo/ hánbá(!) wielka/ kaže człowiekowi| Czyníc/ y ciéripieé w[zy[tko: 1,1, 37. **142.** Perły/ złoto/ y wielkiéy kámienie drogośóí| Zárućmy: 1,1,44. **143.** Kto twych po[ług niewdźięczen/ co [ye nawíet[zému| Nie[częśóiu równa: 1,4,6. **144.** KTo ma [wégo chlebá| Ilé człéku trzebá| Može nic niedbác o wielkié dochody| 1,5,3. **145.** Z wielkiéy te[knice wó[fy tárgác iéá| 1,6,22. **146.** Twoie nadobné lice íe[podobné zarzy| Którá nád wielkim morzem ráno [ye czérwieni| 1,7,9. **147.** 1,10,53 *jak nr 121.* **148.** potro[ze [pada[ó| Wielkiégo morzá: 2,1,43. **149.** A trupy w ko[ó ... ležáły| Ludzie/ y by[ó| wielki žwierz/ y máły| 2,1,50. **150–1.** Wielkich pieniédzy/ wielka tro[ka na[zláduie| 2,4,17. **152.** Rádoś [ye z tro[ka plećie| A kiedy iedná weźmie moc nawíet[zá (*zam. nawíetszá*)| W ten czás ma[ž vy[žrzcé odmiáné napréd[zá| 2,9,15. **153.** On Tyran pu[łnocnéy [trony| Którému/ iáko [am mniéma| Swíát ták wielki równia nie ma| 2,13,8. **154.** áni ia íuž przebywác ná žiemí| Wíęcý bédę: á wíet[zy nád zazdrośóí ludnemi| Miá[ty w[žárdzę: 2,24,4. **155.** Rzéki wód nieprzebránych wielká hoynoś máia| *Czego 15.*

156. TO moiá nawię[za wádá/ Ze táncuie bárzo rádá:] *Sob 2,1.* **157.** Nie zna[sz ludzi co przed kotem/ Pięrcháią nawię[zym błotem:] *Sob 3,26.* **158.** Słac cię ná rozmáité wielkich Królów dwory/ *Tarn 11.* **159.** Równym poczem wielki lud Woł[ki porázi/ *Tarn 27.* **160.** Przy tákich cnotách/ wielka w rzeczách bieglóść byłá/ *Tarn 45.* **161.** Zkąd vřtáwicznie/ iáko z koniá Troián[kięgo/ Ieden po drugim ludzie wielcy wychodźili/ *Pam 11.* **162.** Przypátruiać [ye pilno wielkich Królów [spráwie/ *Pam 19.* **163.** Y wy[zedł z wielką [ławá po nići rozwitéy/ Z Lábirintowych błędów/ *Pam 67.* **164.** Dwór/ od máłych/ do wielgich (*war.* wielkich)/ wřzytek [ye rádował/ *Pam 119.* **165.** Nie wié człowiek co dobrze: á czá[sem ták zbłádzi/ Ze [wé [częścié zá wielką niefortunę [ądzi/ *Pam 158.* **166.** A kiedy [ye záś wáły rosřtępuia/ áni/ Miářtá widáć wielkięgo/ z głębokiéy odchłáni/ *Pam 184.* **167.** *Pam 222 jak nr 111.* **168.** Nie pomniřz W.M. co on więzien wielkiego Alexándrá vczyni/ *LZam 169.* zwykl bjł(!) częřtokróć przed wielkim bólem té [łowá mówić: *Ap 1.* **170.** Tytuł wielki, dochod máły. *Ap 4, tyt.* **171.** až ták z nim po[połu do kámiénice wiácha/ z wielkim [tráchem y frářunkiem Księdzá Krup[kięgo. *Ap 7.* **172.** *Ap 9, tyt. jak nr 115* **173.** STáńczyk powiáda/ że niémá[sz więtych łgarzów w Pol[cze/ ieno Arcybi[kup Gámrát/ á Máćieiw[ki Bi[kup Krákov[ki: *Ap 17.* **174.** Zboża w wielkiéy obřitořci/ Synóm ludzkim ku żywnořci/ *FgPieř 5,15.* **175.** *FgPieř 5,43 jak nr 171.* **176.** A dzień z wielkięgo wyřtępuie morzá: *FgPieř 8,2.* **177.** Extremo mákowa fuit [uknicá/ [ine vllo/ Facta magiřterio: [i non argentea pará/ Hářtkarum/ et [eni ponderent márgine knáři/ Pondere/ quam wielka mage res pretiořa robotá. (*Ostatni nosiř szatę makowej barwy, niewytwornie uszytá, i tylko ją zdobyli para haftek srebrnych i po szeřć brzegiem wiszących knařli, zarówno wagá, jak i cenná robotá – rzecz bardzo wielka*). *C 26.* **178.** Et po[[unt mi[[ae wielkum recludere niebum (*a msze mogá otwierać wielkie niebo*) *C 98.* **179.** *C 163 jak nr 100.* **180.** bo gdyř vřty[záłá/ O wielkiéy [wych porażce/ wneteř bróń porwáłá/ *FgTel 4.* **181.** Wielka chlúbá záprawdę/ komu to Bóg dáie/ Ze czego z przodków niéma/ [am przez [ie

dořtáie: *FgBitwa 33.* **182.** A [wą cnotá ták řwiéci/ że y przodki dawné/ Rozřwiéca/ y potomřtwu imię czyni řławné. Lecz to wię[za/ gdy kto ieř z przodków téy zacnořci/ *FgBitwa 37.* **183.** *FgBitwa 43 jak nr 11.* **184.** Będáć z wielkięgo księřtwá ná króřtvo wřięty: *FgBitwa 54.* **185.** *FgBitwa 93 jak nr 134.* **186.** SM.<ierć> Kiedy mrá młodzi/ wię[za chwałę biore. *FgAl 55.* **187.** Y mieli po [obie wywody wielkié/ y waźné/ iáko [ie onym zdáło: *FgPog 1.* **188.** *FgPog 3 jak nr 96.* **189.** Zá ták wielką tedy łá[kę którá W. M. temu zmářłému ciátu okázáć raczyli/ *FgPog 3.* **190–1.** KA[prá Kochánov[kięgo tu [chowano kořci/ Człowieká cnoty wielkiéy/ y wielkiéy godnořci. *FgEpitKK 2.* **192.** Lubo téz chcę vwaźyć ten [wóy dowcip rowny: A by téz był nawię[zy/ iáko człowiek twému/ Płáczu ma krés zámierzáć ták [práwiędliwému? *FgFn 7.* **193.** *FgNagr 1,2 jak nr 124.*

Odp: **194.** Wielki przyiaćiel przyřtoynořć: **44.** **195.** O Boże ná wielkim niebie/ Drogo to/ widze/ v ciebie/ Dáć młodořć/ y baczenie záraz: **80.** **196.** lecz v mnie pořpolitey rzeczř/ Powinowáctwo wię[ze. **204.** **197.** Co [ie řiořtry krolew[kięy/ y [zkod dawnych tycze/ Wię[za to zářię v mnie/ **344.** **198.** Prořili potym Krolá/ áby wedle práwá/ Pořtápiř/ á zá wię[za częřciá wyrok podař. **365.** **199.** Radbych był (powiáda) Ná zgodę wářę pátrzař/ lecz/ iż być niemogłá/ Mnie nielza/ ieno wię[zey częřci ná[łádowáć. **368.** **200.** Ze iego wřzeteczeńřtwá/ y łotrow[kięy [práwy/ Od máłych ář do wielkich wřřycy iáwnie bronia. **388.** **201.** A przykłádem zář [woim iáko wielką lidźbę/ Drugich przy [obie přuia: **397.** **202.** Abych był krzywdy wielkięy/ y zelzenia [wego/ Nagrodę iáką wřiáć mogł: **414.** **203.** **416 jak nr 96.** **204.** An. <tenor> Iř moiá wierna rádá v ciebie/ o wielki/ Krolu/ waźna nie byłá/ **465.** **205.** žebyř był ... tę niewápliwą/ Wielkięy woyny pochodniá co napřecej zgářiř/ **468.** **206.** A to co zá koń/ Táć wielki ná poboiu [am ieden řtoi? **540.** **207–8.** Wielki ogień ma powřtáć/ táć wielki ogień/ **545.**

209. A nářtáło łákómřtvo y [wawola wielka/ *Zg 129.* **210.** PÁnie moy (to nawię[zi tytuł u Swobodnych) *Sat ded. 1.* **211.** To nawię[ze niřřterřtvo/ kto do Brzegu z woły/ A do Gdańka wie drogę z žitem/ a z popioły.

Sat 17. **212.** Iednak za [woim męstwem wielkie państwa brali| *Sat 59.* **213.** *Sat 73 jak nr 150.* **214.** Ba nędzać to/ kiedi iuż niedoftawa komu| A tim wiet[za/ gdi każą wynofić się z domu.| *Sat 128.* **215.** Nie było tey chciwo[ci/ ktora dziś panuie| Tak i[z małe/ i wielkie iednako fra[uię.| *Sat 202.* **216.** Lecż rozumem porownał z wielkimi Doktori.| *Sat 292.* **217.** bo kędi| Sprawiedliwość przedayna/ tam przekłętwo wielkie.| *Sat 375.* **218.** Spráwiedliwość wielka rzecz: *Prop 29.* **219.** Zátym mu ieft do ręku Proporzec podány| Kosztownými fárbámi w[zytek málowány| Wielki/ świętny/ ozdobny: *Prop 51.* **220.** Nio[ąc w [ercu zwyciężce wielkiego znak máty.| *Prop 152.* **221.** Albo [ásiádá budza/ ie[li gdzie ofpány| Kofmáté capy pásie/ y wielkie czabány.| *Prop 180.* **222.** Bo y przez wielki Dunay oni drogę wiedzą.| *Prop 184.* **223.** á naród Słowián[ki| Nie opárł [ye aż o brzég wielki Adrián[ki.| *Prop 196.* **224.** Aleś ty/ wielki królu/ w ten czás o bieśiády| Máto dbał: *Prop 233.* **225.** Iákobys przywiódł w iedność dwa wielkie narody| *Zycząc Litwie/ y Polfcze wiekui[tey zgody.| Prop 235.* **226.** Xiążę/ mówię/ Konstantyn/ z Irzym Rádziwiłem| ... Wielkiéy przyiáźni z [obą zázwždy żywáli| *EpRadz 83.* **227–8.** Lecż tá pará nie tego [obie zá[łuzyłá:| Godniey[za z wćiwych [praw [woich żeby byłá| W wiecznýy rodziców iásce: bo gdzie podobieństwo| *Wiet[za wćiwosć nálésc/ wiet[zé powoleństwo| EpRadz 118.* **229.** *Jez 18 jak nr 131.* **230.** Tám kiedys y ty [tánał w pośrząd wielkiéy kupy| Rycér[kiéy/ ... Oćiec twóy ták cię witał: *Jez 37.* **231.** *Jez 42 jak nr 163.* **232–3.** kiedys przełożony| Woy[ku Króla wielkiego w przék y wzdłuż bogáty| *Kray Mo[kiew[ki woiował/ y wielkié powiáty.| Jez 67–8.* **234.** *Jez 84 jak nr 113.* **235.** *Jez 92 jak nr 118.* **236.** Po tym pirw[zym piorunie pátrzay z téyże [trony| *Burze wielkiéy/ y grádu/ grádu zeláznego| Jez 109.* **237.** Wieże y wielkié bá[zty v nóg vpadáia.| *Jez 112.* **238.** Y ták mi Bóg tám zdárzył/ że/ Mo[kwy nábiw[zy| Wielką wielkość/ w przekopy drugich napędziw[zy| *Więżniów znácznych nábraw[zy Jez 240.* **239.** Synów Boiár[kich wielką liczbę náwiązano| *Jez 253.* **240.** Y wielkié [zkody mieczem y ogniem džiááli.| *Jez 264.* **241.** Z

których dwie wielkié rzéce biorą tryby [woie| *Jez 316.* **242.** y ták czyniáć [zkody| *Wielkié/ niezmierné/ przyzły do Sieieżéy wody.| Jez 342.* **243.** Ci w[zy[cy z tobą w obóz po[połu wiecháli| *Y Królowi wielkiému czołem vderzáli.| Jez 392.* **244.** *Wr 1 jak nr 161.* **245. *Wr 4 jak nr 217.* **246.** y w be[pieczeń[stwie wiet[zym żyć/ y po śmierci wieczného żywotá do[stąpić możem. *Wr 5.* **247.** tak długo trzymáć ták wielkiéy/ ták świątobliwié/ y ták [zeroko władný rzeczypo[politéy. *Wr 8.* **248.** áż oná ták wielka/ y ták zacna rzeczypo[polita ku temu końcowi przyz[łá/ *Wr 10.* **249–50.** że ták wielkié królestwo między ták wielkimi nieprziácielmi siedząc Hétmáná niéma: *Wr 18.* **251.** W Poznaniu ieft [alá wielka bi[kupia/ *Wr 22.* **252.** Przodkóm ná[zym wielka część ho[ldowála świátá.| *Omen 10.* **253.** *Czech 2 jak nr 225.* **254.** iákoby to od wielkiego iákiégoś Láchá mnief[zy Lá[zkowie zá czá[em się pokazáli/ *Czech 6.* **255.** Tymés wiet[zéy kaźni godzien/ ześ y bliźniégo obráził/ y ktemu ześ się vpił. *Pij 2.* **256.** Nie przep[ácona ieft rzecz rozum/ ... bo ráda [swoia wiécéy pomoc może/ niżli nawiet[za głupia moc. *Pij 4.* **257.** *Wzór 3 jak nr 189.* **258.** Wielką moc tákich przyk[ádw w Hi[storiach mamy| *Zuz 5.* **259.** *Zuz 14 jak nr 28.* **260.** Tám Ioachim mie[zkáł/ człówiek dobrego żywotá| Máiać wielkie záchowánie/ y názamiar złotá.| *Zuz 16.* **261.** Y krzyknę[łá wielkim głó[em/ [tárcy tyle dwoie| *Zuz 83.* **262.** Z wielkim w[tydem w[zy[cy [łudzy tego żywáli| *Zuz 87.* **263.** *Zuz 195 jak nr 261.* **264.** Fiedur/ á Borzuy/ wielkich domow obá| *Sz 37.* **265.** Iáka moc wielka ludzi poginę[łá| *Sz 165.* **266.** Nie [miem się bez was puścić ná tę wodę| Bo widzę zbytnie wielką niepogodę| *Sz 168.* **267.** Ale gdy Borzuy liche pye[żki d[áził| Ná cóś wiet[zego chytry Fiedur ważył| *Sz 196.* **268.** A kaźdą pomoc wielkim gwałtem [pierał| *Sz 210.* **269.** *Sz 283 jak nr 191.* **270.** *Sz 317 jak nr 60.* **271.** W[zytek się za[tep to tám to [ám chwiefie| Rownie ták/ iáko [zumne mor[kie wody| Prze wielkie wiatrow vpornych niezgody| *Sz 330.* **272.** Fiedur nie [ty[zy nawiet[zego [zumu| W[zytki tám zmy[ty zwabił do rozumu| *Sz 565.* **273.** Z Króla [wégo Spártanie wzięli wielką winę| Nie prze inf[za/ iedno prze tę niz[za przyczynę|**

Ze był obrał niezgrąbną iაკąs żonę [obie:] *Dzie* 73. **274.** Y [ámá] sie do tego dobrze przyłożył:] Nálésć rym/ to nawięt[za] moia praca byłá.] *Dzie* 164. **275.** A bych ci miał wyliczać y głęb[zé] przyczyny/ Czemu imo [ye] pufczam wielkie dzieięćiny:] *Marsz* 44. **276.** Troiáni/ z wielkim hukiem w pole wyiácháli:] *Mon* 2. **277.** Iáko żorawie/ kiedy bli[ka] żimę czuia/ Z krzykiem przeciw wielkiemu morzu polátuia:] *Mon* 4. **278.** Wziaw[zy] tedy p[ł]afcz ná sie/ z domu sie puścila.] Z wielkim (*war.* silnym) p[ł]aczem:] *Mon* 142. **279.** Niémá[ż] sie przecz dziwowác/ że tak wielką [zkodę] Dla niéy Troiánie cierpia/ *Mon* 154. **280.** iáko mam zwác Gréczyná tego/ Co to pleców [zerókich/ á wzroftu wielkiego?] Drudzy widze [á] co go głowá przerównáia/ Ale tak podobnego oczy mé nie znáia/ *Mon* 166. **281.** Iesli przy[ż]lo [tać/ zawnždy] r[á]miony wielkimi/ Przerówná[ł] Menelaus: *Mon* 210. **282.** á potym wino poftáwioné/ Kubk[á]mi z wielkiéy cz[á] [ze biorac/ rozléwáli/ *Mon* 299. **283.** á tak ku wielkiemu/ Po[po]tu odiácháli zamku Troián[kiemu.] *Mon* 317. **284.** Y tarcz wielką ná głowé/ y [zy]zak złocony:] *Mon* 336. **285.** dopadł koń[kich] w[ł]ó[ś]ów v [zy]zaká/ Y ciągnął go (*Parysa*) ... Y wciągnąłby był/ y d[á]nk wielki miał: *Mon* 371.

Phaen: **286.** W nich [ye] wielki w[á]ż kręći/ 5,71. **287.** Wozá wielkiego dy[ż]el/ trzyma pochyłony/ Arktophiláx/ 8,79. **288.** Téy wielkości ... Iákiéy ogón niedźwiedzia goré co wiet[zégo.] 9,128. **289.** Owá iá[na]: ále tych p[ł]ómién nie tak wielki.] 11,144. **290–1.** Któré (*gwiazdy*) cz[é]t[er]mi k[á]ty leżá:] Iá[ń]é/ y wielkié/ głowá nie tak iá[no] goré/ Ani [zy]iá: choć wielka czelusc ma tak [poré.] Swiá[ń]to/ 16,179–80. **292.** Ná wielkim Helikonie wzbudził wodę żywą:] 16,186. **293.** Skop ... Który ścié[ż]k[á]mi bieżac kołá nawięt[zégo/ Kofmátéy Cynozury przedsié nie zoftáie.] 17,192. **294.** Y swiétny pás wielkiego biega Orioná.] 17,198. **295.** V Nóg wielki Perfeus/ á ieden [am] táki] 20,213. **296.** TEn ptak ieft łábéc biały/ nie prawie wielkimi/ Nie n[á]zbyt téż gwiazdami przyo[ż]d[zi]an ciemnymi.] 23,235. **297.** ZA ogonem wielkiego ch[á]rtá poftépuie/ Okr[é]t/ 32,291. **298.** Bo ich (*gwiazd*) zew[za]d moc wielka. 34,323. **299.** A iefti z[á]s w p[ó]ł niebá Chyro-

nowé r[á]mie/ Nie przez miarę mgłá wielka z[á]st[óni/ á] známie/ Tó[ż]/ co y piérwéy oltarz przedsié okázuie:] 36,362. **300.** HYdrá wielkié ná niebie miey[ce] z[á]stápiłá:] Głowé [wá] [frá]zliwą pod Rákiem położyłá.] 38,369. **301.** Ale co [ye] wielkości tycze/ dwie przedniey[zé] (*koła niebieskie*)/ S[á] tak wielkié/ drugié dwie nieiáko równiey[zé.] 40,396. **302.** Raz ná Wiofne/ raz/ kiedy Láto wftépuie.] Tym w[zy]tek/ iáko wielki Skop ieft/ przydzielony:] 40,427. **303.** Przed nim [ye] y ón wielki Orion vmyka.] 40,518. **304.** A wielki Pies/ y Zái[ac/ y] Orion znika.] 40,554.

305. *i, y* między in[zimi] literami/ iáko my Polacy dziś pi[ż]em/ wielką odmianę czynia. *Ort* 24. BSB

p. **Wielkie Księstwo Litewskie**

p. **Wielkie Łuki**

wielki *p.* **niewielki**

Wielkie Księstwo Litewskie *państwo litewskie istniejące od XIII w. do rozbiórów Rzeczypospolitej Polskiej 1–4;*

hetman W. K. Litewskiego 1, podczaszy Xięstwa wielkiego Litewskiego 3, wielkiego podczaszy i hetman Xięstwa Litewskiego 4, Wielkiego podkanclerzy Księstwa Litewskiego 2;

r. –kiégo 2, 4.

1. IEZDA DO MOSKWY, ... P.<ana> KRISTOPHA RADZIWIŁA ... y Hetm[á]ná Polnégo W. <ielkiego> K. <sięstwa> Litew[kiégo:] *Jez tyt.* **2.** bo z[á] [wémi] Służb[á]mi pocciwémi/ zoftáleš Wielkiégo/ K Hetm[á]n[stwu] Podk[á]nc[é]l[er]zym Księstwá Litew[kiégo.] *Jez* 171. **3.** EPITHALAMIVM, NA WESELE ICH M.<i-łosci> ... Kry[ż]tofá Rádziwiłá ... y Podczá[ż]égo Xięstwá wielkiégo Litew[kiégo, *EpRadz tyt.* **4.** bo z[á] [wémi] Służb[á]mi pocciwémi/ zoftáleš wielkiégo/ Podczá[ż]em/ y hetm[á]nem Xięstwá Litew[kiégo.] *EpRadz* 73. BSB

Wielkie Łuki *miejsowość leżąca w Rosji na trasie wyprawy moskiewskiej Krzysztofa Radziwiłła.*

Skádeš z[á]s przed w[zy]ftkiémi iák w tańcu rey wiodac/ Pod Wielkieš Łuki przy[ż]edł namniéy [ye] nie boiac.] *Jez* 186.

p. **Łuki**

BSB

wielkomyślny *pyszny, mający wielkie mniemanie o sobie;*
w. hardość.

Aby krzywd ná pogánach [woich [ye nie mścili| A wielkomyslną(!) hárdość w ziemię tłoczyli.| *Ps 149,14.* BSB

wielkooki *mający wielkie oczy, tu wyolbrzymiający wszystko;*
r. -oki.

Vyźrzeni/ zdziwili [ye/ y zaráz zwątpili| Bárziéy o biegu/ niż potce myśli| Myśli| á pirzcháli: á [trách wielkooki| W tył náciéráiąc/ chwytał ie zá boki.| *Ps 48,11.* BSB

wielkość *duża liczba, tu ludzi, czegoś 1, 3-5, 7-10, duże rozmiary 6, 12-4, duże znaczenie 2, duża jakość 11;*

w. pierwsza 1, dziwna 2, złota 3, 5, przysady 4, wielka w. 8;

w. świata 6, Moskwy 8, Słowiańskiego narodu 10, umysłu 11, jego = *Boga* 2, ta (tu) w. 9, 12, 14, ona 1;

wojsko z w-ości szacować 7, *coś jest w-i jakies* 14, *coś się w-i tycze* 13;

przysł. prostak to, który wojsko z wielkości szacuje 7;

w., światło 12, w. złota, przyjaciel, cnota 5 ~ r. -ości 14;

w p. 9-11.

1. Bóg odwrócił [wé oko/ áz ich barzo máłoj| Z onéy wielkości piérw[zéy zoftáto.| *Ps 107,78.*
2. chwalcie go| Z dziwnéy wielkości iego.| *Ps 150,4.* 3. Omyliás mié/ iáko nocny [en znikomy| Który wielkością złotá cie[zy zmył [ákomy.| *Tr 13,6.* 4. że by téz co było| W tym docześnym żywoćie człowieczeń[stwu miło| Muśi [mák [wóy vtráćić prze wielkość przy[ády| A przynamniéy prze boiazń nieuchronnéy zdrády.| *Tr 19,55.* 5. ANi przijáciél/ áni wielkość złotá| Ani vchowa złéy przygody cnotá.| *Fr 1,33,1.* 6. Nie to mądrość mądrym być/ álbo wielkość światá| Rozumem chćieć ogárnać: krótkié ludzké látá.| *Fr 3,81,1.* 7. Proftak to/ który woy[ko z wielkości [zácuie| *Pieś 2,19,19.* 8. Y ták mi Bóg tám zdárzył/ że/ Mo[kwy nábiw[zy| Wielką wielkość/ ... lud mnie powierzony| Stáwiłem Pánu [wemu nic niev[zkodzony.| *Jez 240.* 9. Podobnię[za

rzecz dáleko/ że z téy tu wielkości támtá garśé ludzi/ iz ták mam rzec/ wy[žłá. *Czech 4.* 10. Ale prze wielkość Słowiań[kiégo narodu/ nieśmiałbych ia tego twirdzić| *Czech 6.* 11. Trzećia wielkość vmy[stú/ która ná wzgárdzeniu rzeczy docze[fných zależy. *Cn 1.* 12. Protrigitir od Greków rzeczony| Téy wielkości y światlá ták znákomitégo| Iákiéy ogón niedz-wiedziá goré co wiet[žégo.| *Phaen 9,127.* 13. Ale co [ye wielkości tycze/ dwie przednię[žé| Są ták wielkié/ drugié dwie nieiáko równiē[žé.| *Phaen 40,395.* 14. Między témi w pół práwie/ koło/ téy wielkości| Co y mléczné/ trzymá [ye niebie[kiéy światłóści.| *Phaen 40,423.* BSB

wielmożność *moc, potęga Boża 1-11;*
w. sw(oj)a 2, 3, 5, 10, tw(oj)a 4, 9, 11, jego 1, 6, 8;

w. *czyjaś* znaczna (wszędzie) 1, między narody wszytkiem 9;

arka znak *czyjéjś* w-ości 5, majestat 6, 8;

w. okazać światu wszy(s)tkiemu 2, 3, 10, *coś jest* ozdobione w-ą 7, *coś jest* godne w-ści *czyjéjś* 11;

w., mądrość, czyny ozdobne 4, dostojność 11;

r. -ości 4, 6, 8, -ności 5, 11, -nością 7.

Ps: 1. Ná głos páń[ki z obłóków ognie wy[kákuiá| Puftynie drzá Aráb[kié/ iánie dzieći truiá| Láfy pádna: wielmożność iego znaczna w[žédzie| 29,15. 2. Stań w wierzchu niebá/ á światu w[zytkiému| Okáz [woię wielmożność: 57,15. 3. 57,31 jak nr 2. 4. Nie zápomnié wyznáwáć twoiéy mądrości| Twoich czynów ozdobnych/ twéy wielmożności| 77,24. 5. Arkę nieprzyaciótom/ znák [wéy wielmożności| Podał w ręce: 78,113. 6. A nie mie[zkaymy vpáść ná koláná| Przed máie[statem iego wielmożności| 95,15. 7. Dom iego świeći zacnością| Ozdobiony wielmożnością| 96,24. 8. á iego| Máie[stát wielmożności| Ie[st ná [práwiedliwości| Y [ádzie záložony| 97,7. 9. Przetśięs ty [woię możná rękę miał nád niemi| Chcąc/ áby byłá między narody w[zytkiemi| Znáczna twoiá wielmożność: 106,19. 10. Podnieś [ye wys[žéy niebá/ á światu w[zytkiému| Okáz wielmożność [woię| 108,11.

11. Godné páłace twoiéy wielmożności/ Pánie/ á iákiéy cnotá dořtoynořci/ Widzę ná oko: bowiém wedle ciebie/ Ma miey[ce w niebie.] *Pieř 1,10,17.* BSB

wielmożny *potężny, mający władzę, tu o Bogu.*

Niechayże nam ná potym [trách nie pánuie/ Ponieważ ták wielmożny pan o nas czuie/ Pan/ który [woiá ręká niebo zbudował/ *Ps 124,14.* BSB

wielomowny *p. niewielomowny*

wielomożny *liczący się, znaczący, mający władzę.*

IEden pan wielomożny niedawno powiedział/ W Pol[cze [łáchćic iáko by téż ná kárczmie [iedział.] *Fr 1,80,1.* BSB

wielonogi *taki, który ma dużo nóg 1, 2; w. chrząszcz 1, Rak 2, 3; w postp. 1, 2; r. –ogi 1–3.*

1. Przy[żlá [záránca/ przy[zedł chrzązcz wielonogi/ Zboże wyiádł/ *Ps 105,65.* **2.** Pod głowá [á Bliźniętá: á Rák wielonogi/ Pod brzuchem: *Phaen 10,135.* **3.** A kiedy z Oceaná wychodzi Lew [rogi/ To co był Rák ná morze wegnał wielonogi: W[zytko znika *Phaen 40,482.* BSB

wieloryb *wielki ssak morski, Balaena 1–4, jeden z największych gwiazdozbiorów na niebie, konstelacja utożsamiana zwykle z morskim potworem Ketosem (łac. Cetus), który miał pożreć Andromedę 5–16;*

w. srogi 2, 14, niewściągniony 6, ma ostry czub 8;

w. grają pod wodami 3, (na morzu) swe igrzyska mają 2, płynie rozdarwszy paszczękę 4, za *Andromedą* bieży 6, ku niej godzi 13, sam o sobie czuje 14, swój plusk z wody ukazuje 15, nie jest rozdzielony, wszytek nad ziemią idzie wyniesiony 16;

skruszyć łeb w–i 1, dać go na pastwę sępowi 1, Auster go przedyma 7, ryba *Południa* składa wzrok na w–a 10, jedna spólna gwiazda należy węzłowi i w–owi 9, gwiazda w–i pluska sięga 11, *koło* przepasuje plusk w–owi 12;

w–owie, smocy 3;

w–i 2, w–owie 3;

r. –owi 1, 9, 11–2, –rybá 8, 10.

1. Skru[zyteř y [ámému łeb wielorybowi/ Y dałeř go ná pářtwę górnému [ępowi.] *Ps 74,29.* **2.** Tám (na morzu) [wé igrzy[ká [rodzy wielorybi máiá.] *Ps 104,50.* **3.** Y wy páná chwalić mácie/ Smocy/ co w górách mieřkácie: Y wielorybowie z wámi/ Którzy gráią pod wodámi.] *Ps 148,19.* **4.** Do mnie płynie wieloryb rozdárw[zy pá[czekę:] *Fr 3,9,7.*

Phaen: **5.** Wieloryb. 33, tyt. **6.** IÁkokól-wiek dáleko Andromedá leży: Przędsię zá nią Wieloryb niewściągniony bieży/ 33,302. **7.** Wielorybá zář/ Auřter pochmurny przedyma. 33,304. **8.** Sidlá/ którym (zam. którymi) ziętá ieřt oboiá rybá/ Zbiegáią [ye ná ořtrym czubie Wielorybá/ 34,310. **9.** Pod iednę [pólná gwiazdę/ która ták węzłowi/ Temu należy/ iáko y Wielorybowi.] 34,312. **10.** POniżey Kozorořcá różna piérw[zych rybá: (Półdnia zowiá) [kláda wzrok ná Wielorybá.] 35,334.

11. [trumiéń ... Który z práwice leie ten to Wodnik iřty.] Dwie gwiazdzie w nim zacnie[ze: tá Wielorybowi/ Plu[ká sięga/ á tá tkwi w nogách Wodnikowi.] 35,339. **12.** To tedy ná północy/ iáko[my [ty[zeli/ W Ráku tkwi: ná południé zář/ drugie (koło) w pół dziełi/ Zimnego Kozorořcá: tóz y Wodnikowi/ Goleni przepá[uię/ plu[k Wielorybowi.] W tym ieřt niewielki záiác/ w tym nogi Chártowé:] 40, 414. **13.** A Wieloryb z południá ku niéy (*Andromedzie*) przedsię godzi.] 40,512. **14.** Y ón [rogi Wieloryb [am o [obie czuie.] 40, 528. **15.** Wten czas Wieloryb [wóy plu[k z wody vkázuie:] 40,589. **16.** Ná ten czas iuż Wieloryb nie ieřt rozdzielony(!): Ale w[zytek nád ziemią idźie wynieřiony.] 40,595. BSB

wielostronny *mający wiele strun 1, 2;*

w. harfa 1, lutnia 2;

w prep. 1, 2;

r. –ona 2, –onéj 1.

1. W[pomiéńcie go ná cytrze/ y ná wielořtronéy/ Dzięki mu czynćie hářfie złoconéy.] *Ps 33,3.* **2.** Powieřdz Słowien[ki rym/ o wielořtrona/ Lutni złocona/ *Pieř 2,22,3.* BSB

wielowładny *mający nieograniczoną władzę – nazwanie Boga 1, mający bardzo dużą władzę 2, część zwrotu grzecznościowego 3, 4;*

w. król 2, 4, pan 3;

w–i królowie – nieznaczní 2;

w *funk. rzecz.* 1;
w *prep.* 2, 3, w *postp.* 4;
r. –adny (:-adny) 4.

1. Ty wielowładny góry niezmiernoné| W ich grunście trzyma[z/ *Ps* 65,25. 2. Piérzchnęli wielowładni królowie/ piérzchnęli| A nieznacznici bogatą korzyść osiągnęli| *Ps* 68,29. 3. Naydą się/ króm wątpienia/ wielowładny pannie| Którym ku twéy ozdobie wymowy doftanie| *FgBitwa* 29. 4. Bądź zdrow ná długie czáf[y/ Krolu wielowładny| *Dry* 13. *BSB*

wieloządny *zachłanny, nienasycony w požądaniu czegoś;*

r. –oładnym (:-orzładnym).

ludzióm wielozładnym| Wiela y niedoftawa: niech przyimuie z dzięką| Komu ści[ła/ co dofyć/ Bóg wdzielił ręką| *Pieś* 2,4,42. *BSB*

wielozówny *taki, który wszystkich żywi.*

Ná ziemi wielozówny leży iego zbroiá| ... To ieft záfie Vlyffes *Mon* 195. *BSB*

wieniec *wiazanka w kształcie koła, uplecioną z kwiatów, liści, kłosów itp.; wianek, girlanda opasująca coś dokoła* 1, 2, 4–15, 17, 19, 20, 25, *symbol erotyczny, ofiarowanie wienca oznacza oświadczenie* 16, *nazwa gwiazdozbioru nieba północnego, Corona Borealis – Korona Północna; wg starożytnych Greków złota korona = podarunek Dionizosa dla Ariadny* 22–4, w *przen.* 18, w *tytule* 3, 21;

w. Ariadny 22, jeden 20, świetny 1, złoty 1, 17, znakomity 2, 22, dobry 6, bluszczowy 6, fijołkowy 10, kłosiány 14–5, rokitowy 19, na poły przewiedły 10, okrągły 23, czyjś łaską wity 2, perłami przeplatany 17, pół w–a 24, mój 13, 16, ten 18, taki drugi 16;

w. kwitnie 21, wisi 13, zwiędnie 5, gore 17;

w. wić 11, 16, 25, coś w w. wić 20, w. pleść 18, w. jest na głowie 8, głowę mieć odzianą w–em 19, ktoś ma mieć w. 15, wziąć z głowy 10, nieść (na głowie) 1, 2, 16, na kimś w. 17, w w–u siedzieć 12, w w–u Lato chodzi 14, czyjeś kości przydziać w–y 7, zawiesić u kogoś przede drzwiami 9, wdeptać go w ziemię 9, prosić k. o czyjs w. 16, dać w. 16, żal komus w–a 16, o w. żędłem się opierać 23;

w. świadek *czyjegoś niewyspania* 13, lelija z pięknym kwiatem różanym w w. wić (11), 20;

w *por. dla miłości* 4, 5;
prząść kądziel – w w–u siedzieć za stołem 12;

w., szołdra, multanki 6, płaszcz 17;

N. więncy 7;

r. –eniec 1, 16–7, –ęncy 7, –encu 12.

1. Z tą wdzięczné światło ná wzytek swiátdáie| Ogién fłoneczny: który kiedy wftáie| Iáko z łóznice nowy oblubieniec| Niofąc ná głowie swiétny złoty wieniec| *Ps* 19,20. 2. Rok wzytkorodny wieniec znakomity| Nieśie ná głowie twoią łá[ką wity| *Ps* 65,41. 3–5. Ná Wieniec. TEn wianeczek ruciány piękna Grétá wiłá| Aby weń nádobnégo Klimká przytroiá| A iáko wieniec/ ták się miłość iéy zieleni| A chočia wieniec zwiędnie/ miłość się niezmieni| *Fr* 2,7,tyt., 1,3,4. 6. Dobra lecie śmiotáná/ dobra [zołdrá žimie| ... Dobry wieniec blu[czowy: nád wzytko multánki| Kiedy gra[z/ Wędá/ *Fr* 2,64,5. 7. Miecicie kwiaty ná ten grób/ pánny/ y młodziency| A iéy [zláchetné kości prziodziéyie wiency| *Fr* 2,98,10. 8. SKoro w rękę wezmę czáf[ze| ... Wieniec musi być ná głowie| *Fr* 3,5,4. 9. A záfie[zi wieniec v niéy przededrzwiami| Wdepce go záfwdy w ziemię hárdémi nogámi| *Fr* 3,26,3. 10. weźmi naprzód z głowy| Nápoły iuz przewiedły wieniec fiołkowy| *Fr* 3,33,18. 11. pátrż gdy wieniec wija| Ze po[policie [ádzá przy różéy lelija| *Fr* 3,82,3. 12. Cudniéyici będzie prząść kądziel/ niż w wienecu| Siedzieć zá fłolem/ bábie przy młodziencu| *Pieś* 1,19,31. 13. A mój wieniec w téy złéy cí[zy| Niechay wiśi do switánia| Swiadek mégo niewy[pánia| *Pieś* 1,21,46. 14. Tobie kwóli w kłosiány wienecu Látó chodzi| *PieśCzego* 18. 15. Go[podarzu ná[z wybrány| Ty ma[z mieć wieniec kłosiány| Gdy w oftátek zboża zátnie| Krzywa ko[á iuz oftátnie| *Sob* 6,18. 16. Nie pros mié nikt o mój wieniec| Sámám go [wá ręká wiłá| Sámá go będe nośiá| Dáám wczorá taki drugi| Będzie mi go žal czás długi| *Sob* 8,14. 17. Taki więc z [wéy łóznicy nowy oblubieniec| Wychodzi: ná nim złoty pła[cz y złoty wieniec| Perłami przeplatány/ goré znakomity| Iego ze w[zech namil[žéy dar niepo[polity| *FgPieś*

6,76. **18.** raz radość/ Drugi raz [mutek: Z tego dwoygá żywot] Náz[z wpleciony ... O mátko moiá/ nierownoż to tego] Wienćá pleciono: więcey że dáleko/ Człowiek frá[unkow czuié/ ni[z radości.] *Odp 122.* **19.** leżąc pod [kálą przy powieńny trzcinie/ Rozciąglá Wi[łá leie (*rzekę*) krużem mármórowym/ Głowę máiąc odziáná wieńcem rokitowym.] *Prop 156.* **20.** Tákíeý bárwy więc niebo bywa/ gdy świt rány/ Złoté Słońce vprzędza: álbo gdy leliiá/ Z pięknym kwiatem róžánym w ieden wieniec wiia.] *EpRadz 42.* **21–2.** Więniec. PRzy boku tegóž męžá/ dziewięćią gwiazd wity/ Kwitnie Cnéy Ariádný więniec znákomity.] *Phaen tyt., 4, 66.* **23.** Ale gdzie z léwey ręki wzgóřę [ye wydziéra/ Až o więniec okragły žędłem [ye opiéra.] *Phaen 6,76.* **24.** Z drugiéy [trony záš/ niebo ná góřę wywodží] Drugié po[ł wieńcá/ y częśc oftátniá ogoná] Długiéy Hydry: *Phaen 40,537.* **25.** Tám álbo wieńce wiiem/ álbo táncuiemy/ Tráfi się że z Dyána częřem poluiemy/ *Dry 81.* BSB

wieprz *samiec świni 3, dzik 1, 2, 4;*
w. leśny 1, okrutny 2, dzikie 4;
jako w–e tyć 3, na w–e jechać 4;
por. dla darmojadów 3.

1.2. Wieprz iá (*winnice*) leśny/ wieprz okrutny [rodze powoiował/ Zwiérz iá polny/ žwiérz łákomy/ do czyřtá zepřował.] *Ps 80,27.* **3.** pátrz iákíe or[žaki] Dármoiádów zá nimi/ ktorzy v[řtáwicznym] Proznowaním/ á zbytkiem/ iáko wieprze tyiá.] *Odp 400.* **4.** Ale ieřli cię ráczey my[liwa my[ł wiedzye] Ná dzi- kie wieprze iechác/ álbo ná niedzwiedzie/ Lubo řarny po pu[řczy gonić wiátronogie/ W[řytkiego tu/ Krolu moy/ naydzieřz mnořtwo [rogie.] *Dry 58.* BSB

wiercić się *nie móc usiedzieć, ustać na miejscu, kręcić się, być niespokojnym 1, 2;*
w. występni 1, gospodarz 2;
r. –erci 2.

1. Wyřtępných tám nie ciérpiá: lecz/ kto będzie krzywy/ Niech [ye wierći/ iáko chce/ nie zořtánie żywy.] *Pieř 1,1,20.* **2.** Więc též woyná bez wići: gořpodarz [ye wierći/ Porwo- niřcie zábitéy ná oftátek řmierći:] Dotylam was rozwadzáł/ áž mi [ye dořtáło:] Biyćie [ye póki chcecie/ *Pieř 1,18,33.* BSB

wierę *wyraz potwierdzający – rzeczywi- ście, naprawdę 1–12, w tym iron. 4;*

ba w. (póđzmy, siáđ) 1, 9, tak w. jako ... 11, bo w. 12 ~ w p. 6.

1. Iuž po wieczery: póđzmy do Hi[žpaná/ Bá wierę póđzmy/ ále nie bez dzbaná.] *Fr 1,79,6.* **2.** Kotá się boiřz/ á kotkę miłuię[z.] Więc kotá niechceřz/ á chceřz čiágnąć kotkę/ Wierę cię ludzie będą mieć zá plotkę.] *Fr 2,14,4.* **3.** Nieřty[řzyřz prawdy/ nieřty[řzyřz przeřtrogi/ Być wierę miáły wrořć ná łbie rogi.] Vchoway bože tákíeý żywotá/ Day ráczey miłořć/ á chocia mniéy złotá.] *Fr 2,48,12.* **4.** Iuž tám drudzy wřiádaia/ wierę rychło řpicie.] *Fr 3,85,14.* **5.** Tobie to wolno řámému/ Ale wierę nie in[řému:] *Sob 5,10.* **6.** STáncyk powiádał/ że niemářz więřznych łgarzów w Pol[řce/ ieno Areybiřkup Gámrát/ á Mácie- iow[ki Biřkup Krácow[ki: bo ów powiádał w[řytko wiém/ á niewiedziáł nic: ten zář mówił rad/ wierę niewiém/ á w[řytko wiedział. *Ap 17.* **7.** Prozna to/ niech mi wierę iáko kto chce łaie/ Niemářz dziř w Pol[řcze iedno kupcy/ a rataie.] *Sat 15.* **8.** Iáko tego za oycow wařznych było řiła/ Ktorim rzeczpořpolita mi[řza niřz [řwa była.] Wierę dzis richley wezmá/ niřz dadzá Krolowi/ Pogotowiu podobno Xiędzu Plebanowi:] *Sat 159.* **9.** I rzeczé ták ieden řędzya ku Dánielowi.] Bá wierę řiáđ między námi/ á vkáž po řobie/ Ze więcey Bog/ niřli řtárym/ dał rozumu tobie.] *Zuz 167.* **10.** Tro- chę ie Fiedur/ piye bárzo máło/ Czeřto poziewa: wieręby řie řpáło.] *Sz 486.* **11.** Páńny/ młó- dzieńcy wřtáli/ wřtáncie ku nim y wy:] Oto widác ná niebie wieczór niewářpliwy.] Ták wierę/ iáko předko/ pátrzay řie porwáły.] Nie dármo předko/ będą řpiéwáć/ czym wyřráły.] *Epit 7.* **12.** Pómniřz/ iákoř nie dawno po- wiádał o řobie/ Ze y řiła/ y mieczem nie miáł zdořć tobie/ Waleczny Meneláus: bo/ wierę (*war. wierę*)/ co wáđží] Znowu řie z nim [kořřto- wáć? *Mon 427.* BSB

wiernie *uczciwie, rzetelnie 2, szczerze 1;*
w. miłować 1, uřyćzać 2;
w., darmo, hojnje 2 ~ w p. 2.

1. Miłuyemy wiernie nie ieřt w nich przy- řáda.] (*wřpak*: Przysada w nich jest nie wier- nie miłujmy) *Fr 1,14,2.* **2.** ále řiła obcych

ludzi/ siła wdów y sirót vbogich rady iego
 żywało: którý ón nie funtem isćie/ że mam
 rzéc/ áni łokciem przedawał/ ále y dármo/ y
 hoynie w[zytkim potrzebnym w[yczał/ y ták
 wiernie/ że ná rádźie iego żaden śie nigdy
 nie omylił. *FgPog 2.*

p. niewiernie

BSB

wierny *wyznający jakąś religię, tu żydowską lub chrześcijańską 1–19, 21–5, 29, 31–3, 35–6, 40–2, godny zaufania, niezawodny, dochowujący wiary 20, 26, 34, 38, 45–50, gorliwy, pilny 27–8, 30, 37, 39, 43–4;*

w. człowiek 10, ludzie 1, 16, 31, lud 5, 14, 21–3, 41, zbór 18–9, 23, wszyscy 25, wierni twoi (swoi, jego) = Boga 2–4, 6, 11–3, 15, 17, 29, 35–6, 40, szafarz 44, serce 26, 45, jedna z nich w. czemuś 46, ze wszech niewiast nawierniejsza 47, gość nie prawie w. 48, w. sługa 24, 27–8, 30, pańscy służebnicy 39, stróże zdrowia czyjegós 50, czyjes słowo 20, 38, sądy 34, rada 49, praca 37;

w-i Boga miłują 7, ważą 9, służą mu 18, śpiewają 19, chwałę (od)dają 19, 39,

sławy wiecznej dostąpili 42;

Bóg w-yh miłuje 8, 41, opatruje 12, łupem ich bogaci 33, nieopuści 29, (31), (35), ma na baczeniu 13, żałuje 30, w cale zachowuje 40, jest ich obrońcą 11, zdjął z nich jarzmo 22, gotuje im dobra 6, daje im chorągiew 17, patrzy na nich 35, słucha ich 10, jest im bliski 36;

ktoś trzyma się w-yh 2, przestaje z nimi 2, na w-y lud się zbiera 14;

ucieczka w-ym 25, potomstwo w-yh 32;

w., cnotliwy 31, stateczny 43, w-i, zbór 4;

w funkcji rzecz. 2–4, 6–9, 11–3, 15, 17, 25, 29, 32, 35–6, 40, 42, nawierniejszy 47, 50;

w. czyj 2–4, 6, 11–5, 17, 21–4, 27, 29, 30, 32, 33, 35–6, 39–41, komu 44, 47, czemu 46, cz. 50;

w prep. 14, 18–9, 21, 23–4, 30–1, 37–9, 45, 49, 50, w postp. 1, 5, 10, 16, 22, 26–8, 33–4, 41, 43–4, 48;

r. -erny 5, 22, 33, -ernym 10, 17, 25–6, 35, -erné 1, 16, -émi 4;

w p. 50.

Ps: 1. Tedy [ye iuż nieuznáia/ ... Ktorzy brzuchy [wé niemierné/ Tuczą/ iedząc ludzi wierné?/ 14,16. 2. Tyś moim Pánem: ácz ty

*po[ług moich/ Niepotrzebuie[z: iednák wier-
 nych twoich/ Trzymać [ye będę/ y czá[fy wiecz-
 nymi/ Prze[stánę z nimi./ 16,6. 3. Tyś obrońcá
 w[zy[tkich twoich wiernych łá[káwy./ 18,60.*

4. Przed zbozem iego/ przed iego wiernými/

*Vi[zcze mu [ye obiátami [wémi./ 22,67. 5. Miei ná [wéy pieczy/ oycze miłosierny/ D[zie-
 d[źictwo [woie/ y w[zy[tek lud wierny/ Żyw ie
 w do[státku/ y w wadze v swiátá/ Ná wieczné
 látá./ 28,30. 6. Iáko wielé dóbr/ pánie/ którý*

*ty gotuie[z/ Wiernym [woim/ y którý tu iuż
 okázuie[z./ 31,46. 7.8. Wierni/ páná miłuy-
 cie: wierné pan miłuie/ A z hárdémi wedla*

*ich pychy po[stępuie./ 31,53. 9. Wá[ćie páná/
 wierni/ wed[ług powinności./ 34,19. 10. Pá-
 trza Pan ná dobré okiem miłosiernym/ Ani*

vchá zámknie przed człowiekiem wiernym:/

*34,34. 11. A pan obrońcá [woich wiernych
 w[zędzie./ 37,40. 12. Bo [p[rawiedliwość*

*wielce pan miłuie/ A wierné [woie zázwdy
 opátruie./ 37,68. 13. Tyś iest król mój/ tyś*

*pan mój/ który wierné [woie/ Ma[ż ná dobrym
 baczeniu w káždé niepokoie./ 44,11. 14. Pró-
 zno [ye ná twój wierny lud zbieráli./ 48,8.*

*15. Chcę czekać twéy łá[ki swiétéy/ V twych
 wiernych zázwdy w[ziétéy./ 52,32. 16. 53,16*

*jak nr 1. 17. Dawa[es ty niedawno chorá-
 giew [wym wiernym/ I[zczac [ye w [łowie*

*[woim: 60,9. 18. Spie[ż [ye do mnie/ wierny
 zborze/ Co [tuży[ż pánu w pokorze:/ 66,57.*

*19. Pánu/ o wierny zborze/ ochotnie śpié-
 wá[ćie/ Pánu chwałę powinna/ y wd[zięczny*

*p[alm dayćie./ 68,9. 20. Wierné/ pánie/ twé
 [łowo: twój chód ogládáli/ Nieprzy[aciele ná-
 [zy/ y twych sił doználi./ 68,63. 21. Ie[libych*

*ták rzékł w głupim [sercu [woim/ Wzgárd[ził-
 bych/ pánie/ wiernym ludem twoim:/ 73,30.*

*22. W[pomni ná [wé d[źie[źictwo/ y ná [wój
 lud wierny/ Z którýgós ty zdjął iá[żmo w*

*iego czás mizerny./ 74,3. 23. SŁuchay/ wier-
 ny mój zborze: 78,1. 24. okrócił/ Prze-
 ciwniki/ y obrocił/ Rękę [woię ná [pro[fné*

*pogány:/ Zeby musieli zá pány/ Wyznáć byli
 wierné [ługi moie/ W chęć vbraw[zy twarzy*

[woie./ 81,43. 25. We[żrzy ná pomázá[ńcá

*[wego miłosiernym/ Okiem: o w[zy[tkim w[ćiecz-
 ko wiernym./ 84,20. 26. Tyś pánem wielce*

*miłosiernym/ Gdy wzywán béd[źie[ż [sercem
 wiernym./ 86,16. 27. Dawid [ługá mój wier-
 ny/ ten iest powo[łány/ Ná ten wrząd ták zacny/*

ten ieft pomázány. | 89,35. **28.** Razem ia Dawidowi ná státeczność swoie | Słudze wernému przysiagł/ y przytymże stoie. | 89,64. **29.** Abowiem swoich wiernych pan nieopusci/ Ani dziedzictwa swego [zárpác dopuści. | 94, 25. **30.** Iáko lákáwy oyciec synów lituie/ Ták równie swoich wiernych stug pan záluie: | 103,26. **31.** Pán[ka láká ieft wieczna/ y nieprzebrána/ Wiernym cnotliwym ludziom nágotována: | 103,34. **32.** Cudá/ które vczy-ni/ w fercu chowaycie. | Chowaycie y náukę: o Abrámowé | Potomstwo/ wiernych iego/ y Iakobowé. | 105,10. **33.** pan to miłosierny: Nieprzyaciel[kim łupem swóy lud wierny | Hoynie bogáci: | 111,10. **34.** Dla chwały twych [ądów wiernych o pólnocy wftawam. | 119,62. **35.** weyźrzy miłosiernym | Okiem ná mię ták/ iákoś zwykl czynic swoim wiernym. | 119,132. **36.** Y tyś ieft bli[ki swym wiernym: | 119,151. **37.** Kto w boiáźni pán[kiéy żywie: | ... Temu iego wierna praca | Nigdy [ye w žal nie obraca: | 128,5. **38.** Przysiagłes Dawidowi wiernym stowem swoim/ | Potomek twóy vsiędzie w má-iestacie twoim: | 132,19. **39.** TEraz/ o wierni pán[cy stuzebnicy/ | Którzy trzymacie straz w iego bóźnicy: | Teraz/ iáko to noc milczy/ wiecz-nému | Chwałę oddaycie winná bogu swému. | 134,1. **40.** coś [práwował/ | Abyś był w cále wierné swé záchował. | 143,16. **41.** Pan bo-wiem lud swóy wierny wielce miłue/ | A éiché w[zytkim dobrym rad opátruie. | 149,7. **42.** Aby wedle pi[áných praw ie [ądžili/ | A wierni stawy wieczný z tąd do[stapili. | 149,18.

43. Y [am iuz baczyć może/z/ że moie po[stugi | V téy pániéy nie waźné/ które zna czas długi | Y státeczné/ y wierné: á kiedy by chciáta | Prawdę mówić/ rychléy y z z nich cześć/ niż lekkosć miáta. | Fr 2,53,5. **44.** IOft Głac tu leży [záfazr wierny pánu swemu | Fr 3,53,1. **45.** Bálám [ye záváždy ... Alem wždy o nim niebogá sty[zála: | Teraz niewie-dzieć gdzie po świecie blądzi(!) | A wierné [erce zává[ze gorzýy [ądži. | Pies 1,17,28. **46.** Iedná z nich wierna łóžu małžen[kiému/ | Przeciwno oycu krzywoprzysięžnému/ | Zancie [klamáta: | Pies 2,18,33. **47.** czy iefcze | Zywa Alcestis/ wedla mnie | Y wedla w[zyft-kich/ mężowi | Ze w[zech niewiaft nawier-niey[za. | FgAl 84. **48.** ALEXánder | Będąc w Graecyey gośc nie práwie wierny | Vnioft

od mężá/ y przez bystré morze | Do Troián[skie-go miáftá przyprowadził. | Odp 8. **49.** Iz moiá wierna rádá v ciebie/ o wielki | Krolu/ waźna nie byłá/ žebyś był Helenę | Graekom wydác ro[kazał/ | Odp 465. **50.** Trzeźwość á miárá/ toć [a nawierniey[zy stróže zdrowia ná[žégo. | Pij 4. BSB

p. niewierny

wiersz, wirsz *tekst literacki ukształto-wany przez rytm i często przez rym 3, 9, 10, krótki fragment takiego tekstu, cytat, sentencja 5–8, rodzaj, sposób wypowiedzenia się 2, 4, wers, linijka tekstu poetyckiego, tu w lm. w znaczeniu utworu literacki 1;*

w. ozdobny 4, głośnie Maronowe 10, Enni-jusowe 5, złego poety 3, ten 8, 9, one 1, jedne 7;

w–e k. zaleciały 3, przychodzą komus na myśl 7;

w. i krótkością i prawdą zda się jakoby z orakulum był wyrzeczony 6, z wiersza się mozem nauczyć, iż ... 8, w–em z mistrzmi porównać 4, się u k. obmówić 9, wychwalić się nie móc w–a czyjegos 5, z w–ów coś rozumieć 1 ~ wirsz 1–3;

w., ozdobny, rymy gładkie 4;

w p. 1, 5–8.

1. W[zakże aby zonych wir[zow po[steritas czego iakiego o W.<aszej> M. <iłości> nieroz-umiała, miafto Moyze[za wložilem Schen-[zmidá, bo ten času mego byl in aula fre-quens: LFogel 3 **2.** á nie mów/ co lipie | Do wir[zów: [kaczą láy/ gdy Orphaeus [krzypie. | Fr 3,6,10. **3.** Lecz mię złego póety wir[ze zaleciáły/ | Ták iz mi tylko przez [mród włofy [pásć musiáły. | Fr 3,7,5. **4.** Tákże wiele z mármórem postępowác vmiém: | Ale wier[zem ozdobnym/ y rymy gładkiemi/ | Mam nádzieie/ że z mi[trzmí porównam dobrými. | FgPies 6, 45. **5.6.** Wychwalić [ye niemože Cicero ná niektórym miey[scu Wiér[za Enniu[owego/ który ták [ye v niego czyta „Moribus antiquis, stat res Romana, virisque” to jest. Obyczáymi stárými stoi rzeczpo[polita Rzym[ka/ y mężmi: który wier[z (mówi Cicero) y krótkością/ y prawdą zda [ye iákoby z orakulum był wy-rzeczón: Wr 8. **7.** Przychodzą mi ná myśl wier[ze iedné/ które Cicero ziákiéy[ści ko-moediiéy stáréy przjwodzi/ á będą nam téz

flużyć ku n[á]sz[é]y rzeczy: *Wr 19*. **8.** Quae[fo], qui ve[st]ram repub. tam citò amifi[st]is? ... Proueniebant oratores noui, [stulti, adole]scen-
tuli ... A w[st]ák[ze] tego [ie z tego w[ie]r[st]a
możem n[á]uczyć/ iz bi[á]dá téy rzeczy[po]p[ol]-
it[é]y/ o któr[á] tácy lud[zi]e rádza/ i[á]kie tu
Poet[á] opifuie/ *Wr 19*. **9.** W czym bym go
rad/ i[á]ko y w rymie n[á]z[á]dował. Tym w[ie]r-
[zem/ cny Már[st]a[ku/ ch]ciałem [sye v ciebie]
Obmówi[ć]: *Marsz 57*. **10.** Ktoby był znał ...
Kto P[á]l[á]nt[á]: kto burdy z[á]s we W[ł]o[st]z[é]ch
now[é]l Troi[á]n[ki]e/ by nie g[ł]o[st]né w[ie]r[st]e Maro-
now[é]l *Muza 84*. BSB

wierszyk, wirszyk *krótki tekst ukształto-*
wany przez rytm i rym 2, wers, linijka tekstu
poetyckiego 1, 3, krótki fragment takiego tekstu,
cytat, sentencja 4, 5;

w. prawdziwy 4, jeden u Homera 5, parę
1, dwa 3, me 2;

w. dać komuś na drogę 1, k. szc[us]ć w-ami
2;

dwa w-i było napisano 3;

wirszyk 1, 2 ~ r. -[á]mi 2;

w p. 3-5.

1. Nie dar i[á]ki ko[st]owny [á]le co przemog[ę]
Dam cí parę wir[st]yk[ów/ Mielecki/ ná drog[ę]. *Fr*
1,45,2. **2.** PRóžno Chmurę [czuie[ć]ie mémi wir-
[st]yk[ami:] O tym w[á]l[á]nie rzeczo[no/ karmion ten
wron[á]mi. *Fr 2,97,1*. **3.** mi[é]dzy in[st]z[é]mi z[á]rty/
którch było niem[á]lo/ té dwa w[ie]r[st]yki ná [st]e-
nie było nápi[á]no: Litw[á] zn[á]mi vni[á] vczyni[á]
[troy[á]n[á]. *V[í]ekli/ zo[st]áwiw[st]y H[á]raburd[ę z Woy-
n[á]. *Ap 19*. **4.** y [s]am nie v[st]ywał/ y drugi[é]mu
v[st]ywa[ć] nie dał: y dla teg[ó]z prawdziwy ono
w[ie]r[st]yk i[est]/ Auarus ni[st]i cum moritur nihil
recte facit: L[á]komy/ powi[á]da/ chyb[á] vmi[é]r[á]i[á]c
dobrze czyni. *Wr 14*. **5.** I[est] w[ie]r[st]yk ieden v
Homer[á]/ któr[é]go t[é]n [st]ens p[á]mi[é]tam: Zle g[dz]ie
ich wiele r[á]d[zi]: *Wr 19*. BSB*

wierzba *wierzba bi[á]la, Salix alba, drze-
wo rosn[á]ce najcz[é]ściej wzd[ł]u[st]z ciek[ów] wod-
nych.*

Co nam in[st]z[é]go czyni[ć]/ ieden pl[á]k[á]c [mut-
nie/ P[ó]wi[é]zaw[st]y po w[ie]rzbach niepotrzebn[é]
lutnie. *Ps 137,4*. BSB

wierzch, wirzch *górna, najw[st]y[st]sza w wy-
miarze pionowym cz[é]st[ć] czego[st] 1-8, 14-6, 19,*

21-2, 24-5, zew[st]r[st]zna powierzchnia czego[st]
13, 17-8, 20, to, co mo[st]e by[ć] zauw[á]zone lub
widziane przez wszystkich 9, 12, ponad czym[st]
11, 26-8, k[á]s[ć] co[st] na w. = przedk[á]da[ć] co[st]
nad wszystko inne 23, by[ć] na w. = by[ć] g[ó]r[á],
zwycięz[ć] w jakiej[st] konkurencji 10;

w. (syjo[st]skiej) g[ó]ry 2, 8, 24, syjo[st]ski 6,
wysoki Promethowy 21, nieba 3-5, muru 7,
wody 13, 20, morskiej g[ł]ęboko[st]ci 17, g[ł]owy
1, 14, kol[á]ce 22;

stana[ć] w w-u cz. 3, 4, na w-u cz. co[st]
zasadzi[ć] 5, do[ł]o[st]y[ć] z w-em 15, i[st] [ł]o[st]ia
po w-u morskiej g[ł]ęboko[st]ci 17, co[st] na w.
wyk[á]da[ć] 9, uderz[ć] z w-u 26, w-em wy-
latywa[ć] 11, od w-u g[ł]owy do st[ó]p ostatnich
1, prawd[ę] na w. k[á]s[ć] 23, na w-u 25, w
w-u 7;

u w-u jest naprzykr[st]sza ska[ł]a 16, kto[st] jest
Syjo[st]skiemu w-owi rowien 6;

z w-em 15, u w-u 16, z w-u 12, 18, 26,
po w-u 13, 17, 20, na w. 9, 23, 28, na w-u
5, 10, 25, 27, w w-u 3, 4, od w-u do cz. 1,
przy w-u 21, z w-y 22;

wirzch 1, 2, 4, 6, 8-10, 19, 23, 27-8;

w. - serce 12 ~ w p. 27-8.

1. W[st]y[st]ki wemnie w[st]r[st]no[st]ci gor[á]i[á]
[á] ci[á]lo| Od wirzchu g[ł]owy do [st]óp [st]atnich
[chorz[á]lo. *Ps 38,14*. **2.** Niech [sye wirzchy
Sio[st]ki[é]y rozr[á]dui[á] g[ó]ry| Niech [sye w[é]l[á]
Izrahel[ki]e c[ó]ry: *Ps 48,25*. **3.** O l[á]tom nie
podleg[st]y/ y wieku z[á]dn[é]mu| Sta[st] w w[ie]r[st]chu
nieb[á]/ [á] [st]wi[á]tu w[st]y[st]ki[é]mu| Oka[st] [st]woi[é] wiel-
mo[st]no[st]c: *Ps 57,14*. **4.** *Ps 57,30 jak nr 3*.
5. P[á]nu chwa[ł]ę powin[á]n[á]/ y wd[st]ięczny p[á]lm
day[ć]ie. | P[á]nu/ któr[ý] ná w[ie]r[st]chu nieb[á] ná-
wys[st]z[é]go| Stolic[ę] [st]w[á] z[á]f[á]dził: Tw[ó]rc[á] imi[é]
iego. *Ps 68,11*. **6.** KTokolwiek mocnie v[st]
p[á]nu [st]w[é]mu| Nieporu[st]zony [st]oi: Sio[st]ki[é]mu|
Wirzchowi rowien/ któr[é]go niemoga[st] | Gwa[st]-
town[é] w[á]try po[st]y[ć] z[á]dn[á] trwoga. *Ps 125,3*.
7. Boday v[st]ech[st] i[á]ko traw[á]| W w[ie]r[st]chu muru
tw[á]rd[é]go. *Ps 129,16*. **8.** Niech wiecznie b[é]-
d[st]ie pan pochwalon/ któr[ý] V[st]lubił [st]obie wirzch
Sio[st]ki[é]y g[ó]ry. *Ps 135,40*. **9.** G[ł]upi nie wi-
d[st]i/ w[ie]c fortun[ie] l[á]ie. | B[á]czny co dobrze/ to
ná wir[st]ch (zam. wirzch) wyk[á]da| A co nie
gmy[st]li to pilnie przy[st]i[á]da. *Fr 1,85,3*. **10.**
Mam ia drugi[é]/ co ie rad ná [st]tych p[st]cz[é]
z w[á]mi| A moim by[ć] ná wirzchu to v[st]ry[ć]ie

[ámi.] *Fr* 2,9,4. **11.** y [sam cieślá/ który to (*labirynt*) miřtował ... rogátęgo chłopobyká chował/ Nie zázwdy do wrót tráfi/ áz piórá [zychtuie/ Do rámienia/ tóz ledwé wierzchem wylátuie.] *Fr* 3,29,14. **12.** Ieno ludźie [nádniéy zákryć vmieia/ Acz nie z [ercá zwierzchu [ye przedsię śmieia.] *Pieś* 1,22,12. **13.** Zbudował [obie korab niezmierny:] Ná którym pływał czáfu złéy przygody/ Po wierzchu wody.] *Pieś* 2,1,36. **14.** Iuż mi w ptaká biálego wierzch [ye głowy mieni:] Po pálcách w[zędę nowé piórká [ye puřczáia/ A z rámión [ażęniťé [krzydłá wyrařtáia.] *Pieś* 2,24,10. **15.** A kiedy z polá zbierzemy/ Tám dopiéro odpoczniemy/ Dołóżyw[zy zwierzchem brogá:] Iuż więc dzieći iedno Bogá.] *Sob* 6,23. **16.** Idzie niepátrząc nazad/ á tuż po nim zóná/ Bo mu iá tym [po[obem dáťá Perřephoná.] A gdy iuż był v wierzchu/ gđzie naprzykr[za [káľá/ Iáľ [obá trwożyć/ *Tarn* 97. **17.** A ty Tęczyn[ki/ no[ząc [wóy zařtrał w [krzytoći/ Szedłéř łodźiá po wierzchu mor[kiéy głębokości.] *Pam* 110. **18.** Kiedy nieuřmiérzony wicher wpadł ná morze./ Szum powřtaľ/ y gwałtowná zwierzchu niepogodá/ Wáły zá wáľmi pędzi poruřzona wodá:] *Pam* 175. **19.** Nec Woiewodarum [ellas/ orlumque potentem/ Ambio/ Wirzchorum czapkám quoque nolo duorum. (*O stolki wojewodów i potężnego orła nie zabiegam, nie chcę też czapki z dwoma szczytami*) *C* 37. **20.** Tám okręty/ á przy nich Delfinowie geřci/ Po wierzchu wody gráia/ poľy[kuiác złotem/ Brzęgi i burřtynem řwięca:] *Prop* 159. **21.** Widác ie (*Sauromaty*) przy wyřokim wierzchu Promethowym/ Widác ie z drugiéy řrony przy morzu lodowym/ *Prop* 181. **22.** Lás geřty zá nimi/ Drzew wyřokich á w[zyřtko z wierzchy koláciami/ Wynidź y ty z [wéy knieie leřny zubrže [rogi/ *Jez* 116. **23.** Bo choć pod czás prawdá muři vřtępowác zdrádye/ Przedřię Pan Bog pořpolicie prawdę ná wierzch kładzie.] *Zuz* 110. **24.** A iáko więc wierzch góry [zára mgłá odźieie/ Ná pářterze nie dobra/ ále ná złodźieie/ Lep[za/ *Mon* 9. **25.** Temu włófy ná głowie trzęřty czub ogromny: (*war.* na głowę wdział szyszak złocony, Koniowłósy na wierzchu trząřł się czub ogromny:) *Mon* 337. **26.** A Meneláus mieczá dobyw[zy řrogieęgo/ Vderzył z wierzchu w [zyřzak: *Mon* 360. **27.** Z troie: pirwřzé iako to

zamek: drugie z kréřką na wirzchu/ iako tu mrožno: trzećie z kréřką przez pól/ *Ort* 23. **28.** bo ta iřta kréřka/ kto řie dobrze przypatrzy/ nic inřzégo nie znaczy ieno to iřté i: które gdi řię napiřze podle niego/ iuż go na wierzch kłásć niebđdzie trzēba: *Ort* 24. *BSB*

wierzchołek górna, najwyřsza w wymiarze pionowym część czegoř.

Iáko máćicá (= *winorořl*)/ która w prořtym polu wřchodzi/ Nigdy wzgóřę nie idźie/ nigdy grón nie rodzi/ Dořtaľych: lecz rózgámi wiřząc ku dołowi/ Sięga wierzchoľkiem źiemie/ áz ku korzeniowi.] *Epit* 54. *BSB*

wierzyć ufać czemuř, komuř 1, 2, 5, 7, 14, 17, 19, 26, 29, uwaźać coř za moźliwe lub prawdziwe 11, 15–6, 22–3, 27–8, 31, być przekonany m o czymř, uznawać, przyjmować coř za prawdę 3, 8, 10, 12–3, 18, 20, 25, 30, 32, moźesz (mi) w. = moźesz ufać moim słowom, temu, co mówię 4, 9, 33, wierz mi, wierzcie mi = zaufaj moim słowom, temu, co mówię 6, 21, 24, jako przykřad z *Ortografii* 34–5;

w. człowiek 1–3, 5–20, 22–33, *Apollo* 21, *duch matki* 4;

w. Pátonowi 26, pańskim obietnicom 1, słowu czyjemyř 2, 14, fortunie 17, komu 29, nie wierzyć temu (w to) 12–3, 16, 28, 31, mi 6, 21, 24, 33, mnie 7, ci 19;

w. niewátpliwie 3, bezpiecznie 5, źle 23, prosto nie w. 1, kiedy 19, od początku řwiata 8, na potym 29;

w. komuř 6, 7, 19, 21, 24, 26, 29, 33, *czemuř* 1, 2, 14, 16–7, 31, *bez dop.* 4, 5, 8, 9, 18, 20, 23, 32, *ze zd. dop.* 3, 10–3, 15–6, 22, 24–5, 27–8, 30, 33, *w coř* 12;

r. –erzyć 7, –yła (:–yła) 19, –yła (:–iła) 11, –yli (:–ili) 1;

w p. 25–7, 34–5.

1. Ná wet y kráiem onym poźadnym wzgárdźili/ Y páńkim obietnicom prořto nie wierzyli.] *Ps* 106,54. **2.** Wierzyłem řłowom iego/ *Ps* 116,25. **3.** Oto [ye ty niefráfu:] á wierz niewátpliwie/ Ze twoiá namiley[za/ Orřzuleczká żywie.] *Tr* 19,31. **4.** Dźiówká twoiá dobry łós (moźeřz wierzyć) wźięťá/ *Tr* 19,81. **5.** Wiecznie wam řłužę nie řłužę

náchwilę/| Bęspiecznie wierźcie nie rad ia omyle/| (wspak: Omylę ja rad, nie wierźcie bezpiecznie). *Fr 1,14,10.* **6.** Wierź mi nie był by tytuł ná nich (*fraszkach*) táki/| *Fr 1,38,4.* **7.** Aleś mnie ty niechciał wierzyć/| Wolałęś [wym grzbietem zmierzyc/| *Fr 1,91,3.* **8.** Wierzę od początku światá/| Nie były tak [uché látá/| *Fr 1,92,1.* **9.** DObra to/ Páwle/ (możesz wierzyć) [zkoła/| Gdzie każą pátrzać ná poślednie koła/| *Fr 1,94,1.* **10.** Ięli cię téż to ru[za/ co czáfem człowieká/| Wierzę że tám ná niebie ma[ż mie[pułt práwy/| Pátrząc ná rozmáité światá tego [práwy/| *Fr 1,101,3.* **11.** Wielka częś ludzi nie będzie wierzyłá/| Ze co niefoiać/ przedię [toi siła/| *Fr 2,11,5.* **12.** Więć y w to niewierź/| áby w téy kráinie Medaea iáka/ y Circe niebyłá/| *Fr 2,105,9.* **13–4.** Lecz ie (*fraszki*) chce[ż/ Mikołáiu/ miéć y drukowané/| Ku cíi/ czy háńbie moiey? cóz/ niewierzy[ż temu/| Ześ y [am w nich? bá ięteś/ iuż wierź [łowu memu/| *Fr 3,73,3–4.* **15.** Nigdy bych był nie wierzył/ bych tak miał żáłowáć/| Tego zwlá[czá/ co nigdy mym wláfnym nie było/| *Pieś 1,12,2.* **16.** By kámién/ by želázo w [ercu [wym chowáá/| Nie wierzę temu/ żeby we[ftchnáć raz nie miáá/| *Pieś 1,25,40.* **17.** Nie wierź fortunie/ co siedzi[ż wy[oko/| *Pieś 2,3,1.* **18.** Zeby téż tu tá nie byłá/| Która twému [ercu miáá/| Káże[żli/ wierzyć będziemy/| Aleć in[żé rozumie[my/| *Sob 2,19.* **19.** Y [ámám tak głupia byłá/| Zemci téż kiedy wierzyła/| *Sob 5,18.* **20.** COby ty/ vrodziwa Háńno ná to dáá/| Aby tá twoiá gładkoś wiecznie z tobá trwáá?| Wierzę w tym wieku młodym áni myśli[ż o tym/| Ale byś téż y dobrze myśliá/| nic potym/| *FgPieś 6,3.* **21.** AP.<ollo> V[tańie[ż wiérzmi/ choćias to [urowa/| *FgAl 64.* **22.** Powiedz mi w ktori [po[ob korda pomykali/| Starzi Polacy/ kiedi [łow pań[kich [tuchali?| Wierzi[ż ti/ że się wtenczas miał ten wola gadać?| Rogati to Syllogizm/| *Sat 175.* **23.** Mówże mu/ że źle wierzi/ uyrzi[ż čím cię potka/| *Sat 183.* **24.** Ale dla obyczaiow podobno ie (*dzieci*) [lecie/| Wierźcie mi że przy dobrich i źle tam najdziecie/| *Sat 276.* **25.** Náyduie [ye w reyefrách [tárych (iż ná ten czás to [ámo przypomnię) wiele v[łánié krolew[kięgo [oża [tało/ wiele ná[łánié káftaná/| wiele wino/ kiedi król goście miał/ bo to tám

przydano/ wierzę áby [ye wiele nie zdáto: *Wr 10.* **26.** Táka tedy odmianá w muzyce czyni odmianę y w rzecy[po[politęy ięli Płatonowi(!) chcemy wierzyć/ *Wr 21.* **27.** ále się wolę czym in[zym o nię [táráć/ niż pijan[ftwem: bo temu nie wierzę/ áby kto [obie práwego przyaciála/ á któremuby bezpiecznie dufáć mógl/ tym kiedy ziednáł: *Pij 5.* **28.** Ktoby wierzył/ że mię o to cnotá przypráwiá?| Lecz się ia nie [kárzę ná nię: bo mi tak ięst miáá/| Ze mi dla niey śmierć nie [trá[żna/ *Zuz 105.* **29.** Wroćcie się do [ádu/ á tám dopiero poznacie/| Ich fáł[ż/ y iáko nápotym komu wierzić macie/| *Zuz 164.* **30.** Wierzęc ia/ że w téy gę[ftwie/ zacnych bród niemáá/| Będzie [obie mym rymem chłube czynić chćiaáto/| *Br 5.* **31.** Ale mniéma[ż podobno/ żeby tylko rymy/| Poétowie tworzyli? nie wierź temu: y my/| Królá muśiém obiéráć/ *Marsz 6.* **32.** Ze y siáá/ y mieczem nie miał zdoáć tobie/| Waleczny Meneláus: bo/ wierzę (*war. wierę*)/ co wáđzi/| Znowu się z nim [kofz-towáć? *Mon 427.* **33.** Krolu/ możesz mi wierzyć/ że zá lat dawniey[zych/| Y ludzie obyczá-iow byli pobożniey[zych/| *Dry 25.* **34–5.** RZ/ abo /rz/ iedno/ iáko tu/ wierzę/ wierź. *Ort 17.*

BSB

wieszac *zaczepiac coś na czymś, tu przen.*

A pan nád niemi obłok miaáto za[stony/| We dnie wie[żał/ á w nocy [stup ro[palony/| *Ps 105,74.*

BSB

wieszac się *opierać się na czymś, kierować się czymś.*

A ná koniec/ y Philo[ophowie ktorzy nie ládá ná czym [ye wie[záli/ *Wr 1.*

BSB

wieszczek *człowiek przepowiadający przyszłość, wróżbita 1, 2;*

w–owie Apollinowi 2;

w. wykładają 1;

dołóżyć się w–ów *jakichś 2;*

w p. 2.

1. AN.<tenor> Y iam téż to krolu/| Ię[żczé ná ten czás wiedziáł: y pomnię iáko to/| Wie[żczkowie wykładáli/ że to dziećię miáá/| Vpad oyczynnie przynieś: *Odp 571.* **2.** Oyćiec/ iż [ye bárziéy iedného obawał niż drugiego/| myślił dołóżyć [ye wie[żczków Apollinowych/| którego by z nich miał [obie zá [yná wziáć. *Wzór 3.* BSB

wieszczcy proroczy, mający dar przepowiedania przyszłości 1, 4, 5, proroczy, dotyczący przyszłości 2, taki, którego zachowanie zapowiada konkretne zdarzenia w najbliższym czasie 3;

w. Sybilla 1, Cassandra 4, myśl 2, bestyja 3, duch 5;

Bóg dał w. myśl komuś 2, dał w. ducha 5,

w. Sybilla odpowiedź dawała 1;

w prep. 1-3, 5, w postp. 4.

1. Tąmże y piekło będzie/ y ogromna [kálá] Z której wie[cza] Sibyllá odpowiedź dawáá. | *Fr 2,26,14.* 2. płodnych p[czół] nie[ftycháné] roie| Okładły ... ściány twoie.| Dobry to znak/ ie[li] bóg dał wie[cz]ą myśl komu/ Ze do[ftátek]/ y wieczné potom[stwo] w twym domu. | *Fr 2,83,3.* 3. A to ták wie[cza] be[ftya] (*hot*)| Ze [ye] z[aw]zdy ná dé[fcz] myia. | *Sob 3,39.* 4. Coś to zo[łwicom] za brátow[á]/ Corom [zláchetnym] Pryámowym/ Cney POLYXenie y Ká[sá]ndrze| Wie[fcz]zey/ przynio[ftá:] | *Odp 434.* 5. Po co mię prozno/ [rog]i Apollo trapi[z.].| Ktorey wie[fcz]zego ducha dáw[fcz]y nieda[teś] | Wagi w [łow]iech: | *Odp 502.*

BSB

wieś osada, w której ludność zajmuje się głównie rolnictwem 1-11, 13-24, ludność zamieszkała w tej osadzie 12;

w. siedzi wkoło 12, gorają 17-8, gorzały 20;

wsi budow(a)ne 2, 20, pełne kmieci 5, spokojna 13, wesola 14, pierwsza, wtóra, trzecia, czwarta, piąta, szósta, siódma, ósma, dziewiąta 4, wsi liczba nieprzeliczona 19, kilka set 22, tameszna 23, swe 15;

wsi budować 11, skupować 8, oglądać 2, mieć 4, we wsiach zielem kurzyć 6, czyjś obraz jest wsiami świata znaczny 7, coś wsi imię swoje dało 23, dbać o wsi 10, mijać 15, psuć 16, w popiół obrócić 19, 22, we wsi karczma 9;

powiat wsiami usadzony 21, sam na wsi 3;

na wsi 3, we wsi 9, po wsiach 1;

w., miasta 1, 10-1, 16, 18, dwory 22, zamki 17-8, wysokie grody 10, puszcze 24, herby 5;

r. -ámi 24 ~ w p. 3.

1. Po wsiách/ po mieścíech kwitn[á]c[ý] m[łó]d[zi] | Táki do[ftátek] iego wiek zrodzi/ | *Ps 72,49.*

2. Y náwiódl ná goścínec práwy ob[łá]káné/ Ze ogládlá wsi budowáné. | *Ps 107,16.* 3. Tak i my sam na wsi: ... Kiedi iuz z[á]sieiemí komin wkoło ob[ś]iedziemy, a ladaco i mowie-my i pi[fcz]emy | *LFogel 3.* 4. Piérw[za]/ wtóra/ y trzecią/ czwartą wieś/ y piątą/ Szó[ft]ą ták[że]/ y siódma/ ó[ft]ma/ y dziewiąt[ą]/ Niewiem/ miły doktorze/ w którey ma[fcz] kráinie/ | *Fr 2,69,1.* 5. Frá[fcz]ká v mnie twé herby/ y wsi pełné kmieci: | *Fr 2,99,7.* 6. Wraca bydło ku domowi z pu[ft]ého lá[ft]u. | We wsiách z[é]ielem kurz[á]: | *Fr 2,100,11.* 7. Zda mi się/ ze máluie [wóy] obraz w[á]sáciwy. | Który miedzy bi[fcz]kupy z[á]wiefz[é] zacnemi/ Nie wsiámi [świátu] znáczny/ ále rymy [wemi. | *Fr 3,64,6.* 8. Lepi[é]y tym dom [wóy] zdo[bi]z/ niżby wsi [kupow[á]] | *Fr 3,69,13.* 9. ZE Gdań[ká] Flis w[é]drui[á]c/ gdy [sobie] nádczod[ził]/ Stápił we wsi do k[á]rczmy/ áby się och[łó]dził. | *Fr 3,86,2.* 10. KTó ma [w[é]go] chleb[á] | Ilé cz[ł]eku trzeb[á] | Mo[że] nic niedb[á]c o wielkié dochody/ O wsi/ o mi[á]ft[á]/ y wy[fo]kié grody. | *Pies 1,5,4.* 11. Zbóyce (nie[ft]y) zbóyce nas wo[ui]u[á] | Którzy áni mi[á]ft/ áni wsi budui[á]: | *Pies 2,5,14.* 12. Teraz ma[fcz] cz[á]s/ wmi[é]zli co/ Móy nadobny b[é]bennico: | W[fcz]ytk[á] tu wieś siedzi wkoło/ A w po[ś]r[ó]dku [á]mo czoło. | *Sob 2,15.* 13-4. WSi [pokoyna]/ wsi we[fo]a/ Który g[ł]os tw[é]y chwale zdo[á]? | Kto twé wcz[á]y/ kto po[ży]tki/ Mo[że] w[fcz]pómni[é]c z[á]raz w[fcz]ytki? | *Sob 12,1.* 15. A rad bych ze by[fcz]cie się rugowali [ami. | Wi[é]cey ci was daleko/ co [we] wsi mijacie/ I oycow[fcz]kie Kredence u Zidow chowacie. | *Sat 125.* 16. T[á]m by[ł]o wid[á]c Prufsy/ á oni wo[ui]u[á] | M[á]zow[ze]/ ludzi wi[á]z[á] / wsi/ y mi[á]ft[á] p[fcz]ui[á]. | *Prop 58.* 17. bo pátr[ze] i[á]ko wsi gor[á]i[á] | A zamków miedzy [sob]á przedsi[é] dobyw[á]i[á]. | *Prop 100.* 18. Firl[é]y zamki w[á]li/ | Wsi/ y mi[á]ft[á] gor[á]i[á] | *Prop 148.* 19. Gd[zi]eś Derptowi w nos kurz[ý]l/ Kierep[é]c wywrócił/ Liczb[é] nieprzeliczon[á] wsi w popiół obrócił/ | *Jez 100.* 20. Pu[ś]ci[é]ś lud w zagony: á wnet dymy w[ft]ały/ | G[é]ft[é] ku niebu/ á wsi budowné gorz[á]ły. | *Jez 212.* 21. Iu[ż]echmy ná Tud [ft]áry/ ná[đ] Luce[ft]n[á] przy[fcz]li: | Rzew[fcz]ki to tu iuz powi[á]t wsiámi v[á]d[zon]y | G[é]ft[é]mi: | *Jez 261.* 22. W ten cz[á]s Ielców budowny do czy[ft]á [p]alono/ | Dworów/ y wsi kilk[á] [ft] w popiół obrócono | *Jez 288.* 23. N[á]z[á]iutrz Ilemi[é]n[á] rzek[á] cię witał[á] | A t[á] y wsi t[á]me[fcz]ney imię [woie] dáł[á]. | *Jez 370.* 24. A te-

raz więc te w[zy]tkie pu[zcze/ y ze wfi]ami|
Krol Pol[ki op]atruie z[aw]zdy St[ar]o[st]ami:| Dry
61. BSB

1. wieść wiadomość, nowina przekazywana ustnie 1–6;

w. dziwne, prawdziwe 1, płacziwa 4, płone 6, ta(ż) 2, 3;

w. przyjdzie do uszu czyichś 2, przynieść w. 5;

ktoś wesółych z jakiejś wieści dni zażywie 3;

r. wieści 1, –eści (:–eści) 6.

1. Dziwne gadki wam powiem/ dziwne przy-
powieści:| Lecz/ i[ak]o dziwne/ t[ak] t[ez] y praw-
dziw[ie] wieści:| Czego[sm]y [y]e od oyc[ow] n[az]ych
n[ast]uch[ali]/ Kiedy si[le]/ y cud[á] p[an]ki[ie] wyzna-
w[ali].| Ps 78,4. **2.** Y wy[yr]z[ę] vpad nieprzy[aci]o[st]i[ó]t
[woi]ch/ Y t[az] wieść przyjdzie do v[zu] moich:|
Ps 92,24. **3.** S[ly]z[ac] Sion/ ze w[zy]dy| Pra-
wdzie d[ai]a[ ] p[la]c b[le]dy/ We[fo]lych niew[at]pliwi[ ]
Z t[ey] wieści dni zażywie:| Ps 97,36. **4.** T[ę]-
czyn[ki] od wielki[ego] [mutku] Wpadł w niemoc/
z kt[or]ey mu iu[ż] (á)ch wieści płacziwa| W[st]ac
nie obiecowa[ła]/ Klo to zazdrościwa:| Pam 223.

5. A T[ę]z[á] z[ás] przynio[st]a wieść pi[ę]kn[ey] He-
lenie/ Mon 119. **6.** w kupie v[á]dzonej B[á]by
bie[ż]a/ niezn[á]cznym swi[á]t[le]m obd[á]rzonej:|
O siedmi powi[á]d[ai]a:| lecz to p[lon]e wieści:| Bo
kto [y]e chce przyp[á]rzy[ć]/ ni[em]a[ ]z wiec[ey]
[z]eści:| Phaen 21,219. BSB

2. wieść iść na czele jakiejś grupy 15,
18, 21, obok kogoś 25, 27, 31, przymuszając
go 28–9, poganiać zwierzęta i kierować nimi
1, 7, wskazywać komuś jakiś sposób postepo-
wania lub wymuszać go na kimś 9, 13, 17,
19, 23, 26, 30, wskazywać na kogoś, przypis-
ując mu jakiś sposób postępowania 5, postę-
pować w jakiś sposób, kontynuując to w czasie
4, 8, 10–1, 20, być z kimś w jakiejś relacji,
kontynuując to w czasie 2, 3, 6, 16, 22, wywo-
dzić coś z czegoś, traktując to jako element
ciągu zdarzeń 14, 24, powodować powstawa-
nie czegoś, równomiernie dokładając kolejne
elementy 12;

w–e Pan 7, (9), Bóg 19, człowiek 2–6, 8,
10–1, 14–8, 20–2, 25–9, 31, myśl 30, ambicja
23, miłość 13, genealogie 24, dzień, noc 1,
mury 12;

w. wojsko 18, naród 24, je 7, nas 19, mię
9, huf panieński 15, Timoklija 28, żywot 4,
8, 11, 20, swe sprawy 10, swój ród wysoki
14, spółki 2, towarzystwo 3, upór 6, spór 16,
wojny 22, coś na k. 5, rej 21, swoje konie 1,
materyją przednią 12, to 5;

w. przed króla 28, po niebie 1, pustyniami
7, ku kresowi 13, do kresu 23, ustawicznie
26, spokojnie 4, skromnie 11, w nędzy i w
kłopotcie 20, niedróźnie i niepodobnie 24, z
domu czyjegoś 14, za sobą 15, za rękę abo
za cokolwiek 31, z młodu 17, na potym 18,
do ślubu 25, przed ołtarz 27, na śmierć 29;

w. swym pochlebstwem 13;

w. przed k. 28, za kimś 15, na coś 29, 30,
do cz. 9, 17, 23, 25–6, czymś 7, ku czemuś
czymś 13, k. przed coś 27, coś 4, 8, 10–2, coś
po czymś 1, coś z kimś 2, 3, 22, coś przeciw
komuś 6, coś na k. 5, coś przez coś 24, dla
cz. coś 16, w czymś coś 20–1, coś z cz. 14,
wedla cz. coś 10, za coś 31, ze zd. dop. 5, 11,
13, 26, 30;

r. –edzie 2, wiedzie 30, –ecie 16, –odla(!)
(:–odla) 13, –odę 15, –ac 21;

w p. 22–8, 31.

Ps: **1.** Dzi[ę]ni[li] po niebie wiedzie/ no[ci] [woi]e
konie/ On v[st]awic[ ]nie w p[an]kim rozmy[ś]la
zakonie:| 1,7. **2.** co ci[á]tu iego [m[á]kuie/ To
chwali/ to nawi[ę]t[ ]zym dobrem [z[á]cuie:| Takim
b[ę]d[ac] z t[á]kimi[ ]z y [p[ó]lki] wiedzie:| 10,9. **3.**
Nie wiodę towarz[yst]w[á] z ludźmi w[zetec]-
n[em]i:| 26,9. **4.** Szukay/ i[ak]obyś mó[ ]ł żywot
wieść [pokojnie:| 34,32. **5.** Niestety ná z[le]
ludzi niew[ty]dliw[ie]:| Wiod[á] to ná mi[ę] o czym
m[é] pocz[ę]w[ie]:| Serce nie my[ś]li:| 35,32. **6.**
w[zy]cy/ kt[or]zy śmiei[á] Vp[ó]r wieść przeciw
tobie/ do czyt[á] zni[zcze]i[á]:| 68,4. **7.** A pan
lud [w[ó]y] wybr[á]ny z[á]i[á]ł/ i[ak]o owce:| ... wi[ó]dł
i[é] pu[st]yni[á]mi| A[ż] do kr[á]iu/ kt[or]y w[zi]áł [am
[w[é]mi] r[é]k[á]mi:| 78,97. **8.** Do tegom z[á]w[ze](!)
był ch[ę]tliwy/ I[ak]oby żywot wieść v[ę]z[ę]w[ie]:|
101,6. **9.** Prowadz mi[ę] [z[ę]i[ę]z[ka] [w]ych
vchwa[ł]: do tegom ia ch[ę]w[ie]:| Do tego mi[ę]
wi[ę]d[ ]z: niech niedbam o zy[ ]k niecnotliwy:| 119,
36. **10.** á ia [tr]zegę tw[é]y v[st]áwy/ Wedla
kt[or]ey day bych vmi[á]ł wieść w[zy]tki [w[é] [pr[á]-
wy:| 119,88.

11. Wi[ó]dłem [w[ó]y] żywot t[á]k [kromnie/ Ze
ledwie kto wiedzi[á]ł o mnie:| Tr 17,17. **12.**

Nie w[zytko]ć mury wiodą máterią przednią. | Z boków cegłę rumień[za/ y kámién] cio[ś]ány/ | W pośrzodek [ztuki kłáda/ y grus brákowány. | *Fr 1,87,2.* **13.** Ku temuś mié kré[ś]owi [wym pochleb[st]wem wiodlá(!)] Abyś mié czá[ś]u [wego tak hániebnie zboldá. | *Fr 3,33,5.* **14.** Wiódleś(!) [wóy ród wy[fo]ki z domu Tęczyn[ki]ego/ | *Pam 9.* **15.** IA to Klelia p[ły]nę przez Tybrową wodę/ | A zá [obá] zakládný huf pánień[ki] wiodę. | *FgKlel 2.* **16.** Ale tylko dla Pán[ki]éy chwały [pór wiedziecie. | *Zg 96.* **17.** Każda rzeczpo[sp]olita [woiá] [sprawá] [toi/ | Do ktorey iez[cz]e zmlódu dzieci wie[ś]ć prz[i]toi. | *Sat 284.* **18.** Takie począt[ki] maiać/ dopi[ro] my[ś]l o tim/ Iako byś i [am] umia[ł] woysko wie[ś]ć napotim. | *Sat 406.* **19.** Idźmy gdzie nas Bóg wiedzie/ á dawnych niewczá[ś]ów/ Zápomniaw[zy/ we-]fel[zy]ch v[ż]ywaymy czá[ś]ów. | *EpRadz 15.* **20.** bo coby po d[ł]ugim żywo[ś]cie/ Ie[liby] go w nędzy wie[ś]ć przy[z]ło y w kłópo[ś]cie? | *EpRadz 122.* **21.** Skádeś záś przed w[zy]stkiemi iák w tańcu rey wiodąc/ Pod Wielkieś Luki przy[z]edł *Jez 185.* **22.** Z tąd rozumieć mozem/ iz w[zy]stki woyny/ którékolwiek iez[cz]e z przodku krześciánié z pogány wiedli/ z ni[ś]kąd niepocho[ś]dziły/ ieno z róznó[ś]ci wiáry: *Wr 4.* **23.** Do tegó[ż] kré[ś]u y ámbicia ludzi wiedzie: bo gdzie przewie[ś]ć [w]égo práktikámi niemoga/ tám [ie] ábo do gwałtu po[sp]olicie v[ć]iekáia/ *Wr 17.* **24.** Bo pu[ś]ciw[zy] ná [tr]onę Noego/ y owé w[zy]tkié genealogiae/ przez które naró[ś]d Słowień[ki] niedró[ś]nie/ y niepodobnie wiodá: *Czech 1.* **25.** A gdy pánnę do ślubu wiedzio- no/ daw[zy] znak pomocnikóm [wym/ rzu[ś]cił [ye] [am] naprzód do niéy. *Wzór 3.* **26.** A iz y Synorix miáry w [w]éy pró[ś]bie niemia[ł] y przyiáciele iá do tego v[ś]táwicznie wiedli/ áby przyiáznia iego nie gárdzi[ś]lá: *Wzór 4.* **27.** Skoro przy[z]edł/ przyięlá go wdzięcznie/ y wiodlá przed óltarz. *Wzór 4.* **28.** Co gdy [ye] náziáitruż ogłósi[ł]o/ poimano Timokliá/ y wiedziono przed Króla. *Wzór 5.* **29.** Gdy iá (*Zuzannę*) tedy ná śmierć wiedli/ dzyecię záwo[ś]lá[ł]o/ *Zuz 157.* **30.** Ale iezli cié ráczey my[ś]liwa my[ś]l wiedz[ie]l/ Ná dzikie wieprze iecháć/ álbo ná niedzwiedzie/ *Dry 57.* **31.** dz troie: pirw[ze] gdi pi[ze]m/ wiedz[ie]l/ to iezt bądź pewien: drugie z kré[ś]ká/ iako wiedz[ie]l/ to iezt/ za rękę/ abo zacokolwiek *Ort 4.*

p. **wiedzion**

BSB

wieśny *wiejski.*

Dzień tu: ále iá[ń]e zorze/ Zapá[ś]łyby znowu w morze/ | Ni[ś]by móy głos wyrzékł w[zy]tki/ | Wieśné wczá[ś]y y po[ś]ytyki. | *Sob 12,60.* BSB

wietrzny *związany z wiatrem.*

Panno/ bądź dobréy my[ś]li/ bo by w[zy]tkié si[ś]ły/ Wietrzné y mor[ki]é záraz ná mié [ye] zmówiły/ | Nie zátrzymáia mégo żadná miárá biegu/ | *Pam 94.* BSB

wieź *przemieszczać za pomocą środka transportu 2, prowadzić łódź, w której ktoś siedzi 1;*

w. *ludzie 2, Charon 1;*w. *k. przez co[ś] 1, z borów do Wisły burtnice i ławy 2.*

1. czyliś ná [z]cześliwé/ Wy[py] záprowadzo- ná? czy cié przez te[ś]kliwé/ Charon ieziorá wie- źie? *Tr 10,7.* **2.** Kopaycie wy karcz przed[ś]ię/ i buduycie [ł]awy/ | Wie[ś]cie z borow do Wi[ś]ły burtnice/ i ławy. | *Sat 106.* BSB

wieża *wysoki budynek o niewielkiej w stosunku do jego wysokości podstawie 1–5, 9, 10, fig. szach. (w czasach Kochanowskiego była to wieża umieszczona na grzbiecie słonia) 6–8;*

w. *wysoka 4, 8, twarda, kamienna 2, szerokie 1;*w–e *gromowi u nóg upadają 5;*w. *pomierzyć 1, w, na w–y siedzieć 2, 4, być 9, z wie[ś] na wojsko bić 7, dosięgnąć 8, na w–y k. zastać 10, k. do w–e wsadzić 3;*w–e, *wały 1, baszty 5, roch, koń (war. słoń) 6 ~ r. –eży 4, 8;**w p. 3.*

1. Pó[ś]d[ś]cie/ oby[ś]d[ś]cie wko[ś]ło to miá[ś]to wy- [fo]kié/ | Wie[ś]e/ y wáły pomiérzcie [z]érokié. | Przypátruycie [ye] murom/ y pálacom z[ł]otym/ | Aby[ś]cie mogli opi[ś]ać ie potym. | *Ps 48,30.*

2. W Twárdéy kámiennéy wie[ś]y/ y zá troi- [ś]tém] Drzwiámi siedząc Dánáé *Pieś 2,4,1.*

3. Pan wy[ś]rzaw[zy] [ś]ugi/ dopiéro z onégo prze[ś]tráchu otrzézwiá[ł] y kaza[ł] Tátáryzná do wie[ś]e w[ś]á[ś]ić/ *Ap 1.*

4. A tám siedziá[ś]lá ná wy[fo]kiéy wie[ś]y/ | Podiáw[zy] rękę/ [m]utna bia- [ł]ágłowá: | *FgPieś 8,4.*

5. Po tym pirw[zym] piórunie pátrzay z téy[że] [ś]rony/ | Burze wiel- kiéy/ y grádu/ ... Y [ś]trá[ś]liwych [ty]káwic/ y

grómu ciężkiego| Któremu twé Cyklop[kié mury niewytrwáia| Wieże y wielkié bázty v nóg vpadáia.| *Jez 112.* **6.** Rycerz nátárł koniem| Obálił Rochá/ y z wieżá/ y s koniem (*war. z łoniém*).| *Sz 204.* **7.** Rochowie [ro-dzy z wież ná woy[ko biya| *Sz 319.* **8.** Do-śięgłá Rochu ná wy[okiey wieży.| *Sz 336.* **9.** Tácy profto ná wieży [tárcowie tám byli.| *Mon 151.* **10.** A [ámá [złá/ chcąc przyzwáć Heleny podobný;| Tę między Troiánkámi ná wieży zaftáł| *Mon 381.* *BSB*

więc wskaźnik zespolenia w zdaniu złożonym współrzędnie, wynikowym 11, 35, 42, 45, 48, 52, 58, 60–3, 78, 80, 83, 90, 97, 99, 106, 120, 149, 179–80, łącznym 89, 153, 158–9, 177, w połączeniu z innym wskaźnikiem zespolenia (jako spójnik zintegrowany) w zdaniu złożonym współrzędnie, wynikowym 10, 23, 25, 29, 30, 33, 70, 84, 140, 166, 173–4, w zdaniu złożonym podrzędnie występuje w zdaniu nadrzędnym jako odpowiednik lub wzmocnienie odpowiednika i wskaźnika zespolenia 54, 82, 125, 130, 184;

wskaźnik nawiązania do treści wcześniejszej lub do zdania bezpośrednio poprzedzającego 2, 9, 13–5, 20–1, 31, 39, 41, 49–51, 53, 55, 71–2, 74–5, 77, 79, 85–7, 92, 105, 108–11, 113, 115–6, 118–9, 123, 128, 131, 139, 142–3, 146, 151, 160, 162, 168, 172, 176, 185, z odcieniem wynikowym 12, 17, 19, 22, 26, 40, 46–7, 59, 65, 67, 94, 100, 104, 114, 121–2, 124, 127, 147, 152, 156–7, 163, dodatkowy wyznacznik przy wyliczeniu = następnie 24, 132–3, 145, 154, 170, 181–3, w konstrukcjach porównawczych – wzmacnia element wprowadzający lub zapowiadający porównanie 3, 4, 6, 8, 16, 18, 27–8, 32, 34, 36, 38, 44, 69, 73, 81, 95–6, 101–2, 107, 117, 134–6, 138, 141, 150, 164–5, 178, wzmacnia spójnik wprowadzający zdanie podrzędne 1, 64, 98, 112, 129, 144, 167, 169, 171, wprowadzający zdania dopowiedziane 68, 93, 148, 161, wskaźnik nawiązania konsytuacyjnego na początku wypowiedzi 43, 66, 76, 103, 155, dodatkowy wyznacznik intelektualny w funkcji interpretacyjno-uwydatniającej by więc = choćby nawet 57, 88, 175, chociaż 37, ostatecznie 56, na dodatek, co więcej, ponadto 5, 7, 91, 126, 137;

aż więc 10, 46, (a) teraz więc 159, 185, albo więc i 5, ani więc 84, a już więc 131, aby więc 12, aby już więc 56, już więc 47, 92, 106, który więc 112, 167, 171, równie więc tak 28, tam więc 17, 82, 177, taki więc 3, 4, 36, 102, 136, 141, 184, więc dopiero 94, więc iż 127, więc teraz 122, więc potym 125, więc jeśli 40, więc jako 126, więc gdy 26, więc tamże 35, więc tak 147, więc co 45, więc by 79, więc i to 128, a ... więc teraz 111, a ... więc 13, 15, 24, 25, 29, 30, 33, 39, 43, 70, 76, 85, 87, 108, 113, 115, 140, 162, 166, albo ... albo więc 37, a ... więc ... zatym 23, ale więc bo 78, by ... więc (i) 1, 57, 73, 88, 175, co ... więc 68, 93, 98, 148, 161, a jako ... więc 6, 27, 34, 69, 96, 101, 107, 117, 134–5, 138, 150, 164–5, 178, jaki ... więc 8, 16, 18, 38, 44, 95, jeśli ... więc 130, kiedy ... więc 64, 169, potym ... więc 144, tak ... więc 32, 81, więc ... też 11, 19, 22, 52, 60, 65, 75, 83, 90, 120–1, więc ... a 89, 91, więc ... zatym 173, więc ... a potym 145, więc ale 2, 41, więc jako tak też 51, więc aby 55, więc iż stąd 58, więc też że 59, więc też ... ale 90, więc kiedy ani 14, 61, więc jeśli ... wnet 100, więc jako tak i 119, więc bo 86, że więc (jeszcze) 7, 20;

więc ... więc 132–3, więc ... więc ... więc 181–3;

w p. 31, 97–9, 111–3, 148–51.

Ps: **1.** Obłápcie [yná: by was więc nie włoży| W liczbę [tráconych: 2,33. **2.** Co noc/ to rozbiéraycie dniá prze[złého [práwy| Tom przyftoynie vczyńł/ tum Bogu niepráwy.| Więc nie báránem/ áni wótem go błagaycie| Ale przedéń [umnienie czyté przyna[zaycie| 4,17. **3.** Ze w[zy[tkich mié [tron wkoło zá-wárli| ... Táki więc by[trym lew zięty iádem| Cieka po pu[zczy zwiérzęcym [zládem| 17,37. **4.** Tákié więc [zczenie lwice szalonéy| Czyha w iá[kini nieupátrzonéy| 17,39. **5.** Ieft kto/ krom bogá/ o kim byś rozumiał| Zeby álbo mógl/ álbo więc y vmiał| Ten [klep záwieśié nie vftánowiony| 19,6. **6.** Iáko więc to tám/ to [ám/ iednorózcowémi| Wesoła młodośé mie-ce ciełéty puftémi| 29,11. **7.** ZYwot niepo-bożného zá świádká mi [toi| Ze on o Bogu niewié/ áni [ye go boi| Więc ie[zcze w [wychze złościách [obie pochlébuie| 36,3. **8.** Tám boleśé ná nie przy[zlá/ iáka więc przychodzi|

Ná białą głowę/ kiedy dźiatki rodzi. | 48,13. **9.** Co[my tedy od [woich [tár[zych więc [tycháli/ To[my oczymá [wémi ogládáli:] 48,17. **10-1.** Ale głupiého trudno wycnicowác:] Aż więc y dzieći błędów násládownác:] Oycow[kich zwykły: więc téż w brzydkiéy ziemi/ Iáko bárány/ śmierć [ye karmi iemi.] 49,38-9. **12.** Rozumiéyciéz to/ wy co po[policie/ Ná Bogá w [woich [prawách nie pomnicie/ Aby więc kogo pan nieporwał [rogi/ A porátowác nie będzie drogi.] 50,63. **13.** A ty więc/ moia lutni/ pomni chwałę dáwác/ 69,65. **14.** Nie porzucayze mię więc w moim ze[złym wieku/ Ani opu[zczyzay/ gdy sił nie[stanie człowieku.] 71,17. **15.** A ia więc próżen [tráchu/ y w myśli be[pieczny/ Tobie nową pieśń zácznę/ o mój boże wieczny.] 71,27. **16.** Iáka ná przy[zciu wio[ny przyiemnéy/ Trawy więc bywa obfitość ziemnéy.] 72,52. **17.** A ci tám więc prágnienié wodą vgásiłi/ Ale páná przeci[wo s[obie zápalili:] 78,29. **18.** wiátr z południá zátym/ Cmę wielką ptá[ftwá przygnał: iákie więc zamieci/ W pia[czy[tych polách pędzi/ gdy pirzchliwy leci.] 78,45. **19.** Imo to w[zytko przet[się oni nie przetáli/ Swych zło[ści/ ani dziwów pán[kich vwazáli.] Więc téż w rozlicznych tro[kách [trawili [wé látá/ Y przed czásem nędznego dokonáli [wiátá.] 78,57. **20.** Y w[pomionęli/ że pan ich ie[st zbáwiciélem/ Ze bóg ze w[zech nawys[zy ich odkupiciélem.] Więc [obie twarzy [mutné/ y mowę zmyśláli/ Nabożná/ 78,65. **21.** Sioń[kié vmiłował [kály/ Ná których ko[ścioł [obie zbudował ták trwály/ Iáko ziemiá/ lub niebo: które ták [tworzoné/ Ze [tárością ná wieki nie będzie zwátloné.] Więc Dawidá/ co teraz zá owcámi chodził/ Obrá[ł królem/ áby lud I[ráhel[ki wodził.] 78,129. **22.** Zápamiétáli bogá/ ... Więc téż pan/ [spráwiedliwym gniewem poru[zony/ Chciał ie koniecznie zgubić: 106,49. **23.** Niechay Bóg Izráhel[ki ná wiek wiekom [tynie/ A ty więc/ AMEN/ zátym mów zebrány gminie.] 106,102. **24.** CHwalcie páná ... A wy więc naprzód/ co[ście z rąk wy[wobodzeni/ Nieprzyiaciel[kich/ y zgromá[deni/ 107,3. **25.** Niech on (zły człowiek) klnie/ ... A ia więc pánu dźięki będę oddawał/ 109,69. **26.** Dobry/ p[ředki do lito[ści/ ... Więc/ gdy nie[zcze[ście przypádnie/ Káždému wytrzyma [nádnie.] 112,21. **27.** Wywikłáli[

my [ye z ych [ieci zdrádlivych/ Iáko więc lichy pta[zek z r[ęku my[śliwych.] 124,12. **28.** równie więc ták licha/ Dzieciná zo[stáwiona do mátki [wéy wzdycha.] 131,7. **29.** W tym ko[ściele chwálebné imię twé w[pomionę/ A to więc prze dobroć onę/ Y prze wrodzoná/ boże wieczny/ prawdę twoię:] 138,4. **30.** Boday z ostréy [kály ná [zyię zrzuceni/ Swiátá dokonáli: á tám więc w[pomnieli/ Iáko zdrowé [łowá odemnie [ty[zeli.] 141,18.

31. i Seym podobno niedaleko, i moia rzecz [nadniéy by tam po[zła, kiedi bedziem w kupie. Więc niewiem ie[slim to dobrze wymy[ślił, LFogel 1. **32.** Tá[łk więc [mok/ vpátrzyw[zy gniazdo kryiomé/ Słowiczki liché zbiera/ á [wé łákomé/ Gárdło pá[się: Tr 1,9. **33.** Tá[łk cię vy[řz[ę da pan bóg: á ty więc z drogiémi/ Rzuć [ye oycu do [zyie r[ęczy[nkámi [wémi.] Tr 3,13. **34.** ále cály dźi[ęń prze[sp[iewá[ia[ć:] Iáko więc lichy [łowiczek w krzaku zielonym/ Cá[łá noc prze[sp[iewá Tr 6,7. **35.** Gdźieby téż ták kámienné ten Bóg [erce no[sił/ Zeby tám [mutny człowiek iu[ż nic nie vpro[sił:] Cóz temu rzec? więc tá[łk iu[ż zá iedná drógá/ Zo[stá[ć/ á z du[řz[á záraz zewl[ęć tro[škę [ro[ę. Tr 14,17. **36.** Skládlás dźiateczki [woie zá[łubioné [rogo. Tákié więc kwiaty le[żá ko[řá pod[sięconé/ Albo de[řzczem gwałtownym ná ziemię z[łozoné.] Tr 15,17. **37.** Albo z gniewu (bo winná) álbo więc z luto[ści/ Dokonaycie prze bogá i[ę (Niobe) biédny[é [táro[ści.] Tr 15,23. **38.** A ná r[ęku Or[zulę moię wdźięczná miá[łá.] Iáka więc po páciorek do mnie przychodźi[łá/ Skoro z [wego po[řlánia ráno [ye ru[řz[ylá.] Tr 19,7. **39.** A tu więc tákim ci [ye k[řtátem vkazá[łá/ Iákoby [ye śmiertelnym oczom poznáć dá[łá.] Tr 19,33.

Fr: **40.** Przekl[ęta zazdrość dźiwnie [ię frá[uię/ Kiedy v kogo co nád ludzi czuie. Więc ie[slim nie z[ie/ tedy przed[się [czeka/ A v[řtáwicznie ná twoie zlé czeka.] 1,33,5. **41.** Ná pirw[zym miey[scu pánnę cáłowano/ Tá[łk[że do ko[ńcá podáwáć kazano. Więc tego nie raz/ ále kilká by[łó/ 1,58,11. **42.** Bo co raz to go (prá[łata) bá[łá pocá[uię/ A on zá[ś mnichá: więc mu [ię [ty[kuie.] 1,58,14. **43.** A Więc by ty Mar[ćinie/ przed tym nieugonił/ Co to siedzi iáko wróbl/ á oczy zá[řtoni[ł:] 1,59,1. **44.** Ale téż trudno o tákiego páná/ O iákich nam więc [tár[zy powiádáli/ 1,66,9. **45.**

Swiádomeś słów łá[káwých/ y piéknéy poštáwy/| Zdráde widzi[z: znayze więc/ co prziiaciél práwy/| 1,78,10. **46.** By ieno iedná/ ... Od iednéy przy[zło áz więc do dziewiáci/| 1,79,11. **47.** OBłudny świecie/ iákoć się tu widzi/| Do[zedłem portu: iuż więc z in[zých [zydži. | 1,84,2. **48.** PRzy iednym [czę[ciu dwie [zkodzie bóg dáie:| Głupi nie widzi/ więc fortune láie. | 1,85,2. **49.** Bo ledá co wyrzuci[z/ to my ... W táki tréter/ ze z[obá wyniesiem y śmieci. | Więc temu rękaw vrwá/ á ten czapkę [tráci/| Drugi téy krotochwile y wlofy przypláci/| 1,101,7. **50.** Kotá się boi[z/ á kotkę miłuie[z. | Więc kotá niechce[z/ á chce[z ciągnąć kotkę/| 2,14,3. **51.** Pocznie wártowác/ áli pápir goły:| Bá to/ pry/ pi[mo nie z głębokiéy [zkoły. | Więc iáko czytał/ ták téz trzymał o tym/| 2,52,35. **52.** Chwaliłem iéy niegodné chwály obyczáie/| Więc mi téz má nieprawdę fał[zem dziś oddáie. | 2,53,12. **53.** Nic teraz po mych frá[zkách: bo in[zé ná[státy/| Których poczet ná káždy dzień widzę niemáły. | Więc ie ná párgáminie nadobnie pi[ano/| A niektóre y złotym prochem po[ypiano. | 2,89,3. **54.** Owa ięcze dobrze będzie: á co drugiego/ Pádnieli źle/ więc rozumem podeprzec tego. | 2,100,20. **55.** Szedłes/ Fránczy[zku/ przez rózne narody/| Áz tám/ gdzie nigdy látá nieuználi/| Y ogniów palić ludzie nieprze[áli/| Prze mróz gwałtowny/ y prze wieczné lody. | Więc y w to niewiérz/ áby w téy kráinie Medaea iáka/ y Circe niebyła:| 2,105,9. **56.** A ten/ który to wielkim [wym [stáranie [práwił/| Aby iuż więc żadného w[trętu niezof[awil/| Wi[te/ która niezáwždy przewoźniká [tucha/| Mo[tem [pętał: 2,107,4. **57.** Y ku dobrému [amże dopomoże (*Bóg*):| Ale cokolwiek przeciwného iemu/| Dobrze nie pádnie/ by więc naymędr[zemu/| 3,2,4. **58.** SKoro w rękę wezmę czá[ze/| Wnet ze[ba tro[ki wy[trá[ze/| Więc iż mnimam/ że mam wielé/| Ztąd mi łączno o we[elé. | 3,5,2. **59.** lecz z ráchunku miał xiádz in[zá [práwe. | A pláci kryć? więc[ci téz do[siágl piéśc[ia gęby/| Ze z niéy dudki wypády: 3,15,5. **60.** Nie mierzi mię biésiáda/| Nie mierzą mię zártý/| Podczas y czepiec/ więc téz pełné tego kártý. | 3,17,4. **61.** HARda Nétá/ iż gładkość [wá do siebie czuie/| Więc kiedy iá pozdrowie/ áni podziékuie. | 3,26,2. **62.** GLód/ á praca mi-

łosć kázi/| A of[átek czás wyrázi:| Komu to więc nie pomoże/| Do powrozá mieć się może. | 3,31,3. **63.** FRá[ski tu niepoważné z [stákiem się zmié[záły:| Komuby drugié rzeczy więc nie[mákowáły/| Wziáw[zy [wá częś[of[átek drugim niech podawa/| 3,39,2. **64.** IVż pod Operia[zem nie będzie[z hárcował/| Ani glótów z rękawá [ypał ná chłopiétá/| Kiedy cię więc opádna/ iákoby [czeniétá. | 3,79,4. **65.** Ga[sko/ iużes w dole/| A czarnéy Perfephonie [zpaczkuie[z ... Więc my téz/ pámiétáiac ná iego zábawki/| Nowéy mu nie záłuyemy v[ypác rękawki. | 3,79,8. **66.** BA ięcze raz/ Marcinie: więc powiem/ ták by[lo:| Kilká of[ób ná iedné [alę się z[ozýlo. | 3,85,1. **67.** Ale miá[sto ochłody ięcze się zápálił:| Bo mu Kupido młoda go[spodyn[ia zchwá[il. | Więc każe piwá no[sić: 3,86,5. **68.** á człowiek się boi/| By słówkiem nie wyleciał/ co więc chmiel rad broi. | *Pij* 3,4. **69.** Piy ty Włódárz/ y mów coć się będzie zdálo/| Pro[sto/ iáko zá ná[zych oyców więc bywálo. | Táki bywálo/ pánie/ pijá[ifmy z [obá/| *Pij* 3,6.

Pieś: **70.** Ie[li prágnie oyczyzny oycem byc názwány/ ... Niech obiezdzić [wá wola śmie ... A iego [práwy przy[złé wieki więc w[spómioná. | 1,1,26. **71.** Nie vmié [yn [zláchecki ná kón w[siéć ... Lepiéy kuflá swiádómy/ álbo kart pi[ánych/| Każe[zli dáć y ko[tek práwem zákazánych. | Więc oyciec krzywo przy[siágl/| wydárl [á[siádowi/| Gotuiác niegodnému [pádek potomkowi:| 1,1,53. **72.** Zadny [karb tro[ki nie wybije z głowy. | Więc śmierc nieuzyta/| Tá zá gárdlo chwyta/| 1,5,21. **73.** S[Troni[z przedemná Néto nietykána/| By więc [árneczká/ kiedy ob[ákaná| Máciérze [zuka po górách v[trónnych/| Nie bez boiá[ni/ y po[tráchow plónnych. | 1,11,2. **74.** Tobie go ia tám poruczam/ mój Boże. | Y to mi czá[sem ná myśl więc przychodzi/| ... Ze moje [erce prózno [ye frá[uié/| 1,17,33. **75.** Więc téz woyná bez wići: go[podarz [ye wierci/| 1,18,33. **76.** Wziáł konwiá/ áz mu ná [bie zof[áły ob[ręczy. | Potym do árkábuzów: á wiec(!) to biésiáda?| Ie[liście ták we[eli/ iákaż v was zwáda?| 1,18,39. **77.** Vy[rzy[z tám y p[lec chropáwá/ y zęby/| Nie práwie biá[el/ ieno vchyl(!) gęby. | Więc y lat ták [nádnie| Mámkáć nie vkrádnie:| 1,19,13. **78.** Ale nie [trzymá[ł vmowy/| Więc przy[zedł o [mutek nowy:| Bo

źle [ye obeyźrzał/ áli] Czárći pánią zász porwáli. | 1,21,34. **79.** A nád chłopá chćiwégo| Niemá[z nic nędznicy[zégo:] ... Więc by tácy [ynowie] Byli/ iáko oycowie/ | 1,24,21. **80.** Bo to nieftała páni z przyrodzenia/ Częfto więc ráda [práwy [wé odmienia (*Fortuna*).] | 2,3,4. **81.** zbóyce nas woiuia/ ... Ták odbieźáé [tádo więc drápáia] Rozboyce wilcy/ gdy powoli máia: | 2,5,17. **82.** Lecz kiedy tóz nád námi| Niefortuná pokaże: tám więc człowiek czuie/ Ze co drugim chćiał rádzić/ [am [ye nie rátuie.] | 2,6,7. **83.** Ale człowiek zhárdzieie| Gdy mu [ye dobrze dzieie:] Więc téz/ kiedy go fortuná omyli/ Wnet głowę zwieśi/ y powagę zmyli. | 2,9,19. **84.** wśiaday| Wieczny wygnáncze/ áni więc odkłáday. | 2,11,20. **85.** WY/ którzy po[politá rzeczą władaćie/ ... A wam więc nád niniey[zémi(!)] zwiérchność ieft dáná/ Ale y [ámi maćie nád [obą páná/ | 2,14,9. **86.** Ie[li namniéy przewinił/ być mu w okowách. | Więc ia podobno z mnief[zym niebefpieczen[ftwem] Grze[żę: bo [am [ye tráce [wym w[zeteczen[ftwem:] | 2,14,17. **87.** Idź zdrów/ a [kárę ná mogiłę [mętná] Włóż więc pámiętná. | 2,18,52. **88.** Smiálemu w[zędý równo: á o wolność miá] Godzi [ye oprzec by więc y oftátniá siła:] | 2,19,22.

89. Potym wftáło [ześć par práwie/ Dzięwek ... W tańcu tákże niezgánioné:] Więc koleiá záczyńáły/ | *Sob wst.15.* **90.** Dżis bez prze[ftánku práciem/ Y dnióm świętým nie folguiem:] Więc téz tylko zárabiamy/ Ale przed[się nic nie mamy. | *Sob 1,23.* **91.** A to ták wiefcza be[ftyia] Ze [ye zászdy ná dé[cz myia. | Więc łowiec niepo[polity/ A w [wych [spráwách dziwnie [kryty:] | *Sob 3,41.* **92.** Tám dopiéro odpoczniemy/ Dołóżyw[zy zwiérzchem brogá:] Iuż więc dzieći iedno Bogá. | *Sob 6,24.* **93.** Niémá[z w tobie nic hárdości/ Co więc rzadko przy gładkości. | *Sob 11,28.* **94.** Stánał/ y obeyźrzał [ye: páni w tym zniknęła. | Więc dopiéro chce gónić/ | *Tarn 101.* **95.** boś muśiał iść morzem/ Nie takim/ iákié krzywem okrętem więc porzem: | Ale/ które dżis mrozy lodem vgruntuia/ | *Pam 126.* **96.** A w téy zbytniéy te[sknicy przy[zedł do [konánia] Pámięci y sił zbyw[zy: iáko więc kwiát leże/ Którego przy vwróci oftry pług doięże. | *Pam 263.* **97.** I Sthękáć mi W<asza> M.<iłość> nieda[z: więc niewiem/ mamli to od W.<aszej> M.<iłości>

[obie zász krzywdę brác. | *LZam. 98.* ten (*stuga*) pomniac co więc pan mówił/ ofiárował mu fie z po[ftugą [wá: | *Ap 1.* **99.** GAmrat Arcybi[kup/ iż był pan hoyny/ co zász tym więc rádo chodzi/ był téz y dlužny: | *Ap 15.*

Fg: 100. Támże y krzywdá/ y zazdrość przekłéta/ Przed którą biáda zászdy cnotá święta. | Więc ie[li człowiek iednę [káłę minie/ Wnet ná to miey[ce ná in[zą náplynie:] | *Pieś 1,27.* **101.** A przepuści[zli co ná nie/ Zlituiefz fie zászé/ Pánie:] Iáko więc y złym [owito/ Płáci[z zátzymáné myto. | *Pieś 5,59.* **102.** Táci więc z [wéy łóznicy nowy oblubienie/ Wychodzi: ná nim złoty p[łacz y złoty wieniec | *Pieś 6,75.* **103.** Iednęž mam wolność w [wéy ciężkiéy niewoli/ Ze fie wždy mogę náplákáć do woli. | Więc mię to zew[ząd [częścié poka[rało/ W[zytko mi zász com miá[ł/ pobráło. | *Pieś 8,25.* **104.** Wygláda oycá miłégo/ [yn máły/ Który mu kupić iármárk obiecował/ Gdy fie do miá[łtá ráno wypráwował. | Więc fie kłopoce/ co tám oycá trzyma/ Mniémáiać/ że ón in[żey [práwy niéma/ Ieno pás kupić: | *Arc 5.* **105.** Chwałá trwáć będzie iego [praw/ y mocy. | Więc y cnotliwy [yn oycá nie wydał/ Ku czći dziedicznéy [woię włáfná przydał: | *Firl 15.* **106.** OMylny świećie/ iákoć fie tu widzi/ Do[zedłem portu/ iuż więc z in[zych [zydži. | *Tabl 12.* **107.** Iáko więc kto nieznáczny/ któremu zámkniony/ Páń[ki páłac/ kiedy kto idzie przetożony/ Ciśnie fie we drzwi/ | *Bitwa 21.* **108.** A [tár[zy więc Włodzi[ław Czechóm ro[kázował/ | *Bitwa 89.* **109.** AP.<ollo>. Więc mi téy lá[ki tedy nie vczyni[ż?] | *Al 60.* **110.** Więc ci powinien przed[się nic nie będe/ | *Al 69.* **111.** A my więc teraz zász tym niefortunnym terázniéy[zym przypadkiem ná[zym czuiemy/ co to ieft zálóść. | *Pog 1.* **112.** ále y rozumem przed in[zą bráciá/ w[zytki trudności ná[że [pólné/ które więc po zmarłym oycu ná dzieći po[policie przypadáia/ wziáł był ná [woie pieczá: | *Pog 2.* **113.** A tá więc iego godność/ którą go był Bóg opátrzyć raczył/ niebyła ták okré[ona ábo wázka/ żeby fie tylko w domu iego [ámym zászwiéráć miá[ł: | *Pog 2.*

114. ále mu (*Aleksandrowi*) wczás mieli/ Y dobrá my[ł przekázić przewážni Graekowie. | Więc on/ iáko drapieżny wilk/ rozbiw[zy [tádo/ Co nadáley vćiekał/ | *Odp 92.* **115.** A wam więc nád mnief[zymi zwiérchność

ieft daná. | *Odp 169.* **116.** W siermiędzeli go widzi/ w złotychli głowách/ Ieśli namniey przewinył/ być mu w okowách. | Więc ia podobno z mniey[zym niebe[pieczeństwem] Grze[że: *Odp 177.* **117.** á [zept między ludźmi] Rozlegał sie po [ali: Iáko więc ku látu] Robotne p[zczoły w vlu [zemrzą/ kiedy wodzá] Nowego oglądáły/ *Odp 259.* **118.** To więc iuz Antenorze/ in[za/ niż proroctwá/ Albo [ny biaogłow[kie: *Odp 597.* **119.** Więc iáko w Wierze/ ták y w Po[politýy rzeczy/ Káždy [wą porze/ káždy [swoie ma ná pieczy. | *Zg 13.* **120.** W[zytscyie od[stapili od [wégo vrzędu/ Więc téz gdzie [ye obróci[w[zędý pełno błedu. | *Zg 60.* **121.** Drudzy do Go[podár[stwá w[zytkę myśl [klónili] A w pieniądżách nawyż[ze dobro položyli. | Więc téz tám rychléy naydzie[Rege[trá ná [tole/ A spleśniá[Bibliá [trzygá w kácie mole. | *Zg 67.* **122.** Swietcy ... Ie[li [ye [ámi kázác/ ... Więc teraz w[zytcy ka[á/ á żaden nie [lucha: | *Zg 73.* **123.** Bárziéy[ci kédy indziéy rzeczy więc záchod[á/ A przed[sié mądry ludzie łatwie w to vgod[á/ Ze przywiodá w [wą miárę co [ye wykróczy[. | *Zg 151.* **124.** Płochá twarz (bac[ę to [ám) i [mie[zna po[stáwá. | Więc niewiem iaka przitim będzie i ro[prawa. | *Sat ded. 10.* **125.** A kiedi kolwiek morze nazbyt cicho [toi/ Po[policie więc potim [i[ta złego broi. | *Sat 100.* **126.** Po kołnierzu go pozna[z/ bo blan futra bierze. | Więc iako mu nierzecz[e[z/ Mi[ł[sciwy panie/ To iuz pewna przimowka/ ze głupi Ziemianie. | *Sat 145.* **127.** Tak na on czas w[zi[cy [ię do [lawy ci[fnéi/ | Ktorey niedrogim trunkiem/ ani po[mi[kami/ Ale znacznymi chcieli zy[kać po[ługami: | Więc i[z łakom[stwa nienio[ł on wiek [taradawny/ Nie był żaden prokurat między nimi [lawny. | *Sat 207.* **128.** Ale wy/ co dziś w[obie oycow[kiego macie?] ... Więc i to trefna/ że wy [tarich od[stapiw[zi] Obyczaiow/ a now[ze [obie ulubiw[zi/ Chcecie przed[sié zachowác [taradawne Sádi/ | *Sat 231.* **129.** A tak bierz [obie wpamięć/ co dziś mówię ztobá/ Zeby[wtakiey przigodzie nietrwo[ził więc [obá/ | *Sat 308.* **130.** A ie[li nieprzijiaciel wzamek dufa wiécey/ | Więc ko[ze ple[ć/ a knim [ię [zańcowác co pr[cey. | *Sat 412.* **131.** A iuz więc [yn ksiá[ęcy vpadł ná koláná/ | *Prop 45.* **132-3.** Po nich dzié[lni Słowacy iedneg[óz rodzáiu: | Więc Serby/ więc Antowie/ Bofnacy zá nimi/

Y Kárwa[ci waleczni *Prop 191.* **134.** A zárazem y [trzelb[ę ogromná pu[czono. | Iáko więc pionon trzá[ka w niepogodné czá[cy/ | A niebo chmurné huczy/ *Prop 217.* **135.** Ru[zyli [ye znim w[zy[cy: tám/ iáko więc rány/ Zefir ná cíchym morzu podno[si bá[łwány/ | *Prop 223.* **136.** Tákiéy bárwy więc niebo bywa/ gdy [wit rány/ | *Złoté S[łónce vprédza: EpRadz 40.* **137.** Z iéy oczu/ kiedy Bogów chce zágrzác/ oboi[Zázégác więc pochodniá zwyklá mi[ł[sc [woi[. | *EpRadz 44.* **138.** Iáko więc orzeł m[łody/ ná gniazdz[ie wy[okiem] Siedzác/ zá oycem pátrza *Jez 1.* **139.** Więc przed Hetmá[ńki namiót więznie przywodzi[no/ | *Jez 35.* **140.** Przed[sié doká[đ mi[ę będzie chowá[ł Bóg ná [wieci[. | Oyczyznie [wéy chc[ę [słu[żyć: á ty więc w mé [práwy] Ma[ż ná[stápić ná potym/ | *Jez 51.* **141.** Táki więc przez dách[ówk[ę wpa[đ[zy pionun [lepy/ | *Jez 103.* **142.** Więc powtóré y z dobrym [ercem przeciw t[ému] Tyránnowi iáko iuz ná [mierć [kazán[emu] M[ęznie[z Królá Pol[kiego huffy po[st[ępowa[ł/ | *Jez 127.* **143.** Gdzie[ty więc RADZIWIŁE w t[éy [p[óln[éy potrzeb[ie] Y przodków [swoich [lawnych náwet y [sam [iebie] Niewyda[es/ | *Jez 135.* **144.** Potym do Kuná[ż[ówki: więc gdzie między dwomá[Świętey Preczy[st[éy C[érki[ew [wiéci [ye rz[ekomá[. | *Jez 343.* **145.** Ztám[ta[đ idá[ę [táwi[es woy[ko w Orzechowie/ | Więc w V[kiéy ná[đ D[żizá: á potym w Dukowie/ | *Jez 366.* **146.** Ie[liby[š więc/ ó Król[. | mnie wiáry nie dawa[ł/ | Tych[że (powiáda) pytay: *Jez 397.* **147.** Aby[š więc ták nietylko w bogáctwi[ech we z[łóci[. | Albo w [z[érokich w[łó[ściach/ ále téz y w cno[ci[. | Y w [práwách [lawnych [swoich przodkow téz dziedziczyl/ | *Jez 407.* **148.** co więc odemnie/ y od in[zych w ko[ści[cie [tychá[z/ | *Wr 5.* **149-50.** nie mogá[li inácz[éy/ więc ro[st[érki [sieiá/ rzecz po[politá mi[é[š[ziá[ia: zeby [ie im téz w tym rozruchu co do[stá[ło/ iáko więc w ogi[én bywa/ że nie w[zy[cy gá[žá. | *Wr 16.* **151.** Pánie Bo[że choway nam tego Páná d[ługo. | Więc pátr[żay dál[éy/ iáko [ie dr[ógá ku zł[ému [ci[iele. | *Wr 17.* **152.** Obu mi[ł[sc op[ę[ta[łá/ y niebáczna [práwá. | Więc [ie obá w [p[ólnym [zalu [iebie prz[e[trzegá[ia/ | *Zuz 41.* **153.** Skoro wy[ž[ly/ áci[ie dwá z ká[ta[đ gdzie[wyrwáli/ | Więc Zuzánn[ę równie w tákie [łowá ná[mawiáli. | *Zuz 60.* **154.** A tym [po[obem [zykowác [ie b[e[đá. | Rochowie z brzegow/ więc

Rycerze po nich/ Sz 67. **155.** Więc Fiedur: bychwą poprąwiác [ie miáá/ Do [ądnego dnia gráby trwác mu[fiáá/ Sz 247. **156.** Przed [ąmym Krolem dáł był Bogu du[żę/ Więc go przy de[ce/ by nie czuá hordá/ Cicho po[ądzi: Sz 371. **157.** bo też z drugiey [trony/ Krol czarney bárwy [zuka [obie żony/ Więc roznym pędem biezą ku kre[owi/ Sz 437. **158.** Pánná [ie zaráz do [záchow rzućilá/ Więc pilnie pyta/ gdzieby czyiá bylá/ Sz 502. **159.** Ie[st ná niebie ... bárwiérz: był przed láty/ Podczá[zym v Iowi[zá: teraz więc ko[maty/ Iuż nie wino/ ále ług cádzi Br 42. **160.** W ten czás więc wára wá[á: bo ni[kąd ták [nádnie/ Iáko z złégo [ásiádá [zkodá nie przypádnie/ Br 83. **161.** A co nawięcéy takim przymiotóm więc wádzi/ Dzie 8. **162.** A mnie więc/ który k [tołu nieumiém bláznowác/ ... Potrzebá kłofy zbiérác/ Marsz 17. **163.** Więc kto będzie chciw ná grofz/ y złoto miłował/ Ten będzie moiéy rádzie wielce [ye dziwował/ Marsz 39. **164.** A iáko więc wierzch góry [zára mglá odzicie/ Ná pá[terze nie dobra/ ále ná złódzieie/ ... Táka w ten czás kurzawé idác poru[zyli/ Mon 9. **165.** Iáko lew rad/ gdy ná żwierz z głodu więc nápádnie (*war.* z głodu napadnie/ Bądż [árne/ bądż ieleniá/ iuż go łupi [nádnie/ ... Táki był rad Menelaus/ Mon 23. **166.** To rzékł: á z tego w[zy[cy byli więc we[eli/ Mon 109. **167.** Podobni polnym [wiérzóm/ które więc [iedzác/ Ná wy[okiéy ol[zynie/ pu[czáią głos brzmiác/ Tácy pro[to ná wieży [tárcowie táki byli/ Mon 149. **168.** Ale gdy przy[zło mówić więc obiemá w rádzie/ Menelaus okragło [łowá [woie kładzie/ Mon 213. **169.** Czé[sto go Menelaus w domu podéymował/ Kiedy wmy[slnie z Kréty do nas więc żeglowá/ Mon 236. **170.** Naprzód nakolánkami nogi obwárowá/ Piéknémi złoć[temi: więc ná sie/ nie [woie/ Ale Leykáonowé brácká włożył zbroie/ Mon 332. **171.** Wziął w rękę oftry piorón/ piorón niezgá[żony/ Niepochybn/ niezłomny/ którym więc/ rzecz tęga/ Przez ziemié áż do pieklá oftátniégo [ięga/ Muza 59.

Phaen: **172.** Téy więc głowá táki wpada ná głébkie morze/ 2,59. **173.** Zyli w[zy[cy w pokoiu/ prze[stáwáiac ná tym/ Co przyrodzeniu do[yc: więc mor[ki pław zátym/ Nie

był ludzióm znáiomy: 9,100. **174.** Y to z ludźmi iuż nigdy mié[zác [ye nie chciáá/ Ale wieczorem tylko z gór [ye więc pu[czáá/ 9,108. **175.** Skop ... Sam/ by więc przy mie[siácu/ tępé [wiá[to dáie/ 17,194. **176.** ALe y piérw[zy mie[siácy miéy zá podey[żrány/ ... Znáki tego nieomylny Niedźwiadek więc dáie/ 25,255. **177.** Bo tuż zá iego żęd[em [trzelec łukiem wláda/ Náłożonym/ á potym rychło [am wypada/ Za Niedźwiadkiem tuż w tropy: táki więc o tym czé[ie/ Cynozurá wy[oko w nocy głowé nie[ie/ 25,259. **178.** Zeby przodkiem prół wáły: lecz ztobá w[pák p[ynie/ Pro[to/ iáko więc nawá/ nim w porcie záwinie/ ... Po[stépuie znienaglá ty[em ku brzegowi/ Tym k[ża[tem Argo p[ynie. 32,294. **179.** Bo to iéy zá[ó[ć/ widziéć okr[éty rozbité/ Więc ludzióm opowióda znáki rozmáité/ 36,352. **180.** Z południá ma[ż pewny wiátr/ wczás więc [pu[czay żagle/ 36,355. **181-3.** Po Kozoro[zcze Wodnik/ potym Ryby wodné/ Więc Skop/ więc Wól vklekły/ więc Bliżni[etá zgodné/ 40,454.

184. poki Pol[ká miáá/ Pány rządne/ táka więc y [lá[ta bywáá/ Dry 24. **185.** A teraz więc te w[zy[tkie pu[zcze/ y ze w[fiámi/ Krol Pol[ki opátruie záw[ždy Stáro[stami/ Dry 61. BSB

więcej p. wiele

więcierz *worek z siatki, rozpięty na kilku obręczach i pozwalający się swobodnie napiąć lub złożyć, służący do łowienia ryb;*
r. –erze.

W rzéce ma gę[te więcierze/ Czá[sem w[ęda ryby bierze/ Sob 12,37. BSB

wiednać *o roślinach lub ich częściach – wiotczeć, tracić jędrność wskutek utraty wody 1, 2, o człowieku pozbawionym bożej łaski i opieki 2, 3;*

w. winnice 1, człowiek 2, 3;

w. mrozem 1;

w por. jako trawa kosą podsieczona 2, jako skóra w dymie 3;

w., mrzeć 1, schnąć 2;

r. –niemy 2.

1. Mrozem winnice w[ędy/ mrozem [ády má[ty/ Ps 78,86. **2.** Iáko ... trawá ... Wie-

czór ko[fa] podścierzona ... Táki ná[ż] wiek: ták więdniemy/| Y w nie[ł]á[ſ]ce twoi[é]y (*Boga*) [chniemy:] *Ps* 90,25. **3.** Więdne/ iáko [kórá w dymie/ w[zd]am [trzegę] praw twoich| *Ps* 119,83. *BSB*

więtszy p. wielki

więzienie *miejsce, w którym się odbywa karę pozbawienia wolności 1–4, 6, życie człowieka na ziemi w porównaniu z życiem wiecznym 5, życie bez kontaktu z tym, w kim się jest zakochanym 7;*

w. srogie 1, 2, to 7;

kogoś sadzać do w–a 3, *ktoś* jest trzyman w w–u 2, pomnieć na swe w w–u 1, wywieść kogoś z w–a 4, wyswobodzić 7, zbawić w–a duszę *czyjąś* 5;

w w–u niesmaczne żadne dobre mienie 6; *por. dla* żywota bez przyjaciół 6;

r. –enie 6.

1. Páń[kié] vcho otwárté závždy i[est] vbo-gim/| Pomni on ná [wé] w więzieniu [rogim.] *Ps* 69, 74. **2.** I ták długo był trzyman w więzieniu [rogim/| Aż go pan w[ep]r[ze]ć raczył duchem [wym] drogim.| *Ps* 105,35. **3.** Aby [tá]ro[ft]y iego/ gdy zechce/ [adzał] Do więzienia/ *Ps* 105,42. **4.** Y wywiódl ie z więzienia/ y [trá]ch śmierci [rogiey] Złóżył z tro[kliwé]y du- [ze] vbogiey.| *Ps* 107,27. **5.** Zbaw więzienia du[ż]ę moie/| Abych wyznał [á]k[ę] twoie:| *Ps* 142,25. **6.** CO bez prziiaciół zá żywot? więzienie/| W którym nie[má]czne żadne dobre mienie.| *Fr* 2,48,1. **7.** W[zy]tká moiá dobra myśl z tobá precz odchodzi/| A z tego mię więzienia nikt nie wy[wobodzi]/| Dokáđ cię záś nie vy[żr]ę/ páni w[zech] piékniey[za]/ *Pieś* 1,7,4. *BSB*

więzień *człowiek osadzony w więzieniu 2, 6–9, 24, jeniec 3, 10–23, mieszkaniec podbitego kraju 1, 4, 5, fig. szach. 25;*

w., –e okowany 5, (6), 7, smutne 1, ubogie 4, zacne 17, znaczny 18–9, w. twarzy surowych, urodziwe chłopcy, piersiste 23, swoje 1;

w–ów niemało 21;

w. króla okrutnego 8, wielkiego Aleksandra 9, być w–em w Rzymie 24;

w. śpiewa 7, tai na czas wewnętrznej rany 7, umyślił był gardło dać 9;

w–ów dostać 3, nawiązać 17, 21, nabrać 18, do namiotu nawodzić 22, w–a mieć 11, w–em umrzeć musieć 8, w–ów zachować 19, stawić 20, wyzwolić 1, schować i opatrzeć dobrze 15, przed hetmański namiot przywoz- dzić 16, w–ów strzec 25, usłyszeć krzyk 4, płacz 5, okowy ciężkie z w–ów zdejmować 2, oddawać 23, wybawić je z oków srogich 4, rozwiązać 6, oddalić od nich śmierć 4; w–a krzyk 4, płacz 5;

lpodw. dwu więźniu 20;

w., dary 3 ~ w p. 9, 24.

1. Ciá[ł]a siły pozbyw[zy] le[ż]ą obáloné.| Po- w[st]ań pánie/ á wyzwól [mutné] więźnie [swoie/| *Ps* 44,51. **2.** Twórcá ... ten okowy| Ciężkié z więźniów zdéymuie: *Ps* 68,17. **3.** Vbieg[ł]e[ś] mo[ż]ny królu/ miey[ſ]ce niedobyté/| Do[ft]a[ł]e[ś] więźniów/ w[ziá]łe[ś] dáry známiénit[é]/| *Ps* 68,50. **4.** V[ſ]ty[ż] krzyk więźniów vbogich/| A wybaw ie z oków [rogich:] Oddal od nich śmierć go- towa/| Którá widzą tuż nád głową.| *Ps* 79,45. **5.** Abowiem ná niebie siedząc pan wy[so]ko/| Raczył [wé] ku ziemi ná dó[ł] [puścić] oko:| Aby płácz v[ſ]ty[ża]ł więźniów okowáných/| Y rátował ná śmierć o[ſ]tátniá podáných.| *Ps* 102,47. **6.** Który (*Pan*) Głódné chlebem opátruie/| Wię- znie z oków rozwiązuie.| *Ps* 146,24. **7.** Spiéwa więzień okowány/| Táiać ná czás wnétrzn[é]y rány.| *Sob* 9,3. **8.** Bo[ż]e mój: y tym i[est] [karze]z mnie [mutnégo/| Ze więźniém vmrzéć mu[ż]ę Króla okrutného.| *Pam* 236. **9.** Nie pomni[ż] W. M. co on więzień wielkiego Alexán- dra vczynił/ ze/ boiać [ie/ á by był pierścieniá nie chybił/ á [ławy] dobrego [strzelcá] nie vtrácił/ vmy[lił] był ráczey gardło dáć/ niż [łuku] przed Krolem pociágnąć. *LZam.* **10.** Więzień. *Odp pers.* **11.** Co zá więźniá to mamy? vbior to i[est] Graecki.| *Odp* 578. **12.** ROTMi[ſ]trz. Wię- zień. *Odp* 579. **13.** w[ż]ák ták? Wię[zień]. *Odp* 594. **14.** WIEZ-<ień>. Ten: brát Menelaow.| *Odp* 596. **15.** Ka[ż] więźniá tego [schowáć/ y opátrzyć] dobrze.| *Odp* 596. **16.** Więć przed Hetmáń[ki] namiót więźnie przywodzono/| Y korzyść z nieprzyiaciół po- bitych kładziono.| *Jez* 35. **17.** Liczbę nie- przeliczoná w[si] w popiół obrócił/| Więźniów zacnych náwiázał/ nie[ſ]tychá[ń]á plonu| Moc wy- pędził/ *Jez* 101. **18.** ze/ Mofkwy nábiw[zy] ... Więźniów znacnych nábraw[zy]: lud mnie

powierzony| Stawiłem Pánu [wemu *Jez 241*.
19. Tobie znacznego tylko więźniá záchowáli.|
Jez 308. **20.** támże przedsię dwu więźniu
 [táwili| Litewscy Tátárowie: *Jez 322*. **21.** Y z
 téy liczby niemálo więźniów náwiązáli.| *Jez*
326. **22.** Y więźniów do namiotu twego ná-
 wodźili.| *Jez 364*. **23.** zátymes oddawał|
 Więźnie twarzy [urowych/ vrodźiwé chłopy|
 Pierśiŕtę: iákobys też pátrzał ná Cyklopy.| *Jez*
399. **24.** A Iugurtá będąc więźniem w Rzy-
 mie/ viaw[zy [obie piérw[ze Pány pieniądzmi/
 y przepráwiw[zy [obie winę przez dáry/ pu-
 czón był wolno: *Wr 14*. **25.** Tym czaŕsem
 więźniow obá Krole [trzegli| *Sz 363*. BSB

więznać nie móc się wydobyć z czegoś,
 tu znaleźć się w sytuacji bez wyjścia.

Ták iż [nadź namędr[zému| Trudno pogo-
 dzić temu| Aby przy namniéy więznać/ álbo
 zbłędzić| Niemiał chyba gdy kog<o> Pan chce
 rzędzić.| *FgPieś 1,31*. BSB

wilczy charakterystyczny dla wilka, tu
 o czyimś postępowaniu;

wilcze prawo = *przemoc, bezprawie*.

A w Iflantciéich zás Pánem wilczym prá-
 wem zo[tał| Czwartynafty potómek Rzym[kié-
 go Cé[árzá| Augu[ta: *Jez 74*. BSB

wileński związany z Wilnem.

Ná p[czóły Budziwi[kié do Iego mil:<ości>
 P.<ana> W.<ojewody> Wilenskie<go>. *Fr 2*,
83, tyt. BSB

wilgość, wilkość woda 1, według ów-
 czesnej medycyny podstawowe płyny organicz-
 ne 2, 3;

w-i stroskanego ciała 3;

w-i dostaje ziemi 1, w-i w kościach nie
 stało 2, suszyć w-i stroskanego ciała 3;

w-i, krew 3.

1. Zá twym dozorem wilgości do[taie| Obfi-
 téy ziemi ná iéy vrodzáie| *Ps 65,33*. **2.** á
 ciało| V[chłó/ iáko wilgości w kościach nie
 [tało.| *Ps 109,58*. **3.** A fébrá w[ziaw[zy raz
 moc/ v[stáwnie gorzáá| Su[zac krew y wilgości
 [tro[kánégo ciáá|. *Pam 230*. BSB

wilgotność woda 1, według ówczesnej
 medycyny podstawowe płyny organiczne 2;

w. taż 1, w-i przyrodzone, na których żywot
 należy 2;

w. lasy żywi niezmierzone 1;

zjęcie i spółek w-i 2;

w p. 2.

1. Ty ... Spu[zcza[z ná ni[ká ziemię de[zc
 ... Táż wilgotność y láfy żywi niezmierzone|
 Y Cedry ná Libanie twą ręką [zczepioné.| *Ps*
104,33. **2.** Ale [koro ono zięcié/ y [pótek
 wilgotności przyrodzonych ná których żywot
 należy imie [ye dzielić/ y p[owác/ tedy y oby-
 czaie ludzkie mu[za [ye niéco odmienić: *Wr*
12. BSB

wilgotny nasiąknięty wodą 1, z wodą
 związany 2, 3;

w-e chmury 1, w. Wodnik 2, 3;

w., suchy 1;

w prep. 1, 3, w postp. 2.

1. WSzego dobrého dawcá/ ... Sćiśni wilgotné
 chmury świętą ręką [woia| A ony [ucha ziemié/
 y drzewá nápoia| Ogniem zy[eté: *Fr 3,72,5*.

2. Między tymi [ą zásię drugié gwiazdy p[oné|
 Pod Wodnikiem wilgotnym [kapo rozświéconé.|
Phaen 35,336. **3.** Kiedy zásię wilgotny Wod-
 nik z morzá w[taie| *Phaen 40,569*. BSB

wilk duży ssak drapieżny podobny do
 psa, masywnie zbudowany, *canis lupus 4-14*,
 w przen. o złych ludziach 1-3, jako przykład
 z *Ortografii 15*;

w., -y drapieżny 9, srodzy 1, 3, otyli 2,
 rozbójce wilcy 7;

w-y kogoś otoczyli 1, kogoś zawarli 2, pa-
 szczeki na kogoś rozdarli straszliwe 2, w.-y
 szkodzi rogatemu stadu 4, drapają stado 3,
 7, rozbija stado 9, ucieka 9, 10, kogoś pożera
 5, rozdrapują 11, po pustyniach (pustych gó-
 rach) rozniosą czyjeś kości 5, 11, kogoś słu-
 chają 6, owcę na ostatek musi porzucić, w las
 uciecze 10;

przed w-em jelenie pierzchają 12, psy wy-
 rodne z w-i mają dobry pokój 13, stado powoli
 mają 7, wilkowi owcę odiał pies 14;

w przysł. strzeż wilka wyszczekać z lasu 8;
 w por. ze lwem 2, por. dla Aleksandra 9,
 w por. 1-3, 12;

w., wąż 4, lasy 6;

wilcy 1, 2, 5-7, 11;

w p. 15.

1–2. Wilcy mię zew[ząd [rodzy otoczyli/ Zew[ząd mię wilcy zawarli otyli:| Pá[zczeke ná mię rozdárli [tra[zwiwé/| Iáko lew [rogi/ zwierzę łupiac żywé. | *Ps* 22,33–4. **3.** TAKże nas ... boże ná[z opuści[z?] Y [rogim wilkom drápác [tádo [wé dopuści[z?] | *Ps* 74,2. **4.** czyś tak rozumiał/ ... Ze ... Albo wilk nie miał [zko-dzić rogátému [tádu/| Albo wąż *Fr* 3,20,7. **5.** Niechay mię wilcy pozrą w téy gładkości/| A po puptyniach roznoją mé kości. | *Pieś* 1,6,43. **6.** Niech mię wilcy nie [tucháią/| Láfy zá mną nie biegáią. | *Pieś* 2,2,3. **7.** Tak odbieżáé [tádo więc drápáią | Rozboyce wilcy/ gdy powoli máią. | *Pieś* 2,5,18. **8.** Koćie w[zytko to do czá[fu/| Strzeż wilká wy[czékác z lá[fu:| A może być y w tym [tádzie/| Co iuz myśli o zakládzie. | *Sob* 3,46. **9.** Więc on/ iáko drapieźny wilk/ rozbiw[zy [tádo/| Co nadáley wćiekał/ á oni záś/ iáko | Pá[terze ze p[fy zá nim: *Odp* 92. **10.** Y ledwe do tego | Nie przydzie/ że wilk owcę ná oftátek musí | Porzucić/ á [am gdzie w lás [romotnie wćieče. | *Odp* 95. **11.** dawno to ná pu[zczy | Wilcy mieli rozdrápác/ y kości nie[zczeńe | Po puptych gorách roznieść. | *Odp* 575. **12.** Niepomoże twarz gátka/ ani włos trafiony. | Pirzchnie iako przed wilkiem ieleń wiatronogi. | *Sat* 393. **13.** Obrócili [wé groty nád ludzkie nádzieie/| Nie ná pogány/ ále ná [wé dobrodzieie: | P[ów przykładem wyrodných/ którzy z wilki máią | Dobry pokóy/ á [tádo zwierzóné drapáią. | *Prop* 39. **14.** Wilkowi owcę odiał pies niepościgniony/| Ale iá [am przedsię ziadł: | Zamek obroniony. *Prop* 65. **15.** L dwoie: iedno Łáciń[kie/ które tak pi[ac/ ladaco/ lód/ wilk/ ktokolwiek. *Ort* 11. **BSB**

wilkość p. wilgość

Wilna *Wilenka, dziś Wilejka, lewy dopływ Willi; okrąża ona Górę Zamkową w Wilnie i płynie na pewnym odcinku równoległe do Willi w niewielkiej od niej odległości* 1, 2;

W. pienista 1, cicha 2, brzegóm silna 1;

W. górę z wieku sadzoną potajemnie spycha 2.

1. Wody z gór [zumia/ á piéni[sta Wilná (*war.* á pieni się wi[stá) | Iuz brzegóm silná. | *Pieś* 2,1,3. **2.** Iechałes potym ziemią/ tám gdzie Wilná cicha | Górę z wieku [ádzóna/ potaiemnie [pycha. | *Pam* 113. **BSB**

wiła *kuglarz, wędrowny aktor i sztuki-mistrz, akrobata, też błazen, głupiec* 1, 2;

prawy w. 1;

w por. dla zakochanego 2;

r. –i[á 1, 2.

1. Miłość mi dawno rádzi[łá/| Lecz ia/ iáko práwy wi[łá/| Niechciałem [tuchác iéy rády/ | *Fr* 1,8,4. **2.** Ze niechce[z báczyć ná mé powolności/| Ani mię w[pomoc w méy wielkiéy trudności. | O którą [ámá ześ mię przyprá-wi[łá/| Ze chodzę málo nie tak iáko wi[łá. | *Fr* 1,67,8. **BSB**

wiłowac *wyglupiac się, mówić głupstwa* 1, *bawić się w towarzystwie* 2;

sam w. 1, tak w. 2;

r. –i[ujesz 1, –i[ował 2.

1. ALbo z nas [zydzi[z/ álbo [am wi[uié[z/| Kotá się boi[z/ á kotkę mi[uié[z. | *Fr* 2,14,1.

2. bo by on [wóy wczás wmi[ował/| Pewnieby się rániéy kładł/ áni tak wi[ował. | *Fr* 3,45,4. **BSB**

wina *czyn naruszający normy postępowania, przewinienie, przestępstwo* 2–5, 7–10, 12–3, 15–6, w *przen.* 6, *zarzut, oskarżenie* 1, 11, 17, *kara* 14;

w. panińska 8, nieprzejednana 10, zapłacona 7, wielka 17, wszelaka 15, wsza 16, jaka 1, ma 4, twe 5, jego 13, sw(oj)a 7, 9;

w. mrozów, wiatrów srogich 6;

mieć do kogoś jaką w–ę 1, z kogoś wziąć w–ę 17, bez w–y na kogoś sidła stawiać 2, doły zdradliwe kopać 3, fołdrować 4, za kogoś odmierzyć czyjeś w–y 5, ludziom złym będzie swa zapłacona w–a 7, cierpieć nie za swoją w–a 9, nie jego wina 13, (stracona) krom wsze(lakie)j w–y 15–6, w–y brać = karać 14, na muszkę w–a 11, przepawić sobie w–ę przez dary 12, mało jest coś czyjejs winie 8;

przysł. prawa są równie jako pajęczyna, wróbl się przebije a na muszkę w. 11;

r. –iná 7, –iná (:–yná) 6, 10–1, –winy 15, –iny (:–yny) 5, 16, –inę (:–ynę) 1, 17, –iną (:–yną) 9, –inie 8;

w p. 12–4.

1. Ie[li mię/ pánie/ [tu[źnie of[zacował | Zły człowiek/ á ma do mnie iáką winę: | Ie[lim przyiáźni nie [zczerze záchował | A do zły

chęci dał z siebie przyczynę:| Niech nieprzy-
iaćiel górę ma nádemną| *Ps* 7,8. **2.3.** Bo
ná mię sídlá bez winy [táwiáia| Bez winy
doły zdrádlivé kopáia| Zdrowié mé łowiác.|
Ps 35,19. **4.** Tę pomfte/ to przekłétwo(!)/
da bóg vczuie| Ktokolwiek bez méy winy ná
mię fołdrue.| *Ps* 109,48. **5.** Szczęśliwy/ któ-
ryc zá nas odmierzy twé winy| *Ps* 137,19.
6. Co mnima[z téy przygody nagléy zá przy-
czyná?| Ani to mrozów/ áni wiátrów [rogich
winá| *Fr* 3,7,4. **7.** przydzie tá godziná| Ze
ludziom złym będzie [wa záplácona winá| *Fr*
3,20,2. **8.** Málo ieft iedná śmierć páni-
[kiéy winie.| *Pieś* 1,6,26. **9.** To nie táyna/
ze ciérpię nie zá [woia winá| *Pieś* 1,25,13.
10. Iużci zoná wárzy [yná| Nieprzeiednáca
to winá| *Sob* 9,32. **11.** PRáwá [ą równie
iáko páięczyná| Wróbl [ie przebiję/ á ná
mużkę winá| *FgTabl* 7,2. **12.** y przeprá-
wiw[zy [obie winę przez dáry/ pu[czón był
wolno: *Wr* 14. **13.** Czego ie[li niedoftapi/ nie
iego winá będzie (bo on w[zytko vczynił co
mógl) ále tych/ którzy cnoty nie miłuią. *Cn*
3. **14.** Sámo przyrodzenie iáko z niewdzięc-
nych [ynów/ winy bierze: *Pij* 3. **15.** Docze-
kam ia choć pod ziemiá/ da Bog tey nowiny|
Kiedy rzeká zem [tráconá/ krom w[zelákiey
winy| *Zuz* 112. **16.** Stánęlá ná ro[kazanie
páni krom w[zey winy| Máiac s [obá przyia-
cioy/ y málućkie [yny| *Zuz* 123. **17.** Z
Królá [wégo Spártanie wzięli wielką winę|
Nie prze in[za/ ieno prze tę niz[za przyczynę:|
Ze był obrał niezgrábną iákaś zonę [obie:|
Dzie 73. BSB

Wineci *Wenedowie, nazwa ludu zamie-
szkującego wg źródeł rzymskich bliżej niez-
identyfikowany teren, w dorzeczu dolnej Wisły
lub w międzyrzeczu Bugu i Dniepru.*

To Wineci/ zkąd morze Wineckie nazwano|
To Ro[sáni/ zkąd Ru[ki naród miánowano|
To Láxi/ zkąd Lách rzeczón: to możni Ceko-
wie| Od których imię máia džišięy[zy Cze-
chowie| *Prop* 185. BSB

winecki *związany z Wenedami;
morze Wineckie – nazwa północnej części
Adriatyku.*

To Wineci/ zkąd morze Wineckie nazwano|
Prop 185. BSB

winić *przypisywać komuś winę, robić
wymówki, mieć pretensje o coś 1–5;*

w. *Bóg* 1, *człowiek* 2–5;

w. *człowieka* 1, 3, 4, *jego postępowanie* 2,
czyjś rozum 5;

w. *k.* stąd = *za co* 1, w tej mierze 5, jako
złego 3;

w., *karac* 1;

r. –inisz (:–ynisz) 2, –inił 3, –inił (:–ynił)
1, 4, –inić (:–ynić) 5.

1. Nie będę cię [tąd karał/ áni winił| Zebyś
mi ofiar vmownych nie czynił| *Ps* 50,21. **2.**
ZE krótkie frá[зки czynię/ to Iákubie wini[z:|
Krót[ze twoie nierowno/ bo ich ty nie czyni[z:|
Fr 1,30,1. **3.** GO[ć nápi[sał ná murze/ ze coś
pániéy czinił| Drugi/ źle wyczytaw[zy/ iáko
złego winił| *Fr* 2,43,2. **4.** Krol pomilczáw-
[zy/ rzecz do nich vczynił| Prof[zać/ żeby go
żaden z nich nie winił| *Sz* 128. **5.** Z czego
iáko rozumiem poczet mużę czynić:| Bo
w téy mierze móy rozum ludzie będą winić|
Marsz 24. BSB

winien, 1. winny *taki, który jest komuś
dłużny, ma spłacić dług lub zobowiązania
rzeczowe 16, 22–6, który jest zobowiązany do
czegoś 1, 2, 14, 18, 27–9, 32, 36, coś, co się
komuś należy w postępowaniu wobec niego
3–8, 11–3, 19, 20, 30, który odpowiada za
coś, ponosi konsekwencje czegoś 15, 21, 31,
34, 37, który zawdzięcza coś komuś 9, 10,
który zastępuje na karę 17, 35, który ma do
czegoś prawo 33;*

w funkcji przydawki 3–8, 11–3, 30, *w funk-
cji orzecznika:* (być) winien 9, 10, 14–27, 29,
33–7, *w funkcji czasownika* 1, 2, 28, 31–2;

w. *Jóst* 16, *królewska dziewczka* 19, *nieboga*
= *Orszula* 14, *Niobe* 15, *tenże* = *Gamrat arcy-
biskup* 22, *ojcowie* 2, *syn* 20, *sąsiad* 29, *ła-
komy* 31, *któż* 21, *oni* 24, *ten* 32, *ci* 33, *ty*
37, *každy* 17, *ktokolwiek* 1;

w. *Bogu* 3–5, 7–12, *imieniu pańskiemu* 13,
jego mianu 6, *rodzicom* 14, *ojcu z matką* 36,
ojcu 20, *synom* 2, *panu swemu* 30, *sąsiadowi*
29, *mnie* 37, *mi* 16, *mu* 25–6, *cnotom czyimś*
18;

w. *pana* 19, *łoża czyjegoś* 33, *tej krwi* 34,
placz 18, 20, *pewną summę pieniędzy* 22,
sprawiedliwość 27, *posłuszeństwo* 36, *to* 24,
29, *chwała* 3–7, 11–3, *poćciwość* 30, *nic* 37,

zdrowie 9, 10, rzecz 8, w. ciało w ziemię 1, co(ś) 16, 23, to oznajmić 32, dzieje pańskie przekładać 2, Bogu chwałę winną oddawać (dawać) 3–7, (8), 11–2, (13), gwałt nagradzać 28;

ktokolwiek winien ciało w ziemię = *každy śmiertelny 1*;

w. wiecznie 2, z czasem 14, tedy 23, niepomątu 26, podobno 31;

coś 1, 8–13, 16, 18, 20, 22–4, 27, 29, 36–7, komuś 2–5, 7–12, 14, 16, 20, 25–6, 29, 30, 36–7, czemuś 6, 13, 18, cz. 33–4, k. 19, ze zd. dop. 31–2;

winien 1, 9, 10, 16–8, 20–3, 25–9, 31–2, 34–5, winna (z a jasnym) 14–5, 19, 36–7, winna (z a pochyłonym) 8;

w. – naniewinniejszy 17;

w prep. 4–8, 12–3, 30, w postp. 3, 11;

r. winien 35;

w p. 21–2, 31–3.

Ps: 1. Owa ktokolwiek winien ciało w ziemię/ Da chwałę pąnu: 22,79. 2. Aby oycowie [ynom wiecznie winni byli] Dzieie pąn[kié] przekłádác: 78,9. 3. Szczęśliwi/ którzy w twoim kościele mie[zkáia]/ Y tobie chwałę winną oddáia: Y ci niemniéy/ co w tobie [wą] moc položyli/ 84,10. 4. Pąnu cześ/ bogu náfzému winną chwałę dayćie/ 99,9. 5. 99,19 jak nr 4. 6. nieście dzięki pąnu/ Dayćie winną chwałę iego miánu. 100,10. 7. Dayćie w[zytki] narody winną chwałę iemu. 104,70. 8. Klękáli (co winna rzecz tylko była pąnu) Przed wołem/ 106,43. 9. On ieft moiá potężność/ on wefelé moie/ Iemum winien zdrowié [woie. 118,26. 10. tyś przyiał wdzięcznié próšby moie/ Tobiem winien zdrowié [woie. 118,42. 11. wiecznému/ Chwałę oddayćie winną bogu [wému. 134,4. 12. A winną chwałę iemu oddawayćie. 134,6. 13. Winną chwałę naświét[zému] Dayćie imieniu pąn[kiému. 148,11.

14. Pofzła niebogá widziéć kráiów nocy wieczný: ... A miáfto poćiech/ które winná z czáfem bylá/ Rodzicom [wym/ w ciężkim ie [mutku] zoftáwiłá. Tr 2,30. 15. Albo z gniewu (bo winná) álbo więc z lutości/ Dokonayćie prze bogá iéy biédný ftárości. ... Dźiatek płáczác Niobe [ámá [kámieniáftá: Tr 15,23. 16. Wiéftz coś mi winien/ miéyże fię do táfzki/

Bo cię wnet wložę/ Ióftćie/ między frá[zk]. Fr 1,29,1. 17. Teraz ma liczbę czynić przed pánem groźniey[zym/ Gdzie káždy winien/ by téż był naniewinniey[zym. Fr 3,53,4. 18. Czym cię in[zym] mam wćić/ ieno płáczem [woim?/ Którym ia wieczny winien wielkim cnotom twoim. Fr 3,71,8. 19. Day [ye w moc wiátróm/ á [kocz z góry śmieie/ Nízbyś woláá siedziéć v kądziéle/ Królew[ka] dźiewká/ y być w ręce dáná/ Srogiéy pogánce/ winná byw[zy] páná. Pieś 1,6,52. 20. KAmień by był nie człówiek / ... By miał nagle hámowác płácz twóy [práwiedliwy/ Któryś ty oycu winien/ iáko [yn] cnotliwy. Tarn 4. 21. Ieśli co nie grzeczy (á boday nie w[zytko] któż winien? ia naprzod/ á W.<asza> M.<iłość> thez poczęści/ LZam. 22. TEńze (Gamrat arcybiskup) był winien pewną [umnę] piéńedzy X. w którój iz był iuz nápoły zwątpił/ przedsię przynamniéy chodził ná káždy dźień do iego [tołu: Ap 16. 23–4. A mnie záś ich fortelu tákimże fortelem/ Oddác fię nie godziło: Ieřim co tedy winien/ toż y oni winni. Chcałi nagrody/ niech ia [ámi] pierwey czynia/ Odp 237. 25–6. By mu był niewolnicę nali[za] przemowił/ Winienby mu był zoftá: coż kiedy wiał zónę/ Ktorey áni zániedbác/ áni téż dochodzić Dobry/ wćiwý człówiek bez wftydu nie móže: Winien mu niepomátu/ Odp 271–4. 27. Winienem [práwiedliwoś/ ále nie z[wą] háńbá: Odp 319. 28. niechayze okażá ná [obie] Sami naprzod/ iáko ten gwałt winien nágradzác ALEXánder: poniewáz [ámi]z okazáli/ Iáko táki gwałt czynić: Odp 332. 29. toźci [áf]iádowi/ Sáfiaď w Azyey winien/ co v nich w Europie. Mowiono záwždy o to/ Odp 341. 30. vczyn pąnu [wemu] Winną poćiwoś/ á ślub wiáre dźierzéć iemu. Prop 12. 31. y ow[zem] co fię vtrat tycze/ mnie to bárziéy niż komu in[zému] wáđzi: á lákomy to podobno winien/ žeby fię rad dobrze miał. Wr 13. 32. že kto chce twirdzić/ iz té dwa narody od Czechá y Lechá dopiéro w tych kráiaćh imioná [woie] wzięły: ten (mówię) winien téż to oznajmić/ iáko ie przed tym/ niż w té kráie przy[zli/ zwano: Czech 2. 33. ále to przy[stoy]niey[za/ áby z tych/ którzy lożá mégo [ą] winni/ tylko ieden żyw był. Wzór 2. 34. Niechcę iá być tey krwie winien: rzek[zy] to/ milczáło. Zuz 158. 35. Skázowałes krew

niewinna/ pu[zczałeś kto winien.] *Zuz* 176. **36.** Sam oyciec z matka/ którym winnás po[ftu[zeń[two.] *Epit* 64. **37.** Tyś mnie nic winná nie ieft/ Bóg to w[zytko [prawił/ Który mię nieprzyaciół tak ciężkich nábawił.] *Mon* 163. *BSB*

p. niewinny

winnica ogród (*sad*), w którym uprawia się winorośl 1, 4–7, *przen. naród żydowski, którym Bóg opiekuje się jak ogrodnik* 2, 3, *przen. symbol ciała kobiecego* 8;

w. biedna, skażona 3, wszystkie 4, swe 6, ta 8;

w. kopać 5, grodzić, polewać, nakrywać 8, pieczą mieć o w–y 7, Bogu zlecać 6, mrozem wiodły 1, opustoszały 4, w–ę z Egiptu przenieść 2, najźrzeć do w–e 3;

w–e, sady 1, 4, pola 6;

r. –ice 3, 6, –icy 7.

1. Mrozem winnice wiodły/ mrozem [ady marły.] *Ps* 78,86. **2.** Winnicęś z AEgyptu przenióft/ pogányś wygładził/ Onęś [woią mocną ręką po [wéy myśli w[adził.] *Ps* 80,17. **3.** A rácz náyźrzeć do téy biédnéy [kázonéy winnice.] *Ps* 80,30. **4.** z niebá pádał grad ... A z grádem nie[stychány wicher ogni[ty.] Záčzym w[zytki winnice opu[fto[zály/ A [ady záglu[zoné plód pomiotály.] *Ps* 105,63. **5.** Polá ná kólo sieia/ winnice kopáia/ Pożytki biorą żywność zna[záia.] *Ps* 107,73. **6.** Oracz polá bogu złéca/ y [wé winnice/ *Fr* 2,100,8. **7.** A tym czáfem robotnicy/ Pieczą mieli o winnicy.] *Fr* 3,4,6. **8.** Samem [wą w[afną ręką tę winnicę grodził/ Aby iéy był áni źwiérz/ áni zły ptak [zkodził.] Poléwałem/ żeby iéy [łónce nie [u[zyło.] Nákrywałem/ żeby iéy žimno nie mroziło.] *Pieś* 1,12,9. *BSB*

winnie p. niewinnie

winnik miotełka używana do chłostania w łaźni.

Na koniec i ia bych [am wiedział co winować/ Słuchay/ mogłeś na winnik chro[ftu nie[żałować.] *SatDoSat* 8. *BSB*

winność postępowanie niezgodne z jakąś normą 2–5, to, co należy zrobić, obowiązek 1;

w. ma 5;

bez w–ści cierpieć 2, *kogoś* pokusa łudzi krom w–ści 3, bez w–ści zginać 4, krom *czyjejs* w–ości o śmierć przyprawiać 5, *komuś* dzięki wedle w–ści oddawać 1;

r. –ości 2, 3.

1. Ofiaruy ty mnie chwałę/ mnie wyznaway/ Mnie dzięki wedle winności oddaway/ *Ps* 50,38. **2.** Ale tobie/ mocny pánie/ Swiádomo/ że bez winności/ Ciérpię tákié doległóści.] *Ps* 142,7. **3.** Com ia tu miała czynić w téy kráinie?/ Máło ieft iedná śmierć pánien[kiéy winie.] Ale ná iáwi[z pláczę [wéy lekkości?/ Czy mię poku[á łudzi krom winności?/ Która przez wrotá kościáné wychodzi/ *Pieś* 1,6,28. **4.** Ale wolę bez winności od wá[zych rąk zginać/ Niż przed Bogyem/ y przed ludźmi niecnotliwą [łynąć.] *Zuz* 81. **5.** Iáwno tobie/ że mię ci zli ludzie pomawiáia/ A krom w[zelkíey mey winności o śmierć przypráwiáia.] *Zuz* 152. *BSB*

p. niewinność

1. winny p. winien

2. winny związany z winoroślą.

Iáko/ wijąc [ye po tyce/ Płodny krzak winnéy máćice/ Obfituie w [łodkié groná/ Ták bogoboynégo zoná.] *Ps* 128,10. *BSB*

wino napój alkoholowy otrzymywany przez fermentację soku z winogron 1–36;

w. rozkoszne 2, łagodne, dobrej myśli naczynie 5, serce weselące 33, dobre 16, 20, postawione 35, wczorajsze 3, żałosne 4, sermskie 24;

w. płynie 36, w. jesień dawa 27, subtelne w–a dymy 13;

w. pić 4, w się lać 7, 18, w–em *kogoś* poić 9, czcić 16, upić się 11–2, *być* sytym wina 10, *być* pijanym w–em 14, w–em zapalony 29, wyspać w–o wczorajsze 3;

piwnice w–em zastawiać 1, w piwnicy *jest* na schyłku w–a 6, w–a w lochu stawają 24, sobie kazać dać 31, na stół przynaszać (przynosić) 20–2, nosić 25, *komuś* w–a przylewać 17, w–a w kruż nalać 34, w–o kubkami z wielkiej czasie biorąc rozlewać 35, cadzić 30, czasza opływa w rozkosznym w–e 2, znać się na w–e 15, prózna myśl o w–e 32, w–em zamaczać konie 19, o w. się frasować 19, wiele wina *stało* 28;

z w-a dobra myśl roście 23;
należca w-a 26;
przysł. każ wino nosić póki beczka leje,
póki wiek służy a śmierć nie przyspieje 25,
z wina dobra myśl roście 23, wino, lutnia,
podwika, to mi to wesele 8;

w., chleb 4, zioła, wszelki rodzaj zboża 5,
lutnia, podwika 8, oliwa 9, szczęście 14,
miód 24, jabłka 27, gniew 29, ług 30, dwoje
owiec 33, rymy 11, łyż 4, chleb, olej 5,
ustanie królewskiego łoża 28, nasłanie kafa-
tana 28;

r. -iną 21, -iną (: -yną) 6, 10, 26, -inem
16, -inie (: -ynie) 2, 15, 32;

w p. 28-9.

1. In[zy niechay [zpchlerze nawiezione
maia/ Niechay w[zyftki piwnice winem zafta-
wiaia/ Ps 4, 26. 2. Czaz[za oplywa w ro[ko[z-
nym winie/ Ps 23, 16. 3. Ocucil [ye pan/
iako gdy kto [nem zmorzony/ Wy[pał wino
wczoray[ze/ y wftal wytrzezwny/ Ps 78, 120.
4. chleb tro[kliwy iemy/ Wino zafon[ne na
poly ze lzami pijemy/ Ps 80, 12. 5. ftad zioła
ogrodne/ Y w[zelki rodzaj zboza: ftad wino
lagodne/ Dobrey myśli naczynie: ftad chleb/
... ftad oléy/ Ps 104, 30. 6. W piwnicy takze
cos na [chylku winá/ Fr 1, 10, 4. 7. A dzis
co mlodzi pacholcy vmieia/ Iedno w sie wino/
iako w beczke/ leia/ Fr 1, 66, 6. 8. Ale y na
dobrá mysl ma[z fortelów wiele/ Wino/ lu-
tnia/ podwike: to mi to we[el[é/ Fr 2, 87, 4.
9. Ani mie za to winem/ ani poy oliwa/ Fr
3, 6, 5. 10. TV [ytá wieku lezy Rózná/ Lecz
tylko wieku/ ale nie winá/ Fr 3, 55, 2. 11-3.
PRóžno przéc/ vpilem sie: winem? czyli rymy?
Ie[li winem/ subtelne tego winá dymy/ Fr
3, 64, 1-2. 14. W[zyfscy piiáni/ widze/ á pii-
nem y ia: Kto [czesciem/ á ia winem: odpusc
Adrastia/ Fr 3, 64, 8. 15. O Stároftá na Mu-
[zynie/ Ty sie zna[z dobrze na winie/ Zna[z/
y ma[z: bo tylko z gury/ Spusciw[zy wóz/
álisz Vhry/ Fr 3, 74, 2. 16. Nie [záfirem/ nie
rubinem/ Ale ie éci dobrym winem/ Fr 3, 74,
14. 17. Temu winá nie trzebá przyléwác/
Pieš 1, 2, 17. 18. Dzbanie ... Iákokolwiek
zwanó/ Wino co w ci[é lano/ Przymkni [ye do
nas/ á day [ye náchylic/ Chciałbym twym
darem gošci [wych pošili[é/ Pieš 1, 3, 6. 19.
A winem/ co [ye ty frá[ui[ez o nie/ Bédzie

zamaczał potómek twóy konie/ Pieš 1, 5, 35.
20. Niechay ná [tót dobre[go winá przyna-
[zia/ Pieš 1, 9, 3. 21. Niechay ... Ná [tót
przyno[za winá/ Pieš 1, 14, 7. 22-3. A nam
winá przynoście/ Z winá dobra myśl roście/
Pieš 1, 24, 37-8. 24. Acz mi miodu Podol[kié
páskieki nie dáia/ Ani w mém lochu winá
Serem[kié [tawáia/ Ani bogáté [tadá owiec
niezliczonych/ Strzygá odroftá traw[ę ... Przed-
šię názyt vbóftwá nieznác w domu moim/
Pieš 2, 4, 34. 25. Każ wino nošic/ póki beczká
leie/ Póki wiek [tuzy/ á šmier[é nie przyspieie/
Pieš 2, 11, 11. 26. Powiédz Šlowien[ki rym/
o wielo[trona/ Lutni ... Muzy Párnázkí/ y
nalešce(!) winá/ Y Aphrodyte/ Pieš 2, 22, 9.
27. Wino/ Iešien/ y iábłká rozmáit[é dawa/
PiešCzego 19. 28. wiele v[stánie krolew[kié-
go łoża [tało/ wiele náftánie káftaná/ wiele
wino/ kiedy król gošcie miał/ Wr 10. 29.
A Lucius bédac y winem y gniewem zápalony/
przed oczymá wláfnych rodzi[éów on[niewin-
ná dziewk[ę zabił. Wzór 6. 30. teraz wi[ec
ko[maty/ Iuż nie wino/ ale ług cádzi ku po-
trzebie/ Br 43. 31-2. Winá [obie każe dáć:
prózna mysl o winie/ Bo z šklenice przez
gárdlo [czéré złoto plynie/ Dzie 103. 33. Dwo-
ie owiec/ y wino [erce we[elacé/ Prowadzili
przez miásto/ Mon 248. 34. A poštowie tym
czáfem winá w kruż nála[li/ Mon 269. 35.
á potym wino poštáwioné/ Kubkámi z wiel-
ki[éy czáfze biorac rozléwáli/ Mon 298. 36.
Aby zá oštrym mieczem [wóy mózg tak prze-
lali/ Iáko to wino plynie/ Mon 305. BSB

winorodny taki, który słynie z produkcji
wina.

iam téz był zá [woiégo wieká/ W Phrigii[éy
winorodney/ gdiem si[ta czlowieká/ Zbroynégo
widział/ Mon 184. BSB

winować mieć pretensję o coś 1, wska-
zywać na coś jako przyczynę czegoś 2, wska-
zywać na tego, kto źle postąpił 3, 4;

w. czlowiek 1, 3, 4, Satyr 2;

w. Krzyżaki 3, sam siebie 1, mi[ę 4, co 2;

w. s[usznie 4;

r. -uje 3, -ujesz 4, -ować 2.

1. A ty [am šiebie winuy/ bo/ co ci[é dzis
boli/ Ztađ idzie/ i[ez[ludziom ob[udnym był
gwoli/ Fr 3, 20, 11. 2. Naydziefz kto[é wdziefz

że<n> będzie/ najdzie[z ktoś nalaie| ... Wro-
znych głowach mu[żą być rozne obyczaje.| Na
koniec i ia bych [am wiedział co winować:|
Słuchay/ mogłeś na winnik chroftu niezało-
wać.| *SatDoSat* 7. **3.** lecz Pápiéz hámuie
(*Niemców*)| A prze[łuchaw[zy [prawy/ Krzyża-
ki winuie.| *Prop* 90. **4.** Ná to rzékł Alexán-
der: [tu[źnie mię winuie[z| A nád przy[stoyność
braćie nic nie wy[stępuie[z| *Mon* 57. *BSB*

winszować życzyć czegoś dobrego 1–3;
w. robotnikom 2, wam 1;
w. wszego dobra 1;
w. w te słowa, albo tym równe 3;
w. wprowadza mowę niezależną 2, 3;
r. –ujem 1, –ował 3, –áli 2.

1. Niechay idzie w[zelákim [zcześnie obdár-
zony| Król od bogá nánáczony.| My/ co pánu
w kościele iego w[ługuie[m| W[żego dobrá wam
win[zuie[m| *Ps* 118,54. **2.** którzy przemijáli|
Czá[fu zbieránia zboża:| Robotnikom win[zo-
wáli.| Lá[šká nád wámi boża.| *Ps* 129,27. **3.**
Káždyc w té [łowá/ álbo tym równe win[zował|
Bóg ci (powiáda) pomóz młody RADZIWIŁE:|
Jez 22. *BSB*

wionąć o wietrze – wiać, tu o Duchu
Bożym 1, 2;
w–e czyjś duch 1, 2.

1. Wienie duch iego (*Pana*)| á wnet wódy
wzbieráia.| *Ps* 147,36. **2.** Kędy iego duch
wienie/ żaden nie włęże| *Tr* 11,7. *BSB*

wioska wieś.

Ten (*zbytek*) was zwiofek wyzuwa/ i obraca
w [ługi | *Sat* 152. *BSB*

wiosło drewniany drag służący do na-
dawania łodzi biegu i kierunku 1, 3, 4, członek
męski 2;

w–a odpoczynek mają 4;
w–a rzędem rosładać 3;
do żony z w–em przymierzać 2;
w–a, prumy 1, żagle 3.

1. Wi[ło/ ... Bo krom wiofeł/ krom prumów
iuz dziś [uchą nogá| Twój grzbiet niewiezdzo-
ny w[zy[cy deptác mogą.| *Fr* 2,106,5. **2.** Ze
mu do żony zwiofem flis przymiérzác raczy.|
Fr 3,86,6. **3.** [tarich (*galer*) poprawuje.|
Wiofła rzędem ro[kłada/ żągłow przipatruie.|

Sat 384. **4.** Nawy wiátr niešie/ wiofłá od-
poczynek máia.| *Phaen* 10,140. *BSB*

wiosna pora roku między zimą a latem
1–9, 11–2, młodość 10;

w. przyjemna 1, piękna 6, gęsta 9;
w. przyjdzie 3, rozliczne kwiatki rodzi 5,
(7), chodzi 6, minie 4, 9, panuje w twarzy
czyjejs 10;

lato w–ę goni 8;
przyszcie w–y 1;
na wiosnę 7, 12;
przysł. Jakoby też rok bez wiosny mieć
chcieli, którzy chcą, żeby młodzi nie szaleli
2, 11;

w., lato 4, 5, 12, jesień, zima 5.

1. Táki do[státek iego wiek zrodzi| Iáka
ná przy[zcíu wiofny przyiemný| Trawy więc
bywa obfitość ziemný.| *Ps* 72,51. **2.** Iakoby
téz rok bez wiofny mieć chcieli| Którzy chcą
żeby młodzi nie [záleli.| *Fr* 1,82,1. **3.** Po-
chwili wiofná przyydzie| Ten śnieg zniénagłá
zýdzie| A ziemiá/ [koro [łónce iéy zágrzeie|
W rozliczne bárwy znowu [ye odzieie.| *Pieś*
2,9,9. **4.** Nam gdy śniegiem włos przypád-
nie| Iuz wiofná/ iuz láto minie| A ten z głowy
mróz nie zginie.| *Pieś* 2,23,11. **5.** Tobie kwó-
li/ rozliczne kwiatki Wiofná rodzi:| Tobie kwó-
li w kłósiány wienću Láto chodzi.| Wino/
Ie[ień/ y iábłká rozmáité dawa| Potym do gotó-
wego gnu[na Zimá w[ława.| *PieśCzego* 17. **6.**
Po niepogodný zimie piękna Wiofná chodzi.|
Tarn 172. **7.** Albo kwiatki rozlicznych farb
ná Wiofnę w[chodzą| *Pam* 48. **8.** Iego porząd-
kiem Láto Wiofnę góni| A czuy[na Ie[ień przed
Zimá [ie chróni.| *FgPieś* 3,13. **9.** A włos śnie-
giem przypádnie/ gę[ta Wiofná minie| Ni[li z
głowy prze[iębłéy ten zimny rok zginie.| *FgPieś*
6,15. **10.** Przeto póki pánuie Wiofná w twarzy
twoiéy| Day [ie/ Háno/ nápátrzyć wdzięczný
kra[ý [woiéy| *FgPieś* 6,33. **11.** *FgTabl* 4 jak
nr 2. **12.** W tym do roku dzień dwákróc z
nocá [ye miárkuie| Raz ná Wiofnę/ raz/ kiedy
Láto w[stępuie.| *Phaen* 40,426. *BSB*

wiotchy zużyty, niepotrzebny 1, zesły 2;
w. czyn 1, lata 2;
w., wzgardzony 1;
w. – młody 2;
w prep. 1, 2.

1. Iáki ná śmieciach leży z domu wyrzucony| Wiotchy czyn/ takim ia ieft od ludzi wzgárdzony.| *Ps* 31,30. 2. Czemu wąż fortunniejszy/ ... Każdy rok wiotché lata ná młódą plec mienia?| *FgPieś* 6,20. BSB

wiersz p. **wiersz**

wirzyk p. **wierszyk**

wirzch p. **wierzch**

wisieć być przyczepionym, uczepionym do czegoś tak, że reszta jest skierowana w dół 2, 3, 6, 10, 15, utrzymywać się w powietrzu 14, 16, być ukaranym, pozbawionym życia przez zaciśnięcie na szyi pętli z przyczepionego w górze sznura, gdy reszta ciała jest pozbawiona podparcia 8, w. czymś ku dołowi, na dół = być skierowanym czymś w dół 17–8, w. nad kimś = zagrażać komuś 1, 5, 9, 12–3, w. na czymś = zależeć od czegoś 7, 11, coś w–i z czegoś = coś jest źródłem, podstawą czegoś 4; wisi, wiszą pająkowe roboty 2, sieć 6, wieniec 10, macica 17, miecz goły 9, broda 15–6, wałkownica 15, kot 8, ludzkie rzeczy 7, wyroki biskupa 11, trudności 12, niebezpieczeństwo 13, upad 1, upadek 5, nadzieje 4, formy doskonałe wszystkich rzeczy 14, Klęczeń 18;

w. u piersi matki 3, u gęby 15, w kościele 6, na dębnie 8, pod namioty 2, na słabej nici 7, na ludzkiej chęci 11, na powietrzu 16, różgami ku dołowi 17, głową na dół 18, nad szyją 9, nad tobą 5, nad nami 13, nad narody 1, nad koroną 12, w ciszy 10, do świtania 10, z ciebie = *Pana* 4;

w. u cz. 3, 15, z k. 4, w czymś 6, na czymś 7, 8, 11, 16, nad czymś 1, 9, 12–3, w czymś 10, do cz. 10, czymś ku czemuś 17, czymś na coś 18, pod czymś 2;

r. –iszą (–inszą) 14;
w p. 13.

1. Vpad wiśi nád grzéz[nymi]| Vpad nieuchroniony| Nád narody przekłętymi| Kędy Bóg zápomniony.| *Ps* 9,69. 2. á pod ich namioty| Niech páiąkowe wi[za] roboty.| *Ps* 69,56. 3. Ie[zczem v pierśi wiśiał nędzný mátki [woiýy]| A iuzem był w opiece/ liché dziecko/ tvoiýy.| *Ps* 71,11. 4. Po tobie/ pánie/ [erce mé truchleie]| Bo z ciebie wi[za] w[zytki] mé

nádzieie.| *Ps* 73,56. 5. Ale y ty Bábylon/ [trzeż dobrze [wéy głowy]| Bo iuz wiśi vpadek nád tobą gotowy.| *Ps* 137,18. 6. Teraz pod wodą graycie ryby śmieie| Mikolay zdycha/ sieć wiśi w kościele.| *Fr* 2,21,4. 7. Ná słábý nići wi[za] w[zytki] ludzkie rzeczy.| *Fr* 3,48,4. 8. Nagrobek kotowi ... Dałś gárdło nieboże/ y wiśi[z ná dębnie| A twéy śmiérći y my[zy rády y gotębie.| *Fr* 3,52,7. 9. Komu záwždy nád [zyiá wiśi miecz goły| Nie vczyniá mu [máku przypráwné [toły| *Pieś* 1,16,13. 10. A mój wieniec w téy złéy cí[zy| Niechay wiśi do świtania| Swiádek mégo niewy[pánia.| *Pieś* 1,21,47. 11. w[zákze wyroki twoie| Ná ludzkiey chęci wi[za| *Pieś* 2,20,31. 12. Bo przegłádał trudności które nád koroną| Wiśiáły prze [pór ludzki/ y myśl rozdwoioná| *FgBitwa* 72. 13. Co [ye postronnych nieprzyiaciół tycze/ nikt nie ieft tak tepy/ żeby niebaczył/ między iákiemi [ásiády siedziemy/ y co zá niebe[pieczeństwo ztád nád námi wiśi: *Wr* 2. 14. Gdzie formy do[konále w[zytkich] rzeczy wi[za| Wedle których Bóg [tworzył tę máchinę in[za| *Br* 15. 15. (*broda*) Raz tak v gęby wi[za/ iáko wałkownicá| Drugi raz przykroiona/ iáko prochownicá| *Br* 19. 16. (*broda*) Ták odmienna/ ták mnożna między wieczy[tém]i Wiśiáá ná powietrzu [ny Platonowémi.| *Br* 26. 17. Iáko máćicá ... Nigdy wzgóre nie idzie/ nigdy grón nie rodził| Do[ftálych: lecz różgami wi[za] ku dołowi| Sięga wiérzchołkiem zemie/ áz ku korzeniowi.| *Epit* 53. 18. A Klęczeń prawá tylko nogę po koláná| ... Przy Wadze goleń tylko iego po[ty[kawa| Sam wi[za] głową ná dół/ w morzu oczekawa| Ná Niedźwiádká/ y Strzelca: *Phaen* 40,504. BSB

Wisła największa rzeka w Polsce 1–10, malarzkie, upersonifikowane przedstawienie tej rzeki 11;

W. nieubłagana 1, głęboka 5, 10, rozciąga 11, głowę ma odzianą wieńcem rokitowym 11;

W. bieży 6, (po)płynię 7, (10), pieni się 3, z brzegów wyszła 3, wstrząsa rogi, brzegom gwałt czyni, hamuje drogi 1, niezawždy przevoznika słucha 2, do morza przychodząc drze się na trzy części 11, leje krucem marmurowym rzekę 11;

wieź z borów do W-y coś 9, W-ę mostem spętać 2, kogoś nad W-ą przy czymś sadzić 10, puścić się do Gdańska po W-e 5, mieć z czym do W-y 4;

W., Nieper 7;

r. -iślá (-yszlá) 3, -iśly 4, -iśle (:-yśle) 5.

1. Nieubłagana Wiśto/ próżno w[trza]fa[z rogi/| Próżno brzegom gwałt czyni[z/ y hámuie[z drogi. Nálazł fortél król Augu[ft/ iáko cię miał pożyć/| A ty musi[z tę [woię dobrą myśl położyć/| *Fr 2,106,1.* 2. Wiśte/ która niezawždy przewoźniká [tucha/| Mostem [pętał: *Fr 2,107,5.* 3. Wody z gór [zumia/ á pieni[fta Wilná/ Iuż brzegóm siłná. (*war. pieni[fię wiślá/ Iuż z brzegow wy[zlá.*)| *Pieś 2,1,3.* 4. Przy nádziei oracz ści[fty/| Ze będzie miał z czym do Wiśty. | *Pieś 2,2,36.* 5. Puścíte [ye do Gdań[ká po głębokiéy Wiśle/| Morze/ y dál[za drogę máiac ná vmyśle. | *Pam 155.* 6. Przy[zedłem ná brzeg/ kędy Wiślá bieży/| *FgPieś 8,3.* 7. Tym twój dziad Firléy/ Mikołáiu [tynie. | A póki Wiślá/ póki Nieper popłynie/| Ten ná południé/ oná ná północy. | Chwałá trwác będzie iego (*Firleja*) [praw/ y mocy. | *FgFirl 12.* 8. Na koniec/ by nie Wiśta/ to u was Branżwicy/| A tego prziplaćili przed[fię Pomorzycy. | *Sat 89.* 9. Kopaycie wy karcz przed[fię/ i buduycie [tawy/| Wie[fcie z borow do Wiśty burtnice/ i ławy. | *Sat 106.* 10. A Konrad przeciwko nim Krzyżaki prowadził/| Y nád głęboká Wiślá przy Dobrzyniu [ádzil. | *Prop 60.* 11. Szrodkiem tego w[zytkiego śrębna rzéká płynie/| Którá/ leżac pod [káłá przy powiėwnéy trzcinié/| Rozciąglá Wiślá leie kruzem mármórowym/| Głowę máiac odziáná wienćem rokito-wym. | A do morzá przychodzac/ drze [ye ná trzy cześci. | *Prop 155.* BSB

wiślny *wiślany.*

MAtko [krzydłátych miłosci/| ... A [taw[fię ná Wiślnym brzegu/| Gdzie ku twéy cíi óltarz nowy/| Stáwię *Fr 3,12,6.* BSB

witać *wyrażać zadowolenie z czyjegós przyjsćia 2, wyrażać zadowolenie z nadejsćia czegós 1, 5, o znalezieniu się w jakimś miejscu: coś w. k. = ktoś znalazł się gdzieś 3, o nowych relacjach między osobami: ktoś ma witać k. za mężá królewny = dowiedział się, kto zostanie jej mężem 4;*

w-a człowiek 1, 2, 4, rzeka 3, świerszcze 5;

w. człowieka 2-4, noc 1, lato 5;

r. -áłá 3, -itác (:-ytác) 4.

1. Ale wita y mi tá noc wolna od frá[unku:| Któz wiedział/ by ták wielé należało w trunku?| *Fr 2,80,7.* 2. Oćiec twój ták cię witał: rad cię ták/ mój drogi| Synu/ widzę: y ták [ye w té woienne trwogi| Oycu [wemu popi[fy: *Jez 39.* 3. Názáiutrz Ilemięná rzeká cię witałá/| A tá y wsi táme[zney imię [woie dáłá/| *Jez 369.* 4. A což wždy rzekłá/ pocnie Borzuy pytać/| Iuż widzi/ kogo ma zá mężá witać?| *Sz 540.* 5. A Poétá ... gra zá płotem/| Przeci-wiáiac [fię świėrczóm/ ktoré nád łákámi/| Ciepłé láto witaia głośnémi pieśniámi. | *Muza 12.* BSB

witanie *powitanie kogoś (tu króla na obradach sejmowych).*

niewiem co za oracyá poslowie ná witanu Krolowi Ie<g>o m<iłós>ci przinio[á na Seym, *LFogel 2.* BSB

Witepsk *Witebsk, miasto nad rzeká Dźwiná należące do Wielkiego Ksiėstwa Litewskiego, obecnie leżące na terenie Białorusi.*

Niechćiałé y ty długo w Witep[ku [ye bá-wić. | Aleś wolał co prędzéy z woy[kiem [ye wypráwić. | *Jez 201.* BSB

Wituł *Witold, Wielki Książę Litewski, brat stryjeczny Władysława Jagiełły.*

król dwá mieczá od Niemców przymuie/| Z drugiéy [trony Tátáry Witułt iuż hámuie. | *Prop 106.* BSB

Witułtowy *związany z Witoldem, Wielkim Księżem Litewskim 1-3;*

W. szlaki 1, cerkiew, W-owych rąk pamięć 2, W-owy Klucz = nazwa źródła 3;

w prep. 1-3 ~ r. -owym 3.

1. Tyś odnowił zárośté Witułtowé [zláki. | *Jez 195.* 2. 3. Ná brzegu prędkiéy Dźwiny Cėrkiew byłá bli[ku| Witułtowych rąk pamięć: w gáiu záś [ofnowym| Zdróy możny bije/| który tákże Witułtowym| Kluczem po dziś dzień zowá. | *Jez 331-2.* BSB

wity *upleciony* 1, 2;
w. wieniec 1, 2;
w. *czym* = z *czego* 1, 2;
r. -ity 1, 2.

1. Rok w[zytkorodny wieniec znakomity| Nieście ná głowie twoią l[á]pk[ą] wity:| *Ps* 65,42.
2. PRzy boku tegóž m[é]ž[á]/ dziewiąci[ą] gwiazd wity| Kwitnie Cnéy Ariádny wieniec znakomity.| *Phaen* 4,65. **BSB**

wizerunk, fizerunk *podobizna, wyobrazenie czegoś* 1-3;

w. widomego świata niewidomy 1, ten 2, jego 3;
fizerunk 2;
w p. 3.

1. Wizerunk widomego świata niewidomy| Ie[st] nád przeżroczyt[é]mi niebie[skimi] domy:| *Br* 13. 2. Ze ná [wó]y w[ł]afny wyraz Bóg [tworzył] człowiek[á].| ... A tym b[á]rzi[é]y/ ie[st]li kto y myśl t[á]k [pr[á]wuie/ Ze tegóž fizerunku z[á]w[ż]dy ná[z]l[á]duie.| *Dzie* 82. 3. Ale ná[z] wiek w[zi]áw[zy] rzeczpo[polit]á i[á]ko m[á]low[á]ni[é] napi[é]kniey[zé/ ieno iu[ż] prze [t]áro[ś]ć ni[é]co ze[złé/ nietylko że go t[é]mi f[á]rb[á]mi/ któ[r]émi by[ł]o/ odnowić z[á]niedb[á]l/ ále y tego nie wczyni[ł] / áby by[ł] przynamni[é]y wizerunk iego/ á zwierzchni[é] lini[é] z[á]cho[wał]. *Wr* 9. **BSB**

wizyja *wizja, obraz widziany przez kogoś, lecz nieistniejący w rzeczywistości; widzenie, przywidzenie, majak.*

Ieno ia miewam czasem pi[ż]ac(!) vi[ſ]yie, ukazui[ą] mi się dwie boginie, iedna ie[st] nece[ſ]sitas Clauos trabales et cuneos manu Ge[ſ]tans ahena a druga po[é]tika Ne[ſ]cio quid blandum [ſ]pirans *LFogel* 2. **BSB**

wjechać, wjechać *jadąc, znaleźć się gdzieś, w obrębie czegoś, dostać się dokądś, do środka, do wnętrza czegoś, na teren czegoś* 1-4, 6, 7, *jadąc, dotrzeć na powierzchnię czegoś wysokiego* 5;

w. do kamienice 2, w obóz 6, między wojska oboje 7, na starostwo 1, na dwór dubieński 4, na górę 5;

w. z nim pospołu 2;

w. - zjechać 3;

wjechać 1, (*war.*) 4-6, wjadzie 1-3, 7;

w. na *coś* 1, 4, 5, z *kimś* do *czegoś* 2, z *kimś* w *coś* 6, między *coś* 7;
r. -áli 6, 7 ~ w p. 2.

1. Rychło po tym we[ſ]elu/ cny Hrábi[á] z Tęczyn[á] / Wi[á]cha[ł]e[ś] (*war.* Wiech[á]te[ś]) ná St[á]ro[ſ]two [f]woie do Lublin[á] / W[ſ]zem po[ż]ádn[ý]: á t[á]m nie wy[ſ]zedł czas d[ł]ugi / Ze[ś] w[zi]á[ł] y Woiewó[ł]dztwo z[á] [f]woie po[ſ]tugi. | *Pam* 142. 2. áž t[á]k z nim po[ſ]połu do k[á]mienice wi[á]cha[ł] / z wielkim [t]r[á]chem y fr[á]ſunkiem K[śi]ędz[á] Krup[sk]iego. *Ap* 7. 3. W[ę]gier[ka] Koron[á] zni[ſ]zc[á]l[á] / Bo dwu P[á]nów obraw[ſ]zy / trze[ci]ego do[ſ]t[á]l[á]. | Kt[ó]ry / tu[ſ]z[ę] t[á]k l[á]cno z Budzini[á] nie ziedzi[é] / I[á]ko wi[á]cha[ł]: á ty czuy o [ſ]obie S[á]ſiedzi[é]. | *Zg* 48. 4. W[śi]áday w dobr[ą] godzine[/ á wj[é]d[ż] ná bog[á]ty | Dw[ó]r Dubień[ki] z [f]woi[é]mi w[é]ciw[é]mi [w]áty. | *EpRadz* 33. 5. Tobie v C[é]rkwie ſwi[é]t[é]y Preczyt[é]y [f]w[á] głow[ą] | Przy[ſ]z[ł]o le[ż]e[ć] / wiechaw[ſ]zy ná górę P[á]włow[á]. | T[á]m ná cz[é]ty[ry] [t]á [t]rzelc[ó]w Mo[ſ]kiew[ki]ch tr[á]fili | Tw[ó]j Kozacy / *Jez* 304. 6. Ci w[ſ]zy[ſ]cy z tob[ą] w ob[ó]z po[ſ]połu wiech[á]li / Y Kr[ó]lowi wielkiemu czo[ł]em vderz[á]li. | *Jez* 391. 7. A kiedy między woy[ſ]k[á] oboie wi[á]ch[á]li / Z[á]ſt[á]nowiw[ſ]zi konie / z woz[á] wy[śi]ad[á]li. | *Mon* 265. **BSB**

wkładać *przypisywać, oceniać* 1, *powierzać* 2;

na płacz lekkość wkładać = *płacz oceniać jako godny lekceważenia* 1, *ostatkiem* na Boga wkładać 2;

w. na *coś* *coś* 1, *coś* na *k.* 2;

r. -áda 1, -k[ł]ádaj 2.

1. Kto z[á]s ná płacz lekkość wkl[á]da / S[ł]y[ż]e dobrze co powi[á]da. | *Tr* 17,37. 2. O[ſ]t[á]tek ná Bog[á] wkl[á]day / A dobrze żyć nie odkł[á]day. | *Pie[ś]* 2,15,19. **BSB**

wkoło *otaczając coś lub kogoś znajdujęcego się w środku* 2-6, 9, 11, 14, 18, *otaczając coś lub kogoś od tyłu lub od przodu i z boków* 8, 12, 15, 19, *ze wszystkich stron, wszędzie* 1, 7, 10, 13, 16-7;

k. w. zawr[ze]ć 1, *coś* w. zgromadzić 2, ob[si]á[ś]ć 8, 12, w. st[á]ć 15, siedzi[é]ć 11, le[ż]e[ć] 10, 17, w. *k.* stawić *coś* 3, obyć *a.* obyć w. miasto 4, w. pana straż dzierzeć 9, *k.* w. murów w[ł]oczyć 14, popalić zbo[ż]a 16, w. g[ę]by 18, w. konia 19;

coś jest w. k. 5, w. cz. pada coś 6, k. obeszło w. coś 7, wszytka wieś siedzi w. 11, ptacy w. ozywają się 13;

w., ze wszystkich stron 1, wszędy 17;

r. –oło 11, 13, 15;

w p. 8.

BSB

1. Ze w[zy]tkich mię [stron wkoło zawarli/ Y oczy [woie ná mię rozdarli/ Ps 17,33. 2. Oblóki [ye w noc/ [wá [tolicę mgłami ofádził/ Chmury wkoło/ y ogromné burze zgromádził. Ps 18,24. 3. Wkoło bogoboynych pán[ki Anyó] [táwi] Obóz nie dobyty/ y ten ie wybáwi. Ps 34,15. 4. Pódzicie/ obydzicie wkoło to miásto wyfokie. Wieże/ y wáły pomiérzcie [zérokie. Ps 48,29. 5. idzie Bóg prawdziwy/ Grom wkoło niego/ y ogień żywy. Ps 50,8. 6. Wobóz pro[sto/ y wkoło namiotów pádáli] Ptacy nieprzeliczeni: Ps 78,47. 7. o nieogárniony] Niebá/ y ziemie [prawco/ wielceš wvielbiony:] Ciebie obe[ża] w koło cze[ś]ć/ y [świétna chwałá/ Ps 104,3. 8. Tak imy sam na wsi: ... Kiedi iuz zášieiem komin wkoło ob[ś]iędziemy, LFogel 3. 9. Pátrzná nas iá[no] w po[ś]r[ód] tych tu lá[ś]ów:] Gdzie/ iáko p[fczo]ły/ w koło [wego páná] Straż d[zi]er[ze]m/ niécać ognié az do ráná. Pies 1,13,3. 10. A trupy w koło [trá]zliwé le[ża]ły/ Ludzie/ y bydło/ wielki [żwiérz]/ y máły:] Pies 2,1,49. 11. W[zy]tka tu wieś siedzi wkoło/ A w po[ś]r[ód]ku [ámo] czoło. Sob 2,15. 12. Komin w koło ob[ś]iędziemy. Sob 12,28. 13. A rozliczni ptacy w koło Ozywáią [ye we]soło. Sob 12,39. 14. Ciebie/ moy brácie/ Strozu oyc[zy]zny/ domu zacna podpora/ W koło murów Troiáń[kich] Tef[sá]l[kie] konie] Włoczyć gro[ż]ą: Odp 528. 15. z obu [stron] zacny Senat koronny/ á w koło] Spráwiony za[st]ęp [toi/ y rycér]stwá czoło. Prop 7. 16. ztąd iedno dwie mili] Do Toropcá/ gdzie twoi ludzie popalili] Zbozá wkoło w[ze]lákie: Jez 341. 17. Drewniáne trupy w[ze]dy w koło le[ża]/ Sz 355. 18. brodá ... czá[ś]em wygolona/ W koło gęby/ á z brzegów w cérkiel ná[tr]zepiona. Br 24. 19. W Koło koniá/ dwie rybje przed [obá] [ye] chroniá:] Phaen 24, 239. BSB

wkopac włożyć w wykopany wcześniej dół i przysypać ziemią.

Vpráwiłes dla niéy (winnicy) ziemię/ wko[pa]łes g[ł]ęboko] Iéy korzenié/ ták ze [ye] wnet rozro[ś]tá [zyroko. Ps 80,19. BSB

wkraść się nadejść nieoczekiwanie.

á ie[ś]li cnotliwy/ Zywo[ś]t mój/ oddal ten wrzód odemnie [zkodliwy/ Który wkrad[zy] [ie/ iáko] gnu[ś]no[ś]ć/ w [kryt]é koscí/ Wygnał mi w[zy]tki práwie z [fercá] mé rádo[ś]ci. Fr 3,30,21. BSB

w krag p. **krag**, w

Wlach Włach, Wołoch, Włoch, nazwa stosowana do ludów romańskich od XII (XIII) w. (J. Kochanowski przytacza błędną etymologię).

Czyli iáko Grekowie w[zy]tki narody ná zachód [loncá] mie[ś]zkáiąc[ę] Latinos zowá/ ták téz Ruś ie[ś]cze przyk[ł]ádem nas ták[że] Wláchami (którym [ś]owem nas y Grekowie zowá) odia[w]z[ę] piérw[za] literę/ Láchami przezywáią. Czech 5. BSB

wlać się lejąc ciecz, wprowadzić ją do wnętrza czegoś, tu alkohol do przewodu pokarmowego;

r. –eje.

Nie bądź gos[ć]iem v siebie: wiedz co [ie] w [cie] wleie/ Wedle tegó[ś] [wé] [práwy] miárkuy/ y nádzieie. Fr 3,62,1. BSB

1. **wlec** ciągnąc, przesuwać.

Po[ś]po[ś]tu z draby [ie]ká y Fenrichá/ Tego tu wloká/ [ám] owego Mnichá. Sz 350. BSB

2. **wlec** włożyć na kogoś;

r. –lecze 1.

Niech háńbę wzuie ten/ kto fá[ł]z(!) ná mié wlecze. Ps 109,68. BSB

wlepic w. w głowę = spowodować dobre zapamiętanie 1–3.

1. ále pi[ś]mo twoie/ To [cie]bie oznaymiło/ y przed oczy moie/ Przynio[ś]to: zem [cie] w głowę lepiéy wlepił [obie. Niz by mi [cie] był po[ś]tá w twéy w[ła]n[ny] o[ś]obie/ Wroty [en] rogowémi/ gdy poczyna [ś]witáć/ Fr 2,104,11. 2. Ale rzadki/ coby tę powie[ś]ć Homerowé/ Przypu[ś]ciw[zy] do v[zu] wlepił [obie w głowę. FgPie[ś] 2,4. 3. Ták y w tym [woie] mądros[ć] okázuie znácznie:] Ze w ludzkie głowy wlepił rózn[é] obyczáie:] Ten to lubi/ á ów zá[ś] indziéy [ye] podáie. Marsz 27. BSB

wleźć *zmieścić się w czymś.*

A [fusznie: bo miał binda]z tak do[stały]/ Że by był niewlazł w żadne fámurały. | *Fr 1,55,10.*
BSB

władać *sprawować rządy, panować, mieć pełną, nieograniczoną władzę nad czymś: Bóg nad światem 2, 6, 8, władcy, lud nad jakimś terytorium 3, 7, 14, 16, 18, fortuna nad wszystkim 15, wiatry nad morzem 13, rządzić, kierować kimś, móc komuś rozkazywać 4, 5, 10, mieć nad czymś kontrolę, mieć wpływ na coś 11, 19, umiejjetnie się czymś posługiwać 1, 9, 12, 17, 20;*

włada *człowiek 1, 11–2, 14, 16–8, królowie 7, synowie 3, synowie Efraimowi 9, poeci 19, dobrzy 4, Bóg 2, 5, 6, 8, 10, fortuna 15, Strzelec = konstelacja gwiezdna 20, wiatry 13;*

w. światem 2, 3, 6, morzem 7, 13, wszystkim 8, 15, pospolitą rzeczą 14, 16, temi = złymi 4, zastępy zbrojnemi 5, anioły lotnemi 10, ludzkimi afekty 19, bronią 1, 17, łukiem 9, 12, 20, w tym = w jakiejś kwestii, tu długości swojego życia 11, w Europie i w Azyjej 18, sam 8, w czymś nic nie w. 11;

w., rządzić 15, królować 6, prawa dawać 7, sprawiedliwość w ręku trzymać 14, 16, mieć wszystko w ręku 15 ~ w. – władze postradać 4;

r. –adać 2, 4, 17, –acie 13–4, 16, –ają 7, –dali 18, –ada 8, 11, 20, –ając 12;

w p. 19.

Ps: 1. Nauczył mię bronią władać: nie-przełomiony| Łuk żelazny pod moimi [koczył ramię].| 18,67. *2.* Pán[ka iest zwiérzchność: ten ma światem władać. | 22,76. *3.* Lecz y ty pánno ... w rychle (da bóg) [yny] Mia[sto rodziców oglada]z/ á zátém| Doczeka]z/ że y władać będą światem. | 45,56. *4.* Y będą dobrzy w rychle témi (złymi) władać| A oni władze mu[szą [wéy po]tradać. | 49,41. *5.* Ale ty (Boże)/ który włada]z za[stępy zbrojnémi]/ Ty mię rátu]y/ 59,9. *6.* O Który światem włada]z/ y króluie]z wicznie| Powstań pánie/ 68,1. *7.* Królowie/ którzy morzem wladaią| Y wy[pom mor]kim práwá dawaią| Dáry ponio]fá: 72,29. *8.* Bóg pánem swiátá/ y [sam w]zy[tkim włada]/ 75,21. *9.* Synowie Efráimowi/ męże do[świadczeni]/ Y łukiem nieomylnym władać náuczeni| W potrzebie tył podáli: 78,18. *10.* PAn króluie/ który włada Anyoły lotnémi: | 99,1.

11. Póki iéy zámierzony krés był/ poty żyłá:| Krótko w prawdzie: ále w tym człowiek nie nie włada: | *Tr 19,119.* *12.* Siedząc ná dzielnym koniu/ y łukiem wladaiąc| Albo kopiią gładką w pierscień vgadziąc| *Fr 3,65,11.* *13.* Všilné wiátry/ co morzem wladacie| *Pieš 1,17,45.* *14.* WY/ którzy po[politá rzeczą wladacie| A ludzká [spráwiedliwóš w rěku trzyma]cie: | *Pieš 2,14,1.* *15.* Ale y oná/ ktora w[zy]tkim włada| Ktora ma w[zy]tko w rěku/ w[zy]tkim rządzi| *Fortuná/ Odp 136.* *16.* *Odp 161 jak nr 14.* *17.* Vmiey łuk miernie ciagnąć/ umiey bronią wladac| *Sat 399.* *18.* Z tego gniazdá waleczny naród wftá] z á láty| Graekowie [tárodawni zwáli Sáuromáty. | Ci w Europie/ y w piéknéy Aziéy wladáli| Y przezw[is]ká obiemá Sármátiom dáli. | *Prop 171.* *19.* iefli Pátonowi chcemy wierzyć/ który wrzeczypo[politéy [wéy Poetów mieć niechciał/ iáko tych/ którzy ludzkými affekty/ gdzie chcą wladac mogą. *Wr 21.* *20.* Bo tuż z á iego żedłem [strzelec łukiem włada] Náłożonym/ *Phaen 25,257.* KK

władanie *władza, rządzić, decydowanie o czymś 1–3;*
w. sw(oj)e 1, 2 ~ w władaniu nadzieje kłaść 1, mieć w w–u coś 2;
w., zebranie 1, wysady 3 ~ r. –aniu 1.

władnąć *panować, sprawować nad czymś pełną, nieograniczoną władzę, tu o władzy Boga nad światem 6, 8, rządzić, kierować kimś, móc mu rozkazywać 2, 4, 5, 7, 11, mieć nad kimś, czymś całkowitą kontrolę, wielki wpływ na kogoś, coś, kierować ruchem czegoś 1, 3, 9, 10, 12, zawładnąć, opanować coś, przejąć pod swoją kontrolę 13, jako przykład w Ortografii 14;*

1. Szaleni ludzie/ którzy w [wym władaniu] Nádzieię kłádá/ álbo y w zebraniu. | *Ps 49,17.* *2.* Bóg ná]z/ nádzieiá ná]zá: to [záfary żywotá]/ Ten ma w [swoim władaniu czarnéy śmierci wrotá. | *Ps 68,56.* *3.* Niepewné [kárby po]siedli ná ziemi: | ... A ich wladánia/ ich wy[šády/ pánie| Smié]ch tylko ludzki w miešcie twym zo[stán]ie. | *Ps 73,41.* KK

władnąć *panować, sprawować nad czymś pełną, nieograniczoną władzę, tu o władzy Boga nad światem 6, 8, rządzić, kierować kimś, móc mu rozkazywać 2, 4, 5, 7, 11, mieć nad kimś, czymś całkowitą kontrolę, wielki wpływ na kogoś, coś, kierować ruchem czegoś 1, 3, 9, 10, 12, zawładnąć, opanować coś, przejąć pod swoją kontrolę 13, jako przykład w Ortografii 14;*

władnie Bóg 2, 4–8, jego zakon 3, człowiek 9–11, figura szachowa 13, wiara 12, wiatry 1; w. światem 6, niebem 8, człowiekiem 9, zastępy 4, 5, 7, żołnierzem 11, ludem 11, ptastwem 2, rybami 2, sobą 10, myślami 3, umysłem 12, ciałem 12, jemi = *plewami* 1, wiele 13, sam 6;

por. człowiekiem władnąc jako słońce wonnym nawrotem 9;

w., rządzić 8, sposobiać sobie 12, nawracać 3, w. sobą, być swoja 10;

r. –ądnie 4, 5, –adnie (:–ądnie) 3, 13, ~ w p. 12.

1. Ale źli/ którzy Bogą/ y wftydu nie znaią/ ... Równi plewom/ które [ye walaią przy ziemi/ A wiatry/ gdzie iedno chca/ wszędzie władną iemi.] Ps 1,16. 2. On (Bóg) ná powietrzu ptáftwem/ pod wodami/ Władnie rybami.] Ps 8,28. 3. Ale porządek/ y ozdoba rzeczy/ Nieták zá sobą ciągną wzrok człowieczy/ Iáko pobożny zakon páńki [nádnie/ Dufzę náwraca/ y myślami władnie.] Ps 19,32. 4. Pan który zaftępy władnie/ Závždy nas obroni [nádnie/ Ps 46,25. 5. Ps 46,41 jak nr 4. 6. Spiéwáyćie bogu/ bogu wiecznému.] Ten władnie światem [sam niezmiernym/ Ps 47,13. 7. Ps 80,9 jak nr 4. 8. Kto władnie niebem? kto gwiazdami rządzi? FgPieś 3,7. 9. A ona (piékna kobieta) ... Y niedobyté [ercá zwycięża miłością.] A człowiekiem ták władnie iáko słońce wonnym/ Nawrotem: FgPieś 9,11. 10. Prozno się odeymie/ gwałt mi się dzieie/ Nie władnę dále [sobą/ nie iestem [woiá.] Odp 511. 11. Bo ten żołnierzem Pol[kim/ á ów záś Litewskim/ Ludem władnąc/ Stárodub wzięli pod Mo[kiew[kim.] EpRadz 96. 12. Ale wiará myśli ludzkie [sobie [pofabia/ zá czym to idzie/ że y myśłem/ y ciałem ludzkim záraz władnie/ czego práwá ták dálece niemáią/ y to co máią/ bez wiary [lábo dzierzą. Wr 7. 13. Drab ... Gdzie też ná zagon ofátteczny pádnie/ Tá k wiele/ iáko y krolowa/ władnie.] Sz 98. 14. kiedi confonans dwoiako się pi[ze: naprzod profto/ w radzie/ władnie: Ort 20. KK

władny mający jakieś znaczenie, oddziaływanie 1, 2;

w. rzeczy 2, słowa 2 ~ w czymś nie jest w–e powinowactwo 1, bliskość 1;

w postp. 2 ~ r. –adna 1.

1. Powinowáctwo żadné/ bli[kość żadna/ W twéy v[zczypliwyé mowie nie ieft władna:] Ps 50,54. 2. Gdzie rzeczy/ álbo y [łów ták władnych do[stánę/ Którémichbych miał léczyć twoię ciężką ránę?] FgFn 3. KK

p. szerokowładny

władogromy władający gromami, mający wielką moc 1, 2;

Bóg w. 1, 2 ~ w., niesmiertelny, wieczny 2;

w postp. 1, 2 ~ r. –omy 2.

1. O boże władogromy/ [zczęśliwy w [wéy radzie/ Ktokolwiek w tobie nádzieię kładzie.] Ps 84,27. 2. Owa Bóg niesmiertelny/ wieczny/ władogromy/ Tychże dziádów/ y oyców [lawnych vcíwemu/ Zdárzy potom[ftwu/ że też y cí pánu [wemu/ ... będą | Godnie/ da pan Bóg mogli [tużyć/ EpRadz 100. KK

Władysław Władysław Warneńczyk;

r. –áwie.

Widzę y ciebie gwiazdzie równym práwie/ Cny Władysławie.] Pieś 1,10,52. KK

p. Włodzisław

władza prawo, uprawnienie do rządzenia, panowania 1, 4, 7, 8, 10, 21–5, 27, władanie, rządzenie 2, 6, 9, 14, 16, 26, siła, moc sprawcza, pewna potencja, możliwość oddziaływania na kogoś 5, 11–3, 18–9, 28, silny wpływ na kogoś, oddziaływanie 3, 15, panowanie nad swoim ciałem, zmysłami 20, siła fizyczna, zdolność pokonania kogoś, czegoś, tu przen. 17;

w. (jest) Boga 4, 5, 8, 9, 11–3, 16, ludzi 1, 3, 7, 10, 20–4, 26–8, królestwa 14, złośliwych 2, niepobożnych 6, fortuny 18, miłości 19, rozumu 17, 25, złości 15;

w. komus do rąk jest podana 1, niepobożnych starta będzie 6, jest požądana 24, nie pomoże na troski 22, nie zapobiegnie śmierci 23, dobra gdy zdrowie w cale 21;

w. szeroka 4, 21, wielka 5, 12, (niech będzie) wieczna 8, 19, ta 18, wszy(s)tká 20, 27, hetmanowa 27, moja 9, twoja 19, 22, sw(oj)a 7, 11, 20, 26, jego 16, 28;

Pan w–e szerokiej 4, wielkiej 12, Bóg w–e wiecznej 8, głos pański wielkiej w–e 5 ~ chciwość w–e 24;

w-ą swą światu okazać 11, na kraj świata rozciągnąć 14, trzymać we w-y coś 26, w-ą komuś przyznać 13, poruczyć 25, w czyjejs być władzy 16, nad kimś w-e nie mieć 3, 15, cz. ruszyć nie mieć w-e 17, w-ą stracić 20, położyć 27, w-e postradać 7, w-ę i rząd komuś zlecić 10;

w., rząd 10, możliwość 5, 13, dobre mienie 21, pieniądze 28, prawa 28, urzędy 28, wiek młody 21, dar urody 21, mieśca wysokie 21, zbroja 22 ~ w. - litość 9, śmierć 23;

B. władzą 11, 13-4, 20, 25, 27, D. władze 3-5, 7, 8, 10, 12, 15, 17, 24;

r. -adza 23, -adze 15, 17.

Ps: 1. Wy/ którym władza do rąk ieft podaná:| Oglądajcie [ye w [wych [prawách ná páná:] 2,30. 2. Złych zew[ząd peño/ kiedy władza ieft złośliwych.] 12,16. 3. Niechay nádemną władze nie máia| Ci co [ye w márnym świecie kocháia| 17,45. 4. Król wieczny [ye przybliża/ król niewy[stowióny.] ... Pan mocny/ y [zérokiéy władze/ pan waleczny.] 24,16. 5. Pan ná morzu podnoši [trá[zné nawá[no[ści| Głos páń[ki wielkiéy władze/ y wielkiéy możno[ści.] 29,8. 6. Bo niepobożnych władza [tárta będzie| 37,39. 7. Y będą dobrzy w rychle témi (hardymi) wládać| A oni władze mu[za [wéy po[trádać.] 49,42. 8. V[stý[ž mé pró[by/ boże władze wiecznéy| 61,1. 9. Raz Pan wyrékł/ tá rzecz dwoiá| Władza/ y lito[ść/ ieft moiá| 62,34. 10. Ale władze/ y rzádu/ áni Iofepowym| Ani zacnym potomkom zlecił Efráimowym:] 78,123. 11. BO[że/ któremu pom[stá należy [spráwnie| Oka[ż w[zytkiemu światu władzą [wá iáwnie.] 94,2. 12. Gdziekolwiek ludzie mie[zkáia| Niech cudów iego [łucháia.] Pan to bowiém władze wielkiéy| 96,13. 13. Przyznajcie/ o ziem[kié kráie| Przyznajcie w[zytki rodzaie| Władzą/ y możno[ść wiecznému| Iednow[laycy niebie[kiému.] 96,27. 14. Ná kray swiáta ro[ściágnę z Sionu wielkiégo| Władzą królestwá twégo:] 110,6. 15. Rząd[ż mié [łowem [wym/ niech nie ma zło[ść nádemną władze| Zbaw mié tró[sk/ á twé vchwa[ły będą v mnie w wadze.] 119,133. 16. W jego (Boga) ieft władzy ziemiá/ y wy[okié| Niebo/ y mor[kié przepáści głébokié.] 135,9.

17. A rozum który w [wobodzie| Vmiał mówić o przygodzie| D[zi[ś ledwé [fam wié

o [obie:] ... Ale gdy siédzicie ná wadze| Zálu ru[żyć niema władze.] Tr 17,32. 18. Tái ieft władza fortuny/ mój namil[zy [ynie:] Ze nie ták v[ká[rzáć [ye/ kiedy nam co zginie/ Iáko dziékuwać trzebá| że w[zdám co zo[ftáto:] Tr 19,129. 19. Przyzwól/ ó mátko miłostí| Száfárko tró[sk i rádo[ści:] Ták po świecie niechay w[zędzie| Twoiá władza wieczna będzie.] Fr 3,12,32. 20. Pátrząc ná cię w[zytkę wládzá [tráciłem [woi[ę:] Mowy niemam/ płomiéń po mnie táiemny chod[zi| Fr 3,28,10. 21. Bo dobré mienie| Perły/ kámienie| Tákze wiek młody| Y dar vrody| Mie[scá wy[okié| Władze [zérokié| Dobré [a: ále| Gdy zdrowie wca[le:] Fr 3,54,16. 22. Cóz pomo[że zbroiá| Albo władza twoiá?| Sercá niezleczá żadné zlotogłowy| Pie[ś 1,5,18. 23. Bo nas równo śmierć [adza| Ani pomo[że władza.] Pie[ś 1,24,16. 24. Nigdy w [woiey mierze| Chciwo[ść władze nie[ftoi: z[aw[ždy/ iáko powo[dz| Pomyka [woich gr[anic nieznácznie/ á[ż potym| W[zytki polá z[áleie.] Odp 312. 25. Bo tak wiedz/ i[ż w cz[łowieku [a mocarki dziwne| ... Ieft by[tra popédlivo[fc| ieft [adza niesyta.] ... Nad ktorimi ieft rozum/ iáko Hetman/ ktori| Ma [trzedz/ aby z nich żadna niemogła w[ziáć gori| Temu ti wládzá porucz| Sat 345. 26. Przy[stap Olbrychcie młody/ zacnych ksiá[żat plemie| Który trzyma[ż w [wéj wládzj piékná Pru[ka ziemié| Prop 10. 27. Y Szuy[ki iu[ż by[ł z[ábit/ iu[ż by[ł Hetmánowe| W[zyftk[ę wládzá po[łoży[ł/ ále y [wá głow[ę.] Jez 34. 28. Ale kto ma pieniádze/ ten ma w[zytko w r[ęku| Iego wladza/ iego [a práwá y ur[zędy.] Muza 7. KK

własność to, co ktoś posiada, co do niego należy, majątek, jakieś dobra materialne 3, 4, przen. dobro, skarb 1, przymiot, cecha 2, 5; w. różna 5, pańskie 2, sw(oj)a 3, część w-i 1;

w-ą jest Pan 1;

w. komuś podawać 3, w w-i siać 4, być od czegoś różney własności 5;

w., nagroda 1;

r. -ości 2, -ności 5.

1. Pan część w[łafności/ pan część méy nagrody| Ps 16,13. 2. Lito[ść/ á prawdá/ páń[kié [a w[łafności| Ps 25,21. 3. A dobrzy będą ná ziemi mie[zkáli| Y [woi[ę w[łafno[ść [ynom

podawali. | *Ps 37,72.* **4.** Po nich wdzięczne potomstwo w [wéy wła[ności siédzie/ | *Ps 69,81.* **5.** A téz od in[zych członków różnéy [a wła[ności: | *Phaen 40,557.* **KK**

własny *należący do kogoś jako własność materialna, coś, czym ktoś nieograniczenie dysponuje* 6, 20, 29, 43, *przen. o posiadaniu czyichś uczuć* 13, *osobiście wykonany* 5, *będący częścią ciała, składnikiem organizmu* 1-4, 11, 14, 18, 22, 36, 38-9, *swój, z kręgu bliskich się wywodzący* 16, 37, *indywidualnie dotyczący człowieka, tego co ktoś przeżył, doświadczył, o co zabiega* 8, 9, 15, 17, 24-5, 34, *przynależny komuś, czemuś indywidualnie, swoisty, czym się ktoś, coś odznacza* 7, 10, 12, 19, 21, 23, 30-2, 35, 40-2, 44-6, *przyrodzony, naturalny* 27, *właściwy, ten, który jest prawowitym posiadaczem czegoś* 26, 28, *prawidłowy, taki, jaki być powinien: rzecz w-a = postępek właściwy* 33;

w. domy 6, ziemia 20, macierzyzna 29, siatki 5, nic w-go 13, ręka 1, 2, 4, 14, 36, uszy 3, twarz 11, gardło 39, usta 38, łyzy 18, krew 22, zbójca 16, rodzice 37, panowie 26, 28, imię 7, 31-2, 41-2, przezwisko 30, osoba 10, wyraz 40, cnota 12, nadzieja 19, chuć 35, cześć 21, sława 23, przyczyny 27, różnica 46, szkody 8, krzywda 34, potrzeba 9, rzecz 15, 17, 24, 33, występ 25, *litera alfabetu* 44-5, *coś* 43;

w. swój 1-3, 7, 8, 14-5, 17, 19, 21-5, 29, 30, 32, 34, 36, 38-40, me 13, twa 9, 10, jego 35, ich(że) 5, 31, nasze 44;

w., nieodmienny 27, łacińskie 45 ~ w. - cudzy 25, łaciński 44, dziedziczny 21, 23, pospolity 17, nieprzyjacielski 28;

w. *prep.* 2-11, 14-5, 17, 19, 20, 22, 24-5, 27, 29-32, 34-7, 39-42, 46, w. *postp.* 1, 12, 16, 18, 26, 28, 33, 38, 43, 45;

w. p. 27-37, 44-6.

1. Vplótl [ye człowiek zdrádlivy | W [woich rąk wła[nych czynie. | *Ps 9,68.* **2.** *Ps 41,8 jak nr 1.* **3.** Pánie/ w [woie wła[né v[zyfmy [tycháli/ ... Spráwy twéy d[ziwnéy mocy/ | *Ps 44,1.* **4.** Ale pan niebo z gwiazdami/ | Wła[némi [tworzył rękami. | *Ps 96,20.* **5.** á oné (*ludzi nieżycziwych*) | W ichże wła[nych siatkách widział vplecioné. | *Ps 141,28.* **6.** wygnánce do wła[nych domów prowadzi. | *Ps 147, 4.* **7.** On w[zytkich gwiazd niebie[kich liczbę ma w głowie/ | Y káždá [swoim wła[nym imie-

niem zowie. | *Ps 147,8.* **8.** pátrząc ná ludzkie przygody/ | Skromniéy człowiek vvažá y [wé wła[né [zkody? | *Tr 15,8.* **9.** Alem ia tego doznał w tvey wła[néy potrebie/ | Ze nie tyś miał pienádze/ ony miály ciebie. | *Fr 2,5,3.* **10.** zem cię w głowę lepiéy wlepił [obie/ | Niž by cię był po[tał w twéy wła[néy o[obie | Wroty [en rogowémi/ | *Fr 2,104,12.* **11.** GO[ściu/ wła[na twarz widzi[przewážnéy Didony/ | *Fr 3,3,1.* **12.** á w cnotę wła[na [ye ogárne/ | *Pieś 1,9,31.* **13.** Nigdy bych był nie wierzył/ bych ták miał záłowác/ | Tego zwlá[zczá/ co nigdy mym wła[nym nie było: | *Pieś 1,12,3.* **14.** Samem [wá wła[na ręká tę winnicę grodził/ | *Pieś 1,12,9.* **15.** WY/ którzy popolitá rzeczá wláda[ie/ ... Miéy[ie to przed oczymá záwždy [woiemi/ | Ze[ście miey[ca zásiédli Božé ná z[ie-mi: | Z k[otórego ma[ie nie ták [wé wła[né rze-czy/ | Iáko w[zytek ludzki miéć rodzay ná pie-czy. | *Pieś 2,14,7.* **16.** Zły á niewierny poháncze/ | Zbóycá wła[ny/ nie po[tańcze: | Miaw[zy odnié[ć siostrę ženie/ | Záwiódl[é iá w lešné čienie. | *Sob 9,18.* **17.** Ale iž popolit[éy v[stápi[ć potrebie | Swoiá wła[na rzecz musí: Iédz | *Pam 87.* **18.** A T[ęczyn[ki łyzy tákže wła[nie (*zam. własne*) o[ciérá[ia[ć/ | Y iáko mógl/ [erdeczná zá-łość okrywá[ia[ć: | *Pam 91.* **19.** Bo kážd[égo [wa wła[na nádžie[ia v[vodži/ | A ledwie [ie z człowiekiem záraz nieurodzi. | *FgPieś 2,5.* **20.** Contentus [um forte mea/ wła[námque paternis | Bobus aro žiemiám/ (*Zadowolony j[estem z swego losu i orž[ę ojczystymi w[otami wła[na[zemie.*) | *C 164.* **21.** Wi[ęcy notliwy [yn oycá nie wydał/ | Ku č[ci d[žiedziczn[ýy [woi[ę wła[na przydał: | *FgFirl 16.* **22.** to com nie ták drogo | Šzácowá[á/ [wá wła[na krew przelá[ám [rogo. | *FgLukr 4.* **23.** [yn oycá nie wydał: | Lecz ku [lawie d[žiedziczn[ýy y [wá wła[na przydał/ | *FgBitwa 62.* **24.** Odp 167 *jak nr 15.* **25.** Niewiem iáko [tu[žnie | Swoy wła[ny wy[st[ep cudzá krzyw[á b[arwi[ć chcemy. | *Odp 291.* **26.** Tu iuž zási[ę Kržyžacy z kró-lem [ye iedná[ia/ | A Zmódzká plódná žiemi[ę pánom wła[nym zdá[ia. | *Prop 118.* **27.** k[otóre [łowá nie ták dálece Prorockim duchem [a powiedžiáné/ iáko w[zgl[ędem wła[nych/ á nieodmienných przyczyn zni[žczenia w[zeláki[égo Pá[n]stvá: | *Wr 3.* **28.** ztáđ (*z chciwo[ści*) zdrády nád Pány wła[nymi/ y podawáni[zamków/ y mia[st w r[ęce nieprzy[ia[ciel[ki[é. | *Wr 14.* **29.**

nie miałby był Pan n[az] dziśiey[zy] takich trudności około Baru wł[as]néy mácieryzny [wéy/ Wr 15. **30-1.** ponieważ k[az]dy naród Słowięń[ki] [woim wł[as]nym przezwi[skiem] z[aw]zdy był miánowan: Iáko to Bulgárowie/ Serbi/ Słowacy/ y wiele in[zy]ch/ które hifstorycy z[ar]ázem z[á] ich przy[z]ciem ich wł[as]némi imiony zow[á]. Czech 2. **32.** Bo to nie iest podobno/ áby té dwa t[ak] wielkie narody/ ... nie mi[á]ły miec wł[as]négo [wégo] imi[én]ia Czech 2. **33.** Dwie [á] przycynie/ które mi[ó]s[ć] w ludziach pobudz[á]ia/ rzecz wł[as]na/ á to co w [sobie] ma godno[ść] mi[ó]s[ć]i/ álbo co iest godno mi[ó]w[á]nia. Cn 4. **34.** á [nadz] ich wi[é]c[é]y bliźni[ego] przygod[á]/ ni[ż]li [swoi]á wł[as]na krziw[á] boli. Pij 2. **35.** bo go o [sz]aleń[stwo] ... iego wł[as]na chu[ć] ... przypr[á]wue. Pij 3. **36.** A Strato ... [w]á wł[as]ną r[é]k[á] [y]e z[á]bił. Wz[ór] 3. **37.** A Lucius ... przed oczym[á] wł[as]nych rodzic[ó]w on[ę] niewinn[á] dzie[wn]k[ę] z[á]bił. Wz[ór] 6. **38.** I pow[st]anie przeciw [t]árcom lud gniewem zru[ż]ony/ Bo k[az]dy z w[st] [woich] wł[as]nych iuz był of[á]dzony. Zuz 198. **39.** A co t[ę] cnotliw[á] p[á]ni[á] s [w]i[á]t[á] zgl[á]dzi[ć] chcieli/ To [s]ami [wym] wł[as]nym g[á]rd[em] z[á]p[á]ci[ć] mu[sieli]. Zuz 200. **40.** Ale y to nam pi[smem] podano od wiek[á]/ Ze ná [w]óy wł[as]ny wyraz B[óg] [stworz]ył cz[ł]owiek[á]. Dzie 78. **41.** Phaen 9,134 jak nr 7. **42.** Phaen 21,222 jak nr 7. **43.** T[ak] ná [s]wie[ć]ie nie má[ż] nic/ wł[as]nego nikomu. Dzi[ś] to moie/ á iutro b[ę]dzie w in[zym] domu/ Dry 69. **44.** pi[érw]z[é] (b) nie iest nic r[ó]żne od Łaciń[ki]ego/ iako [s]lub/ to iest przyrzeczenie. Drugie ná[ż]é wł[as]né/ a to kr[é]k[ę] ma nad [sob]á Ort 2. **45.** bo naprz[ó]d iest b/ wł[as]né Łaciń[ki]e/ a tu iest owo co kr[é]k[ę] mi[é]wa nad [sob]á/ Ort 24. **46.** Kiedib[ymy] tedi wł[as]ną r[ó]żnic[ę] mi[ę]dzy b/ a b/ obac[zi]li/ Ort 24. KK

właściwie prawdziwie.

Wwe[sel] du[ż]é z[á]m[uc]on[á]/ W twoi[ę] opiek[ę] porucz[on]á/ Ciebie [á]k[á]wym/ [ć]iebie/ bo[że]/ Wł[as]ciwie dobrym n[á]zw[á]c mo[że]. Ps 86,14. KK

właściwy czyj[ś] w[łasny], nale[ż]ący do ko[go][ś] z racji sprawowanej nad kim[ś], czym[ś] w[ładzy] 1, 2, z racji pokrewieństwa, zwi[á]zk[ó]w rodzinnych 3, 5, 6, czemu[ś] przynale[ż]ny jako co[ś] wyr[ó]żniaj[á]cego go spo[śr]ód innych 8, od-

noszący się do podmiotu mówiącego, przedstawiający go lub prawdziwy, trafny, oddający stan faktyczny 4, 7;

w. kraj 1, naród 2, m[ąż] 5, 6, dzie[tn]ki 3, obraz 4, wyraz 7, przyzwi[sko] 8;

w., twój 1, swój 2-4, 7;

w prep. 3, 7, w postp. 1, 2, 4-6, 8;

r. -ściwy 2, -iwy 4, -iwy (: -ywy) 1, -égo 6, -iwé 5.

1. POháńcy/ o bo[że] żywy/ Woio[ń]á twój kray wł[as]ciwy. Ps 79,2. **2.** S[ly]z p[á]st[er]zu Izráhel[ki] n[az] g[ł]os [ż]a[ł]o[ś]ciwy/ Który/ iáko [t]ado wod[zi]z narod(!) [w]óy wł[as]ciwy. Ps 80,2. **3.** Syny bowiem y córki [w]é ofi[á]row[á]li/ Dya[be]l[stwu]: kr[é]w niewinn[á] ... przelali/ Wł[as]ciwych dzie[tn]ek [woich]: Ps 106,79. **4.** Zda mi [i]e/ [ż]e máluie [w]óy obraz wł[as]ciwy. Fr 3,64,4. **5.** Pomordow[á]ły/ i[é]dze niecnotliw[é]/ M[ę]że wł[as]ciw[é]. Pie[ś] 2,18,32. **6.** Helen[á] ... zdr[á]d[zi]w[zy] m[ę]z[á] wł[as]ciw[ego]. Ziech[á]lá przez namowy go[ś]ci[á] w[zeteczn]ego. Dzie 19. **7.** á to má[ż] rym ktemu/ Który ia my[ś]l[ę] pod[á]c wiekowi przy[z]l[em]u/ Z[á] [w]óy wł[as]ciwy wyraz/ z[ka]d mam b[ý]c zn[á]iomy/ Marsz 61. **8.** I[á]k ich (gwiazd) wiel[é] porz[á]dkiem [swoim] roz[á]dzonych/ ... Których i[é]s[ze] dotychmi[á]st nikt nie rozr[á]chował/ Ani w[zy]tkich przezwi[skiem] wł[as]ciwym mi[á]nowa[ł]/ Phaen 34,320. KK

właśnie we w[łasnej] osobie 2, wł[as]ciwie, tak jak nale[ż]y 9, 11, wł[as]ciwie, ści[ś]lej mówiąc 5, 7, 8, partyku[ła] potwierdzaj[á]ca, wzmacniaj[á]ca, tak, w taki spos[ó]b 1, 3, 10, istotnie ten, o którym, taki, o jakim się mówi 4, 6, wtedy 12;

w. co[ś] rozdzielone 11, komu[ś] się ukaza[ć] 2, k. mianowa[ć] 9, gasna[ć] 12, mówiąc 7;

w. jako B[óg] jaki 10, tak ... w. 1, 3, ten w. 4, co w. 6, gdy ... w. 12 ~ nie tak jako wł[as]niej 5, albo wł[as]niej 8;

wł[as]niej 5, 8 ~ r. -[á]s[nie] 1, 12 ~ w p. 5, 8, 9.

1. Iáko [ć]ień pochylony/ gdy [s]ońce g[á]fnie/ T[ak] y ia nie[ż]c[ze]śliwy ni[ż]c[ze]ię wł[as]nie. Ps 109,54. **2.** Ná ten cz[á]s mi [y]e mátk[á] wł[as]nie vkaza[ł]á/ Tr 19,5. **3.** Dzie[wn]k[á] twoi[á] dobry l[ó]s (mo[że]z[w]ierzy[ć]) w[zi]é[ł]á/ A wł[as]nie w [woich] rzeczach [sobie] t[ak] poc[ze]ł[á]/ Iáko gdy kto ná morze nowo [y]e pu[ś]ciw[zy]/ A t[á]m

niebe[pieczeń]two wielkie obaczyw[zy]/ Woli n[azad] do brzegu: *Tr* 19,82. **4.** PRóżno Chmurę [czuicie mémi wir[zyk]ami:] O tym wła[śnie] rzeczo[no]/ karmion ten wron[ami.] *Fr* 2,97,2. *Pam* 91 zob. **własny** nr 18. **5.** A [tr[aci]li[my] nie tak br[ata]/ iako wła[śni]y oyc[á]. *FgPog* 2. **6.** Tobie/ La[ski]/ co wła[śni]e z[áwo]ł[áni]e twoie/ Zacné Hetm[ány] dáie/ y [urow]é boie. *FgLas* 5. **7.** W r[é]k[ę] m[ęż]owi daycie: dziec[ie] mił[é] [woie:] Acz[ci] iu[ż]/ wła[śni]e mówi[ąc]/ w[á]z[é] iest oboie. *EpRadz* 110. **8.** áni on[é] krześci[á]n[ki]e woy[ká]/ álbo wła[śni]y[é]my zebr[á]nych zakonnik[ów]/ t[á]k dálece o Ieruz[á]lem/ álbo o Konst[á]ntinopole z Turki/ y z Sár[á]ceny [ye bili/ *Wr* 4. **9.** t[á]k niedowodnie tego [w]égo mni[é]m[á]nia popi[é]r[á]ia/ ze y [syn]ów ich/ álbo potomk[á] i[á]kiégokolwiek wła[śni]e mi[á]now[á]ć nieumie[ia]: *Czech* 2. **10.** A to z[á]s Idomeus z téy to drugi[é]y [f]rony/ Wła[śni]e iako Bóg i[á]ki mi[é]dzy Kretyńczyki/ *Mon* 233. **11.** To koło/ ná o[śm] cz[é]ści[é] wła[śni]e rozdzielon[é]: Pi[é]ć nád ziemi[á]/ á trzy z[á]s nie[si]e z[á]nu[rzon]é. *Phaen* 40,407. **12.** Bo gdy [świ]etny Rák w[stá]ie/ y p[ó]ł korony w[lá]śnie/ Y p[ó]ł Ryby p[ó]łdniey w by[st]rym morzu g[á]śnie. *Phaen* 40,471. **KK**

Włoch *pochodzący z Włoch, narodowości włoskiej* 2, 4–7, *w bierniku – Włochy – nazwa kraju* 1, 3;

on Włoch 4, panie W–chu 2;

W. prawdę powiedział 4;

W. zwiedzić 1, nawiedzić 3, u W–ów *czegoś* (= *upodobania do trzeźwości*) nawyk[na]ć 6, W–ów w tym naszladować 7;

W., Hiszpan 1, 8, Niemcy 1, 3, 6, Francuzy 3, Czech 5, Lach 5, Turcy 7;

r. –ochu 2, –ochy 3;

w p. 4–8.

1. Hi[spany]/ Włochy/ y Niemce zwiedziw[zy]/ ... Vm[á]r[é]ś/ Kry[ki]/ *Fr* 1,65,1. **2.** Niegnieway[ie]cie si[ę]/ b[é]dziec[ie] y wam/ p[á]nie Włochu. *Fr* 2,82,6. **3.** I[á]żem Fr[á]ncuzy/ ia Niemce/ ia Włochy/ I[á]żem n[á]wiedził Sibyllin[é] lochy. *Fr* 3,1,7. **4.** A on Włoch prawdę powiedział/ że forte in Polonia uiuitur: *Wr* 18. **5.** á to wedle etymologi[é]y: bo i[á]ko od Cze[ski]éy Czech/ od Wł[oski]éy Włoch/ t[á]k od Lát[ki]éy wi[á]ry/ Lách wiedzion by[ć] mo[że]/ *Czech* 5. **6.** Ale mi podobno rzecze[ł]/ v Włoch[ów]e[ś] tego

(*upodobania do trzeźwości*) náwyk[ł]: prawd[á]/ że nie v Niemc[ów]: bo t[á]ki[é]ż o[ż]r[á]lcy i[á]ko y my. *Pij* 5. **7.** Ale i[é]lić si[ę] Włoch[ów] w tym ná[zi]ładow[á]ć niezda/ naydzie[ł]z to y v Turk[ów]/ *Pij* 5. **8.** á b[é]d[á]li si[ę] z cnota/ á z rozumem zgadz[á]ć (*cudze obyczaje*)/ czemu ich ná[zi]ładow[á]ć niema[ł]? nieprzeto że t[á]k Włoch ábo Hi[span]czy[ni]/ ále przeto że t[á]k twoi[á] powinno[ś]ć nie[si]e. *Pij* 6. **KK**

Włochy *kraj w Europie Południowej, ośrodek renesansu, w tym okresie miejsce studiów Kochanowskiego i wielu Polaków* 1, 2, 3, 5, *kraj pochodzenia królowej Bony* 4;

do W. jeździć 4, k. prowadzić 1, jechać na naukę do W. 2, do W. s[ła]ć syny 3, burdy we W–ech nowe 5;

do Wł[os] 1, 2, 4 ~ W., Niemcy 3;

w p. 2, 4.

1. Niechc[ę] ci[ę]/ Pietrze/ do Wł[os] drugi raz prowadzić/ Tráfi[ł]z [am: *Fr* 2,26,1. **2.** Polak ieden iechaw[zy] ná náuk[ę] do Wł[os]/ nie był t[á]m ieno przez láto/ *Ap* 11. **3.** Tego baczić niemog[ę]/ dla ktorej przycziny/ Wolicie do Wł[os]/ ábo do Niemiec [s]ać [syny]/ Mai[á]ć [we] [z]ko[ły] doma/ *Sat* 264. **4.** Mog[ę] t[é]ż tu y nowoze[ł]p[á] p[á]ni[á] ná[š]z[ę] przypomni[é]ć/ kt[ó]r[á] chc[á]ć h[á]mow[á]ć/ áby by[ł]á do wł[os] nie i[é]z[di]ł[á] wczyni[ó]no by[ł]o edykt/ *Wr* 15. **5.** kto (*by znał*) burdy z[á]s we Wł[os]z[é]ch now[é] Troi[á]n[ki]é/ by nie g[ł]o[śn]é wi[é]r[ze] Maronow[é]? *Muza* 83. **KK**

włodarz *p. włódarz*

Włodimirów *p. Rzów, Rzowa Włodimirowa*

Włodzisław *Władysław Warneńczyk, syn Władysława Jagiełły, król Polski i Węgier* 1, 2, 4, *Władysław Jagiellończyk, syn Kazimierza, król Czech i Węgier* 3;

W. m[ęż]ny 4, król dwu koron 2, bił pogany 2, z Krzyżaki czuje o rozprawie 4, w ziemi tureckiej zgin[á]ł 2;

r. –áwie 1, 4.

1. Niech ia t[é]ż co o tobie powi[é]m/ Wł[os]dzi[ł]awie/ *FgBitwa* 13. **2.** Lecz ku [s]lawie dziedziczn[é]y y [w]á w[lá]pn[á] przyda[ł]/ Król dwu korón Wł[os]zi[ł]aw: bo b[ia]ć pog[á]ny/ We krwi nieprzy[á]ciel[ki]éy wpa[ł] zmordow[á]ny/ W po-

śród ziemi Tureckiej: *FgBitwa* 63. **3.** A [tár]zy więc Włodźi[st]aw Czechóm ro[kázo]wał| A potym zász y Węgróm walecznym pánował| Olbráchtá vbieżaw[zy]: *FgBitwa* 89. **4.** Y ty ma[ż] tu [wé] miey[ce] mężny Włodźi[st]awie| Bo widze| że z Krzyżaki czuie[ż] o rozpráwie| *Prop* 129. **KK**
p. **Władysław**

włos to, co porasta skórę człowieka na głowie 1–9, 11–2, 14, 16–21, 24, uosobionej pogody 15, skórę mężczyzn na brodzie 22–3, koński – z ogona lub grzywy jako element ozdoby hełmu wojownika 25–6, przen. o roślinności, o tym, co porasta ziemię 13, 27, o listowiu lipy 10;

element dodający urody człowiekowi 14, 20, 24, zwłaszcza młodym kobietom 8, 9, 11, 21, włosy w nieładzie – oznaka nienormalności, zaniedbania 19, siwiejące – starości 16–7, obcinane – żaloby 8, ucięte – śmierci 18, targane – tęsknoty, rozpaczy 12, ich ilość – podstawa do wyrażania niepoliczalności czegoś 2, 3, cienkość w–a – podstawa do wyrażania minimalnego nasilenia 4;

w. Aronowy 5, lube 8, piękny 9, ozdobne 21, trafiony 20, złoty 11, powiewny 11, roz-targane 19, czarny 14, pełne ciężkiej rosy 13, ziemne 27, końskie 26, u szyszaka 26, wszystkie 1, wszystkie 23, wiele 2, 3, mój 1, sw(oj) 7, 8, 21;

w–y na głowie 2, 3, (18), 25;

w. *komuś* balsamem płynie = *namaszczone mu głowę* 1, śniegiem przypadnie = *pokaże się siwizna* 16–7, przed brzytwą drżą 23, lipie prze smród w–y spaść musiały 10, *komuś* nie pomoże (wtenczas, w potrzebie) włos *jakiś* 20, 24;

czymś w–y maczać 7, olej wylać na w. *czyjś* 5, w–y rozczośać 21, leliją w. otoczyć 9, w. ukazać 11, zebrać w–y na czoło 15, ku słońcu rozwić w–y 13, ronić 27, w–ów dopaść 26, w–y ustrzyc żelazem 8, *komuś* kosą w. ustrzyc z głowy 18, w–y targać 12, *jakiejs* krotchwile w–y przypłacić 6, o w. = *ani trochę* nie szwankować 4;

w., twarz 11, 19, 20, oczy 11, 14, usta 11, piersi 11, szata 21, gładkość 24;

por. *ktoś ma tyle* mąk, trosk, nieprzyjaciół, że ledwie tak wiele włosów na głowie znajduje 2, 3;

r. –osy 13, –osie 22.

1. Włos mi mój w[zy]stek Bál[ám]em płynie| *Ps* 23,15. **2.** Męki mie| których liczby nié-má[z] ogárneły| Tro[ki] mie| których nie przyzrzéc zięty| Ledwie ták wiele wło[ów] ná głowie náyduie| *Ps* 40,37. **3.** Ledwe ták wiele wło[ów] ná głowie náyduie| Iáko nieprzyiaciół wiele czuie| *Ps* 69,7. **4.** Iaćiem| poprawdzie| o włos niez[w]ánkował| Mój nierozumny rozum to [p]ráwował| *Ps* 73,3. **5.** Nie ták iest wdzięczny oléy bál[ám]owy| Swięzo wylany ná włos Aronowy| *Ps* 133,6. **6.** Więc temu rękaw vrwá| á ten czapkę [strá]ci| Drugi téy krotchwile y wło[fy] przypłáci| *Fr* 1,101,8. **7.** PAnny| które ná wielkim Párnázie mie[zk]acie| A Ippokreń[ká] ro[ś]ą wło[fy] [wé] maczacie| *Fr* 2,1,2. **8.** Ná iéy mogile w[zy]tki rowiennice rázem| Swé lubé wło[fy] oftrym v[tr]zygły żelazem| *Fr* 2,32,4. **9.** Teraz (*będąc młoda*) może[ż] leliá piękny włos otoczyć| *Fr* 2,33,9. **10.** Ná lipę. PRzypátrż się| gosciu| iáko on li[st] mój zielony| Prędko wwiádl| ... Lecz mié złégo póety wir[ze] záleciáły| Ták iż mi tylko prze [m]ród wło[fy] [p]ásć musiáły| *Fr* 3,7,6. **11.** Vkaż złoty włos powiewny| vkaż [wé] oczy| *Fr* 3,28,3. **12.** A gdy (*Europa*) do sławnéy Kréty przypłynęła| Z wielkiéy te[sk]nice wło[fy] tágáć ięta| *Pieś* 1,6,22. **13.** Ziemiá ku s[ł]oncu pełné ciężkiéy ro[ś]y| Rozwiła wło[fy]| *Pieś* 2,1,48. **14.** Y Lyká z czarnym wło[sem] y z czarnémá| Spiéwał oczémá| *Pieś* 2,22,11. **15.** Czas wciéka| iáko wodá| A przy niem leci pogodá| Zebraw[zy] wło[fy] ná czoło| *Pieś* 2,23,7. **16.** Nam gdy śniegiem włos przypádnie| Iuż wio[fn]á| iuż láto minie| A ten z głowy mróz nie zginie| *Pieś* 2,23,10. **17.** *FgPieś* 6,15 jak nr 16. **18.** Bo to iuż bogóm ziemnym poświęcony| Komu ia kofá włos v[tr]zygę z głowy| *FgAl* 75. **19.** Ato zász co zá białągłowá| Z wło[fy] ro[st]tárgánemi| y twarzy ták bládey| *Odp* 495. **20.** Niepomogá mu wten czas s[ł]otko brzmiáce [tr]ony| Niepomozé twarz g[ł]atka| ani włos trafiony| *Sat* 392. **21.** Tobie w kosztowná [z]átę swiętná się vbra[ta]á| Tobie wło[fy] ozdobné [wo]ie ro[cz]o[ś]a[ta]á| Nadobná Kátáryzná| *EpRadz* 36. **22.** Dżis nożycóm podobná: iutro koń[ki]éy košie| Czáfem ták rzadka| żeby mógl liczyć po wło[ś]ie| *Br* 22. **23.** Bo iáko błotné záby boćianá [si]e boiá|Iáko [z]czurkowie kotá| ták przed brzytwá twoiá| W[zy]tki wło[fy] drzeć mu[ż]á| *Br* 57. **24.** Nie

pomogąc w potrzebie [łodkobrzmiając [trony/ Ani ten głos (*war.* włos)/ ani tá głádkość od Diony:] *Mon* 54. **25.** Temu wło[ty ná głowie trzę[ty czub ogró[mny (*war.* Koniowłosy na wierzchu trzą[sł się czub ogromny):] *Mon* 337. **26.** To mówiać/ dopadł koń[kich wło[ów v [zyzaká/ Y ciągnął go/ *Mon* 367. **27.** Tu drogá nagorę[za iest [tónecznych koni:] Tu ziemiá zá kofámi/ ziemné wło[ty roni.] *Phaen* 10,138. KK

włosek *to, co porasta skórę człowieka na głowie.*

Giezlęczo białe ná niéy/ wło[ki pokręconé/ Twarz rumiána/ á oczy ku śmiéchu [kłonioné.] *Tr* 19,9. KK

włoski *pochodzący z Włoch 1, 2, charakterystyczny dla Włoch 3;*

w. zaponki 1, sałata 2, wiara 3;
w., czeski, latski 3 ~ w p. 2, 3.

1. Rozkładam [wé towáry cudzoziemcom w[zelkim/ Tu bisiór/ tu koftery/ tu Wło[kié zaponki/ *Fr* 3,39,7. **2.** powiedział: ... trawę ié[sz kák báran: dáiać znáć ze mu sie [ałatá Wło[ka niepodobála. *Ap* 10. **3.** bo iáko od Cze[kiéy Czech/ od Wło[kiéy Włoch/ ták od Lát[kiéy wiáry/ Lách wiedzion być może/ *Czech* 5. KK

włosć *majątek, dobra, np. posiadłość ziemska 1, 5, 7–9, obszar, który ktoś posiada, którym włada 2, 3, przen. jakieś dobro duchowe 6, o Izraelu jako narodzie wybranym przez Boga 4,*

w. bogate 5, szerokie 1, 8, 9, drogo zapłacone 7, osobliwe 3, Jakobowa 2, swa 4 ~ na ziemi 4;

siła posiać w-i 6, dać komuś w używanie w. 2, między k. podzielić w-i 3, w-i brać od k. 5, we w-ach dziedziczyć 8, 9, postąpić z w-i 7, uczynić k. włoscią swą 4;

w., majątność 1, złoto 8, 9, bogactwo 9, dwór, gmachy 7, imię 5;

w. – cnota 8, 9, sprawy sławnych przodków 8, 9, męstwo 5, dzielność 5;
r. – ości 5, 6.

1. Lep[za dobrému trochę máiętności/ Niż niepobożnym ich [zyrokie włosci:] *Ps* 37,38. **2.** Dał nam w dziedzićtwo/ y w w[zywánié/

Włosć Iákobowé/ [woie kochánié.] *Ps* 47,8. **3.** Y wyrzucił im gwóli poháńce butliwé/ A między nie podzielił włosci ofobliwé.] *Ps* 78,100. **4.** Ten Izráhelá obrał przed in[zémi/ Y uczynił go włoscią [wá ná ziemi.] *Ps* 135,6. **5.** Abyś nietylko imię/ y bogaté włosci] Brał od nich (*przodków*)/ lecz dziedziczył w męstwie/ y w dzielnosci.] *Fr* 3,65,3. **6.** Siłá posiadł włosci] Kto wiał chciwości:] *Pieś* 1,5,9. **7.** Poftapi[z z włosci drogo zapłaconych/ Poftapi[z z dworu/ y gmachów złoconych:] *Pieś* 2,11,13. **8.** á tóz [pełná záś odložyc] Dzieciom [woim: á ony nie tylko we złoćie] Albo w [zérokich włosciách/ ále téz y w cności/ Y w [prawách sławnych [woich przodków niech dziedzicza/ *EpRadz* 134. **9.** *Jez* 408 jak nr 8. KK

włożony *umieszczony gdzieś 1–7;*

w. jest człowiek 1, 3, miłość 5, kamień 2, znak = gwiazdozbiór 6, ręka tu fragment gwiazdozbioru 7;

w. na kąć czelny 2, pod ziemię = pochowany 1, 3, w ogień 5, nad Skopem 6, do tejże liczby 7, do fraszek 4;

w., sadzony 6 ~ r. –oná 7, –ony 1, 2, 6, –ému 3, –ono 4.

1. Leżę iáko zábity pod ziemię włożony/ *Ps* 88,9. **2.** Kámień od rzemie[śników niedbá-lych wzgárdzony] Ná kąć czelny iest włożony.] *Ps* 118,44. **3.** A ia w iá[kiniách ślepych mie[sz- káć mu[żé/ Świátlá nieznáiać: rowien vmár- lému] Pod niewidomá ziemię włożonému.] *Ps* 143,12. **4.** Y To być muśi do frá[zek włożo- no/ Iáko práłatá iednégo wczono.] *Fr* 1,58,1. **5.** Nigdy nigdy prawdziwa miłość nieumiéra/ Lecz y w ogień włożona do kósci przywiéra.] *Fr* 2,103,4. **6.** IEst iefcze y drugi znak nád Skopem włożony/ Poniżéy Andromedy trzy- kątem [ádzony:] *Phaen* 18,199. **7.** A Klęczniá zášie ... Náđ in[zé członki z morzá iuz y pás wychodzi/ Y znakomité pierśi/ y iáfné rámi- oná:] Práwa ręká do téyzé liczby iest włożoná.] *Phaen* 40,550. KK

włożyć *umieścić coś, kogoś gdzieś 6, 22–3, 28, 31, coś wewnątrz czegoś 3, 5, 13, 15, 19, 21, zaurzec w treści książki 12, 14, 16–8, umieścić między kimś 1, 27, nasadzić, nałożyć coś na kogoś: element ubioru 4, 20, 25–6, 29, oznakę władzy 2, chęci lub niechęci 9, 10,*

obarczyć kogoś czymś trudnym, uciążliwym 8, 11, 32, powierzyć coś komuś 7, 24, powierzyć, zobowiązać do czegoś 30;

włoży Bóg 1–5, 8–10, 22, 30, człowiek 6, 7, 11–21, 23–9, 32, noc 31;

w. owce na wóz 28, na niebo pręgę 22, na ołtarz znak niepogody 31, czyjeś słowa pod serce = zapamiętać 6, skargę na mogiłę smętną 23, ziemię bryłeczkę w główki 13, (czyjeś) ciało w grób 15, między dziady = pochować między przodkami 27, w ogień serce czyjeś 3, coś komuś w ucho = powiedzieć coś 21, komuś w uszy = upewnić k. w czymś, przekonać 5, w czyjeś uszy = powierzyć troski, tajemnicę 19, na k. koronę 2, płaszcz 4, na żróbka rząd i muńsztuk 20, wieniec na głowę 25, na czoło 26, na się zbroję 29, hańbę na czyjeś twarzy 9, na k. znak chęci 10, k. w liczbę straconych 1, k. między fraszki 14, do fraszek 16, wszystko w księgi 17–8, na k. swój ciężar 7, miasto k. w. k. 12, wszystko 24, ciężar na grzbiet czyjs 8, komuś pęta na nogi 11, kolca na nos 32, to na k., że 30;

w. coś pod coś 6, coś w coś 3, 13, 15, 17, 19, coś na coś 8, 9, 22–3, 25–6, 28, 31, coś komuś w coś 5, 21, komuś coś na coś 11, 32, k. miasto k. 12, k. w coś 1, k. między coś 14, coś między k. 27, k. do cz. 16, na k. coś 2, 4, 7, 10, 20, 24, 29, 30;

w. – zdjąć 4;

r. –łóżył 1, –ożył 17, –yli 15, –óży 24, –żono 11, –ono 27, –ożyć 16 ~ w p. 12.

Ps: 1. Oglądajcie [ye w [wych [práwách ná páná:] ... Oblápcie [yná: by was więc nie włożył] W liczbę [tráconych: 2,33. 2. Vprzedziłeś lá[ka [wá/ pánie/ myśli iego/ Włożyłeś nań koronę z kámienia drogiégo.] 21,8. 3. Pánie/ ... Włóż w ogień [erce moie/ 26,5. 4. Zdiáleš (Boże) zemnie wór zálobny/ A włożyłeś pła[zc ozdoby.] 30,36. 5. Niemá[ž/ o pánie/ tobie równégo.] ... toś mi włożył w v[zy.] Ze cię ofiárá żadna nie ru[žy.] 40,21. 6. Słuchay mię zacna królewno/ á moie/ Zyczliwé słowá włóż pod [erce [woie.] 45,36. 7. Włóż ná páná [wóy ciężar/ á on cię rátuie/ 55,46. 8. Włożyłeś (Pánie) ciężar nie zbyty/ Ná grzbiet ná[ž vpracowány/ 66,42. 9. Włóż hańbę ná ich twarzy: niechay [ye pytáia/ Twego imieniá/ pánie: 83,29. 10. Pomož mi/ pánie/ ... Włóż ná mię iáwny znak [wéy chęci:]

86,57. 11. Syn ... Twóy/ Iákobie/ w niewolá ie[řt záprzedány.] Tám mu pętá ná nogi ciężkie wložono/ 105,33.

12. W[zakže aby zonych wir[žow pořteritas czego iakie<g>o o V<aszej> m.<i>ilości</i> nierozumiała, miařto Moyzeřza wložilem Schenřzmidá, LFogel 3. 13. Oćiec ziemię bryłeczkę/ W główki włożył: Tr 7,17. 14. W[ieřz coś mi winien/ miéyže řię do tá[žki/ Bo cię wnet wložę/ Ióřćie/ między frá[žki.] Fr 1,29,2. 15. W ten grób twé ciało vmáříte wložyli/ Którzy weřeli wczorá z tobá byli.] Fr 1,31,3. 16. W[zytkoř [am zábrał/ áni řię dá[ž pożyć:] A ie[žcze by cię do frá[žek niewložyc?/] Fr 1,73,4. 17. Nápiřáł xięgi/ w któré w[zytko wložyl/ Fr 2,52,4. 18. A ták cię témi xięgámi dáruie/ Gdžiem w[zytko wložyl/ com widziáł/ y řy[řzał/ Fr 2,52,15. 19. w[řák mogę w twé v[žy] Beřpiecznie w[zytko wložyc/ co mi řerce kruřzy/ Fr 2,53,2. 20. POdgóř[ki řřřóbkú/ ... Mnimař zem prořtak: ia ná cię ofobny/ Rřád myřle wložyc/ y muńřtuk ozdoby.] Fr 2,90,4. 21. Wy též drudzy/ co mácie pogodę/ Káždy řwoiey wlož w vcho ledá co/ Nie mácie tu ogledáć řye ná co.] Pieř 1,20,19. 22. Wložę (Bóg) ná niebo znákomitá pręgę/ Pieř 2,1,65. 23. Idž zdrów/ a [kárgę ná mogiłę řmętná/ Wlož więc pámiętná.] Pieř 2,18,52. 24. Bogá trzebá/ Kto chce řyt być řwego chlebá.] Ná tego my w[zytko wložmy:] A z řobá řámi nie trwóžmy:] Sob 1,33. 25. Włóż ná piękńá głowę twoie/ Tę rořkwitlá pracá moie:] Sob 4,5. 26. Kwiatki bárwy rozmáitéy/ Któré ná řubce ob[žyitéy/ Vřáđzę w nadóbné koło/ Y wložę ná řwoie czoło.] Sob 8,12. 27. Ciało iedńák do Pol[ki morzem przyřplawiono/ Y między řlawné džiády pocřćiwie wložono.] Pam 268. 28. To řřek[žy/ owce ná wóz wložyl máž vczćiwy:] Mon 315. 29. więc ná řię/ nie řwoie/ Ale Leykáonowę brácká wložyl zbroie:] Mon 334. 30. Bo to ná nie (Plejady) Bóg wložyl/ že opowiadáia/ Láto/ y Zime/ y czás/ kiedy orác máia.] Phaen 21,227. 31. Ná ten ořtarz Noc dawna řtrzegáć ludžkiéy řzkody/ Wložylá znák widomy przyřzleý niepogody.] Phaen 36,350. 32. Práwo/ kolcá twárde/ Komu ie ná nos wložá/ powiodá y hárdę.] Dry 48. KK

włóczyć ciągnąć coś za sobą po podłożu 2, 3, przen. 1;

włóczyć coś człowiek 1, konie 3, Satyr 2;

w. *k.* w koło murów 3, za sobą ogon 2, od głodu ledwe nogi w. 1.

1. Od głodu ledwe nogi włóczę: *Ps 109,57*.
2. Owa profto będziecie zemnie mieć Chironá/ Tylko że ia niewłóczę zá [obą ogoná.] *Fr 3,14, 16*. 3. Ciebie/ moy brácie/ Strožu oyczyzny/ domu zacna podporo/ W koło murow Troián[kich Tefsal[kie konie] Włóczyć grozą: *Odp 529*. **KK**

włódarz *chłop, kmiéc 1, 2;*

w., kmiotek 2, *chłop 1* ~ w. – pan 1, 2.

1. Przymowká chłop[ka. Piýze Włódárzu: Pánie iuzem podpít [obie.] *FrPij 3,1*. 2. Piy ty Włódárzu/ y mów cóc się będzie zdáło/ ... Tákci bywáło/ pánie/ pijáli[my z [obą/ Ani gárdził pan kmiotká [woiého ofobą: *FrPij 3,5*. **KK**

wmieszać się *przyłączyć się do jakiejś grupy ludzi, wejść między nich;*
r. –észał.

Równie ták Alexánder z plácu fie po[pié[zał/ Przed Atreowym [ynem/ y w woy[ko fie wmié[zał.] *Mon 38*. **KK**

wmieszkanie *zadomowiony, utopiony w środowisko* ~ *r. –ány.*

Ieftem iáko w leśiéch Pelikan zchowány/ Ieftem iáko puhacz w pułtynią wmié[zkány:] *Ps 102,18*. **KK**

wmówić *przekonać kogoś do czegoś, sprawić, aby uwierzył, że coś jest prawdą* 1, 2;

w. w mié 2, cóś w ludzi 1 ~ w. nieprawie 2 ~ w p. 2.

1. Bo nietylko tego (*że nieszczęścia mogą nie być człowiekowi ciężkie*) w ludzi wmówić niemogli/ ále y między [ámémi/ rzadki/ któryby to był ná [obie przelomił/ żeby był w téy mierze według náuki [wéy fie záchował. *FgPog 1*. 2. Iefzcie tego nieprawie tá przeciwna Wiedmá/ W mié wmowiła/ że bych się miał bać/ *Odp 564*. **KK**

wnet *w krótkim czasie po czymś, niedługo, zaraz* 1–50;

w., natychmiast 15, nie długo 11;

w. potym 27, 35 ~ w p. 29.

Ps: 1. Ru[zył gromów/ y wypuścił ogniité [trzáty/ A wnet okrył w[zy[tki polá martwémi ciáły.] 18,30. 2. Zbiezeli mié nagle byli w przygodzie moiéy/ Ale mié pan wnet rátował z litości [woiéy.] 18,38. 3. Pánie/ twoiá lá[ká bylá/ Mnie ták mocno wtwierdził:] Ale [koroś twarz odwrócił/ Wnetes moié hárdóść [krócił.] 30,24. 4. Co kazał (*Bóg*)/ w[zy[tko wnet [kutek wzięło.] 33,18. 5. ty ná[zé ciemności/ Roświéci[z/ á wnet wyźrzem dzień práwéy światłości] 36,20. 6. Potrway: á złego wnet nie będzie: 37,25. 7. Ie[li mié w grubym chodząc worze vpátrzyli/ Przypowieść ze mnie wnet wczynili.] 69,26. 8. wkopeł gęboko/ Iéy (*winnicy*) korzenié/ ták ze [ye wnet rozroftá [zyroko.] 80,20. 9. By [ye namniéy podemną nogá záchwiałá/ Twoiá mié lá[ká/ pánie/ wnet zádzierzáł:] 94,34. 10. Ie[li im duchá weźmie[z/ w proch [ye wnet obróca/ 104,57. 11. nie długo(!) pomnieli] Wielkiéy twéy lá[ki: bo wnet nád morzem czerwonym/ Szemráli 106, 15. 12. Kiedy każe (*Bóg*)/ wnet wiátry wftá-ná popędliwé/ 107,49. 13. Pan zdárzył/ że y [ámi wnet [ye rozrodzili/ 107,75. 14. bo ie[lim [zwánkował/ Wnet mié móy pan porátował.] 118,24. 15. Rzecze [łowo (*Bóg*)/ á lody nátychmiałt táia:] Wienie duch iego/ á wnet wódy wzbieráia.] 147,36. 16. On wyrzékł [wé święté [łowo/ A swiát [tánał wnet gotowo.] 148,14.

17. Wié[z cóś mi winien/ miéyze się do táfzki/ Bo cié wnet włożé/ Ióftcie/ między frá[zki.] *Fr 1,29,2*. 18. GDy co nie grzeczy w[ty[zy móy Stáfzek/ To mi wnet każe przypí[ć do frá[zek.] *Fr 1,68,2*. 19. SKoro w rękę wezmę czáfz[e/ Wnet zelbá trofki wy[tráfz[e/ *Fr 3,5,1*. 20. Ale mnie ... Niewiáftá [mutna trzyma: któréy gdy drogę/ W[pomione/ wnet twarz blednie/ *Fr 3,77,19*. 21. Wiém żeby mié p[si przedsię twoi pilnowáli:] Bych [ye wkładł/ wnetby mi gębę vlizáli.] *Pieś 1,18,24*. 22. Bo co ieden zgrómádzil/ To drugi wnet rozci[ka:] *Pieś 1,24,27*. 23. Wiéć téz/ kiedy go fortuná omyli/ Wnet głowę zwieśi/ y powagę zmyli.] *Pieś 2,9,20*. 24. Wiéć ie[li człowiek iedné [káté minie/ Wnet ná to miey[ce ná in[za náplynie:] *FgPieś 1,28*. 25. Cnotliwa Telezylo: bo gdyś v[ty[zá[á/ O wielkiéy [wych porażce/ wnetes brón porwá[á/ *FgTel 4*. 26. Gdy przy[zło ná Potomki/ wnet [ye

powádzili/ *Zg* 33. **27.** Mázow[zanin ściśnio-ny Czechowi holduie/ ... Wnet potym Számotul[ki przeftawá z Krzyżaki/ *Prop* 81. **28.** Puścileś lud w zagony: á wnet dymy wftały/ Gefté ku niebu/ *Jez* 211. **29.** iáko namniéy rzeczpopolita ofłábieie/ á z mieycá [wégo poftapi/ wnet y w obyczáich odmiáná będzie: *Wr* 12. **30.** ludzie wwierzyli/ Iáko ftátecznym/ y wnet iá ná śmierć ofądzi/ *Zuz* 148. **31.** Vftyzzał Pan iey rzewny płáč/ y wnet fie zlitował/ *Zuz* 155. **32.** Rofprowádzcie ie od fiebie/ Dániel rofkáže/ Wnetci fie tu ich niepráwość/ y zdrádá pokaże/ *Zuz* 170. **33.** Iz tedy przodek przypadł Borzuiowi/ Kazał wnet w pole wyciągnąć pie[zkowi/ *Sz* 172. **34.** Białego pie[zká wnet gárdłá pozbáwił/ *Sz* 185. **35.** Zdrády nie da znáć: wnet potym záluie/ *Sz* 233. **36.** Ledwe tknął pálcem: á ten/ iáko s kufze/ Porwał Krolowá wnet zá federpu[ze/ *Sz* 242. **37.** Wnet [erce wzyły trzy Krolew[kie ftugi/ Pofzły záfoba/ iáko był płác długi/ *Sz* 429. **38.** Skoro teź páni ná krefie ftánęłá/ Złotá koronę wnet ná głowę wzięłá/ *Sz* 446. **39.** Zytá dotknął/ żyto wnet złotem zákwitnęło/ *Dzie* 95. **40.** *Dzie* 102 jak nr 39. **41.** Bo [koro ón (*wieczór*) náftáie/ wnet y z bóyce wftáia/ *Epit* 31. **42.** Iáko kiedy kto wyrzy [trá[zliwego [moku/ Miedzy puftémi lá[fy/ wnet vchybi kroku/ *Mon* 34. **43.** Hektor ... srzodkiem idąc/ vfy Troián[kié hánował/ Iaw[zy wpół ofczep: á ci chnet (*war.* wnet) fie vkromili/ *Mon* 77. **44.** á ftárzec [ty[ząc/ vlekl fie okrutnie/ Y kazał wnet záprzegáć/ *Mon* 262. **45.** á Hektor lófy [am [záfował/ Pátrząc zásię: ále wnet Parifow przodkował/ *Mon* 328. **46.** Y wciągnąłby był/ y dánk wielki miał: by byłá/ Wenus krew Iowi[zowa nie wnet obaczyłá/ Która mu pás bitégo wołu rozerwátá/ *Mon* 372. **47.** Tę (*przyłbice*) tedy Meneláus przed [woie porzucił/ A ci iá wnet porwali: *Mon* 376. **48.** A gdy do domu przy[zły Parisá gładkiego/ Słudzy fie wnet rzućili do cieniá (*war.* czynu) [woiego/ *Mon* 416. **49.** To rzékł: áli wnet siádłá zoná podle niego/ *Mon* 441. **50.** Nie wnet z Wóźnicá kozá/ y kózki podáia (*zam.* padaja)/ Które ná iego ręce wyciągłéy pałáia/ *Phaen* 40,555. KK

wnętrzości *narządy wewnętrzne w ciele ludzkim* 1, 2;

w. wszystkie 1, jego 2;
w. w *kims* gorają 1 ~ jako woda w *czyjes* wnętrzości się wpić 2;
w., ciało 1, kości 2 ~ r. -ości 2.

1. W[zyftki wemnie wnętrzości goráia/ á ciálo/ Od wirzchu głowy do ftóp oftátnich [chorzálo/ *Ps* 38,13. **2.** Iáko drugi członki [wé okrył odzieniem/ Ták on zew[ząd obłożon iest zlorzeczeniem/ A to teź/ iáko wodá/ w iego wnętrzości/ Y/ iáko tłufty oléy wpiło [ye w kości/ *Ps* 109,43. KK

wnętrzny *wewnętrzny, dotyczący przeżyć psychicznych człowieka* 1, *działający się w jakimś państwie, w jego obrębie* 2-4;

w. rana 1, niezgoda 2, przyczyna 3, 4 ~ w. - zwierzchni 3, 4 ~ w p. 3, 4.

1. Spiéwa więzien okowány/ Táiać ná czas wnętrznéy rány/ *Sob* 9,4. **2.** A dobro popolité prze wnętrzną niezgodę/ Odnosi ciężką záłość y okrutną [zkodę/ *Zg* 15. **3.4.** Vpadáia rzecypopolité/ iáko y káżdá rzecz w[zelka/ abo prze wnętrzną/ ábo prze zwierzchnią przyczynę. Zwierzchnia przyczyná iest gwałt/ lubo nieprzyiaciel postronny. Wnętrznych zda [ye być więcéy/ *Wr* 2. KK

wnić, wniść *dostać się, wkroczyć do wnętrza jakiegoś budynku, pomieszczenia* 1-5, 7, *na jakiś teren, w jakąś przestrzeń* 6, 8-11;
wnidzie Pan 3, 4, *człowiek* 1, 2, 5, 7, 9-11, nieprzyjaciel 8, łani 6, arka 4;

w. do przybytku 1, w kościół 2, do swego pokoja 3, do łazni 5, w radę = *na miejsce, gdzie obraduje rada* 7, w knieję 6, do ogroda 9, do nieba 11;

w. w szczęsną godzinę 4, jutro co naraniej 7, wczora 9, na chwilę 9;

w. - wychodzić 7 ~ wnić (*pisownia wnidź*) 3, 4, wniść 11.

1. Azem w[zedł/ pánie/ do przybytku twego/ Támem obaczył przy[zły czas káżdego/ *Ps* 73,33. **2.** Wnidźcie w kościół/ nieście dzięki pánu/ *Ps* 100,9. **3.4.** A ty/ o pánie/ rácz wnidź do [wego pokoiá/ W [zczefną godzinę rácz wnidź ty/ y Arká twoiá/ *Ps* 132,13-4. **5.** Wnidá do łazniéy: *Fr* 1,55,7. **6.** Nie[zczę[liwa to ziemiá/ y brzeg nie[zczę[ny/ Gdzie tá łani wypłynie: nie[zczę[na knieia/

Gdzie wnidzie: *Odp 521*. **7.** Iutro co narániey| W ráde wnidźmy: á ztámtd iuz áni wychodźmy| Áz obronę vrádzim. *Odp 600*. **8.** Kiedy przyydzie Niezgodá/ vniżá [ye Mury/ Y wnidzie Nieprzyaciél/ nie [zukáiąc dziury.] *Zg 30*. **9.** Wczorá[my we]zli ná chwilę do ogrodá [ámi/ *Zuz 135*. **10.** Skoro we]złá/ ták zárázem pány odefłáá/ *Zuz 137*. **11.** Iákokolwiek: zrownánia w obyczáich trzebá:| Dla [pornéy żony/ drugi nie chciá wniść do niebá.] *Dzie 154*. **KK**

wniesiony *umieszczony gdzieś wyżej, wysoko 1, 2, 4, 5, wprowadzony gdzieś 3;*

w. człowiek 1, 2, muzyka 3, Lutnia 4, erydanowa woda 5;

w. wysoko 1, na niebo 4, nad wszystki nieba 1, do kościołów 3, tu 2, 5;

w. dla pamiątki 4;

r. -oná 1, 4, 5 -óny 2 ~ w p. 3.

1. W którą [trone/ w którą [ye kráine vdáá?| Czyś ty nád w[zy]tki niebá wy[oko wniešioná?| *Tr 10,3*. **2.** Tu y fortélny Przem[ý]t ieft wniešiony/ *Pieś 1,10,29*. **3.** y ztáđ w niešioná ieft muzyká do kościołów/ y ták poštánowióná/ áby ludźie ku nabożeń[stwu] pobudzáá: *Wr 20*. **4.** IE[ft] y lutnia ná niebie ... Tá potym dla pámiátki ná niebo wniešioná| *Phaen 22,231*. **5.** BO y Eridanowá wodá tu wniešioná:| A ciágnie [ye do lewéy nogi Orióná.] *Phaen 34,307*. **KK**

wnieść *niosąc, umieścić kogoś wewnątrz czegoś 2, 3, być sprawcą jakiegoś nowego stanu, sytuacji 1, 4;*

wniesie człowiek 4, król 1, niewinność 2, cnota 3;

w. szczęście 1, co nowego 4;

w. do nieba 2, w niebo między bogi 3, na wszystek świat 1;

r. -niesie 1, 3.

1. Ten król ná w[zy]tek świat [zchešćie wniešie/ Y [am od šwiátá chwałę odniešie.] *Ps 72,55*. **2.** OYcze/ nádemná plákáć niepotrzebá/ Mojá niewinnosć wniošlá mię do niebá.] *Fr 1,81,2*. **3.** A gdy cię w niebo między bogi wniešie (cnota)/| Sławę po šwiećie [zéroko rozniešie.] *FgFirl 9*. **4.** Košćiół to muši [á-dzić/ który iáko żywo| Vznawał/ co w téy mierze profto á co krzywo.| Ná téy twárdéy opoce

rozbił [ye Aryus/ ... Y w[zy]cy którzykolwiek wniešli co nowého/| Tárgáiąc šwiétá Zgodę Košćiółá Páń[kiého.] *Zg 89*. **KK**

wnik *sidła.*

Siéci [wé zdrádlivé/ Stáwiá ná cnotliwé/ Mówiáć/ dobrze pátrzy/| Kto ten wnik vpá-trzy.] *Ps 64,24*. **KK**

wniść *p. wnić*

wniwecz *w nicość 1, 2, 5, 9, na marne, nie dając rezultatów 6-8, 10, na nic, niepotrzebne 3, (a) to wniwecz, co = pomijając już, mniejsza o 4, 11;*

w. się obrócić, obracać, iść = niszczyć, zniszczyć 1, 2, 5, 8, 9;

w. (się obraca, idzie) świat 1, miasto 9, (czyjés ręki) praca 2, 5, letniczek i uploteczki 3, troski 6, staranie 7, to, co ktoś komuś służył 8, to, co się śmieją 4, to, co ich nagle pomrze 11.

1. A piérwéy šwiát (rzecz pewna) wniwecz [ye obróći/| Nizli [ye páń[kié] twoie šłowo ná zad wróći.] *Ps 89,3*. **2.** Pánie/ miłosierdzie twoie| Wieki przetrwa: niechay [ye wniwecz nie obraca| Twoiéy šwiétéy ręki praca.] *Ps 138,25*. **3.** Viáł iá [en żelázný/ twárdy/ nieprze[pány:] Iuz letniczek pišány/| Y vploteczki wniwecz/ *Tr 7,9*. **4.** Pracá człowiek próžno tráći.| Przy frážkách mi wždy náleia:| A to w niwecz co [ye śmieia.] *Fr 1,2,12*. **5.** Człowieczych to rák [prává/ á táka praca| Rádá się w krótkim czášie wniwecz obraca.] *Fr 2,54,4*. **6.7.** A ná[žé] troški wniwecz/ wniwecz y [táráníé/| Którym to zfał[zowáné] kupiem kocháníé.] *Fr 2,71,5*. **8.** To comci [łużył/ niech iuz wniwecz idzie/ *FgPieś 11,23*. **9.** Co wáżnych przodków [šíta/ i męštwo [prawiło/ Ze się to zacne miašto (*Kijów*) wniwecz obrociło.] *Sat 68*. **10.** Srebro kładli/ á tego Polacy niechćieli.| To wniwecz: *Prop 141*. **11.** ten puchnie/ ów gnije: ábo wrzodliwi/ ábo trędowáci/ zadného zdrowého niemá[ž]: to wniwecz co ich nagle pomrze/ ábo co ich pobijá. *Pij 3*. **KK**

wnosić *wprowadzać.*

które roštárgnienié (na różne wiary)/ iáką wašń miedzy ludźie w noši? *Wr 3*. **KK**

wnuk potomek syna lub córki 1, 2, ktoś młodszy w stosunku do starego, doświadczonego opiekuna 3;

w. niedorośli 2 ~ w-e chylą się ku starszej głowie 2;

mieć w-i 1, przysmaki ku cnocie dawać w-i 3 ~ w. - starzec 3;

r. -uki 1, -owie 2.

1. Okázuie [woie [ztuki/| Alboć niewié ze ma[ż wnurémberku towar (oczekiwane: wnuki). *Fr* 1,37,6. 2. A niedorośli wnukowie/| Chylać [ye ku [tár[żéy głowie:| Wykna prze[stáwác ná mále/| W[tyd/ y cnotę chowác w cále.| *Sob* 12,53. 3. Takie prz[fmaki [tarzec on ku cnocie dawał| Wnukowi/ *Sat* 433. KK

wobec powszechnie, bez wyjątku, generalnie 1, 2;

dawać znać wszystkim ludziom w. 1, w. mówić 2 ~ w p. 1, 2.

1. dáiąc to nie tylko nam bráćciéy/ y powinowátym iego znác/ ále w[zy[tkim ludzióm wobec/ że vczćiwé záchowánié brátá ná[żégo nie vmárło z nim po[połu/ *FgPog* 3. 2. ále w[zi[ycyć to ludzie ták máli iáko y wielcy wobec mówia/ że[my zginęli: *Wr* 1. KK

woda płyn bezbarwny, ciecz niezbędna do życia, wykorzystywana jako napój i w innych celach 3, 5, 16, 20, 27-8, 46-8, 52, 67, 69, 76, 83, 85, 90, 93, 102-4, na początku wypełniająca świat - jej zasoby rozdzielone i uporządkowane w akcie stworzenia 21-4, 34, wypełniająca oceany, morza, rzeki, potoki, kałuże 1, 6-14, 17, 25, 29, 30, 32-3, 35-7, 40-2, 45, 50-1, 53-8, 65, 68, 70-2, 74-5, 77-82, 84, 86-8, 91, 94-6, 98-101, 105, 107-11, zbiorniki wodne w zaświatach 2, 44, 49, wytryskująca ze źródła, fontanny 4, 15, 18, 26, 38, 43, 89, 97, 106, spadająca w postaci deszczu 19, 63-4, nacierająca jako powódź, kataklizm 31, 39, 59-62, 66, 73, jeden z żywiołów 92;

w. niezbędna do życia wszystkiego stworzenia 4, 6, 18-9, 52, 76, 103, gasi pragnienie 15, służy podróżnemu dla ochłody 38, gościowi (46), stada igrają przy w-e 65, 75, lubi ją człowiek w gorączce 102, niesie mu wtedy szkodę 102, używana do mycia 83, 104, wysycha przed gorącym 41, rozplywa się 3, siąkanie, wpija się w ziemię i inne podłoże 5, 20,

28, wciąż płynie, przez to nietrwała, ulotna jak wiatr 37, w-y z gór szumią 58, leją ją źródła 43, twarde krzemienie 26, fontany 97, w-ę z skały zdroj pędzi 89, z w-y zorza powstaje 81, idą, płyną po niej statki i łodzie, nawy (42), 51, (63), (91), (100), (105), pływa się po niej bez łodzie 54, niebezpieczna dla pływających po niej 55, zwłaszcza w nie pogodę 98, wały pędzi 79, (99), morskie w-y k. pożarły 82, troszczą k. 57, nawałność wód zatapia 31, w-y zatopiły z ludźmi pospołu y miasta i grody 59, nagłe zmogą najtrwalsze budowle 39, w. pożarła ptaki i zwierzęta 60, nie zabierze cnoty 66, w. a ogień różno siebie chodzą 48, w w-e, pod w-ą żyją ryby 1, 40, smoki 10, wieloryby 35, delfiny 94, morskie nimfy 78, z wód wynurzają się wyspy 21, skały z w-y wyrzały 62, w-y widziały Boga 12, pełne jego szczodroblewości 25, na w-ach jego drogi 13, w-y za boskim rozrządzeniem nad niebem stoją 22, rzeki są wód pełne 6, w-y zakrywały góry 23, spadły, skoro Bóg rzekł słowo 24, wzbierają, gdy wienie duch jego 33, Bóg hamuje niezwyčajną w-ę 64, w-ę jako wał usadził (10), 14, upewnia, że wód nie wzruszy 63, zapewnia w-ę swojemu ludowi 4, 15-6, 18-9, 26, wszystkiemu stworzeniu 6, za jego rozkazaniem rzeki wód hojność mają 72, w-y dodaje rzekom 50;

w., w-y przezroczysta 38, 67, żywa 4, 50, 106, czysta 51, 104, zimna 46, zimna = z rzek królestwa zmarłych 49, wrząca 85, słone 53, 91, szumne 99, głęboka 42, 95, 105, zdrojowa 18, dżdżowa 19, morskie 8, 21, 57, 70, 82, 99, 105, patokowa 29, Nilowe = Nil 30, babilońska = Eufkrat lub Tygrys 32, niepamiętna = rzeka Leta płynąca w królestwie podziemi, w zetknięciu z jej wodami dusze zmarłych traciły pamięć o wszystkim, czego doświadczyły w życiu 44, Tybrowa = Tybr 45, 88, zimnej Łaby 95, Siejeje 96, Erydanowa 108, Auzońskie 100, północna = Morze Białe 68, wzgórze zawieszane 34, niezmierzone 23, nieprzebrana(e) 72, 97, nieuśmierzone 59, poruszona 79, niesłychane 31, niezwyčajna 64, niepławna 68, nagła 39, 73, spórna 27, bystre 30, łakoma 55, niebezpieczne 8, 77, sławna = źródło Kastalia na Parnasie, mające dawać natchnienie poetom 87, krwią płynąca 29, piekielne 2, srogie 7, 57, 82, swe = oceanu 9, takie 61, ta 98;

zdrój, zdroje w-y 4, 38, 67, strumień w-y 87, trunek w-y 103, lody w-y 68, bania w-y niesyta = *beczka bez dna, którą za karę napelniały w Hadesie Danaidy wodą czerpaną sitami* 69, rzeki wód pełne 6, wód ścieżki 91, brzegi *jakieś* wody 32, 44, na w-ach drogi 13, wód powódź 2, nawałność 31, hojność 72, w-y dostatek 18, niedostatek 16, dzban w zimnej w-e 46, kocioł w-y 85, kęs w-y 76, w-a ku chlebu 93;

w-ę pić 29, lubić 102, pragnienie w-ą ugasić 15, załapić kęs w-y 76, być o wodzie = *bez jedzenia, tylko pijąc wodę* 52, mieć dostatek w-y 18-9, szukać w-y 36, za trunek w-y dać złoto i dochody 103, jako w. rozplynać się 3, siąknąć (w ziemię) 5, 20, wpić się w coś 28, uciekać 71, chwiać się jako w-y przez wiatrów niezgody 99, przez w-y iść 7, w-y przemiarzać 105, przebyć w-y 77, po w-e, przez w-ę płynąć 42, 88, po wierzchu w-y pływać 61, po w-e iść = *płynąć* 51, po w-ach żeglować 100, *kogoś, gdzieś* zasać przez morskie w-y 70, puścić się na w-ę 98, do Siejeżej w-y przyjść = *do rzeki Siejeży* 96, od *jakieś* w-y iść 45, w-y *jakieś* żegnać = *opuścić jakieś miejsce* 30, coś nieść po wodzie 17, w-e bogactwa przydać 55, z w-ą się mieszać 80, z wody powstawać (o *zorzy*) 81, coś z w-y podnieść 110, coś z w-y ukazywać 111, przymknąć się z *kimś* ku w-e 54, pod w-ą, w-mi grać 35, 40, przy w-e igrać 65, 75, po wierzchu w-y igrać 94, pod w-ą iść zanurzony 109, przy w-e mieszkać 101, siedzieć po brzegach Babilońskiej w-y 32, chodzić brzegiem niepamiętnej w-y 44, z wody wstawać (o *konstelacjach gwiazdnych*) 107, wydać się z w-y 78, skały pod w-ą żywić 84, *komuś* na ręce w-y (*war. w-ę*) dać 104, w-y dodawać rzekom 50, w-ę wzbudzić 106, w-y wzruszyć 63, w-ę jako wał usadzić 14, miarkować 92, hamować 64, bronić nagłej w-y 73, wrócić *k.* z wód niebezpiecznych 8, *k.* w kocioł wrzającej w-y wrzucić 85, na w-e zamki budować 56, coś w-ami zawrzeć 9, w-y ostradać 11, na w-e pisać 37, wodę święcić 47;

w przysł. Ale co komu rzeczce białogłowa, pisz iey ná wietrze/ y na wodzie słowa 37, krew nie woda 90, czas ucieka jako woda 71, *k.* prawie do zimnej w-y dognać = *doprowadzić do śmierci* 49;

pod w-ą 40, 84, 109, pod w-ami 1, 35, opodal do w-y 74;

w., ziemia 25, 92, piasek 80, gwiazdy 34, wiatr(y) 37, 57, 73, 92, ogień 7, 39, 66, 92, niebo 34, chleb 93, pasza 4, rosa 50, olej 28, czas 71, lata zazdrościwe 39;

w. - krew 90, ogień 48, susza 36, powietrze 1, lody 33, 51, pod w-ą - wzgórze 109;

w por. 3, 5, 20, 28, 89, 102;

r. -oda 66, 71, 79, -ami 1, 35, -ody 30, 32, 38, 39, 41, 44-5, 57, 59, 61, 68, 70, 73-4, 76-8, 85, 96, 99, 103, -odę 64, 88, 98, 102, -odzie 42, 46, 51, 52, 54, 65, 75, 101 ~ w p. 83.

Ps: 1. On (*człowiek*) ná powietrzu ptáftwem/ pod wodámi| Władnie rybámi.| 8,27. 2. Iuż mię byłá wód piekielnych powódź [trwożyłá:] 18,8. 3. Ro[plyna]łem [ye/ iáko wodá práwie/ Kość nie zo[ftá]ła żadna w [woim ftáwie.] 22,37. 4. MOy wiekui[ft]y pá[ft]t[er]z ... Záwió[ft]ł mię w pafz[e] niepo[ft]polit[e] | Ná[ft] zdroie żyw[e]y wody ob[ft]it[e].| 23,4. 5. Ty [am w[ze]teczné pot[ft]ucz g[e]by/ pánie/ ... Niech siákná/ iáko wodá: 58,17. 6. Rzéki wód pełné: z[ká]d w[zy]t[ft]ko [ftworzeni[e] Ma [w[e] żywieni[e].| 65,35. 7. Przez ogień/ przez wody [rogie] Szlichmy: 66,45. 8. Wróće was ... z gránic o[ft]áttecznych| Bázán[ft]kich: wróće y z wód mor[ft]kich niebe[ft]piecznych.| 68,60. 9. Owa/ cokolwiek wodámi [wemi] Ocean záwár[ft] w[zy]t[ft]ki ná ziemi| Narody temu będą ho[ft]dowác[ft] 72,33. 10. Tyś w po[ft]ród morzá dróge [zéroka] o[ft]u[zy]t[ft] | A [rogim] [m]okom w wodzie hárd[e] głowy [kru[ft]zyt[ft].| 74,28. 11. Ná twoie ro[ft]kazáni[e] zdroj[y] wy[ft]koczył z [káty/ A rzeki nieprzebyte wody o[ft]radáły.| 74,32. 12. Widziáły cię/ o boze/ wody: widziáły/ Y lękly [ye: á mor[ft]kie] przepáści drzáły.| 77,33. 13. Ná morzu ści[e]zki twoie/ ná wodách drogi:| Ale nie po[ft]zlákováł żaden twéy nogi:| 77,41. 14. Morze ná poły przedár[ft] oné przeprowádził/ Wodę y ztá[ft] y z owád/ iáko wał v[ft]ádził.| 78,24. 15. á oto z kámieniá| Zdroy prze[ft]roczy[ft]ty wypadł now[e]go [ft]rumieniá.| A ci tám więc prágniéni[e] wodá vgásili/ 78,29. 16. Strzegłem was w grom: do[ft]wiadczálem [ftátku/ W przykrym wody niedo[ft]átku| 81,20. 17. kiedy zbit[e] głowy| Nió[ft] po wodzie [zár]latny [ft]rumie[n] Ci[ft]onowy.| 83,16. 18-9. Suchym pádo[ft]em idá[ft] będą miéć zdroiowéy| Do[ft]áttek wody/ y wody

dżdżowéy. | 84,14. **20.** Iáko wodá śiáknie w ziemię/ | Ták ni[zczeie ludzkie plemię. | 90,17. **21.** Niech [ye ziemiá ráduie/ | Y wy[py niezliczoné/ | Z wód mor[skich wynurzoné. | 97,4. **22.** Tyś niebo/ iáko namiot/ rozbił ręká [woiá/ | Nád nim wody zá twoim rozrządzeniem [toiá. | 104,6. **23-4.** Ná téy/ iáko powłoká/ przepáści lezáły/ | A góry niezmierzone wody zá-krywáły. | Ale [koroś rzékł [łowo/ á niebo zá-grzmiáło/ | Wody [pádły/ á morze ná dół wćiekáło. | 104,12-4. **25.** Peńná ieft w[zytká ziemiá twéy [zczodrobliwości/ | Peńné/ pánie/ y wody: | 104,47. **26.** Tym gwóli wodę láy twárdé krzemienie. | 105,77. **27.** Znowu przy [pórny wodzie páná obrázili/ | 106,69. **28.** A to (*złorzczenie*) téż/ iáko wodá/ w iego wnętrzości/ | Y/ iáko tłufty oléy/ wpiło [ye w kości. | 109,43. **29.** Krwią płynącą będzie pił wodę pátkowá. | 110,19. **30.** gdy żydowie do[staw[zy [wobody/ | By[tré Nilowé żegnáli wódy. | 114,2. **31.** iuż by nas byłá/ | Nawáłność nie[tycháných wód zátopiłá. | 124,8. **32.** Siędzác po ni[kich brzegách Bábiloń[kiey wody/ | 137,1. **33.** Rzeczé [łowo/ á lody nátychmia[ft táiá. | Wienie duch iego/ á wnet wódy wzbié-ráiá. | 147,36. **34.** Wyznáyćie go gwiazdy wdzięczné. | Niebo pięknie zá[klepioné/ | Wody wzgóré záwiefzoné/ | 148,10. **35.** Y wy páná chwalić mácie/ | Smocy/ co w górách mie[zká-cie. | Y wielorybowie z wámi/ | Którzy gráiá pod wodámi. | 148,20.

Fr: **36.** SŁycháł kto kiedy iáko ciągná kotá? | Niezáwždy [zuka wody tá robotá. | Ciąg-nie go drugi nadobnie ná [u[zy/ | 1,15,2. **37.** Ale co komu rzeczé białáglowá/ | Pi[ż iéy ná wietrze/ y ná wodzie [łowá. | 1,18,4. **38.** Tu zdróy przeżroczytýy wody/ | Podróžnému dla ochłody/ | 1,62,3. **39.** Y Mau[olaea/ y AEgipt[kie grody | O[ftátniéy [mierci próžné być niemogá/ | Albo ie ogień/ álbo naglé wody/ | Albo ie látá zazdro[ciwé zmogá. | 1,97,11. **40.** Teraz pod wodá grayćie ryby śmieie/ | 2,21,3. **41.** Albo gdzie śniegi pánuiá/ y lody/ | Albo gdzie wy[chły przed gorácem wody. | 2,37,8. **42.** A ty/ co tédy płynię[ż po głébokiéy wodzie/ | Vmiéy o Chmielow[kiego powiedziéć przygo-dzie. | 2,56,7. **43.** Miłó pátrzáć ná łáki/ kiedy się odzieiá / | Miłó pátrzáć ná zdroie/ kiedy wodę leiá. | 2,64,2. **44.** Nagrobek Annie ... A ciebie práwie z ná[zych rák nagle porwáá

(*śmierć*). | Y chodzi[ż (*Anno*) teraz brzegiem niepámiétnéy wody. | 2,98,7. **45.** który od Tybrowéy wody | Szedłé/ Fránczy[żku/ przez rózne narody/ | 2,105,4. **46.** gościu ... Ieślić lutnia ná łonie/ y dzban w żimnéy wodzie/ | Tym wdzięczniey[zy/ że siedzi[ż y [am przy nim wchłódzie. | 3,6,3. **47.** A ie[li ie[fcze zni-czym odiedzie[ż do zony/ | Iákobys wodę święcił álbo téż krzcił dzwony. | 3,22,10. **48.** IAKo ogień/ á wodá róžno siebie chodzá/ | Ták mi-łóść/ á powagá nigdy się niezgodzá. | 3,32,1. **49.** IAm przegrał/ ia miłóści/ tyś plác otrzy-máłá/ | Tyś mié práwie do żimnéy wody iuż dognáłá. | 3,33,2. **50.** Ty (*Boże*) nocná ro[ffę [pu[czá[ż: ty do[státkiem hoynym | Żywéy wody dodawá[ż rzékom nie[pokoynym. | 3,72,10.

Pieś: **51.** Lody ze[żly(!)/ á po czytýy wodzie | Idá [tátki/ y cio[áné łódzie. | 1,2,7. **52.** Będzie we[ót byś chciał y o wodzie/ | Bo [ye czuie práwie na [wobodzie. | 1,2,19. **53.** Ia wiém/ co vmié morze/ y [zalony | Wicher ná wody [łone vniešiony. | 1,6,8. **54.** Bo [ye zniénaglá przymknáł (*wót*) z nią (*Europa*) ku wodzie/ | Potym iák płynie ták płynie bez łódzie/ | 1,6,15. **55.** Aby łákoméy wodzie Tu-reckie towáry | Bogáctwá nie przydáły/ | Wpad-w[zy gdzie między [káty. | 1,9,36. **56.** Delphinowie [wé morzá ściešnióne czuiá/ | Bowiém iuż y ná wodzie zamki buduiá. | 1,16,22. **57.** Tro[czą mié [mutná [rogie mor- [kie wody/ | 1,17,29. **58.** Wody z gór [zumiá/ á piéni[fta Wilná | Iuż brzegóm siłná. | 2,1,3. **59.** Z ludźmi po[po[ty y miá[ftá/ y grody/ | Nieu[smierzóné zátopiły wody. | 2,1,18. **60.** Ale ná ten czás/ y mátkę/ y [yny | Pozárlá wodá/ y w[zy[tek żwiéřz iny. | 2,1,26. **61.** Zbudowáł [obie korab niezmierzony. | Ná któ-rym pływał czá[fu zléy przygody | Po wierzchu wody. | 2,1,36. **62.** potro[że [padáło | Wiel-kiégo morzá. | áż zá czá[em [káty | Z wody wy[żrzáły. | 2,1,44. **63.** A w tym vpewniám káždá żywá du[żę/ | Ze nigdy potym tákich wód nie wzru[żę/ | 2,1,62. **64.** Włóžę ná nie-bo znákomitá pręgę/ | Którá gdy vy[żrę/ w[pó-mnié ná przyšięgę/ | Ze mam hámováć niezwyčajną wodę | 2,1,67. **65.** Stádá igrá- iá przy wodzie. | 2,2,37. **66.** cnotá klénót drogi/ | Tegoć nie wydrze nieprzyiáciéł [rogie. | Nie[pałi ogień/ nie zábierze wodá. | 2,3,23. **67.** Zdróy przeżroczytýy wody/ lá[fu średnia

miará/ Y zaśiékú moiégo niepochybna wiára:| 2,4,29. **68.** Nie opárł [ye aż o lody/ Niepláwnéy pólnocnéy wody.| 2,13,12. **69.** Niech Bogumiá [frogość iádowitá] Złych páńien [ty[zy/ y wody nie [yta] Bánię beżdená(!)/ 2,18,26. **70.** Mnie niechay (*ojciec*) záśle w pogáń[kié narody] Przez mor[kié wody.] 2,18,48. **71.** Czás wćieka/ iáko wodá/ 2,23,5. **72.** Zá twoim ro[kazániém ... Rzéki wód nieprzebránych wielką hoyność máia/| *Czego* 15. **73.** Piękna nocy życz pogody/ Brón wiátrów/ y nagléy wody:| *Sob* 1,6. **74.** Vchowa cię dzis Bóg [zkody] Bo tu opodał do wody.| *Sob* 3,20. **75.** *Sob* 12,41 jak nr 65. **76.** W ten czas głodny Tántálus záłápił kéş wody.| *Tarn* 92. **77.** Przebyłem iáko ma być niebe[pieczne wody/| *Tarn* 147. **78.** Mor[kié Nimphy/ po pierśi wydaw[zy [ye z wody/ Wzdycháły/ pátrząc ná twarz/ y wiek iego młody.| *Pam* 37. **79.** Szum pow[tał/ y gwałtowna zwiérzchu niepogodá/| Wáły zá wáłmi pędzi poru[zona wodá:| *Pam* 176. **80.** Piafek z wodá [ye mié[za:| *Pam* 185. **81.** Názáiuatr/ kiedy zorzá z wody pow[stawáá/| Rozchodzyły [ye chmury/| *Pam* 190. **82.** Czemu mię przedtym ráczéy [rogié nie požárly] Mor[kié wody?| *Pam* 238. **83.** Wrok potym zdéymuiąc tákże pierścienié z pálców przed wodá/ sięgnáł [ie tenże po nié/| *Ap* 12. **84.** A chytré morze/ ile znákomitych/| Tyle pod wodá żywi [kał zákrytych.| *FgPieś* 1,18. **85.** Potym go czarownicá w kocieł wrzácyé wody/ Wrzuciá między ziołá:| *FgPieś* 6,29. **86.** ESt prope wy[okum celeberrima [ylua Krakouum/| Quercubus insignis/ multo miranda żoładzio/| Ituleam [pectans wodám/ Gdań[kumque gościńcum: (*Jest blisko wysokiego Krakowa las słynny, odznaczający się dębami, zadziwiający mnogością żoładzi, położony nad Wisły wodą i gościńcem gdańskim:*) C 3. **87.** Pod Párnázem/ gdzie [trumień [lawnéy wody bieży/| *FgFrag* 1. **88.** IA to Klelia płyne przez Tybrowá wodę/| *FgKlel* 1. **89.** Iáko lzy má há-mowác? które žal [erdeczny/ Wyći[ka/ nie ináčéy ieno iáko wieczny/| Wodę z [káły zdróy pędzi/| *FgFn* 11. **90.** Bo ácz ci to podobno nie dármó rzeczono/| Krew nie wodá:| *Odp* 203. **91.** Lodzi bukowa któraś gładkiey/| Twarzy páfterzá Pryámczyká/| Mokremi [łonych wod ście[zkami] Do przezroczytych Euroto-

wych| Brodow nośilá:| *Odp* 428. **92.** JA Zgodá/ która [porné Plánety [prawuię:| Ziemie/ wodę/ wiátr/ ogién w żywiołách miárkuie:| *Zg* 2. **93.** Prziuczay [ię gorácu/ i zimnemu niebu/| Prze[stawy kiedi woda może być ku chlebu:| *Sat* 404. **94.** Delfinowie geści] Po wiérzchu wody gráia/| poły[kuiąc złotem/| *Prop* 158. **95.** A którzy záś ná zachód [łóncá [ye chynęli/| Aż zá wodę głęboká zimnéy Láby wzięli:| *Prop* 202. **96.** y ták czyniac [zkody] Wielkié/ niezmierné/ przy[zły (*wojska*) do Sieiežéy wody:| *Jez* 342. **97.** A fontaná z Alábá[tru práwie w poyrzod [taá/| Ktora wodę nieprzebrána v[stáwicznie laá/| *Zuz* 26. **98.** Nie [miej [ie bez was puścić ná tę wodę/| Bo widzę zbytnie wielką niepogodę:| *Sz* 167. **99.** W[zytek [ie za[tep to tám to [ám chwieie:| Rownie ták/ iáko [zumne mor[kie wody/| Prze wielkie wiátrów vpornych niezgody:| *Sz* 329. **100.** Wy[siadw[zy z morzá/| gdziem Więde przey-mował/| Który po wodach Auzoń[kich zeglował:| *Sz* 598. **101.** Wódnikiem go tám zowia/| że mie[żka przy wodzie:| *Br* 45. **102.** Ale iáko w goráčce człowiek lubi wodę/| Máło [ie rozmyśláiac że mu niešie [zkodę:| Tákom[stwo bezecné ludzká my[ł fá[zuie/| Ze mu nic/ okróm co wrzód rodzi/| nie[ma[kuie:| *Dzie* 49. **103.** Midás/ ... W do[státku niema co ieś:| á zá trunek wody/| Dałby y ono złoto/ y w[zytki dochody:| *Dzie* 107. **104.** Potym Królóm ná ręce wody czy[téy (*war. czystá wodę*) dáli:| *Mon* 270. **105.** Ale piérw[zéy (*Cynozury*) Sydon[kie nawy żywáia/| Kiedy głębokie mor[kié wody przemiérzáia:| *Phaen* 1,46. **106.** Ten to kón ... Ná wielkim Helikonie wzbudził wodę żywą:| *Phaen* 16,186. **107.** Znák tego nieomylny Niedźwiadek więc dáie/| Kiedy ná kóncu nocy z wody ráno w[taie:| *Phaen* 25,256. **108.** BO y Eridanowá wodá tu wniešioná:| A ciągnie [ye od lewéy nogi Orioná:| *Phaen* 34,307. **109.** Tego kołá trzy części wzgóre wyniešioné/| A piéć zášię pod wodá idá zánurzoné:| *Phaen* 40,422. **110.** Głowy/ y drugiéy ręki pátrzay o tym czešie/| Kiedy niebo łuk z wody y Strzelcá podniešie:| *Phaen* 40,552. **111.** Wten czas Wieloryb [wóy plu[łk z wody vkázuie:| *Phaen* 40,589. **KK**

Wodinzka Katarzyna Wodyńska, nazwisko bliżej niezidentyfikowanej kobiety, z którym

Kochanowski w akrostychu połączył swoje imię – w pieśni będącej pochwałą jej wyjątkowych zalet i urody.

Wiele oczóm powinien/ o Páni/ kto Ciebie|
Oglądał/ á wcie[zył twym poyźrzenim siebie.|
Dál[zégo czásu może niezámierzác [obie|
Izby kiedy miał gład[zą oględác po tobie.|
Niech [ie więcéy niechłubią [tárádáwné látá|
Z [woimi Helenámi: ie[st zá tego swiátá|
Która gładkością w[zytki piérw[zé tak minęła|
Áż y przy[złym nádzieię ná wieki odiełá.|
FgPieś 9, 13–20. KK

Wodnik znak zodiaku, wyobrażony w postaci człowieka wylewającego wodę z naczynia 3–11, postać identyfikowana z Ganymedesem, słynnym z urody synem króla Troi Trosa, porwanym przez Jowisza ukrytego pod postacią orła na Olimp, gdzie pełnił funkcję podczaszego bogów. Według wersji mitu przedstawionej w „Brodzie”, gdy jego młodzieńcza twarz pokryła się zarostem, przestał być podczaszym bogów, a został barwierzem 1, 2;

W. ten 7, isty 7, wilgotny 6, 11, kosmaty 1;

Wodnik, bo mieszka przy wodzie 1, był podczaszym u Jowisza 1, służył bogom i brodzie 1, teraz kosmaty nie wino, ale ług cadzi 1, z prawice leje strumień 7, z morza wstaje 11, za Kozorożcem później wchodzi 5, (10), równo z nim Koń nogi i głowę podaje 11, sięga grzywy Konia prawą dłońią 4, pod nim gwiazdy skąpo rozświetlone 6;

W-em k. zwać 1, tkwić w nogach W-i 8, W-i goleni przepasywać 9;

r. -owi 8.

1. Ie[st ná niebie ... bárwiérz: był przed láty|
Podczá[zym v Iowi[zá: teraz więc kofmáty|
Iuż nie wino/ ále ług cádzi ku potrzebie| ...
Wódnikiem go tám zowia/ że mie[żka przy
wodzie.| Ten iáko in[zym Bogóm/ tak [łużył
y brodzie.| *Br 45.* 2. Tu wás prze[stał/ á
Wodnik tak mu odpowiedział:| *Br 73.* 3–5.
Wodnik, Kozorożec. W Koło koniá/ dwie rybie
przed [obą [ye chronią:| A temu grzywy sięga
Wodnik prawą dłońią.| Wodnik zá Kozoroż-
cem záwždy późniéy w[chodzi:| *Phaen 24, tyt.,
240–1.* 6–8. Między tymi [ą zásię drugié
gwiazdy płoné| Pod Wodnikiem wilgotnym
[kąpo rozświetlone.| Tych niedáleko [strumień

nie práwie gwiazdzi[ty]| Który z prawice leie
ten to Wodnik i[ty.| Dwie gwiazdzie w nim
zacniey[zé: tá Wielorybowi| Plu[ka sięga/ á
tá tkwi w nogách Wodnikowi.| *Phaen 35,336–
–40.* 9. tóz (*Koło*) y Wodnikowi| Goleni prze-
pá[ue| *Phaen 40,413.* 10. Po Kozorożcu
Wodnik/ potym Ryby wodné| *Phaen 40,453.*
11. Kiedy zásię wilgotny Wodnik z morzá
w[taie:| Równó z nim Kón/ y nogi/ y głowę
podáie.| *Phaen 40,569. KK*

wodny składający się z wody 1, utworzony z wody 2, żyjący w wodzie 3;
w-e odchłani 1, mury 2, ryby 3;
w prep. 1, 2, w postp. 3 ~ r. -odné 3.

1. Ten morze nieprzebyté zawá[ł/ iáko
w báni| W [kárbie położył wodné odchłáni.|
Ps 33,14. 2. á oni gościńcem gotowym| Mie-
dzy dwá wodné mury [fony bród przebyli| *Ps
106,21.* 3. Po Kozorożcu Wodnik/ potym Ry-
by wodné| *Phaen 40,453. KK*

wodolejca lejący wodę, tu Wodnik.

Wódnikiem go tám zowia/ ... Tego [obie wás
obrał/ którému obiáwił| Myśli [woie: á témi [fo-
wy k niemu práwił.| O Bárwiérzu niebieski/
Wodoléycá [ławny:| Tobie nie ie[st táiemny mój
z brodá [war dawny.| *Br 51. KK*

wodopławny pływający, poruszający się po wodzie;
r. -ławnych.

Bom nigdy nie czuł w [ercu tákowej mi-
łości:| Ani kiedym cię naprzód w nawách wo-
dopławnych| Z Lácedemoń[kich [am nió[st
onych kráiów [ławnych.| *Mon 437. KK*

wodza, wódza często w lm., pasy rze-
mienne połączone z wędzidłem, za pomocą
których jeździec, woźnica kieruje koniem, prze-
ważnie szybkością jego ruchu; lejce, cugle 1,
7, przen. w wyrażeniach dotyczących pano-
wania nad zachowaniem, emocjami 2–6;

w-e potrzebują koń i muł, aby je człowiek
miał po woli w dródze 1, człowiek nie powinien
jej potrzebować 1, chce, żeby miał go na wodzy
Bóg 4;

miec k. na w-y 4, miec na w-y żądze 6,
w-e potrzebować 1, w-ami szafować 2, puścić
w-e koniom 7, gniewowi 3, 5;

w., muńsztuk 1, nie puścić wódz gniewowi, być silnym sam sobie 5;

wodzka 7, wódzka 1-6 ~ r. -odze 7, -ódze 1.

1. Niebądźże tedy tym/ co iest koń/ áni/ Tym co muł: bo ci w rozum są obráni/ Y potrzebuią muń[ztuku/ y wódze/ Aby ie człowiek miał po woli w dródze/ Ps 32,31. 2. Cny bohátyrže ... Prawdá/ y ludzkość/ twóy wóz niéch [práwuie/ A [práwiedliwość wódzámi [záfuie:/ Ps 45,14. 3. Y palili ofiáry zdech-łému trupowi./ Co pan widząc/ gniewowi [wé-mu wódze puścił/ Ps 106,63. 4. Miéy nas ná wódy (Panie)/ niech nas nierof[pycha/ Do-cześna ro[ko[ż licha./ Tr 18,9. 5. Ie[teš sílen y [am [obie./ Nie puściłes wódz gniewowi/ Pieš 2,13,49. 6. Trzebá ... Porzucić prózne myśli/ mieć ná wódy žádze./ Tarn 160. 7. Z dobrá tedy otuchá puścić koniom wodze/ Jez 247. KK

wodzić prowadzić, przeprowadzać ko-goś, coś w jakieś miejsce, sprawiać, że ktoś lub coś za kimś idzie 9, 11-5, o opiece Boga w stosunku do człowieka, narodu wybranego 1, 2, 4, przen. o zwodzeniu, manipulowaniu kimś 6, 8, wykonywać ruchy na szachownicy 17, przewodzić jakiejś grupie, dowodzić 3, 7, 10, przen. w kontekście gry w szachy 16, wodzić za sobą coś = poprzedzać, pociągać 5;

wodzi Pan 1, 2, pasterz (izraelski) 4, 9, Dawid 3, Mars 10, człowiek 12-7, cesarz 7, białogłowy 6, (8), lutnia 11, dzień 5;

w. wybrane 1, naród 4, lud izraelski 3, mię 2, 13, nas 6, wojsko 7, hufy 10, zastęp 16, Rycerza 17, go = konia 14-5, psy 9, smycz psów 12, tygry 11, lasy 11, noc 5;

w. za rękę 2, za nos 6, 8, za sobą 5, 9, za tobą 12, do stajniej 14-5, to tam, to sam 17, gdzie Pegazów zdroj wychodzi 13, jako stado 4, z łaski swej 2, czas długi 8;

w., przed kimś chodzić 1, mieć na pieczy 2;

hufy w. - pod sieć ugodzić 10;

w. k. 3, 4, 7, 10, 13, 17, coś 11, 14-6, k. czymś 1, k. za coś 2, 6, (8), coś za kimś 9, 12, coś za czymś 5;

r. -odzić 7, 11, -odzę 12, -odzi 5, 9, 10, 13, -odził 1-3, -iły (: -yły) 6, -odząc 17.

1. O pánie/ kiedyś iáwnie przed [wym ludem chodził/ Kiedyś [swoie wybráne pułty-niámi wodził:/ Ps 68,20. 2. Tyś mię z łá[ki [wéy [am zá rękę wodził./ Miałeš ná pieczy w[zy[tki moie [práwy/ Ps 73,50. 3. Wiéc Dawidá/ co teraz zá owcámi chodził/ Obráť królem/ áby lud I[ráhel[ki wodził./ Ps 78,130. 4. S[Ly[ž pá[stérzu Izráhel[ki/ ná[ž głos zá-łóšciwy/ Który iáko [tado wodzi[ž narod(!) [wóy wlášciwy./ Ps 80,2. 5. Słónce nam zázwdy šwiéci/ dzień nigdy niezchodži/ Ani zá [obá nocy niewidoméy wodzi./ Tr 19,74. 6. Ze biále[glowy ná to [ię éwiczyły/ Aby nas zá nos pro[staki wodziły./ Fr 2,13,6. 7. Nigdy niebédá mogli Rzym[kiéy síle [zkodzić/ Do-kąd Cae[arz przewážny woy[ko bédzie w-dzić/ Fr 2,38,4. 8. A mó[ł by mi be[bezpiecznie káždy głup[stwo zádáć/ Zem [ye dáł zá nos wodzić čás ták bárzo d[ugi/ Bacząc/ że w maléy wádze były mé po[ługi./ Pieš 1,23,7. 9. Ze áni pá[stérz nád owcámi chodži/ Ani o[strožnych p[ów zá [obá wodzi./ Pieš 2,5,20. 10. Nie zázwdy Mars hufy wodzi/ Czáfem též pod sieć vgodži./ Pieš 2,15,3. 11. Ty (lutni) vmié[ž Tygry/ vmié[ž lá[fy wodzić/ Y biég pochopnym [trumienióm zágrodzić/ Pieš 2,18,13. 12. Niech zá tobá [mycz p[ów wodzę./ Sob 7,20. 13. á iuž mię niewodzi (Firleju) Tám/ gdzie Pegázów [lawny zdroj wychodzi./ FgFirl 27. 14-5. A to co zá koń/ Ták wielki ná poboju [am ieden [toi?/ Nie-wódcie go do [táyniey/ rádzę/ nie wódcie: Odp 541. 16. Biáły [ie zá[tep do[tał Borzu-iowi/ A czárny przy[žło wodzić Fiedurowi./ Sz 142. 17. Ná coś wiet[žzego chytry Fiedur wáżył./ Rycerzá [wego to tám/ to [ám wodząc/ Sz 197. KK

wodzić się wieść się, powodzić 1, 2, 4 zdarzać się, przytrafić 3;

w. życzeniu szczęścia, powodzenia 1, 3;

w. dobrze 1, wedle myśli 2, szczęśliwie 4, wszystko dobre 3, na wszystkim 1, rzadko komu 4;

w. komuś 4, komuś coś 3, komuś na czymś 1, komuś wedle czegoś 2;

r. -odzi 2-4, -iło 1.

1. Dam ci parę wirszyków/ Mielecki/ ná drogę./ Bože day być [ię dobrze ná w[zytkim wodziło/ Fr 1,45,3. 2. Człowiek/ gdy mu [ię

wedle myśli wodzi| Mnima/ że prosto nie po ziemi chodzi:| *Fr 1,94,3*. **3.** Niechci [ye/ miła/ w[zyf]tko dobre wodzi| *Pieś 1,15,17*. **4.** Iáko zaś rzadko komu [częśliwie się wodzi| Kiedy w przekleństwie [woich rodziców kto chodzi.| *EpRadz 113*. KK

Wojciech imię męskie, tu *Kryskiego, dworzanina króla Zygmunta Augusta*.

Epitá:<fium> Woyc:<iechowi> Kry[k.<ie-
mu> PLączą cię [tárzy/ płączą cię y młodzi|
Dwór w[zyf]tek wczérni prze cię/ Kry[ki cho-
dzi.| *Fr 1,64,tyt.* KK

wojenny związany z wojną 1, 2;

w. trwogi 1, namioty 2 ~ w prep. 1, 2.

1. y ták [ye w té woienne trwogi| Oycu [wemu popifuy: *Jez 40*. **2.** Ztądes pod Chełm ciągnął| Y támes [wé woienne namioty roz-
ciągnął| *Jez 346*. KK

wojewoda najwyższy w hierarchii urzęd-
nik królewski, sprawujący w województwie
władzę w imieniu króla, m.in. dowództwo nad
wojskiem, funkcje sadownicze 1–13, w odnie-
sieniu do konkretnej historycznej postaci: *Mi-
kołaja Radziwiłła Czarnego, wojewody wileń-
skiego 1, Jana Kostki w-y sandomierskiego 8,
Jana Baptysty Tęczyńskiego 9, Konstantego
Wasila Ostrogskiego, w-y kijowskiego 12, Obo-
leńskiego, w-y ruskiego 13;*

poeta uszy w-y lutnią bawi albo pieśniami
4, ludzie cenią sobie względy, przychylności
w-y 6, kłaniają się jego potomstwu 2;

w. wileński 1, bełski 9, kijowski 12, kra-
kowscy 7, nie wiem tam jaki 2, zacny 4, 8,
wojska 13;

syn w-y 2, córka w-y 12, krzesła w-ów =
stanowiska 10,

w-om służyć 7, w-ę jakiegoś wojska za-
cząpić 13;

w tytule lub podtytule fraszki do wojewody
3, 5, z precyzującym określeniem 1;

w bezpośrednim zwrocie: wojewodo 4, (o)
wojewoda 6, 8;

w., starosta 9, książę 12, książ 13;

r. -oda 6, 8, -oda 11.

1. Ná p[czoly Budziwi]kié do Iego mil:<oś-
ci> P.<ana> W.<ojewody> Wilenskiego. *Fr 2,*

83,tyt. **2.** Mnima[z ty/ że ia tobie klániam
się dla tego| Iześ [yn Woiewody niewiem tám
iákiego.| *Fr 2,99,4*. **3. 4.** Do Woiewody. Nie
[a/ Woiewodo zacny/ czáfy po temu| Abych
... V[zy twoie lutnią bawił/ álbo pieśniámi:| *Fr
2,100,tyt.,1*. **5. 6.** Do Woiewody. ZAmie[zkam-
łem do [tołu twego/ Woiewodá/ ... ze się boię|
Byś nie rzékł/ zem wzgárdził chęć/ y wieczera
twoię.| *Fr 3,43,tyt.,1*. **7.** Ná [klénicę. SLu-
żyłam Woiewodom Krákow[kim przed láty|
Fr 3,68,1. **8.** Godno płáczu nie[częścié/ y
twoiá przygodá:| O zacny Woiewodá: *Pieś 2,6,
10*. **9.** PAMIATKA W[zytkimi cnotámi hoy-
nie obdárzonému Ianowi Bapti[cié, Hrábi ná
Tenczynie, Bel[kiému Woiewodzie y Lubel-
[kiému Stáro[scie. Etc. *Pam tyt.* **10.** Nec Wo-
iewodarum [ellas/ orlumque potentem (nie
ubiegam się o krzesła wojewodów) *C 36*. **11.**
Iáko więc kto nieznáczny/ ... Ciśnie [ie we
drzwi/ aby mógl zá tą pogodá| Pán[ki máie[stat
widziéć/ choć nie Woiewodá:| *FgBitwa 24*. **12.**
Nadobna Kátáryzná/ Xiążécia zacného| Y oy-
cá Woiewody Corá Kiiow[kiégo.| *EpRadz 38*.
13. Ci piętnaście [et koni Mo[kwy porázili|
Y Woiewodę tegóz woy[ká záczápili| Kniáziá
Obolin[kiégo. *Jez 356*. KK

wojewodzianka córka wojewody, tu *Ka-
tarzyna Ostrogska, córka wojewody kijowskie-
go*.

EPITALAMIVM, NA WESELE ... Y iey
M.<iłości> Xiężny Kátáryzny O[ftrow[kiéy
(zam. Ostrog[kiéy), Woiewodzanki Kiiow-
[kiéy, etc. ... Nadobna Kátáryzná/ Xiążécia
zacného| Y oycá Woiewody Corá Kiiow[kiégo.|
EpRadz tyt., 38. KK

wojewodzina żona wojewody, tu *Zofia
Firlejowa, żona wojewody lubelskiego*.

Nagrobek I.<ej> M.<iłości> p.<ani> Woie-
wodzinéy Lubelskiéy ... Ten mármór święto-
bliwy zámyka Zofią| Zofią Bonárownę: *Fr
3,66, tyt.* KK

województwo urząd wojewody oraz
związane z nim obowiązki i uposażenie.

cny Hrábiá z Tęczyná/ Wiáchałes na Stá-
ro[stwo [woie do Lubliná/ ... á tám nie wy[zedł
czas długi| Ześ wzięt y Woiewództwo zá [woie
po[ftugi.| *Pam 144*. KK

wojna walka zbrojna między państwami, narodami, grupami społecznymi 1, 2, 4, 6, 9–18, 20, 24–9, indywidualna potyczka między dwoma wojownikami 7, 23, spór, bijatyka, przeważnie po spożyciu alkoholu 3, 5, gra w szachy 19, 21–2, Wawrzyniec Wojna, nazwisko posła litewskiego na sejmie lubelskim w 1569 roku 8;

w. trwała 4, się dokonała 22, giną na niej ludzie 1, 22, jest nieszczęściem 1, 12, wywołuje niepokój 4, 10, jej uczestnicy wykazują się bohaterstwem i odwagą 6, 7, zasługują się ojczyźnie 17, w–y między chrześcijanami a poganami pochodziły z różności wiary 18, niesie je też dzban z winem 3, (5);

w. wielka 12, nagła 15, pewna 13, przeszła 17, wszystkie 18, opłakane 1, gorące 3, krotofilna 21, bez wici 5, pieszo 7, na koniu 7, o swą krzywdę 15, z Moskiewskim 17, do której miecza nie trzeba ni zbroje 19, ta 24, ta to 21;

w–y pochodnia 12, czas w–y 20, początek w–y 24, ktoś z w–y wypuszczony = niepodlegający obowiązkowi uczestniczenia w wojnie 25;

w–y wieść 18, grozić komuś w–ą 10, chcieć po kimś w–y 15, szukać przed inszemi w–y 23, w–ę gotować 16, na w–ę wołać 11, się gotować 28, o w–e radzić 14, czuć 13, w–y znikać 26, w–y pochodnią zgasić 12, koniec w–e uczynić 27, na w–e gardło dać 2, dorósł w–y = być na tyle dorostym, żeby brać udział w wojnie 6, w–y pragnąć 7, zanieść w–y na kraj świata = przepędzić wojny, ustanowić pokój 1, w–ę powiedzieć = opowiedzieć 19, w–y przysłuchać 21;

w., burda 9, potrzeba 13, płacz 3, żarty 3, miłość 3, sen 3;

w. – pokój 2, unia 8, 9, sprawiedliwość 10, taniec 28, o w–e radzić – bronić się 14;

przysł. wojna bez wici = napaść bez uprzedzenia 5;

r. –ojny 3, 6, 7, 15, 21, 23–4, –ojnie 27, –ojną 8 ~ w p. 9, 18.

1. Pan ... Zaniół woyny opłakáné| Ná kray światá ofłáteczny| *Ps* 46,32. **2.** Ten ná woynie gárdło dáł/ ow zginał wpokoju| *Fr* 3,83,3. **3.** DZbanie mój pi[ńany| Dzbanie poléwany| Bądź płacz/ bądź żarty/ bądź gorące woyny|

Bądź miłość niešie[z/ álbo [fen [pokoyny:] *Pieś* 1,3,3. **4.** Bałám [ye zówzdy póki woyná trwáá| Alem wždy o nim niebogá [ty[záłá:] *Pieś* 1,17,25. **5.** Więc téz woyná bez wici: *Pieś* 1,18,33. **6.** A choćias był nie práwie iefcze dorół woyny| Szedłéś między lud Króla Fráncu[kiégo zbroyny:] *Pam* 21. **7.** Tęczyn[ki ... [fercem y siłą mógl porównác [nádnó| Z Boháter[kimi [syny/ lubo pie[zo woyny| Lubo prágnął ná koniu nieprzyaciél zbroyny.] *Pam* 71. **8.9.** Litwá známi vniá vczyniá [troyná:] Vćiekli/ zo[stáwiv[zy Háraburdę z Woyná| A to ná ten czás byli dwá pi[árze Litew[cy/ którzy byli przy Káncellariéy zo[stáli: Iákoby miásto vniiéy burdá y woyná. *Ap* 19. **10.** Spráwiedliwości pro[za/ á grozá nam woyná: *Odp* 317. **11.** Tákimi się czuiác| A podobno nie czuiác/ ná woynę wołáią: *Odp* 408. **12–3.** Iż moiá ... rádá v ćiebie/ ... wázna nie bylá/ żebyś był Helenę| Graekom wydác ro[kazał/ á tę niewátpliwá| Wielkiey woyny pochodniá co napręcój zgá[fił| Teraz ... wczás cię vpominám.| Abyś czuł o potrzebie/ y o pewney woynie| *Odp* 468–70. **14.** Bá radzmy téz o woynie/ nie w[zytko się brońmy:] *Odp* 605. **15.** Bo ledwe się rozgo[ci/ kiedi Greczin zbroyny| O [wá krzywdę będzie chciał po nim nagléy wojny| *Sat* 390. **16.** Król woynę gotował| A Czech [ye przeciw iemu z Krzyżáki [pi[ował:] *Prop* 70. **17.** JEZDA DO MOSKWY, Y POSLUGI Z MŁODYCH LAT, AZ Y przez w[zy[tek czás prze[ziéy woyny z Mo[kiew[kim ... oyczynie [wéy y Pánom [wym czynioné, *Jez tyt.* **18.** Z tád rozumiec móžem/ iż w[zy[tki woyny którékólowiek iefcze z przodku krześciánié z pogány wiedli/ z ni[kąd nie pochodziły/ ieno z różności wiary: *Wr* 4. **19.** WOynę powiedzycé my[li [erce moie| Do kórey mieczá nie trzebá/ ni zbroie.] *Sz* 1. **20.** Ma[z przed oczýmá domowe przykłády| Iákíeý potrzebá czá[fu woyny rády.] *Sz* 16. **21.** Y ty się nie w[tydz/ ma[zli czás [pokoyny| Przy[stuchác tey to krotofilney woyny.] *Sz* 24. **22.** A nim się práwie woyná dokonáá| Iáka moc wielka ludzi poginéá| *Sz* 164. **23.** Skoro go tedy wy[zrał Menelaus zbroyny| A ón be[bezpiecznie [zuka przed in[zémi woyny:] *Mon* 22. **24.** Słuchay mié Troiáninie/ y ty Gréku zbroyny| Słów Pary[owych/ który początkiem téy woyny:] *Mon* 84. **25.** Antenor [zedziwy:]

Iuż prze látá [wé zezlé z woyny wypu[czony|
Mon 147. 26. Albo tu przyplýnaw[zy
 nawámi dlugimi| Niechcá [ie okázowác/ y
 woyny znikáia| *Mon 243. 27.* Leżac tu/ áz
 vczynię przedsię koniec woynie.| *Mon 296.*
28. Nie rzecze[z/ áby [ie ten ná woynę goto-
 wał| Rychléy do tańcá/ *Mon 389. 29.* Iuż v
 ćiebie po woynie/ człowiecze zelżony| *Mon*
421. KK

wojnicki *związany z Wojniczem 1-2;*
 kasztelan w. 1, 2.

1. do [yná iego, Ianá Kry[ztofá, Hrábie
 z Tarnowá Ká[ztellaná Woynickiégo. *Tarn tyt.*
2. Do Iego miłości Páná Ianá Kri[ztophá/
 Hrábie s Tarnowá/ Ká[ztellaná Woynickiego
 etc. *Sz tyt. KK*

wojowac *walczyć, bić się, 3, 4, 9, przen.*
o wietrze 7, prowadzić wojnę, zмагаć się
z nieprzyjacielem, dążąc do pobicia go, za-
władnięcia jego ziemią 1, 2, 5, 6, 8, 10-4;
 wojuje *Bóg 2, 3, ręka pańska 4, król 12,*
 przełożony wojsku *czyjemuś 14, Greczyn 8,*
 Grekowie *9, 10, Czech 13, Prussowie 11, po-*
 hańcy *1, zbójce 6, wiatr 7;*

w. nas *6, 10, nieprzyjacioły 2, waleczne*
 Tatory *5, ziemię 8, czyjś kraj 1, Kraj Moskiew-*
 ski i wielkie powiaty *14, Mazowsze 11, mar-*
 grabstwo *12, Polskę 13, za ludem swoim 3,*
 chmury *7;*

w. mieczem *9, silnie 4, w przek i wzdłuż*
14, w tym krolestwie 9, w polu 10, Krzyżakom
kwoli 13;

w., dokazowac *4, zhołdowac 5 ~ w. -*
radzić 10;

w. *k. 2, 5, 6, 10, coś 1, 7, 8, 11-4, za kimś*
3, czymś 9;

r. -owac 2, 5, -uje 4, 7, 12-3, -ują 6, 11.

1. POháncy/ o boże żywy| Woiiuá twóy
 kray właściwy| *Ps 79,1. 2.* Ia [am nieprzy-
 iacíoły iego chcę woiowác| *Ps 89,41. 3.* Oka-
 zał/ co może boiem| Woiiuac zá ludem [woi-
 iem:| *98,10. 4.* Silna iest ręká páń[ka/ sílá
 dokázuie| Silna/ y sílnie woiiuie.| *Ps 118,30.*
5. Trudniéy to przyidzie/ niż Turki zhołdo-
 wác| Albo waleczne Tátary woiowác| *Pieś*
1,5,12. 6. Zbóyce (nieftéty) zbóyce nas wo-
 iuiá| *Pieś 2,5,13. 7.* Chmury czarne wiátr
 woiiuie/ | A pogodá náftépuie.| *Pieś 2,15,7. 8.*

nowin [łuchaymy/ ze Graeczyn| Z morzá wyfiá-
 da/ y ziemię woiiuie.| *Odp 15. 9.* Graekowie
 w tym krolestwie mieczem woiowáli| *Odp 293.*
10. wy tu rádźicie/ á w polu| Graekowie nas
 woiiuá: *Odp 580. 11.* Tám było widác Pru-
 sy/ á oni woiiuá| Mázow[ze/ *Prop 57. 12.*
 Málo dáléy król wzaiem Márgráb[stwo woiiuie/
Prop 73. 13. Otóz Krzyżakom kwóli Czech
 Pol[kę woiiuie| *Prop 113. 14.* kiedyś prze-
 łožony| Woy[ku Króla wielkiégo w przek y
 wzdłuż bogáty| Kray Mo[kiew[ki woiował/ y
 wielkie powiaty.| *Jez 68. KK*

wojsko *oddziały zbrojne wystawiane do*
walki na wojnie 1, 3-6, 9, 11-2, 15-6, 19-51,
64-70, zastępy niebieskie 10, 13, 18, figury
szachowe ustawione na szachownicy 53-63,
grupa ludzi mająca wobec kogoś wrogie za-
miary, walcząca z kimś 2, 7, 8, 17, 52, wielka
liczba, gromada 14;

w. nawiętsze *4, 7, ogromne 30, niezliczone*
16, 36, niezliczne 10, nieprzeliczone 14, nie-
 zwyciężone *1, możne 35, nieszczęsne 59, znie-*
 sione *3, niebieskie 13, krześcijańskie 51, ubra-*
 ne *20, nieprzyjacielskie 23, nieprzyjaciół 11,*
 przeciwne *65, greckie 25, 26, trojańskie 70,*
 litewskie *35, moskiewskie 36, 38, Tatar Mo-*
 skiewskich *49, króla wielkiego 39, much 14,*
 drewniane *54, białe 63, czarne 58, równe 53,*
 wszystko *27, 60, wszystkie 13, 18, to 62, owo*
62, dwie wojsze 30, 32, wojska obie 55, oboje
68, tw(o)je 40, 50 nasze 5, sw(o)je 9, 15, 43,
 jego *10;*

w-a wojewoda *46, pan 58, wódz wojsk 9,*
15, cesarz 19, przełożony w-u 39, z w-em
 faraon *16, król duński 24, w. z hetmany 60,*
 w-a znaki *40, ostatek 63, tysiąc galer 26,*
 z w-a poczet *42, w bok w-a 31, w wojszcze*
 = *pośród wojska, wśród żołnierzy 37, między*
 wojski *56;*

w. kilka dni ciągnęło *45, się ściągają gdzieś*
25, tuż leżało 23, w-a w placu się położy 55,
 w. się ma ruszyć *27, z okopu się ruszało 50,*
 na *k. przypadnie 7, moc wzięło 62, w-a już*
 się zetknąć miały *64, o coś się biły 51, w-o*
 napoiło krwią swą pola *36, w-a tysiąc galer*
 w pogotowiu stoi *26, dwie w-e strzelbę na*
 sie składają i kopije *30, z sobą czynią 32,*
 w-a się rozstąpią *67, w. słaba nadzieja kró-*
 lowi *4, cesarz w. wodzi 19, cesarze w-a za-*

sadzają 33, Mars między w-i sieje rany 34, w-a cz. spadły 14;

w. ruszyć 44, wieść 28, wodzić 19, wadzać 35, z w-em się wyprawić 41, przeciwko komuś w-a zasadzać 33, pod w. *czyjeś* chodzić 49, równym w-em się potykać 53, z w-em pływać 24, na śmierć biec 59, *gdzieś* ulegać 43, w. położyć 47, stawić 48, na *k.* w-a zbić 12, w., w-a (na *k.*) zbierać 2, 6, zebrać 52, (na *k.*, przed *kimś*, na *czymś*) szykować 17, 22, 54, 57, w-a widzieć 3, porazić 1, rozgromić 11, (38), w. wysiec 63, przewrócić 60, z wież na w. bić 61, między w-i siać rany 34, przed w-em okazać się 5, w w. się wmieszać 66, między w-a wjechać 68, iść 69, wyzywać co męźniejszych z w-a 65, *k.* wódcem swych wojsk mieć 9, 15, w-mi chodzić 8;

w przysł. prostak to, który wojsko z wielkości szacuje 21;

w-a, aniołowie 13, 18, króle 29, hetmani 29, sług zebranie 13, cmy zakonników 51;

w-a na *k.* zbić – fortelem nań pójść 12; *N. lm.* wojski 56 *Msc. lp.* wojszcze 37, 70, *M. lpodw.* wojsze 32, *B. lpodw.* wojsze 30; w *p.* 51–2.

Ps: 1. Przez ciem (*Boga*) ia woy[ká poráził niezwyćieżoné/ 18,57. 2. Nieprzyaciél mój ná mié woy[ká zbiéra/ 25,45. 3. Niech widzę woy[ká zniešioné/ ... V fáiac páńkiéy pomocy/ Nieboię [ye żadnéy mocy/ 27,9. 4. Słába nádźieía woy[kó nawiéťzé królowi/ ... Oko páńkie iéť zázwdy nád bogoboynémi/ 33,31. 5. Ale teraz ... proťoš ná zábaczył/ Anis przed woy[kiem ná[zym okázác [ye racył/ 44,22. 6. Niechay [ye páńťwá mié-záia/ Królowie woy[ká zbiéráia/ 46,22. 7. A ty/ pánie/ wy[łucha[z/ y obroni[z [nádnie/ Choć ná mié nagle woy[kó nawiéťzé przy-pádnie/ 55,37. 8. Wdeptáli mié w ziemié ludzie niezyczliwi/ A woy[kámi chodza/ którzy krwie méy chéiwi/ 56,6. 9. Kto mi do rękú poda miáťto niedobyťé?/ ... Nikt oprócz ciebie/ którégó dźis znamy/ Gniéw ná [ye/ áni wódcem [wych woy[k mamy/ 60,24. 10. Iego (*Boga*) woy[ká niezliczné: wozów nie vchronnych/ Cmy nieprzeźrzáné [toia/ y Anyołów konnych/ 68,45. 11. Tyś hárdégó Tyránná plágá [wá v[kromił/ Y woy[ká nieprzyacióť [wych w[zyťkich rozgromił/ 89,18. 12. Nig-

dy go nieprzyaciél iego nie pózije/ Lub náń fortélem póydzie/ lub náń woy[ká zbije/ 89,40.

13. Chwalćie/ o Anyołowie męźni: chwalćie go/ ... W[zyťki niebie[kié woy[ká/ y [ług zebránié/ 103,41. 14. Potym woy[ká much [pádly nieprzeliczoné/ 105,59. 15. 108,24 *jak nr 9.* 16. A Fáraóná zálał z woy[kiem niezliczonym/ 136,29. 17. Którzy w [wym [ercu zdráde tylko knuia/ A ná mié woy[ká vťáwnie [zykuia/ 140,4. 18. W[zy[cy Anyołowie iego/ W[zyťki woy[ká wyznayćie go/ 148,6.

19. By w[zytek Rhen zebrána moc Niemiecka piłá: Nigdy niebédá mogli Rzym[kiéy šile [zkodzić/ Dokáđ Cae[arz przewážny woy[kó bédzie wodźić/ *Fr 2,38,4.* 20. Gdzie ony złóťé góry nie przebráné?/ Gdzie Ga[zkonowie? y woy[ká vbráne?/ *Pieš 2,8,14.* 21. Proťtak to/ którý woy[kó z wielkošći [zácuie/ *Pieš 2,19,19.* 22. Boday w[zyťkich mák [ko[žto-wał/ Kto naprzód woy[kó [zykował/ *Sob 10, 10.* 23. Ktemu nieprzyaciél[kié woy[kó tuťz ležáto/ *Pam 123.* 24. Témi czáfy/ Król Duń[ki pływáł z woy[kiem mocny/ *Pam 162.* 25. pogránicźni piřzá/ Stároťowie/ ze Graeckie woy[ká šię [ćiagáia/ Do Aulidi: *Odp 474.* 26. Ná probie to powiedział ze Graeckiego woy[ká/ Tyřiac gáler ná kotwicách pogotowiu [toj(!)/ W Aulidzie: *Odp 588.* 27. W[zyťko šię woy[kó tedy[z ma ruřzyć/ *Odp 593.* 28. Takie počzáťki maiác/ dopiro my[ł o tim/ Iako byš i [am umiał woy[kó wieťé napotim/ *Sat 406.* 29. Okazáły [ye ná nim rozliczne narody/ Króle/ woyská/ hetmáni/ rzeki/ miáťťá/ grody/ *Prop 56.* 30. Widác že było dáléy dwie woy[ce ogromné/ Strzelbę ná [ye [klá-dáiac/ y kopije łomné/ *Prop 101.* 31. W bok woy[ká/ król dwa mieczá od Niemców przy-muie/ *Prop 105.* 32. á pod Koronowem/ Dwie woy[ce z [obá czynia obyczáiem nowem/ *Prop 110.* 33. Przeciwo tym/ Cé[árze woy[ká zá[adzáia/ Ze w[zyťkich [tron: *Prop 193.* 34. ále nie ná táki/ Ton/ iáko [za-lonému Mar[zowi przy[máki/ Czynia/ kiedy želáznym [erdakiem odźiány/ Miedzy woy[ki z lotnégo wozá šieie rány/ *EpRadz 20.* 35. Wielkiéy przyiáźni z [obá zázwdy vzywáli/ Y [polnie možné woy[ká Litew[kié wadzáli/ *EpRadz 84.* 36. Y kiedy nád Kropiná woy[kó niezliczoné/ Mo[kiew[kie nápoito krwia [wá polá płóné/ *EpRadz 87.*

Jez: 37. Ták ták ieden drugiemu w woy-
[zrze vkázował/ 29. 38. Y iuz było Mo[kiew-
[kié woy[ko rozgromioné/ 31. 39. kiedyś
przełożony| Woy[ku Królá wielkiego w przék
y wzduż bogáty| Kray Mo[kiew[ki woiował/ y
wielkié powiáty/ 67. 40. A ia/ ná świeżé
pátrząc twego woy[ká znáki/ Pióro pu[zcze zá
tobá/ 196. 41. Niechciałeś y ty długo w Witep[ku
[ye báwić/ Aleś wolał co prędzý z
woy[kiém [ye wypráwić/ 202. 42. Ale áni No-
háyfcy dármo Tátárowie| Ktobie przy[zli: bo z
woy[ká co było we Rzowie/ Synów poczet bo-
iár[kich przed tobá [táwili/ 270. 43. Pod Sta-
ryce/ gdzie [am Kniáz ná ten czas [trwożony|
Z woy[kiem [woim vlégał/ y z miłémi [syny/ 279.
44. Potymes woy[ko ru[zyl/ y v[zedł
dwie milij Do Dubná: 321. 45. Nád taz Lo-
wocią woy[ko kilká dni ciągnęło/ Y dopiéro w
Kolomnéy z tobá odpoczęło/ 349. 46-7. Ci
piętnásicie [et koni Mo[kwy porázili/ Y Woie-
wodę tegóz woy[ká záczipili| Kniázia Obolin-
[kiego. Ru[zyw[zy [ye z Kóto[mnéy položyles
woy[ko/ 356-8. 48. Ztámtąd idąc [táwiles woy-
[ko w Orzechowie/ 365. 49. Tu [ye żołniérze
twei do kozzá wróćili/ Którzy pod woy[ko Tatar
Mo[kiew[kich chodźili/ 372. 50. Názáiutrz kie-
dy [tónce z morzá wychadzáło/ Twoie woy[ko
z okopu [wego [ye ru[záło/ 386.

51. áni oné krześcián[kié woy[ká/ álbo wła-
niéy émy zebráných zakonników/ ták dálece
o Ieruzálem/ álbo o Kon[stántinopole z Turki/
y z Sáráceny [ye bili/ Wr 4. 52. zebráł
woy[ko z tákichze iáko y [am/ Wr 16.

Sz: 53. Iáko dwa Krole przeciw [obie fię-
dá/ A rownym woy[kiem potykác fie będá/ 8.
54. Ia zász/ czym mogę/ tym fie popi[uię/ 22.
Drewniáne woy[ká przed tobá [zykuię/ 22.
55. W tym plácu woy[ká položá fie obie/ 63.
56. Piechotá przed nie wyciága ná czóło/ 72.
57. Zátým oni dwa tablice fie ięli/ A woy[ká ná
niey [zykowác poczęli/ 140. 58. Bo przeciw
niemu/ pan woy[ká czárneho/ Wypráwił tá-
kież dworzániná [wego/ 175. 59. By iedno
z nim też nieprzyiaciel leżał/ Z nie[zczeńnym
woy[kiem ná [mierć pewną bieżał/ 228. 60.
Dobrze fie w[trzymał (*Fiedur*)/ że tuż nie prze-
wroćił| W[zytkiego woy[ká/ zaráz y z Het-
mány/ 261. 61. Rochowie [rodzy z wież ná
woy[ko biyá/ 319. 62. To woy[ko teraz/ owo

zász moc wzyęło/ 326. 63. A Pop tym czáfem
z Rycerzem wyciekli/ O[ftátek woy[ká biálego
wyfiekli/ 442.

Mon: 64. A kiedy fie iuz woy[ká práwie
zetknác miály/ 15. 65. Wyzywał co mężniey-
[zych z woy[ká przeciwného/ Aby z nim/ kto-
kolwiek śmié/ [kuśił [częścía [wégo/ 19. 66.
Równie ták Alexánder z plácu fie popi[ie[zał/ 19.
Przed Atreowym [ynem/ y w woy[ko fie wmié-
[zał/ 38. 67. Niech fie woy[ká roz[stapia/ káz-
dé ná [wą [trone/ 67. 68. A kiedy między
woy[ká oboie wiácháli/ Zá[stánowiw[zy konie/
z wozá wyśiadáli/ 266. 69. Szli pro[fto między
woy[ká 341. 70. Ale w Troián[kim woy[cze/
nie był człówiek żywy/ Coby go był mógl tobie
Menelae chćiwy| Vkázáć: 445. KK

Wojtek imię bohatera „Fraszek” 1-4 ~
w zurocie do adresata (miły) Wojtku 2, 4.

1.2. Do Woytká. PYta[ż nietefznoli mię ták
[ámégo [iedziéć/ Te[znieny mię/ Woytku/ ztobá:
Fr 2,36,tyt.,2. 3.4. Do Woytká. Y Ow[zem
miły Woytku/ ziednáy fie ztá pániá/ Fr
2,40,tyt.,1. KK

wokół *dookoła, z każdej strony.*

A o Nieprzyiacielách [woich co trzymacie/|
Których tak wiele wokół ilé Sa[siad macie/|
Zg 22. KK

wola *to, co ktoś chce, żeby się działo, co
postanowił, oczekiwania, żądania, decyzje co
do postępowania innych, obrotu spraw 1-4,
6, 8-11, 13-7, 29-30, 33-4, 38, 40-1, 44, 46,
chęć, zamiar, gotowość zrobienia czegoś, 19-
-21, 23-5, 31-2, 37, 39, 42, możliwość swo-
bodnego decydowania, wyboru 5, 7, 12, 26-8,
47, samodzielna, niezależna decyzja 6, zgoda,
akceptacja, przyzwolenie 18, 45, do woli, do
wolej = tyle, ile się chce 22, 35-6, 43;*

w. Boga 1, 2, 4, 6, 8-15, 33, 38, 41, czło-
wieka 3, 5, 7, 16-21, 23-9, 31-2, 34-6, 39-40,
42-7, duszy człowieka 22, rozbójców wilków
30, lutni 37;

w. pańska 8, 11, 33, pana 38, mistrza 46,
królewska 44, dobra = zgoda, akceptacja cz.
18, 45 = życzliwość, szlachetne intencje, za-
miary 19, 24, = swoboda 28, nieokrócona 26,
tw(oj)a 1, 2, 4, 8, 13-5, 27, 37, 40, jego 6,
10, 42, sw(oj)a 5, 7, 9, 12, 16, 25-6, 41, 47;

czyjaś w. tak była 6, (13), (15), to jest 40, z w-*ej* czyjejs coś się działo 44, będzie w. czyjaś coś zrobić 37, k. jego w. o coś przyprawuje 42, co jest pańska w., niech się stanie 8, nad w-*ą* czyjaś coś się dzieje = *wbrew jego woli* 11, 16,

słuchać w-*ej* czyjejs 1, w-*i* czyjejs dosyć czynić 4, wedla w-*ej* czyjejs postępować 10, żyć według w-*ej* czyjejs 38, w-*i* czyjejs dogodzić 14, w-*ą* czyjaś konać 46, z cz. czyjaś w-*ą* poznawać 2, przeciw się czyjejs w-*i* 33, wedle w-*ej* swej coś czynić 12, w-*i* swej dosyć działać 5, coś czynić po dobrej w-*i* 18, z dobrą w-*ą* 19, 45, przeciw czyjejs w-*i* 27, dobrą w-*ą* okazywać komuś 24, dać 28, mieć w-*ą* coś (u)czynić 20, 21, 23, 31-2, 39, odjąć się woli 25, swą w-*ą* objeździć = *powściągnąć* 26, 47, w-*ą* sw(oj)ą komuś ukazać 9, objawić 41, mieć k. coś po w-*i* = *postulzyczne, poddane* 3, 29-30, po w-*i*, w-*ej* świat mieć = *być w dobrej sytuacji* 17, 34, do w-*i*, w-*ej* się nacieszyć 22, napatrzeć cz. 35, na coś patrzeć 43, napłakać 36, puścić coś na swą w-*ą* 7;

przysł. Chleb z solą z dobrą wola = *dobry nawet skromny posiłek, gdy podany z życzliwością* 19;

w., umysł 25, chuć 42, zły nałóg 42;

w. – umysł 25, po dobrej w-*i* – musieć 18; D. wolej 1, 10, 12, 21, 31, 35, 38, 43-4, C. wolej 14, B. wola 2, 7, 9, 11, 16, 20, 22-4, 26, 28, 39, 41, 47, Msc. wolej 17;

r. wola 7, -olą 19-20, woli 25, 36, -oli 22, 27, 29, 33, -olej 31-2 ~ w p. 40-2.

Ps: 1. pánie wieczny:| Prowadz mię sam z łá[ki [woiéy/| Niechay [tucham woléy twoiéy. | 5,32. 2. Wyroki pán[kié w[zyftki [ą prawdzíwé/| ... Z nich twoię wola [ługá twóy poznawa/| Pewien nagrody/ gdy przy niéy zo[stawa. | 19,43. 3. Niebáđże tedy tym/ co ie[st koń/ áni| Tym co mu[ł: bo éi w rozum [ą obráni/| Y potrzebuia muń[ztuku/ y wódze/| Aby ie człowiek miał po woli w dródze. | 32,32. 4. A iam rzék[ł/ oto idę/ y ie[stem gotowy/| Iáko brzmi pi[smo iá[némi [towy/| Woli twéy do[fyć czynić/ Boże nieprzeżyty: | 40,25. 5. W ro[ko[zách le[żá/ ná to [ye podáli/| By iedno woli [wéy do[fyć d[ziá[áli. | 73,14. 6. Czego[my [ye od oyców ná[żnych ná[stucháli/| ... Wola iego (Pana) ták by[ła: to práwo wzyftkiemu | Po-

tom[stwu ie[st podáné [fráhelowému. | 78,7. 7. Nie[stucháli: ... Przetom ie téz puścić ná [wá wola:| Niechay ida/ kędy wola: | 81,35. 8. Báđż ná wieki pochwalon/ wiekui[ty pánie/| A co ie[st wola pán[ka twoiá/ niech [ye [tánie. | 89,98. 9. Ten opowiedzia[ł drógi [wé Moyze[zwowi/| Y wola [wá vkaza[ł Izráhelowi. | 103,14. 10. A to/ żeby v[stáwy pán[kié chowáli/| A wedla woléy iego po[stępowáli. | 105,86. 11. Ktemu/ ná[ł wola pán[ka/ pohánców nie bili/ | 106,73. 12. Kara[ł mię pan/ y wedle woléy [wéy frá[owa[ł: | 118,35. 13. Niémá[ż grzéchu/ kędy pán[kié práwá vwa[żono/| Wola twoiá/ pánie/ áby pilnie ich [strzeżono. | 119,4. 14. Chęć moię widzi[ż: day bych mó[gl woléy twéy dogodzić. | 119,26. 15. Pánie/ by to wola twa z[łóśliwé [tráci[ć: | 139,45.

16. Widzę cz[te[naście mogli: á ty nie[zcze[liwa/| Y podobno ták d[ługo ná[ł wola [wá żywa/| Tr 15,14. 17. Iáko to łá[no/ pi[áć [ye z rozummy/| Kiedy po woléy [wiát mamy/| Tr 16,11. 18. Ie[li po dobréy woli niepódy[ciem: mu[šimy. | Tr 19,114. 19. Ale chléb (według przypowie[ści) z [ola/| Kaze[ł po[łóżyć prze éię z dobrą wola. | Fr 1,10,6. 20. Odmów ie[li[ć niepomysli: day ma[żli dáć wola: | Fr 1,16,1. 21. PAnny ... Ie[lim [ię wam záchowa[ł iáko żyw [tátecznie/| Ani mam woléy z wámi roz[łączyć [ię wiecznie/| Fr 2,1,4. 22. Niech [ię nácie[zy niebogá (dusza) do woli/| Fr 2,37,13. 23. KTo mi kaze[ł rym pi[áć nierozmyslnie/ táki| Ma wola przia[ć chocia[będzie ledá iáki. | Fr 2,81,2. 24. ZA twoię dobrą wola/ którá[ś w domu [woim/| Závždy okázowa[ł/ Anno/ gos[ćiom twoim/| Fr 2,98,1. 25. Ow[zem vmy[ł [wóy vtwiérdz/ odéym [ię [wéy woli/| Fr 3,30,11. 26. Ie[li prágnie oyczyzny oycem by[ć názwány/| ... Niech obie[đzić [wá wola [smié nieokróconá: | Pies 1,1,25. 27. ACZ mię twa drógá/ mi[ła/ bárzo boli/| Niech[ę éię trzymáć przeciw twoiéy woli: | Pies 1,6,2. 28. Chce[ż mię vcz[ć? day[że mi dobrą wola w domu/| A niechay poniewoli nie pe[nię nikomu. | Pies 1,18,19. 29. Nie złe czá[sem zámilczé[ć/ co człowieká boli/| By niezna[ł nieprzyia[ćie[ł/ że éię ma powoli: | Pies 1,23,2. 30. Tá[ł odbie[żá[łé [tádo wié[ć drápáia/| Rozboyce wilcy/ gdy powoli máia: | Ze áni pá[stérz ná[ł owcámi chod[zi/ | Pies 2,5,18. 31. A ty [ye czuy/ czyia[koléy/| Nie ma[żli mię wyda[ć woléy. | Sob 2,36.

32. Czuję [ye że moiá koléy/| A ia nié mam wydać woléy.] *Sob* 3,4. **33.** Prózno [ye ma przeciwić człowiek Pán[kiéy woli/| *Tarn* 65. **34.** Albo że gor[zy/ świat powoli máia/| A dobrzy rychléy niedo[ftátek znáia/| *FgPieś* 3,19. **35.** kto noco[świętnégo| Mie[siáca/ álbo [tońcá nie[pracowanégo| Nápatrzył [ie do woléy/ *FgPieś* 6,73. **36.** Iednęž mam wolno[ść w [wéy ciężkiéy niewoli/| Ze [ie wždy mogę náplákáć do woli/| *FgPieś* 8,24. **37.** KTórégo Bohátérá/ bédzie wola twoiá/| Albo królá/ d[ziś w[pomniéć/ złota lutni moiá?| *FgBitwa* 1. **38.** Ale kto ziwie wedł[ug woley pana [wego/ Tego ia barz[iey chwale/ ni[zi] wymownego/| *Sat* 171. **39.** w ktori [po[fo]b korda pomykali| Starzi Polacy ... Wierzi[ż ti/ że [ie wten czas miał ten wola gadać?| *Sat* 175. **40.** w[zak]że i[ż] to i[e]ft ná ten czas wola twoiá (*Ziemianina*)/ powiém ia/ co w téy mierze o rzeczy[po]politéy ná[ż]e[ny] rozumiém. *Wr* 2. **41.** i[ż] do tego P. Bóg iefcze dawno przez proroki/ y z[á]s potym przez Syná [wégo wola [woi]é nam obiáwi/| *Wr* 5. **42.** bo go (*pijanego*) o [zá]leń[ftwo] żadna przyczyna po[ft]ronna/ żadna przygodá ... ále iego włá[ftna] chuc/ iego wola [ámá/ á z[ny] ná[log] przypráw[ui]e. *Pij* 3. **43.** Oná że bylá w za[ft]onie/ odkryć ia kazá[li]/[A]by ná iey piékná kra[ft]ę do woley pátrzá[li].| *Zuz* 126. **44.** Miey[ce] ná zamku/ cz[á]s we dwie niedzyeli/ Z woley krolew[sk]ey náznáczony mieli/| *Sz* 54. **45.** Nie z dobrá wola pániey Fiedur wroci/| *Sz* 259. **46.** iáko topór który| Przez drzewo [ná]dnie id[zi]e przypadá[ia]c z góry/| A tram[ci]e[ze]/ y wola mi[ft]rzá [wégo kona:| *Mon* 61. **47.** Lácnio [w]á wola lácnio obie[ft]dzić Krolowi: *Dry* 45. KK

woleć mieć wolę coś czynić, jakoś się zachowywać, chcieć, zdecydować się na coś 1, 3, 5, 36, przedkładać nad inne możliwości, wybierać coś jako lepsze, bardziej odpowiadające komuś 2, 4, 6, 7–35, 37–40;

woli człowiek 1, 2, 4–9, 11–3, 16–26, 28–34, 37–40, *Satyr* 27, figura szachowa 35–6, śmierć 15, ciało 14, lutnia 10, słowa 3;

w. grzech przed *Bogiem* objawić 2, strzec wrót *jego* domu 4, kwapić się do *jego* ustawy 5, żyć wszetecznie 1, wdać się w rozkoszy nieprzystojne 26, zachować swą srogość 15, w niewoli trwać 23, umrzeć 16, 33, od *czyichś*

rąk zginać 34, *gdzieś k.* słać 28, coś uprzędzić 9, czymś się o coś starać 32, użyć z *kimś* towarzystwa 24, z *kimś* przestawać 27, na towarzysza poczekać 36, z wojskiem się wyprowadzić 30, popisać się dzielnością i cnotami 29, zysk mieć na pieczy 38, jelenie gonić 25, doma poczekać 7, siedzieć u kądziele 21, odpoczynek 14, nazad do brzegu 8, po moście 17, coś grzbietem zmierzyć 13, swoją barwę 35, dzban piwa 20, Machometa czy Papieża 31, takiego, co zaśpiewać może 11, leda żyda z workiem pieprzu 12, to iste i 39, to poślednie (*typ pisowni*) 40, to 18–9, 37;

idą kędy w–ą 3, w. z umysłu 1;

w., zostawać przy *czymś* 19 ~ w. – nie chcieć 25;

nie ... (ale) w. 7, 13, 15, 20, 25, 30, ani ... ani ... ale w. 23, w. ... nie chcieć 2, by ... w. 17, w. ... niż 6, 18, 21, 29, 32, 34, ... niżli 4, 33, 37;

r. woli 10, 14–5, 23 wola 3, –oli 35, –eli 26, –á[la] 16, 36, –ola 12 ~ w p. 7, 31–3, 39, 40.

1. Ci niechay będą pohá[ft]bieni wiecznie/ Którzy z vmy[ft]u wola żyć w[zetec]nie/| *Ps* 25,8. **2.** Wolałem tedy/ Bo[że] lito[ści]wy/| Swóy grzech przed tobá obiáwić brzydliwy/| Niechciałem dá[le]y pokrywáć [wéy] z[lo]ści/| *Ps* 32,13. **3.** á mé [ft]owá prózn[é]/ Roznió[ft] wiátr ná morzá rózn[é].| Przetom ie téz pu[śc]ił ná [w]á wola:| Niechay idá/ kędy wola/| *Ps* 81,36. **4.** Wolę wrót domu twego [tr]édz/ ni[zi] ze złémi| Pod dáchy mie[ft]kác pozłóci[ft]émi/| *Ps* 84,23. **5.** błá[dy] w[ft]ytki mé [prá]wy/| Przetó[żem] [ye] wolał kwápić do twoi[éy] v[ft]áwy/| *Ps* 119,61. **6.** Wolę że mi[ę] człowiek vderzy cnotliwy/| Ni[ż] mi[ę] ma bá[ft]amem nátrzcć ni[é]w[ft]ydliwy/| *Ps* 141,13. **7.** A tak z[eb]ych niezostá[ł] przed bramá, iáko Bergama[ft]zek, wolałem [ám] doma poczekac, *LFogel* 1. **8.** Iáko gdy kto ná morze nowo [ye] pu[śc]iw[zy]/| A tám niebe[ft]pieczeń[ftwo] wielki[é] obaczyw[zy]/| Woli ná[za]d do brzegu:| *Tr* 19,85. **9.** To co mia[ło] być potym/ vpr[ze]d[zi]ć wola[ft]á:| *Tr* 19,91.

Fr: **10.** IA chcę śpi[é]wáć krwáwé boie/| ... Lutnia [wym] zwyczáiom gwoli/| O mi[ł]o[śc]i śpi[é]wáć woli:| 1,4,10. **11.** IV[ż] mi go niechwal/ co to przy biesiedzi[é] | Z zwycię[ft]wy ná plá[cy] y z walkámi ied[zi]e/| Táki[é]go wole/ co

zaspiewać może/ 1,56,3. **12.** Oni (*panowie*) fię w meŝtwie/ w dzielności kocháli/ Dżis ledá żydá z workiem pieprzu wola:/ 1,66,11. **13.** MOwiłem ia tobie Chmurá/ Ze przy kuchni bywa dziurá:/ Aleś mnie ty niechciał wierzyć/ Wolałeś [wym grzbietetem zmierzyć/ 1,91,4. **14.** A du[za] [bobie niech pobuia máto./ ... A ciáto/ które odpoczynek woli/ Niechay tym czáfem te[knice nieczuie/ 2,37,14. **15.** Lecz iż ná taki frymárk śmierć nieradá zwoli/ A záchowác [wą [rogość iedno[stajnie woli/ 2,68,6. **16.** Ale co żywę/ vmrzéc bym wolałá/ 2,93,3. **17.** A ty [pi/ przewoźniku/ niedbáiąc ná goscie/ Byś y dármo chciał przewieś/ ia wole p moście./ 2,108,6. **18.** Ná koniec ma[z dróg wielé krzywdy [wéy wétowác/ A to bych wolał/ niż fię w[stawnie frášowác./ 3,20,18. **19.** Ty to woli[z/ á ów zás przy owym zo[stawa./ 3,39,4. **20.** Nie[foi o m[za/ áni o dzwony/ Woláá by dzban piwa żielony./ 3,55,4.

21. Day [ye w moc wiátróm/ á [kocz z góry śmieie:/ Niżbyś wolałá siedziéc v kądzié/ *Pieś* 1,6,50. **22.** Takim ia chcę być przyiaćielem tobie:/ Lecz wole/ że ty płáčez[na moim grobie./ *Pieś* 1,15,28. **23.** człowiek ... iuz áni zony/ Ani dżiatek náwiedzi: ále w niewoli/ Pod pány [romotnémi wiecznie trwác woli./ *Pieś* 2,20,24. **24.** Woláábym téz tym czáfem/ Gdżiekolwiek pod ge[ty m lá[sem/ Vżyć z tobá towarzystwá/ *Sob* 7,9. **25.** zećiem nigdj tych burkowjch biefiad/ Pátrzáć niechciał: wolałem po ge[tych dábrowach/ Prętkie ielenie goníc/ *Odp* 217. **26.** Swiáto[bliwóść żywotá ... Zgá[ła pro[fo w Duchownych/ bo [ye wdác woleli/ W rok[ozzy nieprzy[stojné *Zg* 62. **27.** Mowże mu/ że źle wierzi/ uyrzi[z czym cię potka:/ Ztakimi bych ia wolał przestawać: *Sat* 184. **28.** Tego baczić niemogę/ dla ktorey przycziny/ Wolicie do Włoch/ abo do Niemiec [stác [yny/ Maiác [we [zkoły doma/ *Sat* 264. **29.** Przecżże niewoleć raczey znacznie przed w[zitkimi/ Popi[śc fię dzielno[cia/ i cnotami [wymi:/ Ni[z utracác niki[żemnie wcienu wieku [wego/ *Sat* 421. **30.** Niechciałes y ty d[ugo w Witep[ku [ye báwić:/ Aleś wolał co prędzéy z wojskiem [ye wypráwić./ *Jez* 202. **31.** Spytáby ich kogoby woleli/ Máchometá czy Papiéżá. *Wr* 8. **32.** O záchowánié ábych nie[stał/ żaden mi tego przyczytác nie może/ ále fię woleć czym in[zym o nię [tárác/ niż

pijan[stwem: *Pij* 5. **33.** bo woleć vmrzéc/ niżli tákiéy drugiéy nocy czekác/ *Wzór* 5. **34.** Ale woleć bez winności od wá[zych rák zginać/ Niż przed Bogyem/ y przed ludźmi niecnotliwá [tynać./ *Zuz* 81. **35.** Krol s pániá bierze w po[rozdku dwie poli/ On rozná bárwę/ á tá [woię woli./ *Sz* 70. **36.** Ale że czarna pozad zo[stác miáá/ Ná towarzystwá poczekác wolałá./ *Sz* 440. **37.** To bych był wolał/ y to z lep[zym było zy[kiem/ Niżli tak bydź v w[zytkich ludzi po[smiéwi[kiem./ *Mon* 41. **38.** bo kto iest ná ziemi/ Coby [erce wćie[żyć chciał pieśniámi memi?/ Kto nie woli tym czáfem zy[ku mieć ná pieczy/ *Muza* 3. **39.** dla [kromniey[żego pi[ania woleć to i[sté/ i. *Ort* 24. **40.** Pi[za téz niektórzi tę panie hę domine, abo ty panie: ia to po[ednie woleć/ *Ort* 24.

wolen, wolny *niepodlegający nikomu, żadnym ograniczeniom, swobodny, niezależny* 1, 3, 6, 12–3, 15, *nieprzytłoczony ciężarem, trudnościami, nieskrepowany niczym, nieobciążony jakimś konkretnym trudem* 2, 9, 10, 14, 17, *wyzwolony od czegoś* 4, *dostępny dla kogoś* 5, 11, *lekki, łatwiejszy do przyjęcia* 8, *niepodległy* 7, *oswobodzony, spuszczone z uwięzi* 16;

w. człowiek (1, 2, 12), 13, (15), dusza 4, rzeczypospolite 7, grzbiet 3, serce 17, umysł 14, myśl 6, rozkoszy 9, drogi 5, zboża 11, *proporzec* 16, noc 10, co 8;

w. od trudności 2, frasunku 10, śmierci 4, przekazy 9, w gębie 1;

w., bezpieczny 9, 17;

w. – ciężki 8, być w. – komuś się dać 12, służyć 15;

wolen 1, 2, 12;

r. –égo 8, –ejsze 17.

1. Mówią bowiém/ z v[st ná[zych dobrze [ye mieć mamy/ Káždy w [wéy gębie wolen/ my páná nie znamy./ *Ps* 12,8. **2.** Tám wolen będąc od w[zelkich trudno[ści/ Hárfá/ y rymem będę cię wyznawał./ *Ps* 61,17. **3.** Tám gło[páń[ki ... Oycom ná[zym iest podány:/ Iam to [práwił/ że wolny grzbiet maćie/ *Ps* 81,15. **4.** Wróc [ye do wczá[st [wego/ du[zo vtrapióna/ Gdys z łá[ki páń[kiéy o[wobodzona./ Du[za od śmierci wolna/ *Ps* 116,19. **5.** To [á ony żywego bogá wdzięczné progi/ Tu cnotliwym woleń drogi./ *Ps* 118,40. **6.** Ty

gniew nieprzyjaciół mych pięścią [wą okróci/z/| A mnie wolną myśl przywróci/z. | *Ps 138,22*. **7.** Królowie/ y przełożeni/ ... Wolné rzeczy po[spolitě/| Y książetá známiénitě. | ... Daycie pánu cześć [pólecnie/| *Ps 148,31*. **8.** Lékárftwo to/ ... Ciężkié ná vmy[ft tro[kliwy:| Kto przyiáciel zdrowia mégo/ Wynaydzi co wolniey[zégo. | *Tr 17,49*. **9.** W Niebie [zczeré ro[ko[zy/ ... Od w[zelákiéy przekázy wolné/ y be[pieczné. | *Tr 19,66*. **10.** Ale wity mi tá noc wolna od frá[unku. | *Fr 2,80,7*. **11.** Lep[zégo rządu Getę grubi vzywáia/ Gdzie niwy niemierzone wolné zbozá dáia. | *Pieś 1,1,12*. **12.** Ale to záś nio[á twé (*Miłości*) święté obyczáie/ Ze/ by kto mógl być wolen/ ráczéy ci [ye dáie. | *Pieś 1,4,12*. **13.** Sroga śmierć: lecz bym wolnym zginął był człowiekiem/ Nie czekáiąc tym [woim niefortunnym wiekiem. | O[átániégo nie[częścia: *Pam 241*. **14.** Quicquid id est/ wolnum tibi quod przekázát vmy[ftum/ Fare age: for[an inest [záro quoque rádá cucullo. | (*Cokolwiek zakłóca twój umysł wolny, mów, a może znajdziesz się rada pod szarą kapicą*) *C 32*. **15.** Nulli flecto genu/ [sum wolnus/ [servio nulli/ (*Przed nikim nie zginam kolana, jestem wolny, nikomu nie służę*) *C 159*. **16.** Ten (*proporzec*) iáko [koro z drzewá [wégo był [pu[czony/| A potym wzgóré ná wiátr wolny wyniesiony/ *Prop 54*. **17.** To tylko krótko powiem: dochody [czupley[zé/| Ale myśl be[pieczniey[za: y [erce wolniey[zé. | *Marsz 48*. **ZB**

wolno w funkcji orzecznika (*jest*) w. = *jest dozwolone, godzi się, przystoi 1, 3–5, 9, 10, 12–4, 16, swobodnie, bez przeszkód 2, (prze)puścić w. = uwolnić, zwrócić wolność, swobodę 6–8, 11, 15, osobno, niezależnie 17;* w. chodzić 2, biec 17, k. (prze)puścić 6–8, 11, 15;

(gdybyż) *komuś, czemuś* w. było latać 1, męża obróć 14, *jest* w. *czemuś* się dziwować i z bliska przypatrować 3, stanąć wedla k. 5, rzucić coś 9, z *kimś* jechać 12, dać rybom głos 16, w. będzie wotować 10;

w por. 1;

w p. 7, 8, 11–5.

1. Gdzieś to człowiekowi/ Wolno było ták látáć/ iáko gołębiowi:| Lećiałbych conadáléy *Ps 55,11*. **2.** Prawdzie będąc przyjacielem

wolno chodzę/ pánie/| Twé [łowá królom powiádam/ á nie w[tyd mié zá nie. | *Ps 119,45*. **3.** Wolno iéy (*duszy*) w niebie gwiazdom [ię dziwować/| Y [pórnym biegom zbli[ká przypátrowáć. | *Fr 2,37,9*. **4.** Ale ty rad z ludzi [zydzi/z. | ... Tobie to wolno [ámému/| Ale wierę nie in[zému:| *Sob 5,9*. **5.** Przymamniéy/ by mi w potrzebie| Wolno [tánać wedla ciebie:| *Sob 10,18*. **6.** iáko téż Pan na[z z drugiéy [trony/| Stárał [ye/ áby Hrábiá był wolno pu[czony/| *Pam 220*. **7–8.** Pánie ... day ty mnie báchmátá/ á kaź mié wolno do hordy przepuścić/ á ia ciebie záreżé/ iáko pro[ifz. Bi[kup ... Dobrze/ powiáda/ Kámárády: ále kaź tu komu piérwéy do mnie/ że mu ro[każé/ áby cię po méy śmierci ... wolno pu[czono. *Ap 1*. **9.** Czemu Ielen piérzchliwy [á[káw[zé ma bogi/| Któremu wolno zrzucić pochodzone rogi?| *FgPieś 6,18*. **10.** W[zak pomnie wolno będzie kaźdemu wotowáć| *Sat 250*. **11.** viáw[zy [obie piérw[zé Pány pieniádzmi/ ... pu[czón był wolno: *Wr 14*. **12.** Názáiu[tr ... wołano/ iz nie tylko wolno kaźdemu z Królowá iecháć/ *Wr 15*. **13.** Chiomára ... do[stá[á [ie iednému Rotmi[trzewi/| który z nią ták poczyná[ł/ iáko mniémał ze mu wólno było. *Wzór 2*. **14.** [tárał [ye o to vprzeymie/ áby pánnie wolno było [obie mężá obróć. *Wzór 3*. **15.** A Timokliá wolno pu[ścić/ *Wzór 5* **16.** Wam wolno dáć y niemym rybóm głos [abęci/| O Pánny *Muza 37*. **17.** Pięc gwiazd in[zych zo[stá[ło/| które nie należą| Do téy liczby/ lecz wolno z Zodiákami bieżá:| Tych trudno ... Vpátrowáć: bowiem [ye nie trzymáia [siebie. | *Phaen 39,378*. **ZB**

wolność *poczucie swobody, brak skrópowania w działaniu i podejmowaniu decyzji 1–3, 7, 15, niezależność od czegoś, co mogłoby ograniczać człowieka 4, 5, niepodległość ojczyzny 6, 8, 9, 11, 14, przywileje stanowe, sprzyjające komuś prawo 10, 12–3;*

w. pewna 4, miła 6, piękna 8, pierwsza 5, jedna 7, jednaka 2, wasze 13, swe 10, ta 9, 15, Grecyjej 14, w niewoli 7;

do w–i pomoc 1, użyć w *czymś* w–i 2, w. (nie) mieć 3, 7, 11–2, 15, wcale w–i *komuś* dochować 9, nazbyt w–i swe wyciągać 10, w. tracić 8, *komuś* zabrać 11, nie wracać ku piérwszej w–i 5, o w. oprzec się ostatnia

siłą = walczyć o nią 6, zwieść bitwę o w. cz. 14;

na czymś czyjeś w-i należą = zasadzają się 13;

w., swoboda 9, prawo 12, 15, rzeczpospolita 12, ziemskie osiadłości 13, gardła 13;

w. – niewola 7, uciśnienie 1, rozkosz 4; r. – ości 2, 3, 5, 9, 13 ~ w p. 14.

1. mnie tylko bogiem wyzna[ż] [woim/] Któryć w wciśnieniu twoim| Do wolności pomógł: *Ps* 81,31. **2.** Takié frá[żki] mnie zbierać pożyteczniéy było| Niżli/ w co mię nie[ż]częście moie dziś wprawiło| Płakác nád ... grobem méy wdzięcznéy dziewczyny| ... Alem vzyć w obojgu iednákiéy wolności| Niemógł: *Tr* 2,11. **3.** Tu śmierć łzami karmiona niema iuż wolności.| *Tr* 19,70. **4.** Bo lep[za] pewna wolno[ć] niż ro[ko]f[ż] wątpliwa| *Fr* 2,71,3. **5.** Iuż mię niewracay ku piérw[żéy] wolności:| Bo niewiem bych żyć vmiął bez miłości:| *Fr* 2,79,9. **6.** á o wolność mią| Godzi [y]e oprzéc by więc y of[á]t[ni]ą siłą: | *Pieś* 2,19,21. **7.** Iednéż mam wolność w [wéy] ciężkiéy niewoli| Ze się wždy mogę náplákác do woli.| *FgPieś* 8,23. **8.** Onę tak piékną wolność niebácznie trácié.| *Zg* 18. **9.** Lepiéy ... Rádzic o tym/ żebyście w cále téy wolności| Swobody Potomkom [wym] dochowáli| Jáką wam práwie w ręce Oycowie podáli| *Zg* 52. **10.** Ogrodziw[zy] [sumnienié] of[á]tká czekayé| A nazbyt tych wolności [wych] nie wyciągayé| *Zg* 100. **11.** Aleście ... ná Skárby Korony ráczéy [y]e rzucili.| Zábráliście iéy wolność/ która z dawná miá[ł]a| *Zg* 119. **12.** Stąd prawá/ [tąd] wolno[ści] / [tąd] rzeczpo[spolita] Macie/ moi polacy| *Sat* 39. **13.** Ze[ście] prawie rícer[ka] náukę [stracili].| Na ktorey nie tylko ty ziem[skie] ofiád[ł]o[ści] / Ale gardła należą/ i wá[ż]e wolno[ści].| *Sat* 116. **14.** Ie[st]em Timoklia/ [sio]strá Theágenowá/ który niedawno zwiód[zy] bitwę zwámi/ o wolność w[ż]ytkiéy Gréciéy ie[st] zabit/ *Wzór* 5. **15.** Roch ma tę wolność/ y nádáne práwo| Przodkiem y zádkiem/ w lewo bić/ y w práwo.| *Sz* 77. ZB

wolny p. wolen

Wolski Mikołaj W. – miecznik koronny, w czasach Zygmunta III marszałek wielki, miłośnik literatury i sztuki, w młodości odbył

wiele zagranicznych podróży 1, 2; Zygmunt W. – kasztelan czerski, starosta warszawski i lanckoroński 3.

Do Mik:<o[ł]aja> Wol[kié]go. *Fr* 3,77,tvt. **2.** Boday w [ławie/ y] w dobrym zdrowiu do Pol[ki] Przięchał: dobrych oyców cnotliwy Wol[ki]. *Fr* 3,77,26. **3.** Pánu Wol[kiému Ká[ż]tellanowi Czér[kiému] tráfiło się to/ że iedząc v niego oblał obrus: *Ap* 9. ZB

wołać przyzywać gło[śno] kogoś, wypowiadać coś gło[śno], krzyceć 2, 29, 30, 32, używać do czegoś, apelować o coś 25, 36–7, podawać coś do publicznej wiadomości 38, gło[śnić] coś, przekazywać jakąś prawdę 35, zapraszać, przywoływać 33, 40, gło[śno] prosić kogoś (tu Boga) o pomoc, o ratunek w jakimś niebezpieczeństwie 1, 3–24, 26–8, 39, 41, dopraszać się czegoś 34, nazywać kogoś jako 31;

w. człowiek, ludzie 1–12, 14–27, 29–32, 36–41, dusza 13, kruczęta 28, ściany 33, zagozłałe zioła 34, przypowieść 35;

w. cię 33, 40, mię 31, za tobą 29, na Piłata 37, Pana 26, do Pana 3, 19–21, 23, do Boga 39, też o Bogu: do ciebie 1, 4, 7, 15, 24, do niego 27, k, ku tobie 6, 8, 22, k niemu 18, 28, dżdża 34, ratunku 12, bożej pomocy 14, o pómstę 39, na wojnę 36;

w. k. fraszkopisem 31;

w. w ucisku 23, ściśniony frasunkiem 17, z płaczem 39, w czyjś ciężki dzień 25, ledwe vkaże się zorza 1, cały dzień 4, całą noc 5, od rana aż do nocy 14, we dnie i w nocy 15, nazajutrz 38;

w., ręce k komuś wynosić 26, ręce ściągac do k. 16, prosić (4), 17, (23), 26, wzdychać 13, narzekać 13, (22), omienić 12, czekać 33;

w. – nie prosić 11, (39), zatonać 41;

w. k. 26, 33, 40, cz. 12, 14, k. kimś 31, do k. 1, 3, 4, 7, 15, 19–21, 23–4, 27, do k. o coś 39, cz. z cz. 34, k., ku komuś 6, 8, 18, 22, 28, na k. 37, na coś 36, za kimś 29;

bez dopełnienia 2, 5, 9–11, 13, 16, ze zd. dop. 38, 41;

uprowadza zd. przytoczone 17–8, 25, 30, 32, 35, 37;

r. –ają 27, 33–4, –o[ł]a 35, –áli 25, –ájac 12; w p. 37–9.

Ps: **1.** Boże prawdziwy. | Ledwé ... Vkaże [ye rána zorzá/ | A ia iuż wołam do ciebie/ | 5,7. **2.3.** Tyś dał grzbiet nieprzyaciél[ki pod moje nogi. | Wołáli/ á niebył/ ktoby był ich rátować/ | Wołáli do páná/ á pan ich niezáłował. | Ps 18,79–80. **4.** Cály dzień wołam/ Boże mój/ do ciebie/ | A ty prośb niechce[ż przyiac mych do siebie. | Ps 22,5. **5.** Cály noc wołam/ lecz wołanié moie/ Nieprzeidnáné mija vcho twoie. | Ps 22,7. **6.** Ktobie (*Panie*) wołáli/ á [a wy[stucháni/ | 22,15. **7.** Królu niebie[ki/ ... Do ciebie wołam/ á ty twarzy [woiéy/ Nie kryy przedemną: 28,2. **8.** Pánie/ wołałem ku tobie/ | A tyś mię w[párł w méy chorobie: | 30,5. **9.** Ten vbogi wołał/ á pan go ráutował/ | Ps 34,13. **10.** Wołał [práwiedliwy/ á pan vcho z[kłonił/ | 34,37. **11.** Boże litościwy/ | V[ty[ż modlitwę moie/ y głos záłostíwy: | Nie pro[žęć/ ále wołam: 55,3. **12.** Omięniałem iuż prawie/ rátunku wołaiąc/ | 69,5. **13.** Du[žá ... Ale do páná tylko z płáčem wzdychála: | Woław[zy/ nárzékaw[zy/ głófu nie[taie/ | 77,7. **14.** Smi[łuy [ye/ ... twéy pomocy/ | Od ráná wołam až do nocy. | 86,10. **15.** BOže/ moiá nádzieio/ y moiá pomocy/ | Do ciebie wołam we dnie/ y w nocy. | 88,2. **16.** Przetię ia/ pánie/ ... Wołam/ y ręce ściagam do ciebie. | 88,20. **17.** A nie opu[žczay mię ... Kiedykolwiek wołam ściśniony frá[funkiem/ | Przybáđ/ pro[žęć/ pánie: 102,7. **18.** Teraz/ ... kniemu wołam: Nie bierz mię człowieká/ Smutného/ mój pánie/ w połowicy wieká. | 102,55. **19.** Ci do páná wołáli: á pan w ich frá[funku/ Prédkiego [mutnym dodał rá-tunku. | 107,13. **20.** 107,37 jak nr 19. **21.** 107,57 jak nr 19. **22.** V[stý[ż pánie (ktobie wołam) nárzékánié moie/ | V[ty[ż/ á rátuý: 119,145. **23.** W Každym včíku [swoim woła-łem do páná/ | A moiá prośbá zázždy była wy[stucháná. | 120,1. **24.** Do ciebie/ bože niez-mierzony/ | Wołam: rácz [mutné prośby moie/ Przijác w lá[káwé v[zy [woie. | 130,3. **25.** Pomni/ w[zechmocny pánie/ co nam wyrzádzáli/ Edomczycy: iáko w ná[ž ciężki dzień wołáli/ Zágubcie ten zły naród/ | 137,14. **26.** PAná wołam/ páná pro[žęć/ | Ręce [wé kniemu wy-no[žęć: | 142,1. **27.** Bli[ko ie[st pan tych/ którzy do niego wołaią: | 145,31. **28.** Pánu/ ... spié-waycie/ ... Który żywność w[zelákim dawa źwierzétom/ | I biednym/ co wołaią kniemu/ kruzčétom. | 147,18.

29. Y Ow[zem miły Woytku/ ziednay [ię z tą pánia/ | Niech niewoła zá toba/ áni téz ty zá nia. | Fr 2,40,2. **30.** NIewoła dziś prze-woźnik/ wsiáday kto ma wsiádać/ | Fr 2,108,1. **31.** Iac wytrwam/ choć mię będą frá[žkopi[em wołáć/ | Fr 3,73,7. **32.** Potym od melodiéy áž po[ñná ná [tole/ | Ali drudzy wołaią/ ná dwór/ ... wole. | Pieś 1,18,48. **33.** Sámy cię ściány wołaią/ | Y z dobrá myslá czekáia. | Pieś 2,2,25. **34.** Swiátá nie znác w kurzáwie: | Rzéki dnem včiekáia/ | A zágorzáte žioła dždžá z niebá wo-łaiá. | Pieś 2,7,4. **35.** Muzo: co dáléy powi[ž? to/ co dawna woła/ | Przepowieć: dwiemá y [am Herkules nie zdoła. | Pam 213. **36.** Táki-mi (*pełnymi wad*) [ię czuiąc/ | A podobno nie czuiąc/ ná woynę wołaią: | Odp 408. **37.** Nic w tym nie wáptię/ žeby [ye wiele tákich ná-lázlo/ coby ná Piłatá wołáli: dimitte nobis Ba-rabbam. | Wr 8. **38.** Názáiutrz zásię wołano/ iż ... wolno káždemu z Króllowá iechác/ | Wr 15. **39.** á nie mogác nic prośbá zy[káć/ z płáčem do Bogá o póm[stę wołáli. | Wzór 6. **40.** Pódž/ prawi/ twóy cię woła Paris nážycz-liw[zy | Mon 386. **41.** Bo ie[li přédki wicher/ vderzy ... Albo nawie zátonác/ álbo wołác trzebá/ | Zeby Bóg miłostírnym poyžrzał okiem z niebá. | Phaen 36,357. ZB

wołanie krzyk 4, głošne wzywanie po-mocy 1–3;

w. moje 1, 3, ubogich 2, myšliwčow 4;

w. mija ucho *pańskie* 3;

w. usłyszec 2, przypuścić w uszy 1, nie dbać na *czyjeś* wołanie 4;

w., słowa 1, płacz 2, szczekanie 4;

r. –ánié 4, –ánia 2.

1. PRzypuść/ pánie/ w v[zy [woie/ | Słowá y wołanie moie: | Ps 5,2. **2.** pan ... V[ty[żał płáč záłobliwy/ | Y vbogich wołania. | Ps 9,48. **3.** Cály noc wołam/ lecz wołanié moie/ Nieprzeidnáné mija vcho twoie. | Ps 22,7. **4.** Iáko lew rad/ gdy na žwiérz z głódu więc ná[padnie/ ... iuż go łupi [nádnie: | Niedbáiac ná ogrómné přéd-kich p[řow [čekánié/ | Ani w kupę zebránych myšliwčow wołanié. | Mon 26. ZB

Wołha *Wołga, rosyjska rzeka, najdlu[žsza w Europie 1–3;*

W. rzek północnych księżna 1, wielka, moż-na 3;

W. ze zdroju bierze tryby swoje 3, bieży 1, płynie miasta śródkiem 2, nie pomogła (*ugasić pożaru*) 2.

1. Tām Monáštir ... leży| A Wołhá rzék północnych można Księżná bieży.| *Jez* 276. 2. Niepomogła nic Wołhá płynąc miáftá śródkiem| Y miáfto/ y ozdobnych Cérkwi w czásie krotkiem| Trzydzieści wygorzáło: *Jez* 295. 3. Od tego miejfcá we trzech milach tylko zdroie| Z których dwie wielkie rzéce biorą tryby [woie| Dźwiná/ y można Wołhá: *Jez* 317. ZB

Wołosi lud mieszkający na terenach Wołoszczyzny, historycznej krainy leżącej w południowej części dzisiejszej Rumunii.

Alexánder flawny| Ten Polakóm/ y Litwie związek stárádawny| Odnowił: Wołochy bił/ y Tátary gromił:| *FgBitwa* 99. ZB

wołoski lud w. = pochodzący z Wołoszczyzny.

Równym poczem wielki lud Wołóki poráził| Nieprzyacięłom [erce y ná potym [káził.| *Tarn* 27. ZB

wołow pochodzący od wołu 1, należący do gwiazdozbioru Wól, związany z nim 2, 3; w. mięso 1, W. kolana 2, wschód 3; w., kozli 1, W., Orionów 2, Skopowy 3; r. –owym 3.

1. Mój ieft krąg ziem[ki/ y co zámknął w [obie| Iazbych to mięfo miał wołowé iádác?| Albo nád czáfzą krwie kozléy śiádác?| Ofiáruy ty mnie chwátę/ mnie wyznaway| *Ps* 50,35. 2. W tym (*Kole*) do roku dzień dwákróc z nocą [ye miárkuie| Raz ná Wio[ne/ raz/ kiedy Láto v[stępuie.| Tym w[zzytek/ ... Skop ieft/ przedzielony:| Tym koláná Wołowé/ y pás ro[spalony| Orionów: *Phaen* 40,428. 3. Z tymże znákiem po[połu Perfeus [trapióny| Podnosi z Oceaná głowę y z rámiony.| Pás iego/ nie rozeznác/ ie[li ná Skopowym| O[státku/ czy ná w[chodzie náftawa Wołowym| *Phaen* 40,582. ZB

wonczas wtedy, w jakimś czasie 1, 4, w tym czasie, kiedy równocześnie odbywała się inna czynność 2, 3;

w. czystych zapaśników było 1, prozny rozmyśl 4 ~ w., gdy 2, kiedy 3.

1. W on czás/ pry/ czy[tych zapaśników było| Szérmiérzów/ gońców: aż y w[pomnieć miło.| *Fr* 1,66,3. 2. powiedz mi/ Miko[zu| Won czás/ gdyś kotá ciągnął/ ábo [nadz kot ciebie| Gdzieś był [tryczków ták p[ędko do[tał ku potrzebie?| *Fr* 3,8,3. 3. Ale pómni/ cóś przyrzékł piéknéy Cecylijéy| W ón czás/ kiedyś ná morze wsiádał do Szwecijéy.| *Pam* 146. 4. Won czás iuz prozny rozmyśl: bo iuz ábo [ię bić.| Abo wćiekác trzeba: *Odp* 490. ZB

wonny pachnący, wydzielający przyjemny zapach, miło pachnący 1–7;

w. kwiat 2, kwiateczki 7, nawrot 6, kadzidło 3, olej 1, śliwy 4, łóże 5;

w prep. 2, 4, 5, w postp. 3, 7;

r. –onné 3, –onnym 6.

1. Nie ták ieft wdzięczny oléy bál[ánowy| Świežo wylany ná wło[Aronowy:| Skąd wonny płynie aż ná kray bogáty| O[státniéy száty.| *Ps* 133,7. 2. Z mégo (*lipy*) wonnégo kwiatu pracowité p[czoły| Biorą miód/ *Fr* 2,6,7. 3. Ale dam kádźidło wonné| Które nam kraie po[tronné| Po[yláia/ *Fr* 3,12,13. 4. zacni poetowie| ... Niegardzcie y wy tym/ co dom vbogi niešie| ... Będzie [ér/ będzie [zoldrá będą wonné śliwy| *Fr* 3,14,13. 5. Tām [koro go Królew[ka dźiówká ogládała:| Która ná wónnym lożu przy máłce śiedziáta.| *Pam* 46. 6. A człowiekiem ták władnie (*piékna kobieta*)/ iáko [sónce wonnym| Nawrotem: *FgPieś* 9,11. 7. O zacny Rádziwile/ y [am pióro [woie| Tobie gwóli odmieniam/ á po Helikonie| Kwiateczki wonné [czypię ná twé gładkie [kronie.| *EpRadz* 14. ZB

worek wielka torba z płótna służąca jako pojemnik na jakiś, zwykle sypki, towar 1–3; w. złota 2, pieprzu 1.

1. Ciężko mi ná té terázniey[zé pány| ... Oni (*dawni*) [ię w me[stwie/ w dzielności kocháli| Dziś ledá żydá z workiem pieprzu wołá:| *Fr* 1,66,11. 2. Kiedy by worek bogátego zótá| Mógł człowiekowi przy[porzyć żywotá:| Y [am bych się iuz iáł piéniędzy chowác| *Fr* 1,76,1. 3. Syn tylko worki zliczy| W rozumie nie dźiedziczy.| *Pieś* 1,24,31. ZB

wosk wytwarzana przez pszczoły, bardzo plastyczna substancja, topiąca się pod

wpływem wysokiej temperatury, służąca do wyrobu świec 1–3;

topniący w. 2;

w. płynie, kiedy słońce grzeje 1, od ognia 2; na w–u wycisnąć 4;

jako w. tając 3, jako w. płynie, tak (z)niszczyć 2, 3 ~ w p. 4.

1. Iáko wo[sk] płynie kiedy s[łońce] grzeje/ Ták moie [erce] w te[knicy] ni[zczeie].| *Ps* 22,39.

2. Nieprzyjaciele twoi: ... Ták ni[zczeia] iáko dym ná powietrzu ginie/ Albo iáko topniący wo[sk] od ognia płynie.| *Ps* 68,6. 3. Wy[okie] górné [káty] Ták iáko wo[sk] táiały/ Od oblicza pán[kiégo].| *Ps* 97,18. 4. O dwoie: iedno ... bez znaku ... drugié ... z znakiem iefli trzeba/ iáko wós: na wo[sku] wyci[nać] abo na wózku iechać. *Ort* 14. ZB

wotować zabierać głos w jakiejś sprawie 1, głosować na kogoś 2;

w. na k. 2, po kimś 1;

w., mówić, powiadać 1;

r. –ować 1 ~ w p. 2.

1. W[zak] pomnie wolno będzie każdemu wotować/ Ia mowie/ co rozumiem: kto ma co lep[zego]/ Niechay powiada/ *Sat* 250. 2. P<leban> Nákogóz wotowali? Z<iemianin> Káždy ná [wego]. *Wr* 17. ZB

wozić przemieszczać kogoś, coś, przewozić z miejsca na miejsce, używając jakiegoś środka lokomocji 1, przeciągać coś, używając siły zwierząt pociągowych 2;

w–i przewoźnik 1, Tatarowie 2;

w. blade cienie = zmarłych 1, dom 2;

w. na koleśie 2, przez bród 1.

1. Zebych ia ... on bród mógl przebyć/ przez który/ Srogi iákiś przewoźnik wozi bládé cienie/ *Tr* 14,5. 2. Lepiéy polnych Tátarów dawny zwyczaj niešie/ V których káždy [wóy] dóm wozi ná koleśie:| *Pieś* 1,1,10. ZB

wozić się przewozić się, przeprowiać się, tu łodzią przez rzekę 1, 2, jeździć 3;

w–a się Bliźniąt głowy 3;

w., wsiadać 1 ~ w. w czymś 3;

w p. 2.

1. NIewoła dziś przewoźnik/ wsiáday kto ma wsiádać/ Niebepieczno się wozić/ gdy mrok pocnie pádác.| *Fr* 2,108,2. 2. Rotmi[trz]

chcąc przedsię ludzkość nieiáka po [obie] pokázác/ prowadził ia aż do rzéki/ gdzie się wozić miałá.| *Wzór* 2. 3. w nim (kole niebieskim) [ye] wożą zgodnych Bliźniąt głowy.| *Phaen* 40,398. ZB

woźnica ten, kto kieruje wozem, końmi, stangret 1–3, gwiazdozbiór Woźnica 4–8;

w. twój 1, 3, zanurzony 8;

w. nawraca 1, obrok bierze 2, W. Wołu nie zostawa, bo z nim jest spojony 8, na lewej stronie Bliźniąt 5, z W–a Koza i Kózki 7;

w–e upoić 3, przypatrzeć się W–y 5;

r. –nicá 1, –icy 5, –nice 6.

1. Náwrácay lepiéy nizli twóy woźnicá/ Strzeż nas tám záwiésć/ gdzie płác y te[knica].| *Fr* 1,50,3. 2. W przilbicach kwoczki siedzą/ abo owies mierzą/ Kiedi obrok woźnice na noc koniom bierzą/ *Sat* 48. 3. taki to gość (zbytek) w domu:| A by miał zginać/ niechce u[łpać] nikomu:| ... Ti go vpoi[iz] a on y woźnice twoie.| *Sat* 138. 4.5. Woznicá. NA lewéy [tronie] bliźniąt/ przypátr [ye] Woźnicy| Który głowę [wą] trzyma przeciwko Helicy.| *Phaen* 11, tyt. – 141. 6. Lewy róg/ á zás prawá nogę v woźnice/ Iedná gwiazdá zéymuie.| *Phaen* 12,152. 7. Nie wnet z Woźnicą kozá/ y kózki podáia/ Które na iego ręce wyciągléy pałáia.| *Phaen* 40,555. 8. Wołu/ zánurzony/ Woźnicá nie zostawa: bo znim ief [poiony].| *Phaen* 40, 584. ZB

woźniczy należący do gwiazdozbioru Woźnica 1, 2;

w. nogi 1, głowa, ręka, grzbiet 2.

1. V Nóg Woźniczych wy[rzy]z poklékłego wołá:| Iego znáki/ żywému podobné [ą] zgołá.| *Phaen* 12,147. 2. Kożę ... Z głowá/ z ręká/ y z grzbietem Woźniczym/ pod ziemię| Kozorożec podáie. *Phaen* 40,560. ZB

wódz przewodnik w podróży, ktoś, kto zna drogę, która doprowadzi do celu 7, 18, Bóg jako przewodnik w życiu, który pomaga pokonywać trudności, wskazuje właściwą drogę 1, 8, 12, 17, kierujący działaniami wojska w bitwie (również w grze w szachy), dowódca wojska 2, 4, 11, 14–5, przywódca narodu, pokolenia, stojący na jego czele 3, 13, ktoś, coś, kto, co przewodzi czemuś, jakimś czyn-

nościom od kogo, czego te czynności jakoś zależą 5, 6, 9, 12, o zwierzętach – przywódca stada 16, królowa pszczół 10;

w. prawdziwy 8, pewniejszy 18, nowy 10, biały 14, ten 15, dwa 13, Beniaminów 3, słowieński 13, wojsk 2, 4, umysłów 12, gwiazd 5, tańców i pieśni 6, rymów 9;

w. to: Bóg 1, 2, 4, 8, 17, człowiek 3, 7, 9, 11, 13, 15, fig. szach. 14, baran 16, pszczoła 10, księżyc 5, Cynozura 18, lutnia 6, muzyka 12;

w. k. sprawuje 1, uskramia coś 8, podszedł 14, dostał k. 14;

mieć w-em Pana, Boga 1, 17, Pana w-em swych wojsk mieć 2, 4, k. wziąć za w-a sobie 7, w-a oglądać 10, w-mi przeciw ojczyźnie być 11, stadu w-em być 16, w-em żeglarzowi 18;

w., sprawca cz. 5, księżęta 3, wieczna światłość 8 ~ w p. 11-3.

1. Ieft kto ná ziemi/ coby żył prawdziwie| W boiaźni pán[kiéy? táki niewątpliwie| Ma wódzem páná/ który go [práwuie| Témi drógami/ co ie [am lubuie.| *Ps* 25,27. **2.** Kto mi do ręku poda miáfto niedobyté?| ... Nikt oprócz ciebie (*Boże*)/ którégó dziś znamy| Gniéw ná [yę/ áni wódzem [wych woy[k mamy.| *Ps* 60, 24. **3.** Błogo[stawicie po zborzéch [wégó zbáwicielá/| Ktorzy plyniecie z źródeł cnégó Izráhelá.| Tu wódz Beniáminów/ ... tu [ą Neptál[kié ksiáżetá.| *Ps* 68,71. **4.** *Ps* 108,24 jak nr 2. **5.** Toli ieft ón krag odmiennéy swiáttöści/| Wódz gwiazd różlicznych/ y [prawcá żyzności?| *Pieś* 1,10,10. **6.** Lutnia wódz tanców/ y pieśni vczonych/| *Pieś* 2,16,9. **7.** Ten (*pan*) ... Wziął cię zá wódzá [obie: y ... [zedł morzem ku Pol[kiéy gránicy/| *Pam* 134. **8.** Wódzu prawdziwy/ y wieczna swiáttöści/| V[krom z lá[ki [wéy morzkié nawáttöści/| *FgPieś* 1,33. **9.** Tyś (*królu*) mych rymów dziś wódzem: *FgBitwa* 45. **10.** Iáko więc ku látu| Robotne p[zczoły w ulu [zembrzá/ kiedy wodzá| Nowego ogládały/ *Odp* 260. **11.** oyczynę y Páná zdrádziv[zy do nieprzyiacielá ziąda/ y wódzmi przeciw oyczynie [wéy będa/ *Wr* 17. **12.** Kiedy [ie tedy Muzyká odmieni/ która ieft iáko by wódzem vmy[łów ná[zych/ tedy zá nią y ludzkié obyczáie/ *Wr* 20. **13.** v żadnégo hi[storyká/ którzykolwiek národ Słowień[ki w[pomináią ... nie náydnią [ie ci dwa wódzowie Słowieńcy/ Lech z

Czechem. *Czech* 1. **14.** Pod[zedł wodz biały/ y do[tał Rycerzá.| Który niedawno ... Przed [ámym Krolem dáł był Bogu du[zę.| *Sz* 368.

15. Nie ze[zło nic Wódzowi temu ná ofobie:| Ale [ercá y siły niémá[z. | *Mon* 44. **16.** Báránowi go równam ... Który piéknému [tádu wódzem ieft owczému. | *Mon* 198. **17.** To [y-[ząc uléklá [ie Helená niebogá/| Y wy[zlá potáiemnie/ máiac wódzem Bogá. | *Mon* 414. **18.** Cynofurá záś mniey[za/ lecz wódzem pewniey[zym| *Zeglarzowi: Phaen* 49. ZB

wódza p. wodza

wól kastrowany byk, hodowany jako zwierzę robocze (pociągowe) albo rzeźne 1-6, 8-12, 16-28 (w *Starym Testamencie* składany Bogu w ofierze 1-5, 9, 19), bóstwo pogańskie 7, byk z mitu o Europie, w którego wcielił się Zeus 13-4, konstelacja gwiazdna – Wól 29-35, obelżywie o człowieku – głupiec, prostak 15;

w. pracowite 16-7, robotny 28, złotorogi 5, 19, rogaty 32, gładkie 10, tłuste 4, poklekły 30, uklekły 33, nowo targany 9, bity 27, bezecny 14, moje 16-7, wszystkie 3, wiele 25, żaden 24;

w. pracuje 24, pod jarzmy chodzą 10, jest w jarzmie 22, wiele o czymś chodzi 25, przywykł sianu 8, do obory przybiegły 11, stoją w stajni i w tyle stodoły 21, gotują się na (*boskie*) stoły 4, tak drogi przed Panem nie będzie jak chwala 5, (3), głowę położył 32, róg zgubił 23, miece się 23;

w-em Boga błagać 1, 19, uwiązać u pańskiego stołu w-u 9, w-u na stół dać 28, w-y paść 18, poganiać 26, na ziemię obalić 6, w jarzmie nie widzieć w-a 22, ujrzeć w-a 30, w-u przysieść 13, nie chcieć w-u 2, przed w-em kłekać 7, być w-a głupszy 8, ludzi przetwarzać w w-y 12;

w., stada 10, baran 1, kozieł 2, cielce 4, wielbłądy 6, psy 12, koń 21, oracz 24-5, pług 26, chwala 3 ~ w. – kadzidło 19;

r. -ołu 2, 9, 31, -oła 22, 30, -ole 15, -oły 4, 12, 20-1.

Ps: **1.** Więc nie báránem/ áni wołem go (*Boga*) błagaycie/| Ale przedeń [umnienie czy[te przyna[zaycie:| 4,17. **2.** Niechcę ia (*Bóg*) ... z twéy obory wołu/| Niechcę y kozlá z twoiégo okołu:| 50,25. **3.** Ofiárá v mnie

(u Boga) nawdzięcznię[za/ chwałá:] Ta mnie za w[zytki woły będzie] stała/ 50,66. **4.** Iuz ćielce/ y tłusté woły/ Gotuiá [ye ná twé (Boże) stoły.] 66,55. **5.** A ty więc/ moiá lutni/ pomni chwałę dáváć/ ... Co pan ták wdzięcznie przyimie/ że nigdy ták drogi/ Przed nim nie będzie wół złotorogi.] 69,68. **6.** Grad woły/ grad wielbłądy ná ziemię obalił/ 78,87. **7.8.** Kłękáli (co winna rzecz tylko była pánu) Przed wołem/ woła głupszy/ który przywykł síánu.] 106,44. **9.** Bóg Pan prawy; ... Vwiążćie cią-głym [znurem v páń[kiégo] stołu] Nowotárgá-négo wołu.] 118,58. **10.** Stádá nieprzeliczone tyśiámi niech rodzá/ A woły gładkie pod iármzy chodzá.] 144,36.

11. SAmý do [wéy obory woły rozpu[czoné] Przybiegły z gór/ gwałtownym dé[sczem] vmoczoné/ Fr 3,25,1. **12.** Przy tobie ia/ cnotliwy [tárofto/ moge] ... obiechác. ... Thrácia/ ... y możnégo wy[okié] Aeolá/ Antiphatá/ y iędze/ zioły/ Możná ludzi przetwáráć/ to v p[fy] to w woły.] Fr 3,77,12. **13.** Ták ci [ye biédny] Europie do[státo] Ieno że wołu chćiáá przy-siéc máto;] Pies 1,6,14. **14.** By mi (Europie) [ye teraz do[stá] iáko w rece] On wół bezecny/ by[by] w tákiy męce/ Żeby mu ze [bá] muśiáły [pásć rogi/] Pies 1,6,34. **15.** Potym od melo-diéy áz po[fná] ná [tole] Ali drudzy wo[áia] ná dwór/ ná dwór wole.] Pies 1,18,48. **16.** Prá-cowité woły moie/ ... Tu wá[zá] d[zi]ś p[á]za będzie;] Sob 8,1. **17.** Sob 8,21 jak nr 16. **18.** Przy[zed]zy tedy w ten kray/ pá[st]em woły/ Gofpodarzowi/ FgAl 8. **19.** Ale iáko nie zawzdi wołem złotorogim,] Czas[em] Boga błá-gamy kádzid[em] ubogim;] Sat ded. 3. **20.** To náwiét[ze] mif[ter]two kto do brzegu z woły/ A do Gda[st]ka wie drogę z zitem/ Sat 17. **21.** Kotczy to nádziezny koń/ a poczet záš woły/ Ktore [stoiá] i w[st]ayni/ i wtile [stodoły.] Sat 49. **22.** Nie widziá[le]ś t[á]m zamku/ áni miá[st]á zgo[á]á/ Ani zbozá ná polu áni w iármzie wo[á:] Prop 174. **23.** Iáko/ gdy w zwádzye wół práwy rog zgubił.] Oslep [ie miecze/ á krew z niego plu[zczy/] Sz 220. **24–5.** Żaden oracz/ żaden wół o tym nie prácuie;] Ale ie[li] się kiedy zklonem porembuie/ Wiele oraczów/ wiele wołów o niéy chodzi;] Epit 55–7. **26.** nie trzebá [ye zbrániáć] P[ł]ugu iáć cz[á]sem/ albo y woły pogániáć;] Marsz 50. **27.** dopadł (Menelaus) koń[kich] w[ół]ów v (Parysowego)

[zy]zaká/ Y ciągnął go/ ... A tego węzeł duśił v p[trzonéy] tkánice/ Która pod brodá [trzeglá] czubátéy przy[by]bice. Y wćiagá[by] był/ ... by byłá/ Wenus ... nie wnet obaczy[á] Która mu pás bitégo wołu rozerwá[á] A temu prózna w r[é]ku przy[by]bicá zo[stá]á.] Mon 373. **28.** Ták náđ piérw[ze] gor[zych] [ye ludzi námnózyto;] Którzy naprzód złoczynná [záb[le] vkowáli/ Y robotnégo wołu ná [rogi] [stó] d[á]li.] Phaen 9,120. **29–30.** Wół. V Nóg Woźniczych wy[ry]z[ze] pokl[é]k[é]go wo[á:] Iego znáki/ żywému podobné [á] zgo[á].] Phaen 12, tyt.–147. **31.** Obádwá (Wół i Woźnica) po[po]tu/ Biezá; lecz v zachodu/ piér-wéy widáć wołu.] Phaen 12,154. **32.** W Tym plácu/ gdzie rogáty Wół głowę po[ł]ożył/ Máto niżéy pochyły Orion [ye z[ł]ożył.] Phaen 29,273. **33.** Po Kozorożcu Wodnik/ potym Ryby wodné/ Więc Skop/ więc Wół v[klé]k[é]y/ więc Bliźniétá zgodné.] Phaen 40,454. **34.** Wołu/ zánurzony/ Woźnicá nie zo[stá]wa: bo nim iest [po]iony.] Phaen 40,583. **35.** Ale z Wołem y z Kozá/ y drobné koz[łétá] Wynikáia/ Phaen 40,587. ZB

wór duża płócienna torba 3, zgrzebna, bezkształtna szata, ubierana na znak żałoby lub pokuty 1, 2;

w. żałobny 1, gruby 2;

w w–rze chodzić 2, w. z k. zdjąć 1, coš w jeden w. sadzać 3 ~ w przyszł. 3;

chodzić w w–rze, pościć 2 ~ w. żałobny – płaszcz ozdobny 1 ~ w p. 3.

1. Obróci[le]ś p[ł]acz w rádości;] Zdiá[le]ś zemnie wór żałobny/ A w[ł]oży[le]ś p[ł]aszcz ozdobny.] Ps 30,35. **2.** ie[li]m [wé] po[st]em dręczył[em] ciá[ł]o/ W[zy]tko mi to śmié[ch] v nich iedná[ł].] Ie[li] mié w grubym chodzáć worze vpátrzyli/ Przypowieść ze mnie wnet vczy[ni]li.] Ps 69,25. **3.** Dwu kotu w ieden wor zle [á]dzáć. Ap 2. ZB

wóz pojazd drewniany, ciągnięty przez konie, służący do podróżowania, przemieszczania z miejsca na miejsce ludzi, zwierząt i różnych towarów 8–10, 15–7, w wojsku, w czasie wojny, używany jako środek transportu, a także jako pomoc w bezpośredniej walce 1, 2, 5, 12–4, 18, w użyciu przen. jako synonim ludzkiego życia 3, jako element mocy Boga 4, powóz Boga 6, bóstw 7, 11, pojazd słońca 22, konstelacje gwiazdne Wozy 19–21, 23, jako przykład w Ortografii 24;

w. nacięższy 9, wielki 21, okowany 10, ułożony 7, gęste 12, nieuchronne 4, kosami tknione 1, niezatopiony 23, widome 20, ogniasty 22, lotny 11, łabędziom zwierzony 7, dwa 20, twój 3, 6, swój 2, 7, 22, tenże 17;

chmury boży wóz 6, woza dyszel 21, ómy w-ów 4;

w., w-y stoją, stały 4, 5, 18, po rzekach zbieżał 9, coś niesie 23, nie ustraszą k. 1;

na w. wsieść 7, na w-e usieść 17, owce na w. włożyć 16, z w-a wysiadać 15, skoczyć 13, siać rany 11, rwać się przez w-y 12, w-y rzędem postawić 14, w. kupować 10, hamować 22, z góry spuścić 8, czyjś sprawować 3, w w-y ufać 2;

w., wódze 3, konie 2, 5, 6, 14-5, 18, sól, garnce, kocięł, krój, łemiesz 10, grotty 1, zbroje 18, wały, płoty 12, anioły 4, Cepheus 23;
r. -ozy 5 ~ w p. 24.

1. Pan żywotá mego [trzeże ... Nie v[trá]z[ą] mié wozy kofámi tknione/ Nie v[trá]z[ą] mié grotty ku mnie złożoné. | *Ps* 3,11. **2.** Oni (*nieprzyjaciele*) w [woie wozy/ y vfáia w konie: | A my w páń[kiéy] kładźmy nádźieię obronie. | *Ps* 20,21. **3.** Prawdá/ y ludzkość/ twóy wóz nié[ ] [práwuié/ A [spráwiedliwość wódzámi] [záfuie: | *Ps* 45,13. **4.** Iego (*Boga*) woy[ká] niezliczné: wozów nie vchronnych | Cmy nieprzeźráné [toia/ y Anyołów konnych. | *Ps* 68,45. **5.** Mężniey[zyś ty/ niż górni hetmáni: | ... Stráchem/ boże wieczny/ twoiéy grozy | Stały wryt[ ] y konie/ y wozy. | *Ps* 76,12. **6.** Chmury twóy wóz: twé konie/ wiátry nieścignioné: | *Ps* 104,7. **7.** Do Miłosci. Matko [krzydłátych miłosci/ | ... Wsiádz ná [wóy wóz vložony/ Białym łabęciom zwierzony. | *Fr* 3,12,3. **8.** O Stároftá ná Mu[ ]zynie | Ty [ ] się zna[ ]z dobrze ná winie/ | Zna[ ]z/ y ma[ ]z: botylko zgury | Spusciw[ ]zy wóz/ áli[ ]z Vhry. | *Fr* 3,74,4. **9.** Sniég ná ziemi wys[ ]z[éy] łokciá leżał/ | A po rzékách wóz nacięż[ ]zy zbieżał. | *Pieś* 1,2,4. **10.** Tym czásem chodząc po tárgu kupuie: | Tu [ól/ tu gárnce/ tu kocięł miedziány/ | Tu króy/ tu łemie[ ]z/ tu wóz okowány: | *FgArc* 11. **11.** Bijcie w bębny/ y w tráby: ále nie ná táki | Ton/ iáko [zalonému Mar[ ]zowi przy[ ]máki | Czynie[ ]/ kiedy żeláznym [ferdakiem odziány | Miedzy woy[ ]ki z lotného wozá sieie rány. | *EpRadz* 20. **12.** Pełno iey (*Pani*) w[ ]z[édy/ rwie [ ]ie y w namioty/ | Przez gęfte wozy/ przez wáty/

przez płoty. | *Sz* 340. **13.** Támże profto ná ziemié z bronia z wozá [koczył: | *Mon* 29. **14.** Konie tedy/ y wozy rzędem poftáwili/ | A [ámi w pole wy[ ]zli/ *Mon* 111. **15.** Zá[ ]tánowiw[ ]zy konie/ z wozá wy[ ]siadáli. | *Mon* 266. **16-7.** To rzék[ ]zy/ owce ná wóz włożył mąż uczciwy (*Pryjamus*): | Sam potym wsiádl/ ... z nim Antenor síwy | Ná tymże wózie vsiádl: *Mon* 315-7. **18.** Owi tedy w [wych rzędziech] [ ] siedli/ gdzie burzliwé | Ich konie z wozy [ ]tały/ y zbroie ciérpliwé: | *Mon* 330. **19.** WOZY *Phaen* 1,tyt. **20.** Sámá ós/ ... obá kóncá má-ia[ ]c/ ... Po práw[ ]y/ y po lew[ ]y r[ ]ce/ ten po[ ]sledni (*biegun pólnocny*) | Ma dwa wozy widómé/ iáko znáczá iedni. | *Phaen* 1,36. **21.** Wozá wielkiéy dy[ ]zel/ trzyma pochylony | Arktophiláx/ *Phaen* 8,79. **22.** Tu letnié Słóńce [wóy wóz ogni[ ]ty hámuie: | *Phaen* 40,409. **23.** Cepheus po pás w morzu ná łeb wywrócony/ | O[ ]ftátek [ ]ucho nie[ ]sie wóz niezátopiony. | *Phaen* 40,530. **24.** O dwoie: iedno Łáci[ ][ ]kié bez znaku iáko tu/ oko: drugié grub[ ]z[é] z znakiem iefli trzeba/ iáko wós(!): *Ort* 14. ZB

wózek mały wóz.

O dwoie: iedno ... bez znaku ... drugié grub[ ]z[é] z znakiem ... iefli trzeba/ iáko ... na wo[ ]sku wy[ ]ci[ ][ ]nać(!)/ abo na wózku iechać. *Ort* 14. ZB

wpadać zajmować jakies miejsce, pojawiać się gdzieś gwałtownie z rozpędem 3-5, osuwać się w głąb czegoś, tu dołu 1, o gwieździe - zachodzić, tonąc w morzu 4, o rzece - wptywać do innej rzeki 2;

w-a ludzie 1, fig. szach. 3, Etezyje 5, głowa *Helice* 4, bród *Lucesny* 2;

w. w nie (doły) 1, w któryś rząd 3, na morze 4, 5, w Tud 2;

w., siadać 3, doły brać, w nie w. 1;

r. -ada 3, -ája 5, -áli 1.

1. Doły bráli podemná: ále ci[ ]z/ co bráli/ | Zdárzył Bóg/ że ná koniec [ ]ámi w nie wpá[ ]dáli. | *Ps* 57,20. **2.** Tyś nád *Luca[ ]ná* ciágnął/ | który bród g[ ]ęboki | Tuż tam od [ ]láku twego wpada w Tud [ ]zéroki. | *Jez* 266. **3.** W trzeci rząd *Rycerz*/ zákoliv[ ]zy/ wpada/ | Ale ná in[ ]z[ ]ey co raz bárwie [ ]iada. | *Sz* 79. **4.** T[ ]y (*Helice*) więc głowá tam wpada ná g[ ]ębokié morze/ | Gdzie wieczorné y ráné mié[ ]z[ ]áia [ ]ye

zorzę. | *Phaen* 2,59. **5.** Ná ten czas Ete[ia]e ná morze wpadaia; | *Nawy wiátr niešie/ Phaen* 10,139. ZB

wpaść szybko *wbiec, nagle, gwałtownie pojawić się gdzieś, wedrzeć się na jakąś przestrzeń* 9, 11, 15, *dostać się gdzieś wbrew swojej woli, zostać złapanym w jakąś pułapkę, znaleźć się w niekorzystnej sytuacji* 1, 3, 6, 12–3, *zagłębić się w coś, wedrzeć się do wnętrza czegoś* 4, 5, 14, *natrzeć na kogoś, na coś, rzucić się na coś* 8, *poddać się chorobie* 10, *o rzece – wpłynąć między brzegi* 7, *uzyskać o czymś wiedzę, dowiedzieć się, poznać* 2;

w–e, –a *człowiek, ludzie* 1, 3, 10, 12, *Bootes* 15, *fig. szach.* 13, *lwice* 8, *tureckie towary* 6, *czyjeś miecze* 4, *strzała* 14, *bełt* 5, *rzeki* 7, *wicher* 9, *piorun* 11, *to* 2;

w. pod tyranna 12, *komuś w ręce* 3, w *rękę* 2, w *czyjeś serca* 4, *prosto komuś w serce* 5, w *czyjś sak* 1, w *sidło* 13, w *niemoc* 10, na *morze* 9, 15, w *brzegi swoje* 7, na *stado* 8, aż do *pierza* 14, *między skały* 6, *przez dachówkę* 11;

w., *pobiegać* 11, *cz. przydać* 6, *zrzucić nie móc* 12, *k. potracić* 13, *cz. nie wziąć* 13, *porwać* 1, *przepaść się* 4, 14, *zawrzyć się* 7, *morzyć* 8;

w. – *odpaść* 5, *wstać* 10, *wypadać* 11;

r. – *ądnie* 1, –*pádną* 4, –*pádlá* 5, 14;

w p. 12.

1. *Vpátruie (zły człowiek) chudźine/ ... Czycha/ iákoby porwał nędzniká zdrádnie/ Y porwie/ ie[li] iáko w iego [ák wpádnie. | Ps* 10,28. **2.** *bo ty (Boże) widźiz y [mutnych mękę/ Y hárdych okrućie[st]two: toć wpádnie w rękę. | Ps* 10,38.3. **3.** *Niechay nie mówia (ludzie zli): lubuy du[zo/ teraz/ Oto nam w ręce wpadł/ czego[my] nie raz/ Sobie życzyli. | Ps* 35,74. **4.** *(niesprawiedliwi) Miecze wyięli/ łuki náložyli/ Aby vbogię/ y dobre ni[zczyli:] Ale ich miecze w ichże [ercá wpádną/ A łuki w ręku [ámy [ye przepádną. | Ps* 37,35. **5.** *Stoczyłem z miłością bitwę. | ... A gdy w[zytkich] strzał pozbył/ Samá [ie w bełt obrócił/ Y profto mi w [erce wpádlá/ A mnie zaráz moc odpádlá. | Fr* 1,8,17. **6.** *Nieumiém ia/ gdy w żagle/ Vderzą wiátry nagle/ ... świętych przenáydowác dáry/ Aby łákoméy wodzie Tureckie towary/ Bogáctwá nie przydáty/ Wpadw[zy] gdzie między [káty:] | Pieś* 1,9, 38. **7.** *Potym y zbytnie závártly [ye zdroie/ A byftré rzeki wpádlly w brzegi [woie/ | Pieś*

2,1,46. **8.** *Schrón [ye ... przed bezecnými Sió[trami] zlémi. | Któré/ iák lwice z głodu nieznośnégo/ Wpadw[zy] ná [tádo/ káżdá morzy [wégo:] | Pieś* 2,18,42. **9.** *Ie[scze] były wieczorné nie zágá[ly] zorzé/ Kiedy nieuśmierzony wicher wpadł ná morze. | Pam* 174. **10.** *Tęczyn[ki] od wielkiego [mutku] Wpadł w niemoc/ z który mu iuz ... | W[tać] nie obiecowa[ł] Kłoto zazdroś[ci]wa. | Pam* 223. **11.** *Táki więc przez dáchówkę wpad[zy] piorun [lepy/ W[zy]tkie gmáchy pobiega y pokryté [klepy:] Potym nowym wypada [zlákiem niewidomy/ | Jez* 103. **12.** *nákoniec pod Tyránná wpádlly/ którygo potym nigdy z siebie zrzucić niemogli/ Wr* 10. **13.** *Krol nie ma nigdzyey vciec pewney [ciány. | Gdzyeby wpadł w sidło/ kiedy lud potráci/ A [záchu] nie wzyá[ł] táki met nie pláci. | Sz* 107. **14.** *W[zá]koż Rycerzá tak bárzo vderzył/ Ze ná nim przednia pláchá [ie przepádlá/ A [strzała] práwie aż do pierza wpádlá. | Sz* 312. **15.** *Bootes ... Ten światlá ná[ly]cony od pólnocy tonie/ Wpadw[zy] ná morze/ kiedy y [lóneczne] konie. | Phaen* 40,478. ZB

wpić się *wieść w strukturę czegoś, wnikać w coś.*

Iáko drugi człónki [wé okrył odzieniem/ Táko on zew[ząd] obložon iest zlorzeczeniem. | A to téz iáko wodá/ w iego wnętrzości/ Y/ iáko tłusty oléy/ wpiło [ye w kości. | Ps 109,44. ZB

wpierać *wpychać we wnętrze czegoś, tu o człowieku grzebanym po śmierci w ziemi;* r. –*érasz.*

Ale biédnému człowieku/ Co dzień závázdy lat (Boże) vciéra[z/ Aż go na wet w ziemię wpiéra[z. | Ps 90,12. ZB

wpisać *umieścić wzmiankę o kimś, o czymś w jakimś tekście, tu o wprowadzeniu czyjejs postaci do fraszek.*

Nie ma[ż] o co [tać/ bych cię wpi[ł] w [woie kárty:] Bo tám [tátka] nie wielé/ á [nadz] w[zytko] zártly. | Fr 2,60,1. ZB

wpośród *o czasie – w środku jakiegoś odcinka czasu 1, o przestrzeni – pośrodku, w jednakowej odległości od granic, przez środek, w głębi jakiejś przestrzeni* 2–4, 6, 7, 9,

między kimś, czymś, będąc otoczony kimś, czymś 5, 8, 10;

w. nocy 1, morza 3, 4, jakiejś ziemi 7, dworu 6, placu 2, lasów 5, kupy rycerskiej 8, zboru 10;

w. cz. zaśpiewać 1, coś roztoczyć 2, osuszyc 3, patrzeć na k. 5, stać 6, 9, stanąć 8, 10, upaść 7.

1. á ia pieśń przyiemną| Y w pośrząd nocy zaśpiéwam możnému| Obroncy [wému.| Ps 42,3 1. 2. Pełné twoie bóznice huku/ pełné zbroie| W pośrząd plácu chorągwie roztoczyli (nieprzyjaciele) [woie:| Ps 74,10. 3. Tyś (Boże) w pośrząd morzá drógę [zéroką ofu|zyl| Ps 74,27. 4. Co wádzil/ ... Widziéć [zéroki Dunay/ ... Albo gdzie wpośrząd morza [tawné miá|to leży| Fr 2,26,9. 5. O Piękna nocy ... Pátrzná nas iafno w pośrząd tych tu lá|ów:| Pieś 1,13,2. 6. Lipá [toiąc w pośrząd dworu| Wygláda cię co raz z boru.| Pieś 2,2,27. 7. Król dwu korón Włodzi|ław: ... We krwi nieprzyjaciél|kiéy vpadł zmordowány| W pośrząd ziemi Tureckiéy: Fg-Bitwa 65. 8. Tým kiedys y ty [tánał w pośrząd wielkiéy kupy| Rycér|kiey/ przyodziány Mo|kiew|kimi łupy| Oćiec twóy ták cię witał: Jez 37. 9. Przy páłacu był [ad pyékny/ ... A fontaná z Alábá|tru práwie w poyrzod (zam. pośrząd) [tá|ál| Zuz 25. 10. A [tánaw|zy w pośrząd zboru fá|zzywi Sędzyowie| Położyli [we niewiernie ręce ná iey głowie.| Zuz 129. ZB

wpół w połowie długości.

Hektor ... śrzodkiem idąc/ vfy Troiá|ł|kie hánował| Iaw|zy wpół ofczep: Mon 77.

p. pół ZB

wprawdzie wyraz ekspresywny używany w sytuacji, gdy mówiący, przyznając, że wypowiedzany sąd jest prawdziwy, słuszny, wprowadza równocześnie wypowiedź przeciwstawną, zawierającą zastrzeżenie, że nie należy z tego wyciągać stosownych wniosków – przyznając, że ..., ale; zgadzam się, że ..., to jednak; co prawda ..., ale, lecz; itp. 1, 2, 4–6, 8, 9, wprowadza uwagę nawiasową, precyzującą lub uzupełniającą treść wypowiedzenia, wprowadza komentarz, dopowiedzenie – w rzeczywistości, prawdę mówiąc 3, 7, 10;

w. (nie) ..., ale 1, 2, 5, 6, 8, 9, lecz 4.

1. Póki iéy zámierzony krés był/ poty żyła:| Krótko w prawdzie: ále w tym człowiek nic

nie włada:| Tr 19,119. 2. PO|ádziłéś mié wprawdzie nienagorzéy| Ale by trzebá mié|á dáwac [porzéy:| Przed tobá widzę pó|mi|kóv niemá|o| Fr 1,52,1. 3. Wprawdzie zéć sié iuz niewczás odéymowác:| Ia ciébie mu|zę rad nierad miłowác:| Fr 1,67,9. 4. Iáb|ék wprawdzie nie rodzē/ lecz mié (lipē) pan ták kładziē/ Iáko [czep nap|odniey|zy w Hef|pery|kim [á|dziē:| Fr 2,6,11. 5. Wprawdzieć nie by|o ko|z|tu ná má|zkáry| Ale by| zázwdy koń ná [tániu rzé|zwi| ... Szá|blá przy boku/ [am pácho|ék trzézwi| Fr 3,24,8. 6. Gładkość wprawdzie [ługi dáie| Ale dzierzá obyczáie:| Pieś 1,21,15. 7. więziē| wielkiego Alexándrá ... boiác [ie/ á by by| pierścieniá nie chybi|/ á [ławy dobrego [trzelcá nie vtráci|/ vmy|li| by| ráczey gard|o dáć/ niż łuku przed Krolem pościágnąć. Y iam thegoz má|o nie vczyni| (wprawdzie nie ták do|k|ona|y [trzelec) ieno zé lá|ká W. M. Droz|za v mnie/ ni|z w|z|ytká poetica. LZam. 8. Graekowie nas woiuiá: wczorá ... Piéć gá|er ich przypá|do ná Troiá|ń|kie brzegi| Ludzi w prawdzie nie bráli/ ... Ale cokolwiek by|o w polu by|d|á/ wziēli:| Odp 582. 9. Anny iuz té|zno ... Ze dotąd niewie/ czyiá ma być pewnie:| Ná obu wprawdzie pátrzy|á lá|káwie| Ale co wiedziēć/ komu [erce práwie:| Sz 493. 10. Teraz do tego przy|z|o| zé álbo iéy w niebiē| Albo mnie by|d|z: co wprawdzie w ręku iē| v ciébie:| Br 54. ZB

wprawić spowodować, że ktoś się znajdzie w jakimś niekorzystnym dla siebie położeniu, sytuacji 1–4;

w-i Pan 1, (2), bogini 4, nieszczęście czyjeś 3;

w. czyjeś nieprzyjacioły 1, mié 2–4;

w. w doły 1, w morze trosk 2, w błąd 4;

w. – wybawić 2;

r. –áwi| 2, –i|o (:–y|o) 3, –áwić 4.

1. w téz/ co ná mié doły| Kopáli/ wpraw| o pánie/ mé nieprzyjacioły:| Ps 54,10. 2. Tyś (Panie) mié by| práwie w morze tró|k rozlicznych wpráwi|/ Potym/ vzáliw|zy [ye/ [nádnieś mié wybáwi|/ Ps 71,41. 3. Tákíē frá|zki mnie zbiéráć pożyteczniéy by|o| Ni|zli/ w co mié niē|z|czéścié moie dziś wpráwi|o| P|ákáć nád głuchym grobem méy wdziēcznéy dziewczyny| Tr 2,8. 4. Bogini/ zás mié chce|z w błąd wpráwić:| Mon 393. ZB

wprawować powodować zmianę czyje-
goś położenia, wprowadzać gdzieś ~ r. -uje.

Wten czas Wieloryb [wóy plu]k z wody
vkázuie:| A Bootá piérw[zy znak pod ziemię
wpráwuie.] *Phaen* 40,590. ZB

wprowadzić wwieść kogoś gdzieś, zapro-
wadzić dokądś, tu przen. ~ r. -imy.

Ze coś dziś obłoków bli[ku] To cię piánémi
rimy| Aż do niebá wprowadzimy.] *Fr* 3,74,18.
ZB

wprzód w kierunku przed siebie, do
przodu 1-3;

w. iść 1, 3, coś w. nachylać 2;
w., w tropy 1 ~ w. - w zad 2.

1. idź ty wprzod/ ia zá tobą w tropy.] *Odp*
378. 2. Vly[es ... Pow[staw[zy/ku] ziemi wzrok
trzymá náklónióny/| Lá[ki áni wprzód/ áni
wzad nie náchyláiąc/| *Mon* 219. 3. Styr tám
ieft opu[czony/ gdzie poślednié nogi| Chártá
wprzód idącego trzymáią [ye drogi.] *Phaen*
32,300. ZB

wracać zawracać, podążać z powrotem
5, prowadzić z powrotem 4, powodować, że
ktoś znajdzie się w takim położeniu, w jakim
był poprzednio 3, przen. 2, o rzekach - zmie-
niać im bieg, cofać je do źródeł 1;

w-a Pan 1, ślub czyjś 2, bogini 3, pasterz
4, *Menelaus* 5;

w. mię 2, 3, było 4, bystre rzeki 1;
w. od śmierci podwoja 2, ku pierwszej wol-
ności 3, ku domowi z lasu 4, do swego orszaka
5, na wspak 1;

w., coś w coś obracać 1 ~ r. -raca 1.

1. Dziwny to pan/ ... Morze w twárdy grunt
obraca/ By[tré] rzeki ná w[pák] wraca/| *Ps* 66,22.
2. P[Omni] ślub [wóy: toć ieft v[noś]ć y ochłodá
mojá/| Ślub twój mię wráca od śmierci o[stát-
niéy] podwojá.] *Ps* 119,50. 3. B[Ogini] która
miłością [záfuie]z/ ... Iuż mię niewracay ku
piérw[zy]éy wolności:| Bo niewiem bych żyć
vmiał bez miłości:| *Fr* 2,79,9. 4. A pá[stérz]/
multánki pod płá[cz] kriiąc zá czá[fu]/ Wraca
bydło ku domowi z pu[st]égo lá[fu].| *Fr* 2,100,10.
5. To mówiąc/ dopadł koń[kich] w[łó]w u [zy-
zaká/| Y ciągnął go/ wráciąc do [wégo] or[za-
ká.] *Mon* 368. ZB

wracać się zjawiać się ponownie w miej-
scu, które się opuściło, zając je na nowo 2, 5,
6, zawracać i iść w kierunku, z którego się
przyszło 4, osiągać swój pierwotny stan, stawać
się tym, czym się było 3, kierować się, zwracać
się przeciwko komuś 1;

w. poseł 5, koń 4, słońce 6, ziemia 3, morze
2, pośmiech, wzgarda 1;

w. nazad 4, 6, na miejsce swe 2, w ziemię
3, na mię 1, nierychło 5;

w., trapić, zapalać 1, k. zalać 2;

r. -ąją 1 ~ w p. 4, 5.

1. A ia ciérpieć nie mogę/ kiedy lud prze-
kłęty| Lekce v[wa]ża twój zakon święty.| Twój
pośmiéch/ twojá wzgárdá/ ná mię [ye wraciá]/
Mnie [erce] trapiá/ mnie zápałáią.] *Ps* 69,21.

2. A ich nieprzyacióły/ tropem zágonioné/

Wraciájąc [ye ná] miéy[ce] [wé] morze záláłó/

Ps 106,25. 3. Ziemiá w ziemię [ye wraca/

á duch z niebá dány| Miałby zginać/ áni ná

miéy[cá] [wé] wezwány?| *Tr* 19,29. 4. Ksiédzá

Krup[kiégo] kón miał ten obyczay/ że od koni

nie dał [ie] ládá iáko odwodzić/ y często [ie]

tráfiáło/ że potkaw[zy] [ie] z drugimi/ rad [ie]

ná zad wrácał:| *Ap* 7. 5. Lucyus widząc/ że

[ye] po[fe]ł nie rychło wraca/ będąc nie práwie

trzézw[wi]/ [zedł] [am] w dóm do Philodemá/ *Wzór*

6. 6. Tu przy[zed]z[zy] z pólnocy [s]łónce ku

Auf[tr]owi| Wraca [ye] zásię ná zad ku Aquilo-
nowi.] *Phaen* 40,420. ZB

wrazić zadając cios, wbić.

Aiáx tákże popędliwy| Wráził wsię miecz

nie[cz]ęśliwy:| *Fr* 3,27,6. ZB

wręcz wchodząc w bezpośredni kontakt,
z bliska.

Zá muremci Mofkwićin iákokolwiek męz-
ny/| Ale kiedy przyjdzie wręcz/ iuż tám nie-
do[le]żny:| *Jez* 230. ZB

wrodzony taki, którym człowiek jest ob-
darzony z natury, który nie jest nabyty 1, 4,
stanowiący stały przymiot Boga 2, 3;

w. siła 1, hojność 4, miłosierdzie 2, prawda
boża 3;

w prep. 2-4, w postp. 1 ~ r. -ona 1.

1. Moc mojá w[zy]tká/ y siłá wrodzoná|
Wy[ch]łá ták/ iáko [korupá] [palona.] *Ps* 22,41.

2. Powstań panie/ á wyzwól [mutné więźnie [woie/] Prosim ćie przez wrodzone miłosierdzie twoie.] *Ps 44,52.* 3. W tym kościele chwalebne imię twé w[pomione/] A to więc prze dobroć one:] Y prze wrodzoną/ boże wieczny/ prawdę twoię:] *Ps 138,5.* 4. Pátrż ná niewinné dźiatki/ ... Vyźrzy[z znaki nie máte wrodzonéy hoyności/] Y cnoty: *Dzie 57.* ZB

wrona *pospolity, czarno–popielaty ptak z rodziny krukowatych, Corvus corone;*

w–y fig zażywają 1;

w przysł. *ktoś karmion w–mi = ktoś sprytny, przebiegły 2;*

w., krucy 1 ~ r. –ámi 2.

1. Zieloné drzewo [łodkie figi rodzi/] Ktorych z wronámi krucy zażywáia/] *Fr 1,11,3.*

2. PRÓżno Chmurę [czuicie mémi wir[zykami:] O tym wła[nie rzeczono/ karmion ten wronámi.] *Fr 2,97,2.* ZB

wrota *duża, szeroka brama zamykająca wejście do domu 2, 8, ogrodu 9, więzienia 3, labiryntu 6, umowne przejście do świata umarłych 1, 4, do świata snów 5, 7;*

w. żelazne 3, rogowe 5, kościane 7, niewdzięczne, nieludzkie 8, świadome *czyichś* dróg i kłopotu 8, nieszczesne 4, domu 2, czarnej śmierci 1;

w. mieć w swoim władaniu 1, wyłamać 3, odemknąć 9, wrót strzec 2, do wrót trafić 6, przez w. wychodzić 7, *komuś k.* postać wroty 5, *nimi* puszczać się w ziemię 4;

w., progi 3 ~ r. –otá 1, 8, 9.

1. Bóg ná[z/ nádzieia ná[zá: to [záfazż żywotá/] Ten ma w [swoim władaniu czarnéy śmierci wrotá.] *Ps 68,56.* 2. Wolę wrót domu twégo [trzędz/ nizli ze złémi] Pod dáchy mie[żkác pozłóci[temi.] *Ps 84,23.* 3. Y wywiódł ie z więzienia/ ... Niechayże wielką iego dobroć wyznawáia/] Y [práwy świátu opowiadáia.] Który wrotá żelázné/ y nieprzekowáné] Wyłamał [nádnie progi [piżáné.] *Ps 107,31.* 4. GDzie té wrotá nie[zcze[né/ kórémi przed láty] Pu[zczał [ye w ziemię Orpheus [zukáiac [wéy [tráty:] *Tr 14,1.* 5. ále pi[mo twoie/] To ćiebie oznaymiło/ y przed oczy moie] Przynio[ło: zem ćie w głowę lepiéy wlepił [sobie/] Niż by/ ćie był po[łał w twéy wła[fnéy [ofobie] Wroty [en rogowémi/ gdy po-

czyną świtáć/] *Fr 2,104,13.* 6. Ná koniec y [am ćieślá/ który to (*labirynt*) mi[ftrował/] Aby tu rogátégo chłopobyká chował/] Nie zázwdy do wrót tráfi/] *Fr 3,29,13.* 7. Ale ná iáwi[ż płáczę [wéy lekkości?] Czy mié poku[śá ludzi króm winności?] Która przez wrotá kościáné wychodzi/] A ná człowieká [fny dziwne przywodzi.] *Pieś 1,6,29.* 8. Bóg was żegnay/ niewdzięczné/ y nieludzkie wrotá/] Swiádomé mych czę[ftych dróg/ y mégo kłopotá:] *Pieś 1,23,13.* 9. Ale miał z nas obu mocy ten i[fty niecnotá/] Wydárł [ie nam/ y wy[koczył/ odemknáw[zy wrotá.] *Zuz 144.* ZB

wrotny *ciągle powracający, cyklicznie się powtarzający 1, 2;*

w–e lata 1, 2;

w prep. 2, w postp. 1 ~ r. –otné 1.

1. Królestwo/ Sioń[ka [kálo/] Twégo królá będzie trwało/] Poki [łóńce górolotné/] Poprowadzi látá wrotné.] *Ps 146,36.* 2. Toli iest ogién ón nieuga[żóny] Złotégo [łóńcá/ kótré nie[kóńczóny] Biég bieżąc wrotné od początku swiátá] Prowadzi látá?] *Pieś 1,10,7.* ZB

wróbl *najpospolitszy, mały, szarobrzawy ptaszek z rodziny wikłaczy, Passer domesticus 1–6;*

w. mały 2;

w. narzeka 2, gniazda noszą 3, mają swe domy 1, żywią się pszenicą 5;

por. dla człowieka 4;

przysł. Na naszą to pszenicę w–e 5, prawa są ... jako pajęczyna, w. się przebiję, a na muszkę wina 6;

w., jaskółki 1, bocian, sarna, królik 3;

w. – muszka 6 ~ w p. 5.

1. Wroble máia [wé domy/ iá[kółki [wé máia] Gniazdá/ gdzie dźiatki wychowywáia.] *Ps 84,5.* 2. Nie [mutniéy nárzéka wróbl ná gniazdzie máły/] Kiedy go máciory płóché odbieżyły.] *Ps 102,19.* 3. Táz wilgotność y láfy żywi niezmierzóné/] Y Cedry ná Libanie twą ręką [zczepioné.] Tám wróble gniazdá no[żá: iodlá bocianowi/] Sárnóm góra mie[żkáníé/ [káłá królikowi.] *Ps 104,35.* 4. A Więc by ty Marćinie/ przed tym nieugonił/] Co to siedzi iáko wróbl/ á oczy zá[łoni:] *Fr 1,59,2.* 5. to [ą Akolitowie/ co ie Bi[kup święci. Rozumiém/ powiáda (*ziemianin*): ná ná[żę to

p[zenicę wróble. *Ap* 20. **6.** PRÁwá [ą równie iáko páięczyná/| Wróbl [ie przebiję/ á ná mu[zkę winá. | *FgTabl* 7. ZB

wrócić oddać komuś to, co było jego własnością i zostało zabrane, spowodować powrót do stanu poprzedniego 4, 7–18, spowodować powrót kogoś, czegoś na dawne miejsce, spowodować porzucenie niebezpiecznej drogi 1–3, 6, zaistnieć na nowo 5;

w–ą cnoty i pokój 5, w–i k., coś Pan (1), 2, 3, (4), (6), 7, 8, *Pluton* 9, syn 13, *dworzanin* 14, *Jadwiga* 10–2, *Trojanie* 15–6, *Fiedur* 17–8;

w. dziewczę 9, mię 1, 6, go 13, was 2, tę (*Helene*) 15, mdłe = *chorych* 8, Babę, (nie z dobrą wolą) *Paniej* = *fig. szach.* 17–8, serce 10, moje (*serce*) 12, one (*pierścienie*) 14, sprawiedliwość świata 7, powagę i miejsce uczciwe 4;

w. mi 4, 9–12, 14, 17;

w. k. z obłądliwości 1, z granic ostatecznych 2, z wód morskich 3, od podwoja piekielnej furty 6, na ścieżkę sprawiedliwości 1, ku zdrowiu 8, k żywotu 13;

w. k. 1, 2, 6, 8, 13, 15, coś 10, 12, 17–8, komuś k. 9, komuś coś 4, 10, 14, coś czemuś 7, z *elipsą dop.* 3, 16;

w., pocieszyć 4, coś okrócić 7, 8, oddać coś 15;

w. – dać 12, 14;

r. –róci 7, 9, –rócił 8, –wrócił 18 ~ w p. 14.

1. Wrócił mię z dziwnych obłądłości| Ná ście[zkę(!) iáwnéy [sprawiedliwóci:| *Ps* 23,5. **2–3.** Wróćę was (pan powiedział) z gránic of[átiecznych| Bázáń[kich: wróćę y z wód mor[kich niebe[piecznych. | *Ps* 68,59. **4.** Wrociłeś mi (*Boże*) powagę/ y miey[ce vczciwé/| Pócięzyłeś z łá[ki [wéy [erce fráfowliwé. | *Ps* 71,43. **5.** Prawdá/ y miłość po polách be[piecznie| Chodzą: wrócił [ye w[tyd/ wróciły cnoty/ Y pokóy złoty. | *Ps* 85,27. **6.** Práwieś mię wrócił od podwoiá| Piekielnéy furty/ ábych wieczny| Ogládał ię[zcze krąg [łoneczny| *Ps* 86,42. **7.** Pan na królestwo w[tepuie. | A on ... Spráwiedliwość świata wróci/ A krzywde/ y gwałt okróci. | *Ps* 96,43. **8.** Słowem [woim ich w[zytki choroby okrócił/ Y mdłé ku zdrowiu piérw[zému wrócił. | *Ps* 107,40. **9.** owa go (*Plutona*) [zámi/| To témi záłófnémi zmięczywá pieśniámi. | Ze mi moię namil[zą d[ziw-

kę ię[zcze wróci/ | *Tr* 14,11. **10–1.** WRóć mi [erce Iádwigo/ wróć mi/ prze bogá/| A nie bądź przeciwko mnie ták bárzo [rogá. | *Fr* 2,2,1.

12. Przeto vczyn ták dobrze/ álbo wróć moie/ Álbo mi ná to miey[ce day [erce [woie. | *Fr* 2,2,7. **13.** Słuznie tedy záłue[ez (*synu*): á byś ię[zcze ktemu| Swym płáczem mógl go

(*ojca*) wrócić k żywotu piérw[zému:| Rádzil[bych/ żebyś plákał/ *Tarn* 54. **14.** Wrok potym zdémuiąc (*król Zygmunt*) tákże piérścienie z pálców ... sięgnął [ie tenze (*dworzanin*) po nié/ którému ie téz był przedtym dáł: Król ręki vmknął/ mówiąc: Wróćcie mi one piérwéy/ com wam był ták rok dáł trzymác. *Ap* 12. **15.** Tę (*Helene*) ię[li wroci[m/ y mężowi w ręce| Oddamy/ możem [iedzić zá pokoiem:| *Odp* 11. **16.** A ia wrócić (*Helene*) rádzę:| Abychmy ku zelzeniu nie[práwiedliwóci| Nieprzydáli:| *Odp* 275. **17.** Stoy/ rzecze Borzuy/ ... Nie tákci gráią/ bráćie/ między pány. | Wróć mi [ám Bábę (*Fiedorze*): czekay áz ia poyde/ *Sz* 245. **18.** Nie z dobrą wolą pániey Fiedur wrócił| Dobrze [ie w[trzymał/ że tuż nie przewrócił| W[zytkiego woy[ká/ *Sz* 259. ZB

wrócić się przyjść, przybyć z powrotem na miejsce, w którym się już było, zająć uprzednią pozycję 6, 8–10, 13–5, 17, 19–20, 23–5, zaistnieć na nowo, stać się ponownie jakimś, odzyskać utraconą postać, poprzedni stan 1, 2, 4, 5, 7, 11–2, podjąć jakieś działanie po przerwie, tu ponownie zacząć mówić o czymś, podjąć na nowo wątek 16, 21–2, nazad w. = przestać obowiązywać 3, w. się na czyjąś głowę = skierować się przeciw komuś 18;

w–i się człowiek, ludzie 4, 8, 10, 13, 16–7, 19–25, dusza 7, 9, serce 1, 5, *Orfeusz* 14, wstyd 2, pańskie słowo 3, *Jordanowy* strumień 6, nieszczęsne czasy 11, dobre lata 12, nawa 15, to wszystko 18;

w. na świat 4, na mieśca ojczyste 17, na gościniec piérwszy 16, do brzegu 15, do domu 19, ku domowi 25, do kosza 20, do sądu 24, na czyjąś głowę 18, do głowy 6, do czasu swego 7, ku piérwszej powieści 21, do dzisiejszych (obyczajów) 22, po mydło 23, nazad 3, 15, 25, wspan 6, całym 13, cało 19, trzykroć 15, nie w. na wieki 8;

w., chodzić 2, 20, skłonić nogę 16, tesknice okrócić 8, troskę skrócić 10, być śmiałym 13;

w. na świat 4, na mieśca ojczyste 17, na gościniec piérwszy 16, do brzegu 15, do domu 19, ku domowi 25, do kosza 20, do sądu 24, na czyjąś głowę 18, do głowy 6, do czasu swego 7, ku piérwszej powieści 21, do dzisiejszych (obyczajów) 22, po mydło 23, nazad 3, 15, 25, wspan 6, całym 13, cało 19, trzykroć 15, nie w. na wieki 8;

w., chodzić 2, 20, skłonić nogę 16, tesknice okrócić 8, troskę skrócić 10, być śmiałym 13;

w., chodzić 2, 20, skłonić nogę 16, tesknice okrócić 8, troskę skrócić 10, być śmiałym 13;

w., chodzić 2, 20, skłonić nogę 16, tesknice okrócić 8, troskę skrócić 10, być śmiałym 13;

w. – tył obrócić 1, 5, (w niwecz, w proch) się obrócić 3, 4, coś w popiół obrócić 19, cz. odbieżeć 9, nazad chodzić 14, wychodzić 15, pójść skądś = wywodzić się 17, niechać cz. 22; r. –rócisz 8, –róci 1, 3, 5, 10, –rócą 4, –iła 15, –iło (:–yło) 18, –ili 20, –iły (:–yły) 23; w p. 21–2.

1. Boże: ... Zą twym powodem [erce [ye nam wróci/| A nieprzyjaciel prędko tył obróci.] Ps 60,27. 2. Prawdą/ y miłość po polach bezpiecznie| Chodzą: wrócił [ye w[tyd/ wróciły cnoty/| Y pokój złoty.] Ps 85,27. 3. A piérwéy świat ... wniwecz [ye obróci/| Niżli [ye pán[kié twoie [łowo ná zad wróci.] Ps 89,4. 4. Ie[li im ducha wézmie[z/ w proch [ye wnet obróca/| Ie[li im ducha náchnie[z/ ná świat [ye zás wróca.] Ps 104,58. 5. Ps 108,27 jak nr 1. 6. przeczesz Iordanowy| Strumieniu/ w[pać [ye wrócił do głowy?] Ps 114,10. 7. Wróc [ye do wcz[fu [wégo/ du[zo vtrapiona/| Gdyś z [á[ki pán[kiéy ofwobodzona.] Ps 116,17. 8. A ty (Orszulko)/ poćiecho moiá/ iuz mi [ye nie wróci[z] Ná wieki/ áni moiéy te[knice okróci[z] Tr 3,9. 9. gdy raz du[za ciá[á] Odbieży/ prózno czekáć/ by [ye wrócić miá[á.] Tr 19,124. 10. A dokąd mi [ye miły móy nie wróci/| Żaden ná świećie tro[ki méy nie [króci.] Pies 1,17,7. 11. A kto wié ie[li nie wróca [ye ony] Nie[czę[né czá[y/ kiedy powódz byłá] Świat zátopi[á.] Pies 2,1,10. 12. Wrócać [ye y dobre látá/| Ie[czec nie tu kóniec światá.] Sob 1,35. 13. Bodáy przepadł kto [ye boi.] Iednák ty tak chćiey być śmiá[lym/| Iákoby [ye wrócił cá[lym:] Sob 10,22. 14. Iuz ná[ad niechodź/ Orpheu/ nie vmia[es chowáć/| Ześ [ye y [am wrócił/ mo[ez Bogu dzié[kowáć.] Tarn 108. 15. Trzykroć z portu ná morze Nawá wychodzi[á] Trzykroć zásię do brzegu ná[ad [ye wróci[á.] Pam 170. 16. Tyś mych rymów dziś wódzem: lecz ia/ idáć w drogę| Obiecána/ przy[toynie [k[lonię piérwéy nogę| Do káplice twych przodków/ które pozdrowiw[zy] Ná[prędce/ wróće [ye zás ná gościni[ec piérw[zy.] FgBitwa 48. 17. Ale cz[łeku/ ktorego du[za po[ż[ła znieba/| O tim czuć/ o tim my[lić u[ta-wicznie trzeba/| Iákoby się mogł wroci[ć ná mie[scya oycz[ste/] Sat 325. 18. Obróci[li (Krzy-żacy) [wé grot[... Nie ná pogány/ ále ná [wé dobrod[zieie:] ... Ale to w[zytko ná ich głowę

[ye wróci[lo.] Prop 41. 19. takim cię In[flanty| W tym cz[ásie oglá[á[ty/ ... Gdzieś ... Liczbę nieprzeliczoná w[si w popiół obróci[li] ... [am cá[lo wróci[ł [ye do domu.] Jez 102. 20. Tu [ye żołnierze twoi do koz[á wróci[li] Którzy pod woy[ko Tatar Mo[kiew[kich chod[ili.] Jez 371. 21. Kto tedy wiare[zdawná od w[zytkich przy[etá w[ru[za/ (i[[ye ku piérw-]z[éy powie[ci [w[éy wróce] fundámentów rze-]czy[opolit[éy w[ru[za. Wr 7. 22. Ale nie-]chá[iać [tárych obyczá[íów kt[órych iuz w Pol-]cze ni[emá[z/ wróci[my [ye do d[zi[si[ey]z[ych/ Wr 11. 23. Chćia[á] (Zuzanna) op[łokáć w Krynicy prze[żroczy[ste]y ciá[lo.] Y rzek[á] pán-]nom/ z[éby si[e po myd[ło wroci[ły/| Zuz 57. 24–5. Ludzye głupi/ ... Wroci[cie si[e do [ádu/ á t[ám dopiero poznacie| Ich (starc[ów] fá[ł[z/ y iáko nápotym komu wierzi[ć macie.] Wro-]ci[li si[e w[zy[cy s trza[kiem ná[ad ku domo-]wi/| Zuz 163–5. ZB

wrócony oddany, przywrócony 1, ode-
slany na właściwe miejsce 2;

w. jest człowiek 2, coś może być w–e 1;
w. do domu 2;
w., pochwalony 2 ~ w. – stracony 1;
r. –oná 2, –coné 1.

1. Ty nie miéy zá [tráconé/| Co może być wróconé;| Si[á Bóg może wywróci[ć w godzinie:] Pies 2,9,26. 2. Ale i[[ye mnie znowu do-]pi[erał król [rogi/| Wydano mi[ę/ vchod[ac po-]polit[éy trwogi/| Gdzie iednák miá[sto grozy ie[czem pochwaloná;| Y z vcz[íw[émi dáry do domu wróconá.] FgKlel 6.

p. niewrócony ZB

wróg nieprzyjaciel, ktoś działający na
czyj[ś] szkodę.

Niezná[omy wróg iáki[ś mi[é]za ludzki[é rze-]czy/| Nie má[iać áni dobrych/ áni złych ná pieczy.] Tr 11,5. ZB

wróżka wróżba, znak czegoś, co się może
wydarzyć w przyszłości, przepowiednia 1–3,
5–10, w tytule utworu 4;

w. zła 1, na hetmańską sprawę 3, ta (sama)
5, 6, 8, insze 10 ~ słowa nie bez wróżki
= wróżące coś 2;

w–i lekce komu[ś] pokládać nie potrzeba 5,
odłożyć na stronę 6, mieć wróżek co wi[ęcej

8, skądś wziąć w-ę 9, coś może uść między inne w-i 10;

w., mówienie o przyszłych rzeczach 7;
w p. 4-10.

1. Owoż mamy dwie słońcy/ owoż dwie Troi:| Owoż y łani (tj. *Helena*) morzem głębokim płynie:| Nie[zczęśliwa to łani/ zły wroźki łani. | *Odp 516.* **2.** Iutro co narániey| W rádę wnidzmy: á ztámtąd iuz áni wychodźmy| Aż obronę wrádzim. AN.<tenor>. Baczę/ ze iey trzebá/| Acz mi to słowá przykre/ y coś nie bez wro[żki/| Ná káždy rok nam każą rádźić o obronie:| Bá radzmy też o woynie/ *Odp 602.* **3.** Do tego (*wielu darów*) przyłożono Szuy[kięgo buławę/| A to iuz wroźká bylá ná Hetmán[ka [práwę. | *Jez 62.* **4.** WROZKI IANA KOCHANOWSKIEGO. *Wr tyt.* **5.** á bych dobrze żadný przyczyny ná to powiedźiec nie vmiał/ iedno że ták ieft głos popolity/ tedy iednák y téy sáméy wroźki lekce nam pokládáć nie potrebá. *Wr 1.* **6.** Prawdác ieft/ zec(!) ludzióm iákoś serce vpadło/ ... ále odłożyw[zy té wroźki ná s[tronę ... chciaľbych od ćiebie co gruntowniey[zęgo s[ty[żec. *Wr 2.* **7.** Mówić o przy[złych rzeczách/ mój pánie/ to s[ą w[zyt[ko wroźki/ ábowiém Bóg mocen w[zyt[ko iáko chce obróćić: *Wr 2.* **8.** Z.<iemianin> Nieśmiém nic przeciw Plátónowi mówic: bo to [zły[zę vczóny człowiek był: ále ma[sz tych wroźek co więćey? P.<leban> A niewiém bychći iuz co miał: *Wr 21.* **9.** Może być/ że ten ktokolwiek był ztąd wziął naprzód wroźkę/ iż to iuz ieno iednému Królowi mieyfce było zoftáło: *Wr 22.* **10.** Iáko kolwiek/ rzecz pewna/ że to táb było nápiřano/ waźnoli to ma być/ álbo niewaźno/ nieśmiém s[ie ná żadná s[tronę s[klónić: Ale iednák może vsć między in[ze wroźki/ iáko y drugie/ á Pan Bóg mocen w[zyt[ko w dobre obróćić. *Wr 22.* ZB

wrychle bez zwłoki, wnet, w krótkim czasie 1-15;

w. k. zdrowego ujźrzeć 1, syny ogládać 2, ujźrzeć szczęśliwą chwilę 9, swój grzech 4, usłyszec o czymś 14, jać się cieszyć czymś 15, gdzieś stanáć 7, 11, stawić się gdzieś 13, nazad ruszyć 5, paść 6, źle się zapláćić 10, okróćić k. 8, kimś władać 3, po kimś usieść (na tronie) 12.

1. W rychle ćię zdrowégo (da pan Bóg) vyźrzemy/ *Ps 20,13.* **2.** Lecz y ty páanno/ nie [zukay przyczyny| Lez niepotrzebnych: w rychle (da bóg) [yny| Miařto rodźićów ogláda[z/ á zátém| Doczeka[z/ ze y włádáć będą światem. | *Ps 45,54.* **3.** Y będą dobrzy w rychle tēmi włádáć/ A oni władze mu[szá [wéy pořrádać. | *Ps 49,41.* **4.** obliczec [ye z toba/| Y vyźrzy[z w rychle [wóy grzech przed [oba. | *Ps 50,60.* **5.** á mnie [erce tufzy/| Ze mój nieprzyaciěl w rychle náząd ruřzy: | *Ps 56,22.* **6.** Sámi wrychle ták pádnieće/ Iáko pochyloné sćiány/ | *Ps 62,6.* **7.** Y my twéy wieczný dobroći vfamy/ Ze w twym kościele w rychle s[ánać mamy/ | *Ps 65,18.* **8.** A by byli s[łów moich s[łucháli/ ... W rychle bych był ich w[zyt[ki okróćić| Przeciwniki/ | *Ps 81,39.* **9.** Pewniem tego/ ... Ze vyźrzę w rychle tę [zczęśliwą chwilę/| Kiedy pan będzie krzywdy mścít vbogich/ | *Ps 140,26.* **10.** Niewdzięczność mię ludzka potępiłá:| Boday s[ię źle w rychle zapláćićá. | *Fr 2,76,12.* **11.** wiátry/ co morzem włádáćie/ ... Dodaycie mu (*Odysowi*) ták [częśliwégo biegu/| Ze wrychle s[ťanie ná oyczyřtym brzegu. | *Pies 1,17,48.* **12.** W s[mięch obroćiw[zy ná[szé p[óné rády/| Przywiódił był Króla z dálekiéy kráiny/| Po którym wrychle miał vsieść kto iny. | *Pies 2,8,12.* **13.** A ia (*Tęczyński*) [ye w rychle muřzę s[ťawic ná twym brzegu. | *Pam 96.* **14.** Bo ieřli ia co mogę rozeznáć ná niebie/| Wrichle Greczin u[řty[zi o nagley potrebie. | *Sat 380.* **15.** Pruřkie kráie s[ťrapioné v[řtáwicznym boiem/| W rychle ieřy [ye ćieřzyc požádnym pokojem. | *Prop 20.* ZB

wryty znieruchomiały, nieruchomo stojący.

Stráchem/ boże wieczny/ twoiéy grozy| Stály wrytę y konie/ y wozy. | *Ps 76,12.* ZB

wrzący gotujący się, bulgoczący w stanie wrzenia.

Potym go (*Peliasa*) czárownicá w koćieľ wrzácyéy wody| Wrzućićá między źiołá: *FgPies 6,29.* ZB

wrzeciadz łańcuszek służący do zamknięcia drzwi.

Co tu zá méy pámięći powrozów s[ťárgano/| Wrzeciadzów vkręcono/ m[łotków s[kołátano: | *Pies 1,25,10.* ZB

wrzodliwy *ten, kto ma owrzodzone, pokryte wrzodami ciało.*

Sámo przyrodzenie ... tego (*pijanego*) ná rëku/ tego ná nogách karze: ten puchnie/ ów gnije: ábo wrzodliwi/ ábo trëdowáci/ żadného zdrowého niémáfz: *Pij 3. ZB*

wrzód *spowodowana obumieraniem tkaniki lub błony śluzowej rana, też nabrzmiały ropą guz, tu dręczące człowieka troski, zmartwienia spowodowane nieodwzajemnioną miłością 1, 2, bogactwem 4, o ludziach młodych niemoralnie postępujących 3;*

w. szkodliwy 1, 3, ciężki 2, w rzeczywisto-
politej 3;

w-em jest młódz wszeteczna 3;

w. wkradł się w kości, wygnał radości 1;

w. oddalić od k. 1, położyć 2, rodzić 4;

w. położyć, zdrów być 2.

1. Weyrzy ná mię [mutného: ... oddal ten wrzód odemnie [zkodliwy/ Który wkrad[zy sie/ iáko gnu[fnosć/ w [kryté kości/ Wygnał mi w[zytki prawie z [ercá mé rádosci.] *Fr 3,30,20.* **2.** Sam zdrów być prágne/ á ten ciężki wrzód położyć/ Pánie/ zá má pobożnosć chćiéy mi to odłożyć.] *Fr 3,30,25.* **3.** Iáki to wrzód [zkodliwy w rzeczywisto[politey/ Młódz w[zeteczna: *Odp 392.* **4.** Ták łákom[stwo bezecné ludzką myśl fá[zuie/ ze mu nic/ okróm co wrzód rodzi/ niémákuie.] *Dzie 52. ZB*

wrzucić *rzucając, umieścić coś na kimś 1, 2, we wnętrzu czegoś 3-6;*

w-i człowiek 3, 4, 6, śmierć 1, 2, czarow-
nica 5;

w. na k., komus na szyję sidła 1, 2, furte
w ogień 3, w morze kości 4, k. w kociel wody
5, skarby w dół 6;

w. na k. coś 1, komus na coś coś 2, coś
w coś 3, 4, 6, k. w coś 5;

r. -iła (-yła) 1, 2 ~ w p. 6.

1. Iużem prawie [wóy grób widział: iuż ná mię byłá/ Smierć [woie nieuchronióné síd-
lá wrzuciłá.] *Ps 18,10.* **2.** Iuż mi ná [zyię
prawie śmierć okrutna byłá/ Swé nie
vchronné sídłá wrzuciłá.] *Ps 116,6.* **3.** VZá-
łuy [ye kto dobry/ á potłucz zawiá[y/ Y mnie
[ámę (*furte*) wrzuc w ogień: *Pieś 1,25,2.* **4.**
Y mu[żę ia ... W tym nieznaíomym kráiu

vmrzéc od zálosći.] Wrzuc w morze/ kto przy-
iáciel/ prózné du[ze kości.] *Pam 257.* **5.** Po-
tym go czarownicá w kociel wrzácý wody/
Wrzuciłá miëdy ziołá: *FgPieś 6,30.* **6.**
Y powiedziáłá mu/ że w[zytki [woie [kárby
wrzuciłá w ieden dół/ *Wzór 5. ZB*

wsadzać *umieszczać gdzieś, tu w przen.
o poecie, którego sława wynosi nad obłoki;
r. -acie.*

Wy (*Muzy*) mië z ziëmie wzwodzié/ wy
mië wyláczáciel/ Z liczby nieznaćnéy/ y náđ
obłoki w[ádzáciel/ *Muza 24. ZB*

wsadzenie *umieszczenie w ziemi młodej
rośliny, aby rosta.*

á [tót w ciën lipowy/ Gdzie go[podár[kiéy
głowy/ Od gorácego látá/ Bróni lift: zá w[á-
dzenie przyjemna zapláta.] *Pieś 2,7,8. ZB*

wsadzić *umieścić w ziemi rośliny, aby
rosły 1, zamknąć kogoś w więzieniu 2, zade-
cydować w sprawie objęcia urzędu 3;*

w. Bóg 1, człowiek 2, 3;

w. winnicę 1, Tatarzyna do wieże 2, kogo
na beneficjum 3;

w., uprawić, wkopać 1;

w. coś czymś 1, k. do cz. 2, k. na coś 3;

r. -ádził 1 ~ w p. 2, 3.

1. Boże ... Winnicęs z Aegyptu przenió[ł/
... Onęs (*winnicę*) [woiá mocną ręká po [wéy
myśli w[ádził.] Vpráwiłes dla niéy ziëmië/ wko-
páles głęboko/ Iéy korzenië/ ták ze [ye wnet
rozrosłá [zyroko.] *Ps 80,18.* **2.** Pan vy[żrzw-
[zy [ługi/ dopiéro z oného prze[tráchu
otrészwiá/ y kazał Tátáryzná do wieże w[á-
dzić/ *Ap 1.* **3.** Tám Gámrat zarázem opo-
wiedziá [ie/ że to beneficium, iego iest poda-
wánia/ áni żadného ná nim chce ciërpiéć/ ieno
kogo ón ná nié w[ádzi: *Ap 5. ZB*

wsadzony *umieszczony w ziemi, aby
rosł, tu przen. ~ r. -ony.*

[zczép/ który w páń[kim] Ro[ko[znym będzie
páfacu w[ádzony/ Závždy kwitnácy/ závždy
zielony/ Y czér[tyw będzie/ *Ps 92,27. ZB*

wschadzać *ukazywać się, pojawiać się
gdzieś więcej niż raz w ciągu określonego cza-
su, tu na niebie w ciągu jednej nocy;*

r. -adza.

Temu (*Kłęczniowi*) iáko widamy/ często [ye przygadza/ Ze téyże nocy gá[nie/ y zás téyże w[chadza.] *Phaen* 40,502. ZB

wschodny, wschodni znajdujący się tam, gdzie wschodzi słońce 1, 2, wiejący od strony, po której wschodzi słońce 3;

w. granica 1, 2, wiatr 3;

w. – zachodny 1, 3, słoneczny pozny 2;

r. –nému 3.

1. Od w[schodnich gránic (*słońce*) wynika ku biegu/ A zo[ftawa [ye ná zachodnym brzegu:] *Ps* 19,25. 2. BOg wieczny/ który w[zy[tkim ro[kázuie/ ... Pozowie ziemię od w[chodnéy gránice/ Aż do [stonecznéy poznéy łóznice.] *Ps* 50,3. 3. wiátry [ye [obie [przeciwiáia.] V[si]tuie zachodny przeciw w[chodnému:] V[si]tuie Południ przeciw Pó[ln]ocnému.] *Pam* 179. ZB

wschodzący ukazujący się na horyzoncie, wylaniający się zza horyzontu;

r. –ego.

Támże y Eridaná vy[yrzy w[chodzącégo/ Ze[glarz(!)/ ná Orioná czekáiac [ámégo/ *Phaen* 40,597. ZB

wschodzić o ciałach niebieskich – ukazywać się, pojawiać się na niebie, wylaniając się zza horyzontu 1–3, 5, 7, 11–22, w przen. o młodym Tarnowskim nazwanym tu miesiącem (w herbie Tarnowskich jednym z elementów jest znak półksiężyca) 8, o czasie – nastawać, nadchodzić 9, o roślinach – wychodzić z ziemi, kielkować 4, 6, 10;

w–i słońce 1, 2, 5, Miesiąc = młody Tarnowski 8, Rak 13, Hydra i Chart 16, Wodnik 11, Kozorożec 20, z nią (= Wagą) Bootes 17, pół Korony i ogón Chyronowy 18, z Rybami Ryba Południa pospołu 21, Bliźniąt jasny płomień 22, ten (*Kłęczęń*) 19, tyle drugie (znaków) 15, *Koła* 12, jutrzienka 7, zarze 3, wieczór 9, macica 10, oliwka 4, kwiatki 6;

w. po ranu 2, rano 7, o tejże godzinie 17, po czasie 16, zawsze później 11, na wiosnę 6, za Kozorożcem 11, od Kozorożca daleko 13, zaraz przy Wadze 18, z oceanu 15, w polu 10, dopiero szczupłym prątkiem 4, ostatkiem 16, jednak 5, zawsze opak 19;

w., rodzić się 6, wychodzić 9, 19, nastać 8;

w. – paść 1, 5, padać 12, gasnąć 2, zapadać 3, zachodzić 14–5, schodzić 8, tonać 20, rodzić 4, 10;

r. –schodzisz 8, –chodzi 5, 7, 9, 11, 13, 15, 19, 20, –odzi 10, 22, –odzą 6, –odząc 4, –chodząc 14.

1. Będziefz pánowa[ł/ bédziefz rzádzil[ł] ziemię/ Y tám gdzie w[chodzi/ y gdzie słońce pádnie.] *Ps* 2,24. 2. Gdzie wieczór słońce gá[nie/ gdzie w[chodzi poránu/ W[zy]scy niechay [ye klániáia pánu.] *Ps* 33,15. 3. Gdzie zarze w[chodzą/ y gdzie západáia/ W[zy]dy niech imię páń[kié] wyznawáia.] *Ps* 113,5. 4. Iako oliwka máta ... Ie[zy]cze áni gá[ł]azek/ áni li[st]ków rodzą/ Sáma tylko dopiro [z]czupłym prątkiem w[chodząc:] *Tr* 5,4. 5. Słońce iednáko y pádnie y w[chodzi/ *Pieś* 1,15,23. 6. Iákié Mirthy nád chłodnym Euro[ta] [ye rodzą/ Albo kwiatki rozlicznych farb ná Wio[ne] w[chodzą:] *Pam* 48. 7. Równie táka ráno w[chodzil/ Iutrzenká/ gdy dzień nádchodzil/ *FgPieś* 10,11. 8. Násta[ń] [z]częśliwie/ ty Mie[fi]acu nowy/ S táka pogoda/ y ták ludziom zdrowy/ Iáko ten prze[ży]ł/ po którym thy w[chodzil/ A niech sie cie[zy]m/ że nie rychło [chodzil.] *SzLel* 3. 9. Towárzy[ze/ trudno krásć/ kiedy wieczór w[chodzil/ Bo zá iego płomieniem czuyna [tra]ż wychodzi.] *Epit* 35. 10. Iáko máci[ca]/ która w prostym polu w[chodzil/ Nigdy wzgó[re] nie idzie/ nigdy grón nie rodzil/ Do[sta]tych: *Epit* 51. 11. Wodnik zá Kozorożcem záw[ždy] pozniéy w[chodzil/ *Phaen* 24,241. 12. Owé (*Koła*) tedy y w[chodzą/ y tákże pádáia/ W[zy]tki w miá[re] / á ieden w[chód] y zachód máia.] *Phaen* 40,441. 13–14. To przéczné (*Koła*) zásié/ morzá ták wiele przechodzi/ Iáko od Kozorożca dáleko Rák w[chodzil/ A iáko wiele miey[ca] zá[st]ępuje w[chodząc:] Taká drugá część równie zás bierze záchodząc.] *Phaen* 40,444. 15. Ná każdá noc v[st]áwnie [ze]sć znáków záchodzil/ A tylé drugié zásié z Oceanu w[chodzil/ *Phaen* 40,460. 16. Hydrá po czásié w[chodzil/ y Chárt o[st]átkiem/ Ciagnáć zá [sob]á my[ze] *Phaen* 40,491. 17. Y Wagá ... króm znáku nie minie/ Bo zniá Bootes w[chodzil/ o téyże go[di]ninie.] *Phaen* 40,496. 18. Ale zaráz przy wadze w[chodzil/ pół Korony/ Y ogón Chyronowy. *Phaen* 40,508. 19. A Kłęczniá zásié

(bo ten ząwždy opák w[chodzi]) Nád in[ze członki z morzá iuż y pás wychodzi] *Phaen* 40,547. **20.** A [ámá (*Nawa*) tonie/ kiedy Kozorożec w[chodzi.] *Phaen* 40,565. **21.** Z Rybámi w[chodzi Rybá południa po[po]tu:] *Phaen* 40,575. **22.** A gdy Wężownik w morzu po koláná brodzi:] Znák ie[st] że zgodnych Bliźniąt iáfny płómién w[chodzi.] *Phaen* 40,594. ZB

wschód stopniowe ukazywanie się na niebie słońca, wychylenie się zza horyzontu jego tarczy, także pora doby, w której to się odbywa, wczesny poranek, początek dnia 4, 6, 7, czas i miejsce pojawienia się na niebie innych ciał niebieskich 11–2, 14–9, miejsce, kierunek, gdzie się rano pojawia słońce, strona świata i nieba przeciwległa do zachodu, też tereny w tym kierunku leżące 1–5, 8–10, 13;

w. różany 3, znakomity 15, pierwszy 7, 16, bożym dowcipem zbudowany 3, słońca 1, 2, 3, 7, 8, Bliźniąt 19, Wołowy 18, Skopu 17, Strzelca 16, Niedźwiadkowy 14–5, ich (*znaków Zodiaku*) 12 ~ ze w–u wiatry 9, od w–u na zachód 10;

w. od zachodu daleko pała 4, coś podaje 18; w–u chybić 6, na w. leżeć 8, być położony 13, na w–e upatrzeć coś 17, nastawać 18, jeden wschód i zachód mieć 11, z czymś w–em być spojony 12, próżno sławy się spodziewać od w–u 2;

w., zachód 1, 6, 10–1, 17, południe, północy, zachód 3, zachód, południe, Akwilon 2, pół nocy lub dnia, zachód 5;

w. – zachód 4, południe 9, ostatek 18;
r. –chodu 2, 5, 6, –chodzie 17.

1. Tobie/ pánie/ w[zy]tek świat niechay chwałę dáie:] Twoje dáry [ą] płódný ziemié vrodzáie:] ... Ciebie niechay [ye boi w[chód/ y zachód [s]oncá] *Ps* 67,12. **2.** Próżno [ye [stawy albo ode w[chodu/ Albo [podziéwac] od [s]oncá zachodu:] Ani z południá przyydzie/ áni oná] Od Aquiloná.] *Ps* 75,17. **3.** w[zy]tko mu[si] tobie] Przyp[is]ac/ cokolwiek świat wielki zámkná w [obie.] Południe y północy/ w[chód [s]oncá różány] Y zachód twym dowcipem [toi zbudowany.] *Ps* 89,21. **4.** Iáko w[chód od zachodu dáleko pała/] Ták on od nas dáleko grzech ná[ż] oddala.] *Ps* 103,23. **5.** Nie zpó[ł]

lub nocy/ lub dnia:] nie ze w[chodu/ Ani czekaymy páná od zachodu:] *Pieś* 2,8,5. **6.** Kiedy [s]once [w]égo w[chodu/ Albo chybió zachodu?] *FgPieś* 5,9. **7.** tám/ iáko więc rány] Zefir ná cichym morzu podno[si] báłwány/ Ná piérv[zym] [s]oncá w[chodzie/ które póki czuią] Lá[káwy] wiatr/ leniwo naprzód po[st]epuią/ *Prop* 225. **8.** W A[ff]ryiey ná w[chod [s]oncá/ [stawne miásto leży/ *Zuz* 11. **9.** á známie] Tóz/ co y piérvy o[łtarz] przed[si]e okázuie:] Ze w[chodu/ nie z południá/ wiatry obiecuie.] *Phaen* 36,364. **10–1.** Tákich kó[ł] ... Iákie té [ą] ná niebie: których zámierzony] Biég od w[chodu/ ná zachód ie[st] niedokónczony.] Owé tedy y w[chodzą/ y tákże pádáią] W[zy]tki w miaré/ á ieden w[chód y zachód máia.] *Phaen* 40, 440–2. **12–3.** Pátrzayże gwiazd/ które [ą] z ich (*znaków Zodiaku*) w[chodem [s]poioné/ Iedné ná zachód/ drugié ná w[chód] położóné.] *Phaen* 40,469–70. **14.** Cepheus głowę zánurzył/ y ręce z rámiony.] Ná w[chodzie] Niedźwiadkowym iáfna ręka (*zam.* rzeka) znika/ *Phaen* 40,517. **15.** lecz obudwu (*Chyryona i Wężownika*) głowy] Nie[si]e w[chód] znákomity z [obá] Niedźwiadkowy.] *Phaen* 40,544. **16.** in[ze] (*zam.* ni[ższe]) członki iego] Gá[sn]ná ná piérvszym w[chodzie] Strzelcá wy[ci]ąg[ł]ego.] *Phaen* 40,562. **17.** Lewé ramię Skop ciągnie/ ná którego w[chodzie/ Vpátrzy[ż] rozpalony O[łtarz] ná zachodzie/ *Phaen* 40,577. **18.** Pás iego (*Perseusa*)/ nie rozeznáć/ ie[st]li ná Skopowym] O[łtátku/ czy ná w[chodzie] ná[st]awa Wołowym/ Z którym v[stáwnie] świeci. *Phaen* 40,582. **19.** Iednák nie w[zy]tek (*Woznica*) przy tym znáku z morzá w[stáie/ Bo całego w[chód] Bliźniąt dopiéro podáie:] *Phaen* 40,586. ZB

wsiadać w celu przemieszczenia się, odbycia podróży dokądś, zajmować miejsce w jakimś środku lokomocji 4, 5, 12, 15, 19, na grzbiecie konia 1, 13, 16–8, w przen. o współżyciu seksualnym 6–11, o umieraniu jako przy-musowym odbywaniu podróży na drugi świat (w. w formie rozkaznika albo w połączeniu z kazać, musieć) 2, 3, 14;

w. na koń 1, 17, na morze = na okręt 15, 19;

w. z dobrym sercem 1, w dobrą godzinę 1, 18;

w., wjechać *gdzieś* 18, wozic się 5, na śmierć się brać 3;

w. – przez coś być trzymany 13, odkładać 14; w. na coś 1, 15, 17, 19, bez dop. 2–14, 16, 18;

r. –ajcie 11, –ać 19, –adaj (:–adaj) 14, –adąć 5, 6, 12;

1. WSiáday z dobrym [ercem/ o królu cnotliwy/ Y w dobrą godzinę/ ná [wóy koń chętny: Ps 20,1. 2. Niech zdrowie/ niech nas młodość nieuwodzi/ Bo áni wzwiemy/ kiedy wsiádác kaza: Fr 1,31,7. 3. Bóg żegnay Adrianie: niepomoga zioła/ Komu się ná śmierć bierze: musi wsiádác zgoła. Fr 2,75,4. 4.5. NIewoła dziś przewoźnik/ wsiáday kto ma wsiádác/ Niebe[pieczno się wozić/ gdy mrok pocznie pádác. Fr 2,108, 1. 6–11. Kilká o[ób ná iednę [alę się złożyło. Každý z żoną ... ledwie się zkládli/ kiedy co waśniw[zy/ Ná drugié tak záwoła/ Pánowie/ czas wsiádác/ ... Po máty chwili záfię tenze się ozwie/ ... czas wsiádác pánowie/ ... A ieden zátym v[nał: on znowu/ Pánowie/ Czas wsiádác: ... A tego zóná budzi: miły/ nie[ty[zyćie/ Iuz tám drudzy wsiádáia/ ... A ten chrapi/ choć nie[pi: Miły bá [fuchaycie/ Iuz tám drudzy wsiádáia: Ey iuzze wsiádacye/ Fr 3,85, 5–16. 12. Kaž by[tré konie zakládác/ A [amá [ye gotuy wsiádác: Pieś 2,2,30. 13. Wsiádamy? Czy nas pómi[ki trzymáia? Skuymy tálérze ná talery/ [kuymy/ A żołniérzowi pieniądze gotuymy: Pieś 2,5,33. 14. v śmierci ... Czykolwiek napród lós wynidzie/ wsiáday/ Wieczny wygnáncze/ áni więc odkláday. Pieś 2,11,19. 15. Ale póمني/ coś przyrzekł piékný Cecyljéy/ W ón czas/ kiedys ná morze wsiádał do Szwecijéy. Pam 146. 16. Ale iakoby iutro znowu wfiadać mieli/ Zbroie nigdi/ a konia pu[cić się niechcieli. Sat 31. 17. Wsiáday ná [wóy dzielny koń zacny Rádziwile/ EpRadz 29. 18. Wsiáday w dobrą godzinę/ á wjédz ná bogáty/ Dwór Dubieński z [woiémi vcíwémi [wáty. EpRadz 33. 19. Ale bodybych była miáła złé [konánié/ Kiedym ia tu z twym [ynem ná morze wsiádáła/ Mon 173. ZB

wsieść w celu przemieszczenia się, odbycia podróży dokądś, zająć miejsce w jakimś środku lokomocji 3, 5–13, na grzbiecie konia lub jakiegoś innego zwierzęcia 1, 2, 4, 5;

wsiędzie człowiek 1, 4–14, Wenus 3;

w. na wóz 3, na okręt 5, 6, w okręt 7, na morze 8, 10, na koń, konie 4, 5, 9, na żróbka 2, na lwa 1;

w., usieść 13, wziąć (za) lec 11, 13, zatoczyć na dworze 2, jeździć 1;

w. na coś 1, 3–6, 8–10, w coś 7, z kimś 13, bez dop. 2, 11, 13;

r. –ędziesz 1, –ędzie 5, 10.

1. Ná lwá [rogiégo bez obrázy wsiędzie[z/ Y ná ogromnym [moku ieździć będzie[z. Ps 91,27. 2. POdgór[ki żróbku/ ... ia ná cię o[obny/ Rząd myślę włożyć/ y muń[ztuk ozdoby. A potym wsiadw[zy zatoczyć ná dworze. Fr 2,90,5. 3. Wsiádz (Wenus) ná [wóy wóz vzlocony/ Białym lábęcióm zwierzony. Fr 3,12,3. 4. Nie vmié [yn [zláchecki ná kón(!) wsiécie: Pieś 1,1,49. 5. Ná okręti budowny/ na kónli wsiędzie/ Tro[ká w okręcie/ tro[ká zá siódtem będzie. Pieś 1,16,27. 6. Wsiadł (Tęczyński) profto ná okręt [wóy: Pam 98. 7. o zacny Hrábiá/ ... przedsię wsiadł w okręt wy[oki: Pam 167. 8. Iákož widzę że bez niey (Heleny) tak ná morze wfiedli/ Odp 592. 9. Kiedy czas przyzedł/ wfiedli ná [we konie/ Nic nie czekáiać/ żeby [tano po nie. Sz 113. 10. Ale (Helena) iáka ieft kolwiek/ niech ná morze wsiędzie/ A nam álbo y dziecióm przyczyna nie będzie. Mon 157. 11–2. [tárzec ... kazał wnet záprzegác: ... Wsiadł zátym/ y wziął zá léc: wsiadł též z nim doyrzały/ Antenor/ y przebyli przez Troiáń[kié wały. Mon 263. 13. Sam potym wsiadł/ y wziął léc: z nim Antenor síwy/ Ná tymze wozie wsiadł: Mon 316. ZB

wskakiwać skacząc, szybko dostać się na jakieś miejsce, tu o ruchu fig. szach;

r. –kuje.

Száchu zarázem przedfię nie zy[kuie/ Bo pyefzek ná kres/ nie bábá/ w[kákuie. Sz 100. ZB

wskazać wezwać kogoś, postać po kogoś 1, 2;

w. po filozofa 1, poń 2;

r. –kazał 1 ~ w p. 2.

1. Až gdy miał vmrzéc ná ten czas tám w[kazał/ Po Philozophá/ y temuž vkazał/ Oné

[wé xięgi: *Fr* 2,52,9. **2.** dáła [ye námówi/ y w[kazáá póń/ áby do niéy do Kościoła przy- zedł/ *Wzór* 4. ZB

wskazować *zwracać się, apelować do kogoś.*

Ci w[kázuiąc częstokroć do niego/ áby żony/ y dzieci ich zá nimi puścił/ nie mogli tego v niego zy[kác. | *Wzór* 6. ZB

wskrzesić *ożywić, przywrócić do życia zmarłego 4, pobudzić na nowo, przypomnieć coś zapomnianego 2, 3, wywołać 1;*

w-i Pan 1, 2, Laszkowie 3, rycerz 4;

w. Piotrawina 4, przodka imię 3, Jakobowa sławę 2, myśli 1;

w. k. 4, coś 1-3 ~ w p. 3.

1. Stwórz we mnie/ mój panie/ [erce bogoboyne. | A w oziębłych pierśiach myśli w[krzés przyftoyné. | *Ps* 51,20. **2.** tylko ná v[stáwy Páń[kié pomnimy: będzie on łá[káwy/ Y w[krzési znowu onę Iákbowá/ Sławę domowá. | *Ps* 85,23. **3.** iákoby to od ... Láchá mniefzy Láfzkowie zá czáfem [ię pokazáli/ y przodká [wégo imię iákoby w[krzésili. | *Czech* 6. **4.** Po[zedł ná tego Rycerz (*przedtem zbity*) był człowieká/ Ale go Fiedur obaczył z dáleká. | V[miechnáw[zy [ie/ rzecze/ toć nowiná/ A nietyżes był w[krzesił Piotrawiná? | *Sz* 382. ZB

wspak *w kierunku przeciwnym niż się można spodziewać, do tyłu, wstecz 3-5, 7, na opak, niezgodnie z normalną kolejną rzeczy, niepomyślnie 1, 2, 6;*

w. iść 1, 2, płynąć 7, się obrócić (do głowy) 4, 6, się wrócić do głowy 5, coś na w. wracać 3;

w. - przodkiem 7.

1. Niech idą w[pák ich rády/ niech [ye iáwnie w[tydza/ | Którzy nie[zczęścié mé rádži widzá. | *Ps* 40,43. **2.** panie/ ... Nie [zło w[pák [erce ná[zé/ áni z twoiéy drógi | Prawdziwéy v[taپیły namniéy ná[zé nogi. | *Ps* 44,35. **3.** pan/ ... Morze w twárdy grunt obraca/ By[tré rzéki ná w[pák wraca/ | *Ps* 66,22. **4.** Morze/ pátrząc/ vćiekło: tákże Iordanowy | Obrócił [ye w[pák strumień do głowy. | *Ps* 114,6. **5.** Morze/ czemuś vćiekło? przeczes Iordanowy | Strumieniu/ w[pák [ye wrócił do głowy? | *Ps* 114,10.

6. Fortuná w bitwach zwycięstwem [záfuie/ Onéy ráko[ze/ y Seymy [tucháia; | A ludzkie rády w[pák [ye obráciaá. | *Pieś* 2,8,20. **7.** ZA ogonem ... chártá po[stępuie | Okręt/ który nie tákim [po[obem żegluie/ | Zeby przodkiem prót wáły: lecz ztobá (*może zam. sztabá*) w[pák płynie. | *Phaen* 32,293. ZB

wspaniały *niepospolity, zasługujący na najwyższą ocenę, budzący podziw.*

A oná (*pani*) myśl w[pániáá zno[zac z v[kładno[ścią/ | Y niedobyte [ercá zwycięża miłościá. | *FgPieś* 9,9. ZB

wspierać *udzielać pomocy, wspomagać w trudnej sytuacji 1, 3, żywota w. pracami = podejmować trud, starania, by utrzymać się przy życiu 2;*

w-a tarcz i pańska ręka 1, noga 3, ile nas 2;

w. mnie 1, nogi 3, żywota 2;

w przysł. ręka umywa rękę, noga nogi wspiera 3 ~ r. -áá 1.

1. Twoiá (*Pana*) mnie tarcz/ twoiá ręká można w[pieràá/ | Twoiá wieczna dobrotliwość mnie pomnazáá. | *Ps* 18,69. **2.** Widzi z pałaców [woich ile nas ná ziemi | Żywotá w[piera pracámi [wemi. | *Ps* 33,28. **3.** Ręká vmywa rękę/ nogá nogi | W[piera: przyiaćiel port przyiaćielowi. | *Odp* 43. ZB

wspierać się *uzyskiwać w kimś oparcie, pomoc;*

r. -amy.

Tys ná[zá moc/ od ciebie po[ilek mieć mamy. | Páń[ka tarcz/ y król iego/ którym [ye w[pieramy. | *Ps* 89,32. ZB

wspinać się *wyciągając się do góry, podnosić się, starać się być wyższym 1, starać się ogarnąć myślą to, co jest wysokie i niedostępne 2, starać się zająć wyższą pozycję 3, 4;*

w-a się ludzie 2, 4, góry 1, zazdrość 3;

w. do nieba 2, do powag = stanowisk 4, przeciwko pańskiej górze 1, próżno 1, 3.

1. Góra páń[ka ieft góra rodna/ y obfita/ Góra niedo[taiona/ ... Co [ye próżno w[pinaćie góry zazdrościwé | Przeciwno pán[kiéy górze? | *Ps* 68,41. **2.** W[pinamy [ye do niebá/ Boże táiemnice | Vpátruiąc: ále wzrok śmiertelnéy

źrzenice| Tępy ná to: *Tr 11,11*. **3.** A iż baczy (zazdrość) po [obie/ że [ye w[pinąć prózno/ Tego ludzióm w[łóczy/ w czym ie[st od nich różno.| *Pieś 2,12,7*. **4.** vt qui [e powagás w[pinát ad altas/ Fortunae mage [it telis obnoxius oftris:] (*iż kto się do powag wspina wysokich, bardziej naraża się na ostre losu pociski;*) *C 59*. ZB

wspłonać zapalić się 2, wybuchnąć 1; w-e gniew *Boga 1*, świat 2; w. od ognia 2, jako pióro 2; w. – zatonać 2 ~ r. –onie 2.

1. bo ie[li [trá[zliwy| Gniéw iego kiedy w[plonie/ to [zczęśliwy| Tylko/ kto w nim [wá nadzieię położył.| *Ps 2,35*. **2.** Kiedy ty chce[z/ w[zytek świat powodzią zátonie/ A kiedy chce[z/ od ognia/ iáko pióro w[plonie.| *Fr 3,72,14*. ZB

wspomagać udzielać pomocy, wspierać w trudnościach.

Niekryy przedemną [wéy twarzy| ... Ale mié w moiéy trudności| W[pomagay Boże litości.| *Ps 27,32*. ZB

wspominać przypominać sobie i komuś osoby, wydarzenia, różne fakty z przeszłości, także to, co się kiedyś przeżyło, mówić albo myśleć o tym 1, 5, 11–2, 15–7, 22, przywozić na pamięć *Boga*, czynić przedmiotem rozważań i rozstawić jego działania i przymioty 2–4, 6–9, 13–4, 23, czynić o kimś, o czymś wzmiankę, napomykać 10, 19–21, cytować kogoś 18;

w-a, -ją człowiek, ludzie 1, 3–6, 8, 9, 11–2, 14–5, 17–23, *Satyr 16*, kraje nieżywne 2, wszystkie wieki 7, *fraszki 10*, *lutnia 13*, tańce 8;

w. Pana 4, imię jego 8, ciebie, cię, go (= *Boga*) 6, 9, 23, bożą sprawiedliwość i sprawy dziwne 2, łaskę 14, dobrodziejstwa 3, osobliwą dzielność 7, rozmowy 13, naród słowieński 19, ojce 17, *Poncjusza Samnisa 18*, ich 20, świętych 21, swe pieśni 1, dawne dzieje 15, coś dawnego 16, dawny strach przeszłego boju 22, na przeszły wiek swój 12, swe czasy młodsze 11, na syjońskie grody 5;

w. rymy 4, słusznie 23, rzadko 9, źle 6, 10, w szczęśliwe czasy 9, naprzód i na wet 23;

w., wyznawać 3, płakać 5, uważać 6, coś powiadać 7, kimś się cieszyć 8, dzięki oddawać 14, wzmiankę czynić 20, śpiewać 8;

w. coś 1–3, 7, 8, 11, 13–6, 19, 22, na coś 5, 12, k. 4, 6, 9, 10, 17–8, 20–1, 23;

r. –amy 9, 15, 23, –ają 6, 8, –áli 3, –ály 7, –ajmy 14;

w p. 18–20.

1. W[pominałem [wé wdzięczne pieśni/ któ-rémi| Litość pán[ka nádemną znaczna ná zię-mi.| *Ps 77,11*. **2.** pánie/ ... Czy twoię [prá-wiedliwość/ y twé [práwy dziwné| W[pominać mogą kráie nieżywné?| *Ps 88,26*. **3.** o boże ná[z/ ty ... Chciéy nas ... zgromádzić| Abych-my twé chwalebne imię wyznawali| Y twoie dobrodziejstwá wielkie w[pominali.| *Ps 106, 100*. **4.** PANá ia zázwdy między cnotliwémi| Chętnie w[pominać będę rymy [wémi.| *Ps 111, 2*. **5.** Siedząc po nízkich brzegách Bábiloń-[kiéy wody| A ná piękne Siońskie w[pomi-niając grody| Co nam in[zégo czynić/ iedno płakać [mutnie| *Ps 137,2*. **6.** niechę [ye bráćić| Y z żadnym z tych/ co ciebie (*Boże*) źle w[pominaia| A twoiéy w[zehmocności nieważáia| *Ps 139,47*. **7.** boże móy/ ... W[zytki wieki twé [práwy będą powiádały| Y twoię o[bliwá dziélnóść w[pominały.| *Ps 145,8*. **8.** Niech [ye w twórcy [wym (*Bogu*) chępiá Izráhelczycy| Niechay [ye królem cie[zą [wym Siończycy| Imię iego y tańce niech w[pomi-niaia| Y ... gęśli śpiéwáia.| *Ps 149,5*. **9.** MY niepo[stuzné/ Pánie/ dzieci twoie| W [zczęs-liwé czá[y [woie| Rzadko cię w[pominamy| *Tr 18,3*. **10.** FRá[zki moje ... Niechę żebyscie kogo źle w[pominać miáły.| *Fr 2,29,2*. **11.** WY[okie góry y odziane lá[ty| Iáko rad ná was pátrzę/ á [wé czá[ty| Młod[ze w[pomi-nam/ *Fr 3,1,3*. **12.** IE[li ztąd iáka ro[kofz ma człowiek cnotliwy| Gdy w[pomina ná prze-[zły wiek [wóy świętobliwy| Ze áni wiary zgwałcił/ áni ... Ku krzywdzie ludzkiéy przy-siągł ná bóg żywy krzywo| *Fr 3,30,2*. **13.** Pómni [ye lutni: nie twoiéy to głowy| W[pó-minać Bogá żywégo rozmowy| *Pieś 2,1,70*. **14.** PANu dzięki oddawaymy| Iego lá[kę w[pó-minaymy| *Pieś 2,13,2*. **15.** Ale czemu tak dawné dzieje w[póminamy| A za świeżych przykładów w Gręcyi niemamy| *Zg 41*. **16.** Wkáziefz wy pieniężni/ cofcie tak znacznego

Vczinili: niechęć nie wspominać dawnego. | *Sat* 78. **17.** Co mam oycę wspominać? których [polnéy chęci] ... W[zytek ten świat północny dobrze iest świadomy. | *EpRadz* 97. **18.** Tymże duchem y on Poncius Sámnis (którego Cycero wspomina) powiedział: *Wr* 15. **19.** v żadného historyká/ którzykolwiek naród Słowęńki wspominają ... nie náyduią się ci dwa wódzowie Słowęńcy/ *Czech* 1. **20.** A nie tylko historykowie cudzoziemcy ich nie wspominają: ále áni Kádłubki/ ... žádný on o nich/ ... wzmiánki nie czyni. *Czech* 2. **21.** Smiałby [ie Borzuy/ lecz mu nie do [miechu/ Nie każe [świętych wspominać/ dla grzechu. | *Sz* 386. **22.** Miło wspominać dawny [trách przez[źłego boiu. | *Muza* 66. **23.** Słusznie go (*Boga*) tedy zázwdy naprzód wspominaemy: Naprzód/ y náwet/ bo z[tađ w[zytko dobré mamy. | *Phaen* *wst.*17. **ZB**

wspominać przypomnieć komuś o czymś z przeszłości 7, przypomnieć i rozstawić czyjeś czyny 11, przywieść na pamięć Boga, uczynić przedmiotem rozważań i rozstawić jego działania i przymioty 1–5, 9, przypomnieć sobie, wziąć coś pod uwagę 6, uczynić o czymś wzmiankę, napomknąć 8, 10;

w. człowiek, ludzie 1–5, 8–10, Pan (6), 7, przysze wieki 11;

w. Pana 2, imię jego 9, go, na cię = Boga 1, 3, sprawy boskie 4, człowieka 11, Egipt i Babilonę 7, zgodę 8, drogę 10;

w. k. sercem wesołym 2, na cytrze 3, między swoimi 7;

w., dzięki czynić komuś 1, 3, wyznawać coś 4, do k. wzdychać 5;

w. k. 2, 3, na k. 1, coś 4, 7, 8, 9, 10, 11, ze *zd. dop.* 5, 6;

r. –onę 7, 9, –oną 11.

1. oycze litościwy: | ... Bo po śmierci/ kto ná cię wspomnienie? kto w grobie | Położony będzie mógł dzięki czynić tobie? | *Ps* 6,9. **2.3.** PAná [sercem wesołym wspomnień/ cnotliwi/ PAná przy[toynie chwałą vczivi. | W[pomienienie go ná cytrze/ y ná wielo[tronéy | Dzięki mu czynicie hárfie złoconéy. | *Ps* 33,1–3. **4.** Nie zapomnę wyznawać twoiéy (*Boże*) mądrości/ ... W[pomionę twoie [prawy niewy[łowioné/ | Sprawy dawne rozumem nieogárnioné. | *Ps* 77,25. **5.** Dopiero niebożetá do páná

wzdycháli/ ... Y wspomioneli/ że pan ich iest zbawicielem/ Ze bóg ze w[zech nawys[zy ich odkupicielem. | *Ps* 78,63. **6.** W[pomionął (*Pan*)/ że [a ciáło/ y duch nie wrócony/ | Kiedy raz będzie z [wégo mie[zkánia ru[zony. | *Ps* 78,71. **7.** Y Aegipt (mówi pan) y Babilonę | Ie[zcze ia między [woimi wspomioné. | *Ps* 87,8. **8.** Między ludem nieludzkim trawie látá [woie: | Mnie mił pokóy/ á oni w zwádzie [ye kocháią/ | A gdy zgodę wspomionę/ mieczów pomykáią. | *Ps* 120,12. **9.** W tym kościele chwálébné imię twé wspomioné/ | *Ps* 138,3. **10.** Ale mnie ... Niewiá[stá [mutna trzyma: którýy gdy drogę | W[pomionę/ wnet twarz blednie/ czy lzy leia/ | *Fr* 3,77,19. **11.** O którykolwiek ... Ie[li prágnie oyczyzny oycem być názwány/ ... Niech obiezdzić [wą wólá smie nieokróconá: | A iego [prawy przy[zle wieki więc w[pómioná. | *Pieś* 1,1,26. **ZB**

wspomnieć przypomnieć sobie albo komuś o kimś, o czymś, zwrócić na kogoś, na coś uwagę 3–7, 9–13, 15, 17, przywieść na pamięć i rozstawić działania i przymioty Boga 2, bohatera albo króla 18, wziąć coś pod uwagę 1, 16, uczynić o czymś wzmiankę, napomknąć 8, 19, coś opisać 14;

w–i Pan, Bóg 1, (4), 5–7, (13), człowiek 2, 3, 8–12, 14–7, 19, lutnia 18;

w. na sw(oj)e miłosierdzie 1, na dziedzictwo i lud 5, na gród syjoński 4, na skałę syjońską 6, na przysięgę 13, pańskie umowy 3, sławne dzieje 2, cię = *Jerozolimę* 8, na gospodarza 12, bohatera albo króla 18, na czyjeś powolności 17, wiejskie wczasy i pożytki 14, karmie 10, nie w. choroby 16;

w. miło 11, sobie 7;

w., myśleć, pómnieć 16, coś ujrzyć 13, brać w usta 3;

w. – wygładzić z pamięci 1, przepomnieć 8;

w. k. 18, na k. 12, coś 2, 3, 8, 10, 14, 16, 19, na coś 1, 4–6, 13, bez *dop.* 11, ze *zd. dop.* 7, 9, 15;

r. –pomnie 8, –pómni 16, –á[á 10, –eli 9.

1. pánie/ ... W[pomni ná [woie miłosierdzie wieczné/ | A méy młodości po[stępkí w[zeteczne | Wygładz z pámięci: | *Ps* 25,13. **2.** Pánie/ ... Strzegłem iáko żyw cnoty: y téiem nádzieie/ | Ze w zborze wspomnie twé [ławne dzieie. | *Ps* 26,28. **3.** A złégo Bóg zás potkał témi [fowy:

Iáko ty w[pomniéć páń[kié śmié[sz vmowy?| Iáko w plugawé śmié[sz bráć v[ftá [woie/| Na-
 świętobliw[ze przymiérze moie?| *Ps 50,42.*
4. Bo ten (*Pan*) ná gród Sioń[ki w[pomni
 w krótkim czešie/| A iudzkié miá[ftá z rumów
 wyniešie/| *Ps 69,77.* **5.6.** boże ná[ftz/ ... W[pom-
 ni ná [wé dziedzictwo/ y ná [wóy lud wierny/|
 Z któregoś ty zdiá[ł iá[rmzmo w iego czas mi-
 zerny/| W[pomni ná piékná [káté poświęconá
 tobie| Sioń[ka/ *Ps 74,3-5.* **7.** pánie?| ... W[pom-
 ni [obie/ iáko kré[ft ciá[ftny mego wieká:| Iza-
 libyś ty prózno [ftworzyć miá[ł człowieká?| *Ps*
89,85. **8.** o kraino święta/| ... Niechay mi
 ięzyk v[chnie/ kiedy cié (*Jerozolimo*) przepo-
 mnié/| Kiedy cié ná początku we[ftela nie w[pom-
 nié/| *Ps 137,12.* **9.** Sędziowie niewierni/ ...
 Boday z o[ftrey [kátý ná [zryé zrzuceni| Swiátá
 dokonáli: á tam więc w[pomnieli/| Iáko zdrowé
 [ftowá odemnie [fty[zeli/| *Ps 141,19.* **10.** Nig-
 dy oná (*Orszulka*) poránu karmie nie w[pom-
 niá[ftá/| Áz piérwey Bogu [woie modlitwy
 oddá[ftá/| *Tr 12,11.* **11.** W on czas/ pry/ czy-
 stych zapá[ftników by[fto/| Szérmiérzów/ gońców:
 áz y w[pomniéć mi[fto/| *Fr 1,66,4.* **12.** Me-
 glew[ki ná má du[ftz[é/| Závždy sié ro[ftmiac
 mu[ftz[é/| W[pomniaw[zy ná ná[ftz[égo/| Go[ftpoda-
 rzá dobr[égo/| *Fr 2,15,3.* **13.** W[fto[fté ná niebo
 znákomitá pr[égo/| Którá gdy vy[ftzr[é/ w[pómnié
 ná przysi[égo/| Ze mam há[mowáć niewyzczy[ftná
 wod[é/| *Pieś 2,1,66.* **14.** WSi [pokoyna/ w[fti we-
 [fta/| ... Kto twé wczá[fty/ kto po[ftytki/| Mo[fte
 w[pómniéć zaráz w[ftytki?| *Sob 12,4.* **15.** C[ftz
 kiedy w[pómni[ftz/ iákié[ft dawa[ft wychowánié
 (*ojciec Janowi Tarnowskiemu*)/| Iáká pilno[fté/
 iákié miá[ł o tobie [ftaránié:| *Tarn 9.* **16.**
 O [ftáro[fti (*m[fto[fté*) nie my[ftli/ áni ná śmierć
 pó[mni/| A w dobrym zdrowiu b[éda[ft choroby
 niew[pómni/| *FgPieś 2,10.* **17.** Bo iedná[ft ten
 czas kiedy[ftkolwiek przyd[ftzie/| Ze ty w[pom-
 niaw[zy ná mé powolno[fti/| Mu[fti[ftz zá[ftlá[ftac
 nie raz od zá[ftlo[fti/| *FgPieś 11,24.* **18.** Któr[égo
 Bohát[é[ftá/ b[éda[ft wola twoiá/| Albo królá/| dz[ftis
 w[pomniéć/| złota lutni moiá?| *FgBitwa 2.* **19.**
 Która powie[fté/| b[éda[ft zá rzecz prawdz[ftiwá twi[é[ft-
 dzona/| (Bo kto tego nie w[pomniá[ft) b[éda[ft téz
 ták zmy[ftlona/| Znáczy[ftá/| ze zá láty miá[ł w[ftá[ft
 lud z pu[ftnocy/| Któr[égo kray po[ftudni ni[émiá[ł
 zdo[ftáć mocy/| *Prop 210.* ZB

wspomniony p. niewspomniony

wspomoc udzielić pomocy, wesprzeć
w potrzebie 1-10;

w-e Bóg, 2, (4, 5), 9, Pan 6, 7, (8), gospodyni
 10, ktoś 1, 5, czyjaś szczeró[ft i cnota 3;

w. mié 1-3, 5, 7, 9, 10, go 6, 8, je 4;

w. k. w (*czyj[ftj[ft*): doleg[fto[fti 2, przypadku
 6, ci[ftzko[fti 7, trwo[ftg[ft 8, nieszcze[ftciu 5, wiel-
 kiej trudno[fti 10;

w., z k. jarzmo z[ftac 4, z czyj[ftj[ft paszczeki
 wyrwać k. 1, nie czekać 5, k. nie zapami[fttać
 8, podeprzeć k. 9, baczyć na czyj[ftj[ft powolno[fti
 10;

r. -og[ft 8, -o[fte 1, 3, 5, 6.

1. Z iego pá[ftczeki ie[ftli mi[ft/ m[fty Bo[fte/|
 Ty [ftam niewyrwie[ftz/ nikt mi[ft nie w[pomo[fte/|
Ps 7,6. **2.** Ty mi[ft ch[ftiéy w[pomoc w moi[fty
 doleg[fto[fti/| Bo[fte lito[fti/| *Ps 16,3.* **3.** Szcz[é-
 ró[fté/ y cnotá/| niech mi[ft ma w[pomo[fte/| *Ps*
25,49. **4.** On (*Bóg*) ie (*cnotliw[ft*) w[pomo[fte/|
 on z nich iá[rmzmo z[éymie[ft Z[ftlych ludzi: bo mu
 dufáli vprz[éymie/| *Ps 37,95.* **5.** Czeg[ftó[ftz cze-
 ká[ft/ o m[fty Bo[fte?| Kto mi[ft w niez[ftcz[ftciu
 w[pomo[fte?| *Ps 39,30.* **6.** Pan go w przypad-
 ku iego [ftá[ftkáw[ftie w[pomo[fte/| *Ps 41,7.* **7.**
 W[pomoz mi[ft/ pánie/ w méy ci[ftzko[fti/| Ná-
 dz[ftieiá w[ftytká w tw[fty lito[fti/| *Ps 86,7.* **8.**
 Ia (*Pan*) go téz(!) ták[fte w iego ká[ftd[ftá trwo[ftg[ft
 Nie zá[ftpami[fttam/ y ow[ftzem w[pomog[fte/| *Ps*
91,32. **9.** W[pomoz mi[ft/ mocny bo[fte/| á
 w méy zá[ftlo[fti/| Podeprzy mi[ft *Ps 109,61.* **10.**
 moiá go[ftpodini ... Gd[ftzi[éze[ft sié w[ftdy ták [ftroga
 vchowá[ftá/| Ze niechce[ftz bácyć ná mé powol-
 no[fti/| Ani mi[ft w[pomoc w méy wielki[fty trud-
 no[fti/| *Fr 1,67,6.* ZB

**wspomożenie pomoc, wsparcie, tu b[fto-
 gostawie[ftstwo z nieba;**

r. -enia.

Pr[ftozno z domu przededni[ftm wychod[fti[ftz/|
 ... Nie zá[ftrobi[ftz áni po[ftzywienia/| Nieb[éda[ftzieli
 z niebá w[pomo[ftzenia/| *Ps 127,8.* ZB

**wspomożony ten, któremu udzielono po-
 mocy.**

Bo[fte/ ... Przodkowie ná[ftzy tobá [ftye [ftczy-
 [ftili/| A závždy przez cié w[pomo[ftzeni byli/| *Ps*
22,14. ZB

**wstać unie[fté sié w g[ft[ft: podnie[fté sié, po-
 wstać z pozycji siedz[ftcej 17-9, 27, 29, 32,**

40–4, będąc wcześniej powalonym, pokonanym 14, podnieść się po śnie z postania, rozpocząć zwykłą aktywność 7, 15–6, 22, 25–6, po chorobie, leczeniu 28, 30, z grobu, wcześniej będąc zabitym 9, 39, podnieść się z upadku, nieszczęścia 4, poderwać się do jakiegoś działania 2, 6, 36, wystąpić przeciwko komuś 8, o zbożach – wyprostować się po zejściu śniegu 20, o dymie – popłynąć, unieść się do góry 38, przen. rozpocząć się – o porze dnia 1, powstać, pojawić się, wziąć się skądś 3, 5, 10–13, 21, 23–4, 33, 35, 37, urodzić się 31, 34;

wstanie człowieka 15–9, 25–6, 28–30, 32, 40, naród 35, lud 36, młodzieńcy 41, panny 42, król 44, hetman 34, swowolni ludzie i zuchwali 8, sześć par dziewczek 27, nimfa 44, ci (*mnisi*) 22, kto 7, żaden 14, 31, upadły 4, umarli 9, ciało 39, Bóg 2, 6, światło jego pomocy 3, Polska 21, góry 10, noc 1, 11, wiatry 12, ćma 13, ćmy co noc noszą 23, dźwięk 33, huk 37, dymy 38, zboża 20, urodzaj z garzci ziarn 5, mur 24;

w. żywy 30, wytrzeźwiony 7, pijany 15, rano 16, w południe 11, już 22, za laty 35–6, natenczas 37, na nowe 18, z chętej opoki 24, z gniazda 35, między ludźmi 33, ku niebu 38, ku komuś 42;

w. na *k.* = wystąpić przeciwko niemu 8, dopomóc w. upadłemu 4, z niemocy w. 28, w. się godzi 17;

w., pójść 43, mówić począć 32, być stworzony 10, rozciągnąć sąd 2, wziąć się za swą krzywde 6;

w. – sięść 27, iść spać 15, wyspać 7, nie spać 22, odpocząć nogom 19, zapadać 23;

w rozkazniku nawołującym do działania wstań (*war.* wstani 44) (panie, Boże, królu, gościu, mężu, nimfo) 2, 6, 18, 25–6, 43–4, wstańmy 19, panny ... wstańcie 42;

w. do *k.* 29, z *cz.* 5, 24, 28, na *k.* 8, ku komuś 42, ku czemuś 38, między kimś 33, jakimś 7, 15, 30;

r. –ać 1, 11, 21, 31, –ać 39, –ać 8, 22, –ać 10, –ać (:–ać) 38, –ać 23, –ać 3, 5, 14, –stanie 13, 34;

w *p.* 29.

Ps. 1. Dzięńli ná niebie świecił/ nocli wftálá/ Twoiá mié ciężka ręká dolégáłá. 32,9. 2. Wftań (*Boże*) á rościągni [wóy] [ąd] [prá-

wiedliwy/ 35,67. 3. Niech twéy pomocy/ pánie/ Swiátło prawdziwé wftánie/ 43,14. 4. A ten da vcho vkrzywdzonému/ Y dopomoże wftác vpádlému: 72,38. 5. Z gárczi ziarn táki vrodzay wftánie/ Ze/ iáki z Cedrów [zum ná Libánie/ Táki chrzést kłóšów ... będzie. 72,45. 6. Wftań pánie/ á weźmi [ye zá] [wá] krzywde: 74,45. 7. iáko gdy kto [nem] zmorzony/ Wy[pał] wino wczoráy[ze/ y wftał] wytrzeźwiony. 78,120. 8. Lecz oto znowu ná mié wftáli/ Swowolni ludzie/ y zuchwáli: 86,45. 9. czyli/ Vmárli wftaw[zy] będą cié czčili? 88,22. 10. Piérwéy niżli góry wftály/ Niż ziemiá/ niż okazały/ Krag niebie[ki] iest [tworzony/ Tys iest] boże nie[kończony. 90,5. 11. Kazał pan/ á w południe noc gęfta wftálá/ 105,53. 12. Kiedy każe/ wnet wiatry wftána popędliwé/ 107,49. 13. Niechay ćmá iáko chce wftánie/ Dobrym swiátlá závždy zftánie. 112,13. 14. A ty ich (*złych*) doraz/ że żaden nie wftánie. 140,21.

15. Szedłem [pác] trzézwió/ á wftáne piiańy. Fr 1,79,14. 16. A iutro ráno wftaw[zy] będziem tám gdzie oni. 3,85,22. 17. Prze Królowéy (*zdrowie*): wftác się godzi/ FrPij 2,5. 18–9. Tá (*czasza*) prze zdrowie Már[załkowé/ Owa gościu wftań ná nowé. Tá prze Hrabie: wftańmy tedy/ Odpocznimże nogóm kiedy? FrPij 2,11–4. 20. Máło przed tym gołe były láfy. Sniég ná ziemi wys[zéy] łókcíá leżał/ ... Teraz práwie swiát [ye w]z[y]stek śmieie/ Zbozá wftály/ Pies 1,2,10. 21. Pan swiętobliwy: którému nie miałá] Pol[ká] w dobroci równia/ iáko wftálá. Pies 1,13,8. 22. Iam nie[pał/ á] ci iuz wftáli. Pies 1,21,44. 23. póki iá[né] zorze/ Nie západná w by[tré] morze: Pochwili ćmy czarné wftána/ co noc no[za] nie ná[pána. Pies 2,2,43. 24. Amphión/ kámien ro[pro]zóny/ Zwabił ná kupę: á z chętnéy opoki/ Wftał mur [zéroki. Pies 2,18,4. 25–6. pánná czći bež(!) kóncá] ... Którá/ wftań/ rzekłá: wftań mężu/ by wieczny/ Sen ná cié nie padł/ Pies 2,18,37. 27. Siedli w[zy]fcy ... Potym wftáło [ześć] par práwie/ Dzięwek Sob wst., 10. 28. Tęczyn[ki] od wielkiégo [mutku] Wpadł w niemoc/ z któréy mu iuz ... Wftác nie obiecowałá/ Kłoto zazdrościwa. Pam 224. 29. kiedy dwá do siebie piia/ á trzeci téz do nich wftánie/ iákoby rzekł/ piycie téz do mnie. Ap 8. 30. Potym go czárownicá w kóciel wrzácy wódy

Wrzuciłá między ziółá: á ten nierzkąc młody/ Ale áni wftał żywy: *FgPieś* 6,31. **31.** Kléynot ten należy tobie:| A żadna ie[scze niewftálá/ Któráchy go odiać miałá. | *FgPieś* 10,9. **32.** Skoro w rádzie zášiedli ... Zátym wftał ALEXánder/ y ták mowić počzał. *Odp* 209. **33.** Táki dźwięk tám ná ten czas wftał był między ludzmi/ *Odp* 264. **34.** Proporzec ... Od córek wdzięczný pámięci. | Bez których lá[ki i chęci] Hetman, niech iáki chce wftánie. | Sławy trwáléy nie doftánie. | *Prop ded.* 15. **35.** Z tego gniazdá waleczny naród wftał zá láty/ *Prop* 169. **36.** Którá powieść ... Znáczyłá/ że zá láty miał wftác lud z pułnocy/ Którégo kray południ niémiał zdołác mocy. | *Prop* 211. **37.** w tráby/ y w głośné bebny vderzono/ A zárázem y [strzelbę ogromną pułczono. | ... Táki huk wftał ná ten czas: *Prop* 221. **38.** Puściłés lud w zagony: á wnet dymy wftály/ Gęfté ku niebu/ á wsi budowné gorzáły. | *Jez* 211. **39.** Fál[zywą du[żę podmiátáią w ciáło/ Pochwili poyrzy[z/ álic ono wftáło. | *Sz* 376. **40.** Fiedur ... Potym šie dobrze d[ługo námy[liw[zy/ Wftał/ y rzekł/ *Sz* 568. **41-2.** Pánný/ młodzieńcy wftáli/ wftánie ku nim y wy: | *Epit* 5. **43.** Wftáñ á pódz Nimpho vrodziwa/ *Mon* 128. **44.** Wftáñ (*war.* wstani) Krolu: *Mon* 252. KK

wstanie o konstelacjach: pojawienie się na horyzoncie w określonym momencie doby.

Hydrze łeb z [zyią narza: á to co zoftawa/ Ná wftániu Ryb z Chyronem pod ziemię podawa. | *Phaen* 40,574. KK

wstawać unosić się w górę: podnosić się, powstawać z pozycji siedzącej 11, 16, opuszczać po śnie postanie, aby rozpocząć zwykłą aktywność 2, 4, 7, o morskich falach – wzbierać 19, o słońcu, zorzy, znakach zodiaku – wschodząc, pojawiać się na horyzoncie 1, 5, 8–10, 17, 21–31, o porze dnia, roku – rozpoczynać się 3, 6, 14, podrywać się do jakiegoś działania, uaktywniać się 20, powstawać, pojawiać się, brać się skądś 12–3, 15, 18;

wstaje człowiek 2, 4, 7, 11, 16, zbójce 20, dzień 3, nocne śmy 6, słońce 5, 9, 17, ogień słoneczny 1, zorza 8, 10, Niedźwiadek 21, sprośny jad = Niedźwiadek 29, Rak 23, Oryjon z Erydanem 24, łeb Hydry, Zając, Procyjon

25, Panna 26, Kłęczęń 27–8, Wodnik 30, Wóznica 31, znaki zodiaku 22, zima 14, wiatry 12–3, bałwany 19, róza i lelija 18, drogość 15;

w. ku służbie bożej 4, dla chwały jego sądów 7, ranego nie czekając słońca 4, rano 17, 21, o północy 7, wnet 20, z morza 8, 30–1, z wody 21, z oceanu 22, jako z łóżnice nowy oblubieniec 1, na troje rozdzielony 28, nie wszystek 31, do gotowego 14, z podziwieniem 22, za czyimis stopami = w miejscu, gdzie ktoś stąpał 18, za czymś = z powodu czegoś 15, 19, przy czymś = razem z czymś 31, w–ąc goreć jaśnie 9;

w., nastawać 20, ruszać się 6, (z morza) coś podawać 25, 30–1;

w. – kłaść się 2, gasnąć 3, 23, paść 9, zapadać 5, zachodzić 10, tył podawać 29, ku wieczorowi bieg podawać 17;

w rozkazniku nawołującym do działania wstawaj gościu 11;

w z czegoś 1, 8, 13, 21, 30–1, z cz. z czymś 22, z czymś 27, do cz. 14, za czymś 15, 18–9;

r. –awam 7, –awa 14, 25, –áje 1, 3, 5, 15, 17, 21, 27, 29–31, –ájá 6, 12–3, 19, 20, 22; w p. 16.

1. Ogień słoneczny: który kiedy wftáie/ Iáko z łóżnice nowy oblubieniec/ *Ps* 19,18. **2.** Przeto cię y kładac [ye/ y wftáiac chwalemy/ *Ps* 44,19. **3.** w[zytki ziem[kié kráie/ Náklóńcie v[zu: y kedy dzień wftáie/ Y kedy gáśnie: *Ps* 49,2. **4.** KV [służbie twoiéy/ boże móy obrońcá/ Wftáie ránégo nie czekáiac [słońcá: *Ps* 63,2. **5.** WSzytká ziemiá/ w[zytki kráie/ Y gdzie iá[ne [słońce wftáie/ Y gdzie w bystré [zumné morze/ Západáią pozné zorre/ *Ps* 66,2. **6.** Ty niepoścignionégo [słońcá lámpę wdzięczną/ Prowadziš do zachodu: w tym nocné śmy wftáią:| W ten czas leśné beštye w[zytki [ye ru[záią. | *Ps* 104,39. **7.** Dla chwały twych [ądów wiernych o północy wftawam. | *Ps* 119,62. **8.** krople ... Niebie[kiéy ro[šy/ które Hermonowé/ Pá[twi[šká zdobia/ kiedy wftáie z morzá/ Ogništa zorzá. | *Ps* 133,11. **9.** Lubo wftáiac goré iá[nie/ Lubo pádnac Słonce gá[nie:| *Tr* 17,5. **10.** Ná Máthematiká. Ziemię pomierzył/ y gębokié morze/ Wié iáko wftáia/ y záchodzą zorze. | *Fr* 1,53,2. **11.** PRze zdrowie gošpodarz pije/ Wftaway gošciu: *FrPij* 2,2. **12.** Lecz šamá

widzi[z/ iákié wiátry wftáia/] *Pieś 1,6,5. 13.* Wiátry z pułnocy wftáia/] *Ieżiorá [y e ścínáia/] Pieś 1,14,2. 14.* Wino/ Ieśień/ y iáblká rozmáité dawa/] *Potym do gotowégo gnuśna Zimá wftawa.] PieśCzego 20. 15.* Co rok [fáb-zé vrodzáie/] *A zła drogość zá tym wftáie.] Sob 1,28. 16.* á ieliby iuz wftáwác/ tedy przynamniéy/ niechayby cí tylko [fali/ kto piie/ y do kogo piia:] *Ap 8. 17.* kto nocóświétnégo/] *Mieśiáćá/ álbo [fóńćá nie[práco-wánégo/] Nápátrzył sie do woléy/ lubo ráno wftáie/] *Lubo ku wieczorowi prędkí biég podáie?] FgPieś 6,73. 18.* Zá iéy [fópámi róza wftawa/ y leliia: *FgPieś 9,6. 19.* które (*bałwany na morzu*) póki czuia/] *Lá[káwy wiátr/ leniwo naprzód poftępuia/] *Potym zá dużym duchem co raz geft[zé wftáia/] *A płynąc przećiw [fóńcu dáleko bly[káia:] Prop 227. 20.* Bo [koro ón (*wieczór*) náftáie/ wnet y zbyóce wftáia/] *A ... drógi záśiadáia.] Epit 31.****

Phaen: 21. Znák tego nieomylny Niedźwiadek więc dáie/] *Kiedy ná końcu nocy z wody ráno wftáie.] 25,256. 22.* ze iuz w[zytki (*znaki zodiaku*) [wé przezwi[ká máia/] *Ani nam z Oceanu z podziwieniem wftáia.] 34, 330. 23.* Bo gdy świétny Rák wftáie/ y pół korony włásnie/] *Y pół Ryby południéy/ w byftrym morzu gáśnie.] 40,471. 24.* á z drugiéy záś [ftrony/ Orion/ z Eridanem/ wftawa niezmierny.] *40,480. 25.* Leb złéy Hydry/ y Záiać/ y Procion wftawa:] *A przednié nogi z morzá śwétny(!) pies podawa.] 40,485. 26.* Siłá gwiazd Pánná wftáiac ná morze pomyka:] *40,487. 27.* z Niedźwiadkiem go (*Kłęcznia*) wftáie/] *Półowicá: á Strzelec oftátká podáie.] 40,505. 28.* Ten tedy (*Kłęczń*) ná troię wftawa rozdzielony:] *40,507. 29.* A przeto/ kiedy y dziś ten [profny iad (*Niedźwiadek*) wftáie/] *Niewściagniony Orion záwždy tył podáie.] 40, 525. 30.* Kiedy záśię wilgotny Wodnik z morzá wftáie:] *Równó z nim Kón/ y nogi/ y głowę podáie.] 40,569. 31.* Iednák nie w[zytek (*Woznica*) przy tym znáku (*Wole*) z morzá wftáie/] *Bo całego w[chód Bliźniát dopiéro podáie:] 40,585. KK*

wstąpić dostać się do wnętrza czegoś, w jakieś miejsce, wejść, wkroczyć 1–3, objąć jakieś zaszczytne stanowisko 4, 5, przystąpić do czegoś, rozpocząć, zainicjować coś 6, 7;

w. do nieba 2, pod ziemię 1, w łódź Charonową 3, po *kimś* na państwo 4, na *czyjeś* miejsce 5, w małżeństwo 7, w rzecz wstąpić = rozpocząć omawianie jakiejś sprawy 6; r. –ili 1, –iła 7 ~ w p. 6.

1. Nie martwi/ pánie/ będą cię chwalili/ Ani ci/ którzy pod ziemię wftąpili.] *Ps 115,34. 2.* Ie[li do niebá wftápie/ naydę cię w niebie:] *Ps 139,15. 3.* Ale byś dobrze wziaw[zy lutniá Orphoeowé/] *Wftąpił w łódź Charonowé/] *Pieś 2,6,14. 4.* Po nim ná pánstwo wftąpił brát iego rodzony/ Kázimiérz/ *FgBitwa 69. 5.* Ná iego miey[scę wftąpił Alexánder [fawny/ *FgBitwa 97. 6.* Ale čás nam podobno w rzecz wftápieć/ á okázáć to iuz do końcá/ *Wr 8. 7.* Ale gdy [wégo czáfu w małžen[stwo wftápiłá/] *Oycu wiécéy nie przykra/ á mężowi miłá.] Epit 59. KK**

wstępek wstęp, początkowy etap czegoś.

Y to ieft napiérw[zy wftępek ku włéczeniu w[zelákiéy niemocy/ [kromné á mierné poftánowienie życia. *Pij 4. KK*

wstępować dostawać się do wnętrza czegoś, w jakieś miejsce, wchodzić, wkaczać 1, 2, 4, 5, zasiadać na tronie 3;

wstępuje *Bóg 1, 3, człowiek 2, naród żydowski 4, Bootes 5;*

w. w kościół 1, na królestwo 3, w grób = umierać 2, pod ziemię 5, tam = do *Jeruzalem 4;*

w. w wesołym pieniu, w głośnym trąbieniu 1, ku służbie pańskiej 4;

r. –owác 2, –uje 3–5.

1. Oto w [wóy kościół w wesołym pieniu/ Oto wftępuie (*Pan*) w głośnym trąbieniu:] *Ps 47,10. 2.* Aby kto śmierć mógł [y e wvárówác/] *Y żyć ná wieki/ á w grób nie wftępowác.] *Ps 49,24. 3.* Niech w[zytek świat ten głos czuie/] *Pan ná królestwo wftępuie.] *Ps 96,40. 4.* Hieruzálem/ ... Tám ku [fuzbie pán[kiéy/ iáko zakon [kázuaie/] *Naród żydow[ki ze w[zytkich kráin wftępuie.] *Ps 122,6. 5.* Bootes przez pół práwie pod ziemię wftępuie/] *Phaen 40,475. KK****

wstrącony p. niewstrącony

wstręt przeszkoda, utrudnienie 1, 2;

żaden w. 2 ~ tkwić czemuś na w-e 1, żadnego w-u nie zostawić 2 ~ r. -ęcie 1.

1. á tá (*Niobe*) w wiecznym pęćie| Tkwi w rogu [káły wiátrom [zálonym ná wtręćie.] *Tr* 15,32. 2. TO ieft on brzég ... gdzie ná czáfy wieczné| Litwá/ y Pol[ká máią [éymy mieć [poleczné.] A ten/ który to wielkim [wym [tá-ránim [práwił/ Aby iuz więc żadného wtrętu niezofáwił/ Wiłę ... Moftem [pętał: *Fr* 2,107,4. **KK**

wstrząsać *potrząsać, gwałtownie ruszać czymś, tu w. rogi 1, porożem 2, 3 = buntować się, szykować do walki o coś, także przen.*

wstrząsa rogi Wisła 1, porożem władca 2, Gamrat 3;

r. -ąsa 2 ~ w p. 3.

1. Nieubłagána Wiłto/ próžno wtrząsa[ż rogi/ Náłazi fortél król August/ iáko cię miał pożyć/ *Fr* 2,106,1. 2. Zdiąłes má[zkárę butnému| Tyránnowi Mo[kiew[kiému.| Okazałes/ że nie ká[fa/ Choćia to porożem wtrząsa[. *Pieś* 2,13,32. 3. Ale Gámrat porożem ná to bárzo wtrząsał. *Ap* 5. **KK**

wstrzymać się *pohamować się, z własnej woli nie zrobić tego, co się miało zamiar zrobić.*

Nie z dobrą wolą pániey Fiedur wrócił/ Dobrze się wtrzymał/ że tuż nie przewrócił/ W[zytkiego woy[ká/ zaráz y z Hetmány:| *Sz* 260. **KK**

wstydy *zasady moralne, uczucia, hamulce powstrzymujące człowieka od złych, nieakceptowanych zachowań 1, 9, 10, 18-9, 21-3, 26, 29, rumieńce 27, obawa przed zrobieniem czegoś, co może zostać wyśmiane, skrytykowane 5, 24-5, przykre uczucie spowodowane własnym lub cudzym zachowaniem, które się okazało złe, głupie, niestosowne 13-7, 20, 28, 30, rozczarowanie z powodu wyboru niewłaściwej drogi, podjęcia złej decyzji, zdania sobie sprawy, że było to błędne, naiwne 2, 3, 11-2, hańba, potępienie 4, 6-8;*

w. wieczny 7, niewysłowny 22, wielki 28, rumiany 27, dar z nieba 29;

w. k. (za coś, powiadać coś) = *ktoś się wstydzi (z powodu cz.) 11, 16, 20, przed*

w-em gore komus twarz 15, serce mdleje 17, w. ogarnie k. 13, oczom nie dopuści spojrzeć wzgóre śmieje 5, coś będzie komus w. w oczu mnożyło 14, w. wrócił się 9, twarz białą zdoła w. rumiany 27, czyjs jest niewysłowny 22;

w. na twarzy nosić 7, należć 4, odnosić, odnaszać 2, 3, 12, odnieść na sobie 8, być w-em ogarniony 6, nie móc zachować się jakoś bez wstydu 24, robić coś chocia ze w-em 25, ze w-em cz. używać 28, w. chować w cale 23, w-u nie mieć 19, zapomnieć 21, nie znać 1, w-owi mir wypowiedzieć 18, w. na szrot puścić 10, w-u szukać trzeba 29;

w., Bóg 1, śmiechy 2, uraganie, sznupki 7, przymówki 30, żal 17, prawda, miłość 9, dobroć 22, cnota(y) 9, 10, 18, 23, 26, 29, dobra sława 21;

w. - stan wysoki 29, dobre mienie 29, gładkość 29;

r. -owi 18.

Ps: 1. Ale źli/ którzy Bogá/ y wtydu nie znáią/ ... Równi plewom/ 1,13. 2. W tobiem położył ia wfánié [woie;| Zá co niech wtydu/ y zálo[nych/ profzę/ Nieprzyaciél[kich śmiechów nie odno[żę.] 25,3. 3. Niechay zá to/ Boże mój/ wtydu nie odno[żę/ Ze cię w [wych doległościách o ráttunek profzę.] 31,40. 4. Niechay wtyd naydá/ którzy mię [zukáią/ 35,10. 5. Wzgárdę zew[ząd odnošim/ ... Wtyd oczom nie dopuści poyżrzć wzgóre śmieje/ Widzác zew[ząd nášmiéwce/ y nieprzyaciéle.] 44,31. 6. Będą wtydem ogárnieni/ Bo v páná [á wzgárdzeni.] 53,23. 7. Prze cię ia vragánié/ y [znupki odno[żę/ Prze cię wtyd wieczny ná twarzy no[żę.] 69,16. 8. Nieday/ áby vpádty wtyd odnióšł ná [obie/ 74,43. 9. Prawdá/ y miłość po polách bešpiecznie| Chodzą: wrócił [ye wtyd/ wróciły cnoty/ 85,27. 10. Długóz [ye [wym łotroštwem będą chłubili?| Którzy wtyd/ y cnotę [wą ná [zrot pušćili.] 94,8. 11. Twé [łowá królom powiádam/ á nie wtyd mię zá nie.] 119,46. 12. Myšl poštu[žna twych praw niechay wtydu nie odna[za.] 119,80. 13. Tu Dawidowé plemię ro[krzewię: ... Iego w[zytki ogárnie wtyd nieprzyaciéle/ 132,33.

14. przed[się przydzie ktemu/ Ze się człowiek obaczy: á co mu dziś mió/ To mu będzie zá czáfem wtyd w oczu mnożyło. *Fr* 1,78,4.

15. Górę mi twarz przed w[tydem/ *Fr 2,12,5*.
16. Iákiem ia dáry dawał? iákiem rymy [kła-
 dał?| A dziś mię w[tyd: bom więcéy/ niż było/
 przykładał| *Fr 2,53,8*. **17.** Widzę [wóy bład
 ná oko/ ... A przed w[tydem/ y żalem [erce
 práwie mdleie.| *Fr 3,33,4*. **18.** iuż on y w[ty-
 dowi| Mir dawno wypowiedział/ y cnoćie nie-
 dbáły| Poświęconéy nie myśli do[stępowác
 [káły.| *Pieś 1,1,38*. **19.** Nie miałám w[tydu
 dóm [wóy opu[czáiac/| *Pieś 1,6,37*. **20.** Ciér-
 piałém ia ták wielé/ że mię w[tyd powiádać/
Pieś 1,23,5. **21.** Ale w[zeteczna páni w[zy[ti-
 kiégo przyczyna| Którá niewiém ná iáki ży-
 wot [ye vdá[á| Ze y w[tydu/ y dobréy [stawy
 zápómniá[á| *Pieś 1,25,16*. **22.** Boś pozbył
 towarzys[za y cnotliwéy żony| Któréy dobroć/
 którém w[tyd iest nie wy[stowiony| *Pieś 2,6,12*.
23. A niedorośli wnukowie| ... Wykná prze-
 [stáwác ná mále| W[tyd/ y cnotę chowác w
 cále.| *Sob 12,56*. **24.** cóż kiedy wziá[ł żonę/
 Kto[rey áni zániedbáć/ áni też dochodzić Do-
 bry/ w[ciwy człowiek bez w[tydu nie może|
Odp 273. **25.** On chocia ze w[tydem| Zony
 [ie vpomina: *Odp 274*. **26.** Młodz [wzetecz-
 na: ci cnoćie/ y w[tydowi cenę| V[stáwili: *Odp*
393. **27.** Pátrzay/ iako twarz biá[łą zdo-
 bi w[tyd rumiány| *EpRadz 39*. **28.** á ludz[ye
 fá[zywi| Ná cnotliwá potwarz kładli/ ...
 Z wielkim w[tydem w[zy[scy [studzy tego w[zy-
 wáli| *Zuz 87*. **29.** Nie [tanu wy[okiégo/ nie
 dobrégo mienia| Náwet áni głádko[ści ták wam
 [zukác trzebá| Iáko w[tydu/ á cnoty/ dá[arów
 przednich z niebá| *Dzie 4*. **30.** Niechcá [ie
 okázowáć/ y woyny zniká[ia| Dla w[tydu/ y
 przymówek/ które dla mnie má[ia| *Mon 244*.

p. niewstydy

KK

wstydać się *przeżywać, odczuwać wstyd z powodu swojego złego, nieuczciwego postępowania 2-5, 7, być rozczarowanym niepomyślnym obrotem spraw 1, kępować się, nie mieć śmiałości jakoś się zachować, w obawie, że może to być skrytykowane, wyśmiane 6;*

w. swych sprośności 3, rady 6, za swoją radę 2, za mię 1, za co 7, za postępek brzydki 5;

w. długo 5, sprawnie 7;

w. cz. 3, 6, za k. 1, za coś 2, 5, 7;

r. -ájá 1, 4 ~ w p. 7.

1. RAtuy mię pánie: ... Ledwe ták wielé w[łofów ná głowie náyduie| Iáko nieprzyaciół

wielé czuie| ... Niechay [ye/ mocny pánie/ zá
 mię nie w[tydá[ia| Którzy ná twoię pomoc
 czeká[ia| *Ps 69,13*. **2.** Nieprzyaciéle moi
 o mnie rádę má[ia| ... Ale nád ich nádzieię
 chciéy mię porátowáć| Aby zá [woię rádę
 w[tydáć [ye mu[sieli| *Ps 71,25*. **3.** Nie zá-
 milczy ná wieki twéy [spráwiedliwo[ści| Gdy
 [ye zły człowiek bédzie w[tydał [wych
 [profno[ści| *Ps 71,52*. **4.** Włó[ż háńbę ná ich
 twarzy: niechay [ye pytá[ia| Twego imieniá/
 pánie: niechay [ye w[tydá[ia| *Ps 83,30*. **5.**
 A zátłumicie móy postępek brzytki| Zá który
 [ię długo w[tydáć mu[ze| *Fr 2,76,5*. **6.** Kiedy
 człowiek [umnienia cá[łego| Ani czuie w [ercu
 żadnéy wády| Przéczy [ye miał w[tydáć [wo-
 iéy rády| *Pieś 1,2,16*. **7.** á zá coby [ie [spráw-
 nie w[tydáć mieli/ to [obie nie tylko zá ko-
 chánié/ ále y zá chęć poczytá[ia| *Pij 1*. KK

wstydlowie p. niewstydlowie

wstydlivy *skromny, trochę nieśmiały 1, 2;*

w. dziecię 1, obyczaj 2;

w., skrómny 1, 2, dobrowolny, układny 1, uczciwy 2 ~ r. -iwé 1, 2.

1. A téz ledwie [ye kiedy dziécié wrodzi[ło|
 Coby [á[ki rodziców [wych ták godné było|
 ... Ro[ftropné/ obyczáyné/ ludzkié/ nierzewni-
 wé| Dobrowolné/ wkładné/ [krómné y w[tydli-
 wé *Tr 12,10*. **2.** Wielki po[ag rodziców
 postęпки wczúiwé| A ktemu obyczáie [krómné/
 y w[tydliwé| *Pieś 1,1,18*.

p. niewstydlivy

KK

wstydzić się *przeżywać, odczuwać wstyd z powodu swojego złego, nieuczciwego postępku 1, 2, 8, niepomyślnego obrotu spraw 10, zbyt niskiego poziomu życia 7, czyjegos ośmieszającego go zachowania 5, 6, kępować się, nie chcieć czegoś, mieć opór wewnętrzny przed czymś 3, 4, 9;*

w. tej 5, za cię 6, swej chwały 4, tak żyć 7, przysłuchać krotofilnej wojny 9, nie w. zwać k. ojcem 3, żadnej sromotnej rzeczy 8;

w. jawnie 1, widząc k. w tańcu 6;

niech(aj) się wstydzá 1, 2,

w., litowác 10, nazad pirzcháć 2, żałowác 5;

r. -ydę (:-idę) 3, 5, 6, -ydzí (:-idzi) 10, -ydzá (:-idzá) 1, 4 ~ w p. 7, 8.

1. niech [ye iawnie w[tydza/| Którzy nie-
[zcheście mé rádzi widza/| *Ps 40,43.* **2.** Nie-
chay [ye w[tydza/| niech ná zad p[ircháia/|
Którzy niewinnéy du[ze méy [zukáia. | *Ps 70,7.*
3. SWiętym cię zwąc niemogę: Oycem się
nie w[tydzą/| Kiedy wielki káptanie [yny twoie
widzę. | *Fr 1,44,1.* **4.** To téz wiédzcie (*frasz-
ki*)/| że drudzy [wéy się chwały w[tydza/| Po-
dobno że chwalnégó w [obie nic nie widza. |
Fr 2,29,7. **5.** ANi w młodéy rok[ozy/| áni
w [taréy widzę/| Owéy pro[sto zá[uię/| á téy się
záś w[tydzą. | *Fr 2,50,2.* **6.** Aż [ye zá cię
w[tydzą/| Gdy cię w tancu widzę. | *Pieś 1,19,17.*
7. Ták [kromnie ná ón czas Królowie Pol[czy
żyli/| żeby tych czáfów y podły ziemiánin
w[tydził [ye ták żyć: *Wr 10.* **8.** Zadna ták
[romotna rzecz nie iest/| któréyby się on w[ty-
dził. *Pij 3.* **9.** Y ty [ie nie w[tydz/| ma[zi
czas [pokoiny/| Przy[stuchác tey to krotofilney
woyny. | *Sz 23.* **10.** Zła Fiedurowa/ ... Obrony
zadney od metu nie widzi/| Szkody lituie/
á ktemu [ie w[tydzi. | *Sz 460.* **KK**

wszak *nawiązuje zdanie, które motywuje, podkreśla prawdziwość, oczywistość sądów wyrażonych w poprzedzającym kontekście, przecież, toż 1–13, nawiązuje pytanie o takim charakterze: wszak tak? = przecież tak, czyż nie? 11;*

po pytaniu retorycznym 1, 2, rozpoczyna zdanie wtrącone 4–7;

przez? ... wszak nie ... ale 1, czemu? ... wszak 2.

1. Przéc z płączem idzie[z/| Arpinie wy-
mowny/| Z miłéy oyczyny? w[zak nie Rzym
budowny/| Ale świat w[zytek Miáfstem iest
mądremu| Widzeniu twemu. | *Tr 16,22.* **2.**
Czemu ták bárzo córki [wéy zá[uię[?| W[zak
[ye ty tylko [romoty wiáruie[?| *Tr 16,26.*
3. Domyśláy że się o[státká/| W[zákes iuz [wym
dziátkom márcypan rozdáłá. | *Fr 1,37,26.* **4.**
A cóz rádzi[?| Iendrzeiu? (w[zak mogę w twé
v[zy| Béspiecznie w[zytko w[ozyć/| co mi [erce
kru[zy] | *Fr 2,53,1.* **5.** Niech się mój nieprzi-
jaciél (w[zak wié[?z kto) nie śmieie. | *Fr 2,71,2.*
6. POwiédzcie piékné p[czoły/| w[zak wam ná
tym máłó/| Co was tu mimo vle do izby weg-
náłó? | *Fr 2,85,1.* **7.** KRólewno moiá (w[zak
cię téz ták zowa) | *Fr 3,19,1.* **8.** Nieuécikay/
ma rádá: w[zak wié[?z/| im kot [tar[zy/| Tym/

po[policie mówia/| ogon iego twár[zy. | *Fr 3,
82,9.* **9.** SM.<ierć> Y chce[?z mi odiać y tego
drugiego? | AP.<ollo> W[zakem y tego gwał-
temci nie wydárł. | *Al 44.* **10.** AP.<ollo> Więc
mi téy lá[ki tedy nie vczyni[?z? | SM.<ierć>
Niemogę: w[zak wié[?z moje obyczáie. | *FgAl
61.* **11.** W[zytko się woy[ko tedy[?z ma ru-
[zyć/ y pro[sto| Ku Troii zágle podác: w[zak
ták? *Odp 594.* **12.** Gdzie by w ludziach nie
było takiego [tarania| O ty biedne pieniądze:
w[zak i drew pochwili| Nie naydá/| że by [obie
izbę vpalili. | *Sat 13.* **13.** Siła to na Satyra
prawa poćia[ować:| W[zak po mnie wolno bę-
dzie každemu wotować | *Sat 250.* **KK**

wszakóz *przyłącza zdanie, wprowadzając, niekiedy w połączeniu z innym wskaźnikiem zespolenia, stosunek przeciwstawny z odzieniem przyzwolenia, ale jednak, mimo to 3–5, 7–10, nawiązuje zdanie do poprzedzającego kontekstu, wprowadzając taki stosunek 2, 11–2, nawiązuje zdanie zawierające podsumowanie, konkluzję opisanej sytuacji, jednak, ostatecznie 1, 6,*

aczby ... nie ... w. 4, acz ... w. 5, 9, 10, choć ... w. 8, a w. 7;

w p. 4–6.

1. W[zakóz widzę/| że [ye prózno frá[owác/|
Co zginęło/| trudno tego wotowác. | *Pieś
1,22,15.* **2.** Ia go nie [ądze/| áni mi przy[toi. |
W[zakóz [ie ktemu záw[ze będę znáłá/| Mił
mi nie będzie bych dziś vmrzéc miáłá. | *FgPieś
8,41.* **3.** Ale na[laduy cnoti/| ktora acz zniew-
cza[em/| I trudno[cią przychodzi/| a w[zakóz
za cza[em| Hoynie płaci utraci podięte dla
siebie/ | *Sat 332.* **4.** A to cóc [ie zda/| że wtéy
niezgodzie i ro[puście ná[?zéy Pan potomká
niema?| który áczby żadnégo práwá dziedzicz-
négo do nas nie miał/| w[zakóz byłáby w[?dy
nieiáka nádzieia/ | *Wr 17.* **5.6.** ácz y to w[zyt-
ko [tuży/| co się tám powiedziáło/| w[zakóz o[fo-
bliwéy y tu náuki trzebá/| á nawięcéy powol-
ności: w[zakóz ták iáko się powiedziáło/| poki
się cnoty nie tknie/ | *Cn 3.* **7.** Krol po[policie
[wego miey[?cá pilen/| A w[zakóz może [wemu
też być sílen. | *Sz 88.* **8.** Ty w [obyte kartá
zámykáłá [ztuki:| Oni choć mieli [potrzebę
náuki/| W[zakóz iá przed[ie rádzi przeczytáli/ |
Sz 111. **9.** Acz widzyał drabá/| ktory nań
też mierzył/| W[zakóz Rycerzá ták bárzo vde-

rzył| Ze ná nim przednia pláchá sie przepádtá| Sz 310. **10.** Acz pirw[za miłość obiemá pánuie| W[zákož potrebá [ámá ro[kázuie.| Sz 420. **11.** Stáneťo ná tym/ áby grác přešťáli|A iutro ráno o[ťátká dográli| W[zákož odchodząc [záchy poznáczyli| Sz 467. **12.** Wy[zedł nierychłó/ á twarz mu [ie mieni.| W[zákož gdzie może/ [miechem žal pokrywa| Sz 527. KK

wszakże przyłącza zdanie, wprowadzając, niekiedy w połączeniu z innym wskaźnikiem zespolenia, stosunek przeciwstawny z odzieniem przyzwolenia, ale jednak, mimo to 6, 7, 10–1, nawiązuje zdanie do poprzedzającego kontekstu, wprowadzając taki stosunek 1, 2, 4, 5, 8, 12, nawiązuje zdanie wprowadzające uzasadnienie sądu wypowiedzianego wcześniej, przecież 3, zawierające podsumowanie, konkluzję opisanej sytuacji, jednakowoż, ostatecznie 9, 13;

bo acz ... w. 6, acz ... a w. 11, a choćci ... w. 10;

w p. 8–10.

1. Y nád nieprzyaścielem dařz mi górę moim.| W[zakže nie trac(!) ich záraz/ áni názyb[koro.| Ps 59,21. **2.** Ták/ zem též być mógl przed oczymá twémi| Poczytan miedzy bydłéty [pro[ńémi.| W[zakžem od ciebie/ pánie/ nie záchodźi!| Ps 73,49. **3.** Sam [tróžem mego bądź żywotá| W[zakžec nie táyná moia cnotá| Ps 86,6. **4.** Ale iž V<asza> m<iłość> tež wliscie [wym Mu[as nieprzepomina[řz, tim śmieiej ia tež earum wli[řcie [wym memini. W[zakže aby zonych wir[řzow pořteritas cžego iakiego o V<aszej> m<iłości> nierozumiała, miařto Moyzeřza wlořilem Schen[řmida, LFOgel 2. **5.** i zatim boię się aby nie bylo minus autoritatis wtej perřonie, i[řz to od mnief[zego miařta. W[zakže iefcže tego nie drukuię, LFOgel 2. **6.** Ale złącz/ iákoř rozwiódl: bo ácz oboiej Twóy vrząd nieřie/ w[zakže wyroki twoie| Na ludzkiey chęci wiřzã| Pieř 2,20,30. **7.** Iefcžec niewidze/ [řcžegobych [ie práwie| Vćiefzyć miáľá| w[zakže powiedz przed[řie| Iáko co bylo. Odp 194. **8.** Mówić o przy[řlych rzeczách/ móy pánie/ to řã w[řyřtko wróřki/ ... w[zakže iž to iefť ná ten cžás wola twoia/ powiém ia/ co w téy mierze o rzeczypořpolitéy nářžey rozumiém. Wr 2. **9.** Chybařys chćiaľ

Oratores pořty wykłádáć. ... Ale tu ná tym mieyřcu ... nie pořeľ [ie znáczy. A w[řakže tego [ie z tego wier[řã mořem náuczyć/ iž biadá téy rzeczypořpolitéy/ o ktorã tácy ludřie rádza| Wr 19. **10.** A choćci v mnief nie malé podobieřtwo do prawdy řie zda/ že y Czechy záwřdy Czechámi zwano/ y Polski naróđ Láchy iefcže z przodku řie názywaľ: w[řakže mogłó též to bydź/ že oni imię řwé dawné ... řtráćiw[řy/ od Lechá ... Láchy řie názwáli. Czech 6. **11.** Pleiády álbo Báby ... Té ácz drobne y ćiemné/ á w[řakže ták ráné| Iáko pozné/ nie mogã być przepámiętáné| Phaen 21,225. **12.** a iako /s/ troiako/ tak i /ks/ troiako mówiemy. W[řakže málo nielepiéy piřáć xiádz/ xini| Ort 21. **13.** rim abo rym/ w[řitko za iedno: dim abo dym takže: w[řakže iakom powieřziáľ dla řkromniey[řžego piřãnia wolé to iřťé/ i. Ort 24. KK

wszczepiony wetknięty w coś i na trwale spojony, złączony z czymś, zrořnięty.

Sámá oř/ która přeřdki kráğ niebie[ki toczy| Z mieyřcá řwégo by namniéy nigdy nie wykroczy.| Ale trwa niezruřzona/ řiemię przeni-kaiać| A w poły práwie nieba obá koncá máiać| W[řcžepioné| Phaen 1,31. KK

wsz(e)- występujący w pełnej liczbie, każdy z wielu istniejących 1–5, 9–11, 14–5, 17–9, 22, 25, 27–31, 35, 39–42, 47–8, 50–2, 54, 56–7, wszelaki, jakikolwiek 8, 16, 21, 26, 33–4, 36–8, 45, 53, 55, cały, obejmujący wszystkie elementy składowe 6, 7, 12–3, 20, 23–4, 46, 49; **wszy** wszyscy, ogół ludzi lub grupa stanowiąca kompletny zbiór ze względu na wspólnotę jakichś spraw, dořwiadczeń 43, 59, **wsze** wszystko, świat, jego urządzenie, ogół spraw, zdarzeń 32, 44, 58;

w. ludzie 19, 25, 31, 42, 54, zbór 46, panie 35, niewiasty 50, ukrzywdzeni 17, świat 6, 7, 12–3, 23–4, 49 ziemia 20, ziemskie granice 9, strony 14, 41, 56, przepařci 4, nawařnořci 15, rzeczy 30, 48, sprawy 18, rozmyřľ 33, trudnořci 8, 16, przygody 45, nieszcęřliwořci 37, wina 55, grzechy 26, jad 38, dobro 21, dobre 34, 36, obřitořć 53;

występując z przymiotnikiem w stopniu wyřszym lub najwyřszym, wzmacnia stopniowanie: wszech nařwięřsze imię 1, ołtarze

11, król wszech możniejszy 5, wszech piękniejsza panna 39, pani 40, ze wszech najwyższy Bóg 10, pan 28, naświętsze imię 3, 27, bogini piękniejsza 52, namilsza bracia 22, dziewczka 29, jego namilsza 47, milsza żona 51, brzydliwszy grzech 2, naosobliwszy fortel 57;

zasięg ograniczony przez zaimek dzierżawczy twój 26, swój 18, jego 47;

Bóg początkiem w-mu 57, komuś we wszem wiarę dawać 32;

w. niemal 19;

w prep. 4, 6, 8, 9, 12-21, 25-6, 30-1, 34-8, 41-2, 45, 48-50, 54-6, w postp. 7, 23-4, 33, 46, 53;

r. -ego 33, -ego (:-égo) 7, -égo 46, -emu 23-4, 58.

Ps: 1. Będę w[zechnaświęt]zemu| Przy łagodny śpiewał [fronie] Imięniowi twoiemu.| 9,6. 2. Pozbaw mię pychy: tak oczyścion będę| Y grzechu ze w[zech] brzydliw[ze]go zbędę.| 19,48. 3. Iego ze w[zech] naświēt[ze] imię wyznawaycie| 29,3. 4. Ná huk twych progów/ w[zech] przepási siły| Iedná zá drugá nurty [wé] złożyły| 42,25. 5. Táka o królu w[zech] możniē[y] / zóná| ... tobie przyniesioná| 45,49,5. 6. W[zy]cy śpiewaymy pánu chętliwie| Pánu nád pány/ ... Królowi w[ze]go swiátá możnému.| 47,4. 7. Sion kwiát gór wy[okich] / ro[koz] swiátá w[ze]go| 48,3. 8. W cieniu twych [krzydeł] prózen w[zech] trudności| Ie[zcze] ia ... vzyię rádości| 63,17. 9. o vfánié| W[zech] ziem[kich] gránic| 65,23. 10. Y w[pomionę]li / że pan ich zbawicielem| Ze bóg ze w[zech] nawys[zy] ich odkupicielem| 78,64. 11. Boże niezwyćięzony / dom / y gniazdo moie| Są w[zech] naświēt[ze] ołtarze twoie| 84,8. 12. 86,4 jak nr 6. 13. 86,26 jak nr 6. 14. Ciebie ia / boże nie[stworzony] / Wyznawác będę ná w[ze] [trony]| 86,38. 15. Groźniē[y] morzá / y w[zech] nawálności| Bóg z wy[okości]| 93,11. 16. 95,3 jak nr 8. 17. Obrońcá nie omylny źle obwinionych| Y [ę]dzia [práwiedliwy] w[zech] vkrzywdzonych| 103,12. 18. Szczęśliwi / którzy [wó]y wiek poboźnie [práwuiá] / A we w[zech] [práwách] [woich] cnoty ná[zláduiá]| 106,6. 19. Przy[zed]łem do w[zech] niemal ludzi w ohyde| 109,59. 20. Otom ia żyw: y będę [flawi] po

w[ze]y ziemi| Spráwy pán[ki]e rymy [wemi]| 118,34. 21. My / co pánu w kościele iego v[st]uguiem| W[ze]go dobrá wam win[zuiem]| 118,54. 22. Prze bráciá ze w[zech] namil[za] / prze kréwné moie| Wiecznie [ye] ia [tárác] mu[żę] o dobré twoie| 122,13. 23. Tám pogánin zazdrościwy| Znák (powiáda) niewátpliwy| Okazał bóg swiátu w[ze]mu| 126,11. 24. 126,14 jak nr 23. 25. Aleś ty pan iest do brotliwy| Pan z przyrodzenia lutościwy| Co przeciw tobie v w[zech] ludzi| Vczciwość wielká w [fercu] budzi| 130,11. 26. Ten miłóšierdziu [wému] gwoli| Ze w[zech] cię grzechów twych wyzwoli| 130,24. 27. O Słudy pán[cy] / ze w[zech] naświēt[ze]mu| Cześć imięniowi vczynicie pán[ki]ému| 135,1. 28. Daycie cześć ná wy[okości] Pánu ze w[zech] nawys[ze]mu| 148,3.

29. áni [ye] frá[ny] / ze ták rána| Twoiēy ze w[zech] namil[ze]y dziewce śmierć ze[flána]| Tr 19,50. 30. Twórcę w[zech] rzeczy widziem w iego máie[stacie]| Tr 19,75. 31. Był (Bzicki) wzięty v w[zech] ludzi: Fr 2,27,7. 32. O dziwnie wdzięcznych głófiēch w niebie powiáda| Którym ia / iáko pro[stak] / we w[ze]m wiarę dawam| Fr 2,59, 3. 33. Nápi[sa]łemci krom rozmy[st]u w[ze]go| Ten rym niegládky / Fr 2,77,3. 34. Fr 2,104,16 jak nr 21. 35. Zofią Bonárownę: którēy żywot swięty| Godzien / áby w[ze]m pániom zá przykád był wzięty| Fr 3,66,4. 36. WSzego dobrého dawcá / y [záfáru] wieczny| Fr 3,72,1. 37. Albo w morze / przyczynę w[zech] nie[šťe]śliwości| Perły / złoto / y wielkiēy kámiēie drogości| Zárzućmy: Pieś 1,1,43. 38. ZLota to [trzá] / y króm w[ze]go iádu bylá| Którá miē niepochybna miłóšć vgodziłá| Pieś 1,4,1. 39. Ma to twarz twoiá / Páno w[zech] piękniē[za] w [obie] / Pieś 1,4,9. 40. Dokád cię záś nie vy[žrę] / páni w[zech] piękniē[za] / Co ich kolwiek przynio[st]á chwila teráznie[za]| Pieś 1,7, 5. 41. Sob 11,32 jak nr 14. 42. Tarn 135 jak nr 31. 43. Wiáchał ná Stáro[st]wo [woie] do Lubliná| W[ze]m požádný (war. požádný): Pam 143. 44. Toć grunt w[zy]tkiēgo / by[fm]y Bogá ználi| A iemu [práwę] w[ze]go przyp[ia]li| FgPieś 3,26. 45. W[zy]cy[fm]y pod tym práwem [ie] zrodzili| Ze w[ze]m przygodóm / iáko cěl / bydz mamy| FgPieś 4,12. 46. A w p[yr]szrodku zboru w[ze]go| Będęc m[ój] Pánie dzie-

kował. | *FgPieś* 5,50. **47.** Taki więc z [wéy łożnicy nowy oblubieniec] Wychodzi: ná nim złoty płáčz y złoty wieniec| Perłami przeplátány goré znákomity| Iego ze w[zzech namil[zéy dar niepo[polity. | *FgPieś* 6,75. **48.** *FgPieś* 6,91 jak nr 30. **49.** *FgKol* 1 jak nr 6. **50.** Alce[tiš/ wedla mnie| Y wedla w[zzy[tkich/ mężowi| Ze w[zzech niewia[łt nawierniey[za. *FgAl* 84. **51.** Strada[łeš (ách žátošći) ze w[zzech mil[zéy żony| *FgFn* 15. **52.** Albo pámiętne: ktorym luby| Sędziemu wyrok ze w[zzech Venus| Bogini piękniey[za zápláćia: | *Od* 440. **53.** Krolowie in[zich rzeczi w[zzech obfítóš máia| *Sat* 357. **54.** *Zuz* 92 jak nr 31. **55.** Stáne[łá ná ro[kazánie páni krom w[zzey winy| *Zuz* 123. **56.** Widzác Krol czar-ny/ ze zle ná w[ze [trony| Vciek[ł sie y [sam do lep[zey obrony. | *Sz* 341. **57.** Ten mu [ye fortél ze w[zzech zda[ł naofobliw[zy. | *Br* 40. **58.** OD Bogá poczynaymy/ Bóg początkiem w[zemu| *Phaen wst.* 1. **59.** P[ług/ á rola/ to w[zzytká ludzka żywność byłá: | A święta [práwiedliwość w[zem błogo[stáwi[łá. | *Phaen* 9,104. **KK**

wszechmocność *przymiot Boga – nieograniczona moc, potęga, zdolność uczynienia, sprawienia wszystkiego* 1–6;

w. tw(oj)a 1, 5, 6, sw(oj)a 2, 3, jego 4;

sprawy w–i 5, twarz jego w–i 1;

k. obronić ręką swojej w–i 2, mocą swej w–i wybawić k. z niebezpieczeńści 3, w–i bożej dufać 4, na sprawy bożej w–i patrzeć 5, w–i bożej nie uważać 6;

w., imię 3 ~ r. –ości 5, –ności 1–3.

1. A ia/ mój panie/ w téy niewinności| Vy[žrę twarz (da Bóg) twéy w[zzechmocności: | *Ps* 17,54. **2.** Wy[stucha cię (da Bóg) pan czá[fu trudnošći/ Y obroni ręką [woiéy w[zzechmocności: | *Ps* 20,6. **3.** MOcá imienia [wego/ y [wéy w[zzechmocności/ Wybaw mię [tugę twego z mych niebe[pieczności. | *Ps* 54,1. **4.** To pan [ty[žác/ wielkim ie[łt gniewem poru[žony/ ... Przeto że w[zzechmocności iego nie dufáli| *Ps* 78,39. **5.** Serce mi kwitnie/ pe[łnem rádošći| Pátrząc ná [práwy twéy w[zzechmocności. | *Ps* 92,10. **6.** niechcę [ye bráćić/ Y z żadnym z tych/ co ciębie źle w[pomináia| A twoiéy w[zzechmocności nieważáia. | *Ps* 139,48. **KK**

wszechmocny *mający nieograniczoną, absolutną moc, mogący wszystko zrobić* 1–9;

w. pan 1–4, 6, 8, Bóg 5, 7, 9;

w bezpośrednim zwrocie do Boga (o) w. panie 1–4, 8, Boże 7, 9;

w., wiekuisty 1, 2, prawdziwy 5 ~ w prep. 1–4, 7–8, w postp. 5, 6, 9.

1. WSzechmocny panie/ wiekuisty Boże/ Kto [ye twym [práwom wy[žiwowáć może/ *Ps* 8,1. **2.** *Ps* 8,29, jak nr 1. **3.** Kto do[stąpi twéy góry/ o w[zzechmocny panie/ *Ps* 24,5. **4.** Si[łá/ w[zzechmocny panie/ twych d[ziwów od wieku/ *Ps* 40,17. **5.** BOg w[zzechmocny/ bóg prawdziwy/ Obrońcá ná[ž nie wątpliwy/ *Ps* 46,1. **6.** Ty iáko pan w[zzechmocny okrąg ziem[ki rząd[žiz. | *Ps* 67,8. **7.** Świętobliwé twé drógi: w[zzechmocny boże/ *Ps* 77,29. **8.** Pomni/ w[zzechmocny panie/ co nam wyr[žadzáli| Edomczyicy *Ps* 137,13. **9.** A lud do Bogá wzdycha[ł/ z téy/ y z owéy [trony/ Mó-wiąc: Boże w[zzechmocny (war. wszechmogący) kto terazniey[žégo| Zámie[žánia przyczyna: ... Bodáy márnne zginá[ł: *Mon* 323. **KK**

wszechmogący *mający nieograniczoną, absolutną moc, mogący wszystko zrobić.*

A lud do Bogá wzdycha[ł/ z téy/ y z owéy [trony/ Mówiąc: Boże w[zzechmocny (war. wszechmogący) kto terazniey[žégo| Zámie[žánia przyczyna: *Mon* 323. **KK**

wszelaki *każdy bez wyjątku, każdy, jaki tylko istnieje, jaki tylko może być* 2, 7, 12–3, 17, 21, 27, 30–1, 33–4, 36, 40, jakikolwiek, każdy możliwy 1, 3, 5, 6, 9–10, 14–6, 18, 20, 22, 28–29, 35, 39, 41, z wyrazem oznaczającym brak, nieobecność (krom, bez) – żaden 8, 23–6, 37–8, rozmaity, różnorodny, rozliczny 4, 11, 19, 32;

w. człowiek 2, stworzenie 12, zwierzę 21, 31, zwierzęta 13, płód 7, państwo 34, dobra 6, użytki 19, żywność 11, p[łon 32, zboże 33, 40, ludzkość 9, szczęście 10, 20, 39, obrona 5, cnota 41, złość 1, 3, zwada 26, lichwa 23, trudność 8, 29, niemoc 36, trwoga 18, przygody 14, 16, smętki 28, przekaza 15, wina 38, szkoda 22, 24, 37, wada 25, obyczaj 4, sposób 30, sposób żywota 35, czas = zawsze 17, 27;

w. inszy 14, 21–2, 31, 35, zgoła 9, nasz 29;

w. – jeden 39;
w prep. 1, 4–6, 8–15, 18–9, 21–6, 30–2,
34–6, 38, w postp. 2, 3, 7, 16–7, 20, 27–9, 33,
37, 39–41;

r. –áki 2, 17, –ákié 20, 39, 41, –ákim 16,
–égo 27, 40;
w p. 28–9, 34–7.

Ps: 1. Y będę [ye [trzegł/ pókim żyw/
w[zelákiéy złości.] 18,48. 2. Nie ludzkim głó-
[em: który nie ieft táki/ Aby go człówiek mógl
[ty[zéc w[zeláki:] 19,14. 3. Porzuc złość w[ze-
láka/ [prawuy [ye przy[toynie/ 34,31. 4. Acz
ci ták dlúgo będą ná dobrych przewodzić/
Y niewinné w[zelákim obyczáiem [zkodzić:]
36,26. 5. zepchnąłeś koronę/ Z głowy iego:
odiałeś w[zeláką obronę.] 89,72. 6. Który
cię w[zelákich dóbr hoynie nábwawia/ 103,9.
7. Nákoniec plód w[zeláki piérworodzony/
Iednéy nocy po w[zytkim páń[twie zgładzony.]
105,67. 8. Dopiro cudzym złotem vbogáceni/
Bez w[zeláki(!) trudności [ą wypu[zczeni.]
105,70. 9. A to że y on w [woiéy popędli-
wości/ Zápamiętał w[zelákiéy zgoła ludzkoś-
ci:] 109,34. 10. Niechay idzie w[zelákim
[zczęściem obdárzony/ Król od bogá názná-
czony.] 118,51. 11. Tu ia obfitość zrodzę
w[zelákiéy żywności/ 132,27. 12. W tobie
oczy [wé trzyma w[zelákié [tworzenie/ 145,25.
13. Który żywność w[zelákim dawa zwiérzę-
tom/ 147,17.

14. W[zak [ye ty tylko [romoty wiáruiefz:]
In[zé w[zelákié v ciebie przygody/ Ledwe nie
gody.] Tr 16,27. 15. W Niebie [zczéré ro[ko-
[zy/ á do tego wieczné:] Od w[zelákiéy przekázy
wolné/ y be[pieczné.] Tr 19,66. 16. Człówiek
vrodziw[zy [ye zásiadł w práwie takim/ Ze
ma być iáko célem przygodom w[zelákim.] Tr
19,112. 17. Które (rymy) miéy iáko péwny
zakład iáki/ Zem ieft/ y chcę być twóy ná czas
w[zeláki.] Fr 2,55,10. 18. Nie nowiná to
Stru[om/ ná w[zeláką trwogę/ Ciáły [wémi zá-
wálác złým poháncóm drogę.] Fr 3,49,1. 19.
Y będzie iáko po té látá w[zytki/ Ziemiá da-
wála w[zelákie v[zytki:] Pieś 2,1,58. 20. Lecz
ná [częścié w[zelákié/ Serce ma być iednákié:]
Pieś 2,9,21. 21. Sam ze w[zytkiégo [tworze-
nia/ Człówiek ma śmiech z przyrodzenia:]
In[zy w[zeláki zwiérz niemy/ Nie śmieie [ye
iáko chcemy.] Sob 3,7. 22. O w[zeláką in[za

[zkodę/ Lácno przyzwolę ná zgodę:] Sob 4,25.
23. Człówiek w twéy pieczy vczúwie/ Bez
w[zelákiéy lichwy żywie:] Sob 12,6. 24. Wy-
siadłeś ná brzeg Pru[ki/ króm w[zelákiéy [zko-
dy.] Pam 112. 25. mogliby[my tego/ Morzá
chytregó zdrády/ Przebydz/ bez w[zelákiéy
wády:] FgPieś 1,38. 26. Zá czyią [prawá we
dnie [tońce chodzi?] ... Káždy znác musí króm
w[zelákiéy zwády/ Ze fie to dzieie w[zytko
z Páń[kiéy rády.] FgPieś 3,11. 27. Klédyby
kogo Bóg był [wémi [łowu/ Vpewnił/ że miał
czá[fu w[zelákiégo/ Strzedz od złych przygód
iego biédnéy główy:] FgPieś 4,2. 28. chcąc
to świátu wywiézc/ ze przygody/ nie[częścié/ y
[mętki w[zelákié mogá człówiekowi nie bydz
ciężkié/ áni silné:] FgPog 1. 29. ále przez
w[zytek wiek [wóy/ iáko brát prawdziwy/
trudności ná[zych w[zelákich prze[trzegá/ y
bronił. FgPog 2. 30. O tę (slawę) fie [ynu/
[táray w[zelákim [pofobem/ FgŚmCn 13. 31.
Nierozumiey ze by to darmo ucziniono/ Ifz
w[zelaki zwiérz in[zi pochyłym [tworzono:] Sat
316. 32. Amázony/ ... Y [zły z nimi/ ná-
braw[zy w[zelákiégo plonu/ Ku pułnocy/ Prop
167. 33. gdzie twoi ludzie popalili/ Zbozá
wkoło w[zelákié:] Jez 341. 34. które [łowá
nie ták dálece Prorockim duchem [ą powie-
dziáné/ iáko względem włá[nych/ a nieod-
miennych przyczyn zni[zczenia w[zelákiégo
Páń[twá:] Wr 3. 35. y [ámi zły przykład z
siebie dáia/ ták w nábywániu lákomym má-
iętności/ iáko y wew[zelákim in[zym [pofobie
żywotá. Wr 13. 36. Y to ieft napiérw[zy
w[stępek ku vléczeniu w[zelákiéy niemocy/ Pij
4. 37. y ro[kazał/ áby y oná [ámá/ y w[zy[cy
krewni iéy bez [zkody w[zelákiéy byli. Wzór
5. 38. Doczekam ia/ choć pod ziemiá/ da
Bog tey nowiny/ Kiedy rzeká zem [tráconá/
krom w[zelákiéy winy.] Zuz 112. 39. Sz 569.
jak nr 20. 40. Bo ie[li ku násiéniu zboża
w[zelákiégo/ Ziárná práwie ná wybór [zuka-
my piékného:] Dzie 67. 41. zá lat daw-
nief[zych/ Nie były tákie lichwy/ áni waśni
tákie/ Rychley miernośc/ y cnoty kwitnęły
w[zelákie/ Dry 28. KK

wszelki *wszystek, każdy bez wyjątku,
każdy, jaki tylko istnieje 1, 3, 4, 8, 10, 12, 16–7,
20–1, 25–7, 30, 33, 45, każdy z bliżej określonej
grupy 14, 29, jakikolwiek, jaki tylko może być,*

každy możliwy 2, 5, 6, 9, 11, 13, 18–9, 22–4, 28, 31, 34, 36–8, 40–2, z wyrazem oznaczającym brak, nieobecność (krom) – żaden 35, 43–4, rozmaity, różnorodny, rozliczny 7, 15, 32, 39;

w. człowiek 10, naród 8, 20, plemię 21, cudzoziemcy 32, dusza 26–7, ciało 25, zwierzę 14, zwierzę 33, rzecz, która żywie 29, rzecz 39, kraje 12, kraina 3, rodzaj zboża 15, żywność 16, noc 45, chwała 11, 24, prośby 38, cnota 42, ludzkość 34, litość 35, nadzieja 36, poczciwa nauka 41, muzyka 7, raz 2, 5, karanie 6, trudności 9, 18, boleści 28, nieszczęście 31, krzywda 19, sromota 22, wszeteczność 37, winność 43, sprawa 13, 40, potrzeba 23, zabawa 44 ~ na w. czas = zawsze 1, 4, 17, 30;

w., każdy 39;

w prep. 1, 2, 4–6, 9, 13–6, 18–24, 26–7, 29–31, 33, 35–6, 40–5, w postp. 3, 7, 8, 10–2, 17, 25, 28, 32, 34, 37–9;

r. –elka 3, 7, 37, –elkiej 11, –elki 8, 10, 18, –elkim 31–2, –elkie 12, 38;

w p. 39–42.

Ps: 1. Pan bowiem [sprawiedliwych ná w[zelki czas broni/] 1,19. 2. Okryje[ż go łá[ka] [woia/] Iáko napewniy[żá] zbroia[;] Zbroia[;] która krom [wéy [kázy] Može wytrwáć w[zelkié rázy.] 5,52. 3. Poda [ye pánu w[moc kráiná w[zelka.] 22,74. 4. Będziem (da bóg) rádości práwéy żywáli/] Bo[im]y ná w[zelki czas w nim wfáli.] 33,42. 5. Pan ich kości [trzeże od w[zelkiégo rázu/] 34,43. 6. Otom ia zázwdy gotów ná w[zelkié karánié/] Gotowem krwią [wá] błágáć twoie rozniewánié/] 38,33. 7. Z nią or[żak pánién/ krewnych liczbá wielka/] Bębny/ y trąby/ y muzyká w[zelka.] 45,52. 8. naród mié w[zelki/] Y swiát wyzna/ 46,39. 9. Tám wolen będąc od w[zelkich trudności/] Hárfá/ y rymem będą cié wyznawał:] 61,17. 10. Iáko swiát iest wielki/ Człowiek ná nim w[zelki] Siończykiem [ye będzie rad miánował/] 87,14. 11. Pan to bowiem władze wielkiéy/] Pan to chwały wyszy w[zelkiéy:] 96,14. 12. Dobrodziyftwo iego wielkie/ Ogládały kráie w[zelkie.] 98,16. 13. Serce niewinné chcę záchowáć/] Y w[zelkich [ye [praw złych wárowáć.] 101,10. 14. Tu [ye w[zelki] zwierz chłodzi/ który w polu žije/] 104,21. 15. [tąd žiotá ogrodné/] Y w[zelki] rodzaj zboża: 104,30. 16. Potym máiac głód wzbudzić po w[zytkiéy] ziemi/] Y w[zelká] żywność odiać: 105,

30. 17. W iego domu ná czas w[zelki] Naydzie [ye doftátek wielki:] 112,9. 18. 115,18 jak nr 9. 19. Drogo ty krew v [iebie [flug [woich [zácuie[ż/] Y w[zelkiéy] krzywdy [rodze wetuie[ż.] 116,36. 20–1. WSzelki naród/ w[zelkié] plemię/ Coście w okrag(!) obśiedli ziemié/] 117,1. 22. Ten (sprawiedliwy) mnie mił [ám/ á zás w[zelka] brzydka iest [romotá.] 119,128. 23. BOže/ który mie[żka]z nád w[zytkiemi] nieby/] Prózen y tro[šk] ludzkich/ y w[zelkiéy] potrzeby:] 123,2. 24. Wy/ którym domu iego [traż podaná/] Chwálcie godného w[zelkiéy] chwały páná.] 135,4. 25. Który (Pan) ciáhu w[zelkiému] iego żywność dáie/] 136,47. 26. á z twoiéy hoyności/] W[zelka] [ye du[żá] náie práwie do [ytości.] 145,28. 27. 145,38 jak nr 26. 28. Rány wiąże/ boleści w[zelkié] wymuie.] 147,6. 29. W[zelka] rzecz/ która żywie/] Wyznay páná chętliwie.] 150,11.

30. Smierć zá człowiekiem ná w[zelki] czas chodzi/] Fr 1,31,5. 31. Tákże we w[zelkim] Niefczęściu y ty/ Bádz niepożyty/] Fr 2,18,20. 32. A ia iáko bogáty kupiec w [klepie wielkim] Rozkládam [wé] towáry cudzoziemcom w[zelkim/] Fr 3,39,6. 33. Z twoich rák w[zelkié] zwierzę pátrza [wéy] żywności/] PiesCzego 23. 34. Zá cześć wiécéy/ niż lekkość/ poczytał to [obie/] Ludzkość w[zelká] okázáć nali[żéy] o[fo]bie:] Tarn 38. 35. Ale śmierć nieużyta/ krom w[zelkiéy] litości/] Niefolguie ni cnoćie/ ni žadnéy godności:] Tarn 49. 36. Prózenem y boiáźni/ y w[zelkiéy] nádzieie:] Tarn 146. 37. A náftálo łákóm[ftwo] y [wawola] wielka/ Wzgárdá [ádów/ zuchwá[ftwo]/ y w[zeteczność] w[zelka.] Zg 130. 38. A u boga niewinnych wáżne próžby w[zelkie.] Sat 376. 39. Vpadaia rzeczypo[polité]/ iáko y kázda rzecz w[zelka/] abo prze wnétrzná/ ábo prze zwierzchnia przyczynę. Wr 2. 40. kiedy nalepiéy dowcipu [wégo] ku w[zelkiéy] [práwie] v[žy]c mogá (ludzie)/ Pij 4. 41–2. [kromné] á mierné po[ftán]owienié žyćia ... ták rozum ludzki y vmy[ft] [práwuie/] ze fię ná nim w[zelka] poczciwa náuká/ w[zelka] cnotá łatwie przyiać może/ Pij 5. 43. Iáwno tobie/ že mié ci zli ludzye pomawiáia/] A krom w[zelkiey] mey winności o śmierć przypráwiáia.] Zuz 152. 44. á wy/ Roziédźcie fię w pokoiu krom žadnéy (war. w[zelkiey]) zabáwy.] Mon 98. 45. A w[zelka] noc ták [ye w[žérz] zázw[ze] ro[pościéra/] Phaen 40,461. KK

wszerz na szerokość, w poprzek.

A w[zelka noc ták [ye w[zérz záu[ze ro[pościéra/| Ilé pół koła wzgóre w piérw[zy mrok záuwiéra. | *Phaen* 40,461. **KK**

wszeteczeństwo występki, naganne zachowanie, niegodziwość 1-3;

w. swe 1, 2, jego 3;

tracić się swym w-em 1, 2, czyjegoś w-a bronić 3;

w., łotrowska sprawa 3;

r. -eczeństwem 1, 2.

1. Więc ia podobno z mniejszym niebe[pięczeństwem] Grze[że]: bo [am [ye trácę [wym w[zeteczeństwem:] *Pieś* 2,14,18. **2.** *Odp* 178 *jak nr* 1. **3.** Ieden to márnítrawcá vmiál [praktykowác/| Ze iego w[zeteczeństwá/ y łotrow[kiey [prawy] Od małych aż do wielkich w[zy[cy iáwnie bronią. | *Odp* 387. **KK**

wszetecznicza nierządnicza, kobieta występna 1, jako wyzwiśko, obelga 2;

w. uszanowác czegoś nie umiała 2, w-om naprzód nic nie dać = zachowywác się pod pewnym względem jak nierządnicza 1;

r. -icá 2.

1. Ziemię krwią nápoili/ [ámi [ye zmázáli/ W[zetecznicom w [prawách [wych naprzód nic nie dáli. | *Ps* 106,82. **2.** A tá w[zetecznicá| Ná ten czas rumiánégó v[zánowác licá| Twoiégo nie vmiá[á: *Br* 63. **KK**

wszetecznie grzesznie, źle, niewłaściwie 1, 2;

żyć w. (z umyśłu) 1, 2;

żyć w., w grzechu się kochać 2;

r. -ecznie 1.

1. Ci niechay będą pohánbieni wiecznie/ Którzy z vmy[śłu wólá żyć w[zetecznie. | *Ps* 25, 8. **2.** Nie obru[żay [ye/ że kto niew[tydliwie| W grzechu [ye kocha/ y w[zetecznie żywie. | *Ps* 37,2. **KK**

wszetecznik natrętny uwodziciel;

r. -ników.

Pod [trażá nieu[piionych Spártán[kich złayników/| Mogłá wiecznie nieuznác nocnych w[zeteczników. | *Pieś* 2,4,4. **KK**

wszeteczność grzech, 1, 2, 4, 5, 8-10, występki, zły czyn, niegodziwość 3, 6, 7, 11-6;

w. wszelka 13, moje 1, 2, 4, 5, nasze 8, ich 10, sw(oj)a 7, 9, 16;

w. nastála 13, gdzieś panowác musi 15, w domiech siedzi 6, chwałá pańska idzie w w-i 11, źli się w niej kochają 16;

(komuś) czyjeś w-i odpuścić 2, 8, omyć, oczyścić k. z jego w-i 5, k. karać z jego w-i 1, 4, komuś zapłacić jego w-i 10, za swe w-i kaźni nie ujść 9, w-i się jąc 14, w w-i dzień strawić 3, się kochać 16, w-ą nieba sięgac 6;

w., złość 2, 3, 5, 8, 9, 16, rozpusta 12, 14, zbytki 14, swawola 12-3, 15, wzgarda sądów, zuchwalstwo 13, łakomstwo 13-4, lichwa 6;

w. - cnota 3, zgoda, jedność 11, stare a chwalebne obyczaje 14, wolności 12;

r. -ości 1-5, 8-10, 16, -ności 11;

w p. 14-5.

Ps: **1.** CZá[śu gniewu/ y czá[śu [wéy zá-palczywości/| Nie rácz mié/ pánie/ kárac z moich w[zeteczności:] 6,2. **2.** Niechciałem dálej pokrywác [wéy złości/| A tyś odpuścił moje w[zeteczności. | 32,16. **3.** W nocy myśli/ w iákiéy dzień [trawić w[zeteczności/| Cnotę wzgárdził vmyślnie: przyaciélem złości. | 36,7. **4.** 38,2 *jak nr* 1. **5.** Smi[uy [ye nádemná/ zetrzy moje złości/| Omy mié/ oczyść mié z moich w[zeteczności. | 51,4. **6.** W domiech siedzi w[zeteczność: á zász vlicámi| Lichwá chodzi/ ludzkimi vmoczóná [zami. | 55,20. **7.** Swá w[zetecznością y niebá sięgáią/| Ięzykiem [tanu káždégó ru[záią. | 73,17. **8.** Odpuści[ś nam ná[że w[zeteczności/| Pokry[ś [woim miłóśierdziém złości. | 85,5. **9.** Oni[ć kaźni nie vydá zá [wé w[zeteczności/| Y odnio[ą zapláte godną [woich złości. | 89,57. **10.** Ockni [ye/ Sędzia wieczný [prawiedliwości/| A ludziom hárdym záplác ich w[zeteczności. | 94,4.

11. Chwałá Páń[ka nie idzie w zgodzie á w iedności/| Iáko [am Pan przykazał/ ále w w[zeteczności. | *Zg* 10. **12.** A názbýt tych wolności [wych nie wyciągáycie. | Bo tám dálej ro[puftá/ w[zeteczność/ [wawola. | *Zg* 101. **13.** A ná[ftáto łákóm[stwo y [wawola wielka/| Wzgárdá [ądów/ zuchwál[stwo/ y w[zeteczność w[zelka. | *Zg* 130. **14.** ná co [ye y Sátyr [kárzy/ zefmy [tarych á chwalebnych obyczáiów od[ta-pili/ á miá[sto tego ięli[my [ye zbytków/ ro[pufty/ w[zeteczności/ łakóm[stwá/ y temu równia: *Wr*

8. **15.** ieśli kárności ná wyfępné nie má/z/ tám bez pochyby w[zeteczność/ y [wawola pánować muśi: *Wr 12*. **16.** Niechaj sie źli nie kocháią w [woiej w[zeteczności/ Ziwie Bog ná niebie/ ktory karze ludzkie złości. *Zuz 1. KK*

wszetczny *zły, zepsuty, zdemoralizowany, gorszący 1, 3–16, bezwstydný, nieprzyzwoity 2, 17–22;*

w. człowiek 9, lud 8, 12, ludzie 3, 16, młodź 20, pani 19, gość 22, język 4, 5, 15, gęba 10, 14, mowa 6, 11, usta 1, postęпки 2, sprawy 13, fraszki 18, rym 17;

się udać za w–emi 7, siedzieć przy w–ej 21;

w funkcji rzecz. 7, 21;

w., hardy 1, 7, 12, niepobożny 3, zły 4, w. mowa, przegrózki 11;

w. – stateczny 17, cnotliwa 21;

w prep. 6, 9–11, 13–4, 16, 19, w postp. 1–5, 8, 12, 15, 17, 20;

r. –eczny 4, 8, 9, 12, 15, –teczny 17, –égo 22, –eczna 14, –ecznej 21, –eczne 2, –émi 7, –némi 3, –nymi (:–imi) 5.

Ps: **1.** Vstá w[zeteczne/ ich ięzyk hárdy/ Pełen bluźniér[stwá/ pełen y wzgárdy. *17,31*. **2.** A méy młodości postęпки w[zeteczne/ Wygląd z pámięci: *25,14*. **3.** Nie wiodę towárzy[stwá z ludźmi w[zeteczne/ W drógę nie póyde z niepobożne/ *26,9*. **4.** Boday v[echł y vpadł zły ięzyk w[zeteczny/ *31,43*. **5.** Bierze[z ie (*dobrych*) przed ięzyki w dom [wóy w[zeteczny/ *31,48*. **6.** Záchoway [wóy ięzyk od w[zeteczny mowy/ *34,29*. **7.** Ze áni oká [wego [kłonił zá hárdemi/ Ani [ye vdał zá w[zeteczne/ *40,16*. **8.** Łzy moiá karmia/ potráwy płáč wieczny/ Kiedy mię coraz pyta lud w[zeteczny/ Gdzie teraz on twóy/ nędzniku wygnány/ Bóg záwołány? *42,10*. **9.** czemuś mię móy wieczny/ Boże zápomniał: kiedy mię w[zeteczny/ Człowiek frá[uię/ *42,34*. **10.** Ty [am w[zeteczne potłucz gęby/ pánie/ *58,13*. **11.** pomni/ Iáko cię lżą koždy dzień bluźniérce nie[kromni. Niezámilczay przegrózek/ y w[zeteczny mowy: *74,47*. **12.** Oto przeciwko tobie pow[tał lud w[zeteczny. Nieprzyacięle twoi hárdzi wzn[ża rogi/ *83,2*. **13.** Kto świát karze zá iego w[zeteczne [práwy/ Wá[zym złościám iáko być może lá[káwy? *94,17*. **14.** Niech-

cięy krzywdy méy milczéć: oto w[zeteczna Gębá ná mię [ye tárge: *109,2*. **15.** Co [wym kłám[stwem poży[zczę[z/ ięzyku w[zeteczny/ *120,5*. **16.** Niechcę v w[zetecznych ludzi [zukać rády/ *141,11*.

17. bo ma być [táteczny/ Sam poetá/ rym czá[sem vydzie y w[zeteczny. *Fr 1,26,4*. **18.** FRá[zki/ zá w[zeteczne was ludzie poczytáią/ Y dla tego was pewnie vwálá[zyć máią. *Fr 2,44,1*. **19.** To nie táyna/ że ciérpię nie zá [woią winą. Ale w[zeteczna páni w[zyt[kięgo przyczyná/ *Pieś 1,25,14*. **20.** Iáki to wrzod [zkodliwy w rzeczy[opolitey/ Młódz w[zeteczna: ci cnoćie/ y w[tydowi cenę/ V[ta[wi: *Odp 393*. **21.** Bo to dziewczka od matki za te[ta-ment bierze/ Ze cnotliwa niebędzie siedzieć przy w[zeteczny: *Sat 223*. **22.** A cóz potym/ zdrádziv[zy męza wláściwego/ Ziecháłá przez namowy gościá w[zeteczny. *Dzie 20. KK*

wszędy *w każdym miejscu 1, 3, 5–8, 10, 12–3, 15–8, 20–1, w każdym miejscu i w każdych okolicznościach 2, 4, 9, 11, 14, 19, 22–3;*

*zasię w. ograniczony przez okoliczności wskazane w zdaniu podrzędnym lub nawią-
zującym: gdziekolwiek ... w. 1, w. ... gdzie 2,
gdzie (jedno) ... w. 3, 15–8, gdzie ... gdzie ...
w. 6, bądź ... bądź ... w. 7, dodatkowy okolicz-
nik: po palcach w. 12, w koło 21;*

w. jest zacne imię Boga 1, pełno ciebie (*Boga*) 13, niech imię pańskie wyznawają 6, prawdzie dają plac błędy 5, pełno błędu 15, *komuś z kimś* dobrze być musi 10, *coś za kimś* postępuje 17, śmialemu równo 11, nieprzyjaciół, *k.* pełno 8, 20, ciśnie 9;

w. *k.* szlakować 3, być przy *kimś* 2, za *kimś* patrzeć 4, *cz.* patrzeć 19, widzieć polskiej siły znaki 18, według przystojenstwa się zachować 14, mieć przodek 22, leżeć 21 ~ *mało nie w. 23;*

w przysł. Śmialemu wszędy równo 11;

w., w otchłaniach, w morzu, na ziemi, na niebie 13;

w. – nikędy 10;

r. –ędy 5, 8, 10, 14, 22.

1. Gdziekolwiek [sónce miece [trzały [woie/ W[zędy ięft zacne święte imię twoie/ *Ps 8,6*. **2.** Y wy[łucha cię Pan z wy[okiego niebá/ Y będzie przy tobie w[zędy/ gdzie potrzebá.

Ps 20,20. **3.** Gdzie [ye iedno ru[ze/ w[zędy mię [zlákuią.] *Ps* 56,16. **4.** Zą toba w[zędy pátrza du[zá moiá/ *Ps* 63,19. **5.** Sły[zac Sion/ że w[zędy/ Prawdźie dáia płác błędy/ *Ps* 97,33. **6.** Gdzie zarze w[chodzą/ y gdzie západáia/ W[zędy niech imię pán[kié wyznawáia.] *Ps* 113,6. **7.** bądź to dom cię zábáwi./ Bądź cię z niego potrzebá dál[za wypráwi./ W[zędy nád [obą dozna[z pán[kiéy opieki/ Y dziś/ y potym ząwždy ná w[zytki wieki./ *Ps* 121,19. **8.** Ie[li w[cié/ niemá[z kędy/ Nieprzyaciól pełno w[zędy./ *Ps* 142,14. **9.** mácamy gdzie miękcy wrzeczy/ A ono w[zędy ciśnie: *Tr* 1,18. **10.** mnie zmył miłym w[zędy/ Mężem dobrze być muśi: bez niego nikędy./ *Fr* 2,103,5. **11.** Smiałemu w[zędy równo: *Pieś* 2,19,21. **12.** Po pálcách w[zędy nowé piórká [ye pu[czáia/ A z rámión [ażeni[te [krzydłá wyra[taia.] *Pieś* 2,24,11. **13.** w[zędy pełno ciebie/ Y w odchániach/ y w morzu/ ná ziemi/ ná niebie./ *PieśCzego* 3. **14.** Był wziętym v w[zech ludzi/ nió[st piérw[ze wrzędy/ A według przytoien[stwá záchował [ye w[zędy./ *Tarn* 136. **15.** Więc téz gdzie [ye obróci[z w[zędy pełno błędu./ *Zg* 60. **16.** Gdzie poyrzę/ w[zędy rąbia *Sat* 7. **17.** Co pocznie/ gdzie się ru[zy/ wdźięczność iá [práwuie/ Y w[zędy Niewidoma zá nią po[tepuie./ *EpRadz* 46. **18.** Gdzie pórzę/ w[zędy widzę Pol[kiéy siły znáki/ *Omen* 5. **19.** Fortelu w[zędy pátrzał Fiedur [wego/ *Sz* 229. **20.** páni biała ... Pełno iey w[zędy/ rwie [ie y w namioty/ *Sz* 339. **21.** Drewniane trupy w[zędy w koło leżą/ *Sz* 353. **22.** Ale kto ma pieniądze/ ten ma w[zytko w ręku./ ... On głádki/ on wymowny/ ón ma przodek w[zędy./ *Muza* 8. **23.** ponieważ to przyrodzenie mało nie w[zędi maia (s i c)/ że iako brzmi poslední tak i przednie: *Ort* 18. KK

wszędzie w każdym miejscu 1, 3–5, 7–9, 12–4, 17–9, 21–3, 25–34, 36, w każdym miejscu i w każdych okolicznościach 2, 6, 10–1, 15–6, 20, 24, 35;

zasięg w. ograniczony przez okoliczności wskazane w zdaniu podrzędnym: gdzie (jedno) ... w. 1, 19, dodatkowy okolicznik: w. po świecie 14, 26, po górach i po niżinach 17, po blankach 23;

w. Bóg jest z nami 10, 11, jest obrońcą wiernych 6, siły i serca dodaje 15, wytknie

potwarcę 16, złe oddala 27, imię jego niechaj brzmi 18; jest boża łaska 2, 21, łaskawość 20, miłosierdzie i prawda 22, sprawiedliwość 19, wielmożność 4, władza 26, sława 8, chwala 14; być sławnym 25, coś jest sławne 34, pamiątka musi słynąć 12, lutnia wielbi k. 5, kredencować komuś 35, k. naszladować 32, mieć oko 33, czuje straż 23; nieprzyjaciel taje 7, ugodzi nieszczęście 24, pełno cz. 36, nierządu 3, 13, błaznów 28; świat spustoszały 29, ziemia trząść się będzie 9, chrzest kłósów 17, miętkę najdzie 30, wiatry władną plewami 1, święto niechaj świętem będzie, tak bywało 31;

w., ząwždy 10–1, wszystko 20;

r. –ędzie 2–36.

Ps: **1.** Równi plewom/ które [ye waláia przy ziemi/ A wiatry/ gdzie iedno chca/ w[zędzie władną iemi./ 1,16. **2.** Niech we[ela wzywáia/ A radość ich trwála będzie/ Bo twa łá[ká z nimi w[zędzie./ 5,44. **3.** W tymże cnotá zgá[ta błędzie/ A nierządu pełno w[zędzie./ 14,4. **4.** wielmożność iego znaczna w[zędzie./ 29,15. **5.** Przeto cię we[ola w[zędzie/ Lutnia moiá wielbić będzie/ 30,37. **6.** Bo niepobożnych władza [árta będzie/ A pan obrońcą [woich wiernych w[zędzie./ 37,40. **7.** Kto dobrym życzy/ y [am [zcześliw będzie/ A nieprzyaciól nędznik táie w[zędzie./ 37,52. **8.** A póki hárfá pálców [tuchác będzie/ Zacna być muśi twoiá [lawá w[zędzie/ 45,60. **9.** Nie trwóźmy [ye/ chocia w[zędzie/ Z gruntu ziemiá trząść [ye będzie/ 46,5. **10.** Pan ... Ząwždy nas obroni [nádnie/ Bóg Abrámów z námi w[zędzie/ Y ten walczyć zá nas będzie./ 46,27. **11.** 46,43 jak nr 10. **12.** Páłace wielkim kofztem wy[tawiaia/ ... Tu[zac/ że to trwác aż ná wieki będzie/ A ich pámiátká muśi [tynąć w[zędzie./ 49,32. **13.** 53,4 jak nr 3. **14.** Wyznawáycie imię pán[kié/ W[zy[tki narody pogán[kié/ Niech po świecie pełno w[zędzie/ Iego zacnéy chwały będzie./ 66,31. **15.** Groźny pan w [wéy swiátnicy: on nam siły w[zędzie/ Y [ercá zwykl dodáwác: 68,87. **16.** ten sirot będzie/ Broni[á wytknie potwarcę w[zędzie./ 72,8. **17.** Táki chrzę[st kłó[ow po górách w[zędzie/ Y po niżinach obfi tych będzie./ 72,47. **18.** Imię twé swięté niechay brzmi w[zędzie/ Niechay twéy chwały

świat pełen będzie. | 72,59. **19.** A [sprawiedliwość/ gdzie on [tapi/ w[zędzie] Przy boku będzie. | 85,31. **20.** Kto ma rozum/ to w[zytko wważy/ á w[zędzie] Lá[kawość pán[ka náy-dować będzie. | 107,87. **21.** Plemię dobrych ludzi w[zędzie] Z láski pán[kiéy kwitnąć będzie. | 112,7. **22.** Niechay wiadomé/ niechay znáczné w[zędzie] Twé miłosierdzié/ twoiá prawdá będzie. | 115,3. **23.** Ie[li miá[ta] [am pan [trzédz nie będzie/ Prózno czuie [traż po blánkách w[zędzie. | 127,4.

24. Prózno morzem nie pływamy: | Prózno w bitwách nie bywamy: | Vgodzi niez[częścié w[zędzie] Choć podobień[stwá nie będzie. | *Tr* 17,15. **25.** Z moich tych pro[stych rymów ie[te[š [lawnym w[zędzie] | *Fr* 2,9,18. **26.** Ták po świecie niechay w[zędzie] Twoiá władza wieczna będzie. | *Fr* 3,12,31. **27.** PAnie/ ... A złé oddalay od człowieká w[zędzie] | *Fr* 3,38,3. **28.** bláznów pełno w[zędzie. | *Fr* 3,76,10. **29.** Mnó[że] [ye/ niech świat [pu[to[za]ły w[zędzie] Znowu osiędzie. | *Pie[š* 2,1,59. **30.** Dobrac y miétká/ co iá naydzie w[zędzie. | *Pie[š* 2,16,5. **31.** Święto niechay świętem będzie/ Ták bywało przed tym w[zędzie. | *Sob* 1,16. **32.** Pokwáp [ye do domu kiedy: | Albo mnie ciężko nie będzie/ Ciebie ná[zládowná w[zędzie. | *Sob* 7,28. **33.** woły moie/ ... Tu wá[za] d[zi]s pa[za] będzie: | A iá máiac oko w[zędzie/ Będé nád wámi siedziá[ta]. | *Sob* 8,6. **34.** Sławna śmierć wá[za]: [lawne m[ęztwo w[zędzie. | *FgFirl* 21. **35.** Nierzkác czá[za]/ ále te[ż] y [záblá(!) [wá w[zędzie] Kredencuiác Królowi/ vpatrziáiac drogę/ Miá[ta] y zamki wá[la]c/ *Jez* 90. **36.** Człowiek máiac té dobrá/ dobry z nich nie będzie/ Y ow[zem] miédy zlémi pełno tego w[zędzie. | *Dzie* 10. KK

wszystek, wszytek *występujący w pełnej liczbie, nie wyłączając nikogo, niczego, każdy z wielu istniejących, każdy bez wyjątku, każdy możliwy, wszelaki* 9–11, 13–4, 17, 22, 24–7, 31–4, 37–9, 41, 43, 47–9, 52, 56, 60, 63, 65, 68, 71–3, 77–8, 81–2, 85–6, 91–2, 94, 96, 100, 105, 117–8, 120, 123, 125–6, 129, 132–4, 139–40, 143, 146–7, 150, 158, 161–2, 165–6, 168–70, 173, 175–7, 179, 181–2, 185, 187–8, 190, 194–5, 198, 201–5, 209–10, 212, 215, 217, 223–5, 227, 231, 236, 238, 240, 243, 245, 249, 251, 257–8, 260–1, 264–72, 274, 277, 279, 283–

–4, 286, 288–91, 293–5, 297, 299–303, 306–15, 319, 321–7, 333–4, 337, 342, 345, 349, 356–9, 371, 376, 378, 380–1, 385, 389, 394, 396, 399, 409, 429, 440, 448–9, 451–5, 467, 471, 474, 476, 482–4, 487, 493, 496, 498–9, 509, 522, 533, 537, 540–1, 554, 563–7, 574–5, 577–81, 583–4, 588–9, 593, 595, 597, 599, 605, 609, 625–6, 633, 639–40, 642–3, 646–52, 654, 656–7, 660–2, 664, 667–9, 681, 683–4, 688–9, 691–4, 696, 707, 709–10, 713, 715–6, 719–20, 730, 733–4, 742, 750, 752–5, 758, 760, 763, 767–8, 770, 772, 774, 776, 779, 781, 789, 794, 795, 797–801, 804–5, 810, 814, 816, 818, 820–2, *cały, całkowity, kompletny (od stóp do głów), ogarniający od końca do końca, od krańca do krańca* 7, 8, 15, 18, 23, 28–9, 40, 42, 44, 46, 50–1, 57, 62, 69, 74–6, 79–80, 83, 95, 99, 101, 103–4, 106, 109–10, 115–6, 119, 124, 127, 137, 148, 151–3, 159–60, 163, 167, 172, 180, 184, 186, 191–2, 197, 207, 211, 216, 222, 226, 228–30, 232–3, 242, 244, 247–8, 254–6, 259, 273, 275, 278, 280, 285, 287, 298, 305, 329, 331–2, 347, 351, 360–1, 374–5, 379, 382, 391, 393, 400, 404–7, 417–8, 420, 422, 424–5, 428, 433, 435–6, 439, 441, 450, 456, 458, 461, 463–5, 469, 475, 477, 485, 491–2, 497, 500, 502, 505, 514, 526–7, 530–1, 539, 543, 545, 550, 561, 585, 591, 602, 612, 621–2, 624, 631–2, 634–8, 653, 677, 714, 717–8, 721–2, 729, 732, 735, 737, 739–40, 744–7, 764–5, 769, 785–6, 788, 790, 791, 793, 802–3, 806, 808–9, 811–3, ~ *w formie: **wszystcy, wszystkie, wszystkie** – ogół ludzi lub grupa ludzi stanowiąca kompletny zbiór ze względu na wspólnotę jakichś spraw, doświadczeń, zachowań, wspólnego uczestnictwa w jakichś zdarzeniach* 4, 5, 20–1, 30, 53, 59, 84, 87–90, 97–8, 107, 112, 121–2, 135–6, 164, 174, 214, 220–1, 234–5, 281, 296, 317–8, 328, 330, 335, 354, 386, 402, 415–6, 437–8, 470, 479, 489, 512–3, 518, 529, 532, 534, 546, 553, 568–70, 573, 586, 590, 592, 600, 607–8, 611, 617, 618, 629–30, 644, 655, 665–6, 670, 676, 680, 695, 698, 702, 711–12, 725–8, 731, 738, 741, 743, 751, 775, 778, 783, 787, 792, *o istotach żywych z wyjątkiem człowieka* 615, *ci, których bez wyjątku dotyczą okoliczności sprecyzowane w zdaniu podrzędnym:* w–y ... którzy 16, 128, 131, 141–2, 183, 200, 253, w–y ... co 114, 193, 282, w–y ... *którzykolwiek* 594; **wszystko, wszystko** –

obejmujące zakres najszerszy: świat, jego urządzenie, ogół spraw, zdarzeń, ogarniany tylko przez Boga, będący w jego gestii 6, 12, 19, 54, 111, 145, 196, 262–3, 304, 387, 431, 614, 724, 762, 766, w połączeniu z to: to w. 206, w. to 208, zakres nieco węższy: ogół spraw, zdarzeń, rzeczy wypełniających życie człowieka lub jakąś jego dziedzinę, także będące przedmiotem pragnień, zabiegów człowieka dobra materialne i duchowe, komplet okoliczności czemuś towarzyszących, najczęściej zarysowanych w poprzedzającym kontekście, otoczenie człowieka, elementy natury 1, 2, 58, 61, 64, 70, 93, 138, 144, 154–7, 199, 213, 237, 241, 316, 320, 338, 343–4, 346, 348, 353, 363, 367–8, 372, 384, 390, 395, 398, 401, 410–3, 419, 421, 426–7, 430, 432, 434, 443, 445, 447, 457, 459–60, 466, 472–3, 480, 486, 490, 494–5, 501, 503–4, 506–7, 511, 515–7, 524–5, 536, 542, 547–8, 551–2, 556, 558–60, 562, 572, 576, 582, 596, 598, 601, 604, 606, 610, 613, 616, 627, 645, 659, 672, 674, 678, 685, 687, 705, 736, 748, 757, 761, 771, 773, 780, 784, 815, 817, 823, w połączeniu z to lub co: w–o to 341, 408, 423, 446, 478, 510, 544, 555, 701, 819, to w–o. 149, 336, 350, 352, 377, 383, 388, 403, 488, 508, 535, 557, 603, 620, 623, 628, 663, 682, 690, 697, 756, 759, 777, 782, co w–o. 538, 671, 679, 706, 708, ogół elementów, których bez wyjątku dotyczą okoliczności sprecyzowane w zdaniu podrzędnym: w–o ... co 3, 219, 366, 369, 414, 481, 521, 523, 619, 699, 703, 723, w–o to ... co 35, 189, 218, to w–o ... co, to co ... w–o 571, 686, 700, 807, w–o ... cokolwiek 67, 178, 365, 397, 442, to w. ... cokolwiek 339–40, 468, co (co) ... w. 36, 55, 102, 113, 171, 250, 276, 392, 444, 749, co ... to w. 462, 704, i ... i cokolwiek ... i co ... i co ... w. 45, cokolwiek ... w–o 66, 252, 549, ze ... ze ... ze ... w–o to 292, ilekolek ... w–o 373, jeśli ... jeśli ... w–o to 130 ~ w funkcji przysłówka zawsze, ciągle 362, 519, 520, wyłącznie, jedynie, tylko, sam 108, 246, 355, 364, 370, 528, 587, 641, 658, 673, 675, 796, całkiem, zupełnie 239;

w. bogowie 187–8, 194–5, 279, 574, aniołowie 302, rzesze niebieskie 175, niebieski zbór 786, niebieskie wojska 210, stworzenie 115, 211, 477, ludzie 357, 483, 541, 654, 710, 752, 770, ludzkie plemię 7, ludzki rodzaj 463, 561, (ziemskie) rodzaje 125, 190, 709, (ludz-

kie) syny 56, 583, lud 50, 204, naród(y) 43, 91, 105, 123, 126, 133–4, 224, 236, 243, 247, 251, 381, 656–57, 688, 691–4, 696, wojsko(a) 303, 585, 739, zastęp 740, rotę 647, 742, rycerstwo 653, żołnierze 649, zbór 255–6, wierni 26, 166, dwór = ludzie tam mieszkający 351, 500, mocarze ziemscy 176, tyranny 94, 179, królowie 203, 283, 639, 684, książęta 589, panowie 389, przełożeni 205, przodkowie 77, krewni 715, powinowaci 73, przyjaciele 173, 533, nieprzyjaciele 118, 177, 277, płeć niewieścia 530, dziewczki (471), 776, rowiennice 359, dzieci (356), potomstwo 147, słudzy 326, 719–20, czeladź 439, dworzanie 650, senatorowie 651, filozofowie 681, przeciwnicy 38, 158, grzeszni 201, zmiennicy 265, złośliwi 223, poetowie 169, muzykowie 170, Trojanie 772, inszy 345, 371, 409, 440, 451, 453, 774, 779, pierwsze 522, potrzebni 540, uczciwi 554, my 575, 584, 767, 768, wy 563–5, 595, oni 567, ci 646, 652, te 821–2;

w. świat 15, 18, 28–9, 42, 46, 79–80, 103–4, 106, 124, 127, 137, 159, 186, 192, 226, 242, 244, 298, 329, 347, 382, 405–6, 418, 420, 428, 436, 450, 465, 469, 531, 624, 632, 634, 638, 747, nieba 274, 324, koła niebieskie 284, (nieba) znaki 794, 800, koła (801), (804), (805), Skop 802, Panna 808, Hydra 809, gwiazdy 301, 349, 789, (797), (798), (799), ziemia 110, 116, 119, 191, 197, 216, 228, 721, (ziemskie) kraje 92, 117, 120, 202, (ziemskie) granice 146, 593, strony 22, 24, 27, 37, 39, 86, 161, 225, 249, 270, 429, 498, 625, 626, 648, 810, kąty 212, rzeczypospolite 661, 664, krainy 272, królestwa (świata tego) 198, 667, 683, carstwo 230, państwo 232, pohanstwo 631, miasta 168, 588, wieś 475, Izrael 148, Egipt 151, 233, Chananea 280, Grecyja 714, Padew 612, Pomorze 622, majątność 229, 677, pola 25, 566, morza 288, rzeki 509, Ren 361, strumienie 150, wały 82, nawałność 360, droga 160, 407, dom 375, gmachy 640, mieszkania 257, kąciki 319, progi 325, kościoły 307, synagogi 143, piwnice 9, winnice 231, puszcze 818, skarby 258, 713, 716, złoto 417, 717, bogactwo 602, dary 34, pokłady 404, urodzaje i pożytki 455, dochody 763, prelatury 306, dobra 758, roczne snopy 605, dobytek 485, żywność 793, porzecz 621, zbroje 48, strzały 342, 643, naczynie 400,

recepty 358, pola (*szachownicy*) 733, miejsca 734, skok 735, rząd 737, 745, w. insze 385, 454, 760;

w. wiek(i) 17, 69, 153, 182, 271, 295, 461, 539, wieczności 207, czas(y) 441, 550, 635, 813, lata 185, 337, 452, 781, lato 505, żywot 83, ciemności 287;

w. duchy 81, kości 41, 65, członki 496, 577, 795, stopy 580, wnętrzości 72, zmysły 378, 579, 750, serce 746, włos(y) 44, 755, pióra 380, brody 754, głowa i szyja Pegazowa 803;

w. wyroki (pańskie) 31, 267, rady 10, 49, 289, sprawa(y) 14, 68, 71, 139, 181, 260–1, 268, 300, 599, 729–30, 816, rzecz 514, 722, rzeczy (ludzkie) 78, 227, 264, 323, 334, 399, 753, trudności 47, 129, 448, 537, boje 162, 165, frasunki 63, 322, trwogi 60, choroby 240, męki 482, złości 11, 238, 333, złe 99, płacze 309, łzy 310, troski 311, wzdychania 312, żądze 321, nieprawości 209, nierządy 609, popędliwość 101, furyje 642, wojny 662, fortele 100, 132, 245, groźba 109, nadzieja 57, 74, 140, 167, 332, dobre 8, 278, 305, 424, 435, 527, 788, ozdoba 180, krasa 456, wesele 222, wczasy i pożytki 484, 487, zabawy 597, kochanie 545, pociechy 315, 327, szczęśliwości 633, radość(i) 331, 374, 396, wdzięczności 467, świetność 180, cześć 391, cnoty 493, (707), 814, cnoty i dzielności 308, panieństwo 765, władza 393, 637, rząd 458, piecza 422, 526, rozum 764, pamięć 62, 248, myśl(i) 85, 163, 172, 254, 269, 285, 290–1, 425, 591, słowa 293–4, historyje 668, jenealogije 689, poetica 502, rymy 376, litery 820, dusza 23, chęć 152, moc 40, 75, 744, siła(y) 51, 76, 273, 275, 492, 497, 499;

w. czyny 297, uczynki 52, postęпки 266, 286, 299, łożyska 581, staranie 491, proroctwa 578, przyczyny 660, tajemnice 394, sposoby gry 732;

w. bydła polne 13, bydło Proteowe 464, zwierz 95, 449, leśne bestyje 215, wąż 806, rybnie rodzaje 217, woły 96, rodzaj ptaszy 636;

zasięg wszystek ograniczony przez współwystępowanie zaimka dzierżawczego mój, twój, swój, jego, nasz, ich 10–1, 14, 26, 34, 41, 44, 49, 51, 57, 62, 65, 68–9, 71, 77, 81–3, 85, 100–1, 132, 139, 140, 152, 158, 172, 177, 180–1, 209, 222, 229–30, 238–40, 245, 248, 254, 260–1, 265–8, 277, 285, 286, 289, 291,

293–5, 297, 299, 300, 302, 315, 327, 374, 393–4, 396, 404, 425, 441, 456, 461, 484–5, 492, 526, 539, 545, 578, 581, 599, 609, 713, 730, 813, 816;

w–o stanęło (*stworzone przez Boga*) 54, skutek wzięło 55, się po myśli stanie 154–6, odpadło od chęci 501, w–o komuś równo = *obojętne* 705, w–o za jedno = *wszystko jedno* 823, się (dziwnie) plecie 367, 426, z czasem się mieni 601, idzie na wiatr 421 = *nie przynosi pożądanego skutku* 421, zwiotszeje 208, minie jako polna trawa 341, w–o (to) błąd 189, jawne błędy 446, żarty 370, fraszki 339–40, w–o próżno 138, 316, na tym w–o tobie = *to dla ciebie najważniejsze* 395, dziś w–o inaczej 411, na czymś w–a rzecz = *chodzi o to* 722;

nie wszyscy z jednym szczęściem na świat się rodzą 437;

w–o postanowić 766, w–go rozumem dochodzić 427, dowieść 113, w–o widzieć 6, 19, 555, 614, 780, słyszeć 780, nie w–go baczyć 504, w–go odżałować 338, dać w–o, by ... 749, w–go w–im statczyć 213–4, w–o uważać 241, wytrzymać 346, w–emu zdołać 535, w–o czynić i cierpieć 419, zrobić 472, wedle myśli sprawić 430, stracić, utracić 434, 548, 557, 645, 674, zgubić 64, odjąć 460, wycnicować 815, wywrócić (na nice, snadnie) 431, 510, opak wywracać 102, w–mu zginąć 457, brać 517, *k.* ze w–ego zwlec 93, w–o (o w–im) wiedzieć 387, 506, 507, 610, 724, być przy w–im 562, na dobrej pieczy w–o mieć 576, na *k.* w–o. włożyć 473, uczynić w–o z *kimś* 515, w–o otrzymać (u *k.*) 36, 432, do gumna nosić 486, należeć w gumnie 480, pieniędzmi w–go zyskać 672, w–emu dosyć uczynić 368, na w–im pełnić pańskie przykazanie 2, *czyjegoś* wczasu przestrzegać 459, się dobrze wodzić 348, *komuś* być równym 363, *komuś* w–o przepuszczać 343, nad w–o pańskich ustaw przestrzegać 199, Panu dziękować ze w–go 58, w–o posieść 144, spełna zostawić 70, nieść 516, sprawić 304, w pierwszy porządek przywieść 598, być w–go przyczyną 447, po w–o do szkoły chodzić 413, w–im władać 145, 558, rządzić 560, w–emu panować 111, mieć w–o w rękę 336, 559, *k.* do w–o ubieżeć 596, przed(e) w–mi bieżeć, lecieć, *gdzieś* przyjąć 30, 518, 644, popisać się *czymś* 617, dać swia-

dectwo 727, *k.* ulubić sobie 87, być 731, w-im na końcu języka siedzieć 84, twarz wyniosła nieść przed w-imi 615;

po w-e czasy 441, (*coś*) nad(e) w-o 196, 372, 410, 445, 556, (m)imo (to) w-o 149, 690, 761, na w-im = *we w-im* 348, 363, grunt w-ego 511;

w-e prawie 597, w-i a w-i 313-4, 656-57, w-y zgoła 73, niemal w-y 553;

w-e, siła 63, ci, drudzy, w-i 107, 112, w-y, od małych aż do wielkich 573, w-ek, cały 811, jawnie, przy w-ich, 711;

to - w-o 551, nic - w-o 506, 542, niewiele - w-o 370, w-o - część 616, sam - w-o, w-y 145, 654, w-y, w-i, w-o - jeden 20, 97, 335, 567-8, 627, 669, 707, 759, nikt - w-y 415, nie rozdzielony - w-ek 812, w-y żaden 592, w-m - sobie 330, w-e - każda 301, w-y (inszy) - ja 371, 402, 534, w-y (inszy) - ty 335, 345, drugi - w-y inszy 453;

w prep 7-11, 13-15, 17, 22-9, 34, 37-9, 41-3, 46-52, 56-7, 60, 68-9, 71-2, 74-83, 86, 91-2, 94-6, 99-101, 104-5, 109-10, 115-20, 123-7, 129, 132, 134, 137, 139-40, 143, 146-8, 150-1, 153, 158-9, 161-2, 165-6, 168-70, 175-6, 179, 181-2, 185-8, 190-2, 194, 197, 201-3, 205, 207, 209-12, 216-7, 222-33, 238, 240, 242-3, 245-7, 249, 254-7, 260-1, 264-72, 274-5, 277-9, 283-6, 288-90, 293-5, 297-303, 305-7 309-312, 315, 319, 321-7, 331-4, 342, 345, 347, 349, 357-61, 371, 374-5, 378, 380-2, 385, 389, 391, 393-4, 396, 399, 404-7, 409, 417-8, 422, 424-5, 428-9, 435-6, 439-41, 448-51, 453-6, 461, 463-5, 467, 469, 475, 477, 482, 485, 487, 491-3, 496-9, 502, 505, 509, 522, 526-8, 530-1, 533, 537, 539-41, 545, 554, 561, 566, 574, 577-8, 580-1, 585, 589, 591, 593, 597, 599, 602, 605, 609, 612, 622, 624-6, 631-3, 635-7, 639-40, 642, 647-51, 653-4, 656-7, 661-62, 664, 667-8, 677, 681, 683-4, 688-9, 691-4, 696, 707, 709-10, 713-7, 719-22, 729-30, 732-5, 739-40, 742, 744, 746, 750, 752-5, 760, 763, 770, 772, 774, 779, 781, 786, 788-9, 793, 794-5, 800, 802-3, 808, 810, 813, 816, 818, 820, w *postp.* 18, 31-3, 40, 44, 62, 65, 73, 85, 103, 106, 133, 152, 160, 163, 167, 172-3, 177, 180, 184, 198, 204, 215, 236, 244, 248, 251, 258, 273, 280, 287, 291, 301, 308, 329, 351, 376, 400, 420, 452, 458, 483, 484, 500, 514, 563-5, 567, 575, 579, 583-4,

588, 595, 634, 638, 643, 652, 737, 745, 747, 764, 776, 806, 809, 814, 821-2;

wszystek 2-6, 8-28, 30-1, 34-46, 50-61, 63-128, 130-2, 135-145, 147-55, 157-72, 174-8, 180-1, 183, 188-9, 193-5, 200, 203, 205-6, 220-1, 223, 234-5, 270, 281-3, 302, 316, 324, 328-9, 337, 341, 351, 354, 357, 371, 386, 389, 402, 405, 409, 414, 416-42, 444-49, 451, 453-4, 456, 458-9, 470, 480, 489, 511-13, 526, 528-9, 532, 534-5, 537-9, 541, 545-6, 548, 552-4, 557-8, 567, 569-70, 573-4, 586, 594-5, 607-8, 629-30, 635, 637-60, 662-6, 668-72, 674, 676, 678-86, 691, 695, 702-3, 715, 719-20, 725-6, 728, 738, 741, 743, 751, 767-8, 774-5, 778, 783, 787, 792, 814, 817-9;

wszytek 1, 7, 29, 32-3, 47-9, 62, 129, 133-4, 146, 156, 173, 179, 182, 184-7, 190-2, 196-9, 201-2, 204, 207-19, 222, 224-33, 236-69, 271-80, 284-301, 303-15, 317-23, 325-7, 330-6, 338-40, 342-350, 352-3, 355-6, 358-70, 372-85, 387-8, 390-401, 403-4, 406-8, 410-3, 415, 443, 450, 452, 455, 457, 460-9, 471-9, 481-8, 490-510, 514-25, 527, 530-1, 533, 536, 540, 542-4, 547, 549-51, 555-6, 559-66, 568, 571-2, 575-85, 587-93, 596-606, 609-28, 631-4, 636, 661, 667, 673, 675, 677, 687-90, 692-94, 696-701, 704-714, 716-8, 721-4, 727, 729-37, 739-40, 742, 744-50, 752-66, 769-73, 776-7, 779-82, 784-6, 788-91, 793-813, 815-6, 820-3;

r. -ytek 485, -ého (: -ego) 58, -emu 18, 368, 457, -ému 103, 106, 244, -emu (: -ému) 147, -ytki 173, 273, 376, 452, 455, 484, 487, -emi 133, -émi 87, 105, 236, 243, 258, 284, 646, 776, -imi (: -ymi) 615, 617, -kimi 168; w p. 306-7, 502-7, 535-41, 550-1, 654-686, 688-715, 820-23.

Ps: **1.** W[zytko pod roz[ądek Kościoła pow[zechného niechay podlęze. *k.tyt.* **2.** Ale to iego vmy[ł/ to iego [táráníe/ Aby ná w[zy[tkim pe[łnił p[án[kié przykazáníe/ 1,6. **3.** Temu w[zy[tko/ co poczníe/ ná dobré wynidzie. 1,12. **4.** W[zy[cy przeciwko P[anu [ye buntuia/ 2,5. **5.** 2,6 jak nr 4. **6.** Ich rozumowi śmieie [ye głupiemu/ Bóg z wy[okości/ który w[zy[tko widzi. 2,10. **7.** Damci w dziedzictwo w[zy[tko ludzkie plemie. 2,22. **8.** Od ciebie w[zy[tko dobré ná swieicie mamy/ 3,19. **9.** In[zy niechay [zpiclérze náwiézioné máia/ Niechay

w[zyfki piwnice winem záftáwiáia:] 4,26. **10.** Karz ie/ pánie/ prze ich zdrády/ Zámie[szay ich w[zyfki rády:] *Ps* 5,38. **11.** Nań (*człowieka złego*) [ye obála w[zyfki iego złości:] 7,38. **12.** A człowiek co ieft? że ty nieftworzony/ W[zyfkiégo twórca/ y pan niezmierzony/ Raczy[z ij pómniéc? 8,18. **13.** Dałes w moc iego w[zyfki bydlá polné/ 8,25. **14.** Twoie w[zyfki dziwné [sprawy] Będę swiátu podawał. 9,3. **15.** On ludzkie niepráwości/ Y w[zyftek swiát będzie [adził] Podług [spráwiedliwości.] 9,31. **16.** W[zyfcy/ którzy go poználi/ Iemu niechay wfáia:] 9,37. **17.** Niedármo Bóg [spráwiedliwy] Po w[zyfki wieki [tynie:] 9,66. **18.** Twój [ad niech będzie do końcá] Swiátu iáwny w[zyfkiemu.] 9,80. **19.** 11,7 *jak nr* 6. **20.** Byliby gđzie rozum cały/ Albo kto ná Bogá dbáły. Niemógł wyzréc y iedného/ Ták [ye w[zyfcy ieli złego:] 14,10. **21.** 14,11 *jak nr* 4. **22.** Ze w[zyfkiich mié [tron wkoło záwárl/ 17,33. **23.** Cielebie ia/ póki mi iedno żywotá [tanie/ Miłowác ze w[zyfkiéy duŕze będę/ mój panie.] 18,2. **24.** Trzętá [ye w [wym gruncie ziemiá ná w[zyfki [trony/ 18,15. **25.** A wnet okrył w[zyfki polá martwémi ciáły.] 18,30. **26.** Tyś obrońcá w[zyfkiich twoich wiernych lá[káwy.] 18,60. **27.** 18,90 *jak nr* 22. **28.** 19,16 *jak nr* 18. **29.** Z tąd wdzięczne swiátło ná w[zyftek swiát dáie] Ogién [łoneczny: 19,17. **30.** Nie ieft ták předki obrzym niewściagniony/ Kiedy do krefu przed w[zyfkiémi biezy/ 19,23. **31-3.** Wyroki páńskie w[zyfki [á prawdziwé/ W[zyfki [táteczné/ w[zyfki [spráwiedliwé.] 19,39-40. **34.** Będzie pomniał (*Bóg*) ná twé w[zyfki prze[šlé dáry/ 20,9. **35.** W[zyfko to on zdárzy/ co w twym [ercu czuie/ Y [zczęśliwy [kutek rádzie twéy gotuie.] 20,11. **36.** á ócz go žádamy/ W[zyfko z lá[ki iego záwždy otrzymamy.] 20,28. **37.** Wielka cześć iego/ pánie/ z twoiéy žyczliwości/ Wielkiéy ná w[zyfki [trony prze cié ieft zacności.] 21,12. **38.** Twoiá ręká twé w[zyfki przeciwniki zgoni.] 21,18. **39.** 22,11 *jak nr* 22. **40.** Moc moiá w[zyfka/ y siłá wrodzona/ Wy[chlá ták/ iako [korupa [palona.] 22,41. **41.** Przebili ręce/ nogi mi przebili/ W[zyfki mé kości przez [korę zliczyli.] 22,48. **42.** V[ty[zał płáč mój/ gdym ráunku prošil/ Přeto go będę ná w[zyftek [wiát głošil/ 22,66. **43.** Poda [ye pánu w moc kráiná w[zelka.] W[zyfki na-

rody przed nim będą pádác/ 22,75. **44.** Włof mi mój w[zyftek Bal[ámem płynie/ 23,15. **45.** Y Ziemiá/ y cokolwiek ná niéy [ye náyduie/ Y co pod niebem mie[zka/ y co [ye buduie/ W[zyfko pánu należy: 24,3. **46.** Pánie/ ty mié rácz wziác do [wéy obrony/ Bom od w[zyfkiégo swiátá opu[zczoney.] 25,40. **47.** Pánie/ ... Ráczze mie zbáwić w[zyfkiich trudności.] 26,26. **48-9.** Kiedy ná mié w[zyfki zbroie/ W[zyfki zniešli rády [woie/ Sámi žli ludzie vpádl/ 27,5,6. **50.** Miey ná [wéy pieczy/ oycze miłosierny/ Džiedžictwo [woie/ y w[zyftek lud wierny:] 28,30. **51.** tyś (*Bože*) ieft w[zyfka moiá siłá.] 31,10. **52.** Abowiem káždé [łowo páńskie ieft prawdziwé/ W[zyfki vczynki [á swiętobliwé.] 33,8. **53-5.** W[zyfcy niechay [ye klániá pánu.] Bo iedno [łowo wyrékł/ ták w[zyfko [táneło/ Co kazał w[zyfko wnet [kutek wziéło.] 33,16-8. **56.** Pan tylko z niebá poyžrzy ná žiem[skie nižiny/ A w[zyfki ludzkie ogláda [yny.] 33,26. **57.** W nim ieft w[zyfka náždzieiá ná[šá položóná/ 33,39. **58.** Pánu ia džiękowác będę ze w[zyfkiégo/ W wšciéich moich v[tać niéma chwałá iego.] 34,3. **59.** 34,7 *jak nr* 53. **60.** Szukałem go/ á on vcho ku mnie [kłonił/ Y we w[zyfkiich trwogách moich mié obronił.] 34,10. **61.** Ale tym/ co kláda [wá náždzieię w pánie/ Z iego lá[ki záwždy w[zyfkiégo do[stanie.] 34,24. **62.** Pátrza y ná grze[žné oczy má [rogiemi/ A ich pámieć w[zyfka wygládzi ná žiemi.] 34,36. **63.** Siłá ná pobožné frá[funekow přychodži/ Ale ich ze w[zyfkiich [am pan wy[wobodži:] 34,42. **64.** á kto zayžrzy cnoćie/ W[zyfko zgubi/ y [am zni[zczeie w kłopoćie.] 34,46. **65.** 35,27 *jak nr* 41. **66.** Cokolwiek mówia/ w[zyfko v[zczypliwie/ 35,58. **67.** Kochay [ye w pánu/ ten w[zyfko da tobie/ Czego ty kolwiek będzie[s žyczyl [obie/ 37,9. **68.** 37,11 *jak nr* 14. **69.** Ale pokorni/ ci žiemię ošiedá/ Y žyc w pokoiu w[zyftek [wój wiek będą.] 37,28. **70.** A přetšię pan Bóg ták mu błogó[štawi/ Ze w[zyfko [pełná potom[stwu zo[štawi.] 37,64. **71.** 37,81 *jak nr* 14. **72.** W[zyfki wemnie wnětržnošci goráia/ 38,13. **73.** Powinowáci zgołá w[zyfcy mié nieználi:] 38,22. **74.** 39,32 *jak nr* 57. **75-6.** Bo prze ciężkie rázy twoie/ W[zyfka moc/ y w[zyfki siły/ Zgołá mié iuz opušciły.] 39,43. **77.** Přychodžien ciem ia ná žiemi/

Ze w[zyftkimi przodki [wemi.] 39,52. **78.** Niechay [ye ná mnie pán[skim [ądom przypátruia/] Którzy fortunie rząd przypifuią] W[zyftkich ná świecie rzeczy: 40,11. **79.** 40,31 jak nr 42. **80.** 41,35 jak nr 42. **81–2.** W[zyftki twé duchy/ y w[zyftki twé wáły] W mié vderzały.] 42,27. **83.** Przeto cié ... po w[zyftek żywot ná[z wyznáwác będziemy.] 44,20. **84.** Prawie w[zyftkim ná końcu ięzyká siedzimy.] 44,30. **85.** Azaby to przed tobą táyno było/ który] Sercá ná[zé/ y myśli w[zyftki widzi[z z góry?] 44,42. **86.** 45,10 jak nr 37. **87.** Król cié vlubił [sobie przed w[zyftkiémi/] 45,39. **88.** 45,44 jak nr 53. **89.** 47,1 jak nr 53. **90.** 47,2 jak nr 53. **91.** W[zyftkim narodom ten rokázauie/] 47,15. **92.** w[zyftki ziem[kié kráie] Nákłóńcie v[z: 49,1. **93.** Nic to/ że kogo fortuná wy[táwi/] Zlotá/ y s[rebrá/ cz[ci ludzkiéy nábáwi:] Bo go śmierć [roga ze w[zyftkiégo zwleczé/] 49,47. **94.** BOg wieczny/ kt[ór]y w[zyftkim rokázauie] Ziem[skim Tyránom/ mówić [ye gotuie.] 50,1. **95.** Niechc[ę] ia/ niechc[ę] z twéy obory wołu/ ... W[zyftek zwi[erz] m[ój] i[est] 50,27. **96.** Ofiárá v mnie nawdzi[ecz]niey[zá/ chw[át:] Tá mnie zá w[zyftki woły będzie [ta]á/] 50,66. **97.** 53,10 jak nr 20. **98.** 53,11 jak nr 4. **99.** Obróć w[zyftko] zlé ná nie: 54,9. **100–1.** W[zyftki] [woie] fortéle ná mié obrócił/ W[zyftk[ę] [sw]á popędliwość ná mié wyrzucił:] 55,5. **102.** Co wyrzek[ę] w[zyftko] opák wywracáia/] 56,13. **103.** 57,14 jak nr 18. **104–5.** Ciebie/ p[á]nie/ po w[zyftkim] świecie/ przed w[zyftkiémi] Narody [tawic] będe rymy [w[emi:] 57,25. **106.** 57,30 jak nr 18. **107.** Skoro wiecz[ór/] [ci] zchodza/ drudzy náft[ep]uia/] W[zyftki] iáko p[si] głodni/ vlice krzyz[uiá:] 59,14. **108–9.** Słowá ich ... krwáw[é/] Iádowit[é/] smierteln[é/] w[zyftko] miecze práw[é.] Ale w[zyftká] tá groz[ba] zá [smi[ę]ch] tobie [t]ánie/ 59,16–7. **110.** ále ie zra[ż] [w[emi] R[ę]komá/ y po w[zyftkiéy] rok[pró]z błędne [ziemi.] 59,24. **111.** Ze Bóg ná niebie siedząc w[zyftkiemu] p[á]nuie.] 59,28. **112.** 59,30 jak nr 107. **113.** A ná co zási[ed]li/ W[zyftkiégo] dowiedli.] 64,28. **114.** Do ci[eb]ie/ ... przyd[á] w[zyftki] co po [ziemi] Okrag[ł]y chodza/ 65,6. **115.** z[k]á[đ] w[zyftko] [tworzeni[ę]] Ma [w[é] żywieni[ę.] 65,35. **116–7.** WSzyftká [ziemiá/] w[zyftki] kráie/ ... Wykrzyknicie w [stodkim] pieniu/ Gwoli p[á]n[kiému] imi[ę]niu/ 66,1. **118.** Twóy [trách] tobie w[zyftki

ś[ci]ele/ Pod nogi nieprzy[aci]ele.] 66,11. **119–20.** 66,14 jak nr 116–7. **121.** 66,17 jak nr 114. **122.** On swiátem/ iáko chce/ toczy/ Ná[w] w[zyftkiémi] trzyma oczy/ 66,26. **123.** 66,30 jak nr 43. **124.** 67,5 jak nr 15. **125.** Niechay [ye w[zyftki] ziem[skié] w[es]el[á] rodzi[ę:] 67,6. **126.** 67,7 jak nr 43. **127.** 67,9 jak nr 15. **128.** 68,3 jak nr 16. **129.** Tro[sk]i mu[ft]z[á] v[ft]ap[ie]ć/ y w[zyftki] trudno[ści.] 68,8. **130.** Ie[ft]lim plákał/ ie[ft]lim [w[é] po[st]em dr[ęc]zył [ciá]ło/ W[zyftko] mi to [smi[ę]ch] v nich iedná[ło.] 69,24. **131.** W[zyftki] ty zna[ż/] kt[ór]zy mié trapić nie prze[st]áia/] 69,43. **132.** 71,20 jak nr 100. **133.** Y będzie iego imię ná [ziemi] Miedzy narody [trá]zn[é] w[zyftkiemi:] 72,10. **134.** 72,34 jak nr 43. **135–6.** Będa za[ń] w[zyftki] bogá pro[si]li/ Będa mu w[zyftki] b[ł]og[ost]áwili.] 72,43–4. **137.** 72,55 jak nr 42. **138.** Ale ni[ż]li to [serce] mé poi[ę]to/ Si[ł]á tro[sk]á[n]ia/ si[ł]á myśli w[zi]ęto. A w[zyftko] prózno: bo d[ł]ugo myśliw[zyftki] Co d[á]l[é]y/ tymem i[ę]z[cy]c[ę] by[ł] w[á]tpliwy/ 73,45. **139.** 73,51 jak nr 14. **140.** Po tobie/ p[á]nie/ [serce] mé truchleie/ Bo z ci[eb]ie w[iz]z[á] w[zyftki] mé nádz[ie]ie.] 73,56. **141.** 73,57 jak nr 16. **142.** 73,58 jak nr 131. **143.** ogie[ń] [rogi] W[zyftki] w popiół obrócił pa[ń]skie [syná]gogi.] 74,18. **144.** niemamy vbo[d]y/ Gł[ó]w g[đ]zie [k]ł[óni]ć: po[si]edli w[zyftko] ludz[ie] [rodzy.] 74,42. **145.** Bóg p[á]nem swiá[ta]t[á] y [s]am w[zyftkim] w[ł]áda/ 75,21. **146.** A [trách] zd[é]ymował w[zyftki] ziem[skié] gr[á]nice.] 77,40. **147.** to práwo w[zyftkiemu] Potom[stwu] i[est] podané [I]r[á]helow[emu.] 78,7. **148.** Ludz[ie] co naprzedniey[zyftki] ludz[ie] znakomici] We w[zyftkim] I[ra]h[el]u nagle [s]á pobi[ci.] 78,54. **149.** Imo to w[zyftko] prz[est]ię[ż] oni nie prz[est]áli] Swych z[ł]o[ści/] áni d[zi]wów p[á]n[skich] w[á]zali.] 78,55. **150.** krw[ia] w[zyftki] [strumieni[ę] p[ły]n[ę]ły/ 78,81. **151.** A śmierć nie próznow[á]l[á] / ... P[ł]ód wew[zyftkim] A[EG]ypt[ci]e pi[er]worodny zbi[ł]á/ 78,93. **152.** Co pan widząc ná oko/ wielce [ye zá]palił/ Y ch[ę]ć od [I]r[á]helá w[zyftk[ę] [sw]á oddalił.] 78,110. **153.** Y zádał [fromotny] raz nieprzy[aci]elowi/ Y podał go ná po[smi[ę]ch] w[zyftkiemu] w[ie]kowi.] 78,122. **154.** niezwalczony p[á]nie/ Oka[ż] [sw]á twarz/ á w[zyftko] [ye] nam po myśli [t]ánie.] 80,8. **155.** 80,16 jak nr 154. **156.** 80,40 jak nr 154. **157.** 81,32 jak nr 1. **158.** 81,39 jak nr 38. **159.** króle koronowán[é] S[ę]dzia w[ie]kui[st]y [s]á[đ]zi/ Kt[ór]y

w[zyftkim światem rządzi.] 82,4. **160.** Drógá ich w[zyftká zámioná/] 82,15. **161.** 82,26 jak nr 22. **162.** BOże ná[z/ v którógo w rękú w[zyftki boie/] 84,1. **163.** Tám (*do palaców bożych*) [erce/ y myśl w[zyftká [kłoniona.] 84,4. **164.** 84,15 jak nr 114. **165.** 84,17 jak nr 162. **166.** Weżrzy ná pomázańcá [wzego miłosiernym] Okiem: o w[zyftkim wćieczko wiernym.] 84,20. **167.** 86,8 jak nr 57. **168.** PAn między w[zyftkimi] Miáfty Zydow[kimi/] Piękne Sioń[kié vmiłował brony:] 87,1. **169–70.** W[zyfcy Poétowie/] W[zyfcy muzykowie/] Sławie cié (*Syjon*) będą. 87,21–2. **171.** iestli w głowie moiéy/ Téz co tákiégo/ w[zyftko ku czci twoiéy.] 87,24. **172.** Myśl moiá w[zyftká tylko o grobie.] 88,8. **173.** Odráziłéś odemnie przyacióły w[zyftki/] 88,15. **174.** Odftrychnáłéś odemnie krewné/ y znáiomé/ W[zyftkich okryły émy niewidomé.] 88,36. **175.** W[zyftki rzé[ze niebie[kié lękáią [ye ciebie.] 89,12. **176.** W[zyfcy mocarze ziem[cy tobie bijá czołem/] 89,13. **177.** Y woy[ká nieprzyaciół [wych w[zyftkich rozgromił.] 89,18. **178.** Twe iest niebo/ twa ziemiá: w[zyftko musí tobie/ Przypifáć/ cokolwiek świat wielki zámknął w [obie.] 89,19. **179.** A ia go piérworodnym v siebie polożé/ Y w[zyftkim światá tego Tyránnom przełożé.] 89,50. **180.** Ozdobá w[zyftká iego/ y swiétnósc zámioná/] 89,79. **181.** 90,59 jak nr 14. **182.** Ty w[zyftki wieki przetrwa[z/ możny pánie/] 92,17. **183.** 92,19 jak nr 16. **184.** PAn chce królowáć: odział [ye zacońscią/] Okrył [ye méftwem w[zytek/ y dziélnóscią:] 93,2. **185.** Stolicá iego od początku światá/ Iest záłożona: á on w[zyftki látá/ Vprzdził:] 93,6. **186.** 94,2 jak nr 18. **187.** Pan to iest wielki/ król niezwyćięzony/ Náđ in[zé w[zyftki bogi przełożony:] 95,8. **188.** 96,15 jak nr 187. **189.** W[zyftko to błáđ/ nie bogowie/ Co pogáń[ftwo bogi zowie:] 96,17. **190.** 96,26 jak nr 125. **191.** 96,38 jak nr 116. **192.** 96,39 jak nr 15. **193.** Niech [ye w[zyfcy [romáią/ Co cześc báłwánom dáią/] 97,25. **194–5.** W[zyfcy/ iáko was zowie/ Ten głupi świat/ bogowie/ W[zyfcy pozdrówcie páná/ 97,29–31. **196.** Boś ty pan niezmierrzony/ Náđ w[zyftko wyniešiony:] 97,42. **197.** bóy [ye w[zyftká ziemi.] 99,2. **198.** pan niezwyćięzony/ Náđ króle[ftwá światá tego w[zyftki wyniešiony.] 99,4. **199.** A to/ ze náđ w[zyft-

ko pán[kich vftaw prze[ftzégáli/] 99,15. **200.** 100,1 jak nr 16. **201.** Koniecznie ná to [ye v[ádzé/ Ze w[zyftki grzé[zné z swiátá zgłádzé:] 101,26. **202–3.** Y będą [ye ciebie w[zyftki kráie bały/ Y w[zyfcy królowie lękna [ye twéy chwały.] 102,35–6. **204–5.** W ten czás/ gdy lud w[zytek/ w[zyfcy przełożeni/ Gwóli [ftuzbie pán[kiéy/ będą zgromádzeni.] 102,51. **206–7.** To w[zyftko zginie/ á ty w [wéy cálości/ Boże móy/ trwác będziez ná w[zyftki wieczności.] 102,59–60. **208.** W[zyftko to zwiot[zeie/ by p[á]zecz pochodzony/ 102,61. **209.** Który (*Bóg*) odpu[zca w[zyftki twé niepráwości/] 103,5. **210–12.** W[zyftki niebie[kie woy[ká/ y [ftug zebránié/ V których iego wázné iest ro[kazánié:] W[zyftko/ po w[zyftkich kaćciéch króle[ftwá iego/ Stworzenié/ y ty du[zo/ chwal páná tego.] 103,41–3. **213–4.** A oná (*ziemia*) nieprzebránéy lá[ki twoiéy [yta/ W[zyftkiégo w[zyftkim [tátczy: 104,28. **215.** W ten czás leśné be[ftye w[zyftki [ye ru[záią.] 104,40. **216.** Pełná iest w[zyftká ziemiá twéy [zczodroblivości/] 104,46. **217.** kto wyliczyć może/ W[zyftki rybié rodzáie/ które żywi morze?] 104,48. **218–9.** W[zyftko to/ co iest w morzu/ W[zyftko co ná ziemi/ ... Oczy ku tobie wznósi/ 104,51. **220–1.** Kiedy ręké otworzy[z/ w[zyfcy ná[fceni:] A kiedy twarz odwróci[z/ w[zyfcy zá[fmuceni.] 104,55–6. **222.** Tylko iemu niech wdziéczné będą pieśni moie/ Bom ia w[zyftko polożył w nim wefelé [woie.] 104,66. **223.** Boday w[zyfcy złośliwi záğubieni byli/ 104,67. **224.** 104,70 jak nr 43. **225.** 105,4 jak nr 37. **226.** 105,12 jak nr 15. **227.** w[zyftki rzeczy/ Ma w vmowie zámknioné ná dobréy pieczy.] 105,13. **228.** 105,29 jak nr 110. **229–30.** Y poruczył mu dwór [wóy/ y dáł w [zá[farftwo/ W[zyftké máietnośc [woie/ w[zyftko [wé Cárftwo.] 105,40. **231.** Záčzym w[zyftki winnice opu[fto[záły/ 105,63. **232.** Nákoniec plód w[zelaki piérworodzony/ Iednéy nocy po w[zyftkim pán[ftwie zgłádzony.] 105,68. **233.** Y ow[ftzem w[zytek Aegypt ráđzi ich zbyli/ 105,72. **234–5.** Zli oycowie/ złé dzieci/ w[zyfcy[my zgrze[zyli/ W[zyfcy[my przeciw tobie [profnie wy[ftapili.] 106,11–2. **236.** 106,18 jak nr 133. **237.** A pan w[zyftko vczynił wedle ich záđania/ 106,33. **238.** á ich w[zyftki złošci/ Pušcił imo [ye 106,93. **239.** Y dźwignął w[zyftkim vpo[šledzoné.] 107,20 . **240.** Słowem [woim ich

w[zytki choroby okrócił| 107,39. **241.** 107,87 jak nr 1. **242–3.** 108,5 jak nr 104–5. **244.** 108,10 jak nr 18. **245.** 109,6 jak nr 100. **246.** Ci/ którzy dobrodziejstwo z rąk moich bráli| Teraz mi to w[zytkim złym zdrayce oddáli| 109,10. **247.** W[zytek naród niechay miecz razem powinie| A ich imię niech z nimi po[połu ginie| 109,27. **248.** 109,32 jak nr 62. **249.** 110,7 jak nr 37. **250.** Co pocznie/ w[zytko pełno iest zacności| 111,5. **251.** 113,7 jak nr 43. **252.** Ná[z bóg ná niebie: cokolwiek zá-myśli| W[zytko [ye muśi s[tać po iego myśli| 115,8. **253.** W[zytkim on łá[kaw/ którzy [tu-żá iemu| 115,25. **254.** Y będę ... Ie[zcze policzon w regef[trze żywych| W[zytkę [wą myśl proftuiąc ku célowi temu| Abych [ye pánu podobá[ł [wemu| 116,23. **255.** Tobie przy w[zytkim zborze/ o boże łá[káwy| Chcę w obietnicach [woich być práwy| 116,33. **256.** 116,41 jak nr 255. **257.** Dobrych pobożnych ludzi w[zytki [ą mie[zkánia| Pełné wdzięczného śpié-wánia| 118,27. **258.** Twoje [ądy opowiadam záwždy v[fty [wémi| Któré v mnie mie[yce máia przed [kárby w[zytkiemi| 119,14. **259.** Tarnę w[zytek/ ná prze[tepcę pátrząc v[staw twoich| 119,53. **260.** błąd w[zytki mé [prá-wy| 119,59. **261.** 119,88 jak nr 260. **262–3.** Twym porządkiem w[zytko idzie/ w[zytko [tu-cha ciebie| 119,91. **264.** 119,96 jak nr 78. **265.** Stárleś w[zytki [wé zmienniki: 119,118. **266.** O Pánie/ w[zytki po[tepkí twoie [prá-wiedliwé| 119,137. **267.** w[zytki [ą [táteczné| Wyroki twoie| 119,151. **268–9.** bo mé| W[zytki [práwy/ w[zytki myśli tobie [ą wiadomé| 119,168. **270.** 121,2 jak nr 37. **271.** W[zędy nád [obą dozna[z páń[kiéy opieki| Y dziś/ y potym záwždy ná wszytki wieki| 121,20. **272.** Naród zydow[ki ze w[zytkich kráin w[stępuie| 122,6. **273.** 122,16 jak nr 76. **274.** BO[że/ który mie[zká[z nád w[zytkiemi nieby| 123,1. **275.** By by[łá nie tá ku nam zyczliwość páń-[ka| Gdy ná nas w[zytká si[łá przy[zlá pogáń-[ka:| 124,4. **276.** Ale czego ziemi zwierzy| W[zytko mu (*bogobojnemu*) z lichwą odmierz| 128,8. **277.** 132,33 jak nr 118. **278.** 133,14 jak nr 8. **279.** 135,8 jak nr 187. **280.** á možné króle mieczem [krócił| Sehona/ ... Y Oga ... Y Chánáneą w[zytkę: 135,23. **281–2.** Domie Lewego/ domie Aronowy| W[zyf-cy go chwálcie/ w[zyfcy po[policie| Co pánu

[fercem vprzéymym [s[uzycie| 135,37. **283.** 138,13 jak nr 203. **284.** bo ty/ nád w[zyt-kiemi| Koły siedząc niebie[kiemi| Ná ni[kość przet[się pátrzy[z: 138,15. **285.** 139,4 jak nr 254. **286.** W[zytkich moich po[tepków iefteś (*Bo[że*) świadomy| 139,6. **287.** Cmá tobie nic nie zámi: noc/ y ciemności| W[zytki [ą prze[żroczyt[é twéy opátrznóci| 139,26. **288.** Rády twoie: iáko [ą wielce obfit[é| Rychléy pia[pek we w[zytkich morzách zráchuię| 139,43. **289–90.** Zmácy [ercá/ wytrzáśni w[zyt-ki mé rády| W[zytki myśli/ o pánie: 139,53–4. **291.** 143,26 jak nr 290. **292.** Ze nád mieprzyciáioły górę mam [woiemi| Ze [lawny [fynę miedzy obc[mi:| Ze miá[stom/ y walecznym narodom pánuie| W[zytko to [á[ce twéy przypi[uię| 144,8. **293.** Wyrwi mię z r[éku nieluto[ciwých| Nieznáiomego ludu: których niew[tydliwé| Sá w[zytki [łowá/ [práwy zdrá-dliwé| 144,20. **294.** 144,28 jak nr 293. **295.** 145,7 jak nr 182. **296.** tyś w[zytkim zyczliwy| 145,14. **297.** Ciebie w[zytki twé czyny/ pánie wyznawáia| 145,17. **298.** 145,20 jak nr 29. **299–300.** We w[zytkich [wych po[tepkách pan iest [práwiedliwy| We w[zyt-kich [práwách [woich dziwnie lito[ciwy| 145,29–30. **301.** On w[zytkich gwiazd niebie-[kich liczbę ma w głowie| Y káżdá [woim włáfnym imieniem zowie| 147,7. **302–3.** W[zyfcy Anyo[owie iego| W[zytki woy[ká wyznáycie go| 148,5. **304.** Ku wieczności w[zyt-ko [práwi[ł| Nie zmieni [ye/ co v[stáwi[ł| 148,15. **305.** Pan bowiem lud [wóy wierny wielce mi[uię| A cíché w[zytkim dobrym rad opátruie| 149,8.

306–7. Moy łá[kawy panie Fogelueder (a wtim imieniu w[zitki praelaturi w[zitkich ko[ciolow zamykam) *LFogel 1.*

Tr: **308.** Wdzieczney, vcieszoney, niepospolitey dziecinie: ktora cnot wszytkich y dzielnosci panienskich poczátki wielkie pokazawszy: ... Zgasła: *ded.* **309–14.** WSzytki płácze/ w[zytki [zy Heráklitowé| Y lámenty/ y [kárgi Simonidowé| W[zytki tro[ki ná świecie/ w[zyt-ki wzdychánia| Y zále/ y frá[unki/ y rąk łá-mánia| W[zytki á w[zytki záraz w dom [ye móy no[ście| 1,1–5. **315.** Z którą (*dziewk[ą*) mię niepobożna śmierz rozdzielá| Y w[zyt-kich moich po[ciech nagle zbáwi[łá| 1,8. **316.**

Cóz/ prze Bóg żywy/ nie ieft prózno ná świećie?| W[zytko prózno: 1,17. **317–19.** Tyś zá w[zytki mówiá/ zá w[zytki śpiéwáá/ W[zytkiś w domu kaćiki záwždy pobiegáá. 8,5–6. **320.** Teraz w[zytko vmilkło: 8,11. **321–2.** KVpićby cię mądrości zá drogié piéniaǰze/ Którá (ie)li prawdziwie mienia) w[zytki žáǰze/ W[zytki ludzkie frá[unki vmieǰz wykorzenié/ 9,2,3. **323.** Ty (*Mądrości*) w[zytki rzeczy ludzkie maǰz zá frá[zkę sobie/ 9,7. **324.** Czyś ty náǰ w[zytki niebá wy[oko wniesioná? 10,3. **325.** Záwždy przeciǰwko Oycu w[zytki przebyć progi/ 12,15. **326.** do káǰdý po[stugi| Vprzéǰzić byó w[zytki rodźicóǰ [wych [tugi. 12,18. **327.** Potymes mié [mutnéǰo nagle odbieǰzáá/ Y w[zytki moie z [obá poćiechy zábráá. 13,12. **328.** Zginać ci mu nie móǰe (*Urszula Plutonowi*): tuć [ye w[zytkim zo[tać: 14,13. **329.** Przéc z pláǰcem idzie[z/ Arpinie wymowny/ Z miéy oyczyzny? w[zák nie Rzym budowny/ Ale świát w[zytek Miá[tem ieft mąǰremu| Wideniu twemu. 16,23. **330.** Wywióǰleś w[zytkim/ nie wywióǰleś [obie: 16,33. **331.** PAń[ka ręká mié dotknéá/ W[zytkę mi ráǰość oǰieá: 17,2. **332.** 17,50 *jak nr 57.* **333.** 18,27 *jak nr 11.* **334.** 19,72 *jak nr 78.* **335.** A co w[zytkich iednako ciśnie/ niewiem czemu| Tobie ma być/ Synu móy/ naćieǰy iednému. 19,115. **336.** Ze nie ták v[káǰzáć [ye/ kiedy nam co zgynie/ Iáko ǰziékwáć trzebá/ że wǰǰam co zo[taó: 19,132. **337.** W co [ye práca/ y twoie obróćiły láá? Któréś ty niemał w[zytkié [trawil náǰ ksiégámi/ 19,139.

338. ABY OCIEC NIESZCESNY(!) ZARAZ ODZALOWAL WSZYTKEGO, *EpH 4.*

Fr: **339–40.** FRá[zkí to w[zytko cokolwiek myślémy/ FRá[zkí to w[zytko cokolwiek czyniémy. 1,3,1–2. **341.** Zacnoś/ vrodá/ moc/ piéniaǰze/ [tawá/ W[zytko to minie iáko polná trawá. 1,3,6. **342.** A gdy w[zytkich [trzáǰ pozbyá (*Miłość*)/ Samá się w bełt obróćiá/ 1,8,15. **343.** Boś dawno bywał przy tákiéy bieśiedzie/ Gǰzie śmiechu wiéćy niż potraw dáwáia: 10,14. **344.** Táǰżec niewiem z kim w[zytko drudzy ziedzá/ A ludźie godni gǰzieś ná [tronie siedzá. 1,11,5. **345.** Ze ia bédáǰ vwiklány| Témi/ y owémi pány| W[zytkich in[zych láǰwie zbédę/ Tobie [tuǰyć wiecznie

bédę. 1,12,9. **346.** To ná mié fortél/ nie nieczuc do siebie/ A w[zytko méǰnie wytrzymáć w potrzebie. 1,33,8. **347.** 1,40,6 *jak nr 15.* **348.** Boże ǰay być się ǰobrze ná w[zytkim wodźiío/ 1,45,3. **349.** Z rzék morze/ z morzá w[zytki gwiazdy žiia. 1,57,2. **350.** Tu zachodny wiátr powiéwa/ Tu [łowik przyjemnie śpiéwa. Ale to w[zytko zá iáie/ Kiedy Háńny niedo[taie. 1,62,7. **351.** Dwór w[zytek wczérni prze cię/ Kry[ki/ chodźi. 1,64,2. **352.** Bráćie/ by się to w[zytko pi[áć miáío/ Iuǰ by mi dawno pápiéru nie[taío. 1,68,3. **353.** Sam w vcho [zepce[z/ [am/ Páwle/ cátuie[z/ W[zytkoś [am zábrał/ áni się ǰa[ǰ po[zyć: A ie[ǰcze by cię do frá[zek niewłóǰyć? 1,73,3. **354.** 1,83,1 *jak nr 4.* **355.** NAYǰzie[ǰ tu frá[zkę ǰobra/ nayǰzie[ǰ zlá/ y śrzedniá/ Nie w[zytkoć mury wióǰá máteria przedniá. 1,87,2. **356.** tákem w ǰziéci zni[ǰcał [rogo. W[zytki mi [mierć po[arlá: 1,93,3. **357.** WSzy[cy ludźie/ któǰzy cię zá żywotá ználi/ Siá o twych piéniaǰzách/ Sobiechu trzymáli. 2,5,1. **358.** Wyiadleś w[zytki recepty z áptéki/ Dla téy oćieǰnéy/ y nie[taéy ǰeki. 2,11,3. **359.** Ná iéy mogile w[zytki rowiennice rázem| Swé lubé włofy o[trym v[trzyǰły żelázem. 2,32,3. **360–61.** BY się w[zytká nawáǰno[ć mor[ka poru[zyá/ By w[zytek Rhen zebrána moc Niemiecka piá: Nigdy niebédá mogli Rzym[kiéy sié [zkodźić/ 2,38,1. **362.** W[zytko piie[ǰ/ á mi[luie[ǰ/ Y mnie przy [obie zep[uié[ǰ. 2,46,3. **363.** NA w[zytkim Pátrycému ten obraz ieft rowny/ 2,47,1. **364.** Co ludźi widzi[ǰ/ w[zytko podeyǰrzáni/ 2,48,9. **365.** Nápi[áǰ xiéǰi/ w któré w[zytko włóǰył/ Cokolwiek widziá/ álbo co y [ty[záł/ 2,52,4. **366.** 2,52,15 *jak nr 365.* **367.** 2,52,20 *jak nr 1.* **368.** Táǰże przywiedźion móy Philozoph ktemu/ Ze przy[siáǰł ǰo[ǰyć vczynić w[zytkiemu. 2,52,28. **369.** (w[zák mogę w twé v[zy] Beśpiecznie w[zytko włóǰyć/ co mi [erce kru[ǰy] 2,53,2. **370.** Bo táǰ (*we fraszkach*) [táǰku nie wielé/ á [nadź w[zytko žárty. 2,60,2. **371.** W[zy[cy in[zy w dudy grayćie| Mnie Bekwáǰkowi niechayćie. 2,63,3. **372.** ǰobry wieniec blufczowy: náǰ w[zytko multáńki/ Kiedy gra[ǰ/ Wédá/ w leśie/ zábywáiaǰ Háńki. 2,64,5. **373.** Ilé mi kolwiek wieku náǰznáczono w niebie/ Dáá bych byá w[zytko/ méǰu móy/ dla

ciebie. | 2,68,4. **374.** Mu[zę trwać w ciężkim żalu/ y tro[ce po tobie/ | A moiá w[zytká rádo[ć leglá ztobá w grobie. | 2,68,8. **375.** Choć miał tego przypłacić bráty rodzonémi/ | Nákoniec [wym vpadem/ y w[zytkiego domu. | 2,74,7. **376.** RYmy głupié/ rymy nieobáczné/ | W których iáko weźwiérciedle znáczné/ | Mé [załęńtwo/ idźcie w ogień w[zytki/ | 2,76,3. **377.** Wiem dobrze że nie długo zemná téy ro[kofzy: | Bo to w[zytko pochwili trzézwia myśl ro[plózy: | 2,80,6. **378.** Y [łucha twégo śmiechu przeciennégo: | Co w[zytkich zmy[łów zbawia mie [mutnégo. | 2,91,6. **379.** Pot przez mię biie/ drzę w[zytek/ y bládnę/ | Tylko że martwy przed tobá nie pádnę. | 2,91,11. **380.** We mnie [trzały mie[zkáia/ y ten bożek máły/ | Ale mu pewnie w[zytki piórá wypádały/ | 2,94,10. **381.** 2,95,1 jak nr 43. **382.** Tákże téz/ [koro mu się powiné[á nogá/ | Zew[zytkiego nań swiátá vderzyłá trwogá. | 2,95,4. **383.** Bo to w[zytko przyrodnym biegiem się dzieie. | 2,100,16. **384.** bo iáko nagrody | Od téy/ od któr éy w[zytko/ chéiéc zá [woie [zkody? | 2,102,8. **385.** Cnotá ná cíi ma dosyć: ... W[zytko in[zé/ iáko dym/ álbo mglá przemie nie. | 2,102,10. **386.** Bo krom wio[el/ krom prumów iuż dziś [ucha noga | Twóy grzbiet niewie[dzony w[zy[cy deptáć moga. | 2,106,6. **387.** W[zytko wie[z/ pánie/ zgub co przeciw tobie/ | 3,2,5. **388.** To w[zytko moje [táránié/ | To [karb/ złoto/ y zebránié. | 3,4,7. **389.** Wieniec mu[si być ná głowie/ | A frá[zká w[zy[cy pánowie. | 3,5,5. **390.** Pożyczyw[zy/ porze[ze[z w[zytko/ i pop[uiel[z. | 3,8,8. **391.** Przy mowáli (*bohaterowie*) zá wdzięczné wieczera vbo[ga: | Bo tám w[zytká czesć bylá mléko z swiniá noga. | 3,14,10. **392.** Dla których co[ś ty czyni[ł/ á ci téz czym ci to | P[łáćili/ niechay w[zytko swiátu bédzie [krito. | 3,20,14. **393.** Pátrząc ná cié w[zytkę wládzá [tráćilém [woie: | 3,28,10. **394.** FRá[зки nieprze[plácone/ wdzięczné frá[зки moje/ | W które ia w[zytki k[áde táiemnice [woie. | 3,29,2. **395.** To [ámo zdrowie twoie/ ná tym w[zytko tobie/ | 3,30,15. **396.** Który (*wrzód szkodliwy*) wkrad[zy się/ iáko gnu[fnosć/ w [kryt é ko[ci/ | Wygna[ł mi w[zytki práwie z [ercá mé rádo[ci. | 3,30,22. **397.** Ono bylá nadobná/ ono wdzięczná bylá/ | A w[zytko iéy przy[ta[ło cokolwiek czyni[á. | 3,47,4. **398.** O látá zazdro[ciwé/ w[zytko

precz nie[šiecie/ | 3,47,13. **399.** 3,48,4 jak nr 323. **400–1.** Przy grobie ma[ż naczynie w[zytko po[stáwioné/ | Koń/ [trzały/ p[sy/ potyczy/ [ieci ro[ciagnione. | W[zytko/ biádá mnie/ kámién: 3,57,3,5. **402.** W[zy[cy piáni/ widze/ á piianem y ia: | 3,64,7. **403.** A to w[zytko zász poda[ł potomkowi [wému/ | 3,65,5. **404.** Nie pier[cień/ áleś w[zytki wyla[ł [wé poklády | Prze [ławę domu [wégo/ | 3,69,4. **405.** 3,70,4 jak nr 42. **406.** 3,72,13 jak nr 15. **407.** Przy tobie ia/ cnotliwy/ [táro[sto moge | W[zytkę Lártiádego obiecháć drogę. | 3,77,8. **408.** Nymphy mor[kié/ Tyránny [zéroko wládné: | W[zytko to rzeczy wytrwáć przy tobie [nádne. | 3,77,16. **409.** 3,85,12 jak nr 370. **410.** Cnotá nád w[zytko: Pij 1,9. **411–2.** Dziś w[zytko iuż inácz éy/ w[zytko zpowa[źnia[ło/ | Pij 3,9. **413.** Zeby[ś do Sko[ły nie po w[zytko chodzi[ł | Ale [am czá[sem drugiemu pogodzi[ł. | *Mącz 1. 414.* *Mącz 6* jak nr 369.

Pie[ś: **415–6.** Nikomu/ álbo rácz éy w[zytkim/ [woie ksiégi | Dáie: ... w[zy[cy dármó miéy[cie: | *k.tyt.* **417.** BY[ś w[zytko złoto po[siádl/ | 1,1,1. **418.** 1,1,36 jak nr 329. **419.** Vbó[stwo/ hánbá wielká/ ka[że cz[łowiekowi/ | Czynie[ć/ y ciérpieć w[zytko: 1,1,38. **420.** Teraz práwie swiát [ye w[zy[tek śmieie/ | 1,2,9. **421.** W[zytko id[zie ná wiátr mimo v[zy. | 1,2,24. **422–3.** Lecz przed[sié cz[łowieczá | W[zytká o tym pieczá/ | Aby ku złotu złotá przybywá[ło: | Bo by nawięc éy/ [ákomému má[ło. | W[zytko to zo[stániel | Po twéy [mierci/ pánie: | 1,5,26–9. **424.** Z méy [trony boday w[zytko dobré miá[á/ | 1,6,3. **425.** W[zytká moiá dobrá myśl z tobá precz odchodzi/ | 1,7,3. **426–7.** W[zytko [ye d[ziwnie plecie | Ná tym tu biédnym swiecie: | A ktoby chciá[ł rozumem w[zytkiégó dochodzić/ | Y zginie/ á nie bédzie vmiá[ł w to vgodzić. | 1,9,17–9. **428.** 1,10,3 jak nr 329. **429.** 1,10,15 jak nr 22. **430.** 1,13,6 jak nr 154. **431.** 1,14,12 jak nr 6. **432–3.** Nie dawné czá[cy/ gdy mię poczytano | W liczbę fortunnych/ y zá tego miano/ | Który mó[gl w[zytko otrzymáć v ciebie/ | A mnie [ye zdá[ło/ zem by[ł w[zy[tek w niebie. | 1,15,11–2. **434.** Stráćilém w[zytko zaráz y z ná[dzieiá: | 1,15,14. **435.** 1,15,17 jak nr 424. **436.** 1,16,3 jak nr 244. **437.** Nie w[zy[cy z iednym [czé[ściém ná swiát [ye rodzá/ | 1,16,5. **438.** [mierć [práwiediwá/ | Iednákiégó ná w[zytki práwá v[zywa. | 1,16,10.

439. W[zytká [ye do roboty czeladz rzućilá/ 1,16,23. **440.** 1,17,9 jak nr 371. **441.** A między bóry/ y puftémi láfy/ Sam ieden lata po [wé w[zytkié czá[y:] 1,17,20. **442.** 1,17,31 jak nr 365. **443.** W[zytkoó wádzi: 1,18,5. **444.** Czegoś żadał/ o w[zytko łączno było.] 1,22, 4. **445.** Ale to ná dew[zytko zaraz odżałowác/ 1,23,3. **446.** Dignitár[fwá/ wrędy/ W[zytko to iáwné błędy:] 1,24,14. **447.** Ale w[zeteczna páni w[zytkiégo przyczyna/ 1,25, 14. **448.** 1,25,43 jak nr 47. **449.** Ale ná ten czás/ y mátkę/ y [yny] Pozárlá wodá/ y w[zytek źwierz iny:] 2,1,26. **450.** Gdzie ledwé ieden ze w[zytkiégo swiátá/ Náležion/ co go Bóg wcále zachował/ 2,1,30. **451.** 2,1, 37 jak nr 371. **452.** Y będzie iáko po té látá w[zytki/ Ziemiá dawála w[zelákie wzytki:] 2,1,57. **453.** Ze drugi wys[żéy no[á gębę noši/ A w[zytki infzé oczymá przenosi.] 2,3,16. **454.** Ná d w[zytkim infzym pánuie przygodá.] 2,3,24. **455.** Pan znácniey[zy gdy pán[fwem wzgárdzi/ niż bych w[zytki] Zólaw[kié vrodzáie/ y Gdan[kié pożytki] W iednym [zpichlérzu zámkná:] 2,4,25. **456.** Iáko prze zimné czá[y] W[zytkę [swá kra[ę drzewá vtráćilý/ 2,9,7. **457.** Ie[li sie zóná nieprzyložy ktemu/ Zginać w[zytkiemu.] 2,10,8. **458.** Zóná vczíwa ozdóbá męzowi/ ... Ná niey rzád w[zytek:] 2,10,11. **459.** 2,10,14 jak nr 2. **460.** 2,10,23 jak nr 64. **461.** 2,11,6 jak nr 69. **462.** A co zebránia twégo kolwiek będzie/ To w[zytko przy[žly namiá[tek ośędzie.] 2,11,16. **463.** Z którego (*miejsca*) maćie nie ták [wé włá[né rzeczy/ Iáko w[zytek ludzki miéć rodzay ná pieczy.] 2,14,8. **464.** niech [ye [mocy/ A w[zytko bydło Protheowé ieży/ 2, 17,15. **465.** 2,18,6 jak nr 42. **466.** Y [zkodá zwáć człowiekiem/ kto bydlęcé żyje/ Tkáiać/ leiać w [ye w[zytko/ póki z[řtawá [zyie:] 2,19,6. **467.** Oczy dziwnéy pięknošći/ W których [ye w[zytki nayduia wdzięcznošći.] 2,21,8. **468.** Złotá též/ wiem/ nie prágnie[z: bo to w[zytko twoie/ Cokolwiek ná tym swiećie człowiek mieni [woie.] *Czego* 5. **469.** Tyś pan w[zytkiégo swiátá/ *Czego* 9 jak nr 45.

Sob: **470.** *wst.* 9 jak nr 386. **471.** W[zytki (*dziewki*) [piéwáć náuczóné/ *wst.* 13. **472.** Swiętá przed tym ludzie czćili/ A przedsié w[zytko zrobili:] 1,18. **473.** 1,33 jak nr 154. **474.** W[zytki mi [ye všmiéchaće/ 2,5. **475.**

W[zytká tu wieš siedzi wkoło/ 2,15. **476.** Owa naydzie[z y w tym rzędzie/ Coć zá w[zytki pátaná będzie.] 2,24. **477.** Sam ze w[zytkiégo [řworzenia/ Człowiek ma šmiéch z przyrodzenia:] 3,5. **478.** Kocie w[zytko to do czá[fu/ 3,45. **479.** W[zytki tu wzrok ofry máia/ 4,19. **480.** W ten czás gošćiu byway u mnie/ Kiedy w[zytko naydzie[z w gumnie:] 6,26. **481.** Próžnošć ieý ieżyk vrzynał:] Bo w[zytko coš zniá poczynał/ Krwia ná rábku wypifáá/ 9,22. **482.** Boday w[zytkich mák [kofřtował/ Kto napřód woy[ko [zykował:] 10,9. **483.** Tymeš ludziom w[zytkim miá/ Y mnieš wiecznie zniewoliá:] 11,29. **484.** Kto twé wczá[y/ kto pożytki/ Može w[pómnieć zaraz w[zytki?] 12,4. **485.** Zřád roczná czeladz/ y w[zytek/ Opátruie [wóy dobytek:] 12,19. **486.** 12, 26 jak nr 480. **487.** 12,59 jak nr 484.

488. A ten vmy[ř/ który w nim to w[zytko [přáwował/ Tá k [ye był dobrze cnotá zew[řád obwárował:] *Tarn* 33. **489.** Hrábiá ... Ná ćie w[zyfcy w téy [pólnéy przygodzie pářzamy/ *Tarn* 61. **490.** *Tarn* 120 jak nr 434. **491–2.** ktemu [synu miły/ Obróć w[zytko [řáráníé/ y twé w[zytki šily.] *Tarn* 164. **493.** W[zytkimi cnotámi hoynie obdárzonému Ianowi Bapti[řcie Hrábi ná Tenczynie, *Pam tyt.* **494.** A lámentem/ y pláczem w[zytko nápełniá (*šmierć*).] *Pam* 4. **495.** Obraneš pořtem zaráz do Króla Šweckiégo/ Gdzieš w[zytko wedle myšli Pána [wégo [přáwił/ *Pam* 31. **496.** Až ognia nieobácznym [sercem záchwyćilá/ Który w niey w[zytkich czlonków zmácał až do košći/ *Pam* 51. **497.** Bo iáko ná Krępaku wiátr ze w[zytkiéy šily/ Burzáć/ dá b [řary wypářł/ *Pam* 62. **498.** *Pam* 64 jak nr 22. **499.** bo by w[zytkié šily/ Wietřné y mor[kié zaráz ná mié [ye zmówiły/ Nie zářřymáia mégo žadná miára biegu/ *Pam* 93. **500.** Dwór/ od málych do wielgich/ w[zytek [ye rádował.] *Pam* 119. **501.** *Pam* 231 jak nr 434. **502.** Iá[ká W. M. drož[za v mnie/ niř w[zytká poetica. *LZam.* **503.** Ie[li co nie grzećy (á boday nie w[zytko) ktož winien? *LZam.* **504.** Wielkiému pánu nie w[zytkiégo baczyć. *Ap* 9, *tyt.* **505.** mié tám przez w[zytko láto trawá karmiono/ *Ap* 11. **506–7.** bo ów powiádał w[zytko/ wiem/ á niewieđział nic: ten záš mówił rad/ wierę niewieđm/ á w[zytko wieđział. *Ap* 17.

FgPieś: **508.** 3,12 *jak nr 383.* **509.** Ten opátuie/ że morze nie wzbierze/ Choć w[zytki rzeki w [woie łono bierze.] 3,16. **510.** A to nas namniéy nechay nie obchodzi/ Ze nád niewinnym czáfem zły przewodzi./ ... W[zytko to Pan Bóg wywróci ná nicé:] 3,21. **511.** Toć grunt w[zytkiégó/ byfmy Bogá ználi/ 3,25. **512–3.** W[zyfcy w niepewnéy gofpodzie miefzkamy:] W[zyfcy] pod tym práwem fie zrodzili/ Ze w[zem przygodóm/ iáko cél/ bydz mamy.] 4,10–1. **514.** Ná tym rzecz w[zytká žebyfmy nošili/ Skromnie cokolwiek ná człowieká przydzie: 4,13. **515.** Nieprzyaciél [ta] nádemná/ Mógl vczynić w[zytko zemná:] 5,34. **516–7.** Bo czás nie da trwác żadnéy rzeczy w iednéy mierze/ A iáko w[zytko niešie/ ták zás w[zytko bierze.] 6,6. **518.** Táki przedew[zytkimi/ polem rozmierzonym/ Leći obrzym vdátny pędem niewšciagnionym.] 6,85. **519.** 7,13, *jak nr 362.* **520.** 7,18 *jak nr 362.* **521.** W[zytko mi zaráz com miał/ pobráto.] Oyczyzny niémam/ mátkim oftrádáta/ 8,26. **522.** iest zá tego šwiátá/ Która gładkošciá w[zytki piérw[ze] ták minéta/ 9,19. **523.** PRóżna twa chłubá/ niekochay fie w [obie/ Nie w[zytko]c prawdá/ com pi[fa] o tobie.] 11,2. **524–5.** Teraz w mych oczách w[zytko fie zmienilo/ Obłudné [erce w[zytko pokázilo/ 11,11.

Fg: **526.** Arc 23 *jak nr 422.* **527.** Kol 16 *jak nr 8.* **528.** Tabl 5 *jak nr 364.* **529.** Tabl 11 *jak nr 512.* **530.** A twym šmiálym przykládem/ w[zytká pléc niewiešciá/ Rzućilá fie zá tobá/ *Tel 5.* **531.** Bo ten (Bóg) w[zytek šwiát rządzi/ *Bitwa 4.* **532.** Tákie [yny zoštáwi/ ze káždy korony/ Był znich godzien: iákóz téz w[zyfcy królowáli/ *Bitwa 87.* **533.** *Al. 17 jak nr 173.* **534.** Alceftis/ wedla mnie/ Y wedla w[zytkich] męzowij/ Ze w[zech niewiašt nawierniey]za.] *Al. 83.* **535.** ále temu w[zytkiému] rozum dobrze zdołác/ y wytrzymác może. *Pog 1.* **536.** *Pog 1 jak nr 515.* **537.** *Pog 2 jak nr 129.* **538.** Co w[zytko] Bogu naprzód/ á potym iego obmyšlawániu/ y przestrodze przypi[fa]ć mušimy. *Pog 2.* **539.** *Pog 2 jak nr 69.* **540.** nie funtem išcie/ ... áni łókiem przedawał/ ále y dármó/ y hoynie w[zytkim] potrzebnym v[zycał/ *Pog 2.* **541.** dáiac to nie tylko nam bráćiey/ y powinowátym iego znác/ ále w[zytkim] ludzióm wo-

bec/ *Pog 3.* **542.** Iednym [łowem/ niémá]z nic/ w[zytko] w[plynęto/ *NagT 8.* **543.** Bo zły mniéma/ že w[zytek] iuž ná wieki ginie/ *ŠmCn 3.* **544.** W[zytko] to iáko trawá czáfu [wégo minie.] *ŠmCn 11.* **545.** Rázem mie [częšćie] mégo w[zytkiégó] kochánia/ *Zbáwiło/ PZat 2.* **546.** á k [wému] Końcowi w[zyfcy] idziem/ *Epit 11.* **547.** W[zytko] ná šwiećie idzie [wym pędem/ *Nagr 1,5.* **548.** *Nagr 2,6 jak nr 434.* **549.** *Epit 7 jak nr 66.*

Odp: **550.** Iákom lifty W. M. przeczytał/ nie bylo czáfu popráwowác: bom w[zytek] musiał inšumere ná przepi[fa]nie. *LZam. 551.* Ale w tym niech będzie arbitrium W. M. álbo ráczey we w[zytkim]. *LZam. 552.* 27 *jak nr 547.* **553.** Iáko mi niemal w[zyfcy] obiecali/ ... y ty/ [práwie] Mey bádž przychylnym 30. **554.** W[zytkim] vćiwym dom moy otworzony.] 55. **555.** W[zytkom] ia to widziálá/ iáko we zwierćiedle/ 88. **556–7.** dał był bog vrodę/ Dał potom[stwo]: dał dobrá/ nádew[zytko/ [flawę.] Tom w[zytko] prze człowieká złego vtráčilá.] 108–9. **558–60.** Ale y oná/ ktora w[zytkim] włada/ Która ma w[zytko] w rękú/ w[zytkim] rzádzi/ *Fortuná/ 136–7.* **561.** 168 *jak nr 463.* **562.** Byłem przy w[zytkim]: y pro[sto] mi ztám-tád/ Išć ALEXánder do ciebie ro[kazał.] 191. **563.** A ták/ co fie kolwiek/ Wam w[zytkim] będzie zdáto/ tož y ia pochwałę.] 205. **564.** Powiedziaw[zy/ oštátek ná Bogá] przypu[zcze] / Y ná [áfkę] oycow[ka/ y was w[zytkich] zdánie.] 214. **565.** 215 *jak nr 563.* **566.** 314 *jak nr 25.* **567.** Zá iednego krzywdę/ Oni fie w[zyfcy] wzięli/ á nas poiedynkiem/ Zbierác máia? 339. **568.** ieden g[łos] był w[zytkich/ 350. **569.** le-dwe wyrzekł/ á iuž/ W[zyfcy] ná nogách [tali/ 362. **570.** 364 *jak nr 569.* **571.** A mnie téz ALEXánder do ciebie wypráwił/ Z tym w[zytkim/ coš [ty]zátá: 375. **572.** 385 *jak nr 144.* **573.** 388 *jak nr 4.* **574.** wy w[zyfcy] bogowie./ ... šwiádki mi dziš bádžcie/ 411. **575.** Šly[za]leš/ iáko cie dziš po[łow]ie zegnáli/ Y nas w[zytkich] przy tobie: 473. **576.** Y ia ow[zem] ná dobrej pieczy w[zytko] mieć chce/ 492. **577.** Držá ná niey w[zytki] członki/ 496. **578.** ále me w[zytki] proroc[stwa] Ná wiátr ida/ 503. **579.** Duch nie moy po[zyte]czen? y zmy[fty] w[zytki] Cię[zkim/ nie]znošnym gošciem opánowane:] 508. **580–1.** W[zytki] [topy/ w[zytki] iey [o]žy[ka] mu[zy]a/ Krwiá op[ly]nać: 522. **582.** Wiel-

ki ogień ma pow[tać/ ... Ze w[zytko/ iako w biały dzień/ widać będzie/ 546. **583.** Syny w[zytki pobiia/ dziewczki w niewola/ Zábiora: 553. **584.** A lepiey było niżli nam przeń w[zytkim zginać/ 577. **585.** W[zytko się woyko tedyz ma ru[zyć/ 593. **586.** 598 jak nr 4. **587.** Bá radzmy też o woynie/ nie w[zytko się brońmy:| 604.

Zg: **588.** Stróż Rzeczypo[politych/ zdrowie y obróna:| Miał w[zytkich: 4. **589.** Gdzie Turek ony w[zytki niezgodné Książęta/ Po iednemu pozbiérał/ iakoby Kurczęta/ 43. **590.** W[zytcyście od[ta]pili od [w]wego vrzędu/ 59. **591.** 65 jak nr 254. **592.** Więć teraz w[zytcy każa/ á żaden nie [łucha:| 73. **593.** W[zytkie Gránice pu[te/ 79. **594.** Y w[zyfcy którzykolwiek wnieśli co nowego/ Targáiąc świętą Zgodę Kościoła Pán[kiego. 89. **595.** Tám [ye [ławćie wy w[zyfcy/ którzy powiádaćie/ Ze v siebie náukę gruntowniey[za maćie. 93. **596.** Boście ié (potomstwo) do w[zytkiego dawno wbieżeli. 126. **597.** Zginęły w[zytkie práwie pocziwé zábawy. 128. **598.** Iako w piérwzy porządek w[zytko przywiedziećie. 150. **599.** 155 jak nr 260. **600.** To czynćie/ á nie będziem w[zytcy zálowali/ 157.

Sat: **601.** 21 jak nr 434. **602.** A to w[zytko bogactwo/ kto się [ławy dobił/ 27. **603.** Aleć to ięzcie w[zytko początki/ 93. **604.** 132 jak nr 466. **605.** Mało mu na ieden raz w[zytki roczne [nopy/ 133. **606.** W[zytko mam z Pu[elnikow/ co mie[zkaią znamij 187. **607.** Tak na on czas w[zyfcy się do [ławy ci[ne]li/ 204. **608.** 230 jak nr 489. **609.** Chcecie przedsię zachować [taradawne Sądi/ Aby Krol w[zytki na[ze uznawał nierządi. 234. **610.** Dali na przijaciela albo na Sa[fiada/ Ze mogła nieow[zytkim wiedzieć zwirchnia rada. 238. **611.** Kto tak żelazney głowy/ albo tak cirpliwy/ Zeby mógł w[zytkich [łuchać/ i znać kto krziwy/ 244. **612.** Vyrzyćie że się do was w[zytko Padew zleci. 274. **613.** Iedno iuż nie w[zytkiego moia pamięć nie[ie/ 288. **614.** 309 jak nr 6. **615.** Nierozumiey że by to darmo ucziniono/ I[ż w[zyelaki zwierz infzi pochyłym [tworzono:| A człowiek twarz wynio[ła nie[ie przed w[zytkimi/ 317. **616.** A i[ż w[zytkiego trudno doględać iednemu/ Ale czę[ć prace mu[iz poruczyć drugiemu:|

367. **617.** Przec[że niewoleć raczey znacznie przed w[zytkimi/ Popi[ać się dzielno[cia/ i cnotami [wymy:| 422. **618.** Powie[z mi/ iako się kto będzie miał ku tobie/ Bo niew[zytkich iednako uznaz przeciw [obie. | DoSat.

Prop: **619.** ZAcny Koronny Hetmánie/ Wiem żeć w[zytkiego do[ta]nie. | Czego trzebá ku boiowi/ Dobrému walecznikowi:| ded 2. **620.** Ale to w[zytko ná ich głowę [ye wróciło. | 41. **621.** Zátym mu ięst do ręku Proporzec podány/ Kofztownémi fárbámi w[zytek málowány/ 50. **622.** dobrzy zakonnicy ... á [ami zamek otrzymáli/ Aż y w[zytko Pomorze: 69. **623.** Srzodkiem tego w[zytkiego [rébrna rzeká plynie/ 153. **624.** 162 jak nr 42. **625.** 194 jak nr 22. **626.** 199 jak nr 24. **627.** 203 jak nr 144. **628.** Po tym w[zytkim/ Boreas Orythiá nie[ie:| A gdziekolwiek przemina[ł/ znać go[ciniec w le[ie/ 206. **629.** 223 jak 386.

630. W[zyfcy Rádziwiłowi Cnému gwóli grayćie/ EpRadz 27. **631.** iako w krzesćián[stwie/ Ták y po w[zytkim [ławny Tarnow[ki pohán[stwie. 92. **632.** 99 jak nr 15. **633.** A nie wąpię/ że w wieku w[zytki zawięzuie[z] Szczęśliwości: EpRadz 120. **634.** EpRadz 126 jak nr 18.

Jez: **635.** Y POSLVGI Z MŁODYCH LAT, AZ Y przez w[zytek czas prze[żyły woyny z Moskiew[kim, oyczyźnie czynioné, tyt. **636.** A oto ná cień iego (orta) w[zytek rodzaj ptá[zy] Y polné vćiekáią [tádá: 6. **637.** 34 jak nr 393. **638.** 70 jak nr 18. **639.** w[zytki lekce Króle Krześćián[kie] Vwazáiąc przy [obie/ tákże y Pohán[kie. 71. **640.** Tákí więc przez dáchwókę wpa[zy] piorun [lepy/ W[zytkie gmáchy pobia y pokryté [klepy:| 104. **641.** Lás gę[ty za nimi/ Drzew wy[okich á w[zytko z wierzchy koląciami. 116. **642-3.** Roku zá[ie drugiego Iánus twarz obrócił/ A Mars w[zytkie furie ná Moskwę wywrócił/ Już/ bo z Luków nie[trzela/ [áydak mu y [trzały Ogniem Królá Pol[kiego w[zytkie wygorzáły. 178-80. **644.** 185 jak nr 30. **645.** 190 jak nr 434. **646.** iam [ye ważył z témi/ We dwunaście [et koni potykáć w[zytkiemi. 238. **647.** Potym kiedy [ye w[zytki iuż [ciágnęły roty/ Rozbi[es nád Vznorá [wé białé namioty/ 255. **648.** 320 jak nr 22. **649-51.** Przeciwo tobie w[zyfcy o zacny Hetmánie/ Wyiechali

żołnierze/ y w[zy]scy dworzanie/ W[zy]scy Senatorowie: 387–9. **652.** Ci w[zy]scy z tobą w obóz po[po]tu wiechali/ 391. **653.** Gdyś tam [woje po[po]tugi ozdobnemi słowy/ Y w[zy]tkiego rycerstwá przypominał cnoty/ 395.

Wr: **654.** P.<leban> Nie iednoćiem ia [am taki/ mój Pánie/ ále w[zy]jcyć to ludzie ták máli iáko y wielcy wobec mówią/ 1. **655.** 1 jak nr 4. **656–57.** Philo[so]phowie ... chcąc to rozumem wywiéść/ że Bóg iest/ tym [ye naprzód zákładáli/ że [ye ná to w[zy]tki á w[zy]tki ziem[sk]ié národy zezwaláia/ á żaden ták gruby nie iest/ któryby Bogá ... nie wyznawał 2. **658–9.** Mówić o przy[zy]tych rzeczách/ mój pánie/ to są w[zy]tko wró[zy]ki/ ábowiém Bóg mocen w[zy]tko iáko chce obrócić: 2. **660.** Wnętrzných (przyczyn) zda [ye być więcéy/ ále w[zy]tki niemal/ iáko [trumienie do główne]y rzeki/ ták do niezgody [ye ciągná/ 2. **661.** Bo iż miá[st]á y w[zy]tki rzeczypo[po]lité ná zgodzie naprzód zásiadáia/ 3. **662.** Z tąd rozumieć mozem/ iż w[zy]tki woyny/ któr[ek]olwiek iest[er]e z przodku krześciánié z pogány wiedli/ z ni[sk]ąd nie pochod[zi]ły/ ieno z różności wiáry: 4. **663.** á to w[zy]tko prze różność wiáry. 4. **664.** 4 jak nr 661. **665.** 5 jak nr 4. **666.** Kto tedy wiáre zdawná od w[zy]tych przy[zy]tá wzru[za] ... fundámentów rzeczypo[po]litéy wzru[za]. 7. **667.** ia in[st]yé (chwały pa[ń]skiej) nie widze/ ieno iáka dziś w Aegiptcie/ w Aziéy/ w Greciéy/ iáka w tych w[zy]tych królestwách/ któr[ek]e pogánin krześciánóm wydárł/ 8. **668.** Chwałá w[zy]tki hi[st]oryé Kuryufá Rzym[sk]iégo/ 11. **669.** á nákoniec/ iż w[zy]tki iednym słowem zámknę/ 12. **670.** 12 jak nr 234. **671.** iż oná (rzeczypo[po]lita) trwá[ta] żadnym obyczáiem być nie może/ ieno gdzie cnoty/ á przy[st]oié[ń]stwá ludzie sie dzierzą: co w[zy]tko łakom[st]wo wywráca: 14. **672.** dáiać znáć/ iż piéniádzmi w[zy]tkiego zyskác może. 14. **673.** A vtrátni/ by tácy w[zy]tko chcieli być/ iákom o iednym [ty]z[al] 16. **674.** 16 jak nr 434. **675.** 16 jak nr 673. **676.** 16 jak nr 437. **677.** 16 jak nr 229. **678.** która (zwierzchność pa[ń]ska) iestliby im kiedy groźna bylá/ tych dróg będą chcieć [z]ukáć/ mié[st]záiać/ y podbórzáiać ludzi/ iákoby w[zy]tkiego zniknąć mogli: 17. **679.** álbo zpo[st]rónnymi nieiákie porozumienié/ y bunty miéwáia/ co w[zy]tko są [z]cié[ń]zki ku zgubie rzeczypo[po]litéy. 17. **680.**

18 jak nr 4. **681.** Ná to sie w[zy]cy philozophowie [st]árzy zgadzáli/ 20. **682.** czego ták dálece íi nowi prorocy niebaczą/ któr[zy] mnié[st]wá[ia] że to w[zy]tko wtániec kiedy orgány [ty]z[al] 20. **683.** to przypomnie/ że sie iuz máło nie w[zy]tki królestwá obe[st]ly tą niezgodá o wiáre/ 21. **684.** byli námálowáni rzędem w[zy]cy królowie Pol[cy] 22. **685.** 22 jak nr 659. **686.** To com rozumiał o rzeczy po[po]litéy ná[st]yéy/ y przéc[ze] sie o nie[st] boi[st] w[zy]tkom powiedział: 22.

687. Omen 12 jak nr 144. **688.** Czech 1 jak nr 43. **689.** Bo puściw[zy] ná [st]ronę Noego/ y owé w[zy]tkie genealogiae/ Czech 1. **690.** Czech 2 jak nr 149. **691.** Czech 3 jak nr 91. **692.** Czech 5 jak nr 43. **693.** Czech 5 jak nr 43. **694.** zwlá[st]czá/ że té w[zy]tki národy/ ktoré on tu ná tym mie[st]cu miánuie/ przy[zy]ty potym do Europy/ Czech 5. **695.** Czech 6 jak nr 4. **696.** Przy[st]icie tych w[zy]tych národów/ ktoré sie tu miánuia/ do Dunáia część/ drudzy ku zachodu. Czech 6. **697.** zá to w[zy]tko człowieká ludzie mi[st]uia. Cn 2. **698.** Cn 3 jak nr 296. **699.** Cn 3 jak nr 3. **700.** ácz y to w[zy]tko [st]u[zy]y/ co sie ták powiedziało/ Cn 3. **701.** Dobrodzieystwo/ nádzieia/ miłość/ ... w[zy]tko to nam miłość v ludzi iedna. Cn 4. **702.** Pij 1 jak nr 437. **703.** Pij 2 jak nr 369. **704.** o czym człowiek potrzézwu áni pomyśli/ to w[zy]tko wpiw[zy] sie popełni. Pij 3. **705.** Zadna (rzecz) ták [st]ro[st]na/ któr[ek]yby sie on niewazył: w[zy]tko mu równo: Pij 3. **706.** y ow[st]em rychléy godności [st]wéy (co w[zy]tko rozum [st]ráwuie) zámilczy/ Pij 4. **707.** tá iedná cnotá w[zy]tkim innym drógé [st]ciele: Pij 5. **708.** że sie ná nim w[st]zelka poczcíwa náuká/ w[st]zelka cnotá łatwie przyiać może/ ku czemu w[zy]tkiemu pijá[ń]stwo á zbytek nam drógé zámykáia. Pij 5. **709–10.** EWA/ w[st]tych rodzióiw mátká/ [st]u[st]nie w tych Hi[st]oriách pié[st]w[st]z[e] mie[st]ce zá[st]t[st]puie. A to nie ták prze dawno[st]ć/ álbo vprzédenie w[st]tych in[st]tych ludzi/ Wzór 1. **711.** Potym gdy Theophanes iáwnie przy w[st]tych dziéwki pytał/ Wzór 3. **712.** Wzór 3 jak nr 617. **713.** Y powiedziała mu/ że w[st]tyki [st]woie [st]kárby wrzuciła w ieden dół/ Wzór 5. **714.** Iestem Timoklia/ síostrá Theagenowá/ który niedawno zwiód[st]zy bitwę zwámi/ o wolno[st]ć w[st]tykiéy Greciéy iest zábit/ Wzór 5. **715.** A Timokliá wolno puścił/ y

ro[kazał/ áby y oná [ámá/ y w[zy[cy krewni
iéy bez [zkody w[zelákiéy byli. *Wzór 5.*

Zuz: **716–7.** WSzytkich [kárbow ná świe-
cie/ y w[zytkiego złotá/ Godnáby/ zacna páni/
twa dobroć/ y cnotá. | *ded. 1.* **718.** Przy
pálacu był [ad pyękny/ murem otoczony/
Kędyś poźrzał/ w[zytek ná pyeć gráni v[ádzony.
| **24.** **719.** Y krzykneńá wielkim gło[em/
[tárcy tyle dwoie/ | Ze [ye w[zy[cy [tudy w
domu porwáli do zbroie. | **84.** **720.** *87 jak
nr 719.* **721.** noc ná iego miey[ce ná[stąpiá/
Swemi [krzydły w[zytkę zyemię y niebo zá-
címiá. | **90.** **722.** *100 jak nr 514.* **723.** Wi-
dzim w[zytko co [ie dzyeie/ poczniewá [ie
kwápić | **141.** **724.** Pánie! Ktory w[zytko
wie[ż/ **150.** **725.** W[zy[cy ná on g[os [táne[li/
159. **726.** *165 jak nr 725.* **727.** *179 jak
nr 617.* **728.** *195 jak nr 725.*

Sz: **729.** Ktemu wyieźdzáć nie potrzebá
w pole/ W[zytká [ie [práwá ogláda ná [tole. |
6. **730.** Tár[es/ krol Duńki/ miał dzyewkę
nadobną/ We w[zytkich [swoich [práwach ták
o[obną. | **28.** **731.** Ale dwa iednák przed
w[zytkimi byli/ Ktorzy ná dworze čás d[ugi
[tuzyli. | **35.** **732.** Obiemá potym po kárcie
po[stano/ Gdzye w[zytek [po[ob gry ták opi[ano. |
56. **733.** Białe/ á czárne/ co ná vkoś ida/ Ná
Popy [po[em w[zytki polá przydá. | **82.** **734.**
Bo w okrag [iebie w[zytki miey[ca trzyma
(*Król*)/ **89.** **735.** A iego (*draba*) w[zytek [kok/
ná pirw[ze pole. | **94.** **736.** Iz/ ocz był profzono/
áz do tąd odkládał/ W[zytko ná[ámy/ á ich
godnoś [kládał. | **130.** **737.** Wtory rząd w[zy-
tek pie[zy zá[stąpili/ **153.** **738.** *154 jak nr
725.* **739.** Dobrze [ie w[trzymał/ że tuż nie
przewrocił/ W[zytkiego woy[ká/ záraz y z Het-
mány. | **261.** **740.** W[zytek [ie zá[step to ták
to [ám chwieie. | **328.** **741.** *399 jak 725.* **742.**
Nuż hurmem práwie w[zytki záraz roty/ Ná
hetmań[kie [ie náci[kác namioty. | **403.** **743.**
406 jak nr 725. **744.** *407 jak nr 40.* **745.**
A żeby páná tym rychley pożyłá/ Rząd w[zy-
tek pod nim Rochem zá[ádzilá. | **452.** **746.**
Trochę ié Fiedór/ piie bárzo málo/ W[zytko
mu [erce v [zachów zo[stáło. | *war. 480.* **747.**
518 jak nr 420. **748.** Bo wczorá było w[zytko
poznáczono. | **533.** **749.** Y Fiedur/ co ma/ dá-
by w[zytko pewnie/ By [ie mógł iáko zo[stáć
przy krolewnie. | **549.** **750.** *566 jak nr 579.*
751. *578 jak nr 725.* **752.** To było tey gry

[lawney dokonánie/ Práwie nád w[zytkich lu-
dzi domnimánie. | **590.**

753–4. Wizerunk widomégo swiátá niewi-
domy/ Ie[st nád przeźroczy[temi niebie[kimi
domy. | Gdzie formy do[koná[te w[zytkich rze-
czy wi[za/ ... Tám od poczátku wieku tá brodá
mie[zká[á/ Y k[ztá[ł ná w[zytki brody potom-
né wydá[á. | *Br 15–8.* **755.** Bo iáko błotné
záby boćianá [ie boiá. | Iáko [zczurkowie kotá/
tá[przed brzytwá twoiá/ W[zytki w[lofy drzeć
mu[żá. | *Br 57.* **756.** Bo ácz to w[zytko dobré/
y ma [wé przy[máki/ Ale z cnotá z[ozy[w[zy
póydzie mié[zy bráki. | *Dzie 5.* **757.** Gdzie
téy (*cnoty*) niemá[ż/ ták w[zytko [swoiá cenę
tráci. | *Dzie 27.* **758.** Bo dobrá/ ná trzy
części mądry ro[p[ia[ia/ ... W[zytkich trzebá/
ie[li żyć do[koná[le chcemy. | *Dzie 34.* **759.**
To w[zytko (*dobrá*) rzadko kiedy iednému
przypádnie. | *Dzie 40.* **760.** Które (*dobré
mienie*) ludz[e d[zi[siey[zy w tákiéy cenie má-
iá/ Ze gwóli temu w[zytko in[zé zámiá[á[ia. |
Dzie 48. **761.** Táka piéknóś (*naśladowanie
Boga*) zo[stá[ie záw[ždy w [swoiéy mierze/ Mą-
dry/ kto imo w[zytko to iedno obierze. | *Dzie
84.* **762.** W[zytko/ práwi/ Bóg mó[że. | *Dzie
87.* **763.** W do[státku niéma co ieś: á zá
trunek wody/ Dá[by y ono złoto/ y w[zytki
dochody. | *Dzie 108.* **764.** Lecz nie d[ziw/
rozum bowiém w[zytek [ie ich síli. | *Epit 11.*
765. Panien[stwo nie w[zytko twé/ *Epit 65.*
766. *Marsz 25 jak nr 54.* **767–8.** Bo by[my
byli w[zy[cy ná pieniá[de chciwi. | Albo w[zy[cy
waleczni/ álbo y my[śliwi/ Iáka ó[zbá/ iákié-
by mordy być mu[siá[ły? | *Marsz 29–30.*

Mon: **769.** Iáko kiedy kto v[yrzy [trafzli-
wégo [moku/ Mié[zy pu[stémi lá[fy/ wnet vchybi
kroku. | W[zytek zádrzy/ **35.** **770.** To bych
był wolał y to z lep[zym było zy[kiem. | Ni[żli
tá[by[ż v w[zytkich ludzi posmiéwi[kiem. |
42. **771.** A ia z Menela[sem w po[rszodku
o zónę/ Y o klenoty záraz/ niech czynię: á
komu/ Bóg pomo[że/ niech w[zytko odnie[ie
do domu. | **70.** **772.** S[łuchay mié Troiáninie/
y ty Gréku zbroyny/ S[łów Pary[owych/ który
poczátkiem téy woyny. | W[zytkim Troiánóm
ká[że y Grékóm ná [trone. | **85.** **773.** *88 jak
nr 771.* **774.** *90 jak nr 371.* **775.** *109 jak
nr 725.* **776.** Twarz Helikáonowéy máiá[ć
równá zenie/ Láodicy/ ktora mié[zy Priámo-
wémi/ Napiékniey[za by[á d[ziéwkámi w[zyt-

kiemi. 122. **777.** Tyś mnie nic winná nie ieft/ Bóg to w[zytko [prawił/ 163. **778.** á gdy zaś siadáli/ Poważniey[zym Vly[á zázdy (*war.* wszyscy) miánowali. 212. **779.** Ale w[zytki tu in[zé widze/ którym znáá/ 237. **780.** Y ty ogniu wy[oko lecącego [tón-cá/ Który widzi[z/ y [ty[zy[z w[zytko do[átécznie: 279. **781.** 286 *jak nr 452.* **782.** Po tym w[zytkim w[ziął ofczep w rękę nie włómny. 338. **783.** á pewnie go z miłości nie kryli/ Bo mu nieprzyiacielem równo w[zy[cy byli. 448.

784. *Muza 6 jak nr 144.* **785.** A potym był v ludzi w powieści vczíwéy: A nie podlégał w[zytek śmierci zazdrościwéy. *Muza 34.* **786.** wy siedząc przy oycow[kim [tole/ Tým gdzie w[zytek niebie[ki zbór vzywa w kole/ *Muza 40.* **787.** Siłá męzných było/ którym śmierć przy oyczyźnie miłá. Ale w[zy[cy w milczeniu wiecznym pogrązeni: *Muza 75.*

Phaen: **788.** *wst. 18 jak nr 8.* **789.** Wozy. WSzytki gwiazdy tym pięknym wzorem v[á-dzoné: Póymuie z jobá niebo nieu[stánowioné. 1,25. **790.** Cynofurá zaś mniey[za/ lecz wó-dzem pewniey[zym] Zeglarzowi: bo w[zytká biega w kole mniey[zym. 1,50. **791.** Wozá wielkiego dy[zel/ trzyma pochylony| Arktophi-láx/ od in[zych Bootes rzeczony. W[zytek iá[ny: 8,81. **792.** 9,99 *jak nr 725.* **793.** Pług/ á rola/ to w[zytká ludzka żywność byłá: 9,103. **794.** V Nóg wielki Per[feus/ á ieden [am táki| Między w[zytkimi niebá pó[nočného znáki. 20,214. **795.** 24,248 *jak nr 577.* **796.** Ráno w[zytko Orion: 25,261. **797-8.** Których (*gwiazd*) iefcze dotychmiał nikt nie rozrácho-wał/ Ani w[zytkich przezwi[kiem właściwym miánował/ ... W[zytkié idá á idá kołem ro-pu[czoné: 34,320-5. **799.** Zkąd to ieft/ że iuz w[zytki (*gwiazdy*) [wé przezwi[ká máia/ 34,329. **800.** A to [á w[zytki znáki/ które we-dla siebie| Swym porządkiem [tátecznie tkwiá w obrotnym niebie. 38,375. **801.** CZtéry Kołá przedniey[zé káždému znác trzebá/ Kto chce lotnych lat biég znác/ y porządek niebá. Przy w[zytkich [á widomé znáki po[ozóné/ 40,387. **802.** Tym w[zytek/ iáko wielki Skop ieft/ przedzielony: 40,427. **803.** Orlá iedno nie sięga: ále w[zytkę głowę/ Y [zyie/ [wym okręgiem trzyma Pégázowę. 40,433. **804.** Czwarté (*koło*) w[zytkich [ye trzyma ná vkós

[ádzoné. 40,436. **805.** Owé tedy y w[chodza/ y tákże pádáia| W[zytki w miaré/ a ieden w[chód y zachód máia. 40,441. **806.** Klęczen z głową do pá[á/ Wężownik ogniowy| Od kolan do ramiená/ wáż w[zytek prócz głowy. 40,474. **807.** To co był Rák ná morze wegnał wielonogi: W[zytko znika do kónca/ 40,483. **808.** A tá nád ziemiá bieży po má[zt rozdzielona| Kiedy w[zytká iuz wznidzie pánná przerzeczona. 40,494. **809.** iuz Hydrá w[zytká prócz ogoná. 40,498. **810.** 40,520 *jak nr 24.* **811.** Iednák nie w[zytek (*Woznica*) po tym znáku z morzá w[taie/ Bo całego w[chód bliźniat dopiéro po-dáie: 40,585. **812.** Ná ten czas iuz Wieloryb nie ieft rozdzielony(!): Ale w[zytek nád ziemiá idzie wyniešiony. 40,596.

813. *Dry 8 jak nr 441.* **814.** Cnoty w[zytki zá[á[ty/ máż dobry/ nowiná. *Dry 39.* **815.** To ty o možny krolu łatwie wycinowác| W[zytko może[z: *Dry 42.* **816.** Ale o tym ná ten czas dopuść Bogu rádzić: Który w[zytki twe [práwy zázdy zwykl prowadzić| Do [zcze[li-wego krefu: *Dry 50.* **817.** Lubo [arny po pu[zczy gonic wiátronogie/ W[zytkiego tu/ Krolu moy/ naydziez mno[stwo [rogie. *Dry 60.* **818.** A teraz więc te w[zytkie pu[zcze/ y ze w[íami| Krol Pol[ki opátruie zázdy Stá-ro[stámi: *Dry 61.* **819.** Potym/ kiedy plemie-nia iego się zebráło| W[zytko to po nich Kro-lom w ręce się do[tało. *Dry 68.* **820.** Ale o tych piérw[zych dwu chcę powiedzieć na koń-cu/ gdzie o w[zytkich literach/ które się kol-wiek na dwoie abo na troie d[ziela/ będę mówil. *Ort 3.* **821.** A w pi[aniu tych w[zytkich (*liter*) tak się zachowác/ iako się i o piérw[zéy literze mówiło: *Ort 5.* **822.** A to/ co mówié o téy literze/ b/ tóz [tuži tim w[zytkim wys[zéy na-pi[anym/ które się na dwoie/ bo na troie d[zie-lá. *Ort 24.* **823.** rim abo rym/ w[zytko za iedno: *Ort 24.* KK

wszystkokrotny, wszytkokrotny *wszyst-ko skracający, wszystkiemu kres kładący 1-5; w. wiek 1-3, 5, śmierć 4; w prep. 1-3, w postp. 4, 5 ~ r. -otnej 4.*

1. Izráhel niechay powie/ że páń[kiéy do-broci| W[zytkokrotny wiek nie kroci. *Ps 118,4.* **2.** *Ps 118,6 jak nr 1.* **3.** *Ps 118,8 jak nr 1.* **4.** Gdzie w niewoli pogán[kiéy/ ... Lzy [we pija/ czekáiac śmierci w[zytkokrotnéy. *Tr*

19,100. **5.** A niechay iuz Vnijéy w [krzy-
niách niechowamy| Ale iá w pewny zamek
do [ercá podamy| Gdzie iéy áni mól ru[zy/
áni pleśń doiężé| Ani wiek w[zytkokrotny
[tárością dolęžé| Prop 246. KK

wszytkorodny o ziemi – rodząca wszyst-
ko, wydająca wszelkie plony 2–5, z perspekty-
wy czasowej – okres, w którym wszystko się
na nowo rodzi, wzrasta 1;

w. rok 1, ziemia 2, 5, ziemski krąg 3, 4;
w prep. 2–4, w postp. 1, 5.

1. Rok w[zytkorodny wieniec znakomity| Nie-
śie ná głowie twoią [k[ą wity| Ps 65,41. **2.**
Iego ieft morze/ y on ie [am [práwił| Y w[zyt-
korodną ziemię on poštáwił| Ps 95,12. **3.** Bóg
ten/ który wy[okié niebo zbudował| Y ziem[ki
w[zytkorodny krąg vgruntował. Ps 121,8. **4.**
Ps 124,16 jak nr 3. **5.** On ziemię w[zytkorod-
ną/ ón morze żeglowné| On vtwiérdził ná wieki
niebo nie [tánowné| Phaen wst. 5. KK

wściagać powtórnie przywoływać, ścia-
gać, co minęło.

co człowiek z baczeniem| Piérwéy niż przy-
idzie/ widzi: y takim myśleniem| Prze[żłych
rzeczy nie wściaga/ przy[żłych vpátruie| Tr
19,153. KK

wściagniony p. **niewściagniony**

wściekle intensywnie, zażarcie, z wielką
złością.

Iużby nas (táak [ie byli wściekle vpárlu|
Iużby nas práwie byli żywo požárli| Ps 124,5.
KK

wściekły bardzo zły, agresywny, zajadły
1–4;

w. psy 1, 2, łeb 4, baba 3 ~ w., srogi
2, okrutny 2;
w prep. 1, 3, 4, w postp. 2.

1. Grób [wóy przed [obá widzę otworzony|
Zá[koczyłá mié wściekłych psów grómádá| Ps
22,45. **2.** Tyś moiá šíłá/ ty mié chciéy ráto-
wác| Szábli okrutnéy/ p[om wściekłym/ lwom
[rogim| Ps 22,55. **3.** W[ćiekła bábo/ nie piieć
do ciebie. Fr 2,70,4. **4.** chočia mu (Cerbero-
wi) wściekły łeb nákrýwa| Sto [rogich wéžów:
Pieś 2,18,17. KK

wtargnąć wejść gdzieś, wdrzeć się
gwałtownie, przemocą;

r. –ęli.

przyszło záś do boiu| Bo Niemcy pod przy-
miérzem do Pol[ki wtárgnęli| Prop 127. KK

wtargnienie wdarcie się, napad.

w niegóz w domu/ vmyślnie wzmiánkę około
wtargnieniu Tátarów vczyniono: Ap 22. KK

wtem p. **wtym**

wtenczas informuje, że się odbywa jakaś
czynność lub ma miejsce dana sytuacja wtedy,
gdy się odbywa inna czynność lub ma miejsce
jakaś inna sytuacja, wskazana w tekście 1–32;

w. ... już 13, prawie w. 10, aż w. 11;

w. ... gdy 1, 3, 5, 11, w. ... kiedy 8, 28, 32,
jeśli ... w. 26–7, skoro ... w. 24, gdy ... w. 4,
21, kiedy ... w. 7, 15, w. ... w. 26–7, 29, 30;

w., wtym 2;

w ten czas 1–3, 5–11, 13, 16–30, 32, wten
czas 4, 12, 14–5, 31;

w p. 32.

1. Aby ná Sionie ci[z mu dziękowali| Y moc
w Hieruzálem iego wyznawali| W Ten czas/
gdy lud w[zytek/ w[zy[cy przetożeni| Gwóli
[tużbie pán[kiéy/ będą zgromádzeni| Ps
102,51. **2.** Ty ... [tońcá lámpe ... Prowadź[
do zachodu ... w tym nocné émy w[taia| W
ten czas leśné be[tye w[zytki [ye ru[zaia| Ps
104,40. **3.** A śmierć dopiéro w ten czas nam
należy| Gdy iuz k nam bieży| Tr 16,19. **4.**
gdy bogi Tantalus cze[łtował| Wten czas mu
[ię Neptunus [yná rozmiłował| Fr 2,92,8. **5.**
boday był w ten czas/ gdy do Spárty p[łynął|
Ten cudzołóznik ná morzu záginął| Pieś
1,17,13. **6.** Nie[czę[ne czá[y/ kiedy powódz
byłá| Swiát zátopiłá| Sześć niedziel w ten
czas lá de[cz nie prze[taia| Pieś 2,1,13. **7.**
Rádość [ye z tro[ka plecie| A kiedy iedná
weźmie moc nawieđ[za| W ten czas ma[
z wy[żréc odmiánę napred[za| Pieś 2,9,16. **8.**
W ten czas gošciu byway v mnie| Kiedy
w[zytko naydzie[
z gumnie| Sob 6,25. **9.**
Y kámién [tał/ y koło/ [tały rzéczné brody|
W ten czas głodny Tántalus záłápił kęs wody|
Tarn 92. **10.** [tu[żnie [ie zły człowiek śmierci
boi| Ale [ie iéy dobrému lękác nieprzy[toi|
Bo zły mniéma/ ze w[zytek iuz ná wieki ginie|

A dobry prawie w ten czas do portu przyplynie. | *FgSmCn* 4. **11.** Aż w ten czas płakáć/ gdy y żyć przeftáne. | *FgNag* 3,8. **12.** iákim ia był żywot/ Wziął przedfię: ... wolałem po geftych dąbrowach/ Prętkie ielenie gonić/ ... y nád ftády chodzić. | Nie myśliłem ia wten czas nammniey o Helenie/ *Odp* 221. **13.** Czuyćie ftroże: noc idzie: noc podeyżrzána. | ... W ten czas/ oycze/ áni iuż bogom [wym dufay/ *Odp* 548. **14.** w ktori [pofob korda pomykali/ Starzi Polacy/ kiedi ftow pańskich ftuchali?/ Wierzi[z ti/ że fię wten czas miał ten wola gadać?/ *Sat* 175. **15.** kiedi Greczin zbroyny/ O ftwą krziwdę będzie chciał po nim (*Parysie*) nagły wojny/ Niepomogá mu wten czas ftotko brzmiące ftrony/ *Sat* 391. **16.** iáko więc rány/ Zefir ná cichym morzu podnośi báłwány/ ... które ... leniwo naprzód poftępuia/ Potym ... co raz geft[ze wftáia/ ... Tym k[ztátem ludzie w ten czas z miey[cá [ye ru[zili/ *Prop* 229. **17.** Oftátek dnia/ bieśiády [obie przywła[czyły/ ... Aleś ty/ wielki królu/ w ten czas o biesiády/ Máło dbał: *Prop* 233. **18.** Tęyże nocy żonę ftwą/ y Kniáziá Fiedorá/ ... z Stáryckiego dworá/ Do Mo[kwy wyftá (*kniaż*): ... W ten czas Ielców budowny do czyftá [palono/ *Jez* 287. **19.** Tám Ioachym mie[zká/ ... Iz tedy znáczniey[zego w ten czas miáfto nie miáło/ Ná káždy dzień wiele ludzi k niemu fię [chadzało. | *Zuz* 21. **20.** A w tym dzyen sfzedł/ noc ná iego miey[ce náftápiá/ Swemi [krzydły w[zytkę zyemię y niebo zácmiá. | Iáki w ten czas był twoy nocleg/ biała głowo [wiéta?/ Pomniác/ iákoś przed tym była v w[zech ludzi wzięta. | *Zuz* 91. **21.** Drab ná proft chodzi/ ... Chybá gdy s plácu pirw[zego sftepuie/ W ten czas trzeciego polá do[kákuie. | *Sz* 96. **22.** Może dáć ab[zach (*Pop*)/ co też nie pol rzeczy/ Trzebá fię w ten czas dobrze mieć ná pieczy. | *Sz* 294. **23.** á Wodnik ták mu odpowiedział/ ... Wáśie/ dobry mój druhu: ... Mam cóś ... co ták lekkim rázem/ Brodę z miey[cá wyftádzi/ ... W ten czas więc wará wá[á: bo ni[kąd ták [nádnie/ Iáko z złégo [áśiádá [zkodá nie przypádnie. | *Br* 83. **24.** Bo [koro ón (*wieczór*) náftáie/ wnet y zbóyce wftáia/ ... W ten czas/ kto co ma [trácić/ siáday ráczéy domá: | *Epit* 33. **25.** Troiáni/ z wielkim hukiem w pole wyiácháli: | ... A iáko więc wierzch góry [zára mglá odzieie/ ... Táká

w ten czas kurzáwę idąc poru[zyli/ *Mon* 13. **26-7.** Wodnik, Kozorozec. ... Tu kiedy ftóńce będzie/ nie miéy z mrozem [práwy: | ... A ie[li cię ku nocy pocznie miotáć morze: | Nie rychło [ye dowoła[z niepo[pie[żney zorze. | W ten czas wiátry pánuia/ w ten czas z mrozem [rogim/ W[zytki członki martwieia zeglazóm vbogim. | *Phaen* 24,247. **28.** ná morzu okręty/ A my iáko nurowie/ częftokroć brzég ftwięty/ Vpátruie z dáleká/ w ten czas kiedy wáły Bijá *Phaen* 24,251. **29.30.** Siá gwiazd Pánná wftáiac ná morze pomyka: | W ten czas Lutnia/ y Delphin/ w ten czas [trzała znika: | *Phaen* 40,488. **31.** Ale z Wołem y z Kozá/ y drobne koźlétá/ Wynikáia/ y iego znákomité pętá. | Wten czas Wieloryb [wóy plu[k z wody vkázuie: *Phaen* 40,589. **32.** A ... To oftátnie záwždy [wym znákiem znáczyć trzebá: dwoie piérw[ze ieno w ten czas/ kiedy ftowo iednáko fię pi[ze/ *Ort* 1. JBD

wtóry drugi, następujący bezpośrednio po pierwszym 1, 3-5, 7-9, przy wyliczaniu elementów dowolnie uporządkowanych, kolejny po pierwszym 2, po wtóre = ponownie, po raz drugi 6;

w. część 1, księgi 3, pieśń 4, dialog 7, rząd 8, zagon 9, wieś 2, jako składnik daty dwudziesty wtóry dzień grudnia 5;

pierwszy, w., trzeci, czwarty, piąty, szósty, siódmy, ósmy, dziewiąty, dziesiąty 2;

w prep. 2, 5, 8-9, w postp. 1, 3, 4, 7;

w p. 5, 7.

1. PSALTERZA Dawidowého CZESC WTO-RA, *Ps* cz. 2, tyt. **2.** Piérw[za/ wtóra/ y trzecia/ czwartá wieś y piątá/ ... Niewiem/ miły doktorze/ w któręy mafz kráinie/ *Fr* 2,69,1. **3.** PIESNI IANA KOCHANOWSKIEGO Księgi Wtórę. *Pieś* 2, tyt. **4.** Piesn wtora. *Pieś* 2,12, tyt. (*war.*). **5.** Dat. w Czárnolesie dwudziętego wtorego dnia Grudniá. *OdpLZam*. **6.** Więc powtóre y z dobrym [sercem przeciw tému Tyránnowi iáko iuż ná śmierć [kazánemu Mężnieś z Królá Pol[kiego huffy poftępowá/ *Jez* 127. **7.** kto chce więcéy co wiedzieć/ ... niechay czyta Diálog wtóry o miłóści/ náuczoného Zydá Leoná/ *Wzór* 1. **8.** Wtóry rząd w[zytek pie[zy záftapili/ *Sz* 153. **9.** A [wego Rochu po[ádził ná ftronie/ Pod Krolem czárnym/ ná wtorym zagonie. *Sz* 478. KK

wtym *wtedy, w tym czasie, 1, 3–5, 9–11, z czasem, w krótkim czasie 2, 6–8;*

a w. 3, 7, 8, i w. 6;

w., wtenczas 1;

w tym 1, 2, 4–11, wtym 3.

1. Ty niepoścignionego słońca lampę wdzięczną| Prowadź[iz do zachodu: w tym nocne cny wftaia. | W ten czas leśne beftye w[zytki [ye ru[zaia. | *Ps 104,39.* **2.** y temuż vkazał (*Łazarz filozofowi*)| Oné [wé xięgi: ... Y rzecze kniemu: ia śmierć bli[ka czuie | ... Łazarz w tym [konał: wziął Philozoph Xięgi | *Fr 2,52,28* **3.** Pi[sałem: oycá prawdziwego córko| Niepráwie s[owna: á wtym mié [en zmorzył | *Fr 2,77,13.* **4.** nie długo kóniecznie| Doniesie czá[ze páchołek do gęby | A przedsię y w tym [tráci czá[em zęby. | *Pieś 2,17,8.* **5.** Stánał y obeyrzał [ye: páni w tym zniknęła. | *Tarn 100.* **6.** Gdy przy[zło ná Potomki/ wnet [ye powádzili | Y w tym zacné królestwo márníe [pufto[zyli. | *Zg 34.* **7.** á ludzie fá[zywi | Ná cnotliwą potwarz kładli/ ... A w tym dzyeń s[zedł/ noc ná iego miey[ce ná[ta[piła | *Zuz 89.*

8. Zátym Krol czarny/ ... [koczył/ zá of[átnie wáły. | A w tym Rycerze ná plác wyiecháli | *Sz 191.* **9.** Zła (*sytuacja*) Fiedurowa/ ... Obrony żadney od metu nie widzi | Szkody lituie/ á ktemu [ie w[tydzi. | W tym wieczór zá[zedł/ s[once iuż pádáło | *Sz 461.* **10.** Przydzie do końcá z Rochem pátrzyć zwády. | Folgować dármo: bo ták Krolá du[si | Ze mu rad nierad krol wziác gárdło mu[si. | W tym drab przy[koczy | *Sz 587.* **11.** á ták ku wielkiému | Po[połu odiácháli (*Pryjamus i Antenor*) zamku Troián[kiému. | Hektor zá[y Vly[es/ plác w tym rozmiérzáli | *Mon 319.* **JBD**

Wulkanus *staroitalskie bóstwo ognia, tu identyfikowany z Hefajstosem, sporządzającym pioruny dla Zeusa.*

Tu w [czérym diámenie Mars ogromny [toi | ... tu w ogni[tey zbroi | Wulkanus: przy nim Iuno nie przewycięzona. | *Muza 53.* **KK**

wy *zaimek osobowy, oznacza dwoje lub więcej ludzi, do których mówiący bezpośrednio się zwraca 1–17, 19–24, 29–31, 34–36, 40, 42, 49–51, 57–8, 60–6, 70–4, 78–9, 81–89, 95–154, 157–9, 162, 173–4, bogów 37–8, 53–4, 90–2, 155–6, 161, 163–172, oznacza mnogie antro-*

pomorfizowane gesty, zachowania ludzkie 27, 32–3, pojęcia abstrakcyjne 93–4, zwierzęta, żywe stworzenia 25–6, 46–7, 75–7, elementy natury 18, 48, 59, 67, 160, budowli 68–9, 93, ubiory 28, fraszki 41, 43–4, 52, lata 55, występuje jako forma grzecznościowa, sposób zwracania się z szacunkiem do jednej osoby 39, 45, 56, 80;

wy występuje bezpośrednio z rzeczownikiem precyzującym (lub przymiotnikiem w funkcji rzeczownikowej), użytym najczęściej w wołaczu (o!) wy (inszy, wszyscy) bogowie 90, 161, Polacy 103, królowie 1, moi towarzysze 42, malarze 81, niezyczliwi, zapamiętali 4, głupcy 15, młodszy 74, heretycy 51, pieniądze 113, rzeki i ziemio 160, skały 18, nocne cienie i nieumowne kamienie 67, smocy 25, wam Łaski = *Gracje* 54, Panny = *muzy* 168, 172, poetowie 49, panie Włochu 45, pijanice 64, lasy i skały 59, (na, do) was bogowie 91, panny 163, potomkowie Lecha 96, boje 32, wrota 68 ~ wy występuje bezpośrednio z innym zaimkiem wy drudzy 66, wszytcy, wszyscy 87–9, 102, oboje 94, sami 35, 104, sami 156, każdy z was 14, was wiele 106 ~ z precyzującym zdaniem podrzędnym przydawkowym wy, którzy pospolitą rzeczą władacie 70, 84, którzy tego i tego świata smak pomnicie 35, którzy powiadacie, że 102, którym władza do rąk jest podana 2, którym ludzi paść poruczono 71, 85, którym domu pana straż jest podana 24, których piszczałki słuchają 146, którym się strony ozywają 147, co na boga nie pomnicie 6, co macie pogodę 66, co czegoś mieć nie chcecie 36, co marmor cieszenie 82, coście z rąk wyswobodzeni nieprzyjacielskich 17, coście tu zostali 154;

z trybem rozkazującym wy chwalcie Pana 17, 24, (25), czujcie 1, rozum miejcie 15, oglądajcie się na pana 2, słuchajcie 67, miejcie coś przed oczyma 70–1, 84–5, bądźcie cierpliwi 103, bądźcie (mi) świadki 90, 160–1, rozumiejcie coś 6, tam się stawcie 102, nie gardźcie czymś 50, ukazcie 113, każdy swojej włóż w ucho lada co 66, wstańcie 158, rozjedźcie się 159, nawę i żagle sprawujcie 156, pijcie, grajcie, miłujcie 42, komuś gwoli grajcie 147, malujcie, rzeźcie 81–2, noście snopy 74, kopajcie karcz 122 ~ z pytaniem retorycznym 4, 18, 51, 93, 130;

w formule życzącej: ja niech wam służyć 164, niechaj wam hołduję 172, życzenia łaską nad wami boża 22, pozdrowienia Bóg was żegnaj 32, 68, życzenia cz. złego bodaj wam coś 36, (69), bodajże wam smród w gębę 64;

wy ... wy 7, 8, 70-1, 81-2, 84-5, 146-7, 160-1, 165-6, wy ... was ... was 127-9, wy ... wam 110-11, wy ... przed wami 141-2, wy ... z wami 25-6, was ... was 11-4, 32-3, 43-4, 68-9, 91-2, 120-1, 123-4, was ... wy 155-6, was ... wam 116-7, 163-4, wam ... wam 53-4, 76-7, wam ... wy 168-9, wam ... was 46-7, wam ... wam ... was 143-5, nad wami ... wam 19-20;

wy - ja 5, 108, on 140, my 21, 95;

r. á wy 159, i wy 158, -ami 19, 26, 39, 109, 115, 125, 137, 142, 162 ~ w p. 80, 150.

Ps: 1.2. A tak o [obie/ wy królowie/ czuyćie/ Wy/ którym władza do rąk iest podaná: Oglądajcie [ye w [wych [prawách ná páná: 2,29-30. 3. Oblápcie [yná: by was więc nie włożył W liczbę [traconych: 2,33. 4. A wy/ o niezyczliwi/ o zápamiętáli/ Długóz [ye ná mą [lawę będziecie tárgáli? 4,5. 5. PAnu ia vfam/ á wy mówicie/ między góry Vciekay 11,1. 6. Rozumiéycięz to/ wy co po[policie/ Ná Bogá w [swoich [prawách nie pomnicie/ 50,61. 7.8. Byście wy (ubodzy) między gárnicy w [zczérych [ádzach [páli/ Przetsię wy [woią kra[ą będziecie równáli/ Z gołębiem náśliczniey[zym/ 68,31-2. 9. Wróce was (pan powiedział) z gránic [tátecznych/ Bázán[kich: 68,59. 10. Dziwné gadki wam powiem/ dziwné przypowieści: 78,3. 11-2. Wzywáliście mię w [wéy doległości/ A iam was zbawił ciężkości. Strzegłem was w grom: 81,18-9. 13-4. Bogim was názwał: mnimaćie/ Ze tym śmierci zniknąć maćie? Iáko komu naliż[zému/ Ták vmrzec y z was káždému. 82,17,20. 15. Vważćięz to/ [zaleni/ v siebie tedy/ A wy rozum/ o głupcy/ miéycie wzdám kiedy. 94,14. 16. W[zyfcy/ iáko was zowie/ Ten głupi świat/ bogowie/ W[zyfcy pozdrówcie páná/ 97,29. 17. CHwalcie páná ... A wy więc naprzód/ coście z rąk wy[wobodzeni/ Nieprzyjaćielskich/ 107,3. 18. Góry/ czemuście capom podobne [kakáły? A wy/ by młode iágniętá/ [káły? 114,12. 19-20. Pan łaskę [swoię roz-

mnoży nad wami/ Y nad wá[zemi także dziatczkami. Pan wam ná wieki wieczné błog[stáwił/ 115,27-9. 21. My/ co pánu w kościele iego v[stuguiem/ W[zégo dobrá wam win[zuiem. 118,54. 22. Ani/ którzy przemijáli/ Czáf[u zbieránia zboża: Robotnikom win[zowáli/ Łá[ká nad wami boża. 129,28. 23. 134,7, jak nr 20. 24. Wy/ którym domu iego [traż podaná/ Chwalcie godného w[zelkiéy chwały páná/ 135,3. 25-6. Y wy páná chwalić macie/ Smocy/ co w górach mie[zkaćie: Y wielorybowie z wami/ Ktorzy gráią pod wodámi. 148,17.

27. O [łowá/ o zabáwo/ o wdzięczné v[łony/ Iákózem ia dziś po was wielce zá[mecony. Tr 3,8. 28. zálo[né vbiory/ Moiéy namil[zéy cory: ... Iuż oná członeczków [wych wami nie odzieie: Tr 7,3. 29. á zá [wemi/ Rodzicami [ye modli: iáko to vmiáťá/ Zwámi będąc: Tr 19,38. 30. Tákiec po[policie/ Przy[máki wá[zé/ czym wy [obie świat [todzicie. Tr 19,64. 31. Twórcę w[zech rzeczy widziem w iego máie[taćie/ Czego wy wćiele będąc prózno vpátrzaćie. Tr 19,76.

Fr: 32-3. Bóg was żegnaj/ krwáwé boie/ Nie lubią was [trony moie. 1,4,11. 34. Wiecznie wam (paniom) [stuzę nie [stuzę náchwile/ (wspak) náchwile [stuzę nie [stuzę wam Wiecznie 1,14,9. 35. Czy to gorzý/ czy lepiéy? wy [ami widzicie/ Ktorzy tego/ y tego światá [mák pomnicie. 1,39,3. 36. Miał czysćiec práwy ie[cze ná tym świcie/ Bodáy wam táki/ co go mieć niechcećie. 1,58,16. 37-8. Panny/ ... Ie[lim się wam záchował iáko żyw [tátecznie/ Ani mam woléy z wami rozlázczyć się wiecznie/ 2,1,3,4. 39. SLy[zcie páni/ ... Mam ia drugie (fraszki)/ co ie rad ná [ztych pu[czę z wami/ 2,9,3. 40. CO się wam widzi ten drugi? 2,20,1. 41. FRá[zki moie ... Lecz ie[li wam niegmyśli cudzé obyczáie/ Niechay kártá wy[stępom/ nie per[sonom láie/ 2,29,3. 42. Wy tedy/ co kto lubi/ moi towarzysze/ Pijcie/ graycie/ miłuyćie: Ian frá[zki niech pi[ze. 2,39,5. 43-4. FRá[zki/ zá w[zeteczne was ludzie poczytáia/ Y dla tego was pewnie vwá[á[zyć máia. 2,44,1,2. 45. Niegnewayćie się/ będziec y wam/ pánie Włochu. 2,82,6. 46-7. POwiedzcie piękne p[czoty/ w[zák wam ná tym máto/ Co was tu mimo vle do izby wegnáto? 2,85,1,2. 48. WY[okie góry y

odżiané láfy/| Iáko rad ná was pátrze/ 3,1,2. **49.** Rowniem wam y ia ták rad/ zacni poeto-
wie/ 3,14,7. **50.** Niegardzcie y wy (*poeci*)
tym/ co dom vbogi niešie/ 3,14,11. **51.** PO
co wy Haereticy w kościele bywacie?| 3,22,1.
52. FRá[зки nieprzepláconé/ ... Obralli by się
kiedy kto ták pracowity/ Ze by z was chciał
wyczerpác vmy[ł mój zákrity/ Powiedzcie mu/
niech próżno niefráfuie głowy/ 3,29,6. **53-4.**
WAm [we nieczęfné rymy/ wam [we [mutné
[trony/ Zgodné Lá[ki/ oddawam/ 3,35,1. **55.**
O látá zazdrościwé/ w[zytko precz niešiecie/
Zofia nie Zofia/ kiedy wy przypniecie.
3,47,13. **56.** Miły bá [łuchaycie/ ... Ey iuzze
wsiádaycie| Aż was diabli pobiorą. 3,85,17.
57. CHcecieli [łuchác/ powiem wam [wé
zdánié/ *Pij 1,1.* **58.** Niebádzcie hárdzi [wym
Zákom Mi[trzewie| W[zytko tu naidzie co wy
maće w głowie.| *Mącz.*

Pieś: **59.** Zayzrzę wam gęfté láfy y wyfokie
[kály/ Ze przedemną będziecie táká rofkofz
miály;| 1,7,15. **60-1.** Szláchetné du[ze/ które
[wéy dziélności/ Macie zaplátę niebiekie rá-
dości/ Zycie oyczyznie/ áby wam rodziłá
Podobnych sílá. A tén co po was dziś pán[two
[práwuie/ Niechay fortunnie/ y zdrów nam
pánuie;| 1,10,59-61. **62.** Dotylam was roz-
wadza/ áz mi [ye doftálo;| 1,18,35. **63.** Ie[li-
cie ták weseli/ iákaż v was zwádá?| 1,18,40.
64. Bodayze wam [mród w gębę/ mili pijánice/
1,18,49. **65.** A powiem wam/ że [ye tym świat
[łodzi/ Gdy koleią [tátek/ y zárt chodzi.
1,20,11. **66.** Wy téz drudzy/ co macie pogodę/
Káždy [woiéy w[óz w vcho ledá co/ 1,20,18.
67. Słuchaycie wy nocné ciénié/ Y nieumowné
kámiénié. 1,21,19. **68-9.** Bóg was zegnay/
niewdzięczné/ y nieludzkie wrotá/ ... Boday
tu páięczyná/ y pleśn na was pádlá/ 1,23,13.
70-1. WY/ którzy po[politá rzeczą władaće/
... Wy/ mówię/ którym ludzi páś poruczono/
... Miéycie to przed oczymá závázdy [woiemi/
2,14,1,3. **72.** A wam więc nád niniey[zémi(!)
zwiérchność ieft dáná/ 2,14,9.

73. Smiéyze [ye przynamniéy temu| Ze nie
mówiac nic trefnégo/ Chcę po was [miéchu
smie[zného. *Sob 3,16.* **74.** A wy młod[zy
noście [nopy/ Drudzy wkładaycie w kopy. *Sob*
6,15. **75.** PRácowité woty moie/ ... Tu wá[zá
dziś pa[za będzie;| A ia ... Będę nád wámi
siedziáá. *Sob 8,7.* **76-7.** Prácowité woty

moie/ Wam p[yná té chłodné zdroie;| Wam
kwitnie łáká zielona/ *Sob 8,22.* **78.** Ie[liż
téz Duńczyk/ ... Bez trudności nie będziem/
wczás wam to znác dawam. *Pam 200.* **79.**
my brácia o [obie| Czuyemy przedsię/ ia zwámi
w [częściu y w[álobie. *Pam 208.* **80.** sięgnáł
się tenze po nié (*pierscienie*)/ którému ie téz
był przedtem dáł: Król ręki vmknáł/ mówiac:
Wróćcie mi oné piérwéy/ com wam był ták
rok dáł trzymác. *Ap 12.* **81-3.** A wy málarze/
y wy/ co mármor cie[zećie/ ... Máluycie tę
pięknią twarz/ y rzeźcie w kámieniu. *| Nie był*
iáko żyw Zewxis w tákim podziwieniu;| ...
iáko wy mozećie/ Z téy tylko [áméy [ztuki/
[stawni bydz ná świećie. *FgPieś 6,37-41.*

Odp: 84-5 161-2 jak nr 70-1. **86.** 169
jak nr 72. **87.** A ták/ co się kolwiek| Wam
w[zytkim będzie zdálo/ toż y ia pochwałé.
205. **88.** ále máluczko co| Powiedz[zy/
o[ftátek ná Bogá przypu[zcze/ Y ná łá[ke o-
cow[ka/ y was w[zytkich zdánié. 214. **89.**
W[tytkim(!) wam ieft [wiadomo/ iákim ia był
żywo[ł w[ziáł przedsię;| 215. **90.** wy w[zy[cy
bogowie. Y wy[ocy/ y ni[cy: świádki mi dziś
będzcie/ 411. **91-2.** Ná was tedy krzywde
[wá/ y zálość niezmierná| Kláde/ możni bogo-
wie: ie[li [cercem czy[ty[ty] Tę prósbę do wás
czyńie/ pomścićie zelzenia| Y mey krzywdy
417-9. **93.** O wdzięczná oyczyzno moia/|
O mury nieśmiertelnych r[ęku roboto/ Iáki
koniec was czeka? 526. **94.** Nieprzeplácony
duchu/ z tobá po[po[po] Y oyczyzná vmárlá/
iednáż mogiá| Oboie was przykryie. 534.
95. Tákci/ Pánowie/ wy tu rádzcie/ á w polu|
Graekowie nas woiuia; 579.

Zg: **96.** przy[złám tu chocia nie pro[zóná|
Do was/ ó Potomkowie Lechá Słowié[ń[kiého;|
5. **97.** Myślá o dobrym wá[zym/ á pátrzá
pogody/ Iákoby was pozbáwić do kónca swie-
body. 24. **98.** Rádzcie o tym/ żebyście w cále
téy wolności/ Y swobody Potomkom [woim
dochowáli/ Iáká wam práwie w r[ęce Oycowie
podáli. 54. **99.** A chcećie mnie [łuchác/
powiem ia wam proście. 58. **100.** W[zytkie
Gránice pu[fté/ á Tátáryzn bierze;| Kiedy [ye
wy nalepiéy w[zgadaćie o Wierze. 80. **101.**
Wy kazećie/ wyprawćie[zy ná Podolé Mnichy.
82. **102.** Tám [ye [stawćie wy w[zy[cy/ którzy
powiádaćie/ Ze v siebie náukę gruntowniey-
[zá macie. 93. **103.** A wy tym czá[sem bąd-
z

cie Polacy ciérpliwi/ 97. **104.** A Szpitale dla was ié [ámých záložyli.] 106. **105-6.** Lecz wy nie wynálaw[zy piérwéy nic lep[zégo/ Nie chcecie zgońá trzymáć porzákdu dáwnégo.] A za tego nie wá[zy]z bráćia vzywáia/ Y was wielé z tąd naprzód dobré miénié máia.] 113-6. **107.** Ná [wym kázdy przeštaway/ ... Można Rzeczpospolita y was vbogáci/ Zg 145. **108.** To czynicie/ á nie bédziem w[zytcy] záłowáli/ Y ia že rádže/ y wy žeście mié [łucháli.] Zg 158.

Sat: **109.** Ale [ie tam ozywa ieden między wami/ Mieniać/ i[z go]podar[stwo Pol]kę zбогаćio/ 54. **110-1.** Mniemacie wy podobno/ že to wam baiano/ Kiedi wobiazd Kijowa siedm mil powiadano/ 61 **112.** O Prusiech wam nic niechcę powiadać/ 69. **113.** Vkazcie[iz wy] piéniéżni/ co[fcie tak] znacznego/ Vczinili: 77. **114.** W kilku lat Tatarowie piéć kroć was wybrali/ 79. **115.** A by chciał patrzeć prawa/ trzymał bych ia z wami/ *Sat* 85. **116-7.** Szwedowie was przes morze sięgaia/ A Iflanti wam prawie z gar[ci] wydzieraia/ 87-88. **118.** Na koniec/ by nie Wi[sta]/ to u was Bran[zwicy]/ 89. **119.** pochwili/ Będzie tego podobno wiécey/ bracia mili/ Gdi z was ma[zkare] zeyma/ 95. **120-1.** To tilko znam/ že na was pilne oko maia (*Niemcy*)/ I co rok/ to się pod was bližey pod[adzaia]. 103-4. **122.** Kopaycie wy karcz przed[ie] i buduycie [tawy/ 105. **123-4.** Rad uyrz[ę] gdi was popra/ kédi się [krijecie/ Bo ile po was bacze/ bić się nie bédzicie/ 109-10. **125-6.** Aleć ia i tich bogactw nieznam między wami/ ... Wiécey ci was daleko/ co swe wsi mijacie/ 123-5. **127-9.** Na tego wy robicie/ ten was wdawa w długi/ Ten was zwiosek wyzuwa/ 151-2. **130.** Ale wy/ co dziś w [sobie oycow[kiego macie?]] 225. **131.** Wiéć i to trefna/ že wy [tarich od[stapiw[zi]] Obyczaiow/ ... Chcecie przed[ie] zachować [taradawne Sąd]i/ 231. **132.** Albo ie[li] wam barzies k my[li] wiek dzi[si]ey[zi]/ Vczinicie[iz iuz] i Statut czasom przy[to]nyey[zi]. 247. **133.** Ale profz[ę] niechay ia pirwey się odprawie/ A obiecuię/ že was dugo niezabawie.] 254. **134.** Acz ci [st]y[ze] i[z/ kiedi] wy mowić poczniecie/ Końca w [wych oracyach nale[ć] niemożecie.] 255. **135.** Bo kiedi się było bić/ to[fcie] wy radzili.] 260. **136.** Zdadzą się wam

podobno prof[ta]cy mi[st]r[ow]ie:] 267. **137-8.** Ale niech ma zapłatę godno[ć] między wami/ Ręczę wam/ že zrownacie z ich tam Sorbonami.] 271-2. **139.** Na koniec/ waźcie doma taki ko[zt] na dzieci/ Vyrzycie že się do was w[zi]tka Padew zleci.] 274. **140.** A niewiem ktore lepiej [makuią] młodemu/ Rozumieycie po [sobie/ co wam/ to i iemu/ 278. **141-2.** Ale co moy za rozum? wy mié motikami/ P[ł]ozacie/ a ia każe o cnocie przed wami.] 437. **143-5.** Mało było nielep[ie]y o ten rząd przekle[ti] Dać wam taką Lacinę/ aż by wam [z]ło wpięti.] Co was iednak nieminie/ 440-1.

146-7. Y wy/ których pi[sc]załki łagodné [łucháia/ Y wy/ którym się [trony] głośné ozywáia/ W[zy]scy Rádziwiłowi Cnému gwóli graycie/ *EpRadz* 25-6. **148.** Ná brák iuz tráfcie/ Którzy was łupu tylko nábawia obfcie.] *Jez* 246. **149.** ktobykolwiek śmiał/ á v[fa]ł [wéy] síle/ Aby z wami rycér[ski]y v[zy]ł krotochwile.] *Jez* 380. **150.** Ie[st]em Timoklia/ sío[st]rá Theágenowá/ który niedawno zwió[ds]zy bitwę z wami/ o wolność w[zy]tki[é]y Grécii[é]y ie[st] zábit/ *Wzór* 5. **151.** Z drugiey [trony] ie[li] zá[si]ę k woli wam nie bédę/ Iákobyh ná to pátrzá[á]/ že gárd[á] pozbédę.] *Zuz* 79. **152.** Potomku Chaná/ nie Iudy/ ... Cžę[st]o od was Izráel[skie] dzyewki to círpiá[ty] *Zuz* 187. **153.** Ale corká cnego Iudy k woli wam nie byłá/ *Zuz* 189. **154.** A to wam mówia/ co[fcie] tu zo[st]áli/ By[fcie] żadnemu s tych nie pomagáli.] *Sz* 135. **155-6.** pány z Helikoná/ ... Nie [m]iem się bez was puścić ná tę wodę/ ... Wy [ám]y nawę/ y žagle [prá]wuycie/ 167-9. **157.** Nawet áni gładko[ści] ták wam [z]ukáć trzebá.] Iáko w[st]ydu/ á cnoty/ dá[ro]w przednich z niebá.] *Dzie* 3. **158.** Pány/ młodzieńcy w[st]áli/ w[st]áńcie ku nim y wy:] *Epit* 5. **159.** á zátym/ którego/ Smierć [sobie] z nas náznáczy/ niechay vmrze. á wy/ Roziédźcie się w pokoju k[ro]m żadnéy zabáwy.] *Mon* 97. **160-1.** Y wy rzéki/ y žiemo niewzru[zona] wiecznie:] Y wy in[zy] Bogowie/ co ná drugim świećie/ Swégo krzywo-przy[si]ęzcę bezecznie karzeć:] Bádzcie świádk[ie] *Mon* 280-1. **162.** Słuchaycie mié Troiánie z pomocniki [wémi/ Widźcie co się s[st]áło z Parifem y z wami/ *Mon* 451.

Muza: **163-4.** Przeto/ iáko was kolwiek prof[ty] gmin [z]ácuie/ Pány/ którym lotnégo koniá zdróy [má]kuie:] Ia ieden niech wam

flużę/ 19–21. **165–6.** Wy mię z ziemię wzwodźcie/ wy mię wylączacie/ Z liczby nieznacznéy/ 23. **167.** Zá wami idąc/ áni o bogáté złoto/ Ani o perły drogiéy ceny dbam/ 27. **168–9.** Wam wolno dác y niemym rybóm głos łabęci/ O Pánný/ o Iowi[zów/ o pięknyé pámięci/ Cny narodźie. wy siedząc przy oycow[skim [tole/ ... Złączaćie [wóy wdzięczny głos z geślámi mownémi/ 37–9. **170.** To wy Bogóm śpiéwacie: 65. **171.** Z was ma cnotá zaplátę: 67. **172.** A ia/ o pánný/ niechay wiecznie wam hołduię/ 103.

173. Iákié/ práwi/ złé dzieci po narodźie złotym/ Lecz y wy ie[czce gor[zych národźicie potym: *Phaen* 9,110. **174.** W le[siach látá [we trawiem z fauny rogátemi/ Co wy podobno męźmi zowiecie dzikimi/ *Dry* 80. KK

wybawić uwolnić od czegoś złego, przykrego, pomóc wyjść z krytycznej sytuacji, oddalić jakieś niebezpieczeństwo 2, 3, 5, 7–9, 11–3, 15, 18, 25, 27–8, przywrócić wolność, oswobodzić, też w kontekstach przenośnych 1, 4, 6, 10, 14, 16–7, 19–24, 26, 29;

w bezpośrednim zwrocie do Boga: wybać 12–4, 16, 20, 25, chciej w. 1, 10, racz w. 5, 15;

w. Bóg, Pan 1, 2, (3), 4, 5, (6), 7, (9), 10–2, (13–4), 15, (16), 18–9, (20), 21–4, (25), 26–7, anioł 8, poeta 28, nikt nie w–i 17;

w. mię, mnie 1–7, 9, 10, 12–6, 18, 25–6, go 17, nas 11, 21, 26, je 8, 19, 20, 23, 27, lud 22, służę 13, 24, Zuzannę 29, imię czyjś 28;

w. z rąk, z ręku (człowieka niesprawiedliwego, niepobożnych, nieprzyjacielskich, śmierci, srogich) 1, 6, 10, 14, 16, z okrutnej ręki 22, z nieprzyjaciół 4, z ucisku 25, z niebezpieczności 13, z frasunków srogich 27, z trapienia 11, z rozterku i trwóg domowych 3, z trudności 5, 7, 15, z przeklęstwa niepobożności 12, z niewólstwa 21, z niewolej 24, z oków (srogich, ciężkich) 20, 26, z niepamięci 28;

w. znacznie 4, snadnie 18, dziwnie 19, mocą imienia swego 13, prze dobroć swoją 15, za niewinnością czyjś 9, za chęcią k. 28;

w., usłyszeć krzyk k. 20, uzalić się 18, bronić cz. 25, stawić obóz 8, coś (bezpiecznym) sprawić 4, 21, krzywdy mścić 27, przy kimś

się zastawić 10, nie dác tonąc 14, wyrwać z cz. 14, 16, wywieść z ciasnego miejsca 2, (na, w) miejscu *jakimś* postawić 6, 7, przed oczyma postawić 9, wyzwolić k. 25, połamać pęta 19, k. na swobodzie (po)stawić 5, 15, 19, 22, 26, sąd objawić 29;

w. – k. opuścić 17, w morze trosk wprawić 18;

r. –awić 1, 5, 10, 15, –awi 8, 17, –awię 28, –awił 3, 4, 7, 9, 11, 18–9, 21–4, 26, 29.

Ps: **1.** Boże nieogárníóny/ ... Chciéy mię z rąk [rogich wybáwić/ Śmierci nie włágánéy/ 9,53. **2.** pan ... Wywiódl mię z ciá[fnégo miey[ca ná plác prze[trony/ Wywabił (*zam.* wybawił) mię/ bom v niego nie ieft wzgárdzony/ 18,40. **3.** Z ro[terku/ y trwóg domowych tyś (*Panie*) mię wybáwił/ 18,83. **4.** boże ... Tyś mię z nieprzyació[ł moich znacznie wybáwił/ Y mój żywot od złych ludzi be[pieczny [práwił/ 18,93. **5.** Boże ... Prze dobroć [woię/ rácz mię z trudności wybáwić/ ... á chciéy mię ná [wobodzie [táwić/ 31,3. **6.** Tyś mię z nieprzyacié[ł [kich [rogich rąk wybáwił/ Y ná miey[scu prze[stronnym nogi mé po[stáwił/ 31,19. **7.** Błogo[stawion bądź pánie/ któryś mię wybáwił/ Z mych trudności/ y w miey[scu obronnym po[stáwił/ 31,49. **8.** Wkoło bogoboynych pán[ki Anyó[ł [táwi/ Obóz nie dobyty/ y ten ie wybáwi/ 34,16. **9.** Aleś zá niewinnością moią mię wybáwił/ Y przed oczymá [wémi ná wieki po[stáwił/ 41,33. **10.** pánie/ ... Chciéy [ye przy mnie zá[stáwić/ Mnie z rąk [rogich wybáwić/ 43,6. **11.** Tyś nas pánie z ciężkiégo trapienia wybáwił/ 44,17. **12.** pánie/ ... Wybać mię z przeklęstwa méy niepobożności/ 51,29. **13.** MOcą imienia [wego/ ... Wybać mię [ługę twego z mych niebe[pieczności/ 54,2. **14.** Wyrwi mię z błó[ł/ wybać mię z ręku niepobożnych/ Nie day mi tonąc w powódz rzék możnych/ 69,33. **15.** 71,3 *jak nr 5.* **16.** Wybać mię z rąk człowieka nie[prawiedliwego/ Wyrwi mię z okrucień[stwa człowieka ciężkiégo/ 71,7. **17.** iuż go y bóg (práwi) Opuścił: gońcie: wiążcie: nikt go nie wybáwi/ 71,22. **18.** mocny boże/ ... Tyś mię był práwie w morze tró[łk rozlicznych wpráwił/ Potym/ v[zaliw[zy [ye/ [nádnieś mię wybáwił/ 71,42. **19.** Nie pomnieli/ iáko pan dziwnie ie wybáwił/ Y połamaw[zy pęta ná

[wobodzie [tawil.] 78,77. **20.** V[ty]z (Boże) krzyk więźniów vbogich/ A wybaw ie z oków [rogich:] 79,46. **21.** On [am/ iako bóg prawdziwy/ ... Ręką to [wą tylko [prawił/ Ze nas z niewól[twą wybawił:] 98,6. **22.** Pan ... Przetóż lud [wóy z okrutnéy ręki wybawił/ Y ná piękny [wobodzie we[ole [tawil.] 105, 81. **23.** Zápamiętáli bogá/ który ie wybawił/ Który cudá w Aegipte nie[tycháné [prawił.] 106,45. **24.** Pan [tugi [swoie z niewoléy wybawił/ 111,19. **25.** WYbaw mię z wci[ku/ gdyz ia pomnié práwá twoie./ Broń méy [prawy/ á wyzwól mię/ 119,153. **26.** pan ... Z oków ciężkich nas wybawił/ Y ná [wobodzie po[stawił:] 126,15. **27.** Pewienem tego/ ... Ze wyżrę w rychle tę [zczęśliwą chwilę/ Kiedy pan będzie krzywdy mścił vbogich/ A wybawi ie z ich frá[unków [rogich:] 140,28.

28. Témi (wierszem i rymy) ia przeciw d[ugim látom [ie z[stawię/ A z[chęcią cnych bogiń/ imię twé wybawię/ Z niepamięci FgPieś 6,48. **29.** Ale ie[li kiedy znacznie [woy [ąd Pan obiawił/ Nigdy znacznie/ iako kiedy Zuz[annę wybawił.] Zuz 8. ZB

wybić wypchnąć, wytrącić coś z czegoś, tu: coś w. komuś z głowy = uwolnić od przykrych uczuć, złych myśli, zamiarów, wyperwadować 1–3, pozabijać, zgładzić wielu, wiele, tu o figurach szachowych 4;

w–je czas 1, skarb 2, stateczne namowy 3; w. (komuś) z głowy (żał, troskę, coś) 1–3, słachtę 4;

nie w. żadną miarą 3.

1. Cz[asie ... Zgóy [mutné [erce/ á ten žal [urowy] Wybiy mi z głowy.] Tr 16,44. **2.** Sercá niezłecz[ą żadné zlotogłowy/ Zadny [karb tro[ki nie wybije z głowy.] Pieś 1,5,20. **3.** Czego mi tedy [t[ateczne namowy/ Niemogły wybić żadną miar[ą z głowy:] ... To [am d[is wyznam ná [ie z práwéy wi[ary:] Zem by[ł z[ab[adził FgPieś 11,15. **4.** Ano z obu [tron b[arzo poczet má[ly/ Sláchtę wybito/ dwory [pu[fto[z[á[ly.] Sz 416. ZB

wybiegać się uciec, umknąć komuś ~ r. –biegać.

Ach nieboże/ toś ty mógl z wi[atry wzawód biegać/ A niemog[ł nie[czę[ny śmierci [ie wybiegać.] Fr 3,75,6. ZB

wybierać wyodrębniać coś spośród większej ilości, dokonując selekcji, wartościowania, obierać dla siebie, przyswajać 1–4;

w. z (ojca, ludzkich obyczajów) wzory 1, 4, sposób życia 2, dworski żywot 3; w., brać 4.

1. i[akie (ojciec) miał o tobie [t[ar[anie:] Sl[ac] cię ná rozmáité wielkich Królów dwory/ Abyś wybi[er[al z ludzkich obycz[aiów wzory.] Tarn 12. **2.** sed tu wybi[er[are memento/ Vitam/ naturae quae [it accomoda/ twoie.] (Ale ty pamiętaj wybrać sposób życia taki, co by był zgodny z twoim usposobieniem). C 134. **3.** Hoc inquirendum potius/ dwor[kumne żywotum/ An tibi conducat [tanum wybi[er[are ziemi[an[kum.] (To raczej zbadać trzeba, czy ci wypada dworski żywot wybrać, czy też ziemiański). C 150. **4.** Bierz z oyc[á [w[ego przyk[lad który te[ż t[é wzory/ Z oyc[á [w[ego wybi[er[al id[ac iego tory.] Jez 406. ZB

wybijać usuwać coś, aby zrobić miejsce czemuś kolejnemu 1, o zegarze – wydzwanianiu godziny 2;

w. czas 1, zegar 2;

w. dawniejsze świeżemi przypadkami 1;

r. –ija 2.

1. A cz[as co ma z[á fort[el? dawniey[ze] swi[ezim] Przypadkami wybija: cz[asem we[el[z[em:] Cz[asem t[ez t[ez[em mi[ary: Tr 19,150. **2.** Zegar [ty[ze] wybija/ V[ta]p mel[an]kolija:] Dofyć ná dniu ma [t[atek/ Dobréy my[li of[atek.] Pieś 1,24,1. ZB

wybór zespół najlepszych, po[żądaných cech czegoś.

Bo ie[li ku nási[eniu zbo[ża w[zel[aki[ego/ Zi[arn[á práwie ná wyb[ór [zukamy pi[eknego:] ... W z[łączeniu [wym/ nádto mieć mni[ey[za] piecz[ą mamy?] Dzie 68. ZB

wybrać powybierać i zagarnąć, tu o braniu ludzi w jasyr;

r. –ali.

W kilku lat Tatarowie pi[ęć kroć was wybrali/ Bra[ci[ą w[azę wniewol[ą Turkom zapredali.] Sat 79. ZB

wybrany zaszczytnie wyróżniony spośród innych, wskazany przez kogoś, jako uprzy-

wilejowany 1, 3, 4, 6–15, 18, wyborowy, doskonały 2, 5, 16–7;

w. lud 7, 9, 10, 15, rycerze 16, potomek 8, gospodarz 17, panna 18, Mojżesz 12, złoto 2, cerkiew 3, baran 5;

w. z wielu 8;

w., mój 4, 9, twój 3, 11, 14, swój 6, 7, 10, jego 1, 15, nasz 17, pański 12–3;

w funkcji rzecz. 1, 4, 6, 11–4;

w prep. 2, w post. 3, 5, 7, 8–10, 15–8;

r. –ány 5, 9, 15, 17, –ána 18, –emu 10, –égo (:–ego) 1, –ánój 3, –áni 13, –ráni 16, –émi 11.

Ps: 1. W[zy]cy przeciwko Pánu [ye bun-tuia] W[zy]cy ná iego iáda wybránego:| 2,6. 2. twoich (Boże) rąk robotá| Gwiazdy iáfnie- [z]e wybránego zlotá:| 8,14. 3. Chciéy mié z rąk [rogich wybáwi] Śmierci ... Abych twé [práwy mógl] [háwi] W cérkwi twoiéy wybrá- néy:| 9,56. 4. idzie Bóg ... Daycie plác (rze- cze) wybránym moim:| Którzy przymiérze wieczné zemná máia:| 50,12. 5. Tobie (Boże) pádnie zárzezány| Kozieł/ y báran wybrány:| 66,54. 6. O pánie/ kiedys iáwnie przed [wym ludem chodził] Kiedys [woie wybráne pu- ty- niámi wodził:| Twym [tráchem ziemiá drzáł/ á niebá topniáły] 68,20. 7. A pan lud [wóy wybrány záiał/ iáko owce:| Y przeprowádził w cále: 78,95. 8. Słuchayze mié cnego Izrá- helá| Potomku wybrány z wielá:| 81,22. 9. A żadnýby wiecznie iuz odmiány| Nieznał był móy lud wybrány:| 81,46. 10. tyś (Panie) łudowi(!) [fwemu] Práwá podał/ y porządek [pi]śał wybránemu:| 99,8. 11. Náwiédz mié w láfce [woiéy: ábych między twémi] Cie[zy]ł [ye/ rádował] [ye [pólnie wybránemi:| 106,10. 12. Więc téz pan/ ... Chciał ie koniecznie zgubić: by był ... Moyze[zy] wybrány páń[ki] nie prosił zá niémi:| 106,51. 13. MOgá rzéc páń[cy] wybráni/ Z młodości nas trapili/ ... [rodzy pogáni/ Przetsię nas nie pożyli:| 129,1. 14. Ciebie ... pánie/ ... wybráni twoi chwálic nieprze[stáia:| 145,18. 15. A my iego lud wy- brány| Spiéwaymy mu p[alm] podány:| 148,40.

16. Ná on czás/ gdy do Kolchów rycérze wy- bráni| Płáwili się przez morze po kozuch báráni:| Fr 3,14,5. 17. Go[spodarzu] ná[zy] wybrány/ Ty ma[zy] mieć więniec kłósiány:| Sob 6,17. 18. o pánnu wybrána:| Poyrzy okiém lá[káwym] ku téy ni[kiey] ziemi:| Phaen 9,86. ZB

wycedzić cedząc, wysączyć jakiś płyn, tu o krwi – powoli wytoczyć;

r. –iły.

Of[zy]kały [ie królá Te[ff]al[kiego] córy/ ... Bo zycząc mu (ojcu) nowych lat/ ... W nádzieię ziół zchwalonych/ [pólnie go zábiły/ Zeby wrzeczy [tárá] krew z niego wycedziły:| FgPieś 6,28. ZB

wychadzać o słońcu – wynurzać się, wschodzić ~ r. –áto.

Názáiu[tr]z kiedy [tónce] z morzá wychadzá- [to] Twoie woy[ko] z okopu [wego] [ye ru[záto]/ Jez 385. ZB

wychodzić idąc, opuszczać jakieś miej- sce 2, 8, 10, 11, 13–5, 17, wypływać 6, poru- szając się, idąc, dostawać się gdzieś, dochodzić dokądś, tu w przen. o wędrówce życiowej ku śmierci 1, wydobywać się skądś, pojawiać się 3, 4, 16, 18, o źródle – wytryskać 9, przekraczać jakieś granice 7, pochodzić, wywodzić się 12, wieść ród 5;

w-i człowiek 1, 2, ludzie (wielcy) 5, 11, mężów siła 12, panna (13), 14, oblubieniec 8, Helena 10, straż 15, Lew 17, Kłęcznia pas 18, dzień 3, pokusa 4, nawa 6, teskność 7, zdroj 9, ogień 16;

w. z domu 2, (5), 10, z portu 6, z łóżnicy 8, z ramion 16, stamtąd 11, skąd 5, 12, z oceanu 17, z morza 3, 18, przez wrota 4, za płomieniem 15, z miary 7, na drogę 1, na morze 6, przede dniem 2, na czas 10, trzykroć 6;

w., uchodzić 14, wschodzić 15;

w. – przychodzić 2, gasnąć 3, wnieć 11, przywodzić 4, wrócić się 6, 13, w. z miary – ubywać 7;

r. –odzić 1, –ychodzisz 2, –chodzi 15, 18, –odzi 4, 9, –iła 6, –ili (:–yli) 5.

1. Przychodzień ciem ia ... Zfolguy (Boże)/ á day [ye ochłodzić/ Póki nieprzydzie wycho- dzić| Ná drogę/ z którój człowieká| Iuz nie wyzrzéc áz do wieká:| Ps 39,54. 2. Prózno z domu przededniem wychodzi[z] Prózno mro- kiem o[stá]tnim przychodzi[z]:| Ps 127,5. 3. A du[zy] [obie niech pobuia máto:| Chceli gdzie iá[ny] dzień wychodzi z morzá/ Chceli gdzie wieczór gáśnie pozna zorzá:| Fr 2,37,5. 4. Czy mié poku[fa] łudzi ... Którá przez wrotá

kościąné wychodzi| A ná człowieka [ny dziwné przywoźi.] *Pieś 1,6,29.* **5.** z domu Tęczyn-[kiégo| Zkąd vřtáwicznie/ ... Ieden po drugim ludzie wielcy wychodźli| Którzy domá/ y w polu/ godni w Pol[cze byli.] *Pam 11.* **6.** Trzykroć z portu ná morze Nawá wychodźiła| Trzykroć zášię do brzegu nážad [ye wróciła:] *Pam 169.* **7.** Te[kność z miáry wychodźi/ siř znacznie vbywa| *Pam 233.* **8.** Táki więc z [wéy łóznicy nowy oblubieniec| Wychodźi: ná nim złoty pła[cz *FgPieś 6,76.* **9.** á iuż mié niewodźi| Tám/ gdzie Pegázów řawny zdróy wychodźi.] *FgFirl 28.* **10.** Ale oto práwie| Ná čás (Helena) wychodzi z domu. *Odp 185.* **11.** Iutro co narániey| W rádę wnidźmy: á ztámřad iuż áni wychodźmy| Až obronę vrádzim. *Odp 600.* **12.** Bo to iakoby [zkoła młodych ludzi była| Skąd mężow cziřtych potim wychodźi [řła.] *Sat 36.* **13.** Y rzekłá pánnom/ žeby řie po mydło wrociřy| A wychodząc/ ogrodne drzwi dobrze opátrziřy.] *Zuz 58.* **14.** W ten čás/ kto co ma řtráćić/ řiáday ráczéy domá:] Pánnu vchodź/ nie wychodź z gołémi rękómá.] *Epit 34.* **15.** Towárzyře/ trudno krásć/ kiedy wieczór wřchodźi| Bo zá iego płomieniém czuyna řtraž wychodźi.] *Epit 36.* **16.** ALe ... pátržay ... głowy| Iářného Opiuchá: którému tákowy| Ogiéń z rámiön wychodźi/ ze y w peñniá goré| *Phaen 5,69.* **17.** A kiedy z Oceaná wychodźi Lew [rogi| To co był Rák ná morze wegnáł wielönogi:] Wřzytko znika do kóńcá/ *Phaen 40,481.* **18.** A Klęczniá zášię ... Náđ inřzé członki z morzá iuż y pás wychodźi| *Phaen 40,547.* ZB

wychowanica *dziecko płci żeńskiej wzięte na wychowanie, tu w przen. o łodzi zbudowanej z buków rosnących na górze Ida.*

O biáło[krzydła(!)/ morřka pláwáczko(!)| Wychowanico Idy wyřokiey.| Łodzi bukowa ktorás ... pářterzá| Pryámczyká| ... do ... Eurotowych| Brodow nořilá(!):| *Odp 425.* ZB

wychowanie *praca nad ukształtowaniem charakteru podopiecznego, również troska o jego wykształcenie 1-3;*

w. uczciwe 2;

w. komuř da(wa)ć 1, 3;

w., pilność, staranie 1 ~ w. – pompa, infuřy 2;

r. –ánié 1.

1. Cóż kiedy wřpómniřz/ iákiéć dawał wychowánié (*ojciec Janowi Tarnowskiemu*)| Iáką pilność/ iákié miał o tobie řtáránie:] *Tarn 9.* **2.** Ani ia dbam o pompe/ áni o Infuřy| Vczíwé wychowánié/ to moie tytuřy.] *Marsz 38.* **3.** Toć grunt wřzyřkiego/ byřmy Bogá ználi| ... Tego řwych dźiatek řtářzy náuczayćie| To wychowánié řynom wářzym dayćie:] *FgPieś 3,30.* ZB

wychowaniec *wychowanek, dziecko, które ktoś wychowuje, otacza opieką.*

Bodayže bych był ráczéy ... nieważné mamkom pieřni piřał:] Którémiby dźiećinki noworodné řpiřy| Y řwoich wychowáńców lámenty toliřy.] *Tr 2,6.* ZB

wychowywać *tu otaczać opieką, troszczyć się o rozwój;*

r. –ája.

Wroble máiá řwé domy/ iá[kółki řwé máiá| Gniazdá/ gdzie dźiatki wychowywáiá.] *Ps 84, 6.* ZB

wychód *załatwienie potrzeby fizjologicznej, też miejsce do tego przeznaczone.*

SZelağ dam od wychodu/ nie zyem ieno iáie:] Drožéy řram/ niřli iadam; *Fr 1,90,1.* ZB

wychwalać *śławić, wynosić ponad wszystkich;*

r. –áli.

Ciebie/ ... Wřzyřcy królowie będą řwoim bogiem zwáli| Y řpráwy twé wychwaláli| *Ps 138,14.* ZB

wychwalić się *w. nie móc = mówić o czymř pochlebnie, bardzo chwalić.*

Wychwalić řye niemože Cicero ná niektórym mieyřcu Wiérřzá Enniuřowégo/ *Wr 8.* ZB

wychwalony *p. niewychwalony*

wychylić się *wyjrzeć skądř, wyjść na chwilę.*

Nieřmiał řye tám wychylić z byřtrégo Sokořá| Mežny(!) Hetman Szeremet/ *Jez 147.* ZB

wyciągać *wydobywać coś z wnętrza czegoř 1, rozciągać, rozprzestrzeniać 2, wyruszać w jakimř kierunku 3;*

w. *Bóg 1*, *ludzie 2*, *piechota 3*;
w. *obłoki 1*, *wolności swe 2*;
w. z *lochów 1*, przed *k.* na *czoło 3*, *nazbyt 2* ~ *r.* –*ciąga 1*, –*ajcie 2*.

1. Ten (*Bóg*) z *lochów* ziem[skich *obłoki wyciąga*] Y po *powietrzu* [zyrokim *rościaga*.] *Ps 135,11.* **2.** A *nazbyt* tych *wolności* [wych nie *wyciągajcie*.] Bo *tám dálej* ro[puftá/ w[zeteczność/ [wawola:] *Zg 100.* **3.** *Piechota* przed nie *wyciąga* ná *czoło*] *Sz 71.* ZB

wyciągły rozciągnięty, wyprostowany 1, 2;

w. *ręka 1*, *Strzelec 2* ~ *r.* –*égo* (:–*ego*) 2.

1. Nie wnet z *Woznicą* *kozá/ y kózki* podáia/] *Które* ná *iego ręce* *wyciągléy* *pałáia*.] *Phaen 40,556.* **2.** in[*zé* *członki* *iego*] *Gá[fná* ná *piérw*[zym w[*chodzie* *Strzelcá* *wyciąglégo*.] *Phaen 40,562.* ZB

wyciągnąć *ciągnąć*, *wydobyć z wnętrza czegoś 1*, *naprężyć*, *rozciągnąć 2*, *wyruszyć*, *wyjsć w jakimś kierunku 5*, *naklonić do opuszczenia jakiegoś miejsca 4*, *o długach – odzyskać*, *ściągnąć 3*;

w–*a* *Pan 1*, *człowiek 3*, *biskup 4*, *Alkon 2*, *figura szachowa 5*;

w. *mnie*, *mię 1*, *4*, *rogi 2*, *długi 3*;

w. z *pośrodku* *powodzi 1*, w *pole 5*, *k.* z *domu 4*, w *dalsze strony 4*;

r. –*ciągnął 1*.

1. *Miłosierną* *rękę* [woię z *wy[oká* *ściągnął*] A *mnie* z *pośrodká* *powodzi* by[*trych* *wyciągnął*.] *Ps 18,34.* **2.** *Alkón* *pátrząc* ná [yná/ *kiedy* *go* [mok [rogi] *Wpoły* *trzymał*/ *wyciągnął* ácz *zboiáźniá* *rogi*] *Ynieuchybił* *célu*: *Fr 2,58,2.* **3.** *śmierć* ... *Tá* *zá* *gárdło* *chwyta*] *Bogáté* *pány/ iáko* *profté* [ługi/] *Ani* *zborguie*/ byś *wyciągnął* *długi*.] *Pieś 1,5,24.* **4.** *IAká* *rozumie[ż* *zazdrość* *ziednaeś* [obie/] *Zacny* *Bi[kupie*/ w *moiéy* *máły* o[*obie*:] *Ześ* *mię* z *domu* *wyciągnął* w *té* *dál*[*zé* [trony/] *Pieś 2,20,3* **5.** *Kazał* wnet w *pole* *wyciągnąć* *pie[zkowi*.] *Sz 172.* ZB

wyciągniony rozciągnięty, naprężony.

Obrócili [ye ná *zad*/ *iáko* *łuk* *zdrádlivy*] *Zá* *nagłym* *wyciągnionéy* [pádaniem *ciéciwy*.] *Ps 78,106.* ZB

wyciec *wyskoczyć*, *uderzyć niespodziewanie*;

r. –*ekli*.

A *Pop* *tym* *czá[em* z *Rycerzem* *wyciekli*] *Oftátek* *woy*[ká *białego* *wy[iekli*.] *Sz 441.* ZB

wyciekać *wybiegać*, *wyskakiwać*, *pojawiać się niespodziewanie*.

Przed *Troiány* *wyciekał* *Alexánder* *śmiały*] *Máiac* *Lámpárt* ná [obie *y* *łuk* *náłożony*] *Y* *miecz*. *Mon 16.* ZB

wycierpieć *wytrzymać cierpienie*, *znieść ból*, *jakieś inne trudy 1–3*;

w. *karanie 1*, *pracą 3*;

w. *skrómnie 2*;

w., *przyjmować coś 1*, *coś* *podejmować*, *cz.* *nie* *żałować 3*;

w. – *przeciwić się 2*.

1. A *ty* *wycierpieć* *niemoże[ż* *karánia*] *Ani* *przyymować* *chce[ż* *ná* *pominánia*:] *Ps 50,45.*

2. *Próżno* [ye *ma* *przeciwić* *człowiek* *Pán*[kiéy *woli*] *Lepiéy* [krómnie *wycierpieć*/ *cho[ia* w [er-cu *boli*:] *Tarn 66.* **3.** *Trzebá* *pracá* *wycierpieć*/ *niewczás* *podéymowáć*] *Prze* *oyczyznę* *nákóniec* *krwie* [wéy *nie* *żałowáć*.] *Tarn 161.* ZB

wyciskać *wymuszać*, *skłaniać do czegoś 5*, w. *łzy*, *płacz* = *sprawiać*, *że* *płyną* *łzy*, *zasmucać* *albo* *wzruszać* *do* *łez 1, 4*, *porozrzucać* *coś 2, 3*;

w–*a* *człowiek 2, 3, 5*, *czegoś* *wzgarda 1*, *żał 4*;

w. *łzy 4*, *płacz 1*, *sprawiedliwość 5*, *talerze 2*, *stołki 3*;

w. *na* *mnie 5*, z *oczu 1*.

1. *náucz* *mię* *praw* [woich/] *Których* *wzgar-dá* *ciężki* z *oczu* *płácz* *wy[í*[ka *moich*.] *Ps 119,136.* **2.3.** *Od* [tołu *żenie* *każe[ż*/ *fuka[ż* ná *páchołki*] *Wy[í*[kaeś *tálérze*/ *wy[í*[ka[ż y [tołki.] *Pieś 1,18,8.* **4.** *Iáko* *łzy* *ma* *há**mowáć*? *które* *żał* [erdeczny] *Wy[í*[ka/ *FgFn 10.* **5.** *Winieniem* [p[*rawiedliwość*/ *ále* *nie* *z*[wá *háńbá*:] *Kto* *iá* ná *mnie* *wy[í*[ka/ ... *chce*: *y* *ko**rzyści*/ *y* *zelzenia* *mego*.] *Odp 320.* ZB

wycisnąć *cisnąć*, *wymusić wypłynięcie z czegoś wody 1*, *wymusić* *coś*, *skłonić do czegoś 2*, *odbić kształt* *jakiegoś przedmiotu* *w* *czymś* *miękkim 3*;

w-e *Pan* 1, strach, groza 2;
w. zdroje, strumień 1, coś 2;
w. z krzemienia, z opoki 1, na wosku 3;
w p. 3.

1. Bytność pán[ka] y góry/ ... Y morze czuło ... Który z krzemieniá zdroie/ á z twárdéy opoki| Mocen wyć[nać] [strumień głąboki.] *Ps* 114,16. **2.** Ale pán[kiego] zdrowia ani mocne [klepy| Ani tak dobrze [trzęgą] poboczne [ofczy-py| Iako miłofć poddanych/ i wiara żiczliwa| Czego [trach niewycifnie/ i groza fukliwa.] *Sat* 352. **3.** O dwoie: ... na wo[tku] wyć[nać(!)/ abo na wózku iechać. *Ort* 13. ZB

wyczerpać *wybadać, poznać coś dokładnie.*

Obrałli by fię kiedy kto ták pracowity| Ze by z was (*z fraszek*) chciał wyczerpác vmy[ł] móy zákryty| *Fr* 3,29,6. ZB

wyczerpnąć *przejąć, zapożyczyć.*

O ... piérw[zych] rodziców ná[zych] [tworzeniu/ kto chce więcéy co wiedzić/ ... niechay czyta Diálog wtóry o miłofci/ ... Zyda Leoná/ gdzie wywodzi/ iż Plato [wégo] Androginá z tego miey[ca] Moyzéz[owego] wyczerpnął: *Wzór* 1. ZB

wyczytać *czytać, dowiedzieć się czegoś, przeczytać* 1, 2;

w. źle 1, w ustawach 2;

r. -ytał 2.

1. GO[ć] nápi[ł] ná murze/ ze coś pániey czyni[ł] Drugi/ źle wycytaw[zy] iáko złégo wini[ł]. *Fr* 2,43,2. **2.** byś Licurgá pyta[ł] Ináčéyby w v[stá]-wách iego niewyczyta[ł]. *Dzie* 122. ZB

wyc o psie – wydawać zawodzący, prze-ciągły głos 2, o człowieku – głośno krzyceć, zawodzić 1;

w. psi 2, matka 1 ~ w. za uchem 2;

w. – płakać 1 ~ r. -yją (: -ija) 2.

1. Mátko ty dżiatek| Swoich płákác nie będzie[z/ ále wyc będzie[z.] *Odp* 556. **2.** Cie-[z]ą go drudzy/ drudzy kniemu piya| A iemu práwie psi zá vchem wyia.| *Sz* 488. ZB

wyćwiczyć się *zdobyć w czymś biegłość przez ciągle powtarzanie;*

r. -yła (: -iła).

Ták fię tu dobrze druga wyćwiczy[ł]| Ze by tę [áme/ co ták bárzo [tynie| W niedźwiedziá Circe łatwie obróci[ł]. *Fr* 2,105,12. ZB

wydać *wystawić kogoś na niebezpie-czeństwo, poddać nieprzyjacielowi 2, spełnia-jąc żądanie, przekazać, oddać kogoś w czyjś ręce* 9, 11–5, 19, w. kogoś = nie dorównać komuś, okazać się gorszym, sprzeniewierzyć się komuś 8, 10, 16–7, sprzeniewierzyć się czemuś, zdradzić jakieś wartości 7, zdradzić coś, ujawnić jakiś sekret 3–6, ustanowić coś, dać wzór czegoś 18, zużyć, wyłożyć na coś pieniądze 1;

w-ą ludzie 4–7, 11–2, 14, 16–7, 19, syn 8, 10, ojciec 13, król 15, twarz 3, broda 18, kaleta 1;

w. lud 2, przodków 17, ojca 6, 8, 10, 16, żonę i mnie 13, Helenę 14–5, 19, mię 3, 4, 9, sam siebie 17, cnoty 7, kształt na coś 18, monetę 1;

w. nam 14, 19, Grekom 15, pod miecz 2; ojca nie w., czci przydać 8, sławy przydać 10;

r. -ydał 8, 10, -áła 18.

1. Dziwna rzecz iáko ciężko czczą nośić kálétę| A dziwniey iáko cięży/ wydaw[zy] mo-nétę. *Fr* 2,4,4. **2.** Y iuz nam ma być ten pohániec [rogi| Który niedawno poda[ł] (*zam.* pada[ł] nam pod nogi| Kiedy Stárodub z grun-tu wy[á]dzony| Pod miecz okrutny lud wyda[ł] zwierzony. *Pieś* 1,13,12. **3.** Mnie [mutného] ten dowcip nie rátuie| Wyda mię twarz/ gdy [ye] [erce] źle czuie:| *Pieś* 1,22,14. **4.** Zámna/ zámna piékné koło| Opiéwáiac mi we[fo]ło:| A ty [ye] czuy/ czyiá koléy| Nie ma[ż]li mię wydać woléy. *Sob* 2,36. **5.** Zámna/ zámna piékné koło| Opiéwáiac mi we[fo]ło:| Czuię [ye] że moiá koléy| A ia nié mam wydać woléy. *Sob* 3,4. **6.** Y tę v[fn]ość o tobie niewátpliwa mamy:| Ze nie będzie[z] chciał wydać oycá ták zacného| *Tarn* 62. **7.** Tycheś (*cnót wa-leczności*) ty nie chciał wydać/ *Pam* 17. **8.** Więc y cnotliwy [yn] oycá nie wyda[ł]| Ku czci dżiedzicznéy [woię] w[ła]pná przyda[ł]| *FgFirl* 15. **9.** Ale iż fię mnie znowu dopiéra[ł] król [rogi| Wydano mię/ vchodząc po[polit]éy trwo-gi| *FgKlel* 4. **10.** *FgBitwa* 61 jak nr 8. **11–2.** Tey (*Heleny*) [ye] vpomináia od Grae-kow po[fo]twie. | Wydać/ ábo nie wydać/ w tym

rozmy[stu trzebá.] *Odp 208.* **13.** A tám oycze/ nie tylko żonę moię/ ále| Y mnie [amego wyday/ niechay pokutuię.] *Odp 241.* **14.** Teraz nam Helenę| Wydác każa/ *Odp 310.* **15.** Iż moiá wierna rádá v ciebie/ o wielki| Krolu/ ważna nie byłá/ żebyś był Helenę| Graekom wydac ro[kazał/ *Odp 467.* **16.** Nie wyda[z/ widzę/ oycá zacnégo Hetmáná| Tákże [zcodrže y tobie Páń[ka łá[ká dáná.] *Jez 25.* **17.** Y przodków [woich [ławnych náwet y [am siebie| Niewyda[es/ ále iuz zá początki témi| Prowadzi[es do kóncá rzeczy tryby [wémi| *Jez 137.* **18.** Tám od początku wieku tá brodá mie[zká[á| Y k[ztá[ł ná w[zytki brody potomné wyda[á.] *Br 18.* **19.** Zwycięstwo Menelaus odnio[ł jako sami| Widzicie/ a wydaycie (*war.* wydaycież) nam Helenę z rzeczámí:] *Mon 452.* ZB

wydać się ujawnić się, pokazać się, tu wynurzyć się z wody.

Mor[kié Nimphy/ po pierśi wyday[zy [ye z wody| Wzdycháły/ *Pam 37.* ZB

wydanie oddanie, przekazanie kogoś.

Bo téz tu był Vly[[es przyiáchał do Troie| Z Menelaem/ rokować o wydání twoie| *Mon 206.* ZB

wydany oddany, przekazany 2, uwypuklony, uwytatniony 1;
r. -áné 1.

1. Vkaż mi fię/ Mágdáleno/ ... vkaż pierśi miernie wydáné| *Fr 3,28,6.* **2.** Teraz iuz po[ły ich v siebie mamy| Ktorzy [ie tego v nas domagáia| Aby Helená byłá im wydaná:] *Odp 6.* ZB

wydawać oddawać, przekazywać komuś 5, w. kogoś, coś = nie dorównywać, okazywać się gorszym, sprzeniewierzać się 4, 7, zdradzać jakąś tajemnicę, ujawniać 1-3, 6;

w-je człowiek 4, 5, twarz, uroda, statek 6, rzeka 7, ubiór 2, łyzy 3, dzban 1;

w. Wandę 2, Helenę 5, mnie, mię 3, 4, mądrych sprawy i tajemną radę 1, nie w. Tenwi dwóch 7 ~ ze *zd. dop.* 6;

w. na świat 1, przez zdradę 1;

nie w., naszladować 4;

r. -áje 6, -awa 7, -ája 3, -awaj 4.

1. Ty (*dzbanie*) mądrych [prawy/ y táiemną radę| Ná świat wydawa[ł przez twą cíchą zdradę.] *Pieś 1,3,16.* **2.** Wándę wydawa vbiór: bo z po[stawy| Zda [ye mąż prawy.] *Pieś 1,10,27.* **3.** Y mnie nie[zczeń[ą łyzy moie wydaia| *FgPieś 8,35.* **4.** ty mię nie wydaway| A cnoty ná[łz[adować [ynu nie prze[stawy.] *FgŚmCn 7.* **5.** Teraz zgo[á nie rádę Heleny wydawa[ł| *Odp 347.* **6.** CO to zá goś[ć ... Sáma twarz/ y vrodá/ [am [tátek wydaie| Ze zacny człowiek iákiś: *Dry 2.* **7.** Tu Tanew niehá[mowna San prętki nápawa| A Tenwi dwóch ochotna Rdziná nie wydawa| *Dry 56.* ZB

wydać nadać, uwypuklić policzki, zatrzymując w ustach powietrze.

A mnie więc/ który k [tołu nieumiém bláznować| Ani wyday[zy co raz gęby ná[łtáwować:] Potrzebá k[łó[ły zbiérá[ł| *Marsz 18.* ZB

wydróżyć wydrążyć, wyryć;
r. -óźcie.

Tu mi kámie[ł Murárze/ cio[ány po[óźcie| A ná nim tę nie[zczeń[ą pámiátkę wydróźcie.] *ORSZVLA ... TV LEZY Tr 13,16.* ZB

wydrzeć zabrać komuś kogoś, coś siłą, wbrew czyjejś woli 2-9, zyskać coś korzystnego dla siebie 1;

w. człowieka 4, 5, 9, królestwa 8, coś 1, 6, to (= cnotę) 3;

w-e jakiś człowiek 1, ojciec 2, mąż 5, poganin 8, nieprzyjaciel 3, Kallisthenes 9, Apollo 4;

w. sąsiadowi 2, ci 3-5, 7, mi 6, krześcijaanom 8;

w. gwałtem 4, 5, 9;

w., krzywo przysiąc 2 ~ w. - płacić 1, dać 6, 7;

w przysł. 7 ~ w p. 8, 9.

1. Wzięli moc/ którzy trapiá [mętná moię du[żę:] Nicem nie wydár[ł/ á płáćić mu[żę.] *Ps 69,10.* **2.** Więc oyciec krzywo przysiágl/ wydar[ł [á[siádowi| Gotuiác niegodnému [padek potomkowi:] *Pieś 1,1,53.* **3.** Cnotá [karb wieczny: ... Tegoć nie wydrze nieprzyiáciél [rogi:] *Pieś 2,3,22.* **4.** A.<pollo> W[zákem y tego (*człowieka*) gwałtemci nie wydár[ł.] *FgAl 44.* **5.** Táki tu przyidzie mąż (*Herkules*) w dóm Feretowy| ... który tu w gościnie| Będa[ł/ wydrzéc (*tj.*

wydrze-ć) tę gwałtem białogłowę. | *FgAl* 68. **6.** Y co mi (*Bóg*) dał/ nie da mi ledáíako wydrzeć. | *Odp* 231. **7.** Sprawiedliwości pro[za]/ á grożą nam wojną. | Day/ chce[zi]/ álboć wydrę/ táka to ieft profto. | *Odp* 318. **8.** ia in[zéy (*chwały*) nie widzę/ ieno iáka dziś ... w tych w[zytkich królestwách/ które pogánin krześcíanóm wy-dárł/ *Wr* 8. **9.** Kállifthenes obaczyw[zy]/ chciał mu ia (*pannę*) gwałtem wydrzeć. | *Wzór* 3. ZB

wydrzeć się *używając siły, wyrwać się komuś z rąk, uciec.*

Ale miał z nas obu mocy ten ifty niecotá/ Wydárł [ie nam/ y wy[koczył/ odemknaw[zy] wrotá. | *Zuz* 144. ZB

wydzierać *zabierać komuś kogoś, coś siłą 1-3;*

w-a, -ją Szwedowie 2, Febus 1, wieczorna gwiazda 3;

w. dziewczę 3, łupy 1, Iflanty 2;

w. wam 2, prawie z garści 2, z łona 3;

w., krzywdzić 1 ~ w. - dawać 3;

r. -ają 2.

1. SMIERC. ... co tu Phębe czyni[z?]/ Ná nowe krzywdzi[z łamiąc ná[zé práwá/ Y łupy ná[zé gwałtem wydziéraiąc. | *FgAl* 32. **2.** Szwedowie ... Iflanti wam prawie zgar[ci] wydziéraią. | *Sat* 88. **3.** Wieczorna gwiazdo/ ... Którá dżiwkę od mátki/ ... Dżiwkę z łoná wydziérafz: á dáiefz do rękij/ Pánienkę młodzie[ftcowi] nieubłaganému. | *Epit* 20. ZB

wydzierać się *wydobywać się, wznosić się;*
r. -éra.

Część (*Niedzwiadka*) bywa práwa przy ogonie. | Ale gdzie z lewéy ręki wzgóre [ye wydziéra/ Aż o wieniec okrągły żędłem [ye opiéra. | *Phaen* 6,75. ZB

wydziewić się *nie móc się w. = nie móc się czemuś dość nadziwić;*

r. -iwić.

A ia ... Temu [ye iedno nie mogę wydziewić/ Z kąd tę nie[stałość] białé głowy máia/ *Pieś* 1,15,6. ZB

wydziewować się *nie móc się czemuś dość nadziwić, zachwycać się czymś niezwykłym 1, 2;*

1. wiekui[ty] Boże/ Kto [ye twym [práwom wydziewować może/ Kto rozumowi/ którym niezmierzony/ Ten świat [tworzony. | *Ps* 8,2. **2.** *Ps* 8,30 jak nr 1. ZB

wyganiać *wypędzać skądś, tu psa.*

WYgania[z p[á] z piekárniéy: bá ráczéy [am wynidz. | *Fr* 1,99,1. ZB

wyglądać *oczekiwać kogoś, wypatrywać czyjegos przybycia, powrotu 2, w przen. o lipie 1;*

w. syn 2, lipa 1 ~ w. ojca 2, cię 1;

w. k. z boru 1, co raz 1.

1. Lipá [toiać w pośród dworu/ Wygláda(!) cię co raz z boru. | *Pieś* 2,2,28. **2.** W Iákiéy te[knicy] domá pozof[tały/ Wygláda oycá mi-łégo/ [yn máły/ *FgArc* 2. ZB

wyglądzać *usuwać, tu z pamięci.*

Ze ná świećie rodzą [ye tákové żiołá/ Których [mák pámięć domu wygláda zgołá. | *Pieś* 2,20,20. ZB

wyglądzić *usunąć, wykorzenić, wyrzucić z pamięci 2, 3, zniszczyć doszczętnie, zgładzić 1, 4, 5;*

w-i Pan 1-4, Oryjon 5;

w. czyjeś plemię 1, pogany 4, czyjaś (= o *kimś*) pamięć 3, postęпки 2, zwierz 5;

w. z pamięci 2, na wszystkie strony 5;

w., z korzeniem wyrwać 1, coś przenieść 4;

r. -ądził 4.

1. Y z korzeniem ié wyrwie[z: á ich plemię/ pánie/ Ták wygládzi[z/ ze áni pámiátká/ zoftánie. | *Ps* 21,22. **2.** Mnie okaż/ pánie/ drógi świętobliwé/ ... W[pomni ná [woie miłóšierdzié wieczné/ A méy młodości postęпки w[zeteczné/ Wygládz z pámięci: *Ps* 25,15. **3.** Pátrza Pan ... y ná grzé[zné] oczymá [rogiemi/ A ich pámięć w[zytkę] wygládzi ná ziemi. | *Ps* 34,36. **4.** niezwalczony pánie/ ... Winnicęs z AEgyptu przenió[ft/ pogányś wygládził/ *Ps* 80,17. **5.** Orion/ który hárdá myślá wniešiony/ Obiecował wygládzić zwierz ná w[zytki] [trony. | *Phaen* 40,520. ZB

wyglądzony *wyniszczony, wytępiony doszczętnie ~ r. -eni.*

Niechay będą (*nieprzyjaciele twoi, Boże*) do końca z ziemi wygládzeni. | *Ps* 83,32. ZB

wygnać wypędzić skądś, przepędzić, też odebrać władzę 1-9;

w-a Pan 1, 2, ludzie 4, 7, 9, zakonnicy 5, Prussacy 6, Arystotymus 8, wrzód 3;

w. pogany 1, 2, Polaki 5, Krzyżacy 6, drugie 8, starostę 5, Tymoteusza 7, Satyra 4, radości 3, niedostatek 9;

w. z lasów 4, z miasta 8, z Aten 7, z domu 9, mi z serca 3;

w., kopać 4, utrapić 1, moc okazać 2, k. stracić 8, coś psuć 6;

k. w. – postanowić 1, postawić 2, coś otrzy-
mać 5;

r. -áli 4, 5 ~ w p. 7, 8.

1. Tyś [am pánie vtrapił/ y wygnał pogány/ A onys (ojców naszych) poštánowił ná ich miey-
[cu pány.] Ps 44,5. **2.** Moc [wą (Bóg) okazał/
gdy wygnał pogány/ A [wé poštáwił w ich kró-
le[stwie pány.] Ps 111,13. **3.** oddał ten wrzód
odemnie [zkodliwy/ Który wkrad[zy się/ ... w
[kryté kości/ Wygnał mi w[zytki práwie z [ercá
mé rádosci.] Fr 3,30,22. **4.** Ale[cie ie (lasy) tak
długo tu w Pol[cze kopali/ Ze[cie znich ubogiego
Satyra wygnali.] Sat 6. **5.** Lecz dobrzy zakon-
nicy Polaki wygnáli/ Y [tároste/ á [ámi zamek
otrzymáli/ Prop 67. **6.** Pátrza[ze tu Pruff[á-
ków/ iáko zamki p[uiá/ A wygnaw[zy Krzyżaki/
koronie holduiá(!)] Prop 134. **7.** Y o żadną
in[zą przyczynę ... Tymoteuszá [ławného mu-
zyká z Athén nie wygnano/ ieno iz był iedné
[strónę do [wégo in[strumentu przyczynił: Wr 21.
8. Nie ru[zyła tá rzecz namniéy Ari[stotimá/ y
ow[zem wiele ich/ którzy o tę krzywdę mówili/
dał [trácić/ drugié z miá[ta wygnał/ Wzór 6. **9.**
Ale żeby[m wygnaw[zy niedostátek z domu/ Tym
głofniéy [piéwał/ á nie podlégał nikomu.] Muza
97. ZB

wygnaniec ktoś, kogo skądś wypędzono,
kto nie ma swojego stałego miejsca pobytu 1,
o człowieku śmiertelnym, dla którego ziemia
jest tymczasowym miejscem przebywania 2;

w. wieczny 2;

w. wsiada = tu umiera 2.

1. Miá[sto Ierolim[skie on znowu [ádzí/
A wygná[nce do włá[nych domów prowadzi.]
Ps 147,4. **2.** v śmierci ... Czyykolwiek na-
przód lós wynidzie/ wsiaday/ Wieczny wygnán-
cze/ áni więc odkładay.] Pieś 2,11,20. ZB

wygnany wypędzony, wyrzucony skądś
3, pozbawiony opieki, opuszczony przez Boga
1, 2;

w. nędznik 1, 2, Krzyżacy 3;

r. -ány 1, 2, -áni 3.

1. Kiedy mię coraz pyta lud w[zeteczny/
Gdzie teraz on twóy/ nędzniku wygnány/ Bóg
zawołány?] Ps 42,11. **2.** Ps 42,39 jak nr 1.
3. Którzy (Krzyżacy) zplodnéy Syriéy niedaw-
no wygnáni/ Będąc przeciw pogánóm ná po-
moc wezwáni/ ... Obróćili [wé groty ... ná [wé
dobrodzieie:] Prop 33. ZB

wygolony o zaroście – wystrzyżony ~
r. -ona.

(Broda) czá[em wygolona/ W koło gęby/ á z
brzegów w cérkiel ná[trzępiona.] Br 23. ZB

wygorzeć wypalić się, spalić się 1, 3,
ulec zniszczeniu 2;

w-y kości czyjés 1, sajdak i strzały 2, miasto
i cerkwie 3;

w. jako głównia 1, ogniem 2, w czasie krót-
kiem 3;

r. -áły 1, -áły (: -áły) 2.

1. Iáko dym/ ták látá moie vleciáły/ Kości/
iáko głównia/ moie wygorzáły.] Ps 102,10. **2.**
[áydak mu y [trzały/ Ogniem Króla Polkiego
w[zyftkié wygorzáły.] Jez 180. **3.** Y miá[sto/
y ozdobnych Cérkwi w czásié krotkiem/ Trzy-
dzieści wygorzáto: Jez 296. ZB

wygrać zwyciężyć w jakichś zawodach
1, 3, 4, zwyciężyć w walce 6, 7, wybrać ko-
rzystny wariant, zachować się dla siebie ko-
rzystnie 2, 5;

w-a ludzie 2, panny 5, pani 1, Borzuj 4,
ktoś 5, 6, fig. szachowa 3;

w. pewnie 4;

w., być na wierzchu 1, bić się 6, czynić z
sobą 7;

w. coś 2, czymś 5;

r. -acie 1, -ali 2, -áły 5.

1. SLy[zcie páni/ té frá[zkí/ co teraz czy-
tacie/ Ie[li podley[zé wá[zych/ ie[cze niewy-
gracie.] Mam ia drugié/ co ie rad ná [ztych
pu[czę z wámi/ A moim być ná wierzchu/ Fr
2,9,2. **2.** Toć owoc wá[zych bogactw/ i to[cie
wygrali/ Ze[cie przy plugu raczey/ ni[ż [zabli

zoftali. | *Sat 91*. **3.** Ieden z nich w iá[ney/ drugi w czarney zbroi/ | Ten wygra/ przy kim dobry Hetman [toi. | *Sz 10*. **4.** Fiedur iuz dawno zwątpił o krolewnie/ | A Borzuy mnima/ że iuz wygrał pewnie. | *Sz 514*. **5.** Pánny/ młodzieſtcy w[tałi/ w[tańcie ku nim y wy: | ... Ták wierę/ iáko prędko/ pátrzay [ie porwały: | Nie dármó prędko/ będą ſpiéwáć/ czym wygrały. | *Epit 8*. **6.** A Paris/ z Menelaem/ bić [ie o cię máia/ | A kto wygra/ temu cię zá żonę przyznáia. | *Mon 136*. **7.** A Paris/ z Menelaem/ czynić z [obą máia: | Kto wygra/ temu pániá z klenoty przyznáia. | *Mon 256*. ZB

wygrany *zdobyty jako nagroda za zwycięstwo 1, o grze – zwycięska dla któregoś z grających stron 2;*

w. kupa (*dudków*) 1;
mieć za wygraną 2.

1. Wlédzże potym/ opácie/ iáko gráć z bi[kupy/ | Bo bacząc/ żeć wygránéy vbywało kupy/ | Pokryeś dudki w gębę/ *Fr 3,15,2*. **2.** A niechay niémam zá wygraną ktemu/ | Ie[li trzeci[m [zciem mét nie będzie twemu. | *Sz war. 572*. ZB

wygubiony *p. niewygubiony*

wyjachać *p. wyjechać*

wyjawić się *ujawnić się, spełnić się ~ r. –áwia.*

[ny lekkie/ [ny płóché nas báwia/ | Które [ye nam podobno nigdy nie wyiáwia. | *Tr 11,14*. ZB

wyjać *wydobyć, wyciągnąć skądś 2, 4, wyciągnąć z jakiejś osłony 1, oswobodzić kogoś, uwolnić 3; wyjawszy = z wyjątkiem, oprócz 5, 6;*

w. miecze 1, bierzmo 2, go 3, pół serca 4;
w. z oka 2, z piersi 4, śmierci z mocy 3;
wyjawszy, kiedy 5, to 6;
w., nałożyć 1, sięgać 2;
r. –ęło 4 ~ w p. 6.

1. Miecze wyięli/ łuki náložyli/ | Aby vbogię/ y dobre ni[zczyli: | *Ps 37,33*. **2.** Wymi/ nieboże/ biérzmo piérwéy z oká [wégo/ | A potym ździebłká ſięgay w oczách v drugiego. | *Fr 3,22,5*. **3.** Rádziłbych/ żebyś plákał/ y we dnie/ y w nocy/ | Aż by go záſię wyiá[ł frogięy

śmierci z mocy. | *Tarn 56*. **4.** Czy cię podobno [częście pomátu dotknęło/ | A nie pół prawie [ercá z piersi twych wyięło? | *FgFn 14*. **5.** Moia ták łączną du[zá [ie nie czuie/ | Aby poćiechę iáką przyiáć miá[á/ | Wyiáw[zy kiedy prózna będzie ciá[á/ | *FgNagr 3,4*. **6.** wyiáw[zy to o[statnie (e)/ które zawždy [wé piátno ma nieść. *Ort 5*. ZB

wyjechać, wyjechać *opuścić miejsce pobytu, wyruszywszy w podróż 5, zmienić miejsce pobytu 2, o wojsku, w przen. o fig. szachowych – (w pole, na plac) w. = wyruszyć na bój, do walki 3, 4, 6, wyruszyć komuś na spotkanie 1;*

w. ludzie 2, żołnierze, dworzanie 1, rycerze 3, Trojani 4, bracia *Heleny* 5;

w. przeciwko komuś 1, pospołu z drugimi 5, w pole 4, 6, na plac 3, do Etolijej 2, z hukiem 4;

r. –áli 3, 4 ~ w p. 2.

1. Przeciwno tobie w[zy[cy o zacny Hetmánie/ | Wyiechali żołnierze/ y w[zy[cy dworzánie/ | *Jez 388*. **2.** Nie ru[zyłá tá rzecz namniéy Ari[stotimá/ y ow[zem wiele ich/ które o tę krzywde mówili/ dał [trácić/ drugie z miá[ta wygnał/ których około cztérzech set do Aetoliéy wyiecháło. *Wzór 6*. **3.** A w tym Rycerze ná plác wyiecháli (*war. wyiácháli*) | *Sz 191*. **4.** Troiáni z wielkim hukiem w pole wyiácháli (*war. pochadzali*): | *Mon 2*. **5.** Albo (*bracia Heleny*) nie wyiecháli po[połu z drugimi/ | Albo tu przyptýnaw[zy ... Niechcá [ie okázowáć/ | *Mon 241*. **6.** W[tań Królu: ták Troiánóm/ y Grékóm [ie zdáło/ | Abyś w pole wyiechał (*war. wiechał(!)*) | *Mon 253*. ZB

wyjeść *zjeść coś do ostatka, wszystko 1, tu żartobliwie o nadmiernym przyjmowaniu leków 2;*

w. zboże 1, wszystkie recepty 2;
w. przyjść 1.

1. Przy[zlá [záráncza/ przy[zedł chrzá[zc wielonogi/ | Zboże wyiadł/ co był grad ominá[ł frogi. | *Ps 105,66*. **2.** Wyiadłeś w[zytki recepty z áptéki/ | *Fr 2,11,3*. ZB

wyjeżdżać *tu wyruszać na wyprawę wojenną 1, w. w pole = wyruszać na miejsce bitwy 2;*

w-ją towarzysze 1 ~ w., szczęściu dufać 1;

r. -ajcie 1.

1. W Boży czas/ towarzy[ze moi wyieżdżay-
cie/ A [zczęściu Páná [wego prawdziwie du-
faycie/ Jez 227. 2. Woynę powiedzyc myśli
[erce moie/ Do ktorey mieczá nie trzebá ni
zbroje ... Ktemu wyieżdżać nie potrzebá w
pole/ W[zytká fie [prawá ogláda ná [tole. Sz
5. ZB

wyjrzeć p. **wyźrzeć**

wyjsć p. **wynić**

wykład wywód wyjaśniający jakiś te-
mat, tu w tytule utworu 2, w. praw = inter-
pretacja prawa i stosowanie go w praktyce 1,
w. słowa = znaczenie słowa 3-5;

w p. 1-5.

1. áza[my iuz tego gruntu rzeczjpo[politęy
ná[zyé/ to różnemi praw po[politjch wykłady/
to wiárami rozlicznemi nieporu[zili? Wr 3.
2. I. KOCHANOWSKIEGO Wykład Cnoty.
Cn tyt. 3. To o[státnié (a) zázwdy [wym
znákiem znáżyć trzebá: dwoie piérw[zé ieno
w ten czas/ kiedy [łowo iednáko fie pi[ze/ á
zá różnym téy i[tyé litery wymawiánim/ ró-
zny ma y wykład/ Ort 1. 4. B dwoie: Drugie
... kré[kę ma nád [obá/ ... niewadzi nic/ że
zawzdí znaczoné bédzje/ chocia by téz słowo
žadnéy różnice około wykładu niemáło. Ort
2. 5. Pi[żá téz niektórzi tē panie ... abo
ty panie: ia to po[lednie wolę/ ale żeby sie
przes yp[ylon pi[áło iako tu [toi/ a ti/ po
łácinie tu, przes i/ dla różnice tilko wykładu/
Ort 24. ZB

wykládać wyjmować coś na wierzch, że-
by było widoczne 1, wygłaszać przepowiednie
2, przekładać, tłumaczyć 3;

w-a baczny 1, wieszczkowie 2, ziemianin 3;
w. na wierzch - przysiądać 1;

r. -áda 1 ~ w p. 3.

1. Bączny co dobrze/ to ná wir[ch(!) wy-
kłáda/ A co nie gmyśli to pilnie przyiáda!
Fr 1,85,3. 2. AN.<tenor> ... y pomnié iáko
to! Wiefzczkowie wykłádáli/ że to dziećie miá-
ło! Vpad oyczynie przynieść: Odp 571. 3.
P.<leban> Chybábys chćiał Oratores po[ty wy-

kłádác. Z.<ziemianin> A iákóz? áza nie ták w
Káncelláriiéy pi[ża/ Oratori no[stro, po[łowi ná-
[zému. Wr 19. ZB

wyknać nabierać przyzwyczajenia, przy-
wykać.

A niedorośli wnukowie/ Chylác [ye ku [tár-
[zýy głowie/ Wykná prze[stáwác ná mále/ W[tyd/
y cnotę chowác w cále. Sob 12,55. ZB

wykorzenieć usunąć w całości, zniszczyć
dokładnie, jakby wyrwać z korzeniami 1-4;

w. Bóg 1, mądrość 2, ludzie 3, 4;

w. człowieka i dom jego 1, żądze i frasunki
2, początki żądze 3, upór 4;

w. coś zgoła 4 ~ w., k. nie ścierpieć
1;

r. -enić 2, 3.

1. Przeto cię téz Bóg ná ziemi! Nieściérpi
miedzy żywemi/ Ale cię/ y z domem twoim!
Wykorzeni w gniewie [woim. Ps 52,16. 2.
KVpićby cię mądrości ... Która ... w[zytki żá-
dze/ W[zytki ludzkie frá[unki vmié[sz wyko-
rzenieć/ Tr 9,3. 3. potrzebá kóniecznie! Złéy
napiérw[zé początki żądze wykorzenieć/ Pieś
1,1,47. 4. Ale trzebá żeby tám vporu nie
było. Ten zgóła wykorzenieć/ Zg 155. ZB

wykorzeniony zniszczony doszczętnie,
jakby wyrwany z korzeniami.

vpadł nie[częśliwy/ Dóm Proroká Greckié-
go/ prze zy[k niecotliwy/ Z gruntu wykorze-
nióny: Pieś 2,4,13. ZB

wykowany wyryty ~ r. -ány.

iuz dekrét gotowy/ Przed Bogiem leży: nie
piórem pi[ány/ Lecz w diámenće twárdym
wykowány. Pieś 2,8,4. ZB

wykraść zabrać po kryjomu, potajemnie.

niewiem czemu onym [ie zyść miáło/ Medea
z domu wykraść od przyiaćioł ná[zych/ Odp
234. ZB

wykreślony napisany, wyryty.

nálezióno nád nim (portretem króla) pi[mo
ná wapnie żelázem/ ábo nożem wykreślóné
tými [łowy/ Wr 22. ZB

wykrećić kręcać, obracając, wyrwać, wy-
ciągnąć, tu z korzeniem z ziemi.

Piérwéy/ niż w czérnie latoro[ŝki nowé/| Albo wyro[ŝta(!) w gá[łézi g[łogowé/| Niech ié [urowo/ y z korzeniem żywym| Wicher wykréci duchem popédliwym.| *Ps* 58,24. ZB

wykręcony wyrwany, wyciągnięty ruchem obrotowym, tu przez wiatr ~ r. -ony.

wiátr ze w[zytkiéy ŝi[ly| Burząc/ dá[by [táry wypárl/ á ten wykręcony| Pad[ł/ y dobrá czé[ść lá[ŝu [tárl ná w[zytkié [trony.| *Pam* 63. ZB

wykróczyć przekroczyć jakąś granicę, opuścić wyznaczone miejsce 2, 3, coś się wykróczyło = coś zostało zepsute, w czymś została przekroczona jakaś ustalona norma 1;

w. z pierwszego miejsca 2, z miejsca swego 3;

w. – trwać niezruszony 3, przywieść w swą miarę 1;

nie w. nigdy 3;

r. -oczy 2, 3, -y[ło 1.

1. A przed[ŝi[é mądry ludz[ie łatwie w to wgodz[á. Ze przywiod[á w [w[á miar[é co [y[wykróczy[ło. Ale trzeb[á z[eby t[ám vporu nie by[ło. | *Zg* 153. 2. A kiedy g[łodzyen/ do kuchniey rad [kocz[ý/ Dok[á[ł s pirw[ŝzego miey[ŝc[á nie wykróczy. | *Sz* 92. 3. S[á[m]á o[ŝ/ kt[óra pr[édk[ie krag niebie[ŝki toczy/ Z miey[ŝc[á [w[égo by namni[éy nigdy nie wykróczy. | Ale trwa niezru[ŝzona/ *Phaen* 1,28. ZB

wykrzykać ogłaszać coś, krzycząc.

Wnet [erce wzy[é[ły trzy Krolew[ŝkie [ŝugi/ ... Lec[ź iedn[á przed[ŝi[é ochotniey[za by[ł[á/ ... Wykrzyka leca[ł/ [krzyd[ł[á iey pod nogi| S[ław[á przyd[á[ł[á/ y zak[ł[ad t[á[ł drogi. | *Sz* 433. ZB

wykrzyknać zaśpiewać bardzo g[ł[osno, z ochot[á.

Wykrzykni[é[cie w [ŝodkim pienu/ Gwoli p[á[n[ŝkiemu imi[éniu/ S[ław[é iego wyna[ŝay[é[cie/ Dobrodz[iey[ŝt[w[á wyznaway[é[cie. | *Ps* 66,5. ZB

wykuglować się wywinąć się, wykpić się ~ r. -ow[á[ć.

Niemam [i[zac[ł dzi[ékwow[á[ć/ ... doktorze/ Ze[ŝ mi[é [á[m[égo z go[ŝ[ćmi zo[ŝt[áwi[ł w komorze:| Bom [ŝi[é im z[adn[á miar[á niem[óg[ł wykuglow[á[ć/ | *Fr* 2,96,3. ZB

wylać spowodować rozlanie jakiejś substancji, tu rozlać, zrzucić coś z góry na kogoś 1, 2, wystąpić z brzegów, wylać nadmiar wody poza brzegi 7, w. gniew na k. = być na kogoś zagniewany i karać go 3, 5, wydać, skazać na coś 4, stracić coś 8, w. pokłady = wydać zebrane skarby, majątek, przeznaczyć na jakiś cel 6;

w-e Bóg, Pan 1-3, 5, cz[łowiek, ludzie 4, 6, 8, morskie wa[ły 7;

w. deszcz siarczany 1, w[égl[é żywe i grom 2, gniew na k. 3, 5, dusz[é = z[ycie 8, dusze na miecze 4, pok[łady = skarby 6;

w. co[ŝ na ludzi 1, (2, 3), (5), na okrutne miecze 4, prze rany 8, prze s[ław[é domu, prze po[zytek Rzeczypospolitej 6.

1.2. Przet[ŝi[é Bóg i[est ná niebie: ... Ná z[ł[é ludzi wyleie de[ŝcz gor[ácy ŝi[arcz[ány/ Wyleie w[égl[é żyw[é/ y grom z wichrem zmi[é[ŝ[ány/ | *Ps* 11,9-10. 3. Wyleie[ŝ ty [w[óy gniew ná nie (ludzi z[ł[ych)/ wieczny Bo[że: | *Ps* 56,18.

4. A [i[co mego vp[ádu [zuk[áia/ ... Wylei[á du[ŝze ná okrutn[é miecze/ A martw[é cz[ł[onki zwi[é[rz g[łodny rozwlecze. | *Ps* 63,23. 5. P[ánie/ ... Wyl[éy ná ni[é (ludzi z[ł[ych) [tr[á[ŝny gniew [w[éy z[á[p[álczywo[ŝi[ci/ | *Ps* 69,53. 6. Bo ty (bi[ŝkupie) [ŝu[ż[á[ć oyczyznie przodk[ów [w[ych przyk[ł[ády/ Nie piers[ćie[n/ ále[ŝ w[zytki wyla[ł [w[é pok[łady/ Prze [ŝlaw[é domu [w[égo/ prze po[zytek rzeczy/ Po[ŝpolit[éy/ | *Fr* 3,69,4. 7. A z[ie[m]i[á now[é z[ŝr[ód[ł[á pobudz[áia[ć/ Rz[é[łk przyzna[ŝ[á[ł[á/ t[á[ł/ i[ŝ mor[ŝki[é w[á[ły/ Wyla[ć mu[ŝi[á[ły. | *Pie[ŝ* 2,1,16. 8. Bo m[é[ŝnie z p[ł[ácu(!) [pi[ér[áia[ć pog[ány/ Du[ŝz[é c[n[á wyla[ł (wielki hetman koronny Miko[ł[aj Firlej) przez poczc[íw[é r[ány. | *FgFirl* 18. ZB

wylany wyciekły, rozlany, tu o olejku nałożonym na głowę Aarona, w celu namaszczenia go na arcykapłana.

Nie t[á[ł i[est wdzi[éczny ol[éy b[á[ł[á[mowy/ Swi[é[żo wylany ná w[ł[os Aronowy:| Sk[á[ł wonny p[łynie á[ŝ ná kray bog[áty/ O[ŝt[átni[éy [z[áty. | *Ps* 133,6. ZB

wylatać g[ó[r[é w. = pyszni[ć si[é, wywy[ŝsz[á[ć si[é ~ r. -[á[ć.

T[á[ł[że y g[óry nie r[á[đz[é[ć wyl[á[ć/ Kiedy [y[é cz[é[ŝ[ći[é ztob[á imie br[á[ć[á[ć. | *Pie[ŝ* 2,11,3. ZB

wylatować *wyfruwać, opuszczać jakieś pomieszczenie, lecąc na skrzydłach* 1, 2;
w. cieśla 2, sen 1;
w. kościanym oknem 1, wierzchem 2;
r. -uje 1, -tuje 2.

1. czy mię [fen obłudny frá[uię?] Który kościącym oknem wylātuie/ A ludzkie myśli tym y owym báwi/ *Tr* 16,6. 2. Ná koniec y [am cieślá/ który to (*labirynt* = *przen. fraszki*) mi[strował/ ... Nie ząwždy do wrót tráfi/ áz piórá [zychtuie/ Do rámienia/ tóz ledwé wierzchem wylātuie. | *Fr* 3,29,14. ZB

wylecieć *używając skrzydeł, wzbić się w górę* 2, *wybuchnąć, być gwałtownie wyrzuconym w górę* 3, słówkiem w. = *powiedzieć coś nieodpowiedniego, wyrwać się z niepotrzebnym słowem* 1;

w-i człowiek 1, orzeł 2, Sokół (*twierdza*) 3;
w. pod niebo 3.

1. á człowiek fię boi/ By [tówkiem nie wyleciał/ co więc chmiel rad broi. | Piy ty Włodárzu/ *FrPij* 3,4. 2. Iako więc orzeł młody/ na gniaździe wy[okiem] Siedząc/ zá oycem pátrza ... Áz [ye y [am zá czásem wylecieć oftrá[zy; | *Jez* 5. 3. Tým Kniáz Połocko [tráci/ Sokół z pérzynámi] Áz pod niebo wyleciał we[pół z obróncámi. | *Jez* 152. ZB

wylewać w. lzy = *bardzo płakać, ronić lzy*.

r. -á[á.

Próznom ia lzy wyléwá[á/ Y zálo[nie nárzéká[á/ Przedsięs ty w [wą drógę iecha[á/ *Sob* 10,3. ZB

wyliczać *wymieniać coś kolejno*.

A bych ci miał wyliczáć y głébfzé przyczyny/ Czemu imo [yę pu[czam wielkie dzieięćiny; | *Marsz* 43. ZB

wyliczyć *wymienić po kolei coś, czego jest dużo, policzyć* 1, 2;

w pytaniu retorycznym: kto w. może = *nikt nie potrafi* 1, 2;

w p. 2.

1. kto wyliczyc może/ W[zytki rybié rodzié/ które żywi morze? | *Ps* 104,47. 2. Ktoby mógł wyliczyc/ iáko wiele zwad/ iáko wiele mor-

dér[twá/ y innych wiele hániebnych rzeczy [ie dzieie/ prze to ... piján[two? | *Pij* 3. ZB

wylamać *używając siły, zniszczyć, złamać coś mocno osadzonego w jakimś miejscu*.

Który (*Bóg*) wrotá želázné/ y nieprzekówané/ Wylamał [nádnie progi [pizáné. | *Ps* 107,32. ZB

wylamać się *uwolnić się, wyswobodzić się* ~ r. -amię.

BOgini/ która miłostíá [záfuie[z/ ... Zfolguy mi máo: owá fię wylamię/ Z téy niepobożný niewoléy/ | *Fr* 2,79,5. ZB

wyłączać *odłączać, oddzielać od innych;* r. -acie.

Wy (*Muzy*) mię z ziemie wzwodzié/ wy mię wylączać/ Z liczby nieznáczný/ y nád obłoki w[adzać; | *Muza* 23. ZB

wyłożyć *opowiedzieć* ~ r. -łó[ę.

Ku przypowieści y [am vcho zložę/ A gadkę [woię przy lutni wyłó[ę. | *Ps* 49,12. ZB

wymacać *wynaleźć, dotykając ręką, tu w przen. 1, znaleźć, wyszukać* 2;

w. *Bóg* 1, złodziej 2;

w. tam = *za ostatnim morzem* 1;

w., k. dopaść 1 ~ w. k. 1, 2.

1. bo[ę/ ... Ie[li ... zá of[átnié vdam [ye morze; | Y tám mię ty wymáca[z/ y tám mię [nádnie/ Twoiá niewchroniona ręká dopádnie. | *Ps* 139,19. 2. W nocy złodziéy [ie tái/ którego záś ráno | In[zy złodziéy wymáca/ w[ziaw[zy in[zé miáno. | *Epit* 38. ZB

wymacany p. **niewymacany**

wymalować *wykonać farbami obraz, namalować kogoś lub coś;*

r. -owác.

KAchná [ye káze w láźni przypátrowáć/ Ie[li-bych iá chciał nágo wymálowáć; | *Fr* 1,35,2. ZB

wymalowany *oddany farbami, zobrażony;*

r. -wány.

Tám[że piékný máie[fat był wymálowány/ Ná nim krol siedziá w myslách [woich rozerwány/ | *Prop* 93. ZB

wymawiać *robić komuś wymówki z jakiegoś powodu, oskarżać o coś.*

A vpátrzyw[zy] ludzi gromádę nie máła/ (Astrea) Wymawiála im iáwnie cnotę zániedbála./ *Phaen 9,110.* ZB

wymawiać się *wykręcać się od zrobienia czegoś, wzbraniać się przed czymś 1, być wymawianym, artykułowanym w odpowiedni sposób 2, 3;*

w. pani 1, głoska 2, 3;

r. -ála 1 ~ w p. 2, 3.

1. Próżność páni/ będye[zi] sie dłużej wymawiála/ *Zuz 70.* 2.3. i[z] się czę[sto] ... trafia/ że po/ s/ idzie/ c/ a ty obiedwie literze maia z [ob]á iakás [p]olność/ bo się triiako oboie wymawia/ y [p]ospolicie którym [p]o[sp]obem/ e (zam. c)/ się wymawia/ timże téz i/ s. *Ort 18.* ZB

wymawianie *artykułowanie, wypowiedanie.*

á zá różnym téy iftéy litery (a) wymáwianim/ różny ma y wykład/ *Ort 1.* ZB

wymazać *mażąc, zetrzeć jakiś zapis, usunąć skądś, tu w przen. wymazać k. z ksiąg żywotnych = usunąć spośród żywych.*

Lecz ty/ pánie/ ... Wymaż ie z ksiąg żywotnych/ niechay zły nie będye/ Położon w iednym z dobrými rzędzie./ *Ps 69,61.* ZB

wymiatać *tu podrzucać coś w górę, wznosić;*

w. - spuszczać ~ r. -ája.

Kiedy każe/ wnet wiátry wftána popędliwé/ Alic iuz morze [kacze gniewliwé.] A nawę to do niebá wełny wymiátáia/ To zás w przepáści ślepé zpufzczáia./ *Ps 107,51.* ZB

wymierzyć *wybrać, wytyczyć odpowiednie co do wielkości miejsce dla czegoś.*

Który (Dawid) tobie w té słowá przyśiaęł [wemu bogu.] Niechcę áni náwiedzić piérwéy [wego progú.] Ani ná [wym] ložu lédz/ ... Aż plác naydę/ boże móy/ twemu kosciólowi/ Y wymierzę świętému miey[ce] ołtarzowi./ *Ps 132,8.* ZB

wymknąć *odsunąć, wysunąć, tu - spod kogoś ławkę.*

Chłopię/ wymkni ławkę moię/ Iuz ia ták obiad prze[sto]ię./ *FrPij 2,17.* ZB

wymknąć się *oddalić się niepostrzeżenie.*

Bábá do niego rozebrála [ciány/ A tám sie trudno wymknąć miedzy pány./ *Sz 214.* ZB

wymowa *zdolność ładnego wystawiania się, przemawiania, talent krasomówczy 1-4, 6, 7, umowa z kimś, wspólne przyjęcie pewnych warunków 5;*

ku czyjejs ozdobie w. 4;

w-y uczyć 7, przysporzyć komus 3, sławy dostać w-a 1, komus w-y dostaje 2, dostanie 4, cz. na w-e nie było 5;

w., ręka w boju, rząd 1, dowcip 2, umysł, rozum 6;

w. - proste słowa 7;

r. -owy 3, 7, -owie 5.

1. MOże kto ręką [ławy do[sta]ć w boiu/ Može wymowá/ y rzádem w pokoiu./ *Pieś 2,10,2.* 2. Komu dowcipu równo z wymowá do[sta]ie/ Niech [cz]épi miedzy ludźmi dobre obyczáie./ *Pieś 2,19,13.* 3. Ale ty święty królu/ ... Pomoż mi chuciá [woia/ á przy[p]órz wymowy/ Abych twá [ławná] bitwę mógl opi[sa]ć [łowy/ *FgBitwa 17.* 4. Naydá sie/ króm wátpienia/ wielowładny pánie/ Którym ku twéy ozdobie wymowy do[sta]nie./ *FgBitwa 30.* 5. Więc Fiedur: bychwá popráwiác sie miála/ Do [ładnego] dnia gráby trwác mu[sta]lá./ ... Odpowie Borzuy: tego ná wymowie/ Nie było: *Sz 251.* 6. Vmy[st]/ rozum/ wymowę/ cnotá z[á]stąpiła./ *Dzie 35.* 7. ále w le[si]e nie vezá wymowy/ Pro[st]emi tu [we] rzeczy odpráwuiem [łowy./ *Dry 75.* ZB

wymownie p. niewymownie

wymowny *taki, który potrafi pięknie mówić, opowiadać o czymś, elokwentny 1-5;*

w. Arpin 2, Patrycy 3;

w., w słowa bogaty 1, gładki 5;

w. - milczy 3;

w funkcji rzecz. 4 ~ w postp. 2;

r. -owny 1, 2, 3, -ego 4.

1. Kto ták w [łowá] bogáty? kto ták iest wymowny?| Aby w powieści dzieiom iego mógl być równy?| *Ps 106,3.* 2. Przéc z pláczem

idzie[z/ Arpinie wymowny/ Z miłéy oyczyzny? Tr 16,21. **3.** NA w[zytkim Pátrycému ten obraz ieft rowny/ Chyba to/ że ten milczy/ á owo wymowny. Fr 2,47,2. **4.** Dobrim Krze[cijaninem nie tego ia zowę/ Co umie di[putować/ i ma głątką mowę/ Ale kto żywie według woley pana [wego/ Tego ia barziefy chwale/ ni[zi wymownego. Sat 172. **5.** Iego (bogatego człowieka) władza/ iego są práwá y vrzędý: On głądki/ on wymowny/ ón ma przodek w[zędý. Muza 8.

p. niewymowny

ZB

wymówić wyartykułować, wypowiedzieć głoskę 3, opowiedzieć o czymś, wyrazić słowami myśli 1, 2;

w. człowiek 2, 3, język 1;

w. cuda pańskie 1, co ktoś w głowie miał 2, greckie x 3;

w. snadnie 2;

w., myślą ogarnąć 1, w głowie mieć 2, pisać 3 ~ w p. 3.

1. Siłá w[zechmocny pánie/ twych dziwów od wieku/ Y znaków chęci przeciw człowieku. Myśl nieogárnie/ ięzyk nie wymówi tego/ Ps 40,19. **2.** wielká w rzeczách biegłość byłá/ Która go (Tarnowskiego) w iego [tanie tym bárziefy zdobiłá/ Ze co w głowie miał/ to mógl y wymówić [nádnie: Tarn 47. **3.** Polacy kiedi chcą wymówić Greckie/ x tedi pi[za/ ch/ iáko chwala/ chwila. Ort 8. ZB

wymówka najczęściej błahy lub zmysłowy powód dla usprawiedliwienia jakiegoś postępowania 1-4;

w. słuszna 3;

należć sobie w-ę 2, w-i nie ma(sz) = nic (cię) nie usprawiedliwia 1, 3, 4;

w p. 2, 3.

1. AL.<eksander> Wymowki nie má[z/ gdy przyaciél prósi. AN.<tenor> Przyzwałam/ Odp 36. **2.** Y nálezi [obie wymówkę/ kiedy iuż co zbroia/ że fie pod pijány wieczór s[tało. Pij 2. **3.** Ale pijány/ żadnej w téy mierze wymówki [stufznój niéma/ ... bo go o [záleńtwo ... iego włafna chuć/ ... przypráwuie. Pij 2. **4.** Iużes fie dotknął/ á w tey grze/ kto ru[zy/ Wymowki niema[z/ s tymże ná plác kłu[zy. Sz 250. ZB

wymyślać zmyślać, stwarzać w myślach kogoś, coś realnie nieistniejącego 1, 2, tworzyć coś w myślach, rozwiązywać problemy 3;

w-a człowiek 2, 3, świat 1;

w. bogi 1, przyczyny 2;

w. dosyc 3 ~ r. -ają 3.

1. Niech świat wymyśla bogi [obie/ Zaden nie będzie rówien tobie. Ps 86,21. **2.** Nie wymyśláy przyczyn [obie/ Pewnać iuż [práwá o tobie: Nie [kłąday nic ná zwiérz chciwy/ Vmy[ł twóy krzyw niecnotliwy. Sob 9,25. **3.** Zdadzą fie wam podobno proftacy mi[trzowie: Ba będą znich pochwili Gregoriankowie. Ie[li im i tę trochę (pieniędzy, wynagrodzenia) weźmiecie/ co maia/ Na dzie[ieć grziwien iednak dofyć wymy[laia. Sat 270. ZB

wymyślić myśląc, znaleźć rozwiązanie jakiegoś problemu 1, zmyślić, stworzyć teorię nieprawdopodobną, różniącą się od istniejących poglądów 2;

w p. 1.

1. Więc niewiem ie[lim to dobrze wymyślił, LFogel 1. **2.** COć wymyślili ci Haeretykowie? (Bo tak Philozoph Luteraná zowie) Fr 2,52,1. ZB

wymywać myjąc, obmywać, pozbywać się brudu 2, w przen. kimś sobie gęby wymywać = obmawiać kogoś 1;

w. wiechę nakurzoną 2, z brudu 2;

r. -áli 1, -ając 2.

1. Głodni pochłébce czci mi wvlączáli/ Mną [obie gęby dwórni wymywáli/ Dármoiadowie. Ps 35,47. **2.** Ten (Wodnik) ... [łużył y brodzie. Co szrodá/ co [obotá z ługiem przychadzaiąc/ A wiechę nákurzoná z brudu wymywaiąc. Br 48. ZB

wynaleźć szukając, znaleźć coś, czego się potrzebuje 1, wymyślić, sporządzić coś, co dotychczas nie istniało 2-4;

w. czemuś równe słowa 1, lekarstwo 2,

strzelbę 3, nie w. nic lepszego 4;

w. swoją głową 3.

1. kto kiedy możności/ Równé [łowá wynaydzie/ y twoiéy (bożej) litości? Ps 71,32. **2.** Lékárstwo to/ prze Bóg żywy/ Ciężkié ná vmy[ł tro[kliwy: Kto przyaciél zdrowia mé-

go| Wynaydzi co wolniey[zégo (= łagodniejszego).| *Tr* 17,48. **3.** Boday w[zytkich mąk [ko[ztował| Kto naprzód woy[ko [zykował:| Y wynalazł [woią głową| Strzelbę [rogą piórnową. | *Sob* 10,11. **4.** Lecz wy nie wynalaw[zy(!) piérwéy nic lep[zego| Nie chcecie zgółá trzymać porządku dawného. | *Zg* 113. ZB

wynaszać *bardzo chwalić, opiewać, tu zalety Boga* 1, 2;

w. boskie imię 1, sławę 2 ~ w. wzgórze 1;

w., wysławiać 1, wyznawać 2;

r. -ajcie 1, 2.

1. w[zy[cy páná zemną wy[stawiajcie| Imię iego świętę wzgórze wynaz[zać. | *Ps* 34,8. **2.** Sławę iego (*Pańską*) wynaz[zać. | Dobrodziey[twá wyznawajcie. | *Ps* 66,7. ZB

wynicować *poprawić, przerobić, zmienić na lepsze* 1, 2;

w. głupiego 1, wszystko 2;

w. trudno 1, łatwo 2;

r. -ować 1, 2.

1. Ale głupiego trudno wynicować:| Aż więc y dzieci błędów náśládować| Oycow[skich zwykły: | *Ps* 49,37. **2.** To ty o moźny krolu łatwo wynicować| W[zytko moźe[z: tylko chćiey iáwnie pokázować| Ze/ iáko [am przy[stoyność/ y cnotę miłue[z| Ták nie w[tydu/ y fał[zu w drugich nie lubue[z. | *Dry* 41. ZB

wynić, wyniść *osiągnąć jakiś stan, przybrać dobry albo zły obrót, dać jakiś wynik* 1, 16, 29, *wydobyć się z trudnej sytuacji, z niekorzystnego położenia* 2, 9, 10, 15, *opuścić jakieś miejsce, pomieszczenie, jakiegoś człowieka* 3-6, 11, 17-8, 22-5, 28, *opuszczając miejsce, wyruszyć gdzieś* 27, *opuszczając pomieszczenie, znaleźć się gdzieś, ukazać się* 14, 26, *wywodzić się skądś, brać początek* 8, 19-21, *być przeznaczonym, zostać wskazanym* 7, *o czasie - minąć, upłynąć* 12, *nie wynidzie z ust = będzie na ustach, będzie się o czymś mówiło* 13;

w-e człowiek, ludzie 3, 4, 6, 9, 10, 15, 18, 20-7, Tezeusz 11, Helena 28, Czech i Lech 19, Tatarzyn 14, Połock 8, zubr 17, *czyjeś imię* 13, duch 5, serce 2, radość 16, duma 29, los 7, czas 12, wszystko 1;

w-e *komuś coś* na dobre 1, na złe 29, na co 16;

w. w pole 27, stamtąd 22, z pałacu 24, od sędziego przesądzony 3, z knieje 17, z lasów i z błot 18, z słowieńskiej ziemi 19, z Krocacyjej 19, z Sławonijej 21, z ciała 5, z rąk Plutona 10, z labiryntowych błędów i zdrady 11, z trudności 2, potajemnie 28, po nici 11, z sławą 11, z lekkością 24, skoro 23, nierychło 26, trudno tam 9;

w., wyganiać 6, wrócić się 23, użyć cz. 2;

w. - przyjsć 4, 8;

wyniść 3, 10, wynić 9, 15, (*pisownia wynidź*) 2, 6, 17, 22, 24;

r. -idzie (: -ydzie) 1, -yszedł 4, 8, -ynidź 24, -ynidź (: -ynić) 6, -ynić 9, -yszli 18;

w p. 14, 19-22.

1. Temu (*dobremu człowiekowi*) w[zy[tko/ co pocnie/ ná dobre wynidzie. | *Ps* 1,12. **2.** Iuźby mię w tro[kách nies[tało| By [erce w tym nie wfáło| Ze ma wynidź z tych trudności| A żyć ie[zczé radości. | *Ps* 27,47. **3.** Ani (*Pan*) da/ zeby (*człowiek dobry*) będąc potwarzony| Miał od [ędzięgo wyniść prze[ądzony. | *Ps* 37,80. **4.** A ie[li który (*nieprzyjaciel*) kiedy náwiędzác mię przy[zedł| W [erce niechętné iádu náźbiéraw[zy wy[zedł| Y podawał mię ludziom: | *Ps* 41,18. **5.** Skoro duch wynidzie z ciáłá| Ziemiá ziemię będzie bráłá: | *Ps* 146,9. **6.** WYgania[z p[á z piekárniéy: bá ráczéy [am wynidź: | *Fr* 1,99,1. **7.** Bądź [ye kto zacyym rodził/ y bogátym| Bądź niewolnikiem: v śmierci nic ná tym:| Czyykolwiek naprzód lós wynidzie/ wsiaday| Wieczny wygnáncze/ *Pieś* 2,11,19. **8.** Znowu tedy/ [kąd był wy[zedł| W ręce Pol[kié Połock przy[zedł| Zá powodem [częśliwého| Stephána Króla Pol[kiého. | *Pieś* 2,13,37. **9.** A wam więc nád niniey[zémi (*zam. mniey[zémi*) zwiérchność ie[ft dáná| Ale y [ámi maćie nád [obá páná| Którému kiedyźkolwiek z [praw [wych vczyńić| Poczet maćie: trudnóz tám krzywému wynić. | *Pieś* 2,14,12. **10.** Czego nie czynił Orpheus/ áby iego zóná| Mogłá bylá z rąk wyniść [rogięgo Plutoná? | *Tarn* 86. **11.** męźny Tezeus/ mié[záńca [rogięgo| Obálił/ ... Y wy[zedł z wielką [ławą po nici rozwitéy| Z Lábirintowych błędów/ y zdrády zákrýtéy. | *Pam* 67. **12.** cny Hrábiá z Tęczyná| Wiáchał ná Stároftwo [woie do Lubliná| W[zem poźadny: á tám nie wy[zedł czás długi| Ześ

wziął y Woiewódtwo zá [swoie po[stugi.] *Pam 143.* **13.** IANIE TENCZYNSKI ... Miéy wieczny odpoczynek/ ... A iefli w iákiéy cénie będą rymy moie/ Nie wynidzie z ludzkich v[st] flawné imię twoie./ *Pam 276.* **14.** Wy[z]edł Tátárzyn/ y záwołał kilku [st]ug do páná. *Ap 1.* **15.** *Odp 172 jak nr 9.* **16.** Tej (*Helenie*) podobno tá powieść gmy[li: mnie by namniej.] Y oney niewiem ná co tá rádość wynidzie./ *Odp 379.* **17.** Wynidz y ty z [swéy knieie leśny zubrze [rogi/ Owa tráfi[st] ná łowce/ którym twoie rogi/ Namniéy [strá[st]né nie będą/ *Jez 117.* **18.** Iużechmy z gę[st]ych lá[st]ów/ y z blót [rogich wy[z]li/ Iużechmy ná Tud [st]áry/ ... przy[z]li/ *Jez 259.* **19.** Bo co niektórzy twirdza/ żeby Czech y Lech z Słowięń[kiéy] ziemie/ álbo iáko oni zowá z Kroáci[st]yéy wy[z]edł/ to ief[st] baśń: *Czech 3.* **20.** Podobniey[za] rzecz dáleko/ że z téy tu wielkości támtá garśc ludzi/ iż ták mam rzecz/ wy[z]lá. *Czech 4.* **21.** Iáko tedy przodkowie ná[st]y nie z Sławonijéy wy[z]li/ ták áni Słowáci byli: *Czech 4.* **22.** Timoklia ... poczęlá nań wálić kámienie ták gę[st]é/ że z[st]ám[st]ad (*z do[st]u*) zádnym obyczáiem wynidz mu nie dá[st]á/ *Wzór 5.* **23.** Y rzeklá pánnom/ żeby [st]ie po mydło wrocíly/ ... Skoro wy[z]ly/ *Zuz 59.* **24.** Abo-wiem ták iuż miáło [st]ie pokázáć/ Komu ták miły základ miano [kazáć./ Kto zá[st] z lekko[st]ciá miá[st] s pá[st]acu wynidz/ *Sz 119.* **25.** Sámá (*królewna*) wynidzie zalaw[st]y [st]ie [st]zámí./ *Sz 512.* **26.** Iuż go (*Fiedora*) nie blizu czeká[st]iá ná [st]ieni/ Wy[z]edł nierych[st]o/ á twarz mu [st]ie mieni./ *Sz 526.* **27.** że dáleý walczyć iuż nie mieli/ Konie tedy/ y wozy rzédem po[st]áwili/ A [st]ámi w pole wy[z]li/ tá[st]m[st]e téz z[st]óżyli/ Zbroię z [st]iebie/ *Mon 112.* **28.** To [st]y[st]zác/ w[st]lék[st]lá [st]ie Helená niebogá/ Y wy[z]lá potáiemnie/ *Mon 414.* **29.** Orion/ ... Obiecowa[st] w[st]glá[st]dzić zwiérz ná w[st]zytki [st]trony./ Ale mu ná z[st]é wy[z]lá tá dumá [st]zalona:/ Bo ziemiá [st]práwiedliwym gniewem poru[st]zona/ Wzbud[st]i[st]lá przeciw iemu Niedzwiadká [st]rogie[st]go/ *Phaen 40,521.* ZB

wyniesiony *podniesiony wysoko w górę, wysoki, wywyższony 1, 5–8, podniesiony, podźwignięty z upadku 4, najważniejszy, postawiony na piedestale 2, 3;*

w. opoki 1, koła części 7, *biegun 6, Wieloryb 8, porporzec 5, miasta 4, pan 2, 3;*

w. wzgó[st]rę 5–7, pod ob[st]łoki 1, nad ziemiá 8, na wiatr 5, z rumów 4, nad królestwa [st]wiata 3, nad wszystko 2;

w., spuszczone 5;

w. – zatopiony 6, zanurzony 7;

r. –ony 2, 3, 5, 6, 8, –oné 4, 7.

1. Bijá wáły w brzégi krzywé/ Grozá vpádem opoki/ Wyniešioné pod ob[st]łoki./ *Ps 46,12.*

2. Boś ty pan niezmierny/ Ná[st] w[st]zytko wyniešiony/ ... Niemá[st]z bogá prócz [st]iebie./ *Ps 97,42.*

3. Wielki to pan ná Sionie/ pan niezwyčięzony/ Ná[st] królestwá [st]wiatá tego w[st]zytki wyniešiony./ *Ps 99,4.*

4. Miá[st]tá z rumów vpá[st]lych znowu wyniešioné/ *Prop 24.*

5. Ten (*porporzec*) iáko [st]koro z drzewá [st]wégo był [st]pu[st]czony/ A potým wzgó[st]rę ná wiatr wolny wyniešiony/ Okazáły [st]ye ná nim rozliczné narody/ ... rzeki/ miá[st]tá/ grody./ *Prop 54.*

6. Ieden z nich (*biegunów*) ná południe w morzu zátopiony/ A drugi ná pó[st]nocy wzgó[st]rę wyniešiony./ *Phaen 1,34.*

7. Tego kolá trzy części wzgó[st]rę wyniešioné/ A piéć zá[st]ię pod wodá idá zánurzoné./ *Phaen 40,421.*

8. Ná ten czás iuż Wieloryb nie ief[st] rozdielony(!)/ Ale w[st]zytek ná[st] ziemiá idzie wyniešiony./ *Phaen 40,596.* ZB

wynieść *niosąc, zabrać co[st] skąd[st] 5, zabrać co[st], pozbawić czego[st] 6, podnieść w górę 1, 7–9, podnieść, uwidocznic, zwiékszyc 4, podnieść z ruin, wznieść 3, wywyższyc, wyróznic 2;*

w–á ludzie 5, 6, Pan 1, 2, (3, 4), Cefeus 9, wieczór = tu o *Hesperusie, gwiezdzie wieczornej 7;*

w. śmieci 5, konie i pieniá[st]dze 6, rękę 1, ręce 9, promień 7, nogę po kolana 8, miasta 3, moc czyjás 4, cię = *człowieka 2;*

w. co[st] wysoko 9, z sobá 5, jako róg jedno[st]roczowy 4, z rumów 3, z g[st]łębokiego oceana 8, z Polski 6, na niebie 7;

w., powstać 1, ubogacić 2, og[st]łodzić 6;

r. –esie 3 ~ w p. 6.

1. Pow[st]tań pánie/ á wynieš rękę [st]wá kwoli/ Niewinnéy krwi vbogięy/ *Ps 10,33.*

2. Vfay ty Pánu/ ... Ten cię wyniešie/ ten cię vbogáci/ *Ps 37,83.*

3. Bo ten (*Pan*) ná gród Sioń[st]ki w[st]pomni ... A Iudzkié miá[st]tá z rumów wyniešie./ Y będą pu[st]té miey[st]cá z nowu ofá[st]dzone/ *Ps 69,78.*

4. A ty (*Panie*) moc moie/ z [st]woięy

życzności| Wynieście[z/ iáko róg iednorózcowy:| *Ps 92,21*. **5.** Bo ledá co (*Panie*) wyrzuci[z/ to my/ iáko dzieci| W táki tréter/ że z[obá wynieśiem y śmieci.| *Fr 1,101,6*. **6.** Z.<ie-mianin> ... ieno iż nam (*Polsce*) y podatku pilno. P.<leban> Y zá ten podátek widzę niewiele [práwili: z Pol[ki kónie/ y piéniádze wynieśli/ á Litwę ogłódzili. *Wr 23*. **7.** Wieczór ná niebie wyniół [wóy promiérń lákáwy. *Epit 2*. **8.** A Klęczeń práwą tylko nogę po koláná| Ná ten czas z głébkókiego wyniół Oceáná. *Phaen 40,500*. **9.** Przeciwno nim Cepheus ná pólnocy [toiąc| Ręce wyniół wy[oko/ o dźwiękę [ye boiác. *Phaen 40,514*. ZB

wynieść się wyprowadzić się z jakiegós miejsca, opuścić jakieś miejsce.

Co was iednak nieminie/ ie[li (iáko tu[zę)| Przed wa[zim go[podar[stwem wynieć się [tąd mu[zę. *Sat 442*. ZB

wynikać wydobywać się z skądś, z czegoś, pojawiać się gdzieś 3, 4, o słońcu, gwiazdach – wschodzić, pojawiać się, stawać się widocznym na niebie 1, 2, 5–9;

w–a(–j)á) łyskawice 3, płomień 4, słońce 1, Fosfor 2, Cefeus 7, Łabęć, Orlica, Strzała, Ołtarza stolica 8, Pies 5, Wół, Koza, Kozłeta 9, znaki 6, pęta 9;

w. ku biegu 1, ku dniowi 2, wzgórze 6, ku górze 7, od wschodnich granic 1, z morza 2, 5, z obłoków 3, z dołu 6, nad ramiony 4;

w. – paść 5, zostawać się 1, znikać 7, ucho-dzić 8;

r. –kájá 3, –nika 7.

1. Od w[schodnich gránic (*słońce*) wynika ku biegu| A zo[stawa [ye ná zachodnym brzegu:| *Ps 19,25* **2.** Day [ie/ Hánno/ nápátrzyć wdzięczný kra[ny [woiéy:| Którá nieda nic naprzód áni Pho[phorowi| Kiedy napiękníeý z morzá wynika ku dniowi. *FgPieś 6,36*. **3.** Ly[káwicé z obłoków czarnych wynikaia| A śmiertelné narody gromu [ye lękáia. *Prop 219*. **4.** V téy (*Panny*) ná práwym [krzyd[e/ plómień nád rámiony| Wynika: *Phaen 9,126*. **5.** Záiać. ... We dnie y w nocy bieży ... Tego pies przerzeczony ledwé nie popádníe| Zá nim z morzá wynika/ zá nim w morze pádníe. *Phaen 31,290* **6.** A kto chce porozumiéć/ iáko wnoc głébkó| Albo iáko dzień bli[ko:

niech ma pilné oko| Ná znáki/ kiedy wzgórze wynikaia z dołu| *Phaen 40,465*. **7.** Z niemi (*łukiem i Strzelcem*) Lutnia/ y Cepheus ku górze wynika| A wielki Pies/ y Záiać/ y Orion znika. *Phaen 40,553*. **8.** W tymże czásie Procion na morze vchodzi. *Phaen 40,553*. **9.** Ale z Wótem y z Kozá/ y drobné kozłétá| Wynikaia/ y iego znakomité pętá. *Phaen 40,588*. ZB

wyniknąć pojawić się, wydobyć się zewnątrz 1, 2.

1. Gdziés to tá požádna zorzá| Wyniknęta rychło z morzá| *Ps 14,26*. **2.** *Ps 53,26* jak nr 1. ZB

wyniosły wysoki, sterczący nad powierzchnię 3, wzniesiony w górę, tu o ludzkiej twarzy 4, o brwiach – tworzące wysoki łuk 2, dumny, wywyższający się nad innych, zarozumiały 1; w. zły (człowiek) 1, twarz 4, brwi 2, skały 3;

w. w szczęściu 1;

w prep. 3, w postp. 2, 4;

r. –osłym 1.

1. Widziałem złego w [zczęściu ták wynio[lym| Ze był Libáń[kim rowien Cedrom ro[lym| *Ps 37,85*. **2.** Czolo iák mármór głádzony:| Brwi wynio[te y czárnáwé:| *Sob 11,15*. **3.** Iego (*Tęczyńskiego*) śmierci pólnocné boginie plákáły| Plákáły ciémné lá[ny/ y wynio[te [káły. *Pam 266*. **4.** I[z w[zelaki żwierz infzi pochyłym [tworzono:| A człowiek twarz wynio[ta nie[ie przed w[zitkimi| Patrząc woz-dobne niebo oczima ia[nyymi. *Sat 317*. ZB

wyniszczyć doszczętnie zniszczyć 1, opróżnić coś, zużywać zawartość 2;

w. Pan 1, Apollo 2;

w. je (*nieprzyjaciół*) 1, sajdak 2;

w. w gniewie 1, prze coś 1, do czysta 2.

1. mój pánie:| ... Prze ich (*nieprzyjaciół*) krzywé przyśięgi/ y bluźniér[stwo żywé| Wyni[zczyć ie w gniewie [woim: *Ps 59,27*. **2.** Byłeś y ty Apollo nád za[stępy śmiáły| Wyni[czyłeś do czy[ta [áydak pełno[trzáły. *Muza 56*. ZB

wyniść p. wynić

wynosić *przemieszczać coś z miejsca na miejsce, tu w przen. 3, wywyższać kogoś, sprzyjać komuś 4, wznosić, podnosić do góry 2, sławić, chwalić 1;*

w-i Bóg 4, człowiek 1, 2, 3;

w. wiarę na targ 3, go = Boga 1, ręce ku Bogu 2;

w., śpiewać, chwalić 1, wołać 2, prosić 2;

w. – składać 4;

r. –oszę 2, –nosi 4.

1. ZACznicie nową ... Pieśń Monár[ze niebie[kiemu] ... Spiéwaycie mu/ wynoście go/ Chwalcie święte imię iego. | *Ps 96,5.* **2.** PANá wołam/ páná prof[zę]/ Ręce [wé kniemu wynof[zę]. | *Ps 142,2.* **3.** A miałbych [wá wiarę] Ná targ wynofić: vchowa mię tego Bog moy. | *Odp 21.* **4.** Bogu łączno hárdégo [krócić/ który nośi] Szczęście w [wych y nie]zczęście ręk: ten wynośi/ Ale tenże y [kláda: *Jez 78.* ZB

wynosić się *wyprowadzać się z jakiegoś miejsca, opuszczać dotychczasowe miejsce 1, 2;*

w-ą się ludzie 2, pszczoły 1;

w. z domu 2, od macior 1.

1. Robotne p[zczoły w vlu [zemrzą/ kiedy wodzá] Nowego oglądáły/ á chęć ná[ta]piłá] Od mációr [ie wynośić/ y nowe zaczynáć] Gofpodár[two: *Odp 262.* **2.** Ba nędzać to/ kiedi iuż niedof[awa komu] A tim wiet[za/ gdi kaza] wynofić fię z domu. | *Sat 128.* ZB

wynurzony *wystający częściowo z wody, sterczący ponad jej poziom.*

r. –oné.

PAn ná[z/ bóg ná[z pánuie:] Niech [ye zięmiá ráduie/] Y wy[py niezliczoné/] Z wód mor[kich wynurzóné.] | *Ps 97,4.* ZB

wynurzyć *wyciągnąć z wody na powierzchnię, tu o Bogu – sprawić, że coś wychyliło się z wody na powierzchnię.*

Chwalcie páná/ ... Który wynurzył zięmię z mor[kich głębokości/] | *Ps 136,11.* ZB

wyostrzony *ostro zakończony ~ r. –ony.*

Hektor záś/ y Vly[ffes plác ... rozmiérzáli/ A lófy rozpi[aw[zy w przy[łbice] mié[záli/] Który

náprzód miał rzucić o[czep v[ftálony (war. wyo[trzony)]/ *Mon 321.* ZB

1. wypadać *gwałtownie wydostawać się skądś 2, opuszczać jakieś miejsce, znikać 1, 3;*

w-a zły 1, Strzelec 3, piorun 2;

w. nowym szlakiem 2, rychło 3;

w. – wpaść 2, siadać 1 ~ r. –ada 1, 3.

1. A to nas namniéy niechay nie obchodzi/ Ze nád niewinnym czáfem zły przewodzi. | ... W[zytko to Pan Bóg wywróci ná nicé:] ... Iáko nákoniec zły przedsię wypada/ A dobry w iego Máie[ta]cie siada. | *FgPieś 3,23.* **2.** wpa[zy piorun [lepy/ W[zy[tki]é gmáchy pobiega y pokrytę [klepy:] Potym nowym wypada [zlákiem niewidomy/] | *Jez 105.* **3.** á potym rychło (*Strzelec*) [am wypada] Za Niedźwiadkiem tuż w tropy: *Phaen 25,258.* ZB

2. wypadać *o piórach – powypadać, odzielić się od podłoża i pospadać ~ r. –áły.*

Wemnie [trzały mie[zkáia/ y ten bożek máły/ Ale mu pewnie w[zytki pióra] wypá[da]ły/ Bo fię nieda wypł[zyć nigdziéy z [erá mego/] | *Fr 2,94,10.* ZB

wyparzyć *zniszczyć coś szkodliwego, zalewając wrzątkiem, tu pozbyć się starości, odzyskać młodość przez zanurzenie we wrzącym naparze ziół ~ r. –yło.*

Potym go (*Peliasa*) czárownicá w koćiel wrzácéy wody| Wrzuciłá między ziółá: á ten nierzkác młody/ Ale áni w[stał żywy: iákoby to było| Kofztowné ziele/ coby [to lat wypá[rzyło.] | *FgPieś 6,32.* ZB

wypaść *spaść w dół, straciwszy punkt oparcia 8, wymknąć się, wysunąć się skądś 4, 7, opuścić gwałtownie jakieś miejsce 9, pojawić się, nagle wydostać się skądś 2, zostać pozbawionym czegoś, oddzielonym od czegoś, wyrzuconym skądś 1, 3, 6, w. z myśli = zostać zapomnianym 5;*

w-e, -ą człowiek, ludzie 1, 3, 6, 8, 9, twarzy 5, zdroj 2, dudki 4, czasza 7;

w. z pańskiej opieki 1, z ojcowskiej stolicy 3, z niej = gęby 4, z rąk 7, z nadzieje 6, z gmachu 8, z kościoła 9, z kamienia 2, oknem na dół 8 ~ r. –á[ł] 7 ~ w p. 9.

1. Y myśliem w [ercu [wym: tákzem ná wieki| Iuż wypadł ia niezczę[ny z pán[kiéy opieki?| *Ps 77,14*. **2.** á oto z kámieniá| Zdróy przeźroczyły wypadł nowego [trumieniá.| *Ps 78,28*. **3.** Y oni/ y dzieći ich/ y tychże dzieźdźice| Ná wieki nie wypadną z oycow[kiéy [tolice.| *Ps 132,24*. **4.** Pokryeś dudki w gębę/ ... więćci téż dośiaǵł pięścią gęby| Ze z niéy dudki wypadły: dziekuy że nie żęby.| *Fr 3, 15,6*. **5.** Iuż mi z myśli wypadły té obecne twarzy| *Pieś 1,7,7*. **6.** Poprawdzie mi nie práwie źle [erce tu[zyło.| Alećiem bárzo nagle wypadł z téy nádzieie| *Pieś 1,12,5*. **7.** Temu czá[zá z rąk wypádlá| *Sob 9,39*. **8.** A co mnie był nágotował| To [am máło nie[ko[ztował| Bowiém od wielkiégo [tráchu| Wypadł oknem nádól z gmáchu.| *FgPieś 5,44*. **9.** Co Synorix [ty[zac/ y iuż nieiáko iad w [obie czuiác/ zléknáw[zy [ye wypadł z kościólá| *Wzór 4*. ZB

wypchnąć *usunąć kogoś skądś, pchając, tu zmusić do wyjścia za mąż.*

Wypchną drugą zá męzá ledá iáko z domu| *Tr 19,95*. ZB

wypełnić *wykonać, co należało, co się przyrzekło 1, 2;*

w. oboje 1, wszystko 2;

w. szczerze 1, rzeczą samą 2;

w., wyrzec 2 ~ w p. 2.

1. Bo co iedno kto komu ábo mówić dobrze| Abo y czynić może/ oboies to [czodrze| Wypełnił| *Fr 3,30,9*. **2.** Ták podobno w[zytko łatwiéy [łowy wyrzec/ niżli rzeczą [ámą wpełnić. *FgPog 1*. ZB

wypędzić *zmusić do opuszczenia jakiegoś miejsca, wygnąć.*

Więźniów zacnych (*Radziwiłł*) náwiázal/ nie[stycháną plonu| Moc wypędził/ [am cáło wrócił [ye do domu.| *Jez 102*. ZB

wypić *połknąć jakiś płyn – o alkoholu 1–3, o truciznie 4;*

w. tak wiele 1, dwie (*szklanki?*) 2;

w., pić 3, wstać 3;

r. –iła 2 ~ w p. 4.

1. RAd się widzę v ciebie Gofpodarzu miły| Ale wypić ták wiele nie méy [ábey siły| *Fr*

2,23,2. **2.** iuż bych dwie (*szklanki?*) tym czá[em wypiałá| *Fr 2,70,2*. **3.** PRze zdrowie gofpodarz pije| ... á prze czyie?| ... Prze Królowéy: w[tać się godzi| Y wypić: *FrPij 2,26*. **4.** á w czá[zy była trucizná: którą gdy wypil/ oná klęknáw[zy przed ołtarzem/ té [łowá głó[em rzekłá: *Wzór 4*.

p. **wypity** ZB

wypijać *opróżniać jakieś naczynie, połykając zawarty w nim płyn 1,2;*

w. ją 2, do dna 1;

r. –ajmy 2.

1. Każe[z mi pić przeddzieki twé przemierzlé piwo| Ze do dna nie wypijam/ pátryz[zná mié krzywo.| *Pieś 1,18,4*. **2.** PRze zdrowie gofpodarz pije| ... pow[stawamy| Y tákże iá wypijajmy| *FrPij 2,4*. ZB

wypisać *opisać coś, utrwalić na piśmie; r. –ała.*

Próżnoś iéy ięzyk wrzynał| Bo w[zytko coś zniá poczywał| Krwią ná rąbku wypif[ata| *Sob 9,23*. ZB

wypity *połknięty płyn, tu o w. truciznie.*

Synorix ... zléknáw[zy [ye wypadł z kościólá/ á nie mogąc żadnéy rády wpytáy truciznie nálesć/ mordowaw[zy [ye długo/ téżé nocy vmárł. *Wzór 4*. ZB

wypleść się *o rozumie – uporać się z czymś, zrozumieć.*

IE[łt coś ná świećie/ kto chce pilno weyźrzéc wrzeczy| Z czego się dowcip wypléść niemoże człowieczy| *Fr 3,84,2*. ZB

wypłoszyć *przestraszyć i wypędzić skądś.*

Wemnie [trzały mie[zkáia/ y ten bożek má[ły| Ale mu pewnie w[zytki pióra wypadáły| Bo się nieda wypłó[zyć nigdziey z [ercá mego| *Fr 2,94,11*. ZB

wypłynąć *płynąć, dostać się gdzieś, wy-dostać się na brzeg 4, opuścić jakieś miejsce, tu w przen. o wypłynięciu oczu od ciągłego płaczu 1, o zniknięciu z pamięci 2, 3;*

w–e łani 4, człowiek 2, boży zakon 3, oczy 1;

w. płaczem 1, z pamięci czyjejs 2, z serca 3, na brzeg 4;

r. -ynał (:-inał) 2, 3, -ęły 1.

1. Pościel płaczem nápoię: płaczem wypłyneły| Oczy/ Ps 6,13. 2. Powinowaci do mnie przyftapic nie smieia| ... rowniem tak wyplynał| Z ich pamieci/ iakobych iuz na wieki zginał| Ps 31,27. 3. iam/ iak owca/ zginał| Szukay mie/ bo mnie twoy zakon z fercá nie wyplynał| Ps 119,176. 4. Niezczęfliwa to ziemia/ y brzeg niezczęfny| Gdzie tá łani wyplynie: Odp 520. ZB

wypowiedzieć wyrazić coś słowami 2, zerwać umowę 1;

w. kleskę, pobite głowy 2, wstydomi mir 1, słowy 2.

1. Vbóftwo/ hánbá wielka/ każe człowiekowi| Czynic/ y ciérpieć wzytko: iuz on y wtydowi| Mir dawno wypowiedzial/ y cnoćie nie dbaly| Poswieconey nie myśli dostepowác [kály.| Pieś 1,1,39. 2. Kto kleskę może/ kto pobite głowy| Tey cięzkiej walki wypowiedzieć [łowy?| Sz 352. ZB

wyprawa ubranie, bielizna, pościel, sprzęty, jakie dostaje, wychodząc za mąż, córka od swych rodziców.

Nie do takiéy łóznice/ moiá dziewko droga| Miała cię máć vboga.| Doprowadzić: nie takác dáć obicowála| Wyprawe/ iakác dáła.| Tr 7,14. ZB

wyprawić wysłać kogoś dokądś w określonym celu 1, 2, 4, 7-10, 12-3, uwolnić od czegoś 3, urządzić, zorganizować coś niezwyklego, zachować się niezwykle, sprytnie 5, 6, 11;

w-i Pan 1, człowiek 6, 9, pan 7, fig. szach. 12, hetman 10, Aleksander 8, Wodnik 11, bogini 13, kozieł 5, potrzeba 2;

w. posła 1, dworzanina 12, mnichy 9, dwu szpiegu 10, mię 13, cię 2, 7, czyjąś głowę 3, (taką) sztukę 5, 6, 11;

w. do Ejiptu 1, do Filandyjej 7, na Podole 9, do mnie 4, do ciebie 8, gdzie indziej 13, z domu 2, z pięknych miast 13, z noclegu 10, przeciw komuś 12, z czymś 8, z wątpienia 3;

w. foremniej 6, tak 4;

w., odesłać 4 ~ w. - zostawić 4, bawic 7, zabawic 1;

r. -awic 13, -awi 2, -awil 1, 4, 5, 7.

1. Potym ... postá przed niemi| Do Aegyptu (Pan) wyprawił: Ps 105,31. 2. Cokolwiek poczniesz/ bądź to dom cię zabawi.| Bądź cię z niego potrzebá dál[za wyprawi:] W[zędy nád [obá dozna[z pán[kiéy opieki| Ps 121,18. 3. A tak cię niechay próžno doktorem nie zowę| Wypraw z tego wątpienia moię proftá głowę| Fr 2,22,6. 4. Do lëndrzeiá. KTóry móy nieprziaciél/ ... Trzymał cię po té czá[y/ ... By mi cię nákoniec odesłał był cáto/ ... Ale cię ná žal wiet[zy tak do mnie wyprawił| Ze y ferce/ y du[zę przy [obie zostáwił| Fr 2,61,9. 5. Lecz kozieł taką [ztukę niedawno wyprawił| Ze ná w[zyftek świat znacznie rozum [wóy obiáwił| Fr 3,70,3. 6. Flis ma [wá rzecz ná pieczy/ á go[podarz niemniéy| Słuchaycie[z/ kto tu [ztukę wyprawi foremniéy| Fr 3,86,10. 7. Nie długoś [ye ná mies[cu z towárzy[ftwem báwił| Bo cię do Filándijey Pan znowu wyprawił| Pam 124. 8. A mnie też ALEXánder do ciebie wyprawił| Z tym w[zytkim/ cóś [ty[záta: Odp 373. 9. Ale vczyńcie áby ten porządek lichy| Wy każećie/ wyprawcie[z ná Podole Mnichy.| Zg 82. 10. z tego tám noclegu| Wyprawiłeś/ Hetmánie/ dwu świadomych [zpiegu| Jez 334. 11. A niech nigdy v ciebie nie będę prawdziwy| Ie[li ná brodzie takiéy nie wyprawię [ztuki| Ze ná wieki poniešie pamieć moiéy ruki.| Br 77. 12. Bo przeciw niemu/ pan woy[ká czarnego| Wyprawił takéż dworzániná [wego.| Sz 176. 13. Bogini/ ... Czy mie myśli[z gdzie indziéy z pięknych miaft wyprawić?| Mon 394. ZB

wyprawić się wyruszyć dokądś, opuszczając dotychczasową siedzibę ~ r. -awic.

Niechciałeś y ty długo w Witep[ku [ye báwić| Aleś wolał co prędzéy z woykiem [ye wyprawić| Y [zedłeś ku Wielizu| Jez 202. ZB

wyprawny wyćwiczony, wprawiony.

Bóg ná[z ... on pokorné/ ná górę [adza| ... Nie pátrza on ná dzielność wyprawnych koni| Ani oká zá chypkim [zérmiérem [kloni.| Ps 147,19. ZB

wyprawować *posyłać kogoś dokądś w określonym celu 2, wybawiać z opresji, wyzwalać 1;*

w. szpiegi w ziemię nieprzyjacielską 2, pobożnych z przygód 1;

w., strzec, modlitwy przyjmować 1;

r. –uje 1.

1. Bli[ko] iest pan tych/ którzy do niego woł[ia]... Pobożnym gwóli czyni/ modlitwy przyjmuie/ W nieb[ezpieczeń]stwie [trze]ze/ z przygód wypr[aw]uie. | *Ps 145,34.* **2.** Y [zed]leś ku Wielizu ... A [t]amt[ąd]eś przeważné wypr[aw]ował [z]piégi | W ziemię nieprzy[aci]el[sk]ą: *Jez 204.* ZB

wyprawować się *wybierać się, udawać dokądś, w jakieś miejsce ~ r. –ował.*

Wygl[ąd]a oyc[ę] mił[ego] [syn] mały/ Który mu kupi[ć] i[ar]m[ar]k[ę] obiecował/ Gdy [si]e do mi[ast]a r[ano] wypr[aw]ował. | *FgArc 4.* ZB

wyprowadzić *prowadząc, pomóc komuś dojść dokądś.*

Rzućmy się co napr[ę]cey/ á ná pokoy gdzie | Wyprowadzmy tę p[an]n[ę] (*Kasandrę*) vpr[ac]owan[ą]. | *Odp 558.* ZB

wyprowadzony *przymuszony do opuszczenia jakiegoś miejsca.*

Otóż Krzyżakom kwóli Czech Pol[sk]ę woiu[ie] | Ale wyprowadzony tóż v siebie czuie. | *Prop 114.* ZB

wyprzeć *używając siły, usunąć, wypchnąć coś z jakiegoś miejsca 1, wymusić, wydrzeć 2;*

w–e wiatr 1, człowiek 2;

w. d[ę]b 1, nie w–sz z rolej syna = *nie wymusisz narodzin syna z roli 2;*

w., burzyć 1.

1. wi[ę]tr ze w[zy]tki[ę]y siły | Burz[ę]c d[ę]b [t]ary wyp[ar]ł/ á ten wykre[con]y | Padł/ y dobr[ą] czę[ść] láfu [t]arł ná w[zy]tki[ę] [t]rony. | *Pam 63.* **2.** T[ak]żec y z rol[ę]y/ [syn]á/ żadnym obycz[ai]em | Niewyprze[ze]z/ bo ná to żonę po[ia]ć trzeb[ę] | *Dzie 119.* ZB

wypuszczony *zwolniony od uczestniczenia w czymś 2, uwolniony z niewoli 1;*

w. z wojny 2, z *Egiptu 1;*

w. bez trudności 1, prze lata zes[ze] 2;
r. –eni 1, –czony 2.

1. Dopi[er]o cudzym zlotem vbog[ac]eni | Bez w[zel]akiy(!) trudności [ę] (*Żydzi z Egiptu*) wpu[zc]zeni. | *Ps 105,70.* **2.** A t[am] siedzieli r[ad]z[ę]c oko[ło] Priám[á]. | Panthes/ Thymoetes/ Lámpus/ ... Antenor [zed]ziwy | Iuż prze lát[ę] [w]é zez[le] z woyny wpu[zc]zony (*war.* wypu[szczeni]) | Ale ná drug[ą] [t]ronę mow[ę] do[ś]wiadczony (*war.* mowce do[ś]wiadczeni). | *Mon 147.* ZB

wypuścić *wyrzucić w przestrzeń, w powietrze 1, 3, przestać trzymać w rękach 4, uwolnić kogoś od czegoś 5, w. z opieki = pozbawić opieki, przestać się opiekować 2;*

w–i Bóg (1), 2, człowiek 3–5;

w. strzały 1, słowo z ust 3, miejsce z opieki 2, dzban z r[ę]k 4, ojca z opieki i z prace 5;

w., ruszyć 1 ~ r. –puścisz 5.

1. Ru[zy]ł (*Bóg*) gromów/ y wypuścił ogni[st]é [t]r[ę]z[ę]y | *Ps 18,29.* **2.** Górá p[an]ka iest górá rodna/ y obfita | ... tu bóg o[bl]iwé | Mie[zk]anié [o]bie obrał: y niechce ná wieki | Tego mie[ys]c[ę] wypuścić z p[an]ki[ę]y [w]éy opieki. | *Ps 68,44.* **3.** Ie[ż]czem ia nie wypuścił [s]łow[ę] z v[st] [woich] | A to/ p[an]ie/ iuż dawno brzmi w v[st] [zu] twoich. | *Ps 139,7.* **4.** Dzbanie ... Trzymay [y]e ná mocy | Bo cię cał[ę]y nocy | Z r[ę]k niewypuścim/ *Pieś 1,3,23.* **5.** lecz przijd[ę] c[ę]a[ny] | Ze ti (*synu mój*) i mnie po[ze]gna[ny] / i ty piękne la[ny]. | A iako [m]ia[ł]e Orle/ [am] [si]e zgniazda [p]u[śc]i[ny] | A oyc[ę] iuż zopieki/ i z prace wpu[śc]i[ny]. | *Sat 300.* ZB

wypychać *pchając, wyrzucać, usuwać;*
r. –ała.

S[er]ce mi zbiegło/ ... do H[á]nny: t[am] bywa nar[ac]z[ę]y. | Tom był z[ak]azał/ by nie przyymow[á]ł | W dom tego zbieg[ę] / ow[oz]em wypych[á]ł. | *Fr 1,5,4.* ZB

wyrastać *rozwijać się, formować, jako część organizmu ludzkiego, zwierzęcego 1, 2, w przen. być ściśle z czymś złączonym 3;*
w. rogi jeleniom 1, z ramion skrzydła 2, jeźdźcy z koni 3 ~ r. –ają 1, 2, –áli 3.

1. Ielenióm nowé rogi wyra[st]ia[ny]. | *Pieś 1,14,17.* **2.** Iuż mi w ptak[ę] biał[ę]go wi[ę]r[ze]ch [y]e głowy mieni: | ... A z r[am]i[on] [ę]żeni[st]é [k]r[zy]-

dłá wyra[ftáia].| *Pieś* 2,24,12. **3.** Ták Pholus/ ták Eurytus ná koniech síadáli/ A proftakom fię zdáło/ że z nich wyra[ftáli].| *EpRadz* 64. ZB

wyraz odbicie, odzwierciedlenie, ktoś stworzony na czyjś wzór 1, 2, postać, kształt podobne do kogoś, czegoś, przypominające kogoś, coś 4, 5, coś, co obrazuje kogoś, jakoś go przedstawia 3;

człowiek jako w. boży 1, 2, konstelacje gwiazdne jako w. pokłękłego męża 4, ołtarza 5, rym (= *wiersz*) jako wyraz poety 3;

w. boży 1, swój własny 2, swój właściwy 3, żalony 4, pokłękłego męża 4, podobny ołtarzowi 5;

w. widać 4, idzie niebem 5.

na swój własny w. stworzyć k. 2, coś podać za swój właściwy w. 3.

1. Człowiek choc(!) wyraz Boży/ nie[po]sobny ná to/ Ani nálażł fortélu ná [zedziwé láto].| *FgPieś* 6,21. **2.** Ale y to nam pi[mem] podano od wieká/ Ze ná [wóy] wła[fn]y wyraz Bóg [two]rzył człowieká. | *Dzie* 78. **3.** á to ma[ż] rym ktemu/ Który ia myślę podać wiekowi przy[z]łemu/ Zá [wóy] właściwy wyraz/ zkąd mam być znáimoy/ *Marsz* 61. **4.** Nie dáleko téy główy okrutnégo wężá/ Widáć záło[fn]y wyraz pokłękłego mężá. | *Phaen* 3,62. **5.** WTYchże [tronach] pod żędłem práwie Niedźwiádkowi/ Idzie niebem podobny wyraz ołtarzowi. | *Phaen* 36,344. ZB

wyrazić oddać, ukazać, wiernie przedstawić 1, 3, wyprzeć, wypędzić, może zniszczyć 2;

w-i mistrz 3, czas 2;

w. postawę 1, początki i dzieje 3, ostatek 2;

w., trafić 1, kazić 2;

r. -ázi 2.

1. Káżdého vkłón tráfić: wyrazić po[st]awę: | *Tr* 12,7. **2.** GLód/ á práca miłóść kázi/ A o[st]átek czas wyrázi: | *Fr* 3,31,2. **3.** Z drugiéy [trony] záś/ tenże mi[st]rz początki dawné/ Y dzieie (*na proporcu*) był wyráził ná w[zy]tek świat [ławné] Słowień[kie: *Prop* 162. ZB

wyrażać przedstawiać, obrazować 2, zewnętrznie kogoś, coś przypominąć, być podobnym 1, 3;

w-a twarz 1, *Helena* 2, *gwiazdy* 3;
w. różą oboję 1, bitwy obie 2, osobę 3;
r. -ájá 3, -áá 2.

1. VKaż mi fię/ Mágdálenu/ vkaż twarz [woię]/ Twarz/ która práwie wyraża różą oboię. | *Fr* 3,28,2. **2.** Tę (*Helenu*) w iéy domu nálażlá/ á oná wiązáłá/ Oponę/ w któréy bitwy obie wyrażáłá/ Troiáń[kiégo] rycér[st]wá z Gréki walecznémi/ *Mon* 124. **3.** Pod záiaćowym brzuchem imion [wych (*gwiazdy* pomniejsze)] nie máia: | Bowiém áni o[fo]by żadnéy wyrażáia. | *Phaen* 34,317. ZB

wyrodny taki, który się wyrodził, nie otrzymał dobrych cech swego rodu, tu gatunku.

Obróćili (*Krzyżacy*) [wé] groty ... Nie ná pogány/ ále ná [wé] dobrodzieie: | P[ó]w przykładem wyrodných/ którzy z wilki máia/ Dobry pokóy/ á [tá]do zwierzoné drapáia. | *Prop* 38. ZB

wyrodzić się urodzić się gorszym, pozbawionym dobrych cech swej rodziny;
r. -ili (: -yli).

Prze Bóg/ tychże[my] oyców dzieci? czyli/ W ták krótkim wieku[my] [ye] wyrodzili? | *Pieś* 1,13,18. ZB

wyrok Boga (*Stwórcy i Władcy*) – boża decyzja, wola, nieodwołalne zrządzenie, też obowiązujące wszystkich boże prawo 1, 2, 6–8, 10–8, 20–1, 26, Boga (*Sędziego*) – werdykt dotyczący postępowania człowieka, osądzenia dobra i zła 3–5, 9, 19, 32–3, bóstw – decyzja, werdykt fortuny, Marsa 23, 25, ludzki – czyjaś decyzja, werdykt w spornej sprawie, opinia w jakiejś kwestii 22, 24, (jak sędziego) 28, werdykt króla, sejmu, rozstrzygnięcie zgodne z jakimis umowami stron 27, 29–31;

w. Pański (twój, jego, swój) 1–20, 32, 33, święty 5, wieczny 26, ogromny 6, luby 28, twój 22, fortuny 25, Marsa (23), biskupa 24, króla (27);

w., -i są prawdziwe 4, szczyra prawda 13, stateczne 4, 17, sprawiedliwe 4, (5), trwają na czasy wieczne 17, wiążą świat 7, zagrzmiął z nieba 6, na ludzkiej chęci wiszą 24, komus nie kmyśli 29, jakiś w. zwyciężył 26;

w. uczynić 23, czynić nachyło 30, dać komus poznać 14–5, podać 27, powiedzieć 20, oznaj-

mić 21, wiedzieć 1, w sercu chować 9, przy w-ach stać 10, z w-u coś dać 31, na *czyimś* w-u przestać 22, w-u czekać 2, w-ów strzec 11-2, pilnować 18, naszladować 8, do w-ów wzdychać 16, należeć prawdę w-em 3, *czymś komuś* w. zapłacić 28, z w-u *bożego* przeciąć k. 32, coś na w-u fortuny zawisło 25;

w., zakon 8, 11, 16, 19, 21, rozkazanie 19, sądy 21, nieszczęście 26, prawa 19;

r. -oku 22, -roku 23, -okiem 3, -oki 20, -yroki 7.

Ps: 1. mój Boże/ ... przez mię będzie wiedział/ Świat twé wyroki/ boś mi w głos powiedział/ Tyś mój [yn/ 2,19. 2. Pow[tań/ o pánie wieczny/ ... oto lud w wielkiéy gromádzie/ Wyroku twégo czeka/ 7,17. 3. o [ędzia niená-gániony/ ... Do twégo [ądu ia [ye wciekam/ ... Ty [wym krzywégo vpátruy okiem/ A naydzi prawdę [woim wyrokiem/ 17,8. 4. Wyroki pán[kié w[zytki [ą prawdziwé/ W[zytki [tá-teczné/ w[zytki [práwiedliwé/ 19,39. 5. Bo co [práwiedliw[zego/ wiekui[ty boże/ Nád twoie święté wyroki być może?/ 48,28. 6. Twój ogromny wyrok zágrzmiał z niebá/ A ziemiá [ye trzę[ta/ iáko trzebá/ 76,15. 7. Pán ná[z to iest bóg práwy: iego wyroki/ Wiáza w[zytek swiát/ iáko w [obie [zyroki/ 105,11. 8. Szczęśliwi/ którzy [ye pán[kim zakonem [práwuiá/ Którzy páná/ y wyroków iego ná[zláduiá/ 119,2. 9. W [ercu chowam twé wyroki/ bych był praw od zło[ci/ Vcz mię/ nieśmiertelny pánie/ twéy [práwiedliwó[ci/ 119,11. 10. Przy twoich wyrokách [toię: nie gárdzi mná/ pánie/ 119,31. 11. Náuczyły mię/ [trzédz twoich wyroków/ kłopoty/ Pożyteczniey[zy zakon twych v[ft/ niż kruzec złoty/ 119,71. 12. Kto twoich (*Boże*) wyroków [trzeże/ zemná niech [ye zna[za/ 119,79. 13. Szczyra prawdá twé (*Panie*) wyroki: 119,86. 14-5. Smi[uy [ye/ á day mi poznać [wé wyroki/ pánie/ Day mi poznać [wé wyroki/ boże nie[two-rzony/ 119,124-5. 16. Vprzédzam switánié/ do twych wyroków wzdycháiąc/ Vprzédzam [traž/ w twym zakonie świętym rozmyśláiąc/ 119,147. 17. w[zytki [ą [táteczné/ Wyroki twoie/ y mu[za trwác ná czá[ty wieczné/ 119,152. 18. á ia twych (*Boże*) wyroków pilnié/ Które drożéy/ niżli korzy[ć nawięt[za/ [záciué/ 119,161. 19. Chwalon z v[ft mych

będzie[z/ gdy mi ziawi[z (*Boże*) práwá [woie/ ... [práwiedliwé [ą wyroki twoie/ ... v mnie twé ważné ro[kazánié/ ... zakon twóy moje kochánié/ 119,172. 20. Pánu day cze[ć/ ... Który [koro ziemi [wé powié wyroki/ Słowá iego nie ciérpiá żadnéy odwłóki/ 147,29. 21. Ten wyroki/ ten [ądy [wé Iákobowi/ Ten oznaymił zakon [wóy Izráhelowi/ 147,37.

22. Do prziiacielá. ... A ia przestánę ná twoim wyroku/ Iáko mam trzymác o téy ko[ci z boku (*o kobiecie*)./ Fr 2,13,9. 23. Cny Láchu: kto wié/ iemu (*Turkowi*)/ czyli tobie/ Sczę[ćci chce [tużyć? á dokąd wyroku/ Mars nie vczyni/ nieu[stępy kroku/ Pieś 2,5,27. 24. w[zákze wyroki twoie (*biskupa*)/ Ná ludziéy chęci wi[za: Pieś 2,20,30. 25. á ná[zé rozmy[ty/ Ná wyroku niepewnéy fortuny záwi[ty/ Pam 104. 26. Zwyciężył wieczny wyrok/ y nie[czę[ćci twoie/ Ześ ty/ o zacy Hrábiá/ nie pómniác ná [woie/ Nieprze[pie-czeń[stwo/ przed[ie[ć wsiadł w okrét wy[oki/ Pam 165. 27. Profili potym Krolá/ áby wedle práwá/ Po[ta[pił/ á zá wiet[za czę[ćciá wyrok podał/ Odp 365. 28. Toli on [lawny vpomi-nek/ Albo pámiętne: ktorym luby/ Sędziemu wyrok ze [wzech Venus/ Bogini piękniey[za zápláciá/ Odp 440. 29. Wyrok ná[zym nie kmy[li/ przed[ie[ć go trzymáia/ Ale [ye Niemcy czego[wiécéy domagáia/ Prop 87. 30-1. Potym Czech wyrok czyni Polakom náchylo/ Ale [czę[ćci Krzyżakom y w tym nie[tużylo/ Bo miá[to złotá/ ktoré z wyroku dáć mieli/ Srebro kádlí/ á tego Polacy niechcieli/ Prop 121-3. 32. Oto Pán[ki Aniół [toi/ trzymáiąc miecz goły/ A tym z wyroku Pán[kiego/ prze-tnie cie ná poły/ Zuz 194. 33. Ták mówili: ále to nie był wyrok pán[ki/ Mon 307. ZB

wyrozumienie zrozumienie, pojęcie sensu, tu wypowiedzi.

AN.<tenor> Te (*Kasandry*) [łowá/ krolu/ nie [ą ku wyrozumieniu/ Názyt trudne: á zgo[á tobie/ y oyczyznie/ Vpad opowiadáia/ Odp 559. ZB

wyrósć rosnąc, pojawić się, uformować się, rozwinąć 1, 2;

w-e różga 2, latoroski 1 ~ w. w czernie, w gałęzi 1, z pnia 2;

w., ku górze iść 2.

1. Piérwéy/ niż w czérnie latoro[tki nowé/ Albo wyro[fta(!) w gá[łézi g[łogowé/ Niech ié [furowo/ y z korzeniem żywym/ Wicher wykręci Ps 58,22. **2.** á ze pniá przed[fié/ Nowa rozgá wyro[ftá/ y nád nádzieié/ Prętko ku gorze idzie. Odp 538. ZB

wyrwać *rwąc, wydrzeć, wyciągnąć kogoś, coś z czegoś, wydobyć skądś, uwolnić z czyichś rąk 1, 3, 6–8, 10–8, 20, wyzwolić, wybawić kogoś od czegoś złego 2, 5, 9, 19, rwąc, wydzierając, zniszczyć 4, 21;*

w–e Bóg, Pan 1–18, człowiek, ludzie 19–21;

w. mié 1, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 14–8, je 2, 4, nas 11, go 6, lud 12–3, nogę 20, korzeń 21;

w. k. z (*lwiej, srogiej*) paszczeki 1, 11, 12, z okrucieństwa k. 9, z niewolej, niewoli 2, 19, z (nieprzyjacielskich, okrutnych, nielutościwych, złemu nieprzyjacielowi, nieprzyjaciół) rąk 3, 6, 7, 10, 14, 15, 17–8, z trudności 5, z błót 8, z powodzi 16, z śmierci sideał 20;

w. z korzeniem 4, ręką swoją 13;

w., ratować k. 19, powstać na ratunek 2, spuścić rękę 16, wyswobodzić z cz. 20, wybawić 8, 9, nie dać tonać 8, wysłuchać 8, wygładzić 4;

r. –ecie 21.

Ps: **1.** Nieprzyjaciół mój/ iáko lew okrutny/ Szuka méy du[ze/ ... Z iego pá[zczeke ié[li mié/ mój Bo[że/ Ty [am niewyrwie[ze/ nikt mié nie w[pomo[że./ 7,6. **2.** A pan ... Pow[stá[ne ia (powiáda) ná ratunek [mutnych/ A wyrwie ie z niewoléy Tyránnów okrutnych/ 12,12. **3.** pan/ ... Wyrwał mié z nieprzyjaciół[kich rąk niepobożnych/ 18,35. **4.** Ták oni (*przeciwnicy Boga*) w twoim gniewie nieznośnym zgoráia./ Y z korzeniem ié wyrwie[ze: á ich plemie/ pánie/ Ták wygładzi[ze/ ze áni pámiátka/ zo[stánie./ 21,21. **5.** Pełné mam [erce nieznośnéy zálości/ Ty mié [am/ pánie/ wyrwi z tych trudności./ 25,42. **6.** Nieprzyjacielem głównym zły dobremu/ Ale go zázwdy pan wyrwie z rąk iemu./ 37,78. **7.** BO[że/ ... Wyrwi mié z rąk okrutnych nieprzyjaciół moich./ 59,2. **8.** pánie/ ... Wy[stuchay mié ... Wyrwi mié z błót/ wybaw mié z rękú niepobożnych/ Nie day mi tonać w powódz rzék możnych./ 69,33. **9.** pánie/ ... Wybaw mié z rąk cz[łowieká nie[práwiedliwego/ Wyrwi mié z okru-

cień[stwá cz[łowieká ciężkiego./ 71,8. **10.** Szczéra prawdá twé (*Panie*) wyroki: wyrwi mié z rąk złemu./ 119,86. **11.** Pánu bogu niechay cześć bédzie ná wieki/ Ze nas raczył z ich [rogiey wyrwać pá[zczeke./ 124,10. **12–3.** Chwalcie páná/ ... Który Aegypt pokarał ... Który lud [wóy z ych wyrwał okrutnéy pá[zczeke/ ... Wyrwał niezwyćieżoną možná ręká [woia/ 136,21–3. **14.** Do ciebie ia/ bo[że żywy/ Vciekam [ye ... Wyrwi mié z ręki ciężkiemu/ Nieprzyjacielowi mému./ 142,23. **15.** pánie/ ... Wyrwi mié z rękú nieprzyjaciół [rogich/ 143,29. **16–7.** Pánie/ ... Spuść rękę [wa/ wyrwi mié z powodzi [trá[ziwych/ Wyrwi mié z rękú nielutościwych/ Nieznáomego ludu: 144,17–8. **18.** 144,26 jak nr 17.

19. A cóz rádzi[ze/ Iendrzeiu? ... Rátuy mié iáko mo[że[ze/ á wyrwi z niewoli/ Niewie[ze iáko niewdzięczna miło[fc w [ercu boli./ Fr 2,53,15.

20. Ani ty wy[wobodzi[ze [erca z ciężkiéy trwo[gi/ Ani z okrutnéy śmierci sideał wyrwie[ze nogi./ Pieś 1,1,8. **21.** Ale nic gruntownégo [táwić nie mo[że[cie/ Poki tego korzenia złégo nie wyrwie[cie./ Ná którym [porny ro[sté[rc y niezgodá roś[cie/ Zg 56. ZB

wyrwać się *uwolnić się, wydostać się skądś 1, nieoczekiwanie, nagle podjąć jakąś czynność, wyskoczyć 2, 3;*

w. z podchłopia 1, z kąta 3, z prędką mowa 2;

r. –á[á 1, –á[li 3.

1. A kát iéy prósi by [ię ku mnie miá[á/ Teraz [ye ma[łpá z podchłopia wyrwá[á./ Fr 1,28,3. **2.** Wyrwał [ię ktoś z prętką mowa/ Towárzy[ze/ Fr 3,18,6. **3.** Skoro wy[stly/ áci [ie dwá s kátá gdzieś wyrwáli/ Zuz 59. ZB

wyrzywać *oswobadzać, uwalniać 1, wyciągać skądś 2;*

w–a Pan 1, 2;

w. nędzne 1, Dawida 2, z rąk srogich 1, z dziwnych toni 2;

w., nie dać trafić 1;

r. –ywasz 2.

1. Pánie/ ... ty vbogich/ Trapić możniey[zym nie da[ze: ty z rąk [rogich/ Nędzne wyrzywa[ze./ Ps 35,30. **2.** Ciebie ia ... pánie/ ... Wy[stáwiác bédę gę[slámi [wémi/ Który ... Dawidá z dziwnych toni wyrzywa[ze./ Ps 144,24. ZB

wyrzywać się *gwałtownie starać się być w czymś pierwszym, usilnie zabiegać o pierwszeństwo;*

w. przed insze ~ r. -ywać.

Tyś (*Radziwille*) [ye począł ... przed in[że wyrzywać] Chcąc nietylko łożową czę[ścią] Pánu [wemu] Lecz téz y of[tra] [zábłą kredencowác iemu] *Jez 94.* ZB

wyrządzać *dopuszczać się czegoś, krzywdzić kogoś ~ r. -áli.*

Pomni/ w[zechmocny pánie/ co nam wyrząd[zi] Edomczycy: iako w ná[st] ciężki dzień wo[łá]li/ Zágubcie ten zły naród/ *Ps 137,13.* ZB

wyrzec *wymówić, wypowiedzieć, wyrazić coś słowami 3, 5, 10–18, orzec, rozstrzygnąć, wyrazić o czymś sąd 9, o Bogu – wyrazić, ogłosić swoją wolę słowem, rozkazać, stwierdzić coś 1, 2, 4, 6–8;*

w–e Pan, Bóg 1, 2, 4, 6–8, Helena 16, Daniel 15, błazen Gąska 10, król trojański 17, człowiek 3, 5, 9, 12–4, 18, czyjś głos 11;

w. słowo (straszliwe, jedno, swe święte) 1, 2, 5, 8, 10, te słowa 17, głos taki 16, wieśne wczasy i pożytki 11, co 3, 6, 7, 15, co lepiej 9, to 14, 18, wszystko 12;

w. raz 4, słowy 12, usty 7, przez ty słowa 15, swoim słowem 6, dostatecznie 15;

umieć w. słowo grzeczy = *potrafić rozsądnie mówić 10;*

w., zagrzmieć 1, kazać 2, wystrzelić, uderzyć 18, rozejść się 14;

słowy w. – rzeczą wypełnić 12;

w. jako słowo wprowadzające mowę niezależną, przytoczenie 4, 16 ~ w p. 12.

1. Zagrzmiał niebem pan/ y wyrzekł słowo [trá]zliwé/ Grad leciał/ á z grádem węglé pádáły żywé./ *Ps 18,27.* 2. W[zy]cy niechay [ye klániáią pánu.] Bo iedno słowo wyrzekł/ ták w[zy]tko [tánę]ło/ Co kazał/ w[zy]tko wnet [kutek wzię]ło./ *Ps 33,17.* 3. Co wyrzekę/ w[zy]tko (*ludzie nieżyczliwi*) opák wywracáią/ By mi iedno [zkodzić/ ná to pieczą máią.] *Ps 56,13.* 4. Raz Pan wyrzekł/ tá rzecz dwoiá/ Władza/ y litość/ ief[te] moiá:./ *Ps 62,33.* 5. Lecz mnie tylko bogiem wyzna[st] [woim/ Któryć w wciśnieniu twoim] Do wolności pomógł: wyrzecz słowo/ A w[zy]tko ma[st] mieć gotowo./

Ps 81,31. 6. Chybić niemoże/ co ty (*Boże*) kiedy [woim] Słowem wyrzecz[st]: *Ps 93,14.*

7. SZczęśliwy człowiek prawdziwie/ Kto w boiáźni páń[kiéy] żywie:/ Gotów pełnić/ co on [wémi] Wyrzekł v[ty] naświé[t]z[émi.] *Ps 128,4.*

8. On wyrzekł [wé] święté [łowo/ A świat [táná]ł wnet gotowo./ *Ps 148,13.* 9. Smiertelna/ ... twoiá dziewczká byłá:/ Póki iéy zá-

mierzony krés był/ poty żyłá:/ Krótko w prawdzie: ... A wyrzecz téz co lepiéy/ nie łączno przypada./ *Tr 19,120.* 10. Nagrobek Gąsce.

... Gą[sko] iuzes w dole/ A czarnéy Persephonie [zpaczkuie]z przy [tole.] A du[st]yce się śmieiá/ ze ten/ co by grzeczy/ Słowá wyrzecz nieumié

nowy cięń człowieczy./ *Fr 3,79,7.* 11. Dzień tu: ále iá[st]né zorze/ Zapádłyby znowu w morze/ Niżby mój głos wyrzekł w[zy]tki/ Wieśné wczá[st]y y pożytki./ *Sob 12,59.* 12. Ták podobno w[zy]tko łatwiéy [łowy] wyrzecz/ niżli rzeczą [ámá] wypełnić. *FgPog 1.* 13. roz[stá]pmy się oto/ Vy[st]rzemy/ gdzie nas wiécey: ledwe wyrzekł/ á iuz[st] W[zy]cy ná nogách [tali/ y [swe] mieycá bráli./ *Odp 360.* 14. A namá téz ku obiádu pokwápić sie godzi./ To wyrzek[st]y/ roze[st]zli sie/ *Zuz 47.* 15. W[zy]cy ná on głos (*Daniela*) [tánę]li/ y chcieli koniecznie/ Aby/ co chce przez ty [stowá] wyrzekł do[st]átecznie./ *Zuz 160.* 16. Ná té [stowá] Helená głos wyrzekłá ták:/ Wáżné ief[te] twoie oycze v mnie ro[kazánié:] *Mon 170.* 17. Potym té [stowá] wyrzekł zacny król Troián[ki:] Słuchay mie Troiáninie/ *Mon 308.* 18. To wyrzek[st]y/ wy[st]rzelił of[st]cep/ y verzył/ Pari[á/ *Mon 355.* ZB

wyrzec się *wyprzec się czegoś, zrezygnować z czegoś, wybierając coś innego;*

w., wzgardzić.

Ktorzi [wym zawołanim/ i dari bo[kimi] Wzgardziw[zi/ towarzys]t[wo] wzięli z be[st]ijami/ I wyrzekli się nieba [pro[st]nymi [prawami.] *Sat 330.* ZB

wyrzeczon, wyrzeczony *wymówiony, wypowiedziany 1, 2;*

w. mowa 1, war. słowo 1;

być w. z oraculum 2 ~ w p. 2.

1. To mówił Agámemnon: á in[st]y Grékowie/ Prze[st]awáli ná iego wyrzeczony mowie (*war. wyrzeczonym słowie*)./ *Mon 456.* 2. Obyczáymi [stá]rémi [st]oi rzeczpo[st]polita Rzym[ka/

y mężmi: który wier[ze] (mówi Cicero) y krótkością/ y prawdą zda [ye iakoby z orákulum był wyrzeczón: Wr 8. ZB

wyrzucać usuwać coś, co jest zbędne, niepotrzebne, pozbywać się czegoś.

Wyrzucać co z frázek nie zda mi [ye, bo to iest iakoby du[za] ich. LJan. ZB

wyrzucić pozbyć się, usunąć skądś coś nieprzydatnego, niepotrzebnego 3, 4, kogoś niepożądanego 2, obrzucić czymś kogoś, wypać coś na kogoś, tu w przen. 1;

w-i Bóg 2, 3, nieprzyjaciele 1, poganin 4;

w. chwałę Pańską z kościołów 4, popędliwość na k. 1, komuś gwóli pohańce 2, leda co 3;

r. -cili 1 ~ w p. 4.

1. W[zy]tki [woie fortéle (nieprzyjaciele) ná mié obróćili/ W[zy]tkę [wą popędliwość ná mié wyrzucili/ Ps 55,6. 2. A pan lud [wóy wybrány ... przeprowadził w cále: ... Y wyrzucił im gwóli pohańce butliwé/ A miedzy nie podzielił włości o[obliwé.] Ps 78,99. 3. Bo ledá co (Panie) wyrzuci[ze] to my/ iáko dzieći/ W táki tréter/ że z[obá wyniešiem y śmieći/ Fr 1,101,5. 4. á (poganin) wyrzuciw[zy] z kościołów prawdziwą chwałę Pán[ka(!)/ Máchometowi [wemu ié poświęći. Wr 8. ZB

wyrzucony usunięty skądś jako nieprzydatny, zbędny 1, o nieprzyjacielu – wypędzony 2;

w. Moskal 2, czyn 1;

w. z Wieliza, Ušwiata, Newla 2, z domu 1;

w., wzgardzony 1;

r. -ony 2, -cony (: -dzony) 1.

1. Iáki ná śmiećiach leży z domu wyrzucony/ Wiotchy czyn/ takim ia iest od ludzi wzgárdzony/ Ps 31,29. 2. Z Wielizá y z Všwiátá/ z Newlá (Moskal) wyrzucony/ Ie-żierzy[zczu/ Zawłóciu niemogł dác obrony/ Jez 181. ZB

wyrzutny rozrzutny, zbytnio czymś szafujący ~ r. -utny.

Tu siedzi/ ... luba ro[ko]z/ y zbytek wyrzutny/ Pod nimi nędzá p[re]dka/ y žal [mutny./ FgPieš 1,23. ZB

wyrzynać wycinać jakimś ostrym narzędziem coś gęstego, zbitego.

A Król Grécki dobyw[zy tá[aká o[tręgo/ ... Owcóm po gársci wełny wyrzynał przy głowie/ Mon 273. ZB

wysada sadzenie się na przepych, wystawne życie.

Bo [koro zágrzmi twa pom[ftá nád niemi (złymi ludźmi)/ Y pan/ y páń[ftwo] zginá w ocemgnięniu/ ... A ich władánia/ ich wy[á]dy/ pánie/ Śmiech tylko ludzki w mieście twym zo[ft]anie./ Ps 73,41. ZB

wysadzać się popadać w przesadę w jakichś działaniach, przesadnie się czymś popisywać 1, 2 ~ w p. 2.

1. Ani [ye ia ná wielkie názyt ka[ze] rzeczy/ Ani [ye ia nád rozum wy[ad]zam człowieczy./ Ps 131,4. 2. Iż tedy dawnych królów żywot/ á przytym ... y poddanych mizerny [ye zda przeciw ná[zym] dzišiey[zym] po[politym] vtrátóm: niemá[ze] [ye czemu dziwować: bo oni tym iáko [kázá] rzeczy[opolitý] gárdžili/ ná co my [ye dziš wy[ad]zamy. Wr 11. ZB

wysadzić spowodować gwałtowne wypadnięcie czegoś, wyważyć 2, wynieść, wywyżczyć, tu przen. 1;

w. brodę z miejsca 2, krzaki 1;

w. lekkim razem 2, nad inne 1;

r. -ádził 1.

1. Poru[ze] [ye/ o możny pánie/ z [wéy] świętý [tolice./ ... Miéy ná pieczy krzaki (winnice)/ którész nád inné wy[á]dził./ Ps 80,32. 2. Mam coś o[obliw[ze]go/ co tak lekkim rázem/ Brodę z miey[ca] wy[á]dzi/ że ani poczuie/ Br 81. ZB

wysadzić się wysforować się, zostawić innych za sobą, zając pierwszą pozycję 1, zacząć się, zrobić zasadzkę 2;

w. nań 2, przed inne 1, naprzód 1, z łukiem 2 ~ r. -ádził 1, 2.

1. Aż iednym rázem czarny [ye powádził/ Co sie był naprzod przed in[ze] wy[ad]ził./ Sz 184. 2. Ale sie bárzo tą nádzieią zdrádził/ Bo sie nań z łukiem czarny Pop wy[á]dził./ Sz 308. ZB

wysadzony *zajmujący widoczną, wyeksponowaną pozycję, tu wystawiony na osąd, poddany osądowi 1, usunięty z miejsca, doszczętnie zniszczony (o warowni) 2;*

w. na sąd ludzki 1, z gruntu 2;
r. –ony 2, –eni 1.

1. Królowie/ y przełożeni/| Ná sąd ludzki wy[ądzeni/| ... Daycie pánu cześć [póleczenie/| *Ps 148,30.* 2. Kiedy Stárodub z gruntu wy[ądzony/| Pod miecz okrutny lud wydał zwierzony/| *Pieś 1,13,11.* ZB

wyschnąć *stracić wilgoć, wodę, zrobić się suchym 2–4, przen. skurczyć się, zmniejszyć się 1;*

w–y wody 3, morze 2, Susza 4, moc czyjaś i siła 1;

w. *czyimś* fukiem 2, przed gorącym 3, jako skorupa spalona 1;

1. Moc moia w[zyfká/ y siła wrodzona| Wy[chłá ták/ iáko [korupá [palona.| *Ps 22,42.* 2. Znácna twoia wielmożność: twym fukiem [urowym| Morze wy[chłó: á oni goścíncem gotowym| Miedzy dwa wodné mury [fony bród przebyli/| *Ps 106,20.* 3. Albo gdzie śniegi pánuia/ y lody/| Albo gdzie wy[chły przed gorącym wody/| *Fr 2,37,8.* 4. Tým Kniáz Połocko [tracił/ ... Su[za wy[chłá/ Sytná zbył/ Krafné pádły ściány/| Turówla iuz nie iego/ *Jez 153.* ZB

wysep *ład otoczony ze wszystkich stron wodą, wyspa 1, 2, 4, w. szczęśliwe – w mitologii pośmiertny raj dla ludzi sprawiedliwych, dobrych 3;*

w. morskie 1, niezliczone 2, z wód wynurzone 2, szczęśliwe 3;

w–om prawa dawać 1, k. na w–y zaprowadzić 3, na w–e nocować 4;

w., ziemia 2, morze 1, raj 3.

1. Królowie/ którzy morzem władáia/| Y wy[pom mor[kim práwá dawáia/| Dary ponio[ą: *Ps 72,30.* 2. bóg ná[z pánuie:| Niech [ye ziemiá ráduie/| Y wy[py niezliczoné/| Z wód mor[kich wynurzoné/| *Ps 97,3.* 3. Czyliś do Ráiu wziętá? czyliś ná [zczęśliwé| Wy[py zaprowadzoná? *Tr 10,6.* 4. Bom nigdy nie czuł w [sercu tákowej miłości:| Ani kiedym cię ... Z Lácedemoń[kich [sam nió[st onych

kráiów [táwnych/| Y nocował ná wy[pie/ morzem otoczony/| *Mon 439.* ZB

wysiadać *wychodzić z jakiegoś środka lokomocji 1, 2;*

w. Greczyn 1, Antenor z Priamem 2;

w. z morza 1, z woza 2;

w., wjachać 2, coś wojować 1 ~ r. –áli 2.

1. Lecź iefli z niczym po[stowie odiáda/| Te-goź dnia nowin [tuchaymy/ ze Graeczyn| Z morzá wyfiáda/ y ziemię woiuie/| *Od p 15.* 2. A kiedy między woy[ká oboie (*Antenor z Priamem*) wiácháli/| Zá[ftánowiw[zy konie/ z wozá wyfiadáli/| *Mon 266.* ZB

wysiąść *p. wysieść*

wysiec *tnąc szabłą, mieczem wyciąć, pozabijać 1, 2;*

w. młódź 1, ostatek wojska 2;

r. –ekli 2.

1. On [wóy lud wlubiony/ ... Przywiódl ná oftré miecze: y ná ciężkie boie/| Młódź wysieczono/ páunny ślubu nie czekały/| *Ps 78,117.* 2. A Pop tym czáfem z Rycerzem wyciekli/| Of[átek woy[ká białego wyfiekli/| *Sz 442.* ZB

wysieczony *wykoszony, wycięty.*

Miéy ná pieczy krzaki (*winnice*)/| którés nád inné wy[ądził/| Wysieczoné w ogniu leża/| *Ps 80,33.* ZB

wysiedzieć się *ostać się, uchronić się przed czymś, wytrwać, wytrzymać, utrzymać się 1–4;*

nie w–i Bóg 2, 3, pasterz z bydłem 1, Wąs 4;

nie w. przed *Brodą* 4, przed nią (swawolą) 2, na skale 1, wcale 1;

r. –edział 4 ~ w p. 2, 3.

1. Z ludźmi po[połu y miá[ta/ y grody/| Nieuśmierzoné zátopiły wody:| Nie wysiedział [ye pástérz z bydłem wcale/| Ná żadnéy [kále/| *Pieś 2,1,19.* 2. á kto pod práwem żyć niechce/ ten pod Tyránnem muśi: bo to iuz of[átni mun[ztuk ná [swawolą:| Ináczy niewysiedziały [ie przed nią/ ... y Bóg w niebie. *Wr 13.* 3. w[zytko mu (*pijanemu*) równo: y Bóg [ie czáfem nie wysiedzi. *Pij 3.* 4. á

Wodnik ták mu odpowiedział:| Owa y tyś fie przed tą pánia (Broda) nie wysiedział| Waśie/ Br 74. ZB

wysieść opuścić jakiś środek lokomocji, tu okręt, wysiąść 1, 2;
w. na brzeg 1, z morza 2;

1. A zá przyiąznią wiátrow/ y dobréy pogody| Wyśiadłes na brzeg Pru[ki/ krom w[zelákiéy [zkody.| Pam 112. 2. Mnie też czas będzie vchwyćć fie brzegu| ... Wyśiadw[zy z morzá/ gdzim Widę przeymował| Który po wodach Auzoń[kich żeglował.| Sz 597. ZB

wyskakować wydobywając się z wnętrza czegoś, ukazywać się nagle, gwałtownie;
r. -ują.

Ná głos pán[ki z obłoków ognie wykákuią| Ps 29,13. ZB

wyskoczyć wydobywszy się z wnętrza czegoś, pojawić się nagle, gwałtownie 1, wydostać się skądś pospiesznie, biegiem 2;
w-y ten niecnota 2, zdrój z skały 1;
w., wydrzeć się komuś, odemknąć wrota 2.

1. Ná twoié ro[kazánié zdróy wykoczył z [kály| Ps 74,31. 2. Ale miał z nas obu mocy ten ifty niecnotá| Wydárł fie nam/ y wykoczył/ odemknaw[zy wrotá| Zuz 144. ZB

wysłać wyprawić w drogę do jakiegoś celu 1, wystawić do gry 2.

1. Téryze nocy żonę [wa/ y Kniáziá Fiedorá| Z żoną iego/ y z brácká z Stáryckiego dworá| Do Moskwy wysłał: Jez 283. 2. Krol czarny/ ... Vciekł fie y [am do lep[zey obrony.| Wysłał Krolową w [málcowáney zbroi| Sz 343. ZB

wysłany posłany, wyprawiony w drogę w jakimś celu.

Szyper głósem záwoła/ ... niżem ia do Gdań[ká [ye ru[zył:| Iuż były przeciw tobie (hrabia) wy[łané okręty:| Pam 203. ZB

wysławiać głosić chwałę, wychwalać, sławić 1-6;

w-ą ludzie 1, 5, panienki 2, Orfeusz 6, królestwa świata 3, rym 4;

w. Pana 1, 3, (5), jego miłosierdzie i prawdę 4, bogi 6, rycerstwo 2;

w. rymem i gęśłami 5;

w., wynaszać 1, chwałę i psalm dać 3, śpiewać 2;

w. k. 2, 3, 6 coś 4, k. czymś 5, k. z kimś 1; r. -ajcie 1, 3.

1. Zemną w[zy[cy páná zemną wy[ławiaycie| Imię iego święté wzgóre wynafzaycie.| Ps 34,7. 2. Zá twym zdárzeniem máia co śpiéwác vczúiwé| Pánienki/ wy[ławiáiac rycér[two cnotliwé.| Ps 68,28. 3. Królestwá swiátá tego páná wy[ławiaycie| Pánu chwałę powinna/ y wdzięczny p[alm daycie.| Ps 68,81. 4. TWé miłosierdzié/ twoię prawdę/ wieczny pánie| Wy[ławiáć mój rym będzie/ póki swiátá [tánie.| Ps 89,2. 5. Ciebie ia nowym rymem/ pánie/ y wdzięczném| Wy[ławiáć będę gęśłami [wémi:| Ps 144,22. 6. A ty mię zá to zábiy/ ô rozbóycá [rogi| Aby nietylko Orphe's wy[ławiáiac bogi| Był piorunem trozębym zwy[oká przerázon| Ale y ia od ciebie zá [woię chęc [kázon.| Fr 3,10,8. ZB

wysłowiony p. niewysłowiony

wysłuchać słuchając, przyjąć do wiadomości to, co ktoś powiedział 15, o Bogu - usłyszeć i spełnić czyjeś prośby, przyjąć modlitwę 1-14;

w-a człowiek 15, Pan, Bóg 1, 2, (3, 4), 5-11, (12), 13-4;

w. kapłanów 15, mię 3, 4, 10, 14, cię 5, 6, nas 12, je 11, prośby czyjeś 2, 7, 13, czyjs głos płacziwy 1, (8, 9);

w. k. w złe czasy 3, czasu trudności 5, w doległości 12, zawždy 11, wczas 14; podług swej litości 10, łaskawie 2;

w., przypuścić w uszy 1, przyjąć w uszy 2, nakłonić ku komuś uszy 13, komuś dać ucho 3, przypuścić coś do siebie 4, obronić 5, 8, 9, być przy kimś 6, k. obaczyć 7, k. przyjąć do siebie 10, komuś folgować 11, k. ratować 14, zbawić trudności 12;

w. k. 3-6, 10-2, 14-5, coś 1, 2, 7, 13, bez dop. bliższego 8, 9.

Ps: 1. PRzypuść/ pánie/ w v[zy [woie| Słowá/ y wołanie moie:| Wy[łuchay mój głos płacziwy| 5,3. 2. Bo pan głos płáczu mégo przyiał w v[zy [woie| Y tá[káwie wy[łuchał

[mutné próšby moie.] 6,18. **3.** Wy[łuchałes mię w złę cz[á]fy moie/ Profz[ę] y dziś mi day vcho [woie.] 17,19. **4.** A on mię wy[łuchać raczył siedząc ná niebie/ Y przypuścił mię [mutną [k[á]rgę do siebie.] 18,13. **5.** Wy[łucha cię ... pan cz[á]fu trudno[ści] Y obroni r[ę]k[ą] [woi[ę] w[zech]mocno[ści:] 20,5. **6.** Y wy[łucha cię Pan z wy[oki]ęgo nieb[á] Y b[ę]dzie przy tobie w[z]ędy/ g[đ]zie potrzeb[á].] 20,19. **7.** CZekałem z ci[ę]rpliwo[ści]á/ á pan mię obaczył/ Y próšby moie wy[łuchać raczył.] 40,2. **8.9.** B[ę]dę [w[ó]y g[ł]os pł[á]czliwy do nieb[á] podno[si]ł:] A ty/ p[á]nie/ wy[łucha[z] y obroni[z] [n[á]dnie/ Choć ná mię nagle woy[ko] nawięt[z]ę przy p[á]dnie.] Wy[łucha[z] ... y obroni[z] 55,36–8. **10.** A ty mię/ p[á]nie/ przyimi do siebie.] Wy[łuchay mię podług [w[é]y niezmiern[é]y lito[ści] 69,31. **11.** że nád w[zy]tko p[á]n[ki]ch v[ř]taw prze[ř]tr[ę]g[á]li/ ... P[á]nie/ z[á]wzdy[ś] ie wy[łuchał/ z[á]wzdy[ś] im folgował/ 99,17. **12.** zbaw (P[á]nie) trudno[ści] A wy[łuchay nas w ná[ř]z[é]y doleg[ł]o[ści].] 108,12. **13.** WY[łuchay wieczny bo[że] próšby moie/ A nákl[ó]n ku mnie [ś]wi[ę]t[é] v[ř]zy [woie:] 143,1. **14.** Wcz[á]s mię wy[łuchay/ wcz[á]s mię r[á]tuy/ p[á]nie/ 143,21.

15. Audi[ř]ti (m[ł]odzieńcze) mnichos/ wy[łucha[ř]tique k[á]p[ł]anos/ Et dworz[á]ninum facien[te]m verba tuli[ř]ti/ (Słuchałes mnich[ów], wysłuchałes k[á]p[ł]an[ów], znioste[ś] i mow[ę] dworz[á]nina.) C 125. ZB

wysłuchany o proszącym człowieku – ten, którego próšba została przyjęta 2, o próšbie – spełniona, przyjęta 1, 3;

w. przodkowie 2, próšba 1, 3;

w. z[á]wzdy 3 ~ być w., wołać 2;

r. –[á]ná 1, 3, –[á]ni 2.

1. B[á]d[ź] dobr[é]y nádzieie/ á [ř]pu[ř]ć [y]e ná p[á]ná/ Twoi[á] próšb[á] kr[ó]lu/ b[ę]dzie wy[łuch[á]ná.] Ps 20,16. **2.** Przodkowie ná[ř]zy tob[á] [y]e [ř]czy[ř]ili/ ... Ktobie wo[ł]áli/ á [ř]a wy[łuch[á]ni/ Ps 22,15. **3.** W K[á]ždym v[ř]i[ř]ku [ř]woim wo[ł]ałem do p[á]ná/ A moi[á] próšb[á] z[á]wzdy by[ł]á wy[łuch[á]ná.] Ps 120,2. ZB

wysługa słu[ż]ba, praca dla kogo[ś] 2, zapłata za słu[ż]b[ę], prac[ę] dla kogo[ś] 1;

w. moja 1;

w., gospodarstwo, kupiectwo 2 ~ r. –ugi 2.

1. A náwet mi[ę]z[é]k próžny: toć wy[ługa] moi[á]/ Fr 3,33,25. **2.** Kto z go[ř]pod[á]r[ř]tw[á] á kto z[á]s z wy[ř]ugi/ Zbierze pieni[á]dze: y z kupiectw[á] drugi:] Pie[ř] 2,10,5. ZB

Wysoki prawdopodobnie zmarły w 1568 r. Marcin Wysocki, dworz[á]nin Zygmunta Augusta 1, 2.

1.2. Epitaph: Wy[ř]ockiemu. VRodziłem [ř]ię w Prusi[ę]ch/ Wy[ř]ockim mię zwano/ Fr 1,96, tyt.,1. ZB

z wysoka p. wysoki

wysoki sterczący lub rosnący pionowo, daleko w g[ó]r[ę], nad powierzchnię 2, 5, 7, 8, 11, 14, 17, 24, 30, 33, 35, 37, 40, 42, 44, 48, 50, 52, 58, 62, 64, 66, 69, okazały, wspaniały, wielki 1, 10, 12, 25, 39, 41, 43, 49, 53, znajdujący się w g[ó]r[ze], daleko ponad powierzchnią ziemi 3, 6, 13, 21, 26–9, 32, 45, 63, 70, wa[ż]ny, zajmujący w jakiej[ř] hierarchii poczesne miejsce, posiadający w[ł]adz[ę] – o Bogu 9, 16, 18–20, 22–3, 31, 61, b[ó]stw[ach] 57, proroku 65, w[ł]ad[ca]ch 59, zwi[á]zany z du[ż]ym presti[ż]em społecznym, wa[ż]ny, daj[á]cy w[ł]adz[ę] 15, 34, 38, 47, 51, 67, 68, oceniany jako du[ż]y, wyr[ó]żniający się, wi[ę]kszy ni[ż] zwykle 46, 54, 55, 56, 60;

z wysoka = z g[ó]ry 4, 36;

w. g[ó]ry 11, 14, 30, 35, 44, Syjon 2, Ida 58, wierzch Prometowy 62, skała 5, 24, 42, drzewa 64, cedry 17, d[á]b 37, olszyna 69, sad 33, nawa 48, okr[ę]t 50, kolumny 40, wie[ż]a 52, 66, brony 7, 8, miasto 12, grody 41, Krak[ó]w 53, pałace 10, 43, dw[ó]r 25, 39, 49, stolica (Bo[ż]a) 1, gniazdo 63, niebo 3, 6, 13, 21, 26, 27, 28, 29, 70, ob[ł]oki 45, (ze wszech) nawy[ř]szy B[ó]g 9, 16, 18, 19, 22, Pan 23, 31, prawica (Bo[ż]a) 20, bogowie 57, Ida 58, prorok 65, miejsce, mi[ę]s[ce] 15, 38, 67, urz[ę]dy 51, stan 34, 68, r[ó]d 47, s[ł]awa 32, szcz[ę]ście 46, rozum 54, cnoty 55, 56, dobro 60;

na(j)wy[ř]szy 5, 9, 18, 19, 22, 31, 46, 56, 61, 65, ze wszech nawy[ř]szy 16, 31, wy[ř]szy 59, 67, wy[ř]szy chwa[ł]y 23, wy[ř]szy nieba 32;

z wysoka [ř]ciągn[á]ć 4, przerazić 36;

w., g[ó]rny 24, wielki 17, 41, ogromny 45, niezmierny 17, niedobyt 7, odziany 35, szeroki 38, g[ę]sty 42, 64, dobry 68, niewy[ř]chwalony 31;

w. – niski 57, g[ł]ęboki 29, r[ó]wny 59;

w funkcji rzecz. 59, 61;

w prep. 1–3, 6–8, 10, 17, 20–1, 24, 33–5, 37, 40–3, 45, 48, 51–6, 60, 62, 65–7, 69, 70, w postp. 5, 9, 11–6, 18–9, 22, 25–31, 38–9, 44, 46–7, 49, 50, 58, 61, 63–4, 68;

r. –oki 25, 49, 50, –okie 12, 29, 38–9, –égo 59, –égo (:–ego) 13, –ému 9, 31, –szému 18, –okiem 63;

w p. 51, 65.

Ps: **1.** Przeto/ o ... sędzia wiekuiſty/ Chciéy ná wyſokiéy ſieść ſtolicy ſwoiéy:| 7,20. **2.** Mieszkaíacemu ſpiéwaycie| Ná wyſokim Sionie:| Iego moc opowiadaýcie| Narodom 9, 42. **3.** O Który ſiedziſz ná wyſokim niebie/ Ia nie mam inſzéy nádzieie krom ciebie:| 16,1. **4.** Miłóſierną rękę ſwoię z wyſoká ſciágnął/ 18,33. **5.** Dałmi prędkość/ że z ieleniem porównać mogę/ A ná [kále naiwys[zéy poſtáwię nogę. | 18,66. **6.** Y wyſtucha cię Pan z wyſokiego niebá/ Y będzie przy tobie wſzedy/ gđzie potrzebá. | 20,19. **7.** Otwórzcie ſye wyſokie niedobyté bróny/ Król wieczny ſye przybliſza/ 24,13. **8.** 24,17 jak nr 7. **9.** Chwałá bądź wieczna Bogu nawys[zému/ 35,85. **10.** Świátło prawdziwé wſtanie/ Zá którym y ia póyde/ Y twych wyſokich dóyde/ Páłaców: 43, 16. **11.** Śłuſznie oddawa chwałę Sion tobie/ Sion kwiát gór wyſokich/ roſkoſz ſwiátá wſzego:| 48,3. **12.** Pódzćie/ obydzćie wkoło to miáſto wyſokie/ 48,29. **13.** Pánu chwałę powinna/ ... daycie. | Pánu/ który ná wiérzchu niebá nawys[zégo| Stolicę ſwą záſádzil: 68,11. **14.** Twym ſtráchem ziemiá drzáłá/ ... Trzęſty ſye niewyzczáyné gór wyſokich [káły. | 68,22. **15.** Bóg pánem ſwiátá/ ... Hárdégo z miey[ca wyſokiego zbada:| A niewolniká poſádzi ... Ná złotym thronie. | 75,22. **16.** Y wſpomionęli/ że pan ich ieſt zbáwicielem/ Ze bóg ze wſzech nawys[zy ich odkupicielem. | 78,64. **17.** Winicęſ z AEgyptu przenióſł/ ... Góry wielkie niezmiernóné cieniem ſwym zákryłá/ A wyſokich gáłęziámi Cedrów doſtąpiłá. | 80,22. **18.** RAduyćie ſye bogu náwys[zému/ Dobrodzieiowi ná[zému:| 81,1. **19.** To miáſto (*Jerozolime*) bóg ſam nawys[zy budował. | 87,16. **20.** Można ieſt ręká twoiá (*Boże*)/ wyſoka práwicá:| 89,23. **21.** KRólu ná wyſokim niebie/ Niema indziéy okrom ciebie| Człowiek ... Vćieczki/ áni obrony. | 90,1. **22.** Iz bóg nawys[zy ieſt

vćieczká twoiá:| Nie doſtąpi cię żadna zła przýgodá/ 91,18. **23.** Pan to bowiem władzé wielkiéy/ Pan to chwały wys[zy wſzelkiéy:| 96,14. **24.** Wyſokie górné [káły| Ták iáko woſk táiały/ Od oblicza páń[kiégo/ 97,17. **25.** Pan ná ogniſtym niebie dwór [wóy wyſoki| Zaſádzil/ 103,37. **26.** Krwiá płynącą będzie pił wodę pátokowá:| Przeto niebá doſięże wyſokiego głowá. | 110,20. **27.** Pan ... Ten który niebo y ziemię poſtáwił. | Niebo wyſokie iego ieſt mieſzkánié/ 115,31. **28.** Bóg ten/ który wyſokie niebo zbudował/ Y ziem[ki wſzytko-rodny krąg vgruntował. | To twóy ſtróz: 121,7. **29.** W iego ieſt władzy ziemiá/ y wyſokie/ Niebo/ y mor[kie przepáſci głębokie. | 135,9. **30.** Pánu/ ... ſpiéwaycie/ ... Który ... ziemię dżdżem chłodzi/ Trawę buyná po górách wyſokich rodzi. | 147,16. **31.** Daycie cześć ná wyſokoſci/ Pánu ze wſzech nawys[zému| Pánu niewychwalónému. | 148,3. **32.** Daycie pánu cześć [pótecznie/ ... Iego ſławá wys[za niebá:| 148,37.

33. Iáko oliwká máła pod wyſokim ſádem| Idzie z ziemie ku górze mácierzyn[kim ſzládem/ Tr 5,1. **34.** Przychodzi to ná króle/ y wyſokie ſtany/ Fr 2,3,5. **35.** WYſokie góry y odziané láſy/ Iáko rad ná was pátrze/ Fr 3,1,1. **36.** A ty mié zá to zábiy/ ô rozbóycá [rogi/ Aby nietylko Orpheús wyſtawiaiac bogi| Był piorunem trozébym zwyſoká przerázon/ Fr 3,10,9. **37.** A vbogi Tirimách pod wyſokim dębem| Spi wieczny ſen/ piorunem vpioiny trozébem. | Fr 3,25,3. **38.** Mieſcá wyſokie/ Władze [zérokié/ Dobré ſa: ále| Gdy zdrowie wcále:| Fr 3,54,15. **39.** Przy tobie ia/ cnotliwy ſtároſto/ mogę| Wſzytkę Lártiádego obiechác drogę. | Thráciá/ Lotophagi/ ... y możnégo dwory wyſokie| AEolá/ Fr 3,77,10. **40.** Ieſli prágnie oyczyzny oycem być názwany/ Y tymże ná wyſokich kolumnách piſány:| Niech obiezdzić ſwą wołá ſmié nieokróconá:| Pieſ 1,1,24. **41.** KTó ma [wégo chlebá| Ilé człeku trzebá/ Može nic niedbác o wielkie dochody/ O wſi/ o miáſtá/ y wyſokie grody. | Pieſ 1,5,4. **42.** Zayzrzę wam gęſté láſy y wyſokie [káły/ Ze przedemná ... Vſtyzycie wdzięczny głos/ y przyiemné ſłowá/ Pieſ 1,7,15. **43.** Ale boiaźn/ y grozá páná prowódzá/ Y z wyſokich páłaców pcháć ſye nie dádzá:| Pieſ 1,16,26. **44.** Ryby po górách

wy[okich pływają/ Gdzie ledwé przedtym piórą donaz[ają/ Mężnéy orlice/ *Pieś 2,1,21*. **45.** Morze ... z[awždy płynie/ Teraz kędzierze ná[trzepi/ w godzinie/ ... á ogromné w[ają/ Wy[okich będą obłoków sięg[ają/ *Pieś 2,17,12*. **46.** Czego niedoftaw[ają/ Hrab[ia/ oycu twému/ Ku [częściu ... nawys[zému?/ *Tarn 130*. **47.** Wiódleś(!) [w[óy ród wy[oki z domu Tęczyn[kięgo/ *Pam 9*. **48.** t[amże kotew krzyw[ają/ Zeglarze y pobrz[ezną lin[ę odwi[az[ali/ A od brzegu wy[ok[ą naw[ę odbi[aj[ali/ *Pam 100*. **49.** y [w[óy dw[ór wy[oki/ Pożegnaw[zy/ [zed[(ksi[ążę finlandzki) morzem ku Pol[kię gr[anic[yci/ *Pam 134*. **50.** Ze[ś ty/ o zacny Hrab[ia/ nie p[omni[ac ná [woie/ Nieprze[piecze[n]stwo/ przedsi[ę[ś wsiad[ł w okr[et wy[oki/ *Pam 167*. **51.** SPytek Iordan/ K[á]sztelan Kr[á]kow[ki/ m[ówi[ac w r[á]d[zi]e o doleg[ó]sci[ach/ kt[ó]r[é] wy[oki[ę] vrz[ę]dy z[á] [ob[á] nio[fa/ t[é]ż to powiedz[ia]ł: *Ap 4*. **52.** A t[á]m siedzi[á]lá ná wy[oki[ę] wie[ż]y/ Podi[aw]z[ycy] r[ę]k[ę] [mutna bi[á]łag[ó]w[á]/ *FgPieś 8,4*. **53.** ESt prope wy[okum celeberrima [ylua Krakouum/ Quercubus in[signis/ (jest blisko wysokiego Krakowa las słynny odznaczaj[acy si[ę] d[ę]bami) *C 1*. **54.** T[á]k ia/ o zacny kr[ó]lu/ twym imieniem/ kt[ó]r[é] Prze dzi[é]lno[ś]c[ę] y wy[oki rozum id[zie] wzg[ó]r[ę]/ Sw[é] podl[é] rymy zdobie/ *FgBitwa 26*. **55.** Niewiedzi[ę]c[ę] tyli wiet[ż]a[ć] cze[ś] ma[ż] z przodk[ó]w [woich/ Czyli oni chw[á]lniey[ż]y z wy[okich cn[ó]t twoich/ *FgBitwa 44*. **56.** [roga śmierci/ to ty/ Vmie[ż] vgodzi[ę]c[ę] g[đ]zie nawys[z[é] cnoty/ *FgNagr 2,8*. **57.** wy w[ż]y[cy] bogowie/ Y wy[ocy/ y ni[cy]: świ[á]dki mi dzi[ś] b[á]d[ż]cie/ *Odp 412*. **58.** O bi[á]łokrzyd[ł]a(!) mor[ka] pl[á]w[á]czko/ Wychow[á]nico Idy wy[okiey/ *Lodzi bukowa Odp 425*. **59.** Vpad[ł] (*Rzym*) prze dwu niezgody/ iedno ze r[ó]wn[é]go/ Ieden ci[é]rpie[ć] nie vmia[ł] á drugi wy[ż]z[é]go/ *Zg 40*. **60.** Drudzy do Gospod[á]r[stw]á w[ż]yt[ę] my[ś]l [kl[ó]nili/ A w pieni[á]d[ż]ach nawy[ż]z[é] dobro po[ł]o[ż]yli/ *Zg 66*. **61.** OTo ... Siad[ł] pom[á]z[á]niec bo[ż]y ná [wym p[á]n[ki]m thronie/ I[á]b[ł]ko z[ł]ot[é] y z[ł]ot[ą] l[á]k[ę] w r[ę]ku mái[ac] / A zakon nawys[z[é]go ná łonie trzy[m]i[ac] / *Prop 4*. **62.** Wid[á]c ie (*Sarmat[ó]w*) przy wy[okim wi[é]rzc[hu] Promethowym/ Wid[á]c ie z drugi[é]y [trony] przy morzu lodowym/ *Prop 181*. **63.** I[á]ko wi[é]c orze[ł] m[ł]ody/ ná gnia[ż]d[zi]e wy[okiem/ Siedz[á]c/ z[á] oycem p[á]trza nie[pu]fzcz[ó]nym okiem/ *Jez 1*. **64.** L[á]s g[ę]sty

z[á] nimi/ Drzew wy[okich á w[ż]yt[ę]ko z wierzchy kol[á]ciami/ *Jez 116*. **65.** [łuchaymy pi[é]rw[é]y/ co o ro[st]árgnionym p[á]n[st]wie ón nawys[ż]y prorok powi[á]da: *Wr 3*. **66.** A p[á]ni bi[á]ła ... Do[fi]ę[ł]á Rochu ná wy[okiey wie[ż]y/ *Sz 336*. **67.** Brod[á] do W[á]s[á] [w[é]go [á]si[á]d[á] t[ę] w[á]d[ę] N[á]ydow[á]ł[á] ze przed ni[á] wys[ż]e miey[ce] bierze/ *Br 31*. **68.** A Ia z[á]s t[á]k rozumi[é]m/ ze do o[ż]enienia/ Nie [tanu] wy[oki[ę]go/ nie dobr[é]go mienia/ ... t[á]k wam [z]uk[á]c trzeb[á] / I[á]ko w[ty]du/ á cnoty/ *Dzie 2*. **69.** Podobni polnym świ[é]rzc[ó]m/ kt[ó]r[é] wi[é]c siedz[á]cy/ Ná wy[oki[ę]y ol[ż]ynie/ pu[fcz]i[á] g[ł]os brzmi[á]cy/ *Mon 150*. **70.** Tych (*planet*) trudno iedn[ę] z drugi[é]y ná wy[okim niebie/ Vp[á]trow[á]c: *Phaen 39,379*. ZB

wysoko w g[ó]r[ze], w du[ż]ej od czeg[ó]s odleg[ł]o[ś]ci w pionie 1, 3–6, 16, 18, ponad czym[ś] 2, 12, grubo, grub[ą] warstw[ą], grubsz[ą] ni[ż] przy[ję]ta miara 7, 14, dla okre[ś]lenia kierunku dzia[ł]ania – do g[ó]ry, ku g[ó]r[ze] 19, 20, dla okre[ś]lenia (czyjeg[ó]s) miejsca w jakiej[ś] hierar[chii], wi[á]z[á]cego si[ę] z posiadaniem znaczenia, w[ł]adzy, powodzenia – g[ó]ruj[á]c nad innymi 8–11, 13, 15, dla okre[ś]lenia, że co[ś] ju[ż] zosta[ł]o uprzednio powiedziane, napisane, w sformu[ł]owaniach typu: co[ś] jest wysszej napisane = uprzednio, wcze[ś]niej 17, 21–3;

w. siedzi[ę]c 1, 3, 9, 11, sta[ć] 10, le[że]c 7, zmierz[á]c 13, lecie[ć] 18, buj[á]c 16, wzbi[ć] si[ę] 6, skoczyc[ę] 15, podnie[ś] si[ę] 2, k. postawi[ć] 8, wysszej nosa g[ę]b[ę] nosi[ć] = by[ć] zarozumi[á]łym 12, g[ł]ow[ę] nie[ś]c[ę] 19, r[ę]ce wyniesi[ć] 20, co[ś] przykry[ć] 14, by[ć] wniesionym 5, to, co w. zna[ć] 4, wysszej powiedzi[ę]c 17, ukaza[ć] si[ę] 21, co[ś] jest wysszej napisane 22–3;

wysszej nieba 2, łokcia 7, nosa 12;

w., z g[ó]ry 3, 8, na niebie 1, nad wszystki nieba 5, pod obłoki 16;

w. – ku ziemi na d[ó]ł 1, nisko[ś]c[ę] 4, ku miastu 9, r[ó]wno 10;

wysszej 2, 7, 10, 12, 17, 21–23, nawysszej 6;

r. –oko 1, 4, 9, 11, 13 ~ w p. 17, 21, 22, 23.

1. Abowiem ná niebie siedz[á]c pan wy[oko/ Raczył [w[é] ku ziemi ná d[ó]ł [pu]śc[ic] oko/ *Ps 102,45*. **2.** O l[á]tom niepodleg[ł]y/ ... Podnie[ś] [y]e wys[ż]y nieb[á] / á świ[á]tu w[ż]yt[ę]ki[é]mu/ Oka[ż]

wielmożność [woię: *Ps 108,10*. **3.** Kto kiedy z pánem tym porowna? który| Dziwnie wyfoko siedząc/ przetśię z góry| Y co ná niebie/ y co ieft ná ziemi| Oczymá widzi nieuchronionemi.| *Ps 113,10*. **4.** bo ty (Boże)/ ... Ná ni[kość przetśię pátrzy[z: y to/ co wyfoko| Z dáleká zna twoie oko.| *Ps 138,17*. **5.** Czyś ty (*Orszulko*) nád w[zyftki niebá wyfoko wniesioná? Y tám w liczbę Anyolków mátych policzoná.| *Tr 10,3*. **6.** Niedóydzie cię tu słońce/ ... | Choć się nawys[zéy wzbiie/ *Fr 2,6,3*. **7.** Snieg ná ziemi wys[zéy łokciá leżał| *Pieś 1,2,3*. **8.** kto mię ... ták wyfoko poftáwił/ że zgóry| W[zyftek świat widzę/ á [sam iáko trzebá| Tykam [ye niebá?| *Pieś 1,10,2*. **9.** Kroká pátrz/ iáko siedząc ták wyfoko| Przedsię ku miáftu [wému [klánia oko:| *Pieś 1,10,25*. **10.** Zemowit [toi wedla oycá práwie| Z drugiemi równo: ty wys[zéy Miecláwie| Którégo [práwą Chrześcijánki zakón| Podan Polakóm.| *Pieś 1,10,38*. **11.** Nie wierz fortunie/ co siedzi[z wyfoko:| Miéy ná poślednie kołá pilné oko:| Bo to nieftáta páni *Pieś 2,3,1*. **12.** Ták [wym (*Fortuna*) pochlebftwem ludzi pobláźniá:| Ze drugi wys[zéy nofá gębę nośi| A w[zyftki in[zé oczymá przenosi.| *Pieś 2,3,15*. **13.** [ftu[znie/ moie oko| Y nigdy przed tym/ y dziś nie zmiérza wyfoko.| *Pieś 2,4,20*. **14.** W[zyftkę [wą kraję drzewá vtraciły| A śniegi polá wyfoko przykryły.| *Pieś 2,9,8*. **15.** zazdrość ... Boleie/ że kto przed nią kiedy wys[zéy [koczy:| *Pieś 2,12,6*. **16.** Iáko więc orzeł młody/ ná gniazdzie wyfokiem| Siedząc/ zá oycem pátrza nie[pu[zczónym okiem.| Kiedy álbo wyfoko buia pod obłoki| Albo prędki zwiérz goni/ *Jez 3*. **17.** iáko Czechowie/ ... ták y Słowacy/ ácz tegóz ięzyká/ ále różny y ofobny naród był: który iákom wys[zéy powiedział/ przeprowadził się przez Dunay/ *Czech 3*. **18.** Boże/ ...| Y ty ogniu wyfoko lecącego [łóncá/ ... Bądźcie świadki/ *Mon 278*. **19.** Cynozurá wyfoko w nocy głowę nieśie.| *Phaen 25,260*. **20.** Cepheus ná północy [toiąc| Ręce wynióft wyfoko/ o dziewkę [ye boiác.| *Phaen 40,514*. **21.** á zá różnym téy iftéy litery (*a*) wymàwiánim/ różny ma y wykład/ iáko się tám wys[zéy vkażáło w tim [łowie žádný á žádný: *Ort 1*. **22.** TY dwie pirw[ze (*litery i, y*) ... między in[zimi literami/ ... wielką odmianę czynią. a zwlá[czą między temi/ które [ą wyff[zéy na-

pi[ané/ *Ort 24*. **23.** A to/ co mówię o téy literze/ b/ tóz słuži tim w[zitkim wys[zéy napi[anym/ które się na dwoie/ bo (*zam.* abo) na troie dziela. *Ort 24*. ZB

wysokość *miejsce znajdujące się wysoko w górze, tu o niebie 1–7, 9, odległość w pionie czegoś znajdującego się w górze od miejsca na dole 8, 10;*

w–i górne, niedostępne 7, niebieskie 2, 4, 5;

Pan niebieskich wysokości 5, na wysokości Pan 9, Bóg, Pan z (niebieskich) w–i 1, 2, 4, 6, 9, król z w–i 3;

z w–i spojrzeć 2, 4, 10, słyszeć 3, śmiać się 1;

w *Pana* rękę są górne w–i 7;

por. dla *Pańskiej* litości 8;

w. – głębokość 7, niskość 2, przepaść 10, otchłań 10;

r. – ości 3, 6, 8, 9, 10, –kości 2, 4, 5, –okości 7.

1. Ich (*ludzi nieobacznych*) rozumowi śmieie [ye głupiemu| Bóg z wyfokości/ który w[zyftko widzi:| *Ps 2,10*. **2.** Pan z niebie[skich wyfokości| Poyrzáł ná ziem[kié ni[kości| Byliby gdzie rozum cały| Albo kto ná Bogá dbály.| *Ps 14,5*. **3.** Zdarz to wieczny Boże/ ... A my bądźmy pewni/ że król z wyfokości| Słyzy próby ná[zé: *Ps 20,26*. **4.** *Ps 53,5 jak nr 2*. **5.** Nigdy nie wzywáli Bogá| Przeto przydźie ná nie trwogá| ... Pan niebie[skich wyfokości| Zetrze ich przekłété kości| *Ps 53,21*. **6.** Groźniey[zy morzá/ y w[zech nawáłności| Bóg z wyfokości| *Ps 93,12*. **7.** Pan to ieft wielki/ ... W iego [ą rękę ziem[kié głębokości| Y niedo[ftępne górné wyfokości.| *Ps 95,10*. **8.** Pan wielce miłosierny/ ... Którey nád ziemią niebo ieft wyfokości| Takiéy on ku [flugom ieft [woim litości| *Ps 103,21*. **9.** DVchy prózne śmiertelności| Daycie cześć ná wyfokości| Pánu ze w[zech nawys[zému| *Ps 148,2*. **10.** Morze huczy: á nawę miecá nawáłności.| Raz [ye zda/ iáko w przepáś/ poyrzec z wyfokości:| A kiedy [ye záś wáły ro[ftępuia/ áni| Miáftá widác wielkiégo/ z głębokiéy odchłáni.| *Pam 182*. ZB

wyspa *p. wysep*

wyspać *w. coś, tu wytrzeźwieć, pozbyć się złego samopoczucia, dzięki wyspaniu się.*

Ocućil [ye pan/ iáko gdy kto [nem zmorzo-
ny| Wy[pał wino wczoráy[zé/ y w[tał wytrzé-
wiony.] Ps 78,120. ZB

wyspać się *śpiąc, wypocząć dobrze.*

1. Ale był ząwždy koń ná [taniu rzézwi/
... Száblá przy boku/ [am páchołek trzézwi|
Nie[zukał piérza/ wy[pał się ná śienie/| A bił
się dobrze: Fr 3,24,12. ZB

wyspanie p. **niewyspanie**

wystawiać *budować, wznosić z rozma-
chem, z przepychem ~ r. -ája.*

Páłace wielkim kofztem wy[táwiáia| Budow-
nym zamkom [wé imioná dáia:| Tu[zać/ że to
trwáć áż ná wieki bédzie| Ps 49,29. ZB

wystawić *wywyższyć, wynieść 1-3;*

w. Pan (2), 3, fortuna 1;

w. nieprzyjacióły 2, naród żydowski 3, kogo
1;

w. nadeń 2, znacznie 3;

w., nabawić czegoś 1, 2, komus błogosławić
3;

w. - ze wszystkiego zwlec 1;

r. -áwi 1, 3, -áwił 2.

1. Nic to/ że kogo fortuná wy[táwi| Złotá/
y śrébrá/ czći ludzkiéy/ nábáwi:| Bo go śmierć
[roga ze w[zyftkiégo zwlecze/ Ps 49,45. 2.
Nieprzyjacióły iego (Dawida) nádeńes wy-
[táwił| Y ludzi zazdrościwé rádości nábá-
wił.| Ps 89,75. 3. pan nam błogosłáwi|
Y znácznie naród żydow[ki wy[táwi.| Ps
115,24. ZB

wystawiony *publicznie pokazany 1,
przedstawiony 2;*

w. ja 1, obraz 2 ~ w. pięknie 2, jawnie
1 ~ r. -ony 1, 2.

1. A ia ... przez cię podźwigniony| Będę
złym ná przykład iáwnie wy[táwiony| Aby w
miłosierdziu twoim nie wátpili| Ps 51,26.
2. Góściu/ włáfná twarz widzi[z przewáżný
Didony| Obraz pozorny/ obraz pięknie wy-
[táwiony.| Fr 3,3,2. ZB

wystąpić *wyjsć przed szereg, przed in-
nych, stanąć na przodzie 4, 6, przybliżyć się
do kogoś 5, zgrzeszyć, popełnić zły czyn 2,
zabrać głos, wypowiedzieć się, podjąć działa-*

*nie, tu: przeciwko komus albo czemuś, sprze-
ciwić się czemuś 1, 3, 7;*

w-i młodzieniec 5, Menelaus 6, ty 4, ludzie
1, 2, wszyscy 3;

w. ku niej 5, przeciw tobie 3, przeciw zmo-
wie 7, przeciw ustawom 1;

w. sprośnie 3;

w., przewinić 2, zgrzeszyć 3, puścić się cz.
4, rzec 6;

w. coś 2, przeciw komus 3, czemuś 1, 7,
ku komus 5 ~ r. -ili (:yli) 1, 3.

1. To ciérpiąc áza[my cię/ pánie/ zábaczyli?|
Albo przeciw w[táwom twoim wy[tápiłi?| Ps
44,34. 2. Oto rádę/ y zchadzki co dzień
o mnie máia| Nie żebych co wy[tápił/ álbo
co przewinił| Ps 59,7. 3. w[zy[cy[my
zgrze[zyli| W[zy[cy[my przeciw tobie [profnie
wy[tápiłi.| Ps 106,12. 4. Wy[tápi ty coś cią-
nął kotá| A puść [ye ná chwilę płotá:| Sob
3,17. 5. Y wy[tápi ku niey profto młodzye-
niec wbrány| Zuz 139. 6. Potym [am Me-
nelaus wy[tápiw[zy/ rzecze:| Po[łuchaycie téż
y mnie/ Mon 91. 7. niechże Priámá przy-
wiadá| ... Bo hárdzi y przewrotni iego [y-
naczkowie| By potym nie wy[tápił który prze-
ciw zmwie.| Mon 104. ZB

występ *grzech, występek, zły uczynek 1-9;*

w. mój 1, 4, swój własny 8, nasze 3, 9,
ojca 2, przełożonych 7;

w. czyjs pamiętać 2, swój cudzą krzywdą
barwić 8, w-om łajać 5, w-y rzeczpospolita
stracić 9, nie masz pokoju dla = z powodu
w-u 1, na w-y przez szpary patrzeć 6, w-ów
czyichs przebaczyć 3;

czyjeś w-y wielkie przed Panem są 4, mia-
sta zgubiły, carstwa zniszczyły 7;

w., grzech 1, (2), złości 4;

w. - miłosierdzie 4, persona 5, nieszczęście
9 ~ r. -tępy 6 ~ w p. 9.

1. Kościom niemá[sz pokoiu dla występu
mego| Stánał mi grzéch nád głowa/ y ciśnie
mię w ziemię| Ps 38,6. 2. Niechay pan wy-
[tęp oycá iego pámięta| Y co kiedy zgrzé[zyłá
mátká przekłéta:| Ps 109,29. 3. Ná páná
pátrzáia: owa [ye nád námi| Smiłowáć/ ...
raczy:| A występów ná[znych łá[káwie przeba-
czy.| Ps 123,12. 4. Wielkie przed tobá [a
wytępy moie:| Lecz miłosierdzié twoie| Prze-

wys[za w]ztyki złości:| *Tr 18,25*. **5.** Lecz ie[li wam nie]gmyśli cudzé obyczáie/| Niechay kár-tá wy[stę]pom/ nie per[son]om/ láie/| *Fr 2,29,4*. **6.** Co po tych [kárgach próznych? ie]li ná wy[stę]py| Przez [páry/ iáko mówia/ pátrza vrząd tępy.| *Pieś 1,1,29*. **7.** Przełożonych wy[stę]py miá[st]á zgubiły/ Y [zerokie do gruntu Cár[st]wá zni[st]czyły.| *Odp 179*. **8.** Niewiem iáko [stuznie] Swoy wlá[st]ny wy[stę]p cudzá krzyw[da] bárwić chcemy.| *Odp 291*. **9.** Ná-[z]emi bowiem wy[stę]py/ nie nie[st]czę[st]ciem iá-kim/ rzeczpo[st]olitá [stowy tylko trzymamy/ ále rzeczą iuz [st]rácili. *Wr 9*. ZB

występek *grzech, zły czyn.*

Przełożonych wy[stę]pki miá[st]á zgubiły/ Y [z]erokie do gruntu Cár[st]wá zni[st]czyły.| *Pieś 2,14,19*. ZB

występny *grzeszny, popełniający złe czyny 1-4;*

w-i ludzie 2, 4 ~ karność na w-e 3;
w-ych nie cierpieć 1, nie hamować 4, w-e
mężobójce rzeczywopolitej zwać 2;
w funkcji rzecz. 1, 3;
w., rozpustny 2, swowolny 4 ~ *w p. 2-4.*

1. Wy[stę]pných t[am] nie ciérpia: lecz/ kto będzie krzywy/| Niech [y]e wierci/ iáko chce/ nie zo[st]anie żywy.| *Pieś 1,1,19*. **2.** Tu [st]y[st]y[st]y co ten mądry/ ... człowiek o t[ę]y [k]á[st]ie oby-czáiów trzyma/ że ludzi wy[stę]pné/ á ro[st]pu[st]né/ m[ę]żobójce práwie rzeczpo[st]olit[ę]y zowie. *Wr 9*. **3.** ie[st]li kárno[st]i ná wy[stę]pné nie má[st]z/ t[am] bez pochyby w[st]eteczno[st]ć/ y [st]wawola pá-now[ac] mu[st]i: *Wr 12*. **4.** A złých obycz[ai]ów z[ast]ię przyczyná [k]á[st]oné ná[st]z[ę] przyrodzenie napr[ód]/ á potym Rzeczpo[st]olit[ę]y nie-db[ai]o[st]ć/ to ie[st]/ przełożonych/ kt[ór]zy ludzi [st]wownych/ y wy[stę]pných w cz[as] nie hámuia/ *Wr 13*. ZB

występować *wychodzić skądś, wylaniać się 2-4, podejmować działanie, tu przeciw komuś, czemuś, sprzeciwiając się czemuś, komuś 1, 5, 6;*

w. Noe i jego plemię 3, ludzie źli 1, brat 6, słońce 2, dzień 4;
w. na ziemię 3, z morza 2, 4, przeciwko bogu 1, przeciwko cnotcie i przystojności 5;
w. nad przystojność 6, sprośnie 1;

w. skądś, zapalać się 4;
w. skądś – gasnąć 2;
r. -ujesz 6, -ują 1 ~ *w p. 5.*

1. Niewinné dręczą (*źli ludzie*)/ mowy nie hámuia/| Przeciwno bogu [st]rofnie wy[stę]puia/| *Ps 73,16*. **2.** y zgromá[st]zeni/| Iedni z t[ad] k[ę]dy [st]ońce wy[stę]puie z morzá/| Drudzy g[st]dzie g[st]snie wieczorna zorzá/| *Ps 107,5*. **3.** Y rzékł N[ó]emu: iuz teraz ná ziemi[ę] Wy[stę]puy śmie[le]/ y z tob[á] twé plemię/| *Pieś 2,1,54*. **4.** Kiedy [st]ie ráné zápal[ai]á zorzá/| A d[zi]én z wielki[ę]go wy[stę]puie morzá/| Przy[st]zedłem ná brz[ę]g/ k[ę]dy Wi[st]á bieży/| *FgPieś 8,2*. **5.** tego trzebá prze-[st]rzeg[ac]/ áby dla podob[ai]nia komu przeciwno cnotcie/ á przy[st]oyn[ost]i nic [st]ię nie wy[stę]pow[ai]o. *Cn 3*. **6.** Ná to rzékł Alex[an]der: [st]uznie mi[ę] winuie[st]z/| A nád przy[st]oyn[ost] br[aci]e nic nie wy[stę]puie[st]z/| *Mon 58*. ZB

wystraszyć *strasząc, przepłoszyć, wypędzić skądś ~ r. -ász[ę].*

SKoro w r[ę]k[ę] wezm[ę] cz[ast]z[ę]/| Wnet zelb[á] tro[st]ki wy[st]rá[st]z[ę]/| *Fr 3,5,2*. ZB

wystrychnąć się *wystroić się.*

A kiedi [st]ię wy[st]richnie w u[st]ar[kim ubierze/| Po kołnierzu go pozna[st]z/ bo blan futra bierze.| *Sat 143*. ZB

wystrzec *ostrzec przed czymś, przestrzegając, uchronić kogoś przed czymś złym.*

Ale y [st]owy móże człowiek po[st]yteczen byd[ż] drugi[ę]mu/ kiedi mu w iego potrzebie porá[st]zi/ kiedi go z i[ak]i[ę]y nieprzy[st]oyn[ę]y [st]pr[awy] wy[st]trze[st]: *Cn 2*. ZB

wystrzegać się *unikac kogoś 1, uważac, aby się nie przydarzyło coś nieoczekiwanego 2; w. kapłanów 1 ~ r. -égaj (: -éwaj) 1.*

1. Y kápłanów [st]ię wy[st]tr[ę]gay/| Rácz[ę]y [st]ámá z[ast]w[st]dy lét[ai]nie [st]pi[ę]way/| *Fr 1,37,11*. **2.** Ieno g[st]d[zi]es zgub[ę] [st]rácił/ t[am] i[ę]d[ż] po ni[ę] [st]obie/| A tego [st]ię wy[st]tr[ę]gay/ by[st]/ chc[ac] [st]erc[ast] do[st]t[ast]/| Nie mu[st]iał t[am] nákoniec y [st]am potym zo[st]t[ast].| *Fr 2,61,17*. ZB

wystrzelić *celując w jakiś obiekt, wyrzucić, tu oszczep 2, 3, o zdroju – wytrysnąć 1; w-ił Parys 2, Menelaus 3, z skały zdroj 1; w. oszczep 2, 3.*

1. To iuż ... la[ską vderzył/ á z [káty| Zdróy wy[trzelił/ y by[tré [trumienié wezbráły| *Ps* 78,34. **2.** Naprzód Paris wy[trzelił o[czep y vderzył| Atrydę/ práwie ná tarcz/ iáko był vmierzył| Lecz želázá nie przebił: *Mon* 345. **3.** To wyrzék[zy/ (*Menelaus*) wy[trzelił o[czep/ y vderzył| Pari[á/ práwie ná tarcz/ kiedy był vmierzył| *Mon* 355. ZB

wysuszyć *pozbawić wilgoci.*

dádzą mnie powrozów/ gdy prof[ze| Bo pięknie wy[uf[zyw[zy cáło ie odno[ze| *Fr* 3,8,6. ZB

wyswobodzić *przywrócić wolność, uwolnić, wyzwolić 1, wydobyć kogoś z jakiejś trudnej sytuacji, uwolnić od czegoś złego 2–6;*

w–i Pan 1–3, *Wenus* 4, ty 5, nikt 6;

w. mnie, mię 1, 3, 4, 6, je 2, serce 5;

w. z rąk złego człowieka 1, z więzienia 6, z frasunków 2, z trudności 3, z ciężkiej trwogi 5;

w., wyrwać z sideł 5;

w. – różne serca zgodzić 4;

r. –odzisz 4, –odzi 2, 6, –odził 3.

1. o pánie/ ... Ty mię rácz wy[wobodzić z rąk złého człowieka| *Ps* 31,36. **2.** Silá ná pobożné frá[unków przychodzi| Ale ie ze w[zy[tkich [am pan wy[wobodzi| *Ps* 34,42. **3.** Tyś mię z moich trudności/ pánie/ wy[wobodził| *Ps* 54,15. **4.** Tym cię błagam/ ô królowa| Bogátého Cypru/ owa| Abo różne [ercá zgodzi[z| Abo y mnie wy[wobodzi[z| *Fr* 3,12,24. **5.** Ie[li diámentowé goździe mus ma w rękú/ ... Ani ty wy[wobodzi[z [ercá z ciężkiéy trwogi| Ani z okrutnéy śmierci sídeł wyrwie[z nogi| *Pieś* 1,1,7. **6.** W[zy[tká moiá dobra myśl z tobą precz odchodzi| A z tego mię więzienia nikt nie wy[wobodzi| *Pieś* 1,7,4. ZB

wyswobodzony *uwolniony przez kogoś; r. –dzeni.*

CHwalcie páná prze dobroć iego niewymowną| ... A wy więc naprzód/ coście z rąk wy[wobodzeni| Nieprzyaciél[kich/ y zgromádzeni| *Ps* 107,3. ZB

wyszcie *odejście, sposób wyratowania się z niebezpieczeństwa 2, sposób rozwiązania problemu, przewycięzenia trudności 1;*

w–a nie najdować 1, nie dawało miejsce 2.

1. Siedzę iáko w okowách/ wy[zčia nie náyduię| *Ps* 88,17. **2.** Wiátry ... żagle/ y okręt ... zdruzgotaw[zy| Przybiły mię do brzegu pu[ftého ná de[ce| Támżem zo[tał: bo wy[zčia niedawało mie[ce| *Fr* 2,56,6. ZB

wyszczekać *szczekaniem przywołać, tu w przysłowiu.*

Koście w[zytko to do czáfu| Strzeż wilká wy[czekáć z lá[fu| *Sob* 3,46. ZB

wyszperać *szukając, szperając, znaleźć coś, tu wybadać ~ r. –áli.*

Dziwnych dróg [zukáli (*ludzie źli*)| By dobre tepáli| ... Serc ludzkich zmáćáli| Myśli wy[zpéráli| Lecz ná nie z cięciwy| Pchnie [trzałę bóg żywy| *Ps* 64,30. ZB

wyświadczyć *w. kogoś = wesprzeć kogoś, usprawiedliwić, udowodnić jego niewinność.*

Syn optákány| Twóy/ Iákobie/ w niewola ieft záprzedány| ... Duch pán[ki go wy[swiadczył/ że w nim okazał| Dar táki/ zá którym król puścić go kazał| *Ps* 105,37. ZB

wytchnąć *odpocząć po jakimś wysiłku.*

Tuż z Alexándrem Sygmunt: zá którégó| Pol[ká zákwitlá/ á po długim boiu| Wytchlá w pokoju| *Pieś* 1,10,56. ZB

wytchnienie *krótki odpoczynek, chwila przerwy w znoszeniu jakiejś uciążliwości; r. –enia.*

Bo mię práwie w ziemię w bił człowiek złośliwy| Nie mam odpoczynku/ nie mam y wytchnienia| Od iego potwarzy/ y iego trapienia| *Ps* 56,3. ZB

wytknąć *publicznie wskazać czyjeś złe postępowanie.*

DAy [wé baczenié/ boże/ królowi| ... Ten we[prze chudych/ ten sírot będzie| Bronił/ á wytknie potwarcę w[zędzie| *Ps* 72,8. ZB

wytkniony *obwiniony za nieprawość.*

żaden człowiek żywy| Ták święty nie ieft/ áby ná twym [ądzie| Nie miał być w iákim wytkniony nierządnie| *Ps* 143,8. ZB

wytrwać *cierpliwie znieść jakąś trudną sytuację, doczekać końca czegoś dla siebie trudnego, niekorzystnego albo nieprzyjemnego* 4–9, 11–2, *znieść, ścierpieć niemiłe dla siebie towarzystwo, zachowanie* 3, 10, *dotrzymać jakiejś umowy, wytrzymać w posłuszeństwie przyjętym zasadom* 2, 13, *znieść bez uszczerbku niszczące działanie, oprzeć się jakiejś niszczącej sile* 1, 14;

w–a człowiek 2–13, zbroja 1, mury 14;

w. wszelkie razy 1, siła złego 4, lato, śręczogę 11, złość w. uprzejmością = *przewyciężyć czyjąś złość* 10, gromowi (14), we zbroi 12, w podanej umowie 2, w posłuszeństwie 13, nie w. z hardym ani z temi, którzy brakuja podlegszemi 3;

w. o jednej duszy 6, krom skazy 1, statecznie 2, cało 4, trudno 6, trudno i czas mały 9;

w., czekać 9, zwyciężyć 10;

w. – odstąpić 2;

w. coś 1, 4, 9, coś czymś 10, przy kimś 11, coś przy kimś 8, czemuś 14, w czymś 2, 12–3, z kimś 3, komuś o czymś 6, ze zd. podrz. 5, 7 ~ r. –ają 14.

1. Okryje[*z*] go łá[*k*á] [woia/] Iáko ... Zbroia/ która krom [wéy] [kázy] Može wytrwáć w[*z*]elkie rázy. | *Ps* 5,52. **2.** przet[*s*ię] odstápi[*l*]i] V[*t*aw] páń[*k*ich: y ták]ze/ ... Niewytrwáli [tá]tecznie w podán[*y*] vmowie. | *Ps* 78,104. **3.** Z hárdym nie wytrwam/ áni z témi/ Którzy brákuiá podley[*z*é]mi. | *Ps* 101,17. **4.** K[*O*mu [t]o frá[*z*]ek zda [i]ę przeczysć málo/ Ten sílá zlégo wytrwáć može cálo. | *Fr* 1,100,2. **5.** NIema[*z*] o co [t]ac/ bych [i]ę wpi[*f*]ał w [woie kárty:| ... Ale može[*z*]i wytrwáć/ gdy bédá kpić z [i]ebie/ Powiédz imię co rychléy/ chcę [i]ę miéć v [i]ebie. | *Fr* 2,60,3. **6.** Trudno wytrwáć o iednéy du[*z*zy] cz[*l*owieko- wi. | Bo iedná ma być w [i]ele/ á druga w kálécie/ | *Fr* 3,34,2. **7.** Iac wytrwam/ choć mié bédá frá[*z*]kopi[*f*em] wo[*l*áć/ Bom niemóg[*l*] áni boiom/ áni m[*é*zom] zdo[*l*áć. | *Fr* 3,73,7. **8.** Przy tobie ia/ cnotliwy [tá]ro[*t*o/ moge] W[*z*yt[*k*ę] Lár[*t*iá]dego obiecháć drogę. | ... Piek[*l*o/ Syr[*e*ny/ ... Nymphy mor[*k*ié/ Tyránni [z]éroko w[*l*ádné:| W[*z*yt[*k*o] to rzeczy wytrwáć przy tobie [nád]né. | *Fr* 3,77,16. **9.** Bo złe [y]e obey[*z*ra]ł (Orfeusz)/ áli] Czár[*ci*] pániá z[*ás*] porwáli. | Czékáć iuz/ niebo[*z*e/ by[*l*o:| Ale gdy co komu mi[*l*o/ Trudno

wytrwáć y czas mály:| *Pieś* 1,21,39. **10.** Chcia- łem z[*l*ość] iákokolwiek wytrwáć vpr[*z*éymo[*s*ciá]/ A zwycię[*z*yć] niewd[*z*ięc[*n*ość] [woiá] [tá]teczno[*s*ciá:| *Pieś* 1,23,9. **11.** Ták láto/ iáko [s]r[*z*ęczogę/ Przy tobie ia wytrwáć moge. | *Sob* 7,24. **12.** Iáko ten we zbroi| Wytrwa/ ktoremu czá[*f*em] y w iedwabiu [i]ę[*z*ko?| *Odp* 403. **13.** Day[*z*e] im/ pánie/ z[*g*odę/ y mi[*l*ość] [pó]teczná/ Y w twoim po[*f*u[*z*eń[*t*wie] wytrwáć chęć [tá]teczná. | *EpRadz* 128. **14.** Ale/ ty/ ó Tyránnie [r]ogi ... pátr[*z*ay ... Burze wielkiéy/ ... y grómu [i]ę[*z*- kiégo/ Któr[*e*mu] twé Cyklop[*k*ié] mury niewy- trwáia/ | *Jez* 111. ZB

wytrwany *możliwy do przetrwania, do zniesienia* ~ r. –áne.

Który (Pan) śniegiem/ ... polá od[*z*iéwa/ ... Lód z niebá miece/ ... Któr[*e*go] [r]og[*i*é] zimno komu wytrwáné? | *Ps* 147,34.

p. niewytrwany ZB

wytrząsnać *potrząsając czymś, wysypać coś na zewnątrz.*

Zmáca[*y*] [f]ercá/ wytrzą[*s*ni] w[*z*y[*t*ki] mé rády/ W[*z*y[*t*ki] my[*ś*li/ o pánie: | *Ps* 139,53. ZB

wytrzeć *wymazać, usunąć* 1, 2;

w. czy[*j*eś] imiona 1, morderza dusz 2;

w. z liczby żywych 2, z ludzkiej pamięci 1; r. –ytrzeć 2.

1. Przepá[*d*li] [i]emię przeklę[*ci*] Ná twé [t]owá fukliwé/ Wytár[*l*eś] z ludzkiéy pámié[*ci*] Ich imioná ch[*l*ubliwé. | *Ps* 9,19. **2.** Bóg ... Ciebie (Radziwille) [s]r[*z*odkiem] y z [woim] náczyniém być przyzna[*l*] Któr[*y*m] hárdé ch[*ci*á[*l*] króci[*ć*] butnym rogów przytr[*z*é[*ć*] Mord[*z*rá du[*z*] niewinnych z liczby żywych wytr[*z*é[*ć*. | *Jez* 134. ZB

wytrzeźwiony *przywrócony do stanu trzeźwości* ~ r. –ony.

Ocu[*l*] [y]e pan/ iáko gdy kto [n]em zmorzo- ny| Wy[*p*á[*l*] wino wczorá[*y*]z[*é*/ y w[*f*á[*l*] wytr[*z*é[*w*iony. | *Ps* 78,120. ZB

wytrzymać *znieść, ścierpieć coś złego, dotrwać, doczekać końca jakiejś niekorzystnej, złej sytuacji* 1, 3, 5, 7, *cierpliwie, wytrwale opierać się czemuś, nie poddawać się* 2, 4, 6;

w—a człowiek 1–4, 7, rozum 6, pycha 5;
w. czyjaś srogość 1, nieszczęście 2, (4), stos
5, 7, wszystko 3, wszystkiemu 6;
w. snadnie 2, mężnie 3, 4;
w., zdołać 6 ~ w. – wznosić się 4;
w. coś 1, 3, czemuś 2, 4, 6, coś komuś 5,
7 ~ w p. 6.

1. Zaden mój nieprzyjaciół twoiéy [rogości]
Nigdy wytrzymać nie mógł: *Ps 3,15*. **2.** Więc/
gdy niezczęście przypadnie/ Każdému wy-
trzyma [nádnie.] *Ps 112,22*. **3.** To ná nię
(zazdrość) fortél/ nic nieczuć do siebie/
A w[zytko] mężnie wytrzymać w potrzebie.
Fr 1,33,8. **4.** Kto tak vmy[ł] nárzádzi/ Iáko by
vmiał [częścié/ y niezczęścié] znośić/ Tému
mężnie wytrzymać/ w owym [ye nie wznosić].
Pieś 1,9,27. **5.** Albo gdy pychá nie mogła
pokorze/ Wytrzymać [tu]f/ *Pieś 1,13,14*. **6.**
SYła [sobie] ludzie mądrzy ... głowy vtro[káli]:
chcąc to światu wywieść/ że ... [mętki w[ze-
lákíe] mogą człowiekowi nie bydź ciężkié/ áni
silné: ále temu w[zytkiemu] rozum dobrze
zdołać/ y wytrzymać może. *FgPog 1*. **7.** Iáko
[tos] wytrzymać/ Ma nieprzyjacielowi (ten)/
ktory v[ftáwicznym] Piián[ftwem] zdrowie [trá-
cił: *Odp 405*. ZB

wywabić zainteresować czymś i skłonić
do wyjścia z ukrycia 2, usunąć skądś 1;
w-i ona = żona 1, głosy 2;
w. k. z lasów na oczy ludzkie 2, troskę z
głowy 1;
w. coś czymś 1, z cz. na coś 2 ~ r. -iły
2.

1. Oná mężowym kłopotóm zábiéga/ ... Oná
wywabić trofkę vmié z głowy/ Słotkiémi [łowy].
Pieś 2,10,15. **2.** Y nas o twym przyjezdzie
głofy dochodziły/ Y z tych láfów ná oczy ludz-
kie wywabiły/ *Dry 10*. ZB

wywiadować się starać się uzyskać od
kogoś informację, stosując różne metody.

Nádto pilnie [ye] wywiadował/ ie[liby] gdzie
pieniędzy/ álbo [kárków] iákich nie zákopá[ł]/
groząc iéy czáfem/ czáfem téz y łágodnémi
[łowy] iéy v[zywáia]c. *Wzór 5*. ZB

wywiedzieć się dowiedzieć się, uzyskać
informację.

Wywiedziaw[zy] [ie (królowna)] ná czym grá
[tánę[łá]] ... przy[złá] pro[fto] ... Ná ty drzwi/
kedy zo[ftáwiono] [záchy.] *Sz 495*. ZB

wywierać starać się oddziaływać na ko-
goś w jakiś sposób ~ r. -éra.

Nienawiść ná mą [kázę] zew[ząd] do[ciéra]/
Y w[zytki] [wé] fortéle ná mié wywiéra./ *Ps*
109,6. ZB

wywiercić się drażąc, wydostać się
z zamknięcia ~ r. -erci.

Komu Bog ie[zcze] nie obiecał [mierci]/ By
dobrze [konał/ z grobu] [ie] wywierci./ *Sz 524*.
ZB

wywieść wyprowadzić kogoś skądś (z ja-
kiegoś trudnego położenia, z niebezpieczeń-
stwa na miejsce bezpieczne) 1, 3–5, 9, w. kogoś
z żywota matki = sprawić, że ktoś się narodził
2, wyłożyć, wytłumaczyć coś, udowodnić coś
za pomocą logicznego rozumowania 6–8, 10–2;

w-e Pan 1, (2), 3, (4), 5, człowiek, ludzie
6–8, 10–2, Aryjadna 9, kłębki 9;

w. mié 1–3, go 9, je 5, naród 4;

w. światu 10, obmowcom 6, sobie 8, wszyt-
kim 7;

w. z ciasnego miejsca 1, z żywota matki
2, z labiryntu 9, z więzienia 5, z Egiptu 4;

w. rozumem 11;

w., powiedzieć 12, wysłuchać 3, okazać moż-
ność i siły 4, ratować 1, dodać ratunku 5;

w. k. z cz. 2, 4, 5, 9, k. z cz. na coś 1, k.
czymś z cz. 3, komuś 6–8, 10, czymś 11, ze
zd. dop. 6, 10–2 ~ w p. 10–2.

1. Ale mié pan wnet rátował ... Wywiódł
mié z ciá[fnégo] miey[ca] ná plác prze[ftrony].
Ps 18,39. **2.** Tyś mié z żywotá wywiódł
mátki moiéy/ *Ps 22,25*. **3.** á pan ... próšby
moie wy[ftuchá]c raczył./ Wywiódł mié mocá
[woiéy] zwycięžnéy práwice/ Z blót nieprzeby-
tych/ y z trz[e]š[awice]. *Ps 40,3*. **4.** bože ...
Okaza[ł]eś [wá] możność/ y dziwné siły/ Kiedyś
z AEgyptu wywiódł [wóy] naród miły./ *Ps*
77,32. **5.** á pan ... Prędkiego [mutnym] dodał
rátunku./ Y wywiódł ié z więzienia/ *Ps 107,27*.
6. OKaž mi láfkę/ ... ábych to mógł [woim]
Obmowcom wywieść/ ze [tu]f[nie] v[ftam] [łowom]
twoim./ *Ps 119,42*. **7.8.** Wywiódłeś w[zyt-
kim/ nie wywiódłeś [sobie]/ Lácniéy rzec/ widzę

niz czynić/ y tobie/ *Tr* 16,33. **9.** Bo się w dziwny Lábyrint/ y bład wda tákowy/ Zkąd żadna Ariádná/ żadné kłębki tylné/ Wywiésć go móc nie będa/ *Fr* 3,29,10. **10.** SYłá [sobie ludzie mądrzy ... głowy vtrofkáli: chcąc to świátu wywiésć/ że przygody/ nie[czészćie/ y [mętki w[zelákie mogą człowiekowi nie bydz ciężkié/ *FgPog* 1. **11.** chcąc to rozumem wywiésć/ że Bóg iest/ tym [ye naprzód zákładáli/ że [ye ná to w[zyt[ki á w[zyt[ki ziem[kié národy zezwáláia/ *Wr* 1. **12.** Toś iuz powiészál/ y wywiódł/ że[my Polacy we zléy toni: *Wr* 23. ZB

wywietrzeć rozplýnąć się w powietrzu, zniknąć ~ r. -eje.

A którykolwiek pánu [ye przeciwi/ Iáko lóy tłuftéy ofiáry zni[zczeie/ A profto z dymem zaráz wywietrzeie/ *Ps* 37,48. ZB

wywikłać się wypłatać się, uwolnić się.

Wywikłálifmy [ye z ych sieći zdrádlivy[*Ps* 124,11. ZB

wywodzić pomagać wydostać się z czegoś, wyprowadzać 1, wiodąc, wyprowadzać gdzieś 4, udowadniać, tłumaczyć 2, 3;

w. Bóg 1, Moskiewski 2, Plato 3, niebo 4
w. mię 1, pół wieńca i część ogona Hydry 4, ~ w. listy = dowodzić na piśmie 2;
w. z trudności 1 ~ w. - zachodzić 4;
w. k. z cz. 1, czymś 2, ze zd. dop. 3, 4;
r. -odzi 2, 4 ~ w p. 3.

1. WZyvam cię/ Boże/ świádku moiéy niewinności/ Którys mię zwykl wywodzić záwždy z mych trudności/ *Ps* 4,2. **2.** Mo[kiew[ki wziął Połocko/ i lifi wywodzi/ Ze prawem przyrodzonym Halicz ná przichodzi/ *Sat* 83. **3.** między in[zyymi niechay czyta Diálog wtóry o miłości/ náuczóného Zydá Leoná/ gdzie wywodzi/ iż Plato [wégo Androginá z tego miey[cá Moyzé[zowégo wyczerpnał: *Wzór* 1. **4.** tá (*Kasyjope*) tedy záchodzi/ Z drugiéy [trony zász/ niebo ná górę wywodzi/ Drugiéy pół wieńcá/ y część o[státnią ogoná/ Długiéy Hydry: *Phaen* 40,536. ZB

wywołać ogłosić, podać do publicznej wiadomości.

Dziwował [ye Król/ y fercu/ y baczeniu onéy poważnéy biáleýgłowy/ y kazał wywołać

áby od tego czáfu żaden gwałt [ye nie dział vczciwym domóm. *Wzór* 5. ZB

wywołany banita, wygnaniec, ten, którego ojczyzna jest gdzie indziej ~ r. -ány.

Człowiek ná świećie miefzka/ iáko wywołány/ A niéma tu ná ziemi żadnéy pewnéy ściány/ *Tarn* 153. ZB

wywód rozumowanie, dowodzenie czegoś, wypowiedanie się na jakiś temat, tu tylko w *lm.* 1-6;

w-y ludzkie 1, mądre i szerokie 4, wielkie i ważne 3, sztywne 6, długie 5, prózne 1; w-y mieć po sobie 3, w-ów nie umieć 6; w-y cz. pohamować nie mogą 4, na stronę 2, prawdzie długich w-ów nie potrzeba 5; r. -ody 1 ~ w p. 3, 4.

1. Prózne to ludzkie wywody/ Zeby [zkoda niewzác [zkody/ *Tr* 17,33. **2.** Precz krá[formowce: wywody ná [tróné/ *Pieś* 2,8,21. **3.** Y mieli po [sobie wywody wielkié/ y ważné/ iáko [ie onym zdáło: *FgPog* 1. **4.** Y niémá[[ie záprawdę czemu dziwowác/ że mądré/ y [zérokié wywody [mętku/ y záłości ludzkiéy pohámowác niemoga: *FgPog* 1. **5.** Prawdzie długich wywodów/ krolu/ niepotrzebá/ *Odp* 266. **6.** nie umiem wywodów [zyrokich/ Zebych mogł pań[kich do[iać taiemnic głébkich/ *Sat* 177. ZB

wywracać zmieniać zupełnie, powodować, że jest na odwrót 1, 2, niszczyć jakiś ustalony porządek 4, oczy w. = nienaturalnie poruszać gałkami oczu 3;

w-a Pan 1, zli ludzie 2, Kasandra 3, łakomstwo 4;

w. oczy 3, myśli 1, wszystko 2, 4;

opak w. 1, 2;

oczy w., drzeć, piersiami pracować, głową kręcić 3;

r. -aca 1, -ája 2 ~ w p. 4.

1. Pan ludzkie myśli opak wywraca/ *Ps* 33,20. **2.** Co wyrzekę/ w[zyt[ko opak wywracáia/ By mi iedno [zkodzić/ ná to pieczá máia/ *Ps* 56,13. **3.** Drzą ná niey (*Kasandrze*) w[zyt[ki człónki/ pier[iaimi pracuie/ Oczy wywraca/ głową kręci: *Odp* 497. **4.** A rzeczypospolitéy tym łakom[stwo wádzí/ iż oná trwá[á żadnym obyczáiem być nie może/ ieno gdzie

cnoty/ á przytôięńftwá ludzje fie dżierzą: co w[zyftko łákomftwo wywráca: *Wr 14.* ZB

wywrot p. **wywrót**

wywrócić zniszczyć coś, zburzyć 1, 2, 4, 8, 10, zerwać umowę 3, zmienić wszystko 5, 6, 9, zmienić kolejność słów, odmieniając ich sens 7, odmienić czyjeś poczucie moralności 12, skierować coś przeciwko komuś, czemuś 11;

w. Pan, Bóg 3, (4), 5, 8, zły człowiek 1, (9), pohańcy 2, zak 7, *Radziwiłł 10*, Mars 11, żądza 12;

w. miasto 1, 2, 4, Kierepec 10, Polskę 9, przymierze 3, wszystko 5, 8, serce 12, słowa 7, furię 11, siła (cz.) 4, 6;

w. z gruntu 2, na nice 8, 9, nieobacznie 7, snadnie 5, w godzinie 5, 6;

w., spustoszyć 1, w popiół obrócić 10, (z)wojować 1, 2, zesromocić 2, zmamić 12, k. mieczem skrócić 4, odstrzelić się 9, zepchnąć koronę 3, w nos kurzyć 10;

r. -iłeś (: -yłeś) 1, -rócił 4, 10-1, -iła 12, -cili 2, -ili 9 ~ w p. 7.

1. Zły Człowiecze/ [pufto[zyłeś| Polá nie-przerodzone:| Zwoiowałeś/ wywróciłeś| Miáftá pięknie [ádzóné.| *Ps 9,23.* 2. POháńcy/ o boże żywy| Woiumá twóy kray właściwy:| Kóściół twóy zefromocił| Miáfto z gruntu wywrócił.| *Ps 79,4.* 3. pánie/ ... Iáwná niełá[kę [ludze okázuie[z [wemu.| Wywróciłeś przymierze/ zepchnąłeś koronę| Z głowy iego: *Ps 89,71.* 4. Siłá narodów/ siłá miáft wywrócił| Słáwnych/ á możné króle mieczem [krócił.| *Ps 135,19.* 5. W godzinie w[zyftko Bóg wywróci [nádnie.| *Pieś 1,14,12.* 6. Siłá Bóg może wywrócić w godzinie:| *Pieś 2,9,27.* 7. CIEcierki ... v[ty[zaw[zy zaká pod oknem/ który wywróciw[zy niebácznie [łowá/ ták [piéwał: Iezus Iudá[zá przedá| *Ap 21.* 8. W[zyftko to Pan Bóg wywróci ná nicé:| *FgPieś 3,21.* 9. Dalekofcie się od [wych przodków od[trzelili| A prawiefcie na nice Pol[kę wywrócili.| *Sat 44.* 10. takim cię Inflanty| W tym czásie ogládáły/ ... Gdzies Derptowi w nos kurzył/ Kierepec wywrócił| Liczbę nieprzeliczoná wsi w popiół obrócił| *Jez 99.* 11. A Mars w[zyftkié furie ná Mo[skwę wywrócił| *Jez 178.* 12. Potomku Chaná/ nie Iudy/ gładkosć cie

zmamiłá| A przekłéta twoiá żádzá [erceć wywróciłá.| *Zuz 186.* ZB

wywrócony przewrócony nogami do góry 4, wyrwany z ziemi, obalony 3, w przen. o zniszczonym, obalonym tronie jako symbolu królewskiej władzy 1, całkiem zburzony, zniszczony 2;

w. Cefeus 4, sośnina 3, Troja 2, stolica 1;

w. nogami wzgóre 1, na łeb 4, z gruntu 2;

w., zaćmiony 1, powalony 3;

r. -ony 4, -oná 1, 2.

1. Ozdobá w[zyftká iego/ y swiętność záćmiona| A [tolicá nogámi wzgóre wywróconá.| *Ps 89,80.* 2. Nie byłá wiecznie gładká [łáwna pani oná| Dla której mocna Troiá z gruntu wywróconá:| *FgPieś 6,52.* 3. Po tym w[zytkim/ Boreas Orythiá niešie:| A gdziekolwiek przemińá/ znáć gościniec w leśie| Sośninę wywróconá/ dęby powáloné| A rzeki lodowémi mófty wtwierdzone:| *Prop 208.* 4. Cepheus po pás w morzu ná łeb wywrócony| *Phaen 40,529.* ZB

wywrót a. **wywrot** kłamstwo, wybieg, wykret.

Ludzkié wywrotów nie násláduie| To v[fty mówie/ co w [ercu czuie:| *Ps 17,13.* ZB

wyznać ogłosić publicznie coś pochlebne-go o kimś lub o czymś, rozstawić wszędzie 1-16, 20, przyznać się do czegoś, wyjawić coś, zwierzyć się 17-9, 21;

w-a, -já człowiek, ludzie 1-13, 17-8, 20-1, świat 3, aniołowie 14, (15), *Satyr 19*, słońce i koło miesięczne, gwiazdy 15, wszelka rzecz 16;

w. mnie, mię = Boga 3, 9, ciebie, cię = Boga 5, 6, 11-2, go = Boga 2, 4, 14-5, Pana 16, bożą moc 1, dobroć 8, łaskę 13, swe poddaństwo i zwierzchnego pana 20, tego 7, sługi 10, swe łotrowstwo 21 ~ w. sam na się 18-9;

w. bogiem 9, (2), królem 4, swym stworzycielem, panem i zbawicielem 11, ojcem sierot i obrońcą 6, za pana 7, 10, w obietnicach nieomylnym 5;

w. wiecznie 8, na ostatek 21, chętnie 16, z prawej wiary 18, przed tyranny 12;

w., czynić cześć 1, upaść na kolana 20, chwalić 12, k komuś przystać 4;

w. k. 3, 14-6, 20, coś 1, 8, 13, 20-1, k. kimś 4, 6, 9, 11, k. jakimś 5, k. za k. 7, 10, k. przed

kimś 12, w składni accusativus cum infinitivo 2, na k. + zd. dop. 18–9, ze zd. dop. 17; r. –ajcie 1, –ąją 21, –áli 4.

Ps: **1.** Czyńcie cześć panu/ iego moc wyznaycie/ 22,61. **2.** A ia w świętym domu iego/ Wyznam go być bogá mego. 27,24. **3.** naród mię (Boga) w[zelki/ Y świat wyzna/ iako wielki. 46,40. **4.** Mocarze ziem[cy k niemu przy[ta]li/ Królowie królem [wym go (Boga) wyználi: 47,18. **5.6.** Tobie nową pieśń zácne/ o mój boże wieczny. Wyznam cię w obietnicách twoich nie omylnym/ Wyznam cię oycem sirot/ y obrońcą silnym. 71,29–30. **7.** Tego/ vpad[zy ná [wé koláná/ Wyzna gorący Murzyn zá páná: 72,26. **8.** A ia twą dobroć/ boże/ wyznam wiecznie/ 75,29. **9.** Lecz mnie tylko bogiem wyzna[z [woim/ Któryć w wciśnieniu twoim/ Do wolności pomógł: 81,29. **10.** y obrocił/ Rękę [woię ná [pro[ne pogány: Zeby muśieli zá pány/ Wyznać byli wierné [ługi moie/ 81,43. **11.** Przetóz té iefzce przyyda látá/ Ze cię narody w[zego swiátá/ Wyznáia [woim [tworzyćielem/ Swym pánem/ y [wym zbáwićielem. 86,27. **12.** Ciebie ia chwalić będę: ciebie przed możnemi/ Wyznam Tyrányi ziem[kiemi. 138,2. **13.** Zbaw więzienia du[ze moie/ Abych wyznał łáskę twoię: 142,26. **14–5.** W[zy[cy Anyołowie iego/ W[zytki woy[ká wyznaycie go. Słónce y koło miesięczné/ Wyznaycie go gwiazdy wdzięczné/ 148, 6–8. **16.** W[zelka rzecz/ która żywie/ Wyznay páná chętni. 150,12.

17. MV[ze wyznáć/ ... Nigdy bych był nie wierzył/ bych ták miał záłować/ Tego zwła[czá/ co nigdy mym włafnym nie było: Pieś 1,12,1. **18.** Czegóm zbyć niemógł/ przez ziółá/ przez czáry/ To [sam dzis wyznam ná sie z práwéy wiary: Zem był zábłádził FgPieś 11,17. **19.** Bracie niechcę się [tobą wrzec wdawać o wierze/ Bo ia [sam na sie wyznam/ zem proftak wtej mierze. Sat 166. **20.** A iuż więc [yn ksiązeczy vpadł ná koláná/ Y wyznał [wé poddán[two/ y zwierzchného páná/ Prop 46. **21.** Czego tu chce[? ... [połem sie pytaia. Ná oftátek [we łotroftwo obádwá wyznáia. Zuz 50. ZB

wyznanie publiczne ogłoszenie czegoś bardzo pochlebnego o kimś, głośne uznanie czegoś ~ r. –anie.

Tám d' ołtarzá świętego/ Póyde przed páná mégo: ... Któremu dam wyznánié/ Gráiac w łágodné stróny/ Ze Bóg niezwyćieżony. Ps 43,22. ZB

wyznany rozgłoszony, przyjęty do wierzenia ~ r. –ána.

Czy dobroć twoiá w grobiách będzie powiádána? Albo pod ziemią prawdá wyznána? Ps 88,24. ZB

wyznawać głosić, rozgłaszać, opowiadać z przekonaniem, z wiarą o Bogu, jego przymiotach i działaniu, też świadczyć o nim, wierzyć w niego 1–6, 8, 10–21, 23–45, 47–9, uważać za kogoś, jakiegoś, za coś i to publicznie głosić 7, 22, 50, ujawniać coś, zwierzać się, opowiadając o czymś dobrym 46, o czymś złym, co można by tać 9;

w–wa, –ją Pan 7, jego czyny 44, człowiek, ludzie 1–3, 5, 8–19, 21, 23–6, 28–43, 45, 49–50, naród 48, proch = człowiek zmarły 6, chory anielskie 27, usta 47, strony 22, lutnia 20, dusza 46, dzień, noc 4;

w. Boga (Boga, Pana, ciebie, cię, mnie) 2, 3, 11–2, 15–6, 22–3, 26, 40, 43–5, 47–8, jego: imię 1, 5, 13, 18, 28, 32, 38, opatrność 4, dobroć 6, 8, 14, 33–6, dobrodziejstwa 17, mądrość 24, litość 29, łaskę 20, 30, wielmożność 24, moc 10, 14, 19, 31, siłę 25, chwałę 37, czyny 24, cuda 25, 27, niepodobne dziwy 21, sąd sprawiedliwy 1, zakon 41–2, statecznym i obrońcą 22, w. swoje złości 9, toż 39, co 46, naród swoim dziedzictwem 7, poważniejszym 50;

w. póki dusze stanie 1, po wszystkim żywot 11, dokąd ktoś żywie 13, póki lat dostanie 16, wiecznie 20, 23, zawsze 10, i dzis 21, w gęstym ludzie 37, przy wielkim ludzi zebraniu 8, między narody 3, na wsze strony 26, wszędy 38, w Hieruzalem 31, jawnie 4, harfą i rymem 15, (całym, wdzięcznym) sercem 2, 45, z chęcią 40, jednostajnie 49, jakokolwiek 48;

w., chwalić 11, 16, 44, cześć da(wa)ć 6, 40, chwałę da(wa)ć 20, 30, 40, ofiarować chwałę 12, prawdę sławić 27, sławę wynaszać 17, prawdę, sprawy opowiadać 29, 33–6, wykrzyknąć 17, cuda opowiedzieć 23, dziękować 31, dzięki oddawać 12, 37, ofiarę dawać 13, ręce ku Bogu podawać 16, Bogu coś przypisać 19, dni dobrych używać 10, z kimś przestawać 7, wierzyć

słowom *czyimś* 39, słuchać 49, nasłuchać się 25, po śmierciach stapać 42, nosić pęta 41, nie przeciw się 47;

w. k. 12, 16, 23, 26, 40, 43–5, 47–50, *coś* 1, 4–6, 9, 10, 13–4, 17–21, 24–5, 27–39, 41–2, 46, k. *kimś* 22, k. *czymś* 2, 7, 15, k. między *kimś* 3, *coś* przy *czymś* 8;

r. –awam 13, 41–2, –awa 7, –amy 45, –ąją 4, 33–6, 38, 44, –awał 2, 3, 6, 8, 14–6, 37, 39, –áli 25, 43, 50, –wáli 10, 31–2, –ály 47, –awaj 12, –ajmy 30, –ajcie 5, 17, 40, –ajac 29, –awac 20, 28;

w p. 48–9.

Ps: 1. Sąd [sprawiedliwy/ y twé imię/ panie/ Wyznawać będę/ póki duże [tanie.] 7,42. 2. Ciebie będę/ Boże prawy/ C całym [sercem wyznawał/ 9,2. 3. Przeto cię (*Panie*) między narody będę wyznawał/ 18,95. 4. Dzień v[st]awicznie nocy ná[zl]áduiac/ Noc także dniowi wzajem v[st]ępuiac/ Opátrność pán[ka] iáwnie wyznawáia; 19,11. 5. Iego ze w[ze]ch naświé[te]z imię wyznawaycie/ 29,3. 6. Zalić proch cześć będzie dawał/ Albo twą dobroć wyznawał? O panie/ 30,30. 7. Náder [z]cześnie naród/ z którym pan prze[st]awa/ Który dziedzictwem [s]woim wyznawa. 33,24. 8. á broń od przeklętych/ Lwów duże moiéy. Abych twą dobroć przy wielkim wyznawał Ludzi zebraniu/ 35,52. 9. Wyznawam [s]woie złości: 38,35. 10. A cnotliwi boday dni dobrych v[zy]wáli/ Y zázwdy pán[ka] moc wyznawáli./ 40,48. 11. Przeto cię ... chwalémy/ Y po w[zy]tek żywot ná[st] wyznawać będziemy./ 44,20. 12. Ofiáruy ty mnie chwałę/ mnie wyznaway/ Mnie dzięki ... oddaway./ 50,37. 13. A ia tobie chętnie niech ofiarę dawam/ Y dokąd człowiek żywie/ imię twé wyznawam./ 54,12. 14. A ia twoię moc będę/ y dobroć wyznawał/ 59,33. 15. Tým wolen będąc od w[ze]lkich trudności/ Hárfá/ y rymem będę cię wyznawał/ 61,18. 16. Przetóz/ póki mi lat moich do[st]anie/ Będę cię chwalił/ będę cię wyznawał/ Y ręce [s]woie ku tobie podawał./ 63,11. 17. Wykrzykniecie w [st]odkim pieniu/ Gwoli pán[ki]ému imięniu/ Sławę iego wyznawaycie/ Dobrodziey[st]wá wyznawaycie./ 66, 8. 18. Wyznawaycie imię pán[ki]é/ W[zy]tki narody pogán[ki]é/ 66,29. 19. Tego moc wyznawaymy: temu/ co żywiemy/ Y cokolwie-

ke[my] [a/ przyp[is]ać muśiemy./ 68,85. 20. A ty więc/ moiá lutni/ pomni chwałę dawać/ Y pán[ka] łá[sk]ę wiecznie wyznawać./ 69,66. 21. á ia boże żywy/ Y dziś wyznawam twoie niepodobné dziwy./ 71,34. 22. o mój boże/ ... moje wdzięczne [trony./ Będą cię wyznawály w powieści [tátecznym/ Y obrońcą twoiego Izráhelá wiecznym./ 71,47. 23. Ciebie my wiecznie wyznawać będziemy/ Y twoie cudá swiátu opowiemy./ 75,1. 24. Ia przet[is]ię/ ... Nie zapomnié wyznawać twoiéy mądrości/ Twoich czynów ... twéy wielmożności./ 77,23. 25. Czego[my] [ye od oyców ná[st]ych ná[st]ucháli/ Kiedy siłę/ y cudá pán[ki]é wyznawáli./ 78,6. 26. Ciebie ia/ boże nie[st]worzony/ Wyznawać będę ná w[ze] [trony./ 86,38. 27. O panie/ cudá twoie wyznawáia chory/ Anyel[ki]é: prawdę twoię [st]awia ludzkie zbory./ 89,9. 28. Słuzna rzecz/ panie/ ... twoie swięté imię wyznawać./ 92,3. 29. Dzień mié v[st]y[zy] litość wyznawáiac/ Noc prawdę twoię opowiadáiac./ 92,5. 30. pánu chwałę daymy/ Y iego łá[sk]ę wieczną wyznawaymy./ 95,2. 31. Aby ná Sionie cí[st] mu dziękowali/ Y moc w Hieruzálem iego wyznawáli./ 102,50. 32. Chciéy nas błédne ... zgromádzić/ Abychmy twé chwalebne imię wyznawáli./ 106,99. 33. Niechayże wielką iego (*Boga*) dobroć wyznawáia/ Y [sprawy swiátu opowiadáia./ 107,17. 34. 107,29 jak nr 33. 35. 107,41 jak nr 33. 36. 107,61 jak nr 33. 37. A ia więc pánu dzięki będę oddawał/ Y iego chwałę w gęstym ludzie wyznawał/ 109,70. 38. W[st]ędy niech imię pán[ki]é wyznawáia./ 113,6. 39. Wierzyłem [s]łowom iego (*Pana*)/ y tózem wyznawał/ 116,25. 40. Páná z chęcią wyznawaycie/ Iemu cześć/ y chwałę daycie./ 117,3. 41. Nofzac pętá niepobożnych twóy zakon wyznawam/ 119,61. 42. Po śmierciách [st]apam/ á przet[is]ię twóy zakon wyznawam/ 119,109. 43. Y będą dobrzy páná wyznawáli/ 140,29. 44. Ciebie w[st]ytki twé czyny/ panie/ wyznawáia/ Ciebie wybráni twoi chwalić nieprze[st]áia./ 145,17.

45. Wdzięcznym cię tedy [sercem/ panie wyznawaymy./ *PieśCzego* 7. 46. Ani miecz/ áni mié siła/ Zléy przygody obroniłá./ Ieno [czyra] łá[ka] twoiá/ Co wyznawa duże moiá/ *FgPieś* 5,48. 47. GDy będą Bogá v[st]á wyznawály/ Niechayby sie go y [sprawy nieprzáty./ *FgTabl*

10. **48.** á żaden (*naród*) ták gruby nie ięft/ któryby Bogá iákokolwiek nie wyznawał. *Wr 2.* **49.** iż kiedy w[zy]cy iedno[st]áynie Bogá wyznawáć y [łucháć będiem/ tedy ... du[ż]nego błogo[łáwień]twa/ ... do[ł]tápiem/ *Wr 5.* **50.** Ię[li] przy[z]ło [łac/ zázwdy rámiony wielkimi| Przerównáł Menelaus: á gdy zász siadáli/| Powážniey[z]ym Vly[ł]á zázwdy miánowáli (*war. wszyscy wyznawali*).| *Mon 212.* ZB

wyznawany *ogłaszany, rozgłaszany.*

wielmożność iego (*Boga*) znáczna w[zędzie| Y dokáđ [łwiátá/ zázwdy wyznawána będię. | *Ps 29,16.* ZB

wyzuć *pozbawić czegoś 1, 3, uwolnić od czegoś 2;*

w-e *Pan 2, lichwnik 3, śmierć 1;*

w. hardego *1, ciebie 2, go 3;*

w. z powági *1, z majętności 3, z łowczych obierzy 2 ~ w. k. z cz. 1-3;*

r. -uje *1-3.*

1. Abowiem [koro przydźcie śmierć łákoma:| Hárdęgo [nádnie z powági wyzuie/| Y tymże torem/ co bydłó/ záymuie. | *Ps 49,35.* **2.** Cieb-ie on z łowczych obierzy wyzuie/| Y w záráźliwym powietrzu rátuie:| *Ps 91,5.* **3.** Niechay go (*złego człowieka*) z majętności(!) lichwnik wyzuie/| A obcy w iego pracy [obie lubuie. | *Ps 109,23.* ZB

wyzuwać *pozbawiać czegoś.*

Na tego (*na zbytek*) wy robicie/ ten was wdawa w długi/| Ten was zwiofek wyzuwa/ i obráca w [ługi. | *Sat 152.* ZB

wyzwać *weszać do walki, na pojedynek;*

w. na rękę = *do mocowania się ~ r. -wá[ł].*

Niechciałem [łucháć iéy (*Miłości*) rády/| Áż námá przy[z]ło do zwády. | Bo [áydał z łukiem porwá[ł] A mnie ná rękę wyzwá[ł]. | *Fr 1,8,8.* ZB

wyzwolenie *przywrócenie wolności, uwolnienie z niewoli 1, 2;*

w. z udręczenia *2 ~ w. czuć 1;*

r. -enié *1, -enia 2.*

1. Ty w w[ł]cié[ł]ch moich wzbudzi[ł]z wdźięczne pienie/| Iáko gdy człowiek czuie wyzwolenie. |

Ps 32,24. **2.** Dzień to święty/ zwyczaj to vmowny/| Y porządek pán[ki] [łowny. | Który podał narodowi [wemu/| ... Ná pámiátkę wieczną wyzwolenia | Z Aegyptckiego vdręczenia. *Ps 81,11.* ZB

wyzwolić *uwolnić kogoś, oswobodzić od kogoś, czegoś złego, krepującego swobodę, przywrócić wolność 1-9;*

w-i *Pan, Bóg 1-3, (4)-6, (8, 9), królowie 7;*

w. więźnie *5, smutne 7, mię 8, cię 9, go 3, nas 1, 6, duszę czyjás 1, nogi czyjés 4;*

w. od okrutnego człowieka *2, z rąk srogich 7, z ciężkiej niewoli 1, 6, z pęta 4, z grzechów 9;*

w. miłosierdziu gwoli *9, pomniąc słowo swoje 8;*

w., ratować *3, powstać 5, bronić 7, 8, wybawić 8;*

w. *k. 3, 5, k. z cz. 1, 6-9, coś od k. 2, z cz. coś 4 ~ r. -woli 1, 6, 9.*

Ps: 1. Gdy téż nas z ciężkiéy niewoli | Pan ná[ł]z/ y Bóg ná[ł]z wyzwoli. | *14,28.* **2.** Vprzędz go/ pánie/ ... A du[ż]ę moie od okrutného | Wyzwól człowieka: *17,43.* **3.** Bogu ten vfa/ niechże go rátuie/| Niech go wyzwoli/ kiedy go miłuie. | *22,24.* **4.** W nim (*Panu*) tedy oczy/ w nim myśli mam [woie/| A on wyzwoli z pęta nogi moie. | *25,38.* **5.** Pow[ł]tań pánie/ á wyzwól [mutné więźnie [woie/ | *44,51.* **6.** *53,28 jak nr 1.* **7.** Królowie ... Brońcie od krzywdy vbogich/ Wyzwólcie [mutné z rąg(!) [rogich. | *82,12.* **8.** WYbaw mię (*Panie*) z w[ł]ku/ ... Broń méy [prawy/ á wyzwól mię/ pomniąc [łowo [woie. | *119,154.* **9.** Ten miłosierdziu [wému gwoli | Ze w[ł]zech cię grzechów twych wyzwoli. | *130,24.* ZB

wyzwolony *uwolniony z niewoli 1, 2, nauki wyzwolone = 7 nauk świeckich - stopień niższy (trivium): gramatyka, retoryka, dialektyka i stopień wyższy (quadrivium): arytmetyka, geometria, muzyka i astronomia 3;*

być w. z rąk nieprzyjacielskich *1, z okrutnej Babilony 2;*

r. -ony *1, 2 ~ w p. 3.*

1. Ciebie chwałáć/ twéy wzywáiąc możnéy obrony/| Zázwdym z rąk nieprzyjaciel[ł]kich był wyzwolony. | *Ps 18,6.* **2.** GDy z okrutnéy Bábilony | Pán[ki] lud był wyzwolony/| ... Tám

dopiero nárzékánié/| Tám płáč v[ta]/ y wzdychánié/| *Ps* 126,2. **3.** Napiérw[ze] miey[ce]/ rycér[kié]/ y práwné/ po nich náuki wyzwoloné máia/| *Cn* 1. ZB

wyzywać *wzywać do walki, na pojedynek.*

Alexánder śmiáły/| Máiać Lámpárt ná [obie y łuk náložony/| Y miecz. á kręcąc w ręku o[czep v[ta]lóny/| Wyzywał co męźniey[zych z woy[ká przeciwného/| *Mon* 19. ZB

wyźrzeć *wychylić się skądś, wyłonić się* 1, 2;

w-ą panowie 1, skały 2;

w. z lasów 1, z wody 2 ~ r. -áły 2.

1. Ná pány wzgárdá przy[zlá/ ze [ye kryć muśieli/| A z pu[tych lá[ów wyźrzeć nie śmieli/| *Ps* 107,82. **2.** potro[ze [padáto/ Wielkiého morzá: áz zá czá[em [káty/ Z wody wyźrzáły/| *Pieś* 2,1,44. ZB

wzad *do tytu* 1, 2;

w. się rzucić 2, coś nachylić 1;

w. – wprzód 1.

1. Pow[ta]w[zy (*Ulisses*)/ ku ziemi wzrok trzyma náklónióny/| La[ki áni wprzod/ áni wzad nie náchyláiać/| Ale ia w iednéy mierze v[ta]wicznie máiać/| *Mon* 219. **2.** Rzućił [ye (*Smok*) wzad/ y [tánał/ zátoczyw[zy czołem/ Zniená[ta ku Helice. *Phaen* 2,56. ZB

wzajem *wzajemnie, o wykonywaniu na przemian tej samej czynności lub wymienianiu między sobą jakiejś rzeczy* 1, 2, *odwzajemniająć się, odpłacająć, robić to samo* 3, *o naprzemiennym występowaniu czegoś, o ułożeniu czegoś na przemian* 4;

w. ustępować 1, sobie pożyczać 2, wojować 3, przesadzać się 4.

1. Dzięń v[ta]wicznie nocy ná[zláduiać/| Noc tákże dniowi wzaiem v[ta]puiąć/| Opátrność páń[ka iáwnie wyznáwáia/| *Ps* 19,10. **2.** Lep[zy fortel rodzeni Lákonowie máia/| Co [obie iednéy du[że wzaiem pożyczáia/| *Fr* 2,34,4. **3.** Márgrábiowie Pomor[ka ziemię posiadáli/| Y iuz Gdań[k niedobyty/ zdráda otrzymáli/| ... Málo dáléy król wzaiem Márgrábtwo woiuie/| *Prop* 73. **4.** Polá [ie czarne z białyimi mie[záia/| Ty [ie owemi w zaiem prze[adzáia/| *Sz* 62. ZB

wzajemnie *obopólnie, jeden drugiemu coś czynić.*

Co przedtym z [obą bitwy płáčliwé zwo[dzili/| A du[że między [obą wzaiemnie tráćili/| Teraz śiedzą [pokoiem/ walki zábaczyw[zy/| *Mon* 132. ZB

wzajemny *obustronny, świadczony sobie nawzajem, okazywany w obie strony* 1–3;

w. miłość 1, 2, chuć 3;

w prep. 2, w postp. 1, 3;

r. –jemna 1, –jemna 3.

1. Iako rzecz piękna/ iáko rzecz przyjemna/| Pátrzáć/| gdzie miłość pánuie wzaiemna/| *Ps* 133,2. **2.** A nádzieie zás niemá[ż wzaiemnéy mił[óci/| *Fr* 2,39,3. **3.** Czego [trach nie wyci[nie/ i groza fukliwa/| Richley dobroć/ i łá[ka/ richley chuć wzaiemna/| W tim ci po[tużyć móże/ i ludzko[ć przyjemna/| *Sat* 353. ZB

wzbić się *uniesć się w górę, tu o górującym w południe słońcu.*

Niedóydzie cię tu słońce/ przyrzékam ia tobie/| Choć [ię nawys[żéy wzbiie/| *Fr* 2,6,3. ZB

wzbierać *przybierać, powiększać się;*

r. –áją.

Rzeczé [łowo/ á lody nátychmia[ft táia/| Wienie duch iego/ á wnet wódy wzbiéráia/| *Ps* 147,36. ZB

wzbudzać *powoływać do istnienia, sprawiać pojawianie się kogoś.*

Bo kędy zgodá święta przemie[zkawa/| Tám pan niebie[ki w[zytko dobre dawa/| Wzbudzáiać zázwždy ná miey[ce oycowé/| Potom[two nowé/| *Ps* 133,15. ZB

wzbudzić *pobudzić do działania* 1, 4–6, *sprawić pojawienie się czegoś* 2, 3;

w-i Pan 1, 2, 4, Parys 3, koń 5, ziemia 6;

w. wodę 5, głód 2, pienie 1, trwogę 3, ducha 4, Niedźwiadka 6;

w. coś w człowieku 4, w uściech 1, na świecie 3, po wszytkiej ziemi 2, na Helikonie 5;

w. coś, k. nie przebaczyć 1, coś odjąć 2;

w. coś w kimś, w czymś 1,4, coś przeciw komuś 6, coś gdzieś 2, 3, 5.

1. Ty (*Panie*) mię w trapieniu ciężkim nie przebaczy[*z*.| Ty w wścięch moich wzbudzi[*z* wdzięczne pienię| *Ps* 32,23. **2.** Potym (*Pan*) máiąc głód wzbudzić po w[*z*ytkięy ziemi| Y w[*z*elką żywność odiać: po[*ś*ta przed niemi| Do Aegyptu wyprawił: *Ps* 105,29. **3.** By ią (*Helene*) był Paris poznał w [zo[*ś*tymdzie[*ś*ty m lećie| Nigdyby był téy trwogi nie wzbudził ná świećie.| *FgPieś* 6,54. **4.** Cnota [*ś*awą [ię płaci: a [nad[*z* w przy[*ś*łym wieku| Wzbudzi takiego ducha bog wpewnym człowieku| Ktori tve zacne [sprawy ... Będzie chciał [wiatu podać| *Sat* 428. **5.** Ten to kón ... Ná wielkim Helikonie wzbudził wodę żywą.| *Phaen* 16,186. **6.** Bo ziemiá [práwiedliwym gniewem poru[*ś*zona| Wzbudziłá przeciw iemu (*Orionowi*) Nied[*z*wiadká [rogięgo| *Phaen* 40,523. **ZB**

wzdawać *oddawać, przekazywać następ-
cy, tu o władzy królewskiej.*

Niechay fortunnie/ y zdrów nam pánuie:| A zwierzónęgo nie wzdawa opieku| A[*z* pełen wieku.| *Pieś* 1,10,63. **ZB**

wzdłuż *przez całą długość czegoś.*

kiedyś przełożony| Woy[*ku* Królá wielkiego w przék y wzdłuż bogáty| Kray Mo[*k*iew[*ki* woiował| *Jez* 67. **ZB**

wzdrygać się *gwałtownie drgać, trząść się.*

huczą [rogię wáły| A brzézne w grunćie wzdrygáią [y[e [kály.| *Pieś* 1,6,12. **ZB**

wzdychać *oddychać od czasu do czasu głęboko i głośno pod wpływem odczuwanego smutku, tęsknoty 4, 13–7, tęskniąc, oczekiwać kogoś, czegoś 9, 11–2, w. do Boga – w jakimś smutku, nieszczęściu zwracać się z westchnieniem, jękiem do Boga, tęsknie wyczekiwać jego pomocy 1–3, 5–8, 10, 18;*

w–a *człowiek* 1, 4, 10, 11, 13, 15, lud 18, niebo[*z*ęta 8, dziecina 12, pani 17, żona 16, serce czyjeś 2, 6, my[*ś*li czyjeś 3, dusza 5, 7, 9, nimfy 14;

w. do matki 12, do ciebie (Boże, Panie) 1, 2, 5, 6, k tobie 3, do Pana 7, 8, 10, do Boga 18, jego wyroków 11, pałaców 9;

w. często 13, bez przestania 15, ustawicznie 17, z tej i z owej strony 18, smutnie 4, z

płaczem 7, patrząc na *coś*, *k.* 14, 16, mówiąc 18;

wzdychając, świtania czekać 17, uprzedać świtanie 11, chodzić 4, ustać 1;

w., *k.* szukać 3, pragnąć 9, *nie* dać się cieszyć 7, do *k.* się z płaczem uciekać 8, wołać 7, narzekać 7, uskarżać się 17, *nie* mówić 15, *nie* grzeczy odpowiadać 13;

w. – roz[*ś*miać się 13;

w. do *k.* 1, 2, 5–8, 10, 12, 18, *cz.* 9, 11, *k komuś* 3;

r. –y[*ch*a (:–i[*ch*a) 5, 12, –á[*ja* 3, –á[*á* 7, –áli 8, –á[*ja* 11;

Ps: **1.** Iu[*z*em v[*ś*tał wzdycháiąc do ćiebie móy Bo[*z*e| 6,11. **2.** DO ćiebie/ pánie/ wzdycha [erce moie| 25,1. **3.** pánie/ ... oka[*z* mi [á[*sk*ę [woie[*ę*.| K tobie my[*ś*li mé wzdycháią| Ciebie oczy mé [zukáią.| 27,27. **4.** Cály dzień chod[*z*ę wzdycháiąc [mutnie.| 38,12 **5.** Tá[*k*/ mocny Bo[*z*e/ moia[*z* [á[*ś* licha| Do ćiebie wzdycha.| 42,4. **6.** V[*ś*ty[*z* mé pro[*ś*by/ bo[*z*e ... Do ćiebie wzdycha [mutné [erce moie.| 61,4. **7.** Du[*ś*zá ná ten [zá[*s* áni [ie[*z*yc [y[e dá[*á*] Ale do páná tylko z płáczem wzdychá[*á*.| Wo[*ś*aw[*z*y/ ná[*z*ékaw[*z*y/ 77,6. **8.** Przygodámi/ nie[*z*cz[*ę*ćiem ... v[*ś*trapieni| A prá[*w*ie widomémi plagámi dotknieni| Dopiero niebo[*z*ęta do páná wzdycháli| Dopiero [y[e do niego z płáczem v[*ć*iekáli.| 78,61. **9.** Iáko [á wdzięcz[*n*e pá[*l*ce twoie| Tych prá[*g*nie/ do tych wzdycha du[*ś*zá v[*ś*trapióna| 84,3. **10.** Ci do páná wzdycháli: á pan w ich frá[*ś*unku| Prędkiego [mutnym dodał rá[*ś*unku.| 107,25. **11.** V[*ś*pr[*z*ędzam świtá[*n*i[*ę*/ do twych wyroków wzdycháiąc| 119,147. **12.** tá[*k* licha| Dziećiná zo[*ś*táwiona do mátki [w[*é*y wzdycha.| 131,8.

13. co znáczy ... kiedy kto *nie* grzeczy/ Hán[*n*o/ odpowia[*á*.| Cz[*ę*sto wzdycha/ á rzadko kiedy [i[*ę* ro[*ś*mieie| *Fr* 1,9,3. **14.** Mor[*ki*é Nimphy/ po pier[*ś*i wydaw[*z*y [y[e z wody| Wzdycháły/ pá[*ś*rzác ná twarz/ y wiek iego m[*ł*ody.| *Pam* 38. **15.** Wi[*ę*c[*y* *nie* mówił: ále wzdychał bez prze[*ś*tánia| A w téy zbytniey te[*kn*icy przy[*z*edł do [konánia| *Pam* 261. **16.** Niech wzdycha żoná m[*ę*zn[*ę*go Tyránná| Pá[*ś*rzác na[*ñ* z murów: *FgPieś* 3,35. **17.** Tym [i[*ę* k[*ś*tałtem tá cnotliwa páni v[*kar*zá[*á*] A wzdycháiąc v[*ś*tá[*w*icznie/ świtánia czeká[*á*.| *Zuz* 116. **18.** A lud do Bogá wzdychał/ z téy/ y z owey [trony| Mówiác: *Mon* 322. **ZB**

wzdychanie *oddychanie głębokie i głosne, westchnienia wywołane smutkiem, żalem, tęsknotą za kimś 1–7;*

w. ciężkie 1, 2, ludzi 1 ~ pociecha w–a 4 ~ w. ustało 3, w–a w dom się noszą 5;

słyszeć w. 1, prze w. krwi w sobie nie czuć 2, pomścić się w–a 6, w w–u mieć rozkosz 7;

w., narzekanie 1, żalność 2, frasunek 2, 5, płacz 1–3, łzy 6, troska 4, 5, 7, żale 5, ręk łamania 5;

w. – radości 3, śmiech 3, pociecha 4, rozkosz 7;

r. –anie 1, 3, –ania 4, 5, –aniu 7.

1. A pan zaś [ty]żąc ludzi nędznych narzekanie/ Y płacz nieutulony/ y ciężkie wzdychanie/ Pow[ta]nę ia (powiada) ná ratunek [smutnych] Ps 12,10. 2. Prze ciężkie wzdychanie/ prze mój płacz [serdeczny] Prze nieznośną żalność/ y fr[un]ek wieczny/ Krwie w [sobie] nie czuie/ Ps 102,13. 3. Tam płacz [tał] y wzdychanie/ A radości nástały/ Ná to miey[ce] y śmiech miły/ Ps 126,6. 4. Toć ie[st] pociech[am]ych tró[sk] y wzdychania/ Czekam ia przedsię twego [miłowania] Ps 143,17. 5. W[zytki] tro[sk]i ná świecie/ w[zytki] wzdychania/ Y žale/ y fr[un]ki/ y ręk łamania/ ... w dom [ye] mój noście/ Tr 1,3. 6. A ty/ ... Venus/ chluśni zraz téy paniéy/ A pomsći się wzdychania/ y moich łzes ná niéy/ Fr 1,78,12. 7. We[fo]ło żywé w tro[sc]e położony/ A w tym [swoim] wzdychaniu/ Mam ro[kofz] przeciw ludzkiemu mniemaniu/ Pieś 2, 21,5. ZB

wzejść p. **wznieć** a. **wzniść**

wzgadać się *rozgadać się, prowadzić ożywioną dyskusję o czymś.*

W[zytki] granice pu[sté] á Tátárzyn bierze/ Kiedy [ye] wy nalepiéy wzgadaćie o Wierze/ Zg 80. ZB

wzgarda *brak szacunku, pełen lekceważenia stosunek do kogoś albo do tego, co ten ktoś robi, mówi, myśli, też objawy tego lekceważącego stosunku, np. pogardliwe, obraźliwe słowa 1, 3–8, 10–1, w przen. człowiek doznający głębokiej pogardy 2, odrzucenie, odepchnięcie czegoś z powodu lekceważenia 9, 12;*

w. ostateczna 2, ludzka 3, podłego gminu 2, moja = *mnie dotycząca* 4, twoja 6, ta 3, praw (9), sądów 12;

język pełen w–y 1;

w. na k. przyszła 8, na k. się wraca 6, nastąpiła 12, płacz z oczu wyciska 9, miałyby ruszyć każdego 11;

w w–e *Bogu* ufać 3, za *czyjąś* w–ę obelżenie mieć 4, mówić *komuś* ku w–e 7, w–ę odnosić 5, cierpieć 10;

w., obelżenie 4, bluźnierstwo 1, szyderstwa 5, *obmowy* 5, przygana 2, pośmiech 6, 10, śmiech 2, strach 3, swawola 12, zuchwalstwo 12, łakomstwo 12, wszeteczność 12;

w. – pokój 7;

r. –árdy 1, 10, –árdzie 7.

Ps: 1. ich ięzyk hárdy/ Pełen bluźnierstwa/ pełen y wzgárdy/ 17,32. 2. Ale ia com ie[st]/ ... Robak/ nie człowiek: ... Śmiech tylko ludzki/ wzgárdá oftáteczná/ Podłego gminu/ y przygáná wieczna. | 22,19. 3. A ia w téy wzgárdzie ludzkiéy/ y w tym [tráchu] [rogiem] Tobie w[fa]m/ o pánie/ 31,33. 4. Którzy nie[zcześći]é mé rádži widzą/ Boday zá moie wzgárdę obelżenie mieli/ 40,45. 5. Wzgárdę zew[ząd] odnošim/ [zydér]stwa ciérpimy/ Práwie w[zytkim] ná końcu ięzyká siedzimy/ 44,29. 6. Twój pośmiech/ twoiá wzgárdá/ ná mié [ye] wracáia/ Mnie [erce] trapiá/ 69,21. 7. Bóg niech ma pokóy/ áni mówcie hárdzie/ Iemu ku wzgárdzie/ 75,16. 8. Ná pány wzgárdá przy[žlá] ze [ye] kryć mušieli/ 107,81. 9. Rošwiéć mié [swá] iá[fná] twarzá/ náucz mié praw [woich] Których wzgárdá ciężki z oczu płacz wyć[ka] moich/ 119,136. 10. Abowiem iuż ledwé ciéрпиéć wiécéy može/ Ná[žé] człowieczeństwo pośmiechów/ y wzgárdy/ 123,15.

11. Poprawdzie/ by się miłość z rozumem [przagála] Wzgárdá by miała ru[žyc] káždého/ á iužby/ Lepiéy się odrzéc zaráz y páná/ y [służby] Fr 3,13,13. 12. A nástało łakómstwo y [swawola] wielká/ Wzgárdá [sądów] zuchwałstwo/ y w[zeteczność] w[zelka] Zg 130. ZB

wzgardzać *odrzucać coś, lekceważyć.*

Tóž niebe[spieczén]stwo ie[st] rzecypop[olit]éy od ludzi [swowolnych] y ro[spu]stnych: bo oni gárdząc práwem/ wzgardzáia w[ząd] y zwiérzchność pán[ka] Wr 16. ZB

wzgardzenie lekceważący stosunek do kogoś lub czegoś, odrzucenie kogoś lub czegoś 1–3;

w. rzeczy doczesnych 3, obyczajów 2;
w. czuć 1 ~ w., krzywda 1;
w p. 2, 3.

1. Póki człowiek [wą krzywdę/ y wzgárdzenie czuie/ Rátuy mię iáko może[z/ á wyrwi z niewoli:] *Fr 2,53,14*. 2. bo ie[csze zá iego wieku zá tym [tárych obyczáiów wzgárdzeniem przy[zi]li w ro[st]yrk Rzymiánie/ *Wr 10*. 3. Trzečia wielko[sc] wmy[st]u/ która ná wzgárdzeniu rzeczy docze[fn]ych zale[że]y. *Cn 1*. ZB

wzgardzić odrzucić, odtrącić kogoś, coś, lekceważyć, wyrzec się czegoś z pogardą, pogardzić czymś 1–3, 5–17, obrazić kogoś lekceważącymi słowami 4;

w-i człowiek 1–5, 7–9, 11–7, Pan 6, (10);
w. Bogiem 3, jego ustawami 1, zakon 7, przymierzem pańskim 5, wiernym ludem 4, namiotem i ołtarzmi 6, mną 9, pokornym 10, cnotę 2, swym zawołaniem i dary boskimi 17, chucią 15, państwem 12, chęć i wieczerzą 11, rozkoszy 16, te doczesne rzeczy 13, krajem 8, miastu 14;

w. umyślnie 2;

w., za nieprawdą się rzucić 3, ani posłusznym być 5, 7, chęć od k. oddalić 6, czemuś nie wierzyć 8, nie dbać o coś 16, porzucić coś 16, mieć na wódzy żądze 16, wyrzec się cz. 17, być przyjacielem złości 2;

w. – coś mieć na pieczy 13;

w. coś 2, 7, 11, 13, 16, kimś 3, 4, 9, 10, czymś 1, 5, 6, 8, 12, 14–5, 17;

r. –ili 3, –ili (:–yli) 5, 8, –iły (:–yły) 7.

1. Zakon iego przed oczymá zázwdy był mémi/ Anim wzgárdził v[st]áwámi iego świętými. *Ps 18,46*. 2. Cnotę wzgárdził wmyślnie: przyiacielem złości. *Ps 36,8*. 3. Zle ná swiát pádli/ ták bogiem wzgárdzili/ A zá nieprawdą zázraz [ye rzucili. *Ps 58,7*. 4. Ie[li]bych ták rzékł w głupim [ercu [woim/ Wzgárdziliby/ pánie/ wiernym ludem twoim:] *Ps 73,30*. 5. W potrzebie tył podáli: czemu? bo wzgárdzili/ Przymierzem pań[kim/ áni praw po[st]u[fn]i byli. *Ps 78,19*. 6. Pan ... chęć od Izráhelá w[zy]stkę [wą oddalił. Namiotem/ y ołtarzmi wzgárdził Siloń[kiemi/ *Ps*

78,111. 7. A gdzieby dzieci iego zakon mój wzgárdziły/ Ani po[st]u[fn]né memu ro[kaz]aniu były:] Oni[cs] kázi nie wyda *Ps 89,55*. 8. Ná wet y kráiem onym požádnym wzgárdzili/ Y pań[kim obietnicom profito nie wierzyli. *Ps 106,53*. 9. Wzgárdziłás mną dziedziczko moia wcie[zona/ *Tr 3,1*. 10. A piérwéy swiát záginie/ Ni[cs] ty (*Panie*) wzgárdzi[cs] pokornym:] *Tr 18,23*. 11. że się boie/ By[cs] nie rzékł/ zem wzgárdził chęć/ y wieczerzą twoię. *Fr 3,43,4*. 12. Pan zázczniey[cs]y gdy pań[st]wem wzgárdzi/ *Pie[ś] 2,4,25*. 13. Ie[st] kto/ co by wzgárdziw[cs]y té docze[fn]é rzeczy/ Chciał zemną dobrą tylko [tawę mieć ná pieczy?] *Pie[ś] 2,19,1*. 14. Niezwykłym/ y nie ledá piórem opátrzony/ Polecę precz poétá ... áni ia iuz przebywáć ná ziemi/ Wiécéy będe: á wiet[cs]y nád zázdro[sc]ć/ ludnem/ Miá[st]y wzgárdze: *Pie[ś] 2,24,5*. 15. Tę nádzieię mam o tobie/ Ze mię téz ma[cs] zá co [obie:] Ani wzgárdzi[cs] chucią moia/ Ale mi ia odda[cs] [woia. *Sob 4,15*. 16. Trzebá wzgárdzić ro[ko]z[cs]y/ niedbáć o pieniádze/ Porzucić prózné myśli/ mieć ná wódzy żádze. *Tarn 159*. 17. dziecię me/ nie chyl się za timi/ Ktorzi [wym zawołaniem/ i dari bo[kimi/ Wzgardziw[cs]i/ towarz[cs]two wzięli zbe[st]ijami/ I wyrzekli się nieba [pro[st]nymi [prawami. *Sat 329*. ZB

wzgardzony odrzucony, odtrącony, pogardliwie odsunięty 1–13;

w. człowiek (2–6), 9, 11–2, Muzy 1, głos kogoś 8, czyichś kości popiół 13, trawa 7, kamień 10;

być wzgardzony 4, 9, 11, (u, od) Pana 2, 5, 6, 8, od swiata 6, od ludzi 3, od rzemieślników 10, u obcych i u swych 12;

w., wyrzucony 3, udręczony 4, upadły 9;

w. – na kąt czelny włożony 10;

r. –ony 2, 6, 8–13, –dzony (:–cony) 3, –ona 7, –eni 5;

Ps: 1. Iedene[cs] ty náležion/ v którégo miáły/ Miey[cs]e Mu[st]ę(!) wzgárdzoné/ y twarz wdzięczną znáły. *ded. 9*. 2. Wywiódl mię z ciá[fn]égo miey[cs]á ná plác prze[st]rony/ Wywabił (*zam. wybawił*) mię/ bom v niego nie iest wzgárdzony. *18,40*. 3. Iáki ná śmieciach le[że]y z domu wyrzucony/ Wiotchy czyn/ tákem ia iest od ludzi wzgárdzony. *31,30*. 4. Vdre[cs]conym: wzgárdzonym: owa rycz[cs]ć mu[st]ę/

Máiąc ták bárzo [trwożoną du[żę.] 38,15. **5.** Będą w[tydem ogárnieni/] Bo v páná [ą wzgárdzeni.] 53,24. **6.** Leżę iáko zábity ... Od ciebie (Boże)/ y od świátá wzgárdzony.] 88,10. **7.** trawá ... Wieczór ko[ą podśieczoną] Leży ná ziemi wzgárdzona:] 90,24. **8.** Głos iego (ufającego Panu) v mnie nie będzie wzgárdzony/] 91,33. **9.** A iam człowiek vpádły/ człowiek wzgárdzony/] 109,51. **10.** Kámién od rzemie[tników niedbálych wzgárdzony] Ná kąt czelny iest włożony.] 118,43. **11.** Słowá twé w ogniu pławioné: ia [ye cie[żę iémi.] Tych ia nie zapomnié/ iákomkolwiek iest wzgárdzony/] 119,141.

12. W czym obojgu kto czułym nie iest/ z káždý [trony] Krzywdzie podlégl: v obcych/ y v [wych wzgárdzony.] Br 72. **13.** Y opátrzył to dawno [yn piékný Látony/] Ze moich kości popiół nie będzie wzgárdzony.] Muza 18. ZB

wzgląd *zwracanie na kogoś szczególnie, przychylniej uwagi, sprzyjanie komuś z jakiegoś powodu* 1, 2;

w. mieć nań 2, na ukrzywdzone 1;
w p. 2.

1. Miéycie wzgląd ná vkrzywdzoné/] Ps 82,9. **2.** Siemikow[ki zásię prosił/ áby raczył nań ták wzgląd mieć/ iáko ná [flugę iuz [wégo/ Ap 5. ZB

względem *podobnie jak, kierując się, patrolując się na coś 1, w sprawie czegoś, co się tyczy czegoś 2;*

w p. 1, 2.

1. Bo to imię Polak/ ... dopiéro w tych kráicach vro[sto: od polá bez chyby: względem infzych/ którzy álbo przy leśiéch/ álbo przy górách/ álbo przy níżinách/ ... mie[zkáia/ y od tych mieyś(!) imioná nio[ą. Czech 6. **2.** Omne, inquit, regnum in [e diui[sum defolabitur: które [łowá nie ták dálece Prorockim duchem [ą powiedziáné/ iáko względem włafnych/ ... przyczyn zni[zczenia w[zelákiego Páń[stwá: Wr 3. ZB

wzgórze *w górę, ku górze, do góry* 2-4, 7-9, 11-8, *w górze, wody w. zawieszzone = wody znajdujące się według biblijnych pojęć nad firmamentem niebieskim* 5, *od góry, w górnej swej części* 6, *w przen. coś wzgórze wynaszać =*

wystawiać, głośno wychwalać 1, *coś idzie wzgórze = zyskuje sławę, znaczenie* 10;

w. człowiek 6, okręt 18, ogonem w. 9;

w. spojrzeć 2, wynikać 17, iść 10, 12, się wydzierać 14, coś podnieść, podnosić 3, 7, zawiesić 5, (na wiatr) wynieść 11, 13, 15, nogami w. wywrócić 4, dnem w. stanąć 8, coś wynaszać 1;

w. – na dół 6, z dołu 17, pod wodą 15;

r. –óre 7, 9, –óre (:–óre) 10.

1. páná zemną wy[stawiajcie/] Imię iego świété wzgórze wyna[zajcie.] Ps 34,8. **2.** W[tyd oczom nie dopuści poyjrzeć wzgórze śmieie/] Ps 44,31. **3.** Czemu ták długo kurczy[ż możną rękę [woię?] Podnieś wzdám kiedy wzgórze/ podnieś prawą twoię.] O pánie/ Ps 74,24. **4.** Ozdobá w[zy[tká iego/ y świétność zácmiona/] A [tolicá nogámi wzgórze wywróconá.] Ps 89,80. **5.** Niebo piéknie zá[klepióné/] Wody wzgórze záwie[zóné/] Winná chwałę naświé[zému] Daycie imieniu páń[kiému.] Ps 148,10. **6.** Iáko Chiron ze dwoiéy náture złożony/] Wzgórze człowiek/ á ná dół kón nieobiezdzony/] Fr 3,14,2. **7.** By[łes (kocie) w [á[ce v ludzi/ y g[á[kanoc [kóre/] A tyś mruzcąc podnosił twardy ogon wzgórze.] Fr 3,52,4. **8.** Morze nie [toi nigdy/ ... Teraz kędzierze ná[trzępi/ w godzinie] Dnem wzgórze [tánie/ á ogrómné wály] Wy[okich będą obloków sięgály.] Pieś 2,17,11. **9.** G[á[cz ná nim (kocie) iáko chce[ż [kóre/] On przedsię ogonem wzgórze.] Sob 3,30. **10.** Ták ia/ o zacy królu/ twym imieniem/ które] Prze dziélność/ y wy[oki rozum idzie wzgórze/] Swé podté rymy zdobie/] FgBitwa 26. **11.** Ten (proporzec) iáko [koro z drzewá [wégo był [pu[czony/] A potym wzgórze ná wiátr wolny wyniešiony/] Prop 54. **12.** Iáko máćicá/ która w prostym polu w[chodzi/] Nigdy wzgórze nie idzie/ nigdy grón nie rodzi] Do[stałych: Epit 52. **13.** Ieden z nich (polos = biegun) ná południé w morzu zátopiony:] A drugi ná północy wzgórze wyniešiony.] Phaen 34. **14.** część (Niedźwiadka) bywa práwa przy ogonie.] Ale g[dzie z lewéy ręki wzgórze [ye wydziéra/] Aż o wiéniec okrągły żędłem [ye opiéra.] Phaen 6,75. **15.** Tego ko[á] trzy części wzgórze wyniešioné/] A piéć zásię pod wodą idá zánurzoné.] Phaen 40,421. **16.** A w[zelka noc ták [ye w[zerz z[w[ze

ro[pościóra| Ilé pół kołá wzgóřę w piérw[zy mrok zawiéra.| *Phaen* 40,462. 17. A kto chce porozumiéć/ iáko wnoc gęboko| Albo iáko dzień bli[ko: niech ma pilné oko| Ná znáki/ kiedy wzgóřę wynikáią z dołu| *Phaen* 40,465. 18. iuż cnégo Iazoná| Okřęť wzgóřę: ... A Klęceń práwá tyľko nogę ... Ná ten czás z gębokiégo wyniółł Oceáná.| *Phaen* 40,498. ZB

wziąć *chwycić coś, ująć w dłonie, objąć rękami, też zająć się jakąś czynnością, biorąc potrzebne do tego narzędzie do ręki* 2, 18, 24, 29–33, 44, 51, 52, 84, 87, 98, 104, 113, 116, 117, 121, 122, 123, 125;

w. (w rękę) chleb 117, czaszę 18, 32, 98, łuk 2, oszczep 123, (za) lec 121, 122, piórko 31, księgi 30, siatkę 52, kamień 116, gęśle 51, lutnią 44, lutnią po kimś = w przen. dorównać mu talentem 24, kądziel 29, proporzec 84, 87, z głowy wieniec = zdjąć 33, w rękę piorun 125, za rękę 113, za prawą (pięść) 104;

ubrać coś, włożyć na siebie, przybrać się w coś, przyjąć inną powierzchowność 20, 23, 37, 112, 120;

w. koronę na głowę 112, na się: płaszcz 120, karaceny 23, postawę i piórka słowicze 20, liście 37;

osiągnąć coś, zyskać, otrzymać, przyjąć ofiarowane (o rzeczach konkretnych i abstraktach) 5, 6, 8, 9, 11, 13, 22, 26, 34–5, 39, 40, 42, 46, 56, 59, 61–2, 76, 83, 90–1, 94, 103, 107, 111, 118, 126;

w. skutek 5, nagrodę (za coś, cz.) 6, 76, tysiąc = otrzymać zapłatę 26, dary 8, siła troskania i myśli 11, dobry los 22, swą część 34, coś od rodziców 35, województwo za coś = zostać wojewodą 56, ojczyste państwo za nagrodę 62, Rzeczpospolitą 91, co 39, imiona 94, miano 118, odmianę = zmienić się, odmienić się 13, moc = wzmacnić się, przybrać na sile 9, 46, 59, 107, górę = zyskać przewagę, zdominować 83, serce = nabrać odwagi 40, 111, wiadomość = zyskać o czymś wiedzę 90, grę = wygrać 61, szach = osiągnąć podczas gry w szachy sytuację prowadzącą do wygranej 103 ~ w. wnet 5;

wejść w posiadanie, zabrać kogoś, coś, odebrać kogoś, coś komuś 14, 21, 27, 45, 47, 64, 67–8, 71–4, 77, 80–1, 95, 119;

w. żonę mężowi 119, (cudzą) żonę 67, 71, 72, brata przy siostrze 73, Medę i Absyrta 74, komuś ducha 14, dusze połowicę 21, świadka daru 27, samę z rąk od k. 95, cokolwiek było bydła 77, nic 64, co ktoś da 45, tę trochę 81; zdobyć coś w walce, zająć, opanować jakiś teren, przejąć na własność, też w kontekstach przenośnych 12, 38, 78–9, 86, 88, 99, 101, 102;

w. wiele świata 38, kraj 12, pruską ziemię 78, Tebas 99, Połocko 79, Starodub 88, po dwu rzędu 101, co 102 ~ w. przez moc 99, mocą 38, swemi rękami 12, za krótkie lata = w krótkim czasie 38;

ponieść szkodę, uszczerbek, stratę, ponieść klęskę, przegrać, też otrzymać zasłużoną karę 7, 17, 41, 48, 66, 70, 75, 85, 92;

w. konwią = dostać cios, uderzenie 41, szkodę 48, 70, uszczerbek w czymś 66, szwank 17, klęskę 85, 92, pomstę 7, odprawę = być odprawionym, nie załatwić swej sprawy 75;

podjąć się obrony kogoś, opieki nad kimś, pomocy w trudnościach 3, 4, 10, 19, 65;

w. k. do swej obrony 3, w obronę 4, 10, w opiekę 19, trudności na swoją pieczę 65;

uznać za kogoś, obrać kimś, powierzyć komuś jakąś funkcję 55, 96, 110;

w. za: syna 96, żonę = ożenić się 110, wodza 55;

zabrać, wyprowadzić kogoś skądś 16, 54, 106, 109;

w. ubogiego z gnoju 16, na poły żywą z brzegu 54, rycerza z placu, z szachownicy 106, 109;

zaprowadzić kogoś gdzieś 100, 105, 124;

w. k. na spokojne gmachy 100, w prawo 105, do domu 124;

zabrać kogoś ze świata, pozbawić go życia 28, 36, 53, 63, 114;

w. go 36, nam męża 53, piękną Timas 28, jedną duszę 63, gardło 114;

znaleźć kogoś, wyszukać gdzieś – w. kronikarza 89;

w utartych zwrotach frazeologicznych:

wziąć przed się = zająć się czymś, coś rozważyć, uwzględnić 1, 50, 57, 60, 69, 97;

w. przed się myśli jakieś 50, swe rzeczy 57, radę 60, 97, żywot 69;

w. imię Pańskie na pomoc = wezwać Jego pomocy 58, coś na swą duszę = obciążyć czymś sumienie, przyjąć za coś odpowiedzialność

108, na zęby = *obmawiać, plotkować na czyjś temat* 43, na kiel = *stać się hardym, zbuntować się* 15, towarzystwo w. z *kimś* = *upodobnić się do k.*, *zachowywać się tak samo* 82, z k. winę = *obwiniać k.*, *karać* 115, w. wróżkę = *przewidywać coś* 93, w. koniec = *umrzeć, skończyć się* 25, 49;

w-e Pan 3, 4, (6), 10, 12, (14, 16), 19, człowiek, ludzie 1, 2, 8, 9, 15, 18, 20-6, 29-32, 34-5, 38-9, 41-2, (43), 44, 50-2, 54-8, 60-2, 65-7, 69-82, 84-90, 93-100, 102-6, 109, 113, 115, 118, 126, ludzkie nogi 17, serce 11, królestwa 92, państwo 70, Polska 40, *bóstwa i postacie mitologiczne* 27-8, 33, 45, 47, 68, 116-7, 119-25, *figury szachowe* 101, 107-8, 110-2, 114, śmierć 36, 53, 63-4, febra 59, nasz wiek 91, drzewa 37, *ludzkie namietności* 83, złość 7, radość i troska 46, cnota 48, wszystko 5, 13, cokolwiek przeminęło 49;

w., dostać 8, mieć 2, przywłaszczyć sobie 71, brać 77, posadzić 16, 102, uczynić 18, pod(aw)ać 34-5, otrzymać 76, stanąć (za szkodę) 5, 62;

w. - dać 42, 45, 47, 68, 80, mieć 81, natchnąć 14, zrzucić 20, spuścić 39, w. do obrony - opuścić 3;

w. k. 27, 67, 71-2, 74, 89, 105, *coś* 2, 5, 7-9, 11, 13, 17-8, 22, 25-6, 29-30, 34, 39-40, 44, 46, 48-9, 51-2, 59, 61, 63-4, 75, 77-9, 81, 83, 85, 91-4, 102-3, 107, 111, 116, 118, 122, na *coś* 15, za *coś* 104, 121, k. od k. 95, k. za k. 55, 96, 110, k. do cz. 3, 124, k. w *coś* 4, 10, k. na *coś* 43, 100, *coś* w *coś* 19, 31-2, 98, 117, 123, 125, k. z cz. 16, 54, 106, 109, z k. *coś* 115, k. przed *czymś* 28, na k. *coś* 20, 23, 120, *coś* od k. 35, 70, 84, 87, *coś* przeciw *komuś* 101, *coś* pod *kimś* 88, *coś* przed k. 1, 50, 57, 60, 69, 97, cz. *coś* 76, z cz. *coś* 33, przez *coś* *coś* 99, *coś* na *coś* 37, 58, 65, 108, 112, za *coś* k. 113, *coś* za *coś* 6, 56, 62, *komuś* k. 53, 119, *komuś* *coś* 14, 21, 114, k. przy *kimś* 73, *coś* o *kimś* 90, po *kimś* *coś* 24, *coś* z *kimś* 82, *kimś* k. 36, *czymś* 41, *coś* *czymś* 12, 38, *coś* w *czymś* 66;

w. bez dop. 42, 47, 68, 80, 86, 126, ze zd. dop. 45;

r. -ęła 22, 36, 40, 108, 112, 113, -ęło 5, 11, 25, 49, 90, 107, -ęli 15, 43, 54, 78, 85-6, -ęły 17, 37;

w p. 60-1, 65-6, 91-9.

Ps: 1. CO za przyczyną tego zamię[żania?] Co wzięli przed się ludzie nieobącni:| ... [chodzą [ye w råde/ chćiwi rozerwania.] 2,2. 2. Twój nieprzyaciół luk wzięł/ [trzaę ma ná cięćiwie/] 11,3. 3. Pánie/ ty mię rácz wzięć do [fwéy obrony/] Bom od w[zy[tkiego] świátá opu[zczoney.] 25,39. 4. Weźmi mię w [wá obronę/ niezwalczony pánie/] 31,5. 5. Bo iedno [łowo wyrzékł/ tak w[zy[tko] [tánęto/] Co kazał/ w[zy[tko] wnet [kutek wzięto.] 33,18. 6. Ale teraz ... pro[sto] nas (*Panie*) zábaczył/ ... Záprzeda[ł] nas lud [wóy práwie nie bogato/] Abowieme[ś] nagrody żadnéy nie wzięł za to. 44,28. 7. Y nie weźmie złość ich pom[st]y? być nie może/ Wyleie[ż] ty [wóy] gniew ná nie/ wieczny Boże:| 56,17. 8. Vbieg[łe]s/ możny królu/ miey[ce] niedobyté/ Do[sta]łe[ś] więźniów/ wzięłe[ś] dáry známienité/ Okroczy[łe]s od[stę]pnie: á pan pomógł tobie/ 68,50. 9. Wzięli moc/ którzy trapią [mętną] moię du[ż]e:| 69,9. 10. 71,5 jak nr 4. 11. Ale niżli to [ferce] mé poięto/ Si[ł]á tro[k]ánia/ si[ł]á my[ś]li wzięto. 73,44. 12. A pan lud [wóy] wybrány ... wiódł ... Áz do kráiu/ który wzięł [sam] [swémi] rękami. 78,98. 13. Boże mój/ ... W[zy]tko to zwiot[ze]ie/ by p[ł]azcz pochodzoney/ Y odmianę weźmie: ty[ś] nie odmieniony/ 102,62. 14. Ie[ś]li im ducha (*Panie*) weźmie[ż]/ w proch [ye] wnet obróca/ Ie[ś]li im ducha ná[chnie]ż/ ná świát [ye] zá[ś] wróca. 104,57. 15. Co ich pan porátował/ znowu ná kiel wzięli/ Znowu té[ż]/ co raz g[ł]ębiéy/ w złościách [wych] tonęli. 106,89. 16. Ten (*Pan*) vbogięgo wzięw[zy] z gnoiu práwie/ Vmie[ś] po[ř]á[di]ć ná K[ř]iá[ž]e[č]y[ś] l[á]wie. 113,13. 17. Du[ż]á od śmierći wolna/ [ży] w oczách [tánęty] Nogi żadného [zwánku] nie wzięty. 116,20. 18. Cz[á]ż[ę] zbáwienná wezmę/ y cze[ś] ná[ś]wi[ę]t[ze]mu| Vczynię [ř]uszná imięniu twemu. 116,31. 19. Weźmi w opiekę du[ż]ę moię [mutná] ... A pomni/ pánie/ žem ia [ř]ugá twoim. 143,37.

20. Czy człowieká zrzuciw[zy] y my[ś]li dziewiczé:| Wzię[ł]ás ná się po[ř]táwę/ y piórká [ř]owiczé?| *Tr* 10,10. 21. Wzię[ł]ás mi zgo[ł]á mówiác/ du[ż]e po[ł]owicę:| *Tr* 13,13. 22. D[ž]i[ę]w[ka] twoiá dobry l[ó]s (mo[że]ż[ę] wierzy[ć] wzię[ł]á| *Tr* 19,81.

Fr: 23. Ia té[ż] ... Wzięw[zy] kárácenę ná się/ Tarcz/ y [záb]lę/ iáko brzytwę/ Stoczy[ł]em z miłościá bitwę. 1,8,10. 24. Nie ka[ż]dy we[ź]-

mie po Bekwárku lutniéy. | 1,55,14. **25.** iedno (*dziecię*) [mierć połknęło/ Háftkę lichą połknaw[zy: tak [wóy koniec wzięło. | 1,93,4. **26.** A nie wzięłbych tyśiącá/ mogę to rzec śmieie/ Bych tak miał czynić/ iáko náuczam w kościele. | 2,25,5. **27.** GLádkość od ciebie/ Venus; ... Ponieważ tedy widzę/ że mię twóy dar miia/ Weźmi[ż y świádká dárú [wego/ ô Páphia. | 2,31,4. **28.** W tym grobie piękna Timas leży pogrzebioná/ Którą przed ślubem wzięła czarna Perfeponá. | 2,32,2. **29.** Teraz może[ż ząspiewáć/ ... Pochwili przydzie druga/ którą przeýdzie[ż láty/ Y rzeczeć/ weźm ty kądziel: 2,33,12. **30.** wziął Philozoph Xięgi/ 2,52,29. **31.** Ná koniec/ wzięw[zy we mdłą rękę piórko/ Pi[sałem: 2,77,11. **32.** SKoro w rękę wezmę czą[żę/ Wnet zełbá tro[ki wy[trá[żę/ 3,5,1. **33.** Cokolwiek ie[ft/ twóy łup ie[ft/ weźmi naprzód z głowy/ Nápoły iuż przewiędły wieniec fiołkowy. | 3,33,17. **34.** Komuby drugie rzeczy więc nie[mákováły/ Wzięw[zy [wą część/ o[ftátek drugim niech podawa/ 3,39,3. **35.** A to w[zytko ząs podał potomkowi [wému/ Co weźmie[ż od rodziców/ á on ząs drugiemu. | 3,65,6. **36.** Czeká[łá śmierć/ żeby był Ga[łká mówił grzeczy. | Nie mog[łá [ię doczekáć/ błaznem go tak wzię[łá/ 3,80,3.

Pieś: **37.** Teraz drzewá liście ná [ye wzięły: | 1,2,5. **38.** Mocą wiele świátá/ Wziął zá krótkie látá/ Król Mácedon[ki: 1,5,14. **39.** Spu[czę com wziął/ á w cnotę włá[ńná [ye ogárne/ 1,9,31. **40.** Tuż po nim widzę mężné Bole[stáwy/ Prze których dziełno[ść/ ... Pol[ka [zéroko [wych gránic pómknę[łá/ Y [sercé wzię[łá. | 1,10,44. **41.** á drugi iuż ięczy/ Wziął konwiá/ áż mu ná łbie zo[stáły obręczy. | 1,18,38. **42.** Nie ná żadná kradziéz godzę/ Choćia tak po nocy chodzę/ Wziąłbych przed[się by co dano/ 1,21,11. **43.** Cóż potym? kiedy ludzie ná zęby iá (*paniá*) wzięli: | Oná wie ie[li fał[zu/ czy prawdy [ye ięli. | 1,25,19. **44.** Ale byś dobrze wzięw[zy lutniá Orpheowę/ ... Y náwiedził pod ziemné ... kráie/ ... Nie zy[czę[ż du[że/ która dotklá raz napoiu/ Niepámiętného zdroiu: | 2,6,13. **45.** Fortuná co da/ to ząsię wziąć może. 2,3,7. **46.** Nic wieczného ná świécie: | Rádość [ye z tro[ka plećie: | A kiedy iedná weźmie moc náwied[żá[!/ W ten czas ma[ż wy[żrzyć odmiánę

napręd[żá. | 2,9,15. **47.** Bo ... fortuná ... To da/ to weźmie: iáko [ye iéy widzi. | 2,9,24. **48.** Cnotá (tak ie[ft bogáta) nie może wziąć [zkody/ 2,12,13. **49.** Cokolwiek raz przemię[ło/ Niewrócony koniec wzięło: | 2,15,14. **50.** Przeto chciéymy wziąć przed[się myśli godné siebie/ 2,19,9.

51. SKrzypku/ ... Weźmi geśle/ ... A zágray nie myśląc si[łá. | *Sob* 11,3. **52.** A go[spodarz wzięw[zy śiadkę(!)/ Idzie mrokiem ná v[adkę: | *Sob* 12,33. **53.** Ale śmierć ... Wzię[łá nam mężá tego/ który ... Mógł był ie[fcze(!) przywrócić ón dawny wiek złoty. | *Tarn* 50. **54.** Ná koniec/ kiedy y ón/ y żagle zniknęli/ Ledwé ná póły żywá [tudzy z brzegu wzięli. | *Pam* 108. **55.** Ten ... Wziął cię zá wódzá [obie: *Pam* 134. **56.** á tám nie wyszedł czas długi/ Ześ wziął y Woiewódtwo zá [woie po[stugi. | *Pam* 144. **57–8.** Skoroś tedy Oyczyt[é [tużby złożył z siebie/ Wzią[łes przed [ye [wé rzeczy/ z których tá v ciebie/ Przodek miá[łá/ ábys był imię Pań[kié świé[łé/ Wziaw[zy ná pomoc/ konał małże[ństwo záczyt[é. | *Pam* 150–2. **59.** A fébrá wzięw[zy raz moc/ v[stáwnie gorz[łá[!/ *Pam* 229. **60.** KSiadz Siemikow[ki/ ... wziął tę rádę przed się. *Ap* 5. **61.** Król Zygmunt gráiac flu[á/ ... powiedziá[ł/ że ma trzy króle: kiedy go gracze pytáli/ á trzeci gdzie? A tom ia/ powieda/ trzeci: y wziął grę. *Ap* 14. **62.** [tánał Bóg zá [zkodę/ Y temu/ wziął (*Olbracht*) oyczyt[é páń[stwo zá nagrodę. | *FgBitwa* 92. **63.** AP.<ollo> Przed[się nie weźmie[ż ieno iedną wzię[żę. | SM.<ierć> Kiedy mrá młodzi/ wiet[żá chwale biore. | *FgAl* 54. **64.** SM.<ierć> Ty (*Apollo*) wiele mówiác przed[się nic nie weźmie[ż: | *FgAl* 71. **65–6.** Bo po zez[ściu rodziców ná[zych/ ... w[zyt[ki trudno[ści ... (*brat*) wziął był ná [woię pieczá: y tak [ie z nimi [práwowa[ł/ że[my ... żadného v[czérbku w [práwiedliwo[ści [wéy nie wzięli. *FgPog* 2.

Odp: **67.** Trzebá mi bowiem [ędziom ná podárki: | Bom cudzá żonę wziął/ o którą czyniá. | 58. **68.** Iednemu pierwey (*Fortuna*) weźmie/ toż dopiero/ Drugiemu dáie: 147. **69.** W[tytkim(!) wam ie[ft [wiadomo/ iákim ia (*Aleksander*) był żywot/ wziął przed[się: 216. **70.** Nie tu[żęć ia/ żebyś ty/ oycze ... Niepomniá[ł ie[fcze krzywdy/ y [zkod [tárá-dawnych/ Ktoeś wziął od tych pánow/ y to

pánstwo [ławne.] 248. **71.** ALEXánder w Graecyey gościem ... będąc| Człowieká przedniey[zego/ ná gościnnie práwá| Nie pomniac/ żonę mu wziął/ y przjwła[zczył [obie.] 269. **72.** což kiedy wziął żonę| Ktorey áni zániedbác/ áni też dochodzić| Dobry/ vćciwy człowiek bez wftydu nie może:| 271. **73-4.** Acz ci ALEXánder| Brátá przy [ie]trze nie wziął/ iáko oni (*Grecy*) wzięli| Medea/ y Ab[yr]tá.] 335. **75.** tu[ze]/ że odpráwę| Do tey doby iuz wzięli po[st]owie/ 375. **76.** MENE-LAVS ... Zem rzeczy [spráwiedliwey od Troiánow żądał| Abych był krzywdy wielkicy/ y zelzenia [wego| Nagrodę iáką wziąć mogli: nicem nie otrzymał| 415. **77.** wy tu rád[zi]cie/ á w polu| Graekowie nas woiiá: ... Ludzi wprawdzie nie bráli/ ... Ale cokolwiek było w polu bydłá/ wzięli.] 583.

78. Polacy Prujką ziemię wzięli| *Sat* 75. **79.** Mo[kiew]ki wziął Połocko/ *Sat* 83. **80.** Wierę dzis richley wezmá/ ni[ż] dadzą Krolowi| *Sat* 159. **81.** Zdadzą [się] wam podobno prof[ta]cy mi[st]rzwie:| Ba będą z nich pochwili Gregoriankowie.| Ie[st]li im i tę trochę (*pieniędzy, wynagrodzenia*) weźmiecie/ co maia| *Sat* 269. **82.** niechyl [się] za timi| Ktorzi [wym] zawo[ła]nim/ i dari bo[kim]i| Wzgardziw[zi]/ towarz[ist]wo wzięli z bestijami| *Sat* 329. **83.** Nad ktorimi ie[st] rozum/ iako Hetman/ ktori| Ma strzedz/ aby z nich (*ludzkich namiętności*) żadna niemogła wziąć gori.| *Sat* 344. **84.** Przetóz weźmi téz odemnie.| Nie zbroie ... Lecz Proporzec pięknie tkány| *Prop ded.* 7. **85.** Bo Niemcy pod przymiérzem do Polski wtárgnęli| A iáko bóg chciał/ y tak przecię klę[kę] wzięli.| *Prop* 128. **86.** A którzy (*Słowianie*) zás ná zachód [s]ońcá [y]e chynęli| Az zá wodę głęboká zimný Láby wzięli.| Ták/ iz był niemal w[zy]t[ki]o ieden opánował| Naród| *Prop* 202. **87.** Málówanim/ Proporzec/ takim ozdobiony| Wziął ná ten czás/ od królá/ Olbrycht przerzeczony| *Prop* 214. **88.** Bo ten żołniérzem Pol[kim]/ á ów zás Litew[kim] Ludem władnac/ Stárodub wzięli pod Mo[kiew]kim| *EpRadz* 96. **89.** A w Iflantciéch zás Pánem wilczym práwem zo[sta]ł| Czwartynafty potómek Rzym[kię]go C[é]f[ar]zá| Augu[st]á: Któz wié/ gdzie wziął tego Krónikárzá.| *Jez* 76. **90.** Potym cztéry [t]á koni pod [t]ará ciągnę[li]o| Ruffe/ áby wiá-

domość o ludziéch tám wzięto| *Jez* 354. **91.** Ale ná[st]z wiek wziaw[zy] rzeczpo[st]olitá iáko málówanie napięknicy[ze]/ ieno iuz prze [t]árość niéco ze[st]lé/ nietylko że go témi fárbámi/ ... odnowić zániedbał/ ále y tego nie vczyńił/ áby był przynamniéy wizerunk iego/ á zwierzchnie linié záchował. *Wr* 9. **92.** to przypomnię/ że [się] iuz máto nie w[zy]t[ki] królestwá obe[st]zly(!) tą niezgodá o wiare/ y rzadkie któr[é]by iákiéy zániczn[é]y klę[st]ki nie wzięto. *Wr* 21. **93.** Może by[ć] ze ten ktokolwiek był ztąd wziął naprzód wrózkę/ iz to iuz ieno iednému Królowi miey[st]ce było zo[st]áto: *Wr* 22. **94.** iz té dwa narody od Czechá y Lechá dopiéro w tych kráich imioná [s]woie wzięty: *Czech* 2. **95.** Gdy tedy czás náznáczony przj[zed]ł/ powinowáci onéy pániéy odłożyw[zy] pieniądze/ [s]ámę z rák od niego wzięli. *Wzór* 2. **96.** Oyćiec/ ... myślił dołożyć [y]e wie[st]czków Apollinowych/ któr[é]go by z nich miał [s]obie zá [s]yná wziąć. *Wzór* 3. **97.** A iz (*Sinoryks*) ... o poniewoleniu (*Kammy*) téz prózno miał myślić/ póki by był Sinátus żyw/ rádę niepobożná wziął przed [y]e/ że dał potáiemnie Sinátá zabić. *Wzór* 4. **98.** Tám wziaw[zy] w rękę czá[st]kę złotá/ ... nápiłá [y]e [s]ámá naprzód/ *Wzór* 4. **99.** Kiedy Alexánder Król Mácedoń[ki] wziął przez moc Tebás/ żołniérze ... do łupu [y]e rzućili. *Wzór* 5.

Sz: **100.** Wzyaw[zy] ie (*zalotników*) tedy ná [s]pokoyne gmáchy| Vказаł pálcem ná toczóne [záchy.] 47. **101.** W tym plácu wojská półożá [się] obie| A po dwu rzędu wezmá prze[ciw] [s]obie.] 64. **102.** w tey grze ... gdzie co wezmá/ tam [wego] po[st]áda.] 104. **103.** Gdzyeby wpadł w sídło/ kiedy lud potráci| A [záchu] nie wzyáł/ táki met nie pláci.] 108. **104.** Dwie py[ę]ści Borzuy zámknione pokazał| Iednę z nich obráć Fiedurowi kazał.| On wziął zá práwá/ 159. **105.** Borzuy ... Wziął w práwo Krolá: Rycerz nátarł koniem| Obálił Rochá/ 203. **106.** A [st]rzalá práwie áz do pierza wpádłá.| Wzy[ę]to go (*Rycerza*) s plácu/ 313. **107.** To wojsko teraz/ owo zás moc wzy[ę]to.] 326. **108.** Kogoś tám naprzod/ kogoś názad [ci[ę]tá?] Wieleś g[ł]ow/ páni/ ná [w]á du[st]ę wzięłá?] 346. **109.** Wzi[ę]to Rycerzá zátym s [záchownice| Idzi[st]z nieboże z nowu do ciemnice.] 387. **110.** Iednę z nich my[st]li wzy[ę]ć zá żonę [s]obie.] 426. **111.** Wnet [st]erce

wzyły trzy Krolew[skie] flugi| 429. **112.** Skoro też páni ná krefie [tánełá| Złota koronę wnet ná głowę wzięłá| 446. **113.** Iednę zá rekę pániá [tára (królewna) wzięłá| Y przy[złá ... Ná ty drzwi| kędy zo[stáwiono] [záchy| 496. **114.** Przydzie do końcá z Rochem pátrzyć zwády| Folgować dármó: bo ták Krolá (fig. szach.) duśi| Ze mu rad nierad Krol wziąć gardło muśi| 586.

115. Z Królá [wégo Spártanie wzięli wielką winę| ... Ze był obrał niezgrábná iákaś żonę [obie| Dzie 73. **116.** Kámieñ wziął podlá drógi| áli złota bryłá| Dzie 94. **117.** Siadł (Midas) zá [tót| chléb wziął w rękę| z chlebá kruzec práwy| Dzie 101. **118.** W nocy złódiéy [ie tái| którego záś ráno| In[zy złódiéy wymáca| wziáw[zy in[zé miáno| Epit 38. **119.** Nie chćiałéś plácu do[tać Menelau[owi| Poznałby był| iákiémuś żonę wziął mężowi| Mon 52. **120.** Wziáw[zy tedy plácz ná się| z domu [ie (Helena) puściłá| Z wielkim pláczem| Mon 141. **121.** á [tárzec ... kazał wnet záprzegáć: ... Wśiadł zátym| y wziął zá léc: Mon 263. **122.** owce ná wóz włożył mąż vezciwy| Sam potym wśiadł| y wziął léc: Mon 316. **123.** Po tym w[zytkim] wziął [czep w rękę nie włómny| Mon 338. **124.** Chce mie (Helene) wziąć Meneláus do domu [woiégó| Mon 398. **125.** Iupiter gniewem poru[zony| Wziął w rękę oftry piorón| ... niezgá[zony| ... Tym vderzył Muza 58. **126.** Mówi zazdrość| wiem o co idzie pi[orymie| Chćiał byś wziąć: iędzo| tá [ie mnie tro[ka nie imie| ... mié My[zkow[ki Piotr był nie przebaczył| Który [wą hoyná ręká podeprzec mié raczył. | Muza 90. ZB

wziąć się chwycić wzajemnie jeden drugiego za rękę 2, podjąć jakies działanie, tu pomścić czyjś krzywdę 1, 3;

w-e się za ręce prawda i miłość 2, za czyjś krzywdę Pan 1, za jednego krzywdę oni się wszyscy w-li 3.

1. W[tań pánie| á weźmi [ye zá [wą krzywdę: pomni| Iáko cié lzá ... bluźnierce Ps 74,45. **2.** Oto/ wziáw[zy [ye zá ręce [pótecznie| Prawdá| y miłość po polách be[piecznie| Chodzą: Ps 85,25. **3.** Zá iednego krzywdę| Oni [ie w[zy[cy wzięli| á nas poiedynkiem| Zbierać máią? Odp 339. ZB

wzięcie zdobycie, zajęcie czegoś.

O wzięciu Połocka. *Pieś 2,13,tyt. (war. z k. tyt. Pieśni trzy)*

p. **przedsięwzięcie** ZB

wzięt, wzięty odebrany komuś, zabrany 12, przyjęty, otrzymany od kogoś 14, pozyskany od kogoś 15, od kogoś przejęty 7, zabrany skądś, przeniesiony w inne miejsce 4, 5, 8, 10, 11, 13, 18, w zn. przymiotnikowym – poszukiwany, chętnie i powszechnie przyjmowany 1, 17, szanowany, poważany, kochany 2, 3, 6, 9, 16; w. człowiek, ludzie 2, 3, (6, 9, 11, 13, 18), biała pięć 15, biała głowa 16, zakonnik 8, panna 10, Orszulka 4, dziewczka 5, czyjś żywot 7, czyjaś poczciwość 12, dobrodziejstwo 14, łaska 1, kwiat 17;

w. u wszech ludzi 6, 9, 16, u wiernych 1, w czyichś oczu 3, ani dziewczkom, ani chłopiętom 17;

w. do rajy 4, do nieba 5, 18, Bogu 11, mi 12, na królestwo 8, 13, z ojczyzny 10, z cieniów klasztornych 8, z wielkiego księstwa 13, z kości i z boku 15, na k. rękę 11, gwałtem 12, za krewnością 18, za dowcipem 6, w szczęsną chwilę 10, zawsze 1, dopiero 14, za przykład 7;

być w., nieść urzędy 9;

r. -ęty 7, 8, 13, 17, -ęty (: -éty) 11, -ęta 10, 16, -ętego 14, -ętej 1, -ęty 2, -ęci 3; w p. 15.

1. ia do końcá| Chcę czekać twéy [áski świętý| V twych wiernych závády wziętý| Ps 52,32. **2.** Szczęśliwy kto [ye vpodobał tobie/ Y kogoś obrał ... Aby przebywał w twoim domu świętym| Człowiekiem wziętym| Ps 65,16. **3.** Pomni ná mié/ mój pánie/ w onéy dawnéy chęci| Którá ludzie znawáli w oczu twoich wzięci| Ps 106,8. **4.** Czyliś (Orszulko) do Ráiu wziętá? Tr 10,5. **5.** która (dziewka) w [wych młodych leciéch wziętá iest do niebá| Tr 9,102. **6.** zá dowcipem [wym/ którym go był hoynie| Bóg obdárzył| ... Był wziętym v w[zech ludzi: Fr 2,27,7. **7.** Nagrobek ... Ten mármór ... zámyka Zofia| ... któréy żywot święty| Godzien| áby w[zem pániom zá przykład był wzięty| Fr 3,66,4. **8.** Wtýże iest liczbie ón zakonnik święty| Z cieniów kła[ztornych ná królestwo wzięty| Pieś 1,10,46.

9. Był wzięty w w[zech ludzi/ nióft piérw[ze wrzędy/| *Tarn 135.* **10.** Lecz o pánno święta/ Nie práwiesz z oyczyzny [wéy w [czę[na chwile wzięta/| *Pam 138.* **11.** A ty moiá Królewno/ gdzieś teraz? nieftéty/| Ná który sličnych ręku/ byłych Bogu wzięty/| Prágnąłem du[ze podáć/| *Pam 250.* **12.** A iż mi ma poczciwość gwałtem wzięta była/| Przez cię/ zły królewicz/ ... [wą włáfną krew przelátám [rogo/| *FgLukr 2.* **13.** On ... Będąc z wielkiego księstwa ná królestwo wzięty/| Przywiódł Litwę do tego/ że ... przyięli wiaré krześciiián[ka/| *FgBitwa 54.* **14.** (*Krzyżacy*) Nie pomniac dobrodzieyftwá dopiéro wziętego/| Obrócili [wé groty ... Nie ná pogány/ ále ná [wé dobrodzieie/| *Prop 36.* **15.** biała p[łec ... nie iest ták iáko Iádam z gliny vlepioná/ ále/ ... z kości [czéréy y z boku wziętá. *Wzór 1.* **16.** Iáki w ten czá[był twoy nocleg/ biała głowo [więta?| Pomniac/ iákoś przed tym była v w[zech ludzi wzięta/| *Zuz 92.* **17.** Ale [koro (*kwiat*) okwitnie/ ... Ani ón dziéwkóm/ áni chłopiétóm iest wzięty/| *Epit 46.* **18.** ALe áni Cepheów naród vtraponiy| Będzie lezał ná [tronie zgołá niew[pómniy/| Bo y ci zá krewnoścíá wzięci [á do niebá/| *Phaen 13,157.* ZB

wzjechać się *podnieść się, nastroszyć się, tu o listkach – poruszyć się ~ r. –yły.*

Bo by [ye namniéy ná drzewie wziężyły| Powiéwné li[tki: by namniéy ru[żyły| Iá[czórki krzakiem/ tá [ye du[zá zléknie/| *Pieś 1,11,5.* ZB

wzmagać *wspomagać, dodawać sił.*

Oná (*żona*) [ámá ... Męzá wzmaga iáko może/| *Sob 12,52.* ZB

wzmianka *napomknięcie, powiedzenie o czymś kilka słów w rozmowie, wspomnienie o czymś 1–3;*

w–ę (u)czynić 1–3;

w. około beneficjum 1, około wtargnieniu Tatarów 2, o nich 3 ~ w p. 1–3.

1. KSiądz Siemikow[ki/ ... chcęcy vczynił wzmiankę około [wégo beneficium. *Ap 5.* **2.** przy bieśiedzie ... vmyślnie wzmiankę około wtargnieniu Tátarów vczyniono: *Ap 22.* **3.** Kádłubki ... w [wéy h[storiéy/ żadný o nich (*o Lechu i Czechu*)/ ... wzmianki nie czyni. *Czech 2.* p. **zmianka** ZB

wzmierznać *obrzydnać, stracić urok, czyjś sympatię.*

Ná to iéy (*Helenie*) ... Wénus ták odpowiedziáłá/| Nie frá[uy mię/ zebych cię záś nie zániedbáłá/| A ty byś mi ták zmiérzłá (*war. wzmierzła*) iákoś dziś iest miłá/| *Mon 409 (war. 411).*

p. **zmiierznać** ZB

wzmierzenie *obrzydzenie ~ r. –enie.*

Ia głupi tak rozumiem/ ... Ze Polskę nic infzego o taką odmianę| Nieprzipráwiło/ iedno postronne ćwiczenie: | O czymbych mówił/ by mi niezłó o wzmierzeniu/| *Sat 282.* ZB

wzmocnić p. **zmocnić**

wzmocnić się p. **zmocnić się**

wzmocniony p. **zmocniony**

wznak *na wznak = grzbietem w dół, na grzbiecie;*

(*Niedźwiedzice*) Máiac głowy ná krzyżach [pólnie położoné/| Tákże ná wznak biég dzie[rzą: *Phaen 1,41.* ZB

wznić a. **wzniść** *o słońcu – pojawić się na niebie 2, o roślinie – wyrosnąć, wykiełkować 1;*

w–e słońce 2, kłos 1;

w. – grzebać 1.

1. kłósie mój iedyny/| ... znouu cię w [mutną ziemię sieię: | Ale po[połu z tobá grzebę y nádzieię/| Bo iuz nigdy nie wzni[dzie[ż/| *Tr 12,27.* **2.** Iuz było Słońce wze[żło/ iuz żagiel ro[pięty/| Nawy znouu prowadził: *Pam 193.* ZB

wzniecić *wzbudzić coś, spowodować zaistnienie czegoś.*

Tu Dawidowé plemię ro[krzewię: tu [wému] Sławę nievgá[zoną wzniećé iedynému/| *Ps 132,32.* ZB

wzniesiony *uniesiony, przesunięty w górę ~ r. –oné.*

Ty pychę mor[ka króci[ż: ty nieuiezdzoné| Wáły iego hámuie[ż pod niebo wzniesioné/| *Ps 89,16.* ZB

wznieść *unieść, podciągnąć w górę 1, podnieść wysoko, wyciągnąć 2; w. głza 1, ręce 2.*

1. á go[podarż baczy| Ze mu do żony zwio[stem flis przymiérzać raczy.| ... Kiedy go[podarż niemógł iuż prześiedzić fli[á| Nie tu/ pry/ łgác: wzniów[zy głz/ nakrył dłonią cí[á.| *Fr 3,86,12.* **2.** á Krol między nimi| Ręce wznióz[zy czynił modłę [łowy tymi:| Boże/ *Mon 276.* ZB

wznieść się w. od ziemi = *podrosnąć, urosnąć.*

Przed oczymá rodzićów [woich ro[tać/ málo| Od ziemi [ye co wznióz[w[zy/ duchem zaráźliwym| Srogiéy śmierci otchnioná/ rodzicom tro[kliwym| V nóg martwa vpádlá: *Tr 5,11.* ZB

wznosić *podnosić, wyciągać w górę 1, 2, 4, 6, 7, głosić coś, rozstawiać w niebie 3, wzbudzić, powodować zaistnienie czegoś 5; w-a coś nieprzyjaciele 1, ja 4, oni 5, ci 3, Midas 6, Perseus 7, wszystko co na ziemi 2; w. ręce (w modlitwie) 6, stopy w biegu 7, oczy = spoglądać w górę 2, 4, rogi = stawać się hardym, zuchwałym 1, moc czyjąś 3, rozterk 5;*

w. coś ku tobie 2, do ciebie 4, do nieba 3, 6, między ludzi 5, w pieśniach 3;

w. coś 1, coś ku komuś 2, do k. coś 4, coś między k. 5, coś w czymś do cz. 3, w czymś coś 7, coś do cz. 6;

r. -ili (: -yli) 3;

w p. 5.

1. Nieprziaciele twoi hárdzi wzno[zą rogi| A dziwnych rad [zukaiá ná twój lud vbogi.| *Ps 83,3.* **2.** w[zytko co ná ziemi| ... Oczy ku tobie wznośi/ który siedzi[z w niebie:| *Ps 104,53.* **3.** Ci téz ... [łowom páń[kim vwierzyli| Y moc iego w pieśniach [wych do niebá wznošili.| *Ps 106,28.* **4.** Boże/ który mie[zka[z nád w[zytkiemi nieby| ... Do ciebie ia wzno[zę [mętné oczy [woie| *Ps 123,3.* **5.** iż ten krés rozmnożenia chwały Páń[kiéy/ do którego sie oni biorá/ dáleko miiaią: abowiém wzno[zą ro[terk między ludzi/ záczy pewny vpadek/ *Wr 7.* **6.** Ręce do niebá (*Midas*) wznošil| *Odpusc Pánie/ Dzie 109.* **7.** Per[feus/

... Práwą ręką [tolice došiągl Ká[siopy| A [am w všilnym biegu wznošil předko [topy| *Phaen 20,216.* ZB

wznosić się *tu unosić się dumą, stawać się pysznym ~ r. -znosić.*

Kto ták vmy[ł nárzádl| Iákoby vmiál [częšćie y nie[częšćie znošil| Tému mužnie wytrzymá[owym [ye nie wznošil.| *Pieš 1,9,27.* ZB

wzorek *tu przyszyta do tkaniny ozdoba ~ r. -orki.*

Može[odpróc y té wzorki| *Fr 1,37,17.* ZB

wzór *jakiś motyw umieszczony gdzieś dla ozdoby, ornament 2, 10, forma, model, coś do odwzorowania 9, przykład, ideał, ktoś lub coś, kogo, co warto, należy naśladować 1, 3-8;*

w. piękny 10, te 7, złotych gwiazd 2, pieśni 9, miast 4, bożego pożegnania = błogosławieństwa 1, pań męźnych 8, w-em ojców 3, stryja 6;

w-em cz. ozdobić 2, coś w-em usadzić 10, w. cz. brać z k. 9, w-y z k. cz. wybierać 5, 7, postawić k. w-em cz. 1, w-em k. pomścić coś 6;

w., ozdoba 4, przykład 7;

r. -orem 3, -ory 5, 7 ~ w p. 8.

1. Poštáwi[š go (*króla*) wzorem twego požegnánia| W rádošciách [wych ná wieki nie vna przerwánia.| *Ps 21,13.* **2.** Słowem páń[kim i[st wielkie niebo záwie[zone| Y wzorem złotych gwiazd ozdobioné.| *Ps 33,12.* **3.** pomniacie| Sercá przyložýc: nie [wych oyców wzorem| Którzy mié [zczérym ná pu[zczy vporém| Słucháć niechćieli: *Ps 95,21.* **4.** Hieruzálem/ wzór mia[st zacnych/ ozdobá šwiátá:| *Ps 122,3.* **5.** Sláć cié ná rozmáité wielkich Królów dwory| Abyš wybié[ra[z ludzkich obyczáiów wzory.| *Tarn 12.* **6.** A ty mój bráćie/ wzorem Stryiá twégo| Pomšci méy krzywdy/ *FgPieš 8,43.* **7.** Bierz z oycá [wego przykład który téz té wzory| Z oycá [wego wybié[ra[idáć iego tory.| *Jez 405.* **8.** WZOR PAN Męźnych I. Kochánow[kiégo. *Wzór tyt.* **9.** Aby ludzie poználi gwiazdy z piešni moiéy:| Którý ia džiš wzór biore z dawného Arátá| *Phaen wst. 23.* **10.** WSzytki gwiazdy tym

pięknym wzorem v[ádzoné:] Póymuie z [obá niebo nieuftánowioné.] *Phaen 1,25.* ZB

wzrok zdolność widzenia, zmysł widzenia 4, 5, 7, 9, 10, spojrzenie na kogoś, na coś, często wyrażające stosunek patrzącego do tego, na kogo, na co patrzy, jego emocje 1–3, 6, 8, 11–3;

w. człowieczy 3, łaskawy 1, straszliwy 2, mój 6, twój 2, ostry 9, wdzięczny 12, tępy na coś 7, śmiertelnej źrzenice 7, boginiej 12;

w. stracić 4, jakiś mieć 9, otworzyć komuś w. 5, k. o w. przyprawić = ukarać utratą wzroku 10, czemuś łaskawy w. ukazać = spojrzeć na coś przychylnie 1, widzieć czyjś w. straszliwy 2, za sobą ciągnąć czyjś w. 3, odwrócić w. czyjś od cz. 6, w. skłonić ku komuś 8, ku ziemi w. trzymać nakłoniony 11, składać w. na coś 13.

w., dusza 3, szyja, piersi 12;

w. – ślepotą 10.

1. Y teraz ci z Libanu niofę Dawidowéj Złoté gęśli/ á przy nich Polskie pieśni nowé; Psáltérzá pięć Książeczek: którym ty lákáwy| Wzrok vkáz/ *Ps ded. 15.* 2. Nieprzyiaciel mój ... padł [tráchem ogárnióny| Widząc twój wzrok [tráfzliwy| *Ps 9,12.* 3. Ale porządek/ y ozdoba rzeczy| Nieták zá [obá ciągną wzrok człowieczy| Iáko pobożny zakon pán[ki [nádnie| Du[żę náwráca/ *Ps 19,30.* 4. Wzrokiem [trácił od płáczu/ *Ps 31,23.* 5. Otwórz mi wzrok/ niech ná zakon pátrzę twóy be[piecznie| *Ps 119,18.* 6. Odwróć wzrok mój od márnóści/ niech przy tobie [toię| *Ps 119,37.* 7. W[pinamy [ye do niebá/ Boże táiemnicę| Vpátruiąc: ále wzrok śmiertelny źrzenice| Tępy ná to: *Tr 11,12.* 8. Bo [koro namniéy wzrok [kłonię ku tobie| Słowá niemogę domáć się w [obie| *Fr 2,91,7.* 9. W[zytki tu wzrok ostry máia| Y co piękne/ dobrze znáia| *Sob 4,19.* 10. Zá co/ niewiém/ przéc go Bóg ślepoty niezbawił| Ponieważ Stezychorá o wzrok był przyprawił| *FgPieś 6,58.* 11. Vly[ses ćwiczony| Pow[taf[zy ku ziemi wzrok trzyma náklonióny| *Mon 218.* 12. Lecz [koro piękna [zyię y pierśi pozná[á| Y wzroft piękny: Bogini/ (*war. I wzrok wdzięczny boginiej*) *Mon 393.* 13. POnizéy Kozorożcá różna piérf[zych rybá: (Południá zowia) [kláda wzrok ná Wielorybá| *Phaen 35,334.* ZB

wzrost wysokość człowieka, odległość od stóp do głowy 1–4;

w. piękny 4;

ktoś wzrostem mały 1, wzrostem pomniejszyszy od k. 3, wzrostu wielkiego 2;

w., szyja, piersi 4, plecy 2, piersi 3.

1. Są dwa Le[czkowie: ieft król wzroftem mały| Ale mąż śmiáły| *Pieś 1,10,47.* 2. Powiédzże mi iáko mam zwáć Gréczyná tego| Co to pleców [zérokich/ á wzroftu wielkiego?| *Mon 166.* 3. niechay znam y tego| Co to wzroftem pomniéy[zy od Agámemnoná| Ale záś w pierśiach [zér[zy| *Mon 193.* 4. Lecz [koro piękna [zyię y pierśi pozná[á| Y wzroft piękny: Bogini/ (*war. I wzrok wdzięczny boginiej*) *Mon 393.* ZB

wzruszać poruszać, wstrząsać, tu naruszać, narażając na niekorzystne zmiany 1, 2;

w. wiarę 1, fundamentów Rzeczypospolitej 2 ~ w p. 1, 2.

1.2. Kto tedy wiarę zdawná od w[zyfkich przyiętá wzru[za/ ... fundámentów Rzeczyppolitéy wzru[za. *Wr 7.* ZB

wzruszony zachwiany, poruszony 1, wzburzony 2, tu rozkołysany przez wichurę 3;

w. Pan 2, człowiek 1, lasy 3;

w. gniewem 2, (nie) w. z żadnej strony 1;

w., chmurny 3 ~ r. –ony 1, 2.

1. On przy mnie [toi/ ábych z żadnéy [trony| Nie był wzru[zony| *Ps 16,24.* 2. Trzę[ty [ye góry: bo pan był gniewem wzru[zony| *Ps 18,16.* 3. A niebo chmurné huczy/ y wzru[zoné lá[fy| *Prop 218.*

p. niezruszony ZB

wzruszyć poruszyć, wstrząsnąć, tu o wodach – wypuścić na świat, sprawić potop; r. –uszę.

A w tym vpewniám káżdą żywą du[żę| Ze nigdy potym tákich wód nie wzru[żę| Któréby miáły ... świat zep[owáć| *Pieś 2,1,62.* ZB

wzuć włożyć, ubrać, tu przén.

Niechay lekkość/ iáko p[áfcz/ ná [ye oblecze| Niech hánbę wzuie ten/ kto fá[(!) ná mię wleczę| *Ps 109,68.* ZB

wzwiedzieć *dowiedzieć się, przewidzieć.*

Niech zdrowie/ niech nas młodość nieuwo-
dźi| Bo áni wzwiemy/ kiedy wsiádad kaža|
Fr 1,31,7. ZB

wzwodzić *podnosić do góry, wywyższać.*

Wy (*Muzy*) mię z ziemie wzwodzićie/ wy
mię wyłączyć| Z liczby nieznáczný/ y nád
obłoki w[adzaćie| *Muza 23. ZB*

wzywać *wołać kogoś, domagać się przy-
bicia gdzieś 23, przywoływać na pomoc, prosić
o pomoc 1-22, 24-9;*

w. człowiek (1-17), 18, (19-22), (25-7), (29),
królowie 28, głos pospolity 24, śmierć 23;

w. Pana, Boga, Ojca, mię, cię, ciebie, go
1-4, 6-15, 17-21, 26-8, imienia jego 16, moż-
nej obrony 5, łaski pańskiej 29, Miłości 22,
człowieka 23, ludzi 24, lutnią 25;

w. w potrzebie 1, w uciskach 6, w troskach
10, w doległości 12, w frasunku 13, w przy-
godzie 18-9, idąc na łożę 26, o północy 27,
na pomoc 22, pod ziemię 23, dokąd *ktos* żywy
9, sercem uprzejmym 21;

w., słuchać 15, ucho łaskawe naleźć 1,
chwalić 5, 16, być sprzyjaźliwy 25, sprawy
opowiadać 16, do *k.* wołać 21;

w. *k.* 2-4, 7-11, 14-5, 17, 20-1, 25-8, *cz.*
5, 16, 29, *k.* na *coś* 22, *k.* pod *coś* 23, *k.* w
czymś 1, 6, 12-3, 18-9;

r. -ywam (:i-wam) 25, -ywa (:i-wa) 23,
24, -amy 6, -ają 10, 21, -ywał 17, -áli 4,
-ajcie 16, -ając 28.

Ps: 1. pánie/ ... Kiedym cię kolwiek wzy-
wał w [woiéy potrzebie| Závzdym vcho
łá[káwé nálazł v ciebie.| 3,7. 2. WZyvam
cię/ Boże/ świádku moiéy niewinności| 4,1.
3. Nigdy nie wzywáli Bogá| Przeto przyidzie
ná nie trwogá| 14,17. 4. W śmiech to [sobie
obracáli| Gdy [mutni Bogá wzywáli.| 14,22.
5. Ciebie chwalać/ twéy wzywáiąc możnéy
obrony| Závzdym z rák nieprzyiaciel[kich był
wyzwolony.| 18,5. 6. Ciebie my w [wych
včí[kach/ pánie ná[z/ wzywamy| 48,21. 7.
53,17 *jak nr 3.* 8. Ciebie wzywam/ Boże
móy: ty isći[z mé próšby| 57,5. 9. PANá ia
wzywać będę/ dokádem żywy| A on w v[zy
[wé przymie móy głos płáčliwy.| 77,1. 10.
Którzy żadnéy wiádomości| O tobie bogu nie

máia| Ani cię w tro[kách wzywáia.| Ci ...
zni[zczyli twóy lud vbogi.| 79,24. 11. Ty nas
będzie[z żywił/ á my wzywać cię będziemy|
80,38. 12. Wzywáliście mię w [wéy d<o>le-
głości| A iam was zbáwił ciężkości.| 81,17.
13. o pánie/ ... Závzdym cię wzywał w [wym
frá[unku| A tyś dodawał mnie rátkunku.|
86,19. 14. Ciebie ia przetsię wzywam: do
ciebie/ móy pánie| Nigdy méy próšby głos
nieuftánie.| 88,27. 15. Wzywáli go/ á on
[łuchał v[zymá wdzięcznémi| Y z obłoku
okrągłego vmawiał [ye zniémi.| 99,13. 16.
CHwalcie páná/ imienia iego wzywáycie|
Y [práwy iego świátu opowiadáyie.| 105,1.
17. Mam przécz páná miłowáć/ ... tego będę
wzywał| Póki duch wemnie będzie przeby-
wał| 116,3. 18. W tákiéy przygodzie będąc
człowiek nie[zczęśliwy| Wzywałem páná:
116,10. 19. Wzywałem go w przygodzie/ á
on w méy ciężkości| Vzył nádemná litości.|
118,9. 20. Ciebie oycze wzywam łá[káwy/
ty moie| Rácz vprzemé próšby przyiáć w v[zy
[woie| 141,1. 21. Bli[ko ieft pan tych/ którzy
do niego wołáia| Mówię/ którzy go [sercem
vprzémym wzywáia.| 145,32.

22. Ciebie ná pomoc wzywam/ ciebie o mi-
łości| Któréy z wieku vzywa świát dobrotli-
wosti.| *Fr 3,11,5.* 23. MEzu móy/ ... śmierć
nielutosiwa| Mnie [mutná ztoba dzieli/ á pod
ziemię wzywa| *Fr 3,67,2.*

24. Albo my do [pólného [kárbu/ gdzie zycz-
liwa| Ludzka pochwałá/ y głos po[polity wzy-
wa| Albo w morze/ przyczynę w[zech [czę-
śliwości| Perły/ złoto/ ... Zárzućmy: *Pieś*
1,1,42. 25. o wielo[trona| Lutni złocona/ ...
o myśli [trapionych| Wdzięczna ochłodo: y
mnie [przyiáźliwam| Bądź/ gdy cię wzywam.|
Pieś 2,22,16. 26-7. Wzywałem cię wieczny
Boże| Idąc wieczór ná [wé łożę| Wzywałem
cię o północy| A byłeś mi ku pomocy.| *FgPieś*
5,29-31. 28. Spráwiedliwość ... po [sobie má-
iáć| Zacni królowie Pol[cy/ á bogá wzywáiać|
Nieprzyjaciele główné mieczem okróćili| *Prop*
30. 29. Mam zupełná nádzieię/ że w ten cél
vderzy[z| Lá[ki pán[kiéy wzywáiać/ do którego
mierzy[z.| *Prop 252. ZB*

wzywan, wzywany *przywoływany, pro-
szony o coś 1, 2;*

w. Pan 2, bogowie 1 ~ *w. sercem 2;*

nie być w., ofiar nie odnieść 1;
r. –áni 1.

1. Iáka obfitość tych omylnych bogów| ...
Odemnie ofiar nieodnio[ą/ áni| Będą wzywáni.|
Ps 16,12. 2. Tyś pánem wielce miłosiernym|
Gdy wzywán będzi[e]z [sercem wiernym.| Ps
86,16. ZB

wzywianie przywoływanie.

imię twé wyznawam.| Imię wzywánia
godné/ imię świętobliwé| Ps 54,13. ZB

wzdam, wzdam przecież, jednak 1–4, 6,
7, choć 5;

z czasownikiem w rozkazniku 1, 4, w py-
taniu retorycznym 2, 3;

w. kiedy 1–4, 7.

1. Czemu tak długo kurczyzż mozną rękę
[woię?| Podnieś wzdam kiedy wzgóre/ podnieś
prawą twoię.| Ps 74,24. 2.3. Będzi[e] wzdam
koniec kiedy téy nielá[ce? [tánie| Wzdam twóy
[rogi gniew kiedy/ nieśmiertelny pánie?| Ps 89,
83–4. 4. Vważći[e]z to/ [zalení/ v siebie tedy|
A wy rozum/ o głupcy/ miéyćie wzdam kiedy.|
Ps 94,14. 5. Więdne/ iáko [kórą w dymie/
wzdam [trzege praw twoich| Rychłóž nád nie-
przijaćielem krzywd wetuie[ez moich?| Ps 119,83.
6. Táč ieft władza fortuny/ ... Ze nie tak v[kárzáć
[ye/ kiedy nam co zginie| Iáko dziękować trzebá/
že wzdam co zo[ftáło| Tr 19,131. 7. A zápláci[ez
wzdam kiedy onę krew niewinną| Któráš ty
[rodze przelał Jez 121. ZB

wzdy nareszcie, w końcu 1, 18, choć,
przynajmniej 2, 6, 7, 9, 11, więc 5, jednak,
przecież, pomimo 3, 4, 8, 10, 12–7;

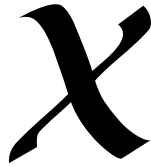
w. na koniec 7, prędko 8, jednak 17;

ale, wzdy 3, 9, a wzdy 16, choć, a wzdy
jednak 17, gdzie wzdy 5.

1. Przydździe wzdy ten czas/ že ia [wą ofobá|
Stánę przed tobą?| Ps 42,7. 2. Státek tych
czá[ów niepláci: ... Przy frá[zkách mi wzdy

náleia:| A to w niwecz co [ye śmieia.| Fr 1,2,
11. 3. Ciagnie go drugi nadobnie ná [u[zy|
Sukniéy nie zmacza/ ále wzdy mdło du[zy|
Fr 1,15,4. 4. Ale ty wzdy niebądž głupia|
Nieznáiomym nieday dudkowác przed [obá|
Fr 1,37,7. 5. Ciebie zła lwicá w ogromnéy
iá[kini| Nie vrodziłá/ moiá go[spodini| ...
Gdziézeš się wzdy tak [roga vchowátá| Ze
niechce[ez báczyć ná mé powolności| Fr 1,67,4.
6. Czemu nam též bóg tákiéy zgody niepo-
zwoli| Aby wzdy ieden cie[zył/ gdy drugiego
boli.| Fr 2,34,6. 7. By mi cie wzdy nákoniec
ode[stáł był cáło| Nie tak by mié nie[czę[ćie
moie frá[owáło| Fr 2,61,7. 8. Koźle prędko
wzdy trawi[ez: Fr 3,70,9. 9. Bałám [ye zázwy
póki woyná trwátá| Alem wzdy o nim niebogá
[ty[záta:| Pieš 1,17,26. 10. A tak [ye [táray
o tákiéy pó mocy:| Aby wzdy ztobá twégo co
zo[ftáło| Pieš 2,3,19. 11. Iednež mam wolność
w [wéy ciężkiéy niewoli| Ze [ie wzdy mogé
náplákáć do woli.| FgPieš 8,24. 12. Wygláda
oycá miłégo/ [yn máty| Który mu kupić
iármárk obiecował| ... A ten (ojciec)/ czego
dom zášię potrzebuie| Tym czáfem chodząc
po tárgu kupuie:| ... Syná wzdy šklána
bániecšká nie minie.| FgArc 13. 13. Cofz
wzdi wtim ieft/ dla boga/ i[ez będąc takimi|
Go[podarzmi/ zdacie się przed[ie ubogimi?| Sat
129. 14. w[zakóz byłaby wzdy nieiáka ná-
dzieiá/ žeby[my [ie rychléy ná tego zgodžili/
którého óciec/ dziad/ y prádžiad rzędem nam
pánowali| Wr 17. 15. áž kiedy nagła po-
trzebá przydździe/ tóž go (hetmana) [zukać bę-
džiem: á Bože day to/ by[my go wzdy náležli:
Wr 18. 16. á wzdy to ludzie tak [obie
cukrowác vmieia/ i[ez żadna biešiadá/ ... bez
pijań[stvá być niemože: Pij 2. 17. že ludzie/
choć dobrze baczą/ že tego zdrowiem przy-
pláciá/ á wzdy iednák zbytków [wych prze[stáć
nie mogá: Pij 3. 18. A což wzdy rzeklá/
pocźnie Borzuy pytáć| Iuž widzi/ kogo ma zá
męžá wítáć?| Sz 539. ZB

x *litera alfabetu greckiego, która jest nazywana iks, wymawiana jako ks 1, 2.*

1. X mało vżiwamy: richley miasto niego/ks: a iako/ s/ troiako/ tak i/ ks/ troiako mó-

wiémy. W[zakże mało nielepiéy pi[sać xiadz/xini/ axamit/ niżli przez ks. *Ort 21.* **2.** OBIECADŁO WEDLE ORTHOGRaphiiéy Páná Kochánowskiégo ták idzie. A ... t v w ... x y z *Ort 25.* **KD**

y

y litera alfabetu oznaczająca głoskę y 1–7.

1. Y/ nie jest dwoie/ i/ iako w [zkołach ... zwać vczą/ ale ypsilon greckie. *Ort 22.* **2.3.** PRZESTROGA około tych liter. i/ y/ b/ c/ dz/ l/ m/ n/ p/ s/ z. TY dwie pierwsze literze/ małą [amy między [obą różność maia z przyrodzenia: ale między in[zimi literami/ ... wielką odmianę czynią. ... inaczéy brzmieć mu[za (*spółgłoski*) kiedy po którym /y/ idzie/ a inaczéy kiedy próté i: *Ort 24.* **4.5.** Kiediby[my tedi włafną różnicę między b/ a b/ obaczili/ także i między c/ a c: s/ a/ s/ etc. tediby w téy mierze niepotrzeba było téy literi y: Ale raczéy ... niechay po iednym b/ iedno i/ chodzi/

a po drugim y: *Ort 24.* **6.** kiedy się trafi pi[sać i/ abo y/ raczéy to małe i *Ort 24.* **7.** OBIECADŁO WEDLE ORTHOGRAPHiiéy Páná Kochánowskiégo ták idzie. A ... t v w ... x y z *Ort 25.* **KD**

ypsylon nazwa litery greckiej, oznaczającej w polskim alfabecie y, dawniej także j 1–3.

1. do diftongu mym zdanim [nadniey[zé yp[ylon/ iako/ móy/ day/ abo daj/ mój. *Ort 9.* **2.** Y/ nie jest dwoie/ i/ ... ale yp[ylon greckie. *Ort 22.* **3.** të panie ... Abo ty panie: ia to po[lednie wole/ ale żeby sie przez yp[ylon pi[sało ... a ti/ po łacinie tu, przez i/ *Ort 24.* **KD**

Z

z litera alfabetu oznaczająca spółgłoskę z 1–4.

1. Z troie: pirw[ze iako to zamek: *Ort* 23.
2. PRZESTROGA około tych liter. i/ y/ b/ c/ dz/ l/ m/ n/ p/ s/ z. *Ort* 24. **3.** Gdzie tedi po c/ abo po s/ abo po z/ idzie ta litera i/ tam iuz nie trzeba kré[ki żadný na nie kłaśc: *Ort* 24. **4.** OBIECADŁO WEDLE ORTHO-GRAPhiiéy Páná Kochánow[kiégo ták idzie. A ... t v w ... x y z ź ż. *Ort* 25. **KD**

z, ze łącząc się z rzeczownikami lub zamkami w dopełnieniu: wskazuje miejsce będące punktem wyjścia, kierunku ruchu, działania, czynności, początkiem jakiegoś zdarzenia, sytuacji, także przenośnie: (brać, iść, patrzeć, (po)wstawać, spadać, widzieć itp.) z Kołomnej 1244 itp., 718, 1197, 1206, 1210, 1231–2, 1243, 1246, 1522, 1564–5, stolice 272, miast 1563, Libanu 3 itp., 293, 368, 1121, 1409, Egiptu 251, 271, Krety 1538, krainy 402, 510, 804 itp., 1004, 1381, 1571, świata 642, stron(y) 38, 40, 199, 200, 222, 702, 1189, miejsca 53, (816), (1050), 1162, 1280, 1295, 1391, 1499, portu 907, każdego kąta 489, domu 105, (401), 411, 831, 1052 itp., 112, 191, 338, 359, 636, 748, 908, 932, 1361, 1397, 1526, noclegu 1238, z posłania 509, łożnice 58, 970, 1160, okopu 1248, woza 1168, wież 1431, lasu 358, 647, 849, 1685, itp., 584, 784, 864, 1093, 1191, 1222, błot 1223, lochów 421, południa 245, 257, 1626, 1630, 1655 itp., 802, północy 753, 1158, 1636, wschodu 803, 1629, wiatru 908, ręki 1500 – z dołu do góry: z dołu 1640, 1674, ziemie 488, pnia 1074, koni 1176, morza 12, 34, 182, 352, 419, 607, 963, 973, 1247, 1620, 1650, 1660, 1669, 1680 itp., 320, 428, 780, 888, 913, 1615, 1623, 1639, 1648, 1653, 1661,

1676, 1683, ławy 861, ręki 1596 itp., 838, – z góry na dół: z gór(y) 151, 336, 373, 502, 560, 684, 707, 739, 745, 773, 819, 1118, 1510, 1599, 1696, nieba 11, 111, 157, 190, 247, 344, 444, 463, 466, 666, 799, 976, 1459, 1470, 1627, 1687, wysokości 910, skały 446, konia 815, 1185, woza 1505, gmachu 956, dachu 848, murów 951, mostu 1144, drzewa 1130, 1693, wąsa 1460, w opisie zodiaku, podstawie powstawania, wynikania: jeden z drugiego 1622, 1632;

wskazuje miejsce, w (na) którym coś się dzieje, znajduje, jest zrobione także przenośnie: z rynku 187, 261 itp., 694, 1196, 1273, 1591, granice 198, otchłani 911, brzegu 1458, brzegów 1386, nieba 64, 571, 743, 1606, obłoku 328, wierzchu 909, cienia 28, rąk 1595, w (na) którym ktoś, coś przestało lub przestało istnieć, zostało lub zostanie usunięte, już się w (na) nim nie znajduje (wygnać, wybić, wypchnąć, zdjąć itp.) z Aten 1302 itp., 1207–9, 1076, 1289, Syrii 1128, miejsca 246, 1469, itp. 536, świata 335, 664, 1377, 1548, nieba 733, ziemie 289, 319, 1579, ojczyzny 505 itp., 628, 1304, 1482, miasta 1358, stolice 418, domu 518, 1056, 1094 itp., 261, 578, 588, 761, 813–4, 896, 901, 1108, 1272, 1349, 1454, 1586, placu 993, 1393, 1429, 1508, koła 1486, szachownicy 1438, taszki 522, rękawa 712, łożnice 1467, łoża (144), stopniów 490, woza 1546, drogi (138), 150, 274, 953, ścieżek 88, pola 855, pustek 362, obory 168, więzienia 355, grobu 1450,okołu 169, granic 208, wód 209, morza 1039, 1456, ciała 460 itp., 640, 644, 661, 674, 680, 688, 703, rąk 860, 1339, palców 939–40, karku 6, piersi 1029, oczu 152, 343, 727, 796, 1069, 1345, oblicza 1507, głowy 506, 690, 734, 810, 836, 960, 981, 1012, łba 738, łona 1485, 1585, (nie)pamięci 22, 80,

104, 967, błędów 893, obłądliwości 74, mnie 98, siebie 1276, 1521, was 1091, nich 233, 1081, garści wydzierać = *zabierać, zajmować* 1090, z myśli wypaść, *k.* spuścić = *zapomnieć* 742, 850, zepchnąć koronę z głowy = *ukarać niełaską* 301, ze wszystkiego zwlec = *nic nie zostawić* 163, z miary wychodzić = *nie mieć granic* 920 ~ *w opisie sytuacji wskazuje położenie, kierunek, otoczenie, opinię:* (z tej, jednej) strony (i z drugiej) 231–2, 349, 917, 1141, 1152, 1155, 1240–1, 1259, 1364, 1395, 1447, 1477, 1537, 1611, 1616–7, 1628, 1657, swej 1212, ich 1533, tej 1291, 1441, 1556, 1646, (jako) i owej strony 1292, 1442, 1557, obu stron 1122, 1143, 1258, 1344, 1410, 1445, 1496, 1518, każdej strony 493, 662, 725, 774, 1078, 1385, 1449, 1468, wszystkich stron 1157, 1235, stronę osoby, przedmiotu, obiektu także lokalizację w przestrzeni: z boku 574, 590, 914, 1335, 1392, 1453, tyłu 1439, lewej 1404, prawej 1405, prawice 1625;

wskazuje lokalizację przy podawaniu daty Czarnolasu 475, *wskazuje kolejność: na początku, wyżej z przodku* 1271, *wcześniej* 1036, 1260, 1325;

w wyrażeniu pełniącym funkcję przysłówka określa przybliżoną odległość: z daleka 133, 179, 433–4, 821, 954, 975, 1117, 1427, 1437, 1614, z bliska 608, 1426, z wysoka 49, 679;

wskazuje miejsce czyjegoś urodzenia, zamieszkania, przebywania, pochodzenia zwykle w połączeniu z nazwą miejscową: z Czarnolasu 1183 *itp.*, 598–600, 648, 651, 865, 882, 902, 923, 1034 1132, 1167, 1359, 1379, 1692, dwora 1230, Kroacyj 1312, 1315 *itp.*, 1187, 1317, krajów 353, 1313 *itp.*, 354, 887, 1310–1, 1532, żywota 73, 171, grupę, środowisko, z którego ktoś pochodzi: z Ostroskich 1252, rodu 602 *itp.*, 601, 883, 1154;

wskazuje źródło działania, czynności, stanu, kogoś, coś jako dawcę czegoś: z przodków 1000, 1002, 1040 *itp.*, 886, 930, 1006, 1689, Polaka 1163 *itp.* 1164, 1100, 1186, mnie 32, 72, 101, 123, 692, 1061, siebie 513, 885, 1188, ciebie 25, 302, niego 962, was 1584, wołu 1415, oczu 396, 689, 895, 977, 1171, ust 20, 30, 129, 189, 300, 398, 435, 921, 1071, 1376 *itp.*, 46–7, 822, 1594, rąk boskich 124–5, 331, 840, nieba 412, 511, 1033, 1103, 1113, 1472, 1511, obłoków 96, 82, 1159, skały 242, 256, 706, 1028 *itp.*,

43, 255, 278, 375–6, 1607, źródeł 213, (1234), 1322, rzek 557 *itp.*, (542), 558, garści ziarn 234, kwiatu 585, owiec 862, 1097, szkoły 619, cnót 1326–7, nauk 1328, rady 1049, komedij 1298, łupów 1440, *pochodzenie utworu, źródło wzoru:* z Anakreonta 523, 525, 546, 564, 638, 658, 660, Arata 1589, greckiego 589, 603, 609, 618, 622, 625, 683 – *zysku, dochodu* 807–9, *osobę występującą w jakiejś roli:* (nie)mieć ze mnie sługę 667, 980, 983, przyjaciela 101, Chirona 671, przyjaciela z brody 1461, o Bogu: z wysokości 7, 33, 66, 181, 311, *podmiot lub przedmiot zmiany* 858, 1104, 1480, 1301 ~ *moc mieć, wynieść z k.* = *być silniejszym* 310, 1369;

wskazuje na pochodzenie charakterystycznej cechy, właściwości kogoś, czegoś: z przyrodzenia 416, 786, 846, 961, 1165, 1269, 1282, 1717, natury 669, 837, góry 42, *dóbr* 1474, miary 520, *podstawę reakcji, działania, ządania, przesłankę wyciągania wniosków:* (chcieć, poznawać, złożyć *itp.*) z miejsca 1337, urody 1351, twarzy 1352, oka 1638, ojczyzny 889, nauki 4 *itp.*, 59, 623, 673, 686, 700, 830, 842, 1087, 1120, historij 1314, uniej 1257, rozsądku 1558, obyczajów 1274, słów 547, 1320, 1336, wirszów 474, 1299, pieśni 1588, przykładów 1288, 1293, początków 1686, darów 969, spraw 817, 879, 890, upadku 1275, postawy 746, jedno z drugiego 1418, z wierzchu 909, *wzór do naśladowania ojca* 1253, mnie 1060, siebie 1079, 1283, niego 1710;

wskazuje obiekt działania, czynności: osobę z ludzi 851, więźniów 205 *itp.*, 570, 591, 627, 995, Akryzego 789, mnie 136, 216, 226, mna 388, niego 126, nich 131, 347, nas 806, którego 240, *część ciała:* z ust 387, oka z *k.*, *k.* z oczu nie spuścić = *pilnować k.*, *opiekować się kimś* 63, 109, 400, *pojęcie abstrakcyjne dusze* 356, *przestrogi* 507, *rzecz majątności* 363 *itp.*, 1096, 1412, 1465, *zabrany, zniszczony, tracony przedmiot złupić itp.*, *ze zbroje* 367, *ubioru* 959, *miejsce, którego dotyczy czynność:* *uformować, łapać z przodku* 437, 572, tyłu 436, 573;

wskazuje stan, położenie: (pomóc, wypaść, wywieść, wybawić, wyzwolić, złupić *itp.*) z błot 140, 217, trzęsawice 141, więzienia 355, 741, nieprzyjaciół 56, mocy cz. 871, snu 919,

sideł 100, 724, sieci 406, obierzy 308, okrutnej Babilony 408, z gnoju 374, rumów 221, 1125, przygód 459, spraw 1329, paszczeki 16, 405, 429, ręki, rękę, rąk *k.* 24, 45, 51, 103, 106, 121, 128, 130, 147, 194, 218, 224, 279, 346, 351, 361, 392, 395, 407, 448, 451, 454, 456, 732, 873, prace 1110, nadzieje 750, trudności 9, 83, 89, 99, 107, 185, 223, 452, nieszczęścia 382, niebezpieczności 184, frasunków 445, kłopot 134, trapienia 102, 149 *itp.*, 596, 723, udręczenia 275, okrucieństwa 225, z (pośrodku) powodzi 50, 453, toni 455, klęski 348, przeklęstwa 176, grzechów 417, zmaży 60, ucisku 397, oków 269, 292, 409, 462, niewoli 31, 35, 183, 621 *itp.*, 323, 369, 633, opieki 77, 207, 250, 1109, rozterku i trwóg 55, dusze 161, powagi 162, ksiąg 219, siebie 903, nich 1407, której 918 ~ z martwych ożyć, powstać = *powrócić do życia* 303, 1436;

wskazuje przyczynę, powód działania, stanu, położenia (być żałośniejszy, cieszyć się, przywitać *itp.*) z przodków 1172, 1202 *itp.* 1330, 1471, 1479, dziewczki 514, 649, czynu 339 *itp.*, 577, 620, 772, 900, 1250, 1587, zaności domu 1173, 1203, (uciążliwych) spraw 1180, (1124), waśni 1462, drogi 494, 1201, przyczyny 771, 1032, wyroku 1147, 1375, czyjeś opatrzności 457, boskiej opatrzności 1166, fortuny 1483, rady 949, przyjazdu 898, serca 399, 532, starania 8, cnoty 989, 1003, (1026), 1268, uznania prawdy 296, wiary 982 *itp.*, 1262, 1265, życzliwości 69, przestrogi 393 *itp.*, 744, przestrachu 927, rany 639, nieszczęścia 1016, chęci 75, 97, 260, 563, 1022, 1055, wolej 1383, wielkości 470, płaczu 481, myśli hardej 1126, umysłu 78, miłości 204, 1572, dobroci 203, 426 *itp.*, 350, 650, możliwości 468 *itp.*, 631, świątobliwości 467, hojności 458, mocy 469, litości 52, 65, 135, 266, 366, 390, 427, 449, 501 *itp.*, 687, 736, 841, 987-8, głodu 824, 1503, przygody 1017, niecnót 177, biegu 1455, próżnowania 1281, gniewu 248, 500, wszeteczności 15, 132, 174, nikczemności 262, wieści 322, prostych rymów 641, rumów 1577, korzyści 1044, sztuki 964, śmierci 487, strony kogoś, czegoś, czyjeś 186, 299, 334, 386, 492, 695, 735, 762, 1027, 1031, 1174-5, 1204-5 1400, mnie 389, siebie 17, tego 519, 797, 1048, 1112, 1520, 1567, czego 697, 716, 1019, 1054, 1492, którego 1021, 1024, których

485, z łaski bożej 1, 10, 13, 39, 67, 79, 94, 116, 118, 142-3, 160, 229, 238, 307, 379-81, 508, 646, (791), 839, 946, 957, 1080, pańskiej 371, 383, 779, czyjeś 985, 1068, 1123 ~ *dziękować ze wszystkiego* = *za wszystko* 113;

wskazuje zbiór składający się z kogoś lub czegoś, w którym ktoś lub coś się znajduje, jest z niego wybierany, w nim wyróżniony: z towarzyszących 931 *itp.*, 440, 549, 561, 938, 1001, 1036, 1065, 1224, 1341, 1346, 1350, 1501, 1554, ludzkiego rodzaju 1566, liczby (żywych) 327, 1195, 1233, 1237, 1580, skarbów 496, obyczajów 866, praw (1267), wielkości (pierwszej) 357, 1316, nas 122, 754, 872, 1519, was 281, nich 120, 195, 823, 948, 1008, 1116, 1342, 1380, 1401-2, 1406, 1408, 1411, 1425, 1446, 1592-3, 1601, 1609-10, wiela 188, 276, 491, 758, wszech 61, 95, 259, 404, 417, 420, 464, 516, 971, 1013, 1030, 1067, 1463 *itp.*, 119, 778, 845, tych o *fig. szach.* 1388, 1403, o znakach zodiaku 1608, 1635, 1642, których 904, *element składowy:* z panien 1037, gwiazd (1602)-3, 1618, takichże 1290;

wskazuje czas, porę: z młodych lat 1181, najmłodszych 294, (najpóźniej) młodości 414, 1184, młodu 227, 1106, ze wczasu na wczas 290, z wieku, wieka, (wielu) wieków = *od dawna* 167, 215, 241, 665, 710, 897, z (staro)dawna 922, 1077, 1323, poranku 306, wieczora 551;

*wskazuje przedmiot, który służy do wykonywania czynności jako narzędzie, naczynie, (padać *itp.*) z łuków 1432 *itp.*, 192, 202 1206, 1430, 1514-5, (pić, rozlewać *itp.*) z kusza 675-6, sklenice 1481, czasie 1551;*

wskazuje sposób wykonywania czynności: sprosta 645, 699, z serca 535, 769, 867, wszystkim dusze 44, wierzchu 770, 1561, z gruntu = *z posad, w posadach, od podstawy, całkiem, zupełnie* 156, 196, 265, 273, 280, 752, 790, 875, 968, z rejestru patrzeć = *stosować się sztywno do jakichś zasad* 766, siły 891;

wskazuje materiał, z którego jest wykonana dana rzecz, przedmiot, człowiek: z kamienia 68, 263, 321, 376-7, 984 *itp.*, 575, 820, 877, 1086, 1333, 1360, złota 378, 425, 576, 691, srebra 377, 424, gliny 1334, 1493;

służy do porównywania: jako z kojca 541, konia 884, jaki z Cedrów szum 235, by z

labiryntu 704, 1419, tej miary, co człowiek 520, z teje krwi, co człowiek 1015;

łącząc się z rzeczownikami lub zaimkami w narzędniku: wskazuje współwystępowanie, towarzyszenie, dodatek do czegoś: z solą 528, gwiazdami 318, znakiem 1641, 1675, 1706, znaki 1645, 1705, pogodą 1378, wichrem 29, 253, gradem 48, 345 itp., 768, 422, słońcem 1619, 1664, wschodem 1643, korzeniem 70, 193, perzynami 1199, ziemią 243, morzem 461, dymem 127, nocą 1637, cierpliwością 139, radością 145–6 itp., 529, 696, 756, 760, 805, rozumy 503 itp., 668, posagiem 1491, skarby 1549–50 itp., 1543, 1576, ukłony 863, ręką 1666, nogą 670, brzuchem 1604, grzbietem 1667, ramiony 1133, 1656, 1677, szyją 1671, głową 1644, 1665, łzami 197, 270, gęśłami 1581, trąbą 325, łukiem 526, 1658 itp., 544, 550, 562, 1284, 1434, 1583, mężem 553 itp. 749, 1228–9, 1286, 1423, 1531, żoną 155, Lechem 1305, 1308 itp., 1306–7, 1688, Afrodytą 833, Polidewkiem 1539, Chyronem 1672, wojskiem 430, 1214, 1226, 1417 itp., 565, 643, 1169, 1200, 1213, 1215, 1221, 1225, 1227, 1236, 1239, 1368, 1673, psy 1045, duszą 499, mną 18, 76, 365, 582, 630, tobą 403, 629, 740, 999, 1073, 1251, 1300, 1494, sobą 579, 880, 1659, nim 298, 1023, 1356, 1416, 1679, nimi 14, 23, 148, 1153, 1249, nami 432, 986, 1053, wami 586, tym wszystkim 1064, drugim 1119, 1633, o fig. szach. 1444, 1448, charakterystyczną cechę, atrybut, właściwości podmiotu: z brodą 615 itp., 834–5, 1070, 1190, 1478, kwiatem 1170 ~ z tym pójść do drukarni = oddać do druku 1303, umieć alfę z beta = znać grekę, być wykształconym 708 ~ wskazuje przedmiot służący do wykonywania jakiejś czynności, narzędzie: z naczyniem 1194, faszą 800, bębny 211, trąbami 212, kopiją 1177 itp., 153, 719, 728, 1010–1, 1428, 1156, wozy 1560, środek do mycia: z ługiem 1464;

wskazuje współwykonawcę czynności, wzajemne wykonywanie czynności: z mieszkańcy 317, 324 itp., 2, 165, 531, 540, 567, 569, 587, 812, 899, 906, 1066, 1095, 1102, 1131, 1506, panią (1285), 1387, żonami 1552, matką 1489, drugimi 480, 1540, królem 1137, 1145–6, 1399, królową 1287, Dawidem 304, Menelausem 1495, 1512, 1516, 1525, 1534, 1541, 1553,

Helena 1562, Sybillami 711, Dianą 1695, Minnerwą 1570, zodiakiem itp., 1647, 1654, 1663, 1673, 1681–2, hardym 332, draby 1435, złemi 291, koniem 934–(5), bronią 1504, wronami 530, fortuną 164, wiatry 709, wodą 912, dwiema 1490, takim 27, 854, ze mną 114–5, 151, 166, 391, 498, 524, 659, sobą 282, 721, 1142, 1542, tobą 170, 616–7, 781, 832, 1098, 1420, nim 1502, 1569, nią 1347, 1370, 1528, 1625, nami 881, 1062, wami 465, ni(e)mi 237, 283, 441, 1059, 1277, 1662, tym 722, kimkolwiek 757;

wskazuje współuczestnika stanu, sytuacji: (udać się, żartować itp.) z ludźmi 84, 775, 1598 itp., 137, 534, 539, 548, 653, 655, 672, 730–1, 924, 928–9, 947, 992, 1047, 1211, pany 941, 1536, żoną 583, 717, 943, (945), 1296, ojcem 868, młodzieńcem 1374, mistrzem 1150, dziećmi 795, 944, 1297 itp., 1075, 1582, dobreimi 5, 220, 1475, Radziwiłem 1178, Tęczyńskim 916, Krzyżaki 1134–5, 1139, 1148 itp., 1007, 1092, 1136, 1138, 1151, 1182, 1263–4, 1324, 1523, narodem (110), 1600, Aronem 342, Amuratem 997–8, Parysem 1574, pomocnikami 1573, bogi 277, anioły 21, chudym 26, namędrszym 767, mężobójcą 438, nieprawymi 92, niepobożnym 85, 394, 442–(3), poganinem 1149, 1261, grzesznymi 93, naganionymi 86, 35, drugimi 236, 933, postronnymi 1294, fauny 1694, twarzą 713, brodą 1466, mną 634, 729, 825, 844, 853, 1035, sobą 1179, 1266, 1279, 1367, 1513, 1517, 1524, 1530, 1544, 1559, 1590, 1690, tobą 172, 312, 580, 592, 632, 652, 701, 787, 857, 958, 1043, 1111, 1242, 1300, 1621, nim 297, 309, 705, 847, 874, 1161, 1545, 1547, 1555, 1668, 1670, nią 715, 1496, nami 158–9, 755, 765, 827, 942, 1025, 1101, wami 512, 581, 915, 1089, 1245, 1575, nimi 37, 364, 1140, 1321, 1343, 1597, 1649, 1651, ty(e)mi 90, 244, 333, 720, 792, 852, 926, 1217–9, 1421, takimi 1099, którym 1678, żadnym 439, nikim 1020, klonem 1488, domem 178, wsiami 1691, bydłem 776 itp., 613, 698, 1114, 1129, 1684, mrozem 1612, miłością 527 itp., 714–(5), o szachach i fig. szach. 1384, 1398–400, 1424, 1451–2;

wskazuje obiekt działania, czynności: (pożegnać się, zatrzeć, złączyć itp.) z ludźmi 663, 1354 itp., 108, 545, 552, 556, 559, 568, 581,

612, 678, 829, 950, 979, 1193, 1373, Abrahama-
mem 340, mną 175, 450, 685, 955, 1047, sobą
798, 972, 1398, tobą 173, 495, 593, nim 180,
937, nią 635, 859, 1338, nami 268, 337, 415,
952, 990, wami 1353, ni(e)mi 473, 1018, tym
657, temi 654, 720, którą 478, Boga 254,
Polską 1005, światem 1009, krajem 341 *itp.*
793, morzem 624, przyrodzeniem 479, 1014,
śmiercią 714, książeczkami 543, posągiem
726, cnotą 1473, o *fig. szach.* 1413–4, z sobą
trwożyć = *bać się* 201, 843;

*wskazuje szczegóły, okoliczności towarzy-
szące działaniu, czynności, sytuacji:* (ofiara-
wać się, służyć, używać) z państwem 764,
ręcznikami 486, rękoma 1042, 1487, twarzą
1046, czią 384, fantazją 471, dzięki 314,
794, ochotą 313, 330, 1535 *itp.*, 385, 533, 614,
656, 751, 925, 1041, 1220, 1382, 1422, ukłony
214, triumfem 210 *itp.*, 554–5, 892, radością
326, 1348 *itp.*, 410, 869–70, 978, 1063, po-
dziwieniem 1624, nadzieją 71, 1366, fortuna
1433, cnotą 1331, myślą 288, 783 *itp.*, 595,
1332, pilnością 264, baczeniem 521, niebez-
pieczeństwem 818, 1051, 1270, frasunkiem
936 *itp.*, 517, 1058, 1060, wstydem 1365, gniewem
87, 1568, żalem 476, płaczem 91, 249,
258, 504, 538, 737, 974, 994, 1357, 1363,
1371, 1443, 1527 *itp.*, 537, 626, łzami 477,
pieśniami 316 *itp.*, 594, 677, 763, 1216, słowem
1715, dary 996 *itp.*, 777, 1082–4, zyskiem
1509, dźwiękiem 315, grozą 1355, z pomstą
19 *itp.*, 682, lepszym 1484, mrozem
1613, szkodą 36 *itp.*, 610–1, 1254–6, lichwą
413, 1578, hukiem 252, 1497 *itp.*, 172, 1372,
1498, herby 782, przewróceniem 1318, greckim
X 1319, dawnymi 472, mną 81, 801, sobą
497, 1072, 1340, tobą 788, 811, tym 447, 637,
878, czym 785, niczym 681;

wskazuje sposób wykonywania czynności:
z głową 1127, sercem 62, 1192, niewczasem
1115, uczciwością 117, 154, lekkością 1362,
1396, ziemią 41, 267, 876, sprawą 57, traftami
1088, zapisu: kreską 1698, 1700–2, 1704,
1707–8, 1711–3, ogonem 1703, przydaniem
cz. 1699 ~ z uszyna = *cało* 693, z łaską =
łaskawie 905, wierzchem 856;

*wskazuje materiał służący do wykonywania
przedmiotów:* z marmurem 965;

służy porównywaniu (położyć równo, (z)równać
itp.) z ciałem człowieczym 1278, panem

372, pany 230 *itp.* 604, 606, 894, mistrzmi
966, dziećmi 991, możnemi 370, doktory 1107,
Sizarą 285, Jabinem 287, Sorbonami 1105,
zastępy 286, obłoki 360, gwiazdami 1605, be-
styjami 826, jeleniem 54, gołębiem 206, wiecz-
nością 305, wiekiem nieskończonym 431, roz-
umem 483, przymioty 484, wymową 828,
brodą 1457, kłopotem 515, drugimi 747,
łacińskim 1697, sobą 1634, 1709, tobą 228,
295, niemi 284;

określa czas: z laty 759, czasem = z *upły-
wem czasu* 482, 1085;

*łącząc się z rzeczownikami lub zaimkami
w bierniku, występuje w zwrotach:* mieć z
potrzebę = *dosyć, tyle ile trzeba* 605, 1394, z
gardło się dostać = *do syta* 1198, ani ich z
to będzie = *nie uda im się to, nie dokonają
tego* 1057, zraz 566;

w przykładzie z Ortografii 1714, 1716;

ze 18, 32, 40, 44, 61, 72, 76, 81, 95, 98,
101, 113–5, 119, 123, 136–7, 161, 166, 175,
197, 216, 226, 259, 270, 290–1, 365, 367,
377–8, 388–9, 391, 402, 404, 417, 420, 424–5,
450, 464, 516, 524, 582, 594, 630, 634, 642,
659, 661, 667, 671, 685, 691–2, 718, 729, 738,
778, 801, 803, 825, 837, 844–5, 853, 891, 919,
971, 1013, 1030, 1035, 1045, 1047, 1058, 1060,
1067, 1074, 1157, 1235, 1463, 1488, 1629,
1645, 1691;

z(e) ... na 11, 33, 53, 74, 111–2, 133, 138,
144, 179, 181, 338, 374, 444, 446, 748, 1004,
1691, 1246, 1696, na ... z 88, 96, 105, 202,
275, 368, 951, 956, 1247, z ... do 1093, 1230,
z ... ku 488, 1636, 1656, ku ... z 647, z ...
w 1301, 1585, z ... wzgórze 1596, z ... i z
1574–5, nie z ... nie ze ... ani... od 802–3,
z ... i nie z 1602–3, z ... albo z ... (albo z)
1563–5, 1703.

Ps: 1. PIOTROWI MYSZKOWSKIEMV,
Z LASKI BOZEY BISKVPOWI KRAKOW-
SKIEMV *ded.* 2. Tym żeś mi [fercá dodał/
żem [ye rymy [wémi] Ważył zetrzéc z Poéty
co znákomit[zémi] *ded.* 10. 3. Y teraz ci z
Libanu niofę Dawidowéj Złoté gęśli/ *ded.* 16.
4. Ani śiadł ná [folicy/ gdzie tácy śiadáia/] Co
[ye z náuki zdrowéy rádźi násmiéwáia.] 1,4.
5. Ani w liczbie z dobrémi będą policzeni:]
1,18. 6. zrzucmy z kárku [wégo] Ich ciężkie
iármzo/ 2,7. 7.8. Ich rozumowi śmieie [ye

głupiemu| Bóg z wyfokości/ ... Smieie [ye [prá-
wom/ z ich próznego [zydzi| Stáránia 2,10–1.
9. Któryś mię zwykł wywodzić z wmych
trudności:| 4,2. **10.** Nie odftapi mnie mój
pan/ z wmych z łá[ki [woiéy/| 4,11. **11.**
O pánie/ ty chćiéy tylko [woim okiem z niebá|
Ná mię poyzrzéc grz[e[zného: 4,22. **12.** 5,5
jak nr 34. **13.** 5,31 jak nr 10. **14.** Bo twa
łá[ká z nimi w[zędzie.| 5,44. **15.** Nie rácz
mię /pánie/ kárác z moich w[zeteczności/| 6,2.
16. 7,5 jak nr 405. **17.** A do złéy chęci dáł
z siebie przyczynę:| 7,10. **18.** Niech mię w
proch zetrze/ y moię cześć ze mną.| 7,12. **19.**
A pow[tań z póm[ta/ iákaś práwem [woim|
Opisáł: 7,15. **20.** Z wft niemówłatek rosćie
chwałá tobie/| 8,10. **21.** Żeś go z Anioły tylko
niepołożył:| 8,22. **22.** Wytárleś z ludzkiéy
pámieci| Ich imioná chłubliwé.| 9,19. **23.** Ich
pámieć po[połu z nimi| Náwieki záginęła/|
9,25. **24.** Chćiéy mię (*Boże*) z rąk [rogich
wybáwić| 9,53. **25.** Teraz [ye będę rádował/
Máiąc obróncę z ćiebie.| 9,60. **26.** Którzy
dziś mogą być pány/| Iutro z chudym zrów-
náia.| 9,84. **27.** Tákim bedąc/ z takimifz y
[pótki wiedzie:| 10,9. **28.** Myśląc iákoby z
ćieniá dobré [trzelał zdrádliwie.| 11,4. **29.**
Ná złé ludzi ... Wyleie węglé żywe y grom z
wichrem zmié[zány:| 11,10. **30.** Mówią bo-
wim/ z wft ná[znych dobrze [ye mieć mamy/|
12,7. **31.** wyrwę ie z niewoléy Tyránnów
okrutnych.| 12,12. **32.** Niechay téy zemnie
niema nieprzyciáćiel chłuby/| 13,11. **33.** 14,5
jak nr 7. **34–5** Gdziés to tá požádna rozál
Wyniknęła rychło z morzá/| Gdy téż nas z
ćiężkiéy niewoli| Pan ná[z/ y Bóg ná[z wy-
zwoli.| 14,26–7. **36.** Człowiek niewinny/ ...
Nie[zuka z cudzá [zkodá [wéy korzyści/| 15,8.
37. wiernych twoich| Trzymác [ye będę/ y
czá[ty wiecznymi| Przeftánę z nimi.| 16,8. **38.**
On przy mnie [toi/ ábych z żadnéy [trony| Nie
był wzruczony.| 16,23. **39.** 16,29 jak nr 10.
40–1. Ze w[ztytkich mię [tron wkoło z wáwárli/
... Myśląc iákoby mogli mię pożycz/| A równo
z ziemiá kiedy położyć.| 17,33–6. **42.** Wy-
zwól człowieka: ... który| Ieft mieczem twoim/
y ma moc z góry.| 17,44. **43.** Których ty
chćiwé bezdenné brzuchá| Z wielkiego karmifz
ziem[kiégo ruchá:| 17,50. **44.** Ciebie ia/ póki
mi iedno żywotá [tanie| Miłowác ze w[ztytkiéy
du[ze będę/ mój panie.| 18,2. **45.** 18,6 jak

nr 103. **46–7.** Dym [ye kurzył z no[á iego/
... á z oblicza węglé [trzeláły.| 18,16–7. **48.**
Grad lećiał/ á z grádem węglé pádáły żywé.|
18,28. **49–51.** Miłosierná rękę [woię z wy-
foká ściágnął/| A mnie z po[rozodká powodzi
by[ftrych wyciágnął.| Wyrwał mię z nieprzy-
ciáćiel[kich rąk niepobożnych/| 18,33–5. **52–**
–3. Ale mię pan wnet rátował z litości [woiéy.|
Wywiódł mię z ćiá[fného miey[ca ná plác prze-
strony:| 18,38–9. **54.** Dámi prędkośc/ że z
ieleniem porównác mogę/| 18,65. **55.** Z ro-
ftérku/ y trwóg domowych tyś mię wybáwił/
18,83. **56.** Tyś mię z nieprzyciáćiół moich
znácznie wybáwił/| 18,93. **57.** Tóz y porząd-
né niebá powiádáia.| Nie ludzkim głó[em: ...
Lecz z [práwá [woiá/ ruchem iedno[ftáynym/
19,15. **58.** Ogién [łoneczny: który kiedy wftá-
ie/| Iáko z łóznice nowy oblubieniec/| 19,19.
59. złoto w tákiéy cénie/| Y perły nie [á/ y
drogié kámiennie:| Z nich (*wyroków pańskich*)
twoię wolá [ługá twóy poznawa/| 19,43. **60.**
Z táiemnéy zmázy oczyśc mię/ mój Boże.|
19,46. **61.** Y grzéchu ze w[zzech brzydliw-
[zégo zbędę.| 19,48. **62.** WSiáday z dobrym
[fercem/ o królu cnotliwy/| 20,1. **63.** Siedząc
ná Sionie (*Bóg*) oká [wego z ćiebie| Nie[puści/
20,7. **64.** Y wy[ftucha ćię Pan z wy[okiégo
niebá/| 20,19. **65–67.** Zdarz to wieczny Boże/
z páń[kiéy [wéy litości/| A my bádźmy pewni/
że król z wyfokości| Sły[zy próby ná[zé á ócz
go żádamy/| W[ztytko z łá[ki iego z wmych
otrzymamy.| 20,25–9. **68.** Włóżyłś náń kor-
ronę z kámieniá drogiégo.| 21,8. **69.** Wielka
cześć iego/ pánie/ z twoiéy zyczliwósci/| Wiel-
kiéy 21,11. **70.** Y z korzeniém ié (*twoje prze-
ciwniki*) wyrwie[z: 21,21. **71.** Rozczęli ráde/
ále miná [ye z nádzieia.| 21,24. **72.** Kto potka/
kázdy ze mnie [ye násmieie/| 22,21. **73.** Tyś
mię z żywotá wywiódł mátki moiéy/| 22,25.
74. Wrócił mię (*Bóg*) z dziwnych obłędliwósci|
Ná śćie[zkę ... [práwiedliwósci:| 23,5. **75.** Po-
ftánowił mię ná dródze práwéy/| Z chęci ku
[tudze [wemu łá[káwéy.| 23,8. **76.** Bać [ye
nie będę: bo Pan mój zemną.| 23,10. **77.**
Vfam twéy łá[ce/ że mię ná wieki| Nie[puści[z/
pánie/ z [woiéy opieki:| 23,18. **78.** Ci niechay
będá pohańbieni wiecznie/| Którzy z vmy[ftu
wolá żyć w[zetecznie.| 25,8. **79.** Bo comkol-
wiek ieft/ ieftem z łá[ki twoiéy.| 25,12. **80–1.**
A méy młodości po[ftępkí w[zeteczne| Wygładz

z pamięci: vczyń łá[kę zemną| 25,15. **82.** A on (*Bóg*) wyzwoli z pętá nogi moie.| 25,38. **83.** 25,42 jak nr 9. **84–6.** Nie wiodę towáryftwá z ludźmi w[zeteczne| W drogę nie póyde z niepoboźne| ... A z nágánionymi áni zásięde.| 26,9–12. **87.** Ani mię z [wym gniewem karzy| 27,30. **88.** Náviedz mię ná [zćię[zki twoie| Z którychby zepchnáć méy nogi| Niemógł nieprzyáciél [rogi.| 27,39. **89.** 27,47 jak nr 9. **90.** álbo mnie iuż z tem| Licz/ co [ą w ziemi.| 28,3. **91–3.** Sły[z próby moie/ które w káždéy dobie| Pofyła człowiek zálofny ku tobie| Z płáczem podno[ząc ręce ku iá[fnému| Domowi twému.| Nie kładź mię w poczet z ludźmi niepráwemi| Nie zátracay mię popo[łu z grze[znemi| Którzy ięzykiem chęć opowiadáia| 28,7–10. **94.** Ze mię podwys[á[z ty [am z łá[ki [woiéy| 28,18 jak nr 10. **95.** Iego ze w[zzech na[święt[ze imię wyznawaycie| 29,3. **96.** Ná głos páń[ki z obloków ognie wy[kákuiá| 29,13. **97.** Vczyń cześć powinná z chęci| Iego nasw[ętzéy pamięci.| 30,11. **98.** Zdiátes zemnie wór zálobny| 30,35. **99.** rácz mię z trudno[ci wybáwić| 31,3. **100.** Pomoż mi z síde| które na mię zá[ftáwiłá| Przeklétá zazdro[ć| 31,9. **101.** Przijácielá ci zemnie ná wieki nie máia| | 31,13. **102–3.** Pomog[tes du[zy moiéy z cię[żkiego trapienia| Ty[ś mię z nieprzyáciel[kich [rogich rąk wybawił| 31,18–9. **104–5.** rowniem ták wyplyná| Z ich pamięci| iákobych iuż ná wieki zgináł.| Iáki ná [mieciach leży z domu wyrzucony| Wiotchy czyn| 31,28–9. **106.** 31,36 jak nr 24. **107.** 31,50 jak nr 9. **108.** A z hárdémi wedla ich pychy po[stępuie.| 31,54. **109.** 32,28 jak nr 63. **110–2.** Náder [zczęśliwy naród/ z którym pan prze[stawa| ... Pan tylko z niebá poyrzy ná ziem[kie niziny| A w[zytki ludzkie ogláda [yny| Widzi z pá[łaców [woich ile na[ná ziemi| 33,23–7. **113.** Pánu ia dziękowáć będe z w[zytkiego| W v[ściech moich v[stáć niéma chwałá iego.| 34,3. **114–5.** Zemná w[zy[cy páná zemná wy[stawiaycie| 34,7. **116.** Z iego łá[ki záwždy w[zytkiego do[stanie.| 34,24. **117.** dziatki/ á tu po[stuchaycie| Z iáká v[zcíwo[ścią pánu [łużyć macie.| 34,26. **118.** Smutni z łá[ki iego będa pociefzeni.| 34,40. **119.** Ale ie ze w[zytkich [am pan wy[wobodzi| 34,42. **120.** Pan ich ko[ści [trzeze ... Iedná z nich zádnego

nie ma vznáć [kázu.| 34,44. **121.** 35,29 jak nr 24. **122.** A vznay/ kto z na[praw ie[ft/ á kto krzywy| Mój wieczny Boże.| 35,68. **123.** A nie day/ pánie/ przeklétéy zazdro[ci| Po[ciechy ze mnie.| 35,72. **124–5.** Z twych (*bo-skich*) rąk człowiek/ z twych rąk [wierz/ máia zdrowie| [woie| 36,13. **126.** Nie[práwiedliwy [le my[śli ... A pan/ ná niebie [siedząc/ z niego [zydzi| 37,31. **127.** A profto z dymem záraz wywietrzeie.| 37,48. **128.** Pan mu nie dopu[ci| St[uc [ye [zkodliwie: bo go z rąk nie [pu[ci.| 37,56. **129.** Z v[ft poboźnego [zczéra mądrosć p[ynie| 37,73. **130.** 37,78 jak nr 24. **131.** on z nich (*cnotliwych*) iá[rzmo zéymie 37,95. **132.** Nierácz mię/ pánie/ káráć z moich w[zeteczno[ci| 38,2. **133.** Bli[cy moi z dáleká ná mój ból pátrzáli| 38,21. **134.** D[zwigni mię conarychléy z cię[żkiego kłopotá| 38,43. **135.** A ty z páń[kiéy [wéy lito[ci| Rácz zápomniéć moich zlo[ci| 39,33. **136.** Zdéymi ze mnie plagi [woie| 39,41. **137.** Przychod[ien ciem ia ná ziemi| Ze w[zytkimi przodki [wemi.| 39,52. **138.** Ná drogę/ z któréy człowieká| Iuż nie vy[zzéć áz do wieká| 39,55. **139.** CZeka[tem z cierpliwo[ciá| 40,1. **140–1.** pan mię obaczył| ... Wywiódl mię mocá [woiéy zwy[cié[zný práwice| Z błót nieprzebytých/ y z trze[áwice| 40,4. **142.** 40,39 jak nr 10. **143.** 41,4 jak nr 10. **144.** W ták dobrá [ye godzinę obálił ná [o[ze| Ze z niego zádná miárá pow[ftáć iuż nie mo[ze.| 41,24. **145.** Ie[zcze ia będe z rádo[ścią dziękowáł| 42,19. **146.** 42,43 jak nr 145. **147.** 43,6 jak nr 24. **148.** Y oná zwyk[á łá[ká/ która znimi bylá| 44,10. **149.** 44,17 jak nr 102. **150.** áni z twoiéy drógi| Prawd[ziwéy v[stápiły namniéy ná[ze nogi.| 44,35. **151.** 44,41 jak nr 373. **152.** Pow[stáñ pánie/ á ten [en zetry z oczu [woich| 44,45. **153.** z tym (*z mieczem*) [ye ty ru[z [smiele| Y grom ... nieprzyáciele.| 45,11. **154.** W[zy[cy przed tobá pádná z v[zcíwo[ciá| 45,44. **155.** Táka o królu w[zzech mo[zniey[zy/ zóná| Dniá d[zi[siéy[ze[go tobie przynie[ioná| Z nią or[zak pánién/ krewnych liczbá wielká| Bębny/ y tráby/ y muzyká 45,51. **156.** Nie trwó[my [ye/ cho[ia w[zed[zie| Z gruntu ziemiá trzá[ć [ye będzie| 46,6. **157.** Niechay ogi[en z niebá páda| 46,23. **158.** Bóg Abrámów z námi w[zed[zie. 46,27. **159.** 46,43 jak 158. **160.** 48,35 jak nr 10. **161.** Y mądry

vmrze/ á vmrze y głupi/ Iednáko z duſze śmierć obudwu złupi:| 49,26. **162.** ſkoro przydzie śmierć łakoma:| Hárdégo ſnádnie z powagi wyzuie/ 49,35. **163.** Bo go śmierć ſroga ze w[zyſtkiego zwlecze/ 49,47. **164.** Ie[li z fortuną rozum ſye nie ſprze[że/ Tákiéy[że śmierci co bydło podlęze.| 49,55. **165.** były przy iego rozmowie/ Którą na ten czá[ł chce mieć z ludem ſwoim: 50,11. **166.** Daycie płac ... wybranym moim.| Którzy przymiérze wieczné zemną máia/ 50,13. **167.** y moia[chęć z wielá/ Wieków nie táyna| 50,18. **168–9.** Niechcę ia/ niechcę z twéy obory wołu/ Niechcę y kozłá z twoiego okołu:| 50,25–6. **170.** Z tobá ſye zná[zać cudzołożnikowi:| 50,51. **171–2.** Choć z tegó[ż po[zedł (*brat*) z tobá żywotá. 50,56. **173.** obliczyć ſye z tobá/ 50,59. **174.** Omyy mię/ oczyść mię z moich w[zeteczności. 51,4. **175.** Rácz ſye zemną obéydz/ 51,7. **176.** Wybaw mię z przekleństwa méy niepobożności/ 51,29. **177.** CO ſye chłubi[ż/ niew[tydliwy/ Z niecnót ſwoich? 52,2. **178.** Ale cię/ y z domem twoim/ Wykorzeni w gniewie ſwoim. 52,15. **179.** 52,17 *jak nr 133.* **180.** Dziś widzim/ co ſye z nim dzieie. 52,24. **181.** 53,5 *jak nr 7.* **182–3.** 53,26–7 *jak 34–5.* **184.** Wybaw mię ſługę twego z mych niebe[pieczności. 54,2. **185.** 54,15 *jak nr 9.* **186.** tákem ia dziś z ſtrony/ Nieprzyiaciela ſwego wielcé zátro[żony. 55,3. **187.** Z rynku nie[prawiedliwość/ y wci[łk nie ſchodzi. 55,19. **188.** ty ná mié iedzie[ż/ któregom ia z wielá/ Obrá[ł ſobie/ 55,26. **189.** Słowá ták mu z v[řt p[łyná/ 55,44. **190.** Ty z niebá pomoc mnie zeſle[ż/ 57,6. **191.** Ru[żwá różánorekiéy zarze z iéy pokoiá. 57,24. **192.** niech zmiérzáia/ A ſtrzały z ciéciw włomné pádáia:| 58,18. **193.** Niech ié ſurowo/ y z korzeniem żywym/ Wicher wykręci 58,23. **194.** 59,2 *jak nr 24.* **195.** Iákom żyw zadanému z nich źle nic nie uczyni[ł. 59,8. **196.** Ru[ży[łeś z gruntu ziemię/ 60,5. **197.** Da[łeś nam trunek ná poły ze łzami. 60,8. **198.** Z gránice práwie ſwiátá o[řtátecznéy/ Do ciebie wzdycha ſmutné ſerce moie. 61,3. **199.** W nádzieie iego za[řtony/ Nie boię ſye z zadanéy ſtrony. 62,4. **200.** 62,16 *jak nr 199.* **201.** (*człowiek*) Ze du[ż/ áni z[řobá trwo[ży/ Pan to dáie/ 62,19. **202.** 64,31 *jak nr 192.* **203.** Ten (*Bóg*) nas z ſwéy dobroci[żyw[ýy/ Odiá[ł

śmierci vkwápliwéy/ 66,33. **204.** A rácz nam błogo[řtáwić z oycow[kiy miłósci:| 67,2. **205.** ten (*Bóg*) okowy/ Ciężkié z więźniów zdéymuie: 68,17. **206.** wy ſwoiá kra[řá bédziecie równáli/ Z go[řébiem naſliczniey[řym/ 68,33. **207.** niechce ná wieki/ Tego miey[ca wypu[ścić z páń[kiéy ſwéy opieki. 68,44. **208–9.** Wróce was ... z gránic o[řtátecznych/ Bázáń[ſkich: wróce y z wód mor[ſkich niebezpiecznych. 68,59–60. **210–2.** A my z triumfem idziem we[řo[łym: przed námi/ Poſtępuia[trębacze z bębny/ y z trábami. 68,65–6. **213.** Błogo[řtáwcie po zborzéch ſwego zbáwiciela/ Którzy p[łyniecie z źródeł cnégo Izráhela. 68,70. **214.** tu tobie z v[řłony/ Dáry królowie dádzá: 68,75. **215.** Pánu z wieków ná niebie przebywáiacému: 68,83. **216.** Przypowieść ze mnie wnet uczynili. 69,26. **217–8.** Wyrwi mię z błót/ wybaw mię z r[ęku niepobo[żnych/ 69,33. **219–20.** Wyma[ż ie z ksiąg żywotnych/ niechay zły nie bédzie/ Położon w iednym z dobrémi rzędzie. 69,61–2. **221.** A Iudzkié miá[řtá z rumów wynieſie. 69,78. **222.** Pánie/ z káždéy ſtrony/ Ie[řtem vtrapony:| 70,13. **223.** 71,3 *jak nr 9.* **224.** 71,7 *jak nr 24.* **225.** Wyrwi mię z okrucie[řtwa człowieka ciężkiégo. 71,8. **226.** A háńbę ze mnie zdięta ná ſobie widzieli. 71,26. **227.** Ie[řczéeś mié z m[łodu ćwiczy[ł/ 71,33. **228.** któz kiedy z tobá zrównac może? 71,40. **229.** 71,44 *jak nr 10.* **230.** Iednáko z pány chudé [zacowa[ł. 72,4. **231–2.** Morze z téy ſtrony/ morze y z drugiéy/ 72,21. **233.** Zdeymie z nich lichf[ę: 72,39. **234–5.** Z gárci[žiarn táki vrodzay w[řtánie/ Ze/ iáki z Cedrów [zum ná Libánie/ 72,45. **236.** Ani z drugieimi bywáia[d[řęczeni. 73,10. **237.** Nápijáiac ſye tegó[ż błędu z nimi. 73,20. **238.** 73,50 *jak nr 10.* **239.** Bo z ciebie (*Bo[że*) wi[řzáz w[zy[řtki mé nádzieie. 73,56. **240.** W[řpomni ... ná ſwóy lud wierny/ Z któregos ty zdiá[ł iá[řzmo w iego czás mizerny. 74,4. **241.** O pánie/ ie[řczce z wieku znáczna zázw[ždy by[řá/ Twoiá łá[řká nád námi/ 74,25. **242.** Ná twoie ro[řkazánié zdróy w[řkoczy[ł z [káły/ 74, 31. **243.** Tyś morze z ziemiá [poi[ł/ 74,35. **244.** Strwo[żoná ziemiá/ we[řpótek y z temi/ Bédzie topniá[ł/ 75,9. **245.** Próżno ſye ſtawy ... ſpodziéwáć ... Ani z południá przyydzie/ 75,19. **246.** Hárdégo z miey[ca wy[řokiégo zbada:| 75,22. **247.** Twóy

ogromny wyrok zágrzmiá z niebá/ 76,15. **248.** Tobie roście z ich gniewu poczciwość/ 76,20. **249.** Ale do páná tylko z płaczem wzdycháá/ 77,6. **250.** Iuż wypadł ia nie- [zczęfny z pán[kiéy opieki?] 77,14. **251.** Kiedyś z AEgyptu wywiódl [wóy naródl miły/ 72,32. **252–3.** Chmury z hukiem linęły defzcz nie- [fychány/ Linęły grad gwałtowny z wichrem zmié[zány/ 77, 35–6. **254.** Ani poftępowáli z bogiem w vprzýmości/ 78,16. **255.** á oto z kámieniá/ Zdróy przeżroczyfty wypadł nowého [trumieniá/ 78,27. **256.** 78,33 *jak nr 242.* **257.** wiátr z południá zátym/ Cmę wielką ptáftwá przygnał/ 78,44. **258.** Dopiero [ye do niego z płaczem vciekáli/ 78,62. **259.** Ze bóg ze wfzech nawys[zy ich odkupicié- lem/ 78,64. **260.** Sam z chćci [wéy zátłumił/ y zátárl ich złości/ 78,69. **261.** Kiedy raz będzie z [wégo mie[zkánia ru[zony/ 78,72. **262.** Szemrząc przeciwo iemu/ y z [wéy nik- czemności/ Miárkując iego síłę/ 78,75. **263.** Bogów [obie z kámieniá nowych nákowáli/ 78,107. **264.** A ten ie z pilnością pá[ł/ 78, 131. **265.** 79,4 *jak nr 196.* **266.** A niemá[z/ ktoby z litości/ Pia[kiem nákrýł biédné kości/ 79,11. **267.** Miá[ftá/ y zamki budowné/ Po- łóżyli z ziemiá równé/ 79,28. **268.** Obydż [ye z námi lá[káwie/ 79,33. **269.** wybaw ie z oków [rogich/ 79,46. **270.** 80,12 *jak nr 197.* **271.** *jak nr 251.* **272.** Poru[z [ye/ o možny pánie/ z [wéy świętéy [tolice/ 80,29. **273.** 80,34 *jak nr 196.* **274.** A my nigdy z twoiéy świętéy drógi niezéydzimy/ 80,37. **275.** Ná pámiátkę wieczną wyzwoleniá/ Z Aegyptckiego udřęzenia/ 81,12. **276.** 81,22 *jak nr 188.* **277.** Byś miał z bogi obcémi przeftáwáć/ 81,27. **278.** Miód z opoki twár- déy [fáli/ 81,48. **279.** Wyzwólcie [mutné z rag(!) [rogich/ 82,12. **280.** 82, 16 *jak nr 196.* **281.** Tá k vmrzéc y z was káždému/ 82,20. **282–3.** Y z[pikněli [ye z[obá možni Idumczy- cy/ ... z nimi Gábel/ y Amon/ 83,7–9. **284–7.** Ale ty/ o ná[z pánie/ tá k poczynay z niemi/ Iakoś poczáł z Sizára/ y z Mádiáń[kiémi/ Zaftę- py/ y z Jábinem/ 83,13–5. **288.** Iá ko to/ z myslámi niech [ye kręcá [wémi/ 83,23. **289.** Niechay będą do końcá z ziemié wygládzeni/ 83,32. **290.** Ze wczá[fu ná wczá[póyda: á z [ye w[zyfcy [táwíá/ 84,15. **291.** Wolę wrót domu twego [trédz/ niżli ze zlémi/ Pod dáchy

mie[zkáć pozłóci[ftémi/ 84,23. **292.** Pomog- łeś z oków potomkowi cnému/ Jákobowému/ 85,3. **293.** Przyydzie naródy pánu porácho- wáć/ Którzy [ye będą z Sionu miánowáć/ 87,20. **294.** Tro[ki mię z lat namłódl[zych moich ná[zláduiá/ 88,31. **295.** Kto ná ziemi porowna z tobá? kto ná niebie?/ 89,11. **296.** Ci z vznánia prawdy twéy będą [ye kocháli/ 89,29. **297.** W káždéy potrzebie iego z nim będę przeftáwáł/ 89,38. **298–9.** Prawdá/ y litość moiá z niem závády/ á z [trony/ Imienia będzie mego wielce podwys[zony/ 89,43. **300.** głó[podány/ Z vft moich w odmienności nie- będzie vznány/ 89,62. **301.** zepchnáłeś ko- ronę/ Z główy iego 89,72. **302.** Niémiá[obrońce/ áni pomocniká z ciebie/ 89,78. **303.** Bo kto śmierci mógl zniknáć/ álbo z martwych ożyć?/ 89,88. **304.** Gdzie/ pánie/ ... przymié- rze [ławné/ Z Dawidem vczynioné? 89,91. **305.** Tyfiác lat/ o niezmierzony/ Z twoiá wiecz- nością zložony/ Mniéy niż dzień wczoráy[zy waży/ 90,14. **306.** Iá ko roffy trawá [yta/ Z poránku pięknie zákwita/ 90,22. **307.** 90,41 *jak nr 10.* **308.** Ciebie on z łowczych obierzy wyzuie/ 91,5. **309.** Ia z nim w przygodzie: 91,34. **310.** A ty moc moię/ z [woiéy życ- ności/ Wyniefię[z 92,20. **311.** 93,12 *jak nr 7.* **312.** Spólného nic przewrotni z tobá nié- máiá/ 94,37. **313.** POdzmy z ochotá/ pánu chwałę daymy/ 95,1. **314–6.** [piefzmy [ye z dziękámi/ Y z wdzięcznym luteń dźwiękiem/ y z pieśniámi/ 95,5–6. **317.** Spiéway mu z mie[zkáncy [wemi/ 96,3. **318.** Ale pan niebo z gwiazdámi/ Wlá[fnémi [tworzył rękámi/ 96,19. **319.** A on (Bóg) z ziemié [tráchy zložy/ 96,41. **320.** wy[py niezliczo- né/ Z wód mor[kich wynurzoné/ 97,4. **321.** 97,28 *jak nr 263.* **322.** We[fołych niewátpli- wie/ Z téy wieści dni zázywie/ 97,36. **323.** Ze nas z niewó[ftwá wybáwił/ Iego to moc/ 98,6. **324–5.** wielká ziemi/ Spiéway z mie[z- káncy [woiemi/ Pánu gwóli w lutnie graycie/ Y kornét z trábá zprzagaycie/ 98,18–20. **326.** niech z rádością/ Góry páná przywitáiá/ 98,26. **327.** Sámuel z téyże liczby/ co iemu [łużyli/ 99,12. **328–9.** Y z obłoku okraglégo vmawíá[[ye zniémi/ 99,14 **330.** W rádości mu [łużcie/ y z ochotá/ 100,3. **331.** 100,8 *jak nr 124.* **332–3.** Z hárdym nie wytrwam/ áni z témi/ Którzy brákuiá podley[zémi/ 101,17.

334. Kłamacá ... z méy [trony] Niéma być nigdy poważony. | 101,23. **335.** w[zytki] grz[e]źné z świátá zgládzę: | 101, 26. **336.** (boś mná zapálczywy | Z góry dał o ziemię) | 102,26. **337.** Ani [ye z námi wedle za[ł]ug ráchuie. | 103,20. **338.** Ty z páłaców [wych] świętych/ ... Spu[zczaz] ná nišká ziemię defzcz nieprzeplácony: | 104,25. **339.** á on (*Pan*) z ták mądrego | Nieprzeftánie [ye] kochác nigdy czynu [wégo. | 104,59. **340.** Co z Abrahámem zátárł | 105,15. **341.** Zátym pożegnaw[zy] [ye] z kráiem oycz[ty]m | 105,43. **342.** Aż Moyze[zá/ z Aronem] pan/ [wé] po[st]ánce/ | Zá cz[á]sem ze[st]ał między hárdé poháńce. | 105, 49. **343.** á w południe noc g[e]řta w[st]átá/ | Która dzień z oczu ludzkich nagle zágnałá. | 105,54. **344–5.** z niebá pádał grad kámieniřty/ | A z grádem nie[ř]tychány wicher ogniřty. | 105, 61–2. **346.** Przetóz lud [řwóy z okrutnéy] r[é]ki wybáwił | 105,81. **347.** Tám z nich dopiéro iármá ciężkié [ř]a zložoné/ | 106,23. **348.** Ták iř áni po[st]áná z kl[e]řki nie zořtáło. | 106, 26. **349.** by był z drugiéy [ř]trony | Moyze[z/] wybrány pán[řki/ nie] prořil zá niemi/ | 106,50. **350.** w[zytki] zložil | Puřil imo [ř]e z wielkiéy [ř]wéy dobrotliwořci. | 106,94. **351.** 107,3 jak nr 103. **352–4.** Iedni z tąd/ k[é]dy řlońce wyřt[é]puie z morzá: | ... Ci z kráiów Aquilonom podleglych/ á owi | Z pól náklonionych ku południowi. | 107,5–8. **355–6.** Y wywiódl ié z wi[é]źnienia/ y [ř]trách řmierci [ř]rogiey | Zložyl z trořkliwéy duřze vbogiey. | 107,27–8. **357.** Bóg odwrócił [ř]wé oko/ ář ich barzo málo | Z onéy wielkořci pi[é]rwr[ř]z[é]y zořtáło. | 107,78. **358.** A z puřtych lářów wyřzřec nie řmiéli. | 107,82. **359.** 108,4 jak nr 191. **360.** prawdá głow[é] z obłoki zrównáłá. | 108,8. **361.** 109,9 jak nr 124. **362–3.** Synowie ... niech ... przed n[é]dzą z oycow[kich] puřtek [ř]e nořza. | Niechay go z máiętnořci lichwnik wyřuie/ | 109,22–3. **364.** A ich imie(!) niech z nimi po[ř]połu ginie. | 109, 28. **365.** 109,49 jak nr 76. **366.** w méy zálořci | Podeprzy mi[é] z onéy [ř]wéy dawnéy litořci. | 109,62. **367.** Ař twé nieprzyacióly řłupioné ze zbroie/ | 110,3. **368.** 110,5 jak nr 293. **369.** Pan [ř]ugi [ř]woie z niewol[é]y wybáwił | 111,19. **370–1.** Iego potomřtwo ... Porowna záwřdy z mořnemi | P[ł]emi[é](!) dobrych ludzi w[ř]z[e]d[ř]ie | Z lářki pán[řkiéy] kwitnáć b[e]d[ř]ie. | 112,6–8. **372–3.** Kto kiedy z pánem

tym porowna? który/ ... wyřoko řiedząc/ przet[é]řię z góry | ... Oczymá widzi | 113,9–10. **374.** Ten vbogiego w[ř]iáw[ř]zy z gnoiu práwie/ | Vmie pořádzic ná Křiąřęcéy łáwie. | 113,13. **375–6.** Który z krzemieniá zdroie/ á z twárdéy opoki | Mocen wyři[ř]náć [ř]trumieñ g[e]řboki. | 114,15. **377–8.** A ich báłwany ze řrébrá/ ze złota/ | Nic nie [ř]a/ 115,9. **379.** 115,20 jak nr 10. **380.** 116,1 jak nr 10. **381.** 116,11 jak nr 10. **382.** Pomógl z nieřzcz[é]řcia řłudze [ř]woiemu. | 116,16. **383.** 116,18 jak nr 371. **384.** Y twé z wielk[á] cz[é]iá imię miánował. | 116,40. **385.** Cořcie w krąg obřiedli ziemię/ | Páná z ch[é]ięiá wyřnawaycie/ | 117,3. **386.** Máiác páná po řobie/ iuř ia z ludřkiéy [ř]trony | Niemog[é] być v[ř]zkodzony. | 118,11. **387.** Nie bierz z v[ř]t mych řłowá prawdy: | 119,43. **388.** ŁA[k]áwieř [ř]e zemná obřzedł ... Iowá/ | 119,65. **389.** Dobrzy ze mnie rádořc máiá/ | 119,74. **390.** Z litořci twéy iam řyw: | 119,77. **391.** Kto twoich wyřoków [ř]trzeře/ zemná niech [ř]e znářza. | 119,79. **392.** 119,86 jak nr 24. **393–4.** Z ych przeřtrogi z niepobořnym ni[é]mam zádny řpráwy. | 119,104. **395.** 119,122 jak nr 24. **396.** wřgárdá ciężki z oczu p[ł]ácz wyři[ř]ka moich. | 119,136. **397.** WYbaw mi[é] z w[é]i[ř]ku/ | 119, 153. **398.** Chwalon z v[ř]t mych b[e]d[ř]ie[z/ | 119, 171. **399.** Szukay mi[é]/ bo mnie twóy zakon z řercá nie wyřpłynáł. | 119,176. **400.** ten [é]ie z oczu nigdy nie [ř]puřci/ | 121,9. **401.** to dom [é]ie zábáwi. | Bádř [é]ie z niego potrzebá dáłřza wyřpráwi: | 121,18. **402.** Naród řydow[ř]ki ze w[ř]zytkich kráin wřt[é]puie. | 122,6. **403.** pokój przebywa/ | Kt[ó]rego niech twóy przyaci[é]ł z tobá řżywa. | 122,10. **404.** Prze bráciá ze w[ř]řzech namilřza/ | 122,13. **405–7.** Ze nář raczył z ich [ř]rogiey wyrwáć pářzczeki. | Wywiklářřmy [ř]e z ych řieci zadržliwych/ | Iáko wi[é]c lichy p[ř]ařzek z r[é]ku myřliwych. | 124,10–2. **408.** GDy z okrutnéy Bábilony | Pán[řki] lud był wyřwolony/ | 126,1. **409.** Okazał to řwiátu w[ř]zemu: | Z oków ciężkich nas wybáwił/ | 126,15. **410.** Oto zdářzył pan/ ře y my | Z weřelem [ř]nopy nořimy. | 126,24. **411–2.** Pr[ó]řno z domu przededniem wychodži[ř:] ... Nie zárobiř ani pořywienia/ | Nieb[e]d[ř]ieli z niebá w[ř]pomořenia. | 127,5–8. **413.** W[ř]zytko mu z lichwá odmierzy/ | 128,8. **414.** Z m[ł]o[ř]dořci nas trapili/ | ... [ř]rodzy pogáni/ | 129,2. **415.** Ieřli t[é]y z námi [ř]uowořci | B[e]d[ř]ieřz ch[é]iá

vżyć/ iáko złości| Ná[ze są godné/ 130,5. **416.** Pan z przyrodzenia lutościwy| 130,10. **417.** Ten miłosierdziu [wému gwoli| Ze w[zech cie grzechów twych wyzwoli| 130,24. **418.** Ná wieki nie wypadną z oycow[kiéy [tolice| 132, 24. **419.** 133,11 jak nr 34. **420.** 135,1 jak nr 95. **421–3.** Ten z lochów ziem[skich oblóki wyciąga| Y po powietrzu [zyrokim rościąga| Z de[zczem ogni[té mié[za ty[káwice| Wiatrów dobywa z [wéy [krytéy [kárbnice| 135,11–4. **424–5.** 135,29 jak nr 377–8. **426–7.** CHwál- cie páná z dobroci iego nie przebránéy| Chwál- cie z litości wiekom żadnym nie poddánéy| 136,1–2. **428.** wynurzył ziemię z mor[skich głębokości| 136,11. **429.** 136,21 jak nr 405. **430–1.** A Fáraóná zálał z woy[kiem niezli- czonym| Bo litość iego zrowna z wiekiem nie[kończonym| 136, 29–30. **432.** iego miło- sierdzié wiecznie będzie z námi| 136,32. **433.** 138,18 jak nr 133. **434.** 139,4 jak 133. **435.** Ie[zczem ia nie wypuścił [łowá z v[ft [woich| 139,7. **436–7.** Tyś mię z tyłu/ y z przodku/ [am vformował| 139,9. **438–40.** Ia z mężobóycą żadnym niechcę [ye brácić| Y z żadnym z tych/ co ciebie źle w[pomináia| 139,46–7. **441.** Wiekui[stá nieprzijaźń powiodę zniemi| 139,52. **442–3.** o pánie: ie[li przy[á- dy| Naydzie[ze co wemnie [pólnéy z niepo- bożnémi| Niechay iednáko będę o[ądzon z niemi| 139,55–6. **444.** 140,21 jak nr 157. **445.** A wybáwi ie z ich frá[funków [rogich| 140,28. **446.** Sędziowie niewierni/ zdrayce przełożeni| Boday z o[tréy [káły ná [zyię zrzuceni| 141,18. **447.** Nieprzyciáiół pełno w[zę- dy| A nikt [ye z tym nie opowie| Zeby [kaw 142,15. **448.** 142,23 jak nr 451. **449.** Vży- iá dobrzy rádości| Z twéy przeciwko mnie litości| 142,28. **450.** Niechciéy [ye zemną/ boże litościwy| Práwem obchodzić: 143,5. **451.** Wyrwi mię z rękú nieprzyciáiół [rogich| 143,29. **452.** 143,35 jak nr 9. **453.** wyrwi mię z powodzi [trá[zliwych| 144,17. **454.** 144,18 jak nr 451. **455.** Dawidá z dziwnych toni wyrывa[z| 144,24. **456.** 144,26 jak nr 454. **457.** A niéma[z ... [tworzenia| Coby [ye nie cie[żyło z twego opátrzenia| 145,16. **458.** Ty rękę [wą otworzy[z/ á z twoiéy hoy- ności| W[zelka [ye du[zá náié 145,27. **459.** Bli[ko ie[ft pan tych/ którzy do niego wo[áia| ... z przygód wypráwuie| 145,34. **460.** Skoro

duch wynidzie z ciá[łá| Ziemiá ziemię będzie brá[á| 146,9. **461.** Y ziemię z morzem po[ta- wił| 146,18. **462.** Więźnie z oków rozwiązuie| 146, 24. **463.** 147,33 jak nr 344. **464.** 148, 2 jak nr 259. **465.** Y wy páná chwalić macie| ... Y wielorybowie z wámi 148,19–22. **466.** 148,22 jak nr 344. **467–70.** CHwálcie páná z iego swiátobliwości| ... z iego wielkiéy moż- ności| ... z mocy/ ... Z dziwnéy wielkości iego| 150,1–4. **471.** Alem przedsię zdawná [wą fanta[ya zo[tał. *LFogel 1.* **472.** ia się o trzi- dzieści p[almow [taram, ... (trzidzieści mowie i zdawnemi bych zaś wnieprawdzie niezo[tał) *LFogel 1.* **473.** Ti dwie (*boginie*) kiedi mię ob[ta[piá, niewiem co z niemi czinić. *LFogel 2.* **474.** w[zakże aby zonych wir[zow po[terita] czego iakiego o Va[zej miłości nierozumia- ła *LFogel 2.* **475.** Dat z Czarnolasa 6 oc- tobrif 1571 *LFogel 2.*

Tr: **476–7.** NAGLE/ ... Z WIELKIM A NIEZNOŚNYM RODZICOW SWYCH ZA- LEM ZGASLA: IAN KOCHANOWSKI NIE- FORTVNNY OCIEC SWOIEY NAMILSZEY DZIEWCE ZLZAMI NAPISAL *ded.* **478.** A mnie plá[áć méy wdzięcznéy dziewki pomoście| Z którá mię niepobożna śmierć roz- dzieli[á| 1,7. **479.** czy w [mutku iáwnie zá- ło- wáć| Czyli [ie z przyrodzeniem gwałtem mo- cować| 1,20. **480.** Bodayże bych był ráczéy kolébkę ko[ý[á| A z drugiemi niéwáżné mam- kom pieśni pi[á| 2,4. **481.** Iáka mię z plá- czu mego czeka cześć nápotym| 2,16. **482.** A miá[fto po[ciech/ które winná z czá[em by[á| Rodzicom [wym/ 2,30. **483–5.** żeby by[á nig- dy niezrowná[á z ránym rozumem twoim/ z piéknémi przymioty| Z których [ye iuz zná- czyły twoie przy[zlé cnoty| 3,5. **486.** á ty więc z drogiémi| Rzuć [ye oycu do [zyie rę- czynkami [wémi| 3,13. **487.** Alem ia iuz z iéy śmierci nigdy zá[łościw[zy| Nigdy [mut- niey[zy nie mó[ł być| 4,9. **488.** Idzie z zie- mie ku górze mácierzyń[kim [zládem| 5,2. **489.** Z káždégo ká[á zá[łość cz[łowieká wymuie| 8,13. **490.** Terazem nagle z [stopniów o[stát- nich zrzucony| 9,19. **491.** 9,20 jak nr 188. **492.** ie[li z [trony ciá[łá| Iáka[olwiek zmá- zeczká ná tobie zo[stá[á?| 10,11. **493.** FRá[zká cnotá ... frá[zká z káždéy [trony| 11,2. **494.** Závždy [ye vrá[owáć/ y przywitáć z drógi| 12,16. **495.** Ale po[po[tu z tobá grzebe

y nadzieię. | 12,26. **496.** á temu ná iáwi | Z onych [kárbov ieno chęć/ á żadzą zořtáwi. | 13,8. **497.** Potymes mię [mutného nagle odbieźáá | Y w[zytki moie z [obą poćiechy zábráá. | 13,12. **498.** Ale zemną po[pořtu pódź 14,8. **499.** Zořtác á z duřzą zaráz zewlęc trořkę [roğą. | 14,18. **500–1.** o Phoebe y mřciwa bogini: | Albo z gniewu (bo winná) álbo więc z lutořci | Dokonycie ... iey biędny řtárořci. | 15,23. **502.** řzy [erdecznę [kátę przernikáia | Y przeřroczyřtym z góry řtrumieniem [padáia. | 15,30. **503.** Iáko to łácn/ piřác [ye z rozumy | 16,10. **504–5.** Przęc z płáczem idzie[z/ Arpinie wymowny | Z miłey oyczyzny? 16,21–2. **506.** á ten žal řurowy | Wybiy mi z głowy. | 16,44. **507.** A z przeřtrogi ludzkię [zydži | 17,22. **508.** Nie baczmy/ że to z twę řá[ki nam płynie: | 18,5. **509.** do mnie przychodźiá | Skoro z řwego pořtánia ráno [ye ruřzyá. | 19,8. **510.** Płácz/ řynu móy/ przywióđł mię w té tu wářz [řrony | Z kráin bárzo dálekich | 19,17. **511.** á duch z niebá dány | Miałby zğináć | 19,29. **512.** á zá řwemi | Rodźicami [ye modli: iáko to vmiáá | Zwámi bedąc: 19,38. **513–4.** Czego ty doznác mořez [sam z řiebie napřęcý. | Vćieřzyłę [ye kiedy z dźiewki řwýy ták wielé | 19,44. **515.** y ono weřelé | Mogłó porównác z twoim dźieřie[yz kłopotem?] | 19,47. **516.** 19,50 jak nr 404. **517.** co z więřzym vřtrapieniem bywa | 19,62. **518.** Wypchną drugą zá meźá będą iáko z domu | 19,95. **519.** Z tego trudno [ye zdźierác: pocznimy co chcemy: | 19,113. **520–1.** Czářem téz z téyže miáry: co człowiek z baczeniem | Pięrwę niż przydźie widzi: 19, 151.

Fr: **522.** Ale ieřliř dał co z tářzki | Nie kupieř iedno řrářzki. | 1,1,5. **523.** Z Anákreatá. | 1,4.tyt. **524.** TErazby zemną zygrýwác řię chćiáá | Kiedyř niebogo řobie pođ[łářzáá. | 1,7,1. **525.** 1,8.tyt. jak nr 523. **526.** Bo řáydak z łukiem porwáá | 1,8,7. **527.** Stoczyłem z miłością bitwę. | 1,8,12. **528–9.** Ale chłéb ... z řolá | Każę połóżyć prze cię z dobrą wolą. | 1,10,5–6. **530.** řigi ... Ktorych z wronámi krucy zázywáia | 1,11,3. **531.** nie wiem z kim w[zytko drudzy ziedzą | 1,11,5. **532.** Miłuią z řercá nie pátrzáia zdrády | (*uřpak: Zdrády pátrzáia nie z řercá miłuiá*). | 1,14,5. **533.** Tak iáko byłó z chucią obiecano | 1,18,2.

534. LAźicki z Bárzém/ gořpodarzu miły | Yeřliř nieřwiádom iákowę řá řiły | 1,27,1. **535.** Z Sercám řię rořmiał Iendrzeiá řłucháiać | 1, 28,1. **536.** Teraz řye mařpá z podchłopia wyrwáá. | 1,28,4. **537–9.** Z Zalem y z płáczem/ ... Móy dobry Kořie/ towarzyřze twoi | W ten grób twę ciáło vmárlé włóżyli | Ktorzy weřeli wczorá z tobą byli. | 1,31,1–4. **540–1.** WCzorá pił z námi/ á dźieř ... Smierć ... Mknie po iednému/ iáko z koycá kury. | 1,32,1–4. **542.** Bo máćierzyzná ták zwiętrzeie rádá. | ... Chyba żebyřcie pijáli z nię řáđzi. | 1,34,6. **543.** Nie pieř řię długo z mémi xiáżeczka | 1,36,1. **544.** té ... z paćiorkowym biczykiem. | 1,37,18. **545.** Więdźze co mařz czynić z řobą | 1,37,21. **546.** 1,40.tyt. jak nr 523. **547.** z tych řłów zazdroř myřł rozumię moię. | 1,41,8. **548.** Trzézwi řłudzy z trzézwiemi pány pomárli. | 1,42,2. **549.** Mnimáiać żeř ty z Pigmaeolów który. | 1,48,4. **550.** NIedármo Báčhá z rogámi máluia | 1,51,1. **551.** ZWieczorá ná czeř Xieźzá záprořono. | 1,54,1. **552.** Nie wdawáá řię z gořciem w długe řłowá. | 1,55,4. **553.** Ale mu z meźem do łáźnię kazáá | 1,55,5. **554–5.** Z zwięřęřtwy ná plác/ y z wal-kámi iędzie. | 1,56,2. **556.** Y co z pánnámi táncowác pomože. | 1,56,4. **557–8.** Z rzék morze/ z morzá w[zytki gwiazdy žiia. | 1,57,2. **559.** PAn řobie kazał przywięř białáglowę | Aby z nią mógl mieć táiemną rozmowę | 1, 61,2. **560.** Pan ... rzecze z góry do onę czełáđzi | 1,61,6. **561.** Bom ia řam ieden zořł z téy druźyny | 1,63,5. **562.** Dźieř ledá žyďá z workiem pieprzu wolá | 1,66,11. **563.** mařzli mię mieć gwoli | Z méy dobręy chęći/ czyli po niewoli. | 1,67,12. **564.** 1,76.tyt. jak nr 523. **565.** Ia z prziiáioły chęć pořpořtu bywác | 1,76,10. **566.** A ty/ ô morřka Venus/ chłušni zraz téy pánięy | 1,78,11. **567.** Ani chce z námi doczekác wieczere. | 1,79,2. **568.** Trudny ... móy řząd ztęmi pány | 1,79,13. **569.** Bo kto iedno prziiędzie/ to z kaźdym pić muři | 1,80,3. **570.** iuź więc z inřzych řzydži. | 1,84,2. **571.** coć bóg žyczył z niebá. | 1,86,2. **572–3.** Lapay iey (*fortuny*) z przodku/ z tyłu niemařz zá co. | 1,86,4. **574.** Z boków ceğłe rumieňřz/ y kámięń ciořány | 1,87,3. **575–6.** Bych cię z drogiego mármoru pořtáwił | Bych cię dał włác y z řczérégo žłotá | 1,97,5. **577.** Sławá z dowćipu řámá wiecznie řłoi | 1,97,13.

578. WYgania[z p[á z piekárniéy: 1,99,1. **579.** iako d[ziéci/| W táki tréter/ ze z[obá wyniešiem y šmieci. 1,101,6. **580.** Pánie/ godnoli/ niech tę ro[ko]z z tobá czuie/ 1,101,11. **581.** Ani mam woléy z wámi rozláczyć się wiecznie/ 2,1,4. **582.** 2,1,9 jak nr 18. **583.** chcąc się rozwieść z zóną/ 2,3,1. **584-5.** Tu závždy ch[łodné wiátry z polá závieváia/| Z mégo wonnégo kwiátu prácowité p[czoty| Biorá miód/ 2,6,5-6. **586.** Mam ia drugié (*fraszki*) co ie rad ná [ztych pu[zcze z wámi/ 2,9,3. **587-8.** igrać z niewiá[ta]mi mi[lo].| Wyiad[leš w[zytki] recepty z áptéki/ 2,11,2-3. **589.** Z Graeckiego. 2,12, tyt. **590.** Iáko mam trzymáć o téy ko[fc]i z boku. 2,13,10. **591.** albo z nas [zyd[zi]z/ 2,14,1. **592.** Abych się miał ná iédné drógé [tobá zgodzic/ 2,17,2. **593.** Przeto cho[ç] [rogo] Szczę[ć]ie się [tobá] Obchod[zi] 2,18,11. **594.** Xie[ż]e nie bád[ż] zem[ř]á d[lu]gi. 2,20,2. **595.** Ch[ć]iaw[zy] się té[ż] popi[ř]áć zrozumem v niego/ 2,22,3. **596.** Wypráw z tego wátpienia moie[ř]e pro[ř]ta g[łow]e. 2,22,6. **597.** 2,24, tyt. jak nr 589. **598-9.** Nie z Me[ř]any/ nie z Argu tu zapá[ř]nik [toie/ 2,24,1. **600.** ANná z Pilce/ 2,28,1. **601-2.** z m[ř]z[ow] Ká[ř]ztelanká/ y z rodu/ w tym grobie| Le[ř]y/ 2,28,3. **603.** 2,32, tyt. jak nr 589. **604.** przy[ř]toyniey mnie z [wáty. 2,33,12. **605.** frá[ř]zek ... mam [potrzeb]e domá. 2,35,3. **606.** Te[ř]niey mié Woytku/ ztobá. 2,36,1. **607.** 2,37,5 jak nr 34. **608.** Y [p[orn]ym biegom zbl[ř]ká przy[ř]átrowáć. 2,37,10. **609.** 2,38, tyt. jak nr 589. **610-1.** Grá té[ż] cze[ř]ciey z vtráta/ ni[ž] z zy[ř]kiem przychod[zi]. 2,39,2. **612.** mi[ř]y Woytku/ ziednay się ztá pánia/ 2,40,1. **613.** By[ř]cie potym nieby[ř]y z wá[ř]chy ná trawie. 2,44,4. **614.** Co to niešie[z?] go[ř]podze/ z odpu[ř]czeniem iáycá. 2,44,6. **615.** BArto[ř]zu [ř]y[ř]y/ á z Hi[ř]pá[ř]n[ř]ká brodá/ 2,45,1. **616.** 2,48,7 jak nr 170. **617.** 2,49,3. **618.** 2,50, tyt. jak nr 589. **619.** Bá to/ pry/ pi[ř]mo nie z g[ł]ębokiéy [ř]ko[ř]y. 2,52,34. **620.** rychléy/ z nich (*po[ř]lug*) cze[ř]ć/ ni[ž] lekk[os]ć miá[ř]a (*pani*)/ 2,53,6. **621.** Rátuy mié iáko mo[ř]e[z]/ á wyrwi z niewoli. 2,53,15. **622.** 2,54, tyt. jak nr 589. **623.** Nie [ř]adz mié zá vmá[ř]la/ ... Spiéwaczki Mythilen[ř]kiéy z téy to mogi[ř]y. 2,54,2. **624.** WIátry z pó[ř]nocnym morzem ná mié się zm[ow]i[ř]y/ 2,56,1. **625.** 2,58, tyt. jak nr 589. **626.** wy[ř]iágná[ř] ácz zboiá[ř]niá rogi/ 2,58,2. **627.** mo[ř]e[ř]zli wytrwáć/

gd[y] b[ud]á kpić z [ć]iebie/ 2,60,3. **628.** Alexander Per[ř]y z pá[ř]n[ř]twá z[ř]á[ř]i[ř]. 2,65,2. **629.** 2,68,8 jak nr 999. **630-1.** Tá (*wolno[ř]ć*) zázwdy zemná/ á z téy (*rozko[ř]zy*) cze[ř]to nic niebywa. 2,71,4. **632.** A ztobá y wp[ol] nocy zda się d[zi]e[ř] ná niebie. 2,72,4. **633.** owá się wy[ř]amié/ Z téy niepobo[ř]néy niewoléy/ 2,79,6. **634.** Wiem dobrze że nie d[lu]go zemná téy ro[ř]ko[ř]zy. 2,80,5. **635.** Ale ie[ř]zcze by[ř] tego bytu z niá nie v[ř]y[ř]. 2,82,4. **636.** b[ř]azen zá nimi z lochu/ 2,82,5. **637.** DLa piánic [ř]le się ztym odkryć ledá komu/ 2,86,1. **638.** 2,90, tyt. jak nr 523. **639.** A z onéy rány žaden zdrowo nieodchod[zi]. 2,94,8. **640.** Bo się nieda wy[ř]p[lo]z[ř]yć nigd[zi]e[ř]y z [ř]ercá mego/ 2,94,11. **641.** Z moich tych pro[ř]tych rym[ow] ie[ř]teš [ř]awnym w[ř]e[ř]d[zi]e/ 2,94,18. **642.** Ze-w[ř]ytkiego na[ř] šwiáta vder[ř]y[ř]á trwogá. 2,95,4. **643.** Zeš mié [ř]ámego z go[ř]ćmi zo[ř]táwi[ř] w komorze. 2,96,2. **644.** A [ć]iebie práwie z ná[ř]y[ř]ch r[ř]ak nagle porwá[ř]á. 2,98,6. **645.** NA [ř]wé z[ř]eš mié vpoi[ř]l/ m[ow]y dobry Stárostá/| Bo czegoš [ř]nad[ř]l/ nie wied[ř]iá[ř]l/ to[ç] opowiem [ř]pro[ř]ta. 2,99,2. **646.** A co[ç] b[og] dá[ř] z [ř]á[ř]ki [ř]wéy/ 2,99,13. **647.** Wraca by[ř]d[lo] ku domowi z pu[ř]t[ř]ego lá[ř]u. 2,100,10. **648.** ST.<anisláwowi> Záklice z Czyzowá. 2,102, tyt. **649-50.** Nie tylko z przodk[ow] [ř]woich/ lecz y z [ř]wey d[zi]elno[ř]ći| Dobrze zná[ř]zny: 2,102,2. **651.** Dorocie z Michowá 2,103, tyt. **652.** (*twoja z[on]a*) w [ř]iemi le[ř]e ztobá pogrzebioná. 2,103,2. **653.** mnie zmym mi[ř]ym w[ř]e[ř]dy| M[ř]e[ř]em dobrze być mu[ř]i: 2,103,5. **654.** [ć]ie zt[em]i lic[ř]e/| Kt[ow]ym ... w[ř]zego dobrá [ř]yc[ř]e. 2,104,15. **655-6.** Xiádz w kápitule: tylko že nie z mnichy| W [ř]á[ř]e[ř]y kápicy/ á z dwoiákim p[ř]átem. 3,1,12-3. **657.** A ia z tym trzymam/ kto co wczá[ř] vchwy[ř]ci. 3,1,18. **658.** 3,4, tyt. jak nr 523. **659.** A prziiá[ć]iel piia[ř] zemná. 3,4,4. **660.** 3,5, tyt. jak nr 523. **661.** Wnet ze[ř]bá tro[ř]ki wy[ř]trá[ř]e/ 3,5,2. **662.** on li[ř]t m[ow]y [ř]ielony| P[ř]edko vwiá[ř]l/ á iu[ř] mié przy[ř]z[ř]eć z ká[ř]d[ř]y [ř]rony. 3,7,2. **663.** Lecz ty/ brá[ć]ie/ iná[ř]c[ř]y z lud[ř]mi się [ř]p[ř]áwuie[z]/ 3,8,7. **664.** chce[ř]zmié z[ř]lá[ř]d[zi]ć z šwiáta. 3,10,2. **665.** ô mi[ř]o[ř]ći/| Kt[ow]e[ř]y z wieku v[ř]ywa šwiá[ř]t dobrotliw[os]ći. 3,11,6. **666.** Pusć się z niebá w [ř]ná[ř]nym biegu/ 3,12,5. **667.** ábyš [ř]u[ř]e zemnie miá[ř]a? 3,13,11. **668.** by się mi[ř]o[ř]ć z rozumem [ř]p[ř]agá[ř]á/ 3,13,12. **669.** Iáko Chiron z dwoiey náturey

złożony| 3,14,1. **670.** Bo tám w[zytká czesé
byłá mléko z šwinią nogá. 3,14,10. **671.**
będziecie zemnie mieć Chironá| 3,14,15. **672.**
Wlédźze potym/ opácie/ iáko grác z biškupy|
3,15,1. **673.** lecz z ráchunku miał xiádz in-
[zǎ [práwę. 3,15,4. **674.** Z niéy (gęby) dudki
wypády: 3,15,6. **675–6.** Pił z ku[zá prawie
[porégo| Ták iż tylko brode z niego| Widác
było 3,18,3–4. **677.** Wyrwał się ktoś z přetką
mowá| 3,18,6. **678.** Iż się nie mogę ... Vmá-
wiác ztobá| 3,19,3. **679.** 3,10,9 jak nr 49.
680. Wymi/ niebože/ biérmó piérwéy z oká
[wégo| 3,22,5. **681.** A iefli iefcze zniczym
odiedzie[z do zony| 3,22,9. **682.** A z cnotá
[ámi tylko dobrzy [pótek máia. 3,23,8. **683.**
3,25,tvt. jak 5 nr 589. **684.** SÁmy do [wéy
obory woły ro[pu[czoné| Przybiegły z gór/
3,25,2. **685.** Bądź lá[káwie fortuná zemná
po[stępuie| 3,29,3. **686.** Ze by z was chćiał
wyczérpác vmy[ł mój zákrity| 3,29,6. **687.**
Wieleš ... [sobie pozy[kał rádosi| Ná čás pot-
tomny z téy to niewdźięczný miłosi. 3,30,6.
688. Wygnał mi w[zytki prawie z fercá mé
rádosi. 3,30,22. **689.** á lzy moie ... Które
mi z oczu p[łynác nigdy nieprze[stáia. 3,33,12.
690. weźmi naprzód z głowy| Nápoły iuz prze-
wiedły wieniec fiołkowy. 3,33,17. **691.**
Wnim obráčká ze zlotá| 3,33,24. **692.** A ná
ten czas/ miłosi zemnie korzysć twoiá. 3,33,
26. **693–4.** á mnie nie[czę[négo| Z v[zymá
pusć do domu/ iáko z tǎrgu zlégo. 3,33,28.
695. Panie/ co dobrze/ ráczy dáć z [wéy [trony|
3,38,1. **696.** FRá[zi tu niepowažné z [tát-
kiem się zmié[zály: 3,39,1. **697.** ZAMie[zká-
łem do [tołu twego/ Woiewodá| Z czego zá-
rázem dwoiá podkála mié [zkodá: 3,43,2.
698. A w in[žés się myśli[two z iá[tržaby nie-
wdawał. 3,52,2. **699.** 3,60,2 jak nr 645. **700.**
Nie z grobu cié (Podlodowski) [ádzic trzebá.
3,63,8. **701.** śmierć nielutošćiwá| Mnie [mut-
ná/ ztobá dzieli| 3,67,2. **702.** Ciebie po[stem
papie[kié páłace widáły| ... Swięzo y król
Fráncu[ki ... z którey [trony| Przywiódleš nam
Monárché 3,69,9. **703–4.** on (piskorz) drugi
raz z rzyci| By z Lábirinthu The[feus 3,70,7–8.
705. znowu znim (piskorzem) do [áku| 3,70,9.
706. ó który z [uchéy [káły zdroie| Nie[stycháné
pobudza[z/ okaž dáry [woie. 3,72,7. **707.**
O Stáro[stá ... bo tylko zgury| Spuscíw[zy wóz/
áliz [Vhry. 3,74,3. **708.** A nie žal(!) mi žem

póéta| Ie[łt coš/ vmiéć álpę z béta. 3,74,10.
709. toš ty mógl z wiátry wzawód bie[áć|
3,75,5. **710.** Nie rzekł ... žaden wiet[žéy
prawdy zwieka| 3,76,1. **711.** Ani pomyšlé
[záchów grác z Sibyllámi. 3,77,22. **712.** Ani
glótów z rękawá [ypał ná chłopiétá| 3,79,3.
713. Ztwoiá rumiáná twaržá moiá brodá siwá|
Zgodzi się 3,82,2. **714–5.** Niémá[ž przymiérza
z śmierciá/ záwždy my z nią w boiu. 3,83,4
716. IE[łt coš ná swięcie/ ... Z czego się dowcip
wyp[lešć niemože człowieczy. 3,84,2 **717.**
Káždy z zoną. 3,85,3. **718.** ZE Gdań[ka flis
wédruiać/ gdy [sobie ná[chodził| Stápił we
wši do kárczmy| 3,86,1. **719.** Ze mu do zony
zwio[stem flis przymiérzác ráczy. 3,86,6. **720.**
nie dżierzę z témi| Którzy przyiaćiół [zukáia
pehnémi. Pij 1,3 **721.** bywáło/ pánie/ pijá-
li[my z [obá| Pij 3,7.

Pieš: **722.** O Drukárzá nie mówię/ z tym
[ye zrozumiéycie. *Pieš k. tyt.* **723–4.** Ani ty
wy[wobodzi[z fercá z ciężkiéy trwogi| Ani z
okrutnéy śmierci šideł wyrwie[z nogi. 1,1,7.
725–6. Sirót nédžnych prze[tržéga wczáfu z
káždéy [trony| Ani z wielkim po[řágiem mežá
ržádzi/ 1,1,14. **727.** Áž gdy nam z oczu znik-
nie/ 1,1,28. **728.** Ná džíki žwiéř z o[šcepem
iáchác niegotowy. 1,1,50. **729–31.** A bądź
zemná z tržéžwym/ y z pijánym. 1,2,28. **732–**
–3. Bo cié cáley noci| Z rąk nie wypu[šćim/
áž džíen iáko trzebá| Gwiazdy ro[špedzi co do
iednéy zniebá. 1,3,23–4. **734.** Zadny [karb
trofki nie wybije z głowy. 1,5,20. **735.** Z méy
[trony boday w[zy[tko dobré miá[á| 1,6,3.
736. Z wielkiéy te[šknice w[łofy tǎrgác ié[á.
1,6,22. **737.** Skáržác [ye z p[áczem. 1,6,23.
738. Žeby mu zelbá mušá[ly [pášć rogi. 1,6,
35. **739.** á [kocz z góry šmieie. 1,6,49. **740.**
1,7,3 jak 999. **741.** A z tego mié wiéženia
nikt nie wy[wobodzi| 1,7,4. **742.** Iuz mi z
myšli wypády té obecne twaržy. 1,7,7. **743.**
Bóg ... šmieie [ye zniebá| 1,9,7. **744.** Co z
przežřzenia pán[kiégo od wieku mu p[lynie. 1,
9,24. **745.** 1,10,2 jak nr 373. **746.** bo z
po[stáwy| Zda [ye maž práwy. 1,10,27. **747.**
Zemowit [toi wedla oycá práwie| Z drugiémi
równo. 1,10,38. **748.** Wtýžye iefł liczbie ón
zakonnik swięty| Z čiéniów(!) kla[žtornych
ná króle[stwo wžíety. 1,10,46. **749.** Tuž z
Alexándrem Sygmunt. 1,10,54. **750.** Ale-
ciem bárzo nagle wypáđ z téy nádzieie| 1,12,

5. **751.** Y vzywa z ro[ko]za/ czego dostał [nádnie/ 1,12,15. **752.** 1,13,11 jak nr 196. **753.** Wiátry z pułnocy wftáia/ 1,14,2. **754.** zaden z nas nie zgádnie:| 1,14,9. **755.** Co známi bédzie potym:| 1,14,11. **756.** Stráciłem w[zy]tko zázary z nádzieia:| 1,15,14. **757.** Niechci [ye/ miła/ w[zy]tko dobré wodzi/ Z kimkolwiek przeftác twoie [erce godzi:| 1,15,18. **758.** A trudno nálésc ma[ż iedného z wielá:| 1,15,20. **759.** Nam zázwdy z láty cokolwiek odchodzi:| 1,15,24. **760.** Nie w[zy]scy z iednym [częściem ná sviát [ye rodza/ 1,16,5. **761.** Y z wy[ok]kich pálców pcháć [ye nie dádzá:| 1,16,26. **762.** Rádoby niebozátko z mozgu ofzálało:| 1,18,32. **763.** A kto z niezádnym gło[sem] przed pány záspiéway:| 1,18,42. **764.** Niech [ye tu nikt z pá[n]stwem nie ozywa/ 1,20,5. **765.** Ani z námi powagi wzywa/ 1,20,6. **766.** Gdzie z reye[st]ru pátrza (*zam. patrza*) 1,20,10. **767.** Y z namédr[zym] nie trzymam w téy mierze/ 1,20,21. **768.** Słuchay iáko bije w ściány/ Z gwałtownym dżdzem grad zmié[ż]ány:| 1,21,6. **769–70.** Acz nie z [ercá] zwiérzchu [ye] przedsié śmieia:| 1,22,12. **771.** Dawnoby z téy przyczyny/ Swiát [ye] iáł zebráliny/ 1,24,23. **772.** Z winá dobra myśl roście:| 1,24,38. **773.** 2,1,3 jak nr 502. **775.** Z ludźmi po[spo]łu y miá[ft]á/ y grody/ ... zátopyły wody:| 2,1,17. **776.** Nie wysiedział [ye] pá[ft]érz z bydłem wcale/ Ná żadný skále:| 2,1,19. **777.** gdy do miłych dzieci/ (*orlica*) Z obłowem leci:| 2,1,24. **778.** Gdzie ledwé ieden ze w[zy]tkiego swiatá/ Náležion/ 2,1,30. **779.** Ten będąc z lá[ft]ki pá[n]kiéy oftrzeżony/ 2,1,33. **780.** áz zá czáfem [ká]ły/ Z wody wy[ż]ráły:| 2,1,44. **781.** 2,1,54 jak nr 170. **782.** choć druga ná plác iedzie/ Z herby domów [tá]róznych/ 2,2,11. **783.** Y z dobrá myślá czekáia:| 2,2,26. **784.** Wygláda cié co raz z boru:| 2,2,28. **785.** Przy nádziei oracz ści[ft]y/ Ze bédzie miał z czym do Wi[ft]y:| 2,2,36. **786.** 2,3,3 jak nr 846. **787.** A ci co ztobá teraz przeftawáia/ 2,3,9. **788.** Aby wždy ztobá twégo co zo[ft]álo/ 2,3,19. **789.** By bylá z Akryzégo Wenus nie [zyd]ziá/ 2,4,5. **790.** prze zy[k] niecotliwy/ Z gruntu wykorzenióny: 2,4,13. **791.** Tym mu wiécý od Bogá z lá[ft]ki przy[ft]epuie: | 2,4,22. **792.** Nic nie máiac z tymi/ co nic niechca/ 2,4,23. **793.** bogáté polá Wegier[kié] z porzádnym/ Pán[ft]wem We-

neckim złączyl: 2,4,41. **794.** niech przyimuie z dzieka/ 2,4,43. **795.** Którzy (*Turcy*) zágnáli piékné lánie twoie/ Z dziećmi po[spo]łu: 2,5,7. **796.** Zetrzy [fen z oczu/ 2,5,25. **797.** Lecz ie[ft]li prawdá y z tego nas zbodzie:| 2,5,46. **798.** y rá[st]unek wpa[de] z [obá] bierze:| 2,6,20. **799.** A zágorzále žioá dżdzá z niebá woáia:| 2,7,4. **800.** Dzieci/ z flá[ż]á do [ft]udniéy: 2,7,5. **801.** Lutni moiá/ ty zemná: 2,7,9. **802–3.** Nie zpól lub nocy/ lub dniá: nie ze w[ft]chodu/ Ani czekaymy páná od zachodu:| 2,8,5. **804.** Przywiódl był Królá z dálekiéy kráiny/ 2,8,11. **805.** Rádość [ye] z tro[ft]ká plecie: 2,9,14. **806.** Bo znas fortuná w żywé oczy [zyd]zi/ 2,9,23. **807–9.** Kto z go[ft]odár[ft]wá/ á kto zá[st] z wy[ft]ugi/ Zbierze pieniádze: y z kupiectwá drugi:| 2,10,5–6. **810.** Oná wywabie tro[ft]ki vmié z głowy/ Słotkiémi słowy:| 2,10,15. **811.** Kiedy [ye] [częścié] ztobá imie bratać:| 2,11,4. **812.** śiedząc z przyacióły/ 2,11,7. **813–4.** Poftapisz z włości drogo zápláconych/ Poftapi[ft]z z dworu/ 2,11,13–4. **815.** Kto ma naprzód z koniá [pá]dáć:| 2,13,24. **816.** Zeście miey[ft]cá zásiedli Bozé ná žiemni:| Z którego mácie nie ták [wé] wlasné rzeczy/ 2,14,7. **817.** z [ft]praw [w]ych vczynié/ Poczet mácie: 2,14,11. **818.** Wiéc ia podobno z mnief[ft]zym niebe[ft]pieczen[ft]wem/ Grze[ft]zú: 2,14,17. **819.** Nie zázwdy grad z góry léci/ 2,15,5. **820.** Zwabił ná kupe: á z chétnéy opoki/ W[ft]áł mur [zé]roki:| 2,18,3. **821.** 2,18,12 jak nr 133. **822.** piáná čieze miedzy zéby/ Z troiákiéy géby:| 2,18,20. **823.** 2,18,33 jak nr 120. **824.** iák lwice z głodu nieznošného/ Wpa[de]w[ft]zy ná [ft]ádo/ káždá morzy [wé]go:| 2,18,41. **825.** Chciał zemná dobrá tylko [ft]awé mieć ná pieczy?| 2,19,2. **826–7.** Niechciał nas Bóg po[st]ożyc równo z be[ft]tyámi/ Dał nam rozum/ dał mowé/ á nikomu z námi:| 2,19,8. **828.** Komu dowcipu równo z wymowá do[ft]áie/ 2,19,13. **829.** Vdérz [ye] z pogáni-nem/ 2,19,18. **830.** Pro[ft]ak to/ który woy[ft]ko z wielkošci [zá]cuie:| 2,19,19. **831.** Zeš mié z domu wy[ft]iagnał 2,20,3. **832.** 2,22,1 jak nr 170. **833–5.** Aphrodyte/ y z nią ieyze [ft]yná/ Y Lyká z czarnym wlo[ft]em y z czarnémá ... oczémá:| 2,22,11. **836.** A ten z głowy mróz nie zginie:| 2,23,12. **837.** Polecú precz po[st]é[ft]á/ ze dwoiéy zložony/ Ná[ft]ury: 2,24,2. **838.** z ramió[n] [ft]ażeni[ft]é [krzy]dłá wyra[ft]áia:| 2,24,12. **839.** Z twéy lá[ft]ki/ nocna ro[ft]á ná mdlé žioá

pádnie| *Czego* 21. **840–1.** Z twoich rąk w[zelkié] zwierzę pátrza [wéy] żywności| A ty káždého żywi[z z twéy] [czodroblivości.] *Czego* 23–4.

Sob: **842.** Ták to mátki nam podáły| Sámy tákże z drugich miáły| 1,10. **843.** A z [obá] [ámi] nie trwózmy| 1,34 **844.** Podobno zemną trzymacie| 2,6. **845–6.** Sam ze w[zytkiego] [tworzenia] Człowiek ma śmiech z przyrodzenia| 3,5–6 **847.** Zły z nim (*kotem*) pokóy| 3,31. **848.** Czáfem też y z dáchu [pádnie (*kot*)]| 3,33. **849.** Strzeż wilká wyfczékáć z láfu| 3,46. **850.** Zebych cié z myśli [puściłá]| 4,10. **851.** Ale ty rad z ludzi [zydzi]z| 5,7. **852.** Bo ty z tym nadobnie vmié[z] 5,11. **853.** Zemną [obie] rzecz náyduie[z] 5,21. **854.** A ia z tákim nie mam mirá| 5,24. **855–6.** A kiedy z polá zbierzemy| Tám dopiéro odpoczniemy| Dóložyw[zy] zwierzcem brogá| 6, 21–3. **857.** Vzyć z tobá towarzys[wa] 7,11. **858.** Iż z człowieka ptak być może| 9,12. **859.** 9,22 *jak nr 635.* **860.** Temu czá[zá] z rąk wypádlá| 9,39. **861.** A zóná pow[staw]zy z láwy| 9,41. **862.** Nam przychodzi z owiec wełná| 12,23. **863.** Tám trefné pláfy z v[skó]ny| 12,31. **864.** Oná [ámá] bydło liczy| Kiedy z polá idąc ryczy| 12,50.

Tarn: **865.** do [yná] iego, Ianá Kry[ztofá], Hrábie z Tarnowá *tyt.* **866–7.** Abyś wybié[ra]ł z ludzkich obyczáiów wzory| Aza z [ercá] á nie wefcznie[z]? 12–3. **868.** Któ[ra] cié z ták lá[ská]wym oycem roździeliłá| 15. **869–70.** Há[rd]a myśl| niech iáko chce z fortuná [ye] zbráci| Z nienawiściá nie zrówná/ 39–40. **871.** Aż by go zásié wyiá[ł] [rogiéy] śmierci z mocy| 56. **872.** 81 *jak 754.* **873.** 1,86 *jak 451.* **874.** Piekielné iędze dobrze że z nim nieplákáły| 90. **875.** 116 *jak nr 196.* **876.** W[zytko] śmierć nieciérpliwa z ziemiá porówná[łá]| 120. **877.** Któ[rego] vlepiono/ nie wiem iáko/ z błotá?| 124. **878.** Człowiek áby raz vmár[ł] z tym [ye] ná świat rodzi| 126. **879.** Znáczné po[st]ugi czyni[ł] rzeczy[po]spolitéy| Z cnotliwych [praw] [wych] 134. **880–1.** Bo táka śmierć nie niesie z [obá] zadnéy [zkody]| A kiedyby vmárli známi mówić 142–3.

Pam: **882.** TObie niechay tá ká[rt]á bédzie poświęcona| Zacny Hrábiá/ z Tęczyná/ 2. **883.** Wiódleš(!) [wóy] ród wyfoki z domu Tę-

czyń[kiégo] 9. **884.** iáko z koniá Troián[kiégo] Ieden po drugim ludzie wielcy wychodźili| 10. **885.** pómni ... Wárná/ g[de] nieśmiertelnéy chwały cnotá chciwa| ... śmieie [ye] potká[łá] Y zwycię[stwo] pogánóm z siebie [ławné] dá[łá]. 16. **886.** Nie przeftáiac ná [częściu] z oyców zostáwionym| 26. **887.** Zeć [ye] ten gość podobał z dálekiégo kráiu| 34. **888.** Mor[kié] Nimphy/ po pierśi wydaw[zy] [ye] z wody| Wzdycháły/ 37. **889.** á ciężká dań z oyczyny zložyc| 42. **890.** Nie drzewiéy oká z niego chciwégo [puściłá] 49. **891.** wiátr ze w[zytkiéy] síly| Burzác/ dá[ł] [táry] wypár[ł] 62. **892–3.** Y wy[zedł] z wielką sławá po niéi rozwitéy| Z Lábirintowych błédów/ y zdrády 67–8. **894.** Któ[ry] [sercem] y sí[ł]á mógl porównáć [nádno] Z Boháter[kimi] [yny] 71. **895.** plácz znákomity| Któ[ry] iéy z oczu plýná/ 90. **896.** Ledwé ná póly żywá [tudzy] z brzegu wzięli| 108. **897.** tám g[de] Wilná [ci]chá| Gó[ra] z wieku [á]dzóná/ potaiemnie [pycha] 114. **898.** á z przyázd[du] twégo| Dwór ... w[zytek] [ye] rádowá[ł]. 118. **899.** [ye] ná mieyfcu z towarzys[stwem] báwi[ł] 123. **900.** Ten z [wéy] dawnéy nádzieie/ ... Wziá[ł] cié zá wódzá [obie]: 133. **901.** o pá[nn]o święta| Nie práwies z oyczyny [wéy] w [czé]fná chwilé wzięta| 138. **902.** cny Hrábiá z Tęczyná| 141. **903.** Skoroš tedy Oyczyfté [st]użby zložyl z siebie| 149. **904.** Wziá[łeš] przed [ye] [wé] rzeczy/ z których tá v [ciebie] Przodek miá[ł] 150. **905.** Pan twégo przedsiéwzięcia z lá[sk]á nie przyomowá[ł] 159. **906.** Król Duń[ki] plýwá[ł] z woy[kiem] mocny| 162. **907.** Trzykroć z portu ná morze Nawá wychodzi[łá] 169. **908.** zagle roftoczone pochóp z wiátru bráły| 172. **909.** Szum pow[stał] y gwałtowna zwierzc[hu] niepogodá| 175. **910.** iáko w przepás[ć] poyzr[zeć] z wyfokości| 182. **911–2.** áni| Miá[stá] widáć wielkiégo/ z głébokiéy odchláni| Pia[sek] z wodá [ye] mié[za]: 184–5. **913.** Náziutrz/ kiedy zorzá z wody pow[stawałá] 190. **914.** okręty| Z boku [ye] okazáły: 195. **915.** ia zwámi w [częściu] y wzáłobie| 208. **916.** Co miá[ł] z Tęczyn[ki]m czyni[ć]: 218. **917.** iáko téz Pan ná[ł] z drugiéy [trony] Stára[ł] [ye] 219. **918.** Wpádl w niemoc/ z któ[re]y mu iuz (ách wieści pláczliwa)| W[stáć] nie obiecowá[łá] Kłoto 223. **919.** porwá[ł] [ye] [strwożony] Sny ... ze [nu] przebudzony| 228. **920.** Te[sk]noš z miáry

wychodzi/ 233. **921.** Nie wynidzie z ludzkich v[ft sławne imię twoie.] 276.

922–3. Memu zdawná Miłościwemu Pánu/ Iego Miłości Panu Ianowi z Zamościa/ *LZam.*

Ap: **924.** Z głupim zle żártować. | 1, tyt. **925.** ofiárował mu [ie/ że z tym (Kamaradym) źle

zártować:] 1. **927.** Pan wyźrzaw[zy] [ługi/ dopiéro z oného prze[fráchu otrzéz[wał/ 1. **928–**

–9. Z każdym [ie zgodz[ę/ iedno z łákomym nie/ 2. **930.** Miłościwy Księż[ę/ ... ábych był miał

pomoc z W. M. 5. **931.** Tám gdy go niektórzy z towáryszów vpomniáli/ 6. **932.** tráfiło [ie/

iż Arcybi[kup/ iechał z zamku 7. **933.** Księdz[á Krup[kiého kón miał ten obyczay/ ... że potkaw[zy [ie z drugimi/ rad się ná zad wrácał:

7. **934–6.** [zkápá iego [tánał/ y zátárl [ie z koniem Arcybi[kupim ... áž ták znim po[społu do kámienice wiáchał/ z wielkim [tráchem y

fráfunkiem Księdz[á Krup[kiého. 7. **937.** Arcybi[kup ... prosil Księdz[á Krup[kiého ná obiady t[am [ie z nim ziednał. 7. **938.** kiedy go potym po kilku lat ieden z znáimych tráfiw[zy się do Rzymu pytał/ 10. **939.** KRól Zygmunt miał ten obyczay/ że z[awdy vmyw[iając [ie/ dawał pierścieni[ę z p[álców trzym[áć 12. **940.** 12 jak nr 939. **941.** Niepo[politow[áć [ie b[árdzo z pány.] 13, tyt. **942.** ná ścieni[ę było nápi[ano: Litwa z nami vni[á vczyni[á 19. **943–5.** gdzieby [ie z zón[á y z dziećmi vdać/ pytáli Siemieni[ki[ego/ á ty gdzie z [woi[á? 22.

FgPieś: **946.** V[kron z ł[áki [fw[ý morzkie náwa[no[ści.] 1,34. **947.** Bo k[ážd[ęgo [wa w[á[fa ná d[ážd[iei[á v[wozdi.] A ledwie [ie z człowiekiem z[áraz nieurodzi.] 2,6. **948.** 3,8 jak nr 195. **949.** Ze [ie to d[ážd[ieie/ w[zytko z P[áń[ki[ý rady.] 3,12. **950.** Niechay [ie w pol[ách v[gnia z T[át[áry.] 3,34. **951.** P[átrząc náń z murów: 3,36 **952.** Ale że Bogu zn[ámi [ie nie zd[áło] T[á]k po[st[ępow[áć: 4,7. **953.** P[á]cz/ álbo nie p[á]cz/ z dr[ógi [fw[ý nie zid[ie.] 4,16. **954.** 5,21 jak nr 133. **955.** Nieprzy[áci[el ... M[óg]l vczyni[ć w[zytko zemná:] 5,34. **956.** Wypadł oknem nád[ó]ł z gm[á]chu.] 5,44. **957.** B[ę]d[ę]c m[ó]y P[á]nie d[á]żekował] Z ł[á]ki tw[é]y/ z[ę]s mi[ę z[á]chował.] 5,52. **958.** Aby t[á] twoi[á] g[á]d[ko]ść wiecznie z tob[á] trw[á]lá?] 6,2. **959.** Złupi z tego vbioru mro[ž]néy žimy przy[z]ćie.] 6,10. **960.** Wiof[ná] minie/] Ni[ž]li z g[ł]owy prze[ž]ięb[ł]ý ten žimny rok zginie.] 6,16. **961.** Czemu

w[á]ż fortunni[é]y[zy/ kt[ó]ry z przyrodzenia/] K[á]ždy rok wiotché lata ... mienia?] 6,19. **962.** Žeby wrzeczy [t[á]r[á] krew z niego wyced[ž]iły.] 6,28. **963.** 6,36 jak nr 34. **964.** i[á]ko wy mo[ž]ecie/] Z t[é]y tylko [á]m[é]y [ztuki/ [ławni byd[ž] 6,42. **965–6.** T[á]k[ž]e wiele z m[á]rm[ó]r[em] po[st]ępow[á]ć vmi[é]m:] Ale wi[é]r[ž]em ... Mam ná d[ž]ieie/ že z mi[š]tr[ž]mi por[ó]wnam dobr[é]mi.] 6, 44–6. **967.** imię tw[é] wyb[á]wi[ę]/] Z niep[á]m[é]i nie[š]cz[ę]n[é]y: 6,49. **968.** 6,52 jak nr 196. **969.** H[á]nno vrod[ž]iwa/ ... Z twoich d[á]r[ó]w zn[á]ć/ že B[ó]g 6,66. **970.** T[á]ki w[é]c z [fw[ý] ł[ó]znicy nowy oblubieniec] Wychodzi: 6,75. **971.** 6,79 jak nr 404. **972.** Mam z [ob[á] w[é]c[é]y ni[ž] do[ž]yć kłopot[á]/] 7,17. **973.** 8,2 jak nr 34. **974.** Y pocznie z p[á]czem ná[rž]ek[á]ć 8,6. **975.** 8,11 jak nr 133. **976.** Ten z nieb[á] wid[ž]i/] 8,20. **977.** łzy ... Kt[ó]ré mi z oczu p[ł]yn[á]ć nieprze[š]t[á]i[á].] 8,36. **978.** A on[á] my[š]l w[š]p[á]ni[á]ł[á] zno[ž][á]c z v[š]k[á]dno[š]ć[á]/] 9,9. **979.** Niech [ie w[é]c[é]y niech[ł]ub[á] [t[á]r[á]d[á]wn[é] lát[á]/] Z [s]woimi Helen[á]mi: 9,18. **980.** 10,18 jak nr 667. **981.** Czego mi tedy [t[á]teczné] namowy/] Niemog[ł]y wybić žadn[á] mi[á]r[á] z g[ł]owy: | 11,16. **982.** To [š]am d[ž]is vyznam ná [ie z pr[á]w[é]y wi[á]ry:] 11,18. **983.** 11,22 jak nr 667.

984. T[á]m by[ł]o wid[á]ć [š]o[ł]y z k[á]mi[é]ni[á] cio[š]án[é]/] *FgFrag* 5. **985.** Czek[á]i[á]c tw[é]go P[š]a[š]t[é]r[ž][á] čas dawny.] Kt[ó]ry z tw[é]y ł[á]ki miał przy[ž]d[ž] w r[é]k[ę] moie[ę]/] *FgArc* 15. **986.** L[á]k[á] tw[é] święt[á] niechay b[é]d[ž]ie zn[á]mi/] *FgKol* 5. **987.** Błog[ł][á]w žiemi/ z tw[é]y [czodroblivo[š]ć/] *FgKol* 13. **988.** Day w[š]zytko dobr[é] z mił[ó]šierd[ž]ia [fw[é]go.] *FgKol* 16. **989.** KR[ó]m dobr[é]y [š]awy/ kt[ó]r[á] z cnoty ro[š]ćie/] *FgFirl* 1. **990–1.** Fortun[á] zn[á]mi igra i[á]ko z dziećmi:] *FgFirl* 5. **992.** iutro [š]i[á]d[á]y z kmi[é]ćmi.] *FgFirl* 6. **993.** *FgFirl* 17 jak nr 1508. **994.** Bo z p[á]czem ná ten n[é]d[ž]ny [š]wi[á]t przychod[ž]i] *FgTabl* 1. **995.** iu[ž] w[é]c z in[š]y[ž] [zyd[ž]i.] *FgTabl* 12. **996.** Y z v[é]c[ž]iw[é]mi d[á]ry do domu wr[ó]con[á].] *FgKlel* 6. **997.** *FgBitwa* tyt. jak nr 998. **998–9.** Abych tw[á] [š]awn[á] bitw[é] m[óg]ł opi[š][á]ć [š]owy/] Kt[ó]r[á]š miał z Amuratem przy nie[š]cz[ę]n[é]y W[á]rnie/] Gd[ž]ie tw[é] przedni[é] zwi[é]c[ž]twa leg[ł]y ztob[á] m[á]rnie.] *FgBitwa* 19–20. **1000.** Ze czego z przodk[ó]w ni[é]ma/] *FgBitwa* 34. **1001.** kto ie[š]t z przodk[ó]w tw[é]y zacno[š]ć/] *FgBitwa* 37. **1002–3.** tyli w[é]t[ž][á] cze[š]ć ma[ž] z przodk[ó]w [woich/] Czyli oni chw[á]l-

niey[zy z wyfokich cnót twoich.] *FgBitwa* 43–4. **1004.** Będąc z wielkiego kfięstwá ná króle[stwo wzięty:] *FgBitwa* 54. **1005.** Y zbrációli fie z Pol[ská:] *FgBitwa* 57. **1006.** Z dobrych dobrzy fie rodzą: *FgBitwa* 61. **1007.** Kázi-mierz ... przegládał trudności które nád koroná| Wiśiáły prze [pór ... Litwy z Polaki: *FgBitwa* 73. **1008.** Tákíe [syny zoftáwił/ że każdy korony| Był z nich godzien: *FgBitwa* 87. **1009.** żywot| Zań chce położyć/ y roftác fie z światem| *FgAl* 20. **1010.** czego tu z groźnym łukiem [trzeżez?] *FgAl* 35. **1011.** AP.<ollo> Mój to obyczay záwždy z łukiem chodźić.| *FgAl* 40 jak nr 1010. **1012.** Bo iuż bogóm ziemnym poświęcony| Komu ia ko[fa włos v[trzygę z głowy.] *FgAl* 75. **1013.** *FgAl* 84 jak nr 404.

FgPog: **1014.** bo trudno iest z przyrodzeniem walczyć(!): 1. **1015.** [erce nie iest ... kámienne ... ále z téyże krwi/ co [am człowiek/ 1. **1016–7.** [erce ... ták z niefcześcia/ y z przygody frá[owác fie musi. 1. **1018.** w[zyftki trudności ... wziął był ná [woię pieczá: y tak fie z nimi [práwował/ że[my ... v[zczerbku ... nie wzięli. 2. **1019–20.** bo[my do téy doby/ z czego Pánu Bogu bądź chwałá/ áni przyśięgi żadnéy/ áni za[zcia żadného z nikim nie mieli. 2 **1021.** žal wielki mamy/ z którégofmy y obronę domá/ y między ludźmi dobrá [ławę mieli. 3. **1022.** ze to W. M. z vprzémýe/ y práwéy chęci ... czynicie: 3. **1023.** dáiac to ... znác ... że vczóiwé záchowánié brátá ná[žégo nie vmárlo z nim po[połu/ 3. **1024.** A toć iest ón owoc ... z którégó my powinowáci cie[żyć fie niepomátu mamy/ 3. **1025.** A oni ... [tárac fie po[połu známi będą/ 4.

1026. Z téy (cnoty) oné zacné męze y dźiś iefcze znamy| *FgNagT* 10. **1027.** Z téy [trony/ o Tęczyń[ki/ twóy wiek będzie długi| *FgNagT* 13. **1028.** jáko wieczny| Wodę z [kály zdróy pędzi| *FgFn* 11. **1029.** A nie pół práwie [ercá z pierśi twych wyięło?| *FgFn* 14. **1030–1.** Stradales ... ze w[zech mil[žéy żony| Którą iáko náturá/ ták y cnotá/ z [trony| Káżdá [woiéy/ ták były bogácie nádáły| *FgFn* 15–6. **1032.** A co z przyczyny wiecznéy z[řępuie| *FgNagr* 1. **1033.** W[zytko pochodzi z niebá| *FgEpit* 7.

Odp: **1034.** *LZam* jak nr 923. **1035.** zá tymi cza[ow odwłokámi y mey trágedyey fie

odwlec miało/ álbo ráczey ze ták zemná zoftác miáta *LZam*. **1036.** niemá[ž co/ zem to iefz-cze z przodku W. M opowiadał| *LZam*. **1037.** CHORVS z pánién Troiáń[kich. *pers.* **1038–9.** Lecż iefli z niczym po[řowie odiada| Tegoż dnia nowin [řuchaymy/ że Graeczyn| Z morzá wyfiáda/ y ziemię woiuie.| 13–5. **1040.** A mnie y dom moy/ y co mam z [wych przodkow| Nie iest przedáyno. 19. **1041.** 33 jak nr 385. **1042.** AL.<ekxander> A zwlá[žczá/ kto nie z próznemi rękómá.| 56. **1043.** niemam z tobá [práwy.| 63. **1044.** Ze z korzyści [wey niemiał długo fie wefelić| 89. **1045.** Co nadáley vćiekał/ á oni (*Grekwie*) iáko| Pá[řterze ze p[řy zá nim: 94. **1046.** Z iákáż ia twarzą bráciá [wá miá przywitam?| 100. **1047.** á co iefz-cze zemná| Szczęście my[ři poczynác/ 113. **1048.** Tákci ná [řwiecie być musi: raz rádość| Drugi raz [řmurek: Z tego dwoygá żywot| Ná[ř vple-ćiony. 117. **1049.** z rády ták długo nikogó| Nie[řtychác: 156. **1050.** Ze[řcie miey[ře zářiedli Boże ná ziemi:| Z ktorego mácie/ ... ludzki mieć rodzay ná pieczy.| 167. **1051.** 177 jak nr 818. **1052.** Ná czás wychodzi z domu.| 185 **1053.** Po[řowie twoi iáko przyiecháli| Ták odieždzáia/ á ty przed[řie známi.| 188. **1054.** Hel.<ena> Iefz[řeć niewidz[e [řczegobych fie práwie| Vćie[řzyć miáta/ 193. **1055.** A ia kiedy mie z chęci [wey tym potykáli| Mialem gárd[řić? 227. **1056.** onym fie z[řeć miáto| Medeá z domu wykrá[ř 234. **1057.** tego/ da bog/ nigdy| Náđ námi nie przewiodá/ áni ich z to będzie.| 245. **1058.** On chocia ze w[řydem| Zony fie vpomina: 274. **1059.** zgadzał [řię y Lampon.| Y Vkálegon z nimi: 305. **1060–1.** Winienem [řpráwiedliwo[ř/ ále nie z[řwá háńbá:| Kto ia ná mnie wyći[řka/ [řowitéy nagrody| Ze mnie chce: y korzyści/ y zelżenia mego.| 319–21. **1062.** Až [řię tez oni z námi o Medeá zgodzá.| 348. **1063.** A ták/ co z dobrym niechay będzie po[řpolitym| 369. **1064.** A mnie te[ř ALEXánder do ciebie wpráwił| Z tym w[řytkim/ co[ř [řy[řzáta: 374. **1065.** Z tego [řádá/ mniemácie že [řię który przyda| Do po[řugi oyczyny? 401. **1066.** Bo-že/ day mi z tákimi męzmi záwždy czynić.| 409. **1067.** Sędziemu wyrok ze w[řzech Venus| Bogini piękniey[řa zápláćila:| 440. **1068.** Iednemu lo[řu przyiacielá| Mam z lá[řki twoiey: 453. **1069.** 461 jak nr 152. **1070.** Ato zá[ř

co zá białągłowá| Z włoſy roſtárgánemi/ 495. **1071.** komu z vřt moich| Duch nie moy po-
zytečen 507. **1072.** vpadek/ požogę/ puřtki|
Z řobá nieřie. 524. **1073.** 532 jak nr 999.
1074. á ze pniá przedřie| Nowa rozgá wyrořtá/
537. **1075.** bo gdy z tym złym řynem| ALE-
Xándrem chodziřtá/ 566.

1076. ták łácnó z Budzyniá nie ziedzię/
Zg 47. **1077.** Zábrářiřcie ięý wolnořć/ któřá
z dawná miářtá/ Zg 119. **1078.** Ták wiele
Nieprzyációř máiáç z káždęý řrony.| Zg 132.
1079. A ludzióm prořtým dáiá dobry przykřád
z řiebie/ Zg 137.

Sat: **1080.** KROLOWI Z łaski Bożey Pol-
skiemu, *ded.* **1081.** Aleřcie ie tak dęugo ...
kopali| Zeřcie z nich (*lasów*) ubogiego Satyra
wygnali.| 5. **1082–4.** kto do Brzegu z woły/
A do Gdańřka wie drogę z řitem/ a z popioły.|
17–8. **1085.** Z czařem wřzitko řie mieni: 22.
1086. Skowaliřcie oycowřkie granati na pęugi/
A z drugiego iuř dawno wkuchni rožen dęugi.|
46. **1087.** Nie řádzcie tego mieřca z pořadi
dziřieyřzey/ 65. **1088.** pęywaiáç do Gdańřka
z trařtami/ 70. **1089.** trzymał bych ia zwa-
mi:| 85. **1090.** Iřlanti wam prawie z garřci
wydzieraiá| 88. **1091.** Gdy zwas mařřkarę
zeyma/ 95. **1092.** iaká przyjařń z Niemcy
macie| 101. **1093.** Wieřcie z borow do Wiřty
burtnice/ i ławy.| 106. **1094.** kařá wynořie
řię z domu.| 128. **1095.** kiedy zařiędzie/
grunt zaraz/ i z chłopy.| 134. **1096.** Ten was
z wiořek wyzuwa/ 152. **1097.** 162 jak nr
862. **1098.** 165 jak nr 170. **1099.** Z takimi
bych ia wolał przeřtawáç: 184. **1100–1.** Wřzi-
tko mam z Puřtelnikow/ co mieřřkaia z nami|
Miedzy łayř/ 187. **1102.** Ktorzi ani řieřć za
řtoł zpodeyřzanym chćieli.| 216. **1103.** Bo
prawda/ ... niřkad ieno znieba.| 230. **1104.**
Ba będą z nich pochwili Gregoriankowie.| 268.
1105. Ręçę wam że zrownacie z ich tam
Sorbonami.| 272. **1106.** Do ktorey (*sprawy oj-
czyzny*) ieřzçze zmlódu dzieci wieřć przyřtoi:|
284. **1107.** Lecř rozumem, porownář (*Chi-
ron*) zwielkimi Doktori| 292. **1108–10.** Orle/
řam řię zgniazda řpuřciřz/ A oyca iuř z opieki/
i z prace wypuřciřz.| 299–300. **1111.** A tak
bierz řobie wpamięç/ co dziř mowię ztobá/
307. **1112.** Tak řię i ti na koniec muřiřz
ciesziç ztego.| 314. **1113.** Ale cřłeku/ ktorego
duřza pořřła znieba/ 323. **1114.** towarziřtwo

wzięli zbeřtjiami/ 329. **1115.** Ale nařladuy
cnoti/ któřa acz zniewçzařem| Y trudnořcia
przychodzi/ 331. **1116.** 344 jak nr 195.
1117. 381 jak nr 133. **1118.** A on z góri
las wali do brzegu morřkiego.| 382. **1119.**
Tam řię i ti zdrugimi mařř pořpořtu řtawiç/
395. **1120.** Co trudno cřłowiek poiáç ma
zprořtey rozmowy/ 415.

Prop: **1121.** Lecř Proporzec pięknie tká-
ny.| Y z Helikonu podány| *ded.*, 13. **1122.**
Z obu řtron zacny Senat koronny/ 7. **1123.**
Z łářki cnych króřów Polřkich: 11. **1124.** ieřli
řpraw oycá cnotliwęgo| Trzymáç řye beřdzieřz/
z któřych ón v páná řwego| Był záwřždy w
tákięý wadze/ 14. **1125.** 24 jak nr 221. **1126–**
–7. Z myřli řwęý hárdęý byli do gruntu zniř-
çzeni| Y w boiowych powořdziách z głowá po-
nurřeni.| 27–8. **1128.** Którzy zpłódnęý Sy-
rięý niedawno wygnáni| 33. **1129.** którzy z
wilki máiá| Dobry pokóý/ 39. **1130.** Ten (*pro-
porzec*) iáko řkoro z drzewá řwego był řpuřczo-
ny/ 53. **1131.** A Czech řye przeçiw iemu z
Krzyřaki řpiřował:| 70. **1132.** Zonę króřewi-
cowi z Litwy též nieřiono/ 71. **1133.** bo
řłowy pogánin zwiedřiony| Ięý zacná głowę
rozdzięřliř zřámiony| 76. **1134.** Tu iuř burdá
z Krzyřaki/ 77. **1135–6.** Wnet potym Szá-
motulřki przeřtawá z Krzyřaki| Ale nawet/
gdy bitwę ztoczyli z Polaki/ 81–2. **1137.** 91
jak nr 1145. **1138–9.** Iáęęło Litwę iednoczy
z Polaki| A potym o pokoiu rokuie z Krzyřaki.|
97–8. **1140.** Zřád Krzyřacy/ á z nimi Niem-
cy/ Y Czechowie/ 103. **1141.** Z drugięý
řrony Tátary Witult iuř hámuie:| 106. **1142–**
–3. pod Koronowem/ Dwie woýřçze z řobá
czyniá/ obyczáiem nowem:| Bowiem w pulbit-
wy z obu řtron odpoczywáia| 110–1. **1144–**
–5. A çi/ ... řzyie z mořtu łomia. Tu iuř zářię
Krzyřacy z króřem řye iednáia/ 116–7. **1146.**
Król Duńřki z króřem Polřkim/ ... przyřięgáia
119. **1147.** Bo miářto zřotá/ któřé z wyroku
dáç mieli| 123. **1148–9.** Bo widzę/ że z Krzy-
řaki cziueřz o rozpráwie| A potym bitwę zwo-
dřiřz z pogáninem řrogim/ 130–1. **1150–1.**
Potym go z miřtrzem widzá/ y z Pruřřaki w
rádřię.| 144. **1152.** Z drugięý řrony zářř tenže
miřtrž poczátki ... był wyřářiř 159. **1153.**
Y řzły z nimi/ ... Ku puřnocy/ 167. **1154.** Z tego
gniazdá waleczny naróř wřřtał 169. **1155.**
Widáç ie z drugięý řrony przy morzu lodo-

wym/ 182. **1156.** Kárwać waleczni z cho-
ragwiami [wemi.] 192. **1157.** Cé[árze woy-
[ká zá[adzáia] Ze w[zytkich [tron: 194. **1158.**
zá láty miał w[tać lud z pułnocy/ 211. **1159.**
Ly[káwicé z obłoków czarnych wynikáia/ 219.
1160-1. kiedy król potym/ Ru[zył [ye z má-
ie[atu [wego w pła[czu złotym/ Ru[zyli [ye
znim w[zy[cy: 222-3. **1162.** Tym k[ztatem
ludzie w ten czas z miey[ca [ye ru[záli/ 229.
1163-4. Miał Niemiec y z Polaká/ y z Litwiná
síty/ 257. **1165.** 265 jak nr 846. **1166.** Nie
ma świát nic lep[zego z bó[kiéy(!) opátrności:]
272.

EpRadz: **1167.** z Dubinek: Hetmáná pol-
négo, 1. **1168.** Miedzy woy[ki z lotnégo wozá
šieie rány.] 20. **1169.** wjédz ná bogáty/ Dwór
Dubień[ki z [woiemi wciwémi [wáty.] 34.
1170. gdy leliia/ Z pięknym kwiatem różánym
w ieden wieniec wiia.] 42. **1171.** Z iéy oczu/
... oboie/ Zázégác węc pochodnią zwyklá mi-
łość [woie.] 43. **1172-3.** bych cié miał z przod-
ków twych/ y z zanosci domu/ Zálécác/ 51.
1174-5. imię dawné Rádziwiłow/ ... iest [ław-
né:] Nie tylko z mę[kiéy/ ále y z biały p[ci
[trony/ 55. **1176.** A pro[stakom sié zdáło/ że
z nich (koni) wyra[stáli.] 64. **1177.** z kopiiá
rázná do pierscieniá [koczy:] 66. **1178-9.**
Kon[stantyn/ z Irzym Rádziwiłem/ ... Wielkiéy
przyiázní z [obá zázwdy wzywáli/ 81-3. **1180.**
tá pará ... Godniey[za z wciwých [praw [woich
116.

Jez: **1181-3.** POSLVGI Z MŁODYCH LAT
AZ Y przez ... czas prze[żléy wojny z Mo[kiew-
[kim ... opi[áné. Przez IANA KOCHANOW-
SKIEGO Z CZARNOLASV tyt. **1184.** z na-
pirw[zyéy młodości/ My[liłéś 12 **1185.** ná
obie [tronie Mo[kwá leci z kóni.] 28. **1186.**
Y korzyśc z nieprzyiációl pobitych kładziono.]
36. **1187.** Podał nam Królá z Węgier 83.
1188. Gdyś z siebie (Radziwile) do[yc czynił
89. **1189.** pátrzay z téyże [trony/ Burze wiel-
kiéy/ y grádu ... Y ... ly[káwic/ y grómu 108.
1190. Lás gęsty zá nimi/ Drzew wy[okich á
w[zytko z wierzchy koląciami.] 116. **1191.**
Wynidz y ty z [wéy knieie leśny zubrze [rogí/]
117. **1192-3.** z dobrym [ercem przeciw té-
mu/ Tyránnowi ... Mężnieś z Królá Pol[kiégo
huffy po[stępowá/ 127-9. **1194.** Ciebie szrod-
kiem y z [woim náczyniém być przyznał/ 132.
1195. Mordérzá ... z liczby żywych wytrzcéc.]

134. **1196.** z zamku ... nic nie vbywáło.]
146. **1197.** Nieśmiał [ye tám wychylić z
by[trégo Sokołá Mężny Hetman/ 147. **1198.**
Nie záyrzáł orzeł/ gdyż mu zgárdło [ye do[tało.]
151. **1199-200.** Sokół z p[erzynámi/ Áż pod
niebo wyleciał w[spół z obróncámi.] 151-2.
1201. Od których vpominek odnió[teś z téy
drogi.] 156. **1202-3.** 159 jak nr 1172-3.
1204-5. 163 jak nr 1174-5. **1206.** A Mars
w[zytkié furie ná Mo[kwę wywrócił/ Iuż/ bo
z Luków nie[trzela/ 179. **1207-9.** z Wielizá
y z V[swiátá/ z Newlá wyrzucony/ 181. **1210-
-1.** Z V[swiátá pod któryś ty z zółnierzmi
przodkował/ Swóy ... v[ząd odpráwował.] 183.
1212. [tráchu mu z [wéy [trony/ Dodáteś/ 191.
1213. Król ku P[kówu ru[zył z ludzmi [wémi/]
199. **1214.** Aleś wolał co p[ędzý z woy-
[kiem [ye wypráwić.] 202. **1215.** Ty zá niemi
z ludem [wym.] 207. **1216.** Po[seł p[ędki z
nowiná do ciébie przybiezáł/ 222. **1217.** iam
[ye wázył z témi/ We dwunáście [et koni po-
tykáć w[zytkiemi/ 237. **1218-9.** Z témi [ye
potkáć mácie/ álbo áni z temi/ 243. **1220.**
Z dobrá tedy otuchá puścicie koniom wodze/]
247. **1221.** Y Fin z ludem [wym przepráwił.]
258. **1222-3.** Iuzechmy z gęstych lá[ów/ y z
blót [rogich wy[zli/ 259. **1224.** bo z woy[ká
co było we Rzowie/ Synów poczet boiá[skich
przed tobá [táwili/ 270. **1225.** z [wym ludem/]
Byłéś/ 273. **1226-7.** Z woy[kiem [woim w[ne-
gał/ y z miłémi [yny:] 279. **1228-30.** z[oná
[wá/ y Kniáziá Fiedorá/ Z z[oná iego/ y z brácká
z Stáryckiego dworá/ Do Mo[kwy wy[tał: 282.
1231. Murzá od niego z Stárice/ Do ciébie
był wiechał/ 285. **1232.** Trzy [ta koni Mo-
[kiew[kich [zło z Toropcá 297. **1233.** ná
cztery [tá [trzelców Mo[kiew[kich tráflí/ Twój
Kozacy/ z którýy liczby nie żywili/ Y iednégo
306. **1234.** zdroie/ Z których dwie wielkié
rzéce biorá tryby [woie/ 316. **1235.** roz[yláiać
Szpiegi/ á ze w[zytkich [trón ięzyká do[taiać.]
320. **1236.** y Kozacy śmieli/ Z Toropieckiemi
[trzelcy 324. **1237.** Y z téy liczby niemáło
wiézníów náwiazáli.] 326. **1238.** z tego tám
noclegu/ Wypráwiłéś/ 333. **1239.** ku Torop-
cu po[zedł z ludem [woim:] 337. **1240-1.**
miedzy rzékámi: Kumeiá z téy [trony/ Z dru-
giéy Lowoci p[łyná [trumieñ 347-8. **1242-3.**
woy[ko ... dopiéro w Kolomnéy z tobá odp-
częto.] W dródze z Ru[ffy 350-1. **1244.** Ru-

[zyw[zy [ye z Kołomnéy 357. **1245–6.** Aby z wámi rycér[kiéy v[zył krotochwile.] Ztámtąd [zed[es ná Krze[zów/ á potym z Krze[zowá] Ná swięt[ego Miku[ę: 380–1. **1247–8.** kiedy [lóńce z morzá wychadzá[ło/] Twoje woy[ko z okopu [wego [ye ru[zá[ło/] 385–6. **1249–51.** twoy [á[káwy] O[ciec z ni[emi/ z po[st[ępku ká[żdego Pan práwy.] Ci w[zy]scy z tobá w ob[óz po[po]tu wiechá[li/] 390–1. **1252–3.** O Iánu[zu Zo[fo]tro[skich K[si]áz[át ... Bierz z oycá [w[ęgo przy- kład 405–6.

Wr: **1254–6.** nie i[est] rzec[ź] táyna/ z iáká wa[sn]iá/ z iák[imi] [wary/ y z iák[im] ... od- powiádánim t[ę] Exekucyá ná nogi [tá]wia[cie]: 3. **1257–9.** A z Vni[ę] niewidz[ę] by[ście] co in[š]z[ę]go ... z obudvu [trón odnie[li/ ieno nie- chuc[ę] ... Z drugiey [trony/ z[ę]bychmy 3. **1260–2.** w[zy]t[ki] woyny kt[ó]r[ę]kolwiek i[ę]sz[ę] z przod- ku krze[ści]áni[ę] z pogány wiedz[li/ z ni[ka]d nie pochod[zi]ly/ ieno z rózn[os]ci wiáry: 4. **1263–4.** ták dálece o Ieruzálem/ álbo o Kon[st]ánti- nople z Turki/ y z Sáráceny [ye bili/ 4. **1265.** T[ę] przyrodzoná wa[sn] / kt[ó]ra z rózn[ych] wiar id[zie] / 4. **1266.** [s]ami z sobá ... krwáw[ę] byt[wy] zwodz[im] / 4. **1267.** kto iedno z tych gwa[ci] / ten iednáko rzec[po]spolit[ę] [zkod]zi. 4. **1268.** ále z cnoty [w[ę]y dobrze czyniá: 6. **1269.** 7 jak nr 846. **1270.** 7 jak nr 818. **1271.** iák[om] to z przodku okaza[ł] / 7. **1272.** wyrzuciw[zy] z ko[ści]ol[ów] prawdz[iv]á chwa[ł]e Pán[ka] Máchometowi [wemu i[ę] po[świ]ęci[ł]. 8. **1273.** iák[oby] z orákulum by[ł] wyrzecz[ón]: 8. **1274.** co dzis mamy z onych [tá]rych oby- czá[ci]ów / 9. **1275.** z kt[ó]r[ę]go wpadku nietylko z[ę] mamy liczb[ę] dá[ć] / 9. **1276.** pod Tyráná wpádl[li] kt[ó]r[ę]go potym nigdy z [s]iebie zrzuci[ć] niemogli / 10. **1277.** 11 jak nr 283. **1278.** Y zda mi [ye z[ę] rzec[zy]po[spolita] ma ni[ę]iák[ie] podobie[ń]stwo w t[ę]j mierze z ciá[ł]em cz[ł]owie- czym: 11. **1279.** ciá[ł]o á vmy[ł] máiá z [sobá] porozumieni[ę]. 12. **1280.** iák[om] namni[ę]y rzec[po]spolita o[ś]tábieie/ á z miey[sc]á [w[ę]go po[st]api 12. **1281.** ták z prózn[ow]ániá zby- tek/ y wtráty ro[ft]á: 12. **1282.** 12 jak nr 846. **1283.** [s]ami z[ę] przyk[ł]ad z [s]iebie dá[ia] / 13. **1284.** i[ę]fli by ták o[ś]ie[ł] z [k]rzyniá zlotá 14. **1285.** ktobyk[ol]wiek zniá (*paniá*) iecha[ł] / 15. **1286–7.** nie tylko wolno ká[ż]demu z Król[ow]á iecha[ć] / ... tym co zniá poiá[da] 15. **1288.** Z tych tedy przyk[ł]ad[ów] obacz[ę]c mo[że]z[ę] / 15.

1289–90. wiecha[ł] z Rzymu/ zebra[ł] woy[ko] z tákich[że] iák[om] y [s]am/ 16. **1291–2.** [s]iá za- cnych Rzymian ták z t[ę]y/ iák[om] y zow[ę]y [tróny] leg[ł]o. 16. **1293.** iák[om] z tego przyk[ł]adu zná- czy. 16. **1294.** álbo zpo[trón]nymi nieiák[ie] porozumienie ... mi[ę]waia/ 17. **1295.** á po- tym z miey[sc]á nikam. 17. **1296–7.** bo czá[ř]u potrzeby g[de] [s]ie indzi[ę]y z zóná/ y z dzie[ć]mi ludzie w[ie]ci[ę] máiá? 18. **1298.** wi[ę]r[ze] iedné/ kt[ó]r[ę] Ciceró z iák[ie]y[sc]i/ komoedii[ę] [tá]r[ę]y przjwod[zi] / 19. **1299.** tego [s]ie z tego wi[ę]r[ze]zá mo[że]m náucz[ę] / 19. **1300.** Zgad[am] [s]ie y w tym z tobá / 19. **1301.** poki [s]ie by[ł] z mni[š]tirá w mini[š]trá nieprzewi[ę]rzná[ł]. 20. **1302.** Ty- moteu[ř]zá [s]lawn[ę]go muzyká z Ath[én] nie wy- gnano / 21. **1303.** á t[ę]z z tym nie p[ó]yde do Drukárnie 23. **1304.** z Pol[ki] k[ón]ie/ y pi- niá[de]ze wynie[š]li / 23.

Czech: **1305.** ten Czech z Lechem brátem ... ciágná zá [sobá] i[ę]sz[ę] nieco wátpliw[os]ci 1. **1306.** dwa w[ód]zowie Słow[ie]ń[cy] Lech z Cze- chem. 1. **1307.** 2 jak nr 1306. **1308.** 3 jak nr 1305. **1309.** z[ę] h[is]torikowie z tego narodu ludzi najpi[ę]rwy Słowáki pozná[li] / 3. **1310–4.** z[ę]by z tego narodu mieli [s]ię w Czechy y w Láchy przekrz[ę]ci[ć]. Bo co niekt[ó]rzy twirdz[ę] / z[ę]by Czech y Lech z Słow[ie]ń[ki]éy z[em]ie/ álbo iák[om] oni zowá z Kroá[ci]j[ę]y wy[š]ed[ł] / to i[ę]st ba[š]n: bo z tych tu p[ł]nocnych krá[ci]ów y [s]ami Słowácy ták przy[š]li/ iák[om] z prawdz[iv]ych h[is]torii [s]ię znáczy. 3–4. **1315–7.** czyli t[ę]z [s]ie z Kró[ci]j[ę]y po[š]li? Podobnie[za] rzec[ź] dáleko/ z[ę] z t[ę]y tu wielko[š]ci táká rzec[ź] ludzi / ... wy[š]lá. Iák[om] tedy przodkowie ná[š]y nie z Sláwonij[ę]y wy[š]li / 4. **1318.** Czy to i[ę]st iák[oby] w[ie]nek c[á]l[ę]go [s]owá/ Polak/ z prze- wrócenie[m] o[š]tátni[ę]y litery [c]ienki[ę]y w [s]woi[ę] hrubá: 4. **1319.** zá ták tych dwu liter / ... bli[š]ko[š]ciá [f] álbo t s / á z Greckim X. á ná[š]zym ch. 5. **1320.** 5 jak nr 547. **1321.** Z[ę]by [s]ię t[ę]z zni[ę]mi y [s]ie Cekkowie ru[š]yli / 5. **1322.** áby w[zy]cy z tego [ř]z[ód]lá i[š]ć mieli: 6. **1323–4.** i[ę]fli nas z [tá]r[á]dawná Láchy nie zwano / ... álbo[ř]my ieden nar[ód] z Czechy byli / 6. **1325.** y Pol[ki] nar[ód] Láchy i[ę]sz[ę] z przodku [s]ię nazywá: 6.

1326. A z tych cz[ę]t[ę]rech c[not] / ... wiele in- [š]ych c[not] pochodzi / Cn 1. **1327–8.** oby[cz]ái[ę] z c[not] pochodz[ę] / á rozum z náuk: Cn 2. **1329.** kiedy go z iák[ie]y nieprzy[ř]toyn[ę]y [s]práwy wy-

frzeże: *Cn* 2. **1330.** Sámo przyrodzenié iáko z niewdzięcznych [synów/ winy bierze: *Pij* 3. **1331-2.** á będąli się z cnota/ á z rozumem zgadzác/ *Pij* 5.

Wzór: **1333-5.** biała płeć ... nie ieft tak iáko Jádam z gliny vlepioná/ ále/ ... z kości [czéréy y z boku wziętá. 1. **1336.** 1 *jak nr* 547. **1337.** Plato [wégo Androginá z tego mieycá Moyzészowégo wyczerpná: 1. **1338.** 2 *jak* 635. **1339.** [ámę z rąk od niego wzięli. 2. **1340.** tak w drógę z [obą nioftá. 2. **1341.** áby z tych/ którzy łożá mégo [ą winni/ tylko ieden żyw był. 2. **1342.** którégoby z nich miał [obie zá [yná wziác. 3. **1343.** chciał z nimi w dobréy przyiázní mie[zkác. 3. **1344.** Słudzy z obu [trón pánóm [wym pomagáli: 3. **1345.** Kállifthenes/ zniknáł z oczu ludzkich/ 3. **1346.** Z tych ieden Sinátus/ poiął żonę imieniem Kámme: 4. **1347.** á tám (*Synorix*) ślub z nią brał. 4. **1348.** z radością/ y we[foto do mężá ide. 4. **1349.** Synorix ... zléknáw[zy [ye wypadł z kościołá/ 4. **1350.** dom ... zá[tał ieden z przedniey[zych Hetmánów Alexándrowych. 5. **1351-2.** Król bacząc w niéy tak z vrody/ iáko y z twarzy powagé iákaš/ pytał iéy/ 5. **1353.** zwiód[zy bitwę zwámi ... ieft zábit/ 5. **1354.** [urowo y niepobożnie z ludźmi [wymi [ye obchodził. 6. **1355-6.** ro[kazał iéy práwie z grozą áby z nim (*Lucyusem*) [zlá/ 6. **1357.** Oyciec ... y mátká ... z płáčem do Bogá o póm[te wołali. 6. **1358.** drugi z miáftá wygnał/ 6.

Zuz: **1359.** Pániey Elźbiecie S Szydłowca/ *ded.* **1360.** A fontaná z Alábá[fru 25. **1361.** á ci [ie dwa [katá gdzieś wyrwáli/ 59. **1362.** 71 *jak nr* 1396. **1363.** práwie s płáčem Zuzánná we[stchnęłá/ 75. **1364.** Z drugiey [trony/ ... gárdłá pozbęde 79. **1365.** Z wielkim w[tydem w[zy[cy [tudzy tego vzywáli/ 87. **1366.** Stá nádzyeią ná plác poyde/ y ná[stáwię [zyie/ 109. **1367.** Máiać s [obą przyiációły/ y máluczkie [yny/ 124. **1368.** páni s frau-cymerem w tyž tropy zá námi/ 136. **1369.** miał z nas obu mocy 143. **1370.** 146 *jak nr* 1528. **1371.** Zuzánná s płáčem záwoła/ 149. **1372.** Wrocili [ie w[zy[cy s trza[skiem 165. **1373.** S tim (*starcem*) precz/ 184. **1374.** pod którym drzewem z młodzięnczem mowiłá/ 190. **1375.** z wyroku Páń[kiego/ przetnie cię ná poły/ 194. **1376.** Bo káždy z vft [woich właf-

nych iuž był o[ádzony/ 198. **1377.** tę cnotliwą pániá s [wiátá zgłádzic chcieli/ 199.

Sz: **1378.** Ná[tań ... ty Mie[iaću nowy/ S taką pogodá/ *Lel* 2. **1379.** Do Iego miłości Páná Ianá Kri[ztophá/ Hrabie s Tarnowá/ *ded.* **1380.** 9 *jak nr* 120. **1381.** z dálekich kráin przyieđdzano/ 30. **1382.** Obá krolowi s chuciá dzyękowáli/ 51. **1383.** czás ... z woley krolow[kyey náznáczony mieli/ 54. **1384.** Polá [ie czarne z biáłyimi mie[záia/ 61. **1385.** czterzey s káždye [trony [iędą/ 65. **1386.** Rochowie z brzegow/ więc Rycerze po nich/ 67. **1387.** Krol s pániá bierze ... dwie poli/ 69. **1388.** Káždy s tych tedy [woiá drogá chodzi/ 73. **1389-90.** Czáfem y s Popy iedná drogá chodzi/ Iedno [ie s [ámym Rycerzem nie zgodzi/ 85-8. **1391.** Dokáđ s pirw[zego mieycá nie wykroczy/ 92. **1392.** ále z boku kole/ 93. **1393.** 95 *jak nr* 1508. **1394.** Oni choć mieli [potrzebę náuki/ 110. **1395.** 116 *jak nr* 1141. **1396-8.** Kto záš z lekkocíá miał s páłacu wynidz/ Káždy miał s [obą nie ládá co czynic/ 119-120. **1399-400.** Gdzye drudzy go[fcie/ y s krolém [iedzyeli/ A ci zeznawác z obudwu [tron mieli/ 123-4. **1401.** 128 *jak nr* 195. **1402.** Ktoby godniey[zy z nich był dziewki iego/ 132. **1403.** By[cie žadnemu [tych nie pomagáli/ 136. **1404-5.** Tá [wego z lewey owá s práwey [trony/ 146. **1406.** 150 *jak nr* 1008. **1407.** A z nich [ie Rochom broníc polecono/ 152. **1408.** 158 *jak nr* 120. **1409.** 161 *jak nr* 1121. **1410.** [ie cícho z obu [tron [kradáli/ 181. **1411.** 193 *jak nr* 1342. **1412.** otrza[nał [ie s prochu/ 199. **1413-4.** Obálił Rochá/ y z wieżá y s koniem/ 204. **1415.** krew z niego (*woła*) plu[zczy/ 221. **1416-7.** By iedno z nim tež nieprzyiáciel leżał/ Z niezczę[nym woy[kiem ná [mierć pewná bieżał/ 227-8. **1418.** Iedno [cie [obie przegłádał z drugiego/ 230. **1419.** ten/ iáko s ku[ze/ Porwał Krolowá 241. **1420.** 246 *jak nr* 170. **1421.** Wymowki niema[z/ s tymże ná plác kłu[zy/ 250. **1422.** Nie z dobrá wołá pániey Fiedur wrocil/ 259. **1423.** nie przewrocil/ W[zytkiego woy[ká/ záraz y z Hetmány/ 261. **1424.** Káptan z Rycerzem/ ... Iedno przez ieden plác od [iebie [tali/ 277. **1425.** 281 *jak nr* 1008. **1426-7.** Kto drugi z bli[ká/ á ten y z dáleká/ 291. **1428.** [ie nań z łukiem czarny Pop wy[ádzil/ 308.

1429. 313 jak nr 1508. **1430.** tãtme teŝ y Kŝiedzã| Zãbiã s proce| 314. **1431.** Rochowie [rodzy z wieŝ nã woy[ko biyã| 319. **1432.** Kãpłani z łukow ... [zyiã| 320. **1433.** Męŝtwo s fortunã po[połu [tãne[to| 325. **1434.** A pãni biãlã z mieczem ŝie zãwiyã| 333. **1435.** Po[połu z draby ŝiekã 349. **1436.** Ŝeby zãs iãko z martwych nie pow[ftãli| 365. **1437.** 380 jak 133. **1438.** Wzięto Rycerzã zãtym s [zãchownice| 387. **1439.** A oto biãlã s tytu przy[koczylã| 395. **1440-3.** Nie długã miãlã z zacnych łupow chwałę| W[zy[cy poyrzeli s tey [trony/ y z owey| Litowã s plãczem kãdzy [wey krolowey| 398-400. **1444.** Ma[ŝ Rochu s Popem/ krolu 409. **1445.** Ano z obu [tron bãrzo poczet mãly| 415. **1446.** 426 jak nr 120. **1447-8.** bo teŝ z drugiey [trony| Krol czarney bãrwy [zuka [obie ŝony| ... A Pop tym czã[em z Rycerzem wyciekli| 441. **1449.** A s kãdzey [trony grze ŝie przypãtrzyli| 468. **1450.** By dobrze [kona[z grobu ŝie wywierci| 524. **1451.** My[li/ co ma by[z Rycerzem zã zwãdã| 557. **1452.** z Rochem pãtrzy[zwãdy| 584. **1453.** Drugi/ poima[ij z boku| 588. **1454.** iecha[precz z go[pody| 594. **1455-6.** A odpoczynãc nieco [obie z biegu| Wy[fiadw[ŝy z morzã| 596-7.

Br: **1457.** z tã brodã| Zadnã ŝmiertelna brodã nie zrównã vrodã| 9. **1458.** z brzegów w cãrkiel nã[ŝrępiã| 24. **1459.** O brodo ... Iãkoŝ z niebã zleciãtã 28. **1460.** Ieno co z wã[ã nã nię mokręgo vkãnie| 34. **1461.** Ze wãŝ nigdy nie mógł mie[przyiãciãlã z brody| 36. **1462.** Aby go (*Wãsa*) w czym z tãy wãŝni nie pode[ŝlã 38. **1463.** Ten mu [ŝy fortãl ze w[ŝzech zda[nao[obliw[ŝy| 40. **1464-5.** Co ŝrzdã/ co [obotã z ługiem przychadzãiãc| A wiãchę nãkurzonã z brudu wymywãiãc| 47-8. **1466.** møy z brodã [war dawny| 52. **1467.** Iowi[ŝowi/ ŝeŝ muŝiãł v[ŝtãpi[z łóŝnice| 67. **1468.** z kãdzey [trony| Krzywdzie podlę[ł: 71. **1469-70.** co tãk lekkim rãzem| Brodę z miey[ãã wy[ãdŝi[ze ãni poczuie| Aŝ kiedy [ŝy iuŝ z niebã zleciãc nãgotuie| 81-2. **1471.** z zlęgo [ãŝiãdã [zkodã nie przypãdnie| 84.

Dzie: **1472.** 4 jak nr 412. **1473.** y ma [wã przy[mãki| Ale z cnotã złoŝyw[ŝy *Dzie* 6. **1474.** Człowiek mãiãc tã dobrã/ dobry z nich nie bẽdŝie| 9. **1475.** ŝli z dobrãmi/ [półku nie nãyduiã| 14. **1476.** Człowiekowi z niã

[ãmã ŝy[nã ŝwiecie miõ| *Dzie* 26. **1477.** Trzeãcie z [trony przychodzã/ co [ŝczãŝciãm zowiemy| 33. **1478.** [czãŝciã idŝie z przypadki [woiãmi| 44. **1479.** Z Królã [wãgo Spãrtãnie wziãli wielkã winę| Nie prze in[za/ ieno prze tã niz[za przyczynę| 73. **1480-1.** chlãb wziãł w rãkã (*Midas*) z chlebã kruszec prãwy| ... z ŝklenice przez gãrdłõ [czãrã złoto p[ynie| 101-4. **1482.** z rolã/ [ynã/ ... Niewyprze[ŝ/ 118. **1483.** z fortuny nikomu chlubiã ŝie niekãzã| 156. **1484.** Aby wiedzãł (*człowiek*) co z iego lep[ŝym: 159.

1485. Dziãw[ãkã z łonã wydziãra[ŝ: *Epit* 20. **1486.** porwãł towãrzy[ŝkã z kołã| *Epit* 29. **1487.** *Epit* 34 jak nr 1042. **1488.** ŝie kiedy zklõnem porembuie| *Epit* 56. **1489.** podãie w małŝeństwo| Sam oyciec z matkã| *Epit* 64. **1490-1.** Iednã czãŝ[ief[oycow[ka: drugã mãtkã [obie| Przywã[ãca: ... Ze dwiemã tedy walczyc[nie ku rozumowi| Ktõrzy z po[ãgiem dãli [wã prãwã [ynowi| *Epit* 69-70. **1492.** Z czego iãko rozumiãm/ poczet mu[ŝzã czyniã: *Marsz* 23. **1493.** zem iã z in[ŝy[gliny vlepiõy| *Marsz* 41. **1494.** Myŝl moiã zãwŝdy z tobã: *Marsz* 59.

Mon: **1495.** MONOMACHIA Pari[owã z Menelau[em tyt. **1496-8.** ALe kiedy z obu [tron ŝie v[ŝykwãli| Troiãnie z wielkim hukiem w pole wyiãchãli| Iãko ŝorawiã/ ... Z krzykiem przeciw wielkiãmu morzu polãtuã:| 1-2. **1499.** A Grãkowie zãŝ z miey[ãã cicho ŝie ru[ŝãli| 4. **1500.** iãko kãmiãn z rãki nieŝie| 12. **1501-2.** Wyzywãł co męŝniey[ŝy z woy[ãã przeciwnãgo| Aby z nim/ ktokolwiek ŝmie [kuŝi[[czãŝciã [wãgo| 19-20. **1503.** z głõdu wiãc nãpãdnie| Bãdŝ [ãrne/ bãdŝ ieleniã/ 23. **1504-6.** nã ŝiemie z bronã z wozã [koczylã: ... A õn z in[ŝemi naprzõd vlãk[ŝie okrutnie| 29-31. **1507-8.** Iãko ... Krew przed [trãchem do [ercã z obliczã vchõdzi| Równie tãk Alexander z plãcu ŝie po[piã[za[36-37. **1509.** y to z lep[ŝym byłõ zy[kiem| 41. **1510.** topõr ktõry| Przez drzewõ [nãdnie idŝie/ przypãdãiãc z gõry| 60. **1511.** Nie zarzutnã [ã rzeczy/ ktõrã z niebã dãdã| 64. **1512.** 68 jak nr 1495. **1513.** 21 jak nr 1517. **1514-5.** z Łuków y z prõc przedŝie bili| 78. **1516.** 86 jak nr 1495. **1517-8.** A my przyiãñ/ y pokõy/ z [obã bẽdŝiem mieli: | To rzek[ã: ã w[ŝy[cy in[ŝy z obu [tron milczeli| 89. **1519.**

którego| Śmierć [obie z nas nąznaczy| 97. **1520.** To rzekł: á z tego w[zy]cy byli więc w[eli] 109. **1521.** t[am]że t[ez] z[łożyli] Zbroię z siebie/ y [k]ładli 113. **1522.** Priámá z[awo]łano z Troie.| 116. **1523.** bitwy obie wyraż[ają] Troiań[ki]ego ryc[er]stw[á] z Gr[ek]i waleczn[emi] 125. **1524.** Co przedtym z [ob]ą bitwy płacziw[é] zwodzili| 131. **1525.** 135 jak nr 1495. **1526—8.** z domu [ie puściłá (Helena)| Z wielkim płaczem/ z nią Etrá y Klimená bytá| 141–2. **1529.** z woyny wypu[sc]zony| 147. **1530.** 190 jak 1517. **1531.** tu z twym synem ná morze wsiádałá| 173. **1532.** g[dz]iem siła człowiek[á] Zbroyn[é]go widział/ z p[án]stwa dwu bráci[é]y rodzonych| 185. **1533.** A b[é]d[ac] z ich [trony| Byłem w ten[ze] [zyk liczon| 187. **1534.** 206 jak 1495. **1535.** 207 jak nr 330. **1536.** Kiedy po[po]tu byli z Pány Troiań[ki]mi| 209. **1537.** z t[é]y to drugi[é]y [trony| 232. **1538.** Kiedy ... z Krety do nas więc żeglował| 236. **1539.** Ale ... tu ... widzę kt[ó]rem znátá| ... Ká[st]orá z Polidewkiem| 239. **1540.** Albo nie wyiecháli po[po]tu z drugimi| 241. **1541.** 255 jak nr 1495. **1542.** 255 jak 1142. **1543.** temu paniá z klenoty przyzná[ia].| 256. **1544.** 257 jak nr 1517. **1545.** wsiádl t[ez] z nim ... Antenor| 263. **1546.** Z[á]t[an]owiw[zy] konie/ z wozá wyiádałi.| 266. **1547.** Pow[stał] á z nim Uly[ss]es 268. **1548–9.** Menelauf[á] Paris zgłádz[í] z swiátá| Niech Helen[é] y z [k]árby/ ma 285. **1550.** 290 jak nr 1549. **1551.** wino po[st]áwion[é]| Kubk[á]mi z wielki[é]y czá[ze] biorac rozl[é]wáli| 299. **1552.** obcy legli z ich z[on]ámi.| 306. **1553.** 312 jak nr 1494. **1554.** Komu z tych dwu/ żywotá koniec nágotował| 314. **1555.** 316 jak nr 1545. **1556–7.** 322 jak nr 1441–2. **1558.** ten z roz[á]dku tw[é]go| Boday d[zi]s m[á]rnie zgináł: 324. **1559.** á my ná cz[ás] wieczny| Mił[ó]ść z [ob]ą chowáli/ y pok[ó]y státeczny| 326. **1560.** Ich konie z wozy [tały| 330. **1561.** Vderzył z wi[ér]zchu w [zy]zak: 360. **1562.** z nią (Helená) się umawiała 382. **1563–6.** z pi[é]knych mia[ł] wypráwić| Albo z Phrygi[é]y/ álbo z Meoń[ki]ego kráiu| Ie[ś]lić kto kmysli z ludzki[é]go rodzáiu?| 394–6. **1567.** z tego| Bych mu ł[ó]że [tá]c miá[ł]: 404. **1568.** 407 jak nr 87. **1569.** Znowu [ie z nim [ko]z[to]wáć? 428. **1570.** Mnie (Parysa) ... Menelaus z Minerwá pochodził| 433. **1571.** Ani kiedym ci[é] naprzod ... Z Lácedo-

moń[ki]ch [am ni[ó]st onych kráiów 438. **1572.** pewnie go z mił[ó]ści nie kryli| 447. **1573–5.** Słuchaycie mi[é] Troiánie z pomocniki [w[é]mi| Widzicie co [ie [ta]ło z Pari[em] y z wámi| 450–1. **1576.** á wydaycie nam Helen[é] z rzezc[á]mi| 452.

Muza: **1577.** z rym[ó]w/ co z[á] korzy[ś]ć 5. **1578.** 16 jak nr 413. **1579.** Wy mi[é] z ziemi[é] wzwodzicie| 23. **1580.** 24 jak nr 327. **1581.** Złaczacie [w[ó]y wdzi[é]czny g[ł]os z g[é]slámi mown[é]mi| 41. **1582.** Ch[é]ieli z drugimi bráty do niebá 46. **1583.** Tu w [z]cz[é]rym diámen[é] Mars ogromny [toi] Z mieczem ná obie r[é]ce: 52. **1584.** Z was ma cnotá zapláte: 67. **1585.** od mátki z łoná| W op[é] kráie Helená morzem wniešioná. 69. **1586.** wygnaw[zy] niedo[st]tek z domu| 97.

Phaen: **1587.** z vrobku [w[é]go [ye rádo]wał.| *wst.* 16. **1588–9.** Aby ludzie poználi gwiazdy z pieśni moi[é]y| Kt[ó]r[é]y ia d[zi]s wz[ór] bior[é] z dawn[é]go Arátá| *wst.* 22–3. **1590.** P[ó]ymuie z [ob]ą niebo nieu[st]ánowion[é].| 1,26. **1591.** o[ś] ... Z miey[ca] [w[é]go ... nigdy nie wykroczy.| 1,28 **1592.** 1,33 jak nr 120. **1593.** 1,43 jak nr 120. **1594.** Ogi[é]n z r[á]mion wychod[zi]ł/ 5,69. **1595–6.** z r[á]k ná obie [tronie| W[é]z[á] zbywa: ... Ale g[dz]ie z l[é]wey r[é]ki wzgó[re] [ye wydzi[é]ra| 6,73–5. **1597.** Swi[é]ta [p]ráwidliw[ó]ści/ ... áleš z nimi żytá| 9,94. **1598–9.** Y to z ludzmi iu[ż] nigdy mi[é]z[á]ć [ye nie ch[é]iá[ł]á| Ale wieczorem tylko z g[ó]r [ye więc pv[cz]á[ł]á. 107–8. **1600.** Nie mogłá d[á]le[je] zmie[zk]áć z narodem okrutnym| 9,121. **1601.** 9,134 jak nr 195. **1602–3.** Nie z wielu y nie z g[é]stych gwiazd v[á]dzoná. 14,164. **1604.** i[é]y w[á]rkocz pleciony| Z iego (konía) brzuchem i[é]st iednym płomieniem [poiony| 16,176. **1605.** ma t[á]k [por[é] Swiá[st]ł[ó] ze mo[że] zrównáć z gwiazd[á]mi pi[é]rw[z]émi| 16,181. **1606.** Bo tylko przednie cz[ł]onki (koń) vkáziue z niebá. 16,184. **1607.** Kóniów zdr[ó]y/ ... ten z kámieniá p[ly]nie: 16,189. **1608.** 19,207 jak nr 1642. **1609.** 19,208 jak nr 1008. **1610.** 21,222 jak nr 1008. **1611.** Máiać ł[é]b z drugi[é]y [trony ptá[zy] podle siebie. 22,233. **1612.** nie mi[é]y z mrozem (zam. morzem) [p]ráwy: 24,243. **1613.** w ten cz[ás] z mrozem [rogim| W[zy]t[ki] cz[ł]onki martwieiá żeglarz[óm] vbogim. 24,247. **1614.** 24,251 jak nr 133. **1615.** 25,256 jak nr 913. **1616–7.** A to i[é]st poczet

znaków/ które z iedny [trony/ Słoneczny trop/ á z drugiéy duch nieuniešiony/ Aquilonów zámýka: 28,269–70. **1618.** 30,277 jak nr 1603. **1619.** Tego/ gdy z słońcem wznidzie [czépy nie omyła/ 30,281. **1620.** 31,290 jak nr 34. **1621.** lecz ztobą (zam. sztabą) w[řák płynie: 32,293. **1622.** Aby ieden z drugiégo [nádnie obaczony/... znaczył poczet zámierzony. 34, 327. **1623–4.** Ani nam z Oceanu z podziwieniem w[řtáia. 34,330. **1625.** [trumień nie prawie gwiazdzífty/ Który z práwice leie ten to Wodnik 35,338. **1626.** Z południá ma[řz pewny wiátr/ 36,355. **1627–8.** Zeby Bóg miłóšiernym poyřzał okiem z niebá. | ... dokąd z drugiéy [trony/ Nie pow[řtána przeciwné chmurom Aquilony. 36,358–9. **1629–30.** Ze w[řchodu/ nie z południá/ wiátry obiecuie. 36,364. **1631–2.** lecz wolno z Zodiákiem biežá: | Tych trudno iedną z drugiéy ná wy[řokim niebie/ Vpátrowáć: 39,378–9. **1633–4.** Ták obfité/ ze iedné z drugiémi [poioné. | ... Ale ták/ ze dwie á dwie z [obá porównané. | 40,388–90. **1635.** 40,397 jak 1642. **1636.** Tu przy[řed[řy z północy słońce ku Austrowi/ 40,419. **1637.** W tym do roku dzień dwákroć z nocá [ye miárkuie/ 40,425. **1638.** Szešćia promieni z oká w okrag rozmierzonné/ 40,447. **1639.** 40,460 jak nr 1623. **1640–2.** znáki/ kiedy wzgóřę wynikáia z dołu/ Bo Słóńce záváždy z iednym przychodzí po[řpołu: | Z tych [ye nalepiéy [řpráwi[ř. 40,465–7. **1643.** Pátrzayže gwiazd/ które řá z ich w[řchodem [poioné/ 40,469. **1644–5.** Klečeń z głową do pářá/ ... pod ziemię w[řtępuie/ Bo go ze cztérmi znáki Ocean przyymuie. 40,473–6. **1646–7.** á z drugiéy zás [trony/ Orion/ z Eridanem/ w[řtawa 40,479–80. **1648.** 40,481 jak nr 1623. **1649.** W[řzytko znika do kónćá/ Orzeł równo z nimi/ 40,483. **1650.** 40,486 jak nr 34. **1651.** Znimi Lábeć (znika) po ogón/ 40,489. **1652.** 40,496 jak nr 1528. **1653.** 40,500 jak nr 1623. **1654.** z Niedźwiádkiem go w[řtáie/ Połowicá: 40,505. **1655.** Wieloryb z południá ku niéy przedšię godzi. 40,512. **1656.** Cepheus głowę zánurzył/ y ręce z rámiony. 40,516 **1657.** tá tedy záchodzi. | Z drugiéy [trony zás/ niebo ná góřę wywodzi/ 40,536. **1658.** Z łukiem pářmo wężowé/ y ciáło nářtawa/ 40,542 **1659.** Niešie w[řchód znakomity z [obá Niedźwiádkowy. 40,544 **1660.** 40,548 jak nr 34.

1661–2. Kiedy niebo łuk z wody y Strzelcá podniešie. | Z niémi Lutnia/ ... ku góře wynika/ 40,552–3. **1663.** Nie wnet z Woźnicá kozá/ y kózki podáia (zam. padajá)/ 40,555. **1664.** Bo gdy [ye z słońcem zéyda/ budžá nawáłnošći. 40,558. **1665–7.** Kožę tedy ognířta/ y iéy drobné plemie/ Z głową/ z ręká/ y z grzbietem/ Woźniczym/ pod ziemię/ Kozorozec podáie. 40,560. **1668.** A kray Nawy/ téyže z nim ná[řladuie drogi. 40,564. **1669.** 40,569 jak nr 34. **1670.** Równó z nim Kón/ y nogi/ y głowę podáie. 40,570. **1671–4.** Hydrze łeb z [zyiá narza: á to co zořtawa/ Ná w[řtániu Ryb z Chyronem pod ziemię podawa. | Z Rybámi w[řchodzi Rybá południá po[řpołu: | Y Andromedy widáć práwá [trone z dołu. 40, 573–6. **1675–7.** Z tymže znákiem po[řpołu Per[řeus [řrapiony/ Podnoši z Oceaná głowę y z rámiony. 579–80. **1678–82.** ná w[řchodzie nářtawa Wołowym/ Z którym v[řtáwnie šwiéći. Wołu/ zánurzony/ Woźnicá nie zořtawa: bo z nim ieřt [poiony. | Iednák nie w[řzytek przy tym znáku z morzá w[řtáie/ Bo cálego w[řchód Bliźniáć dopiéro podáie: | Ale z Wołem y z Kožá/ y drobné kozłétá/ Wynikáia/ 40,583–7. **1683.** 40,589 jak nr 913.

Dry: **1684.** miedzy lářy/ Z dzikim zwiérzem przebywam 8. **1685.** Y nas o twym przyeřdzie głóřy dochodziły/ Y z tych lářów ná oczy ludzkie wywabíły: | 10. **1686.** Znaczy řię z poczádkow ... Cžego ... ludzie ... Po tobie cžekać mogá: 15. **1687.** Aby Bog dobrej rádzie błogóřtáwił z niebá/ 18. **1688.** že cię z Boleřtáwy/ Rowno Polřká kłášć będzie: 20. **1689.** Z Krolow ržád: poki Polřká miářá/ 23. **1690.** Ludzie z [obá vprzeymie/ nie zá tárcžá/ žyli/ 31. **1691.** w[řzytkie puřzcze/ y ze w[řiámi Krol Polřki opátruiie záváždy Stárořtámi: | 61. **1692.** Trzymał to Iwan Kuřtrá z Krze[řzowá/ 64. **1693.** řuchy liřt ná doł z drzewá lećim. | 72. **1694.** W leřiech leřiech látá [we trawiem z fauny rogátemi/ 79. **1695.** Tráři řię že z Dyána cžářem poluiemy/ 82.

Ort: **1696.** A ... Láćińřkie/ które má [wóy znak náđ [obá/ kréřkę zgóřy/ ná doł wiedžiona. 1. **1697–9.** C troie: piéřw[řzé z Láćińřkim iedno/ iako nic: drugié z kréřká iako/ nić: trzecié z przydaním téy litery/ ž/ iako cželadž. 3. **1700–1.** 4 jak nr 1698. **1703.** Ořtatnie z kréřká albo z ogonem/ iako to/ vczynię. 5.

1704. 12 jak nr 1698. **1705.** dwoje także: i z timiż znaki/ 13. **1706.** O dwoje: ... drugié grub[że z znakiem 14. **1707.** 15 jak nr 1698. **1708.** 18 jak nr 1698. **1709.** ty obiedwie literze maią z [obą iakąs [pólność/ 18. **1710.** abo które tego potrzebuie: a /s/ aby się iuż z niego znacziło. 18. **1711.** 20 jak nr 1698. **1712-3.** 23 jak nr 1698. **1714-6.** Z/ kiedi ieft prepoftito nie łączić go z słowem/ ale ie różno kłaść/ iako/ z izby. 23. **1717.** 24 jak nr 846. KD

**p. spełna, stąd, zinađ, zniénagła, zni-
skąd, znowu, zobopólny, zowąd**

za tworząc wyrażenia z rzeczownikiem w dopełniaczu, oznacza czas, w którym się dzieje pewne wydarzenie – za pierwszego świata 62, pierwszych lat 391, dawnych lat 350, 380, dawniejszych 364, 490, tego świata 276, czasu 151, 171, 269, 312, za naszych, tych czasów 309, 402, dawnego wieku 274, jego, ich, naszego wieku 32, 393, 401, swojego wieka 456, żywota 144, 296, 466, ludzi 341, naszych ojców 192, 335, przodków naszych 310, mej pamięci 212, pół roka 343, świeża 279, zdrowia 153, nowego kwiata 145;

tworząc wyrażenia z biernikiem: wskazuje na przedmiot oceny, odpowiedzialności za działanie, uzasadnia postępowanie – za dobrodziejstwa, łaskę, sąsiedztwo (po)dziękować 52, 59, 295, 351, dać dzięki za dary 91, nagrody chcieć za swoje szkody 172, dostać za doczesny żywot cz. 249, za cześć poczytać sobie 247, 467, czołem za cześć 207, za przykład być wzięty 185, za postęпки być godnym zapłaty 452, za twoją dobrą wolą, za dobrą myśl być godnym cz. 168-9, za pobożność komuś coś odłożyć 183, służyć komuś kłaść za szczęście sobie 277, obrać za przyjaciela 42, za przyjaciół poczytać 382, za przyjaciół mieć 189, mieć za wygraną 443, za kochanie, za chęć poczytać 89, 415-6, za swoją chęć być skażon 177, zdradę odnieść za swą chęć 180, k. mieć za stracone 118, 223, za wszeteczne poczytać 157, za wdzięczne przyjąć 330, 431, za życzliwość i chęć odnosić 86, wdzięczność za życzliwość 117, za testament brać 339, ustawy mieć za pieśni 94, coś mieć za fraszkę 113, (149, 334), za plotkę 147, baśni 327, za niefortunę sądzić 256, za towar nie uchodzić

133, za śmiech komuś stanąć 44, za śmiech mieć 182, śmierć nam za jaje 116, 138, k. zostać mieć za lekkość sobie 170, za lekkość popaść mieć 429, wziąć coś za swoje posługi 255, za żal nie chodzić słowem 88, wstyd k. za słowa 93, za swoją radę wstydać się 51, mieć komuś za złe 273, coś za złe ma być poczytano 388, karać za złości 21, 300, coś sobie za niewczas poczytać 306, za staranie złe szczęście 198, coś mieć za podeżrzany 477, wziąć się, brać za krzywdę 60, 96, 209, 259, 313, stanąć za szkodę 284, za wzgardę obelżenie mieć 25, sława zła za chwalne sprawy 173, prośba za kadzidło ... niech za obiednią stanie 101-2, mieć za rzecz przystojną 421, prawdziwą 474, za rzecz prawdziwą twierdzić 357, zdać się za rzecz potrzebną 389, za rzeczy płone się nie ujmować 95, pokutować za grzech 311, za grzechy skarać 26, ofiar za grzech nie pragnąć 24, karać za wszeteczne sprawy 73, kaźni nie ująć za wszeteczności 70, sądzić k. za umarłą 160, za śmierć stanąć 428, wszystko za jedno 495, za to nieba dostąpić 470, nagrody nie wziąć za to 35, mieć za to 186, 397, 444, miłować za to 250, 412, za to panować 87, k. za to przymusić służyć 287, za to zabić 176, zacność w miłości za nic 134, nie za nic jest cnota 128, k. mieć za co 235, za co sławić 58, nagrodzić za co 271, za co dziękować 450, za co się wstydać 414, za nas odmierzyć winy 99, mieć za swe 191, za twe nie stać 130, nagroda, która za ich stanie 11, komuś odmierzyć, jako za ich 27;

wskazuje na przedmiot transakcji, rodzaj zapłaty, wdzięczności, wartość wymiany – coś za wszystkie woły będzie stało 41, kupić coś za drogie pieniądze 112, duszę za duszę przyjmować 161, k. za złote jabłko namienić 162, za księgi coś dać 193, za k., coś płacić 126, 295, nagrodę uczynić 316, wziąć coś za nagrodę 285, za wsadzenie (o roślinie) zapłata 221, k. za coś winem ani poić oliwą 174, dać komuś za troskliwe lata użyć świata 71, coś za czyjąś niecnotę 242, cz. chcieć za dary 244, za dobrodziejstwa 245, za kopę służyć 261, za podatek niewiele sprawić 403, za trunek wody dać i złoto 448, za wszystkie płatna być 230;

wskazuje na cel poczynañ i działań z nim związanych – za k. Boga prosić 54, za zdrowie

prosić 17, walczyć za nas 37–8, za wszyscy mówić, śpiewać 110–1, prosić *k.*, aby za wietszą częścią wyrok podał 315, za czyjś grosz się napić 188, za pożytek się jąć 337, kłaść komuś za powinność 420, coś podać wiekowi przyszłemu za swój właściwy wyraz 451, dać na swe miejsce *k.*, co by zań chciał umrzeć 288, (290), żywot zań chcieć położyć 289, za się żonę dać 291;

wskazuje na część ciała lub przedmiot wchodzący w ścisły kontakt z drugą osobą lub z przedmiotem – chwytać k. za boki 39, za gardło 195, za rękę wziąć (69), 438, za rękę wodzić 57, wziąć za pięść 432, ciągnąć za głowę 487, ramiona 488, pociągnąć za płaszcz 460, za trzewik zastępować 236, za łby chodzić 143, za nos wodzić 146, 211, za szyję uwiązać 304, wziąć za lec 457, za plusk uwiązać 475, porwać za federpusze 433, *jako przykłady z Ortografii* – za rękę 493, za cokolwiek 494, za co 141;

w kontekstach dotyczących układów: kobieta-mężczyzna lub par małżeńskich – za żonę dać 308, wziąć za żonę 434, 445, komuś, *k.* za żonę przyznać 454, za męża witać 440, wypchnąć *k.* za męża 121, iść za sąsiada 237, dać za miłego coś 439, 441;

wskazuje: na jakąś funkcję – za skałę i zamek stać 14, 50; *na rolę, szczególnie charakter k., cz.* – wziąć za wodza 253, wyznaczyć za pana 53, za pany 68, obrać, za świadka stać 18, za sędziego obrać 307, za syna wziąć 422, za przodki podawać 404, ująć za boga 331, za pogany mieć 419, przyjąć za przejednane 67, być za niewolnicę 254, przyjmować za wdzięczne 178, mienić za ojczyznę 150, za Słowaki mieć 407; *na zastępstwo k., cz. = zamiast k. cz.* – za *k.* się wstydzic 208, nie wstydać 49, niech za cię skacze ktoś 132, ręka czyjaś za nie moc czyniła 34, za fraszkę nie stanąć 124, próg przyjmować za łożę 214;

na miejsce, do którego skierowane jest działanie, stanowiące pewną granicę – siadać, sieść, posadzić za stół 8, 9, 127, 240, 262–3, 338, 447, nieść za okiennice 166, cisnąć, udać się, (po)lecieć, podać za morze 61, 100, 135, 187, 222, za wodę wziąć 356, za Dunaj zaprzedać 219, zabiec za Triony 228, za chmurę zająć 413, 417;

w oznaczeniach długości okresu, przedziału czasu: za krótkie lata 194, za długą bądź za krótką chwilę 266–7;

tworząc wyrażenia z rzeczownikami lub zamkiem w n a r z ę d n i k u: wskazuje kolejność, następstwo przestrzenne, czasowe, zwykle w wyrażeniach i zwrotach z czasownikami oznaczającymi ruch, przemieszczanie się lub zajmowaną ze względów wartościujących pozycję – za kimś, czymś iść, pójść 165, 248, 299, 317, 347, (355, 373), 435–6, 468, chodzić 66, 131, 190, 197, 238, 425, za czymś wychodzić 449, za kimś postępować 361, kłuszyć 342, *k.* za kimś puścić 424, za kimś biegać 217, przybieżec 322, pogonia za kimś 163, ze psy za kimś 303, orszaki za kimś 319, za kimś dwie pannie 426, za czymś biec 215, 326, pospieszyć 123, za przysciem *k.* jakoś się zwać 406, za czymś paść, upaść 20, 142, 472, cisnąć się za kimś 55, rzucić się 281, uciekać za kimś, czymś 40, za kimś się gotować 107, patrzeć 46, stać za kimś 156, plac mieć za czymś 446, tuż za kimś, czymś w tropy (224), 258, 278, 321, 430; za sobą ciągnąć 5, 109, 405, 486, wodzić, wieść 97, 120, 220, (231–4), 239, 280, włóczyć za sobą 179, potargnąć 392, widzieć tuż za sobą 378, odpoczywać raz i drugi, za trzecim się mieszać 352, za nami zatłumic 409, *cz.* będzie strzegł rodzaj za rodzajem 461, za muzyką ... obyczaj, za obyczajami i prawa 399, 400, za niedbalstwem przełożonych roście coś 396, (*o bałwanach morskich*) za duchem wstają 359, wały za wałmi pędzić 257, pójdzie noc za dniem 104, za Słońcem rój godzin się snuje 485, dzień za nocą płynie 29, przepaści siły jedna za drugą nurty swe złożyły 30, (*o konstelacjach*) wypadać za Niedźwiedziem w tropy 479, za ogonem Charta postępować 483, za żędłem Strzelec 478, Pies idzie za nim 480, za nią Wieloryb bieży 484, Wodnik za Kozorożcem 476, (481), 482; za początki temi do końca prowadzić 369, za lata nie będzie coś bez zapłaty 465, wstać za lata 354, 358, za czasem wyźrzeć 216, się pokazać 411, budować 344, mnożyć 140, cieszyć za czasem 90, obiecywać zesłać za czasem 78, 80, za czasem przeginać 84, poginać 336, się roztargnąć 410, płacić utraty 346, przestać 181, ustać 283, wylecieć 366, za czasów odwłokami 301;

wskaźuje miejsce z tyłu kogoś, czegoś, z przeciwnej strony, przy czymś – za stołem 76, 98, 108, 137, 210, stołkami 314, tarczą 139, 491, pawężą 125, siecią 2, siodłem 205, drzwiami 218, murem 375, płotem 464, las za kimś 368, za Dziwną 374, Tudem 377, jej stopami 275, uchem 437;

wskaźuje uzasadnienie postępowania, rację, motyw, a także sposób działania – za czyjąś pomocą coś czynić 6, (z)robić 353, 423, za godnością 363, 371, za swemi służbami zostać kimś 362, 370, za czyimś zdarzeniem 48, 349, urodą 158, 251, przyjaźnią 252, sprawą 268, 367, chęcią czyjąś 270, za obyczajów wzgardzeniem coś zrobić 394, za czyjąś pomocą zostać cało 16, za swoją siłą żywot zachować 33, za czyimś dozorem coś się dzieje 47, rozkazaniem 246, staraniem 272, znać coś 201, za łaską 383, zrządzeniem 77, coś za zgodą idzie 385, co za tym chodzi 264, przyjdzie za czyjąś radą 318, za pieniędzmi iść 395, iść za cz. pogodą 227, za pogodą coś widzieć 282, oko za kimś skłonić 105, za kimś się modlić 119, prosić za kimś 82, za kimś świadczyć 305, puścić pióro za kimś 372, coś uczynić za czyimś powodem 45, 63–4, 85, 225, 297, 360, za dowcipem ... być wziętym u k. 152, za postępkę k. godnym nie być 455, za sobą nieść 260, wołać za kimś 154–5, trzymać za dobrmi 3, za kimś podnieść rękę 7, się zmówić za ugodą 453, za nieprawdą się rzucić 43, ani oka skłaniać za hardemi 22, za wsze- teczniemi 23, za przebaczeniem czyimś cz. nie uczynić 471, za niewinnością k. wybawić 28, za czyjąś raną nie powstać 12, cierpieć nie za swoją winą 213, wojować za kimś 75, za ojcem patrzeć 365, tesknić za sądami 92, siedzieć za pokojem 302, cisnąć się za złotem 463, cz. za dzielnością dostać 329, za mę- stwem coś brać 333, za bojaźnią coś rościć 323, coś za sobą nieść (kazać) 384, 386, za przegraną znikać nagrody 458, za mieczem mózg przelać 459, za krewkością być wziętym do nieba 473, sądzić za czasy przyszłmi 469, za czym, tym coś się dzieje 74, 114, (136, 184), 204, 229, 292, (293, 398, 492), za bli- skością liter coś czynić 408, za jedną drogą 4, 65, 115;

jako partykuła tworzy wyrażenia o silnym zabarwieniu emocjonalnym – co za przyczyna

1, 175, zwada 442, korzyść 13, 462, szczęście 56, cuda 103, rozkosz 167, przysmaki 241, ceremonie 265, człowiek 199, bratowa 320, białogłowa 324, wiedźma 203, więzień 328, gość 489, rozum 348, oracyja 106, głos 206, żywot 159, niebezpieczeństwo 381, koń 325, fortel 122, sałata 129, długie spanie 148;

nawiaźuje do szerszego kontekstu – 10, 36, 81, 243, 294, 340, 418, w zdaniu rozwijającym – 15, 19, 31, 72, 79, 83, 164, 196, 200, 202, 226, 286, 345, 376, 379, 387, 390, 427;

r. za nią (:–ania) 155, za nie (:–anie) 21, 126, za co (:ná co) 141, za ty (:zapłaty) 452, za láty (:zapłaty) 465;

w p. 106, 259–265, 379–424, 492–5.

Ps: 1. CO za przyczyną tego zamię[za-
nia?] 2,1. 2. Czyha (zły człowiek)/ iakoby
porwał nędzniká zdrádnie/ ... Leży za śięćią/
ze go nie znać przy ziemi/ 10,29. 3. Przeto
przyidzie ná nie trwogá/ Gdy vyźrzą oczymá
[wými/ Ze pan trzyma za dobrmi.] 14,20. 4.
Goniłem nieprzyjaćielá/ y dogoniłem/ Chćia-
łem go za iedną drógá [tłumić/ [tłumiłem.]
18,74. 5. Ale porzádek/ y ozdóbá rzeczy/ Nie-
ták za [obá ciągná wzrok człowieczy/ Iáko
poboźny zakon páń[ki ... Dużę náwráca/ 19,
30. 6. PAnie/ za twoią záwždy pomocą Król
bije/ Nieprzyjaćielá [wégo: 21,1. 7. Smierć
przed oczymá/ y nieznośné męki/ A niemá[z/
ktoby za mná podniósł ręki./ 22,32. 8. Bo-
gacze ziem[cy za [tól iego śiędá/ 22,77. 9.
Twój pręt/ o pánie/ ... W niebespieczeń[stwie
obroná moiá./ Po[ádzileś mię za [tól kofztow-
ny:/ 23,13. 10. DO ćiebie/pánie/ wzdycha [er-
ce moie/ W tobiem położył ia vfánie [woie:/
Za co niech w[tydu/ y zálo[nych/ profzę/ ...
śmiéchów nie odno[zę./ 25,3. 11. Którzy ię-
zykiem chęć opowiadáią/ Sercem zdradzáią./
Zápłác im wedla ich vczynków/ pánie/ Vczyn
nagrodę/ która za ich [tánie./ 28,14. 12. Przeto
ie zni[zczy[z: á za twoią ráná/ Iuż nie po-
w[řtáná./ 28,19. 13. Cózem ia miał poczáć
[obie/ Iedno głos podnieść ku tobie?/ Co za
korzyść/ mocny Boże/ Mego zginiénia być mo-
že?/ 30,27. 14. Weźmi mię w [wá obronę/
niezwalczony pánie/ A to za twárdá [kále/ y
zamek mi [tánie./ 31,6. 15. Okaz [wé miłó-
sierdzié w tym vći[ku moim./ Niechay za to/

Boże mój/ w[tydu nie odno[ze/ Ze cię w [wych doległościach o ratunek pro[ze. | 31,39. **16.** By dobrze ziemię morze zálác chciáło/ Zá twą pomocą on zo[stanie cáto. | 32,20. **17.** A iam/ w ich zły czas/ w parcie ... Chodził: y/ po[zczać/ páná zá ich zdrowie/ Prosił v[stáwnie. | 35,38. **18-9.** ZYwot niepobożného zá świádká mi [toi/ Ze on o Bogu niewié/ áni [ye go boi/ Więc ie[zcze w [wychze złościach [obie pochlébuie/ Zá co Bożá/ y ludzká nienawiść zy[kuie. | 36,1,4. **20.** Bo ci ledá w dzień ták vpádná [nádnie/ Iáko zá kosą trawá prętko(!) pádnie. | 37,4. **21.** Wyznam [woie złości: [tu[znie mié/ mój pánie/ Náwiédzác racyz[/ y kárác zá nie. | 38,36. **22-3.** Błogo[stáwiony człowiek/ y fortunny żywie/ Który ma v[ność w pánu prawdziwie. Ze áni oká [wego [kłonił zá hárdémi. | Ani [ye vdał zá w[zetecznými. | 40,15-6. **24.** Ofiar zá grzech nie prágnie[/: 40,21. **25.** niech [ye iáwnie w[tydza/ Którzy nie[zcześnie mé rádži widza. | Boday zá moie wzgárdę obelżenie mieli/ 40,45. **26.** Znáć (powiáda) że go pan zá grzechy chce [kárác: | 41,21. **27.** Owa im téz odmierzé/ iáko zá ich [tanie. | 41,30. **28.** á [tąd znam/ ze mié liczy[[woim/ Ze[mié nieprzyjaciólom nie dáł w po[smiéch moim. | Ale[zá niewinnością moią mié wybáwił/ 41, 33. **29.** Niechay Bóg Izráel[ki ná w[zy[tek świát [tynie/ Poki kólom(!) niemylnym dzień zá nocą plynie. | 41,36. **30.** Ná huk twych progów/ w[zech przepási siły/ Iedná zá drugá nurty [wé złożyły: | 42,26. **31.** Niech twéy pomocy/ pánie/ ... Swiá[to prawdziwé w[stanie/ Zá którym y ia póyde/ 43,15. **32.** Oycowie ie[zcze ná[zy nam opowiadáli/ Spráwy twéy dziwnéy mocy/ ... Co[ty poczynał zá ich wieku dawniey[zégo. | 44,4. **33-4.** Nie przez miecz bowiem ziemié ták piéknéy do[stáli/ Ani zá [woiá siłą żywot záchowali. | Twoiá ręká/ y twoiá zá nie moc czyniá/ Y oná zwykła lá[ká/ 44,8,9. **35.** Záprzeda[es nas lud [wóy práwie nie bogato/ Abowieme[nagrody žadnéy nie w[ziáł zá to. | 44,28. **36.** Prawdá/ y ludzko[ć/ twóy wóz niech [práwuie/ A [práwiedliwo[ć wódzámi [záfuie: | Zá tych powodem/ o królu cnotliwy/ Będziefz poczynał ręká [woiá d[ziwy. | 45,15. **37.** Bóg Abrá[mow z námi w[zędzie. | Y ten walczyc zá nas będzie. | 46,28. **38.** Ps 46,44 jak nr 37. **39.** á p[ircháli: á [trách wielko-

oki/ W tył náciéráiac/ chwytá[ie zá boki. | 48,12. **40.** Bo go [mierć [roga ze w[zy[tkiego zwlecze/ A cze[ć ob[udna zá du[żá w[iecze. | 49,48. **41.** Ofiára v mnie nawdziéczniey[za/ chwa[á: | Tá mnie zá w[zy[tki wo[ý będzie [tá- [lá/ 50,66. **42.** Ale ty ná mié iedziefz/ które- gom ia z wielá | Obrá[[obie/ y záw[ždy miá[zá przyjaciela. | 55,27. **43.** Rękómá ludziom krzywde odwa[żáia: | Zle ná świát pádli/ ták bogiem wzgárd[ili/ A zá nieprawdá zaráz [ye rzucili. | 58,8. **44.** Ale w[zy[tká tá gro[żbá zá [miech tobie [tanie/ 59,17. **45.** Do pomoz(!) nam w trudno[ściach ná[zych/ ... Bo[ze: | ... Zá twym powodem [erce [ye nam wróci/ 60,27. **46.** W [ieniu twych [krzyde[/ ... v[zié rado[ści. | Zá tobá w[zędzy pátrza du[żá moiá/ 63,19. **47.** Ty wwe[fa[[z rány [wit pozorny/ ... Zá twym dozorem wilgo[ci do[stáie/ Obfite[ý žiemi 65,33. **48.** Zá twym zdarzeniem máia co [piéwáć vcz[íwé[Pánienki/ 68,27. **49.** Niechay [ye/ mocny pánie/ zá mié nie w[tydiáia/ Którzy ná twoie[pomoc czekáia. | 69,13. **50.** 71,6 jak nr 14. **51.** Ale nád ich nádzieie[chciéy mié porátowáć/ Aby zá [woie[rádę w[tydáć [ye mu[sieli/ A hánbę ze mnie zdié[á ná [obie widzieli. | 71,25. **52.** V[ta[moie/ iézyk mój będzie [ye rádowá[/ Będzie zá dobrodziefstwá obfite[dziékwowá[. | 71,50. **53.** Tego/ vpádz[zy na [wé koláná/ Wyzna gorácy Murzyn zá páná: | 72,26. **54.** Przed[łuzy mu (królowi) pan tedy żywotá/ Y Aráb[kiego nábierze zlotá. | Bédá za[w[zy[cy bogá pro[si[/ 72,43. **55.** Swá w[zeteczno[ciá y niebá [iegáia/ Iézykiem [tanu káždégo ru[záia: | Niebáczni lud[że [ifná [ye zá nimi/ 73,19. **56.** Oto [li lud[że co zá [zcze[ćie máia/ 73,23. **57.** Ty[mié z lá[ki [wéy [am zá rękę wod[ził. | 73,50. **58.** Y bédę záw[ždy miá[cié zá co [táwić/ 73,61. **59.** Nieday/ áby vpádlý w[tyd odnió[st ná [obie/ Ow[zem mógl zá twá lá[kę podziékwowáć tobie. | 74,44. **60.** W[ta[pánie/ á we[źmi [ye zá [wá krzywde: 74,45. **61.** Tám pokru[ży[ł tarcze/ miecze/ zbroie/ A zá morze krwáwé [ifná[ł boie. | 76,6. **62.** Przychod[ży[ły mi ná my[śl dáwniey[zé látá/ Co dla [wych zá piérw[zégo pan czyni[ł świátá. | 77,10. **63-4.** Przewiód[es/ iáko [tádo/ zá Moyze[zowym/ Y zá powodem/ lud [wóy/ Aaronowym. | 77,43-4. **65.** Obróci[li [ye ná zad/ iáko łuk zdrádlivy/ Zá nag[łym wyciágnionéy [pádániem ciéciwy. | 78,106. **66.**

Więc Dawidá/ co teraz zá owcami chodził/ Obráł królem/ 78,129. **67.** Przyimi nas zá przeiednáné./ 79,36. **68.** W rychle bych był ich w[z]y[tki] okrócił/ Przećiwniki/ y obrócił/ Rękę [woię ná [profné] pogány:/ Zeby muśieli zá pány/ Wyznáć byli wierné [ługi] moie/ 81, 42. **69.** Oto/ wźiaw[z]y [ye zá ręce] [pótecznie/ Prawdá/ y miłość] po polách be[spiecznie] Chodzã: 85,25. **70.** Onić kaźni nie wyda zá [wé] w[z]eteczności/ 89,57. **71.** Day nam zá tro[kliwé] látá/ We[sołógo] wżyc[ie] [świátá:] 90,53. **72.** Státieczność iego/ tarcz/ y puklérz mocny:/ Zá którym [stoiąc/ ná] żaden [trách] nocny/ ... áni dbay ná [trzały/ 91,10. **73.** Kto [świát] karze zá iego w[z]eteczne [sprawy/ 94,17. **74.** Szczęśliwy/ ktorego ty vcznie[m] [wym] liczy[z/ Boże wieczny/ ... Táki w pow[zechną] trwo[ge] pokóy vczuie/ Záčzym niepobożnému dó[ł] [ye] gotuie./ 94,24. **75.** Okazał/ co mo[że] boiem/ Woiuiać zá ludem [woiem:/ 98,10. **76.** A ia/ miá[sto] chlébá/ [zczerým] żyw popiolem/ Y [zy] żywé pije siedząc zá [wym] [tolem./ 102,24. **77.** Tyś niebo/ iáko namiot/ rozbił ręká [woia/ Ná[n] nim wody zá twoim rozrządzeniem [toia./ 104,6. **78.** w czym ná czás wieczny Izráhelá vpewnił/ w [łowie] [státeczny:/ Obieciuać zá czá[sem] kray dziwnie śliczny/ Chánánéy[ki] podác 105,19. **79.** Duch pán[ki] go wyswiadczył/ ze w nim okazał/ Dar táki/ zá którym król puśćić go kazał./ 105,38. **80.** Aż Moyze[zá/ z] Aro-nem pan/ [wé] po[stáncé/ Zá] czá[sem] zestał miedzy hárdé poháncé./ 105,50. **81.** A z grádem nie[ł]ychány wicher ogni[ty]./ Záčzym w[zytki] winnice opu[ł]to[zały/ 105,63. **82.** Chciał ié koniecznie zgubić: by był z drugiéy [strony] Moyze[z/ wybrány] pán[ki/ nie] prośił zá niémi/ 106,51. **83.** Niechayże wielką iego dobroć wyznawáia/ ... Którzy zá to/ że wiek [swóy] niemiernie trawili ... Ci do páná wołáli: á pan w ich frá[unku] Prędkiego [mutnym] dodał rátkunku./ 107,33. **84.** Pan zdárzył/ że y [jami] wnet [ye] rozrodźili/ Za czá[sem] przeginęli/ war. 107,77. **85.** Zá twym powodem [erce] [ye] nam wróci/ 108,27. **86.** To zá [woię] życzliwość/ y chęć odno[ze]./ Nie [ciez/] pánie/ złych ludzi/ 109,7. **87.** Niechayże mu téz zá to Tyran pánue/ 109,13. **88.** Przyśia[ł] pan/ á zá iego žal nie chodzi [łowem:/ 110,13. **89.** SZczęśliwy człowiek prawdziwie/ Kto w boiáźni pán[kiéy] żywie:/ A iego ma ro[kazánié] Zá

o[oblivé] kochánié./ 112,4. **90.** Ten (*Bóg*) mać nieplódná/ y ziętá tro[kámi/ Lubémi] [ciez]y zá czá[sem] [dziatkámi./ 113,16. **91.** Iákiéż ia tedy tobie/ pánie/ dáć mam dzięki/ Zá té ták [zczodré] dáry twéy ręki?/ 116,30. **92.** Du[ż]á moia wiecznie te[łkni] zá [sądami] twemi./ 119, 20. **93.** Twé [łowá] królom powiadam/ á nie w[łtyd] mié zá nie./ 119,46. **94.** Tarnę w[zytek/ ná] przestępcę pát[raz]c [łtaw] twoich/ Które v mnie [sá] zá [pieśni/ dokąd] tu lat moich./ 119,54. **95.** Pośi[ł](!) mié niech [ye] zá rzeczy p[łone] nie vymuię./ 119,116. **96.** A bierz [ye] zá krzywdę [woię: twóy] zakon zgwałcony./ 119,126. **97.** A kto ná dródze niepobożnych [tánie/ Niech] wiedzion będzie zá niepoboż-némi/ 125,15. **98.** Oyciec siędzie zá [wym] [łolem/ A] [dziateczki] [toia] kołem./ 128,13. **99.** Szczęśliwy/ któryć zá nas odmierzy twé winy/ 137,19. **100.** A lotem zá o[łtánie] vdam [ye] morze./ 139,18. **101–2.** Prośbá zá ká[žd]ido/ rąk [złóżeńi/ pánie/ Niech]ci zá wieczorná [dziś] obiédniá [tánie./ 141,3,4. **103.** Coś ty zá cudá czyni[ł] 143,15. **104.** A w[zelka] żywa du[ż]á imię święté twoie/ Wielbić będzie: ták długo/ póki nieodmiennym/ Kołem p[óy]dzie gwiazd[zi]sta noc zá [świátłem] [dziennym./ 145,40. **105.** Nie pát[ra] on ná [dzielność] wypráwnych koni/ Ani oká zá chypkim [zérmiérzem] [kłoni./ 147,20. **106.** niewiem co za oracyá poslowie na witanu Seym, *LFogel* 2.

Tr: **107.** Nie [lza/ nie] [lza/ iedno] [ye] zá tobá (*Orszuleczko*) gotowáć/ 3,11. **108.** Ani zá twym wdzięcznym [łolem] miey[sá] zásięde./ 6,15. **109.** Nie[zczeńé] ochędó[łtwo/] [żałófné] vbiory/ ... Po co mé [mutné] oczy zá [soba] [ciągniećie?/ 7,3. **110–1.** Tyś zá w[zytki] mówiá/ zá w[zytki] [spiewałá/ 8,5. **112.** KVpićby cię mądrości zá drogié pieniądze/ 9,1. **113.** Ty (*mądrości*) w[zytki] rzeczy ludzkie ma[sz] zá frá[zkę] [sobie/ 9,7. **114.** Máte poćiechy pláć wielkim zálem [woim/ Zá] tym nieodpowiednym p[ó]żegnánim twoim./ 13,4. **115.** Zeby tám [mutny] człowiek iuż nic nie vprośi[ł]: Cóz temu rzéc? więc támże iuż zá iedną drógá/ Zo[łtáć/ á] z du[ż]á záraz zewléc tro[škę] [roga./ 14,17. **116.** A póki wełny [kapéy] przádce s[łtáie/ Smerc] nam zá iáie./ 16,16. **117.** Kiedy po nas wdzięczności/ Nieuzna[ł/ Pánie/ zá] twé [życzliwości./ 18,8. **118.** Czyli nas iuż

vmárlé mácie zá [tráconé?] 19,25. **119.** Ale między Anioły/ y duchy wiecznémi/ Iáko wdzięczna iutrzenká (*Orszuleczka*) świećci:| á za [swémi] Rodzicámi [ye modli 19,36. **120.** Słońce nam zázwdy świećci/ dzień nigdy niezchodzi/ Ani zá [obą nocy niewidoméy wodzi.] 19,74. **121.** Wypchną drugą zá mężá ledá iáko z domu/ A máietność zoftánie [am to bóg wié komu.] 19,95. **122.** A czás co ma zá fortél? 19,149. **123.** Y TYS HANNO ZA SIOSTRA PREDKO POSPIESZYLA *EpH.*

Fr: **124.** FRASZKI tym xiążkom dzieia: kto [ye puści ná nie| V[czypliwym ięzykiem/ za frázkę nie [tanie.] *ded.* **125.** Próžno tedy no[ze] zbroie/| Próžno zá páwęzą [toię.] 1,8,20. **126.** Muzyká będzie/ pieśni tež doftánie/ A ktemu plăćci niepotrzebá zá nie.| 1,10,8. **127.** Przeto śiádz zá [tól/ 1,10,11. **128.** Godności trzebá nie zánic tu cnotá/ (*wspak:* Cnotá tu zánic nie trzebá godności) 1,14,3. **129.** CO to zá [šátá rána| Rózyńkami po[ypána?] Chmiél 1,20,1. **130.** Z Zalem y z pláczem/ ácz zá twé nieftoi/| Mój dobry Kosie/ towarzy[ze twoi] W ten grób twé ciáło vmárlé włożyli/ 1,31,1. **131.** Smierć zá człowiekiem ná [wzelki czás chodzi/ 1,31,5. **132.** Zázwdy ráczéy [zukay zgody/| Niech zá cię [kacze kto młotem dobrze robi (*oczekiwane:* młody).| 1,37,16. **133.** Wiédze co ma[ż czynić z [obą/| Bo liši ogon zá (*oczekiwane:* toba) towar nieuchodzi.| 1,37,22. **134.** Zacność w miłości zánic/ frázká oby- czáie/ 1,40,3. **135.** Kledy Zorawie polecá zá morze/| Niebyway czę[fto/ Páwełku/ ná dworze:] 1,48,1. **136.** Zá piiánicámi. 1,57,tyt. **137.** Białychglów młodych/ y pánów niemálo/| Zá iednym [tolem po[po]tu siedziálo.| 1,58,4. **138.** Tu zachodny wiátr powiéwa/| Tu [łowik przy- jemnie spiéwa.| Ale to [wzytko zá iáie/| Kiedy Hanny niedo[ftáie.] 1,62,7. **139.** Dziś ledá żydá z workiem pieprzu wołá:| Nie dziw/ że rzadko zá tarczami kołá.| 1,66,12. **140.** Ze się czło- wiek obaczy: á co mu dziś miło/| To mu będzie zá czásem [wtyd w oczu mnoziło.] 1,78,4. **141.** A kiedy będzie[ż miał pogodę ná co/| Lápay iéy z przodku/ z tyłu niéma[ż zá co.] 1,86,4. **142.** Ale nie trwála ro[ko[ż ná tym świećci/| Vpádnie iáko kwiát zá ko[řá lećie.] 1,94,6. **143.** Pánie/ godnoli/ niech tę ro[ko[ż z toba] czuie/| Niech drudzy zá [by chodzą/ á ia się dziwuie.] 1,101,12. **144.** WSzyscy ludzie/ którzy cię

zá żywotá ználi/| Siłá o twych pieniąd[żach/| Sobiechu trzymáli.] 2,5,1. **145.** Rwi/ páнно/ rózá zá nowego kwiátá/ 2,8,5. **146.** Ie[li pra- wdziwie/ czy mówią omylnie/| Ze biátegtowy ná to się ćwiczyły/| Aby nas zá nos pro[řtáki wodziły.] 2,13,6. **147.** Więc kotá niechce[ż/ á chce[ż ciągnáć kotkę/| Wierę cię ludzie będą mieć zá plotkę.] 2,14,4. **148.** A mój dobry Kápellan ná ono [iáianie/| Ie[czem ci się dziś niek[łádl/ co zá długie [pánie?] 2,19,6. **149.** Zá frá[zkę práwie [tánie mój rozum przy iego.] 2,22,4. **150.** Nie z Me[řfany/ nie z Argu tu zapáśnik [toię/| Spártę [ławną ia miénię zá oyczynę [woie.] 2,24,2. **151.** Ty będzie[ż wczás do tego/ á dokádeš młody/| Vziy swiátá zá czá[řu/ y piéknéy [wobody.] 2,26,6. **152.** Iendrzéy B[řicki ... Który/ ácz nie w máietnym domu vrodzony/| Iednák zá dow[ćipem [wym/ którym go był hoynie/| Bóg obdárzy/ ... Był w[zié]tym v [w]zech ludzi: 2,27,5. **153.** ANna z Pilce ... w tym grobie/| Leży/ który zá zdrowia gotowála [obie:] 2,28,4. **154-5.** Woytku/ zied- nay się ztá pániá/| Niech niewoła zá toba/ áni téz ty zá niá. 2,40,2. **156.** A [řugá [toię zá nim/ przypátrzcie się/ pánie/| Widzi mi się/ ze/ [wádzbił/ [toi tá]m ná [ciánie.] 2,43,5. **157.** FRá[řki/ zá [w]zeteczne was ludzie poczytáia/| Y dla tego was pewnie vwála[řyc máia.] 2, 44,1. **158.** BArto[řu [řy[řy/ á z Hi[řpáń[řka brodá/| Godzien by [á]ki zá [woiá vrodá.] 2, 45,2. **159.** CO bez prziiációl zá żywot? wié- zienié.] 2,48,1. **160.** Nie [á]dz mié zá vmárlá/ gošćiu mój ... Spiéwaczki Mythileń[řkiéy 2, 54,1. **161.** BY bóg du[ř]ę zá du[ř]ę chciá od nas przyjmowáć/ ... Dá[ř]á bych by[ř]á [w]zytko/ m[ř]u mój/ 2,68,1. **162-3.** Wáżył się przed tym Parys przez morze zéglowáć/| Dla na- dobnéy Heleny/ którą iemu by[ř]á/| Zá zloté iáb[ř]ko piékná Venus námiéni[ř]á. Niedbał cho- cia pogonia miá[ř]á być zá niémi/ 2,74,4,5. **164.** A zát[ř]umćie mój po[ř]t[ř]pek brzytki:| Zá który się długo [w]tydáć mu[ř]z[ę:] 2,76,5. **165.** Ale ie[ř]cze był tego bytu zniá nie v[ř]y[ř].| V[ř]- rzaw[ř]y po[ř]zed[ř] ná zad: błazen zá nim z lochu/ 2,82,5. **166.** Pewnie[ř]za tu [ř]wierzyná/ g[ř]dzie pe[ř]né piwnice/| Albo g[ř]dzie p[ř]czo[ř]y no[ř]zá miód zá okiennice.] 2,84,4. **167.** Co zá ro[ko[ř] ma[ř] mie[ř]zkáć w [ř]uchych košćiách moich? 2,94,13. **167a.** NIemam ci zaccz dziékwowáć/ mój miły doktorze/ 2,96,1. **168-9.** ZA twoie dobrá wo-

la/ którąś w domu ... Závždy okázovála/ An-
no/ gościom twoim/ Zá dobrá mysl/ y oné ...
biésiády/ Godnábyś przetrvác bylá trzyřto-
letné džiády:| 2,98,1. **170.** To/ iz przodków
[wych zořtác/ mařz zá lekkosć [obie/ 2,99,12.
171. A pářtérz/ multánki pod płařz kriiać
zá czá[řu/ Wraca byřđo ku domowi 2,100,9.
172. bo iáko nagrody/ Od téy (ojczyzny)/ od
któréy wřzytko/ chćić zá [woie [zkody?| 2,
102,8. **173.** Tákam bylá: ále mysl różna od
téy řawy/ Która mię zła podkáta(!) zá mé
chwálné řpráwy.| 3,3,4. **174.** gościu/ ... y dzban
w řimnéy wodźie/ Tym wdźięcznieyřzy/ że řie-
dźi[z y řam przy nim wchłódzie:| Ani mię zá
to winem/ áni póy oliwá:| 3,6,5. **175.** Co
mnimařz téy przygody nagłéy zá przyczyná?
3,7,3. **176–7.** A ty mię zá to zábiy/ o roz-
bóycá řrogi/ Aby nietylko Orphéus wyřławiá-
iać bogi/ Był piorunem trozęby m zwyřoká
przerázon/ Ale y ia od ćiebie zá řwoię chęć
řkázon.| 3,10,7,10. **178.** A ieřli v Chironá
cni bohátirowie/ Przyymowáli zá wdźięczne
wieczerzá vbogá:| 3,14,9. **179.** Owa prořto
będziećie zemnie mieć Chironá/ Tylko że ia
niewłóczę zá řobá ogoná.| 3,14,16. **180.** A bóg
pomřci niecnoty/ y řałęřnéy zdrády/ Którař
odnióř zá řwá chęć řwieřymi przykłády.|
3,20,4. **181.** Czyř ludźi nieznał? czyř ták
rozumiał/ nieboże/ Ze ... albo wář miał zá
czářem przeřtác řwego iádu.| 3,20,8. **182.** PO
co wy Haereticy w kořciele bywáćie?| Kiedy
ceremonie zá řmiech řobie maćie.| 3,22,2.
183. Sam zdrów być prágne/ á ten ģięřki
wrzód połóżyć/ Pánie/ zá mą pobořnoř chćięy
mi to odłóżyć.| 3,30,26. **184.** ZA twem dłu-
giem kazániem/ Xięże ... Gody chćiał mieć
gořpodarz: ále go náđzieiař Omyliłá: 3,61,1.
185. Ten mármór řwiętoqliwy zámyka ... Zo-
řfiá Bonarównę: któréy řywot řwięty/ Godźień/
áby wřzem pániom zá przykład był wźięty.|
3,66,4. **186.** Pókiř ná řwiećie byłá/ ... mam
zá to żeř znałá/ Moię vprzęymosć/ y chęć
řczérá przećiw řobie:| 3,71,4. **187.** Iużeř le-
ćiał zá morze/ Gařko/ 3,79,5. **188.** á gořpo-
darz baczy/ Ze mu do řony zwiořtem řlis przy-
miérzáć raczy./ Da pokoy: zá gořćiów grořz
miło mu řię nápić/ 3,86,7. **189.** Ledwe par
kilka w dźieiach opiřano/ Któré zá práwe
przyiaćioły miano.| Pij 1,16. **190.** Peřna prze
zdrowie. ... Prze Królowéy: wřtác řię godźi/

Y wypić: tá zá tą chodźi.| Pij 2,6. **191.** Piy
ty przećie: dźiękuię iáko pánu tobie:| Mało
iuź niemam zá řwé/ á ćłowiek řię boi/ By
řłówkie m nie wylećiał/ Pij 3,3. **192.** Piy ty
Włódárzu/ y mów cóć řię będzieř zdáło/ Prořto/
iáko zá nářzych oyców więc bywáło.| Pij 3,6.
Pieř: **193.** by kto nie mniémał (řrách to
bowiem tęgi)| Ze zá to (księgi) trzebá co dáć.
wřzyřcy dármo mięćie:| k. tyt. **194.** Moca
wiele řwiátá/ Wźiał zá króćkie látá/ Król Má-
cedonřki: 1,5,14. **195.** Więc řmierć nieuzy-
ta/ Tá zá gárdło chwyta/ Bogáté pány/ iáko
prořte řługi/ 1,5,22. **196.** Tuź z Alexándrem
Sigmunt: zá którégo/ Polřká zákwitłá/ 1,10,
54. **197.** Przeřtan téz kiedy zá máćierzá cho-
dźić/ Iuź řię ty možeř męřowi przygodźić.
1,11,11. **198.** Kto drugi ma bez prace/ o co
řnáđź dbał máło/ A mnie zá mé řtáránie złé
řczęřćie potkáło.| 1,12,8. **199.** Niewieřm co
zá zły ćłowiek oberwał iágody.| 1,12,14. **200.**
Niechay nieřchodźi cáto/ Coć řye do rąk do-
řtáło:| Zá to co ma być/ řaden ći nie řłubi.|
1,14,16. **201.** Nie zá řtárániem/ áni prze mą
řpráwe/ Miłá/ po tobie znam táką pořtáwe:|
1,15,1. **202.** Nie dawné czářy/ gdy mię po-
czytano/ W licbę řortunnych/ y zá tego mia-
no/ Który móğ wřzyřtko otrzymáć v ćiebie/
1,15,10. **203.** Stráćilem wřzyřtko zaráz y z
náđzieia:| Nie wiem co mię zá Wiedźmá ofy-
páłá/ 1,15,15. **204.** Ten dobrá řlawá neda
napřzd nikomu:| Zá tym przyiaćioł więćie:
1,16,9. **205.** Ná okřęřli budowny/ ná kónli
wřiędzie/ Trořká w okřęćie/ trořká zá řiodlem
będzie.| 1,16,28. **206.** SLónce iuź pářdo/ ćie-
na noc náđchodźi/ Niewieřm co zá głos vřzu-
mych dochodźi:| 1,17,2. **207.** CZótem zá czeřć/
řákáwy móy pánie řářiedzie:| 1,18,1. **208.**
Bo řáćno zliczyř pod oczymá kárby/ Tego
niezetrá y wenećkie řárby:| Áž řye zá ćię wřty-
dę/ Gdy ćię w tancu widzę:| 1,19,17. **209.**
Tyř řye vbrałá prawie wedle řwiátá/ A to zá
krzywdę biorá twoie látá.| 1,19,24. **210.**
Cudnięći będzieř prařć kadźieł/ niź w wien-
cu/ Siedzieć zá řłótem/ 1,19,32. **211.** Zem
řye dał zá nos wodźić czás ták bárzo długi/
1,23,7. **212.** Co tu zá méy pámięći powrozów
řtárgano/ 1,25,9. **213.** To nie táyna/ że ćier-
pię nie zá řwoiá winá:| 1,25,13. **214.** Y iuź
mię noćłęg potkáć vććiwřzy nie može/ A ten
řimny próg muřzę przyymowáć zá řože?|

1,25,32. **215.** Teraz ná [czę[néy ręce v drugiego leży/ A moiá prózna mowá przecz zá wiátry bieży:] 1,25,42. **216.** A kiedy [ye iuz prawie do[yc z[tało] Páń[kiému gniewu/ potro[ze [padało] Wielkiego morzá: áz zá czá[em [kály] Z wody wy[rzály.] 2,1,43. **217.** Niech mié wilcy nie [tucháia/ Lá[fy zá m[na nie bie[áia.] 2,2,3. **218.** W Twárdéy kámiennéy wiezy/ y zá troi[tém] Drzwiámi siedzac Dánáe 2,4,1. **219.** Iedny zá Dunay Turkóm záprzedano/ Drugié do Hordy dálekiéy zágnano:] 2,5,9. **220.** Ze áni pá[terz nád owcámi chod[zi/ Ani ostro[żnych p[ów zá [obá wod[zi.] 2,5,20. **221.** Gd[zie go[podár[kiéy głowy] Od gorácego látá] Bróni lift: zá w[á[denié przijemna zapláta.] 2,7,8. **222.** bo twé (*lutni*) wd[ziéczn[e [tróny] Cie[za vmy[st trapióny:] A tro[ki nieu[pióné] Prédkim wiátróm podáia zá morze czerwóné.] 2,7,12. **223.** Ty nie miéy zá [tráconé/ Co mo[że by[wróconé:] 2,9,25. **224.** Iáko cién nieod[stępný ciá[á ná[zláduie/ Ták zá cnotá w téz tropy zazdro[st postępuie.] 2,12,4. **225.** Po[lock przy[zedł/ Zá powodem [czę[stliwego] Stephána Króla Pol[kiého.] 2,13,39. **226.** y dzban ofu[zony] Stał chwilę/ zá czym cié[zył twóy rym drogi/ D[ziéwki niebo[gi.] 2,18,23. **227.** Id[ż gd[zie cié nogi/ y wiátry powiodá] Zá tá zyczliwéy émy nocnéy pogoda:] 2,18,50. **228.** Pu[sté brz[egi náwied[ze Bo[phora huczného/ ... Muzóm po[święcony] Ptak/ y polá zábieg[te zá [imné triony.] 2,24,16.

Sob. **229.** Co rok [táb[ze vrodzáie/ A z[á drogo[st zá tym w[taie.] 1,28. **230.** Owa nayd[zie[ż y w tym rz[edzie/ Co[zá w[zytki p[atná b[edzie.] 2,24. **231–2.** Zámna/ zámna piékn[e ko[ó] 2,32. **233–4.** 3,1 jak nr 231–2. **235.** T[ę nadziei[ę mam o tobie/ Ze mié téz ma[ż zá co [obie:] 4,14. **236.** Nié mam przed Szymkiem pokoiá:] Zá trzewik mi zá[st[epuie/ A powiáda/ že mi[uiie.] 5,3. **237.** Y którazby nie [z[á rádá/ Zá ták g[ádkiego [á[siádá?] 5,13. **238.** Y pá[sterze chodzac zá niém/ Budzá lá[fy [woim grániém.] 6,7. **239.** Niech zá tobá [mycz p[ow wod[ze.] 7,20. **240.** Siáday zá [t[ó]l i[estli[š g[ódzien/ 9,29. **241.** Niewi[é[ż królu/ niewi[é[ż iáki] Obiad/ y co zá przy[máki/ Ná tywym [tole: 9,34. **242.** Co[zá [ye zdádzá t[ę potráwy?] To zá twá niecnot[ę tobie/ Zdraycá móy/ 9,43. **243.** A [am pá[terz siedzac w ch[óldzie/ Gra ... Zá tym [pr[ętna go[podyni/

O wiecz[erz[éy pilno[st czyni:] 12,45. **244–5.** CZego chce[ż od nas pánie/ zá twé hoyné dáry?] CZego zá dobrod[zietywá/ kt[óрым nié má[ż miáry?] *Czego* 1, 2. **246.** Zá twóim ro[kazániém w brzegách morze [toi/ *Czego* 13.

247. Zá cze[st wiécy/ ni[ż lekko[st/ poczytał to [obie/ Ludzko[st ... okázá[*Tarn* 37. **248.** CZego nie czyni[ł Orpheus/ ... Szedł zá niá y do piek[á:] *Tarn* 87. **249.** Teraz w por[cie be[spiecznym sied[ze bez k[ópotá/ Do[sta[em zá docze[ny wieczného żywotá:] *Tarn* 150. **250.** Mnie[š iuz do[yc vczyni[ł/ nie tylko żywemu:] Ale y zmárym ko[stióm/ kt[óré chu[twá czuia/ A zá to niechay cié B[óg/ y lud[zie mi[uiá.] *Tarn* 168. **251.** Nie d[ziwuié [ye Pá[no zacného rodzáiu/ Ze[[ye ten go[st podoba[ł ... Godzien by[ł zá vrodá [woiá/ Tytonowé/ Godzien by[ł miey[ce zá[sié[st Endymionowé.] *Pam* 35. **252.** A zá przyiá[znia wiátrów y dobr[éy pogody/ Wy[siáde[š na brz[eg Pru[ki/ *Pam* 111. **253.** Ten z [w[éy dawn[éy ná[dzieie/ ... W[ziá[ł cié zá w[ódzá [obie: *Pam* 134. **254.** Ale zdárzy tenze B[óg/ že tego Stolic[ę O[siédzie[ż/ v kt[órego[š d[zi[š zá niewolnic[ę.] *Pam* 140. **255.** á t[á]m nie wy[zedł cz[ás d[ługi/ Ze[š w[ziá[ł y Woiew[ódtwo zá [woie po[stugi.] *Pam* 144. **256.** Nie wié cz[łowiek co dobrze: á cz[á[em ták zbládz[zi/ Ze [w[é [czę[stcié zá wielká niefortun[ę [ádz[zi.] *Pam* 158. **257.** W[á]ly zá w[á]mi p[ędzi poru[żona wodá:] *Pam* 176. **258.** Kiedym [zedł w opc[é kráie/ á tu[ż zámna w tropy/ Lamá[ly l[ód/ ... zatopy?] *Pam* 239. **259.** wié[niewiem/ mamli to od W.<aszej> M.<i[lo[sci> [obie zá krzywd[ę brá[ć. *LZam*. **260.** SPytek Iordan/ ... mówiá[ć w rád[zie o doleg[ó[stciách/ kt[óré wy[okie vrz[edy zá [obá nio[á/ téz to powiedziá[ł: *Ap* 4. **261.** t[á]m gdy go niekt[órzy z towárzy[żów vpomináli/ áby by[ł pilniey[zy: Oy/ powiáda/ wiémci ia/ iáko zá kop[ę [t[uzyc. *Ap* 6. **262.** Tráfi[ło [ie raz/ že [siádáia[ć iuz zá [t[ó]l/ przepomniá[ł ich (*pierścieni*) *Ap* 12. **263.** Król ... [pyta[ł go przed obiádem iuz kiedy miá[ł prawie zá [t[ó]l [siádá[ć: *Ap* 13. **264.** GAmrat Arcybi[kup/ iz by[ł pan hoyny/ co zá tym wié[c rádo chod[zi/ by[ł téz y d[łuzny: *Ap* 15. **265.** Y [pyta coby zá ceremonie by[ły *Ap* 20.

FgPie[š: **266–7.** PEwienem tego/ á nic [ie nie myl[é] Ze/ b[á]d[ż zá d[ługá/ b[á]d[ż zá kr[ótká chwil[ę/ ... B[é]d[ę iedná[ć v brzegu/ *Pie[š* 1,2.

268. Zą czyią [prąwą we dnie słońce chodzi?] *Pieś* 3,9. **269.** Kto się zą cząfu tego nie nápiie/ Człowiek ná świecie nie pobożny žiie. | *Pieś* 3,27. **270.** A zą chęcią cnych bogiń/ imię twé wybąwie/ | *Pieś* 6,48. **271.** To [wym pi[mem życzliwy poetą nągrodził. | Zą co/ nie-wiem/ przecz go Bóg ślepoty niezbałil/ | *Pieś* 6,57. **272.** Iáko są in[ze rzeczy/ których człowiek może/ | Zą [wym stáraniem doftác: tu nic nie pomoże. | *Pieś* 6,96. **273.** Niémam mu zą złé/ mnie w tym nązłáduie. | *Pieś* 8,38. **274.** A przypátrż się [tworzeniu pilnie ták piéknému: | Táká ie[cze niebyłá zą dawnégo wieku/ | *Pieś* 9,3. **275.** Ray ták gdzie oná siedzi/ á którędy miia/ | Zą iéy stopámi róza wftawa/ y leliia: | *Pieś* 9,6. **276.** Niech się wiécęcy niechłubią stárádáwné látá/ | Z [woimi Helenámi: ieft zą tego świátá/ | Ktorá gładkością w[zytki piérw[ze ták minęłá/ | *Pieś* 9,18. **277.** Służyc/ y hołdowác tobie/ | Kláde ia zą [częście [obie. | *Pieś* 10,14.

Fg: **278.** Siłę/ y gładkość/ látá precz odno[za: | A ząłość tudzié[ż w tropy zą ro[kof[za. | *Firl* 4. **279.** CZego zą świeżá [korupá nąwrzálá/ | Ten zapách będzie w [obie długo miálá. | *Tabl* 3. **280.** IA to Klelia płynę przez Tybrową wodę/ | A zą [obą zakládny huf pánień[ki wiode. | *Klel* 2. **281.** A twym smiálým przykádem/ w[zytká plęc niewieściá/ | Rzučilá się zą toba/ y niedálás we[zcía/ | Nieprzyaciólóm(!) *Tel* 6. **282.** Ciśnie się we drzwi/ aby mógl zą tą pogodą/ | Pán[ki máieftat widziéc/ | *Bitwa* 23. **283.** A zwiázki stárádáwné wcale nam zoftály/ | Aż zą czáfem y myśli burzliwe vftály. | *Bitwa* 76. **284-5.** Włodzi[staw ... Węgróm walecznym pánowál/ | Olbráchtá vbiezaw[zy: [tánał Bóg zą [zkode/ | Y temu/ wziął oyczytę páń[stwo zą nagrodę. | *Bitwa* 91. **286-7.** ADmetów domie/ gđziem ia (*Apollo*) ... Sko[ztowác musiał słuźebnégo stołá. | Przyczyną tego Iuppiter/ | ktory mi| Syná piorunem zabił ... Zą którym gniewem pobíłem Cyklopy/ | Kowale gromné/ á oyciec mię zą to| Przymusił służyć człeku śmiertelnému. | *Al* 4,5. **288.** vblągaw[zy Párki/ | Y pozwoliły mi tego/ że Admet| Može vśc śmierci/ | daw[zy ná [wé miey[ce| Kogo in[zego/ coby zań chćiał vmrzéc. | *Al* 16. **289.** Nie nálaz/ | okrom żony/ | która żywot| Zań chce położyć/ | *Al* 20. **290.** Toli Alceftis obiérátá kiedy| Záfupić męzą/ y vmrzéc

zání rzekłá? | *Al* 37. **291.** Iz zą się żonę dáł/ | po którąś przy[zedł. | *Al* 46. **291a.** SM.<ierc> Kupiłby/ | ktoby miał zác [tarym vmrzéc. | *Al* 59. **292.** A my wiéc teraz zą tym niefortunnym terázniey[zym przypadkiem ną[zym czuiey/ | co to ieft ząłość. | *Pog* 1. **293-4.** y tak się z nimi (*trudnościami po zmarłym ojcu*) [práwował/ | że[my zą pilnością iego żadnégo v[czérbku w [práwiedliwości [wéy nie wzięli. | A/ zą co[my y dziś wielce powinni/ | *Pog* 2. **295.** Zą ták wielką tedy łáfkę którą W. M. temu zmárlému ciálu okázác raczyli/ ... wielce dziékuiey: | *Pog* 3. **295.** W. M. pánom [wym wielce dziékuiey: | pro[zac PAná BOgá/ áby ón [am zą nas/ ... W. M. to hoynie plácic ... raczył. | *Pog* 4. **296.** y prosimy/ | aby oni téy łáski W. M. któręy oyciec ich po W. M. nietylko zą żywotá/ ále y po śmierci doznawał/ | mogli bydż téż vczefniki. | *Pog* 4. **297.** A oni zą powodem nas téż stár[zych stárác się po[połu známi będa/ | *Pog* 4. **299.** W[zytko ná świecie idzie [wym pędem/ | Nie omylnościá/ ábo zą błędem. | *Nagr* 1,6. **300.** Wieczny Boże/ [tu[żnie mię karze[ż zą mé złości/ | *PŻal* 13.

Odp: **301.** A izem przedtym niewiedziál o tych liściech/ | [podziwálem się/ że zą tymi czáfow| odwłokámi y mey trágedyey [ie odwlec miáło/ | *LZam*. **302.** Tę ie[li wroćim/ y mężowi (*Helene*) w ręce| | Oddamy/ | mozem siedziéc zą pokoiey: | 12. **303.** iáko ... wilk/ | rozbiw[zy ftádo/ | Co nadále yćiekał/ á oni zás/ iáko| Pá[terze ze psy zą nim: 94. **304.** Podobno wtył okrętu láncuchem zą [zyie| | Vwiázána/ | po[rozdkiey Graeckich naw popłynę. | 98. **305.** Fortuná/ zą mną świádczy/ | 138. **306.** Anim ia tego [obie zą niewczás poczytał/ | W budzie leśney się prze[spác/ | 219. **307-8.** Venus/ | kiedy mie naprzod trzy boginie [obie| | Zą sędzięgo obráły: | Venus mi iá [ámá| ... zálęciłá/ y zą żonę dáłá. | 224. **309.** Medéą nie zą ną[zych czáfow vnie[fono: | 286. **310.** To się nas bárzicy tycze/ | że zą przodków ną[zych| Graekowie w tym krolestwie mieczem woio-wáli/ | 292. **311.** czego tobie przestrzegác się godzi/ | O Krołu á tym bárzicy/ | żeś y w piérw[zyey klę[ce| | Máło máłym niezginał/ | pokutuiác zą grzech| | Oycow[ki/ | 301. **312.** Zą czáfu/ | pánowie/ | Vmykác rogow trzebá: | 314. **313.** Zą iednego krzywde/ | Oni się w[zy[cy wzięli/ | á nas poiedynkiem| | Zbierác máią? | 338. **314.**

y tych co siedzieli/ Y tych/ co zá [tołkami [tali/ głos był ieden/ 352. **315.** Profili potym Krolá/ áby wedle práwá/ Pořtapił/ á zá wiet[za częścią wyrok podał./ 365. **316.** áz tez nam/ Graekowie zá Medea nagrodę wczynią./ 371. **317.** idź ty wprzod/ ia zá tobą w tropy./ 378. **318.** Nizacz prawdy nie máiąc/ áni końcá pátrząc/ Do ktorego rzeczy przyść zá ich ráda mu[za./ 390. **319.** pátrz iákie orřzaki/ Dármoiadów zá nimi/ ktorzy vřtáwicznym/ Proznovánim/ ... iako wieprze tyiá./ 399. **320-2.** Coś to zołwicom za brátowá/ ... przyniořlá:/ Zá ktorá o to wtropy prořto/ Iáko zá zbiegłá niewolnica/ Pręřka pogonia przybiežáá./ 431,4 35-6. **323.** AN.<tenor> O Krolu/ teraz się bać lepiej: bo zá táká/ Boiáźnia/ y opátrznóć y gotowość rościć./ 488. **324.** Ato záś co zá białągłowá/ 494. **325.** A to co zá koń/ Ták wielki ná poboju [am ieden [toi?/ 539. **326.** Okrutnego lwá [cženię zá tobą bieży/ 550. **327.** Nie waź ich [obie lekcze/ áni miey zá báśni./ 562. **328.** Co zá więźniá to mamy? 578.

329. Iákiego Páńřtwá zá [wá dzielnořciá był dořtał/ Królewic Mácedón[ki/ y iáko mu [prořtał./ Zg 31.

Sat: **330.** Tim przykładem racz i ti moię tę kwapioná/ Pracá za wdzięczne przijiác, *ded* 6. **331.** choć mam na łbie rogi,| ... Przedřiem uřzedł za boga wony dawne cza[y/ 3. **332.** A nad to przedřię wpolu zawźdi lud řuźebny/ Ktorzy kořt oni mieli za barzo potrzebny./ 34. **333.** wařzy przodkowie ... za [woim meřřtwem wielkie pańřwa brali/ 59. **334.** Za frařzkę ten wařz rozum řtanie na ulicy/ 119. **335.** Kto panu miařto pu[ci/ i řumę daruie?/ Iáko tego za oyców wařzych było řlá/ 157. **336.** Za czařem poginęli ci boźkowie máli/ Mych my się też po geřtich leřiech rozřtrzelali./ 197. **337.** A iako się dziś ludzie za pořitek ięli/ Tak na on czař w[ziřcy się do řławy ciřnęli/ 203. **338.** Ktorzi ani řieć za řtoł zpodeyrzanym chcieli./ 216. **339-40.** Stateczniey[ze zaprawdę niewiařti wtey mierze/ Bo to dziewczka od matki za teřtament bierze/ Ze cnotliwa niebędzie řiedzieć przy w[zeteczney:/ Za co řamo/ Bog [wiadek/ godne řławy wieczney:/ 222, 224. **341.** Znořne to było brzemie/ za łudzi(!)/ co zgođę/ I pokoy miłowali/ 235. **342.** Kiedi o namnieyřá rzecz kaźdi na Seym ruřzi/ A ti

za nim ubogi Ziemianinie kłuřzi/ Kto tak řelazney głowy/ ... Zeby moğł w[řitkich řuchać/ 242. **343.** To dziś Seym za pořroka boday się odprawil./ 258. **344.** Bo ieřli co nowego [obie ulubuiá/ Wedle tego za czařem potym [wiat buduia./ 286. **345.** To ti wiedząc/ dziecię me/ niechyl się za timi/ Ktorzi [wym zawořanim/ ... Wzgardziw[zi/ towarřřtvo wzięli zbeřtijiámi/ 327. **346.** Ale nařladuy cnoti/ ktora ... za czařem/ ... płać utraci podięte dla řiebie/ 332. **347.** Bo poddany za panem zawźdy poydzie [nadnie/ 366. **348.** Ale co moy za rozum? 437.

Prop: **349.** Dzień džiřięyřzy pořwięćć myřłę rymem [woim/ Zá zdáreniem/ o piękna Melpomeno/ twoim./ 44. **350.** Zářym mu ieř do ręku Proporzec podány/ | Kořřtównęmi řárbámi ... máłowány/ Wielki/ ... ozdoby: iáki zá lat dawnych/ ... nie był znan/ 51. **351.** Mářow[řánin řciřniony y Czechowi hořduie/ A zá dobre řářiedřtvo Krzyřakom džiękuie./ 80. **352.** Dwie woy[řze z [obá czyniá obyčziem nowem:/ Bowiem w puřbitwy z obu tron odpoczywáia/ Raz/ y drugi/ zá trzecim Niemcy [ye mięřziáia./ 112. **353.** Krzyřacy przedřię z nowu [wego řczęřcia kuřza/ Lecz zá páń[řká pomocá vřřępowáć muřza./ 140. **354.** Z tego gniazdá waleczny naróđ wřtał zá láty/ Graekowie řárodawni zwáli řáuromáty./ 169. **355.** więc Antowie/ Bořnacy zá nimi/ Y Kárwáći waleczni z chorářwiámi [wemi./ 191. **356.** A ktorzy záś ná zachóđ řtońcá [ye chynęli/ Až zá wodę głęboká řimnięy Láby wzięli./ Ták/ iř był niemal w[řytko ieden opánowáł/ Naróđ/ 202. **357-8.** A rzeki lodowęmi mořty vřwięrdzoné./ Która powieřć/ bądź zá rzecz prawdziwá twięrdzona/ ... bądź též ták zmyřlona/ Znáczyłá/ że zá lany miał wřtác lud z puřnocy/ Ktoręgo kray pořudni nięmiał zdołáć mocy. 209, 211. **359.** Zefir ná ... morzu podnoři bářwany/ ... ktoré póki czuiá/ Lá[řkawy wiátr/ leniwo napřzód pořřępuia/ Potym zá duřřzym duchem co raz geřřzē wřtáia/ 227. **360.** Zá powodem řámęgo tedy przyrořdzenia/ Królu zacny/ ludzkiego [řukay pomnożenia:/ 273.

361. Co pocznie (*Katarzyna*)/ gdzie się ruřzy/ wdzięcznořć ia [přáwuie/ Y w[řędy Niewidoma (*Miłość*) zá nią pořřępuie./ *EpRadz* 46. **362-3.** bo zá [węmi (*Radziwille*)/ řłuz-

bámi pocciwémi/ zo[ta]e[ś] wielkiégo| Podczá-
[zem/ y hetmánem Xięstwá Litew[kiégo.] Stá-
róftw nie przypominam: bo za [wą godnością|
Godzienie[ś] ie[ś]cze więcéy: *EpRadz* 72, 75. **364.**
Aczci/ o Podczá[zy]/ Zá lat ie[ś]cze dawniey[zych]
y dziadowie wa[zy]/ Xiąże/ mówię/ Konstantyn/
z Irzym Rádziwilem/ ... Wielkiéy przyiáźni z
[obá z áw[ż]dy v[ż]ywáli| *EpRadz* 80.

Jez: **365–6.** IAKO więc orzeł młody/ ná
gniazdzie wy[fo]kiem| Siedząc/ zá oycem pátrza
... Áż [ye y [sam zá czá[sem] wyleciéć o[ś]trá[zy]:
... Tak ty ... O Zacny RADZIWILE 2, 5. **367.**
Vlá tego świádomá: gdzie Mo[sk]iew[kié] roty|
Zá [spráwá] oycá twego/ ... poległy/ 18. **368.**
Ten mieczem/ ów piorónem groźny/ prędkich
śmierci| Obá hoyni [záfárze:] Lás gęty zá nimi
| Drzew wy[fo]kich á w[zy]t[ko] z wierzchy ko-
ląciami| 115. **369.** náwet y [sam siebie] Nie-
wyda[ś]e[ś] ále iuz zá początki t[em]i| Prowadzi[ś]
do końcá rzeczy tryby [w[em]i] 137. **370.** bo
zá [w[em]i] Służbami pocciwémi/ zo[ta]e[ś] Wiel-
kiégo K Hetmán[st]wu Podkáncl[er]zym Księstwá
Litew[kiégo.] Pá[ń]stwo Trócki[é] téz dano| *Jez*
170. **371.** 173 *jak nr* 363. **372.** A ia/ ná
świezé pátrząc twego woy[ká] znáki| Pióro
pu[ż]cz[ę] zá toba/ 197. **373–4.** drudzy drógi
[tá]li| A w miey[sc]ach nieprzebytych prze[ś]cia
gotowáli| Ty zá niemi z ludem [wym.] Iuz
twoie namioty| Zá Dziwná widáć/ 207–8. **375.**
Zá muremci Mo[sk]wici[ń] iákokolwiek m[ę]żny|
Ale kiedy przyydzie wr[ę]cz/ iuz tám niedo[ł]ę-
ny| 229. **376.** Rozbi[ś]e[ś] ná[đ] Vznorá [w[é] białe
namioty| Któ[re]ś názáiutrz w polu Sorocz[ę]-
[skim [tá]wił| Zá czym [ye téz y Filon z ludem
[wym] przep[er]awił| 258. **377.** Tegoż dnia z
[wym] ludem| By[ś]e[ś] ó RADZIWILE/ zá gł[ę]bo-
kim Tudem| 274. **378.** á widząc ná koni[é]ch|
Tuz zá [obá] pogonia/ ná błotá vciekli| 301.

Wr: **379.** Wnętrzn[ych] (*przyczyn*) zda [ye
być więcéy/ ále w[zy]t[ki] niemal/ iáko [stru-
mienié] do główn[é]y rzeki/ ták do niezgody
[ye ciągná/ zá] któr[ą] rzeczypo[sp]olit[é] ni[ś]c[ze]iá.
2. **380.** Bo w ro[ś]t[er]ku/ álbo [ámá] od [w]ych
śi[ł] rzecz po[sp]olita vpá[ś]c mu[ś]i/ co [ye] Rzym-
[skié]y do[ś]tá[ło]: álbo w nieprzyiáciel[kié] ręce
przyydzie/ iáko Gréciá zá niedawnych lat. 2.
381. Co [ye] po[ś]tronnych nieprzyiációl tycze/
nikt nie i[é]st ták t[ę]py/ zeby niebaczył/ miedzy
iákiemi [á]śiády siedziemy/ y co zá nieb[ep]ie-
cz[ę]ń[st]wo ztá[đ] ná[đ] námi wi[ś]i: 2. **382.** y tych

które [ob]ie iákokolwiek zá przyiácioly poczy-
tamy/ niepráwie [z]ánuie[my]. 3. **383.** Bo wiá-
rá/ y prawo (zá łáská tych d[zi]śiey[zych] no-
wych Theologów) zda [ye] i[ż] oboie ku iednému
kr[ę]śu ciągná/ 4. **384–5.** bo tá chwálá Pá[ń]-
[ka] to zá [obá] nie[ś]ie/ i[ż] kiedy w[zy]t[cy] ied-
no[ś]táynie Bogá wyznáwáć y [ś]lucháć b[ę]dziem/
tedy nietylko du[ś]zn[é]go błog[ó]śtáwien[st]wá/ ...
do[ś]tápiem/ ále y rzeczypo[sp]olita/ co zá zgoda
idzie/ mocná/ y obronná ... [ob]ie/ y [wym]
potomkóm po[ś]tánowi[em]. 5. **386.** ále iáko
báczny go[ś]ć od chud[é]go go[ś]podarz[á] w dóm
wezwany do[ś]tátku [w[é]go] cz[ę]ść/ ták wiele dla
[w[é]y/ iáko y go[ś]podár[skié]y pocziwo[ś]ci/ zá
[obá] nie[ś]c káze: 6. **387.** Ale wiárá my[ś]li
ludzki[é] [ob]ie [po]fábia/ zá] czym to idzie/ że
y vmy[ś]tem/ y ciá[ł]ém ludzkim zaráz wládnie/
czego práwá ták dálece ni[é]máia/ 7. **388.**
Co mu tym więcéy zá zlé ma być poczytano/
7. **389.** Zdá[ło] mi [ye] zá rzecz potrzebná/
mówiáć o niezgodzie ná[ś]z[é]y/ ná tym miey[scu]
nieco [ye] zábáwic: 7. **390.** ábowi[em] wzo[ś]zá
ro[ś]t[er]k miedzy ludzi/ záczym pewny vpadek/
iákom to z przodku okazał/ 7. **391.** A przeto
zá pi[er]w[zy]ch lat onych/ y zwyczaj oyczyt[ý]
zacnych ludzi v[ż]ywał/ y [stá]ré obyczáie/ 9.
392–4. nie omylił [ye] y Cicero ná tym/ tu[ś]z[á]ć/
że ten vpadek [stá]rych obyczáiów miá[ł] zá [obá]
y rzeczypo[sp]olita potárgnáć: bo ie[ś]cze zá iego
wieku zá tym [stá]rych obyczáiów wzgárdze-
ni[em] przy[ś]zli w ro[ś]tyrk Rzymiánie/ 9, 10.
395. ie[ś]li vrz[ę]dy y pi[er]w[ze] miey[scá] zá pi-
niádzmi idá/ tám nie d[zi]w że ludzie [á] ch[ę]wi/
y łákom: 12. **396.** Abowi[em] zá niedbá[ł]-
[st]wem przelożonych ro[ś]cie contempus legum:
13. **397.** Mam zá to/ że iuz z t[á]d rozumi[é]z/
iáko zlé á ro[ś]pu[ś]t[ne] obyczáie rzeczypo[sp]olit[é]y
[ś]zkodzá. 17. **398.** co g[đ]zi[é]ś Plato mówi/ że
zá odmiáná muzyki/ y rzeczypo[sp]olita odmié-
nić [je] mu[ś]i? 20. **399.400.** Kiedy [je] tedy
Muzyká odmi[ę]ni/ któr[ą] i[é]st iákokoby wódcem
vmy[ś]tów ná[ś]zych/ tedy zá niá y ludzki[é] oby-
czáie/ á zá obyczáymi y práwá. 21. **401.**
Tymoteu[ś]zá [stá]wn[é]go muzyká z Athén nie
wygnano/ ieno i[ż] był iedną [strunę] do [w[é]go]
in[st]rumentu przyczyni[ł]: Ale zá ná[ś]z[é]go wieku
nie iedną/ ále d[zi]ewięć [strón] do lutni[é] przy-
dano/ 21. **402.** Rozumi[em] temu że[ś] [ś]ychá[ł]
o [stá]réy iáki[é]y[ś]ci[é] práktyce/ któr[ą] nie práwie
dobrze t[é]y koróni[é] zá tych czá[ś]ow ná[ś]zych

tu[zy: 22. **403.** P.<leban> Y zá ten podátek widzę nie wiele [prawili: 23.

404–5. ten Czech z Lechem brátem/ ktoré nam y Czechom iuž zá napewniey[ze] przodki Kroynikarže ná[zy] podawáią/ ciągną zá sobą ie[scze] nieco wątpliwości/ *Czech 1.* **406.** Iáko to Bulgárowie/ Serbi/ ... y wiele in[zych]/ ktoré h[ist]orycy zarázem zá ich przy[zc]iem ich włá[fn]emi imiony zową. *Czech 2.* **407.** Przetóz którzykolwiek iedno tymże ięzykiem mówili/ zá Słowaki ie mieli/ *Czech 3.* **408.** ták od Lát[ki]y wiary/ Lách wiedzion być moze/ zá tą tych dwu liter/ ... bli[sk]ością [f. albo ts *Czech 5.* **409.** ták y Lách závády był zwan Láchem. ktoré imię ... my/ á zá námi w[zy]tki [koro narody/ nowym imieniem/ to iest/ Polakiem iákoby záthumili: *Czech 5.* **410.** álbo[my] ieden naród z Czechy byli/ á zá czásem [ie] roztárgn[eli]. *Czech 6.* **411.** Lefzkami [ie] kilká Książąt názywáło: iákoby to od wielkiego iákiego[ś] Láchá mnien[zy] Lá[zk]owie zá czásem [ie] pokazáli/ *Czech 6.* **412.** kiedy (*człowiek*) mu (*drugiemu*) w iego potrzebie poradzi/ kiedy go z iáki[ey] nieprzy[st]oyn[ey] [prá]wy wy[tr]zeze: zá to w[zy]tko człowieká ludzie mi[li]u[ia]. *Cn 2.* **413.** bo pochlebce/ póki[ś] w [sczę]ściu/ ... ták cie[ę] ná[zlá]du[ia]: iáko namni[ey] fortuná zmyli/ równie iáko y cień/ kiedy [s]ońce zá chmurę zaydzie/ áni wiedziec gdzie [ie] podzie[ia]. *Cn 4.* **414–6.** kiedy ludzie iáwná lekkość cudn[ey]mi [s]łowy zdo[bi]ą: á zá coby [ie] [prá]wnie w[ty]dác mieli/ to [s]obie nie tylko zá kocháni[é]/ ále y zá chęć poczytá[ia]. *Pij 1.* **417.** *Pij 4 jak nr 413.* **418.** Trzeźwość á miárá/ toć [s]á nawierniey[zy] [s]tróże zdrowia ná[š]zego. Zá tych pomocá/ nie tylko człowiek wiele ... niemocy [ie] w[tr]zeze/ ále y niektórych zbędie. *Pij 4.* **419.** Ale ieflic [ie] Włochów w tym (*pijaństwie*) ná[zlá]dowác niezda/ naydzie[š]z to y v Turków/ ktoré ty zá pogány ma[š]. *Pij 5.* **420.** Nie kládec zá powinność cudzych oby[cz]áiów/ ále tylko/ áby [ie] im przypátrzył: *Pij 5.* **421.** Mąż ... spytał i[ey]: mali zá rzecz przy[st]oyná chowác komu wiárę? *Wzór 2.* **422.** Oyciec ... myślił do[ł]ożyć [s]yę wie[š]czków Apollinowych/ którego by z nich miał [s]obie zá [yná] wziác. *Wzór 3.* **423.** co mi ták długi czás przynie[š]c mógl/ okró[m] nádzieie téj dzi[š]iey[š]y póm[š]ty? której zem [s]yę zá pomocá twą doczeká[š]á/ *Wzór 4.* **423a.** Król bacząc

w ni[ey] ták z vrody/ iáko y z twarzy powagé iaká[š]/ pytał i[ey]/ coby zac[š] byłá: *Wzór 5.* **424.** Ci w[š]kázuiąc czę[š]tokróc do niego/ áby żony/ y dzieci ich zá nimi pušcił/ nie mogli tego v niego zy[š]kác. *Wzór 6.* **425.** Ci thedy do Ioachymá czę[š]to w dom chodzili/ A zá nimi/ ktorzy pilni [s]praw [š]adowych byli. *Zuz 32.* **426.** Páni przydzye/ iáko zwyklá/ niewiedząc o zdrádye. *Zá* nią dwie [š]użebne pánnie/ *Zuz 55.* **427.** Nie l[ek]ay [s]ie/ piękna páni/ [š]ugi [s]woie widzi[š]z/ *Zá* które [s]ie nigdy/ ... nie pow[š]tidzi[š]z. *Zuz 62.* **428.** Bo iefli [s]ie dam ná-mowić/ zá [š]mierc mi to [š]tánie. *Zuz 78.* **429.** A ná koniec/ co[š] zá lekkość iáwnie popá[š]c miá[š]á: *Dobre [š]erce/ że[š] w tym [š]alu y dnia doczeká[š]á. *Zuz 93.* **430.** Ali páni s fraucymerem w tyž tropy zá námi/ Skoro we[š]lá/ ták zarázem pány od[š]tá[š]á/ *Zuz 136.**

Sz: **431.** Tym cie ná ten czás moy Hrábiá dárui[é]/ Przyimi zá wdzięczne/ poki nie zgotui[é] *Co godniey[š]zego/ 12.* **432.** Dwie py[š]ci Borzuy zámknioné pokazá[š]l/ Iednę z nich obrác Fiedurowi kaza[š]l. *On wziá zá práwa/ 159.* **433.** Porwał (*Drab*) Krolowá wnet zá ferderpu[š]ze/ *242.* **434.** Iednę z nich (*pá-nien*) my[š]li wzyác zá żonę [s]obie. *426.* **435.** Wnet [š]erce wzy[é]ły trzy Krolew[š]kie [š]ugi/ Po[š]ly zá[s]obá/ iáko był plác długi. *430.* **436.** Tego pá[š]acu oba strožom zwierzá/ Sámi zá Krol[em] idá ná wiecz[er]zá. *484.* **437.** Ciefzá go drudzy/ drudzy kniemu piyá/ A iemu práwie p[š]i zá vchem wyiá. *488.* **438.** Wywiedziaw[š]y [s]ie/ ná czym grá [š]án[é]lá/ Iednę zá rękę pániá [š]ará wzie[š]lá. *496.* **439.** Dác zá mi[š]lego wdzy[é]czná rzecz nie[š]zkodzi/ *509.* **440.** A co[š] w[š]dy rzeklá/ poc[š]nie Borzuy pytác/ *Iuž widzi/ kogo ma zá m[š]zá wita[š]c?/ 540.* **441.** *543 jak nr 439.* **442.** My[š]li/ co ma być z Rycerzem zá zwádá/ *557.* **443.** A niechay ni[é]mam zá wygraná ktemu/ Iefli trze[š]cim [š]ciem met nie będie twemu. *war. 571.* **444.** á ty pátrzy pilnie/ Mam zá to/ že[š] [s]ie rádował omylnie. *576.* **445.** Támze zarázem po pánnę po[š]tano/ *Ktorá zá żonę Fiedurowi dano. 592.*

446. Przeto trzebá nam wiedziec/ iáko co [š]acowác/ *Vmy[š]ł napr[š]ód/ y iego dáry vmi[š]łowác: *Potym dobrá [š]iele[š]né plác máiá zá témi: *Dzie 43.* **447.** Siadł (*Midas*) zá [š]ól/ *Dzie 101.* **448.** W do[š]tátku niema co i[š]e[š]: á**

zá trunek wody/ Dałby y ono złoto/ *Dzie* 107. **449.** Wieczór nam sioftry porwał towarzy[zkę z kołá:] ... Towarzy[ze/ trudno krásć/ kiedy wieczór w[chodzi/ Bo zá iego płomieniém czuyňa [traż wychodzi./ *Epit* 36. **450.** Ten (*Bóg*) [tworzyw[zy część ludzi chćiwych ná pieniądze/ Mnie/ zá co mu dziękuie/ [tworzył bez téy żądze./ *Marsz* 36. **451.** á to ma[ż rym ktemu/ Który ia myślę podać wiekowi przy[złemu/ Zá [wóy właściwy wyraz/ *Marsz* 61.

Mon: **452.** lecz zá ty/ Twé po[stępk/ godzienby o[státniey zapláty./ 55. **453.** niechże Priámá przywoda/ Aby [am zátárl/ co [ie zmówi zá v[gođá./ 102. **454.** A Paris/ z Menelaem/ bić [ie o cię máia/ A kto wygra/ temu cię zá żonę przyznáia./ 136. **455.** To ten ie[st Agámemnon nieprzewyciężony/ Oboie y ma[ż dobry y krol doswiádczony/ D[ziwierz m[ój/ kt[óregom ia zá niew[tydliw[mi/ Nigdy godná nie bylá/ po[stępk/ [woi[emi./ 179. **456.** Szczę[ny Atrydá / [siłás opánował/ Gr[éckich [yn[ów: iam téż by[ł zá [woi[ego wieká/ W Phrigi[iey winorodnéy/ g[đziem si[łá cz[łowieká/ Zbroyn[ego widzia[ł/ 183. **456a.** Potym widzac Aiáxá Priámus [zed[ziwy/ Pyta[ł/ co to zacz drugi Gr[éczyn vrodziwy/ 228. **457.** W[siadł zátym/ y w[ziął zá léc: 263. **458.** A g[đzieby zá przegrána Parisá butnégo/ Znika[ł mu Król nagrody/ y [ynowie iego:/ 293. **459.** boday tę p[óm[stę poználi/ Aby zá o[trym mieczem [wóy mózg tak przelali/ Iáko to wino płynie: 304. **460.** A [áma [z[łá (*Wenus*)/ chcąc przyzwáć Heleny ... Tę mi[ędzy Troiánkámi ná wieży zá[ftá[ł/ A p[ociágnaw[zy zá p[łácz/ ... i[ey [zeptá[ł./ 382. **461.** Y nagrodę vczyni[ćie r[ównym obyczáiem/ Czego b[ędzie wiecznie [tr[ég[ł rodzay zá rodzáiem./ 454.

462. Bo z rym[ów/ co zá korzy[ść kr[óm próz[ne[go d[ziw[ieku?/ *Muza* 5. **463–4.** Nie d[ziw tedy/ że ludzie ci[fná [ie zá złotem/ A Po[étá [łuchácz[ów próznych gra zá p[łotem/ *Muza* 9, 10. **465–6.** Iednák mam te ná[đzieie/ że przed[si[ę zá láty/ Nie b[ęda[moie czu[łé nocy bez zápláty:/ A co mi zá [żywotá vymie czás d[zi[si[ey[zy/ To po [mierci ná[gr[od[zi z lichwá wiek pozn[iey[zy./ *Muza* 13, 15. **467.** Przeto ... Ia ieden niech wam (*Muzy*) [tu[ż[ę/ á zá cze[ść poczytam/ Sobie/ że sie dr[óg in[zych/ niz p[ó[pl[ó[two/ chwytam./ *Muza* 21. **468.**

Zá wámi (*Muzy*) idá[ć/ áni o bogáte złoto./ Ani o perły ... dbam/ *Muza* 27. **469.** O now[zych niech czás [á[đzi zá czásy przy[zł[emi./ *Muza* 88.

Phaen: **470.** [nac to mamki by[ły/ Iowi[zwow[é/ y zá to niebá do[stápi[ły./ 1,42. **471.** Cz[ty[ry co ná[swi[étniey[ze w kroku miey[ce máia/ Ná kwáter v[á[đzon[é. lecz zá przebaczeniem/ Stárych/ [adnéy z nich w[łá[ny[m nie zowiem imieniem./ 9,133. **472.** Tu [ie[miá zá ko[řámi/ [ie[mné w[ł[ó[py roni./ 10,138. **473.** ALe áni Cephe[ów národ vtrápiony/ B[ę[đzie le[ża[ł ná [tronie zgo[łá niew[p[ómni[ony./ Bo y ci zá krewno[ścią w[zi[ęci [á do niebá./ 13,157. **474.** Ten to k[ón (co chcá ludzie mi[ęć zá rzecz praw[đziwá/ Ná wielkim Helikonie wzbudzi[ł wodę [y[wa:/ 16,185. **475.** Ká[żda z nich [wym [láncuchem zá pluk w[wiá[ána./ 19,209. **476.** Wodnik zá Kozoro[żcem záv[ždy pozni[éy w[chod[zi:/ 24,241. **477.** ALe y pi[érw[zy mi[ę[siá[ć mi[éy zá p[odey[żrzány/ Kiedy od [ł[óncá Strzelec bywa zá[grzewány./ 25,253. **478–9.** Bo iuz zá iego [ż[ę[đtem [trzelec [ukiem w[łáda/ Ná[ł[ó[żonym/ á potym rych[ł[ó [am wypada/ Za Nied[ziwádkiem tu[ż w tropy: 25,257,259. **480.** TÁki[é[ż Pies id[zie zá nim/ z r[ó[żnych gwiazd z[ł[ó[żony/ 30,277. **481–2.** Tego (*Zajác*) pies przerzeczony ledw[é nie popádn[ie/ Zá nim z morzá wynika/ zá nim w morze pádn[ie./ 31,290. **483.** ZA ogonem wielkiego chártá po[st[ępuie/ Okr[ę[ł/ 32,291. **484.** IÁk[okolwiek dáleko Andromedá le[ży:/ Przed[si[ę zá niá Wieloryb niew[sciágniony bie[zy/ 33,302. **485.** W tych dwána[śc[ie bi[ę[ć roczny [ł[ónc[é odpráwuie/ A zá nim niezliczony r[óy godzin [ye [nuie./ 40,456. **486.** Hydrá po czásie w[chod[zi/ y Chárt o[státkiem/ Ciágná[ć zá [obá my[ż ku g[ór[ze p[ó[zládkiem./ 40,492. **487–8.** Kiedy zá[si[ę wilgotny Wodnik z morzá w[stáie:/ R[ówno z nim K[ón/ y nogi/ y g[ł[ow[ę podáie./ Na zachod[zie ciágnie noc zá g[ł[ow[ę Chyroná:/ Ale go nie zá[ápi/ tylko zá r[ámioná./ 40,571–2.

489. CO to zá go[śc/ o [io[ftry/ przy[zed[ł w ná[ř[é kráie?/ *Dry* 1. **490.** Krolu/ mo[że[ř z mi wierzy[ć/ że zá lat dawnie[zych/ Y ludzie obyczáiów byli pobo[żniey[zych./ *Dry* 25. **491.** Ludzie z [obá vprzeymie/ nie zá tárczá/ żyli/ *Dry* 31. **492.** á zá r[ó[żnym téy i[ft[éy litery wymáwiáni[m/ r[ó[żny ma y wyk[łá[ł/ *Ort* 1.

493–4. D iedno/ ... dz troie: pirw[zé gdi pi]szem/ wiédz/ to ieft/ bądź pewien: drugié z kré[ka]/ to wiédz/ to ieft/ za rękę/ abo za cokolwiek
Ort 4. **495.** rim abo rym/ w[zi]tko za iedno:
Ort 24.

p. **nizacz** *DJ*

zabaczenie *uwazanie, uznanie, subiektywna ocena ~ r. -enia.*

áni o bogaté złoto| Ani o perły drogiéy ceny dbam/ iák o to.| O rzeczy/ które wedle [wégo] zabaczenia| Raz mnie [częścié] raz temu da krom vważenia.| *Muza 29.* *DJ*

zabaczyć *zapomnieć, nie zauważyć, pominać 1–3, zaniechać 4;*

z–y *Bóg 1, 2, człowiek 3, 4;*

z. cię = *Pana 3, nas 2, grzechów 1, walki 4;*

z., wystąpić przeciw 3;

r. –aczył 2, –yli (:–ili) 3, –ywszy 4.

1. Weyźrzy ná ciężkość/ weyźrzy ná mé tro[ki]/ Zábacz mych grzechów/ *Ps 25,44.* **2.** Ale teraz (nie[te]ty) pro[sto]ś nas zábaczył| Anis przed woy[kiem] ná[zym] okázác [ye] raczył| *Ps 44,21.* **3.** To ciérpiąc áza[my] cię/ pánie/ zábaczyli?| Albo przeciw v[st]áwom twoim wy[st]apili?| *Ps 44,33.* **4.** Teraz siedzą [pokoiem/ walki] zábaczyw[zy]| *Mon 133.* *DJ*

zabawa *zajęcie, czyn, praca – też intelektualna, skupienie uwagi na czymś 1, 2, 5, 6, 14, zajęcie będące obowiązkiem, także żołnierskim 7–10, zajęcie dające radość, wykonywane dla rozrywki 3, 4, 11, zwłoka, mitrega, przeszkoda 12–3;*

z–y pocziwe 8, uczciwe 10, świata tego 5, żołnierskie 7, 9, boskie 2, mytyleńskiego mieszkańca 6, twa 1, nasze 14, żadna 12–3, wszystkie 8;

zagineły pocziwe z–y 8;

(być) czyj[ą] z–ą 2, (6), 14, umieć z–ę 4, bawić się z–mi 5, przypatrować się z–e 7, muzykę umieć dla z–y 11, zabaw odstąpić 9, odwozić od zabaw 10, przyjść 12, rozjechać się krom z–y 13;

z., słowa, ukłony 3, obyczaje 4, rozkosz 11;

boskie z–y – ludzkie sprawy 2;

r. –awy 1, 2, 8, 12–3, –awę 4, –awie 7, –ami 5 ~ w p. 11.

1. P[alt]érzá pięć Książeczek: którym ty lá-[kawy] Wzrok vkáz/ twéy nieow[zem] niegodnym zabawy.| *Ps ded. 16.* **2.** Y mówią/ zač to [ą] bo[skie] zábawy| Przypátrowác [ye] iákíe ludzkie [prawy]| *Ps 73,21.* **3.** O [łowá]/ o zábawo/ o wdzięczne v[klony]| Iákózem ia dziś po was wielce zá[męcony]| *Tr 3,7.* **4.** Obyczáie Pánien[kié] vmiéc y zábawę.| *Tr 12,8.* **5.** Na koniec ... W co [ie] praca/ y twoie obróciły látá?| Którés ty niemal w[zy]tkié [trawil] nád księgami| Málo [ye] báwiąc [swiata] tego zábawami.| *Tr 19,140.* **6.** Lutni złocona| Mytyleń[kiégo] mie[zkancá(!)] przed láty| Zábawo/ *Pieś 2,22,6.* **7.** Przypátrując [ye] pilno wielkich Królów [práwie]| Ták w pokoiu/ iáko y w żołniér[kiéy] zábawie.| *Pam 20.* **8.** Prze wá[ż] tedy po[st]ępek/ prze té wá[ż]e [prawy]| Zgineły w[zy]tkié práwie pocziwé zábawy.| *Zg 128.* **9.** A iefli ku pokoiu kiedi my[ł] [klonili]| Nie iuz [woich] żołniér[kié] zábaw od[st]apili.| Ale iakoby iutro znowu w[fi]adać mieli| Zbroie nigdi/ a konia pu[ścić] się niechcieli.| *Sat 30.* **10.** nagle cię ob[fi]edá| Ro[ko]fzi [wiata] tego/ i odwozić będą| Twoie [flachetne] [erce] od zábaw ucziwych| *Sat 305.* **11.** y między in[zym] ćwiczeniem/ które dziećci miéwály/ kazano im y Muzykę vmiéc/ ták wiele dla przy[st]oynéy ro[ko]fzy/ álbo zábawy/ iáko [nadz] wiécéy dla po[st]ánowienia dobrych obyczáiów: *Wr 20.* **12.** Wlęczór/ młódziency/ przy[zedł] krom żadnéy zábawy| *Epit 1.* **13.** á wy| Roziédzcie [ie] w pokoiu krom żadnéy zábawy| *Mon 98.* **14.** Tám álbo wieńce wiem/ álbo táncuiemy| Tráfi [ie] ze z Dyáną czá[sem] poluiemy| To [ą] ná[że] zábawy| *Dry 83.* *DJ*

zabawiać *uprzyjemniać komuś czas, sprawiać radość 1, zajmować komuś czas dla własnej przyjemności, bawić się kimś 2;*

z. śmiechem 1, słowy próznemi 2;

r. –awiasz 2, –ając 1.

1. To tego/ to owégo wdzięcznie ob[łapi]áiac/ Y onym [wym] v[cié]znym śmiechem zábawiaiac.| *Tr 8,10.* **2.** BOdayci złé dni/ ... Inaczéy niewiém/ ieno mié czáruie[z.] ... Nie obiecuię[z.] ani téz odmawia[z.] Ieno mié [łowy] próznemi zábawia[z.] *FgPieś 7,10.* *DJ*

zabawić *zająć kogoś czymś, zatrzymać, wciągnąć go w wir spraw 1–3, zainteresować, poświęcić uwagę 4–6;*

z-i Bóg 6, człowiek 2, 4, 5, dom 1, Satyr 3; z., ludzi 6, cię 1, was 3, myśl 5, uszy 4, 5, piórko 2, różnymi sprawami 6;

z. – wyprawić 1;

z. coś 4, 5, k. 3, coś k. 1, k. czymś 6, nad kimś coś 2;

r. –awić 2, 4, –wię 3, –awi 1, –awił 6, –awili 5.

1. Cokolwiek poczniesz/ bądź to dom cię zabawi. Bądź cię z niego potrzebą dół[za wyprawi:] ... doznasz pán[kię] opieki/ Ps 121,17. **2.** IE[lim kiedy nąd dziećmi piórko miał zabawić/ A kwóli temu wieku lekkie rymy [tawić:] Bodayże bych był ráczey kolébkę koły[al/ Tr 2,1. **3.** A obiecuję/ że was długo niezabawię. Sat 254. **4.** Tym cie ná ten czas moy Hrábiá dáruię/ Przyimi zá wdzięczne/ poki nie zgotuię/ Co godniey[zego/ czymbych mógł zabawić/ V[zzy tve/ Sz 13. **5.** A my indziéy myśl/ indziéy v[zzy zabawili.] Epit 12. **6.** mądrze to Bóg [prawił/ Kiedy ludzi różnemi [prawami zabawi.] Marsz 34. DJ

zabawić się zatrzymać się, skupić się, poświęcić czas czemuś.

Zdało mi [ye zá rzecz potrzebną/ mówiąc o niezgodzie ną[zéy/ ná tym miey[cu nieco [ye zabawić: Wr 7. DJ

zabawienie zajęcie, zainteresowanie.

Iednákíe téz obyczáie/ iednákíe zabawienia człowieka ku człowieku popolićie ciągną: Cn 4. DJ

zabawka zajęcie mało poważne, dające radość innym 1, 2;

z. jego 2 ~ nie masz z-i 1, pamiętać na czyjes z-i 2 ~ r. –awki 2.

1. Teraz w[ztyko vmilkło: [zczéré pułtki w domu/ Niémá[z zabawki/ niemá[z rośmiac [ye nikomu/ Tr 8,12. **2.** IVz nam/ Gą[ká nieboże/ nie będzie[z bláznował/ ... Więć my téz/ pamiętáiąc ná iego zabawki/ Nowéy mu nie záłuyemy v[yπάć rękawki.] Fr 3,79,8.

zabić pozbawić życia, zamordować kogoś 1–9, 12, zbić, strącić fig. szach. 10–1;

z-e Pan 1, swowolni ludzie 2, rozbójca srogi = miłość 3, sługa 7, własne córki 4, Lucius 9, Jupiter 5, pieszek 10, nędza = pieszek 11;

z. niewinną dziewczkę 9, książeż może 1, Zeliślawskiego 2, syna 5, tyrana 6, Synata 8, mię 3, go 4, 7, ji 12, fig. szach. 10–1;

z. oszczepem 12, piorunem 5, w gospodzie, o wieczornej chwili 2, przed oczyma własnych rodziców 9, niewinnie 2, potajemnie 8, spólnie 4, za to 3, mi 5;

chcieć z. 12, rozkazać, aby z. 7, dać z. 8;

z., być przerażon, skażon 3, pola trupami okryć 1, nie z., ujść broni 6;

z. k. 1, 2, 4, 6–8, 10, k. za coś 3, k. czymś 5, 12, k. z czegoś 11, k. przed czymś 9;

r. –ije 1, –ili 2, –iły 4, –ito 6;

w p. 7–9.

1. pan przy boku twoim/ Ná wieki: pan Tyranny zetrze w gniewie [woim.] Sąd [wóy rościagnie: polá trupámi okrije/ Książę może zabić(!): Ps 110,18. **2.** W Iegóz gos[podzie o wieczornéy chwili/ Zeli[staw[kię] niewinnie zabilij/ Swowolni ludzie: Fr 1,71,2. **3.** wdzięczné rymy moie/ ... imię twoie (Miłości) Roznio[fty ... A ty mię zá to zábiy/ o rozbójcá [rogi/ Aby nietylko Orpheus ... Był piorunem ... przerażon/ Ale y ia od ciebie zá [woię chęć [kážon.] Fr 3,10,7. **4.** Bo życząc mu (córki Pelijasowi) nowych lat/ y piérw[zéy młodości/ W nądzięie żiół zchwalonych/ [pólnie go zábiły/ FgPieś 6,27. **5.** Przyczyną tego Iuppiter/ który mij Syná piorunem zábił pędkolotnym.] FgAl 4.

6. Dziw ná świećie kruk biały/ niemniey[zy dziw y to/ Zeby Tyránna przedsię nawet nie zábito. A/ by nieprzyiaćiel[kię] dobrze v[zzedł bróni/ Jez 124. **7.** (Chiomara) [tudze po cíchu ro[kazála áby go (rotmistrza) zábił. Wzór 2. **8.** Synorix ... ráde niepobożną wzięł przed [ye/ że dał potáiemnie Sinatá zábić. Wzór 4. **9.** A Lucius będąc y winem y gniewem zápalony/ przed oczymá włáfnych rodziców onę niewinną dżiwkę zábił. Wzór 6. **10.** A Popu zábił pye[zek niecnotliwy/ Sz 299. **11.** támze téz y K[siędzál Zábiłá s proce/ iáko mogłá/ nędzá.] Sz 314. **12.** on (Menelaus) [ie znowu rzucił/ Chęc ij (Parysa) ofzczepem zabić: Mon 377. DJ

zabić się samemu pozbawić się życia, popełnić samobójstwo.

A Strato tuż przed w[ztykimi [tánaw[zy nąd pánną/ [wą włáfną ręką [ye zábił. Wzór 3. DJ

zabieg *napad, zajazd.*

Trwogi żadný/ zábiegów żadnych niech nie znamy/ Ani ogromný tráby [tychamy.] *Ps 144,37.* DJ

zabiegać *starać się nie dopuścić do czegoś, zapobiegać czemuś 1-3, 5, napadać, niszczyć 4;*

z-a Pan 1, człowiek 2, 3, zagony 4;

z. chorobom i krewkości 1, kłopotom 2, rozterkom 3, upadkowi 5, Rżowę 4;

r. -éga 2, 3 ~ w p. 5.

1. BLogośław/ dużo moiá/ pánu [woiemu/ ... Który odpu[zcza w]zytki twé niepráwości/ Y zabiéga chorobom/ y twéy krewkości:] *Ps 103,6.* 2. Oná (*żona uczciwa*) mężowym kłopotóm zabiéga/ Y iego wczáfu ná w[zy]tkim prze[tr]zéga:] *Pieś 2,10,13.* 3. Komu dowcipu równo z wymową do[stá]ie/ ... Niechay czyni porządek/ ro[st]érkóm zabiéga/ *Pieś 2,19,15.* 4. W ten czas Ielców budowny do czy[st]á [palono/ Dworów/ y wsi kilka [et w popiół obrócono/ ... Drugié zagony zásié zabiégały Rżowę.] *Jez 290.* 5. P.<leban> Ie[st]li Bogá naprzód nie będzie/ á po[st]ánowiénia lepszégo/ prózno [ie czego dobrého [podziéwáć. Z.<ciemianin> Toby o tym mówić/ iákoby temu vpadkowi zabiégać. *Wr 23.* DJ

zabiegły *wysunięty daleko do przodu, daleko sięgający.*

Pu[st]é brzégi náwiedzé Bofphorá hucznégo/ Y Syrty Cyréney[kié/ Muzóm poświęcony/ Ptak/ y polá zabiégłé zá žimné triony.] *Pieś 2,24,16.* DJ

zabijać *pozbawiać życia 1, 2, o fig. szach. zbijać 3;*

z-ją moskiewscy bohátyrowie 1, człowiek 2, fig. szach. 3;

nie z. męża niewinnego 2, człowieka 1, z. kto się nagodzi 3;

z., skazywać na śmierć 2;

z. - żywo poimać 1;

r. -ija 3, -ajcie 1.

1. hey pánowie/ Mo[kiew]cy bohátyrowie./ Dla bogá niezabiaycie/ Ráczéy żywo poimaycie.] *Fr 3,51,7.* 2. A Pan mowi: nie zabiay mężá niewinnego/ Nie [kázuy ná śmierć okrutną człowieka dobrego.] *Zuz 177.* 3. A páni

biała z mieczem [ie záwiya/ Kto [ie nágodzi/ od rázu zabiya.] *Sz 334.* DJ

zabit, zabity *pozbawiony życia, martwy 1-6;*

z. śmierć = *nienaturalna, przez zabójstwo 3;*

ktoś jest, był zabit 5, 6, kilka głów jest z-yh 4, leżeć jako z-y 1, leżeć z-ym 2;

z., pod ziemię włożony 1;

z. - upity 2, poimany 4;

r. -itym 2 ~ w p. 6.

1. Leżé iáko zábity pod ziemię włożony/ *Ps 88,9.* 2. Ia przy kuflu przedsię [toié:] Bo tak mnimam/ iz vpitym/ Lepiéy leżeć/ niż zábitym.] *Fr 3,5,9.* 3. Więc téż woyná bez wići: go[sp]odarz [ye wierći/ Porwoniście zábityé ná o[st]átek śmierći:] *Pieś 1,18,34.* 4. kilka głów iest przedsię/ Zábitych/ ten [am ieden tylko poimány/ *Odp 587.* 5. Y Szuy[ki iuz był zabit/ *Jez 33.* 6. Ie[st]tem Timoklia/ šio[st]rá Theágenowá/ który ... iest zabit/ *Wzór 5.* DJ

zabłądzić *w sensie umysłowym - zboczyć z właściwej drogi, obrać błędny kierunek rozumowania, postępowania i ponieść przez to stratę 1-3;*

z. w swej sprawie 2, nie mieć z. 3, nigdy nie z. 1 ~ r. -ądzić 3, -ądzi 1.

1. A nigdy nie zablądzi/ Kto tak vmy[st] nárzádzi/ Iákoby vmiá [częścié/ y nie[czę]ścié znošić/ *Pieś 1,9,25.* 2. To [am dziś wyznam ná [ie z práwéy wiáry:] Zem był zablądził w [wéy niemádréy [práwie/ *FgPieś 11,18.* 3. Bo ie[st]li przydzie owym porucznikom rządzić/ Bez tego być niemoże by[st] niemiá zablądzić.] *Sat 348.* DJ

Zaborze *nazwa miejscowa na trasie wyprawy wojsk polskich pod dowództwem K. Radziwiłła w głąb państwa moskiewskiego, być może spolszczona nazwa wsi Zaborie, nad rzeką Michajłówką.*

Wieczór w Zaborzu konie w Sczybutym napoiu.] *Jez 338.* DJ

zabrać *pozbawić kogoś czegoś, co było 1, 5, wziąć coś, nie dzieląc się z innymi 2, wziąć kogoś siłą, przemieścić wbrew jego woli 4, porwać coś - o wodzie 3;*

z-e Paweł 2, *człowiek* 1, 4, 5, woda 3;
z. pociechy 1, wszystko 2, dziewczki 4, wolność 5, to = *cnotę* 3;
z. z sobą 1, w niewola 4, sam 2;
z., pożyc 2, wydrzeć, spalić 3, odbieżeć 1;
z. – mieć 5;
z. coś 2, 3, k. w coś 4, coś z kimś 1, komuś coś 5 ~ r. –ała 1.

1. Potymeś mię [mutného nagle odbieżała/ Y w[zytki moie z [obą pociechy zabrała.] *Tr* 13,12. 2. Sam w vcho [zepce/z/ [am/ Páwle/ cáuie/z/ W[zytkoś [am zabrał/ ani się da/z pożycz:] *Fr* 1,73,3. 3. Cnotá [karb wieczny: cnotá klénot drogi/ Tegoć nie wydrze nieprzyaciél [rogi:] Nie[pali ogien(!)/ nie zábierze wodá:] *Pieś* 2,3,23. 4. Syny w[zytki pobiiá/ dziewczki w niewola/ Zábiorá: *Odp* 554. 5. Zábrałiście iéy (*Koronie*) wolność/ którą z dawná miáła/ *Zg* 119. *DJ*

zabudować *wnieść budowle na jakimś terenie 2, ukształtować inaczej teren, przeszerzeń, dodając materiału 1;*

z-e Iwan Kustra 2, *człowiek* 1;

z. Leżejsko na swym gruncie 2, morza kamięmi 1 ~ r. –ował 2.

1. Byś páłace rozwodził nie tylko ná ziemi/ Lecz y morzá kámięmi(!) zábudował [wemi.] ... Ani z okrutnéy śmierci śideł wyrwie[z nogi.] *Pieś* 1,1,4. 2. Trzymał to Iwan Ku[trá] ... Który Leżey[ko ná [wym gruncie zábudował/ *Dry* 65. *DJ*

zabuloński *pochodzący z Zabulonu, krajiny w Galilei.*

Tu wódz Beniáminów/ tu Iudzkié panięta/ Tu Zábuloń[kié/ tu [ą Nephtál[kié książetá.] *Ps* 68,72. *DJ*

zaby *czyżby 1, 2.*

1. Zaby iuz nieczás przeniész gdzie indziéy [trzał [woich.] *Fr* 2,94,14. 2. Za by [ye człowiek mniémał godniey[zym zywo[ta(!)/ Którégo vlepiono/ nie wiem iáko/ z błotá?] *Tarn* 123. *DJ*

zabywać *zapominać kogoś 1, czegoś 2;*

z-a *człowiek* 1, 2;

z. Hanks 1, *tesknicie* 2.

1. Dobry wieniec blufczowy: nád w[zytko multánki/ Kiedy grafz/ Wędá/ w lešie/ zabywáiac Hánki.] *Fr* 2,64,6. 2. WCzorá czekáiac ná twé obietnicie/ Y zabywáiac nieiáko te[knicie/ Nápi[sałémci ... Ten rym niegłádk/ *Fr* 2,77,2. *DJ*

zachodny *pochodzący z kierunku znikania, chowania się słońca 1–4;*

z. wiatr 2–4, brzeg 1;

z. – wschodn(i)y 1, 4;

w *prep.* 1, 2, w *postp.* 3, 4.

1. Od w[chodnich gránic wynika (*słońce*) ku biegu/ A zostawa [ye ná zachodnym brzegu:] *Ps* 19,26. 2. Tu zdróy przeźroczyt[tey wody/ Podróžnému dla ochłody/ Tu zachodny wiatr powiewa/ *Fr* 1,62,5. 3. Teraz práwie świat [ye w[zytek śmieie/ Zbozá w[ta]y/ wiatr zachodny wieie:] *Pieś* 1,2,10. 4. Krzyk w okręćie/ á chmury nocy przydawáia/ Swiáta nie znáć/ wiatry [ye [obie [przećiwiaia.] Vsi[tnie zachodny przeciwko w[chodnému:] *Pam* 179. *DJ*

zachodzić *o ciałach niebieskich przesu- wających się po niebie – przestawać być widocznym, znikać, chować się, zapadać 2, 4, 7–11, nadchodzić, zasłaniając drogę 6, o wydarzeniach, nad którymi traci się kontrolę – toczyć się, wydarzać się w sposób nieprzewidziany 5, oddalać się 1, o oczach – być zasnuwanym ciemnością 3;*

z-ą zorze 2, słońce 4, *gwiazdy w konstelacjach* 8–11, *rzeczy* 5, *oczy* 3, z-i *człowiek* 1;

z. ustawnie 8, od spasi 6, kędy indziej 5, na ten czas 10, tedy 9, 11, tak 9;

z. – wstawać 2, (9), wschodzić 7, 8;

z. coś 3, od k. 1, komuś od cz. 6;

r. –odzi 4, 6, 10–1, –chodzi 3, 8, –odził 1, –odzą 5, –chodząc 7.

1. W[zázkzem od ćiebie/ pánie/ nie záchod- dził:] Tyś mię z łá[ki [wéy [am zá rękę wodził.] *Ps* 73,49. 2. Na Máthemátiká. Ziemię pomierzył/ y głębokié morze/ Wié iáko w[ta]ia/ y záchodzą zorze.] *Fr* 1,53,2. 3. Mowy niemam/ płomięń po mnie táiemny chodzi/ W v[zu dźwięk/ á noc dwoi[ta oczy záchodzi.] *Fr* 3,28,12. 4. Nie porzucay náđzieie/ Iákoć [ye kolwiek dzieie:] Bo nie iuz [tónce of[ta]tnie

záchodzi/| *Pieś* 2,9,3. **5.** y drógę naydziecie/| Iáko w piérw[zy porządek w[zytko przywie-
dziecie. | Bárziéyi kedy indziéy rzeczy więc
záchodzą/| *Zg* 151. **6.** Ná Bábę dawno czar-
ny Rycerz godzi/| Iedno że mu Pop od [pási
záchodzi. | *Sz* 302. **7.** Rák w[chodzi. | A iáko
wielé miey[ca zástępuje w[chodząc. | Táka
drugą część równie zász bierze záchodząc. |
Phaen 40,446. **8.** Ná każdą noc wftáwnie
[ześ znáków záchodzi. | A tylé drugié zászé
z Oceanu w[chodzi. | *Phaen* 40,459. **9.** Té
tedy ták záchodzą: á z drugiéy zász [trony
Orion/ z Eridanem/ wftáwa *Phaen* 40,479.
10. Y głowá Andromedy ná ten czás
záchodzi. | *Phaen* 40,511. **11.** Ká[siopá ... tá
tedy záchodzi. | Z drugiéy [trony zász/ niebo
ná górę wywodzi | Drugié poł wieńcá/ *Phaen*
40,535. DJ

zachować *ochronić, ustrzec, ocalić, ura-
tować* 2–17, 19, 21, 23, 25–7, 29–31, 33, 35–6,
40, *przestrzegać prawa, zwyczaju, zobowiąza-
nia* 1, 18, 22, 24, 28, 32, 34, 37–8, 45, *utrzymać*
coś w całości, nienaruszone 20, 42, 44, *utrzy-
mać w ryzach, powstrzymać* 30a, *pozostawić*
41, 46–7, *ukryć* 48, *przechować na później* 39,
43;

z–a *Bóg* 2, 3, 6, 8–11, 14–5, 17, 19–21,
25–7, 30, 35, 39, *bóg* 48, *człowiek, ludzie* 1,
4, 5, 7, 12–3, 16, 18, 22–4, 31, 33–4, 36–8,
40–2, 44–7, *dzieci* 32, *fraszki* 28, *fortuna* 43,
śmierć 29;

z. *żywot* 12, 40, *bojaźń bożą* 4, (nie-
odmienną) *wiarę* 18, 22, 34, 38, *moc* 13,
miłosierdzie 20, *rękę niewinną* 5, (16), *serce*
niewinne 5, 23, *język od wszetecznej mowy*
7, *stateczny umysł* 31, *rozum i zdrowie* 44,
przyjaźń 1, (36), *ojcowski rząd* 32, *stare*
obyczaje 45, *staradawne sądy* 37, *wiadomość*
48, *tyraństwa* 19, *srogość* 29, *wizerunk a*
zwierzchnie linije 42, *chudobę* 36, *wodę* 30a,
dobre 17, *proroki* 24, *Popu* 46–7, *znacznego*
więźnia 41, *mię* 2, 9–11, 14–5, 25–7, 35, 43,
cię 21, *go* 6, 8, 30, *nas* 3, *mi* 28, *to* 39, *tóż*
33, *co* 28;

z. *raczyć* 11, 15, 26, *chcieć* 23, 37, *mieć*
14, *radzić* 33, *pamiętać* 31, *móc* 44, *woleć* 29,
niech z–a 39;

z. w *łasce i swej obronie* 15, w *cieniu*
swych skrzydeł 21, w *przymierzu* 22, w

niewinności 16, w *cale* 6, 14, 17, 30, 36,
spełna 44, *wiecznie* 21, *do czasu swego* 39,
na te czasy 43, w *pokoju* 24, *jednostajnie*
29, *niezłe* 46, *rad* 34, *statecznie* 38, *nie-
szczerze* 1, *za swoją siłą* 12, *od rady* 46,
47, *śmierci* 25;

z. *coś* 1, 5, 12, 23, 29, 31–3, 37, 39, 40,
42, 44–5, *coś od cz.* 7, *coś w czymś* 4, 16, *coś*
komuś 28, 38, 48, *k.* 2, 10–1, 14, 17, 21, 26–7,
30, 35, *k. cz.* 19, 25, *k. czyjeś* 24, *k. od k.* 3,
k. w czymś 6, 15, *k. na coś* 43, *k. od cz.* 46–7,
komuś coś 20, 34, 36, *komuś k.* 41, *komuś w*
czymś coś 18, 22, *na k. coś* 13, *w poł. ze zd.*
podrz. 30, 31;

z., *ulec* 21, *się warować* 16, 23, *ratować* 6,
8, 19, *przestrzegać* 22, *dziękować* 35;

z. – *karać* 25, *tykać* 24, *być omylnym* 20,
żywot z. – śmierci odwlec 40;

r. –*owąć* 11, 23, 26, 31, 33, –*owa* 39, –*ajcie*
4, 24, 32, –*ował* 1, 5, 6, 8, 9, 10, 17, 19, 25,
27, 30, 34–5, 48, –*owáli* 41, –*áli* 12, 22, –*áty*
28;

w p. 36, 42–4.

Ps: **1.** Ie[lim przyiáźni nie [szczérze zá-
chowá/| ... Niech nieprzyiáćiel górę ma ná-
demná/| 7,9. **2.** ZÁchoway mié/ o [prawco
niebie[kiego domu/| Prawdy niemá[ż ná ziemi/
niemá[ż vfać komu. | 12,1. **3.** Pánie/ ty nas
záchoway od ludzi zdrádlivych/| 12,15. **4.**
Czyńcie cześć pánu/ ... Iego w [wych [ercách
boiáźń záchowaycie. | 22,62. **5.** Kto do[łtapi
twéy góry/ ... Ten kto rękę niewinná/ y [erce
záchowá/| 24,7. **6.** Ten vbogi woá/ á pan
go ráutowá/| Y w niezczześćiu iego w cále go
záchowá/| 34,14. **7.** Záchoway [wóy ięzyk
od w[zeteczny mowy/| 34,29. **8.** 41,3 *jak nr*
6. **9.** pánu ty vfay/ którému| Ie[zcze ia będę
z rádością dziękowá/| Ze mié záchowá/| 42,
20. **10.** 42,44 *jak nr* 9. **11.** Ie[zcze ia mam
dziękowá/| Ze mié raczył záchowá/| 43,30.
12. Nie przez miecz bowiem ziemie ták
piękny do[łtáli/| Ani zá [woiá siłą żywot zá-
chowáli. | 44,8. **13.** A ia ná cié moc iego
záchowam/ móy pánie. | 59,18. **14.** ty mié
[am má[ż w cále| Záchowá/ gdy mié trapi
człowiek [rogi. | 61,8. **15.** Ráczze mié w lá[ce/
y w [wéy záchowá obronie/| 71,35. **16.** Pró-
znom ia tedy wárowá [ye złości/| Próznom
záchowá rękę w niewinności/| 73,26. **17.**

A ziemiá [ye trzęśtá/ iáko trzebá.] Vmilkłá/ gdyś ná [ąd [ye gotował.] Abyś dobre w cále był záchował.] 76,18. **18.** Ani pánu w przymiérzu záchowáli wiáry:] 78,67. **19.** niech przekłéj] Ludźie [ye gryza/ ześ rátował] Y mnie Tyráńtwa ich záchował.] 86,60. **20.** Ale iemu (*Dawidowi*) záchowam miłóśierdzié [woie/ A nie będą omylné nigdy [łowá moie.] 89,59. **21.** W cieniu [wych [krzydeł záchowa cié wiecznie/ Pod iego pióry włéżez be[piecznie.] 91,7. **22.** A to/ ze nád w[zytko páń[skich v[staw prze[trzegáli/ A w przymiérzu nieodmienná wiárę záchowáli.] 99,16. **23.** Serce niewinné chcę záchowác/ Y w[zelkich [ye [praw złych wárowác.] 101,9. **24.** Pomázáńców ... mych nietykaycie/ Y proroki w pokoiu mé záchowaycie.] 105,28. **25.** Karał mię pan/ y ... frá[ował:] Iednák mię śmierci záchował.] 118,36. **26.** ty mię rácz záchowác.] 119,156. **27.** 143,16 jak nr 14.

28. FRá[żki moie (coscie mi dotąd záchowály) Niechcę żebyscie kogo źle w[pomináć miály.] *Fr* 2,29,1. **29.** Lecz iż ná táki frymárk śmierć nierádá zwoli/ A záchowác [wą [rogość iedno[stajnie woli:] *Fr* 2,68,6. **30.** Gdzie ledwé ieden (*Noe*) ze w[zytkiego światá] Náležion/ co go Bóg wcále záchował/ Gdy nierząd p[ował.] *Pieś* 2,1,31. **30a.** Ze mam hámowác (*war.* záchowác) niezwyčzáyná wodę:] *Pieś* 2,1,67. **31.** STáteczny vmył pámieťáy záchowác/ Ie[li [ye (*zam.* cię) pocznie nie[częścié frá[owác:] *Pieś* 2,11,1. **32.** Dzieci/ rády méy [tuchaycie/ Oycow[ki rząd záchowaycie:] *Sob* 1,14. **33.** Ia [ye nie vmiém frá[owác/ Tóz rádżę drugim záchowác:] *Sob* 2,26. **34.** Spráwiedliwość/ y prawde/ iáko żyw miłował/ Y nieprzyacielowi wiárę rad záchował:] *Tarn* 41. **35.** Będęc moy Pánie dziekował/ Z łá[ki twéy/ ześ mię záchował.] *FgPieś* 5,52. **36.** nietylko nam chudobę ná[żę wcále záchował/ ále y przyiaźń [ąsiedzká:] *FgPog* 2. **37.** Chcecie przed[się zachowác [taradawne Sa-di/ *Sat* 233. **38.** Obiecuiąc ná [wą cześć ktemu [ye znác wiecznie/ A wiárę pánu [wemu záchowác [tátecznie.] *Prop* 48. **39.** Ale to Bóg do czá[fu [wego niech záchowa.] *EpRadz* 106. **40.** Ták żywot záchowáli/ y śmierci odwlekli.] *Jez* 302. **41.** Tobie znáczného tyłko więźniá záchowáli.] *Jez* 308. **42.** ále y tego nie vczynił/ áby był przynamniéy wize-

runk iego (*malowania*)/ á zwierzchnié linié záchował. *Wr* 9. **43.** Gdzieś mię to byłá fortuná ná té czá[fy záchowála/ *Wr* 15. **44.** áni mierności żadnym obyczáiem ná[zládowác chcá/ przez któraby y rozum/ y zdrowié [pełná záchowác mogli. *Pij* 3. **45.** Iednák ábych záchował [táre obyczáie:] ... Przywióde[temci Zuzannę po pro[ftu przybraná/ *Zuz ded.* 7. **46.** Popu też nieźle záchowác od rády.] *Sz* 508. **47.** *Sz* 542 jak nr 46. **48.** Bóg tę wiadomość [sobie [ámému záchował/ *Mon* 313, +30a. *DJ*

zachować się utrwalić się w czyjejs pamięci 1, 4, postąpić w pewien sposób, także uznany za godny 2, 3, 5–7;

z–a się człowiek, ludzie 1–7;

z. tym ludziom 2, przyszlému wieku 4, wam (*Muzom*) 1, jako żyw statecznie 1, cnotliwie a przystojnie 6, według przystojeństwa 3, według nauki swej 5, prawie 2, w tej mierze 5, w każdej rzeczy 6, tak jako się mówiło 7;

z. chcieć się (2), 4;

z. komus 1, 2, 4, według cz. 3, 5, w czymś 6, 7 ~ w p. 5–7.

1. Ie[lim się wam záchował iáko żyw [tátecznie/ *Fr* 2,1,3. **2.** Tym ludziom/ ty Stáni[ławie/ Chce[zi się záchowác práwie/ ... Ale ié cci dobrym winem.] *Fr* 3,74,12. **3.** Był wziętym v w[zech ludzi/ nió[ł pierw[ze wrzedy/ A według przy[toien[stwa záchował [ye w[żedy.] *Tarn* 136. **4.** Ie[li przy[zlému wieku záchowác się chcecie:] *FgPieś* 6,38. **5.** ále y między [ámemi/ rzadki/ któryby to był ná [sobie prze[łomił/ żeby był w téy mierze według náuki [wéy się záchował. *FgPog* 1. **6.** do[tyc będzie/ kiedy ten który záchowánia [zuka/ cnotliwie á przy[stojnie się w káždéy rzeczy záchowa/ *Cn* 3. **7.** A w pi[aniu tich w[zytkich tak się zachowác/ iáko się i o pierw[żéy literze mówiło: *Ort* 5. *DJ*

zachowanie poważanie, szacunek, połączone z popularnością wśród ludzi 1–5, 7–13, utrzymanie, niezniszczenie, przetrwanie w dobrym stanie 6;

z. zależy na czymś 2, nie umarło z kimś 4;

z. dobre 2, uczciwe 4, wielkie 13, brata naszego 4, ludzkiej społeczności 6, toż 5;

z-e mieć 13, z-a dostawać 7, szukać 8, 9, z-em równym komuś być 12, w z-u nie dać się uprzędzić 3, do z-a przyść 5, o z-e nie stać 10;

cnota a układne obyczaje ludziom z. jednają 11;

z., dobra sława 5, cnota 11, podobanie się 9, majątność 12, złoto 13;

r. -ánié 2 ~ w p. 4, 5, 7-12.

1. Ná záchowánié. CO bez prziiacióŕ zą żywot? więziénié/ Fr 2,48, tyt. 2. CHceciéŕi ſtucháć/ powiem wam [wé zdánié/ Ná czym zależy dobré záchowánié. FrPij 1,2. 3. Vrodził [ſye w Tarnow[kim záſtużonym domu:] W záchowániu/ nie daſ [ſye vprzedzić nikomu.] Tarn 132. 4. ze vczíwé záchowánié brátá náſzégo nie vmárló z nim po[ſpołu/ FgPog 3. 5. á potomſtvo iégo ... áby oycow[kim ſtrychem ſie [ſprávuiáć/ do tegóz záchowániu/ y do téyže dobréy ſławy przyždź kiedy mogli. FgPog 3. 6. Ztąd práwá/ y porzádné rzeczyſpolité. Nád co ku záchowániu ludzkiéy [ſpóecznoſci/] Nie ma ſwiát nic lep[zégo z bó[ſkiéy opátrzoſci:] Prop 271. 7. Trzeći [ſpo[ſób iéſt záchowániu doſtawáć/ kiedy kto komu iéſt ku rofkofzy: Cn 2. 8. Ale że iéſt rzecz niepodobná/ w[ſzytkim ſię podobáć ... do[ſyć bédzie/ kiedy ten który záchowániu [zuka/ cnotliwie á przyſtoynie ſię w káždéy rzeczy záchowa/ Cn 3. 9. iz żadná bieſiádá/ żadná krotochwylá bez pijáńſtwá byé niemoże: tym záchowániu [zukać: tym ſie ludziom podobáć chęá. Pij 2. 10. O záchowánié ábych nieſtaſ/ żaden mi tego przyczytáć nie może/ Pij 5. 11. Cnotá á vkladné obyczáie/ té ludzióm záchowánié iednáia: Pij 5. 12. W Gálácie dwoie Paniát zacnych byſo/ Sinátus y Sinorix/ kórzy y záchowániem/ y máietnoſciá równi [ſobie byli/ Wzór 4. 13. Tám Ioachym mie[ſzkaſ/ człówiek dobrego żywotá/ Máiać wielkie záchowánié/ y názamiar zlotá. Zuz 16. DJ

zachowany w funkcji biernej – niezmiennicy, utrzymany zgodnie z obietnicą;

r. -ány.

Dawid [ſługá mój wiérny/ ten iéſt powoſány] ... W łáſce moiéy ná wieki nie vzna odmiány:] W przymiérzu poſzłubionym bédzie záchowániu. Ps 89,52. DJ

zachowywać utrzymywać bez uszczerbku, w stanie nienaruszonym 1-3;

z-e Bóg 1, ludzie 2, (3);

z. króle 1, stare obyczaje a dawny porządek 2, pokój 3;

z. coś 2, 3, z. k. w czymś 1;

r. -ywasz 1 ~ w p. 2.

1. Ciebie ia nowym rymem/ pánie/ y wdzięcznémi| Wyſłáwiáć bédę gęſłámi [wémi:] Który króle w przygodách w cále záchowywa[ſz/] Ps 144,23. 2. y ſtáré obyczáie/ á dawny porządek záchowywáli poważni ludzie. Wr 9. 3. A my záchowywáiać pokóy námówióny/ Obróćim ro[ſpu[ſzone] żagle w Gréckie ſtronny. Mon 287. DJ

zachód moment, w którym słońce chowa się pozornie za linię horyzontu 4, 7, miejsce na ziemi, w którym obserwuje się pozorne znikanie, ukrywanie się wieczorem słońca, też strona świata, kierunek na ziemi 2, 3, 5, 6, 8-11, kraniec świata 1, moment, w którym gwiazdozbiór chowa się pozornie za linię horyzontu 12-4, 16, 18-9, miejsce na niebie, w którym obserwuje się znikanie, ukrywanie się gwiazd z konstelacji 15, kierunek na niebie 17;

z. słońca 1-3, (5, 7), 9, 10, Syriusza 13, jeden 16, ołtarz na z-e 19;

z. czuć 13, stoi zbudowany 3;

Boga się boi wschód i z. słońca = cała ziemia, od początku po kraniec 1, z. mieć 16, na z. leżeć 8, się chynąć 9, być położony 17, mieszkać 10, do z-u postępować 14, chybić z-u 7, u z-u widać coś 12, czegoś spodziewać się od z-u 2, czekać k. od z-u 6, upatrzeć coś na z-e 19, na z-e ciągnie noc Chyrona 18, wschód od z-u daleko pała 4, słońca lampę prowadzić do z-u 5, przyszcie ku z-u 11, bieg od wschodu na z. 15;

z., wschód 1, 16, wschód, południe 2, 3, Akwilon 2, północy 3;

z. - wschód 2-4, 6, 7, 15, 17;

por. dla grzechu 4;

r. -chodu 2, 6, 7, -chodzie 19;

w p. 10-1.

1. Ráczże nam błogóſłáwić/ boże ná[ſz/ do kónca:] Ciebie niechay [ſye boi w[ſchód/ y zachód [ſtoncá.] Ps 67,12. 2. Prózno [ſye ſławy

álbo ode w[chodu/ Albo [podziéwác od [fońcá zachodu:] Ani z południá przyydzie/ áni oná/ Od Aquiloná.] *Ps 75,18.* **3.** Południé y północy/ w[chód [fońcá różány/ Y zachód twym dowcipem [toi zbudowány.] *Ps 89,22.* **4.** Iáko w[chód od zachodu dáleko pała/ Ták on od nas dáleko grzech ná[z oddala.] *Ps 103,23.* **5.** Ty niepoścignioného [fońcá lámpę wdzięczną/ Prowadź[z do zachodu: *Ps 104,39.* **6.** nie ze w[chodu/ Ani czekaymy páná od zachodu:] *Pieś 2,8,6.* **7.** Kiedy [fońce [wégo w[chodu/ Albo chybiło zachodu?] *FgPieś 5,10.* **8.** Láká práwie ná zachód pochodzi[ta leży:] *FgFrag 1,2.* **9.** A którzy záś ná zachód [fońcá [ye chynęli/ Aż zá wodę ... Láby *Prop 201.* **10.** Czyli iáko Grekowie w[zytki narody ná zachód [fońcá mie[zkáiacé Latinos zowa/ ták téz Ruś *Czech 5.* **11.** Przy[zcié tych w[zytkich narodów/ które się tu miánuią/ do Dunáii część/ drudzy ku zachodu. *Czech 6.* **12.** obádwá po[połu (*Wól i Woźnica*)/ Bieją: lecz v zachodu/ piérwéy widác wołu.] *Phaen 12,154.* **13.** Tego (*Syriusza*) y zachód czuie/ ná drugich nam máto:] *Phaen 30,285.* **14.** Arkturów iáfný plómień górných ná[zladuie/ Dróg/ á ten (*Ołtarz*) do zachodu pro[sto po[stępuie.] *Phaen 36,348.* **15–6.** których (*Kól*) zámierzony/ Biég od w[chodu/ ná zachód iest niedokóńczony.] Owé tedy y w[chodza/ y tákże pádáia/ W[zytki w miáre/ á ieden w[chód y zachód máia.] *Phaen 40,440,442.* **17.** Pátrzayże gwiazd/ ktoré [ą z ich w[chodem [poioné/ Iedné ná zachód/ drugié ná w[chód položoné.] *Phaen 40,470.* **18.** Ná zachódzie (*Wodnika*) ciągnie noc zá głowę Chyroná:] *Phaen 40,571.* **19.** Lewé ramię Skop ciągnie/ ná którego w[chódzie/ Vpátrzy[z rozpalony Ołtarz ná zachódzie.] *Phaen 40,578.* DJ

zachwiać się *zachybotać się, zakołysać się, stracić równowagę;*
r. –ać.

By [ye namniéy podemną nogá záchwia[łá/ Twoiá mié [á[ká/ pánie/ wnet zádzierzá[łá:] *Ps 94,33.* DJ

zachwianie *osłabienie, nadwężenie.*

Terazby owoc zbiérác [woiego [zczépienia:] Y ráutowác w záchwianiu mdlégo przyrodzenia.] *Tr 19,142.* DJ

zachwiany *poruszony, taki, który utracił stabilność;*
r. –ány.

Sámi wrychle ták pádniecie/ Iáko pochyloné ściány/ Albo iáko płot záchwiány.] *Ps 62,8.* DJ

zachwycić *zaczepnąć, nabrać czegoś, aby dać początek czemuś innemu;*
r. –ciła.

Nie drzewiéy oká z niego chciwégo [puści[łá (*królewska dziewczka*)/ Aż ognia nieobácznym [ercem záchwyci[łá.] Który w niéy w[zytkich członków zmácał aż do kości/ *Pam 50.* DJ

zaciąć *zamachnąwszy się, uderzyć narzędziem tnącym, aby coś ściąć;*
r. –átnie.

Go[podarzu ná[z wybrány/ Ty ma[z miéć więniec kłósiány:] Gdy w of[átek zboża zátnie/ Krzywa ko[řá iuz of[átnie.] *Sob 6,19.* DJ

zacnie *szlachetnie, chwalebnie.*

Iedná z nich wierna [ožu małżeń[kiému/ Przeciwo oycu krzywoprzyśięznému/ Zacnie [k[łamá[łá: pánná czci be[ž(!) końcá/ *Pieś 2,18,35.* DJ

zacność *szlachetność, czcigodność, szacowność 1, 8, 10–1, 13–9, hojność, szczodrość, uszanowanie drugiego 4, 5, uczciwość 12, chwała, dostojenstwo 6, sława, dobre imię 7, 9, ważność, cenność 2, 3;*

z. wielka 1–3, 10, królestwa 9, domu 13, 15, 17, przodków 16, swa 4, ta 14;

pamiętka z–i 4, słowa z–i 2;

z. k. ozdobiła 16, 18, minie 11, w miłości za nic 12;

być jakiejś z–i 2, 3, 14, być pewnym z–i 5, pe[ny]m z–i 8, widzianym w z–i 10, odziać się z–ą 6, świecić z–ą 7, mieć nad insze w z–i domu 13, k. z z–i domu zalecać 15, 17, z. królestwa z. cz. roznosić 9, precz 19;

z., wielmożność 4, 7, sława 11, 13, (14), cnota 16, 18, (19), uroda 11, 19, cześć 1, męstwo, dzielność 6, powaga, sprawiedliwość 8, moc, pieniądze 11, obyczaj 12, lata szedziwe, życzliwość 5;

r. –ości 1–5, 8, 10, –ności 14, –nością 6, 7.

Ps: **1.** Wielka cześć iego/ pánie/ z twoiéy zyczliwości/ Wielkiéy ná w[zyt]ki [strony prze] cié ieft zacności. | 21,12. **2.** Pán[kié] słowá v mnie [ą] wielkiéy zacności/ 56,9. **3.** 56,25 jak nr 2. **4.** Arkę nieprzyaciółom/ znak [wéy] wielmożności/ Podał w ręce: podał [wéy] pamiątkę zacności. | 78,114. **5.** Niech pewien będzie/ pewien y zacności/ Y lat [zedziwych/ y méy] zyczliwości. | 91,35. **6.** PAn chce królować: odział [y]e zacnością/ Okrył [y]e męstwem w[zytek/ y] dzielnością. | 93,1. **7.** Dom iego świeci zacnością/ Ozdobiony wielmożnością. | 96,23. **8.** Co pocnie/ w[zytko] pełno ieft zacności/ Pełno powagi: wiek [sprawiedliwości] Iego nieprzetrwa żaden: 111,5. **9.** Ciebie wybráni twoi chwalić nieprzeftáią. | Zacność królestwa twego/ y twé dziwné siły/ Rozno[za]c/ 145,19. **10.** Dobrzy będą widzeni w wielkiéy zacności/ Y wzyią w mie[zk]aniach [w]oich radości. | 149,9.

11. Zacność/ vrodá/ moc/ pieniądze/ [stawá] W[zyt]tko to minie iáko polna trawá. | Fr 1,3,5. **12.** Zacność w miłości zánic/ frá[zká] obyczáie/ Fr 1,40,3. **13.** Ten ma wiele nád in[ze] w zacności domu/ Ten dobrá [stawá] nieda naprzód nikomu. | Pieś 1,16,7. **14.** Lecz to wiet[za] gdy kto ieft z przodków téy zacności/ Zeby mógł [stawnym] bydz zwan/ FgBitwa 37. **15.** Bo bych cié miał z przodków twych/ y z zacności domu/ Zálécáć/ nie wftápi[ze] w téy mierze nikomu. | EpRadz 51. **16.** Nie tylko iego przodków zacność ozdobiá: | Ozdobiá go cnotá/ EpRadz 58. **17.** Jez 159 jak nr 15. **18.** Jez 166 jak nr 16. **19.** Gdzie téy (cnoty) niemá[ze] tám w[zytko] [w]oié cenę tráci. | Zacność precz/ á vrodá przez niéy iuz nieptáci. | Dzie 28. DJ

zacny szlachetny, prawy, godny szacunku, cieszący się sławą 1-3, 5-10, 12, 14, 19-23, 27, 29-31, 35, 38-43, 46, 51-2, 54, 56, 58-61, 63-6, 68, 70, 75-6, 80-1, 84, 88-9, pochodzący z wysokiego rodu, należący do wysokiego rodu, narodu 13, 24-5, 28, 32-4, 44-5, 50, 55, 62, 67, 69, 72, 74, należący do kogoś takiego, będący jego częścią 57, cenny, wartościowy, bogaty 4, 16-8, 26, 47-9, 53, 71, 77-9, klasyczny, piękny 86, bardzo wyraźny, intensywny 83, 85, 87, doskonały w swym rzemiośle 37, 73, 82, ważny, korzystny dla kogoś 11, 15, 36;

z. człowiek 88, ludzie 70, 80, osoby 40, plemię 25, pan 20, hetman 10, 42, 52, 65, 68, król 39, 56, 58, 81, 89, królewicz 43, ksiązę 44, 55, 61, 69, wojewoda 21, 27, biskup 23-4, 29, hrabia 31, 35, męże 8, 19, 41, potomkowie 9, ojciec 30, panna 5, królowna 3, 34, panięta 74, pani 76, bogini 75, poeta 22, 82, historyk 73, więźniowie 67, głowa 57, krew 62, Radziwiłł 59, 60, 64, 66, Rzymianie 72, Grekowie 38, Fidyjas 37, senat 54, Rzeczpospolita 71, państwo 47, królestwo 48, tron 12, 18, dom (izrahelski, ksiązęcy) 13, 45, 50, dwór 16, grób 32, miasto 15, 17, 26, 49, urząd 11, mowa 86, imię 1, rodzaj 33, ubiór 53, brody 78, obietnica 36, upominki 4, czyny 2, podpora 46, łupy 77, sprawy 14, 51, Bootes 84, ogień 83, linia 85, dwie gwiazdzy 87;

z. jest sława Pana 6, chwała Jego 7, dwoje paniąt z-ych było 74, są Twoje sprawy i wielkiej mądrości 14, rzeczy 63;

z. dawno 69, tak z. 11, 36, 47, on z. 18, 41, twój z. 16;

z-m się rodzić 28, być z-ego rodzaju 33, przed inszymi z-y 83, czymś z-y 85, z-ego coś mieć 79;

zaciejszy 83, 87, daleko zaciejszy 85, nazaciejszy 75;

w bezpośrednim zwrocie do k. 3, 20, 22, 24, 27, 29, 31, 35, 39, 43, 46, 52, 58-60, 62, 64, 66, 68, 75-6;

przy imieniu lub nazwisku 37, 59, 60, 64, 66, 84;

w prep. 2-5, 7-10, 12-3, 15-6, 18, 20, 22, 24-7, 29, 31, 33-44, 46, 48-57, 59, 60, 62, 64-6, 68, 70-3, 75-8, 80-1, 86, 88-9, w postp. 11, 17, 19, 21, 23, 30, 32, 45, 47, 58, 61, 67, 69, 74, 82, 84;

z., bogaty 28, złoty 53, wielki 71, wiele 40;

z. - niewolnik 28;

r. -ého 30, 47, 61, -nego 84, -ému 13, -nych 69, -ymi (:imi) 2, -emi 23, -niejsza 85 ~ w p. 40, 70-5.

Ps: **1.** Gdziekolwiek słońce miece [strzały] [w]oié/ W[zy]dy ieft zacné święté imię twoie/ 8,6. **2.** Poftáwiłé go pánem nád zacnymi/ Czyny [w]oimi. | 8,23. **3.** Słuchay mié zacna królewno/ 45,35. **4.** Tobie bogáta Tyros/ o

Królowa/| Iuż dawno zacné vpominki chowa.| 45,42. **5.** Perły/ á złoto/ y drogié kámiéníe/| Vbiór téy zacnéy pány/ 45,46. **6.** o królu ... A póki hárfá pálców ťuchác bédzie/| Zacna býc muší twoiá ťawá w[zędzie] 45,60. **7.** Wyznawaycie imię páń[kié] ... Niech po ťwiećcie pełno w[zędzie] Iego zacnéy chwały bédzie.| 66,32. **8.** Mężniey[zyś ty (Boże)/ niź górní hetmáni:] Oto zacni męże zwoiowáni.| 76,8. **9.** Ale władze/ y rządu/ áni Iofephowym/| Ani zacnym potomkom zlecił Efráimowym.| 78,124. **10.** Gdzie Zeb/ y Oreb polégł/ gdzie zacni hetmáni| Zebeá/ y Sálmáná ťá zámordowáni.| 83,19. **11.** Dawid ťugá mój wierny/ ten ieť powołány| Ná ten vrząd ták zacny/ ten ieť pomázány.| 89,36. **12.** Niéma v[řtać] potom[ř]two w domu iego ťawnym/| Ani zacny thron iego: 89,66. **13.** Zyšćit [ye (Bóg) w ťowie zacnému] Domowi Izráhel[kiému.] 98,13. **14.** Zacné ťá twoie [řrawy/ y wielkiéy mądrošći/] 104,45. **15.** A oto zacné miáťto [ye ťádzi.] 107,72. **16.** Chcę býc praw przy pow[ř]zechnym ludu twego zborze/| W twym ťwięty m[ę]šćie/ w twym zacnym dworze.| 116,44. **17.** Hieruzálem/ wzór miáťt zacnych/ ozdoba ťwiátá:] 122,3. **18.** Tá m [řolicá/ y on zacny thron Dawidowy.] 122,8.

19. ANná z Pilce/ dwu męžu zacnych pochowaw[zy]/ ... w tym grobie| Leży/ Fr 2,28,1. **20.** do Iego mil:<ošći> P.<ana> W.<ojewody> Wilenskiego. PATrzay iáko p[ř]odnych p[ř]c[ř]óť nie[ř]ychán roie| Okládý/ zacny pánie/ miodem ťciány twoie.| Fr 2,83,2. **21.** NIE [a/ Woiewodo zacny/ czá[ř]y po temu| Abych/ ... V[ř]zy twoie lutniá báwił/ Fr 2,100,1. **22.** Rowniem wam y ia ták rad/ zacni poetowie/ Fr 3,14,7. **23.** Zda mi ťię/ že máluie [w[ř]y obraz wlášćiwý.] Który miedzy biškupy záwiefz[ę] zacnemi/ Fr 3,64,5. **24.** TObie/ zacny biškupie/ ... ie[ř]li komu/| Ten piękny kleynot ťuży cnych hábdánk[ř] domu.| Fr 3,69,1. **25.** Zacné plemień d[ř]iádów bitnych.| Pies 2,2,12. **26.** przebił bramy twárdé| Zacnych miáťt Mácedonczyk/ Pies 2,4,14. **27.** Godno pláczu nieťczęšćie/ y twoiá przygodá:] O zacny Woiewodá:] Pies 2,6,10. **28.** Bądź [ye kto zacnym rodził/ y bogáтым/| Bądź niewolnikiem: v ťmierći nic ná tym:] Pies 2,11,17. **29.** IAKá rozumie[ř]z zázdrošć ziednáeš [řobie/| Zacny Biškupie/ w

moiéy máléy o[ř]obie:] Pies 2,20,2. **30.** Y tę v[ř]nošć o tobie niewá[ř]pliwą mamy:] Ze nie bédzie[ř] chćiał wydáć oycá ták zacného/| Tarn 63. **31.** TObie niechay tá kártá bédzie poťwięcona/| Zacny Hrábiá/ z Tęczyná/ Pam 2. **32.** Będą drudzy twym košćiam grób zacny budowác/| Pam 5. **33.** Nie d[ř]iwuie [ye Páno zacného rodzáiu/| Zeć [ye ten gošć] podobał Pam 33. **34.** [w[ř]y dwór wy[ř]oki/| Pożegnaw[ř]y/ [ředł (Tęczyńťski) morzem ku Pol[ř]kiéy gránicy/| Myšlác zacná Królewne widzieć w [řwéy łóžnicy:] Pam 136. **35.** Zwyćieżył wieczny wyrok/ y nieťczęšćie twoie/| Zeš ty/ o zacny Hrábiá/ ... wšiadł ná okręť wy[ř]oki:] Pam 166. **36.** Kledyby kogo Bóg był ... Vpewnił/ že miał ... Strzedz ... iego biédnéy głowy:] Miá[ř]by przyczyne [człowiek/| záłowác ťie [řwégo] Nieťczęšćia plácząc/ že mu ťie nie ťtáło] Dofýć/ ták zacnéy obietnicy iego.| FgPies 4,6. **37.** Nie był ... Zewxis w tákim pod[ř]iwieniu:] Ani zacny Phidias/ FgPies 6,41. **38.** Komu táyné [řá brátów Thebáń[ř]kich niezgody?] Y krzywdá zacnych Grékow/ FgBitwa 10. **39.** Tá k ia/ o zacny królu/ twym imieniem/ ... Šwé podlé rymy zdobie/ FgBitwa 25. **40.** že przy téy o[ř]tátniéy po[ř]tudze brátá ná[ř]zého/ W. M. ták wiele/ y ták zacnych o[ř]ób widzimy. FgPog 3. **41.** Nie láty/ ále cnotá żywot mierzyć mamy:] Z téy oné zacné męže y d[ř]iś ie[ř]cze znamy/ FgNagT 10. **42.** Tobie/ La[ř]ki/ co wláťnie záwołanie twoie/| Zacné Hetmány dáie/ FgŁá 6. **43.** AL.<eksander> ... y ty [řpráwie] Mey bądź przychylnym ... An.<tenor> A ia z chęćiá rad/ zacny Krolewicze/ Odp 33. **44-5.** zacnych K[ř]iážáť corká będac/| Šzłám w K[ř]iážęcy dom zacny: Odp 106-7. **46.** Ciebie/ moy bráćie/| Strožu oyczyzny/ domu zacna podporo/ ... konie/| Włóczyć grožá: Odp 527. **47.** IA Zgoda ... przy[ř]lám tu chocia nie pro[ř]zóná| Do was/ o Potomkowie Lechá Šłowiéń[ř]kiého/ Lutuiác niefortuny Páń[ř]twá ták zacného.] Zg 6. **48.** Gdy przy[ř]zło ná Potomki/ wnet [ye powádžili/| Y w tym zacné Kró[ř]e[ř]two ... [řpu[ř]to[ř]zyli.] Zg 34. **49.** Co wa[ř]zych przodkow [řiá/ i mę[ř]two [řpráwiło/| Ze ťię to zacné miá[ř]to (Kijów) wniwecz obrocilo.] Sat 68. **50.** Bo chocia drugi wzacnym domu ťię urodzi/| Ie[ř]li morza nie[ř]wiadom/ ie[ř]li niezna nieba/| Ani žaglow/ ani mu [řtiru] zwierzać trzeba.] Sat 370. **51.** a [řnadž w przy[ř]žlym wieku/| Wzbu-

dzi takiego ducha bog wpewnym człowieku. | Ktori tve zacne [sprawy [woim piorem złotim] Będzie chciał [wiatu podać/ *Sat* 429. **52.** ZAcny Koronny Hetmánie. | *Prop ded.* **53.** OTo w zacnym vbierze/ y w złotéy koronie/ Siadł pomázaniec boży ná [wym pán[skim thronie. | *Prop* 1. **54–5.** Z obu [tron zacny Senat koronny/ á w koło] Sprawiony zastęp [toi/ y rycér[twá czoło. | Przy[stap Olbrychcie młody/ zacnych ksiąząt plemię. | *Prop* 9. **56.** Sprawiedliwość wielka rzecz: tę po [sobie má-iać Zacni królowie Polscy/ á bogá wzywáiać/ Nieprzijaćiele główne mieczem okróćili. | *Prop* 30. **57.** A cna Kry[styná/ gárdłem/ cześć [wá odkupuie] ... Iéy zacną głowę/ niechcąc/ rozdzielił zramiony. | *Prop* 76. **58.** Zá powodem [ámégo tedy przyrodzenia/ Królu zacny/ ludzkiego [zukay pomnożenia. | *Prop* 274. **59.** Teraz/ ... O zacny Rádziwile/ y [am pióro [woie] Tobie gwóli odmieniam. | *EpRadz* 12. **60.** Wsiáday ná [wóy dzielny koń zacny Rádziwile. | *EpRadz* 29. **61.** Nadobna Kátáryzná/ Xiążęcia zacnégo/ Y oycá Woiewody Corá Kiiow[kiego. | *EpRadz* 37. **62.** Y ty oycze/ y mátko/ zacna krwi oboie/ ... dziećię [woie. | W rękę mężowi daycie. | *EpRadz* 107. **63.** zacné to [a rzeczy/ Kiedy oćiec y mátká d[ziatkom dobro-rzeczy. | *EpRadz* 111. **64.** Ták ty ... O Zacny RADZIWILE/ ... My[liłeś zázwdy [stawy domo-wey poprąwić. | *Jez* 12. **65.** RADZIWILE. | ... Niewyda[z/ widze/ oycá zacnégo Hetmána. | *Jez* 25. **66.** Tákies ná ten čás dary/ zacny RADZIWILE/ Y pochwałę w dzielności/ y w [wéy odnió[ł siłę. | *Jez* 63. **67.** gdzieś ... Liczbę nieprzeliczoną wsi w popiół obróćil. | Więźniów zacnych náwiazal. | *Jez* 101. **68.** Przeciwno tobie w[zy[cy o zacny Hetmánie. | Wyiechali żołniérze. | *Jez* 387. **69.** O Iánu[zu Zof[ro[skich Ksiąząt dawno zacnych. | *Jez* 403. **70.** A przeto zá pierw[zych lat onych/ y zwyczaj oyczy[sty zacnych ludzi w[zywał/ y [táré obyczáie/ á dawny porządek zachowywali poważni ludzie. | *Wr* 9. **71.** áz oná ták wielka/ y ták zacna rzecz-popolita ku temu końcowi przy[zlá/ ze iéy y cień nie zo[stał. | *Wr* 10. **72.** á iáko Bóg chciał przegrał/ y [am ná plácu zo[stał: á około niego przed[sié siłá zacnych Rzymian ták z téy/ iáko y zowéy [tróny ległó. | *Wr* 16. **73.** Prokop Cefarin[ki/ zácny hi[storyk/ ... (powiáda) *Czech* 5. **74.** W Gálácie dwoie Paniát zacnych by[łó/

Wzór 4. **75.** Tobá świádczę nazacniey[za bogini/ zem tylko w nádzieię d[zi[siéy[zégo dnia po mézu [wym dotychmiast żywá zo[stá[łá: Wzór 4. **76.** WSzytkich [kárbow ná [wiece/ y w[zytkiego złotá/ Godnáby/ zacna páni/ twa dobroć/ y cnotá. | *Zuz* 2. **77.** Sámá te[ż w boku tu[ż odnió[stá [trza[łę. | Nie długá miá[łá z zacnych łupow chwałę. | *Sz* 398. **78.** Wierząc ia/ ze w téy ge[stwie/ zacnych bród niemá[łó. | Będzie [obie mym rymem chłubę czynić chćia[łó. | *Br* 5. **79.** Trudná ná[zá/ młodzién-cy/ pány [ie zmawia[ia. | A zmwá t[ám nie prózna/ zácnégo co[ś máia. | *Epit* 10. **80.** Zebra[wzy towarz[ystwo: á w dáleká [trone[ł Zá-iáchwaw[zy/ wnió[stę zacnych ludzi zónę. | *Mon* 48. **81.** Potym té [łowá wyrzékł zacny król Troián[ki. | *Mon* 308. **82.** Ale w[zy[cy w mil-czeniu wiecznym pogrą[żeni. | Ze Poéty zacnégo rymy przebaczeni. | *Muza* 76. **83.** Arkto-philáx/ od in[zych Bootes rzeczony. | W[zytek iá[ny: lecz ogień podplecionym [znurem. | Przed in[zymi zacniey[zy: zowia go Arkturem. | *Phaen* 8,82. **84.** zka[ł cz[á[fu nocnégo. | Da [ye widziéć/ [a[siáda Bootá zacnégo. | *Phaen* 9,124. **85.** Deltoton. ... Dwie linie ma równé: trzećia trochę mniej[za. | Ale zasię gwiazdami dáleko zacniey[za. | *Phaen* 18,204. **86.** TÁkiéż Pies idzie zá nim/ ... w py[ku czérwony. | Okrutny plómień goré: zt[ąd[że mu Grékowie. | Syrius imię dáli/ w [woiéy zacnéy mowie. | *Phaen* 30,280. **87.** to Wodnik [fty. | Dwie gwiazd[że w nim zacniey[zé: tá Wielorybowi. | Plu[ka[sie-ga. | *Phaen* 35,339. **88.** [am [tátek wydáie. | Ze zacny człowiek iáki[ś: á Krol bez w[ątpienia. | *Dry* 3. **89.** Znam cię/ o zacny Krolu/ choćia[ś bez korony. | *Dry* 5. DJ

zacz za co 1, 2, co za jeden, kto to taki 3, 4;
tylko w wyrażeniach: dziękować z., kupić by, gdyby mieć z. 1, 2, co z. 3, 4;
w p. 3.

1. Niemam ci zacz dziękować/ mój miły doktorze. | *Fr* 2,96,1. **2.** SM.<ierc> Kupi[łby/ ktoby miał zacz [tarym vmrzéć. | *FgAl* 59. **3.** Król bacząc w niéy ták z vrody/ iáko y z twarzy powagę iaka[ś/ pyta[ł iéy/ coby zacz by[łá: Wzór 5. **4.** Potym widząc Aiáxá Priá-mus [zedziwy. | Pyta[ł co to zacz drugi Gréczyn vrodziwy. | *Mon* 228. DJ

zacząpić *schwytać, porwać ~ r. -ili.*

Ci piętnaście [et koni Mo[kwy porażili|
Y Woiewodę tegóz woy[ká zącząpili| Kniáziá
Obolin[kiego. *Jez 356. DJ*

zacząć *przystąpić do działania i wykonać początkową część jakiejś czynności, rzeczy 1-6;*

z-e człowiek 2-5, czarownik 1, fortuna 6;

z. (nowy) rym 1, 4, nową pieśń 2, 3, ostatek 6, co 5;

z. niebacznie, bez rozmysłu 5, jako z., tak konać 6;

z. coś 5, 6, coś nad czymś 1, komus coś 2-4;

r. -ącznie 5, 6.

1. Swym oftrym iádem podobni do źmije|
Która zámknioné v[zy wziemię krije| Aby
nie[flucháć/ kiedy náuczony| Czárownik nád
nią zącznie rym nieptony.| *Ps 58,12. 2.* Tobie
nową pieśń zączne/ o mój boże wieczny.| *Ps 71,28. 3.* Zącznie nową możnému| Pieśń
Monár[ze niebie[kiému| *Ps 96,1. 4.* NOWy
Monár[ze możnému| Rym zącznie niebie-
[kiému| *Ps 98,2. 5.* Trudno ma vróść/ co
kiedy niebácznie| Y bez rozmy[tu [zumna głó-
wá zącznie| *FrPij 1,8. 6.* Száfuy gotowym
bácznie| O[ftátek/ iáko zącznie| Ták fortuná
niech kona: *Pieś 1,9,10. DJ*

zaczęty *będący w początkowym stadium czegoś działania lub stanu 1-4;*

z. prace 4, sprawy 1, przyjaźń 2, małżeństwo 3;

raz z. 2;

w prep. 1, w postp. 2-4 ~ r. -ęte 3, 4, -ętym 1.

1. Pánie/ tyś nam dał w boiu siłę/ ty záčętym|
Błogo[staw [prawom ná[zym: *Ps 68,73. 2.* W
przyiáźni raz záčętéy zázwdy trwał [tátecznie|
Tarn 43. 3. tá (rzecz) v [ciebie| Przodek
miałá/ ábyś był imię Pań[kié święté| Wziáw[zy
ná pomoc/ konał małże[stwo záčęté| *Pam 152. 4.*
Do tego mi pomożcie/ o Boginie święté|
Szczę[ściąc przyiáźnią [woią prace mé záčęté|
Muza 36. DJ

zaczynać *przystępować do działania 2, wzniecać 1, od początku coś organizować, zakładać 3;*

z-a sąsiedzi 1, dziewczki 2, pszczoły 3;

z. zwady 1, nowe gospodarstwo 3, pieśń 2;

z. kolejną 2;

z., począć 2;

r. -ąją 1, -ąty 2.

1. Sąsiedzi o lupy ná[zé zwady zączynáia|
Ps 80,13. 2. W[zytki (dziewki) [piéwac ná-
uczóné| W tańcu tákże niezgánioné| Więc
koleiá zączynáły| A piérw[zéy ták począć
dáły| *Sob wst. 15. 3.* Od máćior [ie wyno[sić
(o pszczołach)/ y nowe zączynáć| Go[podár[ft-
wo: *Odp 262. DJ*

zać *czy, czyż.*

Y mówia/ zác to [ą bo[kie zábáwy| Przy-
pátrowáć [ye/ iákie ludzkie [práwy| *Ps 73, 21. DJ*

zaciąć, zaciąć *spowodować brak widoczności 1, 2, zasłonić, spowodować, że kogoś nie widać 3;*

z-i cma 1, noc 2, *Wenus 3;*

z. ziemię i niebo 2, tobie coś 1, go 3;

z. mgłą 3, skrzydły 2;

z. komus coś 1, czymś k. 3, czymś coś 2;

r. -iła 2, 3.

1. Cmá tobie nic nie záci: noc/ y ciemno[ści|
W[zytki [ą przeźrzoczy[te twéy opátrznóci|
Ps 139,25. 2. noc ná iego miey[ce ná[stąpiłá|
Swemi [krzydły w[zytkę zyemię y niebo záci-
miłá| *Zuz 90. 3.* á tá (*Wenus*) obróniłá|
Snádnie/ iáko bogini/ á mgłą go (*Parysa*) záci-
miłá| (*war. zacięła*) *Mon 378. DJ*

zacięiony *pogrążony w błędach, nie taki jak należy 1, pozbawiony blasku chwały, zbezczeszczoney 2;*

z. dróga 1, ozdoba i świetność 2;

r. -oná 1, 2.

1. Drógá ich (*królów koronowanych*) w[zyft-
ka záciemioná| Ziemiá z gruntu poru[zoná| *Ps 82,15. 2.* Ozdobá w[zyftká iego (*tronu Da-
widowego*)/ y świetność záciemioná| A [tolicá
nogámi wzgóre wywróconá| *Ps 89,79. DJ*

zad *p. wzad, nazad*

zadać *sprawić komus lub sobie coś złego 1, 2, 5, 6, obciążyć kogoś jakąś koniecznością 4, zarzucić coś komus 3;*

z-a Pan (1), 2, człowiek 3-6;

z. raz 1, 2, ranę 5, śmierć 6, głupstwo 3, drogę 4;

z. nieprzyjacielowi 1, sobie 6, mi 2, 3, 5, mnie 4;

z. coś komuś 1, 2, komuś coś 3, 5, komuś do k. coś 4, czymś coś komuś 6;

r. -adać 3, -adasz 4.

1. Ocuć! [ye pan/ iako gdy kto [nem zmorzony] Wy[pał wino wczoráy[zé/ y w[tał wytrzęzwiony.] Y zadał [romotny raz nieprzyiacielowi] Ps 78,121. 2. Lecz pan/ ... Zadał mi raz tym znaczniej[zy/ Czymem iuz był be[pieczniej[zy.] Tr 17,23. 3. Ciérpiałem ia tak wielé/ że mię w[tyd powiadać/ A mógł by mi be[piecznie káždy głup[stwo zadać:] Zem [ye dał zá nos wodzić Pieś 1,23,6. 4. A iefli ty rad odkłáda[z/ Mnie do siebie drogę zád[z.] Sob 6,28. 5. Nieprzyiaciel [tał nádemná/ ... Spałem/ iako zárzezány/ On mi nie śmiał zadać rány.] FgPieś 5,36. 6. To prawdá/ że [wą ręką śmierć zadała [obie:] Dzie 141. DJ

zadawać *sprawić komuś coś nieprzyjemnego ~ r. -áli.*

Tobie/ pánie/ vragáli/ Sznupki [profné zádawali.] Ps 79,52. DJ

zade *osiemnasta litera alfabetu hebrajskiego.*

Zade. Ps 119 po 136. DJ

zadek *tył, tu o ruchu figury na szachownicy.*

Roch ma tę wolność/ y nádáne práwo/ Przodkiem y zádkiem/ w lewo bić/ y w práwo.] Sz 78. DJ

zadni *tylny, znajdujący się z tyłu.*

POd głową (niedźwiedzia więszego) [a Bliźniętá: á Rák wielonogi] Pod brzuchem: pod nogámi zádniemi Lew [rogi.] Phaen 10, 136. DJ

zadrzeć *wstrząsnąć się, zadygotać.*

Iako kiedy kto wyżrzy [trá[zliwego [moku] Miedzy puftémi lá[y/ wnet vchybi kroku:] W[zytek zadrzy/ á w [trone co nadaléy godzi/] Mon 35. DJ

zadziałać *zastużyć, zapracować sobie.*

Cózi rzéc/ dziewko [roga: ... iam tobie] Inaczéy to zádziála/ á co dziś ná [obie] Odn[o]z[e/ dzieie mi [ię nád moie za[stugi/] Fr 3, 13,4. DJ

zadzierać *podtrzymać, wesprzeć ~ r. -ála.*

By [ye namniéy podemná nogá záchwiała/ Twoiá mię lá[ká/ pánie/ wnet zádzierzá:] Ps 94,34. DJ

zafarbowany *zabarwiony, tu mający ciemny kolor skóry.*

v twych nóg vpásć Aegyptowi/ Y záfárbowanému [słońcem Murzynowi.] Ps 68,80. DJ

zafrasować *zmartwić, zasmucić, przysporzyć trosk, wyrzutów sumienia 1, 2;*

z-e Bóg 1, 2 ~ z. kogo 1, 2, prze grzech 2;

z., psować 2;

z. - umiłowac 1;

r. -ujesz 2, -uje 1.

1. Gniew iego (Pana) nietrwál[zy piány/ A lá[ki wiek nieprzetrwány:] Kogo wieczór záfáruie/ Tego ráno vmiuie.] Ps 30,15. 2. Boże ... Kogo prze grzech záfáruie[z/ Ták go niewidomie p[uiet/] Iako [zátę mól táimny:] Ps 39,45. DJ

zagarniony *zabrany wbrew woli, pochłonięty przez żywioł wraz z większą liczbą innych ~ r. -eni.*

Nóé ... Zbudował [obie korab niezmierny:] Ná którym pływał czásu złéy przygody] Po wiérzchu wody.] A w[zy[cy in[zy nagle zágárnieni/ Y w głębokościach mor[skich zátopeni:] Pieś 2,1,37. DJ

zagasnąć *przestać świecić, stracić blask, przestać być widocznym 1, 2, przestać być praktykowanym 3;*

z-e krąg słońca 2, zorze 1, cnoty 3.

1. Iefcze były wieczorné nie zágá[ły zorze/ Kiedy nieuśmierzony wicher wpadł ná morze.] Pam 173. 2. Piérwéy by w morzu zágá[ł krąg lotného [słońca:] Nizbych ia w [wéy powieści przebił [ye do koncá.] Marsz 45. 3.

Cnoty w[zy]tki z[ag]a[fi]ty/ m[az] dobry/ nowin[ina].
Serc[em] w ludz[yc]iach ozi[eb]ly/ Dry 39. DJ

zaginać *zniknąć, przestać istnieć, funkcjonować 1–12;*

z–a ludzie złośliwi 3, grzeszni 2, cudzołożnik 10, (złych) potomstwo 4, wszyscy, którzy Pana nie znają 5, świat 9, czegoś pamięć 1, wszystko 7; nie z–e ktokolwiek ufa Bogu 11, potomek (Dawidowy) ani stolica 6, Bożego miłosierdzia drogi 8, pamiątka Achillesa i Hektora 12;

z. wiecznie 12, na wieki 1, do gruntu 4, w ten czas 10, pierwej niż 9, po spoju z czymś 1;
z. musieć 2, 3, nie z. póki 6, bodaj był z–ł 10;

w por. 9;

nie z., ufać 11, s[ły]nać 12;

z. – trwać 7, nie znać 5;

r. –inać (:–ynać) 2, –inie 4, 11, –inie (:–ynie) 6, 9, 12, –inał (:–ynał) 10, –inęła (:–ynęła) 1.

1. Mi[ast]a pięknie [ad]z[on]e. Ich p[am]ięć po[po]łu z nimi| N[aw]ieki z[ag]inęła| Ps 9,26. 2. A grz[ez]ni w iego ziemi mu[za] z[ag]inać| Ps 10,44. 3. Bo/ to rzecz pewna/ że ludzie złośliwi| Z[ag]inać mu[za] ani ich Bóg żywi| Ps 37,22. 4. Złych z[af]użona zapl[ac]a nie minie| A ich potom[st]wo do gruntu z[ag]inie| Ps 37,70. 5. W[zy]scy z[ag]ina/ kt[or]zy cię nie zn[ai]a| Ps 73,57. 6. Potomek w domu iego nigdy nie z[ag]inie| Ani stolic[em] póki dzień torem [wym]plynie| Ps 89,53. 7. To w[zy]tko z[ag]inie/ a ty w [w]y[st]a[no]wisku| Boże m[oj]y/ trwać b[e]dzie[ci]z Ps 102,59. 8. Chwalcie bog[am] / ... Bo iego miłosierdzia nie z[ag]ina drogi| Ps 136,4. 9. A pi[er]w[ys]y swi[at] z[ag]inie| Niż ty wzg[ar]dzi[st] pokornym| Tr 18,22. 10. Bodaj był w ten czas/ gdy do Sp[ar]ty p[ly]nał| Ten cudzołożnik na morzu z[ag]inał| Pieś 1,17,14. 11. Siła Bóg może wywrócić w godzinie| A kto mu kolwiek v[er]ba/ nie z[ag]inie| Pieś 2,9,28. 12. Męztwem Achilles/ męztwem Hektor s[ły]nie| A ich pamiątka wiecznie niez[ag]inie| FgPieś 3,46. DJ

zagładzić *zniszczyć, unicestwić kogoś 1, 2;*

z–i człowiek srogi 1, Pański anioł 2;

z. człowieka 1, 2;

r. –adzi 2, –adził 1.

1. Ie[st]em pełen trwogi| Ano człowiek [rog]i| N[am] to [y]e v[ad]ził| Aby mię z[ag]ładził| Ps 64,8.

2. Oto P[an]i Anioł [toi]/ kt[or]y cię z[ag]ładzi| Zuz 183. DJ

zagłuszony *połamany, zniszczony.*

Mi[ast]o d[zi]d[zi]a ... p[ad]ał grad k[am]ieni[st]y| A z gr[ad]em nie[st]ych[an]y wicher ogni[st]y| Z[ac]zym w[zy]tki winnice opu[st]o[zi]ły| A [ady] z[ag]ł[us]zone p[ł]ód pomiot[aly]. Ps 105,64. DJ

zagnać *zmusić kogoś do pójścia gdzieś wbrew jego woli, zapędzić 2, 3, przepędzić 1;*
z–a noc 1, Turcy 2, 3;
z. dzień 1, córny szlacheckie 3, łanie twoje 2;

z. do hordy 3, nagle 1;

r. –ała 1, –ano 3.

1. Kazał pan/ a w południe noc gęsta w[st]ała| Kt[or]a dzień z oczu ludzkich nagle z[ag]nała| Ps 105,54. 2. Niewierny Turczyn p[ly] zapuścił [woie] Kt[or]zy z[ag]nali piękne łanie twoie| Z dziećmi po[po]łu: Pieś 2,5,6. 3. Iedny z[ag] Dunay Turk[om] z[ap]zedano| Drugie do Hordy d[al]ekiej z[ag]nano| C[or]ny [zl]acheckie Pieś 2,5,10. DJ

zagon *oddział wojska najeżdżający na obcą ziemię 4–7, 9, wyprawa na tyły przeciwnika, utarczka wojenna, też o fig. szach. 8, 10, 12, pas ziemi uprawnej 1–3, pas kwadratów na szachownicy 11, 13;*

z–y suche 1, 3, upragnione 3, zamarte 2, potężne 4, drugie 9, wtory 13, ostateczny 11;
z–y zabiegały coś 9;

ochłodzić z–y 2, rosę, deszcz spuszczać na z–y 1, (3), rozpuszczać, rozpuścić z–y 4, 7, iść w z–y 8, puścić lud, coś, w z–y 6, 12, k. posadzić na z–e 13, na z. paść 11, w z–ech k. poimać 10, z–y zboża nie noszą 5, szkody mieczem i ogniem działali 7;

r. –ony 1–4, 7, 8, 12, –oni[em] 10, –onie 13.

1. Ty nocną ro[ff]ę na [uch]e zagoni| Spu[st]acza[st] w[st]y w[st]y de[st]cz Ps 65,37. 2. Ales pogodnym de[st]czem [w]oy grunt polubiony| N[ap]oił/ y ochłodził z[am]arte zagoni| Ps 68,24. 3. Sp[ad]nie (Pan) i[ak]o de[st]cz nieprzepl[ac]ony| N[am] vpragnione [uch]e zagoni| Ps 72,14. 4.5. Ty też/ ó R A D Z I W I L E/ [st]r[ach]u mu z [w]y[st]roni| Doda[st]e[st] / ro[st]p[us]zcza[st] potężne

zagoniony| Zagony/ które zbożá oraczom nie no-
[za]/ Rychléy [zábłę/ y ogień/ co miáftá pufto-
[za.] Jez 192–3. **6.** Puściłes lud w zagony:
Jez 211. **7.** tuś ty znowu ro[puścił zagony/
Które [ye w ośmi zew[ząd milách opiéráli/
Y wielkié [zkody mieczem y ogniem dзиаłáli.
Jez 262. **8.** Tę przepłynąw[zy (Wołę) ludzie
twei [zli w zagony| Pod Starycę/ Jez 277. **9.**
Od Stárice w kilku mil: po Włodimirowę| Dru-
gié zagony zásię zábiegály Rzowę.| Jez 290.
10. Trzy ftá koni Mo[kiew[kich [zło z Toropcá
w [prawie] Do Cárá preświetného: ci kilku w
zagoniéch| Tátárov poimáli: Jez 299. **11.**
Gdzie też (drab) ná zagon o[ftáteczny pádnie|
Ták wiele/ iáko y krowa/ władnie.| Sz 97.
12. A Báby przed[się pusčili w zagony| Sz
391. **13.** A [wego Rochu po[ádział ná [tronie|
Pod Krolém czarnym/ ná wtorym zagonie.|
Sz 478. DJ

zagoniony taki, który się gdzieś zapę-
dził, idąc czymś śladem;
r. –oné.

Tám z nich dopiéro iármzá ciężkié [á zło-
zoné| A ich nieprzyiaćioły/ tropem zágonioné|
Wracaíac [ye ná mieysce [wé morze záláto|
Ps 106,24. DJ

zagorzaly o roślinach – prawie spalony
słońcem, usychający z nadmiaru słońca i bra-
ku wilgoci 1, 2.

1. Rzéki dnem vćiekáia| A zágorzáté ziołá
dždzá z niebá wołáia.| Pieś 2,7,4. **2.** Z twéy
łá[ki/ nocna ro[á ná mdlé ziołá pádnie|
A zágorzáté zbożá/ defcz ozywia [nádnie.| Pieś-
Czego 22. DJ

zagrać odegrać melodię na instrumencie
1–3, 5, przen. 4;

z–a skrzypek 1, ja 2, 3, Grekowie 4, Pita-
goras 5;

kazać z. 3, 5, chćieć z. 2, z. nie myśląc 1;
przysł. 4;

z., skakać 4;
w p. 5.

1. SKrzypku/ ... Weźmi gęśle/ iákoć miłá
(Dorota)| A zágray nie myśląc siłá.| Sob 11,4.
2. Chćiałemli czytáć/ tom nic nierozumiał|
Chćiałemli zágřzać (zam. zagrać)/ tom począc
nieumiał.| Fr 2,77,10. **3.** Będzie [ér/ będzie

[zołdrá/ będą wonné śliwy| Każećieli téz zá-
gráć/ y ná tom ia chćiwy.| Fr 3,14,14. **4.**
Owa iáko nam kolwiek Graekowie zágřia|
Ták my iuz [kákáć muśim.| Odp 307. **5.** Pithá-
gorás tákże widząc gniewliwégo młódzieńcá/
który [ie gwałtem wdóm do iednéy biáléy głowy
dobywał/ kazał zágřać (iáko oni zwáli) [pon-
daeum, y všmiérzył go| Wr 20. DJ

zagroda miejsce odgradzone od otocze-
nia płotem, przeznaczone dla zwierząt.

Nam (zam. nań = na oracza) przychodzi z
owiec wełná| Y zagrodá iágniát pełná.| Sob
12,24. DJ

zagrodzić uniemożliwić dostęp, osiągnię-
cie czegoś 1, 3, zatarasować koryto płynącej
wodzie 2;

z. drogę upadkowi swemu 1, do niesnażek
drógę 3, bieg strumieniom 2;

r. –odzić 2, –odził 3.

1. A ták y ty folguiać práwu pow[zech-
nému| Zágřódz drogę do [ercá vpadkowi [we-
mu| A wto pátrzay: co v[zło rękę złéy przy-
gody| Tr 19,134. **2.** VCie[zna lutni/ ... Ty
vmie[ż Tygry/ vmie[ż lá[y wodzić| Y biég po-
chopnym [trumienióm zágřódzić| Pieś 2,18,
14. **3.** Kázimiérz ... iednák w to vgódzil| Ze
do dál[zych nie[nażek drogę był zágřódził|
FgBitwa 74. DJ

zagrzać uczynić ciepłym 3, rozgrzać, po-
budzić kogoś do działania 2, 4, miejsca gdzieś
nie z. = dłużej gdzieś nie pobyc 1;

z–e człowiek 1, 2, 4, słońce 3;

z. ziemi 3, bogów 4;

z., zażęgać 4;

z. coś 1, k. 4, czemuś 3;

r. –eje 1, 3.

1. Miey[ca w mym domu nie zágřzeie| Kto
fál[zem robi: Ps 101,21. **2.** Chćiałemli czy-
táć/ tom nic nierozumiał| Chćiałemli zágřzać
(zam. zagrać)/ tom począc nieumiał.| Fr 2,77,
10. **3.** Ten śnieg zmienagłá zéydzie| A zię-
miá/ [koro [łónce iéy zágřzeie| W rozliczné
bárwy znowu [ye odzieie.| Pieś 2,9,11. **4.**
Z iéy (nadobnej Katarzyny) oczu/ kiedy Bogów
chce zágřzać/ oboię| Zázęgáć więc pochodniá
zwyklá miłóć [woię| EpRadz 43.

p. **zagrać**

DJ

zagrzany *ocieplony;*
r. –any.
Z winá dobra myśl roście:| A frá[unek podlany/| Táie by śnieg zágrzany.| *Pieś 1,24, 40.* DJ

zagrzewać *oświetlać i ocieplać, ogrzewać, tu promieniami słońca;*
r. –éwa.

GDy [łóńce Ráká zágrzéwa/| A [łowik więcéy nie [piéwa:| Sobótkę/ iáko čás niešie/| Zápalono w czarnym lešie.| *Sob wst. 1.* DJ

zagrzewany *oświetlany i ocieplany* ~ r. –ány.

ALe y piérw[zy miésiąc miéy zá podeyżrzány/| Kiedy od [łóńcá Strzelec bywa zágrzewány.| *Phaen 25,254.* DJ

zagrzmiąć *zahuczyć 1, 3, 6, jak grzmotem 2, 4, 5, 7;*

z–i Pan 1, niebo 6, Pana pomsta 2, gromny wyrok 3, morze 4, 5, trąby 7;

z. niebem 1, z nieba 3, wały 4;

z., (wy)rzec słowo straszliwe 1, 6, ruszyć gromów 1, wypuścić ogniste strzały 1, trząść się 3, śmiać się, tańcować 4, spaść, uciekać 6, sen z oczu zetrzeć, serce zatrwożyć 7;

z. coś 5–7, coś z cz. 3, coś czymś 4, czymś 1, coś nad kimś 2;

r. –áło 6.

1. Zágrzmiął niebem pan/ y wyrzékł [łowo [trá[źliwé/| ... Ru[zył gromów/ y wypuścił ognisté [trząły/| *Ps 18,27.* 2. Niepewné [kárby pośiedli ná ziemi:| Bo [koro zágrzmi twa pomstá nád niemi/| Y pan/ y páń[stwo zginą woce-mgnięniu/| *Ps 73,38.* 3. Twóy ogromny wyrok zágrzmiął z niebá/| A ziemiá [ye trzę[łá/| *Ps 76,15.* 4. Smiéy [ye niebo/ táńcuy ziemi/| Zágrzmi morze wáły [wemi/| *Ps 96,46.* 5. Niechay zágrzmi morze [łoné/| *Ps 98,21.* 6. Ale [koroś rzékł [łowo/ á niebo zágrzmiáło/| Wody [pádły/ á morze ná dół vćiekáło/| *Ps 104,13.* 7. Przyda/ przyda/| Nie dawno czá[ý/ że rozboyce/| Rozboycá znidzie: ten mu [łotki/| Sen z oczu zetrze/ ... Serce zátrwoży/| kiedy trąby/| Ogromne zágrzmiá/| *Odp 463.* DJ

zagubić *zagładzić, zatracić.*

Pomni/ ... pánie/ co nam wyrządźáli/| Edomczycy: iáko w ná[ż ciężki dzień wołáli/| Zá-gubcie ten zły naród/| ogniem miá[łto [palćie/| *Ps 137,15.* DJ

zagubiony *zatracony, zniszczony, utracony na zawsze 1, 2;*

z. dziecięcki 2, złośliwi 1 ~ z. srogo 2;
z. być – poprawić się 1.

1. Boday w[zy[cy złośliwi zá-gubieni byli/| Ták żeby [ye ná wieki iuż nie poprawili/| *Ps 104,67.* 2. Obłápiá[ż zimné groby/ w których (ách niebogo/| Składłás dźiateczki [woie zá-gubioné [rogo/| *Tr 15,16.* DJ

zahamować *spowolnić, powstrzymać.*

GDzie teraz ono iábłko/ y on klinot drogi/| Który mógl záhámować niesćignioné nogi/| Piérzchliwéy Atálánti: *Fr 3,11,2.* DJ

zain *siódma litera alfabetu hebrajskiego.*
Zain. *Ps 119, po 48.* DJ

zaiste *istotnie, naprawdę, bez wątpienia 1, 2.*

1. á [erce człowiecze nie iest kámienné/ áni zelazné ... ale z téyże krwié/ co [am człowiek/ ... [tworzoné: ... Doświadczy my tego [ámi ná fobie: day Boże/ áby nie ták czę[łto: ále/ zai[łte doświadczy my. *FgPog 1.* 2. godnáby tá brodá twoiéy twárzy:| Rymu zai[łte godná/| który profzę zdárzy/| *Br 4.* DJ

zając *nieduże zwierzę futerkowe żyjące w lesie lub polu, częsty obiekt polowań, Lepus 1–3, nazwa gwiazdozbioru 4–9;*

z. niewielki 7;

z. bieży 5, w czymś jest 7, wstawa 8, znika 9;

z–a szukać 1, nie znać w życie 2, zajeżdżać z–owi 3, pod z–em są gwiazdy ciemne 6;

z., ptak 1, nogi Chartowe 7, Pies 9, Orion 5, 9, łeb Hydry 8, Procion 8;

z. – chart 3;

r. –ájąc 5, –owi 3.

1. Bądz ptaká/| bądz záiącá [zuka[ż po tem boru/| *Fr 2,84,1.* 2. Teraz nawe[el[żé czá[ý/| Zielenią [ye pięknie lá[ý. ... Záiącá iuż nie znać w życie/| *Pieś 2,2,34.* 3. Iuż ia tráfię gdy pies krzyknie/| Gdzie záieżdźać záiącowi/

Maiąc charty pogotowi. | *Sob* 7,15. **4.5.** Zaiąc. POd nogami iá[négo Orioná/ Zaiąc] We dnie y w nocy bieży nie odpoczywáiąc. | *Phaen* 31,tyt.,287. **6.** Té tedy pewnym piątym świecą rozeznáné. | Lecz pod zaiącem ciémné y nie miánováné. | *Phaen* 34,332. **7.** tóz (*Koło*) y Wodnikowi | Goleni przepá[uię/ plu]k Wielorybowi. | W tym ięst niewielki zaiąc/ w tym nogi Chártowé. | *Phaen* 40,415. **8.** Leb zléy Hydry/ y Zaiąc/ y Procion w[ława. | *Phaen* 40,485. **9.** A wielki Pies/ y Zaiąc/ y Orion znika. | *Phaen* 40,554. DJ

zajacowy należący do gwiazdozbioru Zajaca.

Té zaś drobném y bládém światłém opátrzoné/ Między [tyrem á dziwém morzkim położóné. | Pod zaiącowym brzuchem imion [wych nie máią. | Bowiém áni o[oby żadnéy wyrażáią. | *Phaen* 34,316. DJ

zajać przygarnąć, otoczyć opieką.

A pan lud [wóy wybrány zaiął/ iáko owce. | Y przeprowadził w cále. | *Ps* 78,95. DJ

zajątrzony wzburzony, pełen gniewu ~ r. -oné.

Zá tych powodem/ o królu cnotliwy/ Będziefz poczynął ręką [woią dziwy. | Twé ostré [trzały [a nieuchronioné] Témi vgodzi[z w [ercá zaiątrzoné] Swych nieprzyació[ł/ *Ps* 45,18. DJ

zajechać, zajachać jadać, zagrozić komus drogę, przeszkodzić w pochodzie 1, przybyć, zatrzymać się gdzieś po podróży 2;

z. drogę nieprzyjacielowi 1, w daleką stronę 2.

1. Zájédz (*królu*) drogę śmieie nieprzyjacielowi/ A zástaw [ye o [wóy lud pogáninowi. | *Ps* 20,3. **2.** Zebraw[zy towarzy[stwo: á w dáléką [tronę] Zaiáchaw[zy/ vnió[łeś (*Parysie*) zacnych ludzi żonę. | *Mon* 48. DJ

zajeżdżać zagradzać drogę, przecinać czyjś szlak.

Pomogę ia y myśli[stwá/ ... Iuż ia tráfię gdy pies krzyknie/ Gdzie zaiéżdżać zaiącowi/ Maiąc charty pogotowi. | *Sob* 7,15. DJ

zajmować zabierać, zagarniać 1, 2, obejmować swym zasięgiem, wchodzić w skład

czegoś 4, poufale uderzać na znak przyjaznego stosunku, poklepywać 3;

z-e śmierć 1, 2, *Satyr* 3, *Koło* 4;

z. człowieka 1, 2, 3, *Lwa* 4;

z. tymże torem 1, tąż drogą 2, po piersi i po brzuch aż ku pośladkowi 4, rogiem po grzbiecie 3;

z., pojąc 2, z powagi wyzuć 1;

z. k. po czymś 3, kimś k. 2;

r. -uje 1, 3.

1. Płocha cześć ludzka/ ... [koro przydźie śmierć łákoma. | Hárdégo [nádnie z powági wyzuie/ Y tymże torem/ co bydło/ záymuie. | *Ps* 49,36. **2.** Ośmdziesiąt lat ... Czekałá śmierć/ zeby był Ga[ká mówił grzeczy. | Nie mogłá fię doczekać/ błaznem go ták wzięłá/ Y tąż drogą/ gdzie mądré záymuie/ poięłá. | *Fr* 3,80,4. **3.** Nie podobaią mu fię (*Satyrowi*) na[ze obczyaie. | Gani rząd, i po[łępki, ... Przipomina wiek dawny, a ię[li nieplecie/ Star[ze-go iako żywo niebyło na [wiećie. | Ale iuż mię [am rogiem po grzbiecie záymuie, [Tę[no go że [wey rzeczy dawno nie [prawuie. | *Sat ded.*, 15. **4.** Lwá koło/ y Ráká zámyka. | Lwá po pierśi/ y po brzuch/ aż ku pośladkowi | Záymuie: a w pół grzbieta przychodzi Rakowi. | *Phaen* 40,406. DJ

zajrzyć, zajrzeć, zażyć dojrzyć, zdołać zobaczyć 8, zajść, zaglądnąć do kogoś, odwiedzić kogoś 1, zazdrościć 2-6, 9-18, czynić zarzuty 7;

z. człowiek (1, 2, 4, 5), 8, (9-11), *ludzie* 13, *Mądrość* 3, *Miłość* 7, fortuna 12, 15, nieszczęście 14, 17, *Apollo* 18, orzeł 16, śmierć 6;

z. szczęśliwego mienia 3, pereł, złota 4, rozkoszy 6, (10), kosztownych pałaców 11, syna żywego 14, żony 17, go = męza 12, żywota 15, rymu 18;

z. królom 4, biskupom 9, drugiemu 5, uboższym 3, cnocie 2, 13, brodzie 18, komu 11, mi 12, -ć (= ci) 14, mu 15, 17, nam 6, wam = lasom i skałom 10;

z. okiem 8, zgoła 15, by kąska 9, jako żywo = od zawsze, od początku 13;

prze Bóg, nie zajrzy = *daj spokój, nie strofuj* 7;

z., przystąpić 1, wszystko zgubić 2, dogonić 8, pruć 15;

z. – uciekać 1;
z. komus 5, 9, komus cz. 3, 4, 6, 11, 15, komus k. 12, 14, 17, k. czymś 8, czemuś 2, 10, 13, cz. czemuś 18, bez dop. 1, 7, w poł. ze zdaniem 10, 16;
zajrzeć 7, 15–6, zajrzeć 1–5, 8, 10–4, 17–8, zażrzeć 6, 9;
r. –ać 6, 12, –ać 14;
w p. 17.

1. Powinowaci do mnie przyftapic nie smieia/ Ktory zayrzy/ wieka: rowniem tak wyplynal/ Z ich pamieci/ iakobych iuz na wieki zginal./ Ps 31,27. **2.** Zlego zlosc pobije: a kto zayrzy cnoce/ Wzytko zgubi/ Ps 34,45. **3.** ty (Mądrosći) okiem [wym nieuchronionym] Nędznika vpátruiefz pod dáchem zloconym./ A vboz[ym niezayrzy[z [zczesliwego mienia/ Tr 9,15. **4.** Ie[li Królom niezayrzę pere[ani zlotá/ A mil[za mi daléko/ niż pieniádze/ cnotá:| ... Proszę/ niech ze mná zaráz me rymy nie giná/! Fr 2,1,5. **5.** NIenagorzey tego bóg oddzieli[ktorému Niedaw[zy páń[fwá/ nie da[by zayrzá[drugiemu./ Fr 2,10,2. **6.** Ale nam tych ro[koz[zy [roga smierc zázrzá[á/ Fr 2,98,5. **7.** Niechcę prze[mam czym cie[zy[[mutné [erce [woie./ A ty (Miłosci) prze bóg niezayrzy/ gniwli to twóy czuie[Lá[ke[li/ niech do smierci tę iedną mi[uię./ Fr 3,10,15. **8.** á okróc mysl nieuno[zona:/ Zá-pámietáléy dziewki/ którýy áni [kokiem] Człowiek dogonic moze/ ledwe záyżrzec okiem./ Fr 3,11,14. **9.** Kto w mych frá[zkách/ iuz moze niezázrzec by káská[Bi[kupom/ którzy [toia v swiętego Frácká./ Fr 3,60,3. **10.** Zayrzę wam ge[te lá[y wyfokie [ká[ly/ Ze przedemná będziecie táka ro[koz[miá[ty:/ Pieś 1,7,15. **11.** Przéc[mam zayżrzec kofztownych pá[áców komu/ A nie ráczéy w [wym mie[zká[oyczy[ty[domu?/ Pieś 1,16,31. **12.** Iam tylko [ámá bez me[á[zo[ftá[á/ Sroga fortuná tá mi go záyżrzá[á./ Pieś 1,17,12. **13.** Cnoce zayrzá[iáko żywo:/ Pieś 2,2,17. **14.** Ráczéy mi máry gotuy (matko):/ tak [ye podobá[ó] Nie[zcze[ściu/ któréc [yná żywego zayżrzá[ó./ Pam 248. **15.** Ale fortuná zázwzdy iego (Olbrachta) rády pró[á/ A náwet y żywota zayrzá[á mu zgo[á./ FgBitwa 96. **16.** Nie záyżrzá[orze[/ gdy[mu zgá[rd[ó [ye do[ftá[ó./ Jez 150. **17.** W kilká dni potym przy[zed[

(Strato) w dom do Theophaná/ gdzie był y Kállifthenes/ y obieca[im to/ że ácz mu nie[zcze[ścié iákie[żony zayżrzá[ó/ iedná[iáko poczá[ł/ chciá[z nimi w dobrej przyiá[zni mie[zká[ć. Wzór 3. **18.** BRodá mój rym: Apollo cho[ia niéma[z brody/ Rymu brodzie nie zayrzy: Br 2. DJ

zajście p. zaszcie

zajść a. zająć a. zaść o słońcu – scho-wać się, skryć się 3–5, 7, nastać 2, 6, o wieku człowieka – postąpić w latach, zestarzeć się 1;
z–e słońce 3–5, 7, wieczór 6, drugi 1, z–a lata 2;

z. za chmurę 4, 5, w lata 1;

z., światłość tracić 5;

w por. 4, 5;

z. za coś 4, 5, w coś 1;

r. –ajdzie 7;

w p. 4, 5.

1. A cho[drugi zaydzie w lá[á/ Y tak ón vydzie zá [wátá./ Sob 2,31. **2.** Co wádz[í/ póki lá[á niezaydá leniwé/ Widzié[[zéroki Dunay/ widzié[Alpy krzywé./ Fr 2,26,7. **3.** Iáko by Słońce zá[z[ó kiedy niemá[z ciebie:/ A zto[á y wpó[nocy zda się dzie[na niebie./ Fr 2,72,3. **4.** bo pochlebce/ póki[w [zcze[ściu/ ... równie iáko y cie[ń/ kiedy [słońce zá chmurę zaydzie/ áni wiedzié[gdzie się podzié[ia. Cn 4. **5.** Záprawdę iáko [słońce światłość [woie[tráci/ gdy zá chmurę zaidzie/ tak rozum ludzki od zbytków tępieie. Pij 4. **6.** W tym wieczor zá[z[ed[ł/ [słońce iuz pádá[ó/ Sz 461. **7.** Owá swiętná y znáczná: á gdy [słońce zaydzie/ Zadnéy gwiazdy ná niebie tak prędko nie nadydzie./ Phaen 1,47. DJ

zajuszony rozbestwiony zakosztowana krewią.

ten (młody orzeł)/ [wéy bróni] Ie[zcze nie-prawie swiádom (orzeł)/ bez obrázy góni/ Skrzyd[ámi pogládzá[ia[po grzbiecie pirzchliwym:/ A potym záiu[zony y [am żywie żywym./ Jez 10. DJ

zakał nieczystość, nieprawość, zawiązek złego.

Kto w [wym [ercu zakał no[í/ Táki páná prózno pró[í:/ Ps 66,65. DJ

zakazać *zabronić czegoś.*

SERce mi zbiegło/ ... do Hányy: ... Tom był zakazał/ by nie przyymowiał| W dom tego zbiegá/ ow[zem wypychá| Fr 1,5,3. DJ

zakazany *zabroniony ~ r. -ánych.*

Nie wmié [yn [zláchecki ná kón wsiéć: ... Lepiéy kuflá świádómy/ álbo kart pi[ánych/ Każe[zli dáć y kořtek práwem zakazánych.| Pieś 1,1,52. DJ

zakazować *zabraniać ~ r. -kázuje.*

Ia (poeta)/ gdzie czego obyczay ieft/ nie zakázuię| Tylko/ co przed czym [tu[znie ma iść/ vkázuię.| Dzie 125. DJ

zakazować się *prezentować swoje zale-ty, zalecać się ~ r. -ujesz.*

SAm pánnę ści[ka[z/ [am fię zakázuię[z/ ... [am/ Páwle/ cáluie[z/ Fr 1,73,1. DJ

Zaklika Stanisław Zaklika herbu Topór, kasztelan połaniecki 1-3.

1.2. St<anistawowi> Záklice z Czyżowá. TU Stáni[ław Zákliká położył [wé kořci| Fr 2,102,tvt.,1. **3.** Cnotá ná cíi ma do[ýć: tą Zákliká [tynie| Fr 2,102,9. DJ

Zaklinie a. Zakliń *teren leżący w pobli-żu miejscowości Klin, na trasie wyprawy wojsk polskich pod dowództwem K. Radziwiłła w głąb państwa moskiewskiego.*

Leżales w Micháyłowie potym kędy była Archaniołá świętego Cérkiéw Micháifá.| Nie mińales Zaklinia/ áni Kárá[zéwic| Jez 375. DJ

zakład *poręczenie, rękojmia czegoś 1, 2, roz-dzaj umowy w jakimś sporze, w której rozstrzyga się, co otrzyma ten, kto spór wygra, komu przyznana będzie racja, też sama nagroda 3-6;*

z. pewny 1, miły 4, tak drogi 6, zgody 2, jaki 1;

z. skrzydła komus pod nogi przydał 6;

z., sława 6;

coś mieć jako z. 1, baczyć na z. 5, myśleć o z-e 3, z. komus skazać 4, pilnować z-ów 2; r. -ádzie 3.

1. Slę té do ciebie krótkie rymy [woie| Ktoré miéy iáko pewny zakład iáki| Zem ieft/

y chcę być twóy ná czas w[zeláki| Fr 2,55,9.

2. Ciężar także dómowy ... w méy niebytności muśi (żona) nieść [ámá:] Strzegąc w domu porządku/ wárując [zkody| Dźiatek lichych pilnując/ zakládów zgody.| Pieś 2,20,16. **3.** Koćie w[zytko to do czáf[ui| Strzeż wilká wy-[czekáć z lá[ui| A może być y w tym [ládzie| Co iuż myśli o zakládzie.| Sob 3,48. **4.** Abo-wiem tám iuż miáło fię pokázáć| Komu tak miły zakład miano [kazáć| Sz 118. **5.** Nie z dobrá wolą pániey Fiedur wrócił| Dobrze fię w[trzymał/ że tuż nie przewrócił| W[zyt-kiego woy[ká/ ... Iedno że báczył ná zakład/ á pány.| Sz 262. **6.** Wykrzyka lecąc (królew-ska stuga)/ [krzydła iey pod nogi| Sławá przydáł/ y zakład tak drogi.| Sz 434. DJ

zakładać *zaczynać budowę czegoś 1, 3, umieszczać coś gdzieś, o koniach – zaprzęgać 2;*

z. cieśla 1, ci 3, Hanna 2

z. korab 1, obronne mury 3, konie 2;

r. -ádáć 2, -ája 3.

1. Zákładáy korab/ cieślá náuczony| A kto wié ie[li nie wróćá [ye ony| Nie[czę[fné czáf[ui/ kiedy powódz byłá| Swiát zátopiłá.| Pieś 2,1,9.

2. Hánno/ tobie kwóli [piéwam/ ... A ie[li mé ni[kié progí| Będa godné twoiéy nogi| ... Każ by[tré konie zákładáć| A [ámá [ye gotuy wśiádáć| Teraz Pieś 2,2,29. **3.** Owi ná w[zyt-ki [trony czuyná [traż trzymáia| A ci zásię obronné mury zákładáia.| Prop 216. DJ

zakładać się *opierać, budować na czymś swoje twierdzenie.*

chcąc to rozumem wywieść/ że Bóg ieft/ tym [ye naprzód zákładáli/ ze ... [ye ná to w[zytki á w[zytki ziem[kié národy zezwaláia| Wr 1. DJ

zakładny *złożony z zakładniczek, stano-wiący zakład, porękę dotrzymania jakiejś umo-wy.*

IA to Klelia plynę przez Tybrowá wodę| A zá [obá zákładny huf pánień[ki wiodę.| Fg-Klel 2. DJ

zakolnić *obejść kołem, okrążyć.*

W trzeći rząd Rycerz/ zókoliw[zy/ wpada| Ale ná in[zyey co raz bárwie [iada.| Sz 79. DJ

zakon prawo, zasady moralne, przykazania 1–29, wiara, religia 30, księga Pisma Świętego 33, religijna grupa osób związanych ślubami i żyjących według określonej reguły, też miejsce ich przebywania, klasztor 31, 32;

z. Pański 1, 3, 5, 11, Nawyższego 33, święty 4, 8, 13, 23, 28, 31, pobożny 3, chrześcijański 30, twych ust 16, twój 6, 12, 15, 17–21, 24–6, 31, jego 2, mój 9, swój 10, 14, 29;

z. to ścieżki moje 4, moje kochanie 17, 25, u złego człowieka z. śmiech prawy 7;

z. skazuje = nakazuje 27, duszę nawraca, myślami władnie 3, przed oczyma zawždy był 2, Boży w sercu jest ryty 6, jest podan 30, pożyteczniejszy niż kruszec złoty 16, nienaganiony 21, niewzruszony 22, zgwałcony 20, komuś z. z serca nie wypłynął 26;

z. dać komuś znać 14, oznajmić 29, wyznawać 15, 18, na łonie trzymać 33, miłować 19, 24, w sercu ugruntować 5, czcić 13, z-em się sprawować 11, rozmyślać w z-e 1, 23, k. w z-e ćwiczyć 10, lekce uważać z. 8, na z. patrzeć 12, podążyć do z-u 31, nie mieć zamiaru napadać na z-y 32, z. wzgardzić 9, żyć w z-e 28;

z., sprawiedliwość 22, postępkę, świadectwa 21, nauka, ustawy 7, cuda 14, wyroki 11, jabłko złote, złota laska 33;

w por. do kruszca złotego 16;

r. -akón (: -akóm) 30, -konie 1.

Ps: 1. On wstąpił w pańskim rozmyślał zakonie. 1,8. 2. Zakon jego przed oczyma zawždy był mémi 18,45. 3. Ale porządek / ... Nietak za [obą] ciągną wzrok człowieka / Iako pobożny zakon pański [nadnie] Duzę nawraca / y myślami władnie. 19,31. 4. Mnieć zawždy przed oczyma miłosierdzie twoie / Twój zakon święty / to [zcie] [zki (!) moie. 26,8. 5. Zakon w [wym] [sercu] pański vgruntował (pobożny) / Przeto też nigdy nie będzie [zwankował. 37,75. 6. Boże nieprzeżyty / Twój zakon w moim [sercu] ieft ryty. 40,26. 7. Nauka moia / y święte wstawy / W smięciach v ciebie / Zakon smięch prawy. 50,48. 8. A ia ciępieć nie moge / kiedy lud przeklęty / Lekce vważa twój zakon święty. 69,20. 9. A gdzieby dzieci jego zakon mój wzgardziły / ... Onic kaźni nie wyda za [wé] [wzeczności] / 89,55. 10. Szczęśliwy / którego ty vczniem

[wym] liczy [z] / Boże wieczny / y w [woim] zakonie ćwiczy [z. 94,22. 11. Szczęśliwi / którzy [ye] pańskim zakonie [prawia] / Którzy pań / y wyroków jego ná [z] [l] [d] [u] [i] [a]. 119,1. 12. Otwórz mi wzrok / niech ná zakon pátrzę twój be [p] [i] [e] [c] [n] [i] [e]. 119,18. 13. Mnie vchoway háńby: bo ia cię twój zakon święty. 119,22. 14. Day mi [wój] [zakon] [znáć] / niech [ye] cudów twoich dowiem / 119,27. 15. No [z] [a] [c] [p] [e] [t] [a] nie-pobożnych twój zakon wyznawam / 119,62. 16. Pożyteczniey [zy] zakon twych v [t] / niż kruszec złoty. 119,72. 17. Z litości twój iam żyw: zakon twój moie kochanie. 119,77. 18. Po smięciach [stapam] / á przesię twój zakon wyznawam / 119,109. 19. Iako zakon twój miłuję / tak [ye] brzydę złemi. 119,113. 20. Day mi poznac [wé] wyroki / boże nie [w] [t] [w] [o] [r] [z] [o] [n] [y] / A bierz [ye] za krzywdę [woie]: twój zakon zgwałcony. 119,126. 21. O Pannie / w [z] [y] [t] [k] [i] postępkę twoie [prawiedliwé] / Zakon twój nie-naganiony / świadectwa prawdziwé. 119,138. 22. Wieczna twoia sprawiedliwość / zakon niewzruszony. 119,142. 23. Vprzedzam [straż] / w twym zakonie świętym rozmyślając. 119,148. 24. Zakon twój miłuję / ty też vmiłuy mię / Iowá / 119,159. 25. Pragnę twój pomocy / zakon twój moie kochanie. 119,174. 26. Szukay mię / bo mnie twój zakon z [serca] nie wypłynął. 119,176. 27. Tam ku [st] [u] [ż] [b] [i] [e] pańkiéy / iako zakon [k] [a] [z] [u] [i] [e] / Naród żydów [ki] ze [w] [z] [y] [t] [k] [i] [c] [h] [k] [r] [a] [i] [n] [w] [s] [t] [ę] [p] [u] [i] [e]. 122,5. 28. Nacucz mię w świętym żyć zakonie twoim / 143,31. 29. Ten oznaymił zakon [wój] Izrahelowi. 147,38.

30. Zemowit [toi] wedla oycy prawie / Z drugimi równo: ty wys [z] [e]y Mieciawie / Którego [prawa] Chrześciján [ki] zakon / Podan Polakóm. 1,10,39. 31. Hic (ojciec Bernard) me cunctantem swietckas deponere curas / Iu [s] [i] [t] / et ad [s] [a] [c] [r] [o] [f] [a] [n] [c] [t] [u] [m] [p] [r] [o] [p] [e] [r] [e] [r] [e] [z] [a] [k] [o] [n] [u] [m]. (On mi, gdym się ociagnął, swieckie kazał porzucić troski i do świętego podążyć zakonu). C 80. 32. Plura loqui nolo / neque enim impugnare zakonu / Est animus / twoia ... głowa. (Nie chcę mówić więcej, ani mam też zamiar napadać na zakony, rozważ resztę w swojej głowie). C 107. 33. pomazaniec boży ná [wym] pańskim thronie: Iabłko złoté / y złotą laskę w ręku máiac. / A zakon nawys [z] [e]go ná łonie trzymając. Prop 4. DJ

zakonnik członek religijnego zgromadzenia mężczyzn żyjącego według przyjętej, obowiązującej wszystkich reguły, zachowujący złożone przy wstępowaniu do niego śluby 1–3;

z. święty = *Kazimierz Odnowiciel* 1, dobry z. = *Krzyżacy* 2, zebrani z. = *krzyżowcy* 3; z. *mieszka w klasztorze* 1, Polaki wygnali 2, bili się o Chrystusa a o wiarę 3; w p. 3.

1. Wtężyę ięft liczbie ón zakonnik święty| Z cieniów kła[ztornych ná króle[stwo wzięty|. *Pieś* 1,10,45. 2. zamek obroniony.| Lecz dobry zakonnicy Polaki wygnali| Y [táro[te/ á [ámi zamek otrzymali| *Prop* 67. 3. áni oné krześcíań[kié woy[ká/ álbo wła[niéy émy zebranych zakonników/ ták dálece o Ieruzálem/ ... z Turki/ y z Sáráceny [ye bili/ iáko o [áme<g>o Chrystu[á więcýy/ á o wiarę ie<g>o. *Wr* 4. DJ

zakopać schować, ukryć coś w wykopanym dole, zasypując go ziemią.

dom Timokliiéy/ ... zástąpił ieden z ... Hetmanów Alexándrowych ... Nádto pilnie [ye wywiadował/ ie[liby gdzie pieniędzy/ álbo [kárbów iákich nie zákopátá/ *Wzór* 5. DJ

zakręt szlak nieprosty, zagięty pod jakimś kątem 1, nieprosty, pozaginany kontur gwiazdzbioru 2;

z–y morskie 1, z. smoczy 2; płynąć przez z–y 1, z. ujrzeć 2; r. –ęty 1.

1. tákowym [ie ty| Czuiąc/ płynąeś przedsię przez mor[kié zakręty| *Mon* 46. 2. PRzy pá[šie/ kiedy vy[rzyz[pierw[zy zakręt [moczy| Po drugiéy [tronie niebo Ká[siopie toczy|. *Phaen* 14,161. DJ

zakryć zasłonić, uczynić niewidocznym dla patrzącego 1, 2, 4, nie ujawnić, nie zdradzić się przed innymi 3;

z–e gospodarz 2, ludzie 3, chmury 4, *winnica* 1; z. góry cieniem 1, słońce 4, żyłę 2; z., pobudzić 4; z. coś czymś 1, coś komuś 4, bez dop. 3; r. –yła (:–iła) 1, –yły (:–iły) 4.

1. wkopałeś głęboko| Iéy (*winnicy*) korzenie/ ták że [ye wnet rozro[łá [zyroko|. *Góry*

wielkie niezmierzone cieniem [wym zákryłá/ *Ps* 80,21. 2. Wnidá do łáźniéy: á go[podarz miły| Chod[zi/ by w ráiu/ nie zákryw[zy żyty|. *Fr* 1,55,8. 3. Nálazł by [ye/ kogo to (*co zgi-ne[to*) niemniéy boli| Ieno ludzie [nádniéy zákryć vmieia| Acz nie z [ercá zwiérzchu [ye przedsię śmieia|. *Pieś* 1,22,11. 4. PRzećiwne chmury [lonce nam zákryły| Y niepogodné dé[fcze pobudziły| *Pieś* 2,1,1. DJ

zakryć się schować się gdzieś, ukryć się.

Stárzy pátrząc ná káždy dzień/ gdzie páni chod[ziłá| Dáli [ie chćiwóści vwieś[... Vpátrzyw[zy čás potemu/ zákryli [ie w [ádzye| Páni przydzye/ iáko zwyklá/ niewiedząc o zdrá-dzye| *Zuz* 53. DJ

zakryty schowany głęboko, niewidoczny 6, nieujawniony, zawierający ukryty sens 1, 2, skryty w sercu, wewnętrzny 3, 4, ukrywany, podstępny 5;

z. umysł 2, mądrość 1, żal 4, zdrada 5, mól 3, skały 6; –ri– (*w rymie*) 2; w *prep.* 1, w *postp.* 2–6; r. –ity 2, –yty (:–ity) 3, 4, –ytéj (:–itéj) 5, –ytych (:–itych) 6.

1. Zdroiów zákrytéy mądrosći dobedę| Y rozum [zczéry opowiadać będę|. *Ps* 49,9. 2. FRá[зки nieprzepłáconé/ ... Obra[li by [ie kiedy kto ták pracowity| Ze by z was chćiał wyczerpáć vmyłł mój zákryty| *Fr* 3,29,6. 3. Ale kogo gry[zie mól zákryty| Nie id[zie mu w [mák obiad obfity| *Pieś* 1,2,21. 4. IA płáczę (*war. śpie-wam*)/ á żal zákryty| Mnoży we mnie płácz obfity| *Sob* 9,1. 5. Y wy[zedł (*Tezeusz*) z wielką [ławá po nići rozwitýy| Z Labirintowych błédów/ y zdrády zákrytéy|. *Pam* 68. 6. A chytré morze/ ile znákomitych| Tyle pod wodá żywi [kał zákrytych|. *FgPieś* 1,18. DJ

zakrywać przysłaniać, przykrywać, czyniąc niewidocznym ~ r. –áły.

Twym rozumem ták miernie ziemiá v[á-dzoná| ... Ná téy/ iáko powłoká/ przepáści le[żały| A góry niezmierzone wody zákrywały|. *Ps* 104,12. DJ

zakwitać o roślinach – rozwijać, otwierać swoje kwiaty;

r. –ita (:–yta).

Iáko roff[y trawá [yta| Z poránku pięknie zákwita| Wieczór kofá podśieczona| Leży ná ziemi wzgárdzona:| Táki ná[z wiek: Ps 90,22. DJ

zakwitnąć o roślinach – rozwinąć, otworzyć swój kwiat 7, pokryć się kwiatami 8, o człowieku – wzrosnąć 3, 6, o rozwoju moralnych wartości i pozytywnych uczuć 1, 2, 10, o rozwoju gospodarczym 9, rozbłyśnąć 4, 5, 11;

z–ą łąki 8, z–e róža 7, kłos 6, żyto 11, komuś serce 1, 10, źli 3, cnota 2, Polska 9, korona 5, zorza 4;

z. pięknie 8, jako ziola 3, w radości 1, złotem 11, przed smutnemi oczema 6, na niebie 4, na czele 5, wiekom wiecznie = na wieki wieków 6, prawie 10, skoro 4;

z., wytchnąć w pokoju 9, zrodzić się 2, dotknąć 11, wzejść 6;

z. – uwiędnąć 3, spaść 7;

w por. 3;

z. komuś 10, czymś 11, komuś w czymś 1, (komuś) na czymś 4, 5, czemuś przed czymś 6;

r. –ęły 8, –ęło 11.

1. A [sprawiedliwym [erce zákwitnie w radości| Ps 68,7. 2. Zákwitnie cnotá/ pokóy [ye zrodzi| Ps 72,17. 3. Zli zákwitnaw[zy/ iáko kwitną ziołá| Wwiedną prędko/ y zgina zgołá| Ps 92,15. 4. Skoro zás iáfna zorzá zákwitnie ná niebie| Zwiérz do iá[kiń vchodzi/ ludzie ná[tepuia| Ná roboty/ Ps 104,42. 5. Iego w[zytki ogárnie w[tyd nieprzyiaciele/ A onému (potomkowi Dawida) koroná zákwitnie ná czele| Ps 132,34. 6. kłóšie mój iedyndy ... Bo iuz nigdy nie wznidzie[zi/ áni przed moiémá| Wiekom wiecznie zákwitnie[zi [mutnemi oczymá| Tr 12,28. 7. Lecz co zákwitnie (róža) iáko Słońce wznidzie| To zásię [pádnie ledwé wieczór przydzie| Fr 2,8,3. 8. Polné łąki pięknie zákwitnęły| Pieś 1,2,6. 9. To téz iest Olbrácht/ król [ercá wielkiego| Tuż z Alexándrem Sygmunt: zá którego| Pol[ka zákwitlá/ á po długim boiu| Wytchlá w pokoiu| Pieś 1,10,55. 10. Serce mi zákwitnie prawie| Przy twéy przyiemný ro[prawie| A kiedy cię pocałuię| ... w gębie cukier czuię| Sob 11,21. 11. Zytá dotkná| żyto wnet złotem zákwitnęło| Dzie 95. DJ

zakwitły o młodości – będąca w pełnym rozwoju, w pełni świeżości, piękna.

Póki zákwitlá młodość [toi w [woiéy mierze| Lekka myśl/ niepodobné rzeczy przed się bierze| FgPieś 2,7. DJ

zalać przykryć wodą, zatopić 1–5, 7, upić się, utopić rozum w alkoholu, utracić rozsądek 6;

z–e morze 1, 3, (4, 5), powódź 2, 7;

z. ziemię 1, pola 7, nieprzyjacioły 3, drugie 4, faraona 5, mie 2, ostatek rozumu 6;

z. szalonemi wełny 2 ~ z., porwać 2;

z. – zostać cało 1, jedny przewieść – drugie zalać 4;

z. coś 1, 6, 7, k. 2, 3, k. z czymś 5, k. w czymś 4;

r. –ála 2, –áło 3.

1. by dobrze ziemię morze zalać chciáło| Zá twá pomocá on zoftánie cáło| Ps 32,19.

2. RAtuy mię pánie: bo złych przygód nawałności| Sięgiáią we mnie ofátnich kości| Topię [ye w [rogim błócie/ powódź mie porwá| Y [zalonémi wełny zálá| Ps 69,4. 3. A ich nieprzyjacioły/ tropem zágonioné| Wracáiąc [ye ná miey[ce [wé morze zálá| Ták iz áni po[stáncá z klé[ki nie zoftá| Ps 106,25. 4. Zápamiętáli bogá/ który ie wybáwił| ... Który nie wiezdzone w poły przeciął morze| Iedny przewiódł/ á drugie zálá| w tymże torze| Ps 106,48. 5. (Pan) A Fáráoná zálá| z woy[kiem niezliczoným| Ps 136,29. 6. Y ták wełbie rozumu potrzebziwui nie wielé| A ofáttek chca zalać w to miłé we[elé| Pieś 1,18,30. 7. Chciwość władze nie[toi: zázwdy/ iáko powódź| Pomyka [woich gránic nieznácznie/ áz potym| W[zytki polá záleie. Odp 314. DJ

zalać się zamoczyć obficie oczy i twarz łzami, pogrążyć się w płaczu 1, 2;

r. –ála 1.

1. A oná weyrzaw[zy w niebo łzami [ie zálá| Bowiem w Pánu [wá nádzyeię przed[ie pokládá| Zuz 131. 2. Obroci Rochu ná Krolá rogámi| Sámá wynidzie zalaw[zy [ie łzami| Sz 512. DJ

zalatywać pachnieć czymś, rozsiewać jakiś zapach;

r. –uje.

Kędy ty chodźi[z/ doktorze/ miłować:] Bo która ztobą wieczór pobłáznuie/ Każda ná záiutrz piżmem zálátuie. | *Fr 2,49,4.* DJ

zalec *lec nieruchomo, na zawsze, zostać pochowanym w grobie.*

Niewinna du[zo/ owaś ty iuż w niebie/ ... Niechciał tego Bóg/ bych był głowę twoię/ Ia pierwý zálégł: bo ciebie [tráciw[zy/ Stráciłem w[zy]tko/ *FgNagr 2,5.* DJ

zalecać *polecać, zachwalać, przedstawiać 1-5;*

z. służby swe w łaskę czyjąś 1, 3, 4, k. z przodków i zacności domu z. 5, *życie duchowne 2;*

w p. 1-4.

1. panie Fogelueder ... służby [we wla[ke V<aszej> m<iłości> zalecam. *LFogel 1.* 2. Omnia quoe poterant swietkos confundere [tanos/ Quoeeque tibi poterant vitam zálécare duchownám/ Alta reuerendi dixit prudentia patris. | *(Wszystko, co mogło zrazić do stanu świeckiego i co mogło zalecać życie duchowne, z wysoką mądrością wypowiedział wielbny ojciec) C 92.*

3.4. *Odp ded. jak nr 1.* 5. Bo bych cię miał z przodków twych/ y z zacności domu| Zálécác/ nie v[ta]pi[z w téy mierze nikomu. | *EpRadz 52.* DJ

zalecać się *polecać się czyjejs pamięci.*

Zátym [ie łá[ce W. M. zálécam mego M<i>ł>ściwego Páná. *LZam.* DJ

zalecić *polecić, zachwalić, pozytywnie przedstawić 1-3;*

z-i człowiek 1, 3, Wenus 2;

z. go 1, ją 2, cię 3;

z. komuś k. 1, 2, k. z cz. 3;

w p. 1.

1. Siemikow[ki/ máiać beneficium iedno ... w którym mu Gámrat ... prze[zkadzał/ ... przy[stał do tegóz Arcybi[kupá/ rozumieiać/ że ón iáko [tudze iuż [wému/ niémiał mu w tym prze[zkádzać: y tegóz dnia práwie/ kiedy mu go zálécono/ y kiedy mu rękę dał/ chcęcy vczynił wzmiankę około [wého beneficium. *Ap 5.* 2. Venus mi iá [ámá| Napierwey zálécilá/ y zá żonę dáá. | *Odp 225.* 3. Szcze[liwy RA-DZIWIŁE ... Bobyh cię miał z przodków twych

y z zacności domu | Zálécic/ nie v[ta]pi[z [topą w tym nikomu. | *Jez 160.* DJ

zalecieć *owionąć kogoś, dotrzeć do kogoś, tu o wierszach jako o przykrym zapachu.*

Na lipę. PRzypátrz [ie/ gościu/ iáko on lift móy zielony| Prędko wwiadł/ ... Co mnima[z téy przygody nagléy zá przyczyná?| Ani to mrozów/ áni wiátrów ... winá:| Lecz mię złęgo póęty wir[ze záléciały/| Ták iż mi tylko prze [mród wło[fy [pásć mu[siáły. | *Fr 3,7,5.* DJ

zalecony *zachwalony, rozstawiony;*

r. -ona.

VCie[zna lutni ... Niemowna przed tym/ áni vlubiona/| Dżis ná w[zytek swiát wielce zálécona:| *Pies 2,18,6.* DJ

zależeć *zasadzać się na czymś, polegać na czymś 1-4;*

z-ą bogactwa 1, dobre zachowanie 2, wielkość umysłu 4;

z. na umyśle 1, na wzgardzeniu rzeczy doczesnych 4, na używaniu rzeczy nabytych 3;

r. -leżą 1;

w p. 3, 4.

1. NA vmyśle prawdziwé bogáctwá zależa/ Pod nim srebro/ y złoto/ y pieniądze leża. | *Fr 1,46,1.* 2. CHcećieli [łucháć/ powiem wam [wé zdánie/| Ná czym zależy dobré záchowánié. | *FrPij 1,2.* 3. bo nie tego ón chce/ áby [ie miał dobrze (co ná vzywániu rzeczy nábytych zależy) ále żeby miał co nawięcéy/ *Wr 14.* 4. Trzečia wielkość vmy[stu/ która ná wzgárdzeniu rzeczy doczesnych zależy. *Cn 1.* DJ

zali *czy.*

Zalic proch cześć będzie dawał/ Albo twą dobroć wyznawał?| *Ps 30,29.* DJ

Zalmon *prawdopodobnie Salmon, góry leżące na wschód od jeziora Genezaret.*

Toć ie[łt oná kráiná/ dla której bóg si[łá| Możnych Tyránnów pobił: á oná co byłá| Niedawno wielce brudna/ ták [ye iá[na [táá/| Ze śniegom ná Zálmonie naprzód nic nie dáá. | *Ps 68,38.* DJ

zalot *o zapachu – to, co niesione powietrzem owiewa i daje się wyczuć węchem.*

IE[ft źwierzę o iednym oku| ... Głos iego/ by piorunowy| A zalot niepráwie zdrowy.] *Fr* 3,78,6. *DJ*

załapić zdobyć, zaczerpnąć 1, ująć, pochwyć 2–4;

z-ią sędziowie 3, z-i Tantalus 1, ręka Kozaków 2, noc 4;

z. kęs wody 1, oboje 3, Diaka 2, Chyrona za ramiona 4;

z. – ciągnąć 4;

z. coś 1, k. 2, 3, k. za coś 4;

r. –iła 2, –ąpić 3.

1. Y kámién [tał/ y koło/ [tály rzéczné brody| W ten czás głodny Tántálus zálápił kęs wody.] *Tarn* 92. **2.** W dródze z Ru[ff]y Diaká na imię Putiá| Czuyłch Kozaków prędká ręká zálápiá.] *Jez* 352. **3.** A mychmy (sędziowie) [ie vtáili podle fámeý [ćiany.] Widzim w[zytko co [ie dzyeie| Poczniewá [ie kwápić| Tym vmy[stem/ bychwá moglá oboie (*Zuzannę z młodzieńcem*) zálápić.] *Zuz* 142. **4.** Ná zachodzie ciągnie noc zá głowę Chyroná:] Ale go nie zálápi/ tylko zá rámioná.] *Phaen* 40,572. *DJ*

założony osadzony, zbudowany 2, 3, oparty na pewnej myśli, określonej idei, zasadzie 4–6, wcześniej zaplanowany, zdecydowany 1;

(jest) z-e państwo 6, królestwo 5, stolica 3, stolicy kres 1, bron grunt 2, majestat wielmożności 4;

z. od początku świata 3, od przodków 6, na sprawiedliwości i sądzie 4, na górach świętych 2, pięknie 6, tak 5;

r. –zony 1, –ony 2, 4, –oné 5, 6.

1. Stolicy twoiéy/ o niewyciężony| Królu/ żaden kres nie ie[ft założony:] *Ps* 45,22. **2.** PAn między w[zytłkimi| Miá[fty Zydow[kimi| Piękne Sion[kié vmiłował brony:] Ich grunt ná górách świętych założony.] *Ps* 87,4. **3.** Stolicá iego od początku światá| Ie[ft założona:] *Ps* 93,6. **4.** á iego| Máie[stat wielmożności| Ie[ft ná [prawiedliwości| Y sądzie założony:] *Ps* 97,9. **5.** Twoje możné królestwo ták ie[ft założoné| Ze go nigdy niezgwałca wíeki nie-[kończoné.] *Ps* 145,21. **6.** ó Potomkowie Lechá Słowiéń[kiégo| Lutuiąc niefortuny Páń[ftwá ták zacnégo.] Które od Przodków wá[zych pięknie założoné:] Prze wá[ż ro[fté[rk domowy mdleie ro[ftárgnioné.] *Zg* 7. *DJ*

założyć dać trwałą podstawę, początek, osadzić, oprzeć na czymś 1, 6, 10, 14, zbudować 9, zorganizować, powołać do życia 8, 11–3, 15, umieścić coś gdzieś 3, 7, zastąpić, zastawić 2, ustalić, wyznaczyć 4, o koniach – zaprząć 5;

z-y Pan (1), 2, (6), człowiek 4, 14–5, ludzie (5, 7), 12, przodkowie (8), 10, narody 13, obfitość 3;

z. grunt, fundament ziemi 1, 6, grunt (na co) 10, 14, Rzeczpospolitą 11, 12, dwoje królestwo 13, Lukową 15, zamek 9, szpitale 8, gniazdo 3, kres 4, jarzmo 7, ubogiego 2, swoje konie 5; z. rękami swemi 1, na morzu 1, w pałacach 3, cnotą 14, w przypadku;

z., zbudować 9, trzymać 11, (roz)mnożyć 2, 3, pomóc w złym razie 5;

z., miotać się 7;

z. coś 4, 5, 9–13, 15, coś cz. 6, coś dla k. 8, coś na coś 7, coś w czymś coś 3, czymś coś cz. 1, czymś coś 14, k. w czymś 2;

r. –oży 3, –ożył 2, –yli (:–ili) 8, 10;

w p. 4, 11–3.

1. Y co pod niebem mie[zka/ y co [ye buduie| W[zytko pánu należy: on rękami [wemi| Grunt ná morzu zálóżył niewzru[zonéy ziemi.] *Ps* 24,4. **2.** A vbogiégo zás pan w przypadku zálóżył| Y iáko [tádo owiec rozmnożył.] *Ps* 107,83. **3.** Pokóy w twárdych bá[żtách twoich niechay [ye mnoży| A obfítóść [wé w pálacách gniazdo zálóży.] *Ps* 122,12. **4.** ale poki go (*Psalterza*) czekać żeś V<asza> m<iłość> kresu niezálóził *LFogel* 27. **5.** [zkodá| Odie[żdać towarzys[za: wielka rzecz przygoda:] Pomóžmy mu w[łym rá[że/ á zálóžmy (*konie*) [woie.] *Fr* 3,85,19. **6.** Tyś fundáment zálóżył nieobe[zléy ziemi| *PieśCzego* 11. **7.** bo won czás iuż prozno| Miotáć [ie/ kiedy iá[żmo ná [zyię zálóžá.] *Odp* 316. **8.** A Szpitale dla was ié [ámých (*przodkowie*) zálóżyli| Aby Rzeczpospolita tę podporę miá[ła| *Zg* 106. **9.** Kto dziś zamek zálóži? kto kla[żtor zbudue?| *Sat* 155. **10.** Aleś ty/ wielki królu/ ... pilnie [zukał rády| Iákobyś przywiódł w iedność dwa ... narody| ... Ná co przodkowie twoi/ ácz grunt zálóżyli| Ale tobie twoię część przedsię zó[ftáwili.] *Prop* 237. **11.** bo áni ludzie/ ... áni obyczáie/ gdzieby byli tácy ludzie nie rządžili/ niemogłyby były álbo zálóżyć/ álbo ták d[ługo trzymáć ták wielkiéy/ y ták [wiátobliwié y

ták [szeroko władný ... rzeczypo[politéy. Wr 8. **12.** á zwła[czą wiedząc iákich obyczáiów to ludzie byli/ którzy naprzód tę sławną rzeczpo[politą záložyli/ y długo trzymáli: Wr 10. **13.** Bo to nie iest podobno/ áby té dwa ták wielkié narody/ które dwoie królestwo záložyli/ ... nie miály mieć włáfného [wégo imiénia do tego czáfu/ Czech 2. **14.** Cnotą grunt záložyw[zy/ kto przyniešie ktemu| Y vrodę/ y [częścié/ bli[ki fortunnému.| Dzie 29. **15.** Tu Lukową záložyl (*Iwan Kustra*)/ á we P[zy pánował| Dry 66. DJ

założyć się *zastónić się przed czymś niekorzystnym, obrónić się;*
r. -ożyć.

Przecz [ye ia mam bać/ álbo [obą trwożyć| W nie[zczeńną chwilę? iest [ye czym záložyl:| Ps 49,14. DJ

zamaczać *nurzać, pławić.*

Sklep ten niedobyty| Puści prętko nity:| A winem/ co [ye ty frá[uięz o nie| Będzie zámaczał potómeK twóy konie.| Pieś 1,5,36. DJ

zamarły *prawie obumarły, zasuszony z powodu braku wody.*

Ales pogodnym defzczem [wóy grunt polubiony| Nápoil/ y ochłodził zámárté zagony.| Ps 68,24. DJ

Zamech *miejscowość leżąca między Biłgorajem a Leżajskiem.*

Pilecki/ będąc pánem temu tu Zamchowi| Y ná niedźwiedziech iezdził:| Dry 46. DJ

zamechski *związany z Zamchem, tu w tytule utworu.*

DRYAS ZAMECHSKA. Dry tyt. DJ

zamek *warowna budowla dająca obronę i poczucie bezpieczeństwa ludziom tam przebywającym 2, 3, 5, 8–11, 13–29, 31–41, przen. 1, 4, 6, 7, o bezpiecznym miejscu 30, urządzenie żelazne, montowane w drzwiach wejściowych, służące do ich zamykania 12, jako przykład w Ortografii 42;*

z. budowny 5, 10, 13, 15, 19, wielki 41, twardy a niedobyty 37, pewny 30, pograniczne 18, potrzebne 38, dawny 40, niewierne 12, te 12, mój 4, 6, 7, swój 40, ich 9, te 12;

z. w Krakowie 16, trojański 41; miejsce na z-u 39, zaniedbanie z-ów 38, podawanie z-ów 36;

o Bogu – być *czymś* z-em 1, (4, 6, 7), za z-ek *komuś* stać 3;

z. záložyl 20, z-i spiżą i ludźmi opatrzyl 18, z. otrzyrnać 24, widzieć z-i 19, (29), z-om imiona dawać 5, o z-u powiadać 37, w z-ech nadzieję pokładać 14, w z-ek dufać 21, mieszkać w z-ech 9, na wodzie z-i budować 11, pod z-em harcować 35, jechać z z-u 16, na z-k 17, odjechać na z-k 40, odjechać ku z-u 41, z-u brónić 22, z. obrónić 23, z-om nie dowierzać 2, z-ów odbieżeć 13, dobywać 25, stradać 14, *coś* w z-k podać 30, przybywać 32, z z-u ubywać 33, z-i psuć 26, podawać 27, z-i potracić 34, z-ów nie naprawować, dać się im walić 38, z-i położyć z ziemią 10, brać 15, walić 28, 31, bodaj z-i rdza zjadła 12;

z., twierdza (warowna) 1, 15, skała 3, 8, miasta (warowne) 10, 13, 19, 28, 29, 31, 36, wsi 25, 28, pałace 5, klasztor 20, porty 18, drogi, mosty brzegi warowne 19, wał 4, granice 13, mury 34, zbroja 6, 7, obrona 1, 3;

Msc. w zamcech 9, 14, C. ku zamku 41; w p. 16–7, 36–8, 42.

Ps: **1.** Tyś zamek/ y twiérdza/ tyś iest moiá obroná.| **2.** Obcy ku mnie twarz chętliwą [obie zmysłaią.| Ná[tabieli/ y zamkom iuz nie dowierzáia.| 18,88. **3.4.** Weźmi mię w [wą obronę/ niezwalczony pánie| A to zá twárdą [kále/ y zamek mi [tanie.| Tyś mój wał/ tyś mój zamek: á prze imię [woie| Prowadz mię/ y opatruy liché zdrowie moie.| 31, 6,7. **5.** Pałáce wielkim kofztem wy[stáwiáia| Budownym zamkom [wé imioná dáia.| 49,30. **6.** BOgu du[zá vfá moiá| To mój zamek/ to ma zbroiá:| W nádzieię iego za[fony| Nie boię [ye z żadný [trony.| 62,2. **7.** Ps 62,14 jak nr 6. **8.** Ps 71,6 jak nr 3. **9.** Y mie[zkáli w ich zamcech: á przetsię niebyli| Wdzięcni ták znáczný lá[ki: 78,101. **10.** Zni[zczyli twóy lud vbogi:| Miá[ta/ y zamki budowné| Położyli z ziemią równé.| 79,27.

11. Bowiém iuz y ná wodzie zamki buduią:| Pieś 1,16,22. **12.** Bóg was żegnay/ ... wrotá/ ... Boday tu páięczyná/ y pleśn na was pádtá/

A té niewierné zamki rdzá plugáwa ziadłá. | *Pieś 1,23,16.* **13.** Gránic y zámków budownych | Odbieżał/ y miałt wárownych: | *Pieś 2, 13,13.* **14.** Okazałéš/ że nie ka[fa (*tyran moskiewski*) | Choćia to porożem w[trza[fa. | W zamcích nádźię pokládał/ Ale y tych p[ętko [trádał: | *Pieś 2,13,33.* **15.** A ty Królu niezmożóny/ | Nie tylko zamki budowné/ | Y twiérdze bierzefz wárowné: | Ale/ co chwálney[za w tobie/ | Ie[teš sílen y [sam [sobie. | *Pieś 2,13,45.* **16–7.** tráfiło [ie/ i[Arcybi[kup/ iechał z zamku w Krákovie á ksiádz Krup[ki ná zamek/ y przy[zło im [ie miiac *Ap 7.* **18.** Porty naprzod y zamki pogránic[ne [pi[za | Y ludzmi dobrze opátr[. | *Odp 480.* **19.** Widzicie g[e[te mia[ta/ i zamki budowne/ | Drogi/ mo[ti porzádne/ y brzegi warowne: | *Sat 71.* **20.** Kto dziš zamek załózi? Kto kla[ztor zbuduie? | *Sat 155.* **21.** A ie[li nieprzyjaciel wzamek du[fa wiécy/ | Wiéć ko[ze ple[ć/ a knim [ie [zańcować co p[re[cy. | *Sat 411.* **22.** Stáro[ta zamku bronii/ á temu Krzyżacy | Ná ráunek bie[eli/ y zbrojni Polacy. | *Prop 63.* **23–4.** Wilkowi ow[ę odiał pies niepošicgniony/ | Ale ia [sam p[re[diš ziadł: zamek obroniony. | Lecz dobrzy zakonnicy Polaki wygnáli/ | Y [táro[te/ á [fami zamek otrzymáli/ | *Prop 66,68.* **25.** A potym o pokoiu rokuie (*Jagiello*) z Krzyżaki. | Próžno podobno: bo pátr[iáko wš[goráia/ | A zamków miédy [obá p[re[diš dobywáia. | *Prop 100.* **26.** Pátr[ay[ze tu Pruff[aków/ iáko zamki p[fuia/ | *Prop 133.* **27.** Zamki zátym [łu[zebni królowi podáia/ | A dawno zátzymány [wóy zó[łd odbi[raia. | *Prop 137.* **28.** Firléy zamki wáli/ | Wš[y miá[ta goráia/ | Niemcy iu[ž v[ftáli. | *Prop 147.* **29.** Nie widziałéš tám zamku/ áni miá[ta zgo[á/ | *Prop 173.* **30.** Ale ia (unije) w pewny zamek do [ercá podamy: | *Prop 244.* **31.** ále te[ž y [záb[á [swá w[zędzie | Kredencuiac Królowi/ vpátr[aiac drog[ę | Miá[ta i zamki wá[ac/ czyniac wielk[á trwog[ę. | *Jez 92.* **32–3.** Przed nimiš m[ę[nie przy[zedł pod Połocki[é/ šciány/ | Broniac/ by ludzi w zamek nic nie przybywá[. | A z zamku áby ich té[ž nic nie vbywá[. | *Jez 145–6.* **34.** Acz[ci y murów [tábo w Połocku bronili: | A potym iáko wiele zamków potrá[ili? | *Jez 232.* **35.** Porchowa nie zámilcz[ę/ g[dziš té[ž niepróznował/ | Aleš ná dzielnych koniech pod zamkiem hárcował. | *Jez 378.* **36–7.** ztąd mordy/ ztąd zdrády ná

Pány w[á[ny/ y podáwanie zamków/ y miałt w r[ęce nieprzyjaciel[kié. Filip Król Mácedón[ki/ kiedy mu o dziwnie twárdym á nie-dobytym zamku powiádano/ pytał/ *Wr 14.* **38.** ktemu owo zániedbánié zamków potrzebnych/ że ich nie náprawuia/ á dáia [ie im wálić/ *Wr 18.* **39.** Obá ... O czás/ y miey[ce pilnie [ie pytáli. | Miey[ce ná zamku/ czás we dwie niedzyeli/ | *Sz 53.* **40.** Ia ztąd mu[ż[ę odiechác (*war. odjachać*) ná [wóy zamek dawny: | *Mon 310.* **41.** á tak ku wielkiemu | Po[połu odia[cháli zamku Troián[kiemu | *Mon 318.* **42.** Z troie: p[irw[ze iáko to zamek: *Ort 23.* *DJ*

zamiar na zamiar = *wi[ęcy ni[ž komuš trzeba, w nadmiarze 1–3;*

na z. mieć rysztunku i czeladzi 1, złota 2, komuš coš zostanie 3.

1. Czego trzebá ku boiowi | Dobrému walecznikowi: | Ale ná zamiar co wá[di. | Mieć ri[ztunku y czeládzi? | *Prop ded.* **2.** Tám Ioachym mie[zká/ człowiek dobrego żywotá/ | Máiac wielkie záchowanie/ y názamiar złotá. | *Zuz 16.* **3.** Ie[zczeć ná zamiar ieden drab zo[stánie. | *Sz 412.* *DJ*

zamiatać *pomiatáć czymš, mieć coš w pogardzie ~ r. –á[á.*

Acz ia nie wátpi[ę/ że to b[e[di[ie w podziwieniu/ | I[em o[státni[é miey[ce dáł dobrému mieniu/ | Któré ludzi[ie dzišiey[zy w táki[éy c[énie máia/ | Ze gwóli temu w[zytko in[ze zámia[taia: | *Dzie 48.* *DJ*

zamieć *unoszona w powietrzu i przemieszczana przez wi[ęcy mocny wiatr du[za ilo[šć czegoš, tu piasku ~ r. –eci.*

(*Bóg*) Ro[zkazał Eurom [tánać: wiátr z południá zátym | Cm[ę wielk[á ptá[stwá przygnał: iákie wi[ęć zamieci | W pia[czy[tych polách p[ędzi/ gdy p[irzchliwy leci. | *Ps 78,45.* *DJ*

zamierzać *okrešláć, ustanawiac czas trwania czegoš 1, 2;*

z. p[aczu kres 2, nie z. dalszego czasu sobie 1.

1. Dál[ze[go czá[fu mo[že niezámierzác [sobie/ | I[žby kiedy miał g[łád[za ogl[ędać po tobie. | *FgPieš 9,15.* **2.** iáko człowiek twému | P[áczu

ma kres zamierzając tak [prawniedliwému?] *Fg-Fn* 8. *DJ*

zamierzknąć *popaść w zapomnienie.*

GDzieś to piękne boginie tak łaskawe były/
Zebych ia/ ile chęci tyle miał y siły/
Służyć oyczynie miłey: á iéy [prawom [tawnym/
Nie dopu[czwał zamierzknąć w ciemnym wieku
dawnym?] *Omen* 4. *DJ*

zamierzony *określony pewną granicą,
wyznaczony pewną miarą 1–7, ustanowiony,
niezmienny* 8, 9;

nie jest z. *Bóg* w swej mocy 3, Jego wieczna
łaska 4;

z–e lata 1, 2, czyjś kres (5), 7, granice 6,
gwiazd poczet 8, *ich* bieg 9;

w *prep.* 1, 2, 6, 9, w *postp.* 7, 8;

z., okieszony 3;

r. –ony 3, 8, 9, –oná 4.

1. Brát rodzonego nie odkupi brátá/
iuz przyidá zamierzóné látá. | *Ps* 49,20. 2.
Kiedy [ye [kończá zamierzóné látá/ (Pan opo-
wiáda) przyyde [ądzić swiátá: | *Ps* 75,5. 3.
Ze cié narody w[zego swiátá/ Wyznáia [woim
[tworzyóielem/ ... Tyś áni wiekiem okré[zony/
Ani w [wéy mocy zamierzony: | *Ps* 86,30. 4.
Bo iego wieczna łá[ká nie iest zamierzóná. | *Ps*
136,36. 5. Póki iéy zamierzony kres był/ poty
żyá: | *Tr* 19,119. 6. Zá twoim ro[kazániém
w brzegách morze [toi/ A zamierzonych gránic
prze[koczy [ye boi. | *PieśCzego* 14. 7. Krefu
zamierzonego pewnie nieodwlecém | *Sat* 420.
8. Przeto wdziélné znáki są postanowioné: | Aby
ieden z drugiego [nádnie obaczony/ Káždy
gwiazd pewny znáczył poczet zamierzony. |
Phaen 34,328. 9. Tákich kól/ nie dowiedzie
žadna ręká ina/ Iákié té [á ná niebie: których
zamierzony/ Biég od w[chodu/ ná zachód iest
niedokóńczony. | *Phaen* 40,439. *DJ*

zamierzyć *ustanowić, określić, wyznaczyć*
1, 2;

z–y *Bóg* 1, 2;

z. srogá pomstę 1, kres morzu 2.

1. Narody temu (*Bogu*) będą hołdowác/ ...
Zdémie z nich lichwé: zamierzy [roga/ Pó-
m[te/ ktoby krew' przelał ich drogá. | *Ps* 72,39.
2. Zamierzyles (*Boże*) kref [pewny morzu/ *Ps*
104,17. *DJ*

zamieszać *zburzyć przez kogoś ustalony,
zaplanowany niewłaściwy porządek 1–4;*

z–a Pan 1, 2, (3), *Wenus* 4;

z. czyjeś rady 1–3, umysł (= *zamysł*) w
sercu 4;

z. rady, odkryć fałsz i zdrady 3, karać 1;

r. –áła 4.

1. Karz ie (*złych ludzi*)/ pánie/ prze ich zdrády/
Zámie[zay ich w[zytki rády: | *Ps* 5,38. 2. Zámie[zay/
wieczny pánie/ ich rády złośliwé/ *Ps*
55,14. 3. Nie day mié (*Panie*) w ręce człowie-
kowi złemu. | Zámie[zay ich rády/ Odkryy fáł[z/
y zdrády: | *Ps* 70,5. 4. To rzeklá (*Wenus*): á téy
vmył w [ercu zámie[zála: | *Mon* 391. *DJ*

zamieszanie *zamęt, chaos, niepokój 1–4;*

z. wielkie 2, 3, terażniejsze 4, to 1 ~ z–a
przyczyna 1, 4;

z. uczynić 2, się zstało 3;

z., rozruch 2, burda 3, rozerwanie 1, zła-
manie rozkazania 2;

r. –ánie 2, –ániá 1.

1. CO zá przyczyná tego zámie[zánia?/ ...
Ksiázeta mozne/ y królowie ... Schodzá [ye w
ráde/ chciwi rozerwánia. | *Ps* 2,1. 2. Rozruch
w okopie wielki/ wielkié zámie[zánié/ Vczynili/
złamáli pán[kié ro[kazánie. | *Ps* 106,55. 3.
Zátym [ie wielkie zámie[zánie stáło/ Co raz/
tym więcej burdy przybywáło. | *Sz* 317. 4.
Boże w[zehmocny/ kto terážniey[zégo/ Zámie-
[zánia przyczyná: ten z roz[ádku twégo/ Boday
dzis márnne zgináł: *Mon* 324. *DJ*

zamieszkać *zaniechać zrobienia czegoś,
zaniedbać coś 1, 2;*

z. mszej i obiada 1, do stołu czyjzego 2.

1. Trwála tam chwile tá miła bieśiádá/ Až
Xiádz zámie[zkał y m[zéy/ y obiádá. | *Fr* 1,54,4.

2. Zámie[zkałem do [tołu twégo/ Woiewodá/
Fr 3,43,1. *DJ*

zamilczać *pomijać milczeniem, znosić coś
w milczeniu.*

W[tań/ pánie/ á weźmi [ye zá [wą krzywde/
... Niezámilczay przegrózek/ y w[zetecznyé mo-
wy: Ná co twóy nieprzyaciél zázwdy iest go-
towy. | *Ps* 74,47. *DJ*

zamilczeć *pominąć coś milczeniem, nie
zabrać głosu, nie wyrazić swojej opinii o czymś
1–3, 5–7, zataić, znieść coś w milczeniu 4;*

z-ą usta, język 1, rymy 3, Homerus 7, człowiek, ludzie 2, 4-6;

nie z. Bożej sprawiedliwości 1, chwały 2, sławnych zapasników, skrzydłonych zawodników 7, urody kobiety 3, Prochowa 5, z. godności swej 6, co człowieka boli 4;

niezłe czasem z. 4;

nie z. cz. na wieki, dziękować 1, sławić 2;

w poł. ze zdaniem 4;

w p. 6.

1. V[stá] moie/ ięzyk mój ... Będzie zá dobrodziej[stwá] obfite dziękował. Nie zámilczy ná wieki twéy [prawiedliwości/] Ps 71,51. 2. Będziem cię sławić ná wieki/ Nie zámilczem twoiég[ó] chwały/ Póki niebá będą [stały.] Ps 79,55. 3. Z moich tych proftych rymów ief[teš] (Kupidynie) [stawnym w[zędzie/] Któré rumiánéy twarzy/ y oká czarnégo/ Niezámilczą v pániéy/ Fr 2,94,20. 4. Nie źle czáfem zámilczéć/ co człowieká boli/ By nieznał nieprzyaciéł/ ze cię ma powoli/ Pieš 1,23,1. 5. Proczyta tám ief[te] we czci/ kwiát chwálebných dziewic./ Porchová nie zámilczę/ Jez 377. 6. Ale trzeźwošć/ ... nigdy człowieká w to nie wda/ czemu by [proftáć nie mógl:/ y ow[zem] rychléy godnošći [wéy] (co w[zytko] rozum [práwuie] zámilczy/ niżli [się] o rzecz [sobie] nierówná pokuši. Pij 4. 7. A choć dobrze Homerus w téy liczbie przednie[zy]/ ... Który w Teley[kim] prochu [stawnych] zapá[ńnikow] Nie zámilczá y [skrzydłonych] zawodników./ Muza 80. DJ

zamilknąć przestać mówić, ucichnąć.

AN.<tenor> ... Ato záš co zá białogłowá/ Z wło[fy] ro[stárgánemi]/ ... Oczy wywraca/ głowá kręci: to chce mowić/ To zámilknie. Odp 498. DJ

zamknąć schować, umieścić coś we wnętrzu osłoniętym, przykrytym 7, w obudowanym pomieszczeniu, specjalnym budynku 8, otoczyć, zawrzeć coś w czymś 3-5, 9, odciąć drogę wyjścia 2, zakończyć, podsumować 10, z. ucho = nie chcieć czegoś usłyszeć 1, z. oczy = przykryć powiekami, zasnąć 6;

z-e Pan 1, (2), człowiek 6, 8, 10, żona 7, świat 5, krąg ziemski 3, gniew i zapalczywość jako powódź 4, Styks 9, żałość 6;

z. ucho 1, oczy 6, kości 7, urodzaje i pożytki 8, wszystkie przyczyny 10, nas 2, mię 4, 9, co 3, cokolwiek 5;

z. przed człowiekiem 1, w grobie 7, w spichlerzu 8, między smoki 2, w sobie 3, 5, w noc 6, zewsząd 4, odnogami swymi 9, na koniec jednym słowem 10;

w por. zamknąć jako powódź 4;

z., ścisnąć 4, okryć ciemnościami 2, oczy z., upokoić ciało 6;

z. coś przed kimś 1, coś w czymś 3, 5, 7, 8, k. czymś 9, k. między czymś 2, czymś 10;

r. -nęła 4;

w p. 10.

1. Pátrza Pan ná dobré okiem miłóšier- nym/ Ani vchá zámknie przed człowiekiem wiernym/ Ps 34,34. 2. Atoš (Panie) nas między [moki zámkną] okrutnémi/ Y okrył ciemnošćiami práwie śmiertelnémi./ Ps 44,37. 3. Mój ief[te] krąg ziem[ki] y co zámkną w [sobie.] Ps 50,34. 4. Twój mię gniew/ zápalczywošć twoiá mię ści[nę]ła/ Y iáko powódź/ zew[za]d zámknęła./ Ps 88,34. 5. Tve ief[te] niebo/ twa ziemiá: w[zytko] muši tobie/ Przyp[i]áć/ cokol- wiek świat wielki zámkną w [sobie.] Ps 89,20. 6. ZAłość moiá długo w noc oczu mi niedá[ła] Zámknąć/ y zemdlonégo vpokoić ciá[ła]. Tr 19, 2. 7. KO[ści] twé/ Trzebuchow[ki] zámknęła w tym grobie/ Zoná/ Fr 2,67,1. 8. Pan znácz- niey[zy] gdy páń[stwem] wzgárdzi/ niż bych w[zytki] Zó[łáw]kié vrodzáie/ y Gdan[kié] po- żytki/ W iednym [zpichlerzu] zámkną: Pieš 2,4,27. 9. On ia/ iáko mię zowie[zy] wielce vlubiony/ Mój My[zkow]ki/ nie vmrę/ áni mię czarnémi/ Styx niewe[fo]ła zámknie odnogami [wémi.] Pieš 2,24,8. 10. á nákoniec/ iž w[zyft- ki] (przyczyny upadku rzeczypospolitej) iednym [łowem] zámknę/ iešli między dobrym/ á mię- dzy złym bráku niémá[zy]/ tám dáleko wiécéy złých niżli dobrych będzie: Wr 12. DJ

zamknięty ukryty, schowany 2, 4, zawarty przed kimś, niedostępny dla kogoś 10, zawarty w czymś 5, uwięziony 9, przen. 8, zaciśnięty 11, o uszach – zatkane, aby nie słyszeć, nie dopuścić do siebie czyjegoś głosu 1, 3, o zmarłym – pochowany 6, 7;

z-e uszy 1, 3, człowiek 7, panna 9, serce 8, myśli 2, 4, rzeczy 5, posag i ona 6, pański pałac 10, pięści 11;

z. na dobrej pieczy 5, w twardej nocy 4, w skrzynce 6;

być w czymś z-e 4, 6, 8, coś mieć w czymś z-e 5, komuś być z. 10, leżeć pod czymś z-y 7;

w prep. 3, 9, w postp. 1, 2, 11;

r. -ony 7, 10, -oná 6, -oné 1, 2, 4, 8.

1. Dokąd mię deptać będzie człowiek za-zdrościwy?| Do[fy]ciem znał dotychmia[ft] v[zy] twé zámknioné/| Do[fy]ciem znał/ y názbyt/ oczy odwróconé:| *Ps* 13,5. **2.** Widzi y [práwy ná-]z[é] y myśli zámknioné/| Bo przezeń [c[er]cá ná]z[é] [tworzoné.]| *Ps* 33,29. **3.** Swym oftrym iádem podobni do źmije/| Która zámknioné v[zy] wziemię krije/| *Ps* 58,10. **4.** O myśli w twárdéy nocy zámknioné.| *Ps* 92,12. **5.** Pan ná[zy] ... Pomni ná ligę [woie/ y w[zy]tki rzeczy| Ma w vmowie zámknioné ná dobréy pieczy.| *Ps* 105,14. **6.** Ociec ziemie bryłeczkę| W główki włożył: nie[st]éty[z/ y po[ag/ y oná| W iednéy [krzyncy zámknioná.]| *Tr* 7,18. **7.** Vmárl (*Bzicki*) práwie ná r[é]ku v žyczliwéy žony/| Y leży pod tym žimnym mármorem zámkniony.| *Fr* 2,27,12. **8.** VKaž mi [fię/ Mágdálenu/ vkaž ... v[ft]á r[ó]záné/| Per[é]ł pełné/ vkaž pierši miernie wydáné/| Y r[é]kę álábá[ft]rowá/ w któr[é]y zámknioné| Serce moie: *Fr* 3,28,7. **9.** By by[ł]á z Akryz[é]go Wenus nie [zy]dzi[ł]á| Strózá zámknionéy pány: bo tá obaczy[ł]á/| Ze Iow[iz] w vpominku zlotym/ vtáiony| Miał miéć be[pi]eczny przy[st]ęp/ *Pieś* 2,4,6. **10.** Iáko więc kto nieznáczny/ któr[é]mu zámkniony| Pá[ń]ki pá[ł]ác/ ... Ciśnie [fię] we drzwi/ ... Ták ia/ *FgBitwa* 21. **11.** Dwie py[é]ści Borzuy zámknione pokaza[ł] | Iedną z nich obráć Fiedurowi kaza[ł].| *Sz* 157. DJ

zamordowany *pozbawiony przez kogoś życia, zabity;*

r. -áni.

Gdzie Zeb/ y Oreb pol[é]gl/ gdzie zacni hetmáni| Zebeá/ y Sálmáná [f]á zámordowani.| *Ps* 83,20. DJ

Zamość *miasto w p[łd.-wsch. części Wyżyny Lubelskiej, leżące nad rzeką Labuńką, założone przez Jana Zamoyskiego 1, 2.*

1. Memu zdawná Miłóściwemu Pánu/ Iego Miłóści Panu Ianowi z Zamościa/ Kanclerzowi

Koronnemu. LZam. **2.** Memu miłóściwemu Pánu/ Iego M[ilo]ści Pánu/ Pánu Ianowi Zamoy[kiemu/ z Zamościa/ Podkanclerzemu Koronnemu. OdpLZam. DJ

Zamoyski Jan (1542–1605), kanclerz wielki koronny, hetman wielki koronny, założyciel Zamościa i Akademii Zamoyskiej, twórca potęgi rodu Zamoyskich.

Memu miłóściwemu Pánu/ Iego M[ilo]ści Pánu/ Pánu Ianowi Zamoy[kiemu/ z Zamościa/ Podkanclerzemu Koronnemu. Odp LZam. DJ

zamykać *uniemożliwiać dostęp do czegoś 7, zawierać, obejmować coś, też swoją treścią 2, 6, 8, 12, przykrywać, osłaniać czymś (w grobie) 4, z. ucho = nie słuchać, nie chceć wysłuchać kogoś 1, z. ustka = nie odzywać się, milczeć 3, więzić kogoś 5, łączyć coś, zawierać w sobie 10–1, kończyć coś 9;*

z-a Pan 1, człowiek 2, 3, jedna z Danaid 5, marmur 4, karta 8, cnota 6, pijaństwo, zbytek 6, słoneczny trop i duch Akwilonów 9, Koło 10–2;

z. ucho 1, ustka 3, Zofiją 4, cię (= *Lynkeusa*) 5, drogę (ku cnotom) 7, sztuki 8, praelatury kościołów = *godności* 2, poczet znaków 9, dwa znaki 12, wiele 6;

z., tykać 5, dotykać 11, ustek nie z., cały dzień prześpiewać 3;

z. – coś ślać 7, umykać się 10;

z. coś 3, 10–2, coś cz. 2, coś w czymś 6, w czymś coś 8, k. 4, 5, przed kimś 1, komuś coś 7;

r. -ykáć 5, -myka 10, -yka 11, -ájác 3;

w p. 2, 6, 7.

1. A pan przet[się] miał litość nád vtrapion[é]mi/ Ani zamyka[ł] vchá przed obciążon[é]mi.| *Ps* 106,92. **2.** Moy la[kawy] panie Fogelueder (a wtim imieniu w[zy]tki praelaturi w[zy]tkich kościolow zamykam) LFogel 1. **3.** Tęś nádzieię iuz po [sobie okazowá[ł]:| Nowé pio[ńki] [sobie tworząc/ niezamyká[ł] V[st]ek nigdy/ ále cały dzień prześpi[é]wá[ł]:| *Tr* 6,5. **4.** Nagrobek I. M. p. Woiewodzinéy Lubelskiéy ... Ten mármór świętobliwy zamyka Zofiją/ *Fr* 3,66,2. **5.** Iedná z nich (*złych panien, czyli Danaid*) Zacnie [k]lamá[ł]: pánná cz[é]i be[ż](!) k[ó]ncá| ... m[é]žu ... Schrón [fię] przed oycem/ y przed bezecn[é]mi| Sió[ł]frámi(!) z[łé]mi.|

... Ia litościw[za/ ani cię chcę tykąc/ Ani zamykąc.] *Pieś 2,18,44.* **6.** Ale to słowo cnotą wiele w sobie zamyka. *Cn 1.* **7.** Krótcie mówiąc/ ta jedná cnota w[zytkim innym drógę ścięle/ ... ku czemu w[zytkiemu piján[ftwo á zbytek nam drógę zamykáia. *Pij 5.* **8.** Ty w [obyę kartá zamykála [ztuki.] *Sz 109.* **9.** A to iest poczet znaków/ które z iednéy [trony/ Słoneczny trop/ á z drugiý duch nieuniešiony/ Aquilonów zamyka: *Phaen 28,271.* **10.** Páná [ye vmyka] Ku południu. Lwá koło/ y Ráká zamyka: *Phaen 40,404.* **11.** Tóz koło/ wagi ciemnéy kilká gwiazd zamyka/ Y kolan Ophiucha iá[fného dotyka. *Phaen 40,431.* **12.** Tákich kól/ nie dowiedzie żadna ręká ina/ ... Sześciá promieni z oká w okrag rozmierzóné/ Zamyká w káżdym polu dwá znáki złożóné. Zodiákem to koło Grékowie miánuia: *Phaen 40,448.* *DJ*

zamykać się wiązać się z czymś, dotychczas czegós.

Vmy[ł/ rozum/ wymowę/ cnotá zástapił:] Przy cieie [ie zamyka zdrowié/ głádkość/ siłá.] *Dzie 36.* *DJ*

zamyślić zaplanować, postanowić w myślach ~ r. –myśli.

Ná[z bóg ná niebie; cokolwiek zamyśli/ W[zytko [ye muší s[tać po iego myšli.] *Ps 115,7.* *DJ*

Zangar *Sangar, rzeka w Azji Mniejszej, nad którą królowie frygijscy walczyli niegdyś z Amazonkami.*

á Priámus ... [ie dziwował/ ... iam téz był zá [woiégo wieká] W Phrigiiéy winorodney/ gdziem siłá człowieká] Zbroyného widział/ z pán[ftwá dwu bráćiéy rodzonych/ Othrea/ Migdalone/ którzy czáfów onych] Nad Zangárem leżeli. *Mon 187.* *DJ*

zaniechać zaprzestać czegós, zrezygnować z czegós, dać spokój 1, 3, 4, pozostawić, opuścić kogoś, cóś 2, 5;

z. psalmów 1, dzwonów 4, domu rodziców 2, wesela i lutnie 3, mnie 4;

z. wiecznie 2, przez ten czas 3;

r. –ajcie 1, –echał (:–jechał) 5, –echać (:–jechać) 2, –echać (:–jechać) 3.

1. Biycie w bębny/ w instrumenty graycie/ A p[śalmów niezániechaycie.] *Ps 81,4.* **2.** Przyjdzie mi klucze połóżyć/ [áméy precz iechác/ Domu rodziców [wych miłych wiecznie zániechác.] *Tr 6,18.* **3.** TRudná rádá w téy mierze/ przyidzie [ye roziechác/ A przez ten czas w[ela/ y lutnie zániechác:] *Pieś 1,7,2.* **4.** Niech przy próznym pogrzebie żadné nárzékánié/ Zaden láment nie bédzie/ ... y dzwonów zániechay/ *Pieś 2,24,23.* **5.** Przedięš ty w [wą drógę iechał/ A mnieš nie[czę[fnéy zániechał/ W ciężkim żalu/ *Sob 10,6.* *DJ*

zaniedbać zostawić kogoś samemu sobie, nie zatroszczyć się o kogoś 1, 2, 4, nie dopilnować wykonania czegós 3;

z–a człowiek 2, przyjaciele 1, Wenus 4, nasz wiek 3;

z. cię 4, żonę 2, cóś odnowić 3;

z., zapamiętać 1, cz. nie uczynić 3;

z. – nie przebaczyć 1, dochodzić 2;

r. –ála 4, –áli 1;

w p. 3.

1. Rodzice zápamiętáli/ Przyjaciele zániedbáli: Ale mię pan nie przebaczył/ *Ps 27,34.* **2.** což kiedy wziął żonę/ Ktorey ani zániedbác/ ani téz dochodzić/ Dobry/ w[ciwy człowiek bez w[tydu nie może:] *Odp 272.* **3.** Ale ná[z wiek wziáw[zy rzeczpo[politá iáko malowánié ... nie tylko że go témi fárbámi/ ktorémi było/ odnowić zániedbał/ ále y tego nie wczynił/ áby był przynamniéy wizerunk iego/ á zwierzchnié linié záchował. *Wr 9.* **4.** Ná to iéy (*Helenie*) ... Wénus ták odpowiedziá[á:] Nie frá[ufuy mię/ żebych cię záš nie zániedbála/ *Mon 408.* *DJ*

zaniedbały lekceważony, bagatelizowany; r. –ála.

Ale kiedy záš ná[tał śrébrny wiek po złótym/ Rzadko tę świątá pánnę widać było potym. ... Ale wieczorem tylko z gor [ye więc pu[czá[á.] A vpátrzyw[zy ludzi gromádę nie má[á/] Wymawia[á] im iáwnie cnotę zániedbála. *Phaen 9,110.* *DJ*

zaniedbanie stan czegós, o co się nie dbało, co zostało bez opieki, dozoru, uwagi.

Abowiém co dziś mamy z onych [tárych obyczáiów/ którými ten powiáda że rzecz Rzym-

[ka [toi? które w takié zániedbání przy[zły/ że nietylko ich nie vzywamy/ ále áni o nich wiemy. Wr 9. DJ

zaniedbany *niebudzący czyjegoś zainteresowania, pozostawiony samemu sobie.*

Ták páanna/ będąc páanna zániedbaną zchodzi. Ale gdy [wégo czásu w małżeństwo wftąpił/ Oycu więcý nie przykrá/ á mężowi miłá. Epit 58. DJ

zanieiony *zapędzony, zagnany 2, umieszczony w jakimś miejscu 3, o pasie – symbolu dziewictwa – utrzymany, zachowany, doniesiony, tu w użyciu ironicznym 1;*

z. pas 1, żeglarz 2, korona 3;

z. wiatrem 2, daleko na południe 3, w cale 1;

r. –ony 2, –oná 3.

1. Nikczemna dziewko/ oyciec ci przyci[ka/ Czemu nie vmrze[z? [trzyma cię tá ni[ka] Iedliná/ y pás zanieiony wcále:| *Pies 1,6,47.* **2.** Spiéwa żeglarz/ w cudzé [trony| Nagłym wiatrem zanieiony:| *Sob 9,6.* **3.** V Strzelcá/ pod przedniemi nogámi/ koroná| Dáleko ná południe goré zanieioná. | *Phaen 35,342.* DJ

zanieść *tu coś przepędzić, przegnać.*

Sám/ co żywo/ [ám bywaycie/ A pán[kié [sprawy poznaycie/ Sprawy dziwné nie[tychánie:| Zánió[ł woyny optákáné| Ná kray świátá of[áteczny/ ... Potłukł zbroie nie pozité/ Spalił tarcze nieprzebité. | *Ps 46,32.* DJ

zanurzony *pogrążony, zagłębiony w czymś, tak że nie widać kształtu, tu o znikaniu gwiazd w morzu 1–3;*

z. Woźnica 3, trzy części Koła 1, pięć części Koła 2;

z. pod wodą 2;

z. – wzgóre wyniesione 2, nad ziemią 1;

r. –ony 3, –oné 1, 2.

1. To koło/ ná ośm części włá[nie rozdzieloné:| Pięć nád ziemiá/ á trzy zász niešie zánurzoné. | *Phaen 40,408.* **2.** Tego kołá trzy części wzgóre wyniesioné/ A pięć zásię pod wodá idá zánurzoné. | *Phaen 40,422.* **3.** Wo[łu/ zánurzony| Woźnicá nie zo[ftawa: bo znim ie[ft [poiony. | Iednák nie w[zytek ... z morzá wftáie/ | *Phaen 40,583.* DJ

zanurzyć *pogrążyć, zagłębić w czymś.*

Cepheus ná północy [toiąc/ Ręce wynió[ł wy[oko/ o dziewkę (*Andromedę*) [ye boiác/ Ow po [zyię iuż w morzu gáśnie nákloniony:| Cepheus głowę zánurzył/ y ręce z rámony. | *Phaen 40,516.* DJ

zapach *woń.*

CZego zá świezá [korupá náwrzáłá/ Ten zapách będzie w [obie długo miłá. | *FgTabl 3.* DJ

zapadać *chować się, znikać 1, 2;*

z–ą pozne zorze 1, zarze 2;

z. w morze 1;

r. –áją 2.

1. WSzy[tká ziemiá/ w[zy[tki kraie/ Y gdzie iá[ne [tońce wftáie/ Y gdzie w by[tré [zumné morze| Západáią pozne zorze. | Wykrzyknié ... Gwoli pán[kiému imieniu/ | *Ps 66,4.* **2.** Gdzie zarze w[chodzą/ y gdzie západáią/ W[zędy niech imię pán[kié wyznawáią. | *Ps 113,5.* DJ

zapalać *rozświetlać ostrym światłem ~ r. –áły.*

Ale zebránych ciemności émé zápaláły| Ly[káwice: grad / y żywé węglé pádáły. | *Ps 18,25.* DJ

zapalać się *rozświetlać kolorem ognia, dawać czerwony blask.*

Kledy [ie ráné zápaláią zorzá| A dzień z wielkiégo wy[tepuie morzá:| Przy[zedłem ná brzég/ | *FgPieś 8,1.* DJ

zapalczywość *popędliwość, porywczosć, zbytnia gwałtowność 1–10;*

z. bystra 3, sw(oj)a 1, 2, 4, 6, 7, 10, tw(oj)a 8, 9, ona 7;

z. *jest boska* 1, 2, 4, 6, 7–9, *jest ludzka* (2, 3), 5, (10);

czas z–i 1, gniew z–i 4;

z. *k. ścisnęła* 9, *opłonie* 3, z–i zmocniły się nad *kimś* 8;

z–i swojej odkryć się srumać 10, z–i ująć 2, *nie* dać się rozwodzić z–i 6, z. puścić na stronę 7;

z., gniew 1, 2, 7, 9, *złość* 2, 6, *niechęć* 3, *srogość* 4;

z. ludzka – cześć *boska* 5;
r. –ywość (:–iwość) 5, –ości 1, 2, 4, 6, 8.

1. CZąfu gniewu/ y cząfu [wéy ząpálczywości/ Nie rácz mię/ pánie/ kárác z moich w[zeteczności:] *Ps* 6,1. **2.** Vymi (*człowiecze*) gniew/ vymi [wé ząpálczywości/ Abyś nieprzyftał y [am ku ich złości.] *Ps* 37,19. **3.** Niechay włęgę w pewnéy twych [krzydeł zaftonie/ Aż byfta ząpálczywość/ y niechęć opłonie.] *Ps* 57,4. **4.** mię źli ludzie zóćią nákarmili/ ... Wyléy ná nie [strážny gniew [wéy ząpálczywości/ Niechay nie wyda twoiéy [rogości.] *Ps* 69,53. **5.** Twoiá to cześć/ ludzka ząpálczywość/ Tobie roście z ich gniewu poczciwość:] *Ps* 76,19. **6.** (*Pan*) Sam z chęci [wéy zátłumił/ y zátarł ich złości/ Ani [ye dał rozwodzić [wéy ząpálczywości:] *Ps* 78,70. **7.** Pokryłeś [woim miłosierdziem złości:] Puściłeś gniew/ y ząpálczywość onę/ Swoię ná [trone.] *Ps* 85,7. **8.** Zmocniły [ye nádemną twé ząpálczywości/ Przywiodłeś na mię [we nawáności.] *Ps* 88,13. **9.** Twóy mię gniew/ ząpálczywość twoiá mię ści[nęła/ Y iáko powódź/ zew[ząd zámknęła.] *Ps* 88,33. **10.** Więc [ie obá (*starzy*) w [polnym żalu [iebie prze[trzegáią/ A ząpálczywości [woiey odkryć [ie [rumáią.] *Zuz* 43. *DJ*

zapalczywy *popędliwy, porywczy;*
r. –ywy (:–iwy).

Prze twóy gniew [urowy (boś mną ząpálczywy/ Z góry dał o ziemię) wiek mój nie[zczęśliwy/ Chynął [ye ku nocy/ *Ps* 102,25. *DJ*

zapalić *wzniecić ogień, spowodować, że coś zapłonie* 2, *rozzłościć kogoś* 1;
z. sobótkę 2, Pana przeciwko sobie 1;
r. –ili 1.

1. Ale páná przeciwko [obie ząpálili:] Ku- [ząc go w [ercách [woich/ *Ps* 78,30. **2.** GDy [tónce Ráká zágrzewa/ ... Sobótkę/ iáko czás niešie/ Ząpálono w czarnym leśie.] *Sob wst.* 4. *DJ*

zapalić się *rozsierdzić się* 1, *zapałać mi- łością, odczuć gorąco jako objaw namiętności* 2;

z. się Pan 1, flis 2;
z. się wielce 1;
z. się – ochłodzić się 2;
r. –alił 1, –alił (:–alił) 2.

1. Co pan widząc ná oko/ wielce [ye ząpálił/ Y chęć od Izráhelá w[zyftkę [wą oddalił.] *Ps* 78,109. **2.** flis wędrując/ ... Stąpił ... do kárzmy/ áby [ię ochłodził.] Ale miáfto ochłody [e[że [ię ząpálił:] Bo mu Kupido młodą go[spodynią zchwáił(!).] *Fr* 3,86,3. *DJ*

zapalony *ptonący, świecący* 3, 5, 7, *przen.* 1, *rozsierdzony, rozszoszczony* 2, 4, *rozpalony namiętnością, podniecony* 6, *rozgrzany, pobudzony* 8;

z. *jest* ogień 1, krzak 5, gromy 3, gwiazdy na powietrzu 7;

z. *jest* Pan, *człowiek* gniewem 2, 4, Lucius gniewem i winem 8, *Parys miłością* ku kobiecie 9, dziewczka *jakowás nawánością* 6;

z., *gościem oszaloney* 6, *czujący w sercu miłość* 9;

z. – *zgaszony*, *surowy* 5;

r. –ony 1, 2, 4, –alona 6, –oné 3, 7;

w *prep.* 5, w *postp.* 3, 6, 7;

w *p.* 8.

1. To pan [ty[ząc/ wielkim [ieft gniewem poru[żony/ Wielki ná niewdzięczny lud ogień ząpálony.] *Ps* 78,38. **2.** Zem rzékł (*Pan*) ná koniec: ci ludzie [záleia/ Ani vważyć moich [tów vmieia.] Przetom téz przyśiągł gniewem ząpálony/ Ze ich miał minąć pokóy námiętniony.] *Ps* 95,29. **3.** Chmury twóy wóz: twé konie/ wiátry nieścignioné:] Duchy/ po[ftány: [tudy/ gromy ząpáloné:] *Ps* 104,8. **4.** Pan téz o[ftátnim prawie gniewem ząpálony/ Lud [wóy omiérził [obie/ *Ps* 106,83. **5.** Obsiedli mię/ by p[zczoły: zgásili/ by [urowy/ Ząpálony krzak czérniowy.] *Ps* 118,22. **6.** Wenus/ ... Iákowás nawánością/ dziewczkę ząpáloną/ Mio- tálá/ vrodziwym gościem v[zaloną?] *Pam* 55. **7.** PAnie/ iáko bárzo błádza/ Którzy cię nie- dbáłym [ądzą:] ... Przeciwko nim świadczą niebá:] Swiadczą gwiazdy niezliczoné/ Ná po- wietrzu ząpáloné.] *FgPieś* 5,8. **8.** A Lucius będąc y winem y gniewem ząpálony/ przed oczymá włá[nych rodziców onę niewinną dziew- kę zabił. *Wzór* 6. **9.** Ale siądz oto przy mnie w [pólnéy życzliwości/ Bom nigdy nie czuł w [ercu tákowej miłości:] ... Iáko teraz ku tobie [ieftem ząpálony.] *Mon* 440. *DJ*

zapałać *wzniecać pewne uczucia, tu wstydu.*

Twój pośmiéch/ twoiá wzgárdá/ ná mié [ye wracáia/ Mnie [erce trapiá/ mnie zápałáia.] Ps 69,22. DJ

zapałać się zapłonić się, okryć się rumieńcem z emocji, być może ze wstydu 1–3;
z. się ludzie nieżyczliwi 1, (3), niepobożni 2;
z. się, upadku czekać 2, hańbę odnieść 3;
r. –ąją 2, 3.

1. A ludzie nieżyczliwi zápałác [ye mu[za/ Ps 6,19. 2. Niechay [ye niepobożni ludzie zápałáia/ Niechay [wego vpadku nie długo czekáia.] Ps 31,41. 3. Niechay háńbę odnio[á/ niech [ye zápałáia/ ktorzy vpadku mego [zukáia.] Ps 40,41. DJ

zapałanie zapłonienie się ze wstydu, zawstydzenie się;
r. –ánié.

Nie ieft v ciebie táyné moje vragánié/ Moie przymówki/ mé zápałánié.] Ps 69,42. DJ

zapamiętać zapomnieć, nie zachować w pamięci 1–6;

z–a Pan 3, rodzice 1, człowiek, ludzie 2, 4, moja ręka 6;

z. Boga 4, matki, rodziny, ojczystej krainy 2, wszelakiej ludzkości 5, swej nauki 6, mie 1, go = człowieka 3;

z., zaniedbać 1;

z. – nie przebaczyć 1, wspomóc 3;

z. k. 1, 4, cz. 2, 5, k. w coś 3, cz. coś 6;

r. –ęta 6, –áli 1.

1. Rodzice zápamiętáli/ Przyiaciele zániedbáli:] Ale mié pan nieprzebaczył/ Ps 27,33. 2. Iuż teraz mátki/ y miłéy rodziny/ Iuż zápamiętáy (panno) oyczy[tey kráiny:] Ps 45,38. 3. Słuchay/ co mówi pán/ ... Ia go téz także w iego káżdą trwoę/ Nie zápamiętam/ y ow[zem w[pomogę.] Ps 91,32. 4. Zápamiętáli bogá/ który ie wybáwił/ Który cudá w Aegyptcie nie[tycháné [práwił.] Ps 106,45. 5. Zápamiętał (prześadowca) w[zelákiéy zgoła ludzkości:] Ps 109,34. 6. Ie[libych cié zápomniá/ o kráino święta/ Niech moiá [wéy náuki ręká zápamięta:] Ps 137,10. DJ

zapamiętały zapominający o wszystkim w swym zapale, działaniu, zaciekły, zażarty 1–5;

z. ludzie 4, 5, dziewczka 2, ucho paniej 3;
w funkcji rzecz. 1;

z., głupi 5, nieżyczliwy 1;

w prep. 2, 3, w postp. 4, 5;

r. –áli 1, 4, 5.

1. A wy/ o nieżyczliwi/ o zápamiętáli/ Długóz [ye ná má [stawę będziecie targáli?] Ps 4,5. 2. Vgódz w [erce/ á okróć myśl nieuno[zona:] Zápamiętáley dziewki/ ktoréy áni [kokiem] Człowiek dogonić może/ Fr 3,11,13. 3. Gdzieś to namniey[ze słówko przez [kále przepádło/ A ná zápamiętáym vchu pániéy siádło:] Pieś 1,25,38. 4. A ludzie zápamiętáli/ Ktorzy [praw twych niepoználi:] Niechay dziś na oko znáia/ Ze cié dobrzy [trozem máia.] FgPieś 5,53. 5. Ludzie głupi/ y zápamiętáli/ Także[cie niewinná du[ze iuż ná śmierć [kazáli?] Zuz 161. DJ

zapaść pogrążyć się, zatopić się w czymś i zniknąć 2, 3, przen. 1;

z–ą zorze w morze 2, 3, z–e człowiek w zazdrość 1.

1. pan łuk náłożóny/ Ná rękú trzyma/ y [trzały gotuie] Smiertelné: zápádł w zazdrość człowiek płóny.] Ps 7,34. 2. Kwáp [ye póki iá[ne zorze] Nie zápádną w by[tré morze:] Pochwili émy czarné w[stána/] Pieś 2,2,42. 3. Dzień tu: ále iá[ne zorze/ Zapádyby znowu w morze/ Niżby móy głos wyrzékł w[zytki/ Wieśné wczá[ny y pożytki.] Sob 12,58. DJ

zapaśnik mężczyzna umiejący walczyć wręcz, też zawodnik uprawiający taką dyscyplinę w starożytnej Grecji 1–3;

z. czyści 1, sławni 3;

z. stoi 2, z–ów było 1;

z–ów nie zamilczać 3;

z–y, szermierze, gońcy 1, skrzydłonodzy zawodnicy 3;

r. –ników 3.

1. W on czás/ pry/ czy[tych zapáśników było/ Szérmiérzów/ gońców: aż y w[pomnieć miło.] Fr 1,66,3. 2. Nie z Me[any/ nie z Argu tu zapáśnik [toię/ Spártę [stawná ia miénié zá oyczyznę [woię.] Fr 2,24,1. 3. Iednák ma [woię chłubę y wiek pośledniey[zy:] Który w Teley[kim prochu [stawnych zapá[ników] Nie

zamilczał y [krzydłonogich zawodników.] *Muza* 79. *DJ*

zapatrzeć się *patrzeć się chciwie, pożądliwie.*

Niechayże się ia/ można Cypri/ Ni nacz cudzego nie zapatrzam:| Niech towarzy[za życzliwego/ Iednemu łożu przyiaćielá| Mam z łaski twoiey: *Odp* 450. *DJ*

zapieczetować *zamknąć, zabezpieczyć wszy przed używaniem, tu przen.*
r. –owąć.

Chćiędzy naprzód ięzyk mój zapieczetowác/ A pod [trażá/ pánie/ v[ta moie chowác:] *Ps* 141,5. *DJ*

zapieczetowany *zamknięty i opatrzony pieczęcią przed otwarciem;*
z–e księgi ~ r. –áné.

Aż gdy miał vmrzéc: ná ten czas tám w[ka-zał| Po Philozophá/ y temuż vkazał| Oné [wé xięgi: ále záwiázáné/ Y nád to iefcze zápieczetowáné.] *Fr* 2,52,12. *DJ*

zapłacić *dać pieniądze jako należność za coś* 5, 6, 8, *wynagrodzić, odpłacić czymś* 1, 2, 4, 7, 9, 10, *ponieść kosztą czegoś* 3, 11;

z–i *Bóg* 2, 4, 7, *człowiek, ludzie* 3, 5, 6, 9, 10, *Wenus* 8, *Rycerz* (*fig. szach.*) 11;

z. *drogo* 3, *wedla czyichś uczynków* 1, *własnym gardłem* 10;

z. *dłużnikowi* 5, (6), *sędziemu wyrok* 8, *ludziom hardym* 2, *im = grzesznym* 1, *tobie, Rycerzu* 11, *sam* 3, *śmierć* 3, *krw niewinna* 9, *wszeteczności* 2;

w *podziękowaniu* – *Bóg zeć zapłacić* 4, 7;

z. *coś* 3, 9, *czymś* 10, *czymś komuś* 8, *komuś* (coś) 2, 5, 6, *komuś wedla cz.* 1;

r. –aćić 3, 11;

w *p.* 5, 6.

1. Nie zátrecay mié po[połu z grze[znemi: ... Záplác im wedla ich vczyńków/ pánie/ *Ps* 28,13. **2.** Ockni [ye/ Sędzia wiecznéy [práwiedliwości/ A ludziom hárdym záplác ich w[zeteczności.] *Ps* 94,4. **3.** Niema[z przéc/ gosćiu/ łzes nád námi tráćić/ Táka śmierć mógl byś [am drogo záplácć.] *Fr* 1,77,4. **4.** BOg zeć záplácć/ Iendrzeiu/ żeś mié dziś vpoił: Boś wemnie niepotrzebné tro[ki vpokoil] *Fr*

2,80,1. **5.6.** GAmrat Arcybi[kup ... á gdy mu przypominano od kogo/ áby o tym myślił/ iákoby dłużnikowi záplácć: Do[fyćiem ia/ powiáda/ myślił/ gdziem piéniędzy miał do[ftáć/ niechayże téż ón myśli zkąd mu ie zápláca. *Ap* 15. **7.** BOgzeć záplácć/ ó Królu/ żeś ten mo[ft zbudował/ *FgMost* 1. **8.** Toli on [ławny vpominek/ Albo pámiétné: ktorym luby/ Sędziemu wyrok ze w[zech Venus/ Bogini piékniefza záplácćia:] *Odp* 441. **9.** A záplácćiz wzdám kiedy onę krew niewinna/ Któráś ty przelał brónią [wą złoczynná.] *Jez* 121. **10.** A co tę cnotliwą pániá s [wiátá zgładzić chćieli/ To [ámi [wym włá[ny]m gárdłem záplácćić mu[fieli.] *Zuz* 200. **11.** Nie ledá [zkodá przy[zlá ná czarnego/ Bo po Krolowey niemá[sz męzniefz[ego.] Aleć to tobye/ Rycerzu/ záplácćić/ Byś miał y [to [zyy/ przed[fié ie tu [tráćić.] *Sz* 207. *DJ*

zapłacić się *ponieść kosztą czegoś, opłacić się;*

r. –i[á.

RYmy głupié/ rymy nieobáczné/ ... idźcie w ogień w[zytki/ ... Niewdźięczność mié ludzka potępiłá:| Boday się źle w rychle záplácćia.] *Fr* 2,76,12. *DJ*

zapłacony *wynagrodzony* 1, *mający wysoką wartość, będący w cenie* 2;

z. *będzie wina* 1, *włóści drogo z–e* 2;

r. –conych 2.

1. przydzie tá godziná/ Ze ludziom złym będzie [wa záplácona winá.] *Fr* 3,20,2. **2.** Po[ftapi[z z włóści drogo zápláconych/ Po[ftapi[z z dworu/ y gmáchów złoconych:] *Pieś* 2, 11,13. *DJ*

zapłakać *zacząć wylewać łzy, żałując czegoś.*

To comći [tużył/ niech iuż wniwec idzie/ Bo iédná[ten czas kiedyżkolwiek przidzie/ Ze ty w[pomniaw[zy ná mé powolności/ Muśi[z záplákáć nie raz od zátości.] *FgPieś* 11,25. *DJ*

zapłata *wartość duchowa, korzyść, coś, co wynagradza czyny człowieka i daje mu poczucie szczęścia* 1, 3, 5, 6, 8, 10–1, 13–4, *wartość zmysłowa* 7, *kara za złe postęпки, naruszenie obowiązujących norm* 2, 4, 9, 12;

z. *to* niebieskie radości 6, niebo i wieczne wesele 8, list *broniący* od gorącego lata 7, *pomyślność ludzi wiernych przykazaniom* 1;

z. zasłużona 2, przyjemna 7, godna *czyichś* złości 4, ostatnia 12, *ta* 1, za postęпки 12, za wsadzenie 7;

z. *pochodzi od Boga* 1–5, 6, 8, *od ludzi* 9, 10–2, *natury* 7, 13, *Muz* 14;

człowiek jest *godzien z–y* 12, *ludzie* mają z–ę 1, 6, 7, *odniosą z–ę* 4, z. *ich* nie minie 2, nie będą *czułe nocy bez z–y* 13;

z. *cnocie* 3, 8, 9, 11, 14, *godności* 5, 10, *dzielności* 6;

z., *szczęście* 1;

r. –*átá* 3, 5, 7, –*áty* 12–3;

w p. 11.

1. Temu w[zyftko/ co pocznie/ ná dobre wynidzie.] Ale źli/ którzy Bogá/ y wftydu nie znáia/ Tego [zczęścia/ téy nigdy zapłaty nie máia:] Równi plewom/ Ps 1,14. 2. Złych zá-
[łużona zaplátá nie minie/] Ps 37,69. 3. Y rzeká/ przetsię cnoćie ieft zaplátá/ Przetsię Bóg [ądzić niezapomniał swiátá.] Ps 58,27. 4. Onić kaźni nie wyda zá [wé w[zeteczności/ Y odnio[ą zaplátę godną [woich złości:] Ps 89, 58. 5. MOżem się nieow[zeyki [kárzyć ná té látá/ Iákokolwiek/ ieft przedsię godno[ści zaplátá.] Fr 2,27,2. 6. Szláchetné du[ze/ które [wéy dzielnósci/ Macie zaplátę niebie[kié rá-
dósci:] Pies 1,10,58. 7. á [tół w óien lipowy/ Gdzie go[spodár[kiéy głowy/ Od gorącého látá/ Bróni li[ft: zá w[á[źdzenie przyjemna zaplátá.] Pies 2,7,8. 8. A cnoty ná[źládowác [ynu nie prze-
[taway.] Cnoćie niebo zaplátá/ y wieczné we[fele/ FgŚmCn 9. 9. Bo gdzie zapłaty niemá[ż Cno-
ćie álbo złości/ Tám [ye trzebá nádziéwác přetkích odmiennósci.] Zg 109. 10. Ale niech ma zaplátę godno[śc między wami/] Sat 271. 11. ieśli zapłaty cnotá niéma/ tám chuc ku [łużbie rzeczypo[politéy zgá[nać mu[si: Wr 12. 12. Nie chćia[es plácu do[stać Menelau[owi:] Pozna[by był/ iakiému[ś zonę w[ziął m[ężowi.] ... lecz zá ty/ Twé po[stęпки/ godzienby o[stá-
niéy zapłaty.] Mon 56. 13. Nie będą moie czulé nocy bez zápláty:] Muza 14. 14. To wy (Muzy) Bogóm [piéwacie: ... Z was ma cnotá zaplátę:] Muza 67. DJ

zapomnieć *nie zachować w pamięci, zaniedbać, nie wziąć pod uwagę* 1–3, 6, 7, 10–3,

16, 19–23, *wybaczyć* 5, *wyrzucić, wyzbyć się z pamięci celowo* 4, 8, 9, 14–5, 17–8;

(nie) z–i Bóg 1–3, 5–7, 10, 12, *człowiek, ludzie* 9, 11, 13–23, *wszyscy* 4, 8;

z. Boga 4, 8, 23, *Bożej sprawiedliwości* 11, *dobroci Jego* 15, *dobrodziejstwa i cudów Jego* 14, *wyznawać Bożej mądrości, czynów ozdobnych, wielmożności* 13, *tych = praw Bożych* 16, *słów Bożych* 17, *sądzić świata* 10, *swjej litości* 7, *umowy* 9, *ludzi* 23, (sam) *siebie* 19, 23, *mię* 1, 3, 6, *moich złości* 5, *cię = krainy świętej* 18, *co to żałować* 12, *coś czynił, a ci też czym ci to płacili* 20, *wstydu i dobrej sławy* 21, *dawnych niewczasów* 22, *powinności swjej* 23, *świata* 2;

z. *prędko* 15, *dokąd* 1, 3, *prosto* 2, *zgoła* 12, *z pańskiej litości* 5;

z. *snać by lepiej było* 20, *aby nie było ludziom z. 11, chćieć z. 1;*

z., *świętą swoję twarz kryć przed kimś* 3, *światu być skrytym* 20, *twarz odwracać* 7, *jąć się złego* 4, *ani rady czekać* 15, *ani łaski w gniewie swym chćieć okazowác* 12, *nie z., być zafrasowany* 13;

z. – *zapamiętać* 18, *rzucić się na niewinne – z. umowy* 9;

niewczasów z. – weselszych używác czasów 22;

z. *k. 1, 3, 4, 6, 8, 19, coś* 13, 16–8, *cz. 2, 5, 7, 9, 10, 14–5, 21–2, komuś cz. 11, k. cz. 23, w poł. ze zdaniem* 12;

ja nie zapomnię 13, 16–7;

r. –*á[á* 21, –*eli* 4, 14–5;

w p. 23.

Ps: 1. Ciá[em/ y du[żá [tékam: ledwe izem żywy/] Dokąd mié chće[ż zapomnieć/ oycze litościwy:] 6,6. 2. Y mówi/ że Bóg prosto zapomniá[ł swiátá/] 10,31. 3. DOkąd mié chće[ż zapomnieć? dokąd [świętá [woię/ Twarz przedemną kryć będzie[ż? 13,1. 4. Ták [ye w[zyf-
cy ié[li złego:] W[zy[cy Bogá zapomnieli/] 14,11. 5. A ty z pán[kiéy [wéy litości/ Rác[ż zapomnieć moich złości:] 39,34. 6. czemuś mié/ mój wieczny/ Boże zapomniá[ł: kiedy mié w[ze-
teczny/ Człowiek frá[ui[ie/ 42,34. 7. Czemu [wá twarz odwráca[ż? czemuś [wéy litości/ Zapomniá[ł w téy okrutnéy ná[żéy doległósci?] 44,48. 8. Ps 53,11 jak nr 4. 9. Rzucił [ye (zły człowiek) ná niewinné/ zapomniá[ł vmo-

wy| 55,41. **10.** Y rzeka/ przetsię cnoćie iéft zaplátá/ Przetsię Bóg [ądzic niezápomniał swiátá.] 58,28. **11.** W[zákze nie trać ich zázaz/ áni názbyt [koro:] Aby niebyło ludziom zápomnieć ták [poro:] Twoiéy [práwiedliwości:] 59,22. **12.** Czy [ye wiekui[ftégo [stowá] przebrálo?] Czy zgołá pan zápomniá/ co to záłowác? Ani lá[ki] w gniewie [wym chce okázowác?] 77,19. **13.** Ia przetsię/ iákomkolwiek iéft zfrá[owány/ Nie zápomnię wyznáwác twoiéy mądrości/ Twoich czynów ozdóbných/ twéy wielmożności.] 77,23. **14.** Dobrodzief[stvá/ y cudów iego zápomnieli/ Któré ich [stár[zy w polách] Aegiptckich widzieli.] 78,21. **15.** předko zápomnieli/ Dobroći iego: áni rády czekác chćieli.] 106,29. **16.** Krom praw twoich/ iá niémam gđzie wćiec [ye w potrzebie.] Tych ia nigdy nie zápomnię: to iest zdrowié moie:] 119,92. **17.** Słowá twé w ogniu pławioné: ia [ye cie[ze] iémi.] Tych ia nie zápomnię/ Ps 119,141. **18.** Ie[libych] cie zápomniá/ o kráino swiętá/ Niech moiá [wéy náuki] ręká zápmiéta:] 137,9.

19. Com się tedy nádziéwał poćiechy od ciebie/ To cie [sam] cie[zyć] mu[ze]/ zápomniaw[zy] siebie.] Fr 2,61,14. **20.** coś ty czyni[ł] / á ci też czym ci to/ Płáćili/ niechay w[zytko] swiátu będzie [krito.] Y [sam] bys mógl zápomnieć/ [nadzby] lepiéy by[ł]o/ Fr 3,20,15. **21.** Ale w[zeteczna] páni w[zyftkiégo] przyczyna/ Którá niewiém ná iáki żywot [ye] vdá[ł]/ Ze y w[tydu]/ y dobréy [stawy] zápomniá[ł]/ Pieś 1,25,16. **22.** Idzmy gđzie nas Bóg wiedz[ie] / á dawnych niewczá[ów] Zápomniaw[zy]/ we[sel[zych] wzywaymy] czá[ów].] EpRadz 16. **23.** pija[ństwo] w którym człowiek y Bogá/ y ludzi/ y powinności [wéy/ ná] ofstátek y [sam] siebie zápomnieć mu[si]: Pij 2. DJ

zapomnieć się *stracić nagle umiejętność prowadzenia rozmowy, nie wiedzieć, co powiedzieć.*

Ale kiedy zás mówił Vly[ffes] ćwiczony/ ... Podobien proftakowi: drugiby rozumia[ł]/ Zeby się miał zápomnieć/ álbo nic nieumia[ł].] Mon 222. DJ

zapomniony *niepamiętany, wyrzucony z pamięci;*
r. –niony.

Vpad wi[si] nád grz[e]z[ny]mi/ Vpad nieuchroniony/ Nád narody przeklętymi/ Kędy Bóg zápomniony.] Ps 9,72. DJ

zapomóc się *zaopatrzyć się, postarać się*
~ r. –może.

á [kárbu] wiet[ze]go/ Nád przyaciéla niémá[ze] vprz[e]ymégo.] Kto się w ták[ie] [kár]b dobrze zápomóze/ Póki żyw vpá[de] w vbó[ftwo] nie może.] FrPij 1,11. DJ

zapona *przedmiot służący do spinania tkaniny, zapinania ubrania, też ku ozdobie – brosza;*

r. –oná.

tobie białonogi/ Kón Turecki/ á ná nim siódlo/ y rząd drogi/ Kutas v [zy]e biały/ ná czélé zaponá/ Drogim [malcem/ y] drogim kámiénem [á]dzoná.] Jez 59. DJ

zaponka *mały przedmiot służący do spinania tkaniny, zapinania ubrania, też ku ozdobie – broszka;*

r. –onki.

A ia iáko bogáty kupiec w sklepie wielkim/ Rozkládam [wé] towáry cudzóziemcom w[zelkim]/ Tu bi[siór]/ tu koftery/ tu Włó[kié] zaponki/ Sám dáléy póhátlásié/ y czarné pierścionki.] Fr 3,39,7. DJ

zaprawdę *podkreśla ważność, prawdziwość sąsiedniego wyrazu lub zdania – rzeczywistość, prawdziwie, naprawdę 1–9;*

wprowadza zdanie ogólnie nawiązujące 8, 9;

w p. 5, 6, 8, 9.

1. KTo naprzód począł miłó[ć] dziéćciém málowá[ć]/ Može mu się záprawdę káždy podziwová[ć].] Fr 2,94,2. **2.** A my się tego (przyjaźni) piwem dopić chcemy?/ Záprawdę lekce przyiaźń [zácuiemy.] FrPij 1,18. **3.** Wielka chłubá záprawdę/ komu to Bóg dáie/ Ze czego z przodków niéma/ [sam] przez się do[stá]ie:] FgBitwa 33. **4.** On záprawdę/ prze cnotę/ y żywot [wóy] swięty/ ... Przywiódł Litwę do tego/ że [pro]fność pogáń[ka] Porzuciw[zy] przyięli wiáre krześciáń[ka].] FgBitwa 53. **5.** Y niémá[ze] się záprawdę czemu dziwová[ć] / ze mądré/ y [zéro]kié wywody [mętku/ y] záłóści ludzkiéy pohámová[ć] niemogá:] FgPog 1. **6.**

W. M. pánóm [wym wielce dziękujemy: pro-
[ząc PANá BOgá/ áby ón [am zá nas/ którzy
tego ták dálece od[stżyć niemożem/ W. M. to
hoynie płácić/ y nágrádzáć raczył. Tego zá-
prawdę y [obie/ y tym vbogim šírotom/ tákże
y ... máłżonce iego życzymy/ FgPog 4. **7.**
Stateczniey[ze zaprawdę niewia[ti wtey mie-
rze/ ... Ze cnotliwa niebędzie siedzieć przy
w[zeteczney. Sat 221. **8.** Záprawdę zbytku
žadného chwálić nie mogę. Pij 1. **9.** Zápraw-
dę iáko [tońce [wiátłość [woię tráci/ gdy zá
chmurę zaidzie/ ták rozum ludzki od zbytków
tępieie. Pij 4. DJ

zaprosić zaproponować, aby ktoś do ko-
goś przyszedł, wziął w czymś udział;
r. –ono.

ZWieczorá ná cześć Xiędzá zápro[zono/
Ale mu ná noc máłpę przywiedziono. Fr
1,54,1. DJ

zaprowadzony przywiedziony przez ko-
goś do jakiegoś miejsca.

Czyliś do Ráiu wziętá? czyliś ná [zcheśliwé]
Wy[py záprowadzoná? Tr 10,6. DJ

zaprzec się wyprzec się kogoś, zaprze-
czyć pokrewieństwu.

Brácia [ye mnie záprzeli/ matki méy [yno-
wie/ Ps 69,17. DJ

zaprzedać wydać, sprzedać kogoś komuś
1–3;

z–a Bóg 1, ludzie 3;

z. lud swój 1, jedny 2, bracią 3;

z., zagnać 2;

r. –ali 3, –ano 2.

1. Ro[profzyteś nas miedzy pogáń[two zel-
zoné. Záprzedałeś nas lud [wóy práwie nie
bogato/ Albowiemeś nagrody żadnéy nie wziął
zá to. Ps 44,27. **2.** Iedny zá Dunay Turkóm
záprzedano/ Drugié do Hordy dálekiéy zá-
gnano. Córy [zlacheckie Pieś 2,5,9. **3.**
W kilku lat Tatarowie pięć kroć was wybrali/
Bracią wafzę wniewolá Turkom zaprzekali.
Sat 80. DJ

zaprzędany wydany przez kogoś za pie-
niądze, sprzedany (człowiek);
r. –ány.

Syn oplákány| Twoy/ Iákobie/ w niewolá
ieft záprzedány. Ps 105,32. DJ

zaprzęgać umocowywać za pomocą uprę-
ży zwierzę pociągowe do wozu, aby móc się
przemieszczać.

To rzékł: á [tárzec [ty[ząc/ włékł [ye okrut-
nie/ Y kazał wnet záprzegać: co fie [stáło
chutnie. Wsiadł zátym/ y wziął zá léc: Mon
262. DJ

zapaścić spowodować wtargnięcie woj-
ska w głąb obcego terytorium;

Niewierny Turczyn p[ly zápuścił [woie/ Któ-
rzy zágnáli piękne łanie twoie/ ... Iedny zá
Dunay Turkóm záprzedano/ Drugié do Hordy
... zágnano. Pieś 2,5,5. DJ

zarabiać otrzymywać zapłatę za pracę;
r. –amy.

Dziś bez prze[stánku prácuem/ Y dnióm
[więty[m nie folguiem. Więc téz tylko zára-
biamy/ Ale przedsię nic nie mamy. Sob
1,23. DJ

zaraz w określeniach czasu oznacza –
jednocześnie, w tej samej chwili 9, 12, 17–8,
20, 22–3, 25, 30–1, 35–6, 38, natychmiast po
czymś, od razu 1, 4, 6, 7, 10, 16, 28, 34,
niedługo, w krótkim czasie, bez odkładania
na później 2, 3, 13, 19, 21, 24, 29, 41, także,
naraz, wraz z 8, 11, 14–5, 26–7, 32–3, 37, w
określeniach miejsca – tuż po, bezpośrednio
po czymś następować 39, 40;

z. oddać obadwa listy 25, obudwu z. bronić
31, umysłem i ciałem z. władać 30, o żonę
i o klenoty z. czynić 35–6, by wszystkie siły
z. na k. się zmówiły 22, z. odżalować (wszyt-
kiego) 9, 16, z. i ratunek upad z sobą bierze
17, imię nieść świętobliwe a z. straszliwe 5,
z kimś z. nie ginąć 12, z. grać 18, ledwie się
z kimś z. nie urodzić 23, coś wspomnieć z.
20, k. z. pobrać dać 19, (24), z. wedle ciał
mogiły 38; z. w dom się nosić 6, mdleć z. 7,
z. wywietrzeć 1, z. się do cz. rzucić 34, móc
się z. przydać do cz. 28, komuś z. moc odpała
10; ujrzyć, zdziwić się i z. zwątpić 2, za nie-
prawdą z. się rzucić 3, zjednać się, z. coś
poprawić 13, k. obrać posłem z. 21, mieć się

do cz. z. 29, *komuś coś* z. poczęło smakować 41; tracić *k.* z. 4, z duszą z. zewlec troskę 8, w jednym z. pochować grobie 11, odrzec się z. i pana, i służby 14, stracić wszystko z. i z nadzieją 15, zjeść grunt z. i z chłopy 27, dać młodość i baczenie z. 26, tuż nie przewrócić wojska z. i z hetmany 32, hurmem z. naciskać 33, nieść kruż i kubki z. 37; przy Oryjonie z. Cefeus tonie 39, z. przy Wadze wschodzi pół *Korony* 40;

z., nazbyt skoro 4;

w p. 30.

1. A którykolwiek panu [ye przeciwi| Iáko lóy tłuftéy ofiáry zni[zczeie| A profto z dymem zaráz wywietrzeie.| *Ps* 37,48. 2. Vyźrzeli| zdziwili [ye/ y zaráz zwařpili| *Ps* 48,9. 3. Zle ná ťwiát pádli| ták bogiem wzgárdžili| A zá nieprawdá zaráz [ye rzućili.| *Ps* 58,8. 4. W[žákže nie trać ich (*žlych*) zaráz/ áni nážbyt [koro:| *Ps* 59,21. 5. Pan imię niesie wielce ťwiętošliwé| A niepořtužnym zaráz y řtrá[žliwé.| *Ps* 111,22. 6. W[žytki trořki ... Y žale/ y frářunki/ y řák řamánia| W[žytki á w[žytki zaráz w dom [ye móy nořćie| *Tr* 1,5. 7. Tę (*oliwkę*) ięřli ořtré ćiernié/ lub rodné pokrżywy| Vpržatáiać/ řádownik poćiać vkwářliwy| Mdleie zaráz: *Tr* 5,7. 8. tážže iuž zá iedná dróga| Žořtác/ á z duřžá zaráz zewlec trořkę řroga.| *Tr* 14,18. 9. Y TYS HANNO ZA SIO- STRA PREDKO POSPIESZYLA, Y PRZED CZASEM PODZIEMNE KRAIE NAWIEDZILA ABY OCIEC NIESZCESNY ZARAZ ODZALOWAL WSZYTKEGO/ A NA TRWALSZE ROSKOSZY SIE CHOWAL. *EpH* 3. 10. A gdy w[žytkich řtrzař (*Miřořć*) pozbyłá| Samá řię w beř obróćilá| Y profto mi w řerce wpádłá| A mnie zaráz moc odpádlá.| *Fr* 1,8, 18. 11. Epiťa: <řium> ... Kryřk. <řiemu> ... Abo- wiem ludžkořć/ y dworřtvo przy tobie| W iednymže zaráz pochowano grobie.| *Fr* 1,64,4. 12. Prořže/ niech zemná zaráz mé rymy nie- gina| Ale kiedy ia vmreř/ ony niechay řřyna.| *Fr* 2,1,9. 13. miły Woytku/ ziednay řię zřá pánia| ... Chwałę ćię/ že táw w řercu niechceřž nic zořtáwić| Ale zaráz przyřážni řkutkiem chceřž popráwić.| *Fr* 2,40,4. 14. á iužby| Lepięy řię odrzec zaráz y páná/ y řřužby.| *Fr* 3,13,14. 15. Stráćilem w[žyřtko zaráz y z náđžieia:| *Pieř* 1,15,14. 16. Nie źle czářem

žámilczéć/ co człowieká boli| By niežnař nie- przyiaćiel/ že ćię ma powoli:| Ale to náde- w[žyřtko zaráz odžářowác| A niewdžiećnému pánu ... pođžiękować.| *Pieř* 1,23,3. 17. Prze- to ćierřliwořć řámá nalepřza w téy mierze| Gdžie zaráz y rářunek vpad z řobá bierze.| *Pieř* 2,6,20. 18. Táw gořćie táw y domowi| Sypáli [ye ku ořniowi:| Bąki zaráz troie gráży:| *Sob wřt.* 7. 19. Bo mię zaráz pobrář dano| Czego mi czynić nie miano.| *Sob* 8,19. 20. Kto twé (*wři*) wczářy/ kto pořžytki| Može w řpóm- nieć zaráz w[žyřtki?| *Sob* 12,4. 21. Obranes pořřem zaráz do Króla řřweckięgo:| *Pam* 30. 22. by w[žyřkié řiły| Wietřzné y morřkié zaráz ná mię [ye zmówiły| Nie zatržymáia mégo ... biegu| *Pam* 94. 23. Bo káždęgo řwa wľař- na náđžieia vwođži| A ledwe řie z człowie- kiem zaráz nieurođži.| *FgPieř* 2,6. 24. Więć mię to zewřžad řczęřćie pokarářo| W[žyřtko mi zaráz/ com miałá/ pobrářo.| *FgPieř* 8,26. 25. WCžorá dopiero oddano mi obádwá řiřty zaráz ktořeř W. M. do mnie ... piřař. *Odp- LZam.* 26. O Bože ná wielkim niebie| Dro- go to/ widže/ v ćiebie| Dác młodořć/ y bac- żenie zaráz: iedno płáćić| Drugim trzeba: *Odp* 82. 27. Žije on (*žbyřek*) kiedi zařiędžie/ grunt zaráz/ i zchłopy.| *Sat* 134. 28. Ale tobie tak trzeba myřić o pokoiu| Iakobyř řię mořł za- raz przyřać i do boiu.| *Sat* 378. 29. Miey že mi řię do zbroie zaráz/ řynu miły.| *Sat* 418. 30. Ale wiárá myřli ludžkié řobie řpo- řabia/ zá czym to idžie/ že y vmyřřem/ y ćiařem ludžkim zaráz władnie| *Wr* 7. 31. Vtráty Boržuy nie mořł řie vchrońić| Obudwu zaráz trudno było bronić.| *Sz* 202. 32. Do- brze řie wřtržymář (*Fiedur*)| že tuž nie prze- wroćil| W[žyřkiego woyřká/ zaráz y z Heř- mány:| *Sz* 261. 33. Nuž hurmem práwie w[žyřtki zaráz roty| Ná heřmańřkie řie ná- ćikáć namioty.| *Sz* 403. 34. Pánná řie zaráz do řzáchow rzućilá| *Sz* 501. 35. A ia z Me- nelauřem w pořřzodku o žoneř| Y o klenoty zaráz/ niech czynię: *Mon* 69. 36. *Mon* 87 jak nr 35. 37. A pořřowie przyřiędže rzeçy ná- ležáće: ... y wino řerce weřeláçe| Prowáđžili przez miářto: nióřř kruž pořžocony| Y kubki przy nim (*war. zaráz*)/ pořř Ideus rzeçony:| *Mon* 250. 38. Tážže ie (*žuchwalców*) rořtržářnioné góry przywářili| Žywe y mar- twé zaráz wedle ćiař mořili.| *Muza* 64. 39.

á przy Orionie| Záráz w morzu Cepheus od rąk po pás tonie.| *Phaen* 25,262. **40.** á Strzelec ofstátká podáie.| ... Ale záráz przy wadze w[schodzi pół Korony| *Phaen* 40,508. **41.** Ale iáko pánowie ięli się proznováć| Toż y poddánym záráz poczęło [mákowác| *Dry* 34. *DJ*

zarazem w określeniach czasu oznacza – jednocześnie, w tej samej chwili 2–6, 8, 11–2, 14–6, natychmiast po czymś, od razu 7, 9, 10, 13, także 1;

cz. z. przed się nie zyskiwać 11, w bębny uderzyć a z. i strzelbę puścić 6, z. dać się hamować 16, mieć czas z. i chęć 15, wejść z. k. odesłać 14, tam z. opowiedzieć się 5, tamże z. wedle boku żony 12, z. się obrazić 8, komus to dwoje z. przypadnie 4, z. dwoja potkała k. szkoda 2; z. do łupu się rzucić 9, z. po kogoś posłać 13, kazać się z. prowadzić i dół wskazać 10, z. za k. przyszcziem 7;

w p. 5, 7–10.

1. TO nie grzeci/ Iendrzeiu/ że zárázem y ty| Ná fébrę [tęka]z/ y ia łeb nofzę záuwy.| *Fr* 2,34,1. **2.** ZAmie[zkalem do] [tołu twego/ Woiewodá| Z czego zárázem dwoiá podkáła mię [zkodá| *Fr* 3,43,2. **3.** Więć my też/ ... Nowéy mu (*Gąsce*) nie záluymy v[y]pác rękawki.| ... Záwiešmy/ á ná grobie gęś twárdo kowána| A to żeby mógl każdy/ kto tędy pobieży| Domyślić się zárázem/ że tu gą[ka] leży.| *Fr* 3,79,13. **4.** co w głowie miał (*Tarnowski*)| to mógl y wymówić [nádnie| Nie káždému to dwoie zárázem przypádnie.| *Tarn* 48. **5.** Tám Gámrat zárázem opowiedział fie/ że to beneficium, iego ieft podawánia| *Ap* 5. **6.** Zátym w tráby/ y w głošné bębny vderzono| A zárázem y [strzelbę ogromną pu[s]czono.| *Prop* 216. **7.** Iáko to Bulgárowie/ Serbi/ Słowacy/ y wiele in[s]zych/ które historycy zárázem zá ich przy[z]ciem ich włá[n]emi imiony zowá. *Czech* 2. **8.** Potym gdy Theophanes iáwnie przy w[s]zytkich d[zi]éwki pytał/ á oná Kállifthená obráta/ znác było zárázem/ że [ye tym Strato obráził. *Wzór* 3. **9.** Kledy Alexander Król Mácedońki w[zi]ął przez moc Tebás/ żołniérze(!) zárázem do łupu [ye rzucili. *Wzór* 5. **10.** Oná (*Timoklia*) ... powiedziała mu/ że w[s]ytki [swoie] [kárby] wrzuciła w ieden dól/ ... Człowiek chciwy kazał [ye zárázem do ogrodá prowadzić/ y dól [s]obie vkázác. *Wzór*

5. **11.** Drab ... Száchu zárázem przedię nie zy[kuie| Bo pye[zek ná kres/ nie bábá/ w[ká]kuie.| *Sz* 99. **12.** Támże zá rázem wedle boku żony| Tá [wego z lewey/ owá s prawey] [strony.| *Sz* 145. **13.** Támże zárázem po pánnę po[stano| Ktorá zá żonę Fiedurowi dano.| *Sz* 591. **14.** Ali páni s fraucymerem w tyż tropy zá námi| Skoro we[st]lá/ ták zárázem pánný ode[st]láá| *Zuz* 137. **15.** Teraz ma[ż] czás zárázem/ y chęć zyczliwému| Y nieprzyacielowi niechęć oddać [wému.| *Br* 69. **16.** Stóycie/ bo coś powiedzić Hektor obiecúe| To rzékł: y ci zárázem dáli [ie hámovác| *Mon* 81. *DJ*

zaraźliwy niosący zarazę 1, działający jak zaraza, natychmiastowo 2;

z. powietrze 1, duch śmierci 2;

r. –liwym 2;

w prep. 1, w postp. 2.

1. Ciebie on z łowczych obierzy wyzuie| Y w zaráźliwym powietrzu rátuie| *Ps* 91,6. **2.** Przed oczymá rodziców [woich ro[ft]ac/ málo| Od źiemie [ye co wznio[zw]zy/ duchem zaráźliwym] Srogiey śmierci otchnioná| *Tr* 5,11. *DJ*

zarażenie zaraza, choroba ~ r. –enie.

ALe kiedy z obu [tron [ie v[zykowáli| Troiáni/ ... w pole wyiácháli| Iáko zorawié/ ... Z krzykiem przeciw wielkiemu morzu polátuia| Pigmeom drobnym nio[fac] śmierć/ y zaráżenie| Krzyk idzie pod obłoki| *Mon* 5. *DJ*

zarażony porażony, odbierający siły ~ r. –oné.

Nie od[tr]á[za] zbytecznym ogniem zaráżoné| Kupcá kráie chciwego: áni prze[ś]adzoné| Mrozem gwałtownym polá| *Pieś* 1,1,33. *DJ*

zardzewieć pokryć się rdzą, stracić blask i gładkość przez nieużywanie;

r. –ały.

Zbroie zárdzewiały| Drzewá prochem przy[pa]dły| Tarcze poplesniały| W[s]ytkié Gránice pu[ft]é/ á Tátárzyn bierze| *Zg* 77. *DJ*

zarezać podciąć gardło, zarznąć.

Pánie/ powiáda/ day ty mnie báchmátá/ á każ mię wolno do hordy przepuścić/ á ia (*Kamardy*) ciebie záreże/ iáko prósi[ż]. *Ap* 1. *DJ*

zarobić *otrzymać wynagrodzenie za pracę.*

Próżno z domu przededniem wychodzi[z]/
Próżno mrokiem o[státnim] przychodzi[z]/ Nie
zarobi[z] ani pożywienia/ Niebędzieli z niebá
w[pomożenia.] *Ps 127,7.* DJ

zarosły *pokryty przez rośliny i przez to
niewidoczny – o miejscu nieużywanym.*

Tyś (*Radziwille*) odnowił zárofté Witułtówé
[zláki:] A ia/ ná świeże pátrząc twego woy[ká
znáki/] Pióro pu[zcze] zá toba/ *Jez 195.* DJ

Zaryjadres *ukochany Odaty (dzieje ich
miłości opisał Ateneus w III w. n.e. w „Uczcie
mędrców”).*

ZAriadres krolewic iáko żyw nieznaw[zy]/
Tylko piękná Odátę przez [en raz widziaw[zy]/
Miłował iá [erdecznie: *Fr 2,104,1.* DJ

zarza *p. zorza*

zarzezany *zarżnięty, zabity 1, 2;*
z. kozieł 1;
w por. spać jako z. 2;
r. –ány 1, 2.

1. o boże prawdziwy/ Náviedzę twój dom
[zcheśliwy:] Y ołtarze krwią nápoie/ I[zczac]
obietnicę [woie:] Tobie pádnie zárzezány/ Ko-
zieł/ y báran wybrány:] *Ps 66,53.* **2.** wieczny
Boże/ ... Wzywałem cię o północy/ A byleś
mi ku pomocy/ Nieprzyaciél [tał nádemna/]
Mógł vczynić w[zytko] zemną:] Spałem/ iako
zárzezány/ On mi nie śmiał zádać rány.] *Fg-
Pieś 5,35.* DJ

zarzucać *zaniechać czegoś, co się zwykle
czyniło, tu wysłuchiwanie kogoś.*

NAkłoń/ o pánie/ v[zu] [woich] A nie zá-
rzucay modlitw moich:] *Ps 86,2.* DJ

zarzucić *odrzuć z pogardą, daleko od
siebie.*

Albo my do [pólnego] [karbu/ ... Albo w
morze/ przyczynę w[zech] nie[zcześliwośći]
Perły/ złoto/ y wielkiéy kámiennie drogości]
Zarzućmy: *Pieś 1,1,45.* DJ

zarzutny *p. niezarzutny*

zarznać *zaciąć, wryć się, zagłębić ostrze
narzędzia.*

Oracz pługiem zárznie w ziemię:] Ztađ y
siebie/ y [wé] plemię/ ... y w[zytek] Opátruie
[wóy] dobytek:] *Sob 12,17.* DJ

zasadzać *ustawiać w szyku, zajmować
określone pozycje;*
r. –áją.

Więc ... Antowie/ Bofnacy zá nimi/ Y Kár-
waći waleczni z chorągwiámi [wemi.] Przećwi-
ko tym/ Cé[farze] woy[ká] zá[adzáia] Ze w[zyt-
kich] [tron: *Prop 193.* DJ

zasadzić *trwale na czymś posadowić, za-
łożyć 1, 2, postawić, umieścić kogoś na okre-
ślonym miejscu, pozycji 4, oprzeć coś na jakiejś
podstawie 3;*

z–i Pan 1, 2, człowiek 3, fig. szach. – Kró-
lowa 4;

z. stolicę swą 1, dwór swój 2, swe staranie
3, rząd na szachownicy Rochem 4;

r. –ilá (:–ylá) 4.

1. Pánu chwałę powinna/ y wdzięczny
p[alm] daycie.] Pánu/ który ná wierzchu niebá
nawys[ze]go/ Stolicę [wá] zá[sádził:] Twórcá
imię iego.] *Ps 68,12.* **2.** Pan ná ognitym
niebie dwór [wóy] wy[oki] Za[ádził/ [kád] pánuie
ná świat *Ps 103,38.* **3.** Doznaeś co świát
vmie/ y iego kochánié:] Lepiéy ná czym waż-
niey[zym] zá[adz] [wé] [táránié.] *Tr 19,80.* **4.**
Bo nań (*na Króla*) Krolowa iuż bárzo náciera.]
Ażeby páná tym rychley pożyłá/ Rząd w[zytek]
pod nim Rochem zá[ádziłá.] *Sz 452.* DJ

zasadzon *posadowiony, umieszczony.*

Tám práwo/ tám iest zá[ádzon] páłac [ádo-
wy] Tám [tolicá/ y on zacny thron Dawidowy.]
Ps 122,7. DJ

zasiać *rzucić ziarno w zaoraną ziemię,
żeby wyrosło i wydało plon, obsiać.*

Tak imy sam na wsi: ... Kiedi iuż zaśieiem
komin wkolo obsiędziemy, a ladaco i mowie-
my i pi[zemy] *LFogel 3.* DJ

zasiadać *zajmować miejsce siedzące 5,
zajmować dogodne miejsce i pozycję, czatować
na kogoś w złych zamiarach 1, 4, czyhać 2,
zasadzać się na czymś, opierać się 3;*

z–a człowiek, ludzie 1, 2, 5, zbójce 4, miasta
i rzeczpospolite 3;

z. drogi 1, 4, na gardło czyjes 2, na zgodzie 3;

z. coś 1, 4, na coś 2, na czymś 3;

z. – stać 5;

r. –ada 1, –ąją 4, –áli 5, –dáli 2;

w p. 3.

1. V[ta iego przekłętwa(!) pełné/ y zdrády:| Ięzyk roftérki sieie/ ... Máło ná tym: ále y drogi zásiada/| Gdzie/ iáko inny zbóycá/ niewinné zbadá.| *Ps 10,23*. 2. Vprzéymóść moie złością mi oddáli| Miá[to rátku [ámi[z zásiadáli| Ná gárdło moie.| *Ps 35,35*. 3. Bo iz miá[ta y w[zytki rzeczyo[polité ná zgodzie náprzóđ zásiadáia/ y potym roftá/ tedy zásie niezgoda/ ... vpádác mu[za: *Wr 3*. 4. Bo [koro ón (*wieczór*) ná[taie/ wnet y zbóyce w[taia/| A w náđzieie émy czarnéy/ drogi zásiadáia.| *Epit 32*. 5. Ieśli przy[zło [tać/ záwždy rámiorny wielkimi| Przerówná[Menelaus: á gdy zásiadáli (*war. zasiadali*)/| Powážniey[zym Vly[á záwždy miánowáli:| *Mon 211*. DJ

zasieść spocząć, zajmując przy czymś miejsce siedzące 4, 7, zając miejsce szczególnie wyeksponowane i najważniejsze spośród innych, będące symbolem władzy 1, 8, 10–2, 14–5, zając na stałe miejsce na ziemi, osiąść 6, 16, zając miejsce przy kimś o określonych poglądach, opowiedzieć się po jego stronie, lub o innych istotnych cechach 2, 9, znaleźć się w określonym miejscu, objąć pewne stałe pozycje 17, zadomowić się 13, na co z. = uchwycić się czegoś, uwziąć się na coś 3, z. w prawie = podlegać prawu 5;

z-e sędzia sprawiedliwości 1, biskupi 12, panowie 11, Lech Słowianin 6, Cekkowie 16, człowiek (2–4), 5, (9), ludzie 7, 8, 10, 14–5, on = zbytek 13, pola 17;

z. na stolicy swojej 1, miejsce boże na ziemi 8, 10, w radzie 11, w Trydencie 12, w Niemczech 16, grunt 13, w tej krainie 6, te miejsca 14, miejsce Endymionowe 9, za stołem miejsce 4, przy ciepłym kominie 7, z naganionym 2; z., zjeść 13;

z. coś 8–10, 14–5, 17, na czymś 1, w czymś 5, 6, 11, 12, 16, na coś 3, za czymś 4, przy czymś 7, z kimś 2;

r. –ęde 2, 4, –ędzie 17, –ęda 14, –edli 3, 12;

w p. 16.

1. Tyś kwoli niewinności/| Zásiadł ná [tolicy [woiey/| Sędzia [sprawiedliwości.| *Ps 9,15*. 2. Niémam [ercá/ y nigdy ku złym miéc nie będe.| A z nágánionym áni zásięde.| *Ps 26,12*. 3. Dziwnych dróg [zukáli/| By dobré tepáli:| A ná co zásiedli/| W[zytkiego dowiedli.| *Ps 64,27*. 4. Iuż ia tobie moiá mátko/ [łużyć nie będe/| Ani zá twym wdzięcznym [tołem miey[ca zásięde:| *Tr 6,16*. 5. Człowiek vrodziw[zy [ye zásiadł w práwie takim/| Ze ma byc iáko célem przygodom w[zelákim:| *Tr 19,111*. 6. Ktoby cię nieznał/| Lechu Słowianinie/| Którys nápiérwéy zásiadł w téy kráinie/| *Pieś 1,10,22*. 7. Każ ty nam zásięść przy ciepłym kominie| Aż zły czas minie.| *Pieś 2,1,71*. 8. Miéyćie to przed oczymá záwždy [woiemi/| Zeście miey[ca zásiedli Boże ná ziem:| *Pieś 2,14,6*. 9. Godzien był (*Tęczynski*) zá vrodá [woia/| Tytonowé/| Godzien był miey[ce zásięść Endymionowé.| *Pam 36*. 10. *Odp 167 jak nr 8*. 11. Skoro w rádzie záfiędli pánowie/| Krol naprzod| Tę rzecż do nich vczyñi. *Odp 196*. 12. Oto teraz w Trydencie Bi[kupi zásiedli/| Aby lud roftárgnióny ku zgodzie przywiedli.| *Zg 91*. 13. Zbytek ... ktori iako morze| W[zytko požrze ... Malo mu na jeden raz w[zytki roczne [nopy/| Zije on kiedi zafiędzie/| grunt zaraz/ i z chłopcy.| *Sat 134*. 14–5. Owa Bóg ... Tychże dziadów/ y oycow [lawnych vcíwemu| Zdárzy potom[twu/ że toż i ci pánu [wemu/| Y Rzeczyo[politéy w twárzy[twie będa| Godnie/ da pan Bóg mogli [łużyć/ y zásięda| Té miey[ca/| które zásięść ich przodkom nienowa:| *EpRadz 104–5*. 16. Zeby fię téż zniemi y ci Cekkowie ru[zyli/ y w Niemczech zásiedli: *Czech 5*. 17. Tablicá naprzod málowána będye/| Tę pol [ześdzye-|fiat/ y cztery záfiędzye.| *Sz 60*. DJ

zasiewek to, co się urodzi po zasianiu, plon.

Zdróy przeżroczyt[éy wody/| lá[fu średnia miára/| Y zaśiwku moiego niepochybna wiára:| Rządźcy płodny Afryki [zéroko władnému| Nie da [ye znáć/ ze w [częściu przerównaná iemu.| *Pieś 2,4,30*. DJ

zasie uwydatnia treść przeciwną zdań – natomiast, za to, przeciwnie 2–5, 7, 10–1, 14–20, 22, 24–5, 27, 30, 33–4, 37–8, 41,

podkreśla powtarzalność jakiejś czynności – znów, ponownie 6, 8, 9, 23, 26, 35–6, 42, uwydatnia przyłączenie do całości zdania członu objaśniającego, wyróżniającego, wtrąconego – zaś 1, 12–3, 21, 28–9, 31–2, 39, 40;

r. –á sie 1, 26;

w p. 10, 20–25.

1. Miłość mi dawno rádziła/| Lecz ia/ ... Niechciałem słuchać iéy rády/| Aż námá przyzła do zwady.| ... Ia téz iáko Hektor zásie/| Wziąw[zy kárácenę ná sie/| Tarcz/ y [zábłę/ iáko brzytwę/| Stoczyłem z miłością bitwę.| *Fr* 1,8, 9. **2.** Na Różą ... Lecz co zákwitnie iáko Słońce wznidzie/| To zásie [pádnie ledwé wieczór przydzie.| *Fr* 2,8,4. **3.** Bo co ty (*Wenus*) dá[z/ to záfię zniénagłá czas bierze.| *Fr* 2,31,2. **4.** Kiedyś ty/ męzu/ [tękał/ iam fię dobrze miałá| A kiedyś ty zásie zdrów/ ia będę chorzáłá.| *Fr* 2,42,8. **5.** dziś między dworzány| W páń[kim páłacu/ iutro zásie cichy| Xiádz w kápitulę: *Fr* 3,1,11. **6.** Po máłéy chwili zásie tenze fię ozowie/| Co y piérwéy [traż trzymał: *Fr* 3,85,7. **7.** Fortuná co dá/ to zásie wziác moze/| *Pieś* 2,3,7. **8.** Ale śmierć ... Wzięła nam męza tego/ ... á bys iefcze ktemu ... pláczem mógl go wrócić k żywotu ... Rádziłbych/ zebys plákał/ ... Aż by go zásie wyiał [rogiey śmierć z mocy.| *Tarn* 56. **9.** Trzykroć z portu ná morze Nawá wychodziłá/| Trzykroć zásie po brzegu náząd [ye wróciła:| *Pam* 170. **10.** Siemikow[ki zásie prosił/ áby raczył nań tak wzgląd miéc/ iáko ná [ługę iuz [wégo/ *Ap* 5. **11.** A przepuści[zli co ná nie/| Zlituie[zy fię zásie/ Pánie:| *FgPieś* 5,58. **12.** A ten/ czego dom zásie potrzebuie/| Tym czáfem chodząc po tárgu kupuie:| *FgArc* 9. **13.** Co fię [ioftry krolew[kiey/ y [zkod dawnych tycze/| Wię[za to záfię v mnie/ ni[zyby fię tu miałá| Przypomnieć/ ábo ná ten [ztych kłásć: *Odp* 344. **14.** Otóz Krzyżakom kwóli Czech Pol[kę woiuie/ ... Tu iuz zásie Krzyżacy z królem [ye iednáia/| A Zmódzką ... ziemię pámom włá[ny m zdáia:| *Prop* 117. **15.** Tu pokóy zásie po[el Papięski [tánowi/| A Krzyżak czołem bije Pol[kiemu królowi:| *Prop* 141. **16.** Owi ná w[zytki [trony czuyná [traż trzymáia/| A ci zásie obronné mury zákłádáia:| *Prop* 200. **17.** Roku zásie drugiego Iánu[twarz obrócił| *Jez* 177. **18.** Drugie zagony zásie zábiegáły Rzowę:| *Jez* 290. **19.**

dwie wielkie rzéce biorá tryby [woie/| Dżwiná/ y możná Wołhá: owa ku Gdań[kiému| A tá zásie ku morzu płynąc Chwáleń[kiému:| *Jez* 318. **20.** Bo iz miá[ta y w[zytki rzeczypolité ná zgodzie naprzód zásiadáia/ y potym roftá/ tedy zásie niezgodá/ á roftrykiem vpádác mu[za: *Wr* 3. **21.** A złych obyczáiów zásie przyczyná [kázóné ná[ze przyrodzenie naprzód/ á potym Rzeczypolitéy niedbáóść/ *Wr* 13. **22.** ieno przez iedną noc ten edykt trwał. Názáiutrz zásie wołano/ iz nie tylko wolno káždému z Królowá iechác/ ále iefcze nád to Król będzie vtráty nágradzáł tym co zniá poiáda: *Wr* 15. **23.** A mogliby[my fię Połockiem karác/ bo ten ieno prze złé opátrzenie zgináł/ á Boże day to/ by[my go tak láčno zásie do[tać mogli/ iáko[my go [tráćili: *Wr* 18. **24.** A z tych cztérzech cnót/ iáko cztérzech [tudzien/ wiele infzych cnót pochodzi/ które obyczáie ludzkie nápráwiáia. Ná rozumie zásie náuki fię przyimuia/ *Cn* 1. **25.** Strato był bogát[zy/ y bárziéy Pánnę miłował: Kállifthenes zásie wię[za lápkę znał/ *Wzór* 3. **26.** Y rzekł ieden/ zda mi fię iuz południe nádchodzi/ ... To wyrzek[zy/ roze[zli fię/ máiac oko ná fię/| Y ty poyrzy[z/ álic oni v Iachymá záfię:| *Zuz* 48. **27.** Zew[ząd vci[sk przyzedł na mię ... Bo ie[li fię dam námowić/ zá śmierć mi to [tánie:| Z drugiey [trony/ ie[li záfię k woli wam nie będę/| Iákobych ná to pátrzáłá/ ze gárdlá pozbęde:| *Zuz* 79. **28.** Kazano záfię puścić bábę w [zránki:| *Sz* 256. **29.** A tego záfię przybiezaw[zy drugi/| A ty [na biye[z/ p[fię/ Krolew[kie [ługi?| *Sz* 315. **30.** A kto fię bárzo rozbuia w pogodę/| Ten záfię [krzydłá powie[li w przygodę:| *Sz* 574. **31.** Ná to odpowiedziáłá Helená w przemiány/| To iefť zásie Vly[ffes w rozum nieprzebrány/| *Mon* 200.

Phaen: **32.** dziewięć gwiázd wity/| kwitnie Cnéy Ariádny wiéniec znákomity:| ... ALE przy głowie zásie pátrzay drugiey głowy| Iá[ńego Ophiuchá: 5,67. **33.** Deltoton ... Dwie linie ma równé: trzecia trochę mniey[za:| Ale zásie gwiazdami dáleko zacniey[za/ 18,204. **34.** Między tymi [a zásie drugie gwiazdy p[oné| Pod Wodnikiem ... [kapo roz[wieconé:| 35,335. **35.** Tu letnie Słońce [wóy wóz ognifty hámuie:| A tymze zásie tropem náząd po[tepuie:| 40,410. **36–7.** Tu przy[zed[zy z północy [łóńce ku Au[trorowi/| Wraca [ye zásie náząd ku Aquilonowi:|

Tego koła trzy części wzgóre wyniešione/ A pięć zaśię pod wodą idą zánurzoné. | 40,420, 422. **38.** Owé tedy (*Koła*) y w[chodza/ y także pádáia/ W[zytki w miáre/ á ieden w[chód y zachód máia. | To przeczné zaśię/ morzá tak wielé przechodzi/ Iáko od Kozorožcá dáleko Rák w[chodzi. | 40,443. **39.** Tego koła/ ilé [ye głéboki podawa/ Ocean/ tyle zaśię nád ziemiá zo[ftawa. | 40,458. **40.** Ná każdá noc v[stáwnie [zész znáków záchodzi. | A tylé drugié zaśię z Oceanu w[chodzi. | 40,460. **41.** A Klęczniá zaśię (bo ten zázwdy opák w[chodzi) Nád in[ze człónki z morzá iuz y pás wychodzi/ 40,547. **42.** Kiedy zaśię wilgotny Wodnik z morzá w[taie. | Równó z nim Kón/ y nogi/ y głowę podáie. | 40,569.

p. **zaś**

DJ

zasklepiiony *uformowany jako sklepienie, tu tworzący dach niebieski ziemi;*
r. –oné.

Słońce y koło miesięczné/ Wyznaycie go gwiazdy wdzięczné. | Niebo pięknie zá[klepióné/ Wody wzgóre záziefzoné/ Winná chwałé našwié[zemu/ Daycie imieniu pán[kiému. | Ps 148,9.

DJ

zaskoczyć *zabiec, zagrozić drogę 1, znieśc wypaść na kogoś 2;*
z-y łuk 1, psów gromada 2;
z. człowieka, ludzi 1, 2;
z. komuś 1, k. 2;
r. –oczy 1.

1. Bo náwet tył podadzą [romotnie/ á w oczy/ Twóy łuk nieuchroniony przetsię im zá[koczy. | Okaž/ pánie/ siłę [wá: Ps 21,26. **2.** Zá[koczyłá mié wšciekłych p[ów grómádá/ Obégnáłá mié niecnotliwá rádá. | Przebili ręce/ nogi mi przebili/ Ps 22,45.

DJ

zasłać *odesłać kogoś daleko, kazać mu zmienić otoczenie.*

Mnie niechay oyciec trzyma w pęcie [rogim/ Zem lutość miáłá nád mężem vbogim. | Mnie niechay záśle w pogán[kié národy/ Przez mor[kié wody. | Pies 2,18,47.

DJ

zasłona *to, co odgradza, chroni człowieka przed czymś złym 1–7, zakrywa, przeszkadza w zobaczeniu kogoś 8, 9;*

z. moja 1, 3, twoja 2, jego 6, 7, łaski twojej 4, twych skrzydeł 5;

z-a jest Bóg 1–4, obłok 8;

być w z-e 9, z. wieszać 8;

być w z-e – odkryć kazać 9;

r. –oná 1, 3, –onie 2, –lonie 5, –ony 6–8.

1. tyś ie[ft/ pánie/ moiá za[stoná/ Tyś moiá cześć/ y moiéy głowy koroná: | Ps 3,5. **2.** Bože ... w twéy [toiać obronie/ Przed żadną nigdy nie vciekę trwogá/ Bo [zczéré [serce w twoiéy ie[ft za[stonie. | Ps 7,28. **3.** Ps 18,3 jak nr 1. **4.** Iáko ptak liché d[ziatki [krzydly [wémi krije/ Tak człówiek pod za[stoná [á[ki twoiéy žije. | Ps 36,16. **5.** Niechay wle[ę w pewnéy twych [krzydeł za[stonie/ Až by[tra zápálczywość/ y niechęc op[tonie. | Ps 57,3. **6.** W náđzieię iego za[stony/ Nie boię [ye z žadnéy [trony. | Ps 62,3. **7.** Ps 62,15 jak nr 6. **8.** A pán nád niemi obłok mia[to za[stony/ We dnie wié[zał/ á w nocy [tup ro[spalony. | Ps 105,74. **9.** Oná ze byłá w za[stonie/ odkryć iá kazáli/ Aby ná iey piękną kra[ę do woley pátrzáli. | Zuz 125.

DJ

zasłonić *zakryć, uczynić niewidocznym dla drugiego 1, 5, aby nie widzieć samemu 2, 3, zagrozić, uniemożliwić wstęp 4;*

z-i Bóg cieniem skrzydeł 1, człówiek 2, Fortuna 3, Pieszek 4, mgła 5;

z. mnie 1, oczy 2, 3, drogę 4, Chyronowe ramię 5;

z. nie przez miarę 5;

r. –oníc 1, –onił 2, 4, –niłá 3.

1. A mnie rácz/ iáko žrzenice/ bronie[ft/ Y cieniem [woich skrzydeł zá[stonie. | Ps 17,26. **2.** A Więc by ty Márćinie/ przed tym nieugonił/ Co to siedzi iáko wróbl/ á oczy zá[stonił. | Fr 1,59,2. **3.** Lecz iáko [ámá (*Fortuna*) oczy zá[stoniłá/ Tak swym pochléb[stwem ludzi podbłáźniłá. | Pies 2,3,13. **4.** Iedenze pie[zek drogę był zá[stonił/ Tym nátarł ná huf/ á nikt go nie bronil. | Sz 237. **5.** A ie[fti záś w pól niebá Chyronowe rámie/ Nie przez miarę mgłá wielká zá[stóni/ á známie/ Tóž co y piérwéy o[rtarz przedšie okázuie. | Phaen 36,362.

DJ

zasłonić się *zakryć się, ochronić się przed czymś;*

r. –oníc.

Do ciebie miłości| Przystępuię/ ... A twym
[rzałóm trudno [ie páwężą zá[tonić/| Ani
też wćiekác/ ábo rozumem [ie bronić:| *Dzie*
131. *DJ*

zasłoniomy *zakryty, uniemożliwiający
dostęp do kogoś, czegoś 1, 2;*
z. okna 1, Pallas tarczą 2;
r. –ona 2 ~ w p. 1.

1. ZIemánin(!) ieden ... ożeniw[zy [ie/ w
kilká niedziél zá[stał á żoná leży w połogu/ y
pocznie okná co były zá[tonioné oddziérác/ y
frá[owác [ie: *Ap* 18. 2. Tu w [czérym diá-
menćie Mars ogromny [toi] ... tu w ogni[stý
zbroj| Wulkanus: przy nim Iuno nie przewy-
ciężona:| Y tarczą nieprzebitą Pállás zá[toni-
ona:| *Muza* 54. *DJ*

zasługa *czyny, postępowanie człowieka
wartościowe dla innych 1–4, oceniane przez*
Boga 1, 2, przez ludzi 3, 4;

z. moje 3, twe 4, jego 1, nasze 2;
z kimś wedle z–g się rachować 2, coś się
komuś dzieje nad jego z–i 3, k. oddzielać
wedla z–g 1, k. imo z–g śmierć opanowała
4;

z., sprawy 2 ~ r. –ugi 3, –ugi 4.

1. O [prawiedliwy [ędzia/ ty káždęgo| Spráw-
nie oddziela[z wedla za[ług iego:| *Ps* 7,30. 2.
Nie wedle [praw przeciwko nam po[stępuie (*Bóg*)|
Ani [ye z námi wedle za[ług ráchuie:| *Ps* 103,
20. 3. Ináčý to zádzia[tał/ á co dzis ná
[obie| Odnó[ze/ dzieie mi [ie nád moie za[ługi|
Fr 3,13,5. 4. Z téy [trony/ o Tęczyń[ki/ twóy
wiek będzie d[ługi| Iáko cię kolwiek nagle/
imo twé za[ługi| Sroga nieub[łágána śmierć
opánowá[ta| *FgNagrT* 14. *DJ*

zasługować *być wartym, godnym uzna-
nia i nagrody, zgodnie ze swoją postawą lub*
czynami 1, 2;

z–ą ludzie 1, 2;
z. łaskę sobie 2;
r. –uje 1 ~ w p. 2.

1. Raz Pan wyrzékł/ tá rzecz dwoiá| W[la-
dzá/ y litość/ i[est moiá:| A iáko kto zá[ługuie|
Tákim p[łaycą mię vczuie:| *Ps* 62,35. 2. A
oni zá powodem nas téż [tár[zych [tárác [ie
po[połu známi będa/ iákoby[my łá[tkę W. M.
[obie zá[ługowáli: *FgPog* 4. *DJ*

zasłużony *uzyskany zgodnie z oceną po-
stępowania i czynów człowieka 1, należny 2,*
o rodzie – taki, który położył pewne zasługi 3;
z. zapłata 1, ofiary 2, dom 3.

1. Z[łych zá[[żoná zap[átá nie minie| *Ps*
37,69. 2. Niech mu wdzięczność okaża/
imię iego chwałac/| Y zá[[żoné ofiáry palac:|
Ps 107,44. 3. Czego niedo[stawá[to/ Hrábiá/
oycu twému| Ku [częścú ... Vrodził [ye w
Tarnow[skim zá[[żonym domu:| *Tarn* 131.

DJ

zasłużyć *uzyskać prawo do czegoś, do*
oceny pracą, służbą, postawą 1, 4, 5, przen.
3, stać się godnym czegoś 2;

z–y człowiek, ludzie 1, 4, 5, rymy 2, śmierć
3;

z. sobie łaskę 1, dobre słowo 3, wielkie
przeklęctwo 5, to 2, 4;

r. –y[á (:–i[á) 3, –y[á 4;

w p. 5.

1. Niech łá[tkę/ iáką zá[[żyli [obie| Znáia
po tobie:| *Ps* 28,15. 2. Nie tegoć zá[[żyli
wdzięczné rymy moie:| Które od vmár[łego
morzá imię twoie:| Roznio[sty áz do brzegu Mu-
rzyń[kiéy gránice:| *Fr* 3,10,3. 3. A i[eli i[ecze
k temu śmierć ná czás tráfi[á| Rychléy dobré/
niżli złé [łowo zá[[ży[á:| *Tarn* 128. 4. Iáko
zá[rzadko komu [czę[liwie [ie wodzi:| Kiedy
w przeklęctwie [woich rodziców kto chodzi:|
Lecz tá pará nie tego [obie zá[[ży[á:| *EpRadz*
115. 5. Wielkié tedy przeklęctwo/ iz czego
więcý nie rzekę/ zá[[ży[ł/ który ták [więty
związek/ y to chwalebne ziednoczenie między
ludźmi t[arga: *Wr* 4. *DJ*

zasmęcony *napętniony smutkiem, tęsk-
notą, pozbawiony radości, tu po stracie kogoś*
bliskiego ~ r. –ony.

WZgardzi[ás mną dziedziczko moia ... O
[łowá/ o zabáwo/ o wdzięczné v[łony:| Iákó-
żem ia dzis po was wielce zá[smęcony:| A ty/
pociecho moiá/ iuz mi [ye nie wróci[z:| *Tr*
3,8. *DJ*

zasmucić *pogrążyć w smutku, poczuciu*
straty, pozbawić radości 1, 2;

z–i niespodziewana śmierć 2, Fortuna 1;
r. –uci 1, –i[á 2.

1. A trway [tátecnie| Bo nie iuz wiecznie| Fortuná [tuży| Komu podruży| Ani porzući| Kogo zá[mući.] *Fr 2,18,28.* 2. Tobie niechay tá kártá będzie poświęcona| Zacny Hrábiá/ z Tęczyná/ którego kwá pioná| Y nie[po]dziéwána śmierć/ ludzi zá[mućilá| A lámentem/ y płáczem w[zytko nápełniá.] *Pam 3.* DJ

zasmucony *pogrążony w smutku, pozbawiony radości* 1, 2;

z. dusza 1, są wszyscy 2;

r. –oną 1, –ceni 2.

1. Vwe[el] dużę zá[muconá| W twoię opiekę poruczóná| *Ps 86,11.* 2. Kiedy rękę otworzy[z/ w[zy[cy ná[yceni:] A kiedy twarz odwróci[z/ w[zy[cy zá[muceni.] *Ps 104,56.* DJ

zasnąć *przestać czuwać, zacząć spać, pogrążyć się we śnie* 3, umrzeć 1, 2;

z. snem nieprzebudzonym 1, w sen nieockniony 2.

1. Roświć moje ćiemności [wym nieogárnionym| Światłem/ ábych nie zá[nał [nem nieprzebudzonym:] *Ps 13,10.* 2. Oto zacni męże zwoiowáni| Zá[ne]li w [en twárdy nie ockniony| *Ps 76,9.* 3. Chćia]li tćz (*Tęczynski*) ná czas zá[nać/ porwał [ye [trwożony| Sny nád zwyczaj dziwnými ze [nu przebudzony.] *Pam 227.* DJ

zasrumany *zawstydzony* ~ r. –áni.

Ktobie wo]áli/ á [ą wy[tucháni| W tobie wfáli/ á nie zá[rumáni.] *Ps 22,16.* DJ

zastać *przybywszy dokądś, znaleźć, spotkać tam kogoś, coś* 3, 5–8, *znaleźć kogoś w jakimś stanie fizycznym* 1, 2, 4;

z–e ziemianin 4, chłop 2, Grekowie 5, człowiek 3, *Wenus* 8, *Satyr* 6, złość 1;

z. żonę w po]ogu 4, ją dziewicą 2, mnie 1, tę = *Helene* 8, pana 3;

z. u nóg ojcowskich, klćzác 7, między Trojankami ná wieży 8, w tych krajach święte obyczaje 6, tam 3, w matce 1;

r. –álá 1, 8;

w p. 4, 7.

1. Mnieć iefzce złość w mátcę przekłéta zá[ftálá| Mnieć grzech iefzce w mlćku mátká

podawá]á| *Ps 51,9.* 2. PRzy[zedł] chłop do bi[kupa/ chcąc się rozwićsć z żoná| ... Atolim iéy niezálá]ta] dziewicá| *Fr 2,3,3.* 3. Wyśiad]eś ná brzeg Pru[ki/ króm w[zelákiéy [zkody| ... Támeś y Páná zá]ta] y po[el]twá [wégo] S]ufzny poczet vczy]ni] *Pam 117.* 4. ZIemánin(!) ieden w Pol[ce] ozeni[w]zy [ie/ w kilká niedziel zá]ta] á żoná leży w po]ogu/ *Ap 18.* 5. [traż miey y ná morzu| Y ná ziemi: áby ćię łácn] niegotowym| Graekowie nie zá]táli. *Odp 484.* 6. Na koniec iam (*Satyr*) się okrczi] i [zed]em wty kraie| Gdziem zá]ta] mogę tak rzec/ [więte obyczáie.] *Sat 200.* 7. Lucyus ... [zed] [am w dóm do Philodemá/ tám zá]taw[zy] pánnę v nóg oycow[kich] klćzác/ ro[kaza] iéy práwie z grozą áby z nim [z]á/ *Wzór 6.* 8. A [ámá (*Wenus*) [z]á/ chcąc przyzwáć Heleny podobnéy| Tę między Troiánkami ná wieży zá]tálá| *Mon 381.* DJ

zastanowić *zatrzymać.*

á [tárzec ... kaza] wnet záprzegáć: ... Wsiádl] zatym/ y w]ziá] zá]eć ... A kiedy między wojká oboie wiácháli| Zá]tánowi[w]zy konie/ z wozá wyśiadáli| *Mon 266.* DJ

zastarzały *zadawniony* 1, taki, który się zestarzał 2;

z. miłość 1, człowiek w złości 2, w długim wieku 2;

r. –álá 1.

1. Trudno nagle porzućić miłość zá]tárzá]ta| *Fr 3,30,13.* 2. Tá]ke [rogo pogłá]iáć (*Daniel*)/ vczy]ni] rzec] k niemu| Zá]tárzá]ły w długim wieku/ ále wićcey w złości| Teraz ná] cię przy[z]ły twoie pirw[ze niepráwości.] *Zuz 173.* DJ

zastawiać *ustawiając wiele przedmiotów w jednym miejscu, blisko siebie, zapętniać czymś coś, tu pomieszczenie* 1, *zakładać, ustawiać na kogoś pułapkę* 2;

z. piwnice winem 1, si]lá ná k. 2;

r. –ájá 1, 2.

1. In[zy] niechay [zpich]érze náwieżóné máia| Niechay w[zy]tki piwnice winem zá]táwiáia;| *Ps 4,26.* 2. Po drógách/ g]dzie mię widáia| Sidlá ná mię zá]táwiáia;| *Ps 142,10.* DJ

zastawić *zalażyć, ustawić na kogoś pułapkę* ~ r. –i]á.

W Tobie vřność [wą kładę ... Pomoż mi z siđeł/ które ná mię záfławiłá| Przekłęta zazdrość: tyś ięft w[zy]tká moia síłá.| *Ps 31,9.* DJ

zastawić się zastónić się, obronić się przed czymś 6, 9, stanąć w czyjejs obronie, po czyjejs stronie, ując się za kimś, czymś 1–3, 5, 7, zebrać się, ustawić w jednym miejscu 4, usadzić się, zająć pozycję 8;

z-i się obrońca ludzi 2, Pan wiecznej sprawiedliwości 5, Bóg 3, król 1, synowie 4, ja = poeta 6, Radziwiłł 7, sam = czarny pieszek 8, Roch 9;

z. o swój lud poganinowi 1, 5, o mię 2, o ojczyznę 7, przy mnie 3, przy ojcowskiej głowie 4, przeciw długim latom 6, na czymś miejscu się z. 8, wierszem, rymami 6;

z. śmieie 7, mężnie 9;

z., wybawić 3, potłuc pęta, z niewolej zbawić 5, dać odpór gwałtowi 2, zajechać drogę 1, sławy domowej poprawić 7;

z. o k. 2, 5, o k. komuś 1, o coś 7, czymś przeciw czemuś 6, na czymś 8, przy kimś 3, przy czymś 4;

roz. 1, 2;

r. -ąwię 6, -ąwił 5, 8, 9, -ąwić 3, 7.

1. WSiáday z dobrym [ercem/ o królu cnotliwy/ ... Záiédz drogę śmieie nieprzyziácielowi/ A záfław [ye o [wóy lud poganinowi.] *Ps 20,4.* **2.** OBronća wieczny ludzi vtrapiionych/ ... Záflaw [ye o mię: day odpór gwałtowi:] *Ps 35,4.* **3.** Chćięy [ye (Boże) przy mnie záfławić/ Mnie z rak [rogich wybáwić.] *Ps 43,5.* **4.** Nie ták groźné/ nie ták są [tráfzliwé] W ręku mę[kich [trzały popędliwé/ Iáko kiedy przy oycow[kięy głowie] Záflawia [ye cnotliwi [ynowie.] *Ps 127, 16.* **5.** Pan wieczný [spráwiedliwości] O [wóy lud [ye záfławił:] Potłukł pęta ... A nas niewolęy zbáwił.] *Ps 129,10.* **6.** Ale wier[zem ozdoby] y rymy głádkie] ... Témi ia przeciw długim látom [ie záfławie/] *FgPieś 6,47.* **7.** O Zacny RADZIWIŁE/ ... My[liłeś závždy flawy domowęy popráwić/ Y o miá oycyznę śmieie [ye záfławić.] *Jez 14.* **8.** Białego piezka wnet (czarny) gárdłá pozbáwił/ A [am ná iego miey[acu [ie záfławił.] *Sz 186.* **9.** A Pop tym czáfem z Rycerzem wyciekli/ Oflátek woy[ka białego wyflieki.] Krom Rochu: bo ten mężnie [ie záfławił (war. Roch się obronił)/ A Krol ná ten czás Krolową [ie báwił.] *Sz 443.* DJ

zastąpić stanąć na czyjeś drodze, broniąc kogoś 1, zająć, zawładnąć, opanować jakieś miejsce 5–9, pokryć jakąś powierzchnię 2, pójść zamiast kogoś, wyręczyć go w czymś 3, 4;

z-i obrońca wieczny ludzi 1, Alcestis 3, 4, jeden z hetmanów 6, pieszy 7, niebo a morze 2, potwarz 5, cnota 8, Hydra 9;

z. świat 2, człowieka uciśnionego 1, męża 3, 4, dom Timoklijej 6, plac 5, wtory rząd 7, miejsce na niebie 9, umysł, rozum, wymowę 8, k. od śmierci 3 ~ roz. 1;

z., pomoc 1, dobyć szable 1;

z. k. od cz. 3;

r. -iła 5, 8, 9, -ili (:yli) 7, -iły (:yły) 2; w p. 6.

1. OBronća wieczny ludzi vtrapiionych/ ... Porwi brón/ y tarcz: pomoż człowiekowi| Vciśnionému.| Záflap/ dobyw[zy oftręy [záble [woiéy/ *Ps 35,7.* **2.** Niebo/ á morze/ té dwie rzeczy były| Swiát záfłapiły.| *Pieś 2,1,40.* **3.** Alceftis mężá od śmierci záfłapilá(!). *FgAl tyt.* **4.** Toli Alceftis obiéráłá kiedy| Záflapic mężá/ y vmrzéc zán rzekłá?| *FgAl 37.* **5.** Cnota/ i prziftoieńftwo do kąta [ie tuli.| A ich plac niew[tdliwa potwarz záfłapiłá/ *Sat 213.* **6.** dom Timokliiéy / o któręy teraz rzecz/ záfłapil ieden z przedniey[zych Hetmanów Alexándrowych. *Wzór 5.* **7.** Wtory rząd w[zytek piezzy záfłapili/ *Sz 153.* **8.** Vmy[fl/ rozum/ wymowę/ cnotá záfłapiłá.| *Dzie 35.* **9.** HYdrá wielkie ná niebie miey[ce záfłapiłá.| *Phaen 38,369.* DJ

zastęp grupa osób, zorganizowana w oddział, hufiec 6, 7, 10, 11–2, o istotach nadprzyrodzonych 1–5, o fig. szach. 8, 9;

z. sprawiony 7, zbrojne 4, (niezwycięzony) grecki 10, 11, mocne 5, madańskie 6, biały 8, czarny 8, wszystko 9;

pan z-ów = Bóg 1;

z. stoi 7, się chwieje 9, dostał się komuś 8; z-y władnąć, władać 2–5, wodzić 8, ujrzeć sprawy z-u 10, począc z z-y 6, być nad z-y śmiały 12;

w por. być jako grecki z. 11;

z., rycerstwa czoło 7.

1. Który niewyflowiony/ który to król wieczny?/ ... pan záfłapów/ y [prawcá waleczny.]

Ps 24,20. **2.** Pan który zaſtępy władnie/ Závždy nas obroni [nádnie/ *Ps 46,25.* **3.** *Ps 46,41 jak nr 2.* **4.** Ale ty/ który włada[ſz zaſtępy zbroynémi/ Ty mie ráty/ *Ps 59,9.* **5.** Wieczny Boże/ który władnie[ſz zaſtępy mocnémi/ Y długoli będzie[ſz gárdził proſbámi ná[zémi?/ *Ps 80,9.* **6.** Ale ty/ o ná[ſz pánie/ ták poczynay z niémi/ Iákoſ począł z Sizára/ y z Mádián[kiémi/ Zaſtępy/ y z Iábinem: *Ps 83,15.* **7.** Z obu [tron zacny Senat koronny/ á w koło/ Spráwiony zaſtęp [toi/ y rycér[ſtwá czoło. *Prop 8.* **8.** Biały ſie zaſtęp do[ſtał Borzuiowi/ A czarny przy[ſzło wodźić Fiedurowi. *Sz 141.* **9.** Ten tego biye/ áli [am záś mdleie/ W[ſzytek ſie zaſtęp to tám to [am chwieie. *Sz 328.* **10.** W[ſtań á pódz Nimpho vrodžiwa/ Ze vyžrzy[ſz dziwné [práwy ludu Troián[kiégo/ Y niezwyčiężonégo zaſtępu Gréckiégo. *Mon 130.* **11.** ále iednák y či/ Nie byli/ iáko Grecki zaſtęp/ ták okwići. *Mon 190.* **12.** Byleſ y ty Apollo/ náđ zaſtępy ſmiály/ Wyni[ſczyleſ do czytá [áydak pełono[ſtrzáły. *Muza 55.* DJ

zastępować zachodzić komuś drogę, stanąć mu na przejściu 1, 4, zajmować miejsce 2, 5, wyręczać kogoś 3;

z-e Ewa 2, Szymbek 1, ktoś 4, Muzy 3, Rak 5;

z. miejsce 2, 5, drogę 4, za trzewik = rodzaj umizgów, starań o względy ukochanej 1, mię 3;

z., brać 5 ~ z. za coś komuś 1;

r. -uje 1, 4, -ujcie 3 ~ w p. 2.

1. ZWierzęć [ſye grómádo moiá/ Niémam przed Szymkiem pokoiá:| Zá trzewik mi zá[ſtępuie/ A powiáda/ że miłue. *Sob 5,3.* **2.** EWá/ w[ſzytkich rodziów mátká/ [tu[ſznie w tych Hiſtoriach piérw[ſzé miey[ſce zá[ſtępuie. *Wzór 1.* **3.** Wy [ámy (*Muzy*) nawę/ y žagle [práwuyecie/ A gdzie co trudno/ tám mię zá[ſtępuycie. *Sz 170.* **4.** Wielka ſie godnoſć w Rycerzu náuduie(!)/ Ze iego drogi nikt nie zá[ſtępuie. *Sz 284.* **5.** (*Rak*) A iáko wielé miey[ſcá zá[ſtępuie w[ſchodząc.| Táka druga częſć równie záś bierze záchodząc. *Phaen 40,445.* DJ

zastrzał postrzał 2, 3, przen. 1;

z. pochodzi od Boga 1, Miłości 2, 3;

z. nielitościwy 2, jest śmiertelny 1, ten 2, twój 2, swój 3;

z. nosić w skrzytości 3, komuś być pamiętny musi 2.

1. Dziwnych dróg [ſzukáli/ By dobre tepáli/ ... Lecz ná nie z čiéćiwy/ Pchnie [ſtrzałę bóg żywy. | Za[ſtrzał to śmiertelny. *Ps 64,33.* **2.** Zbodłáſ mię (*Miłości*)/ á ten zá[ſtrzał twoy nielitoſćiwy/ Mnie być pámiétny muſi pókim iedno żywy. *Fr 3,33,7.* **3.** A ty Tęczyn[ki/ no[ſząc [wóy zá[ſtrzał w [krzytoſći/ Szedleſ łódziá po wiérzchu mor[kiéy głębokoſći. *Pam 109.* DJ

zaszczie zdarzenie, w którym dochodzi do konfliktu, spór 1, 2;

z. żadne 1;

z. z kimś mieć 1, cierpieć w boju prze z. 2;

z., zwada 2, przysięga 1 ~ w p. 1.

1. bofmy do téy doby/ z czego Pánu Bogu bądź chwałá/ áni przyſięgi żadnéy/ áni za[ſzczia żadnégo z nikim nie mieli. *FgPog 34.* **2.** Y chce/ áby Troiánie y Grécy po[połu/ Roze[ſzli ſie/ ponieważ ſiła ćierpiá w boiu/ Prze má zwadę y za[ſćići/ á prze niepráwégo/ Alexándrá początek: *Mon 95.* DJ

zaszły zasnuty, powleczone czymś, tu o oczach, które przestały widzieć.

Pan oczy zá[ſzle ćiemnoſćiá/ Obdarza nowá ſwiatłoſćiá. *Ps 146,25.* DJ

zaszyć połączyć czymś dwa brzegi otworu, uniemożliwiając rozwarcie, tu zamknąć komuś usta, by nie mówił.

A vbogiégo pan w przypadku záložył/ ... Ná to pátrząc/ w pobożnym [ercu rádoſć roſćie/ A złemu gębę by zá[ſzył proſćie. *Ps 107, 86.* DJ

zaś łączy zdania współrzędne uwydatniające ich przeciwstawną treść – natomiast, tymczasem, za to, przeciwnie 2, 4, 11–4, 18–9, 23, 25–6, 29, 32, 35, 39, 40, 42–5, 49–51, 54–6, 58–63, 66–7, 69, 70, 73, 75, 77–8, 80–6, 88–90, 95, 97–9, 103–6, 109, wypowiedzenie zawierające zaś nawiązuje do szerszego kontekstu 1, 6, 9, 17, 20, 22, 46, 64, 72, podkreśla powtarzalność jakiejś czynności – znowu, je-

szcze raz 5, 7, 8, 10, 15, 21, 24, 27–8, 31, 33, 37–8, 41, 47–8, 57, 102, 107, *uwypatnia przyłączenie do całości zdania członu objaśniającego, wyróżniającego lub wtrąconego – następnie, po tym, z kolei* 3, 53, 68, 74, 79, 87, 92, 96, 100–1, 108, *jako partykuła wzmacniająca, uwypatniająca – też, także* 16, 30, 33a, 34, 36, 52, 65, 71, 76, 93–4, *pytajna – czy* 91;

a zaś 4, 14, 97, a ... zaś 1, 3, 12, 22–3, 25–9, 32, 37, 40–2, 44, 49–52, 55–7, 60, 63, 65–6, 77, 79, 81–3, 89, 98, 103, 106, a ... zaś ... ani 94, a ... zaś i 48, a gdy zaś 85, a gdy ... zaś 102, a jako ... zaś 105, a jako ... tak zaś 43, a jeśli zaś 101, a kiedy ... (to) zaś 39, 45, a to zaś 53, 88, a zaś tak ... że 46, ale zaś 6, 69, 78, 84, ale ... (to) zaś 30, 54, 58, ale ... a zaś 2, ale kiedy zaś 86, 96, ali ... zaś 33, 75, bo zaś 36, bo ... a ... zaś 18, i zaś 71, 107, i ... zaś 5, dokąd ... zaś 31, jako zaś ... kiedy 64, jako ... tak zaś 62, jeśli zaś 34, kiedy zaś 11, 24, 39, kto zaś 17, 35, 73, kto ... zaś 93, to zaś 19, to ... to zaś 10, skąd zaś 68, potym zaś 33a, skoro zaś 7, 38, zaś ... a 108, zaś i 90, zaś ... i 109, zaś ... lecz 95, że ... i zaś 107, żeby ... zaś 92, żeby zaś 76.

Ps: **1.** Mówią bowiem/ z vft náfzych dobrze [ye mieć mamy/ ... A pan zaś [ty[zać ludzi nędznych nárzekánié/ Y płacz ... Powftáne ia (powiáda) ná ráunek [mutnych/ Ps 12,9. **2.** Ale przy twarzę gáfnie vbiór złoty/ A zaś vrodę przeważáią cnoty/ Ps 45, 48. **3.** A złęgo Bóg zaś potkał témi fłowy: 50,41. **4.** W domiéch siedzi w[zeteczność: á zaś vlicámi/ Lichwá chodzi/ 55,20. **5.** Y będą pufté mieyfcá z nowu ofádzoné/ Y dawnym pánom zaś przywróconé./ 69,80. **6.** Strwożóná ziemiá/ ... Będzie topniáá/... Ale zaś przez mię iéy fłupy zwátloné/ Będá zmocnioné./ 75,11. **7.** Ty ... słońcá lámpę ... Prowádzi[z do zachodu: ... Skoro zaś iá[na zorzá zákwitnie ná niebie/ Zwiérz do iá[kiń vchodzi/ ludzie náftępuia/ Ná roboty/ 104,42. **8.** Ie[li im (*wszystkiemu, co żyje*) duchá weźmie[z/ w proch [ye wnet obróca/ Ie[li im duchá ná-tchnie[z/ ná świát [ye zaś wróca./ 104,58. **9.** Ci téż dopiéro fłowom páń[kim vwierzyli/ Y moc iego w pieśniách [wych do niebá wznósi-

li./ Vrychlili zaś náfzyt: prędko zápomnieli/ Dobroci iego: 106,29. **10.** morze [kacze gniewliwé./ A nawę to do niebá wełny wymiátáia/ To zaś w przepáści ślepé zpu[zczáia./ 107,52. **11.** Tenże (*Pan*) rzeki ofu[za/ y ... [trumienie/ ... Kiedy zaś chce/ puftynią w piękná rzekę mieni/ Y piásek w łakę pełná [trumieni./ Ps 107,69. **12.** Ná pány wzgárdá przy[zlá/ ... A vbogiégo zaś pan w przypadku záłożył/ 107,83. **13.** Zły człowiek ... Niech on klnie/ ty błogóstaw: niech [ye morduie/ A dármo: fługá zaś twóy niech [ye ráduie./ 109,66. **14.** twóy zakon zgwałcony./ ... Ten mnie mił [am/ á zaś w[zelka brzydka ieft [romotá./ 119,128. **15.** Ty/ pánie/ vpádlégo ná nogách zaś [tá-wia[z/ Y oplákáné zdrowié czérftwości ná-báwia[z./ 145,23.

16. ia fię o trzidzieści p[almow [taram, tracant fabrilia fabri (trzydzieści mówię i zdawnemi bych zaś w nieprawdzie niezofał./ LFogel 2. **17.** kto [ye w niezczęściu śmieie/ ... Iabych rzekł/ że [záleie./ Kto zaś ná płacz lekkość wkłáda/ Sły[zę dobrze co powiáda./ Tr 17,37.

18. Bo co raz to go bábá pocáluie/ A on zaś mnichá: więc mu fię [ty[kuie./ Fr 1,58,14. **19.** Błédná [táro[ci/ w[zyfcy cię žádamy/ A kiedy przydzie[z/ to zaś nárzekamy./ Fr 1,83,2. **20.** PRzyzedł chłop do bi[kupa/ chcąc fię roz-więść z żoná/ ... A bi[kup mu zaś powie/ ô błáźnie opity/ Przychodzi to ná króle/ y wy-fokié [tany/ A nieprzynofzá takich plotek przed káptany/ Fr 2,3,4. **21.** Iédz w dobry czas/ ábych cię zaś ogládał zdrowo/ Fr 2,26,15. **22.** Gra téż ... z vtráta/ niź z zy[kiem przy-chodzi./ A nádzieie zaś niemáfz wzaiemny miłofci/ Fr 2,39,3. **23.** ANi w młodéy ro[ko-fzy/ áni w [táréy widzę/ Owéy profto záłuię/ á téy fię zaś w[tydzę./ Fr 2,50,2. **24.** Y zyedli mu (*Pelopowi*) tám byli miedzy [obá rámie/ Czego/ kiedy zaś ożył/ miał widomé známie./ Fr 2,92,4. **25.** Ty to woli[z/ á ów zaś przy owym zoftawa./ Fr 3,39,4. **26.** STrzeże[z fię moich frá[zek/ moy dobry Stároftá/ A ia tobie zaś ná to ták powiádam [proftá/ Fr 3,60,2. **27–9.** TAK rósc/ Michniku/ iakobyś ... dzie-dziczyl w me[ftwie/ y w dziélności./ A to w[zyt-ko zaś podał potomkowi [wému/ Co weźmie[z od rodziców/ á on zaś drugiému./ Abyś v [wych był wdzięcznym/ ... A poháncóm zaś [rogi/ Fr

3,65,5–6,8. **30.** Ma to twarz twoiá/ Pánno w[zech piękniey[za ... Ze(!) człowiek rad y nierad musí [tżżyć tobie.] Ale to zaś nio[ą twé święté obyčzáie/ Ze/ by kto mógl być wolen/ ráczéy cí [ye dáie.] *Pieś 1,4,11.* **31.** A z tego mié więżenia nikt nie wy[wobodzi/ Dokąd cię zaś nie wy[rzrę/ páni w[zech piękniey[za/ *Pieś 1,7,5.* **32.** KRóloom moc ná poddáné/ y zwiérzchność dáná/ A Królowie zaś máiá nád [obá páná/ *Pieś 1,16,2.* **33.** Ale nie [trzymał vmowy (*Orfeusz*)/ Więc przyzedł o [mutek nowy:] Bo źle [ye obeyrzał/ áli | Czárčí pániá zaś porwáli.] *Pieś 1,21,36.* **33a.** Potym y (*war. zaś*) zbytnie zawarły się zdroie/ *Pieś 2,1,45.* **34.** A ták [ye [táray o tákiéy pó mocy:] Aby wždy ztobá twégo co zo[ftáto/ Ie[li zaś będzie [częście [wégo chciáto.] *Pieś 2,3,20.* **35.** Kto z go[spodár[twá/ á kto zaś z wy[stugi/ Zbierze pieniądze: y z kupiectwá drugi:] Ie[li [ye zóná nieprzyłóży ktemu/ Zgínáć w[zytkiemu.] *Pieś 2,10,5.* **36.** Nie [práwuyze [ye przez miaré/ Boć zaś ludzie dádzá wiaré:] *Sob 5,26.* **37.** Iédz w dobrá godzínę/ A byway zaś/ póki [ye [zami nie ro[ptyne.] *Pam 88.* **38.** Skoro zaś polá śniegiem/ á g[ębokié brody/ Mrozná Zimá przykrylá [cierpliwémi lody/ N<i>e długoś [ye ná miey[cu z towárzy[stwem báwił/ Bo cię do Filándijéy Pan znowu wypráwił.] *Pam 121.* **39.** Morze huczy: ... A kiedy [ye zaś wáły ro[stępuiá(!) áni/ Miá[ftá widáć wielkiégo/ z g[ębokiéy odch[áni.] *Pam 183.* **40.** Miłóściwy K[siężé/ iáciem dla tego był do W. M. przy[fta/ ábych był miáł pomoc z W. M. ále iż widzę ze prózno/ á ia zaś od[stawam: y daw[zy mu rękę [zedł precz. *Ap 5.* **41.** Polak ieden iechaw[zy ná náuke do W[óch/ nie był ták ieno przez láto/ á ná zimę przyiecháł zaś do domu: *Ap 11.* **42.** Arcybi[kup Gámrat/ á Mácieiow[ki Bi[kup Krákov[ki: bo ów powiádał w[zytko/ wiem/ á niewiedziáł nic: ten zaś mowił rad/ wierę niewiem/ á w[zytko wiedziáł. *Ap 17.* **43–4.** Bo czás nie da trwáć żadnéy rzeczy w iednéy mierze/ A iáko w[zytko nie[sié/ ták zaś w[zytko bierze.] Widziáłem ia po ránu piękny kwiát przyiemny/ A widziáłem zaś wieczór zwiędły/ y nikczemny.] *FgPieś 6,6,8.* **45.** Biédna [tárości/ w[zy[cy cię żadámy/ A kiedy przyidziefz/ to zaś nárzékamy.] *FgTab 11.* **46.** Lecz to wiet[za/ gdy kto ieft z przodków téy zacności/ Zeby mógl [ławnym bydz

zwan/ y krom [wéy dzielności:] A zaś ták żyie/ że téz krom przodków [wych [táwy/ Mogłby zázwdy bydz [znácznym prze [wé tylko [práwy.] *FgBitwa 39.* **47.** lecz ia (*Wł. Warnieczyk*)/ idáć w drogę/ Obiecáná/ przy[soynie [k[łonię piérwéy nogę/ Do káplice twych przodków/ które pozdrowiw[zy/ Náprédce/ wróć się zaś ná go[ściniec piérw[zy.] *FgBitwa 48.* **48.** A [tár[zy więc W[łodzi[staw Czechóm ro[kázował/ A potym zaś y Węgróm walecznym pánował/ *FgBitwa 90.* **49.** PSálmy [y[łam/ gdzie kogo nabożnégo [ty[ze:] A frá[zkzi zaś dla dobrych towárzy[zow pi[ze.] *FgŁas 2.* **50.** Więc on/ iáko drapieżny wilk/ rozbiv[zy [tádo/ Co nadáley wciékał/ á oni zaś/ iáko/ Pásterze ze p[fy zá nim: *Odp 93.* **51.** niewiem czemu onym [ie zyść miáło/ Medeá z domu wykráść ... A mnie zaś ich fortelu tákimże fortelem/ Oddáć się nie godziło:] *Odp 235.* **52.** cí domy ni[zcza/ cí páń[ftwá vbozá/ A rzekę/ że y gubią: ... A przyk[łádem zaś [woim iáko wielká liczbę/ Drugich przy [obie p[fiuá: pátrz iákie or[zkzi/ Dármoiádow zá nimi/ *Odp 397.* **53.** Ato zaś co zá biáglówá/ Z w[łofy ro[ftárgánemi/ *Odp 494.* **54.** Wielki ogień ma pow[stáć/ ták wielki ogi[én/ Ze w[zytko/ iáko w biáły dzień/ widáć będzie/ Ale názáiutrz zaś nic widáć nie będzie.] *Odp 547.* **55.** Kotczy to nadzieżny koń/ a poczet zaś woły/ *Sat 49.* **56.** bo tím pań[ftwa [toiá/ Kiedi dobrzi [á w wadze/ á zli się zaś boiá.] *Sat 364.* **57.** lecz Pápież hámuie/ A prze[stuchaw[zy [práwy/ Krzyżaki winuie.] A cí oto zaś z królem znowu [ye iednáiá/ *Prop 91.* **58.** To wniwecz: z nowu przedsię rádzá o pokoiu/ Ale [práwá C[é[ár[ka przy[żło zaś do boiu:] *Prop 126.* **59.** piérw[ze lice o tem.] Z drugiéy [trony zaś/ tenże mi[st[rz początki dawné/ Y d[ziéie był wy[ráził ná w[zytek [wiat [ławné/ Słowien[kie: *Prop 161.* **60.** w[zytki [trony czuyhá [traż trzymáiá/ A cí zásię obronné mury zákládáiá.] A którzy zaś ná zachód [tońcá [ye chyn[li/ Áz zá wodę g[ęboká zimnéy Láby w[zi[li.] *Prop 201.* **61.** bo za [wą godnoscíá/ Godzieneś iefcze wiécéy: [woiá zaś ludzkoscíá/ Kogos [obie nie wiá? kogoś niezho[łdował?/ *EpRadz 76.* **62.** Tych iáko cnotá naprzód/ y [czérosć z[łączylá/ Ták zaś potym y [pólna potrzebá [toczylá.] *EpRadz 94.* **63.** Bo ten zołnierzem Pol[kim/ á ów zaś Litew[kim/ Ludem w[ładnáć/ Stárodub w[zi[li] pod

Mo[kiew[kim.] *EpRadz* 95. **64.** zacné to [ą rzeczy/| Kiedy ociec y mátká dźiatkom dobro-rzeczy.| Iáko zaś rzadko komu [częśliwie [ię wodźi/| Kiedy w przeklęctwie [woich rodziców kto chodzi.] *EpRadz* 113. **65.** day w dobrym zdrowiu długo pożyć| Fortun dziedźicznych: á tóż [pełná zaś odłóżyć| Dzieciom [woim: *EpRadz* 132. **66.** Tá dobra my[ł go ná[złá/ gdy Połocká do[tał/| A w Iflantćiech zaś Pánem wilczym právem zo[tał/ *Jez* 74. **67.** Bo zá [wą godnoścíá| Godźienes ie[zcze więcéy: [woiá zaś ludzkoścíá| Kogoś [obie nie wiá? kogoś nie zhołdowa[?| *Jez* 174. **68.** Z V[świátá ... Skádeś zaś przed w[zy[tkiemi iák w tańcu rey wiodáç/| Pod Wielkés Luki przy[zedł namniéy [ye nie boiáç/ *Jez* 185. **69.** Idáç dáléy Turó[no twoie konie piý/| Ale zaś ná Stárynie drógi zléy vzy-ły/| Topiáç [ye ná niedźwiedzim ... b[óćie/ *Jez* 214. **70.** Ná brzegu prędkiéy Dźwiny Cér-kiew bylá bli[ku| Witul[owych rąk pámiéç: w gáiu zaś [ofnowym| Zdróy możny bije/ *Jez* 331. **71.** Bóg ie[scze dawno przez proroki/ y zaś potym przez Syna [wégo wołá [woię nam obiáwił/ *Wr* 5. **72.** Ma[ż przed oczymá do-mowe przykłády/| Iákíey potrzebá czá[śu woyny rády/| ... Iáko [zykowáć hufy ku boiowi/| ... Ia zaś/ czym moge/ tym [ie popi[uié/ *Sz* 21. **73.** Abowiem tám iuz miáło [ie pokázáç/| Komu ták miły zakłád miano [kazáç/| Kto zaś z lekkof[ciá miáł s páłacu wynidź/| *Sz* 119. **74–5.** Mę[stwo s fortuná po[po[łu [tánęło/| To woy[ko teraz/ owo zaś moc wzięło/| Ten tego biye/ áli [am zaś mdleie/ *Sz* 326–7. **76.** Tym czáfem więźniów obá Krole [trzegli/| Y trupow/ tych co ná plácu polegli/| Zeby zaś iáko z martwych nie pow[tałi/ *Sz* 365. **77.** y do[tał Rycerzá/| Który niedawno/ ... dáł był Bogu du[żę/| Wiéç go przy de[ce/ by nie czuá hordá/| Cicho po[ádzí: á ten zaś do kordá/ *Sz* 372. **78.** Przybyło [fercá niemáło biálemu/| Ale zaś wiele vpáđło czárnemu/ *Sz* 448. **79.** A Ia zaś ták rozumiém/ ze do óżenienia/| Nie [tanu wy[okiégo/ nie dobrégo mienia/| ... Iáko w[ty-du/ á cnoty/ *Dzie* 1. **80.** W nocy złóđziéy [ie tái/ którego zaś ráno| In[zy złóđziéy wymáca/ w[ziáw[zy in[zé miáno/ *Epit* 37. **81.** Ten to lubi/ á ów zaś indźiéy [ye podáie/ *Marsz* 28. *Mon:* **82.** Troiani/ z wielkim hukiém w pole wyiáçáli/| ... A Grékowie zaś z miey[çá cicho [ie ru[záli/| Myśláç iákoby [obie [pótem

pomagáli/| **7.** **83.** Tamże i Agámemnon ka-zał Táltybiemu| Do naw dla owiec/ ... A Tęczá zaś przynio[stá wieść piéknéy Helenie| *119.* **84.** Nuż daléy dźiówko moia/ niechay znam y tego| Co to wzro[stem pomniéy[zy od Agá-memnoná/| Ale zaś w pierśiach [zér[zy/ *194.* **85.** Ie[li przy[zło [taç/ zázwždy rámiony wiel-kim| Przerównáł Menelaus: á gdy zaś [siadáli| Powážniéy[zym Vly[ffá zázwždy miánowáli/ *211.* **86.** A gdy przy[zło mówić ... Menelaus okragło [łowa ... kłáđzie/| ... Ale kiedy zaś mówił Vly[ffes éwiczony/| Pow[stáw[zy ... La[ki áni wprzod/ áni wzad nie náçhyláiáç/| ... Po-dobien pro[stakowi: *217.* **87–8.** Priámus [ze-dźiwy/| Pytał/ co to zac[drugi Gréczyn vro-dźiwy/| ... Helená zaś odpowiódź dáłá [łowy témi/| To ie[st Aiáx Gréciiéy mur nie przé-łomiony/| A to zaś Idomeus z téy to drugiéy [trony/ *230,232.* **89.** A Paris z Menelaem czy-nić z [obá máiá/| Kto wygra/ temu paniá z klenoty przyznáia/| A my zaś/ wieczny pokóy z [obá vczyniw[zy ... Będziem mie[çkác w Troiáń[kiéy [częśliwéy kráinie/ *257.* **90.** Po-tym té [łowá wyrzékł zacny król Troyán[ki/| ... Sam potym w[siáđł y w[ziáł léç: z nim An-tenor ... Po[po[łu odiáçáli zamku Troiáń[kié-mu/| Hektor zaś/ y Vly[ffes/ plác w tym roz-miérzáli/ *319.* **91.** Bogini/ zaś mié chce[ż w błáđ wpráwiç/| Czy mié myśli[ż gđzie indźiéy z piékných miá[st wypráwiç/| *393.* **92.** Ná to iéy z gniewem Wénus ták odpowiódźiá[á/| Nie frá[uy mié/ żebych cię zaś nie zániedbá[á/ *408.*

93. Ktoby był znał tych wieków Turná wa-lecznégo/| ... Kto Pálántá: kto burdy zaś we Włó[żéch nowé| Troiáń[kié/ *Muza* 83.

Phaen: **94.** OD Bogá poczynaymy/| Bóg początkiem w[zemu/| A początku zaś niemá[ż/ áni kónicá iemu/| *wst.* 2. **95.** Owá (Helice) [świétna y znáczná: ... Cyno[urá zaś mniéy[za/ leç wódzem pewniéy[zym| Zeglarzowi: *1,49.* **96.** A [świéta [práwiédliwo[ści w[zem błogo-[stáwi[á. Ale kiedy zaś ná[stáł [rébrny wiek po złotym/| Rzadko tę [świéta pánnę widáć było potym/| *9,105.* **97.** Lewy róg (*Wólú*)/ á zaś práwá nogę v woźnice/| Iedná gwiazdá zéy-muie. *12,152.* **98.** Lábęç. ... Práwé [krzydło przy práwéy ręce Cepheowéy/| A lewé zaś przy nodze nie[šie Pegázowéy| *23,238.* **99.** Przed[się zá niá Wieloryb niew[ściágniony bie-

ży| Ale tá Aquiloná iá[négo] [ye trzyma:] Wielorybá zász/ Aufter pochmurny przedyma. | 33, 304. **100.** Sidlá/ ... Zbiégáią [yę ná oftrym czubie Wielorybá] Pod iedną [pólną gwiazdę/ która ták węzłowi] Temu należy/ iáko y Wielorybowi. | Té zász drobném y bládem światłem opátrzoné/ Między [tyrem á dziwem morzkim położoné.] 34,313. **101.** A iefli zász w pół niebá Chyronowé rámię/ Nie przez miarę mgłą wielka záfłóni/ á známie/ ... ołtarz ... okázuie: | Ze w[chodu/ nie z południá/ wiátry obiecuie.] 36,361. **102.** Ich látá [ą leniwé: á gdy [ye rozyyda/ Nierychło ku onému kréfowi zász przyyda.] 39,382. **103.** To kóto/ ná ósm częś- ci wła[nie rozdzieloné:] Pięć nád zięmią/ á trzy zász niešie zánurzoné. | 40,408. **104.** To tedy (*Kóto*) ná północy/ iáko[my] [ty]zeli/ W Ráku tkwi ná południé zász/ drugie w pół dziełi | Zimnégo Kozorożcá: 40,412. **105.** A iáko wielé miey[ca] zástępuie w[chodząc:] Táka drugą część równie zász bierze (*Kóto*) záchodząc. | 40,446. **106.** Té tedy ták záchodzą: á z drugiey zász [trony] Orion/ z Eridanem/ wftawa niezmierny. | 40,479. **107.** Temu (*Kłęczniowi*) iáko widamy/ częšto [ye przygadzają] Ze téyże nocy gá[nie/ y zász téyże w[chadza.] 40,502. **108.** Ale zaráz przy wadze w[chodzi] pół Korony. | Y ogón chyronowy. Kón zász o téy dobie | Tonie/ á ogón ciągnie Lábéci przy [obie.] 40,509. **109.** ta (*Kasjopa*) tedy záchodzi. | Z drugiey [trony] zász/ niebo ná górę wywodzi | Drugie pół wieńcá/ y część ótátnią ogóná | Długiéy Hydry: 40,536. DJ

zaślepić porazić wzrok, osłepić.

Y ow[zem] mię zli ludzie zółcią nákarmili/ ... Niechay [mutek odno[za:] zászlepze im oczy/ A grzbiety ząwždy ku zięmi tłoczy. | Ps 69,51. DJ

zaślepiiony ślepy na coś, otumaniony 1, 2;

z. jest człowiek 1, 2;

z. na umyśle 1, miłością samego siebie 2;

r. –ony 1, 2.

1. Głupia mądrości/ rozumie [zalong:] Gdys ná wymyśle ták iest zászlepiony/ Ze bogá niezna[ze] tym ciełefnym okiem | Poyrzy przy- namniéy po niebie [zyrokiem] Ps 19,2. **2.** On miłością [ámégo] siebie zászlepiony/ Ro-

zumié że dla niego świat iest postawiony. | Fr 3,76,7. DJ

zaśpiewać odezwać się śpiewem 1–3, 4, 6, 7, o instrumencie – wydać dźwięk, zagrać melodię 5;

z–a człowiek 1–4, 6, lutnia 5;

z. pieśń 1;

z. obrońcy swemu 1, przed pany 4, spółem 6, dawnemu gwóli zwyczajowi 7, w pośrząd nocy 1;

z. móc 2, 3;

z., tańcować 2, w tańcu skoczyć 3, ręce dać 6, leliją włos otoczyć 3, powstać, pokój dać tańcowi 7;

z. przed kimś 4, gwóli czemuś 7, w połączeniu ze zd. 5;

r. –amy 6, –éwaj 4.

1. Ale dzień idzie/ kiedy Pan nádemną | Litość okaże: á ia pieśń przyiemną | Y w po- śrząd nocy zászpiewam możnému | Obrońcy [wé- mu] Ps 42,31. **2.** Takiégo wołę/ co zászpiewać może/ Y co z pánnami tańcować pomoże. | Fr 1,56,3. **3.** Teraz może[z] leliią piękny włos otoczyć | Teraz może[z] zászpiewać/ może[z] w tańcu [koczyć] Fr 2,33,10. **4.** A kto z nie- zádny m głó[em] przed pány zászpieway: | Pieś 1,18,42. **5.** VCie[zna] lutni/ ... Niemowna przed tym/ áni wlubiona/ Dżis ná w[zytek] świat wielce zálécona: | Záp[ieway/ coby] trudnéy Bogumiły | V[zy] lubiły. | Pieś 2,18,7. **6.** Czemu [obie] rąk nie damy/ | A [spółem] nie zászpiewamy? | Sob 1,4. **7.** Czás powftác/ czás ná chwilę pokóy dać tańcowi/ | A zászpiewać dawnému gwóli zwyczajowi. | Epit 4. DJ

zataić utrzymać w tajemnicy.

Tę nadzieię mam o tobie/ Ze mię téz ma[ze] zá co [obie:] Ani wzgárdzi[ze] chucią moią/ Ale mi iá odda[ze] [woią.] Tego zátáić nie moge/ | Co mi w [sercu] czyni trwo[ge:] Sob 4,17. DJ

zatajony ukryty, nieujawniony 1, 2;

z. żal 2, plugastwa 1;

z. – objątrzony 2;

w prep. 1, w postp. 2;

r. –ony 2.

1. Blizny z nowu mych dawnych ran [ye odnowiły/ Zátáioné] plugáftwá z nowu przy- ftąpiły/ Ps 38,10. **2.** Przeto gdy mię zły [tro-

[ował] Iam [wóy ięzyk ták hámował: ... Ale
żał mój zátáiony/] Tym więcéy był obiátrzony:]
Ps 39,9. DJ

zatarasować *zastawić, zabarykadować
czymś wejście;*
r. -áá.

Skoro we[ziá/ ták zarázem páunny ode[stáá/]
A [ámá drzwi co nalepyey zátará[owaá.] *Zuz
138. DJ*

zatem, zątym *z czasem, w miarę upły-
wu czasu 1, na razie, tymczasem 6, 7, 13, 15,
wtedy, w tym czasie 9, ponadto, równocześnie
12, w tej sytuacji, w tym przypadku 23, więc,
w związku z tym, 2, 4, 5, 10, 14, 20, 34, w
nawiązaniu: wskazuje na związek wynikowy
- więc, w związku z tym, 3, 8, 11, 19, 24-32,
wskazuje następstwo w czasie - następnie,
potem 16-8, 21-2, 33;*

*a ... z. 1, 4, 7, 9, 10, 14, 21, 24, 31, i z. 5,
więc ... z. 34;*

w formule zakończenia listu 6, 13, 15;

zatyń 2-5, 7-34, zatem 1, 6;

*r. -átyń 11, -átyń (: -á tyń) 2, 34, -átem
1;*

w p. 5, 6, 13-5, 23-4.

1. Lecz y ty páńno/ ... w rychle (da bóg)
[yny] Miá[fto rodziców ogláda[z/ á zátém] Do-
czeka[z/ że y włádác będą światem(!).] *Ps 45,
55.* **2.** Chléb Anyel[ki człowiek iádł: iefzce
máto ná tym: Ro[kazał (pan) Eurom [tánać:
wiátr z południá zátým] Cmę wielką ptá[ftwá
przygnał: *Ps 78,44.* **3.** Syn opłákány] Twóy/
Iákobie/ w niewolá ieft záprzedány.] ... król
puścić go kazał.] Y poruczył mu dwór [wóy/
... Zátým Pożegnaw[zy [ye z kráiem oyczy[ftým
Syn Izáaków nád Nílem siadł przeżroczy[ftým:
Ps 105,43. **4.** Niechay Bóg Izráhel[ki ná wie-
ki wiekom [fynie/ A ty więc/ AMEN/ zátým
mów/ zebrány gminie.] *Ps 106,102.* **5.** Ie<g>o
m<iłości> x<iędza> referendarza by pytać ieno
że snadz nie od Gdań[czan przeiędzał, ale od
Obláżan: i zatim boię się aby nie bylo minus
autoritatis wtej p<er>fonie, *LFogel 3.* **6.** Tu
frontem nugis soluere di[fcie meis Zatem bądź
V<asza> m<iłość> po[ftaremu laskaw *LFogel
3.* **7.** Kto záś ná płácz lekkość wkłáda/ ...
Lékar[ftwo to/ prze Bóg żywy/ Ciężkié ná vmy[ft
tro[kliwy:] Kto przyiaćiel zdrowia mégo/ Wy-

nydźi co wolniey[zégo.] A ia zátým lzy niech
leię/ *Tr 17,49.* **8.** áz mátká ták rzecze:] Spi[z/
Ianie? czy cię záłość twoiá zwykła piecze?]
Zátýmem ciężko we[ftchną/ *Tr 19,13.* **9.** kie-
dy co waśniw[zy/ Ná drugie ták záwoła/ Páno-
wie/ czás wsiádác/ A ci téż ... wiechaw[zy miłę/
Połucháli onégo/ po[ftóy koniom chwile. A ieden
zátým v[fná]: *Fr 3,85,11.* **10.** Co rok [táb[zé
vrodzáie/ A zła drogość zá tym w[ftáie. *Sob
1,28.* **11.** A zoná pow[ftaw[zy z láwy: Coć [ye
zdádzą té potráwy? ... Porwie [ye mąż ku niéy
zátým/ *Sob 9,45.* **12.** Stádá igráią przy wo-
dźie/ A [am pá[ftérz [iedząc w chłódzie/ Gra
w pi[czalkę pro[fté pieśni: A Faunowie [kacza
leśni.] Zá tym [przętna go[fpodyni/ O wiecz-
rzéy pilność czyni: *Sob 12,45.* **13.** Ie[fti co
nie grzechy (á boday nie w[zytko) ktoż winien?
ia naprzod/ á W. M. thež poczęści/ qui scribere
cogis/ chocia zły á[pekt. Zátým fie [á[fcie W. M.
zálecam mego M<iło>ściwego Páná. *LZam.* **14.**
Siemień[ftki ... około żony był nieiako zelozus/
... wzmiankę około wtargnieniu Tátarów vczy-
niono: ... káždy ... powiádał/ gdzieby fie z żoną
y z dziećmi vdác/ pytáli Siemień[ftkiégo/ á ty
gdzie z [woiá? Drugi [iedząc podle niego: Nie-
mień gdzie indźiey/ ieno do kla[ftorá. A Sie-
mień[ftki zátým: A wié go dyabeł *Ap 22.* **15.**
Bárzobych tho był rad vczyńi[ft/ żebych był [am
praefens W. M. teraz [użby [we ofiárował. ále
mi zle zdrowie nie da. ... Zátým fie [á[fcie W.
M. mego miłóściwego Páná zálecam. *OdpLZam.*
16. Krol naprzod/ Tę rzecź do nich vczyńi[ft. ...
Wydác/ ábo nie wydác/ w tym rozmy[ftu trzebá.
Zátým w[ftał ALEXánder/ y ták mowić począł.
Odp 209. **17.** A iuż więc [yn k[siáżęcy vpadł
ná koláná/ Y wyznał [wé poddán[ftwo/ ... Zá-
tým mu ieft do r[ęku Proporzec podány/ *Prop
49.* **18.** Bo Polacy ná głowę Niemce porázili.]
Malbórk zátým obegnan: *Prop 109.* **19.** ná-
[zy bitwę śmieie dáli:] Ale [práwy nie było/
nie dźiw że przegráli (*Niemcy*).] Zamki zátým
[łużebni królwi podáią/ *Prop 137.* **20.** Má-
lowánim/ Proporzec/ tákim ozdobiony/ Wziáł
ná ten czás/ od królá/ Olbrycht przerzeczony:]
Zátým w tráby/ y w głośné bębny vderzono/ *Prop
215.* **21.** Oćiec twóy ták cię witał: rad
cię ták/ mój drogi/ Synu/ widzę: ... To rzek[zy
oblápił cię: á zátým káždému/ ... dáry dawał:
Jez 53. **22.** Szczę[ftliwy/ który [łuchał twoiéy
wdzięcznéy mowy/ ... Ie[ftibyś więc/ o Królu/

mnie wiary nie dawał/ Tychże ... pyta: zaty-meś oddawał/ Więźnie *Jez* 398. **23.** czyni-ono było edykt/ iż ktobykolwiek znią był iechał/ ten poczciwość/ ieśli [zláchćic: á ieśli chłop/ tedy gárdło miał [trácić: Dobra to była rádá/ bo zátym nie miałby był Pan ná[z dżisiey[zy takich trudności około Baru włańnéy máćie-rzynny [wéy/ *Wr* 15. **24.** y obiecał im (*Strato Kalistenesowi i Arystoklii*) to/ że ácz mu nie- [częście iákiés żony zajźrzało/ iednák iáko poczzął/ chćiał z nimi w dobréy przyiáźni miejz- káć. A oni zátym próšili go ná wešelé. *Wzór* 3. **25.** Krol ... rzecz do nich wćzynił/ ... o co idzye/ [ámi wiecie/ Zátym oni dwá (*Fiedur i Borzuj*) tablice [ie iełi/ *Sz* 139. **26.** czarny (*pieszek*) ... Białego pie[zká wnet gárdłá po- zbáwił/ A [am ná iego miey[cu [ie zátáwił. Ale niewidział/ że drugi náń [toi/ Przebił go mieczem pie[zek w biały zbroi/ Zátym Krol czarny/ przez ieden huf cáły/ Do kuchniey [koczył/ *Sz* 189. **27.** táńże teź y K[šiedzá Zábila s proce/ iáko mogłá/ nędzá./ A tego zá[ie przybiezaw[zy drugi/ ... Zátym [ie wiel- kie zámie[żanie s[tało/ *Sz* 317. **28.** Pod[zedł wodz biały/ y do[tał Rycerzá./ Który niedawno/ ... dał był Bogu du[ze./ ... Ale go Fiedur obaczył z dáleká./ ... Wzięto Rycerzá zátym s [zá- chownice/ *Sz* 387. **29.** Fiedur ... W[tał/ y rzekł/ Krolu moy namilościw[zy/ ... Niechże iuż idzie/ ... Krol zátym do nich bliżey [ie przy[šiedzie/ *Sz* 577. **30.** Złotá [obie káżdá rzecz obiecuią [tudzy (*Midas*): Zátym [toł przykrywáią/ przyno[żá ie[ć drudzy./ *Dzie* 100. **31.** [am Menelaus wy[šapiw[zy/ rzecze: ... Chęć/ áby Troiánie/ y Grécy pop[połu Roze[žli [ie/ poniewáź [ilá ciérpiá w boiu/ Prze má zwáde y za[žćie/ á prze niepráwégo/ Alexándrá po- czátek: á zátym/ k[órégo/ Smierć [obie z nas náznáczy/ niechay vmrze. *Mon* 96. **32.** Wziá- w[zy tedy p[ácz (*war*. Zátym wziáwszy p[aszcz) ná [ie/ z domu [ie pu[ćilá/ *Mon* 141. **33.** Y kazał wnet (*Pryjamus*) záprzegáć: co [ie s[tało chutnie./ W[siadł zátym/ y wziáł zá léc: *Mon* 263. **34.** onych lat piérw[zych ... Zyli w[zy[cy w pokoiu/ prze[šawáiąc ná tym/ Co przyro- dzeniu do[ýć: wiéć mor[ki p[aw zátym/ Nie był ludźiom znáiomy: *Phaen* 9,100. *JBD*

zatkać w[óżyć cóš do otworu, wypełnić go czymś, tu o paszczece.

Ty [am [ákomé/ y [pro[ńé pá[žczeki/ Niená- [yconym lwom zátkáy ná wieki./ *Ps* 58,16. *DJ*

zátłumić przygasić, przytepić, zmniejszyć wyrazistość czynu człowieka 1, 2, zastąpić czymś innym 3;

z-i Pan 1, rymy 2, my a za nami wszystkie narody 3;

z. postępek brzydki 2, złości 1, imię nowym imieniem 3;

z., zatrzcć 1, iść w ogień 2;

w p. 3.

1. Ale pan/ który niema w miłosierdziu miary:/ Sam z chęci [wéy zátłumił/ y zátárl ich z[óšći/ Ani [ye dał rozwodzić [wéy zápálczywošći:/ *Ps* 78,69. **2.** RYmy głupie/ rymy nieobáczné/ W których iáko weźwiérćiedlé znáczné/ Mé [za- leń[stwo/ idźcie w ogień w[zytki/ A zátłumie móy postępek brzytki:/ *Fr* 2,76,4. **3.** Czyli téż podobno iáko Czech od wieku Czechem/ ták y Lách zázwdy był zwan Láchem. k[óre imię ch[ia[my ie my/ á zá námi w[zytki [koro narody/ nowym imieniem/ to ie[st/ Polakiem iákoby zátłu- mili: *Czech* 5. *DJ*

zátoczenie forma kolista, rodzaj węzła ~ r. -enié.

tu iá[ńéy Hydry zátoczenié:/ Tu czá[zá/ y czar- négo kruká po[óženie./ *Phaen* 40,429. *DJ*

zátoczyć jadąc, uczynić pętlę, zawrócić 1, skręcić 2;

z-y źróbek 1, Smok 2;

z. na dworze 1, czołem ku czemuś 2, z. zmienagła 2;

z., wsiąść 1, rzucić się w zad i stanąć 2, obejść kołem 2.

1. POdgór[ki źróbkú/ ... ia ná cie [obny/ Rząd myślę w[óżyć/ y muń[žtuk ozdoby./ A po- tem w[siadw[zy zátoczyć ná dworze:/ *Fr* 2, 90,5.

2. (*Smok*) Potym [ye [am ku głowie Cynozury z[óżył./ A ob[žed[zy iá do nóg of[átecznym kołem/ Rzucił [ye w[ad/ y [tánał/ zátoczyw[zy czołem/ Zmienagła ku Helice. *Phaen* 2,56. *DJ*

zatoka zakole, meander, tu o kształcie gwiazdozbioru smoka na niebie.

Między tymi podobien rzéce [mok [ye wije:/ A ogón zátokámi z[šad y zowáđ krije./ *Phaen* 2,52. *DJ*

zatonąć *pograćzyć się całkowicie, zniknąć pod wodą* 1, 2;

z-e świat powodzią 1, nawa 2;

z., uderzyć w żagle 2;

z. – od ognia wspłonać 1;

z. *czymś* 1, *czemuś* 2;

r. –onie 1.

1. Kiedy ty chce[z/ w]zytek świat powodzią zatonie/ A kiedy chce[z/ od ognia/ iako pióro w[plonie. | *Fr* 3,72,13. **2.** wczás więc [pu]czy żagle. | Bo ie[li] p[re]dki wicher/ vderzy w nie nagle. | Albo nawie zatonąć/ albo wołać trzeba/ Zeby Bóg miłosierny poy[zi]rzał okiem z niebá. | *Phaen* 36,357. *DJ*

zatonąć *wielka fala, morska kipiela*;

r. –opy.

czemu mié oftré kry nie [tár]y/ Kiedym [zed] w opcé kráie/ á tuż zámna w tropy/ Lamály lód/ pólnocné ogromné zatopy? | *Pam* 240. *DJ*

zatonąć *przykryć wodą, zalać* 1–3;

z-i powódz, nawałność wód 1, 2, nieuśmierzone wody 3;

z. świat 2, ludzi, miasta, grody 3, nas 1;

r. –iła (:–yła) 1, 2.

1. Iużby nas powódz [tár]zna/ iuż by nas byłá/ Nawáłność nie[st]ycháných wód zatoniał. | *Ps* 124,8. **2.** Nie[cz]ę[n]é czá[y/ kiedy powódz byłá/ Swiát zatoniał. | *Pieś* 2,1,12. **3.** Z ludźmi po[po]tu y miá[ft]á/ y grody/ Nieuśmierzone zatoniały wody. | *Pieś* 2,1,18. *DJ*

zatoniony *pogrążony, utopiony w wodzie* 1, *osadzony w czymś* 2;

z-i są wszyscy inшы 1, jeden *Polos* 2;

z-y w głębokościach morskich 1, na południe, w morzu 2;

z., zagarniony 1;

z. – wzgórze wyniesiony 2;

r. –ony 2, –eni 1.

1. Ten (*Noe*) ... Zbudował [o]bie korab ... Ná którym pływał ... A w[zy]cy in[zy] nagle zágarnieni/ Y w głębokościach mor[sk]ich zatonieni (*war.* potopieni). | *Pieś* 2,1,38. **2.** Sá-má oś/ ... trwa niezru[zon]á/ ziemię przeniká-iać/ A w poły práwie nieba obá kóncá máiać/ W[cz]épioné/ ... *Polos*/ y Gréczyn/ y Rzymiánin zowie. | Ieden z nich ná południe w morzu

zatoniony. | A drugi ná północy wzgórze wyniesiony. | *Phaen* 1,33. *DJ*

zatracać *niszczyć, gubić*.

Nie zátacay mié po[po]tu z grze[zn]emi. | Którzy ięzykiem chęć opowiadaia/ Sercem zdradzia. | *Ps* 28,10. *DJ*

zatracać *zniszczyć, zgubić* 1, 2, *utracić, zaprzepaścić* 3;

z-i Bóg 1, 2, *Miłość* 3;

z. złe 1, wszystkie, którzy *Boga* mijają 2, mój cień 3;

r. –áci 1.

1. V[fa]y ty Pánu/ ... Ten cię wyniesie/ ten cię vbogáci/ Y złe przed twémi oczymá zátací. | *Ps* 37,84. **2.** W[zy]cy zágina/ którzy cię nie znáia/ W[zy]tki zátací[z/ którzy cię mijáia. | *Ps* 73,58. **3.** Bo iuż nie mnie/ ále mój tylko cień frá[ui]ez (*Miłość*). | Który ie[li] zátací[z/ kto ták śpiéwáć będzie? | *Fr* 2,94,17. *DJ*

zatrwożony *przejęty trwogą, pełen lęku, obaw* ~ r. –ony.

Nie profz[ę]ć/ ále wołam: tákem ia dziś z [t]rony | Nieprzyaciela [w]ego wielcé zátwożony. | *Ps* 55,4. *DJ*

zatrwożyć *przerazić, zaniepokoić* 1, 2;

z-y sąd Boży 1, rozbojca 2;

z. sumnienie i serce 1, serce 2;

sen z oczu zetrzeć, bezpieczne serce zátwożyć 2;

z. *komuś* coś 1, 2 ~ r. –óży 1.

1. IE[ft] coś ná świecie/ kto chce pilno wey[zi]r[ze]ć wrzeczy/ Z czego się dowcip wyplésé niemoże człowieczy. | Co rozumowi bárziéy/ profz[ę] cię/ przy[ta]ło/ Ieno żeby się złym złe/ dobrym dobrze działo? | Wczym ták cz[ę]sta omyłká/ że ten to [s]ąd Boży/ Nieiednému [sumnienié/ y [serce] zátwoży. | *Fr* 3,84,6. **2.** rozboycę | Rozboycá znidzie: ten mu [s]otki | Sen z oczu zetrze/ y be[sp]iecznej | Serce zátwoży/ kiedy tráby | Ogromne zág[ri]zmia/ á pod mury | Nieprzyaciel[ki]e [t]aná [za]nce. | *Odp* 462. *DJ*

zatrzeć *zmasać, usunąć* 1, *zawrzeć umowę, zatwierdzić ją* 2, 3;

z-e Pan 1, (2), Priam 3;

z. ich złości 1, co 2, 3;

z., zatłumić 1, przysięgą swą utwierdzić 2, co się zmówi za ugodą 3;

z. coś z kimś 2, w połączeniu z zd. dop. 3.

1. Ale pan/ który niema w miłosierdziu miary/ Sam z chęci [wéy zátłumił/ y zátárł ich złości/ Ps 78,69. **2.** Pan náfz ... w[zytki rzeczy/ Ma w vmowie zámknioné ná dobréy pieczy./ Co z Abrahámem zátárł/ co Izákowi/ Przysięgá [wá wtwiárdził/ co Iákobowi/ Miásto [tátutu podał/ Ps 105,15. **3.** niechże Priamá przywiodá/ Aby [am zátárł/ co [ie zmówi zá vgodá./ Mon 102. DJ

zatrzeć się *zawadzić o siebie, otrzeć się bokami.*

Bo Książdz Krup[ki chciał Arcybi[kupá ochotnie mináć/ á [zkápá iego [tánał/ y zátárł [ię z koniem Arcybi[kupim ták/ że [ie żadnym oby- czáiem nie dał odwiéżdż/ Ap 7. DJ

zatrzymać *powściągnąć, powstrzymać w ruchu 1, uniemożliwić zaistnienie, zahamować coś 2, zachować coś 3;*

z-a Ruś 3, siły wietrzne i morskie 1, staranie człowieka 2;

z. czyjs bieg 1, Boskie wieczne zdanie 2, imię Lach 3;

nie z. żadną miarą 1;

w p. 3.

1. bo by w[zytkié siły/ Wiétrzné y mor[kié zaráz ná mié [ye zmówiły/ Nie zátzymáia mégo żadną miarą biegu/ A ia [ye wrychle mu[żę [táwíc ná twym brzegu./ Pam 95. **2.** CO raz Bóg przeyzrał/ to iuz bydź muśi/ A o to czowiek prózno [ię kuśi/ Aby nawięt[że iego [táránié/ Mogło zátzymáć to wieczné zdánié./ FgNagr 1. **3.** á zá námi w[zytki [koro narody/ nowym imieniem/ to ieft/ Polakiem iákoby zátłumili: Ruś przedsié [ámá zátzymáá: y nie Polaki nas/ ále Láchy po[stáremu podziś dzień iefcze zowie. Czech 5. DJ

zatrzymany *wstrzymany, tu o zapłacie – niewypłacony o czasie 1, 2;*
z. myto 1, żold 2.

1. Iáko więc y złym [owito/ Płáci[z (Panie) zátzymáné myto./ FgPieś 5,60. **2.** Zamki zátym [łużebni królowi podáia/ A dawno zátzymány żold odbiériá./ Prop 138. DJ

zaty p. **zatem, zaty**

zawadzić *zaczepić czymś o coś, zahaczyć 4, zaszkodzić komuś 1-3;*

z-i śmiertelny człowiek 1, 2, Jezdny (fig. szach.) 4, uroda 3;

z. niebodze 3, mi 1, 2;

z. nogę 4;

z. coś 4, komuś 1, 2, coś komuś 3;

r. -ádzi 1, 2, -iło 3.

1. ieftem téy vfnosci./ Ze/ kiedy [ye ná mié nábárziéy ná[ádzi/ Nigdy mi śmiertelny człowiek nie závádzi./ Ps 56,12. **2.** Ps 56,28 jak nr 1. **3.** Nadobnac to dżiéká bylá/ Póki między ludźmi żyłá: | Tóž niebodze závádziło/ Bo káždému piékné miło./ Sob 9,15. **4.** A przez drugiego [kakác [ie nie godzi./ Chybá iezdnemu: bo ten [wiadom drogi/ By též nacie[niey/ nie závádzi nogi./ Sz 76. DJ

zawalać *tarasować czymś jakieś przejście.*

Nie nowiná to Stru[om/ ná w[zeláká trwo- gę/ Ciáły [wémi záválać złym poháncem dro- gę./ Fr 3,49,2. DJ

zawarty *zamknięty ~ z-e drzwi.*

Czás po temu ma[z/ y miey[ce/ drzwi zá- wárte [toia/ Zywy człowiek nas nie widzi: Zuz 65. DJ

zawiasa *przegub żelazny umożliwiający zawieszenie i obrót bramy, wrót;*

r. -ásy.

VZáły [ye kto dobry/ á potłucz zawiá[y/ Y mnie (furte) [ámę wrzuć w ogień: bo prze té niewczásy/ Dobrze iuz nie [záleię/ Pieś 1, 25,1. DJ

zawiązać *utworzyć 1, zakończyć, podsumować 2;*

z-a pamięci córki 1, Ezop 2;

z. węzeł 1, to jednym przykładem i krót- kimi słowy 2;

r. -áły 1;

w p. 2.

1. Przeto tego bądź pewien/ że cię ztémí licę/ Którym ia [ercem práwym w[zego dobrá

zycze. | A to węzeł iest mocny/ y nád in[szé trwały/ | Który piękny pamięci córki zawiązały. | *Fr 2,104,18.* **2.** że co in[szy philo[sopowie wiele około odmiány rzeczypo[politych pi[ali/ to (*Ezop*) iednym przykładem y krótkiemi [towy zawiązał. *Wr 13.* *DJ*

zawiazany *przepasany, okręcony czymś, co utrzymuje luźne elementy w całości ~ r. -áné.*

Lázarz ... Aż gdy miał vmrzéc ná ten czás tám w[kazał | Po Philozophá/ y temuż vkazał | Oné [wé xięgi: ále zawiązáné/ | Y nád to ie[sze zápieczętowáné. | *Fr 2,52,11.* *DJ*

zawiazywać p. **zawiezować**

zawiedzion, zawiedziony *wprowadzony, przywiedziony do czegoś 1, 2, rozczarowany 3;*

z. *jest człowiek 1, 2, myśl utrapiona 3;*
z. w błąd 1, (omylnemi) słowy 2, 3;
r. -oną 3, -eni 1.

1. Ci ducha twego/ pánie/ światłem roświéceni/ | W żadny błąd niemogą być nigdy zawiędzeni. | *Ps 89,28.* **2.** Nie frá[uy [obie prziiácielu głowy/ | Choćias zawiędzion omylnemi [towy. | *Fr 2,13,2.* **3.** Nápi[alemci ... Ten rym niegládk/ | zkad byś [ercá mego/ | Frá[unk pozná[á/ | y myśl vtraponá/ | Anno/ twoiemi [towy zawiędzioná. | *Fr 2,77,6.* *DJ*

zawierać *zamykać, zastawiać, blokować 1, mieścić, obejmować w sobie 2;*

z-a *Borzuj 1, pół koła 2;*
z. drogę 1, noc 2;
r. -éra 2, -erał 1.

1. Ták mowiac/ drogę pilno mu zawierał | A każdą pomoc wielkim gwałtem [pierał. | *Sz 209.* **2.** A w[zelka noc ták [ye w[zérz ... ro[pościéra | Ile pół koła wzgóre w piérw[zy mrok zawiéra. | *Phaen 40,462.* *DJ*

zawierać się *skupiać się, mieścić się w jakimś miejscu.*

A tá więc iego godność/ którą go był Bóg opátrzyć raczył/ | niebyłá ták okr[óna ábo wázka/ | zeby [ie tylko w domu iego [ámym zawiérac miá[á: ále si[á obcych ludzi/ | si[á wdów y sirót vbogich rády iego vzywálo: *FgPog 2.* *DJ*

zawiesić *przyczepić coś wysoko na czymś, nad czymś, powiesić coś 1-7;*

z-i *Bóg 1, my 6, 7, człowiek 5, postaci mitologiczne 2, 3, Miłość 4;*

z. sklep 1, swój obraz 5, wieniec 3, łuk 2, koronę 7, zewłoki 4, suknią szachowaną 6;
z. na słupie (4), 7, na grobie 6, wedle dębu 2, przede drzwiami 3, nad mogiłą 6, między biskupy 5 ~ roz. 4, 6, 7.

1. Iest kto/ krom bogá/ o kimś byś rozumiał/ | Zeby ábo mógl/ ábo więcej vmiał | Ten [klep zawiésić nie v[ánowiony/ | Złótemi zew[ząd gwiazdami nátkniony? | *Ps 19,7.* **2.** ALkon ... A [práwiw[zy co myśli/ | wedle dębu tego | Luk zawiésił/ | znak [czę[cia/ y oká mierného. | *Fr 2,58,6.* **3.** HArda Nétá/ ... Więc kiedy iá pozdrowię/ | áni podziękue. | A zawiészeli wieniec v niéy przededrzwiami/ | Wdepce go zawždy w ziemię *Fr 3,26,3.* **4.** Do miłości. ... Po[taw [łup mármórowy znak zwyćie[twá twego/ | Ná nim zawiész zewłoki poimánia [wego. | *Fr 3,33,14.* **5.** Wié[z co mi [ie/ | ze máluie [wóy obraz w[ásciwy. | Który między bi[kupy zawiészę zacnem/ | *Fr 3,64,5.* **6.** Więc my téz/ | pámié[aiac ná iego (*Gaski*) zábawki/ | Nowéy mu nie záuymy v[y[ác rękawki. | Ná nim/ | miá[to proporcá/ | [uknią [záchowáná | Zawiésmy/ | á ná grobie gęś twá[do kowáná. | *Fr 3,79,11.* **7.** Precz krá[omowce: wywody ná [trone/ | A my gdzie w polu ná [łupie koronę | Zawiésmy zlotá: *Pieś 2,8,23.* *DJ*

zawieszony *przyczepiony, przytwierdzony nad czymś 1-3, przy czymś 4, 5;*

z. jest niebo 1, wody 2, porzecz 3, pieczęci 4, *Lutnia 5;*

z. słowem pańskim 1, wzgóre 2, nad grobem 3, przy piśmie 4, przy lewym kolanie *Kłęcznia 5;*

z. wniesiony 5, zasklepiiony 2;

r. -ony 3, -oná 5, -oné 1, 2.

1. Słowem pán[skim iest wielkie niebo zawié[zone/ | *Ps 33,11.* **2.** Niebo pięknie zá[klepioné/ | Wody wzgóre zawié[zone/ | Winná chwałę naświé[zem/ | Daycie imieniu pán[kiému. | *Ps 148,10.* **3.** TEn porzecz nád zimnym grobem zawié[zony/ | Swiadczy ze tu

Kroczew[ki leży pogrzebiony| *Fr 3,48,1.* **4.** Bo co waży párgámin/ y gefté pieczęci| Przy pifmie zawięzoné/ ie[li niema[ż chęci?| *Prop 240.* **5.** (*Lutnia*) Ta potym dla pámiatki ná niebo wniesioná| Y przy lewym kolenie Klęczniá zawięzoná.| *Phaen 22,232.* DJ

zawieść wiodąc, zaprowadzić kogoś w jakieś miejsce 1–4, 7, sprawić zawód, nie spełnić czyichś oczekiwań 5, 6, uwieść, zwieść 8; z-e wiekuiasty pasterz 1, Bóg 6, człowiek 4, 5, 7, kto 2, 3, oczy łakome 8; z. mię 1–3, ją 7, nas 4, ludzi (5, 6), 8; z. w pasze niepospolite 1, nad zdroje wody 1, w pola idumskie 2, 3, w leśne cienie 7; z., paść 1; w połączeniu ze zd. okolicznikowym 4; r. –odę 5, 6.

1. MOy wiekui[ty pástérz mię pásie| Nie zéydzie mi nic ná żadnym wczásie| Zawiódł mię w pafzé niepo[polité| Náđ zdroie żywý wody obfite| *Ps 23,3.* **2.** Kto mię zawiędzie w polá Idum[kie obfite?| *Ps 60,22.* **3.** *Ps 108, 22 jak nr 2.* **4.** PO[le Papie[ki Rzym[kiégo narodu| Vczy[ż nas drógi/ á [am chybia[ż brodu| ... Strzeż nas tám zawięś/ gdzie płacz y te[knicá.| *Fr 1,50,4.* **5.** MI[ło [záléc kiedy czas po temu| ... Przedsię do mnie/ á ia (*poeta*) nie zawiode| *Pieś 1,20,17.* **6.** Włozę ná niebo znákomitá pręgę| Którą gdy wy[rze/ w[pómnię ná przysięgę| Ze mam hámowác niezwyčzyná wodę| Y nie zawiode| *Pieś 2,1,68.* **7.** Mia-w[zy odnieś śioftre żenie| Zawiódłes iá w leśne cienie| *Sob 9,20.* **8.** Oczy łakome si[á ludzi| Zawiódły: *Odp 456.* DJ

zawieść się doznać zawodu, rozczarować się ~ r. –ecie.

Ale przedén [umnienie czyt[é przyna[żacye| Co gdy będzie/ iuz pewni tego być mo-żećie| Ze [ye ná [wych náđziei[ách nic nie zawiędziećie| *Ps 4,20.* DJ

zawiewać o wietrze – dmuchać, powiewać skądś ~ r. –ają.

Tu z[aw[dy chłodné wiátry z polá zawié-wiá| *Fr 2,6,5.* DJ

zawięzować łączyć, skupiać w jednym miejscu ~ r. –ujesz.

Tákim ty wiek/ o Boże/ długi obiecuie[ż.| A nie wąpie/ że w wieku w[zytki zawięzuie[ż| Szczęśliwosci: bo coby po długim żywoćie| Ie[liby go w nędzy więś przy[żło y w kłopo-cie?| *EpRadz 120.* DJ

zawijać się okręcając się, czynić zamachy czymś, wywijać czymś w różne strony; r. –ija.

A páni biáa z mieczem [ie z[awiya| Kto [ie nágodzi/ od rázu z[abiya| *Sz 333.* DJ

zawikłany skomplikowany, trudny do zrozumienia; r. –ány.

Niegodzien tego ten świat z[awikłány| Aby miał ná nim rozumem náđány| Człowiek polégáć| *Pieś 2,17,1.* DJ

zawinać okręcić coś czymś dookoła, osłonić czymś 1, o łodzi – przybić do brzegu, zacumować 2;

z-e ona 1, żeglarz 2;

z. trupowi głowę w szatę 1, w porcie 2;

z. w czymś 2;

r. –inie (:–ynie) 2;

w p. 1.

1. A oná (*Chiomara*) vciaw[zy trupowi głowę z[awinęłá iá w[zátę/ y ták w drógę z [obá nio[łá. *Wzór 2.* **2.** Okręt ... w[pák płynie| Profto/ iáko więc nawá/ nim w porcie z[awinie| Zwyczáyny żeglarz/ á tá po[st[żna [tyrowi| Po[stępie znienáglá tyłem ku brzegowi| Tym k[żałtem Argo płynie. *Phaen 32,294.* DJ

zawinać się obróciwszy się, uczynić czymś zamach ~ r. –inał.

A w tym Rycerze ná plác wyiecháli| Okrutná [zkodę w pye[zych podziáłáli| Bo gdzye [ie iedno ktory z nich z[awinał| Trzey/ álbo czterey/ rzadko ieden zginał| *Sz 193.* DJ

zawisnąć stać się zależnym od czegoś;

r. –isty (:–ystry).

Si[á nie[częśćie może: á ná[że rozmy[ty| Ná wyroku niepewnéy fortuny z[awi[ty| *Pam 104.* DJ

zawistnie zazdrośnie.

Iáko cię (*Tęczyński*) kolwiek nagle/ imo twé za[stugi]/ Sroga nieubłagána śmierć opánová-
ła/ A biég twoiéy młodości zawi[stnie] przer-
wá[ła].| *FgNagT* 16. *DJ*

zawity okręcony, owinięty;
r. -ity (: y ty).

TO nie grzeczy/ Iendrzeiu/ że zarázem y
ty| Ná fébrę [tęka[z/ y ia łeb no[żę] zawity].|
Fr 2,34,2. *DJ*

Zawłocie zamek nad jeziorem Podco na
trasie wyprawy wojsk polskich pod dowódz-
twem K. Radziwiłła w głąb państwa moskiew-
skiego.

Roku zaśię drugiego Iánus twarz obrócił/
... Z Wielizá y z Vświatá/ z Newlá wyrzucony/
Ieżierzy[zczu/ Zawłóciu niemógł dác obrony].|
Jez 182. *DJ*

zawodnik mężczyzna biorący udział w
zawodach sportowych, olimpijskich;
r. -ników.

A choć dobrze Homerus w téy liczbie przed-
niey[zy]/ Iednák ma [woię] chłubę y wiek po-
śledniey[zy].| Który w Teley[kim] prochu [ław-
nych] zapá[wników] Nie zámilczał y [krzydło-
nogenic] zawodników. | *Muza* 80. *DJ*

zawodzić doprowadzać do czegoś;
z. w coś.

Teraz/ na rozum niedbáiąc/ A żądzom tylko
zgadzáiąc/ Zdrowie/ y [ławę] tráć/ tráć mą-
iętności/ Y oyczyznę w oftátne ząwodzią trud-
ności/ | *Odp* 79. *DJ*

zawołać odezwać się do kogoś głośno,
chcąc się z nim porozumieć, coś komuś prze-
kazać 4-6, wołając, wezwać do czegoś 1, roz-
kazać komuś coś 2, przywołać kogoś, dąć znać,
by przyszedł gdzieś 3, 7, 8;

z-a szyper 2, Zuzanna 5, Tatarzyn 3, dzie-
cię 6, Priamus 8, ktoś 4, człowiek 1;

z. Priama 7, Heleny 8, kilku sług 3, na
drugie 1;

z. głosem 2, 4, z płaczem 5, na, (do) pana
3, tymczasem 4, tak 1, z Troje 7;

wprowadza mowę niezależną 1, 2, 5, 6, 8;
z., rzecz 6, wyjść 3;

z. czymś 2, 4, z czymś 5, k. do k. 3;
r. -áło 6 ~ w p. 3.

1. Szli [pác: ledwie się zkládli/ kiedy co
waśniw[zy]/ Ná drugie tak ząwoła/ Pánowie/
czas wsiádác/ | *Fr* 3,85,5. 2. Hey Pánowie
moi/ Szyper głósem ząwoła/ miéymy [ye ku
zbroi:| *Pam* 196. 3. Wy[zedł] Tátárzyn/ y zą-
wołał kilku [stug] do páná. | *Ap* 1. 4. Tym
czáfem ktoś ząwołał głósem práwie głósnym/
Co po tych kráfnych mowách? | *Odp* 358. 5.
Zuzánná s płáczem ząwoła/ nieśmiertelny Pá-
nie| *Zuz* 149. 6. Gdy iá tedy ná śmierć wied-
li/ dzyecie ząwołáło/ Niechcę iá być tey krwi
winien: rzek[zy] to/ milczáło. | *Zuz* 157. 7.
A Hektor dwu [stug] po[stał] áby owiec dwoie|
Przygnano/ á Priámá ząwołáno z Troie. | *Mon*
116. 8. A Priámus Heleny ząwołał: Sám do
mnie| *Dziewko Mon* 160. *DJ*

zawołanie powołanie, specjalność, bieg-
łość w uprawianej dziedzinie 1-3;

z. swe 2, 3, twoje 1;

z-im wzgardzić 3, przestrzegać z-a 2;

N. lp. zawołaniem 3;

z., dary boskie 3;

r. -ánia 2.

1. Sobotká pániom [stuzi:] gracze odpráwuię|
Száchami/ á we[olę] pieśniámi dáruię| Tobie/
Lá[ki] co wlá[wnie] ząwołánié twoie/| Zacné Het-
mány dáie/ y [furowé] boie. | *FgŁas* 5. 2. Ká-
dy niechay prze[st]rzéga [wégo] ząwołániá/ | *Zg*
135. 3. To ti wiedząc/ dziecię me/ niechyl
się za timi/| Ktorzi [wym] ząwołanim/ i dari
bo[kimi] Wzgardziw[zi] towarz[istwo] wzięli
zbe[st]ijami/ | *Sat* 328. *DJ*

zawołany sławny, znany 1-6;

z. Bóg 1, 2, imię 3, dom 4, 5, głos 6;

w postp. 1-6;

z., on twój 1, 2, swój 3, jego 4, ón 6.

r. -ány 1, 2, -áné 3, -ánem 4, -anym 5;

w p. 6.

1. Gdzie teraz on twój/ nędzniku wygnány/|
Bóg ząwołány? | *Ps* 42,12. 2. *Ps* 42,40 jak nr
1. 3. Obydź [ye] z námi [lá]káwie/| A to gwoli
[woiéy] [ławie:] Prze imię [wé] ząwołáné| Przy-
mi nas zą przeiednáné. | *Ps* 79,35. 4. A do
bram [ye] iego [pie]zcie:| Biycie czołem przed
[wym] pánem/| W domu iego ząwołánem. | *Ps*

96,36. **5.** A iżeś się urodził w domu zawołanym/ I cza[fu [wego będzie]z panował poddanym./ *Sat* 335. **6.** y ztąd wróft ón głos zawołany: Vox populi, vox Dei. *Wr* 1. *DJ*

zawód *zawody, wyscigi, rywalizacja* 1–3; z. drogi = *zawody o drogą rzecz* 2, z wiatry 1; w z. biegać 1, biec z. 2, przypatrować się z-owi 3; z., *bieg pędem* 3; r. -owi 3.

1. Ach nieboże/ toś ty mógł z wiatry wzawód biegać/ A niemógłes nie[czę]fnéy śmierci się wybiegąć./ *Fr* 3,75,5. **2.** Y ten/ co dostał trefunkiem koróny/ Dożrzwa[zy zdrady/ gdzie kón pędkonogi] Biegł zawód drogi./ *Pieś* 1,10,32. **3.** Krol czarney bárwy [zuka [obie żony.] Więc roznym pędem bieżą ku kre[fo]wi/ Przypátruia sie drudzy zawodowi./ *Sz* 438. *DJ*

zawrzec *otoczyć, zamknąć granicami kogoś, coś* 1–4; z-e *Bóg* 3, *ludzie* 1, *wilcy* 2, *ocean* 4; z. mię 1, 2, *morze* 3, *cokolwiek* 4; z. ze wszystkich stron, w koło 1, *zawszą* 2, *wodami swemi* 4; w *por.* *zawrzec* jako w *bani* 3; z., *pożyć* 1 ~ r. -árli 1.

1. Ze wszystkich (*ludzie źli*) mię [tron wkoło zawárli/ Y oczy [woie ná mię rozdárli:] Myślac iákoby mogli mię pożyć/ *Ps* 17,33. **2.** Ze w[ząd mię wilcy zawárli otyli:] *Ps* 22,34. **3.** Słowem páń[kim ieft wielkie niebo zawié[zone/] ... Ten morze nieprzebyté zawárł/ iáko w báni/ *Ps* 33,13. **4.** Owa/ cokolwiek wodami [wémi] Ocean zawárł/ w[zytki ná ziemi] Narody temu będą hołdowác/ *Ps* 72,34. *DJ*

zawrzec się *zmniejszyć się, stać się mniej obfitym.*

A kiedy [ye iuz prawie do[yc] z[sta]ło] Pán[kiému gniewu/ potro[ze] [pada]ło] Wielkiego morzá: áz zá czá[sem] [káty] Z wody wy[rz]záły./ Potym y zbytnie zawárły [ye zdroie/] A by[tré] rzéki wpádły w brzegi [woie/] *Pieś* 2,1,45. *DJ*

zawstydzic *wywołać w kimś uczucie wstydu, niezadowolenia z siebie;* r. -idzi.

PEwnie cię moje źwierciádło zaw[ftidzi/] Bo się w nim/ Káchno/ káždy [zpetny widzi.] *Fr* 1,69,1. *DJ*

zawstydzony *taki, który poczuł zakłopotanie z powodu zawodu* 1, 2, 4, *zażenowany* 3;

z-y *jest człowiek, ludzie* 1, 2, 4, *niezmiękczoney nieprzyjaciel* 3; r. -ony 1, 3, 4, -eni 2.

1. Boże niezmierny/ A ty nie day ábych był kiedy zaw[ft]ydzony./ *Ps* 31,2. **2.** Panem [ye ia chłubię: ... Weń pátrzcie/ będziecie prawie roświeceni/] A być niemożecie nigdy zaw[ft]ydzeni./ *Ps* 34,12. **3.** Przybądź du[zy] ná rátkun/ áby niezmiękczoney/ Mój nieprzyjaciel był zaw[ft]ydzony./ *Ps* 69,40. **4.** A ty nieday/ ábych był kiedy zaw[ft]ydzony./ *Ps* 71,2. *DJ*

zawsze *przez cały czas, wciąż, stale* 1, 4–8, *za każdym razem, gdy zajdzie taka okoliczność* 2, 3;

z. *być* 7, *być chętny* 1, *stróżem być* 4, *plakać* 2, *gorzej sądzić* 3, *k czemuś znać się* 5, *coś nosić* 6, *tak się rozpościerać* 8.

1. Do tegom zaw[ze] był chętny/ Iákoby żywot wieść wcz[ci]wy:/ *Ps* 101,5. **2.** Iuz to dzieśiaté láto niebo toczy/ Iáko mé [mutné] zaw[ze] pláczą oczy:/ *Pieś* 1,17,6. **3.** Teraz niewiedzieć gdzie po świcie bładzi/ A wierné [erce] zaw[ze] gorz[éy] [ądzi.] *Pieś* 1,17,28. **4.** Czuywym [rózem] był zaw[ze] po[spolit]y[rze]czy/ *Tarn* 21. **5.** Tegom też pewná/ że mię nie miłue:/ ... W[zakóz] sie ktemu zaw[ze] będę zná[ł]á/ Mił mi nie będzie bych dziś vmrzéc miá[ł]á./ *FgPieś* 8,41. **6.** A Król Grécki dobyw[zy] tá[aká] o[tr]égo/ Który zawždy (*war.* *zawsze*) przy po[zw]ách nośił mieczá [wego/] Owóm po gárści wełny wyrzynał *Mon* 272. **7.** Przedsię y dziś/ y zaw[ze] ná morzu okr[ę]ty/ A my iáko nurowie/ *Phaen* 24,249. **8.** A w[zelka] noc ták [ye w[zerz] zaw[ze] ro[sp]ościera/ Ilé pól ko[ł]á w[zg]ó[re] w pi[erw]zy mrok zawi[er]a./ *Phaen* 40,461. *DJ*

zawždy *określa czas, kiedy zachodzi czyjeś działanie lub jakieś wydarzenie – zawsze, nieustannie, bez przerwy* 4–6, 8, 9, 13, 15–7, 20, 22–3, 26, 28, 31–3, 35–6, 40, 43–4, 48, 50–3, 56–9, 61–2, 65, 69, 70, 72, 77, 81–3,

86, 89, 90, 92, 96–8, 102–3, 105–6, 110–4, 117–8, 120, 129–30, 132–3, 135, 137–8, 141–3, 145, 147–8, 150–2, 154–7, 160, 164–7, 170, 176, w każdej chwili 21, 25, 46, 121, zwykle, zazwyczaj, w każdym wypadku, kiedy coś się wydarza 2, 3, 7, 10–2, 18–9, 24, 27, 29, 30, 34, 38–9, 41–2, 45, 47, 49, 54, 55, 60, 63–4, 66–8, 71, 73–6, 78–80, 87–8, 91, 93–4, 99–101, 107–9, 115–6, 119, 123–8, 131, 134, 136, 139–40, 144, 146, 149, 158–9, 161–3, 171–5, 177–80, w każdym wypadku, kiedy zajdą okoliczności wskazane w zdaniu podrzędnym 1, 14, 37, 84–5, 95, 104, 122, 153, 168–9;

w opisach działania Boga – jest obrońcą z łaskawym 70, z łaska Jęgo nad nami 45, k. wywodzi z. z trudności 2, z. dawa miejsce i da prośbie czyjejs 3, k. broni jako z. 18, 29, 30, k. z. cieszyć raczy 19, opatruje 23, człowieku z. lat uciera 50, o czymś wczasie z. przemyśla 53, z. wysłucha k. 54, 64, obietnice skutkiem z. przesiąć 67, wzbudza z. potomstwo 66, oko Pańskie z. nad bogobojnymi 21, Pańskie ucho z. jest otwarte ubogim 42, pełen świat z. będzie Bożej sprawiedliwości 72 itp.: 10–12, 22, 24, 33–4, 37–8, 40–1, 48, 55, 68 ~ w określeniach stanu umysłowego i psychicznego człowieka, jego stosunku do Boga i ludzi – z. w zgodzie żyć 143, chronić się z. uczynku złego 27, mieć z. Pana przed oczyma 4, doznać Pańskiej opieki z. 65, z. bywać w Jęgo obronie 57, z. ucho łaskawe należeć u k. 1, z. świętych dróg Pana naśladować 8, z. być pod skrzydłami Boga 114, prosić z. Pana 69, z. pańską moc wyznawać 28, wielmożność Jęgo z. wyznawana będzie 17, Pana z. wspominać 58, czekać łaski Bożej u wiernych z. wziętej 35, ufność z. w Bodze 39; z. serca trapić 111, z. tesknąć 118, biadać z. 125, z. k. błagać 140, być ku czemuś z. chciwy 130, z. być w wadze 145, z. ustawy miłować 63, z. k. mieć za przyjaciela 36, z. rad służyć 89, z. się radować i przywitać 76, z. się rościć 84, z. śpiewać 79, mówić z. o coś 138, cz. z. nasładować 165, z. być pięknym 112, młodym 113, znacznym 129, kwitnąć z. 133, być chętny do cz. 90, na coś z. być gotowy 25, 46, z. k. słuchać 91, 153, coś opowiadać z. 62, z. przeciwko komuś przebyć progę 75, mijać z. ścieżki złośliwych 6, z. w czymś trwać 85, 120, coś z. mieć na pieczy 96, z. przed oczyma

106, 135, z. k. mianować 154, 169, k. z. wspominać 171, z. panować 148, przyjaźni z. używać 150, coś z. nosić 170, z. coś chować 128, z. coś prowadzić 176, z. hufy wodzić 108, być z. czymś w boju 98, z. z łukiem chodzić 132, z. pomstę odnieść od k. 136, za kimś z. pójść 144, z. przed kimś uchodzić 163, jakoś chodzić 161, z. z czymś przychodzić 173, z. k. gnieść 127, z. wschodzić 172, 175, z. tył podawać 146, 174, z. płynąć 110, z. grad leci 109, z. sobótkę pałać 115, z. wiatry zawiewają 83, słońce z. świeci 77 itp.: 5, 7, 9, 13–6, 20, 26, 31–2, 43–4, 47, 49, 51–2, 56, 59–61, 71, 73–4, 78, 80–2, 86–8, 92–5, 97, 99–105, 107, 116–7, 119, 121–4, 126, 131, 134, 137, 139, 141–2, 147, 149, 151–2, 155–60, 162, 164, 166–8, 177–80;

kiedykolwiek ... z. 1, 37, 153, póki ... z. 14, 85, 104, gdy ... z. 95;

z., co dzień 50, póki wojna trwała 104, na wieki 65, kiedykolwiek 1, dokąd świata 17, do końca 138, do końca, póki świata zstawać 13;

(nie) z. – czasem 108, 140, 147–8, bywa też 149, często 86, rzadko 117, nigdy 90, 110, 123, 137;

w p. 122–4, 152–9, 178–80.

Ps: 1. Kiedym cię (Boże) kolwiek wzywał w [woiéy potrzebie/| Závždym vcho řákáwé nálaž v čiebie.] 3,8. 2. WZywam cię/ Bože/ ... Któryś mié zvykl wywodzić závždy z mych trudnoći:] 4,2. 3. Nie odřtapi mnie móy pan/ závždy z řák[ki [woiéy] Dawał miey[ce/ y dawa/ y da prořbie moiéy.] 4,11. 4. W káždéy [wéy my[li/ y w ... [řráwie| Mam páná závždy przed oczymá řráwie:] 16,22. 5. Zřáždé mi rořcie rádoř osobliwa| ... którý iézyk nie pokrywa:] Imo to/ závždy brzmi okořo vchá| Dobra otuchá.] 16,27. 6. Sřów twoich strzegáč/ ... Miřálem závždy řcie[řki zřořliwych.] 17,16. 7. Ciebie chwałáč/ twéy wzywáiac mořnéy obrony/ Závždym z řák nieprzyriaciel[kich byř wyzwołony.] 18,6. 8.9. Niewinnoři myřli moich on nieprzebaczy.] Bom ia závždy řwiétych iego dróg nářřadowář| A nigdym od Boga [wego nie odřtépovář.] Zakon iego przed oczymá závždy byř mémi/] 18,43,45. 10. á ócz go řádamy/| W[zyřtko z řák[ki iego závždy otrzymamy.] 20,28. 11. PAnie/ zá twoiá závždy

pomocą Król bije| Nieprzyjaciela [wego: 21,1. **12.** Przodkowie n[azy] toba [ye [zczyli|] A zawždy przez cie w[pomożeni byli.] 22,14. **13.** Y tak do końca/ póki światá z[stawać|] Będa to [obie ... podawać.] Będa ci zawždy/ którzy w każdym wieku| Chęć opowiedzą p[an]k[ą] ku człowieku.] 22,83. **14.** póki ia v[no]ść [woię|] W tobie pokładac będe/ zawždy mi do[st]anie| Státku/ y prawdy: do[swiadc] mie/ p[anie].| 26,3. **15.** Mniec zawždy przed oczymá mi[łosierd]ie twoie:| 26,7. **16.** K temu (*Bogu*) [ye zawždy moie [erce kłoni|] 28,23. **17.** wielmożność iego znáczna w[zędzie|] Y dokad światá/ zawždy wyznawána będzie.| 29,16. **18.** Ty mie broń/ iáko zawždy/ Boze m[ój] prawdziwy.| 31,12. **19.** A ty mie zawždy cie[zy]c raczy[z w méy trudności.] 31,16. **20.** Pobożny człowiek będzie zawždy w cále:| 32,34. **21.** Oko p[an]k[ie] iest zawždy nád bogoboynemi| 33,35. **22.** Ale tym/ co kładá [wá nádzieię w p[anie]| Z iego łá[ki] zawždy w[zy]tki[ego] do[st]anie.| 34,24. **23.** Bo [práwi]edliwość wielce pan mi[ui]e| A wierné [woie zawždy opátruie.] 37,68. **24.** Nieprzyiacielem głównym zły dobremu| Ale go zawždy pan wyrwie z r[ak] iemu:| 37,78. **25.** Otom ia zawždy gotów ná w[zelki]e karánié| 38,33. **26.** Chęć mi nie chęciá odda[ł]: y dziś mie [romo]ci| Zem przyiacielem zawždy dobroci.| 38,40. **27.** DO tegom był my[śl] [wá] [kłoni|] Abych [ye] był zawždy chroni[ł]:| Nietylko vczynku złego| Ale y [łowá] by[tr]ego.| 39,2. **28.** A cnotliwi boday dni dobrych vzywáli| Y zawždy p[an]k[ą] moc wyznawáli.| 40,48. **29.** Pan który za[st]ępy wládnie| Zawždy nas obroni [nád]nie| 46,26. **30.** Ps 46,42 jak nr 29. **31–2.** Zeby[ś] mi ofiar vmownych nie czyni[ł]:| Zawždy [ye] kurza/ zawždy [á] obláné| O[ł]arze moie/ y krewiá pijáné.| Ps 50,23. **33.** A kto pobożnie [w[óy] żywot [prá]wiue| Ten moie łá[ke] zawždy vczuie.| 50,68. **34.** ále ty łá[ká]wie| Rácz [ye] zemná obéydz/ áby[ś] w [łowi]ech [woich|] Záwždy praw nálezi[on] y czy[st] w [á]d[zi]ech twoich.| 51,8. **35.** ia do końca| Chęć czekac twéy łá[ki] swięt[éy]| V twych wiernych zawždy wzięt[éy].| 52,32. **36.** Ale ty ná mie iedzie[z/ k[ót]ór[é]gom ia z wielá| Obrá[ł] [obie/ y zawždy miał zá] przyiacielá.| 55,27. **37.** Bo kiedym [ye] kolwiek vcieka[ł] do ciebie| Zawždydym pozna[ł] ze ty [st]y[zy]z mie y w niebie.| 56,24. **38.** Bo[ś] ty był zawždy łá[kaw] prósbom moim|

61,11. **39.** W nie[zcze]ściu/ y w kážd[éy] trw[od]ze| Ná[za] v[no]ść zawždy w bodze.| 62,24. **40.** Niechay [mutek odno]z[á]: z[áslep]ze im oczy| A grzbiety zawždy ku ziemi t[łoc]zy.| 69,52. **41.** Lecz ty/ p[anie]/ złość zawždy przykláday do złości| 69,59. **42.** P[an]k[ie] vcho otwárté zawždy iest vbogim| 69,73. **43.** Ciebie záwždy m[ój] g[łos] brzmi: 71,13. **44.** Y będe zawždy miał cie zá co [stá]wić| 73,61. **45.** O p[anie]/ iezcze z wieku znáczna zawždy byłá| Twoiá łá[ka] nád námi| 74,25. **46.** Niezámilczay przegrózek/ ... Ná co tw[ój] nieprzyiaciel zawždy iest gotowy.| 74,48. **47.** Záwždydym cie wzywa[ł] w [wym] frá[unku]| 86,19. **48.** Práwdá/ y litość moiá z niem zawždy/ á z [trony] Imienia będzie mego wielce podwys[zony].| 89,43. **49.** W potrzebách [woich] do mnie zawždy [ye] vciecze| 89,47. **50.** Ale biédnému człowieku| Co dzień zawždy lat vcié[ra]z| 90,11. **51–2.** Pálmie podobien/ y cedrom Libá[ń]k[im]| Cnotliwy kwitnie: [z]cep[ł]/ który w p[an]k[im]| Ro[ko]z[ny]m będzie pálacu w[á]dzony| Záwždy kwitnácy/ zawždy zielony| 92,28. **53.** A my lud iego: o których on wczá[si]e| Záwždy przemy[śla] y ktoré [am] pá[si]e.| 95,18. **54–5.** P[anie]/ zawždy[ś] ie wy[st]ucha[ł]/ zawždy[ś] im folgowa[ł]| Y znácznie nád vporne[ni] krzywdy ich wetowa[ł].| 99,17. **56.** iego obfíté| Dáry niech zawždy będa w [ercu] twym ryté.| 103,4. **57.** Przet[si]e zawždy bywáli w p[an]k[iey] obronie| 105,25. **58.** P[AN]á ia záwždy miedzy cnotliw[é]mi| Chętnie w[pominá]c będe rymy [w[é]mi].| 111,1. **59.** Iego potom[stwo] ná ziemi| Porowna zawždy z możnémi:| 112,6. **60.** Niechay [c]má iáko chce w[stá]nie| Dobrym swiátlá zawždy z[stá]nie.| 112,14. **61.** Spiéwáycie imie p[an]k[ie] swiętobliwé.| To niechay zawždy w v[st]ciech ludzkich [st]ynie| 113,3. **62.** Twoie [á]dy opowiádam zawždy v[st]y [w[é]mi]| 119,13. **63.** W tro[ská]ch nawięt[zy]ch zawždydym twé vchwa[ły] miłowa[ł]| 119,143. **64.** W Káždym v[é]i[ku] [woim] wo[ł]a[łem] do p[an]á| A moiá prósbá zawždy byłá wy[st]uchána.| 120,2. **65.** W[zęd]y nád [obá] dozna[st] p[an]k[iey] opieki| Y dziś/ y potym zawždy ná ... wieki.| 121,20. **66.** T[á]m pan niebie[ki] w[zy]tko dobré dawa| Wzbudzáiac zawždy ná miey[ce] oycowé| Potom[stwo] nové.| 133,15. **67.** Bo ty obietnicę swoię| Skutkiem zawždy prze[si]e[ż]e[z]: 138,7. **68.** Ciebiem ia łá[kawym| Zna[ł] przeciw [obie]

zawždy w boiu krwawym. | 140,14. **69.** y ow-
[zem profzę zawždy páná/ Aby złość ich była
widomie karáná. | 141,15. **70.** Ie[teš obrońca
zawždy lá[kawym. | 144,4. **71.** Szpichlerze
nawiężóné niech zawždy [tawáia/ | 144,33. **72.**
Pełen świat zawždy będzie twéy [prawiedli-
wości. | 145,12.

73. Tyś zá w[zytki mówiła/ zá w[zytki spié-
wála/ W[zytkiś w domu kaćiki zawždy po-
biegáá. | Tr 8,6. **74.** Iednáka myśl tak w[zcześ-
ciu/ iáko y w zálobie/ Zawždy niešiefz: Tr 9,9.
75–6. Zawždy przeciwko Oycu w[zytki przebyć
progi/ Zawždy [ye vrádowác/ y przywítac z
drógi. | Tr 12,15–6. **77.** Słońce nam zawždy
świeci/ Tr 19,73.

Fr: **78.** SŁychał kto kiedy iako ciągná
kotá?/ Niezawždy [zuka wody tá robotá. | 1,15,
2. **79.** Y káptanów fię wy[trzegay/ Ráczéy
[amá zawždy létániie spiéway. | 1,37,12. **80.**
Moiá Bárbáro nie[zácuy dobrych ludzi. | Záv-
ždy ráczéy [zukay zgody/ | 1,37,15. **81.** Ná
mię bądź lá[kaw/ iákoś zawždy okázował/
1,45,5. **82.** Ia dobréy myśli zawždy chcę ży-
wác/ | 1,76,9. **83.** Tu zawždy chłodné wiátry
z polá zawiéwáia/ | 2,6,5. **84.** MEglew[ki ná
má dužę/ Zawždy fię rošmiac mu[žę/ W[po-
mniaw[zy ná ná[zégo/ Go[podarzá dobrého. |
2,15,2. **85.** Pámiéc twoiá w iéy [sercu zawždy
będzie trwáá/ Póki te[kliwa du[žá nieodbieży
ciáá. | 2,67,3. **86.** Bo lep[za pewna wolnošć/
niž ro[ko[ž wątpliwa/ Tá zawždy zemná/ á z
téy często nic niebywa. | 2,71,4. **87.** Fortun-
niey[zy był ięzyk: bo ten y džiś miły/ Ták
zawždy trwál[zy owoc dowcípu/ niż siły. | 2,95,
6. **88.** ZA twoię dobrá woła/ ktoráś w domu
[woim/ Zawždy okázowáá/ Anno/ gościom
twoim/ ... Godnábyś przetrwác była trzyšto-
letné džiády: | 2,98,2. **89.** O[áték wieku [we-
go po[politéy rzeczy/ Oddał: kotórey/ [wych
vtrat niemáiac ná pieczy/ Dármo zawždy rad
[użył: | 2,102,7. **90.** Družbá mój cnotliwy/
Ze nigdy cię nieznaw[zy/ zawždy był chęt-
liwy/ Do twego towárzy[stwa: | 2,104,6. **91.**
Wi[stę/ która niezawždy przewoźniká [fucha/
Mo[stem [pęta/ | 2,107,5. **92.** Ale był zawždy
koń ná [taniu rzézwi/ | 3,24,9. **93.** A zawié-
[zéli więniec v niéy (*Nety*) przededrziámi/
Wdepce go zawždy w ziemię hárdémi nogámi. |
3,26,4. **94.** Ná koniec y [am ciéslá/ który to
(*labirynt*) mi[strował/ ... Nie zawždy do wrót

tráfi/ | 3,29,13. **95.** Iéy zárt káždy był trefny/
á gdy co kazáá/ Zawždy wielká powolnošć
po káždym poznáá. | 3,47,6. **96.** Prze [lawę
domu [wégo/ prze požytek rzeczy/ Po[politéy/
która ty zawždy ma[ž ná pieczy. | 3,69,6. **97.**
IE[ft žwiérzę o iednym oku/ Któré zawždy [toi
w kroku. | 3,78,2. **98.** Ten ná woynie gárdło
dáł/ ow zginał wpokoju: | Niémá[ž przymierza
z śmierciá/ zawždy my zniá wboiu. | 3,83,4.

Pieś: **99.** Zawždy ná czymści [chodzi pán-
[twu nie[pojemu. | 1,1,56. **100.** Nam gdy raz
młodošć minie/ Iuž ná wieki wiekóm ginie/
A zawždy gor[žé látá przypadáia. | 1,14,20.
101. Słońce iednáko y pádnie y w[chodzi/
Nam zawždy z láty cokolwiek odchodzi. | 1,
15,24. **102.** Komu zawždy nád [zyiá wiśi
miecz goły/ Nie vczyniá mu [máku przypráw-
né [toły: | 1,16,13. **103.** Ták ia nie[czę[na w
iego niebytnošći/ Mu[žę być zawždy w tro[Ńe/
y w zálošći: | 1,17,22. **104.** Baám [ye zawždy
póki woyná trwáá/ Alem wždy o nim niebogá
[ty[žáá: | 1,17,25. **105.** Ale moiá vprzéymošć/
y [tátek był prózny/ A iéy niebáczny vmy[ft
zawždy memu różny. | 1,23,12. **106.** Miéycie
to przed oczymá zawždy [swoiemi/ Zešćie
miey[ca zásiedli Božé ná ziemi: | 2,14,5. **107–**
8. Nie zawždy Apollo [tržéla/ Ale łuk z lutniá
podzielá: | Nie zawždy Mars hufy wodži/ Czáf-
em též pod siéc vgodzi. | 2,15,1,3. **109.** Nie
zawždy grad z góry leci/ Albo burza niebo
[zpeci: | 2,15,5. **110.** Morze nie stoi nigdy/
zawždy płynie: | 2,17,9. **111.** To/ y czego ie[ft
więcéy/ zawždy w miłošći/ Serca trapi/ chocia
též z[stawa v[nošći: | 2,20,25. **112–3.** Nie záv-
ždy piękna Zofia/ Róza kwitnie/ y leliia:
Nie zawždy człek będzie młody/ | 2,23,1,3. **114.**
Choway nas póki raczy[ž ná téy ni[kiéy ziemi:
Iedno zawždy niech będzie pod [krzydłámi
twemi. | *Czego* 28.

115. Ze ná džién świętého Ianá/ Zawždy
Sobótká palaná. | *Sob* 1,12. **116–7.** A to (*kot*)
ták wie[Ńza beštyia/ Ze [ye zawždy ná dé[Ńz
myia. | Więc łowiec niepo[polity/ A w [wych
[prawách dziwnie [kryty: | Ktemu rzadko v[nie
w nocy/ Ale v[fa zawždy mocy. | *Sob* 3,40,44.
118. bo po tobie/ Serce zawždy te[kni [sobie. |
Sob 7,8. **119.** A go[podarż w[ziaw[zy siádkę/
Idzie mrokiem ná v[adkę: | Albo sídlá [táwia
w lešie/ Iednák zawždy co przyniešie. | *Sob*
12,36. **120.** (*Tarnowski*) W przyiáźni raz záv-

częty zawždy trwał [tátecnie| *Tarn* 43. **121.** Zywoťá zadnému z nas na wieki nie dano| Ale go tym [pofobem vzywác kazano:| Aby go człowiek gotów zawždy był położyć| *Tarn* 83. **122.** KRól Zygmunt miał ten obyczay/ że zawždy vmywáiac fie/ dawał pierścienié z pálców trzymać tym czáfem/ którémukolwiek dworzáninowi: *Ap* 12. **123–4.** TEnże Król Zygmunt/ iż nigdy [am nie śiadł do [tołu [wégo/ álé zawždy którémukolwiek pánu/ ábo y kilkiem śiádác kazał: Książdz Naropin[ki przewiedział to był/ ták iż niémal zawždy do królew[kiégo [tołu śiádał/ choć mu nic nie mówiono: *Ap* 13. **125.** Támże y krzywdá/ y zazdrość przekłéta| Przed którą biáda zawždy cnotá święta| *FgPieś* 1,26. **126.** W tymże práwie y człowiek/ á w gor[zym: bo kwiáty| Y drzewá/ w rok wetuiá zawždy [wey vtráty| Odmładzáiac fie znowu: *FgPieś* 6,12. **127.** WSzytko myśliwcy ná tym biédnym świećie| Możniefzy zawždy podle[zégo gniećie| *FgTab* 5. **128.** BOgżec záplác/ ó Królu/ ześ ten mořt zbudował| Piérweiem zawždy [zeląg nád potrzebę chował:| A dziś y teném przepił: *FgMost* 2. **129.** A zás ták żyie/ że téz króm przodków [wych [ławy| Mogłby zawždy byđz znacznym prze [wé tylko [prawy| *FgBitwa* 40. **130.** Ten iáko był ku wielkim rzeczóm zawždy chciwy| Dałby to był Bóg/ áby ták był [częśliwy:| *FgBitwa* 93. **131.** Ale fortuná zawždy iego rády prółá| A náwet y żywota zayrzála mu zgołá| *Fg Bitwa* 95. **132.** AP.<ollo> Mój to obyczay zawždy z łukiem chodzić| *FgAl* 40. **133.** Słává kwitnie/ y kwitnąc zawždy będzie w cále| *FgNagT* 12. **134.** Wiem/ że da bez omie[kánia| Znáć ALE-Xánder/ [koro fie ták rzeczy| Przetoczá: á nam białyngłowom iákoř Przystoyniefy w domu zawždy/ ni[z przed fienią| *Odp* 160. **135.** Miefcie to przed oczemá zawždy [woiemi:| Zeście mief[ce záfiedli Boże ná ziemi:| *Odp* 165. **136.** Aby to [ąd táiemny iákis Boży niebył| Nam prze nie[práwiedliwość zawždy pomfę odnieść| Od Graekow: *Odp* 298. **137.** Nigdy w [woiefy mierze| Chćiwość władze nie[toi: zawždy/ iáko powođz| Pomyka [woich gránic nieznácźnie/ áz potym| W[zytki polá záleie. *Odp* 312. **138.** Mowiono zawždy o to/ y do końcá będą| *Odp* 342. **139.** ná woynę wołáia:| Boże/ day mi z tákimi męzmi zawždy

czynić| *Odp* 409. **140.** Ale iáko niezawždy wołem złotorogim| Czáfem Boga błagamy kázdillem ubogim:| *Sat ded.* 3. **141.** A to moy dom był zawždy/ gdzie nageř[ze lafy| *Sat* 4. **142.** A nad to przedfię wpolu zawždy lud [łuzebny| Ktori kořt oni mieli za barzo potrzebny| *Sat* 33. **143.** Bo nie Statutem/ ale cnotá [ię rządzili| Strzegąc iakoby zawždy w[polnej zgodzie žili| *Sat* 210. **144.** Bo poddany za panem zawždy poydzie [nadnie| *Sat* 366. **145.** Co ták zięći[z/ ieřli praw oycá cnotliwégo| Trzymać [ye bedzieřz/ z których ón v páná [wego| Był zawždy w tákiéy wadze/ że nie hołdownikiem| Ale zdał [ye być iednym páńřtwá vczefnikiem| *Prop* 15. **146.** Cé[árze woy[ká zá[adzáia| Ze w[zytkich [tron: ále tył zawždy podawáia| *Prop* 194. **147–8.** NIE zawždy byřtré wiátry morzá przedymáia| ... Nie zawždy niepogodá ná niebie pánuie:| Czáfem [ię téz y Słońce wdźięczne vkázuie| *EpRadz* 1,3. **149.** Y fortuná nie zawždy grožno [ię nam [táwi:| Bywa téz czás/ że dobrá myřl w człowieku [práwi| *EpRadz* 7. **150.** Wielkiéy przyiáźni z [obá zawždy vzywáli| Y [polnie możné woy[ká Litew[kié wadzáli| *EpRadz* 83. **151.** Myřlięř zawždy [ławy domowéy popráwić| *Jez* 13. **152.** ále iáko Pan dobrotliwy/ y rodzáiowi ludzkému zawždy przychylny/ podał nam iedną droęę/ któręy [ye trzymáiac ... wiecznégo żywota dořtápić mořem. *Wr* 5. **153.** Z.<iemianin> Przeřtawám ná twym zdániu: y kiedykolwiek bęđieřz chćiał o tym mówić/ iáko obiecuieřz/ bęđę cie zawždy rad [łuchał. *Wr* 23. **154.** poniewař káždy naród Słowień[ki [woim włáfnym przezwi[kiem zawždy był miánowan: *Czech* 2. **155.** Czyli téz podobno iáko Czech od wieku Czechem/ ták y Lách zawždy był zwan Láchem. *Czech* 5. **156.** że y Czechy zawždy Czechámi zwano/ *Czech* 6. **157.** Naprzód ábyř ták dawał/ iákobyć zawždy dořtawáło. *Cn* 2. **158.** iáko żołnierz ku żołnierzowi/ myřliwief kv myřliwcowi zawždy [ię ma. *Cn* 4. **159.** Bo cukruy ty [sobie iáko chceřz pijańřtwo/ zawždy ie przedfię mierności naydźieřz przeciwné. *Pij* 6. **160.** Peten dwor zawždy bywał cudzozyemcow| *Sz* 33. **161.** To teř ná koniec przypomnieć nie [zkodži| Ieden po drugim zawždy w tey grze chodzi| *Sz* 102. **162.** A dla ćwiczenia zawždy [záchy gráli| *Sz* 112.

163. A [woim [záchem może wiele [zkodzić/ Bo zázwdy przed nim musí Krol vchodzí.] Sz 286. **164.** Przeto ták wázmy ... Iákoby piérw[ze miey[ce zázwdy miáyły cnoty.] Dzie 16. **165–6.** że im kto cudniey[zy/ Tym nieiáko bydz musi Bogu podobniey[zy.] ... Ze tegóz fizerunku zázwdy ná[zláduie.] Táka piękność zoftáie zázwdy w [woiéy mierze/ Dzie 82. **167.** Myśl moiá zázwdy z toba; Marsz 59. **168–9.** Kiedy po[połu byli z Pány Troián[kimi] Ie[li przy[zło [tać/ zázwdy rámony wielkimi] Przerowna[ł Menelaus: á gdy zász siadáli/ Poważniey[zym Uly[[á zázwdy miánowáli.] Mon 210,212. **170.** A Król Grécki dobyw[zy tá-[aká o[trégo/ Który zázwdy (war. zawsze) przy po[zwách no[sił mieczá [wégo/ Owcóm po gár-ści we[ny wyrzyna[ł Mon 272. **171.** Słufznie go (Boga) tedy zázwdy naprzód w[pominamy:] Phaen ust. 17. **172.** Wodnik zá Kozoro[zcem zázwdy pozniéy w[chodzi:] Phaen 24,241. **173.** niech ma pilné oko| Ná znáki/ kiedy wzgó[re wynikáia z dołu/ Bo Stónce zázwdy z iednym przychodzi po[połu:] Phaen 40,466. **174.** A przeto/ kiedy y dzis ten [profny iad (Niedzwiadka) wftáie/ Niew[ściagniony Orion zázwdy ty[ł podáie.] Phaen 40,526. **175.** A Klęczniá zászie (bo ten zázwdy opák w[chodzi) Ná d in[ze członki z morzá iuz y pás wychodzi/ Phaen 40,547. **176.** Ale o tym ná ten czás dopu[ść Bogu rádzić:] Który w[zytki tve [práwy zázwdy zwyk[ł prowadzić/ Do [zczę[liwego krefu:] Dry 50. **177.** A teraz więc te w[zytkie pu[zcze/ y ze wfiámi] Krol Pol[ski opátruie zázwdy Stároftámi:] Dry 62. **178.** To o[ftátnie (trzecie a, czyli a) zázwdy [wym znákiem znáczyć trzebá:] Ort 1. **179.** B dwoie: ... Drugié na[ze włá[fné/ a to krefk[ę ma nad [oba/ ... a iz się rzadko trafia/ niewadzi nic, że zázwdi znaczone b[ędzie/ chocia by t[ez słowo żadný różnice oko[ło wyk[ładu niemia[ło. Ort 2. **180.** wyiáw[zy to o[ftátnie (czyli e) / które zázwdy [w[ę piátno ma nie[ść. Ort 5. DJ

zazdrościwy taki, który zazdrości, zazdroszczący – na próżno pragnący tego, co ma kto inny, źle życzący innym, działający na ich niekorzyść 1, 3, 5–7, przen. 4, usiłujący coś odebrać – tu o niszczącej roli czasu, śmierci w stosunku do świata, człowieka 2, 8–13;

z. człowiek 1, ludzie 3, 6, sąsiad 5, poganin 7, Kloto 11, wiek 12, lata 2, 8, 9, góry 4, śmierć 10, 13;

w prep. 2, w postp. 1, 3–13;

r. –iwy 1, 5, 7, –iwa 11, –iwa 10, –ciwej 13, –iwé 4, –ciwi 3.

1. Dokąd mię deptać b[ędzie człowiek zazdrościwy?] Ps 13,4. **2.** Święta rzecz boiażn p[án[ka: póki swiátá/ Nieu[zczerbiá iéy zazdrościwé látá.] Ps 19,38. **3.** Bo [ye ná mié zwašnili ludzie zazdrościwi/ By mié gárdlá zbáwili/ ná to [amo ch[ciwi.] Ps 54,5. **4.** Co [ye próżno w[pina[cie góry zazdrościwé] Przeciwo p[án[kiéy górze? Ps 68,41. **5.** Ná[z przy-padek nie[zcześliwy] S[ą]siad widząc zazdrościwy/ oczy pásie/ du[ze] cie[zy/ Ps 79,14. **6.** Nieprz[yci]o[ty] iego náde[ne]s wy[stáwił/ Y ludzi zazdrościwé rádo[ści] ná[báwił.] Ps 89,76. **7.** T[á]m poganin zazdrościwy/ Znak (powiáda) niew[á]tpliwy/ Okaza[ł] bóg swiátu w[ze]mu/ Ps 126,9. **8.** Y Mau[olaea/ y Aegipt[kié] grody/ O[ftá]tni[éy] [mierci] próżné by[ć] niemoga/ Albo ie ogie[ń/ álbo nag[ł]é wody/ Albo ie látá zazdrościwé zmoga:] Fr 1,97,12. **9.** O látá zazdrościwé/ w[zy]tko precz nie[si]ecie/ Fr 3,47, 13. **10.** Aza z [ercá] nie westchnie[ze?] á [kárga] p[łá]czliwa/ Z[á]łow[á]c [ye b[ęd]zie[ze] ná śmierć zazdrościwa?] Tarn 14. **11.** Tęczyn[ki] ... Wpadł w niemoc/ z któr[éy] mu iuz (ách wie[ści] p[łá]czliwa) W[ł]ta[ć] nie obiecowa[łá/ Kloto zazdrościwa.] Pam 224. **12.** Ale cnoty/ nie[cz]ę[ści]éi z[á]dné nie zho[đ]duie/ Ani wiek zazdrościwy iéy kra[fy] wymuie.] Dzie 12. **13.** áb[ym] ... by[ł] v ludzi w powie[ści] vcz[ci]w[éy:] A nie pod[ł]ega[ł] w[zy]tek [mierci] zazdrościw[éy:] Muza 34. DJ

zazdrość uczucie niechęci do kogoś, przykrości, żalu spowodowane czymś powodzeniem, szczęściem 1, 4–6, 8, 9, 13–5, 19, 21–3, jako personifikacja 2, 3, 10–2, 16–7, 20, 25–6, wrogość, niechęć, nieprzyjazne uczucie do kogoś 7, 18, 24;

z. sidła zastawiła 2, urosła komuś 6, frasuje się 11, mówi 26, myśl rozumie czyjąś 12, za cnotą postępuje 16, nie ugrozi komuś 14, ujmie 17, nie miała w co dać szkody 9, cnota przed nią biada 20;

zapaść w z. 1, należć z. 23, na sercu z. mieć 5, być ruszony z–ą 7, z–ą mdleć 8, z. uczynić czemuś 13, zjednać sobie w kimś 18,

być więtszy nad z. 19, *coś jest* niedaleko od z-i 21, *coś z-i* gwoli czynić 22, mieć siła *skądś* z-i 24, dać z k. pociechę z-i 3, upadem z-i *czyjeś* oko ochłodzić 4;

upad z-i 4, siła z-i 24;

w *bezpośrednim zurocie* 25;

z., nienawiść 5, gniew 8, 23, zwada 23, zła przygody 9, krzywda 20;

z. – cnota 15, 16, 20;

r. – ości 3, 15, 24, 25.

1. Pan ... [trzały gotuie| Smiertelné: západł w zazdrość człowiek plóny| Ps 7,34. 2. Pomóż mi z síde| które ná mié zářtáwiłá| Przeklęta zazdrość: Ps 31,10. 3. Ořáđz mié według [wéy [spráwiedliwóřci| A nie day/ pánie/ przeklétéy zazdrořci| Poćiechy ze mnie.| Ps 35,71. 4. Tyř mié z moich trudnořci/ pánie/ wy[wobodźił| Y vpadem zazdrořci oko mé ochłodził.| Ps 54,16. 5. Ná [ercu zazdrořć/ y nienawiść máia| Rękomá ludźiom krzywdę odważáia;| Ps 58,5. 6. Silniey[zym nieprzyiációř wczynieł iego.| Ztáđ im zazdrořć vrořtá: Ps 105,47. 7. Ciř z ruřzeni zazdrořciá/ przećiw Moyze[zowi;| Y mówili řurowie przećiw Aronowi.| Ps 106,35. 8. Ná to pátrząc zły boleie| Gniewem y zazdrořciá mdleie;| Ps 112,34. 9. A zazdrořć/ y zlé przygody| Nie miały mi w co dáć [zkody.| Tr 17,19. 10. O zazdrořci. Fr 1,33,tít. 11. Przeklęta zazdrořć dźiwnie řię řrářuie| Kiedy v kogo co náđ ludźi czuie.| Fr 1,33,3. 12. Więcey nieřmiem rzéc: bo y ták řię boie| Ze z tych řów zazdrořć myřl rozumie moie.| Fr 1,41,8. 13. Ale mié ráczéy dárúy rymem pochwalonym| Coby zazdrořć wczynieć móğł nietylko plónym| Ale y plódnym drzewom: Fr 3,6,8. 14. Nieugroźi zazdrořć ná má. | Pieř 2,2,20. 15–6. NIémá[z/ y po drugi raz niémá[z wářpliwořci| Zeby cnotá miała być kiedy bez zazdrořci:| Iáko cién nieopdřępný ciáľá nářzláduie| Táľ zá cnotá w téz tropy zazdrořć pořtěpuie.| Pieř 2,12,2,4. 17. Tym/ co řluzá oyczyźnie: wářpić nie potrzebá| Ze/ co im zázdrořć wymie| Bóg nágráđzác bęđzie| Pieř 2,12,19. 18. I Aká rozumieřz zazdrořć ziednáeř řobie| Zacny Biřkupie/ w moiey máľey ofobie;| Pieř 2,20,1. 19. áni ia iuž przebywác ná źiemí| Więcéy będe(!): á wietřzy náđ zazdrořć/ ludnemi| Miářty wzgárdzę: Pieř 2, 24,4. 20. Támze y krzywdá/ y zazdrořć prze-

klęta| Przed którá biáda záwřdy cnotá řwięta.| FgPieř 1,25. 21. AL<eksander>. Obce- mu więcey žyczyć/ niźli řwemu| Coř niedáľeko zda řie od zazdrořci.| Odp 39. 22. A iź tego žadnéy| Zazdrořci gwoli/ áni řkęřřtwu řwemu| Nie czyni/ ále niedořtátkiem tylko| řciřniona/ znak ieřř/ že y dźiř/ ... Iednemu pierwey wé- mie/ tož dopiero| Drugiemu dáye: Odp 143. 23. Y w niebie naydźie zazdrořć/ naydźie gniew/ y zwáde.| Br 29. 24. Do ćiebie miłóřci| Przyřtěpuie/ która mařz řilá ztáđ zazdrořci| Ze ludźiom řnac zlé ráđziř. Dze 128. 25. Ale to moia práca/ bezecna zazdrořci| Prze- pádni źiemie/ ábým y w téy řmiertelnořci| Y potým był v ludźi w powieřci wczřiwéy| Muza 31. 26. Mówi zazdrořć/ wiem o co idźie piřorymie| Muza 89. DJ

zaż *czyż* 1, 2.

1. Ale ieřli nikt kupnem nie przyczyni| Zy- wotá řobie/ zařz nie głupie czyni| Kto řię řrářuie/ á żywie w kłopoćie?| Fr 1,76,6. 2. Náđzieia dobra řercá niech podpiéra:| Zaž to/ że zlé dźiř/ ma zlé byđz y potým?| FgPieř 4,20. DJ

zażec *zapalić, uczynić jasnym, płonącym.*

Który (Bóg) zážęğł ná niebie řwiáťłá nie- zgářzoné| Bo Páňkié dobrodźieyřtwo nie ieřř okrażoné.| Ps 136,13. DJ

zażegać *zapalać.*

Z iéy oczu/ kiedy Bogów chce zágrzac/ oboie| Zážęgác więc pochodnią zwykła miłóřć řwoiey| EpRadz 44. DJ

zażyć *doznać, dořwiadczyć czegoř, użyć, skorzystać odpowiednio z czegoř 1–6;*

z–e człowiek 1, 3–5, Syjon 2, *upersonifikowa- nany* Wąř 6;

z. wieku swego 1, wesołych dni 2, tego řwiata rozkoszy 3, miłóřci 6, towarzystwa *czyjegos* 5;

z. bez kłopotu 1, co náđłuzęj 6;

r. –áżyć 5, –ywie (:–iwie) 2, –yła (:–iła) 4.

1. řluchay mié/ kto prágnie dľugięgo ży- wotá| A chce wieku řwego záżyć bez kłopotá.| Ps 34,28. 2. řłyřzac řion/ że wřzędy| Prawdźie dáia plác błędy| Weřoľych niewářpliwié| Z téy wieřci dni záżywie.| Ps 97,36. 3. Ie-

[liżec téż z tąd roście żalóść/ ze iéy látá| Piérwéy [ą przyłomioné/ niżli tego świátá| Ro[ko[zy záżyć móglá: *Tr 19,41*. **4.** Czegóz płączem/ prze bogá? czegóz niezáżyłá?| Ze [obie [wym po[ágiem Páná nie kupiá:| *Tr 19,57*. **5.** OWa iedzie[z precz od nas/ Mieczniku drogi:| Gdzieś to mnie téż miéc było życzliw[zé bogi| Zebych był towarzys[stwa twego mógl záżyć:| *Fr 3,77,3*. **6.** Tu[zę pómni[z/ iákom ia (*Wąs*) w twéy piérw[zéy młodości| Twarzy twoiéy folgował: ábys był miłóści| Co nadłużey mógl záżyć:| *Br 63*. DJ

zażywać *doświadczać, doznawać czegoś dobrego, tu bliskości Boga 1, używać, pożyt-kować coś 2;*

z-a kto 1, wrony, krucy 2;

z. pałacu świętego, wesela 1, *słodkich fig 2;*
r. -ąją 2, -ywał 1.

1. KTo będzie w twoim mie[zkaniu prze-bywał?| Kto będzie twego pałacu świętego| Wieczny mój Boże/ we[ela záżywał?| *Ps 15,3*. **2.** NA przykréy [kále gdzie nikt niedochodzi| Zieloné drzewo [łodkié figi rodzi| Ktorych z wronámi krucy záżywáia| Ludzie żadného po-żytku niemáia:| *Fr 1,11,3*. DJ

záb *wytwór kostny znajdujący się w szczękach ludzi i zwierząt, służący m.in. do kłusania, odcinania czegoś 1-5, 7-14, przen. o żelaznym narzędziu, pełniącym podobną funkcję 6;*

z-y są w gębie 1, 4, 7-10, 12-4, szczere perłowe 14, nieprawie białe 10, swe 6, u *złych ludzi* oszczepów i strzał srozsze 3, śmiertelny 5;

ostrość z-ów 7, piana między z-y ciecze 13; z-em kłasać 5, z-ami zgrzytać przeciw *komuś* 2, *coś* przyciąć 6, ujźrzeć z-y 10, na z-ach *coś* okazać 8, z-y stracić 12, *wypadły* 9, ani jednego z-a nie zostanie 4, zbierać z-y 1, na z-y *k. wziąć = zacząć o kimś plotkować, obgadywać go* 11;

z-y, usta koralowe 14, język 3, płec chro-pawa 10, ostrość z-ów, jad 7;

r. -ęby 1, 9, 10, 12-3.

1. MOcny Boże ... biłeś ie w gęby| A oni w krwáwym pia[ku zbiéráli zęby.| *Ps 3,16*.

2. Nie[prawiedliwy źle myśli dobrému| Zę-bámi zgrzyta [profnie przeciw iemu.| *Ps 37,30*.

3. nie między ludźmi/ ále lwy [rogie[mi| Mie-dzy żwiérzety mie[zkam okrutnémi.| Ktorych ięzyk [zkodliwiéy mieczá siecze: ktorých| Zęby o[zczepów [roz[ze/ y [trzał prędkopiórych.| *Ps 57,12*. **4.** Ty [am w[zeteczné potłucz gęby/ pánie| Aż w nich żadného zębá niezof[anie:| *Ps 58,14*. **5.** Ten [wé nieprzyiaćioły [kru[zył/ á zuchwáli| Ziemię plugáwą zębem śmiertel-nym ka[áli.| *Ps 68,58*. **6.** Trawie podobien człowiek/ którá ostrémi| Ledá w dzień ko[á przytnie zębámi [wémi.| *Ps 103,30*. **7.** O[stro-ścią zębów podobni węzowi| Iádem bystrému równi pádálcowi.| *Ps 140,5*. **8.** A iuz niebę-dziem [zukác in[zégo kompá[á:| Bo ten nos/ cóc to gęby iuz ledwe nie minie| Ná zębách nam okaże/ o której godzinie.| *Fr 1, 95,4*. **9.** więc[ci téż do[siągł pięścią gęby| Ze z niéy dudki wypadły: dziékuy ze nie zęby(!).| *Fr 3,15,6*. **10.** Vyźrzy[z tám y płec chropáwa/ y zęby| Nie práwie biále/ ieno vchyl(!) gęby.| *Pieś 1,19,11*. **11.** A táie ilé moge/ iéy zbyt-ków/ y złości:| Cóż potym? kiedy ludzie ná zęby iá wzięli:| *Pieś 1,25,19*. **12.** Doniešie czá[zę páchołek do gęby| A przed[ie y w tym [tráci czá[sem zęby.| *Pieś 2,17,8*. **13.** á párá [mrodliwa| Y [profna piána ciecze między(!) zęby| Z troiákiéy gęby.| *Pieś 2,18,19*. **14.** V[ta twoie koralowé(!):| A zęby [czéré perłowé:| *Sob 11,18*. DJ

zbadać *zglębiać, pojmować, rozumieć 3, spychać, strącać kogoś skądś 2, nękać, dręczyć kogoś 1;*

z-a Bóg 2, *zły człowiek* 1;

z. hardego 2, niewinne 1, ij = *go, rogaty sylogizm* 3;

z. jako zbójca 1, z miejsca wysokiego 2;

r. -ada 1, 2, -adać 3.

1. Málo ná tym: ále y drógi zásiada (*zły człowiek*)| Gdzie/ iako inny zbóycá/ niewinné zbada.| *Ps 10,24*. **2.** Bóg pánem świátá/ y [am w[zy[tkim włada| Hárdégo z miey[ca wy[okiégo zbada:| *Ps 75,22*. **3.** Powiedz mi w ktori [po[ob korda pomykali| Starzi Polacy/ kiedi [łow pań-[kich [tuchali?| Wierzi[z ti/ ze fię w ten czas miał ten wolá gadać?| Rogati to Sylogizm/ á trudno ij zbadać.| *Sat 176*. DJ

zbawca *taki, który pozbawia czegoś, uwalnia kogoś od czegoś, tu o Bogu.*

Stawmy [ye przed nim (*Bogiem*): zbawcą w[zech trudności/| Száfárzem zdrowia/ y trwálych rádości:| *Ps 95,3*. DJ

zbawiać *pozbawiać kogoś czegoś.*

Anno/ kto siedząc práwie przeciw tobie| Przy-pátruie [ię co raz twéy ofobie/| Y [tucha twégo śmiechu przyiemného:| Co w[zytkich zmy[stów zbawia mię [mutného:| *Fr 2,91,6*. DJ

Zbawiciel *o Bogu jako stwórzycielu i odkupicielu człowieka 1–4;*

z-em jest Pan 2, 3;

z. mój 1, swój 2, 4, ich 3;

z-a błogosławić 2, k. wyznać swym z-em 4;

z., odkupiciel 3, pocieszyciel 1, twierdza 1, stwórzyciel, pan 4;

r. -elá 2, -icielem 3, -icielem (: -ycielem) 4, -icielu (: -ycielu) 1.

1. Tákże y [ferá mego rozmyślánié| Gmy-śli twéy było: pocie[zycielu/| Y twiárdzo mo-ia/ o mój zbawicielu/| *Ps 19,52*. 2. Błogo-ślawicie po zborzéch [wégo zbawiciela/| Któ-rzy płyniecie z źródeł cnégo Izráhelá/| *Ps 68,69*. 3. Dopióro [ye do niego z płáczem vciekáli/| Y w[pomionéli/ ze pan ich ief zbawicielem/| Ze bóg ze w[zech nawys[zy ich odkupicielem/| *Ps 78,63*. 4. Ze cię na-rody w[zego swiátá| Wyznáia [woim [two-rzycielem/| Swym pánem/ y [wym zbawi-cielem/| *Ps 86,28*. DJ

zbawić *uwolnić kogoś od czegoś dolegliwego, wybawić, wyzwolić od czegoś 1, 3–8, 10, 12, 14–5, pozbawić kogoś czegoś dla niego ważnego, wartościowego 9, 11, 13, pozbawić życia 2, 16;*

z-i Bóg 14, Pan (1, 3–6), 7, (8), ludzie 2, śmierć 9, 13, rozum 10, sen 12, szczęście 15, Niedźwiadek 16;

z. gardła 2, 16, trudności 1, 5, strachu 3, ciężkości 4, troski 6, 10, niewolej 7, więzienia 8, pociech 9, wesela 13, prace 12, ślepoty 14, jajec 11, wszystkiego kochania 15;

z. mnie 9, mię (1), 2, 3, 6, 12, 15, cię 13, go 11, 14, 16, nas 7, was 4, duszę moję 8, świat 5;

z. nagle 9, jadem zęďła 16;

roz. 1, 3, 5, 6, 8;

z., strzec 4, niewolej z., potłuc pęta 7, rozdzielić 9, 13;

z. wesela – smutkiem obciężyc 13, zostawić 11, 15, przyprawić 14;

z. k. cz. czymś 16;

r. -áwi 12, -áwił 7, 14, -łá 9, -áwić 10, 11.

1. Pánie/ tyś ... świádek moiéy niewinności/ Ráczze mie(!) zbawić w[zytkich trudności:| *Ps 26,26*. 2. Bo [ye ná mię zwaśnili ludzie za-zdrościwi/| By mię gárdłá zbawili/ ná to [ámo chciwi/| *Ps 54,6*. 3. Iefem pełen trwogi/| Ano człowiek [rogi| Ná to [ye v[áďził/| Aby mię zágłáďził/| Zbaw mię [tráchu tego/| *Ps 64,9*. 4. Wzywáliście mię w [wéy doległóści/| A iam was zbáwił ciężkości/| Strzegłem was w grom: *Ps 81,18*. 5. Podnieś [ye wys[žéy niebá/ á swiátu w[zytkiému| Okáz wielmożność [woię: zbaw trudności/| *Ps 108,11*. 6. Zbaw mię tró[k/ á twé vchwáły będą v mnie w wadze/| *119,134*. 7. Pan wieczný [spráwiedliwości| O [wóy lud [ye zářtáwił:| Potłukł pęta w [wéy [rogości/| A nas niewoléy zbáwił/| *Ps 129,12*. 8. Zbaw więzienia du[žę moię/| Abych wyznał łá[kę twoię:| *Ps 142,25*. 9. Y zale/ y fráfunk/ ... zaráz w dom [ye mój noście/| A mnie plákác méy wdzięczný dźiwki pomoście:| Z którą mię niepobożna śmierć rozdzieliłá/| Y ... po-ciech nagle zbáwiłá/| *Tr 1,8*. 10. Czáfemby [ye chciał popráwić/| A mnie ciężkiéy troski zbáwić:| *Tr 17,30*. 11. O káptanie ... Iefli nie miał mieć żony/ moglić go zořtáwić| Przy v[zu/ ále iáiec lepiéy było zbáwić/| *Fr 3,56,4*. 12. Y [fen mię prace nie zbáwi/| Spie/ á myślę by ná iáwi/| *Sob 4,11*. 13. Záłowác [ye nie będzie[ž ná śmierć zazdrościwą?| Którá cię z ták łá[káwym oycem rozdzieliłá/| A zbáwiw[zy wefela/ [mutkiem obciężilá?| *Tarn 16*. 14. To [wym piřmem žyczliwy poétá nágróďził/| Zá co/ niewiem/ přécž go Bóg ślepoty niezbáwił/| Poniewáž Stezycho-rá o wzrok był przypráwił/| *FgPieř 6,57*. 15. Rázem mię [częścié mégo w[zyřtkiégo kochá-nia| Zbáwił/ du[žę tylko przy mnie zořtá-wiw[zy/| *FgPZáł 3*. 16. Bo žiemiá [prá-wiedliwym gniewem poru[žona/| Wzbudziłá przeciw iemu Niedźwiádká [rogiégo/| Który go (*Oryjona*) gárdłá zbáwił iádem zęďłá [wé-go:| *Phaen 40,524*. DJ

zbawienie ratunek, ocalenie, wybawienie od czegoś 2, spełnienie 1;

z-em jest Bóg dla człowieka prawego 2, bluźnienie przeciw Panu dla człowieka złego 1 ~ z. moje 2, jego 1;

z., Pan, nadzieja 2 ~ r. -enie 1.

1. żadna pieśń przy biesiedzie| Wdzięczniéy mu w vchu nie brzmi| iáko bluźnienié| Przeciw pánu: to [ty]zeć/ iego (złego człowieka) zbáwienié.| Ps 10,12. 2. Do ciebie ia wznoszę [mętné oczy [woie| O pánie/ nádzieio/ y zbáwienié moie.| Ps 123,4. DJ

zbawienny związany ze Zbawieniem, tu o kielichu mszalnym 1, dający ratunek, wybawienie od trudności 2;

z. czasza 1, port 2;

w postp. 1, 2 ~ r. -égo 2.

1. Iákież ia tedy tobie/ pánie/ dać mam dzięki| Zá té tak [czodré dáry twéy ręki?| Czázę zbawienná wezmę/ y cześć náswięt[ze- mu| Vczynię [tu]zną imieniu twemu.| Ps 116, 31. 2. V[krom z lá[ki [wéy morzkie náwá- ności.| A podnieś ogień portu zbáwienného| FgPieś 1,35. DJ

zbić zabić, wybić 1, 3, pobić, stłuc 4, zgromadzić, skupić 2;

z-je Pan 3, nieprzyjaciół 2, Lucyjus 4, śmierć 1;

z. płód pierworodny, pierwszy 1, 3, ją 4, nań wojska 2 ~ z. okrutnie 4;

z. coś na k. 2 ~ r. -ije 2, -iła (: -yła) 1.

1. A śmierć nie próżnowá| iednáko mo- rzęcy| Okrutná wieki ludzkie/ y rodzaj byd- lęcy.| Płód we w[zy]tkim AEgyptie piérwo- rodny zbiá| Y kwiat rzézwiéy młodości nagle po[ty]zyá.| Ps 78,93. 2. Nigdy go nieprzyja- ciół iego nie póziye| Lub nań fortélem póydzie/ lub nań woy[ká zbije.| Ps 89,40. 3. To pan ie[st] wielki/ pan niezwyćięzony| ... Z defzczem ogni[sté] mié[za] [y]káwice| Wiátrów dobywa ... Zbił płód w AEgipycie piérw[zy] od człowieká| Poczaw[zy] áż do bydłécého wieká.| Ps 135,15. 4. Lucyus ... zá[st]aw[zy] pánnę v nóg oycow[kich] klęcząc ... podrapaw[zy] ná niéy [zaty] zbił iá okrutnie. Wzór 6. DJ

zbiec upłynąć, zbyt szybko przeminąć 1, uciec w inne miejsce 2;

z-ie młodość 1, serce 2 ~ z. przed cza- sem 1, mi do Hanny 2.

1. Młodość przed czá[sem] zbiegá| śi[ł] w ko- ściách nie z[st]áto.| Ps 31,24. 2. O Hánnie. SErce mi zbiegło/ á niewiem ináczéy| Iedno do Hány: tám bywa naráczéy.| Fr 1,5,1. DJ

zbieg tu o sercu, które do kogoś uciekło.

SErce mi zbiegło/ á niewiem ináczéy| Iedno do Hány: tám bywa naráczéy| Tom był zá- kazał/ by nie przyymowá| W dom tego zbie- gá/ ow[zem] wypychá| Fr 1,5,4.

zbiegać się łączyć się w jednym miejscu.

Sidlá/ którym ziętá ie[st] oboiá rybá| Zbié- gáią [ye ná oftrym] czubie Wielorybá| Pod ied- nę [pólná gwiazdę| Phaen 34,310. DJ

zbiegły taki, który skądś uciekł 2, znik- nął skądś 1;

z. strumienie 1, niewolnica 2.

1. Tenże rzeki ofu[za] y zbiegłé [strumienie| Niewymácanym ponikiem zenie.| Ps 107,65. 2. Coś to ... za brátowá| ... przynio[st]á| Zá którą o to wtropy pro[st]o| Iáko zá zbiegłá niewolnicá| Prętka pogonia przybieżá| Odp 436. DJ

zbierać podnosić coś, co leży na ziemi, spadło, rozsypało się 1, 6, porywać, zabierać skądś 7, 15, gromadzić, grupować w jednym miejscu, skupiać 8, 10, 13, o ludziach 2, 4, 14, o plonach ziemi 5, 9, 16, pozyskiwać, pomnażać jakieś dobra 3, 11, 12;

z-a Bóg 13, człowiek, ludzie 3, 5, 6, 8, 9, 15-6, królowie 4, nieprzyjaciół 2, chłop chciwy 11, Aleksander 14, oni 1, smok 7, chciwość 12, karty 10;

z. kłosy 16, niebieski pokarm 7, łój na zbożu 6, słowiczki liche 7, owoc szczepienia 10, zęby 1, towarzystwa 14, wojska 2, 4, chmury 13, fraszki 8, śmiechy, żarty 11, nas 15;

z. na mię 2, na drugiego 11;

z. pojedynkiem 15, po ziemi 6, w krwawym piasku 1, pożyteczniej było, niżli 8;

z. na k. coś 2, na k. 11, coś na czymś 5;

z., ratować 9, gromadzić 3, kupować 3;

z. - a nie używać 12, a głodem umierać 11;

r. -éra 11, 13, -ája 4, -áli 5, 6.

1. biłeś ie w gęby/ A oni w krwawym pia[sku zbierali zęby.] *Ps 3,16.* **2.** Nieprzyjaciel mój ná mię woy[ka zbiera/] *Ps 25,45.* **3.** Prózné iego frá[owánié/ Próżna praca/ y [táránié:] Zbiera/ gromádzi/ [kupuie/] A niewié/ komu gotuie.] *Ps 39,27.* **4.** Niechay [ye páń[ftwá mié[záia/] Królowie woy[ka zbieráia:] *Ps 46,22.* **5.** Lóy by byli ná zbożu zbieráli/ Miód z opoki twárdéy [fáli.] *Ps 81,47.* **6.** A po ziemi niebie[ki pokarm zbieráli.] *Ps 105,76.* **7.** Ták więc [mok/ vpátrzyw[zy gniazdo kryiomé/ Słowiczki liché zbiera/ á [wé łákomé] Gárdło pásie: *Tr 1,10.* **8.** Tákíe frá[żki mnie zbierác pożyteczniéy było/ Niżli/ w co mié niezczęścié moie dziś wpráwiło/ Płákác nád głuchym grobem méy wdzięcznéy dziewczyny/ *Tr 2,7.* **9.** Terazby owoc zbierác [swoiego [zczépienia:] Y ráutowác w záchwianiu mdlégo przyrodzenia.] *Tr 19,141.* **10.** Ale śmiéchy/ ále żarty/ Zwykły zbierác moie kárty.] *Fr 1,2,6.* **11.** A nád chłopá chćiwégo/ Niemá[ż nic nędzniey[żégo:] Bo ná drugiégo zbierá/ A [am głodem vmiéra.] *Pieś 1,24,19.* **12.** Tu lekkim piórem [ławá przyodziána:] Tu chćiwość niezczęśliwa/ Zbiera/ á nie vżywa.] *FgPieś 1,22.* **13.** Iedenze to Bóg co y chmury zbiera/ Y co rozświéca niebo [słońcem złotym.] *FgPieś 4,21.* **14.** widzę/ ALEKXánder. Práktyki czyni towárzy[ftwá zbiera/ Sle vpominki/ *Odp 17.* **15.** Zá iednego krzywde/ Oni się w[zy[cy wzięli/ á nas poiedynkiem/ Zbierác máia? *Odp 340.* **16.** Potrzebá kłofy zbierác/ niechcęli náuki/ Vczyć [ye [obie trudnéy dla obrocznéy [ztuki.] *Marsz 19.* *DJ*

zbierać się *skupiać się, gromadzić się, łączyć się ~ z. się na k.; r. -áli.*

Możni bohátirowie sił twoich doználi/ Próžno [ye ná twóy wierny lud zbieráli.] *Ps 48,8.* *DJ*

zbieranie *gromadzenie 2, sprzątanie, usuwanie skądś 1; z. zboża 1, pieniędzy 2.*

1. Trawá/ która nie czeká[łá] Rázu kofy siekácéy:] ... Ani [óná obciáz[ylá] Nofzarczowi pilnému.] Ani/ którzy przemijáli/ Czáfu zbierána zboża:] *Ps 129,26.* **2.** Non me (re[pon-di] [rébry/ złotyque cupido/ Zbierandyque tenet niezbednos cura piénia[żos:] (*Ani mna*

owladnéla (odpowiedzialem) żądza złota lub srebra, ani też troska zbierania niezbednych piénia[ży] C 35. *DJ*

zbieżeć *szybko przejechać 2, zdybać, napasć na kogoś 1; z. k. w przygodzie 1, wóz po rzekach z. 2; r. -eżał.*

1. Zbieżeli (*nieprzyjaciele*) mié nagle byli w przygodzie moiéy/ Ale mié pan wnet ráutował z litości [swoiéy.] *Ps 18,37.* **2.** Máło przed tym gołe były lá[fy.] Sniég ná ziemi wysz[yéy] łókcía leżał/ A po rzékách wóz nácié[żzy] zbieżał.] *Pieś 1,2,4.*

zbijać *bić, łupić, tłuc.*

Obrus przed nim rzezali/ talerz nożmi kłóli/ Ie[li] niechciał u[ftapić/ mu[fiat] poniewoli.] Dziś niech iawnie kto zbija/ niech zdradza/ niech kradnie/ Foritarza do[ftanie/ iako czego [nadnie.] *Sat 219.* *DJ*

zbity *zabity 1, 2; z-i kapłani 1, z. głowy 2; w prep. 2, w postp. 1.*

1. Młó[ż] wysięczono/ pá[nn]y ślubu nie czéká[ły/ Ká[pp]lani zbić/ wdowy pogrzebu nie miá[ły.] *Ps 78,118.* **2.** ták poczynay z niémi/ Iákoś począł z Sizára/ y z Mádiá[ń]kiémi/ Za[ftę]py/ y z Iábinem: kiedy zbité głowy/ Nió[ft] po wodzie [zar[latny] [trumień Ci[ff]onowy.] *Ps 83,15.* *DJ*

zblednąć a. zbladnąć *stać się bladym, stracić rumieniec ~ r. -ádłá.*

Niewi[ę]z królu/ niewi[ę]z iáki/ Obiad/ ... Ná twym [tole: ... Swé ciáło ié[ż] ... Głowę na wet przyniešiono/ Temu czá[ż]á z rąk wypá[dlá/ Ięzyk zmilkná[ł/ á twarz zbladłá.] *Sob 9,40.* *DJ*

zblaźnić *zwieść, zbałamucić kogoś 1, doprowadzić kogoś do blażeństwa 2; z-i kto 2, szczęście 1; z. mnie 1, cię 2 ~ z. dalece 1; z. k. 1, 2 ~ r. -a[żnił] 2, -i[to] (: -y[to]) 1.*

1. Mnie poprawdzie [zczęścié było/ Ták dálece iu[ż] zbla[żni]o/ Zem śmiał rzéc: w téy klubie [foię/ Ze [ye odmiány nie boię.] *Ps 30,18.* **2.** Nieboże mój kto cię zbla[żni]ł/ Ześ

ták [rogié zwiérzë drażnił.] Nie zna[ż ludzi co przed kotem/] Piérzcháią nawię[żym bło-tem:] *Sob* 3,23. *DJ*

zblądzić, zblędzić *popęlnić błąd, pomy-lic się w wyborze, ocenie czegoś 1-3;*

z. człowiek 1, 2, Fiedur 3;

z. w obieraniu 3, tak z. 1;

z. czasem 1;

z., nie wiedzieć, co dobrze 1, więznąć 2;

zblędzić 2;

r. -ędzić 2, -ądzi 1, -ądził 3.

1. Nie wie człowiek co dobrze: á czáfem ták zblądzi/ Ze [wé [częścié zá wielką nie-fortunę [ądzi.] *Pam* 157. **2.** Więc ie[li czło-wiek iednę [kálę minie/] Wnet ná to miey[ce ná in[zą náplynie:] Ták iz [nadż namędr-]zému/ Trudno pogodzić temu/ Aby przy namniéy więznąć/ álbo zblędzić/ Niémiał/ chybá gdy kogo Pan chce rzędzić./ *FgPieś* 1,31. **3.** Dwie pyęści Borzuy zámknione pokazał/ Iednę z nich obrác Fiedurowi ka-zał./ On wziął zá práwá/ w obieraniu zblá-dził/ Pie[żkowi przodek białemu przy[ądził.] *Sz* 159. *DJ*

zbogacić *uczynić bogatym;*

r. -iło (: -yło).

Ale się tam ozywa ieden między wami/ Mieniać/ ifz go[ppodar[stwo Pol[skę zbogaciło/ A iako żywo złota więcej wnicy niebyło./ *Sat* 55. *DJ*

zbogacieć *stać się bogatym.*

iam zginął miłości./ ... Postaw' [tup ... znak zwycię[stwa twego/ Ná nim zawięszewoki poi-mánia [wego.] Zewłoki iákié widzi[z/ y korzysć vboga/ Bo w Tyrán[stwie twym ludzie zbogá-cieć niemoga./ *Fr* 3,33,16. *DJ*

zborgować *pofolgować, odwlec coś, za-czekać z czymś.*

Więc śmierć nieuzyta/ Tá zá gárdło chwyta/ Bogaté pány/ iáko pro[sté [tugi/ Ani zborguie/ byś wyciągnął długi./ *Pieś* 1,5,24. *DJ*

zboże *roślina uprawiana na polu przez człowieka, zbierana w odpowiednim czasie, dostarczająca mu ziarna jako pożywienia i na siew, gromadzonego na zapas w spichle-*

rzach, będącego również źródłem pożywienia dla niektórych owadów 1-19;

z. polne 2, dostałe 19, wszelakie 17-8, za-gorzałe 12, upragnione 9, wolne 10;

rodzaj z-a 4, kłos z-a 19, nasienie z-a 18, obfitość z-a 14, ostatek z-a 13, czas zbierania z-a 6;

z-a wstały 11, modlą się dżdza 9, z. jest na polu 15; z-a nadzieja oracza 9;

ziemia dawa z-a 14, niwy z-a dają 10, z-em obfitują doliny 1, zagony z-e oraczom noszą 16, z-a deszcz ożywia 12, z-e zatnie kosa 13, chrząszcz, szarańcza z-a żarły 2, chrząszcz z-e wyjadł 5;

łój na z-u zbierać 3, z-a do z-a dostaczać 7, 8, popalić z-a w koło 17;

z., ziarno 18, zagon 16, oracz 16, w jarzmie wół 15, szpichlerze 7, 8, łój 3, miód 3, wino 4, chleb 4, zioła ogrodne 4, trawa 6, stada 1, nadzieja oraczów 9, wiatr 11, chrząszcz 2, 5, szarańcza 2, 5 ~ r. -boza 6.

1. Pu[stynie kwitną/ góry [ye ráduia/ W polách [tad mno[stwo: zbożem obfituia/ Ni[skie doliny: *Ps* 65,46. **2.** To ch[ra]z[zcze/ to [zá-ráncza zbozá polné żarły./ *Ps* 78,85. **3.** Lóy by byli ná zbozu zbieráli/ Miód z opoki twár-déy [[áli./ *Ps* 81,47. **4.** [tad zioła ogrodné/ Y w[zelki rodzaj zboża: [tad wino łagodné/ Dobréy myśli naczynie: [tad chléb/ który [nád-nie] Siłę twiérdzi: *Ps* 104,30. **5.** Przy[zlá [záráncza/ przy[zedł ch[ra]z[zc z wielonogi/ Zbo-że wyiadł/ co był grad ominał [rogi./ *Ps* 105,66. **6.** Ani którzy przemijáli/ Czáf[u zbieránia zbo-za: Robotnikom win[zowáli/ Lá[ka nád wami boza./ *Ps* 129,26. **7.8.** Szpichlerze náwiežio-ne niech zázwdy [tawáia/ Zboza do zboza niech dostaczáia./ *Ps* 144,34. **9.** Tobie zie-miá [palona przez ogień [łoneczny/ Modli się dżdza/ y [mętné zioła pochyloné/ Y nádzieiá oraczów/ zbozá vprágnioné./ *Fr* 3,72,4. **10.** Gdzie niwy niemierzone wolné zbozá dáia./ *Pieś* 1,1,12. **11.** Teraz práwie [wiat [ye w[zy-]tek [mieie/ Zbozá w[stáły/ wiatr zachodny wieie./ *Pieś* 1,2,10. **12.** Z twéy lá[ki/ nocna ro[á ná mdlé zioła pádnie/ A zágorzáłé zbozá/ de[cz ożywia [nádnie./ *Pieś* Czego 22. **13.** Go-ppodarzu ná[ż wybrány/ Ty ma[ż mieć więniec kłósiány/ Gdy w o[státek zboża zátnie/ Krzywa ko[á iuz o[státnie./ *Sob* 6,19. **14.** Tóz nam y

ziemią zeznawa/ Która pewnych czasów da-
wa/ Zboża w wielkiy obfitości/ Synóm ludz-
kim ku żywności. | *FgPieś* 5,15. **15.** Nie wi-
działeś tám zamku/ áni miałta zgoła/ Ani
zboża ná polu/ áni w iármie woła/ | *Prop* 174.
16. Ty też/ ó RADZIWILE [tráchu mu z [wéy
[trony] Dodałeś/ rofpu[zcziác potężné zago-
ny. | Zagony/ które zbożá oraczom nie no[za/
Rychléy [zábłę/ *Jez* 193. **17.** Drugiego dnia
w Libráciéch: ztąd iedno dwie mili/ Do To-
ropcá/ gdzie twoi ludzie popalili/ Zbożá wkoło
w[zelákié: *Jez* 341. **18.** Bo iefli ku násiéniu
zboża w[zelákiégo/ Ziárna práwie ná wybór
[zukamy piękno: | *Dzie* 67. **19.** POd nogá-
mi ogláda[z Bootá iá[négo/ Pánnę/ która kłos
trzyma zbożá do[státégo. | *Phaen* 9,84. *DJ*

zbójca *człowiek używający przemocy, występny, gnębiący innych, bandyta* 1, 2, 6, 8, *napadający na innych, najeżdżający czyjś kraj* 4, 5, 7, *o zwierzęciu – drapieżnik* 3;

z. własny 6, inny 1;

z. niewinne zbada 1, z-e wstają 8, k. wojują 4, 5, drogi zasiadają 8;

miedzy z-y *mieszkać* 2, widzieć z-ę 7, na z-ę się miotać 3;

z., gość zdrajny 7, pohaniec 6, lud nieludzki 2, ón = *wieczór* 8;

z. własny – postaniec 6.

1. Málo ná tym: ále y drógi zásiada/ Gdzie/ iako inny zbóycá/ niewinne zbada. | *Ps* 10,24.
2. Miedzy zbóycy (niestety[z] ief mie[zkánié moie/ Miedzy ludem nieludzkim trawię látá moie/ Mnie mił pokój/ *Ps* 120,9. **3.** Tak więc [mok/ ... Słowiczki liché zbiéra/ á [wé łákomé/ Gárdło pásie: tym czásém mátká [zcebiece/ Vboga/ á ná zbóycę co raz [ye miece/ *Tr* 1,12.
4.5. Zbóyce (niestety) zbóyce nas woiuia/ Któ-
rzy áni mia[ł/ áni wsi buduiá: | *Pieś* 2,5,13.
6. Zły á niewierny poháncze/ Zbóycá w[stány/ nie po[stáncze: | *Sob* 9,18. **7.** Widzę zboyce zdaleka/ i gofcia zdrajnego/ A on zgori las wali *Sat* 381. **8.** Wieczór nam síoftry porwał towáry[zkę z kólá: A nie dziw/ bo złódzieióm [fam przyaciél zgoła. | Bo [koro ón ná[stáie/ wnet y zbóyce w[stáia/ A w nádzieię émy czar-
néy/ drógi zásiadáia. | *Epit* 31. *DJ*

zbór *zgromadzenie ludzi religijnych, spo-
łeczność religijna* 1, 2, 4–6, 8–10, 11–5, 17–8,

społeczeństwo, gmina 19, 20, *gromada, rzesza, tłum* 11, 21, 22, *kościół, świątynia* 3, 7, 16;

z. Pański 4, jego 2, 15, mój 8, twój 16, ludzkie 9, ludu 11, 14, wierny 5, 6, 8, święty 15, krześcijańskie 18, powszechny 14, nawięt-
szy 11, porządnie postanowione 20, niespo-
kojny 10, niebieski 22, wszy(-tek) 12, 13, 17, 22;

z. jest 11, służy *Panu* 5, prawdę *Jego* sławia 9, urosły 19, używa *gdzieś* 22, są porządnie postanowione 20;

w *bezpośrednim zwrocie* 4, 5, (6), 8;

w pośród, w pośrodku z-u stanąć 21, chwałę *Boga* rozślawić 1, Bogu dziękować 17; w z-e wspomnieć *Jego* dzieje 3, dobrze nauczać 16, przed z-em uiścić się Bogu obiata-
mi 2, po z-ech błogosławić Zbawiciela 7, bluź-
nierstwa pełne są z-y krześcijańskie 18, uci-
skać z-y 15, z. ziemia pożarła 10;

Msc. Im. po zborzech 7;

z., wierni 2, hetmany 10, miasta 19;

r. -orze 5.

Ps: **1.** A ia twé imię bráciéy [wéy obiá-
wię/ W pośrodku zboru chwałę twą roz[stá-
wię. | 22,58. **2.** Przeto go będę ná w[zy[tek
[wiát g[łósił/ Przed zbozem iego/ przed iego
wiernémi/ Vi[zcę mu [ye obiátámi [wémi. |
22,67. **3.** Strzegłem iáko żyw cnoty: y téiem
nádzieie/ Ze w zborze w[pmnię twé sławné
dzieie. | 26,28. **4.** Zborze pán[ki/ [piéway
[wému/ Obrońcy napewniéy[zému: | 30,9. **5.**
Spie[z [ye do mnie/ wierny zborze/ Co służy[z
pánu w pokorze: | 66,57. **6.** Pánu/ o wierny
zborze/ ochotnie spie[waycie/ | 68,9. **7.** Błogo-
sławcie po zborzéch [wégo zbáwicielá/ | 68,69.
8. SLuchay/ wierny mój zborze: otwórz v[zy
[woie/ | 78,1. **9.** pánie ... prawdę twoię sławia
ludzkie zbory. | 89,10. **10.** Ale zbór nie[po-
koiny/ y [préczné hetmány/ Częścią ziemiá
pożarłá: 106,37. **11.** Niech go chwałá gdzie
ludu zbór nawięt[zy będzie/ Niech go nie
milcza/ gdzie rádá siédzie. | 107,63. **12.** To-
bie przy w[zytkim zborze/ o boże łá[káwy/ Chęć
w obietnicach [woich być práwy. | 116,
33. **13.** *Ps* 116, 41 jak nr 12. **14.** Chęć
być praw przy pow[zechnym ludu twégo zbor-
rze/ | 116,43. **15.** Ani dopuści/ żeby lud prze-
k[łety/ Wiecznie wci[kác miał iego zbór święty: |
125,10.

16. Ná Haeretiki ... Chwalisz iáko w twym zborze dobrze náuczaią| *Fr 3,22,7.* **17.** Y póyde do domu twégo| A w poyśrzedku zboru w[zégo| Będę mój Pánie dziękował| *FgPieś 5,50.* **18.** Y bluźniér[stwá pełné [ą Zbory Krześciján[kié| Czego nigdy nie [ty[za Bónice Pogán[kié| *Zg 11.* **19.** Ztąd zbory/ ztąd vrofty miá[ta známienité| Ztąd práwá/ y porządne rzeczy[polité| *Prop 269.* **20.** iż Bóg nic mil[zégo ná świećie niéma/ iedno zbory porządnie po[stanowioné: *Wr 6.* **21.** A [tánaw[zy w posrzed zboru fá[zywi Sędzyowie| Położyli [we niewiernie ręce ná iey głowie| *Zuz 129.* **22.** wy (*muzy*) siedząc przy oycow[kim [tole| Tým gdzie w[zytek niebie[ki zbór wzywa w kole| Złączenie [wóy wdzięczny głos z gęślami mownými| *Muza 40.* DJ

zbóść *ukłuć, dotknąć do żywego 1, 2, wybić z czegoś, pozbawić czegoś 3, zwalczyć, powalić 4;*

z-ie Miłość 1, 2, prawda 3, nieszczęście 4;
z. mię 1, 2, cię 4, nas 3;
z. tak haniebnie 1, czasu swego 1;
z. z cz. 3;
r. -odzie 3, -odła 1, -odło 4.

1.2. Do miłości ... Ku temuś mię kréfowi [wym pochleb[stwem wiodłá| Abyś mię czá[fu [wego ták hániebnié zbudłá| Zbudłás mię/ á ten zá[trzał twóy nielitosciwy| Mnie być pámiętny muśi pókim iedno żywy| *Fr 3,33,6,7.* **3.** Polak mądr po [zkodzie| Lecz ie[li prawdá y z tego nas zbudzie| Nowá przypowieść Polak [obie kupi| *Pieś 2,5,46.* **4.** A iáko cię twé [częścié nigdy nie wwiódło| Okaż to/ że cię tákże nie[częścié nie zbudło| *Tarn 80.* DJ

zbracić się *połączyć się, zaprzyjaźnić się 1, 2;*

z-i się harda myśl z fortuną 1, Litwa z Polską 2 ~ r. -ráci 1.

1. Hárda myśl/ niech iáko chce z fortuná [ye zbráci| Z nienawiściá nie zrówna/ y ná koniec [tráci| *Tarn 39.* **2.** Przywiódł Litwę do tego/ że [profność pogán[ka| Porzuciw[zy/ przyięli wiaré krześciiián[ka| Y zbráciłi [ie z Pol[ka; *FgBitwa 57.* DJ

zbraniac się *bronić się przed czymś, opierać się czemuś 1-4;*

z. Timoklia 3, ja = *Pleban 2, człowiek 1, 4;*
z. śmierci 3, pługu jać i woły poganiać 4,
co niesie przyrodzenie 1;

z. cz. 1, 3, 4, w połączeniu ze *zd. dop. 2;*
r. -ániac 4 ~ w p. 2, 3.

1. Co niesie przyrodzenié/ zbraniac [ye nie godzi| *Tarn 125.* **2.** P.<leban> Przetóz [ie ia tego zbraniam ábych otym nie mówił/ iż wiem/ zem od mądrych dáleko. *Wr 23.* **3.** Ie[stem Timoklia ... śmierci namniéy [ye nie zbraniam: bo wołę vmrzéc/ nizli tákiéy drugiéy nocy czekác/ *Wzór 5.* **4.** Tylko/ iáko ktoś mówi/ nie trzeba sye zbraniac| Pługu iac czá[em/ álbo y woły pogániac| *Marsz 49.* DJ

zbroić *uczynić coś zakazanego, przeszkrobać coś 1, 2;*

z-i człowiek 1, fig. szach. 2;

z. co (złego) 1, 2;

r. -oi 2 ~ w p. 1.

1. Y náleżli [obie wymówkę/ kiedy iuż co zbroia/ że [ie pod pijány wieczór s[tało. *Pij 2.* **2.** A on (*Rycerz*) tym czá[em rad co złego zbroi| Ie[li gdzie Bábá álbo Roch zle [toi| *Sz 287.* DJ

zbroja *okrycie trwale, mocne, chroniące człowieka przed ciosami, pancierz, też rynsztunek 6, 11, 13-5, 19, 21-3, 25-6, 30-43, przen. 1, 2, 7-9, uzbrojenie, broń 3, 4, 12, 16, 18, 20, 24, 27-9, strzelanina, potyczka, walka 5, 10, 17;*

z. zupełne 36, napewniejsza 1, świetna 34, dobra 23, groźna 5, niepożyte 6 kowana w Lemnie 26, cierpliwe 41, Lykaonowa bracka 42, smalcowana 35, ognista 43, jasna 31, biała 33, czarna 31, 37, wszytki 3, nie swoja 42, ma 8, 9, twa 4, jego 40;

z-ą dla człowieka jest Bóg 7, ufność Bogu 8, 9;

rycerze we z-i 32, królowa w z-i 35, pieszek w z-i 33, roch w z-i 34, król z-e 37, strach z-e 4;

z. pomoże 16, krom swej skazy może wytrwać wszelkie razy 2, otuchę komus czyni 20, nie może przerwać pokoja 5, stały z-e 41, zardzewiały 21, na ziemi leży z. 40;

obuć z-ę 15, na się włożyć z-ę 42, okryć k. z-ą 1, nosić z-ę 14, być w z-i 31-3, 43, przywyknąć z-i 17, porwać się do z-e 28-9,

wziąć od *k.* z-ę 26, z-e puścić się nie chcieć 22, dufać z-i 25, poskakiwać w z-i 34, śpiewać z-e 13, we z-i wytrwać 19, w z-ach stać 36, na *k.* znieść 3, wieku czekać słusznego do z-e 27, nie trzeba z-e 30, 38, mieć się ku z-i 18, do z-e 24, z-e nie mieć 23, złożyć z-ę z siebie 39, skłaść na ziemi 39, potłuc z-e 6, pokruszyć z-e 11, *k.* złupić ze z-e 12;

por. dla łaski bożej 1;

z.(-e), miecz 11, 13, 30, 33, 38, strzały 6, 36, łuki 13, tarcza 6, 11, 13, 26, pawęż 14, koń 22, 41, zamek 8, 9, rycerskie rzemiosło 21, krwawe boje 13, rady 3, władza 16, siła 20, ucieczka 7, gwałt 5, huk 10;

z. - kufel 15, jedwab 19, niezgoda Polski 20;

r. -ojá 5, 7, 8, 9, 16, 20, 40, -oi 17-8, 25, 31-5, 43, -oje 3, 4, 10-3, 23, 27, 29, 30, 37-8, -oję 14-5, 42, -oją 1;

w p. 28.

Ps: 1.2. A ty pomożesz káždému/ Człowiekowi pobożnému./ Okryjz go łášką [woiá/ Iáko napewniysz zbroiá./ Zbroiá/ która krom [wéy [kázý/ Može wytrwác w [zelkié rázy./ 5, 50-1. 3. Pan [trózem mego żywotá/ Zkąd [ye ia mam bać kłopotá?/ Kiedy ná mię w [zytki zbroie/ W [zytki znieśli rády [woie/ 27,5. 4. á [tráchem twéy zbroie/ Možné narody przyymá iárzmo twoie./ 45,19. 5. Temu (*miastu*) gwałt/ y grožna zbroiá Niemože przerwác pokuá./ Bo tám [am pan przemiezka/ 46,17. 6. Skru[zył tęgí łuk waleczny/ Potłukł (*Bóg*) zbroie nie pozité/ Spálił tarcze 46,35. 7. Bo-ze móy/ obrońcá móy/ vćieczko y zbroiá/ 59,35. 8. BOgu du[zá vfa moiá/ To móy zamek/ to ma zbroiá:/ 62,2. 9. *Ps* 62,14 jak nr 8. 10. Pow[tań kiedy/ á rozgrom [wé nieprzyaciéle/ Od których ták wiele [zkód widzi[w [wym kościele./ Pełné twoie bóžnice huku/ pełné zbroie/ 74,9. 11. Ná Sionie páłac znákomity:/ Tám pokru[zył (*Bóg*) tarcze/ miecze/ zbroie/ 76,5. 12. RZekł Pan do páná mego ... Siádz mi po boku práwym/ Až twé nieprzyacióły złupioné ze zbroie/ Iáko in[zy podnožek dam pod nogi twoie./ 110,3.

13. IA chcę śpiewác krwáwé boie/ Luki/ [trzały/ miecze/ zbroie:/ *Fr* 1,4,2. 14. Próžno tedy no[żę zbroie/ Próžno zá páwézá [toie:/ *Fr* 1,8,19. 15. Kto się chce bić/ obuy zbroie/ Ia

przy kuflu przedsię [toie:/ *Fr* 3,5,6. 16. Mocá wielé świátá/ Wziął ... Król Mácedon[ki: lecz mu [ye ták zdáło:/ Ze nań [ámégo świát był ieden máło./ Cóż pomože zbroiá/ Albo władza twoiá?/ *Pieś* 1,5,17. 17. Przynamniéy/ by mi w potrzebie/ Wolno [tánać wedla ciebie:/ Przywyklábých y ia zbroi/ *Sob* 10,19. 18. Hey Pánowie moi/ Szyper głósem záwoła/ miéymy [ye ku zbroi:/ Ludžie mamy nád [oba/ *Pam* 196. 19. Iáko ten we zbroi/ Wytrwa/ ktoremu czá[sem y w iedwabiu cię[sko?/ *Odp* 402. 20. Mysłá o dobrym wá[zym/ á pátrzą pogody/ Iákoby was pozbáwić do kóncá świebody./ A otuchę im czyni/ nie siłá nie zbroiá:/ Ale tylko Niezgodá/ ... twoiá./ *Zg* 25. 21. A Rycér[kié Rzemie[sto którym Pol[ká [tałá/ ... Stániáło miédy ludžmi/ Zbroie zárdzewiáły:/ *Zg* 77. 22. Ale iakoby iutro znowu w[ładać mieli/ Zbroie nigdy/ a konia puścić się niechcieli./ *Sat* 32. 23. Nie maiąc ani konia/ ani dobrej zbroie/ Pogotowiu ćwiczénia/ bez czego zle boie./ *Sat* 111. 24. A tak [koro dorofcie[w lat i lep[zey [ity/ Miéy że mi się do zbroie zaraz/ [ynu miły./ *Sat* 418. 25. V Boga [czę[cie wréku/ prozno dufác zbroi/ *Sat* 425. 26. ZAcny ... Hetmánie ... Przetóz weźmi téz odemnie,/ Nie zbroie kowáná w Lemnie,/ Albo tarcz nieprzełomioná,/ *Prop ded.* 8. 27. Aniś ty wieku czekał [tu[žného do zbroie/ Piérwéy dziélnóść dordzáłá/ nižli látá twoie./ *Jez* 15. 28. zkąd ono ie[ł co powiádáia o Alexándrze/ że [koro v[fty[zał gránié/ porwał [ie od [tołu do zbroie. *Wr* 20. 29. Y krzyknęłá wielkim głósem/ ... Ze [ie w[zy[cy [łudzy domu porwáli do zbroie./ *Zuz* 84. 30. WOynę powiedzyc my[li [erce moie/ Do ktorej mieczá nie trzebá/ ni zbroie./ *Sz* 2. 31. A rownym woy[kiem potykác [ie będa/ Ieden z nich w iá[ny/ drugi w czarney zbroi/ *Sz* 9. 32. Po nich Rycerze ná koniech we zbroi/ Káždy z nich pewnie [wego [ie nie boi./ *Sz* 149. 33. Przebił go (*Czarnego*) mieczem pie[zek w biáley zbroi./ *Sz* 188. 34. Roch [ie téz biáły ku potkániu [troi/ A w [wietney [obyje po[kákuie zbroi./ *Sz* 304. 35. Wy[tał (*Król czarny*) Krolowá w [málcowánéy zbroi/ *Sz* 343. 36. Bowiem Krolew[kie obie miłó[nicę(!)/ Ogniste miecąc ná przemiány [trzały/ W zupełnych zbroiach przeciw [obie [tały./ *Sz* 360. 37. Ma[ż Rochu s Popem/ krolu czarney zbroie/ Ma[ż y Rycerzá/ ktemu pie[zkow dwoie./

Sz 409. **38.** Vdátnym rymem opi[uiąc boie/ Ná których mieczá nie trzebá/ ni zbroie. Sz 602. **39.** Konie tedy/ y wozy/ rzędem po[stáwili/ A [ámi w pole wy[zli/ támże téz z[óżyli/ Zbroię z siebie/ y [kádli porzákkiem ná ziemi/ Tu[z od siebie: Mon 113. **40.** Ná ziemi wieloz[ówny leży iego zbroiá/ Sam iáko báran ludzi [práwuie do boiá: Mon 195. **41.** Ich konie z wozy [tały/ y zbroie ciérpliwé: Mon 330. **42.** więc ná sie/ nie [woię/ Ale Lykáonowé brácká w[óżył zbroię: Mon 334. **43.** tu w ogni[stý zbroi/ Wulkanus: Muza 52. DJ

zbrojnie z bronią w ręku, walcząc 1, 2; z. czynić 2, cz. chcieć dochodzić z. 1; r. -ojnie 1.

1. Ia (król grecki) iednák będę [wégo chciáł dochodzić/ zbroynie/ Leżąc tu/ áz vczynię przedsię koniec wojnie. Mon 295. 2. Bo nie będę mógl pátrzyć ná [yná mi[égo/ Z Meneláém/ w tym polu zbrojno (war. zbrojnie) czyniácego. Mon 312.

zbrojno z bronią w ręku, walcząc.

Bo nie będę mógl pátrzyć ná [yná mi[égo/ Z Meneláém/ w tym polu zbrojno (war. zbrojnie) czyniácego. Mon 312. DJ

zbrojny uzbrojony, wyposażony w broń, ryszstunek wojenny 1-10, przen. 1;

z. człowiek 10, lud 4, zastępy 1, harcerze 2, janczary 3, nieprzyjaciel 5, Polacy 7, Grek 9, Greczyn 6, Menelaus 8;

w prep. 2, 7, w postp. 1, 3-6, 8-10;

z., groźny 2;

r. -émi 1, -ojny 4-6, 8, 9.

1. Ale ty/ który włada[z za[stępy zbroynémi/ Ty mię rátu/ Ps 59,9. 2. tu tobie z vkłony/ Dáry królowie dádzą: á ty niezwalczony/ Rozgrom zbroyné hárcérze/ y groźné hetmány/ Ps 68,77. 3. Złoto szrodkiem Iánczárów zbroynych p[óydzie [nádnie/ A przez twárdá opokę gwałtowniéy przepádnie/ Nizli ras piórunowy: Pieś 2,4,9. 4. Szedłś między lud Królá Fráncu[kiégo zbrojny: Pam 22. 5. Tęczyn[ki był twóy Tezeus/ ... Który [ercem y siłą mógl porównáć [nádno/ Z Boháter[kimi [yny/ lubo pie[zo wojny/ Lubo prágnął ná koniu nieprzyjaciel zbrojny. Pam 72. 6. Bo ledwe się rozgo[ci/ kiedi Greczin zbrojny/ O [wá krziwdę

będzie chciał po nim nagły wojny/ Sat 389. 7. Stáro[stá zamku bronil/ á temu Krzyżacy/ Ná ráturek bieżeli/ y zbrojni Polacy. Prop 64. 8. Skoro go tedy vyzrzał Menelaus zbrojny/ A ón be[piecznie [zuka przed in[zemi wojny: Iáko lew rad/ Mon 21. 9. Słuchay mię Troiáninie/ y ty Gréku zbrojny/ Mon 83. 10. iam téz był zá [woiégo wíeká/ W Phrigiiéy winorodney/ gdziem siłą człowieká/ Zbroynégo widziá/ Mon 185. DJ

zbronić zabronić.

śmierci namniéy [ye nie zbraniam: bo wo[ę (Timoklia) vmrzéc/ nizli tákiéy drugiéy noczy czekáć/ ie[libyś ty tego zbronić niechciá. Wzór 5. DJ

zbudować wznieść, wystawić coś 5, 9, 10, przen. 1, skonstruować, sporządzić coś 6, przen. 2-4, 7, ufundować 8;

z-e Pan 5, 7, Bóg (1, 2), 3, 4, król 8, Semiramis 10, kto 9, ten = człowiek 6;

z. dom 5, kościół 1, klasztor 9, most 8, korab 6, je = miasto 10, niebo 2-4, 7;

z. wielkim kosztem 10, sobie 1, 6;

r. -uje 5, 9, -ował 2-4, 7, 8, -áá 10.

1. Sioń[kié vmiłował [káły/ Ná których kościól [obie zbudował ták trwáły/ Iáko ziemiá/ lub niebo: Ps 78,126. 2. Twé látá [á wieczné: tyś niebo zbudował/ Y ziemię r[ekomá [wémi vgruntował. Ps 102,57. 3. Bóg ten/ który wyfokié niebo zbudował/ Y ziem[ki w[zytkorodny krąg vgruntował. Ps 121,7. 4. Ps 124, 15 jak nr 3. 5. IE[li domu [am pan nie zbuduie/ Próžno człowiek o nim [ye frá[uiie: Ps 127,1. 6. Ten będąc z łá[ki pán[kiéy ostrzeżony/ Zbudował [obie korab niezmierny: Ná którym p[ływał Pieś 2,1,34. 7. Tyś pan w[zytkiégo świátá/ tyś niebo zbudował/ Pieś Czego 9. 8. BOgzeć zápláć/ ó Królu/ żeś ten most zbudował/ FgMost 1. 9. Kto dziś zamek záłózi? kto kla[ztor zbuduie? Sat 155. 10. Semiramis m[ężna páni/ tá ie (miasto) zbudowáá/ Wielkim kofztem/ á Bábilon imię mieyf[cu dáá. Zuz 13. DJ

zbudowany skonstruowany, sporządzony według czyjegoś pomysłu, tu przen. 1, 2;

z. stoi słońca zachód 1, jest czyn niezmiernego świata 2;

z. twym (= *bożym*) dowcipem 1, tak pięknie 2;

r. -ány 1.

1. Południé y północy/ w[chód] [fońcá] różány/ Y zachód twym dowcipem [foi] zbudowany. | *Ps* 89,22. 2. że Bóg ... Który iáko ozdobę y piękność [zácuie/ Ten czyn/ niezmierného] swiátá okázue/ Ták pięknie zbudowany: kto [klepowi temu/ ... gwiazdami ... [ádzonému/ Nádziwować [ie może? *FgPieś* 6,69. DJ

zbuntować się *sprzymierzyć się, złączyć.*

Bo gdzie ludzie pewnié[y] zdrowia/ y [wo-body/ Ieno tám/ gdzie [ye] mocné zbuntuia] narody? | *Prop* 256. DJ

zbyć *pozbyć się kogoś, czegoś, uwolnić się od kogoś, czegoś* 1, 4, 6-9, 14-5, 17, *utracić, postradać coś* 2, 5, 10-3, 16, *wystarczyć, nie braknąć* 3;

z-e człowiek (1, 6-9, 12-4), 15, (16), 17, niepobożni 2, Egipt 4, ja = *postać mitologiczna* 10, *oliwka* 5, ptak 11;

z. grzechu 1, (dóbr), zdrowia 2, 13, siły przyrodzonej 5, pamięci i sił 12, niemocy 17, jarzma 7, niewdzięcznego pana 8, towarzysza 11, ojca 10, Sytna 16, ich 4, inszych 6, tego = *imienia* 9, 15, *czego* 14 ~ *póki żywota* z-e = *póki życia, do końca życia* 3;

z. człowiekowi 3;

z. prze głupie sprawy 10, przez zioła, przez czary 14, w tym frasunku 13, łatwo 6;

z. pomoc 8, nie móc 14;

z. siły, upadać 5 ~ z. cz. *komuś* 3;

r. -będe 1, 6, 13, -będzie 3, 15, -ędzie 11, -będa 2, -byli 4 ~ w p. 17.

1. Pozbań mię pychy: tak oczyścióń będe/ Y grzechu ze w[zech] brzydliw[zego] zbęde. | *Ps* 19,48. 2. A niepobożni/ kiedy [ye] zdác będa/ Nalepiéy kwitnąć/ dóbr/ y zdrowia zbęda. | *Ps* 37,92. 3. Ten nas z łá[ki] [wéy] [zczéréy] opátrować będzie/ Póki żywotá człowiekowi zbędzie. | *Ps* 48,36. 4. Y ow[zem] w[zytek] Aegypt rádži ich (*Izraelitow*) zbyli/ Bo przed [stráchem] lédwé iuz przy du[zy] byli. | *Ps* 105,71. 5. Tę (*oliwkę*) ie[li] oftré ciérnié/ lub rodné pokrzywy/ Vprzátiáć/ Sádownik podciáł vkwáplivy/ Mdleie zaráz: á zbyw[zy] siły przyrodzonéy/ Vpada przed nogámi mátki wlubionéy. | *Tr* 5,7.

6. Podobno mi práktikuie/ Ze ia będac wwik-łány/ Temi/ y owémi pány/ W[zytkich] in[zych] łatwie zbęde/ Tobie [stuzyc] wiecznie będe. | *Fr* 1,12,9. 7.8. A ia/ gdy zbęde iármá ták ciężkiego/ Ná znák twéy łá[ki] y vlzenia [wego/ Po[stáwie] pálmę złotá w twym kosciele/ Która ten napis poniešie ná czele/ Tobie/ ô można Venus/ ie[stem] dáná/ Zeš zbyć pomoglá niewdzięczného páná. | *Fr* 2,79,17. 9. Ná koniec/ krom imiěníá/ niemá[ž] nic dawného/ Bierz-muy [ie/ prosicie] przebóg/ á zbádz iuz y tego. | *Fr* 3,47,12. 10. Z wielkiéy te[knice] wlofy tárgác ięlá. | Skárzác [ye] z płáczem: Oycze mój łá[káwy/ Którégom (*Europa*) zbylá prze mé głupie [práwy. | *Pieś* 1,6,24. 11. Iáko ptak/ kiedy towarzys[za] zbędzie/ Nigdy ná rózdze zielónéy nie siędzie/ ... Ták ia nie[šťe]na w iego niebytności/ *Pieś* 1,17,17. 12. A w téy zbytniéy te[knicy] prze[zedł] (*Tęczyński*) do [konánia] Pámieci y sił zbyw[zy: *Pam* 263. 13. Iac álbo zdrowia w tym frá[unku] zbęde/ Albo ná koniec twojá zóná będe. | *FgPieś* 8,47. 14. Czego mi tedy [táteczné] namowy/ Niemogly wybić żadná miárá z głowy: Czegóm zbyć niemógł/ przez ziołá/ przez czary/ To [am] dzis wyznam ná [ie] z práwéy wiary. | *FgPieś* 11,16. 15. Co Bóg rzékł/ to ták będzie/ Człowiek tego niezbędzie. | *FgEpi* 4. 16. Tám Kniáz Połocko [strácił/ ... Su[ž]a wy[chłá/ Sytná] zbył/ Krafné pádly ściány/ Turowla iuz nie iego/ *Jez* 153. 17. Zá tych (*trzeźwości a miary*) pomoca/ nie tylko człowiek wiele ciężkich niemocy [ie] v[trzeže/ ále] y niektórych zbędzie. *Pij* 4. DJ

zbyteczny *zbytni, nadmierny.*

Nie od[trá]żá zbytecznym ogniem zarázoné/ Kupcá kráie chciwého: áni prze[á]dzone/ Mrozem gwałtownym polá: *Pieś* 1,1,33. DJ

zbytek *przewinienie, zły czyn* 1-5, 10, 13-6, *przepych, wystawność* 6, 8, 9, *przesada w czymś* 7, 11-2;

z. ludzki 3, wyrzutny 6, dzisiejsze 15, żaden 10, jego 1, jej 4, nasze 15, swe 11;

z. wszystko poźrze 9, ku cnotie drogę zamyka 13, roście 16;

z. chwalić 10, być na z-i zgodny 2, *coś czynić* prze z. 3, *jać się z-ów* 14, z-ów przestać nie móc 11, *tkać z-owi* 9, od z-ów tępieć 12,

z-em tyć 7, taić z-ów 4, z-i lekceważyć 15, w pół z-ów bić 5, czynić sąd o z-ach 1;

z., rozpusta 14-5, wszeteczność 14, złości 4, pijaństwo 13, próznowanie 7, rozkosz 6, utraty 16;

z. – mierność 11, nędza 6;
w p. 10-6.

1. Zetrzy niepobożnego/ zetrzy w proch/ pánie/ Czyni sąd o iego zbytkach: *Ps 10,42*. 2. Widzę miásto w ich rządzie ná poty zginioné: Miásto ná zbytki zgodné/ w myślach roftárgnioné. *Ps 55,17*. 3. Tenże (*Bóg*) rzéki ofu[za/ y zbiegłe [trumienie/ Niewymácanym ponikiem zenie. Y obráca/ prze zbytek ludzki/ grunty płodné/ W piasiek *Ps 107,67*. 4. Ia/ to Bóg wié/ prze[trzęgam [swoiéy powinności/ A táie ilé moge/ iéy zbytków/ y złości: *Pieś 1,25,18*. 5. Cnotá mój kómpás/ który nie wpólnocy/ Ale w pół zbytków bije: *Pieś 2,17, 14*. 6. Tu luba rofkofz/ y zbytek wyrzutny/ Pod nimi nędzá předka/ *FgPieś 1,23*. 7. pátrz iákie or[zaki/ Dármoiadów zá nimi/ którzy v[stáwiczným/ Proznovánim/ á zbytkiem/ iáko wieprze tyá. *Odp 400*. 8.9. Zbytek/ [áfiedzi/ zbytek/ ktori iáko morze/ W[zytko pórzre/ bys mu tkał nie-wiem iáko [porze. *Sat 131*. 10. Tę nádzieię mam/ że ludzi báczné/ ... po [obie miéć będe. Záprawde zbytku żadného chwálić nie moge: ále to nácięż[za bywa/ kiedy ludzie iáwná lekkość cudnémi [łowy zdobia: *Pij 1*. 11. Co v mnie tym wiecey w podziwieniu ieft/ że ludzie/ choć dobrze bacza/ że tego zdrowiem przyplácaia/ á wždy iednák zbytków [wych przeftáć nie mogá: áni mierności żadnym obyczáiem ná[zládowác chca/ *Pij 3*. 12. Záprawde iáko [łonce [wiátłość [swoię tráci/ gdy zá chmurę zaidzie/ ták rozum ludzki od zbytków tēpieie. *Pij 4*. 13. ták rozum ludzki y vmy[st [práwuie/ że [ię ná nim ... w[zelka cnotá látwie przyiać może/ ku czemu w[zytkiému pijá[stwo á zbytek nam drógę zámykáia. *Pij 5*. 14. ná co [ye y Sátyr [kárzy/ ze[my [tárych á chwalebnych oby- czáiów od[stapili/ á miásto tego ielifmy [ye zbytków/ ro[pu[ty/ w[zeteczności/ ... y temu równia: *Wr 8*. 15. Niegodzi [ye nim tedy téy ro[pu[ty/ y tych dzišiey[zych zbytków ná[zych lekce wá-żyć: *Wr 10*. 16. iešli ćwiczenia żadného ludzie młodzi niémáia/ tám z próznowánia zbytek/ y vtráty roftá: *Wr 12*. DJ

zbytni zbyt duży, obfity, nadmierny 1-10, wyjątkowy 11;

z. płacz 1, myślenie 2, tesknica 7, gładkość 11, kunktacja 8, potrawy 5, pijaństwo 3, 9, jedło, picie 10, zdroje 4, ciepła 6;

w prep. 1, 4-7, 9, 11, w postp. 2, 3, 10;
z., niemierny 9;
w p. 9, 10.

1. Siedzę iáko w okowách/ wy[zcia nie náy- duię/ Oczu prze zbytni [wóy płácz nie czuię. *Ps 88,18*. 2. Nie dopuści[ás nigdy mátcie [ye frá[owác/ Ani oycu myśleniem zbytnim głowy p[owác: *Tr 8,8*. 3. p[ia[stwo zbytnie zdrowiu [zkodzi/ *Fr 2,39,1*. 4. A kiedy [ye iuz práwie do[yc z[ta[ł Pan[kiému gniewu/ ... Potym y zbytnie záwáry [ye zdroie/ *Pieś 2,1,45*. 5. Nic po tych zbytnich potráwách: nic potym/ Srébrze ná [tu[zie/ y obiciu złotym: *Pieś 2,16, 1*. 6. Albo nas grády poráza/ Albo zbytnie ciep[á káza: *Sob 1,26*. 7. A w téy zbytniey te[knicy przy[zedł (*Tęczyński*) do [konánia. *Pam 262*. 8. Ale ták podobno (*Dębieński*) chciáł tknáć kunktáciiey/ która zbytnia by[á. *Ap 23*. 9. Ktoby mógl wyliczyć/ iáko wiele zwad/ ... y innych wiele hániebnych rzeczy [ie dzieie/ prze to zbytnie/ á niemierné pi- já[stwo? *Pij 3*. 10. kiedy nalepiéy dowcipu [wégo ku w[zelkiéy [prawie v[zyć mogá/ ieno kiedy [ię áni iédlem/ áni pićiem zbytnim nie- přeto[á? *Pij 4*. 11. Přeto z dálekich kráin przyie[dzano/ Chcáć [ie przypátrzyć iey zbytniey gładkości/ A v[ze[nikiem być tákíey mi- łości. *Sz 31*. DJ

zbytnie za bardzo 1, nadspodziewanie 2; z. wielki 2, nie szukać 1;
r. -ytnie (:itnie) 1.

1. Nam k wóli/ kędy róza pozno kwitnie/ Nie [zukay zbytnie. *Pieś 2,16,4*. 2. Nie [miem [ie bez was puścić ná tę wodę/ Bo widzę zbytnie wielká niepogodę. *Sz 168*. DJ

zbywać pozbywać się czegoś nieznośnego, uciążliwego 1, 2, wystawać ponad coś, w nadmiarze 3;

z-a Niobe 1, furta 2, Węza 3;
z. śmiercią załość 1, milczeniem gości 2;
z. co prędzej 1, wiecznie 2;
z. czymś coś 1, czymś k. 2, cz. 3.

1. Czemu śmiercią żałości niezbywa[*z* co pręcý?] *Tr* 15,20. **2.** Ty [ámá niechce[*z* báczyć ludzkich doległości/] A [wym tylko milczeniem (*furto*) wiecznie zbywa[*z* gości.] *Pieś* 1,25,36. **3.** Niedźwiadkowi ná pierśi: z rąk ná obie [tronie] Wężá zbywa: częśc bywa práwa przy ogonie.] *Phaen* 6,74. DJ

zdać przekazywać coś komuś ~ r. -ája.

Tu iuż zaśię Krzyżacy z królem [ye iednáia/] A Zmódzką płódną ziemię pánom wła[nym] zdáia.] *Prop* 118. DJ

zdać się wydawać się, uważać kogoś, coś za jakies 2-6, 8, 9, 11-6, 18-20, 22-4, 26-33, 35, 38-41, 43-6, 48-51, 54-61, wyglądać jakoś, wywoływać, sprawiać pewne wrażenie 1, 7, 10, 17, 21, 25, 34, 36-7, 42, 47, 52-3;

zda się człowiek 6, 48, *Krok* 17, Greczyn 33, niepobożni 1, gospodarze 34, mistrzowie 35, obadwa 58, twarz twoja 25, ojca ojczyzna 3, żywot 43, wiara i prawo 39, fortel 55, podobieństwo 47, wiersz 41, fraszki 8, słowa 53, *piosenka* 18, potrawy 21, gwiazdy 59, dzień 10, każde = *piwo* 7, wszystko 24, cokolwiek 32, co 5, 12, 14, 20-1;

z. się Bogu 23, 28, człowiekowi 2, ludziom 51, Trojanom i Grekom 57, prostakom 37, obiema 54, rozumowi 11, komu 9, (27), 61, mi 4, 12, 15, 19, 24-5, 40, 44, 46, 52, mnie 18, u mnie 47, -ć 3, 7, 14, 20, 21, 45, 50, tobie 8, 56, mu 16, 55, jemu = *Bogu* 5, nam 60, wam 32, 35, sobie 33, 48-9, 58, onym 26;

z. się namędrszym 48, namężniejszym 49, ze wszech naosobliwszy 55, cudniejsza 19, bardziej uszczuplona 3, mizerny 43, dziwne 53, na twarzy świętobliwi 51, ubogimi 34, prostacy 35, kiepstwem 8, praw(-y) 6, 17, jakoby wyrzeczon 41; wiele 42, inaczej 61, nie grzeczy 11, tak się z-o 2, 4, 16, (56), jako się zda 26, (33), zda się przeciw 43;

z. się być dobrym 7, nazbyt szczęśliwy 28, jednym państwa uczestnikiem 36, gotowi 58, rozsadzony 59, więcej 38, z. się kwitnąć 1, bawić 60, przeczyść 9, postępować 23, rzucić się zdało = *należało*, *trzeba było* 54, k. w czymś naszladować się nie zda się = *nie wy-*

daje się, *jest wątpliwe* 50, zdało mi się = *uwazam za stosowne* 40, wyrzucać nie zda mi się = *nie uwazam za stosowne* 15;

z. coś przeciw(ko) czemuś 30, 43, coś w czymś u k. 53, z cz. 17, komuś z cz. 55, komuś z kimś 23, komuś za coś 40, kimś 34, 36, z kimś coś 10, u k. 47, ku cz. komuś 58, w połączeniu ze zd. 2-6, 13, 15, 16, 18, 22, 24, 27, 31, 37, 39, 41, 44-7, 52, 57;

r. -áli 51, -áto 2, 4, 5, 7, 14, 16, 20, 54, 57, 60, -dáto 23;

w p. 15, 26-7, 38-50, 61.

1. A niepobożni/ kiedy [ye zdác będą] Nalepiéy kwitnąć/ dóbr/ y zdrowia zbęda.] *Ps* 37,91. **2.** GDY z okrutné Bábilony| Páń[ki] lud był wyzwolony/| Człowiekowi ták [ye zdáło/ Iákoby mu [nić [ye miáto.] *Ps* 126,3. **3.** WZgárdziłás mną dziedziczko moiá vćie[*z*ona/| Zdálać [ye oycá twego bárziéy v[*z*czuplona| Oyczyzná/ niżlibyś ty przeftác ná niéy miáta:] *Tr* 3,2. **4.** Zátymem ciężko weftchnął/ y ták mi [ye zdáto/| Zem [ye ocknął: *Tr* 19,13. **5.** Skryté są Páń[kié] sądy: co [ye iemu (*Bogu*) zdáto| Nalepiéy/ żeby [ye tész y nam podobáto| *Tr* 19,121. **6.** Ale człowiek nie zda [ye praw [zczęściu w téy mierze/| Ze [zkody po[*z*policie tylko przed [ye bierze:] *Tr* 19,125. **7.** Nie pij aż ci się piérwéy będzie chćiało/| Tedyć się každé (*piwo*) dobrym będzie zdáto.] *Fr* 1,17,4. **8.** WAlku mój/ tym mię nierozgniewa[*z* [obie/| Ze się mé frá[*z*ki kiepstwem zdádzą tobie.] *Fr* 1,38,2. **9.** KOMu [to frá[*z*ek zda się przeczyśc máto/| Ten sílá złégo wytrwác może cáto.] *Fr* 1,100,1. **10.** Iáko by Słońce zá[*z*ło kiedy niemá[*z* ciebie:] A ztobą y wpół nocy zda się dzień ná niebie.] *Fr* 2,72,4. **11.** POWiem/ chocia nie grzeczy zda się rozumowi/ Trudno wytrwác o iednéy du[*z*y człowiekowi.] *Fr* 3,34, 1. **12-3.** Wief[*z* co mi się teraz zda/ Waćlawie cnotliwy?| Zda mi się/ że máluie [wóy obraz wlásciwy.] *Fr* 3,64,3. **14.** Piy ty Włódárzu/ y mów cóć się będzie zdáto/| Profto/ iáko zá ná[*z*ych oyców więc bywáto.] *FrPij* 3,5. **15.** Wyrzucać co z frá[*z*ek nie zda mi [ye, bo to iest iákoby du[*z*á ich. *LJan*. **16.** Mocą wielé swiátá| Wziął zá krótkié látá| Król Mácedon[*ki*: lecz mu [ye ták zdáto:] Ze nan [ámégo swiát był ieden máto.] *Pieś* 1,5,15. **17.** bo z poftáwy (*Krok*)| Zda [ye mąż práwy.] *Pieś* 1,

sąd na jakiś temat wyrażony przez mówiącego 5, 6, 10–2, jako wtrącenie *mym*, *moim* z–em = według mnie 3, 4, 7, 13;

z. boskie 9, Pańskie 1, Jego 1, me 3, 5, 13, moje 4, 7, twe 2, 12, swe 6, 11, was wszystkich 10, wieczne 8, 9;

z. serce weseli 1;

z. powiedzieć 6, 11, żyć wedle z–a 2, na czymś z–u przestać, przestawać 5, 12, móc zatrzymać z–e 8, ostatek przypuścić na czyjeś z–e 10;

z., rozkazanie 2, prawo 2, łaska ojcowska 10;

r. –ánié 1, 6, 8, 9, –ania 2;

w p. 12–3.

1. Serce wefeli iego pán[kié zdánié/| Oczy roświeca iáfné przykazánié. | *Ps* 19,35. 2. Day boże/ ábych vmiał [trzędz twego rofkazánia] Dobra moiá/ bedęli żył wedle twego zdánia. | Náucz mię praw [woich/ *Ps* 119,6. 3. Ow się wdziale/ *mym* zdánien/ dał ofzukać márnien/ | Co nigdy [yt niebędzie/ chocia zew[ząd gárnie. | *Fr* 2,10,5. 4. AToli/ pátrząc ná [wé iáyca sílné/ | Myśliłem rzeczy moim zdánien pilné. | *Fr* 2,41,2. 5. Gdzie się myśli niezgodzą/ tám przijażń džiuráwa. | Iz tedy ná *mym* zdánien ty przeftáć nieraczy[z/ Przeftáne ia ná twoim: *Fr* 2,78,3. 6. CHcećieli [łuchać/ powiem wam [wé zdánié/ | Ná czym zależy dobre záchowánié. | *FrPij* 1,1. 7. To pan zdánien moim/ | Kto przeftał ná [woim: | *Pieś* 1,5,5. 8. Co raz Bóg przeżyřzał/ to iuż byđż musi/ | A to człowiek próžno fie kusi/ | Aby nawet[zé iego ftáránié/ | Mogło záttrzymáć to wieczné zdánié. | *FgNagr* 1,4. 9. PRózné ná[zé ftáránié/ | Ná wieczné Bozkié zdánié: | Co Bóg rzékł/ to ták będzie/ Człowiek tego niezbędzie. | *FgEpi* 2. 10. ále máluczko co | Powiedziaw[zy/ oftátek ná Bogá przypu[zczę/ | Y ná łákę oycow[ka/ y was w[zytkich zdánien. | *Odp* 214. 11. W czym fie nie zgodzą/ zdánien [we powiecie/ | Dáley nic: *Sz* 137. 12. Z.<iemianin> | Przeftawám ná twym zdánien: y kiedykolwiek będziefz chciał o tym mówić/ iáko obiecuiefz/ będećie zówždy rad [łuchał. *Wr* 23. 13. I Polacy vziwaiá iáko i Lacinnicy/ i miafto vokali[za iáko nigdi: i miafto confonantem iáko Ian: do diftongu *mym* zdanim [nad-

niey[zé yp[ylon/ iáko/ móy/ day/ abo dáj/ mój. *Ort* 9. DJ

zdarzenie przyczynienie się do czyjegós powodzenia, szczęścia, wspomózenie duchowe 1–3;

z. twe, twoje = Boga 1, 2, twoje = *Melpomeny* 3;

za z–em czyimś coś czynić 1, 3;

z., praca, błogóstawienstwo 2.

1. Zá twym zdárzenien máia co śpiéwáć vczćiwé] Pánienki/ *Ps* 68,27. 2. Ná dom w Czarnolesie. PAnie/ to moiá pracá/ á zdárzenien twoie:] Ráczy[z bogo[ftáwien[stwo dáć do końca [woie. | *Fr* 3,37,1. 3. Dzien džiśiéy[zy poświéćić myślę rymem [woim/ | Zá zdárzenien/ o piękna *Melpomeno*/ twoim. | *Prop* 44. DJ

zdarzyć o Bogu – pobłogóstawić, przyczynić się do powodzenia 1–16, przydać szczęścia, aby się udało 17;

z–y Bóg 2, 3, (4), 5, 8, 13–6, Pan 6, 7, 10–2, Ojciec łaskawy 9, on = Bóg 1, Apollo 17;

z. wszystkie nasze sprawy 4, terazniejsze nasze sprawy 9, wszystko to 1, ten związek 12, to 2, *rym* 17;

z. słudze swemu 6, potomstwu 15, mi 8, 16, nam 4, ktoremu = człowiekowi 12, pieczę Bożą 14;

roz. zdarz 2, 4–6, 9, 11, 14, zdarzy 17; z. w połączeniu ze zd. 1, 3, 7, 8, 10–1, 13, 15–7;

z., mieć *k.* w obronie 9, skutek gotować 1, chcieć dopomóc 6;

z. – zgubić 11;

r. –árzysz 12, –árzy (:–arzy) 17.

1. W[zyftko to on (Bóg) zdárzy/ co w twym [fercu czuief/ | Y [zczęśliwy [kutek rádźie twéy gotuief. | *Ps* 20,11. 2. Zdarz to wieczny Boże/ z pán[kiéy [wéy litości/ | *Ps* 20,25. 3. Doły bráli podemną: ále cí[z/ co bráli/ | Zdárzył Bóg/ że ná koniec [ámi w nie wpádáli. | *Ps* 57,20. 4.5. Zdarz nam w[zyftki ná[zé [práwy/ | Zdarz/ o boże ná[z łá[káwy. | *Ps* 90,59–60. 6. Zdarz tylko/ pánie/ [łudze [wemu/ | A chćiéy dopomóc ku dobremu. | *Ps* 101,7. 7. Pan zdárzył/ że y [ámi wnet [ye rozródźili/ | *Ps* 107,75. 8. Bóg mi zdárzył/ że przegráli. | *Ps* 118,20. 9.

Miéy nas w obronie [woiéy/ zdarz/ oycze lá-
[kawy/ Terázniey[zé ná[zé [sprawy.] *Ps 118,49.*
10. Ná[zá síew byłá w gorzkości:] Oto zdarzył
pan/ że y my/ Z wefelem [nopy nošimy.] *Ps*
126,23. **11.** W[zytko wie[z/ pánie/ zgub co
przećiw tobie/ A zdarz iáko pan/ coś vlubił
[obie.] *Fr 3,2,6.* **12.** Trzykroć [częšliwy/ któ-
rému ty zdarzy[z/ Ten związek/ pánie: *Pieš*
2,10,21. **13.** Ale zdarzy tenże Bóg/ że tego
Stolicę/ Ošiedźiez/[v ktorégoš dźiś zá niewol-
nicę.] *Pam 139.* **14.** Iákoby domá [spráwied-
liwošć byłá/ ... rząd był ... W[zytká ná ten
čas twoiá piecza o tym/ Którá zdarz Bože:
FgArc 24. **15.** Owa Bóg ... Tychże dźiadów/
y oyców [ławnych wćiwemu/ Zdarzy potom-
[twu/ że też y ci pánu [wemu ... będą ... mogli
[użyć/ *EpRadz 102.* **16.** Y ták mi (*Radzi-
wiłłowi*) Bóg ták zdarzył/ że/ Mo[kwy ná-
biw[zy/ Wielką wielkošć/ w przekopy drugich
nápedźiw[zy/ ... lud mnie powierzony/ Stawi-
łem Pánu [wemu nic niev[zkodzony.] *Jez 239.*
17. Brodá mój rym: Apollo/ ... godnáby tá
brodá twoiéy twarzy/ Rymu zái[te godná/ któ-
ry próz[ę zdarzy.] *Br 4.* DJ

zdawać *przekazywać coś, składać ~ r.*
-dawa.

Tákíe potom[stwo ná świát/ iaki [am (*król*)/
podawa/ A tym dźiedziczny vrząd/ y gróm
lotny zdawa.] *FgBitwa 84.* DJ

zdechły *nieżywy 1, pogardliwie o bożku*
pogańskim 2;

z-e ryby 1, z. trup 2.

1. krwią płynęły rzeki [zárlatné/ Miecąc
po brzegách zdechłé ryby niepłatné.] *Ps 105,*
56. **2.** Y podáli [ye w iárzmo Báál Phego-
rowi/ Y palili ofiáry zdechłému trupowi.] *Ps*
106,62. UP

zdechnąć *umrzeć (pogardliwie o czło-
wieku) 2, z. na coś = chciwie czegoš pragnąć*
1;

z-ną pohańcy 1, z-nie ten, kto naprzód
złotá rozmiłował 2;

bodaj zdechł 2 ~ z. na cudze dary 1;

1. Niedopu[zcay mi vmrzeć ... Miedzy po-
háncy niepobożnemi/ Którzy niémáią w [wo-
im okrucie[ńtwie miáry/ A zdechli práwie ná
cudze dáry.] *Ps 26,24.* **2.** Bodaj zdechł kto

fię naprzód złotá rozmiłował/ Ten w[zytek
świát [woim złym przykładem pop[ował.] *Fr*
1,40,5. UP

zdejmować, zejmować *ściągać coś z ko-
goš, uwalniać kogoš, coś od czegoš, z czegoš*
2, 6, 7, *ogarniać, przejmować (o strachu, bo-
jaźni) 1, 3-5, 8, 10, obejmując łączyć 9;*

z. okowy 2, pierścienie z palców 7, szłyk
= *futrzaną czapkę 6, ludzie 8, Andromedę*
10, mnie (mię) 1, 4, 5, lewy róg i prawą nogę
9;

z-e Bóg 2, król 7, strach 1, 3, 5, 8, 10,
bojaźń 5, gwiazda 9;

z. z palców 7, z więźniów 2;

z-e *k. coś 1, 4, 5, 8, 10, coś coś 3, coś z*
k. 2, coś z czegoš 7, komuš coś 6;

zdejmovać 1-3, 5-7, 10, zejmować 4, 8, 9;
r. -uje 1, 5, 10, -ują 4, -ować 6 ~ w p.
7.

1. A [erce we mnie táie/ sílá odstępuie/|
Smierć przed oczymá latá á mnie [trách zdé-
muie.] *Ps 55,8.* **2.** ten (Bóg) okowy/ Ciężkié
z więźniów zdéymuie: *Ps 68,17.* **3.** A [trách
zdéymował w[zytki ziem[kié gránice.] *Ps 77,*
40. **4.** Tro[ki mię z lat namłod[zych moich
ná[zláduia/ Twoie mię ciężkié [tráchy zé-
muia.] *Ps 88,32.* **5.** káždy o [obie czuie:]
Y mnie ták boiaźń/ ci in[é/ y [trách zdéymuie.]
Fr 2,100,12. **6.** Teraz był čas prorokowáć/|
Komu [złyk naprzód zdéymowáć:] *Pieš 2,13,*
22. **7.** Wrok potym zdéymuiać tákże pier-
ścienie z palców ... Król (*Zygmunt*) ręki
vmknął/ *Ap 12.* **8.** A ludzié [trách zéymował
ná obu (*Parysa i Menelausa*) pátrzáiać.] *Mon*
342. **9.** Lewy róg/ á zás prawá nogę v woź-
nice/ Iedná gwiazdá zéymuie. *Phaen 12,153.*
10. Tenże [trách Andromedę nie[zczesná
zdéymuie:] Y ón [fogi Wieloryb [am o [obie
czuie.] *Phaen 40,527.* UP

zdjąć, zjąć *ściągnąć coś z kogoš, uwolnić*
kogoš od czegoš lub kogoš, ulżyć komuš 1, 2,
4, 7, 8, 15-6, ogarnąć kogoš, coś, owładnąć
kimś, czymś 3, 5, 6, 9-13, 17, ująć, poruszyć
kogoš 14;

z. jarzmo 2, 8, plagi 4, wór żałobny 1,
lichwę 7, bogi niezyczliwe 14, maskarę 15-6,
stróža = *Boga 11, serce 3, 9, kogoš 5, 6, 10,*
12-3, 16;

zjął (zjęła, zjęło, zejmie) trwoga 3, 10, 13, strach 6, 9, 17, troski 5, piekielne kłopoty 10, zimno 12, pieśni żałościwe 14, sen 11, Bóg 1, 2, 4, 6–8;

z. z k. coś 1, 2, 4, 5, 7, 8, 16, zjęło (zejmie) coś coś 3, 9, coś k. 6, 17, z. coś komuś 15, coś z-o k. 14, k. coś zejmie 12, k. z-o coś 10, 13, k. nic nie zymie 11;

zjąć 2, 3, 5, 6, 9–14, 16–7, zdjąć 1, 4, 7, 8, 15 ~ W. lp. zdejmi 4;

z., ścisnąć 10, z. jarzmo, wspomóc 2;

z. – włożyć 1;

r. –ejmie 2, 6, 12, –ęły, 5, 10, –ymie 11.

Ps: 1. Obróciłeś (Boże) płacz w radości:| Zdiałeś zemnie wór żałobny| A włożyłeś pła[zc ozdobny.] 30,35. 2. On (Bóg) ie (ludzi cnotliwych) w[pomoże/ on z nich iarzmo zéymie| Złych ludzi: bo mu dufali vprzémie.] 37,95. 3. Trwoga [erce mé zięła/ gá[fną we mnie siły| 38,19. 4. Zdými (Boże) ze mnie plagi [woie| 39,41. 5. Męki mię/ których liczby niema[ż/ ogárnęły| Tro[ki mię/ których nie przezyrzć zięty.] 40,36. 6. Ale kiedykolwiek [trách mię iaki zéymie| Tobie ia/ o panie (Boże) mój/ vfam vprzémie.] 56,7. 7. A ten (Bóg) da vcho vkrzywdzonému| Y dopomoże w[śc vpádlému:] Zdémie z nich lichfę(!) 72,39. 8. W[pomni ná [wé dziedziectwo/ y ná [wóy lud wierny| Z którógos ty (Boże) zdiał iarzmo w iego czas mizerny.] 74,4. 9. Zeglarzom twarzy zbládną: [erce ział [trách [rogi:] 107,53. 10. Iuż mię były piekielne kłopoty [cisnęły| Y trwogi práwie of[átné zięty.] 116,8. 11. Bóg ... To twój [tróz ... Stróżá twego żaden [en nigdy nie zymie| 121,11. 12. Ze cię ani w dzień [słońce gorące przémie| Ani zimno mie[siącá nocného zéymie.] 121,16. 13. Prziymi w v[zy mój płacz [rogi| Bo mię zew[ząd zyęły trwogi:] 142,22.

14. Gdy miłością vtrapióny (Orfeusz) Y pod ziemią [zukał zóny| Iego pieśni żałościwé| Zięty bogi niezyczliwé: Pies 1,21,30. 15. Zdiałeś má[zkárę butnému| Tyránnowi Mo[kiew[kiému:] Okazałeś/ że nie ka[fa| Choćia to porożem w[trzą[fa.] Pies 2,13,29. 16. Gdy z was ma[zkárę zeyma/ a ludzie doznaia| Ze Polacy przodków [wych barzo zo[stawiaia.] Sat 95. 17. Ow nędznik baczy/ w iákie przy[zedł błędy| Strach go zyał/ áno vciec nie má[ż kędy.] Sz 212.

UP

zdjąć się p. zjąć się
zdjęcie p. zdjęcie

zdjęty, zjęty ogarnięty, przepelniony 1, 2, 4, 5, chwycony 6, starty, usunięty 3, złączony 7; z. czymś lew 1, potwarcę 2, mać 4, chmury 5, kwiat 6, oboja ryba 7;

z. troskami 4, strachem 2, jadem = pełen agresji, wściekły 1, siłtami 7, ogniem 5, ostrym palcem 6;

z-a z k. hańba 3 ~ zjęty 1, 2, 4–7, zdjęty 3;

z. troskami, nieplodny 4 ~ r. –ęci 2, –ęty 6.

1. Táki więc by[trym lew zięty iádem| Cieka po pu[zczy zwiérzęcym [zládem: Ps 17,37. 2. potwarcy przekłęci| Gęby [wé [tułá nagłym [tráchem zyęci.] Ps 63,28. 3. Aby zá [woię ráde w[tydác [ye mu[sieli| A hánbę ze mnie zdięta ná [sobie widzieli. | Ps 71, 26. 4. Ten máć nieplodną/ y zięta tro[kámi| Lubémi cięfzy zá czáfem dziatkámi.] Ps 113, 15. 5. Scíśni wilgotné chmury świętá ręká [woia| A ony [ucha ziemię/ y drzewá nápoia| Ogniem zyęte: Fr 3,72,7. 6. Iáko kwiat pewnym p[otem ro[ście ogrodzony| ... Ale [koro okwitnie/ oftrym p[alcem zięty:] Ani ón dziewkóm/ ani chłopiétóm ieft wzięty.] Epit 45. 7. Sidlá/ którymi ziętá ieft oboia rybá| Zbiégáia [ye ná oftrym czubie Wielorybá.] Phaen 34,309. UP

zdobić upiększać, dodawać komuś lub czemuś piękna, urody 1–4, 8, znaczenia, świętności, szczęścia osobistego 2, 6, 7, 10, wartości moralnych 5, 9;

z. człowieka 6, 10, twarz 8, dom 5, stół 4, podłe rymy 7, koło miesięczne 1, pastwiska hermonowe 3, moc Boga 2, jawną lekkość 9;

z. krasną urodą 4, cudnemi słowy 9, królewskim imieniem 7, światłem 1, rymem 2, chętną służbą ojczyźnie 5;

ku dostatku czymś k. z. 10, w k. stanie z. 6, tym bardziej z. 6;

z-i k., coś Bóg 1, ludzie 9, poeta 2, 7, biskup 5, wstyd rumiany 8, fortuna 10, krople perłowe niebieskiej rossy 3, skłenica 4, wielka w rzeczach biegłość 6;

z. k. 6, czymś k. 10, czymś coś 1, 2, 4, 5, 7, 9, ku czemuś czymś k. 10 ~ w por. 5; r. –obił 2, –iła (:–yła) 6, 10 ~ w p. 9.

1. Ty (*Boże*) co raz nowym światłem zdobisz wdzięczną Koło miesięczną. | *Ps 8,15*. 2. Tenże (*Bóg*) y ku śpiewaniu wstał mój [pofobił] | Zem nowym rymem moc jego zdołał. | *Ps 40,8*. 3. Nie tak rojkożne krople są perłowe | Niebieskiy rojy / które Hermonowe | Półwiską zdołał / *Ps 133,11*. 4. Na skłenicę. Służyłam Woiewodom Krakow [kim przed ląty] | Zdobiać krapną vrodą [wą ich] [tół bogaty]. | *Fr 3,68,2*. 5. Mięły tedy y dziś dziękę / bi [kupie cnotliwy] | Ześ popolitęy rzeczy służyć tak chętny. | Lepięy tym dom [wóy] [zdobił] / niżby wsi [kupował] | *Fr 3,69,13*. 6. Przy takich cnotach / wielka w rzeczach biegłość była | Która go w jego stanie tym bierznie zdołał | *Tarn 46*. 7. Tak ia o zacy królu / twym imieniem / które | Prze dzielność / y wy [oki rozum] [idzie] [wzgórę] | Swę podłę rymy zdołał / *FgBitwa 27*. 8. Pótrząy / iako twarz białą zdołał w tydzie rumiány. | *EpRadz 39*. 9. Ale to nacięż [za bywa] / kiedy ludzie iawną lekkość cudnymi słowy zdołał. | *Pij 1*. 10. Tam Joachym mieżkał / człowiek dobrego żywota / Miał wielkie zachowanie / y naziemiar złota. | Ku dostátku / tym go iefzcie fortuną zdołał / Ze Zuzanną / poślubioną jego żoną był. | Była głowa dziwnie głódka / młoda / vrodziwa / K temu / co ludzie nadrozey [zaciua] / cnotliwa. | *Zuz 17*. UP

zdobić się przypisywać sobie coś za zasługę, chlubić się.

Kiedyby łakomy człowiek do tego tylko kręsu się brał / aby się miał dobrze / mógłby się iakokolwiek cierpieć / ale iż chciwość nie iest nasyconą / y ow [zem] im więcej ma / tym iefzcie więcej chce: przeto trudno się tym człowiek łakomy zdołał / że to czyni / *Wr 13*. UP

zdobyć się odważyć się na coś, osiągnąć coś mimo wewnętrznych trudności 1–3;

z–e człowiek 2, 3, serce nieszczęśliwe 1;

z. na lepszą myśl 2, na lepszą postawę 3, na pieśni żalnościwe 1 ~ r. –yła 3.

1. Potym lutnią / á przy nię pieśni żalnościwe / Ná iakię się zdobyło [serce] [nie] [szczęśliwe]. | *Fr 3,33,20*. 2. Ia też / bym nabierznie chcił / Trudnym [ye] [zdobyć] [mił] / Ná lep [z] [myśl]: *Sob 7,6*. 3. Czasem bych rádą żalność [wą] [pokrył] / A ná lep [z] [sie] [po] [stawę] [zdobył]: | *FgPieś 8,32*. UP

zdobywać się odważać się coś czynić.

Ale nam podobno teraz więcej trzeba / ná taką rzecz się zdobywać / któraby żalność ná [z] [rychły] [lęczy] / ... niżli iatrzeć / y [z] [erzy] [mogła]. *FgPog3*. UP

zdołać pokonać kogoś, dać komuś radę 2, 4, 7, 8, poradzić sobie z przeciwnościami losu 5, 6, sprostać wyzwaniu w konfrontacji z kimś lub czymś 1, 3;

z. mężom 1, lekkim ludziom 2, Parysowi 8, dwiema 4, przygodzie 6, bojom 1, chwale 3, mocy 7, temu wszystkiemu = przygodom, nieszczęściu, smętkom wszelakim 5;

z. komus 1, 2, 4, 8, czemuś 1, 3, 5–7;

z., wytrzymać 5, radzić 6 ~ r. –oła 3, 4, –amy 2, –ołać 1 ~ w p. 5.

1. Iac wytrwam / choć mię będą frą [z] [kopi] [em] [wołać] / Bom niemógł ani boiom / ani mężom zdołać. | *Fr 3,73,8*. 2. Iakięgo [erca] Turkowi dodamy (*my, Polacy*) / Ieśli tak lekkim ludziom nie zdołamy? | *Pieś 2,5,22*. 3. WSi [pokoyna] / wsi [w] [o] [ła] / Który głos twę [y] [chwale] [zdoła]? | *Sob 12,2*. 4. Muzo: co dälę [y] [powięz]: to / co dawna woła / Przypowieść: dwiema y [am] [Herkules] [nie] [zdoła]. | *Pam 214*. 5. przygody / nieszczęście / y [smętki] [w] [z] [el] [akie] [mogą] [człowiekowi] [nie] [bydż] [ciężki] / ani silne: ale temu [w] [z] [y] [t] [ki] [emu] [rozum] [dobrze] [zdołać] / y wytrzymać może. *FgPog 1*. 6. Równy podobno rozum radzić może [z] [k] [od] [zie] / Ale iaka iest moiá / nie zdoła przygodzie. | *FgPzał 10*. 7. zá ląty miał [w] [t] [ac] [lud] [z] [pułnocy] / Któręgo kray południ nie miał zdołać mocy. | *Prop 212*. 8. Pómni [z] / iakoś nie dawno [p] [ow] [i] [adał] [o] [s] [obie] / Ze y siła / y mieczem nie miał zdołać tobie (*Parysowi*) | Waleczny Meneláus: *Mon 426*. UP

zdrada złamanie wierności Bogu, przeciwstawienie się bożym przykazaniom 1, 3, złamanie umowy wiążącej człowieka z inną osobą 10–2, 20, podstęp, pułapka, działanie podstępne 5–8, 13–4, 16–9, 21, 23, 25–6, kłamstwo 22, słowa podstępne, fałszywe 2, 4, myśl podstępna 24, cios losu, np. utrata majątku lub śmierć 9, 15;

z. cicha 13, zakryta 16, faleszna 12, nieuchronna 9, żadna 3, czyjes 1;

z–ę w sercu knuć 8, zmyślać 5, u k. pełno z–y w głowie 24, z–y się w kimś domacać 3,

karac k. prze z-y 1, usta czyjeś pełne są zdrady 2, z-ę odnieść 12, doźrzeć 14, widzieć 11, z-y nie patrzeć 10, nie dać znać 26, o z-dzie nie wiedzieć 21, z-y się obawiać 15, w kimś się domacać z-y 3, wyjść (z) z-y 16, czegoś z-y przebydź 17, pomścić z-y 12, coś musi ustępować z-dzie 22, coś z-ą otrzymać 19, cukrować komuś na z-dzie coś 18, z. k. o coś przyprawi 23, się pokaże 25, jest nad kimś 20;

bojaźń z-y 9, morza chytrego z-y 17;

na z-dzie = kłamliwie, podstępnie 18;

z., fałsz 6, 7, 20, 23-4, kłam 4, złość 4, nieprawość 25, niecnota 12, przekłństwo 2, wada 3, trucizny 20, mordy 20, labiryntowe błędy 16, podawanie zamków i miast w ręce nieprzyjacielskie 20;

z. - prawda 22, przyjaciel prawy 11, zdrowa rada 4, złoto 15, pokłady 15;

r. -rádá 4, 6, -ády 2, 3, 9, 12, 15, 17, -rády 1, 7, 10, -árdzie 21-2, -rádę 5, 9 ~ w p. 20.

1. Karz ie/ pánie/ prze ich zdrády/ Zámie[šzay ich w[zy[tki rády/ Odrzuc ie wiecznie od siebie./ Bo páná miéć niechcá ciebie./ Ps 5,37. 2. V[štá iego przekłstwá pełné/ y zdrády/ Iezyk ro[šterki sieie/ y krwáwé zwády/ Ps 10,21. 3. Szczęśliwy/ komu nie przycze[ł pan wády/ Ani [ye żadnéy w nim domáca[ł zdrády/ Ps 32,4. 4. Iego [łowá [zchéra złość/ [zchéry kłam/ y zdrádá/ Niema tám nigdy miey[ca żadna zdrowa rádá./ Ps 36,5. 5. A zły człowiek tym czásem czyni[ł o mnie rádę/ Y mówi[ł co chciá[ł/ y zmy[šláł zdradę./ Ps 38,24. 6. Ich [chadzki/ ich rádá/ Fa[šz tylko á zdrádá./ Ps 64,20. 7. Zámie[šzay ich rády/ Odkryy fá[šz/ y zdrády/ Ps 70,6. 8. BRo[ł mié mój pánie/ ... od potwarców [profnych niew[šydliwych/ Którzy w [wym [sercu zdradę tylko knuiá/ A ná mié woy[ka v[štáwnie [zykuia./ Ps 140,3. 9. Źe by téz co by[ł/ W tym docześnym żywocie człowiczeń[štwu mi[ł/ Mu[ší [mak [wóy vtrácić prze wielko[šć przy[šády/ A przynamniéy prze boia[žń nieuchronnéy zdrady/ Tr 19,56. 10. Mi[łuiá z [šercá nie pátrzáia zdrády/ Pilnuia prawdy nie kłámáia rády/ (wspak: Zdrády pátrzáia nie z [šercá mi[łuiá./ Rády kłámaia prawdy nie pilnuia./) Fr 1,14,5. 11. Šwiádomes [šów [a[kawych/ y piéknéy po-

[šawy/ Zdradę widzi[šz: znay[že wiéć/ co przia-
iáciel práwy/ Fr 1,78,10. 12. A bóg pom[šci
niecnoty/ y fa[šeznéy zdrády/ Która[š odni[šł
zá [šwá chęć [šwie[žymi przyklády./ Fr 3,20,3.
13. DZbanie mój pi[šány/ ... Ty zmiékczy[š
káždégol Na[štáteczniey[žégo/ Ty mádrych
[šráwy/ y táiemná rádę/ Ná [šwiát wydawá[š
przez twá [šichá zdradę./ Pie[š 1,3,16. 14. Tu
... ie[št wniesiony/ Y ten (Leszek, ksiá[žę polski)/
co do[šta[ł trefunkiem koróny/ Do[žrzáw[šy zdrá-
dy/ (by[ł to pod[štep polegájący na roz[šypaniu
przez przeciwnika w wy[šcigach gwo[ždzi na
drodze) gdzie kó[łn p[ředkonogi/ Bié[łł zawó[łd
drogi./ Pie[š 1,10,31. 15. Nie dufay w złoto/
y w żadné poklády/ Káždégol godziny obawiy
[šye zdrády/ Pie[š 2,3,5. 16. Y wy[šzed[ł (Te-
zeusz) z wielką [šlawá po niéi rozwitéy/ Z Lá-
birintowych błédów/ y zdrády zákrytéy./ Pam
68. 17. A podnie[š o[šie[łn portu zbáwiennégol
Ná który pátrzáć mogliby[šmy tego/ Morzá chy-
régo zdrády/ Przebyd[ž/ bez w[želákiéy wády/ FgPie[š 1,37. 18. nagle cié ob[šiedá/ Ro[ško[šzi
[šwiata tego/ i odwodzié bédá/ Twoie [šlachtetne
[šerce od zabaw v[žciwych/ Cukruia ci na
zdradzie [šmak rzeczi zel[žiwych./ Sat 306. 19.
Mágrábiowie Pomor[šká ziemié po[šiadali/
A iu[ž Gda[łk niedobyty/ zdrádá otrzymáli./
Prop 62. 20. ztá[ł fa[šze/ ztá[ł trucizny/ ztá[ł
mordy/ ztá[ł zdrády ná[ł Pány w[łá[šnymi/ y
podawánié zamków/ y miá[ł w ręce nieprz[šia-
cié[łkié. Wr 14. 21. Vpátrzyw[šy czá[š pote-
mu/ zákryli [šie w [šádyze/ Páni przydzye/ iáko
zwyklá/ niewiedzáć o zdrádyze./ Zuz 54. 22.
Bo choé pod czá[š prawdá mu[ší v[štépováć zdrá-
dzye/ Przed[šię Pan Bog po[špolicie prawdę ná
wirzch kładzie./ Zuz 107. 23. A ci których
fá[šz/ y zdrádá/ o [šmierć mié przypráwi/
Y przed Bogiem/ y przed lud[žmi nie bédá mi
práwi./ Zuz 113. 24. V káždego pełno zdrá-
dy/ pełno fá[šzu w głowie./ Zuz 120. 25. Ro-
prowádzcie ie od [šiebie/ Dániel ro[ška[že/ Wnetci
[šie tu ich nieprawo[šć/ y zdrádá poka[že./ Zuz
170. Zdrády nie da znáć: Sz 233. UP

zdradliwie podstępnie 1-3;

z. k. podyć 2, 3, k. strzelać 1;

r. -liwie 2, -iwie 1.

1. Twój nieprz[šiaciél [šuk w[žia[ł/ [štrza[łé ma
ná ciéćiwie/ My[šláć iáko by z ciéniá dobré
[štrza[ł zdrádliwie./ Ps 11,4. 2. Cokolwiek

mówia/ w[zyftko v[zczypliwie/ A w [ercu my-
sła/ iakoby zdradliwie/ Podydź dobrego. | *Ps*
35,59. **3.** Miałóś miał ná tym/ żeś Admetá
śmierci/ Vchował/ Párki zdradliwé (zam.
zdradliwe) pod[zed[zy: *FgAl* 34. UP

zdradliwy mający nieszczerę, podstępne
zamiary 1–3, oszukańczy, podstępny 5, 6, taki
który staje się pułapką 4, 7, 9, 10, zachowujący
się inaczej, niż się przewidyje 8, wprowadzający
w błąd 11, 12, mamiący mirażem szczęścia 13;
z. człowiek 2, ludzie 3, język 5, miłość 13,
łuk 8, sieci 7, 9, doły 4, jest (są): serce 1,
myśli 6, sprawy 11–2;
w por. 8 ~ z., chytry 1, niewstydlivy 6;
w prep. 13, w postp. 2–5, 7–10;
r. –iwy 8, –dliwy 2, –iwé 1, –dliwé 6, 11,
12, –liwé 7, –liwych 3, 9, 10.

Ps: **1.** Ich vftá fą nieprawdziwé/ Serce chyt-
ré/ y zdradliwé: | 5,34. **2.** Niedármo Bóg [prá-
wiedliwy/ Po w[zyftki wieki [tynie: | Vplóft [ye
człowiek zdradliwy/ W [woich rąk włafnych
czynie. | 9,67. **3.** Pánie/ ty nas záchoway od
ludzi zdradliwych/ Złych zew[ząd pełno/ kiedy
władza ieft złośliwych. | 12,15. **4.** Bo ná mié
sídlá bez winy [táwiáia/ Bez winy doły zdrad-
liwé kopáia/ | 35,20. **5.** Bluźniér[two [zczéré
w všciéh twych pánuie/ Ięzyk zdradliwy for-
télé knuie. | 50,52. **6.** Myśli twoie fą zdradli-
wé/ Y postępkí niew[tydliwé: | 52,5. **7.** Ich
(ludzi srogich) [chadzki/ ich rádá/ Fál[z tylko
á zdradá. | Sieci [wé zdradliwé/ Stáwia ná
cnotliwé/ | 64,21. **8.** Niewytrwáli [tátecznie
w podánéy vmowie. | Obrócili [ye ná zad/ iáko
łuk zdradliwy/ Zá nagłym wyciągnionéy [pá-
dáníem ciéciwy. | 78,105. **9.** Wywikłálfmy
[ye z ych sieci zdradliwych/ Iáko więc lichy
pta[zek z rękú myśliwych. | 124,11. **10.**
Strzeż mié od fortélów ludzi niezycziwych/
Abych [ye nie pobił w ich sieciach zdradliwych: |
141,26. **11.** Wyrwi mié z rękú nielutości-
wych/ Nieznáíomego ludu: których niew[ty-
dliwé/ Są w[zytki [łowá/ [práwy zdradliwé. |
144,20. **12.** *Ps* 144,28 jak nr 11. **13.** (A ko-
mu kiedy zdradliwa miłość przepuściła?) *Zuz*
36. UP

zdradnie podstępnie ~ r. –ádnie.

(zły człowiek) w cieniu [kryty/ Strzeże/ iáko
w iá[kini lew iádowity: | Czycha/ iakoby porwał

nędzniká zdradnie/ Y porwie/ ie[li iáko w
iego [ák wpádnie. | *Ps* 10,27. UP

zdradny podstępny 3, kłamliwy 1, ma-
miący, wabiący 2;
z. język 1, słowa 2, gość 3 ~ z., wsze-
teczny 1;
w prep. 2, w postp. 1, 3 ~ r. –égo, –ego
3.

1. [sercem prof[zę páná [wégo/ Obroń mié
od potwarzy ięzyká zdradnégo. | Co [wym kłam[ft-
wem pozy[zczef[z ięzyku w[zeteczny? | *Ps* 120,4.
2. Nie wiem co mié zá Wiédźmá ofypá[łá/
Y lichem zdradnych [łów vczárowá[łá. | *Pieś* 1,
15,16. **3.** Widzę zboyce (Parysa) zdaleka/ i
go[cia zdradnego/ A on zgori (z góry *Idy*) las
wali do brzegu mor[kiego. | *Sat* 381. UP

zdradzać postępować wobec kogoś dwu-
licowo, kłamliwie, niełojalnie 1–3;
z. sercem 1, jawnie 3, nie być zwyczajnym
z. kogoś 2, kto niech z–a 3 ~ z., zbijać,
kraść 3;
z. – chęć opowiadać 1 ~ r. –áia 1.

1. Którzy ięzykiem chęć opowiadáia/ Ser-
cem zdradzáia. | *Ps* 28,12. **2.** Ale [owito/ Bóg
zwykl nágrádzáć/ Temu/ kto zdradzáć/ nie-
zwykl nikogo. | *Fr* 2,18,8. **3.** Dziś niech iaw-
nie kto zbija/ niech zdradza/ niech kradnie/
Foritarza do[ftanie/ iáko czego [nadnie. | *Sat*
219. UP

zdradzić przejść na stronę wroga 1, po-
stąpić wobec kogoś wrogo, używając forteli i
zasadzek 2, nie dochować wierności małżeń-
skiej 3;
z. ojczyznę i pana 1, męża 3, kogoś 2;
r. –ádził 2 ~ w p. 1.

1. tedy oyczyznę y Páná zdradziwy do nie-
przyacielá ziądá/ y wódmí przeciw oyczyźnie
[wéy będa/ *Wr* 17. **2.** Fortelu w[ędy pátrzał
Fiedur [wego/ ná Królowá łowi/ A iuz był
Popu práwego ná[ádził/ A kogoby ták zły czło-
wiek nie zdradził? | *Sz* 236. **3.** A cóz potym/
zdradziw[zy męża włáściwego/ Ziechá[łá przez
namowy gościá w[zeteczného. | *Dzie* 19. UP

zdradzić się dać po sobie poznać coś,
co miało pozostać nieujawnione ~ r. –ádził
1.

Potym o babę dał [zach rycerz w bieli] Tufzac/ że mu iey obronić nie mieli. | Ale fie bárzo tą nadzieią zdrądził/ | Bo fie nań z łukiem czarny Pop wy[ądził. | Sz 307. UP

zdrajca *ten, kto działa podstępnie, oszukańczo lub kłamliwie 3, 5, 6, ten, kto staje przeciwko przyjacielowi 1, ten, kto dobro oddaje złem 2, żartobliwie 4;*

z. stary 4, z-e przełożeni 3, każdy 1, mój 5, swój 6;

z-e komuś dobrodziejstwo wszystkim złym oddali 2;

w *przekleństwie*: bodaj z-ę zła śmierć nie minęła 1;

z-e, sędziowie niewierni 3, z., synowski grób 5.

1. By mię był nieprzyjaciel iawnny mój [zácował/ ... Nigdy by mi ták ciężkie iego złorzéczenié/ Nie było/ áni iego zła chęć/ y trapienié. | Ale ty ná mię idzie[z/ któregom ia z wielá/ Obráł [sobie i zówždy miał zá przyjacielá/ | Boday zdraycę káżdého zła śmierć nie minęła/ | Ps 55,30.

2. Ci/ którzy dobrodziejstwo z rąk moich bráli Teraz mi to w[zytkim złym zdrapce oddáli. | Ps 109,10.

3. Sędziowie niewierni/ zdrayce przełożeni/ Boday z oftréy [káty ná [zyię zrzuceni] Swiátá dokonali: | Ps 141,17.

4. ANákreon zdraycá [táry/ Niema[z w [wym łotroftwie miáry. | Fr 2,46,1.

5. To zá twą (Tereuszu) niecnotę (gwalt na Filomeli) tobie/ Zdraycá mój [ynow[ki grobie. (Tereusz zjadł ciało własnego syna) | Sob 9,44.

6. Ták był rad Menelaus/ widząc zdraycę [wégo (Parysa)/ | Bo myślił mścić fie nád nim zelżenia dawného. | Mon 27. UP

zdrojowy *pochodzący ze zdroju ~ r. -owéy.*

Suchym pádołem idąc/ będą mieć zdroio-wéy/ Doftátek wody/ y wody dżdżowéy. | Ps 84,13. UP

zdrowie *dobry stan fizycznych i psychicznych człowieka (zwierzęcia 10), sprawność ciała i umysłu 1-3, 5, 6, 8-12, 14-26, 28-43, 45-65, 67-73, przen. ktoś lub coś jako warunek czyjegos dobrostanu, szczęścia, zadowolenia 4, 7, 13, 27, 44, 66;*

z. dobre 50, 58, 60, 69, ślachtetne 47, pierwsze 21, liche 5, zle 62, oplakane 33, niespo-

sobne 55, pańskie 67, rodziców 34, królowej 52, królowny 52, królewskie 52, biskupie 52, marszałkowe 53, dusze czyjjes 4, 7, 13, miast wszystkich 66, m(oj)e 5, 8, 27, 35, 55, tw(oj)e 7, 36, 44, sw(oj)e 10, 23, 24, 30, 36, 42, 57, nasze 31, 72, ich 9, samo 44, czyje 52, czyjekolwiek 59, cudze 42, z. jest wcale 49, jest jedno 64;

w dobrym z-u być 60, z-a używać 17, pewniejszym być z-a 68, we z-u oglądać coś 38, w dobrym z-u pożyć fortun dziedzicznych 69, coś uczynić móc 58, za z-a gotować sobie coś 40, z. czerstwości nabawiać 33, k. z-a nabawić 14, z. spełna zachować moc 71, z-em k. darować 29, opatrzeć (-ywać) 26, 28, z-em szafować 1, z-a użyczyć 25, strzec 67, o z-e prosić 3, się starać 16, przyprawić k. 6, z. k. Bogu poruczyć 34, Boga za czyjes z-e prosić 9, z Boga rąk mieć zdrowie 10, Bogu być winnym z-e swoje 23-4, ktoś (jest) łaskaw na czyjes z-e 18, 22, 31-2, k. ku z-u wrócić 21, z-e rad , mieć od k. 54, z-e mieć jeno jedno 64, nic nad z-e nie ma lepszego ani droższego 48, na coś z-e ważyć 30, z-em coś odkupować 42 czegoś z-em przepłacać 70, z. psuć 36, tracić 63, marnie stracić 20, czymś stracić 65, z-a zbyć 11, 61, nie mieć (w ciele) 12, 43, coś z-u szkodzi 41, w z-u odmianę poczuć 15, z-u folgować 57, z-e czyjes łowić 8, być świadomym z-a czyjegos 55, przez z-e czyjes pić 59, Na z-e = o z-u 46, z. jakoś służy 56, smakuje 47, się zepsuje 47, k. uwodzi 37, zle z. czegoś uczynić nie da 62, przy ciele się zamyka z. 73, z-em człowieka jest Bóg 7, prawa boże 27, z-em jest porzucić miłość zastarzała 44, w formule życzeń: daj ci, Boże, z. 39, bodaj w dobrym z-u coś uczynił 50, w formule toastu: prze z-e 51-3;

obronca z- a 2, szafarz z- a 19, przyjaciel z-a 35, stróże z-a 72;

zdrowiem (duszy) człowieka jest: Bóg 4, 7, 13, prawa boże 27, porzucenie zastarzałej miłości 44, zdrowiem miast jest zgoda 66;

z., siła 20, 30, 36, 73, młodość 37, gładkość 73, sława 50, 63 swoboda 68, trwale radości 19, dobra myśl 56, sumnienie czyste 45, pożywienie uciwe 45, ludzka życzliwość 45, obyczaje znośne 45, nieprzykra starość 45, rozum 43, 71, majątności 63, dobra 11, obrona 13, 16, stróż 66, kości 12;

z. – choroba 55, 60, ustawiczne pijaństwo 65, frasunek 61;

r. –owie 9, 47–8, –owie 18, 22, 31–2, 39, –owiem 26 ~ w p. 58–9, 70–2.

Ps: **1.** Sam ty/ niebie[ki] p[anie] zdrowiem [z[afuie]z/ Y w of[ta]tnich przygodach [n[ad]nie ratuie]z: | 3,17. **2.** Ty[ś] obrońc[ą] zdrowia mego: 18,91. **3.** Vprze[d]zi[łe]s[ia] [k]a[ka] [w]a/ p[anie] my[ś]li iego/ (kr[ó]la) W[ł]oży[łe]s[ia] na[ń] koronę z k[am]ieni[ą] drogi[ego].| O zdrowie pro[śi]ł/ á ty[ś] dni iego przed[ł]użył/| 21,9. **4.** KR[ó]lu niebie[ki] zdrowie du[ż]e moi[é]y/ Do [ć]iebie wo[ł]am/ 28,1. **5.** á prze imię [wo]ie[ł] Prowadz mię/ y op[á]truy liché zdrowie moi[é]y| 31,8. **6.** Ci mi[ę] i[á]wnie [f]romoc[ą]: drudzy [f]ye zmawia[ia] | Kt[ó]rym k[st]a[ł]tem o zdrowie przypr[á]wi[ć] mi[ę] má[ia].| 31,32. **7.** OBrońc[ą] wieczny ludz[im]i vtrapi[on]nych/ ... rzecz[ze] du[ż]y moi[é]y | Iam zdrowie twoie.| Niechay w[st]yd[ł] nayd[á] / kt[ó]rzy mi[ę] [z]u[ka]i[á] | 35,9. **8.** Bo ná mi[ę] síd[ł]a bez winy [t]áw[ia]i[á] (z[li] ludz[im]ie) | Bez winy do[ł]y zdrádliwé kop[á]i[á] | Zdrowie mé [ł]owi[á]c. | 35,21. **9.** A iam w ich z[ł]y cz[ás] / ... po[ř]zc[á]c[ia] / p[á]n[á] ich zdrowie | Pro[śi]ł v[st]áwnie. | 35,38 **10.** Z twych r[á]k cz[ł]owiek z twych r[á]k zwi[é]rz / má[ia] zdrowie [wo]ie/ 36,13. **11.** A niepobożni/ kiedy [f]ye zd[á]c b[é]d[á] | Nalepi[é]y kwitn[á]c / dobr / y zdrowia zb[é]d[á].| 37,92. **12.** Zdrowia ni[é]m[á]z w mym [ć]iele prze [t]r[á]ch gniewu twego/ Ko[ś]ciom ni[é]m[á]z p[ok]oju dla wyst[é]pu mego/ 38,5. **13.** Ty[ś] obron[á] y zdrowie/ p[á]nie/ du[ż]e moi[é]y/ 40,51. **14.** Pan go w [ć]ále z[á]chowa/ y zdrowia n[á]b[á]wi/ 41,3 **15.** A i[é]s[li] kiedy w zdrowiu odmiané poczuie/ Pan go w przypadku iego [ł]á[k]áw[ie] w[ř]pomoże/ 41,6. **16.** Zná[ć] ... że go pan z[á] grz[é]chy chce [k]árá[ć] | A on n[é]dznik o zdrowie prózno [f]ie ma [t]ár[á]c. | 41,22. **17.** Ze cz[ł]owiek zdrowia v[ř]ywa/ ... Pan to dá[ie] / dar to bo[ż]y. | 62,17. **18.** Kto ná mi[ę] t[á]k i[é]s[li] [ł]á[k]aw / y ná mé zdrowie/ Ze [f]ye przeci[wo] grz[é]z[ny]m przy mnie opow[ie] ? | 94,29. **19.** p[á]nu chwa[ł]e daymy | ... Stawmy [f]ye przed nim: ... Sz[á]f[á]r[ze]m zdrowia/ y trw[á]tych r[á]d[ó]s[ć]i: | 95,4. **20.** Kt[ó]rzy z[á] to/ że wiek [w]óy niemiernie trawili/ Zdrowie/ y sí[ł]e márn[ie] [t]r[á]cili: | 107,34. **21.** (Pan) S[ł]owem [wo]im ich w[ř]ytki choroby okró[ć]i[ł] / Y m[ł]d[ł]e ku zdrowiu pi[é]r[we]z[em]u wróci[ł]. | 107,40. **22.** 109,64 jak nr 18. **23.** On i[é]s[li] pot[é]żno[ś]c[ć] / on w[é]f[e]lé moi[é]y/ Iemum wi-

nien zdrowie [wo]ie. | 118,26. **24.** 118, 42 jak nr 23. **25.** VZycz zdrowia/ żebych przy twym [ł]owie [t]a[ł] [t]átecznie/ | 119,17. **26.** wed[ł]e [ł]ów [w]ych op[á]truy mi[ę] zdrowiem. | 119,28. **27.** Krom praw twoich/ ia ni[é]mam g[ł]dzie w[ć]ie[ć] [f]ye w potrzebie/ Tych ia nigdy nie z[á]pomni[é]: to i[é]s[li] zdrowie moi[é]y: | 119,93. **28.** 119,117 jak nr 26. **29.** Cwicz mi[ę] ná [w]a[ń] my[ś]l/ i[á]ko by[ś] zdrowiem mi[ę] dárowa[ł]. | 119,144. **30.** ná twé po[ř]ytki | Gotowem zdrowie [w]é w[á]z[yc] / y sí[ł]y w[ř]ytki. | 122,16. **31.** 124,1 jak nr 18. **32.** 142,16 jak nr 18. **33.** Ty/ p[á]nie/ vp[á]d[ł]ego ná nog[á]ch z[á]s [t]áwiasz/ | Y opl[á]k[á]né zdrowie cz[é]r[st]wo[ś]ci n[á]b[á]wia[ł]. | 145,24.

34. Y zdrowie rodzic[ó]w [w]ych Bogu poruczy[ł]. | Tr 12,14. **35.** Kto przyi[á]ciel zdrowia mégo/ Wynayd[zi] co wolniey[z[é]go. | Tr 17, 47. **36.** Aby[ś] ... Serdeczn[á] z[á]lo[ś]c[ć] wi[á]ł: kt[ó]ra t[á]k wymuie/ Si[ł] twoich/ y t[á]k zdrowie ni[é]zn[á]cznie twé p[ř]uie: | Tr 19,22.

Fr: **37.** Smier[ć] z[á] cz[ł]owiekiem ná w[ř]zelki cz[ás] chod[zi] / Niech zdrowie/ niech nas m[ł]odo[ś]c[ć] ni[é]uwod[zi] | 1,31,6. **38.** By[ś] wezdrowiu og[ł]ada[ł] / ná co[ć] p[á]tr[á]c[ć] mi[ł]o. | 1,45,4. **39.** Iedná nie w[á]d[zi] / day[ć]i bo[że] zdrowie/ | 1,79,9. **40.** ANná z Pilce ... w tym grobie/ Le[ż]y/ kt[ó]ry z[á] zdrowia gotow[á]ł [o]bie: | 2,28,4. **41.** A C[ó]z czyni[ć] pi[ia]n[st]wo zbytnie zdrowiu [z]k[ó]d[zi] / 2,39,1. **42.** BY ... mó[ğ]l cz[ł]owiek [w]ym zdrowiem cudz[é] odkupow[á]c: | ... D[á]ł[á] bych by[ł]á w[ř]ytko/ m[é]żu m[ó]y/ dla [ć]iebie. | 2,68,4. **43.** ow[á] si[ę] wylamie/ Z téy niepobożney niewol[é]y/ kt[ó]ra mi[ę] | T[á]k z[ř]á[ř]ow[á]ł/ że y zdrowia ni[é]mam/ | Y o rozumie t[ó]ż ná koniec mni[é]mam. | 2,79,7. **44.** Trudno nagle porzuci[ć] mi[ł]o[ś]c[ć] z[á] [t]ar[á]ł[á] / Trudno/ lecz si[ę] iu[ż] ná to vday my[ś]ł[á] c[á]ł[á]. | To [š]amo zdrowie twoie/ 3,30,15. **45.** Ia/ p[á]nie/ niechay mie[ř]kam w tym gniaz[ł]dzie oyczy[ř]t[é]m/ | A ty mi[ę] zdrowiem op[á]tr[ze] / y [ř]umnieniem czy[ř]t[é]m. | Po[ř]ywieniem w[ć]i[ć]iwym/ ludzk[á] zycziwo[ś]ci[á] / Obycz[á]ymi zno[ś]n[é]mi/ nieprzykr[á] [t]á[ř]o[ś]ci[á]. | 3,37,6. **46.** Ná zdrowie. 3,54 tyt. **47.** Sl[á]chetné zdrowie | Nikt si[ę] niedowie/ I[á]ko [m]ákuie[z] | A[ż] si[ę] zep[ř]uie[z]. | 3, 54,1. **48.** T[á]m cz[ł]owiek pr[á]wie | Wid[zi] ná i[á]wie/ | Y [š]am to powie | Ze nic ná[đ] zdrowie/ | Ani lep[z[é]go/ | Ani dro[ž]z[é]go: | 3,54,8. **49.** T[á]k[że] wiek m[ł]ody/ | Y dar vrody/ | Mie[ř]c[á] wy[ř]oki[é] / W[ł]adze [z]é[ř]oki[é] / Dobré [ř]a: [á]le | G[ł]y zdrowie w[ć]ále: | 3,54,18. **50.** A potym [š]wi[á]t

wedle [wéy myśli zwiedziw[zy/] Boday w [fawie/ y w dobrym zdrowiu do Pol[ki] Prziiechał: 3,77,25.

51. Pełna prze zdrowie. *PijFr 2, tyt. 52–3.* Prze zdrowie go[podarz pije/] W[ftaway gościu:] á prze czyie[?] Prze Królew[kié: ... Prze Królowéy: ... Prze Królewny: ... Prze Bi[kupié: ... Tá prze zdrowie Már[załkowé/] *PijFr 2,1–11.* **54.** Bo ia w tym piwie twoim ro[ko[zy nie czuie:] Zdrowie rad mam od ciebie/ kuflá nie przimuie.] *Pieś 1,18,12.* **55.** nie[po]obnégo będąc świadomá] Zdrowia mégo/ frá[uié [wé [erce domá:] Zebych iákiéy choroby nagléy nie v[zyt/] *Pieś 2,20,10.* **56.** Ale gdzie dobra myśl p[łuzy/] *Tám y zdrowie lepiéy [tuzy:] Sob 2,30.* **57.** O mié [ye iuz nie [táray/ folguy zdrowiu [wemu/] *Tarn 165.* **58.** Bo w dobrym zdrowiu ledwie iákie tákie operepretium człowiek v[czynić może/ *LZam 6.* **59.** KSiądz My[zkow[ki/ Bi[kup Płocki/ kiedy się tráfiło komu przez zdrowie czyiekolwiek v iego [tołu pić/ prosił áby to siedząc odpráwowano: *Ap 8.* **60.** w dobrym zdrowiu będąc choroby niew[pomni.] *Fg Pieś 2,10.* **61.** Iac álbo zdrowia w tym frá[funku zbęde/] Albo ná koniec twoią zoną będą.] *FgPieś 8,47.* **62.** Bárzobych tho był rad v[czynił/ zebych był [am praesens W. M. teraz [tuzy [we ofiarował/ ále mi złe zdrowie nie da.] *Odp ded.* **63.** Teraz ná rozum niedbáiac/] A żądzom tylko zgadzáiac/] *Zdrowie/ y [ławę tráca/ tráca maie[tności/] Odp 78.* **64.** Tá[ke y zdrowie niema ieno iedno] *Odp 133.* **65.** v[ftawiczym] *Pi-iań[stvem zdrowie [trácił: Odp 407.* **66.** JA Zgodá/ ... Stróż Rzeczypo[politych/ zdrowie y obróná] *Mia[st w[zytkich: Zg 3.* **67.** Ale pań[kiego zdrowia ani mocne [klepy/ ... tak dobrze [trzegá ... Iako mi[ó[ć poddanych/ i wiara žičliwa/] *Sat 349.* **68.** Bo gdzie ludzie pewniéy[zy zdrowia/ y [wobody/] *Ieno tám/ gdzie [ye mocné zbuntuia] narody:] Prop 255.* **69.** day w dobrym zdrowiu długo po[zyć] *Fortun dzied[zi-nych: EpRadz 131.* **70–1.** ludzie/ choć dobrze bacza/ że tego zdrowiem przy[plácaia/] á w[dy iedná[zbytków [wych prze[stáć nie mogą: áni mierno[ści żadnym obyczáiem ná[zládowác chcą/ przez któraby y rozum/ y zdrowie [pełná záchowác mogli. *Pij 3.* **72.** Trze[żwo[ć á miará ... [á nawierniey[zy [tróze zdrowia ná[zego. *Pij 4.* **73.** Przy cie[le się zám[yka zdrowie/ g[ładko[ć/ sílá.] *Dzie 36.* UP

zdrowy p. zdrów

zdrój *obfity strumień czystej wody płynący ze źródła 2, 6–20, 22–26, przen. 1, 3–5, 21;*

z, prze[roczy[sty 7, sławny 21, mo[żny 24, żywy = *Bóg 4, żywe 1, chłodne 19, 20, obfite 2, zbytnie 16, niesłychane 15, nowe 9, nie-pamiétny = rzeka zapomnienia Lete 18, wieczny 22;*

z. lotnego konia = *źródło Hipokreny wybite kopytem Pegaza 25, Pegazów z. = poezje łacińskie 21, koników z. 26, z. prze[roczy[stey wody 13, 17, żywej wody 2, nowego strumienia 7, zakrytej mądro[ści 5, żywota 3, wiecznych rozkoszy 1;*

żywego z–a pragnąć 4, z skały z–e pobudzać 15, z krzemienia z–e m[óć wycisnąć 11, mi[ó patrzeć na z–e 14, zawie[ć kogo[ś nad z–e czego[ś 2, kogo[ś napawać z–em 12, w skale ukazywać drogę z–om 9, z–ów *jakich[ś] dobyć 5, ze z–ów* dwie wielkie rzece biorą tryby 23, z skały z. wystrzelił 8, z kamienia wypadł 7, wyskoczył z skały 6, wodę z skały pędzi 22, z kamienia płynie 26, *gdzie[ś] wychodzi 21, w gaju bije 24, (komu[ś] płyną z–e 1, 20, z–e wodę leją 14, zawarły się 16, posiłek niosą rzekom 9, krwią płynęły 10, są przy lesie 19, u Boga jest z. żywota 3, co[ś koniów z. zowia 26, z. jako[ś] zowá 24;*

z., rzeki 6, 10, 16, strumień 8, 11, łąka 13–4, 19, 20, skały 16, góra 13, las 17, zasiewek 17;

Pegazów z. – nowotne rymy 21;

r. –ojá 4, –ojem (:–oim) 12, –oju 18, –oje 1, 16, 19, 23.

Ps: 1. Wiecznych ro[ko[zy płyną żywe zdroie] *Przez ręce twoie.] 16,35.* **2.** Záwiódl mié (*Pan*) w pa[żé niepo[polité/] *Nád zdroie żywey wody obfité.] 23,4.* **3.** Honyo[ścią domu twégo będąc ná[yceni/] *Y [trumieniem ro[ko[zy twoich nápoieni:] V ciebie zdróy żywotá: 36,19.* **4.** Ciebie żywégo/ wieczny bo[że/ zdroiá/] *Vprá-cowana prágnie du[zá moiá:] 42,5.* **5.** Zdroiów zákrytéy mądro[ści do[bede/] *Y rozum [zczéry opowiadać będą.] 49,9.* **6.** Ná twoie (*Boga*) ro[kazánié zdróy wy[koczył z [kály/] *A rzeki nieprzebyté wody o[trádały.] 74,31.* **7.** á oto z kámieniá] *Zdróy prze[roczy[ty wypadł no-wégo [trumieniá.] 78,28.* **8.** la[ka] vderzył/ á

z [káły| Zdrój wy[trze]lił/ y by[tré] [trumienié] wezbráły| 78,34. **9.** Ty w [kale vkázuie]z drogę zdroiom nowym| Które po[si]łek nio[fa] rzékom kry[zt]ałowym| 104,19. **10.** Krwią zdroie/ krwią p[ly]nęły rzéki [zá]r[á]tne| 105,55. **11.** Bytność pán[ka] y góry/ y rzéki [zá]loné| Y morze czuło nie wie[zd]zoné| Który z krzemieniá zdroie/ á z twárdéy opoki| Mocen wyci[n]ąc [trumie]ń g[ł]ęboki| 114,15.

12. czy cię przez te[kliwé] Charon ie[zi]orá wie[zi]e? y napawa zdroiem| Niepomnym/ że ty niewie[zi] nic o p[ł]áczu moim| Tr 10,7. **13.** TU góra drzewy nátkniona| A pod nią łáká zielona| Tu zdrój prze[zi]roczy[st]éy wody| Podróz[ne]mu dla ochłody| Fr 1,62,3. **14.** Miło pátrzáć ná łáki/ kiedy się od[zi]e[ia]| Miło pátrzáć ná zdroie/ kiedy wodę le[ia]| Fr 2,64,2. **15.** O! który z [uchéy] [káły] zdroie| Nie[ty]cháné pobudza[z] oka[ż] dáry [woie]| Fr 3,72,7. **16.** áz zá czá[em] [káły] Z wody wy[zi]r[á]ły| Potym y zbytnie záw[á]rły [ye] zdroie| A by[tré] rzéki wpá[de]ły w brzegi [woie]| Pieś 2, 1, 45. **17.** Zdrój prze[zi]roczy[st]éy wody/ lá[fu] [s]rednia miárá| Y zásiéwku moiégo niepochybna wiára| Rzádzcy p[ł]odnéy Afryki [z]éroko wládnemu| Nie da [ye] zná[ć] ze w [z]czę[st]éiu przerównána iemu| Pieś 2,4,29. **18.** Nie zy[cz]e[zi] du[ze]/ która dotklá raz napoiu| Niepamiétnégo zdroiu| Pieś 2,6,18. **19.** PRácowité woły moie| Przy tym le[si]e chłódné zdroie| Y łáká nieprzepá[si]ona| Sob 8,2. **20.** PRácowité woły moie| Wam p[ly]ną te chłódné zdroie| Wam kwitnie łáká zielona| Sob 8,22. **21.** A ty Fierleju, b[á]d[ź] zyczliwy moim| Nowotnym rymóm/ ábych przodkóm twoim| Tym [n]ádniey [s]łu[ży]ł: á iu[ż] mie niewod[zi]ł| Tám/ gdzie Pegázów [s]lawny zdrój wychod[zi].| FgFirl 28. **22.** Iáko [ł]zy ma há[m]owá[ć]/ które žal [erdecz]ny| Wyci[ka]/ nie ináczéy ieno iáko wieczny| Wodę z [káły] zdrój p[é]d[zi]l| FgFn 11. **23.** Cérkiew [toi] / á pod nię by[tra] p[ly]nie| D[zi]winá| Od tego miey[sc]á we trzech milach tylko zdroie| Z których dwie wielkie rzéce biorá tryby [woie]| Jez 315. **24.** w gáiu zá[si] [o]f[no]wym| Zdrój mo[ż]ny bije/ który ták[że] Wit[ul]towym| Kluczem po d[zi]s d[zi]e[ń] zowá: Jez 332. **25.** Pá[ni]ny (muzy)/ którym lotnégo koniá zdrój [m]ákuie: | Iá ieden niech wam [s]łu[że]l| Muza 20. **26.** [ká]lá kopytem| Vderzoná/ [trze]liłá [trumienié]m obfitem| Kóniów

zdrój/ y d[zi]s zow[ia]: ten z kámieniá p[ly]nie| Phaen 16,189. UP

zdrów, zdrowy cieszący się zdrowiem, będący w pełni sił fizycznych i psychicznych 2, 9–12, 15–6, 18–9, 24, będący w dobrym stanie, niezsypoty 14, 23, świadczący o zdrowiu 13, trafnie, właściwie ujmujący rzeczywistość 1, 3, 6, 20, 22, pozdrowiony 4, 8, 17, nienaruszony, dobrze funkcjonujący 5, 7, przen. 21; z. nauka 1, rozum 20, rada 3, słowa 6, myśl 22, korzeń 14, zalot 13, miesiąc = syn hetmana Jana Tarnowskiego, Jan Krzysztof 21, nawa 5;

z. jest mąż 9, człowiek 11, 12, (16), głowa 7; z. być pragnąć 12, z. komuś panować 15, nastać komuś z. 21, iść z. 18, z-ego ujrzeć 2, z-ym posiłek dawać 23, żadnego z-ego nie masz 19;

nieprawie z. = nieświeży 13, tak z. 21, ludziom z. 21;

w formule: życzeń 10, 15, pozdrowienia 4, 17, 24, modlitwy 8, pożegnania 18;

zdrów 4, 9–12, 15, 17–8, 24;

z., fortunnie 15;

być z. – chory (9), 16, puchnąć, gnić, (być) wrzodliwym, trędowatym 19, mdle 23;

w prep. 3, 6, 22 ~ w postp. 1, 5, 14, 20;

r. –owá 7, 8, –owý 13–4, 21 ~ w p. 19, 20.

1. SZczęśliwy/ który nie był między złemi w ródzie| ... Ani [siadł] ná [s]olicy/ gdzie tácy [siad]á[ia]l| Co [ye] z náuki zdrowéy rád[zi] násmiewá[ia].| Ps 1,4. **2.** W rychle cię (króla) zdrowégo (da pan Bóg) wy[zi]r[á]my| Y powinné pánu d[zi]ęki wczynie[my]:| Ps 20,13. **3.** Iego (niepobożnego) [s]łowá [z]cz[er]a zło[st] / [z]cz[er]y k[ł]am/ y zdrádá| Niema tám nigdy miey[sc]á żadna zdrowa rádá| Ps 36,6. **4.** Zdrów b[á]d[ź] o królu: ciébie iá wd[zi]écznémi| Nieprzepámie[ta]m nigdy rymy [w]émi| A póki hárfá p[á]lców [s]łucháć b[é]d[zi]e| Zacna byé mu[si] twoiá [s]lawá w[zi]édzie| Ps 45,57. **5.** Stánał wiátr/ morze [p]á[de]ł/ z[eg]larze o[ży]li| Nawę do portu zdrowá przybili| Ps 107,60. **6.** zdrowé [s]łowá ode[m]nie [s]ty[ze]li| Ps 141,20. **7.** [l]ácnó/ pi[fa]ć [ye] z rozumy| Kiedy po woléy [s]wiát mamy/ á g[ł]owá| Człowieku zdrowá| Tr 16,12. **8.** Iu[ż] tám [s]łu[ży]ć nieb[é]d[á] té pie[cz]oné [s]łowá| Stá[ch]

niczku du[żo] moiá: rychléy/ bądź mi zdrowá/ Márya łá[ki] pełná: á w ręku paćierze/ *Fr* 2,33,6. **9.** Kiedyś ty mężu/ ftekał/ iam się dobrze miałá/ A kiedyś ty zaśię zdrów/ ia będę chorzáá/ *Fr* 2,42,8. **10.** boday zdrów pił. *Fr* 2,70,1. **11.** IUż to iáko to/ kiedyś zdrów/ á piie[z] do mnie/ Podobnoć y ia mogę podpić [obie [kromnie.] *Fr* 3,21,1. **12.** Sam zdrów być prágne/ á ten ciężki wrzód położyć/ *Fr* 3,30,25. **13.** Głos iego by piorunowy/ A zalot niepráwie zdrowy./ *Fr* 3,78,6. **14.** dąb choć miešcy przešchnie/ choć li[st] ná nim płowy/ Przedsię [toi] potężnie/ bo ma korzeń zdrowy./ *Fr* 3,82,12. **15.** A ten co po was dziś pán[stwo] [práwuie/ Niechay fortunnie/ y zdrów nam pánuie:] *Pieś* 1,10,62. **16.** Lácno cie[ży] chorego gdy[my] zdrowi [ámi:] *Pieś* 2,6,5. **17.** Zdrów bądź/ Królu niezwalczóny:/ Ciebie moie wdzięczné [tróny] Niezmlczá miedzy [ławnémi] Bohátéry walecznémi./ *Pieś* 2,13,53. **18.** Idź zdrów/ *Pieś* 2,18,51. **19.** tego ná nogách karze: ten puchnie/ ów gnije: ábo wrzodliwi/ ábo trędowáci/ żadného zdrowého niemá[z:] *Pij* 3. **20.** Iákiéy tedy chwáły táka cnotá niegodná/ którój się trzymáiać/ nie tylko rozum zdrowy/ ále y moc zupełná mamy? *Pij* 4. **21.** Ná[sta]n [zczę]liwie/ ty Mie[fi]acu nowy/ S táką pogodá/ y ták ludziom zdrowy/ Iáko ten prze[ż]ły/ *SzLel* 2. **22.** A by nie tá zła fébrá/ co nam [mák] [káži]á/ Ináczéyby zdrowa myśl o rzeczách [á]džiá./ *Dzie* 54. **23.** (Syryjusz) Zdrowym (szczepom) pošilek dáie/ mdlé do kónca káži./ *Phaen* 30,284. **24.** Bądź zdrów ná długie czá[y] Krolu wielowładny:/ *Dry* 13. UP

zdruzgotać strzaskać coś, miażdżąc na drobne kawałki;
r. –awszy.

[tárgaw]zy] Białé żagle/ y okręt w kéfy zdruzgotaw[zy]/ Przybiły (wiatry) mié do brzegu pu[st]tego ná defce./ *Fr* 2,56,4. UP

zdrzymać się uciąć sobie drzemkę, zasnąć na krótko lekkim snem ~ r. –ymie.

Strózá twego żaden [en] nigdy nie zymie/ Nie [pi] [tróz] Izráhelski/ áni [ye] zdrzymie./ *Ps* 121,12. UP

zdychać umierać (pogardliwie o człowieku).

TE[ę] sięć Mikolay świętym ofiáruie/ Bo mniéy w [tárosi] co dzień mocy czuie./ Teraz pod wodá graycie ryby śmieie/ Mikołay zdycha/ sięć wiši w kościele./ *Fr* 2,21,4. UP

zdzierać się wykřęcać się 1, 2;

z czegoś z. 1 ~ trudno z. 1, próżno z. 2 ~ r. –éra 2.

1. Człowiek vrodziw[zy] się zásiadł w práwie takim/ Ze ma być iáko célem przygodom w[ze]lakim:/ Z tego trudno [ye] zdzierać: *Tr* 19,113.

2. Płacz/ álbo nie płacz/ z drógi [w]yé nie zidzie/ Bo[kié] przezyrzenié/ próżno się kto zdziéra:/ *FgPieś* 4,17. UP

zdziwić się odczuć zdumienie, zaskoczenie z jakiegoś powodu 1, 2;

z. niewymownie 2, naprzód 2;

z., ujrzyć, zwątpić 1 ~ r. –wiła 2.

1. Możni bohátirowie sił twoich doználi:/ Próżno [ye] ná twój wierny lud zbiéráli./ Wyżrzel/ zdziwili [ye/ y] zaráz zwątpili/ Bárdziéy o biegu/ niż potce myšlili/ *Ps* 48, 9. **2.** Lecz [koro] piękna [zy]yé y pierśi poznáá/ Y wzroft piękny: Bogini (war. Wzrok wdzięczny boginiej. Naprzód się zdziwiła) zász mié chce[z] w błąd wpráwić:/ (war. Niewymownie a potem do niej tak mówiła) *Mon war.* 393. UP

ze p. z, ze

Zeb książę madianicki, który zginął z rąk Izraelitów walczących pod wodzą Gedeona.

trupy ná powáł po rolach lezáły/ ... Gdzie Zeb/ y Oreb polégł/ gdzie zacni hetmáni] Zebeá/ y Sálmáná [ą] zámordowáni./ *Ps* 83,19. UP

Zebea książę madianicki, który zginął z rąk Izraelitów walczących pod wodzą Gedeona.

trupy ná powáł po rolách lezáły/ ... Gdzie Zeb/ y Oreb polégł/ gdzie zacni hetmáni] Zebeá/ y Sálmáná [ą] zámordowáni./ *Ps* 83,20. UP

zebrać zgromadzić 1–4, 7, 8, 10, zgarnąć 5, sprzątnąć skądś 6, 9;

z. płodne chmury 1, pieniądze 4, obrusy 9, włosy 5, poczet przyjaciół 7, towarzystwo 10, wojsko 8, błędne = ludzi zabłąkanych w sprawach wiary 2, co 3;

z-ł Bóg 1–3, człowiek 4, 6–10, Pogoda 5;

z. z pola 6, z gospodarstwa 4, z wysługi 4, na czoło 5, pospołu 2, łakomie 3;
chcieć *k.* z. 2;

z., zgromadzić 2 ~ z. – zostać się 3;
r. –ano 9, –emy 6 ~ *w p.* 8.

1. Y zebrał (*Pan*) płodne chmury/ y otworzył niebá/ Y [puścił im doftátek niebie[kiého chlebá.] *Ps* 78,41. **2.** O Pánie/ o boże ná[z/ ty chćieý o nas rádźić.] Chćieý nas błédne zebra[w]zy po[społu zgromáďić:] *Ps* 106,98. **3.** W[zyt]ko to zo[ftánie] Po twéý śmierci/ pánie:] A co[ś ty zebrał przez ten czás łakomie/ To [ye zo[ftoi niewiem w czym dómie.] *Pieś* 1,5,31. **4.** Kto z go[spodárstwá/ á kto zás z wy[ftugi] Zbierá pieniądze: *Pieś* 2,10,6. **5.** Czás wćieka/ iáko wodá/ A przy niem leći pogodá (*bogini uosabiająca stosowną porę, przedstawiana z długimi włosami z przodu głowy*)/ Zebra[w]zy w[łofy ná czoło:] *Pieś* 2,23,7. **6.** A kiedy z polá zbierzemy/ Tám dopiéro odpoczniemy/ *Sob* 6,21. **7.** Przeto zebra[w]zy poczet przyiaciół niemáły/ ... Puścił[ś [ye do Gdań[ka *Pam* 153. **8.** wiechał z Rzymu/ zebrał woy[ko z tákichże iáko y [am/ nákoniec zwiódl bitwę/ á iáko Bóg chćiał przegrał/ *Wr* 16. **9.** Gdy [ie náiedli/ obru[fy zebra]no/ A potym ná wet [záchownię dano.] *Sz* 125. **10.** Zebra[w]zy towarzy[two: á w dáleką [tronę Záiáchaw[zy/ vnió[ft[ś zacnych ludzi zónę:] *Mon* 47. UP

zebrać się *zejść się, zgromadzić się* 1, *wymrzeć, skończyć się* 2;

z. plemienia *czyjegoś* 2, *k.* przeciw *komuś* z. 1;

r. –áło 1, 2.

1. MOcny Boże/ iákóz ich wielé pow[ftáło/ Iákóz [ye ich przeciw mnie siłá zebrało:] *Ps* 3,2. **2.** Potym/ kiedy plemienia iego się zebrało/ w[zyt]ko to po nich Królóm w ręce [ye do[ftáło.] *Dry* 67. UP

zebranie *dorobek życia, majątek* 2, 3, 5, 6, *suma pieniędzy będąca czymś majątkiem* 7, *grupa, zgromadzenie ludzi* 1, 4;

z. wielkie 1, 3, *twe* 6, jej = *królowej Bony* 7;

z. ludzi 1, *ślug* 4, *cokolwiek z–a* 6;

nadzieję kłaść w z–u 2, *coś wyznawać przy ludzi zebraniu* 1, *czyjeś z–e przyjdzie w obcych szafowanie* 3, *mieć trudności około z–a czyjegoś* 7, z–a *czyjegoś ileś* będzie 6;

z., *macierzyzna* 7, *skarb* 5, *złoto* 5, *władanie* 2, *osiadłość* 3, *staranie* 5; *ślug z–e*, *niebieskie wojska* 4;

r. –ránie 5, –ánié 3, 4, –ániu 2 ~ *w p.* 7.

1. Abych twą dobroć przy wielkim wyzna[wał] Ludzi zebraniu/ y tobie oddawał] Chwałę powin[na.] *Ps* 35,53. **2.** Szaleni ludzie/ którzy w [wym władaniu] Nádźieię kłáda/ álbo y w zebraniu.] *Ps* 49,18. **3.** Y mądry vmrze/ á vmrze y głupi/ Iednáko z du[że] śmierć obudwu złupi:] A ich ośiadłość/ y wielkie zebránié/ Przydźie nákoniec w obcych [záfowánié.] *Ps* 49,27. **4.** W[zyt]ki niebie[kié woy[ká/ y [ftug zebránié/ V których iego (*Pana*) waźné ieft ro[kazánié/ ... W[zyt]ko/ po w[zytkich] káciech ... Króle[ftwá iego/ Stworzenié/ y ty du[zo/ chwał páná tego.] *Ps* 103,41. **5.** A tym czáfem robotnicy/ Pieczę mieli o winnicy.] To w[zyt]ko moie [taránié/ To [karb/ złoto/ y zebránié.] *Fr* 3,4,7. **6.** Po[ftapi]z z w[łości] drogo zápláconych/ Po[ftapi]z z dworu/ y gmáchów złoconych:] A co zebránia twého kolwiek będzie/ To w[zyt]ko przy[zły] namiá[ftek ośiedźie.] *Pieś* 2,11,15. **7.** nie miałby był Pan ná[z dźi[šiey]zy tákich trudno[ści] oko[ło] Baru w[łá]f[neý] mácierzyzny [wéy/ áni oko[ło] zebránia iéy.] *Wr* 15. UP

zebrany *zgromadzony* 1–5;

z. *gmin* 2, *myśliwcy* 5, *moc niemiecka* 3, *ćma zakonników* 4, *z–ych ciemności ćma* 1;

z. w *kupę* 5 ~ *w p.* 4.

1. Chmury wko[ło/ y ogromné burze zgromáďi[ł.] Ale zebranych ciemności ćmę zápaláły] Lykáwice: grad/ y żywé węglé pádáły.] *Ps* 18,25.

2. Niechay Bóg Izráhel[ki ná wiek wiekom [fynie/ A ty więc AMEN/ zátym mów zebrány gminie.] *Ps* 106,102. **3.** w[zytek] Rhen zebrána moc Niemiecka pi[łá:] *Fr* 2,38,2. **4.** áni oné krześciáńkié woy[ká/ álbo w[łá]fniéý ćmy zebranych zakonników/ ták dálece o Ieruzálem/ álbo o Kon[ftá]ntinopole z Turki/ y z Sáráceny [ye bili/ *Wr* 4. **5.** Skoro go tedy wy[źrzał] Menelaus ... Iáko lew rad/ gdy ná żwierz z głodu więc nápadnie/ Bąđ [árne/ bąđ ieleniá/ iuż go łupi [nádnie:] Niedbáiąc ná ogromné přédkich p[fo]w [zczékánié/ Ani w kupę zebranych my[šliw]ców wo[łánié.] *Mon* 26. UP

zechcieć odczuć, mieć chęć, wolę.

król (*egipski*) ... poruczył mu (*biblijnemu Józefowi, synowi Jakuba*) dwór [wóy/ y dał w [záfár]two ...wszytko [wé Cárstwo] Aby [tá-rofty iego/ gdy zechce/ [adzał] Do więzienia/ *Ps 105,41.* UP

zefir łagodny, ciepły wiatr.

iało więc rány| Zefir ná cíchym morzu podnośi báłwány/| Ná piérw[zym] słońcá w[scho-dzie/ które póki czuiá| Lá[káwy wiátr/ leniwo naprzód po[stępuia/| *Prop 224.* UP

zegar urządzenie odmierzające i wskazujące czas przez wybijanie kolejnych godzin 2, przen. 1;

z. bije 1, wybija 2 ~ mieć z. w mieszk 1.

1. Sły[z/ mam ia zégar w mié[zk]u/ który póki biie/| Póty też y go[podarz/ co go nośi/ piie.| *Fr 2,108,3.* 2. ZEGar [ty[zę wybija/ V[ta]p melánkoliija: | *Pieś 1,24,1.* UP

zejść, zejć, zić, zyść oddalić się 3, 7, odejść, przeminąć, skończyć się 6, 8, 9, zniknąć, stopnieć, spłynąć 4, 5, brakować, ubywać 2, 10, zastać, zaskoczyć kogoś 1;

z-e dzień 8, noc 9, zima 6, z-ą lody 4, śnieg 5, człowiek 2, 3, Bóg 1, boskie przejście = wyrok 7;

z. k.= zastać, zaskoczyć k. nieoczekiwanym przyjściem 1, nie z-e komus na żadnym wczasie = nie zabraknie komus przyjemności życiowych 2, nie zeszło komus na osobie = nie brakło komus postawy, wyglądu 10;

z. w nocy 1, z drogi 3, 7, w swą miarę 9, snadnie 6, znienáła 5;

zidzie 7 ~ z., zmacać 1;

z. - przyjść 5, - nastąpić 8;

r. -idzie 7, -ejdzie (-yjdzie) 5, -dziemy 3.

1. Zmácales [fercá/ y myśli [krytéy/| Z[zedles mię w nocy nie znákomitéy:| *Ps 17,10.* 2. MOy wiekuifty pástérz mię paśie/| Nie zéydzie mi nic ná żadnym wczáśie: | Záwiódł mię w pa[żé niepo[polité/| Náđ zdroie żywéy wody obfité.| *Ps 23,2.* 3. A my nigdy z twoiéy świętéy drogi niezéydziemy/| Ty nas będzie[z żywił/ á my wzywáć cię będziemy.| *Ps 80, 37* 4. Teraz drzewá liścié ná [ye wzięty: | Polné

łáki pięknie zákwitnęły: | Lody ze[zły/ *Pieś 1,2,7.* 5. Pochwili wiofná przyydzie/| Ten śnieg znienáłá zéydzie/| *Pieś 2,9,10.* 6. Zimá byw[zy zéydzie [nádnie:| ... Iuż wiofná/ iuż láto minie/| *Pieś 2,23,9.* 7. Płácz/ álbo nie płácz/ z drogi [wéy nie zidzie| Bo[kié przyzrzenie (*wyrok*)/ prózno [ye kto zdziérá:| *Fg Pieś 4,16.* 8. dzyeń s[zedł/ noc ná iego miey[ce ná[stąpiá/| *Zuz 89.* 9. W[wą miarę przedfię ze[zlá noc/ á potym| Swiát fie rofwiecił w[zytek słońcem złotym.| *Sz 517.* 10. Nie ze[zło nic Wódzowi temu ná ofobie: | *Mon 44.* UP

zejść się przybyć z różnych stron, zgromadzić się u kogoś 2, spotkać się 3, zbliżyć się do siebie 4, przydać się czemuś 1;

z-ą ludzie 2, w kimś z-e niepowściągliwość i łakomstwo 3, z słońcem gwiazdy z-ą 4, kosa z-e jarzynie 1;

z. pospołu 3, w dom 2 ~ w p. 3.

1. Siérpá trzebá ożimie/| Kofá [ye zéydzie iáryznie:| *Sob 6,14.* 2. Názáiutr/ [koro fie słońce ná [wiát v[kazáł/| Ze[zło fie do Ioachymá w dom ludzi niemáło.| *Zuz 118.* 3. [ye w nim (*rzymskim rotmistrzu*) po[połu było ze[złó/ y niepowściągliwość/ y łakom[stwo Wzor 2. 4. A téz od in[zych członków różnéy [á włá[ności (*Kózki - male gwiazdy w konstelacji Woźnicy*):| Bo gdy [ye z słońcem zéyda/ budzą nawá[ności:| *Phaen 40,558.* UP

zelozus zazdrosny - wyraz łaciński, częściowo spolszczony, w znaczeniu przymiotnika a. rzeczownika.

ludzie nań (o szlachcicu Sieciechowskim) wiedzieli że około żony był nieiako zelozus *Ap 22.* UP

zelzenie skrzywdzenie kogoś, upokorzenie, naruszenie czyjegoś honoru 1-5, 7, zhańbienie (czci kobiecej) 6;

z-e dawne 7, pierwsze 6, me 2, swe 3, 5, 6;

z-a pomścić 4, 5, mścić się nad kimś zelzenia 7, z-a czyjegoś chcieć 2, na z-e pomnieć 6, ku z-u cz. nie przydać 1, z-a nagrodę wziąć móc 3;

z., krzywda 3-5, niesprawiedliwość 1;

z. - korzyść 2, - sowita nagroda 2 ~ w p. 6.

1. On (*Menelaus*) choćia ze wftydem| Zony [ie vpomina:] A ia (*Antenor*) wroćić rǎdżę:| Abychmy ku zelzeniu nie[sprǎwiedliwosci] Nieprzydǎli:| *Odp* 276. **2.** Kto iǎ (*sprǎwiedliwosc*) nǎ mnie chce: y korzyści/ y zelzenia mego.| *Odp* 321. **3.** świǎdki mi dzis bǎdźcie| Zem (*Menelaus*) rzeczy [sprǎwiedliwey (*wydania Heleny*) od Troiǎnow żadał| Abych był krzywdy wielkiew/ y zelzenia [wego] Nagrodę iǎkǎ wziǎć mogł: *Odp* 414. **4.** Nǎ was tedy krzywdę [wǎ y żǎłość niezmiernǎ] Klǎdę/ możni bogowie: iefli [sercem czy[tym] Tę prosbę do was czynię/ pomścicie zelzenia| Y mey (*Menelausa*) krzywdy *Odp* 419. **5.** A ty mój brǎcie (*o Orestesie*) wzorem Stryjǎ twęgo (*Menelausa*)| Pomści méy (*Hermiony*) krzywdy/ y zelzenia (*zaręczonǎ z Orestesem Hermionę zmuszono do małżeństwa z synem Achillesa, Neoptolemosem*) [węgo.] *Fg-Pieś* 8,44. **6.** Onǎ (*Chiomara*) nie tǎk dǎlece nǎ terǎzniew[za] wczynność iego (*rotmistrza rzymskiego*)| iǎko bǎrzięy nǎ piǎrwsz[e] zelzenie [wé pomniǎc/ [stuzde po cichu ro[kazǎtǎ aby go zǎbił. *Wzor* 2. **7.** Tǎk był rad Menelaus/ widzǎc zdraycę [węgo (*Aleksandra*)| Bo myślił mścic [ie nǎd nim zelzenia dawnęgo (*porwania Heleny trojańskiej*)].| *Mon* 28. UP

zelzyć obrazić czyjǎś godność, honor, dobre imię 1, 2, przynieść ujmę 3;

z. nas 1, żywot 2, twarz 3;

z-li nieprzyjǎciele 1, kobieta 3, Maro 2;

z. kłǎmstwem 2, zwyczajmi 3, hańbieniem 1 ~ r. -yli (:-ili) 1, -yła (:-iła) 3.

1. Peńné łono mam [znupek/ peńné obelżenia| Słuchǎiǎc rozmǎitych narodów hańbienia.| Którym nieprzyjǎciele nǎ[zy nas zelzyli| Ani pomǎzǎncowi twemu przepuścili.] *Ps* 89,95. **2.** Kto cię nǎ mię podbórzył/ Maro niechutliwy| Ześ [wym kłǎmstwem śmiał zelzyć żywot mój cnotliwy.] *Fr* 3,3,10. **3.** Nie tylkoś nǎd in[ze gład[za [ye vrodziła| Aleś y zwyczajmi twarzy nic nie zelzyła:] *Pieś* 1,8,6. UP

zelzony upokorzony, zawstydzony 1, otoczony złǎ sławǎ, godny pogardy 2, taki, który stracił dobre imię, niegodnie postępujǎc 3, 4;

z-e pogaństwo 2, Parys 3, człowiek = Parys 4, nikt nie z-y 1;

w postp. 2-4 ~ r. -oné 2, -zony 3.

1. Zǎ co niech wftydu/ y żǎł[nych/ pro[ze]/ Nieprzyjǎciel[kich śmięchów nie odno[ze.] Nikt nie zelzony/ ktokolwiek w potrzebie| Y w [wych trudnościǎch wciękl [ye do ciebie (*Boga*): *Ps* 25,5. **2.** Iefte[my iǎko owce nǎ rzeź odǎczonę| Ro[pro[zyłęś nas między pogǎn[stwo zelzonę.] *Ps* 44,26. **3.** Hektór widzǎc/ grómił go: Pǎriśie zelzony| Boday [ie był nie rodził/ ǎni poymał żony.| To bych był wolał/ y to z lep[zym było zy[kiem| Niżli tǎk bydź v [w[zytkich ludzi pomściwi[kiem.] *Mon* 39. **4.** Iuz v ciebie po woy-nie/ człowiecze zelzony (*o Parysie*)| Boday tǎm był źle zginǎł/ mieczem v[kromiony| Rycerzǎ walecznęgo *Mon* 421. UP

zelzywość hańba, wstyd, upokorzenie 1, 2, 4, 5, publiczne wyrażanie bólu po śmierci bliskiej osoby przez kogoś, kto do tej pory wyznawał zasady filozofii stoickiej 3;

z. ma 4, swojǎ 5;

z. odnieś 1, pomścic się z-i 5, czyjeś z-i być syt 4, z-ǎ się karmic 4, ktoś jest pełen z-i 2, z. serce bodzie 3;

z., wieczna hańba 1, lekarstwo 3 ~ r. -ości 2.

1. Boday zelzywość/ y wiecznǎ odnieśli| Hańbę nǎ [obie/ którzy [ye podnieśli| Hǎrdzie przeci-w mnie.] *Ps* 35,79. **2.** Vkróciłęś lat iego kwitnǎcýy młodości| Oczu podnieś niemoże pełen zelzywości.] *Ps* 89,82. **3.** Bo máiǎc zránionǎ du[ze| Rad y nie rad płǎkǎć mu[ze| Co [naś nie cześ: to ku [zkodzie| Y zelzywość [erce bodzie.] Lékǎr[stwo to/ prze Bóg żywy| Ciężkié nǎ vmysł tro[kliwy:] *Tr* 17,44. **4.** daycie mi nǎ gǎrdle| Vśięś Alexǎndrowym| y miecz krwiǎ nǎpoic| Człowiekǎ bezecnego: poniewǎż y on (*Aleksander*) mey| Zelzywości dawnó [yt/ y dzis fię iǎ karmi.] *Odp* 423. **5.** Iam (*Menelaus*) [ie dzis myślił pomścic zelzywości [woiýy| Nǎd bezecnym Parisem: *Mon* 363. UP

zelzywy przynoszǎcy hańbę, niegodny ~ r. -iwych.

i odwodzić będa| Twoje [lchetne [erce od zabaw węcziwych| Cukruǎc ci na zdradzie [mak rzeczi zelziwych.] *Sat* 306. UP

zemdlony osłabiony do granicy wytrzymałości fizycznej ciǎgłǎ pracǎ 1, smutkiem po śmierci ukochanej osoby 2;

z. ciało 2 ~ z. ustawiczną pracą 1 ~ z., utrapieni 1 ~ r. -eni 1.

1. CHwalcie páná ... wy ... coście z rąk wy[wobodzeni] Nieprzyjaciel[kich] ... To głodem/ to prągnieniem ciężkim vtrapieni/ To wftawiczną pracą zemdleni; | *Ps 107,12.* **2.** ZAłość moia długo w noc oczu mi niedała/ Zámknąc/ y zemdloného vpokoic ciála; | *Tr 19,2.* UP

Zemowit *Siemowit, syn Piasta – protoplasty dynastii piastowskiej.*

Zemowit [toi wedla oycá (*Piasta*) prawie/ Z drugiémi równo: *Pieś 1,10,37.* UP

zepchnąć *usunąć siłą z zajmowanego miejsca, przesuwać lub popychać w zamierzonym kierunku 1, rzucić 2;*

z-ł Bóg 2, nieprzyjaciel 1 ~ nogę 1, koronę 2;

z. koronę z głowy, wywrócić przymierze 2.

1. Náviedz mię ná [zcie[zki twoie/ Z którychby zepchnąć méy nogi] Niemógł nieprzyjaciel [rogi; | *Ps 27,39.* **2.** Iáwną niełá[kę [stuzde okazuje[z [wemu; | Wywróciłeś przymierze/ zepchnąłeś koronę/ Z głowy iego: *Ps 89,71.* UP

zepsować *zniszczyć, zrujnować 1, 5, rozgromić, wybić 2, z. serce = odebrać komus ducha walki, odwagę 6, 7, dobrej myśli nie z. = nie zgasić chęci, nastroju zabawy, może też: nie przepuścić okazji do zabawy 3, mieć na kogoś zły wpływ, sprawić, że ktoś stanie się gorszy pod względem obyczajów 4;*

z-e Bóg 2, 5, król 6, człowiek 3, zwierz 1, figura szachowa 7;

z. przeciwniki 2, świat 5, winnicę 1, serce 6, 7, dobrą myśl 3;

z. do czysta 1, do gruntu 2 ~ k. przy kimś z. 4;

z., powojować 1, opanować 5 ~ r. -ujesz 4, -ował 1, 3, 7, -ować 2, 5, 6.

1. Wieprz ią (*winnicę*) leśny/ ... [rodze powoiował; | Zwiérz ią polny/ zwiérz łakomy/ do czytá zep[ował; | *Ps 80,28.* **2.** Ia [am nieprzyjacioly iego chcę woiować/ Y przeciwniki iego do gruntu zep[ować; | *Ps 89,42.* **3.** Siedział też y ten/ com go iuz miánował/ Bo dobréy myśli nigdy niezep[ował; | *Fr 1,58,6.*

4. ANákreon zdraycá [táry/ Niema[z w [wym łotroftwie miáry; | W[zytko piie[z/ á miłue[z/ Y mnie przy [obie zep[uiie[z; | *Fr 2,46,4.* **5.** Ze nigdy potym tákich wód nie wzru[zę/ któreby miály ziemię opánować/ Y swiát zep[owác; | *Pieś 2,1,64.* **6.** A ludzi iednéy wiáry/ y páná iedného/ Przywiedz (*o królu Zygmuncie Auguście*) do zwiázku wézlá niero[ftárgnioného; | Tym nieprzyjacielowi [erce ma[z zep[owác/ A rzeczy[opolitéy pokóy vgruntowác/ *Prop 277.* **7.** Iz tedy przodek przypadł Borzuiowi/ Kazał wnet w pole wyciągnąć pie[zkwowi/ Który ná ten czás pániey po[stugował; | Iednák nikomu [erczá(!) nie zep[ował; | *Sz 174.* UP

zepsować się *pogorszyć się, popsuć się ~ r. -ujesz.*

SLáchetné zdrowie/ Nikt fię niedowie/ Iáko [mákuie[z/ Aż fię zep[uiie[z; | *Fr 3,54,4.* UP

zesłać *posłać z nieba na ziemię kogoś lub coś, kto lub co stanie się wybawieniem, ratunkiem dla człowieka – o działaniu Boga;*

z-le Bóg 1-3;

z. posłańce 3, poselstwo 1, pomoc 2 ~ z. człowiekowi 1, 2.

z. z nieba 2, między harde pohańce 3, za czasem 3.

1. Pokróp mię hy[[opem/ á oczyszcion będę/ Omyy mię/ á śnieżnéy iá[ności nábęde; | Ześli mi po[el[stwo we[oté/ á kości/ Twym gniewem z[trapióné vziá[radości; | *Ps 51,15.* **2.** Ciebie wzywam/ Boże mój: ty isci[z mé prośby/ Ty z niebá pomoc mnie zesle[z/ *Ps 57,6.* **3.** Aż Moyez[á/ z Aronem pan/ [wé po[stáńce/ Zá czá[em zef[tał między hárdé pohańce; | *Ps 105, 50.* UP

zesłany *przeznaczony komus wyrokiem Boga lub losu;*

r. -ána.

áni [ye frá[uy/ ze ták rána/ Twoiéy ze w[zech namil[zéy dziewce śmierć ze[stána; | *Tr 19,50.* UP

zesromocić *zbezczęścić, zhańbić;*

r. -cili.

POháńcy/ o boże żywy/ Woiuią twóy kray właścíwy; | Kościół twóy zefromócili/ Miásto z gruntu wywrócili; | *Ps 79,3.*

zeszcie odejście z tego świata, śmierć.

Bo po zeszciu rodziców nąszych/ ... w[zy]tki trudności nąszé [pólné ... wzię] był ną [woię pieczę: FgPog 2. UP

zeszły podeszły 1, 4, taki, który odszedł z tego świata, zmarły 3, nadwerezony zębem czasu, tu spłowiaty, zblakły 2;

z. wiek 1, lata 4, pani 3, malowanie 2;

nowo z. = niedawno zmarły 3, nieco z. 2;

z., najpiękniejszy 2 ~ w prep. 1, 3, w postp. 2, 4 ~ w p. 2, 3.

1. Nie porzucayże mię więc w moim zeszłym wieku/ Ps 71,17. 2. Ale nąsz wiek wziaw[zy] rzeczp[opolit]ą iáko málowánié napiéknief[ze] /ie- no iuz prze [t]árość niéco zesz[le] /nietylko że go témi fárbámi/ którými było/ odnowić zániedba[ł] ále y tego nie vczy[ni]ł/ Wr 9. 3. Mogę téz tu y nowozesz[ła] pánia nąszę (król[ow]ą Bonę) przypomnieć/ Wr 15. 4. A tám siedzieli rádząc około Priámá./ Panthes/ Thymoetes/ Lámpus/ Hiketaon síwy/ Klytius/ Vkálegon/ Antenor [zedziwy] Iuz prze látá [wé] zesz[le] z woyny wypu[zczone] (war. wypu[zczeni] Mon 147. UP

zetknąć się zbliżyć się do siebie niemal do złączenia z sobą.

A kiedy się iuz woy[ká] prawie zetknąć miá- ły/ Przed Troiány wyćiekał Alexánder smiá- ły/ Mon 15. UP

zetrzeć usunąć, oczyszczając 8, usunąć, maskując i upiększając 12, zwyciężyć, pokonać, doprowadzić do upadku, porazić kogoś 2, 4, 6, 10–1, 15–7, obalić, położyć, niszczyć 14, z. w proch = zupełnie, doszczętnie zniszczyć 1, 3, 5, 9, z. sen z oczu = przejrzeć, uświadomić sobie z całą ostrością daną sytuację, stać się czujnym 7, 13, wyrwać kogoś ze stanu ufnego trwania w pokoju i szczęściu 18;

z–e, s–ł nieprzyjaciół 1, 4, Pan 9, Bóg 2, 3, 7, 8, 10–1, człowiek bogobojny 5, lud wierny Bogu 6, król Władysław Jagiełło 17, rozbojca 18, Lach 13, weneckie farby 12, ostre kry 16, wiatry szalone 15;

z. tyranny 10, nieprzyjaciół (5), 6, harde Krzyżaki 17, niepobożnego 2, zmienniki 11, czyjeś kości 9, złości 8, czyjaś cześć 1, część czegoś 14, sen z oczu 7, 13, 18, pod oczyma karby 12, człowieka 3, mię 1, 16, go 4;

z. kogoś w proch 1, 3, dobrą część czegoś 14, jednym bojem 17, w gniewie 10, na wszystkie strony 14, przy Bogu 6;

w por. 5;

z., przywieść do zguby 4, wdeptać 5, podeptać 6, zwojować 15, pożreć 16, omyć, oczyścić 8; W. zetrzy! 2, 3, 7, 8, 13 ~ r. –emy 6, –árły 16.

Ps: 1. Niech nieprzyjaciół górę ma nádemną/ Niech mię w proch zetrze/ y moię cześć zemną./ 7,12. 2. 3. Zetrzy niepobożnego/ zetrzy w proch/ pánie/ 10,41. 4. Niechay téy zemnie niema nieprzyjaciół chłuby/ Aby miał rzec/ iam go z[t]árł y przywiódł do zguby./ Vpad mój/ wielka ro[ko]fz przeciwnikom moim./ 13,12. 5. Wołáli do páná (nieprzyjaciele człowieka bogobojnego)/ á pan ich niezáłowa[ł]. Z[t]árłem (człowiek, któremu sprzyja Bóg) ie/ iáko proch wiátry trá v[st]áwiczné./ Wdeptałem ie/ równie iáko błoto vliczné./ 18,81. 6. Nieprzyjaciół nąszé przy tobie (Bogu) zetrzemy/ A w imię święté twoje hárdé podepcemy (lud wierny Bogu)./ 44,13. 7. Pow[st]ań pánie (Boże)/ á ten [sen] zetrzy z oczu [swoich] Ani wiecznie oddalay od siebie [stug] twoich./ 44,45. 8. Smi[ł]uy [sye] nádemną (Boże)/ zetrzy moie złości/ Omyy mię/ oczyść mię z moich w[zetec]zności./ 51,3. 9. Pan niebie[skich] wy[oko]ści/ Zetrze ich przeklété kości/ 53,22. 10. pan (Bóg) Tyránnny zetrze w gniewie [swoim]./ 110, 16. 11. Stárłés (Boże) w[zy]tki [wé] zmienniki: bo [prof]na ich [práw]á./ 119,118.

12. Więc y lat ták [nád]nie/ Mámkáć nie vkrádnie:/ Bo lácno zliczy[z] pod oczymá kárby/ Tego niezetrá y weneckie fárbny./ Pieś 1,19,16. 13. Zetrzy [sen] z oczu/ á czuy wczás o [sobie] Cny Láchu: Pieś 2,5,25. 14. (wiatr) dá[ł] [stary] wypá[ł] / á ten wyk[re]cony/ Pad[ł] y dobrą część lá[st]u [stá]r[ł] ną w[zy]tkié [st]rony./ Pam 64. 15. Ale/ które (morze) d[zi]ś mrozy lodem vgruntuia/ Iutro wiátry [z]aloné zetrá y zwoiuiá./ Pam 128. 16. Czemu mię przedtym ráczéy [rogié] nie pozárty/ Mor[skie] wody? czemu mię o[tré] kry nie [stá]rty/ Kiedym [zedł] w opcé kráie/ Pam 238. 17. Ale hárdé Krzyżaki ták [stá]r[ł] (Władysław Jagiełło) iednym boiem/ Ze ie niémá[ł] zwałczoné podá[ł] dziecióm [swoim]./ FgBitwa 59. 18. rozboycę/ Rozboycá znidzie: ten mu [stótki] Sen z oczu zetrze/ Odp 461. UP

zetrzeć się zmierzyć się z kimś.

Tym żeś mi sercá dodał/ zem [ye rymy swémi] Ważył zetrzeć z Poéty co znakomit- [zémi] Ps ded. 13. UP

Zeuxis słynny malarz grecki z V-IV w. p.n.e.

A wy málárze/ y wy/ co mármor cie[zećie]/ ... Máluyćie tę piękną twarz/ (Heleny trojań- skiej) y rzeźćie w kámieniu. Nie był iáko żyw Zewxis w tákim podźiwieniu. Ani zacny Phi- dias/ iako wy możecie/ Z téy tylko [áméy] [ztuki/ [fawni bydź ná świecie. FgPieś 6,40. UP

ze p. z

zewlec ściągnąć, zdjąć z trudnością, uwolnić się od czegoś.

Cóz temu rzec? Więc tamże iuż zá jedną drogą| Zoftáć/ á z dużą zaraz zewlec trofkę [roga. Tr 14,18.

p. **zwlec** UP

zewłok a. **zewłoka** fizyczna powłoka człowieka, jego ciało jako tup 1, 2, zewłoki, ciało człowieka zmarłego 3;

śmiertelne z-i 3, z-i poimania czyjegoś 1; ziemi zlecić z-i 3, na czymś zawiesić z-i 1 ~ z-i, korzystać uboga 2 ~ r. -łoki 3.

1. 2. miłości/ ... Zbodłás mię/ ... Poftaw [tup mármórowy znak zwycięftwá twego/ Ná nim záwies zewłoki poimánia [wego. Zewłoki iákie widzi[z/ y korzysć vbogą/ Fr 3,33,14-5. 3. A ia, o pánny (muzy) niechay wiecznie wam hołduję/ Y żywot [wóy ná wá[znych ręku ofiá- ruię. Kiedy ziemi zlećiw[zy śmiertelne zewłoki/ Ogniu rówien prędkiemu/ przeniknę ob- łoki. Muza 105. UP

zewsząd ze wszystkich stron, z każdej strony, naokoło 2, 4-6, 8-34, wszędzie 1, 7, wszędzie na nieboskłonie 3, 35-6;

z. k. coś otoczyć 2, 4, 9, 30, k. zawrzeć 5, k. czymś okryć 18, k. czymś osypywać 19, się czymś obwarować 27, coś czymś opatrzyć 33, się opierać 31, ucisk mieć 17, wżgardę odnosić 6, szyderstwa cierpieć 6, widzieć naśmiewce i nieprzyjaciele 7, obłożon być złorzeczeniem 14, k. targać 11, k. szczypać 12, k. zamknąć

10, k. pokarać 29, k. zjąć 21, k. obegnać 15-6, siła czegoś sprawić 36, czegoś k. dodawać 24, powstawać 23, przyjść na k. 32, ujrzeć coś 20, na coś docierać 13, się dobywać 28, płynąć 8, łapać grosza 34, garnąć = gromadzić 22; z. czegoś pełno 1, moc wielka 35; gdzie ... zewsząd 25, zewsząd ... zewsząd 4-5, 11-2, 25-6.

Ps: 1. Pánie/ ty nas záchoway od ludzi zdrádlivych/ Złtych zew[sząd pełno/ kiedy wła- dza ieft złośliwych. 12,16. 2. Iuż mię byłá [roga zew[sząd śmierć otoczyłá/ 18,7. 3. Ieft kto/ krom bogá/ o kim byś rozumiał/ Zeby álbo mógl/ álbo więc y vmiał/ Ten [klep zá- wieścić nie vftánowiony/ Złotémi zew[sząd gwiaz- dami nátkniony? 19,8. 4. 5. A niémá[z/ kto- by zá mną podniósł ręki. Wilcy mię zew[sząd [rodzy otoczyli/ Zew[sząd mię wilcy záwárli otyli. 22,33. 6. Záprzedales nas lud [wóy ... Wżgardę zew[sząd odnošim/ [zydér[wa ćier- pimy/ 44,29. 7. W[tyd oczom nie dopuści poyzrzec wżgorę śmieie/ Widzac zew[sząd ná- śmiéwce/ y nieprzyiáćiele. 44, 32. 8. Piż- mem y mirrhá pachną drogokáné/ Twé [záty w [krzyniách Słoniowych chowáné/ Zew[sządci ro[ko[z plynie: miedzy [wémi/ Cory królew[kié ma[z vlubionémi. 45, 31. 9. W ludzkich frá- [unkach nie [ą (zli ludzie) położeni/ Ani z drugimi bywáią dręczeni/ Przetóz ie pychá zew[sząd otoczyłá/ Fál[z/ okrucieńftwo/ nie- zbożność przykryłá. 73,11. 10. Twóy (Boga) mię gniéw/ zapálczywość twoiá mię ści[nęłá/ Y iáko powódz/ zew[sząd zámknęłá. 88, 34. 11-2. Mury/ párkány leżą: zew[sząd go (sługę dawidowego) tárgáią/ Zew[sząd [zczypią: á zá- łość śmiechem podniéćáią. 89,73. 13. Nie- nawisć ná mą [kázę zew[sząd dociéra/ Y w[zyt- ki [wé fortéle ná mię wywiéra. Ps 109,5. 14. Iáko drugi człónki [wé okrył odzieniem/ Ták on zew[sząd obłożon ieft złorzeczeniem. Ps 109,42. 15-6. Wielki lud mię był oblęgt: ále profzac bogá/ Zew[sząd mię byli práwie/ ze- w[sząd obegnáli/ Bóg mi zdárzył/ że przegráli. 118,19. 17. Zew[sząd vci[k mam/ á przetsię przy twéy prawdzie [toię/ 119,157. 18. Pan vftáwicznie będzie przy boku twoim/ Y ten cię zew[sząd cieniem okrije [woim. 121,14. 19. pan lud [wóy miły/ Wátem swéy lá[ki zew[sząd ofypuie/ 125,7. 20. Vyżrzy (Pan) [ynów [wo-

ich plemię/ Y [pokojną zew[ząd ziemię.] 128, 24. **21.** Przyimi w v[zy mój płącz frogi/ Bo mię zew[ząd zyęły trwogi.] 142,22.

22. Ow się wdźiale/ mym zdaniem/ dał o[zu-
kąc márníe/ Co nigdy [yt niebędźie/ chočia
zew[ząd gárnie.] Fr 2,10,6. **23-4.** zew[ząd
pow[taia] Srogié wiátry/ zew[ząd [tráchu lu-
dziom dodaia] Chmury czarné/ Fr 2,100,5. **25-
-6.** Gdzie poyrzzy zew[ząd morze/ zew[ząd
trwogá.] Pieś 1,6,18. **27.** Ták [ye był dobre
cnotą zew[ząd obwárował/ Ze go żadna fortuna
nigdy nie pożyła/ Tarm 34. **28.** nawá ... w
mor[kim rozniewániu pływa] Sámopás/ á mo-
kra śmierć zew[ząd [ye dobywa.] Pam 188. **9.**
Więc mię to zew[ząd [częścié pokaráło/ W[zyt-
ko mi zaráz com miałá/ pobráło.] Oyczyzny
niémam/ mátkim oftradáta] Sámam [ie w ręce
okrutné do[tała.] FgPieś 8,25. **30.** Láká prá-
wie ná zachód pochodzi[ta leży:] Którá zew[ząd
rozlicznó drzewá otoczyły/ Fg Frag 1,3. **31.**
tuś ty znowu ro[puścił zagony/ Któré [ye w
ośmi zew[ząd milách opiéráli/ Jez 263. **32.**
Zuzánná ... ná [woię niefortuné nárzekác po-
częta/ Zew[ząd vci[k przyzedł ná mię Zuz 77.
33. Pokoy kázdemu potym náznáczono/ A mu-
ry zew[ząd [trazą opátrcono.] Sz 490. **34.**
Kto nie woli tym czá[sem zy[ku miec ná pieczy/]
Lápáiac gro[za zew[ząd Muza 4. **35.** Bo ich
(gwiazd) zew[ząd moc wielka. Phaen 34,323.
36. Bo tego (gwiazd) sílá zew[ząd Bóg dla
ludzi [práwił. Phaen 40,600. UP

zeznawać potwierdzać, dowodzić 1,
świadczyć o czymś w obecności innych osób
2, komuś przodek z. – przyznawać pierwszeń-
stwo 3;

komuś coś z-a 1 – z. z obudwu stron
2 ~ z. miec 2 ~ r. -awa 1.

1. Pánie/ iáko bárzo błádza/ Którzy éię
niedbálym [ądzá:] A iż práwie żadný rzeczy/
Niechce[z miec ná [woięy pieczy.] ... Przeciwo-
ko nim świadczą niebá:] ... Tóz nam y ziemiá
zeznawa/ Którá pewnych czá[ów dawa/ Zbo-
ża w wielkiéy obfitości/ Synóm ludzkim ku
żywności.] FgPieś 5,13. **2.** Gdzye drudzy
go[cie/ y s krolem [iedzyeli/ A ci (Fiedor i
Borzuj) zeznawać z obudwu [tron mieli.] Sz
124. **3.** Tym obyczáiem obá hufy [tały/
A czarney przodek zeznawał Krol biały.] Sz
482. UP

zezwałać się zgadzać się 1, 2;
na coś z. = zgadzać się w jakiejś sprawie
1, 2;

z-ą wszyscy 1, wszytki a wszytki ziemskie
narody 2;

jednostajnie z. = jednomyślnie z. 1 ~ w
p. 1, 2.

1. ná cokolwiek iedno[stajnie w[zy[cy [ye
zezwaláia/ to trudno chybić ma: Wr 1. **2.**
Philosophowie ... chcąc to rozumem wywieść/
że Bóg iest/ tym [ye naprzód zákładali/ że [ye
ná to w[zy[tki á w[zy[tki ziem[kié narody
zezwaláia/ á żaden ták gruby nie iest/ któryby
Boga ... nie wyznawał. Wr 2. UP

zezwoić zgodzić się, pozwolić.

P<leban>. A ná to zezwoli[z mi/ (ziemia-
ninie) ... że zá odmiáná muzyki/ y rzeczp[po-
lita odmienić [ię muśi? Wr 19. UP

zębaty tu zadziorny, ostry, srogi (w boju)
~ r. -áty.

o wielo[trona] Lutni złocona/ Mytilen[kiego
mie[zkáncá przed láty (Alkajosa, liryka grec-
kiego z VII w. p.n.e., który brał udział w walkach
politycznych)/ Zabáwo/ który/ choć w boiu zębá-
ty/ Przedsié [szród mieczów/ lub téz nawę w
biegu] Przybył(!) do brzegu] Pieś 2, 22,6. UP

zgadnąć odgadnąć, trafnie przewidzieć
coś, co nastąpi w przyszłości 3-6 lub co w
danym momencie nie jest wiadome 1, 2, 7;

tępy nie z-e 1, żaden nie z-e 5,6, z-ąsami
2;

z. coś 2, 4, nie z. czegoś 1, 5, 7, komuś 3,
z. czegoś niepodobno 7, po śmierci czegoś
nie z-e 1;

W. zgadnicież 3 ~ r. -ádnie 1, 4-6.

1. Niemądry ná to nigdy nienápádnie/ Tę-
py po śmierci tego nie zgádnie.] Ps 92,14. **2.**
PRo[żono iedný wielkiémi prózbámi/ Nie po-
wiem o co/ zgádniecie to [ami.] Fr 1,55,2. **3.**
Zgádnicié[iz mi/ wiele rázów/ niż ieden raz
minie.] Mágdáléná pod namiotem żywym du-
[za kinie.] Fr 1,60,3. **4.** Kto ták mądry że
zgádnie/ Co nan iutro przypádnie?] Sam Bóg
wié przy[zié rzeczy/ Pieś 1,9,5. **5.** Przypad-
ków dál[zych żaden z nas nie zgádnie:] ... W
godzinie w[zy[tko Bóg wywróci [nádnie.] Pieś
1,14,9. **6.** Czás vciéka/ á żaden nie zgádnie/

Iákié [częścié o iutrze przypádnie.] *Pies* 1,20, 23. **7.** ták wiele| Drog ieft/ że tego niepodobno zgádnąć.| *Odp* 132. UP

zgadzać *dogadzać, ulegać czemuś ~ r. -ając.*

Teraz ná rozum niedbáiąc/ A żádzom tylko zgadzáiąc/ Zdrowie/ y [fawę tráca/ tráca má-ietności/ *Odp* 77. UP

zgadzać się *być jednego zdania, zajmować w danej sprawie bardzo podobne stanowisko 1-4, coś się z-a z czymś - daje się harmonijnie z sobą połączyć 5;*

z-a człowiek 2, 3, filozofowie 4, obyczaje 5;

z. z nimi 1, 3, na to 4, w tym 3, z cnotą a z rozumem 5, lepiej 2;

z., radzić o czymś 2, mówić 1 ~ w p. 3-5.

1. toż Enea[z mówił/ To[ż Pántus/ y Tumes: zgadzał się y Lampon.] Y Vkálegon z nimi: *Odp* 304. **2.** Lepiéy [ye tedy zgádnąć/ á w [pólnéy miłości| Rádzić o tym/ żebyście w cále téy wolności/ Y [wobody Potomkom [woim dochowali/ *Zg* 51. **3.** Zgadzam [ie y wtym z tobą/ że źle gdzie ich wiele rządzi/ *Wr* 19. **4.** Ná to [ie w[zyficy philozophowie [tárzy zgadzáli/ że Muzyká ma moc nád vmy[ty ludzkiemi/ *Wr* 20. **5.** Nie kładęć zá powinność cudzych obyczáiów/ ále tylko/ áby się im przypátrzył: á będałi się z cnotą/ á z rozumem zgadzać/ czemu ich ná[zládnąć nie-ma[ż? *Pij* 5. UP

zganic *skrytykować, ocenić źle.*

Ie[li w [ákę dufa | Boginiey [wey/ niech ná to miey[ce dwu [ie boi/ Ktore dla niey rozgniewał/ y sądem [wym zgánił. *Odp* 285. UP

zganiony p. niezganiony

zgasic *sprawić, że coś przestanie się palić i dawać światło 2, przen. o konflikcie: sprawić, że zostanie zażegnany 1, 3;*

z. świecę 2, wielkiej wojny pochodnią 3, z nadzieję 1;

z. coś co napręcej 3, w kimś 1.

1. A ty (*dziewko*)/ ie[li nádzieię chcefz o [áfce [woiéy| Zgásić wemnie/ iuz dawno prág-nie[ż śmierci moiéy| *Fr* 3,13,18. **2.** Ale ia

(*blazen*) świecę zgá[żę/ że mię nie vy[żrzyćie.| *Fr* 3,58,2. **3.** Krolu (*Priamie*) wázna nie by-łá/ żebyś był Helenę| Graekom wydác ro[ka-zał/ á tę niewátpliwą| Wielkiey woyny po-chodnią co napręcej zgá[fił| *Odp* 469. UP

zgasnąć *przestać świecić, przestać być widocznym 2, 12, stracić blask chwały, pójść w zapomnienie 4, 10, stracić swą dynamikę, moc, wyczerpać się 5, 7, 11, utracić swoje pozytywne moralne i tym samym przestać istnieć 1, 3, 9, stracić siły, zmarnieć i przestać komuś zagrażać 6, umrzeć 8;*

z-e cnota 7, 3, świętobliwość żywota 9, chuć ku służbie Rzeczypospolitej 11, gniew Boga 5, Orszula Kochanowska 8, gwiazd taniec 12, z-ą nieprzyjaciele 6, siły człowieka 7, żarze 2, imię Boga nie zgaśnie 4, imię Achillesa nie z-e 10;

z. nagle 8, nieodpowiednie 8, w niedoszłym wieku swoim 8, w błędzie 1, w duchownym 9, prawie 7, na wieki nie z-e 4, nigdy nie z-e 4;

z. musieć 11 ~ w por. 6;

nie z. ani uznać końca 10;

z. - świecić mieć 9, - przywrócić 7;

r. -śnie 4, 12 ~ w p. 11.

1. Głupi mówi w [ercu [woim/ Niemá[ż Bogá/ przéc [ye boim?| W tymże cnotá zgá[fiá błędzie/ A nierządu pełno w[zędzie.| *Ps* 14,3. **2.** zgásnali téż zarze| *Ps* 16,19. **3.** *Ps* 53,3 *jak nr 1.* **4.** Imię ná wieki iego (*Boga*) nie zgásnie/ Dokąd [łoneczny gore krąg iá[nie:| *Ps* 72, 53. **5.** A gniéw twóy (*Boga*) dawny niechay zgásnie w tobie:| *Ps* 85,10. **6.** Ob-śiedli (*nieprzyjaciele*) mié/ by p[zczoły: zgásiłi/ by [urowy| Zápalony krzak czérniowy| *Ps* 118, 21. **7.** tyś (*Bóg*) mnie/ [tudze [wemu] ... przy-wrócił siły/ Które práwie zgá[fy były.| *Ps* 138, 10. **8.** ORSZVLI KOCHANOWSKIEY ... KTORA ... NAGLE, NIEODPOWIEDNIE, W NIEDOSZŁYM WIEKU SWOIM, Z WIELKIM A NIEZSNYM RODZICOW SWYCH ZALEM ZGASLA: ... NIEMASZ CIE ORSZULO MOIA. *Tr ded.* **9.** Świętobliwość żywota którą świecić mieli/ Zgá[fiá pro[fo w Duchow-nych/ bo [ye wdác woleli/ W ro[ko[zy nie-przy[foyné *Zg* 62. **10.** tak i[ż nigdi potim| Imię twoie (*Achillesa*) niezgá[nie/ ani v[na końca/ *Sat* 431. **11.** ie[li zap[ty cnotá nie-

ma/ tám चुँć ku słuźbie rzeczypo[politáy zgáfnąć muśi: *Wr 12*. **12.** kiedy gwiazd innych świétny taniec zgá[ńnie: *Phaen 36,353*. UP

zgaszony taki, który nie daje już blasku, światła;

r. -oné.

Czyli nas iuz vmárłé máćie zá [tráconé?]
Y którym iuz náwieki [łóńce iefł zgá[zoné:]
Tr 19,26.

p. **niezgaszony** UP

zginać stracić życie, umrzeć 2, 9, 12, 20–1, 27, 30, 32, 38, 41–3, polec w boju 17, 31, skonać 22, przeminać, przestać istnieć 3, 4, 7, 10–1, 23, 24, 34, 29, zniknąć 26, 28, 44, przepaść 1,5, przepaść na wieki, być potępionym 18, znaleźć się w sytuacji bez ratunku, zostać zgubionym 15, 16, odejść w zapomnienie 14, 19, przestać być praktykowanym 33, 36, zmarnieć, zmarnować się 25, utracić coś, stracić 13, stracić siłę, pozycją (o społeczeństwie) 35, zagubić się moralnie, zejść ze ścieżki praw bożych 8, zostać zdobytym przez przeciwnika w wojnie (o twierdzy obronnej, mieście) 37, zostać zbitym i odpaść z gry (opionku w grze w szachy) 39, 40, zmarnieć, zwiędnąć (o roślinie) 6;

z-e człowiek 1, 2, (9), 12, (18), (22), 27, 30, (41), źli ludzie 5, psalmista, poeta 3, 8, 15–6, 21, brat 20, dziad, ojciec, stryjowie 17, Polacy 35, Safo 14, Helena trojańska 42, Priam, król trojański 31, Trojanie 32, Parys 43, Zuzanna 38, Pluton, władca podziemi 10, imię 19, duch 11, pan i państwo 4, pocziwe zabawy 33, obyczaje 36, zbytek 34, chwała 7, kwiat 6, mróz z głowy = siwizna 26, zimny rok 28, Połock 37, rycerz (o fig. szach.) 40, pieszek (o fig. szach.) 39, Plejada albo Baba (gwiazdy) 44, co 13, 23, 24, wszy(s)tko 25, 29;

z. na wieki 3, źle = śmiercią haniebną, przez powieszenie albo ścięcie 2, 42–3, marnie 41, jak owca 8, od głodu 12, prze złe opatrzenie 37, prze czyjś postępek, prze sprawy 33, niedostatkiem ludzi 36, w pierwszej klęsce 31, mieczem uskromiony 43, mrozem zwyciężony 12, wiatrem zmorzony 6, w swej radzie 1, bez winności od czyichś rąk 38, prze kogoś 32, według bożej sprawiedliwości 18, w pokoju 20, coś z głowy nie z-e 26, 28, w ocemgnienu

4, dziś 41, zgoła 5, tak 17, *czyimś 21, komuś 10, 13, 32, sam 1, mało małym nie z. 31;* z. musieć 42, woleć 38, nie móc 10, 44, mieć 11, 34;

z. w *czymś 1, 20, od czegoś 12, 38, według czegoś 18, komuś 10, komuś coś 13, komuś prze k. 32, czymś 36, *czyimś 21, czemuś 25, prze coś 33, 37;**

w formule przekleństwa: bodaj z-ł 1, 2, 9, 41, 43, w formule życzenia: bym wolnym z-ł był człowiekiem 27 ~ w por. 3, 4, 8;

z., gardło dać 20, nie obronić się 40, uwiędnąć 5, uschnąć 9,

ktos zginie, łzy kogoś dokonają 16;

z. – urodzić się 30, – być wetowanym 23;

r. -inę 21, -inie 26, 28, -inał 6, 39, -inie (:-ynie) 7, 13–4, 19, -inał (:-ynał) 3, 8, 12, -inać (:-ynać) 38 ~ w p. 35–7.

1. Gdy zły człowiek przewodzi/ gdy iármzo kładzie | Ná vbogię: boday [am zginał w [wéy rádzie.] *Ps 10,4*. **2.** Boday źle zginał każdy człowiek nieprawdziwy/| Każdy chytry pochłebca y każdy chełpliwy:] *Ps 12,5*. **3.** rowniem tak wypłynął| Z ich pámieći/ iákobych iuz ná wieki zginał.] *Ps 31,28*. **4.** Y pan/ y pán[stwo zginą wocemgnienu/| Profto iáko [en na piérw[zym ocknieniu.] *Ps 73,39*. **5.** Zli zákwińaw[zy/ iáko kwitną zioła/| Wwiedną prędko/ y zginą zgoła.] *Ps 92,16*. **6.** Podobien kwiátu/ który/ gdy [ye rozwinął| Nalepiý/ du[znym wiatrem zmorzony zginał.] *Ps 103,32*. **7.** A téz [ławá znákomicie] Iego (człowieka żyjącego w bojaźni bożej) czynności [łynie/| Y chwałá nigdy nie zginie.] *Ps 112,32*. **8.** iam/ iák owcá/ zginał/| Szukay mié (Boże)/ bo mnie twóy zakon z [ercá nie wypłynął.] *Ps 119,175*. **9.** Boday zginał/ kogo [ławá/| Boli miáštá pán[kiégo:] Boday v[fech/ iáko trawá/| W wierzchu muru twárdégo.] *Ps 129,13*. **10.** Zginać ci mu (*Plutonowi, władcy podziemi*) nie może (*Orszula*): tuć [ie w[zyftkim zoftáć] *Tr 14,13*. **11.** duch z niebá dány| Miałby zginać/ áni ná miey[ca fwé wezwány?| *Tr 19,30*. **12.** Ten mrozem zwyciężony/ ten od głodu zginał: | Rzadki coby do brzegu ná de[fce przyplłynął.] *Tr 19,87*. **13.** Táč iefł wládzá fortuny/ móy namil[zy [ynie| Ze nie ták v[kárzác [ye/ kiedy nam co zginie/| Iáko dziekować trzebá/ ze wzdám co zoftáło:] *Tr 19,130*.

14. á póki [tynie] Lutnia/ y mowné gę[li]/ Sappho nie zginie. | *Fr 2,54,8.* **15-6.** á ie[li] litosci| Twéy nádemną nie będzie/ iam zginał miłosci. | Zginałem/ á łzy moje dokonać mié máia/ | *Fr 3,33,10.* **17.** Nie nowiná to Stru[om]/ ná w[zeláką trwoę]/ Ciáły [wémi záváłác złym poháncom droęę. | Ták dżiad zginał/ ták oćiec/ ták moi [triiowie/ | *Fr 3,49,3.* **18.** Pokrij [wym miłosierdziem/ pánie/ ná[że złości/ Bofmy zginęli według twéy [spráwiedliwosci. | *Fr 3,53,6.* **19.** Gą[ka/ błáznuy ty przedsię: imię twé nie zginie/ Póki dżika/ y [woy[ka gę[ná świećie [tynie. | *Fr 3,80,5.* **20.** TV dwa brácia rodzeni ... Ten ná wojnie gárdło dá/ ow zginał wpokoiu. | *Fr 3,83,3.* **21.** GDżieskolwiek ie[ł/ Bożec pošli dobrą godzine: | Iaciem twóy był/ iáko żywo/ y twoim zginę. | *Pieś 1,8,2.* **22.** W[zyt[ko [ye dżiwnie plećie | Ná tym tu biédnym świećie: | A ktoby chciał rozumem w[zyt[kięgo dochodżić/ | Y zginie/ á nie będzie vmiáł w to vgodżić. | *Pieś 1,9,20.* **23.** ROzumie móy/ prózno [ye ma[ż frá[owác/ Co zginęło/ trudno tego wetowác: | *Pieś 1,22,2.* **24.** *Pieś 1,22,16 jak nr 23.* **25.** Kto z go[po[ár[ftwá/ á kto zá[z wy[ługi | Zbierze pieniądze: y z kupiectwá drugi: | Ie[li [ye zóná nieprzyłóży ktemu/ | Zginać w[zytkiemu. | *Pieś 2, 10,8.* **26.** Zimá byw[zy zéydzie [nádnie: | Nam gdy śniegiem włos przypadnie | Iuż wio[ńá/ iuż láto minie/ | A ten z głowy mróz nie zginie. | *Pieś 2,23,12.* **27.** bym wolnym zginá[(!) był człowiekiem/ | Nie czekáiąc tym [woim niefortunnym wiekiem | O[łátnięgo nie[czę[ćia: *Pam 241.* **28.** ále człowiekowi/ | Kiedy [ie raz ná twarzy zimá po[stánowi/ | A włos śniegiem przypadnie/ gę[ta Wio[ńá minie/ | Ni[żli z głowy prze[ziębtéy ten zimny rok zginie. | *FgPieś 6,16.* **29.** Który (człowiek máłego baczienia) ... Podárki bierze: iákoby [am tylko | Wcále miáł zo[łtác/ kiedy w[zyt[ko zginie. | *Odp 27.* **30.** Ieden[że tylko [po[fo[ob człowiekowi | Ie[ł/ vrodzić [ie: á zginać/ | *Odp 131.* **31.** á tym bárziew/ [e[[y w pierw[zey kle[ce] | Máło máłym niezginał (*Priam, król Troi*)/ pokutuiąc zá grzech | Oycow[ki/ | *Odp 301.* **32.** AN<tenor>. A lepiej było ni[żli nam przeń (*Aleksandra*) w[zytkim zginać. | *Odp 577.* **33.** I vbe[spieczyli[ście naprzód d[zieci [woie/ | Ze máiać wieczno[ć/ á[łbo do[żywoćie troie: | Mogá [ie poczciwymi służbámi nie báwić/ ... Prze wá[ż

tedy po[stępek/ prze té wá[że [práwy/ | Zginęły w[zytkie práwie pocziwe zábáwy. | *Zg 128.* **34.** Aby miáł zginać/ niechce (*zbytek*) v[ftápić nikomu. | *Sat 136.* **35.** w[zi[ycyć to ludzie ták máli iáko y wielcy wobec mówia/ [e[fm y zginęli. | *Wr 1.* **36.** obyczáie bowiém niedo[státkiem ludzi zginęły: | *Wr 9.* **37.** A mogliby[my [ie Połockiem karác/ bo ten ieno prze złé opátrzenie zginał/ | *Wr 18.* **38.** Ale wolę (*Zuzanna*) bez winno[ći od wá[żnych rák zginać/ | Ni[ż przed Bogyem/ y przed ludźmi niecnotliwá [tynać. | *Zuz 81.* **39.** Bo gdzye [ie iedno ktory z nich záwinał. | Trzey/ á[łbo cztery rzadko ieden zginał. | *Sz 194.* **40.** krom Rochu/ bo ten mę[żnie [ie zá[stáwił/ (*war.*) Rycerz nie zginał y Roch [ye obronił/ | *Sz 443.* **41.** kto terázniéy[zego] Zámie[żánia przyczyna: ten z roz[ádku twégo/ | Boday d[żis márnne zginał. | *Mon 325.* **42.** Bo wiédz wiédzác/ [ebych ia (*Venus*) ták o tym rád[ziłá/ | Jáko by mié[dy Greki y Troiány trwátá/ | Wieczna niechéc/ á tyby (*Helena trojańska*) złe zginać mu[śiáłá. | *Mon 412.* **43.** Iuż v [ciebie po wojnie/ człowiecze zelzony/ | Boday ták był złe zginał/ mieczem v[kromiony | *Mon 422.* **44.** O siedmi (*Plejadach*) powiádáia: lecz to p[óné wie[ći: | Bo kto [ye chce przypatryć/ niémá[ż wiécy [z[é[ći. | Iedná zginać nie moglá: *Phaen 21,221.* UP

zginienie *zguba, śmierć 1, upadek 3-5, stan psychiczny wywołany nieodwzajemnioną miłością, prowadzący do śmierci 2;*

z. ostatnie 2, me 1, rzeczypospolitej 4, królestwa 3, miasta 5;

w z-u ratować 2;

korzyść z-a 1, przyczyna z-a 4, z-a bliski 3, 5;

z. bliski, nierządny 3, przedajny 5;

w p. 4, 5.

1. Co zá korzy[ć/ mocny Bo[że/ | Mego zginienia być mo[że? | Zalić proch cze[ć będzie dawał/ | *Ps 30, 28.* **2.** Pánie/ ie[li należy tobie [ie zmiłowác/ | A mo[że[ż y w o[łátnim zginieniu ratowác/ | Weyrzy ná mié [mutnégo: | *Fr 3,30, 18.* **3.** O nierządne krole[stwo/ y zginienia bli[kie. | Gdzie áni práwá wá[ża/ áni [spráwiedliwo[ć] | Ma miey[ćá: | *Odp 383.* **4.** Złé tedy á [wowlóné obyczáie/ ... [á przyczyná zginienia Rzeczypospolitéy. | *Wr 13.* **5.** á ogládaiać [ie

ná Rzym té słowá często powtarzał: miásto przedáyné/ y zginieniá bliſkié/ Wr 15. UP

zginiony *zgubiony, przepadły 1, będący w stanie upadku i rozprzeżenia moralnego 2; z. jest człowiek 1, miasto z. 2 ~ z. dawno, na poły 2; z., na zbytki zgodne 2; r. -ony 1, -nione 2.*

1. By w chęć nieprzyjaciel[ka/ dawnom ia zginiony:] Będzie[z (mówią) ten kiedy dzień błogostawiony/ Ze go leżąc ná márach oſtátnich wyźrzemy?] Ps 41,13. **2.** Widzę miásto w ich rządzie ná poły zginioné: | Miásto na zbytki zgodné/ w myślach roſtárgnioné. | We dnie/ y w nocy mury [wawola obchodzi/ | Z rynku nie[práwiedliwość/ y wí[k/ nie [chodzi. | Ps 55,16. UP

zglądzić *zabić, unicestwić, zniszczyć 1, 3-5, 7-9, zniweczyć 6, z. grzechy = zmasać, oczyścić z grzechów (o Bogu wobec człowieka) 2;*

z-i Pan (Bóg) 2, 4-6, nieprzyjaciel 1, lud wszeteczny 3, poſądliwi starcy 8, Parys 9, miłość 7;

z. duszę 1, grzechy 2, cnotliwą panią (Zuzanne) 8, Menelausa 9, naród nienadany 3, wszystkie grzeszne 4, mię 7, pamięć czyjąś 5, co zły w głowie swej uradzi 6;

z. kogoś z świata 4, 7-9, na ziemi 5, przed czasem 7, coś prze imię boże 2 ~ z. móc 1, chcieć 7, 8;

k. zglądzić chcieć, gardłem zapłacić musiec 8 ~ r. -adzić 1, -adze 4.

1. Nieprzyjaciél mój/ iáko lew okrutny/ Szuka méy duſze/ áby iá mógl zglądzić. | Ps 7,4. **2.** Pánie/ grzechy moie| Nieprzeliczoné zgląd/ prze imię [woie. | Ps 25,24. **3.** Oto przeciwko tobie powſtał lud wſzeteczny. | ... Pódźmy (práwi) zgládmy ten naród nienádány (Izrael)/ | Ps 83,5. **4.** Koniecznie ná to [ye v[adzę/ Ze wſzytki grzézne z ſwiátá zglá-dzę. | Ps 101,26. **5.** Niechay to przed oczymá będzie páń[kiemi/ | Który pámiéć ich wſzytkę zgládzi ná ziemi. | Ps 109,32. **6.** Pan ſirote/ y [tan wdowi| Ma ná pieczy: tenże zgládzi/ Co zły w głowie [wey wrádzi. | Ps 146,31. **7.** Długóz maſz/ ô miłosci/ fráſować mé látá? | Czy podobno przed czáfem chceſz mię zgládzić z ſwiátá: | Fr 3,10,2. **8.** A co tę cnotliwą

pániá s [wiátá zgládzić chcieli (poſądliwi starcy)/ | To [ámi [wym wła[nyim gárdlem zapłacić muſieli. | Zuz 199. **9.** Ieſliż Menelaufá Paris zgládzi z ſwiátá| Niech Helene/ y z [kárby/ ma po wſzytkié látá. | Mon 285. UP

zglądzony *zabity, unicestwiony ~ r. -dzony.*

plód w[zeláki piérworodzony| Iednéy nocy po wſzytkim páńſtwie zgládzony. | Ps 105, 68. UP

zgnuśnić *stać się ospałym i leniwym w działaniu.*

Świéty pokoiu/ tę maſz wádę w [obie/ Ze ludzie rádži zgnuśnieją przy tobie. | Pieś 1,13, 20. UP

zgoda *stan porozumienia, współdziałania, wzajemnej życzliwości, brak konfliktów 1-8, 10, 11, 14, 17-24, jedność 9, jedność w sprawach wiary 15-6, personifikacja porozumienia i tadu społecznego 13, tytuł utworu Jana Kochanowskiego 12;*

z. wspólna 18, społeczna 17, święta 4, 10, 15, staradawna 9, wiekuista 20, wasza 11, Kościoła Pańskiego 15, mieszczan 2, taka 6;

z-a coś sprawuje 13, coś w czymś miarkuje 13, przemieszkawa 4, przyszła 13, być nie mogła 11, jakaś będzie 24;

z-ę miłować 19, dać 21, targać 15, ujrzeć 3, wspominać 1, na z-ę patrząc 77, na z-ę przyzwolić 5, komuś z-y nie pozwolić 5, szukać z-y 5, 9, z-y życzyć 20, użyzyć 70, pilnować zakładów z-y = dziatek 7, w z-dzie żyć 18, kogoś ku z-dzie przywieść 16, starać się o z-dzie 17, coś nie idzie w z-dzie 14, na z-dzie zasiadać 22, za z-ą iść 23, coś jest z-ą spojone 2;

z., pokój 1, 10, 19, jedność 14, miłość społeczna 21, swoboda 5, 9, stróż rzeczypospolitej 13, zdrowie i obrona miast 13;

z. - zwada 7, wszeteczność 14;

r. -ody 5, 7, 9, 70, 20, -odzie 17, -odę 3, 5, 19 ~ w p. 22-4.

1. Mnie mił pokóy/ á oni w zwádzie [ye kocháią/ | A gdy zgodę wſpomionę/ mieczów pomykáią. | Ps 120,12. **2.** Hieruzálem/ wzór miaſt zacnych/ ozdoba ſwiátá: | Zgodá mieſz-

czan [wych [poioná ná wieczné látá.] *Ps 122,4*.
3. Ktokolwiek pobożnie żywie:] Tego siedząc ná Sionie/ Będzie miał pan w [wéy obronie.] W rzeczypo[politéy zgodę/ Y całą wyżrzy [wobodę:] *Ps 128,21*. **4.** Bo kędy zgodá święta przemie[zkawa/ Tám pan niebie[ki w[zytko dobré dawa/ *Ps 133,13*. **5.** Moiá Bárbáro ... Závždy ráczéy [zukay zgody/ Niech zá cie [kacze kto młotem dobrze robi (*oczekiwane młody*).] *Fr 1,37,15*. **6.** Czemu nam téz bóg tákiéy zgody niepozwo[li/ Aby wždy ieden cie[zył/ gdy drugiego boli.] *Fr 2,34,5*. **7.** Ciężar także dómowy [pólecny námá/ Teraz w méy niebytności musí nieść fámá (*żona poety*):] Strzegąc w domu porządku/ wáruiąc [zkody/ Dzia[tek lichych pilnui[ąc/ zakładów zgody.] *Pieś 2,20,16*. **8.** O w[zeláká in[za [zkodę/ Łáčno przyzwolę ná zgodę: | Ale kto mię w miłość ru[zy/ Wiecznie będzie krzyw méy du[zy.] *Sob 4,26*. **9.** A ty czym in[zym dziś b[awisz myśl [woię:] Szukáiąc w wierze [t[ar[adawnéy zgody/ Y [trzeg[ąc pilnie oyczyt[éy [wobody:] *FgArc 18*. **10.** V[ycz pokoju nam: y swi[et[éy zgody/ Niech [ie nas boi[pog[á[ń[kié narody.] *FgKol 9*. **11.** Radbych by[ł (*Priam, król trojański*) (powiada) Ná zgodę w[á[ż[ę pá[trza[ł/ lecz/ i[ż by[ć niemog[ła/ Mnie niez[ła/ ieno wiet[zy[ey cz[ę[ści ná[łádow[á[ć.] *Odp 367*. **12.** Zgodá *Zg tyt.* **13.** JA Zgodá/ kt[óra [p[orné Plánety [p[rawuie:] Ziemie/ wodę/ wi[á[tr/ ogie[ń/ w żywio[ł[ách mi[árkuie.] Str[ó[ż Rzeczypo[politych/ zdrowi[é y obron[á/ Mia[łt w[zytkich przy[zi[ł[ám ná chocia[nie prof[ózn[á/ Do was/ *Zg 1*. **14.** Chwa[łá P[á[ń[ka nie id[zie w zgod[ie á w iedno[ści/ I[áko [am Pan przykaza[ł/ ále w [w[zeteczno[ści.] *Zg 9*. **15.** rozbi[ł [ye Aryus/ M[árcyon/ ... Y w[zy[cy kt[órz[okolwiek wnies[li co now[égo/ T[árg[á[ia[ć swi[ę[ta zgodę Ko[ści[ol[á P[á[ń[ki[égo.] *Zg 90*. **16.** Oto teraz w Tryden[cie Bi[kupi z[ásiedli/ Aby lud ro[st[árgni[óny ku zgod[ie przywiedli.] *Zg 92*. **17.** A naprz[ód [t[árayi[é [ye o [p[ólecny[éy zgod[ie/ W t[éy[ci [áme[ý nád[ziei[á/ ze [ye przy [wobod[ie/ Sw[éy dawn[éy zo[st[oi[éi[é/ *Zg 147*. **18.** Bo nie Statutem/ ale cnot[ą [ię rząd[ili/ Strzeg[ąc iakoby z[aw[ždy w[polney zgod[ie [zili.] *Sat 210*. **19.** Zno[śne to by[ł[ó brzemi[é/ za [ł[odzi (!) co zgod[ę/ I pokoy mi[łowali/ *Sat 235*. **20.** I[akoby[ś przywi[ó[ł[ł w iedno[ść dw[á wielkie narody/ [Życz[ąc Litwie/ Pol[fcze w[iekui[st[éy zgody.] *Prop 236*. **21.**

Dayze im/ p[ánie/ zgod[ę/ y mi[ł[ó[ść [p[óleczn[á/ *EpRadz 127*. **22.** mi[á[ft[á y w[zytki rzeczypo[polit[é ná zgod[ie naprz[ód z[ásiad[áia/ *Wr 3*. **23.** ále y rzeczypo[polita/ co zá zgod[á id[zie/ mocn[á/ y obronn[á ná tym swi[é[cie [obie/ y [wym potomk[óm po[st[ánowi[ém.] *Wr 5*. **24.** á wi[é B[óg/ i[áka zgod[á b[é[dzie: *Wr 17*.

p. **niezgoda**

UP

zgodliwie *jednom[ý[slnie, razem ~ r. -liwie.*

Kle[zcmy r[ékom[á w[zy[cy zgodliwie/ W[zy[scy [pi[éw[aymy p[ánu ch[ę[liwie/ *Ps 47,1*. UP

zgodny *wsp[ólnie wyst[ępuj[ący, z[awsze razem przedstawi[any (o boginiach pi[é[ka i o gwiazdach niebieskich) 2-5, z. na co[ś = daj[ący na co[ś przyzwolenie 1;*

z. Bli[źni[ęta 3-5, Ł[aski 2;

z. na zbytki 1 ~ w prep. 2, 3, 5, w postp. 4.

1. Widz[ę mi[á[fto w ich rząd[ie ná po[ly zginion[é: | Mi[á[fto ná zbytki zgodn[é/ w my[ślach ro[st[árgnion[é. | *Ps 55,17*. **2.** WAM [we nie[zc[ę[ń[é rymy/ wam [we [mutn[é [trony/ Zgodn[é Ł[á[ki (*zwane téz Grac[je a. Char[ryty*)/ oddawam/ zalem zwyci[ę[żony.] *Fr 3,35*, 2. **3.** Z tych po[zi[ednich iedn[égo duch Aquilonowy/ Do[si[ęga/ w nim [ye wo[ż[ą zgodnych Bli[źni[á[ł g[łowy. *Phaen 40,398*. **4.** Po Kozoro[żcu Wodnik/ potym Ryby wodn[é/ Wi[ę[ć Skop/ wi[ę[ć W[ó[ł wkl[ę[ły/ wi[ę[ć Bli[źni[ęta zgodn[é.] *Phaen 40,454*. **5.** A gdy W[ę[żownik w morzu po kolán[á brod[zi:] Zná[ć i[est/ ze zgodnych Bli[źni[á[ł i[á[ny p[łómi[é[ń w[chod[zi.] *Phaen 40,594*.

p. **niezgodny**

UP

zgodzić z. serca – zbl[izy[ć, zjednoczy[ć ~ r. -odzisz.

Tym ci[é (*Wenus*) b[łagam/ ô kr[ólow[á/ Bog[átego Cypru owa/ Abo r[ózn[é [erc[á zgod[zi[ż/ Abo y mnie wy[wobod[zi[ż.] *Fr 3,12,23*. UP

zgodzić się *przyst[á[ć na co[ś, dojs[ć do porozumienia, by[ć podobnego zdania w danej kwestii, wsp[ólnie co[ś zaakceptow[á[ć 1, 5-7, 9, pasow[á[ć do siebie, by[ć podobnym do siebie 2-4, 8;*

z-i człowiek (*ludzie*) 1, 5-7, 9, myśli 2, z rumianą twarzą broda siwa 4, miłość a powaga nigdy się nie z-a 3, *figury szachowe* 8; z. znamienicie 4, rychlej 7;

z. z każdym 5, z łakomym nic 5, z Rycerzem nie z. 5, z rumianą twarzą z. 4, o Medea 6, na jedną drogę z tobą 1;

z. na k. 7, na coś 1, z kimś 1, 5, z czymś coś ktoś (nie) z-i 4, 9, z kimś o k. 6, *ktoś z kimś* (nie) z-i 5, 8, w czym 9;

w przysł. 2 ~ r. -odzić 7, -odzi 8, -odzą 3 ~ w p. 5, 7.

1. Nie przeto pytam/ Pietrze/ gdzie się chce/ przechodzić/ Abych się miał na jedną drogę [tobą zgodzić.] *Fr 2,17,2*. 2. Gdzie się myśli niezgodzą/ tam przyjaźń dziurawa.] *Fr 2,78,2*. 3. Iako ogień/ á wodá różno siebie chodza/ Ták miłość/ á powagá nigdy się niezgodzą.] *Fr 3,32,2*. 4. dziewczko vrodziwa/ Ztwoią rumianą twarzą moiá brodá siwa/ Zgodzi się známienicie: *Fr 3, 82,3*. 5. KAnclérz ieden Koronny/ częstokroć zwykł to był mawiác: Z każdym się zgodzę/ iedno z łakomym nic/ bo ón chce/ á ia téż chcę. *Ap 2*. 6. Teraz zgoła nie rádzą (*Iketaon*) Heleny wydawác/ Áż się tez oni (*Grecy*) z námi (*Trojanami*) o Medea zgodzą.] *Odp 348*. 7. byłaby wždy nieiáka nádzieia/ zebymy się rychléj ná tego zgodzili/ którego óciec/ dziad/ y prádiad rzędem nam pánowáli/ *Wr 17*. 8. Bábie się próżno náwiyác: ... Czáfem y s Popy iedną drogá chodzi/ Iedno się s [ámym Rycerzem nie zgodzi .] *Sz 86*. 9. W czym się niezgodzą (*Fiedur i Borzuj*)/ zdánie [we powiecie/ *Sz 137*. UP

zgoić *sprawić, że coś przestanie boleć, tu przen.*

Czásie požádney Oycze niepamięci/ ... Zgóy [mutné ferce/ *Tr 16,43*. UP

zgoła *całkiem, zupełnie, bez wyjątku* 1, 2, 4-6, 8, 11-4, 16-7, 19-21, 24-5, *wręcz, wprost, po prostu* 3, 7, 9, 10, 15, 18, 22-3;

z. upaść 1, zapomnieć 5, zginąć 7, zapamiętać 8, puścić się nadzieje 11, wykorzenić 20, k. opuścić 4, *czegoś zajrzeć komus* 15, kryć się 22, pamięć *czegoś wygładzać* 14, *coś opowiadać* 18, mówić 9, *czemuś* podobnym być 24, *komus jest przyjaciel* 23, *martwe być* 6, nie widzieć 21, nie radzić 17, k. nie znać

3, nic (przeciwne) nie doznać 16, nie chcieć 12, 19, musieć 10, nie móc 2, 13;

z. martwy 6, niewspómniony 25;

r. -oła 2, 7, 10, 14, 21-4, -oła (: -óła) 15.

1. Prává zgoła vpádty/ niemá[z [práwiedliwości/ *Ps 11,5*. 2. Biłem ie/ (*nieprzyjaciół*) á oni pow[stác niemogli zgoła/ Y položyli ná ziemi hárdé [wé czoła.] *Ps 18,75*. 3. Bli[cy moi z dáleká ná mój ból pátrzáli/ Powinnowáci zgoła w[zy[cy mię nieználi: *Ps 38,22*. 4. Bo prze ciężkie rázy twoie/ W[zy[tká moc/ y w[zy[tki siły/ Zgoła mię iuz opuściły.] *Ps 39,44*.

5. Czy [ye wiekui[tego [łowá przebráto?] Czy zgoła pan zápomniá/ co to záłowác?] Ani lá[ki w gniewie [wym chce okazowác?] *Ps 77,19*.

6. Nie[zczęście dufz[ę trapi/ tro[ki niemá[z miáry/ Ciáło zgoła iuz martwé/ síł nie czuie w [obie/ *Ps 88,7*. 7. Zli zákwitnáw[zy/ iáko kwitná zioła/ Vwiędná předko/ y zginá zgoła.] *Ps 92,16*. 8. ze y on (*Bóg*) w [woi[ey popędliwości/ Zápamiętá w[zelaki[ý zgoła ludzko[ci:] Vpád[ego zebraká przená[zláduiá/ *Ps 109, 34*. 9. Wzi[ę[ás mi zgoła mówiác/ dufze półowic[ę/ *Tr 13,13*. 10. Bóg zegnay Adrianie: niepomogá zioła/ Komu się ná śmierć bierze: musí wsiádac zgoła.] *Fr 2,75,4*. 11. Iedná [zkodá pusci[ć się ták zgoła nádzieie/ ... Owa ie[cze dobrze b[ędzie: *Fr 2,100,15*. 12. Czy zgoła niechce[z/ áby[ś [lugę zemnie miá[á?] *Fr 3,13,11*. 13. Ale mnie (czego táic zgoła nie moge) | Niewiá[stá [mutná trzyma: *Fr 3,77,17*.

14. Ze ná świecie rodzá [ye tákowé zioła/ Których [mák pámi[ę domu wygładza zgoła.] *Pie[2,20,20*. 15. Ale fortuná závždy iego rády prólá/ A náwet y żywota zayrzá[á mu zgoła.] *FgBitwa 96*. 16. O to by bogá prósi[ć/ z[ęby człowiek/ Co námniey [zczę[stia przeciwnego dozna[ć/ Bo z[ęby zgoła nic/ to nie człowiecza.] *Odp 155*. 17. Teraz zgoła nie rádzą Heleny wydawác/ Áż się tez oni z námi o Medea zgodzą.] *Odp 347*. 18. Te [łowá/ krolu/ nie [á ku wyrozumieniu/ Názbýt trudne: á zgoła tobie/ y oyczyznie/ Vpad opowiadá[ia *Odp 560*. 19. Lecz wy nie wyná[aw[zy pi[erw[ý nic lep[zego/ Nie chcecie zgoła trzymáć porzádku dáwn[ego. *Zg 114*. 20. Ale trzebá z[ęby t[am vporu nie by[ó.] Ten zgoła wykorze[ńcie/ *Zg 155*. 21. Nie widziá[es t[am zamku/ áni miá[stá zgoła/ Ani zbozá ná polu/

áni w iármie wołá:| *Prop 173*. **22.** Nieśmiał [ye tám wychylić z by[trégo Sokołá| Meżny Hetman Szeremet/ krył [ye práwie zgołá. *Jez 148*. **23.** Wieczór nam siostry porwał towáry[zkę z kołá:| A nie dżiw/ bo złodzieiom [am przyiaćiel zgołá. *Epit 30*. **24.** V Nóg Wóznicznych wy[rzy[z poklęklégo wołá:| Iego znáki/ żywému podobné [ą zgołá. *Phaen 12,148*. **25.** ALe áni Cepheów národ vtrapiony| Będzie leżał ná [tronie zgołá niew[pómniony. *Phaen 13,156*. UP

zgonić o Bogu względem człowieka: karać boleśnie, doprowadzając nawet do zgonu, śmierci 1, 2;

z. przeciwniki 1, ludzi niecotliwe 2;

r. -onisz 2, -oni 1.

1. Przed tobą (*Bogiem*) nieprzyiaćiel twój [ye niewchroni| Twoia ręká twé w[zyftki przeciwniki zgoni. | Iáko w ogni[ty m piecu płómienié pałáia| Tak oni w twoim gniewie nieznośnym zgoráia. *Ps 21,18*. **2.** A ty/ pánie/ wy[stucha[z/ y obroni[z [nádnie| Choć ná mié nagle woy[ko nawię[ze przypádnie. | Wy[stucha[z (mam nádzieię pewną) y obroni[z| A ludzi niecotliwe [woiá pom[ta zgoni[z. *Ps 55,39*. UP

zgorać s[plonąć, spalić się ~ r. -áją.

Iáko w ogni[ty m piecu płómienié pałáia| Tak oni (*ludzie bezbożni*) w twoim gniewie nieznośnym zgoráia. *Ps 21,20*. UP

zgorzenie zepsucie, zdemoralizowanie; r. -enié.

Pokóy wielki mił[nikom praw twych (*bożych*)/ á zgor[zenié| Zadné: *Ps 119,165*. UP

zgorzony taki, który stracił swą dotychczasową wartość, zepsuty ~ r. - ona.

Aby [nadz cnotá nie[zczęściem [trapiona| Nie byłá iáko nákoniec zgor[zona. *Ps 125,12*. UP

zgorzyć się zepsuć się, zdemoralizować się.

pokis wdomu moim| Nieu[styi[zi[z nic uchem/ ani okiem [woim| Uyrzi[z czimby fię zgor[zić mógł: *Sat 297*. UP

zgorzec s[plonąć, spalić się 1, 2.

z-ły parkany 2 ~ z. od czegoś 1;

1. [pálćie go (*konia*) ráczey| Ie[li [ami od niego zgorzec niechćećie. *Odp 543*. **2.** Tám Preczy[tyé Okowcy zgorzáły párkány: *Jez 293*. UP

zgotować przygotować 1, 2;

z. komuś dóbr hojność wielką 1, co godniejszego 2;

r. -uję 2, -ował 1.

1. Panu day cześć ... Który w zeleżie [zczerym bramy twé kował| Y [ynom twym dóbr hojność wielką zgotował. *Ps 147,26*. **2.** Tym cie ná ten čás moy Hrábiá dáruię| Przyimi zá wdzięczne/ poki nie zgotuię| Co godniey[zego/ czymbych mógł zábáwić/ V[zy twe/ *Sz 12*. UP

zgotowany przygotowany ~ r. -ány.

PEwienem tego/ ... Ze bądź zá długá/ bądź zá krótká chwilę| ... Będę iednak v brzegu| Gdzie dáléy niémá[z biegu. | Lecz odpoczynek/ y [en nieprze[pany| Ták pánóm/ iáko chudym zgotowány. *FgPieś 1,8*. UP

zgromadzać skupiać, zbierać w jednym miejscu.

Pánu ná [łodkobrzmiácych cythárech grayćie. | Który burze zgromadza/ ziemię dżdżem chłódzi| *Ps 147,15*. UP

zgromadzenie zorganizowana, duża grupa ludzi, społeczność 1, 2;

z. porządne 2 ~ do z-a chćiw być 1;

z., towarzystwo 1, społeczność 2 ~ r. -dzenia 1.

1. y káždy człowiek ma to z przyrodzenia| Ze chćiw do towarzystwá/ y do zgromádenia| *Prop 266*. **2.** tákże y Bóg/ rozumieiac/ iż w tym porzádnym zgromádeniu/ nietylko ludzkie be[pieczeństwo pewniey[zé/ ále y chwałá iego gruntowniey[za być miáta/ przyložyl [ye y [am ku téy [póteczności/ *Wr 6*. UP

zgromadzić skupić, zebrać dużo osób albo wiele czegoś w jednym miejscu 1, 2, dorobić się majątku, pozyskać wiele dóbr 3;

z. nas błędne 2, chmury, burze 1;

z. wkoło 1, zebrawszy pospołu 2, z. chćieć 2;

z. - rozciskać 3 ~ z. k. 2, coś 1, 3;

r. -ádził 1, 3, -ádzić 2.

1. Oblókl [ye w noc/ [wą [tolicę mgłami of[adził/ Chmury wkoło/ y ogromné burze zgromádzil. | *Ps 18,24.* **2.** o boże ná[z/ ty chciéy o nas rádźić. | Chciéy nas błédné zebraw[zy po[połu zgromádzic. | *Ps 106,98.* **3.** A nád chłopá chciwégo | Niemá[z nic nędzniey[zégo: ... Lecz temu Bóg porádzil/ Bo co ieden zgrómádzil/ To drugi wnet rozci[ka. | *Pieś 1,24,25.* UP

zgromadzony zebrany w jednym miejscu 1, 2;

z. jest lud wszytek, wszyscy przełożeni 1, z. z różnych terenów i krajów 2 ~ z. gwóli czemuś 1;

z., wyswobodzony 2 ~ r. -eni 1, -dzeni 2.

1. Aby ... Y moc w Hieruzálem iego wyznawali. | W ten czas/ gdy lud w[zytek/ w[zy[cy przełożeni/ Gwóli [tuźbie pán[kiéy/ będą zgromádzeni. | *Ps 102,52.* **2.** CHwálcie páná przedobroc iego niewymowná/ ... A wy więc napród/ cóście z rąk wy[wobodzeni | Nieprzyaciél[kich/ y zgromádzeni/ Iedni z tąd/ kędy [tońce wy[stępuie z morzá. | Drudzy, gdzie gáśnie wieczorna zorzá. | Ci z kráiów Aquilonom podległych/ á owi | Z pól náklónionych ku południowi. | *Ps 107,4.* UP

zgrzyć utrapić, zadrzeć.

ále zły towarzys[z] Odéymie w[zytko: że tro[ki w pół wieká/ Zgryzą człowieká. | *Pieś 2,10,24.* UP

zgrzeszyć popełnić czyny przeciwne woli bożej 1, 2;

z-ła matka przeklęta 2, źli ojcowie, złe dzieci, wszyscy 1 ~ r. -yli : (-ili) 1.

1. Zli oycowie/ złé dzieci/ w[zy[cy[my zgrze[zyli/ W[zy[cy[my przeciw tobie [pro[nie wy[tapili. | *Ps 106,11.* **2.** Y co kiedy zgrzé[zy-ła mátká przeklęta. | Niechay to przed oczymá będzie pán[kiemi/ | *Ps 109,30.* UP

zgrzybieć upaść na zdrowiu, osłabnąć r. -eje.

Bo w tro[fcie człowiek zgrzybieie/ Piérwéy niż [ye [am [podźieie. | Ale gdzie dobra myśl płuży/ Tám y zdrowié lepiéy [tuży. | *Sob 2,27.* UP

zgrzytać wywoływać zgrzyt, tu przez zwieranie i pocieranie zębami na znak złości.

Nie[práwiedliwy złe myśli dobrému/ Zębami zgrzyta [pro[nie przeciw iemu. | *Ps 37,30.* UP

zguba nieszczęście, zatrata, klęska 1, 3, 5, 6, utrata czegoś 4, to, co zostało zgubione, tu przen. 2, 4;

k. przywieść do z-y 1, coś przywieść w z-ę 5, coś jest szczyką ku z-e 6, na z-ę czyjás podarki brać 3, z-ę stracić 2, jechać po (z-ę) 2;

z. rzeczypospolitej 3, 6, pamięci czyjejs 4; r. -uby 1, -ubę 5 ~ w p. 6.

1. Niechay téy zemnie niema nieprzyaciél chluby/ Aby miał rzéc/ iam go z[ta[rl/ y przywiódl do zguby. | *Ps 13,12.* **2.** Ieno gdzieś zgubę (*serce i duszę*) [traćil/ tám iédź po nią [obie. | *Fr 2,61,16.* **3.** Lecz y to człowiek máłego baczenia | Który ná zgubę Rzeczypo[politey | Podárki bierze: *Odp 25.* **4.** Komu [erce [pętáne/ albo pámiéć | Zgubá moiey pomoże? *Odp 507.* **5.** Toby trzebá nápráwić/ y przywieść w [wą klubę. | Byście potym Korony nie przywiedli w zgubę. | *Zg 134.* **6.** tám [ie ábo do gwałtu po[policie wćiekáia/ álbo zpo[trónnymi nieiákié porozumienié/ y bunty miéwáia/ co w[zy[tko [á [zćie[zkki ku zgubie rzezcypo[politéy. | *Wr 17.* UP

zgubić doprowadzić do zniszczenia, zatrąty kogoś lub czegoś 2-6, stracić, utracić 1, 7;

z-i Pan 2-4, ten, kto zayźrzy cnoście 1, wól 7, występki 5, 6;

z. ludzi 2, 3, to, co przeciw Bogu 4, prawy róg 7, miasta 5, 6, wszystko z. 1 ~ w por. 3 ~ z., zniszczyć 1, zniszczyć 5, 6;

z. - zdarzyć 4 ~ r. -iły 5, -iły (: -yły) 6, -ubił (: -ubił) 7.

1. Zlégo złość pobije: á kto zayźrzy cnoćie/ W[zy[tko zgubi/ y [am zni[zczeie w kłopoćie. | *Ps 34,46.* **2.** Więc téż pan/ [práwiedliwym gniewem poru[zony/ Chćia[ł ié (*Izraelitów*) koniecznie zgubić: by był z drugiéy [trony | Moyze[z nie pro[il zá niemi/ | *Ps 106,50.* **3.** Ták iáko śnieg ni[zczeie/ Kiedy mu Słońce niebie[kie dogrzeie. | Zgubi[z nas p[redko wiekui-

[ty Pánie/| Ie[li nád námi [tánie| Twa ciężka Bo[ka ręká:| *Tr* 18,17. **4.** W[zytko wie[iz/ pánie/ zgub co przeciw tobie/| A zdarz ... coś vlubił [obie. | *Fr* 3,2,5. **5.** Przełożonych wy[stępkí miá-[tá zgubiły/| Y [zérokié do gruntu Car[stwá zni[czyły. | *Pieś* 2,14,19. **6.** *Odp* 179 jak nr 5. **7.** biały (*król*) Radby [ie pomścíł/ á [wego też vbił:| Iáko/ gdy w zwádzýe woł práwy rog zgubił. | O[lep [ie miecze/ *Sz* 220. UP

zgwałcić zerwać odwieczną umowę 1, zburzyć odwieczny porządek 2, naruszyć święte zasady 4, zmusić kogoś do czegoś wbrew jego woli 3;

nie z-i Pan przymierza 1, człowiek cnotliwy wiary 4, wieki królestwa Pańskiego 2, z-i śmierć oczy człowieka 3;

wiary nie zgwałcić, nie przysiąc krzywo 4, nie z-i Pan przymierza, nie będą omylne słowa Pańskie 1;

1. A nie będą omylné nigdy [łowá moie (*Pańskie*).| Nie zgwałcę ia przymierza [wego: *Ps* 89,61. **2.** Twoje (*Pańskie*) możné królestwo ták iest záłożoné/| Ze go nigdy niezgwałcą wieki nie[kończoné. | *Ps* 145,22. **3.** ZGwałciłás/ niepobozna śmierci/| oczy moie/| Zem wi-dział vmiéráiąc miłé dziecicé [woie. | *Tr* 4,1. **4.** człowiek cnotliwy/| ... áni wiary zgwałcił/| áni iáko żywo/| Ku krzywdzie ludzkiéy przysiągł ná bóg żywy krzywo:| *Fr* 3,30,3. UP

zgwałcony zbeszczeszczony, taki, którego prawom się sprzeniewierzono ~ r. -ony.

Day mi poznać [wé wyroki/ boże nie[stworzony/| A bierz [ye zá krzywdę [woię: twój zakon zgwałcony. | Który v mnie droż[zy pe-reł/ y świętnego złotá/ | *Ps* 119,126. UP

zhardzieć stać się zarozumiałym, pysznym, stracić pokorę;

z. - głowę zwiesić ~ r. -dzieje (:-dzieje).

Ale człowiek zhardzieie:| Gdy mu [ye dobrze dzieie:| Więc téż/ kiedy go fortuná omyli/| Wnet głowę zwiesi/ y powagę zmyli. | *Pieś* 2,9,17. UP

zhołdować zwyciężyć kogoś, panować nad kimś, uczynić kogoś uległym, poddanym 1-3, przen. 6, zdobyć sobie czyjąś przychylność, pozyskać sobie kogoś 4, 5;

z-uje k. Bóg 2, księżę K. Radziwiłł 4, 5, nie z-uje nieprzyjaciel 1, nieszczęście 6;

z. Turki 3, człowieka, ludzi 1, 2, 4, 5, cnoty nie z. 6;

z. nieszczęściem 2, ludzkością = dobrocią 4, 5 ~ z. k. 1-5, coś 6 ~ w por. 3;

z., k. wojować 3, ując sobie 4, 5, czemuś kraszy ujmować 6;

r. -uje 1, 6, -ował 4, 5, -ować 3.

1. Nigdy go (*człowieka, który ludzi upadłych ratuje*) nieprzyjaciel iego nie zhołduie:| A ie[li kiedy w zdrowiu odmiánę poczuie/| Pan go w przypadku iego łá[káwie w[pomoże/ *Ps* 41,5. **2.** A on (*Bóg*) ié téż nie[zczęściém tákowym zhołdował/| Ze nie był zaden/ ktoby rátował. | *Ps* 107,23. **3.** Siłá pośiadł włości/| Kto wiał chciwości:| Trudniéy to przydzie/| niż Turki zhołdowác/| Albo waleczné Tátáry woiowác. | *Pieś* 1,5,11. **4.** [woiá záś ludzko-sciá| Kogos [obie nie wiał? kogoś niezhołdow-wał?| Kto hárdy/ próżno by [ie tego dokupo-wał. | *EpRadz* 77. **5.** *Jez* 175 jak nr 4. **6.** Ale cnoty/ nie[częścié żadné nie zhołduie/| Ani wiek zazdrościwy iéy kra[ty wymuie. | *Dzie* 11. UP

ziac szybko i głośno oddychać, mając otwarte usta.

Słowo twé światłem mądrości pro[te opátru-ie:| Tego prágnąc/ v[ta žieia: wey[rzy miłóšier-nym| Okiem ná mié ták/ iákoś zwykl czyni[ć [woim wiernym. | *Ps* 119,131. UP

ziarno owoc roślin zbożowych, z którego otrzymuje się mąkę, tu jako materiał siewny 1, 2;

z. piękne 2, na wybór 2, ku nasieniu 2;

z. szukać 2 ~ garzyć ziarn 1.

1. Z gárczi žiarn tákí vrodzay w[tnie/| Ze ... Tákí chrz[st kłó[ów po górách w[zędzie/| Y po niżinách obfitych będzie. | *Ps* 72,45. **2.** ku násiéniu zboża w[zelákiégo/| Ziárná práwie ná wybór [zukamy piéknégo:| *Dzie* 68. UP

ziele, ziola rośliny jednoroczne, dwu-lub wieloletnie 6, 8-11, niekiedy ozdobne 1, 5, 9, 10, uprawiane czasem w ogrodach 2, po wysuszeniu używane do celów magicznych, do okadzania 4, 7, 9, 12-5 lub do celów leczniczych 3;

z. ogrodne 2, śliczne 5, kosztowne 14, rozliczne 10, smętne 6, mdłe 11, pochylone 6, zagorzałe 8, schwalone 12;

z-a rodzą się na świecie 9, kwitną 1, modlą się dżdża 6, dżdża z nieba wołają 8, nie pomagają 3;

z-e sto lat wyparzy 14, z-em po czymś kurzyć 4, zbyć coś przez z-a 15, kogoś wrzucić między z-a 13, z-ły ludzi przetwarzać 7, z-y przykryć ziemi nagość 10, rosa na z-a padnie 11;

z., trawa, zboża, wino, chleb, olej 2, kacidzidło 5, czary 15;

w por. dla złych 1;

przysł. Nie pomogą zioła, komu się na śmierć bierze 3;

r. -oła 1, 3, 9, -oły 7.

1. Zli zákwitnąw[zy/ iáko kwitną zioła/ Vwiedną prędko/ y zgina zgoła. Ps 92,15. 2. W[zytkiego w[zytkim státczy: stąd trawá obfita/ Bydłu ku pożywieniu: stąd zioła ogrodne/ Y w[zelki rodzaj zboża: Stąd wino łagodné/ ... stąd chléb/ ... stąd oléy/ Ps 104,29. 3. Bóg zegnay Adrianie (Adrian doktor, adresat frazski): niepomogą zioła/ Komu się ná śmierć bierze: musí wsiádać zgoła. Fr 2,75,3. 4. zewsząd [tráchu ludziom dodáia ... trzá[káwice: ... We wsiách zielem kurzą: Fr 2,100,11. 5. Ale dam (bogini Wenus) kádzidło wonné/ dam y śliczné/ Zioła w [wych bárwach rozliczné. Fr 3,12,16. 6. Tobie (Bogu) ziemiá [palona przez ogień stoneczny/ Modli się dđzá/ y smętne zioła pochylone/ Fr 3,72,3. 7. Przy tobie ia/ cnotliwy stárofto (miecznik Mikołaj Wolski)/ mogę/ W[zytkę Lártiádego obiechác drogę. Thrácia/ Lotophagi/ ... y iędzē/ zioły/ Można ludzi przetwárzác/ to w p[fy/ to w woły. Fr 3,77,11. 8. A zágorzáte zioła dđzá z niebá wołáia. Pies 2, 7, 4. 9. Ze ná świecie rodzą [ye tákové zioła/ Których smák pámiéc domu wygláda zgoła. Pies 2,20,19. 10. Tys (Panie) fundáment záložyl nieobezléy ziemi/ Y przykryles iéy nágość zioły rozlicznemi. PiesCzego 12. 11. Z twéy (bożej) łá[ki/ nocna rośá ná mdlé zioła pádnie/ PiesCzego 21. 12. W nádziéy ziół zchwalonych/ [pólnie go (króla Pelassa) zábiły/ FgPies 6,27. 13-4. Potym go (Pellasa) czárownicá w kociel wrzácéy wody/ Wrzuciła między zioła: á ten niezrákac młody/ Ale áni wftal żywy: iákoby to

było/ Kofztowné ziele/ coby [to lat wypárzyło. FgPies 6,30-2. 15. Czegóm zbyć niemógł/ przez zioła/ przez czáry/ To [am dżis wyznam ná [ie z práwéy wiáry: Zem był zbládzil FgPies 11,16. UP

zelenić się obsypywać się młodymi, zielonymi liśćmi (o drzewach) 2, przen. o miłości - bujnie się rozwijać 1;

z-ą lasy 2, z-i wieniec 1, miłość 1;

z. pięknie 2 ~ z., kwitnąć 2;

w por. 1 ~ r. - eni 1.

1. A iáko wieniec/ ták [ie miłość iéy zieni/ A chocia wieniec zwiednie/ miłofc [ie niezmieni. Fr 2,7,3. 2. Teraz nawefel[zé czá[y/ Zieniá [ye pięknie lá[y. Łáki kwitną rozmáicie: Pies 2,2,32. UP

zielony mający barwę młodej trawy lub świeżo rozwiniętych liści 1-9, 11-3, świadczący o żywotności 10;

z. łąka 7, 13, list = listowie 8, drzewo 6, jabłunki 4, oliwki 3, szczep 1, krzak(i) 2, 5, różga 11, góry 12, ogon (czosnku) 10, dzban piwa 9;

w por. dla dzieciętek 3, synów 4;

z., kwitnący 1, nowo sadzone 3, nowo szczepione 4, kosą nigdy niesieczone 13;

w prep. 3, 4, 6 ~ w postp. 2, 5, 7-13;

r. -ony 1, 8-10, -ona 7, 13, -onym 5, -one 3, 4, -onych 2, 12.

1. [zcep/ który w páń[kim] Ro[kofznym będzie páłácu w[ádzony/ Závždy kwitnácy/ závždy zielony/ Ps 92,28. 2. Táme ptacy mie[zkáia/ á w krzakach zielonych/ Nie przefáia powtárzác pieśni wlubionych. Ps 104,23. 3. Oyciec siédzie zá [wym stólem/ A dżiateczki stóia kólem: By w buynym [ádzie zieloné/ Oliwki nowo [ádzoné. Ps 128,15. 4. Niech nam [ynowie rostá ták/ iáko zieloné/ Iábłunki rostá nowofzczépioné. Ps 144,29. 5. Iáko więc lichy stowiczek w krzaku zielonym/ Cáta noc przéspiéwa gardłkiem [wym wcie[zonym. Tr 6,7. 6. NA przykréy [kále gdzie nikt niedochodzi/ Zieloné drzewo stodkie figi rodzi/ Fr 1,11,2. 7. TV góra drzewy nátkniona/ A pod nią łáká zielona. Fr 1,62,2. 8. Ná lipę. PRzypátrz [ie/ gosciu/ iáko on lift mój zielony/ Prędko wwiádł/ Fr 3,7,1. 9. Nagrobek Rózyynie ... Nieftoi o m[za/ áni o dzwony/ Wołáia

by dzban piwa zielony. | *Fr* 3,55,4. **10.** Czof-
nek ma głowę białą/ á ogon zielony. | *Fr* 3,82,8.
11. Iáko ptak/ kiedy towarzy[za zbędzie/ Nigdy
ná rózdze zielónéy nie siędźie/ *Pieś* 1,17,18.
12. Ani bogáté [tádá owiec niezliczonych| Strzy-
gą odroflą trawę po górach zielonych: | *Pieś*
2,4,36. **13.** Pracowité woły moie/ Wam płyną
té chłodné zdroie: | Wam kwitnie łáká zielona/
Kofą nigdy nie sieczona. | *Sob* 8,23. UP

ziemia *głob ziemski, kula ziemiska* 16, 33-4, 45, 50, 61, 66-8, 72, 76, 85-6, 96, 104-5, 107-8, 113, 130, 135, 164, 183, 197, 236, 252-3, 269, 271-81, *świat ziemski, wszystko, co żyje pod niebem, miejsce stworzone dla człowieka przez Boga i teren boskiej ingerencji* 2, 6-8, 13, 15, 17, 20, 22-5, 27-9, 31, 36-8, 43-4, 46, 49, 52-3, 59, 62-3, 69, 71, 77, 80, 84, 91-3, 95, 97-101, 103, 110-1, 114-5, 119-25, 127-9, 131, 134, 136, 140, 142, 146-7, 152, 163, 167, 176, 180-1, 192, 194-5, 198, 201, 203, 209-10, 213, 218, 225, 248, 250-1, 263-4, 270; *konkretny kraj, kraina, niekiedy wchodzi w skład analitycznych nazw obszarów historycznych i jednostek podziału administracyjnego w dawnej Polsce* 18, 26, 32, 48, 132, 138, 171, 178, 188-9, 204-7, 211, 215-6, 223, 230-1, 233-4, 237-40, 242-3, 245-6, *żyźne przestrzenie kuli ziemskiej bogate w roślinność, grunty, gleba, rola* 47, 51, 54, 75, 133, 141, 155, 157, 184, 186, 191, 200, 228, *przen.* 158, *stały ład w przeciwieństwie do obszarów wodnych* 10-1, 21, 55, 58, 65, 83, 90, 94, 109, 112, 137, 139, 150, 185, 187, 196, 199, 214, 224, 229, 232, 268, *powierzchnia, skorupa ziemiska, to, co ma się pod nogami, chodząc* 1, 3-5, 42, 64, 70, 73-4, 78-9, 81, 88-9, 102, 116, 118, 143-5, 148, 151, 153, 156, 160, 162, 165-6, 170, 172, 174-5, 177, 179, 190, 193, 202, 208, 212, 226-7, 235, 241, 244, 249, 254-5, 257-60, 262, 265-7, *tu w zwrotach związanych z poniżeniem, karniem, klęską* 9, 12, 30, 35, 40-1, 57, 60, 87, 154, 247, *przen. o podlegającym śmierci ludzkim ciele* 106, 149, 161, *miejsce grzebania zmarłych, grób* 14, 19, 39, 56, 117, *obiekt kultu w wierzeniach pogańskich* 256, 261, *w wyrażeniach: pod z-a, w z-i, pod z-ę = zaświaty, świat zmarłych* 82, 126, 159, 168-9, 173, 182, 217, 219-22;

z. wielka 13, 91, 99, *niezmierzona* 91, *nieobeszła* 197, *niewzruszona* 16, 261, *płodna* 54, 228, 239, *obfita* 51, *wszytkorodna* 90, 268, *wielozrywna* 258, *piękna* 32, 237, *upragniona* 48, *spokojna* 134, *okrągła* 50, *sucha* 3, 48, 175, *bezwodna* 48, *spalona* 174, *upalona* 144, *spustoszona* 188, *goła* 208, *łomna* 141, *nieszczęsna* 18, *nieszczęśliwa* 231, *smutna* 158, *strwożona* 66, *niska* 110, 198, 217, 250, 270, *plugawa* 56, 60, *brzydka* 35, *niewidoma = pozbawiona światła* 143, *rozstępna* 39, *gniewem poruszona* 277, *nieprzyjacielska* 242-3, *słowieńska* 246, *radomska* 206-7, *podolska* 188, *zmudzka* 239, *pomorska* 238, *pruska* 216, 237, *izraelska* 132, *turecka* 215, *wszy(s)tka* 52-3, 92, 100, 111, 114, 248, *wsza* 128, *ta* 18, *tamta(e)* 205, 245, *twa* 85, *swa* 189, *jego* 7, *ich* 138, *własna* 211;

z. hojnie rodziła 199, *czegoś hojność zrodziła* 115, *przyniesie żyźne i obfite lata* 80, *dawała użytki* 186, *czegoś przymnażała* 183, *czegoś nie urodzi* 224, *coś roni* 271, *jest z gruntu poruszona* 76, *nie będzie nigdy poruszona* 108, *się w głąb rozsiada* 34, *grzmi* 64, *drży* 113, *trząść się będzie* 33, *dżdża czeka* 144, *pragnie* 47, *modli się dżdża* 174, *deszcz pije* 165, *wilgości dostaje z-i* 51, *topnieje* 67, *rozwiła włosy* 184, *w barwy się odzieje* 191, *nie jest bez ozdoby* 210, *starością nie będzie zwątlona* 72, *na wieki nie będzie poruszona* 108, *idzie w popiół* 190, *spustoszona leży* 188, *coś, kogoś pożarła* 117, *wzbudziła przeciw czemuś coś* 277, *padać się musiały* 45, *zeznawa* 209, *jest świadkiem (komuś)* 228, 261, *ma pokój* 132, *komuś hołduje* 214;

ziemia a Bóg: z-a Bogu należy 15, *Boga jest* 85, *w Boga władzy jest* 137, *bożym rozumem jest usadzona* 108, *pełna jest bożej litości* 22, *pełna jest bożej szczodropliwości* 111, *Bogu hołduje* 214, *bożym strachem drżała* 55, *strachy drżała* 96, *się trzęsła* 10, 68, *moc bożą ujrzała* 96, *Bogu się sprzykrzyła* 181, *Bogu niech cześć dawa* 58, *Bogu niechaj chwałę daje* 53, *Bóg nasz panuje, niech się z-a raduje* 95, *niechaj sobą trwoży* 92, *śpiewaj Bogu z-i* 91, *Bogu gwoli wielka z-i śpiewaj* 99, *tańcuj z-i* 94, *z-a, wszyscy kraje, wykrzyknijcie gwoli Pańskiemu imieniu* 52, *Pan króluje, bój się wszytka z-i* 100;

Bóg a ziemia: Bóg z-ę postawił 90, 124, 135, 150, stworzył 130, ugruntował 104, utwierdził 268, wynurzył z morskich głębokości 139, grunt założył z-i 16, ruszył z gruntu 45, przyzowie z-e 37, pozowie z-ę od cz. aż do cz. 36, ludziom podał w używanie 125, podzielił między izraelskie plemię 138, uprawił dla winnicy (*swego ludu*) 75, dżdżem chłodzi 151, spuszcza na z-ę deszcz 110, z-i błogosławi 20, (213), raczy błogosławić 80, raczy z-e sędzić prawem swoim 77, z-i swe powie wyroki 152, *kimś* dał o z-ę = uderzył, ukarał 102, *nieprzyjaciół* po wszystkiej rozproszy z-i 44, z-i był znaczny cudy swemi 97, *Boga* dary są z-e urodzaje 54, pełno *Boga* na z-i 196, gniew *boży* rozsądził z-ę 11;

Bóg (jest) z-e sprawcą 107, *jest* królem na z-i 49, wiecznie króluje 180, mieszkanie sobie ulubił 71, *jest* nadzieja i dział *człowieka* 142, nadzieją i obroną *człowieka* 131, daje dobrym dziedzictwo 46, żywot wspiera 23, pamiętny będzie cudy 121, nie tai praw swych przychodniowi na z-i 129, pamięć grzesznych wygładzi 24, zgładzi 120, zniszczy *nieprzyjaciół* 146, *kogoś* nieścierpi 38, *czyjeś* potomstwo porówna z możnemi 122, uczynił Izraela włością swą 136, chowa *człowieka* 198, spojrzysz ku z-i 6, 43, raczył ku z-i spuścić oko 103, grzbiety złych ludzi ku z-i tłoczy 57, *człowieka* w z-ę wpiera 87, spuści się ku z-i 147, *srzeż* po z-i rozsiewał 153, miał głód wzbudzić po wszystkiej z-i 114, morze z z-ą spoił 65, *jest* na z-i 140, na z-i nie masz *Boga* prócz *Boga*, *którego* *wysławia psalmista* 98, litość *Boga* jest znaczną 69, będzie *Boga* imię straszne 59;

śmierć i zaświaty a ziemia: śmierć pod z-ę wzywa 173, w z-i śmierć się karmi *kimś* 35, być (dawno) w z-i 19, 145, pod z-ą być 219, pod z-ą mieszkać 222, lec, leżeć w z-i 170, 244, 260, (leżeć jako) pod z-ę włożony 81, 143, pójść pod z-ę 221, pod z-ę wstąpić 126, puszczając się w z-e 159, pod z-ą dyszeć 168-9, doczekać cz. pod z-ą 249, odwieść k. pod z-ę 220, śmierć k. pod z-ę ma dowieźć 217, z-ę przepaść = *zapaść się pod ziemię*, *zginąć* 4, 265, być winien ciało w z-ę = być *kimś* *któ* *podlega śmierci* 14, z-a (*śmiertelne ciało ludzkie*) w z-ę się wraca 161, z-a z-ę (*śmiertelne ciało ludzkie, które po śmierci staje się prochem*) będzie brała 149, *coś* z z-ą porównać

= *burząc, zniszczyć* 202, k. równo z z-ą położyć = *zabić* 9, po z-i leżeć (*o trupach*) 73, pod z-ą szukać *kogoś* 182, pod z-ą prawdę wyznawać 82, w *czyjejs* z-i zaginać 7, umrzeć w *jakiejs* z-i 18, upaść wpośród *jakiejs* z-i 215;

z-ę rządzić 2, 178, osiąść 216, opanować 187, w dziedzictwo otrzymać 26, z-e dostać 32, z-ę wziąć 233, osiąść 27, obsiąść 127, posiadać 238, trzymać we władzy 237, z-ę komus zdawać 239, pomierzyć 164, sięgać *czymś* z-e 254, pługiem rozsypywać 141, kopać 241, napoić 175, krwią napoić 118, wojować 223, dwakroć przejść z-ę 234, zalać chcieć 21, wiele z-e objechać 171, z-ę w *czymś* miarkować 232, ujrzeć 134, zaćmić 248, pić 166, kąsać = być *poniżonym* 56, lizać = być *poniżonym* 60, przenikać 269, z-ę *jakąs* *Sławonią* zwać 245;

w z-ę cisnąć k. 30, wbić 40, 247, wdeptać 41, tłoczyć 154, siać 158, pługiem zarznąć 200, laskami bić 227, *coś* kryć 42, *coś* na z-ę obalić 70, *coś* pod z-ę wprawować 280, podawać 278-9, zlecić na z-ę 250, na z-ę być złożone 160, siąknąć w z-ę 88, k. na z-ę ukazać 163, przez z-ę do *czegoś* sięgać 266, nad z-ą *coś* nieść 272, biec 276, iść 281, pod z-ę wstępować (*o ruchu gwiazdozbioru na niebie*) 274, nad z-ą gorzeć 252-3, się szerzyć po z-i 242, *coś* osiąść na z-i 62, miejsce zasieć *boże* na z-i 192, z-i dostać 32, sięgać *czymś* z-e 254, na z-i być 218, nie być bezpiecznym od k. 251, po z-i chodzić 50, 101, nie po z-i chodzić 167, na z-i mieszkać 29, 48, 207, przebywać 195, straż mieć na z-i 229, przykleknąć 179, leżeć 177, spać na gołej z-i 208, spojrzeć ku z-i 270, po z-i *coś* zbierać 116, z-i dostać 32, *coś* rozwozić na z-i 176, *coś* z-i przynieść 256, ku z-i *coś* trzymać 259, podawać 212, na z-i *coś* położyć 12, składać 257, kłaść 262, paść 78, leżeć 89, 177, 226, 258, się walać przy z-i 1, od z-e się co wznieść 156, k. z z-e wzwodzić 264, iść z z-e ku górze 155, z z-e strachy złożyć 93, z z-e być wygładzony 79, z *jakiejs* z-e wyjść 246, z-i zlecić *coś* 267, *coś* z-i zwierzyć 133, z-am prawa dawać 205, słać po wszej z-i sprawy *boże* 128, nie móc szkodzić z-i 109, Ciecierski, Siemieński w radomskiej ziemi 206, 207, k. nie znać przy z-i 5, cz. *coś* *jest* przy z-i 275, nie móc szkodzić z-i 109,

uderzyć troski o z-ę 193, wyprawować szpiegi w z-ę nieprzyjacielską 243, nie dopuszczać kogoś do z-e 230, jechać z-ą 204, nad z-ą zostawać 273, pod z-ą być 219, coś położyć z z-ą równo 74, coś z-ą macać 235, jakiejś nad z-ą coś jest wysokości 105;

z-e sprawca 107, bryłeczka 157, skaza 189, urodzaje 54, mieszkańce ziem 240, grunt z-i 16, król na z-i 49, przychodzień 31, 129, myśli ważne 194, czyjeś lata 25, czyjeś dziedzictwo 28, narody 61, wiele z-e 171;

w sentencjach: człowiek jest z-a i cień znikomy 106, nic na z-i wiecznego nie znamy 201, człowiek nie ma na z-i żadnej pewnej ściany 203, prawdy nie masz na z-i, nie masz ufać komu 8;

w przekleństwach: aby go z-a żywo rozstępną połknęła 39, niech na z-i wiek jego nie będzie długi 119;

ziemia 159, 193, 200 ~ z. z łac. końcówką 211;

póki z-e stawać 83, póki czegoś na z-i 236, jako z-a wielka 13;

por. dla ludzkiego plemienia 3, duszy 47, 144, kościoła 72, kości w człowieku 141, w por. 88, 105;

w pyt. retorycznym (jest) kto na ziemi 17, 63, 84, 263;

z., niebo 15, 37, 49, 55, 58, 63, 72, 83, 85, 94, 98, 104, 107, 123-4, 130, 135, 137, 150, 180, 194, 196, 214, 236, 248, 251, 268, morze 11, 58, 83, 90, 94, 112, 150, 164, 176, 196, 214, 224, 228-9, 268, góry 10, 86, 113, słońce 256, (261), zorze 214, rzeki 261, lasy 94, pola 94, skały 55, drzewa 175, ogień 232, krąg niebieski 86, ogień niebieski 117, światło niebieskie 228, powietrze 112, wiatr 232, woda 232, morskie przepaści 137, otchłanie 196, wyspy 95, kraje 52-3, państwa 100, Bóg 261, bogowie 228, 261, Jowisz 256, cień znikomy 106 ~ z., - morze 21, 109, niebo 125;

r. -emi 1, 5, 16, 18-9, 23-4, 31, 35, 38, 46, 50, 59, 62, 67, 71, 78, 91, 94, 97, 99, 114, 120-3, 128-9, 131, 140, 142, 145, 147, 176, 192, 195, 197-8, 225, 244, 263, 270, -emi (: -émi) 43-4, 48, 61, 69, 73, 100, 109, 112, 132, 136, 208, 242, 260, -emi (: -imi) 257, 275, -emię 2, 14, 30, 88, 127, 134, 138, 178, 185, 234, 237, 250, 278, -ęmie (: -emię) 193, -ęmie (: -emię) 200;

w p. 206-7, 245-7.

Ps: 1. Ale źli/ którzy Boga/ y w[tydu nie znają/ ... Równi plewom/ które [ye wałią przy ziemi/ A wiątry/ gdzie iedno chcą/ w[zędzie władną iemi./ 1,15. 2. Damci w dziedziectwo w[zytko ludzkie plemię:/ Będzie[ż pánował/ będzie[ż rządził ziemię/ 2,23. 3. La[kę żelazną będzie[ż miał (Boże) nád niemi/ A który twego głofu niepo[stucha/ Iáko [korupá/ iáko ziemiá [ucha/ Będzie [ye pádał przed rękami twemi./ 2,27. 4. Przepádli ziemię przekleći/ 9, 17. 5. (zły człowiek) ... Vpátruie chudżinę/ ... Czyha ... Y porwie/ ie[li iáko w iego [ák wpádnie./ Leży zá siećią/ że go nie znáć przy ziemi/ 10,29. 6. że Bóg pro[sto zapomniáł świátá/ Ani poy[rzy ku ziemi ná wieczné látá./ 10,32. 7. Pán[kié króle[stwo będzie ná wieki [łynáć/ A grzé[zni w iego ziemi mu[żá zágináć./ 10,44. 8. Prawdy niemá[ż ná ziemi/ niemá[ż vfáć komu./ 12,2. 9. Ze w[zy[tkich mié [tron wkoło záwáarli (źli ludzie)/ Y oczy [woie ná mié rozdárli:/ Myśláć iákoby mogli mié pożyć/ A równo z ziemiá kiedy położyć./ 17,36. 10. Trzę[łá [ye w [wym gruncie ziemiá ná w[zy[tki [trony/ Trzę[ły [ye góry: 18,15. 11. Gniew twóy/ pánie/ rozdáł morzá: gniew przeráźliwy/ Roz[ádzil ziemię/ 18,32. 12. Biłem ie/ á oni pow[stáć niemogli zgo[łá/ Y położyli ná ziemi hárdé [wé czo[łá./ 18,76. 13. Swiat [ye obaczy: iáko ziemiá wielká/ Poda [ye pánu w[moc kráiná w[zelká./ 22,73. 14. Owa ktokolwiek winien ciáto w ziemię/ Da chwałę pánu: 22,79. 15-6. Y Ziemiá/ y cokolwiek ná niéy [ye náyduie/ Y co pod niebem mie[żká/ y co [ye buduie/ W[zy[tko pánu náleży: on rękami [wemi/ Grunt ná morzu záłożył niewzru[żonéy ziemi./ 24,1-4. 17. Ie[st kto ná ziemi/ coby żył prawdziwie/ W boiáźni pán[kiéy? táki niewátpliwie/ Ma wódzem páná/ 25,25. 18. Nie dopu[zczay mi vmrzéć w téy nie[zczeńny ziemi/ Miedzy poháncy niepobożnemi/ 26,21. 19. Do ciebie wołám: á ty twarzy [woiéy/ Nie kryy przedemną: álbo mié iuż z temi/ Licz/ co [ą w ziemi./ 28,4. 20. Pan ... Y ziemi błog[stáwi ná iéy vrodzáie./ 29,19. 21. człówiek ... niech prósi ciebie./ By dobrze ziemię morze zálać chćiało/ Zá twá (Bożą) pomocá on zostánie cáto./ 32,19. 22. Pełná ie[st ziemiá iego (Boga) litości./ 33,10. 23. Pan tylko z niebá poy[rzy ná ziem[kie níżiny/ A w[zy[tki

ludzkie ogląda [syny.] Widzi z pałaców [woich ile ná nas ziemi] Zywotá w[piéra pracámi [wemi. 33,27. 24. Pan ... Pátrza y ná grzé[znę oczymá [rogieimi/] A ich pámięć w[zytkę wygładzi ná ziemi.] 34,36. 25. będą niewątpliwie] Twoje ná ziemi látá przedłużoné/ 37,7. 26. A ci/ co w bogu nádzieię [wą máia/] Ziemię w dziedzićtwo pewné otrzymáia. 37,24. 27. Ale pokorni/ ci ziemię osięda] 37,27. 28. Pan ma ná pieczy [krómné/ y ftáteczné/] A ich dziedzićtwo ie[st ná ziemi wieczné/] 37,42. 29. Złych zá[stuzona zaplátá nie minie/] A ich potom[stwo do gruntu záginie.] A dobrzy będą ná ziemi mie[zkáli/] Y [woię wła[no[ść [synom podawáli.] 37,71. 30. Stánał mi grzé[ch nád głowá/ y ci[śnie mię w ziemię/] Iáko niezno[śné na[cięż[ze brzemie.] 38,7. 31. Przychodzięć ciem ia ná ziemi/] Ze w[zytkami przodki [wemi.] 39,51. 32. Nie przez miecz bowiém ziemię tak piękny dostáli/] 44,7. 33. Nie trwó[my [ye/ chocia w[zędzie] Z gruntu ziemiá trzą[ć [ye będzie/] Chocia góry nie wzru[żoné.] Będa w morze przeniesioné.] 46,6. 34. Niechay ogień z niebá páda/] A ziemiá [ye w głąb roz[siáda.] 46,24. 35. Aż więc y dzie[ci błędów ná[śládownáć] Oycow[skich zwykły: więc téz w brzydkiéy ziemi/] Iáko bárány/ śmierć [ye karmi iemi.] 49,39. 36. BOg wieczny/ który w[zytkim ro[kázuie] ... Pozowie ziemię od w[chodny granice/] Aż do [łoneczny[pózny łóznice.] 50,3. 37. Bóg prawdziwy/ ... Przychowie niebá/ y ziemię przyzowie/] Chcá aby były przy iego rozmowie/] 50,9. 38. Przeto cię téz Bóg ná ziemi] Nieściérpi miedzy żywemi:] Ale cię/ y z domem twoim] Wykorzeni w gniewie [woim.] 52,13. 39. Boday zdraycę káżdęgo zła śmierć nie minę[ta/] Aby go ziemiá żywo roz[stępná po[knę[ta.] 55,31. 40. SMIłuy [ye nádemná/ Boże lito[ściwy/] Bo mię práwie w ziemię w bił człowiek złośliwy.] 56,2. 41. Wdeptáli mię w ziemię ludzie niezycyliwi/] 56,5. 42. Swym o[stry m iádem podobni do zmije/] Która zámknioné v[zy wziemię krije/] 58,10. 43. Ty mię rátuý/ á poy[rzy okiem [wym ku ziemi:] 59,10. 44. ále ie (*nieprzyjaciół*) zra[ż [wémi] Rękomá/ y po w[zytkiéy ro[pró[ż błędne] ziemi.] 59,24. 45. Ru[zy[leś z gruntu ziemię/ pádác [ye musiá[ta/] 60,5. 46. Y dáie[ż (*Boże*) dobrym dziedzićtwo ná ziemi.] 61,12. 47. Prágnie cię du[żá/ prágnie ciá[to

moie/] Iáko dżd[ża ziemiá w [rogié letné] znoie.] 63,4. 48. Acz mie[zkam miedzy pia[ski niepłodny]mi/] W [uchéy/ bezwodny/ vprágniony] ziemi:] 63,6. 49. KRólu ná ziemi/ y ná wielkim niebie/] Chwałá w Sionie wdzięczná czeka ciębie.] 65, 1. 50. Do ciębie/ który prósbámi ludzkimi] Nie gárdzi[ż/ przydą w[zycy/ co po ziemi] Okragłéy chodzą/ 65,6. 51. Zá twym dozorem wilgo[ści dostáie] Obfitéy ziemi ná iéy vrodzáie:] 65,32. 52. WSzytká ziemiá/ wszytki kráie/] ... Wykrzyknięć w [łodkim pieniu/] Gwoli páń[kiému imięniu/] 66,1. 53. Tobie niechay chwałę dáie] W[zytká ziemiá/ w[zytki kráie/] 66,14. 54. Twoje (*Boga*) dáry [ą p[łodny] ziemię vrodzáie:] 67,10. 55. Twym [tráchem] ziemiá drz[á[ta/ á niebá topniáły/] Trz[ę[ty [ye niezwy[czáyné] gór wys[okich] [ká[ty.] 68, 21. 56. Ten (*Bóg*) [wé nieprzyjacióły] [kru[zy]ł/ á zuchwáli] Ziemię plugawą zębem śmiertelnym ká[áli/] 68,58. 57. z[áslepze] im (*złym ludziom*) oczy/] A grzbiety z[aw[ždy] ku ziemi t[oczy.] 69,52. 58. Niebo/ ziemiá/ y morze temu (*Panu*) niech cze[ść dawa/] 69,75. 59. Y będzie iego (*Boga*) imię ná ziemi] Miedzy narody [trá[żné] w[zytkiemi:] | 72,9. 60. Nieprzyjaciéle iego (*Boga*) zuchwáli] Plugawą ziemię będą lizáli.] 72,28. 61. cokolwiek wodámi [wémi] Ocean z[awá[rt/] w[zytki ná ziemi] Narody temu będą ho[ldowá[ć/] 72,34. 62. Niepewné [kárby] po[siędli ná ziemi:] 73,37. 63. Kto ie[st ná ziemi/ kto ná wielkim niebie/] Kogobych ia miał chwali[ć/ okrom Ciebie?] 73, 53. 64. ziemiá grzmi: iáko kiedy wá[la]ł W le[śie] [urowé] d[ęby] twárdá o[trá] [ztá[la.] 74,13. 65. Tyś morze z ziemiá [poit/] y mocnie v[stáwił/] 74,35. 66-7. Strwożoná ziemiá/ w[epótek] y z temi] Będzie topniá[ta/ którzy] [ą ná ziemi:] 75,9. 68. Twóy ogromny wyrok zágrzmiáł z niebá/] A ziemiá [ye trz[ę[stá/ iáko] trzebá.] 76,16. 69. W[pominałem] [wé] wdzięczne] p[iesni/] którémi] Lito[ść páń[ka] nádemná] znáczná ná ziemi.] 77,12. 70. Mrozem winnice w[ędy] mrozem [ády] m[ár]ły.] Grad wo[ły/ grad] wielb[łądy] ná ziemię obalił/] 78,87. 71. Namio-tem/ y o[łtarzmi] w[zgárdził] Siloń[kiemi/] Gdzie był mie[zkánié] [obie] vlubił ná ziemi.] 78,112. 72. Sioń[kié] vmiłował [ká[ty/] Ná których ko[śció]ł [obie] zbudował tak trwáły/] Iáko ziemiá/ lub niebo: które tak [tworzoné/] Ze [táro[ścią] ná wieki nie będzie zw[átloné.] | 78,127. 73.

POháńcy/ o boże żywy/ Woiiuą twój kray
właściwy:| ... Ná pował leżą po ziemi/ Trupy
[ług twoich/ 79,5. **74.** Ci (*pohańcy*) ... Zni[
czyli twój lud vbogi:| Miá[á/ y zamki bu-
downé| Położyli z ziemią równé.| *Ps* 79,28.
75. Vprawiłś dla niéy (*winnicy*) ziemię/ wko-
páleś gęboko| Iéy korzenié/ ták że [ye wnet
rozro[á [zyroko.| 80,19. **76.** Prózno rádżę:
nie [łucháia/| Ani mégo głófu znáia: | Drógá
ich w[zytka zácémioná/| Ziemiá z gruntu po-
ru[zoná.| 82,16. **77.** Ty [am rácz ná w[zytki
[trony| Ziemie [ádzic práwem [woim:| Bo świat
ie[ł dziedzictwem twoim.| 82,27. **78.** z my-
slámi niech [ye kręcá [wemi/| Iáko [ádz[bo/
którému wiatr nieda pásc ná ziemi.| 83,24.
79. Niech [obá wiecznie trwożą (*nieprzyjaciele*
Boga): y ták vtrapieni| Niechay bédá do końcá
z ziemié wyg[ádzeni.| 83,32. **80.** Pan ziemi
raczy błogó[áwic: á tá| Przyniesie żyzné/ y
obfite látá:| 85, 29. **81.** Leżę iáko zábity pod
ziemię włożony/| Od ciebie/ y od światá wzgár-
dzony.| 88,9. **82.** Czy dobroć twoiá (*Boga*)
w grobié[ch bédzie powiádána?| Albo pod zie-
mią prawdá wyznána?| 88,24. **83.** Słudze
Dawidowi [wemu| Obieciú/ ... Póki morzá/ y
ziemié/ póki niebá [táwác/| Plemię niéma/ y
iego [tolicá v[áwác.| 89,7. **84.** Kto ná ziemi
porowna z tobá (*Bogiem*)? kto ná niebie? 89,
11. **85.** Tve ie[ł niebo/ twa ziemiá: w[zyt[ko
mu[si tobie| Przyp[á[ć/ cokolwiek świat wielki
zámkná/ y [obie.| 89,19. **86.** Piérwéy ni[li
góry w[áły/| Ni[ziemia/ ni[okazały| Krąg
niebie[ki ie[ł [tworzony| Ty[ie[ł bo[é nie[koń-
czony.| 90,6. **87.** Ale biédnému człowieku|
Co dzień záw[dy lat vciéra[z/| Á[go na wet
w ziemię wpié[ra[z.| 90,12. **88.** Iáko wodá
siáknie w ziemię/| Tá[ni[zczeie ludzkie ple-
mię.| 90,17. **89.** Iáko ro[ly trawá [yta| ...
Wieczór ko[á pod[ieczoneá| Leży ná ziemi wzgár-
dzona:| ... ták wiédniemy/| Y w nie[á[ce twoiéy
[chniemy: | 90,24. **90.** Iego ie[ł morze/ y on
ie [am [práwił/| Y w[zytkorodná ziemię on
po[áwił.| 95,12. **91.** Spiéway mu (*Bogu*) z
mie[zkáncy [wemi/| Wielka/ niezmié[zona zie-
mi.| 96,4. **92.** Niechay [tráchem páń[kiéy
grozy| W[zytká [obá ziemiá trwoży/| 96,38.
93. A on z ziemié [tráchy złoży/| Ze [obá
wiécéy nie trwoży.| 96,41. **94.** Smiéy [ye niebo/
táncuy ziemi/| Zágrzmi morze wáły [wemi/|
Skac[cie polá/ plá[zcie lá[fy:| 96,45. **95.** PAn

ná[z/ bóg ná[z pánuie:| Niech [ye ziemia rá-
duie/| Y wy[py niezliczoné/| Z wód mor[kich
wynurzoné.| 97,2. **96.** niebie[kié domy| Ro-
świeciły [ye gromy| Ogn[í[temi: vy[á[á/| Zie-
miá/ y [tráchy drzáá.| 97,16. **97.** Niebá piékn-
négo síly| Iego (*Boga*) świętá [áwiły| Sprá-
wiedliwo[ć: á ziemi| Był znáczny cudy [wemi.
| 97,23. **98.** Ná ziemi/ y ná niebie/| Niemá[z
bogá prócz ciebie.| 97,43. **99.** Pánu gwóli/
wielká ziemi/| Spiéway z mie[zkáncy [woimi:|
98,17. **100.** PAn króluie/ który wláda Any-
[y lotnémi:| Lékaycie [ye/ páń[twá wielkié/
bóy [ye w[zytka ziemi.| 99,2. **101.** WSzy[cy/
którzy po ziemi chod[icie/| Ku czci pánu we-
[o[ło krzykni[cie/| *Ps* 100,1. **102.** Prze twój
gniéw [urowy (bo[mná zápálczywy| Z góry
dáł o ziemię) wiek mój nie[zcze[liwy| Chyná[ł
[ye ku nocy/ 102,26. **103.** Abowiem ná niebie
siédzác pan wy[oko/| Raczy[ł [wé ku ziemi ná
dó[ł [pu[ćic oko:| 102,46. **104.** ty[niebo zbu-
dowa[ł/| Y ziemię rękómá [wémi vgruntowa[ł.
| 102,58. **105.** Któréy nád ziemiá niebo ie[ł
wy[oko[ći/| Tákiéy on ku [ługom ie[ł [woim
lito[ći: 103,21. **106.** Iáko [á[áwy oyciec [y-
nów lituie/| Tá[równie [woich wiérnych [ług
pan záuie: ... Y pomni/ zechmy ziemiá/ y
cień znikomy.| 103,28. **107.** o nieogárniony|
Niebá/ y ziemié [prawco/ wielce[wwiélbiony.
| 104,2. **108.** Twym rozumem ták miérnie zie-
miá v[ádzoná/| Ze ná wieki nie bédzie nigdy
poru[zoná.| 104, 9. **109.** Zámierzy[ł[ś kré[ś
pewny morzu/ że wiecznémi| Czá[fy wezbráć
nie mo[że/ áni [zkod[ic ziemi.| 104,18. **110.**
Ty z pálá[co[w[ych świętych/ oycze wwiélbio-
ny/| Spu[zcza[z ná ni[á[á ziemię de[zc[nie-
przep[ácony:| 104,26. **111.** Pe[á[á ie[ł w[zyt-
ká ziemiá twéy [zczodroblivo[ći/| 104,46. **112.**
W[zyt[ko to/ co ie[ł w morzu/ w[zyt[ko co ná
ziemi/| Y co siecze powietrze pióry pirzch-
liwémi/| Oczy ku tobie wznó[si/ 104,51. **113.**
Pan/ który kiedy poy[á[ry/ ziemiá drży: pá[/
który| Kiedy ręká gó[dotknie/ dymem póyda
góry.| 104,61. **114.** Potym máiá[ć g[ód wzbud-
zić po w[zytkiéy ziemi/| Y w[zelká żywno[ć
odiac: po[á[przed niemi| Do Aegyptu wyprá-
wił: 105,29. **115.** Ziemiá táká záb [profnyh
hoyno[ć zrodziá[ł/| 105,57. **116.** Gdy pro[ili/
ptácy iem w óboz(!) pádali/| A po ziemi nie-
bie[ki pokarm zbiéráli.| 105,76. **117.** Ale zbór
nie[pokoiny/ y [préczné hetmány| Czé[ćiá

ziemią pożarła: częścią nie[tychány| Ogień niebie[ki [palił: 106, 38. **118.** Syny bowiem y córki [wé ofiárowáli| Dyabel[ftwu: ... Ziemię krwią nápoili| [ámi [ye zmázáli| (*ojcowie naszymy*) 106,81. **119.** Niech ná ziemi nie będzie wiek iego (*człowieka niewiernego Bogu*) długi| 109, 17. **120.** Niechay to przed oczymá będzie pán[kiemi| Który pamięć ich w[zytkę zgładzi ná ziemi.| 109,32. **121.** á ná ziemi| Wiecznie pamiętny będzie cudy [wemi (*Bóg*).| 111,7. **122.** SZczęśliwy człowiek prawdziwie| Kto w boiázní pán[kiéy żywie:| ... Iego potom[stwo ná ziemi| Porowna zázwdy z możnemi.| 112,5. **123.** Y co ná niebie/ y co ie[ft ná ziemi| Oczyma widzi nieuchronionemi.| 113,11. **124.** Pan wam ... błogo[ftawił| ... Ten który niebo y ziemię po[ftawił.| 115,30. **125.** Niebo wy[okié iego (*Boga*) ie[ft mie[zkánie| A ziemię ludziom podał w w[zywánié.| 115,32. **126.** Nie martwi/ pánie/ będą cię chwalili| Ani ci/ którzy pod ziemię w[ftapili.| 115,34. **127.** WSzelki naród/ w[zelkie plemię| Coście w krag ob[siadli ziemię| Páná z chęcią wyznawaycie| 117,2. **128.** y będę [ftawił po w[z[éy ziemi| Sprawy pán[kié rymy [wemi.| 118,33. **129.** Nie tay praw [wych przychodniowi biédnému ná ziemi| Du[za moia wiecznie te[ftni zá [adami twemi.| 119,19. **130.** Tyś niebo/ y ziemię [ftworzył: 119,90. **131.** Tyś nádzieia/ tyś ie[ft moia obroná ná ziemi.| 119,114. **132.** A kto ná dródze niepobo[żnych [ftanie| Niech wiedzion będzie zá niepobo[żnemi| A ty miéy pokóy/ Izráhel[ka ziemi.| 125,16. **133.** Temu (*człowiekowi*) iego wierna práca| Nigdy [ye w žal nie obraca:| Ale czego ziemi zwierzy| W[zytko mu z lichwą odmierzy| 128,7. **134.** Vyzry (*człowiek*) [synów [woich plemię/ Y [pokoyną zew[ząd ziemię.| 128,24. **135.** A pan wam także będzie błogo[ftawił| Ten który niebo/ y ziemię po[ftawił.| 134,8. **136.** Ten Izráhelá obrał przed in[ze[mi| Y vczynił go w[łościá [wá ná ziemi.| 135,6. **137.** W iego (*Boga*) ie[ft władzy ziemiá/ y wy[okié| Niebo/ y mor[kié przepási głébokié.| 135,9. **138.** Siłá narodów/ siłá mia[ft wywrócił| ... á ich ziemię| Podzielił między Izráhel[kié plemię.| 135,23. **139.** Bo [wemu mi[łosierdziu kré[ftu nie po[ftawił| Który wynurzył ziemię z mor[kich głébokości| 136,11. **140.** y póki będę ná ziemi| Wieki[ftá nieprzyjázń powiodę zniemi (*prze-*

ciwnikami Boga).| 139,51. **141.** Iáko łomną ziemię pługiem roz[ypuia| Ták [ye we mnie kości moie roz[ftepuia| 141,21. **142.** Do ciebie ia/ bo[że żywy| Vciekam [ye nie[zcześliwy:| Tyś nádzieia/ tyś ná ziemi| Dział mój między żywiácemi.| 142,19. **143.** Oto zły człowiek trapi moię du[ze| A ia w iá[skiniách ślepych mie[zkáć mu[ze| Swiátlá nieznáiąc: rowien vmárlému| Pod niewidomá ziemię w[łożonému.| 143,12. **144.** Czeka ochłody du[za vtrápona/ | Iáko d[žd[za czeka ziemiá vpalona.| 143,20. **145.** Gdzie mię ty przeyrzy[z iuzem dawno w ziemi/ | Y niech mię liczą między vmárlémi.| 143,23. **146.** Zni[zc[ze ie (*nieprzyjaciól*) ná ziemi w [rogim gniewie [woim| 143,39. **147.** Pánie/ [chyl niebá [wégo/ á [pusć [ye ku ziemi. | Tkni gór/ niech póyda dymy czarnemi: | 144,13. **148-9.** Skoro duch wynidzie z ciá[łá/ | Ziemiá ziemię będzie brá[fta: | 146,10. **150.** A on téz tylko iednému| V[fta pánu bogu [wému.| Który piékné niebo [práwił| Y ziemię z morzem po[ftawił: | 146,18. **151.** Pánu ... graycie.| Który burze zgomadza/ ziemię d[žd[zem chłodzi| 147,15. **152.** Który (*Pan*) [koro ziemi [wé powié wyroki| Słowá iego nie ciérpiá żadný odw[łoki.| *Ps* 147,29. **153.** Który (*Pan*) śniegiem/ by we[łná/ polá odziéwá| A srzéz po ziemi/ iáko popiół/ roz[siéwa.| 147,32. **154.** Aby krzywd ná pogánach [woich [ye nie m[ścili (*dobrzy*)| A wielkomy[slná hárdóć w ziemię tłoczyli.| 149,14. **155.** Iáko oliwka máła pod wy[okim [ádem| Idzie z ziemié ku górze mácieryń[kim [zládem| Ie[zcze áni gá[łazek/ áni li[ftków rodząc| ... Tákci [ye méy namil[zey Or[ftuli do[ftáto:| *Tr* 5,2. **156.** máto| Od ziemié [ye co wznioz-w[zy/ duchem zará[żliwym| Srogiéy śmierci otchnioná/ rodzicom tro[kliwym| V nóg martwa vpádlá (*Orszulka*): *Tr* 5,11 **157.** Nie do tákiéy łóznice/ moia dziewczko droga| Mia[łá cię máć vboga.| Doprowadzić: ... Ociec ziemié bry[łeczke| W g[łówki w[łóżył: *Tr* 7,16. **158.** k[łósie mój iedyny (*Orszulko*)| ... á ia twéy godziny| Nie czekáiąc/ znowu cię w [mutná ziemię sieię: *Tr* 12,25. **159.** GDzie té wrotá nie[zcze[ftné/ którými przed láty| Pu[ftczał [ye w ziemié(!) Orpheus [zukáiąc [wéy [tráty: | *Tr* 14,2. **160.** Tákcié wiéć kwiaty le[za kofá pod[sieczoné| Albo de[ftzczem gwałtownym ná ziemię z[łożoné.| *Tr* 15,18. **161-2.** A my ow[zem żywiémy żywot

tym ważniey[zy]/ Czym nád to grube ciało duch ieft śláchetniey[zy].| Ziemiá w ziemię [ye wraca/ á duch z niebá dány| Miałby zginać/ *Tr* 19,29.

Fr: **163.** TYlko cię tu ná ziemię [częście vkazało/| Dáléy cię mieć/ Kry[ztofie/ ná świecie niechciało/| 1,39,1. **164.** Na Máthematiká. Ziemię pomierzył/ y głębokie morze/| Wié iáko wftáią/ y záchodzą zorze.| 1,53,1. **165-6.** Ziemiá defcz piie/ ziemię drzewá piia/| 1,57,1. **167.** Człowiek/ gdy mu się wedle myśli wodzi/| Mnima/ ze profto nie po ziemi chodzi:| 1,94,4. **168.** Cokolwiek widział/ álbo co y [ty[zał| Ná onym świecie/ gdy pod ziemią dy[zał.| 2,52,6. **169.** 2,52,16 jak nr 168. **170.** Niechciałam cię/ męzu mój/ zoftać twoia żona/| Ale y w ziemi leżę ztobą pogrzebioná.| 2,103,2. **171.** ANi Vly[ses/ áni Ia[fon młody/| ... Ták wiele ziemié [nadź nieobycháli/| Iako ty: 105,3. **172.** A zawięzeli więniec v niéy przededrzwiami/| Wdepce go ząwždy w ziemię hárdémi nogámi.| 3,26,4. **173.** MEžu mój/ ... śmierć Nielutosciwa/| Mnie [mutną ztobą dzieli/ á pod ziemię wzywa/| Do ni[kiéy Prozerpiny ciemného pokoia: 3,67,2. **174.** Tobie ziemiá [palona przez ogień [toneczny| Modli się ddźá/ 3,72,2. **175.** Sćiśni wilgotné chmury świętá ręká [woiá (Boże)/| A ony [uchá ziemié(!)/ y drzewá nápoią| 3,72,6.

Pieś: **176.** Byś páłace rozwodził nie tylko ná ziemi/| Lecz y morzá kámiénmi ząbudował [wemi.| 1,1,3. **177.** Snieg ná ziemi wysz[éy łokciá leżał/| 1,2,3. **178.** Piaft y dziś to czuie:| Bo mie[zka w niebie/ á iego cné plemię| Rządziło ziemię.| 1,10,36. **179.** tá [ye du[zá złęknie/| Áz od boiáźni ná ziemi przyklęknie.| 1,11,8. **180.** A Królowie zás máią nád [obá páná/| Który w[zytkiemu świátu [am rokázuię/| Ná ziemi/ y ná niebie wiecznie króluie.| 1,16,4. **181.** W[zyftká [ye do roboty czeladz rzuciłá/| Y [am Pan: bo mu [ye iuz ziemiá [przykrzyłá.| 1,16,24. **182.** Gdy miłościá vtrapióny (Orfeusz)| Y pod ziemiá [zukał zóny.| 1,21, 28. **183.** Sześć niedziel w ten czás lał dé[cz nie przeftáiąc/| A ziemiá nowé żródłá pobudzáiąc/| Rzek przymnażáłá/ 2,1,14. **184.** Ziemiá ku [toncu pełné ciężkiéy rofy| Rozwiłá włofy.| 2,1,47. **185.** Y rzekł (Bóg) Nóemu: iuz teraz ná ziemię| Wyftępuy śmieie/ y z tobá twé plemię:| 2,1,53. **186.** Y będzie iáko

po té látá w[zytki/| Ziemiá dawałá w[zelákie vzytki:| 2,1,58. **187.** Ze nigdy potym tákich wód nie wzru[ze/| Któreby miały ziemię opánować/| 2,1,63. **188.** ziemiá [pufto[żona| Podol[ka leży/ 2,5,2. **189.** Cny Láchu: ... ktemu obróc myśli [woie/| Iákobyć [zkody nieprzyiaciel twoie| Krwią [wą nágrodził/ y omył tę zmażę| Którá dziś niešie[ż przez [wéy ziemié [kaze/| 2,5,32. **190.** SŁónce pali/ á ziemiá idzie w popiół prawie/| 2,7,1. **191.** Ten śnieg zniénagłá zéydzie/| A ziemiá/ [koro [tónce iéy zágrzeie/| W rozliczné bárwy znowu [ye odzieie.| 2,9,11. **192.** Miéycie to przed oczymá ząwždy [woiemi/| Zeście miey[cá(!) ząsiedli Bożé ná ziemi:| 2,14,6. **193.** Tákżec [szusze człowiekowi/| Odéymác [ye fra[unkowi/| A iáko niewdzięczné brzemię/| Vderzyć tro[ki o ziemié(!).| 2,15,12. **194.** Przeto chciéymy wziác przedsię ... Myśli ważné ná ziemi/ myśli ważné w niebie:| 2,19,10. **195.** áni ia iuz przebywác ná ziemi| Wiécéy bedę: 2,24,3. **196.** w[zędy pełno ciébie (Panie)/| Y w odchłániach/ y w morzu/ ná ziemi/ ná niebie.| *Czego* 1,4. **197.** Tyś fundáment ząłożył nieobe[żlýéy ziemi/| Y przykryłéś iéy nágość zioły rozlicznemi.| *Czego* 1,11. **198.** Choway nas póki raczy[ż ná téy ni[kiéy ziemi:| Iedno ząwždy niech będziem pod [krzydłámi twemi.| *Czego* 1,27.

199. A ziemiá hoynie rodziłá/ *Sob* 1,19. **200.** Oracz plugiem zárznie w ziemię:| Ztąd y siebie/ y [wé plemię/| ... Opátruie *Sob* 12,17. **201.** nic ná ziemi wieczného nie znamy: *Tarn* 114. **202.** Gdzie [ye oná gwałtowna Rzym[ka moc podziáłá?| W[zytko śmierć niecierpliwa z ziemiá porównáłá.| *Tarn* 120. **203.** Człowiek ná świecie mie[zka/ iáko wywołány/| A niéma tu ná ziemi żadný pewný sćiány:| *Tarn* 154. **204.** Wyśiadłéś na brzeg Pru[ki/ krom w[zelákiéy [zkody.| Iechałéś potym ziemiá/ tám gdzie Wilná cícha| Góré z wieku [ádzona/ potaiemnie [pycha.| *Pam* 113. **205.** Ták żeś przedsię ogládał náznáczoné kráie/| Y páná/| który támtym ziemiám Práwá dáie.| *Pam* 132. **206.** Ciecier[ki w Rádóm[kiéy ziemi/ v[ty[zaw[zy zaká ... który ... ták śpiéwał: *Ap* 21. **207.** Słemień[ki w Rádóm[kiéy ziemi/ mie[zkiáiąc w mili od kla[ztorá/ *Ap* 22.

Fg: **208.** A niech nie będą názbyt piefczonémi/| Niech przywykáiá [pác ná gołéy ziemi.| *Pieś* 3,32. **209.** Tóz nam y ziemiá zeznawa/

Która pewnych czą[łów dawa| Zboża w wiel-
kiéy obfitości| *Pieś 5,13.* **210.** Ale y ziemiá
nie ięft bez [woiéy ozdoby| Bo y tę Bóg
o[zláchcił dziwnémi [po[o]by:| *Pieś 6,79.* **211.**
Contentus [um [forte mea, włafnámque pater-
nis| Bobus aro ziemiám, quae me [uftentat
alitique: (*Zadowolony jestem z swego losu i
orzę ojczystymi wołami własną ziemię, co mię
utrzymuje i żywi.*) *C 165.* **212.** Łaká ... po-
chodzi[ta leży:| Którą zew[ząd rozliczne drze-
wá otoczyły| Podawáiąc ku ziemi cién w go-
rąco miły.| *Frag 4.* **213.** Błogo[stów (*Boże*)
ziemi/ z twéy [czodroblivości| *Kol 13.* **214.**
Bogu ... Temu [ie niebo kłánia/ y ogni[te zorze|
Temu ziemiá ho[duie/ y nawálné morze.| *Bit-
wa 6.* **215.** We krwi nieprzyaciel[kiéy vpadł
zmordowány| W po[rszód ziemi Tureckiéy: *Bit-
wa 65.* **216.** Kázimiérz ... Ten Pru[ka ziemię
posiádł| *Bitwa 77.* **217.** Ale iuż y śmierć
widzę niedáleko/ ... która iá (*Alcestis, żonę
Admeta*) pod ni[ka| Ziemię ma dowiédz: *Al
28.* **218–9.** Przeczże ná ziemi ięft/ á nie pod
ziemiá?| *Al 45.* **220.** A odwiodeż iá (*Alcestis*)
pod ziemię głéboką? *Al 47.* **221.** A tá nie-
wiáftá póydzie iuż pod ziemię.| A idę do niey
przeżegnáć iá ko[fa| *Al 72.* **222.** o niezno[na
k[sieni| Mdłych bogów/ y pod ziemiá mie[zc-
kájących ciéni.| *Fn 24.*

223. że Graeczyn| Z morzá wyfiáda/ y zie-
mię woiuie.| *Odp 15.* **224.** Pereł morze/ y
ziemiá złotá nieurodzi| *Odp 70.* **225.** *Odp
166 jak nr 192.* **226.** Ie[zczyć mury ná ziemi
leżá powáloné| *Odp 249.* **227.** Kilká kroć
pow[stawał| Vkalegon chcąc mowić/ ... Már[za-
łkowie la[kámi w ziemię co raz biáć/ *Odp
354.* **228.** Wieczne [wiáto niebie[kie/ y ty
płodná ziemi| Y ty morze [zerokie: wy w[zy[cy
bogowie.| ... [wiádku mi dziś bądźcie| *Odp
410.* **229.** [traż mie y ná morzu| Y ná ziemi:
... áby cię ... niegotowym| Graekowie nie zá-
[táli. *Odp 483.* **230–1.** Brońcie brzegow/ pá-
[sterze/ nie dopu[zczaćcie| Tey niezdárzoney
goście nigdziey do ziemié:| Nie[zczyćliwa to
ziemiá/ y brzeg nie[zczyćny| Gdzie tá łáni
wypłynie: *Odp 518–9.* **232.** JA Zgodá/ ... Zie-
mię/ wodę/ wiátr/ ógień/ w żywió[ach miár-
kuie.| *Zg 2.* **233.** Polacy Pru[ka ziemię wzię-
li| *Sat 75.* **234.** De[pot/ ... Na wá[żę wieczną
hańbę dwa kroć prze[zedł ziemię| *Sat 82.*
235. Wá[ł znofić/ przekop równáć/ tłuc tara-

nem muri| Moźnali rzecz i ziemiá/ macáć
[podkiem dziuri.| *Sat 414.* **236.** Imię twoie
niezga[nie/ ani vzna końcá| Poki żwierząt na
ziemi/ a na niebie Słóncá.| *Sat 432.* **237.**
Przy[stap Olbrychcie młody/ zacnych ksiá[żat
plemię| Który trzyma[ż w [wéj wladzj piékná
Pru[ka ziemię| *Prop 10.* **238.** Márgrábiowie
Pomor[ka ziemię posiádali| *Prop 61.* **239.**
Krzyżacy ... Zmódká płodná ziemię pánom
włafnym zdáia.| *Prop 118.* **240.** Potym iáko
mie[zczańce támtych ziem trapiły/ná koniec
od oyców [syny rozmówiły: *Prop 165.* **241.**
dzielny koń ... Nogámi ziemię kopa/ páná
vpátruie.| *EpRadz 32.* **242.** Król ku P[skówu
ru[zył z ludźmi [wémi| A po nieprzyaciel[kiéy
[trách [ye [zérzył ziemi| *Jez 200.* **243.**
A [támtáde[przewáźné wypráwował [zpiégi|
W ziemię nieprzyaciel[ka: *Jez 205.* **244.** Bo
ci mieczem pobić dawno leżá w ziemi| *Jez
244.* **245.** Bo Słowacy prze[żli przez Dunay/
y nád Morzem Weneckim w[siedli ... y od ni-
chże ziemię támtę Słáwoniá zowá. *Czech 3.*
246. Bo co niektórzy twirdzá/ żeby Czech y
Lech z Słowiéń[kiéy ziemié/ ... wy[zedł/ to ięft
ba[ń: *Czech 3.* **247.** poczęlá nań wálić kamie-
nié ... áż go práwie w ziemię wbiá. *Wzór 5.*
248. noc ... Swemi [krzydły w[zytkę zyemię y
niebo záćmiá. *Zuz 90.* **249.** Doczekam iá/
choć pod ziemiá/ da Bog tey nowiny| Kiedy
rzeká zem [tráconá/ krom w[zelákiey winy|
Zuz 111. **250.** Iáko[ś z niebá zleciá[ta ná tę
ni[ka ziemię?| *Br 28.* **251.** y w niebie| Y
ná ziemi nikt nie ięft be[spieczén od ciébie:|
Dzie 130. **252.** Wieczorna gwiazdo/ któréy/
ná okragłym niebie| Ogiéń nád ziemia goré
okrutniey[zy ciébie:| *Epit 18.* **253.** *Epit 24
jak nr 252.* **254.** Iáko máćicá/ która w pro[stym
polu w[chodzi| Nigdy wzgóré nie idzie/ nigdy
grón nie rodzi| Do[stałych: lecz rózgámi w[řzác
ku dołowi| Sięga wiérzchołkiem ziemié/ áż
ku korzeniowi.| *Epit 54.* **255.** Tá[że pro[sto
ná ziemię z broniá z wozá [koczył:| *Mon 29.*
256. Czarná owcę/ y biá[łą miéycie po gotowi:|
Tę ziemi/ owę [tońcu/ á my Iowi[zowi| Trzeciá
przynie[siem: *Mon 100.* **257.** A [ámi w pole
wy[żli/ tá[że té[ż złożyli| Zbroię z siebie/ y
[kładli porzádkiem ná ziemi| Tu[ż od siebie:
y plác był máty między nimi.| *Mon 113.* **258.**
Ná ziemi wielo[żywnéy leży iego (*Ulissesa*)
zbroiá| *Mon 195.* **259.** Ale kiedy zá[ś mowíł

Vly[[fes ćwiczony/| Pow[staw[zy/ ku ziemi wzrok trzyma n[akłoni[ony/| *Mon* 218. **260.** á oni (*Kastor i Polidewek*) iu[ż legli byli w ziemi/| T[am[że w L[acedomonie/ mi[ędzy oycy [w[emi./| *Mon* 245. **261.** Bo[że/ ... Y ty ogniu ... [ł[ónc[á/ ... Y wy rz[eki/ y ziemi[emio niewzru[żona wiecznie:/| Y wy in[zy Bogowie/ ... B[ad[źcie [wi[adki/| *Mon* 280. **262.** owc[óm g[árl[á rze[za[ł: á z[á[znion[é/| Kł[adł ná ziemi./| *Mon* 298. **263.** bo kto ie[st ná ziemi/| Coby [erce w[ci[ę[zy[ć ch[ciał pie[śni[ami memi?/| *Muza* 1. **264.** Wy (*muzy*) mi[ę z ziemi[emio wzwod[źci[ę/ ... y n[á[đ obłoki w[ad[za[ci[ę/| *Muza* 23. **265.** Ale to moi[á pra[ca/ bezecna zazdro[ści/| Przep[ádni ziemi[ę/ ábym y w t[éy [mi[er[tełno[ści/| Y potym by[ł v lud[zi w powie[ści wcz[íw[éy/ nie podl[égał w[zytek [mier[ci zazdro[ciw[éy/| *Muza* 32. **266.** Iupiter ... W[zi[á[ł w r[é[ę[ę of[ry pior[ón/ ... k[ó[rym ... Przez ziemi[ę á[ż do piek[ł[á of[átni[ęgo [si[ęga/| *Muza* 60. **267.** Kiedy ziemi[ę zl[éciw[zy [mier[tełn[é zewł[oki/| Ogniu rowien pr[ędk[íemu/ przeni[kn[ę obłoki/| *Muza* 105.

Phaen: **268.** On (*B[óg*) ziemi[ę w[zytkorodn[á/ ón morze [ęglown[é: | On wtwi[er[dził ná wieki niebo nie [t[ánown[é./| *wst.* 5. **269.** Sámá o[ś/ k[ó[ra pr[ędk[í kr[ąg niebi[ęki toczy/| ... trwa niezru[żona/ ziemi[ę przenik[á[ę/| 1,29. **270.** o p[á[nn[ó wybr[ána./| Poy[żrzy okiem [á[k[áwym ku t[éy ni[ki[éy ziemi/| 9,87. **271.** Tu dr[óg[á nagor[ę[ta ie[st [ł[ónc[nych koni: | Tu ziemi[á z[á ko[ř[ami/ ziemn[é wł[ofy roni./| 10,138. **272.** To koł[ó/ ná o[sm cz[ę[ści w[á[łnie rozdzielon[é: | Pi[ęć n[á[đ ziemi[á/ á trzy z[ás nie[si[ę z[á[urzon[é./| 40,408. **273.** Tego koł[á/ il[é [ye w gł[ęboki podawa/| *Ocean/* tyl[é z[ási[ę n[á[đ ziemi[á zo[ř[awa./| 40,458. **274.** Bootes przez p[ó[ł pr[áw[ie pod ziemi[ę w[řt[ępuie/| Bo go ze cz[t[érmi zn[áki *Ocean* przyymuie./| 40,475. **275.** Orzeł r[ówn[ó z nimi/| A Kł[ęczni[á tylko lewa nog[á iu[ż przy ziemi./| 40,484. **276.** Hydr[á po cz[ási[ę (*zam.* Czas[ę] w[řchod[zi/ y Ch[á[rt of[átkiem/ Ciagn[á[ć z[á [ob[á my[ż ku g[ó[rze po[řl[ádkiem/| A t[á n[á[đ ziemi[á bie[ży 40,493. **277.** Orion ... Ale mu ná zł[é wy[zł[á t[á dum[á [zalona/| Bo ziemi[á [pr[áw[iedliwym gniewem poru[żona/| Wzbud[ził[á pr[eci[ęw iemu Nied[żwi[adk[á [rogi[ęgo/| 40,522. **278.** Ko[ż[ę tedy ognit[á/ y i[éy drobn[é plemi[ę] ... pod ziemi[ę/| Kozoro[żec pod[á[ie. 40,560. **279.** noc ... Hydrze ł[eb z [zyi[á narza: á to co zo[ř[awa/| Ná w[řt[ániu Ryb z

Chyronem pod ziemi[ę podawa./| 40,574. **280.** Wten cz[ás Wieloryb [w[óy plu[řk z wody w[k[á[zuie:/| A Boot[á pi[érw[zy zn[á[ć pod ziemi[ę wpr[á[wuie./| 40,590. **281.** Ná ten cz[ás iu[ż Wieloryb nie ie[st rozdielony(!):| Ale w[zytek n[á[đ ziemi[á id[zie wynie[šiony./| 40,595. UP

ziemianin wł[á[sciciel maj[átku ziemskiego, członek zamo[żniejszej grupy społecznej 1–29, uczestnik dialogu we „Wr[ó[řkach” Jana Kochanowskiego 10–29;

z–y pieszczone 1, 2, z. ubogi 9, podły 15, jeden 3, 4, *jest* albo łakomy albo utratny 16, s[á głupi 8;

z. przestawa na *czyim[ś]* zdaniu 29, nie śmie nic pr[eci[ęw komu[ř] m[ówi[ć] 24, kłusze 9, rozumie dobrze 17, słu[řha 17, o[żenił si[ę, pocznie okn[á z[á[řtonione oddzi[er[á[ć i frasow[á[ć si[ę] 3, s[ędł przez ko[řci[ó[ł] 4, piwu szukaj[á] przygany 2;

z., pleban 10, mnisi, kapłani, dworzanin 5;

r. –anie 8, –ány 2;

w p. 3, 4, 10–29.

1. Ná pie[řczon[é] ziemianiny. *Fr* 1, 17 tyt. **2.** GNiewam [ię ná t[é] pie[řczon[é] ziemianiny/| Co piwu rád[zi] [zuk[á]i[á] przygány./| *Fr* 1,17,1. **3.** Ziemianin(!) ieden w Pol[ř]cze o[żeniw[zy] [ię/ w kilk[á] niedzi[ę]ł z[á]řtał á z[ón[á] le[ży] w połogu/ y pocznie okn[á] co by[ły] z[á]řtonione oddzi[er[á[ć] y fra[ř]ow[á[ć] [ię: *Ap* 18. **4.** Ziemianin ieden [zedł przez ko[řci[ó[ł] g[đ]dzie ná ten cz[á[ř] niem[á]ł[á] liczb[ę] k[á]płan[ów] Bi[řkup] po[řwi[ę]cał. *Ap* 20. **5.** Audi[ř]ti mnichos, w[ř]řłuch[á]řti[ę] k[á]płanos/| Et dworz[á]ninum facientem verba tulifit/| *Extremus labor est/ atque hic breuis/ vt ziemianinum/ De [woio] [ř]uches dicentem pauca ziemianino.* (*Šłuchalesz mnich[ów], w[ř]řłuchalesz kapłan[ów], zni[ó]řtes i mow[ę] dworzanina, pozostaje ci jeszcze trud, chocia[ż] nie długi, aby[ř] nieco posłuchał ziemianina m[ó]wi[ą]cego o swoim ziemianstwie.*) *C* 127. **6.** habent [sua] comoda dwory:/| *Nec ziemianini carent.* (*maj[á] i dwory swoje dobre strony, nie brak ich i ziemianom.*) *C* 134. **7.** Ad plugum tandem redeunt fiuntque ziemianini./| (*do pluga w ko[ń]cu wracaj[á] i zostaj[á] ziemianami.*) *C* 156. **8.** Wi[ę]c iako mu nierzecz[ę]ř/ Mił[ó]řciwy panie/| To iu[ż] pewna przimowka/| ze głupi ziemianie./| *Sat* 146. **9.** Kiedi o namnie[ř]z[á] rzecz

każdi na Seym ru[zi/] A ti za nim ubogi ziemianinie kłuf[zi/] *Sat* 242. **10.** Ziemianin á Pleban. *Wr* 1. **11.** ZIEMIANIN. CO to ieft X. Plebanie/ że tak bárzo źle tużycie Rzeczypo[politéy] ná[žéy]? *Wr* 1. **12.** Z.<iemianin> Wr 2. **13–4.** *Wr* 8 jak nr 12. **15.** Ták [kromnie ná ón čás Królowie Polczy żyli/ żeby tych čásów y podły ziemianin wfty-dził [ye ták żyć: *Wr* 10. **16.** Z.<iemianin> Ale cóż to Rzeczypo[politéy] [zkodzić ma/ zem ia ábo łakomy/ ábo vtrátny? *Wr* 13. **17.** Z.<iemianin> Rozumiém dobrze/ ále słucham dáléy. *Wr* 17. **18–22.** *Wr* 17, *Wr* 19 jak nr 12. **23.** Z.<iemianin> Trudna to ná mié. *Wr* 20. **24.** Z.<iemianin> Nieśmiém nic przeciw Plátónowi mówic(!): *Wr* 21. **25–8.** *Wr* 23 jak nr 12. **29.** Przeftawám ná twym zdániu: *Wr* 23. UP

ziemiański, ziemieński *związany z pozycją społeczną ziemianina 2, 3, należący do ziemianina 1;*

z. stan 3, żywot 2, częśćka = *dziedziczna część szlacheckiej posiadłości 1;*

z. – dworski 2;

r. – eńska 1.

1. VCie[żna] moiá spíewaczko/ Sappho słowień[ka] Ná którą nie tylko moiá częśćká ziemień[ka] Ale y lutnia dziedźicznym práwem [pásć miáłá: *Tr* 6,2. **2.** Hoc inquirendum potius, dwor[kumne] żywotum/ An tibi conducat [tanum] wybiérare ziemiań[kum]. (*To raczej zbadać trzeba, czy ci wypada dworski żywot wybrać, czy też stan ziemiański.*) *C* 150. **3.** Atque haec pro [tano] paucis [int dicta] ziemiań[ko.] (*Tych kilka słów niech służy na pochwałę ziemiańskiego stanu*) *C* 173. UP

ziemiaństwo p. ziemieństwo

ziemica *kraj, terytorium zamieszkane przez dany naród.*

Ani to ieft podobień[two] áby w ták máłéy ziemicy (*Kroacyje*) ták wiele się ludzi [poftrzeć] miáło/ iáko to [są] té dwa narody (*Polacy i Czechowie*). *Czech* 4. UP

ziemieństwo *życie w stanie ziemiańskim, stan ziemiański.*

wy[stuchá]tique káplanos Et dworzaninum Ex-tremus labor est/ ... ut ziemianinum/ De [woio

słuches] dicentem pauca, ziemień[two.] (*wystu-chaleś ... kapłanów... i ... dworzanina ... pozostaje ci jeszcze trud ... abyś nieco postuchał ziemianina mówiącego o swoim ziemiaństwie.*) *C* 128. UP

ziemny *porastający ziemię, występujący na ziemi 1, 3, bogowie ziemni = władający znajdującym się pod ziemią państwem umarłych 2;*

z. trawa 1, z. włosy = *rośliny, tu zboże, trawy itp.* 3;

r. – emnej 1.

1. Táki doftátek iego wiek zrodzi/ Iáka ná przy[żciu] wio[ny] przyiemnéy/ Trawy więc bywa obfitość ziemnéy./ *Ps* 72,52. **2.** A tá niewiaftá póydzie iuż pod ziemię./ ... Bo to iuż bogóm ziemnym poświęcony/ Komu ia ko[fa] włos v[trzygę] z głowy./ *FgAl* 74. **3.** Tu ziemia zá ko[fa]mi/ ziemné wlo[fy] roni./ *Phaen* 10,138. UP

ziemski *właściwy ziemi, dotyczący ziemi, znajdujący się na ziemi 1–28;*

z–e narody 3, kraje 7, 19, osiadłości 27, granice 11, niskości 1, 10, niziny 5, głębokości 18, z. krąg 9, 17, 20–3, okrąg 14, rucho 2, mocarze 6, 16, tyranny 8, 25, bogacze 4, rodzaje 13;

z., wszytkorodny 22–3, wielki 2, nieporuszony 17, nieprzeliczony 12, szyrokie 26, wsze 11;

z. – niebieski 1, 10, 19, górne 18, wysokie 22;

w prep. 1–3, 5, 7, 8, 10–1, 13, 15, 18–9, 21–3, 26–8, *w postp.* 4, 6, 9, 12, 14, 16–7, 20, 24–5;

r. –skiego 20, –ému 12, –émi 25 ~ *w p.* 28.

Ps: 1. Pan z niebie[kich] wy[okości] Poyzrzał ná ziem[kié] ni[kości] 14,6. **2.** Niechay nádemną władze nie máia/ Ci co [ye] w márnym świecie kocháia/ ... Których ty chciwé bezdenné brzuchá/ Z wielkiego karmi[ż] ziem[kiego] ruchá/ 17,50. **3.** Z roftérku/ y trwóg domowych tyś mié wybáwił/ Y nád ziem[kimi] narody głową poftáwił/ 18,84. **4.** Bogacze ziem[cy] zá [tót] iego [ięda] Y dobrowolnie hołdować mu będą/ 22,77. **5.** Pan tylko z niebá poyzrzy ná ziem[kie] niziny/ 33,25. **6.** Mocarze ziem[cy] k niemu (*Bogu*) przyftáli/ Kró-

lowie królem [wym go wyználi:] 47,17. **7.** w[zyt]ki ziem[skie] kráie| Náklóńcie v[zu:] 49,1. **8.** BOg wieczny/ który w[zyt]kim ro[ká]zuie| Ziem[skim] Tyránnom/ mówić [ye gotuie.] 50,2. **9.** Móy (*Boga*) iest krąg ziem[ki]/ y co zámknął w [obie.] 50,34. **10.** Pan z niebie[skich] wy[okości] Poyzrzał ná ziem[skie] ni[kości]/53,6. **11.** Okáže[z] łá[kę]/ y [wé] smilowánié ... o vfánié| W[zech] ziem[skich] gránic/ 65,23. **12.** Ty błogó[ł]awiz nieprzeliczonému| Płodu ziem[skiemu.] 65,40. **13.** Niechay [ye w[zyt]ki ziem[skie] w[e]f[e]lą rodzáie: 67,6. **14.** Ty iáko pan w[zech]mocny okrag ziem[ski] rządzi[z.] 67,8. **15.** A [trách] zdéymował w[zyt]ki ziem[skie] gránice.| 77,40. **16.** W[zy]scy mocarze ziem[cy] tobie biją czołem| 89,13. **17.** Okrył [ye mę]stwem ... Pan przez któr[ego] krąg nieporu[zony] Ziem[ski] [tworzony.] 93,4. **18.** W iego [ą] r[ę]ku ziem[skie] gł[ębokości]| Y niedo[stę]pné górné wy[okości].| 95,9. **19.** Przyznáycie/ o ziem[skie] kráie| ... Władza/ y możność wiecznému| Iednowłaycy niebie[skiemu.] 96,25. **20.** Wy[oki]é górné [kály] Ták iáko wo[k] táiały| Od oblicza páń[ki]ego| Spráwcę kręgu ziem[ki]ego.| 97,20. **21.** Niech [ye krąg ziem[ski] ráduie| Y co [ye ná] nim náyduie.| 98,23. **22.** 121,8 *jak nr 23.* **23.** Ponieważ ták wielmożny pan o nas czuie| Pan/ który [swoią] r[ę]ką niebo zbudował| Y ziem[ski] w[zyt]korodny krąg vgruntował.| 124, 16. **24.** Ten z lochów ziem[skich] obłoki wy[cią]ga (*Bóg*)| Y po powietrzu [zyrokim] ro[ści]aga.| 135,11. **25-6.** ciebie (*Boga*) przed możn[em]i| Wyznam Tyránny ziem[skimi].| ... Ciebie/ iáko [zyroki]é ziem[skie] [ą] gránice/ ... W[zy]scy królowie będa [swoim] bogiem zwáli| 138,2-11.

27. czegofcie dla tich bogactw od[st]apili| Ze[ście] prawie r[ic]er[sk]ą naukę [tracili].| Na ktorey nietilko ty ziem[skie] ofiad[ł]osci| Ale gardła należą/ i wá[że] wolno[ści].| *Sat 115.* **28.** że [ye ná] to w[zyt]ki á w[zyt]ki ziem[skie] národy zezwaláia/ á żaden ták gruby nie iest/ któryby Boga iákokolwiek nie wyznawał. *Wr 2.* UP

ziębnać odczuwać zimno, chłód.

Bom ia [am] ieden zo[stał] z téy drużyny| Co pociągáli ná [się] téy pierzyny.| Oni iuz tylko légáia po parze| Ia przed[si]ę [zię]bnę [ám]otrzed do zarze.| *Fr 1,63,8.* UP

zigrywać się igrać, swawolić.

TErazby zemną zygrzywáć [się] chciá[ł]á| Kiedys niebogo [sobie] pod[st]árzá[ł].| *Fr 1,7,1.* UP

zima najzimniejsza pora roku 1-11, 13-4, przen. oznaki starości 12;

zimie = w zimie, zimą, w porze zimowej 2, 9; z. gnuśna 5, niepogodna 6, mroźna 7, 11, bliska 13;

z-a wstawa 5, zejdzie snadnie 4, co[ś] przykryła czymś 7, się na twarzy postanowi 12;

z-ę czuć 3, 13, na z-ę przyjechać do domu 8, opowiadać z-ę 14, z-ę naprawić 1, przed z-ą się chronić 10, drzewa złupi z ubioru z-y przyszcie 11, komuś z-e siana dawać 9, z-e jest dobra szol[ł]dra 2;

z., lato 1, 2, 14, lato, jesień 5, czas, kiedy orać mają 14;

z. - wiosna 6, - lato 8, 9 - jesień 10;

r. - imie 2 ~ w p. 8, 9.

1. Tyś láto [wym] dowcipem: y zimę nápráwił.| *Ps 74,36.* **2.** Dobra lecie śmiotáná/ dobra [zo]łdrá zimie| Kiedy v[sch]nie ná wietrze/ álbo w gę[st]ym dimie.| *Fr 2,64,3.* **3.** Ieżiorá [ye] ścínáia| Zorawie czuiác zimę/ precz lećie-li.| *Pieś 1,14,4.* **4.** Zimá byw[zy] zéydzie [nád]nie| *Pieś 2,23,9.* **5.** w kłósiány[ym] wieńcu Láto chodzi.| Wino/ Ie[ś]ień/ y iáblká rozmáité dawa| Potym do gotow[ego] gnuśna Zimá w[ta]wa.| *Pieś Czego 20.* **6.** Po niepogodnéy zimie piękna Wio[ń]ná chodzi.| *Tarn 172.* **7.** Skoro zász polá śniegiem/ á gł[ęboki]é brody| Mroźna Zimá przykrylá cierpliw[ymi] lody| *Pam 122.* **8.** POLak ieden iechaw[zy] ná náukę do Włóch/ nie był ták ieno przez láto/ á ná zimę przyiechał zász do domu: *Ap 11.* **9.** ze mię ták przez w[zyt]ko láto trawá karmiono/ tákżem [się] bał/ żeby mi zimie siáná nie dawano. *Ap 11.* **10.** A czuyna Ie[ś]ień przed Zimá [się] chróni.| *FgPieś 3,14.* **11.** Y drzewá/ które teraz odziały [się] w liście| Złupi z tego vbioru mroźnéy zimy przy[z]cie.| *FgPieś 6,10.* **12.** ále człowiekowi| Kiedy [się] raz ná twarzy zimá po[st]ánowi| A włos śniegiem przypádnie/ gę[sta] Wio[ń]ná minie| Niżli z głowy prze[zięb]l[ę]y ten zimny rok zginie.| *FgPieś 6,14.* **13.** Troiáni z wielkim hukiem w pole wyiácháli| Iáko żorawie/ kiedy bli[sk]á zimę czuia| Z krzykiem przeciw wielkiému morzu polátuia| *Mon 3.*

14. Pleiady ... Bo to ná nie Bóg włożył/ ze opowiadáią| Lato/ y Zimę/ y čás/ kiedy orác máią.| *Phaen* 21,228. UP

zimać oka z *k.* nie z. = *nie spuszczać k. z oczu;*
r. –ymać.

To były ku mnie / boże mój lą[kawy]/ Twé fłowá: ... Okażęc dróge/ którę y [ye ma]z trzymać/ A oká [wego z ciebie niechęc] zymać.| *Ps* 32,28. UP

zimno *ziąb, chłód, niska temperatura* 1–4; z. srogie 2, miesiąca nocnego 1; z. coś mrozi 3, *k.* zejmie 1, *jest komus* wytrwane 2, *coś z-u* łaje 4; z. – ciepło 4, z. miesiąca nocnego – w dzień słońce gorące 1.

1. Ze cię ani w dzień fłońce gorące przęymie/ Ani zimno mieśiácá nocného zęymie.| *Ps* 121,16. 2. Lód z niebá miece/ iáko bláchy łupáné/ Którego [rogie zimno komu wytrwane?]| *Ps* 147,34. 3. Poléwałem/ żeby iéy (*winnicy*) fłońce nie [ufzyło]/ Nákrywałem/ żeby iéy zimno nie mroziło.| *Pieś* 1,12,12. 4. Kto [wą chćiwósc ná tym co dofyć miárkuie]/ Tego ani burzliwé morze frá[uié]/ Ani ciężki grad/ ani złé vrodzáie/ Kiedy drzewo to ciepłu/ to zimnu láie.| *Pieś* 1,16,20. UP

zimny *mający stosunkowo niską temperaturę* 3, 9, *związany z zimą* 8, 11, 17, *położony na północy* 6, 12, 14–6, *nieczuły* 10, *związany ze śmiecią* 1, 2, 4, 5, 7, 13;

z. woda 3, 4, grób 1, 5, 7, marmur 2, skały 10, grady 8, niebo 15, rok 13, czasy 11, próg domu 9, Łaba 16, Trąba 14, Tryjony 6, 12, Kozorożec 17 ~ z., przeziębły 13.

1. Oblápia[sz zimné groby/ w których ... Składłás dziateczki [woie zágubioné] rogo. *Tr* 15,15. 2. Iendrzéy Bźicki ... Vmárl práwie ná rękú v zyczliwéy zony/ Y leży pod tym zimnym mármorem zámkniony.| *Fr* 2, 27,12.

3. Ieślić lutnia ná łonie/ y dzban w zimnéy wodzie| Tym wdzięczniey[zy/ ze siedzi]z y [am przy nim wchłodzie]| *Fr* 3,6,3. 4. IAm przegrał/ ia miłósci/ tyś plác otrzymáłá/ Tyś mié práwie do zimnéy wody iuz dognáłá.| *Fr* 3,33,2. 5. TEn porporzec nád zimnym grobem zawięzony/ Swiadczy że tu Kroczew[ki

leży pogrzebiony| *Fr* 3,48,1. 6. Przywiódlés nam Monárchę pod zimné Triony (*biskup Konarski króla Walezego*).| *Fr* 3, 69,10. 7. Teraz/ kiedyś w tym zimnym położona grobie/ Czym cię in[zym mam wćić/ ieno płaczem [woim?]| *Fr* 3,71,6. 8. Tu widzę/ ani ciemné mgły dochodzą/ Ani śnieg/ ani zimné grady [zkodzą;| *Pieś* 1,10,14. 9. Y iuz mię nocleg potkác vczciw[zy nie może/ A ten zimny próg (*domu*) mu[sz]ę przyymowác zá łozę?| *Pieś* 1, 25,32. 10. NIedbam áby zimné [kály/ Po mým graniu táncowały;| *Pieś* 2,2,1. 11. Pá-trzay teraz ná lą[zy/ Iáko prze zimné czáy] W[zy]tkę [wą kra[ę] drzewá vtráciły/ A śniegi polá wy[oko przykryły. | *Pieś* 2,9,6. 12. Pufté brzégi náviedzę Bo[phorá huczného/ Y Syrty Cyréney[kié/ Muzóm poświęcony] Ptak/ y polá zábiegłé zá zimné triony.| *Pieś* 2,24,16. 13. ále człowiekowi| Kiedy [ie raz ná twarzy zimá po[stánowi/ A włos śniegiem przypádnie/ gę[stá] Wiofná minie/ Nizli z głowy przeziębły ten zimny rok zginie.| *FgPieś* 6,16. 14. Táki tu przydzie mąż w dóm Feretowy/ Od Ewri[thea po konie po[stány] Do zimnéy Thráby/ który tu w gościnie| Będąc/ wydrzéc tę gwałtem białągłowę; *FgAl* 67. 15. Vmiey rzekę przepłynąc/ i row [nadnie [koczić/ ... Prziuczay [ię gorácu/ i zimnemu niebu/ *Sat* 403. 16. A którzy záś ná zachód fłońcá [ye chynęli/ Áż zá wodę głęboká zimnéy Láby wzięli.| *Prop* 202. 17. To tedy ná północy/ iáko[my] [ty]zeli/ W Ráku tkwi (*koło*): ná południe záś/ drugié w pół(!) dzieli Zimného Kozorożcá:| *Phaen* 40,413. UP

zinać z *innego źródła, w inny sposób* 1, 2; z. *coś nabyć* 2, nagrodzić 1.

1. Y ty nie płacz: twój [mutek Bóg zinać nágrodzi/ *Tarn* 171. 2. Dar Boży tedy gładkość/ á dár znamięny:| Bo ie[li] go ten nie da/ z inąd nie nábyty.| *FgPieś* 6,94.

p. **skadinać** UP

ziółko *ziele niedużych rozmiarów, tu przen. o osobie mającej cechy charakteru powszechnie uznawane za negatywne.*

Znam cię ziółko żeś pokrzywá.| Zemną [obie rzecz náyduie]z/ Drugiéy nogę przy[stępuie]z:| *Sob* 5,20. UP

p. **ziolo (ziele)**

ziścić, zyscić spełnić, dotrzymać, urzeczywistnić 1–5;

z–i Bóg 2, człowiek 1, 4, 5 ~ komus z. 4 ~ z. tak 5;

ze zd. dop. 1, 2, ze zd. okol. 4, 5;

r. –yści (:–iści) 1.

1. Który ... Ma niepobożné ludzi w nienawiści/ ... A co przyrzecze/ by nacięży/ zysci. | *Ps 15,12*. 2. nadzieiá w człowiecze | Prózna: bóg tylko zisć/ co rzecze. | *Ps 116,28*. 3. Słowo twoie ieft pochodnia przed nogami mémi/ Rzekłem (co zy[zcze] rządzić [ye v[stáwami twémi. | *Ps 119,106*. 4. Na niesłowną. Miałem nadzieię/ że mi zyscić miano/ Tak iáko było z chucią obiecáno: | Ale co komu rzecze białogłowá/ Pi[ż iéy ná wietrze/ y ná wodzie słowá. | *Fr 1,18,1*. 5. vczyń pánu [wemu] Winną pócćiwość ... Co ták zisć/[z/ ie]li [praw oycá cnotliwego] Trzymać [ye będziez/ *Prop 13*. UP

ziścić się, zyscić się spełnić dane słowo, obietnicę 1, 2;

z–i Bóg 1, człowiek 2;

z. w słowie 1 ~ z. słudze 2, domowi izraelskiemu 1.

1. Ręką to [wá tylko [práwił/ Ze nas z niewó[ftwá wybáwił: | ... Zyscił [ye (Bóg) w słowie zacnému | Domowi Izráhel[kiému. | *Ps 98,13*. 2. Tákżec ia te[knie/ o Bi[kupie sławny/ Czekáiąc twégo P[altérza czas dawny. | ... A ty czym in[zym dziś báwi[ż myśl [woię: | ... ie]li też po tému | Czas kiedy będzie/ zisć [ie [tudze [wému. | *FgArc 26*. UP

zjawić wskazać 1–3;

z. drogi Pańskie 1, prawa Pańskie 2, miarę nocy albo pławu 3;

z–i Bóg 1, gwiazdozbiór 3 ~ r. –áwił 3.

1. Ziaw mi/ Pánie/ drógi [woie/ *Ps 27,37*. 2. Chwalon z v[ft mych będziez (*Panie*)/ gdy mi ziawi[ż práwá [woie/ *Ps 119,171*. 3. y Eridaná vy[żrzy w[chodzącego] Zeglarz/ ná Orioná czekáiąc [ámégo/ Aby mu miarę nocy/ álbo pławu ziawił/ Bo tego síłá zew[ząd Bóg dla ludzi [práwił. | *Phaen 40,599*. UP

zjawić się pokazać się po raz pierwszy 1–3;

z–ł Czech z Lechem 1, 2, z–y dziwy 3;

z. w krajach 2, w Polsce 3 ~ w p. 1, 2.

1. 2. Bo to nie ieft podobno/ áby té dwa ták wielkié narody/ ... nie miały mieć włáfnego [wégo imiénia do tego czá[ŭ/ áż kiedy [ię im dopiéro ten Czech z Lechem ziawił. A ziawił [ię w tych kráiiách dopiéro ... kiedy nowo té kráie nowe ósiadáli/ y ná mie[zkánié [ię [obili. *Czech 3*. 3. Chwałá Bogu/ ze té kráie/ Nio[ą in[zé obyczáie: | Ani w Pol[cze iáko żywy/ Ziawiły [ye tákíe dziwy. | *Sob 9,56*. UP

zjać p. zdjać

zjać się złączyć się, połączyć się.

Miał Niemiec y z Polaká/ y z Litwiná síły/ Poki té dwa narody [pólnie [ye trapiły: | Ale [koro [ye zięły/ Niemcom śmiech oddáli/ Którzy cudzého prágnąc [wégo po[tradáli. | *Prop 259*. UP

zjechać opuścić miejsce położone na wzgórzu, tu Budę 1, uciec, zbiec 2, 3;

z–e król 1, Helena trojańska 3, ludzie swawolni i rozpustni 2;

z. przez namowy czyjeś 3, do nieprzyjaciela 2, łącno 1;

r. –edzie 1 ~ w p. 2.

1. Tym [po[obem Węgier[ka Koroná zni[zczáłá/ Bo dwu Pánów obraw[zy/ trzeciégo do[stáłá. | Który/ tu[ze/ ták łącno z Budyniá nie ziedzie/ Iáko wiáchał: *Zg 47*. 2. á gdzieby im to nie[żło/ tedy oyczynę y Páná zdrádziw[zy do nieprzyjaciela ziađá (*ludzie swawolni i rozpustni*)/ y wódzmi przeciw oyczyznie [wéy będą/ *Wr 17*. 3. zdrádziw[zy mężá włáściwego | Ziecháłá przez namowy gościá w[zetecznego (*Helena*). | *Dzie 20*. UP

zjednać pozyskać, zdobyć 1, 2, 4–6, z. sobie = ściągnąć na siebie 3;

z. część 1, 5, ludzką pamięć 4, prawego przyjaciela 6, zazdrość 3;

z. potomstwu 1, imieniowi 5, sobie 1–4, 6;

z. w czyjejs osobie = z czyjegós powodu 3, u fortuny 2;

z. pijaństwem 6 ~ z. nie móc 2 ~ w p. 6.

1. Nie ciérpiał krzywdy bożey Phineás cnotliwy/ Ale mieczem złé karał: tymże páń[ki

mściwy| Gniw wsmierzył: á [obie/ y potom[stwu [wému| Ziednał cześć nie podległą wiekowi żadnému.] *Ps 106,68.* **2.** Przecz tego [mutny v fortuny [obie| Ziednać niemogę/ áby głowie obie| Po[połu ná twym wdzięcznym mchu leżały| *Fr 1,41,4.* **3.** I Aką rozumie[z zazdrość ziednał[[obie| Zacny Bi[kupie/ w moiéy máley o[obie:| Ześ mié z domu wyciągnął w té dál[zé [trony| Od máłych d[ziat[ek/ y od te[kliwéy żony?| *Pieś 2,20,1.* **4.** Ták ia/ o zacny królu/ twym imieniem/ ... Swé podlé rymy zdobie/ ábych mógl przy tobie| W[í[fnąć [ie w ludzká pámiéć/ cóś ty ziednał [obie.] *FgBitwa 28.* **5.** Królu ... ludzi iednéy wiary/ y páná iednégo| Przywiedz do zwiázku w[é[łá niero[ftárgnionégo ... [wemu imieniowi| Ziedna[z cześć niepodległą żadnému końcowi.] *Prop 280.* **6.** bo temu nie wierze/ áby kto [obie práwégo przyaciéłá/ ... tym (*pi[an[stwem*) kiedy ziednał: *Pij 5.* UP

zjednać się *pogodzić się, pojednać się 2, współżyć z kimś płciowo 1;*

z. z panią 1, z nim (biskupem) 2 ~ w p. 2.

1. Do Woytká. Y Ow[zem miły Woytku/ ziedna[się ztá pánia/ ... á tego iednánia| Ile po rzeczy bacze/ bédzie do switánia.] *Fr 2,40,1.* **2.** GAmrat Arcybi[kup/ gniewał [ie ná K[siédz[á Krup[kiego ... ále ... pro[sił K[siédz[á Krup[kiego ná obiad/ y t[ám [ie z nim ziednał. *Ap 7.* UP

zjednanie *pogodzenie się dwóch zwaśnionych osób.*

Ziednáníe nieumy[slné. GAmrat Arcybi[kup/ gniewał [ie ná K[siédz[á Krup[kiego: ... [zkápá iego ... zátárl [ie z koniem Arcybi[kupim t[ák/ że [ie żadnym obycz[aiem nie dał odwiézd[... Arcybi[kup ... śmiał [ie niewymownie i pro[sił K[siédz[á Krup[kiego ná obiad i t[ám [ie z nim ziednał. *Ap 7.* UP

zjednoczenie *całość, brak podziałów, tu w Rzeczypospolitej.*

ále [ámi z [soná ... krwáwé bytwy zwod[im/ á to w[zytko prze róžno[ć wiary. Wielkié tedy przekléctwo/ ... zá[stuzyl/ który t[ák [wiéty zwiázek/ y to chwalebné ziednoczenié miedzy ludzmi t[árga: *Wr 4.* UP

zjedziony *zjedzony, spożyty do końca; r. – ony.*

Gody ch[í[iał mieć go[spodarz: ále go nádzieiá Omyliá: bo obiad niech[í[iał poi[ąc żony| Owa wiecz[erza przed[sié/ y obiad zyedziony.] *Fr 3,61,4.* UP

zjeść *spożyć 1, 3, 4, spożytkować, pochłonać zgromadzony zapas, dobra 8, 9, zeżreć, po[żreć (o zwier[etach) 5, 10, zniszczyć kogoś (o zazdrości) 2, zniszczyć metalowy przedmiot, w[eraj[ąc się w jego powierzchnié (o rdzy) 7, uk[sić, ugry[ć (o owadach) 6;*

z-á drudzy 1, bogowie 4, z-e pan krakowski 8, koziéł 5, pies 10, mucha 6, zbytek 9, zazdrość 2, rdza 7;

z. jaje 3, piskorza 5, owc[é 10, ramié 4, zamki 7, grunt z chłopy 9, wszystko 1;

z. do krwi 6, miedzy sob[á 4, z kim 1, komu[4;

z., po[żreć 9, uwarzyć, dać na stół 4, zasiać 9, z. – nagotować 8;

r. – ádła 6, 7, – edz[á 1 ~ w p. 8.

1. NA przykr[éy [kále/ g[dzie nikt niedochodzi| Zieloné drzewo [todkié figi rodzi| Których z wron[ami krucy zázyw[aiá| Ludzié żadného po[zytku niem[aiá| T[ák]żec niewiem z kim w[zytko drudzy ziedz[á| A ludzié godni g[dzié[ná [tronie siedz[á.] *Fr 1,11,5.* **2.** Przekléta zazdrość d[ziwnie [ie frá[uié| Kiedy v kogo co nád ludzié czuie| Wiéć ie[li nie zié/ tedy przed[sié [czeka| A v[ftáwicznie ná twoie zlé czeka.] *Fr 1,33,5.* **3.** nie zyem ieno i[aié| *Fr 1,90,1.* **4.** O Pelopie ... że go óciec [rogi| Vwarzyl/ y dał ná [tół/ gdy cz[é]stował bogi.| Y zyedli mu t[ám byli miedzy [ob[á ramié| *Fr 2,92,3.* **5.** koziéł ... Zyadł pi[korz[á żyw[ego| *Fr 3,70,5.* **6.** W[zytko w[á]d[zi: być ná nos biédna mucha pádł[á| Miece[z głow[á/ y mniéma[z/ że cié do krwi ziadł[á.] *Pieś 1,18,6.* **7.** Bóg was [egnay/ niewd[zieczne/ y nieludzkié wrot[á| ... Boday tu pái[ęcyna/ y ple[sn na was pádł[á| A té niewierné zamki rdz[á plug[áwa ziadł[á.] *Pieś 1, 23,16.* **8.** Co [opie(!) Spytek nágotuie/ to mu Pan Krakow[ki zió. *Ap 4.* **9.** Zbytek/ ... W[zytko po[żre/ ... Máło mu na ieden raz w[zytki roczne [nopy| Zije(!) on kiedy zafiédzie/ grunt zaraz/ i zchłopy.| *Sat 134.* **10.** Wilkowi owce odiał pies niepo[ógniony| Ale i[á [am przed[sié ziadł: *Prop 66.* UP

zjęcie *związek, połączenie.*

Ale [koro ono zięć/ y [pótek wilgotności przyrodzonych ná których żywot należy imie [ye dzielić/ y p[ować/ tedy y obyczáie ludzkie mu[zą [ye niéco odmienić: *Wr 12.* UP

zjęty *p. zdjęty*

zkađ *p. skąd*

zlecać *powierzać w modlitwie, w myślach oddawać coś pod opiekę Bogu.*

Srogié wiátry/ zew[ząd [tráchu ludziom do-
dáia| ... Oracz polá bogu zléca/ y [wé winnice/|
Fr 2,100,8. UP

zlecić *powierzyć 1-4;*

z-a Pan 1, 2, poeta 3, 4;

z. władze i rządu 1, (2), śmiertelne zewłoki 4, umówienie się 3;

z. coś potomkom *czyimś* 1, Judzie 2, ziemi 4, pismu 3;

musieć z. 3.

1. 2. Ale władze/ y rządu/ áni Iofephowym/ Ani zacnym potomkom zlécił Efráimowym:| Ludzie zlécił/ *Ps 78,124.* **3.** KRólewno moia ... Iż się nie mogą zobopólną mową| Vmáwiác ztoba/ rad y nie rad mu[ze/| Zlécić to p[smu/ *Fr 3,19,4.* **4.** o pánny/ niechay wiecznie wam hođuię/ Y żywot [wóy ná wá[zych ręku ofiáruię.| Kiedy žiemi zléciw[zy śmiertelne zewłoki/ Ogniu rowien p[edkiému/ przeniknę obłoki.| *Muza 105.* UP

zlecieć *przylecieć z góry, spaść 1, 2;*

z. z nieba 1, 2, na ziemię 1 ~ się z. nagotować 2.

1. O brodo [tárożytna/ ... Iákoś z niebá zleciáta ná tę ni[ką žiemię.| *Br 28.* **2.** Mam coś ofobliw[žégo/ co ták lekkim rázem| Brode z mieycá wy[áđzi/ ze áni poczuie/| Až kiedy się iuž z niebá zlecieć nágotuie.| *Br 82.* UP

zlecieć się *zbiec się, przybyć szybko wraz z innymi w jedno miejsce ~ r. -eci.*

Na koniec / waźcie doma taki ko[zt na dzieci/| Uyrzićie że się do was w[žitka Padew zleci.| *Sat 274.* UP

zlecony *powierzony ~ r. -oné.*

Przeto té tro[ki p[oné| Szátánowi zleconé:| Niech vpržatnaw[zy głowę| Mkná w [krzynię Fokárowę.| *Pieś 1,24,34.* UP

zleczyć *wyleczyć, doprowadzić do wzdrowienia 1, 2;*

z. niemoc w ciele 1, nie z. serca 2;

nie z-a złotogłowy 2 ~ z. umieć 1.

1. ARcydoktorem cię zwáć káždy może śmiele/ Bo ty nietylko vmié[ž zleczyć niemoc w cieie| Ale y ná dobrá my[ł ma[ž fortelów wiele:| *Fr 2,87,2.*

2. Cóż pomože zbroia/| Albo wádba twoia?| Sercá niezleczá żadné złotogłowy| Zadny [kARB tro[ki nie wybije z głowy.| *Pieś 1,5,19.* UP

złęknąć się *odczuć nagły lęk, przestraszyć się 1-6;*

z-e Lubomir 1, mąż (*Chijomary*) 4, Synoryks 5, dusza 3, Europa 2, Midas 6;

z., paść 1, wypaść skądś 5, widzieć swój bład 6;

r. - lęknie 3 ~ w p. 4, 5.

1. IDać mimo librária/| Kedy mądre xięgi biia/| Lubimir miedzy tytuły| Przeczyta/ bitwá v Huły.| Zlék[ł się/ y padł: *Fr 3,51,5.* **2.** A tá dopiéro zlék[ta [ye niebogá (*Europa*)/| Gđzie poz[rzy zew[ząd morze/ zew[ząd trwogá.| *Pieś 1,6,17.* **3.** Bo by [ye namniéy ná drzewie wzieżyły| Powiéwné li[tki: by namniéy ru[żyły| Iá[czórki krzakiem/ tá [ye du[žá zléknie/| Až od boiáźni ná žiemi przyklęknie.| *Pieś 1,11,7.* **4.** A ona (*Chijomara*) vciaw[zy trupowi głowę ... przyzed[ży przed męžá/ rzuciá iá przed nogi iego. Máž zlék[ł się naprzód/ *Wzór 2.* **5.** A tobie žy człowicze miásto łóźnice grób ... Co Synorix [ty[žac/ y iuž nieiáko iad w [obie czuiac/ zléknaw[zy [ye wypadł z ko[ścioła/ *Wzór 4.* **6.** Zlék[ł się nieborak Midás/ widži że pobáđził/| Bo mu vpad przynio[sto/ co ón [częściém [áđžil.| *Dzie 105.* UP

złężenie *poród.*

bo gdy z tym žłym [ynem| ALEXándrem chodžiá (*žona Priama*)/ máto przed złężeniem| Sniło się iey iuž ná dniu/ že miásto dziećięciá| Pochodniá vrodžiá. *Odp 567.*

zliczny *p. niezliczny*

zliczony *wiadomy co do ilości, policzony ~ r. -oné.*

Beſtye dziękié y domá množóné| Mam (Bóg) iáko páłce ſwoie zliczoné.| *Ps 50,32.*

p. **niezliczony** UP

zliczyć *policzyć, porachować 1-3;*
z. kości 1, karby pod oczyma 2, worki 3;
z. łącno 2;
r. -iczy 3, -yli (:-ili) 1.

1. Przebili ręce/ nogi mi przebili| W[zyftki mé kości przez [kórę zliczyli.| *Ps 22,48.* 2. Więc y lat tak [nádnie] Mámkác nie vkrádnie| Bo łącno zliczy[z pod oczymá kárby| Tego niezetrá y weneckíe fárbý.| *Pieś 1,19,15.* 3. Po śmierci trudno rządzić| Tyś mógl oycze nie błádzić| Syn tylko worki zliczy| W rozumie nie dziedzićy.| *Pieś 1,24,31.* UP

zlitować się *okazać litość, zmiłować się 1, 2;*

z. na kogoś 1, wnet 2 ~ z., usłyszec płacz 2;
r. -tował 2.

1. A przepuści[zli co ná nie| Zlituie[z ſie záſie/ Pánie| Iáko więc y złym ſowito| Płáci[z zátrzymáné myto.| *FgPieś 5,58.* 2. V[ty[zał Pan iey (Zuzanny) rzewny płáč/ y wnet ſie zlitował| Ru[zył Duchá w Dánielu/ áby iá rátował. *Zuz 155.* UP

złajnik *pies ze złai, gromady psów używanych do polowań na dzikiego zwierza lub pilnowania zwierzyny hodowlanej, tu przen. o stróżyjących żołnierzach spartańskich ~ r. -ników.*

Pod [trażá nieuſpionych Spártán[kich złajników| Moglá wiecznie nieuznáć nocnych w[zeteczników (Danae).| *Pieś 2,4,3.* UP

złamać *nie przestrzegać nakazów tu Boga.*

wielkié zámié[zánié| Vczynili| Złamáli páń[kié ro[kazánié.| *Ps 106,56.* UP

złączać *tu harmonijnie współbrzmieć.*

O Pánny/ ... Złączaćie ſwóy wdzięczny głos z gęſłámi mownémi| *Muza 41.* UP

złączenie *współzycie płciowe.*

Ie[ſli w mnożeniu [tádá vrody pátrzymy| W złączeniu [wym/ nádto mieć mniey[za pie-

czą mamy| Zkąd ſie ma nie kopá bru/ nie żrzóbek przymnożyć| Ale człowiek/ który ma dobrá twégo pożyć.| *Dzie 70.* UP

złączon *coś jest złączone z czymś = coś jest potencjalną przyczyną czegoś.*

iż ludzie/ którym to należy/ niechcá rozumieć z iakiem niebeſpieczeńſtwem rzeczy-po[politéy ten [pór o wiaré złączón ieſt: *Wr 7.* UP

złączyć *połączyć z sobą, zbliżyć do siebie ludzi 2-5, kraje 1;*

z-y Bóg 3, cnota 4, szczerość 4;
z. parę małżeńską 3, (5), rodzinę 2, tych = dziadów Ostrogskiej i Radziwiłła 4;
pola węgierskie z państwem weneckim 1 ~ z. naprzód 4;
z. - rozwieść 2 ~ r. -czyła 4.

1. Ale gdy niepotrzebne chćiwoſci odpráwié| Lepiéy dáleko plátu ſobie tym popráwié| Niżbych bogaté polá Węgier[kié z porządny Pánſtwem Weneckim złączył: *Pieś 2,4,42.* 2. Zacny Biſkupie/ ... Zeſ mié z domu wyciągná w te dál[zé [trony| Od mátych díatek/ y od te[kliwéy żony| ... Ale złącz/ iákoſ rozwiódł: *Pieś 2,20,29.* 3. Bóg [am tę parę złączył. *EpiRadz 79.* 4. y díádowie wa[zy| ... Tych iáko cnotá naprzód/ y [czéroſć złączyłá| Ták záſ potym y [pólna potrzebá [toczyłá. *EpRadz 93.* 5. Wieczorna gwiazdo ... Którá ſwoim promieniém małżeń[kié vmowy| Vtwierdza[z/ co [tánowiá [pólné [tár[zé głowy| A nie złącza/ áz kiedy plómién twóy náſtawa| *Epi 27.* UP

złocisty *mający barwę i połysk złoty, zbliżony do złotego.*

A Paris ku przy[złému boiu ſie gotował| Náprzód nakolánkámi nogi obwárował| Pięk-némi złociſtými: *Mon 332.* UP

złożony *pokryty cienką warstwą złota 1-7;*

z. dach 3, dwór i gmachy 4, harfa 1, lutnia 5, szyszak 7, paski 2, stoły 6;
w poſtp. 1-7;
r. - ona 5, - ony 7, - onéj 1, - onym 3, - oné 2, - onych 4, - conych 6.

1. W[pomiénicie go ná cytrze/ y ná wielofronéy| Dzięki mu czyńcie hárfie złoconéy.| *Ps 33,4.* **2.** Iuż letniczek pi[ány| Y vploteczki wniwecz/ y pa[ki złoconé| Mátczyné dáry póné.| *Tr 7,9.* **3.** ty okiem [wym nieuchronnym| Nédzniká vpátruie[z pod dáchem złoconym.| *Tr 9,14.* **4.** Poftapi[z z włości drogo zápláconych| Poftapi[z z dworu/ y gmáchów złoconych| *Pieś 2,11,14.* **5.** Powiédz Słowien[ki rym/ o wielofrona| Lutni złocona| *Pieś 2,22,4.* **6.** O czci Phoebowa/ y [tołów złoconych| Krafo niebie[kich| *Pieś 2,22,13.* **7.** A potým miecz przypa[ał [rébrem obieczony| Y tarcz wielką ná głowę/ y [zy[zak złocony| *Mon 336.* UP

złoczywny taki, który służy do zabijania 1, 2;

z. broń 1, szabla 2 ~ z., swa 1;
w prep. 2, w postp. 1 ~ r. – ynná
(:-inna) 1.

1. A zápláci[z wzdám kiedy onę krew niewinná| Któráś ty [rodze przelá[bróniá [wá złoczywná| *Jez 122.* **2.** Ták nád piérw[zé gor[zych [ye ludzi námnożylo| Którzy náprzó[złoczywná [záb[é vkowáli| Y robotnégo wołu ná [rogi [tól dáli| *Phaen 9,119.* UP

złoczyńca człowiek dopuszczający się złych czynów, przestępcą.

Niepobożného nienawidzę| Złoczyńcá iáko żyw [ye brzydę| *Ps 101,14.* UP

złodziej człowiek, który dopuszcza się kradzieży 1–5;

w nocy z. się tai 3, złodzieja inszy z. wymaca 4, u człowieka złego rady szukać z–owi 1, z–om wieczór przyjaciel 2, szara mgła na z–e lepsza niż noc 5;

z., cudzołożnik 1 ~ z–e – pasterze 5 ~ r. –owi, –dzieje 5.

1. A złégo Bóg záś potkał témi [łowy| ... V [iebie rády [zukać złodzieiowi| Z tobá [ye zná[zác cudzołożnikowi| *Ps 50,49.* **2.** Wieczór nam [ioftry porwał towárzy[zkę z kołá| A nie d[íw/ bo złodzieióm [am przyiaciel zgołá| *Epit 30.* **3.4.** W nocy złodziey [ie tái/ którego záś ráno| In[zy złodziey wymáca/ w[ziaw[zy in[zé miano| *Epit 37.* **5.** A iáko wié[wierzch góry [zára mgłá odzieie|

Ná pástérze nie dobra/ ále ná złodzieie| Lep[za/ niż noc| *Mon 10.* UP

złomny p. niezłomny

złorzeczenie złe słowa lub złe życzenia wypowiedziane pod czyimś adresem 1–3;

z. ciężkie 2, jego 2 ~ ktoś zewsząd obłożon jest z–m 3;

z., zła chęć i trapienie 2, strofowanie 1 ~ r. – enie 1, 2, – eniem 3.

1. Nieprzyiaciel mié [trofował| A iam ięzyk [wóy hámował| Wiedząc/ że to złorzeczenie| Było twoie náviedzenie| *Ps 39,39.* **2.** By mié był ten/ co mi złe myśli/ przesłádował| Nigdyby mi ták ciężkie iego złorzeczenie| Nie było/ áni iego zła chęć/ y trapienie| *Ps 55,24.*

3. Iáko drugi człónki [wé okrył odzieniem| Ták on zew[ząd obłożon ié[złorzeczeniem| *Ps 109,42.* UP

złość zły uczynek, występki, grzech 3–5, 7, 12, 15, 18–21, 23, 25–39,42, 45, 47, 49, 51, 53, 55, nieprawość, przewrotność 1, 2, 6, 8–11, 13–4, 16–7, 22, 24, 40–1, 43–4, 48, 52, 56, na złość = na przekór 46, 50, 54;

z. przeklęta 22, szczera 13, jawne i kryjome 35, dawne 25, ludzkie 55, niczyje 4, wszy(s)tki 3, 39, 45, wszelaka 6, 9, m(oj)e 19, 21, 51, sw(oj)a 8,12, 15, 18, 20, 30, 34, 38, 43, jego 3, jej 49, nasze 25–6, 32, 35, 47, wasze 37, ich 16, 24, 31, 39, 44;

z–i ludzkie Bogu są wiadome 35, Boga miłosierdzie przewyższa wszystkie z–i 35, z–i kogoś dolegają 25, kogoś z. w matce zastała 22, złego z. zniszczy 2, złego z. pobije 10, nie ma z. nad kimś władze 41, gdzieś się z. przymieszka 1, na kogoś się obalą jego z–i 3, nie weźmie z. czyjaś pomsty 24, z–i ludzkie są surowości godne 42, z. czyjaś jest widomie karana 44, czyjeś słowa szczera z. 13;

z–i warować się 29, strzec się 6, być praw od z–i 40, ku z–i być skłonnym 53, być przyjacielem z–i 14, przystać ku czyjejs z–i 16, zapłaty nie masz z–i 52, z. pokrywać 8, wytrwać uprzejmością 48, porzucić 9, 17, uprzejmość czyjaś z–ą mu oddać 11, w z–i się upleść 43, być zastarzały 56, z–i nie przestać swych 30, zapomnieć czyichś 19, czyichś taic 49, przypłacić swych 15, odnieść zapłatę swoich 34, czyimś z–am być łaskawy 37, z–i lubić

36, wyznawać 18, znać do siebie swe 20, puścić imo 39, w niepamięci ponurzyć 7, czyjeś zatłumić i zatrzeć 31, zetrzeć 21, pokryć miłosierdziem 26, 33, 47, pomnieć 32, mieć w myśli 4, karać (za) z-i 18, 51, 55, w z-ach sobie pochlebować 12, rozkosz mieć 5, 23, tonąć 38;

na z. *komuś, czemuś coś czynić* 46, 50, 54;

z., wszeteczność(ci) 8, 14, 21, 33-4, 55, wszeteczne sprawy 37, nieprawość 56, zbytki 49, gniew 16, zapalczowości 16, krewkość 51, kłam, zdrada 13, grzech 22, długi wiek 56;

z. – miłosierdzie *boże* 26, 31, 33, 45, 47, 51, litość *boża* 20, 25, 28, 32, 45, dobroć *boża* 39, cnota 1, 10, 14, 17, 52, uprzejmość 11, 48, niewinność 29, cierpliwość 4, zdrowa rada 13;

C. *lm.* złością 37;

r. -ości 3, 4, 6, 8, 14-6, 19-21, 25, 28-9, 31-4, 36, 39, 40, 42, 45, 47, 49, 51-2, 55-6, -łości 26;

w p. 53-4.

Ps. 1. Tyś Bóg świętobliwy prawie/ Nie kocha[*z*] [y]e w żadney [p]rawie/ Gdzieby [y]e złość przymie[*z*]a[*ł*]/ A cnotą mały pląc miał. 5,11. 2. Złego złość zni[*z*czy]/ á człowiek cnotliwy/ Ie[*ł*t w opiece twéy/ Boże [p]rawiedliwy. 7,23. 3. Sam [y]e vpęta w chytrym sídle [w]oim (*człowiek zły*)/ Nań [y]e obála w[*z*y[*f*t]ki iego złości/ 7,38. 4. długoli/ Zły człowiek ma doświadczać twéy ciérpliwo[*ś*ci?]/ Mówia[*c*/ nie ma Bóg w myśli niczych złości. 10,36. 5. Tedy [y]e iu[*z*] nieuznáia/ Którzy w złościach ro[*f*k[*o*z] máia? 14,14. 6. Y zo[*f*tánę wiecznie przy nim w téy [t]áteczno[*ś*ci/ Y będę [y]e [t]rzeg[*ł*/ pókim żyw/ w[*z*]elákiéy złości. 18,48. 7. SZcześliwy/ komu grzechy odpu[*z*czono/ Y w niepamięci złości ponurzono. 32,2. 8. Niechciałem dálej pokrywáć [w]éy złości/ A tyś odpu[*ś*cił moie w[*z*]eteczno[*ś*ci. 32,15. 9. A nie myśl ináczéy/ niżli mówi[*z*] [f]owy/ Porzuć złość w[*z*]eláka/ [p]rawuy [y]e przy[*f*oynie/ 34,31. 10. Złego złość pobije: á kto zay[*z*rzy cno[*ś*cie/ W[*z*]y[*f*t]ko zgubi/ y [s]am zni[*z*czéie w kłopocie. 34,45. 11. Vprzéymó[*ś*ć moie złościá mi oddáli/ 35,34. 12. Więc ie[*z*czé w [w]ych[*z*e złościá[*ch* (!) [o]bie pochlebuie (*człowiek niepobożny*)/ 36,3. 13. Iego [f]owá [z]czé[*r*a złość/ [z]czéry kłám/ y zdrádá/ 36,5. 14. W nocy myśli/ w iákiéy dzień [t]rawi[*ć*] w[*z*-

teczno[*ś*ci/ Cnotę wzgárdzi[*ł*] wmy[*ś*lnie: przyia[*ć*ielem złości. 36,8. 15. Ze ... cza[*f*u [w]ego przypláca [w]ych złości/ A nie wydá twéy pom[*f*ty/ pánie/ y [r]ogo[*ś*ci. 36,27. 16. Vymi gniéw/ wymi [w]é zápálczywo[*ś*ci/ Aby[*ś*] nie przy[*f*ta[*ł*] y [s]am ku ich złości. 37,20. 17. Prze[*t*o złość porzuć/ czyń co rád[*z*i cnotá/ 37,65. 18. Wyznawam [w]oie złości: [t]u[*z*nie mié/ móy pánie/ Náwiédzáć raczy[*z*] y káráć zá nie. 38,35. 19. A ty z páń[*k*iéy [w]éy lito[*ś*ci/ Rácz zápomnieć moich złości: Ps 39,34. 20. pánie móy/ v[*z*y[*y*] nádemná lito[*ś*ci: Vzdrów du[*z*e/ która zna do siebie [w]é złości. 41,12. 21. Smi[*f*uy [y]e nádemná/ zetrzy moie złości/ Omyy mié/ oczy[*ś*ć mié z moich w[*z*]eteczno[*ś*ci. 51,3. 22. Mnie[*c*] ie[*z*czé złość w má[*t*ce przekléta zá[*f*tá[*ł*]/ Mnie[*c*] grzech ie[*z*czé w mléku má[*t*ká podawá[*ł*]. 51, 9. 23. 53,14 jak nr 5. 24. Schadzki o mnie czynia/ rád[*z*a/ nápráwuia/ Gdzie [y]e iedno ru[*z*e/ w[*z*]édy mié [z]lákuia. Y nie we[*z*mie złość ich pom[*f*ty? by[*ć*] nie mo[*z*e/ 56,17. 25. Teraz ... dáwné ná[*z*e złości/ Nas dolégáia: alé w twéy lito[*ś*ci/ Ná[*z*die[*e*] mamy/ 65,9. 26. POkry[*y*] [w]ym mi[*ł*o[*ś*ierdzim/ pánie/ ná[*z*e złości/ A rácz nam błogo[*f*áwi[*ć*] z oycow[*k*iy mi[*ł*o[*ś*ci. 67,1. 27. 28. Lecz ty/ pánie/ złość záw[*z*dy przykláday do złości/ Niech nie vznáia twoiéy lito[*ś*ci. 69,59. 29. Próznom ia tedy wárowá[*ł*] [y]e złości. Próznom záchowa[*ł*] r[*ę*ce w niewinno[*ś*ci/ 73,25. 30. Imo to w[*z*]y[*f*t]ko przet[*ś*ię oni nie prze[*f*táli/ Swych złości/ áni dziwów páń[*k*ich wvázáli. 78,56. 31. Ale pan/ który niema w mi[*ł*o[*ś*ierdziu miáry/ Sam z chęci [w]éy zá[*t*łumi[*ł*] y zá[*t*á[*ł*] ich złości/ Ani [y]e dá[*ł*] rozwod[*z*ić [w]éy zápálczywo[*ś*ci: 78,69. 32. Niech[*ć*iéy pomnieć ná[*z*ych złości: Ale v[*z*iy [w]éy lito[*ś*ci 79,29. 33. Odpu[*ś*ci[*ł*eś] nam ná[*z*e w[*z*]eteczno[*ś*ci/ Pokry[*ł*eś] [w]oim mi[*ł*o[*ś*ierdzim złości: 85,6. 34. Oni[*c*] ká[*z*ni nie wydá zá [w]é w[*z*]eteczno[*ś*ci/ Y odnio[*s*á zaplá[*t*e godná [w]oich złości: 89,58. 35. Tobie iáwné / y krijo[*m*e/ Złości ná[*z*e [s]á wiadomé. 90,28. 36. Zni[*z*czéia w[*z*]y[*z*cy/ którzy lubia złości. 92, 19. 37. Kto [ś]wiát karze zá iego w[*z*]eteczne [p]ráwy/ Wá[*z*ym złościám iáko by[*ć*] mo[*z*e [k]á[*w*y? 94,18. 38. Co ich pan porátowa[*ł*] znowu ná kiel w[*z*ięli/ Znowu téz / co raz g[*ł*ébiéy/ w złościá[*ch*] [w]ych tonęli. 106,90. 39. Pomnia[*ł*] ná [w]é przy[*m*ierze/ á ich w[*z*]y[*f*t]ki

złości| Puścił imo [yę z wielkiéy [wéy dobrotliowości.] 106,93. **40.** W [ercu chowam twé wyroki| bych był praw od złości| Vcz mié/ nieśmiertelny pánie/ twéy [prawiedliwości.] 119,11. **41.** Rządź mié [łowem [wym/ niech nie ma złość nádemną władze| 119,133. **42.** Ieśli téy z námi [uowości| Będziez chciał vzyć/ iáko złości| Ná[zé [ą godné/ kto praw/ pánie| Przed [rogim [ądem twym zoftanie?] 130,6. **43.** A zły w [woiýze złości [ye vplecie.] 140,24. **44.** profzę zázwdy páná| Aby złość ich była widomie karáná. 141,16.

45. Lecz miłosierdzie twoie| Przewys[za w[zytki złości| Vzyy dziś Pánie nádemną litości.] Tr 18,27. **46.** odéym się [wéy woli| A [częściu ná złość niebądź dłużéy w téy niewoli.] Fr 3,30,12. **47.** Pokrij [wym miłosierdziem/ pánie/ ná[zé złości| Fr 3, 53,5. **48.** Chciałem złość iákokolwiek wytrwać vprzymościá| Pies 1,23,9. **49.** Ia/ to Bóg wié/ prze[trzegam [woiýy powinności| A táie ilé moge/ iéy zbytków/ y złości| Pies 1,25,18. **50.** Furto ... Mnie to ná złość trzyma[z [ye tak mocno podwoiá| Pies 1,25,26. **51.** Wieczny Boże/ [tu[znie mié karze[z zá mé złości| Iednak nie tylko pátrzay ná moje krewkości| Lecz y miłosierdzie [wé chciéy mieć ná baczeniu| FgPzał 13. **52.** Bo gdzie zapláty niemá[z Cnoćie álbo złości| Tám [ye trzeba nádziéwać prętkich odmiennosci.] Zg 109. **53.** bo z przyrodzenia w[zy[cy[my ku złości [kłonni/ ieśli nas co od niéy nie pohámuie. Wr 12. **54.** Przy[toi tedy práwemu przyiacielowi/ ná złość fortune/ która nie[tała iéft przy towárzy[zu mocnie [tác. Cn 4. **55.** Niechaj się zli nie kocháią w [woiej [wzetczności| Ziwie Bog ná niebie/ który karze ludzkie złości.] Zuz 2. **56.** Zástarzály w długiem wieku/ ále wiecey w złości| Teraz ná cię przy[zły twoie piw[ze niepráwości.] Zuz 173. UP

złośliwy *człowiek postępujący przewrotnie, świadomie chcący komuś sprawić przykrość lub zaszkodzić* 1–4, 6–14, *cecha postępowania takiego człowieka;*

z-i ludzie, człowiek 3, 6, 13, rady 5 ~ wszyscy z-i 10;

z-e stracić 12, mścić się na z-m 9, mijać ścieżki z-ch 2, 11, bronić od z-ch 8;

w funkcji rzecz. 1, 2, 4, 7–12, 14;

w postp. 3, 5, 6, 13;

z., kłamliwy 5, zdradliwy 1, sprosny, niewstydlivy 13;

z. – sprawiedliwy 8, 9, 14, świętobliwy 2, 11, litościwy 6, życzliwy 7;

r. – iwy 6, – liwy 7, 14, – liwym 9, – iwi 4, – iwi (:–ywi) 3, – liwé 5, – liwych 1, 2, 8, 11, 13.

Ps: **1.** Pánie/ ty nas záchoway od ludzi zdrádlivych| Ztych zew[ząd pełno/ kiedy wá[da iéft złośliwych. | 12,16. **2.** To vfty mówie/ co w [ercu czuie: | Słów twoich [trzegac/ [łów świętobliwych| Mijałem zázwdy ścié[zkzi złośliwych. | 17,16. **3.** Bo/ to rzecz pewna/ że ludzie złośliwi| Záginać mu[za/ áni ich Bóg żywi: | 37,21. **4.** Ale vpadku nie vydá złośliwi: | A którykolwiek panu [ye przeciwi| Iáko lóy tłu[tyé ofiary zni[zczeie| 37,45. **5.** Zámie[zyay/ wieczny pánie/ ich rády złośliwé| Rozdziél ná mowy rózne ięzyki kłamliwé. | 55,14. **6.** SMiuy [ye nádemną/ Boże litościwy| Bo mié práwie w ziemię w bił człowiek złośliwy. | 56,2. **7.** Długóz ... złośliwy| Wá[z będzie znał [ąd życzliwy? | 82,5. **8.** Pan [trze[ze [prawiedliwych| Y broní od złośliwych: | 97,50. **9.** Woiuiać zá ludem [woiem: | Dał znáć/ iáko [prawiedliwym| M[zczac [ye złych [praw ná złośliwym. | 98,12. **10.** Boday w[zy[cy złośliwi zágubieni byli/ 104,67. **11.** mijam [zcié[zkzi dáleko złośliwych| A trzymam [ye/ iákoś kazał/ twych praw świętobliwych. | 119,101. **12.** Pánie/ by to wola twa złośliwé(!) [tráćić: | Ia z męzobóycą zadnym niechcę [ye bráćić| 139,45. **13.** BRoń mié mój pánie/ od ludzi złośliwych| Broń od potwarców [pro[nych niew[tydlivych: | 140,1.

14. Bo/ żeś ty Pan [prawiedliwy| Niepodać [ie złośliwy. | FgPies 5,26. UP

złotogłowy *bogata odzież uszyta z kosztownej tkaniny przetykanej złotą nicią* 1, 2; w z-ach k. widzieć 1, 2 ~ z. – siermięga 1 ~ r.-owách 1, 2.

1. W siermiędzeli go (człowieka) widzi (Bóg)/ w[łotychni głowách| Ieśli namniéy przewinił/ być mu w okowách. | Pies 2,14,15. **2.** Odp 175 jak nr 1.

p. **złotogłów**

UP

złoto *metal szlachetny o żółtym połysku, sprawdzany przez włożenie do ognia, używany*

do wyrobu biżuterii, monet, drogich przedmiotów, a nawet tkanin, symbol bogactwa, powodzenia, szczególnej pozycji społecznej, również obiekt pożądania ze względu na wysoką wartość 1-3, 6-26, 28-42, 44, 46-54, 56, 58-78, 80-3, złota barwa 57, materiał przetykany złotą nicią 43, 79, szaty z materiału przetykanego złotą nicią, złote ozdoby 4, 5, 27, 45, 55;

z. szczerze 23, 73, drogie 43, bogate 21, 81, świetne 12, arabskie 8, wybrane 1, cudze 10, wszystko 32, 63, ono 74;

obrączka ze złota 30, bogi ze z-a 13, bałwany ze z-a 11, skrzynia z-a 60, z-a bryła 69, breła z-a 83, wielkość z-a 15, 18, worek z-a 21, z. w pokładzie 25, na czapce 55;

z. jest rzecz nabyta 76, jest w tej a. takiej cenie 3, 66, w małej jest u śmierci cenie 9, (17), nie uchowa zlej przygody 18, nie przysporzy człowiekowi żywota 21, jest przyczyną wszech nieszczęśliwości 33, pod umysłem z. leży = mniej znaczy niż mądrość 20, szmarakiem z. się dwoi 36, z. przez ręce się leje 71, przez gardło z. płynie 73, z. środkiem janczarów zbrojnych pójdzie 39, przez twardą opokę przepadnie 39, rodzi je ziemia 49, jest czymś ubiorem 5, ku z-u z-a przybywa 34-5, bodaj zdechł, kto się naprzód złota rozmiłował 19, coś jest dla k. złotem 29, wszystkiego z-a godne jest coś 63, nie mieć z-a nie szkoda 77, co komu po złocie 22;

coś jest z-a jaśniejsze 1, droższe 12, nad z. droższe 82, ktoś bywał bledszy nad z. 42, coś większą część niesie niż z. 25, ktoś jest między kimś jak między pieniędzmi z. 41, u k. ktoś, coś nie jest tak miłe jako jest z. 61;

z. mieć 37, 47, 53, 77, posieść 32, mieć na zamiar z-a 64, z-a się rozmiłować 19, z. miłować 78, w z-cie ufać 7, dufać w z-o 38, bogactwa z-em mierzyć 14, z-em być ubogacy 10, przyodziany 4, tkany 43, koronowany 44, coś z-em kupić (-ować) 50-1, za coś dać z. 74, z-u mówić od siebie rzecz kazać 48, z-em groźnym komuś być chcieć 54, z-em stanąć 72, nabrać z-a 8, cisnąć się za z-em 80, z-a na kimś dosyć widzieć 27, k. z-a nabawić 6, wielkością z-a cieszyć zmysł łakomy 15, doświadczać w ogniu z-a 2, 62, we z-e chodzić 45, z. mieć na czapce, na trzewiku 55, we z-e dziedziczyć 58-9, z-a

(nie) pragnąć 16, 40, nie dbać o z-o 28, 81, komuś z-a nie zajrzeć 24, do wspólnego skarbu albo w morze z. zarzucić 33, nad z-o coś szacować 31, na z-o nie ważyć 75, z-a więcej w Polsce nie było 52, z-a waszy przodkowie nie mieli 53, w z-o się obrócić 68, z-em zakwitnąć 70, połyskiwać z-m 57, 79, z-a nie znać 17, k. dać ułać ze z-a 23, miasto z-a srebro kłaść 56, nie czynić czegoś dla z-a 83;

por. dla gwiazd 1, wyroków pańskich 3, Bożego zakonu 12, zasiadania w pańskiej radzie 25, ciała kobiety 36, Doroty 41, bladego 42, żony, dzieci, ojczyzny, Boga 61, przyjaciela 62, pieśni 82;

z., perły(a) 3, 5, 12, 24, 33, 47, 49, 66, 81, srebro 6, 11, 13, 20, 37, 46, drogie kamienie 3, 5, 9, 33, marmur 23, skarby (wielkie) 14, 63, pieniądze 20, 41, 46, 60, 80, grosz 78, pokłady = skarby, bogactwo 38, dochody 74, bogactwa 59, szerokie włości 58-9, cnota 18, 58-9, staranie, skarb i zebranie 29, droga purpura 17, jedwab 79, szaty 47, część ludzka 6, zachowanie = szacunek 64, przyjaciel 18, gładkość 65, dom 65, niecnota 7;

z. - srebro 56, dosyt i przyrodzone potrzeby 14, miłość 16, 26, sława 31, żona, dzieci, ojczyzna, Bóg 61, przyjaciel 28, błoto 55;

r. - oto 28, 41, 55, 66-7, 81, - otá 1, 2, 8, 11-3, 16, 18, 21, 23-4, 26, 63-4, 77, 83, - otem 57, 79, 80, - ocie 7, 22, 58-9 ~ w p. 60-2.

Ps: 1. Twój czyn ięft niebo/ twoich rąk robotá| Gwiazdy iá[niey]z[e wybránego złotá:] 8,14. 2. Doświadczyłeś mię by w ogniu złotá| A nienálasz[e]s/ iedno co cnotá.| 17,11. 3. Wyroki pán[ki]e w[zy]tki [ą] prawdziw[e] W[zy]tki [tá]teczné/ w[zy]tki [sprá]wiedliw[e]. Miód nie ták [łodki:] złotó w ták[i]eý cenie| Y perły nie [ą] y drogie kámiennie| 19,41. 4. Otóz y pán-nę dawno požádaná| Ma[z] wedla siebie/ złotem przyodziáná| 45,34. 5. Perły/ á złotó/ y drogie kámiennie| Vbiór téy zacnéy pánny/ y odziénié| 45,45. 6. Nic to/ ze kogo fortuná wyftáwi| Złotá/ y srébrá/ czci ludzkiéy/ ná-báwi| 49,45. 7. on co w złócie| Y co vfał w [w]éy niecnoće| A w Bogu niekłađł náđziéie| Dziś widzim/ co [y]e z nim d[zi]eie| 52,21. 8. Przedłuży mu pan tedy żywotá| Y Aráb[ki]ego náberze złotá (Dawid)| 72,42. 9. Złotó/ y

drogié kámienie| W máłéy [ą v śmierci cénie:| 82,21. **10.** Dopiro cudzym złotem vbogáceni| Bez w[zelákiy trudno[ci [ą wypu[zczeni. | 105, 69. **11.** A ich (*pohańców*) báłwány ze s[rebrá/ ze zlotá| Nic nie [ą/ iedno ludzkich rąk robotá. | 115,9. **12.** twóy zakon zgwałcony. | Który v mnie droż[zy pereł/ y świétnégo zlotá/ Ten mnie mił [am/ 119,127. **13.** Bogi pogán[kié ze s[rebrá ze zlotá| Nic nie [ą/ iedno ludzkich rąk robotá. | 135,29.

14. Ty bogáctwá nie złotem/ nie [kárby wielkiémi/ Ale dofytem mierzy[z/ y przyrodzonémi| Potrzebámi: *Tr* 9,11. **15.** MOiá wdziéczna Or[zulo/ ... Omyliłás mié/ iáko nocny [en znikomy/ Który wielko[ciá zlotá cie[zy zmyłł łákomy. | *Tr* 13,6.

Fr: **16.** Godno[ci trzebá nie zánic tu cnotá/ Miłó[ci prágná nie prágná tu zlotá. | (*uspak:* Zlotá tu prágná nie prágná miłó[ci/ Cnotá tu zánic nie trzebá godno[ci.) | 1,14,4. **17.** Smierc niezna zlotá/ y drogiéy purpury/ 1,32,3. **18.** ANi przijaciél/ áni wielko[ci zlotá/ Ani vchowa złéy przygody cnotá. | 1,33,1. **19.** Boday zdechl kto sié naprzód zlotá rozmiłował/ 1,40,5. **20.** NA vmyśle prawdziwé bogáctwá zalezá/ Pod nim s[rebro/ y zloto/ y pieniádze lezá. | A temu bogátégo imié bédzie [tużyé/ Który [czé[scia [woiégo vmié dobrze vżyć. | 1,46,2. **21–2.** KIedy by worek bogátégo zlotá| Mógł człowiekowi przy[porzyć żywotá:| ... Ale iekli nikt kupnem nie przyczynil żywotá [sobie ... Iekli ma[z vmrzeé/ á cóz ci po zlotie? | 1,76,1–8. **23.** Do Pániéy ... Bych cié z drogiégo mármoru po[stáwił/ Bych cié dał vláć y z [czérégo zlotá/ ... Ieczé bych cié czci trwáléy nienabáwił. | 1,97,6. **24.** Iekli Królom niezay[rzé pereł/ áni zlotá/ A mił[za mi dáleko/ ni[pieniádze/ cnotá:| ... Pro[ze/ niech zemná zaráz mé rymy nieginá. | 2,1,5. **25.** Iendrzéy B[izicki ... Był w[ziéty v w[zech ludzi: [siedziáł v páń[kiéy rád[zie/ Co mu wiet[za czesé nio[to/ ni[zloto v poklád[ie. | 2,27,8. **26.** CO bez prziiaciól zá żywot? Vchoway bo[że tákiégo żywotá/ Day ráczéy miłó[ci á chocia mniéy zlotá. | 2,48,14. **27.** Mnima[z ty/ [że ja tobie klániam sié dla tego| ... [że sié ma[z dobrze/ y zlotá ná tobie/ Y ná tych do[yc widzé/ ktoré ma[z przy [sobie. | 2,99,5. **28–9.** NIedbaém nigdy o zloto/ Alem tylko pro[sił o to/ Aby kufel [tał przedemná/ A prziiaciél piáł ze-

mná. | ... To w[zytko moie [táránié/ To [karb/ zloto/ y zebránié. | Ani dbam o ká[ztelaná| Trzymáiac sié mocno dzbáná. | 3,4,1–7. **30.** Ie[st co wiécéy? fácelét [zami nápoiony/ Wnim obráczká ze zlotá/ vpominek p[ony. | 3,33,24. **31.** Ze[st po[politey rzeczy [tużyć ták ché[liwy. | Lepiéy tym dom [wóy zdo[bi[z/ ni[by w[si [kupował/ Bo kto dobry nád zloto [lawy nie [zácował? | 3,69,14.

32. BY[st w[zytko zloto po[siádl/... Ani ty wy[wobodzi[z [ercá z cié[zkéy trwogi/ Ani z okrutnéy śmierci [ideł wyrwie[z nogi. | *Pie[* 1,1,1. **33.** Albo my do [pólnégo [karbu/ ... Albo v morze/ przyczyné w[zech nie[czé[sciwó[ci/ Perły/ zloto/ y wielkiéy kámienie drogo[ci | Zárzuemy: *Pie[* 1,1,44. **34–5.** Lecz prred[sié(!) cz[lowieczá| W[zytká o tym pieczá/ Aby ku zlotu zlotá przybywa[lo. | *Pie[* 1,5,27. **36.** A iáko wdziécznie [zmárákiem zloto [ye dwoi. | Tá[téy [zláchetnéy(!) du[zy v tym cíele przy[toi. | *Pie[* 1,8,7. **37.** Wiécéy[ci s[rebrá/ y zlotá d[zi[mamy/ Wiécéy pó[mi[ków ná [to[ly dawamy. | *Pie[* 1,13,21. **38.** Nie dufay v zloto/ y v [adné poklády. | *Pie[* 2,3,5. **39.** Zloto s[rodkiem Iánczárów zbroynych p[óydzie [nádnie/ A przez twárdá opoké gwałtowniéy przepádnie/ Ni[li ras piórunowy: vpadł nie[czé[sciwý dóm Proroká Greckiégo/ prze zy[k niecnotliwy | *Pie[* 2,4,9. **40.** Zlotá té[st/ wiém/ nie prágnie[z: bo to w[zytko twoie/ Cokolwiek ná tym [wiecie cz[lowiek mieni [woie. | *Pie[* *Czego* 1,5. **41.** Nieprzep[ácona Doroto/ Co miédy pieniádzmi zloto/ Co Mié[siac miédy gwiazdámi/ To[st ty i[est miédy dziewczákami. | *Sob* 11,6. **42.** Iákiéy oná (*dziewka zapalona*) boiá[zni v [ercu vzywá[á? | Iáko czé[stokróć bled[za nád zloto bywá[á? | *Pam* 58. **43.** Nie my[sl mátko o [zátách drogim złotem tkánych. | *Pam* 245. **44.** A chytré morze/ ile znákomitych. | Tyle pod wodá żywi [kał zákrytych. | Tu [siedzi/ złotem/ cze[scé koronowána. | Tu lekkim piórem [lawá przyod[ziána. | *FgPie[* 1,19. **45.** Niechay [li we zlotie chodzá/ Y nád lep[ze[mi przewodz[á. | *FgPie[* 5,17. **46.** Non me (re[pondi) [rébry/ zlotyque cupido. | Zbiérandyque tenet niezbednos cura pieniádzos. | (*Ani mná owładn[ęła (odpowiedziálem) [ádzá zlotá lub srebrá ani té[st troska zbierania niezbednych pieniádzos.*) *FgC* 34. **47.** Nie kto ma zloto/ ma per-

ły/ ma [záty/| Ale kto ná [wym przešta/ to bogáty. | *FgTabl 9. 48.* Nie vfa [wey [práwiedliwości/ Kto złotu mowić od siebie rzecz każe/| Lecz y to człowiek máłego baczenia/ Który ná zgubę Rzeczy[politey/ Podárki bierze: *Odp 23. 49.* Nigdy tákiey obfitości/ Pereł morze/ y ziemiá złotá nieurodzi/ *Odp 70. 50.* O nierządne krolestwo/ ... Gdzie áni práwá waza/ áni [práwiedliwość/ Ma miey[ca: ále w[ztyko złotem(!) kupić trzebá. | *Odp 385. 51.* á twoje ozięble ciáło (*Hektora*)/ Będzieli chciá nie[zczeńny oćiec pochowác/| Muśi ie v rozboyce złotem kupowác. | *Odp 531. 52-3.* Ale się tam ozywa ieden miedzy wami/ Mieniác/ i[z go[podarstwo Pol[kę z bogaciło/ A iako żywo złota więcey wniew niebyło. | Prawda że złota wa[zy przodkowie niemieli/ *Sat 56-7. 54.* A iefli złotem groźni [a[fiadom być chcecie/ Tim ie richley u siebie iefzcze mieć będziecie. | *Sat 121. 55.* Ti w rifiu/ on w [obolu: ti na czapce złoto/ On ma i na trzewiku/ chocia cza[em błoto. | *Sat 139. 56.* Ale [częście Krzyżakom y w tym nie[stżyło: | Bo miásto złotá/ które z wyroku dáć mieli/ Srebro kładli/ *Prop 123. 57.* Delfinowie gęści/ Po wierzchu wody gráią/ po[ly[kuiác złotem/ Brzégi bur[stynem świecą: *Prop 159. 58.* day ... długo po[żyć Fortun dziedzicznych: á tóz [pełná zás od[żyć/ Dzieciom swoim: á ony nie tylko we złoćie/ Albo w [zérokich w[łościách/ ále téz y w cnoćie/ ... niech dziedzicza/ *EpRadz 133. 59.* Bierz z oycá [wego przykład ... Abyś więc ták nie tylko w bogactwiech we złoćie/ Albo w [zérokich w[łościách/ ále téz y w cnoćie/ ... dziedziczy/ *Jez 407. 60.* Filip król Mácedón[ki/ kiedy mu o ... niedobytym zamku powiádano/ pytał iefliby tám ośieł z [krzynią złotá doléść nie mógl: *Wr 14. 61.* bo v tákich (*ludzi chciwych*) áni zóná/ áni dzieci/ áni oyczyná/ y Bóg podobno nie ief ták miły/ iáko ief złoto. *Wr 16. 62.* Ale iáko złotá w ogniu/ ták przyiacielá w potrzebie doświadczy: *Cn 4. 63.* WSzytkich [kárbow ná świecie/ y w[ztykiego złotá/ Godnáby/ zacna páni/ twa dobroć/ y cnotá. | *Zuz ded 1. 64.* Tám Ioachym miezka/ człowiek dobrego żywotá/ Máiac wielkie záchowanie/ y názamiar złotá. | *Zuz 16. 65.* Iáki dóm/ iákié złoto/ iáka gładkość przy téy/ Przy[ádzie ma [mákováć/ myśli známienitéy? | *Dzie 21. 66.* Nie były by w téy cenie perły

áni złoto/| Bo bez czego bydź moge/ moge niedbác o to. | *Dzie 63. 67.* á ia pro[żę o to/ Czego się kolwiek dotknę/ niechay będzie złoto. | *Dzie 88. 68-71.* Vrwał rózgę/ rózgá się w złoto obróciła: | Kámién wziął podla drógi/ áli złota bryła: | Zytá dotknął/ żyto wnet złotem zákwitnęło: | ... Vmywa się/ á złoto przez ręce się leie/ *Dzie 93-7. 72-3.* Potraw ru[żył/ wnet złotem [tánęły potrawy. | Winá [sobie każe dáć: prózno myśl o winie/| Bo z sklenice przez gárdło [czéré złoto płynie. | *Dzie 102-4. 74.* á zá trunek wody/ Dałby y ono złoto/ y w[ztyki dochody. | *Dzie 108. 75.* Midowémi przykłády ná złoto nie wázmý: | Ale káżdą rzecz wedle iey ceny wvázmy. | *Dzie 111. 76.* Złoto iefst rzecz nábyta/ á siłá vbogich/ Co pracá [wá do[stáli máiętności drogich. | *Dzie 113. 77.* Niemieć(!) złotá/ Iefcze nie[zkodá/ ále [zkodá/ co fromotá. | *Dzie 135. 78.* Więc kto będzie chciw ná gro[z / y złoto miłował/ Ten będzie moiéy rádzie wielce [ye dziwował: | *Marsz 39. 79.* twóy cię woła Paris nazyczliw[zy/ W mármórowey łóznicy/ pod pięknym namiotem/ Iedwabnym/ po[ly[kuiác iedwabiem y złotem. | *Mon 388. 80.* Ale kto ma pieniádze/ ten ma w[ztyko w ręku. | ... Nie dziw tedy/ że ludzie ci[fná się zá złotem/ *Muza 9. 81.* Pánný (*muzy*) ... Zá wámi idác/ áni o bogáte złoto/ Ani o perły drogiéy ceny dbam/ iáko to. | O rzeczy/ które wedle [wego zábaczenia/ Raz mnie [częście raz temu dá króm wvázania. | *Muza 27. 82.* Które [prawcá Láciń[kich [odkobrzmiących niéi (*Horacy*)/ Vczcił pieśniąmi [wémi nád złoto droz[zémi: | *Muza 87. 83.* á dla bréty złotá/ W niebes[pieczeństwo żaden nie wdawał żywotá. | *Phaen 9,101. UP*

złotogłowy *wykonany ze złotogłowi.*

á zátym káždému/ Iáko [ye kto popi[sał/ dáry dawał (*Radziwiłł*): temu/ Szátę złotogłowówa: temu láncuch złoty: *Jez 55. UP*

złotogłów *kosztowna tkanina przetykana złotą nicią, używana w dawnej Polsce na bogate stroje, do wyściełania ścian w salach pałacowych itp. 1, 2;*

z. szczery 1, żadne z-y 2;

z-y serca nie zleczą 2, z-em ściany objąć 1;

z-y, skarb 2 ~ r. -głowy 2.

1. In[zy niechay páłace mármórowé máia/| Y [czérym złotogłowem ściány obiiáia/| *Fr* 3, 37,4. **2.** Sercá niezłęczá żadné złotogłowy/| Zadny [karb tro[ki nie wybije z głowy. | *Pieś* 1,5,19.

p. **złotogłowy** *UP*

złotorogi *mający złote rogi 1-3;*

z. wół 1, 3, bawół 2 ~ w postp. 1-3 ~ r. -rogi 1, 2, -ogim 3.

1. A ty więc/ moiá lutni/ pomni chwałę dáváć| Y páń[ka] l[skę] wiecznie wyznáváć. | Co pan ták wdzięcznie przyimie/ że nigdy ták drogi| Przed nim nie będzie wół złotorogi. | *Ps* 69,68. **2.** Tego ná krešie czeka/ álbo tryńóg drogi/| Albo prędkí koń/ álbo bawół złotorogi. | *FgPieś* 6,88. **3.** PAnie moy ... Niemogę mieć na ten czas darow tobie godnych/ ... nie zawzdi wołem złotorogim. | Cza[em] Boga błagamy kadzidłem vbogim. | *Sat ded* 3. *UP*

złotoruchy *w złotej szacie ~ r. -ucha.*

Bijćie w bębny/ y w tráby: ale nie ná tákí| Ton iako szalonému Mar[owi] przy[máki] Czynia/ ... Ale bijćie tym xtałtem/ iáko złotorucha| Nieprziáiołka boiom Venus ráda [tucha. | *Ep Radz* 21. *UP*

złotowłosy *mający włosy o barwie złota.*

ERato złotowłosa/ y ty wdzięczna lutni/ ... V[po]kóćie ná chwilę [trapióną] myśl moię/ | *Tr* 15,1. *UP*

1. złoty *mający w sobie złoto, wykonany ze złota, połączony, a przez to kosztowny, cenny, także świadczący o bogactwie, reprezentacyjny, odświętny, podkreślający rangę, godny Boga lub człowieka o wysokiej pozycji społecznej 3, 4, 6, 7, 9, 11-4, 16, 19, 20, 24, 26-7, 30, 33-4, 38-41, 44-7, 49-52, 54-7, 59, przen. szlachetny, upragniony, mający największą wartość, cenny 1, 10, 23, 28, 31, 43, 48, wyglądający, jakby był ze złota, mający barwę lśniacej zółci 2, 5, 8, 15, 21-2, 25, 29, 35, 37, 53, 58, 63, z. góry = symbol wyobrażeń o dobrobycie 32, wiek z. = mityczny okres rozkwitu, dobrostanu i pokoju 36, (42), 60-1, z. naród = naród żyjący w wieku złotym, optywający w szczęście i dobrobyt 62, w połączeniu z imieniem własnym w konwencjonalnym*

zwrocie adresatywnym wyraża sympatię mówiącego do adresata wypowiedzi 17-8;

z. tron 9, stolec = tron 45, korona 33, 49, 56-7, łańcuch 46, 54, czasza 55, laska 51, wieniec 3, 39, pałace 7, cerkiew 11, ubiór 6, płaszcz 38, 52, obicie 34, palma 20, różga 16, cielec 13, kruszec 4, 14, jabłko 19, 40, 50, grób 26, dary 24, upominek 30, lutnia 31, 43, gęśli 1, 28, słońce 22, 29, 37, 53, 58, gwiazdy 2, 5, 15, 35, góry 32, rzecz 59, runo 44, blask 8, wiek 36, (42), 60-1, pokój (między ludźmi) 10, naród 62, pióro 48, pismo 12, znak 63, jarzmo 23, proch 21, włos 25, strzała 27, z-e dachy 47, Tomek z. 17, Porębski z. 18;

z., świetny 3, srebrny 8, 61, powiewny 25, złotogłowy 55;

w prep. 1 -3, 5, 8, 9, 13, 15-6, 19, 21, 23-5, 26, 28-9, 32, 35, 38-9, 43-4, 46-7, 49, 51, 53, 57, w postp. 4, 6, 7, 10-2, 14, 17-8, 20, 22, 30-1, 33-4, 36-7, 40, 45, 48, 50, 52, 54-6, 58, 60, 62-3;

r. -oty 4, 6, 10, 14, 36, 45, 54, 60, -otym 7, 12, 22, 34, 37, 48, 52, 58, 61-3, -otą 11 ~ w p. 55.

*Ps: 1. Y teraz ci z Libanu nio[ę] Dawidow[ę] Złoté gęśli/ ... P[ś]áltérzá pi[ę]ć Książeczek: ded. 14. 2. Ie[ś]t kto/ ... Zeby ... vmia[ł] Ten [klep] zawi[ę]zić nie v[st]ánowiony| Złotémi zew[ząd] gwiazdami nátkniony?| *Ps* 19,8. 3. Ogi[ę]ń [łoneczny: który kiedy w[st]áie/| Iáko z łóznice nowy oblubieniec/| Nio[ę]ć ná głowie świetny złoty wieniec. | 19,20. 4. Włó[ż] w ogi[ę]ń [ere] moie/ iáko kru[zec] złoty| Pławia/ ták y ty [probuy] me[ę] cnoty. | 26,5. 5. Słowem páń[kim] ie[ś]t wielkie niebo zawi[ę]zone/| Y wzorem złotych gwiazd ozdobioné. | 33,12. 6. Ale przy twarzy gá[ń]nie vbiór złoty/| A zás vrodę przeważáią cnoty/| 45,47. 7. Przypátruyćie [ye] murom/ y páłacom złotym/| Abyście mogli opi[ś]ać ie potym. | 48,31. 8. Przet[ę] się wy [woiá] kra[ę]ą będziecie równáli| Z gołębiem násliczniez[ym] od któr[ę]go [zije] Málowan[ę]y/ to s[re]brny/ to złoty blá[sk] bije. | 68,34. 9. Bóg ... A niewolniká po[ś]ádzi w koronie| Ná złotym thronie. | 75,24. 10. wróci[ł] [ye] w[st]yd/ wróci[ły] cnoty/| Y pokóy złoty. | 85,28. 11. W rádości mu [st]u[ż]ćie/ y z ochotą/| A náwi[ę]dźcie iego c[ę]rkiew złota. | 100,4. 12. Niech to pi[ś]mem*

będzie nápi[ano złotym/] Dla wieku przy[st]łęgo: 102,41. **13.** Nic [ye nie polep[zyli: y ow[zem vláli] Złotého cielcá [obie/ przed którym kłękáli.] 106,42. **14.** Pożytecznie[y zakon twych v[ft/ niż kru[zec złoty.] 119,72. **15.** Który zázégl ná niebie ... Mieśiác/ y złoté gwiazdy/ áby noc rząd[zyły/] 136,17.

Fr: **16.** Doiédz y Párthenopy/ á vy[ry]z[te] té láfy/ Gdzie złotéy rózgi [zukał AÉneaf[przed czáfy.] 2,26,12. **17.** Tomku złoty/ twoiá wié kálétá/ Zkąd do[st]átá tego pá[s]á Gretá. 2,51,3. **18.** Poręb[ki] złoty/ Skotopá[ki] twoiej W téy wadze v[mnie/ ze by się mógl do nich Theokryt przyznáć: ták ia trzymam o nich. 2,57,2. **19.** Wázył się przed tym Parys przez morze żeglowáć/ Dla nadobnéy Heleny/ którą iemu by[ł] Zá złoté iáb[ł]ko piękna Wenus námiéni[ł]. 2,74,4. **20.** A ia/ gdy zbédę iármzá ták ciężkiego/ Ná znak twéy lá[ki/ y vlzenia [wego/ Po[st]átáw[ie] pálmę złotą w twym kosćie/ 2,79,15. **21.** Wiéc ie ná párgáminie nadobnie pi[ano/] A niektóre y złotym prochem po[fy]pano (*fraszki*). 2,89,4. **22.** Raz chmury pánu[ia/ y grom [rogi: á potym] Bóg obdarza świat pogodá/ y [ł]óncem złotym. 2,100,18. **23.** Do miłosci ... Ale ráczéy nas oboiej Wzów pod złoté iármzo [woie/] 3,12,26. **24.** Nie przez pochleb[st]wo/ áni złoté dáry/ ... Ale przez cnotę ná miesće wázniey[ze] Godzi[ze/ Wapow[ki/ 3,24,1. **25.** Do Mágdáleny. ... Vkaż złoty w[ł]os powiéwny/ vkaż [wé] oczy/ Gwiazdom równé/ 3,28,3. **26.** BY wedlá cnót/ y godnosćí/ Grzebiono vmárych kosćí/ Przy[st]łoby d[zi]s ležéć tobiej W złotym/ Podlodow[ki/ grobie.] 3,63,4.

27. ZLota to [tr]za[ł]á/ y króm w[st]zégó iádu by[ł]á/ Którą mié niepochybna miłosc[ć] vgodzi[ł]. *Pieś* 1,4,1. **28.** Ro[ka]ż pánie czeládzi/ Niechay ná [t]ól dobrého winá przyna[st]á[ia/ A przy tym w złoté gę[st]li/ álbo w lutniá grá[ia]. *Pieś* 1,9,4. **29.** Toli ie[st] ogién ón nieugá[st]zóny/ Złotého [st]óncá/ *Pieś* 1,10,6. **30.** Iowisz w vpominku złotym/ vtáiony/ Miał miéć be[st]ieczny przy[st]p[et/ y gmách otworzóny.] *Pieś* 2,4,7. **31.** KRólewno lutnie złotéy/ y rymów poćie[st]nych/ *Pieś* 2,6,1. **32.** Gdzie ony złoté góry nie przebráné?/ *Pieś* 2,8,13. **33.** A my gdzie w polu ná [st]upie koroné/ Záwiesmy złotá: ie[st]li nie mędr[st]ému/ Niech iá da [cz]ę[st]cie przynamniéy r[et]z[st]ému. *Pieś* 2,8,23. **34.** Nic po tych zbytnich potráwách: nic potym/ Srébrze ná [st]užbie/

y obi[st]ciu złotym:/ Nam k wóli/ kédy róza pozno kwitnie/ Nie [st]ukay zbytnie. *Pieś* 2,16, 2. **35.** Tyś pan w[st]ytkiégo [st]wiátá/ tyś niebo zbudowá[ł/ Y złotémi gwiazdámi [st]licnie[st] v[st]há[st]towa[ł.] *Pieś* Czého 10. **36.** [st]mierć ... Wzié[ł]á nam m[st]žá tego/ który przez [wé] cnoty/ Mógl by[ł] ie[st]cze przywrócić ón dawny wiek złoty. *Tarn* 52. **37.** Iedenze to Bóg co y chmury zbié[ra/ Y co roz[st]wiéca niebo [st]óncem złotym. *Fg* *Pieś* 4,22. **38–9.** Táki wiéc z [wé]y [st]óznicy nowy oblubieniec/ Wychodzi: ná nim złoty p[ł]á[st]cz y złoty wieniec/ Perlámi przeplátány/ *Fg* *Pieś* 6,76. **40.** Iáb[ł]ko złoté polo[st]y[ł]á/ Erycyná/ bo zwátpi[ł]. *Fg* *Pieś* 10,5. **41.** Tertius induerat ... Zóltóm kábatum ... zóltómque koletum/ Zóltos trzewikos/ ... Denique láncuchum/ fulna vt [st]int omnia/złotum. (*Trzeci przywdzia[ł] ... habit zó[st]ty ... i zó[st]ty kolet, zó[st]te trzewiki ... wreszcie láncuch złoty, tak, ze wszystko mia[ł] na sobie złote*). C 22. **42.** Sic olim vixi[st]e homines/ cum złoté fuerunt/ Secula/ crediderim potius/ quam flumina lacte/ Mana[st]ffe/ et d[st]ebos miodum rora[st]ffe gotouum. (*Prędzejby[st]m uwierzył, ze tak niegdys żyli ludzie ze złotego wieku, niż ze mlekiem rzeki p[ł]ynęły i d[st]ęby sáczyły miód gotowy*). C 170. **43.** KTórego Bohátérá/ będzie wola twoiá/ Albo królá/ d[st]i[st]is w[st]pomniéć/ złota lutni moiá?/ *Fg* *Bitwa* 2. **44.** Kto niewié/ iáko Iá[st]on do Kolchów żeglowá[ł/ K[st]ędy [st]mok nieu[st]piony złoté runo chowá[ł?/ *Fg* *Bitwa* 8. **45.** Ale ty [st]wiéty królu/ który prze [wé] cnoty/ A prze m[st]žtwo[st] ósiégná[ł] w niebie [st]ólec złoty/ Pomo[st]ż mi chuciá [woiá/ *Fg* *Bitwa* 16. **46.** A to w[st]itko bogactwo/ kto się [st]lawy dobi[ł/ Lepiey się tim niż złotim láncuchem ozdobi[ł.] *Sat* 28. **47.** i[st]z na ko[st]cielech złote by[ł]y dachy/ *Sat* 63. **48.** Wzbudzi takiego ducha bog wpewnym cz[st]łowieku. Ktori tve zacne [st]prawy [woim piorem złotim] Będzie chciá[ł] [st]wiatu poda[st]ć/ tak i[st]z nigdi potim/ Imię twoie niezga[st]nie/ *Sat* 429. **49–51.** OTo w zacnym vbierze/ y w złotéy koronie/ Siad[ł] pomázániec bo[st]ży ná [st]wym pá[st]n[st]kim thronie/ Iáb[ł]ko złoté/ y złotá lá[st]k[st]ę w r[st]ku máiá[st]c/ *Prop* 1–3. **52.** á kiedy król potym/ Ru[st]zy[ł] [st]ye z mái[st]e[st]tatu [st]wego w p[ł]á[st]czu złotym/ *Prop* 222. **53.** Pá[st]trzay/ iáko twarz biá[st]lá zdo[st]bi w[st]tyd rumiány:/ Tákiéy bárwy wiéc niebo bywa/ gdy [st]wit rány/ Złoté [st]łónce vpr[st]édza:/ *Ep* *Radz* 41. **54.** á zátym káždému/ Iáko [st]ye kto popi[st]fá/ dáry

dawał: temu| Szatę złotogłowową: temu łąncuch złoty:| Cząszę drugiemu/ mistrzów dawniejszych roboty| Kofzłowną/ odléwána:| *Jez 55*. **55.** Tām wziąw[zy w rękę cząszę złotą/ czyniąc wrzeczy ofiarę wedla zwyczajiu pogán- [kiego Diáne/ nápiła [ye [ámá naprzód (*Kamma*)/ *Wzor 4*. **56.** Stánęli przeciw [obie dwa krolowie/ Koroná złota ná káždego głowie.| *Sz 144*. **57.** Skoro też páni ná krefie [tánęła/ Złotą koronę wnet ná głowę wzięła.| *Sz 446*. **58.** á potym| Swiát sie ro[wiecił w[zytek [łóncem złotym.| *Sz 519*. **59.** Ledwé ogárnać może [er- cem [wé nádzieie.| Złotą [obie káždą rzecz obie- cują [tudzy:| *Dzie 99*. **60.** Póki płynął chwá- lebný ón piérw[zy wiek złoty/ A ludzie prze- [trzęgáli dobrowolnie cnoty:| *Phaen 9,89*. **61.** Ale kiedy zász ná[tał s[rebrny wiek po złotym/ Rzadko tę swiętą pánnę widác było potym.| *Phaen 9,105*. **62.** Wymawia[ta im iáwnie cnotę zániedba[ta.| Iákié/ práwi/ złé dzieci po narodzie złotym:| Lecz y wy iefcze gor[znych národzicie potym:| *Phaen 9,111*. **63.** drugich (*znaków*) patrzay potym| Między Auftrem/ á między tym- ze znákiem złotym.| *Phaen 28,272*. UP

2. złoty nazwa polskiej jednostki monetarnej będącej w obiegu także za czasów Kochanowskiego 1, 2;

pięćset z. odjadać 1, od kabata sto z. to niedrogo 2;
w p. 1.

1. y kto go ieno pytał/ dokąd idzie[iz: ide/ powiáda/ [woie pięć [et złotych odiádać v Księdz[á Arcybi[kupá. *Ap 16*. 2. V niego obercuchy [zyr[ze ni[iz u kogo/ Od kabata [to złotych iefcze to niedrogo.| *Sat 142*. UP

złożenie zetknięcie, przyłożenie do siebie dwóch elementów, tu dłoni w geście modlitwy.

Rác[vprzemé próby przyiać w [zy [wo- ie:| Prosbá zá kádzid[ło/ rák złożenié/ pánie/ Niechci zá wieczorn[ą d[ziś obiédni[ą [tánie.| *Ps 141,3*. UP

złożony składający się z kilku elementów 7–10, położony razem 11, pawalony na ziemię 2, 6, zdjęty 5, zmuszony przez chorobę do leżenia w łóżku 3, porównany 4, ku komuś wycelowany, skierowany, wymierzony (o bro- ni) 1;

z. (*jest*) poeta 8, ja 3, Chiron 7, drzewa 2, kwiaty 6, jarzmo 5, groty 1, znaki zodyjaku 11, Pies (*gwiazdozbiór*) 10, tysiąc lat 4;

z. z dwojej natury 7, 8, z różnych gwiazd 10, z bożą wiecznością 4, pospołu 9;

z czymś z. 4, z czegoś 10, czymś na coś 6, ku komuś 1, z kogoś jest 5, czymś z czegoś 7, 8; z., podsieczony 6;

w postp. 2, 11;

r. –ony 3, 7, 10, –żony (:–rżony) 4, 8, –oné 1, 2, 5, 6, –żoné (:–rżoné) 11.

1. Nie v[tr[á[za mié wozy kof[ami tknioné/ Nie v[tr[á[za mié groty ku mnie złożoné.| *Ps 3,12*. 2. Niech widzę woy[ká zniešioné/ Niech widzę drzewá złożoné:| *Ps 27,10*. 3. Przetóz y ia okrutn[ą chorob[ą złożony/ Do ciebiem [ye v[ciekał/ Boże nie[kończony/ *Ps 41,9*. 4. Tysiąc lat/ o niezmierny/ Z twoi[ą wiecznością złożony/ Mniéy ni[dzień wczor[ý[zy w[ży/ Mniéy ni[chwilá nocný [traży.| *Ps 90,14*. 5. Tām z nich dopiéro iárm[á cię[żkié [s[złożoné/ A ich nieprzyia- cio[ły/ tropem zágonioné/ *Ps 106,23*. 6. Tá- kié więc kwiaty le[ż[kof[á podsieczoné/ Albo defzczem gwałtowny ná ziemię złożoné.| *Tr 15,18*. 7. IAKo Chiron ze dwoi[ey n[atury złożony/ Wzgór[człowiek/ á ná dól kón nie- obie[żdzony/ *Fr 3,14,1*. 8. Niezwyk[ým/ y nie ledá piórem opátrzony/ Polecę precz po[ét[á/ ze dwoi[ey złożony/ N[atury: *Pieś 2,24,2*. 9. Abychmy ku zelzeniu nie[pr[awiedliw[ósci/ Nieprzyd[áli:| Oboie to przez [ię nieznošné/ Co[ż po[po[łu złożoné? *Odp 278*. 10. Pies idzie zá nim/ z różnych gwiazd złożony/ Bo brzuch v niego śmiády: lecz w py[ku cz[erwony/ *Phaen 30,277*. 11. Sześci[ą promieni z ok[á w okrag rozmierzoné/ Zámýk[á w káždym polu dw[á zn[aki złożoné/ Zodiákiem to ko[ło Grékowie miánuia:| *Phaen 40,448*. UP

złożyć połączyć 1, porównać coś z czymś 8, skłonić, skierować 2, uwolnić kogoś, coś od czegoś złego, niekorzystnego 3–5, z. z siebie coś = zakończyć jakąś działalność 6, zdjąć z siebie 9, ustąpić 7;

z. ojczyste służby 6, zbroje 9, ciężką dań 5, strach 3, strach śmierci 4, nurty 1, ucho 2, to wszystko z cnotą 8;

z–y Bóg 3, 4, człowiek 2, żołnierze greccy 9, hetman Tarnowski 6, Tezeusz 5, wszech

przepaści siły 1, jeden drugiemu (*o figurach szachowych*) 7;

z. z dusze 4, ziemię 3, ojczyzny 5, siebie 6,9, z cnotą 8;

z. coś 1, coś z k. 6, 9, coś z cz. 3–5, ku czemuś coś 2, ktoś komuś 7, z czymś 8;

z., składać 9;

r. –łożyć 2, –oży 3, –yli (:–ili) 9, –ły (:–iły) 1, – ożyć 5, 7.

1. Ná huk twych progów/ w[zech przepaści siły] Iedná zá drugą nurty [wé złożyły:] W[zy]tki twé duchy/ y w[zy]tki twé wáły| W mię vderzáty.| *Ps* 42,26. 2. Zdroiów zákrytéy mądrości dobedę| Y rozum [zczéry opowiadać będe.] Ku przypowieści y [am vcho zložę| A gadkę [woię przy lutni wyložę.] *Ps* 49,11. 3. Niech w[zy]tek świat ten głos czuie| Pan ná królestwo w[stępuie.] A on z ziemię [tráchy zložy| Ze [obą węcý nie trwoży.] *Ps* 96,41. 4. Y wywiódł ie z więzienia/ y [trách śmierci [rogiey] Zložył (*Pan*) z tro[kliwéy] du[ze] vbo[giéy.] *Ps* 107,28. 5. Tak przed láty Tezeus/ chcąc [rogiego] pożyć| Minotaurá: á ciężką dań z oyczyny zložyć| Płyná ná p[ředkiéy] Nawie przez głęboke morze| *Pam* 42. 6. Skoroś tedy Oyczyt[é] [tu]żby zložył z siebie| W[zi]ątes przed [ye [wé] rzeczy| *Pam* 149. 7. Bo przeciw niemu/ pan woy[ká] czarnego| Wypráwił takéż dworzániná [wego.] Ieden drugiemu niechciał namniey zložyć| Nátárw[zy] ná [ię] nie mogli [ie] pożyć| *Sz* 177. 8. że do ożenienia| Nie [tanu] wy[fo]kiego/ nie dobrého mienia| Nawet áni głádkości ... [zukać] trzebá| ... Bo ácz to w[zy]tko dobre y ma [wé] przy[máki] cnotá zložyw[zy] p[ó]ydzie między bráki| *Dzie* 6. 9. Konie tedy/ y wozy| rzędem poštáwili (*Grecy*)| A [ámi] w pole wy[zi]l/ táme téz zložyli| Zbroie z siebie/ y [kládli] porządkiem ná ziemi| *Mon* 112. UP

złożyć się zebrać się 1, skłonić się, skierować się 2, umiejscowić się gdzieś 3;

z–o się kilka osób 1, z–ł się Smok 2, Orion 3;

z. na jedną salę 1, ku głowie czyjejs 2, mało niżej 3;

z., położyć 2, 3, mieć 2;

r. –łożył 2, 3, – yło 1.

1. BA ie[fcze] raz/ Marcinie: więc powiem/ tak było:| Kilká ofób ná iedną [alę] [ię] zložylo.|

Fr 3,85,2. 2. Gdzie ma głowę Helice/ tám ogón položył| Potym [ye] [am] ku głowie Cynozury zložył (*Smok*)| *Phaen* 2,54. 3. W Tym plácu/ gdzie rogáty Wól głowę položył| Málo nizéy pochyły Orion [ye] zložył| *Phaen* 29,274. UP

złupić pozbawić czegoś bezwzględnie, bezlitośnie, ograbić z czegoś 1, 2;

z–i śmierć 1, mroźnej zimy przyscie 2;

z. obudwu 1, drzewa 2 ~ z. z dusze 1, z ubioru 2;

r. – łupi 1.

1. Y mądry vmrze/ á vmrze y głupi| Iednáko z du[ze] śmierć obudwu złupi:| *Ps* 49,26.

2. Y drzewá/ które teraz odziały [ie] w liście| Złupi z tego vbioru mroźnéy žimy przy[z]cie.| *FgPieś* 6,10. UP

złupiony ograbiony z czegoś.

Aż twé nieprzyaciaioły złupioné ze zbroie| Iáko in[zy] podnozek dam pod nogi twoie.| *Ps* 110,3. UP

zły w odniesieniu do człowieka: mający negatywne cechy moralne, niewłaściwie postępujący, mało warty pod jakimś względem 1, 3–7, 9–15, 17–20, 23–31, 33–4, 36–8, 40–6, 48, 51–2, 54–6, 59, 64–6, 69–74, 76–7, 79, 81, 84–8, 90–1, 93–105, 107–11, 113, 116, 126, 131, 133, 135–6, 138, 141–3, 145, 149, 160–2, 164, 168, 173–5, 177, 179, 181–2, 187–90, 192, 198, 205, 207–8, 212, 216, 222–6, 228–9, 231–3, 238–241, w odniesieniu do rzeczy, zjawisk, działań i pojęć: niekorzystny, niepożądany, szkodliwy 2, 8, 22, 32, 35, 39, 47, 49, 53, 60–3, 67–8, 78, 82–3, 92, 106, 112, 114–5, 117–9, 121–4, 127–8, 132, 137, 139, 144, 146–8, 150–9, 165–7, 169–172, 176, 178, 180, 183, 186, 191, 193, 196–7, 199–200, 202–4, 209, 213–5, 217, 219–21, 227, 230, 234–5, 237, 242, co gorsza 75, z. być = nie smakować 129, **złe** w znaczeniu ogólnym, rzeczownikowym = zło, nieszczeście, utrata, szkoda 16, 21, 50, 57–8, 80, 89, 120, 125, 130, 134, 140, 163, 184–5, 194–5, 201, 206, 210–1, 218, 236, 243;

z. człowiek 7, 12, 15, 17–8, 31, 36–7, 40, 46, 55, 71–2, 90–1, 93, 95, 102, 110, 149, 179, 189, 192, 222, 226, ludzie 4, 6, 9, 19, 23, 26, 29–30, 34, 45, 51, 64, 66, 69, 73–4, 76, 88,

108, 135, (216), 224, (241), plemię 14, naród 107, ojcowie 84, dzieci 85, 239, (240), żony 228, siostry 164, syn 198, panny 161, pan 188, królewicz 187, sąsiad 208, 231, towarzysz 160, poeta 133, pohańcy 142, 168, Parys 238, Persefona 113, Fiedurowa 229, lwica 122, ptak 148, przygoda(y) 39, 68, 78, 83, 106, 114, 117–9, 157, 176, 180, sprawa(y) 81–2, 204, aspekt 172, przypadek(i) 115, 196, raz 144, czynnek 47, boje 202, zwada 167, rady 235, myśl 112, słowo 49, 155, 169, język(i) 32, 92, obyczaje 124, 156, (203), 213–4, 217, msza i procesja 137, pokój 166, wróżka = wróżba 197, przykład(y) 121, 200, 215, sława 132, 193, szczęście 147, drogość 165, chęć 8, 61, żądza 53, 146, nałóg 221, sumnienie 63, 178, śmierć 62, skonanie 237, febra 234, zdrowie 191, urodzaje 152, grona 127–8, niepogoda(y) 153, 170, powietrze 186, opatrzenie 219, miejsca 171, cisza 154, złe czas(y) 22, 35, 60, 67, 158, lata 150, dni 183, zła chwila 2, 159, droga 209, świat 174, targ 139, korzeń 199, postanie 151, fraszka 123, toń 220, 230, Hydra (*gwiazdozbiór*) 242, coś 227;

w funkcji rzeczownika: 1, 3, 5, 10–1, 13, 16, 20–1, 24–5, 27–8, 33, 38, 41–4, 48, 50, 52, 54, 56–9, 65, 70, 77, 79–80, 86–7, 89, 94, 96–101, 103–5, 109, 111, 116, 120, 125–6, 130–1, 134, 136, 138, 140–1, 143, 145, 162–3, 167, 173, 175, 177, 181–2, 184–5, 190, 194–5, 201, 205–7, 210–2, 218, 223, 225, 227, 229, 232–3, 236, 243,

wszystko złe 58, 89, siła złego 125, 201, me złe 50, twoje złe 120, swe złe 130;

z. będzie przeciw złemu 24–5, k. strofuje 48, w swojej złości się uplecie 109, się śmieje 27, coś w głowie swej uradzi 111, boleje, gniewem i zazdrością mdleje 94, nieprzyjacielem z. dobremu 42, mniema coś 190, wypada 175, pomsty się nie uchroni 225, próżno ma tuszyć sobie 5, depcą źli naukę *Boga* 105, *Boga* mierzą sobie 13, *Boga* i wstydu nie znają, szczęścia nie mają 3, zakwitną jako zioła 79, k. trapią 97, k. łowią 98, się kochają w swojej wszeteczności 223, z dobremi spółku nie znajdują 233, pomstę biorą 162, pieniądze mają 131, pieniędzy dostawają 138, cnotcie żywej nie życzą 145, się boją 205, są nad *kimś* tuż 103, złego nie będzie 38, złych zewsząd pełno 20;

Bóg złe = *złych ludzi* zatraci 43, złego Bóg potkał *jakimiś* słowy 52, złych zasłużona zapłata nie minie 41, złym sowito płacić 181, złych upadek czeka 104, mieczem złe karać 86, złemu upaść 10, złego złość zniszczy 11, złego złość pobije 33, nie dać się złym przewodzić 101, nie mieć serca ku złym 28, widzieć złego w szczęściu 44, wyrwać k. z rąk złemu 96, ze złemi pod dachy mieszkać 77, między złemi w radzie być 1, imię (*Boga*) złym straszliwe 59, złemu gębę by zaszyć 87, miecz złemu tylko srogi 207, pomsty z. się nie uchroni 225, być złym na przykład jawnie wystawiony 54, nie mieć złych na pieczy 116, się brzydzić złemi 99, między złemi pełno *cz. wszędzie* 232, k. jako złego winić 126, czynić dobrze złemu 136, w jednej wannie i złego i dobrego myją 141, z. będzie położon w jednym z dobremi rzędzie 70, się złym źle dzieje 143, daleko więcej złych niżli dobrych *jest* 212, z. w oczu *czyichś* 137, mieć dziękę złych 56;

złe nie uciecze 206, jąć się złego 21, 57, złego przyczyną być 236, się ku złemu słać 218, na *czyjes* złe czeka 120, złe oddalać od k. 140, przeciwiać się złemu 80, o *czyimś* złym szeptać 50, siła złego wytrwać moc 125, siła złego broić 201, *komuś* coś złym oddać 89, obrócić wszystko złe na k. 58, między dobrym a między złym braku nie ma 211, przy gorszym zostać 134, *coś* złym mianować 195, *coś komuś* za złe poczytać 210, nie mieć *komuś* za złe 185, *komuś* na złe wyjść 243, nie dać się zmocnić złemu 16, na swe złe k. upoić 130, więcej złego na tym świecie niż dobrego 194;

siła złego 125, 201, złego przyczyna 236, krew złych 65;

z., wszeteczny 32, niewierny 168, grzeszny 1, nieprawo 19, niepobożne 28, kłamliwi 109, przewrotne 4, 66, bezecne 164, okrutne 228, niemądry, tępy 79, przekłeta 53, niewstydlive 34, rozpustne 217, swowolne 213, średnia 123, dobra 123, moja(e) 22, 106, każda 39; z. – dobry 19, 40, 42, 49, 56, 59, 65, 70, 112, 116, 138, 141, 143, 169, 175, 186, 189, 190, 194, 203–5, 211–2, 233, cnotliwy 10, 11, niewinny 207, piękny 159, sprawiedliwi 4, lepszy 137, 177;

w pytaniach – co móc uczynić gorszego 163, cóż k. gorszego mogło potkać 184;

gorszy 134, 150, 163, 167, 174, 182, 184, 216, 240-1;

gorszy nad kogoś 241, jeszcze gorszy 240;

w prep. 2, 4, 6-9, 14-5, 17-9, 22-3, 26, 29-32, 34-7, 39, 45-6, 51, 53, 55, 60-4, 66-9, 72-4, 76, 78, 81, 83-5, 88, 90-3, 95, 102, 106-8, 110, 113-4, 117-9, 121-2, 127-8, 133, 142, 144, 146-61, 165, 168-72, 174, 176, 178-80, 183, 187, 189, 191, 193, 196-8, 200, 202, 208, 213-5, 217, 219-22, 224, 226, 228, 230-1, 234-5, 237, 239, 241-2, w postp. 12, 40, 47, 49, 71, 82, 115, 135, 139, 164, 186, 188, 192, 199, 209, 238;

r. -ému 10, 25, 136, 188, 238, -emu 16, 71, 80, 96, -ého 21, 47, 49, 57, 139, 163, 186, -emi 77, 164, -emi 99;

w p. 172, 191, 210-22.

Ps: 1. SZczęśliwy/ który nie był między złemi w ródzie/ Ani [tóp [woich torem grze-
[znych ludzi kładzie:] 1,1. 2. Taki podobien będzie drzewu porzécnému/ Które przynosi co rok owoc pánu [wému:] Liścia nigdy nie trácąc/ choć zła chwila przyydzie:] 1,11. 3. Ale zli/ którzy Bogá/ y wftydu nie znáią/ Tego [zczęścia/ ... nie máią:] 1, 13. 4. Pan bowiem [práwiedliwych ná w[zelki czas broni/ A przewrotné zlé ludzi cicha pom[ta goni.] 1, 20. 5. Prózno zły ma tu[zyć [obie/ Aby miał zmie-
[zkáć przy tobie:] 5,13. 6. Tylko ábych był be[pieczny/ Od złych ludzi/ pánie wieczny:] 5,30. 7-8. Ie[li mié/ pánie/ [flu[źnie o[zcówał/ Zły człowiek/ á ma do mnie iáką winę:] Ie[lim przyiázni nie [zczérze záchował/ A do zléy chęci dał z siebie przyczynę:] Niech nieprzyiáciél górę ma nádemną/ 7,8-10. 9. Pow[tań/ o pánie wieczny/ w gniewie twoim/ Przeciw złych ludzi niepobożný rádźie:] 7,14. 10. oto lud w wielkiéy gromádzie/ Wyroku twego czeka/ ie[li złému/ Czy vpáść przed twym [ádem cnotliwému.] 7,17. 11. Zlégo złość zni[zczy/ á człowiek cnotliwy/ Ie[ft w opiece twéy/ Boże [práwiedliwy.] 7,23. 12. Ie[li [ye człowiek zły niepohámuie/ Pan [wóy miecz oftrzy/ 7,31. 13. Niech zli/ iáko chca/ ciebie mierzą [obie/ 8,9. 14. Z v[ft niemówlátek rosćie chwałá tobie/ Ku wiet[zyéy háńbie/ y ku potépieniu/ Złemu plemieniu.] 8,12. 15. Zły Człowiecze/ [pu[fto[zy[teš] Polá nieprzerodzóné:] 9,21. 16. Pow[tań/ wieczny ná[ž

obrońcá/ Nieday [ye zmocnić złemu: Twóy [áð niech będzie do końcá/ Swiátu iáwny w[zy[ftkiemu.] 9,78. 17. Gdy zły człowiek przewo-
dzi/ gdy iárzmo kładzie/ Ná vbogíe:] 10,3. 18. d[ugoli/ Zły człowiek ma došwiadczáć twéy cierpliwošci?/] 10,35. 19. Przedšię Bóg ie[ft ná niebie: ... Ná zlé ludzi wyleie de[zc[cz gorácy šiarczány/ ... Bo będąc [práwiedliwym [práwiedliwość mi[uiie/ A dobré ludzi okiem [á[káwym opátruie.] 11,9. 20. Złych zew[ząd pełno/ kiedy wádzá ie[ft złošliwych.] 12,16. 21. Ták [ye w[zy[cy ieli zlégo:] W[zy[cy Bogá zápomnieli/ Ps 14,10. 22. Wy[ftucha[teš] mié w zlé czá[ty moie/ 17,19. 23. A mnie rácz/ iáko źrzenice/ bronić/ ... Abych w nádźieię twoiéy opieki/ Mó[gt [ye złych ludzi nie báć ná wieki:] 17,28. 24-5. Swiętemu ty swięty będzie[ž/ dobry dobrému/ Chytry przeciw ob[udnému/ zły przeciw złému.] 18,52. 26. Tyš mié z nieprzyiációl moich zńácznie wybáwił/ Y mój żywot od złych ludzi be[pieczny [práwił.] 18,94. 27. Ty bądź mym [tróžem: niech [ye zły nie šmieie/ Zem ia po[ožył w tobie [wé nádźieie.] 25,47. 28. W dró[ę nie póyde z niepobożnémi.] Niémam [ercá/ y nigdy ku złým miéć nie będę.] 26,11. 29. Sámi zli ludzie vpádlí/ W šidle/ ktoré ná mié kádlí.] 27,7. 30. Niedáy mié ná pewné męki/ Do złych ludzi krwáwéy r[ęki:] 27,42. 31. Ty mié rácz wy[wobodzić z rák zlégo człowieká.] 31,36. 32. Boday v[echł y vpadł zły ięzyk w[zeteczny/ 31,43. 33. Zlégo złość pobije: á kto zay[žrzy cnoćie/ W[zy[ftko zgubi/ y [fam zni[zczeie w kłopoćie.] 34,45. 34. Niešt[ęty ná zlé ludzi niew[tydliwé:] Wiodá to ná mié/ o czym mé pocziw[e/ Serce nie myšli.] Ps 35,31. 35. A iam/ w ich zły czás/ w parćie ... Chod[žil: y/ po[zc[zcáć/ páná zá ich zdrowie/ Prošil v[ftáwnie.] 35,37. 36. Niechay rádošci žadný nie v[žywa/ Zły człowiek/ ani [obá po-
chutnywa/ Pátrząc ná mój žal.] 35,56. 37. Nie obražay [ye/ ie[li w oczu twoich/ Zły czło-
wiek w [zczęšćiu dni u[žywa [woich:] 37,18. 38. Potrway: á zlégo wnet nie będzie: przy-
idzie[ž/ Ná miey[ce iego/ iu[ž go nie nád[žie[ž.] Ps 37,25. 39. B[ęd]á bez trwógi w ka[ždéy zléy przygodzie/ 37,43. 40. Po[žycza
człowiek zły/ á nieoddáie/ Dobry dáruie/ á przetšię mu štáie:] 37,49. 41. Złych zá[ftužo-
ná zapláta nie minie/ A ich potom[ftwo do

gruntu zaginie. | 37,69. **42.** Nieprzyjacielem głównym zły dobremu/ Ale go zawnždy pan wyrwie z rąk iemu: | 37,77. **43.** á [wé w[zyftki [prawy] Ták [prawuy/ iáko pán[kie brzmia v[taawy/ Ten cię wyniešie/ ten cię vbogáci/ Y złé przed twémi oczymá zátáci. | 37,84. **44.** Widzialem złégo w [zczęściu ták wynio[tym/ Ze był Libán[kim rowien Cedrom ro[tym/ | 37,85. **45.** On ie (*Bóg ludzi cnotliwych*) w[pomoże/ on z nich iármzo zéymie/ Złych ludzi: bo mu dufáli vprzémie. | 37,96. **46.** A zły człowiek tym czáfem czynił o mnie ráde/ Y mówił co chciał/ y zmyślał zdráde. | 38,23. **47.** DO tegom był myśl [wá [kłonił/ Abych [ye był zawnždy chronił/ Nietylko vczynku złégo/ Ale y [łowá by[trégo. | 39,3. **48–9.** Przeto gdy mię zły [tofował/ Iam [wóy ięzyk ták hámował/ Ze/ niechcąc rzéc [łowá złégo/ Nie mówiłem y dobrégo. | 39,5–7. **50.** W [erce niechetné iádu nábziéraw[zy wy[zedł (*nieprzyjaciel*)/ Y podawał mię ludziom: o mym złym [zeptáli/ Ná moię śmierć iuz/ iáko ná pewná/ kazáli. | 41,19. **51.** W iedné mię práwie ké[ry rozbiéráia/ Kiedy mię coraz zli ludzie pytáia/ Gdzie teraz on twóy/ ... Bóg záwołány? | 42,38. **52.** A złégo Bóg záś potkał témi [łowy: Iáko ty w[pomniéc pán[kie smięz vmowy? | 50,41. **53.** Przywróc mi dobrá myśl/ prze mój grzéch odiętá/ A podbiy pod rozum zlá żádażá przeklétá. | 51,24. **54.** A ia w [wym vpadku przez cię podzwigniony/ Będę złym ná przykład iáwnie wy[tawiony/ | 51,26. **55.** A dobrzy pátrząc z dáleká/ Ná vpad złégo człowieká/ Będá [ye tym wiécéy bali/ Ale będą [ye y śmiali. | 52,18. **56.** Miéy dziékę/ dobrych obrońcá/ A złych [kázcá: 52,30. **57.** Ták [ye w[zyfcy iéli złégo: W[zyfcy Bogá zápomnieli/ | 53,10. **58.** Obróc (*Boże*) w[zyftko złé ná nie (*nieprzyjaciól*): 54,9. **59.** imię twé wyznawam. | ... Imię dobrym łágodné/ ále złym [trá[zliwé. | 54,14. **60.** Lećiałbych conadáléy miedzy głuché lá[ry. Y támbych [wóy wiek trawił/ y przetrwał złé czáfy. | 55,13. **61.** By mię był nieprzyjaciél iáwny mój [zácował/ ... Nigdyby mi ták ciężkié iego zlorzeczenié/ Nie było/ áni iego zlá chęc/ y trapienié. | 55,25. **62.** Boday zdraycé káždégo zlá śmierć nie minęłá/ | 55,29. **63.** Próżno [ye ták [podziéwác kiedy obaczenia/ Ludzie to niepobożni/ y złégo [umnienia. | 55, 41. **64.** Boże mój:

ty isći[z mé próšby/ ... á groźby/ Złych ludzi w śmiech obróci[z: Ps 57,7. **65.** A widząc pom[te/ nápásie [wé oczy/ Y [topy we krwi złych dobry omoczy: | Ps 58,26. **66.** Pokarż iáwnie przewrotné/ złé ludzi/ 59,11. **67.** Ty mój zły czás vprzédzi[z miłóšierdziem [woim/ 59,19. **68.** RAtuy mię pánie: bo złych przygód nawátnóšci/ Siégáia wé mnie of[átnich košci. | 69,1. **69.** Y ow[zem mię zli ludzie zólcia nákarmili/ 69,47. **70.** niechay zły nie bédzie/ Położon w iednym z dobrémi rzédzie. | 69,61. **71.** Nie day mię w ręce człowiekowi złemu. | 70,4. **72.** Nie zámilczy ná wieki twéy [prawiedliwošci/ Gdy [ye zły człowiek bédzie w[tydał [wych [pro[nošci. | 71,52. **73.** Bo kogo ... nie pobudzi/ Y ten wczás/ y ten do[áték złych ludzi(!)? | 73,6. **74.** Oto zli ludzie co zá [zczęšcié máia/ W iákim do[átáku dni [wych vzywáia. | 73,23. **75.** Co gor[za/ znáków żadnych/ żadnégo nie znamy/ Proroká/ żeby wiedziéc/ póki w tym trwác mamy. | 74,19. **76.** V páná w ręku pełná czáfzá [toi/ Przykrégo mo[zczu: tym złé ludzi poi/ | 75,26. **77.** Wolé wrót domu twego [trédz/ nizli ze złémi/ Pod dáchy mie[zkác pozłóci[temi. | 84,23. **78.** Nie do[ta[pi cié żadná zlá przygodá/ Ani [ye naydzie w domu twoim [zkodá. | 91,19. **79.** Serce mi kwitnie/ pełenem rádošci/ Pátrząc ná [prawy twéy w[zechmocnošci. | ... Zli zákwi[naw[zy/ iáko kwitná ziołá/ Vwiédná prédko/ y zginá zgołá. | 92,15. **80.** My tedy/ co prágniemy/ Łá[ki pán[kiéy/ á chcemy/ Vpodobác [ye iemu/ Przećiwiaymy [ye złemu. | 97,48. **81.** Dał znác/ iáko [prawiedliwym/ M[zczac [ye złych [praw ná złošliwym. | 98,12. **82.** Serce niewinné chcę záchowác/ Y w[zelkich [ye [praw złych wárowác. | 101,10. **83.** Nie odwrácaj/ czáfú zléy przygody moiéy/ Odmnie [mutnégo świétéy twarzy [woiéy. | 102,3. **84–5.** Zli oycowie/ złé dzieci/ w[zyfcy[my zgrze[zyli/ | 106,11. **86.** Nie ciérpiał krzywdy božéy Phineás cnotliwy/ Ale mieczem złé karał: 106,66. **87.** A vbogiégo záś pan w vpadku záložyl/ Y iáko [tádo owiec rozmnožyl. Ná to pátrząc/ w pobožnym [ercu rádošć rošcie/ A złemu gębę by zá[zył próšcie. | 107,86. **88.** Nie ciéfz/ pánie/ złych ludzi/ nie ciéfz mná profzē. | 109,8. **89.** Ci/ którzy dobrodziey[stwo z rąk moich bráli/ Teraz mi to w[zytkim złym zdrayce oddáli. | 109,10. **90.** Po-

nieważ tak przeklęstwo tedy miłuię| Niechay-
ze ie zły człowiek ná [obie czuie:] 109,38. **91.**
Niech rękę twoię znáią/ niechay [ye dowię|
Zły człowiek/ żeś ty łá[kaw ná moje zdrowię.]
109,64. **92-4.** Dobry/... Zlé ięzyki go nie trwo-
zą:/ Bę[pienzen w nádzieię bożą| Y pewien/
że w krótkim czešie| Zły człowiek pom[ę od-
niešie.] ... Ná to pátrząc zły boleie| Gniewem/
y zazdrością mdleie| 112,25-3. **95.** Nie síl
[ye zły człowiecze: bo ie[slim [zwánkował| Wnet
mię mój pan porátował.] 118,23. **96.** Rychlóz
nád nieprzijaćielem krzywd wetuie[ez moich?]
... wyrwi mię z rąk złemu.] 119,86. **97.** Zli
mię trapią/ że rozważam twé słowá [tátecznē|
119, 95. **98.** Zli mię łowia/ ia przet[się twych
v[řtaw nie zořtawam.] 119,110. **99.** IAKo zakon
twój miłuię/ ták [ye brzydzę złemi: Tyś ná-
dzieia/ tyś ieřt moia obroná ná ziemi.] 119,113.
100. Precz odemnie zli: ia páń[kich v[řtaw
niech pilnuie| 119,115. **101.** NA mnie/ czło-
wiecze cnotliwym/ nie day złym przewodzić|
119,121. **102.** Gniew mię páli/ że zły czło-
wiek/ słowy gárdzi twémi| 119,139. **103-4.**
Zli nádemną tuž/ ále praw twych dáleko/
Iowá.] ... Złych vpadek czeka: bo twych nie-
chcá praw pilnowáć| 119, 155. **105.** Boleię
pátrząc/ że depcá zli náukę twoię| 119,158.
106. Oczy [mutné podno[ze ná w[zyřtki [řrony:]
Vpátruiać/ ... Ktoli mię w złéy przygodzie
moiey rátuie.] 121,4. **107.** Zágubcie ten zły
naród/ ogniem miářto [palćie| 137,15. **108.**
Nie ćieřz złych ludzi/ Bože mój prawdziwy|
W ich przedřieięw[zięciu: 140,15. **109.** Nie dłu-
gie [zचेśćie kłámliwych ná šwiećie| A zły
[woieyze złořci [ye vplećie.] 140,24. **110.** Oto
zły człowiek trapi moię du[ze| 143,9. **111.**
tenže (Bóg) zgłádzi| Co zły w głowie [wéy
vrádzi.] 146,32.

112. Prózno to/ iákié [zचेśćie ludzi ná-
[zláduie| Tákw náš álbo dobrá myřl/ álbo
złá [práwuie.] Tr 2,20. **113.** o zła Per[řpho-
no| Mogłážeś tákw wielu łzam dáć vřpłynáć
płono?| Tr 5,13. **114.** Który ... Złym przy-
godam nie podlégl/ [řráchom nie hořduie:] Tr
9,6. **115-6.** Kogo kiedy pobožność iego ráto-
wáć?| Kogo dobroć przypádku złégo vcho-
wáć?| Nieznáiomý wróg iákiř miéřza ludzké
řzeczy| Nie máiać áni dobrych/ áni złych ná
pieczy.] Tr 11,4-6. **117.** Wióřdem [wóy žy-
wot tákw [kromnie| Ze ledwie kto wiedział o

mnie.| A zazdrořć/ y złé przygody| Nie miály
mi w co dáć [řkody. Tr 17,19. **118.** Zágřrdz
drógę do [řercá vpádkowi [řwemu:] A wto pá-
trzay: co vřzłó rěku złéy przygody:] Zyřkiem
człowiek zwáć muři/ w czym nie popadł [řko-
dy.] Tr 19,135.

Fr: **119.** ANi przijaćieł/ áni wielkořć zło-
tá/ Ani vchowa złéy przygody cnotá.] 1,33,2.
120. Przekłęta zazdrořć ... A vřřwávicznie ná
twoie złé czeka.] 1,33,6. **121.** Boday zdechł
kto řię napřzd zlotá rozmiłował| Ten wřřtek
řwiát [woim złym przykłádem popřował.] 1,
40,6. **122.** Ciebie zła lwicá w ogromnéy iá-
[kini| Nie vrodziłá/ moia gořpodini| 1,67,1.
123. NAYdzieř tu frářzkę dobrá/ naydzieř
złá/ y řřzedniá| 1,87,1. **124.** Drožéy fram/
niřli iadam: złé to obyczáie.] 1,90,2. **125.**
KOMu řto frářzek zda řię przeczřs mářo| Ten
řilá złégo wyřtrwáć može cářo.] 1,100,2. **126.**
GOřć nápiřáł ná murze/ že coř pániéy cinił|
Drugi/ źle wycřtaw[řy/ iáko złégo winił.] 2,
43,2. **127-8.** Zlé niedořzłé/ ále též złé pře-
řřářé groná| Nalepřže gdy dořřzeia: 2,50,3.
129. zły mu był wářzony| Tákw že chćiał
[pářřřić/ iáko [řmákuie pieczony.] 2,92,12.
130. Do Mikołáia Mieleckiego. NA [wé złéř
mię vpoił/ mój dobry Stářořřá| 2,99,1. **131.**
A pieniádze tákie [á/ že ie y řli máia| 2,99,9.
132. ále myřl różná od téy řřawy| Křora mié
zła podkáłá zá mé chwáľné [řpráwy.] 3,3,4.
133. Lecz mié złégo póety wirřze zálećiały|
Tákw iż mi tylko prze [řmród wlořy [řpářć
řiáły.] 3,7,5. **134.** miłořć má [wé obyczáie|
Zná co lepiéy/ á przedřię przy gorřřym zořřáie.]
3,13,16. **135-6.** IAnie/ ćieřp iáko mořřřz:
priřydzie tá godřiná| Ze ludřiom złym będié
[řwa záplácona winá.] ... Dářemnář pracá pod-
iał/ czyniać dobrože złému| 3,20,2-9. **137.**
Ieřli zła w oczu wářřych mřřza/ y proceřřia|
Aza lepřže łákomřřwo/ y tá ámbicřia?| 3,22,3.
138. Ia ... vćiřwym cnotom| Czynię czeřć więř-
řza/ niřli bogářym klinotom.] A czemu? bo
pieniédy y řli dořřawáia| A z cnotá [řami
řylko dobrzy [řpóřek máia. 3,23,7. **139.** á
mnie nieřčęřnégo| Z vřřymá puřć do domu/
iáko z tářgu złégo.] 3,33,28. **140.** PANie/ co
dobrze/ ráczy dáć ... A złé oddalay od czło-
wieká wřřędzie| 3,38,3. **141.** ŁAžiebniçy/ á
kurwy iednym řřářtem žyia| W téyže wánnie
y złégo/ y dobrořego myia.] 3,41,2. **142.** NIE

nowiną to Stru[om/ ná w[zeláką trwo[ę| Ciáły [wémi záváláć złým poháncóm dro[ę.] 3,49,2. **143.** Ieno [ęby się złým [le/ dobrým dobrze działo?] 3,84,4. **144.** [zkodá| Odiédzác to-wárzy[zá ... Pomó[my mu w[łým rá[ie/ 3, 85,19.

Pieś: **145.** Póniewá[cnoćie żywéy my [li nie [yczymy| A[gdy nam z oczu zniknie/ tó[iéy [á[uiemy.| 1,1,27. **146.** Perły/ złoto/ y wielkiéy kámiénie drogo[ci| Zárzućmy| ... po-trzebá kóniecznie| Zléy napiérw[ze poczátki [á[de wykorzenić| *Pieś* 1,1,47. **147.** Kto drugi ma bez prace/ o co [nad[dba[má[| A mnie zá mé [táránié zlé [czę[cié potká[| 1,12,8. **148.** Samem [wá w[á[na r[ę[á t[ę win-nic[grodz[il| Aby iéy by[áni [wiérz/ áni zły ptak [zkodzi[| 1,12,10. **149.** A kiedy mi[nalep[ze miáły podkáć gody| Niewiém co zá zły cz[owiek oberwa[iá[gody.| 1,12,14. **150.** Nam gdy raz m[odo[ć minie| Iu[ná wieki wiekóm ginie| A z[w[zd[by gor[ze látá przy-pada[ia.| 1,14,20. **151.** Sen v pro[stáków przy-y-mie y zlé po[stánié.| 1,16,16. **152.** Kto [wá chciwo[ć ná tym co do[yc miárkuie| Tego áni burzliwé morze frá[uié| Ani ci[ę[ki grad/ áni zlé vrodz[ie| 1,16,19. **153.** Tro[czá mi[[mutn[á [rogie mor[kié wody| Tro[czá mi[wiátry/ y zlé niepogody| 1,17,30. **154.** A m[óy wi[enec w t[éy zléy ci[zy| Niechay wi[si do [wi-t[ania| Swiádek mégo niewy[p[ania.| 1,21,46. **155.** Furto ... Tobiem ia zlégo [łowá nie rzék[iáko żywo| 1,25,45. **156.** To tego/ y co lep[iey oni t[ám vmieia| Cá[á Bo[á[noc b[ę[zie/ á[kury odpieia| Ták[ec mi[[mutn[á to zlé pá-niey obycz[ie| To tego plácz frá[uié/ 25,55. **157.** Zbudowa[[obie korá[niezmiérzony| Ná którym p[ływa[cz[á[fu zléy przygody| 2,1,35. **158.** Pómni [ye lutni: ... Ka[ty nam zá[ie[ć przy ci[ę[łym kominie| A[zły cz[ás minie.| 2,1,72. **159.** N[ie porzucay nad[zieie| Iákoć [ye kolwiek dzieie| Bo nie iu[[tónce o[st[átnie záchodzi| A po zléy chwili pi[ękny d[zi[én przy-chodzi.| 2, 9,4. **160.** Zoná vcz[ieiwá ozdoba m[ę[ow[| Y nápewniey[za podporá domowi| ... ále zły towarzy[z| Od[éymie w[zytko| 2,10,22. **161–2.** Niech Bogumi[á [rogo[ć iádowitá| Złych pánién [y[zy/ y wody nie [yta| Báni[bezden-ná(!)/ y póm[te nie[korá| Kt[ór[á [li biorá| Ná drugim [wiecie.| 2,18,26. **163.** Bo co prze żyw[ęgo| Bogá/ iu[mog[ły vczyni[gor[z[ęgo?

Pomordowa[ły/ i[edze niecnotliw[é| M[ę[ze w[á[ś-ciw[é.| 2,18,30. **164.** Schr[ón [ye przed oy-cem/ y przed bezecn[mi| Si[ó[tr[ami z[émi.| Kt[ó-r[é/ iá[lwice z g[odu niezno[ń[ęgo| Wpadw[zy ná [tádo/ ká[á[da morzy [w[ęgo| 2,18,40.

165. Co rok [táb[ze vrodz[ie| A z[á drogo[ć zá tym w[st[ie.| *Sob* 1,28. **166–7.** Nie zna[z ludzi co przed kotem| Pi[érzcháia[nawie[ty[ym b[ótem: ... Zły z nim pok[óy/ gor[za zwádá| *Sob* 3,31. **168.** Zły á niewierny poháncze| Zb[óycá w[á[ny| nie po[st[áncze| Miaw[zy od-nie[ć si[ó[tr[ę [enie| Záwi[ó[de[iá[w le[ńné ci[en-ie.| *Sob* 9,17. **169.** A i[elli i[ecz[e k temu [mierć ná cz[ás tráfi[á| Rychléy dobr[é/ nizli zlé [łowo zá[flu[zy[á.| *Tarn* 128. **170.** V[zed[em [rogich wiátrów/ y zléy niepogody| *Tarn* 1,147. **171.** nieprzyaci[el[kié woy[ko tu[z le[á[lo| Ciebie iednák B[óg przewiód[ł przez zlé miey[ca cá[lo.| *Pam* 130. **172.** kto[ż winien? ia naprzod/ á W.<asza> M.<i[lo[ć> the[ż poc[ę[ci/ qui [cribere cogis/ chocia zły á[pekt. *LZam* 20.

FgPieś: **173–4.** A to nas namni[éy niechay nie obchod[zi| Ze nád niewinnym cz[á[sem zły przewodzi.| Albo [e gor[zy/ [wiá[ł powoli máia| A dobrzy rychléy niedo[st[átek znáia.| 3, 18. **175.** Iáko nákoniec zły przed[ie[wypada| A dobry w iego Máie[st[acie [iada. 3,23. **176.** Kladyby kogo B[óg by[[w[émi [łowy| Vpewni[ł/ [e miá[cz[á[fu w[zeláki[ęgo| Strzédz od złych przygód/ iego bi[ednéy g[łowy| 4,3. **177–8.** Niechay [li we z[ł[ócie chod[á| Y nád lep[š[mi przewod[á| Iednák zlé [umni[enié máia| S[ádu tw[ęgo [ie l[ęk[ia.| 5,17–19. **179.** A ia pátrzá-iac z dálek[á| Ná [czę[cié zlégo cz[łowieka| Im dál[éy tym[em pewniey[zy| Ze i[est [ywo[ł po-[zledniey[zy| 5,22. **180.** Ani miecz/ áni mi[ę [i[á| Zléy przygody obroni[á| Ieno [czyra [á[ka twoiá| 5,46. **181.** A przepu[šci[zli co ná nie| Zlituie[z [ie zá[ie/ P[ánie| Iáko wi[ę[y złým [owito| P[áci[z zátrzymán[é myto| 5,59. **182.** Y drzewá/ kt[óre teraz od[zia[ły [ie w li[šcie| Z[łupi z tego vbioru mro[ńnéy [imy przy[z[cie| W tym[że práwie y cz[łowiek/ á w gor[zym: bo kwiáty| Y drzewá/ w rok wetuia[z[w[zd[by [wey vtráty| 6,11. **183.** BOdayci zlé dni/ niech[ez mi[ę mi[łowáć| 7,1. **184.** C[ó[ż mi[ę gor-[z[ęgo mog[ło potkáć w boiu| Nad to co ci[erpi[é/ niebogá/ w pokoiu?| 8,29. **185.** Tegom t[é[z pewná/ [e mi[ę nie mi[uié| Ni[emam mu zá zlé/ mnie w tym ná[zláduie| 8,38.

186. Vchoway głodu/ y powietrza złęgo: Day w[zytko dobré/ z miłosierdzia [wégo.] *FgKol 15.* **187.** A iż mi ma pocziwość gwałtem wzięta była/ Przez cie/ zły królewicze/ *FgLukr 3.* **188.** Albo iáko Herkules kwóli pánu złému/ Przeciw [rogim zwierzetóm czynił do[yc [wému?] *FgBitwa 11.* **189–90.** [tu]znie [ie zły człowiek śmierci boi/ Ale [ie iey dobrému lękać nieprzy[toi: Bo zły mniéma/ że w[zytek iuz ná wieki ginie/ A dobry práwie w ten czas do portu przy[plynie.] *FgŚmCn 1–3.* **191.** Bárzobych tho był rad wczyni[zebych był [am praefens W.<aszej> M.<iłości> teraz [uzby [we ofiarowa[ále mi złe zdrowie nie da. *OdpLZam 27.* **192.** dał był bog vrodę/ Dał potom[stwo: dał dobra/ ná dew[zytko/ [lawę.] Tom w[zytko prze człowieka złęgo wtrá[ci[.] *Odp 109.* **193.** iam [amá co[má] Od niewolnice rozna/ przymowkom dotkliwym/ Y zley [lawie podleg[.] *Odp 113.* **194.** Prze bog/ wiecey[złęgo ná tym świecie/ Nizli dobrego: *Odp 128.* **195.** Fortuná/ zámna świadczy/ że dáleko/ Mniey dobr ná świecie nizli tego/ co złym/ Ludzie miánuią: *Odp 139.* **196.** Co iuz powtarzam nie raz/ że ná świecie/ Mniey dobr dáleko/ nizli złych przypadkow. *Odp 150.* **197.** Owoz y [áni morzem g[ębokim p[ynie: Nie[zcze[liwa to [áni/ zley wro[ki [áni.] *Odp 516.* **198.** bo gdy z tym złym [ynem/ ALEXándrem chodzi[.] ... Sni[ło [ie iey ... że miá[sto dzieci[.] Pochodniá vrodzi[.] *Odp 566.* **199.** Ale nic gruntown[go [táwić nie mo[ecie/ Poki tego korzenia złęgo nie wyrwiecie. Ná którym [porny ro[terk y niezgodá ro[ście/ *Zg 56.* **200.** A pro[te ludzie gor[za/ ich (*duchowie[stwa*) té złe przyk[ady.] *Zg 64.* **201.** A kiedi kolwiek morze nazbyt cicho [toi/ Po[policie wiece potim [la złęgo broi. *Sat 100.* **202.** bić [ie nie b[dziecie/ Nie mai[ac ani konia/ ani dobrej zbroie/ Pogotowiu [wiczenia/ bez czego złe boie. *Sat 112.* **203.** Ale dla obyczaiow podobno ie [lecie: Wierzcie mi że przy dobrich i złe tam najdziecie. *Sat 276.* **204.** Vważ to pierwey/ że Bog [wiatkiem [prawy twoiey. A iáko dobra b[dzie/ albo z[la u niego/ Tak [ie i ti na koniec mu[fi[cie[zić ztego. *Sat 313.* **205.** Cnotę mi[uy/ i godno[ć: bo tim pa[ń[stwa [toia/ Kiedi dobrzi [a w wadze/ a z[li [ie za[boia. *Sat 364.* **206.** Teraz iuz niech tak idzie/ bo

złe nieucieczce/ A to wzy[ku b[dziecie mieć/ co [ie odwlecze. *Sat 443.* **207.** Miecz przed nim (*pomaza[ncem*) [rogi/ ále złému tylko [rogi: Niewinnému ná [ercu nie wczyni trwogi. *Prop 5.* **208.** tám Szary lezy zmordowány/ Którego bárzi[ey boli zły [a[siad/ niż rány. *Prop 84.* **209.** Id[ac dáley Tur[no twoie konie pi[ly/ Ale za[ná Stárynie dr[ogi z[ley wzy[ly/ *Jez 214.* **210.** Co mu tym wiecey zá złe ma być poczytano/ iż czego Bóg rzeczyw[opolit[ey ku iey napráwie w[yczy[raczy[tego ón [wym niebácznym po[st[epkiem ku iey [kázie wzywa. *Wr 7.* **211–2.** ie[śli mi[ędzy dobrym/ á mi[ędzy złym bráku ni[emá[z/ tám dáleko wiecey złych nizli dobrych b[dzie: bo z przyrodzenia w[zy[cy[my ku z[łości [k[lonni/ *Wr 12.* **213.** Z[le tedy á [w[owolné obyczái[... [a przyczyná zginienia Rzeczy[opolit[ey. *Wr 13.* **214–5.** A złych obyczáiów z[si[przyczyná [kázóné ná[ze przyrodzenie napr[ód/ á potym Rzeczy[opolit[ey niedbá[[o[ć/ to ie[st/ prze[łożonych/ którzy ... [ami zły przyk[ad z siebie dáia/ *Wr 13.* **216.** by mówi[é tácy w[zytko byli/ ie[fczebych ie iáko ci[erpi[.] Ale owo gor[zy/ qui [ua perdiderunt/ cum deest/ aliena sequuntur: nie mogli[ináczey/ wiece ro[sterki sieia/ rzecz po[politá mi[ez[aiá: *Wr 16.* **217.** że iuz z t[ad rozumie[z/ iáko złe á ro[pu[stné obyczái[rzeczyw[opolit[ey [zkodz[. *Wr 17.* **218.** Wi[ec pátrzay dáley/ iáko [ie dr[ogá ku złému [ciele. *Wr 18.* **219.** A mogliby[my [ie Po[locki[karáć/ bo ten ieno prze złe opátrzenie zginá[*Wr 18.* **220.** To[[iuz powiedzi[.] y wywió[ł/ z[emy Polacy we z[ley toni: *Wr 23.* **221.** Ale pijány/ z[adnéy w téy mierze wym[ówki [tu]znej ni[ema/ áni mieć mo[ze/ bo go o [z[ale[ń[stwo ... iego w[la[na chu[ć/ iego wolá [ámá/ á zły ná[óg przypráwuie. *Pij 2.* **222.** A tobie zły człowiecze miá[sto [óznice gr[ób/ á miá[sto w[e]f[la pogrzeb/ przyiaciele/ y krewni twoi [práwia. *Wz[ór 4.* **223.** Niechaj [ie z[li nie kocháia w [woiey w[zeteczno[ci/ *Zuz 1.* **224.** Iáwno tobie/ że mi[é ci zli ludzie pomawiáia/ *Zuz 151.* **225.** A tám iáwnie Pan [w[á moc[krwi niewinney bronil/ A iego pom[ty [trá[zi[liwey z[ly [ie nie vchronil. *Zuz 202.* **226.** (A kogoby t[ak zły człowiek nie zdrádzi[?) *Sz 236.* **227.** A on tym cz[ásem rad co złęgo zbroi/ *Sz 287.* **228.** A Báby przed[ie pusci[li w zagony/ Morduia/ biya/ okrutne złe zony.

Sz 392. **229.** Zła Fiedurowa/ [toi w mecie prawie/ Sz 455. **230.** Okaż moc [wéy broni/ A przyaciela [wégo rátuy we zléy toni/ Br 58. **231.** bo ni[kađ tak [nádnie/ Iáko z zlégo [ąsiáda [zkoda nie przypádnie. Br 84. **232.** Y ow[zem między złémi pełno tego w[zędzie/ Dzie 10. **233.** W tym iednym/ źli z dobrémi/ [półku nie náyduią/ Dzie 14. **234.** A by nie tá zła fébra/ co nam [mák [kážił/ Ináczéby zdrowa myśl o rzeczách [ądził/ Dzie 53. **235.** Pátrz ná niewinné dżiatki/ gđzie niémá[z przy[ády/ Ani ie[cze vwodzą człowieká złé rády/ Dzie 56. **236.** niech ná morze wśiędzie/ A nam álbo y dżięcióm przyczyną nie będzie/ (war. A nam zlégo przyczyną i dziecióm nie będzie.) Mon 158. **237.** Ale bodaybych była miała złé [konánié/ Kiedym ia tu z twym [ynem ná morze wśiádáł/ Mon 172. **238.** potym śie gotował/ Menelaus/ tę modlitwę czyniąc Bogu [wému/ Boże pómoż mi prze[ciw/ Pari[owi złému/ Mon 350. **239-40.** Wymawiała im iáwnie cnotę zániedbáła/ Iákié/ práwi/ złé dzieci po narodzie złotym/ Lecz y wy ie[cze gor[zych národzicie potym/ Phaen 9, 111. **241.** Ale iáko żelázu śróbro v[taپیو/ Táknád piérw[zé gor[zych [ye ludzi námnóżyło/ Phaen 9, 118. **242.** Leb zléy Hydry/ y Záiác/ y Procion w[taوا/ Phaen 40, 485. **243.** Ale mu ná złé wy[zła tá dumá [zalona/ Phaen 40, 521. UP

zmacać zgłębić, wybadać 1-3, przeniknąć, przejść 4;
z. serc(a) 1-3, myśli skrytej 1, wszystkich członków 4;
Bóg 1, 3, bezbożni 2, ogień 4;
z. czegoś 1-4;
z., wyszperać 2, wytrząsnąć 3 ~ r. -áli 2.

1. Zmácałes [ercá/ y myśli [krytéy/ ... Doświadczyłes mię by w ogniu złotá/ A niená-lazłes/ iedno co cnotá/ Ps 17, 9. **2.** Serc ludzkich zmácali/ Myśli wy[zpéráli/ ... niepo-bożni Ps 64, 29. **3.** Zmácaj [ercá/ wytrząśni w[zytki mé rády/ W[zytki myśli/ o pánie/ Ps 139, 53. **4.** Nie drzewiéy oká z niego chciwégo [puściłá/ Aż ogniá nieobácznym [sercem záchwyćilá/ Który w niéy w[zytkich członków zmácał aż do kości/ Y ro[pałił niebogę w okrutnéy miłości/ Pam 51. UP

zmaczać zmoczyć, uczynić coś mokrym.

SLychał kto kiedy iako ciągną kotá?/ Nie-záwždy [zuka wody tá robotá/ Ciągnie go drugi nadobnie ná [ufzy/ Sukniéy nie zmacza/ ále wždy mdło du[zy/ Fr 1, 15, 4. UP

zmamić zwabić, znęcić, uwieść 1, 2;
potomka chana z-a gładkość 1;
łaskawym okiem z. 2 ~ z., pobić 2 ~ r. -iła 1, 2.

1. Potomku Chaná/ nie Iudy/ gładkość cie zmamiłá/ A przekłéta twoiá żądza [erceć wy-wroćilá/ Cżęsto od was Izráel[kie dzyewki to ćirpiály/ Zuz 185. **2.** Kogo fortuná [rogim nie pobiłá/ Tego łá[káwym okiem nie zmamiłá/ Sz 572. UP

zmarły ten, który przestał żyć lub nie żyje od jakiegoś czasu 1, 3, w szeroko pojętej funkcji dzierzawczej należący do tego, który przestał żyć lub nie żyje od jakiegoś czasu 2, 4;
z., ojciec 3, Kroczewski 1, z-e kości, z-e ciało = zwłoki 2, 4;
nagle z. 1;
z., pogrzebiony 1, z-e kości - żywy 2;
w prep. 2-4, w postp. 1 ~ w p. 3, 4.

1. TEn proporzec nád żimnym grobem zá-wie[zony/ Świadczy że tu Kroczew[ki leży po-grzebiony/ Nagle zmárły/ Fr 3, 48, 3. **2.** O mię [ye iuz nie [táray/ ... Mnieś iuz do[ycь vczyinił/ nie tyłko żywemu/ Ale y zmárłym kościóm/ które chuc twá czuiá/ Tam 167. **3.** w[zytki trudnoći ná[że [pólné/ które więc po zmárłym oycu ná dżięci po[policie przypadáia/ w[ziął był ná [woie pieczą/ FgPog 2. **4.** Zá tak wielką tedy łá[kę którą W.<asze> M.<iłości> temu zmárłému cia-łu okázac raczyli/ W.<aszym> M.<iłościam> pá-nóm [wym wielce dżiękuiemy/ FgPog 3. UP

zmarska zmarszczka, bruzda na twarzy spowodowana starzeniem się skóry 1, 2;
z-i twarz zorzą 1;
z-i, starość 2.

1. Day czego próżno dáwać potym będzie[z chciáłá/ Kiedyc zmár[ki twarz zorzą/ Fr 2, 33, 3. **2.** HArda Nétá/ iz gładkość [wą do śiebie czuie/ Więc kiedy iá pozdrowię/ áni pod[że-kuie/ ... O zmár[ki/ ô [tárości/ bywaycie co přęcy/ Owa wá[że namowy będą wáżyć wię-cy/ Fr 3, 26, 5. UP

zmarzwieć zesztynnieć, znieruchomieć.

Moc moiá w[zytká/ y siá wrodzona| Wy-
[chłá ták/ iáko [korupá [palona.| Nápoły zmar-
zwiał ięzyk vprágniony| *Ps 22,43.* UP

zmarzły zamarznęty, tu skuty lodem ~
Z. Morze – Morze Arktyczne.

Bo od zmarzłego morzá po brzég Adryáń-
[ki| W[zytko był opánował cny naród Sło-
wiáń[ki.| *Omen 11.* UP

zmawiać się postanawiać coś w kilka
osób w tajemnicy 2, knuć 1;

z-ą panny 2, drudzy 1 ~ z., kogoś srom-
mocić 1 ~ r. – áią 1, 2.

1. Ci mié iáwnie [romocą: drudzy [ye zma-
wiáią| Którym k[tałtem o zdrowie przypráwić
mié máią.| *Ps 31,31.* **2.** Trudna ná[zá/ młó-
dźieńcy/ pány [ie zmawiaią| *Epit 1,9.* UP

zmaza skaza, plama na honorze, niesła-
wa ciążąca na kimś 2, 3, grzech 1;

z. tajemna 1, ta 2;

omyć z-ę 2, z z-y oczyścić 1, umrzeć krom
z-y nie móc 3;

z., grzechy 1, skaza 2 ~ r. – ázę 2.

1. Kto grzechów [woich liczbę wiedzieć mo-
że?| Z táiemný zmázy oczyść mié/ mój Boże.|
Ps 19,46. **2.** A teraz ktemu obróc myśli [woie/
[ákobyć [zkody nieprzyaciél twoie| Krwią
[wą nágródził/ y omył tę zmázę| Którą dziś
niešie[z prze [wéy ziemie [kázę.| *Pieś 2,5,31.*
3. Iam niebogá przy[zlá ná ták niebe[pieczną
drogę| Ze/ počciwie żyw[zy/ vmrzeć krom zmá-
zy nie mogę.| *Zuz 102.* UP

zmazać się splamić się, skalać się ~ r.
–áli.

Syny bowiem y córki [wé ofiarowali| Dya-
bel[ftwu: ... Ziemie krwią nápoili/ [ámi [ye zmá-
záli| (*ojcowie naszy*) *Ps 106,81.* UP

zmazeczka niewielka skaza, drobne uchy-
bienie moralne.

Czyli [ye w czyściu czyści[z/ ie[li z [trony
ciá[á| Iákakolwiek zmázeczka ná tobie zo[ftá-
lá?| *Tr 10,12.* UP

zmianka napomknięcie, krótka informa-
cja o czymś ~ r. –ánki.

Czego kto dotknie tymby miał idź du[znie|
Lecz iż nie było żadney o tym zmiánki| Ka-
zano zá[ie puścić bábę w [zránki.| *Sz 255.*

p. **wzmianka** UP

zmienić się stać się innym, niż dotąd,
przeobrazić się 1–4;

z-ło wszystko 4, z-i dworstwo 2, nie z-i to,
co Bóg ustawił 1, nie z-i miłość 3;

z. w *czyichś* oczach 4, teraz 4;

z., pokazić 4;

r. –éni 2, –eni 3, –iło 4.

1. Ku wieczności w[zytko [práwił| Nie
zmieni [ye/ co v[stáwił (*Bóg*).| *Ps 148,16.* **2.**
DOpiéro chcę pi[áć zártý| Przegraw[zy pie-
niądze w kárty| Ale [ie y dworf[two zmiéni|
Kiedy w pytlu hroz[á néni.| *Fr 1,24,3.* **3.**
A iáko wieniec/ ták [ie miłość iéy žieleni|
A chocia wieniec zwiédnie/ miłosc [ie niezmie-
ni.| *Fr 2,7,4.* **4.** Teraz w mych oczách w[zyt-
ko [ie zmieniło| Obłudné [erce w[zytko poká-
ziło| *Fg Pieś 11,11.* UP

zmiennik odstępcza, wiarołomca 1, 2;

z-i, przewrotne 2.

1. On (*Bóg*) ... Zmiennikom vciéra rogi *Ps*
66, 27. **2.** Stárleś w[zytki [wé zmienniki: bo
[profna ich [práwá.| Zni[zczyłeś przewrotné/
Ps 119,118. UP

zmierzać iść w pewnym kierunku 1, 3,
4, 7, stawiać sobie jakiś cel do osiągnięcia 6,
celować w kogoś, w coś 2, 5;

z-a człowiek bogobojny 1, 3, bezbożni 2,
Greczyn 7, ludzkie oko 6, miłość 5, okrutnik
= smok 4;

z. po korzyść 7, tam, gdzie boskie rozka-
zanie 1, na każdy członek inszy (*niż serce*) 5,
na ptaka 4, do kogoś 7 ~ z. wysoko 6,
śmieie 5;

r. –mierza 1, –érza 4, –érzaj 5, –áją 2.

1. Temu obiáwi (*Bóg*) myśl [wégo przy-
mierza| Kto tám/ gdzie iego rokazánié/ zmié-
rza.| *Ps 25,36.* **2.** Ty [am w[zeteczne potłucz
gęby/ pánie| Niech siákną/ iáko wodá: niech
zmiérzáią| A [trzały z cięciw włomné pádáią|
Ps 58,17. **3.** ia przet[się twych v[staw nie
zo[stawam| ... ku temu c[elowi| Zmierzáć będę/
póki wieku z[stawa człowiekowi.| *Ps 119,112.*
4. Ták więc [mok/ vpátrzyw[zy gniazdo

kryiomé/| Słowiczki liché zbiéra/ á [fwé łákomé| Gárdło pásie: tym czáfem mátká [zcebiece| Vboga/ á ná zbóycę co raz [ye miece/| Prózno: bo y na [áfem okrutnik zmiérza/| *Tr 1,13.* **5.** CHybá w [erce/ miłości pro[ze/ nieudérzay/| Ale ná káždy członek in[zy [mieie zmiérzay/| *Fr 1,88,2.* **6.** A im człowiek w pokládzie [woim więcéy czuie/| Tym iefcze więcéy prágnie: [tufznie/ moie oko/| Y nigdy przed tym/ y dziś nie zmiérza wyfoko/| *Pieś 2,4 20.* **7.** Widzę zboyce zdaleka ... Do nas zmierza po korzi[fc| *Sat 385.* UP

zmierznać obrzydnąć, zbrzydnąć.

Ná to iéy (*Helenie*) z gniewem Wénus ták odpowiedziá[á:| Nie frá[uy mié/ żebych cié zás nie zániedbá[á/| A ty byś mi ták zmiérz[á (*war.* wzmierz[á) iákoś dziś ief[ł mi[á:| *Mon 409.*

p. **wzmierznać** UP

zmiierzony p. **niezmiierzony**

zmiierzyc dokonać pomiaru, wymierzyc 1–4, wycelować, skierować się 5; z. kraj żydowski 2, Sichmę 1, 3, dziurę 4; z–y Pan 1, piorun 5, Chmura 4; z. sznurem 1, swym grzbietem 4, sobą 2 ~ r. –erzy 5, –erzyć 4.

1. Mówił pan w przybytku [wym/ á mnie vwe[eli[ł:| Sznurem zmiierzę Sichimę/ Sukot będe dzieli[ł.| *Ps 60,14.* **2.** Ták y tych odpraw pánie: niechay zmierz[á [ob[á| Kray Żydow[ki/ którego do[ft[áć chc[á pod tob[á.| *Ps 83,21.* **3.** *Ps 108,14 jak nr 1.* **4.** MOWiłem ia tobie Chmur[á/| Ze przy kuchni bywa dziur[á:| Aleś mnie ty niechci[á wierzy[ć/| Wol[á[es [wym grzbietem zmiierzyc.| *Fr 1,91,4.* **5.** A prze to [frogi[é ob[łok[ów trz[á[káni[é| Kł[áda [ye l[áfy/ á piórun g[đzie zmiierz[yl| Zle nie vderzy.| *Pieś 2,1,7.* UP

zmiesz[áć si[é występować w jakimś zbiorze wspólnie, obok siebie; r. –[áły.

O frá[zkách. FR[á[zk[ie tu niepoważné z [t[átkiem si[é zmi[é[zf[áły:| *Fr 3,39,1.* UP

zmieszany występujący wspólnie, równocześnie 1–3;

z. grom z wichrem 1, z d[đdem grad 3, grad z wichrem 2 ~ r. –[ány 1–3.

1. Ná z[ł[é ludzi wyleje de[fcz gor[ácy si[árcz[ány/| Wyleie w[ęgl[é żyw[é/ y grom z wichrem zmi[é[zf[ány:| *Ps 11,10.* **2.** Chmury z hukiem lin[éy de[fcz nie[stych[ány/| Lin[éy grad gwałtowny z wichrem zmi[é[zf[ány.| *Ps 77,36.* **3.** Sluchay(!) i[áko bije w [ści[ány| Z gwałtownym d[đdem grad zmi[é[zf[ány:| *Pieś 1,21,6.* UP

zmieszka[ć przebywać gdzieś 1, pozostać 2;

z–a z[ły człowiek 1, panna 2;

mie[ć z. przy *Bogu 1*, nie m[óć z. z narodem okrutnym 2;

z. przy *kimś 1*, z *kimś 2*.

1. Prózno z[ły ma tu[zy[ć [obie/| Aby mi[á zmi[é[fk[áć przy tobie:| *Ps 5,14.* **2.** Nie mog[á d[á[ł[éy zmi[é[fk[áć z narodem okrutnym| Świ[é[ta p[ánn[á: lecz po[zf[á w niebo lotem chutnym.| *Phaen 9,121.* UP

zmi[é[kczony może: poruszony ~ r. –ony.

Bi[é[đny Ixion/ Tityus zmi[é[kczony| Ro[śmi[á[ł [ye niehc[áć: y dzban o[uf[zony| Sta[ł chwil[é/| *Pieś 2,18,21.*

p. **niezmi[é[kczony** UP

zmi[é[kczy[ć wzruszyć, poruszyć kogoś 1, 2, skłonić do ustępstw 3;

z. ludzkie serca 1, k[á[đdego nastateczniejszego 3, Plutona 2;

z. łzami 2, ż[á[łsnemi pie[śni[ámi 2;

z–y *B[óg 1*, dzban p[el[en wina 3, lutnia i poeta 2;

lpodw. zmi[é[kczywa 2.

1. Pomni[á[ł (*B[óg*) ná [fw[é przymi[é[rz[é/ ... Y zmi[é[kczy[ł ludzki[é serc[á/ że ich litow[áli| Y [ći [ámi/ v kt[órych w niewoli mie[fk[áli.| *Ps 106, 95.* **2.** A ty mi[é niezof[away/ wdzi[éczna lutni moi[á/| Ale zemn[á po[po[tu p[ó[đz [á[ż do pokoi[á| Surow[égo Pluton[á: owa go łzami/| To t[émi ż[á[ł[fn[émi zmi[é[kczyw[á pie[śni[ámi.| *Tr 14,10.* **3.** Dzbanie ... Ty zmi[é[kczy[zf k[á[đdego| Na[ft[áteczniey[zego:| *Pieś 1,3,13.* UP

zmlczec pominąć, nie wspomnieć.

Ciebie moie wdzi[éczné [tr[óny| Nie zmlcz[á mi[é[dy [t[awn[émi| Boh[á[te[ry walecznémi.| *Pieś 2,13,55.* UP

zmiłknąć *nie być w stanie mówić* 1, 2; z-e(ał) język (*komuś*) 1, 2 ~ z., zblednąć 2.

1. Ięzyk mi zmiłknie/ płomień się w mię krádnie/ W v[zu mi pi[czy/ noc przed oczy pádnie/ *Fr* 2,91,9. 2. Temu czá[zá z rąk wypádlá/ Ięzyk zmiłkná/ á twarz zbládlá. *Sob* 9,40. UP

zmiłować się, smiłować się *ulitować się nad kimś, okazać komuś miłosierdzie* 1-17; z-e Bóg 1, 6, 7, 9, Pan = Bóg 2-5, 8, 10-1, (12), 13, (14), 15-7;

z. nademną 6, 7, 13-4, nademną troskliwym 1, nademną strapionym 2, nad nami 16, nim 4, Syjonem 12 ~ z. raczyć 3, 13, chcieć 1, mieć 12, należy z. 17;

z. wedle słów swych = bożych 13-4, raczej 2; w zdaniach z rozkazującą formą czasownika wyraża kierowane do Boga błaganie o miłosierdzie, wejrzenie na ludzką słabość, zaniechanie gniewu, podźwignięcie z upadku itp. 2, 5-11, 15;

zmiłować się 17, smiłować się 1-16;

z., smutnego ratować 3, wejrzeć na smutnego 17, kogoś dzwignąć 5, wspomóc kogoś w ciężkości 10-1, występów *czyichś* przebaczyć 16, zetrzeć *czyjeś* złości, omyć, oczyścić z wszeteczności 6, ulżyć bólu kościom udreżczonym 2, w całe zachować i zdrowia nabawić, w szczęściu postawić 4, dać *komuś* poznać swe (= boże) wyroki 15, Sion ratować 12, prośby łaskawie przyjmować 1, nawrócić się do teskliwych 9;

z. - frasować *kogoś* 14, karać z wszeteczności 2;

r. - uje 4, -ujesz 14, -owác 1, 3, 12-3, 17.

Ps: 1. Wzywam cię/ Boże/ świadku mojej niewinności/ Któryś mię zwykl wywodzić záwždy z mych trudności:/ Chciéy [ye teraz nádemną trokliwym [miłowác/ Y moje [mutné próby łá[káwie przyymowác.] 4,3. 2. Nie rácz mię/ pánie/ kárác z moich w[zeteczności/ Ale [ye ráczéy [miłuy nádemną [strapionym/ A ulży niéco bólu kościom vdreżczonym.] 6,3. 3. O pánie/ rácz [ye [miłowác/ A mnie [mutnégo rátowác.] 30,31. 4. SZczęśliwy/ który ludzi vpádlých rátuie/ Pan téz w iego nie[zczęściu nád nim [ye [miłue.] Pan go w całe

záchowa/ y zdrowia nábáwi/ Y w [zczęściu nieodmiennym z łáski [wéy poftáwi.] 41,2. 5. Ale ty [ye [am [miłuy/ ty mię dzwigni/ Panie:] 41,29. 6. BOże ... V twych nóg vpadam ia człowiek ztro[kány/ Smiłuy [ye nádemną/ zetrzy moje złości/ Omyy mię/ oczyś mię z moich w[zeteczności.] 51,3. 7. SMIłuy [ye nádemną/ Boże litościwy/ Bo mię práwie w ziemię w bił(!) człowiek złośliwy.] 56,1. 8. SMIłuy [ye/ pánie/ czáfu mego niepokoiá/ W tobie vfánié kładzie du[za moiá.] 57,1. 9. RO[pró[zyteś nas/ Boże/ Boże niezmierny/ Skáziłeś nas ná[zémi grzéchy obráżony/ Smiłuy [ye kiedy/ á gniew porzuciw[zy/ Náwróc [ye do nas te[kliwych zyczliw[zy.] 60,3. 10-1. W[pomoż mię/ pánie/ w méy ciężkości/ Nádzieia w[zy[tká w twéy litości.] Smiłuy [ye/ [miłuy: twéy pomocy/ Od ráná wołam aż do nocy.] 86,9. 12. Ty (*Panie*) [ye nád Sionem ie[zcze ma[z [miłowác/ A [nadź iuz czas przyzedł/ żeby go rátowác.] 102,31. 13. PÁnie/ to dział/ y część moiá/ vftaw twych pilnowác/ Profzē/ rácz [ye wedle ftów [wych nádemną [miłowác.] 119,58. 14. Iowá/ ... Spráwiedliwe fády twoie: ftu[znie mię frá[uię[z/ Vfam/ ze [ye/ Wedle ftów [wych/ nádemną [miłue[zy.] *Ps* 119,76. 15. Słów twych pátrząc/ y rátku/ oczu mi nie zftánie/ Smiłuy [ye/ á day mi poznác [wé wyroki/ pánie.] 119,124. 16. Tákteż oczy ná[zé obciążóné łzami/ Ná páná pátrzáia: owa [ye nád námi/ Smiłowác/ iáko pan miłosierny raczy:/ A wyftępów ná[zych łá[káwie przebaczy.] 123, 11.

17. Pánie/ ie[li należy tobie się zmiłowác/ A może[z y w oftátnim zginieniu rátowác/ Weyrzy ná mię [mutnégo:] *Fr* 3,30,17. UP

zmiłowanie p. smiłowanie

zmocnić się *urosnąć w siłę, w moc* 1, zwiększyć intensywność, nasilić się 2 ~ z-i złe 1, z-ły boże zapalczywości 2, ~ nie dać z. złemu 1.

1. Powftań/ wieczny ná[z obrońcá/ Nieday [ye zmocnić złemu:] *Ps* 9,78. 2. Ponurzyteś mię w [rogiey otchłáni podziemnéy/ Ponurzyteś mię w przepáści cięmnéy./ Zmocniły [ye nádemną twé zapalczywości.] *Ps* 88,13. UP

zmocniony *bardziej wytrzymały* 1, silniejszy 2;

z. ręka boża 1, z. będą słupy 2;
r. –ona 1, –oné 2.

1. Tkwią we mnie [trzały twoie/ á niewchroniona| Ręká nádemną twoiá zmocniona.| *Ps 38,4.* **2.** Strwożoná ziemiá/ we[pótek y z temi| Będzie topniáá/ którzy [ą ná ziemi:| Ale zaś przez mię iéy [tupy zwątłone| Będa zmocnioné.| *Ps 75,12.* UP

zmordowany wyczerpany 1, 3, zamordowany, zabity 2;

z. łani 1, Szary 3, król *Warnęczyk* 2;
z. upaść 2, leżeć 3, strumienia szukać 1;
r. –wána 1, –ány 2, 3.

1. Iako ná pu[zczy prętkimi p[fy [zczwána| Strumieniá [zuka łáni zmordowána: *Ps 42,2.* **2.** Król dwu korón Włodzi[staw: ... biiąc pogány| We krwi nieprzyaciel[kiéy vpadł zmordowány| W pośrząd ziemi Tureckiéy: iego poświeconé| Kości nie [ą w oyczyftym grobie położoné:| *FgBitwa 64.* **3.** tám Szary leży zmordowány| Którego bárziéy boli zły [ąsiad/ niż rány.| *Prop 83.* UP

zmorzony pozbawiony sił 3, chęci życia 2, z. snem = *taki, który bardzo mocno śpi* 1;
z. jest kwiat 3, są ludzie 1, 2;
z. nędzą 2, dusznym wiatrem 3 ~ *por. dla Pana* 1;
nędzą z–e, w smutku położone 2 ~ z. – wytrzeźwiony 1;
r. –ony 1, –orzóné (:–ożóné) 2.

1. Ocućil [ye pan/ iáko gdy kto [nem zmorzony| Wy[pał wino wczoráy[zé/ y w[tał wytrzeźwiony.| Y zádał [romotny raz nieprzyacielowi| *Ps 78,119.* **2.** pánie/ ... Ty nas ożywić ma[ż nędzą zmorzóné/ Ty vve[elić w [mutku położoné:| *Ps 85,13.* **3.** człówiek/ ... Podobien kwiátu/ który/ gdy [ye rozwinął| Nalepiéy/ du[znym wiatrem zmorzony zginął.| *Ps 103,32.*

p. **niezmożony** UP

zmorzyć spowodować, że ktoś bardzo mocno zasypia wbrew swojej woli ~ r. –morzył.

wziąw[zy we mdłą rękę piórko/ Pi[fałem: oycá prawdziwego córko| Niepráwie [łowna: á wtym mię [en zmorzył/ Gniew vpokoil/ nádzicieię vmorzył.| *Fr 2,77,13.* UP

zmowa podstęp, fortel 1, ugoda, porozumienie się 3, wspólne ustalanie czegoś w jakiejś sprawie 2;

z. nie jest prózna 2, wystąpić przeciw z–e 3 ~ r –owá 1, –owie 3.

1. Podeyżrzány mi twóy śmiéch/ y twé [łodkié [łowá/| Boię się by niebyłá znowu iáka znowá.| *Fr 2,71,8.* **2.** Trudna ná[zá/ młódziencey/ pánnny [ie zmawiaia/| A znowá tám nie prózna/ zacnégo coś máia.| *Epit 10.* **3.** Bo hárdzi y przewrotni iego (*Pryjama*) [ynackowie/| By potým niewystąpił który przeciw znowie.| *Mon 104.* UP

zmóc pokonać, zwyciężyć ~ r. –moga.

Y Mau[olaea/ y AEgipt[kié grody| O[ftátniéy [mierci prózné być niemoga/| Albo ie ogieñ/ álbo nágté wody/| Albo ie látá zazdro[ciwé zmoga:| *Fr 1,97,12.* UP

zmówić umówić, ustalić.

niechże Priámá przywiodá/| Aby [am zátár/ co [ie zmówi zá vgoda.| *Mon 102.* UP

zmówić się sprzymierzyć się w jakimś działaniu przeciw komuś 1, 2;

z–ą wiatry z północnym morzem 1, siły wietrzne i morskie 2;

z. na kogoś 1, 2, z czymś 1;

r. –wiły 1, –iły 2.

1. Wlátry z północnym morzem ná mię [ię zmówiły/| Aby mię niewinnégo gárd[á pozbáwiły/ *Fr 2,56,1.* **2.** bo by w[zytkié siły| Wietrzne y mor[kié záraz ná mię [ye zmówiły/| Nie zátrzymáia mégo žádná miárá biegu/| *Pam 94.* UP

zmrużyć zamknąć oczy, zasypiając ~ r. –użyć.

Niechcę áni náwiedzić piérwéy [wego prog/| Ani ná [wym [ózu [édz/ áni oczu zmrużyć/| Ani požádných dárów [nu [łodkiégo v[zyć:| Áż plác nayde/ boże móy/ twemu kósciołowi/| *Ps 132,5.* UP

zmylić zmienić, pomieszać 1, 3, zmylić coś = *uchybić czemuś* 2;

z. szyki 1, powagę 2 ~ z. namniej 3;

z–i *Bóg* 1, *człowiek* 2, fortuna 3 ~ w *por.* 3 ~ r. –myli 2;

w p. 3.

1. Bóg ... Ale poru[zy] potym gniewu [wégo]/ Zmyli im [zyki: *Ps 2,14*. **2.** Ale człowiek zhardtzieie:| Gdy mu [ye dobrze dzieie:| Więc téz/ kiedy go fortuna omyli/ Wnet głowę zwieśi/ y powagę zmyli.| *Pieś 2,9,20*. **3.** bo pochłébce/ pókiś w [częściu/ iáko cień w iá[ny dzień/ ták cię ná[zláduiá: iáko namniéy fortuná zmyli/ równie iáko y cień/ kiedy [tońce zá chmurę zaydzie/ áni wiedzieć gdzie się podzieiá. *Cn 4*.

zmysł, smysł zdolność, którą posiada człowiek w pewnej dziedzinie, czy to fizycznej, czy psychicznej, czy intelektualnej, w lmn. władze ciała, ducha i umysłu 1, 3–5, z. łakomy = chęć posiadania 2;

z. łakomy 2, żaden 1, z–y wszystkie(e) 3–5, z–y czymś opanowane 4;

z. cieszyć czymś 2, z–y zwabić do rozumu 5, z–ów zbawiać kogoś 3;

z. (człowieczy) kształtu bożych czynów potrafić nie może 1;

zmysł 2–5, smysł 1.

1. K[ształtu] twych czynów/ wieczny boże/ Potrafić żaden [mył] niemoże.| *Ps 86,24*. **2.** Omyliłś mię/ iáko nocny [en znikomy/| Który wielkością złotá cie[zy] zmył łakomy.| *Tr 13,6*. **3.** kto siedząc prawie przeciw tobie| Przepátruie się co raz twéy [ofobie/| Y [łucha twégo śmiechu przyiemnego:| Co w[zytkich] zmył[ów] zbawia mię [mutnego:| *Fr 2,91,6*. **4.** komu z vft moich| Duch nie moy pożyteczen? Y zmyły w[zytki] Cie[zkim/ nieznośnym] gościem opánowane:| *Odp 508*. **5.** Fiedur nie [ty]z[zy] nawet[ze]go [zumu/| W[zytki] tam zmyły zwabił do rozumu.| *Sz 568*. UP

zmyślać uważać za rzeczywiste to, co nie istnieje 4, udając, przybierać 1, 3, knuć 2, głowy sobie nie z. = nie zaprzęcać myślami o czymś 5;

z. twarz chętną 1, twarzą smutną 3, mową nabożną 3, zdradę 2, sny 4;

z–a zły człowiek 2, obcy ludzie 1, ci, którzy wzgardzili przymierzem z Bogiem 3, miłość 4;

o elekcyjach czegoś nie z. 5;

coś sobie z. 1, 5, z. sam sobie 4, o czymś coś z. 5;

mówić co chceć, z. zdradę 2;

twarzą smutną i mową z. nabożną – serca nie przykładać 3;

r. –ają 1, –áli 3, 5.

1. Obcy ku mnie twarz chętną [sobie] zmyśláia/ Ná[łábieli/ y zamkom iuz nie dowierzáia.| *Ps 18,87*. **2.** A zły człowiek tym czáfem czynił o mnie rádę/ Y mówił co chciał/ y zmyśláł zdradę.| *Ps 38,24*. **3.** Y w[pomionęli/ że pan ich iest zbawicielem/ Ze bóg ze w[zech] nawys[zy] ich odkupicielem.| Więc [sobie] twarzą [mutné/ y mową zmyśláli] Nabożną/ ále [sercá] nic nie przykłádáli:| *Ps 78,65*. **4.** Jednák álbo miłość zmyślá [ny] [ámá] [sobie/| Albo y ty niechce[z/ bych miał] zwętpić o tobie.| *Pieś 1,8,13*. **5.** że zá lát dawniey[zych] ... ludzie ... O elekcyjách [sobie] głowy nie zmy[łáli/| Zadnych] praktyk/ y tego [łowá] [nadz] nie ználi.| *Dry 29*. UP

zmyślić z. sobie czyjąś postawę = udawać kogoś ~ r. – liwszy.

Téy (służącej Heleny) [sobie] piękna Wenus po[stáwę] zmyśliw[zy:] Pódz/ prawi/ twój cię (Helenę) woła Paris nażyczliw[zy:] W mármórowéy łóznicy/ *Mon 385*. UP

zmyślony nieprawdziwy 1–3;

z. skarga(i) 1, 3, jest powieść 2 ~ tak z. 2;

z. – prawdziwa 2;

r. –ona 2.

1. Ale mężem być trzebá/ áni dbać ná owé] Zmyśloné [kargi/ bo to ży krokodylowé:| *Fr 3,20,20*. **2.** Po tym w[zytkim] Boreas Orythiá nieśie ... Która powieść/ bądź zá rzecz prawdziwą twierdzona/ ... bądź téz tak zmyśloná/ Znaczyłá/ że zá láty miał wftác lud z puńocy/ Którego kray południ niémiał zdołać mocy:| *Prop 210*. **3.** W nocy złodziey [ie] tái/ którego záś ráno| In[zy] złodziey wymáca/ w[ziaw]z[zy] in[zé] miáno:| A Pány go zmyśloná [czypiá] [kárgá] [woiá:] Cóz chočia [czypiá/ o co potáiemnie [toiá?] *Epit 39*.

p. **niezmyślony** UP

znacznie w wyraźnie widoczny sposób 1–13;

z. kogoś wybawić 1, obronić 3, wystawić 5, porazić 2, krzywdy wetować 4, krzywdę się pomścić 10, rozum objawić 7, sąd objawić

11–2, mądrość okazywać 13, służyć panu i rzeczypospolitej 6, sił ubywa 8;

r. –ącznie 6, 13.

1. Tyś mię z nieprzyjaciół moich znacznie wybawił/ Y mój żywot od złych ludzi be[pieczny [prawił./ Ps 18,93. 2. Nie długi czą[temu (á kaž ná to śmiele)/ Ze znacznie porazi[z [wé nieprzyjaciele./ Ps 20,18. 3. Wołał [prá-wiedliwy/ á pan vcho z[kłonił/ Y w každéy przygodzie znacznie go obronił./ Ps 34,38. 4. Pánie/ zázwdys ie wy[stuchał/ zázwdys im folgował/ Y znacznie nád vpornými krzywdy ich wetował./ Ps 99,18. 5. Pan o nas pomni/ pan nam błogo[stáwi/ Y znacznie naród ży-dow[ki wy[stáwi./ Ps 115, 24. 6. A coć bóg dał z łá[ki [wéy/ tym [záfuie[z bącznie/ Służąc pánu/ y rzeczy po[politéy znacznie./ Fr 2,99, 14. 7. Lecz koźieł táká [ztukę niedawno wypráwił/ Ze ná w[zy[tek [wíat znacznie rozum [wóy obiáwił./ Fr 3,70,4. 8. Te[skność z miáry wychodzi/ sił znacznie vbywa/ Pam 233. 9. Przeczże niewoleć raczey znacznie przed w[zitkimi/ Popi[ac się dzielno[ciá/ i cnotami [wymi:/ Ni[z utracac níckzemnie wcienu wieku [wego/ Nie[ko[ztowaw[zi co ie[st na [wíecie dobrego./ Sat 421. 10. królowie Pol[cy/ ... Nieprzyjaciele główne mieczem okrócili/ Y krzywd [woich nád niémi znacznie [ye pom[ścili./ Prop 32 11–2. Ale ie[li kiedy znácznie [wóy [á d Pan obiáwił/ Nigdy znáczniey/iáko kiedy Zuzánnę wybáwił./ Zuz 7. 13. Ale Bóg/ iáko w[zytko po[stánowił bącznie/ Tá k y w tym [woię mądrość okázuie znacznie./ Marsz 26.

p. **nieznacznie**

UP

znaczný duży, spektakularny, widoczny, wyraźny 2, 4–9, 11–4, 16–7, 21–2, 24, 30–3, 36, 38–9, 42–6, wyróżniający się na tle innych wysoką pozycją społeczną, władzą, znaczeniem, majątkiem, zasługami, cnotami, urodą itp. 1, 3, 10, 18–20, 23, 25, 27, 29, 34–5, 37, 40–1, bolesny, głęboko odczuwalny 15, 26, 28;

z. mąż 19, królowie 1, więzień 34–5, człowiek 25, Zaklika 18, łaska 9, 14, powaga 4, posługi 24, 32, miecz 3, boje 36, raz = cios 15, klęska 38, szkoda 17, 26, krzywda 28, przykłady gniewu Pańskiego 12, gwiazdy 45, głowa Chyrona 46, łeb Wołu 42, ramiona Kasjopei 44, owa=gwiazda Helice 41;

z. jest: bóg 7, (10), Pańska wielmożność 2, 11, łaska 5, miłosierdzie 13, prawda 13, siła 6, litość 8, pan 21, dzielność i sprawa w boju 22, porządek i rozum 23, męstwa początki 33, postęp 39, czyjeś szaleństwo 16, Kasjope 43 ~ z–m czyni fortuna 25;

z. wszędzie 2, 13, 20, na wszystkie strony 3, ziemi 10, światu 20, w jakiejś krainie 7, na ziemi 8, w boju 22, w pokoju 23, dobrze 18, nieprawie 43, tak 9, 12, 28–9, 42, barzo 31;

w por. ze zwierciadłem 16;

znaczniejszy 15, 21, 30–1, 40, 49;

z. czemuś czymś 10, 20, z czegoś 18, przez coś 27, w czymś 22, 37, przed kimś 4, czymś 45, między kimś 11, czymś 39;

z., świetny 41, 44, sławny 3, możliwy 1, wiadomy 13, z. jest ktoś, jego imię słynie 7; w prep. 4, 9, 12, 17, 19, 24, 26, 32, 35, 38, 46, w postp. 1, 2, 8, 14, 28, 34, 36;

r. –ączni 1, –ączne 16, –ącznych (:–acnych) 36, –czniejszy 15, –ejsze 31;

w p. 37–9.

Ps: 1. Książęta możné/ y królowie znáczni/ Schodzą [ye w ráde/ 2,3. 2. wielmożność iego (Boga) znáczna w[zędzie/ 29,15. 3. Przypa[z do boku [wóy miecz vzłocny/ Cny bohátyrze: miecz na w[zy[tki [trony/ Sławny/ y znáczny: 45,11. 4. Ma[z w nienawiści bezbożność przekłétá/ Przeto cie pan twóy znáczną przed in[z[emij Vcz[cił powagá rowienniki twémi./ 45,27. 5–6. O pánie/ ie[zcze z wieku znáczna zázwdy bylá/ Twoiá łá[ká nád námi/ znáczna twoiá si[á./ 74,25. 7. ZNáczny ie[st bóg w Zydow[kiéy kráinie/ W Izráhelu iego imię [tynie./ 76,1. 8. W[pominałem [wé wd[zięczné piesni/ którémij Litość pán[ká nádemną znáczna ná ziemi./ 77,12. 9. Y mie[zkáli (naród wybrany) w ich (pogan) zamcech: á przet[się niebyli/ Wd[zięczni tá k znácznéy łá[ki: 78, 102. 10. á ziemi/ Był znáczny cudy [wemi (Bóg)./ 97,24. 11. Przet[się ty [woię możną rękę miał nád niémi/ Chca[/ áby bylá między narody w[zytkiémij Znáczna twoiá wielmożność: 106,19. 12. Ale zbór nie[pokoyny/ y [przczné hetmány/ Cz[ę[ciá ziemiá požárlá: cz[ę[ciá nie[tychány/ Ogień niebie[ski [palił: tá k znáczné przykłády/ Gniewu pán[kiégo widza[/ ... Nic [ye nie polepszyli: 106,39. 13. Niechay wiádomé/ niechay znácz-

né w[zędzie] Twé miłosierd[zié] twoiá prawdá béd[zié].| 115, 3. **14.** Ty ludem [swoim r[ządzi]z: ty káždému] Lá[skę] oka[że]z[znaczną] [studze] [wému].| 135,28.

15. Lecz pan/ kt[óry] g[dzie] tknąć wid[zi]i/ A z przestrog[ie] ludzkiéy [zyd[zi]i/ Zadał mi raz tym znaczn[ie]y[zy]/ Cz[ym]em iu[ż] był b[e]spieczn[ie]y[zy].| *Tr* 17,23. **16.** RYmy głupié/ rymy nieobáczné/ W kt[órych] iáko wézwierciedle znaczn[é] Mé [zaleń[st]wo/ id[ź]cie w ogi[ę]ń w[zytki]/ A zátłum[ie]cie m[ój] postępek brzytki.| *Fr* 2,76,2. **17.** A my niefzcz[ę]ścia pláczem/ y [sw[é]y] znaczn[é]y [zkody].| *Fr* 2,98,8. **18.** TV Stáni[st]aw Zákliká położył [w[é] ko[ści]/ Nie tylko z przodków [swoich/ lecz y z [sw[é]y] dzielno[ści] Dobrze znaczný: *Fr* 2,102,3. **19.** Teraz ci[ę] licha mogi[ł]á| Znaczn[é]go m[ę]żá przykry[ł]á:| *Fr* 3,63,6. **20.** Zda mi si[ę] ze máluie [w[ó]y obraz w[ł]ásciwy.| Kt[óry] m[ie]dzy bi[k]upy záwiefz[ę] zacnemi/ Nie wsiámi [swiátu] znaczný/ ále rymy [sw[é]mi].| *Fr* 3,64, 6. **21.** Pan znaczn[ie]y[zy] gdy páń[st]wem w[zg]árdzi/ ni[ż] bych [w[zytki] Zóláw[kié] vrodzáie/ y Gdan[kié] po[zytki] W iednym [z]pichl[er]zu zámkná: *Pieś* 2,4,25. **22–3.** Iego (*Jana Tarnowskiego*) dziéln[os]ć/ y [spráw]á/ znaczná by[ł]á w boiu: Znaczný iego porzádek/ y rozum w pokoiu. *Tarn* 23–4. **24.** Znaczn[é] po[st]ugi czyni[ł] rzeczypo[polit]éy/ Z notliwych [praw] [sw[ych] do[st]á[ł] [st]awy známienit[é]y:| *Tarn* 133. **25.** Ale iáko ci[ę] znaczn[ým] fortuná czyni[ł]á/ Táke[ś] y dowcipem m[ia]ł przed in[zy]mi [si]lá/ *Pam* 27. **26.** Ale ná [swi]éicie kto ták głupi żywie/ Zeby nie prágnać przeiecháć [cz]ę[ś]liwie/ Dr[óg] nieb[e]spiecznych/ á vs[é] niepogody/ Y [zturm[ów] [frogich/ króm [sw[é]y] znaczn[é]y [zkody?| *FgPieś* 1,12. **27.** Lecz to wiet[za]/ gdy kto i[est] z przodków t[é]y zacno[ści]/ Zeby mó[gl] [st]awnym by[đ] zwan/ y króm [sw[é]y] dzielno[ści]:| A zás ták żyie/ ze t[é]ż króm przodków [sw[ych] [st]awy/ Mog[ły]by z[aw]z[dy] by[đ] znaczn[ým] prze [sw[é] tylko [spráwy].| *Fg Bitwa* 40. **28.** COm dawno tu[ży]ł/ y w g[ł]os opowiedá[ł] Ze obelzenia/ y krzywdy ták znaczn[ey] Cierpieć nie mieli waleczni Graekowie:| *Odp* 2. **29.** Polacy Prufk[á] ziemi[ę] wzięli/ A oni si[ę] bogacze chudim nieodi[ę]li. Vkaziez[te] wy pieni[ę]żni/ cofcie tak znacznego| Vczinili: *Sat* 77. **30–1.** Znacniei[ze] przodkow wá[zy]ch/ i barzo znacniei[ze] Vbo[st]wo w Pol[zc]e/ ni[ż] ty bogactwa dzi[fi]ej[ze].| *Sat* 153. **32.** A iáko si[ę] dzi[ś] ludzie za po[zy]tek i[ę]li/ Tak na on czas w[zi]f[cy] si[ę] do

[st]awy ci[ñ]eli/ Ktorey niedrogim trunkiem/ ani po[ł]mi[kami] Ale znacznymi chcieli z[ys]kać po[st]ugami. *Sat* 206. **33.** g[di]e Mo[kiew[kié] roty| ... poleg[ły] táme[ś] ty [sw[é]y] si[ły] Pro[bę] nápi[er]w[é]y poda[ł] á iu[ż] znaczn[é] by[ł]y| Twego m[ę]st[wa] poc[á]tki: *Jez* 20. **34.** Wi[ę]źni[ów] znaczn[ych] nábraw[zy]: lud mnie powierzony| Stáwi[ł]em Pánu [w[é]mu] nic niev[zk]odzony. *Jez* 241. **35.** Twoj(!) Kozacy/ ... po[st]p[ó]l[st]wá moc pomordowáli/ Tobie znaczn[é]go tylko wi[ę]źniá záchowáli. *Jez* 308. **36.** Nu[ż] t[é]ż y ty potomku cn[é]go RADZIWIŁA| ... O Iánu[st]u Zostro[skich] K[si]á[st]w dawno zacnych/ Ská[đ] bywáli Hetmáni onych boi[ów] znaczn[ych]. *Jez* 404. **37.** Ale wczym t[é]ż oni znaczn[é] by[đ] ch[ci]eli/ tymby [s]ye nam znimi ná [z]tych pu[ści]ć/ *Wr* 11. **38.** ze si[ę] iu[ż] má[ł]o nie w[zytki] królestwá obe[ż]ly t[á] niezgodá o wiáre/ y rzadki[é] kt[óre]by iáki[é]y znaczn[é]y kl[ę]ki nie w[zi]ęto. *Wr* 21. **39.** M[ie]dzy in[zy]mi nie[pr]áwiedliw[é]mi iego po[st]ępk[ie] znaczný y to i[est] co ná[đ] Philodemem vczyni[ł]. *Wzor* 6. **40.** W Af[ry]riey ... Ioachim mie[st]ka[ł] ... Má[í]ac wielkie záchowánie/ y ná[st]amiar zlotá. ... I[ż] t[é]dy znaczn[ie]y[ze]go w ten czas miá[st]o nie miá[ł]o/ *Zuz* 21. **41.** Owá (*Helice*) [swi]éitná y znaczná: á gdy [st]ónce zayd[zi]e/ Zadn[é]y gwiazdy ná niebie ták pr[ę]dko nie nayd[zi]e. *Phaen* 1,47. **42.** V N[ó]g Woźniczych vy[ż]rzy[st] pokl[ę]k[ł]ego wo[ł]á: Iego znáki/ żyw[é]mu podobné [s]á zgo[ł]á. Ták znaczný [st]eb/ ták [swi]éitné rogi vkázuie/ Ze króm gwiazd obcyh [s]am [s]ye [sw[é]mi] opi[ui]e. *Phaen* 12,149. **43.** PRzy pá[fi]e/ kiedy vy[ż]rzy[st] pi[er]w[zy] zakr[ę]t [m]oczy: Po drugi[é]y [st]ronie niebo Ká[st]iope toczy| Nie práwie znaczná/ zwlá[cz]á/ pod pe[ł]niá: *Phaen* 14,163. **44.** BO t[á]m[że] Andromedá ... Táká ma [swi]éitná g[ł]ow[ę]: ták znaczn[é] r[á]mioná/ *Phaen* 15,171. **45.** cho[ć] wielka czelu[ś]ć ma ták [st]por[ę] Swiá[st]o/ ze mo[że] zrównáć z gwiazd[á]mi pi[er]w[zy]mi/ Kt[óre]ych cz[ty]r[zy] k[ó]ń nie[si]e znaczn[ych] przed in[zy]mi. *Phaen* 16,182. **46.** Z drugi[é]y [st]rony z[ás] niebo ná g[ó]r[ę] wywod[zi]i/ Drugi[é] p[ó]l wien[ć]á/ y cz[ę]ść o[st]átniá ogoná/ D[ł]ugi[é]y Hydry: á przyt[ym] mocn[é]go Chyroná/ Ciá[ł]o/ y znaczná g[ł]ow[ę]: *Phaen* 40,539. UP

znaczoný wyr[ó]źniony graficznie dodatkovým elementem.

B. dwoie: pi[er]w[zy] nie i[est] nic r[ó]żné od Łaciń[kié]go/ iáko [st]lub/ to i[est] przyrzeczeni[é]. Drugi[é] ná[st]é w[ł]á[ñ]é/ a to kr[ę]k[ę] ma ná[đ] [st]obá/

iako słuź / to ieft/ przirzec: a iż się rzadko trafia/ niewadzi nic, że zawźdi znaczone będzie/ Ort 2. UP

znaczyć oznaczać, sygnalizować 1, 2, 7, 11, wskazywać 4, pisząc, stawiać dla odróżnienia dodatkowy znak 8–10, rysując, przedstawiać coś 5, 6, sugerować 3;

z-y twarz blada 1, strzały 2, powieść 3, kreska 11, gwiazdy 4, 6, znak 7, jedni 5;

z. czasy 4, ciało 6, gwiazd poczet 7, a ciężkie 8, co 1, to iste i 11, litera c 9;

z. ludziom 4, coś biegi swemi 4, swym znakiem 8;

w pol. ze zd. dop. 2, 3;

w p. 8–11.

1. CHybá by niewiedziáta/ co znaczy twarz bláda/ Y kiedy kto nie grzechy/ Háanno/ odpowiada/ Fr 1, 9, 1. 2. Strzały znać/ że nagle człowieká vgodzi (miłość)/ A z onéy rány żaden zdrowo nieodchodzi./ Fr 2, 9, 4, 7 3. Którá powieść/ ... Znacziá/ że zá láty miał wftác lud z puńocy/ Którégo kray południ niémiał zdołac mocy./ Prop 209. 4. Bóg ... Tenże y niebo nátknął gwiazdami ślicznými/ Aby ludzióm znać/ czyły czáf/ biegi [wémi] Phaen wst. 10. 5. Sá-má ós/ ... oba kónca máiac W[czépione ... Ieden z nich ná południe ... A drugi ná północy ... ten poslední/ Ma dwa wozy widómé/ iáko znać/ z jedni./ Phaen 1, 36. 6. ná drugich (gwiazdach) nam máto/ Bo té ... tylko znać/ z cíało (Psa)./ Phaen 30, 286. 7. W[zytkié (gwiazdy) idá á idá kólem rospu[czóné/ Przeto vdziélné znáki [a poftanowioné/ Aby ieden z drugiégo [nádnie obaczony/ Káždy gwiazd pewny znać/ z poczet zámierzony./ Phaen 34, 328. 8. A troiákie Polácy máia: ... Trzećie zowiemy ciężkim/ które má kréfkę przez się/ iáko požadny: To oftátnie záwždy [wym znákiem znać/ z trzebá: Ort 1. 9–10. Ale to chcę przidać: iż się częfto w Pol[kim ięzyku trafia/ że po / s / idzie / c / a ty obiedwie literze maia z [obá iakás [polność ... tedibych chćiał dla [kromnégo pi[ania/ aby tilko/ c / sie znać/ zilo/ tam gdzie się znać/ z ma/ abo które tego potrzebuie: a / s / aby się iuz z niego znać/ zilo. Ort 18. 11. Gdzie tedi po c / abo po s / abo po z / idzie ta litera i/ tam iuz nie trzeba kréfká/ żadný na nie kłásć: bo ta ifta kréfká/ ... nic in[zégo nie znać/ z ieno to ift i: Ort 24. UP

znaczyć się uwidaczniać się, dawać się widzieć, objawiać się, okazywać się 1, 2, 7, wynikać 3, 4, 6, 8, oznaczać 5;

z-y, -ą się łaska 1, cnoty 2, niedostatek albo poruszenie rozumu 6, litera s 8, poseł 5;

z. się z prawdziwych historyj 3, z pięknych przymiotów 2, z przykładu z. 5, z początków 7, na tym miejscu 5, stąd 4, skąd 6;

z. się na kimś 1, z cz. 2, 3, 8, na czymś z. 5, stąd 4;

z. się móc 4, 6, mieć 9;

w połączeniu ze zd. dop. 4 ~ z. się, wykładać 5;

r. -yła (:iła) 1 ~ w p. 3–6, 8.

1. NA ten czas/ gdy żydowie doftaw[zy [wobody/ Byftre Nilowé zegnáli wody/ Wielka tám ná nich lá[ká páń[ká [ye znać/ zyla/ Y niepodobna ku wierze síla./ Ps 114, 3. 2. To práwdá/ żeby była nigdy niezrownáta (ojczyzna = majątek odziedziczony po ojcu)/ Z ránym rozumem twoim/ z piękniemi przymioty/ Z których [ye iuz znać/ zyla/ twoie przy[zlé cnoty./ Tr 3, 6. 3. Bo co niektórzy twirdzá/ żeby Czech y Lech z Słowiń[kiéy ziemié/ ... wy[zedł/ to ieft baś: bo z tych tu puńocnych kráiów y [ámi Słowacy tám przy[zli/ iáko z prawdziwych historyj się znać/ z. Czech 4. 4. Z tád [ye tedy znać/ z moze/ iż ie[cze więcy ná wierze/ niżli ná práwach pořadný rzeczy-popolitéy náleży: Wr 6. 5. Chybábys chćiał Oratores pofty wykłádac ... Ale tu ná tym miey[cu (iako mniémam/ że y [am wié[z] nie po[feł sie znać/ z. Wr 19. 6. A to nadziwniey[za/ że człowiek ná ten czas zda się [obie ... namężniey[zym/ kiedy ná[ftáb[zy: zkađ łatwie niedo[ftátek/ ábo poru[zenie rozumu znać/ z się moze. Pij 4. 7. Krolu wielowładny: ... day ci Boze [nádny/ Szkutek widzieć/ Znać/ z się z począdków koniecznie/ Czégo iuz y ná dál[zy czas ludzie be[piecznié/ Po tobie czekac mogą: Dry 15. 8. Ale to chcę przidać: iż się częfto w Pol[kim ięzyku trafia/ że po / s / idzie / c / a ty obiedwie literze maia z [obá iakás [polność ... tedibych chćiał dla [kromnégo pi[ania/ aby tilko/ c / sie znać/ zilo/ tam gdzie się znać/ z ma/ abo które tego potrzebuie: a / s / aby się iuz z niego znać/ zilo. Ort 18. UP

znać *wiedzieć, mieć znajomość kogoś, czegoś, orientować się, rozpoznawać* 1, 7, 20–1, 27, 29, 30, 39–42, 47, 52–3, 54–5, 59–63, 70, 73–4, 80–82, 85, 92–3, 101–101a, 103, 106a, 109–10, 112–3, 122–7, 128–134, *doświadczać, przekonywać się na własnej skórze, zaznawać, doznawać* 2, 5, 6, 8–10, 13–4, 16–9, 22, 24–6, 28, 33–8, 43–6, 50–1, 56, 64, 66–8, 71–2, 83, 86–8, 94, 97, 119, *widzieć* 3, 15, 49, 65, 75, 77–9, 89, 96, 98–9, 104–5, 107–8, 111, 114–6, 120, *uznawać, przyznawać się do kogoś* 4, 11–2, 23, 95, *mieć z kimś bezpośredni kontakt* 57–8, 100, *liczyć się z czymś, respektować coś* 48, *wyznawać, świadczyć o czymś* 31, *da(wa)ć z.=pokaz(yw)ać, okaz(yw)ać, (za)sygnalizować* 32, 69, 76–7, 84, 90–1, 102, 106, 117–8, 121;

zna Bóg 13, 20, 21, *oko Boga* 39, *człowiek, ludzie* 5, 6, 9–11, 16–9, 28, (29), 31, 34, 38, 47, 50, (52), 54, 62–4, 67, 71, 81–2, 85, 95, 97, 103, 126, (129), 132–4, *kobieta* 66, 83, *pani* 56, *dobrzy* 94, *źli* 2, *złośliwy* 26, *każdy* 93, *ten = Tęczyński* 88, *tenże = Bóg* 30, *ty = Bóg* 40, 42, *ja = człowiek* 43, *kto* 53, 69, 73, 125, 129, *Kallistenes* 119, *dusza* 14, *miłość* 59, *muzy* 1, *nimfa* 132–3, *biały dzień a noc ciemna* 80, *usilne wiatry* 72, *strony = struny* 55, *z. dawa żyto* 84;

nie zna Bóg 7, *śmiertelny człowiek* 129, *drugi człowiek* 113, *człowiek, ludzie* 19, 24, 27, 36, 45–6, 58, 60–1, 87, 134, *lud wybrany* 25, *powinowaci wszyscy* 12, *nieprzyjacieli* 74, *wszyscy* 23, *Krzyżacy* 100, *Fiedor* 121, *Dido* 122, *głupia mądrość* 8, *rozum szalony* 8, *śmierć* 48, *sława* 51, 86, *oczy* 124, *wdzięczna twarz* 68, *ja* 44, 108, *my* 4, *oni* 22, 92, *kto* 70;

z. Boga (11), 95, *łaskę Boga* 10, 28, 31, *obronę* 9, *sprawiedliwość* 38, *gniew* 18, 33, *zakon* 35, *rozkazanie* 37, *słowa* 112, *głos boskich trąb* 29, *uszy Boga zamknięte* 5, *oczy Boga odwrócone* 6, *rękę Boga* 34, *zadne męże* 103, *pana inszego* 100, *papieznika* 111, *poetę trzeźwego* 73, *Turna walecznego* 127, *mężną Kamille* 127, *Lausa cnego* 127, *Palanta* 127, *człowieka tajemnice* 42, *sąd życzliwy* 26, *rozmysł i skryte rady* 30, *posługi* 56, *uczynność* 64, *uprzejmość i chęć* 66, *chęć* 13, *łaskę kobiety* 67, 119, *twarz łaskawą* 88, *twarz wdzięczną* 1, *chuć* 88, *taką postawę* 71, *złości* 14, *grzech* 17, *żałobę* 62, *niedostatek* 94, *gościniec* 114, *burdy trojańskie* 127, *wiersze Maronowe* 127,

swoje czasy 80, *przyczyny wszystkich rzeczy* 47, *lotnych lat bieg i porządek nieba* 131, *słońce* 115, *każdą gwiazdę* 129, *Koła* 130, *wszystki insze* 126, *mię* 40–1, 61, *cię* 52, 54–5, 70, 85, *ciebie= Boga* 43, *go* 53, *wszyscy, którzy kogoś trapić nie przestają* 20, *to* 69, *tego, co to wzrostem pomniejszy od Agamemnona* 125, *co przyjaciel prawy* 50, *co to miłość* 72, *co piękne* 82, *co lepiej* 59, *to, co wysoko* 39, *kto szczerym sercem służy Bogu* 21, *jako młodość i żywot prędko upływają* 92;

nie z. Boga 8, *Pana* 4, *Boga i wstydu* 2, *boskiego głosu* 27, *znaków żadnych, żadnego proroka* 24, *ludzi* 81, *pięknej Odaty* 57, *Eneasza* 122, *mię* 12, 61, *cię* 23, 58, 70, *go* 3, *bojaźni* 19, *trosk* 36, *ubóstwa* 78, *bogactw* 110, *złota i drogiej purpury* 48, *przeciwnej fortuny* 22, *odmiany* 25, 68, *trwogi, zabiegów* 45, *nieba* 113, *gwałtu* 51, *zdrady* 121, *miecza* 128, *świata* 77, 87, *światła* 44, *pracej* 46, *żadnych praktyk i słowa tego* 134, *kości zacnych mężów* 104, *śmierci* 86, *nic wiecznego* 87, *tak podobnego ani tak poważnego* 124, *zająca w życie* 75;

z. wesołymi rymy 31, *po rymie* 123, *po mowie* 111, *po sukni* 62, *po podwice* 63, *z czyichś darów* 98, *na oko = naocznie, wyraźnie, bez wątpliwości* 97, *cielesnym okiem* 8, *w prochu* 104, *przy ziemi* 3, *w lesie* 114, *w życie* 75, *w kurzawie* 78, *przed dymy na niebie* 115, *z daleka* 39, *w domu* 77, *zawždy w boju krwawym* 43, *krom zwady* 93, *jako sprawiedliwym* 32, *onych lat pierwszych* 128, *na wieki* 100, *czas długi* 56, *wczas* 90, *za żywota* 52, *dziś* 97, *rychlej* 94, *bez omieszkania* 106, *już* 101, *dotychmiast* 5, *jawnie* 69, *osobno* 129, *dosyć* 5, 6, *nazbyt* 6, *zarazem* 120, *dobrze* 82, 85, 108, *kiedy* 73, *tam* 79, *swoją barwą* 84, *skądś* 38, *stąd* 16, *z. da(wa)ć sam na się* 69, *mi* 35, 37, *wam* 90, *z. trzeba każdemu* 130;

z. dawać 69, 84, 90, 119, *dać z.* 32, 35, 37, 76, 91, 102, 106, 117, *z. pomnieć* 31, *chcieć z.* 131, *z. musieć* 93, *z. nie mieć* 61, 100, *z. trzeba* 130, *z. jest* 115, 120;

niech(aj) znam 54, 125, *niechaj znamy* 28, *niech(aj) znają* 9, 10, 34, 97, *bodaj nie znała* 68, *znajże* 50, *niech nie znamy* 45;

z. k. przy czymś 3, *k. czymś* 8, *k. (jakimś) przeciw komuś (w czymś)* 43, 66, 88, *po kimś*

coś 71, nad kimś coś 9, po czymś 123, po czymś (coś) 62–3, k. po czymś 111, coś po kimś 10, 67, po kimś coś 71, do k. coś 14, coś do k. 17, coś na k. 18, 33, z cz. k. 103, coś cz. 47, coś w cz. nie z. 104, komuś coś z. dawać 90, w połączeniu ze zd. dop. lub równoważnikiem zd. 15, 16, 20–1, 24, 39, 49–50, 59, 65, 69, 72, 74, 76–7, 79, 83–4, 91–3, 96–9, 101–2, 105, 107–9, 116, 118, 120, 123, 125;

z., widzieć 17, 126, z. k., rozumieć myśl czyjaś 40, 41, myśli wiedzieć, człowieka z. tajemnice 42, dowiedzieć się 54, k. z., śpiewać 55, z. uczynność czyjaś, chęć prawą czuć 64, morza nieświadom być, nie znać nieba 113, nie z., sobie głowy nie zmyślać 134, z. po rymie, śpiewać 123, z., mianować umieć 126, ani miecza z., ani o zwadzie słyszać 128, stać przy czymś statecznie 112;

r. –amy 4, 18, 24, 28, 33, 45, 47, 85, 103, –acie 72, –ać 66, 68, 126, –ają 2, 9, 11, 19, 22–3, 27, 29, 46, 55, 80, 82, 92, 94, 97, 124, –ąły 1, –ali 12, 52, 95, 134, –ano 128, –awszy 57;

w p. 91, 102, 116–8.

Ps: 1. Iedeneś ty (Myszkowski) náležion/ v którego miály| Mieysce Mu[ę(!) wzgárdzoné/ y twarz wdzięczną znály.| ded. 6. 2. Ale źli/ którzy Bogá/ y w[tydu nie znáia/ Tego [zczęś-ćia/ téy nigdy zapłáty nie máia:| 1,13. 3. Leży zá síécia/ że go nie znác przy ziemi/ Siłá chudych połowił fortelmi [wémi/ (zły czło-wiek) 10,29. 4. Mówią bowiem/ z v[ft ná[zych dobrze [ye mieć mamy/ Káždy w [wéy gębie wolen/ my páná nie znamy.| 12,8. 5–6. Dofy-ćiem znał dotychczas v[zy twé zámknioné| Dofyćciem znał/ y nábzyt/ oczy odwróconé:| Chćiéy ná mię kiedy weyźrzyć/ 13,5. 7. Lud/ którego nigdy nie znał/ czołem mi bije/ Ná [łuch tylko w po[stuzen[stwie praw moich žije.| 18,85. 8. GŁupia mądrości/ rozumie [zalo-ny:| Gdyś ná vmyśle ták ieft zászlepiony/ Ze bogá niezna[z/ tym ćiele[nym okiem| Poyźrzy przynamniéy po niebie [zyrokiem.| 19,3. 9. Niechay nád [obą twą obronę znáia/ Którzy twych v[ftaw świętych prze[trzegáia.| 25,51. 10. Záplác im (ludziom nieprawym) wedla ich vczynków/ pánie/ ... Niech łá[kę/ iáką zá[tużyli [obie/ Znáia po tobie.| 28,16. 11. Okriy/ pánie/ łá[ką [wá tych/ którzy cię znáia/

Którzy cnoty w káždéy [wéy [prawie prze- [trzegáia/ 36,21. 12. Bli[cy moi z dáleká ná móy ból pátrzáli/ Powinowáci zgołá w[zy[cy mię nieználi:| 38,22. 13. Opowiadałem świá- tu [prawiedliwość twoię/ Y dziś nie milczę: [am zna[z chęć moię/ 40,28. 14. Vzyy/ pánie móy/ vzyy/ nádemną litości:| Vzdrów du[ze/ która zna do siebie [wé złości:| 41,12. 15. o mym złym [zeptáli/ ... Znac ... że go pan zá grzéchy chce [kárác:| 41,21. 16. á [tąd znam/ że mię liczy[z [woim/ Ześ mię nieprzyaciótom nie dał w po[miéich moim.| Ps 41,3. 17. Omyy mię/ oczyść mię z moich w[zeteczności:| Znam [wóy grzéch do siebie/ á widzę go práwie:| 51,5. 18. Kto mię zázwidzie w polá Idum[kie obfíté?| Nikt oprócz ćiebie/ którego dziś zna- my| Gniew ná [yę/ áni wódzem [wych woy[k mamy.| 60, 23. 19. Ich ięzyk dotkliwy| Miecz ieft przerázliwy/ Słowá [trzały żywé/ Niewin- nym [zkodliwé:| Témi ie [trzeláia/ Boiáźni nie znáia:| 64,18. 20. W[zy[tki ty (Boże) zna[z/ którzy mię trápic nie przeftáia/ 69,43. 21. Niech co chce będzie: żyw pan ludu [wemu/ Y zna/ kto [zcerym [sercem [tuży iemu,| 73,2. 22. Oni (zli ludzie) przeciwnéy fortuny nie znáia/ Y w dobréy síle długie látá trwáia,| 73,7. 23. W[zy[cy zágina/ którzy cię (Boga) nie znáia/ W[zy[tki zátráci[z/ którzy cię mijáia,| 73,57. 24. znáków żadnych/ żadného nie zna- my| Proroká/ žeby wiedziéc/ póki w tym trwác mamy,| Długoż [ye pa[twić będą ci [pro[ni pogánie| Náđ námi? 74,19. 25. A żadnýby wiecznie iuż odmiány| Nieznał był móy lud wybrány:| 81, 46. 26. Długóž ... zložliwy| Wá[z będzie znał [ąd žyczliwy?| 82,6. 27. Prózno rádę: nie [tucháia/ Ani mégo głófu znáia:| 82,14. 28. Ty nas ożywić ma[z nędzą zmorzoné/ ... Okaz [wá litość/ niechay łá[kę znamy/ Któréy czekamy,| 85,15. 29. Szczęś- liwi ludzie/ którzy głos pán[kich trąb znáia:| 89,26. 30. Kto ludziom rozum dáie/ tenże człowieczy| Rozmy[ł/ y [kryté rády zna/ że nie grzeczy,| 94,20. 31. Ráduyćie [ye cnot- liwi:| A dokąd nas pan żywi/ Znac we[olémi rymy| Iego łá[kę pomnimy,| 97,55. 32. Oka- zał/ co może boiem/ Woiiąc zá ludem [wo- iem:| Dał znác/ iáko [prawiedliwym/ M[zczac [ye złych [praw ná zložliwym,| 98,11. 33. 108,23 jak nr 18. 34. Niech rękę twoię zná- ia/ niechay [ye dowiē| Zły człowiek/ żeś ty

łá[kaw ná moie zdrowié.] 109,63. **35.** Day mi [wóy zakon znáć/ niech [ye cudów twoich dowiem/] 119,27. **36.** Bładziłem/ pókim tró[k nieznał/ 119,67. **37.** IE[tem czyn rąk twych: day mi znáć [woie ro[kazánié/] 119,73. **38.** Zni[zczyłeś przewrotné/ [kąd znam [sprawiedliwość twoię/] 119,119. **39.** bo ty/ nád w[zytkiemi] Koły siedząc niebie[kiemi/] Ná ni[skość przedsię pátrzy[z: y to/ co wy[oko/] Z dáleká zna twoie oko] 138,18. **40-1.** tobie mój boże/ Rzecz namniey[za [kryta być we mnie nie może:] Ty mię zna[z lubo siędzę(!)/ zna[z lubo [toię/] Y ... rozumie[z w[zytkę myśl moię.] 139,3. **42.** Ty myśli wie[z/ ty moie zna[z tá-iemnice/] Tyś mię w żywocie tworzył moięy rodzice.] 139,27. **43.** Tyś mój obrońca: Ciebim ia łá[káwym] Znał przeciw [obie zázwdy w boiu krwáwym.] 140, 14. **44.** Oto zły człowiek trapi moię du[żę/] A ia w iá[kiniách ślepych mie[zkák mu[żę/] Swiátlá nieznáiąc] 143,11. **45.** Trwogi zadnéy/ zábiegów zadnych niech nie znamy/ Ani ogromnéy tráby [tychamy.] 144,37.

46. Tu tro[ki nie pánuia/ tu pracy nie znáią:] Tu nie[zcześcié/ tu miey[ca przygody niemáią.] Tr 19,67. **47.** Zyiem wiek nieprzyty: wiecznéy wzywamy/ Dobréy myśli: przyczyny w[zytkich rzeczy znamy.] Tr 19,72.

Fr: **48.** Smierć niezna złotá/ y drogiéy purpury/ 1,32,3. **49.** Znáć/ Stáni[fláwie/ ze się tá pieśń byłá/ Mym towarzy[zom dobrze w głowę wbiłá.] 1,63,3. **50.** znayze więc/ co prziaćiel práwy.] 1, 78,10. **51.** Sławá z dowóci[pu [amá wiecznie [toi/ Tá gwałtu niezna/ tá się lat nie boi.] 1, 97,14. **52.** WSzy[cy ludzie/ którzy cię zá żywotá ználi/ Siłá o twych pieniádzách/ Sobiechu trzymáli.] 2,5,1. **53-4.** KOzieł/ kto go zna/ piw[zy do pólnocy/ Niemógł do domu tráfić o [wéy mocy.] Vyz[rzaw[zy kogoś/ [łuchay pánie młody/ Prof[żę cię/ niewie[z ty moięy go[pody?] A ten/ niech cię znam/ tedy się dowiéwá:] Iam/ pry/ ie[st kozieł: id[że [pác do chléwá.] 2,16,1-5. **55.** ANákreon ... Iuz cię moie [trony znáią/ Y ná bieśiádách śpiéwáią/ 2,46,5. **56.** Y [am iuz baczyć może[z/ że moie po[ługi/ V téy pániéy nie ważné/ które zna czas długi] 2,53,4. **57-8.** ZAriadres krolewic iáko żyw nieznaw[zy/ Tylko piękną Odátę przez [en raz widziaw[zy/ Miłował iá [erdecznie: ... Tóz się y mnie przydáto/ Druzba

mój cnotliwy/ Ze nigdy cię nieznaw[zy/ zázwdym był chętniwy/ Do twego towarzy[stwa: 2,104,1-6. **59.** miłość ma [wé obyczáie/ Zna co lepiéy/ á przedsię przy gor[zym zo[ftáie.] 3,13,16. **60.** JAnie/ ... bóg pomści niecnoty/ y fał[znéy zdrády/ Któráś odnió[ł zá [wá chęć swiézymi przykłády/ Czyś ludzi nieznał? 3,20,5.

61. PAwle/ niebádz ták wielkim pánem do [wéy śmierci/ Byś mię kiedy znáć niemiał/ choć w téy ni[kiéy siérći. 3,23,2. **62-3.** PO fukni znam zá[łobę/ znam y po podwice/ Kásiu/ to nie zá[lobá/ vbiéloné lice.] 3, 40,1. **64.** Do Káchny. CHoć zna[z wczynność moię/ y chęć práwá czuie[z/ Przedsię ty mnie [zpetną twarz/ Káchno/ vkázuie[z.] 3,44,1. **65.** Bom lé[ł we krwi pogáń[kiéy: á kto mię zá[luie/ Znáć że niewie iáko śmierć wéciwa [mákuie.] 3,49,6. **66.** mam zá to żeś zná[ł] Moię vprzéymosć/ y chęć [czera przeciw [obie:] 3, 71,4.

Pieś: **67.** Chciałbym ták być [częśliwy/ y zyczyłbym [obie/ Abych iuz tę ná wieki łá[kę znał po tobie:] 1,4,14. **68.** A boday tá wdzięczna twarz odmiány nie zná[ł] Byś dobrze y Sibyllę láty przerówná[ł.] 1,4,15. **69.** To pan zdániem moim/ Kto prze[stał ná [woim:] Kto więcéy [zuka/ iáwnie to znáć dáie] Sam ná [ye/ że mu ie[cze niedo[ftáie.] 1,5,6. **70.** Ktoby cię nieznał/ Lechu Słowiáninie/ 1,10, 21. **71.** Nie zá [tárániem/ áni prze má [práwe/ Miá/ po tobie znam táką po[stáwe:] 1,15,2. **72.** Vsiłné wiátry/ co morzem wládaćie/ Ie[li téż kiedy co to miłość znaćie:] Dodaycie mu (mężowi) ták [częśliwego biegu/ Ze wrychle [łanie ná oyczy[tym brzegu.] 1,17,46. **73.** Znał kto kiedy Poétę trzézwiégo? 1,20,15. **74.** Nie złe czá[sem zámilczéc/ co człowieká boli/ By nieznał nieprzyiaćiel/ ze cié ma powoli:] 1,23,2. **75.** Zieleniá [ye pięknie lá[fy.] Łáki kwitną rozmáicie:] Záiaćá iuz nie znáć w zicie/ 2,2,34. **76.** Zdróy przezroczytý wódy/ lá[fu średnia miárá/ Y zaśiékku moięgo niepochybna wiárá:] Rząd[zy p[odnéy Afryki [zéroko wladnemu/ Nie da [ye znáć/ że w [częściu przerównána iemu.] Pieś 2,4,32. **77.** Przedsię názbýt vbó[ftwá nieznáć w domu moim/ 2,4,37. **78.** SLóńce pali/ á ziemiá id[że w popiół prawie/ Swiátlá nie znáć w kurzáwie:] 2,7,2. **79.** Ze/ co im zázdrość wymie/ Bóg nágrádzáć béd[że/ A cnotá kiedykolwiek mye[yc]e [wé ośiéd[że.] (war. Tám dopiero bę-

dzię(!) znać/ co po czemu chodzi.) *war. Pies 2,12,20.* **80.** Rzeki wód nieprzebranych wielką hojność máia/ Białý dzień/ á noc ciemna/ [woie czáfy znáia.] *Czego 16.*

81. Nie zna[z ludzi co przed kotem/ Piérzcháia nawięt[zym błotem:] *Sob 3,25.* **82.** W[zytki tu wzrok oftry máia/ Y co piękne/dobrze znáia.] *Sob 4,20.* **83.** Znam cię żiótko żeś pokrzywá. *Sob 5,20.* **84.** Zyto [ye w polu doftawa/ Y [woia bárwą znać dawa:] Iż iuz nie dáleko żniwo/ Miéy [ye do siérpá co żywo.] *Sob 6,10.* **85.** Lecz ie[li cię dobrze znam/ nie tylko [wéy [zkody/ Ale [nać węcýy [pólnéy żá[uię[z przygody:] *Tarn 17.* **86.** Ale [stawá/ którą ón zoftáwił po [obie/ Smierci nie zna: y będzie w v[zach ludzkich brzmiá[ta/ *Tarn 75.* **87.** Lecz ia niewiém przéc[na tę [mierc[tak nárzékamy/ Gdyż iednák nic ná ziemi wiecznégo nie znamy:] *Tarn 114.* **88.** Tęczyn[ki ... Ten znáiać twarz [á[káwa/ y chuc[przeciw [obie/ Skloni[także cnotliwé [wé [erce ku tobie (*panno*) *Pam 73.* **89.** Wáty zá wá[mi pędzi poru[zona wodá:] Krzyk w okrécie/ á chmury nocy przydawáia/ Swiáta nie znać/ wiátry [ye [obie [przeciwiáia.] *Pam 178.* **90.** Bez trudno[ci nie będziem/ wczás wam to znać dawam.] *Pam 200.* **91.** BARánczuch Tátáryzn/ któr[ego był pan iego w Rzymie Kárdynałowi iednému dárowá[ł/ kiedy go ... ieden ... tráfiw[zy [ie do Rzymu pyta[ł/ iáko [ie ma: powiedzia[ł: Nie dobrze/ trawé ié[sz kák báran: dáiać znać że mu [ie [a[ata Wł[oska niepodobá[á. *Ap 10.* **92.** Szalony ludzki rozum/ áni oni znáia/ Iáko m[łodo[ć/ y żywot p[ęd[ko w[plywáia.] *Fg Pies 2,11.* **93.** Kto władnie niebem? kto gwiazdami rządzi? ... Zá czyia [spráwa we dnie [tońce chodzi? ... Káždy znać mu[si k[ó[rm w[zelákiéy zwády/ Ze [ie to dzieie w[zytko z Pá[ń[kiéy rády.] *Fg Pies 3,11.* **94.** A to nas namniéy niechay nie obchodzi/ ... że gor[zy/ swiá[powoli máia/ A dobrzy rychléy niedo[ftátek znáia.] *Fg Pies 3,20.* **95.** Toć grunt w[zytki[ego/ by[my Boga ználi/ A iemu [spráwé w[zégo przypi[áli.] *Fg Pies 3,25.* **96.** Pánie/ znać żeś mié ty bronil:] *Fg Pies 5,39.* **97.** A ludzie zápámié[áli/ Którzy [praw twych niepoználi:] Niechay d[zi[na oko znáia/ Ze cię dobrzy [trózem máia.] *Fg Pies 5,55.* **98.** Przeto tufz dobrze/ Há[no vrodziwa/ [obie/ Z twoich dárow[znać/ że Bóg iest [á[káwym

tobie.] *Fg Pies 6,66.* **99.** ZNáć/ że [ie człowiek nie ná ro[ko[z rodzi/ Bo z p[áczem ná ten nędzny swiá[przychodzi.] *Fg Tabl 1.* **100.** że pro[sić mu[sieli (*Krzyżacy*) pokoju:] Który tak otrzymáli/ że páná in[zégo/ Niemieli znać ná wieki/ prócz króla Pol[kiégo.] *Fg Bitwa 80.* **101.** SM<ierc>. Iuz znam czego chce[; y chęc[twoié widz[e.] *Fg Al 51.* **102.** Ale czyniać to vmárlému kwóli/ ... to W.<aszy> M.<i[lo[ci> z vprzéyméy ... chęc[... czynicie: daiáć ... znać/ ...ze wczéiwé záchowánié brátá ná[zégo nie vmá[ło z nim po[po[łu/ ále żywie w [ercách W.<aszych> M.<i[lo[ci> cnotliwych ludzi. *Fg Pog 3.* **103–4.** Nie láty/ ále cnotá żywot mierzy[mamy:] Z téy oné zacné m[że y d[zi[ie[fcze znamy/ Którých ko[ci iuz dawno w prochu nieznać: ále/ S[awá kwitnie/ y kwitnáć záw[dy będzie w cále.] *Fg NagT 10–1.* **105.** AL.<exander> Znać że v [iebie go[po[da po[łowie.] *Odp 54.* **106.** Ale że z rády tak d[ugo nikogo/ Nie[tycháć: wiem/ że da bez omie[ka[nia/ Znać ALEXánder/ [koro [ie t[ám rzeczy/ Przetocz[á: *Odp 158.* **107.** Po[łowie/ widz[e/ id[no[fy powie[siw[zy/ Znać że nie po [wey my[li odpráwé odno[za.] *v Odp 381.* **108.** Wiedzicie g[e[te mia[ta/ i zamki budowne/ Drogi/ mo[fti porzádne/ i brzegi warowne: ... Znać dobrze/ że tam byli go[po[darze t[edy.] *Sat 74.* **109.** Tego tam niewiém/ iáka przijaz[z Niemcy macie/ ... To tilko znam/ że na was pilne oko máia/ I co rok/ to [ie pod was bli[zej pod[adzaia.] *Sat 103.* **110.** A ie[li złotem gro[zni [a[fiadom być chcecie/ Tim ie richley v [iebie ie[fcze miéć będziecie.] Aleć ia i tich bogactw nieznam miedzy wami/ *Sat 123.* **111.** Oho znać Papie[znika: po czim[że? po mowie:] *Sat 163.* **112.** Ale com raz obieca[ł na krzcie Panu [wemu/ Nie[fu[zić poki wemnie du[za iedno iemu/ Stoie[przitim [tatecznie/ i znam iego [łowa/ *Sat 181.* **113.** Bo chocia drugi wzacnym domu [ie vrodzi/ Ie[li morza nie[wiadom/ ie[li niezna nieba/ Ani [agł[ów/ ani mu [tiru zwierzać trzeba.] *Sat 371.* **114.** Po tym w[zytkim Boreas Orythiá nie[ie:] A g[dziekolwiek przeminá[ł/ znać go[[ciniec w le[ie/v *Prop 205.* **115.** Z t[ámt[ad [zed[le[ku Che[łmu/ á oko[ło [iebie/ Ledwé [tońce znać by[ło przed dymy ná niebie.] *Jez 292.* **116.** Znać że ná ón cz[ás nie w d[ugich obiáda[ch/ áni w cudzoziem[kim piéciu [cz[é[[cia álbo m[nnimánia

[wégo ludzie pokładali/ ále rychléy w trzéz-wości/ á w mierze/ Wr 10. **117.** Filip Król Mácedón[ki/ kiedy mu o dziwnie twárdym á niedobytym zamku powiádano/ pytał/ ie[liby tám osieł z [krzynią złotá dolésć nie mógl: dáiać znać/ iż piéniádzmi w[zyftkiégo zy[kać móže. Wr 14. **118.** Táki káždy przyrodzeniu [wemu iáwná niechuć okázuie/ á práwie znać dawa/ że mu to niewdziéczno/ że go Bóg czło-wikiem/ ... [tworzył. Pij 2. **119.** Strato był bogát[zy/ ... Kállifthenes zásié wíet[za łá[skę (Arystoklii) znał/ y pánnie był nieiáko po-winowáty. Wzór 3. **120.** Potym gdy Theophanes iáwnie przy w[zytkich dziéwki pytał/ á oná Kállifthená obrá[ta/ znać było zarázem/ że [ye tym Stráto obrá[ził. Wzór 3. **121.** A iuż nieblizu ná Krolowá łowi (Fiedor)/ Káże [ie pod nié przymykáć pie[zkowi. Zdrády nie da znać: Sz 233. **122.** Dido/ iáko żywa/ Aene-afzá niezná[ta/ to rzecz niewátpliwa: Bo oná dobrze przedtym/ leglá w grobie byłá/ Dzie 138. **123.** Táki Poétá mój [piéwa: á znam y po rymie/ Ze [am roli nie orał/ áni [siadał w dymie. Marsz 53. **124.** Ale táki podobnégo oczy mé nie znáia/ Ani táki po-ważnégo: Mon 168. **125.** niechay znam y tego/ Co to wzro[stem pomniey[zy od Agá-memnoná/ Mon 192. **126.** To ie[ft Aiáx/ ... A to zá[Idomeus z téy to drugiéy [trony/ ... Ale w[zytki tu in[zé widz[e którém zná[ta/ Mon 237. **127.** Ktoby był znał tych wieków Tur-ná walecznégo/ Albo mé[zną Kamille/ álbo Lau[á cnégo/ Kto Pálántá: kto burdy zá[we Wlo[zech nowé/ Troiáń[kié/ by nie gło[sné wiér-[ze Maronowé? Muza 81. **128.** Przetóz onych lat piérw[zych áni mieczá znano: Ani miédy krewnémi o zwádzie [tychano. Phaen 9,97. **129.** bo to niepodobno/ Aby [miertelny czło-wiek káżdá (gwiazd[e] znał ofobno: Phaen 34, 322. **130-1.** CZtéry Ko[á przedniey[zé ká[ždému znać trzebá/ Kto chce lotnych lat bié[gnąć/ y porzádek niebá. Phaen 40,385. **132-3.** CO to zá go[ść/ o [ioftry/ przy[zedł w ná[ze kráie? Sáma twarz/ y vrodá/ [am [tátek wy-dáie/ Ze zacny czło-wiek iáki[ś: á Krol bez wátpienia/ ... Znam cié/ o zacny Krolu/ cho[ć[as bez korony/ Ani w rozny od in[zych w[biór obleczony: Znam cié/ o Krolu Pol[ki/ cho[ć tu miédy lá[fy/ Z dzikim [zwierzem przebywam po w[zytki [we czá[fy: Dry 5. **134.** że zá lat

dawniey[zych/ Y ludzie obyczáiw byli pobo[ż-niey[zych. Nie były tákie lichwy/ áni wa[śni tákie/ ... O elekcyiách [sobie g[łowy nie zmy[láli/ Zadnych praktyk/ y tego [łowá [nad[ż nie zná-li. Dry 30.

znać się mieć znajomość czegoś 3, 4, przyznawać się do kogoś, czegoś, uznawać kogoś 2, 5, 8, 9, do[świadczać, odczuwać 1, roz-poznawać się nawzajem 10, być wszystkim wiadomym 6, 7;

z-a się czło-wiek 2, 5, syn ksiá[żęcy 8, poganie 1, potomkowie 9, starosta 3, 4, rada, dwór, drabi 10, prawda się z. musi 6, 7;

z. się ludźmi być 1, na winie 3, 4, k temu 5, 8, do przodków z. 9, ku łupom 2, po bindach 10;

z. się móc 9, być 1;

z. się wiecznie 8, zawsze 5, dobrze 3 ~ z elipsá się 4;

z. się kim[ś być 1, k komu[ś 5, 8, do k. 9, ku czemu[ś 2, po czym[ś 10, na czym[ś 3;

z. się, mieć 4 ~ r. -á[ta 5, -á[ja 10, -ná[ja 1 ~ w p. 6, 9.

1. Ogáрни [tráchem pogány/ Niech [ye ludź-mi być znáia/ Którzy d[zi[ś mogá być pány/ Iutro z chudym zrównáia. Ps 9,82. **2.** Nie-znam [ie ku tym łupom: ktoli to [zalony/ W Mar[owym domu przybił ten dar niezdá-rzony. Fr 2,12,1. **3.4.** O Stároftá ná Mu[zy-nie/ Ty [ie zna[ż dobrze ná winie/ Zna[ż/ y ma[ż: Fr 3,74,2. **5.** W[záko[ż [ie ktemu záw-[ze b[e]d[e] zná[ta/ Mił mi nie b[e]d[zie] bych d[zi[ś vmrz[eć miá[ta. FgPie[ś 8,41. **6.** Abowiem [trá[ćili[my w domu [woim tego/ iakiégo dru-giégo (prawdá [ie znać mu[si] niémamy. Fg-Pog 2. **7.** Odp 294 jak nr 6. **8.** [yn ksiá-żęcy vpadł ná koláná/ Y wyznał [w[e] pod-dáń[two/ y zwierzchnégo páná/ Obiecuiać ná [wá] cze[ś] ktemu [ye znać wiecznie/ A wiá[re] pánu [wemu záchowáć [tátecznie. Prop 47. **9.** ten Czech z Lechem brátem/ ktoré nam y Czechom iu[ż] zá napewniey[zé przodki Kroynikarze ná[zy] podawáia/ ciágná zá [obá] ie[cze] nieco wátpiwo[ści] ze potomkowie nie ow[zy]yki [ie do przodków [w]ych znać mogá. Czech 1. **10.** Rádá/ dwor/ drabi [po]tem [ie mie[ż]áia/ Nic wiécey/ iedno po bindach [ie znáia. Sz 324. UP

znajomy *ktoś, kogo się zna 1–3, 5, szeroko znany, sławny 4, znany 6;*

z–i mężczyźni 5, sąsiedzi 2, z. *poeta 4*, morski pław 6;

z. być 4, 6, z–e odstrychnąć 1;

jeden z z–ych pytał 3;

z. ludziom 6, mnie 5 ~ z., krewni 1 ~ znajomsi 2;

w funkcji rzeczownika 1, 3 ~ w orzeczniku 4, 6;

w prep. 2, w postp. 5;

r. –znajomy 4, –omé 1, –omych (–onych) 5 ~ w p. 3.

1. Odstrychnąłeś odemnie krewné/ y znaiomé/ Wzrytkich okryły ómy niewidomé. | *Ps 88,35.* 2. Tenże (*Bóg*) nam/ mimo znaióm[ze] [ąsiady/ | W śmiech obrociw[zy] ná[zé] póné rády/ | Przywiódił był Królá z dálekiéy kráiny/ | *Pieś 2,8,9.* 3. Kiedy go potym po kilku lat ieden z znaiomych ... pytał/ iáko fie ma: powiedział: Nie dobrze/ *Ap 10.* 4. Myśl moiá zówzdy z tobá: á to ma[ż] rym ktemu/ | Który ia myślę podać wiekowi przy[złemu] | Zá [wóy] wláściwy wyraz/ zkąd mam bydź znaiomy/ | Iáko mi Muzá tu[zy]/ choć w twarz niezniomy. | *Marsz 61.* 5. Ale wzytki tu in[ze] widzę którém ználá/ | ... Ká[torá] z Polidewkiem/ mężów mnie znaiomych (*war. niezganyonych*)/ | Ani mogę vpátrzyć *Mon 239.* 6. Przetóz onych lat piérw[zych]/ ... Zyli w[zy]cy w pokoiu/ przeftáwáiac ná tym/ | Co przyrodzeniu do[ýc]: więc mor[ki] pław zátym/ | Nie był ludzióm znaiómy: *Phaen 9,101.*

p. **nieznajomy**

UP

znak *widoma oznaka, dowód, sygnał, ślad 1–12, 14–19, 21, 23–6, 31, 37–8, 46, 50, fakt będący zapowiedzią czegoś, prognostykiem na przyszłość 13, 22, gwiazdy 27–8, 45, 49, konstelacje 30, 32, 34–5, 39, 40–4, 47–8, z. złoty = słońce 33, symbol króla Zygmunta Augusta, litera S będąca pierwszą literą łacińskiej formy jego imienia 20, specjalne oznaczenia graficzne stawiane przy literach dla odróżnienia ich wymowy 51–60;*

z–i to: arka 5, palma złota 12, słupek marmorowy 14, łuk 11, krwawy płacz 10, zacne osoby 17, pola pustyniami stojące 19, fortuna 18, gwiazdy i konstelacje 27–50, twarz miesięczna 7, litera S 20, znaki diakrytyczne 51–60;

z. *bożej* wielmożności 5, (*bożej*) chęci 3, 6, łaski 17, łaski i ulżenia 12, zwycięstwa 2, zwycięstwa *miłości 14*, szczęścia i oka miernej ręki 11, męstwa 16, miecza greckiego i okrutnej ręki 19, wrodzonej hojności 26, zwycięzce 20, wojska 21, polskiej siły 23, polskiej stopy 1, dawnej ścieżki 15, czasów 7, niepogody 37, gwiazd 40, Boota 49, na niebie 34, nieba północnego 30, jego = *poklétego Wołu 28*, tego 31;

poczet z–ów 32, wiele z–ów 60, siła z–ów 3, sześć znaków 43, tyle drugie 43, cztery z. 45, dwa z. 42;

z. widomy 37, 41, jawny 6, niewątpliwy 8, pewny 24, złoty 33, świetniejszy 34, mały 20, nieszczęśliwy 10, pierwszy 49, drugi 29, trzykątym sadzony 29, dwa z–i złożone 42, sławne 2, wieczne 16, świeże 21, niemałe 26, udzielne 36, rozmaite 38, wszystkie 30, 39, ten, tenże 33, 47–8, te, też 27, 54, 56, 60, jego 28, swój 51, 53, swe 9, 35, żadne 4, jaki 59, z. *jest* (nieprawie) dobry 13, 22, 54, nieomylny 31, nie leda to 17, są postanowione 36, położone 41, obfite 41, jedne z drugimi spojone 41, nad czymś włożony 29, *czemuś* podobne są 28, przeciw(ko) *komuś* 3, 17;

z–i wschodzą 43, zachodzą 43, wynikają z dołu 44, tkwią w niebie 39 z. *jest 1, 17–8, 29, 39, 50, 52, 55;*

z z–em 58, bez z–u 57;

z. dać 25, 59, dawać 31, podać 5, zostawić 16, (na) z. postawić *coś 12, 14*, okazać (światu) 8, 9, pokazać 40, nieść w sercu 20, opowiadać z–i 38, mianować 29, ujrzeć 26, widzieć 23, znać 4, włożyć na *k. coś 6, 37*, pod ziemię wprawować 49, mieć nad sobą 51, z–i podnieść 2, z–u czekać 24, nie uchybić z–u 15, z–ów patrzeć 33, z–u patrzeć 34, na z–i patrzeć 21, *coś z–i okazać 9, z–i k. przestrzegać 27, coś kłaść pod z–i 35, z–i zamykać 42, k. ze z–i przyjmować 45, mieć oko na z–i 44, z–em znaczyć 53, z z–em podnosić coś 47, na z. czegoś coś (u)czynić 7, 12, przy z–u wstawiać 48, krom z–u nie minąć 46, z jednym z–em przychodzić pospołu 44, *coś jest bez z–u 57, coś jest z z–em 58;**

z. *jest, że ... 18, 50*, dobry to znak, że ... 13, (22);

z–i, piątno 55, dziwy 3, prorok 4, pamięć 10, koła 40, pamiątka 5;

r. -áku 15, -áki 21, 23, 30 ~ w p. 22, 24-5, 51-60.

Ps: **1.** Y wdártem [ye ná [káte] piękny Kállioy/| Gdzie do tychmiaft niebyło znaku Pol[kiéy] [topy.] *ded.*15. **2.** Oni vpásć mu[za/ á my powftániemy/| Y zwycięstwá znáki flawné podniešiemy.] 20,24. **3.** Siłá/ w[zehmocny pánie/ twych dziwów od wieku/| Y znáków chęci przeciw człowieku.] 40,18. **4.** Co gor[za/ znáków żadnych/ żadného nie znamy/| Proroká/ żeby wiedziéć/ póki w tym trwáć mamy.] 74,19. **5.** Arkę nieprzyaciódom/ znák [fwéy wielmożności] Podał (*Bóg*) w ręce: podał [fwéy pamiatkę zacności.] 78,113. **6.** Włóż ná mié iáwny znák [fwéy (*Boga*) chęci:] Ná który pátrząc/ niech przekléć| Ludzie [ye gryza/ 86,57. **7.** Tyś (*Panie*) ná znák czáfów [práwił błédną twarz miešięczną/| 104,37. **8.** Tám pogánin zazdrošćiw| Znák (powiáda) niewápliw| Okazał bóg šwiatu w[zemu/| Ze ieft łá[kaw ludu temu. 126,10. **9.** Až plác nayde/ bože móy/ twemu košćiolowi/| Ale oto w Ephrácie pan ie znáki [wémi] Iáwnie okazał| 132,9.

10. V[pokóycie ... [traponá] myšl moie/| Póki ie [zce kámienny w polu [stup nie [toie.] Leiać ledwe nie krwáwy plác przez mármór żywy/| Zálu ciężkiego pámiéć/ y znák nie[zczęšliwy.] *Tr* 15,6. **11.** ALkón ... nieuchybił célu: ... A [práwiw[zy co myšlił/ wedle dębu tego/ Luk záwiesił/ znák [częšcia/ y oká mierného.] *Fr* 2,58,6. **12.** A ia/ gdy zbęde iármzá tak ciężkiego/ Ná znák twéy (*Wenus*) łá[ki/ y vlzenia [wego/| Poštáwię pálmę złotá w twym košćiele/ *Fr* 2,79,14. **13.** PÁtrzay iáko płodnych pfczól nieštycháné roie| Okládty/ zacny pánie/ miodem šćiány twoie.| Dobry to znák/ ... Ze doštátek/ y wieczné potomštwo w twym domu.| *Fr* 2,83,3. **14.** iam zginął miłóšci.| ... Poštaw štup mármórowy znák zwycięstwá twego/| Ná nim záwies zewłoki poimánia [wego.] *Fr* 3,33, 13. **15.** kozieł ... Zyadł pi[korzá żywego/ pi[kórz ... przepadł przezeń żywy.| ... znowu znim do [áku/| Pi[korz téz dawnéy šćie[zi nieuchybił znáku.] *Fr* 3, 70,10. **16.** O SMIERCI JANA TARNOWSKIEGO, Bił Tátáry w Podolu (*hetman Jan Tarnowski*)/ y Turki waleczné:| W Mo[kwi znáki zoštáwił [wego męštwá wieczné.] *Tarn* 26. **17.** Iakož niepomáłu fie ztąd cie[zymy/ że przy téy oštátniéy

poštudze bráta ná[zégo W.<aszych> M.<iłóšci> tak wiele/ y tak zacnych o[šob widzimy. Bo nie ledá to znák ieft łá[ki W.<aszych> M.<iłóšci> przeciwko niemu. *FgPog* 3. **18.** Fortuná ... vbogáćiw[zy| Pewná część ludzi/ pátrzay/ co ich ciężkim| Vboštwem trapi. A iž tego żadney| Zazdrošći gwoli/ ... Nie czyni ... znák ieft/ że y dziś/ gdy komu| Chce co wczynić dobrze/ pošpolicie| Iednemu pierwey weźmie/ tož dopiero| Drugiemu dáie: *Odp* 145. **19.** Ie[zczęć mury ná ziemi ležá powáloné/| Y polá do tey doby puštyniámi [toia/| Znáki mieczá Graeckiego/ y okrutney ręki.] *Odp* 251. **20.** Na końcu Olbrycht klęczy w ksiáżęcym vbierze/| A od królá chorągiew rozpu[czoną bierze.| Na niéy [krzydłá roštoczył czarny orzeł šmiáły/| Niošac w [ercu zwycięžce wielkiego znák máty (*literę S będącá inicjalem imienia Sigismunt*).| *Prop* 152. **21.** Tyś odnowił zárošćé Wituštwé [zláki:] A ia/ ná šwiežé pátrząc twego woy[ka znáki/| Pióro pu[zcę zá tobá/ *Jez* 196. **22.** Niepráwie y to znak dobry/ móy Pánie/ ... zešmy [tárych á chwalebnych obyczáiów odštapili/ á miášto tego ielišmy [ye zbytków/ rošpušty/ w[zeteczności/ łákomštwá/ y temu równia: *Wr* 8. **23.** Gdzie požrže/ wšędy widze Pol[kiéy šily znáki/| Tu do czarného morzá ie[ce šwiežé [zláki:]| Tu drógá znakomita przez šniežné Báłchány:| Tu pšie polá/ á [ám brzég pru[ki zwoiowány.] *Omen* 5. **24-5.** On (*Strato*) ... štárał [ye áby ná ten dzień co nawięcéy towárzyštwá y šlug/ šobie [pofošbił/ które nieznácznie między čižbá roz[ádził/ y znáku pewného czekáć kazał. A gdy pánnę do šlubu wiedziono/ daw[zy znak pomocnikóm [wym/ rzućił [ye [am naprzód do niéy. *Wzor* 3. **26.** Pátrz ná ... džiátki/ ... Vyžrzy[ž znáki nie mále wrodzonéy hoynošći/| *Dzie* 57.

Phaen: **27.** Tenže y niebo nátknął gwiazdámi šlicznými/| Aby ludzióm znáczyły czáfy/ biegi [wémi.] Ztąd wié oracz kiedy ma rolá vpráwowáć:| ... Ztąd pogodę/ y wiátry/ y przy[žly dé[cz baczy:] Témi znáki nas bowiem Bóg przeštržégáć raczy:| *wst.*14. **28.** V Nóg Wožniczych vyžrzy[ž poklékłego wołá:] Iego znáki/ żywému podobné [á zgołá.] 12,148. **29.** IEft ie[ce drugi znák nád Skopem wložony/| Ponižéy Andromedy trzykátém [ádzony:] Deltoton [wym imięniém Grékowie miánuia/| 18, 199.

30. V Nóg (*Andromedy*) wielki Per[eus/ á ieden [am táki| Miedzy w[zytkimi niebá póhnočnégo znáki.| 20,214. **31.** ALe y piérw-[zy miešiac miéy zá podeyžrzány| Kiedy od [łońcá Strzelec bywa zágrzewány.| Znak tego nieomylny Niedźwiadek więc dáie| Kiedy ná końcu nocy z wody ráno w[taie.| 25,255. **32–3.** DELphin nád Kozorožcem mniey[zy w połowicy| W głowie ma przeciw [obie dwie á dwie žrzenicy.| A to ieft poczet znaków/ które z iednéy [trony| Słoneczny trop/ á z drugiéy duch nieuniešiony| Aquilonów zámyka: drugich patrzay potym| Między Au[strem/ á między tymże znákiem złotym.| 28,269. **34.** Máło nižéy pochyły Orion [ye złożył.| Ko[ámi drudzy zowia: á kto go przepátrzy| Prózno znáku ná niebie šwiétniey[žégo pátrzy.| 29, 276. **35.** Iák ich (*gwiazd*) wiele porządkiem [woim roz[ádzonych| Bieży tymi drógámi ... Których iefcze dotychmia[ft nikt nie rozráchowa[ft| ... Kłádać ie pod [wé znáki: bo to niepodobno| Aby šmiertelny człowiek káždá znał o[obno:| 34,321. **36.** W[zytkié idá á idá kołem ro[pu[czoné:| Przeto wdziélné znáki [á po[stanowioné:| Aby ieden z drugiégo [nádnie obaczony| Káždy gwiazd pewny znáczył poczet zámiarzony.| 34,326. **37–8.** Ná ten ołtarz Noc dawna [trzegąc ludzkiéy [zkody| Włóżyła znak widomy przy[žléy niepogody.| Bo to iéy zálošć/ widziéć okręty rozbité:| Wiéć ludziom opowiaá znáki rozmáité.| 36,350. **39.** A to [á w[zytki znáki/ ktoré wedla šiebie| Swym porządkiem [tátecznie tkwiá w obrotnym niebie.| 38,375. **40.** Piéć gwiazd in[žyich zo[stálo/ ... Tych [ye ia opifowác [wym piórem nie wažé:| Gwiazd nie błédnych/ y kołá/ y znáki pokažé.| 39,384. **41.** CZtéry Kołá ... Przy w[zytkich [á widomé znáki położoné| Ták obfité/ že iedné z drugiémi [poioné.| 40,387. **42.** Šzešćią promięni z oká w okrąg rozmierzoné| Zámyká w káždym polu dwa znáki złożoné.| Zodiákiem to koło Grékowie miánuiá:| *Phaen* 40,448. **43.** Ná koždá noc v[stáwnie [zešć znaków záchodži:| A tylé drugié zášię z Oceanu w[schodži. 40,459. **44.** A kto chce porozumiéć/ iáko wnoc głébkoko| Albo iáko dzień bli[ko: niech ma pilné oko| Ná znáki/ kiedy wzgóřę wynikáia z dołu| Bo Słóńce záwždy z iednym przychodži po[połu:| 40,465. **45.** Bootes przez pół práwie pod

ziemié w[stépuie| Bo go ze cztérmi znáki Ocean przyymuie.| 40,476. **46.** Y Wagá/ chočia ciemna/ króm znáku nie minie:| Bo zniá Bootes w[schodži o téyže godzinie| 40,495. **47.** Lewé rámié Skop ciągnie/ ná którego w[chodzie| Vpátrzy[ž rozpalony Ołtarz ná zachodzie.| Z tymże znákiem po[połu Per[eus [trapiiony| Podnoši z Oceaná głowę y z rámony.| 40,579. **48.** Wołu/ zánurzony| Woźnicá nie zo[stawa: bo z nim ieft [poiony.| Iedná nie w[zytek przy tym znáku z morzá w[taie| 40,585. **49.** Wten czás Wieloryb [wóy plu[sk z wody vkázuie:| A Bootá piérw[žy znak pod ziemié wpráwuie.| 40,590. **50.** A gdy Wéżownik w morzu po koláná brodzi:| Znak ieft/ že zgodnych Bliźniát iá[ny plómiéń w[chodži. 40,594.

Ort: **51–4.** A troiákié Polácy máia: Piérw[žé zowá Láćin[kie/ ktoré má [wóy znak nád [oba/ kré[škę zgóřy ná dól wiedzioná od práwéy ręki ku lewéy iáko zádný/ to ieft/ niecudny. Drugié zowá [woim/ to ieft/ Pol[kim/ którego znak ieft kré[šká tákže nád nim/ ále od lewéy ku práwéy ręce/ iáko zádný/ to ieft/ nikt. Trzećie zowiemy ciężkim/ ktoré má kré[škę przez się/ iáko požádný: To o[státnie záwždy [wym znákiem znáczyć trzebá: ... czá[em též dla dobrich rimów té znáki [á dobré. 1. **55.** E troie: piérw[žé równé [aćin[kiému/ a to ma kré[škę nád [oba/ iáko i [aćin[kié/ á / iáko w tym słowie/ Panié/ Domine: Drugié na[žé: iáko tu panié/ domine: O[státnie z kré[šką albo z ogonem/ iáko to/ w[czynię. A w pi[fanu tich w[zytkich tak šie zachować/ ... aby znaki na žádnym nie by[ły/ chyba gdzie trzebá dla przyczyzny powiedžianéy: wyiáw[žy to o[státnie/ ktoré záwždy [wé piátno ma niešć. 5. **56.** N dwoie tákže: i z timiž znaki dzwon/ [kroń/ [chroń/ šie/ etc. 13. **57–8.** O dwoie: iedno [aćin[kié bez znaku iáko tu/ oko: drugié grub[žé z znakiem ie[li trzebá/ iáko wòs: na wo[tku wyći[nać(!)/ abo na wózku iechać. 14. **59.** X málo vžiwamy: richley mia[fto niego/ ks: a iáko/ s/ troiáko/ tak i /ks/ troiáko mówiémy. W[zakže málo nielepiéy pi[fać xiádz/ xini/ axamit/ nižli přes ks. k[žikać/ to lepiéy tak iáko się tu napi[tao/ abo znak iáki dać/ iáko i in[žim. 21. **60.** Kiediby[my tedi w[la[fná różnicę między b/ a b/ obaczili/ tákže i między c/ a c: s/ a/ s etc. tediby w téy mierze niepotřeba by[lo

téy literi y: Ale raczéy niżby tak wiele tich znaków było/ niechay po iednym b/ iedno i/ chodzi/ a po drugim y: bo iednak téy różnice niéma[z w żadnych in[zich vokali[zach/ 24. UP

znakomicie w sposób bardzo wyraźnie widoczny ~ r. -icie.

Vbogim dawa obficie:| A téż sławá znakomicie| lego wczynności słynie| Y chwalá(!) nigdy nie zginie.| *Ps 112,30.* ZB

znakomity wyraźnie widoczny 2, 5, 7, 9, 10, 16, 18–22, wspaniały, powszechnie znany 1, 3, 4, 12–3, 15, 17, mający wysoką pozycję społeczną 6, 14, większy niż zazwyczaj, niż się można spodziewać 8, 11;

z. jest Bóg 10;

z. rzeczpospolita 15, postugi 13, pałac 4, ludzie 6, poetowie 1, stróż 2, dom 14, droga 16, skały 9, światło 19, pręga = tęcza 7, obłok 5, pęta 22, szkoda 11, płacz 8, płaszcz 12, wieniec 3, 12, 18, wschód 20, piersi 21;

tak z. 10, 14, 19, co z-szy 1, niemniej 17, na świat z. 15;

z., naprzedniejszy 6, złoty, perłami przeplatany 12, sławni 17, wasze 13 ~ z. -zakryty 9;

w prep. 7, 9, 11–2, 14, 21–2, w postp. 1–6, 8, 13, 16, 18–20;

r. -ity 3, 4, 8, 12, 18, -ity (: -yty) 5, 10, -égo 19, -itym (: -itym) 2, -itą 15, -ici 6, 17, -ité (: -yté) 13, -itych (: -ytych) 9, -émi 1.

1. Tym żeś mi [ercá dodał/ zem [ye rymy [wémi] Ważył zetrzec z Poéty co znakomit- [zemi] *Ps wst. 13.* 2. Co[my tedy od [woich [tárznych więc [tycháli/ To[my oczymá [wémi oglądáli:| Oglądáli[my w mieście pán[kim niedobyty] Którego Bóg [sam stróżem znakomitym.] *Ps 48,20.* 3. Ty błogo[stáwiz nieprzeliczonému] Płodu ziem[kiému.] Rok w[zytko-rodny wieniec znakomity] Nieśie ná głowie twoią łá[ką wity:] A gdzie ty kolwiek [tope [wą połóży[z/ Obfitóć mnoży[z.] *Ps 65,41.* 4. ZNáczny ieft bóg w Zydow[kiéy kráinie/ W Izráhelu iego imię słynie.] Namiot iego w Salem ieft rozbity/ Ná Sionie páłac znakomity:] *Ps 76,4.* 5. Morze ná poły przedár/ oné przeprowadził ... Przydał im wódze (*Bóg potomstwa Izraelowemu*): ná dniu obłok znakomity/ A w nocy nieprzeyrzánéy ogień

niepokryty:] *Ps 78,25.* 6. Ludzie co naprzedniey[zy/ ludzie znakomici] We w[zy[tkim Izráhelu nagle [ą pobići.] *Ps 78,53.* 7. Włózę ná niebo znakomitą pręgę/ Którą gdy wyzrę/ w[řómnę ná przysięgę/ Ze mam hámowác niezwyčajną wodę:] *Pieś 2,1,65.* 8. Dáléy žal niedopuscił/ y płacz znakomity] Który iéy z oczu płynął/ iáko dé[cz obfity.] *Pam 1,89.* 9. A chytré morze/ ile znakomitych/ Tyle pod wodą żywi [kał zakrytych.] *FgPieś 1,17.* 10. Lecz on (*Bóg*) w [wych [spráwách ieft tak znakomity/ Ze naproft[zému niemoże byđz [kryty.] *FgPieś 3,3.* 11. Nieftéty[z/ by ten niezniek tak młody/ Niepopadł iákiéy znakomitéy [zkody:] Ie[li gdzie ná Lwá nieborak vgodził/ Który po [zyię we krwi ludzkiéy brodzi.] *FgPieś 3,38.* 12. Táki więc z [wéy łóznicy nowy oblubienie] Wychodzi: ná nim złoty pła[cz y złoty wieniec] Perłami przepłátány/ goré znakomity/ Iego ze w[zech namil[zéy dar niepo[polity.] *FgPieś 6,77.* 13. A żadny wiek tak wdzięczny nie będzie/ Aby po[stugi wáżé znakomitę] Były potomkóm przy[złym kiedy [kryté.] *FgFirl 23.* 14. Bo vrodziw[zy fie w tak znakomitým domu/ Niewiedzié/ tyli wiet[za cześć ma[z z przodków [woich/ Czyli oni chwálniey[zy z wy[okich cnót twoich.] *FgBitwa 42.* 15. Stąd prawá/ [tąd wolno[ci/ [tąd rzeczpo[politą Macie/ moi Polacy/ ná [wiat znakomitą.] *Sat 40.* 16. Tu do czarónégo morzá ie[fcze świeże [zláki:] Tu drogá znakomita przez śnieżné Bálchány:] *Omen 7.* 17. Ktoby był znał ... Turná waleczného/ Albo mężną Kámille/ álbo Lau[á cnégo:] ... A niemniéy y to [ławni/ nie mniéy znakomici/ Które [prawcá Láciń[kich [łódkobrzmiących niei] Vczcił pieśniąmi [wémi nád złoto droż[zemi:] *Muza 85.* 18. PRzy boku tegóz mężá dziewięcią gwiazd wity/ Kwitnie Cnéy Ariádný wieniec znakomity.] *Phaen 4,66.* 19. V téy ná práwym [krzydłé/ plómieñ nad rámony] Wynika: Protrigitir od Greków rzeczony:] Téy wielkości y swiátlá tak znakomitého/ Iákiéy ogón niedźwiedziá goré co wiet[zégo.] *Phaen 9,127.* 20. Tego Centaurá przodek ná łuk oczekawa:] Z łukiem pá[mo wężowé/ y ciáło ná[stawa] Iá[ńégo Wężowniká. lecz obudwu głowy] Nieśie w[chód znakomity z [obą Niedźwiadkowy.] *Phaen 40,544.* 21. A Klęczniá zásie ... z morzá iuz y pás wychodzi/ Y znakomitę pier-

śi/ y iáfné rámioná:| *Phaen* 40,549. **22.** Ale z Wołem y z Koza/ y drobné kozłétá| Wynikáia/ y iego znakomité pętá. | *Phaen* 40,588.

p. **nieznakomity** UP

znaleźć *szukając, trafić na to, czego się poszukuje, tu na właściwe określenia czegoś.*

A iegli mierność ... cnotą názwać muším/ ná cię sámego się pufcze/ ábyś pijánftwu [tu]fné á przyftoyné przezwińko [am]że ználazł. *Pij* 6.

p. **należć** UP

znamiennic *doskonale, świetnie.*

Nievćiekay przedemną dźiówko vrodziwa/ Ztwoią rumiáną twarzą moiá brodá siwa| Zgo-dži się známienic: *Fr* 3,82,3. UP

znamienny *wspaniały, świetny, znakomity 1–5, 7–12, mający wysoką pozycję społeczną 6;*

z–e książęta 6, dar(y) 2–4, 9, 11 miasta 7, 10, sława 8, myśl 12, *jest góra pańska 1, są rady boże 5;*

wielce są z. 5;

z., rodny, obfity, niedostapiony 1, wielce obfity 5, boży 9;

w *prep.* 3, 7, 11, w *postp.* 2, 4, 6, 8–10, 12;

r. –ity (:–yty) 9, –ita 1, –itý 8, –itý (:–ytý) 12, –ité 5, 6, 10, –ité (:–yté) 2 ~ w p. 11.

1. Górą pán[ka iest góra rodna/ y obfita/ Górą niedoftapiona/ góra známienita. | *Ps* 68, 40. **2.** Vbiegłeš/ możny królu/ miey[ce niedobyté/| Doftaleš więźniów/ wzięteš dary známienité/ | *Ps* 68,50. **3.** Sluby czynicie pánu/ y oddaycie/| Známienité dary przyna[zaycie:| *Ps* 76,22. **4.** Przyznaycie chwałę królowi (*Bogu*)/ ... Dary známienité nieście/| A do bran [ye iego [pie]zcie:| *Ps* 96,33. **5.** O pánie/ iáko wielce [ą známienité| Rády twoie: iáko [ą wielce obfite:| *Ps* 139,41. **6.** Królowie/ y przełożeni| Ná [ąd ludzki wy[adzeni/| Wolné rzeczy po[polité/| Y książęta známienité:| ... Daycie pánu cześć [pólecnie/| *Ps* 148,32. **7.** Gdyż iednąk nic ná ziemi wieczného nie znamy:| Bo ná koniec y Pánftwá [zerokie v[taia/| A známienité miáftá z gruntu vpadáia. | *Tarn* 116. **8.** Znáčné po[ługi czynił rzecypo[politý/| Z cnotliwych [praw [wych/ doftał [ławy znakomitý:| *Tarn* 134. **9.** Dar Boży tedy gładkość/ á dár

známienity:| Bo iegli go ten (*Bóg*) nie da/ z inąd nie nábyty. | *FgPieś* 6,93. **10.** káždy człowiek ... chćiw do towarzy[ftwá/ y do zgromádzenia/ ... Ztąd zbory/ ztąd vro[fty miáftá známienité/| *Prop* 269. **11.** niechćiał áni poyzrzćć (*Kuryjus*) ná oné známienité dary/ którym v niego Sámnitowie pokóy odkupić chćieli. *Wr* 11. **12.** Iáki dóm/ iákie złoto/ iáka gładkość przy téy| Przy[ádzie ma [máko-wác/ myśli známienitéy?| *Dzie* 22. UP

znamie *ślad, pozostałość 1, 2, oznaka, wskazówka, dzięki której można coś rozpoznać 3–5;*

z. widome 2, pewne 3, dwa z–a 5;

z. coś okazuje 4, *czegoś* patrzeć pod z–ony 5;

kogoś mieć z–ę 1, *czegoś* mieć *jakieś* z–ę 2, 3;

N. *lm.* znamiony 5;

r. –námie 1, –ámie 2–4, –ony 5.

1. SMie[znie to rzeklá iedną białogłowá/ Słucháiac pieśni/ w którój [ą té [łowá/| Rádábym śmierći/ by iuz przy[zlá ná mie:| Pro-[zć/ kto śmierćia/ niech go téz mam známie. | *Fr* 1,89,4. **2.** O Pelopie ten g[os byl/ że go oćiec [rog] Vwárzył/ y dał ná [tół gdy czę[stował bogi. | Y zyedli mu tám byli miedzy [obá rámie/ Czego/ kiedy záś ozył/ miał widomé známie. | *Fr* 2,92,4. **3.** Ryby ... lewé Andromedy rámie/ Pułnocný ryby sięga: to ma[z pewné známie. | *Phaen* 19,212. **4.** kiedy gwiazd innych świetny taniec zgá[nie:| A ołtarz w po[rozdku chmur będzie gorzał iá[nie:| Z południá ma[z pewny wiátr/ ... A iegli záś w pół niebá Chyronowé rámie/| Nie przez miárę mglá wielka zá[toni/ á známie| Tóz/ co y piérwój ołtarz przedšie okázuie:| Ze w[chodu/ nie z południá/ wiátry obiecuie. | *Phaen* 36,362. **5.** Chyron. MIé[záncá tego pátrzay pod dwiemá známiony:| Maż niedzwiadkowi/ á kón wadze podłożony. | *Phaen* 37,365. UP

znamionować *oznaczać, znaczyć.*

Vciekałem przez [en w nocy/| Lecz mię miłość poimáftá/| Choć ná nogách ołów miáftá. | Háno/ co to známionuie?| *Fr* 1,12,5. UP

znan *taki, o którym wiadomo, który był widziany.*

Zátym mu iest do ręku Proporzec podány| ... Wielki/ świętny/ ozdobny: iáki zá lat dawnych| W żadnym [zyku nie był znan/ áni w bytwách [ławnych.] *Prop* 52. UP

znaszać (o zbiorach) zebrawszy, znosić wiele czegoś w określone miejsce 1, (o głosach) przyłączać do innych, śpiewać chórem 2; z. żywność 1, głosy 2 ~ z. pospołu 2.

1. Polá ná około sieiá/ winnice kopáią/ Pożytki biorá/ żywność zna[záią.] *Ps* 107,74. 2. W[zy]scy Rádziviłłowi Cnému gwóli graycie/ A [woie wdzięczne głosy] po[po]łu zna[zá]yćie.] *EpRadz* 28. UP

znaszać się schadzać się z kimś, przestawać z kimś 1, 2; z kimś się z. 1, 2, z. komus 1 ~ r. -nasza 2.

1. V ciebie (człowieka złego) rády [zukać złodzieiowi/ Z tobą [ye zná[záć cudzołożnikowi:] *Ps* 50,50. 2. Kto twoich wyroków [trzeże/ zemną niech [ye zná[za.] Myśl po[st]u[zn]a twych praw niechay wstydu nie odna[za.] *Ps* 119,79. UP

znawać doświadczać, doznawać.

Pomni ná mię/ mój pánie/ w onéy dawnéy chęci/ Którá ludzie znawali w oczu twoich wzięci.] *Ps* 106,8. UP

znędnąć zmarnieć, zmienić swój wygląd na budzący litość.

Blizny z nowu mych dawnych ran [ye odnowiły/ Zátáioné plugá[st]wá znowu przy[st]apiły.] Skurczyłem [ye nieborak/ znędniałem okrutnie/ Cály dzień chodzę wzdycháiąc [mutnie.] *Ps* 38,11. UP

znidz a. **zniść** dotrzeć do kogoś, dopaść, dorwać go.

Przyda/ przyda/ Nie dawno cza[zy/ ze rozboyce/ Rozboyca znidzie: *Odp* 460. p. **należć, znaleźć** UP

znienagła powoli, stopniowo, pomatu 1-7; z. coś brać 1, zejść 4, coś w coś mienić 3, upadać 5, postępować ku brzegowi 7, zatoczyć czołem ku czemuś 6, przymknąć się ku czemuś 2.

1. Gładkość od ciebie/ Venus; ále nietrwa w mierze:] Bo co ty da[z/ to zá[ie] znienagła czas bierze.] *Fr* 2,31,2. 2. Ták ci [ye biédny Europie do[st]áto/ Jedno że wołu chciá[ła] przyśięć málo:] Bo [ye znienagła] przymkná[ła] z nią ku wodzie/ Potym iák płynie ták płynie bez łódzie.] *Pieś* 1,6,15. 3. Twoie nadobné lice iest podobné zarzy:] Którá nád wielkim morzem ráno [ye czérwieni/ A znienagła ciemności nocné w światłość mieni:] *Pieś* 1,7,10. 4. Pochwili wio[fn]á przyd[zi]e/ Ten śnieg znienagła zéyd[zi]e/ *Pieś* 2,9,10. 5. Názáitru/ kiedy zorzá z wody pow[st]awá[ła/ Rozchod[zi]ły [ye chmury/ wiátry wcihá[ły/ A pieni[st]é znienagła wáły vpadá[ły/ *Pam* 192. 6. Potym [ye [sam] ku głowie Cynozury złożył (Smok – gwiazdozbiór).] A ob[z]ed[zy] iá do nó[gi] o[st]átecznym kołem/ Rzućil [ye wza[dy] y [st]aná[ł/ zátoczyw[zy] czołem/ Znienagła ku Helice.] *Phaen* 2,57. 7. (Okręt – gwiazdozbiór) Pro[st]o/ iáko więc nawá/ nim w porcie záwinie/ Zwyczáyny żeglarz/ á tá po[st]u[zn]a [ty]rowi/ Po[st]ępuie znienagła ty[te]m ku brzegowi.] *Phaen* 32, 296. UP

zniesiony zgromadzony ~ r. -oné.

Niech widzę woy[ká] zniešioné/ Niech widzę drzewá złożoné:] V[st]áiac pá[ń]kiéy pomocy/ Nieboię [ye żadnéy mocy.] *Ps* 27,9. UP

zniesć unieść, udźwignąć 1, zgromadzić 2, ścierpieć, wytrzymać 3, 4; z. brzucha 1, zbroje, rady 2, tak wiele cnót i dzielności 3, cnoty blasku 4;

nie móc czegoś z. 3, 4, upaść 3, po[st]ójrzeć w oczy 4.

1. A mnie rácz/ iáko źrzenice/ bronić/ ... Abych ... Mógł [ye złych ludzi nie báć ná wieki/ Ludzi roskofznych/ którzy ták ztyli/ Ze ledwie brzuchá znio[st]ą pochwili:] *Ps* 17,30. 2. Kiedy ná mię w[zy]tki zbroie/ W[zy]tki zniešli rády [woie/ Sámi źli ludzie vpádlil/ W sídle/ które ná mię kładli.] *Ps* 27,6. 3. Ták wiele cnót iéy (Orszulki) młodość/ y tákich dzielności/ Nie mogła znieść: vpádlá od [wéy] buyno[st]ci/ Zniwá niedoczekaw[zy: *Tr* 12,22. 4. zá cnotą w téz tropy zazdrość po[st]ępuje.] Nie może iéy blá[ku] znieść/ áni poy[st]ójrzeć w oczy/ *Pieś* 2,12,5. UP

zniewolić stać się obiektem pozytywnych uczuć 1, 2, skępować, odebrać swobodę 3;

z. *kogoś* (czymś) 1, 2, nie z. *myśli* 3;
z., miłym *być* 1, *związać* 3 ~ r. -liłá 2,
-iła 1, -niewoli 3.

1. Niémá[z w tobie nic hárdości/] ... Tymes
ludzióm w[zytkim miłá/] Y mnieś wiecznie
zniewoliłá:] *Sob* 11,30. 2. CO v[ty mówiz
byś w [ercu myśliłá/] Bárzo byś mię tym/
Páni/ zniewoliłá.] *Fr* 1,19,2. 3. Niech fie tym
ćie[zy/ ze mię ma w niewoli/] Ręce mógl zwię-
zác/ myśli nieznievoli.] *FgPieś* 8,18. UP

znikać *przestawać być widocznym* 1, 4-7,
unikac 2, *odmawiac*, *nie dawać tego, co było*
wcześniej umówione 3;

z-a gwiazdy 1, *Pies*, *Zajac*, *Orion* 7, *Lut-*
nia, *Delfin*, *Strzała* 5, z-a ręká *Cefeusa* 6,
wsztyko 4;

z. wojny 2, nagrody 3;

z. po jednej 1, do końca 4;

r. -nika 7, -ika (:yka) 5, 6, -kájá 1, -ájá 2.

1. Przed nią gwiazdy drobniey[zé po iedny
znikáia/] Y ták iuz przy[zléy nocy nieznácznie
czekáia.] *Pieś* 1,7,11. 2. Ká[torá/ z Polidew-
kiem/ ... Ani mogę vpátrzyć ...:] Albo nie wyie-
cháli pop[połu z drugimi/] Albo tu przyply-
naw[zy nawámi długimi/] Niechcá [ie oká-
zowác/ y wojny znikáia/] Dla w[tydu/ y przy-
mówek/ którę dla mnie máia.] *Mon* 243. 3.
A gdzieby zá przegráná Pari[sá butnégo/] Zni-
kał mu Król nagrody/ y [ynowie iego:] Ia iednák
będę [wégo chćiał dochodzić/ zbroynie] *Mon*
294. 4. A kiedy z Oceaná wychodzi Lew
[rogil/] To co był Rák ná morze wegnał wie-
lonogi:] W[zytko znika do kóncá/] *Phaen* 40,
483. 5. Siłá gwiazd Pánná w[ftáiac ná morze
pomyka:] W ten czás *Lutnia/ y Delphin/* w
ten czás [trzałá znika.] *Phaen* 40,488. 6. Ce-
pheus głowę zánurzył/ y ręce z rámiony.] Ná
w[chodzie Niedźwiadkowym iá[na ręká (zam-
rzeka) znika/] Przed nim [ye ón wielki *Orion*
vmyka.] *Phaen* 40,517. 7. Kiedy niebo łuk
z wody y *Strzelcá* podniešie.] Z niemi *Lutnia/*
y *Cepheus* ku górze wynika/] A wielki *Pies/*
y *Záiac/ y Orion* znika.] *Phaen* 40,554. UP

zniknąć *przestać być widocznym* 4, 6, 8,
9, 12, *przestać istnieć* 7, *uniknąć*, *ujść* 1-3,
5, 10-1;

z-e pani 8, *matka poety* 4, *Jan Tarnowski*
i *żagle* 9, *Kallistenes* 12, *fortuna* 7, *cnota* 6;

z. karania 10, (czymś) *śmierci* 1-3, 5, *wszy-*
stkiego 11;

z. z oczu (ludzkich) 6, 12, w tym 8;

z. cz. 10-1, z cz. 6, 12, *czemuś* 2, 3, 5,
czymś cz. 1, w *czymś* 8;

z., ocknąć się 4 ~ w p. 10-2.

1. Bogim was názwał: mniációe/] Ze tym
śmierci zniknąć maćie?] Iáko komu naliż[zé-
mu/] Tá k vmrzéc y z was káždému.] *Ps* 82,18.
2. Bo kto śmierci mógl zniknąć/ álbo z mar-
twych ozyć?] *Ps* 89,88. 3. Śmierci zniknąć nie
mogłá (*Orszulka*)/] by téz dobrze byłá/] Onę daw-
ná *Sybillę* wiekiem [wym przeżyłá.] *Tr* 19,89.
4. Tego [ye [ynu trzymay: á ludzkie przygo-
dy/] Ludzkie nos ...Tu zniknęłá: Iam [ye téz ock-
nał. Aczćiem práwie] *Niepowien/ ie[lim przez*
[en [tuchał/ czy ná iáwie.] Tr 19,157. 5. Wiédz
izem śmierci znikłá: á poki [ynie] *Lutnia/ y*
mowné gęśli/ Sappho nie zginie.] *Fr* 2,54,7.
6. Pónieważ cnoćie żywéy my zli nie zyczymy/
Aż gdy nam z oczu zniknie/ tóz iéy żá[uiemy.]
Pieś 1,1,28. 7. A ci co ztobá teraz przestawáia/
Twéy [ye fortunie/ nie tobie klániáia:] Skoro tá
zniknie/ tył káždy podawa/] *Pieś* 2,3,11. 8.
Iednym rázem miłość mu baczenie odiełá:] Sta-
nał/ y obey[rzał [ye: páni w tym zniknęłá.] *Tarn*
100. 9. Póki go (*Jana Tęczyńskiego*) widzićé
mogłá (*Cecylia*)/] oczy w nim trzymáłá/] Potym
ná [ámé tylko iuz żagle pátrzáłá.] Ná koniec/
kiedy y ón/ y żagle zniknęli/] Ledwé ná póty
żywą [tudy z brzegu wzięli.] *Pam* 107. 10.
by karania zniknąć mogli (*obywatele Rzeczypo-*
spolitej)/] grze[zyliby: *Wr* 6. 11. Tóz niebe-
pieczeń[stwo ie[st rzeczypospolitéy od ludzi [wo-
wolnych ... bo ... wżgardzáia ... y zwierchność
pán[ka: która ie[liby im kiedy groźna byłá/ tych
dróg będą chćieć [zukác/ mié[ziáiac/ y podbó-
rzáiac ludzi/ iákoby w[zytkiego zniknąć mogli:
Wr 17. 12. Káll[isthenes/ zniknął z oczu ludz-
kich/ tá k iz go potym nikt nie widział/ áni o
nim [ty[zał. *Wzór* 3. UP

zniknienie *nagła nieobecność, tu śmierć,*
zejście ze świata.

Wielkiés mi vczyniłá pu[tki w domu moim/
Moiá droga Or[zu]lo/ tym zniknieniem [woim.]
Tr 8,2. UP

znikomy *netrwały, przemijający, mar-*
ny, lichy 1-6;

z. cień 3, 4, sen 5, 6, chluba 2, rzeczy 1;
z., płochy 2, prozne 6, rzeczy z-e, wiatr 1;
w prep. 4, w postp. 1-3, 5, 6;
r. -koma 2, -omy 3, 5.

1. Długóz rzeczy znikomych ná[ładować chce-
cie?] I ledá wiátru głupi chwytać [ye będzie-
cie?] Ps 4,7. 2. Płocha cześć ludzka/ y chluba
znikoma/ Abowim [koro przydzie śmierć łá-
koma:] Hárdégo [nádnie z powagi wyzuie/] Ps
49,33. 3. Iáko łá[káwy oyciec [ynów lituie/]
Ták równie [woich wiernych [iug pan záluie:]
... Y pomni/ zechmy ziemiá/ y cień znikomy.]
Ps 103,28. 4. O práwo krzywdy pełné: o
znikomych cien| Sroga/ nie wblágána/ nie vzy-
ta kśieni| Tr 2,21. 5. Omyliás mié/ iáko
nocny [en znikomy/] Tr 13,5. 6. ále me
w[zytki proroctwá] Ná wiátr idá/ nie máiac
v ludzi wiécey| Wiáry nád báśni prozne/ y
[ny znikome] Odp 505. UP

zniskąd *znikąd = z żadnego powodu.*

iz w[zytki woyny/ którólwiek iefcze z
przodku krześcianié z pogány wiedli/ z ni-
[kąd nie pochodziły/ ieno z różności wiáry:
Wr 4.

p. **niskąd** UP

zniszczec *zostać zniszczonym, wytraco-
nym, obrócić się wniwecz 2-6, 8, zmarnieć,
znedźnieć, podupać 1, upaść 9, w coś z. =
stracić coś 7;*

z-ejá wszyscy, którzy lubią złości 5, złośliwi
2, którzy upór wiódą przeciw Panu 3, 4, ciało
8, trawa 6, Węgierska Korona 9;

z. srogo 7, do czysta 3, przed czasem 6,
tym sposobem 9, w kłopotie 1, ogniem gwiaz-
dy gorącej 6 ~ musieć z. 8 ~ z. do czy-
sta 3, przed czasem 6;

w por. 2-4;

z., wszystko zgubić 1, z dymem wywietrzeć
2;

z. w k. 7, w czymś 1, czymś 6;

r. -eje 2, -eja 3, -ála 6, 9.

1. Złégo złość pobije: á kto zayrzy cnoćie/
W[zytko zgubi/ y [sam zni[z]czeie w kłopotie.]
Ps 34,46. 2. Ale vpadku nie vydá złośliwi:]
A którykolwiek panu [ye przeciwi/] Iáko łóy
tłuftéy ofiáry zni[z]czeie/ A profto z dymem
záraz wywietrzeie.] Ps 37,47. 3.4. pánie/ ...

w[zy]cy/ którzy śmieią Vpór wieść przeciw
tobie/ do czy[ta] zni[z]czeiá.] Ták zni[z]czeiá iáko
dym ná powietrzu ginie/ Albo iáko topniácy
wofk od ognia płynie.] Ps 68,4. 5. pánie/ ...
Twych nieprzyaciól [z]czt niezofťanie:] Zni-
[z]czeiá w[zy]cy/ którzy lubią złości.] Ps 92,19.
6. Boday v[sech]/ iáko trawá] ... która nie czeká-
ká] Rázu kofy siekácy.] Ale przed cza[sem]
zni[z]czá] Ogniem gwiazdy gorácy.] Ps 129,
19. 7. BY[em] oycem niedawno/ dzis niemam
nikogo/ Coby mié ták zwa[ł]: tákem w dzieci
zni[cz]a[ł] [rogo.] Fr 1,93,2. 8. musí zni[zc]z[ec]
ciálo/ Aby imię przynamniéy po nas tu zo-
[f]ta[ł].] Pies 2,19,3. 9. Tym [po]obem Węgier-
[ka Koroná zni[z]czá] Bo dwu Pánów ob-
raw[zy/ trzeciégo do[st]a[ł].] Zg 45. UP

zniszczenie *(o państwie) upadek, zguba.*

które [łowá] nie ták dálece Prorockim du-
chem [a] powiedziáné/ iáko względem wła[st]-
nych/ á nieodmiennych przyczyn zni[zc]zenia
w[se]lákiego Pa[ń]stwá: Wr 3. UP

zniszczony *z. z czegoś = pozbawiony cze-
goś ~ r. -éni.*

á owi/ Co ku zwádzie [k]lonniéy[zy/ niz] ku
pokoiowi/ Z myśli [w]éy hárdéy byli do gruntu
zni[zc]zeni/ Y w boiowych powodziách z głową
ponurzéni.] Prop 27. UP

zniszczyć *wytracić, wyniszczyć 2-5, do-
prowadzić do upadku, zguby 1, 7, 8, dopro-
wadzić do utraty sił witalnych 6;*

z-y Bóg 2, 4, 5, ci = bezbożnicy 3, złość 1,
miłość 6, występki 7, 8;

z. złego 1, przewrotne 4, lud 3, carstwa 7,
8, mié 6, je 2, 5;

z. na ziemi w srogim gniewie 5, do gruntu
7, 8, przez ogień, przez miecz 3;

z. na czymś w czymś 5, do czegoś 7, 8,
przez coś 3;

z., zetrzeć 4, zgubić 7, 8, upad uczynić 6;

r. -yła (:iła) 6, -iły 7, 8.

1. Złégo złość zni[zc]zy/ Ps 7,23. 2. Przeto
ie zni[zc]zy[z: á zá twoiá rána] Iuž nie pow[st]ána
(grzesznicy). Ps 28,19. 3. Ci przez ogień/
przez miecz [rog] Zni[zc]zyli twóy lud vbogi:]
Ps 79,26. 4. Stárleš w[zytki] [w]é zmienniki:
bo [p]rofna ich [p]ráwá.] Zni[zc]zyleš przewrot-
né/ Ps 119,119. 5. Nieprzyaciel[ka] okróć

myśl okrutną:| ZniŹcz ie ná Źiemi w [rogim gniewie [woim/ ... pánie/ *Ps* 143,39. **6.** Táki vpad w mym [ercu miłosc vczyniła/ Ze mię tylko cień zoŹtał/ [ámégo zni[czyła. | *Fr* 3,35,4. **7.** Przełożonych wyŹtepi miáŹta zgubiły/ Y [zérokié do gruntu CárŹtwá zni[czyły. | *Pieś* 2,14,20. **8.** *Odp 180 jak nr 7. UP*

zniżony *nisko leżący, nisko położony* ~ r. -oné.

Góry/ y polá zniżoné/| Drzewá płodné/ drzewá płoné/ ... Daycie pánu cześć [pólecnie/ *Ps* 148,25. *UP*

znosić *wytrzymywać coś 1, burzyć, niszczyć 3, łączyć 2;*

z. szczęście i nieszczęście 1, wał 3, myśl 2;
z. coś z czymś 2 ~ z. umieć 1 ~ z., równać, tłuc 3;

r. znosić 1.

1. A nigdy nie zabládzi/| Kto ták vmyŹł nárzádzi/| Iákoby vmiał [częścié/ y nieŹczęścié znoŹić/ *Pieś* 1,9,27. **2.** A oná (*KATARZINA IANWODINZKA*) myśl w[pániáŹa znoŹzác z vkládnosciá/| Y niedobyté [ercá zvyčięza miłosciá. | *FgPieś* 9,9. **3.** A ieŹli nieprzyjaciel wzamek duŹa więcey/| ... Wał znoŹić/ przekop równác/ tłuc taranem muri/| *Sat* 413. *UP*

znośny *możliwy do zaakceptowania 1-3; z-e obyczaj 2, z. jest niewola 1, z. jest brzemię 3;*

z., czysty, ućciwy, nieprzykry 2;
w prep. 1, w postp. 2.

1. Do miłosci ... Iednák ábo nie káŹda krwáwa twoiá ráná/| Abo znoŹná niewola v wdźięcznégo páná. | *Fr* 3,10,12. **2.** pánie/ ... A ty mię zdrowiem opátrz/ y [umnieniem czyŹtém. | Pożywieniem vćciwym/ ludzká zycziwosciá/ Obyczáymi znoŹnémi/ nieprzykrá [tároŹciá. | *Fr* 3, 37,8. **3.** ZnoŹné to byŹo brzemię/ za łudzi/ co zgodę/| I pokoy miłowáli/ *Sat* 235.

p. **nieznośny** *UP*

znowu *wskazuje, że jakaś czynność lub zdarzenie następuje na nowo, ponownie, jeszcze raz, powtórnie 1-5, 7-14, 16-26, 28, 30-39, 41-2, zaś, tymczasem, natomiast, z kolei, następnie 6, 15, 27, 29, 40;*

z., drugi raz 16, 39, zaś 4, 33, 39, zasię 17.

Ps: 1. 2. Blizny z nowu mych dawnych ran [ye odnowiły/| Zátáioné plugáŹtwá z nowu przyŹtápiły/| 38,9-10. **3.** Okiem ná [wóy lud weyŹrzy vtrapiony/| A przyymi z nowu nas do [wéy obrony. | 60,12. **4.** Y będą puŹté miey[ca z nowu o[ádzoné/| Y dawnym pánom záŹ przywróconé. | 69,79. **5.** tylko ná vŹtáwy PánŹkié pomnimy: będzie on łá[káwy/| Y w[krzési znowu oné Iákobowá| Sławę domowá. | 85,23. **6.** Lecz oto znowu ná mię wŹtáli| Swowolni ludźie/ y zuchwáli:| Chcac mię pozbáwić duŹze moiéy:| 86,45. **7.** o pánie/| ... že ty znowu miáŹto [wé nápráwi[z/| 102,37. **8.** Znowu przy [pórnéy wodźie páná obráŹili/| MoyzeŹzá o nie-łá[kę tákŹe przypráwili:| 106,69. **9. 10.** Co ich pan porátowá/ znowu ná kieł wźięli/| Znowu téŹ/ co raz głębiéy/ w złoŹciách [wych tonęli. | 106,89. **11.** CHwalcie Páná: ... MiáŹto Ierolim[kié on znowu [áŹdzi/| 147,3.

12. kłóŹie móy iedyny/| Ie[zczeŹ mi [ye byŹ nieŹŹtał/ á ia twéy goŹŹiny/| Nie czekáiac/ znowu cię w [mutná Źiemie Źieię:| *Tr* 12,25. **13.** SpiŹz/ Ianie? ... Zátymem cięŹko weŹtchnáŹ/ y ták mi [ye zdáŹo/| Zem [ye ocknáŹ:| A oná pomilczaw[zy máŹo/| Znowu mówić poczęła: *Tr* 19,15. **14.** Lázarz on Źwiéty/| kiedy znowu ożył/| NápiŹáŹ xięgi/ w które w[Źytko włóŹyŹ/| *Fr* 2,52,3. **15.** PodeyŹrzány mi twóy Źmiéch/ y twé Źodkié Źłowá/| Boię Źię by niebyłá znowu iáka znowá. | *Fr* 2,71,8. **16.** koźieł ... Zyadł pi[korzá żywégo/ pi[kórz niećierpliwy| Strawienia nieczekáiac/ przepadł przeŹen żywy. | Koźieł go w rzyć drugi raz: on drugi raz z rzyci/| ... Koźle přędko wđy trawiŹz: znowu znim do [áku/| *Fr* 3,70,9. **17.** Po máłéy chwili záŹię tenŹe Źię ozowie| ... czás wŹiádac pánowie| ... PoŹtucháli onégo/ poŹtóy koniom chwile. | ... on znowu/ Pánowie/| Czás wŹiádac: *Fr* 3,85,11. **18-9.** Y rzékł (*Bóg*) Nóému: ... Oto ia znowu przyodźieię lá[Źy| Ná wieczné czá[Źy. | ... niech Źwiát [puŹtoszáły w[Źędzie| Znowu oŹiedzie. | *Pieś* 2,1,55. **20.** A Źiemia/ [koro Źłónce iéy zágrzeie/| W rozliczné bárwy znowu [ye odźieie. | *Pieś* 2,9,12. **21.** Z nowu tedy/ [kád byŹ wy[zedł/| W ręce Pol[kié Połock przy[zedł/| Zá powodem [częŹliwégo Stepháná Kró-łá Pol[kiégo. | *Pieś* 2,13,37. **22.** Dzień tu: ále iáŹné zorze/| ZapáŹtyby znowu w morze/| *Sob* 12,58. **23.** Y chćiał [ye znowu przewieŹić/ ale Charon [rogi/| Ná proŹbę nic niedbáiac/

bronił gwałtem drogi:| *Tarn 105.* **24.** ty Tęczyn[ki/ ... N<i>e długoś [ye ná miey[scu z towarzysztwem báwił/ Bo cię do Filándijéy Pan znowu wyprawił. | *Pam 124.* **25.** Iuż było Słońce wze[zło/ iuż zagięł ro[pięty/ Nawy znowu prowadził: kędy dwa okręty/ Z boku [ye okazały: *Pam 194.* **26.** bo kwiáty/ Y drzewá/ w rok wetuią zawždy [wey vtráty/ Odmładziácię sie znowu: *FgPieś 6,13.* **27.** Ale iż sie mnie znowu dopierał król [rogi/ Wydano mię/ vchodząc po[politéy trwogi/ *FgKlel 3.* **28.** mali w Troi zo[ftác (*Helena*)/ Czyli Graecią znowu/ y Spartę náviedzić. | *Odp 87.* **29.** Swietcy niechay [ye w cudzy vrząd nie wdawáią/ Ale Rycér[kim [spráwam znowu przywykáią. | *Zg 140.* **30.** A Slachta ... Ale iakoby iutro znowu wfiadać mieli/ Zbroie nigdi/ a konia pu[cić się niechcieli. | *Sat 31.* **31.** Miá[ftá z rumów vpádłych znowu wyniešioné: | *Prop 24.* **32-3.** Tu iuż burdá z Krzyżaki/ ... Znowu wići rozno[zą (*Polacy*): lecz Pápiéż hámuie/ ... Krzyżaki winuie. | A ci oto záś z królem znowu [ye iednáią/ *Prop 89-91.* **34.** A Niemce z nowu przedsię pod Gołubiem gromią (*Polacy*)/ *Prop 115.* **35.** z nowu przedsię rádzą o pokoju/ *Prop 125.* **36.** Krzyżacy przedsię z nowu [wego [częšcia ku[zą/ Lecz zá páń[ka pomocą v[tepować mu[zą. | *Prop 139.* **37.** Mátia[ż do Prus godzi/ lecz mu drógi bronią/ A Krzyżacy powinniéy przysięgi [ye chronią. | Przeto z nowu niepokóy: *Prop 147.* **38.** Rzow[ki to tu iuż powiát wšiami v[ádzony/ Ge[stémi: tuś ty znowu ro[pušcił zagony/ *Jez 263.* **39.** Tym cza[em więžnoów obá Krole [trzegli/ Y trupow/ tych co ná plácu polegli. | Zeby záś iáko z martwych nie pow[ftáli/ A drugi raz sie z nowu nie potkáli. | *Sz 366.* **40.** Wzięto Rycerzá zátym s [záchow-nice/ Idzi[ż nieboże z nowu do ciemnice. | *Sz 388.* **41.** dopadł koń[kich włošów v[zy[zaká/ Y ciągnął go (Parysa) ... prózna w ręku przy[łbicá zo[ftáć. | Tę tedy Meneláus przed [woie porzućił/ A ci iá wnet porwáli: on sie znowu rzućił/ Chcac ij o[czepem zabic: *Mon 376.* **42.** Ze y siłá/ y mieczem nie miał zdołác tobie/ Waleczny Meneláus: bo/ wierze/ co wádzil/ Znowu sie z nim [ko[ztowác? *Mon 428.* UP

znój *skwar, spiekota, upał 1-3;*
z. wieczny 3, z-e srogie, letne 1, 2 ~ z.
panuje 3;

wyrażenie przyimkowe: w znoje 1, 2;
z., *cieplice 3 ~ r. -oje 1, 2.*

1. Prágnie cię du[zá/ prágnie ciáło moie/ Iáko dżdżá ziemiá w [rogié letné znoie. | *Ps 63,4.*
2. á též [erce moie/ V[chłó/ iáko trawá w [rogié letné znoie. | *Ps 102,12.* **3.** Do miłóci ... rymy moie/ ... imię twoie/ Roznio[ły áż do brzegu Murzyń[kiéy gránice/ Gdzie wieczny znóy pánuie/ y wieczné cieplice: | *Fr 3, 10,6.* UP

zobopolnie *w dwie osoby.*

Stárzy ... Prožnoć páni ... rozniewa[ż nas [obie/ A my będzemy zobopolnie [wiádczyé przeciw tobie/ Ześ młodziéncá potáiemnie w tym ogrodzye miáć/ *Zuz 72.* UP

zobopólny, zobopolny *taki, w którym biorą udział dwie osoby 1-3;*

z-a mowa 2, 3, z-e rozmowy 1 ~ zobopólny 1, 2, zobopolny 3.

1. Przecz tego [mutny v fortuny [obie/ Ziednác niemogę/ áby głowie obie/ Po[połu ná twym wdzięcznym mchu ležáły/ A zobopólnych rozmów vżywáły. | *Fr 1,41,6.* **2.** KRólewno moiá ... Iż się nie mogę zobopólną mowá/ Vmáwiác ztobá/ rad y nie rad mu[żę/ Zlécic to pi[mu/ *Fr 3,19,2.* **3.** Tęczyn[ki był twój Tezeus/ nowa Aryádno/ ... Oczy piérw[że po[fel[stwa éicho [spráwowáły/ A [serdecznych táiemnic [obie [ye zwiérzáły. | Potym y zobopolna mowá przy[ta[pić/ *Pam 79.* UP

zoczyć *zobaczyć, dostrzec ~ r. -oczył.*

Támże prosto ná ziemię z bronią z wozá [koczył (*Menelaus*): | Ale [koro go gładki Alexándér zoczył/ ... vlękl sie okrutnie: *Mon 30.* UP

zodyjak *pas nieba podzielony umownie na 12 gwiazdozbiorów, na których tle poruszają się Słońce, Księżyc, Ziemia i inne planety 1, 2;*

z z-m biecć 1, z-m to koło mianowác 2.

1. Pięc gwiazd in[zych zo[ftáło/ które ... wolno z Zodiákiem biežá: | *Phaen 39,378.* **2.** Szešciá promieni z oká w okrąg rozmierzoné/ Zámýká w káždym polu dwá znáki złożoné. | Zodiákiem to koło Graekowie miánuią: | Bo wnim różné žwiéržetá porządkiem nayduią. | *Phaen 40,449.* UP

Zofija imię żeńskie 1–6,
imię żony wojewody lubelskiego Jana Firleja 5, 6, bohaterki fraszek 1–4, adresatki pieśni 7;

piękna Z. 7 ~ marmur zamyka Z–ą 5, 6 ~ r. –ija 7, –iją 5.

1. Do Zophiiéy. *Fr* 3,47,tyt. 2. Nie tys to/ o Zofia/ ... Którzy ia przed siedmią lat pomnié w [ercu miaré. | *Fr* 3,47,1. 3–4. O látá zazdrościwé/ w[zytko precz nieściecie/ Zofia nie Zofia/ kiedy wy przypniecie. | *Fr* 3,47, 13. 5–6. Ten mármór świętobliwy zámyka Zofia/ Zofia Bonárowné: *Fr* 3,66,2–3. 7. Nie zázwdy piękna Zofia/ Róza kwitnie/ y leliia/ Nie zázwdy człek będzie młody/ Ani téy/ co dziś/ vrody. | *Pieś* 2, 23,1.

p. **Zosia** UP

zołwica siostra męża, szwagierka.

Lodzi bukowa ... Coś to zołwicom za brátowa/ Corom [zláchetnym Pryámowym/ Cney POLYXenie y Ká[sánderze/ Wiefzczye/ przynioftá: | *Odp* 431. UP

zorać pomarszczyć, pofałdować skórę.

Day czego próżno dáwac potym będzie[z chciáftá/ Kiedyc zmár[ki twarz zorza/ *Fr* 2, 33,3. UP

zorza, zarza czerwonoróżowy blask na niebie poprzedzający wschód lub zachód słońca 1–31;

z. różana (10), 11, 14, ognista(e) 13, 19, 29, rumiana 18, (jest) jasna(e) 4, 8, 22, 25, różanoręka 6, rana(e) 1, 23, 28, 30, wieczorna(e) 9, 21, 26, 30, pozna(e) 7, 17, niepospieszna 31, pożądana 2, 5;

z. wstaje z morza 13, rano się czerwieni 20, zakwitnie na niebie 8, wyniknęła z morza 2, 5, z morza ukaże się 1, z wody powstawała 27, nocy ustępuje 25, ciemności w światłość mieni 20, gaśnie 9, 17, z–e Bogu się kłaniają 29, imię Pańskie wyznawają 12, się zapalają z–a 28, z–e wschodzą i zapadają 12, wstają i zachodzą z–e 15, nie zagasły 26, mieszają się 30, zgasną 3, zapadają 7, zapadną w morze 22, zapadłyby w morze 24, skądś żywność mają 19;

z–e czekać 23, ruszyć skądś 10, się dowołać 31, skrzydła oblec 14, czyjeś lice jest podobne

z–y 20, równać coś ku z–y 18, od z–e cierpieć coś 21, ziębnać do z–e 16;

z., słońce 4, gwiazdy 19, niebo 29, ziemia 15, 29, morze 15, 29, chmury 27, wiatry 27, dzień 17, 28 ~ z. – noc 25;

rosa z–e 11 ~ *M.lm.* zorza 28;

zorza 1, 2, 4, 5, 7–9, 13–5, 17, 19, 21–31, zarza 3, 6, 10–2, 16, 18, 20;

r. –orzá 1, 2, 5, 9, 13, 17, 25, 28, –arzy 18, 20, –orze 7, 14–5, 19, 21–4, 26, 29–31, –arze 3, 16;

Ps: 1. Ledwé z głębokiégo morzá/ Vkaże [ye rána zorzá:| A ia iuz wołam do ciebie/ 5,6. 2. Gdzieś to tá pożądná zorzá/ Wyniknęła rychło z morzá/ Gdy téz nas z ciężkiéy niewoli| Pan ná[z/ y Bóg ná[z wyzwoli. | 14,25.

3. Pánu ia wielce ... dziękiuié/ Którégó ráde w [ercu [woim czuié/ Czuié ia we dnie: zgá[nali téz zarze/ Duch mié mój karze. | 16,19.

4. Iá[na ieft zorzá/ iá[no [łónce pá[ta/ Tak będzie y twa cnotá okazała. | 37,13. 5. *Ps* 53,25 jak nr 2. 6. Powftá moie kochánié/ powftá lutni moiá/ Ruzwá różánorékiéy zarze z iéy pokoiá. | 57,24. 7. Y gdzie iá[ne [łónce wftáie/ | Y gdzie w bystré [zumné morze/ Západáia pozne zorze/ 66,4. 8. Skoro zás iá[na zorzá zákwitnie ná niebie/ Zwiérz do iá[kini vchodzi/ ludzie ná[tepuia/ Ná roboty/ 104,42. 9. gdzie gáśnie wieczorná zorzá. | 107,6. 10. Powftá vciecho/ powftá lutni moiá/ Ruzwá różánéy zarze z iéy pokoiá. | 108,4. 11. Czáf[u ru[zenia twego przy tobie [wym pánie/ Twój lud chętlíwie [tánie. | Lud w cnotách okazały/ świętny w pobożności/ Rofá różánéy zarze/ krew twoiéy młodości. | 110,12. 12. Gdzie zarze w[chodza/ y gdzie západáia/ W[zydy niech imię páń[kié wyznawáia. | 113,5. 13. Nie tak ro[ko[zné krople [a perlówé/ Niebie[kiéy ro[ff[y które Hermonowé/ Pa[twi[ka zdo[bia/ kiedy wftáie z morzá/ Ogni[ta zorzá. | 133,12. 14. Ie[li [krzydła obloké różánéy zorze/ A lotem zá o[ftátnié vdam [ye morze:| Y tám mié ty wymáca[z/ 139,17.

15. Ná Máthematiká. Zlemié pomierzy/ y głębokié morze/ Wié iáko wftáia/ y záchodza zorze. | *Fr* 1,53,2. 16. Zle trzem ... o iednéy pierzinie/ ... Oni iuz tylko légáia po parze/ Ia przedsié ziębné [ámotrzcé do zarze. | *Fr* 1, 63,8. 17. A du[za [obie niech

pobuia máto. | Chceli gdzieś iąsny dzień wychodzi z morzã/ | Chceli gdzieś wieczór gąśnie pozna zorzã. | *Fr* 2,37,6. **18.** Równałem czętło iéy płec ku rumiánéy zarzy/ | A oná kramná bårwę nošíłá ná twarzy. | *Fr* 2,53,9. **19.** WSzego dobrého dawcã/ ... Ty przepásíci náfyca[z/ y łakomé morze: | Ztąd gwiazdy żywnóść máia/ y ognihtë zorze. | *Fr* 3,72,12. **20.** Twoie nadobné lice iest podobné zarzy: | Która nád wielkim morzem ráno [ye czérwieni/ | A znie-nagłá ciemności nocné w swiátłóść mieni: | *Pies* 1,7,8. **21.** TY [pi[z/ á ia [ám ná dworze/ | Ie[cze od wieczornéy zorze/ | Ciérpię nocné niepogody: | *Pies* 1,21,2. **22.** Kwáp [ye póki iáfné zorze/ | Nie západná w by[tré morze: | *Pies* 2,2,41. **23.** Dziś przy[zedł czás/ że ná dworze/ | Mamy czekać ránéy zorze. | *Sob* 1,8. **24.** Dzień tu: ále iáfné zorze/ | Zapádyby znowu w morze/ | Nizby mój głos wyrzékł w[zytki/ | Wieśné wczáfy y pożytki. | *Sob* 12,57. **25.** Swiádómé tego brzégi Hi[zpán[kiego morzã/ | Gdzie iáfna ciemnéy nocy w[stępuie zorzã. | *Tarn* 32. **26.** Ie[cze były wieczorné nie zágáfły zorze/ | Kiedy nieuśmierzony wicher wpadł ná morze. | *Pam* 173. **27.** Náza-iutrz/ kiedy zorzã z wody pow[stawáłá/ | Rozchodziły [ye chmury/ wiátry včíháły/ | *Pam* 190. **28.** Kiedy [ie ráné zápaláia zorzã/ | A dzień z wielkiego w[stępuie morzã: | Przeszedłem ná brzeg/ kędy Wi[stá bieży/ | *FgPies* 8,1. **29.** Bogu cześć ma bydź/ ... dáná: | ... Temu [ie niebo klánia/ y ognihtë zorze/ | Temu ziemiá hołduie/ y nawátné morze. | *FgBitwa* 5. **30.** Téy (*zam.* Taż) więc głowá tám wpada ná głębokié morze/ | Gdzie wieczorné y ráné mié[záia [ye zorze. | *Phaen* 2,60. **31.** A ie[flí cię ku nocy pocznie miotáć morze: | Nie rychłó [ye dowoła[z niepo[pie[znéy zorze. | *Phaen* 24, 246. UP

Zosia spieszzenie imienia Zofija ~ r. -osi.

Nie przeciw [ye Zośi/ | Bo tę miłóść nośi/ | Ze muśi [kákáć/ iáko [árná w leśie: | *Pies* 1,19, 25. UP

zostać zatrzymać się gdzieś na dłużej, pozostać 1, 8, 12, 26, 29, 32-3, 47, 51, 53, 55, 76, 80, nie zmienić miejsca pobytu lub punktu widzenia, pozostać tam, gdzie dotych-

czas, trzymać się czegoś 18, 37-8, 58-9, 69-70, być wbitym w coś 30, 60, pozostać skutkiem pewnej sytuacji jako reszta czegoś 7, 13, 24-5, 27-8, 31, 39, 41-2, 45, 57, 64-8, 72, 74, 78-9, 81, znaleźć się w jakimś położeniu, w wyniku pewnej sytuacji pozostać kimś, czymś, jakimś 16, 21-3, 34, 40, 43, 48, 50, 54, 56, 61-3, 71, 75, 77, zachować się, przetrwać 2-4, 6, 10, 14, 15, 19, 23, 40, 44, 46, 49, 52, skończyć życie 5, istnieć nieprzerwanie, trwać wiecznie 11, 17, być obecnym w zgromadzeniu 73, z. przodków= nie dorównać przodkom 35, z. męża = pozostać po mężu, przeżyć męża 36, z. świata = zostawić, porzucić świat 9, z fantazyją z. = żyć, zachowując fantazję 20;

z-e Bóg 11, człowiek 1, 4, 8, 14, 19, 29, 31-5, 37-40, 42, 50, 52, 58-9, 61-2, 65, 69-71, 77, 80, ludzie 15, 18, 58, 73, dzieci 16, żona 16, 36, pani 72, poeta 20, 21-2, 26, dwa pisarze litewscy 47, Noe 44, Polluks 48, Helena 53, 55, mężobójca 5, drab 74, czarna = królowa w grze w szachy 75, słowa boże 17, prawda boża 17, wieczna cześć 12, imię 46, związki starodawne 49, czasy młodsze 37, rzeczypospolita 56, miejsce 66-8, pamiątka 2, ostatek duszy 25, serce 9, 23, 76, zmazeczka 24, kość 3, kości a skora 13, cień 39, 57, 64, śmiech ludzki 7, tragedia 51, majątność 27, nieprzyjaciół szczęć nie z-e 10, posłańca nie z-łó 14, żadnego zęba nie z-łó 6, z-e grot 60, przyłbica 79, obręczy 43, strzały 30, jedlca 78, pięć gwiazd 81, wszystko 41, to 41, 57, coś 28, 45, twego coś 45;

z. w domu 12, doma 80, na placu 65, przed bramą 21, w sercach nieprzyjacielskich 30, w Moskwicinie 60, w mieście Boga 7, w swoim stawie 3, w Troi 53, 55, na łbie 43, w ręce 78, w ręku 72, 79, w gębach 6, przy jednej rzeczy, przy cnocie raczej 69-70, u szachów 76, wiecznie 1, na wieki 17, w pół wieku 5, po śmierci 41, w dzień boju 30, na wieczną tęsknicę 25, na płacz wieczny 34, po mężu 71, bez męża 42, przez = bez rany 77, z fantazyją 20, przed sądem bożym 19, przy pługu raczej niż szabli 58, przy kancelaryjej 47, przy tym 38, 59, przy nim 1, przy mnie 25, przy tobie (Bogu) 8, ze mną 51, na tobie 24, po nas 45, za swemi służbami pocziwemi 61, molom na pokarm albo na trąbki do apteki

51, na koszu = *pozostać z niczym* 56, świata 9, przodków 35, męża 36, za jedną drogę 26, na zamiar 74, w stateczności 1, w nieprawdzie 22, wilczym prawem 62, w całe 49, 52, cało 4, barzo mało 15, sam (tylko) (jeden z drużyny) 52, 42, 44, 31, 33, z klęski 14, z wielkości pierwszej 15, nam 72, tu 34, 37, 46, 50, 73, tam 29, 33, tamże 26, 32, pozad = *w tyle* 75, na koniec 33, potym 33, przynajmniej 46, wzdam 28;

w funkcji łącznika przy orzeczniku wyrażonym rzeczownikiem w *N.*: z. sirotami 16, wdową 16, bogiem nieśmiertelnym 48, panem 62, podczaszem i hetmanem 61, podkanclerzym 63, w funkcji łącznika przy orzeczniku wyrażonym przymiotnikiem w *M.*: z. żywy 23, 40, 71;

z. *k.* 35–6, bez *k.* 42, 50, cz. 9, od cz. 23, przez cz. 77, u cz. 76, z cz. 14–5, 31, z cz. na *kimś* 24, *komuś* 27, 68, 74, *komuś* po *kimś* 66, *komuś* w *czymś* 72, 79, na *coś* 17, 34, na *coś* z *kimś* 51, w *coś* 5, w *coś* po *kimś* 71, w *coś* w *czymś* 30, *kimś* 16, z *kimś* 45, przed *czymś* 19, 21, z *czymś* 20, za *czymś* 26, za *czymś* *kimś* 61, 63, przy *kimś* 8, 44, przy *kimś* na *coś* 25, przy *kimś* w *czymś* 1, po *kimś* 46, w *kimś* 60, na *czymś* 43, 56, 65, przy *czymś* 38, 47, 58–9, 69, 70, w *czymś* 3, 6, 7, 12, 22, 53, 55, 78, w *czymś* *kimś* *czymś* 62;

z. – zginąć 28, 52, leżeć pogrzebiona 36, przy *kimś* z. – *k.* mijać 8;

r. –*anie* 8, 38, –*ane* 59, –*anie* 2, 5–7, 9, 10, 12, 17, 19, 41, 74, –*stanie* 11, –*ać* 13, 24, 34, 42, 56, 72, 79, –*ać* 14–5, 28, 45–6, 76, –*ostał* 48, 62, –*ali* 18, 73, –*ali* 58, –*ą* 30, 37, –*stały* 49, –*aną* 16, –*ostać* 33;

w p. 20–2, 47, 51, 64–71.

Ps: 1. A nigdym od Bogá [wego nie odstępował. ... Anim wżgárdził wstáwámi iego świętými.] Y zoftáne wiecznie przy nim w téy [táteczności] 18,47. 2. Y z korzeniem ié wyrwie[ze: á ich plemię/ pánie/] Ták wygładzi[ze áni pámiátka/ zoftánie.] 21,22. 3. Ro[plyna]łem [ye/ iáko wodá práwie/] Kość nie zoftáta zádna w [woim stáwie.] 22,38. 4. człowiek By dobrze ziemię morze zálać chciáło/ Zá twá pomocą on zoftánie cáto.] 32,20. 5. Spráwiedliwego nigdy pan nie odstepuie/ Chytrého vpad czeka/ w pól wieku zoftánie/ Mężobóycá:

ia w tobie mam nádzieie/ pánie.] 55,48. 6. Ty [am w[zeteczne potlucz gęby/ pánie/] Aż w nich zádného zębá niezoftánie:] 58,14 7. A ich (*ztych ludzi*) wládania/ ich wy[ády/ pánie/] Smiech tylko ludzki w mieście twym zoftánie.] 73,42. 8. W[zyt]ki zátráci[ze/ ktorzy cię mijáia.] A ia przy tobie/ mój pánie/ zoftáne/ 73,59. 9. Náwiédź mié ná [zlák drogi [woiéy/] A nie pu[zcze] [ye prawdy twoiéy/] Spofób mé [erce/ niech zoftánie] Swiata/ á tobie [tuży/ pánie.] 86,35. 10. Ty w[zyt]ki wieki przetrwa[ze/ możny pánie/] Twych nieprzyació[ł] [zczet niezoftánie:] 92,18. 11. Pan ... á on w[zyt]ki látá/ Vprzędził: ále y wieków nie stánie/ A on zoftánie.] 93,8. 12. przeto w domu twoim/ Wieczna powagá/ wieczna cześć zoftánie/ Prawdziwy pánie.] Ps 93,15. 13. Krwie w [obie nie czuié/ niemá[ze] ná mnie ciá[ł]á/ Kości tylko biédné/ á [korá] zoftá[ł]á.] 102,16. 14. Wracáiać [ye ná miey[ce] [wé morze zála[ł]o/] Ták iż áni poftáncá z klé[ski] nie zoftá[ł]o.] 106,26. 15. Bóg odwrócił [wé oko/ áz ich barzo má[ł]o/] Z onéy wielkości piérw[ze]y zoftá[ł]o.] 107,78. 16. Sirotámi niech iego dzieci zoftána/ A zoná nie[zcze]śliwa wdową [tro]kána.] 109,19. 17. SLOWá twoie/ prawdá twoiá ná wieki zoftánie.] ... pánie/ 119,89. 18. GDy z okrutnéy Bábilony/ Pán[ki] lud był wyzwolony/ ... Y ci/ pánie co zoftáli/ Dáy/ áby tám nie mie[zkáli.] 126,17. 19. kto praw/ pánie/ Przed [rogim [ádem twym zoftánie?] 130,8. 20. Alem przedsię zdawná [wą fantá]y zoftal. LFogel 1. 21. A tak zébych niezoftal przed bramą, iako Bergama[zek], wolalem [am doma poczekac, LFogel 1. 22. ia się o trzidzieci p[almów] [taram ... (trzidzieci mowie i zdawnemi bych záś wnieprawdzie niezoftal) LFogel 2. 23. A má[ł]ce/ [ty]z[ac] zegnánie ták zálościwé/ Dobré [erce/ ze od zálu zoftálo] żywé.] Tr 6,21. 24. Czyli [ye w czy[scu] czy[ści]z/ ie[li] z [trony ciá[ł]á] Iáka[ł]wiek zmázeczká ná tobie zoftá[ł]á?] Tr 10,12. 25. Wzié[ł]ás mi zgo[ł]á mówiać/ du[ze] połowicé:] O[ftá]tek przy mnie zoftal ná wieczną te[knice.] Tr 13, 14. 26. Cóż temu rzéc? więc támże iuż zá iedną drogá/ Zoftáć/ á z du[ze] záraz zewléc tro[skę] [roga.] Tr 14,18. 27. Wypchná drugá zá mężá ledá iáko z domu/ A má[ł]etność zoftánie [am to bóg wié komu.] Tr 19,96. 28. Ze nie ták v[ká]rzáć [ye/ kiedy nam co zginie/

Iáko dziękowác trzebá/ że wzdám co zoftáto:| *Tr* 19,131.

Fr: **29.** SERce mi zbiegło/ ... do Hányy: ... Póydę go [zukać: lecz [ye y [am boię| Tam zoftáć. 1,5,6. **30.** lecz [trzáły| W [ercách nieprzijiacielkich w dzień boiu zoftáły. 1,23,2. **31.** Bom ia [am ieden zoftał z téy drużyyny| Co pociągáli ná się téy pierzyny. 1,63,5. **32.** WIátry ... Przybiły mię do brzegu puftęgo ná de[ce. 2,56,6. **33.** gđzieś zgbę [trácił/ tám iédz po nię [obie. 2,61,18. **34.** vmrzéc bym woláłá| Bom tylko ná płác wieczny tu zoftáłá. 2,93,4. **35.** To/ iż przodków [wych zoftáć/ ma[z zá lekkosć [obie. 2,99,12. **36.** Niechciáłám cię/ męzu móy/ zoftáć twoiá zóná| Ale y w ziemi leżę ztobá pogrzebioná. 2,103,1. **37.** WY[okié góry y odziané la[y| Iáko rad ná was pátrze/ á [wé czásy| Młod[zé w[pominam/ które tu zoftáły| Kiedy ná [tátek człowiek máto dbáły. 3,1,3. **38.** Telefów rozum chwale/ y przytym zoftané| Bo ten czym był postrzelon/ tymże goił ránę. 3,32,9. **39.** Táki vpad w mym [ercu miłosć wczyniá| Ze mię tylko cię zoftał/ [ámégo zni[czyłá. 3,35,4.

40. Wyftępných tám nie ćierpiá: lecz/ kto będzie krzywy| Niech [ye wierci/ iáko chce/ nie zoftanie żywy. 1,1,20. **41.** Bo by nawięcéy/ [akomému máto. W[zytko to zoftanie| Po twéy śmierci/ pánie. 1,5,29. **42.** Iam tylko [amá bez męzá zoftáłá| Sroga fortuná tá mi go záy[żrzáłá. 1,17,11. **43.** Kufle lecá iako grad: á drugi iuż ięczy| Wziął konwia/ áz mu ná [bie zoftáły obręczy. 1,18,38. **44.** Ale ná ten czás/ y mátkę/ y [yny| Pozárlá wodá/ y w[zystek zwiérz iny. Sam Nóé zoftał/ przy nim zóná tylko| A dzia-tek kilka. 2,1,27. **45.** Ty pómni że twóy [karb v [częścia w mocy| A ták [ye [táray o tákiéy pó mocy. Aby wždy ztobá twégo co zoftáto. 2,3,19. **46.** muśi zni[czéc ciáto| Aby imię przynamniéy po nas tu zoftáto. 2,19,4. **47.** A to ná ten czás byli dwá pi[árze Litew[cy/ którzy byli przy Káncellariéy zoftáli: *Ap* 19. **48.** Męztwem Alcides do niebá [ie doftał| Y Pollux bogiem nieśmiertelnym zoftał. *FgPieś* 3,48. **49.** Włodzi[staw: ... Ze do dál[zych nie[nażek (*Litwy z Polaki*) dróge

był zágrodził. A zwiá[ki [táradawné wcale nam zoftáły| *FgBitwa* 75. **50.** NIewinna du-fo/ owaś ty iuż w niebie| A iam tu zoftał nie[czę[ny bez ciębie| *FgNagr* 2,2. **51.** [podziewálem [ie/ że zá tymi cza[ow odwłokámi y mey trágedyey [ie odwlec miało/ álbo ráczye że ták zemná zoftáć miáłá molom ná pokarm *OdpLZam.* 11. **52.** Ktory ná zgbę Rzeczy-*popolitey*| Podárki bierze: iákoby [am tylko| Wcale miáł zoftáć/ kiedy w[zytko zginie. *Odp* 27. **53.** Ale oto Helenę widzę: ... mali w Troi zoftáć| Czyli Graeciá znowu/ y Spartę náviedzić. *Odp* 86. **54.** ALEXánder ... By mu był niewolnicę naliż[zą przemowił| Wi-nienby mu był zoftał: coż kiedy wziął zónę| Ktorey áni zániedbáć/ áni też dochodzić| Dobry/ véciwy człowiek bez w[tydu nie może: *Odp* 271. **55.** Helená niechay w Troi zoftanie/ áz też nam| Graekowie zá Medeá nagrodę wczyniá. *Odp* 370. **56.** Aleście ... ná Skárby Korony ráczye [ye rzućili. Zábriáliście iéy wolność/ którą z dawná miáłá| A oná ... ná ko[zu zoftáłá. *Zg* 120. **57.** Nie [ádzcie tego mieśca (*Kijowa*) z po[adi dzi[iey[zey. *Sat* 66. **58.** i to[cie wygrali| Ze[cie przy p[ugu raczey/ ni[z [zabli zoftáli. *Sat* 92. **59.** Ia głupi tak rozumiem/ i przy tim zoftané| Ze Pol[kę nic in[zego o taką odmianę| Nieprzi-práwiło/ iedno postronne ćwiczenie: *Sat* 279. **60.** Nie ieden twóy grot zoftał w hárdym Mo[kwicińie. *EpRadz* 68. **61.** bo zá [wémi] S[uzbámi pocciwémi/ zoftáleś wielkiégo| Pod-czá[zem/ y hetmánem Xię[stwá Litew[kiégo. *EpRadz* 73. **62.** A w Iflantciéich zás Pánem wilczym práwem zoftał| Czwartynafty potó-mek Rzym[kiégo Cé[árzá| Augu[stá: *Jez* 74. **63.** bo zá [wémi] S[uzbámi pocciwémi/ zoftáleś Wielkiégo| K Hetmán[stwu Podkánclérzym K[się[stwá Litew[kiégo. *Jez* 171. **64.** tak wiel-ka/ y ták zacna rzeczpopolita ku temu koń-cowi przy[złá/ że iéy y cięń nie zoftał. *Wr* 10. **65.** Kátiliná ... zwiódl bitwę/ ... przegrał/ y [am ná plácu zoftał: *Wr* 16. **66–8.** W Po-znániu iest [alá wielka biskupia/ tam ... byli námálowáni rzędem w[zy[cy królowie Pol[cy/ ... po Królu Zygmuncie/ niezostálo iuż miey[ca in[zym królóm ieno iednému. Tam kiedy przy-z[ło málowác dzi[šiey[zego téż Páná ná tym miey[cu/ które ... iuż ieno iedno by[ło zoftáto/

... nálezióno ... pífmo ... témi słowy/ hic Regnum mutabitur. ... iż to iuz ieno iednému Królowi mieysce było zoftáło: *Wr 22. 69. 70.* Dwie tedy rzeczy człowieká [zláchciá/ oby-
czáie á rozum: ... Ale ieśli przy iednéy tylko ma[ż zoftáć/ ráczéy przy cnocie/ niż przy náuce zoftáń: *Cn 2. 71.* oná (*Kamma*) ...
rzeklá: Tobá świadczę nazacniey[za bogini/ zem tylko w nádzieię džišiey[zégo dnia po męzu [wym dotychmiaft żywá zoftála: *Wzor 4.*

72. Páni iedno tylko sámá w ręku nam zoftála/ Pytálišmy/ ktoby z nią był/ powiedzyeć niechciála. | *Zuz 145. 73.* A to wam mowia/ coście tu zoftáli/ By[cie żadnemu s tych nie pomagáli. | *Sz 135. 74.* Ma[ż Rochu s Popem ... Ma[ż y Rycerzá/ ktemu pie[zkow dwoie. | ... Ie[zczeć ná zamiar ieden drab zoftánie. | *Sz 412. 75.* Ale że czarna (*królowa*) pozad zoftáć miála/ Ná towarzy[zá poczekáć wolála. | *Sz 439. 76.* Trochę ie Fiedur/ piye bárzo máło/ Często poziewa: wiereby sie [páto. | (*war.* W[zytko mu [erce v [zachów zoftáło.) | *Sz 486. 77.* y vderzył (*Menelaus*)| Pari[á/ ... A ten sie ná zad cofną/ y zoftał przez rány: | *Mon 357. 78.* áli w ręce moiéy | Tylko iédlá zoftály/ á miecz [am [kru[żony/ Y o[czep dármo po[zedł/ á ten nie rániony. | *Mon 365. 79.* A temu prózna w ręku przyłbicá zoftála. | *Mon 374. 80.* czy ten lepiéy rádži/ Co domá zoftáć każe? | *Mon 429. 81.* Pięc gwiazd in[zych zoftáło/ które nie należą/ Do téy liczby/ lecz wolno z Zodiákiem bieją: | *Phaen 377.* UP

zostać się znaleźć się na stałe w jakimś miejscu 1, w jakiejś sytuacji 2;

z. się przy królownie 2, wszystkim 1, tu 1, jako 2;

z. – zginać 1 ~ r. – ostać 1.

1. Zginać ci mu nie może (*Orszulka Plutonowi*): tuć [ye w[zytkim zoftáć: | *Tr 14,13. 2.* Y Fiedur/ co ma/ dałby w[zytko pewnie/ By sie mógł iáko zoftáć przy krolewnie. | *Sz 550.*

UP

zostały taki, od którego ktoś wyjechał; r. – áłych.

Tych słów/ Iris do piękney Heleny v[żyła/ Które mi iéy te[knice w [ercu vczyniła/ Po piérw[zym męzu/ y po rodzicach zoftálych/ Y

po miłéy oyczyynie/ y po džiátkách máłych. *Mon 139.* UP

zostawać pozostawać, trwać, istnieć nadal 3, 6, 11, 13, być resztką czegoś 17, być gdzieś, znajdować się gdzieś 15, porzucić, pozostawiać 4, 5, 18, z. przy czymś = trzymać się czegoś, nie zmieniać swoich upodobań, zachowania 1, 2, 7–9, 12, z. kogoś = nie dorównywać komuś 10, 14, 16;

zostaje(wa) sługa Boży 2, chęć 3, postępek prawny 11, Skop 14;

z. Bożych ustaw 4, przodków 10, mię z. 5, przy prawdzie 9, przy cnocie 12, przy niej = woli Bożej 2, przy tym 1, przy owym 8, przy gorszym 7, po rodzicach 6;

zostaje 3, 7, 11, 13–4, zostają 6, zostawam 4, 12, zostawa 1, 2, 8, 15–8, zostawają 10, zostawaj 5;

z., się opowiadać 12 ~ z. – pospołu pójść 5;

w p. 12;

r. – awa 1, 2, 8, 15–7, –áje 3, 7, 14, –aje 11, –awam 4, –áją 6, –ają 10.

1. Pieniędzy w lichwę nikomu niedawa/ Nie bierze dárów przeciw niewinnému: | Kto [ye tak rządži/ kto przy tym zoftawa/ Smiele niech vfa pokoiowi [wému. | *Ps 15,15. 2.* Wyroki páń[kié ... Z nich twoię wola [ługá twóy poznawa/ Pewien nagrody/ gdy przy niéy zoftawa. | *Ps 19,44. 3.* Wobóz profto ... pádáli | Ptacy nieprzeliczeni: Vżywáli do [ytu: chęć przetsię zoftáie/ A pan wedla łákomftwá doftátku dodáie. | *Ps 78,49. 4.* Po śmierciách [tapam/ á przetsię twóy zakon wyznawam/ Zli mię łowia/ ia przetsię twych vftaw nie zoftawam. | *Ps 119,110. 5.* A ty mię niezoftaway/ wdzięczna lutni moiá/ Ale zemną po[połu pódz aż do pokoiá/ Surowégo Plutoná: | *Tr 14,7. 6.* Drugie po [wych namil[zych rodzicach zoftáia/ y ciężkiégo široctwá nędzne doznawáia. | *Tr 19,93. 7.* miłóć ma [wé oby-
czáie/ Zna co lepiéy/ á przedsię przy gor[zym zoftáie. | *Fr 3,13,16. 8.* Komuby drugie rzeczy więc nie[mákovály | Wziáw[zy [wá częś/ o[ftátek drugim niech podawa/. Ty to woli[z/ á ów záś przy owym zoftawa. | *Fr 3,39,4. 9.* AL.<E-XANDER> Piękne [umnienie/ [tać przy przy-
iaćielu/ AN.<TENOR> Ie[zcze piękniey[ze/ zoftawáć przy prawdzie. | *Odp 49. 10.* Gdi zwas

ma[zkare zeyma/ a ludzie doznaia/ Ze Polacy przodków [wych barzo zoftawaią.] *Sat* 96. **11.** Albo tedi przywroćcie [tare obczyaie/ A iuz tenze poštepek prawny niech zoftaie:] *Sat* 246. **12.** Przy téy ia cnoćie zoftawam/ przy téy [ię opowiada.] *Pij* 5,97. **13.** Zkąd mozem to rozumieć/ że im kto cudniey[zy/ Tym nieiáko bydź muśi Bogu podobniey[zy.] ... Táka piękność zoftaie zawnždy w [woiéy mierze/ *Dzie* 83. **14.** TAMże [ą prędkie nogi Skopu rogátogo/ Który ścié[zkami bieząc koła nawet- [zého/ Ko[mátéy Cynozury przedsię nie zoftaie.] *Phaen* 17, 193. **15.** Tego koła/ ilé [ye głéboki podawa/ Ocean/ tylé zásię nád ziemią zoftawa.] *Phaen* 40,458. **16.** Ale y Ká[siopá dźiówki niezoftawa:] A nie prawie pocze[nie ná dół [ye podawa:] *Phaen* 40,531. **17.** Ná zachodzie ciągnie noc zá głowę Chyroná:] ... Hydrze łeb z [zyiá narza: á to co zoftawa/ Ná wftániu Ryb z Chyronem pod ziemię podawa.] *Phaen* 40,573. **18.** Wołu/ zánurzony/ Woźnicá nie zoftawa: bo znim iest [poiony.] *Phaen* 40,584. UP

zostawać się zatrzymywać się.

Ogiéń [łoneczny ... Od w[chodnich gránic wy- nika ku biegu/ A zoftawa [ye ná zachodnym brzegu:] *Ps* 19,26. UP

zostawić pozostawiać gdzie kogoś, coś, a samemu się oddalać ~ r. -á[á.

Helená głos wyrzeklá táki:] ... bodaybych bylá miá[á zlé [konánié/ Kiedym ia tu z twym [ynem ná morze wsiáda[á/ A męzá y oyczynę mi[á zoftáwi[á/ *Mon* 174. UP

zostawić odejść, odjechać od kogoś, od czegoś 14, 17, 21, 23, 27-8, opuścić umierając 3, 22, opuścić umierając i tym spowodować uczucie żalu, smutku itp. 8, 10, 13, nie zniszczyć, nie usunąć, nie pozbawić czegoś 4-6, 11, 15-6, 24, zatrzymać przy sobie 12, dać, przekazać 7, 18, dać, przekazać część jakiejś całości 9, 25, przekazać w spadku 1, 2, 29, nazad z. = wyprzedzić 26;

z-i Pan 7, Bóg 6, człowiek 2, 4, 8, 15, 17-20, 22, ludzie 1, 5, 21, ojciec 29, przodkowie 25, doktor 14, Apollo 23, Kryski 10, o fig. szach. 26, 27;

z. dom 23, syny 22, je = rodziców 8, żonę 13, męża 28, Haraburdę z Wojną 21, drugie

26, mnie, mię 14, 17, 18, 24, go 16, samego 14, duszę 12, 24, serce 12, cnotę 6, sławę 20, chęć a żądzą 9, znaki męstwa 19, smutek 10, testament 7, świat 3, ojczyznę 28, niedojadki 1, twoją część 25, szachy 27, nie z. czci na *kimś* 4, nic 5, 11, 29, wszystko 2, wstręt 15; z. coś potomstwu 2, działkom 1, mnie 10, mi 29, temu 9;

z. spełna 2, w żalości 13, w ciężkim smutku 8, na jawi 9, w sercu 11, w komorze 14, w Moskwie 19, z gośćmi 14, w nieprawdzie 18, daleko nazad 26, przy uszu 16, po sobie 10, 13, 20, 29, przy mnie 24, przy sobie 12;

z. nie chcieć 5, 11, móc z. 16, przyjdzie z. 3; z., uciec 21, pójść precz 23 ~ z. - umieść 6, zbawić 16;

z. k. 17, 22, 26, 28, k. w czymś 8, 18, k. w czymś po *kimś* 13, k. przy czymś 16, k. z *kimś* 21, k. *kimś* w czymś 14, *komuś* coś 25, *komuś* coś po *kimś* 10, 29, k., coś 28, coś 3, 6, 15, 23, 27-8, coś *komuś* 1, 2, 7, coś na *kimś* 4, coś przy *kimś* 12, 24, coś po *kimś* 20, coś *jakieś* 5, coś z cz. 9, w czymś coś 11, 19; r. -áwisz 18, -áwi 2, 9, -áwił 7, 12, 15, -i[á (: -y[á) 8, 26, -i[á (: -á[á), -ili (: -yli) 25, -áwić 3, 11, 16, -iwszy 7, 17, 24 ~ w p. 21.

1. Ci co [ye w márnym świećie kocháia/ ... Których ty (*Pan*) chćiwé bezdenné brzuchá/ Z wielkiego karmisz ziem[kiego ruchá:] Dáiac im [kárby/ dáiac im dźiatki/ Którym zoftáwiá swé niedoiatki.] *Ps* 17,52. **2.** A przetsię pan Bóg ták mu (*sprawiedliwemu*) błogo[stáwi/ Ze w[zytko [pełná potomstwu zoftáwi.] *Ps* 37,64.

3. Rácz mi krés dni mych obiáwić/ Kiedy przydźie świat zoftáwić.] *Ps* 39,16. **4.** Czci nie zoftáwi[z ná brácie: niecnotá/ *Ps* 50,55.

5. boże ... Ozdobę domu twégo/ ko[ztowné roboty/ Obuchámi potłukli/ y twárdémi m[oty.] ... Cálégo nic zoftáwić niechcá: *Ps* 74,17. **6.** Koniecznie ná to [ye v[ádżę/ Ze w[zytki grz[é[znę z swiátá zg[á[żę:] A miá[to pán[kié ták vmiotę/ Ze niezoftáwię ieno cnotę.] *Ps* 101,28.

7. Pan [ługi [woie z niewoléy wybáwił/ Y tym [wóy wieczny teftáment zoftáwił.] *Ps* 111,20. **8.** A miá[to poćiech/ które winná z czásem bylá (*Orszulka*)/ Rodzicom [wym/ w ciężkim ie [smutku zoftáwi[á.] *Tr* 2,30. **9.** Or[zulo/ ... Omyli[ás mié/ iáko nocny

[fen znikomy]/ Który wielkością złotą cie[zy zmył łakomy.] Potym nagle wciecze: á temu ná iáwi| Z onych [kárbov ieno chęć/ á żądza zoftáwi.] *Tr 13,8.* **10.** Vmárleš/ Kry[ki/ y lezy[z w tem grobie:] Mnieš wielki [mutek zoftáwił po [obie.] *Fr 1,65,4.* **11.** Y Ow[zem miły Woytku/ ziednay się ztá pániá/ ... Chwale cie/ ze tám w [ercu niechcesz nic zoftáwić/ *Fr 2,40,3.* **12.** KTóry mój nieprziáciél/ ... ALE cie ná žal wiet[zy tak do mnie wypráwił/ Ze y [erce/ y du[ę przy [obie zoftáwił.] *Fr 2,61,10.* **13.** KO[ci twé/ Trzebuchow[ki zámknęła w tym grobie] Zoná/ którás zoftáwił w žátošci po [obie/ *Fr 2,67,2.* **14.** NIemam ci zacc dziękowác/ mój miły doktorze/ Zeš mię [ámego z gošćmi zoftáwił w komorze:] *Fr 2,96,2.* **15.** TO iešt on brzég [częšliwy/ gdzie na czásy wieczné] Litwa/ y Pol[ká máiá [éymy miec [połeczne.] A ten/ który to wielkim [wym [táráním [práwił/ Aby iuž wiece žádného w[trętu niezoftáwił/ Wi[te/ ... Mo[tem [pętał: *Fr 2,107,4.* **16.** káptan ... Ie[li nie miał miec żony/ moglić go zoftáwić/ Przy v[zu/ ále iáiec lepiéy było zbáwić.] *Fr 3,56,3.* **17.** A tak iedž [am w dobry czás/ mnie zoftáwiw[zy:] *Fr 3,77,23.* **18.** Nie [spráwuyže [ye przez miáre/ Boć zás ludzie dádzá wiáre:] A málo [obie popráwi[z/ Ze mię w nieprawdzie zoftáwi[z.] *Sob 5,28.* **19.** W Mo[kwi znáki zoftáwił (*Jan Tarnowski*) [wégo me[stwá wieczné.] *Tarn 26.* **20.** Smiertelné iego ciáło odpoczywa w grobie:] Ale [tawá/ którą ón zoftáwił po [obie/ Smierci nie zna: *Tarn 74.* **21.** Litwa známi vniá vczy-niá [troyná:] Vciekli/ zoftáwiw[zy Háraburde z Woyná.] *Ap 19.* **22.** Tákié [yny zoftáwił (*Kazimierz Jagiellończyk*)] ze káždy korony/ Był z nich godzien: *FgBitwa 86.* **23.** APOLLO ... A ia/ žebych przytym nieczęšćiu nie był/ Póydę precz/ á ten wdzięczny dom zoftá-wię.] *FgAl 25.* **24.** Rázem mię [częšćie mégo w[zytkiego kochánia/ Zbáwiło/ du[ę tylko przy mnie zoftáwiw[zy/ Ižbych vpad [wóy czu-iac tym był nie[częšliw[zy.] *FgPzał 3.* **25.** Iákobyš przywiódl w iednošć dwá wielkie narody/ ... Ná co przodkowie twoi/ ácz grunt záložyli/ Ale tobie twoię część przedsię zoftá-wili.] *Prop 238.* **26.** Wnet [erce wzyęły trzy Krolew[kie [tugi/ Po[žły zá[oba/ iáko był plác d[ugi.] Lecž iedná przedsię ochotniey[za byłá/ Dáleko ná zad drugye zoftáwiłá.] *Sz 432.* **27.**

Anny iuž te[žno ... Iednę zá rękę pániá [tára wzięłá.] Y przy[žlá pro[sto przez táiemne gmáchy/ Ná ty drzwi/ kędy zoftáwiono [záchy.] *Sz 498.* **28.** Helená g[łos wyrzekłá táki:] ... bodaybych byłá miáłá zlé [konánié/ Kiedym ia tu z twym [ynem ná morze w[fiádáłá/ A me[žá y oyczynę miłá zoftáwiáłá (*war. zostawiłá*)] *Mon 174.* **29.** tá [ie mnie trofká nie imie.] By mi był nie zoftáwił oyciec nic po [obie/ Albo žebym nie vmiáł przeštác ná chudobie:] Iednáky mię My[žkow[ki Piotr był nie przebaczył/ *Muza 91.* UP

zostawiony porzucony 1, przekazany w spadku 2;

z. dziecina 1, szczęście 2 ~ z ojców z. 2; r. –onym 2.

1. Niechay wiecznie nie vznam/ pánie/ [á[ki twoiéy/ Ie[lim ia nie poni[žył ni[žéy du[že [wo-iéy/ Ni[ž ie[žcze mój [tan niešie: równie wiece tak licha/ Dzieciná zoftáwiona do mátki [wéy wzdycha.] *Ps 131,8.* **2.** Kocha[eš [ye w ná-ukách/ y w pi[śmie vczonym/ Nie przeštáiac ná [częšćiu z oyców zoftáwionym.] *Pam 26/P*

zostawować świat z. = umierać;
r. –uje.

PLáče Márek: nie przeto že świat zoftá-wuie/ Ale že dzwonnikowi gro[žz ieden gotuie/ *Fr 3,59,1.* UP

zowąd z tamtej, innej strony 1–3;

z. wodę usadzić 1, z. się przymierzać 2, ogon z. kryć 3;

w wyrażeniach: i stąd i zowąd = ze wszystkich stron 1, to stąd, to zowąd = to z jednej, to z drugiej strony 2, stąd i zowąd = z tej i z tamtej strony 3.

1. Morze ná poły przedárl (*Pan*)/ on przeprowádził/ Wodę y ztádl/ y z owąd/ iáko wał v[ádzil.] *Ps 78,24.* **2.** Potym [ie čicho z obu [tron [kradáli/ To [tádl/ to z owąd się przymierzáli.] *Sz 182.* **3.** MIędzy tymi (*Cynozurá i Helice*) podobien rzéce [mok [ye wije:] A ogon zatokámi z[řtádl y zowąd krije.] *Phaen 2,52.* UP

zrachować zliczyć ~ r. –uje.

O pánie/ iáko wielce [á známiénité] Rády twoie: iáko [á wielce ob[řité:] Rychléy pia[řék we

w[zytkich morzách zráchuie:] A myśląc o nich/ mniéy wiém/ im więcey czuie.] *Ps 139,44.* UP

zraniony *dotknięty cierpieniem.*

Bo máiąc zránioną du[że]/ Rad y nie rad płákác mu[że]/ *Tr 17,41.* UP

zrazić *pokonać, zniszczyć 1, 2;*

z. Persy z państwa 2, rękoma 1;

z., rozproszyć 1, skazać 2 ~ z. – nie tracić 1;

r. –ażił 2.

1. W[zakże nie trac ich (*nieprzyjaciół*) záraz/ áni názbyt [koro:] ... ále ie zraź [wémi] Rękómá/ y po w[zytkiéy ro[pró]z błédné zięmi.] *Ps 59,23.* **2.** ALEXÁNDER [stawną Troię [kázíł/] Alexánder Per[cy z páń[stwá] zráził.] *Fr 2,65,2.* UP

zrab *wał obronny z belek i ziemi.*

W ręce Pol[kié] Połock przy[zedł/] ... Nie pomogły kule czę[sté]/ Zręby mocné/ bá[zy]ty gę[sté:] *Pieś 2,13,42.* UP

zrobić *wykonać jakąś pracę, uporać się z jakąś pracą;*

r. –ili.

Świątá przed tym ludzie czéili/ A przedsię w[zytko] zrobili/ A zięmiá hoynie rodziłá/ Bo pobożność Bogu miłá.] *Sob 1,18.* UP

zrobiony *p. niezrobiony*

zrodzić *sprawić, że coś zaistnieje 1–4;*

z–ą coś Bóg 4, ziemia 3, wiek 2, pagorki 1;

z. sprawiedliwość 1, dostatek 2, obfitość żywności 4, żab hojność 3 ~ z. rozplodzić 1, nakarmić 4;

w por. 2 ~ r. –odzą 1, –odzi 2, –iła (:–yła) 3.

1. Góry (da pan bóg) pokóy ro[plodzą/] A [sprawiedliwość] págorki zrodzą:] *Ps 72,6.* **2.** Po wsiách/ po mieściéch kwitnacéy młodzi/ Táki do[státek] iego wiek zrodzi/ Iáka ná przy[zéiu] wio[fn]y przyiemnéy/ Trawy więc bywa obfitość zięmnéy.] *Ps 72,50.* **3.** Ziemiá táką żab [profn]ych hojność zrodziłá/ Ze y królew[ka] pościel bez nich niebyłá.] *Ps 105,57.* **4.** Tu ia (Bóg) obfitość zrodzę w[zelákiéy] żywności/ Y nakarmię vboگیé práwie do [ytości.] *Ps 132,27.* UP

zrodzić się *przyjść na świat 2, nastąpić, zapanować 1;*

z–i się pokój 1, wszyscy 2 ~ z. się pod jakimś prawem 2;

z., mieszkac 2, zakwitnac 1;

r. –odzi 1, –ili 2.

1. Zakwitnie cnotá/ pokóy [ye zrodzi/] Którému żaden bóy nie prze[zkodzi:] *Ps 72,17.* **2.** W[zy[cy] w niepewnéy go[podzie] mie[zkamy:] W[zy[cy]my pod tym prawem [ie zrodzili/] Ze w[zem] przygodóm / iáko cël/ bydz mamy.] *FgPieś 4,11.* UP

zrodzony *urodzony 1, 2;*

z–e dusze 2, z–eni Murzinowie 1 ~ z. w morzu 2, tu 1;

r. –oné 2, –eni 1.

1. Oto Pále[stiná] Y Tyr[ka] kráiná/ Y Murzinowie [stoncem] przypaleni/ Przyznáwac będa/ że tu są zrodzeni.] *Ps 87,12.* **2.** Niechay zágrzmi morze [stoné]/ Y du[że] w morzu zrodzone:] *Ps 98,22.* UP

zronić *zwymiotować ~ r. –onił.*

Próżno mi [kwárnę] dawa[z:] ia nie będę gónił/ Bych téz nabárziéy piwá wczoráy[szego] zronił.] *Pieś 1,18,22.* UP

zrownanie *równość.*

A ię[li] kto równého szuka towarzys[za]/ ... Podley[za] żonę póymi ... Bowiém ináczey równi niebędziecie [sobie ... Iákokolwiek: zrownánia w obyczáiách trzebá:] *Dzie 153.* UP

zrozumieć się *z. się z kimś = porozumieć się;*

r. –miejcie.

[woie] księgi/ Dáię ... w[zy]scy dármo miéyćie:] O Drukárzá nie mówię/ z tym [ye] zrozmieyćie.] *Pieś k.tyt.* UP

zrównać, zrownać *stać się taki jak ktoś lub coś, dorównać komus lub czemuś pod jakimś względem 1–9;*

z–a ludzie 7, poganie 1, litość Boga 4, prawda 3, harda myśl 6, ojczyzna = ojcowizna 5, śmiertelna broda 8, czeluść 9, kto 2;

z. głowę 3;

z. z tobą = z Bogiem 2, z chudym 1, z rozumem 5, z przymioty 5, z obłoki 3, z gwiaz-

dami pierwszemi 9, z Sorbonami 7, z wiekiem nieskończonym 4, z nienawiścią 6, z tą brodą 8;

z. urodą 8;

z. z *czymś* 3–7, 9, z *kimś* 1, 2 z *czymś* nie z. *czymś* 8;

zrównać 1–3, 6, 8, 9, zrównać 4, 5, 7;

nie z., stracić 6 ~ r. –nąją 1, –ąła 3, 5.

1. Ogární [tráchem pogány/ Niech [ye ludźmi być znáją/ Którzy dziś mogą być pány/ Intro z chudym zrównáją. | *Ps* 9,84. **2.** Twéy dobroći/ [praw twoich [stawá/ mocny boże/ Niebá sięga: któz kiedy z tobą zrównać może? | *Ps* 71,40. **3.** Bo dobroć twoiá do niebá przefłáá/ A prawdá głowę z obłoki zrównáá. | *Ps* 108,8. **4.** Chwalcie páná/ ... Bo litość ieg zrowna z wiekiem nie[kończonym. | *Ps* 136,30. **5.** To prawdá/ żeby byłá nigdy niezrównáá (*ojczyzna = ojcowizna*) | Z ránym rozumem twoim (*Orszulki*)/ z piéknými przymioty/ | *Tr* 3,4. **6.** Hárdá myśl/ niech iáko chce z fortuną [ye zbráci/ | Z nienawiścią nie zrówna/ y ná kóniec [tráci. | *Tarn* 40. **7.** Ręczę wam/ że zrownać z ich tam Sorbonami. | *Sat* 272. **8.** że z tą brodą | Zadna śmiertelna brodá nie zrówna vrodá. | *Br* 10. **9.** głowá nie tak iá[no goré/ Ani [zyiá: choć wielka czelusc ma tak [poré/ Świátło/ że może zrównać z gwiazdami piérfzemi/ | *Phaen* 16, 181. UP

zruszony poruszony ~ r. –ony.

I pow[stanie przeciw [tárcom lud gniewem zru[zony/ | *Zuz* 197.

p. **niezruszony** UP

zrzucić z. rogi = stracić poroże 3, z. k. postawę = przestać być *kimś* 2, z. jarzmo, Tyrana = wyzwolić się 1, 4;

z. człowiek, ludzie 1, 2, 4, jelen 3;

z. ciężkie jarzmo 1, tyrana 4, człowieka 2, pochodzone rogi 3, myśli dziewicze 2;

z. z karku 1, z siebie 4;

z. nie móc 4, wolno 3;

z. k., coś 2, coś 3, k. z k. 4. z cz. coś 1;

z. – wzięc na się 2;

w p. 4.

1. co czyniem? zrzucmy z karku [wégo/ Ich ciężkie iárzmo/ niech nam nie pánuia. | *Ps* 2,7.

2. OR[zulo moiá wdzięczna/ gdzieś mi [ye podziáá? ... Czy człowieká zrzuciw[zy/ y myśli dziewicze/ | Wzięłás ná się po[stawę y piórká [łowicze? | *Tr* 10,9. **3.** Czemu Ielen piérfzchliwy lá[káw[zé ma bogi/ Którému wolno zrzucić pochodzone rogi? | *FgPieś* 6,18. **4.** Rzymiánie/ ... nákoniec pod Tyránná wpádli/ którego potym nigdy z siebie zrzucić niemogli/ | *Wr* 10. UP

zrzucony strącony 1, 2;

z-i są sędziowie, zdrajce 1, poeta 2;

z. z ostrej skały na szyję 1, z stopniów ostatnich 2;

r. –eni 1, –ony 2.

1. Sędziowie niewierni/ zdrajce przełożeni/ Boday z ostréy [káły ná [zyię zrzuceni/ Świátá dokonáli: | *Ps* 141,18. **2.** Nie[zcześliwy ia człowiek/ którym látá [woie/ Ná tym [trawił/ żebych był wy[żał progi twoie. | Terazem nagle z [topniów o[státnich zrzucony/ | Y miedzy in[zé ieden z wiela policzony. | *Tr* 9,19. UP

zskąd p. skąd

zstać nie przestać istnieć, być, trwać 1–5, 8, 13–4, wystarczyć, nie zabraknąć 3, 6, 7, 9–12, 15;

z-e świata 8, wieków 9, mię 3, 4, 5, żywota 2, 14, dusze 1, ducha 13, sił 6, 7, oczu 12, światła 11, wilgości 10, papieru 15;

z. mi 2, 12, 13, 14, 15, człowieku 7, dobrym 11;

z. na świecie 4, w troskach 3, w frasunkach 5, w kościach 6, 10;

póki z-e 1, 2, 4, 8, 14, ledwe (że) z-e 5, 13, zawsze z-e 11, dawno nie z-ło 15;

z. cz. 1, 8, 9, komus cz. 2, 7, 11–5, cz. w *czymś* 6, 10, k. na *czymś* 4, k. w *czymś* 3, 5;

zstać 3–6, 9, 11–5, stać 1, 2, 7, 8, 10, 14;

r. –áło 3, 6, 10, 15, –stanie 9, 11, –anie 1, 2, 4, 5, 8, 12–4.

Ps: **1.** Sąd [sprawiedliwy/ y twé imię/ pánie/ Wyznáváć będę/ póki du[ze [tanie. | 7,42.

2. Ciebie ia/ póki mi iedno żywotá [tanie/ Miłowác ze w[zy[tkiéy du[ze będę/ mój panie. | 18,1.

3. Iu[by mię w tro[kách nies[tało/ By [erce w tym nie v[áło/ Ze ma wynidz z tych trudnoći/ 27,45. **4.** BEdę cię wielbił mój panie/ Póki mię ná świecie z[stanie. | 30,2. **5.6.** Ráczze [ye mnie v[alić y dziś/ wieczny panie/

Bo w tych fraśunkach moich ledwe że mię zftanie. | Wzrokiem stracił od płaczu/ serce mi struchlało/ Młodość przed czasem zbiegła/ sił w kościach nie zftało. | 31,22-4. **7.** Nie porzucayże mię więc w moim ze[złym wieku/ Ani opu[zczy/ gdy sił nieftanie człowieku. | 71,18. **8.** TWé miłosierdzie/ twoię prawdę/ wieczny pánie/ Wyftawić mój rym będzie/ póki światá ftanie. | 89,2. **9.** Stolicá iego od początku światá Ieft założona: á on w[zytki látá Vprzédził: ále y wieków nie sftanie/ A on zoftanie. | 93,7. **10.** Od głodu ledwé nogi włóczę: á ciáło/ V[chło/ iáko wilgości w kościach nie ftáło. | 109,58. **11.** Niechay ómá iáko chce wftanie/ Dobrym światłá zawždy zftanie. | 112,14. **12.** Słów twych pátrząc/ y rátunku/ oczu mi nie zftanie/ Smiłuy [ye/ á day mi poznać [wé wyroki/ pánie. | 119,123. **13.** PANá wołam/ páná profzę/ ... Przed nim krzywdę [wą przekładam/ Temu žal [wóy opowiadam. | Ledwé mi iuz duchá zftanie. | 142,5. **14.** TObie nieśmiertelny pánie/ Póki mi żywotá sftanie/ Y vftá będą spiewáły/ Y gá[teczki moje gráty. | 146,2. **15.** Bráćie/ by się to w[zytko pi[fac miáło/ Iuz by mi dawno pápiéru niezftało. | Fr 1,68,4. JBD

1. zstać się zdarzyć się, zaistnieć, nastąpić, stać się 1, 3-16, zmienić się, stać się innym niż dotychczas 2;

z-e się zamieszanie 14, wszystko 3, 4, 5, 7, co jest wola pańska 6, ona = kraina 2, co 8, 12, 13, 15-6, coś 1;

z. się Pańskiemu gniewu 9, obietnicy Boga 10, mu = człowiekowi 10, po (czyjéjs) myśli 3, 4, 5, 7, komus przeciw myśli 8, komus, czemuś dosyć 9, 10, bożą niełaską 1, chutnie 15, pirwej 13, jako 12, pod pijany wieczór 11, jasną 2, z Parysem 16, z wami 16;

z. czemuś 9, komus 10, komus po czymś 3-5, coś jakimś 2, coś z kimś 16, coś przeciw czemuś 8, pod coś 11, po czymś 7, czymś ze zd. podrz.1, w rozkazniku 6;

zstać się 1, 7, 9-16, stać się 2-6, 8;

r. -áło 9, 10, 12, 14, -áła 2, -ánie 3, 4, 5, 6, 8, 13;

w p. 11.

1. Twą niełaską [ye sftało/ żefmy tył podáli/ Y niewiernym pogánom w ręce [ye doftáli.

Ps 44,23. **2.** Toć ieft oná kráiná/ ... á oná co byłá/ Niedawno wielce brudna/ ták [ye iáfná ftáá/ Ze śniegom ná Zálmonie naprzód nic niedáá. | Ps 68,37. **3.** Przywróc nas ku łá[ce [woiéy/ niezwalczony pánie/ Okáz [wą twarz/ á w[zytko [ye nam po myśli ftanie. | Ps 80,8. **4.** Ps 80,16 jak nr 3. **5.** Ps 80,40 jak nr 3. **6.** Bądź ná wieki pochwalon/ wiekui[ty pánie/ A co ieft wola pán[ka twoiá/ niech [ye ftanie. | Ps 89,98. **7.** Ná[z bóg ná niebie: cokolwiek zámyśli/ W[zytko [ye musi sftać po iego myśli. | Ps 115,8. **8.** CO bez prziiáció[ł zá żywot? ... Bo ieflic się co przeciw myśli ftanie/ Iuz iáko może[š [am przecho-way/ pánie. | Nikt nie porádzi/ Fr 2,48,3. **9.** A kiedy [ye iuz práwie do[yc zftało/ Pán[kiému gniewu/ potro[ze [padało/ Wielkiégo morzá: Pieś 2,1,41. **10.** KIedyby kogo Bóg był ... Vpewnił/ że miał ... Strzédz od złych przygód/ iego biédnéy głowy. | Miałby przyczynę/ záłowác się [wégo/ Niezczéscia ... że mu się nie sftało/ Do[yc/ ták zacnéy obietnicy iego. | Fg-Pieś 4,5. **11.** Y náležli [sobie wymówkę/ kiedy iuz co zbroiá/ że się pod pijány wieczór sftało. | Pij 2. **12.** Kto nie ma nic pilniey[zego/ niech po[stucha máło/ A ia powiem do[státécznie/ iáko się co sftało. | Zuz 10. **13.** Zuzánná s płáczem záwoła/ nieśmiertelny Pánie/ Ktory w[zytko wie[š/ y pirwey niżli się co sftanie/ Iáwno tobie/ że mié ci zli ludzye pomawiáią/ Zuz 150. **14.** Zátym się wielkie zámie[żanie sftało/ Co raz/ tym więcej burdy przybywáło. | Sz 317. **15.** á [tárzec ... kazał wnet záprzegáć: co się sftało (war. sprawiono) chutnie. | Wsiadł zátym/ y w[ziął zá léc: Mon 262. **16.** Widziéce co się sftało z Parifem/ y z wámi/ Iédzcié[š/ á wydaycie nam Helenę z rzeczámi. | Mon 451. JBD

2. zstać się dojrzeć, zestalić się, stwardnieć.

kłósie mój iedyny/ Iefzcesz mi [ye był niezftał/ á ia twéy godziny/ Nie czekáiąc/ znowu cię w [mutną ziemię sieię. | Tr 12,24. JBD

zstamtąd p. **stamtąd**

zstawać istnieć, być 1, 4, 6, 10-1, 13 wystarczáć 2, 3, 5, 7-9, 12, 14;

z-ą szpichlerze 7, z-a świata 1, wieku 6, morza, ziemie, nieba 4, słońca 11, mię 10,

mądrości 5, ufności 13, szyje 12, głosu 3, 14, wełny 8, piżma 9;

z. człowiekowi 6, prządce 8, żeglarzom 5, mu = *dobremu* 2;

póki z. 1, 4, 6, 8, 12, zawždy 7, też 13, już 11, przetsię 2, ledwie 8, 10, w nich 2;

(co) głosu zstaje = *bardzo głośno, na cały głos* 3, 14;

z. k. 10, cz. 1, 3, 4, 11–4, komus 2, cz. komus 6, 8, cz. przeciw czemuś 5, cz. w czymś 9;

zstawa 5, 6, 9, 11–3, zstaje 2, 3, 8, 10, 14, zstawają 7;

zstawać 1, 2, 5, 6, 8, 9, 11–4, stawać 3, 4, 7, 10;

r. –stawać 4, –awać 1, –ąje 2, 3, 8, 10, 14, –awa 9, 11, –ają 7.

1. Y ták do końcá/ póki świátá zftáwác/ Będá to [obie przez ręce podáwác.] *Ps* 22,81. 2. Pozycza człowiek zły/ á nieoddáie/ Dobry dáruié/ á przetsię mu sftáie/ *Ps* 37,50. 3. Dufzá ná ten czás áni cieřzyc [ye dáťá/ Ale do páná tylko z płáczem wzdycháťá:] Woław- [zy/ nářekaw[zy/ głofu nieftáie/ *Ps* 77,7. 4. Póki morzá/ y źemie/ póki niebá ftáwác/ Ple- mię niéma/ y iego ftolicá vftáwác/ *Ps* 89,7. 5. Żeglarzom twarzy bládná: [erce ziať [trách [rogí:] ... Taczáia [ye pijánym podobni: mą- drości] Niezftawa przeciw mor[kiy(!) [rogosci.] *Ps* 107,56. 6. ku temu cęlowi] Zmierzáć bę- de/ póki wieku zftawa człowiekowi. *Ps* 119, 112. 7. Szpichlérze náwieźioné niech zá- wždy ftawáia/ Zboża do zboża niech doftaczáia; Stadá nieprzeliczoné tyśiámi niech rodzá/ *Ps* 144,33. 8. A póki wełny [kapéy prządce sftáie/ Śmierć nam zá iáie.] *Tr* 16,15. 9. Ták Ian tobie/ Montanie/ ftoyki twé oddawa/ Bo co mu po nich/ kiedy piźmá w nich niezftawa? *Fr* 2,101, 4. 10. Tákżec mię [smutná to złé pániéy oby- czáie/ To tego plácz fráfuie/ áż mię ledwie ftáie.] *Pieś* 1,25,56. 11. Twéy [ye fortunie/ nie tobie klániáia; Skoro tá zniknie/ tyť każdy podawa/ Iáko cień/ kiedy ftóncá iuż niesftawa.] *Pieś* 2,3,12. 12. Y [zkodá zwáć człowiekiem/ kto bydlęcé żyie/ Tkáiać/ leiać w [yę w[zytko/ póki zftawa [zyie:] *Pieś* 2,19,6. 13. To/ y czego ieft więcéy záwždy w miłosci] Sercá trapi/ chocia téż zftawa vřności; *Pieś* 2,20,26. 14. GOráć dni náfta- wáia/ ... Polny świércz co głofu sftáie/ Gwałtowné- mu ftóncu láie.] *Sob* 6,3. JBD

zstępować przychodzić, zdarzać się 1, schodzić z jakiegoś miejsca 2;

z–e drab 2, co 1;

z. z przyczyny wiecznej 1, z placu 2;

z. z cz. 2, coś z cz. 1;

z., doskakować 2 ~ r. –uje 1, 2.

1. W[zytko ná świećie idźie [wym pędem/ Nie omylnóciá/ ábo zá błędem.] A co z przy- czyny wieczný zftępuie/ Tego y [ám Bóg nie rad hámuie.] *FgNagr* 17. 2. Drab ... Chybá gdy s plácu pirw[ze]go sftępuie/ W ten czás trzeciego polá do[kákuie.] *Sz* 95. UP

zubr *Bison bonasus*, duży ssak żyjący dziko, do ok. XVIII w. żył powszechnie w puszczech mazowieckich, obecnie w rezerwa- tach, żubr 1, przen. 2;

z. leśny, srogí 2, północny 1;

z. wynidzie z knieje, trafi na łowce, zapłaci za krew, którą przelał 2 ~ łowce z–a w skoku uprzedzą strzałą albo kulą w boku 2, z–om srogość odejmować 1;

z., lew 1.

1. Owa tráfiiz ná łowce/ którym twoie rogi! Namniéy [trá[zné nie będa/ ále cię w twym [koku] Vprzędzá/ álbo [trzałą álbo kulą w boku.] A zápláci[z wzdám kiedy onę krew niewinna/ Któráś ty przelať brónia [wą zło- czynná.] Lwom [rogosć odéymuie[z/ y zubrom północnym/ *Fr* 3,11,9 2. Wynidź y ty z [wéy knieie leśny zubrze [rogí/ ô miłosci/ ... *Jez* 117. KD

zuchwalec ten, kto lekceważy względy i okoliczności 1–3;

z–y swowolni 3;

z. Porfyrion chciał z drugimi do nieba 2, z–y spadli do krajów dolnych 3;

bronić k. przeciw z–om 1, uderzyć pośrzo- dek z–ów 3;

z., jawnogrzesznicy 1, nieprzyjaciele 1, nie- skrócony 2.

1. BOże/ ... Wyrwi mię z rąk okrutnych nieprzyacióť moich; Broń mię przeciw zuch- wálcom/ y iáwnogrze[znikom/ Ani mię w moc podaway bezecnym głównikom.] *Ps* 59,3. 2. Iáko [krzętny Encelad/ Mimás niezmierny/ Zuchwalec Porfyrion/ Rhoetus nie[krócony/ Dźwięsił Briáreus/ Y Typhon ftóreki/ Chćieli

z drugimi bráty do niebá przezdzíeki *Muza* 44. **3.** Iupiter ... Wzíał w rękę oftry piorón/ ... Tym vderzył pośrzodek zuchwálców [swolnych/ A ci ná [zyię [pádli *Muza* 61. *UP*

zuchwalstwo *czyn, zachowanie lekceważące względy i okoliczności.*

Zginęły w[zytkié práwie poczcíwé zábáwy. A náftáło lákomftwo y [wawola wielka/ Wzgárda [ądów/ zuchwálfstwo/ y w[zeteczność w[zelka. *Zg* 130. *UP*

zuchwały *taki, który w swoim postępowaniu lekceważy względy i okoliczności 1-5; z-li nieprzyjaciele 2, ludzie 3, 4, tyranny 5; z-li ziemię kásali 1 ~ w funkcji rzeczownika 1;*

z., swowolni 3 ~ w prep. 5, w postp. 2-4;

r. -áli 1-4.

1. Bóg ... Ten [wé nieprzyacióły [kru[zył/ á zuchwáli/ Ziemię plugáwą zębem śmiertelnym ká[áli. *Ps* 68,57. **2.** Nieprzyjaciele iego (*Boga*) zuchwáli/ Plugáwą ziemię będą lizáli. *Ps* 72,27.

3. Lecz oto znowu ná mię wftáli/ Swowolni ludzie/ y zuchwáli/ Chcąc mię pozbáwić du[ze moiéy. *Ps* 86,46. **4.** Długóz/ o wieczny bóże/ ludzie zuchwáli/ Ná [zcześnie tak be[spiecznie będą kazáli? *Ps* 94,5. **5.** Przetsię zázwdy bywáli w pán[kiéy obronie/ A zuchwále Tyránny pan gromił o nie. *Ps* 105, 26. *UP*

Zukopa a. Żukopa *prawy dopływ Wołgi, rzeka na trasie wyprawy wojennej hetmana Krzysztofa Radziwiłła na Moskwę.*

Ztámądeś nád Zukopę przy[zedł/ á [tronámí/ Y ogniem kray Mo[skiew[ki ni[zczał/ y [zábłámí. *Jez* 309. *UP*

zupelny *pełny, bez uszczerbku, braku 3, 4, jedrny, krzepki 1, pewny, niewzruszony 2; z. ciało 1, nadzieja 2, moc 3, z-e zbroje 4; w prep. 1, 2, 4, w postp. 3 ~ w p. 4.*

1. Pierwéy niż pleśnią piękna twarz przy-pádníe/ Y zupelnému ciáłu kra[á [pádníe/ Niechay mie wilcy požrá w téy gładkości/ A po puftyniach rozniofá mé kości. *Pieś* 1,6,42.

2. A przypátruiąc [ye ia twéy dziélności/ y téy/ Chęci/ którą ma[z przeciw rzeczypo[politéy/ Mam zupelną nádzieię/ że w ten cël

vderzy[z/ Lá[ki pán[kiéy wzywáiąc/ do którego mierzy[z. *Prop* 251. **3.** Nie przepłácona ie[ft rzecz rozum/ ... Iákiéy tedy chwały táka cnotá niegodná/ któréy się trzymáiąc/ nie tylko rozum zdrowy/ ále y moc zupelną mamy? *Pij* 4. **4.** Bowiem Krolew[kie obie mi[łofnicę(!)/ Ognífte miecąc náprzemiány [trząły/ W zupelných zbroiach przeciw [obie ftáły. *Sz* 360. *UP*

Zuzanna *imię postaci z Biblii, bohaterki utworu Jana Kochanowskiego 2-10, w tytule utworu 1;*

Z. cnotliwa 9, przybrana 2, poślubiona 4;

Z. żona Joachyma była 4, z płaczem westchnęła 8, zawoła 10, narzekać poczęła 8, miała przechadzkę 5;

Z-ę namawiać 6, pomawiać 10, wybawić 3, przywieść komuś 2, Z-ie kazać przed się stanąć 9, dziwne się słowa zdały w uszach u Z-y 7;

r. -ánny 7.

1. Zuzánna. *Jana Kochanow[kiego. Zuz k.tyt.*

2. Ku yey Miłości Páníey Elźbiecie s Szydłowca/ ... Przywiodłemci Zuzánne po pro[ftu przybraná/ *Zuz ded.* **9.** **3.** Ale ie[li kiedy zńácznie [woy [ąd Pan obiáwił/ Nigdy zńáczniey/ iáko kiedy Zuzánne wybáwił. *Zuz* 8. **4.** Tám Ioachym mie[zkał/ człowiek dobrego żywotá/ ... Zuzánná/ poślubiona iego żoná byłá. *Zuz* 18. **5.** A kyedy [ie iuz rozchodził on lud ku obiádu/ Zuzánná też miáła [woię przechadzkę po [ádu. *Zuz* 34. **6-7.** Skoro wy[żyły (*służebne panny*)/ áci [ie dwá s kátá gdzie wyrwáli/ Więc Zuzánne równie w tákie słowá námawiali. ... Zywy człowiek nas nie widzi: pomoż łá[ka [woiá. Dziwne [ie to słowá zdáły w v[zach v Zuzánny/ Prze Bog prósi/ á pogłáda/ rychło przydá pánný. *Zuz* 60-7. **8.** Tu dopiro práwie s płáczem Zuzánná we[ftchnęłá/ A ná [woię niefortunę nárzekáć poczęłá/ *Zuz* 75. **9.** Y kazáli przed [ie ftánać Zuzánnie cnotliwey/ Chcąc potwirdzić kłám[ftwá [wego/ iáko prawdy żywey. *Zuz* 121. **10.** y wnet iá ná śmierć ofádzili. Zuzánná s płáczem záołá/ nieśmiertelny Páníe/ Ktory w[zytko wie[z/ ... Iáwno tobie/ że mię ci zli ludzie pomawiaia/ *Zuz* 149. *UP*

zwabić *wabieniem sprawić, że coś zgromadzi się w jednym miejscu 1, przywołać 2;*

z-ł Fiedur 2, Amfijon 1;
z. kamień rozproszony na kupę 1, wszyscy
zmysły do rozumu 2;
z. coś na coś 1, coś do cz. 2.

1. VCie[zna lutni/ w której [łodkié [tróny|
Bijać Amphión/ kámién ro[pró[zony| Zwabił
ná kupę: *Pieś 2,18,3.* **2.** Fiedur nie [ty[zy
nawie[tego [zumu/ W[zytki tám zmy[ty zwa-
bił do rozumu. | Potym [ie dobrze długo ná-
my[liw[zy/ W[tał/ *Sz 565.* UP

zwać mówiąc, dawać komuś lub czemuś
jakąś nazwę, imię, określenie, nazywać kogoś,
coś 1-61;

z-e Bóg 5, człowiek 8, 16, 21, 25, 49, ludzie
23, 28-9, 36-7, 44, 47, 48, królowie 4, filozof
13, historycy 35, głupi świat 3, pogaństwo 2,
słowieński naród 39, (godny) człowiek 7, 32,
Polacy 58-9, Grekowie 26, 42-3, Greczyn 50,
Rzymianin 50, Rusin 27, Pindarus 15, Ruś
40-1, ten (brat) i ów 1, każdy 14, ja 24, ty
30, 34, ten 34, oni 33, 37, drudzy 55, my 53,
wy 57;

z. ziemię 36, *waleczny naród 26, rzeczypos-
politą 31, narody na zachód słońca miesz-
kające 42, ludzi występne a rozpustne 32,*
Czecha(y) 39, 46, Greczyna 49, Hunnów 44,
luterana 13, ucznia 25, kto bydłce żyje 20,
Aleksandra 23, Oriona 55, Hiady 53, każdą
gwiazdę 5, fauny rogate 57, boga 15, sioło
29, zdroj 28, wino 19, szkodę 6, z. pierwsze
a 58, drugie a 59, trzecie a 60, mię 1, 10-1,
21-2, cię 8, 9, 12, 14, 17, ciebie 4, 18, go =
barwiera 47, tego 24, go 51, nas 40, 43, 45,
was 3, je 30, 34, 38, co 2, 16, 48, literę y 61,
nie z. żadnej z gwiazd 52;

z. swoim Bogiem 4, świętym 8, bogi 2,
*bogami 3, człowiekiem 20, doktorem 12, arcy-
doktorem 14, cudzoziemcem 1, obzercą 15,*
dobrym chrześcijaninem 24, mężmi dzikimi
*57, synem 25, ojcem 10, królowną 17, mężo-
bójce Rzeczypospolitej 32, wróżki 30, własnym*
imieniem 5, 35, 52, szczęściem 48, posługą
*16, zyskiem 7, fraszką 9, słowem 43, spon-
deum 33, szkodą 6, Czechem(ami) 39, 46,*
Lachy 40-1, 45, Włachami 43, Sauromaty 26,
Sabery 44, Sławonią 36, Kroacją 37, Latinos
*42, Sotów 29, Parysem 23, Lukrecją 22, Wy-
sockim 11, Polos 50, Arkturem 51, Kosami*
55, Wodnikiem 47, Dżdżownicę 53, Rybą Po-

łudnią 56, Koniów Zdrój 54, Witułtowym Klu-
czem 28, Preczystoj 27, ciężkim 60, swoim,
to jest polskim 59, łacińskie 58;

z. gruntownej, porządnej 31;

z. śmieie 14, źle 61, próżno 12, jakokolwiek
19;

z. po dziś dzień 28, 41, z staradawna 38,
45, po staremu 41, wedle etymologijej 40, za
czyimś przyszcim 35, od wiary latskiej to
jest łacińskiej 40, w szkołach 61, tam 47;

tak z. 10, 13, 17, 25, jako z. 18, 21, 30,
34, 37-8, 49, też 17;

z. chcieć 15, mieć 49, móc 14, 31, nie móc
8, musieć 7, się nie wstydzieć 8, uczyć 61,
szkoda 20;

z., mianować 40, mieć imię 38, 50, prze-
zwisko mieć 45, przezywać 43;

z. k. 3, 10, 18, 25, 34, 38, 42, 49, 51, *kimś*
20, 26, 41, 44, 57, k. *kimś 1, 2, 4, 8, 11-2,*
14-5, 22-3, jakoś k. 13, 17, 21, k. od cz. kimś
40, coś 19, 36, czymś 16, k. czymś 9, 43, 55,
coś czymś 5-7, 48, 52, jakimś 59, 60;

zową 17, 28-9, 35-7, 40, 42-4, 58-9, zowia
23, 47, 51, 54-6

r. -owę 12, 24, -owie 1-3, 5, 13, -ową 17,
-áli 4, -ano 19, -wano 11;

w p. 30-46, 58-61.

1. Bráčia [ye mnie zaprzeli/ mátki méy
[ynowie/ | Ten cudzoziemcem/ y ów mię zowie. |
Ps 69,18. **2.** W[zy[tko to błąd/ nie bogowie/ |
Co pogáń[two bogi zowie: *Ps 96,18.* **3.** W[zy[cy-
cy/ iáko was zowie | Ten głupi świat/ bogowie/ |
W[zy[cy pozdróvíe páná/ | Vpadw[zy ná ko-
láná. | *Ps 97,29.* **4.** boże wieczny/ ... Ciebie:
... Twoié [ty[zac obietnice/ | W[zy[cy królowie
będą [woim bogiem zwáli/ | Y [práwy twé wy-
chwaláli/ | *Ps 138,13.* **5.** CHwalcie Páná: ...
On w[zytkich gwiazd niebie[skich liczbę ma
w głowie/ | Y káżdą [woim wła[nym imieniem
zowie. | *Ps 147,8.* **6.** Próżné to ludzkie wy-
wody/ | Zeby [zkodą niezwać [zkody: | *Tr 17,34.*
7. Zy[kiem człowiek zwać muśi/ w czym nie
popadł [zkody. | *Tr 19,136.* **8.** SWiętym cię
zwać niemogę: | Oycem [ię nie w[tydzę/ | Kiedy
wielki káplanie [fny twoie widzę. | *Fr 1,44,1.*
9. Ná niesłowného... Frá[zką by cię zwać: lecz
to iefcze mnief[za/ | Iefł w moich xiáżkách
frá[zká [tátecznief[za. | *Fr 1,47,3.* **10.** BY-
łem oycem niedawno/ dziś niemam nikogo/

Coby mię ták zwał: tákem w dzieci zniſzczał [rogo.] *Fr 1, 93,2.* **11.** VRodziłem ſię w Pruiſiách/ Wyſockim mię zwano/ Vmárłem w młodym wieku/ y tu mię [chowano.] *Fr 1,96,1.* **12.** A ták cię niechay próżno doktorem nie zowę/ Wypraw z tego wątpienia moię proſtą głowę.] *Fr 2,22,5.* **13.** COć wymyſlili ci Haeretykowie? (Bo ták Philozoph Luteraná zowie) *Fr 2,52,2.* **14.** ARcydoktorem cię zwác káždy może śmieie/ Bo ty nietylko vmięſz zlczyć niemoc w cieie:] Ale y ná dobrą myſl ma[ſz fortelów wiele:] *Fr 2,87,1.* **15.** O Pelopie ten głos był/ że go oćiec [rogi] Vwárzył/ y dał na [tót/ gdy częſtował bogi.] Ale Pindarus niechce zwác obzercą bogá:] Bo [proſna mowá pewna do vpadu drogá/ *Fr 2,92,5.* **16.** Wiem co poſługá zowieſz: *Fr 2,92,11.* **17.** Do Reiny.] KRólewno moiá (w[ſzak cię téz ták zowá] *Fr 3,19,1.* **18.** Do Zophiéy.] Nie tyś to/ ó Zoſa/ ... Ciebie niewiem iáko zwác: co pocznie[ſz/ niegrzechy: *Fr 3,47,7.* **19.** Dzbanie ... Iáko-kolwiek zwano/ Wino/ co w cię lano/ Przymkni [ſye do nas/ *Pieś 1, 3,5.* **20.** Y [zkodá zwác człowiekiem/ kto bydlęcé żyie/ *Pieś 2,19,5.* **21.** On ia/ iáko mię zowie[ſz/ wielce vlubiony/ Móy My[ſzkow[ki/ nie vmrę *Pieś 2,24,6.* **22.** LVkreciá mię zwano/ w Rzymiem ſie rodziłá.] *FgLukr 1.* **23.** PERSONY. ... ALEXANDER/ którego y Pary[em zowiá. *Odp pers.* **24.** Dobrym Krze[cijaninem nie tego ia zowę/ Co umie di[ſputowác/ i ma głątká mowę.] Ale kto żywie według woley pana [wego/ *Sat 169.* **25.** Synu moy (tak ucznia zwał) pokiś wdomu moim] Nieu[ſti[ſi[ſz nic uchem/ ani okiem [woim Vyrzi[ſz/ czimby ſię zgor[ſzić mogł:] *Sat 295.* **26.** Z tego gniazdá waleczny naród w[ſtáł zá láty/ Graekowie [tárodawni zwáli Sáuromáty.] *Prop 170.* **27.** Byleś/ ó RADZIWILE/ zá głąbokim Tudem.] Tám Monáſtir (Preczyſtoi Ruſin zowie) leży/ *Jez 275.* **28.** w gáiu záſ [o[ſnowym] Zdróy możny bije/ który tákże Witúłtowym] Kluczem po d[ziś dzień zowá: *Jez 333.* **29.** Ru[ſzyw[ſzy [ſye z Kołomnéy położy-leś woy[ko/ Sotów zowá [sioło/ *Jez 358.* **30.** ále odłożyw[ſzy té wrózká ná [tronę (iáko ié ty zowie[ſz] chciábych od ciebie co gruntowniey[ſzego [ſty[ſzec. *Wr 2.* **31.** Abowiém ieſcze téy rzeczypo[politéy áni gruntownéy/ áni porzádnéy zwác możem/ *Wr 6.* **32.** ten ... godny człowiek ... ludzi wyſtępné/ á roſpu[ſtné/ mę-

zobóyce práwie rzeczypo[politéy zowie. *Wr 9.* **33.** Pithágorás tákże widząc gniewliwego młódziéncá/ ... kazał zágrác (iáko oni zwáli) [pondaeum, y vsmiérzył go *Wr 20.*

Czech: **34-5.** że kto chce twirdzić/ iſz té dwa narody od Czechá y Lechá dopiéro w tych kráiách imioná [ſwoie wzięły: ten (mówię) winien téz to oznaymić/ iáko ie przed tym/ niſz w té kráie przy[ſzli/ zwano: poniewáz káždy naród Słowięń[ki [ſwoim wła[ſnym przezwi[ſkiem záwždy był miánowan: Iáko to Bulgárowie/ Serbi/ ... które hiſtorycy zárazem zá ich przy[ſzciem ich wła[ſnémi imiony zowá. **2.** **36.** Bo Słowacy ... nád morzem Weneckim vſiedli/ ... y od nichže ziemię támtę Sławoniá zowá. **3.** **37.** Bo co niektórzy twirdzá/ żeby Czech y Lech z Słowięń[kiéy ziemię/ álbo iáko oni zowá z Kroáciyéy wy[zedł/ to ieſt baſń: **3.** **38.** Iáko tedy przodkowie náſzy ... muſieli iákiékolwiek imię przedſię mieć/ iáko ie z [táradawná zwano.] **4.** **39.** Czechá káždy Słowięń[ki naród Czechem zowie: **4.** **40.** Polaká Láchem ... Ruſ miánuie. Czyli nas od wiáry Lá[ſkiéy/ to ieſt Lácin[ſkiéy ... Láchy zowá/ **4-5.** **41.** ták y Lách záwždy byl zwan Láchem. które imię ... Ruſ ... zátrzymá[á: y nie Polaki nas/ ále Lachy poſtáremu pod[ziś dzień ie[ſcze zowie. **5.** **42-3.** Czyli iáko Grekowie w[ſzytki narody ná zachód [toncá mie[ſzkáiacé Latinos zowá/ ták téz Ruſ ie[ſcze przyk[ádem nas tákże Wláchami (którym [ſłowem nas y Grekowie zowá) odiaw[ſzy piérw[ſzá literę/ Láchami przezywáia. **5.** **44.** Tu ... miédy in[ſzemi narody Aláni/ y Abázgi mie[ſzkáia/ y Cekki/ y Hunni/ które y Sáberi zowá. **5.** **45.** Wátpić w tym nie trzebá/ że ieſli nas z [táradawná Láchy nie zwano/ tedyzny przedſię ná to miey[ſce przezwi[ſko iákié in[ſzé mieć muſieli: **6.** **46.** że y Czechy záwždy Czechami zwano/ **6.**

47. Ieſt ná niebie ... bárwiérz ... Wódnikiem go tám zowiá/ że mie[ſzka przy wodzie.] *Br 45.* **48.** Bo dobrá/ ná trzy częſci mądry ro[ſpi[ſuia/ Iedné w vmy[ſle/ drugié w cieie vkázuia:] Trzećie z [ſtrony przychodzá/ co [częſciém zowiemy:] *Dzie 33.* **49.** Powiédzże mi iáko mam zwác Gréczyná tego/ Co to pleców [zérokich/ á wzroſtu wielkiégo?] *Mon 165.* **50.** Sámá oſ ... trwa niezru[ſzona/ ziemię przeni[ſkáiac/ A w poły práwie nieba obá kóncá máiać/ W[czępioné/ co imięniá niéma w náſzých

mowie:| Ale Polos/ Y Gréczyn/ y Rzymiánin zowie.| *Phaen* 1,32. **51.** Wozá wielkiego dy-
 [zel/ trzymá pochyłony| Arktophiláx/ od in-
 [zych Bootes rzeczony.| W[zytek iá[ny: lecz
 ogien podplecionym [znurem/| Przed in[zymi
 zacnie[y: zowiá go Arkturem.| *Phaen* 8,82.
52. Cztery (*gwiazdy*) Ná kwáter v[ádzoné.
 lecz zá przebaczeniem| Stárych/ żadnéy z nich
 wła[nym nie zowiem imieniem.| *Phaen* 9,134.
53. W czele świecá Hiády (my zowiem dżdżow-
 nice)| *Phaen* 12,151. **54.** Ten to kón ... Ná
 wielkim Helikonie wzbudził wodę żywą:| ...
 Kóniów zdróy/ y dziś zowiá: *Phaen* 16,189.
55. W Tym plácu/ gdzie rogáty Wól głowę
 położyl/| Máło nizéy pochyły Orion [ye złożył.
 Kof[ami drudzy zowiá: *Phaen* 29, 275. **56.**
 POnizéy Kozorozcá różná piérw[zych rybá:
 (Południá zowiá) [kláda wzrok ná Wielorybá.
Phaen 35,334. **57.** W leſiech látá [we tra-
 wkiem z Fauny rogátemi/| Co wy podobno męż-
 mi zowiecie dzikiemi.| *Dry* 80. **58–60.** A tro-
 iákié Polácy máiá: Piérw[zé zowá Láciń[kié/
 które má [wóy znak nád [oba/ ... Drugié zowá
 [woim/ to ieft/ Pol[kim/ którego znak ieft kré-
 ká tákże nád nim/ ále od lewéy ku prawéy
 ręce ... Trzecié zowiemy ciężkim/ które má
 kré[kę przez się *Ort* 1. **61.** Y/ nie ieft dwoie/
 i/ iako w [zkołach zle zwać vczá/ ale yp[ylon
 greckie. *Ort* 22. UP

zwać się uważać się za kogoś i mówić
 o tym 1, nosić jakąś nazwę, być nazywanym 2;

z-e się człowiek 1, gniedźwiedzica 2;

z. sie Cynozura 2, bogu podobnym 1, po grecku 2;

r. -owie 1, 2.

1. człowiek ... On/ bogá niewidziaw[zy/ taką
 dumę w głowie| Vprządł [obie/ ze bogu podob-
 nym się zowie.| *Fr* 3,76,6. **2.** parę niedźwie-
 dzic ... Iedná z nich Cynozurá po Grecku [ye
 zowie:| Tá druga ieft Helice/ *Phaen* 1,43. UP

zwada swar, spór, sprzeczka, utarczka
 1–10, 12–8, starcie, próba sił 11;

z. wszelaka 7, krwawe 1, ma 17, o łupy 2, jakaż 5, co za z. 14;

z. gniazdo swe usłała 9, ma być z kimś z. 14, u kogoś jest z. 5, jest gorsza 6, wiele zwad się dzieje 10;

z-y zaczynać 1, siać 1;

należć z-ę 16, cierpieć prze z-ę 17, w z-dzie się kochać 3, w z-dzie coś zgubić 11, ku z-dzie skłonniejszy być 8, patrzeć z-y 15, o z-dzie słycać 18, komuś przyjść do z-y 4, ktoś jest od z-y 12–3, znać krom z-y 7;

z., swar 9, zazdrość 16, gniew 16, morderstwo 10, haniebne rzeczy 10, rozterki 1, zaszcie 17;

z. – pokój 3, 6, 8, miłość 9;

r. -ádá 5, 6, 14, -ády 1, 4, 7, 12–3, 15, -adę 16;

w p. 10.

1. V[ta iego przekłéctwá pełné/ y zdrády:|
 Ięzyk roſtérki sieie/ y krwawé zwády:| *Ps* 10,
 22. **2.** Sąsiedzi o łupy na[zé zwády zaczy-
 náia/| *Ps* 80,13. **3.** Mnie mił pokóy/ á oni w
 zwádzie [ye kocháia/| *Ps* 120,11. **4.** Miłość mi
 dawno rádžiłá/ ... Niechciałem [tucháć iéy rá-
 dy/| Aż námá przy[zło do zwády.| *Fr* 1,8,6.
5. Trudnoby się tám miłość rodzić miała/|
 Gdzie [war/ gdzie zwádá gniazdo [wé v[stála.
FrPij 1,6. **6.** Kufle lecá iáko grad: ... Potym
 do árkábuzów: á więc to bieſiádá?| Ie[ſicie
 tak we[eli/ iákaż v was zwádá?| *Pieś* 1,18,40.
7. Zły znim (*kotem*) pokóy/ gor[za zwádá/| *Sob*
 3,31. **8.** Za czyiá [práwá we dnie ſóńce cho-
 dzi?| A mieſiáć ſwieci/ kiedy noc nádchodzi?|
 Káždy znáć muſi krom w[zelákiéy zwády/| Ze
 się to dzieie w[zytko z Páń[kiéy rády.| *FgPieś*
 3,11. **9.** á owi/| Co ku zwádzie [kłonniéy[zy/
 niź ku pokoiowi/| Z myſli [wéy hárdéy byli
 do gruntu zniſzczeni/| *Prop* 26. **10.** Ktoby
 mógl wylizyć/ iáko wiele zwad/ iáko wiele
 morder[stwá/ y innych wiele hániebnych rzeczy
 ſie dzieie/ prze ... piján[ſtwo? *Pij* 3. **11.** Iáko/
 gdy w zwádzie wól práwy rog zgubił. ... Tę
 twarz miał biały po takim popłochu/| Kiedy
 mu cnego poimano Rochu. *Sz* 220. **12.** dobry
 Rycerz ieft od zwády/| Popu też nieźle zá-
 chowác od rády.| *Sz* 507. **13.** *Sz* 541 jak nr
 12. **14.** Fiedur ... My[li/ co ma być z Ryce-
 rzem zá zwádá /| Iáka to ma być tá Popowa
 rádá. *Sz* 557. **15.** Tu próżno [zukać iákiéy
 in[zey rády/| Przydzie do końcá z Rochem
 pátrzyć zwády. *Sz* 584. **16.** Y w niebie na-
 ydzie zazdrość/ naydzie gniéw/ y zwáde. *Br*
 29. **17.** Y chcę/ áby Troiánie/ y Grécy po[po-

łu| Roze[zi]e/ ponieważ siła ciérpia w boiu|
Prze mą zwadę y za[zi]e| *Mon 95. 18.* Prze-
tóż onych lat piérw[zy]ch áni mieczá znano|
Ani między krewnémi o zwádzie [ty]chano|
Phaen 9,98. UP

zwadliwy *klótlivy.*

Gnuśny/ vtrátny/łákomy/ zwadliwy/ niedo-
bry przyiaćiel. *Cn 4. UP*

zwalać *pozwałać, zezwałać 1, 2;*
nie z-ła głowa 1, nie z-ją biskupi 2;
nie z. na poniewolne słowa 1, na to 2 ~
r. -ája 2.

1. Slub mi przywodzą poniewolné [łowá|
Ná które nigdy niezwaláá głowá| *FgPieś 8,*
14. 2. A ci (*Krzyżacy*) oto zász z królem zno-
wu [ye iednáia| Ale Polscy Bi[kupi ná to nie
zwaláia| *Prop 92. UP*

zwalczony *pokonany 1, 2;*
z. miasto 1, *Krzyżacy 2;*
niemal z. 2, choć z. 1 ~ *r. oné 1.*

1. Cnotliwa Telezyllo: ... wnetes brón por-
wałá| ... y niedááś we[zi]cia| Nieprzyiaćiolóm
[rogim w miá[fto choć zwalczoné| *FgTel 7. 2.*
Iágełto/ ... Ale hárdé Krzyżaki ták [tárł ied-
nym boiem| Ze ie niémal zwalczoné podał
dziećiom [woim| *FgBitwa 60.*

p. niezwalczony UP

zwalczyć się *zrobić sobie krzywdę;*
r. -yło.

Y [am byś mógl zápomniéc/ [nadzby lepiéy
było| Bo [erce [wymże zalem częfto [ię zwal-
czyło| *Fr 3,20,16. UP*

zwan, zwany *uważany za kogoś lub za*
posiadającego jakieś przymioty 1-4;
z. *jest Jagiełto 2, Lach 3, panna 4, kto 1;*
z. sławnym 1, człowiekiem bogobojniejszym
2, Lachem 3, ojca córką 4;
być z. 3, móc być z. 1, mieć być z. 2, chcieć
być z. 4;
r. -ána 4 ~ w p. 3.

1. Lecz to wiet[za/ gdy kto ieft z przodków
táy zacności| Zeby mógl [ławnym bydź zwan/ y
króm [wéy dzielności| *FgBitwa 38. 2.* Iágełto/
... Ie[fi ma bydź człowiekiem zwan bogobojniey-
[zym| Czyli w rzeczách rycér[kich hetmánem

dziélniey[zym. | *FgBitwa 51. 3.* Czyli téz po-
dobno iáko Czech od wieku Czechem/ ták y
Lách závády był zwan Láchem. *Czech 5. 4.*
Którégokolwiek oycá córká chce[z być zwána|
Bo różne ludzkie gło[zy/ o páнно wybrána|
Boyrzy okiem [á[skáwym ku tey ni[kiéy ziemi|
Phaen 9,85. UP

zwaśnić się *nastawać na kogoś, gnębić*
go, dokuczać mu ~ z. się na k.

A przyymi w v[zy [woie głos mój vtrapiiony|
Bo [ye ná mié zwaśnili ludzie zazdrościwi|
Ps 54,5. UP

zwałtony *osłabiony 1, 2;*
z. ziemia, niebo 2, słupy 1 ~ z. starością
2, na wieki 2;
z. - zmocnione 1 ~ *w postp. 1 ~ r.*
-oné 1, 2.

1. (Pan opowiada) ... Strwożoná ziemiá/ ...
Będzie topniáá/ ... Ale zász przez mié iéy
[stupy zwałtoné| Będą zmocnione| *Ps 75,11.*
2. pan/ ... Sioń[kié vmiłowá [káły| Ná których
kościól [obie zbudował ták trwáły| Iáko zie-
miá/ lub niebo: które ták [tworzoné| Ze [tá-
rością ná wieki nie będzie zwałtoné| *Ps 78,*
128. UP

zwałpić, zwętpić *przestać być pewnym*
czegoś, przekonanym o czymś 1-3, 6, przestać
mieć jakąś nadzieję 4, 5, 7, 8;

z. człowiek 1, 2, 4, ludzie 3, 6, Erycyna 5,
Fiedur 8;

z. o królownie 8, o tobie 1, 4, o sobie 7, w
łasce czyjejs 2, w summie pieniędzy 5;

z. do końca 7 ~ zwętpić 4;

z., przebaczyć 2, zdziwić się 3 ~ z. -
jest nadzieja 7;

z. o kimś 1, 4, 7, 8, w czymś 2, 5, bez dop.
3, 6;

r. -iá (: -yá) 6, -ili 3 ~ w p. 5, 7.

1. A tym [ercá nawięcéy dodáia [obie| Iáko-
bych ia iuz práwie zwałpił o tobie| Mylá [ye:
tyś ie[ft/ pánie/ moiá za[toná| *Ps 3,4. 2.* Iáćiem
iuz był bez máá zwałpił w [á[ce twoiéy| Aleś
ty nie przebaczył przet[sié [kárgi moiéy| *Ps*
31,51. 3. Próžno [ye ná twój wierny lud
zbiéráli| Vyzr[eli/ zdziwili [ye/ y zaráz zwał-
pili| Bárz[iey o biegu/ niż potce myślili| *Ps*
48,9. 4. Iedná[albo miłość zmyślá [ny [ámá

[obie/ Albo y ty niechce[z/ bych miał zwętpić o tobie.] *Pieś* 1,8,14. **5.** TEENZE był winien pewną summę pieniędzy X. w której iż był iuz nápoły zwątpił/ przedsię przynamniéy chodził ná káždy dzień do iego [tołu: *Ap* 16. **6.** Gładka Wenus/ gład[za czuie/ ... Iábtko złoté położylá/ Erycyná/ bo zwątpilá.] *FgPieś* 10,6. **7.** powiedzże mi/ iuzli mamy do końca o [obie zwątpić/ czy iest ie[scze iáka nádzieiá? *Wr* 23. **8.** Fiedur iuz dawno zwątpił o krolewnie/ A Borzuy mnima/ że iuz wygrał pewnie.] *Sz* 513. UP

zwątpiony *pozbawiony wszelkiej nadziei.*

czemuś mię/ mój wieczny/ Boże opuścił/ w mój czas ofáteczny?/ Zwątpiony mój świat/ żywot oplákány/ *Ps* 22,3. UP

związek *unia między państwami* 3–5, *umowa* 7, *małżeństwo* 2, *zależność istnienia ciała dziecka od ciała matki* 1, *jedność Kościoła* 6;

z. ciała 1, węzła nieroztargnionego 5;

z. staradawny 3, 4, tak święty 6, 7, tak misterny 1, ten 1, 2, 7;

z. cud jest rozumu Bożego 1, z–i wcale komuś zostały 3;

z. zdarzyć 2, odnowić 4, (s)targać 7, 8, przywieść do z–ku 5;

z., chwalebne zjednoczenie między ludźmi 7 ~ w p. 6.

1. Tyś mię w żywocie tworzył moiéy rodzi-ce. Ten związek tak mi[sterny ciá[łá ná[zego/ Cud iest niewy[stowiony rozumu twego.] *Ps* 139,29. **2.** Zoná wcz[ciwa ozdoba m[żowi/ ... Oná dziateczki oycowi podobné/ Rodzi: ... Trzykroć [częśliwy/ któremu ty zdárzy[z/ Ten związek/ p[anie: *Pieś* 2,10,22. **3.** A zwiá[ki [t[aradawne wcale nam zo[tały/ Aż zá cz[sem y my[śli burzliwe w[tały.] *Fg Bitwa* 1,75. **4.** Ná iego miey[scę w[ta[pił Alexánder [tawny/ Ten Polakóm/ y Litwie zwiázek [t[aradawny/ Odnowi[ł/ *FgBitwa* 98. **5.** Królu zacny/ ludzki[ego [zukay pomnożenia: A ludzi iednéy wiáry/ y p[aná iednégo/ Przywiedz do zwiázkú w[zlá niero[st[argnion[ego.] *Prop* 276. **6.** Wielki[é tedy przekl[ętwo/ i[ż czego wi[ęcy nie rzek[ę/ za[st[uzyl/ który tak święty zwiázek/ y to chwalebne ziednoczenie miedzy ludźmi t[argá: *Wr* 4. **7.** Któraby kolwiek [troná ten zwiázek

tak święty/ Naprzód [t[argáli: boday tę póm[stę poználi/ *Mon* 302. UP

zwiedzić *podróżując, poznać interesujące kraje, miejsca* 1–3;

z. świat 2, część niem[ł[ą swiata 3, Hiszpany, Włochy i Niemce 1 ~ z. wedle swej my[śli 2;

z., jechać 2 ~ r. –iwszy 1, 2.

1. HI[zpany/ Włochy/ y Niemce zwiedziw[zy/ Królowi [wemu cnotliwie [stuziw[zy/ Vmár[leš/ Kry[ki/ *Fr* 1,65,1. **2.** A tak ied[ż [am w dobry cz[as/ mnie zo[st[awiw[zy/ A potym swiá[ł wedle [w[éy my[śli zwiedziw[zy/ *Fr* 3,77,24. **3.** á ná [woie látá/ Dofyć młode/ zwiedzi[leš część niem[ł[ą swiata.] *Pam* 18. UP

zwiedziony *wprowadzony w błąd, oszukany* ~ r. –ony.

A cna Kry[styná/ g[árdlem/ cz[ęść [w[ą odkupie/ Dobrowolnie: bo [towy pogánin zwiedziony/ I[éy zacná głow[ę/ niehc[ac rozdzieli[ł z r[amiony/ *Prop* 75. UP

zwierciadło, zwierciadło *lustro, w którym odbijają się kształty ludzi i przedmiotów, znajdujących się przed nim* 1–8;

z. gładkie 3, fałszywe 8, moje 1, twoje 6, swe 2;

z. co[ś ukazuje 8, zawstydzi k. 1, ka[że co[ś 3, kim[ś szali 6, bodaj si[ę przepadło 6;

z. komuś po[święci[ć 2, odda[ć 5;

w z–dle si[ę widzi[ć 1, 2, si[ę przypatrowa[ć 7, jest znaczne co[ś 4, widzi[ć jak we zwierciadle 7;

por. dla pochlebstw 8, znaczności 4, widzenia 7;

zwierciadło 6, 7, zwierciadło 1–5, 8;

w por. 5, 7, 8 ~ r. –[adło 3, 6.

1. PEwnie ci[ę moje zwierciá[łó z[aw[stidzi/ Bo si[ę w nim/ Káchno/ ká[ždy [zpetny widzi.] *Fr* 1,69,1. **2.** P[aphi[éy [w[é zwi[erciá[łó Lais po[święci[ł.] Niehc[ę si[ę widzi[ć czym iest/ nie mo[że czym by[ł.] *Fr* 2,30,1. **3.** Day czego prózno dáw[ac potym b[ędzi[ez chci[á[ł/ Kiedyc zmár[ki twarz zorzá/ á g[ładki[é zwi[erciá[łó/ Okaze to ná oko/ że ci[ę si[ł[á [pá[đło.] *Fr* 2,33,3. **4.** RYmy głupi[é/ rymy nieobáczné/ W których iáko w[ezwi[erci[edle z[áczné/ Mé [zale[ń[stwo/ id[źcie w ogi[ęń w[zytki/ *Fr* 2,76,2. **5.** IAKo

Lais zwierciadło Páphiiéy oddá| Kiedy prze látá piérw[zéy gładkości |tradá|:| Ták Ian tobie/ Montanie/ |foyki twé oddawa/ *Fr 2,101,1*. **6.** Boday [ye przepá| To twoie zwierciadło:| Bo toba [záli/ á ty [ye nie czuie[z/ Dawno [ye nie [wéy twarzy przypátruie[z. *Pieś 1,19,6*. **7.** W[zytkom ia to widziá| iáko we zwierciadle/ Ze z korzyści [wey niemiá| długo [ie wefelić| Bezecny ALEXánder: *Odp 88*. **8.** Przeto niechay nie lubi ucho tve cnotliwe| Pochleb[|twa/ ktore/ iako zwierciadło fa[|ziwe/ Rozną twarz twych postępkow tobie ukazuie/ *Sat 360*. UP

zwierzać z. *coś komus* = oddawać pod czyjąś decyzję.

Bo chocia drugi wzacnym domu [ie vrodzi| Ie[li morza nie[wiadom/ ie[li niezna nieba| Ani żaglów/ ani mu [tiru zwierzać trzeba. *Sat 372*. UP

zwierzać się *ufając komus, dopuszczając do swoich myśli i uczuć, do których nie chce się dopuścić innych 1-3;*

z-|a się oba 1, oczy 3 ~ z. się leda komu 2, sobie 1, 3;

z. się (serdecznych) tajemnic 1, 3;

lpodw. 1 ~ r. -á| 1, -á|y 3.

1. Ale ty na mié iedzie[z/ któregom ia z wielá| Obrá| [obie/ y zázwdy miał zá przyiaciela. *Obá[wá [wych táiemnic [obie [ye zwié rzá|* *Ps 55,28*. **2.** Niezwierzay się ledá komu/ *Fr 1,37,9*. **3.** Oczy piérw[zé po[el[|twa áicho [práwowały| A [erdecznych táiemnic [obie [ye zwié rzá|y. *Pam 78*. UP

zwierzchni, zwierzchny, zwirzchni *taki, który przychodzi z zewnątrz, zewnętrzny 3, 4, taki, który widoczny jest z zewnątrz 5, wyższy pod względem hierarchii 1, 2;*

z. przyczyna 3, 4, linie 5, pan 2, rada 1;

zwierzchni 3-5, zwierzchny 2, zwirzchni 1 ~ z. - wewnętrzny 3 ~ w p. 3-5.

1. a o równá [zkodę| Dali na przijaciela/ albo na Sa[|ada/ Ze mogá nieow[|itkim wie dzieć zwirzchnia rada. *Sat 238*. **2.** A iuz więc [yn książe y padł ná koláná| Y wyznał [wé poddán[|two/ y zwié rzchnégo páná| *Prop 46*. **3-4.** Vpadá|a rzeczy[|polité/ iáko y ká|da rzecz w[|zelka/ abo prze wnétrzná/ ábo

prze zwié rzchniá przyczyné. Zwié rzchnia przyczyná iest gwa[| lubo nieprzyiaciel po[|tronny. *Wr 2*. **5.** Ale ná[z wiek wziaw[|zy rzeczy[|politá iáko málowánié napiékniey[zé/ ... nie tylko że go témi fárbámi/ któremi było/ odnowić zániedba[| ále y tego nie vczyni[| áby był przynamniéy wizerunk iego/ á zwié rzchnié linié záchowa[|. *Wr 9*. UP

zwierzchność, zwirzchność *władza, sprawowanie władzy, przewodzenie 1-8;*

z. rozumna 7, (*jest Pańska*) 1, 8, *komus jest dana* 2, 4, 6;

z. wzgardzać 8, z-i nad czymś zwié rzyć 3, 5, *coś jest* posłuszne z-i 7 ~ z. nad stadem Bozym 3, 5, nad mniejszymi 4, 6;

z., moc na poddane 2, urząd 8;

zwierzchność 1-4, 6, 8, zwirzchność 5, 7 ~ r. -o[|ci 7;

w p. 8.

1. Páń[ka iest zwié rzchność: ten ma [wiátem wlá|dác. *Ps 22,76*. **2.** KRó|om moc ná poddáné/ y zwié rzchność dáná| A KRó|owie zász má|á nád [obá páná| *Pieś 1,16,1*. **3.** WY/ ... którym ludzi pá[| poruczono| Y zwié rzchno[| nád [tádem Bozym zwié rzono| Mié|cie to przed oczymá zázwdy [woiemi| Ze[|cie miey[|cá zásziedli Bozé ná ziemi| *Pieś 2,14,4*. **4.** *Pieś 2,14,9 jak nr 6*. **5.** WY ... ktorým ludzi pá[| poruczono| Y zwié rzchno[| nád [tádem Bozym zwié rzono| Mié|cie to przed oczymá zázwdy [woiemi| Ze[|cie miey[|ce zásziedli Bozé ná ziemi| *Odp 163*. **6.** A wam więc nád mniey[|zymi zwié rzchno[| iest dáná| Ale y [ami ma[|cie nád [obá páná| *Odp 169*. **7.** Poczniz rząd [am od [iebie/ a u[|krom ch[|iwo[|ci| Niechay bédá po[|tu[|zne rozumney zwié rzchno[|ci. *Sat 338*. **8.** Tóz niebe[|pieczén[|two iest rzeczy[|politéy od ludzi [wowlonych y ro[|pu[|stnych: bo oni gá|rdzac práwem/ wzgardzá|á|a v[|zad/ y zwié rzchno[|cá páń[|ká: *Wr 16*. UP

zwierzchny p. **zwierzchni**

zwierzęcy p. **zwierzęcy**

zwierzony *z zaufaniem skierowany do kogoś 1, 2, oddany pod opiekę 5, 6, oddany do realizowania 4, z czemuś = poruszany czyjąś siłą 3;*

z. lud 5, stado 6, z-e nadzieje 1, troski 2, z. opiek 4, wóz 3;

z. tobie 1, nieleđa komu 2, łabęciom 3;
z., uzłocony 3 ~ w prep. 1, 4, w postp.
3, 5, 6;

r. -ony 3, 5, -oné 1, 2.

1. Obiań nádemną niewy[łowioné] Swé mi-
łóšierdzié: tobie zwierzóné| Nádzieie nigdy nie
omyláia;| *Ps 17,22.* **2.** Serce mi bowiem zár-
ły tro[ki nieu]pioné| Iákié nieleđa komu mogą
być zwierzóné.| *Fr 2,61,6.* **3.** Wsiádz ná [wóy
wóz vzłocony/] Białym łabęcióm zwierzony.|
Fr 3,12,4. **4.** A ten co po was dziś páń[two
[práwuie/] Niechay fortunnie/ y zdrów nam
pánuie;| A zwierzóného nie wzdawa opieku|
Pieś 1,10,63. **5.** Y iuz nam ma być ten pohá-
niec [rogi/] Który niedawno podał nam pod
nogi| Kiedy Stárodub z gruntu wy[ádzony|
Pod miecz okrutny lud wydał zwierzony.| *Pieś
1,13,12.* **6.** Obrócił [wé grotý nád ludzkie
nádzieie;| Nie ná pogány/ ále ná [wé dobro-
dzieie;| P[ów przykládem wyrodných/ k[órzý
z wilki máia| Dobry pokóy/ á [tádo zwierzóné
drapáia;| *Prop 40.* UP

zwierzyć oddać z zaufaniem 1-4;

z-y człowiek 1-3, oba = fig. szach. 4;

z. zwierzchności 2, 3, z. pałacu 4, czego 1;

z. stróžom 4, ziemi 1, nad stadem bóžym
2, 3;

z. cz. komuś 4, cz. czemuś 1, nad czymś 2, 3;

r. -erzy 1, -erzą 4, -ono 2, 3.

1. Kto w boiáźni páńkiéy żywie: ... Temu
iego wierna praca| Nigdy [ye w žal nie obraca;|
Ale czego žiemi zwierzy| W[zytko mu z lichwą
odmierzy| *Ps 128,7.* **2.** WY ... którym ludzi
páść poruczono| Y zwierzchności nád [tádem
Božym zwierzono;| *Pieś 2,14,4.* **3.** Odp 164
jak nr 2. **4.** Tego páłacu obá stróžom zwie-
rzą| Sámi zá Krolem idą ná wieczera;| *Sz
483.* UP

zwierzyć się wyjawić komuś coś w za-
ufaniu.

ZWierzęć [ye grómádo moiá| Niémam przed
Szymkiem pokoiá;| *Sob 5,1.* UP

zwierzyna p. **źwierzyna**

zwiesić opuścić, spuścić.

Ale człowiek zhárdzieie;| Gdy mu [ye do-
brze dzieie;| Więc též/ kiedy go fortuná omyli|

Wnet głowę zwieši/ y powagę zmyli.| *Pieś 2,
9,20.* UP

zwieść wprowadzić w błąd 1, (o bitwie)
stoczyć, przeprowadzić 2, 3;

z-e człowiek 2, 3, miłość 1;

z. mię 1, bitwę 2, 3 ~ z-a kogoś miłość
1;

z. coś, przegrać 2, być zabit 3 ~ w p.
2, 3.

1. Miłość mię zwiódtá/ y przez mię mówiłá|
Ze nád cię nigdy wdzięczniey[za nie byłá;| *Fg
Pieś 11,3.* **2.** Kátiliná ... zebrał woy[ko z
tákichže iáko y [am/ nakóniec zwiódtł bitwę/
á iáko Bóg chciał przegrał/ *Wr 16.* **3.** Ie[stem
Timoklia/ šio[trá Theágenowá/ który niedaw-
no zwiódt[zy bitwę zwámi/ o wolność w[zytkiéy
Gréciéy ie[ft zábit/ *Wzór 5.* UP

zwietrzeć stracić zapach, tu o utracie
powabu dziewictwa.

Dobry Pan iákiś iádać [obie w droge| Vyz-
rzał v dziewki w polu bo[ffá nogę;| Niechodź
(powiáda) bez bótów/ ma rádá| Bo máćierzy-
ná ták zwietrzeie rádá;| *Fr 1,34,4.* UP

zwietrzyć zwęszyć, zorientować się w
czymś, co ma nastąpić.

RADZIWILE męžny| ... Boś zwietrzyw-
[zy/ że Król miał Połocká dobywáć| Tyś [ye
począł (iák mówia) przed in[zé wyrwáć|
Jez 93. UP

zwiądnąć taki, który stracił świeżość, jędr-
ność.

Widzialem ia po ránu piękny kwiać przy-
iemny| A widzialem záś wieczór zwiądnęty/ y
nikczemny;| *FgPieś 6,8.* UP

zwiądnąć o kwiatach i roślinach – stra-
cić świeżość, jędrność, zmarnieć 2, o płodzie
ludzkiem – obumrzeć 1;

z-e wieniec 2, ludzie 1 ~ w por. ~
z., siáknąć, tajać 1 ~ z. – nie zmienić się
2.

1. Niech táia (žli)/ iáko ślimak nárazony|
Niech zwiądná/ iáko plód niedono[zony;| *Ps
58,20.* **2.** A iáko wieniec/ ták fię miłość iéy
žieleni| A chocia wieniec zwiądnie/ miłość fię
niezmieni;| *Fr 2,7,4.* UP

związać *skrepować.*

Niech ſie tym cie[zy/ ze mię ma w niewoli/ Ręce mógł związać/ myśli niezniewoli. | *FgPieś 8,18.* UP

zwiotszeć *zniszczyć, zużyć, przestać istnieć.*

tyś niebo zbudował/ Y ziemię rękoma [wémi vgruntował. | To w[zytko záginie/ á ty w [wéy cáłości/ Boże mój/ trwać będzie[z ná w[zytki wieczności. | W[zytko to zwiotszeie/ by pła[cz pochodzony/ Y odmiáne weźmie: *Ps 102,61.* UP

zwirzchni *p. zwierzchni*

zwirzchność *p. zwierzchność*

zwlec *z. kogoś z czegoś = pozbawić kogoś czegoś;*

r. –ecze.

Nic to/ ze kogo fortuná wy[táwi/ Złotá/ y srébrá/ czci ludzkiéy/ nábwáwi: | Bo go śmierć [roga ze w[zytkiégo zwlecze/ A cześć obłudná zá du[zą wóiecze. | *Ps 49,47.*

p. zewlec UP

zwłaszcza *w połączeniu ze spójnikiem podrzędnym że, gdy przyłącza zdanie, w którym znajduje się uzasadnienie tego, o czym była mowa wcześniej – tym bardziej 1, 3, 7, 8, 14, 16, w połączeniu ze spójnikiem współrzędnym a przyłącza zdanie uściślające treść zdania poprzedniego, w którym przekazywana informacja jest ważniejsza niż pozostałe – w szczególności, szczególnie 4, 5, 18, partykuła, za pomocą której mówiący hierarchizuje przekazywane informacje – głównie, przede wszystkim 2, 6, 9–13, 15, 17;*

a z. 4, 5, 9, 10, 18, z. gdy 3, 8, z. że 1, 7, 14, 16;

w p. 9–14, 18.

1. wolalem [ám doma poczekac, zwłaszcza że i Seym podobno niedaleko/ i moia rzecz [nadniej by tam po[zla, kiedi będziem w kupie. *LFogel 20.* **2.** Nigdy bych był nie wierzył/ bych tak miał záłowác/ Tego zwłaszcza/ co nigdy mym włáwnym nie było: | *Pieś 1,12,3.* **3.** Ale ty rad z ludzi [zyd[zi[Złwá[czá gdy profaká widzi[. | *Sob 5,8.* **4.** Nie rádá cie

ztađ pu[czam/ á zwlá[czá bez siebie/ *Pam 85.* **5.** AN.<TENOR> W[zytkim wóciwym dom moy otworzony. | AL.<EXANDER> A zwlá[czá/ kto nie z próznemi rękoma. | *Odp 56.* **6.** AL.<EXANDER> Niewiem o żonę: ále dáry bierze[. | Od Graekow zwlá[czá: moie ná cie máte. | *Odp 60.* **7.** Wiedmá ... Po[trá[zyłá mié nieco: zwlá[czá że mi przy[zedł Sen ná pámiéć żony mey: *Odp 565.* **8.** Y iuz był tylko w nogách nádzieie[położył: | Złwá[czá gdy Dánił Murzá od niego z Stárice[Do ciebie był wiechał/ iego [tróz lóznice. | *Jez 285.* **9.** Niegodzi [ye nam tedy téy ro[pu[ty/ y tych dzišiey[zych zbytków ná[zych lekce wáżyć: á zwlá[czá wiedząc iákich obyczáiów to ludzie byli/ *Wr 10.* **10.** iz biadá téy rzeczy[politéy/ o którą tácy ludzie rádza/ iákie tu Poetá opifuie/ á zwlá[czá(!) gdzie ich iefcze tak wiele będzie/ *Wr 19.* **11.** Bo to nie ieft podobno/ áby té dwa tak wielkié narody/ które dwoie królestwo záłożyły/ będąc zwlá[czá w té kráie przychodniámi/ nie miały mieć włá[ne[go [wégo imiéniá do tego czá[. | *Czech 2.* **12.** iáko Czechowie nie od Czechá podobno idá/ tego niedawnégo zwlá[czá: tak y Láchowie podobno zkađ ináđ rychléy to przezwi[ko odnieśli/ nizli od tego i[te[go Lechá brátá Czechowégo. *Czech 4.* **13.** Domáćáć ſię w téy mierze prawdy/ nie máiac zwlá[czá pi[smá przed [obá żadnégo/ trudná rzecz ieft. *Czech 4.* **14.** Z tych [łów móglby ſię kto podobno domy[sláć/ że Czechowie ná[zy od támtych Cekków idá: zwlá[czá/ że té w[zytki narody/ ... przy[zły potym do Europy/ y około Dunáii miey[ćá po[siédli. | *Czech 5.* **15.** że w téy gę[stwie/ zacnych bród niemáło | Będzie [obie mym rymem chłubę czynić chćiáło: | Mówiác (będzieli zwlá[czá po temu vrodá) | Iáciem oná [ławnégo pi[orymá brodá. | *Br 7.* **16.** człowiek ... Płynie/ tám gdzie go nio[á pieni[te bálwány. | Co drugiégo? dom trzyma/ y chwile dzišiey[ze | Złwá[czá/ że nie żo[ędziem/ iáko to dawniey[ze | Látá nio[ty: ále dziś chlebem żywi ludzie | *Marsz 14.* **17.** Po drugiéy [tronie niebo Ká[siopie toczy. | Nie práwie znáczná/ zwlá[czá/ pod pełniá: bo oná | Nie z wielu/ y nie z gę[stych gwiazd ieft v[ádzoná. | *Phaen 14,163.* **18.** TY dwie pirw[ze literze (*i, y*) ma[á [amy miédy [obá róznó[ć maia z przyrodzenia: ale miédy infzimi literami ... wielká odmianę czynia. a zwłaszcza miédy temi/ które [á wy[[zéz napi[ané/ *Ort 24.* UP

zwłóczyć *zwlekać, zdejmować, ściągać.*

Bo kto iedno prziiedzie/ to z káždym pić muśi/ A zoná pofćiel zwłócząc niebogá fię krtuśi. | *Fr 1, 80,4.* UP

zwodnik *ktoś, kto zwodzi, łudzi, wprowadza innych w błąd;*
r. –nicy (:–nici).

Pochlebce to iego dwor/ a rada zwodnicy/ Odwiernych mu nietrzeba/ [trzegá drzewi dłuźnici. | *Sat 149.* UP

zwodzić *(o bitwie) toczyć, prowadzić 1–4;*
z. bitwę 1–4, coś z kimś 1, 2, 4;
r. –wodzić 3, –dzili (:–cili) 4 ~ w p. 2.

1. Bo widze/ że z Krzyżaki czuiefz o rozpráwie/ A potym bitwę zwodzi[z z pogáninem [rogim/ *Prop 131.* 2. ále [ámi z [obá ... krawé bytwy zwodzi[m/ á to w[zyt[ko prze różnoś wiáry. *Wr 4.* 3. Iáko [zykować hufy ku boiowi. | Gdzye čás potemu/ iáko bitwę zwodzić/ Kiedy nierowno/ *Sz 19.* 4. Ze wyźrzy[z dziwné [práwy ludu Troiáń[kiégo/ Y niezwyćięzónégo zaftępu Gréckiégo. | Co przedtym z [obá bitwy pláczliwé zwodziłi/ A du[ze między [obá wzaiemnie tráćili. | *Mon 131.* UP

zwojować *zdobyć w wyniku działań wojennych i zniszczyć 1, o sile wiatrów na morzu 2;*

z–ł zły człowiek 1, z–ują wiatry szalone 2;
z. miasta 1, morze skute lodem 2;
z., zetrzeć 2, spustoszyć, wywrócić 1 ~
z. – ugruntować 2;
r. –ują 2.

1. Zły Człowiecze/ [pufto[zyteś] Polá nieprzerodóné. | Zwoiowáeś/ wywróciéś] Miáftá pięknie [ádzóné. | *Ps 9,23.* 2. Ale/ które (*morze*) dziś mrozy lodem vgruntuia/ Iutro wiátry [zalone żetra(!) y zwoiuiá. | *Pam 128.* UP

zwojowany *pokonany, pobity przez nieprzyjaciela w wyniku bitwy, wojny 1, pobity, zajęty przez wroga 2;*

z–i zacni męże 1, z. jest brzeg pruski 2;
w postp. 1, z elipsą łącznika 2;
r. –ány 2, –áni 1.

1. Mężniey[zyś ty/ niż górní hetmáni. | Oto zacni męże zwoiowáni. | Zá[nęli w [fen twardy nie ockniony/ | Rák niémogli podnieś do obro-

ny. | *Ps 76, 8.* 2. Tu drógá znákomita przez śnieżné Báłchány. | Tu psie polá/ á [ám brzeg Pru[ki zwoiowány. | *Omen 8.* UP

zwolić *pozwolić, przystać, zgodzić się ~*
r. –woli.

Ile mi kolwiek wieku naznáczono w niebie/ Dáá bych byłá w[zyt[ko/ męzu móy/ dla ciebie. | Lecz iż ná táki frymárk śmierć nieráda zwoli/ A záchowác [wą [rogość iednoftaynie woli. | *Fr 2,68,5.* UP

zwołać *wezwać, przywołać większą liczbę osób w jedno miejsce ~* r. –áły.

Iáko/ gdy Wiedmy The[sál[kie doftáły] Swieźego trupá/ á czártow zwołáły/ Fál[zywą du[żę podmiátáią w ciáło/ | *Sz 374.* UP

zwód *zwodzenie, podstęp ~* r. –ody.

Z tád waśń pofzłá/ y [wary: z tád [kárgi/ y zwody/ Ze wás nigdy nie mógl mieć przyiácielá z brody/ | *Br 35.* UP

zwycięstwo *pokonanie przeciwnika na polu bitwy, w walce, na wojnie 1–3, 5–10, w jakimś innym zmaganiu 2–4, rywalizacji 11;*
z. sławne 7, przednie 8, twe 4, z siebie 7;
z. jest w rękę czyichś 9, liczby nie chce, męstwa potrzebuje 6, przy pracy stoi 11, z–a legły z kimś marnie 8;

z. odnieś 10, komuś z k. dać 7, mieć siłą 3, z–em szafować 5, z z–wy na plac jechać 2 ~ z–a znak 1, 4;

N. *lm.* zwycięstwa 2;

z., walki 2, praca 11.

1. Oni vpáś mu[za/ á my powftániemy/ Y zwycięftwá znáki [ławne podnieśiemy. | *Ps 20, 24.* 2. IVż mi go niechwal/ co to przy biésiedzie | Z zwycięftwy ná plác/ y z walkámi iedzie. | *Fr 1,56,2.* 3. Spártę [ławną ia miénie zá oyczyznę [woię ... ia iáko [tu[że ná krew miá/ Lácedemon[kich [ynów/ mam zwycięftwo siá. | *Fr 2,24,4.* 4. IAm przegrał/ ia miłości/ tyś plác otrzymáá/ ... Poftaw [łup mármórowy znák zwycięftwá twego/ | *Fr 3,33, 13.* 5. Fortuná nawy ná morzu [práwuie/ Fortuná w bitwach zwycięftwem [záfuie. | *Pieś 2,8,18.* 6. Proftak to/ który woy[ko z wielkości [zácuie. | Zwycięftwo liczby niechce/ męftwá potrzebuie. | *Pieś 2,19,20.* 7. Pómniá tu

Prułkié polá: pómni nie[częśliwa| Wárná/ gdzie nieśmiertelnéy chwały cnotá chciwa| Nie tak oftroźnie/ iáko śmieie [ye potkáłá/ Y zwycięstwo pogánóm z siebie sławné dáłá. Pam 16. 8. á przy[pórz wymowy| Abych twá sławną bitwę mógl opi[śać [łowy| Któráś miał z Amuratem przy nie[częp[ny Wárnie/ Gdzie twé przednie zwycięstwá legły ztobą márnie. FgBitwa 20. 9. Z dobrą tedy otuchą puścicie koniom wodze/ Zwycięstwo w ręku wá[zych/ mam nádzieię w Bodze. Jez 248. 10. Widzicie co sie s[tało z Pari[em/ y z wámi/ Iédzicie[z/ (war. Zwycięstwo Menelaus odniósł/ jako [sami| Widzicie/ Mon 452 11. Bo zwycięstwo przy pracéy/ iáko żywo [toi. Epit 14. UP

zwycięzać *zdobywać.*

A oná myśl w[pániáłá zno[ząc z wkład-
nościá/ Y niedobyte [ercá zwycięża miłościá. FgPieś 9,10. UP

zwycięzca *ten, kto zwyciężył, wygrał w bitwie 2, w biegu 1;*

z. wielki 2 ~ z-e znak 2, dar z-cy 1 ~ D. lp. z-e 2.

1. Nie ieft tak p[redki obrzym niew[ściagniony/ Kiedy do kre[fu przed w[zy[tkiemi bieży/ Gdzie dar zwycięzcy obiecány leży. Ps 19,24. 2. chorągiew ... Ná niéy [krzydłá roftoczył czarny orzeł śmiáły/ Nio[ąc w [ercu zwycięzce wielkiégo znak máły. Prop 152. UP

zwycięzny *taki, który zwycięża, pokonuje innych, zwycięski 1, 2;*

z. prawica 1, ręka 2.

1. Wywiódł mię (Bóg) mocá [woiéy zwycięż-
néy práwice| Z błót nieprzebytych/ y z trzęs[á-
wice. Ps 40,3. 2. A dobré ma (Bóg) ná [wey
pyeczy/ y ká[dego broni/ Kto [ie kolwiek pod
zwycięzną iego rękę [kłoni. Zuz 4. UP

zwycięzony *pokonany 1, 2;*

z. mrozem 1, żalem 2 ~ r. -ony 2.

1. Drudzy co podáli| Zagle wiatrom/ ná
ślepe [káły powpadáli| Ten mrozem zwycię-
żony/ ten od głódu zginął. Tr 19,87. 2. Do
La[k. WAm [we nie[częp[ny rymy/ wam [we
[mutné [trony/ Zgodné Lá[ki/ oddawam/ ża-
lem zwyciężony. Fr 3,35,2.

p. **niewycięzony** UP

zwyciężyć *pokonać 2, 3, 5, wziąć górę, przewazyć 4, zdobyć, zyskać czyjás przychylnóść 1;*

z-ą siły 2, z-ł wieczny wyrok i nieszczęście 4, człowiek, ludzie 1, 3, Menelaus 5;

z. łaskę Boga 2, niewdzięczność 3, Parysa 5, króla 1;

z. posługami 1, statecznością 3 ~ z. k. 5, cóś 2, k. czymś 1, cóś czymś 3.

1. Król cię wlubił [obie przed w[zy[tkiemi|
A ty go zwycięż posługami [wémi. Ps 45,40.

2. CHwalcie páná ... Bo łá[ki iego żadné nie
zwycięz[ą siły. Ps 136,18. 3. Chciałem złośc
iákokolwiek wytrwáć vprzéymośc[á/ A zwy-
ciężyć niewdzięczność [woiá [tátecnośc[á|

Pieś 1,23, 10. 4. Zwyciężył wieczny wyrok/
y nie[częście twoie/ Ześ ty/ o zacny Hrábiá/
nie pómniác ná [woie| Nieprze[pieczeń[stwo/
przedsięś wsiadł w okrét wy[oki. Pam 165.

5. Iż to iuz zwyciężyw[zy Pari[á p[redkiégo|
Chce mię (Helene) wziąć Meneláus do domu
[woiégo. Mon 397. UP

zwyczaj *ustalony zespół reguł funkcyj-
nujący powszechnie w życiu społecznym, reli-
gijnym 1, 5-7, 10-5, zasady, sposób postępo-
wania jednostki 3, 4, 8, to, co jest dla czegoś
typowe, charakterystyczne 2, 9;*

z. dawny 3, 5, 7, 10, 15, stary 6, ojczysty
13, pogański 14, umowny 1, z-e uchwalone 12,
u ludzi chwalne 4, Tatarów 7, swe 2, kogoś 4;

z. niesie 7, zacnych ludzi używał 13;

czynić z-owi dosyć 5, z-om fólgowáć 3, czynić
cóś wedlá z-u 14, zaśpiewáć gwoli z-owi 15, cóś
święcić jako z. 10, z-ów podeprzeć i ratowáć
12, z-mi cz. nie zelzyć 8, k. nad z. bawić 11,
cóś jest piękne nad z. jakichś czasów 9;

z-om(owi) gwoli 2, 15, jako z. dawny 10;
nad z. 9, 11;

z., stare obyczaje 13, (dawny) porządek (pań-
ski) 1, 13, prawa ludzkie 12, dzień 1 ~ r.
-owi 15, -áje 4 ~ w p. 12-4.

1. RAduycie [ye bogu náuys[zému| ...
Dziéń to święty/ zwyczaj to vmowny| ... Który
podał narodowi [wemu| ... Nápámiátkę wiecz-
ną wyzwoleniá| Ps 81,7. 2. Lutnia [wym
zwyczajóm gwoli| O miłości śpiéwáć woli. Fr
1,4,9. 3. Bárzo byś mię tym/ Páni| zniewo-
liłá. Ale kiedy mię [wym miłym miánuie[z/

Podobno dawnym zwyczajom folguie[z.] *Fr 1,19,3*. **4.** TWóy mi brát Ióftcie/ powiada o tobie/ Ześ łá[kaw ná mie/ ... Bo twoiá prziiáźń/ którego zwyczajie/ V ludzi chwalné świádectwo mi dáie/ *Fr 2,55,3*. **5.** Nie [a/ Woiewodo zacny/ czáfy po temu/ Abych/ czyniac zwyczajowi dofyć dawnemu/ V[zy twoie lutnią bawil/ *Fr 2,100,2*. **6.** Nie przez pochlébftwo/ áni złoté dáry/ ... Ale przez cnotę ná mieśce ważniey[zé] Godzi[z/ Wapow[ki/ iáko zwyczaj [táry/ *Fr 3,24,4*. **7.** Lepiéy polnych Tátarów dawny zwyczaj nieśie/ V których káždy [wóy dóm wozi ná koleśie/ *Pieś 1,1,9*. **8.** Nie tyłkos nád in[zé gład[za [ye vrodziłá/ Aleś y zwyczajymi twarzy nic nie(!) zelzyłá/ *Pieś 1,8, 6*. **9.** O Piékna nocy nád zwyczaj tych czáfów/ Pátrz ná nas iáño w pośród tych tu láfów/ *Pieś 1,13,1*. **10.** A teraz ten wieczór [ławny/ Święćmy iáko zwyczaj dawny/ Niécąc ognie do switania/ *Sob 1,38*. **11.** A obiecuię/ że was długo niezabawię/ (*war.* A odpuśćie/ ieśli was co nád zwyczaj bawię/.) *Sat 254*. **12.** Bóg/ rozumieiac iz ... y chwałá iego gruntowniey[za być miáłá/ przyłóżył [ye y [am ku téy [pólecności/ á praw ludzkich/ y vchwalonych zwyczajów/ ... podpárl/ y rátował. *Wr 6*. **13.** A przeto zá pierwfzych lat onych/ y zwyczaj oyczy[ty zacnych ludzi wzywał/ y [táré obyczáie/ á dawny porządek záchowywáli powážni ludzie/ *Wr 9*. **14.** czyniac wrzeczy ofiárę wedla zwyczajú pogáń[kiégo Diánie/ nápitá [ye [ámá (*Kamma*) naprzód/ á ofłátek Synorixowi podáłá: *Wzór 4*. **15.** czás ná chwilę pokóy dáć táncowi/ A záspiéwác dawnemu gwóli zwyczajowi/ *Epit 4*. UP

zwyczajny *taki, jakich wiele, niewyróżniający się niczym specjalnym.*

iáko więc nawá/ nim w porćie záwinie/ Zwyczajny żeglarz/ á tá po[ftu[zna [tyrowi/ Po[ftepuie ... tyłem ku brzégowi/ Tym k[ztałtem Argo plynie. *Phaen 32,295*.

p. **niewwyczajny** UP

zwykły *typowy dla kogoś, czegoś, właściwy komuś, taki jak zawsze 1–11;*

z. litość 1, 6, łaska 2, moc 3, dobroć 4, obyczaje 11, rozkosze 7, żałość 8, duch Apollinowy 10, droga 9, żywność 5;

w prep. 1–6, 9, w postp. 7, 8, 10–1 ~ w p. 11.

1. Vżyłeś zwykły litości/ Obróciłeś płác w rádości/ *Ps 30,33*. **2.** Tyś [am pánie vtrapił/ y wygnał pogány/ A onyś (*ojców*) po[ftánowił ná ich miey[scu pány/ ... Twoiá ręká/ y twoiá zá nie moc czyniá/ Y oná zwykła łá[ká/ która znimi bylá/ *Ps 44,10*. **3.** SŁy[z pá[fté-rzu Izráhel[ki/ ... Chćiéy poru[zyc siły [woiéy/ y [wéy zwykły mocy/ *Ps 80,5*. **4.** Gdzie/ pánie/ zwykła dobroć/ y przymierze [ławne/ Z Dawidem vczynioné? *Ps 89,90*. **5.** w[zytko co ná ziemi/ ... Oczy ku tobie wznósi/ który siedzi[z w niebie/ Y oczekawa zwykły żywności od ciebie/ *Ps 104,54*. **6.** Obrońco [muntnych/ ... Prze [ławę [woię rozwiąż mié z trudności/ A vzy zwykły nádemną litości/ *Ps 143,36*. **7.** MY niepo[ftu[zné/ Pánie/ dzieci twoie/ ... Rzadko cię w[pominamy/ Tylko ro[fo[zy zwykłych wzywamy/ *Tr 18,4*. **8.** Spi[z/ Ianie? czy cię żáłość twoiá zwykła piecze? *Tr 19,12*. **9.** Kiedy mieśiac iá[fné rogi/ Sklonił od [wéy zwykły drogi? *FgPieś 5,12*. **10.** PRI.<AMUS> moiá to nie[zcze[liwa corá/ Ká[fsándra: widzę/ że iá duch Apollinowy/ Zwykły nágárnał: *Odp 500*. **11.** iz vmy[fty ludzkie ... [equuntur temperaturam corporis, która póki w [wéy mierze trwa/ á nie ie[ft náru[żzona/ póty y człówiek obyczáiów zwykłych [ye trzyma: *Wr 11*.

p. **niewwyczajny** UP

zwyknać *mieć zwyczaj 1–25;*

z–e Bóg 1, 4–7, 10, 25, Czarnkowski, biskup 14, kanclerz koronny 15, gospodarz 16, pani 23, dzieci 3, człówiek, ludzie 2, 8, 11–2, 18–20, 24, śmierć 17, lata 13, karty 9, niemierność 22;

z. wywodzić z czegoś 1, (*coś*) prowadzić 25, cz. dodawać 4, *coś komuś* dawać 22, *coś* nieść 5, *coś* przyjmować 24, się frasować 6, nagradzać 10, błędów naśladować 3, czynić *komuś* 7, na *coś* godzić 13, cz. poprawować 12, przeniósć k. okiem 8, *coś* zbierać 9, zażegać *czymś* *coś* 20, koniem toczyć 21, do pierścienia skoczyć 21, niedźwiedzie strzelać albo dzikie świnie 21, nie z. zdradać 11, nie z. *coś* bez cz. czynić 18, (19), nikomu nie z. folgować 17; zwykły był mówić 14, mawiać 15, prowadzić 2;

w funkcji czasownika modalnego 1–12, 14–5, 17–8, 20–2, 24–5, z elipsą bezoklicznika 19;

w zd. wtraconym 13, 16, 23 ~ w p. 14–6, 22.

1. WZywam cie/ Boże/ ... Któryś mię zwykł wywodzić zawždy z mych trudnoścí:| *Ps* 4,2. **2.** To człowiek [ty]zacz/ vmiéra ná poły/ Pomniac ná on krzyk ludzi [wych we]oły/ Które prowadzić zwykł był aż do progá/ Zywego Bogá.| *Ps* 42,15. **3.** Aż więc y dzieci błędw náśládowác/ Oycow[kich zwykły: *Ps* 49,39. **4.** Groźny pan w [wéy] świątynicy: on nam siły w[zędzie] Y [erca] zwykł dodawác: *Ps* 68,88. **5.** pánie/ ... A gniew twóy dawny niechay zgáśnie w tobie.| Gniév/ któregoś ty niezwykł nieść do wieku| Przeciw człowieku.| *Ps* 85,11. **6.** Nie vmié/ nie zwykł [ye on (*Bóg*)] wiecznie frá[owác/ Ani do końca [woiéy] [rogości] chowác:| *Ps* 103,17. **7.** weyźrzy miłosiernym| Okiem ná mię ták/ iákoś zwykł czynić [woim wiernym].| *Ps* 119,132. **8.** Wleczny boże/ nie naydzie[ż] puchy w [ercu moim/ Anim ia zwykł przenośić chud[zych okiem [woim:| *Ps* 131,2. **9.** Ale śmiechy/ ale żarty| Zwykły zbierać moie kárty.| *Fr* 1,2,6. **10–1.** Ale [owito] Bóg zwykł nágrádzáć Temu/ kto zdrádzáć| Niezwykł nikogo.| *Fr* 2,18,7–8. **12.** PRóžno mnie do dziewiąci lat [wé] frá[żki] chowác/ Iáko xiąg mądry ludzie zwykli poprawowác:| *Fr* 2,88,2. **13.** Nie przez pochleb[stwo/ ani złoté dary/ Iáko té látá zwykły terázniey[zé/ Ale przez cnotę ná mieśće ważniey[zé/ Godzi[ż/ Wapow[ki/ *Fr* 3,24,2. **14.** CZarnkow[ki Bi[kup Poznán[ki/ będąc podágrą bázro vdręczony/ zwykł bj[(!) częřtokroć przed wielkim bólem té [łowá] mówić: *Ap* 1. **15.** KAnclérz ieden Koronny/ częřtokroć zwykł to był mawiác: z każdym [ie zgodz[e/ iedno z łakomym nic/ bo ón chce/ á ia téz chce. *Ap* 2. **16.** Pánu Wol[kiému ... tráfiło [ie to że iedzac ... oblał obrus: go[podarz/ iáko to był zwykł/ okazał że mu to niemiło. *Ap* 9. **17.** STára [kárgá/ á prózna/ ná śmierć [ie żáłowác/ Bowiém oná nikomu niezwykłą folgowác:| *FgNagrT* 2. **18–9.** Niezwykłem nic nigdy| Bez rády wá[zey] czynić: ábych téz zwykł kiedy/ (czego w pámieci niemam) w tey [práwie koniecznej] Syná [wego] bych niechciał: áby mię oycow[ka] Miłóść przeciw [ynowi iáko nieuwiodłá. *Od*p 198. **20.** Nadobna Kátáryzná/ ... Z iéy oczu/ kiedy Bogów chce zágrzac/ oboię| Zázégáć więc pochod-

nią zwykłą miłóść [woię. *EpRadz* 44. **21.** Alés ty (*Radziwile*) nie tylko zwykł dármo koniem toczyć/ Albo z kopią rázną do pierscieniá [koczyć:| Albo niedźwiedzie [strzéláć/ álbo dżikie świnie:| Nie ieden twóy grot zořtał w hárdym Mo[wićinie. *EpRadz* 65. **22.** Táka rozmáitą bárwę [wym dworzánóm] zwykłą niemierność dawác/ ták ie [obie] [troi/ ták im [służbę] pláci. *Pij* 3. **23.** Vpátryw[zy] czas potemu/ zákryli [ie w [ádzye/ Páni przydzye/ iáko zwykłą/ niewiedzac o zdrádzye. *Zuz* 54. **24.** Tego (*Parysa*) ty skarż má ręką: áby y kto iny| Ná potym wiedział/ iáko ma ludzi [zánowác/ Od których dobrodzieystwá zwykł kiedy przyjmowác. *Mon* 354. **25.** Ale o tym ná ten czas dopuść Bogu rádzić:| Ktory w[zytki] tve [práwy] zawždy zwykł prowadzić| Do [zczę]liwego kre[flu: *Dry* 50. UP

Zygmunt imię męskie, tu króla *Zygmunta Starego 1, Zygmunta Starego albo Zygmunta Augusta 2–4;*

król Z. 1–4 ~ w p. 1–4.

1. KRól Zygmunt miał ten obyczaj/ że zawždy wmywáiac [ie/ dawał pierscienié z pálców trzymác ... dworzaniowi: *Ap* 12. **2.** TENże Król Zygmunt/ iz nigdy [am nie] siadł do [stołu] [wego/ *Ap* 13. **3.** TENże Król Zygmunt gráiac flusá/ ... powiedział/ że ma trzy króle: *Ap* 14. **4.** Owa po Królu Zygmunćie/ niezof[ta]ło iuz miey[ca] inf[ym] królóm ieno iednému. *Wr* 22.

p. **Sygmunt** UP

zygrywác się p. **zigrywác się**

zymác p. **zimać**

zysk *pożytek, korzyść materialna 1, 3, 6–8, 11, niematerialna 2, 4, 5, 9, 10;*

z. niecnotliwy 1, 6, lepszy 10, mój 5, swój 8;

z. mieć na pieczy 11, cóř mieć w z–u 4, 9, z z–iem przychodzić 3, z–iem zwać 2, dla z–u nie szkodzić ani umniejszac cz. 8, cóř było z z–iem 10, nie dbać o z. 1, upaść prze z. 6, krwią z. oblewác 7;

z., grosz 11;

z. – utrata 3, szkoda 2, z. swój – dobro koronne 8;

r. –ysku (:–isku) 4, –yskiem (:–yskiem) 10.

1. pánie/ ... Prowadz mię [zćiefzka] [wych] vchwał: do tegom ia chćiwy/ Do tego mię

wieść: niech niedbam o zyk niecotliwy. | *Ps 119,36*. **2.** Zykiem człowiek zwąć musi/ w czym nie popadł [zkody. | *Tr 19,136*. **3.** Grá téż częścíeý z vtrátą/ niż z zykiem przycho-
dží. | *Fr 2,39,2*. **4.** Tym ludziom/ ty Stá-
nišťáwie/ Chce[zli się záchowác práwie/ Nie
[záfirem/ nie rubinem/ Ale ié cíi dobrým wi-
nem. | A ztąd to będzíe[z miał w zyku | Ze ...
cię piiánémi rimy | Až do niebá wprowadzimy. |
Fr 3,74,15. **5.** Ale to mój zyk/ że mię [tu-
chaćie/ A żadný mi pełnéy nie podaćie. | *Pieś 1,20,13*. **6.** vpadł nie[częšťliwy | Dóm Proroká
Greckiého/ prze zyk niecotliwy | *Pieś 2,4,12*.
7. Krwią drudzy zyk obléwáia/ Gárdłá ná
to odważáia. | *Sob 12,15*. **8.** Ná [wym káždy
prežtaway/ á dla zyku [wégo | Nie [zkódz áni
vmniéy[zay dobrá Koronného. | *Zg 143*. **9.**
Teraz iuž niech tak idzie/ bo złe nieucieče/ |
A to wzy[ku będziecie mieć/ co się odwlecze. |
Sat 444. **10.** To bych był wolał/ y to z
lep[zym było zykiem/ | Nižli ták bydž v w[zyt-
kich ludzi posmiéwi[kiem. | *Mon 41*. **11.** Kto
nie woli tym czásem zyku mieć ná pieczy/ |
Lápáiac grofzá zew[žad/ *Muza 3*. UP

zyskać osiągnąć, wskórać, zdobyć, uzy-
skać 2–5, odzyskać 1;

z. sławę 2, wszystkiego 3, to 5, coś 4, nie
z. dusze 1;

z. prośbą 4, usługami 2, pieniędzmi 3;

z. chcieć 2, móc 3, 4, nie móc 5;

z. coś 1, coś u k. 5, czegoś czymś 2, 3, coś
czymś 4 ~ w p. 3–5.

1. Nie zy[czesz du[ze/ która dotklá raz na-
poiú | Niepámíetného zdroiu. | *Pieś 2,6,17*. **2.**
Tak na on czas w[zi[cy się do [ławy ci[fnéli/ |
Ktorey niedrogim trunkiem/ ani po[mi[skami/ |
Ale znacznými chcieli zykáć po[ługami. | *Sat 206*. **3.** Filip Król Mácedón[ki/ kiedy mu o
dziwnie twárdym á niedobytym zamku po-
wiadano/ pytał/ ie[liby tám ošieł z [krzyniá
zlotá doléšć nie mógl: dáiac znáć/ iz pieniá-
dzmi w[zy[tkiégo zykáć može. | *Wr 14*. **4.**
Oyciec potym y mátká pátrzac ná ták zálofná
rzecz/ á nie mogác nic prośbá zykáć/ z plá-
czem do Bogá o póm[stę wołáli. *Wzór 6*. **5.**
wiele ich/ którzy o tę krzywde mówili/ dał
(*Arystotymus*) [trácić/ drugie ... wygnał/ ... Ci
w[kázuiac czę[tkroć do niego/ áby žony/ y
dzieci ich zá nimi pušćil/ nie mogli tego v
niego zykáć. *Wzór 6*. UP

zyskować osiągać, zdobywać, uzyskiwać
1–3;

z. nienawiść 1, łaskę 2, szach 3;

r. –uje 1, 2, –kuje 3.

1. Więc ie[zcze w [wychze žlošćiach [obie
pochlébuie (*niepobožny*)/ | Zá co Božá/ y ludz-
ká nienawišć zy[kuie. | *Ps 36,4*. **2.** Ciężko
kto niemi[uiie/ ciężko kto mi[uiie/ | Naćięžy
kto mi[uiac lá[ki niezyskuie. | *Fr 1,40,2*. **3.**
Drab ... Gdzie tež ná zagon o[štátečný
pádnie/ | Ták wiele/ iáko y krolowa/ wládnie. |
Száchu zarázem przed[ie nie zyskuie *Sz 99*.
UP

ź litera alfabetu odpowiadająca głosce *ź*.

OBIECADŁO WEDLE ORTHOGRAPHIIEY
Pána Kochánowskiego ták idzie A ... y, z,
ź, ż. Ort 25. KD

ździebłko a. **ździebelko** łodyżka traw,
zbóż lub jej mała część;
w przysł.

Wyymi/ nieboże/ biérmzo piérwéy z oká
[wégo/ A potym ździebłká sięgáy w oczách v
drugiego.] Fr 3,22,6. KD

źdźbło wysuszona lekka łodyga zbóż,
słomka lub jej mały kawałek;
w por.

Iáko koło/ z myślámi niech [ye kręcá [we-
mi/ Iáko źdźbło/ którému wiatr nieda páść
ná ziemi.] Ps 83,24. KD

źle niezgodnie z normami zachowania,
przepisami, oczekiwaniami, intencjami, nie
tak, jak trzeba, niedobrze, niewłaściwie 1–9,
11–2, 18–9, 27, 30–1, 40–2, 44, 58, niespra-
wiedliwie 10, 57, niewygodnie 16, trudno, cięż-
ko 13, 25, 33–4, 36–7, nieprawidłowo, nie-
odpowiednio, błędnie 20, 28–9, 32, 48–9, 59,
niekorzystnie, niebezpiecznie 14, 21, 23–4, 26,
35, 38–9, 43, 45–7, 50–6, mało 9, 22, nie
nagorzej = dobrze 15, 17;

w połączeniu z czasownikami 1–12, 15, 17–
–20, 22, 24–35, 37–45, 48–9, 51, 54–5, 57–9, z
elipsą czasownika łącznikowego jako orzecznik
13–4, 16, 21, 23, 36, 46–7, 50, 52–3, 56;

źle dziś źle ma być i potym 36–7, żyć 25,
się czuć 31, (u)czynić 1, 8, 44, 55, rzecz 18, robić
12, iść 48, stać 49, się odejmować 42, rzecz 18,
kazać 40, radzić 54, pokładać wiele 38, płacić
9, zapłacić się 22, wierzyć 41, się z czymś od-
kryć 23, się obejrzeć 30, zginąć 2, 57–8, myśleć

komuś 3, 4, 6, sądzić 29, k. rozumieć 5, zwać
59, tuszyć 28, 39, 43, 45, wspominać k. 11, 19,
żartować 33–4, wyczytać 20, paść 24, na świat
paść 7, sadzać 35, posadzić 15, oddzielić 17,
nie uderzyć 32, dopijać się k. 27, się dziać 26,
gorzej być nie może 51;

źle obwiniony 10;
barzo źle 43, nieprawie źle 28,
gorzej 13–4, 21, 29, 51, 53, 55, nie nagorzej
15, 17;

w przysł. dwu kotu w ieden wór źle sadzać
35;

co gorzej 53;
w połączeniu ze zd. 42, 46–7;
źle na świat paść, za nieprawdą się rzucić
7;

ź. – dobrze 9, 26, 52, gorzej – lepiej 14;

r. –orzej 15, 21;

w p. 12, 33–4, 43–7, 59.

Ps: 1. Odstępście precz odemnie/ którzy źle
czynicie/ 6,15. 2. Boday źle zginął każdy
człowiek nieprawdziwy/ Każdy chytry poch-
lébca y każdy chełpliwy/ 12,5. 3. Niechay
[romotnie ná zad wćiekáia/ Co mi źle my[ła.]
35,12. 4. Nie[prawiedliwy źle myśli dobré-
mu/ Zębámi zgrzyta [profnie przeciw iemu.]
37,29. 5. Zles mię rozumiał: obliczyć [ye z
tobá/ Y wyrzy[z w rychlé [wóy grzech przed
[obá.] 50,59. 6. By mię był ten/ co mi źle
myśli/ prześladował/ Nigdyby mi ták ciężkie
iego złorzeczenie/ Nie było/ 55,23. 7. Ná [er-
cu zazdrość/ y nienawiść máia/ ... Zle ná świat
pádli/ ták bogiem wzgárdzili/ A zá nieprawdą
záraz [ye rzućili.] 58,7. 8. Nie żebych co
wy[ta]pił/ albo co przewinił/ Iákom żyw żad-
nému z nich [nieprzyjaciół] źle nic nie vczynił./
59,8. 9. (Pan opowiada) przyyde [ądzić
świátá/ Tám płáćć będę dobrze cnotliwému/

Zle niepráwému. | 75,8. **10.** Obrońcá nie omylny źle obwinionych/ | Y ędzia [práwiedliwy w[zech vkrzywdzonych. | 103,11. **11.** Ia z meźobóycą żadnym niehcę [ye bráćić/ | Y z żadnym z tych/ co ciebie źle w[pomináią/ | 139,47. **12.** P[alterz iżeś V<asza> m<iłość> obiecal ... ale poki go czekać żeś ... kresu niezaloził, i to też nieźle | Bo to He[esus trzi lata robił, a przedsię zle. | LFogel 2. **13.** Przeklęte [zczęście: czy [nać gorzýy du[zy/ | Kto rány ru[zy. | Tr 16,39.

Fr: **14.** TYlko cię tu ná ziemię [częście vkazáło/ | Dálý cię mieć/ Kry[ztofie/ ná świećie niehcíało/ | Czy to gorzýy/ czy lepiýy? wy [ámi widzićie/ | 1,39,3. **15.** PO[ádzíteś mię wprawdzie nienagorzýy/ | Ale by trzebá mię[á dáwac [porzýy: | 1,52,1. **16.** CO mi Sibyllá prorokuje ninie? | Zle trzem (powiáda) o iedný pierzinie/ | 1,63,2. **17.** Nienagorzýy tego bóg oddzielił/ którému | Niedaw[zy páń[stwá niedał by zay[żrzał drugiému. | 2,10,1. **18.** Niewiem podobnoli to co ku rozumowi/ | Pofyláć (á źle y rzec) frá[żki doktorowi. | 2,22,2. **19.** Niehcę żebysćie kogo źle w[pomináć miáły. | 2,29,2. **20.** GO[ć nápi[sał ná murze/ że coś pániéy czynił/ | Drugi/ źle wyczytaw[zy/ iáko złégo winił. | 2,43,2. **21.** náley że mnie [porzýy. | W[ćiekła bábo/ nie piięć do ciebie. tym gorzýy. | 2,70,4. **22.** Niewdzięczność mię ludzka potępiłá: | Boday się źle w rychle zápláćilá. | 2,76,12. **23.** DLa piánić źle się ztym odkryć ledá komu/ | 2,86,1. **24.** Owa ie[żce dobrze będzie: á co drugiego/ | Pádnieli źle/ więc rozumem podeprzéc tego. | 2,100,20. **25.** Krom téy (jednej duszy) trudno/ krom owéy źle żyć/ iáko wiećie. | 3,34,4. **26.** Co rozumowi bárziéy/ | profzę cię/ przy[stało/ | Ieno żeby się złým źle/ | dobrym dobrze działo? | 3,84,4. **27.** Zle dopiiáć/ | [ye przy[ciáćilá. | Pij tyt.

28. Poprawdzie mi nie práwie źle [erce tu[żyło. | Pieś 1,12,4. **29.** A wierné [erce záw[ze gorzýy [ádzí. | Pieś 1,17,28. **30.** Więc przy[zedł o [mutek nowy: | Bo źle [ye obey[żrzał/ | Pieś 1,21,35. **31.** Wyda mię twarz/ | gdy [ye [erce źle czuie: | Pieś 1,22,14. **32.** á piórun gdzie zmierzy | Zle nie vderzy. | Pieś 2,1,8 **33.** Z głupim zle zártowác. | Ap 1. **34.** Bi[skup obaczył się/ | że z tym źle zártowác: | Ap 1. **35.** Dwu kotu w ieden wor zle [ádzáć. | Ap 2. **36-7.** Za[to/ | że źle dziś/ | ma źle byd[ż y

potym? | FgPieś 4,20. **38.** W ro[ko[żách świátá tego źle pokládáć wiele. | FgŚmCn 10. **39.** Priámicze: | Nieśmiem zle tu[żyć/ | nieśmiem: | Odp 447. **40.** A cóz kiedy źle ka[żá? | To Sąd nie méy głowy: | Zg 83. **41.** Mowze mu że źle wierzi/ | uyrzi[ż czim cię potka: | Sat 183. **42.** by go był náprzodku bóg nie obwárował/ | Zle by [ye był [am d[żikim zwiérzom odéymował. | Prop 268. **43.** CO to ie[st X.<ięże> Plebanie/ | że tak bárzo źle tu[życie Rzeczy[popolitýy ná[żýy? | Wr 1. **44.** bo tácy/ | by dobrze y ka[żni v[śc mogli/ | przedsię źle czynić niebęda/ | Wr 6. **45.** ia po Ciceronie oyczynie [wéy źle tu[życ(!) mu[żę. | Wr 11. **46.** Ie[st wiér[zyk ieden v Homerá/ | którégo tén [ens pámiętam: | Zle, | gdzie ich wiele r[żádzí: | Wr 19. **47.** Zgadzam się y wtym z toba/ | że źle gdzie ich wiele r[żádzí/ | lepiýy/ | by máło/ | á mądrych. | Wr 19. **48.** wnet potym zá[taue/ | Iákoby zle [zedł/ | Sz 234. **49.** A on tym czá[sem rad co złégo zbroi/ | Ie[li gdzye Bába álbo Roch zle [toi | Sz 288. **50.** Widzac Krol czarny/ | że zle ná w[ze [trony/ | Vciekł się y [am do lep[żey obrony. | Sz 341. **51.** Poyrzy ná czarná: | gorzey być nie może/ | Sz 503. **52.** Ieden ie[st fortel ná [zczę[cie w[zelákie/ | Lub zle/ | lub dobrze/ | [erce mieć iednákie. | Sz 570. **53.** A co gorzýy/ | kiedy pije/ | ón (w[qs) [ye w czá[ży pierze: | Br 32. **54.** Ze ludziom [nać źle rádzí[z. | Dzie 129. **55.** Co Turczyn gorzýy czyni miá[stu dobytému. | Epit 22. **56.** Ták dziś źle/ | choć [ye ludzkie my[śli ro[tr[zeláły. | Marsz 32. **57.** Bo wiédz wiédzac/ ... Iákoby między Gréki y Troiány trwá[łá | Wieczna niehcęć/ | á tyby źle zgináć mu[śiá[łá. | Mon 412. **58.** Boday tám był źle zginá[ł/ | mieczem v[kromiony | Mon 422. **59.** Y/ | nie ie[st dwoie/i / | iáko w [zko[łach zle zwać vc[żá/ | Ort 22.

p. nieźle

KD

źmij, źmija gatunek jadowitego węża 1, 2, gad 3;

ź-e gniewliwe 2;

ź., padalec 2;

r. -ije 1.

1. Swym oftrym iádem podobni do źmije/ | Która zámknioné v[zy wziemię krije/ | Ps 58,9. **2.** Będzie[ż po źmijach be[bezpiecznie gniewliwych/ | Y po pádálcach deptáł nie ciérpliwych: | Ps 91,25. **3.** Bo [ye tu ten źmij rodzi ták

okwito| Lepięy dáleko niż ięczmien niż żyto.|
Fr 1,10,9. KD

źrenica p. **źrzenica**

źróbek p. **źrzóbek**

źródło, źródło naturalny zbiornik wodny wypływający z ziemi 2, punkt wyjścia, miejsce czyjegoś pochodzenia 1, 3;

ź-a nowe 2, cnego Izrahela 1, ź. to 3;

ź-a pobudzać 2, płynąc z źródeł k. 1, z ź-a iść 3;

źródło 1, źródło 2, 3;

ź., deszcz, rzeka 2;

w p. 3.

1. Błogoślawicie po zborzéch [wégo zbáwicielá| Którzy płyniecie z źródeł cnégo Izrahelá.| Ps 68,70. **2.** Sześć niedziel w ten czas lał dé[cz nie przeftáiac| A ziemiá nowé źródłá pobudzáiac| Rzek przymnażáá/ ták/ iż mor[kié wáty| Wylać muśiáły.| Pieś 2,1,14. **3.** nieśmiałbych ia tego twirdzić/ áby w[zyfcy z tego źródłá iść mieli: Czech 6. KD

źrzenica część oka, która powoduje to, że widzimy 1-4;

ź. śmiertelna 2, dwie ź-e 3, 4;

wzrok ź-e 2;

k. iáko źrzenice bronić = strzec 1;

w por. 3;

lpodw. 4;

r. -nice 2, -icy 4 .

1. A mnie rácz/ iáko źrzenice/ bronić| Ps 17,25. **2.** W[pinamy [ye do niebá/ Boże tá-iemnice| Vpátruiać: ále wzrok śmiertelnéy źrzenice| Tępy ná to Tr 11,12. **3.** ANná z Pilce/ dwu męzu zacnych pochowaw[zy| Y dwu [ynu/ iáko dwu źrzenic/ optákaw[zy| Fr 2,28,2. **4.** W głowie ma (Delfin) przeciw [obie dwie á dwie źrzenicy.| Phaen 28,268. KD

źrzetelny ogromny, okazały;

r. -elné.

Córy ná[zé niech kwitną ták/ iáko źrzetelné| Rzezáné świecą [tupy kościelné.| Ps 144, 31. KD

źrzóbek młody koń 3, jako określenie młodej kobiety 1, 2;

ź. niełapany 2, podgórski 1;

ź. ma się przymnożyć 3, ucieka 1, 2;

por. dla Bogumiły 2;

ź., kopa bru 3;

ź. - człowiek 3.

1. POdgór[ki źrzóbk/ czemu pátrząc krziwo| Oczymá ná mię wcieka[z piérzchliwo?| Fr 2,90,1. **2.** Która (Bogumiła) iákoby źrzóbek niełápány| Ani páftérzká ręká vgłá[kány| Vcieka w pole: Pieś 2,18,9. **3.** Zkąd [ie ma nie kopá bru/ nie źrzóbek przymnożyć| Ale człowiek/ Dzie 71. KD

źródło p. **źródło**

zwierciadło p. **zwierciadło**

zwierz ssak, zwierzę żyjące dziko w naturze, też legendarne 1-10, 13-6, 18-23, 27, będące obiektem polowań człowieka 11-2, 17, przen. 24, jego wyobrażenie w opisach Zodiaku 25-6;

ź. dziki 12, 20, 27, leśny 17, 23, polny 5, bystry 1, prędko 21, chciwy 18, bezpieczny 11, głodny 4, łakomy 6, 10, wielki i mały 15, jednorogi = *jednorózek* 1, kozorogi = *Koziorózek* 24, rozciągniony 26, wszystek 3, 14, wszelaki 16, 19, inszy 16, 19, niemy 16, czyjegoś polowania 23;

ź. żyje po górach 3, w polu 7, tyje w lesiach 3, pije 9, w wodach się chłodzi 7, do jaskiń uchodzi 8, pożera 14, ociera się 11, martwe członki rozwlecze 4, szkodzi *winnicy* 13, zepsował *winnicę* 5, 6, nie śmieje się 16, jest niemy 16, ma zdrowie od Boga 2, pochyłym stworzono 19;

ź. żywić 10, na ręku nieść 26, bić 17, wygładzić 25, na ź. jachać 12, napaść 22, składać coś na ź. 18, z ź-em przebywać 27, ź-om się odejmować 20, obronić k. ź-óm 1, ź. gonić 21;

ź., człowiek 2, orlica 10, i ptastwo 9, ani ptak 13, łoś, ptacy 7, woda 14, ludzie, bydło 15, orzeł, smok 21, koń, łowy, oszczep 12, szabla, psy, lew 1, 22, ź. polny, wieprz leśny 5, 6, ź. kozorogi, Rak i Lew i Panna, Waga i Niedźwiadek, Strzelec 24;

ź.. - człowiek 16;

B. lp. zwierz 21-2, 25-6.

1. Szábli okrutnéy/ p[om wściéklým/ lwom frogim| Obroń mię (Boże) by[trym zvíérzom iednorogim.| Ps 22,56. **2.** Z twych (Boga)

rąk człowiek/ z twych rąk zwierz/ máia zdrowie *Ps 36,13*. **3.** W[zytek zwierz mój ieft/ y co w leśiéch tyie/ Y co po górách [káliftych żyie.] *Ps 50,27*. **4.** A ci/ co mego vpádu [zukaia/ Sámi niedawno pomftę odnieśc máia:] Wyleią du[że ná okrutné miecze/ A martwé członki zwierz głodny rozwlecze.] *Ps 63,24*. **5-6.** Wieprz ią (*winnicę*) leśny/ wieprz okrutny [rodze powoiował/ Zwiérz ią polny/ zwierz łakomy/ do czyftá zepfował.] *Ps 80,28*. **7.** Tu (*w rzekach*) [ye w[zelki zwierz chłodzi/ który w polu żyje/ *Ps 104,21*. **8.** Skoro zaś iáfna zorzá zákwtne ná niebie/ Zwiérz do iá[kiń vchodzi/ *Ps 104,43*. **9.** Iéy (*Niobe*) bowiem lzy [ferdecné [kále przenikáia/ Y przeźrzoczyftym z góry [trumieniem [padáia.] Skąd zwierz y ptáftwo pije: *Tr 15,31*. **10.** Mnie orlicá [erce źrze/ które ná [wé męki] Odrafta/ y żywi zwierz łakomy przez d[zięki.] *Fr 3,9,4*. **11.** PAmięć myśliftwá twégo/ ... Stoię tu [tup kámienny ... zwierz tuż be[bezpieczny] Ociéra fię imo cię: *Fr 3,57,5*. **12.** Nie vmié [yn [zláchecki ná kón wsiéć: y w łowy] Ná d[ziķi zwierz z ofczepem iáchác niegotowy:] *Pieś 1,1,50*. **13.** Samem [wá w[łafná ręká tę winnicę grodził/ Aby iéy był áni zwierz/ áni zły ptak [zkodził.] *Pieś 1,12,10*. **14.** Ale ná ten czás/ y mátkę/ y [yny] Pożárlá wodá/ y w[zytek zwierz iny:] Sam Nóé zofta/ *Pieś 2,1,26*. **15.** A trupy w koło [trá[zliwé lezály/ Ludzie/ y bydło/ wielki zwierz/ y máły:] *Pieś 2,1,50*. **16.** Sam ze w[zytkiégo [tworzenia/ Człowiek ma śmiech z przyrodzenia:] In[zy w[zeláki zwierz niemy/ Nie śmieie [ye iáko chcemy.] *Sob 3,7*. **17.** PRóžno cię pátrzam w tym kole:] Twoiá/ miły/ ro[ko]z pole:] A ráczéy zwierz leśny bije[z/ Niż táncuie[z/ álbo pije[z.] *Sob 7,3*. **18.** Nie wymyślay przyczyn [obie/ Pewnać iuz [práwá o tobie:] Nie [kláday nic ná zwierz chciwy/ Vmy[ft twóy krzyw niecotliwy.] *Sob 9,27*. **19.** Nierozumiey że by to darmo vczyniono/ I[z w[zeláki zwierz in[zi pochyłym [tworzono:] *Sat 316*. **20.** człowiek ma to z przyrodzenia/ Ze chciw do towárzyftwá/ ... Czym był go był náprzodku bóg nie obwárował/ Zle by [ye był [sam d[ziķim zwierzom odýmował.] *Prop 268*. **21.** Iáko więc orzeł młody ... prédki zwierz goni/ y drapieźné [moki/ *Jez 4*. **22.** Skoro go (*Aleksandra*) tedy yv[źrza]ł Menelaus zbroyny/ ...

Iáko lew rad/ gdy ná zwierz (*war. z<w>yrz*) z głodu więc nápadnie/ ... Ták był rad Menelaus/ widząc zdraycę [wégo/ *Mon 23*. **23.** (*Chiron*) Rękę ku ołtarzowi práwá profto [klánia:] A ná ręce zwierz leśny iego polowania.] *Phaen 37,368*. **24.** Zodiákiem to koło Grékové miánuia:] Bo wnim rózne zwierzétá porządkiem nayduia.] Wnim Rák/ y Lew/ y Pánná/ w nim Wagá/ y frogi/ Niedźwiadek/ po nim Strzelec/ y zwierz kozorogi/ *Phaen 40,452*. **25.** Obiecował (*Orion*) wygládzic zwierz ná w[zytki [trony.] *Phaen 40,520*. **26.** Z drugiéy [trony zaś/ niebo ná górę wywodzi/ Drugie poł wieńcá/ y częśc oftátniá ogoná/ Długiéy Hydry: á przytym mocnégo Chyroná/ Ciáło/ y znáczná głowę: y zwierz rozciágniony/ Który ná rękú nieśie Chyron przerzeczony.] *Phaen 40,539*. **27.** Znam cię/ o Krołu Pol[ki/ (*o Stefanie Batorym*) coć tu miedzy láfy/ Z d[ziķim zwierzem przebywam po w[zytki [we czáfy:] *Dry 8*. KD

zwierzę ssak żyjący dziko w naturze 1-5, 7, 9, jego legendarny odpowiednik 6, 11-3, przen. 8, 10, o zodiaku 14;

ź. żywe 2, srogie 10-1, ź-ęta niemowne 7, leśne 1, okrutne 3, swowolne 1, rózne 14, wszelakie 4, wszelkie 9, inne 13;

ź. żyje na ziemi 12, ma język, zęby 3, gardło 6, oko 8, patrzy swéy żywności 9, stoi 8, jest obiektem polowania 6, ź-ęta rozumu nie mają 7, dają Panu cześć 5;

ź-ę łupić 2, drażnić 10, ź-ęta dać w moc człowieka 1, najdować 11, żywność dawać ź-om 4, przeciw ź-om czynić 11, miedzy ź-ęty mieszkać 3;

strzała ź-ęciu w gardle vtknęła 6;

w por. 2;

por. dla złych ludzi 3;

ź., smok 6, wilcy 2, kruczeta 4, góry, pola, drzewa płodne, drzewa płone, bydło, robacy, ptacy 5, ź-ęta leśne, bydła polne 1;

ź. - człowiek od innych zwierząt jest różny 13;

r. -ęciu 6, -ętom 4;

w p. 13.

1. Dałeś w moc iego (*człowieka*) w[zytki bydłá polné/ Dałeś y leśné zwierzétá [wowlóné:] *Ps 8,26*. **2.** Zew[ząd mię wilcy zawárli otyli:] Pá[zcze]ki ná mię rozdárli [tra]zliwé/

Iáko lew [rogi/ zwierzę łupiac żywé.] *Ps 22,36*.
3. Mie[zkam/ nie miedzy ludźmi/ ále lwy [rogiémi/ Miedzy zwierzęty mie[zkam okrutnémi.] Których ięzyk [zkodliwiéy mieczá siecze: których] Zęby o[zczepów [roz[zé/ y [trzał p[redkopiórych.] *Ps 57,10*. **4.** Pánu ná [łodko-brzmiących cythárah graycie.] Który żywność w[zelákim dawa zwierzętom/ ... Y biédnym/ co wołáią kniemu/ kruczętom.] *Ps 147,17*. **5.** Góry/ y polá znizóné/ Drzewá płodné/ drzewá płoné/ Zwi[erz[etá/ bydło/ robacy/ Y odziani piérzem ptacy.] ... Daycie pánu cześć [póleczenie/ *Ps 148,27*. **6.** ALkon pátrząc ná [yná/ kiedy go [mok [rogi] Wpoły trzymał/ wyciągnął ... zboiáźnią rogi] Y nieuchybił célu: bo [trzała zwierzęciu] P[rawie w gárdle v[tknęła/ przy [ámym dziécieciu/ *Fr 2,58,3*. **7.** M[łósnicy mądro[ci] ták nam powiedáia/ Ze niemowné zwi[erz[etá rozumu niemáia.] *Fr 3,70,2*. **8.** IE[ft zwierzę o iednym oku/ Które z[awždy [toi w kroku.] *Fr 3,78,1*. **9.** Z twoich (*Boga*) r[ak w[zelkié zwierzę pátrza [wéy żywno[ci/ *Pieś-Czego 23*. **10.** Nieboże m[óy kto cię zb[łaźnił/ Ześ ták [rogié zwierzę (*o ciagnięciu kota*) draźnił.] *Sob 3,24*. **11.** Albo iáko Herkules kwóli

pánu złému/ Przeci[w rogi[zwierzętom czynił do[yc [wému?] *FgBitwa 12*. **12.** Imię twoie niezga[nie/ ani vzna końcá/ Poki zwi[erz[et na ziemi/ a na niebie Słońca.] *Sat 432*. **13.** Bo ie[li ... cz[łowiekiem [ię rad widzi: czemu rozum/ którym od innych zwi[erz[et i[eft różny/ dobro-wolnie [wym pijáń[ftwem tłumi? *Pij 2,27*. **14.** Zodiákiem to koło Gráekowie miánuia/ Bo wnim różné zwi[erz[etá porz[ádkiem nayduia.] *Phaen 40,450*.
 KD

zwierzęcy należący do zwierzęcia, pozostawiony przez nie.

Táki więc by[trym lew zięty iádem/ Cieká po pu[zczy zwi[erz[ęcym szládem:] *Ps 17,38*.
 KD

zwierzyna zwierzęta łowne, dziczyzna 1, przen. 2.

1. Bądź ptaká/ bądź záiacá [zuka[z po tem boru/ Go[ci[[łuchay méy rády/ [tap málo do dworu/ Pewnieysza tu zwi[erz[yná/ gdzie pełné piwnice/ *Fr 2,84,3*. **2.** Ná każdy dzień zwi[erz[yná Królá ob[yláiac/ Swięz[ego Mo[kalá mu w łykách po[yláiac.] *Jez 187*.
 KD

ż litera alfabetu oznaczająca spółgłoskę
ż 1–3;

1. C troie: trzećie z przydanim téy litery
/ż/ iako/ czeladź. *Ort* 3. **2.** Dla [kromniey-
[żego pi[ma wedle tich liter cz d dż r t ż.
kiedi się trafi pi[ać i/ abo y/ raczėy to małė
i *Ort* 24. **3.** OBIECADŁO WEDLE ORTHO-
GRAPHiiėy Páná Kochánowskiego ták idzie
A ... y, z, ż, ź. *Ort* 25. KD

-ż p. -że

żaba rodzaj płaza, który żyje w wodzie
i na lądzie 3, 4, tu jako o jednej z plag 1,
2;

ż-y błotne 4, sprosne 2, mierzione 1;

ż-y bociana się boją 4, być ż-om na desce
3;

ż-y zrodzić 2, czołgać 1;

ż-y, bocian 3, 4, szczurowie 4, mszyce,
muchy 1, muchy, wszy 2;

w por. 4 ~ w p. 3.

1. To ie (*ludzi*) m[zyce rozlicznė/ y muchy
ka[ąły:| To żaby po pałacách mierżione czoł-
gąły.| *Ps* 78,84. **2.** Ziemiá táką żab [profnych
hoyność zrodziłá| Ze y królew[ka pościel bez
nich niebyłá.| Potym woy[ká much [pádły ... A
w[zy ... latały *Ps* 105,57. **3.** czego ieśli nie-
czyniá/ kiedi tedy być żábom na de[ce aż
boćian przyleci/ iáko Ae[op báie. *Wr* 12. **4.**
Bo iáko błotné żaby bocianá [ie boiá:| Iáko
[zczurowie kotá/ ták przed brzytwá twoiá|
W[zytki wło[fy drzeć mu[żá. *Br* 55 KD

żaden, żadny występuje z przeczeniem,
wskazując całkowity brak kogoś, czegoś: nikt,
ani jeden – o ludziach 19–21, 30, 40, 53, 55,
72, 82, 91–2, 99, 106–7, 109, 137, 148, 151–2,
154, 180, 182, 188–9, 192, 199, 207, ani jeden
z określonego, danego zbioru – o osobach 1,

29, 39, 70–1, 74, 81, 83–4, 96, 105, 128, 133,
140, 156, 162, 169, 186–7, 196, 201, 204 –
o bogach 43 – o zwierzętach 23, 197 – o rze-
czach, zjawiskach 5, 6, 9, 18, 28, 34–6, 38,
41, 44–5, 50, 57–8, 61, 67–9, 77–9, 87–90, 95,
97–8, 100–4, 108, 111, 113–5, 120–1, 129,
136, 138–9, 157, 163, 170–1, 178–9, 191, 195,
200, 202–3, 205, 212–5 – o położeniu, sytuacji
2–4, 7, 8, 10–6, 22, 24–7, 31–3, 37, 42, 46–9,
51–2, 54, 56, 59, 60, 62–6, 73, 75–6, 80, 85–6,
93, 110, 112, 116–9, 123–7, 130–2, 134–5,
142–7, 149–50, 153, 155, 158–9, 161, 164–8,
172–7, 181, 183–5, 190, 193–4, 198, 206, mimo
starań, usiłowań nie móc czegoś zrobić, wcale,
w ogóle, zupełnie: ż-a miarą 17, 94, 122, 141,
ż-ym sposobem 160, jako przykład w Orto-
grafii 208–11;

ż. człowiek 74, osoba 204, ociec 83, (84),
nieprzyjaciel 1, zdrowy 180, historyk 169,
prorok 39, prokurat 156, oracz 196, mężobójca
70, naród 81, (162), bóg 43, Ariadna 96, czło-
nek 98, ptak 23, ptaszek 113, wół 197, pomoc
135, obrona 190, obyczaj 134, 164, 181, 184,
193, różnica 212, rada 183, przyczyna 161,
167, 176, fortuna 124, przygoda 2, 49, 177,
zabawa 194, 198, biesiada 155, 173, zbytek
172, przygana 50, 153, powinowactwo 24, bli-
skość 25, pokłady 115, pokarm 34, 129, skała
114, zabieg 76, rzecz 8, 86, 138–9, 178, (179),
praktyka 73, 206, szyk 158, sprawa 3, 59,
123, gwałt 166, 185, bój 37, siły 66, ofiara
16, prawo 165, błąd 45, wada 100, wątplenie
126, frasunki 85, narzekanie 117, lament 118,
szkoda 131, szwank 58, przykrość 130, prze-
ciwność 127, zgorszenie 60, zdrada 12, skaz
13, uszczerbek 145, wątpliwość 149, ściana
132, znak 38, kreska 215, rozum 67, 78, myśl
79, zmysł 44, moc 11, pismo 171, (w)zmianka
170, 188, wiadomość 41, ćwiczenie 163, po-

żytek 87, dobre mienie 90, przysięga 146, odmiana 42, odpoczynek 93, sen 61, 129, raturek 112, zazdrość 150, godność 125, radość 14, krotochwila 174, nagroda 18, rada 15, troska 143, trwoga 4, 31, 46, 48, 62-3, 75, strach 47, żal 144, nieszczęście 192, wstręt 95, kradzież 110, czary 88, gęstwa 120, głogi 121, chwila 119, dzień 35, 77, (69), noc 36, 111, wiek 26-7, 51-2, 54, 64-5, 142, lata 56, dawność 116, zaście 147, odwłoka 80, wymówka 175, strona 7, 32-3, 168, koniec 159, 194, kres 22, vokalisz 214, głos 57, 102, muzyka 5, pieśń 6, 101, złotogłowy 103, skarb 104, ręka 205, kość 9, kosteczka 68, ząb 28, broda 191, wczas 10, pełna (o czaszy służącej do picia wina) 108, pług 195, gwiazda (135), 200, (202), ż-e kłębki 97, famurały 89;

ż. nie przetrwa Boga 55, nie uleże 82, nie wstanie 72, nie był 53, się nigdy nie omyli 148, k. komuś niechaj nie gani 189, nie słucha 152, nie dójdzie 20, nie zgadnie (przypadków dalszych) 105, 109, nie poszłakował czyjejs nogi 40, komuś nie ślubi 106, cz. przeczytać nie może 182, k. nie wini 186, nie rzekł większej prawdy 99, przed śmiercią schronić się nie może 137, troski nie skróci 107, przypadków dalszych nie zgadnie 105, w niebezpieczeństwo nie wdawał żywota 201, się długą rzeczą nie bawił 151, się nie będzie radował 91, zdrowo nie odchodzi 92, nie celował 199, w Polsce nie był w pieniądzu bogaty 154, nie jest uważon 207, ż-a nie wstała 140, z nich (ludzkich namiętności) nie mogła wziąć góry 157;

ż. z nas 105, 128, z tych 71, 187, z nich 29, 136, 157, 186, 202-3 między kimś 156;

nie chcieć się bracić z ż-ym z tych, co Boga źle wsponimają 71, ż-ej z nich nie zwać 202; w funkcji rzecz. 19-21, 29, 30, 40, 53, 55, 71-2, 82, 91-2, 99, 105-7, 108-9, 128, 133, 136-7, 140, 148, 151-2, 154, 157, 181-2, 185-7, 189, 199, 201-3, 207;

ze zd. 71, 140;

ż., pewien 132, mój 1, inszy 167, 214, niepodległy latom i wieku ż-emu = wieczny 26-7;

ż. - wszyscy 152, wszystkie a wszystkie 162;

zaden 1-41, 43-103, 105-141, 143-207, żadny 42, 104, 142, 208-11;

w prep. 1-8, 10-3, 15, 17, 22, 28, 31-7, 39, 41-2, 44-50, 56-9, 61-3, 65-8, 73-4, 77-81,

83, 85-90, 94-8, 100-4, 110-27, 129-32, 134-5, 136, 138-9, 141-5, 149-50, 153, 155-6, 158-9, 161, 164-70, 173-81, 183-5, 188, 191, 193-4, 196-8, 200, 204-6, 212, 214, w postp. 14, 16, 18, 23-7, 38, 51-2, 54, 60, 64, 70, 75-6, 93, 146-7, 160, 163, 171-2, 190, 192, 195, 215;

r. -adna 25, -ého 69, -nému 30, -ému 26-7, 52, 54;

w p. 133-4, 143-9, 161-85, 208-15.

Ps: 1. Zaden mój nieprzyiaciel twoiowy [rogości] Nigdy wytrzymać nie mógł: 3,14. 2. kogo pan [obie vlubuje] Tego żadny przygodzie już nie odstępnie: 4,10. 3. Tyś Bóg świętobliwy prawie [Nie kocha] [ye w żadny [prawie] Gdzieby [ye złość przymie] [zają] 5, 10. 4. w twój [to] [obronie] Przed żadną nigdy nie wciekę trwogą 7,27. 5.6. Żadna Muzyka: żadna pieśń przy biesiedzie [Wdzięczy] mu [złemu człowiekowi] w vchu nie brzmi/ iako bluźnienie przeciw panu: 10,10. 7. On przy mnie [to] [aby] z żadny [strony] Nie był wzru[zony]. 16,23. 8. Dałeś mu/ czego pragnął: [o] [cz]kolwiek prosił [W żadny rzeczy odmiotu nigdy nie odnosił]. 21,6. 9. Ropłynąłem [ye/ iako] wodą prawie [Kość nie została] żadna w [swoim] [t]awie. 22,38. 10. MOy wiekui [ty] [p]ó [t]erz [m]ię [p]ásie [Nie zéy]dzie mi nic ná [żadnym] wczásie: 23,2. 11. V [f]á [i]ac [p]án [k]i [e]y [p]omocy [Niebo]ię [ye] [żadny] [mocy]. 27, 12. 12. Szczęśliwy/ komu nie przyczetyl pan wády [Ani] [ye] [żadny] w nim domácał zdrády. 32,4. 13. Pan ich kości [trze]że od w [z]elkiego rázu [Iedná] z nich [żadny] nie ma v [z]nác [k]ázu. 34,44. 14. Niechay rádości [żadny] nie v [z]ywa [Zły] [człowiek/ ani] [ob]a [pochutnywa] 35,55. 15. Iego [s]łowá [szc]é [r]a [z]łó [s]ć [szc]é [r]y [k]łám/ y [zdrá]dá [Niema] [tám] nigdy miey [cá] [żadna] [zdrowa] [rá]dá. 36,6. 16. toś mi w [ł]óżył w v [z]y [Ze] [ci]ę [ofi]árá [żadna] nie ru [z]y. 40,22. 17. W [t]ák [dobrá] [ye] [godzinę] [ob]álił ná [ł]óże [Ze] z niego [żadną] [miár]á [pow] [t]ác [i]uż nie może. 41,24. 18. Záp [r]edá [e]ś [nas] [lud] [w]óy [prawie] nie bogato [A]bowiemeś [nagro]dy [żadny] nie w [z]iá [z]á [to]. 44,28. 19-21. Zaden o królu [zaden] twój vrody [Nie] dóy [d]zie [miedzy] [ludz]kimi [narody]. [Zaden] w [d]zię [c]ności [piękny] twa [rzy] twoiowy: 45,5-7. 22. Stolicy twoiowy/ o niezwy [ci]ężony [Królu] [zaden] kres nie i [e]f [z]á

łożony:| 45,22. **23.** Ptak oku memu żaden nie włęże/| Gdziekolwiek jedno nachytrzęy [ye leże:] 50,29. **24–5.** Powinowáctwo żadné/ bli- [kość żadna/| W twéy v[zczypliwéy mowie nie ieft władna:] 50,53. **26.** O látom nie podleg- [y/ y wieku żadnému/| Stań w wierzchu niebá/ 57,13. **27.** 57,29 jak nr 26. **28.** Ty [am w[zetecznę potłucz gęby pánie| Aż w nich żadného zębá niezoftánié:] 58,14. **29.** Iákom żyw żadnému z nich źle nic nie vczynił.] 59,8. **30.** Pokarz iáwnie przewrotné/ złé ludzi/ żad- [nému| Nie ciérp/ áni okázuy łá[ki niezboż- [nému.] 59,11. **31.** Pořtaw mię ná niedoftá- [pionéy [kále/| Gdziebych [ye iuż mógl nie bać żadnéy trwogi:] 61,6. **32.** W nádzieię iego zařtony/| Nie boię [ye z żadnéy řtrony.] 62,4. **33.** 62,16. jak nr 32. **34.** Zaden ták ciářu pokarm nie [mákuie/| Iáká vprzéyma duřzá rořkořz czuie/| Gdy páná chwali: 63,13. **35–** **6.** Zaden dzień bez twéy chwały v mnie nie przeminie/| Żadna noc bez pámiátki twoiéy nie vpłynie.] 71,15–6. **37.** Zákwitnie cnotá/ pokóy [ye zrodzi/| Którému żaden bóy nie przeřzkodzi:] Aby nie miał trwáć/ 72,18. **38–** **9.** Co gorřza/ znáków żadnych/ żadného nie znamy| Proroká/ zeby wiedziéć/ póki w tym trwáć mamy.] 74,19. **40.** Ná morzu řciéřzki twoie/ ná wodách drogi:] Ale nie pořzlákováł żaden twéy nogi:] 77,42. **41.** Ná tych vřzy [wéy řrogořci/| Którzy żadnéy wiadomořci/| O tobie bogu nie máia/| 79,22. **42.** A żadnéy- [by wieczny iuż odmiány| Nieznał był móy lud wybrány:] 81,45. **43–4.** Niech řwiáť wymyřla bogi [obie/| Zaden nie będzie rówien tobie.] Křztařtu twych czynów/ wieczny boże/| Potrąřić żaden [myřł niemoże.] 86,22–4. **45.** Ci duchá twego/ pánié/ řwiáťtem rořwiéćeni/| W żadny błáđ niemogá być nigdy záwiedzeni:] 89,28. **46.** Smiele rzéć może: mam obrońcé bogá/| Nie będzie v mnie řtrářzna żadna trwo- [gá.] 91,4. **47–8.** Státecnořć iego/ tarcz/ y puklérz mocny:] Zá którym řtoiać/ ná żaden řtrách nocny/| Ná żadná trwoę/ áni dbay ná řtrzały/ 91,10–1. **49.** Iż bóğ nawyřzy ieft vćieczká twoiá:] Nie dořtápi cię żadna zřa przy- [godá/ 91,19. **50.** A to/ zeby w řwéy řprá- [wiedliwořci| Pan/ ... był opowiáđány/| Który nie noři żadnéy przygány.] 92,32. **51.** CHwal- [ćie páná/ prze dobroć iego ... prze litořć/ wie- [kom żadnym nie poddána.] 106,2. **52.** Gniéw

vřmiérzył: á [obie/ y potomřwu [wému/| Zied- [nał czeřć nie podległá wiekowi żadnému.] 106, 68. **53.** A on ie též nieřczeřćiem tákowym zhořdował.] Ze nie był żaden/ křoby rářował.] 107,24. **54.** 108,9 jak nr 26. **55.** Iego (Bo- [ga) nieprzetrwa żaden: 111,7. **56.** Té [ye ná wieki żadnych lat nie boia:] Bo ná řzczéřořci/ y ná prawđzie řtoia.] 111,17. **57.** Gárdřem żadného gřofu dáć nie mogá.] 115,14. **58.** Nogi żadného řzwánku nie wřięły. | 116,20. **59.** Z ych przestřogi z niepobořnym niémam żadnéy řpráwy.] 119,104. **60.** Pokóy wielki miřofnikom praw twych/ á zgorřzenié| Żadné: 119,166. **61.** Stróřá twego żaden řen nigdy nie zymie/| 121,11. **62.** Křokolwiek mocnie vřa pánu řwému/| Nieporuszony stoi: Sioń- [kiému| Wirřchowi rowien/ křórego niemogá| Gwařtowné wiátry pořyć żadná trwoę.] 125, 4. **63.** ták pan lud řwóy miřy| Wářem řwéy łá[ki zewřzad ofypuie/| A w żadná trwoę ich nie odřtępuie.] 125,8. **64.** Chwářćie (Pana) z litořci wiekom żadnym nie poddány.] 136,2. **65.** Bo żaden wiek litořci iego nie przeberze.] 136,8. **66.** Bo łá[ki iego żadné nie zwićięžá řiřy.] 136,18. **67.** Coř ták miřternie řpráwił/ wieczny móy boże/| Ze tego żaden rozum poiać nie może.] 139,12. **68.** Żadna tobie kořteczká táyna nie byřá/| Gdy mię ieřcze w żywocie mářká nořiřá:] 139,33. **69.** řyř miał w řwych křięgách/ co dnia křórego| Przyřóřć miářo/ ániř ták chyřił żadného.] 139, 40. **70–1.** Ia z meřzobójcá żadnym niechcę [ye bráćić/| Y z żadnym z tych/ co řiebie (Boga) źle wřpo- [mináia/| 139,46–7. **72.** Niech żywy oęień z niebá řpáđnie ná nie/| A ty ich dorař/ że żaden nie wřtánie.] 140,22. **73.** Niech [ye ia o żad- [ná prákřykę nie kuřzę/| Któraby ná potym řpéćić miářá duřzę:] 141,9. **74.** żaden cřło- [wiek żywy| Táć řwiéty nie ieřt/ 143,6. **75–6.** Trwogi żadnéy/ zábiegów żadnych niech nie znamy/| 144,37. **77.** Zaden mi dzień bez two- [iéy chwały nievpłynie/| 145,3. **78–9.** Zaden rozum/ żadna myřł obiać cię (Boże) nie może.] 145,5–6. **80.** Słowá iego nie ciérpia żadnéy odwřoki.] 147,30. **81.** Żadnému narodowi pan [ye nie řtáwił| Táć łá[řkáwie/ áni praw řwoich obiařił.] 147,39.

82. Kędy iego duch więnie/ żaden nie włęże/ Prawli/ krzywli/ bez bráku káždého dořięze.] Tr 11,7. **83–4.** ŻAden Oćieć podobno bářiřiéy

nie miłował| Dziecięciá/ zaden bárziéy nád mié nie żałował| *Tr* 12,1–2. **85.** Żadnych fráfunków tego świátá nie doznaw[zy]| *Tr* 19,103.

Fr: **86.** Niemá[z ná świecie żadný pewný rzeczy| 1,3,3. **87.** drzewo [łodkié figi rodzi| Których z wronámi krucy zázywáia| Ludzie żadného pożytku niemáia;| 1,11,4. **88.** A nie- dufay w żadné czáry| Y pod piérzem [zpetny [tároswiet[ki biéret.| 1,37,19. **89.** bo miał binda[z ták do[tały| Że by był niewlazł w żadné fámurały.| 1,55,10. **90.** CO bez przia- ció[ł zá żywot? więzienié| W którym nie[mácz- né żadné dobre mienié.| 2,48,2. **91.** Tákżé ie[lić się dobrze po[záncuie| Zaden się z toba nie będzie rádował| 2,48,7. **92.** Strzały zna- cza/ że nagle człowieká vgodzi| A z onéy rány zaden zdrowo nieodchodzi.| 2,94,8. **93.** Bo się nieda wyp[łó[zyć nigdziey z sercá mego| Ani mi odpoczynku pozwoli żadnego.| 2,94,12. **94.** Bom się im żadną miárá niemógł wy- kuglowáć| 2,96,3. **95.** A ten/ który to wiel- kim [wym [táraniem [práwił| Aby iuz więc żadného w[trętu niezoftáwił| 2,107,4. **96–7.** Bo się w dziwny Lábyrint/ y błád wda tákowy| Zkád żadna Ariádná/ żadné k[ębki tylné| Wy- wiéść go móc nie będą| 3,29,9. **98.** PRáwo ie[ft/ áby ká[ptan nie mógl poiać zony;| Tenże nie ma byé w żadnym członku v[czérbiony.| 3,56,2. **99.** Nie rzekł iáko żyw zaden wiet- [zéy prawdy zwieká| 3,76,1.

Pieś: **100.** Kiedy człowiek [umnienia cá- légo| Ani czuie w [ercu żadný wády;| Przéc- zy [ye miał w[tydác [woiéy rády.| 1,2,15. **101–** **2.** Ale kogo gryżie mó[ł zákryty| Nie idzie mu w [mák obiad obfity;| Zadna go pie[śn/ zadny(!) g[łós nie ru[zy| 1,2,23. **103–4.** Sercá niezleczá żadné złotogłowy| Zadny [karb tro- [ki nie wybije z głowy.| 1,5,19–20. **105.** O[ftá- tek niechay Bóg ma ná [wéy pieczy;| Przy- padków dál[zych zaden z nas nie zgádnie;| 1,14,9. **106.** Zá to co ma byé/ zadenié nie slubi.| 1,14,16. **107.** A dokád mi [ye miły móy nie wróci| Zaden ná świecie tro[ki méy nie [króci.| 1,17,8. **108.** A żadný mi pełný nie podaéie;| Znał kto kiedy Poétę trzeźwiégo?| 1,20,14. **109.** Czás vcieka/ á zaden nie zgádn- nie| Iákié [częścié o iutrze przypádnie.| 1, 20,23. **110.** Nie ná żadną kradziéz godz[ę| Choéia ták po nocy chodz[ę;| 1,21,9. **111.** Ze to żadna Boża noc nigdy nie min[ę[ła| Abych

kiedy okrutnych rázów nie podię[łá.| 1,25,5. **112.** Tákże ia biédny człowiek w [wym ci[ęż- kim fráfunku| Niémam vznác ná wieki żad- négo rátkunku?| 1,25,30. **113–4.** Nie wysię- dzia[ł [ye pá[fterz z bydlem (*war.* zaden pta- [zek) wcále | Ná żadný [kále.| 2,1,20. **115.** Nie dufay w złoto/ y w żadné poklády| Káždéy godziny obawia[y [ye zdrády;| 2,3,5. **116.** For- tuná co da/ to zásié wziác móže| A v niéy żadna dawno[ść nie pomože.| 2,3,8. **117–8.** Niech przy próznym pogrzebie żadné nárzé- kánié| Zaden láment nie będzié/ áni v[kar- zánié;| 2,24,21–2.

119. Zadna chwila tá nie by[łá| Zebych ci[ę z my[śli [pusci[łá;| *Sob* 4,9. **120–1.** Zadna g[ę[ft- wá/ żadné g[łogi| Nie przekáżá moiéy drogi;| *Sob* 7,21. **122.** Nie zátzymáia m[égo żadną miárá biegu| *Pam* 95. **123.** Bije [zturm nie- be[bezpieczny: nawá żadný [práwy| Nie [łucha/ *Pam* 186. **124.** Ze go żadna fortuná nigdy nie poży[łá| *Tarn* 35. **125.** Ale [mierc nie- u[żyta/ ... Niefolguie ni cnoéie/ ni żadný god- no[ści;| *Tarn* 50. **126.** Wtym żadného wá- pienia miéć nam nie potrebá| *Tarn* 69. **127.** A zádne[ny przeciwno[ści wiécy nie poczuie;| *Tarn* 72. **128.** Żywotá zádnému z nas ná wieki nie dano| *Tarn* 81. **129.** Cáły tydzien nieborak tám ná brzegu siedziá| A o zádny[ym pokarmie/ y o [nie nie wiedziá| *Tarn* 110. **130.** W téy [ławie/ y mniémániu/ przy[zedł ku [táro[ści| Którá ón [nádnie no[sił/ króm zádne[ny przykro[ści;| *Tarn* 138. **131.** Bo táka [mierc nie niesie z [obá zádne[ny [zkody;| *Tarn* 142. **132.** A niéma tu ná ziemi zádne[ny pew- néy [ciány;| *Tarn* 154. **133.** Tam Gámrat zarázem opowiedziá[ł [ie/ że to beneficium, iego ie[ft podawánie/ áni zádne[ny ná nim chce ciérpiéć/ ieno kogo ón ná nié w[ádzi: *Ap* 5. **134.** że [ie zádny[ym obyczáiem nie da[ł od- wiézdź/ *Ap* 7.

Fg: **135.** Ze świát po[ftáwił króm zádne[ny pomocy?| *Pieś* 3,6. **136.** kto gwiazdami rzá- dzi?| Ze [ie z nich żadna nigdy nieob[łádzi;| *Pieś* 3,8. **137.** Przed [mierciá zaden [chrócić [ie nie móže;| *Pieś* 3,41. **138.** A i[ż práwie zád- néy rzeczy| Niechce[ż miéć ná [wéy pieczy;| *Pieś* 5,3. **139.** Bo czás nie da trwáć zádne[ny rzeczy w iednéy mierze| *Pieś* 6,5. **140.** Slicz- na dziewko/ ták tu[ż [obie| Kléynot ten nale[ży tobie;| A żadna ie[fcze niew[łá[łá| Którác[by go

odiac miałá. | *Pieś 10,9.* **141.** Czego mi tedy státeczné namowy/ | Niemogły wybić żadną miarą z głowy. | *Pieś 11,15.* **142.** A żadny wiek ták wdzięczny nie będzie/ | Aby po[st]ugi wá[ż]e znakomité | Były potomkóm przyszłym kiedy [kryté. | *Firl 22.* **143–4.** á [erce człowiecze nie iest kámienné/ áni żelázné: iákiego żadna trofká/ y żaden žal nie ruży: *Pog 1.* **145.** y ták sie z nimi [spráwował/ że[fm]y zá pilnością iego żadného v[cz]erébk w sprawiedliwości [wéy nie wzięli. *Pog 2.* **146–7.** Bosmy do téy doby/ ... przysiégi żadnéy/ áni za[zc]ia żadného z nikim nie mieli. *Pog 2.* **148.** ná rád[zi]e iego żaden sie nigdy nie omylił. *Pog 2.* **149.** żadnéy wátpliwości w tym nie mamy/ *Pog 3.*

150. A iż tego żadney | Zazdrości gwoli/ áni [kęp[st]wu [wemu] Nie czyni/ *Odp 142.* **151.** potym sie iuz żaden | Długą rzeczą niebáwił: *Odp 349.* **152.** Więc teraz w[zy]tcy każą/ á żaden nie [tucha. | *Zg 73.* **153.** Nie możecie Przodkom [wym dać żadnéy przygány/ | *Zg 103.* **154.** Ze w Pol[sc]ze żaden niebył w pieniądze bogati. | *Sat 22.* **155.** Bachus był na mię łaskaw/ i żadney bie[st]adi | Nigdi niemiał bezemnie/ *Sat 193.* **156.** Nie był żaden prokurat miedzi nimi [stawny. | *Sat 208.* **157.** Nad ktorimi iest rozum/ iako Hetman/ ktori | Ma strzedz/ aby z nich (*ludzkich namiętności*) żadna niemogła wziąć gori. | *Sat 344.* **158.** W żadnym [zyku nie był znan/ *Prop 52.* **159.** Ziedna[ż] część niepodległą żadnému końcowi. | *Prop 280.* **160.** [ye [po]sobem żadnym nie vchróni. *Jez 126.* **161.** á bych dobrze żadnéy przyczyny ná to powiedziec nie vmiál/ iedno że ták iest głos popolity/ *Wr 1.* **162.** że [ye ná to w[zy]tki á w[zy]tki ziem[sk]ie národy zezwálaia/ á żaden ták gruby nie iest/ któryby Bogá ... nie wyznawał. *Wr 2.* **163.** iesli éwiczienia żadného ludzie młodzi niémáia/ ták z próznowániá zbytek/ y vtráty ro[st]a: *Wr 12.* **164.** A rzeczy[po]politéy tym łákom[st]wo wá[ż]i/ iż oná trwała żadnym obyczáiem być nie może/ *Wr 14.* **165.** P.<leban> A to cóc sie zda/ że wtéy niezgodzie y ro[st]puście ná[ż]yéy Pan potomká niema? który áczby żadného práwá dziediczného do nas nie miał/ w[ż]ákóz byłaby ... ná[ż]yéy/ *Wr 17.* **166.** widząc gniewliwego młódzieńcá/ który sie gwałtem wdóm do iednéy białyéy głowy dobywał/ ... vsmierzył go/

że dał pokóy y [zedł do domu/ nie vczyniw[zy] żadného gwałtu. *Wr 20.* **167.** Y o żadną in[ż]ą przyczynę ... Tymoteu[ż]á ... z Athén nie wygnano/ iedno iż był iedną [trónę do [wégo in[st]rumentu przyczynił: *Wr 21.* **168.** ważnoli to ma być/ álbo nieważno/ nieśmiem sie ná żadną [trónę [k]łonić: *Wr 22.* **169.** Naprzód/ v żadného hi[st]oryká/ ... nie náyduia się ci dwa wódczowie Słowien[cy]/ Lech z Czechem *Czech 1.* **170.** ále áni Kád[st]ub[ki]/ ... w [swey hi[st]oriéy żadnéy on o nich ... wzmianki nie czyni. *Czech 2.* **171.** Domáćć sie w téy mierze prawdy/ nie máiac zwlá[ż]czá pi[st]má przed sobą żadného/ trudna rzecz iest. *Czech 4.*

Pij: **172.** Záprawdę zbytku żadného chwálić nie mogę: **1.** **173–4.** á wždy to ludzie ták [sobie cukrowáć vmieia/ iż żadna bie[st]iadá/ żadna krotochwylá bez pijá[st]wá być niemoże: **2.** **175–7.** Ale pijány/ żadnéy w téy mierze wymówwki [st]u[ż]néy niéma/ áni mieć może/ bo go o [zá]le[st]wo żadna przyczyná po[st]ronna/ żadna przygodá/ ábo ka[ż]ń pá[st]ka/ ále iego włá[st]na chuć/ ... wola ... zły ná[st]óg przyprawuie. **2–3.** **178–9.** Żadna ták [ro]motna rzecz nie iest/ któr[é]yby sie on w[st]ydził. Żadna ták [ro]p[st]na/ któr[é]yby sie on nieważył: w[zy]tko mu równo **3.** **180.** ten puchnie/ ów gnije: ábo wrzodliwi/ ábo trędowáci/ żadného zdrowého niémá[ż]: **3.** **181.** áni mierności żadnym obyczáiem ná[ż]ládowáć chcą/ **3.** **182.** O zácho-wánié ábych nie[st]ał/ żaden mi tego przyczytác nie może/ **5.**

183. Synorix ... á nie mogąc żadnéy rády wypitéy truciznie ná[st]eć/ ... téyże nocy vmárl. *Wzór 4.* **184.** Timoklia ... poczęlá náń wálić kámienie ták gę[st]é/ że z[st]ám[st]ad żadnym obyczáiem wynidz mu nie dá[st]a/ áz go prawie w ziemię wbi[st]a. *Wzór 5.* **185.** Dżiwował [ye Król/ ... y kazał wywo[st]ać áby od tego czá[st]u żaden gwałt [ye nie d[st]iał vcz[st]iwym domóm. *Wzór 5.* **186.** Pro[st]zác/ żeby go żaden z nich nie winił. | *Sz 128.* **187.** A to wam mowia/ cofcie tu zo[st]áli/ By[st]cie żadnemu s tych nie pomagáli. | *Sz 136.* **188.** Lecz iż nie bylo żadney o tym zmiánki/ | *Sz 255.* **189.** Roch zle stoi. | Popu mi żaden niechay też nie gáni/ | *Sz 289.* **190.** Obrony żadney od metu nie widzi/ | *Sz 459.* **191.** z tą brodą | Żadna śmiertelna brodá nie zrówna vrodá. | *Br 10.* **192.** Ale cnoty/ nie[st]częścié żadné nie zho[st]duie/ | *Dzie*

11. **193.** z roléy/ [yná/ żadnym obyczáiem/ Niewyprze[z/ *Dzie* 118. **194.** Włeczór/ młodzieńcy/ przy[zedł/ króm żadný zabáwy:] *Epit* 1. **195.** á pługiem żadnym nie ru[zony:] *Epit* 42. **196–7.** Zaden oracz/ żaden wól o tym nie prácuie:] *Epit* 55. **198.** wy| Roziédźcie śie w pokoiu króm żadný zabáwy.] *Mon* 98. **199.** Iuż ná ten czás Vly[á żaden nie célował/ *Mon* 225. **200.** á gdy [łóńce zaydzie/| Żadný gwiazdy ná niebie ták prędko nie naydzie.] *Phaen* 1,48. **201.** á dla bréty złotá/| W niebefpieczeństwo żaden nie wdawał żywotá.] *Phaen* 9,102. **202.** lecz zá przebaczeniem| Stárych/ żadný z nich wła[nym nie zowiem imieniem.] *Phaen* 9,134. **203.** TVż ieft y prędk| Orzeł łábeciá pomniey[zy/| Ale wiátry pobudzác/ żaden gwałtowniey[zy.] *Phaen* 27,266. **204.** Bowiém áni o[oby żadný wyrażá.] *Phaen* 34, 317. **205.** Tákich kól/ nie dowiedźie żadna ręká ina/ *Phaen* 40,438. **206.** O elekcyiách [obie głowy nie zmy[łáli/| Żadnych práktyk/ y tego [łowá [nadź nie ználi.] *Dry* 30. **207.** Prákyk śię námnożyło/ nie má[z vprzymości/| Żaden nie ieft wważon w [woiey doftoyności.] *Dry* 38. **208–11.** A troiákie Polácy máją: Pierw[że ... które ma [wóy znak nád [oba/ kréká zgóry ná dól wiedzioná od práwéy ręki ku lewéy iáko żadny/ to ieft/ niecudny. Drugié ... którégó znak ieft kréká ... ale od lewéy ku práwéy ręce/ iáko żadny/ to ieft/ nikt. ... iáko śie ták wys[zéy vkażáło w tim słowie żadny á żadny: czá[em téż dla dobrich rimów té znáki [á dobré. *Ort* 1. **212.** choćia by téż słowo żadný różnice około wykłádu niemiało. *Ort* 2. **213.** to ieft/ aby znaki na żadnym nie były/ chyba gdzie trzeba *Ort* 5. **214.** bo iednak téy różnice niémá[z w żadnych in[zych vokali[żách/ *Ort* 24. **215.** Gdzie tedi po c/ albo po s/ albo po z/ idźie ta litera i/ tam iuż nie trzeba kréká żadný na nie kłáść: *Ort* 24.

p. **nieżadny**

KD

żagiel część okrętu wykonana z mocnego płótna, przymocowana do masztu, służąca wykorzystaniu wiatru jako siły napędowej, też w kontekstach przenośnych 1–17;

ż. rozpuszczony 1, 16, rozpięty 10, jest utracon 11, ż–e białe 4, roztoczone 9,;

ż. nawy prowadził 10, ż–e zniknęły 7, pochóp z wiatru biorą 9;

ż–e podać wiatrom 2, 6, ku Troi 12, sprawować 15, spuszczać 17, nakręcić 3, obrócić w jakieś strony 16, stargać 4, ż–ów przypatrować 14, zwierzać komuś 13, na ż–e patrzeć 7, w ż–e uderzyć 5;

ż–em okręty biegają 1;

ż., styr 11, 13, okręt 4, nawa 9, 11, 15, galery 14, wiosła 14, on 8;

r. –agle 5, 17.

1. Ták żagle ro[pu[zczonym okręty biegiáją/ *Ps* 104,48. 2. Drudzy co podáli| Żagle wiatrom/ ná ślepé [kály powpadáli:] *Tr* 19,86. 3. vprzędz go ty ráczéy/| Odmień [wóy biég/ á żagle nákręc wczás ináčéy.] *Fr* 1,78,8. 4. WIátry ... ná koniec dowiodły [wego: bo [tár-gaw[zy| Białé żagle/ y okręt w kęfy zdrugotaw[zy/| Przybiły mię do brzegu puftégó ná de[ce.] *Fr* 2,56,4. 5. Nieumiém ia gdy w żagle| Vderzą wiátry nagle/| Krzyżem pádác/ ... Aby łákoméy wodźie Tureckié towáry| Bogáctwá nie przydáły/| *Pieś* 1,9,33. 6. kiedy czás przy[zedł/ że pośeł wczéiw| Miał żagle wiatróm podác/ *Pam* 83. 7. Potym ná [ámé iuż tylko żagle pátrzáłá.] *Pam* 106. 8. Ná koniec/ kiedy y ón/ y żagle zniknęli/| *Pam* 107. 9. A żagle roftoczoné pochóp z wiatru bráły.] *Pam* 173. 10. Iuż było Słońce wze[zło/ iuż żagiel ro[pięty/| Nawy znowu prowadził: *Pam* 193. 11. Żagiel y [tyr vtrácon: nawá v[trzelána.] *Pam* 215. 12. W[zytko śię woy[ko tedy[z ma ru[zyć/ y profto| Ku Troii żagle podác: *Odp* 594. 13. Ie[li morza nie[wiadom/ ie[li niezna nieba/| Ani żaglow/ ani mu [tiru zwierzać trzeba.] *Sat* 372. 14. Nowych galer prziczinia/ [tarich poprawuie/| Wio[ła rzędem ro[kłáda/ żaglow przypatruie.] *Sat* 384. 15. Wy [ámy nawę/ y żagle [práwuycie/ *Sz* 169. 16. Obróćim ro[pu[zczoné żagle w Gréc-kié [trony.] *Mon* 288. 17. Z południá má[z pewny wiátr/ wczás więc [pu[czay żagle.] *Phaen* 36,355. KD

żak uczeń, student 1–4;

ż. śpiewa (4);

ż. spokojny – jutro przypasany do miecza rycerz 2;

ż–i ufrasować 1, usłyszeć ż–a 4, być hardy ż–om 3;

r. –aki 1, ~ w p. 4.

1. Alexánder vfráfował żaki/| Alexánder powádził Polaki.| *Fr* 2,65,3. **2.** Dżis żak [pokoyny/ iutro przypáfány| Do mieczá rycérz: *Fr* 3,1,9. **3.** Nie bądżicie hárdži [wym Żakóm Miŕtrzowie *FrMącz* **4.** Ciećier[ki w Rádom [kiéy ziemi/ vŕy[zaw[zy żaká pod oknem/ który ... ták ſpiéwał: *Ap* 21. *KD*

żakowski charakterystyczny dla żaka;
w postp.
r. -owska.

brodá doktorow[ka/| Przypátrrze ſię/ ieſli téż y rádá żakow[ka.| *Fr* 3,70,12. *KD*

żał poczucie głębokiego smutku spowodowane brakiem czegoś lub czymś stanem, działaniem 1-3, 5-8, 22, 25-7, 31-3, 35, 37-8, 41, 43, 45-6, cierpienie, ból z powodu śmierci bliskiej osoby 9-21, 23, 36, 39, 45, uczucie zawodu spowodowane niemożnością osiągnięcia zamierzonego celu 44, szkoda 4, 42, zawstydzenie, poczucie skruchy 24, personifikacja żalu 34, żal mi, mnie = żałować kogoś, czegoś 28-30, 40;

ż. smutny 34, wielki 9, 14, 36, większy 20, 22, serdeczny 24, 38, 43, nieuśmierzony 15, niezdolny 5, 9, niehamowny 37, ciężki 16, 23, 32, surowy 18, ojcowski 11, zatajony 1, zakryty 31, spólny 44, żaden 35, mój 1, 2, swój 4, 8, 14, 25, twój 37, ten 45, wszystkie ż-e 10, jest tym większy 43;

ż. się nie hamuje 20, przystępuje 20, przypadnie 17, mnoży płacz 31, łyzy wyciska 38, nie ruszy 35, nie dopuści 33, nie da przypominać 11, nie chodzi za słowem *Pana* 6, w dom się nosi 10;

ż. rodziców 9;

ż-u dodać 3, przydawać 13, nie ruszyć 24, ruszyć nie mieć władze 19, ż. ukrócić 15, wybić komuś z głowy 18, swój ż. opowiadać 8, nie czuć ż-u swego 39, na ż. patrzeć 1, robić coś na swój ż. 4, na sercu ż. mieć 36, k. w ż. wdawać 41, w ż-u trwać 26, siebie przestrzegać 44, dnia doczekać 45, ż-em trapić duszę 32, z czymś ż-em zgasnąć 9, ż. pokrywać śmiechem 46, ż-em płacić 14, się zwalczyć 25, być strapiiony 5, zwyciężony 27, cz. ż. stracić 42;

przed ż-em serce prawie mdleje 26, praca w żal się nie obraca 7;

ze zd. dop. 28-9, 41;

ż., płacz 21, 33, troska 35, nędza 17, wstyd 26, śmiech 43, 46, cześć, chciwość, rozkosz, zbytek, nędza, krzywda, zazdrość 34, płacze, łyzy Heraklitowé, lamenty, skargi Simonidowe, troski, wzdychania, frasunki, ręk łamania 10, upadek 4;
w p. 35-6.

1. Niechay rádoſci żadnéy nie wzywa| Żły człowiek/ ani sobą pochutnywa| Pátrząc ná mój żal.| *Ps* 35,57. **2.** Ale żal mój zátáiony| Tym więcéy był obiátrzony| *Ps* 39,9. **3.** A nieprzyaciéł[kié śmiechy żalu nam dodáią.| *Ps* 80,14. **4.** ryté ich bogi| Chwálic iéli/ ná [wój żal/ y vpadek [rogi.| *Ps* 106,76. **5.** Ty mié ráty: ... iam człowiek vpádły ... wzgárdzony| Y ná [sercu niezdolnym żalem [trapiiony.| *Ps* 109,52. **6.** Przysiágl pan/ á zá iego żal nie chodzi [łowem| *Ps* 110,13. **7.** Temu iego wierna praca| Nigdy [ye w żal nie obraca| *Ps* 128,6. **8.** Przed nim krzywdę [wą przekładam| Iemu żal [wój opowiadam.| *Ps* 142,4.

Tr: **9.** ORSZULI KOCHANOWSKIEY, ... KTORA ... Z WIELKIM A NIEZDOLNYM RODZICOW SWYCH ZALEM ZGASLA: *ded* 9. **10.** WSzytki płacze/ w[zytki łyzy Heraklitowé/| Y lámenty/ y [kargi Simonidowé/ ... tro[ki ... wzdychánia/| Y zále/ y frá[funki/ y ręk łamánia/| W[zytki á w[zytki zaráz w dom [ye mój noſcie/| 1,4. **11.** To/ y czego żal oycow[ki nie da [serdeczny| Przypomináć więcéy/ był iéy głos oſtáteczny.| 6,18. **12.** A máłce/ [ty-sząc zegnánie ták żáłoſciwé/| Dobré [serce/ że od żálu zoſtało żywé.| 6,21. **13.** Nie[czefné ochédó[two/ záło[fné vbiory/| Moyéy namil[żéy cory:| Po co mé [mutné oczy zá [obą ciągnie-cie?| Żálu mi przydáiecie.| 7,4. **14.** Máłé po-ciechy płacę wielkim żalem [woim/| Zá tym nieodpowiednim po[żegnánim twoim/| 13,3. **15.** Ze mi moię namil[żą dżiéwkę ie[zcze wró-ci/| A ten nieuśmierzony wemnie żal vkróci.| 14,12. **16.** Leiąc ledwe nie krwáwy płacz przez mármór żywy/| Żálu ciężkiégo pámiéć/ y znak nie[zczeſliwy.| 15,6. **17.** Lecz kiedy nędzá/ álbo żal przypádnie/| Ali żyć nie ták iáko mówić [nádnie:| 16,17. **18.** Zgóy [mutné [serce/ á ten żal [urowy| Wybiy mi z głowy.| 16,43. **19.** Ale gdy ſiédzie ná wadze/| Żálu ru[żyć niema władze.| 17,32. **20.** Sły[żę do-

brze co powiada:| Lecz [ye tym żal nie hámuie/| Ow[żem więtszy przystępuie.| 17,39.

21. Epitaphium Kofowi.| Z Zalem y z płáčzem/ ... Móy dobru Košie/ towarzy[ze twój| W ten grób twé ciało vmárłé włożyli| *Fr* 1,31,1.

22. Ale cię (*Jędrzeju*) ná żal wiet[zy ták do mnie wypráwił| Ze y [erce/ y dużę przy [obie zoftáwił.| *Fr* 2,61,9. **23.** Mu[żę trwác w ciężkim żalu/ y trofće po tobie (*mężu*)| A moiá ... rádość ległá ztobą w grobie.| *Fr* 2,68,7. **24.** zátłumcie (*rymy*) móy po[stępek brzytki:| Zá który fię długo wftydác mu[żę| Serdecznego żalu tu nieru[żę| Bo ten w twárdym diámencie ryto| Aby wiecznie trwá| *Fr* 2,76,6. **25.** Y [am bys mógl zápomniéc/ [nadźby lepiéy byto| Bo [erce [wymże żalem czę[sto fię zwalczyto.| *Fr* 3,20,16. **26.** A przed wftydem/ y żalem [erce práwie mdleie.| *Fr* 3,33,4. **27.** Do La[k. WAm [we nie[zczeńné rymy/ ... [mutné [trony| Zgodné Lá[ki/ oddawam/ żalem zwycięzony.| *Fr* 3,35,2. **28.** A nie żal mi zem póéta| *Fr* 3,74,9. **29.** Za[(!) mi cię niebogo| Ze nie ma[ż nikogo| *Pieś* 1,19,1. **30.** Dá[ám wczorá táki drugi| Będzie mi go żal czás długi:| *Sob* 8,18. **31.** IA płáčę/ á żal zakryty| Mnoży we mnie płáč obfity:| *Sob* 9,1. **32.** A mnie[nie[częf[ne[ny zániechał| W ciężkim żalu/ w którym mu[żę| Wiecznie trapić moię du[żę.| *Sob* 10,7. **33.** Dáléy żal niedopuscił/ y płáč/ znákomity| *Pam* 89. **34.** Tu siedzi ... cze[ść ... chciwo[ść ... ro[ko[ż/ y zbytek ... Pod nimi nędzá p[ředka/ y żal [mutny.| Tamże y krzyw[á/ y zazdro[ść przekł[eta| *FgPieś* 1,24. **35.** á [erce człowiece nie iest kámienné áni żelázné: iákiego zadna trofká/ y żaden żal nie ru[ży: *FgPog* 1. **36.** Słufznie tedy prze śmierć iego d[zi[ś ná [obie ten vbiór nošimy/ y ná [ercu żal wielki mamy| *FgPog* 3. **37–8.** iáko człowiek twému| Płáczu ma kr[és zamierzáć ták [prawiedliwému?| Iáko lży ma hámowác? które żal (*po śmierci żony*) [erdeczny| Wyci[ka/ *FgFn* 5–9. **39.** Snadźby lepiéy/ by ieno nieczuć żalu [w[égo| *FgPŻal* 5. **40.** AL.<exander> Y mnie żal/ zem/ cię o co kiedy pro[sił.| *Odp* 64. **41.** Siebie/ áni powinnych w žalby nie wdawáli.| Teraz ná rozum niedbáiąc| *Odp* 75. **42.** To dobrze/ á tego żal [tráćić.| *Odp* 83. **43.** nicem nie otrzymał| Ieno śmiech ludzki/ á żal [erdeczny tym wiet[zy.| *Odp* 416. **44.** Obu miłó[ść op[etá[łá/ ... Wi[ęc fię obá w [pólnym żalu fi[ebie przeftrzegáia|

Zuz 41. **45.** Dobre [erce/ że[ś w tym żalu y dniá doczeká[łá.| *Zuz* 94. **46.** W[żáko[ż gdzie mo[że/ [miechem żal pokrywa| *Sz* 527. *KD*

zalić się litować się, *tu w zurocie do Boga.*

Córy [zlácheckí (żal [ye mocny Bo[że]) P[óm Bifurmá[ń[kim brzydkié ścielá łóze.| *Pieś* 2, 5,11. *KD*

żałoba *żal po stracie, śmierci kogoś bliskiego 2–5, smutek, cierpienie spowodowane czyimś stanem lub działaniem 1, 3;*

ż. nasza 1;
myśl w ż–e nie[ść 2, po ubiorze znać ż–ę 3, być z kimś w ż–e 5;
ż. – szczęście 2, 5;
r. – obie 1, 2, 5.

1. Lecz pogánin niebáczny/ w téy ná[ż[éy żálobie| Przet[się pio[ńk[ę Sio[ńk[ę ka[że [pi[wać [obie.| *Ps* 137,5. **2.** Iednáką myśl ták w[zcze[ściu/ iáko y w żálobie| Závždy nie[šiefz: *Tr* 9,8. **3.4.** PO [ukni znam żálob[ę/ znam y po podwice| Ká[šiu/ to nie żálobá/ vbieloné lice.| *Fr* 3,40,1–2. **5.** my brácia o [obie| Czuy-my przed[si[ę/ ia zwámi w [czę[ściu y w żálobie.| *Pam* 208. *KD*

żałobliwy *pełen smutku i bólu, wyrażający żal 1, 2;*

ż. płáč 1, g[łos 2;
w postp. 1, 2;
r. –liwy 1.

1. Póm[ścił [ye pan [prawiedliwy| Krwie niewinnéy rozlánia| V[ty[żał płáč żálobliwy| Y vbogich wo[łania.| *Ps* 9,47. **2.** Niech przy próznym pogrzeb[ie ... Zaden láment nie będzie/ áni v[karzánie:| Swi[ęc/ y dzwonów zániechay/ y mar drogo [tánych| Y g[łósem żálobliwym żó[łtarzów [pi[ewánych.| *Pieś* 2,24,24. *KD*

żałobny *świadczący o żalobie, związany z żalobą 1, 2;*

ż. wór 1, pie[śń 2;
ż. wór – płászcz ozdobny 1;
w postp. 1, 2;
r. –obny 1.

1. Zdiá[te[ś zemnie wór żálobny| A w[łóżyte[ś płászcz ozdobny.| *Ps* 30,36. **2.** Pie[fn żálobna. *FgPŻal,tvt.* *KD*

żałosny *wywołujący smutek, żal* 6, 12–3, *wyrażający żal, pełen bólu* 7, 8, 10, *trudny do zniesienia* 1, 11, *biedny, zmartwiony, zatroškany* 3, *godny politowania* 2, 5, *mający małą wartość, kiepski, ubogi* 4, 9;

ż. człowiek 3, ubiory 6, łup 9, pieśni 7, strony 10, mowa 8, przypadek 11, wyraz 13, rzecz 12, wino 4, ofiary 5, frasunek 1, śmiechy 2;

w prep. 1, 2, 5, 6–8, 11–3, w postp. 3, 4, 9, 10;

r. –osny 9.

1. On dodaie rátunku| Położonym w krzyw-
dách [rogich| Y w żało[nym] fra[unku].| *Ps* 9,36.

2. Zá co niech w[tydu/ y żało[nych] pro[zę| Nieprzyaciél[kich] śmié[chów] nie odno[zę].| *Ps* 23,3. 3. w każdéy dobie| Po[yla] (pro[šby]) czło-
wiek żało[nny] ku tobie| Z płáczem podno[żąc]
ręce *Ps* 28,6. 4. W płáczu ciężkim (ach nie-
[tęty]) chléb tro[kliwy] iémy| Wino żało[né] ná
poły ze łzami pijémy| *Ps* 80,12. 5. Syny
bowiem y córki [wé] ofiárowáli| Dyabel[ftwu]: ...
Włáściwych dziaték [woich]: żało[né] ofiáry| Przed
Chánáney[kié] kładáć(!) (zam. kładąc) niegodné
má[zkáry].| *Ps* 106,79. 6. Nie[fcze[né] ohe-
dó[ftwo/ żało[né] vbiory| Moiéy] namil[zéy] cory:|
Tr 7,1. 7. Surowégo Plutona ... témi żało[né-
mi zmiékczywá] pieśniami.| *Tr* 14,10. 8. Ani
mi [páć] dopuści [wá] żało[ná] mowá.| 1,25,24.
9. pohániec [profný] Nád Nie[ftrem] siedząc/
dzieli łup żało[nny].| *Pieś* 2,5,4. 10. Du[że] nágié
iego [trón] żało[nnych] [tucháty:| *Tarn* 89. 11.
W tym żało[nym] przypadku téy nie[fcze[néy]
chwile? *FgFn* 1,2. 12. Oyćiec potym y mátká
pátrząc ná ták żało[ná] rzecz/ do Bogá o póm[ftę]
woáli. *Wzór* 6. 13. Widáć żało[nny] wyraz
poklékłego mészá.| *Phaen* 3,62. *KD*

żałościwy *pełen żalu, bólu, smutku* 1–8;
ż. pan 6, pieśni 5, 7, głos 1, 2, 8, żegnanie
4;

ż., smutny, teskliwy 3;

w postp. 1, 2, 4–8;

r. –iwy 1, 2, 8, –iwy (: –ywy) 6, –iwé 5, 7,
–iwé (: –ywé) 4, –iwszy 3.

1. V[ty]z modlitwę moię/ y głos żałościwy:|
Ps 55,2. 2. S[Ly]z pástérzu Izráhel[ki/ ná]z
głos żałościwy| *Ps* 80,1. 3. Alem ia iuz z
iéy śmierci nigdy żałościw[zy]| Nigdy [mut-

niey]zy nie mógl być/ áni te[kliw]zy.| *Tr* 4,9.

4. A mátcę/ [ty]zác żegnáníé ták żałościwé|
Dobré [erce/ że od żálu] zo[ftálo] żywé.| *Tr* 6,20.

5. á przy niéy] pieśni żałościwé| Ná iákié] się
zdobyło [erce] nie[fcze[ni]wé].| *Fr* 3,33,19. 6.
TYm cię mármórem] wćił twóy] pan żałościwy|
... Glinko] biálogrzywy.| *Fr* 3,75,1. 7. Iego
pieśni] żałościwé| Zięty] bogi] niezyczliwé| *Pieś*
1, 21,29. 8. twóy] głos] żałościwy| Twym] go
potkał: *Pam* 82. *KD*

żałość *uczucie wywołane żalem, smutkiem,
bólém, cierpieniem* 1–43;

ż. ludzka 33, wielka 5, 6, niezmierna 38,
smutna 40, ciężka 8, 25, 37, 39, serdeczna
16, 28, nieznośna 3, zwykła 15, m(oj)a 4, 8,
9, 14, sw(oj)a 12, 16, 30, 37, twoja 15, jej 43,
nasza 35, takowa 24, po sobie 23;

ż. roście 17, człowieka ujmuje 7, czyni coś
10, moc bierze 22, piecze 15, 41–2, nie daje
oczcu zamknąć 14;

ż. jest próżna 21;

ż. ująć 16, pokryć 30, leczyć 35, jątrzyć 35,
odnosić 39, podniecać śmiechem 2, lekce sza-
cować 13, mieć serce pełne ż-i 1, prze ż. krwie
w sobie nieczuć 3, ż-i pohamować 33, od ż-i
umrzeć 31, zapłakać 29, być w ż-i 26, uchować
ż-i 24, ująć ż-i 25, litować] czyj] ż-i 9, używać
ż-i 20, k. zostawić w ż-i po sobie 23, w ż-i
użyć przeciw komus] jej] srogości 27, k. pode-
przeć 4, się urodzić na] czyj] ż. 8, pójść od
ż-i 19, czuć, co to jest ż. 33;

ż., płacz 21–2, 37, łzy 28, smutek 33, nie-
szczęście 12, krzywda 38, szkoda 39, troska 26,
frasunek 18, ciężkość, serdeczny ból 5, wzdy-
chanie, płacz, frasunek 3, popędliwość, żądza,
bojaźń 40, trudność, praca, frasunek, łzy 19;

ż. – rozkosz 13, (18), 19, 32;

z równowaznikiem 43, we wtráczeniu, jako
zwrot] ekspresywny 36;

r. –ości 1, 4–6, 9, 12, 19, 20, 24–7, 29, 31;
w p 33–5.

1. Pełné] mam] [erce] nieznośnéy] żałości| *Ps*
25,41. 2. zew[ząd] go] tár]gáia| Zew[ząd] [zcy-
piá: á] żałość] śmiéchem] podnié]ciáia.| *Ps* 89,74.
3. Prze] ciężkié] wzdychánie/ prze] mój] płácz
[erdeczny| Prze] nieznośná] żałość/ y] frá[unek]
wieczny| Krwie] w] [ó]bie] nie] czuię| *Ps* 102,14.
4. W[pmoż] mię/ mocny] boże/ á] w] méy] żałości|
Podeprzy] mię *Ps* 109,61.

Tr: **5.** Nigdyćby oná bylá bez wielkiéy żáłości| Moiéy vmrzéc nie mogliá/ nigdy bez ciężkości| Y ferdeczného bolu/ 4,5. **6.** Nie vczuw[zy ná [ercu ták wielkiéy żáłości| Którémównia niewidzę 4,15. **7.** Z káždého kątá żáłość człowieká vymuie/ 8,13. **8.9.** Czyś po śmierci táb po[zlá kędys piérwéy bylá| Niześ [ye ná má ciężką żáłość vrodziła?| Gdzieśkolwiek iest/ jeśliś iest/ lituy méy żáłości| 10,13–4. **10.** Żáłości co mi czyni[ż? 11,15. **11.** Czemu śmierciá żáłości niezbywa[ż co přecéy?| 15,20. **12.** Nie[żczęściu kwóli á [woiéy żáłości| Która mié prawie přezymuie do kości| 16,1. **13.** W ro[ko[zy żáłość lekce [zácuiey| 16,14. **14.** Żáłość moiá długo w noc oczu mi niedá[á| Zámkná[19,1. **15.** Spi[ż/ Ianie? czy cié żáłość twoiá zwyk[á piecze?| 19,12. **16.** Přzynio[ámci ... dziewkę twoi[| Abyś iá mógl ogládać ie[żcze/ á tę [woi[Serdeczną żáłość viá[19,21. **17.** Ie[liżec téz z táb roście żáłość/ że iéy látá| Piérwéy [á przyłomioné/ 19,39. **18.** Ze w nich (*w rozkoszach*) wiécéy fráfunków/ y żáłości wiécéy| 19,43. **19.** Nie od ro[ko[żyć po[zlá: po[zláć od trudności| Od pracéy/ od fráfunków/ od złez/ od żáłości| Czego świát ma ták wiele/ 19,52. **20.** Iéy tedy rzeczy/ Synu (niémá[ż wátpliwości| Dobrze po[ży[ani [tád v[żyway żáłości| 19,106. **21–2.** A i[ż plácz próżny/ y żáłość w téy mierze| Tym wiét[zą y plácz/ y żáłość moc bierze| *Fr* 1,65,5–6. **23.** KO[ci twé/ Trzebchow[ki zámknę[á w tym grobie| Zoná/ którá zoftáwił w żáłości po [obie| *Fr* 2,67,2. **24.** tobie dzięká bád[ż/ miłości| Iześ mié vchowá[á tákowéy żáłości| *Pieś* 1,4,8. **25.** V[z[ábych bylá téy ciężkiéy żáłości| Přzed którá práwie [chná dziś moie kości| *Pieś* 1,17,15. **26.** Ták iá nie[czę[na w iego niebytności| Mu[żę być závždy w tro[ce/ y w żáłości| *Pieś* 1,17,22. **27.** KAmieñ by był nie człowiek/ ktoby w twéy żáłości| Chéiá[v[żyć přeciw tobie/ Hrábiá iéy [rogości| *Tarn* 1. **28.** A Tęczyn[ki l[zy ták[że włá[nie ociéráiac| Y iáko mógl/ [erdeczną żáłość okrywáiac| *Pam* 92. **29.** Y mu[żę iá (co iedná[twa háñbá miłości| W tym nieznáiomym kráiu vmrzéc od żáłości| *Pam* 256. **30.** Czáfem bych rádá żáłość [wá pokry[á| *FgPieś* 8,31. **31.** Musi[ż záplákać nie raz od żáłości| *FgPieś* 11,25. **32.** A zá-

łość tudzié[ż w tropy zá ro[ko[zá| *FgFirl* 4. **33.** y [zérokíe wywody [m[tku/ y żáłości ludzkiéy pohámowáć niemogá| *FgPog* 1. **34.** A my wiéc teraz zaráz tym niefortunnym terázniey[zym przypadkiem ná[zym czujemy/ co to iest żáłość. *FgPog* 1. **35.** Ale nam podobno teraz wiécéy trzebá ná táká rzecz [ie zdobywáć/ któráby żáłość ná[żę rychléy léczy[... ni[żli játrzy[... mogliá. *FgPog* 3. **36.** Strada[es (ách żáłości) ze w[zech mi[żéy żony| *FgFn* 15. **37.** A iam tu zoftá[nie[czę[ny bez ciébie| Ná [wóy ciężki plácz/ ciężką żáłość [woi[| *FgNagr* 2,3. **38.** Ná was tedy krzywde [wá/ y żáłość niezmierná| Kłáde/ *Od* 417. **39.** A dobro po[polit[prze wnątrzną niezgod[| Odnosi cié[żką żáłość y okrutná [zkod[| *Zg* 16. **40.** Iest by[tra pop[edliwo[ć/ iest żáda nie[yta| Boiá[ñ mdlá/ żáłość [mutná/ *Sat* 342. **41.** A tego żáłość nieboraká piecze| *Sz* 458. **42.** Po[łuchaycie téz y mnie/ bo mié żáłość piecze| *Mon* 92. **43.** Bo to iéy żáłość/ widziéc okřety rozbité| *Phaen* 36,351. **KD**

żałośnie ze smutkiem, bólem i żalem.

Próznom iá l[zy wyl[ewá[á| Y żáłośnie nárzeká[á| *Sob* 10,4. **KD**

żałować odczuwáć żal, smutek, ból z powodu czyjegós odejścia lub śmierci 6–8, 10, 12, 16, 18, niezadowolenie, zawód z powodu własnego lub czyjegós postępowania 13–5, 17, 20, 23, wespół[zc[ć komuś, okazywáć mu litość, łaskawość 1–4, 9, 22, 24, niech[ętnie coś robić, skápić czegoś 5, 11, 19, 21;

ż–e człowiek 6–19, 21, *Bóg* 5, *Pan* 1, 3, 4, przyjaci[el 2, wszytcy 20;

ż. *ludzi* 1, dzieci[ęcia 7, córki 8, 24, przyjaci[ela 2, paniej 22, s[ług 4, r[ęki 5, grzechów 13, przygody 17, mié 10, mu 11, go 16, jej 12, owej 9, nie ż. chro[stu na winnik 21, usypáć r[ękawki 11;

ż. w smutku 6, słusznie 18;

nie ż. krwie swej = być gotowym walczyć 19, r[ęki oko[ło *k.* = opiekowáć sié nim 5;

ż. *k.* 1, 2, 4, 7–10, 12, 16, 22. 24, *cz.* 5, 13, 17, 21, *komuś* 11;

ze *zd. dop.* 15, rozwijájącym 23;

ż., litowáć 4, wstydzić sié 9, plákać, lamentowáć 2, poczátki żádze wykorzenić 13;

nie ż. – ratowáć 1;

r. –ować 3, 6, 15, 19, 21, –uję 14, –ujesz 8, –uje 2, 4, 10, 23, –emy 12, –ował 1, 5, 7, 22, –owają 24, –ali 20.

1. Wołali: á niebył/ ktoby był ich ráutował:| Wołali do páná/ á pan ich niezálówał. | *Ps 18,80.* **2.** Ták przyaciéla przyaciél żáluie/ Ták brátá płácze brát/ ták lámentuie| Syn po mátcie. | *Ps 35,40.* **3.** Czy iuz miłosierdzie iego vřtálo?| ... Czy zgołá pan zápomniał/ co to záłowác?| Ani łá[ki w gniewie [wym chce okazowác?| *Ps 77,19.* **4.** Iáko łá[káwy oyćiec [ynów lituie/ Ták równie [woich wiernych [lug pan záluie:| *Ps 103,26.* **5.** Tyś (*Boże*) mié ... [am vformowál/ Tyś około mnie ręki [wéy nie záłowál:| *Ps 139,10.* **6.** Niewiem co lzéy/ czy w [mutku iáwnie záłowác/ Czyli [ye z przyrodzeniem gwałtem mocowác. | *Tr 1,19.* **7.** Dziećięciá zaden bárziéy nád mié nie záłowál. | *Tr 12,2.* **8.** Czemu ták bárzo córki [wéy záluie[z?| *Tr 16,25.* **9.** ANi w młodéy rok[ozy/ áni w [táréy widzé/ Owéy profto záluie/ á téy [ie záś wřtydzé. | *Fr 2,50,2.* **10.** Bom légl we krwi pogán[kiéy: á kto mié záluie/ Znáć że niewié iáko śmierć véciwa [mákuie. | *Fr 3,49,5.* **11.** Więc my téz/ pámié-táiac ná iego zábawki/ Nowéy mu nie záluymy v[ypác rękawki. | *Fr 3,79,9.* **12.** cnoćie żywéy my źli nie życzemy/ A gdy nam z oczu zniknie/ tóz iéy záluiemy. | *Pieś 1,1,28.* **13.** Perły/ złoto/ y wielkiéy kámiénie drogości/ Zárzucmy: ieřli grzéchów záluie [tátecznie/ Y niepráwości [woich potrzebá kóniecznie/ Zléy napiérw[że poczátki żądze wykorzenić/ *Pieś 1,1,45.* **14.** Iaciem twóy był/ iáko żywo/ y twoim zgine. | Ták to Bóg przeyřzał od wieku: a nie záluie/ Bo w tobie wiécéy niż we [tu in[zych náyduie. | *Pieś 1,8,3.* **15.** Nigdy bych był nie wierzył/ bych ták miał záłowác/ Tego zwlá[zczá/ co nigdy mym wlá[nym nie było: | *Pieś 1,12,2.* **16.** Bo być iedno był oycem/ choć nie ták łá[káwym/ Iednák/ ábyś okazał/ żeś człowiekiem práwym:| Muśiałby go záłowác: *Tarn 7.* **17.** nie tylko [wéy [zkody/ Ale [nac wiécéy [pólnéy záluie[z przygody:| Abowiem kto niebaczy/ iáko téy kráinie| Wiele śmierciá człowieká ták godnégo ginie?| *Tarn 18.* **18.** Słuznie tedy záluie[z: á byś ieřcze ktemu| Swym płáczem mógl go wrócić k żywotu piérw[zému:| *Tarn 53.* **19.**

Trzebá pracá wyćierpieć/ niewczás podéymowác/ Prze oyczynę nákoniec krwié [wéy nie záłowác. | *Tarn 162.* **20.** To czyńcie/ á nie będziem w[zytcy záłowáli/ *Zg 157.* **21.** Słuchay/ mogłéś na winnik chrořtu niezáłowác. | *SatDoSat 8.* **22.** Nie był ieden ktoby tey był pániey niezálówał/ *Zuz 127.* **23.** Zdrády nie da znác: wnet potym záluie/ Iákoby zle [zedł/ *Sz 233.* **24.** A [ámá biédné ręce ták rozkrzyżowátá/ Iákoby vdřeczónéy córki záłowátá. | *Phaen 14,168.* **KD**

żałować się *skarżyć się 1–3;*
ż. nieszczęścia 2, na śmierć 1, 3;
r. –ować 3.

1. á [kárgá płáčliwá/ Záłowác [ye nie bédzieř ná śmierć zazdrościwá?| *Tarn 14.* **2.** Miałby przyczynę/ záłowác [ie [wégo/ Nie[częścia płáčząc/ że mu [ie nie sřtáło Dofyć/ *FgPieś 4,4.* **3.** SřTára [kárgá/ á prózna/ ná śmierć [ie záłowác/ *FgNagT 1.* **KD**

żart *wesoła, zabawna historia, fakt 1–12;*
ż. chodzi 9, ż–y nie mierzą k. 5;
ż. pański 11, jest trefny 6, me 5, jej 6;
ż. pisać 2, nieść 8, ż–om się nie śmiać 7, zbierać 1;
ż., śmiech 1, 4, biesiada 5, płacz, gorące wojny, miłość, sen 8;
ż. – statek 3, 9;
r. –arty 1–5;
p. 10–2.

1. Ale śmiechy/ ále żarty| Zwykły zbierać moie kárty. | *Fr 1,2,5.* **2.** DOpiéro chcę piřác żarty/ Przegrav[zy piénádze w kárty: | *Fr 1,24,1.* **3.** Bo tám [tátku nie wielé/ á [nadź w[zytko żarty. | *Fr 2,60,2.* **4.** Choćiac mój płácz v [iebie śmiech tylko/ á żarty. | *Fr 2,71,10.* **5.** Nie mierzi mié biésiádá/ nie mierzą mé żarty/ *Fr 3,17,3.* **6.** Iéy żárt káždy był trefny/ *Fr 3,47,5.* **7.** Zártom nikt [ie nie śmieie/ *Fr 3,47,9.* **8.** Dzbanie poléwány/ Bądź płácz/ bądź żarty/ bądź gorácé woyny| Bądź miłość niešie[z/ álbo [en [pokoiny:| *Pieś 1,3,3.* **9.** A powiéam wam/ że [ye tym świát řodzi/ Gdy koleiá [tátek/ y żárt chodzi. | *Pieś 1,20,12.* **10.** Zárt nie ná czás *Ap 3 tyt.* **11.** Zárt Pán[ki. *Ap 14 tyt.* **12.** między in[řemi żarty/ té dwá wiérřyki ná ściénie było nápiřano: *Ap 19.* **KD**

żartkonogi *szybki.*

A konie żartkonogie ochotnie pry[káły.] *Jez 250. KD*

żartować *mówić lub robić coś zabawnego, śmiesznego 1, 2 ~ w p. 1, 2.*

1. Z głupim źle żartować. *Ap 1 tyt. 2.* Bi[kup obaczył sie/ że z tym źle żartować: *Ap 1. KD*

żarzyć się *ciągle, nieprzestając, lekko się palić;*
r. -arzy.

Ale ogyen co go duśi[z/ to sie bárzyey żarzy/ *Zuz 43. KD*

żać *ścinać, zbierać zboże w czasie żniw, przen.;*
w przysł. ~ ż. - siać.

Kto śiał w płączu/ żnie w radości:] *Ps 126,21. KD*

żądać *domagać się czegoś, stanowczo prosić 1-12;*

ż-a człówek 1-3, 5, 6, 8-12, panna 7, lwięta 4;

ż. bożej pomocy 3, rzeczy sprawiedliwej 9, pokarmu 4, starości 5, 8, czegoś 6, o coś 1, 2, k. widzieć 7, k. w małżeństwo 10;

ze zd. dop. 11;

ż. k. o coś 1, 2, cz. 3, 6, 12, cz. od k. 4, 9, k. w coś 10;

r. -ąda 11, -ądasz 7, 12, -amy 2, 5, 8;

w p. 10.

1. Żaday mię ócz chce[z/ á otrzyma[z [nádnie/ *Ps 2,21.* **2.** Sły[zy próby náfzé: á ócz go żadamy/ W[zytko z łá[ki iego zázwdy otrzymamy.] *Ps 20,27.* **3.** BOże wieczný mocy/ Twéy żadam pomocy:] *Ps 70,2.* **4.** Lwięta ryczą pokármu żadáiac od ćiebie:] *Ps 104,41.* **5.** BIédna stárofći/ w[zy[cy ćię żadamy/ A kiedy przydziesz/ to zász nárzekamy.] *Fr 1,83,1.* **6.** Póki czas był/ póki [częścié [stúżyło/ Czegoś żadał/ o w[zytko łączno było.] *Pieś 1, 22,4.* **7.** Teraz [ye nápátrż pánno/ kogo widzićć żadasz/ *Pam 101* **8.** *FgTabl 11 jak nr 5.* **9.** w[zy[cy bogowie.] Y wy[ocy/ y ni[cy: świádku mi dziś bądźcie/ Zem rzeczy [práwiedliwy od Troiánów żadał/ *Odp 413.* **10.** Mało po-

tym po[ty [wé do Kámmy po[stał/ żadáiac iéy w małżeń[two. *Wzór 4.* **11.** Ten ná tę y ná owé [tronę się ogláda/ A żeby co nalepiéy po[stánowił żada.] *Mon 108.* **12.** czego ty snać żada[z.] *Mon 162. KD*

żądanie *stanowcza próśba, rozkaz 1-3;*
ż. dziwne 2, siostry 3, ich 1;
r. -ánia 1, -ánié 3.

1. A pan w[zytko vczynił wedle ich żądánia/ *Ps 106,33.* **2.** Przeto v mnie/ doktorze/ twé żądánié dziwné/ *Fr 3,36,2.* **3.** Tom ia pi[fał ná sio[stry [wéy miłéy żądánié/ *Dzie 161. KD*

żądany *oczekiwany;*
ż. czasy.

Skaczcíe polá/ plá[zćie lá[ty:] Bli[ko [ą żádané czá[ty.] Idźie/ idźie bóg prawdziwy/ *Ps 96,48. KD*

żądło, żęďło *część ciała owada lub zwierzęcia, zwykle zawierająca jad, służąca do kłucia, tu o znakach zodiaku 1-5;*

ż. jadowite 4, jad ż-a 5, Niedźwiadka 2-5, Węza 1;

ż. położyć 4, ż-em się opierać 1.

1. ná obie [tronie/ Węzá zbywa: ... Áż o wiéniec okrągły żęďłem [ye opiéra.] *Phaen 6,76.* **2.** Bo tuż zá iego (*Niedźwiadká*) żęďłem [trzelec łukiem włáda/ Náłożonym/ *Phaen 25,257.* **3.** W Tychże [tronach pod żęďłem práwie Niedźwiadkowi/ Idźie niebem podobny wyraz o[łtarzowi.] *Phaen 36,343.* **4.** W tym żądło iádowité Niedźwiadek położył:] *Phaen 40,417.* **5.** Wzbudziłá przeciw iemu Niedźwiadká [rogiégo/ Który go gárdłá zbáwił iádem żęďlá [wégo.] *Phaen 40,524. KD*

żądny *oczekiwany, pożądany.*

Co Bóg ná [czę[na chwilę żądniey[żégo dáwa?] *Epit 28. KD*

żądóć *silne pragnienie.*

Iáwna iest żądóć moia tobie/ wieczny boże/ Y płáč mój v[zom twoim táyny być niemoże/ *Ps 38,17. KD*

żądza *silne, gwałtowne pragnienie czegoś 2, 4, 5, 7, 8, 12-5, zamysł, zamiar 3, 6, popęd 1, 9-11;*

ż. serce *komuś* wywróciła 12, jest 10;
 ż. zła 3, 6, przeklęta 3, 12, niesyta 10,
 bystra 11, ta 14, ż-e cielesne 1, przyrodzone
 13, wszystkie ż-e 4, swe 2;

napięwsze początki ż-e 6;

ż-ej dosyć uczynić 11, ż-ą zostawić 5, pod-
 bić pod rozum 3, w krygi ująć 9, ż-e wyko-
 rzenić (4), (6), mieć na wódzy 7, ż-om służyć
 1, folgować 2, 13, zgadzać 8;

stworzyć *k.* bez ż-e 14, być ż-ą przesadzony
 15;

ż., chęć 5, popędlliwość, bojaźń, żałość, ra-
 dość 10, grzechy i nieprawości 6, ż-e, frasunki
 4, próżne myśli 7, używać wczasów, ż-om
 folgować 2;

ż. – mądrość 4, rozum 8, mierność 15;

r. –ądze 4, 7, 14.

1. Niechay nádemną władze nie máia| Ci
 co [ye w márnym świećie kocháia| Przesáiać
 ná tym wieku docześnym| A tylko żądzom
 [łuząc cielesnym| *Ps* 17,48. **2.** Vżywa wczá-
 [ów/ żądzom [wym folguie| *Ps* 49,49. **3.** A pod-
 biy pod rozum zlá żądzą przeklęta| *Ps* 51,24.

4. KVpićby cię mądrości zá drogié pieniądze|
 Która (ie[li prawdziwie mienia) w[zytki żądze|
 W[zytki ludzkie frá[unki vmié[ż wykorzenić|
Tr 9,2. **5.** Potym nágle véiecez (sen): á temu
 ná iáwi| Z onych [kárbów ieno chęć/ á żądzą
 zó[ta[wi.| *Tr* 13,8. **6.** ie[li grzechów zá[uiem
 [tátecznie| Y nieprawości [woich potrzebá kó-
 niczenie| Zléy napiérw[zé początki żądze wyko-
 rzenie| *Pieś* 1,1,47. **7.** Porzucić próżné
 myśli/ mieć ná wódzy żądze| *Tarn* 160. **8.**
 Teraz ná rozum niedbáiać| A żądzom tylko
 zgadzáiać| Zdrowie/ y [ławę tráca| *Odp* 77.

9. lecz kto w krygi żądzą Mogł vιάć| *Odp* 456.
10. W człowieku są mocarki dziwne| Ie[st by[tra
 popędliwofć/ ie[st żądza nie[fyta| Boiaźń mdła/
 żałość [mutna/ rado[ć niepokrita| *Sat* 341.

11. Stárzy w [ercu my[li[li| Iákoby [wey by[trej
 żądzey do[fyć vczynili| *Zuz* 38. **12.** gładkosć
 cie zmami[á| A przeklęta twoiá żądza [ercec
 wywróci[á| *Zuz* 186. **13.** A by ludzie do koń-
 cá ták [ie [p[awowáli| A tylko przyrodnym
 żądzóm folgowáli| *Dzie* 62. **14.** Ten [two-
 rzyw[zy część ludzi chciwych ná pieniądze|
 Mnie/ zá co mu dziékuie| [tworzył bez téj
 żądze| *Marsz* 36. **15.** Ia mierno[ciá/ á ón
 [nać żądzą prze[ádzony| *Marsz* 42. *KD*

że wprowadza wypowiedzenie podrzędne
 okolicznikowe: celu 405, przyczyny – bo, dla-
 tego, gdyż, ponieważ 21, 29, 33, 39, 55, 84,
 94, 103, 107, 111, 120, 122, 125, 134, 136–8,
 141, 157, 162–3, 177, 186, 197, 203, 230, 244,
 254, 256, 264, 266, 288–9, 302, 313, 327, 330,
 361–2, 381–2, 386, 391, 434, 440, 446, 456,
 459, 478, 497, 503, 513, 528, 534, 537, 543–4,
 594, 598, 602, 613, 632, 647, 650, 654, 656,
 663–4, 670–1, 698, 703–4, 707–8, 711, 714,
 721, 723, 726, 739, 757, 761, 767, 769, 777,
warunku 160, 175, 403, 741, skutku 178–81,
 312, 374, 385, 445, 450, 464, 549, 556, sposobu
 9, 40, 81, 115, 127, 145, 155, 176, 241, 276–7,
 413, 428, 469, 508, 535, 561, 591, 644, 668,
 725, 734, 743, 753, 778, 785, stopnia i miary
 5, 8, 13, 15, 18, 27, 36–7, 48, 70, 72, 80, 83,
 88, 97, 106, 112–3, 144, 158, 167, 169, 204,
 208, 236, 243, 274, 279, 315, 326, 336, 348,
 376, 379, 398, 426–7, 466, 477, 483, 499, 527,
 625, 684, 696, 705, 718, 748, 776, 780–1, 784,
przyzwolenia – choć, chocia[ż 249, 263, 268,
 712, 720;

wprowadza wypowiedzenie dopełnieniowe
 1–4, 6, 10–2, 16–7, 19, 20, 23–4, 30, 34–5,
 41, 44, 46, 49, 50, 52–3, 56–8, 60–3, 66–7,
 69, 71, 73–7, 85–7, 90–2, 95, 99, 101–2, 105,
 108–9, 123, 126, 128–33, 135, 140, 142–3,
 146–52, 156, 159, 161, 166, 170–4, 182, 187–
 91, 193–6, 199–201, 205–7, 210–6, 218–20,
 222–9, 231–3, 235, 237–8, 242, 245–6, 248,
 252–3, 255, 258, 260, 262, 265, 267, 269,
 272–3, 278, 281, 283–6, 290–3, 295–301, 303–
 7, 310–1, 316–7, 322–4, 328–9, 332, 334–5,
 338–9, 341, 344, 346, 349–51, 354, 356–60,
 363–8, 370, 372–3, 375, 378, 384, 389–90,
 392–3, 396, 400–1, 404, 406, 408–10, 412,
 414–7, 419–24, 429–33, 435–6, 438–9, 441–3,
 447–8, 451, 453–5, 458, 460–3, 465, 467, 471–
 4, 479–82, 484–9, 491–6, 498, 500, 502, 504–
 6, 509–11, 514–19, 521–2, 524–6, 529–33,
 536, 540–2, 545–6, 547–8, 550, 552–5, 558–60,
 562–71, 573–4, 576–80, 582–90, 592–3, 595–7,
 599–601, 603, 605–7, 609–12, 614, 616–8, 621–
 4, 627–31, 633–41, 645–6, 649, 651–3, 655,
 657, 660–1, 665–7, 669, 672, 674–6, 679, 681–
 3, 685, 687–92, 695, 697, 699–702, 709, 717,
 719, 722, 724, 727–33, 735–6, 740, 744–5,
 747, 750–2, 754–6, 758–60, 762–6, 768, 770–2,
 774–5, 782–3, 786, 788–94;

wprowadza wypowiedzenie przydawkowe 221;

wprowadza wypowiedzenie rozwijające 14, 22, 25, 31, 38, 43, 45, 51, 54, 59, 64–5, 68, 78–9, 82, 93, 96, 100, 104, 110, 119, 121, 124, 139, 164–5, 183–5, 192, 198, 217, 239–40, 247, 250, 257, 270, 275, 279–80, 282, 294, 309, 319, 321, 331, 333, 337, 342, 345, 347, 353, 369, 371, 377, 380, 383, 387–8, 394, 397, 399, 407, 411, 418, 437, 444, 449, 452, 457, 490, 501, 507, 512, 523, 539, 551, 557, 572, 575, 581, 604, 608, 615, 619–20, 642–3, 648, 659, 662, 673, 677, 679, 686, 694, 706, 715–6, 737–8, 742, 746, 749, 773, 779, 787;

wprowadza wypowiedzenie wynikowe – więc 26, 28, 32, 42, 47, 89, 98, 114, 116–8, 139, 209, 251, 259, 261, 271, 287, 308, 314, 318, 325, 352, 355, 395, 402, 468, 470, 475, 538, 676, 693, 710, 713, 795,

w zdaniu utraconym 476, 520 ~ ze zd. *lac.* 626;

zwykle na początku zdania lub strofy jest wskaźnikiem nawiązania do poprzedniego zdania lub tekstu 7, 153–4, 168, 234, 320, 340, 343, 425;

zdanie podrzędne w prep. 73–5, 150–2, 193, 327, 392;

zdanie podrzędne wewnątrz zdania nadrzędnego 40, 163;

z zaimkowym odpowiednikiem w zdaniu nadrzędnym: ten 383, 387, (w) tym 2, 24, 344, 400, 437, 439, 447, 479, 627, 663, 687, 762, przy tym 568, na tym 472, temu 16, k temu 235, (do) tego 146, 217, 465, 471, 512, 740, ta 185, 319, w tej 184, o tej 606;

(a) to, że 103, 107, 120, 122, 125, 389, 438, 676, a to, że i 125, ale, że 654, 656, 707–8, (a) tak, że 13, 15, 27, 87, 251, 343, 395, 413, 535, 778, 785, taki, że 183, że, to 479–80, (a) to, że 140, 316, 368, 370–1, 375, 431, 467, 509–11, 549, 562, 600, 653, 751, 782–3, (to) i to, że 552, 565, że, to 75–7, 150–2, 193, owa, że 676, (a, i) tak, że (i) 5, 8, 18, 80, 106, 112, 115, 123, 144, 155, 167, 178, 204, 208, 236, 241, 243, 259, 274, 276–7, 312–3, 315, 326, 336, 376, 385, 464, 468, 477, 483, 499, 508, 544, 547, 561, 591, 694, 696, 705, 718, 734, 748, 780–1, 784, tak, że ani ani 352, taki, że (i) 113, 217, 221, 279,

293, 470, 575, 742, 746, takowy, że 779, za to, że 30, 478, 757, ani, że 177, że niż 147, że i i 652, 771, bo, że 440, że, tamże 114, tym bardziej, że 386, (to) prawda, że 161, 198, 546, 623, 669, 758, wprawdzie, że 210;

jeśli stąd, że 175, że 175, (nie) tylko że (nie) 249, 263, 268, 425, 598, 602, 605, jeno, jedno że 160, 313, 403, 534, 712, 714, 720, 726, chyba (to), że 234, 320, (nie) przeto że 84, nie przeto że, ale przeto że 670–1, nie przeto że, ale że 288–9, tak że, ledwie 169, ledwe że 29, acz, że przedsię 32, mało na tym że, lecz 296, tym bardziej, że 513, zwłaszcza, że 157, 528;

że tak mam rzec 476.

Ps: 1–2. Iedeneś ty rozumiał/ że moje Kámoeny| Mogły iednák być godné iákiéykolwiek ceny.| Tym żeś mi [ercá dodał/ zem [ye rymy [wémi| Ważył zetrzcć z Poéty co znákomit- [zémí| *ded.* 10–2. 3. nákoniec obiáwi| Ze ná Sionie poświęconym [táwi| Ręką [wą królá 2,15. 4. iuż pewni tego być możecie| Ze [ye ná [wych nádzieiách nic nie záwiedziecie.| 4,20. 5. A nieprawdę ták rad pláćiz| Ze koniecznie kłámce [tráci[z.| 5,20. 6. A ludzie niéżyczliwi zápálác [ye mu[za| Widząc ná oko że [ye prózno o mié ku[za| 6,20. 7. A człowiek co ieft? że ty ... Raczysz ij pómníč? 8,17. 8. Tákes go vczcił/ y przyochédożył| Ześ go z Anyóły tylko niepołożył| 8,22. 9–10. Leży zá síciá/ że go nie znać przy ziemi| Sihá chudych połowił ... Y mówi/ że Bóg prófto zápomniál świátá| 10,29–31. 11. ia/ Pánie/ vfam w miłóšierdziu twoim| Ze mié ty nie opuści[z| 13,15. 12. Przeto przyidzie ná nie trwogá| Gdy vyżrzá oczymá [wémi| Ze pan trzyma zá dobrémi.| 14,20. 13. Ludzi ro[kofz-nych/ którzy ták ztyli| Ze ledwie brzuchá zniofá po chwili| 17,30. 14. Dałmi prędkóšć/ że z ieleniem porównác mogę| 18,65. 15. GLupia mądrošci/ rozumie [zalony| Gdyś ná vmyšle ták ieft zášlepiony| Ze bogá niezna[z/ 19,3. 16. Nie długi czás temu/ ... Ze znácznie porázi[z [wé nieprzyiáciele.| 20,18. 17. A my bádźmy pewni/ że król z wy[okošci| Słyszysz próšby ná[zé: 20,26. 18. á ich plemię/ pánie| Tákwygládzi[z/ że áni pámiátká zoftáne| 21,22. 19. Vfam twéy lá[ce/ że mié ná wieki| Nie[pušci[z/ pánie/ z [woiéy opieki| 23,17. 20.

niech [ye zły nie śmieie/ Zem ia położył w tobie [wé nádzieie.] 25,48. **21.** Szczeróść i cnotá/ niech mię ma w[pomoże/ A náprzód/ ze ia tobie vfam/ Boże.] 25,50. **22.** téiem nádzieie/ Ze w zborze wpomnię twé [ławné dzieie.] 26,28. **23.** Y dziś mi ták pan mój tu[zy/ Ze mieć górę moiéy du[zy:] 27,22. **24.** By [erce w tym nie vfáto/ Ze ma wynidz z tych trudności/ 27,47. **25.** Niechcą rozumieć páń[kiéy rády twoiéy/ Ze mię podwys[za/ z ty [am z łá[ki [woiéy:] 28,18. **26.** Dodałeś mi [wéy pomocy/ Zem nie vyźrzał wieczný nocy.] 30,8. **27–8.** Mnie ... [zczęścié było/ Tá k dálece iuz zbłaźniło/ Zem śmiał rzec: w téy klubie [toié/ Ze [ye odmiány nie boię.] 30,19. **29.** Ráczże [ye mnie vžalić y dziś/ wieczny pánie/ Bo w tych frá[unkach moich ledwe ze mię z[łánie.] 31,22. **30.** Niechay zá to/ ... w[tydu nie odno[ze/ Ze cię w [wych doleg[łóściach o rátnunek pro[ze.] 31,40. **31.** ZYwot niepobožného zá świádká mi [toi/ Ze on o Bogu niewi[áni [ye go boi:] 36,2. **32.** Acz ci ták d[ługo będą ná dobrych przewodzić/ Y niewinné ... [zkodzić/ Ze przetię czá[fu [wego przyp[łáca [wych z[łóści/ 36,27. **33.** NIe obru[żay [ye/ ze kto niew[tydliwie/ W grzechu [ye kocha/ y w[zetecznie żywie:] 37,1. **34.** A v[zná[ze/ ze on tobie iest [á[káwy.] 37,12. **35.** Bo/ to rzec pewná/ ze ludzie z[łóśliwi/ Zágináć mu[za/ 37,21. **36.** pan Bóg ták mu błogo[łáwi/ Ze w[zytko [pełná potom[twu zo[łáwi.] 37,64. **37.** Widzialem złego w [zczęściu ták wynio[łym/ Ze był Libáń[kim rowien Cedrom ro[łym/ 37,85. **38.** Przypátr[ze [ye rzec[om ludzi bogoboynych/ Ze lat ná koniec v[zi[ya [pokoynych/ 37,90. **39.** Chęć mi nie chęcią odda[ł: y dziś mię [romoći/ Zem przyiaćielem z[awždy dobroći.] 38,40. **40.** Iam [wóy ięzyk ták há[mowa[ł: Ze/ niechcáć rzec [łowá złégo/ Nie mówi[em y dobrégo.] 39,7. **41.** Wiedzáć/ ze to z[łorzeczenié/ Było twoie náwiedzenié.] 39,39. **42.** Tenże y ku spiéwaniu v[řtá mé [po[obi[ł/ Zem nowym rymem moc iego zdo[bi[ł.] 40,8. **43.** Błogo[łáwiony cz[łowiek/ ... Który ma v[no[ść w pánu prawdziwie.] Ze áni oká [wego [k[łoni[ł zá hárdémi/ Ani [ye vda[ł zá w[zetecznými.] 40,15. **44.** o pánie/ ... to[ś mi w[łóżył w v[zy/ Ze cię ofiárá zadná nie ru[zy.] 40,22. **45.** Będiez[... ten kiedy dzień ... Ze go lezáć ná márach of[átnich vy[řzemy?] 41,15.

46. Znáć (powiáda) ze go pan zá grz[echy chce [k[áráć:] 41,21. **47.** on nędznik ... W ták dobrá [ye godzi[ne obáli[ł ná [óze/ Ze z niego żadná miárá pow[řtáć iuz nie może.] 41,24. **48.** Áž y ten/ kt[óregom ia ták był vmi[łowa[ł/ Zem/ iáko nablíž[ze[go brátá/ go [zácowa[ł.] 41,26. **49.50.** á [řąd znam/ ze mię liczy[ze [woim/ Ze[ś mię nieprzyiaćio[łom nie da[ł w po[řmiech moim.] 41,31–2. **51.** Przyidzie w[řdy ten cz[ás/ ze ia [wá of[oba/ Stáne przed tobá?] 42,7. **52.** pánu ... Ie[řzce ia będę z rádością dziękowa[ł/ Ze mię záchowa[ł.] 42,20. **53.** 42,44 jak nr 52. **54.** Póyde przed páná ... Ktorému dam wyznánié/ ... Ze Bóg niezwyćięžony.] 43,24. **55.** Ie[řzce ia mam dziękowáć/ Ze mię raczy[ł záchowáć 43,30. **56.** Twá nie[łá[ká [ye [řtá[ło/ ze[řmy ty[ł podáli/ Y niewiernym pogánom w r[ęce [ye do[řtáli.] 44,23. **57.** y ty páno/ ... w rychle ... [yny/ Miářto rodzic[ów ogláda[ze/ á z[átem/ Doczeka[ze/ ze y w[łádać będą [řwiatem.] 45,56. **58.** of[řze [ye przypátruyćie/ Zem ia Bóg: 46,39. **59.** Miářto Ierolim[skie świá[ductwo dáć może/ Ze[ś ty obroná pewná/ wieczny Bože.] 48,6. **60.** Budownym zamkom [wé imioná dáia:] Tu[řzác/ ze to trwáć áž ná wieki b[ędzie/ 49,31. **61–2.** á ia vfam tobie/ Bože mój/ ze ty mnie przyymiez[ze ku [obie.] Nic to/ ze kogo fortuná wy[řtáwi/ Z[łotá/ y [řrébrá/ cz[ci ludzkiéy/ ná[báwi:] 49,44–5. **63.** Ale wiem/ ze má[łto dba[ze o tákié dáry.] 51,34. **64.** B[áđ [á[kaw ná miářto [woie/ wieczny pánie/ Ze tym rychléy w piékných [woich murz[ech [řánie/ 51,38. **65.** Na[ñ [ye iá [řpu[řciw[zy/ iest[em téy v[no[ści:] Ze/ kiedy [ye ná mię nabárdziéy ná[řádzi/ Nigdy mi [řmiertelny cz[łowiek nie z[awádzi.] 56,11. **66.** Iest to w ksiégách twoich: á mnie [erce tu[zy/ Ze mój nieprzyiaćie[ł w rychle ná[žad ru[zy/ 56,22. **67.** Z[awždydym pozna[ł/ ze ty [řy[zy[ze mię y w niebie.] 56,24. **68.** 56,27 jak nr 65. **69.** y b[ędęć dziękowa[ł/ Ze[ś mię nag[łéy [řmierci [á[káwie vchowa[ł:] 56,30. **70–1.** y ták mię trapili/ Ze du[zy nie raz ci[ężko vczynili.] ... Zdárzy[ł Bóg/ ze ná koniec [ámi w nie (do[ły) wpáda[li.] 57,18–20. **72.** NAYdzie [ye kiedy chwila ták [zczę[řliwa/ Ze prawdę rzecze[ze/ rádo niezycyliwa?] 58,2. **73.** Wyni[řzc ie w gniewie [woim: niechay [ye [řwiá[ł czuie/ Ze Bóg ná niebie [řiedzáć w[zy[řtkiemu pánuie.] 59,28. **74.** Mnie[ř [erce tu[zy/ ze w namiećie twoim/ Wiecznie mam

mie[zkąc pod [krzydłami twemi:] 61,9. **75–7.** Ze człowiek zdrowia używa/ Ze o nim sławą wczława/ Ze duż/ ani z[obą trwoży/ Pan to daie/ 62,17–9. **78.** w twéy litości/ Nádzieie mamy/ że nam/ choć nieprawym/ Będzie[ź l[á]k[awym.] 65,11. **79.** Y my twéy wieczny dobroci wfamy/ Ze w twym kościele w rychle stanać mamy/ 65,18. **80.** á oná co była/ Niedawno wielce brudna/ tak [ye iá[na [táá/ Ze śniegom ná Zálmonie naprzód nic nie dáá.] 68,38. **81.** Co pan tak wdzięcznie przyimie/ że nigdy tak drogi/ Przed nimi nie będzie wól złotorogi.] 69,67. **82.** Z gárzci ziarn taki vrodzay w[ta]nie/ Ze/ iáki z Cedrów [zum ná Libánie/ Táki chrze[st] k[ł]ó[ś]ów po górach w[ze]d[zi]e/ Y po nízinách obfitych będzie.] 72,46. **83.** bo długo myśliw[zy/ Co dáley/ tymem był ie[fc]ze w[ta]pliw[zy/ Táki/ zem téz być mógi przed oczymá twémi/ Poczytan miedzy bydłety [pro]f[ne]mi.] 73,47. **84.** To pan [ty]z[ac/ wielkim ie[st] gniewem poru[zo]ny/ ... Przewo ze w[ze]chmocności iego nie dufáli/ Ani w nim [wéy nádzieie głupi pokládáli.] 78,39. **85–6.** Y w[pomionéli/ że pan ich ie[st] zbawicielem/ Ze bog ze w[ze]ch nawyszy ich odkupicielem.] 78,63–4. **87.** W[pomionał/ że [a] ciáło/ y duch nie wrócony/ 78,71. **88.** kościół [s]obie zbudował tak trwały/ Iáko ziemiá/ lub niebo: które tak [t]worzoné/ Ze [t]árością ná wieki nie będzie zw[ta]loné.] 78,128. **89.** wkopale[ś] g[ł]ęboko/ Iéy (*winnicy*) korzenie/ tak że [ye wnet rozro[st]á [zyroko.] 80,20. **90.** Iam to [práwił/ że wolny grzbiet ma[ci]e/ 81,15. **91.** Bogim was n[az]wał: mnima[ci]e/ Ze tym śmierci zniknać ma[ci]e?/ 82,18. **92.** T[am] dopiéro poznáa/ że/ pan imię tobie/ 83,33. **93.** Przewo[ż] té ie[fc]ze przyda[ć] l[á]t[á]/ Ze cię narody w[ze]go [ś]wiát[á] Wyznáa [woim [t]worzycielem/ 86,26. **94.** Niech przekle[ci] Ludzie [ye gryza/ że[ś] r[át]ował/ Y mnie Tyr[á]n[st]w[á] ich záchował.] 86,59. **95.** Y Murzinowie [s]ońcem przypaleni/ Przyznáw[á]c b[é]da/ że tu [a] zrodzeni.] 87,12. **96.** Kto ludziom rozum dáie/ tenże człowieczy/ Rozmy[ś]l/ y [k]ryté rády zna/ że nie grzechy.] 94,20. **97.** Kto ná mię tak ie[st] l[á]k[aw/ y ná mé zdrowié/ Ze [ye przeciwko grze[zn]ym przy mnie opowie?/ 94,30. **98.** Przez lat czter[de]si[ci] ten lud mię frá[ś]ował/ ... Zem rzékł ná koniec: ci ludzie [z]áleia/ 95,27. **99.** Przewo[ż] téz przy[si]agl gniewem zápalony/ Ze ich

mi[á]ł min[á]c pokóy námi[é]niony.] 95,30. **100.** A on z ziemi[é] [t]ráchy z[ł]oży/ Ze [s]ob[á] wiéc[é]y nie trwoży.] 96,42. **101.** Słysz[á]c Sion/ że w[ze]dy/ Prawd[zi]e dáia[ć] pl[á]c b[é]dy/ W[es]o[ty]ch niew[ta]pliwie[ś] Z téy wie[ś]ci dni zázywie.] 97,30. **102.** R[é]k[á] to [w]á tylko [práwił/ Ze nas z niewó[st]w[á] wybáwił.] 98,6. **103.** vmawia[ł] [ye (*Bóg*) zniemi.] A to/ że nád w[zy]tko p[á]n[ki]ch v[ta]w prze[st]r[é]gáli/ 99,15. **104.** 101,23 *jak nr 22.* **105–6.** Koniecznie ná to [ye v[á]d[ze]/ Ze w[zy]tki grze[zn]é z [ś]wiát[á] zgl[á]d[ze]/ A mi[á]to p[á]n[ki]e[ś] tak vmiot[é]/ Ze niez[st]awie[ś] iedno cnot[é].] 101, 26–8. **107.** Y w[zy]scy królowie l[é]kna [ye twéy chwa[ty].] A to/ że ty znowu mi[á]to [w]é nápráwi[ze/ 102,37. **108.** pan ... pomni/ zechmy ziemi[á] y ci[é]ń znikomy.] 103,28. **109.** Twym rozumem tak miernie ziemia v[á]dzo[na]/ Ze ná wieki nie będzie nigdy poru[zo]ná.] 104,10. **110.** Zámierzy[te]ś kr[é]s pewny morzu/ że wiecznémi/ Cz[á]y wezbr[á]c nie móže/ ani [z]kod[zi]c ziemi.] 104,17. **111.** Duch p[á]n[ki] go wy[ś]wiadczył/ że w nim okaza[ł] Dar taki 105,37. **112.** Gdzie pan lud [w]óy tak wielce rozmnożył/ że go/ Silnie[zy]m nieprz[ia]ció[ł] wczyni[ł] iego.] 105,45. **113.** Ziemiá tak[á] zab [pro]f[ny]ch hoyno[ś]c zrodzi[ł]á/ Ze y królew[ka] po[ś]ci[é]l bez nich nieby[ł]á.] 105,58. **114.** A pan r[é]k[á] [w]á podnió[ś]l/ że t[á]m[że] w pi[á]c[zy]f[ty]ch Pu[ł]tyni[á]ch pol[é]c mieli/ y w gorách [k]á[li]f[ty]ch.] 106,57. **115.** [t]árzec ... Táki mówi[ł]/ że w rzeczy [w]éy nie był bogu práwy.] 106,72. **116.** Y dá[ć] ie w r[é]c[é] práwie niewiernym pog[á]nom/ Ze [ye kl[á]ni[á]c mu[ś]ieli niezna[í]omym p[á]nom:] 106,86. **117.** Y zmi[é]kczy[ł] ludzkie [f]er[á]/ że ich litowáli/ Y ci [á]mi/ v których w niewoli mie[zk]áli.] 106,95. **118.** Y náwió[ś]l ná go[ś]ciniec práwy ob[ł]ákané/ Ze ogl[á]dáli w[ś]i budowané.] 107,16. **119.** Niechay[ze] ... [prá]wy [ś]wiátu opowiad[á]ia/ Ze nákar[mi]ł ob[fi]cie głodem vtrápióné/ 107,19. **120–1.** Którzy w ci[é]żkich okowách ná g[á]rd[ł]o siedzieli/ A to/ że Bog[á] nizacz nie mieli/ A on ie téz nie[fc]z[é]ś[ci]em t[á]kowym zho[ł]dował/ Ze nie był zaden/ ktoby r[át]ował.] 107,22–4. **122.** Którzy zá to/ że wiek [w]óy niemiernie trawili/ Zdrowié y si[ł]é m[á]rnie [t]rá[ci]li/ 107,33. **123.** Pan zd[á]rzy[ł]/ że y [á]mi wnet [ye rozrodzili/ 107,75. **124.** Ná pány wzg[á]rd[á] przy[ś]lá/ że [ye kryc mu[ś]ieli/ 107,81. **125.** A to ze y on w [w]oi[é]y pop[é]dliwo[ś]ci/ Zápami[é]ta[ł] w[ze]l[á]kiey zgo[ł]á lu-

dzkości:| ... śmierć vtraponému iáwnie gotu-
iać.| 109,33. **126.** niechay [ye dowie| Zły czło-
wiek/ żeś ty łá[kaw ná moie zdrowie.| 109,64.
127. A słowá [wé tak miárkuie| Ze w nich
płochóć nie pánuie.| 112,20. **128.** Y pewien/
że w krótkim czešie| Zły człowiek pom[te od-
niešie.| 112,27. **129–31.** Izráhel niechay po-
wie/ że pán[kiéy dobroći| W[zytkokrotny wiek
nie kroći.| Dom Aronów niech powie/ że pán-
[kiéy dobroći| W[zytkokrotny wiek nie kroći.|
Słudzy pán[cy niech mówia/ że iego dobroći|
W[zytkokrotny wiek nie kroći.| 118,3–7. **132.**
Zew[ząd mię byli práwie/ zew[ząd obegnáli|
Bóg mi zdárzył/ że przegráli.| 118,20. **133.**
ábych to mógl [woim| Obmowcom wywieś/ że
[fu[źnie vfam słowom twoim.| 119,42. **134.**
Dobrzy ze mnie rádość máia/ żeś ty me vfánié.|
119,74. **135.** Vfam/ że [ye wedle słów [wych
nádemná [miuie[z.| 119,76. **136.** Zli mię trá-
pia/ że rozważam twé słowá [táteczné| 119,95.
137. Gniéw mię pali/ że zły człowiek/ [fowy
gárdzi twémi| 119,139. **138.** Boleię pátrząc/
ze depcą źli náukę twoię.| 119,158. **139.** Y ten
cię zew[ząd cieniem okrije [woim:| Ze cię áni
w dzień [fóńce gorące przéymie| Ani zimno
mieśiáćá nocnégo zéymie.| 121,15. **140.** RAD
to [ty[ze/ że dom pán[ki náwiedzić mamy|
122,1. **141.** Pánu bogu niechay cześć będzie
ná wieki| Ze nas raczył z ich [frogiey wyrwać
pá[zczeki.| 124,10. **142.** Okazał bóg świátu
w[zemu| Ze ie[ł łá[kaw ludu temu.| 126,12.
143. Oto zdárzył pan/ że y my| Z we[elem [nopy
nošimy.| 126,23. **144.** Coś tak mi[ternie [práwił
wieczny móy boze| Ze tego żaden rozum poiać
nie może.| 139,12. **145.** A ty ich doraż/ że
żaden nie w[łtanie.| 140,22. **146.** Pewieniem
tego/ á nic [ye nie mylę| Ze wy[żrę w rychle
tę [zczęśliwą chwile| 140,26. **147.** Wolę że mię
człowiek vderzy cnotliwy| Niz mię ma bál[fa-
mem nátrzęd niew[tydliwy| 141,13. **148.** Ale
tobie/ mocny pánie| Swiádomo/ że bez win-
ności| Ciérpię tákie doległóći.| 142,7. **149.**
A pomni/ pánie/ zem ia [fugá twoim.| 143,40.
150–2. Ze nád nieprzyiáćioły górę mam [wo-
iémi| Ze słáwny [fynę między obcémi:| Ze miá-
[fom/ y walecznym narodom pánuie| W[zytko
to łá[ce twéy przyp[uię.| 144,5–7. **153–4.**
O pánie/ co ie[ł człowiek/ że go tak [zánue[z?|
Ze mu ták wielką chęć okázuie[z?| 144,9–10.
155. Twoje możné króle[stwo ták ie[ł záložoné|

Ze go nigdy niezgwałcą wieki nie[kończoné.|
145,22.

156. A iżeś mi V<asza> m<iłość> byl na-
pisał że takie rzeczi praesentiam postulant
LFogel 1. **157.** wolalem [ám doma poczekac,
zwla[cza że i Seym podobno niedaleko, LFogel
1. **158.** P[alterz iżeś mi V<asza> m<iłość>
obiecał, dobrześ to ... uczynil. ... ale poki go
czekać żeś V<asza> m<iłość> kresu niezaložil,
LFogel 1. **159.** Wiem że takich fra[zek do
V<aszej> m<iłości> ufzu nikt nieprzinoši, ieno
ia sam LFogel 1. **160.** referendarza by pytać
ieno ze [nadz nie od Gdań[czan prziiie[żdał,
ale od Olblá[zan LFogel 2.

Tr: **161.** To prawdá/ żeby była nigdy nie-
zrownála| Z ránym rozumem twoim/ Tr 3,4.
162. ZGwałćiaś/ niepobozna śmierć/ oczy mo-
ie| Zem widział vmieráiac miłé dziećie [woie.|
4,2. **163.** Nie dziwuię Niobe/ że ná martwé
ciála| Swoich namil[zych dziełek pátrząc/ [ká-
mięniála.| 4,17. **164.** A mátcé/ [ty[zac [zegná-
nie ták zálościwé| Dobré [erce/ że od zálu
zo[tało żywé| 6,21. **165.** czy cię przez te[kli-
wé| Charon ie[ziórá wie[ie? y nápawa zdroiem|
Niepomnym/ że ty niewie[šz nic o płáczu moim:|
10,8. **166.** A my rozumy [woie przed[ie[wdáć
chcemy| Hárdzi między pro[ftaki/ że nic nie
vmiemy.| 11,10. **167.** A to w ták máłym wie-
ku [sobie poczynała| Ze wiécéy nád trzydzie[ci
Mie[ie[cy niemiála| 12,20. **168.** Surowégo Plu-
toná: ... To témi zálo[fnémi zmiękczywá pie[ń-
niámi.| Ze mi moię namil[zą dziewkę iefzce
wróći| 14,11. **169.** Wió[łem [wóy [zywot ták
[kromnie| Ze ledwie kto wiedział o mnie.| 17,
18. **170.** A kto [ye w niez[czę[ściu śmieie|
Iábych ták rzékł/ że [záleie.| 17,36. **171–2.** Nie
baczmy/ że to z twéy łá[ki nam płynie:| A ták/
że prędko minie| 18,5. **173.** Y ták mi [ye
zdáło| Zem [ye ocknął: 19,14. **174.** Oto [ye
ty niefrá[uy: á wiérz niewátpliwie| Ze twoia
namiley[za Or[zuleczká żywie.| 19,32. **175.**
Ie[li[zeć téz z tąđ ro[ście zálo[ść/ że iéy látá|
Piérwéy [ą przełomioné| 19,39. **176.** o biéd-
né/ y płoné| Ro[ko[zy wá[ze/ które ták [ą v[á-
dzoné| Ze w nich wiécéy frá[unków/ y zálo[ści
wiécéy:| 19,43. **177.** ani [ye frá[uy/ że ták
rána| Twoiéy dziewce śmierć ze[łána.| 19,49.
178. Czego swiát ma ták wiele/ że by téz co
było| W tym docześnym żywóćie człowieczé-
[twu mió| Tr 19,53. **179–81.** czegóz nie zázy-

ła?) Ze [obie [wym po[ágiem Pána nie kupi[á:] Ze przegrózek/ y cudzych fuków nie[stuchá:] Ze bole[áci w rodzeniu d[ziatki nieuzná:] 19, 58–60. **182.** Aby[nieprzepámie[á:] ze baczenie twoie] Y [táteczno[ci ie[st dro[žza: 19,108. **183.** Człowiek vrod[ziw[zy [ye zá[siad[ł w práwie tákim/] Ze ma by[iáko celem przygodom w[ze-lakim:] 19,112. **184.** Ale człowiek nie zda [ye praw [zcze[áciu w t[ey mierze/] Ze [zkody po[policie tylko przed [ye bierze:] 19,126. **185–6.** Tá[ci ie[st w[ładza fortuny/ ... Ze nie ták vská[ržá[ć [ye/ kiedy nam co zginie/] Iáko d[ziękowá[ć trzebá/ ze w[řdam co zo[stá:] 19,130–1.

Fr: **187.** Wid[ę] ze[[hárdy: 1,6,3. **188.** [ámá báczy[ž [nádnie/] Ze nic po ci[erniu/ kiedy róža [pádnie.] 1,7,4. **189.** PRóžno [ię mam od[ymowá[ć/] Wid[ę] ze mu[ř[ę miłowá[ć:] 1,8,2. **190.** Tedy niewie[ž/ ze prze ci[ę moje [erce mdleie.] 1,9,4. **191.** Podobno mi práktikuie/] Ze ia/ b[ę]d[á]c w[iklány] Témi/ y ow[emi pány/] W[řztykich [n[řznych l[átwie zb[ę]d[ę/] 1,12,7. **192.** 1,18,1 jak nr 78. **193.** ZE krótkie frá[žki czynie[ł to Iákubie wini[ž:] 1,30,1. **194.** Albo[ci niewie[ž ze ma[ř w nur[em]berku towar.] 1,37,6. **195.** WAlku m[oy/ tym mi[ę nie rozgniewa[ř [obie/] Ze [ię mé frá[žki [kep[řtwem zdá[ž[á] tobie.] 1,38,2. **196.** bo y ták [ię boie[ł/] Ze z tych [řów zazdro[ci my[řl rozumie[moie.] 1,41,8. **197.** Nie frá[řuy [ię ná [řugi/ ze[ci si[ę požá[řli/] 1,42,1. **198.** POwiem ci[prawde[ł/ ze rad obiecuie[ř/] A obiecaw[řy potym [ię nieczuie[ř.] 1,47,1. **199.** Aby ná tobie (*Pawelku*) nie pokwá[li [k[oy] Mnimá[ia[ć ze[ř ty z Pigmaeol[ów kt[oy.] 1,48,4. **200.** A [am niewid[ži/ ze ma kurw[ę w domu.] 1,53,4. **201.** D[řzwno im/ ze[řmy tro[ę [ię ná[řili.] 1,57,4. **203.** Niech on chwali zm[ódžinki ze bywaiá trwá[ł/] 1,59,3. **204.** K[ledyscie [ię tych pomiar[ów ták dobrze v[řzili/] Ze wie[ci[ie il[é kro[ci ko[ło obróci[i[ę w mili:] 1,60,2. **205.** Zná[ć/ Stáni[řtáwie/ ze [ię tá pie[řn by[á] Mym towar[řyřom dobrze w głow[ę wbi[á.] 1,63, 5. **206.** Prawdá ze wielka w [řugá[ch d[ži[ř odmiáná/] 1,66,7. **207.** Nie d[žiw/ ze rzadko zá tarczám[í kolá.] 1,66,12. **208–10.** Gd[ži[ře[ř [ię w[řdy ták [řoga vchowá[á]/] Ze niechce[ř báczy[ć ná mé powolno[ci/] Ani mi[ę w[řpomoc w méy wielki[ey trudno[ci.] O kt[oyá [ámá[že[ř mi[ę przypráwi[á]/] Ze chod[ę málo ... iáko wi[á.] Wprawd[že ze[ř [ię iu[ř nie w[řz[á]s od[ymowá[ć:] Ia[ci[iebie mu[ř[ę rad nierad miłowá[ć:] 1,67,4–9. **211.** Wczorá

mi páni pi[řá[á]/] Ze po trzy nocy nie [řpá[á.] 1,70,4. **212.** STáro[řtá iednéy páni[ey ro[řkaza[ł obiáwi[ć/] Ze Legatá Rzym[řkiego v ni[ey miá[ł po[řtáwi[ć:] 1,74,2. **213.** przed[ię przyd[že kte-mu/] Ze [ię człowiek obaczy: 1, 78,3. **214.** MOwi[em ia tobie Chmurá/] Ze przy kuchni bywa d[žiurá:] 1,91,2. **215.** Człowiek/ ... mni-ma/ ze pro[řto nie po žiemi chod[ži:] 1,94,4. **216.** Wier[ę] ze t[á]m ná niebie ma[ř mi[ę]opu[řt prá-wy/] 1,101,3. **217.** To my/ iáko d[že[ci/] W ták[í treter/ ze z[řobá] wynie[řem y [řmieci.] 1,101,6. **218.** Alem ia tego dozna[ł w twey w[řl[á]fn[ey potrebie/] Ze nie t[ys miá[ł pieniá[žde/ ony miá[ly ci[iebie] 2,5,4. **219.** A ia [wym [ci[ym [řzeptem [řprávi[ć vmiem [nádnie/] Ze człowiekowi l[á]cno [řodki [en przypádnie.] 2,6,10. **220.** A pomni ze ták bie[ž[á] twoie l[á]tá.] 2,8,6. **221.** Niedaw[řy pá[ř]t[řwá/ nie[da]ł by zay[ř[ř[á]ł drugi[em]u.] Ale dá[ł ták[í vmy[ř/ ze ná [wym pře[řtáwa/] 2,10,3. **222.** Wielka [czę[ř] lu[ři] nie b[ę]d[že] wier[žy[á]/] Ze co nie[řtoia[ć/ przed[ię [řoi [řilá.] 2,11,6. **223.** Ie[řli prawd[ži]wie/ czy m[ówiá] omylnie/] Ze bia-ł[ę]glowy ná to [ię [ciwicz[ę]y/] 2,13,5. **224.** A do-nie[ř to moiemu Iendr[že]iowi [řowo/] Ze/ doká[đ go nie wid[ę] mu[ři mi[ę by[ć te[ř]no:] 2,26,17. **225–6.** To t[ę]ž wie[řd[že]cie/ ze drudzy [řw[ey] [ię chwa[ly w[řtyd[že]/] Podobno ze chwálne[go w [řobie nic nie wid[ž[á.] 2,29,7–8. **227.** Poniewa[ř tedy wid[ę] ze mi[ę tw[oy] dar miia/] 2,31,3. **228.** Oka[že] to ná oko/ ze ci[ę [řilá [řpá[đo.] 2,33,4. **229.** TO nie grze[cy/ Iendr[že]iu/ ze z[á]r[á]zem y ty/ Ná fébr[ę [ř[ę]ka[ř/ y ia l[eb no[ř[ę] záwity.] 2,34,1. **230.** Chwa[ł[ę] ci[ę/ ze t[á]m w [řercu nie-chce[ř nic zo[řtáwi[ć/] 2,40,3. **231.** GO[ř[ci ná[ři[ř[á] ná murze/ ze co[ř páni[ey] zini[ř/] 2,43,1. **232.** Wid[ži] mi [ię/ ze/ [řwá[ř]bi[ř/ [řoi t[á]m ná [řciánie.] 2,43,6. **233.** Ták powiá[đ[á]ia/ ze[ř nogie[ć w[ř-cháwy.] 2,45,4. **234.** NA w[řztykim Pátryc[em]u ten obraz ie[řt rowny/] Chyba to/ ze ten milczy/ á owo wymowny.] 2,47,2. **235.** T[á]m[že] przywied[ži]on m[oy] Philozoph ktemu/] Ze przy-řiá[đ do[řy[ć v[řzini[ć w[řztykiem.] 2,52,28. **236.** Owa ták d[ugo le[ž[á]ł w tym ro[řole/] Ze on[é] Xi[ę]gi roz[ł[oy]ł po [řtole.] 2,52,32. **237.** Y [řam iu[ř báczy[ć mo[že]ř/ ze moje po[řugi/] V t[ey] pá-ni[ey nie wa[řné/ 2,53,3. **238.** TW[oy] mi brá[ř/ I[ó]ř[ci[ę] powiá[đ]a o tobie/] Ze[ř l[á]kaw ná mi[ę/ 2,55,2. **239.** V lu[ři] chwálne[ř] řwiádec[ř]to w[ri] mi dáie/] Zem dobry człowiek: 2,55,5. **240.** S[ł[ę] t[é] do ci[ie]bie krótkie rymy [řwoie:] Kt[oy]é mi[ę]y

iáko pewny zakład iáki/ Zem ieft/ y chcę być twóy ná czás w[zeláki.] 2,55,10. **241.** Ale cie ná žal wíętzý ták do mnie wypráwił/ Ze y ferce/ y dużę przy [obie zoftáwił.] 2,61,10. **242.** Nie dopiéro to wiedzá/ że dobrze miłowáć/ 2,74,1. **243.** która (*niewola*) mię/ Ták zfrá[owáá/ ze y zdrowia niémam/ 2,79,7. **244.** Tobie/ ó można Venus/ iefstem dáná/ Ześ zbyć pomogła niewdzięczného páná. 2,79,17. **245.** BOg żeć zápláć/ Iendrzeiu/ żeś mię vpoił/ 2,80,1. **246.** Wiem dobrze że nie długo zemná téy ro[kozy:] 2,80,5. **247.** Dobry to znak/ iefli bóg dał wie[zczą myśl komu/ Ze doftátek/ y wieczné potom[stwo w twym domu.] 2,83,4. **248.** Mnima[ż zem proftak: 2,90,3. **249.** drzę w[zytek y bládnę/ Tylko że martwy przed tobą nie pádnę. 2,91, 12. **250.** O Pelopie ten głos był/ że go óciec [rogil] Vwárzył y dał ná [tól/ 2,92,1. **251.** zły mu był wárzony/ Ták że chćiał [pátrzyć/ iáko [mákuie pieczony.] 2,92,12. **252.** Ten widział/ że to ludzie bez rozumu práwie/ A wielkié dobrá tráćá 2,94,3. **253.** Strzáły znáćá/ ze nagle człówieká vgodzi/ 2,94,7. **254.** Nie mam ci zacž dziękowáć mój miły doktorze/ Ześ mię [ámégo z gościmi zoftáwił w komorze:] 2,96,2. **255–6.** Mnima[ż ty/ że ia tobie klániam [ię dla tego/ Iześ [yn Woiewody ... Albo że się má[ż dobrze/ 2,99,3–5. **257.** A pienáźe tákíe [a/ ze ie y zli máia/ 2,99,9. **258.** Przeto niedziw że vmilkły mé głośné [trony/ Widzáć niebo rozgniewáné/ 2, 100,13. **259–60.** y ták chodzil o tym/ Ze musiáá być iego poślubioná potym. Tóz [ię y mnie przydáto/ Družbá mój cnotliwy/ Ze nigdy cie nieznav[zy/ záwzdym był chętlivy/ Do twego towárzyftwá: 2,104,4–6. **261.** pi[m]o twoie/ To ciebie oznaymiło/ y przed oczy moie/ Przyniofto: zem cie w głowę lepiéy wlepił [obie/ 2,104,11. **262.** Przeto tégo bądź pewien/ ze cie ztými liczę/ 2,104,15. **263.** iutro zaśię cichy/ Xiádz w kápítule: tylko że nie z mnichy/ W [záréy kápicy/ 3,1,12. **264.** Kto cie ná mię podbórzyl/ Maro niechutliwy/ Ześ [wym kłam[stwem śmiał zelzyć żywot moy cnotliwy.] 3,3,18. **265.** Więc iż mnam/ że mam wielé/ Ztąd mi łączno o w[e]felé. 3,5,2. **266.** Tym wdzięcznie[zy/ ze siedzil z y [am przy nim w chłódzie:] 3,6,4. **267.** té ogni[té gwiazdy rozsiáné po niebie/ Swiadkiem/ że nic mil[żégo niémam okrom ciebie.] 3,13,10. **268.** będziecie

zemnie mieć Chironá/ Tylko że ia niewłóczę zá [obą ogoná] 3,14,16. **269–70.** Bo baczáć/ żeć wygránéy vbywáto kupy/ Pokryłeś dudki w gębę/ czyniáć tę poftáwę/ Ześ przegrał 3,15,4. **271–2.** wíęćci též dośiágl pięściá gęby/ Ze z niéy dudki wypádly: dziékuy że nie zęby. 3,15,6. **273.** á tym cie[żyć dużę] Swá iáko lwiek/ tufzáć iednáć [obie/ Ze tá moia chuc będzie wdzięczna tobie.] 3,19,6. **274.** Szczęśliwá kárto/ ... Ty ták możesz być [czę[na/ ze cie [wémi] Wdzięcznie cáluie vfty rožánémi.] 3,19,11. **275.** przydzie tá godziná/ Ze ludziom złym będzie [wa záplácona winá.] 3,20,2. **276.** czyś ták rozumiał/ niebožé/ Ze czérnie in[zy owoc/ niż tarnki/ dáć może?] 3,20,6. **277.** Ia [częścié ták [zácuie/ ze vćciwym cnotom/ Czynieć cześć wíętzá/ niżli bogáтым klinotom.] 3,23,5. **278.** Gdy w[po]mina ná prze[żly] wiek [wóy świętobliwy/ Ze áni wiáry zgwałcił/ áni iáko żywo/ Ku krzywdzie ludzkiéy przyśiágl 3,30,3. **279.** Taki vpad w mym [sercu miłósc vczyniá/ Ze mię tylko cieñ zoftá/ 3,35,4. **280.** Przeto v mnie/ doktorze twé żądánié dziwné/ Ze do mnie śleż po frá[żki/ 3,36,3. **281.** A niedziwy [ię/ ze ie ták drogo [zácuie/ 3,36,7. **282–3.** Z czego zaráżem dwoia podkáá mię [zkodá:] .. druga ze [ię boie/ Byś nie rzékł/ zem wzgárdzil chęć/ y wieczera twoie.] 3,43,3. **284.** TEn proporzec nád zimnym grobem záwieszony/ Swiadczy że tu Kroczew[ki leży pogrzebiony] 3,48,2. **285.** á kto mię záluie/ Znáć że niewie iáko śmierć vćciwa [mákuie.] 3,49,6. **286.** Y [am to powie/ Ze nic nád zdrowie/ 3,54,8. **287.** Ale ia świećę zgá[żę/ ze mię nie vyzrzyćie.] 3,58,2. **288–9.** PLáće Márek: nie przeto że swiát zoftáwuie/ Ale ze dzwonnikowi groż ieden gotuie/ 3,59,1. **290.** Zda mi [ię/ ze máluie [wóy obraz wláściwy.] 3,64,4. **291.** Teraz czás przynióft/ zem ieft Głó[kow[kiemu dáná:] 3,68,3. **292.** Miéy tedy y dziś dziękę/ bi[kupie cnotliwy/ Ześ popolitéy rzeczy [żyć ták chętlivy.] 3,69,12. **293–4.** Miłó[nicy mądrosći ták nam powiedáia/ Ze niemowné zwiérzétá rozumu niemáia. Lecz koziel táká [ztukę niedawno wypráwił/ Ze ná w[zytek swiát znáćnie rozum [wóy obiáwił.] 3,70,2–4. **295.** Háнно ... mam zá to żeś znáá/ Moie vprzýmósc/ y chęć [czérá przeciw [obie:] 3,71,4. **296.** MAło ná tym ze moie frá[żki má[ż pi[á-

né/ Lecz ie chce[z/ Mikołaiu/ mieć y drukowané:] 3,73,1. **297.** cóz/ niewierzy[z temu/ Ześ y [am w nich? 3,73,4. **298.** A nie żał(!) mi zem póéta/ 3,74,9. **299.** A ztąd to będzie[z miał w zy[ku/ Ze cię ... Aż do niebá wprowadzimy.] 3,74,16. **300.** Vprządł [obie/ że bogu podobnym fię zowie.] 3,76,6. **301.** Rozumié ze dla niego świat ie[st po[stawiony.] 3,76,8. **302.** A mnie pátrząc y [erce/ y członki mdleia:] Ze iuż áni womácmie próc [ye brzytwámi/ Ani pomysle [záchów grác z Sybillámi.] 3,77, 21. **303.** A du[zyce fię śmieia/ ze ten/ co by grzechy/ Słowá wyrzéc nieumie 3,79,7. **304.** kto tédy pobieży/ Domyślić fię zarázem/ze tu Ga[ká leży.] 3,79,13. **305.** pátrż gdy wieniec wija/ Ze po[poliće [ádza przy różéy lelija.] 3,82,5. **306.** á go[spodarz baczy/ Ze mu do żony z wio[stem flis przymiérzác raczy.] 3,86,6. **306a.** *Pij 1,3 jak nr 225.*

Pieś: **307.** Nikomu/ álbo ráczéy w[zytkim/ [woie księgi] Dáie: by kto nie mniémał ... Ze zá to trzebá co dać. *k. tyt.* **308.** Ty vbogiému przypráwuie[z rogi/ Ze mu áni król/ áni hetman [rogi.] 1,3,20. **309.** Ma to twarz twoiá/ ... w [obie/ Ze człowiek rad y nierad mu[si [łużyć tobie.] 1,4,10. **310.** to zás nio[sa twe święté obyczáie/ Ze by kto mógl być wolen/ ráczéy ci [ye dáie.] 1,4,12. **311.** Kto wiécéy [zuka/ iáwnie to znác dáie/ Sam ná [ye/ ze mu ie[cze niedo[staie.] 1,5,8. **312.** lecz mu [ye ták zdálo:] Ze nań [ámégo świat był ieden máto.] 1,5,16. **313.** Ták ci [ye biédný Europie do[sta[lo/ Ieno ze wołu chciá[la przysiéść máto:] 1,6,14. **314.** Zayzrzę wam gę[te láfy y wy[okié [káfy/ Ze przedemná będziecie táká ro[koz miáły:] 1,7,16. **315.** Kto ták mádry ze zgádnie/ Co nań iutro przypádnie? 1,9,5. **316.** V fortuny to [nádnie/ Ze kto [toiać vpádnie:] 1,9,14. **317.** Do[fyć ná tym kiedy wié/ ze go to nie minie/ 1,9,23. **318.** Y ták wy[oko po[stáwił/ ze zgóry/ W[zy[tek świat widze/ 1, 10,2. **319.** Święty pokoju/ tę ma[ż wáde w [obie/ Ze ludzie rád[zi zgnu[snieia przy tobie.] 1,13,20. **320.** Chybá zeć mil[zy podobno kto iny.] 1,15,4. **321.** Z kąd tę nie[ta[lość bia[egłowy máia/ Ze [ye/ iáko wiátr letni/ odmieniáia.] 1,15,8. **322.** A mnie [ye zdálo/ zem był w[zy[tek w niebie.] 1,15,12. **323.** Lecz wole/ ze ty pláczefz ná moim grobie.] 1,15,28.

324. Y to mi czá[sem ná my[śl wiéc przychod[zi/ ... Ze moie [erce prózno [ye frá[uié/ 1,17,35. **325.** ia dufam iego [czéréy cno[cie/ Ze mié nie będzie chciá[ł mieć w tym kłópo[cie:] 1,17,42. **326.** Dodaycie mu ták [czę[stliwego biegu/ Ze wrychle [tánie ná oyczy[ty m brzegu.] 1,17,48. **327.** Ze do dná nie wypijam/ pátrzy[z ná mié krzywo.] 1,18,4. **328.** ná nos biédna muchá pád[á/ Miece[z głowá/ y mniéma[z/ ze cię do krwie ziá[dtá:] 1,18,6. **329.** Pátrzay dyable/ ze [ye tu y go[ściom do[stánie:] 1,18,9. **330.** ZÁ[(!) mi cię niebogo/ Ze nie ma[ż nikogo/ Coby cię prze[trzeg[ł:] 1,19,2. **331.** Bo tę (Zosię) mi[lość no[si/ Ze mu[si [kákáć/ iáko [árná 1,19,27. **332.** A powiém wam/ ze [ye tym świat s[od[zi/ Gdy koleia [tatek y zárt chod[zi.] 1,20,11. **333.** to mój zy[k/ ze mié [tucha[cie/ 1,20,13. **334.** Teraz wid[zi]z/ ze nam niebo nie[przija/ 1,22,5. **335.** By niezna[ł nieprzya[cié[ł/ ze cię ma powoli:] 1,23,2. **336.** Ciérpiałem ia ták wiele/ ze mié w[tyd powiá[dać/ 1,23,5. **337-8.** A mógl by mi be[spiecznie ká[żdy g[łup[stwo zádać:] Zem [ye da[ł zá nos wod[zić czás ták bárzo d[ługi/ Baczá[ć/ ze w má[éy wá[de by[ły mé po[stugi.] 1,23,7-8. **339.** Dziwnie to prawdy bli[ko/ Ze cz[łek Bo[że igrzy[ko.] 1,24,12. **340.** Iedná mié ten bezmierny niepokóy dokóna.] Ze to żadna Bo[ża noc nigdy nie min[é[á/ Abych kiedy okrutnych rázów nie podi[é[á/ Od tych spro[fných pijánic: 1,25,5. **341.** To nie táyna/ ze ciérpié nie zá [woiá winá:] 1,25,13. **342.** Która niewiém ná iáki żywot [ye vdá[á/ Ze y w[tydu/ y dobréy [ławy zápómniá[á/ 1,25,16. **343.** Czemu mié w dóm [mutnégo nie pu[sci]z? gdyz moiéy/ Skrytéy pró[by nie wmié[ż odnié[ć pániéy [woiéy.] Tákze ia biédny człowiek w [wym cié[żkim frá[unku/ Niemam vznać ná wieki żadnégo rá[unku?] 1,25,29. **344.** A w tym vpewniám ká[żdá żywá du[żé/ Ze nigdy potym tákich wód nie wzru[ze/ 2,1,62. **345.** w[pómnie ná przysi[egę/ Ze mam há[mowáć niezwy[czáyná wodę:] 2,1,67. **346.** (*war.:* Lecz to nam dawno Bóg obieca[ł z niebá/ Ze fię tákich wod bać iuż nie potrzebá:] 2,1,70. **347.** Przy ná[đziei oracz [ci[ty/ Ze będzie miał z czym do Wi[ty.] 2,2,36. **348.** Ták [wym poch[leb[stwem lud[zi pob[á[znila:] Ze drugi wys[zéy no[śá g[ębę no[si/ 2,3,15. **349.** Ty pó[mni ze twóy [karb v [czę[stia w mocy/ 2,3,17. **350.** bo tá

obaczyła/ Ze Iowisz w vpominku złotym/ vtá-iony/ Miał mieć bezpieczny przystęp/ 2,4,7. **351.** Nie da [ye znáć/ że w [częściu przerównána iému.] 2,4,32. **352.** Ták odbieżáté [tádo więc drápáia/ Rozboyce wilcy/ gdy powoli máia:] Ze áni pářterz nád owcami chodzi/ Ani ... p[ów] zá [sobá wodzi.] 2,5,19. **353.** Nowá przypowieř Polak [sobie kupi/ Ze y przed [zkoda/ y po [zkodzie głupi.] 2,5,48. **354.** tám więc człowiek czuie/ Ze co drugim chciał rádzić/ [am [ye nie rátuie.] 2,6,8. **355.** ále zły towarzysz/ Odéymie w[zytko: že trořki w pół wíeká/ Zgryzå człowieká.] 2,10,23. **356–7.** Nie moře iéy blá[ku] znieřć/ áni poyřzřć w oczy/ Boleie/ že kto przed nią kiedy wys[řéy [koczy:] A iř baczy po [sobie/ že [ye w[pinác prózno/ 2,12,6–7. **358.** wåtpić nie potrzebá/ Ze/ co im zázdrořć vymie/ Bóg nágrázác bęďzie/ 2,12,19. **359.** Okazařeř/ že nie ka[fa/ Chořia to porořem w[řza[fa.] 2,13,31. **360.** Miéycie to przed oczymá zåwřdy [woiemi/ Zeřcie miey[ca zåřiedli Bořé ná ziemi:] 2,14,6. **361.** Mnie nechay oycieç trzyma w peçie [rogim/ Zem lutořć miá[á nád męřem vbogim:] 2,18,46. **362.** I Akå ... zazdrořć ziednařeř [obie/ Zacny Bi[kupie/ w moiéy má[éy o[sobie:] Zeř mię z domu wyçiağnał w té dál[řé [řrony/ Od má[tych d[ziatek/ y od te[kliwéy żony?] 2,20,3. **363–5.** Nie myřlić oná o tym/ že ia przy tobie/ Głowy nieu[řa[uię by namniéy [sobie:] Ze w twym pá[acu mie[řkam/ že przy twym boku/ Siadam: 2,20,5–7. **366–7.** Któż wié/ ieřli tego przed řię nie bierze/ Ze ná řwieçie rodzå [ye tákowé ři[olá/ Których řmak pámieç domu wyğ[adza zgo[á/ Ze táka ieřt Muzyká/ y tákié [řrony/ 2,20,19–21. **368.** Lecz to [częścíem [zåczuię/ Zem ieřt ták piéknym říd[em w[owiony:] 2,21,3.

Sob: **369.** D[ziř] przy[ředł] czas/ že ná dworze/ Mamy czekáć rånéy zorze.] 1,7. **370.** Ták to mátki nam poda[ły/ Ze ná d[zięń řwiętego Ianá/ Zåwřdy Sobóřká palaná/ 1,11. **371.** TO moiá nawięř[za wádá/ Ze táncuię bárzo rádá:] 2,2. **372.** Czuię [ye že moiá koléy/ 3,3. **373.** Smiéyře [ye przynamniéy temu/ Ze nie mówiác nic trefnégo/ Chcę po was řmiéchu řmie[řnégo.] 3,15. **374.** Niebože móy kto çię zb[åžnił/ Zeř ták [rogie řwięřze drařnił.] 3,24. **375–6.** A to iáko w nim [zåc[owáć/ Ze vmié y práktykowáć?/ A to ták

wie[řza beřtyia/ Ze [ye zåwřdy ná dé[řz myia.] 3,38–40. **377.** Tę nadzieię mam o tobie/ Ze mię téř ma[ř zá co [obie:] 4,14. **378.** Zá trzewik mi zåřtepuie/ A powiáda/ že mi[uié.] 5,4. **379.** Y [ámám tak głupiå by[á/ Zemçi téř kiedy wierzy[á:] 5,18. **380.** Znam çię ři[ol[ko žeř pokrzywá.] 5,20. **381.** A má[lo [sobie popråwi[řz/ Ze mię w nieprawd[řie zořtåwi[řz.] 5,28. **382.** Chwałå Bogu/ že té kråie/ Nio[řå inřzé obyczåie:] 9,53. **383.** Zá tym [prřętna gořpodyni/ O wieczerey pilnořć czyni: [Máiaç domá ten dořtåtek/ Ze [ye obéyďzie bez iåtek.] 12,48.

384. ábyř okazał/ žeř człowiekiem práwym:] *Tarn* 6. **385.** Ták [ye był dobrze cnotå zew[řzåd obwårował/ Ze go żadna fortunå nigdy nie poży[á/ *Tarn* 35. **386.** w rzeczåch bieğ[lořć by[á/ Kt[orå go w iego řtanie tym bárřiéy zdobi[á/ Ze co w głowie miá[ł to móğł y wymówiç [nådnie:] *Tarn* 47. **387.** Y tę wřnořć o tobie niewåtpliwą mamy/ Ze nie bęďzie[řz chciał wyďáć oycå ták zacnégo/ *Tarn* 63. **388.** żådnego wåtpienia miéç nam nie potrzebá/ Ze ten człowiek prze cnotę dořtål [ye do niebå:] *Tarn* 70. **389.** Okaz to/ že çię tåkże nie[częścíe nie zboďlo.] *Tarn* 80. **390.** Piekiełné ięďze dobrze že z nim nieplåkåły:] *Tarn* 90. **391.** Owa ták d[ugo [piéwał muzyk ón vbogi/ Ze muřiał miéç ná k[oniec po [wéy myřli bogi:] *Tarn* 94. **392.** Iuř nazad niechodź/ Orpheu/ nie vmia[reř chowáć/ Zeř [ye y [am wr[ócił/ moře[řz Bogu d[ziękowáć.] *Tarn* 108.

Pam: **393.** Nie d[ziwuie] [ye Pånno zacnégo rodzåiu/ Zeç [ye ten gořć podobał z dálekiego kråiu.] 34. **394.** Ale kiedy czas przy[ředł/ že pořeł wcz[ciwy/ Miał żagle wiåtr[óm podáć/ 81. **395.** Ciebie iednåk Bóg prze-wi[ódił przez złé miey[ca çálo.] Ták žeř przedřię oglådał náznåczoné kråie/ 131. **396.** Ale zdarzy tenže Bóg/ že tego Stolicę/ Ořiedzie[řz/ v kt[orégoř d[ziř zá niewolnicę.] 139. **397.** á tám nie wy[ředł] czas d[ługi/ Zeř w[ziåł y Woiew[ódtwo zá [woie pořugi.] 144. **398.** á çå[řem ták zb[åđzi (człowiek)/ Ze [wé [częścíe zá wielką niefortunę [ådzi.] 158. **399.** Zwyçiężył wieczny wyrok/ y nie[częścíe twoie/ Zeř ty/ o zacny H[řabiå/ nie p[ómniaç ná [woie/ Nieprzeřpieçze[řtwo/ przedřięř wsiadł w okręř wy[oki:] 166. **400.** Bože móy: y tym ieřçe [karzeřz mnie [mutnégo/ Ze więźniem vmr[éç

mu[że Królá okrutného.] 236. **401.** Du[zy/ wiém/ ze prze cnotę dobrze [ye do[sta]ło.] 274. **402.** Co on więzien wielkiego Alexándra czynił/ ze/ bojąc się, áby był pierścieniá nie chybił/ vmyślił był gardło dáć/ *LZam.* **403.** ieno ze lá[ká W. M. dro[ż]za v mnie/ *LZam.*

Ap: **404.** obaczył sie/ ze z tym źle żartować:] 1. **405.** ále kaž tu komu piérwéy do mnie/ ze mu ro[ka]żę/ 1. **406.** kiedy mu powiedziano názáiutrz/ ze vmárł 3. **407–8.** wziął tę rádę przed się ze przy[sta]ł do tegóz Arcybi[kupa/ rozumieiąc/ ze ón iáko [st]udze iuż [w]ému/ niémiał mu w tym prze[zká]dząc: 5. **409.** Tám Gámrat zarázem opowiedział sie/ ze to beneficium, iego iest podawánia/ 5. **410.** ále iž widzę ze prózno/ 5. **411–2.** Księdz Krup[ki]ego kón miał ten obyczaj/ ze od koni nie dáł sie ládá iáko odwodzić/ y często sie tráfiáło/ ze potkaw[zy] sie z drugimi/ rad się ná zad wrócał: 7. **413.** á [zká]pá iego [stá]nął/ y zátárł sie z koniem Arcybi[kupim] ták/ ze sie żadnym obyczáiem nie dáł odwiédz[ć]/ 7. **414.** Ká[st]tellanowi Czér[ki]ému tráfiło sie to/ ze iedząc v niego oblał obrus: 9. **415.** go[spod]ar[ze] ... okazał ze mu to niemiło. 9. **416.** dáiąc znác ze mu sie [sa]láta Włó[ka] niepoda[ba]ła. 10. **417–17a.** powiedział/ ze mię tám przez w[zy]tko láto trawá karmiono/ tákžem sie bał/ zeby mi žimie [si]áná nie dawano. 11. **418.** KRól Zygmunt miał ten obyczaj/ ze záwždy vmywáiąc sie/ dáwał pierścienié z pálców trzymáć 12. **419.** Tráfiło sie raz/ ze [si]ádáiąc iuż zá [stól/ przepomniáł ich v tego/ 12. **420.** powiedział/ ze ma trzy króle: 14. **421.** Stánczyk powiádał/ ze niéma[ż] wiet[zy]ch [g]arżów w Pol[sc]ze/ 17. **422.** Odpowiedział mu ieden: ze to [s]á Akolitowie/ 20. **423.** wiedzili/ ze około żony był nieiáko zelozus/ 22.

FgPieś: **424.** á nic sie nie myle[ć]/ Ze/ bądź zá dlugá/ bądź zá krótká chwile[ć]/ ... Będę iednák v brzegu/ 1,2. **425.** kto ták głupi żywie/ Zeby nie pragnał przeiecháć [cz]ęśliwie/ Dróg niebe[sp]iecznych/ á vsć niepogody/ ... Lecz tylko ze prágniemy/ Ale nie rozumiemy/ Czego sie trzymáć/ 1,13. **426–8.** Lecz on (*Bóg*) w [w]ych spráwách iest ták znákomity/ Ze napro[st]zému nie może by[ć] [kry]ty/ Kto miał rozumu/ kto ták wiele mocy/ Ze [świ]át po[st]táwił króm żadný pomocy?/ Kto władnie niebem? kto gwiazdami rządzi?/ Ze sie z nich

žadna nigdy nie obla[de]zi.] 3,4–8. **429.** Káždy zna króm w[ze]lákiéy zwády/ Ze sie to dzieie w[zy]tko z Páń[ki]éy rády.] 3,12. **430.** Ten opátruie/ ze morze nie wzbierze/ 3,15. **431–2.** A to nas namniéy niechay nie obchod[zi]/ Ze nád niewinnym czá[te]m zły przewod[zi]./ Albo ze gor[zy]/ [świ]át powoli máia/ 3,18–9. **433.** Vpewnił/ ze miał czá[te] w[ze]lákiégo/ Strzedz od złych przygód/ iego biédnýy głowy:] 4,2. **434.** Nie[zc]zęścia plácząc/ ze mu sie nie [stá]ło/ Dofy[ć] ták zacný obietnicy iego.] 4,5. **435–6.** Ale ze Bogu známi sie nie zdáło/ Ták po[st]epowáć: prózno ná[rz]ékamy/ Ze sie co przeciw myśli nam przydáło.] 4,9. **437.** W[zy]cy[my] pod tym práwem sie zrodzili/ Ze w[ze]m przygódóm/ iáko c[el]/ by[ć] mamy.] 4,12. **438.** Za[te] to/ ze źle dziś/ ma źle by[ć] y potym?/ 4,20. **439–40.** Im dáléy tymém pewnie[zy]/ Ze iest żywot po[st]zedniey[zy]./ Bo [ze]s ty Pan [prá]wiedliwy/ Niepoda[ba]ć sie złośliwy.] 5,24–5. **441.** Pánie/ znác [ze]s ty mié bronil:] 5,39. **442.** Będę mój Pánie dziékował/ Z lá[ki] twéy/ [ze]s mié záchował.] 5,52. **443.** A ludzie zápamiétáli/ ... Niechay dziś na oko znáia/ Ze cié dobrzy [tró]zem máia.] 5,56. **444.** Mam ná[de]ie[ć]/ ze z mistrzmi porównam dobrémi.] 6,46 *jak nr 78.* **445.** imię twé wybáwię/ Z niepámiéci nie[cz]ę[n]éy: ze o twéy vrodzie/ Będzie wiek pozny wiedział/ 6,49. **446.** Poniewá Stezychorá o wzrok był przypráwił (*Bóg*)/ Ze též i[st]á [śmi]áł gánić rymem v[czy]pliwym:] 6,59. **447.** w tym będę [stá]ły/ Ze chwalić nie omie[ż]kam/ 6,62. **448.** Z twoich dárów znác/ [ze] Bóg iest lá[ká]wym tobie.] 6,66. **449.** A w[zy]tko mi sie zda/ ze ciágnę kotá.] 7,18. **450.** Tákžem ia bárzo niefortunna bylá?/ ... wiele [cz]ęściu przewinił?] Ze temu gwóli by[ć] niebogá mu[że]/ 8,9. **451.** Niech sie tym cié[zy]/ ze mié ma w niewoli/ 8,17. **452.** Iednéž mam wolno[ś]ć w [w]éy ciéžkiéy niewoli/ Ze sie wždy moge náplákáć do woli.] 8,24. **453.** Tegom též pewná/ ze mié nie mi[st]uie:] 8,37. **454.** przez mié mówiłá/ Ze nád cié nigdy wdzięcznie[zy] za nie bylá.] 11,4. **455.** wyznam ná sie z práwéy wiáry:] Zem był zábládził w [w]éy niemádréy [prá]wie/ 11,19. **456.** Ale [ze]s tego wdzięczna by[ć] nie chciá[ła]/ Dáléy nie będzie[ż] ze mnie [st]ugé miá[ła]./ 11,21. **457.** ten czás kiedy[ž]kolwiek przydzie/ Ze ty w[sp]omniaw[zy] ná mé powolno[ś]ci/ Musi[ż] záplákáć nie raz od zálo[ś]ci.] 11,25.

458. co tám oycá trzyma/ Mniémáiąc/ ze ón in[zéy [práwy niéma/ *FgArc* 6. **459.** TObie bądź chwaťá/ pánie w[zégo świátá:] Zeš nam doczekáć dať nowego látá:] *FgKol* 2 **460.** ZNáć/ ze się człowiek nie ná roško[z rodzi/ *FgTabl* 1. **461.** *FgMost* 1 jak nr 245.

FgBitwa: **462–3.** komu to Bóg dáie/ Ze czego z przodków niéma/ [am przez sie doftáie:] A [swá cnotá ták świéci/ ze y przodki dawné] Rozświéca/ 34–5. **464.** A zász ták żyie/ ze téz króm przodków [wych [fáwy/ Mogłby zászwdy bydź znácznym prze [wé tylko [spráwy.] 39. **465.** Przywiódł Litwę do tego/ ze [profnóć pogáń[ká] Porzuciw[zy/ przyięli wiáre krześciáń[ká.] 55. **466.** Ale hárdé Krzyżaki ták [tárl iednym boiem/ Ze ie niémal zwalczone podať dziecióm [swoim.] 60. **467.** iednák w to vgodził/ Ze do dál[znych nie[nażek drógę był zágrodził.] 74. **468–9.** Krzyżaki boiu/ Ták nákarmit/ ze prośić mušieli pokoiu:] Który ták otrzymáli/ ze páná in[zégo] Niemieli/ znáć ná wieki/ prócz królá Pol[kiégo.] 78–9. **470.** Tákíe [yny zoftáwił/ ze káždy korony] Był z nich godzien: 86.

471. Y pozwołiły mi tego/ ze Admet/ Može vsć śmierci/ *FgAl* 14. **472.** Máłóš miał ná tym/ zeš Admetá śmierci/ Vchował/ *FgAl* 33.

FgPog: **473.** chcąc to świátu wywiéć/ ze przygody/ nie[czczęścié/ y [mętki w[zelákie móga człowiekowi nie bydź ciężkié/ 1. **474.** nie má[z się záprawdě czemu dziwováć/ ze mádré/ y [zérokíe wywody [mętku/ y [záłóści ludzkiéy pohámováć niemoga: 1. **475.** y ták sie z nimi [práwował/ ze[my zá pilnóścią iego żadného v[czérbku w [práwiedliwóści [wéy nie wzięli. | 2. **476.** kóréy ón nie funtem iście/ ze ták mam rzec/ áni łókiem przedawał/ 2. **477.** hoynie w[zytkim potrzebny v[zyčzał/ y ták wiernie/ ze ná rádzie iego żaden sie nigdy nie omylił. 2. **478.** niepomału sie ztąd čie[zy-my/ ze przy téy o[ftátniéy poštudze brátá ná[zégo/ W. M. ták wiele/ y ták zacnych o[šób widzimy. 3. **479.** mogłoby sie iákokolwiek znáć/ ze to w nádzieię przypodobáńia iákiégo/ ábo więcy oddáńia czynicie: 3. **480.** żadný wátpliwóści w tym nie mamy/ ze to W. M. z vprzéyméy/ y práwéy čheći przeciwko niemu czynicie: 3. **481.** dáiąc to ... znáć/ ále w[zytkim ludzióm wobec/ ze vččiwé záchowáńie brátá ná[zégo nie vmárló z nim po[poťu/ 3.

482. Bo zły mniéma/ ze w[zytek iuž ná wieki ginie/ *FgŠmCn* 3. **483.** Stradaeš ... żony/ Którą iáko nátureá/ ták y cnotá/ z [trony] Káždá [woiéy/ ták były bogácié nádáty/ Ze w téy mierze iuž więcéy przydać nic niemiáły.] *FgFn* 18.

Odp: **484–5.** [podziewálem sie/ ze zá tymi cza[řow odwłókámi y mey trágedyey sie odwlec miało/ álbó ráčzey ze ták zemná zo[řtác miáťá *LZam.* **486.** Quicquid id e[řt, á baczę ze błáze[řtvo/ *LZam.* **487–8.** po[řyłam W. M. (*Odpráwe po[řtów...*) tym śmieley/ čhočia niemá[ř co/ zem to ie[řzče z przodku W. M. opowídał/ ze to nie miało być ad amu[řim *LZam.* **489.** COm dawno tu[řzył y w głóš opowídał/ Ze obelzenia/ y krzywdy ták znáczney/ Cierpieć nie mieli waleczni Graekowie:] 2. **490.** Tegož dnia nowin [řuchaymy/ ze Graeczyn/ Z morzá wy[řáda/ y ziemię woiuie.] 14. **491.** Znáć ze v čiebie go[řpodať po[řtowie.] 54. **492–3.** Y mnie žal/ zem cię o co kiedy pro[řil.] V[řam [wym Bogom/ ze y krom twey [á[řki] Nayde/ 64. **494.** co te[ř teraz/ Niebogá (*Helena*) my[řli/ wiedzác/ ze d[ři[ř o niey w rádzie] 85. **495.** W[řytkom ia to widziáťá/ iáko we zwierčiedle/ Ze z kórzyci [řwey niemiał d[řugo sie w[e]felić] 89. **496.** Y ledwe do tego/ Nie przydzie/ ze wilk owcę ná o[řtátek mu[řil/ Porzucić/ 95. **497.** więcy ze dáleko/ Człowiek frá[řunkow čzuié/ ni[řz rádo[řci.] 122. **498.** ztáđze sie zda/ ze tego ie[řt więcy] 126. **499.** y ták wiele/ Drog ie[řt/ ze tego niepodobno zgádnáć.] 132. **500.** Fortuná/ zá mná świadczy/ ze dáleko/ Mniey dobr ná świecie nizli tego/ co z[řym] 138. **501.** znáć ie[řt/ ze y d[ři[ř / ... po[řpoliće] Iednemu pierwey we[řmie/ 145. **502.** Co iuž powtarzam nie raz/ ze ná świecie] Mniey dobr dáleko/ 149. **503–4.** Ale ze z rády ták d[řugo nikogo] Nie[řtychác: wiem/ ze da bez omie[řzkáńia] Znáć 156–7. **505.** Mieycie to przed oczemá zászwdy [řwoiemi:] Ze[řcie miey[řce zásziedli Bože ná ziemi:] 166. **506.** Rozumiem temu/ ze iuž dawno tego/ Po[řel[řtwá čzeka/ 182. **507.** Y mam pewno nádzieię/ ze tenže Bog/ ktory] Vččil mié naprzod/ będzie y do kóńcá [řczczę[řci.] 229. **508.** Gdzieby te[ř o [řobie ták rozumieć čhčieli/ Ze im káždy/ á oni niewinni nikomu] 243. **509.** To te[ř niewátpliwa/ Ze Graekowie Heleny nie tylko przez po[řty/ Ale náwet y przez miecz domagáć się będą.] 279. **510.** To widzę/ Ze tey krzywdy v Graekow nikt

fię do tey doby| Niedoagał: 288. **511.** To fię nas bǎrziej tycze/ że zǎ przodkow nǎszych| Graekowie w tym kroleŝtwie mieczem woio-wǎli| 292. **512.** Nǎszǎ nieprǎwiedliwoŝć do tego vpadku| Nas przywiodłǎ: że fię teŝ y dziŝ lękáć mu[ze]/ 296. **513.** á tym barziej/ żeŝ y w pierw[zey] klę[ce] Mǎło mǎłym niezginǎł/ 300. **514.** Antenor mowi/ ze nam nic do tego/ 337. **515.** rozumieǎ/ ze Helenę vnioŝł 330. **516.** dzierzę o cney| Krwi Troiǎn[kiey]/ ze tego mŝćić fię ie[ŝ]cze będzie.| 346. **517.** tu[ze]/ ze odprǎwę| Do tey doby iuŝ wzięli poŝtowie/ 374. **518.** Znáć ze nie po [wey] myŝli odprǎwę odno[ŝ]ǎ. 382. **519.** Ieden to mǎrnotrawcǎ vmiǎł [prǎktykowǎć] Ze iego w[zeteczeńtwǎ/ y łotrow[kiey] [prǎwy] Od mǎłych áz do wielkich w[zy]cy iǎwnie bronǎ. | 387. **520.** cí pǎńŝtwǎ vboŝǎ/ A rzeke/ ze y gubiǎ: 396. **521.** mniemacie ze fię ktory przyda| 401. **522.** ŝwiǎdki mi dziŝ bǎdźcie/ Zem rzeczy [prǎwiedliwey] od Troiǎnow ŝadał/ 413. **523.** przyda| Nie dawno czǎ[ŝy] ze roz-boyce| Rozboycǎ znidzie: 459. **524–5.** pogrǎ-nicznǎ pi[ŝ]ǎ Stǎroŝtowie/ ze Graeckie wojkǎ fię [ciǎgǎ]ǎ| Do Aulidi: w tym wętpić niepo-trzebǎ/ ze cí| Do nas poydǎ: 474–5. **526.** widzę/ ze iǎ duch Apollinowy| Zwykly nǎ-gǎrǎł: 499. **527.** Wielki ogień ma pow[ŝ]ǎć/ tǎk wielki ogień| Ze w[zytko/ ...] widǎć będzie/ 546. **528.** Po[ŝ]trǎŝyłǎ mię nieco: zwłǎ[ŝ]czǎ ze mi przy[ŝ]edł| Sen nǎ pǎmieć ŝony mey: 565. **529.** Sniło fię iey iuŝ nǎ dniu/ ze miǎŝto dziecieǎciǎ| Pochodniǎ vrodziłǎ. 568. **530.** y pomnię iǎko to Wie[ŝ]czkowie wykłǎdǎli/ ze to dziecie miǎŝto| Vpad oyczyŝnie przynieŝć: 571. **531.** Nǎ probie to powiedziǎł ze Graec-kiego wojkǎ/ Tyfiǎc gǎler nǎ kotwicǎch po-gotowiu [toj] 588. **532.** widzę ze bez niey tǎk nǎ morze wfiędli/ 592. **533.** Baczę/ ze iey (obrony) trzebǎ/ 602.

Zg: **534.** A Rzym ... Vpadł prze dwu niez-gody/ jedno ze rǎwnęgo| Ieden cięrpieć nie vmiǎł/ á drugi wyŝ[ŝ]ęgo. 39. **535.** A Rycér-ŝkié rzemieŝto ktǎrym Pol[kǎ] ŝtałǎ| Tǎk ze [ŝy] Nieprzyǎciǎŝ [w]ych nigdy nie bałǎ. | 76. **536.** Tǎm [ŝy] ŝtaǎcie wy [w]zy[cy] ktǎrzy powiǎ-dacie/ Ze v ŝiebie nǎukę gruntowniey[ŝ]ǎ mǎ-cie. 94. **537.** Nie moŝecie Przodkom [ŝwym] dǎć ŝadnéy przygǎny/ Ze Stan Duchowny ieŝt tǎk bogǎcie nǎdǎny. 104. **538.** Y vbeŝpieczyliŝcie

naprzǎd dzieci [ŝwoie]/ Ze mǎiǎc wiecznoŝć/ albo doŝywocię troie:| Moga fię poczciwymi ŝuŝbǎmi nie bǎwić/ 122. **539.** W tǎyćí [ǎmǎy] nǎdŝie-iǎ/ ze [ŝy] przy [wobodŝie] Swéy dawnéy ŝoŝtoi-cie/ 148. **540.** ludzie łǎtwie w to vgodŝǎ/ Ze przywiodǎ w [ŝwǎ] miǎrę co [ŝy] wykroczyło:| 153. **541–2.** á nie będzim w[zy]tcy ŝǎlowǎli/ Y iǎ ze rǎdŝę/ y wy ŝeŝcie mię [ŝuchǎli. 158.

Sat: **543.** Te[ŝ]no go ze [ŝwey] rzeczy dawno nie[ŝ]prawuie. *ded* 16. **544.** Aleŝcie ie tǎk dłu-go tu w Pol[ŝ]cze kopali/ Zeŝcie znich ubogiego Satyra wygnali. 6. **545.** pomnię iǎ przed lati/ Ze w Pol[ŝ]cze ŝaden niebył w pieniǎdze bogati. 22. **546–7.** Prawdǎ ze złota wǎ[ŝy] przodkowie niemieli/ A mǎło bych tǎk nie-rzekł/ ze go ani chcieli. 57–8. **548.** Mnima-cie wy podobno/ ze to wǎm baiano/ 61. **549.** Co wǎ[ŝy]ch przodków ŝiǎ/ i meŝtwo [ŝprǎwiło] Ze fię to zacne miǎŝto wniwecz obrocilo. 68. **550.** Znáć dobrze/ ze tam byli go[ŝ]podarze tǎdzy/ 74. **551.** Moŝkiew[ki] wziǎł Połocko/ y liŝti wywodził Ze prawem przyrodzoným Ha-licz nǎñ przichodzi. 84. **552.** Toć owoc wǎ-ŝich bogactw/ i toŝcie wygrali/ Zeŝcie przy pługu raczey/ ni[ŝ] ŝabli ŝoŝtali. 92. **553–4.** a ludzie doznǎiǎ/ Ze Polacy przodkow [ŝwych] barzo ŝoŝtawǎiǎ. Nie[ŝ]pu[ŝ]zczaycie fię na to/ ze Turcy proznuǎiǎ/ 96–7. **555.** To tilko znam/ ze na wǎs pilne oko mǎiǎ/ 103. **556.** cze-goŝcie dla tich bogactw odŝtapili/ Zeŝcie prawie ricer[kǎ] nǎukę [ŝtracili. 114. **557.** Miłǎciwy panie/ To iuŝ pewnǎ przimowka/ ze głupi ziemianie. 146. **558.** Bo iǎ [ŝam] na fię wy-znam/ zem proŝtak wtey mierze. 166. **559.** Wierzi[ŝ] ti/ ze fię wten czas miǎł ten wǎłǎ gadać? 175. **560.** Mowŝe mu/ ze źle wierzi/ 183. **561.** Bom tǎk trzymał/ zem iǎ teŝ po-ŝzedł coŝ na boga 192. **562.** Bo to dziewka od matki za teŝtǎment bierze/ Ze cnotliwǎ niebędzie ŝiedzieć przy w[zetecŝney. 223. **563.** Ale wy/ co macie?| Okrom tego ze cza[ŝem] o teŝ fię gniewacie. 226. **564.** I wiem pewnie/ ze [ŝynow] tegoŝ nauczali. 228. **565.** Więć i to trefnǎ/ ze wy [ŝtarich] odŝtapiw[ŝ]i| Obyczǎ-iow/ a now[ŝe] [ŝobie] ulubiw[ŝy] Chcecie przed-fię zachowǎć [ŝtarodowne] Sǎdi/ 231. **566.** Dali na przyjaciela/ albo na Sǎfiada/ Ze mogłǎ nie o w[ŝitkim] wiedzieć zwirŝchniǎ rada. 238. **567.** A obiecuię/ ze wǎs dlu-go niezabawię. 254. **568.** Ręczę wǎm ze zrownǎcie z ich

tam Sorbonami. | 272. **569.** Vyrzyćie że się do was w[zi]tka Padew zleć. | 274. **570.** Wierście mi że przy dobrich i zle tam naydziecie. | 276. **571.** przy tim zo[st]ane[ ] Ze Pol[kę] nic in[z]ego o taką odmianę Nieprzyprawiło/ 280. **572.** lecz przijda cza[ ] Ze ti i mnie pożegna[ ] 298. **573.** Vważ to pirwey/ że Bog [wiatkiem] [prawy twoiey.] 312.

Prop: **574.** ZAcny ... Hetmánie, | Wiem żeć w[ ]z[ ]y[ ]t[ ]k[ ]i[ ]ego do[ ]st[ ]á[ ]nie, | *ded.* 2. **575.** Był z[ ]w[ ]z[ ]dy w t[ ]á[ ]k[ ]i[ ]e[ ]y wadze że nie ho[ ]d[ ]ownikiem/ Ale zda[ ]ł [ ]y[ ]e by[ ]ć i[ ]e[ ]d[ ]yn[ ]ym p[ ]á[ ]n[ ]st[ ]w[ ]a w[ ]cz[ ]e[ ]n[ ]i[ ]kiem. | 15. **576.** Iego tedy po[ ]st[ ]ę[ ]p[ ]ki m[ ]á[ ]dr[ ]e w[ ]cz[ ]y[ ]n[ ]i[ ]ły/ ... że co [ ]r[ ]o[ ]d[ ]ze by[ ]ły P[ ]ru[ ]k[ ]ie k[ ]rá[ ]ie [ ]t[ ]r[ ]a[ ]p[ ]ion[ ]e [ ]w[ ]t[ ]á[ ]w[ ]ic[ ]zn[ ]ym bo[ ]iem/ W rychle i[ ]ę[ ]ły [ ]y[ ]e [ ]i[ ]e[ ]z[ ]y[ ]ć p[ ]o[ ]z[ ]á[ ]dn[ ]ym p[ ]o[ ]k[ ]o[ ]iem. | 18. **577.** Wi[ ]d[ ]á[ ]ć że by[ ]ło d[ ]á[ ]l[ ]e[ ]y d[ ]wie w[ ]o[ ]y[ ]c[ ]ze o[ ]g[ ]r[ ]o[ ]m[ ]n[ ]e | 101. **578.** widz[ ]e[ ]/ że z Krzy[ ]z[ ]á[ ]ki czu[ ]ie[ ]z o rozpr[ ]á[ ]w[ ]ie/ | 130. **579.** Ale [ ]p[ ]r[ ]á[ ]wy nie by[ ]ło/ nie d[ ]z[ ]iw że przeg[ ]r[ ]á[ ]li. | 136. **580.** Zn[ ]á[ ]czy[ ]ł[ ]á/ że z[ ]á l[ ]á[ ]ty mi[ ]á[ ]ł w[ ]t[ ]á[ ]ć lud z pu[ ]ł[ ]n[ ]ocy/ | 211. **581.** 251 *jak nr 78.* **582.** k[ ]á[ ]z[ ]dy cz[ ]ł[ ]o[ ]w[ ]iek ma to z p[ ]r[ ]y[ ]r[ ]o[ ]d[ ]z[ ]e[ ]nia/ Ze ch[ ]i[ ]w do to[ ]w[ ]á[ ]r[ ]z[ ]y[ ]t[ ]w[ ]á/ y do z[ ]g[ ]r[ ]o[ ]m[ ]á[ ]d[ ]z[ ]e[ ]nia/ | 266.

583. Bywa t[ ]e[ ]z[ ] cz[ ]ás/ że dobr[ ]á my[ ]s[ ]ł w cz[ ]ł[ ]o[ ]w[ ]ieku [ ]p[ ]r[ ]á[ ]wi. | *EpRadz* 8. **584.** A p[ ]ro[ ]st[ ]á[ ]kom się zd[ ]á[ ]o/ że z nich wy[ ]r[ ]á[ ]t[ ]á[ ]li. | *EpRadz* 64. **585.** Zd[ ]á[ ]rzy pot[ ]o[ ]m[ ]st[ ]w[ ]u/ że t[ ]e[ ]z y [ ]i[ ] p[ ]á[ ]nu [ ]w[ ]e[ ]mu/ ... b[ ]e[ ]d[ ]á [ ]u[ ]z[ ]y[ ]ć/ *EpRadz* 102. **586.** T[ ]á[ ]kim ty w[ ]iek/ o B[ ]o[ ]z[ ]e/ d[ ]ł[ ]ugi ob[ ]ie[ ]c[ ]u[ ]ie[ ]z. | A nie w[ ]á[ ]p[ ]i[ ]e[ ]/ że w w[ ]ieku w[ ]z[ ]y[ ]t[ ]ki z[ ]á[ ]w[ ]i[ ]ę[ ]z[ ]u[ ]ie[ ]z[ ] Scz[ ]e[ ]s[ ]li[ ]w[ ]o[ ]sci: *EpRadz* 120. **587.** Mocnie go B[ ]ó[ ]g w[ ]k[ ]r[ ]ó[ ]ci[ ]ł/ z[ ]e[ ]ś mu by[ ]ł pot[ ]e[ ]z[ ]ny/ | *Jez* 88. **588.** B[ ]ó[ ]ś z[ ]w[ ]i[ ]e[ ]t[ ]r[ ]y[ ]w[ ]z[ ]y/ że Kr[ ]ó[ ]l mi[ ]á[ ]ł P[ ]o[ ]l[ ]o[ ]ck[ ]á do[ ]b[ ]y[ ]w[ ]á[ ]ć/ Ty[ ]ś [ ]y[ ]e p[ ]o[ ]cz[ ]á[ ]ł ... p[ ]r[ ]e[ ]d in[ ]z[ ]e w[ ]y[ ]r[ ]y[ ]w[ ]á[ ]ć/ | *Jez* 93. **589.** á[ ]le i[ ]u[ ]z z[ ]á p[ ]o[ ]cz[ ]á[ ]tki t[ ]e[ ]mi | P[ ]r[ ]o[ ]w[ ]á[ ]d[ ]z[ ]i[ ]e[ ]ś do k[ ]o[ ]n[ ]c[ ]á r[ ]z[ ]e[ ]czy try[ ]by [ ]w[ ]e[ ]mi | Y d[ ]z[ ]iel[ ]no[ ]s[ ]c[ ]i[ ]á/ że i[ ]u[ ]z m[ ]á[ ]z[ ] t[ ]á[ ]k [ ]á[ ]w[ ]ę w[ ]cz[ ]i[ ]w[ ]á/ | *Jez* 139. **590.** Widz[ ]á[ ]ć że w[ ]z[ ]y[ ]t[ ]ko [ ]t[ ]r[ ]á[ ]ci[ ]ł/ | *Jez* 190. **591.** Y t[ ]á[ ]k mi B[ ]ó[ ]g t[ ]á[ ]m zd[ ]á[ ]rzy[ ]ł/ że/ M[ ]o[ ][ ]k[ ]w[ ]y n[ ]á[ ]b[ ]i[ ]w[ ]z[ ]y | Wielk[ ]á wielk[ ]o[ ]s[ ]ć/ ... lud m[ ]nie p[ ]o[ ]w[ ]ier[ ]z[ ]ony | St[ ]á[ ]w[ ]i[ ]e[ ]m P[ ]á[ ]nu [ ]w[ ]e[ ]mu nic nie[ ]w[ ]z[ ]k[ ]o[ ]d[ ]z[ ]ony. | *Jez* 239.

Wr: **592.** CO to i[ ]e[ ]st X. Plebanie/ że tak b[ ]á[ ]r[ ]zo z[ ]le tu[ ]z[ ]y[ ]ćie Rz[ ]e[ ]cz[ ]y[ ]p[ ]o[ ]p[ ]o[ ]l[ ]it[ ]e[ ]y n[ ]á[ ]z[ ]e[ ]y? 1. **593–4.** t[ ]á[ ]k m[ ]á[ ]li i[ ]á[ ]ko y wielcy w[ ]o[ ]b[ ]e[ ]c m[ ]ó[ ]w[ ]i[ ]á/ z[ ]e[ ][ ]m[ ]y z[ ]g[ ]i[ ]n[ ]ę[ ]li: á[ ] by[ ]ch d[ ]o[ ]b[ ]r[ ]ze z[ ]á[ ]dn[ ]e[ ]y p[ ]r[ ]y[ ]cz[ ]y[ ]ny n[ ]á to p[ ]o[ ]w[ ]ie[ ]d[ ]z[ ]ie[ ]ć nie w[ ]m[ ]i[ ]á[ ]ł i[ ]e[ ]d[ ]no że t[ ]á[ ]k i[ ]e[ ]st g[ ]ł[ ]o[ ]s p[ ]o[ ]p[ ]o[ ]l[ ]it[ ]y/ 1. **595.** i[ ]u[ ]z [ ]y[ ]e t[ ]e[ ]mu l[ ]u[ ]d[ ]zie p[ ]r[ ]y[ ]p[ ]á[ ]t[ ]r[ ]z[ ]y[ ]li/ y p[ ]r[ ]y[ ]s[ ]t[ ]y[ ]ch[ ]á[ ]li/ że n[ ]á c[ ]o[ ]k[ ]o[ ]l[ ]w[ ]iek i[ ]e[ ]d[ ]no[ ]st[ ]á[ ]yn[ ]ie w[ ]z[ ]y[ ]c[ ]y [ ]y[ ]e z[ ]e[ ]z[ ]w[ ]á[ ]i[ ]á/ to

trudno chybić ma: 1. **596–7.** Philo[ ]s[ ]o[ ]p[ ]h[ ]o[ ]wie ... ch[ ]c[ ]á[ ]c to rozumem wy[ ]w[ ]ie[ ]s[ ]ć/ że B[ ]ó[ ]g i[ ]e[ ]st/ tym [ ]y[ ]e nap[ ]r[ ]z[ ]ó[ ]d z[ ]á[ ]k[ ]á[ ]d[ ]á[ ]li/ że [ ]y[ ]e n[ ]á to w[ ]z[ ]y[ ]t[ ]ki a w[ ]z[ ]y[ ]t[ ]ki z[ ]i[ ]e[ ]m[ ]k[ ]i[ ]e ná[ ]r[ ]o[ ]dy z[ ]e[ ]z[ ]w[ ]á[ ]i[ ]á/ 1–2. **598.** [ ]á[ ]m[ ]i[ ]m[ ]y n[ ]á [ ]y[ ]e z[ ]á[ ]t[ ]ym ro[ ]t[ ]á[ ]r[ ]n[ ]i[ ]e[ ]m ob[ ]r[ ]ó[ ]ci[ ]li: á[ ] ni[ ]e[ ]t[ ]y[ ]l[ ]ko/ że Turk[ ]ów w Thr[ ]á[ ]ci[ ]e[ ]y/ á[ ]l[ ]bo w Az[ ]i[ ]e[ ]y nie [ ]z[ ]u[ ]k[ ]á[ ]my/ 4. **599.** bo i[ ]ż ó[ ]n (B[ ]ó[ ]g) r[ ]o[ ]d[ ]z[ ]ay ludzki mi[ ]ł[ ]o[ ]w[ ]á[ ]ł/ p[ ]o[ ]d[ ]o[ ]b[ ]i[ ]e[ ]n[ ]t[ ]w[ ]o że y to/ co napi[ ]e[ ]k[ ]nie[ ]y[ ]z[ ]e[ ]go/ y co nap[ ]o[ ]z[ ]y[ ]t[ ]e[ ]cz[ ]nie[ ]y[ ]z[ ]e[ ]go l[ ]u[ ]d[ ]zie m[ ]i[ ]e[ ]d[ ]zy [ ]o[ ]b[ ]á[ ] m[ ]á[ ]i[ ]á/ r[ ]á[ ]d w[ ]id[ ]z[ ]i. 6. **600.** z[ ]á[ ] cz[ ]ym to id[ ]z[ ]ie/ że y w[ ]m[ ]y[ ]s[ ]t[ ]em/ y [ ]i[ ]á[ ]l[ ]em ludzkim z[ ]á[ ]r[ ]az w[ ]á[ ]d[ ]nie/ 7. **601.** n[ ]á co [ ]y[ ]e y S[ ]á[ ]t[ ]yr [ ]k[ ]á[ ]r[ ]z[ ]y/ z[ ]e[ ][ ]m[ ]y [ ]t[ ]á[ ]r[ ]y[ ]ch á[ ] ch[ ]w[ ]a[ ]le[ ]b[ ]ny[ ]ch ob[ ]y[ ]cz[ ]á[ ]i[ ]ów od[ ]st[ ]á[ ]p[ ]ili/ 8. **602.** i[ ]á[ ]ko m[ ]á[ ]l[ ]o[ ]w[ ]á[ ]nie napi[ ]e[ ]k[ ]nie[ ]y[ ]z[ ]e[ ]/ i[ ]e[ ]no i[ ]u[ ]z p[ ]r[ ]ze [ ]t[ ]á[ ]r[ ]o[ ]s[ ]ć ni[ ]e[ ]co z[ ]e[ ]z[ ]ł[ ]e[ ]/ nie t[ ]y[ ]l[ ]ko że go t[ ]e[ ]mi f[ ]á[ ]r[ ]b[ ]ami/ k[ ]t[ ]ó[ ]r[ ]e[ ]mi by[ ]ło/ od[ ]n[ ]o[ ]w[ ]i[ ]ć z[ ]á[ ]n[ ]ie[ ]d[ ]b[ ]á[ ]ł/ 9. **603.** ob[ ]y[ ]cz[ ]á[ ]i[ ]ów/ k[ ]t[ ]ó[ ]r[ ]e[ ]mi ten p[ ]o[ ]w[ ]i[ ]á[ ]dá[ ] że r[ ]z[ ]e[ ]cz Rz[ ]y[ ]m[ ]k[ ]a [ ]t[ ]o[ ]i? | 9. **604.** k[ ]t[ ]ó[ ]r[ ]e[ ] w t[ ]á[ ]k[ ]i[ ]e z[ ]á[ ]n[ ]ie[ ]d[ ]b[ ]á[ ]nie p[ ]r[ ]y[ ]z[ ]y[ ]ł/ że ni[ ]e[ ]t[ ]y[ ]l[ ]ko ich nie w[ ]z[ ]y[ ]w[ ]á[ ]my/ á[ ]le á[ ]ni o nich w[ ]i[ ]e[ ]my. | 9. **605.** z k[ ]t[ ]ó[ ]r[ ]e[ ]go w[ ]p[ ]á[ ]d[ ]ku ni[ ]e[ ]t[ ]y[ ]l[ ]ko że m[ ]á[ ]my l[ ]ic[ ]z[ ]b[ ]ę d[ ]á[ ]ć/ 9. **606.** Tu [ ]t[ ]y[ ]z[ ]y[ ]z[ ] co ten ... cz[ ]ł[ ]o[ ]w[ ]iek o t[ ]e[ ]y [ ]k[ ]á[ ]z[ ]ie ob[ ]y[ ]cz[ ]á[ ]i[ ]ów t[ ]r[ ]z[ ]y[ ]m[ ]á/ że l[ ]u[ ]d[ ]zi w[ ]y[ ]st[ ]ę[ ]p[ ]n[ ]e/ á[ ] ro[ ]p[ ]u[ ]f[ ]t[ ]n[ ]e/ m[ ]e[ ]z[ ]o[ ]b[ ]ó[ ]y[ ]ce p[ ]r[ ]á[ ]w[ ]ie r[ ]z[ ]e[ ]cz[ ]y[ ]p[ ]o[ ]p[ ]o[ ]l[ ]it[ ]e[ ]y z[ ]o[ ]w[ ]ie. 9. **607.** nie o[ ]m[ ]y[ ]li[ ]ł [ ]y[ ]e y C[ ]ic[ ]e[ ]ro n[ ]á t[ ]y[ ]m/ tu[ ]z[ ]á[ ]c/ że ten w[ ]p[ ]á[ ]d[ ]ek [ ]t[ ]á[ ]r[ ]y[ ]ch ob[ ]y[ ]cz[ ]á[ ]i[ ]ów mi[ ]á[ ]ł z[ ]á [ ]o[ ]b[ ]á y r[ ]z[ ]e[ ]cz[ ]y[ ]p[ ]o[ ]p[ ]o[ ]l[ ]it[ ]á p[ ]o[ ]t[ ]á[ ]r[ ]g[ ]ná[ ]ć: 9. **608.** y t[ ]á[ ]k z[ ]a[ ]c[ ]n[ ]a r[ ]z[ ]e[ ]cz[ ]y[ ]p[ ]o[ ]p[ ]o[ ]l[ ]it[ ]a ku t[ ]e[ ]mu k[ ]o[ ]n[ ]c[ ]o[ ]wi p[ ]r[ ]y[ ]z[ ]ł[ ]á/ że i[ ]e[ ]y y [ ]i[ ]e[ ]ń nie z[ ]o[ ]t[ ]á[ ]ł. | 10. **609.** Zn[ ]á[ ]ć że n[ ]á ó[ ]n cz[ ]ás nie w[ ] d[ ]ł[ ]ug[ ]ich ob[ ]i[ ]á[ ]d[ ]á[ ]ch/ ... [ ]cz[ ]e[ ]s[ ]c[ ]i[ ]a ... l[ ]u[ ]d[ ]zie p[ ]o[ ]k[ ]á[ ]d[ ]á[ ]li/ 10. **610.** Y z[ ]da mi [ ]y[ ]e że r[ ]z[ ]e[ ]cz[ ]y[ ]p[ ]o[ ]p[ ]o[ ]l[ ]it[ ]a ma ni[ ]e[ ]i[ ]á[ ]k[ ]i[ ]e p[ ]o[ ]d[ ]o[ ]b[ ]i[ ]e[ ]n[ ]t[ ]w[ ]o w t[ ]e[ ]y m[ ]i[ ]e[ ]r[ ]ze z [ ]i[ ]á[ ]l[ ]em cz[ ]ł[ ]o[ ]w[ ]ie[ ]cz[ ]ym: 11. **611.** t[ ]á[ ]m nie d[ ]z[ ]iw że l[ ]u[ ]d[ ]zie [ ]á[ ] ch[ ]i[ ]wi/ y [ ]á[ ]k[ ]o[ ]mi: 12. **612.** Acz tak b[ ]á[ ]ie/ że co in[ ]z[ ]y philo[ ]s[ ]o[ ]p[ ]h[ ]o[ ]wie w[ ]iele oko[ ]lo od[ ]m[ ]i[ ]á[ ]ny r[ ]z[ ]e[ ]cz[ ]y[ ]p[ ]o[ ]p[ ]o[ ]l[ ]it[ ]y[ ]ch p[ ]i[ ]f[ ]á[ ]li/ to i[ ]e[ ]d[ ]nym p[ ]r[ ]y[ ]k[ ]á[ ]d[ ]em y k[ ]r[ ]ó[ ]t[ ]k[ ]i[ ]e[ ]mi [ ]ł[ ]o[ ]wy z[ ]á[ ]w[ ]i[ ]á[ ]z[ ]á[ ]ł. | 12. **613.** Ale c[ ]ó[ ]z to Rz[ ]e[ ]cz[ ]y[ ]p[ ]o[ ]p[ ]o[ ]l[ ]it[ ]e[ ]y [ ]z[ ]k[ ]o[ ]d[ ]z[ ]i[ ]ć m[ ]á/ z[ ]em i[ ]a á[ ]bo [ ]á[ ]k[ ]o[ ]my/ á[ ]bo w[ ]t[ ]r[ ]á[ ]tny? 13. **614.** trudno [ ]ie t[ ]y[ ]m cz[ ]ł[ ]o[ ]w[ ]iek [ ]á[ ]k[ ]o[ ]my z[ ]d[ ]o[ ]b[ ]i[ ]ć m[ ]á/ że to cz[ ]y[ ]ni/ á[ ]by [ ]ie mi[ ]á[ ]ł d[ ]o[ ]b[ ]r[ ]ze/ 13. **615.** i[ ]á[ ]ko w[ ]i[ ]e[ ]c w o[ ]g[ ]i[ ]e[ ]ń by[ ]w[ ]á/ że nie w[ ]z[ ]y[ ]c[ ]y g[ ]á[ ]z[ ]á. 16. **616.** M[ ]á[ ]m z[ ]á to/ że i[ ]u[ ]z z t[ ]á[ ]d r[ ]o[ ]z[ ]u[ ]m[ ]i[ ]e[ ]z[ ]/ i[ ]á[ ]ko z[ ]ł[ ]e á ro[ ]p[ ]u[ ]f[ ]t[ ]n[ ]e ob[ ]y[ ]cz[ ]á[ ]ie r[ ]z[ ]e[ ]cz[ ]y[ ]p[ ]o[ ]p[ ]o[ ]l[ ]it[ ]e[ ]y [ ]z[ ]k[ ]o[ ]d[ ]z[ ]á. 17. **617.** A to c[ ]ó[ ]c [ ]ie z[ ]da/ że w t[ ]e[ ]y ni[ ]e[ ]z[ ]g[ ]o[ ]d[ ]z[ ]ie y ro[ ]p[ ]u[ ]s[ ]c[ ]ie n[ ]á[ ]z[ ]e[ ]y P[ ]á[ ]n p[ ]o[ ]t[ ]o[ ]m[ ]k[ ]á nie m[ ]á? 17. **618.** p[ ]o[ ]w[ ]i[ ]á[ ]dá[ ]i[ ]á[ ] że i[ ]e[ ]st [ ]ł[ ]u[ ]g[ ]á[ ] ant[ ]ik[ ]r[ ]i[ ]st[ ]ó[ ]w/ 18. **619.** A i[ ]e[ ]st ten ni[ ]e[ ]r[ ]z[ ]á[ ]d b[ ]e[ ]d[ ]z[ ]ie/ że t[ ]e[ ]go [ ]t[ ]á[ ]r[ ]á-

dawnego zwyczajui odftapim 18. **620.** Wtym fie téz przypátrz nářzému nierządowi/ że tak wielkie królestwo miedzy tak wielkimi nieprziacielmi siedząc Hétmáná niéma: 18. **621.** A on Włoch prawdę powiedział/ że forte in Polonia viuitur: 18. **622.** ktemu owo zániedbání zamków potrzebnych/ że ich nie náprawuia/ 18. **623.** Prawdác że tak piřza/ 19. **624.** (iáko mniémam że y řam wiéřz) 19. **625.** gdzie ich ieřce tak wiele bédzie/ że im bédzie mógl mówić/ 19. **626.** vmiéráiąc powiedział/ że multitudo medicorum occidit 19. **627.** Zgadzam fie y wtym z toba/ że źle gdzie ich wiele rządzí/ 19. **628.** Plato mówi/ że zá odmiáná muzyki/ y rzeczpořpolita odmiéníc fie muří? 19. **629.** Ná to fie wřzyřcy philozophowie řárzy zgadzáli/ że Muzyká ma moc nád vmyřly ludzkiemi/ 20. **630.** czego tak dálece cí nowi prorocy niebacza/ křrzy mniémáia/ że to wřzyřtko wtániec kiedy orgány řyřza/ 20. **631.** zkąd ono ieřt co powiádáia o Alexándrze/ że řkoro vřyřzał gránie/ porwał fie od řtołu do zbroie. 20. **632.** všmiérzył go/ że dař pokóy y řzedř do domu/ 20. **633.** to przypomnieř/ że fie iuř mářo nie wřzyřtki królestwa obeřzy řá niezgodá o wiárę/ 21. **634.** Dobrze že mi przyřzřo ná pámiéc 21. **635.** Rozumiém temu žeř řtychař o řáréy iákiéyřci prářtyce/ 21. **636.** Može być/ że ten ktokolwiek byř zřąd wřiař naprzód wróřkę/ 22. **637.** može téz być že iákim inřzym duchem/ 22. **638.** rzecz pewna/ že to řám byřo nápiřano/ 22. **639.** Toř iuř powiedřiař/ y wywiódl/ žeřmy Polacy we źłéy toni: 23. **640.** Przetóř fie ia tego zbraniam ábyř otym nie mówiř/ iř wiém/ řem od mądryř dáleko. 23. **641.** Bo teraz zda mi řię/ że y iam fie ná mówiř/ y řyř fie ná řtychař. 23.

Czech: **642.** ten Czech z Lechem ... čiagná zá řobá ieřce nieco wářpliwořci/ že potomkowie nie owřzeyki řię do przodków řwych znác mogá. 1. **643.** tego řwégo mniémánia popiéráia/ že y řynów ich/ álbo potomká iákiégokolwiek wřafnie miánowác nieumieia; 2. **644.** tak řtycho piřza/ že w řéy rzeczy niewiádomoř řylko řwoieř/ á beřpiecznoř piřánia řámę okázuia. 2. **645.** niebacza řię w řym/ že kto chce twirdzić/ 2. **646.** 2 jak nr 170. **647.** to z řąd przyřzřo/ že hiřtorikowie z tego narodu ludři nápiérwey řłowaki poználi/ 3. **648.** Podobnieyřza rzecz

dáleko/ že z řéy tu wielkořci řámtá garř ludři/ ... wysřlá 4. **649–50.** Z řych řřów móglby řię kto podobno domyřláć/ že Czechowie nářzy od řámtých Cekków ida; zwřařczá/ že řé wřzyřtki narody/ křróre on tu ná řym mieyřcu miánuie/ przyřzřly potym do Europy/ 5. **651.** Wářpić w řym nie řzebá/ že ieřli nář z řárádawná řáchy nie zwano/ tedyřmy przedřię ná to mieyřce przezwiřko iákie mieć muřieli: 6. **652–3.** v mnie nie máře podobieřstwo do prawdy řię zda/ že y řechy záwřdy řechámi zwano/ y Polřki naród řáchy ... wřzákže mogřo téz to bydř/ že oni imię řwé dawné/ ... řtráciwřzy/ 6.

654. Ale že ieřt rzecz niepodobna/ wřzyřtkim řię podobác ... dořyć bédzie/ kiedy ten ... cnotliwie á przyřtoynie řię w káždéy rzeczy záchowá/ *Cn* 3. **655.** pomni/ že ná ten czás mař mieyřce okazác řię/ ieřliř mu przyriáćielem: *Cn* 4. **656.** Ale že fundámnt przyriářni cnotá ieřt/ niech řię o to czřłowiek naprzód řára/ áby co nalepřzym byř: *Cn* 4.

Přj: **657.** rozumiém temu/ že mię nie wřzyřcy ráđři řtychać bédá; 1. **659.** 1 jak nr 78. **660–1.** á práwrie znác dawa/ že mu to niewdřięcznoř/ že go Bóg czřłowiekiem/ á nie inřřa beřtyá řtworzył. 2. **662.** Y náležři řobie wymówkę/ kiedy iuř co zbroiař/ že řię pod piřány wieczór řřtař. 2. **663–4.** Tymeř wiewřžéy kářni godřien/ žeř y bliřniégo obrářiř/ y ktemu žeř řię vpiř. 2. **665–6.** Co v mnie řym wiewřcy w podřziwieniu ieřt/ že ludři/ choć dobre bacza/ že tego zdrowiem przyřłáćiař/ 3. **667.** A to náđziwnieyřza/ že czřłowiek ná ten czás ... zda řię řobie námeřnieyřzym/ kiedy ná řłábyř: 4. **668.** tak rozum ludřki y vmyřř řpráwuie/ že řię ná nim wřzelka pocřciwa náuká/ wřzelka cnotá łátwrie przyriáć može/ 5. **669.** v Wřochóweř tego náwyřkř: prawdá/ že nie v Niemców 5. **670–1.** nieprzeřo že tak Wřoch ábo Hiřřpan czyniř/ ále przeto že tak twoia powinnoř nieřie. 6.

Wřór: **672.** křróry z niá tak pocřynař/ iáko mniémař že mu wolno byřo. 2. **673.** máiać od řług domowych řé řpráwę/ že náň pánná řářkávřza niřli ná Kállifřthená/ 3. **674.** znác byřo zárářem/ že řye řym řtráto obrářiř. 3. **675.** y obiecař im to/ že ácz mu nieřczęřcié iákiéř řony zayřřzářo/ iednář iáko pocřzář/ chćiař z nimi w dobrey przyriářni mieřřkác. 3. **676.** řłudzy z obu řtrón pánom řwym pomagáli: owa/ že w řym rozřuchu pánnę

miedzy sobą rozerwali/ 3. **677.** radę niepo-
bożną wziął przed sie/ że dał potáiemnie Si-
natá zabić. 4. **678.** Tobá świadczę nazac-
niey[za bogini/ zem tylko w nádzieię dżisiey-
[zého dnia po mężu [wym dotychmiaft żywá
zoftáta: 4. **679.** okróm nádzieie téy dżisiey-
[zy pómftý? którój zem [ye zá pomocá twá
doczekáta/ 4. **680.** A Kámmę y w tym Bóg
pocie[zył że nie piérwéy vmárta/ áz o śmierci
nieprzyaciela [wégo v[ty[za[ta. 4. **681.** Y po-
wiedziáta mu/ że w[zytki [woie [kárby wrzu-
ciá w jeden dół/ 5. **683.** A obaczyw[zy/ że
nie ow[zem trudné [pu[czenie było/ 5. **684.**
poczęta nań wálić kámienié tak gęfté/ że
z[ftámtáđ żadnym obyczáiem wynidz mu nie
dáta/ 5. **685.** Lucyus widzac/ że [ye po[et
nie rychło wraca/ ... [zedł [am w dóm do
Philodemá/ 6.

Zuz: **686.** tego krefu/ tve [zczę[cie docho-
dzi./ Ze niewiem/ ie[li pro[ić o więcey sie godzi./
ded.,6. **687.** Ku doftátku/ tym go (*Joachima*)
ie[zcze fortuná zdobitá/ Ze Zuzánná/ po[lubio-
na iego zoná byta./ 18. **688.** Y trafi sie/ że
dwi Sędzyu iuz letnych obrano/ 27. **689.** Stá-
rzy widzac/ że ich prósbá wagi [wey nie miáta/ 69.
690. A my będyem zobopolnie [wiádczyć
prze[iv tobie/ Ze[młodzieńcá potáiemnie w
tym ogrodzye miáta/ 73. **691.** Iákobych ná
to pátrza[ta/ że gárdta pozbdę./ 80. **692.**
Y krzyknęta wielkim g[ofem/ [tárcy tylko dwoie/ Ze
sie w[zy[cy [tudzy w domu porwáli do zbroie./ 84.
693. Dobre ferce/ ze[w tym zálu y dnia
doczekáta./ 94. **694.** Iam niebogá przy[ztá ná
tak niebe[pieczná drogę/ Ze/ pocíw[ie żyw[zy/
vmrzeć krom zmázy nie mogę./ 102. **695-6.**
Ktoby wierzył/ że mię o to cnotá przypráwiá?
... bo mi tak ie[ft miáta/ Ze mi dla niey śmierć
nie [trá[zna/ 103-5. **697.** Kiedy rzeká zem [trá-
coná/ krom w[zelák[ey winy./ 112. **698.** Oná
że byta w za[tonie/ odkryw[ia kazáli/ 125. **699.**
y pirwey ni[li sie co s[ftánie/ Iáwno tobie/ że
mię ci zli ludzye pomawiáia/ 151. **700.** wierę
[iáđz międy námi/ á vkáz po [obie/ Ze więcey
Bog/ ni[li [tárym/ dáł rozumu tobie./ 168. **701.**
Powiedzya[ł/ że pod iáblonia: 181. **702.** Po-
wiedzya[ł/ że pod orzechem: 191. **703.** y cze[ć
Bogu dáli/ Ze on nigdy nie opu[cił/ ktorzy mu
dufáli./ 196.

Sz: **704.** Ná[ftáñ [zczę[liwie/ ty Mie[fiácu
nowy/ ... A niech sie [iefzym/ że nie rychło

[chodzi[z./ *Lel* 3. **705.** Tár[es/ krol Duń[ki/
miał dzyewkę nadobná/ We w[zytkich [woich
[páwach tak ofobná/ Ze iey ná ten czás rownia
mieć niehciano: 29. **706.** ná koniec obá
taká chuć k niey mieli/ Ze sie bić o nie[po-
iedynkiem chcieli./ 42. **707.** Ale że końcá
ich prózbye nie było/ Odmawiáć mu sie dáley
nie godziło./ 45. **708.** Ale że byta tak kro-
lew[ka rádá/ Ni[co poczęli/ [iedli do obiáda:/
121. **709.** Ale nie widzia[ł/ że drugi (*pieszek*)
náñ [toi/ 187. **710.** Owa go mieczem Kro-
lowa przebyta/ Ze nie kto in[zy/ tá go rzecz
cie[zyta./ 216. **711.** Dobrze żyw biáły/ gniew
mu przy[stępuie/ Ze bok v siebie [táb[zy ieden
czuie./ 218. **712.** iuz dawno ná drabá przy-
mierza/ Iedno że ie[zcze nie práwie dowierza./
240. **713-4.** Dobrze sie w[trzymá[ł/ że iuz
nie przewrocił/ W[zytkiego wo[ka/ záraz y z
Hetmány: Iedno że baczył ná zakład/ á pány./
260-2. **715.** Wielka sie godno[ć w Rycerzu
náyduie/ Ze iego drogi nikt nie zá[stępuie./
284. **716.** Y tá przyczyná byta Borzuiowi/
Ze tám folgowa[ł więcey Rycerzowi./ 298. **717.**
Tu[zac/ że mu iey obronić nie mieli./ 306. **718.**
tak bárzo vderzył/ Ze ná nim przednia pláchá
sie przepádtá/ 311. **719.** Widzac Krol czar-
ny/ że zle ná w[ze [trony/ Vciek[ł sie y [am
do lep[zey obrony./ 341. **720.** 302 *jak* 712.
721. Te[sknia/ że [ámi legáia w [oźnicach./
418. **722.** do pánién [tużebnych Krol biáły/
Ro[ka[al/ które ná v[troniu [tały/ Ze/ nie brá-
kuiáć by namniey w ofobie/ Iednę z nich
my[li wzyáć zá zonę [obie./ 425. **723.** Ale że
czarna pozad zoftáć miáta/ Ná towárzy[za
poczekáć woláta./ 439. **724.** Tu[za/ że będzie
rychło po ro[práwie./ 456. **725.** (tak dziano
krolewnie) Ze dotáđ nie wie/ czyiá ma być
pewnie./ 492. **726.** Iedno że czarney przy-
dzie naprzod chodzić/ Snad[by iey ie[zcze
nieco mog[ł pogodzić./ 505. **727.** A Borzuy mni-
ma/ że iuz wygra[ł pewnie./ 514. **728.** Leniwo
Fiedur vbiera sie w [záty/ Widzi/ że trudno
má być bez vtráty./ 520. **729.** Stróże powie-
dza/ że krolewná wczorá/ Przy[ztá 535. **730.**
Káđdy sie tego bárzo láčno dowie/ Ze Rycerz
mę[ftwá ręká dokázuie/ 547. **731.** To te[nie
dziwno/ że piechotá chodzi/ 551. **732.** Pew-
nie że dármó tego nie czyniá./ 562. **733.**
Mam zá to/ ze[sie rádowa[ł omylnie./ 576.
734. Folgować dármó: bo tak Krolá du[í/ Ze

mu rad nierad Krol wziąć gárdło muśi. | 586. **735.** Wierząc ia/ że w téy gęstwie/ zacnych bród niemáto | *Br 5.* **736.** wiédźcie/ że z tą broda | Żadna śmiertelna broda nie zrówna vroda. | *Br 9.* **737.** tę wáde | Náydowáta/ że przed nią wys[ze miey[ce bierze: | *Br 31.* **738.** z tąd [kárgi/ y zwody/ Ze wás nigdy nie mógt mieć przyaciéla z brody/ | *Br 36.* **739.** Wódnikiem go tám zowia/ że mie[zka przy wodzie. | *Br 45.* **740.** Teraz do tego przy[zlo/ że álbo iéy w niebie | Albo mnie bydz: | *Br 53.* **741.** czym cié ochydziła | Iowi[zowi/ żeś muśiał v[ta-pić z łóznice: | *Br 67.* **742.** Ie[li ná brodzie tákiéy nie wypráwié [ztuki/ Ze ná wieki ponieśie pámiéć moiéy ruki. | *Br 78.* **743.** Mam coś ofobliw[zego/ co ták lekkim rázem | Brode z miey[ca wy[ádzi/ że áni poczuie/ | *Br 81.*

Dzie: **744.** ták rozumiém/ że do ożenie-nia/ Nie [tanu wy[okiégo/ nie dobrégo mie-nia: | Nawet áni gładkości ták wam [zukác trzebá. | Iáko w[tydu/ á cnoty/ *1.* **745.** Acz ia nie wátpié/ że to bédzie w podziwieniu/ *45.* **746.** Które (*mienie*) ludzie dżisiey[zy w tákiéy cénie máia/ Ze gwóli temu w[zytko in[ze zámiátáia: | *48.* **747.** Máto się rozmy-śláiac ze mu nieśie [zkodé: | *50.* **748.** Tá k łakom[stwo bezecné ludzká myśl fá[zuie/ Ze mu nic/ okróm co wrzód rodzi/ nie [mákuie. | *52.* **749.** Nie prze in[za/ ieno prze tę niż[za przyczyné: | Ze był obrał niezgrábná iákaś zóné [obie: | *75.* **750.** Nie wiész/ pry/ że my królów czekamy po tobie? | *76.* **751.** Ale y to nam pi[mem podano od wieká/ Ze ná [wóy w[afny wyraz Bóg stworzył człowieká. | *78.* **752.** Zkąd mózem to rozumieć/ że im kto cudniey[zy/ Tym nieiáko bydz muśi Bogu podobniey[zy. | *79.* **753.** ieśli kto y myśl ták [práwuie/ Ze tegóz wizerunku záwždy ná[zlá-duie. | *82.* **754.** Ale Midás gdy był tym od Bogá pocczony/ Ze niemiał bydz w [wéy próś-bie przezeń omylony. | *86.* **755.** O głupi Midá/ widzisz/ że nie tylko v[zy/ Ale y rozum ośli nośisz przy [wéy du[zy. | *89.* **756.** Zląkł się nieborak Midás/ widzi że pobłádził/ *105.* **757.** Do ciebie miłości/ Przy[stępuie/ która ma[ze siła ztąd zazdrości/ Ze ludzióm [nac złe rádzi[ze. | *129.* **758.** To prawdá/ że [wá ręká śmierć zádáta [obie: | *141.*

759. Nie śmiechem ci to czynię/ że [ye nie vkażé | Tá k długo *Marsz 3.* **760.** rychléy

temu | Vwierzy[ze to człowiek przyrodzeniu [wemu | Nie czyni kwoli: *Marsz 10.* **761.** Co drugiégo? dom trzyma y chwile dżisiey[ze | Zw[ta- czá/ że nie zołędziem/ iáko to dawniey[ze | Látá nio[ty: ále dżis chlebem żywi ludzie/ *Marsz 14.* **762.** A tym podobno więcéy/ że [ye tego biore | Pátrzyć/ zkąd bym mieć mógt w [wéy chudobie podpore/ | *Marsz 21.* **763.** Tá k y w tym [woię mądrość okázuie znácz-nie: | Ze w ludzkie głowy wlepił rózne oby-czáié: | *Marsz 27.* **764.** Nie widzą/ zem ia z in[zeý gliny vlepiony: | *Marsz 41.* **765.** á znam y po rymie/ Ze [am roli nie orał/ áni śiadał w dymie: | *Marsz 54.* **766.** Tu[zac [o-bie/ że dáley walczyé iuz nie mieli: | *Mon 108.* **767.** Iris nie leniwá/ Tá k przerzeklá: W[tań á pódz Nimpho vrodziwá/ Ze vy[rzy[ze dżiwné [práwy ludu Troián[kiégo/ | *Mon 129.* **768.** Niémá[ze się przecz dżiwowác/ że tá k wielká [zkodé | Dla niéy Troiánie cierpiá *Mon 154.* **769.** Sám do mnie | Dżiówko moiá choć(!) siedzieć/ że mezá ogláda[ze | Piérw[zeýo/ y twé krewné/ *Mon 161.* **770.** Coć potym o bogini/ że mie w błá d chce[ze wprawić. | *Mon 395 war.* **771.** Pómni[ze/ iákoś nie dawno powiádał o [obie/ Ze y siła/ y mieczem nie miał zdołác tobie | Waleczny Meneláus: *Mon 426.* **772.** Nie dżiw tedy/ że ludzie cí[na [ie zá zlotem/ *Muza 9.* **773.** *Muza 13 jak nr 78.* **774.** Y opátrzył to dawno [yn piéknéy Látony | Ze moich kości popiół nie bédzie wzgárdzony. | *Muza 19.* **775.** á zá cześć poczytam | Sobie/ że się dróg in[zych niż po[pol[stwo/ chwytam. | *Muza 22.* **776.** tá k bli[ko byli/ Ze iuz twár-démi demby w iá[fná brámę bili. | *Muza 48.* **777.** Ale w[zy[cy w milczeniu wiecznym po-grázeni: | Ze Poéty zacnégo rymy przebaczeni. | *Muza 76.*

Phaen: **778.** (*Niedzwiedzice*) Máiac główy ná krzyżach [pólnie położoné. | Tá kże ná wznák bieg dżierzą: *1,41.* **779.** tá kowy | Ogién z rámion wychodzi/ że y w peñniá goré | *5,69.* **780.** Tá k znáczny łeb/ tá k świetné rogi vká- zuie/ Ze króm gwiazd obcych [ám [ye [wémi opi[uié. | *12,150.* **781.** choć wielka czeluść ma tá k [poré | Swiátko/ że móze zrównác z gwiazdámi piérw[zeými/ | *16,181.* **782.** Bo to ná nie Bóg włożył/ że opowiádaia | Látó y Zimé y czás/ kiedy orać máia. | *21,227.* **783.** Zkąd to iest/ że iuz w[zytki [wé przewi[ka

máia/ 34,329. **784.** Przy w[zytkich] [ą widomé znáki położóné/ Ták obfíté/ že iedné z drugimi [poioné.] 40,388. **785.** Sámé kołá [tátecznie] [ą vmiárkowané/ Ale ták/ že dwie á dwie z [obą porównáné/ 40,390. **786.** Tému/ iáko widamy/ czę[sto] [ye przygadza/ Ze té[że] nocy gá[fnie/ y zás té[że] w[schadza.] 40,502. **787.** Zná[ki] iest/ že zgodnych/ Bliźniát iá[fny] płómién w[schodzi.] 40,594.

788. Samá twarz/ y vrodá/ [am] [tátek] wydáie/ Ze zacny człówie[ki] iáki[si]: *Dry* 3. **789.** Serce niemylnie tu[zy/ že] cię z Bole[stáwy] Rowno Pol[ka] kłá[si]c bę[di]e: *Dry* 20. **790.** Krolu mó[że]z mi wierzy[ć/ že] zá lat dawniey[zych] Y lud[zi]e obyczáiów byli pobożniey[zych.] *Dry* 25. **791.** Tráfi się že z Dyána[mi] czá[si]em poluiemy/ *Dry* 82. **792.** nie wadzi nic, že (b) zaw[żdi] znáczóné bę[di]e/ *Ort* 2. **793.** G také: chyba to powiedzie[ć] trzebá/ že go Polacy nieuziwaia[ć] iako/ Łacinnicy: *Ort* 7. **794.** i[ż] się czę[sto] w Pol[skim] ięzyku trafia/ że po /s/ idzie/ c/ *Ort* 18. **795.** Bo kiedy (spótgłoski) przed nimi (i, y) ida/ odmieniaia[ć] [ye] każda w [wą] naturę/ že inaczéy brzmié[ć] mu[ż]ą *Ort* 24. KD

-že, -ž *partykuła wzmacniająca w połączeniu: z rzeczownikiem 68, 93, z przymiotnikiem 69–70, z liczebnikiem lub zaimkiem liczebnym: jeden 46, 54, 63–4, 81, 89, 96, 98, 108, 116, z zaimkiem pytajnym 48, osobowym 14, 56–8, 92, 114, 118, dzierżawczym 9, 18, 38, 61, 117, z przysłówkiem 1, 2, 24–6, 28, 32–4, 36, 59, 74–5, 90, 95, 97, z wykrzyknikiem biada 51, 82–7, z czasownikiem, zwykle w trybie rozkazującym 3–8, 10–3, 15–7, 19–23, 27, 29–31, 35, 37, 39–45, 47, 49, 50, 52–3, 55, 60, 62, 65–7, 71–3, 76–80, 88, 91, 94, 99–107, 109–13, 115, 119–25;*

stoi przed ruchomą końcówką czasu przeszłego jażem 56–8, tyżes 118, mogłażes 42, také aorystu jażbych 14;

-že 3–12, 15, 17, 20–3, 27, 29–31, 38–41, 43–4, 46–7, 49, 52–3, 55, 60–1, 63, 66–7, 71–3, 75, 78–81, 88, 96, 99, 103, 106–7, 110–1, 113–7, 120–3, 125;

w p. 112–5.

Ps: 1–2. A wy/ o niezycyliwi/ o zápamięta[li]/ Długó[ż] [ye] ná má [stáw]ę bę[di]ecie tárgáli[?]/ Długó[ż] rzeczy znikomych ná[stá]dowá[ć] chcecie[?]

4,6–7. **3.** Ráczże (*Panie*) mię trzymá[ć] ná [woiéy] drodze/ 17,17. **4.** Niechciéy[że] mię dziś w ostátniéy potrzebie/ ... pánie odrzucá[ć] od siebie./ 22,29. **5.** Ráczże mię zbáwi[ć] w[zytkich] trudno[ści]./ 26,26. **6.** Ráczże [ye] mnie v[za]lic y dziś wieczny pánie/ 31,21. **7.** Niebá[di]żże tedy tym/ co iest koń/ áni/ Tym co mu[ł]: 32,29. **8.** rzec[ze] du[ży] moiéy/ Iam zdrowie twoie./ 35,8. **9.** Wię[ć] iest[że] w [wych]że złościách [sobie] pochlebuie/ 36,3. **10–11.** Nie rácz[ze] mię opu[zc]zá[ć]/ o mój Bo[że] wieczny/ Bá[di]żże mym [tró]zem w dzień niebe[spie]czny./ 40,33–4. **12.** Rácz[ze] mię/ mocny pánie/ z [stá]ki [wéy] pócie[zy]ć/ A ku rá[ta]nku memu póspie[zy]ć./ 40, 39. **13.** Bę[di]e[ż] (mó[wi]ą) ten kiedy dzień błó[go]stáwiony/ Ze go le[ż]ąc ná má[ra]ch ostátnich v[yz]r[ze]my[?]/ 41,14. **14.** Iá[ż]bych to mię[ś]o miał wołowé iá[da]ć[?]/ 50,35. **15.** Wzów[że] mię w tro[fc]e/ 50,39. **16.** Rozumiéy[ć]i[ż] to/ wy co pó[sp]olicie[li] Ná Bogá w [swoich] [prá]wach nie pomnicie[li]/ 50,61. **17.** Nie odmiátay[że] mię od [wéy] obliczno[ści]/ 51,21. **18.** Dla [woiégó]z iádu/ Przy[de]cie do vpádu./ 64,35. **19.** Mó[wi]cie[ż]/ komu [stó]w do[stá]nie/ Twoié[ś] si[ł]ę [stá]wi[ć]/ 66,9. **20.** Rácz[ze] nam błó[go]stáwi[ć]/ bo[że] ná[ż]/ do kón[ca]:/ 67,11. **21.** záslép[ze] im oczy/ 69,51. **22.** Nie porzucay[że] mię wię[ć] w moim zez[ły]m wieku/ 71,17. **23.** Rácz[ze] mię w [stá]ce/ y w [wéy] záchowá[ć] obronie/ 71,35. **24–5.** Długó[ż] [ye] pá[st]wi[ć] bę[di]ą ci [pró]fni pogánie/ Ná[đ] námi? długó[ż] máia[ć] ciebie bluźni[ć]/ pánie[?]/ 74,21–2. **26.** Rychló[ż]/ wiekui[st]y pánie/ Twóy prze[ci]w nam gniew w[stá]nie[?]/ 79,17. **27.** Słuchay[że] mię cnego Izráhelá/ Potomku 81,22. **28.** Długó[ż] (powiáda) złośliwy/ Wá[ż] bę[di]e zna[ć] [stá]d zycyliwy[?]/ 82,5. **29.** Obró[ć]że [stá]rcá ná[st]é iuz ku [sobie]/ 85,9. **30.** Skłó[ń]że/ o pánie/ v[zy] [woie]/ Ná vniżóné pró[ś]by moie[?]/ 86,17. **31.** Rácz[ze] nam z [stá]ki [wéy] zyczy[ć]/ 90,41. **32.** Wey[ż]rzy ná [wé] [stá]gi/ pánie/ Długó[ż] [ye] má[ż] gniewá[ć] ná nie[?]/ 90,46. **33–4.** Długó[ż]/ o wieczny bo[że]/ lud[zi]e zuchwáli[li] Ná [z]cze[ś]ci[ć] ták be[spie]cznie bę[di]ą kazáli[?]/ Długó[ż] [ye] [wym] [stó]roftwem bę[di]ą chłubili[?]/ 94,5–7. **35.** Vwaz[ci]é[ż] to/ [stá]leni/ v [siebie] tedy/ 94,13. **36.** Rychló[ż] ná[đ] nieprzi[ja]cielem krzywd wetuie[ż] moich[?]/ 119,84. **37.** Pó[đ]my[ż] tedy pod iego namiot v[lu]biony/ 132,11. **38.** A zły w [woiéy]że złości [ye] v[pl]e[ć]./ 140,24. **39–40.** Chciéy[że] naprzód ięzyk

moy zápieczętować/ Chciéyże także vmył obráć ku cnoćie/ 141, 5-7. **41.** Brońże mię y tych/ pánie/ cza[ów nie]zczęśliwych/ 144,25.

42. o zła Per[ephono/ Mogláżeś tak wielu łzam dáć wplýnąć płono?/ Tr 5,14.

Fr: **43.** Wiédzże co ma[ż czynić z [oba/ 1,37,21. **44.** Domyślay ze się o[státka/ 1,37,25. **45.** Zgádnicié[ż mi/ wiele razów/ ... Mág-dálená ... kinie. 1,60,3. **46.** Abowiem ludzkość/ y dwor[stwo przy tobie/ W iednymże záraz pochowano grobie./ 1,64,4. **47.** Zdráde widzi[ż: znayze więc/ co prziiáciel práwy/ 1,78,10. **48.** PRzyzedł chłop do bi[kupa/ chcąc się rozwiéś z żoną/ Pytáią go/ czemuż tak w oczu twych mierzioną?/ 2,3,2. **49.** Iam/ pry/ iest koźiel: idźże [páć do chléwá./ 2,16,6. **50.** Wézmisz y świádká dáru [wego/ 2,31,4. **51.** A páni wplácz niebogá/ biádá[ż moiéy głowie/ 2,42,6. **52.** náley ze mnie [porzéy./ 2,70,3. **53.** Miéyże się tedy dobrze: á iáko bez piwá?/ 2,70,7. **54.** Iedná[ż tá/ co iest vprzýmnoś/ nieczuie./ 2,79,12. **55.** Spytayze Aristárchá: 2,89,6. **56-8.** Iazem przez morze głébokie zéglował/ Iazem Francuzy/ ia Niemce/ ia Włochy/ Iazem náwiedził Sibylliné lochy./ 3,1,6-8. **59.** DLugóz ma[ż/ ô miłosci/ frá[ować mé látá?/ 3,10,1. **60.** WIédzże potym/ opácie iáko gráć z bi[kupy/ 3,15,1. **61.** Bo [erce [wymże zálem czę[to się zwalczyło./ 3,20,16. **62.** Myśli koźiel co czynić: ... Przypátrze się/ 3,70,12. **63.** wjednymże grobie leżą położeni./ 3,83,2. **64.** zijmy pobożnie gwóli [áméy cnoćie/ Którey céná iedná[ż iest w [częściu/ y w kłopocie./ 3,84,8. **65.** Sluchaycie[ż/ kto tu [ztukę wypráwi foremniéy./ 3,86,10. **66.** Tá prze Hrábie: w[tańmy tedy:/ Odpocznimże nogóm kiedy?/ Pij 2,14. **67.** PIyze Włódárzu: Pánie iużem podpił [obie./ Pij 3,1.

68. Ale ná iáwi[ż płáczę [wéy lekkości?/ Pies 1,6,27. **69-70.** Lubé[ż moje we[elé/ lubé[ż mé biésiády:/ Pies 1,7,19. **71.** Pátrzayze go pochwili/ Pies 1,9,16. **72.** Chce[ż mié/ vczicié? dayze mi dobrá wolá w domu./ Pies 1,18,19. **73.** Chciéyże pomniéć/ Pies 1,18,43. **74.** z [praw [wych vczynić/ Poczet maćie: trudnóz tám krzywému wynić./ Pies 2,14,12. **75.** Teraz ze ná[Ikára[prę[ży Pies 2,24,13. **76.** Powiédzcié[ż mi mé [a[siády/ Iest tu która bez téy wády?/ Sob 2,3. **77.** Po[stępujemy[ż tedy krokiem/ Sob 2,7. **78.**

Smiéyże [ye przynamniéy temu/ Sob 3,14. **79.** Podayze iéy kęs nádzieie/ Sob 5,15. **80.** Nie [právuyze [ye przez miáre/ Sob 5,25. **81.** Iedenze to Bóg co y chmury zbiéra/ Y co rozświéca niebo [łóncem złotym./ FgPies 4,21. **82-7.** Biáda[ż mnie ná cię/ FgPies 7,3,7,11,15,19,23. **88.** Nie karmże mię iuż tą nádzieią dáléy/ FgPies 7,21. **89.** y to trudno wiedzieć./ Iedné[ż mam wolność w [wéy ciężkiéy niewoli/ FgPies 8,23. **90.** Nam efi prodeft długóz [zemrare pácierzos/ (Albowiem, jeśli zbawienna jest rzecz szeptać długo pacierze) C 97. **91.** A odwióde[ż iá pod ziemię głéboką?/ FgAl 47. **92.** JAż to ciébie cié[zyć mam/ [mętny Rádziwile/ FgFn 1. **93.** Działki[ż mię cié[zyć máia? FgPzał 11. **94.** á będe[ż w twarz ci wey[żyć śmiá[?/ Odp 103. **95.** O mátko moiá/ nierownóz to tego/ Wieńcá pleciono: Odp 121. **96.** Iedenze tylko [po[ób człowiekowi | Iest/ vrodzić się: Odp 130. **97.** Trudnóz tám krzywému wynić./ Odp 172. **98.** iedná[ż mogliá/ Oboie was przykryie. Odp 533. **99.** Spytayze [kad Ap[stól/ Zg 74. **100.** wyprawcié[ż ná Podolé Mnichy./ Zg 82. **101.** Ukażcie[ż wy pieniézni/ coście tak znacnego/ Uczinili: Sat 77. **102.** Patrzié[ż czego[cie dla tych bogactw od[stapili/ Sat 113. **103.** Mówze mu/ ze źle wierzy Sat 183. **104.** Uczinié[ż iuż i Statut cza[om prz[i[toynie[zy./ Sat 241. **105.** Poczni[ż rząd [am od siebie/ a v[krom[chciwo[ci/ Sat 337. Przipatruy ze się dobrze/ 369. **106.** Miey ze mi się do zbroi zaraz/ [ynu miły/ Sat 418. **107.** Pátrzayze tu Pru[[aków/ iáko zamki p[uiá/ Prop 134. **108.** Po nich dziélni Słowacy iednegóz rodzáiu:/ Prop 174. **109.** Błog[ławcié[ż im [pólnie: zacné to [a[rzeczy/ Kiedy oćiec y mátká działkom dobrorzeczy./ EpRadz/ 111. **110.** Dayze im/ pánie zgodé/ y miłóć [połeczna/ EpRadz 127. **111.** Pátrzayze iáko wielka w krótki czas odmiáná./ Jez 84. **112.** To naprzód obáczyw[zy/ przypátrzymy[ż [ye potym [ami [obie: Wr 3. **113.** Sluchayze mię dáléy. Wr 19. **114.** A nie o ná[zychże to po[léch mówi? Wr 19. **115.** powiédzże mi/ iużli mamy kóncá o [obie zwátpié/ czy iest ie[że iáka nádzieia? Wr 23. **116.** Jedenze pie[zek drogę był zá[stonił/ Sz 237. **117.** Y [wego widze/ [wymże bráć nie wádzi/ Sz 273. **118.** nie tyześ był w[krze[ził Piotra-

winá?| Sz 382. **119.** Wzięto Rycerzá zátym s [záchownice| Idzi[z nieboże z nowu do ciemnice| Sz 388. **120.** chce[zli ieść/ [zukayze pługiem w roléy chlébá.| Dzie 120. **121.** Vwážze [obie ten rym v Márciáli[zá:] Dzie 148. **122.** Przebywayze w Troiáń[kiéy [częśliwy kráinie| Mon 73. **123.** Powiédzze mi iáko mam zwác Greczyná tego| Mon 165. **124.** á wydaycie (war. wydajcież) nam Helenę z rzeczámi:| Mon 452. **125.** Pátrzayze gwiazd/ które [ą z ich w[chodem [poioné| Phaen 40, 469. KD

p. azaż, bodajże, chociaż, cóż, dlategóż, iżaż, jakiż, jakóż, jeśliże, gdyż, gdzież, kiedyż, któryż, któż, niechże, niechajże, niestetyż, nuż, onże, przeczze, przetóż, samże, skądże, stądże, także, takżeć, tamże, tenże, toż, tuż, wszakoż, wszakże

zebrać prosić o jedzenie, pomoc, wsparcie 1, 2;

z-e człowiek 1, muzy 2;

z. chleba 2;

z. na mię u ludzi 2;

r. -áły 2.

1. A nie widziałem/ áby [práwiedliwy| Był opuszczony/ álbo było trzebá| Potom[ftwu iego zebrać kiedy chlébá.| Ps 37,60 **2.** Ie[li niechce/ zebyscie (Muzy) komu pochlébiáły| Albo ná mię v ludzi niewdzięcznych zebrały:| Pro[ze/ niech zemná zaráz me rymy niegina| Fr 2,1,8. KD

zebrak człowiek nędzny, ubogi nieszczęśliwy, proszący o jałmużnę 1, 2;

z. ubogi 1, upadły 2;

z-a mieć na pieczy 1, przenaszadować 2;

z., cień człowieczy 2, utrapiony 2.

1. Iaciem zebrak vbogi/ práwie cień człowieczy| Ale mię iednák pan ma ná pieczy.| Ps 40,49. **2.** A to że y on w [woiéy popędliwości| Zápamiętał w[zelaikiéy zgoła ludzkości:| Vpádłego zebraká przená[zláduiác| Y śmierć vtraponému iáwnie gotuiác.| Ps 109,35. KD

zebranina utrzymywanie się z jałmużny z powodu niechęci do pracy lub trudnej sytuacji.

Więc by tácy [ynowie| Byli/ iáko oycowie| Dawnoby z téy przyczyny| Swiát [ye iáł zebrańiny.| Pieś 1,24,24. KD

żeby wprowadza zdanie okolicznikowe: celu 7, 9, 12-3, 16, 28, 33, 35, 39-40, 45-6, 58, 60, 78, 80, 82, 84, 96, 105-6, 108, 119, przyczyny 4, 5, 17, 50, 52, 62, 99-101, 116-7, warunku 8, 20, 24-5, 79, 86, 97, 107, 115, 120, skutku 37, 113, sposobu 11, 34, 118, 120, przyzwolenia 43, 47, stopnia i miary 21, 23, 26-7, 36, 38, 57, 63, 71, 81, 88, 93, 98, 110;

wprowadza zdanie dopełnieniowe 1-3, 10, 14, 18-9, 29-32, 41-2, 48-9, 53, 55-6, 59, 61, 64, 66-7, 69-70, 72-3, 75-7, 83, 85, 87, 89-92, 94-5, 102-4, 109, 111-2, 114;

wprowadza zdanie przydawkowe 22, 44, 51, 54, 65;

wprowadza zdanie rozwijające 6, 15, 68, 74;

zdanie podrzędne w prep. 17, 33, 43, podrzędne wewnątrz zdania głównego 62,

w zdaniu nadrzędnym występuje zapowiednik zdania podrzędnego: z tym 16, na tym 19, 59, 85, (w) tym 92, o tym 76, 85, tego 72, ta 54, 65;

a żeby 37, 108, a to, żeby 9, 12, 40, (a) tak, żeby 11, 17, 26, ale ... żeby 95, 120, żeby albo ... albo 2, nie żeby ... albo 5, albo żeby 115, albo ... albo ... żeby 119, żeby i 8, żeby też 53, 91, żeby ... też i 24, jeśli ... żeby 30, jeśli też tak ... żeby 47, jeno żeby 42, tylko żeby 107, chyba żeby 25, i to ... żeby 87, to żeby 64, 69, 94, bo żeby 100, bo żeby ... to 70, to prawda, żeby 18, tak ... żeby 15, 21, 23, 36, 38, 56-7, 63, 71, 81, 88, 90, 93, 98, 110, żeby tak ... jako 72, taki ... żeby 44, 65, 68, 118, jako ... żeby 58, żeby ... iż 83, przeto żeby też 33, nie przeto żeby ... ale żeby 117, żeby zaś 106, wszakoż ... żeby 97, nic nie ... żeby 103;

w p. 17, 56, 88-97, 99-101, 120.

Ps: 1. Rádze tedy/ zebyscie przed oczymá mieli| Páń[ką boiaźń/ 4,13. **2.** Ie[st kto/ krom bogá/ o kim byś rozumiał| Zeby álbo mógl/ álbo więc y vmiał| Ten [klep záwiesić nie v[ánowiony| 19,6. **3.** Ani da/ żeby będąc potwarzony| Miał od [ędziégo wyniść prze[ądzony| 37,79. **4.** Nie będę cię [tąd karał/ áni winił| Zebyś mi ofiar vmownych nie czynił:| 50,22. **5.** Oto rádę/ y schadzki co dzień o mnie máia| Nie zebych co wy[tafił/ álbo co

przewinił/ 59,7. **6.** żadnego nie znamy/ Proroká/ żeby wiedziéć/ póki w tym trwać mamy./ 74,20. **7.** y obrócił/ Rękę [woię ná [profné pogány:/ Zeby musieli zá pány/ Wyznać byli wierné [ługi moie/ 81,42. **8.** Izalibys ty prózno [tworzyć miał człowieká?/ Zeby y ten lichy czas w tro[kách miał położyc?/ 89,87. **9.** A to/ żeby w [wéy [prawiedliwości/ Pan/ twirdza moiá/ był opowiadány/ 92,30. **10.** A [nadz iuz czas przyzedł/ żeby go ratowác./ 102,32. **11.** Boday w[zyscy złośliwi zágubieni byli/ Tak żeby [ye ná wieki iuz nie poprawili./ 104,68. **12.** Y uczynił ie pány wielkiéy kráiny/ ... A to/ żeby v[stáwy pán[kie chowáli/ A wedle woléy iego po[stępowáli./ 105,85. **13.** VZycz zdrowia/ żebych przy twym [łowie [tał [tátecznie/ 118,17. **14.** Ani dopuści/ żeby lud przekłety/ Wiecznie vci[kác miał iego zbór święty:/ 125,9. **15.** Ie[liby téz tak człowiek pomyslił [obie/ Zeby w nocnych ciemnościách miał wlec tobie./ 139,22. **16.** A nikt [ye z tym nie opowie/ Zeby lá[kaw ná mé zdrowiél 142,16

17. A tak żebych niezostał przed brama wolałem [ám doma poczekać, LFogel 18. **18.** To prawdá/ żeby była nigdy niezrowná[á/ Z ránym rozumem twoim/ Tr 3,4. **19.** Nie[zcześliwy ia człowiek/ którym látá [woie/ Ná tym [trawił/ żebych był wyżrzał progi twoie./ Tr 9,18. **20.** Pu[zczał [ye w [ziemie Orpheus [zukáiac [wéy [stráty:/ Zebych ia téz táz ścié[zká [wéy namil[zéy córy/ Po[zedł [zukác/ Tr 14,3. **21.** Gdzieby téz tak kámienné ten Bóg [erce no[sił/ Zeby tám [mutny człowiek iuz nic nie vpro[sił:/ Tr 14,16. **22.** Prózné to ludzkie wywody/ Zeby [zkodá niezwać [zkody:/ Tr 17,34. **23.** Vcie[zy[es [ye kiedy z d[ziéwki [wéy tak wielé/ Zeby pociecha twoiá/ y ono wesele/ Mogło porównác z twoim d[zi[siéy[zym kłopotem?/ Tr 19,46. **24.** co [ye iemu zdáło./ Nalepiéy żeby [ye téz y nam podobáło/ Tr 19,122.

Fr: **25.** Bo máćierzyná tak zwietrzeie rádá./ ... nic iéy to niewádzi/ Chybá žebyście pijáli z niéy rádzi./ 1,34,6. **26.** bo miał binda[z tak do[stáły/ Ze by był nie w[łazł w żadné fámurały./ 1,55,10. **27.** Czeka[w[zy chłopcá dobrze d[ługá chwile/ Tak żeby drugi v[zedł był y mile:/ 1,61,4. **28.** Y [am bych się iuz iá[pieniędzy chowác/ Ze bych się miał czym

śmierci odkupowác./ 1,76,4. **29.** I Akoby téz rok bez wio[ny mieć chcieli/ Którzy chcą żeby m[odzi nie [záleli./ 1,82,2. **30.** Ie[li niechc[é/ żebyscie (Muzy) komu podchlébiáły/ Albo ná mié v ludzi niewd[zięcznych żebráły:/ Pro[zę/ niech zemná zaráz mé rymy niegina/ 2,1,7. **31.** Bo poprawd[zie [ámégo (zam. z [ámégo) [ercá/ krom ciá[á/ Niebac[éy żebyś iáki pożytek miá[á./ 2,2,4. **32.** Niechc[éy żebyscie kogo źle w[pominác miá[ły./ 2,29,2. **33.** Przeto żebyś téz wiedziá[ł [erce moie/ S[ę té do ciebie krótkie rymy [woie:/ 2,55,7. **34.** Tak [ię tu dobrze druga wyw[czy[á[á/ Ze by tę [ame/ ... W niedzwiedziá Circe[é łatwie obróci[á./ 2,105,13. **35.** Gdzie[é to człowiek mógl nálesć iákie czáry/ Ze by [ię vmiá[ł przewirzgná[ć w [wé dáry./ 3,19,14. **36.** Obráli by [ię kiedy kto tak pracowity/ Ze by z was (fraszek) chciá[ł wyczerpá[ć vmy[ł mój zákrity/ 3,29,6. **37.** PLá[ce Márek: ... Ale że dzwonnikowi gro[z ieden gotuie/ A żeby iednym ko[zt[em odpráwić co wiécy[éy/ Kaza[ł [ynowi vmrzéć po [obie co přec[éy./ 3,59,3. **38.** Bo co kiedy tak mádrze człowiek poczá[ł [obie/ Zeby [ię bóg nie musiał iego smiá[ć o[obie?/ 3,76,4. **39.** Gdzie[é to mnie téz mieć było zycziw[zé bogi/ Zebych był towarz[ystwá twe[go mógl záżyć:/ 3,77,3. **40.** Ná[ł nim/ miá[to proporcá/ [ukniá [záchowána/ Záwie[my/ á ná grobie g[ę[é twá[rd[ó kowána:/ A to żeby mógl ka[ždy/ kto t[ędy p[obie[zy/ Domy[ślić się zaráz[em/ że tu Gá[ská le[zy./ 3,79,12. **41.** Czeka[á[á śmierć/ żeby był Gá[ská mówi[ł grze[czy./ 3,80,2. **42.** Co rozumowi b[árziéy/ pro[zę ci[é/ przy[stáło/ Ieno żeby [ię złym źle/ dobrym dobrze d[ziá[ło?/ 3,84,4. **43.** Zebyś do Skoły nie po w[zytko chodzi[ł/ Ale [am czá[sem drugiemu pogodzi[ł./ FrMácz 1.

44. On wó[ł bezecny/ by[ły w tákiy m[ęce/ Zeby mu ze[łbá musiał[ý [pá[ć rogi/ Pie[ś 1,6,35. **45–46.** Poléwa[łem (winnic[é)/ żeby iéy [tónce nie [u[zy[ło/ Ná[krywa[łem/ żeby iéy z[imno nie mro[zi[ło./ Pie[ś 1,12,11–2. **47.** Ie[li téz tak rozumie[ł/ żebyś mié cze[st[owa[ł/ M[ęczysz mié/ nie cze[st[ui[ez:/ Pie[ś 1,18,17. **48.** Wiém żeby mié p[si przed[siéy twoi pilnowáli./ Pie[ś 1,18,23. **49.** By kámién/ w [ercu [wym chowá[á[á/ Nie wier[ę temu/ żeby we[stchná[ć raz nie miá[á./ Pie[ś 1,25,40. **50.** Tobiem ia zł[égo [łowá nie rzék[ł ... Zebyś mi t[ę niewd[zięczno[ść okázowá[ć

miął/ *Pieś* 1,25,47. **51.** y po drugi raz niema[ż wątpliwości/ Zeby cnotá miáła być kiedy bez zazdrości/ *Pieś* 2,12,2. **52.** frá[ue [wé [erce domá/ Zebych iákiéy choroby nagléy nie vzył/ *Pieś* 2,20,11. **53.** W[zytká tu wieś siedzi wkoło/ A w pośrzodku [ámo czoło/ Zeby téz tu tá nie byłá/ Która twému [ercu miá/ Kaze[zi/ wierzyć będziemy/ Aleć infzé rozumiemy/ *Sob* 2,17. **54.** Zadna chwila tá nie byłá/ Zebych cię z myśli [pusciá/ *Sob* 4,10. **55.** Rádziłbych/ żebyś plákał/ y we dnie/ y w nocy/ *Tarn* 55. **56.** tákzem [ie bał/ żeby mi [imie siáná nie dawano. *Ap* 11. **57.** Ale ná [wiecie kto ták głupi żywie/ Zeby nie prágnął przeiechác [częśliwie/ Dróg niebe[piecznych/ *FgPieś* 1,10. **58.** Czego [ie trzymác/ iáko [ie [práwować/ Zeby nieprzy[zło nákoniec bobrowác/ *FgPieś* 1,16. **59.** Ná tym rzecz w[zytká žeby[my nošili/ Skromnie cokolwiek ná [złowieká przydzie/ *FgPieś* 4,13. **60.** W nádzieie [iót zchwalonych/ [pólnie go zábiły/ Zeby wrzeci [tárá krew z niego wcedziły/ *FgPieś* 6,28. **61.** *FgTabl* 4, jak nr 28. **62.** A ia/ żebych przytym nie[częściu nie był/ Póydę precz/ *FgAl* 24. **63.** Lecz to wiet[za/ gdy kto ie[st z przodków téy zacności/ Zeby mógl [ławnym bydz zwan/ *FgBitwa* 38. **64.** rzadki/ któryby to był ná [obie przelomił/ žeby był w téy mierze wedlug náuki [wéy [ie záchował/ *FgPog* 1. **65.** iego godność/ ... niebylá ták okré[ona(!) ábo wázka/ žeby [ie tylko w domu iego [ámym záwiérác miáła/ *FgPog* 2. **66.** Bárzobych tho był rad w[czynił/ žebych był [am praefens/ W. M. teraz [tu[zy [we ofiárował/ *Odp ded* 25. **67.** Widzę/ żebyś mię ty přetko ofádzil/ *Odp* 52. **68.** Nigdy tákiey ob[itości/ Peré morze/ y ziemiá zlotá nieurodził/ Zeby tego niemieli tym do[stawác młodzi/ *Odp* 71. **69–70.** O to by bogá prosić/ žeby [złowiek/ Co námniey [zczęścia przeciwnego pozná/ Bo žeby zgolá nic/ to nie [złowiecza/ *Odp* 153–5. **71.** Niech[że [ie ALEXánder ták drogo nie[zeni(!)/ Zeby má[że[stwo [woie vpadkiem oyczy[zny/ Y krwiá ná[za miá plácic/ *Odp* 282. **72.** áni tego Graeczyn/ O [obie niechay dzierzy žeby ták był gro[zny/ Iáko [ie [obie [am zda/ *Odp* 328. **73.** Nie tu[żec ia/ žebyś ty/ oycze moy [á[káwy/ Niepomniá ie[zcze krzywdy/ y [zkod [tárádawnych/ *Odp* 246. **74.** Iz moiá wierna rádá v [iebie/ o wielki

Krolu/ wázna nie byłá/ žebyś był Helenę/ Grekom wydác ro[skazał/ *Odp* 466. **75.** tá przeciwna Wiedmá/ W mię w[mówiła/ że bych [ie miá bać/ *Odp* 564. **76.** Lepiéy w [pólnéy miłości/ Rádzić o tym/ žebyście w cále téy wolności/ Y [wobody Potomkom [woim dochowáli/ *Zg* 52. **77.** Ale trzebá žeby tám vporu nie było/ *Zg* 154. **78.** w[zak i drev po chwili/ Nie naydá/ że by [obie izbę upalili/ *Sat* 14. **79.** A rad bych žeby[cie [ie rugowali [ami/ *Sat* 124. **80.** nieumiem wywodów [zyrokich/ Zebych mógl pań[kich do[stac taiemnic głębokich/ *Sat* 178. **81.** Kto tak [elazney głowy/ albo tak [ierpliwy/ Zeby mógl w[zi[tkich [tuchać/ i uznać kto krzywy/ Albo tedi przywroćie [tare obyczaie/ *Sat* 244. **82.** A tak bierz [obie w pamieć/ co dzis mowie z toba/ Zebyś w takiey przygodzie nietrwožil w[ec [oba/ *Sat* 308. **83.** Nierozumiey że by to darmo uczyniono/ I[ż w[zelaki [zwierz in[zi pochyłym [tworzono/ *Sat* 315. **84.** Trzeba wiedzieć/ gdzie ktorim xta[te<m> lud [zikowác/ Ze by ieden drugiego [nadnie mógl ratowác/ *Sat* 410. **85.** málo my[łac o tim/ Ze by mi [ie to kiedy mógló przydac potim/ *Sat* 436. **86.** Lecz tá pará nie tego [obie zá[stuzylá/ Godniey[za z véciwych spraw [woich žeby byłá/ W wieczny rodziów [á[ce/ *EpRadz* 116. **87.** Dziw ná [wiecie kruk biały/ niemniey[zy dziw y to/ Zeby Tyránná przed[ie nawet nie zábito/ *Jez* 124.

Wr: **88.** Co [ye po[tronnych nieprzyjaciól tyce/ nikt nie ie[st ták tepy/ žeby niebaczył/ miedzy iákiemi [ásiády siedziemy 2. **89.** Z drugiéy [trony/ žebychmy nie tylko w [wietckich/ ale y w du[zných rzeczách od [iebie rózni byli/ ro[stárgneli[my [ye ná dziwné y rozmáité wiáry: 2. **90–1.** Ani [ye nam ták [kapie o ... dobroci pań[kiéy/ ... przeciw rodziáowi ludzkiému rozumieć godzi/ žeby przepomniaw[zy dobrá/ y po[zytku ná[zego/ [ámę tylko chwátę [wá ná myśli miec: ... vbe[pieczyw[zy nas o przy[stym wiecznym błog[stáwien[stwie/ žeby téz o tym doczé[ny ná[zym żywoćie my[šlic niemiał: 5. **92.** Nic w tym nie wáptie/ žeby [ye wiele tákich ná[ázlo/ 8. **93.** Tá [kromnie ná ón [zás Królowie Pol[czy żyli/ žeby tych [záfów y pod[ty ziemiánin w[tydzil [ye ták żyć/ 10. **94.** á [ákomy to podobno winien/ žeby [ie rad dobrze miá/ 13. **95.**

bo nie tego ón chce/ áby sie miał dobrze ... ále żeby miał co nawięcéy/ 14. **96.** więc roftrérki sieia/ rzecz po[politá] mié[zaia]: żeby sie im téz to w tym rozruchu co do[sta]o/ 16. **97.** w[za]kóz byłáby w[dy] nieiáka nádzieia/ żeby[my] sie rychléy ná tego zgodzili/ 17.

98. GDZies to piękne boginie tak lá[kawé] były/ Zebych ia/ ile chęci tyle miał y siły/ Służyć oyczynie miły: *Omen* 2. **99.** Czechowie tedy/ y Polacy nie byli práwémi Słowaki nigdy/ żeby z tego narodu mieli się w Czechy y w Láchy przekrzćić./ *Czech* 3. **100.** Bo co niektórzy twirdzá/ żeby Czech y Lech z Słowiń[kiéy] z[ie]mie/ álbo iáko oni zowá z Kroáci[je]y wy[ze]dł/ *Czech* 3. **101.** Zeby się téz zniémi y ci Cekkowie ru[zy]li/ y w Niemc[ech] zásiédli./ *Czech* 5. **102.** Y rzeklá pánnom/ żeby sie po mydło wrociły/ *Zuz* 57. **103.** Kiedy czas przy[ze]dł/ w[fi]edli ná [we] konie/ Nic nie czekáiac/ żeby [tano] po nie./ *Sz* 114. **104.** Krol pomilczaw[zy]/ rzecz do nich wczynił/ Profzác/ żeby go zaden z nich nie winił./ *Sz* 128. **105.** Vpomniał k[fi]ędz[á]/ żeby ná zad racył./ *Sz* 270. **106.** Tym czas[em] więzniow obá Krole [trzegli]/ Y trupow/ tych co ná plácu polegli./ Zeby z[ás] iáko z martwych nie pow[ft]áli/ *Sz* 365. **107.** Tylko żeby się m[ez]nie popi[á]t[á]/ (*panna słu[ze]bna, tj. pionek*)| A o[ft]átniego krefu dobiez[á]t[á]./ *Sz* 427. **108.** Bo náń Krolowa iuz b[ar]zo náciéra./ A żeby p[án]a tym rychley po[zy]t[á]/ Rząd w[zy]tek pod nim Rchem z[á]d[zi]t[á]./ *Sz* 451. **109.** Ten prósi Boga/ by rychley [witá]o/ Ow r[á]czey/ żeby nocy przybywálo./ *Sz* 516. **110.** Cz[á]fem tak rzadka (broda)/ żeby mógl liczyć po w[ł]o[si]e./ *Br* 22. **111.** Ale mniéma[zy] podobno/ żeby tylko rymy| Poétowie tworzyli? *Marsz* 5. **112.** Podobien prof[ta]kowi: drugiby rozumiał/ Zeby sie miał zápómnieć/ álbo nic nievmiał./ *Mon* 222. **113.** Wenus tak odpow[ie]d[zi]t[á]: Nie frá[uy] mié/ zebych cié z[ás] nie zániedb[á]t[á]/ *Mon* 408. **114.** Bo wiédz wiedz[á]c/ zebych ia tak o tym rád[zi]t[á]/ *Mon* 410. **115.** tá sie mnie tro[k]á nie imie./ By mi był nie zo[ft]awil oyciec nic po [obie]/ Albo zebym nie vmiał przest[á]c ná chudobie./ *Muza* 92. **116-7.** My[zkow]ki ... [w]á hoyná r[é]k[á] podeprz[é]c mié r[á]czył./ Nie przeto zebym przed nim [sta] w pácholz[ym] kole/ Albo y przy na[ft]ó[fc]e ci[á]gn[á]ł sie przez pole./ Ale zebym wygnaw[zy] nie-

do[ft]átek z domu/ Tym g[ł]o[sn]i[é]y s[pi]éwał/ á nie podlégał nikomu./ *Muza* 95-7. **118.** ZA ogonem wielki[é]go ch[á]rt[á] po[st]épuie/ Okr[é]t/ który nie takim [po]sobem z[é]gluje/ Zeby przodkiem prół w[á]ty: lecz ztob[á] w[pa]k p[ly]nie./ *Phaen* 32,293. **119.** Bo i[é]sli p[re]dki wicher/ vderzy w nie nagle./ Albo nawie z[á]ton[á]c/ álbo wo[á]t[á]c trzeb[á]/ Zeby Bóg mi[ł]o[si]ernym poy[ze]r[ze]t[á] okiem z nieb[á]./ *Phaen* 36,358. **120.** Pi[ze]ná téz niektórzy t[é] panie ... abo ty panie: ia to po[st]ednie wol[é] ale żeby sie przez yp[ly]lon pi[á]t[á]o iáko tu [foi]/ a ti/ po lácinie tu przez i/ *Ort* 24KD

żec palić, wypalać.

I[é]y (*pi[é]knej pani*) gw[ó]li pi[é]kne drzew[á]/ dáia ci[é]n [owity]/ Niech[á]c áby ia letni z[é]gl[ó] ogi[é]n obfity./ *FgPie[ś]* 9,8. *KD*

żec wzmocnione że 1-3 ~ w p 3.

1. Nie dziw żeć g[ł]ow[á]/ Bált[á]z[á]r[ze]/ chor[á]/ Siedziat[é]s wedle g[ł]upi[é]go doktr[á]./ *Fr* 1,72,1. **2.** żeciem nigdy tych burkowych bie[fi]ad| P[á]tr[ze]t[á]c Niech[á]t[á]: *Odp* 216. **3.** Prawd[á]c i[é]t[á] / żeć(!) ludzi[ó]m iáko[ś] [er]ce vp[á]d[ł]o/ *Wr* 2. *KD*

żeglarz cz[ł]owiek trudni[á]cy się p[ly]waniem statkami po morzach 1-10;

ż. ubogi 8, zwyczajny 9, nagłym wiatrem gdzie[ś] zanieiony 4, ż-e bywali 3;

ż. s[pi]ewa 4, na Oriona czeka 10, po burzy ożyli 2, kotew i linę odwiązali 5, nawę do portu przybili 2, w porcie zawinie 9, od brzegu nawę odbijali 5, świat kołem objechali 3;

w czas burzy ż-om twarzy bladną 1, serca strach zejmuje 1, z mrozem srogim członki im martwieją 8;

Cynozura jest wodzem ż-owi 6, płomień *Koziełków* jest ż-om szkodliwy 7;

ż., morze 2, nawa 2.

1. Żeglarzom twarzy bladną: [er]ce ział [tr]ách [rogi]/ *Ps* 107,53. **2.** Stán[á]t[á] wiatr/ morze [p]á[đ]o/ żeglarze ożyli/ Nawę do portu zdrow[á] przybili./ *Ps* 107,59. **3.** Żeglarze byw[á]li/ W[zy]tek świat iáko wielki kołem objech[á]li./ *Pie[ś]* 1,1,35. **4.** S[pi]éwa żeglarz/ w cudz[é] [tr]ony/ Nagłym wiatrem zániesiony./ *Sob* 9,5. **5.** t[á]m[że] kotew krzyw[á]/ Żeglarze y p[ob]rzezn[á] linę odwiązali/ A od brzegu wy[fo]k[á] nawę odbij[á]li./ *Pam* 99. **6.** Cynofur[á] z[ás] mni[é]y[za]/ lecz wó-

dzem pewnie[zym] Żeglarzowi: *Phaen* 1, 50. **7.** Płomień (*Kozielków*) nie wielki/ ale żeglarzom [zkodliwy:] Bo niepogody budzi/ y wiatr popędliwy. | *Phaen* 11,145. **8.** w ten czas z mrozem [rogim/] W[zytki członki martwieią żeglarzóm vbogim. | *Phaen* 24,248. **9.** iáko więc nawá/ nim w porcie záwinie| Zwyczajny żeglarz/ á tá po[st]u[zna] [tyrowi/] Po[st]ępuie *Phaen* 32,295. **10.** Żeglarz(!)/ ná Orioná czekáiąc [ámégo/] Aby mu miarę nocy/ álbo p[ł]awu ziawił/ | *Phaen* 40,598. *KD*

żeglować pływać okrętem, statkiem, po morzu 1–8;

ż-e człowiek 1–7, okręt 8;

ż. przez morze 2–4, w drewnie po morzu 1, po wodach 6, z Krety do nas 7, do Kolchów 5, jakimś sposobem 7;

ważyć się ż. 2;

ż., nawiedzić 3;

ż. – ciągnąć się przy dworze 4;

r. –ować 2, –uje 8, –ują 1, –ował 3, 5–7.

1. Którzy w przeważnym drewnie po morzu żegluia/ | *Ps* 107,45. **2.** Ważył się przed tym Parys przez morze żeglować| Dla nadobnéy Heleny/ | *Fr* 2,74,2. **3.** Iazem przez morze głębokie żeglował| Iazem Fráncuzy/ ia Niemce/ ia Włochy/ Iazem nawiedził Sibylline lochy. | *Fr* 3,1,6. **4.** In[zy] [ye ciągną przy dworze/| Albo żegluia przez morze/ | *Sob* 12, 10. **5.** iáko Iáson do Kolchów żeglował/ | *FgBitwa* 7. **6.** Wy[fiadw]zy z morzá/ gdzie Widę przeymował/ Ktory po wodach Auzońskich żeglował. | *Sz* 598. **7.** Idomeus ... z Krety do nas więc żeglował. | *Mon* 236. **8.** po[st]ępuie| Okręt/ który nie takim [po]sobem żegluie/| Żeby przodkiem prół wály: *Phaen* 32,292. *KD*

żeglowanie pływanie po morzu okrętem poruszonym za pomocą żagli;

r. –aniu.

mogliby[my tego] Morzá chytrého zdrády| Przebydz/ bez w[zelákiéy wády:] A odpoczynąc po tym żeglowaniu/| W długim pokoju/ y be[sp]iecznym [p]aniu. | *FgPieś* 1,39. *KD*

żeglowny (morze) nadające się do żeglowania, po którym można żeglować;

r. –owné.

On (*Bóg*) ziemię w[zytkorodną/ ón morze żeglowné:] On wtwiérdził ná wieki niebo nie [t]ánowné. | *Phaen* wst. 5. *KD*

żegnać używając formuły pożegnalnej, wykonując pożegnalne gesty, rozstawać się z kimś 2, 8, 9, opuszczać, oddalać się z jakiegoś miejsca 1, Bóg kogoś, coś żegnać – formuła pożegnalna w odniesieniu do ludzi 4–6, żartobliwie do przedmiotów, zjawisk 3, 7;

ż-a *Orszulka* 2, *Borzuj* 9, *Żydowie* 1, posłowie 8;

ż. matkę 2, cię 6, 8, was 3, 7, nilowe wody 1;

r. –ać 2.

1. gdy *Żydowie* ... by[st]ré Nilowé żegnáli wody: | *Ps* 114,2. **2.** Lecz matkę/ vcáłowaw[zy] (*Orszulka*)/ tákeś żegnáć:| Iuż ia tobie moia matko/ [t]użyć nie będę/ | *Tr* 6,13. **3.** Bóg was żegna/ krwáwé boie/ Nie lubią was [t]rony moie. | *Fr* 1,4,11. **4.** Bóg żegna *Adrianie*: niepomogá ziołá/| Komu się ná śmierć bierze: *Fr* 2,75,3. **5.** Com miał rzéc pomagabóg/ toć bóg-żegna powiem. | *Fr* 3,42,4. **6.** mężu ... Bog cię żegna: ia żywa/ y vmárła twoia. | *Fr* 3,67,4. **7.** Bóg was żegna/ niewdzięczné/ y nieludzkie wrotá/ | *Pieś* 1,23,13. **8.** iáko cię dziś po[st]owie żegnáli/ | *Odp* 472. **9.** A *Borzuj* niechciał być pro[st]on ná gody/| Ani żegna[fw]zy/ iechał precz z go[st]pody. | *Sz* 594. *KD*

żegnanie pożegnanie się z kimś, tu przy umieraniu.

A matce/ [t]y[za]c żegnáníé (*Orszulki*) ták záłostíwé/| Dobré [er]ce/ że od zálu zo[st]áło żywé. | *Tr* 6,20. *KD*

żelazny wykonany z żelaza 2, 3, 6, 10, laska ż-a – symbol twardej surowej władzy 1, grad ż. przen. o padających kulach w opisie bitwy przedstawionej jako burza 11, sen ż. = śmierć 4, 7, zatrwadziały, nieczuły, bezlitosny 8, cierpliwy, wytrzymały 9, ż. Mars = bóg wojny 5;

ż. łuk 2, wrota 3, bróny 6, serdak = zbroja 10, serce 8, głowa 9;

ż., kamienny 8, spizany 3, twardy, nieprzespany 4, nieprzekowany 3;

w prep. 5, 6, 9, 10, w postp. 1–4, 7, 11;

r. –égo 11 ~ w p. 8.

1. La[skę żelazną będzie]z miał nád niemi/ *Ps* 2,25. 2. Nauczył mię bronią władać: nie-przełomiony| Łuk żelazny pod moimi [koczył ramiiony.] *Ps* 18,68. 3. Który (Bóg) wrotá żelázné/ y nieprzekowáné| Wyłamał [nádnie progi [pizáné] *Ps* 107,31. 4. Viał iá [sen żelázný/ twárdy/ nieprze[pány: *Tr* 7,7. 5. To pan/ y iádác ná šrébrze godniey[zy/| Komu żelázný Mars będzie chętney[zy.] *Pieś* 2,5,36. 6. Nie pomogły kule częté/| Zręby mocné/ bázty ge[te:] Puściły żelázné bróny.] *Pieś* 2,13, 43. 7. Lecz y tego prędko [sen żelázný v[kromił.] *Fg-Bitwa* 100. 8. á [erce człowiecze nie ie[st kámienné/ áni żelázné: iákiégo żadna tro[ká/ y żaden žal nie ru[zy: *FgPog* 1. 9. Kto tak żelazney głowy/ albo tak cierpliwy/| Żeby mogli w[ziťkich [tuchać/ i uznać kto krziwy| *Sat* 243. 10. Mar[zowi przy[máki| Czynia/ kiedy żeláznym [erdakiem odziány| *EpRadz* 19. 11. pá-trzay z téyze [trony| Burze wielkiéy/ y grádu/ grádu żelázného/| Y [trá[zliwych [y[káwic/ y gromu cié[zkiégo| *Jez* 109. **KD**

żelazo *metal o srebrzystej barwie, używany jako materiał do wyrobienia różnych przedmiotów 2, 5, tu o przedmiotach z żelaza: tarcza 8, narzędzie 3, 6, 7, metalowa obręcz zakładana na szyję, stosowana jako narzędzie kary 1, przen. o bezlitosnym sercu 4, jeden z czterech wieków ludzkości – gorszy od srebrnego, czas, w którym ujawniły się ludzkie skłonności do złego 9;*

ż. szczere 2, ostre 3, niezłomne 1, nieskłon-ne 5;

w ż-e bramy kować 2, coś ustrzyc ż-em 3, coś ż-em wykreślić 6, na coś ż-em pójść 7, ż-a nie przebić 8, komuś ż-em grzbiet obciążyć 1, ż. w sercu chować 4, ż-u srebro ustąpiło 9;

Msc. żelezie 2;

ż., kamień 4, nóż 6, brzytwa 7, pęta 1;

ż. – srebro 9;

r. -ázem 3, 7 ~ *w p.* 6.

1. Tám mu pętá ná nogi ciężkié włożono/| Y żelázem niezłomnym grzbiet obciążono.| *Ps* 105,34. 2. Pánu day cześć posádo Sioń-[kiéy [káły:] Który w żelezie [zczérym bramy twé kował| *Ps* 147,25. 3. Ná iéy mogile w[zytki rowiennice rázem| Swé lubé włoży o[trym v[trzygły żelázem.] *Fr* 2,32,4. 4. By kámién/ by żelázo w [sercu [wym chowátá/

Nie wierzę temu/ żeby we[stchnąć raz nie miałá.] *Pieś* 1,25,39. 5. A człowiekiem ták władnie/ iáko [słońce wonnym| Nawrotem: álbo Mágnes żelázem nie[kłonnym.] *FgPieś* 9,12. 6. náležiono nád nim (*portretem króla*) pi[mo ná wapnie żelázem/ ábo nożem wykréslóné *Wr* 22. 7. Nie brzytwá ci ia ná nie (*brodę*) pójde/ nie żelázem:] Mam coś o[obliw[żégo/ *Br* 79. 8. Naprzód Paris wy[trzelił o[czep y vderzył| Atrydę/ práwie ná tarcz/ iáko był vmie-rzył:] Lecz żelázá nie przebił: *Mon* 347. 9. Ale iáko żelázu šrébro v[stąpiło| Ták nád piérw-[zé gor[zych [ye ludzi námnożyło:] *Phaen* 1,117. **KD**

Żeliszawski *Andrzej Żeliszawski, sekretarz królewski, wojski płocki, zabity w 1584 r. 1, 2.*

1. Iędrzeiowi Żeliszáw[kiemu. *Fr* 1,71,2,tvt.

2. Żeliszáw[kiégo niewinnie zábili| *Fr* 1,71,2. **KD**

żenić się *pojmować, brać za żonę, tu Helenę trojańską.*

Niechże się ALEXánder ták drogo niezeni/| *Odp* 281. **KD**

żeniec *ten, kto bierze udział w żniwach, żnący, zbierający zboże.*

Tá (*trawa*) ręki nie nápełniłá| Zeńcowi ochot-nému: *Ps* 129,22. **KD**

żmija *p. żmija*

żmódzinek *koń niskiego wzrostu, mały, ale silny.*

Niech on chwali żmódzinki że bywają trwá-łé/| By miał mądzie iáko [am tedy przed[fię malé.] *Fr* 1,59,3. **KD**

żmudzki *należący do Żmudzi.*

A żmudzká płodná ziemię pánom wła[nyim zdáia.| *Prop* 118. **KD**

żniwo *zbiór plonów 3, o dorosińcieniu jako uwieńczeniu wychowania dziecka 2, przen. o twórczości poetyckiej, procesie tworzenia 1;*

ż. – swe 1, niedaleko 3;

ż-a nie doczekać 2, pierwszy snop komus ofiarować 1;

r. -iwo (:ywo) 3.

1. Zniwá swégo piérw[zy snop tobie ofiáruie/| Cny Myszkowski/ *Ps ded.*, 4. **2.** vpádlá (*Orszulka*) od [wéy buyności/| Zniwá niedoczekaw[zy *Tr 12,23*. **3.** Iż iuz nie dáleko żniwo/| Miéy [ye do śiérpá co żywo.| *Sob 6,11*. **KD**

żold p. **żóld**

żołędź *owoc dębu jako symbol marnego, byle jakiego pożywienia 1, 2.*

1. ESt prope wyfokum celeberrima [ylua Krakouum/| *Quercubus infignis/ multo miranda żołędzio/| (Jest blisko wysokiego Krakowa las słynny, odznaczający się dębami, zadziwiający mnogością żołędzi.) C 2.* **2.** Zwła[czá/ że nie żołędziem/ iáko to dawniey[zé/| Látá nió[ty: ále dziś chlebem żywi ludzie/| *Marsz 14*. **KD**

żołnierski *charakterystyczny dla żołnierzy 1, 2;*

ż. zabawa = *walka, wojna 1, 2.*

1. Przypátruiać [ye pilno wielkich Królów [práwie/| Ták w pokoiu/ iáko y w żołnier[kiéy zabáwie.| *Pam 20*. **2.** A ie[li ku pokoiu kiedy myśl [kłonili/| Nie iuz [woich żołnier[kich zabaw od[tapili.| *Sat 30*. **KD**

żołnierz *ten, kto strzeże kraju, państwa, a w razie potrzeby bierze udział w wojnie, walce 1-11;*

ż. polski 4, ż-e mężczy 6, pewny na granicy 3, twoi 6, 7;

ż-e wyjechali 8, do łupu się rzucili 11, się do kosza wrócili 7, ż. ku ż-owi się ma 9, 10;

ż-owi pieniądze gotować 1, przypowiedzieć służbę 2, ż-em władnąć 4, z ż-rzmi przodkować 5;

ż. lud 4, 6, ż-e, dworzanie 8, hołdowni książęta 2, myśliwiec 9, 10;

w p. 9-11.

1. Skuymy tálérze ná talery/ [kuymy/| A żołnierzowi pieniądze gotuymy:| *Pieś 2,5,38*. **2.** hołdownym K[siążętom ro[każ być pogotowiu: żołnierzom przypowiedz służbę: *Odp 482*. **3.** Ie[li nie będzie pewny żołnierz na granicy.| *Sat 120*. **4.** Bo ten żołnierzem Pol[kim/ á ów zaś Litew[kim Ludem władnąć/| *EpRadz 95*. **5.** Z Vświátá pod któryś ty z żołnierzmi

przodkował/| *Jez 183*. **6.** Rżów przedsię spalili| Mężni żólnierze twoi: Tegoż dnia z [wym ludem| Byleś/ za głębokim Tudem.| *Jez 273*.

7. Tu [ye żołnierz twoi do kofzá wrócili/| *Jez 371*. **8.** Wyiechali żołnierz/ y w[zy[cy dworzanie/| *Jez 388*. **9.10.** Iednákié téż obyczáie/ iednákié zábáwienia człowieká ku człowiekowi po[policie ciągną: iáko żołnierz ku żołnierzowi/ myśliwiec kv myśliwcowi zázdy się ma. *Cn 4*. **11.** żołnierz zarazem do łupu [ye rzucili. *Wzór 5*. **KD**

żołtarz *psalm, pieśń żałobna, a także psalterz.*

Świeć/ y dzwonów zániechay/ y mar drogo [łanych/| Y głósem żałobliwym żołtarzów [piéwanych.| *Pieś 2,24,24*.

żona *niewiasta, kobieta 98, kobieta zamężna, małżonka 1-74, 80-97, o fig. szach.: królowa 75-9;*

ż. młoda 8, cnotliwa 27, 46-7, 51, poślubiona 74, uczciwa 30, życzliwa 7, ze wszech miłsza 50, teskliwa 31, pierwsza 21, cudza 52, nieszczęśliwa 2, stara 98, podlejsza 84, okrutna, zła 76, niezgrabna 81, sporna 85, bracka 67, Helikaonowa 91, jakaś 81, m(oj)a 58, 63, swa 57, 66, twoja 13, 44, jego 12, 36, 67, 74, ż-y ich 93;

ż. bogobojnego 3, tyrana 43, Ortyjagonta 70, *Joachima 74*, rycerza walecznego 95, zanych ludzi 87, srogich pohańców 22;

dziatki pierwszej ż-y 21;

ż. męża ozdobi 28, budzi 19, wzdycha 43, się przyłoży k *czemuś 29*, leży w połogu 38, powiada 39, lubi *coś 24*, pościel zwłócząc się krtusi 5, spać idzie 4, siadła podle *k. 96*, warzy syna 34, powstaje z ławy 35, żywot za *męża chce położyć 48*, nie chciała *męża zostać 13*, kości *męża zamknęła w grobie 10*, *zostanie wdową 2*, *k. cieszyć ma 51*, u *k. nie jest tak miła jako jest złoto 68*, ozdoba *mężowi 30*, królowi jest przyniesiona 1, ż-y mordują, bija 76;

każdy z ż-ą 18, była ż-e niemoc *męża na rękę 8*;

ż-ą *czyjaś być 44, 94*, ż-ę *pojąć 45, 72, 82, 84*, *pojmwować 83*, *pojmać 86*, *k. wziąć za ż-ę sobie 78*, *obrać ż-ę sobie 81*, *szukać sobie ż-y 79*, *ż-y dostać 55*, *dostawać 57*, *ż-ę komuś*

jakimś sposobem dać 37, *ż-ę komus* nieść 65, *komus k.* za *ż-ę* dać 56, 80, przyznać 92, patrzeć sobie *ż-y* 77, *ż-ę* wydać 58, *ż-ę* wystać *gdzieś* 67, *ż-y* zaniedbać 60, dochodzić 60, się upominać 61-2, zajrzeć 71, z niczym odjechać do *ż-y* 14, *ż-ę* zostawić w żałosci 10, nawiedzić 32, (cudzą) mężowi wziąć 52, (59), (60), 88, brać 54, stradać *ż-y* 50, pozbyć *ż-y* 27, nie chcieć pojąć *ż-y* 17, umrzeć na rękę u *ż-y* 7, za się *ż-ę* dać 49, o *ż-ę* czynić 52, 89, 90, się wadzić 97, kapłan nie może pojąć *ż-y* 15, nie ma mieć *ż-y* 16, do *czyjejs* *ż-y* z wiołem flis przymierzać raczy 20, lec z *czyimś* *ż-ami* 93, chcieć się rozwieść z *ż-ą* 6, *k.* z domu wyciągnąć od *ż-y* 31, z *ż-ą* gdzieś się udać 41, *gdzieś* z *ż-ą* i dziećmi się uciec 69, około *ż-y* być niejako zelozus 40, pod ziemią szukać *ż-y* 25, nie należeć *nikogo* okrom *ż-y* 48, się bronić mnichom od *ż-y* 42, od stołu żenie kazać 23, *ż-y* wćwiczyć 64, za *kimś* puścić 73, odnieść siostrę *ż-e* 33;

C. żenie 8, 12, 23, 33, 91;

w por. 3, 9, 68 ~ w przysł. 28;

ż-a, mąż 11, 13, 28, 88, Noe 26, dziatki 21, 26, 31-2, 51, dzieci 22, 41, 62, 68-9, 73, 93, ojczyzna 68, Bóg 68, towarzysz 27, pacholki 23, ja sam 58, dary 54, klenoty 89, 90;

ż. - sługa 94, złoto 68;

r. -ona 1, 3, 4, 9, 13, 36-7, 95, -ony 7, 14-5, 17, 21, 27, 31, 50, 75-7, 79, -óny 25, ony (-óny) 32, żony 86, -onę 87, 89, 90, -ona 6, -enie 33, -ami 93;

w p. 38-42, 68-73, 98.

1. Taka o królu w[zech możniew[zy/ żoná] Dnia dżisiey[zego tobie przyniešioná:] Ps 45, 49. **2.** Sirotámi niech iego (złego człowieka) dzieci zo[stána/] A żoná nie[zczęšliwa wdowá] [tro[kána.] Ps 109, 20. **3.** Iáko/ wijác [ye po tyce/ Płodny krzak winný mácíce/ Obfituie w [łodkié groná:] Ták bogoboyného żoná.] Ps 128, 12.

Fr: **4.** A ma[żli rozum/ niech [pác idżie żoná.] 1,27,4. **5.** A żoná po[ściel zwłóczác niebogá] [ię krtuši.] 1,80,4. **6.** PRzy[zede]ł chłop do bi[kupá/ chcąc] [ię rozwiešć z] [żoná/] 2,3,1. **7.** Vmá[ř]ł práwie ná rękę v [życzliwéy] [żony/] 2,27,11. **8.** Lecz by[ł]á młodey żenie tá niemoc ná rękę.] 2,42,2. **9.** Złé niedo[żłé/ ále] [téż] [żé]

prze[stá]łé groná/] Nalep[że] gdy do[żrzeiá:] [także] [też] y [żoná.] 2,50,4. **10.** KO[ści] [twé/ Trzeb-] [chow[ki] zámknę[ł]á w tym grobie/] [Zoná/ któ[ř]á] [zo[stá]wił w] [żałóšci] [po] [šobie/] 2,67,2. **11.** mę- [zowi] [od] [żony.] 2,93,tyt. **12-3.** Żenie iego. NIEch[ciá]łám [cię/ męzu] [móy/ zo[stá]ć] [twoiá] [żo-] [ná/] 2,103,tyt.,1. **14.** A ie[š]li [ie[š]cze] [zniczym] [odiedzie[š]z] [do] [żony/] 3,22,9. **15-6.** áby [ká]płan [nie] [mógł] [poić] [żony:] ... [nie] [miał] [mieć] [żony/] [moglic] [go] [zo[stá]wić] [Przy] [v[š]zu/ ále] [iá]ieć [lepiéy] [był] [zbáwić.] 3,56,1-3. **17.** Gody [chciá]ł [mieć] [go[š]podarz:] [ále] [go] [ná]d[ž]ie[š]iá] [Omyliá:] [bo] [obiad] [nie] [chciá]ł [poić] [żony/] 3,61,3. **18.** Kilká [o[š]ób] [ná] [iednę] [šalę] [šię] [złóżył.] [Ká]ždy [z] [żoná.] 3,85,3. **19.** Pánowie/ [Czá]s [w[š]iá]dác: [w[š]y] [š]cy [in[š]y] [š]tali ... A [tego] [żoná] [budži:] 3,85,13. **20.** á [go[š]podarz] [baczy/] [Ze] [mu] [do] [żony] [zwio[š]tem] [flis] [przymie[ř]zác] [raczy.] 3,86,6.

Pieš: **21.** Tám niewinna mácochá/ [d]ziátek [piérw[ž]éy] [żony] [Sirót] [ně]d[ž]nych [prze[š]tręga] [wczá]š [1,1,13. **22.** Niech [żony] [šrogich] [po-] [hánców/ y] [d]zieci [Do[š]wiadczá/ iá]kim [pę]dem [wicher] [leći/] 1,6,9. **23.** Od [š]tołu [żenie] [ka]żez/ [fuka[š]z] [ná] [pá]chołki/ 1,18,7. **24.** Bodayže [wam] [šmród] [w] [gę]bę/ [mili] [pijá]nice/ [A] [trá]d [ná] [twarz:] [bo] [żoná] [lubi] [tá]kié [lice:] 1,18,50. **25.** Gdy [miłóšciá] [v]trapióny [Y] [pod] [ziemiá] [š]ukał (Or- [feusz]) [żony.] 1,21,28. **26.** Sam [Nóe] [zo[š]tá]ł/ [przy] [nim] [żoná] [tylko/] [A] [d]ziátek [kilko.] 2,1,27. **27.** O [zacny] [Woiewodá:] [Boš] [pozbył] [towá]rzy[š]zá [y] [cnotliwéy] [żony/] 2,6,11. **28.** Lecz [ie[š]li] [żoná] [mę]zá [nieozdobi/] [Má]ż [pró]żno [robi.] 2,10,3. **29.** [Ie[š]li] [š]ye [żoná] [nie] [przy] [łó]ży [ktemu/] [Z]ginać [w[š]yt-] [kiemu.] 2,10,7. **30.** [Zoná] [v]czciwa [ozdobá] [mę-] [zowi/ 2,10,9. **31.** Zeš] [mię] [z] [domu] [wyciá]gná [w] [té] [dál]žé [š]rony/ [Od] [má]łych [d]ziátek/ [y] [od] [te[kliwéy] [żony?] 2,20,4. **32.** Ze [tá]ka [ie[š]t] [Muzy-] [ká/ y] [tá]kié [š]rony/ [Któ]rych [człowiek] [š]luchá]iac/ [iuž] [áni] [żony/ [Ani] [d]ziátek [ná]wiedži:] 2,20,22. **33.** Zły [á] [niewierny] [pohá]ncze/ [Zbó]ycá [włá]šny/ [nie] [po[š]tá]ncze:] [Miaw[š]y] [odniešć] [šio[š]trę] [żenie/ [Zá]wió[š]tęš] [iá] [w] [lešné] [ć]ienie.] [Šob] 9,19. **34.** Ná]karmię [cię] [czegoš] [godzien/ [Iuž]ci] [żoná] [wá-] [rzy] [š]yná/ [Nie] [prze]iedná]nac [to] [winá.] [Šob] 9,31. **35.** A [żoná] [pow[š]taw[š]y] [z] [łá]wy:] [Šob] 9,41. **36.** [Czego] [nie] [czynił] [Orpheus/ á]by [iego] [żoná] [Mog-] [łá] [byłá] [z] [rák] [w]ynišć [š]rogiego [Plutoná?] [Tarn] 85. **37.** [Idżie] [nie] [pá]trząc [ná]zad/ [á] [tuž] [po] [nim] [żoná/] [Bo] [mu] [iá] [tym] [š]po[š]obem [dá]tá [Perfe[š]poná] [Tarn] 95.

38–9. ZIem<i>á</i>nin ieden ... ożeniw[zy] fie/ w kliká niedziel záfiał á zóná leży w połogu/ ... A zóná leżąc/ Nie fráfu y fie powiáda ... nie twoieć. *Ap 18.* **40.** iż to ludzie nań wiedzieli że około żony był nieiáko zelozus/ *Ap 22.* **41.** tam/ gdy każdy ... iáko w tákiéy trwodze powiádał/ gdzieby fie z zóną y z dziećmi vdác/ *Ap 22.* **42.** A wie go dyabeł/ komuby fie piérwéy bronieć/ czy Tátárom od muru/ czy mnichóm od żony. *Ap 22.* **43.** Niech wzdycha zóná męzného Tyránná/ *FgPieś 3,35.* **44.** Albo ná koniec twoią zóną będę. *FgPieś 8,48.* **45.** et iam me chytrus tentare diablus| Coeperat/ vt zónám nobis poymare/ liceret/ (*i już mnie zaczął chytry diabeł kusić, czy by żony nie pojąć*) *C 71.* **46.** podobno/ E[ffe] [celus księdzo cnotliwą ducere zónam (*podobno zbrodnią jest dla księdza pojąć cnotliwą żonę*)] *C 146.* **47.** Ipfi epulas nati/ cnotliwaque zóná mini[trat]/ Omne gotowa pati mecum/ quodcunque ferat fors. (*Same dzieci podają mi do stołu i żona cnotliwa, gotowa ze mną znosić wszystko, co szczęście przyniesie.*) *C 166.* **48.** W[zytki] ob[zęd]zy tedy przyiációły/ Nie nálaż/ okrom żony/ która żywot| Zań chce położyć/ *FgAl 19.* **49.** Ap.<ollo> Iż zá się zónę dał/ po którás przyzedeł. *FgAl 46.* **50.** Stradaeś ... ze w[zech] mil[żéy] żony/ Która iáko náturá/ ták y cnotá/ z [trony] Káżdá [woiey]/ ták były bogácie nádáły/ *FgFn 15.* **51.** Działki[z] mié cie[zy]c máią? czy zóná cnotliwa? *FgPżał 11.*

Odp 52. Trzebá mi bowiem [ędzióm ná] podárki| Bom cudzá zónę wzięł/ o którą czyniá. **53.** Niewiem o zónę: ále dáry bierze[z]/ Od Grekow zwłá[zczá]: **59.** **54.** Y żon/ y cudzych dárow nie rad biorę. **61.** **55.** Syn moy w Graecyey żony doftał/ **206.** **56.** Venus mi iá [ámá] Napierwey záleciłá/ y zá zónę dáłá. **225.** **57.** Abych też był żony [wey] ludzkim obyczáiem| Doftawał/ **232.** **58.** tám oycze/ nie tylko zónę moie/ ále| Y mnie [amego] wyday/ niechay poku-tuię. **240.** **59.** ná gościnne práwá| Nie pomniác/ zónę mu wzięł/ **269.** **60.** cóż kiedy wzięł zónę/ Ktorey áni zániedbác/ áni też dochodzić Dobry/ wćiwy człowiek bez w[ty]-du nie może: **271.** **61.** On choćia ze w[ty]-dem| Zony fie vpomina: **275.** **62.** Teraz nam Helenę| Wydác kaza/ pochwili ná[zy]ch fie żon będą| Y dzieci vpominać. **310.** **63.**

że mi przy[zedeł] Sen ná pámięć żony mey: **566.**

64. Ięli [ye] [ámi] kázác/ y Zóny węcizyli. *Zg 72.* **65.** Zónę królewicowi z Litwy téz niesiono/ *Prop 71.* **66–7.** Téyże nocy zónę [wa/ y] Kniáziá Fiedorá| Z zóną iego/ y z brácká z Stáryckiego dworá| Do Mo[skwy] wyftá: *Jez 281–2.* **68.** bo v tákich (*ludzi chciwych*) áni zóná/ áni dzieci/ áni oyczyzná/ y Bóg podobno nie iest ták miły/ iáko iest złoto. *Wr 16.* **69.** bo czáfu potrzeby gdzie fie indziéy z zóną/ y z dziećmi ludzie wćieć máią? *Wr 18.* **70.** Chio-márá zóná nieiákiego Ortiágotá/ bylá ná ten czás poimána/ *Wzór 2.* **71.** ácz mu nie[šťe]ście iákiés żony zayzráło/ *Wzór 3.* **72.** Z tych ieden Sinátus/ poiął zónę imieniem Kámme: *Wzór 4.* **73.** Ci w[kázuiác] czę[šť]okroć do niego/ áby żony/ y dzieci ich zá nimi puścił/ *Wzór 6.* **74.** Ze Zuzánná/ po[ľubiona] iego (*Joachima*) zóná bylá. *Zuz 18.* **75.** Stánełi przeciw [obie] dwa krolowie/ ... Támże zarázem wedle boku żony/ Tá [w]ego z lewey/ owá z práwey [trony] *Sz 145.* **76.** A Báby przedię pusćili w zagony/ Morduiá/ biyá/ okrutne złe żony. *Sz 392.* **77.** Káždy/ gdzie może/ pátrzał [obie] żony. *Sz 422.* **78.** Iednę z nich my[ľ]li wzyác zá zónę [obie]. *Sz 426.* **79.** Krol czarney bárwy [zuka] [obie] żony. *Sz 436.* **80.** Támże zá rázem po pánnę po[ľ]tano/ Która zá zónę Fiedurowi dano. *Sz 592.* **81.** Z Królá [w]égo Spártánie wzięli wielká wine/ ... Ze był obrał niezgrábná iákaś zónę [obie:] Niewie[ľ]z/ pry/ że my królów czekamy po tobie? *Dzie 75.* **82.** Tákkęc y z roléy [yná] żadnym obyczáiem| Niewyprze[ľ]z/ bo ná to zónę poiąć trzebá/ *Dzie 119.* **83.** A przed Licurgiem iefcze/ kto zónę póymował/ Ten oycu ile kazał naprzód ofiárował. *Dzie 123.* **84.** Podley[zá] zónę póymi/ ták ia rádę tobie/ *Dzie 149.* **85.** Iákolwiek: zrownánia w obyczáiach trzebá:| Dla [pornéy] żony/ drugi niechciáł wniść do niebá. *Dzie 154.* **86.** Pa-rišie zelzony/ Boday fie był nie rodził / áni poymał żony. *Mon 40.* **87.** vnió[ľ]teś zacnych ludzi zónę: *Mon 48.* **88.** Poznałby był/ iákié-muś zónę wzięł męzowi. *Mon 52.* **89.** A ia z Menelaufem w pośrzodku o zónę/ Y o klenoty zaráz/ niech czynię: *Mon 68.* **90.** *Mon 86 jak nr 89.* **91.** A Tęczá záś przynio[ľ]łá wieść piéknéy Helenie| Twarz Helikáonowéy máiac rów-ná żenie| Láodicy/ *Mon 120.* **92.** A kto wygra/

temu cię za żonę przyznają. | *Mon 136.* **93.** Aby za oftrym mieczem [wóy mózg tak prze-
lali/ á nie tylko [ámi/ Lecz y dzieci/ y obcy
legli z ich żonami. | *Mon 306.* **94.** o nim czuy/
á nie przeftaway pracować/ Aż álbo żoną bę-
dzie[z/ álbo ftugą iego; | *Mon 402.* **95.** Rycerzá
waleczného/ którégom iá żoná/ | *Mon 423.* **96.**
To rzekł: áli wnet síadlá żoná podle niego/ |
Mon 441. **97.** Nie ieden Menelaus o żonę
się wádził; | *Muza 71.* **98.** kiedy rzekę/ baby/
to ieft [taré żony/ | *Ort 24.* **KD**

żonaty taki, który ma żonę.

Expediti swietckum quam stanu<m> am-
bire duchownu<m>. | Omnes ludzie sumus:
nobis tamen e[ffe żonatis] Concessum est: solos
grzech est ożeniare kapłanos. (*Korzystniej jest
ubiegać się o świecki niż o duchowny stan.
Ludzieśmy wszyscy: jednakże my jesteśmy żo-
natymi. Wiadomym jest, że samym tylko ka-
płanom grzechem jest żenić się.*) *C 142.* **KD**

żoraw *Grus grus – ptak o smukłej szyi
i długich nogach, żyjący na bagnach, zwykle
odlatujący na zimę do ciepłych krajów 1–3;
ż–wie czując zimę precz lecieli 2, poleca
za morze 1, bliską zimę czują 3;
w por. 3.*

1. Kiedy Zorawie poleca za morze/ Nieby-
way czę[sto] Páwełku/ ná dworze; | *Fr 1,48,1*
2. Zorawie czuiąc zimę precz lecieli. | *Pieś 1,
14,4.* **3.** Troiáni/ z wielkim hukiem w pole
wyiácháli/ Iáko żorawie/ kiedy bli[ską] zimę
czuią/ Z krzykiem przeciw wielkiemu morzu
polátuią; | *Mon 3.* **KD**

żółc sok trawienny wytwarzany w wątro-
bie, tu przen. zło, gorycz, przykrość 1, 2;
ż–ą k. nakarmić 1, ż–i do cz. przymieszać 2.

1. Y ow[zem] mię źli ludzie żółciá nákar-
mili/ | *Ps 69,47.* **2.** RO[ko]zy ná świat [czéréy
niepodano/ Ale do káždéy żółci przymié[zano]. |
Fr 2,73,2. **KD**

żółd wynagrodzenie żołnierza.

Zámki zátym ftużebni królowi podáią/ |
A dawno zátzymány [wóy żółd odbieráią. |
Prop 154. **KD**

żółty mający jasny kolor podobny do ko-
loru słońca, cytryny 1–3.

1–3. Tertius indureat multi kapam áxá-
mity/ Zóltóm kábatum/ ... zóltómque(!) kole-
tum/ Zóltos trzewikos/ (*Trzeci przywdział sze-
roki płaszcz aksamitny, habit żółty, żółty kolet,
żółte trzewiki*) *C 20–1.* **KD**

źreć, źrzec zjadać gwałtownie, pochłaniać
1, 3, przen. o troskach: niszczyć, dręczyć 1, 2;
ż–e orlica 3, chrząszcze, szarańcza 1, żarty
troski 2;
ż. zboża 1, komus serce 2, 3;
r. –árty 1.

1. To chrzą[zcze/ to szaráńcza] zboża polné
żárty; | *Ps 78,85.* **2.** Serce mi bowiem żárty
tro[tki] nieu[spioné] | *Fr 2,61,5.* **3.** Mnie (*za-
kochanemu*) orlicá [serce źrze/ które ná [wé
męki] Odráfta/ | *Fr 3,9,3.* **KD**

źubr p. zubr

źuc źle mówić o kimś;
r. –uje.

Nieprzyaścielem mię poczuie/ Kto pokátnie
o ludzié[ch] / źuie. | *Ps 101,16.* **KD**

Żukopa p. Zukopa

żuławski pochodzący z Żuław.

Pan znáczniey[zy] gdy pán[stwem] wzgárdzi/
niż bych w[zytki] Zółáw[kié] vrodzáie/ y Gdan-
[kié] pózytki/ W iednym [zpichlérzu] zámknął:
Pieś 2,4,26. **KD**

żuraw p. żoraw

życie zachowanie, sposób postępowania
1, 2;
postanowienie ż–a 2;
chcieć k. miary w życiu nauczyć 1;
r. –yciu 1 ~ w p. 2.

1. chce[z] mię miáry w życiu/ Náuczyć/ á
[am/ xięże/ nośis] dyabłá w kryciu. | *Fr 3,17,5.*
2. Y to ieft napiérw[zy] w[stępek] ku vléczeniu
w[zelákiéy] niemocy/ [kromné] á mierné poftá-
nowienie życia. | *Pij 5.* **KD**

życzliwość o Bogu – łaskawość, opieka
1, 2, 4–7, o człowieku – pozytywny stosunek
do kogoś, przyjaźń 3, 9, darzenie kogoś sym-
patią, miłością 8, 10;

ż. pańska 5, ludzka 9, spólna 10, m(oj)a
2, 8, swoja 3, 4, tw(oj)a 1, 6, 7;

światło (nadzieja) *pańskiej* ż-i 4, 6;
 ż. była ku nam 5;
 k. opatrzyć ż-ą 9, być pewnym *czyjejs* ż-i 2, *czyjaś cześć jest* z Pana ż-i 1, za ż. *coś* odnosić 3, *coś* cierpieć w nadzieję *czyjejs* ż-i 6, płacić *czyjeś* ż-i 8, wdzięczności nie uznać za ż-i 7, sięść w ż-i 10;

ż., chęć 3, miłość 10, obrona, zacność, lata szędziwe 2, zdrowie, summienie, pożywienie, obyczaje, starość 9;

ż. – niewdzięczność 8;

r. –ości 1, 2, 4, 6–8, 10, –ością 9.

1. Wielka cześć iego (*króla*)/ pánie/ z twoiéy życzliwości/ Wielkiéy ná w[zyt]ki [trony prze cię ie]ft zacności. | *Ps* 21,11. 2. odemnie obro ny/ Niech pewien będzie (*ufający Bogu*)/ pe wien y zacności/ Y lat [zedziwych/ y méy życzliwości. | *Ps* 91,36. 3. Nienawiść ná má [ká]żę zew[za]d doćiera/ Y w[zyt]ki [wé forté]le ná mnie wywiéra. | To zá [woi]é życzliwość/ y chęć odno[ze]. | *Ps* 109,7. 4. Bóg pan prawy: ten światłem [woi]éy życzliwości/ Roświécił ná [z]é ciemności. | *Ps* 118,55. 5. By była nie tá ku nam życzliwość pán[ka]/ Gdy ná nas w[zyt]ka síłá przy[z]ła pogán[ka]. | Iu[zy]by nas práw ie byli żywo požarli. | Iu[zy]by nas powódz [trá]fzna ... zátopiłá. | *Ps* 124,3. 6. P[O]mni/ pánie/ Da wida/ y iego trudności/ Które cierpiał w ná dzieię twoi]éy życzliwości. | *Ps* 132,2. 7. Kie dy po nas wdzięczności/ Nieuzna[z]/ Pánie/ zá twé życzliwości. | *Tr* 18,8. 8. A ón podobno gdzie indzi]éy miłue. | Zleć by mi plácił moie życzliwości/ Bych miálá doznáć táki]éy niewdzięczności. | *Pieś* 1,17,37. 9. A ty mi]é zdrowiem opatrz/ y [um]nieniem czy[st]ém. | Poży wieniem wći]wym/ ludzká życzliwosc]iá/ Oby czáymi znośn]emi/ nieprzykrá [tá]ros]ciá. | *Fr* 3, 37,7. 10. Ale siá]dz oto przy mnie w [pó]ln]éy życzliwości/ Bom nigdy nie czu]ł w [fer]cu tá kowey miłosci. | *Mon* 435. KD

życzliwy *przychylnie nastawiony, dobrze życzący, przyjazny* 2, 4, 5, 7, 8, 11–2, 15, *kochający* 6, 13, *wyrażający życzliwość, przy chylny* 1, 3, 9, 14, *sprzyjający* 10;

ż. przyjaciel i sługa 5, poeta 11, żona 6, bogi 8, bogini 7, sąd 3, wiara = *ufność* 14, słowa 1, pochwała 9, ćma 10;

ż. światu 7, rymóm 12, wszystkim 4, ż-emu oddać chęć 15;

w funkcji rzecz. 15 ~ *st. wyż.* 2, 8;
 ż., *dobrotliwy* 7, *ludzki* 9, ż-a *wiara, miłość* poddanych 14;

ż. – nieprzyjaciel 15;

w prep. 1, 5, 6, 8–11, *w postp.* 3, 7, 13–4;

r. –iwy 4, –liwy 3, –liwa 14, –iwa (:–ywa) 9, –wému 15, –liw]éj 7, –iwszy 2;

w p. 5.

1. Słuchay mi]é zacna kró]lewno/ á moie] Życzliw]é słowá w]łó]z pod [fer]ce [woie]. | *Ps* 45,36.

2. Smi]uy [ie kiedy/ á gni]éw porzućiw[zy]/ Náw]róć [ye do nas te]k]liwych życzliw[zy]. | *Ps* 60,4.

3. Długó]z ... z]o]śliwy/ Wá]z b]é]dzie zna]ł [á]d życzliwy? | *Ps* 82,6.

4. Ty]s łá]kawy/ ty]s dobry: do gniewu leniwy/ Do miłosi]erdzia p]r]é]dki: ty]s w[zyt]kim życzliwy. | *Ps* 145,14.

5. V<a-szej> m<i]o]ści> żic]liwy p]ri]i]aciel i sluga I<an> K<ochanow[ki] LFogel 2.

6. Vmá]rl práw ie ná r]é]ku v życzliw]éy żony/ *Fr* 2,27,11.

7. Bo co má]iá [fro]gi]é dáry/ V bogini]éy dobro]tliw]éy/ Czy nic y swiá]tu życzliw]éy? | *Fr* 3,12,12.

8. Gd]zi]é]s to mnie té]ż mi]éć by]ło życzliw[ze] bogi/ *Fr* 3,77,2.

9. Albo my do [pó]ln]égo [ká]rbu/ gd]zi]e życzliwa/ Ludzka pochwa]łá/ y g]ł]os po]p]olity w]y]ywa: | ... Per]ły/ złoto ... Zárzućmy *Pieś* 1,1,41.

10. Id]z gd]zi]e ci]é nogi/ y wiá]try powiodá/ Zá tá życzliw]éy é]my nocn]éy pogodá. | *Pieś* 2,18,50.

11. To [wym pi]m]em życzliwy po]étá ná]gro]dzi]ł. | *FgPieś* 6,56.

12. A ty Firleiu/ bád]ż życzliwy moim/ Nowotnym rymóm/ *FgFirl* 25.

13. Niech towá]rzy[zá] życzliwego/ Iednemu łó]žu p]ri]acielá/ Mam z łá]ki twoiey: *Odp* 451.

14. Iako mi]o]ł[ć] poddanych/ i wiara žic]liwa/ *Sat* 351.

15. Teraz ma]z czás zárá]zem/ y chęć życzliw]ému/ Y nie]p]rzy]acielowi niech]éć oddáć [w]ému. | *Br* 69. KD

p. **nieżyczliwy**

życzność *łaskawość, przychylność*

r. –ości.

Zni]z]czeiá w[zy]s]cy/ któ]rzy lubiá z]o]ści/ A ty moc moie]z/ z [woi]éy życzności/ Wynie]sie]z/ *Ps* 92,20. KD

życzny p. **nieżyczny**

życzyć *użyczać, obdarzać, dawać, spra wiać coś* 5–7, 15–7, 23–4, *sprzyjać* 2, 4, 5, 12, 21, *chcieć, pragnąć czegoś dla siebie lub kogoś* 1, 3, 8–11, 13–4, 18–20, 22;

ż-y człowiek, ludzie 1-4, 8-14, 17-22, Bóg (5-7), 16, (23), noc 15, Urania 24;

ż. uznania prawdy *bożej* 6, wszego dobra 10, wiekustej zgody 22, łaski 24, nowych lat i perwszej młodości 18, wieku 23, pogody 15, szkody 8, tego 16, 17, ojczyźnie 14, Litwie 22, Polsce 22, parze uczciwej 23, sirotom 20, małżonce 20, dobrym 4, obcemu 21, cnoście 2, 12, mi 6, 8, 11, 24, ci 7, mu 16, 17-8, nam 5, sobie 1, 3, 9, 13, 20;

ż. sercem prawym 10, z łaski swej 5, więcej niż *komuś* 27;

roz. 6, 23;

ze *zd. zwykle dop.* 5, 11, 13-4;

ż., prosić 20;

ż. *cz. komuś* 1, 3, 6, 8-10, 16, 17-8, 22-4, *coś komuś* 7, *czemuś* 2, *komuś* 4, 21, *cz.* 15;

r. -yzyć (-icyć) 5, -yzyć (-icę) 10, -emy 12, -yli (-ili) 2 ~ w p. 17, 20.

1. lubuy du[zo/ teraz/| Oto nam w ręce wpadł/ czego[my nie raz/| Sobie życzyli.| *Ps* 35,75. **2.** A ludzie/ którzy cnoście méy życzyli/| Bedą [ye iezcze (da Bóg) wefelili/| *Ps* 35,82. **3.** Kochay [ye w p[anu/ ten wszystko da tobie/| Czego ty kolwiek będzie[ż życzył [obie/| *Ps* 37,10. **4.** Kto dobrym życzy/ y [am [zcheśliw będzie/| *Ps* 37,51 **5.** R[acze nam z ł[ki [w[ey życzyć/| Bychmy tym [po[obem liczyć/| Płoché látá [w[é vmieli/| *Ps* 90,41. **6.** życz mi prawdy tw[ey vzn[ania.| *Ps* 119,64. **7.** Choway [w[é dobrze/ co[bóg życzył z nieb[.| *Fr* 1,86,2. **8.** P[anie niezycz mi [zkody/| *Fr* 2,15,9. **9.** TW[oy mi br[at/| I[ó[fcie/ powiada o tobie/| Źeś ł[akaw ná mi[ę/ czego życzę [obie.| *Fr* 2,55,2. **10.** Przeto t[ego b[adź pewien/ że ci[ę zt[emi liczę/| Kt[orym ia [sercem pr[awym w[zego dobr[á życzę.| *Fr* 2,104,16. **11.** IE[li to rád[á widzi[ż/ á życzy[ż mi tego/| Abych prze ci[ę v[zywał fr[á[unku wiecznego/| *Fr* 3, 13,1. **12.** P[oniew[aż cno[cie żyw[ey my Źli nie życzymy/| A[ż gdy nam z oczu zniknie/ t[ó[ż i[ey Ź[alujemy.| *Pie[ś* 1,1,27. **13.** Ch[ciał[by[em t[ak by[ć [cz[ę[śliwy/ y życzył[by[em [obie/| Abych iu[ż t[ę ná wieki ł[ak[ę znał po tobie.| *Pie[ś* 1,4,13. **14.** Życi[će oyczy[ynie/ á[by wam rodził[á/| Podobnych sił[á.| *Pie[ś* 1,10,59. **15.** Pi[ękna nocy życz pogody/| Br[ón wi[átr[ów/| *Sob* 1,5. **16.** [zedł morzem ... Myśl[ąc zacn[á Kr[ólew[ę widzi[ć w [w[ey ł[ó[znicy.| A Bóg mu tego życzył.

Pam 137. **17.** Siemikow[ki z[ásię prosił/ á[by raczył nań t[ak wzgl[ąd mi[éć/ i[ako ná [ługe iu[ż [w[égo/ a tego mu życzył. *Ap* 5 **18.** kr[ól[á Te[[[alskiego c[óry/ ... życząc mu (*ojcu*) nowych lat/ y pi[érw[ż[ey młodo[ści/| W nádzi[éi[ę Źi[ó[ł zchwalonych/ [p[ó[lnie go z[abił/| *FgPie[ś* 6,26 **19.** Omnino vitam tibi non życzare beatam.| (*Ów ci w og[ó[le nie życzy szcz[ę[śliwego żywota.*) *C* 175. **20.** Tego (*opieki Boga*) ... y [obie/ y tym vbogim sirotom/ t[ak[że y t[ey vc[ciw[ey á [tro[kan[ey m[á[ł[żonce iego życzymy/ y prosi-my/ *FgPog* 4. **21.** Obcemu wiecey życzył/ ni[żli [wemu/| Coś nied[á[leko zda [ie od zazdro[ści.| *Odp* 38 **22.** I[akob[ys przywi[ó[ł w iedno[ść d[wa wielkie narody/| Życząc Litwie/ y Pol[cze wieki[ft[ey zgody.| *Prop* 236. **23.** T[akiego wieku tedy t[ey parze vc[ciw[ey/| Wedle [w[ey obietnice życz nieob[ł[diw[ey/| *EpRadz* 124. **24.** A ty/ o Vr[ánia/ życz mi ł[á[ki [fwoi[ey/| Aby ludzie pozn[áli gwiazdy z pie[śni moi[ey/| *Phaen wst.* 21. KD

żyć *istnieć, być żywym, trwać* 8, 9, 11, 13, 15, 18, 27, 30-1, 33-6, 39, 41, 54, 59, 62, 66, 72-3, *istnieć, trwać dzięki czemuś* 42, *bytować gdzieś, przebywać, mieszkać* 5, 12, 19, 21, 52, 61, 71, 74, *wieść, p[ędzi[ć życie, zachowuj[ąc si[ę w pewien okre[ślony spos[ób* 1-4, 6, 7, 10, 14, 16-7, 20, 22-6, 28, 32, 37-8, 40, 43-51, 53, 55-7, 60, 63-5, 67-70, 76, *prze[stawa[ć, przebywa[ć z kim[ś - przen.* 75, 77-9, *pozostawa[ć w czyj[ej[ś pamie[ci* 58, *ż. w nadziei[ę jak[á[ś = spodziewa[ć si[ę cz.* 29;

ż-e człowiek, ludzie 1-7, 10-1, 13-8, 20-6, 31-2, 34, 37-8, 40-1, 43-4, 46-51, 53-7, 59, 60, 63-5, 67, 70, 72-3, 75-6, 78, 79, Bóg 8, 71, 74, kr[ó[lowie 68, ziemianin 69, Orszula 28, 33, 35, *Niobe* 29, *Hesyjona* 61-2, *Zuzanna* 73, *Panna* 77, dziewczka 52, *ciało* 39, *zwierz* 12, 19, *orzeł młody* 66, *czyj[es zachowanie* 58, *skryte rany* 30, *drzewa* 42, *wszelka rzecz* 27, *ł[aziebnicy i kurwy* 45, *morze, gwiazdy* 36, co 9;

ż. *żywot* 32, *wszystek sw[ój wiek* 7, *czas (wiek) nieprze[żyty* 8, 34, *na wieki* 11, *jednym kształtem* 45, (*prawdziwie*) *w boja[źni pańskie[* 3, (16), 20, 24, *w posłusze[ństwie bo[żych praw* 1, 4, *wedla boskiego zdania* 22, *boskich praw* 23, *według woli pana swego* 63, *w pobo[żności* 17, *pobo[żnie* 46, *pod zasł[on[á ł[aski bo[żej* 5, *w boskiej pieczy* 53, *gwo[li cno[cie* 46, *w wsp[ólnej*

zgodzie 64, w pokoju 7, w porządku i bezpieczeństwie 67, pod tyranem 70, w niewoli 61, w sercach 58, między ludźmi 52, na świecie 21, 28, 54–5, 67, po górach skalistych 12, w polu 19, pod kamieniem 30, dżdżem 42, z rzek, z morza 36, w radości 14, w kłopotcie 37, dobrze 47–8, doskonale 76, poćciwie 73, uczciwie 53, skromnie 68, w niewinności 56, uprzejmie, nie za tarczą 79, przykładowie 65, wesoło 51, bez miłości 40, bez lichwy 53, wszetecznie 2, 6, źle 44, bydłce 50, ż. żywym 66, na słuch 1, (nie) umieć ż. (bez cz.) 28, 40, pod prawem ż. nie chcieć 71, wstydić się tak ż. 69, ż. przestać 59;

żyć, żyję *itd.* 1–5, 7, 11–2, 14, 16–7, 19, 22–3, 26, 28, 31, 34–6, 39–41, 43–50, 52, 55–7, 59, 64–5, 67–70, 74–9, żywie, żywiesz *itd.* 6, 8–10, 13, 15, 18, 20–1, 24–5, 27, 29, 30, 32–3 37–8, 42, 51, 53–4, 58, 60–3, 66, 71–3;

ż. u k. 61, co 7, 8, 32, 34, według, wedle, wedla cz. 22–3, 63, z cz. 36, gwoli *czemuś* 46, *czym* 45, *czymś* 42, 79, z *kimś* 77, 79, z *czymś* 75, pod *kimś* 70, pod *czymś* 5, 70, za *czymś* 79, między *kimś* 52, w *czymś* 1, 3, 4, 20, 24, 26, 37, 53, 56, 64, 67, 78, bez cz. 40, 53;

ż., tchnąć 18, mówić 31, 60;

ż. –umrzeć 28, 41, 73–4, ż. na wieki – w grób nie wstępować 11;

r. –yję (:–iję) 43, –yje 1, 4, 5, 19, 55, –yje 12, 50, 74, –ywie (:–iwie) 6, 9, 10, 20, 24–5, 27, 33, 53–4, 72, –emy 15, 21, –yją 45, –ija 36, –ywą 42, –yła 35, 52, –yła (:–iła) 78, –ili 64, –yli (:–ili) 14, 56, 79;

w p. 58, 67–70.

Ps: 1. Lud/ którego nigdy nie znał/ czołem mi bije/ Ná słuch tylko w po[st]u[ze]ństwie praw moich żyje. 18,86. 2. niechay będą pohánbieni wiecznie/ Którzy z vmy[st]u woła żyć w[zeteczn]ie. 25,8. 3. Ie[st] kto ná ziemi/ coby żył prawdziwie/ W boiáźni pán[ki]éy? 25, 24. 4. Pan táiemnice temu [wé odkrije/ Ktokolwiek w iego po[st]u[ze]ństwie żyje: 25,34. 5. człowiek pod za[st]oną łá[ki] tvoiéy (Boga) zije. 36,16. 6. NIe obru[zay] [ye/ że kto niew[tyd]liwie/ W grzéch[ie] [ye] kocha y w[zeteczn]ie żywie: 37,2. 7. Ale pokorni/ cí ziemię osiędá/ Y żyć w pokoiu w[zy]stek [wóy] wiek będą. 37,28. 8. Ty (Boże) żywiesz[czas nieprzeżyty/ A mój wiek ie[st] w gá[rs]ci skryty: 39,17.

9. Bład (mogę rzec [práwiedliwie]) Bład ie[st] człowiek: á co żywie/ Podobno to ku márnému/ Snu nocnému/ 39,22. 10. Błog[ost]awiony człowiek/ y fortunny żywie/ Który ma v[fn]ość w pánu práw[dy]wie. 40,13. 11. prózna o tym piecza/ Aby kto śmierci mógl [ye uwárowáć/ Y żyć ná wieki/ á w grób nie w[st]ępowáć. 49,24. 12. Wszy[te]k zwiérz mój ie[st] y co w le[si]éch tyie/ Y co po górách [ká]litych żyie. 50,28. 13. A ia tobie chę[tl]iwie niech ofiárę dawam/ Y doká[dy] człowiek żywie/ imię twé wyznawam. 54,12. 14. Pán[ki]éy ludz[ie] świę[ci] Pewni będą chę[tl]i/ Będá [ye] ch[ł]ubili/ Y w radości żyli. 64,48. 15. Tego moc wyznawamy: temu/ co żywiemy/ Y cokolwiek[my] [a/ przyp[is]ać mu[si]emy. 68,85. 16. Kto w boiáźni twéy (Boga) żyć vmié/ Ten/ co twóy gniew ie[st] rozumié. 90,39. 17. A kto żył w pobożności/ Pewien trwá[te]y radości/ 97,51.

18. On [am ie[st] bóg: co żywiem/ co tchniemy/ On [práw]ie w nas/ 100,5. 19. Tu (w zdro[by]ch) [ye] w[ze]lki zwiérz chłodzi/ który w polu zije/ 104,21. 20. SZczęśliwy człowiek práw[dy]wie/ Kto w boiáźni pán[ki]éy żywie: 112,2. 21. Ale my/ którzy ná świecie żywiemy/ Wiecznemi czá[ty] sławic[ie] cię bédziemy. 115,35. 22. béd[li] żył wedle twégo zdánia. 119,6. 23. Náucz mié praw [woi]ch/ á ia niech tobie dziékuie/ Wedla tych ia żyć chcę/ 119,8. 24. 128,2 jak nr 20. 25. To (szczęście) ma odniéś niewátpliwie/ Ktokolwiek pobożnie żywie: Tego siedzác ná Sionie/ Bédz[ie] miał pan w [wéy] obronie. 128,18. 26. Obrońco [mutnych/ y twiér]dzo ubogich/ Náucz mié w świętym żyć zakonie twoim/ 143,31. 27. Chwal[ie]cie páná w[fo]łemi cymbaty: W[ze]lka rzecz/ która żywie/ Wyznay páná chę[tl]iwie. 150,11.

28. Tákli moiá Or[zu]lá/ iez[te] żyć ná świecie/ Nieumiáw[zy] mu[si]ála w ranym vmrzéc lecie? Tr 2,22. 29. W którą nádzieię żywiesz (Niobe)? czego czeka[z] wiéc[ie]y? Tr 15,19. 30. Iedná[dy] y pod kámiénie[m] żywiá [skryte] rány. Tr 15,28. 31. Lecz kiedy nédzá/ álbo žal przypádn[ie] Ali żyć nie ták iáko mówic[ie] [ná]dn[ie]: Tr 16,18. 32. A my ow[ze]m żywiemy żywot tym wáźniey[zy] Czym nád to grube ciáło duch ie[st] sláchetniey[zy]. Tr 19,27. 33. á wiérz niewátpliwie/ Ze twoiá namiley[za] Or[zu]lec[ka] żywie. Tr 19,32. 34. Tu śmierć ... niema ju[ż] wolności. Żyiem wiek nieprze-

żyty: wieczny używamy| Dobry myśli: *Tr 19,71*. **35.** Póki iéy (*Orszulki*) zamierzony krés był/ poty żyłá:| *Tr 19,118*.

Fr: **36.** Ziemiá defcz piie/ ziemię drzewá piia| Z rzék morze/ z morzá w[zytki gwiazdy žiia.| *1,57,2*. **37.** za[ż nie głupie czyni| Kto się frá[uię/ á żywie w kłopotie?| *1,76,7*. **38.** czemu to prá[acie| Nie ták [ámi żywiecie/ iáko náuczacie?| *2,25,2*. **39.** A ciáto ... Niechay tym czá[sem te[knice nieczuie| A co to nie żyć/ wczás się przypátruie.| *2,37,16*. **40.** niewiem bych żyć vmiá bez miłosci:| *2,79,10*. **41.** Ale co żyie/ vmrzéc bym wolá[á| Bom tylko ná plácz wieczny tu zo[á[á.| *2,93,3*. **42.** Buyné drzewá nalepiéy ddžem niebie[kim żywa:| *3,6,6*. **43.** IA ináčéy nie pi[že/ ieno iáko żyie| *3,17,1*. **44.** Trudno wytrwáć o iedny du[ży człowiekowi.| Bo iedná ma być w cie[le/ á druga w ká[ecie| Krom téy trudno/ krom owéy źle żyć/ iáko wiéćie.| *3,34,4*. **45.** Łá[iebny/ á kurwy iednym xta[tem żyá| *3,41,1*. **46.** Przed[ie žijmy pobo[nie gwóli [áméy cnoćie| *3,84,7*.

47-9. O[á[atek ná Bogá wkłáday| A dobrze żyć nie odkłáday.| Zyy dobrze nie odkłá[á:| Bo dal[zych czá[ow czeká[ac| Niepodobnym obyczáiem| Nie poczaw[zy żyć/ prze[áiem.| *Pieś 2,15,20-4*. **50.** Y [zkodá zwáć człowiekiem/ kto bydlécé žyie| *Pieś 2,19,5*. **51.** Zem ie[ł ták piéknym sídem w[owiony:| We[óto żywé tro[ce po[ožony.| *Pieś 2,21,4*. **52.** Nádobná to d[ziéwká by[á| Póki miédy ludźmi ży[á| *Sob 9,14*. **53.** Człowiek w twéy pieczy vcz[íwie| Bez w[zelákiéy lichwy żywie:| *Sob 12,6*. **54.** Ale ná świećie kto ták głupi żywie| Zeby nie prágná[ł przeiecháć [czę[liwie| Dróg niebezpiecznych| *FgPieś 1,9*. **55.** Kto się zá czá[fu tego nie nápiie| Człowiek ná świećie nie pobo[ny žiie.| *FgPieś 3,28*. **56.** Day by[my się y [ámi odnowili| Grzé[ł porzućiw[zy/ w niewinno[ci žili.| *FgKol 4*. **57.** A zá[ś ták žyie/ że té[ž krom przodków [wych [láwy| Mogłby záw[ždy by[ż[znacznym prze [wé tylko [práwy.| *FgBitwa 39*. **58.** że vcz[íwé záchowánie brátá ná[žégo nie vmá[ło z nim po[po[tu/ ále żywie w [ercách *FgPog 3*. **59.** A ciérpiáć w [ercu ták niezno[sná ráne| A[ż w ten czás plákáć/ gdy y żyć/ prze[á[ne.| *FgNagr 3,8*. **60.** Ty/ iáko żywie[ż/ ták/ widze/ y mowi[ż| Niepows[ieglíwie: *Odp 62*. **61-2.** Hefioná pá-

mié[áć mu[si [io[trá twoiá| Oycze ... która do tey doby| V nich w niewoli żywie/ ie[li ie[żcze żywie.| *Odp 255*. **63.** Ale kto žywie wedł[ug woley pana [wego| Tego ia barz[iey chwale/ *Sat 172*. **64.** Bo nie Statutem/ ale cnotá się rzádzili| Strzegáć iakoby záw[ždy w[po[lny zgodzie žili| *Sat 210*. **65.** i [ám žy przykłádnie| *Sat 365*. **66.** A potym záiu[żony (*orzeł m[ody*) y [ám żywie żywym.| *Jez 10*. **67.** którey (*drogi*) [ye trzymá[ac/ y ná świećie wporzádku y w be[pieczeń[stwie w[ie[ższym żyć/ mo[żem *Wr 5*. **68-9.** Tá[ž [kromnie ná ón czás Królowie Pol[czy žyli/ žeby tych czá[ów y podły žiemianin w[tyd[ził [ye tá[ž żyć:| *Wr 10*. **70.** kto pod práwem żyć niechce/ ten pod Tyránnem mu[si: *Wr 13*. **71.** Žywie Bog ná niebie/ który karze ludzkie z[ó[ci.| *Zuz 2*. **72.** Lec[ż to mniéy[za/ gá[rdlá pozbyć: bo ktokolwiek żywie| Vmz[ec mu[si: *Zuz 99*. **73.** póći[wié żyw[zy/ vmz[ec krom zmázy nie mo[że.| *Zuz 102*. **74.** Du[żo moiá/ nie l[ekay się: Bog ná niebie žyie.| *Zuz 110*. **75.** by dobrze ich w[iećey nie by[ó| Człowiekowi z nią (*cnotá*) [ámá żyć ná świećie mi[ó.| *Dzie 26*. **76.** W[zytkich (*dóbr*) trzebá/ ie[li żyć do[skonále chcemy.| *Dzie 34*. **77.** Święta [práwiedliwo[ci (*o Pannie*) ty[ś nie gá[rd[ziłá| Smiertelnym towárzy[stwem: ále[ś z nimi ży[á| *Phaen 9,94*. **78.** Ani miédy krewnémi o zwá[żcie [tychano.| Žyli w[zy[cy w pokoiu/ *Phaen 9,99*. **79.** Ludzie z [obá vprzeymie/ nie zá tárczá/ žyli| Stá[žze ... cz[ili.| *Dry 31*. **KD**

Żyd przedstawiciel narodu żydowskiego 1-3;

Ż. nauczony 3;

ojcowskie kredence u Ż-ów chować 2, Ż-a z workiem pieprzu woleć 1

w p. 3.

1. Oni się w me[stwie ... kocháli| ... Dzi[ś ledá žydá z workiem pieprzu wola:| *Fr 1,66,11*.

2. Wiécy ci was daleko co [we w[si mijacie| I oycow[skie Kredence u žydow chowacie.| *Sat 12,6*. **3.** miédy in[żymi niechay czyta Diá[łóg wtóry o miłosci/ náuczon[ego Žyda Leoná/ *Wzór 1*. **KD**

Żydowie naród żydowski 1, jego przedstawiciele 2;

Ż. dostali swobody 1, nilowe [egnali wody 1, cz. po kim[ś chcieli 2;

1. gdy żydowie dostaw[zy [wobody/| By[tré Nilowé żegnáli wody:] Wielka tám ná nich łá[ká páńska [ye znaczyła/| Y niepodobna ku wierze siła.] *Ps 114,1.* **2.** A ie[liby[my kłaniać pieniądzom [ię mieli/| Pewnie by tego po nas y Żydowie chcieli.] *Fr 3,23,10.* *KD*

żydowski *należący do Żydów, zamieszkany przez nich 1–3, składający się z żydów, wyznawców judaizmu 4, 5;*

ż. naród 4, 5, kraj 2, kraina 1, miasta 3; w prep. 1, w postp. 2–5.

1. Znączny ieft bóg w Żydow[kiéy kráinie/| W Izráhelu iego imię [tynie.] *Ps 76,1.* **2.** niechay zmierzá [oba/| Kray Żydow[ki/| którego do[stáć chcą pod toba.] *Ps 83,22.* **3.** Mia[st Żydow[kich ofády| Będá [erdecznie rády/| Pá-trząc ná niepoięté Po[stęпки twoie święté.] *Ps 97,37.* **4.** Pan o nas pomni ... Y znącznie naród żydow[ki wy[stáwi] *Ps 115,24.* **5.** iáko zakon [kázuie/| Naród żydow[ki ze w[szystkich kráin w[stępuie.] *Ps 122,6.* *KD*

żyła *tu o członku męskim r. –yły (:–iły).*

*á go[spodarz miły| Chodzi/| by w ráiu/| nie zákryw[zy żyły.] *Fr 1,55,8.* *KD**

żyto *gatunek zboża, secale 1–6;*

ż. się rodzi 1, złotem zakwinęło 6, się w polu dostawa 3, barwą znać dawa, iż niedaleko żniwo 3;

ż–a dotknąć 5, do Gdańska wiedzieć drogę z ż–em 4, zająca już nie znać w życie 2;

ż., jęczmień 1, popioły 4;

r. –yto (:–ito) 1, –icie 2.

1. Bo [ye tu ten żmiy rodzi ták okwito/| Lepiéy dáleko niż ięczmień niż żyto.] *Fr 1, 10,10.* **2.** Łáki kwitną rozmáicie:] Záiáćá iuż nie znać w zięcie/| *Pieś 2,2,34.* **3.** Żyto [ye w polu do[stawa/| Y [woią bárwą znać dawa:] Iż iuż nie dáleko żniwo/| *Sob 6,9.* **4.** To na-więt[ze mi[sterstwo/| kto do Brzegu z woły/| A do Gdań[ka wie drogę z żitem/| a z popioły.] *Sat 18.* **5.6.** Zytá dotknął/| żyto wnet złotem zákwinęło:] *Dzie 95.* *KD*

żyw, żywy *taki, który żyje, istnieje, obdarzony życiem, żyjący: o człowieku 1, 13, 22–3, 33, 37, 39, 40, 43, 46, 50, 53–4, 56,*

58–60, 68, 74, 77, 84, 89–94, 97–9, 104–9, 115, 118–22, przen. o namiocie jako mężczyź-nie 57, o duszy 48, 79, o zwierzętach i innych stworzeniach 9, 69, 70, 103, 123, o roślinach 24, o fig. szach. 111–2, istniejący, prawdziwy: o Bogu 8, 15, 21, 28, 30–2, 34, 41, 45, 49, 55, 66, 80, 83, o sercu – bijący, pracujący 16, 51, oczywisty, jawny 12, 17, 26, 29, 110, naturalny, autentyczny, intensywny 27, 35, 38, 52, 75, płynący, wartki 3, 10, 14, 71, 124, płonący, także w opisie bitwy przedstawionej jako burza, 2, 4–6, 20, 44, jako przykład w Ortografii 125, w ż–e oczy = jawnie, beczelnie 82, póki żyw(y) = do końca życia, do śmierci 7, 42, 47, 64, 67, 73, 85, także w zwrocie używanym na potwierdzenie prawdziwości tego, o czym mowa: jak(o) żyw(y), żywo 11, 25, 36, 61–3, 65, 72, 76, 78, 81, 87–8, 95–6, 100–2, 113–4, 116–7, co żywo = wszystko, co jest żywe 18, 19, 86;

ż. człowiek, ludzie 46, 109, 119, 122, ciało = człowiek 93, Bóg 8, 15, 21, 28, 30, 32, 34, 41, 45, 49, 55, 66, 80, 83, źródło 3, 14, woda 10, 71, 124, syn 91, dziatki 99, Niobe 53, dusza = wszelka żyjąca istota 48, 79, zwierzę 9, piskorz 69, 70, wół 123, łzy 38, krew 35, namiot 57, marmór 52, strzały 27, korzeń 24, ogień 4, 20, 44, węgle 2, 5, 6, cnota 75, dobroć 29, prawda 110, bluźnierstwo 26, kłamstwo 12, potwarz 17;

liczba (regestr) ż–ych 23, 39, 104;

być, zostać ż. 1, 7, 13, 31, 33, 40, 42–3, 47, 53–4, 59, 64, 67, 73–4, 77, 84–5, 105–7, 121, 125, być żyw(y) popiołem 37, chlebem 118, żołądkiem = byle czym, tu żartobliwie 118, ż–a jest Alcestis 97, żyć ż–ym 103, ledwie (ledwie) ż–y 1, 84, ledwo ż–e jest (zostało) serce 16, 51, jedno ż–y 67, na poły żywy 90, 112;

w funkcji rzecz. 22–3, 39, 50, 60, 103–4, 120;

prze Bóg żywy 8, 32, 49, 55, prze żywego Boga 83, na Bóg żywy 66, o Boże żywy 34;

żyw 7, 11, 13, 25, 31, 36–7, 40, 43, 47, 54, 56, 58–9, 62, 72–3, 77, 88, 95–6, 105–6, 111, 115, 121, 125, żywo 18, 19, 65, 76, 78, 81, 86, 100–2, 113–4, 117;

ż. – umarły 50, 68, 108, martwy 120, zmarłe kości 89, ż–e ciało – śmierć 93, prawda ż–a – kłamstwo 110;

w prep. 3-5, 10, 14-5, 41, 44, 48, 68, 71, 79, 82-3, 86, 93, 99, 109, 112, w postp. 2, 6, 8, 9, 12, 17, 20-1, 24, 26-30, 32, 34-5, 38, 45-6, 49, 52, 55, 57, 66, 69, 75, 80, 91, 98, 110, 119, 122, 124;

r. żywy (:-rzywy) 74, -ywy (:-iwy) 1, 8, 20-1, 30, 33-4, 42, 45-6, 52, 67, 70, 84, 87, 119, żywá (:-rzywá) 85, -ywá 59, 61, 64, -ywa (:-iwa) 116, -ywá (:-iwá) 53, -ywé (:-iwé) 6, 9, 12, 16, 26, 51, -wemu 89, -ywej 17, -ywej (:-iwej) 29, 110, -ywą (:-iwą) 124, -ywym (:-iwym) 24, 103, -ywych (:-iwych) 23, 39, -emi 22, -ywo (:-iwo) 86, żywo (:-rzywo) 65, 78, 81, 100;

w p. 98, 105-8, 125.

Ps: **1.** Ciąłem/ y dużą stękam: ledwie iżem żywy/ 6,5. **2.** Ná złe ludzi wyleie defzcz gorący siarczány/ Wyleie węglé żywé/ y grom 11,10. **3.** Wiecznych rofkofzy płyną żywé zdroie/ Przez ręce twoie./ 16,35. **4.** iego/ oczy pałały/ Żywym ogniem/ 18,18. **5-6.** Ale zebranych ciemności cme zápałały/ Ly[káwice: grad/ y żywé węglé pádały./ ... Grad leciał/ á z grádem węglé pádały żywé./ 18,26-8. **7.** Y będę [ye strzegł/ pókim żyw/ wszelákiéy złości./ 18,48. **8.** Ale ia com ieft? com ieft/ prze Bóg żywy?/ Robak/ nie człówiek: robak nie[zcześliwy./ 22,17. **9.** Pá[zczecki ná mié rozdarli [tra[ziwé/ Iáko lew [rog/ zwiérzē lupiac żywé./ 22,36 **10.** Záwiódl mié w pa[ze niepo[polité/ Nád zdroie żywéy wody obfité./ 23,4. **11.** Strzégłem iáko żyw cnoty: 26,27. **12.** Słyżę ná [ye kłam[stwo żywé./ 27,44. **13.** A nieprzyaciél mój żyw/ y bierze moc iáwnie/ Ps 38,37. **14.** Ciebie żywégo/ wieczny boże/ zdroiá/ Vpracowána prágnie dużá moiá: 42, 5. **15.** Któré prowadzić zwykl był áz do progá/ Żywégo Bogá./ 42,16. **16.** kiedy mié w[zeteczny/ Człówiek frá[uié/ á [erce tro[kliwé/ Iuż ledwo żywé./ 42,36. **17.** Nlewinność moię ... Przyymi w obronę [woię: 43,3. **18.** Sám/ co żywo/ [ám bywaycie/ Ps 46,29. **19.** SLu-chay/ co żywo: w[zyftki ziem[kié kraie/ Náklóńcie v[zu: Ps 49,1. **20.** idzie Bóg prawdziwy/ Grom wkoło niego/ y ogień żywy./ 50,8. **21.** CO [ye chłubi[z/ niew[tydliwy/ Z niecnót [woich? ieft bóg żywy/ 52,2. **22.** Przeto cię téz Bóg ná ziemi/ Nieściérpi miedzy żywemi: 52,14.

23. Vchowałeś (mnie) [zwánku/ ábych w liczbie żywych/ Po twych/ pánie/ cho-dził ścié[zkách świętobliwych./ 56,31. **24.** Niech ié [uowo/ y z korzeniem żywym/ Wicher wykręci duchem popędliwym./ 58,23. **25.** Iákom żyw žadnému z nich złe nic nie vczynił./ 59,8. **26.** Prze ich krzywé przyśięgi/ y bluźniér[stwo żywé/ Wyni[zcze ie 59,26. **27.** Ich ięzyk dotkliwy/ Miecz ieft przerázliwy/ Słówa [trzały żywé/ Niewinnym [zkodliwé./ 64,15. **28.** Lecz ná nie z cięciwy/ Pchnie [trzałé bóg żywy./ 64,32. **29.** Ten nas/ z [wéy dobroci żywéy/ Odiá[ł śmierci vkwápliwéy/ 66,33. **30.** Ie[zczeš mié z młodu ćwiczył/ á ia bože żywy/ Y dziś wyznawam twoie niepodobné dziwy./ 71,33. **31.** Nlech co chce będzie: żyw pan ludu [wemu/ Y zna/ kto [zczerým [cercem [stży iemu./ 73,1. **32.** Bo kogo (pre bóg żywy) nie pobudzi/ Y ten wczás/ y ten do[státek złych ludzi? 73,5. **33.** PAná ia wzywác będę/ dokádem żywy: 77,1 **34.** POháncy/ o bože żywy/ Woiuiá twóy kray wláściwy: 79,1. **35.** Krew po drogách żywa płynie/ 79,9. **36.** Niepobožného nienawidzē/ Złoczyńcá iáko żyw [ye brzydžę: 101,14. **37-8.** A ia/ miásto chlebá/ [zczerým żyw popiolem/ Y lzy żywé piję siedząc zá [wym [tolem./ 102,23-4. **39.** Y będę ná mniémánié ludzi niezyczliwych/ Ie[zcze policzon w rege[trze żywych: 116,22. **40.** Otom ia żyw: y będę [lawił po w[žéy ziemi/ Spráwy páń[kié rymy [wemi./ 118,33. **41.** To [a ony żywégo bogá wdzięczné progi/ 118, 39. **42.** bože mój prawdziwy/ Ciebie chwale/ pokim żywy./ 118,60. **43.** Z litości twéy iam żyw: 119,77. **44.** Niech żywy ogień z niebá [pádnie ná nie/ 140,21. **45.** Do ciebie ia/ bože żywy/ Vciekam [ye nie[zcześliwy: 142, 17. **46.** bože litościwy/ ... žaden człówiek żywy/ Ták święty nie ieft/ áby ná twym [ádzie/ Nie miał być w iákim wytkniony nierządnie./ 143,6. **47.** TO-bie/ pánie/ pokim żyw/ ia mu[žę dziękowác/ 144,1. **48.** A w[zelka żywa dużá imię święte twoie/ Wielbić będzie 145, 38.

49. Próžno plakać ... Cóż/ prze Bóg żywy/ nie ieft próžno ná świecie?/ Tr 1,16. **50.** Nie chciałem żywym śpiwác/ dziś vmárym mu[žę/ Tr 2,17. **51.** Dobré [erce/ že od žálu zo[stálo żywé./ Tr 6,21. **52.** Leiác ledwe nie krwáwy plácž przez mármór żywy/ Tr 15,5. **53.** Y podobno ták długo nád wolá [wá żywa/

Obłápią[ż zimné groby/ w których ... Skłádłás džiáteczki [swoie Tr 15,14. **54.** Zywem? czy mię [sen obłudny frá[uię?] Tr 16,5. **55.** prze Bóg żywy/ Tr 17,45.

Fr: **56.** Gość pogłádáiac dobrze żyw/ á ono| Bárzo nie rowno pány podzielono.| 1,55,11. **57.** Mágdalená pod namiotem żywym du[żá kinie.| 1,60,4. **58.** Ie[lim się wam záchował iáko żyw [tátecznie| 2,1,3. **59.** A ia trudno mam być żyw/ ie[liże mu[żę| Strácić lep[żá częś siebie/ á ow[zem du[żę.| 2,2,5. **60.** Bo tám nic nie má[ż/ czego żywym trzebá:| 2,52,19 **61.** niebyłám trzeźwia iáko żywá.| 2,70,8. **62.** ZARIadres krolewic iáko żyw niezna[w[zy| Tylko piékná Odátę przez [sen raz widziaw[zy| Miłował iá 2,104,1. **63.** Bom AEneá[żá iáko żywá nie widziá[á| 3,3,5 **64.** niechayci [żużywá. Póki ia/ y oná żywá. | 3,12,28. **65-6.** áni wiary zgwałcił/ áni iáko żywo| Ku krzyw[dzie ludzkiéy przysiágl ná bóg żywy krzywo:| 3,30,4. **67.** Mnie być pámiétny musi pókim iedno żywy. | 3,33,8. **68.** Bóg cię zegnay: ia żywa/ y vmárła twoiá. | 3,67,4. **69-70.** Zyadł pi[korzá żywégo/ pi[korż nieciérpliwy| Strawiéniá nieczekáiac/ przepadł przezeń żywy. | 3,70 5-6. **71.** ty do[státkiem hoynym| Żywéy wody dodawa[ż rzékom nie[po-koynym. | 3,72,10. **72.** Nie rzekł iáko żyw zaden wiet[żéy prawdy zwieká| 3,76,1. **73.** Kto się w táki [karb dobrze zápomoże| Póki żyw vpásć w vbo[stwo nie może. | Pij 1,12.

Pieś: **74.** lecz/ kto bédzie krzyw[y| Niech [ye wierci/ iáko chce/ nie zo[stánie żywy. | 1,1,20. **75.** Póniewáż cnoćie żywéy my źli nie życzemy| 1,1,27. **76.** Iaciem twóy był/ iáko żywo/ y twoim zginę. | 1,8,2. **77.** Króm kłá-twy/ kto bédzie żyw/ [nádnie [ye dopije. | 1,18,52. **78.** Tobiem ia złégo [łowá nie rzékł iáko żywo/ | 1,25,45 **79.** A w tym vpewniam káżdá żywá du[żę| 2,1,61. **80.** W[póminác Bogá żywégo rozmowy:| 2,1,70. **81.** Cnoćie zay[żrzą iáko żywo:| 2,2,17. **82.** Bo znas fortuná w żywé oczy [zydži| 2,9,23. **83.** Bo co prze żywégo| Bogá/ iuż mogły vczyinić gor[żé-go?| 2,18,29. **84.** Ledwé drugi bédzie żywy. | Sob 3,28. **85.** y pokim żywá| Znam cię ziółko ześ pokrzywá. | Sob 5,19. **86.** Iż iuż nie dá-leko zniwo| Miéy [ye do siérpá co żywo. | Sob 6,12. **87.** Ani w Pol[cze iáko żywy| Ziáwiły [ye tákie dziwy. | Sob 9,55. **88.** Spráwiedli-

wość/ y prawdę/ iáko żyw miłował| Tarn 41. **89.** Mnieś iuż do[żyć vczyinił/ nie tylko żywe-mu:| Ale y zmárłym kościóm| Tarn 166. **90.** Ledwé ná póły żywá [tudzy z brzegu wziéli. | Pam 108. **91.** ták [ye podobá[ło| Nie[częściu/ któréc [yná żywégo zay[żrzá[ło. | Pam 248. **92-93.** mię tám/ choć martwo/ by[tré nawá[ności| Donio[fa/ gdzie żywégo [częścié miéć nie chciá-ło:| A bédzie fortunniey[za śmierć/ niż żywé ciá[ło. | Pam 259-60. **94.** á ten nierzkác młódy| Ale áni w[stá[ł żywy: FgPieś 6,31. **95.** Máluyéte tę piékná twarz/ y rze[żicie w ká-mieniu. | Nie był iáko żyw Zewxis w tákim podziwieniu: | FgPieś 6,40. **96.** Zem był zá-błádzil w [wéy niemádréy [práwie| A by[łim/ ie[li komu/ iák żyw práwie. | FgPieś 11,20. **97.** Ie[li iuż vmárłéy plákác| Królowéy mamy/ czy ie[czel| Zywa Alce[ftis/ FgAl 82. **98.** Kiedy-byście W. M. komu żywému tę vczciwość czy-nili: FgPog 3. **99.** Dziatki niewiem żyweli: Odp 111. **100.** to musi sádzic/ który iáko żywo| Vznawa[ł co w téy mierze pro[fto á co krzywo. | Zg 85. **101.** A iáko żywo złota wiécy wnicy nieby[ło. | Sat 56 **102.** Star[żego iáko żywo nieby[ło na [wiecie. | SatDed 14. **103.** A potym záiu[żony y [am żywie żywym. | Jez 10. **104.** Mordérzá du[ż niewinnych z liczby ży-wych wytrzc[ć. | Jez 134 **105.** ále to przy[stoy-niey[za/ áby z tych/ którzy [ozá mégo [á winni/ tylko ieden żyw był. Wzór 2. **106.** O ponie-woleniu téż próżno miá[ł my[ślić/ póki by był Sinátus żyw/ rádę niepobo[żná wziá[ł przed [ye/ Wzór 4. **107.** zem tylko w nádzieié dži-siey[żégo dniá po mézu [wym dotychmiast żywá zo[stá[á: | Wzór 4. **108.** ráczéj obra[ł wi-dziéć iá vmár[á/ niżli [romotnie żywá. | Wzór 6. **109.** Czás po temu ma[ż/ y miey[ce/ drzwi zává[te [toiá| Żywy człowiek nas nie widzi: Zuz 66. **110.** Y kazáli przed się [táncá Zuzán-nie cnotliwéy| Chcąc potwirdzić kłám[stwá [we-go/ iáko prawdy żywey. | Zuz 122. **111.** Do-brze żyw biały/ gniew mu przy[stępuie. | Sz 217. **112.** Napóły żywe bia[łe/ czarne konie| Wá[á[się práwie ná obiedwie [tronie. | Sz 347. **113.** Piechotá przed[się/ iáko żywo/ chodzi. | Sz 510. **114.** Sz 544 jak nr 113. **115.** Dobrze żyw my[łac/ á ten vpomina| Fiedurze bráćie Sz 563. **116.** Dido/ iáko żywa| AEneá[żá nie-zná[á/ to rzecz niewátpliwa: | Dzie 137. **117.** Bo zwy[cię[stwo przy pracéy/ iáko żywo [toi. |

Epit 14. **118.** Nie zołędziem ále dziś chlebem żywi ludzie. | *Marsz* 15. **119.** Ale w Troián[kim woy[cze/ nie był człowiek żywy/ Coby go był mógł tobie Menelae chćiwy/ Vká-zác: *Mon* 445. **120.** Támże ie rofrzášnioné góry przywáliły/ Żywé y martwé zaraz wedle ciał mogiły. | *Muza* 64. **121.** Aby w niebie [wą ludzkość y [am wiedział potym/ Bo żyw bydz/ á nie [ty[zeć/ ledwé by co potym. | *Muza* 102. **122.** Ciebie chwalić powinien káždy człowiek żywy. | *Phaen wst.* 20. **123.** wyż-rzy[z poklęklégo woła: | Iego znáki/ żywemu podobné [ą zgoła. | *Phaen* 12,148. **124.** Ná wielkim Helikonie wzbudził wodę żywą. | *Phaen* 16,186. **125.** Z troie: ... trzecié z kréfką przez pół/ iak tu żyweś. *Ort* 23.

p. **nieżywy**

KD

żywiący żyjący ~ r. -emi.

Tyś (*Boże*) nádzieia/ tyś ná ziemi | Dział mój między żywiącymi. | *Ps* 142,20. KD

żywić karmić 8, 11, 15, utrzymywać, pozostawiać przy życiu, także przen. 1-6, 9, 12-4, stanowiąc pożywienie 7, 10;

ż-i człowiek 13, Bóg (1), (2), 3, (4), (5), (9), (11), Pan 6, morze 8, 12, deszcz 15, serce 10, wilgotność 7, Kozacy 14;

ż. każdego 11, rybie rodzaje 8, zwierz 10, lasy 7, cedry 7, kwiat 15, skały 12, mię 9, nas 4, 6, je 1, 2, ich 3, w dostatku i w wadze u świata 1, w głodzie 2, pod wodą 12;

nie ż. grzechu (= *przeklętego dziecka*) 13, i jednego 14;

słowem 9;

roz. 1, 9;

r. -ywi (:iwi) 3, 5-6, 15, -ili 14.

1. Miei ná [wéy pieczy/ oycze miłosierny/ Dźiedźictwo [woie/ y w[zyftek lud wierny: Żyw ie w doftátku/ y w wadze v światá | *Ps* 28,31. **2.** Aby ie żywił w náciężym głodzie. | *Ps* 33,38. **3.** ludzie złośliwi | Záginać mu[za/ áni ich Bóg żywi: | *Ps* 37,22 **4.** Ty nas bedzie[z żywił/ á my wzywác cię będziemy | *Ps* 80,38 **5.** Ogién nie vgá[zony | Przed nim/ który nie żywi | Kto [ie kolwiek przeciwi. | *Ps* 97,11 **6.** A dokąd nas pan żywi | Znáć we[ółemi rymy | Iego łá[kę pomnimy. | *Ps* 97,54. **7.** Táž wilgotność y láfy żywi niezmierné/ Y Cedry ná Libanie | *Ps* 104,33 **8.** kto wy-

liczyć może | W[zytki rybie rodzié/ które żywi morze? | *Ps* 104,49. **9.** Żyw mię [łowem [wym ku [wéy czći: | *Ps* 119,175. **10.** Mnie orlicá [erce žrze/ które ná [wé męki | Odrafta/ y żywi zwierz łakomy przez dziéki. | *Fr* 3,9,4. **11.** zwierzę pátrza [wéy żywnośći | A ty káždégo żywisz z twéy [czodrobliwośći. | *PieśCzego* 24. **12.** A chytré morze/ ile znákomitych | Tyle pod wodą żywi [kał zákrytych. | *FgPieś* 1,18. **13.** ále y iam był ro[kazał | Grzechu tego (*przeklętego dziecka*) nie żywić/ *Odp* 574. **14.** Tám ná cztery [tá [trzelców Mo[liewskich tráfilil | Twój Kozacy/ z którój liczby nie żywili | Y iednégo: *Jez* 306. **15.** Którégo (*kwiat*) [łóńce twiérdzi/ wiátr głádzi/ dé[cz żywi: | *Epit* 43.

KD

żywienie pokarm, pożywienie;

r. -enié.

z[kąd w[zyfko [tworzenié | Ma [we żywienié. | *Ps* 65,36. KD

żywioly siły przyrody trudne do opanowania.

1. Którá [pórnych żywiólów gniéw [pina[z láncuchem | *Fr* 3,11,7. **2.** Ziemié/ wodé/ wiátr/ ógién w żywiólách miárkuie. | *Zg* 2. KD

żywność pokarm, pożywienie 1-12;

ż. zwykła 1, ludzka 11, słaba 12, swa 8, jego 5, wszel(a)ka 2, 4, wszystko 11;

ż-i obfitość 4, dostatek 10;

ż. znaszać 3, czemuś dawać 5, 6, 10, skądś mieć 7, 12, odjąć 2, zrodzić obfitość ż-i 4, oczekiwać ż-i od k. 1, patrzeć 8;

ż. odjąć - głód wzbudzić 2;

ż., pożytki 3 ~ r. -ości 4, 8-10.

1. W[zytko to/ co ieft w morzu/ w[zytko co na ziemi/ ... oczekawa zwykły żywnośći od ciebie. | *Ps* 104,54. **2.** Potym máiac głód wzbudzić po w[zytkiej ziemi/ Y w[zelką żywność odiać: po[stá przed niem | Do Aegyptu wypráwił: | *Ps* 105,30. **3.** Polá ná koło sieia/ winnice kopáia | Pożytki biora/ żywność zna[ziá. | *Ps* 107,74. **4.** Sion [ye mnie podoba: ... Tu ia obfitość zrodzę w[zelákiej żywnośći | *Ps* 132, 27. **5.** Bo niemá[z miáry/ niemá[z końca lá[ce pán[kiéy. | Który ciálu w[zelkiemu iego żywność dáie | *Ps* 136,47. **6.** Który (*Bóg*) żywność w[zelákim dawa zwierzętom | *Ps* 147,

17. 7. Ty przepásći ná[yca]z/ y łakomé morze:| Ztąd gwiazdy żywnosć máia/ i ognihtë zorze.| *Fr* 3,72,12. 8. Z twoich rąk w[zelkié zwiérzē pátrza [wéy żywnosći/| *PieśCzego* 23. 9. Tóž nam y ziemiá zeznawa/| Która pewnych czá[ów dawa/| Zboža w wielkiéy obfityści/| Synóm ludzkim ku żywnosći.| *FgPieś* 5,16. 10. Błogó[stáw] ziemi/ z twéy [czodroblivosti/| Niechay nam dawa doftátek żywnosći.| *FgKol* 14. 11. Pług/ á rola/ to w[zytká] ludzka żywnosć byłá:| *Phaen* 9,103. 12. Tego (*Syriusa*)/ gdy z s[ó]ncem wznidzie [czépy nie omylá/| Co s[łá]ba żywnosć máiać/ w lift [ye tylko sílã:| *Phaen* 30,282.

żywny p. nieżywny

żywo żywcem 1–3;

żywo k. pojmáć 3, po[ł]knáć 1, po[ż]reć 2.

1. Boday zdraycę káždého zła śmierć nie miné[łá/| Aby go ziemiá żywo roz[ł]ępna po[ł]kné[łá].| *Ps* 55,31. 2. Iu[ż]by nas práwie byli żywo po[ż]arli.| *Ps* 124,6. 3. Dla bogá niezábiiaycie/| Ráczéy żywo poimaycie.| *Fr* 3,51,8. *KD*

żywot istnienie, życie 3, 11, 14, 17, 19–21, 25–7, 29, 32–3, 38, 42–5, 46, 51–2, 56–9, 61–2, 73–5, 77, 80–1, 85, 89–92, przebywanie gdzieś, egzystencja, bytowanie w określonych warunkach, okolicznościach, spędzanie życia 1, 5, 6, 8–10, 12, 16, 18, 28, 40–1, 47–8, 55, 60, 63–4, 66, 69, 71, 77, 82–4, 91, zachowanie, postępowanie w określony sposób, kierując się pewnymi zasadami 2, 4, 13, 15, 22, 24, 31, 34–5, 39, 49, 50, 53–4, 65, 67–8, 72, 76, 78–9, 86–8, brzuch, łono 7, 23, 36–7, do żywota = do końca życia 30;

ż. doczesny 41, 60, 82, wieczny 60, 83, ludzki 42, 45, 52, 71, pierwszy 57, długi 11, 17, 80, dobry 87, święty 53, 72, cnotliwy 49, 50, czysty 68, uczciwy 31, dworski 69, ziemiański 69, bezpieczny 5, spokojny 88, poszedniejszy 63, opłakany 6, teskliwy 9, tym ważniejszy 40, mój 1, 4, 5, 8, 18, 28, 33–4, 49, 50, swój 9, 24, 30, 66–7, 70, 72, 91, twój 32, nasz 20, 82, ten 55, tenże 22–3, wszystek 20, taki 48, jaki 54, 78, królów 84, niepobożnego 13, matki 7, (23), (37), rodzice 36, bez przyjaciół 47;

ż. upływa 61, jest w ręku Boga 51, widzi swe mary 29, ma coś 55, należy na czymś

85, z radości i smutku upleciony 77, mizerny się zda 84;

człowiek dobrego ż–a 87;

ż–a obrońca 18, szafarz 26, szafarki 52, stróż 8, 28, źródło 14, koniec 89, sposób 86, świątobliwość 79, kres 62, do ż–a droga 2;

ż. żyć 40, wieść 12, 31, 39, 80, czyjś jakoś sprawować 4, 15, 24, 35, bezpieczny od k. sprawić 5, wziąć przed się 78, w czyjeś ręce poruczać 9, komuś poruczyć 16, ofiarować 91, cukrować 22, hydzić 34, urządzić 66, wdawać w niebezpieczeństwo 92, czysty *poprzysiąc* 68, zachować 19, 81, czyjś śmierci odejmować 32, zelżyć 49, przekładać nad inne 70, chwalić 67, 70, czyjś za świadka stoi 13, (za k. chcieć) położyć 58, 74, cnotą mierzyć 76, na ż. jakiś się udać 54, o ż–e myśleć 82, ż–a móc dostąpić 83, póki komuś stanie ż–a 3, 38, dokąd komuś dostanie ż–a 33, ż–a przysporzyć 43, przedłużyć 27, zbędzie 21, uchować 48, na wieki nie dano 58, zajrzeć 73, nie przyczynić sobie 44, jakiegoś pragnąć 11, pracami wspierać 10, strzec 1, do ż–a drogę ukazywać 2, być pewnym długiego ż–a 17, stróżem ludzkiego ż–a 8, 28, wrócić k. k ż–u 57, do ż–a nie uznać cz. 30, k. za ż–a znać 48, za ż–a cz. doznawać 75, k. znać 46, coś ująć 90, się mniemać godniejszym ż–a 59, ż–em frymarzyć 56, w ż–e czyimś k. tworzyć 36, k. w ż–e nosić 37, z ż–a k. wywieść 7, pójść 23;

cnotą ż. mierzyć 76, droższa niż ż. jest litość pańska 25, dostać za doczesny wiecznego ż–a 60;

ż., świat 6, sprawy 16, młodość 61, ż. zachować, ziemie dostać 19, ż. święty, cnota 72, ż. spokojny, umiar 88;

ż. – śmierć 75, 81, 90, więzienie 46;

r. –otá 8, 11, 17–8, 23, 26–8, 30, 43, 48, 59, 60, 62, 87, 92, –ocie 80, –otem 56;

w p. 75, 82–6.

Ps: 1. Przetóz y dziś będę [pał ná to be[spiecznie/| Bo Pan żywotá mego [trzeze koniecnie:| 3,10. 2. Ty (*Panie*) do żywotá drógę vkázuie[z/| Y nieprzebránym we[elém [záfufie[z/| 16,33. 3. Ciebie ia/ póki mi iedno żywotá [tánie| Miłowáć ze w[zytkiéy du[ze będę/ mój panie.| 18,1. 4. Ten mój wedla przy[toyności żywot spráwuie| 18,64. 5. Tys mié z nieprzyaciół moich znaczenie wybáwił/| Y moy

żywot od złych ludzi be[pieczny [prawił.] 18,94. **6.** Zwątpiony mój świat/ żywot oplákány/ 22,3. **7.** Tyś mię z żywotá wywiódl mátki moiéy./ 22,25. **8.** Pan strózem mego żywotá/ 27,3. **9.** W twoie (Boże) ręce poruczam żywot [wóy te[kliwy/ 31,11. **10.** Widzi z pálców [woich ile nas ná ziemi/ Żywotá w[piéra pracámi [wemi./ 33,28. **11.** Słuchay mię/ kto prágnie długiégo żywotá/ 34,27. **12.** Szukay/ iákobyś mógl żywot wiésc [pokoynie./ 34,32. **13.** Żywot niepobożnégo zá świádká mi [toi/ Ze on o Bogu niewié/ áni [ye go boi/ 36,1. **14.** V ciebie zdróy żywotá: 36,19. **15.** cnotliwie/ Swóy żywot [práwuy: będa niewątpliwie/ Twoie ná ziemi látá przedłużoné/ 37,6. **16.** Porucz mu żywot/ y w[zy[tki twé [práwuy/ A vna[z/ że on tobie ieft lákáwy./ 37,11. **17.** Przeto złość porzuc/ czyń co rádzi cnotá/ A iuż bądź pewien długiégo żywotá/ 37,66. **18.** Dźwigni mię conarychléy z ciężkiégo kłopotá/ Obróncá wieczny mego żywotá./ 38,44. **19.** Nie przez miecz bowiem ziemié tak piéknéy doftáli/ Ani zá [woiá siłá żywot záchowáli./ 44,8. **20.** Przeto cię y kładac [ye/ y wftáiac chwalémy/ Y po w[zy[tek żywot ná[z wyznáwac będziemy./ 44,20. **21.** Ten nas z lákki [wéy [zczéréy opátrowac będzie/ Póki żywotá człowekowi zbędzie./ 48,36. **22.** Vżywa wczá[ów/ żądzom [wym folguie/ A tenze żywot y drugim cukruie./ 49,50. **23.** Czéi nie zoftáwi[z ná brácie: niecnotá/ Choć z tegó po[zedł z tobá żywotá./ 50,56. **24.** A kto pobożnie [wóy żywot [práwuie/ Ten moie lákę záwždy vczuie./ 50,67. **25.** Dro[za/ niź żywot/ twoiá litość/ pánie./ 63,9. **26.** Bóg ná[z/ nádzieia ná[za: to [záfárz żywotá/ 68,55. **27.** Przedłuży mu pan tedy żywotá/ 72,41. **28.** Sam strózem mégo bądź żywotá/ W[zak-żec nie táyná moiá cnotá./ 86,5. **29.** Nie-[zcheścié du[żę trapi/ tro[ki niemá[z miáry/ Żywot iuż widzi práwie [wé máry./ 88,6. **30.** A my do [wégo żywotá/ Nie vznamy iuż kłopotá./ 90,51. **31.** Do tegom záw[ze był chętlivy/ Iákoby żywot wiésc vczúwy./ 101,6. **32.** Y zábiéga chorobom/ y twéy krewkości./ Żywot śmierci lákoméy twóy odéymuie./ 103,7. **33.** Dokąd mi tedy mego żywotá doftánie/ Głos mój pánu/ y lutnia spiéwac nieprzeftánie./ 104,63. **34.** oto w[zeteczna/ Gębá ná mię [ye targa: ięzyk fáł[zywy/ Ludziom żywot mój

hydzi/ 109,4. **35.** Nawiédź mię ná drógę praw [wych ... A ia [zczérze chcę wedla nich żywot [wóy [práwowác./ 119,34. **36.** ty moie zna[z táiemnice/ Tyś mię w żywoćie tworzył moiéy rodzice./ 139,28. **37.** Zadna tobie kofteczká táyna nie byłá/ Gdy mię ie[zcze w żywoćie mátká no[siłá./ 139,34. **38.** Tobie nieśmiertelny pánie/ Póki mi żywotá sftánie/ 146,2. **39.** Wiódlém [wóy żywot ták [kromnie/ Ze ledwie kto wiedział o mnie./ Tr 17,17. **40.** A my ow[zem żywiémy żywot tym wáźniey[zy/ Czym nád to grube ciáło duch ieft sláchetniey[zy./ Tr 19,27. **41.** że by téz co był/ W tym docześnym żywoćie człowiczeń[stwu mi-łó:/ Tr 19,54.

Fr: **42.** O zywoćie ludzkim./ 1,3 tyt. **43.** KIedy by worek bogátégo zlotá/ Mógl człowekowi przy[porzyc żywotá/ 1,76,2. **44.** Ale ie[li nikt kupnem nie przyczyni/ Żywotá [sobie/ 1,76,6. **45.** 1,101 tyt. jak nr 42. **46.** WSzy[cy ludzie/ którzy cię zá żywotá ználi/ Siłá o twych pienádzách/ Sobiechu trzymáli./ 2,5,1. **47.** CO bez prziaációl zá żywot? więziénié/ 2,48,1. **48.** Vchoway boze tákiégo żywotá/ 2,48,13. **49.** Kto cię ná mię podbórzył/ Maro niechutliwy/ Ze[[wym kłam[stwem śmiał zelzyć żywot mój (Dydony) cnotliwy?/ 3,3,10. **50.** á ie[li cnotliwy/ Żywot mój/ oddal ten wrzód odemnie [zkodliwy/ 3,30,20. **51.** Acz y żywot w twych ręku/ á ie[li litości/ Twéy nádemná nie będzie/ iam zginał miłósci./ 3,33,9. **52.** Táki wiek/ ó ludzkiégo żywotá/ [záfárki/ Temu dziećięciu przedźcie/ zpryziáźliwé Párki./ 3,65,15. **53.** Ten mármór świętobliwy zámyka Zofia/ Zofia Bonárowne: któréy żywot święty/ Godzien/ áby w[zem pániom zá przykład był wzięty./ 3,66,3.

54. w[zeteczna páni ... Którá niewiem ná iáki żywot [ye vdála/ Ze y w[tydu/ y dobréy [ławy zápómniáłá/ Pies 1,25,15. **55.** Co ma ten żywot ná coby be[piecznie/ Człowek mógl kázac? Pies 2,17,5. **56.** Nie przegra/ kto frymárczy ná [ławę żywotem./ Azaby go lepiéy dał w cieniu darmo potem?/ Pies 2,19,23. **57.** Swym płáczem mógl go wrócić k żywotu piérw-[zému./ Tarn 54. **58.** Żywotá żadnému z nas ná wieki nie dano/ Ale go tym [po[obem v[zywac kazano./ Aby go człowek gotów záwždy był polożyć/ Tarn 81. **59.** Za by [ye człowek mniémał godniey[zym żywotá/ Którégo vle-

piono/ nie wiem iáko/ z błotá?| *Tarn* 123. **60.** Doftálem zá docze[ny wieczného żywotá:] Nie vtrapi mię [tárosć/ ni przykré niemocy/| *Tarn* 150. **61–2.** áni oni znáia/ Iáko młodość y żywot prędko vpływáia.| Co ty wiedząc/ bądź ciérpliw do kré[ty żywotá/| *FgPieś* 2,12–3. **63.** A ia pátrzáiać z dáleká/ Ná [częście złégo człowieka:] Im dáléy tymém pewniey[zy/| Ze ieft żywot pozledniey[zy.] *FgPieś* 5,24. **64.** Hanc ego/ cum [uchos torreret Syrius agros/ ... Ingredior, multum de conditione żywoty| Deque [tatu vitae mecum myślándo futurae.] (*Tam więc, gdy Syryjusz palił suche pola ... wszedłem, rozmyślając wiele o warunkach żywota i przyszłym stanie życia*) *C* 7. **65.** Quorum vnus [zára veftibat terga kápica/ Praecinctus tustum nodoso fune żywotum. (*Z tych (mężów) jednego grzbiet szara okrywała kapica i węzłowaty powróż tłusty przepasywał żywot*) *C* 12. **66.** Nofter in hoc omnis poftitus labor/ vnica cura e[st] Hoec mea/ quo pacto po[ss]im rzádzare żywotum/| (*Cała moja troska i jedyne staranie do tego się odnosi, jakoby życie swoje urządzić*) *C* 42. **67.** Nec tibi notra aliquem pariat diff[er]entio błędum/ Dum [woiium laudat, dum cudzum qui[que] żywotum| (*Niech cię nasza niezgodność w jakiś błęd nie wprowadza. Gdy każdy swój żywot chwali a cudzy gani*) *C* 130. **68.** Nempe/ potes czy[st]um verbis iurare żywotum| Et quod iurafti re ip[s]a proe[st]are: (*Możesz bez wątpienia słowami poprzysiąc czysty żywot, a coś (kapłanie) poprzysiągł dotrzymać*) *C* 136. **69.** Hoc inquirendum potius/ dwor[kumne żywotum/| An tibi conducat [stanum wybierare ziemiáń[kum.] (*To raczej zbadać trzeba, czy ci wypada dworski żywot wybrać, czy też ziemiański*) *C* 149. **70.** illi quidem laudant/ [woiiumque żywotum| Przekládánt alijs: (*Wprawdzie oni chwalą i nad inne przekładają swój żywot*) *C* 153. **71.** Ná XII. tablic ludzkiego żywotá. *FgTab* tyt. **72.** On (*Jagiello*) záprawde/ prze cnotę/ y żywot [wóy święty/| Przywiódł Litwę do tego/ że ... przyięli wiárę krześciáń[ka.] *FgBitwa* 53. **73.** Ale fortuná zázwždy iego (*Jana Olbrachta*) rády prólá/ A náwet y żywota zayrzáá mu zgolá. *FgBitwa* 96. **74.** Nie nálazł/ okrom zony/ która żywot| Zań chce polożyć/ y roftáć [ie z światem/| *FgAl* 19. **75.** aby oni téy łáfki W. M. któręy oyciec ich po W. M. nietylko zá

żywotá/ ále y po śmierci doznawał/ mogli bydź téz vczefniki. *FgPog* 4. **76.** Nie láty/ ále cnotá żywot mierzyć mamy:| *FgNagT* 9. **77.** Táki ná świecie bydź mu[st]i: raz rádość/| Drugi raz [mutek: Z tego dwoygá żywot| Ná[ż vpleciony. *Odp* 117. **78.** wam ieft [wiadomo/ iákim ia był żywot| wzięł przed[ie:] *Odp* 215. **79.** Swiáto[bl]iwość żywotá która świecić mieli/ Zgá[st]á Zg 61. **80.** bo coby po długim żywoćie/ Ie[st]liby go w nędzy wieść przy[z]ło y w kłopoćie?| *Ep-Radz* 121. **81.** á widząc ... Tuż zá [sobá pogonia/ ná błotá vćiekli:] Táki żywot záchowáli/ y śmierci odwlekli. *Jez* 302. **82.** żeby téz o tym docze[ny]m ná[st]ym żywoćie myśleć nie[mi]ał: *Wr* 5. **83.** y po śmierci wieczného żywotá doftápić mózem. *Wr* 5. **84.** Iż tedy dawnych królów żywot/ á przy tym bez pochyby y poddánych mizerny [ye zda *Wr* 11. **85.** ono zięćie/ y [pó]łek wilgotności przyrodzonych ná ktorých żywot náleży *Wr* 12. **86.** zły przykład z siebie dáia (*przełożeni*)/ táki w nábywániu łákomym máie[st]no[st]ci/ iáko w y wew[ze]lákim in[st]ym [po]obie żywota. *Wr* 13. **87.** Táki Ioa[ac]hym mie[st]kał/ człowiek dobrego żywotá/ *Zuz* 15. **88.** Ale żywot [pokoiny y vmiár miłował/ *Marsz* 55. **89.** Komu z tych dwu/ żywotá koniec nágotował. *Mon* 314. **90.** A co mi za żywotá vymie czas dżisiey[zy/| To po śmierci nágrodzi z lichwą wiek pozniey[zy.] *Muza* 15. **91.** A ia/ o pány (*Muzy*)/ niechay wiecznie wam ho[st]uie/| Y żywot [wóy ná wá]żnych ręku ofiáruie. *Muza* 104. **92.** á dla bręty złotá/ W niebe[st]piecze[st]wo żaden nie wdawał żywotá. *Phaen* 9,102. *KD*

żywotny żyjący, żywy ~ w funkcji rzecz.

Wymaż ie z ksiąg żywotnych/ niechay zły nie będzie| Polożon w iednym z dobrými rzędzie. *Ps* 69,61. *KD*

żywy p. żyw

żyzność obfitość, bogactwo.

Wódz gwiazd różlicznych/ y [sprawcá żyzności?] *Pieś* 1,10,10. *KD*

żyzny obfitujący w coś, urodzajny.

Pan ziemi raczy błogo[st]awić: á tá| Przynie[st]ie żyzné/ y obfité látá:| *Ps* 85,30.

p. **nieżyzny**

KD

Indeks a tergo
hasel „Słownika polszczyzny
Jana Kochanowskiego”

|

—

|

—

|

—

|

—

1. a	sinogarlica	połowica
2. a	orlica	kotwica
ba	ulica	Niedźwiedzica
baba	ziemica	rodzica
Łaba	pijanica	Bogurodzica
żaba	tkanica	jajca
trąba	granica	płajca
Trąba	wychowanica	jednowłajca
trzeba	Olszanica	zdrajca
potrzeba	skarbnica	wodolejca
gęba	kamienica	mężobójca
strzelba	śklenica	zbójca
hańba	źrzenica	rozbójca
oba	pszenica	jedlca
doła	tesknica	Pilca
chudoba	suknica	kłamca
ozdoba	niewolnica	obrońca
żałoba	ciemnica	złoczyńca
choroba	tajemnica	proca
proba	bębennica	przestępca
osoba	rowiennica	potwarca
próba	winnica	bluźnierca
farba	miłosnica	obzerca
Ijarba	Piątnica	twórcą
prośba	świętnica	zbawca
zguba	obietnica	dawca
kluba	burtnica	prawodawca
chłuba	piwnica	uznawca
chyba	szachownica	sprawca
ryba	prochownica	marnotrawca
liczba	wałkownica	naśmiewca
izba	czarownica	pośmiewca
wierzba	krynica	rozsiewca
groźba	wszetecznicą	owca
cizba	różnica	przeszładowca
służba	woźnica	Okowca
družba	łożnica	mowca
płaca	bóznica	obmowca
praca	(!) łożnica	krasomowca
pochlebca	kapica	Staryca
wieca	trzaskawica	siestrzyca
świeca	łyskawica	mszyca
przełbica	prawica	duszyca
przyłbica	trzęsawica	skaźca
macica	ślizawica	rządźca
tablica	dziewica	należca
belica	lwica	zwycięzca
Helica	zołwica	krzywoprzysięzca
stolica	Tenwica	biada
kaplica	głowica	sąsiada

biesiada	Haraburda	blacha
lada	buda	placha
gromada	Juda	pociecha
szpada	prawda	uciecha
rada	nieprawda	wiecha
zdrada	krzywda	Czerecha
porada	ohyda	macocha
osada	Atryda	trocha
posada	gwiazda	monarcha
wysada	jezda	pielucha
przysada	Zebea	mucha
wada	Scea	otucha
zwada	Medea	pycha
Charybda	Idumea	Wołha
leda	Chananea	mirrha
Andromeda	Kassyjopea	margrabia
kolęda	Filistea	hrabia
węda	alfa	głębia
Węda	nimfa	bracia
Ida	harfa	chocia
Aulida	flaga	gościa
Pryjamida	plaga	ziemia
Wida	Praga	karmia
Wanda	waga	bania
rewerenda	powaga	obiednia
binda	siermięga	pochodnia
świeboda	księga	studnia
swoboda	przysięga	kuchnia
jagoda	pręga	jaskinia
pogoda	figa	świnia
niepogoda	liga	stajnia
ugoda	Jadwiga	suknia
przygoda	dłaboga	kielnia
zgoda	nieboga	pełnia
niezgoda	synagoga	pogonia
szkoda	noga	piekarnia
ochłoda	odnoga	drukarnia
kłoda	droga	sośnia
gospoda	przestroga	lutnia
broda	trwoga	głownia
nagroda	srzeżoga	pustynia
zagroda	pożoga	skrzynia
uroda	dróga	łaźnia
woda	skarga	Kasia
wojewoda	sługa	Zosia
szroda	zasługa	Tenwia
wzgarda	posługa	sędzia
Nieszczzerda	wysługa	ja
horda	maczuga	Maja
burda	różga	kniewa

nadzieja	melodyja	latorośka
kaznodzieja	kancellaryja	omyłka
Kumeja	Maryja	mamka
Pafija	libraryja	poganka
ortografija	materyja	Hanka
Zofija	historyja	zmianka
jenealogija	furyja	wzmianka
etymologija	Syryja	województwianka
Frygija	Assyryja	Trojanka
monomachija	processyja	kasztelanka
Uskija	Adrastyja	panienka
Biblija	bestyja	jutrzenka
delija	Orytyja	dziecinka
lelija	Azyja	Glinka
Klelija	okazyja	jabłonka
Tymoklija	malmazyja	zaponka
Arystoklija	fantazyja	małżonka
melankolija	wizyja	tarnka
Etolija	szyja	piosenka
Cecylija	Itaka	ręczynka
źmija	łąka	różynka
Uranija	trąbka	skrzynka
letanija	kolebka	murzynka
linija	łubka	odwłoka
ceremonija	gadka	zewłoka
harmonija	usadka	powłoka
Sławonija	prządka	opoka
unija	pobudka	z wysoka
kopija	deka	zatoka
szałwija	opieka	czapka
zbroja	pasieka	sznupka
Troja	z daleka	arka
Sarmacyja	apteka	mocarka
Kroacyja	paszczeka	szafarka
oracyja	rzeka	kucharka
Tracyja	dzięka	Parka
kunktacyja	męka	szperka
Greycja	ręka	córka
Lukrecyja	Zaklika	jaszczórka
Szwecyja	krojnika	laska
ambicyja	podwika	łaska
elekcyja	Mikka	niełaska
sykofancyja	walka	skotopaska
Francyja	kilka	Gaska
proporcycja	kulka	deska
egzekucyja	piszczałka	kleska
konstytucyja	nieprzyjaciółka	kreska
tragedyja	jaskółka	klęska
komedyja	półka	z bliska
Filandyja	nastółka	Polska

wioska	obrączka	Scylla
troska	gorączka	Telezylla
krzoska	beczka	gola
zmarska	ucieczka	Psie Pola
Kochanowska	banieczka	topola
Kryska	Orszuleczka	rola
Jagnieńska	bryłeczka	wola
siatka	tkaneczka	swawola
jatka	sarneczka	Scewola
matka	stopeczka	niewola
pamiętka	uploteczka	kropla
lątka	kosteczka	cieśla
miętka	zmazeczka	kula
haftka	książeczka	Orszula
szczebiotka	dziedziczka	do tyła
ciotka	kwoczka	skała
kotka	przechadzka	chwała
plotka	schadzka	pochwała
kłotka	Wodinzka	uchwała
potka	przegrozka	strzała
sobótka	kóзка	jodła
cząstka	fraszka	modła
kostka	taszka	breła
ustka	płeszka	znieągła
pustka	duszka	cegła
nauka	poduszka	mgła
ruka	muszka	mogła
sztuka	gruszka	Bogumiła
zabawka	Pryszka	siła
rękawka	towarzyszka	Putiła
ławka	niesnażka	wiła
dziewka	porażka	stodoła
polewka	książka	zgoła
oliwka	ścieżka	ziola
dachówka	szcieżka	szkoła
wymówka	przegrózka	smoła
przymówka	wróżka	pszczoła
mrówka	sala	perła
Kunaszówka	szabla	Wiśła
łyka	dla	Uła
Ołyka	wedla	infuła
Afryka	podla	reguła
tyka	niedziela	Huła
praktyka	mila	Mikuła
motyka	chwila	kapituła
muzyka	krotochwila	stuła
gałązka	kukla	bryła
praczka	Sybilla	żyła
pławaczka	Kamilla	brama
śpiewaczka	Sybylla	ćma

dma	Helina	persona
wiedma	glina	Latona
Jerozolima	dolina	Amazona
zima	Katylna	żona
palma	ozimina	stróna
Kamma	żebranina	sarna
summa	sośnina	Warna
doma	choina	skwarna
Urdoma	Kropina	sna
larma	Prozerpina	Krasna
forma	sina	Łucesna
taśma	łysina	wiosna
duma	wina	fortuna
Sychyma	nowina	niefortuna
karczma	Dźwina	z dawna
wiedźma	dziedzina	królewna
na	godzina	Bonarowna
przygana	województina	grzywna
ściana	Rdzina	Erycyna
odmiana	chudzina	Palestyna
piana	nizina	Krystyna
Dyjana	wojna	pajęczyna
rana	Wilna	dziewczyzna
brana	spełna	przyczyna
przegrana	1. wełna	Rózyna
Messana	2. wełna	pacharzyna
fontana	Kołomna	jarzyna
śmiotana	kolumna	Katarzyna
Aryjadna	Anna	pierzyna
cena	Hanna	zwierzyna
karacena	panna	perzyna
Ilemiena	wanna	olszyna
Magdalena	Zuzanna	Muszyna
Helena	Sorbona	drużyna
Klimena	Persefona	trucizna
Fenomena	Alcyjona	blizna
Melpomena	Dyjona	ojczyzna
Poliksena	Hesyjona	mężczyzna
Polyksena	Ankona	macierzyzna
Kachna	Babilona	księżna
kraina	Bellona	kapa
łacina	zasłona	szkapa
dziecina	zapona	łapa
dziesięcina	opona	rzepa
gościna	brona	lipa
trzcina	obrona	małpa
Reina	korona	lampa
machina	1. strona	pompa
lina	2. strona	Kallijopa
jedlina	wrona	Kassyjopa

kopa	skóra	ślachta
Zukopa	Atra	rzeczpospolita
Żukopa	Etra	Kmita
Partenopa	Elektra	Atalanta
Meropa	siostra	robota
Steropa	Kustra	sobota
Europa	cytra	piechota
stopa	dziura	ochota
szopa	kura	sromota
kupa	chmura	cnota
skorupa	Chmura	niecnota
Barbara	sznura	ślepotą
fara	purpura	rota
ofiara	prelatura	sirota
miara	natura	Dorota
wiara	Cynozura	Eurota
maszkara	przechyra	wrota
mara	zawiasa	prostota
Chijomara	kolasa	pieszczota
1. para	Ślása	recepta
2. para	krasa	karta
spara	kosa	Sparta
Stara	rosa	mirta
cytara	rossa	furta
wara	Russa	Jurgurta
szarawara	pokusa	niewiasta
Syzara	Odata	lutnista
febra	obiata	pomsta
szóldra	Galata	starosta
Kassandra	sałata	z prosta
Hydra	zapłata	sprosta
nozdra	apoftegmata	usta
galera	strata	fusta
Wenera	utrata	rozpusta
litera	czata	czteryista
gra	szata	Baptysta
podagra	beta	Preczysta
przechira	Tajgeta	Proczysta
kra	Elżbieta	trzysta
obora	kaleta	huta
cora	Neta	szkuta
maciora	planeta	Afrodyta
pokora	moneta	uczta
komora	poeta	baszta
Uznora	Greta	zabawa
podpora	Kreta	jawa
potwora	Bliźnięta	ława
wczora	pięta	sława
córa	Kozłeta	buława
góra	trafta	nawa

naprawa	bitwa	czasza
odprawa	Litwa	rzesza
sprawa	modlitwa	cisza
wyprawa	pastwa	msza
przyprawa	gęstwa	Psza
rozprawa	brzytwa	dusza
trawa	grzywa	kusza
potrawa	pokrzywa	susza
murawa	za	Susza
1. postawa	aza	muza
2. postawa	przekaza	wieża
ustawa	skaza	za świeża
kurzawa	zmaza	Siejeża
Warszawa	obrazą	spiża
dwa	piecza	Dziża
obadwa	Tęcza	nie lża
Ewa	szarańcza	Koża
plewa	tarcza	róża
Jenewa	zwłaszcza	stróża
lichwa	puszcza	kotarża
cięciwa	władza	ą
oliwa	ządza	sobą
śliwa	jędza	b
niwa	nędza	ń
Moskwa	przędza	drab
owa	wodza	korab
wdowa	wódza	jedwab
Jowa	rdza	dąb
Spinkowa	twierdza	głąb
Łukowa	twirdza	gołąb
królowa	paweża	dziewosłąb
głowa	pawęża	zrąb
białagłowa	iza	ząb
mowa	Dziża	jastrząb
namowa	lża	chleb
odmowa	nie lża	łeb
umowa	łża	Oreb
wymowa	złża	Zeb
zmowa	Mioza	pogrzeb
rozmowa	Koza	Jakob
dąbrowa	groza	grób
Włodimirowa	brzoza	sposób
Pokrowa	zarza	karb
bratowa	wieczerza	skarb
Rzowa	zorza	herb
barwa	burza	Starodub
drwa	Murza	Jakub
Minerwa	chaska	lub
kurwa	flaska	ślub
klątwa	pasza	Gołub

cherub	koniec	strzec
czub	garniec	przestrzec
wieloryb	1. piec	się strzec
tryb	2. piec	ostrzec
c	czepiec	się ustrzec
Glac	chłopiec	wystrzec
plac	Toropiec	wyrzec
pałac	kupiec	się wyrzec
miesiąc	trupokupiec	przyrzec
przesiąc	głupiec	kruszec
dosiąc	siec	żec
tysiąc	usiec	zażec
przysiąc	wysiec	Kozorożec
się sprzysiąc	myśliwiec	więc
zając	łowiec	ślachcic
się łącz	Szydłowiec	szlachcic
się sprząc	synowiec	Pryjamic
wobec	jeździec	nic
odbiec	Mikołajec	królewic
ubiec	Synajec	dziezic
przybiec	1. lec	smalc
zbiec	2. lec	kredec
ciec	padalec	moc
ojciec	palec	niemoc
ociec	ozralec	pomoc
kociec	zuchwalec	dopomoc
iściec	zalec	wspomoc
czyścić	1. oblec	noc
uciec	2. oblec	północ
się uciec	się oblec	pułnoc
wyciec	podlec	owoc
Niemiec	cielec	móc
cudzoziemiec	strzelec	przemóc
pohaniec	dolec	pomóc
mieszkaniec	polec	się zapomóc
poślaniec	stolec	zmóc
wygnaniec	plec	tłuc
taniec	ulec	potłuc
wychowaniec	1. wlec	się stłuc
pomazaniec	2. wlec	strzyc
szaniec	odwlec	ustrzyc
mieszaniec	się odwlec	ć
oblubieniec	zewlec	-ć
wieniec	zwlec	się bać
młodzieniec	rozwlec	rąbać
młodzieniec	rzec	dbać
żeniec	starzec	zaniedbać
gołębiniec	się odrzec	się podobać
gościnniec	przerzec	się spodobać
goniec	proporzec	się upodobać

skubać	powiadać	dogłędać
przydybać	odpowiadać	widać
popłacać	opowiadać	dodać
przyplącać	się opowiadać	głodać
macać	się spowiadać	podać
namacać	jadać	się podać
się domacać	odjadać	udać
wymacać	nakładać	się udać
zmacać	zakładać	wdać
obracać	się zakładać	się wdać
się obracać	odkładać	się wstydać
zatracać	przekładać	wydać
wracać	pokładać	się wydać
się wracać	składać	przydać
nawracać	układać	się przydać
odwracać	wkładać	zdać
przewracać	wykładać	się zdać
wywracać	przykładać	rozdać
natrącać	rozkładać	ufać
utrącać	władać	dufać
obiecać	nadać	pociagać
podniecać	padać	blągać
roświecać	się padać	ubłagać
rozświecać	zapadać	się domagać
zalecać	spadać	pomagać
się zalecać	upadać	dopomagać
zlecać	wpadać	wspomagać
poświęcać	powpadać	wzmagać
zarzucać	1. wypadać	ściągać
odrzucać	2. wypadać	się ściągać
porzucać	przypadać	rościagać
wyrzucać	się skradać	wściagać
nasycać	stradać	wyciągać
dać	ostradać	uragać
się dać	postradać	sprzagać
zbadać	zadać	się sprzagać
gadać	przeglądać	biegać
się gadać	oglądać	zabiegać
wzgadać	się oglądać	pobiegać
biadać	poglądać	się wybiegać
siadać	wyglądać	się zbiegać
zasiadać	żądać	legać
osiadać	pożądać	nalegać
dosiadać	oddać	podlegać
posiadać	powiedać	dolegać
wsiadać	opowiedać	polegać
wysiadać	przedać	ulegać
przysiadać	zaprzedać	się rozlegać
się rozsiadać	ogłędać	przestrzegać
się dowiadać	się ogłędać	się przestrzegać

ostrzegać	się przysłuchać	domawiać
się wystrzegać	dmuchać	pomawiać
zażegać	zdychać	się umawiać
sięgać	wzdychać	wymawiać
dosięgać	słychać	się wymawiać
przysięgać	spychać	się zmawiać
zaprzęgać	wypychać	odnawiać
ścigać	rozpychać	naprawiać
łgać	pierzchać	się poprawiać
czołgać	pirzchać	przyprawiać
targać	czyhać	stawiać
się targać	narabiać	nastawiać
stargać	zarabiać	zastawiać
drgać	sposabiać	nadstawiać
się wzdrygać	pochlebiać	zostawiać
się wahać	chybiać	ustawiać
jachać	chociać	wystawiać
zajachać	się trafiać	chwiać
odjachać	zaćmiać	się chwiać
dojachać	się naśmiać	się zachwiać
wjachać	się śmiać	się przeciwiać
wyjachać	się rośmiać	się sprzeciwiać
przyjachać	poganiać	ożywiać
wąchać	się uganiać	rozwiać
się uśmiechać	wyganiać	ziać
niechać	przyganiać	dziać
zaniechać	się kłaniać	się dziać
jechać	skłaniać	odziać
najechać	się zbraniać	się odziać
zajechać	mieniać	się spodziać
objechać	odmieniac	przyodzian
odjechać	się odmieniac	wdzian
przejechać	rozgarniac	bajac
dojechać	upewniac	nabajac
pojechać	przyczyniac	się kajac
ujechać	obłapiac	łajac
wjechać	odpiac	nałajac
wyjechać	sypiac	się krajac
przyjechać	przesypiac	tajac
zjechać	siać	stajac
się rozjechać	zasiać	zabijac
ucichać	wiać	odbijac
się kochać	nabawiac	objiac
pchać	zabawiac	dobijac
słuchać	się obawiac	wybijac
się nasłuchać	zbawiac	przybijac
przesłuchać	wysławiac	zbijac
posłuchać	mawiac	się rozbijac
wysłuchać	namawiac	mijac
przysłuchać	odmawiac	się mijac

przemijać	rozciskać	przyzwalać
pijać	troskać	zalać
się napijać	się troskać	się zalać
się dopijać	utroskać	oblać
wypijać	się utroskać	oddzielać
się nawijać	łyskać	podzielać
się zawijać	błyskać	udzielać
się bojać	się błyskać	uweselać
bujać	potyskać	przelać
pobujać	pryskać	strzelać
się rozbujać	zyskać	się rostrzelać
się myjać	pozyskać	się rozstrzelać
sprzyjać	tkać	przemyślać
skakać	zatkać	omyślać
roskakać	potkać	się domyślać
plakać	się potkać	pomyślać
się napłakać	fukać	wymyślać
zapłakać	się spukać	zmyślać
opłakać	szukać	rozmyślać
się błąkać	oszukać	się rozmyślać
brząkać	się oszukać	ulać
ciekać	zamykać	się wlać
uciekać	się zamykać	nachylać
się uciekać	pomykać	omyłać
wyciekać	umykać	wylać
czekać	się umykać	zlać
doczekać	się przymykać	rozlać
się doczekać	tykać	działać
poczekać	się tykać	zadziałać
szczekać	dotykać	podziałać
wyszczekać	potykać	udziałać
narzekać	się potykać	pałać
przrzekać	przywykać	zapałać
się lękać	wykrzykać	się zapałać
klękać	kszykać	cwalać
stękać	mieszkać	się wywikłać
brzękać	zamieszkać	zdołać
przenikać	omieszkać	wołać
wynikać	zmieszkać	zawołać
znikać	lać	odwołać
opłokać	się lać	się dowołać
klaskać	oddalać	wywołać
głaskać	nalać	zwołać
trzaskać	zapalać	1. słać
się naciskać	się zapalać	2. słać
ściskać	zawalać	zasłać
się ściskać	się walać	odesłać
uciskać	wychwalać	zesłać
wyciskać	zwalać	rozesłać
przyciskać	się zezwalać	się słać

poślać	przepominać	wyspać
uślać	wspominać	się wyspać
wysłać	upominać	sypać
syłać	się upominać	się sypać
obsyłać	przypominać	osypać
posyłać	spinać	posypać
rozsyłać	się wspinać	usypać
mać	konać	szczypać
łamać	dokonać	skrzypać
kłamać	się dokonać	karać
skłamać	skonać	się karać
połamać	snąć	pokarać
wyłamać	rownać	skarać
się wyłamać	porównać	się parać
złamać	zrownać	się starać
mniemać	równać	brać
imać	się równać	się brać
się imać	przerównać	przed się brać
mnimać	porównać	nabrać
poimać	zrównać	zabrać
zimać	zaczynać	zebrać
się odejmać	poczynać	się zebrać
pojmać	urzynać	rozebrać
się sromać	wyrzynać	przebrać
się srumać	znać	się przebrać
przedymać	się znać	zebrać
się zdrzymać	rozeznąć	obrać
trzymać	doznąć	się obrać
się trzymać	poznać	pobrać
zatrzymać	uznać	ubrać
otrzymać	się uznać	się ubrać
strzymać	wyznać	wybrać
się wstrzymać	przyznąć	wezbrać
wytrzymać	się przyznąć	odbierać
jednać	łapać	obierać
się jednać	drapać	się ubierać
zjednać	podrapać	wybierać
się zjednać	rozdrapać	zbierać
gnać	chrapać	nazbierać
zagnąć	się kapać	się zbierać
obegnać	stapać	pozbierać
wegnać	tepać	rozbierać
żegnać	kopać	wzbierać
przeżegnać	zakopać	nacierać
pożegnać	podkopać	ocierać
się pożegnać	wkopać	się ocierać
dognać	szarpać	docierać
wygnać	wyczerpać	się rozpościerać
przygnać	spać	ucierać
się ścinać	się przespać	umierać

przymierać	wpisać	poprzestać
się napierać	wypisać	1. dostać
podpierać	przypisać	2. dostać
się dopierać	rozpisać	1. się dostać
się opierać	ciosać	2. się dostać
popierać	naczosać	postać
spierać	rozczosać	się rostać
wspierać	ssać	sprostać
się wspierać	kłusać	zostać
wpierać	się kłusać	się zostać
zawierać	kołysać	ustać
się zawierać	zamiatać	wstać
otwierać	odmiatać	powstać
wywierać	podmiatać	korzystać
przywierać	wymiatać	przystać
oddzierać	latać	zstać
wydzierać	wylatać	1. się zstać
się wydzierać	skołatać	2. się zstać
się zdzierać	się bratać	pytać
wyszperać	uprzątać	się pytać
grać	pamiętać	spytać
zagrać	zapamiętać	chwycić
przegrać	przepamiętać	się chwycić
igrać	opętać	czytać
dograć	spętać	przeczytać
wygrać	upętać	poczytać
szemrać	się upętać	się poczytać
orać	witać	wyczytać
gorać	zakwitać	przyczytać
zgorać	świtać	rozczytać
zorać	przywitać	zgrzytać
się prać	zdruzgotać	się obawać
uprać	szczebiotać	dawać
srać	miotać	się dawać
się kasać	się miotać	zadawać
przepasać	pomiotać	oddawać
przypasać	się motać	przedawać
kąsać	się kłopotać	dodawać
pląsać	deptać	podawać
potrząsać	podeptać	się podawać
wstrząsać	wdeptać	wdawać
roztrząsać	szeptać	się wdawać
kęsać	stać	wydawać
plęsać	się stać	przydawać
pisać	nastać	zdawać
się pisać	odrastać	rozdawać
napisać	wyrastać	wzdawać
opisać	zastać	oczekawać
się popisać	1. przestać	połyskawać
spisać	2. przestać	przemieszkawać

dokonawać	przemieszkiwać	posługować
znawać	klwać	usługować
zeznawać	poklwać	się rugować
rozeznawać	pochlebować	chować
doznawać	potrzebować	się chować
poznawać	sprobować	rachować
uznawać	spróbować	się rachować
wyznawać	lubować	porachować
przyznawać	ślubować	zrachować
napawać	ulubować	rozrachować
stawać	pracować	zachować
nastawać	szacować	się zachować
odstawać	oszacować	przechować
1. przestawać	obiecować	dochować
2. przestawać	wynicować	pochować
dostawać	kredencować	schować
się dostawać	tańcować	uchować
zostawać	się szańcować	się uchować
się zostawać	się poszańcować	wojować
ustawać	się mocować	powojować
wstawać	nocować	zwojować
powstawać	harcować	kować
zstawać	się dowiadować	doskakować
miewać	się wywiadować	poskakować
się naśmiewać	przenaszładować	wyskakować
gniewać	naśladować	szlakować
się gniewać	prześladować	poszlakować
rozgniewać	naszładować	smakować
opiewać	się radować	nakować
śpiewać	się uradować	brakować
zaśpiewać	się rozradować	wakować
prześpiewać	najdować	przodkować
przyśpiewać	się najdować	dudkować
rozsiewać	przenajdować	lekować
zawiewać	hołdować	dziękować
powiewać	zhołdować	podziękować
się nadziewać	szkodować	się porękować
odziewać	mordować	szwankować
się spodziewać	się mordować	rokować
poziewać	pomordować	porokować
nalewać	budować	prorokować
oblewać	się budować	miarkować
omdlewać	zabudować	się miarkować
polewać	zbudować	skować
wylewać	szafować	połyskować
przylewać	strofować	się styskować
rozlewać	folgować	zyskować
zagrzewać	sfolgować	ukować
kiwać	zborgować	drukować
wskakiwać	zasługować	praktykować

spraktykować	mianować	foldrować
szykować	się mianować	cukrować
się szykować	panować	opatrować
się uszykować	opanować	upatrować
szpaczkować	szanować	przypatrować
malować	uszanować	się przypatrować
wymalować	winować	mistrować
celować	knować	durować
żeglować	uknować	pociasować
się wykuglować	pilnować	zatarasować
polować	znamionować	frasować
królować	koronować	się frasować
całować	błaznować	zafrasować
pocałować	pobłaznować	sfrasować
ucałować	próżnować	ufrasować
żałować	próżnować	opisować
się żałować	następować	się opisować
odżałować	zastępować	się popisować
pożałować	odstępować	się spisować
się użałować	dostępować	przypisować
miłować	postępować	psować
się smiłować	ustępować	się psować
umiłować	wstępować	zepsować
się zmiłować	występować	się zepsować
się rozmiłować	przystępować	popsować
usiłować	zstępować	polatować
wiłować	się rozstępować	wylatować
hamować	kupować	ratować
się hamować	odkupować	się ratować
zahamować	się odkupować	poratować
pohamować	się dokupować	wetować
się pohamować	skupować	powetować
obramować	osypować	zapięczętować
zajmować	rozsyypować	uhaftować
odejmować	darować	szychtować
się odejmować	oddarować	obfitować
podejmować	udarować	litować
zdejmwować	ofiarować	się pospolitować
zejmować	się ofiarować	się zlitować
przejmować	się wiarować	lamentować
dojmować	warować	się buntować
pojmwować	się warować	się zbuntować
pójmować	obwarować	ugruntować
ujmować	się obwarować	gotować
się ujmować	się uwarować	się gotować
przyjmować	czarować	nagotować
się przyjmować	uczarować	się nagotować
uformować	bobrować	zgotować
rymować	plądrować	wotować
się bierzować	wędrować	hartować

wartować	się porwać	zwać
żartować	trwać	nazwać
piastować	przetrwać	się nazwać
czestować	potrwać	wezwać
częstować	wytrwać	się zwać
prostować	urwać	kiąć
pokutować	wyrwać	linać
lutować	się wyrwać	minać
dysputować	wyzuwać	się minąć
skosztować	bywać	przeminąć
się skosztować	nabywać	ominać
naprawować	zabywać	się nawinać
odprawować	przebywać	zawinać
poprawować	dobywać	się zawinać
sprawować	się dobywać	powinać
się sprawować	się zdobywać	się powinać
uprawować	ubywać	się rozwinać
wprawować	przybywać	siąknąć
wyprawować	zbywać	się ocknąć
się wyprawować	plywać	się lęknąć
przyprawować	opływać	klęknąć
nadstawować	upływać	przykleknąć
zostawować	umywać	się ulęknąć
dziwować	się umywać	się złęknąć
się dziwować	wymywać	niknąć
się nadziwować	pochutnywać	przeniknąć
się podziwować	się zigrywać	wyniknąć
się wydziwować	nakrywać	zniknąć
zakazować	się nakrywać	się spiknąć
się zakazować	zakrywać	zamilknąć
okazować	okrywać	umilknąć
się okazować	pokrywać	zmlknąć
dokazować	przykrywać	połknąć
pokazować	wyrywać	mknąć
skazować	się wyrywać	zamknąć
wskazować	przepasywać	odemknąć
ukazować	rozpisywać	wemknąć
rozkazować	zalatywać	pomknąć
zawieszować	zachowywać	umknąć
rozwiązować	wychowywać	wymknąć
fałszować	się ukazywać	się wymknąć
winszować	nazywać	się przymknąć
krzyżować	się nazywać	tknąć
rozkrzyżować	odpoczywać	się tknąć
rwać	przezywać	natknąć
się rwać	się ozywać	się zetknąć
oberwać	wzywać	dotknąć
rozerwać	wyzywać	się dotknąć
przerwać	zażywać	utknąć
porwać	używać	wytknąć

się ozwać	spuszczać	obdarzać
pozwać	się spuszczać	się podarzać
wyzwać	upuszczać	narzać
przyzwać	przypuszczać	powtarzać
zać	rozpuszczać	przetwarzać
kazać	ugadzać	otwarzać
zakazać	się przygadzać	uderzać
okazać	zgadzać	zamierzać
się okazać	się zgadzać	przemierzać
dokazać	chadzać	uśmierzać
pokazać	nadchadzać	przymierzać
się pokazać	podchadzać	zmierzać
skazać	pochadzać	rozmierzać
wskazać	się schadzać	dowierzać
ukazać	wschadzać	zwierzać
się ukazać	wychadzać	się zwierzać
przykazać	przychadzać	przewieczerzać
rozkazać	przeszkadzać	grzać
pomazać	pogładzać	zagrzać
wymazać	wygładzać	dogrzać
się zmazać	się odmładzać	podbórząć
wiązać	zgromadzać	patrzeć
nawiązać	obradzać	się napatrzeć
zawiązać	zradzać	się zapatrzeć
odwiązać	nagradzać	upatrzeć
uwiązać	doradzać	odnaszać
rozwiązać	sadzać	donaszać
uwłaczać	zasadzać	wynaszać
maczać	się podsadzać	przynaszać
zamaczać	się przesadzać	znaszać
zmaczać	wsadzać	się znaszać
się taczać	się wysadzać	roznaszać
wyłączać	wadzać	upraszać
złączać	sprowadzać	mieszać
doświadczać	rozwadzać	się mieszać
wyliczać	wyrządzać	zamieszać
zamilczać	nawiedzać	się zmieszać
dostarczać	uprzedzać	się pomieszać
nauczać	wzgardzać	się wmieszać
poruczać	utwierdzać	przymieszać
się przyuczać	pobudzać	się przymieszać
pożyczać	wzbudzać	się pośpieszać
użyczać	zarezać	wieszać
przywłaszczać	rzezać	się wieszać
puszczać	się rzezać	powieszać
się puszczać	porzezać	umniejszać
odpuszczać	nawięzać	płoszać
przepuszczać	zwięzać	podwyższać
opuszczać	lizać	przewyssać
dopuszczać	ulizać	ruszać

się ruszać	kląć	natchnąć
się obruszać	ukanać	westchnąć
wzruszać	stanać	wytchnąć
osuszać	ziębnąć	puchnąć
poryzać	oziębnąć	odstrychnąć
przekazać	zgadnąć	się wystrychnąć
pomnażać	blądnać	pierzchnąć
przymnażać	zbladnąć	się rozpierchnąć
się obrażać	gładnąć	pirzchnąć
wyrażać	władnąć	ginać
odważać	blednąć	zaginać
przeważać	zblednąć	przeginać
uważać	więdnąć	poginać
rozważać	uwiednąć	zginać
jeźdzać	zwiędnąć	puknąć
zajeźdzać	odmłodnąć	wyknąć
odjeźdzać	się cofnąć	nawyknąć
wyjeźdzać	pragnąć	przywyknąć
przyjeźdzać	ciągnąć	zwyknąć
zwycięzać	się ciągnąć	krzyknąć
się przybliżać	przeciagnąć	wykrzyknąć
się uskarżać	pociagnąć	zamierzknąć
wydać	ściągnąć	klnąć
rozdąć	się ściągnąć	wspomionąć
zaciąć	rościagnąć	przypomionąć
podciąć	wciągnąć	wionąć
przeciąć	wyciągnąć	opłonać
ściąć	przyciągnąć	wspłonać
uciąć	rozciągnąć	tonąć
przyciąć	się sięgnąć	zatonąć
spiać	osięgnąć	wyczerpnąć
przypiąć	dźwignąć	garnąć
wziąć	potargnąć	nagarnąć
się wziąć	wtargnąć	się garnąć
jąć	się roztargnąć	ogarnąć
się jąć	rozstrzygnąć	się ogarnąć
zająć	się przewierzgnąć	tarnąć
objąć	się przewirzgnąć	gasnąć
odjąć	pachnąć	zagasnąć
się odjąć	zdechnąć	zgasnąć
podjąć	się uśmiechnąć	zasnąć
zdjąć	ucichnąć	się otrząsnąć
przejąć	pchnąć	wytrząsnąć
pojąć	zepchnąć	cisnąć
ująć	wypchnąć	się cisnąć
wyjąć	schnąć	ścisnąć
przyjąć	przeschnąć	się ścisnąć
się przyjąć	uschnąć	się wcisnąć
zjąć	wyschnąć	wycisnąć
się zjąć	tchnąć	przycisnąć

zawisnąć	paznokiec	siedzieć
posnąć	mieć	przesiedzieć
usnąć	się mieć	się wysiedzieć
chlusnąć	zamieć	wiedzieć
oplusnąć	kmieć	przewiedzieć
sprzątnąć	1. śmieć	się dowiedzieć
uprzątnąć	2. śmieć	powiedzieć
kwitnąć	umieć	odpowiedzieć
zakwitnąć	rozumieć	opowiedzieć
okwitnąć	się rozumieć	się opowiedzieć
się chynąć	się dorozumieć	wypowiedzieć
płynąć	porozumieć	przypowiedzieć
napłynąć	się zrozumieć	się wywiedzieć
przepłynąć	szumieć	wzwiedzieć
opłynąć	brzmieć	widzieć
popłynąć	grzmieć	się widzieć
upłynąć	zagrzmieć	nienawidzieć
wypłynąć	stanieć	się podzieć
przyplłynąć	skamienieć	zhardzieć
się rozplłynąć	omienieć	mierzieć
słynąć	pomnieć	aleć
odpoczynać	się pomnieć	szaleć
więznąć	zapomnieć	oszałeć
zarznąć	się zapomnieć	mdleć
zmierznać	przepomnieć	truchleć
wzmierznać	wspomnieć	struchleć
zacząć	upomnieć	1. boleć
począć	przypomnieć	2. boleć
odpocząć	się przypomnieć	woleć
rozcząć	topnieć	płeć
ząć	popleśnieć	Kierepeć
naślabeć	zgnuśnieć	zreć
osłabeć	znędnieć	pożreć
zgrzybieć	spowaźnieć	się pożreć
zbogacieć	tępieć	jęczeć
lecieć	cierpieć	klęczeć
zalecieć	się cierpieć	milczeć
dolecieć	ścierpieć	zamilczeć
polecieć	wycierpieć	pomilczeć
ulecieć	cirpieć	zmilczeć
wylecieć	przyśpieć	huczeć
przylecieć	skrzypieć	mruczeć
zlecieć	się	ryczeć
się zlecieć	wisieć	jeszczeć
chcieć	musieć	niszczęć
się chcieć	zardzewieć	zniszczęć
zechcieć	tkwieć	piszczęć
noגיעć	martwieć	pluszczęć
paznogieć	zmartwieć	dordzeć
łokieć	otrzeźwieć	podstarzeć

drzeć	zajrzeć	się taić
się drzeć	obejrzeć	zataić
się wedrzeć	się obejrzeć	się utaić
rozedrzeć	wejrzeć	bić
przedrzeć	przejrzeć	się bić
wydrzeć	pojrzeć	babić
się wydrzeć	ujrzeć	nabić
zajrzeć	1. doźrzeć	wabić
wejrzeć	2. doźrzeć	ujedwabić
pojrzeć	poźrzeć	wywabić
spojrzeć	uźrzeć	przywabić
ujrzeć	wyźrzeć	zwabić
mrzeć	źrzeć	zabić
pomrzeć	poźrzeć	się zabić
umrzeć	opustoszeć	trąbić
gorzeć	spustoszeć	podbić
wygorzeć	zwiotszeć	przebić
zgorzeć	dyszeć	się przebić
chorzeć	słyszeć	wielbić
schorzeć	dosłyszeć	obić
przeć	usłyszeć	dobić
się przeć	żeć	się dobić
się zaprzeć	biezeć	zdobić
odeprzeć	odbiezeć	się zdobić
podeprzeć	dobiezeć	ozdobić
się oprzeć	pobiezeć	się ozdobić
poprzeć	ubiezeć	pobić
wesprzeć	przybiezeć	się pobić
się wesprzeć	zbiezeć	robić
się uprzeć	leżeć	zarobić
wyprzeć	należeć	zrobić
trzeć	zależeć	się sobić
natrzeć	poleżeć	sposobić
zatrzeć	takżeć	się sposobić
się zatrzeć	drzeć	uszczerbić
wywietrzeć	zadrzeć	ubić
zwietrzeć	dzierzeć	gubić
zetrzeć	się dzierzeć	zagubić
się zetrzeć	zadzierzeć	zgubić
samotrzeć	łabęć	lubić
się spostrzeć	chęć	się chlubić
rozpostrzeć	niechęć	ślubić
wytrzeć	pamięć	poślubić
przytrzeć	niepamięć	ulubić
nawrzeć	pięć	się chlubić
zawrzeć	dziesięć	wbić
się zawrzeć	dziewięć	się wbić
zaźrzeć	pieczęć	chybić
weźrzeć	ić	uchybić
najźrzeć	taić	wybić

przybić	gwałcić	się czyścić
zbić	zgwałcić	oczyścić
rozbić	sromocić	się ocucić
się rozbić	zesromocić	smucić
się wzbić	krocić	zasmucić
swadźbić	okrocić	rzucić
bogacić	obrócić	się rzucić
ubogacić	się obrócić	zarzucić
zbogacić	krócić	odrzucić
płacić	okrócić	porzucić
się płacić	skrócić	wrzucić
zapłacić	ukrócić	wyrzucić
się zapłacić	wrócić	się przyrzucić
przyplacić	się wrócić	zrzucić
się bracić	nawrócić	rozzrucić
się zbracić	się nawrócić	nasyć
tracić	odwrócić	zachwycić
się tracić	przewrócić	uchwycić
zatracić	wywrócić	się uchwycić
potracić	przywrócić	szczyć
stracić	się wiercić	się szczyć
utracić	się wywiercić	czcić
się mącić	się pieścić	uczyć
roztrać	szczęścić	krzyć
uccić	szczęścić	się przekrzyć
ćcić	iścić	się okrzyć
niecić	się iścić	uścić
rozniecić	się uiścić	się zić
wzniecić	ziścić	trafić
świecić	mścić	się trafić
się świecić	się mścić	potrafić
roświecić	pomścić	alić
się roświecić	się pomścić	obalić
zalecić	się rozgościć	się obalić
polecić	pościć	oddalić
zlecić	puścić	palić
szpecić	się puścić	napalić
święcić	zapuścić	zapalić
poświęcić	odpuścić	się zapalić
smęcić	przepuścić	popalić
się smęcić	opuścić	spalić
kręcić	dopuścić	upalić
się kręcić	spuścić	rozpalić
nakręcić	się spuścić	walić
ukręcić	upuścić	się walić
wykręcić	wypuścić	chwalić
ślachcić	przypuścić	pochwalić
szlachcić	rozpuścić	schwalić
oszlachcić	zyścić	się wychwalić
przyszlachcić	się zyścić	przywalić

rozwalić	się nachylić	gnić
szalić	się chylić	winić
się żalić	schylić	przewinić
się pożalić	uchylić	tesknić
się użalić	się wychylić	pełnić
się modlić	się przychylić	napętnić
się bielić	mylić	popętnić
dzielić	się mylić	spełnić
się dzielić	omylić	wypełnić
oddzielić	się omylić	gonić
podzielić	zmylić	dogonić
się podzielić	zmamić	ugonić
udzielić	zaćmić	zgonić
rozdzielić	oznajmić	nakłonić
roździelić	łomić	się kłonić
weselić	przełomić	skłonić
się weselić	przyłomić	się skłonić
podweselić	gromić	się ukłonić
uweselić	pogromić	zasłonić
strzelić	rozgromić	się zasłonić
się odstrzelić	uskromić	ronić
wystrzelić	się uskromić	bronić
urychlić	karmić	się bronić
się silić	się karmić	obronić
posilić	nakarmić	się obronić
rozkwilić	pokarmić	zbronić
zakolić	tłumić	chronić
tolić	zatłumić	się chronić
się utolić	stłumić	się schronić
zniewolić	nić	się uchronić
zwolić	ganić	stronić
zezwoić	zganić	zronić
pozwoić	hetmanić	się zwaśnić
wyzwoić	ranić	się śnić
przyzwolić	się zmocnić	wnić
kreślić	1. mienić	upewnić
nadkreślić	2. mienić	wynić
myślić	się mienić	czynić
się namyślić	namienić	uczynić
zamyślić	odmienić	przyczynić
odmyślić	się odmienić	wznić
się domyślić	przemienić	pobłaźnić
pomyślić	się zmienić	zbłaźnić
umyślić	się pienić	drażnić
wymyślić	się czerwienić	bluźnić
zmyślić	się zielenić	goić
się rozmyślić	się lenić	zgoić
się tulić	wykorzenić	uspokoić
stulić	się żenić	upokoić
nachylić	się ożenić	poić

napoić	zatościć	się wic
spoić	się potopić	bawić
upoić	ścić	się bawić
broić	uspić	nabawić
zbroić	wąpić	zabawić
się roić	zwąpić	się zabawić
stroić	wępić	wybawić
się stroić	zwępić	zbawić
przystroić	się upić	pozbawić
się dwoić	kupić	objawić
pić	odkupić	się wyjawić
załapić	łupić	zjawić
obłapić	złupić	się zjawić
się napić	się wpić	pławić
trapić	wypić	się pławić
się trapić	przypić	przyplawić
strapić	gasić	stawić
utrapić	ugasić	błogosławić
się kwapić	zgasić	rozstawić
się pokwapić	zawiesić	prawić
zaczapić	powiesić	naprawić
stapić	zwiesić	odprawić
nastapić	wskrzesić	się odprawić
zastapić	kosić	przeprawić
obstapić	głosić	się przeprawić
odstapić	się ogłosić	poprawić
dostapić	nosić	się poprawić
postapić	się nosić	sprawić
się rostapić	odnosić	się sprawić
ustapić	podnosić	uprawić
wstapić	przenosić	wprawić
wystapić	wnosić	wyprawić
przystapić	wynosić	się wyprawić
się rozstapić	się wynosić	przyprawić
podpić	przynosić	rozprawić
zaślepić	znosić	trawić
ulepić	roznosić	strawić
wlepić	wznosić	stawić
szczepić	się wznosić	nastawić
przepić	prosić	zastawić
potępić	zaprosić	się zastawić
odstępić	uprosić	się stawić
przytępić	duścić	postawić
nastrzępić	kusić	się postawić
kpić	się kusić	zostawić
się chełpić	się pokusić	ustawić
się dopić	skusić	wystawić
pokropić	przymusić	rozdziwić
topić	się krtusić	rozkrzawić
się topić	wić	się przeciwic

się wydziwić	wrazić	osądzić
się zdziwić	wyrazić	przysądzić
tkwić	zrazić	rządzić
dowić	cadzić	się rządzić
posadowić	gładzić	narządzić
łowić	zagładzić	wycedzić
połować	wygładzić	nawiedzić
się połować	zgładzić	zwiedzić
ułować	gromadzić	uprzedzić
stanowić	zgromadzić	zbłądzić
zastanowić	radzić	pędzić
postanowić	się radzić	napędzić
się postanowić	zdradzić	przepędzić
odnowić	się zdradzić	wypędzić
się odnowić	poradzić	rozpędzić
pozdrowić	się poradzić	rzędzić
uzdrowić	uradzić	oswobodzić
mówić	sadzić	wyswobodzić
namówić	się sadzić	godzić
się namówić	nasadzić	się godzić
obmówić	się nasadzić	się nagodzić
się obmówić	zasadzić	dogodzić
odmówić	osadzić	pogodzić
przemówić	posadzić	ugodzić
wmówić	usadzić	się przygodzić
wymówić	się usadzić	zgodzić
zmówić	wsadzić	się zgodzić
się zmówić	wysadzić	chodzić
rozmówić	się wysadzić	zachodzić
barwić	rozsadzić	obchodzić
się pastwić	wadzić	się obchodzić
krzywić	się wadzić	nadchodzić
nakrzywić	zawadzić	odchodzić
żyć	powadzić	przechodzić
ożyć	się powadzić	się przechodzić
się pożyć	prowadzić	dochodzić
rozwić	przeprowadzić	pochodzić
zić	się przeprowadzić	schodzić
kazić	doprowadzić	się schodzić
przekazić	poprowadzić	wschodzić
pokazić	wprowadzić	uchodzić
skazić	wyprowadzić	wchodzić
łazić	przyprowadzić	wychodzić
dłazić	rozprowadzić	przychodzić
obrazić	błądzić	się rozchodzić
się obrazić	zabłądzić	szkodzić
odrazić	się obłądzić	przeszkodzić
przerazić	pobłądzić	uszkodzić
dorazić	zbłądzić	ogłodzić
porazić	sądzić	chłodzić

się chłodzić	zawstydzić	się skłaść
ochłodzić	się wstydzić	się ukłaść
się ochłodzić	się powstydzić	snać
rozplodzić	się brzydzić	1. paść
słodzić	szydzić	2. paść
się słodzić	jeździć	się paść
rodzić	objeździć	1. napaść
się rodzić	grozić	2. napaść
narodzić	ugrozić	zapaść
brodzić	mrozić	odpaść
grodzić	wozić	1. przepaść
nagrodzić	się wozić	2. przepaść
zagrodzić	mierzić	się przepaść
ogrodzić	omierzić	opaść
urodzić	zajć	dopaść
się urodzić	się obejć	popaść
się wyrodzić	zejć	spaść
zrodzić	ujć	upaść
się zrodzić	nadyć	wpaść
się rozrodzić	się rozyć	wypaść
wodzić	przyć	przypaść
się wodzić	źółć	się rozpaść
nawodzić	boć	kraść
zawodzić	alboć	się kraść
odwodzić	choć	ukraść
przewodzić	jednoć	się wkraść
dowodzić	dobroć	wykraść
uwodzić	kroć	się przykraść
wywodzić	kilkakroć	zaść
przywodzić	dwakroć	siäść
zwodzić	pięćkroć	prząść
rozwodzić	wielekroć	uprząść
się rozwodzić	ilekroć	trząść
wzwodzić	siedmkroć	się trząść
gardzić	częstokroć	umieść
wzgardzić	czterykroć	nieść
twierdzić	trzykroć	zanieść
potwierdzić	Łowoć	odnieść
utwierdzić	kłóć	podnieść
twirdzić	skłóć	się podnieść
potwirdzić	próć	przenieść
budzić	się próć	gnieść
pobudzić	odpróć	donieść
wzbudzić	uwróć	ponieść
łudzić	śmierć	unieść
krzywdzić	sierć	wnieść
ukrzywdzić	kłaść	wynieść
hydzić	się kłaść	się wynieść
się hydzić	okłaść	przynieść
ohydzić	skłaść	znieść

roznieść	znieść	doległość
wznieść	wznieść	miłość
się wznieść	nienawiść	światłość
sieść	najść	włość
zasieść	zajść	złość
obsieść	zejść	Zamość
osieść	się zejść	uprzejmość
posieść	się rozejść	wiadomość
usieść	przejść	niewiadomość
wsieść	wzejść	zacność
wysieść	dóść	wszechmocność
przysieść	póść	układność
się przysieść	ujść	jedność
1. wieść	nadyść	godność
2. wieść	się rozyść	obludność
nawieść	przyść	trudność
zawieść	radość	ufność
się zawieść	żadość	zwierzchność
odwieść	młodość	zwirzchność
przewieść	hardość	hojność
dowieść	gość	dostojność
1. powieść	nagość	przystojność
2. powieść	wilgość	bujność
przypowieść	drogość	piękność
uwieść	srogość	teskność
wywieść	płochyść	dzielność
przywieść	kość	śmiertelność
zwieść	gładkość	pilność
rozwieść	prędkość	spolność
się rozwieść	lekkość	wolność
jeść	wielkość	powolność
się najeść	wilkość	omyłność
wyjeść	głębokość	nawałność
zjeść	wysokość	ciemność
boleść	bliskość	nikczemność
pleść	niskość	skromność
się pleść	krótkość	odmienność
się upleść	kwecość	winność
się wypleść	ludzkość	niewinność
cześć	gorzkość	powinność
niecześć	ciężkość	uczynność
grześć	niedbałość	karność
pogrześć	całość	marność
prześć	stałość	mierność
sześć	niestałość	niemierność
pięść	dordzałość	jasność
część	załość	własność
iść	osiadłość	sprosność
wniść	podłość	gnuśność
wyniść	biegłość	świetność

majątność	uczciwość	uczuć
wilgotność	szczodrośliwość	szczuć
istność	świętobliwość	wzuć
bytność	sprawiedliwość	wyzuć
niebytność	niesprawiedliwość	zuć
dawność	obłądliwość	być
pewność	popędliwość	nabyć
krewność	niepowsściągliwość	przebyć
przeciwność	cierpliwość	obyć
żywność	wątpliwość	się obyć
bezpieczność	szczęśliwość	dobyć
niebezpieczność	nieszczęśliwość	się zdobyć
wieczność	dobrotliwość	ubyć
spółeczność	życzliwość	przybyć
stateczność	surowość	zbyć
niestateczność	gotowość	pozbyć
wszetechność	czerstwość	podyć
wdzięczność	zapalczywość	myć
niewdzięczność	zelżywość	się myć
obliczność	trzeźwość	omyć
życzność	bóść	umyć
różność	zbóść	się umyć
opatrność	dóść	ryć
żyźność	póść	kryć
potężność	róść	się kryć
pobożność	obróść	nakryć
niepobożność	doróść	zakryć
bezbożność	uróść	się zakryć
niezbożność	wyróść	odkryć
możność	przyróść	się odkryć
wielmożność	się rozróść	okryć
starość	garść	pokryć
mądrość	uść	skryć
zazdrość	czeluść	się skryć
szczerłość	obyść	przykryć
przykrość	zyść	dosyć
ostrość	przeciżyć	tyć
bystrość	przyczyść	styć
obfitość	korzyść	wyć
litość	przyść	baczyć
czystość	obuć	się baczyć
lutość	chuć	zabaczyć
skrytość	niechuć	przebaczyć
sytość	się snuć	obaczyć
łaskawość	pruć	się obaczyć
nieprawość	się pruć	znaczyć
ucciwość	truć	się znaczyć
poćciwość	czuć	naznaczyć
chciwość	się czuć	poznaczyć
poczciwość	poczuć	raczyć

uraczyć	stoczyć	się sprzykrzyć
łączyć	roztoczyć	morzyć
się łączyć	zoczyć	umorzyć
się przyłączyć	włóczyć	zmorzyć
złączyć	odwłóczyć	przysporzyć
się rozłączyć	uwłóczyć	tworzyć
świadczyć	zwłóczyć	otworzyć
doświadczyć	frymarczyć	się otworzyć
wyświadczyć	kurczyć	stworzyć
ubeśpieczyć	się skurczyć	podbórzyc
ubezpieczyć	stateczyć	przyć
leczyć	uczyć	patrzeć
się leczyć	się uczyć	się napatrzeć
uleczyć	nauczyć	przepatrzeć
zleczyć	się nauczyć	opatrzeć
dobrorzeczyć	poruczyć	popatrzeć
męczyć	tuczyć	spatrzeć
ręczyć	życzyć	upatrzeć
dręczyć	pożyczyć	się przypatrzeć
liczyć	użyczyć	jątrzyć
się liczyć	przywłaszczyć	zwietrzyć
się obliczyć	niszczyć	ostrzyć
wyliczyć	wyniszczyć	burzyć
zliczyć	zniszczyć	kurzyć
ćwiczyć	marszczyć	się kurzyć
się ćwiczyć	rzyć	przykurzyć
wćwiczyć	obdarzyć	zanurzyć
się wyćwiczyć	zdarzyć	ponurzyć
dziedziczyć	się parzyć	wynurzyć
miękczyć	wyparzyć	szyc
zmiękczyć	warzyć	uwałaszyć
walczyć	uwarzyć	odstraszyć
się zwalczyć	się żarzyć	się ostraszyć
się skończyć	uderzyć	postraszyć
skoczyć	się uderzyć	ustraszyć
zaskoczyć	mierzyć	wystraszyć
przeskoczyć	zamierzyć	zaszyć
wyskoczyć	odmierzyć	cieszyć
przyskoczyć	przemierzyć	się cieszyć
tłoczyć	pomierzyć	nacieszyć
omoczyć	uśmierzyć	się nacieszyć
jednoczyć	umierzyć	pocieszyć
okroczyć	wymierzyć	ucieszyć
wykroczyć	zmierzyć	się ucieszyć
toczyć	wierzyć	śmieszyć
się toczyć	uwierzyć	przyspieszyć
zatoczyć	zwierzyć	się śpieszyć
się przetoczyć	się zwierzyć	pośpieszyć
otoczyć	szerzyć	się pośpieszyć
się otoczyć	się szerzyć	grzeszyć

zgrzeszyć	się położyć	wleźć
spłoszyć	nałożyć	gryźć
wypłoszyć	założyć	się gryźć
rozpłoszyć	się założyć	zgryźć
rozproszyc	nadłożyć	d
pustoszyć	odłożyć	Galaad
spustoszyć	przełożyć	obiad
rozprószyć	się przełożyć	sąsiad
się lepszyć	dołożyć	dziad
się polepszyć	się dołożyć	pradziad
gorszyć	włożyć	jad
się zgorszyć	wyłożyć	darmojad
ruszyć	przyłożyć	Encelad
się ruszyć	się przyłożyć	szlad
się obruszyć	złożyć	zakład
kruszyć	się złożyć	pokład
pokruszyć	rozłożyć	wykład
skruszyć	mnożyć	przykład
poruszyć	się mnożyć	nad
się poruszyć	się namnożyć	upad
wruszyć	umnożyć	rad
suszyć	przymnożyć	nierad
osuszyć	się przymnożyć	grad
posuszyć	rozmnożyć	Konrad
wysuszyć	pożyć	sad
tuszyć	się pożyć	nazad
żyć	trwożyć	pozas
dłazyć	się trwożyć	wzas
ważyć	zatrwożyć	dokąd
lekceważyć	strwożyć	skąd
przeważyc	wydróżyć	niskąd
się ważyć	się skarżyć	zniskąd
uważyć	użyć	względ
zażyć	przedłużyć	bład
obciążyć	płużyć	wielbład
się jeżyć	służyć	inąd
się wzjeżyć	zasłużyć	skadinąd
przeżyć	odsłużyć	zinąd
ciążyć	posłużyć	pąd
obciążyć	podrużyć	trąd
zwyciężyć	zmrużyć	sąd
poniżyć	garzyć	stamtąd
się unijżyć	wieźć	dotąd
lżyć	przewieźć	stąd
zelżyć	się przewieźć	zowąd
ulżyć	naleźć	1. rząd
ożyć	się naleźć	2. rząd
ubożyć	wynaleźć	nierząd
przyochędożyć	znaleźć	urząd
położyć	doleźć	zewsząd

lamed	trud	przedsięwzięcie
Szwed	Tud	zjęcie
przed	wstyd	rozmaicie
pėd	niewstyd	obicie
Schenszmid	Żyd	obicie
Dawid	najazd	pospolicie
fȧld	objazd	znakomicie
hó̇ld	przejazd	znamienicie
zó̇ld	przyjazd	picie
Niderland	e	mianowicie
od	é	sowicie
jod	ę	Zawłocie
pod	Danae	dożywocie
chó̇d	Getae	ście
zachó̇d	Nijobe	dwanaście
obchó̇d	naprę̇dce	czternaście
dochó̇d	dalece	szesnaście
schó̇d	bydłę̇ce	piętnaście
wschó̇d	lice	przedmieście
wychó̇d	Helice	szczęście
mió̇d	cieplice	nieszczęście
ló̇d	na nice	szczęście
głó̇d	okiennice	nieszczęście
chłó̇d	Dżdżownice	iście
płó̇d	skrzypice	liście
ró̇d	Karaszewice	proście
naró̇d	rodzice	czyście
bró̇d	lekce	krycie
gró̇d	wielce	życie
ogró̇d	kolce	szcie
smró̇d	słońce	zaszcie
zawó̇d	serce	weszcie
dowó̇d	Circe	zeszcie
powó̇d	miesce	przeszcie
wywó̇d	miejsce	wyszcie
zwó̇d	mieście	przyszcie
rozwó̇d	krótce	Chwaleńskie
naprzó̇d	nożyce	ludzkie
wprzó̇d	nade	w omacmie
śrzó̇d	zade	uprzejmie
pośrzó̇d	przede	widomie
wpośrzó̇d	ode	niewidomie
wrzó̇d	pode	łakomie
hard	he	nie
kord	Dąbie	zaniedbanie
mord	siebie	podobanie
kó̇rd	sobie	przypodobanie
cud	bogacie	odpowiadanie
lud	lecie	przekładanie
brud	wzięcie	władanie

spadanie	szczypanie	niepochybnie
żądanie	karanie	zacnie
oddanie	staranie	bezpiecznie
wydanie	zebranie	mocnie
przydanie	obieranie	przykładowie
zdanie	zbieranie	śladnie
ufanie	granie	zdradnie
urąganie	pisanie	porządnie
kochanie	przepisanie	nieodpowiednie
słuchanie	witanie	godnie
wzdychanie	świtanie	niedowodnie
wymawianie	stanie	cudnie
zachwianie	przestanie	południe
łajanie	wstanie	przewrócenie
mijanie	podawanie	trąbienie
plakanie	obmyślanie	hańbienie
uciekanie	rozniewanie	mienie
szczekanie	śpiewanie	porozumienie
narzekanie	szacowanie	wyrozumienie
trzaskanie	przenaszadowanie	ożenie
troskanie	szafowanie	pragnienie
połykanie	zachowanie	upragnienie
potkanie	wychowanie	ocemgnięcie
mieszkanie	malowanie	wtargnięcie
omieszkanie	żeglowanie	roztargnięcie
rozmyślanie	polowanie	wytchnienie
roźlanie	miłowanie	dmuchnięcie
zapałanie	smiłowanie	zginienie
wołanie	panowanie	ocknienie
zawołanie	próżnowanie	zniknięcie
naślanie	frasowanie	upomnienie
poślanie	litowanie	sumnienie
uślanie	prostowanie	uciśnienie
łamanie	rozerwanie	bluźnienie
mniemanie	przerwanie	pienie
mnimanie	nabywanie	trapienie
domnimanie	przebywanie	utrapienie
poimanie	wzywianie	szczepienie
jednanie	używanie	potępienie
zjednanie	kazanie	wątpienie
żegnanie	przykazanie	nasienie
pożegnanie	rozkazanie	zabawienie
napominanie	zamieszanie	zbawienie
dokonanie	Olblężanie	objawienie
skonanie	uskarżanie	strawienie
zrownanie	haniebnie	podziwienie
uznanie	potrzebnie	stanowienie
wyznanie	niepotrzebnie	postanowienie
spanie	nadobnie	przemówienie
niewyspanie	niepodobnie	żywienie

pożywienie	ulżenie	niepocześnie
odzienie	położenie	załośnie
więzienie	złożenie	ostatnie
poniewolenie	wspomożenie	pokątnie
wyzwolenie	mnożenie	chętnie
myślenie	pomnożenie	ochotnie
baczenie	romnożenie	sromotnie
zabaczenie	wzmierzenie	zawistnie
przebaczenie	Zaklinie	chutnie
obaczenie	ninie	smutnie
złączenie	jednostajnie	okrutnie
uleczenie	hojnie	zbytnie
rzeczenie	spokojnie	jawnie
złorzeczenie	zbrojnie	prawnie
przyrzeczenie	przystojnie	sprawnie
udręczenie	pięknie	niesprawnie
ćwiczenie	pilnie	ustawnie
milczenie	silnie	pewnie
skończenie	zobopolnie	rzewnie
zjednoczenie	dobrowolnie	dziwnie
zatoczenie	spólnie	niewymownie
poruczenie	umyślnie	rownie
zniszczenie	nierozmyślnie	kształownie
odpuszczenie	niemylnie	gwałtownie
spuszczenie	omylnie	równie
zgrupowanie	tajemnie	Starynie
wsadzenie	potajemnie	naczynie
rozrządzenie	wzajemnie	baczenie
nawiedzenie	przyjemnie	niebaczenie
uprzedzenie	foremnie	nieobacznie
widzenie	nikczemnie	znacznie
rodzenie	skromnie	nieznacznie
narodzenie	niewinnie	serdecznie
przyrodzenie	fortunnie	koniecznie
wzgardzenie	ostronie	bezpiecznie
utwierdzenie	ustronie	wiecznie
zdarzenie	roztropnie	spółecznie
korzenie	marnie	statecznie
stworzenie	ciernie	dostatecznie
opatrzenie	miernie	wszeteecznie
przejrzenie	niemiernie	pożytecznie
pojrzenie	wiernie	wdzięcznie
zgorzenie	misternie	oblicznie
ruszenie	czernie	ślicznie
poruszenie	poczesnie	ustawicznie
zarażenie	niepoczesnie	różnie
uważenie	sprośnie	śmiesznie
złężenie	jaśnie	dusznie
obelżenie	właśnie	słusznie
zelżenie	pocześnie	niesłusznie

mężnie	Gaszkonowie	mile
potężnie	Filistynowie	wściekle
pobożnie	Bulgarowie	Podole
niepobożnie	Tatarowie	Pigmeole
ostrożnie	Cymbrowie	1. pole
niedroźnie	zdrowie	2. pole
skąpie	Saberowie	Konstantynopole
podchłópie	surowie	gęśle
dupie	Persowie	tyle
głupie	Prussowie	źle
się	Galatowie	nieźle
półhatłasie	Samnitowie	poświętne
przedsie	Antowie	pamiętne
plugawie	Ukalegontowie	Noe
łaskawie	Francuzowie	Kallijope
prawie	łatwie	Kassyjope
nieprawie	szkaradzie	re
ledwie	mądzie	zaiste
poćciwie	wszędzie	(!) Szczybute
właściwie	gdzie	ledwe
pocziwie	indzie	na nowe
uczciwie	hardzie	ze
świątobliwie	miłosierdzie	oblicze
zdradliwie	ludzie	jeszcze
sprawiedliwie	po prawdzie	Jezierzyszczce
zgodliwie	wprawdzie	sadze
szkodliwie	jaje	wieldze
niewstydlivie	dzieje	gospodze
niepowściągliwie	Pigmeje	srodze
cierpliwie	oboje	beze
niewątpliwie	Łukoje	przeze
uszczypliwie	troje	dobrze
szczęśliwie	dwoje	niedobrze
nieszczęśliwie	podwoje	mądrze
chętlivie	Etezyje	szczodrze
cnotliwie	Laodike	przymierze
prawdziwie	ale	pierze
Szwedowie	w cale	kędzierze
Żydowie	doskonale	szczerze
Lotofagowie	wedle	nieszczczerze
Lachowie	podle	Zaborze
Czechowie	śmiele	morze
Czechowie	wiele	Pomorze
Kolchowie	niewiele	sporze
Mamaluchowie	ziele	prze
Cekowie	wesele	powietrze
Cekkowie	nagle	ostrze
Radziwiłłowię	węgle	chytrze
słowię	wrychle	po trosze
Lakonowie	ile	słusze

wsz(e)-	parę	według
zawsze	wierę	podług
Mazowsze	wzgóre	pług
że	kurczę	kryg
-że	kruczę	mózg
skądże	zwierzę	h
stądże	książę	ch
drożdże	nieboże	ach
niechże	f	dach
jesliże	tryumf	1. Lach
jeśliże	grof	2. Lach
bodajże	Krzystof	blach
niechajże	Krysztof	Wlach
także	Krzysztof	wałach
wszakże	filozof	gmach
samże	huf	Tyrymach
tamże	gryf	zapach
tymże	1. g	strach
tenże	2. g	przestrach
onże	posag	postrach
nieboże	szeląg	szach
zboże	krąg	abszach
łóże	okrąg	dech
poroże	bieg	Sobiech
Bierze	zabieg	Wojciech
Birze	zbieg	śmiech
przeczcze	śnieg	pośmiech
jużże	szpieg	niech
ę	nocleg	Lech
zaprawdę	brzeg	mech
trochę	Brzeg	samech
dziecię	dyftong	Zamech
przecię	Og	Manech
znamię	teolog	1. Czech
ramię	Bóg	2. Czech
plemię	przebóg	grzech
brzemię	dyjalóg	orzech
imię	nałóg	kielich
panię	głóg	mnich
szczenie	połóg	loch
jagnię	trynóg	popłoch
chłopię	róg	Włoch
się	bróg	roch
zasię	Ostroróg	proch
przedsię	próg	Arystarch
przetsię	wróg	obuch
lwię	targ	łańcuch
bydlę	Likurg	obercuch
cielę	ług	duch
orłę	dług	głuch

słuch	ubogi	niegładki
ruch	prędkonogi	rzadki
rozruch	zartkonogi	prędkie
Barańczuch	wielonogi	nieprędkie
brzuch	białonogi	słodki
kożuch	skrzydłonogi	brzydki
fenrych	wiatronogi	niebrzydki
strych	drogi	daleki
sztych	jednorogi	różanoreki
wierzch	złotorogi	storeki
wirzch	kozorogi	dziki
caph	srogi	owszejki
aleph	długi	Cekki
coph	niedługi	lekki
th	drugi	wielki
beth	Abazgi	niewielki
heth	jaki	wszelki
daleth	niejaki	Koziełki
teth	trojaki	nakolanki
druh	dwojaki	sżranki
1. i	wszelaki	multanki
2. i	jednaki	cienki
Sorabi	raki	Dubinki
Serbi	taki	głęboki
rybi	chybki	wielkooki
Taltybi	bracki	jednooki
ci	szlachecki	poki
Galaci	niemiecki	szeroki
Sauromaci	toropiecki	szyroki
Sarmaci	Szydłowiecki	wysoki
Karwaci	świecki	póki
choćci	Mielecki	Turki
dzieci	Pilecki	1. Łaski
Wineci	solecki	2. Łaski
trzeci	wenecki	parnaski
łabęci	winecki	wąski
wici	grecki	arabski
takci	turecki	Trąbski
Ukalegonci	wojnicki	Porebski
niewieści	Łazicki	Kadłubski
czterdzieści	Bzicki	niebieski
trzydzieści	połocki	Trzecieski
jakiści	płocki	Ocieski
wnętrżności	prorocki	papieski
aczi	trocki	czeski
jużci	Wysocki	męski
nagi	ejiptcki	niemęski
tęgi	starycki	zamechski
wielgi	niedojadki	bliski
Dubingi	gładki	śliski

niski	poznański	Konarski
budziwiski	pański	cesarski
nohajski	hiszpański	usarski
elejski	spartański	iberski
channanejski	bazański	rycerski
Cyrenejski	bazański	Ciecierski
amorrejski	Dębieński	węgierski
swojski	dubieński	kazimierski
Szujski	Siemieński	sendomierski
patryjski	ziemieński	żołnierski
scytyjski	panieński	bohaterski
sokalski	Sienieński	pasterski
tesalski	gnieźnieński	czerski
tessalski	słowieński	kazimirski
neftalski	eleński	morski
izraelski	wileński	pomorski
lubelski	mytyleński	dworski
przyjacielski	ippokreński	podgórski
nieprzyjacielski	małżeński	tyrski
anjelski	łaciński	bohатыrski
podolski	Oboliński	latski
polski	macedoński	staroświetski
Wolski	sydoński	egipski
Szamotulski	meoński	francuski
bełski	syjoński	ruski
ziemski	koński	pruski
cudzoziemski	babiloński	Żeliszawski
seremski	zabuloński	żuławski
jerozolimski	syłoński	warszawski
chełmski	lacedemoński	moskiewski
radomski	hermoński	Meglewski
idumski	auzoński	królewski
rzymski	duński	litewski
Naropinski	Cesaryński	Kroczewski
tebański	gortyński	warszewski
libański	Tęczyński	ojcowski
gdański	soroczyński	dziadowski
pogański	macierzyński	Podlodoski
pohański	murzyński	żydowski
ziemiański	muszyński	sieciechowski
słowiański	boski	Trzebuchowski
chrześcijański	wołoski	Maciejowski
krześcijański	włoski	kijowski
trojański	Ostroski	krakowski
świętojański	cyklopski	zakowski
madyjański	chłopski	Siemikowski
adryjański	Krupski	Czarnkowski
kapłański	gospodarski	Głoskowski
bisurmański	bojarski	Myszkowski
hetmański	malarski	Chmielowski

białogłowski	ośli	bodaj
Kochanowski	po myśli	gaj
Tarnowski	czyli	niechaj
synowski	niżli	Mikołaj
Wapowski	koźli	Dunaj
Stępowski	niżli	raj
doktorowski	ni	kraj
łotrowski	ani	rataj
Ostrowski	Alani	obyczaj
borysowski	łani	zwyczaj
Kłoczowski	pani	nadzwyczaj
rzowski	barani	rodzaj
Zamoyski	Rossani	urodzaj
hesperyski	zadni	ej
Kryski	pośledni	więcej
dziatki	poszledni	hej
prętki	średni	naraniej
krotki	przedni	przynamniej
krótki	średni	bynajmniej
Łuki	wschodni	turniej
główki	południ	lepiej
gąsteczki	Saraceni	drzewiej
dziateczki	ksieni	nigdziej
maluczki	zwierzchni	indziej
sąsiedzki	zwirzchni	złodziej
szwedzki	bogini	dobrodziej
judzki	ksini	telej
ludzki	świni	przywilej
nieludzki	Hunni	olej
źmudzki	leśni	kolej
pasterzki	ostatni	Firlej
gorzki	letni	rej
morzki	trzecioletni	pierwej
pieniążki	zbytni	napierwej
ciężki	gospodyni	najpierwej
li	bliźni	pirwej
ali	biskupi	inaczej
zali	arcybiskupi	raczej
izali	głupi	naraczej
atoli	Cypri	Jędrzej
ktoli	(od) spasi	Andrzej
po niewoli	lisi	Jendrzej
gwoli	Wołosi	gorzej
kwoli	wdowi	trzej
gwóli	pogotowi	poniżej
kwóli	łatwi	źmij
orli	drzwi	oj
jesli	rzeźwi	oboj
jeśli	trzeźwi	bój
gęśli	j	obój

pobój	żebrak	cokolwiek
pokój	nieborak	jakokolwiek
niepokój	sak	ktokolwiek
spokój	tasak	gdybykolwiek
łój	tak	kiedykolwiek
mój	ptak	kędykolwiek
gnój	prostak	którykolwiek
znój	Izak	óczkolwiek
napój	kozak	kiedyżkolwiek
rój	krzak	człowiek
zdrój	orszak	słojek
krój	wszak	Walek
(trój)	szyszak	marszałek
strój	żak	Pawełek
dwój	Krzyżak	posiłek
dwój	bąk	pachołek
podwój	Połock	wierzchołek
swój	rąbek	fijołek
twój	kłębek	anjołek
Borzuj	nagrobek	kołek
stryj	urobek	stołek
czyj	żrzóbek	spółek
niczyj	uszczerbek	wespółek
1. k	kubek	schyłek
2. k	wacek	człek
robak	Frącek	zamek
sajdak	świadek	Klimek
serdak	Niedźwiadek	Tomek
Sześniak	pośladek	potomek
jak	poszladek	Szymek
dyjak	spadek	wianek
zodyjak	upadek	gregoryjanek
kak	przypadek	poranek
Polak	zadek	przestanek
ślak	rozsądek	ucinek
szlak	porządek	upominek
ślimak	nieporządek	zmóździnek
giermak	spodek	pierścionek
smak	1. przodek	członek
przysmak	2. przodek	małżonek
jednak	śrzodek	czosnek
znak	pojśrzodek	szacunek
wznak	pośrzodek	trefunek
Krępak	dudek	rachunek
opak	opiek	trunek
wspak	wiek	frasunek
szpak	gdziekolwiek	ratunek
Rak	ilekolwiek	rysz tunek
szmarak	jakkolwiek	pojedynek
brak	czyjkolwiek	rynek

synek	Polidewek	dzwonnik
odpoczynek	zasiewek	konik
uczynek	związek	kanonik
postępek	synaczek	ponik
wstępek	wianeczek	miernik
występek	członeczek	uczesnik
skrzypek	kwiateczek	miłośnik
podarek	Stachniczek	zapaśnik
Marek	letniczek	Miśnik
Grek	słowiczek	robotnik
pagorek	stryczek	okrutnik
paciorek	wieszczek	wnik
worek	Leszczek	lichwnik
wzorek	wózek	przeciwnik
ogórek	w przek	sadownik
Turek	Laszek	hołdownik
szczurek	Bergmaszek	czarownik
piasek	ptaszek	Wężownik
pasek	Staszek	głównik
kąsek	mieszek	miecznik
półmisek	pieszek	walecznik
spisek	Leszek	tanecznik
włosek	Franczyszek	wszetecznik
datek	bożek	rzecznik
podatek	podnożek	porucznik
kwiatek	dźwięk	nędznik
1. statek	sęk	najeźnik
2. statek	kącik	jawnogrzesznik
ostatek	Lik	przewoźnik
dostatek	szaflik	papieźnik
niedostatek	Anglik	cudzołożnik
prątek	królik	(!) cudzołożnik
wątek	łaziebnik	dłużnik
początek	służebnik	trzewik
smutek	pomocnik	słowik
Wojtek	Wodnik	wilk
kmiotek	zawodnik	dank
młotek	przewodnik	Habdank
namiastek	zwodnik	blank
listek	chłodnik	szwank
wszystek	Michnik	fizerunk
skutek	złajnik	wizerunk
smutek	pustelnik	frasunk
dobYTEK	niewolnik	ratunk
przybytek	rzemieślnik	rysztunk
zbytek	zmiennik	bok
Spytek	rowiennik	skok
wszytek	łacinnik	przeskok
pożytek	winnik	obłok
użytek	zakonnik	zewłok

smok	Moabczyk	fortel
rok	bicznyk	pytel
obrok	Pryjamczyk	Samuel
krok	Trojańczyk	Newel
Krok	Stańczyk	dyszel
mrok	Kreteńczyk	wągl
prorok	Macedończyk	Nil
wyrok	Syjończyk	Sypil
wzrok	Duńczyk	Eol
sok	Pomorczyk	ból
kark	nieboszczyk	soból
jarmark	język	mól
frymark	krzyk	król
Bekwark	szyk	sól
Nuremberk	wierszyk	latorośl
rozterk	wirszyk	myśl
Malbork	muzyk	ul
roztyrk	mirzk	dyl
blask	l	Sypyl
trzask	Hannibal	ł
ucisk	opodal	cymbał
Gdańsk	Moskal	cał
wosk	niemal	regał
Witepsk	szpital	dział
Lipsk	sztal	zakał
plusk	kowal	kardynał
pysk	żał	1. wał
zysk	wróbl	2. wał
buk	Izrael	pował
nieuk	Gabel	zastrzał
fuk	cel	diabeł
huk	knafel	kocieł
Misiuk	kufel	kieł
łuk	Izrahel	osieł
wnuk	biel	kozieł
prawnuk	przyjaciel	Kozieł
kruk	nieprzyjaciel	poseł
Misuk	odkupiciel	Paweł
munsztuk	Zbawiciel	węzeł
muńsztuk	pościeł	orzeł
chłopobyk	stworzyciel	Michaił
medyk	pocieszyciel	mił
Lyk	żagiel	Danił
szłyk	węgiel	dziewięsił
ryk	cerkiel	Radziwił
Illiryk	chmiel	Radziwiłł
historyk	kądziel	(?) kościół
matematyk	gardziel	anjoł
grammatyk	Danijel	archanjoł
heretyk	gimel	dół

padół	Jeruzalem	wtym
kościół	siłem	czym
aniół	społem	Rzym
popiół	spółem	olbrzym
okół	mem	obrzym
Sokół	hurmem	Erazm
wokół	czasem	sylogizm
pół	tymczasem	n
wespół	zatem	czaban
wpół	gwałtem	pleban
wesół	potem	Liban
rosół	razem	dzban
stół	zarazem	dan
apostół	owszem	podan
wół	im	1. Jordan
bawół	Efraim	2. Jordan
Przemysł	nim	Erydan
smysł	sejm	ocean
umysł	psalm	Stefan
zmysł	Chełm	Chan
rozmysł	dom	bocian
muł	świadom	widzian
puł	nieświadom	przyodzian
tytuł	grom	Jan
tył	krom	sajan
m	okrom	Adryjan
ń	okróm	pelikan
Jadam	pokarm	parkan
wzdam	szturm	palan
wźdam	ośm	kasztelan
Abraham	mauzoleum	kapellan
nikam	epitafijum	kastellan
kłam	epitalamijum	kasztellan
bram	beneficyjum	łan
Abram	orakulum	błan
tram	rum	kapłan
1. sam	prum	Salman
2. sam	teatrum	hetman
balsam	datum	trzyman
tam	rozum	liczman
siedm	szum	obegnan
względem	dym	znan
Filodem	Jachym	poznany
przetociem	Joachym	pan
bowiem	rym	Pan
abowiem	pisorym	marcypan
wzajem	tym	Hiszpan
spokojem	zatym	baran
Salem	przedtym	taran
Hieruzalem	potym	obran

obieran	ten	Iketaon
majeran	Samosaten	Hiketaon
luteran	tamtan	stracon
tyran	blazen	utracon
San	prazen	Don
napisan	bezpieczen	Sarpedon
szatan	pozyteczzen	Migdon
kaftan	wdzięczen	Leon
Montan	niewdzięczen	Anakreon
stan	prózen	Otreon
Tytan	posłuszen	Seon
poczytan	ważen	Tyfon
Iwan	nieważen	Ortyjagon
bałwan	rożen	zagon
miłowan	prózen	Ukalegon
mianowan	ain	ogon
koronowan	zain	Antygon
porwan	Jabin	Sehon
wzywian	rubin	pogrzebion
zwan	cherubin	oczyścion
Bazan	Moskwicin	karmion
słyszian	Marcin	dotknion
bęben	delfin	Porfirion
mocen	androgin	przyniesion
pomocen	Lublin	błogosławion
zaden	Sybyllin	Ixion
jeden	Mikulin	wiedzion
niejeden	pargamin	zawiedzion
podobien	Benijamin	przywiedzion
płacien	gmin	nalezion
winien	komin	Amfijon
powinien	poganiin	Procyjon
pevien	ziemianin	Marcyjon
niepevien	Rzymianin	Aryjon
rowien	Słowianin	Meryjon
rówien	krześcijanin	Oryjon
radzien	Trojanin	Otryjon
godzien	Spartanin	Syjon
niegodzien	mieszczanin	Iksyjon
głodzien	Gdańszczanin	zakon
tajen	dworzanin	Helikon
pilen	Mazowszanin	Alkon
silen	Arpin	Migdalon
wolen	sin	chwalon
pefen	Rusin	pochwalon
amen	Piotrawin	rozzdzielon
omen	Litwin	postrzelon
Ren	1. on	Babilon
tren	2. on	Filon
sen	faraon	Akwilon

klon	Neptun	Zakliń
plon	importun	koń
ypsylon	syn	jabłoń
ukłon	Konstantyn	dłoń
płon	burstyn	słoń
Amon	bursztyn	broń
Damon	czyn	skroń
Lacedemon	Greczyn	toń
Zalmon	Tęczyn	czerń
Lacedomon	Tenczyn	baśń
Agamemnon	Turczyn	waśń
Lampon	matczyn	cieśń
Aron	Tatarzyn	pieśń
Aaron	murzyn	pleśń
Charon	ń	Budzyń
Chiron	dań	Dobrzyń
tron	odchłań	bojaźń
Chyron	otchłań	przyjaźń
Samson	Poznań	nieprzyjaźń
ton	grań	kaźń
Deltoton	grzebień	skaźń
porwon	cień	1. o
dzwon	pierścień	2. o
Jazon	ogień	3. o
naznaczon	kamień	farao
poznaczon	rzemień	bo
złączon	krzemień	abo
rzeczon	płomień	słabo
wyrzeczon	promień	niebo
liczon	strumień	albo
policzon	jęczmień	lubo
umoczon	pień	co
puszczon	odstępień	1. gorąco
zasadzon	słopień	2. gorąco
usadzon	stopień	nieco
osądzon	sień	do
ukrzywdzon	jesień	rado
opatrzon	rówień	stado
proszon	dzień	Kupido
skażon	przychodzień	twardo
przerażon	grudzień	Dydo
uważon	tydzień	gniazdo
objeżdżon	więzień	Safo
pogrążon	jeleń	Karthago
obłożon	goleń	nago
położon	Kłeczeń	dłatego
strwożon	uczeń	dłaczego
faun	styczeń	tęgo
Nun	korzeń	błogo
piorun	przestrzeń	drogo

niedrogo	stanowisko	się godzi
srogo	pastwisko	się godziło
Argo	przewisko	piekło
długo	Leżejsko	Jagełło
niedługo	wojsko	goło
cicho	uroczysko	sioło
licho	igrzysko	koło
płoch	łożysko	nakoło
głuch	niemówlątko	około
ucho	niebożątko	wkoło
rucho	prętko	wesoło
sucho	krótko	czoło
brzuch	przeciwno	ciepło
oho	słówko	garło
tanio	giezłeczko	rzemiesło
trzeźwio	maluczko	rzemieśl
Scypijo	ciężko	wiosło
jako	Akwilo	światło
niejako	Apollo	nachyło
trojako	Polo	Petryło
dwojako	cało	gzło
jednako	ciało	imo
siedmiorako	działo	mimo
tako	mało	świadomo
dziecko	niemało	rzkomo
Połocko	źdźbło	darmo
rzadko	zwierciadło	niedarmo
prędko	zwierciadło	pasmo
słodko	widziadło	pismo
daleko	ządło	jarzmo
niedaleko	jedło	bierzmo
mleko	żędło	piżmo
miękk	siđło	ano
kilko	kadzidło	miano
tylko	wędzidło	siano
jabłko	mdło	kolano
ździebłko	siodło	1. rano
gardłko	źródło	2. rano
ździebełko	źródło	podobno
ziółko	gardło	niepodobno
oko	bydło	osobno
głęboko	mydło	Dubno
szeroko	skrzydło	łacno
szYROko	dzieło	niełacno
wysoko	okragło	mocno
piórko	rychło	dno
blisko	nierychło	snadno
nisko	Szmaiło	jedno
ognisko	miło	godno
pośmiewisko	niemiło	trudno

jeno	próżno	żyto
Celeno	po	łaskawo
wino	skapo	1. prawo
zbrojno	Maro	2. prawo
okno	śrebro	ledwo
pilno	dobro	lewo
Kolno	wiadro	drzewo
wolno	jądro	pierzchliwo
pełno	Cicero	leniwo
Lemno	Cycero	źniwo
zimno	dopiero	piwo
gumno	dopiro	owo
ono	jezioro	Porchowo
łono	1. skoro	Dukowo
płono	2. skoro	słowo
grono	sporo	nowo
wapno	pióro	Koronowo
kupno	futro	Sielizarowo
ziarno	1. jutro	surowo
ciasno	2. jutro	gotowo
jasno	mięso	ścierwo
Turosno	to	bogactwo
głośno	ato	powinowactwo
piątno	niebogato	świadectwo
płótno	lato	kupiectwo
Sytno	Plato	przeklęctwo
Juno	Płato	dziedzictwo
runo	Erato	siroctwo
dawno	Strato	proroctwo
niedawno	nadto	martwo
jawno	przeto	plugastwo
drewno	święto	ptastwo
dziwno	pęto	margrabstwo
niedziwno	lito	pochlebstwo
równo	okwito	łupiestwo
nierówno	sowito	królestwo
niebezpieczno	kto	zwycięstwo
niewdzięczno	oto	księstwo
pozno	Kłoto	męstwo
różno	błoto	myślistwo
próżno	złoto	dobrodziejstwo
niepróżno	sto	niedbalstwo
nieśmieszno	1. miasto	zuchwalstwo
śpieszno	2. miasto	diabelstwo
teszno	często	poselstwo
nieteszno	prosto	pospółstwo
rażno	pusto	niewółstwo
groźno	Pluto	kłamstwo
mroźno	myto	łakomstwo
możno	kopyto	potomstwo

pielgrzymstwo	dworstwo	car
poddaństwo	towarzystwo	dar
pogaństwo	sąsiedztwo	zegar
pohaństwo	województwo	Zangar
krześcijaństwo	krzywo	zamiar
pijaństwo	żywo	pomiar
kapłaństwo	żelazo	rozmiar
hetmaństwo	barzo	Ikar
państwo	pieszo	cenar
tyraństwo	świeżo	towar
podobieństwo	ó	swar
okrucieństwo	p	Baltazar
ziemieństwo	cap	janczar
panieństwo	sklep	ciężar
bogosławieństwo	oślepi	pożar
błogosławieństwo	wysep	bóbr
dostojeństwo	szczep	zubr
przystojeństwo	oszczep	mańdr
szaleństwo	sępi	cedr
powoleństwo	zastępi	ber
błazeństwo	występi	Cerber
bezpieczeństwo	przystępi	Tyber
niebezpieczeństwo	dowcip	nader
nieprzebieczeństwo	Filip	Fogelweder
człowieczeństwo	przekop	Aleksander
wszeteceństwo	okop	wicher
posłuszeństwo	Prokop	cukier
małżeństwo	Skop	papier
nabożeństwo	Pelop	taler
dzieciństwo	cyklop	Homer
bostwo	chłopi	fracymier
mnostwo	snopi	szmer
starostwo	pop	Kasper
łotrostwo	trop	szyper
ubóstwo	strop	ser
ochędóstwo	hyssop	bohater
kiepstwo	zatópi	kwater
skępstwo	potopi	treter
głupstwo	Ezopi	kofter
carstwo	pochópi	Jupiter
gospodarstwo	sierpi	ster
szafarstwo	dup	alabaster
lekarstwo	okupi	plaster
dygnitarstwo	biskupi	minister
obżarstwo	arcybiskupi	Auster
rycerstwo	łupi	Baltazer
morderstwo	słupi	tygr
szyderstwo	trup	szafir
bluźnierstwo	r	zefir
misterstwo	Bar	mir

Lubimir	gbur	Herkules
papir	Fiedur	Teofanes
Protrigitir	kur	Kallisthenes
czymbor	mur	magnes
Fiedor	nur	Zaryjadres
Bosfor	sznur	kres
Fosfor	Assur	Tarses
Baal-Fegor	Arktur	Manasses
1. chor	bohатыr	Ulisses
2. chor	satyr	Antyfates
Stezychor	styr	Eufrates
tenor	monastyr	Tymetes
Antenor	mnistyr	Tumites
tor	s	Bootes
senator	bas	Orestes
Hektor	Tebas	kęs
doktor	Midas	plęs
arcydoktor	Judas	Lais
Kastor	Fineas	cis
klasztor	Boreas	lis
bór	Pytias	flis
wybór	Pelijas	Semiramis
zbór	Fidyjas	Samnis
ubiór	Dryjas	napis
bisiór	las	fraszkopis
mór	Pallas	Iris
marmór	Czarnolas	Cypris
odpór	Mimas	Zeuksis
topór	Tymas	Tetis
spór	pas	Alcestis
upór	kompas	ks
Hektór	samopas	Ajaks
doktór	Pitagoras	Arktofilaks
samowtór	Eurotas	Polluks
wór	kutas	Synoryks
dwór	czas	konsonans
1. wieczór	podczas	sens
2. wieczór	natenczas	Argos
dozór	wtenczas	Kos
wzór	naonczas	głos
Niepr	wonczas	kłos
Cypr	wczas	włos
wiatr	niewczas	nos
Piotr	wąs	Antygonos
łotr	Pylades	Minotauros
regestr	Alcydes	Tyros
Niestr	Panthes	Aratos
rejestr	pies	Absyrtos
Centaur	owies	stos
Minotaur	Achilles	wańszos

lós	Pindarus	bachmat
Pelops	obrus	prymat
cyklops	Homerus	granat
Mars	chorus	senat
Uliss	Pyrrus	ornat
ts	Strus	opat
Laus	Eurus	Arat
Menelaus	Arkturus	brat
Febus	Hessus	Efrat
Phoebus	Synatus	Gamrat
Bernardus	Retus	Konrat
Ideus	Pantus	prokurat
Cefeus	stus	Amurat
Orfeus	Chrystus	majestat
Idomeus	Brutus	swat
Idomeneus	Eurytus	pięćdziesiąt
Bryjareus	Jezus	sześćdziesiąt
Perseus	zelozus	siedmdziesiąt
Prometeus	Parys	osmdziesiąt
Proteus	tygrys	kąt
Ewrysteus	ś	trzykąt
Tezeus	Staś	ocet
Bachus	zaś	grzbiet
Bakchus	wieś	facelet
Antyjochus	gdzieś	kolet
Ofijuchus	gęś	met
Ennijus	jakiś	Admet
Klitijus	dziś	Szeremet
Lucyjus	oś	Machomet
Aryjus	coś	chnet
Nestoryjus	jakoś	kornet
Kuryjus	(na) ukoś	wnet
Merkuryjus	łoś	beret
Syryjus	ktoś	bieret
Tytyjus	pierś	dekret
Tantalus	Ruś	kilkaset
flus	ryś	pięćset
Folus	któryś	ośmnaścieset
Mus	t	wet
Pryjampus	kabat	nawet
pryjapismus	Antyfat	poczet
Arystotymus	legat	wzięt
Janus	kwiat	zakręt
Wulkanus	powiat	okręt
Wenus	świat	pręt
Arpinus	Uświat	wstręt
Turnus	kat	szczęt
Neptunus	prałat	Olbracht
Pirythous	Piłat	Olbrycht
Lampus	płat	zabit

przybit	kłopot	koszt
akolit	Sopot	u
aksamit	despot	tau
nit	grot	vau
Zemowit	nawrot	po plecu
świt	wywrot	pogotowiu
afekt	szrot	ku
aspekt	żywot	blisku
nikt	szot	na nowotku
edykt	bót	pomału
alt	glót	niepomału
kstałt	wywrót	pospołu
kszałt	szept	k temu
gwałt	Ejpt	nu
bełt	Derpt	tu
Witułt	chart	po prostu
wagant	part	znowu
Gigant	lampart	nieblizu
dyszkant	czart	v
Palant	żart	w
brant	mirt	ń
Trydent	port	jaw
fundament	nurt	rękaw
dyjament	Absyrt	łaskaw
lament	natychmiast	niełaskaw
testament	dotychmiast	Wacław
fragment	Piast	Mieclaw
instrument	fest	pław
okurrent	krzest	Bolesław
Termodont	chrzest	Stanisław
bunt	list	Włodzisław
funt	kost	Władysław
Sygmunt	most	żoraw
Zygmunt	post	praw
grunt	prost	staw
labirynt	wzrost	przystaw
Korynt	Jóst	Padew
namiot	chróst	chorągiew
odmiot	August	cerkiew
kot	mięsopest	Moskiew
Sukot	czyst	gniew
lot	statut	siew
zalot	byt	lew
młot	nazbyt	chlew
plot	Teokryt	Tanew
klenot	synt	konew
klinot	dosynt	brew
klejnot	szczyt	krew
knot	maszt	kotew
pot	kuńsz	modrzew

przeciw	Teagenów	Jowiszów
chciw	Marcinów	Matuszów
cierpliw	Benjaminów	mężów
szczęśliw	Likaonów	Czyżów
niemyśliw	Helikaonów	ścierw
dziw	Lejkaonów	krzyw
podziw	Amfijonów	żyw
ów	Endymijonów	x
Menelaów	Oryjonów	y
Febów	Akwilonów	by
Jakobów	Hermonów	aby
ojców	Aronów	chociaby
Jelców	Aaronów	słaby
Midów	Charonów	zaby
Symonidów	Maronów	azaby
Dawidów	Platonów	choćby
Jazdów	Erychtonów	skądby
Cefeów	Tytonów	gdzieby
Orfeów	Tarnów	żeby
Atreów	Roźnów	trozęby
Perseów	rów	jesliby
Proteów	Fokarów	jeśliby
Telefów	Aleksandrów	nizliby
Jozefów	zdrów	niechajby
Józefów	Cerberów	jakoby
Melchizedechów	Homerów	Serby
Czechów	Nestorów	luby
Orzechów	ostrów	gruby
Michów	Fiedurów	hruby
Porchów	Arkturów	kiedyby
gościów	Marsów	gdyby
koniów	Ennijusów	bez chyby
Kijów	Parysów	bez pochyby
Kraków	Borysów	aczby
Izaków	eufratów	ażby
marszałków	Admetów	izby
Psków	Heraklitów	nizby
Duków	gotów	Polacy
łów	eurotów	Bosnacy
oblów	Sotów	Prussacy
złotogłów	chartów	Słowacy
Michajłów	antykrystów	miejący
olów	Pegazów	lejący
Pawłów	Drogaczów	idący
Pryjamów	Rzów	wszechmogący
Abramów	Łazarzów	brzmiący
Efraimów	Mojeszów	słodkobrzmiący
nów	Krzeszów	topniący
erydanów	Ramiszów	czyniący
hetmanów	Czerniszów	żywiący

mieszkający	gdy	zagorzały
przebywający	nigdy	pełnostrzały
ciekący	neredy	dojrzały
siekący	gody	dożrzały
weselący	młody	spustoszały
kolący	hardy	odbieżały
kwitnący	twardy	przeziębły
płynący	dudy	oziębły
gorący	chudy	upadły
siedzący	każdy	przewiedły
wschodzący	kożdy	zwiądły
wrzący	wźdy	mdły
należący	zawždy	podły
obcy	cichy	niepodły
kmiący	lichy	białoskrzydły
plecy	płochy	nagły
bydlęcy	Włochy	ciągły
zwierzęcy	wiotchy	okragły
książęcy	głuchy	wyciągły
Branżwicy	złotoruchy	rozciągły
Niemcy	suchy	biegły
północy	dbały	zabiegły
pułnocy	niedbały	zbiegły
Turcy	zaniedbały	podległy
Moabscy	cały	niepodległy
Izmaelscy	biały	zdechły
Izmahelscy	śmiały	miły
Patrycy	wspaniały	niemiły
Arabczycy	spleśniały	opiły
Sabejczycy	(!) śpleśniały	wściękły
Izraelczycy	mały	niedopiekły
Izrahelczycy	niemały	poklekły
Edomczycy	doskonały	uklekły
Idumczycy	niedoskonały	przyklekły
Agareńczycy	famurały	zwykły
Symplegady	zapamiętały	niezwykły
śmiady	stały	goły
Plejady	niestały	żywioly
Lartijady	przestały	na poły
Hyjady	dostały	w poły
blady	zostały	wesoły
szkarady	pozostały	niewesoły
Kamarady	zuchwały	ciepły
kiedy	trwały	szczupły
tedy	nietrwały	zamarły
kędy	bywały	umarły
nikędy	okazały	zmarły
któreży	niedordzały	scisły
tędy	zastarzały	wyniosły
wszędę	dojrzały	rosły

zarosły	poddany	zawikłany
odrosły	niepoddany	uwikłany
dorosły	zaprzędany	zawołany
niedorosły	podany	powołany
zakwitły	wydany	wywołany
rozkwitły	przydany	słany
czuły	nieubłagany	zesłany
pochyły	targany	drogosłany
otyły	niestargany	1. posłany
zły	roztargany	2. posłany
umarzły	organy	wysłany
zmarzły	najechany	poimany
przemierzły	przejechany	zasrumany
zaszły	Bałchany	zatrzymany
nieobeszły	wysłuchany	przejednany
zeszły	słychany	nieprzejednany
przeszły	niesłychany	wygnany
niedoszły	kościany	przygnany
przyszły	ruciany	urownany
my	chróściany	przerównany
siódmy	przemiany	porównany
niemy	rumiany	rozeznany
uprzejmy	drewniany	uznany
wiadomy	Kosiany	wyznany
niewiadomy	kłosiany	niełapany
świadomy	rozsiany	kapany
nieświadomy	zachwiany	pokopany
widomy	ołowiany	spany
niewidomy	nadziany	nienaspany
znajomy	miedziany	niespany
nieznajomy	powiedziany	nieprzespany
kryjomy	widziany	ospany
łakomy	odziany	łupany
znikomy	przyodziany	posypyany
władogromy	pijany	rany
chromy	opłakany	karany
ósmym	obłąkany	zebrany
zaniedbany	nieczekany	przebrany
upodobany	ugłaskany	nieprzebrany
niewymacany	stroskany	obrany
obiecany	tkany	ubrany
dany	drogotkany	wybrany
powiadany	nietykany	przybrany
opowiadany	wmieszkanie	wygrany
nadany	oblany	przepasany
nienadany	podlany	przypasany
ogładany	ustrzelany	pisany
żądany	rozstrzelany	napisany
pożądany	skłany	opisany
oddany	wylany	przypisany

ciosany	zapieczętowany	nagrobny
rozczosany	nagotowany	osobny
przeplatany	zgotowany	sposobny
przeplątany	prostowany	niesposobny
przepamiętany	sfalszowany	niepochybnny
opętany	rozerwany	cny
spętany	nieprzerwany	łączny
wdeptany	porwany	zaczny
czytany	nieprzetrwany	obecny
wyznawany	wytrwany	bezcny
rozgniewany	niewytrwany	mocny
śpiewany	wzywany	wszechmocny
niespodziewany	zwany	nocny
odlewany	nazwany	północny
przelewany	szczwany	pełnocny
polewany	wezwany	zakładny
zagrzewany	zakazany	układny
zafarbowany	skazany	nieukładny
spracowany	pomazany	władny
niespracowany	nieumazany	szerokowładny
upracowany	wiązany	wielowładny
smalcowany	zawiązany	snadny
przenajdowany	uwiązany	zdradny
zamordowany	milczany	żadny
zmordowany	siarczany	nieżadny
budowany	rzezany	sądny
zbudowany	zarzezany	rządny
chowany	zagrzany	nierządny
zachowany	podejrzany	porządny
szachowany	nieprzeżrzany	żadny
schowany	podejżrzany	wiełożadny
zwojowany	mieszany	pożadny
kowany	zmieszany	niezbędny
brakowany	słyszany	biedny
nieprzekowany	spiżany	nieodpowiedny
okowany	rożany	błędny
miarkowany	różany	niebłędny
umiarkowany	niezgrabny	niewidny
drukowany	jedwabny	swobodny
wykowany	haniebny	godny
przykowany	chwalebny	łagodny
malowany	potrzebny	niegodny
namalowany	niepotrzebny	pogodny
wymalowany	służebny	niepogodny
niehamowany	nadobny	zgodny
mianowany	podobny	niezgodny
niemianowany	niepodobny	zachodny
opanowany	ozdobny	pochodny
koronowany	żałobny	wschodny
sfrasowany	drobny	głodny

chłodny	piękny	foremny
płodny	chwalny	nikczemny
niepłodny	umywalny	zimny
rodny	kościelny	łomny
nierodny	piekielny	wiarołomny
nienagrodny	dzielny	ułomny
ogrodny	udzielny	nieułomny
stokorodny	subtelny	niezłomny
wszystkorodny	żrzetelny	niepomny
winorodny	śmiertelny	wiekopomny
noworodny	nieśmiertelny	gromny
pierworodny	fortelny	ogromny
wyrodny	czelny	skromny
wodny	krotofilny	nieskromny
bezwodny	pilny	potomny
cudny	silny	rozumny
niecudny	usilny	nierozumny
ludny	krotochwilny	szumny
obłudny	dolny	ranny
nieobłudny	polny	bezdenny
połudny	zobopolny	kamienny
brudny	wolny	odmienny
trudny	poniewolny	nieodmienny
jezdny	powolny	zbawienny
Myceny	dobrowolny	dzienny
Kameny	swowolny	wojenny
Syreny	zobopólny	inny
Ateny	spólny	gościnnie
trefny	wiślny	1. winny
powszechny	wielkomyślny	2. winny
zwierzchny	nieumyślny	niewinny
iny	nierozumny	powinny
przenosiny	przychylny	konny
przedajny	mylny	skłonny
tajny	niemylny	nieskłonny
nietajny	omylny	płonny
jednostajny	nieomylny	obronny
obyczajny	tylny	nieuchronny
zwyczajny	nawałny	koronny
niezwyczajny	pełny	wielostronny
bogobojny	zupełny	postronny
hojny	kramny	ustronny
spokojny	ciemny	wonny
niespokojny	ziemny	fortunny
zbrojny	podziemny	niefortunny
strojny	tajemny	złoczywny
przystojny	nietajemny	ubogacony
nieprzystojny	wzajemny	zapłacony
bujny	przyjemny	nieprzeplacony
czujny	daremny	stracony

niewstrącony	naganiony	przyciśniony
roświecony	nienaganiony	czyniony
rozświecony	niezganiony	uczyniony
zalecony	raniony	trapiony
zlecony	zraniony	strapiony
poświęcony	zmocniony	utrapiony
zasmęcony	namieniony	kwapiony
pokrecony	nieodmieniony	niedostąpiony
wykrecony	wykorzeniony	zasklepiiony
zgwałcony	upragniony	zaślepiiony
złocony	rościagniony	ulepiiony
pozłocony	niewściagniony	szczepiony
uzłocony	niepowściagniony	wszczepiony
okrócony	wyciągniony	nastrzępiiony
nieokrócony	rozciągniony	zatopiiony
nieskrócony	nieścigniony	niezatopiiony
wrócony	pościgniony	potopiiony
odwrócony	niepościgniony	uspiony
niewrócony	nieźścigniony	nieuspiony
wywrócony	podźwigniony	nieuśpiiony
przywrócony	roztargniony	zwałpiiony
zasmucony	nieroztargniony	złupiiony
rzucony	otchniony	nieprzepasiiony
wyrzucony	zginiony	zaniiesiony
zrzucony	obwiniony	przeniesiony
nasycony	nieockniony	doniesiony
nienasycony	zamkniony	uniesiony
bardony	tkniony	nieuniesiony
pogrzebiony	natkniony	wniesiony
uwielbiony	dotkniony	wyniesiony
pohańbiony	wytkniony	zniesiony
ozdobiony	napełniony	wzniesiony
urobiony	pomniony	plawiony
niezrobiony	zapomniony	przyplawiony
uszczerbiony	niewspomniony	blagosławiony
zagubiony	goniony	sprawiony
niewygubiony	zagoniony	strawiony
polubiony	niezgoniony	postawiony
poślubiony	nakłoniony	zostawiony
ulubiony	skłoniony	wystawiony
poszłubiony	zasłoniony	skrwawiony
pleciony	obroniony	nieskrwawiony
upleciony	nieuchroniony	niewysłowiony
trafiiony	zagarniony	ułowiony
zaćmiony	ogarniony	niezastanowiony
nieprzełomiony	nieogarniony	postanowiony
przyłomiony	roztrzaśniony	nieustanowiony
rozgromiony	ścieśniony	namówiony
uskromiony	ściśniony	wytrzeźwiony
karmiony	uciśniony	kładziony

wiedziony	pochylony	spuszczony
zawiedziony	omyłony	niespuszczony
zwiedziony	płony	wypuszczony
rozwiedziony	niepłony	rozpuszczony
zjedzony	słony	gładzony
nawiedziony	przestrony	ugładzony
należony	okresony	wygładzony
mierzony	czerwony	zgładzony
zatajony	przebaczony	zgromadzony
potajony	obaczony	sadzony
utajony	znaczony	przesadzony
uspokojony	naznaczony	osadzony
napojony	odłączony	posadzony
opojony	doświadczony	usadzony
spojony	pieczony	wsadzony
przykrojony	podsieczony	wysadzony
rozdwojony	niesieczony	rozsadzony
Tryjony	wysieczony	zaprowadzony
obalony	obleczony	wyprowadzony
zapałony	rzeczony	przesądzony
opalony	przerzeczony	osądzony
spalony	wyrzeczony	upośledzony
upalony	dręczony	przepędzony
przypalony	udręczony	niespędzony
rozpalony	nieprzeliczony	oswobodzony
ustalony	policzony	wyswobodzony
pochwalony	zliczony	pochodzony
schwalony	niezliczony	nieuchodzony
uchwalony	ćwiczony	uszkodzony
niewychwalony	zmiękczony	nieuszkodzony
powalony	niezmiękczony	rodzony
szalony	zwalczony	nieprzerodzony
oszalony	niezwalczony	nienagrodzony
uszalony	niedokończony	ogrodzony
zemdlony	nieskończony	pierworodzony
ubielony	niedoskoczony	urodzony
zielony	umoczony	wrodzony
przedzielony	toczony	przyrodzony
rozdzielony	otoczony	nieprzyrodzony
roździelony	roztoczony	zrodzony
wygotony	uczony	wzgardzony
wyzwolony	nauczony	twierdzony
nieutólony	poruczony	utwierdzony
uszczuplony	poczczony	przebudzony
wykreślony	pieszczony	nieprzebudzony
zmyślony	niepieszczony	ukrzywdzony
niezmyślony	iszczony	zawstydzony
zwątlony	zniszczony	obdarzony
nieutulony	puszczony	niezdarzony
nachylony	opuszczony	warzony

potwarzony	poruszony	czarny
uderzony	nieporuszony	srebrny
zamierzony	zruszony	mierny
niemierzony	niezruszony	niemierny
nieuśmierzony	wzruszony	pomierny
niezmierzony	niewzruszony	bezierny
rozmierzony	osuszony	niezierny
powierzony	niosuszony	miłosierny
zwierzony	skażony	wierny
ukorzony	narażony	odwierny
zmorzony	zarażony	niewierny
otworzony	obrażony	misterny
stworzony	porażony	Czerny
niestworzony	poważony	mizerny
opatrzony	obciążony	sforny
upatrzony	pograżony	ugorny
nieupatrzony	okrażony	przeziorny
zajątrzony	nieobjeżdżony	pokorny
objątrzony	nieujeżdżony	sporny
wyostrzony	ostrzeżony	uporny
pstrzony	nieprzewyciężony	klasztorny
upstrzony	zwyciężony	dworny
burzony	niezwyciężony	niesworny
nakurzony	pogrężony	wieczorny
zanurzony	uniżony	przezorny
ponurzony	zniżony	pozorny
wynurzony	zelżony	górnym
nieugaszony	nałożony	spórnym
zgaszony	założony	dwórnym
niezgaszony	podłożony	chmurnym
pocieszony	przełożony	pochmurnym
ucieszony	położony	ciasnym
zawieszony	włożony	jasnym
okreszony	złożony	własnym
donoszony	wspomożony	krasnym
niedonoszony	niezmożony	cielesnym
nieunoszony	mnożony	doczesnym
proszony	zatrwożony	szczesnym
nieproszony	strwożony	nieszczesnym
rozproszony	przedłużony	szczesnym
spustoszony	zasłużony	nieszczesnym
zgorzony	nieodstępny	żałosnym
podwyższony	niedostępny	sprosnym
zajuszony	występny	kwaśnym
zagłuszony	rozstępny	wieśnym
ruszony	dowcipny	leśnym
naruszony	pochopny	docześnym
nienaruszony	roztropny	wcześnie
nieruszony	karny	głośnym
skruszony	marny	niegłośnym

znośny	okrutny	równy
nieznośny	niezarzutny	nierówny
gnuśny	wyrzutny	nieżywny
udatny	starożytny	wielozżywny
płatny	dawny	jedyny
niepłatny	stradawny	żelazny
szarłatny	niedawny	prazny
utratny	starodawny	baczny
ślachetny	jawny	niebaczny
szlachetny	niepławny	nieobaczny
światny	wodopławny	łączny
preświatny	sławny	smaczny
nocoświatny	prawny	niesmaczny
letny	odprawny	znaczny
trzystoletny	nieodprawny	nieznacny
szpetny	nieprawny	sredeczny
chętny	wyprawny	bezpieczny
niechętny	przyprawny	niebezpieczny
ociętny	powiewny	obosieczny
pamiętny	pewny	wieczny
niepamiętny	niepewny	waleczny
majątny	krewny	mleczny
smętny	rzewny	białomleczny
krętny	przeciwny	społeczny
skrzętny	dziwny	spółeczny
sprzętny	hołdowny	słoneczny
bitny	budowny	stateczny
robotny	duchowny	ostateczny
wilgotny	żeglowny	dostateczny
ochotny	główny	wszeteczny
lotny	słowny	zbyteczny
prędkolotny	niesłowny	pożyteczny
górolotny	mowny	rzeczny
morzolutny	niehamowny	odrieczny
ślutny	niemowny	porieczny
sromotny	niewielomowny	prieczny
obrotny	umowny	sprieczny
nieobrotny	nieumowny	miesięczny
nieokrotny	wymowny	pierwomiesięczny
wszystkokrotny	niewymowny	wdzięczny
wszytkokrotny	stanowny	niewdzięczny
wrotny	niestanowny	śliczny
przewrotny	rowny	uliczny
nowotny	warowny	niezliczny
żywotny	frasowny	rozliczny
rozpuszny	gwałtowny	roźliczny
butny	gruntowny	pograniczny
chutny	kosztowny	ustawiczny
skutny	główny	dziedziczny
smutny	równy	poboczny

roczny	mężny	pry
obroczny	niemężny	ostrzy
huczny	potężny	pstry
nieżyczny	nabożny	bystry
nędzny	pobożny	chytry
jezny	niepobożny	bury
pozny	bezbożny	szczyry
różny	niezbożny	Laksy
niepróżny	ochędźny	koniowłosy
wietrzny	możny	złotowłosy
wnętrzny	wielmożny	bossy
straszny	mnożny	Prusy
niestraszny	ostrożny	łysy
pocieszny	różny	ty
ucieszny	podróżny	zębaty
śmieszny	próżny	czubaty
niepospieszny	próżny	bogaty
śpieszny	dłużny	rogaty
pośpieszny	skąpy	skrzydłaty
faleszny	ślepy	kosmaty
tameszny	tępy	zonaty
teszny	Alpy	Libraty
grzeszny	Bulgary	trędowaty
rozkoszny	mary	powinowaty
1. duszny	stary	Nozdrowaty
2. duszny	niestary	lisowaty
słuszny	czary	piąty
posłuszny	szary	dziesiąty
posłuszny	Szary	dziewiąty
nieposłuszny	dobry	niestety
żyzny	niedobry	ścięty
nieżyzny	mądry	rozpięty
rażny	niemądry	święty
bliźny	szczodry	wzięty
groźny	cztery	nieobjęty
mroźny	szczyry	odjęty
ważny	Węgry	podjęty
nieważny	Uhry	zdjęty
przeważny	mokry	niepojęty
poważny	przykry	ujęty
niepoważny	nieprzykry	nieujęty
śnieżny	chory	przyjęty
drapieżny	nieskory	zjęty
nadzieżny	spory	przeklęty
brzeżny	niespory	zaczęty
pobrzeżny	prędkopióry	rozmaity
zwyciężny	prętkopióry	bity
pieniężny	który	zabity
krzywoprzysiężny	niektóry	przebity
niedołężny	wtóry	nieprzebity

obity	dwoisty	ucciwy
pobity	piersisty	poćciwy
zbity	wiekuisty	ućciwy
rozbity	pochodzisty	chciwy
obfity	gwiaździsty	właściwy
pospolity	prosty	mściwy
niepospolity	szósty	żałościwy
znakomity	tłusty	miłościwy
nieznakomity	pusty	zazdrościwy
znamienity	czysty	litościwy
upity	wieczysty	nielitościwy
wypity	ojczysty	lutościwy
wity	przezroczystry	nielutościwy
zawity	przeźroczystry	pocziwy
okwity	przejrzozystry	uczciwy
pracowity	przejrzoczysty	nieuczciwy
jadowity	piaszczysty	żaobliwy
sowity	nabyty	osobliwy
rozwity	nienabyty	świętobliwy
żółty	nieprzebyty	chłubliwy
Iflanty	dobyty	zdradliwy
Inflanty	niedobyty	zwadliwy
Konstanty	niezbyty	pożądliwy
przymioty	ryty	sprawiedliwy
1. złoty	zakryty	niesprawiedliwy
2. złoty	pokryty	nieobłądliwy
poty	niepokryty	popędliwy
póty	skryty	szkodliwy
podparty	wryty	smrodliwy
starty	syty	wrzodliwy
zawarty	niesyty	wstydlivy
otwarty	obsyty	niewstydlivy
czwarty	nieprzeżyty	brzydliwy
Syrty	niepożyty	pierzchliwy
dwunasty	użyty	pirzchliwy
czwartynasty	nieużyty	niełękliwy
dwudziesty	wy	teskliwy
szostydziesiąty	plugawy	troskliwy
gęsty	wąchawy	dotkliwy
częsty	łaskawy	fukliwy
isty	czarnawy	kłamlivy
złocisty	chropawy	ukwapliwy
pozłocisty	prawy	uszczepliwy
skalisty	nieprawy	chępliwy
kamienisty	dziurawy	cierpliwy
pienisty	krwawy	niecierpliwy
sążenisty	kędzierzawy	cirpliwy
pięnisty	ledwy	wątplivy
ognisty	Lewy	niewątplivy
troisty	lewy	uszczypliwy

szczęśliwy	rogowy	Akwilonowy
nieszczęśliwy	targowy	Hermonowy
szczęśliwy	bugowy	Aronowy
nieszczęśliwy	Melchizedechowy	Aaronowy
złośliwy	Czechowy	Maronowy
myśliwy	ogniowy	Chyronowy
chętliwy	słoniowy	cissonowy
cnotliwy	czerniowy	Platonowy
niecnotliwy	lelijowy	Erychtonowy
dobrotliwy	bojowy	darnowy
butliwy	zdrojowy	sosnowy
niechutliwy	jakowy	piorunowy
gniewliwy	makowy	lipowy
frasowliwy	takowy	Skopowy
plączliwy	pająkowy	popowy
życzliwy	niedźwiadkowy	tybrowy
nieżyczliwy	Wężownikowy	Aleksandrowy
burzliwy	marszałkowy	zdrowy
straszliwy	fijołkowy	Cerberowy
sprzyjaźliwy	okowy	wichrowy
zaraźliwy	patokowy	Nestorowy
przeraźliwy	paciorkowy	jaworowy
obciążliwy	burkowy	marmórowy
drapieżliwy	bukowy	alabastrowy
leniwy	koralmowy	Fiedurowy
nieleniwy	Izraelowy	surowy
waśniwy	Izrahelowy	krokosowy
nierzewniwy	nilowy	Marsowy
siwy	krokodyłowy	Ennijusowy
szedziwy	kryształowy	cyprysowy
urodziwy	złotogłowy	eufratowy
prawdziwy	wartogłowy	Prometowy
nieprawdziwy	stołowy	Feretowy
Febowy	wołowy	rokitowy
Jakobowy	płowy	Heraklitowy
Jakubowy	perłowy	Witułtowy
zajacowy	Pawłowy	dyjamentowy
ojcowy	Pryjamowy	labiryntowy
jednorożcowy	balsamowy	gotowy
sądowy	Efraimowy	niegotowy
Midowy	domowy	Lotowy
Dawidowy	nowy	eurotowy
miodowy	jordanowy	chartowy
lodowy	Teagenowy	Ferytowy
Atreowy	nienowy	złotogłowy
Perseowy	Marcinowy	bluszczowy
Jozefowy	Apollinowy	Łazarzowy
Józefowy	Helikaonowy	rycerzowy
szelągowy	Amfijonowy	Mojzeszowy
głogowy	Endymionowy	dżdżowy

mężowy	lepszy	oprócz
wężowy	gorszy	karcz
martwy	więtszy	tarcz
czerstwy	pierwszy	świercz
zapalczywy	napierwszy	świerszcz
białogrzywy	pirwszy	klucz
krzywy	Akryzy	smycz
falszywy	świeży	potycz
żywy	boży	płaszcz
nieżywy	duży	chrząszcz
zelżywy	1. z	deszcz
poszwy	2. z	proboszcz
trzeźwy	Pegaz	moszcz
czy	skaz	bluszcz
rączy	Kaukaz	dz
człowieczy	Parnaz	wrzeciądz
grzechy	raz	pieniądz
woźniczy	zaraz	ksiądz
dziewiczy	obraz	poszedz
słowiczy	nieraz	wódz
wilczy	teraz	rydz
pacholczy	coraz	bez
smoczy	uraz	Peloponnez
kotczy	wyraz	przez
owczy	acz	obóz
łowczy	trębacz	mróz
czczy	bogacz	powróz
wieszczy	słuchacz	wóz
miedzy	puhacz	przewóz
niedźwiedzy	plącz	rz
między	ninacz	mocarz
cudzy	gracz	referendarz
Barzy	oracz	gospodarz
Tatarzy	zacz	włodarz
Saberzy	czacz	szafarz
podkanclerzy	nizacz	łgarz
czterzy	miecz	krojnিকarz
Węgrzy	odsiecz	kronikarz
Irzy	lecz	drukarz
przy	precz	malarz
trzy	wniwecz	żeglarz
ptaszy	rzecz	murarz
podczaszy	przech	cesarz
pieszy	obręcz	pisarz
wczorajszy	wręcz	sekretarz
niniejszy	bicz	ołtarz
pomniejszy	Halicz	żółtarz
teraźniejszy	warkocz	forytarz
dzisiejszy	ócz	twarz
inszy	prócz	potwarz

Łazarz	wesz	powódź
noszarz	Mojzesz	góźdź
pancerz	Marcyjalisz	rzeź
harcerz	vokalisz	ź
rycerz	Jowisz	-ź
morderz	fałsz	aź
probierz	1. kosz	chociaź
macierz	2. kosz	straź
pacierz	rakosz	poniewaź
więcierz	Mikosz	zaź
Kazimierz	kokosz	azaź
szermierz	rozkosz	izaź
kołnierz	grosz	mąź
żołnierz	hrosz	wąź
sampierz	Bartosz	cź
szampierz	Marsz	cź
dziewierz	wiersz	dź
barwierz	wirsz	rubieź
źwierz	Tymoteusz	takieź
talerz	Poncjusz	papieź
kanclerz	Syryjusz	kradzieź
szpichlerz	Akryzyjusz	gdzieź
puklerz	kusz	tudzieź
psalterz	Janusz	łeź
pasterz	federpusz	teź
szerz	Matusz	śrzeź
wszerz	mysz	iź
kohnirz	towarzysz	jakiź
Grzegorz	arkabuz	takiź
piskorz	guz	aliź
pieprz	gruz	Wieliź
wieprz	ź	jesliź
mistrz	kniaź	jesliź
kuchmistrz	gałąź	niź
rotmistrz	dź	Nieświź
nazajutrz	czeladź	toź
sz	snadź	owoź
bindasz	bąź	cóź
Judasz	piąź	dlategóź
Eneasz	miedź	jakóź
Operyjasz	odpowiedź	wszakóź
Matyjasz	spowiedź	rychlóź
niemasz	niedźwiedź	nóź
nasz	śledź	stróź
samopasz	zołędź	przetóź
wasz	idź	któź
Bekiesz	znidź	otóź
lemiesz	się obejź	obierź
lęmiesz	łóź	duź
plesz	młóź	juź

---

dłuż	tuż	któryż
wzdłuż	kiedyż	niestetyż
nuż	tedyż	krzyż
kruż	gdyż	

Errata (poprawki i uzupełnienia)

Tom I

str.	szpalta	wiersz	jest	powinno być
85	lewa	13 od góry	– <i>plejady 17–8</i>	– <i>Plejady 17–8</i>
100	lewa	po 6 od góry		<i>p. przez</i>
113	prawa	po 17 od góry	<i>r. –áda 2.</i>	w prep. 1, 5, w postp. 2, 4; <i>r. –áda 2.</i>
134	lewa	6 od góry	2. Ciefzna	2. VCiefzna
165	prawa	15 od góry	<i>18, u lisa 4, jako</i>	<i>18, jako</i>
165	prawa	16 od góry	<i>15–8, w odniesieniu do układu gwiazd w Zodiaku</i>	<i>15–8, o upersonifikowanej, mieszka- jącej na niebie jako bóstwo i jako Pla- tońska doskonała forma (w wierszu Broda)</i>
205	lewa	11 od góry	[p]olność/ Ort 18.	[p]olność/ Ort 18. 3a. bo się triako oboie (s, c) wymawia/ y po[p]olicie którym [p]o- fobem /e/ (zam. c) się wymawia/ timże i /s/. Ort 18. 4.
222	prawa	3 od dołu	<i>8, 10–1, 13,</i>	<i>8, 11, 13,</i>
222	prawa	6 od dołu	<i>9, 12,</i>	<i>9, 10, 12,</i>
225	lewa	5 od góry	Chiomara	Chijomara
255	lewa	po 15 od góry		– ciem p. przetociem
296	lewa	13 od dołu	cudzołożnik	cudzołożnik, cudzołożnik(!)
307	prawa	1 od góry	<i>p. natenczas, tymczasem, wczas</i>	<i>p. naonczas, natenczas, tymczasem, wczas, wtenczas</i>
332	lewa	13 od góry	<i>ze z rzyżaki</i>	<i>ze z Krzyżaki</i>
462	prawa	2 od góry	<i>5, ludziom użycza cz. 14</i>	<i>5;</i>
463	lewa	14 od góry	<i>dzień ludziom</i>	<i>dzień (człowiek prawy) ludziom</i>
517	prawa	15 od dołu	<i>1–8;</i>	<i>2–8, o Psalterzu Dawida 1;</i>
529	prawa	13 od dołu	<i>p. białągłowa</i>	<i>p. białągłowa, złotęgłowy, złoto- głów</i>
565	prawa	po 17 od dołu		grzeczy <i>p. k, g, ku; rzecz</i>

Tom II

str.	szpalta	wiersz	jest	powinno być
70	prawa	12 od góry	partykuła pytajna w py- taniu retorycznym	<i>partykuła pytajna w pytaniu retorycz- nym</i>
101	lewa	12 od dołu	<i>(Władysława Warneńczy- ka)</i>	<i>(Zygmunta Augusta)</i>
111	prawa	16 od dołu	ták [ye krije	ták [ye kriję
134	prawa	14 od dołu	jechać	jechać, jachać
176	lewa	3 od góry	<i>Ort 1.</i>	<i>Ort 10.</i>
227	lewa	13 od dołu	<i>1, 2</i>	<i>1–3</i>
227	lewa	12 od dołu	<i>k. 1.</i>	<i>k. 1, 3.</i>

227	lewa	11 od dołu	l.2.	1. I Polacy wzywają jako i Łacinnicy/ miało Vokalizację jako nigdi: i miało consonantem <i>Ort 9. 2.3.</i>
251	lewa	10 od góry	krom	krom, króm
251	lewa	po 24 od góry		krom 1-16, 31-7, króm 17-30, 36a, 38-45.
252	lewa	6 od góry	36.	36.36a.
252	lewa	15 od dołu	495.	495. 36a.
264	lewa	po 25 od góry		króm p. krom, króm
316	prawa	27 od góry	k. mieść	k. miotać
324	lewa	3 od dołu	89, 92, 100-2,	89, 91-2, 100-2,
324	prawa	8 od dołu	146;	146, minie 91;
325	lewa	7 od dołu	wiosna 146,	wiosna 91, 146,
339	lewa	15 od dołu	<i>taki jak kwiat lilii.</i>	<i>kwiatki l-e = kwiatki lilii.</i>
347	prawa	14 od góry	jeśliżeć, juźli	jeśliżeć, juźli, toli
394	lewa	2 od dołu	łgarz	łgać (zmiana kolejności alfabetycznej tych haseł)
394	prawa	5 od góry	łgać	łgarz
396	prawa	1 od góry	łożnica	łożnica, łóżnica(!)
404	lewa	9 od dołu	<i>Boga 4, 6;</i>	Boga 6, Dawida 4;
442	lewa	8 od dołu	425, 979,	425, 862, 979,
482	lewa	po 16 od góry		<i>w prep. 1, 3-11, postp. 12-3;</i>
498	prawa	po 12 od góry		mnoſtwo p. str. 499, sz. lewa po 10 od góry;
499	lewa	11 od góry	mnóstwo	mnoſtwo
503	prawa	4 od dołu	czyja 3, 5,	czyja (3), 5,
541	prawa	9 od góry		mówca p. mowca
546	lewa	10 od dołu	mówca p. mowca	

Brakujące hasło:

łódź nieduża jednostka pływająca poruszana żaglami lub wiosłami, wykonana z drewna 1-3, 5-7, przen. 4;

ł. bukowa 6, ciosane 1, Charonowa 3, moja 4;

ł. jeździ 7, swym pędem pobieży 4, ł-e idą 1, ł. k. wód ścieżkami nosiła 6;

wstąpić w ł. 3, iść ł-a po wierzchu morskiej głębokości 5, płynąć bez ł-e 2;

ł-e, statki 1, ł., koń 7;

r. -odzie 1, 2, -odzi 7.

1. Lody zeſzły(!) á po czytáy wodzie| Idą [tátki/ y ciofáne łódzie.| *Pieś 1,2,8.* 2. Bo [ye znienáglá przymknał (*Jowisz*) z nią (*Europa*) ku wodzie| Potym iák płynie ták płynie bez łódzie.| *Pieś 1,6,16.*

3. O zacy Woiewodá:| Boś pozbył towarzys[zá y cnotliwáy żony| ... Ale byś dobrze wziaw[zy lutniá Orphoeowé| W[tał w łódź Charonowé| Y nawiedził podziemné niewe[oté kráie| ... Nie zy[zczesz duſze| *Pieś 2,6,14.* 4. Morze nie [toi nigdy| ... niech [ye [mocy| Y w[zytko byđło Protheowé ieży| Łódź moía przedsię [wym pędem pobieży.| *Pieś 2,17,16.* 5. A ty Tęczyn[ki/ no[zac [wóy za[trzał w [krzytości| Szedłś łodziá po wierzchu mor[kiéy głębokości.| *Pam 110.* 6. O biało[krzydła/ mor[ka pláwáczko| ... Łodzi bukowa koraś gładkié| Twarzy ... Pryámczyká| Mokremi [łonych wod ście[zkámi| Do ... Eurotowych| Brodow nośilá(!):| *Odp 426.* 7. To też niedziwno/ że piechotá chodzi| Bo niema koniá/ áni ieździć łodzi.| *Sz 552.*

Tom III

str.	szpalta	wiersz	jest	powinno być
46	prawa	22 od góry	Stru[.<iowi>	Stru[.<iowi>
79	prawa	12 od dołu	r. -iła (:~yła)	r. -iła (:~yła) 9
159	lewa	12 od góry	nirozsządny 4,	nirozsządny 5, leniwy 4,
159	lewa	13 od góry	sprawa 3;	sprawa 3, kanikuła 4;
159	lewa	24 od dołu	4. quae	4. Et rozgárníaret non mądra Canicula żakos/ (i kanikuła niemądra rozgarnia- ła żaków) C 6. 5. quae
170	lewa	24 od góry	Dniepr	Dniepr 1, 2.
170	lewa	25 od góry	w głębokié	1. w głębokié
170	lewa	26 od góry	Pieś 1,13, 15.	Pieś 1,13,15. 2. A póki Wi[łta/ póki Nieper(!) poptynie/ FgFirl 12.
192	prawa	17 od góry	1, 5	1, 3a, 5
192	prawa	19 od góry	5;	5, si[łta śmierci 3a;
192	prawa	20 od góry	prep. 4, 5	prep. 3a, 4, 5,
192	prawa	18 od dołu	Ps 91,15	Ps 91,15. 3a. Iuż mi na [zyię práwie śmierć okrutna był[Swé nie vchronné si[łta wrzućiła. Ps 116,6. 4.
194	lewa	10 od góry	nieu[spiony	nieu[spiony a. nieu[spiony
197	lewa	15 od dołu	1-3;	1-5;
197	lewa	8 od dołu	Fr 2,60,2. 3. nie	3. Król nie wiele mie[zkáiac: ... (powiada) Odp 366. 4. Y zá ten podátek widze nie wiele [práwili Wr 23. 5. nie
197	lewa	po 14 od dołu		n. mieszkać 3, sprawić 4;
197	lewa	14 od dołu	3;	5;
197	lewa	13 od dołu	3.	4, 5.
197	lewa	3 od dołu	1.	1. korzyść nie wielka to wiedzieć. Odp 152. 2. Iáko nas tám nie wielki ná ten czás był poczet Odp 584. 3.
197	lewa	2 od dołu	2.	4.
197	prawa	1 od góry	3.	5.
197	lewa	5 od dołu	1-3;	1-5;
197	lewa	4 od dołu	n. dar 1, zająć 2, płomień 3.	n. poczet 2, korzyść 1, dar 3, zająć 5, płomień 4.
208	lewa	1 od dołu	Pieś 1,21,30,	Pieś 1,21,30. 10. ách Boże toś mi nie życzliwy. Mon 362.
208	lewa	19 od góry	1-9;	1-10;
208	lewa	21 od góry	4, bogowie 9;	4, Bóg 10, bogowie 9;
215	prawa	przed 14 od dołu		ni[łli p. ni[łli
370	prawa	1 od dołu	Orionów	Orionów
370	prawa	2 od dołu	Orion	Orion

372	prawa	18 od dołu	<i>w herbie 8,</i>	w herbie 8, symbol zaszczytów 2a,
373	lewa	3 od góry	<i>81. 3.</i>	<i>81. 2a. Nec Woiewodarum [ellās/ orlumque potentem] (O stolki wojewodów i potężnego orła nie zabiegam) C 36. 3.</i>
373	lewa	17 od góry	<i>Prop</i>	<i>Jez</i>
422	prawa	2 od góry	<i>65, p-ej</i>	<i>65, p-a</i>
424	prawa	12 od dołu	<i>boginka</i>	bogini
478	lewa	po 4 od dołu		<i>Pilades p. Pylades</i>
481	lewa	12 od góry	pioron	pioron(!)

Tom IV

str.	szpalta	wiersz	jest	powinno być
47	prawa	18 od dołu	zdrádlivé	zdrádlivé (<i>zam. zdradliwie</i>)
157	lewa	10 od dołu	<i>9, 47, 51;</i>	<i>9, 51;</i>
157	lewa	3 od dołu	<i>39, 49,</i>	<i>39, 47, 49,</i>
157	prawa	24 od góry	<i>9, 47, 51,</i>	<i>9, 51,</i>
157	prawa	25 od góry	<i>39, 49,</i>	<i>39, 47, 49,</i>
224	lewa	20 od góry	ná[stę]pnie. 151.	ná[stę]pnie. <i>Phaen 5,72. 151.</i>
355	prawa	2 od dołu	z traftmi/	z traftami/
392	prawa	4 od góry	<i>2, 5;</i>	<i>5;</i>
392	prawa	1 od góry	<i>(6), nie</i>	<i>(6), cz. r-a nie</i>
478	prawa	19 od dołu	<i>358,</i>	<i>346a, 358,</i>
483	prawa	9 od dołu	<i>Zg 137.</i>	<i>Zg 137. 346a. Zg 153 jak nr 308.</i>
556	prawa	6 od dołu		smysł p. zmysł
644	prawa	po 6 od góry		stus p. stos
645	prawa	7 od dołu		styc przybrać na wadze ~ r. -yli (:-ili) Ludzi ro[sko]znych/ którzy tak ztyli/ Ze ledwie brzuchá znio[ą] po chwili. <i>Ps 17,30.</i>
710	prawa	1 od dołu		sztaba <i>przód okrętu.</i> Okręt/ który nie takim [po]obem żegluie/ Zeby przodkiem prót wály: lecz ztobą (<i>zam. sztabą</i>) w[spá]k płynie. <i>Phaen 32,293.</i>